A
21-150

27. à. 5. 1

Nº 1/8-150

Biblioteca
GRA...
Sala A
Numero 21
Tabla
Número 150

i1183416X

27. a. 51

Nº 1
8-150

Biblioteca
Sala A
21
Número 150

i1183416X

16

Del Colegio de la Comp.ª de Jhs. de Granada
8994

AVCTORES LATINAE LINGVAE IN VNVM REDACTI CORPVS:

Quorum Auctorum Veterum & Neotericorum Elenchum sequens pagina docebit.

Adiectis Notis DIONYSII GOTHOFREDI I.C.

VNA CVM INDICE generali in omnes Auctores.

S. GERVASII.
Excudebat Petrus de la Rouiere.
MDCII.

ELENCHVS ET SERIES huius Corporis.

M. TERENTIVS VARRO De lingua Latina, *col.* 1.

M. VERRII FLACCI fragmenta, *col.* 109.

FESTI fragmenta à Fuluio Vrsino edita, *col.* 118.

SCHEDÆ FESTI à Pomp. Læto relictæ, *col.* 121.

SEXT. POMP. FESTVS, Paulo Diacono coniunctus, *col.* 141.

NONIVS MARCELLVS, *col.* 481.

FVLGENTIVS PLACIADES, *col.* 801.

ISIDORI ORIGINVM libri XX. *col.* 809.

EX VETERIBVS GRAMMATICIS qui de Proprietate & Differentiis scripserunt, excerpta, *col.* 1327.

VETVS KALENDARIVM ROMANVM, *col.* 1381.

DE NOMINIBVS & PRÆNOMINIBVS Romanorum, *col.* 1397.

VARII AVCTORES qui de Notis scripserunt, *col.* 1453.

NOTÆ DIONYSII GOTHOFREDI I. C. ad Varronem, Festum, Nonium, & Isidorum, *col.* 1569.

VARIÆ LECTIONES in Fulgentium & Isidorum, *col.* 1905.

Huic editioni accesſère præter ſuperiora iam antea edita

LIBER GLOSSARVM ex variis Gloſſariis, quæ ſub ISIDORI nomine circumferuntur collectus.

EXCERPTA PYTHOEANA ex veteribus gloſſis.

EXCERPTA DIFFERENTIARVM BONGARSII Regij legati.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

GENEROSIS ET MAGNIFICIS DD. VVOLFGANGO CHRISTOPHORO: ET VVILHELMO Christophoro, Mareschalis hereditariis S.R. Imperij, Dominis in Bappenheym, Dionysius Gothofredus IC. S. P. D.

CVM meos in ius Romanum Commentarios ederem (Generosi ac nobilissimi Domini Bappenheymij) inter antiquos illos authores, quorum testimoniis vsus sum ad ea vocabula, quæ in iure obscura essent, illustranda, Varro, Festus, Nonius & Isidorus, inter postremos non leguntur. Cœpi ab eo tempore consilium de illis omnibus in vnum quasi corpus redigendis, atque ita in publicum emittendis, cum aliis quibusdam auctoribus, qui ad superiorum argumenta facere, atque conducere videbantur. Etsi autem me non fugiebat illos authores seorsim à multis editos, commodius tamen edi coniunctos videbam: vt qui in vnum legendo incidissent, alios euoluendi occasionem, & in mutua illorum inter se collatione, iusti commentarij atque interpretis vicem, in ipsis manibus, præsentem haberet. Multi enim Varronem legunt, quibus Festi, Nonii atque Isidori nomina penitus sunt ignota: aut si nota sunt, vno illorum sæpe contenti, plenam linguæ Latinæ originem, spretis aliis, assequi non possunt: vt omittam in auctoribus illis, qui à Festo & Nonio præsertim laudantur, venerandæ vetustatis reliquias spectari, cuius forma &

imagine qui non capiuntur, vix est vt politi, nescio an homines, dici atque appellari debeant. Sed cùm mutili atque laceri variis locis illi authores essent: visum fuit breues ad Varronem, Festum & Nonium notas adiungere: facta potissimùm collatione earum vocum, quæ ad ius nostrum pertinerent (quod à quoquam alio antehac factum esse non videbam) vt nostræ professionis homines, eò magis ad antiquos illos auctores euoluendos excitarem. Et audenter dicam, ad multa in illis authoribus restituenda collationem nostri iuris summopere, & quasi necessariam requiri: quæ si defuisset, de multorum locorum restitutione quasi desperassem. Hæc autem cùm à me ita absoluta (vel cum aliquo successu) viderem, subiit illico animum meum, generosa illa indoles atque comitas, quæ inter cæteras & maximas virtutes in illa nobili ac vestra adolescentia elucet, cui hoc animi mei obsequentis indicium atque munus debere me statim intellexi. Idque eò magis, quòd amplissimæ vestræ familiæ stemmatis, & in imperio Romano ob illustrem & hereditariam Mareschaliæ dignitatem satis supérque cognitæ, præter omnium virtutum studia, iuris etiam ciuilis ac Romani (quæ mea professio est) cognitionem adiungitis: ductu atque auspicio doctissimi viri Friderici VVeckmani præceptoris vestri: vt patriæ aliquando, non minus virtute, quàm sapientia ciuili, ornamento atque auxilio esse possitis. Vel id quoque me ad hoc munus vobis offerendum incitabat, quòd illi authores ex se digni, qui vestræ generositatis manibus tererentur, cùm ab his tanquam à capite & fontibus, docti quíque, linguæ Latinæ originem petere atque haurire soleant: præter alia infinita, quæ ad historiam & ad religionem, aut potiùs superstitionem veterum, intelligenda pertinent. Cuius rei maiorem etiam spem mihi faciebam, ex illa discēdi (quæ in vobis est) cupiditate, atque constantia incredibili, quam

& ætatis

& ætatis vestræ in omne virtutum genus succrescentis indoles, & quotidiana moderatoriis vestrifides atque diligentia auctiorẽ atque cumulatiorẽ reddit. Atque vtinam hæc mea oratio sponte alioqui vos iam ad honoris metam currentes comitari atque subsequi possit: ídque, quod à me vobis munus offertur, gratum atque acceptum esse possit. Interea tamen vt ad hoc meum opus reuertar, ea conditione atque lege id à me sic incœptum ac perfectum, vt laudi atque diligentiæ eorum qui me tempore, in hoc interpretandi genere antecesserunt, nihil detractum, aut velim aut putem. Nam vt illis sua, ita & mihi in quibusdam mutandis sententia peculiaris esse potuit: libera tamen & aperta discendi ac iuuandi perpetuò cupida, sine conuicio, sine contumelia: & quod mihi solenne, breuis, citra affectationem vllam, vitatis prologis, qui nihil ad rem conferunt. viderint ista diligentiores, mihi certè neque tempus, neque animus fuit rebus otiosis lectorem fallere. mihi contrà curæ ac studio fuit nudam & simplicem lectionis varietatem ostẽdere, authores authoribus breuiter conferre. Neque dubito, quin tam grato à vobis animo hoc meum munus à vobis suscipiatur, quàm à me,

Generosissimi Domini, sinceriter
& in arram perpetui erga
vos obsequij, offertur.

Ex musæo xv.
Augusti
1585.

M. TERENTIVS VARRO
DE LINGVA LATINA.

SVMMA EORVM QVAE LIBRIS DE lingua Latina M. Terentij Varronis continentur, distributio.

OMNIS operis de lingua Latina tres feci partes. Prima, quemadmodum vocabula imposita essent rebus: secunda, quemadmodum ea in casus declinātur: tertia, quemadmodum coniungerentur. *Sumptum ex ipso Varrone libro 6. de ling. in fine, & libro 7. in princ.* ¶ Idem *libro 6. sub finem*, Institutis sex libris, quemadmodum rebus Latina nomina essent imposita ad vsum nostrum, è queis tres scripsi P. Septimio, qui mihi fuit quæstor: tres, tibi (Ciceronem alloquitur) quorum hic est tertius. Priores, de disciplina originis verborum: posteriores, de verborum originibus. ¶ Hoc libro vt & secundo & tertio tractauit Varro De disciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν. & quidem in hoc volumine primo explicauit, quæ contra eam dicerentur: quæ pro ea secundo: quæ de ea (id est eius forma) tertio, *ex Varrone 4. de ling. in pr.* Idem *libro 6. in fine.* In primo volumine est, quæ dicantur, cur etymologicè neque sit, neque ea vtilis sit.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium libri primi Fragmenta.

Aggulus, aggens, aggilla, iggerunt, in eiusmodi Græci, & Actius noster binam G scribunt: alij N & G, quod in hoc videri veritatem facile non est. similiter agreps, & agrora, *ex Prisciano libro 1.* * L. Ælius noster literis ornatissimus memoria nostra errauit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, perinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. Non enim *leporem* dicimus, vt ait quod est leuipes, sed quòd est vocabulum antiquum Græcum. Multa enim vetera illorum ignorantur, quòd pro iis, aliis nunc vocabulis vtantur, & illum esse plerique ignorent Græcum quem nunc nominant πλίνθια, *puteum* esse quod vocant φρέαρ, leporem quod λαγωὸν dicunt. In quo non modò L. Ælij ingenium non reprehendo, sed industriam laudo. successum enim fortuna, experientiam laus sequitur *ex I. Gellij 17. iuxta fidem veterum librorum.*

* * *

Idem Varro dicit *furem* ex eo dictum, quòd veteres Romani furuum atrum appellauerint: & fures per noctem, quæ atra sit, facilius furantur. *Ex I. Gell. 17. iuxta fidem veterum librorum.*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium libro II.

Fragmenta.

Hoc volumine Varro explicauit quæ pro disciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν, dicantur, *ex Varronis 4. de lingua in pr.* Idem *libro 6. in fine.* In secundo volumine est quæ sit Etymologice, & cur ea sit, & in illis sit.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD P. Septimium lib. IIII.

Fragmenta.

Hoc volumine explicauit Varro quæ de disciplina Etymologica [id est eius forma] diceretur. *ex Varrone 4. de ling. in pr.* Idem *lib. 6. in fin.* In tertio volumine est quæ forma Etymologiæ. *Feneratus* à fenore cognominatus: *fenus* autem dictum à fetu, & quasi fetura quadam pecuniæ parientis, atque increscentis, & idcirco & M. Cato & cæteri ætatis eius feneratorem sine A litera pronuntiauerunt, sicuti fetus ipse, & fecunditas, appellata. *ex 16. Gell. 12. ex Nonio Marcello in Fenus.* * *

Vtrunque mulieres & Epicrocum viri quoque habitarunt. *Ex Nonio in Habitare.*

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

EPITOME LIBRI QVARTI.

In quo de vocabuleis locorũ, & quæ in loco: eorúmque origine, ex auctoribus qui soluta oratione scripserunt.

¶ *Præfatio* 1.

¶ *De vocabuleis locorum in genere* 2. *Cæleſtium* 3. *Terræ* 4. *Aquæ* 5. *Mundi partium* 6. *Montium vrbis Romæ* 7. *Quatuor regionum vrbis Romæ* 8. *Tribuum vrbis Romæ* 9.

¶ *De vocabuleis eorum qui in loco, Deorũ* 10 *Auium* 11. *Piſciũ & conchyliorũ* 12. *Amphybiorũ* 13. *Magiſtratuum Romanorũ* 14. *Sacerdotum* 15. *Militarium perſonarum* 16. *Diuitum, pauperum* 17. *Artificum* 18. *Pecorum* 19. *Fevarum* 20. *Stirpium, herbarum, arborum, fructuum* 21. *Manufactorũ, ad victum* 22. *ad Veſtitum* 23. *ad Inſtrumenta militaria* 24. *Menſæ eſcariæ* 25. *Menſæ vinariæ rotundæ & quadratæ* 26. *Menſæ vrinariæ* 27. *Sedium ac ſedilium* 28. *Mundi muliebris* 29. *Indutus & amictus* 30. *Inſtrumẽtorum ruſticorũ, quæ ad ſerendum, colendum, & importandos fructus pertinent* 31. *Ædificiorum publicorum* 32. *Ædificiorum priuatorum* 33. *Portarum vrbis Romæ ac palatij* 34. *Eorum quæ ad lectos pertinent* 35. *Aſſis & eorum quæ ab aſſe* 36.

¶ *Concluſio* 37.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD M. TVLLIVM CICERONVM LIBER QVARTVS.

QVEMADMODVM vocabula eſſent impoſita rebus in lingua Latina, ſex libreis exponere inſtitui. De heis treis ante hũc feci, quos Septimio miſi: in quibus eſt de diſciplina quam vocant ἐτυμολογικὴν. Quæ contra eam dicerentur, volumine primo: quæ pro ea, ſecundo: quæ de ea, tertio. In heis ad te ſcribam, à quibus rebus vocabula impoſita ſint in lingua Latina: & ea quæ ſunt in conſuetudine apud poetas. ¶ Quum vniuſcuiuſque verbi naturæ ſint duæ: à qua re & in qua re vocabulum ſit impoſitum: itaque à qua re ſit *Pertinacia*, cum quæritur: oſtenditur eſſe à pertendendo: in qua re ſit impoſitum, dicitur; cum demonſtratur, in quo non debet pertendi, & pertendit: Pertinaciam eſſe: quòd in quo oporteat manere, ſi in eo perſtet, *Perſeuerantia* ſit. Priorem illam partem, vbi, cur & vnde ſint verba, ſcrutantur Græci: vocant, ἐτυμολογίαν; illam alteram περὶ σημαινομένων: de quibus duabus rebus in heis libreis promiſcuè dicam, ſed exilius de poſteriore. ¶ Quæ ideo ſunt obſcura, quòd neq. omnis impoſitio verborum extat: quòd vetuſtas quaſdam deleuit: nec quæ extat, ſine mendo omnis impoſita: nec quæ rectè eſt impoſita, cuncta manet: multa enim verba littereis commutateis ſunt interpolata: neque omnis origo eſt noſtræ linguæ è vernaculeis verbeis: & multa verba aliud nunc oſtendunt, aliud ante ſignificabant, *vt Hoſtis*. nam tum eo verbo dicebant peregrinum qui ſucis legibus vteretur: nũc dicunt eum quẽ tum dicebant per duellem. ¶ In quo genere verborum, vt caſu erit illuſtrius, vnde videri poſſit origo, inde repetam. Ita fieri oportere apparet; quòd recto caſu quom dicimus *Impos*, obſcurius eſt eſſe à potentia, quàm quom dicimus impotem: & eo obſcurius ſit, ſi dicas *pos*, quàm impos. videtur enim pos ſignificare potius pontem, quàm potentem. Vetuſtas non pauca deprauat, multa tollit. Quem puerum viditi formoſum, nunc vides deformem in ſenecta. Tertium ſæculum non videt eũm hominem, quem vidit primum. Quare illa quæ iam maioribus noſtreis ademit obliuio fugitiua, ſecuta ſedulitas Mucij & Bruti retrahere nequit. Non ſi non potuero indagare, eo ero tardior; ſed velocior ideo, ſi quiuero. Non mediocreis enim tenebræ in ſilua, vbi hæc captanda: neque eò quò peruenire volumus, ſemitæ tritæ: neque non in tramitibus quædam obiecta quæ eũtem retinere poſſent. Quoniam verborum nouorum & veterum diſcordia omnis in conſuetudine communi: quot modeis litterarum commutatio ſit facta, qui animaduerterit, ſcrutari facilius origines patietur verborum. Reperiet enim eſſe commutata, vt in ſuperioribus libreis oſtendi, maximè propter bis quaternas cauſſas. Litterarum enim fit demptione, aut additione; & propter earum arrationem, aut commutationem, item ſyllabarum productionem. Quæ quoniam in ſuperioribus libreis, cuiuſmodi eſſent, exempleis ſatis demonſtraui, heic commorandum eſſe modò non putaui. ¶ Nunc ſingulorum verborum origines expediam. quorum quatuor explicandi gradus. Primus, in quo populus etiam venit. Quis enim non videt, vnde *ærifodinæ* & *viocurrus*? Secundus, quò grammatica deſcendit antiqua, quæ oſtendit quemadmodũ quodque poeta verſum confinxerit, quod declinarit. Hinc Pacuuius, *rudentifibilus*, hinc *incuruiceruicum* pecus, hinc chlamyde *clupeat* brachium. Tertius gradus, à quo philoſophia aſcendens peruenit: atque ea quæ in conſuetudine communi eſſent, aperire cœpit, vt à quo dictum eſſet *oppidum, vicus, via*. Quartus, vbi eſt adytus, & initia regis: quo ſi non peruenium, ſcientiam ad opinionem auspabor. quod etiam nonnunquam in ſalute noſtra

noſtra facit, cùm ægrotamus, medicus. Quòd ſi ſummum gradum non attigero; tamen ſecundum non præteribo. Quod non ſolùm ad Ariſtophanis lucernam, ſed etiam ad Cleanthis lucubraui. Nolui præterire eos qui poetarũ modò verba, vt ſint ficta, expediunt. Non enim videbatur conſentaneum quærere me eo in verbo, quod finxiſſet Ennius, cauſſam: negligere quod ante rex Latinus finxiſſet: cum poeticeis multeis verbeis magis delecter quàm vtar, antiqueis magis vtar quàm delecter. Annon potius mea verba illa quæ hereditate à Romulo rege venerunt, quàm quæ à poeta Liuio relicta? Igitur quoniam hæc ſunt tripartita *verba*, quæ ſunt aut *noſtra* aut *aliena*, aut *obliuia*: de noſtreis dicã, cur ſint: de alienis, vnde ſint: de obliuieis relinquam, quorum partem cùm ita inuenerim, vt opinor, ſcribam. In hoc libro dicam de vocabuleis locorum, & quæ in heis ſunt. In ſecundo, de temporum, & quæ in heis ſiunt. In tertio, de vtraque re à poetis comprehenſa. ¶ Pythagoras Sãmius ait, omnium rerum initia eſſe bina: vt finitum & infinitum, bonum & malum, vitã & mortem, diem & noctem. Quare item duo: ſtatus, & motus. quod ſtat, aut agitatur, corpus: vbi agitatur, locus: dum agitatur, tempus: quod eſt in agitatu, actio. Quadripartitio magis ſic apparebit: corpus eſt, vt curſor: locus, ſtadium, quà currit, tẽpus: hora quà currit: actio, curſio. Quare ſit vt omnia fere ſint quadripartita, & ea æterna. quòd neque vnquã tẽpus, quin fuerit motus (eius enim interuallum tempus) neque motus, vbi non locus & corpus: (quòd alterum eſt quod mouetur: alterum vbi) neque vbi ſit agitatus, non actio ibi. Igitur initiorum quadrigæ, locus, & corpus, tẽpus & actio. Quare quatuor genera prima rerum, totidem verborum: [horum enim] De heis loceis, & heis rebus quæ in heis videntur, in hoc libro ſummatim ponam. Sed quæ cognatio eius erit verbi, quas radices egerit extra fines ſuas perſequemur. Sæpe enim ad limitem arboris radices ſub vicini prodierunt ſegetes. Quare non cum de loceis dicam, ſi ab agro ad *agroſum* hominem & agricolam peruenero, aberraro. Multa ſocietas verborum: nec *vinalia* ſine vino exped ri, nec *curia calabra* ſine calatione poteſt aperiri.

2 ¶Incipiam de loceis ſub ipſius loci origine. *Locus* eſt, vbi quid locatum eſſe poteſt: vt nunc dicunt, conlocatum veteres id dicere ſolitos apparet apud Plautum, Filiam habeo grandem, caſſam dote, atque inlocabilẽ, neque eam queo locare cuiquam. Apud Ennium, O terra trita, vbi Liberi fanum in cuius muro locaui. Vbi quidquam conſiſtit, locus. Ab eo præco dicitur *Locare*, quoad vſque id emitur, quoad in aliquo conſiſtit pretium. Inde *Locarium*, quod datur in ſtabulo, & taberna, vbi conſiſtant. Sic *loci muliebres*, vbi naſcendi initia conſiſtunt.

3 ¶Loca natura, ſecundum antiquam diuiſionem, prima duo, cælum & terra deinde particulatim vtriuſque multa. *Cæli* dicuntur loca ſupera, & ea deorum: *terræ*, loca infera, & ea hominum. Vt aſia, ſic cælum dicitur modeis duobus. Nam & Aſia, quæ non Europa, in qua eſt Syria: & Aſia dicitur prioris pars Aſiæ, in qua eſt Ionia, & prouincia noſtra Cilicia. Sic *cælum* dicitur duobus modeis: & pars eius ſummum, vbi ſtellæ: & id quod Pacuuius demonſtrat, cùm dicit, Hoc vide circum ſupráque quod complexu continet terram. Cui ſubiungit. Id quod noſtri cælum memorant. A qua bipartita diuiſione. Lucretius ſuorum vnius & viginti librorum initium fecit hoc. Ætheris & terræ genitabile quærere tempus. *Cælum* dictum ſcribit Ælius Gallus, quod eſt cælatum: aut à contrario nomine, quod apertum eſt: non malè, quòd poſterior Ælius, multo potius cælare à cælo, quàm cælum à cælando. Sed non minus illud alterum de cælando, ab eo potuit dici quòd interdiu cælatur, quàm quod noctu non cælatur omnino. Ego magis puto à chao *cauum*: & hinc cælum: quoniam, vt dixi, Hoc circum ſupráque, quod complexu continet terram, cauum cælum. Itaque dicit Andromacha, Noctíque caua cæli ſignitenentibus conficis bigeis. Et agamemnon, In altiſono cæli clypeo. Cauum enim clypeum. Et Ennius item ad cauationem, Cæli ingentes fornices. Quare vt à cauo *caua*, & *caule*, & *conualles*, cauata vallis, & cauere cautione: vt *cauum* ſit ortum, vnde omnia apud Heſiodum, à chao cauum cælum.

4 ¶Terra dicta ab eo, vt Ælius ſcribit, quòd teritur. Itaque tera in augurum libreis ſcripta cum R vno. Ab eo coloneis locus cõmunis, qui prope oppidum relinquitur, *Territorium*, quòd maxime teritur. Hinc linteum, quod teritur corpore, *Tergumentarium*: hinc in meſſe *Tritura*, quòd tum frumentum teritur: & *Tribolum*, quo teritur. Hinc fines agrorum, *Termini*, quòd hæ partes propter limitare iter maxime teruntur. Itaque terminus cùm in Latio aliquot loceis dicitur, vt apud Actium, nõ terminus, ſed Termẽ. hoc Græci τέρμων. Euander enim qui venit in Palatiũ e Græcia, Arcas fuit. *Via* quidẽ *Iter*, quòd ea vehendo teritur: *Actus* iter in agreis, quòd agendo teritur: etiam *Ambitus iter*, quòd circumeundo teritur. nam ambitus circumitus: ab eóque duodecim tabularũ interpretes, *ambitum parietis*, circumitũ eſſe deſcribunt. Igitur tera *terra*, & ab eo poetæ appellarũt ſumma terræ, quæ ſola teri poſſunt, *Sola terræ*. Terra, vt putant, eadẽ & *Humus*. ideo Ennius, In terram cadenteis, dicit, cubiteis pinſibant humum. Et quòd terra ſit humus, ideo *Humatus*, mortuus, qui terra ſit obrutus: ab eo qui Romanus combuſtus eſt, aut in ſepulchrũ eius abiecta gleba non eſt: aut ſi os exceptũ eſt mortui ad familiam expurgandam; donec in purgando, humo non eſt opertus, vt pontifices dicunt, quoad inhumatus ſit, familia

funeſta manet, & dicitur humilior. ¶ Quæ ad humum ſunt, aut à re, vt Sabini, & Lucani: aut declinata ab hominibus, vt Appulia & Latium: vtrunque, vt Etruria, & Tuſcia. Qua regnũ fuit Latini, vniuerſus ager dictus *Latium* particulatim oppideis cognominatus: vt à Præneſte *Præneſtius*, ab Aricia *Aricinus*. Vt noſtri augures publicè dixerunt: agrorum ſunt genera quinque: *Romanus*, *Gabinus*, *Peregrinus*, *Hoſticus*, *Incertus*. *Romanus* dictus, vnde Roma, ab Romulo. *Gabinus*, ab oppido Gabiis. *Peregrinus*, ager pacatus, qui extra Romanum & Gabinum: quòd vno modo in heis ſeruntur auſpicia. dictus *peregrinus* à pergendo, id eſt progrediendo. eò enim ex agro Romano primùm progrediebatur. quocirca Gabinus, ſiue peregrinus, ſecundum hos auſpicia habent ſingularia. Ab reliquo diſcretus. *Hoſticus*, dictus ab hoſtibus. *Incertus* is ager, qui de heis quatuor qui ſit ignoratur. ¶ *Ager* dictus eſt, in quam terram quid agebant, & vnde quid agebant fructus cauſſa. id Græci dicunt ἀγεσν. Vt ager, quod agi poterat, ſic qua agi, *Actus*. Eius finis minimus conſtitutus in latitudinem pedes quatuor, fortaſſe ab eo quatuor, quòd ea quadrupes agitur: in longitudinem pedes centum & viginti. in quadratum actus, & in latum, & longum, vt eſſet centum & viginti. Multa antiqui duodenario numero finiebant: vt duodecim decuriis actum. *Iugerum* dictum iuncteis duobus actibus quadrateis. *Centuria* primò à centum iugeribus dicta: poſt duplicata retinuit nomen: vt tribus multi plicatæ idem tenent nomen: Vt quò agebant, *Actus*: ſic qua vehebant *Via* dictæ: quò fructus conuehebant *Villæ*. quæ ibant, ab itu *Iter* appelarunt: qua anguſtè, *Semita*: vt ſemijter dictum. *Ager culius* ab eo quòd ibi cum terra ſemina coaleſcebant: ab eo inconſitus, *incultus*. Quod primùm ex agro plano fructus capiebant, *Campus* dictus. poſtea quàm proxima ſuperiora loca colere cœperunt, à colendo *Colles* appellarunt. Quos agros non colebant propter ſiluas, aut id genus, vbi pecus poſſit paſci, & poſſidebant: ab vſu ſuo *Saltus* nominarunt. Hæc etiam Græci τὰ ἄλσεα ἢ νομάς, noſtri *Nemora*. Ager, quòd videbatur pecudum ac pecuniæ eſſe fundamentum. *Fundus* dictus: aut quòd fundat quotquot anneis multa. *Vineta*, ac *Vineæ*, à vite multa. *Vitis* à vino, idque [*vina*] à vi. hinc *Vindemia*, quod eſt vini demia, vitis demia. *Seges* ab ſatu, id eſt ſemine. *Semen*, quod non planè id quod inde. hinc *ſeminaria*, *ſementes* item alia quæ *ſegetes* ferunt. *Fruges* à fruendo, fructúſque ab ſpe *Spicæ*, vti & *Culmi*, quod in ſummo campo naſcuntur, ſummum culmen. Vbi frumenta ſecta terantur, & areſcant. *Area*. Propter horum ſimilitudinem loca in vrbepura, *areæ*, à quo poteſt etiam *Ara* deũm eſſe, quòd pura. Niſi potius ab ardore, ad quem vt ſit, fit ara. à quo ipſa *area* non abeſt: quòd, qui arefacit, ardor eſt ſolis. *Ager Reſtibilis*. qui reſtituitur ac reſeritur quotquot anneis: contrà qui intermittitur, à nouando *Noualis ager*. *Aruum* & *arationes* ab arando: & ab eo quod aratri vomer ſuſtollit. *Sulcus*: quòd ea terra iacta, id eſt proiecta. *Porca*, *Prata* dicta ab eo quòd ſine opere parata. Quod in agreis quotquot anneis rurſum facienda eadem, vt rurſus capias fructus: appellata *Rura*. (Diuidit in eos agros, cum ſcribit Sulpicius, Plebi rura larg tur ad aream.) *Prædia* dicta item vt *prædes*, à præſtando: quòd ea pignori data publicè mancupes fidem præſtent.

* * *

¶ Vbi nunc eſt Roma, ſeptem montium demiſſior infimus locus. Infimus, *humilimus* quòd in mundo infima humus. *Humor* hinc itaque. Ideo Lucilius, Terra abiit in nimbos, himbreſque. Pacuuius, Terra exhalat auram, atque auroram humidam humectam. Hinc ager *Vliginoſus*, humidiſſimus: hinc *Vdus*, *vuidus*. Hinc *ſudor* quiuis deorſum in terra himber. Vnde ſumi poteſt. *Puteus*. niſi potius quod Æoles dicebant τὸν πύστον ἢ ποτεμόν. Sic *Potura* à potu, non vt nunc à πότῳ. A puteis oppidum *Puteoli*, quòd ſint circa eum locum aquæ frigidæ & calidæ multæ. Niſi à putore potius: quòd putidus ſit odoribus ſæpe ex ſulfure & alumine. Extra oppida à puteeis *Puticulæ*: quòd ibi in puteeis obruebantur homines. Niſi potius, vt Æliuſ ſcribit, puticulæ, quòd puteſcebant ibi cadauera proiecta: qui locus publicus vltra Eſquilias. itaque eum Afranius Puticulos in togata adpellat, quòd inde ſuſpiciunt perpetuo lumen. *Lacus*, lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt. *Palus*, paululum aquæ in altitudinem, & palam latius diffuſæ. *Stagnum*, quod Græcè στάγνον, quod nomen habet primum. Hinc ad villas rotunda ſtagna: quòd rotundum facilè continet: [nec] anguli maximè laborant. *Fluuius*, quod fluit, item *flumen*: à quo lege prædiorum vrbanorum ſcribitur: *Stillicidia*, *fluminaque*, *vt ita fluant*, *cadántque*. Inter hæc hoc intereſt, quòd *ſtillicidium*, eo quòd ſtillatim cadat: *flumen*, quòd fluit continuè. *Amnis*, id flumen eſt quod circuit aliquid: nam ambitu amnis. Ab hoc qui circum Aternum habitant amnem, *Amiternini* appellati. Ab eo qui populum candidatus circumit *ambit*: qui aliter facit, *ex ambitu cauſſam dicit*. Itaque *Tiberis amnis*, qui ambit Martium campum, & vrbem. Oppidum *Inter amna* dictum, quòd inter amneis eſt conſtitutum. item *Antemnæ*, quòd ante amnem qui influit in Tiberim: quod in bello malè acceptum cõſenuit. ¶ *Tiberis*, quòd caput extra Latium, ſi inde nomen quoque effluit in linguam noſtram, nihil Latium: vt quod oritur è Samnio Volturnus, nihil ad Latinam linguam. at quod proximum oppidum ab eo ſecundum mare

Volturnum,

Volturnum, ad nos iam Latinum vocabulum, vt *Tiberinus*: nam & colonia noſtra *Volturnum*, & *deus Tiberinus*. Sed de *Tiberis* nomine anceps eſt hiſtoria. nam & ſuum Etruria & Latium eſſe credit. Fuerunt qui à vicino regulo Veiętum Dehebri dixerint appellatũ primò Dehebrim. ſunt qui Tiberis priſcum nomen Latinum Albulam vocatum littereis tradunt: poſterius propter Tiberinum regem Latinorum mutatum, quòd ibi interierit: nam hoc eius, vt tradunt, ſepulcrum.

6 ¶VT omnis natura in cælum & terram diuiſa eſt, ſic cælum in regiones, terra in Aſiam & Europam. Aſia enim iacet ad meridiem, & auſtrum: Europa ad ſeptentrionem, & Aquilonem. *Aſia* dicta ab nympha, ex qua & Iapeto trahitur Prometheus. *Europa* ab Europa Agenoris filia, quam ex Phœnicia Manlius ſcribit taurum exportaſſe: quorum egregiam imaginem ex ære Pythagoras Tarenti fecit. Europæ loca multę incolunt nationes. ea ferè nominata aut tranſlatitio nomine, aut ab hominibus.

7 ¶SVNT & nomina ab tot mõtibus, quos poſtea vrbs mureis comprẽhendit: è queis *Capitolium* dictum, quòd heic, cùm fundamenta foderentur ędis Iouis, caput humanum inuentum dicitur. Hic *mons* antè *Tarpeius* dictus, à Virgine Veſtali Tarpeia, quæ ibi ab Sabineis necata armeis, & ſepulta: eius nominis monimentum relictum, quod etiam nunc eius rupes *Tarpeium* appellatur *ſaxum*. Hunc antea *montem Saturnium* appellatum prodiderunt, & ab eo late *Saturniam terram*, vt etiam Ennius appellat. Antiquum *oppidum* in hoc fuiſſe *Saturniam* ſcribitur. Eius veſtigia etiam nunc manent tria: quòd *Saturni fanum* in faucibus: quòd *Saturnia porta*, quam Iunius ſcribit, quam nunc vocat Pandanam: quòd poſt ædem Saturni, in ædificiorum legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti. ¶*Auentinum* aliquot de cauſſeis dicunt. Næuius ab auibus, quòd eò ſe ab Tiberi ferrent aues: alij ab rege Auentino Albano, quòd ibi ſit ſepultus: alij ab aduẽtu hominum, quòd commune Latinorum ibi Dianæ templum ſit cõſtitutum. Ego maximè puto ab aduectu: nam olim paludibus mons erat ab reliqueis diſcluſus. Itaque eò ex vrbe qui aduehebantur ratibus, quadrantem ſoluebant. cuius veſtigia, quòd ea, qua tum itur, velabrum: & vnde aſcendebãt ad rumam noua via lucus eſt, & ſacellum larum. *Velabrum* dicitur à vehendo. *Velaturam facere* etiam nunc dicuntur qui id mercede faciunt. *Merces* dicitur à merẽdo & ære. Hinc vecturæ, quas ſoluebant hi qui ratibus tranſibant, *Quadrans*. ab eo Lucilius ſcripſit *quadrantis ratitti*.

8 ¶RELIQVA vrbis loca olim diſcreta (vt Argeorum ſacraria in ſeptem & viginti parteis vrbis ſunt diſpoſita. *Argeos* dictos putant à principibus qui cum Hercule Argiuo venerũt Romam, & in Saturnia ſubſederunt) è queis prima eſt ſcripta *regio Suburana*: ſecunda, *Eſquilina*: tertia, *Collina*: quarta, *Palatina*. ¶In Suburanę regionis parte princeps eſt *Cælius mõs*. à Cœlio Vibennio Tuſco, duce nobili, qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum regem. Hi, poſt Cœlij obitum, quòd nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicũtur in planum. Ab eis dictus *vicus Tuſcus*: & ideo ibi Vortumnum ſtare, quòd is deus Etruriæ. Principes de Cœlianeis, qui à ſuſpicione liberi erant, traductos volunt in eum locum qui vocatur *Cæliolus*. Cum Cœlio coniunctæ *Carinæ*: ſed inter eas quem locum *Cerolienſem* appellatum apparet, quòd primæ regionis quartum ſacrarium ſcriptum ſic eſt, *Cerolienſis quarticeps circa Mineruium: quæ in Cælium montem itur, in tabernola eſt*. Cerolienſis à Carinarum iunctu dictus *Carinæ*: poſtea *Ceronia*, quòd hinc oritur caput ſacræ viæ ab Streniæ ſacello, quæ pertinet in arcem, qua ſacra quotquot menſibus feruntur in arcem, & per quam augures ex arce profecti ſolent inaugurare. Huius ſacræ viæ pars hæc ſola volgo nota quę eſt à foro eunti proximo cliuo. Eidem regioni attributa *Subura*, quòd ſub muro terreo Carinarum: in ea eſt Argeorum ſacellum ſextum. Subura, Iunius ſcribit ab eo quòd fuerit ſub antiqua vrbe. cui teſtimonium poteſt eſſe, quòd ſubeſt ei loco qui terreus murus vocatur. Sed ego à pago potius Sucuſano dictam puto *Sucuſam*. Nunc ſcribitur litera B, non C. *Pagus Sucuſanus*, quòd ſuccurrit Carineis. ¶Secundæ regionis *Eſquilinæ* ab Eſquileiis: alij has ſcripſerunt ab excubiis regis dictas: alij ab eo quòd excultæ à rege Tullio eſſent. Huic origini magis concinunt luci vicini: quòd ibi lucus fagutalis & lucus Mephitis, & Lucus Iunonis Lucinæ: quorum anguſti fines: non mirum. iamdiu enim late auaritia vna eſt. Item lucus Larum, Querquetulanum ſacellum. Eſquiliæ duo montes habiti, quòd pars *Ciſpius mons* ſuo antiquo nomine etiam nunc in ſacreis appellatur. In ſacreis Argeorum ſcriptum eſt ſic, *Oppius mons princeps lucum Eſquilinum, lucum fagutalem ſiniſtra, quæ ſub mœrum eſt. Oppius mons biceps ſos ſimplex. Oppius mons tercicepſos lucum. Eſquilinum, dexterior via in tabernola eſt. Oppius mons quadricepſos lucum Eſquilinum, via dexterior in ſiglineis eſt. Septimius mõs quinticepſos lucũ Pætilium. Eſquilinus ſexticepſos. Ciſpius mõs ſepticepſos apud ædem Iunonis Lucinæ, vbi æditumus habere ſolet.* ¶Tertiæ regionis colles ab quinque deorum ſaneis appellati: è queis nobiles duo colles. *Viminalis* à Ioue Viminio, quòd ibi aræ ſunt eius. aut quòd ibi vimeneta fuerunt. *Collis Quirinalis*, vbi Quirini fanum: qui à Curetibus, qui cum T. Tatio Curibus venerunt Romam, quòd ibi habuerunt caſtra. quod vocabulum coniunctarum regionum nomina obliterauit.

Dictos enim colles plureis apparet ex Argeorum sacrificiis : in quibus sic scriptum est, *Collis Salutaris quarticepsos ædem Quirino: collis Salutaris quarticepsos adversum est pila Naris, ædem Saltus : collis Mutialis quinticepsos apud ædem Dei fidij in delubro, vbi æditumus habere solet : collis Latiaris sexticepsos in uico Mustellario summo apud Turacinium ædificium solum est.* Horum deorum aræ, à quibus cognomina habent, in eius regionis partibus sunt. ¶ Quartæ regionis *Palatium*, quòd Palantes cum Euandro venerunt : aut quòd Palatini, qui & Aborigines, ex agro Reatino, qui appellatur Palatium, ibi consederunt. Sed hoc alij à Palatia vxore Latini putarunt. Eundem hunc locum à pecore dictum putant quidam. itaque Næuius Balantium appellat. Huic Germalum & Velias coniunxerunt & in hac regione sacriportus est, & in ea sic scriptū, *Germalensis quinticepsos apud ædē Romuli. Vilvensis sexticepsos in Velia apud ædem deum penatium. Germalum* à germaneis Romulo & Remo, quòd ad ficum ruminalem & hi inuenti, quò aqua hiberna Tiberis eos detulerat in alueolo expositos. *Veliæ* vnde essent, plures accepi caussas : in queis, quòd ibi pastores Palatini ex ouibus ante tonsuram inuentam vellere lanam sint soliti: ex quo *Vellere* dicitur.

9 ¶ Ager Romanus primū diuisus in parteis treis, à quo tribus appellatæ Tatiensium, Ramnium, Lucerum. nominatæ, vt ait Ennius, *Tatienses* à Tatio, *Ramnenses* à Romulo : *Luceres*, vt ait Iunius, à Lucumone. Sed omnia hæc vocabula Tusca, vt Volumnius, qui tragœdias Tuscas scripsit, dicebat. Ab hoc quoque quatuor parteis vrbis tribus dictæ : & ab his ceis *Suburana, Esquilina, Collina, Palatina*, Quinta, quòd sub Roma *Romilia*. Sic reliquæ tribus ab iis rebus, de quibus in tribuum libreis scripsi.

10 ¶ Quod ad loca, quæque iis adiuncta fuerunt, diximus : nunc de iis quæ in loceis esse solent. Immortalia & mortalia expediam, ita vt prius quod ad deos pertinet, dicam. *Principes Dei, cælum & terra*: hi dei iidem qui in Ægypto *Serapis* & *Isis*, & ste Harpocrates digito significat. qui sunt *Tautes* & *Astarte* apud Phœnicas, vt idem principes in Latio *Saturnus* & *Ops*. Terra enim & cælum, vt Sarmothracum initia docent, sunt *Dei magni*, & hi, quos dixi multeis nominibus. Nam neque, quas Ambracia ante portas statuit duas virileis species aheneas, dei magni : neque, vt volgus putat, hi *Samothraces dij*, qui Castor & Pollux: sed hi mas & fœmina : & hi quos augurum libri scriptos habent sic, *Dini potes* : & sunt pro illeis qui in Samothrace Θεοὶ Δυνατοί. Hæc duo, cælum & terra: quod anima, & corpus: humidum, & frigidum. Ona parire solet genus penneis cōdecoratum: non animas, vt ait Ennius. & post. Inde venit diuinitus pulleis insinuans se ipsa anima, siue, vt Zenon Citieus, animalium semen ignis, qui anima & mēs: qui calor è cælo, quod heic innumerabiles & immortales ignes. Itaque Epicharmus Enni de mēte humana dicit. Istic est de sole sumptus ignis. Idē solem adserit, Isque actus mētis est, vt humores frigidæ sunt humi, vt supra ostēdi, quibus iuncti cælū & terra omnia ex se genuerūt: quòd per hos natura frigori immiscet calorē, atq; humori aritudinem. Rectè igitur Pacuuius ait, Animam æther adiungat. Et Ennius, Esse igitur corpus terram, quæ deperit ipsam, Et capit, & neque iam dispendei conficit hilum. Animæ & corporis discessus, quòd nateis sit exitus, inde *Exitium*, vt cum in vnum ineunt, *Initia*. Inde omne corpus, vbi nimius ardor aut humor viget, aut interit, aut manet sterile. cui testis æstas & hiemps : quòd in altero aer ardet, & spica aret: & in altero natura ad nascendum cum himbre & frigore victitare non vult, & potius ver expectat. Igitur caussa nascendi duplex, ignis & aqua. Ideo ea in nuptiis in limine adhibentur, quòd coniungit hic. & mas ignis, quòd ibi semen, aqua femina, quod fetus ab eius humore, & eorum iunctione sumit *Venus*. Hinc comicus, *Victrix Venus* vidēsne hæc ? non quòd vincere velit Venus, sed quòd vincire, & vinciri ipsa. *Victoria* ab eo quòd superati vinciuntur. Vtrique testis poesis, quòd & Victoria & Venus dicitur cæligena. Tellus enim, quòd prima vincta cælo, *Victoria* ex eo. & ideo hæc cum corona, & palma, quòd corona vinculum capitis, & ipsa à vinctura dicitur. *Viere*, *Vincire* : à quo est in Asoto Ennij, Ibant malam viere Veneriam corollam. *Palmam* dicunt quòd ex vtraque parte natura vincta habeat paria folia. Poetæ de cælo semen igneum cecidisse dicunt in mare, ac natam è spumeis Venerem coniunctione ignis & humoris quam haberet vim significantes. à qua vi nateis dicta *Vita*, vt illud à Lucilio, Vis est vita vides, quæ nos facere omnia cogit. Quare quòd cælum principium, ab satu est dictus *Saturnus*, & quòd ignis Saturnalibus, hoc est cerei superioribus mittuntur. Terra, *Ops*, quòd heic omne opus, & hac opus ad viuendum : & ideo dicitur Ops mater, quòd terra nutriat. Hæc enim terreis genteis omneis peperit, & resumit denuo. quæ dat cibaria, vt ait Ennius : quæ quòd gerit fruges, *Ceres*. Antiqueis enim, quod nunc & hi dei cælum & terra, Iuppiter & Iuno. quòd, vt ait Ennius, Istic est is Iuppiter, quem dico, quem Græci vocant aera: qui ventus est, & nubes, himber postea, atque ex himbre frigus : ventus post fit, aer denuo. Hæc propter *Iuppiter* sunt ista, quæ dico tibi : qui mortaleis atque vrbeis belluasque omneis iuuat. quòd hic omneis & sub hoc. Eundémque appellans dicit Ennius, Diúumque hominúmque pater rex. *Pater*, quòd patefaciat omnia, & ipsum semen : nam tum est conceptum, & inde cum exit, quod oritur. Hoc

idem

idem magis ostendit antiquum Iouis nomen. Nam olim *Dionis* & *Diespiter* dictus, hoc est aer, & dies pater. à quo *dici* dicti, qui inde: & *pies*, & *dius*, & *diuus*. Vnde *Sub Dio*, & *Diui Fidius*. Itaque inde eius perforatum tectum, vt videatur *diuum*, id est cælum. Quidam negant sub tecto per hunc deierare oportere. Ælius Gallus *Diuus Fidius* dicebat Diouis filius, vt Græci Διόσκουρον Castorem: & putabant hunc esse Sanctum ab Sabina lingua, & Herculem ab Græca. Idem hic *Diespiter* dicitur, infimus aer, qui est coniunctus terræ, vbi omnia oriuntur, vbi aboriuntur: quorum quòd finis ortus, *Orcus* dictus. Quòd Iouis Iuno coniux, & hic cælum, hæc terra, quæ eadem tellus: & ea dicta: quòd vna cum Ioue iuuat *Iuno*: & *regina*, quòd hæc omnia terrestria regit. *Sol*, vel quòd ita Sabini, vel quòd solum ita lucet vt ex eo dies sit. *Luna*, quòd sola lucet noctu. itaque ea dicta *Noctiluca* in Palatio: nam ibi noctu lucet templum. hanc, vt Solem Apollinem, quidam Dianam vocant Apollinis: vocabulum Græcum alterum, Latinum alterum. & hinc quòd in altitudinem & latitudinem simul, *Diniana* appellata. Hinc Epicharmus Enni Proserpinam quoque appellat, quòd solet esse sub terreis. *Proserpina* dicta, quòd hæc vt serpens modò in dextram, modò in sinistram partem latè mouetur. Serpere & Proserpere idem dicebant: vt Plautus, qui scribit, Quasi proserpens bestia. Quæ ideo videtur à Latineis *Iuno Lucina* dicta, vel quòd terra (vt physici dicunt) iuuat & lucet, vel quòd ab luce eius, qua quis conceptus est, vnà iuuat, donec mensibus acteis produxit in lucem. Facta igitur à iuuando & luce *Iuno Lucina*: à quo parientes eam inuocant. Luna enim, nascentium dux, quòd menses huius. Hoc vidisse antiquos apparet, quòd mulieres potissimum supercilia sua attribuerunt ei deæ. Heic enim maximè debuit collocari Iuno Lucina, vbi ab dieis lux datur oculeis. *Ignis* à nascendo, quòd hic nascitur: & omne quod nascitur, ignis scindit. Ideo calet, vt qui denascitur, ignem amittit ac frigescit. Ab ignis iam maiore vi, ac violentia *Volcanus* dictus. Ab eo quòd ignis per splendorem fulget, *Fulgor Fulmenque* & *Fulgur*: quòd fulmine ictus Phaethon contrariis diis. Ab aquæ lapsu lubrico Lympha, *Nympha Iuturna*, quæ iuuaret. Itaque multi ægroti propter id nomen hinc aquam petere solent. A fontibus, & fluminibus, ac cetereis aqueis, dei: vt *Tiberinus* à Tiberi: & ab lacu Velino, *Velinia*: & *nymphæ Commotiæ* ad lacum Cutilienſem, à commotu: quòd ibi insula in aqua commouetur. *Neptunus*, quòd mare terras obnubit, vt nubes cælum: à nuptu, id est, opertione, vt antiqui. à quo *Nuptiæ*, *Nuptúsque* dictus. *Salacia* Neptuni ab salo. *Venilia* à veniendo, ac vento illo quem Plautus dicit, Quod ille dixit qui secundo vento vectus est tranquillo mari, *Ventum gaudeo*. *Bellona* à bello nũc, quæ *Duellona* à duello. *Mars* ab eo quòd maribus in bello præest: aut quòd à Sabineis acceptus, ibi Mamers. *Quirinus* à Quiritibus. *Virtus*, vt viri vis, à virilitate. *Honos* ab honesto honore. Itaque *Honestus* dicitur, quòd honoratus: & dictum *Honus* est honos, qui sustinet rempublicam. *Castoris* nomen Græcum, & *Pollucis* à Græceis in Latin eis litteris veteribus nomen, quod est, inscribitur, vt Πολυδεύκης, Polluces, non, vt nunc, Pollux. *Concordia* à corde congruente. *Feronia*, *Minerua*, *Nouensiles* à Sabineis. paulò aliter ab eisdem dicimus *Laram*, *Vestam*, *Salutem*, *Fortem*, *Fortunam*, *Fidem*. Ea re Sabinorum linguam olent, quæ Tatij regis voto sunt Romæ dedicatæ. Nam vt annales dicunt, vouit Opi, Floræque: Diouí, Saturnóque: Soli, Lunæque: Volcano, Summanóque: itémque Larundæ, Termino, Quirino, Vortumno, Laribus, Dianæ, Cloacinæque. E queis nonnulla nomina in vtraque lingua habent radices: vt arbores quæ in confinio natæ, in vtroque agro serpunt. Potest enim esse Saturnus heic alia de caussa dictus atque in Sabineis, & sic Diana, de quibus suprà.

11 ¶Dictvm est quo ad immortaleis attinet. deinceps quod ad mortaleis attinet, videamus. & de his animalia in tribus loceis, quòd sunt in aere, in aqua, in terra: à summa parte ad infimam descendam. ¶Primùm nominem *Alites* ab aleis: *Volucres* alij à volatu. deinde generatim. De heis pleræque à sueis vocibus, vt hæ: *Vpupa*, *Cuculus*, *Coruus*, *Hirundo*, *Vlula*, *Bubo*: itè hæ, *Pauo*, *Anser*, *Gallina*, *Columba*. Sunt quæ alieis de causseis appellatæ: vt *Noctua*, quòd noctu canit ac vigilat: *Lusciola*, quod luctuosè canere existimatur, atque esse ex Attica Progne in luctu facta auis. Sic *Galeritus*, & *Motacilla*: alter quod in capite habet plumam elatam: altera, quod semper mouet caudam. *Merula*, quod mera, id est sola, volitat: contrà ab eo *Graculi*, quod gregatim: vt quidam Græci τὰ γήρυτα. *Ficedulæ*, & *Miliariæ*, à cibo: quod alteræ fico, alteræ milio fiant pingues.

12 ¶ Aquatilium vocabula animalium partim sunt vernacula, partim peregrina. ¶Foris, *Murena* quod μύραινα: *Cybium*, *Thynnus*, culus itè partes Græceis vocabuleis omnes, vt *Melandria*, atque *Vræon*. ¶ Vocabula piscium, pleraque translata à terrestribus: ex aliqua parte similib. rebus: vt *Anguilla*, *Lingulaca*, *Sudis*: alia à coloribus, vt hæc: *Asellus*, *Vmbra*, *Turdus*: alia à vi quadam, vt hæc: *Lupus*, *Canicula*, *Torpedo*: ¶ Item in conchyleis aliqua ex Græceis: vt *Peloris*, *Ostrea*, *Echinus*. Vernacula ad similitudinem: vt *Surenæ*, *Pectunculi*, *Vngues*.

13 ¶ Svnt etiã animalia, in aqua quæ inter-

dum in terram exeunt: alia Græceis vocabuleis: vt *Polypus*, *Hippopotamus*, *Crocodilus*: alia Latineis, vt *Rana*, *Anas*, *Mergus*, à quo Græci ea quæ in aqua & terra possunt viuere, vocant μύϊα. E queis *Rana* ab sua dicta voce: *Anas*, à nando: *Mergus*, quòd mergendo in aquam captet escam. Item aliæ in hoc genere à Græceis: vt *Querquedula*, *Circeris*, *Halcedo*, quòd ea Halcyon. Latina, vt *Testudo*, quòd testa tectum hoc animal: *Loligo*, quòd subuolat, littera commutata, primò Voligo. Vt Ægypti in flumine quadrupes, sic in Latio nominati *Lytra* & *Fiber*. *Lytra*, quòd succidere dicitur arborum radices in ripa, atque eas dissoluere: vnde Lytra. *Fiber*, ab extrema ora fluminis dextra & sinistra maximè quòd solet videri: & antiqui *Fibrum* dicebant extremum, vnde in sageis extrema *Fimbriæ*, & in iecore extremum *Fibra*. hinc *Fiber* dictus.

14 ¶ Quae sunt hominum propria primùm, deinde de pecore, tertiò de fereis scribam: incipiam ab honore publico. *Consul* nominatus, quòd consulere populum & senatum debet. nisi illinc potius vnde Actius ait in Bruto. Qui rectè consulat, consul fiat. *Prætor* dictus, qui præiret iure & exercitu. A quo Lucilius, Ergo prætorum est ante præire. *Censor*, ad cuius censionē, id est arbitrium, censeretur populus. *Ædilis*, qui ædes sacras & priuatas procuraret. *Quæstores*, à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ triumuiri capitales nunc conquirunt: ab heis postea qui quæstionum iudicia exercent, *quæstores* dicti. *Tribuni militū*, quòd terni tribus tribubus Ramnium, Lucerū, Tatiensium olim ad exercitum mittebantur. *Tribuni plebei*, qui ex tribuneis militū primùm tribuni plebei facti, qui plebem defenderent in secessione Crustumerina. *Dictator*, quòd à consule dicebatur, cui dicto audientes omnes essent. *Magister equitum*, quòd summa potestas huius in equites, & adcēsos: vt est summa populi Romani dictator, à quo is quoque *magister populi* appellatus. Reliqui, quòd minores quàm hi magistri, dicti Magistratus: vt ab albo *Albatus*.

15 ¶ Sacerdotes vniuersi à sacreis dicti. *Pontifices* (vt Q. Scęuola Pōtifex Maximus dicebat) à posse & facere. pontifices ego à ponte arbitror. nam ab iis sublicius est factus primùm, & restitutus sæpe, cum ideo sacra & vls & cis Tiberim non mediocri ritu fiant. *Curiones* dicti à curieis: qui fiunt vt in heis sacra faciant. *Flamines*, quòd in Latio capite velato erāt semper, ac caput cinctum habebant filo, Flamines dicti. Horum singuli eognomina habent ab eo deo cui sacra faciūt: sed partim sunt aperta, partim obscura. Aperta, vt *Martialis*, *Volcanalis*: obscura, *Dialis*, & *Furinalis*: cum *Dialis* à Ioue sit, qui Dionis est: *Furinalis* à Furina, cuius etiam in festeis Furinales feriæ sunt. Sic *Flamen Falacer* & diuo patre Falacre. *Salij* à saltando, quod sacere in comitio in sacreis quotanneis & solent & debent. *Luperci*, quòd lupercalibus in lupercali sacra faciunt. *Fratres Aruales* dicti sunt qui sacra publica faciunt propterea vt fruges ferant aruas: à ferendo & arueis *fratres aruales* dicti sunt quia fratria dixerunt. *Fratria* est Græcum vocabulum partis hominum: vt Apollini etiam nūc. *Sodales Titij* dicti ab Titiis auibus, quas in auguriis certeis obseruare solent. *Feciales*, quòd fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebat vt iustum conciperetur bellum, (& inde desitum,) & vt fœdere fides pacis constitueretur. Ex heis mittebant, antequam conciperetur, qui res repeterēt: & per hos etiam nūc fit *fœdus*, quod fidus scribit Ennius dictum.

16 ¶ In re militari *Prætor* dictus, qui præiret exercitui. *Imperator* ab imperio populi, qui eos qui id adtentassent, oppressit hosteis. *Legati*, qui lecti publicè, quorum opera consilióque vteretur peregre magistratus: quive nuntij senatus aut populi essent. *Exercitus*, quòd exercitando fit melior. *Legio*, quòd leguntur milites in delectu. *Cohors*, quòd vt in villa ex pluribus tecteis coniungitur, ac quiddam fit vnum: sic hæc ex manipuleis copulatur cohors: quæ in villa dicta, quòd circa eum locum pecus coerceretur. Tametsi cohortem in villa Isicrates dicit esse Græce χοῦρον apud poetas dictam. *Manipulos exercitus* minimas manus, quæ vnum sequuntur signum. *Centuriæ*, quæ sub vno Centurione sunt: quorum centenarius iustus numerus. *Milites*, quòd trium millium primò legio fiebat, ac singulæ tribus, Tatiensium, Ramnium, Lucerum, millia singula militum mittebant. *Hastati* dicti qui primi hasteis pugnabant: *Pilani*, qui pileis: *Principes*, qui à principio gladiis, & post commutata re militari minus illustres sit muntur. Pilani, *Triarij* quoque dicti, quòd in acie tertio ordine extremeis subsidio deponebātur. Quod hi subsidebant, ab eo *Subsidium* dictum, à quo Plautus, Agite nunc, subsidite omnes, quasi solent triarij. *Auxilium* appellatur ab auctu, cùm accesserant, qui adiumento essent, alienigenæ. *Præsidium* est dictum, quia extra castra præsidebant in loco aliquo, quo tutior regio esset. *Obsidium* dictum ab obsidendo, quo minus hostis egredi posset inde. item ab abscidendo: cùm id ideo facerent quo facilius diminuerent hosteis. *Duplicarij* dicti, quibus ob virtutem duplicia cibaria vt darentur, institutum, *Turma* terma est: E in V abiit: quòd terdeni equites ex tribus tribubus, Tatiensium, Ramnium, & Lucerum, fiebant. Itaque primi singularum curiarum, *Decuriones* dicti, qui ab eo in singuleis turmeis sunt etiam nunc terni. Quos hi primo adminiſtros ipsi sibi adoptabant. *Optiones* vocari cœpti, quos nunc propter ambitionem tribuni faciunt. *Tubicines* à tuba & canendo, similiter *Liticines*, & *Classicos* à classe: qui item cornu cānunt, vt

tūm

tum cùm classes, comitiis ad comitatum vocant.

17 ¶ Quae à fortuna vocabula, in heis quædam minus aperta: vt pauper, diues, miser, beatus: sic alia. *Pauper* à paulola re. *Miser*, à minus, cui cum opus est, minus nullo est. *Diues*, à diuo, qui, vt deus, nihil indigere videtur. *Beatus*, qui multa bona possidet: & is *Opulentus* ab ope, cui eæ opimæ. Ab eadem *Inops*, qui eius indiget. Ab eodem fonte *Copia*, & *Copiosus*. *Pecuniosus*, à pecunia magna: *Pecunia* à pecu. à pastoribus enim horum vocabulorum origo.

18 ¶ Artifigibvs maxima caussa ab arte i. ab arte medicina vt sit *Medicus*, à sutrina *Sutor*: non à medendo, ac suendo, quæ omnino vltima. Huic rei earum earum radices, vt in proximo libro aperietur. Quare, quòd ab arte *Artifex* dicitur, nec multa in eo obscura, relinquã. Similis caussa, quæ ab scientia vocantur aliqua, vt *præstigiator*, *monitor*, *nomenclator*. Sic etiam à spatio quòdam dicuntur, *cursor*, *natator*, *pugil*. & in hoc genere, quæ sunt vocabula, pleraque aperta: vt *Legulus*, & *Vindemiator*: alter ab oleis, alter ab vueis. Hæc etsi minus aperta, vindemiator, vt *vestigator*, & *venator*: tamen id est quod *Vindemiator*, vel quòd vinum legere dicitur, vel quòd de vita id demit: *Vestigator* à vestigiis ferarum, quas indagatur: *Venator* à venatu. ¶ Quod sequitur verbum aduentum & inuentum. ¶ Hæc de hominibus.

19 ¶ Hinc quòd sequitur, de pecore. *Pecus* ab eo quòd perpascat, à quo pecora vniuersa: quòd in pecore pecunia tum consistebat pastoribus: & stabuli fundamentum *Pes* (à quo dicitur in ædificiis area *pes magnus*: & qui fundamentum instituit, *pedem ponit*.) A pede *Pecudes* appellarunt, vt ab eodem *Pedicam*, *Pedissequum*, & *Peculatorias oues*, aliúdve quid. id enim *peculiũ primum*. Hinc *Peculatum* publicum: primo vt cum pecore diceretur multa, & id esset coactũ in publicum, si erat auersum, ex qua fructus maior. Hinc est quod Græceis *Bos*, βοῦς, & *Taurus*, ταῦρος, item οἶς, οὖς. ita enim antiqui dicebant, non vt nunc, πρόβατον. Possunt in Latio quoque vt in Græcia, à sueis vocibus hæc eadem ficta. *Armenta*, quòd boues ideo maximè parabantur vt inde eligerent ad arandum: inde Aramenta dicta, postea tertia littera extrita. *Vitulus* quòd Græcè antiquitus, ἰτύλος, aut quòd plerique vegeteis, vegitulus. *Iuuencus*, iuuare qui iam ad agrum colendum posset. *Capra*, carpa, à quo scriptum omnicarpæ capræ. *Hircus* quòd Sabini fircus: & quòd illeic fedus in Latio rure *hedus*: quod in vrbe, vt in multeis, A addito hædus. *Porcus*, quod Sabini dicunt de aprino porco poridus, inde porcus nisi à Græceis, quòd Atheneis in libreis sacrorum scriptum est, κάπρος & πόρκος. *Aries*, quòd eum dicebant ares veteres, nostri *arietem*: hinc *Arietes*. Hæ sunt quarum in sacrificiis exta in olla, non in veru coquuntur. quas & Actius scribit, & in pontificalibus libreis videmus in hostiis eam aruigem, quæ cornua habet. quoniam is cui oui mari testiculi dempti: & ideo, vt natura versa *Veruex* declinatus. Pecori ouilo quòd agnatus, *Agnus*. *Catulus* à sagaci sensu, & acuto. Hinc *Canis*: nisi quòd tuba, & cornu, signum cum dant, canere dicuntur, quod hic irem, & nocticulus in custodia, & venando signum voce dat; canis dictus.

20 ¶ Ferarvm vocabula item partim peregrina, vt *Panthera*, *Leo*: vtraque Græca. à quo etiam & rete quoddam *Pantherium*. & *Leana*, & muliercula *Panthera*. *Tigris*, qui est vt leo varius, qui viuus capi adhuc non potuit: vocabulum e lingua Armenia nam ibi & sagitta & quod vehementissimum flumen, dicitur Tigris. *Vrsi* Lucana origo, vel vnde illi, nostri ab ipsius voce. *Gamelopardalis* suo nomine Syriaco in Latium venit: vt Alexandria *Camelopardalis* nuper adducta, quòd erat figura vt camelus, maculeis vt panthera. *Apri* ab eo quòd in locis aspereis. nisi à Græcis, quòd hi κάπρος. *Caprea* à similitudine quadam capræ. *Cerui*, quòd magna cornua gerunt, mutato G in C, vt in multeis: quasi gerui. *Lepus*, quòd è Siculeis quidam Græcei dicunt λέπορον. à Roma quòd orti Siculi, vt annales nostri veteres dicunt, fortasse hinc illud tulerunt, & heic reliquerunt id nomen. *Volpes*, vt Ælius dicebat, quòd volat pedibus.

21 ¶ Proxima animalibus sunt ea quæ viuere dicũtur, neque habere animam, vt virgulta. *Virgultum* dicitur à viridi, idque à vi quadam humoris: quæ si exaruit, moritur. *Vitis*, quòd ea vini origo. *Malum*, quod Æoles dicunt μᾶλον. *Pinus iuglans*: quòd hæc nux antequam purgetur, similis glandi. Hæc glans optima & maxima, ab Ioue & glande iuglans est appellata. Eadem, *Nux*, quòd vt nox aërem, ita huius succus facit corpus atrum. ¶ Quę in orteis nascuntur, alia peregrineis vocabuleis, vt Græceis *Ocymum*, *Mentu*, *Ruta*, quam nunc πήγανον appellant. Item *Caulis*, *Lapatium*, *Radix*. Sic enim antiqui Græci quam nunc *Raphanum*. Item ex Græceis vocabuleis, σέρυλλον, ἰόδον, addita & commutata vna littera, *Serpyllum*, *Rosa*. Item Græca, κεφαλλήν, μαλάχη, κύμινον. Item Latina, *Lilium*, ἀπὸ λειρίου, & *Malua* à μαλάχη. & *Sisimbrium* ἀπὸ σισυμβρίου. Vernacula *Lactuca* à lacte, quòd olus id habet lac. *Brassica*, vt præseca: quòd ex huius scapo minutatim præsecatur. *Asparagi*, quòd ex aspereis virgulteis nascuntur, & ipsi scapi asperi sunt, non leues. Nisi Græcum: illic enim quoque dicitur, ἀσπάραγος. *Cucumeres* dicuntur à curuore, vt curui mores dicti. *Fructus* à ferendo res: & hæ quas fundus: & hæ quæ in fundo ferũtur, vt frumentum. Hinc deeliguatæ *Fruges*, & *Frumentum*. Sed hæ è terra, etiam Frumentum, quòd exta loco quo solent addi ex mola, id est ex sale, & farre molito. *Vuæ* ab vuore.

UNIVERSITARIA DE GRANADA

22 ¶ QVAE manu facta sunt dicam, de victu, de vestitu, de instrumento: & si quid aliud videbitur heis aptum. ¶ De victu antiquissima *Puls*: appellata, vel quòd ita Græci, vel ab eo (vt scribit Apollodorus) quòd ita sonet, cum aqua feruenti inspitur. *Panis*, quòd primò figuras faciebant mulieres in panificio Panis: posteaque figuras facere instituerunt alias. A pane & faciendo *Panificium* cœptum dici. Hinc *Panarium*, vbi id seruabant: sicut *Granarium*, vbi granum frumenti condebant, vnde id dictum. Nisi ab eo quod Græci κόκκον, à quo Græceis quoque granum dictum. & in quo eadem conduntur, *Horreum* ab horrendo. *Triticum*, quod tritum est spiceis. *Far*, à faciendo, quòd in pristino fit. *Milium* à Græco, nam id prius μίλιν, post μίδιν *Librum*, quod libaretur priusquam esset, vt erat coctum. *Testuatium*, quòd in testu caldo coquebatur: vt etiam nunc Matralibus id faciunt matronæ. *Circuli*, quòd mixta farina caseo & aqua circuitum æquabiliter fundebant. Hoc quidã, qui magis incond.tè faciebant, vocabant *Lixulas* & *Semilixulas*, vocabulo Sabino: idque frequentius Sabini à globo farinæ dilatato. Item in oleo cocti, dicti à globo *Globuli*. *Crustulum* à crusta pultis, quo ius ea quæ vt corium exuritur, *Crusta* dicta. Cetera ferè opera à vocabuleis Græceis sumpta, vt θρύλλον, ἢ τρύφον, & *placenta*, quòd edebant cum pulte. Ab eo *Pulmentum*, vt Plautus: hinc *Pulmentarium* dictum Hoc primum debuit pastoribus *Caseus*: à coacto lacte, vt coaxeus dictus. Dein posteaquam desierunt esse contenti heis quæ suapte natura ferebat sine igne: in quo erant poma, quæ nimis cruda esse poterant, decoquebant in olla. Ab olla *Olera* dicta: quorum à genere cruda olera, è queis ad coquendum, quòd ruëret è rure, Ruapa: vnde *Rapa*. *Olea* ab elea: olea grandis, *Orchitis*: quòd ea antiquitus *Orchemora*.

¶ Hinc ad pecudis carnem peruẽtum est. *Suilla* sic ab illeis generibus cognominata. Hanc primò assam, secundò elixam: tertiò è iure vti cœpisse natura docet. Dictum *Assum*, quòd ab igne assudescit. *Vuidum* est quod humidum, & ideo vbi id non est, succus abest: & ideo sudando assum distillat calore: vt crudum nimium habet humoris: sic excoctum parum habet succi. *Elixum*, est e liquore aquæ deductum: & ex iure, quod iucundum magis conditione est. *Succidia*, ab suibus concidendis: nam id pecus primum occidere cœperunt domini, & vt seruarent, salere. *Tergus* suis, ab eo, quòd eo tegitur. *Perna* à pede suis, à nomine eius. *Offula* dicta, vt offa minima in sue. *Insicia*, ab eo quòd insecta caro, vt in carmine Saliorum est: quod in exteis dicitur nunc *Profectum*. *Murtatum* à myrto, quòd eo largè fartum intestinum crassum. *Lucanicam* dicunt, quòd milites à Lucaneis didicerunt, qui & Faleriis *Falisicum ventrem*, *Fundulum*, à fundo: quòd non vt reliquæ partes, sed ex vna parte sola apertum. ab hoc Græcos puto τυφλὸν ἔντερον appellasse. Ab eadem fartura *Farcimina* in exteis appellata: à quo, quod in eo tenuissimum intestinum fartum, *Hila*, ab hilo dicta, id est minimo: quod ait Ennius, Neque dispendei facit hilum. Quod in hoc farcimine summo quiddam eminet: ab eo quòd vt in capite apex, *Apexabo* dicta. Tertium fartum est. *Longabo*, quod longius quàm duo hila. *Agumentum*, quod ex immolata hostia desectum in iecore imponendo agendei caussa. *Magmentum*, à magis: quod ad religionem magis pertinet. Itaque propter hoc montana fana constituta loceis certeis, quod id imponeretur matæ: ab quod Græci μάσσω ἢ μάσσω. Item Græci figillatim, vt ouum, bulbum.

23 ¶ LANA Græcum, vt Polybius & Callimachus scribunt. *Purpura*, à purpuræ maritimæ colore. *Pœnicum*, quod à Poeneis primùm dicitur adlatum. *Stamen*, à stando, quòd eo stat omne in tela velamẽtum. *Subtemen*, quod subit stamini. *Trama*, quòd tranat frigus id genus vestimenti. *Dentsum*, à dentibus pectinis, quibus feritur. *Filum*, quod minimum est hilum. id enim minimum est in vestimento. *Pannus*, Græcum: *Panuelum* dictum à panno, & voluendo filo. *Tunica*, ab tuendo corpore: tunica vt induca. *Toga*, à tegendo. *Cinctus* & *Cingulum*, à cingendo: alterum vireis, alterum mulieribus attributum.

24 ¶ ARMA, ab arcendo, quòd heis arcemus hostem. *Parma*, quòd è medio in omneis parteis par. *Conum*, quòd cogitur in cacumen versus. *Hasta*, quòd stans solet ferri. *Iaculum*, quod vt iaciatur, fit. *Tragula* à traiiciendo. *Scutum* à sectura, vt secutum: quòd minutè consectũ sit tabelleis. *Vmbones*, aut à Græco, vel quod ambones. *Gladius*, C in G commutato, à clade. quòd fit ad hostium cladem gladius. similiter ab omine *Pilum*, quòd hostis feriret, vt perilum. *Lorica*, à loreis: quòd de corio crudo pectoralia faciebant: postea succuderunt Galli è ferro sub id vocabulum ex anuleis ferream tunicam. *Balteum*, quòd cingulum è corio habebant bullatum, balteum dictum. *Ocreæ*, quòd opponebatur ob crus *Galeæ* ab galero, quo multi vsi antiqui. *Tubæ* à tubeis, quos etiam nunc ita appellant tubicines sacrorum. *Cornua*, quòd ea quæ nunc sunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu. *Vallum*, vel quòd ea varicare nemo possit: vel quòd singula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram literæ V. *Cerui* à similitudine cornuum cerui. Item reliqua ferè ab similitudine, vt *vineæ*, *testudo*, *aries*.

25 ¶ MENSAM escariam *cibillã* appellabant ea erat quadrata, vt etiã nũc in castreis est. A cibo *Cibillæ* dicta: postea rotunda facta. & quod à nobis media, à Græceis μέσα, *Mensa* dici potest. nisi etiã quòd ponebant pleraq. in cibo mensã. *Trulla* à similitudine truæ, quæ quòd magna, &

hæc

hæc pusilla, vt trulla. Hinc Græci τρυχλίον, nos trullam. *Trua*, quæ à culina in lauatrinam aquã fundunt. Trua, quòd trauolat ea aqua, ab eodem est appellatum *Trulleum*. simile enim figura, nisi quòd latius concipit aquã, & quòd manubrium cauũ nõ est, nisi vinaria trulla accessit. *Matellio* à matula dictus, & dictus posteaquam lõgius à figura matulæ discessit, & ab aqua *Aqualis* dictus. Vas aquariũ vocant *Futum*, quo in triclinio allatam aquam infundebant: quo postea accessit μάγηνος cum Græco nõ nine; & cũ Latino nomine Græca figura *barbatus*. *Pelues*, à pedũ luatione, vt pedeluis. *Candelabrum* à cadela. ex heis enim funiculi ardẽtes figebãtur. *Lucerna* pòst inuẽta, quæ dicta à luce, aut quòd id vocant Græci λύχνον. Vasa in mensa escaria, vbi putẽ aut iurulenti quid ponebãt: à capiẽd. *Catinum* nominauerũt. nisi quòd Siculi dicũt κάτινον, vbi assa ponebãt. *Magidã* aut *Lãgulã*, alterũ à magnitudine, alterum ab latitudine finxerunt. *Patinas* à patulo dixerũt, vt pusillas, quod heis libarent cænas *patellas*. *Tryblia*, & *Canistra*, quæ putãt esse Latina, sunt Græca. τρυβλίον ἢ κάνιστρον Græca sunt. Reliqua, quòd aperta sint, vnde sint, relinquo.

26 ¶Mensam vinariam rotundã nominabãt *Cylibathum*, vt etiã nũc in caltreis, id videtur declinatum à Græco, κύβα τῆ κυλίκῃ, qui illa capit, & minores. *Capulæ* à capiẽdo; quod ansatæ, vt prehendi possint, id est capi. Harũ figuras in vasis sacreis ligneas & fictiles antiquas etiã nunc videmus. Præterea in poculeis erant *Pateræ*, eo quòd pateant, Latinè ita dictę. Heisce etiã nunc in publico cõuiuio, antiquitatis retinẽdæ caussa, cũ magistri fiunt, potio circũfertur; & in sacrificãdo deeis, hoc poculo magistratus dat deo vinum. *Pocula* à potione: vnde *Potatio*; & etiam *Poma*, quod hæc poscũt potũ. κὰπὸ τῆ ποσι Græca origo potionis. *Aqua* quod æqua summa. *Fons*, vnde funditur è terra aqua viua, vt *fistula aquæ*, fusus aquæ. Vas vinarium grandius, *Sinum*, ab sinu; quòd sinũ maiorẽ cauationẽ quàm pocula habebat. Item dicta *Depesta* etiã nunc in diebus sacreis, Sabineis vasa vinaria in mẽsa deorũ sunt posita. Apud antiquos scriptores Græcos inueni appellari poculi genus ὄπικας. Quare vel inde radices in agrum Sabinum Romanũ sunt profectæ. Quo vinum dabãt, vt minutatim funderent, à gutteis *Guttum* appellarunt: & quo sumebant minutatim; à sumẽdo, *Sempulum* nominauere. In huiusce locum in conuiuiis è Græcia successit *Epichysis*, & *Cyathus*; in sacrificiis remansit guttum & simpulum. ¶ Altera vinaria mensa erat lapidea quadrata oblonga: vna columella; vocabatur *Cartibulum*. Hæc in ædibus ad compluuium apud multos me puero ponebatur; & in ea, & cum ea ænea vasa: à gerendo *Gestibulum*, vnde cartibulum pòst dictum.

27 ¶Præterea erat tertium genus mesæ, & quadratæ vasorũ: vocatúrque *Vrnarium*, quòd vrnas cum aqua positas ibi potissimum habebant in culina. Ab eo etiam nũc ante balineum locus vbi poni solebant vrnæ, *Vrnarium* vocatur. *Vrnæ* dictæ quòd vrinant in aqua hauriendã, vt *Vrinator*. *Vrinare* est mergi in aquam. *Imburium* fictum ab vibo, quòd ita flexum vt redeat sursum versus: vt in aratro, quod est vrbum. *Calix* à caldo: quod in eo calda puls apponebatur: & calidum eo bibebant. Vas, vbi cibum coquebant, ab eo *Cacabum* appellarunt. *Verua* à versando.

28 ¶Ab sedendo appellantur *Sedes*, *Sedile*, *Sedum*, *Sellæ*, *Seliquastrum*. Deinde ab heis *Subsellium*. vt *Subsipere*, quod non planè sapit: sic quod non planè erat sella, *subsellium* dictum. vbi in eiusmodi duo, *Bisellium* dictum. *Arca*, quòd arcentur fures ab ea clausa. *Armarium* & *Armamentarium* ab eadem origine, sed declinata aliter.

29 ¶Mvndvs muliebris dictus à munditia. *Ornatus*, quasi ab ore natus. hinc enim maximè sumitur quod eam deceat. Itaque ob id paratur speculũ. *Calamistri*, quòd heis calefacteis in cinere capillus ornatur. Qui ea ministrabat, à cinere *Cinerarius* est appellatus. *Discerniculũ*, quo discernitur capillus. *Pecten*, quòd per eum explicatur capillus. *Speculum*, à speciẽdo: quòd ibi spectant. *Vestis* à veleis: vel ab eo quod vellus lana tonsa vniuersa ouis. id dictum quod vellebant lanam: ex lana facta vestis. Et quod capillum contineret, dictum à rete *Reticulum*. *Rete* ab ratitudine. Item *Texta*, fasciola qua capillum in capite colligarent. Dictum *Capital* à capite, quod sacerdotulæ in capite etiam nunc solent habere. Sic *Rica* à ritu: quòd Romano ritu sacrificium feminæ cùm faciunt, capita velant. *Mitræ*, & reliqua ferè in capite, postea addita cum vocabuleis Græceis.

30 ¶Prius de indutu aut amictu quæ sunt, tangã. *Capitium* ab eo quòd capit pectus, id est, vt à triqui dicebant, indutu comprehendit: alterum quod subtus, à quo *Subucula*: alterũ quod supra, à quo *Supparus*. nisi quod id dicunt Osce. Alterius generis item duo: vnum quod foris, ac palam, *Palla*: alterũ quod intus, à quo *Intusium*. id quod Plautus dicit, Intusiatam, patagiatam caltulam, ac crocotulam. Multa post luxuria attulit: quorum vocabula apparent esse Græca. vt ἄορσος. Amictus est dictum *Amiectum*, id est circumiectum: à quo etiam quod vestes se inuoluunt, *Circumiectum* appellant: & quòd amictui habent purpuram circum, vocant *Circumtextum*. Antiquissimi amictui *Ricinium*, id quod eo vtebãtur duplici, ab eo quòd dimidiam partem retrorsum iaciebãt, ab reiiciendo Reciniũ dictum. Hinc quòd facta duo simplicia paria, *Parilia* primo dicta: *recusum* propter leuitatem ἀφελεικία, χλαμύς: sic multa Græca. *Læna*, quòd de lana multa: duarum enim togarum instar. vt antiquissimum mulierum, recinium: sic hoc duplex, virorum.

31 ¶ INSTRVMENTA tustica quæ serendi aut colēdi fructus caussa facta. *Sarculū* à serēdo ac sarriēdo. *Ligo*, quòd eo, propter latitudinem, quod sub terra facilius legitur. *Pala* à pangendo, G in L mutatum quod fuit. *Rutrum* vt ruitum, à ruendo. *Aratrum*, quòd arant terram. Eius ferrū *Vomer*, quòd vomit eo plus terram. *Dens*, quòd eo mordetur terra. Supra id regula quæ stat. *Stiua*, à stando: & in ea transuersa regula, *Manicula*, quòd manu bubulci tenetur: qui quasi est temo inter boues. *Bura* à bubus. alij hoc à curuo *Curuum* appellant. Sub iugo medio *Couum*, quod bura extrema addita appellatur, vocatur couum à cauo. *Iugum* & Iumētum à iunctu. *Irpices*, regula cum pluribus dentibus, quam item vt plaustrum boues trahunt, vt eruant quę in terra sunt. *Sirpices* postea, S detrita à quibusdam dicti. *Rastelli*, vt Irpices, serræ leues: itaque homo in prateis per fenicecia eo festucas abradit: quo ab rasu Rastelli dicti. *Rastri*, quibus dentalibus penitus eradunt terrā atq; eruunt, à quo & *Rutabridicti*. ¶ *Falces* à farre, littera commutata. Hæ in Campania *Secule*, à secando à quadam similitudine harum, aliæ: & quod apertum, vnde *falces Fenariæ*, & *Adoreæ*: & quod non apertum, vnde *Lumariæ falces*, & *sirpiculæ*. *Lumariæ* sunt, quibus secant lumecta, cum in agreis serpūt spinæ: quas quòd à terra agricolæ soluunt, id est luunt, *Lumecta*. *Sirpiculæ* vocatæ à sirpando, id est ab alligando. sic *Sirpata dolia* quasi cùm alligata dicta. Heis vtuntur in vinea alligando fasces, incisos fustes, faculas. has *phancillas* Chersonecisē dicunt fasces. *Pilum*, quòd eo far pinsunt. id vbi fit: *Pistrinum*. L & S interse sæpe commutant. Inde post in vrbe Lucili *pistrina*, & *pistrix*. *Trapetes* molæ olearię vocantur. Trapetes à terendo, nisi Græcum. *Molæ* à Molendo: harum enim motu eo coniecta moliuntur. *Vallum* à volatu, quòd cùm id iactant, volant inde lenia. *Ventilabrum*, quo ventilatur in aere frumentū. ¶ Quibus cōportantur fructus ac necessariæ res, de iis *Fistina* à ferendo dicta. *Corbes* ab eo quòd spicas aliúdve quid conuebant. Hinc minores *corbulæ* dictæ. ¶ De heis quæ iumenta ducūt. *Tragula* ab eo quòd trahitur per terram. *Sirpea*, quę virgeis sirpatur, id est colligando implicatur, in qua stercus aliúdve quid euehitur. *Vehiculum* in quo faba aliúdve quid vehitur, quo ex viminibus vterentur, & quod eo vehitur, breuis veha Vehiculu dictum est. Ab aliis etiam dictum *Arcera*, quæ etiam in XII. tabuleis appellatur. quòd ex tabuleis vehiculum erat factum vt area, Arcera dictum. *Plaustrum* ab eo quòd non, vt in heis quæ suprà dixi, sed ex omni parte palā est. quæ in eo vehuntur, quod perlucent, lapides, asseres, tignum.

32 ¶ ÆDIFICIA nominata à parte, vt multa: ab ædibus, & faciendo. Maximum ædificium est *Oppidum* ab ope dictum: quòd munitur opis caussa, vbi sint: & quod opus est ad vitā gerendam, vbi habitent tutò: vel oppida, quòd opere munibant mœnia, quo munitius essent. Quòd exaggerabant. *Aggeres* dicti, & quòd aggerem contineret murus, quòd muniendi caussa manu parabatur, quo cepiebant oppidum: è quo munere *Murus*. Eius summa, *Pinnæ*, ab heis quas insigniti milites habere in galeis solent, & in gladiatoribus Samnites. *Turres* à rotueis, quòd hæ prospiciunt ante alios. Qua viam relinquebant in muro, qua in oppidum portarent, *Portus*. Oppida condebant in Latio, Etrusco ritu multa: id est iuncteis bubus tauro, & vacca interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis caussa dic auspicato, vt fossa, & muro essent munita. Terram vnde excalpserant, *Fossam* vocabāt: & introrsum factum murum. Postea quòd fiebat orbis, *Vrbs*. Principium quod erat post murum, *Pomerium* dictum: eiusque ambitu auspicia vrbana finiūtur. Cippi pomerij stant, & circum Ardolam Ardeam, & circum Romam. Quare & oppida quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & vrbo *Vrbes*: & ideo coloniæ nostræ omnes in litteris antiqueis scribuntur vrbes: quòd item conditæ, vt Roma: & ideo coloniæ, vt vrbes cōduntur quòd intra pomerium ponūtur. ¶ Oppidū quod primū conditū in Latio stirpis Romanæ *Lauinium*, nam ibi dies penates nostri. Hoc à Latini filia: quæ coniuncta Æneæ, Lauinia appellata. Hinc post triginta annos oppidum alterum conditur *Albā*, id ab fuę alba cognominatum. Hæc è naui Æneæ cùm fugisset Lauinium, triginta parit porcos. Ex hoc prodigio post Lauinium conditum anneis triginta, hæc vrbs facta: propter colorem suis, & loci naturam, *Alba Longa* dicta. Hinc mater Romuli *Rhea*, ex hac *Romulus*, hinc *Roma*. ¶ In oppido *vici* à via, quòd ex vtraque parte viæ sunt edificia. *Fundulæ* à fundo, quòd exitum non habet, ac peruiū non est iter, *Angiportum*, & id angustum, ab angendo, & portu. Quò conferrent suas cōtrouersias, & quę vendere vellent, & quò quæque ferrent, *Forum* appellarunt. Vbi quid generatim additum, ab eo cognomen, vt *boārium forum*, *forum olitorium*. hoc erat *antiquum Macellum*, vbi olerum copia. ea loca etiam nunc Lacedæmonij vocāt λαχανικὰ: sed Iones ostia ortorum & castelli λαχανικὰ. Secundum Tiberim ad Iunium *forum piscarium* vocant. Ideo ait Plautus, Apud piscarium, vbi variæ res. Ad corneta *forum cupedinis*, à Cupedio: quòd multi forum cupidinis, à cupiditate. Hæc omnia postquam cōtracta in vnum locum, quæ ad victum pertinebant, & ædificatus locus, appellatum *Macellum*, vt quidam scribūt, quòd ibi fuerit ortus: alij, quòd ibi domus fuerit cui cognomen fuit Macellus, quæ ibi publicè dirūta: è qua ædificatum hoc, quod vocatur ab eo macellum. In foro *lacum Curtium* à Curtio dictum constat. de eo triceps historia. nam

& Porci-

& Procilius non idem prodidit quod Piso: nec quod is, C. Ælius Stilo secutus. A Procilio relatum, in eo loco dehisse terram, & ex senatusco-sulto ad haruspices relatum, esse respõsum *deum Manium Postulionem* postulare, id est, ciuem fortissimum eodem mitti. tum quendam Curtium, virum fortem, armatum ascendisse in equum, & à Concordiæ versum, cum equo in eũ præcipitatum. eo facto, locum coisse, atque eius corpus diuinitus humasse, & reliquisse gẽti suæ monumentum. ¶L. Calpurnius Piso in annalibus scribit, Sabino bello, quod fuit Romulo & Tatio, virum fortissimum Metiũ Curtium Sabinum, cùm Romulus cum suis ex superiore parte impressionem fecisset, Curtium in locum palustrẽ, qui tum fuit in foro, ante quàm cloacæ sint factæ, secessisse, atque suos in Capitoliũ recepisse. Ab eo lacũ inuenisse nomen. ¶C. Ælius & Q. Lutatius scribunt eum locum esse fulguratum, & ex senatusconsulto septum esse: idque factum esse à Curtio consule, cui Marcus Genucius fuit collega, Curtium appellatum.

¶ *Arx* ab arcendo, quòd is locus munitissimus vrbis; à quo facilimè possit hostis prohiberi. *Carcer* à coercendo, quòd exire prohibentur. In hoc pars quæ sub terra, *Tullianum*: ideo quòd additum à Tullio rege: quòd Syracusæis, vbi simili de causa custodiuntur, vocantur *Latomiæ*, & de latonia translatum, quòd hẽic quoque lapidicinæ fuerunt. Inde *Lauretum*, ab eo quòd ibi sepultus est T. Tatius rex, qui à Laurentibus interfectus est. ab silua laurea, quòd ea ibi excisa, & ædificatus vicus. vt inter sacram viam & macellum editum. *Cõrneta* à corneis, quæ abscissæ loco reliquerunt nomen. vt *Esculetum* ab esculo dictum, & *Fagutal* à fago: vnde etiam quod ibi sacellum, *Iouis Fagutalis*. *Armilustrum*, ab ambitu lustri locus. item *Circus maximus* dictus, quòd circum spectaculeis ædificatus, vbi ludi fiunt; & quòd ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt. Itaque dictũ in Cornicula millies aduentu, quem circumeunt ludentes, Quid cessamus ludos facere? Circus noster ecce adest. In circo primo, vnde mittuntur equi, nunc dicuntur *carceres*. Næuius *Oppidum* appellat. *Carceres* dicti quòd coercentur equi, ne inde exeãt ante quàm magistratus misit: *Oppidum*, quòd à muri parte pinneis turribùsque carceres olim fuerunt. Scripsit poeta, Dictator vbi currum infidit, peruehitur vsque ad oppidum. Intimus *circus ad Murtium* vocatus, vt Procilius aiebat, ab vrceeis, quòd is locus esset inter figulos. alij esse dicunt à murteto declinatum, quòd ibi id fuerit. cuius vestigium manet, quòd ibi sacellum etiam nunc Murtiæ Veneris. Itẽ simili de causa *circus Flaminius* dicitur, qui ædificatus est circum Flaminium campum, & quòd ibi quoque ludeis Tauriceis circum metas currunt. *Comitiũ* ab eo, quòd coibant eò comitiis curiateis, & licium causa. ¶*Curiæ* duorũ genetum. nam & vbi curarent sacerdotes res diuinas, vt *curiæ veteres*: & vbi senatus humanas: vt *curia Hostilia*, quòd primus ædificauit Hostilius rex. Ante hãc *Rostra*, cuius id vocabulum ex hostibus capta fixa sunt rostra. Sub dextra huius à comitio locus substructus, vbi nationum subsisterent legati, qui ad senatum essent missi. Is *Græcostasis* appellatur à parte, vt multa. *Senatum* supra Græcostasin, vbi ædes Concordiæ, & basilica Opimia. Senaculum vocatum vbi senatus, aut vbi seniores consisterent, dictum vt γερουσία apud Græcos. *Lautolæ* à lauando, quòd ibi ad Ianum Geminum aquæ calidæ fuerunt. Ab heis palus fuit in minore Velabro, à quo, quòd ibi vehebantur lintribus, *Velabrum*, vt illud maius, de quo suprà dictum est. *Aequimelium*, quòd æquata Melij domus publicè, quòd regnum occupare voluit is. Locus *ad busta Gallica*, quòd Roma recuperata, Gallorum ossa, qui possederunt vrbem, ibi coaceruata ac cõsita. Est locus qui vocatur *Doliola* ad cloacam maximam, vbi non licet despuere, à dolioleis sub terra. Eorum duæ traditæ historiæ: quòd alij esse aiunt ossa cadauerum: alij Numæ Pompilij religiosa quædam post mortem eius infossa. *Argiletum* sunt qui scripserunt ab Argo, seu quòd is huc venit, ibíque sepultus sit: alij ab argilla, quòd ibi id genus terræ. *Cliuus Publicius*, ab ædilibus plebei Publicieis, qui eum publicè ædificarunt. Simili de causa *Publilius vicus*, & *Cosconius vicus*, quòd ab heis vireis dicuntur ædificati. Cliuus proximus ad florales vsus versus. *Capitolium vetus*, quòd ibi sacellum Iouis, Iunonis, Mineruæ: & id antiquius quàm Ædis quæ in capitolio facta. Esquiliis *vicus Africus*, quòd ibi obsides ex Africa bello Punico dicuntur esse custoditi. *Vicus Ciprius* à cipro: quòd ibi Sabini ciues additi consederunt, qui à bono omine id appellarunt. Nam *ciprum* Sabinè bonum. Propè hunc *vicus Sceleratus* dictus à Tullia Tarquinij Superbi vxore, quòd, ibi eum iaceret pater occisus, supra eum vt mitteret carpentum mulio, iussit.

33 ¶Et quoniam vicus constat ex domibus, nunc earum vocabula videamus. *Domus* Græcum est. & ideo in ædibus sacreis ante cællam, vbi sedes dei sunt, Græci dicunt προόδομον: quòd post, ὀπισθόδομον. *Aedeis* ab aditu, quòd plano pede adibant. Itaque ex ædibus efferri indictiuo funere præco etiam eos dicit, qui è taberneis efferuntur, & omneis in censu villas inde dicimus Ædes. *Cauum ædium* dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui esset ad communem omnium vsum. In hoc locus si nullus relictus erat, sub diuo qui esset, dicebatur *Testudo* à testudinis similitudine, vt est in prætorio in cassreis. Si relictum erat in medio, vt lucem caperet: deorsum, quò impluebat, *Impluuium* dictum: & sursum, qua compluebat, *Compluuium*, vtrunque à pluuia. *Tuscanicum* dictum à Tuscis, posteaquã illorũ cauã

ædium simulare cœperunt. *Atrium* appellatum ab Atriatibus Tuscis. illinc enim exemplum sumptum. Circum cauum ædium ærant vniuscuiusque rei vtilitatis caussa parietibus dissepta: vbi quid conditum esse volebant; à cælando *Cellam* appellarunt, *Penariam*, vbi penus. Vbi cubabant, *Cubiculum*: vbi cænabant, *Cænaculum* vocitabant: vt etiam nunc Lanuuij apud ædem Iunonis, & in cetero Latio, ac Faleriis, & Cordubæ dicuntur. Posteaquam in superiore parte cænitare cœperunt, superioris domus vniuersa, Cænacula dicta. Posteaquam ibi cœnabant, plura facere cæperunt, vt in castreis ab hieme hiberna, *hibernum* domus vocarunt: contra *æstiuum*.

* *Desunt paginæ tres.* *

34 ¶ religionem Porcius designat, cùm de Ennio scribens dicit eum coluisse Tutilinæ loca. Sequitur *porta Næuia*, quòd in memoribus Næuiis. Næuius enim loca vbi ea sic dicta, coluit. Deinde *porta Raudusculana*, quòd ærata fuit. æs *Raudus* dictum: ex eo in veteribus mancupiis scriptum, *Rauduscolo libram ferito*. Hinc *porta Lauernalis* ab ara Lauernæ, quòd ibi ara eius deæ. Præterea intra muros video portas dici: in Palatio, *Mucionis*, à mugitu, quòd ea pecus in Bucitarum antiquum oppidum exigebant: Alteram, *Romanulam*, quæ est dicta ab Roma, quæ habet gradus in naualia ad Volupię sacellum. Tertia est *Ianualis* dicta ab Iano. & ideò ibi positum Iani signum, & ius institutũ à Numa Pompilio, vt scribit in annalibus L. Piso, vt sit clausula semper, nisi cùm bellum sit. Nusquam traditum est memoriæ Pompilio rege fuisse apertam: & post T. Manlio consule, bello Carthaginiensi primo confecto, & eodem anno apertam.

* *Desunt quædam.* *

35 ¶Svper lectuleis origines, quas aduerti, hæc. *Lectica*, quòd legebant, vnde eam facerent, stramenta atque herbas, vt etiam nunc fit in castreis. lectos, ne essent in terra sublimes in heis ponebant. Nisi ab eo quòd Græci antiqui dicebant λίκτρον, lectum potius, quam lecticam quòd inuoluebant. quòd fere stramenta erant è segete, *Segestriam* appellant, vt etiam nunc in castreis. Nisi à Græceis, nam σίρας ον, vbi lectus mortui fertur, dicebant. *feretrum* nostri, Græci φέρετρον ἀπὸ φέρειν. Posteaquam transierunt ad culcitas, quòd in ea sagum, aut tomentum, aliúdve quid calcabant, ab inculcando *Culcita* dicta: ac quicquid insternebant, à sternendo, *Stragulum* appellabãt. *Puluinar* vel à plumeis, vel à pelluleis declinarunt. Quibus operiebantur, *Operimenta*, & *pallia*, *Opertula* dixerunt. In heis multa peregriua, vt *Sagum*, *Reno* Galli quid gaunacumma eius sagum, & *Amphimalon*, Græca: contra Latinum *Torale*, quod ante totum & *Torus* à toruo, quòd is in promptu. ab hac similitudine *Torulinus* in mulieris capite ornatus. Quia simplici scansione scandebant in lectum non altum, *Scabellum*: in altiorem, *Scamnum*. Duplicata scansio, *Gradus* dicitur, quòd genitur ab inferiore in superiorem. Græca sunt, *Peristromata* & *Peripetismata*. sic aliud aliquid item conuiuij caussa ibi.

36 ¶Mvlta pecuniæ signatæ vocabula sũt æris & argenti hæc. *As* ab ære. *Dupondius* à duobus ponderibus, quòd vnum pondus *Assipondium* dicebatur: id ideo quòd As erat libræ pondus. deinde ab numero reliquum dictum vsque ad *Centussis*, vt as singulari numero. Ab tribus assibus *Tressis*, & sic proportione *Nonussis*. In denario numero hoc mutat: quod primum est, ab decem assibus *Decussis*: secundum à duobus decussibus *Bicessis*, quod dixi solum à duobus decussibus *bicessis*. Reliqua conueniunt, vt *Tricessis* à tribus, sic proportione vsque ad *Centussis*: quo maius æris vocabulum non est. Nam ducenti in proportione cùm dicuntur, non magis asses, quàm denarij aliæve res significantur. Æris minima pars, *Sextula*, quòd sexta pars vnciæ. *Semuncia*, quòd dimidia pars vnciæ. *Se* valet dimidium, vt in *Selibra* & *Semodio*. *Vncia* ab vno. *Sextans* ab eo quòd sexta pars assis: sicut *Quadrans*, quòd quarta: & *Triens*, tertia pars. *Semissis*, quòd semi æs, id est, dimidium assis, vt suprà dictum est. *Septunx* à septem & vncia conclusum: Reliqua obscuriora, quòd à diminutione: & ea quæ diminuuntur, ita sunt vt extremas syllabas habeant. vt à duodecima vna dempta vncia, *Deunx*. *Dextans* dempto sextante: *Dodrans*, dempto quadrante. *Bes*, vt olim des, dempto triente. In argento nummi id à Siculeis. *Denarij*, quòd denos æris valebant. *Quinarij*, quòd quinos. *Sestertius*, quòd semis tertius. Dupondius enim & semis antiquus sestertius est: & veteris consuetudinis vt retro æra dicerentur, ita vt semis tertius, semis quartus pronuntiarent. Sestertius igitur ab semis tertius dictus. Nummi denarij decuma *libella*, quòd libram pondo as valebat, & erat ex argento parua. *Sembella*, quòd sit libellæ dimidium, quod semis assis. *Teruncius* à tribus vnciis, sembellæ quod valet dimidium: & est quarta pars, sic vt quadrans assis. Eadem pecunia vocabulum mutat. nam potest idem dici dos, *arrabo*, *merces*, *corollarium*. *Dos* erit pecunia, si nuptiarum caussa data: hæc Græcè Δῶτις, ita enim hoc Siculi: ab eodem *Donum*. Nam Græcè vt ipsi δῶρον, vt alij δῶτις, & vt Attici δῶς. *Arrabo* sic dicta, vt reliquum reddatur. hoc verbum à Græco ἀρραβὼν. Reliquum, ex eo quòd debitum reliquit. *Damnum* à demptione, cùm minus redactum quàm quanti constat.

Lucrum

Lucrum, ab luendo, si amplius, quàm exoluerit quanti esset ceptum. *Detrimẽtum*, à detritu, quòd ea quæ trita, minoris pretij. Ab eadem *Intertrimẽtum*, ab eo quòd duo, quæ inter se trita & deminuta, à quo etiam *Intrigo* dicta, & *Intertrigo*. *Multa*, à pecunia, quæ à magistratu dicta, vt exigi possit ob peccatum. quòd singulæ dicuntur appellatæ esse multæ, quod olim vnum dicebãt *multa*. Itaque cùm in dolium aut culeum vnum addunt rustici, prima vna addita, dicunt etiam nunc *Multa*. *Pœna*, à puniendo: vel à pœnitendo, quod post peccatum sequitur. *Pretium*, quod æstimationis, emptionisve causa constituitur dictum à periteis, quòd hi solum possunt facere rectè id. Si quid datum pro opera aut opere, *Merces*, à merendo. Quod manu factum erat, & dãtum pro eo, *Manupretium*, à manibus & pretio. *Corollarium*, si additum præter quàm quod debitum eius. vocabulũ fictũ à corolleis: quòd hæ: cùm placuerant actores, in scena dari solitæ. *Præda* est ab hostibus capta, quòd manu parta, vt parida præda. *Præmium* à præda, quòd ob rectè quid factum cõcessum. Si datur quod reddatur, *Mutuum*, quod Siculi μοῖτον. Ita scribit Sophron. μοῖτον ἀναπόδομον, & *Munus*, quod mutuo animo qui sunt, dãt officij causa. Alterum munus, quod muniendei causa imperatum, à quo etiam *Municipes*, qui vnà munus fungi debent, dicti. Ea pecunia quæ in iudicium venit in litibus, *Sacramentum* à sacro. Qui petebat, & qui inficiabatur de aliis rebus, vterque quingentos æris ad pontem deponebant: de aliis rebus item certo alio legitimo numero assium. Qui iudicio vicerat, suum sacramentum à sacro auferebat, victi ad ærarium redibat. *Tributum* dictum à tribubus, quòd ea pecunia quæ à populo imperata erat, tributim à singuleis pro portione census exigebatur. Ab hoc ea quæ assignata erat, *Ad tributum* dictum. Ab eo quoque quibus adtributa erat pecunia, vt militi reddant, *Tribuni erarij* dicti. Id quod adtributum erat, *æs militare*: hoc est quod ait Plautus, Cedit miles, æs petit. Et hinc dicuntur *milites erarij*, ab ære, quòd stipendia facerent. Hoc ipsum *Stipendium* ab stipe dictum, quòd æs quoque Stipem dicebãt. Nam quòd asses libræ pondo erant; qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cælla stipabãt, id est, componebant, quo minus loci occuparet: à stipando *Stipem* dicere cœperũt. *Stipare* ab στείβειν fortasse. Græco vocabulo. Id apparet, quòd vt alias, tum institutum etiam nunc, diis cum thesaureis asses dant, stipem dicunt: & qui pecuniam alligat, *Stipulari & Restipulari*. *Milites stipendiarij* ideo quòd eam stipem pendebãt. Ab eo Ennius scribit, Pœni stipendia pendunt. Ab eodem ære impendendo, *Dispensator*, & in tabuleis scribimus *Expensum*. & inde *prima Pensio*, & sic aut secunda, aut quæ alia. Et *Dispendium*, ideo quòd in dispendendo solet minus fieri: *Compendium*, quòd cùm compenditur, vna fit. A quo vsura, quòd in sortem accedebat, *Impendium* appellatum: quæ cùm accederet ad sortem, ex vsu *Vsura* dicta, vt *Sors* quod suũ fit sorte. Per *trutinam* solui solitum, vestigium etiam nunc manet in æde Saturni, quòd ea etiam nunc propter pensuram, Trutinam habet positam. Ab ære *Aerarium* appellatum.

17 ¶Ad vocabula, quæ pertinere sumus rati, ea quæ & loca, & ea quæ in loceis, sunt satis arbitror dicta: quòd neq; parum multa sunt aperta: neque si amplius velimus, volumen patietur. Quare in proximo (vt in primo libro dixi) quod sequitur de temporibus dicam.

EPITOME LIBRI QVINTI.

In quo de vocabuleis temporis, & quæ in tempore, eorúmque origine ex auctoribus qui soluta oratione scripserunt. Præfatio 1.

¶ *De vocabuleis temporum in genere* 2. *De vocabulis temporum in specie dierum qui instituti deorum causa.* ¶ *Quorum alij statiti: alij annales* 3. *Dierum qui institui hominum causa: vbi inter cætera de mensibus* 4.

¶ *De vocabuleis eorum quæ in tempore eorum obscuritate ac multitudine* 5. *Eorum autem alia pertinẽt ad ea quæ debemus cogitare* 6. *Dicere* 7. *Facere: vbi inter cætera agitur de his quæ ad visum, auditũ, olfactum, gustum, tactum* 8.

¶ *De iudicio ex censorijs tabuleis* 9.

¶ *De quibusdam vocabuleis quæ Latini à Græcis mutuati* 10. ¶ *Conclusio* 11.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER QVINTVS AD M. TVLLIVM CICERONEM.

RIGINES verborum, quæ sunt locorum, & quæ in heis in priore libro scripsi: in hoc dicam de vocabuleis temporum, & earum rerum quæ in agendo fiunt aut dicuntur cũ tempore aliquo; vt sedetur, ambulatur, loquitur. Atque siqua erunt ex diuerso genere adiuncta, potius cognationi verborum quàm auditori calumnianti geremus morẽ. Huius rei auctor satis mihi Chrysippus, & Antipater, & illi in quibus etsi non tantum acuminis, aut plus litterarum; in quo est Aristophanes, & Apollodorus. qui omnes verba ex verbeis ita declinari scribunt, vt verba litteras alia adsumant, alia amittant, alia committent:

vt fit in *turdo*, in *tardario*, in *turdelice*. Sic declinantes Græci noſtra nomina, dicũt Lucianũ Λουκιανὸν, & Quintium, Κόϊντον. Α'ρίσταρχον illi, nos Ariſtarchum, & Δίωνα, Dionem. ſic inquam conſuetudo noſtra multa declinauit, vt à vetere *vetuſtũ*, ab ſolo *ſolũ*, ab libero *liberũ*, ab laſib⁹ *lares*. quę obruta vetuſtate, vt potero eruere conabor.

2 ¶ Dicemvs primò de temporibus, & quæ per ea fiunt. Sed ita vt ante de natura eorum. ea enim dux fuit ad vocabcla imponenda homini. ¶ Tempus eſſe dicunt interuallum mundi, & motus. Id diuiſum in parteis aliquot maximè ab ſolis & lunæ curſu. Itaque ab eorũ tenore temperato *Tempus* dictum: vnde *Tempeſtiua*: & à motu eorum, qui toto cælo coniunctus mundus deo, motus caſu venit. à quo tempus id ab hoc deo *dies* appellatur. *Meridies* ab eo quod medius dies. D antiqui non R in hoc loco dicebant, vt Prænęſte inciſum in ſolario vidi, quod Cornelius in baſilica Æmilia & Fuluia inumbrauit. Diei principium *Mane*, quòd tum manat dies ab Oriente. Niſi potius quòd bonum antiqui dicebant Manum. ad cuiuſmodi religionẽ Græci quoque, cùm lumen adfertur, ſolent dicere, φῶς ἀγαθόν. *Suprema*, ſummum diei, id à ſuperrimo. hoc tempus duodecim tabulæ dicunt *Occaſum* eſſe *ſolis*: ſed poſtea Lex Prætoria id quoque *tempus* iubet eſſe *ſupremum*, quo prætor in comitio ſupremam pronuntiauit populo. Secundum hoc dicitur *Crepuſculum*, à crepero. id vocabulum ſumpſerunt à Sabineis: vnde veniunt *Crepuſci* nominati Amiterno, quòd eo tempore erant nati, *vt Lucij* prima luce in creatione. *Crepuſculum* ſignificat dubium: ab eo res dubiæ dictæ *Creperæ*, quòd crepuſculum, dies etiamnum ſit, an iam nox, multeis dubium. *Nox* (vt Catulus ait) quòd omnia, niſi interueniat ſol, pruina obriguerint. quòd nocet, nox, niſi quòd Græcè νὺξ, nox. Cùm ſtella prima exorta, Græci vocant ἑσπερον, noſtri *Veſperuginẽ*. vt Plautus, Neque veſperugo, neque vergiliæ occidũt. Exortæ ſtellæ tempus dictum à Græceis ἑσπερος, Latinè *Veſper*: vt ante ſolem ortum, quòd eadem ſtella vocabatur *Iubar*, quòd iubata. Pacuuius dicit, Paſtor exorto iubare, noctis decurſo itinere. Ennius, Aiax lumen iubatve in cælo cerno? Inter veſperuginem & iubar dicta nox. *Intempeſta nox*, vt in Bruto Caſſius, quod dicebat Lucretia, Nocte intempeſta noſtram deuenit domum. Intempeſtam Ælius dicebat, cùm tempus agendi eſt nullum: quòd alij *concubium* appellarunt, quòd ferè omnes tunc cubarent: alij, ab eo quòd ſileretur, *Silentium* noctis. Quod idẽ Plautus tẽpus *Conticinium*. ſcribit enim, Videbimus. factum volo: i, redito conticinio. ¶ Alter motus ſolis eſt, alter cæli, quod mouetur à bruma ad ſolſtitium. Dicta *Bruma*, quòd breuiſſimus dies eſt: *Solſtitium*, quòd ſol eo die ſiſtere videatur: aut quòd ſol ad nos verſum, proximum eſt ſolſtitium. Cùm venit in medium ſpatium inter brumam & ſolſtitium, quòd dies æquus ſit ac nox, *Aequinoctium* dictum. Tempus à bruma ad brumam dum ſol redit, vocatur *Annus*: quòd vt paruuli circuli annuli, ſic magni dicebãtur circites anni: vnde Annus. huius temporis pars *Hiemps*, quòd tum multi himbres. hinc *Hibernatula*, *Hibernum*: vel quòd tum anima, quæ flatur, omnium apparet. ab hiatu *hiemps*. ¶ Tempus ſecundum, *Ver*: quòd tum virere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni. niſi quòd Iones dicunt ϝῆρ. ¶ Tertium, ab æſtu, *Aeſtas*. hinc *Aeſtiuum*. Niſi forte à Græco αἰθρία. ¶ Quartum, *Autumnus*.

* *Multa deſunt.* *

ab ſole: ſic *menſis* à lunæ motu dictus, dum ab ſole profecta, rurſus redit ad eum luna, quòd Græcè olim dicta μὴν: vnde illorum μῆνες. ab eo noſtri. A menſibus *Intermeſtris* dictus: quòd putabant inter prioris mẽſis ſeneſcentis extremos dies, & nouam lunam, eſſe diem, quem diligentius Attici ἕνην καὶ νέαν appellarunt: ab eo quòd ea die poteſt videri extrema & prima luna. *Luſtrum* nominatum tempus quinquennale, à luendo, hoc eſt ſoluendo: quòd quinto quoque anno vectigalia & vltro tributa per cenſores perſoluebantur. *Seculum*, ſpatium annorum centum vocarunt: dictum à ſene, quòd longiſſimum ſpatium ſeneſcendorum hominum id putarunt. *Aeuum* ab ætate omnium annorum: hinc *Aeuiternum*, quod factum eſt *Aeternum*. Id ait Chryſippus eſſe αἰῶνα. Ab eo Plautus, Non omnis ætas ad perdiſcendum eſt ſatis. hinc poetæ, *Aeterna templa cæli*.

3 ¶ A cæli naturali diſcrimine ciuilia vocabula dies acceſſerunt. Dicam prius, qui deorum cauſſa, tum qui hominum, ſint inſtituti. *Dies Agonales*, per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone: eo quòd interrogatur à principe ciuitatis. & princeps gregis immolatur. *Carmentalia* nominantur quòd ſacratum & feriæ Carmentis. *Lupercalia* dicta quòd in lupercali luperci ſacra faciunt. Rex cùm ferias menſtruas Noneis Februarieis edicit, hunc *diem Februatum* appellat. *Februum* Sabini purgamentum, & id in ſacreis noſtreis verbum. Nam & Lupercalia Februario, vt in antiquitatum libreis demõſtraui. *Quirinalia* à Quirino, quòd ei deo feriæ, & eorum hominũ qui fornacalibus ſueis nõ fuerunt feriati. *Feralia* ab infereis, & ferendo, quòd ferũt tum epulas ad ſepulchrum, quibus ius ibi parẽtare. *Terminalia*, quòd is dies anni extremus conſtitutus. Duodecimus enim menſis fuit Februarius, & cùm intercalatur, inferiores quinque dies duodecimo demuntur menſe. *Equiriæ*, ab equorum curſu. Eo enim die currunt equi in campo Martio. *Liberalia* dicta quòd per totum oppidũ eo die ſedent ſacerdotes liberi, hedera coronatæ anus cũ libeis & foculo pro emptore ſacrifican-

sacrificates. In libreis Saliorum, quorum cognomen Agonensium, forsitan hic dies ideo appellatur potius Agonia. *Quinquatrus*: hic dies vnus à nominis errore obseruatur proinde vt sint quinque, dictus vt ab Tusculaneis: post diem sextum Eidus similiter vocatur *Sexatrus*; & post diem septimum, *Septimatrus*: sic hic quòd erat post diem quintũ Eidus, *Quinquatrus*. *Tubilustrum* appellatur, quòd eo die in atrio futorio sacrorũ tubæ lustrantur. *Megalesia* dicta à Græceis, quod ex libris Sibyllineis accersita ab Attalo rege Pergami prope murum Megalesion, vbi templum eius deæ, vnde aduecta Romam. *Fordicidia* à fordeis bubus. *bos Forda*, quæ fert in ventre, quòd ea die publicè immolantur boues prægnantes in curiis complureis. A fordeis cædẽdeis *Fordicidia* dicta. *Palilia* dicta à Pale, quòd & feriæ ei deæ fiunt, vt *Cerealia* à Cerere, *Vinalia* à vino. Hic dies Iouis, non Veneris. Huius rei cura non leuis in Latio: nã aliquot locis vindemiæ primùm à sacerdotibus publicè fiebãt, vt Romæ etiã nunc. nã flamen Dialis auspicatur vindemiã: & vt iussit vinũ legere, agna Ioui facit: inter cuius exta cæsa & porrecta flamen *prorsus vinũ* legit. In Tusculaneis sacreis est, Vinum nouum ne vehatur in vrbem ante quàm vinalia kalentur. *Robigalia* dicta à Robigo. secundũ segetes huic deo sacrificatur, ne rubigo occupet segetes. *Dies Vestalia*, vt virgines Vestales Vestæ sacrificent. *Quinquatrus Minusculæ* dictæ Iuniæ Eidus ab similitudine Maiorũ, quòd tibicines tũ feriati per vrbẽ vagantur, & conueniunt ad ædẽ Mineruæ. *Dies Fortis Fortunæ* appellatus ab Seruio Tullio rege, quòd is fanum Fortis Fortunæ secundum Tiberim extra vrbem Romam dedicauit Iunio mense. *Dies populi Fugia* videtur nominatus, quòd eo die repente tumultu fugerit populus. non multo enim pòst hic dies quàm decessus Gallorum ex vrbe: & qui tum sub vrbe populi, vt Ficuleates ac Fidenates, & finitimi alij, contra nos coniurarunt. Aliquot huius diei vestigia fugæ in sacreis apparent. de quibus rebus antiquitatum libri plura referunt. *Nonæ Caprotinæ*, quòd eo die in Latio Iunoni Caprotinæ mulieres sacrificant, & sub sacrificio faciunt, & è caprificio adhibent virgam. Ob hoc toga prætexta data eis:

* * *

Apollinaribus ludeis docui populum.

* * *

Neptunalia à Neptuno. eius enim dei feriæ. *Furinalia* à Furina, quòd ei deæ feriæ publicæ dies is, cuius deæ honos apud antiquos. Nam ei sacra instituta annua, & flamen adtributus: nunc vix nomen notum pauceis. *Portumnalia* dicta à Portumno, cui eo die ædes in portu Tiberino facta, & feriæ institutæ. *Vinalia Rustica* dicuntur ante diem duodecimum kalendas Septembris, quòd tum Veneri dedicata ædis, & orti eius tutelæ adsignantur, ac tum sunt feriati olitores. *Consualia* dicta à Conso, quòd tum feriæ publicæ ei deo, & in circo ad aram eius ab sacerdotibus fiunt ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ. *Volcanalia* à Volcano, quòd ei tum feriæ, & quòd eo die populus pro se in ignem animalia mittit. *Opeconsiua* dies ab dea Opeconsiua, cuius in regia sacrarium, quòd ideo actum *vt eo præter virgines Vestales, & sacerdotem publicum, introeat nemo: Is cùm eat, fessibulum haud habeat*: scriptum id dicitur, vt à suffiendo subligaculum. *Vortumnalia* à Vortumno, cuius feriæ Octobri mense. *Meditrinalia* dies dictus à medendo, quòd, vt Flaccus flamen Martialis dicebat, hoc die solitum vinum nouum & vetus libari & degustari medicamenti caussã. Quod facere solent etiam nunc multi, cùm dicãt, *Nouum vetus vinum bibo: nouo veteri morbo medeor*. *Fontinalia* à fonte, quòd is dies feriæ eius. ab eo autem tum, & in fontes coronas iaciunt, & puteos coronant. *Armilustrium*, ab eo quòd in armilustrio armati sacra faciunt. Nisi locus potius dictus ab heis, sed quod de heis prius. Id ab luendo aut lustro, id est, quòd circumibant ludentes ancilibus armati. *Saturnalia* dicta à Saturno, quòd eo die feriæ eius. vt post diem tertium *Opalia*, Opis. *Angeronalia* ab Angerona, cui sacrificium fit in curia. *Accalia* feriæ publicæ Laurentinæ is dies, quem quidam inscribendo *Larentalia* appellant, ab Acca Laurentia nominatus, cui sacerdotes nostri publicè parentant sexto die, qui arra dicitur, & dicunt hunc diem Tarentini *Accas Tarentinas*. Hoc sacrificium fit in Velabro, qua in nouam viam exitur, vt aiunt quidam, ad sepulcrum Accæ: vt quod ibi prope faciunt diis manibus seruilibus sacerdotes. qui vterque locus extra vrbem antiquam fuit, non longè à porta Romanula, de qua in priori libro dixi. *Dies Septimõtium* nominatus, ab heis septem montibus in queis sita vrbs est. Feriæ non populi, sed montanorum modo, vt *Paganalibus*, qui sunt alicuius pagi. ¶ De statutis diebus dixi, nunc de annalibus dicam. *Compitalia*, dies adtributus laribus, vt alibi: ideo vbi viæ competunt, tum in compiteis sacrificatur; quotanneis is dies concipitur. Similiter *Latinæ feriæ* dies conceptiuus dictus à Latineis populeis, quibus ex Albano monte ex sacreis carnem petere fuit ius cum Romaneis: à quibus Latineis Latinæ dictæ *Sementinæ feriæ*, dies is qui à pontificibus dictus, appellatus à semente, quòd sationis caussa susceptæ. *Paganicæ*, eiusdem agriculturæ caussa susceptæ, vt haberet in agreis omnis pagus: vnde paganicæ dictæ sunt. Præterea *feriæ Conceptiuæ*, quæ non sunt annales, vt hæ quæ dicuntur sine proprio vo-

cabulo, aut cum perspicuo, *vt Nouendialis.*

4 ¶ De heis diebus nunc iam, qui hominũ causſa constituti, videamus. Primi dies mensium nominati *kalendæ*, ab eo quòd heis diebus kalentur eius mensis Nonæ à pontificibus quintanæne an septimanæ sint futuræ, in Capitolio in curia kalabra sic dictæ, *Quinque kalo Iuno Nouella. Septem kalo Iuno Nouella. Nonæ* appellatæ, aut quòd ante diem nonum Eidus semper, aut quòd vt nonus annus kalendæ Ianuariæ ob nono sole appellatæ, nouus mensis, noua luna Noneis. Eodem die enim in vrbem ab agreis ad regem conueniebat populus. Harum rerum vestigia apparent in sacreis Nonalibus in arce; quòd tunc ferias primas menstruas, quas futurę sint eo mense, rex prędicit populo. *Eidus* ab eo quod Tusci Itus, vel potius quod Sabini Eidus dicunt. *Dies* postridie kalendas, Nonas, Eidus appellati *atri*, quòd per eos dies noui inciperent. *Dies Fasti*, per quos prætoribus omnia verba sine piaculo licet fari. *Comitiales* dicti, quòd tum esset populus constitutus ad suffragium ferendum, nisi si quæ feriæ conceptæ essent, propter quas non liceret: vt Compitalia, & Latinæ. Cõtrarij horum vocantur *dies Nefasti*, per quos dies nefas fari prætorem: Do, *dico*, *addico*. Itaque non potest agi. Necesse est aliquo eorum vti verbo, cum lege quid peragitur. Quòd si tum imprudens id verbum emisit, aut quem manumisit, ille nihilominus est liber, sed vitio: vt magistratus vitio creatus, nihilo secius magistratus. Prætor qui tum fatus est, si imprudens fecit, piaculari hostia facta piatur: si prudens dixit, Quintus Mucius abnegabat eum expiari, & vt impium non posse dicebat. *Intercisi dies* sunt, per quos mane & vesperi est nefas, medio tẽpore inter hostiam cæsam & exta porrecta fas: à quo quòd fas tum intercedit, intercisi dies, aut quòd tum intercisum, nefas. *Dies* qui vocatur sic, *Quando rex comitiauit fas*: dictus ab eo quòd eo die rex sacrificulus dicat ad comitium, Ad quod tempus est nefas, ab eo fas. Itaque post id tempus lege actum sæpe. *Dies* qui vocatur, *Quando stercus delatum fas*: ab eo appellatus, quòd eo die ex æde Mestæ stercus euerritur, & per Capitolinum cliuum in locum defertur certum. *Allienſis dies* ab Allia fluuio dictus. nam ibi exercitu nostro fugato, Galli obsederunt Romam. Quod à singulorum dierum vocabula pertineat dixi. ¶ Mensium nomina sunt aperta ferè, si à Martio, vt antiqui instituerunt, numeres. Nam primus [*id est Martius*] à Marte. Secundus [*id est Aprilis*] (vt Fuluius Flaccus scribit, & Iunius Gracchus) à Venere, quòd ea sit Ἀφροδίτη. cuius nomen ego, antiqueis littereis quod nusquam inueni, magis puto dictũ, quòd ver omnia aperit, Aprilem, Tertius, à maioribus, *Maius*. Quartus, à iunioribus, *Iunius*. Dehinc quintus *Quintilis*, & sic deinceps vsq; ad Decembrem à numero. Ad hos qui additi, prior à principe Iano *Ianuarius* appellatus. Posterior, vt iidẽ dicunt scriptores, ab diis infereis *Februarius* appellatus, quòd tum heis parentetur. Ego magis arbitror Februarium à die februato, quòd tũ Februatur populus, id est, luperceis nudeis lustratur antiquum oppidum Palatium, gregibus cinctum.

5 ¶ Quod ad temporum vocabula Latina attinet, haętenus sit satis dictum. Nunc quod ad eas res attinet, quæ in tempore aliquo fieri animaduerterim, dicam. & hæc sunt, Legisti currens, ludens. De queis duo prędicere volo, quanta sit *multitudo* eorum, & quæ sint *obscuriora* quàm alia. ¶ Cum verborũ declinantium genera sint quattuor: vnum, quod tẽpora adsignificat, neque habet casus, vt ab lego, legis: alterum quod casus habet, neque tempora adsignificat, vt ab lego, lectio, & lector: tertium, quod habet vtrumque, & tempora & casus, vt ab lego, legẽs, lecturus: quartum, quod neutrũ habet, vt ab lego, lectè, lectissimè: horum verborũ si primigenia sunt ad mille (vt Cosconius scribit) ex eorũ declinationibus verborum discrimina quingenta millia esse possunt: ideò quia singuleis verbeis primigeniis circiter quingentæ species declinationibus fiunt. *Primigenia* dicũtur verba, vt lego, scribo, sto, sedeo, & cetera, quæ nõ sunt ab aliquo verbo, sed suas habent radices. Contra, *verba declinata* sunt, quæ ab aliquo oriunter, vt ab lego, legis, legit, legam, & sic itidem hinc permulta. Quare siquis primigeniorum verborum origines ostenderit, si ea mille sunt, quingentũm millium simplicium verborum causſas aperuit vna. In nulleis tamen, qui ab heis reliqua orta ostenderit, satis dixerit de origine verborum, cùm vnde nata sint principio erant pauca, quę inde nata sunt, innumerabilia. A quibus iisdem principiis, antepositeis præuerbiis pauceis, immanis verborum accedit numerus, quòd præuerbiis additeis, atque commutateis aliud atque aliud fit. Vt enim cessit atque recessit, sic accessit & absceſſit: item inceſſit & exceſſit, sic succeſſit, & deceſſit, & conceſſit, & præceſſit. Quòd si hæc decem solùm præuerbia essent, quoniam ab vno verbo declinatione quingenta discrimina fierent, heis decemplicateis coniuncto præuerbio, ex vno quinque millia numero efficerent: ex mille ad quinquagies centum millia discrimina fieri possunt. Democritus, secuti & item alij, qui infinita principia dixerunt. quæ vnde sint, non dicunt, sed cuiusmodi sint, faciunt tamen magnũ quod quæ ex heis constant in mundo, ostendunt. Quare si etymologia principia verborum postulet mille, de quibus ratio ab se non poscatur, & reliqua ostendat, quod non postulat: tamen immanem

verbo-

verborum expediet numerum. ¶ De multitudine quoniam, quòd satis esset, admonui: *de obscuritate* pauca dicam. Verborum quæ tempora adsignificant; ideo locus difficillimus est *παρὰ τὰ*, quòd neque heis ferè societas cum Græca lingua, neque vernacula ea, quorum repertum memoria adfuerit nostra. de quibus, vt dixi, quę poterimus. incipiam hinc. Primum quod dicitur *Ago*; *Actio* ab agitatu facta. Hinc dicimus, *Agit gestum* tragœdus, & *Agitantur* quadrigæ. Hinc *Agitur pecus* pastum, qua vix agi potest. Hinc *Angiportum*, quia nihil in eo potest agi. Hinc *Angulus*, quod in eo locus angustissimus, cuius loci is angulus.

6 ¶ Actionvm trium, primus agitatus mentis; quòd primùm ea quæ sumus acturi, *cogitare* debemus; deinde tum *dicere*: ac postremò *facere*. De heis tribus minimè putat volgus esse actionem cogitationem: tertium, in quo quid facimus, id maximum. Sed & cùm hoc agitamus, quid & in eam rem cogitamus, in mente agimus: & cùm pronuntiamus, agimus. Itaque ab eo orator dicitur *agere caussam*: & augures *agere augurium* dicuntur, cùm in eo plura dicant quàm faciant. ¶ *Cogitare* à cogendo dictum. mens plura in vnum cogit, vnde deligere possit. Sic è lacte coacto *Caseus* nominatus. sic ex hominibus *Concio* dicta: sic *Coactio*, sic *Compitum* nominatum. A cogitatione *Concilium*: vnde *Concilium*: quòd vt vestimentum apud fullonem cùm cogitur, *Cõciliari* dicitur. ¶ Sic *Reminisci*, cum ea quæ tenuit mens ac memoria, cogitantur, & cogitando repetuntur. Hinc etiam *Comminisci* dictum, à con & mente: cùm finguntur in mente quæ non sunt: & ab hoc illud quod dicitur *Reminiscor*, cùm commentum pronuntiatur. Ab eadem mente *Meminisse* dictum: & *Amens*, quod à mente sua discedit. Hinc etiam, *Metuo*, mentem quodammodo motam amoueo. sic quod frigidus timor est, *Tremuisti*, id est, timuisti. *Tremo* dictum à similitudine vocis, quæ tunc cum valde timetur, apparet. tum etiam in corpore pili, vt arista in spica hordei *Horrent*. ¶ *Curare* à cura dictum. *Cura*, quòd cor vrat. *Curiosus*, qui hac præter modum vritur. *Recordari*, rursus in cor reuocare. *Curia* vbi senatus rempublicam curat: illa etiam Curia dicitur vbi cura sacrorum publica: ab heis *Curiones*. ¶ *Volo* à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita est vt puncto temporis pernolet quò volt. ¶ *Libere* à labendo dictum, quòd vt lubrica mens prolabitur, vt dicebant olim. A libendo *Libido*, *Libidinosus*: sic alia, vt *Libentina*. ¶ *Metuere* à quodam motu animi, cùm id quod malum casurum putat, refugit mens. Cùm vehementius in mouendo, vt ab se abeat, & foras fertur, *Formido*. Cùm pauet, ab eo *Pauor*. ¶ *Meminisse*, à memoria, cùm id quod remansit in mente, in id rursus mouetur quæ à manando, vt *Manimoria* potest esse dicta. Itaque Salij, qui cantant *Mamurium Veturium*, significant veterem memoriam. *Monere* ab eadem, quòd is qui monet, proinde sit ac memoria sic *Monimenta* quæ in sepulcreis. Et ideo secundùm viam, quo prætereunteis admoneant & se fuisse, & illos esse mortaleis. Ab eo cetera quæ scripta ac facta memoriæ caussa, Monimenta dicta. ¶ *Mærere* à marcere, quòd mærore corpus marcescere videatur. hinc etiam *Macri* dicti. ¶ *Lætari* ab eo quòd latius gaudium propter magni boni opinionẽ diffusum. Itaque Terentius ait; Gaudia sua si omnes homines conferant vnum in locum, tamen mea exsuperet lætitia. Sic cùm se habent læta.

7 ¶ Narro cùm alterum facio narrum: à quo *Narratio*, per quam cognoscimus rem gestam, quæ pars agendi est.

* *Desunt quædam.* *

Adiicienda & hæc, quæ aut coniuncta cum tẽporibus, aut ab heis. eorum hoc genus videntur etyma. ¶ *Fatur* is qui primum homo significabilem ore emittit vocem. Ab eo, ante quàm ita faciant pueri, dicuntur *Infantes*, cum id faciunt, iam fari: cum hoc vocabulum à similitudine vocis pueri, ac *Fatuus* fari id dictum. Ab hoc tempore quod tum puereis constituant Parcæ fando, dictum *Fatum*, & res *Fatales*. Ad hæc eandem vocem qui facilè fantur, *Facundi* dicti: qui futura prædiuinando solẽt fari, *Fatidici* dicti. iidem *Vaticinari*, quod vesana mente faciunt. Sed de hoc postea erit vsurpandum, cum de poeteis dicimus. Hinc *Fasti* dies, quibus certa verba legitima sine piaculo prætoribus licet fari. Ab hoc *Nefasti*, quibus diebus ea fari ius non est: &, si fati sunt, piaculum faciunt. Hinc *Effata* dicuntur, quòd augures finem auspiciorum cælestium extra vrbem agreis sunt effati. hinc *effari templa* dicuntur ab auguribus: *adfatus*, qui in heis fines sunt. Hinc *Fana* nominata, quòd pontifices in sacrando fati sunt finem. hinc *Profanum* est, quod ante fanum, id est coniunctum fano: hinc *Profanatum*, quod in sacrario pollutum. Atque inde Herculi decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam *Fanatur*, id est, vt fani lege sit, id dicitur. *Pollutum*, quod à porriciendo est fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum pollutum est: vt cum *Profanum* dicitur, id est proinde vt sit fani factum. Itaque vbi olim fano consumebatur omne quod profanum erat, vt etiam fit: quod prætor vrbanus quotanneis facit, cum Herculi immolat publicè iuuencam. Ab eodem verbo fari, *Fabulæ*, vt tragœdiæ & comœdiæ, dictæ. Hinc *Fassi*, & *Confessi*, qui fati id quod ab heis quæsitum. Hinc *Professi*, hinc *Fama*, & *Famosi*. Ab eodem *Falli*, *Falsum*, & *Fallaciæ* quæ propterea quòd fando quem decipit

ac contra quàm dixit, faciat. Itaque si quis re fallit, in hoc non proprio nomine fallacia, sed translatione. vt à pede nostro pes lecti, ac pes beræ. Hinc etiam *Famiger*, *Affabile*, & sic composita alia item, vt declinata multa, in quo & *Fatum*, & *Futue*. ¶ *Loqui* ab loco dictum: quòd qui primò dicitur fari & vocabula & reliqua verba dicit, ante quam suo quisque loco ea dicere potest. Hinc Chrysippus negat loqui, sed *vt loqui*: quare vt imago hominis non sit homo: sic in coreis, cornicibus, puereis primitus incipientibus fari, verba non esse verba, quòd non non loquantur. Igitur is loquitur qui suo loco quodque verbum sciens ponit: & istum *Prolocutum* dicimus, cùm animo quod habuit, extulit loquendo. Hinc etiam amplius dicuntur *Eloqui* ac *Reloqui* in faneis Sabineis è cælla dei, qui eloquuntur. hinc dictus *Loquax*, qui nimium loquitur: hinc *Eloquens*, qui copiosè loquitur, hinc *Colloquium*, cùm conueniunt in vnum locum loquendi causa. Hinc *Ad locutum* mulieres ire aiunt, cùm eunt ad aliquam locutum consulendi causa. hinc quidam *Loquelam* dixerunt, verbum quod in loquendo efferimus *Concinne loqui* dictum à concinne, vbi inter se conueniunt partes, & inter se respondent aliud alij. ¶ *Pronuntiare* dictum & *Nuntiare*. Pro idem valet quod ante, vt in hoc Proludit. Ideo *actores pronuntiare dicuntur*, quod proscenio pronuntiant poeta cogitare: quod maximè tum dicitur propriè, nouam fabulam cùm agunt. *Nuntius* est enim ab eis rebus nominatus, quòd à Græco verbo νέος videri potest declinatum. ab ea quidem Græca voce *Nea polis*, νέα πόλις, ab antiqueis nostreis vocitata: à quo etiam extremum *Nouissimum* quoque dici cœptum volgo. quod mea memoria, vt Ælius Gallus, sic senes aliquot, nimium nouum verbum quòd esset, vitabant. Cuius origo, vt à vetere vetustius, ac veterrimum, sic à nouo declinatum *nouius*, & *nouissimum*: quod extremum. Sic ab eadem origine *Nouitas*, *Nouitius*, & *Nonalis*, & *sub noueis*, dicta pars in foro ædificiorum. quod vocabulum eius peruetustum, vt nouæ viæ, quæ via iamdiu vetus. Ab eo quoque potest dictum *nominare*, quòd res nouæ in vsum quomodo additæ erant: quibus ea nouissent, nomina ponebant. Ab eo *nuncupare*, & *nuncupatæ res*, quòd tum in ciuitate vota noua suscipiuntur. Nuncupare, nominare valere, apparet in legibus, vbi *nuncupatæ pecuniæ* sunt scriptæ. Item in choro in quo est, Æneas quis est qui meum nomen nuncupat? Item in Medea, Quis tu es mulier quæ me insueto nuncupasti nomine? ¶ *Dico*, originem habet Græcam, quod Græci δείκνυμι. hinc Ennius, Dico qui hunc dicare cupit. hinc *Iudicare*, quòd tũc ius dicatur: hinc *Iudex*, quòd ius dicat accepta potestate, id est, quibusdam verbeis dicendo finit. Sic enim *ædes* facta à magistratu pontifice præeunte dicendo dedicatur. Hinc ab indicando *Indicium*: hinc illa, *Indicit bellum*, *indixit funus*: *Prodixit diem*: *Addixit iudiciũ* Hinc appellatum *Dictum* in mimo, ac *Dictiosus*. hinc in manipuleis castrensibus *Dicta* ducibus. Hinc *Dictata* in ludo: hinc *Dictator* magister populi, quòd is à consule debet dici: hinc antiqua illa, *Dicis immo*, & *Dicis caussa*, & *Addictus* (si dico quid scienti quod det, quod ignorauit trado) Hinc *Doceo* declinatum: vel quòd cùm docemus, dicimus: vel quòd qui docentur, inducãtur in id quod docentur: ab eo quod sit ducere, qui est *Dux*, aut *Ductor*, qui ita inducit, vt doceat. Ab docere *Disciplina*, & *Discere*, littereis commutateis pauceis. Ab eodem principio *Documenta*, quæ exempla docendi caussa dicuntur. ¶ *Disputatio*, & *computatio*, cum præpositione, à Putando, quod valet purum facere. Ideo antiqui purum *Putum* appellarunt. Ideo *Putator*, quòd arbores puras facit. Ideò *Ratio putari* dicitur, in qua summa fit pura. Sic is sermo, in quo pura disponuntur verba, ne fit confusus, atque vt diluceat, dicitur *Disputare*. ¶ Quod dicimus, *Differit partes*, item *areas*, translatitio æquè ex agreis verbo vtimur. Nam vt olitor differit in areas sui cuiusque generis res, sic in oratione qui facit, *Differtus*. *Sermo*, opinor, est à serie: vnde *Serta*, & in vestimento *Sartum*, quod comprehensum. Sermo enim non potest in vno homine esse solo, sed vbi oratio cum altero coniuncta. Sic *Conferere* manum dicimur cum hoste: sic *ex iure manu cõsertum* vocare. Hinc *Adserere manu* in libertatẽ, cùm prehendimus. Sic augures dicunt, Si mihi auctor es verbi.

* * *

nam *manu adserere* dicit. Hinc etiam ipsi *Consortes*, ad quos eadem sors hinc *Sortes*, quòd in heis iuncta tempora cum hominibus ac rebus. Ab heis *Sortilegi*. Ad hoc pecunia quæ in fenore, *Sors est*, impendium quod inter se iungat. ¶ *Legere* dictum quòd legantur ab oculeis litteræ. Ideo etiam *Legui*, quòd vt publicè mittantur, leguntur. Item à legendo *Leguli*, qui oleam aut vuas legunt. Hinc *Legumina* in frugibus variis: *Leges* etiam, quæ lectæ, & ad populum latæ, quas obseruet. Hinc *Legitima*, & *Collegæ*, qui vnà lecti. & qui in eorum locum suppositi, *Sublecti*, addicti, *Adlecti*, & *Collecta*, quæ ex pluribus loceis in vnum lecta. Ab legendo *Ligna* quoque, quòd ea caduca legebantur in agro, quibus in focum vterentur. Itidem ab legendo *Legio*, & *Diligens*, & *Dilectus*.

¶ *Murmuratur*, dictum à similitudine sonitus. Qui murmurat. ita leuiter loquitur, quòd magis id sono facere, quam vt intelligatur, videatur. Hinc etiam poetę *murmurantia littora*. Similiter. *Fremere*, *Gemere*, *Clamare*, *Crepare*, *ab* vocis

similitudine & sonitus dicta. Hinc illa, arma *Sonant*, *Fremor* oritur: nil me *increpitando* commones. Vicináque horum, *Quiritare*, *Iubilare*, *Quiritare* dicitur is qui Quiritium fidem clamans implorat. Quirites à Curensibus, & ab iis qui cum Tatio rege in societatē venerunt, & donati ciuitate. Vt Quiritare, vrbanorum, sic *Iubilare*, rusticorum. Itaque hos imitatus Apriſſius ait in Bacche, Quis me iubilat? Vicinus tuus antiquitus. Sic *Triumphare* appellatū, quòd cum imperatore milites redeuntes clamitant per vrbē in Capitolium eunti, *Io triumphe*, *io*. Idq; à Θριάμβῳ Græco Liberi patris cognomento potest dictum esse. ¶ *Spondere* est dicere. *Spondeo*, à *σπένδω*. nam id valet, & à voluntate. Ideo Lucilius scribit de Cretea, Cùm ad se cubitū venerit sua voluntate, sponte ipsam suapte adductam, vt tunicā & cetera reiiceret. Eandem volūtatem Terentius significat, cuius ait, Satius esse sua sponte rectè facere, quàm alieno metu. Ab eadem sponte, à qua dictum spondere, declinatū spondet, & *Respondet*, *Despondet*, & *sponsa*, item sic alia. *Spondet* enim, qui dicit sua sponte, spondeo. spondet etiam *sponsor*, qui idem vt faciat obligatur. hinc *Sponsus*, *Consponsus*. hoc Næuius significat cùm ait, *Consponsi*. Spondebatur pecunia, aut filia nuptiarum causſa: appellabatur & pecunia, & quæ desponsa erat, *Sponsa*. quæ pecunia inter se contra sponsum rogata erat, dicta *Sponsio*. cui desponsa quòd erat. *Sponsus*. quo die sponsum erat, *Sponsalia*. qui spoponderat filiam, *Despondisse* dicebatur: quòd de sponte eius, id est voluntate, exierat. Non enim si volebat, dabat, quòd sponsu erat alligatus. Nam in comœdiis vides dici, Spondén' tuam gnatam filio vxorem meo? quòd tum & prætorium ius ad legem, & censorium iudicium ad æquum æstimabatur. Sic *Despondisse* animum quoque dicitur, vt despondisse filiam; quòd suæ sponsis statuerat finem. à qua, *Sponte dicere*, cùm spōdere quoque dixerunt, cùm à sponte respōderetur, id est, ad voluntatē rogantis. Itaque qui ad id, quod rogatur, non dicit, non respondet: vt non respondet ille statim, qui dixit spondeo, si iocandi causſa dixit, neque agi potest cum eo *ex sponsu*. Ita quisquis dicit in tragœdia, Meminístine te despondere mihi gnatam tuam? quod sine sponte sua dixit, cum eo agi non potest *ex sponsu*. Etiam *Spes* à sponte potest esse declinata, quòd tum *sperat*, tum quod volt, sic fieri putat. nam quod non volt, si putat; metuit, non sperat. Itaque hic quoque qui dicit in Astraba Plauti, Sequere, adsequere Polyba, discę: meam spem cupio consequi. Sequor Hercule quidem. nam libenter mea *sperata* consequor. Et quod sine sponte dicunt: verè neque ille sperat qui dicit adolescens, neque illa *sperata* est. *Sponsor*, & *Præs*, & *vas*; neque idem, neque res à quibus ij, sed dissimiles. Itaque *Præs*, qui à magistratu interrogatus in publicum vt præstet: à quo & cùm respondet, dicitur Præs. *Vas* appellatus, qui pro altero vadimoniū promittebat. Consuetudo erat, cùm reus parum esset idoneus, incepteis rebus, vt pro se alterum daret: à quo caueri postea lege cœptū est, ab heis, qui prædia venderent, *vades ne darent*. Ab eo scribi cœptum in lege mancipiorum: *vadem ne posceret*, *nec dabitur*. ¶ *Canere*, & *canit*, & *Succinit*, & *Cantus*, & *Cantio*, ex camena, permutato N: ab eo quod semel canit; si sæpius, cantat. hinc *Cantitat*, item alia. nec sine canendo *tibicines* dicti. Omnium enim horum quid à canere. etiam *Buccinator* à vocis similitudine & cantu dictus. ¶ *Oro* ab ore, & *Perorat*, & *Exorat*, & *Oratio*, & *Orator*, & *Osculum* dictum. Inde *Omen*, & *Ornamentum*. alterum quod ex ore primum elatum est, Osmen dictum; alterum cum præpositione dicitur nūc ornamentum, olim osnamenta: vt scenici plerique dicunt. Hinc *Oscines* dicūtur apud augures, quòd ore faciunt auspicium.

8 ¶ Tertivm gradum agendi dicunt, vbi quid faciunt: in eo propter similitudinem *agendi*, & *faciendi*, & *gerendi*. quidam error heis qui putant esse vnum. Potest enim aliquid facere, & non agere: vt *poeta facit fabulam*, & non agit: contrà *actor agit*, & non facit, & sic *à poeta fabula fit*, & non agitur; *ab actore agitur*, & non fit. Contrà *imperator qui dicitur res gerere*: in eo neque agit, neque facit, sed gerit, id est sustinet. translatum ab heis qui honera gerūt, quòd sustinent. Proprio nomine dicitur *Facere* à facie, quòd rei, quam facit, imponit faciem. vt *fictor* cùm dicit Fingo, figuram imponit: cùm dicit *Informo*, formam: sic cùm dicit *Facio*, faciem imponit: à qua facie discernitur, vt dici possit aliud esse vestimentum, aliud vas. Sic enim quæ fiunt apud fabros, fictores, item apud alios alia. Qui quid administrat, cuius opus non extat, quod sub sensum veniat, ab agitatu, vt dixi, magis *agere*, quàm facere putatur. sed quòd heis magis promiscuè quàm diligenter consuetudo est vsa, translatitiis vtimur verbeis. Nam & quidem *Facere verba* dicimus, & qui aliquid agit, non esse insitientem. ¶ Qui *adlucet*, dicitur Lucere, ab luere: & luce dissoluuntur tenebræ, ab luce *Noctiluca*. *Lucere* item à luce, quòd propter lucem cultus institutus. *Adquirere* est ab ad & quærere: ipsum *Quærere*, ab eo quòd, quæ res vt recuperaretur, datur opera: à quærendo *Quæstio*: ab heis *Conquæstor*. ¶ *Video*, à visu: quinque enim sensuum maximus est in oculeis. Nam cum sensus nullus, quod abest mille passus, sētire possit, oculorū sensus visusque ad stellas peruenit. Hinc *Visenda*, *Vigilant*, *Perui gilium*, & *Inuidet*. & Actiacū illud Obliuio lauet, quod incidit inui-

dum. à quo etiam *Violauit* virginem, pro vitiauit, dicebant. Æquè eadem modestia potius Cum muliere fuisse, quàm Concubuisse, dicebant *Cerno*, idem valet. Itaque pro video, vt ait Ennius, Lumen, iubârve in cælo cerno? C Annius, Sensúmq; inesse & morũ in membreis cerno. Dictũ *Cerno*, à creo, id est à creando: ab eo quod, cũ quid creatũ est, tunc denique videtur. Hinc *fines capillorum descripti*, quòd finis videtur discrimen, & in testamento, id est, facito videant te esse hæredẽ. Itaque in cretione adhibere iubent testes. Ab eodem est quod ait Medea, Ter sub armeis malim *vitam cernere*, quam semel modo parere. Quod vt decernunt de vita eo tempore multorum, videatur vitæ finis. *Spectare* dictum ab Specio antiquo: quo etiam Ennius vsus, Vos epulo postquam spexit. Et quod in auspiciis distributum est: qui habeant *Spectionem*, qui nõ habeant, & quod in auguriis augures dicunt, *auem specere*. Consuetudo auem communis, quæ cum præuerbiis coniuncta sunt, etiam nunc seruat: vt *Aspicio*, *Conspicio*, *Respicio*, *Suspicio*, *Despicio*: sic alia. In quo etiam *Exspecto*, quod spectare volo. Hinc *Specula*: hinc *Speculum*: quod in eo specimus imaginem, *Specula*, de qua prospicimus. *Speculator*, quem mittimus ante, vt respiciat quæ volumus. Hinc, quo oculos inungimus, quibus specimus, *Specillum*. ¶ Ab auribus videntur dicta verba, *Audio*, & *Auscultо*. *audio*, ab aueo, quòd auribus auemus discere semper. quod Ennius videtur etymon ostendere velle in Alexandro, cùm ait, Iamdudum ab ludeis animus atque aures auent, auidè expectantes nuntium. Propter hanc aurium auiditatem theatra replentur. Ab audiendo etiam *Auscultare* declinamus, quòd hi auscultare dicuntur qui auditeis parent, à quo dictum poetæ, audio, aut auscultо. ¶ Litteræ commutatione dicitur *Odor*, olor. hinc *Olet*, & *Odorari*, & *odoratur*, & *Odorares*. ¶ Sic ab ore, edo, sorbeo, bibo, poto. *Edo* à Græco ἔδω. Hinc *Esculentum*, & *Escæ*, *Edulia*: & quod Græcè χνίζειν, Latinè *Gusto*. *Sorbere*, item *Bibere*, à vocis sono: vt *Feruere aquam* ab eius rei simili sonitu. Ab eadem lingua πότος, vnde *Potio*, vnde *Poculum*: *Potatio*, *Repotatio*: itidem *Puteus*, quòd sit Græcum antiquum non vt nunc φρέαρ dictum.

¶ A manu *Manupretium*: *Mancipium*, quod manu capitur. Cùm iungit plures manus, *Manipulus*. vnde *Manipularis miles*, vnde *Manica*, *Manubrium*, quòd manu teneatur. *Mantelium* quasi manutérium, vbi manus terguntur.

9 ¶ Nvnc primùm ponam de censoriis tabuleis. Vbi noctu in templum censura auspicatur, atque de cælo nuntium erit: præconi sic imperato, vt viros vocet, *Quod bonum fortunatum felixque salutaréque sit populo Romano Quiritium, reique publicæ populi Romani Quiritium, mihique, collegæque meo, fidei, magistratui que nostro. Omnes Quirites, pedites, armatos, primatósque, curatores omnium tribuum, siquis pro se siue altero dare rationem volet, voca inlicium huc ad me.* Præco in templo primùm vocat, postea de mœreis item vocat. Vbi lucet, censor, scribæ, magistratus murrha, vnguenteis vnguntur. Vbi prætores, tribunique plebei, quique in consilium vocati sunt, venerunt: censores inter se sortiuntur, vter lustrum faciat, vbi templum factum est. Post autem conuentionem habet qui lustrum conditurus est. In commentariis consularibus scriptum sic inueni, Qui exercitum imperaturus erit, accenso dicit hoc, *Calpurni voca inlicium omneis Quirites huc ad me.* Accensus dicit sic. *Omnes Quirites inlicium visite huc ad iudices.* C. Calphurnius dicit, *Voca ad conuentionem omneis Quiriteis huc ad me.* Accensus dicit sic, *Omnes Quirites ite ad conuentionem huc ad iudices.* Deinde consul loquitur ad exercitum, *Impero qua conuenit ad comitia centuriata.* Quare hìc accenso, illic præconi dicit, *hæc est caussa.* in aliquot rebus idem vt præco, *accensus* acciebat. à quo Accensus quoque dictus. Accensum solitum ciere Bœotia ostendit: quam comœdiam alij esse dicunt: hoc versu, Vbi primùm accensus clamari meridiem. Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, prætorem accẽsum solitum tum esse iubere, vbi ei videbatur horam esse tertiam, *inclamare horam esse tertiam, itémque meridiem, & horam nonam.* Circum aras mitti solitum, quom inliceret populum in eum locum vnde vocare posset ad conuentionem vocantis, non solùm ad consulis & censoris sed etiam quæstoris, vt commentarium indicat vetus inquisitionis M. Sergij Mani filij quæstoris, qui capitis accusauit Trogum: in qua sic est, *Auspicio orando sede in templo auspicij, dum aut ad prætorem aut ad consulem mittas auspicium petitum commeatum. prætores vocet ad te, & eum de mœreis vocet: præconi id imperare oportet, cornicinem ad priuati ianuam, & in arcem mittas, vbi canat collegas T. Trogi, & comitia edicat è rostreis. argentarij tabernas occludant: patres censeant, exquiras & adesse iubeas. magistratus censeant ex ara consules, prætores, tribunósque plebei collegásque suos, & in templo iubeas adesse homineis, ac, cùm mittas concionem aduoces.* In eodem commentario anquisitionis ad extremum scriptum caput edicti hoc est. *Item quod attingat, qui de censoribus classicum ad comitia centuriata redemptum habent, vti curent eo die, quo die comitia erunt, in arce classicus canat tum circúmque mœros, & ante priuati huiusce T. Quinctij Trogi sceleroſi hominis hostilem canat; & vt in campo cum prima luci adsit.* Et inter id cùm circum mœros mittitur, & cùm concio aduocatur, interesse tempus, apparet ex heis quæ

interea

interea fieri inlicium scriptum est. Sed ad comitia tum vocatur populus: ideo quòd alia de caussa hic magistratus non potest exercitum vrbanum conuocare, censor, consul, dictator, interrex potest. quòd censor exercitu centuriato constituit quinquennalem cùm lustraret, & in vrbem *ad vexillum* ducere debet. dictator & consul in singulos annos: quòd hic exercitui imperare potest quò eat, id quod propter centuriata comitia imperare solent. Quare non est dubium cùm hoc inlicium sit, cùm circum muros itur, vt populus inliciatur ad magistratus conspectum, quòd consul vocare potest in eum locum, vnde vox ad cõuentionem vocantis exaudiri possit. Quare vna origine *Inlicio* & *Inlicius*, quòd in choro Proserpinæ est: & *Pellexit* quòd in Hermiona est, cùm ait Pacuuius, Regni alieni cupiditas pellexit. Sic *Elicij* Iouis ara in Auentino, ab eliciendo. Hoc nunc aliter fit atque olim, quòd augur consuli adest tũ cùm exercitus imperatur, ac præit quid eum oporteat nicere. Consul auguri imperare solet vt inlicium vocet, non accenso, aut præconi. Id inceptum credo, cùm abesset accensus, & nihil intererat cui imperaret; & *dicis caussa* fiebant quædam, neque item facta, neque item dicta semper. Hoc ipsum Inlicium scriptum inueni in M. Iunij commentariis: quod tamen ibidem est quod illicitè illexit, Quæ cum E, & C, cum G, magnam habent communitatem.

10 ¶ Sed quoniam in hoc de pauceis rebus verba feci multa: de pluribus rebus verba faciã pauca, & potissimum, quæ in Græca lingua putant Latina. vt Scalpere, σκαλδιειν: Sternere, στορεννυειν: Lingere, λειχδαι: Ferre, φερειν: Prouidere, προϊδειν: Errare, ἐρρειν. quæ omnia Græca sunt. Item ab γίγνομαι, Gigno, & ab eo quod dicunt στραγγαλίζειν, Strangulare: Tingere, στυγάνειν. Præterea ab eo quod nos Malaxare, illi μαλακίζειν, Potare, ποτίζειν, Domare, δομᾶν, Mulgere ab ἀμέλγειν. vt Runcinare à runcina, cuius origo Græca ῥύγχος.

11 ¶ Quod ad originem verborum huius libri pertinet, quoniam satis multas arbitror positas huius generis, desistam. Et quoniam de hisce rebus treis libros ad te mittere instituì: de oratione soluta duos, de poetica vnum: & ex soluta oratione ad te misi duos, priorem de loceis, & quæ in loceis sunt, hunc de temporibus, & quæ cum heis sunt coniuncta. deinceps in proximo de poeticeis verborum originibus scribere instituì.

EPITOME LIBRI SEXTI.

In quo de vocabuleis locorum, Temporum & quæ in loco aut tempore: eorúmque origine ex Poetis.

¶ *Præfatio* 1. *De loceis* 2. *De his qui in loco* 3. *De Temporibus* 4. *De his quæ tempus adsignificant, seu de verbis, aduerbiis, & verbalibus* 5. *Prisca quædam vocabula ex Poetis* 6. *Conclusio* 7.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER SEXTVS.

Ad M. Tvllivm Ciceronem.

TEMPORVM vocabula, & eorum quæ coniuncta sunt, aut in agendo fiunt, aut cum tempore aliquo enuntiantur, priore libro dixi. In hoc dicam de poeticeis vocabuleis, & eorum originibus. In queis multa difficilia. nam verbum, quod conditum est, & quibus littereis oportet scribi, aperiam. Inde si post aliqua dẽpta sit, obscurior fit voluntas, in posteriores nõ reprehendenda. Igitur in illeis qui in scrutando verbo litteras adiiciunt aut demunt, facilius quid sub ea voce subsit, videre possint. Etenim facilius obscuram operam Myrmecidis ex ebore oculi videant, si extrinsecus admoueant nigras setas. cùm hæc adminicula addas ad eruendam voluntatem impositoris: tamen latent multa. Quòd si poetice in carminibus seruaret multa prisca, quæ essent: sic etiam cur essent, posuisset: fecundus poemata ferrét fructum. Sed vt in soluta oratione, si in poemateis verba omnia quæ habẽt ἔτυμα, possunt dici nec multa ab eo quòd non erũt in lucubratione litteræ prosecutæ: licét multum legerent C. Ælij hominis in primo in littereis Latineis exercitari interpretationem carminũ saliorum: videbis & exili littera expeditam: & præterita obscura multa. Nec mirũ, cùm non modò Epimenides post annos quinquaginta expeditus à multeis non cognoscatur, sed etiã Teucer Liuij post annos duodecim ab sueis qui sit ignoratur. At hoc quid ad verborũ poeticorum ætatem? quorum si Pompilij regnum fons in carminibus saliorũ, neque ea à superioribus accepta: tamen habent septingentos annos. Quare, cur scriptoris industriam reprehendas, qui herois tritauum atauúmque non

potuerit reperire, cùm ipse tui tritaui matrem non possis dicere? Quod interuallum multo tanto propius nobis, quam hinc ad initium Saliorum, quo Romanorum prima verba poetica dicuntur Latina. Igitur de originibus verborum qui multa dixerit commodè, potius boni consulendum, quàm qui aliquid nequiuerit, reprehendendum. præsertim cùm dicat etymologicè, non omnium verborum posse dici causas: vt quia quare ad medendum medicina. neque si non norim radices arboris, nõ possem dicere pirum esse ex ramo, ramum ex arbore, eam ex radicibus quas nõ video. Quare qui ostendit equitatum esse ab equitibus, equites ab equite, equitem ab equo: neque equus vnde sit dicit: tamen hic docet plura, & satisfacit gratè. Quem imitari possumus, vt ipse liber erit indicio.

2 ¶ DICAM isto libro de verbeis quæ à poeteis sunt posita. Primùm de loceis: deinde de iis quæ in loceis sunt: tertio de temporibus: tum quæ cum temporibus sunt coniuncta, vtque cum heis sunt coniuncta, adiungam. & siquid excidit ex hac quadripartitione, tamen in ea vt comprehendam, incipiam hinc. Vnus erit quem tu tolles in cærula cæli tẽpla. *Templum* tribus modeis dicitur, ab natura, ab auspicio, ab similitudine. Natura in cælo: ab auspiciis, in terra: ab similitudine, sub terra. *In cælo templum dicitur*: vt in Hecuba, O magna templa cæli tum commixta stelleis splendideis. *In terra*, vt in Peribœa, Scrupea saxa Bacchi templa prope adgreditur. *Sub terra*, vt in Andromacha, Acherusia templa alta Orci saluete infera. quam quia initium erat oculi, à tuendo primò *templum* dictum, quocirca cælum qua tuimur, dictum templum. Sic, Cõtremuit templum magnum Iouis altitonantis. id est (vt ait Næuius in Hermisphorio) vbi terra cærulo septum stat. Eius *templi partes quatuor*: sinistra ab oriente, dextra ab occasu: antica ad meridiem, postica ad septentrionẽ. *In terreis* dictum *templum* locus augurij aut auspicij caussa quibusdam concepteis verbeis finitus. Concipitur verbeis non iisdem vsquequaque. In arce ita, *Testaque meta sunto, quoad ego eas relinquam, nuncupauero. Olla ver arbor, quicquid est, quam me sentio dixisse, templum tectúmque ferto in sinistrum. Olla ver arbor, quicquid est quod me sentio dixisse, templum tectúmque ferto in dextrum. Interea concretione, conspicione, cortumione, vtique ea rectissimè sensi.* In hoc templo faciundo arbores constitui fines apparet, & intra eas regiones qua oculi conspicient, id est tuimur: à quo *templum* dictum, & *Contemplare*. vt apud Ennium in Medea, Contempla, & templum Cæreris ad læuam aspice. Contemplare & *Conspicare* idem esse apparet. ideo dicere cùm templum faciant augures *Conspicione*, qua oculorum conspectum finiant: quòd cùm dicunt conspicionem, addunt *Cortumionem*, quæ dicitur à cordis visu. Cor enim, cortumionis origo. Quod addit templa vt sint dextra: aiunt sancta esse, qui glossas scripserunt. Id est falsum. nam curia Hostilia templum est, & sanctum non est, sed hoc vt putarent ædem sacram esse templum & sanctum esse: quòd in vrbe Roma pleræque ædes sacræ sunt templa, eadem sancta. ¶ Et quòd loca quædam agrestia, quòd alicuius dei sunt, dicuntur *Tesca*. Nam apud Actium in Philoctete, Lemnia quis tu es mortalis, qui in diserta & tesca te apportes loca: Loca enim, quæ sunt, designat cum dicit Lemnia. Præstolare, & celsa Cabirum delubra tenes, mysteriáque pristina casteis concepta sacreis. Deinde Volcania templa sub ipseis collibus: in quos delatus locos dicitur, alto ab limine cæli. Et Næuius, Expirante vapore vides vnde ignes cluet mortalibus diueis. Quare heic qui tesca, dixit, non errauit. neque ideo quòd sancta, sed quòd ibi mysteria fiunt, ac tuentur, Tuesca dicta, pòst tesca. *Tueri* duo significat, vnum ab aspectu, vt dixi: vnde est illud, *Tueor te* senex proh Iuppiter? Et, Quis pater aut cognatus volet nos contra tueri? Alterum à curando ac tutela: vt cùm dicimus, *Bellum tueor*, & *tueri villam*. à quo etiam quidam dicunt illum qui curat ædeis sacras, *Aeditauum*, non Æditumum. Sed tamen hoc ipsum ab eadem profectum est origine, quòd quem volumus domum curare, dicimus. Tu domi videbis. vt Plautus, cum ait, Intus para, cura, vide quod opus fiat. Sic dicta *Vestispica*, quæ vestem spiceret, id est, videret vestem ac tueretur. Quare à tuendo & *templa* & *tesca* dicta, cum discrimine eo quod dixi. Etiam inde idem, illud enim ex templo acceptum me negato & filium. *Ex templo*, est continuò: quòd omne templum debet circum septum, nec plus quam vnum introitum habere. ¶ Quod est apud Actium Peruade polum, splendida mundi sidera bigeis continueis secepit spoliis. *Polus*, Græcum: id significat circuitum cæli. Quare quod est *Peruade polum*, vade per polum. *Signa* dicuntur eadem & sidera. Signa, quòd aliquid significent, vt libra, æquinoctium. *Sidera*, quæ insidunt: atque ita significant aliquid in terreis perurendo, aliúdve. Quare & signum candens in Hectore. Quod est terrarum amfracta reuisam. *Amfractum* est ab origine flexum duplici, dictum ab ambitu, & frangendo. ab eo leges iubent indirecto pedum octo esse, in amfracto sexdecim: id est, in flexu. ¶ Ennius, Vt tibi Titanis Triuia dederit flirpem liberûm. Titanis Triuia Diana est, ab eo dicta *Triuia* quòd in triuio ponitur ferè in oppideis Græceis. vel quòd luna dicitur esse, quæ in cælo tribus viis moue-

mouetur, in altitudinem & latitudine & longitudinem. *Titanis* dicta quòd eam genuit Titani filia Latona, vt scribit Manilius, Creta Titano. vt idem scribit, Latona pariit casto complexu Iouis Deli deos geminos. id est, Apollinem & Dianam. ¶Idem de eodem, O sancte Apollo, qui vmbilicum certum terrarum obtines. *Vmbilicum* dictum aiunt ab vmbilico nostro: quòd is medius locus sit terrarum, vt vmbilicus in nobis. Quod vtrunque est falsum. neque hic locus est terrarum medius: neque noster vmbilicus, est hominis medius. Itaque pingitur qui vocatur ὀμφαλὸς à Pythagora: vt media cæli ac terræ linea ducatur infra vmbilicum, per id quo discernitur homo, mas an femina sit: vbi ortus humanus similis vt in mundo. Vbi enim omnia nascuntur in medio, quòd terra mundi media. Præterea si quod medium, id est vmbilicus vt pila terræ: non Delphis medium, & terræ medium non hoc: sed quod vocant Delphis in æde foramen, adlatum est quiddam, vt thesauri speciem, quod Græci ὀμφαλὸν, vmbilicum dixerunt. ¶Pacuuius, *Calydonia* altrix *terra* exuberantium virum. Vt ager Tusculanus, sic Calydonius, ager est, non terra, sed lege poëtica, quòd terra Ætolia, in qua Calydon, à parte totam accipi Ætoliam voluit. ¶Actius, *Mystica* ad dextram per vada vecti, Mystica à mysteriis, quæ ibi in propinqueis locis nobilia sunt. ¶Ennius, *Areopagitæ* quid dedere aliud quàm pedam? Areopagitæ ab Areopago, is locus Athenis. ¶Musæ quæ pedibus magnum pulsatis *olympum*, Cælum dicunt Græci olympum, montem eum in Macedonia omnes: à quo potius puto dictas musas *Olympiadas*. Ita enim ab terrestribus loceis cognominatæ *Libethrides, Pipleides, Pimpliades, Thespiades, Heliconiades*. ¶ Quasi Hellespontum, & *claustra*: quòd Xerxes quondam eum locum clausit. Nam, vt ait Ennius, Isque Hellespontо pontem contendit in alto. Nisi ab eo quòd Asiam & Europam ibi concludit mare, & inter anguſtias facit Propontidis fauces. ¶ Pacuuius, Liqui in Ægeo freto. Dictum *Fretum* à similitudine feruentis aquæ: quòd in fretum sæpe concurrat æstus, atque efferuescat: *Aegeum* dictum ab insuleis, quòd in eo mari sic scopuli vocantur, à similitudine caprarum. αἶγες. ¶Pacuuius. (Æges) ferme aderant æquore in alto ratibus repentibus. *Aequor* mare appellatum, quòd æquatum, com motum vento non est, *Ratis* nauis longa dicitur: vt Ennius. cùm ait, Conferre aut ratem æratam qui perit, & qui dum mare sudantes eunt, atque sedentes Ratis dicta nauis longa propter remos, quòd hi cùm per aquam sublati sunt dextra & sinistra, duas parteis efficere videntur. ratis enim, vnde hoc translatum, illic vbi plures mali aut asseres.

* *Deest pagina.* *

3 ¶Agrestis ab agro. *Insulas* dictas apparet in hosteis, quòd velamenta è lana quæ adduntur, Insulæ, intra hostiarum cornua velamenta erant. itaque cùm ad sepulcrum ferũt frondes atque flores, addunt nunc lanas, sed velatas frondenteis comas. *Cornuatam* vmbram iaci. Dicere apparet cornuatam à cornibus. *Cornua* à curuore dicta, quòd pleraque curuamus. ¶ At quas memorat nosse vos esse *Casmenas*. Casmenarum priscum vocabulum, ita natum atque scriptum est: alibi Carmenæ, ab eadem origine sunt declinatæ: vt in multeis verbeis, in quo antiqui dicebant S, postea dicunt R, vt in carmine saliorum sunt hæc, Cosauli, Dolosi, Eso. Omina verò adpatula coemisse. Iam Cusiatij, Muses, Ruse, dúmque Ianus venet: post Melios, Melior: Fœdesum, Fœderũ: Plusima, Plurima: Asena, Arena: Ianitos, Ianitor. Quare Casmena, Carmena: inde *carmina*. R postea extrito camena factum. Ab eadem voce canite, pro quo in saliari carmine scriptum est *Cante*, hoc versu, *Diuum exta cante, diuum deo supplice cante*. In carmine priami apud Actium, quod est, Veteres casmenas *cascas* res volo profari. Et primùm *Cascum* significat vetus. eius origo Sabina, quæ vsque radices in Oscam linguam egit Cascum, vetus esse significat Ennius, cùm ait, Quam primum casci populi genuere Latini. Eo magis Manilius quod ait, Cascum duxisse cascam non mirabile est, quoniam canoras conficiebant nuptias. Item ostendit Papinij epigrammation, quod in adolescentem fecerat Cascam,

Ridiculum est cùm te Cascam tua dicit amica
Casca Philotonus, ipsa senex puerum.
Dic tu illam pusam: sic fiet mutua muli.
Nam vere pusus tu, tua amica senex est.

Item ostendit quod *oppidum* vocatur *Casinum*. Hoc enim à Sabineis orti Samnites tenuerũt, & nunc nostri: vnde & *Casinum forum* vetus. Item significant in Atellaneis aliquot pupum senem, quod Osci *Casnar* appellãt. ¶Apud Lucilium, Quid tibi ego *ambages* Ambiui scribere coner? Profectum à verbo Ambe, quod est in *ambitu* & *ambitioso*. Apud Valerium Soranũ, Vetus *adagio* est, ô P. Scipio. Quod verbum vsque eò euanuit, vt Græcum παροιμία, pro eo positum, magis sit apertum. nam idem quod vocant Græci παροιμίαν. vt, Auribus lupum teneo. Canis caninam non est. Adagio, & littera commutata Abagio, dicta ab eo quòd ambit orationem: neque in aliqua vna re consistit sola. *Ambagio* dicta vt Ambustum, quod circum vstum est. vt *Ambiegna* bos apud augures, quam circum aliæ hostiæ constituuntur. ¶Cùm tria sint coniuncta in origine verborum, quæ sint animaduertenda, à quo sit impositum, & in quo, & quid: sæpe non minus de tertio quàm de primo dubitatur, vt in

hoc:vtrum primùm *vna Canis*, an *Canes* sit appellata. dicta enim apud veteres, *vna canes*. Itaque Ennius scribit, Tantidem quasi feta canes sine dentibus latrat. Lucilius, Nequam & magnus homo, laniorum immanis canes vt. Impositio vnius debuit esse canis, plurium canes. Sed neque Ennius consuetudinem illam sequens, est reprehendendus: neque is qui nũc dicit, Canis caninam non est. *Canes*, quòd latratu signa dant, vt signa canant, canes appellatæ: & quòd ea voce indicant quæ noctu latent, *Latratus* appellatus. Sic dictum à quibusdam vt vna canes, vna trabes remis rostrata per altum. ¶Ennius, Vtinam ne in nemore Pelio securibus Cæsa accidisset abiegna ad terram *trabes*. Cuius verbi singularis casus recte correptus, ac facta trabs. ¶In Medo Ennius, Cælitum *Camilla* expectata aduenis, salue hospita. Camilla: qui glossemata interpretati, dixerunt administram; addi oportet, in heis quæ occultiora. Igitur dicitur in nuptiis *Casmillus*, qui cum merum fert, in quo quid sit in ministerio plerique extrinsecus nectunt. hinc *Casmillus* nominatur in Samothraces mysteriis Dius quidã administer diis magneis. Verbum Græcum arbitror, quod apud Callimachum in poemateis eius inueni. ¶ Apud Ennium *Subulo* finitimas propter astabat aquas: Subulo dictus, quòd ita dicunt tibicines Tusci quocirca radices eius in Etruria non Latio quærendum est. Versus quos olim *Fauni* vatesque canebant. Fauni, dei Latinorum, ita vt Faunus & Fauna sint in versibus quos vocant Saturnios: in siluestribus locis traditum est solitos fari. à quo fando Faunos dictos. Antiquos poetas *Vates* appellabant à versibus viendeis, vt in poemateis cùm scribam, ostendam. Corpore *Tartarino* prognata paluda virago. Tartarino, à Tartaro dictum. Plato in quarto de fluminibus, apud inferos quæ sint, in heis vnum Tartarum appellat: quare *Tartari* origo Græca. *Paluda* à paludamenteis. Sunt hæc insignia & ornamenta militaria. Ideo ad bellum cùm exit imperator, ac lictores mutant vestem, & signa inuerunt: *Paludatus* dicitur proficisci: quæ, propterea quòd conspiciuntur qui ea habent, ac fiunt palàm, *Paludamenta* dicta. ¶Plautus, *Epeum fumificum* cocum: ab Epeo illo qui dicitur ad Troiam fecisse equum Troianum Argiueis, & aptè cibum curasse. ideo ait Epeum fumificum qui legioni nostræ habet coctum cibum. ¶ Apud Ennium, Atque prius pariet locusta *lucam bouem*. Luca bos, elephas. cur ita fit dicta, duobus modeis inueni scriptum. Nam & in C. Ælij commentario erat, à Libyceis Lucas: & in Verginij commentario, ab Lucaneis Lucas: ab eo quòd nostri cùm maximam quadrupedem, quam ipsi haberent, vocarent bouem: & in Lucaneis Pyrrhi bello primùm vidissent apud hostes elephantos, id est quadrupedes cornutas (nã quos dentes multi dicunt, sunt cornua) lucam bouem appellasse. Si à Libya dictæ essent lucæ; pantheræ & leones, non Africanæ bestiæ dicerentur, sed lucæ. Si ab Lucaneis dictæ: vt si cur potius Lucani quàm Luci dicti? Quare ego arbitror potius Lucas ab luce, quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tum ornatæ erant turres. Ennius, *Orator* sine pace redit, regíque refert rem. Orator ab oratione dictus. qui enim verba haberet orationum publicè aduersùs eum quo legebatur ab oratione Orator dictus: cùm res maiore ratione legebantur potissimum, qui causſam commodissimè orare poterant. Itaque Ennius ait, Oratores doctiloqui. Apud Ennium, *Olli* respondet suauis sonus Egeriai. Olli valet dictum illi, ab olla, & ollus. quod alterum comitiis cum recitatur, à præcone dicitur olla centuria; non illa: alterum apparet in funeribus indictiueis, quum dicitur, *Ollus leto datus est*. quod Græcus dicit ὀλέθρῳ, id est obliuioni. Apud Ennium, Mensas constituit, idemque *ancilia*. Ancilia dicta ab anciſu. quòd ea arma ab vtraque parte, vt peltæ Thracum, inciſa. ¶Saturnio in carmine, *Libáque*, fictores, Argeos, & turulatos. Liba, quòd libãdi causſa fiunt: *Fictores* dicti à fingendeis libeis: *Argei* ab Argis. Argei fiunt è scirpeeis virgulteis, simulacra sunt hominum triginta: ea quotanneis à ponte sublicio à sacerdotibus publicè iaci solent in Tiberim. *Tutulati* dicti hi qui in sacreis in capitibus habere solent, vt metam. id Tutulus appellatur, ab eo quòd matres familias crines conuolutos ad verticem capitis, quos habent vti velatos, dicunt Tutulos: siue ab eo quòd tuendi causſa capilli fiebant: siue ab eo quòd altissimum in vrbe quod est, ea res tutissima, Tutulus vocatur. Eundem Pompilium Numam ait feciſſe *flamines*, qui cùm omnes sint à singuleis deeis cognominati in quibusdam apparent etyma. vt cur sit *Martialis*, *Quirinalis*. Sunt in quibus flaminum cognominibus latent origines: vt qui sunt in versibus plerique, *Volturnalis*, *Palatualis*, *Furinalis*, *Floralis*, *Falacer*, *Pomonalis*: obscura est eorum origo. Volturnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pomona pomorum patrona. Apud Ennium, Iam *cata* signa fere sonitum dare voce parabant. Cata, acuta. hoc enim verbo Sabini dicunt: quare Catus Ælius Sextus, non (vt aiunt) sapiens, sed acutus, & quod est, tunc cœpit memorari. *Simul cata* dicta, accipienda acuta dicta. Apud Lucilium, *Thynno* capto *corum* excludunt foras occidúntque *lupos* aperdite, & iura *siluri*. Sumerete atq. amiã. Piscium nomina sunt, eorúmque in Græcia origo. ¶Apud Enniũ, Quæque cæruleo freto orta nare cœpta.

* *Desunt quædam.* *

Caua *cortina* dicta, quòd est inter terrã & cælum ad

lum ad similitudinem cortinæ Apollinis: eà corde, quòd inde sortes primùm æstimatæ.

¶ Apud Ennium, Qui inde iuuicteis sumpserunt *perduellibus*. Perduelles sunt hostes. vt perficit, sic *Perduellum*, *Duellum*: id postea bellum. Ab eadem caussa facta *Duellona*, *Bellona*.

¶ Apud Plautum, Neque iugula, neque vesperugo, neque vergiliæ occidunt. *Iugula* signum est quod Actius appellat Oriona, cùm ait, Citius Orion patefit. huius signi caput dicitur è stelleis quattuor quas infra duæ claræ, quas appellant humeros. inter quas quod videtur iugulum: vnde Iugula dicta. *Vesperugo*, stella quæ vesperè oritur, à quo etiam Opilius scribit vesperum. itaque dicitur, Alter vesper adest, quem dicunt Græci δίσπερον. ¶ Næuius patrem suum optimum, appellat supremum. *Supremum* à superrimo dictum. itaque in duodecim tabuleis. *Solis occasu diei suprema tempestas esto*. Libri augurum pro tempore *Tempestatem* dicunt, id est, supremum augurij tempus. ¶ In Cornicula, Qui *regi latrocinatus* decem annos Demetrio. *Latrones* dicti à latere, qui circum latera habebant ferrum: quos postea à stipatione *Stipatores* appellarunt, & qui conducebantur mercede. Ea enim merces dicitur Græcè λάτρον ἢ στίπτρον. Ab eo veteres poetæ nonnunquam milites appellant *latrones*, quod item vti milites cũ ferro, aut quòd latent ad insidias faciendas. ¶ Apud Næuium, Risi egomet cassabundum ire ebrium. *Cassabundum*, à cadendo. Item, *Diabathra*, in pedibus habebat, & erat amictus epicroco. Vtrumque vocabulum Græcum. ¶ In Menæchmeis Plauti, Inter ancillas sedere iubeas, lanam *carere*. Idem est hoc verbum in Cosmotria Næuij. Carere à carendo, quòd eam tum purgant ac deducunt, vt careat spurcitia. Ex quo *Carminari* dicitur tum lana, cùm caret eo quod in ea est nequam. Est *lana quam* in Romulo *Næuius appellat Oscam*, ab Osceis. In Persa, Iam pol ille hic aderit credo congerro meus. *Congerro* à gerra, & Græcum est, & in Latina cratis. In Menæchmeis, Idem istuc alieis adscriptiueis fieri ad legionem solet. *Adscriptiui* dicti, quòd olim adscribebantur inermes, qui succederent armateis militibus: id est, si quis eorum deperisset. In Trinummo, Nam illum tibi *ferentarium*. à ferendo, id est, inanem, ac fine fructu: aut quod Ferentarij equites his dicti, qui ea modò habebant arma quæ ferrẽtur, vt iaculũ, Huiuscemodi equites pictos vidi in Æsculapij æde vetere, & ferentarios adscriptos. In Friuolaria, Vbi rorarij estis? en sunt. vbi sunt accensi? ecce *Rorarij* dicti à rore: qui bellũ cõmittebant ante. ideo quòd ante rorat quàm pluit. *Accensos*, ministratores Cato esse scribit: potest id ab arbitrio: nam inde ad arbitrium eius, cuius minister. (Pacuuius deũ triportenta in Mercatore ponit.) ¶ Idem in Mercatore, Non tibi istuc magis diuidia est quàm mihi hodie fuit. hæc eadem in Corollaria Nęuij. Diuidia à diujdendo dicta, quòd Diuisio distractio est doloris. Itaq. in Curculione ait, Sed quid tibi est? lienes neçant, renes dolent, pulmones distrahuntur. In Phagone, Honos *synceraſto* perit. Synceraſtũ est omne edulium antiquo vocabulo Græco. In Parasito pigro, Domum ire cœpi *tramite* dextra via. Trames à transuerso dictus. In Fugitiueis, Age, euge, specta, vide *vibices* quantas. Iam iuspexi quid essent. Vibices, alij excitatum verberibus corpus. In Cistellaria, non quasi vt hæc sunt heic, *limaces* liuidæ. Limax, à limo, quòd ibi viuit. *Diobolares*, scæniculæ, miraculæ. Diobolares, à bineis oboleis: *Scæniculæ*, ab scæno nugario vnguento. *Miraculæ*, à mireis, id est monstreis. à quo Actius ait, Personas distortas oribus deformeis, *miriones*. ¶ Ibidẽ, Scrantiæ, scrupedæ, stritabillæ, Tantalæ. Ab screando *Scrantiæ* si adsignificat. *Scrupedã* Aurelius scribit Auscaripedam. Iuuentius comicus dicebat à vermiculo pilosso, qui solet esse in fronde cũ multeis pedibus. Valerius, à pede ac scrupea. Ex eo ab Actio positũ, Incuriosa itaque es Menalippe? Reiicis abs te religionẽ? scrupeã imponas. *Stritabillas*, à stritilando. *Stritare* ab eo qui sistit ægrè. In Astraba. *Actiosa* annonam è vili cõcinna vireis. Ideo in Sitelitergo idem ait, Mulieres vxorculauit: ego noui, scib actiosas. quas sic Claudius scribit actiosas demonstrari suspicatrices, ab agendo actiosas. Vt ab vna faciendo, *Factiosæ*: sic ab vna agendo, Actiosæ dictæ. In Cestione, *Cerastibola*, vt de lũbo obscænabis. Cerastibola Opilius scribit circũ coxendices sunt nobis: id Græcũ est ab huius loci versura. In Neruolaria, *Scobinam* ego illam actutum adrasi. Scobinam, à scobe. lima enim materia fabrilis est. In Pœnulo, Vinceretis cerruum cursu, vel *grallatorem* gradu. Grallator à gradu magno dictus. In Truculento, Sine virtute argutũ ciuẽ mihi habeã pro *præfica*. Præfica, vt Aurelius scribit, mulier ab luctu, quæ cõduceretur, quæ ante domum mortui laudes eius caneret. Hoc factitatum Aristoteles scribit in libro qui inscribitur, Nomina Barbarica, quibus testimonium est quod fretũ est Nęuij, Hæc quidẽ hercle opinor præfica est. nam mortuos cõlaudat. Claudius scribit, dicta, quæ præficeretur ancilleis, quemadmodũ lamentarentur, præfica est dicta. Vtrunque ostendit à præfatione Præficã dictã. ¶ Apud Ennium, Decem *coclites*, quos montibus summeis ripeis sedere. Ab oculo Cocles quasi ocles dictus, qui vnũ haberet oculum. quocirca in Curculione est, De coclitum prosapia te esse arbitror. nam hi sunt vnoculi.

4 ¶ Nvnc de tẽporibus dicã. Quod est apud Cassiũ, Nocte *intempesta* nostram deuenit domum. Intempesta nox dicta ab tempestare,

Tempestas ab tẽpore: *intempesta nox*; quo tempore nil agitur. Quid noctis videtur? in altissimo cæli clypeo temo superat stellas sublime cogens etiam atque etiam noctis iter. Hic multam noctem ostendere vult à temonis motu. Sed *temo* vnde & cur dicatur latet. Arbitror antiquos rusticos primùm notasse quędam in cælo signa, quæ præter alia erant insignia, atque ad aliquem vsum culturæ tempus designandum conuenire aduertebantur. E queis signa sunt, quòd has septem stellas Græci, vt Homerus vocat ἅμαξαν, & propinquum eius signum, βοώτην; nostri eas septem stellas, boues, & triones, & prope eas axem. *Triones* enim, & boues appellantur à bubulceis etiam nunc, maximè cùm arant terram: è queis vt dicti valentes, *Glebarij*, qui facilè proscindunt glebas: sic omnes qui terram arabant, à terra *Teriones*, vnde Triones, vt dicerentur à detritu. *Temo* dictus à tenendo: is enim continet iugum, & plaustrũ appellatum, à parte totum, vt multâ. Possunt *triones* dici septem, quòd ita sitæ stellæ vt terna trigona faciant. Aliquod lumen rubarve in cælo cernis? *Iubar* dicitur stella lucifer, quæ in summo habet diffusum lumen, vt leo in capite iubam. Huius ortus significat circiter esse extremam noctem. Itaque ait Pacuuius, Exorto iubare, noctis decurso itinere. Apud Plautum in Parasito Pigro, Inde hic bene potus primo crepusculo. *Crepusculum* dictum à Sabineis, & id dubium tempus, noctis an dici sit. Itaque in Condalio est, Tam crepusculo ferè vt ament lampadas accendere. Ideo dubiæ res Creperæ dictæ. In Trinummo, *Concubium* sit noctis prius, quàm ad postremum peruenerís. Concubium à concubitu, dormiendi caussa dictũ. In Asinaria, Videbitur, factum volo. at redito conticinio. *Conticinium* puto à conticescendo dictum, siue (vt Opilius scribit) ab eo quòd conticuerunt homines.

5 ¶ Nvnc de heis rebus quæ adsignificãt aliquod tempus, cùm dicuntur aut fiunt, dicam. ¶ Apud Actium, *Reciproca* tendẽs neruo equino concita tela. Reciproca est, cùm vnde quid profectum, redit eo: quod ab recipere *Reciprocare* fictũ: aut quod poscere *Procare* dictum. ¶ Apud Plautum. Vt *transuersus* nõ prouersus cedit, quasi cancer solet. Dicitur ab eo qui in id quod est versus. & ideo qui exit in vestibulum, quod est ante domum, *Prodire*, & *Procedere* dicitur. quod cùm leno non faceret, sed secundum parietem transuersus iret: dixit: Vt transuersus cedit, quasi cancer, nõ prouersus, vt homo. ¶ Apud Ennium, *Andromachæ* nomen qui indidit, rectè indidit. Item, Quapropter Parim pastores nunc Alexãdrum vocant. Imitari dum voluit Euripidem, & ponere etymon, est lapsus. Nam Euripides quòd Græca posuit, etyma sunt aperta. Ille ait ideo nomen additum Andromachæ quòd ἀνδρὶ μάχεται. hoc Ennij quis potest intelligere in versu significare, Andromachæ nomen qui indidit, rectè indidit? An Alexandrum ab eo appellatum in Græcia, qui Paris fuisset? A quo Herculem quoque cognominatum ἀλεξίκακον, ab eo quòd defensor esset hominum. ¶ Apud Actium, Iamque *auroram* rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante solis ortũ, ab eo quòd ab igne solis tum aureo aer aurescit. Quod addit *Rutilare* est ab eodẽ colore. Aurei enim *Rutili*; & inde etiam mulieres valde rufæ *Rutilæ* dictæ. ¶ Apud Terentiũ, Scortatur, potat, olet vnguentum de meo. *Scortari*, est sæpius meretriculam ducere: quæ dicta à pelle. Id enim non solùm antiqui dicebant Scortum, sed etiam nunc dicimus *Scortea* ex quæ ex corio & pellibus sunt facta. Inde aliquot sacreis ac sacelleis scriptum habemus, *Nequid scorteum adhibeatur*, ideo ne morticinium quid adsit. In Atellaneis licet animaduertere rusticos dicere se adduxisse pro scorto pelliculam. ¶ Apud Actium, Multeis nomen vestrum *numéque* ciendo. Numen dicunt esse imperium dictum ab nutu, omnia sunt eius, cuius imperiũ maximum esse videatur. Itaq; in Ioue hoc, & Homerus, & aliquotiẽs Liuius. ¶ Apud Plautum, Si vnum *epityrum* edãm apud illum esuriens insanè bene. Epityrum vocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia quàm Italia vsa. Idem vehementer cùm vellet dicere, dicit *Insanè*; quod insani faciunt omnia vehementer. ¶ Apud Pacuuium, Flexanima tanquam *lymphata*. Dicitur à lympha Nympha: vt apud Græcos Thetis. Apud Ennium, Ea Thetis illi mater. In Græcia commota mente, quos λυμφολήπτους appellant: ab eo Lymphatos dixerunt nostri. *Bacchus* Liber, cuius comites Bacchæ: & vinũ in Hispania Baccha. origo in heis omnibus Græca. ¶ Apud Pacuuium. *Halcyonis* ritu littus petuolgans furor. Hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυών, à nostreis Halcedo: hæc hieme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos *dies Halcyonios* appellant. Quod est in versu, Halcyonis *ritu*, id est, eius instituto. vt cùm Haruspex præcipit, *vt suo quisque ritu sacrificium faciat*: & nos dicimus duodecim viros Græco ritu sacra, non Romano, facere. Quod enim fit *rite*, id ratum ac rectum: ab eo Actius rectè perfecteis sacreis vult accipi. ¶ Apud Ennium, Si voles aduortere animum, *comiter* mõstrabitur. Comiter, hilarè ac lubenter: cuius origo Græcè κώμους inde Latina *comissatio* dicta, & à Græceis (vt quidam dicunt) *Comœdia*. Apud Atilium: Cape, cæde Lyde, come, conde. *Cape*, vnde Accipe. sed hoc in proximo libro retractandum. ¶ Apud Pacuuium, Nulla res neque *cicurare*, neque mederi potis est, neque reficere. *Cicurare*, mansuefacere. quod enim à fero discretum,

tum,id dicitur *Cicur*: & ideo dictum, *Cicur ingenium* obtineo, mansuetum. à quo Veturij quoque nobiles cognominati *Cicurini*. Id natum à cico. *Cicum* dicebant membranam tenuem quæ est in malo Punico discrimen. à quo etiam Plautus dicit, Quod volet densum cicum non interduo. ¶ Apud Nævium, Eccum venire video *ferme* iniuria. *Ferme* dicitur quod nunc fere. vtrunque dictum à ferendo, quòd id quod fertur, est in motu, atque aduentat. ¶ Apud Plautum, *Euax iurgio* vxorem tandem abegi ab ianua. *Euax* verbum nihil significat,sed effutitium naturaliter est,vt apud Ennium, *Hehe* ipse clypeus cecidit. Apud Nævium, *Eheu* mea puella spe quidem is succensit tibi. Apud Pompilium, *Heu* qua me caussa fortuna infesta premis? Quod ait *Iurgio*, id est litibus. Itaque quibus res erat in controuersia, ea vocabatur *Lis*: ideo in actionibus videmus dici, *Quam rem siue litem* dicere oportet. Ex quo licet videre *Iurgare* ab iure dictum: cùm quis iure litigaret. à quo *Obiurgat* is qui id facit iniustè. ¶ Apud Lucretium, Atque aliquos ibi ab rebus *clepsere* foro. Qui clepsere dixit, vnde etiam alij *Clepere*: id est corripere: quorum origo à clam,vt fit dictum *clapere*,& ex E,A commutato,vt multa,est factum clepere.Potest & à Græco dictum, κλέπτειν. ¶ Apud Matium,Corpora Graiorum merebar *mandier* igni. Dictum *Mandier* à mandendo, vnde manducari à quo in Atellaneis obsonium vocant *Manducum*. Apud Matium, *Obscœni* interpres, funestique omnis auctor. *Obscœnum* dictum ab scæna. ea vt Græci. vt Actius scribit,scena. In pluribus verbeis A ante E alij ponunt,alij non. vt quod partim dicunt *Sceptrum*,partim dicunt *Sceptrum*: alij *Fœnus*, alij *Fenus*: sic *Fœnisicia*, & *Fenisicia*. à quo rustici pappum *Mosum*, non *mœsum*. A quo Lucilius scribit,Cæcilius ne rusticus fiat. Quare turpe, id *obscœnum*: quòd nisi in scæna palam dici non debet. Potest vel ab eo quòd puereis turpicula res in collo quædam suspenditur, nequid obsit bonæ scæuæ caussa. inde *Scævola* appellatus. Ea dicta ab scæua, id est sinistra: quòd quæ sinistra sunt, bona auspicia existimantur.A quo dicuntur comitia, aliúdve quid sit, dici aue sinistra, quæ nunc est. id à Græco est,quòd hi sinistram vocant σκαίαν.quare quod dixi scæuum, bonum omen est: obscœnum verò, turpe. quod inde dicitur obscœne, quod exotericum. ¶ Apud Plautum, Quia ego antehac te amaui: & mihi amicam esse *creui*. valet,constitui. Itaque heres, cùm constituit se heredem esse, dicitur *Cernere*, & cùm id fecit, creuisse. Apud eundem, Quo de sinu *frequentem* operam dedistis. valet adsiduam. Itaque qui adest,*adsiduus*: ferre quem quæ oportet, is *frequens*.opponi solet itaque. Illud quod eædem mulierculæ dicunt, Pol istoc quidem nos pretio *tanti est frequentare*: ita in prandio nos lepidè ac nitide accepisti. Apparet dicere facile est,curare vt adsimus, cùm tam bene nos accipias. ¶ Apud Ennium,Decretum est *fossare* corpora teleis.hoc verbum Ennij,dictum à fodiendo:à quo *Fossa*.Apud Ennium, Vocibus concide:fac fiet obrutus.

* *Desunt quædam.* *

Mussare dictum, quòd muti non amplius quàm μῦ dicunt.à quo idem dicit, Quod minimum est,neque vt aiunt, μῦ facere audet. ¶ Apud Pacuuium, Dij monerint meliora,atque amentiam *auerruncassint*. A vertendo *Auerruncare*: vt deus, qui iis rebus præest, *Auerruncus*.Itaque ab eo precari solent vt pericula auertat. ¶ In Aululatia, *Pipulo* te differam ante ædeis.id est conuicio, declinatum à pipatu pullorum. Multa ab animalium vocibus transsata in homines:partim quę sunt aperta,partim obscura Persicua,vt Ennij, Animus cum pectore *latrat*. Plauti, *Gannit* odiosus omni totæ familiæ Cæcilij, Tantam rem *dibalare*, vt pro nihilo habuerit.Lucilij,Hæc inquam,*rudet* ex rostreis,atque *hinnilitabat*. Eiusdem, Quantum *hinnitum* atque equitatum. Hæc minus aperta: Porcij ab lupo, volutare *vlulantis*. Ennij à vitulo,Tibicina maximo labore *mugit*.Eiusdem à boue, Clamore *bouantes*. Eiusdem à leone, Pausam fecere *fremendi*. Eiusdem ab hædo, Clamor ad cælum voluendus per æthera *vagit*. Et à frendice, Frunde *frutimi* suauiter. M.Actius in Casina à fringuilla, Quid *fringutu*? quid istuc tam cupide cupis? sues auoluerat.Ita trude neque in re, neque in iudicium Æsopi, nec theatrales. ¶ In Colace,*Nexum*.Manilius scribit,omne quod per libram & æs geritur, in quo sint mancipi: Mucius Scævola, quæ per æs & libram fiant, vt obligentur, præterquam quæ mancipio dentur. Hoc verius esse,ipsum verbum ostendit, de quo quæritur. Nam idem quod obligatur per libram, neque suum sit,inde Nexum dictum. Liber, qui suas operas in seruitute pro pecunia, quam debeat, dum solueret,*Nexus* vocatur, vt ab ære *Obæratus*. Hoc C.Popilio rogante Sylla dictatore sublatum ne fieret, & omneis qui bonam copiam iurarent, ne essent nexi, dissoluti. ¶ In Casina, Sine amet, sine, quod lubet,id faciat: quando tibi nil domi *deliquium* est. Deliquium dictum ab eo quòd deliquatur: vt turbida quæ sunt,deliquantur,vt liquida fiant. Aurelius scribit deliquium esse à liquido: Claudius,ab eliquato. Si quis alterutrum sequi malit, habebit auctorem Cæcilium, Per lætitiam liquitur animus. Aliquando liquitur fictum.

6 ¶ Multa apud poëtas reliqua esse verba, quorum origines possunt dici, non dubito: vt apud Nævium in Esiona. Enimuero *gladij lingula* à lingua.In Clastidio, *Vitulantes*,à vitula. In Dulorestę, *Caperata fronte*, à capræ

fronte. In Demetrio, *Perflbus* aperite. Itaque sub hoc glossema callide subscribunt. In Lampadione, *Protinam* à protinus continuitatem significans. In Agidone, *Candacus*, suauis: tametsi, à magistreis accepimus manſuetum. In Romulo, *Sponſus*, contra ſponſum rogatus. In Stigmatia, *Præbia* à præbendo, vt ſit tutum: quòd ſint remedia in collo puereis. In Therimo, *Conficitant*, à confecto conuenire dictum. ¶ In Tarentilla Pacuuij, Ab luce *Inluſtre*. In Tunicularia, *Exbolas quaſſant*, eiiciunt. à Græco verbo ἐκβολὰς dictum. In Bello Punico, Nec ſatis *reſerrire*, ab ſerra dictum, id eſt aperire. Hinc etiam *Seræ*, quibus remoteis fores panduntur.

7 ¶ Sed vereor ne plures ſint futuri qui de hoc genere me quòd nimiũ multa ſcripſerim, reprehendant: quàm quòd reliquerim quædã, accuſent. ideo potius iam reprimendum quàm producendum puto eſſe volumen. Nemo reprehenſus qui è ſegete ad ſpicilegium reliquit ſtipulam. Quare inſtituteis ſex libreis, quẽadmodum rebus Latina nomina eſſent impoſita ad vſum noſtrum, è queis treis ſcripſi P. Septimio, qui mihi fuit quæſtor: treis tibi, quorum hic eſt tertius: priores de diſciplina originis verborum: poſteriores de verborum originibus: in illeis qui ante ſunt, in primo volumine eſt, quæ dicantur, cur etymologicè neque ſit neque ea vtilis ſit: in ſecundo, quæ ſit, & cur ea ſit, & in illeis ſit: in tertio, quæ forma etymologiæ. In ſecundeis tribus quos ad te miſi, item generatim diſcreteis: primum, in quo ſunt origines verborum locorum, & earum rerum quæ in locis eſſe ſolent: ſecundum, quibus vocabuleis tempora ſint notata, & hæ res quæ in temporibus fiũt. Tertius hic, in quo à poëteis item ſumpta vtilia, quæ dixi in duobus libreis ſoluta oratione. Quocirca, quoniam omnis operis de lingua Latina treis feci partes: prima, quemadmodum vocabula impoſita eſſent rebus: ſecunda, quemadmodum ea in caſus declinantur; tertia, quemadmodum coniungerentur: prima parte perpetrata, vt ſecundam ordiri poſſimus, huic libro faciam finem.

EPITOME LIBRI SEPTIMI.

Pro anomalia, diſſimilitudine, ac conſuetudine vulgari loquendi, aduerſus Analogiam, ſimilitudinem & formam certa ratione loquendi.

¶ Præfatio 1. ¶ Declinationum ex quibus anomalia deſcendit, vtilitas neceſſaria 2. ¶ Declinationum ſubiectum 3. ¶ Declinationes partibus orationis ineſſe 4. Nominibus 5. Caſibus 6. Comparatiuis & ſuperlatiuis 7. Verbis 8. ¶ Declinationum ſpecies 9. ¶ Pro anomalia aduerſus analogiam 10. Anomalia aperta, & breuis 11. Aeque ſignificat ac analogia 12. Anomalia in veſtitu 13. Aedificijs 14. Supellectile 15. Elegans 16. Neceſſaria 17.18.19. 20 21.22. Analogia nuſquam eſt in nominibus 23. (Siue ſpectemus ipſarum vocum formas ac terminationes 24. Numero 25. Caſus 26.) Articulis ſeu pronocabulis 27. Pronominibus 28. Nominatiuis 29. (Siue deducta ſint à vocabulo 30. Nemine 31. Verbo 32.) Compoſitis verbis 33. Caſibus 34. (Propterea quod ſi eſſet Analogia omnes nominatiui & articuli haberent æqualiter totidem caſus non alij plus, alij minus 55. Literæ declinarentur 36. Nullus caſus duobus modis efferretur 37. A ſimilibus verbis & nominatiuis ſimiliter declinatis, ijdem caſus obliqui ſterent 38.) Superlatiuis 39. Deminutiuis 40. Nominibus infinitis 41.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER SEPTIMVS.

VOM oratio natura tripartita eſſet, vt ſuperioribus libreis oſtendi, cuius prima pars, quemadmodum vocabula rebus eſſent impoſita: ſecunda, quo pacto de heis declinata in diſcrimina ierunt: tertia, vt ea inter ſe ratione coniuncta ſententiam efferant: prima parte expoſita, de ſecunda incipiam hinc. Vt propago omnis natura ſecunda: quod prius illud rectum, vnde ea ſit declinata. Ita declinatur in verbeis rectum Homo: obliquum *Hominis*, quod declinatum à recto. De huiuſce multiplici natura diſcriminum oræ ſunt hæ: cur, & in quo, & quemadmodum in loquendo declinata ſunt verba. De quibus duo prima duabus cauſſeis percurram breuiter: quòd & tum cùm de copia verborum ſcribam, erit retractandum: & quòd de tribus tertium quod eſt, habet ſuas permultas ac magnas parteis.

2 ¶ Declinatio inducta in ſermones non ſolùm Latinos, ſed omnium hominũ, vtili & neceſſaria de cauſſa. Niſi enim ita eſſet factũ, neque dicere tantum numerum verborũ poſſemus. infinitæ enim ſunt naturæ, in quas ea declinantur: neque quæ didiciſſemus ex heis, quæ inter ſe rerum cognatio eſſet, apparet. At nunc ideo videmus, quod ſimile eſt, quod propagatum. *legi*, vt declinatum eſt à lego: duo ſimul apparent quodammodo: eadem dici, & non eodem tempore factum. Vt ſi verbi gratia

gratia alterum horum diceretur Priamus, alterum Hecuba: nullam vnitatem adsignificaret, quæ apparet in Lego & legi, & in Priamus Priami. Vt in hominibus quædam sunt cognationes, & gentilitates: sic in verbeis. Vt enim ab Aimilio homines orti *Aimilij*, ac gentiles, sic ab Aimilij nomine declinatæ voces in gentilitate nominali. Ab eo enim quod est impositum recto casu Aimilius, orta, *Aimilij*, *Aimilium*, *Aimilios*, *Aimiliorum*: & sic reliqua, eiusdem quæ sunt stirpis. Duo igitur omnino verborum principia, impositiorum & declinatorum: alterum, vt fons, alterum vt riuus. Imposititia nomina esse voluerunt quampauciſſima, quo citius ediscere possent: declinata quamplurima, quæ istoc opere facilius omnes, quibus opus essent, discerent. Ad illud genus quod prius, historia opus est. nisi descendendo enim, aliter id non peruenit ad nos: ad reliquum genus, quod posterius, ars: ad quam opus est pauceis præcepteis, quæ sunt breuia. Quæ enim rectè in vno vocabulo declinare didiceris: in infinito numero nominum vti possis. Itaque noueis nominibus adlateis in consuetudinem, sine dubitatione eorum declinatus statim omnis dicit populus. etiam nouitij serui empti in magna familia, citò omnium conseruorum nomina recto casu accepto in reliquos obliquos declinant. Qui si nonnumquam offendunt, non est mirum: etenim illi qui primi nomina imposuerunt rebus forsitan in quibusdam sunt lapsi. Voluisse enim putant singulareis res notare, vt ex iis in multitudine declinarentur, vt est ab Homine *Homines*, sic mares liberos voluisse notari, vt ex heis feminæ declinarẽtur: vt est à Terẽtio *Terentia*: sic in recto casu, quas imponerent voces, vt illinc essent futuræ quæ declinarentur: sed hæc in omnibus tenere nequisse, quòd & vna dicuntur *scopæ*, & mas & femina *aquila*: & recto & obliquo vocabulo *vis*. Cur hæc non tam sint in culpa, quàm putant plerique: soluere non difficile, sed nunc non necesse. non enim quod non potuerunt adsequi, sed quod voluerunt, ad hoc quod propositum refert. Quod nihilo minus declinari potest ab eo quod imposuerunt *scopæ*, scopa; quã si imposuisset scopa, ab eo scopæ. sic alia.

3 ¶ Cavssam quare ab impositeis nominibus declinarint, ostendi. Sequitur, in queis voluerint declinare aut noluerint: generatim ac summatim, item in formeis. *Duo* enim *genera verborum*: vnum *fecundum*, quod declinando multas ex se parit dispareis formas, vt est lego, legis, legam, sic alia: alterum genus *sterile*, quod ex se parit nihil. vt est etiam, vix, magis, cras, cur. Quarum rerum vsus erat simplex: ibi etiã vocabuli declinatus. vt in qua domo vnus seruus, vni seruolo post nomẽ: in qua multi, pluribus. Igitur & in heis rebus, quorũ sunt nomina, & discrimina vocis plura propagines plures. In heis rebus quę copulæ sunt, at heis iunguntur verba, quòd non opus fuit declinari in plura, ferè singula sunt. Vno enim loro colligare possis vel hominem, vel equum, vel aliud quod, quicquid est quod cũ altero potest colligari. Sic quod dicimus in loquẽdo, Consul fuit Tullius & Antonius: eodem illo & omneis binos consules colligare possumus. Vel dicam amplius, omnia nomina, atq; ideo etiam omnia verba: (cùm fiunt tunc ex vna syllaba, illud & maneat vnũ.) Quare duce natura, si que imposita essẽt vocabula rebꝰ:

* *Multa desunt.* *

Ne ab omnibus heis declinatus putarent: quorum generum declinationes oriuntur.

4 ¶ Partes orationis sunt duæ, si item vt Dion, in treis diuiserimus partes res quæ verbeis adsignificãtur, vna quæ adsignificat casus: altera, quę tempora: tertia, quæ neutrũ. De heis Aristoteles duas partes orationis esse dicit: vocabula & verba: vt homo & equus, & legit & currit. Vtriusque generis & vocabuli & verbi, quædã priora. quædam posteriora. priora, vt homo scribit: posteriora, vt doctus & doctè. dicitur enim Homo doctus, & Scribit doctè. Hæc sequitur & locus & tẽpus: quòd neq; homo, neque scribit, potest sine loco & tempore esse: ita vt magis sit locus homini coniunctus, tẽpus scriptioni, cùm de heis nomen sit primũ. Prius enim nomen est quàm verbum tẽporale: & reliqua posterius quàm nomen & verbũ. Prima igitur nomina. Quare de eorum declinatione quàm de verborum ante dicam.

5 ¶ Nomina declinantur, aut in earum rerum discrimina quarum nomina sunt, vt à Terentius, *Terentij*: aut in eas res extrinsecus, quarum ea nomina non sunt: vt ab equo, *Equito*. In sua discrimina declinantur, aut propter ipsius rei naturam de quo dicuntur, aut propter illius qui dicit. Propter ipsius rei discrimina, aut à toto, aut à patre. A toto, vt ab homine *Homunculus*, à capite *Capitulum*: propter multitudinem, vt ab homine *Homines*: ab eo, quod alij dicunt Ceruices, & id Hortensibus in poemateis ceruix. Quæ à parte declinata, aut à corpore, vt à mamma *Mammosa* à manu *Manubiæ*: alia ab animo, vt à prudentia *Prudens*, ab ingenio *Ingeniosus*. hæc sine agitationibus: aut vbi motus maiores. Item ab animo, vt ab strenuitate & nobilitate, *Strenui* & *Nobiles*. Sic à pugnando, & currendo, *Pugiles* & *Cursores*. Vt aliæ declinationes ab animo, aliæ à corpore: sic aliæ quæ extra hominem: vt *Pecuniosi*, *Agrarij*, quòd foris pecunia & ager propter eorum, quam dicuntur.

6 ¶ Svnt declinati casus, vt is qui de altero diceret, distinguere posset cùm vocaret, cùm daret, cùm accusaret: sic alia quidem di-

ſcrimina, quæ nos & Græcos ad declinandum duxerunt. Sine controuerſia ſunt hi quinque. Quis vocetur, vt Hercules: Quemadmodum vocetur, vt Hercules: Quò vocetur, vt ad Herculem: Cui vocetur, vt Herculi: Cuius vocetur, vt Herculis.

7 PROPTER ea verba, quæ erant proinde ac cognominata, vt prudens, candidus ſtrenuus: quòd in heis præterea ſunt diſcrimina propter incrementum, quod maius vel minus in heis eſſe poteſt: adeeſſit declinationum genus, vt à candido, *candidus*, *candidiſſimum*: ſic à longo, diuite, id genus aliis, vt fieret. Quæ in ea res quæ extrinſecus declinantur, ſunt ab equo *Equile*, ab ouibus *Ouile*: ſic alia. hæc contraria illeis quæ ſuprà dicta, vt à pecunia *Pecuniosus*, ab vrbe *Vrbanus*, ab atro *Atratus*. vt nonnũquam ab homine locus, ab eo loco homo: vt à Romulo Roma, à Roma, Romanus. Aliquot modeis declinata ea quæ foris. nam aliter qui à maioribus ſueis *Latonius* & *Priamides*: aliter quæ à facto, vt à prædando *Præda*, à merendo *Merces*. Sic alia ſunt quæ circumire non difficile: ſed genus iam videtur, & alia vrgent: omitto.

8 ¶ IN verborum genere, quæ tempora adſignificant, quòd ea erant tria, præteritum, præſens, futurum: declinatio facienda fuit triplex vt ſaluto, ſalutabam, ſalutabo. Cùm item perſonarum natura triplex eſſet, qui loqueretur, de quo, ad quem, hæc ab eodem verbo declinata, quæ in copia verborum explicabuntur.

9 ¶ QVONIAM dictũ de duabus declinationibus, cur & in qua ſit forma: tertium quod relinquitur, quemadmodum, nunc dicetur. *Declinationum genera* ſunt *duo*, Voluntarium, & Naturale: *voluntarium* eſt, quo, vt cuiuſque tulit voluntas, declinauit. Sic tres cum emerunt Epheſi ſingulos ſeruos: nonnunquam alius declinat nomen ab eo qui vendit: Artemidorus, atque Artemam appellat: alius aut ab regione, quòd ibi emit, ab Ionia, Ionam: aut ab vrbe Epheſo Epheſium: ſic alius ab aliqua alia re, vt viſum eſt. Contra *naturalem declinationem* dico, quòd non à ſingulorum oritur voluntate, ſed à communi conſenſu. Itaque omnes impoſiteis nominibus, eorum item declinant caſus: atque eodem modo dicunt huius Artemidori, & huius Ionæ, & huius Epheſij: ſic in aliis caſibus. Cùm vtrumque nonnunquam accidat: & vt in voluntaria declinatione animaduertatur natura, & in naturali voluntas: quæ cuiuſmodi ſint, aperietur infra. Quòd vtraque declinatione alia fiunt ſimilia, alia diſſimilia, de eo Graeci Latinique libros fecerunt multos: partim cùm alij putarent in loquendo ea verba ſequi oportere quæ à ſimilibus ſimiliter eſſent declinata, quas appellarunt ἀναλογίας: alij cùm id negligendum putarent, ac potius ſequendam συνήθειαν, diſſimilitudinémque quæ in conſuetudine eſt: quam etiam vocant ἀνωμαλίαν: cùm, vt ego arbitror, vtrumque ſit nobis ſequendum. quòd in declinatione voluntaria ſit ἀνωμαλία: in naturali magis analogia. De quibus vtriuſque generis declinationibus libros faciam bis ternos: prioreis treis de earum declinationum diſciplina: poſterioreis, ex eius diſciplinæ propaginibus. De prioribus primus erit hic: quæ contra ſimilitudinem declinationum dicantur. Secundus quæ contra diſſimilitudinem. Tertius de ſimilitudinum forma. De quibus quæ experiero, ſinguleis tribus: tum de altereis totidem ſcribere ac diuidere incipimus.

10 ¶ INCIPIAM, quod huiuſce libri eſt, dicere contra eos qui ſimilitudinem ſequuntur: quæ eſt, vt in ætate puer ad ſenem, puella ad anum: in vrbeis, vt eſt ſcribo, ſcribam: dico, dicam. prius contra vniuerſam analogiam: tum de ſinguleis partibus à natura ſermonis incipiam.

11 ¶ OMNIS oratio cùm debeat dirigi ad vtilitatem: ad quam tum denique peruenit, ſi eſt *aperta* & *breuis*: quæ petimus, quòd obſcurus & longus orator eſt odio: & cùm efficiat *aperta*, vt intelligatur: *breuis*: vt citò intelligatur: & apertam conſuetudo, breuem temperantia loquentis: & vtrumque fieri poſſit ſine analogia. nihil ea opus eſt. Neque enim vtrum Herculi an Herculis clauam dici oporteat, ſi doceas analogia, cùm vtrumque ſit in conſuetudine, non negligendum, quòd æquè ſunt & breuia & aperta.

12 ¶ PRÆTEREA quod is vtilitatis cauſſa quæq. res ſit inuenta: ſi ex ea quis id ſit conſecutus, amplius eam ſcrutari non debet, cum ſit nimium otioſi. & cùm vtilitatis cauſſa verba ideo ſint impoſita rebus, *vt ea ſignificent*: ſi id conſequimur vna cõſuetudine, nihil prodeſt analogia.

13 ¶ ACCEDIT, quòd quæcumque vſus cauſſa ad vitam ſint adſumpta, in heis vtilitatem quærere, non ſimilitudinem. itaque *in veſtitu*, cùm diſſimilima ſit virilis toga tunicæ muliebri, ſtola pallio: tamen inæqualitatem hanc ſequimur nihilominus.

14 IN *ædificiis*, quod non videmus habere atrium τριγλυφον, ſimilitudinem, & cubiculum ad æqualem; cùm tamen propter vtilitatem in heis diſſimilitudines potius quàm ſimilitudines ſequamur. itaque & hiberna triclinia & æſtiua, non item valuata & feneſtrata facimus.

15 QVARE cum in veſtitu ædificiis, ſic in *ſupellectile*, *cibo*, cetereis omnibus quæ vſu ad vitam ſunt adſumpta, dominetur inæqualitas: in ſermone quoque, qui eſt vſus cauſſa conſtitutus, ea non repudianda.

16 ¶ QVO

16 ¶Qvod si quid duplicē putat esse summam, ad quas metas naturæ sit perueniendum in vsu, vtilitatis & *elegantiæ*: quòd non solùm vestiti esse volumus, vt vitemus frigus, sed etiam vt videamur vestiti esse honestè: non domum habere, vt simus in tecto & tuto solùm, quod necessitas contruserit, sed etiam vbi voluptas retineri possit: non solùm vasa ad victum habilia, sed & figura bella, atque ab artifice: quòd aliud homini, aliud humanitati satis est. Quoduis sitienti poculum homini idoneum; humanitati nisi bellum, parum, sed cùm discessum est ab vtilitate ad voluptatem, tamen in eo ex dissimilitudine plus voluptatis quàm ex similitudine sępe capitur. quo nomine & gemina cóclauia dissimiliter pollent, & lectos non omneis pareis magnitudine ac figura faciunt. Quòd si esset analogia petenda in supellectile, omnes lectos haberemus domi ad vnam formam, & aut cum fulcro aut sine eo, nec tum ad tricliniarem gradum, non item ad cubicularem: neque potius delectaremur supellectile, distincta quæ esset ex ebore, aliisq; rebus disparibusque figureis, quàm grabateis analogeis, cùm ad similem formam plerunque eadem materia fiunt. Quare aut negandum nobis disparia esse iucunda: aut quoniam esse necesse est confiteri, dicendum, verborum dissimilitudinem, quę sit in consuetudine, non esse vitandam.

17 ¶Qvod si analogia nobis sequenda est: aut ea nobis obseruanda est quæ est in consuetudine: aut quæ non est. si ea quæ est, sequenda est: præcepteis nihil opus est: quòd cùm consuetudinem sequemur, ea nos sequetur. si, quæ non est in consuetudine, sequemur: vt quisque duo verba in quattuor formeis finxerunt similiter, quamuis hæc nollemus, tamen erunt sequęnda: vt, Iupiter, Marspiter, quas si quis seruet analogias, pro insano sit reprehendendus. non ergo ea est sequenda.

18 ¶Qvod si oportet vt à similibus similiter omnia declinentur verba, sequitur vt ab heis similibus similia debeat fingi. quod non fit: nam & à similibus alia fiunt similia, alia dissimilia: & à dissimilibus partim similia, partim dissimilia. ¶A similibus similia, vt à bono ac malo, bonum, malum. ¶A similibus dissimilia, vt à lupus, lepus: lupo, lepori. ¶Contrà à dissimilibus dissimilia, vt Priamus Paris, Priamo Pari. ¶A dissimilibus similia, vt Iupiter Iouis, & Iouis Iouis. Eo etiam magis *ἀνάλογα* dissimilia finguntur, sed etiam ab iisdem vocabuleis dissimilia: neque à dissimilibus similia, sed etiam eadem. Ab iisdem vocabuleis dissimilia fingi apparet, quòd cùm duæ sint Albæ, ab vna dicuntur *Albani*, ab altera *Albenses*: cùm trina fuerint Athenæ, ab vna dicti *Athenæi*, ab altera *Athenienses*, à tertia *Athenæopolitæ*. Si ex diuersis verbeis multa facta, in declinādo inueniuntur eadem: vt cùm dico à luo, luam, & abluo, abluam. Omnia ferè nostra liberalia & muliebria multitudinis, cum recto casu fiunt dissimilia, cum dandei casu, similia, vt mares Terentij, feminæ Terentiæ: eadem in dandei, vireis Terentiis, & mulieribus Terentiis. Dissimilia, Plautus & Plautius: & communia, huius Plauti, & huius Plautij.

19 Denique si est analogia, quod in multeis verbeis est similitudo verborum: sequitur quod in pluribus est dissimilitudo: vt non sit in sermone sequenda analogia.

20 ¶Postremo, si est in oratione, aut in omnibus eius partibus est, aut in aliqua: & in omnibus non est: in aliqua esse parum est: vt album esse Æthiopem, non satis est quòd habet candidos dentes. non est ergo analogia.

21 ¶Cvm à similibus verbeis quę declinantur, similia fore pollicentur qui analogias esse dicunt, & cùm simile tum denique dicentes se ostendere ex verbo verbum, quod ex eodem sit genere, eadem figura transitum de casu in casum similiter ostendi possit. Qui hæc dicunt, vtrumque ignorant, & in quo loco similitudo debeat esse, & quemadmodum spectari soleat, simile sit nécne. quæ cùm ignorant, sequitur, vt cùm analogiam dicere non possint, sequi debeamus [*ἀνομαλίαν*.] Quæro enim, *verbum* vtrum dicant vocem quæ ex syllabeis est ficta, eam quam audimus, an quod eam significat quàm intellegimus; an vtrumque. si vox voci esse debet similis, nihil refert, quod significat, mas an femina sit: & vtrum nomen, ac vocabulum sit. quod illi interesse dicunt. Sin illud quod significatur, debet esse simile, Diona & Theona, quos dicunt esse ipsi pene geminos, inueniuntur esse dissimiles: si alter erit puer, alter senex, aut vnus albus, alter Æthiops: item aliqua re alia dissimiles. Sin ex vtraque parte debeat verbum esse simile: non citò inuenietur quin in alterutra re claudicet. nec Perperna & Alphena erit simile: quod alterum nomen virum, alterum mulieré significat. Quare quoniam vbi similitudo esse debeat, neque vult ostendere: impudentes sunt qui dicunt esse analogias.

22 ¶Alterv m illud, quod dixi, quemadmodum simile expectari oporteret, ignorare apparet ex eorum præcepto, quòd dicunt, cùm trāsierit è nominādei casibus in eos quos appellāt vocandei, tum denique posse dici rectos esse simileis aut dissimileis. esset enim, vt siquis Menæchmos geminos cùm videat, dicat se non posse iudicare dissimilésne sint, nisi qui ex heis sint nati, considerarit: nūc discrepant inter se. nihil inquam quo magis minúsve sit simile, quod conferas cum altero, ad iudicandum extrinsecus oportet sumi. Quare

cùm ignorent quemadmodum similitudo debeat sumi, de analogia dicere nō possunt. Hæc apertius dixissem, nisi breuius eo nunc mallem: quæ infra sunt, planius vsurpanda. Quare quod ad vniuersam verborum naturam attinet, hæc attigisse modò satis est.

23 ¶ Quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam. quarum vis, quoniam sunt diuisiones plures, nunc ponam potissimum in quæ diuiditur. *Oratio* secanda, vt natura, *in quattuor partes*: *vnam*, quæ habet casus: *alteram*, quæ habet tempora: & *tertiam*, quæ habet neutrum: & *quartam*, in qua est vtrumque. Has vocant quidam, appellādei, dicendei, adminiculandei, iungendei. *Appellandei* dicitur, vt homo, & Nestor: *dicendei*, vt scribo, & lego: *iungendei*, vt atq;: *adminiculandei*, vt doctè, & commodè. *Appellandei partes* sunt *quattuor*: è queis dicta à quibusdam *prouocabula*, quæ sunt vt quisque: *vocabula*, vt scutum, gladius: *nomina*, vt Romulus, Remus: *pronomina*, vt hic, hæc. Duo media dicuntur *nomina*: prima & extrema, *articuli*. Primum genus est *infinitum*: secundum, vt *infinitum*: tertium, vt *effinitum*: quartum, *finitum*. Hæc sigillatim triplicia esse debent; quod sexum, multitudinem, casum. *Sexum*, vtrum virile, an muliebre, an neutrum sit: vt doctus, docta, doctū. *Multitudinem*, vnum, an plura significet: vt hic, hi, hæc. *Casum*, vtrum, recto sit, vt Marcus; an obliquo, vt Marco; an cōmuni, vt Iouis.

24 ¶ Heis dicteis partibus, singulas prospice, quo facilius nusquā esse analogias, quas sequi debeamus, videas. Nempe esse oportebat vocis formas ternas, vt in hoc, humanus, humana, humanum, sed habent quædam binas, vt ceruus, cerua: quædam singulas, vt aper, & sic multa. non ergo est in huiusce modi generibus analogia.

25 ¶ Et in multitudine, vt vnum significat pater, plures partes: sic omnia debuerūt esse bina. Sed & singularia solùm sunt multa, vt cicer, siser (nemo enim dicit cicera, sisera) & multitudinis, vt salinæ. non enim ab heis singulari specie dicitur salina, & balnea. Neque ab eo quod dicunt balneum, habet multitudinem consuetudo. nam quòd est, vt prædium, balneum debuerunt esse plura, vt prædia, balnea: quod nō est. non est ergo in heis quoque analogia.

26 ¶ Alia casus habent, & rectos & obliquos: alia rectos solùm: alia modò obliquos. Habent vtrosque, vt Iuno, Iunonis: rectos modò, vt Iupiter, Marspiter: obliquos solùm, vt Iouis, Iouem. non ergo in heis est analogia.

27 ¶ Nvnc videamus in illa quadripartita. Primùm si esset analogia, vt in heis tribus articuleis, vt est quis, quem, cuius: sic diceretur, quæ, quam, cuius. Et vt est quis, cui, sic diceretur qua, quæ: nam est proportione similè. vt deæ bonæ, quæ sit: dea bona, quę est & vt est quem, quis: sic quos, *ques*. Quare quod nunc dicitur, qui homines, dici oportuit ques.

28 ¶ Præterea, vt est ab is, ei, sic ab ea, eæ diceretur, quod nunc dicitur ei: & pronuntiaretur, vt in ieis, vireis, sic eeis mulieribus. & vt est in rectis, is, ea. debuit esse ibus, eeis: sed id est in obliqueis ieis, nunc non modò in virili, sicut in muliebri, dicitur eius: sed etiam in neutreis articuleis, vt, eius viri, eius mulieris, eius pabuli: cùm discriminentur in rectis casibus, is, ea, id. De hoc genere parcius tetigi, quòd librarios hæc spinosiora indulgētius laturos putaui.

29 ¶ De nominatiueis, quę accidunt proxime ad finitam naturam articulorum, atque appellantur vocabula, vt homo & equus: eorum declinationum genera sunt quattuor. vnum, *nominandei*, vt ab equo, equile: alterum, *casuale*, vt ab equo, equum: tertium, *augendei*, vt ab albo albius: quartum, *minuendei*, vt à cista cistula. Primum genus (vt dixi) id est, cum aliqua parte orationis declinata sunt recto casu vocabula: vt à balneeis balneator. hoc ferè triplices habet radices: quod & *à vocabulo* oritur, vt à venatore venabulum: & *à nomine*, vt à Tibure Tiburs: & *à verbo*, vt à currendo cursor. In nullo horum analogiam seruare videbis.

30 ¶ Primvm cùm dicatur, vt à boue & à sue, Ouile & Suile, sic à boue dicitur Bobile, non *bouile*. Et cùm simile sit auis, & ouis: neque dicitur, vt ab aue Auiarium, ab oue ouile, ab aue *auile* non est, neque ab one *ouiarium*. Et cùm debuerit esse, vt à cubatione Cubiculum, sic à sessione *sediculum* non est. Quoniam taberna, vbi venit vinum, à vino Vinaria, à creta Cretaria, ab vnguento Vnguentaria dicitur: ἀναλογιῶς si essent vocabula, vbi caro venit, *carnaria*: vbi pelles, *pellaria*: vbi calcei, *calcearia* dicerentur: non laniena, pellesuina, sutrina. Et sic, vt est ab vno Vni, à tribus Trini, à quattuor Quatrini, sic à duobus *duini*, non Bini dicerentur. nec non vt quadrigæ, trigæ, sic potius *duigæ* quàm Bigæ. Permulta huiusce generis: quæ, quoniam admonitus perspicere potest, omitto.

31 ¶ Vocabvla quæ *à nominibus* oriuntur, si à similibus nominibus similia esse debent dicemus, quoniam gemina sunt, Parma, Alba, Roma, Parmenses: aut quoniam similis est Roma, Nola, Parma, dicemus, vt Romani, Nolani, sic *Parmani*. & à Pergamo, ab Ilio similiter, vt Pergamenus, sic *Ilienus*. aut vt Ilius meas & Ilia femina, sic *Pergamus*, & *Pergama*. Et quoniam similia nomina sunt Asia, Lybia, dicemus vt Asiaticos, sic *Libyaticos* homines.

32 ¶ Qvæ vocabula dicuntur *à verbeis*, fiunt, vt à scribendo Scriptor, à legendo Lector,

ctor: hæc quoque,non seruare similitudinem licet videre ex heis,cùm similiter dicatur, vt ab amando Amator, à salutando Saluator, à cantando Cantator: & cùm dicatur : Lassus sum metendo, ferendo:ex heis vocabula non reddunt proportionem: quòd non sit, vt Messor,*Fertor*. Multa sunt item in hac specie, in quibus potius cõsuetudinem sequimur quàm rationem verborum. Præterea, cum sint ab eidem origine verborum vocabula dissimilia superiorum,quòd simul habeant casus & tempora,quæ vocantur participia: & multa sint contraria, vt amor amo,feror sero: ab amo & huiusmodi omnibus verbeis oriuntur præsens & futurum, vt amans & amaturus: & ab heis verbeis tertium, quod debet fingi præteriti, in lingua Latina reperiri, non potest. non ergo est analogia. Sic amabor, legor & huiusmodi verbi, est vocabulum eius generis præteriti temporis, fit,vt amatus eram, sum, ero:neque præsentis & futuri ab heis fit. non est ergo analogia: præsertim,cùm tantus numerus vocabulorum in eo genere interierit, quòd dicimus in heis verbeis, & in ieis verbeis quæ contraria non habent, loquor, venor: tamen dicimus loquens, venans: locuturus, venaturus,quod secundùm analogias non est. quoniam dicimus loquor & venor. Vnde illa quæ erant superiora, minus seruãtur. quòd cum heis,quæ contraria verba habent,alia efficiunt terna, vt ea quæ dixi:alia, bina,vt ea quæ dicam,currens, ambulans:cursurus,ambulaturus. tertia enim præteriti non sunt: vt *cursus sum*, *ambulatus sum*. Neque in heis quidem quæ sæpius quid fieri ostendunt, seruant analogiam: vt est à cantando cantitans, ab amando *amitans* non est, & sic multa. Vt in heis singularibus, sic in multitudinis: sicut enim cantitantes, *seditantes* non dicuntur.

33 ¶ Quoniam est vocabulorum genus quod appellant *compositum*, & negant conferri id oportere cum simplicibus, de quibus adhuc dixi; de compositeis separatim dicam. Cùm à tibiis & canendo tibicen dicitur; quærant, si analogias sequi oporteat, cur non à cithara & psalterio, & pandura,dicamus *citharicen*, & sic alia.Si ab æde & tuendo Ædituus est,cur ab atrio & tuendo non *atrituus* sit potius quàm Atriensis? Si ab auibus capiendeis Auceps dicatur, debuisse aiunt ex piscibus capiendis *piscipeps*,vt aucupem,sic *piscicupem* dici,& vbi lauetur æs,*erarias*,non Ærelauinas nominari,& vbi fodiatur argentum,Argentifodinas dici:neque vbi fodiatur ferrum, *Ferrifodinas*. Qui lapides cædunt,lapicidas:qui ligna,*lignicidas* nó dici.neque vt aurificem, sic *argentificem*. non doctum dici indoctum, non salsum insulsum. Sic & ab hoc quoque fonte quæ profluant, animaduertere est facile,

34 ¶Relinqvitvr de casibus,in quo Aristarchei suos intendunt nerbos.

35 ¶Primvm si in heis esset analogia, dicunt debuisse omneis nominatiuos & articulos habere totidem casus: nunc alios habere vnum solum,vt litteras singulas omnes : alios treis,vt prædium, prædij, prædio:alios, quattuor,vt mel,mellis,melli,melle:alios,quinque, vt quintus,quinti,quinto,quintum, quinte: alios,sex,vt vnus,vnius,vni,vnum,vne,vno. Nó esse ergo in casibus analogias.

36 ¶Secvndo,quòd Crates dicebat, cur quæ singulos habent casus, vt litteræ Græcæ, non dicantur alpha,alphatos ? Simile mihi respondebitur quod Crateti,non esse vocabula nostra,sed penitus barbara: quæram cur iidem nostra nomina, & Persarum & ceterorũ quos vocant barbaros,cum casibus dicant. quare, si esset analogia, aut, vt Pœnicorum & Ægyptiorum vocabula, singuleis casibus dicerentur:aut pluribus, vt Gallorum & ceterorum. Nam dicunt ab alaco *alacus*, & sic alias. In quod scribent, dicent, quod Pœnicum sit,singuleis casibus: ideò eas litteras Græcas nominari: sic Græci nostra seneis casibus non quineis dicere debebant. quod cùm non faciunt, non est analogia.

37 ¶Qvae si esset, negant vllum casum duobus modeis debuisse dici : quod fit contra. Nam sine reprehensione vulgò alij dicunt in singulari, hac oui & aui: alij, hac oue & aue. In multitudinis, hæ puppeis, resteis,& hæ puppes, restes. ¶ Item, quod in patrico casu hoc genus dispariliter dicatur ciuitatum,parentium:ciuitatum parentium : in accusandei hos monteis, fonteis, hos montes, fontes.

38 ¶ Item cùm si sit analogia,debent à similibus verbeis similiter declinateis similia fieri & id non fieri ostendi possit: despiciendam esse eam rationem. Atqui ostenditur. nã quid potest similius esse quàm mens, dens, gens? cùm horum casus patricus,& accusandei, in multitudine sint dispariles. nam à primo fit gentium, & genteis, vtrobique vt fit I: à secundo mentium, & mentes, vt in priore solo sit I:à tertio & dentum, dentes, vt in neutro sit I. ¶ Sic item, quoniam simile est recto casu surus, lupus, lepus, rogant cur non dicant proportione item suro, lupo,*lepo*. Si respondent similia non esse, quòd ea vocemus dissimiliter,sure,lupe lepus:sic enim respondere voluit Aristarchus Crateti. nam cùm scripsisset similia esse, Philomedes, Heraclides, Melicertes, dixit non esse similia. in vocando enim cum E breui dici *Philomede*, cũ E longo *Heraclide*,& cũ E breui *Melicerte*.In hoc dicunt Aristarchum non intellexisse quod quæreretur,cùm sic solueret. Sic enim, vt quidquid in obliqueis casibus discrepauit, dicere po-

tuit, propterea rectos casus non esse similes: cùm quæratur duo inter se similia sint necne, non debere extrinsecus adsumi, cur similia sunt. Item, si esset analogia, simil ter aues, oues, sues dicerent; item vt ouium, auium, sic *suium*. ¶Si analogia est, inquit, cur populus dicit dij Penates, *dij* Consentes? cùm sit, vt hic reus, ferus, deus: sic hi rei, feri, *dei*? ¶ Item quærunt, si sit analogia, cur appellant omnes ædem *deum Consentum*, & non *deorum Consentium*? Item cur dicatur *mille denarium*, non mille denariorum? est enim hoc vocabulum ea figura, vt Vatinius, Manlius, denarius. debet igitur dici, vt Vatiniorum, Manliorum, sic denariorum. & non equum publicum *mille assarium* esse, sed mille assariorum. ab vno enim assario multi assarij. ab eo assariorum. ¶ Item secundùm illorum rationem debemus secundeis syllabeis longeis dicere Hectorem, Nestorem. est enim vt quæstor, prætor, Nestor, Hector. Et non debuit dici, quibus das, sed *queis* das. est enim vt eeis, heis, queis. At si est quibuscum, non ibus & *hibuscum* dicitur? Da *patri familias*, dicere non debuerunt, si analogias sequi vellent: quod est vt Atinijs, Scatiniæ, familiæ: sic vna Atinia, Scatinia, familia. Item plures patres familias dicere non debuerunt, sed, vt Sisenna scribit, *patresfamiliarum*. Neque oportebat consuetudinem notare: alios dicere boum greges, alios *bouerum*: vt struũ, sic *Iouum*, & *Iouerum*: cùm esset vt Iouis, bouis, struis, Iouem, bouem, struem, Ioui, boui, strui. Nec cùm hæc conuenirent in obliqueis casibus, dubitare debuerunt in recteis propinquioribus: nunc in consuetudine aliter dicere pro Iouis, Iuppiter: pro bouis & bus, bos: pro struis, strues.

39 ¶ Deinceps dicam de altero genere vocabulorum, in quo contentiones sunt: vt album, albius, albissimum. in quo eam analogiam non seruari apparet. nam cùm sit simile, salsum: caldum: & dicatur ab eis, salsius, salsissimum, *caldius*, *calidissimum* debuit dici, quoniam simile est bonum, malum: ab heis *bonius* & *malius*, *bonissimum*, & *malissimum*: nónne dicimus, bonum, melius, optimum? malum, peius, pessimum? In aliis verbeis nihil deest: vt dulcis, dulcior, dulcissimus. in aliis primum, vt peius, pessimum: in aliis medium, vt cæsius, cæsissimus: in aliis bina sunt quæ sint ab eadẽ voce declinata: & ea ita vt aliâs desint secundum & tertium, vt in hoc, mane, *manius*, *manissime*: aliâs, vt duo prima absint, vt optimum: aliâs, vt primum & tertium desit, vt melius.

¶ Præterea si dicerent similiter declinari, cùm similia essent macer, sacer, tener: & macerrimus, sacerrimus, tenerrimus: non discreparent in heis, macrior, & magis sacer, & tenerior: neque alia trisyllaba fierent &, si in eis dominaretur similitudo, diceremus, vt candidissimus, candidissima, pauperrimus, pauperrima, vt candidus, candida, pauper, *pupera*, & vt dicimus doctus, docta, doctissimus, doctissima: sic diceremus, frugalissimus, frugalissima, *frugus* & *fruga*. Ea si proportione essent verba, vt vno vocabulo dicimus virum & mulierem sapientem, & diligentem, & sapientiorem, & diligentiorem: sic diceremus item cùm peruenieremus ad summum. quod facimus aliter: nam virum dicimus sapientissimum & diligentissimum, feminam, sapientissimam & diligentissimam. ¶ Quod ad vocabulorum huius generis exempla pertinet, multa sunt reliqua. sed eadem quæ dicta, ad iudicandum satis sũt, quòd analogia in collatione verborum sequi non debemus.

40 ¶ Magnitvdinis vocabula cùm possint esse terna, vt cista, cistula, cistella: in medius non sunt: vt in heis, macer, macricolus, macellus: niger, nigricolus, nigellus. Item minima in quibusdam non sunt, vt auis, auicula, auicella: caput, capitulum, capitellum. In hoc genere vocabulorum, quòd multa desunt, dicendum est non esse in eo, sed potius sequendam consuetudinem quàm rationem. Quod ad vocabulorum genera quatuor pertinet, vt in hoc potius consuetudinem quàm analogiã dominari facile animaduerti possit, dictum est.

41 ¶ Sequitvr de nominibus, quę differunt à vocabuleis, ideò quòd sunt *infinita*, ac res communeis designent: vt vir, mulier: cùm nomina sint finita, ac significent res proprias vt Paris, Helena, è quibus sunt alia nomina à nominibus: vt Ilium, ab Ilo, & Ilia, ab Ilio: alia à vocabulo, vt ab albo, albius, & ab atro, atrius: in neutreis seruata est analogia. Nam & cùm sit à Romulo Roma, proportione non est, quòd debuit esse Perperni filia, non Perpernæ. Perperna mulieris nomen esse debuit, & nata à Perperno: quod est, vt Arbernus, Perpernus: Arberna, Perperna. Quòd si Marcus Perperna virile est nomen, & analogia sequenda: Lucius Ælia, & Quinctus Mucia, virilia nomina esse debebunt. Item quæ habent ab Rhodo, Andro, Cyzico, Rhodius, Andrius, Cyzicenus: similiter Cyzicius ciuis diceretur vnusquisque. Nam vt ab Athenæis Athenæus dicitur rhetor nomine, etsi non sit Athenienſis: in hoc ipso analogia non est: quòd alij nomina habent ab oppideis, alij aut non habent, aut non, vt debent, habent. habent plerique libertini à municipio manumissi. in quo, vt societatum & fanorum serui, non seruarunt proportionem, & rationem, & Romanorum liberti debuerunt dici, vt à Fauentia Fauentius, à Reate Reatinus: sic à Roma Romanus. vt nominantur à libertineis orti publici serui, Romani, qui manumissi antequàm sub magistratus nomina, qui eos libe-

berarunt, succedere cœperunt. hinc quoque illa nomina Lesas, Vfenas, Carinas, Mœcenas: quę cum essent à loco, vt Vrbinas, & tamen Vrbinus, ab heis debuerunt dici, ad nostrorum nominum similitudinem.

* *Deest pagina.* *

EPITOME LIBRI OCTAVI.

Pro Analogia, similitudine ac ratione loquendi, aduersùs Anomaliam, dissimilitudinem, & nudam ac solam consuetudinem loquendi.

¶ *Præfatio* 1.

¶ *Pro vniuersa Analogia. seu causse vniuersales cur similitudo in oratione sit & obseruari debeat, & quem ad finem* 2. *Analogiam autem seu rationem in loquendo seruandă esse & ea constare indicio est, quod qui eă reprehĕdunt, cum ratione nituntur eam reprehendere: qua in re satis demonstrăt rationem, vt in omni re, ita quoque in loquendo seruari oportere.* 3. *Spectari Analogiam in Triclinio.* 4. *Membris humanis* 5. *Pictura* 6. *Re militari* 7. *Republica* 8. *Scholis* 9. *ad quam paulatim* 10. *& lectione poetarum, præsertim comicorum pedeundum est* 11. *ex eáque prauam consuetudinem loquendi corrigendam* 12. *ad Analogiam omnia reuocari in pictura* 13. *Vestimentis, ædificiis, suppellectili* 14. *Legibus* 15. *Vasis* 16. *Nominum impositione* 17. *Cœlo* 18. *Mari* 19. *Terra* 20. *Aere* 21. *Brutis* 22. *Homine* 23. *Græcis* 24. *Omni oratione* 25. *Mundo* 26. *In voluntariis & naturalibus declinationibus* 27.

¶ *De Analogia speciales quæstiones* 28. *A voce non à significatione verbi sumendam esse similitudinem* 29. *Cur diuersæ nationis hominum vocabula pleriique sint eiusdem terminationis* 30. *Similitudines vocabulorum posse ostendi ex vocandi casibus* 31. *An similitudo sit in maiori parte orationis* 32. *An vt in suppellectile, ita in oratione dissimilitudinem sequi oporteat* 33. *Cur non vt persedit & persidit, dicimus percubuit & percubiuit* 34. *Cur à Romulo, Roma dicta est potius quàm Romula* 35. *Cur literarum vocabula non declinantur* 36. *An sit verum quædam vocabula declinari quorum partes non declinentur* 37.

¶ *De Generibus & cur in quibusdam vocabulis, ternæ figuræ, generum ac terminationum* 38.

¶ *De numeris cur alia vocabula singularia solum, alia pluralia tantum habent, nec omnia plurale & singulare æqualiter habent* 39. *Cur non vt vitia & vnguenta dicimus, non dicimus aceta, gara, olea, plumba, argenta* 40. *Cur dicimus publicæ balineæ, non balinea* 41.

¶ *De casibus & cur omnes voces non habent rectos & obliquos casus* 42.

¶ *De comparatiuis & cur non omnium vna declinatio* 43.

¶ *De superlatiuis & cur non omnium vna declinatio* 44.

¶ *De Diminutiuis & cur non omnium vna declinatio* 45.

¶ *Responsio ad nonnulla quæ pro Anomalia dicta sunt, cur quædam nomina rectos casus habent, obliquos non habent* 46. *Cur dicatur hæc strues. hic Hercules, hic homo: non hæc struis, hic Hercul, hic homon* 47. *An in plurali recto dici possit Cupressus & Cupressei, ficus, ficei: Platanus, platanei* 48. *De Asse, Decusse, Tresse, Centussi, Dupondio, mille denariûm, Triumuirûm, Decemuirûm* 49. *Cur eadem vel res diuersas nomen & verbum interdum significat* 50. *Cur cùm Sapphus & Sappho: Alcæus & Alcæa dicatur, non dicimus Sapphonis, Alcæonis, vt à Geryo Geryonis dicimus* 51. *Cur Melicertes facit in vocandi casu Melicerta: Philomedes facit Philomede. Cur in eodem vocandi casu lepus facit lepus: lupus facit lupe: Cur in genitiuo macer facit macri, socer facit soceri: Lepus facit lepores in plurali: Nemus facit nemora* 52.

¶ *Num Analogiam seruari oporteat in tempore* 53.54.55.56.57. *In personis* 58. *In generibus* 59. *In diuisionibus* 60. & 61. (*& cur Colo facit colui. Dolo facit dolaui. Meo facit meas Neo facit Nes. Veho facit vehis* 62.) *In participiis* 63.

¶ *Quædam de Analogia* 64.

¶ *Conclusio* 65.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER OCTAVVS.

* *Desunt quædam.* *

tam nesciunt docere quàm dicere quæ ignorant. in quo fuit Crates nobilis grammaticus, qui fretus Chrysippo homine acutissimo, qui reliquit sex libros περὶ τῆς ἀνωμαλίας: heis libreis contra analogiam atque Aristarchum est nixus: sed ita vt scripta indicant eius, vt nutritius videatur peruidisse, voluntatem. quod & Chrysippus, de inæqualitate cùm scribit sermones, propositum habet ostendere similes res dissimilibus verbeis, & similibus dissimiles esse vocabuleis notatis. id quidem est verum: & cùm Aristarchus de æqualitate conscribit, & de verborum similitudine; quorundam inclinationes sequi iubet, quoad patiatur consuetudo. Sed hi qui in loquendo partim sequi iubent nos consuetudinem, partim rationem, non tam discrepant: quòd consuetudo & analogia coniunctiores sunt inter se quàm hi credunt. quòd est nata ex quadam consuetudine analogia: & ex hac consuetudo ex dissimilibus & similibus verbeis eorum, quod declinationibus constat. neque anomalia neque analogia est repudianda. nisi si non est homo ex anima, quòd est homo ex corpore & anima. Sed ea quæ dicam, quo facilius prouideri possint, prius de trineis copuleis differendum, nam confusim ex vtraque parte pleraque dicuntur, quorum alia ad aliam referri debent summam. Primùm *de copuleis naturæ* & sueis. hæc enim duo sunt quæ exigunt diuersa: quòd aliud est, dicere verborum analogias, aliud dicere vti oportere analogiis. Secundum *de copuleis multitudinis, ac finis:* vtrumque omnium verborum dicatur esse analogia, an vsus, an maioris partis. Tertium, *de copuleis personarum*, qui eis debent vti, quæ sunt plures. Alia enim populi vniuersi, alia singulorum: & de heis non eadem oratores & poetæ: quòd eorum non idem ius. Itaque populus vniuersus debet in omnibus verbeis vti analogia: &, si perperam est cõsuetus, corrigere se ipse; cùm orator non debeat in omnibus vti: quod sine offensione non potest facere, cùm poetæ transilire lineas impunè possint. Populus enim in sua potestate, singuli in illius. Itaque vt suum quisque consuetudinem, si mala est, corrigere debeat; sic populus suam. Ego populi consuetudinis non sum, vt dominus: at ille meæ est. Vt rationi obtemperare debet gubernator, gubernatori vnusquisque in naui; sic populus rationi, nos singuli populo. Quare ad quãcunque summam in dicendo referam, si animaduertes, intelliges vtrum dicatur analogia esse, an, vti oportet, redigere, dici id in populum aliter, ac inde omnibus dici in eum qui sit in populo.

2 ¶Nvnc iam primùm dicam pro vniuersa analogia, cur non modò videatur esse reprehendenda, sed etiam cur in vsu quodammodo sequenda. Secundò, de singuleis criminibus, quibus rebus possint quæ dicta sunt contra, solui. dicam ita vt generatim comprehendum & ea quæ in priori libro sunt dicta, & ea quæ possunt dici, atque illic præterij.

3 ¶Primvm quod aiunt, qui bene loqui velit, consuetudinem non rationem similitudinum sequi oportere: quòd alterum si neglegat, sine offensione facere non possit, alterum si sequatur, quòd sine reprehensione non sit futurum; errant: quòd qui in loquendo consuetudinem, qua oportet vti, sequitur, non sine ea ratione.

4 ¶Nam vocabula ac verba quæ declinamus, similiter ea in cõsuetudine esse videmus, & ad eam referimus: & si quid est erratum, nõ sine ea corrigimus. Nam vt qui *triclinium* constrarunt, si quem lectum de tribus vnum imparem posuerunt, aut de paribus nimium, aut parum produxerũt, vnà corrigimus, & ad consuetudinem communem, & ad aliorum tricliniorum analogias. Sic si quis in oratione in pronuntiãdo ita declinat verba vt dicat disparia, quod peccat, redigere debemus ad eorum similium verborum rationem.

5 ¶Cvm duo peccati genera sint declinationum, quod in cõsuetudinem perperam receptum est, alterum, quod nondum est, & perperam dicatur: vnum dant, non oportere dici quod sit in consuetudine: alterum non conceditur, quin ita dicatur, vt sit simile. cùm id faciat, ac si quis puerorum per delicias *pedes* malè ponere, atque imitari vacias cœperit, hos *corrigi oportere*, si concedant: contra si quis in consuetudine ambulandi iam factus sit vacia, aut compernis, si eum corrigi non concedant. non sequitur vt stultè faciant qui pueris in geniculeis alligent serperastra, vt eorum deprauata corrigant crura. cum culpãdus non sit medicus qui è longinqua mala consuetudine ægrum in meliorem traducit: quare reprehendendus sit, qui orationem minus valentem propter malam consuetudinem traducit in meliorem.

6 ¶Pictores, Apelles, Protogenes, sic alij artifices egregij non reprehendendi, quòd consuetudinem Myconis, Dioris, Arimnæ & alio-

rum

aliorum superiorum non sunt secuti: Aristophanes improbandus, qui potius in quibusdã veritatem quàm consuetudinem secutus?

7 ¶Qvid si viri sapientissimi, & *in re militari* & in aliis rebus multeis contra veterem consuetudinem cùm essent vsi, laudati; despiciendi sunt qui potiorem dicunt oportere esse consuetudinem ratione?

8 ¶ An cùm quis perperam consueuerit quid facere *in ciuitate*, non modò non patiemur, sed etiam pœna adficiemus? item si quis perperam consueuerit dicere verbum, nõ corrigemus, cùm id fiat sine pœna?

9 ¶Et hi qui pueros *in ludum mittunt* vt discant quæ nesciunt verba, quemadmodum scribant: itidem barbaros, qui ignorabunt verba quemadmodum oportuit dici, nõ docebimus, vt sciant qua ratione conueniat dici.

10 ¶Sed vt nutrix pueros à lacte non subitò euellit à consuetudine, cùm à cibo pristino in meliorem traducit: sic in maioribus loquendo, à minus cõmodeis verbeis ad ea quæ sunt cum ratione, modice traducere oportet, cùm sint in consuetudine contra rationem alia verba, ita vt ea facilè tolli possint: alia vt videantur esse fixa, quæ leuiter hærent ac sine offensione commutari possint. Si enim ad rationem corrigi oportet quæ non ad rationem sunt, ita vt in præsentia corrigere nequeas: quin ita dicas, his oportet, si possis, non vti. sic enim obsolescent, ac postea iam oblitterata facilius corrigi poterunt.

11 ¶Qvas nouas verbi declinationes ratione introductas respuet forum, iis boni poetæ, maximè scenici, consuetudine subigere aureis populi debent, quod poetæ multũ possint in hoc propter eos quædam verba in declinatione melius, quædam deterius dicũtur. Cõsuetudo loquendi est in motu. itaque solet fieri ex meliore deterior, meliora verba perperam dicta apud antiquos aliquos, propter poetas non modò nunc dicuntur rectè, sed etiam quæ ratione dicta sunt tũ, nunc perperã dicuntur.

12 ¶ Qvare qui ad consuetudinem nos vocant, si *ad rectam*, sequamur: in eo enim quoque est analogia, si ad eam inuitent quæ est deprauata nihilo magis sequemur. nisi cùm erit necesse, sequar in cetereis rebus mala exẽpla, nam ea quoque, cùm aliqua vis vrget, inuiti sequimur.

13 ¶ Neqve enim *Lysippus* artificũ priorum potius est vitiosa secutus, quàm artem: sic populus facere debet, etiam singuli sine offensione quod fiat populi, qui amissa modò quærant, sed etiam quod indicium dent: iidem ex sermone si quid deperit, non modò nihil impendunt vt requirant, sed etiam contra indices repugnant, ne restituatur verbum nouũ & ratione introductum, quominus vt recipiamus vitare non debemus.

14 ¶Nam ad vsum *in vestimenteis, ædificiis supellectili*, nouitati non impedit vetus consuetudo. Quem enim amor adsuetudinis potius in panneis possessorem retinet, quàm ad noua vestimenta traducit?

15 ¶ Annon sæpe *veteres leges* abrogatæ noueis cedunt?

16 ¶ Nonne inusitateis formeis *vasorum* recentib. à Græcia adlatis obliteratæ antiquæ consuetudinis sinorum & capidarum species? Heis formeis vocabulorum contaminati vti nollent, quæ docuerit ratio ptopter consuetudinem veterem. ¶ Et tantum inter duos sensus interesse volunt, vt oculeis semper aliquas figuras supellectilis nouas conquirant, contrà aureis expertes velint esse?

17 ¶Qvotvs quisque iã *seruos* habet prisceis nominibus quæ mulier suum instrumentum atque vasa auri, veteribus vocabuleis appellat? Inducteis non tam irascendum, quàm huiusce prauitatis patroneis. Si enim vsquequaque non esset analogia, tum sequebatur vt in verbeis quoque non esset: non cùm esset vsquequaque (vt est) non esse in verbeis.

18 ¶ Qvae enim est *pars mundi* quæ non innumerabiles habeat analogias? *Cælum*, an mare, an terra, an aer, & cætera quæ sunt in heis? nónne in cælo, vt ab æquinoctiali circulo ad solstitialem, & hinc ad septentrionalẽ diuisum? sic contra paribus partibus itẽ à bruma versũ contraria parte? non, quantũ polo superior, abest inferior ab eo quẽ ἀνταρκτικὸν vocant astrologi, & is ad brumalẽ? nõ quẽadmodum quodque signum exortũ hoc anno, quotquotanneis eodẽ modo exoritur? Nũ aliter sola bruma venit ad æquinoctiũ? an contra cùm ad solstitiũ, venit ad æquinoctialẽ circulũ, & inde ad brumam? Nonne luna, vt à sole discedit ad aquilonẽ, & inde redit in eandẽ viam, sic inde fertur ad austrũ & regreditur inde? Sed quid plura de astreis, vbi difficilius reperitur quid sit, aut fiat in motibus dissimiliter?

19 ¶At *in mari*, credo, motus non habent dissimilitudines geminas, qui in viginti quatuor horeis lunaribus cottidie quater se mutant? At cùm sex horeis æstus creuerunt, totidem decreuerunt rursum iidẽ. Item ab heis, an hanc analogiam ad diem seruant, ad mensem non item alios motus? Sic itẽ cùm habeãt alios inter se conuenientes, de quibus in libro, quem de æstuariis feci, scripsi.

20 ¶ Non *in terra* in sationibus seruata analogia? nec cuiusmodi in præterito tẽpore fructuũ genera reddidit, similia in præsenti reddat: & cuiusmodi à tritico iacto reddit segetes, sic ordeo fato proportione reddit pareis? Nónne vt Europa habet flumina, lacus, monteis, campos sic habet Asia?

21 ¶Non *in volucribus* generatim seruatur analogia? non ex aquileis aquilæ, atque ex

turdeis, qui procreantur, turdi: sic ex reliqueis sui cuiusque generis?

22 ¶An aliter hoc fit quàm in aëre, in aqua? non hic conchæ inter se generatim innumerabili numero similes? non pisces? sanè muræna fit lupus, aut merula? Non bos ad bouem conlatus, similis? & qui ex heis progenerantur inter se vituli? etiam vbi dissimilis fetus, vt ex equa & asino mulus: tamen ibi analogia. quòd ex quocunque asino & equa nascitur item mulus, aut mula, vt ex equo & asina hinnuli.

23 ¶Non sic ex viro & muliere omni similis partus? quid pueri & puellæ? non horũ ita inter se non omnia similia membra, vt separatim in suo vtroque genere similitudines sint pariles? Non homines omneis cùm sint ex anima & corpore, partes quoque horum proportione similes? Quid ergo cùm omnes animæ hominum sint diuisæ in octonas parteis, inter se non proportione similes? quinq; quibus sentimus: sexta, qua cogitamus: septima, qua progeneramus: octaua, qua voces mittimus? Igitur, quoniam qua loquimur voce orationem, hanc quoque necesse est natura habere analogias, itaque habet, annon.

24 ¶Vides vt Græci habeant eam quadripartitam? vnam, in qua sit casus; alteram, in qua tempora: tertiam, in qua neutrum: quartam, in qua vtrunque: sic nos habere? Et quid verba nescis, vt apud illos sint alia finita, alia non: sic vtraque esse apud nos equidem non dubito. Qui animaduerterunt item in eam innumerabilem similitudinem numerum: vt trium temporum verba, vt trium personarum.

25 ¶Quis enim potest non animaduertisse in omni oratione esse, vt legebam, lego, legam: sic lego, legis, legit: cùm hæc eadem dicantur alias vt singula, alias vt plura significét? Quis est enim tam tardus qui illas quoque nó animaduertit similitudines, quib. vtimur imperando, quibus in optando, quibus in interrogando, quibus in infectis rebus, quibus in perfectis, sic in aliis discriminibus?

26 ¶Quare qui negat esse rationem analogiæ: non videt naturam non solùm orationis, sed etiam mundi: qui autem vident & sequi negant oportere, pugnant contra naturã, non contra analogiam: & pugnant volselleis, non gladio: cùm pauca excepta verba ex pelago sermonis puri, minus trita efferant: cùm dicant propterea analogias non esse similiter vt si quis videritmutilum bouem, aut luscum hominem, claudicantem equum neget in cornibus boum, hominum & equorum, naturam similitudinis proportione constare.

27 ¶Qui autem, cùm *duo genera* esse dicũt *analogiæ*, vnum *naturale*, quòd, vt ex lentibus nateis nascuntur lentes, sic ex lupineis lupinum: alterum *voluntarium*, vt in fabrica, cùm vident scænam, vt dexteriore parte sint ostia, sic esse in sinisteriore simili ratione facta: de heis duobus generibus *naturalem* esse analogiam: vt fit in motibus cæli: *voluntariam* verò esse, quòd vt cuique fabro libitum sit, possit facere partem scænæ: sic in hominum partibus esse analogias: quòd eas natura fecit: in verbeis non esse, quòd & homines ad suam quisque voluntatem fingunt. itaque de eisdem rebus alia verba habere Græcos, alia Syros, alia Latinos. Ego declinatus verborum & voluntarios & naturales esse puto. *voluntarios*, quibus homines vocabula imposuerint rebus quædam; vt à Romulo Roma, à Tibure Tiburtes: *naturales*, vt ab impositeis vocabuleis, quæ inclinantur in tempora aut in casus: vt ab Romulus, Romuli, Romulo, Romulum, & à Dico, dicebam, dixeram. Itaque in voluntariis declinationibus inconstantia est, in naturalibus constantia: quas vtrasque, quoniam id non debeat negare esse in oratione quod in mundi partibus omnibus sit, & declinationes verborum innumerabiles, dicendum est esse in iis analogiam. Neque ideò statim ea in omnibus verbeis est sequenda. nam siqua perperam declinauit verba consuetudo, vt ea aliter afferri non possint sine offensione multorum, hinc orationem verborum non prætermittendam ostendit loquendi ratio.

28 ¶Quod ad vniuersalem pertinet causam, cur similitudo & sit in oratione & debeat obseruari, & quam ad finem quoque, satis dictum. ¶Quare, quod sequitur, *de partibus singulis deinceps expediemus*, ac singula crimina quæ dicunt in analogias, soluemus. In quo animaduerto, naturã *quadruplicem esse formam, ad quam in declinando accomodari debeant verba*: quòd debeat subesse res quæ designetur: & vt sit ea res in vsu: & vt vocis natura ea sit quæ significauit, vt declinari possit, & similitudo. Figura verbi, vt sit ea quæ ex se declinata genus prodere certum possunt. quo neque à terra *terrus* vt diceretur, postulandũ est, quòd natura non subest. vt in hoc alterũ maris, alterũ feminæ debeat esse. Sic neque propter vsum, vt Terentius significat vnũ, plures. Terẽtij, postulandũ est vt sic dicamus faba & fabæ, nõ enim in similibus vtrũque. neque vt dicimus Terẽtius Terentium, sic postulãdum vt inclinemus *A* & *B*: quòd non omnis vox natura habet declinatus. neque enim forma conlata quærendũ solùm quid habeat in figura simile, sed etiam nonnunquam in eo, quem habeat effectum. Sic enim lana Gallica & Appula videtur imperito similis propter speciem, cùm peritus Appulam emat pluris, quod in vsu firmior sit. Hæc nunc strictim dicta, apertiora fient infrà. incipiam hinc.

29 ¶Quod rogant ex qua parte oporteat simile esse verbũ, ab voce an à significatione: respon-

respondeamus à voce. sed tamen nonnumquã quærimus, genere similiáne sint, quæ significantur; ac nomen virile cum virili conferimus, fœminæ cum muliebri. non quòd id, quod significant voces, commoueat: sed quòd nonnũquam in re dissimilis figuræ, formas vocum indissimiles ponunt dispariles. vt calcei, muliebres sint an viriles, dicimus ad similitudinem figuræ: cùm tamen sciamus nonnunquam & muliebrem habere calceos viriles, & virum muliebreis. Sic dici virum Perpernam, & M. Læcam muliebri forma, & contrà: parietem, vt abietem, esse forma similem: cùm alterum vocabulum dicatur virile, alterum muliebre: & vtrunque natura neutrum. Sic itaque ea virilia dicimus, non quæ virum significant, sed quibus proponimus hic & hi. & sic muliebria, in quibus dicere possumus hæc & hæ.

30 ¶Qvare nihil est quod dicunt Theona & Diona non esse simileis: si alter est Æthiops, alter Gallus: si analogia rerum dissimilitudines adsumat & ad discernendum vocis verbeis figuras.

31 ¶Qvod dicunt, simile sit nécne, nomen nomini, imprudenter Aristarchum præcipere, oportere spectare non solùm ex recto, sed etiã ex eorum vocandei casu: esset enim ridiculum, si similes inter se parentes sint, de filiis iudicare. Qui errant, quòd non ab obliqueis casibus sit, vt recti simili facie ostendantur: sed propter eos facilius prospici similitudo potest eorum, quam vim habeat. vt lucerna in tenebris adlata non facit, quæ ibi sunt posita, similia sint: sed vt videantur quæ sint quæve desint. Quid similius videtur quàm in heis est extrema littera, *crux, frux*? quas qui audit voces, auribus discernere potest nemo: cùm eadem non esse similes ex aliis verbeis intelligamus. quòd cùm sint cruces, & fruges. & de heis extremeis syllabeis exemptum sit C ex altero: sic, vt ex C & S crux, ex G & S frux. quod item apparet cùm est demptum S. nam fit vnum, cruci, alterum, frugi.

32 ¶Qvod aiunt. cùm in maiore parte orationis non sit similitudo, non esse analogiã: dupliciter stultè dicunt, quòd & in maiore parte est, & in minore parte est. &, si in minore non sit, tamen sit in maiore. Nisi etiam nos calceos negabunt habere, quòd in maiore parte corporis calceos non habeamus.

33 ¶Qvod dicunt, nos sequi dissimilitudinẽ: itaque in vestitu, in supellectile delectari varietate: non paribus subuculeis vxoris: respondeo, si varietas est iucunda: magis varium esse, in quo alia sunt similia, alia non sunt. Itaque sic, vt abacum argento ornari videmus, vt alia paria sint, alia disparia: sic in oratione. Rogant, si similitudo sit sequenda, cur malimus habere lectos alios ex ebore, alios ex testudine, sic item genere aliquo alio ad quæ dico non dissimilitudines quoque sequi. sæpe itaque ex eadem supellectili licet videre. nam nemo facit triclinij lectos, nisi pareis & materia, & altitudine, & figura. Quis facit mappas triclinarias non simileis inter se? quis puluinos? quis denique cetera quæ vnius generis sint plura? ¶ Cum (inquit) vtilitatis causa introducta sit oratio, sequendum non quæ habebit similitudinem, sed quæ vtilitatem. Ego quidem vtilitatis causa orationem factam esse concedo, sed vt vestimenta quare vt hîc similitudines sequemur: vt virilis tunica sit virili similis, item toga togæ: sic mulierum stola stolæ, proportione, & pallium pallio simile: si cùm sint nomina vtilitatis causa, tamen virilia inter se similia: item muliebria inter se sequi debemus.

34 ¶Qvod aiunt, vt persedit, & perstitit, sic percubuit, & percubiuit: quoniam non sit, non esse analogiam. & in hoc errant: quòd duo posteriora ex prioribus declinata sunt: cùm analogia polliceatur ex duobus similibus similiter declinateis similia fore.

35 ¶Qvi dicunt, quòd sit à Romulo Roma, & non Romula: neque vt ab oue Ouilia, sic à boue Bouilia, esse analogias: errant, quod nemo pollicetur è vocabulo vocabulum declinari recto casu singulari in rectum singulare: sed ex duobus vocabuleis similibus casus similiter declinatos similes fieri.

36 ¶ Qvod dicunt, quòd vocabula litterarum Latinarum non declinentur in casus, non esse analogias: hi ea quæ natura declinari non possiunt, eorum declinatus requirunt. proinde vt non ea dicatur esse analogia, quæ à similibus verbeis similiter declinateis similia declinat. Quare non solùm in vocabuleis litterarum non hæc requirenda analogia, sed ne in syllaba quidem vlla, quod dicimus hoc ab, huius ab: sic alia. Quòd si quis in hoc quoque velit dicere esse: analogias rerum; tenere poterit: vt enim dicũt ipsi alia nomina, quòd quinque habent figuras, habere quinque casus, alia quattuor, sic minus alia: dicere poterunt esse litteras ac syllabas in voce, quæ singulos habeant casus. In rebus plurimeis, quemadmodũ inter se conferrent ea, quæ quaternos habebunt vocabuleis casus; item ea inter se quaternos: sic, quæ singulos habebunt, vt conferant inter se: dicentes, vt sit hoc A, huius A. esse hoc E, huius E, huic E.

37 ¶Qvod dicunt, esse quędam verba quę habeant declinatus, vt caput: quorum pars reperiri quòd non possit, non esse analogias: respondendum sine dubio, si, quod est singulare verbum, id non habere analogias: minimum duo esse verba debent, in quibus sit similitudo. quare in hoc tollunt esse analogias? sed initio vocabulum recto casu apparet in

hoc, Quod dedit ira caput, nec dispendi facit hilum, Quod valet, neque dispēdij facit quidquam. Idem hoc obliquo apud Plautū. Video enim te nihili pendere præ Philolache omnes homines. Quod ex ne & hili: quare dictus est *Nihili*, qui non hili. habet casus tum cùm cōmutatur, de quo dicitur. De homine, dicimus enim, hic homo nihili est, & huius hominis nihili, & hunc hominem nihili. Si in illo commutaremus: diceremus, vt hoc linum, & limū, sic nihilum, non hic nihili, & huic lino & limo: sic nihilo, non huic nihili. Potest dici patricus casus, vt ei præponuntur pronomina plura: vt hic casus Terentij, hunc casum Terentij: hic miles legionis, huius militis legionis, hunc militem legionis.

38 ¶Negant, cùm omneis natura sit aut mas, aut femina, aut neutrum: debuisse ex singuleis vocibus ternas figuras vocabulorū fieri, vt albus, alba, album: nunc fieri in multeis rebus binas, vt Metellus, Metella: nonnulla singula, vt tragœdia, comœdia. sic esse Marcum, Numerium: at Marcam, & Numeriam non: dici coruum, turdum, non dici coruam turdam. cōtrà dici pantheram, merulam, non dici pātherū, merulū. Nullius nostrum filium, & filiā non aptè discerni marē ac feminā: vt Terentium & Terentiam. contrà deorum liberos, & seruorū non itidem: vt Iouis filium & filiam, non Ioué & Iouam. item magnum numerum vocabulorum in hoc genere non seruare analogias. Ad hęc dicimus, omnis orationis, quamuis res natura subsit, tamen si ea in vsum non peruenerit, eo non peruenire verba: i deo equus dicitur & equa. in vsu enim horum discrimina: coruus & *corua* non. quòd sine vsu id, quod dissimilis natura. Itaque quædam aliter olim, & nunc: tū omnes mares & feminæ dicebantur columbę, quòd non erant in eo vsu domestico quo nūc. contra propter domesticos vsus quòd internouimus, appellatur mas, columbus: femina, columba. Nam cùm in tria genera transit, & idē est in vsu discriminare, totúmque denique apparet, vt est in doctus, docta, doctum. doctrina enim per hæc tria transire potest, & vsus docuit discriminare doctas res ab hominibus & in heis marem ac feminam in mare, & femina, & neutro. Neque natura mas transit, neque femina, neque neutra: & ideo non dicitur *feminus*, *femina*, *feminum*: sic reliqua. Itaque singularibus & secreteis vocabuleis appellati sunt: quare in quibus rebus non subest similis natura, aut vsus, in heis vocabuleis huiuscemodi ratio quæri non debet. Ergo dicitur, vt surdus vir, surda mulier, sic surdum theatrum: quòd omnes tres ad auditum sunt comparatæ. Contrà nemo dicit cubiculum surdū, ad silentiū, non ad auditū. at si fenestram nō habet, dicitur cæcū, vt cæcus & cæca, quod omnia habēt lumē, habere debent mas ac femina. Habent inter se natura quandam societatem neutra eum heis, quòd sunt diuersa non inter se: quódque de heis perpauca sunt quę habeant quandā communitatem. dei & serui nomina, quod non itē vt libera nostra transeunt, eadem ex caussa, quod ad vsum attinet, institui opus fuit de liberis, de reliqueis nihil attinuit: quòd in serueis gentilitia natura non subest in vsu: in nostreis nominibus, qui sumus in Latio, & liberi, necessaria. Itaque ibi apparet analogia: ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentium genus: in prænominibus ideo non fit itē, quòd hæc instituta ad vsum singularia, quibus discernerentur nomina gentilitia: vt à numero Prima, Secunda, Tertia, Quarta. In vireis, vt Quintus, Sextus, Decimus. sic ab aliis rebus, cùm essent duo Terentij, aut plures, discernendei caussa, vt aliquid singulare haberent, notabant. forsitan ab eo qui mane natus diceretur, vt is *Manius* esset: qui luci, *Lucius*: qui post patris mortem, *Postumus*. E quibus, quæ cùm item accidissent femineis, proportione appellata. declarant prænomina mulierum antiqua, Mania, Lucia, Postuma. Videmus enim *Maniam*, matrem larum, & *Luciam* Volumniam, saliorum carminibus appellari. *Postumam* à multeis post patris mortem etiam nunc appellari. Quare quocunque progressa est natura, cum vsu vocabuli similis, proportione propagata est analogia. Cùm in quibus declinationibus voluntariis maris, & feminæ, & neutri, quæ voluntaria sunt, non debent similiter declinari: sed in quibus naturales sint declinatus, hi qui esse reperiuntur. Quocirca in tribus generibus nominum iniquè tollunt analogias.

39 ¶ Qvi autem eas reprehendunt quòd alia vocabula singularia sunt solum, vt cicer: alia multitudinis solùm, vt scalæ: cùm debuerint esse omnia duplicia, vt equus equei: analogiæ fundamentum esse obliuiscuntur naturam. nam & vsu singulare est quod natura vnum significat, vt equus: aut quod coniuncta quodammodo ad vnum vsum, vt bigæ. itaque dicimus vna musa, sic dicimus vnæ bigæ. Multitudinis vocabula sunt, vnum, infinitum, vt musæ: alterum, finitum, vt duo, tres, quattuor, dicimus enim, vt hæ musæ, sic vnæ bigæ. & binæ, & trinæ bigæ: sic deinceps. Quare tā vnei & vnæ & vna quod immodo singularia sunt, quàm vnus, & vna, & vnum hoc modo mutat, quòd altera in singularibus altera in cōiūcteis rebus, & vt duo, tria, sunt multitudinis, sic bina, trina. Est tertium quoq. genus singulare, vt in multitudine, vter: in quo multitudinis, vt vter, vtrei: vter poëta singularis, vtrei poëtæ multitudinis est. Qua explicata natura, apparet non debere omnia vocabula multitudinis habere par singulare. omnes enim numeri à duobus sursum versus multitudinis sunt: neque eo-

que eorum quisquam habere potest singulare compar. Iniuria igitur postulat, siqua sint singularia, oportere habere multitudineis.

40 ¶ Item qui reprehendunt quòd non dicatur, vt vnguentum vnguenta, vinum vina: sic acetum *aceta*, garum *gara*: faciunt imperitè, qui ibi desiderant multitudinis vocabulum, quæ sub mensuram ac pondera potius quàm sub numerum succedant. nam in plumbo, oleo, argento, cùm incrementum acceſſit dicimus, multum oleum, multum plumbum, argentum: non multa *olea*, *plumba*, *argenta*: cùm quæ ex hisce fiât, dicamus plumbea & argentea. aliud enim cùm ex argento: nam id tum cùm iam vas argenteum, aut pocillum, aut quid item: quòd pocilla argentea multa, non quòd argentum multum. ea natura, in quibus est mensura, non numerus, si genera in se habent plura, & in vsum venerunt, & gentre multo. sic vina, vnguenta dicta. aliud enim generis vinum, quod Chio, alius quod Lesbo. Sic ex regionibus, quæ ipsa dicuntur, nunc melius vnguenta, cui nunc genera aliquot. Si item discrimina magna essent olei & aceti; & sic ceterarum rerum huiusce-modi in vsu communi, dicerentur sic olea vt vina. Quare in vtraque denique re, scindere conatur analogiam: & cùm in dissimili vsu similia vocabula quærunt: & cum item ea quæ metimur, atque ea quæ numeramus, dici putant oportere.

41 ¶ Item reprehendunt analogias, quòd dicantur multitudinis nomine *publicæ balineæ* non *balineæ*. contrà quòd priuati dicunt vnum balineum. quòd plura balineas dicant. Quibus respondeti potest, non esse reprehendendum quòd scalæ, & aquæ calidæ, pleraque, quæ cùm multitudinis vocabuleis sint appellata, neque eorum singularia in vsum venerint. Idémque, item contra primum balineum nouum, & Græcum introiit in vrbem, publicè ibi confedit vbi bina essent coniuncta ædificia lauandei causſa: vnum vbi viri, alterum vbi mulieres lauarentur: ab eadem ratione domi suæ quisque vbi lauatur, balineum, dixerit. & quòd non erant duo balineæ, dicere non consueuerunt: cùm hoc antiqui non balineum, sed Lauatrinam appellare consueuissent. Sed aquæ calidæ à loco, & quæ vbi scaterent, cùm vt colerentur, & venissent in vsum nostreis, cùm aliæ ad alium morbum idoneæ essent. Hæ cùm plures essent, vt Puteoleis, & in Tuscis, quibus vtebantur, multitudinis potius quàm singulari vocabulo appellarunt. Sic scalas, quòd à scandendo dicantur, & singulos gradus scanderent: magis erat quærendum si appellassent singulari vocabulo scalam, cùm origo nominatus ostenderet contra:

42 ¶ Item reprehendunt de casibus, quòd quidam nominatus habent rectos, quidam obliquos; quòd dicunt vtrosque in vocibus oportere. Quibus idem respondeti potest: in quibus vsus & natura non subsit, ibi non esse analogiam, sed ne in heis vocabuleis quæ declinantur, si transeunt è recto casu in rectum casum: quæ tamen ferè non discedunt à ratione iusta causſa. vt hi qui gladiatores dicunt *Faustinios*. nam quod plerique dicuntur, vt treis extremas syllabas habeant eadem, Casceliani, Aquiliani, Cæciliani: animaduertant vnde oriuntur nomina dissimilia: Casce-lius, Cæcilius, Aquilius, Faustius: rectè dicerent *Faustianos* potius quàm Faustinios. sic à Scipione quidam malè dicunt *Scipionios*. nam cõtra est *Scipionarios*. Sed, vt dixi, quòd ab huiusce-modi cognominibus rarò declinantur cognomina, neque in vsum etiam perducta notant quædam.

43 ¶ Item dicunt, cùm sit simile stultus, luscus: & dicatur, stultus, stultior, stultissimus: non dici, luscus, *luscior*, luciſsimus, si in hoc genere multa. Ad quæ dico ideo fieri, quòd natura nemo lusco magis sit luscus: cùm stultior fieri videatur.

44 ¶ Quod rogant, cur non dicamus mane, *manius*, *manissime*: item de vespertino tempore: verè magis & minus esse non potest: ante & post potest. itaque prius est hora prima quàm secunda, non magis hora, sed magis mane surgere tam dicitur qui primo mane surgit, quàm qui non prior. Vt enim dies non potest esse magis quàm mane: itaque ipsum hoc quod dicitur magis sibi non constat: quòd magis mane significat primum mane, magis vespere, nouissimum vesper.

45 ¶ Item ab huiusce-modi similitudinibus analogia, quòd cùm sit anus, cadus simile: & sit ab anu *Anicula*, *Anicella*, à cado duo reliqua. quòd non sint propagata: sic non dicatur à piscina. *piscinula*, *piscinella*. ad huiusce-modi vocabula analogias esse, vt dixi, vbi magnitudo animaduertenda sit in vnoquoque gradu, & quæ sit in vsu commum, vt est cista, *cistula*, *cistella*, & canis, *catulus*, *catellus*: quod in pecoris vsu non est. Itaque consuetudo frequentius res in binas diuidit parteis, vt maius & minus: vt lectus, & *lectulus*, arca & *arcula*, sic alia.

46 ¶ Quod dicunt, casus alia non habere rectos, alia obliquos, & ideo nõ esse analogias, falsum est. Negât habere rectos, vt in hoc frugis, frugem, itẽ roris, rorem: oliquos nõ habere, vt in hoc, Diespiter, Marspiter. Ad hoc respõdeo, & priora habere nominã lei, & posteriora obliquos. Nam & *frugi* rectus est natura *frux*: ac si secundum consuetudinem dicimus, vt hæc auis, hæc ouis, sic hæc frugis. Sic secundum naturam nominandei est casus roris, secundum consuetudinem ros: cùm vtrumque

conueniat ad analogiam; quòd & id quod in consuetudine non est, cuiusmodi debeat esse, apparet: & quod sit in consuetudine nunc in recto casu, eadem est analogia ad pleraque, quæ ex multitudine cùm transeunt in singulare, difficulter efferuntur ore. sic cùm transiretur ex eo quod dicebant hæ oues, vna non est dicta oues, sed additum I, ac factum ambiguum verbum nominandei an patrici sit casus vt ouis, & auis. Sic in obliqueis casibus cur negant esse *Marspitris*, *Diespitris*, non video: nisi quòd minus st tritum in consuetudine quàm Diespiter; quod in nihil argumentum est. nam tam casus, qui non tritus est, quàm qui est. Sed in casuum serie alia vocabula non habent nominandei, alia de obliqueis aliquem. Nihil enim video quo minus si ratio percellere poterat hoc crimen. Nam vt signa quæ non habent caput, aut aliquam aliam partem, nihilominus in reliqueis membreis eorum esse possunt analogiæ, sic in vocabuleis casuum. Possunt item fieri, ac reponi quod aberit, vbi patietur natura & consuetudo: quod nonnunquam apud poetas inuenimus factum. vt in hoc apud Næuium in Clastidio, Vita insepulta lætus in patriam reduxit.

47 ¶ Item reprehendunt quòd dicatur hæc strues, hic Hercules, hic homo: debuissent enim dici (si esset analogia) hic *Hercul*, hæc *strus*, hic *homon*. hæc ostendunt non analogiam non esse, sed obliquos casus non habere caput ex sua analogia. nam vt in Alexandri statua si imposueris caput Philippi, membra conueniunt ad rationem: sic & ad Alexandri membrorum simulacrum caput, quod respondeat, ita fit. Nam si quis tunicam in vsu ita consuit, vt altera plagula sit angusteis claueis, altera lateis: vtrumque pars in suo genere caret analogia.

48 ¶ Item negant esse analogias, quòd alij dicunt cupressus, alij cupressei. item de ficeis, plataneis, & plerisque arboribus: de quibus alij extremum VS, alij EI faciunt. Id est falsum. nam debent dici hei & hæ ficei: quòd est vt nummei, ficei, vt nummorum, ficorum, si essent plures ficus, vt manus, diceremus vt manibus, sic ficibus: & vt manuum, sic ficuum. neque has ficos diceremus, sed ficus, vt non manos, sed manus. Sed neque consuetudo diceret singulareis obliquos casus huius fici, neque ab hac fico: vt non dicit huius mani, sed huius manus. & ab hac mano, sed manu.

49 ¶ Et illud putant esse caussæ cur non sit analogia, quòd Lucilius scribit, Decuis, siue decussis est, qui errat: quòd Lucilius nō debuit dubitare, quod vtrūque: nam in ære vsq, ab asse ad centussis numerus æs adsignificat, & eius numeri finito casus omnes à dupondio sunt quod dicitur à multeis duobus modeis, hic dupondius, & hoc dupondium: vt hoc gladium, & hic gladius. à tressibus virilia multitudinis hei tresses & heis tressibus: cum sit singulare hoc tressis ab eo, sic deinceps ad centussis. Deinde numerus æs non significat, numeri qui æs non significant, vsque à quatuor ad centum, tripliceis habent formas; quòd dicuntur hei quattuor, hæ quattuor, hæc quattuor: cùm peruentum est ad mille, quartum adsumit singulare neutrum: quòd dicitur hoc mille denarium, à quo multitudinis sit millia denaria. Quare quom ad analogias quod pertineat, non est vt omnia similia dicantur. sed vt in suo quæque genere similiter declinentur: stultè quærunt cur æs & dupondius & tressis non dicantur proportione: cùm as sit simplex, dupondius fictus, quòd duo asses pendebat, tressis ex tribus æris, quòd sic pro asibus nonnumquam æs dicebant antiqui. à quo dicimus assem tenentes, *Hoc ab ære, ænedque libra*: & mille æris legasse. quare, quòd à tressis vsque ad centussis numeri eiusmodi sunt compositi: eiusmodi habent similitudinem: dupondius, quòd dissimilis est, vt debuit, dissimilem habet rationē. Sis as, quoniam simplex est ac principium, & vnum significat, & multitudidis habet suum infinitum. dicimus enim asses: quos cùm finimus, dicimus dupondius & tressis, & sic porro. Videtur mihi, quoniam finitum & infinitum habeat, similitudinem non habere, vtrunque item dici: eo magis quòd in ipseis vocabuleis vbi additur certus numerus, aliter atque in reliqueis dicitur. Nā sic loquuntur, hoc mille denarium, non hoc mille denarij: &, hæc duo millia denariūm, non duo millia denarij. Si esset denarij in recto casu, atque infinitam multitudinem significaret, tunc in patrico denariorum dici oportebat. & non solùm in denariis, victoriateis, drachmeis, nummeis, sed etiam in vireis idem seruari oportere, cùm dicimus iudicium fuisse triumuirum, decemuirum, nō triumuirorum, decemuirorum. Numeri antiqui habent analogias, quòd omnibus est vna nouenaria regula, duo actus, tres gradus, sex decuriæ; quæ omnia similiter inter se respondent. regulæ est numerus nouenarius, quod ab vno nouem cùm peruenimus, rursus redimus ad vnum, & hinc vnum & nongenta ab vna sunt natura nouenaria. sic ab octonaria & deorsum versus ad singularia perueniunt. Actus primus est ab vno ad nonagenta: secundus, à mille ad nonaginta millia: quod idem valebat vnum, & mille: vtrunque singulari numero appellant. Nam vt dicitur hoc vnum hæc duo millia, & sic deinceps multitudineis: in duobus actibus reliqui omnes item numeri. Gradus singularis est in vtroque actu

ab vno

ab vno ad nouem: denarius gradus ad decem ad nonaginta: centenarius ad nongenta. ita tribus gradibus sex decuriæ fiunt, tres milliariæ, & tres minores. antiqui heis numeris fuerunt contenti. Ad hos tertium & quartum actum à deciens minora imposuerunt vocabula, neque ratione: sed tamen non contra est eam de qua scribimus analogiam. Nam vt deciens cùm dicatur, hoc deciens, vt hoc mille, huius mille, vt sit vtrunque sine casibus vocis, dicemus, vt hoc mille, huius mille, sic hoc deciens, huius deciens: nec eo minus in altero, quod est mille, præponemus hei mille, horum mille.

50 ¶ QVONIAM in eo est nomen commune, quam vocant ὁμωνυμίαν obliqui casus, ab eodem capite vbi erit ὁμωνυμία, quo minus dissimiles fiant, analogia non prohibet. itaque dicimus hic Argos, cùm hominem dicimus; cùm oppidum, Græcanice hoc Argos, Latinè hei Argei, item faciemus. eadem vox nomen & verbum significabit, vt in casus & in tempora dispariliter declinetur, vt faciamus à Meto, quod nomen est, Metonis. Metonem: quod verbum est, meto, metis, metam, metebam.

51 ¶ REPREHENDVNT, cùm ab eadem voce plura sunt vocabula declinata, & sunt quas συωνυμίας appellant, vt Sappho, & Alcæus, & Alcæo, sic Geryon, & Gerones, & Geryonas: in hoc genere, quòd casus perperam permutant quidam: non reprehendunt analogiam, sed qui eis vtitur imperitè. quod quisque caput pertenderit, sequi debet eius consequentias casus in declinando: ac non facere, cùm dixerit recto casu Alcæus in obliqueis dicere Alcæoni & Alcæonem: quòd si institerit, & non secutus erit analogias.

52 ¶ REPREHENDVNT Aristarchum, quòd hæc nomina *Melicertes* & *Philomedes* similia neget esse, quòd vocandei casus habet alter *Melicerta*, alter *Philomede*. Sic qui dicat, *lepus* & *lupus*, non esse simile, quòd alterius vocandei casus sit *lupe*, alterius, *lepus*. Sic *sacer*, *macer*. quòd in transitu fiat ab altero trisyllabum *soceri*, ab altero bisyllabum *macri*. De hoc etsi supra responsum est cùm dixi de lana, heic quoque amplius adiiciam: similia non solùm à facie dici, sed etiam ab aliqua coniuncta vi & potestate, quæ & oculeis & auribus latere soleat. itaque sæpe gemina facie mala negamus esse similia, si sapore sunt alio. Sic equos eadem facie nonnullos negamus esse simileis in nationes ex procreante dissimileis. Itaque in hominibus emendeis, si natione alter est melior, emimus pluris. atque in heisce omnibus similitudines non sumimus tantum à figura, sed etiam aliunde, vt in equeis ætas, vt in heis eiusmodi faciant pullos: vt in pomeis, quo sint succo. si igitur idem sequitur in similitudine verborum, quis reprehendendus non est. quare dissimilitudinem discernendarum caussa nonnunquam vt pronomen adsumitur, sic casum aliquem adsumi, vt in heis nemus, lepus, hic lepus, hoc nemus. Itaque differunt, ac dicuntur hei lepores, hæc nemora, sic aliud siquid adsumptum erit extrinsecus, quo similitudo penitus perspici possit. non enim erit remotum à natura. neque enim magnetes lapides duo inter se similes sint necne, perspicere possis, nisi minutum extrinsecus prope appositeris ferrum: quod similes lapides similiter ducunt, dissimiliter dissimiles. Quod ad nominationum analogiam pertinet, ita declinatum arbitror vt omnia quæ dicuntur contra, ad respondendum ab heis sumi fontibus possit.

53 ¶ QVOD ad verborum rationem attinet, cùm partes sint quattuor, temporum, personarum, generum, diuisionum: ex omni parte quoniam reprehendunt. ad singula respondebo.

54 ¶ PRIMVM quod aiunt analogias non seruari *in temporibus*, cùm dicant, lego, legi, legam, & sic mille alia: nam quæ sunt vt legi, perfectum significare, duo reliqua, legam & lego, inchoatum: iniuria reprehendunt. Nam ex eodem genere & diuisione idem verbū, quod sumptum est, per tempora traduci potest: vt discebam, disco, discam: & eadem perfecti, sic, didiceram, didici, didicero: ex quo licet scire verborum rationem constare. Sed eos qui trium temporum verba pronuntiare velint, scienter id facere scire licet.

55 ¶ ITEM illos qui reprehendunt, quòd dicimus, amor, amabor, amatus sum. non enim debuisse in vna serie vnum verbum esse duplex, cùm duo simplicia essent. Neque ex diuisione vniusmodi pæne verba discrepant inter se. nam infecta omnia simplicia similia sunt & perfecta duplicia inter se paria in omnib. verbeis: vt heic, amabar, amor, amabor, amatus ero. quare item male dicunt, ferio, feriam, percussi: quòd est ordo, feriam, ferio feriebam: & item percussi, percutio, percutiam. sic deinceps in reliqueis temporibus reprehendenti respõderi potest.

56 ¶ SIMILITER erant qui dicunt ex vtraque parte verba omnia commutare syllabas oportere, vt in heis pungo, pungam, pupugi: tundo, tundam, tutudi. dissimilia enim conterunt, verba infecta cum perfecteis. Quod si infecta modò conferrent, omnia verbi principia incommutabilia viderentur. vt in heis, pungebam, pungo, pungam. Et contrà ex vtraque parte commutabilia, si perfecta ponerent, vt pupugeram, pupugi, pupugero.

57 ¶ ITEM male conferunt, fui, sum, ero quòd fui est perfectum: cuius series sibi, vt debet, in omnibus personeis & formeis constat;

quod est, fueram, fui, fuero, de infectis. sum, quod nunc dicitur, dicebatur, esum: & in omnibus personis constabat, quòd dicebatur, esum, es, est: eram, eras, erat: ero, eris, erit. sic huiusmodi cetera seruare analogiam videbis.

58 ¶ Etiam hoc reprehendunt, quòd quędam verba neque personas habent ternas, neque tempora terna. Id imperite reprehendunt, vt si quis reprehendat naturam quod non viuismodi finxerit animaleis omneis. Si enim natura non omnes formæ verborum terna habeant tempora, ternas personas: non habent totidem verborum diuisiones: quare cùm imperamus naturæ, quòd infecta solum habet: cùm & præsenti & absenti imperamus, fiunt terna, vt lege, legito, legat. perfectum enim imperat nemo. contrà quæ sunt fatendei, vt, lego, legis, legit, nouena fiunt verba infecti, nouena perfecti.

59 ¶ Quocirca non si genus cum genere discrepat, sed in suo quisque genere si quid deest, requirendum: ad hæc addita si erūt ea quæ de nominatiueis supra sunt dicta, facilius omnia soluentur. Nam vt illeic extremum caput rectos casus, sic heic in forma est persona eius qui loquitur, & tempus præsens: vt scribo, lego quare vt illeic fit, sic heic item acciderit in formula, vt aut caput non sit, aut ex alieno genere sint proportione eademque illeic dicimus. cur nihilominus seruetur analogia: item sicut illeic caput suum habebit, & in obliqueis casibus transitio erit in aliquam formulam, qua adsumpta, reliqua facilius possunt videri verba vnde sint declinata. Fit enim vt rectus nonnunquam sit ambiguus: vt in hoc verbo *Volo*, quòd id duo significat: vnum à voluntate, alterum à volando. Itaque à Volo intellegimus & volare & velle.

60 ¶ Quidam reprehendunt quòd *Pluit* & *Luit* dicamus in præterito & præsenti tempore, cùm analogię sui cuiusque temporis verba debeant discriminare. Falluntur: nam est, ac putant, aliter: quòd in præteriteis V dicimus longum luit, pluit: in præsenti breue luit, pluit. Ideòque in venditionis lege fundi *ruta cæsa* ita dicimus vt V producamus.

61 ¶ Item reprehendunt quidam quòd putant idem esse *sacrifico* & *sacrificor*, & *lauat*, & *lauater*. quod fit annon, nihil commouet analogiam: dum sacrificat, qui dicat, seruet sacrificabo, & sic per totam formam. nec dicat sacrificandus, aut sacrificatus sum. hæc enim inter se non conueniunt. Apud Plautum cùm dicit. Pisceis ego credo, qui vsque dum viuunt, adlauant, diu minus lauari quàm hæc lauat Phronesium. Adlauant lauari non conuenit: vt T sit postremū, sed R, vt lauantur. analogia adlauari reddit, quod Plauti aut librarij mendum fuit. si est, non ideo analogia, sed qui scripsit, est reprehendendus omnino & lauant & lauantur dicitur separatim rectè in rebus certeis: quòd puerum nutrix lauat, puer à nutrice lauatur: nos in balineis & lauamus & lauamur. Sed consuetudo alterutrum cùm satis haberet, in toto corpore potius vtimur *Lauamur*, in partibus, *Lauamus*. quòd dicimus lauo manus, sic pedes, & cetera. Quare & in balineis non rectè dicunt *Laui*, laui manus rectè. sed quoniam in balineis lauor. *Lauatus sum*, sequitur. vt contrà, quoniam est soleo, oportet dici *Solui*, vt Cato & Ennius scribunt. non, vt dicit volgus, *Solitus sum*, debere dici. neque propter hæc, quòd hæc quoque discrepant in sermone pauca, minus est analogia, vt supra dictum est.

62 ¶ Item cur non sit analogia, adferunt, quòd à similibus similia non declinātur, vt ab *dolo*, & *colo*: ab altero enim dicitur *dolaui*, ab altero *colui*. In quibus adsumi solet aliquid, quo facilius reliqua dicantur, vt in Myrmecidis operibus minuteis solet fieri. Igitur in verbeis temporalibus quom similitudo sæpe sit cōfusa, vt discerni nequeat nisi trāsieris in aliā personam aut in tēpus, quæ proposita sunt, nosse, similia intelleguntur, cùm transitū est in aliā personam: quòd alterum est, dolas, alterū colis. Itaque in reliqua forma verborū suam vterque sequitur formā, vtrum in secunda forma verborum temporale habeat in extrema syllaba as, acsi discernendas dissimilitudines intereſt: quocirca quare ibi potius index analogiæ, quàm in prima? quòd ibi abstrusa est dissimilitudo, vt apparet in heis, *meo*, *neo*, *vebo*. ab heis enim dissimilia fiunt transitu. quod sic dicuntur, *meas*, *nes*, *vebis*: quorum vnumquodque suas conseruat similitudinis formas.

63 ¶ Analogiam item de heis quæ appellantur participia, reprehendunt multa iniuria. Nam nō debent duci terna à singuleis verbeis, amaturus, amans, amatus: quòd est ab amo, amans, & amaturus: ab amor, amatus, Illud analogia quod præstare debet, in suo quidque genere habet casus, vt amatus, amato, amati: & sic in mulieribus, amata, amatæ: item amaturus eiusmodi habet declinationes. amans paulo aliter, quòd hoc genus omnia sunt in suo genere similia proportione. sic virilia & muliebria sunt eadem.

64 ¶ De eo quod in priore libro extremi est, ideo non est analogia: quòd qui de ea scripserint, aut inter se non cōueniant aut in quibus conueniant, ei cū consuetudinis discrepāt verbeis vtcunque. Sic enim omneis repudiandum est arteis: quòd in medicina & in musica & in aliis multeis discrepant scriptores. itē in quibus conueniunt, vt scripteis, sic etiā re repudiant. nam quod ita dicitur, non sit ars, sed artifex reprehendendus, qui debet in scribendo non vidisse verū: non ideo non posse scribi verum. qui dicit hoc monti, & hoc fonti, cùm alij dicant hoc monte & hoc fonte: sic

aliæ quæ

alia quæ duobus modeis dicuntur, cùm alterum sit verum, alterum, falsum: non vter peccat, tollit analogias: sed vter rectè dicit, confirmat: & quemadmodum is qui cùm peccat in heis verbeis, vbi duobus modeis dicuntur, non tollit rationem cùm sequitur falsum; sic etiam in heis quæ non duobus dicuntur, si quis aliter putat dici oportere atque oportet. Non scientiam tollit orationis, sed suam insciciam nudat.

63 ¶ QVIBVS rebus solui arbitraremur posse quæ dicta sunt priore libro contra analogiam, vt potui, breui percurri. Ex quibus si id confeciſſent, quod volunt, vt in lingua Latina esset anomalia: tamen nihil egiſſent: ideo quòd in omnibus partibus mundi vtraque natura ineſt: quòd alia inter se, alia sunt sicut in animalibus dissimilia: vt equus, bos, ouis, homo, item alia in vnoquoque horum genere inter se similia innumerabilia. Item in piscibus, dissimilis muræna lupo, heis soleæ, hæ murenæ, & mustellæ, sic alliis. vt maior ille numerus sit similitudinum eraum quæ sunt separatim in muræneis, separatim in asselleis, sic in generibus aliis. Quare cùm in inclinationibus verborum numerus sit magnus à dissimilibus verbeis ortus, quòd etiam vel maior est in quibus similitudines reperiuntur, confitendum est esse analogias. Itémque cùm ea non multo minus quàm in omnibus verbeis patiatur vti consuetudo communis: fatendum illud, quodammodo analogiam sequi nos debere vniuersos, singulos autem, præterquam in quibus verbeis offensura sit consuetudo communis. quòd, vt dixi, aliud debet præstare populus, aliud è populo singuli homines. Neque id mirum est, cùm singuli quoque non sint eodem iure. nam liberius potest poeta quàm orator sequi analogias. ¶ Quare, cum hic liber id quod pollicitus est demonstraturum absoluerit, faciam finem, proximo deinceps de declinatorum verborum forma scribam.

EPITOME LIBRI NONI.

De quatuor rebus quæ continentur declinationibus verborum. De simili ac dissimili. 1. Quid ratio quam appellant λόγον. 2. Quid Proportio quod dicunt ἀνάλογον. 3. Quid consuetudo & vsus. 4. In quibus non sit seruanda Analogia. 5. In quibus sit seruanda Analogia. 6.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER NONVS.

IN VERBORVM declinationibus disciplina loquēdi dissimilitudinem an similitudinē sequi deberet multi quæsiuerunt. Cùm ab heis ratio quæ a similitudine oriretur, vocaretur *analogia*, reliqua pars appellaretur *anomalia*: de qua re primo libro, quæ dicerentur, cur dissimilitudinem ducem habere oporteret, dixi. Secundo contra quæ dicerentur, cur potius similitudinem conueniret præponi. quarum rerum quòd nec fundamenta, vt debuit, posita ab vllo, neque ordo ac natura, vt res postulat, explicata, ipse eius rei formam exponam. ¶ Dicam de quattuor rebus quæ continentur declinationibus verborum: quid sit *simile* ac *dissimile*, quid *ratio* quam appellant λόγον, quid *proportio*, quod dicunt ἀνάλογον, quid *consuetudo*. quæ explicatæ declarabunt analogiam & anomaliam, vnde sit, quid sit, cuiusmodi sit.

2 ¶ De similitudine & dissimilitudine ideo primum dicendum, quòd ea res est fundamentum omnium declinationum, ac continet rationes verborū. ¶ *Simile* est, quod res pleraſque videtur habere eaſdem, quas illud cuiusque simile. ¶ *Dissimile* est quod videtur esse contrarium. huius minimum ex duobus constat omne simile, item dissimile, quòd nihil potest esse simile quin alicuius sit simile: item nihil dicitur dissimile quin addatur quoius id sit dissimile. Sic dicitur similis homo homini, equus equo: & dissimilis homo equo: nam similis est homo homini, ideo quòd eaſdem figuras membrorum habent quæ eos diuidunt ab reliquorum animalium specie: in ipseis hominibus simili de causſa vir viro similior quam vir mulieri, quòd plures habent eaſdem partes: & sic senior seni similior quam puero. Eo porro similiores sunt qui facie quoque pæne eadem, habitu corporis simili. Itaq. qui plura habent eadem dicuntur similiores: qui proximè accedunt ad id vt omnia habeant eadem, vocantur gemini, similimi. ¶ Sunt qui treis naturas rerum putent esse, *simile*, *dissimile*, *neutrum*, quod aliàs vocetur non simile, aliàs non dissimile. Sed quamuis tria sint, simile, dissimile, neutrum, tamen potest diuidi

etiam in duas parteis: sic, quodcumque conferas, aut simile esse, aut non esse. *simile* esse & *dissimile*, si videatur esse, vt dixi: *neutram*, si in neutram partem præponderet: vt si duæ res quæ conferuntur, vicenas habent parteis, & in heis denas habeant easdem, denas alias ad similitudinem & dissimilitudinem æquè animaduertendas. hanc naturam plerique subiiciunt sub dissimilitudinis nomen. Quare quoniam sit vt potius de vocabulo quàm de re controuersia esse videatur: illud est potius aduertendum, cùm *simile* esse dicitur quid, cui parti simile dicatur esse. in hoc enim solet esse error, quòd potest fieri vt homo homini simile sit, & non sit, vt multas partes habeat similes; & ideo dici possit similes habere oculos, manus, pedes, hic alias res separatim, & vnà plures. Itaque, quod diligenter videndum est in verbei, quas parteis & quot modeis oporteat vt simileis dicantur, vt infrà apparebit: is locus maximè lubricus est. Quid enim similius potest videri in diligenti, quàm duo verba hæc, *suis*, & *suis*? quæ non sunt: quòd alterum significat fuere, alterum suem. Itaque similia esse vocibus ac syllabeis confitemur, dissimilia esse partibus orationis videmus: quod alterum habet tempora, alterum casus. quæ duæ res vel maximè discernunt analogias. Item propinquiora genere inter se verba similem sæpe pariunt errorem, vt in hoc, quòd *nemus* & *lepus* videntur esse simile, quod vtrumque habuerit eundem casum rectum: sed non est simile, quòd eis certæ similitudines, opus sunt, in quo est, vt in genere nominum sint eodem. quod in heis non est: nam in virili genere est lepus, & neutro nemus: dicitur enim hic lepus, & hoc nemus. Si eiusdem generis essent, vtrique præponeretur idem, ac diceretur aut hic lepus aut nemus, hic aut hoc lepus, & hoc nemus. quare, quę & cuiusmodi sunt genera similitudinũ ad hanc rem, perspiciendum ei qui declinationes verborum proportione sintne, quæret. Locum hunc, quod est difficilis, qui de heis rebus scripserunt, aut vitaeuerunt, aut inceperunt, neque adsequi potuerunt. itaque in eo dissensio, neque ea vniusmodi, apparet. nam alij de omnibus vniuersis discriminibus posuerunt numerum: vt Dionysius Sidonius, qui scripsit eas esse septuaginta vnum: alij, partes eius, quæ habent casus: cuius eadem hic cum dicat esse discrimina quadraginta septem, Aristoteles retulit in litteras quattuordecim, Nestocles Parmenisius in litteras octo: sic alij pauciora, aut plura. quarum similitudinum si esset origo rectè capta, & inde orta ratio, minus erraret in declinationibus verborum. quarum ego *principia* prima *duorum generum* sola arbitror esse, *ad quæ similitudines exegi oportoat*: è queis vnum positum *in verborum materia*, alterum vt *in materiæ figura*, quę ex declinatione sit. Nam debet esse vnum, vt verbum verbo, vnde declinetur, sit simile: alterum, vt è verbo in verbum declinatio, ad quam conferatur, eiusdem modi sit. aliàs enim à similibus verbeis similiter declinantur, vt ab herus ferus, hero, fero: aliàs dissimiliter herus ferus, heri ferum. Cùm vtrumque & verbum verbo erit simile, & declinatio declinationi; tum denique dicam esse similem, ac duplicem & perfectam similitudinem habere, id quod postulat analogia. Sed ne astutius videar posuisse *duo genera* esse *similitudinum sola*, cùm vtriusque inferiores species sint plures: si de heis retiuero, vt mihi relinquam latebras, repetam ab origine, quæ similitudineis conferendeis verbeis & inclinandeis sequendæ aut vitandæ sunt. ¶ Prima diuisio in oratione, quòd *alia verba nusquam declinantur*, vt hæc, vix, mox: *alia declinantur*, vt à limo, limabo: à fero, ferebam: & cùm *nisi in heis verbeis quæ declinantur*, *non possit esse analogia*, qui dicit simile esse *mox* & *nox*, errat: quod non est eiusdem generis vtrumque verbum, cum mox succedere debeat sub casuum ratione. mox neque debeat neque possit. ¶ Secunda diuisio est *de heis verbeis quæ declinari possunt*: quòd alia sunt à voluntate, alia à natura. *Volũtatem* appello, cum vnusquisque à nomine alio imponit nomen, vt Romulus, Roma. *Naturam* dico, cum vniuersi acceptum nomen ab eo qui imponit non requirimus quemadmodũ id velit declinari: sed ipsi declinamus, vt huius Romæ, hãc Romam. De heis duabus partibus, *volũtaria declinatio refertur ad consuetudinem*, *naturalis ad rationem*. Quare proinde ac simile, conferri non oportet, ac dicere, vt sit à Roma Romanus, sic ex Capua dici oportere Capuanus. quod in consuetudine vehementer nutat: quòd declinantes imperitè rebus nomina imponunt, à quibus cùm accepit consuetudo, turbulenta necesse est dicere. itaque neque Aristarchus neque alij in analogijs defendendam eius susceperunt caussam. Sed, vt dixi, hoc genere declinatio in communi consuetudine verborum ægrotat & langueſcit: quòd oritur è populi multiplici imperio. itaque in hoc genere in loquendo magis anomalia quàm analogia. ¶ Tertia diuisio est, quæ verba declinat à natura. ea diuiditur in parteis quattuor. in vnam *primam*, videlicet, quæ habet casus, neque tempora habent: vt docilis, facilis: in *alteram*, quæ tempora habent, neque casus: vt docet: facit: in *tertiam*, quæ vtraque habet, vt docens, faciens: in *quartam*, quæ neutrum: vt doctè. Ex hac diuisione singuleis partibus tres reliquere dissimiles. Quare nisi in sua parte inter se collata erũt verba, si nõ conueniunt, nõ erit ita simile vt debeat facere idem.

¶ In

¶ In articuleis vix adumbrata est analogia & magis vocum quàm rerum : in nominibus magis expressa : ac plus etiam in vocibus ac similitudinibus, quàm in rebus, suam obtinet rationem. Etiam illud accedit, in articuleis, habere analogias, ostendere sit difficile, quòd singula sint verba : heic contra facile, quòd magna sit copia similium nominum. Quare non tam hãc partem ab illa diuidendũ, quàm illud videndum, vt satis sit verecundi, etiam illam in eandem harenam vocare pugnatum. ¶ Vt in articuleis duæ partes, finitæ & infinitæ : sic in vocabuleis duæ, vocabulum & nomen: non enim idem, oppidum, & Roma : cùm oppidum, sit *vocabulum*, Roma, *nomen*. quorum discrimen in heis reddendeis rationibus alij discernunt, alij non : nos sicubi opus fuerit, quid sit, & cur, adscribimus vniuscuiusque partes. quoniam species plures, de singulis dicam. Prima pars casualis diuiditur in parteis duas, in *nominatiuum* scilicet: quod finitum & infinitum est, vt hic & quis de heis generibus duobus vtrum sumpseris, cum reliquo non conferendum, quòd inter se dissimiles habeant analogias nominatus.

¶ Vt similis sit nominatus, habere debet vt sit eodem genere, specie eadem, sic casu, exitu. *Genere*, vt, si nomen est, quod conferas sit nomen. *Specie simile*, vt non solum sed vtrunque sit virile. *Casu simile*, vt si alterum sit dandei, item alterum sit dandei, quocum conferas. *Exitu*, vt quas vnum habeat extremas litteras, easdem alterum habeat. ¶ Ad hunc quadruplicem fontem ordines diriguntur bini: vni, transuersi; alteri, directi: vt in tabula solet in qua latrunculeis ludunt. *Transuersi* sunt qui à recto casu obliqui declinantur, vt albus, albi, albo: *directi* sunt, qui à recto casu in rectos declinantur, vt albus, alba, album: vtrique sunt partibus seneis. Transuersorum ordinum partes appellantur *casus* : directorum, *genera*: vtrei sque inter se implicateis, *forma*. Dicam prius de trãsuerseis. ¶ Casuum vocabula alius alio modo appellauit. nos dicemus, qui nominandei caussa dicitur, *nominandei*, vel *nominatiuum*.

* *Desunt paginæ* *

& scopæ dicitur vna scopa. aliter enim natura, quòd priora simplicibus, posteriora coniunctis rebus vocabula ponuntur. sic bigæ, sic quadrigæ, à coniunctu dictæ. itaque non dicitur, vt hæc vna, lata, & alba : sic vna biga, sed vnæ bigæ : neque vt dicitur, vt hæ duæ, latæ, albæ, sic hæ duæ bigæ, & quadrigæ. Item *figura verbi* qualis sit refert, quòd in figura vocis aliàs commutatio sit in vno verbo in medio : vt curso, cursito : aliàs in extremo, vt docco, docui: aliàs cõmunis, vt lego, legi. Refert igitur, ex quibus litteris quodq; verbum constet, maxime extrema, quod ea in plereisque commutantur. quare in heis quoque partibus similitudines ab aliis malè, ab aliis bene. quod solent sumi in casibus conferendeis, recte an perperam videndum. sed vbicunque commouentur litterę, non solùm hæ sunt animaduertendæ, sed etiam quæ proximæ sunt, neque mouentur. hæc enim vicinitas aliquantum potest in verborum declinationibus. In queis figureis non ea similia dicemus quæ simileis res significant : sed quæ ea forma sint vt eiusmodi res similia ex instituto significare pleruuque soleant. vt tunicam virilem & muliebrem, dicimus nõ eam quam habet vir aut mulier, sed quam habere ex instituto debet. potest enim muliebrem vir, virilem mulier habere (vt in scæna ab actoribus haberi videmus) sed eam dicimus muliebrem, quæ de eo genere est, quo indutu mulieres, vt vterentur, est institutum. vt actor stolam muliebrem, sic Perperna, & Cęcina, & Purpurina figura muliebria dicuntur habere nomina, non mulierum. ¶ *Flexuræ* quoque *similitudo* videnda, ideo quòd alia verba quam vim habeant ex heis verbeis vnde declinantur, apparet, vt quemadmodum oporteat, vt à prætor, consul; prætori, consuli. Alia ex transitu intelliguntur, vt, socer, macer: quòd alterum sit socerum, alterum macrum : quorum vtrũque in reliqueis à transitu suam viam sequitur & in singularibus, & in multitudinis declinationibus. hoc fit ideo quòd naturarum genera sunt duo. quæ inter se conferri possunt. vnum, quod per se videri potest, vt homo & equus: alterum sine adsumpta aliqua re extrinsecus perspici non possit, vt Eques, & Equito. vtrunque enim dicitur ab equo : quare hominem homini similem esse, aut non esse, si conferas ex heis ipseis homini animaduerseis scies. Ac duo inter se similitérne sint longiores quàm sint eorum fratres, dicere non possis, si illeis breuiores, cum quibus conferuntur, quàm longi sint ignorentur. sic latiorum atque altiorum. item cetera eiusdem generis, sine adsumpto extrinsecus aliquo perspici similitudines non possunt. Sic igitur quidam casus, quòd ex hoc genere sunt, non facilè est dicere similes esse, si eorum singulorum solùm animaduertas voces : nisi adsumpseris alterum, quo flectitur in transeundo vox. ¶ Quod ad nominatuum similitudines animaduertendas arbitratus sum satis esse augere, hæc sunt. ¶ Relinquitur de articuleis. in quibus quædam eadem, quædam alia. De quinque enim generibus duo prima habent eadem, quòd sunt & virilia & muliebria, & neutra; & quòd alia sunt, vt significent vnũ, alia vt plura; & de casibus, quos habent quinos. nã vocãdei voce notatus nõ est. Proprium illud habent, quòd *partim* sint *finita*, vt hic & hæc; partim *infinita*, vt quis & quæ; quorum

quòd adumbrata & tenuis analogia: in hoc libro plura dicere nō neceſſe eſt. ¶ Secundū genus, quæ verba tēpora habent, neq; caſus, ſed habent perſonas, eorū declinatuū ſpecies ſunt ſex. Vna, quæ dicitur *tēporalis*, vt legebam, gemeba: lego, gemo. Altera, *perſonarum*, vt ſero, meto; ſeris, metis, Tertia, *rogandei*, vt ſcribóne, legóne; ſcribíſne, legíſne? Quarta, *reſpondendei*, vt fingo, pingo; fingis, pingis. Quinta, *optandei*, vt dicerē, facerē; dicā, faciā. Sexta, *imperandei*, vt cape, rape; capito, rapito. Item ſunt declinatuum ſpecies quattuor, quæ *tempora* habēt ſine perſonis, in rogando: vt foditurne? ſeritúrne? &, ſodietúrne? ſeretúrne? Ab *reſpondendei ſpecie* eædē figuræ fiunt extremeis ſyllabeis dempteis. *Optandei ſpecies*, vt viuatur ametur: viueretur, amaretur. *Imperandei declinatus* ſitne, habet dubitationem: & earum ſitne hæc ratio, paretur, pugnetur: parari, & pugnari. Accedunt ad has ſpecies à copuleis diuiſionū quadrineis, *ab infecti & perfecti*, emo, edo: emi, edi: *à ſemel & ſæpius*, vt lego, ſcribo: lecticitaui, ſcriptitaui: *faciēdei, & patiendei*, vt vro, vngo, vror, vngor: *A ſingulari & multitudinis*, vt laudo, culpo: laudamus, culpamus. Huius generis verborū, cuius ſpecies expoſui quàm latè quidque pateat, & cuiuſmodi efficiat figuras, in libreis qui de formuleis verborum erunt diligentius expedietur. ¶ Tertij generis quæ declinantur cum temporibus & caſibus, ac vocantur à multeis ideo *participalia*, hoc eſt, *gerundi*.

* *Deſunt paginæ tres* *

2 ¶ quēadmodū declinamus, quærimus caſus eius, etiamſi is qui finxit poeta aliquot vocabulum, & ab eo caſu ipſe aliquē perperā declinauit, potius eum reprehēdimus quàm ſequimur. Igitur ratio, quam dico, vtrobique eſt & in heis verbeis quæ imponuntur, & in heis quæ declinātur: neque non etiā tertia illa quæ ex vtroque miſcetur genere. Quarū vnaquæque ratio conlata cum altera, aut ſimilis, aut diſſimilis, aut ſæpe verba alia, ratio eadem: & nōnunquam ratio alia, verba eadem. Quæ ratio in amor amori, eadē in dolor dolori: neque eadem in Dolor dolorem: & cum eadem ratio quæ eſt in amor & amoris, ſit in amores & amorum, tamen ea, quòd non in ea quæ oportet confertur materia, per ſe ſolùm efficere non poteſt analogias, propter diſparilitatem vocis figurarum. quòd verbum copulatum ſingulare cum multitudine, ita cum eſt proportione, vt eādem habeat rationem: tum denique ea ratio conficit id quod poſtulat analogia: de qua deinceps dicam.

3 ¶ Sequitvr tertius locus, quæ ſit ratio & proportio, quæ à Græcis vocatur ἀναλογία: hinc dicta analogia. Ex eodem genere quę res inter ſe aliqua parte diſſimiles rationē habent aliquam, ſi ad eas duas alterę res duæ conlatæ ſunt, quæ rationem habeant eandem: quòd ea verba bina habeant eandem λόγον, dicitur vtrumque ſeparatim analogon: ſimul conlata quattuor, analoga. Nam vt in gemineis, cùm ſimile dicimus eſſe Menæchmum Menæchmo, de vno dicimus, cùm ſimilitudinem eſſe in heis, de vtroque videatur: ſic cùm dicimus eandem rationem habere aſſem ad ſemiſſem, quam habet in argento libella ad ſembellam, quid ſit analogon, oſtendimus: cùm vtrobique dicimus & in ære & argento eſſe eandem rationem: cùm dicimus de analogia, vt ſodalis & ſodalitas, ciuis & ciuitas, non eſt idem: ſed vtrunque ab eodem, ac coniunctum. ſic analogon & analogia idem non eſt, ſed item eſt congeneratum. Quare ſi homines ſubſtuleris, ſodales ſubſtuleris: ſi ſodales, ſodalitatē. Sic item ſi ſubſtuleris λόγον, ſubſtuleris analogon: ſi id, analogiam. quæ cùm inter ſe tanta ſint cognatione, debebit ſubtilius audiri quàm dici expectare. id eſt, cùm dixero quid de vtroque, & erit commune, expectes dum ego in ſcribendo transferā in reliquum. Sed vt potius tu perſequare animo, hæc fiunt in diſſimilibus rebus. vt in numereis, ſi conferis cum vno duo, ſi cum decem viginti. Nam quum rationem duo ad vnum habent, eandem habent viginti ad decem. In nummeis in ſimilibus, ſic eſt ad vnum victoriatum denarius. ſicut ad alterum victoriatum alter denarius. Sic item in aliis rebus omnibus proportione dicuntur, in quo eſt: ſic quadruplex natura, vt in progenie, vt eſt filius ad patrem, ſic eſt filia ad matrem: & vt eſt in temporibus meridies ad diem, ſic media nox ad noctem. Hoc poetæ genere in ſimilitudinibus vtuntur. multum hoc acutiſſimè geometræ, hoc in oratione diligentius quàm alij ab Ariſtarcho grammatici: vt cùm dicunt proportione ſimilia eſſe, amorē amori, dolorem dolori. Cùm item diſſimile eſſe videant amorē dolori, quòd eſt alio caſu, item dolorē dolori. ſed dicūt quod à ſimilibus nōnunquam rationes habent implicatas duas, vt ſit vna directa, altera tranſuerſa. Quod dico, apertius ſic fiet. Eſto ſic expoſitos eſſe numeros, vt in primo verſu ſit vnum, duo, quattuor: in ſecundo, decem, viginti, quadraginta: in tertio, centum, ducenta, quadringenta. In hac formula numerorum duo inerūt quos dixi λόγους, qui diuerſas faciunt analogias, vdus duplex, qui eſt in obliqueis verſibus, quod eſt vnus ad duo, ſic duo ad quattuor: alter, decēplex, in directis ordinibus: quod eſt vnus ad decem, ſic decem ad centum. Similiter in verborum declinationibus eſt biuium, quod ab recto caſu in recto: ita vt formulam ſimiliter efficiant: quod ſit primo verſu hic albus, huic albo, huius albi. ſecundo, hæc alba, huic albæ, huius albæ. tertio, hoc album

huic,

huic albo,huius albi.Itaque fiunt per obliquas declinationes ex heis analogiæ hoc genus.

Desunt quædam.

albius, atrius: albio,atrio:per directas declinationes,albius,atrius:albia,atria: quæ scilicet erit particula ex illa ducenaria tria, quæ scilicet centenaria formula analogiarum, de qua suprà dixi. ¶ Analogia quæ dicitur, eius genera sunt duo.Vnum *diiunctum* sic est,vt vnum ad duo,sic decem ad viginti:alterum *coniunctũ*, sicut est vnũ ad duo,sic duo adquattuor:in hoc quòd duo bis dicuntur: & tũ conferimus ad vnũ,& tũ cũ quattuor. Hoc quoque,natura dicitur quadruplex. sic à septem chordeis citharæ, tamen duo dicuntur habere tetrachorda: quòd quemadmodum crepat prima ad quartã chordã,sic quarta ad septimã respondet: media est alterius prima,alterius extrema. ¶Medici, in ægroteis septimos dies qui obseruant quarto die, ideò diligentius signa morbi aduertunt,quòd quam rationem habuit primus dies,ad quartum,eandem præsagit habiturum qui est futurus,ab eo quartus, & qui est septimus à primo. *Quadruplices deiunctæ sunt in casibus vocabulorum* vt rex regi:*coniunctæ sunt triplices in verborum tribus temporibus*,vt legebam,lego,legam. quòd quam rationé habet legebam ad lego,hanc habet lego ad legam. In hoc ferè omnes homines peccant, quòd perperam tribus temporibus hęc adiiciunt,cùm proportio ne volunt pronuntiari.Nam cùm sint verba alia,infecta,vt lego & legis: alia, perfecta,vt legi & legisti:& debeant sui cuiusque generis in coniungendo copulari: & cùm rectè sit ideò lego ad legebã,non rectè est lego ad legi:quòd legi significat quid perfectũ,vt hoc, tutudi,pupugi:tundo,pungo:tũdam,pungam.item necatus sum,verberatus sum:necabor, verberabor. Iniuria reprehendunt, quòd infecti inter se similia sunt, & perfecti inter se, vt tundebam,tundo,tundam:& tutuderam,tutudi,tutudero. Sic amabar,amor,amabor: & amatus eram,amatus sum, amatus ero. Itaque reprehendunt, qui contra analogias dicunt cur dispariliter in tribus temporibus dicantur quædam verba natura, cùm quadruplex sit natura analogia. Id nonnunquam, vt dixi, pauciores videtur habere partes, sic etiam alias plureis: vt cùm est, quemadmodũ ad tria vnũ & duo, sic ad sex duo & quattuor. quæ tamen quadripartita comprehẽditur forma quòd bina ad singula conferuntur. quod in oratione quoque nonnunquã reperietur. Sicut Diomedes confertur Diomedibus, sic dicitur ab Hercules Herculibus.& vt hæ heic ab vno capite à recto casu in duos obliquos descendunt casus:sic contrà multa à duobus capitibus recti casuum confluunt in obliquum vnum. Nam vt ab heis recteis, hei Bœbiei, hæ Bœbiæ,sit heis Bœbeis: sic est ab heis, hei Cœliei,hæ Cœliæ,heis Cœlieis.A duobus similibus similiter declinãtur: vt sit in heis, nemus, olus:nemora,olera. Alia à dissimilibus similiter declinantur: vt in articuleis ab hic, iste:hunc,istum. *Analogia fundamenta habet*, aut *à voluntate* hominum,aut *à natura verborum*,aut *re vtraque*. *Voluntatem* dico, impositioné vocabulorũ *naturã*,declinationem vocabulorum, quò decurritur sine doctrina. Qui impositionem sequetur, dicet: si simile in recto casu dolus & malus:fore in obliquo, dolo & malo: si naturam sequetur, si sit simile in obliqueis Marco, Quincto, fore vt sit Marcum, Quinctum. Qui vtrunque sequetur, dicet,si sit similis trãsitus, vt est in seruus serue, fore vt sit item in ceruus cerue. Commune omnium est,vtquattuor figuras vocis habeat proportione declinatus. *Primum* genus est ortum ab similitudine in recteis casibus: *secundum* ab similitudine quæ est in obliqueis: *tertium* à similitudine quæ est in transitibus de casu in casum. Primo genere ab impositio ad naturam proficiscuntur:in secundo, contra:in tertio,ab vtroq. Quo circa etiã hoc tertiũ potest bifariam diuisum esse: tertium & quartum dici, quod in eo vt prosas,& rosas potest dici,qui initia faciet analogiæ, impositiones ab heis obliquas figuras declinare habebit:qui naturam, cõtra.qui ab vtraque, reliquas declinationes ab huiusmodi transitibus. Impositio est in nostro dominatu, nos in natura. quemadmodum enim quisque vult,imponit nomen,at declinat quẽadmodum vult natura. Sed quoniam *duobus modis imponitur vocabulum*, aut re singulari, aut multitudine: singulari,vt cicer, multitudinis,vt scalæ. Nec dubium est quin ordo declinatuũ,in quo res singulares declinantur, solæ ab singulari aliquo casu proficiscantur, vt cicer,ciceri,ciceris.item contra in eo ordine qui multitudinis erit solùm,quin à multitudinis, aliquo casu ordiri conueniat, vt scalæ, scaleis scalas. Aliud videndum est, cùm duplex natura copulata, ac declinatuum bini fiant ordines,vt est Mars,Martis.Vnde autẽ ratio analogiæ debuit ordiri,vtrum ab singulari re in multitudinem,an contrà? neque enim si natura ab vno ad duo peruenit: idcirco non potest amplius esse in docendo posterius, vt inde incipias,vt quod sit prius ostendas. Itaque illi qui de omni natura disputant, atque ideò vocantur physici, tamen ex heis ab vniuersa natura profecti, retróque esse principia mundi ostendunt. Oratio cùm ex littereis constat,tamẽ eã grammatici littereis ostenderunt. quare in demonstrando,quoniã potius profeciscì oportet ab eo qđ apertius est, q̃ ab eo quod prius est, & potius ab incorrupto principio, ab natura rerum, quàm ab libidine hominum. Et hæc tria quæ sequenda magis sunt, minus sunt in singularibus quàm in multitudine,

commodius potest ordiri, quòd in heis principiis minus orationis verbeis fingendis, verborum forma, facilius singularia videri possè quàm ex singularibus multitudinis: hæc ostendunt,trabes,trabs: duces,dux. Videmus enim ex heis verbeis, trabes, duces, de extrema syllaba E literam exclusam, & ideò in singulari factum esse trabs,dux. Contrà ex singularibus non tam videmus quemadmodum facta sint ex B & S trabs, ex C & S dux. Si similitudinis rectus casus fortè figura corrupta erit (id quod accidit raro) prius id corrigemus quàm inde ordiemur. obliqueis adsumere oportere figuras eas quæ non erunt ambiguæ, siue singulares, siue multitudinis,ex quibus id cuiusmodi debent esse, perspici possint. Nam nunquam alterum ex altero videtur:vt Chrysippus scribit, quemadmodum pater ex filio, & filius ex patre, neque minus in fornicibus propter sinistram dextra stat,quàm propter dextram sinistra. Quapropter, vt ex rectеis casibus obliqui, & ex obliqueis recti, & ex singularibus multitudines, & ex multitudinis singulares nonnunquam recuperari possunt: principium id potissimum sequi debemus, vt in eo fundamentum sit in natura, quòd in declinationibus ibi facilior ratio. Facilè enim est animaduertere peccatum magis cadere posse in impositiones eas quæ fiùt plerunque in rectеis casibus singularibus: quòd homines imperiti & dispersi vocabula rebus imponunt, quocunque eos libido inuitauit. natura incorrupta est plerumque suapte sponte, nisi qui eam vsu inscio depraua-uit. Quare siquis principium analogiæ potius posuerit in naturalibus casibus quàm in impositiueis, non multa in consuetudine occurrent, & vt à natura libido humana corrigitur, non ab libidine natura, quòd,qui impositionem sequi voluerint, facient contrà. sin à singulari quis potius proficisci volet, id illum facere oportebit ab sexto casu, qui est proprius. Latineis enim non est casus alius. Heis litterarum discriminibus facilius reliquorum varietatem discere poterit, quòd ij habent exitus aut in A,vt ab hac terra: aut in E,vt ab hac lance: aut in I,vt ab hoc leui: aut in O,vt ab hoc cælo: aut in V,vt ab hoc versu. Igitur ad demonstrandas declinationes biceps vna hæc. ¶ Sed quoniam *vbi analogia, tria*: vnum,quod *in rebus*: alterum,quod *in vocibus*:tertium,quod *in vtroque* : duo priora simplicia,tertium duplex: animaduertendum hæc quam inter se habeant rationem. *Primùm ea* quæ sunt discrimina in rebus, partim sunt quæ ad orationem non attineant, partim quę pertineant. Non pertinent, vt ea quæ obseruant in ædificiis & signeis faciendeis ceteriisque rebus artifices: é queis vocantur aliæ, harmonicæ: sic item aliæ nominibus aliis: sed nulla harum fit loquêdo pars ad orationẽ. Quę pertinent res, eæ sunt quæ verbeis dicuntur proportione, neque à similitudine quoque vocum declinatus habent.vt Iuppiter, Marspiter:Ioui,Marti.Hæc enim genera nominum& numero & casibus similia sunt,proportione.similia inter se, quòd vtraque nomina sunt, & virilia sunt,& singularia, & casu nominandei & dandei. *Alterum* genus vocale est,in quo voces modò sunt proportione similes, non res: vt biga, bigæ,nuptia,nuptiæ, Neque enim in heis res singularis subest vna, cùm dicitur biga,quadriga.neque ab heis vocibus quæ declinata sunt, multitudinis significant quidquã. Ideò quòd omnia multitudinis quæ declinantur ab vno:vt à merula,merulæ, sunt eiusmodi vt singulari subiungantur? sic merulæ duæ, caculæ tres, faculæ quatuor. Quare cùm idem non possit subiungi:cùm dicimus vnę bigæ,quadrigæ duæ,nuptiæ tres, sed pro eo vnæ bigæ,binæ quadrigæ, trinæ nuptiæ: apparet non esse biga,& quadriga, & bigæ, & quadrigæ:sed vt est huius ordinis vna,duæ, tres principium vna:sic in ordine altero,vnæ,binæ,trinæ,principium vna: sic in hoc ordine altero, vnæ,binæ,trinæ,principium est vnæ. *Tertium* genus,est illud duplex quod dixi, id quo & res & voces similiter proportione dicuntur: vt bonus,malus:boni,mali. de quorum analogia & Aristophanes & alij scripserunt. Etenim hæc denique perfecta, vt in oratione illæ duæ simplices inchoatæ analogiæ, de quibus tamẽ separatim dicam, quòd heis quoque vtimur in loquendo. Sed pries de perfecta in qua & res & voces quadam similitudine continentur.cuius genera sunt tria:vnum, *vernaculum* ac domi natum:alterum, *aduentitium*: tertium, *nothum*, ex peregrino heic natum. *Vernaculũ* est,vt sutor,& pictor:sutori,& pictori. *Aduentitium* est, vt Hectores,Nestores,Hectoras,Nestoras. Tertium illud *nothum*,vt Achilles,& Peleus,de genere multi vtuntur, non modò poetæ, sed etiã plerique.hæc primò omnes qui soluta oratione loquũtur,dicebant, vt quæstorem,prætorẽ, sic Hectorẽ,Nestorem. Itaque Ennius ait,Hectoris natum de muro Troiano iactari. Actius hoc in tragœdiis largius à prisca consuetudine mouere cœpit, & ad formas Græcas verborum magis reuocare. & à quo Valerius ait, Actius Hectorem nollet facere, Hectora mallet quòd aduentitia pleraque habemus Græca,secutum,vt de notheis Græcanicos quoque nominatos plurimum h.beremus. Itaque vt heic alia Græca,alia Græcanica, sic analogiæ, é quibus quæ sic nothæ fiunt declinationes, de heis aliæ sunt priscæ,vt Bacchides, Chrysides:aliæ,minores, vt Chrysides,, Bacchides aliæ,recentes, vt Chrysidas,Bacchidas: cùm heis omnibus tribus vtãtur nostri. maximè qui sequũtur media in loquẽdo, offendũt minimũ quod prima parũ similia videẽ esse Græceis,vnde sint translata: tertia parum similia nostreis

4 ¶Omnis analogiæ fundamentum similitudo quædam, vt dixi. quæ solet esse in rebus, in vocibus, & in vtroque: in qua harum parte cumque sit in ferendo, & cuiusmodi, videndum. Nam, vt dixi, neque rerum, neque vocis similitudo ad has duplicetis, quæ in loquendo quærimus, separatim satis est, quod vtraque parte opus est simili, analogias verborum exprimendas: quas ad loquendum vt perducas, accedere debet *vsus*. Alia enim ratio qua facias vestimentum, alia, quemadmodum vtare vestimento. *Vsus species* videntur esse *tres*: vna, *consuetudinis veteris*; altera *consuetudinis huius*, *tertia autem*, *neutra*. *Vetera*, vt casus furus, casci furi. *Huius consuetudinis*, vt albus, caldus: albo, caldo. *Neutra*, vt scala, falera, scalam, faleram. Ad quas accedere potest *quarta*, quæ est *mixta*, vt amicitia, inimicitia: amicitiam, inimicitiam. *Prima* est, qua vsi antiqui, & nos reliquimus: *secunda*, qua nunc vtimur: *tertia*, qua vtuntur poetæ. ¶ Analogia non item ea definienda *quæ dirigitur ad naturam* verborum, atque illa *quæ ad vsum loquendi*. Nam *prior* definienda sic, Analogia est verborum similium declinatio similis. *Posterior* sic, Analogia est verborum similium declinatio similis, non repugnante consuetudine communi. Ad quam harum duarum ad extremum additum erit hoc: ex quadam parte: *poetica analogia* erit definita. harum *primam* sequi debet populus, *secundam* omnes singuli è populo: *tertiam* poetæ. ¶Hæc diligentius quàm apertius dicta esse arbitror. sed non obscurius quàm de re simili definitiones grammaticorum sunt, vt Arusini, Aristodemi, Aristoclis, item aliorum. quorum obscuritates eo minus reprehendendæ, quòd pleræque definitione re incognita propter summam breuitatem, non facilè perspiciuntur, nisi articulatim sit explicata. Quare magis apparebit si erit apertè de singuleis partibus: quid dicatur *verbum*, quid *similitudo verbi*, quid *declinatio*, quid *similitudo declinationis*, *non repugnante consuetudine communi*, quid *ex quadam parte*. ¶*Verbum* dico, orationis vocalis partem, quæ sit indiuisa & minima, si declinationem naturalem habeat. Similem, verbum verbo, tum quom & res, qua significatur, & in figura transitum declinationis parilem. *Declinatio* est cùm ex verbo in verbum, aut ex verbi discrimine, vt transeat mens, vocis commutatio fit aliqua. ¶*Similitudo declinationis*, cùm item ex aliqua figura in figuram transit vt id transit cum quo confertur. ¶Adiectum est, *non repugnante consuetudine communi*: quòd quædam verba contra vsum veterem declinata patietur, vt passa Hortensium dicere pro has ceruices, ceruix: quædam non, vt si dicas pro fauces, faux. Vbi additur, *ex quadam parte*, significat non esse in consuetudine in heis verbeis omneis parteis: vt declinatum amo, iuuo: amor, iuuor.

5 ¶Qvid videretur analogia in oratione, & quas haberet species, & quæ de heis sequenda viderentur, vt breui potui, informaui. ¶ Nunc in quibus non debeat esse, ac proinde ac debeat, soleat quæri, dicam. Ea ferè sunt quattuor genera: *Primùm* in id genus verbeis quæ non declinantur, analogia non debet quæri, vt in heis, nequam mox, vix. De heis magis in alio quàm in alio eratur verbo. dicunt enim non habere casus mox & vix, nequam habere: quòd dicamus, hic nequam, huius nequam, huic nequam: cùm intelligimus, aut hominis eius quem volumus ostendere esse nequam, dicimus casus, & ei præponimus non, cuius putamus nequitiam. Quod vocabulum factum, vt ex non & volo, Nolo: sic ex ne & quidquam, item media extrita syllaba, coactum est Nequam. Itaque vt eum quem putamus esse nonhili dicimus Nihili, sic in quo putamus esse nequidquam, dicimus nequam. ¶ *Secundo*, si vnum solum habent casum in voce, quod non declinentur, vt literæ omnes. ¶ *Tertiò*, si singularis est vocabuli series, neque habet cum qua comparari possit, vt esse putant caput, capitis, capite. ¶ *Quartum*, si ea vocabula quæ conferuntur inter se, rationem habent quam oportet, vt socer, socrus, socerum, socrum.

6 ¶Contra in quibus debeat quæri analogia, ferè totidem gradus debent esse coniuncti. *Primum*, vt sint res: *secundum*, vt earum sit vsus: *tertium*, vti hæ res vocabula habeant: *quartum*, vt habeant declinatus naturaleis. *De primo gradu* quod natura subest & multitudinis & singularis, dicimus hei asses, hosce asses, hic as, hunc assem: contra quòd in numereis finiteis multitudinis natura singularis non est, dicimus hei duo, & hei tres: heis duobus, heis tribus. ¶*Secundo gradu* si est natura, neque est vsus, id genus vt sit discriminandũ, vt sit in faba, & id genus. Non enim opus fuit, quæ vt in serueis, itẽ ex parte & vniuersa nominamus.

* *Desunt quædam* *

Liber X.

*

Liber XI.

Ruré ordinatum arbustum. *Ex Sosipatr. lib.* I.

Horum poematorum, his poematis, *Ex eodem libro.*

Catinuli. *Ex eodem libro.*

Sit per omnes casus. *Ex eodem libro.*

Liber XII.

*

Liber XIII.

Oliuo & osbo. *Ex Sosipatro lib.* I.

LIBER XIV.

*

LIBER XV.

*

LIBER XVI.

*

LIBER XVII.

*

LIBER XVIII.

Quibus nos in hoc libro proinde, vt nihil interſit, vtemur indiſcriminatim. *Ex Nonio Marcello Indiſcriminatim.*

LIBER XIX.

*

LIBER XX.

*

LIBER XXI.

*

LIBER XXII.

Rure veni. *Ex Sóſipatro libro* 1.

LIBER XXIII.

*

LIBER XXIV.

Proloquium eſt ſententia, in qua nihil deſideratur. *Ex* 16. *Gellij* 8.

Quom inde haurierint. *Ex Priſciano lib.*10.

Incerti libri.

Quare in huiuſmodi locis poni oportet, notam in tranſuerſum inter ſyllabas frequentius ad extremum verſum ſenarium, & ſimiles, ſi pro longa, breuem habebunt, vt in hoc: Amicus ſummus meus & popularis Geta, *Ex Ruſino de metris Terentij.*

*

Caput quod ab eo capiunt initium ſenſus ac nerui. *Ex Lactantio de opificio Dei. v.*5.

*

In priore verbo graues proſodiæ quæ fuerũt manent: reliquæ mutant. *Ex Lactantio* 18. *v.*12. *ex* 2. *ad M. Marcellum.*

*

Semel minúſve, an bis minus ſit, non ſcio.

An vtrumque horum, vt quondam audiui dicier.

Ioui ipſi regi noluit concedere. *Ex* 12. *Gell.* 6.

*

Id præſente legatis omnibus, exercitu pronunciat. *Ex Donato eſt.* 4. *ſcena* 3. *Eunuchi.*

*

Fixum. *Ex Diomede* 1. *c.*4.

*

Varro ait, Alia ex Græco ſumpta ex maſculino in femininum tranſire) & A litera finiri: ὁ κοχλίας, hæc cochlea, ὁ χάρτης, hęc charta, ὁ γαυσάπης, hæc gauſapa. *Priſcianus lib.*7.

*

Varro in libris ad Ciceronem ait iuuenior & ſenior comparatiui ſunt per diminutionem: ſenior non ſatis ſenex: iunior non ſatis iuuenis vel intra iuuenem: ſicut pauperior, intra pauperem. *Ex Seruio in* 5. *& 6. Æneid.*

*

Varro ait quatuor foraminum fuiſſe libras apud antiquos, & ſe vidiſſe libras quatuor foraminum. *Ex Acrone in artem poeticam Horatij.*

M. Varro in libro ſecundo ad Marcellum de Latino ſermone, æditimum dici oportere cẽſet, magis quàm edituum: quòd alterum ſit recenti nouitate fictum, alterum antiqua origine incorruptum. *Ex* 12. *Gellij* 10.

FINIS.

M. VERRII

M. VERRII FLACCI QVAE EXTANT.

De M. Verrio Flacco.

VERRIVS *Flaccus libertinus docendi genere maximè inclaruit. namque ad exercitanda discentium ingenia aequalcis inter se committere solebat, proposita non solùm materia, quam scriberent, sed & praemio, quod victor auferret, id erat liber alicuius antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augusto quoque nepotibus eius praeceptor electus transit in Palatium cum tota schola. verum vt neque amplius posthac discipulum reciperet. Docuitque in atrio Catilinae domus, quae pars Palatij tunc erat: sistertia centena in annum accepit. Decessit aetatis exactae iub Tiberio. Statuam habet Praenestae in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo fastos a se ordinatos, & marmoreo parieti incisos publicarat.* Ex Suetonio de Grammaticis.

Scribonius Aphrodisius Orbilij seruus, atque discipulus mox a Scribonia Libonis filia, quae prior Augusti vxor fuerat, redemptus, & manumissus docuit, quo Verrius, tempore. cuius etiam libros de Orthographia rescripsit non sine insectatione studiorum, morumque eius. Ex eodem.

Marcum quidem Antonium, vt insanum increpat Augustus, quasi ea scribentem, quae mirentur potius homines, quam intelligant &c. Tuque dubitas, inquit, Cimberne, Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi: ita vt verbis, quae Crispus Sallustius excerpsit ex originibus Catonis, vtariu? an potius Asiaticorū oratorum inanibus sententiis verborū volubilitas on nostrum sermonem transferenda. Ex eod. in Aug. c. 86.

Ante obitum Augusti anno quarto Athenodorus Tarsensis Stoicus philosophus & M. Verrius Flaccus grammaticus, insignes habentur. Ex Euseb. in Chron.

M. VERRII FLACCI RERVM MEMORIA DIGNARVM.

LIB. I.

VERRIVS hoc libro refert, cur dicatur versus ille ex Hesiodo, Malum consilium consultori pessimum est. Statua Romae in comitio posita Horatij Coclitis fortissimi viri de caelo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico atque hostili in populum Romanum animo instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi. quem sol oppositu circum vndique aliarum aedium nunquam illustraret. quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditique sunt. & cum de perfidia confessi essent, necati sunt. constititque eam statuam perinde, vt verae rationes post compertae monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Volcani sublimiori loco statuendam. Ex qua re bene & prospere reipub. cessit. Tunc igitur quod in Etruscos aruspices male consulentes animaduersum, vindicatumque fuerat versus hic senarius scite factus, cantatúsque esse pueris vrbe tota fertur. *Ex Gell. lib. 5. c. 18.*

INCERTI LIBRI.

PLVRIMAS prodidit Verrius mortes repentinas. *Ex Plin. lib. 12. c. 71.*

Roma plurimos elephantos vidit anno quingentesimo secundo, victoria L. Metell. Pontificis in Sicilia de Poenis captos CXLII fuere transuecti ratibus, quas doliorum consertis ordinibus imposuerant. Verrius eos pugnasse in circo, interfectosque iaculis tradit, penuria cõsilij: quoniam neque ali placuisset neque donari regibus. *Ex eod. lib. 13. c. 6.*

Tenuissimũ muraenis tergus, cõtra anguillis crassius, eoque verberari solitos tradit Verrius praetextatos, & ob id multam his dicit non institutam. *Ex eod. 9. c. 3.*

Populum Romanum farre tantum e frumento trecentis annis vsum Verrius ttadidit. *Ex eod. lib. 18. c. 7.*

Verrius Flaccus auctores ponit, quibus cre-

dat in oppugnationibus ante omnia solitum a Romanis sacerdotibus euocari deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem: aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. *Ex eod. lib. 28. c. 2.*

Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius tradit. *Ex eod. lib. 23. c. 2.*

Enumerat auctores Verrius, quibus credere sit necesse: Iouis ipsius simulacri facie diebus festis minio illini solitam, triumphantumque corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac religione etiam nunc addi in vnguenta caenae triumphalis: & a Censoribus in primis Iouem mirandum locari. *Ex eod. lib. ca. 7.*

Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. pestilentia laboraret, essetque responsum id accidere quod dij despicerentur: anxiam vrbem fuisse, quia non intelligeretur oraculum: euenisseque, vt Circensium die puer de caenaculo pompam superne despiceret, & patri referret, quo ordine secreta sacrorum in arca pilenti composita vidisset. Qui cum rem gestam senatui nunciasset: placuisse velari loca ea, qua pompa veheretur: atque ita peste sedata puerum, qui antiquitatem sortis absoluerat, togae praetextae vsum minus impetrauisse. *Ex Macrob. lib. 1.*

M. VERRII FLACCI
SATVRNVS.

SATVRNALIORVM dies apud Graecos quoque festi habentur. *Ex Macrobio libro 1. Saturn.*

Dilucide me de constitutione Saturnaliorum scripsisse arbitror. *Ex eod. lib.*

Cur autem Saturnus ipse in compedibus visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. *Ex eod. lib.*

XII. Kal. Ian. feriae sunt Diuae Angeroniae, cui Pontifices in sacello Volupiae sacrū faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angoret, ac animorum sollicitudines propitiata depellat. *Ex eod. lib.*

M. VERRII FLACCI
DE OBSCVRIS CATONIS.

LIB. I.

LIB. II.

IN eo libro scriptum inuentum est, receptitium seruum dici nequam, & nulli pretij, qui, cum venum esset datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptusque sit. Propterea, inquit, seruus eiusmodi sectari maritum, & flagitare pecuniam iubebatur. vt eo ipso dolor maior, & cōtumelia grauior viro fieret, quod cum seruus nihili petendae pecuniae causa compellaret. Cum pace autem, cunque venia istorum, si qui sunt, qui Verrij Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit: receptitius enim seruus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino est, quam Verrius scripsit. *Ex Gellio libro 17. c. 6.*

M. VERRII FLACCI
DE VERBORVM SIGNIFICATIONE

LIB. I.
LIB. II.
LIB. III.
LIB. IIII.

VERRIVS hoc libro dies, qui sunt postridie kalendas Nonas, Idus, quos vulgus imperite nefastos dicit: propter hanc causam dictos, habitosque atros esse scribit. Vrbe, inquit a Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in senatu verba fecit, Q. Sulpitium TR. MIL. ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum, rem diuinam dimicandi gratia postridie Idus fecisse: tum exercitum populi Romani occidione occisum. & post diem tertium eius diei vrbem praeter Capitolium captam esse. Complureſque alij senatores recordati sese dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res diuina postridie kalendas, Nonas, Idus a magistratu populi Rom. facta esset: & eius belli proximo deinceps praelio reipublicae malam gestam esse. Tum Senatus eam rem ad Pontificeis reiecit, vt ipsi, quod videretur, statuerēt. Pontifices decreuerunt nullum iis diebus sacrificium recte futurum. *Ex Gell. lib. 5. c. 17.*

Historiam ab annalibus quidam differre eo putant, quod, cum vtrumque sit rerum gestarum narratio, earum tamen proprie rerū sit historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret, eamque esse opinionem quorūdam, Verrius refert. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse autem videri putat nō nihil esse rationis in ea opinione. quod historia Graece significat rerum cognitionē praesentium. Sed nos audire soliti sumus, annales omnino id esse, quod historiae sint: historias non omnino esse id, quod annales sint. *Ex Gell. libro 5. c. 18.*

LIB. V.

SALVA *res est dum saltat senex*, quare parasiti Apollinis in scaena dictitent, causam Verrius in libro quinto, quorū prima est P litera, reddidit. Quod C. Sulpicio. C. Fuluio Cōsulibus &c. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba &c. Quam inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retuli. *Ex Festo verbo salua res est.*

LIB. VI.

IN-

INCERTI LIBRI EX FESTO VEL PAVLO.

BELLITVDINEM sicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit.

Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque impunis, & immunis, mihi non satis persuadet.

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quã percoquatur, decidit in carbones, cinerémque, &c.

Mater, Matura, manes, mane, matrimoniũ, materfamiliae, matertera, matrices, materiae dictae videntur, vt ait Verrius, quia sint bona, &c.

Matronae a magistratibus non summouebantur &c. quã ob causam ait Verrius ..... nec viri earum sedentes cum vxoribus in vehiculo, descendere cogebantur.

Mendicum dici Verrius putat a mẽte eius, quem fefellerit fortuna: vel quod precetur quemque, vt vitæ suæ medeatur cibo.

Metaphoram quam Græci vocant, nos tralationem, id est domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit Verrius, &c.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, &c. Quidam nucis inglãdis, quam Verrius inglandum vocat, medium, velut dissepimentum, &c.

Occare, & occatorẽ Verrius putat dictum ab occaedendo, quod caedat grandis globos terrae, cum Cicero venustissime dicat ab occaecando fruges fatas.

Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum vragum &c. sed nihil affert exemplorum, &c.

Oscos, quos dicimus, ait Verrius Opscos antea dictos teste Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opscus. Adiicit etiam, quod stuprum inconcessae libidinis obscena dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor &c.

Pedum est quidem baculũ incuruum, &c. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Ennij, Procede gradum proferre pedum, nitere, cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius: mirari satis non possum, &c.

Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu &c. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. Mihi id falsum videtur, &c.

Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum sint animati, &c.

Pictor Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam a se anum γεραιὰν. Cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, &c.

Praedia rursus Verrius vocari ait ea remedia, quae data Caecilia &c. ea vocari ait, quod mala prohibeant.

Praerogatiuae centuriae dicuntur etc. Verrius probabilius iudicat esse, & cum essent designati a praerogatiuis, in sermonem res veniret etc.

Profanum, quod non est fanum etc. vt Verrius etc. cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est. Cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atque ipso saepe consitẽte nullius vsus, atque auctoritatis praeterire: & reliqua quam breuissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio & aperte, & breuiter, vt sciero, scripta in his libris meis inuenientur, inscribuntur:

PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS.

Quatere suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat: non, vt Verrius putat, ferire etc.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum Rei fert etc. sed esse iam vsu possessum.

Repagula sunt, vt Verrius ait, quae patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quæ oppangantur, etc.

Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo etc.

Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam, etc.

Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipium, quod in freto e regione Siciliae est etc.

Romuliam tribum etc. . . nisse ait Verrius . . . etc.

Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis etc.

Sacram viam quidam appellatam esse existimant etc. nec appellari debere ait Verrius, sed disiuncte vt ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam. vt ne nouam viam quidẽ, etc.

Salicem verrius virgulti genus non arboris dicit. & ridicule interpretatur. dictũ, quod ea celeritate crescat, vt salire videatur.

Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal, quam aqua.

Sas Verrius putat significare eas, auctore Ennio. etc. cum suas magis videatur significare. etc.

Satis verbum Verrio melius fuit praeterire, vt mihi videtur, quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare, quas sciens praeterij, tam Hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur.

Scraptae dicebantur nugatoriae, ac despiciendæ mulieres, vt ait Verrius, ab iis, quae screa iidem appellabant etc.

Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut exGraeco tractum ait, quod est σκυφάζειν, aut a sequendo, cui magis adsentitur etc.

Senonas Gallos Verrius ait existimare appellari, quia noui venerint etc.

Serilla Verrius appellari putat nauigia Istrica etc. cum κατ' ἀφαίρεσιν, & ficto vocabulo vsus sit etc.

Sertorem quidam putant dictum a prendendo etc. quod totum Verrius ἀπὸ δάνους introduxit.

Silicernium Verrius existimat etc.

Solea, vt ait Verrius, est nõ solum ea, quae solo pedis subiicitur: sed etiam pro materia robusta etc.

Solida sella etc..... bant inquit Verrius quod..... absurde, vt mihi videtur, etc.

Solla appellantur sedilia etc. quae, vt ait Verrius, omnia dicta sunt a solo etc.

Spondere Verrius putat dictum, quod spõte sua, id est voluntate, promittatur. Deinde oblitus inferiore capite sponsum & sponsam ex Graeceo dictam ait etc.

Stellionem g..... Vetrius dic.... etc.

Stipatores ait dictos a stipe etc.

Suburam Verrius alio libro a pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate etc.

Superuacaneum u..... cludit Verrius ab u... etc.

Taenias Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati etc.

Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius etc. neque id, quid significet, indicat: puto quia notum. etc.

Taminia, vua silueſtris generis videtur Verrio dicta. quæ tam mira fit, quam minium.

Tarquitias scalas etc. appellatas esse ait vulgo existimari Verrius.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi. à Tartaro, qui locus apud inferos.

Tentipellium Artorius putat esse calciamentum etc. Titinium ait Verrius existimare id medicamentum esse etc. cum ille τερπικῶς dixerit.

Tonsillam esse Verrius ait palũ dolatũ etc.

Tumultũ dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis hostibus etc.

Turrhenos Etruscos appellari solitos ait Verrius, à Turrheno duce Lydorum etc.

Vacerram Verrius, & alij complures vocari dicunt, stipitem, ad quem equos solebant religare.

Vineæ, vt Verrius præcipit, quod vini feraces sint. etc.

M. VERRII FLACCI EPISTVLAE.

NAM crebro in antiquis lectionibus inuenitur, sicut in epistulis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione dicens in aduerbiis pro V, O plerunque maiores ponere consuetos. & sic pro Huc Hoc, veteres dicere solebant, sicut pro illuc, illo dicimus. *Ex Seruio lib. 8. Aen.*

M. VERRII FLACCI CARMINA.

BLANDITVS Q. labor molli curabitur arte. *Ex Prisc. lib. 8.*

INCERTA VERRII FLACCI.

SAEVITIAQ. eorum abominaretur ab hominibus. *Ex Prisc. lib. 8.*

Festinat a fando dicitur: quoniam isti ignauiores, qui nihil perficere possunt, plus verborum, quam operae habent. Sed id nimis coactum, atque absurdum videtur, inquit Gellius *Ex Gell. lib. 16. ca. 14.*

Caper ostendit de dubiis generibus. Verrium Flaccum posuisse, alecem hanc dicens. *Ex Prisc. lib. 6.*

Alicam sine aspiratione dictam Verrius tradit, & sic multi dixerunt. *Ex Charis. lib. 1.*

Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere. *Ex eod. lib.*

Amoena loca Varro dicta ait, eo quod solum amorem præstent, & ad se amanda alliciant. Verrius Flaccus, quod sine munere sint, nec quidquam his officiat: quasi amunia, hoc est sine fructu, vnde nullus fructus exsoluitur. inde etiam nihil præstantes immunes vocãtur. *Ex Isid. lib. 14. cap. 8. etym.*

Non negat Verrius Flaccus kal. Apr. postea constitutum, vt matronae Veneri sacrum facerent. *Ex Macrob. lib. 1 Saturn.*

Nonnulli etiam ex participiis putauerunt talia figurari. vt Verrius Flaccus, qui ab eo, quod est audens, audenter. *Ex Charis. lib. 11.*

Camara dicuntur, vt Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius cameraeque caminis ex cratibus: etiam cameram dici posse ostendit. *Ex eod. lib. 1.*

Inchoaui ab inchoo dicendum putat Iulius Modestus: quia sit compositum à caho initio rerum, quod Verrius (&) Flaccus in postrema syllaba aspirandum probauerunt. Cohum enim apud veteres mundum significat. *Ex Dione lib. 1.*

Clunes Verrius Flaccus masculino genere dici probat, quoniam in I S syllaba terminata omnia carentia nominatiuo singulari masculina sunt. vt panis, cinis, crinis, & similia *Ex Charis. lib. 1.*

Diligenter

Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorum nominum, quæ N S finiuntur casu nominatiuo, ablatiuus in E dirigendus est. *Ex eodem lib.*

Differt fatigatus à fesso, vt Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur: fessus vero, cum quis labore deficit, vt lassus. *Ex dirmede 1.*

Nec hanc solum Romani meretricem colunt, sed Faulam quoque, quam Herculis scortum fuisse Verrius scribit. *Ex Lact. lib. 1 c. xx.*

Vertius Flaccus sic distinxit: modica esse labra, labia immodica, & inde Labiones dici. *Ex Carisi. lib. 1.*

Verrius lacte pro lac dicit. *ex eod. lib.*

Nonnulli synalephas quoque circa obseruandam scriptionem existimauerant. sicut Verrius Flaccus. vt vbicumque prima vox M littera finiretur, sequens à vocali inciperet; M non tota, sed pars illius prior tantum scriberetur, vt appareret exprimi non debere. *Ex Velio longo de Orthogr.*

Manibias per duo I dicendum, quia sunt à manibus, vt putat Verrius. sed & manubiae per V dici possunt. *Ex Charis. lib. 1.*

Nomenclator sine V dicitur, vt Verrius ait, velut nominis calator. *Ex eodem.*

Panis genitiuo plurali panum Verrius dixit. *Ex eodem.*

Polenta dici debet per O, cuius rei Verrius Flaccus rationem *** vsus omnium poliatur. *Ex eodem.*

Cum autem quid hoc est hominis quaeritur, inquit, de alicuius quæro hominis qualitate * qui necesse * sit in masculine dicendus est, vt Verrius ait. quoniam neutra in I & in V S non exeunt. *Ex eodem.*

Sal neutro genere Verrio etiam placuit. *Ex eodem.*

Porphyrio ex Verrio & Festo, inauguralibus, inquit, libris ita est, SANE SANCTEQVE. *Ex eodem lib. 2.*

Verrij Flacci scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia haec fuerunt: *Senatum* dici & pro loco, & pro hominibus *ciuitatem* & pro loco, & oppido: & pro iure quoque hominum. & pro hominum multitudine, *tribus* quoque & *decurias* dici, & pro loco, & pro iure, & pro hominibus. *concionem* autem tria significare, locum, suggestúmque vnde verba fierent: item significare coetum populi adsistentis: item orationem ipsam, quę ad populum diceretur. *Ex Gell. lib. xv ij. cap. 7.*

Verrio Flacco videtur eandem esse apud nos V litteram, quae apud Graecos Y. namque his exemplis argumentatur, quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum. quam illi κυπάρισσον, nos cupressum. illi κυβερνήτην, nos gubernatorē nec non ex eiusmodi Theseus, Menoeceus, Peleus, & similibus adfirmat. *Ex Velio Longo de Orthogr.*

X, & Z Verrio Flacco placet mutas esse: quoniam a mutis incipiant, vna à C, altera a P * quod si quos mouet, quod in semiuocalem desinant: sciant, inquit, Z litteram sic scribi ab iis, qui putant illam ex C & D* constare, vt sine dubio muta finiatur. *Ex eodem.*

Ex Verrio Flacco Plinij lib. III. VII. VII. XIV. XV. XVIII. XXVIII. XXIX. XXXIII. XXXIV. XXXV. *Ex Plin. lib. 1. de nat. hist.*

SEXTI POMPEII FESTI
DE VERBORVM SIGNIFICATIONE FRAGMENTVM.

Ex vetustissimo exemplari Bibliothecæ Farnesianæ descriptum.

SCHEDAE QVAE FESTI FRAGMENTO DETRACTÆ APVD POMPONIVM LÆTVM EXTABANT.

Ex Bibliotheca Fulvii Vrsini.

In Sextum Pompeium Festum eiúsque fragmentum admonitio ad Lectorem.

MVerrius Flaccus, cuius quæ extabant fragmenta paulò ante exhibuimus, de significatu verborum scripserat. *Festus in Pictor Zeusis* libros complureis ex tanto librorū eius numero Sex. Pompeius Festus intermortua iam & sepulta verba, atque, ipso sæpe confitente Verrio, nullius vsus, aut auctoritatis, præterire voluit: reliqua verò, quàm breuissimè redigere in libros admodum paucos, cum hac inscriptione, Priscorum verborum cum exemplis, *Festus in Profanum.* Is liber Festi integer adhuc extabat Caroli magni temporibus, cū Paulus quidam

Diaconus iusta lege Talionis,Festi librum in Epitomen redegit:eo indigno successu,vt præ eo Festus negligeretur.Vnus tamen adhuc Festi liber extabat totius quasi cladis superstes,& is quidē,pro tēporis iniuria,media parte mutilus (huius enim ante M literam nihil extat: & ab ea ad finem vix dimidium eius quod antea)ex Illyrico aduectus, cuius aliquot pagellas Pomponius Lætus: maiorem partem,Manilius Rallus (ab his Angelus Politianus librum accepit, agnouit, & exscripsit & ab eo exemplo Petrus Victorius aliquot locis, vulgares Festi libros emendare cœpit:) reliquiæ vero ad Aldum Manutium peruenere, qui conatus est cum Pauli Epitome eas coniungere ac quasi vnum corpus ex duplicibus membris conficere.Simili ratione ex vtroque libro cōfectus alter liber extabat,apud Achillem Maseum,Aldino locupletior,reapse tamē imperfectus. Ea res mouit Antonium Augustinū accepto veteri monumēto Festi à Rainutio Farnesio Cardinale (cui id Michaelis Siluij Cardinalis testamento relictum erat) ad vtrumque auctorem Festum & Paulum ordine literarum paulò aptiore coniungendum: lectore, quà licuit,admonito eorum quæ Festi, quæque Pauli essent, neglecta quoque praua librorum Festi diuisione quam Aldus cōfecerat.Sed cùm antiquitati sua ac peculiaris sit maiestas & forma,Fuluius Vrsinus idem vetus monumentum Festi,ex Farnesiorum bibliotheca,vti erat planè mutilum ac lacerum, iisdem pagellis iisdem lineis repræsentauit, nisi quòd characterе Italico de suo ingenio ac per coniecturam partim exesas,partim fugientes sententias Festi primum suppleuit: iis autem quæ plenè extabant ac legi poterant, coniecturas margini adiecit. Festo ita mutilo schedas quæ apud Pomponium Festum fuissent,idem Vrsinus,vti eæ erant subiecit.Hunc alij insecuti, spreto tantæ vetustatis monumēto atq. exemplari, Antonij Augustini editioni, Visinianam confudere. Nos contrà, vtrasque enim separatim edidimus priore quidem loco post Verrium Flaccum,hoc est Festi fragmētum vti purum ac simplex fuit cum schedis, Pomponij Læti:secundo,compositum ex Paulo Diacono & Festo ab Antonio Augustino corpus. Nam & simplicia natura,priora; & hæc quoque ratione magnis viris laus sua ac priora redditur:sed & vetustatis venerandæ species curiosis conseruatur:& reliquis post Vrsinum,diuinandi occasio maior patet:vt nihil dicam,hac etiam editione magnum in eo lectioni adiumentum, quòd primores dictiones,de quarum interpretatione agitur,hac nota peculiari ¶ à cæteris distinctæ atq. separatæ sunt,vt primo obtutu in lectoris oculos incurrant,quæ alioqui abscedentes ac reliquis commixtæ, propter eundem tenorem literarum, Lectori fastidium adferebant. Hoc te volui Lector.

***

M I

¶mutum dicimus:aut quod nullius fiant vocis, cùm in eas litteras incidant. ¶ Metaphoram, quam Græci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatum verbum: quo vtimur inquit Verrius, *in orō*ne, sæpius quidē honesti ac-*significantis verbi defectu*, vt speciosiora, [1] atq. *-eodem etiam* significan-*tiore*, quàm proprio vo-*cabulo*,-rem indicemus . . . redit ad sua . . . . . tralatum manebit quo peruenit . . . . as alieno perinde ac suo ab . . . . . ¶ Metapl. sticos dē apud p-*oetas vsurpari id*,-ꝙ propter necessitatem metri -*mutare consueuerunt*,- quod item barbaris-*mus dicitur in solu*-ta oratione conscrib-*enda* . . . . . ¶Meta . . . . . ca a cariore . . . . . peruentura . . . . quod . . . dicare ait Ennius . . . . id est . . . . . ¶Meta- . . . abus vt . . accip- . . . . gratia . . . . . necessitate. ¶ Metonymia est tropos, cum ab eo, quod continet, significatur id, quod continetur, aut superior inferiore,& inferior superiore. Quae continet, quod continetur; vt Ennius, cum ait. Africa terribili tremis, [2] horrida terra tumultu. ab eo quod continetur id quod continet; vt cum dicitur, epota amphora vini. a superiore inferior, vt Ennius: Cum magno, strepitu Volcanum ventus vegerat, ab inferiore superior, vt persuasit animo vinum deus, qui multo est maximus. ¶ Masculina & feminina vocabula dici melius est secundum Graecorum quoq. consuetudinem, qui non ἀνδρικὰ & γυναικεῖα ea, [1] *speciosiore.* [2] *tremit.*

sed ἀφωνικὰ dicunt & ἄψυχα.

¶ Matroni *s aurum fuisse redditum Sinnius Capito* ait: quod -*videtur hoc significare*: *matronis* fuisse re-*stitutum aurum*, *ex quo P.R.crateram fecerat*, & eam A-*pollini -Delphos miserat*: *vt est testimonio* in *dex tabella:quod quidem aurum dederant matronae* orna-*tui demptum suo*, *vt votum solueretur* Apollini. q *dam dicunt de eo potius esse intelligendum*, quod contule-*runt olim matronae ad Capitolium* a Gallis Senoni-*b. liberandum. id eis postea redditum* est a pop-*ulo Ro.* ¶ *Magisterare pro regere*, & temperare dic-*ebant antiqui Sed alias magisterare quidam ponunt pro* . . . . . ¶Muta . . . . . isi voce . . . . . multo . . . . . .

intelle . . . . . .
rem . . as dici . . .
vt cui potius con . . . . . .
¶ M-*ille*- singulariter di-*cebant antiqui*, *quod nunc* nō aliter dicim⁹ cū-*mille* nūm̄ *proferimus*. ¶ *Munera* it.¹ é, cōmunicas, dicit-*Verrius a munis id* ē *operib.* é . . aut potius co. ¶ *Mācipatus*, *ita adoptātis* vt patri ² sui heres e *rat*, *adoptivus n. eius qui adopt-* tet, tam heres est, q̄-*si ex eo natus esset sui patris*, *quasi* in potestate alie *na non esset*, *ita est legitimus* & suus heres, vt p *atet manifeste ex eo*, *quod ait Ser.* Sulpicius in ea oratio-*ne*, *quam scripsit & habuit* pro Ausidia.- ¶ *Mult facere antiqui dicebant sicut* magnifice-*re*, *ite & parū facere*. *testis est M. Cato* in ea, quam-*scripsit contra Q. Minucium Thermū de* x hominib.- *Neque fidem*, *neque iusiurandum* neq pud-*icitiā multi facit*. *quod quidē merito ab*

[1. *id.* 2. *patru.*]

pag 3.

vsu recessit, *quia non aestimatur nouo qua-*ntitas, *nec desiderat multitudinem*, *nec conti-*netur nu-*mero*. ¶ *Magistri dicunt in omnib.* rebus, qui ma-*gis ceteris possunt*, *vt* ¶ *Magisti* e-quitum, & ¶ *Magistri populi*, *item ludorum Apo-*llinis dixe-*runt antiqui*: *quae nunc aliter di-*cuntur, velut ² *ostendit Cato in oratione quam dixit* cōtra ora-*tionem* . . . . . ¶ Maledi-*ctores dicebant antiqui*, *quos nos* appellamus *maledicos*. *Cato cum proficisceretur*, *in* H spani ³ re-*mouendi maledictores* . ¶ Mihipte pro mihi *ipse*, *Cato posuit*, *cum dixit*, decuit talenta . . . . . versia, atque . . . . . entia item a . . ¶ *Mansues. pro*, *mansuetus dixit* Cato in epistola *ad* . . . . . mansues ad . . . . . ¶ Meritauere, saepe meruere *dixit Cato in* , . . *Po* enorum, IIII Suf-*fetes euocauerunt statim om-* nis cohortes, omnis *etiam*, *qui stipendia merit-* auerunt. ¶ Magn-*ificius*, *pro magnificentius vsurp-* auit Cato, in ea quā *scripsit* . . . . . gna, quis homo . . . . . *aut* pulchrius purgat *aut magnificius: nunc magnificē* tius dicimus, cū mag-*nifice eius positius sit*. at nepos eius, in ea *quam scripsit* . . . *Ta-* men ait, cū Aedilis *Curulis esset*, *Magnae Ma-* tris ludos magni-*ficentius*, *quam alij*, *fecit*. ¶ Magnificior ⁴ quoq. *idem deduxisse videtur* a munifice, cum dicamus *nunc munificentior*, *quam-* uis munificens non sit *apud nos in vsu*. *Cato* in ea, quam scripsit, id . . . . . *nemo* munificior . . . . . ¶ Mediocriculo

[1. *qualitas.* 2. *velut* 3. *Hispaniam*, 4. *Munificior.*]

pag. 4.

vsus est in ea quā dixit Cato in consulatu. Ridibun-dū magistratū genere ¹ pauculos homines, mediocriculum exercitum obnū duci. ¶ Mutini Titini sa-cellum fuit in Velliis,² aduersum mutū Mustellinū in angi-*portu* de quo aris sublatis balnearia sunt *f*acta domus. CN. D-*omiti*. Caluini, cū man-

sisset ab vrbe condita *ad principatum* Augusti *Caesaris inuiolatum*: *religioseq.* & sancte cultum *fuisset*, *vt ex Pontificum libris* manifestum est, *nunc habet aediculā ad miliarium ab vrbe*- extū & vicensimum, dextra v- ia iuxta diuer ticulum *viae*, vbi & colitur, & *mulieres sacrificant* in e-*a togis praetextis* vela *tae*, ¶ *Matronae à magistra*-tib. non summoue- *bantur*, *ne pulsari ne contre*- ctari ve viderentur, neue gra- *uidae concaterentur*, *ob* quā *etiam ea* usam ait Verrius, *neq. earū vires* se-dentes cū vxorib. de essequo ⁴ ascen-*dere coac*- tos à magistratib. quod communi vehiculo vehitur vir & vxor. ¶ Minuitur populo lucius aedis dedica-tione: cū Censores lustrum cond derūt: cum votum publice susceptum soluitur: priuat s aūt, cū liberi nati sunt: cum honos in familia venit, cum parens aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit, cum desponsa est: cum propiore quis cogna-tione quam his, ⁵ qui lugetur, natus est: cū in casto Ceres é, omni q. gratulationi. ⁶ ¶ Maximę dignatio nis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, & cū cetera ?d scrimina maiestatis suæ habeāt. mi-nimæ habetur Pomonalis, q̄ Pomona leuissimo fructui agrorum praesidet pomis. ¶ Mundus, vt ait Capito Aelius in L. VII. Pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanali, & ante diem VI. Id Nou. qui, quid ita dicatur sic re-

[1. *genere*. 2. *velijs* 3. *velatae* 4. *essede* 5. *u* 6. *tione* 7. *certa*.]

pag. 5.

fert Cato in commentariis iuris ciuilis. ¶ Mūdo nomē im-positum est ab eo mūdo, qui supra nos est: for ma enim eius est, vt ex his q̄ intrauere cognoscere potuit, ¹ adsimilis illae ² eius inferiorē partē veluti consecratam Dis Manib. clausam omni tēpore, nisi his dieb. qui supra scripti sunt maiores c-*ensuerunt*: quos dies etiam religiosos iudicauerunt ea de cau-sa, q̄ quo tēpore ea quae occulte, & abdita ea ³ religionis Deorū Manium essent veluti in lucē quandā abducerentur. & patefierent, nihil eo tempore in rep. geri voluerūt, taq̄ p eos dies non cū hoste ma-nus cōferebant: non exercitus scribebatur: non co-mitia habeba*ntur*: nō aliud quicquam in rep. nisi q̄ vltima necessitas admonebat, administrabatur.

¶ Mos est *institutum pa-* triū, id est, memoria veterū pert-nens maxime ad religiones, *-cerem-* oniasq. antiquorum. ¶ Milium quidā putant cepisse nomen a maxima numinorum summa, quae est mil. e, quod ali ⁴ Graeca turpis iudicant esse, cum id illi κέγχρον vocent; tam hercules, quam panicum, *quae ipsi*. ¶ Municipalia sacra vocātur, quae ab initio habue-runt ante ciuitatem Romanam acceptam; quae obseruare eos voluerunt Pontifices, & eo more facere, quo adfuissent ⁵ antiquitus. ¶ Minora templa fiunt ab Augurib. cum loca aliqua tabulis, aut linteis saepiuntur, ne vno amplius ostio pateant, certis verbis definita, itaque templum est locus ita effatus aut ita septus, vt ea vna parte pateat, an-gulus q̄ adfixus ⁶ habeat ad terram. ¶ Manalis fons appellatur ab Augurib. puteus perennis, neque ta-men spiciendus ⁷ videtur, quia flumen id spiciatur,

quod sua sponte in amnem influat. ¶Manes Di ab Augurib. inuocantur, quod i per omnia aetheri

[1 potui 2.illi 3 occultae & abditae 4. aliq 5.adsuessent 6.angulosq adfixos 7.spiciendus.]

pag.6.

terrenæque[1] *manare credantur.* ¶ *Idem, Dij superi* atque inferi *dicebantur: quos ideo inuocabant* Augures, quod hi *existimabantur fauere vitae* hominum. ¶ *Munus, ait Verrius, dicitur administratio* reip. (publi-*cae,*) *item magistratus, aut praefecturæ*, imperi, *prouinciae: cum multitudinis vniuersae* consensu, *atque legitimis in vnum conuenientis* populi comit-*ia alicui mandatur per suffragia,* vt capere eam *possit iussu populi demandatum:* certo ve ex *tempore ex fide sua:* & *certum vsque* at[2] tempus admi-*nistrare.* ¶ *Monstra dicuntur na*turae modum e-*gredientia: vt serpens cum pedib.* auis cum quat-*tuor alis: homo cum duob. capitib.* iecur cum dist-*abuit in coquendo.* ¶ *Muta exta* dicuntur, quibus ni-*hil diuinationis, aut* responsi *elicitur. vt contra, dicuntur ad*iutoria, quæ *certum aliquid euenturum indi*cant, aut ab in-*cendio vt caueamus, aut* à veneno taliq. *re certum aliquid, manifestumq.* instare periculum *portendunt, aut indicant* finium diminution-*em.* ¶ *Minora, itemq. ma*iora auspicia, quae d-*icantur, docet Messala; nam* maiora Consulum, Pr-*aetorum, Censorumq. dici ait; re*liquorum minora: cum illi *maiores; hi autem mino*res magistratus dic-*i consueuerint.* ¶ *Mensae* in aedibus sacris arar-*um vicem obtinent, quia* legib. earum omnium *sacrare quoq. mensae sunt:* vt velut in ararum, vel in *puluinaris loco sint. priu*ati quoq. in primis[3] *ipsis locis habere solent,* vbi sacras[4] habituri *sint, cuius modi est* parentatio, non sacrific-*ium* . . . magno cr . . . . . . tenebat aram . . . .

[1.terrenaque 2.ad 3.priùs 4.sacra]

pag.7.

¶ *Mille vrbium populus* stetit pro regno *dixisse ait* . . . . Veranius in libro *quem inscripsit priscarum vo*-cum, quod ei summæ *videatur originem dedisse, ac* causam Grae*cus sermo,* χνας & χνάδιτ. eo autem non *omnes vti.* ¶ *Mutas litteras & sem*-iuocales *solebant antiqui duplicare sc*-ribendo, aut *legendo, & ita ait Ennium scrip*-sisse, in eo *quem de* . . . *a quo muta* duplicata sit *primum.* ¶ *Manumitti dicebatur* ser. sacrorum *causa, cum dominus eius tenens m*-odo, caput *modo membrum alind eiusdem serui, ita* edicite[1] hunc *hominem liberum esse volo: ac* pro eo auri x *x puri, probi, profani mei soluo, vt pri*-usquam digre*diar, efficiatur iuris sui.* dum[2] his ser*uum verbus e manu homi*-nem liberum mit*tebat.* ¶ *Moseulis Cato* pro paruis (qui) morib[9] dixit *in ea quam scripsit* . . . ¶ Migrare mensa *quod legib. ciuis sacra esset, di*-isque templi posita, *spauss*-catum *apud antiquos habe*-tur, cum sequitur sua

migrantem poena. ¶ *Mensas aiunt q*-uidam fuisse in tri*uiis poni solitas, quae sint triu*-iales appellatae. ¶ *Mente captus: dicitur, cum mens* ex hominis potestate *abijt: & idem appellatur de*-mens, quam (quod) de sua *mente decesserit, &* a mente (mente) abierit.

¶ *Manare solem tunc so*-litos esse antiquos *dicere ait Verrius*, cum solis orientis radij *splendorem iacere coep*-issent, atque ideo primum *dici tempus, mane dictum: quam*-uis magis addicitur *quod manè bonè dicebant a ma*ne, idè a mature: & id *bonum est, quod maturum est*, vnde & ¶ Matura di*cta quoque videtur Mater.* ¶ Mamertini appel*lati sunt ha*-c de causa, cum de toto Samnio

[1.edicit Ego 2.tum 3.emittebat 4.id dicitur.]

pag.8.

grauis incidisset pestilentia, Sthennius Mettius eius gentis princeps, conuocata ciuium suorum contione, exposuit se vidisse in quiete praecipientem Apollinem, vt si vellent eo malo liberari, Ver sacrum vouerent id est, quaecunque vere proximo nata essent, immolaturos sibi. quo facto leuatis, post annum vicensimum deinde eiusdem generis incessit pestilentia. rursum itaque consultus Apollo respondit, non esse persolutum ab his votum, quod homines immolati non essent: quos si expulissent, certe fore, vt ea clade liberarentur. itaque i iussi patria decedere, cum in parte ea Si-*ciliae* consedissent, quae, *nun*-c Tauricana i dicitur, forte *labo* rantib. bello no-*u* o Messanensib. auxilio venerunt vltro, eosque *ab eo* liber *arunt*: prouinciales quod ob *me*-ritū eorū, vt gratiā referrent; & in suum corpus, communionēq. agrorū inuitarunt eos, & nomen acceperūt vnum, vt dicerentur Mamertini, quòd coniectis in sorte duodecim deorum nominibus, Mamers forte exierat: qui lingua Oscorum Mars significatur. cuius historiae auctor est Alfius libro primo belli Carthaginiensis.

¶ Murrata portione vsos antiquos indicio est, quod etiam nunc Aediles per supplicationes diis addunt ad puluinaria, & quod XII. tabulis cauetur, ne mortuo indatur, vt ait Varro in antiquitatum L.I. ¶ Muger dici solet a Castrensium hominib. quasi mucosus his, qui talis male iudit. ¶ Muri 4 est quemadmodum Veranius docet, ea quæ fit ex sali sordido, in pila pisato, & in ollam fictilem coniecto, ibique operto, gypsatoq. & in furno percocto, cui Virgines Vestales serra ferrea secto, & in seriam coniecto, quae est intus in aede,

[1.Tauromitana. 2.Castrensib. 3.in 4. Muries.]

pag.9.

Vestae in penu exteriore, aquam iugē, vel quālibet præterquam quae per fistulas venit, addent, atq. ea demum in sacrificiis vtuntur. ¶ Mortuae pecudis corio calceos, aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur. sed aut occisae alioqui, aut immolatae, quoniā sua morte extincta omnia funesta sūt. ¶ Me, pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius cum ait L.II. si quid me fuerit humanitus, vt teneatis. & Lucilius, Nunc ad te redeo, vt quae res me impendet, agatur. ¶ Minorum Pontificū maximus dī, qui primus

mus in id collegium venit: item minimus, qui nouissimus. ¶ Maleuoli Mercurij signũ erat ꝓxime Ianum; qui item erat in Turdellis M. los, *maleuoli etiã cognomine* appellabatur: Maleuoli autem, quod in nullius tabernam spectabat. ¶ Malluuiũ latum[2] in cõmentarium[3] sacrorum, significat manus[4] lauet à quo malluuiae dicunt, quibus manus sunt lautae perinde, vt quib. pedes, pelluuiae. ¶ Maximum Praetorem dici putãt alij eum qui maximi imperi sit; alij, quia[5] aetatis maximae. ꝓ collegio quidẽ Augurum decretũ est, ꝙ in Salutis augurio Praetores maiores & minores appellantur: non ad aetatem, sed ad vim imperij pertinere. ¶ Mortis causa stipulatio existimatur fieri, vt ait Autiltius Labeo, quae ita fit, vt morte promissoris confirmetur, aut, vt quidam dixerunt, cuius stipulationis mors fuit causa. ¶ Marspedis, siue sine r. littera maspedi- imprecaticie solita vallium[6] quid significet, ne Messala quidem Augur in explanatione auguriorum reperire se potuisse ait. ¶ Maiorem consulem L. Caesar putat dici, vel cum, penes quem fasces sint, vel eum, qui prior factus sit. Praetorem autẽ maiorem, Vrbanum: minores ce-

[1 addunt. 2 datum v.c. 3 Commentario. 4 quia. 5 qui. 6 in precatione soli taurilium.]

teros. ¶ Mend-*icum dici Verrius putat a mente* eius quam fef-*ellit fortun.i, vel quod precetur quemque* vt vitae su-*ae medeatur cibo.* ¶ *Mater Matuta* manis *mane*, *matrimonium*, *mater familiae*, matertera, *matrices*, *materiae dictae videntur*, vt ait De-*rrius*. *quia sint bona*: *qualia scilicet* fiunt, quae *sunt matura*. *vel potius à matre*, quae est ori-*ginis Graecae*, μήτηρ. ¶ *Modo* quodam id *est ratione*, *dicuntur ista omnia*, *a modo* sit commodi-*tas*. *commodus*, *commodat*, *accommodat*. modi-*ce*, *modestia*, *moderatio*, *modificatio*. N

¶ Naenia est *carmen*, *quod in funere laudandi* gratia can-*tatur ad tibiam*. *quod vocabulum Afranius in Materteris posuit*. *Naeniam autem inter ex se* quias canti-*tabant sunt qui eo verbo fidem significari* cred *iderunt*. *Plautus in* . . . . . abi ergo . . . . . Idem Trucul. Huic nom *ini.*[1] *amanti mea hera* dixit domi, & ap-*ud nos de bonis naeniam* esto. [2] Quosdam *dicunt velle ideo dici naenia* quod & [3] voci sim-*ilior querimonia flentium* sit. quidam aiunt nae-*niae ductum nomen ab extremi* intestini voca-*bulo*, *ad quod probandum testimonio* vtitur [4] Plautus [5] *in Bacchidibus*, *si tibi est machaeoẽ*, ad [6] nob *is verumn est domi*, *qua quidem ego* te reddam, v-*bi me irritaueris*. *confossiorem* soricina *naenia*. *siue quod extremam flendo* efferim-*us eam vocem*, *querendoque*. *nam* Graeci νέατον *extremum dicunt*, *siue quod chordarum* vltima νέη *dicitur*, *appellarunt extremam cantionis vocem*, *naeniam*. *Naeniae deae* saecllum vltra portam *Viminalem fuerat*

[1. *Hymin.* 2. *quia.* 3. *ei.* 4. *Vinitor Plaut.* 5. *chaera.* 6. *at.*]

dedicatum nunc habet tantum aediculam.

¶ *Nauali corona donatur*, *qui pri-* mus in hostium *nauem armatus transilierit*: *cuiusue* opera, *manuue nauis hostium capta fuerit adeptus* est eam M. *Terentius Varro*, *bello Piratico*, *donante* CN. Pompeio *Magno*. *Item alij*, *inter quos A.*-tillus[1] bello *quod gestum est contra Nabin*, *vt scrip*-tum est in *carmine Saturnio*, *quod quidem duces ipsi sunt* co-nsueti *in tabellis publice ponere*, *in quo no*- minabantur *qui nauali corona donati erant*. ¶ *Neiiq ponitur* ꝓ nulla *tenus*, *pro non ita*: *& non*, *etiam significat*, vt, nec ¶ *Nefrendes dictos asserit Q. Muci*- us Scaeuola *arietes*, *quod dentibus frendere non pos*- sint. Ateius *Capito*, *infantes esse nondum fre*- ndentes, id est, *fraugentes*, *Liuius in Odyssea vete ri*. Quem ego ne*frendem alui lacteam immulgen*-s opem. & . . . . . pro nefrendib. *autem*, *vt antiqui dicebãt*, *rienes nunc dicit* vsus recens. *sunt qui nefrendes dici putent testiculos*, quos Lanu*uini appellant nebrundines*: Graeci νεφρούς, *Praenestini nefrones*. ¶ Necerim, nec eum, ¶ *Nemora*, *significat sylua*- s amœnas: valet *enim idem eius autem voca*- buli auctor Homerus, *qui dixit in Iliade*, ἐν νέμεϊ σκιερῷ ἔστι τε λίτη ἔμβαλε δ' ἀμφὶ. dubium non est, *quin eum designet locum*, qui campos & pascua *habeat*: νέμος à Graecis διὰ τὸ νεμᾶς ἔχειν αὐτό, *appellatum*. ¶ Ne- mut, nisi etiam vel nempe: *vsus est Cato de potestate Tr* ibunici, [2] cum ait . . . . . aerumnas. ¶ Neminis *genitiuo casu vs*ꝰ *ẽ Cato*, *cũ dixit*. & qs diceret cum sit *nominis. Idem de magistratib.* vitio creatis, neminisque . . . . . *Ennius in* Erechtheo lapideo sunt

[1. *Atilius* 2. *Tribunicia.*]

corde multi, quos non miseret neminis. ¶ Nemo cõpositũ videtur ex ne, & homo: quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. ¶ Neci datus proprie dr, qui sine volnere interfectus est vt veneno, aut fame. ¶ Necessarium ait esse Opillus[1] Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo viui non possit: aut sine quo non bene viuatur: aut ꝙ non possit prohiberi quin fiat. ¶ Necessarij sunt vt Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur praeter ceteros. ¶ Neclegens dictus est, non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat, omissa ratione officij sui. ¶ Nec coniunctionem Grammatici fere dicunt esse disiunctiuam, vt nec legit, nec scribit, cum si diligentius inspiciatur, vt fecit Sinnius Capito, intelligi possit, eam positam esse ab antiquis pro non, vt & in XII. est. ast ei custos nec escit. item, si adorat furto, quod nec manifestum erit. & apud Plautum in Fasmate. nec recte si illi dixeris. & Turpilium in Demetrio. nec recte dici mihi, quod iamdudum audio. Nec vnquam, necunquam, quemquam. ¶ Nequalia, detrimenta. ¶ Nequinont, pro nequeunt, vt solinunt, & ferinunt.

pro ſolent, & feriunt dicebant antiqui. Liuius in Odiſſia, partim errant, neq; nunc[1] Graeciam redire. ¶Nequitū & nequitur ꝑ nō poſſe dicebat, vt Paeuius. cū ait. Sed cū cōtendi nequitū, vt[2] clā tendenda eſt plaga. Plautus in Satyrione. retrahi nequitur, quoquo progreſſa eſt ſemel. & Cato Originum L. I. Fana in eo loco complura fuere: ea exauguraui, prēterquam quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. ¶Nequiquam ſignificare

[1. *Opinius.* 2 *Nequinont.* 3. *tum*]

idem ꝑ fruſtra, plurimis auctorū exēplis manifeſtū eſt. ¶Nectere, ligare ſignificat, & eſt apud plurimos auctores frequēs, quin etiam in cōmentario ſacrorum vſurpatur hoc modo. Pontifex minor ex ſtramentis naturas[1] nectito, id eſt, funiculos facito, quib. ſues adnectantur. ¶Nectar Græcè ſignificat deorum potionem. Vnde Vergilius ait. Stipant & dulci diſtendunt nectare cellas; item Lucretius L. II. Et nardi florem, nectar de floribꝰ halet. ¶Nō pridē, aeque, & recte, & frequēter dicitur, ac iampridē, quampridē. ¶Nec ꝙ aurū eſt, auris quod vis vehementius ambit, hoc verſu Lucilli ſignificari ait Sinnius Capito, nequam eſſe aurū ꝙ auris laedat: vel pondere inaurium, cum molliſſima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniā, cuius reſpectu, & nimia cupiditate homines ad peccandū adducti. ¶Nec mulieri, nec gremio credi oportere: prouerbium eſt, ꝙ & illa incerti & leuis animi eſt, & plerumq. in gremio poſita, cum in obliuionē venerunt pro[3] exſurgentiū, procidunt. ¶Nexū eſt, vt ait Gallus Aelius, quodcūq. ꝑ aes & libra geritur. idq. necti dē. quo in genere ſunt haec, teſtamenti factio, nexi dando[4] nexi liberaro[5] ¶Nexū appellamus etiam ferreum vinculū, quo pedes impediuntur. quāquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait. perfidioſe captus eo epol[6] nemo ceruices probat. ¶Nexū aes, apud antiquos dicebatur pecunia, quę ꝑ nexū obligatur. ¶Negumate in carmine c n. Marciuatis, ſignificat, negate: cū ait. quamuis mouētium duonum negumate. ¶Negritu in auguriis ſignificat aegritudo. ¶Nebulo dictus eſt, vt ait Aelius Stilo, qui nō pluris eſt, quàm nebula, aut ꝙ nū facile perſpici poſſit, qualis ſit, nequam, nugator,

[1 *napuraē.* 2. *narib.* 3. *prepere.* 4. *datio.* 5. *liberatio.* 6 *aedep l.*]

¶Negibundum a-*ntiqui pro negantē dixerūt. Cato in* ea quā ſcripſit . . . . . negibundus . . . . . ¶Neutiquam *pro nullo modo dici, teſtis eſt* . . . . cum ait. Sed *mihi neutiquam cor conſentit, cum* oculor. aſpect *u. Cice. Indiſſolubiles quidē eſſe non poteſtis,* neutiquam *tamen diſſolnemini.* ¶*Nepos luxurioſus a* Tuſcis dicitur: *nam nepotes ſunt luxurioſae vitae* homines *appellati, , quod non magis his res* ſua famil-*iaris curae eſt, quam is, quib. pater auusque* viuūt. qu-*od nomen ductum ab eo, quod natus poſt patri* fit, quām fil-*ius. Quidam inter quos Ariſtarchus iter-pres Homeri, Graecū cē volunt, ad quos troici vndecimo Troiae, afferunt ex Apollonio.* ¶*Nephaſti* dies not-*abātur. N. littera quod iis nephas eſt Praetori* apud[1] quem *lege agitur, fari tria verba, do, dico,* addico. ¶Nep. *nota deſignari ſolent qui nephaſti priores* ſunt, q-*uorum pars anterior fas: his ſeruī* liberati ſunt, *delectus habentur, exercitus ſcribuntur*, & in prouin-*cias ire licet, ſacra quoque* inſtituta fiunt, *& vota nuncupata ſolui,* & aedes ſacrati, ſo-*lent.* ¶*Nepa Afrorum lingua* ſidus, ꝙ dicitur à noſtris c-*ancer, vel vt quidam volunt,* ſcorpios. Plautus in *Caſina, Receſſim dabo me* ad parietem imita *bor nepam.* ¶*Nepus, non purus,* ¶Neſi pro ſine poſitum *eſt in lege dedicationis aedis* Dianae Auentinen-*ſis.* ¶*Nauteam ait Opi*lius Aurelius, herb *ae genus eſſe granū nigrū,* qua coriarij vtuntur, *cuius videri a nauſea duc*tum nomen, quia nauſea fa-*cit, permutatione T. & S. litterarum interme-diaantiquis conſuetā.*

Plautus in Artemone. *Vnguentum quod naribus mu*lionum nauteam feciſſet . . . . . .

[1 *apud*

. . . . . lem atq. aro*matum. Idem Curculione. Nam odor v*-nguentum o*mnium prae tuo nautea eſt. In Caſina. ei pro* ſcorto ſup*ponetur hircus vnctus nautea. Labeo* in commen*tario iuris pontificij ait, nauteam rubi* dum quiddam *eſſe, quo Pontificum veſtimenta quaedam* colorant. *Nationem, item apud antiquos* natum Cin*cius, genus hominum, qui non aliunde vener*-unt, ſedibi *nati* ſunt, *ſignificare ait. qui & n*-ationem ait *non tantum vniuerſim de om*-nibus, ſer[1] ꝙ*t de ſingularibus quoque hominib-us ſeiunctim dici ſolere. Sinnius autem Capi*-to, omnia fe*re genera hominū per nationes diuidi, vt Cur*-es Sabinos *Hernicos, Aequos, item Volſquos. In pecorib.* quoq. bonus *prouentus futurae bonae natio dicitur.* ¶Nautiorum fa*miliā a Troiana oriunda eſt: nam fuit* eorum princeps *Nautes, qui Romam detulit ſimulacrum* aeneum mi*nervae, cui poſtea Nautij ſacri*-ficare ſoliti *ſunt. Vnde ipſa quoq. dea Nautia voc*-abatur[1] de cauſa. *Alij quod duce Naute* acciti conductiq. a Bru*tiis militēs fuerint ad Meſſ*-anam oppugnandam, *contra quos a ſenatu ſit* miſſus L. Caecilius *Metellus: qui cum ab illis inter* fectus eſſet: miſſi *ad eos fuerunt expoſtulat*-um de fœdere violato *legati* . . . . . us, P. Veturius, qui *cum aliquantiſper, ob* refectionem corpo*ris in oppido quodam i*-nſediſſent, Brutij *quibus fœdus tunc* Romanis erat, bello *ſtatim eo deſtiter*-unt inde a principe *Nautae, familia Nautia* appellata eſt. ¶Nati*natio dicebatur negotia*-tio: & ¶Natinatores *ex eo, ſed diſſoſi, negotia* gerentes, M. Cato in . . . . . *tu*-multu Macedoniae. E-

[1 *ſed.* 2. *A hac.* trium enim litterarum ſpatium in exemplari relictum eſt.]

truriam, Samnites, Lucanos inter ſe natinari, atq. factio-

factiones esse. ¶Naccae appellantur vulgo fullones, vt ait Curiatius, quod nauci non sint, id q. est nullius preti. Idem sentit & Cincius quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana, nacae dicantur a Graecis. ¶Naucum [2] ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius, q. in oleae nucis, q. intus sit. Aelius Stilo omnium rerum putam. n. Gl[illegible]matorum aut scriptores, fabae grani q. haereat in fabulo[2]. Quidam ex Graeco ναι ὁ οὖς, leuem hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iugulandam [3] vocat, medium velut dissepimentum. Plautus in parasito pigro, ambo magna laude lauti, postremo ambo tumus non nauci. item in Mostellaria. Quod id esse dicam verbum nauci, nescio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Naeuius (&) in Tunicularia. Eius noctem nauco ducere. Sed Ennius, illuc [4] est nugator nihili non nauci homo. ¶Nares appellari putant, q. per ea nasi foramina odoris cuiusque nari flamus. [5] ¶Narica est genus piscis minuti. Plautus. Muriaticam autem video in vasis stagneis naricam bonam & canutam & taguma quinas factas conchas piscinarias. ¶Nãcitor in XII. nactus erit, pno [6] erit. Item in foedere Latino: pecuniam quis [7] nancitor habeto: & si quid pignoris nanciscitur, [8] sibi habeto. ¶Nare à naue ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans, vt auis, [9] Ennius L. VII. alter nare cupit, alter pugnare paratust. Plautus in Aulularia. Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea iuduitur ratis. natare igitur est, saepius nare, vt dictitare, factitare. ¶Nauus, celer, ac strenuus, a nauium velocitate videtur dictus. En-

[*Naeci 2 fabae hilo 3 iuglandam 4 illic 5 flamus 6 praedatus 7 qui 8 nancitor 9 nauu*]

pag. 17

nius L. VI. Nauus repertus hõ Graio patre Graius homo rex. & L. XVI. Nauorum imperium seruare est insuperantum. Plautus in Frinolaria. Naue agere oportet, quod agas non ductarier. ¶Naualis scriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus scribarum minimae dignitatis habebatur, q. periculis quoque eius ministeriũ eẽ [1] obiectũ. Plautus. nõ ego te noui naualis scriba columbari impudens. siue quod columbaria in naue appellantur ea, quibus rem geminent [2] siue q. columbariorum quaestus temerarius incertúsque. ¶Nassiterna est genus vasis aquari ansati, & patentis, quale est quo equi perfundi solent. Plautus in Bacchidib. bæc quis [3] euocat cũ nassiterna, & cum aqua istum impurissimum? & in Neruolaria. Equis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio? & Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium. Quoties vidi truilos nassiternas perfusos [4] aqualis matellas sine ansis. ¶Nassa est piscatoria [5] vasi [6] genus, quo cũ intrauit piscis, exire non potest. Plautus. Numquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam.

¶Napturas nectito, cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt. ¶Naustibulum vocabant antiqui vas aluei simile vide [7] a nauis similitudine. ¶Nauia est vno ligno exculpto, vt nauis, quo vruntur aluco in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas trib. a Romulo mutare vellet, deterrereturq. ab Attio per augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri posset id, quod animo proposuisset suo; cum illo [8] permittente augurio cum respondisset effici posse; iussit Rex cotem, ac

[*1 esset 2 vemicant 3 Equus 4 pertusos 5 piscatory 6 nassi 7 videlicet 8 ille*]

pag. 18

nouaculam pro *ferri quia prolata*, *interrogatus augur* an cos illa *posset praecidi*, *respondisseq. posse*: *nouaculam* subito *praecidit*. *quo facto statim Nautium* ex eo, Tarqui-*nio nihil auso contra amplius facere*, noua-*culam illam ac cotem sub locum* consecratum, deso-*di iussisse*: *& ficum ab eo satam ibi* esse intra i-*d spatium loci*, *qui contentus sine* sacro sit: e-*amq. si quando arescere contigisset*, subseri, sum-*iq. ex ea surculos iussisse. quo facto*, tantos i-*ntra temporis tractus*, *cum aliae in eo* loco complu-*res ficus enatae essent*, *atque eae* cuulsae de-*inde de sacro illo loco radicitus* remoueren-*tur*: *omnes quae mihi tunc temporis* erant, ficum *praeter vnam illam*, *eiectas fuisse*, adm-*onitu fatali*, *ac iussu in primis aruspicum*, & diuin-*is etiam responsis promittentib. quandiu ea* viueret, lib-*ertatem populi R. incolumen mansuram*, ideoq. *coli & subseri ex illo tempore coeptam*. ¶Nausci cum gran-*um fabae se apperit nascendi* grã, quod non sit diss-*imile nauis formae*. ¶*Nauitas* secundum incorr-*uptam consuetudinem* dictos, quos nunc n-*os nautas dicimus*, *testis est* Cato in ea, quam scr-*ipsit cum in Hispaniam proficisceretur*, cum ait; nauitae *quod secum portauerant* vinũ atq. oleum, v-*sus tantum eo sum*. ¶*Naeuiam syluam* vocitatam extra *vrbem ad miliarium quartum*, quod Nœuij cu-*iusdam ibi domus fuerit*, *a quo* nemora Naeuia ap-*pellata etiam fuisse*, *Verrius* ait: quam opprobrij loco *obũci ab antiquis solere*, quod in ea morari ad-*suescant perditi ac nequam homines*, testis est M. Ca-*to in ea*, *quam scripsit in* M. Caelium si se appella *nisset*. *Orsus iter erat* a porta Naeuia atq. ex-*inde in nemora Naeuiae*

pag. 19

a domo procul Naeuia. Vnde dicu- nt prouerbi-*um natum esse*, *a domo Naeuia*, quod refertur a Verrio. ¶*Nudius tertius videtur* composi-tum ex nunc *& die tertio*. N . . *dicuntur* in agro *quos* . . . *alio nomine appell-* ant, a parte *totum significantes*; *quasi inde appell-* ati sint . . . . . dicantur pa- . . . . . *dici-* tur caelũ ca-*uum* . . . . *d-* icatur dam- . . ¶*Nuptã nouam*, *sponsam* (*vt ẽe mu-* lieres quib. *in nuptiis vtuntur*, *pronubae ab* eadem causa *hoc est a nubendo dicuntur*) *ali-* qui appellatam *esse volunt*: *nec defuerunt-* tamen qui dicerent, *sic appellatam*, *ab eo quod viã νυμφὴν Graeci nouam nuptam vocent*. *ali q. ap-* pellat vxo-

rem vtò Homerus, loquendi quadam consuetudine, *quae est antiqua Graecorum, cum ait: ἐξ ἀπίνης γαίης νεὸν ἀρήρων αἰχμητάων.* ¶ Numere *& numero dicitur, sed numere su-*nt; videt esse *praesentis temporis, & prorsus al-*e-num numero fuerunt, *quod de praeterito vsurpat, siue* eo ordine vsurparunt *antiqui quadam consu-*etudine loquendi *qua solebant proferre verba* eiusmodi: siue *certa sine extremarum vocal*ium, quemadmodum *videtur in suis scriptis* vsus Pompeius Sex-tus, *apud quem reperitur extre-*ma syllaba vocativi *casus producta, & eiusdem* casus eadem corrupta, *terminataque in* e, temporis praesentis, *Numero autem dixisse* antiquos, nimiumque *significare, ait* Sinaius capito; esse enim *ita locutum* . . . . ū : vos estis minime . . . *nisi num-*ero perbiterint, nisi citro . . *id est ni-*mium si illo, qui ex eam nume-

[*t cito.*]

pag. 20.

ro estis mortui? hoc exemplo, vt pingeretis, id est, cur cito mortui estis? Itē in Nelei. Nunquam numero matri faciemus volui. [1]Idem[2] est, nunquā nimium faciemus. Apud Nævium Neminem vidi, qui numero sciret. q. q. scit, id est opus, id est, nimiū sciret. At panurgus Antonius haec ait numero nimium cito? celeriter nimium: vt Plautus in Casina. Ere mi? q̄d vis mea ancilla? nimium saepius numero dicis nimium cito. Attius in Oenomao. Ego vt essem adfinis tibi, non vt te extinguerem, tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in Suspecta per falsum, & abste creditum numero nimis celeriter. Caecilius in Aethine.[3] Ei peri, quid ita? numero. venit fuce[4] domum. Afranius in Simulaate. e [5] misera numero, ac ne quicquam egi grauis. ¶ Numera Senatum ait cuiuis Senator consuli, cum impedimento vult esse quo minus faciat. S. C. postulatque. vt aut res, quae adseruatur, [6] diuidantur: aut singuli consulantur. aut si tot non sint Senatores, quo numero liceat praescribi [7] S.C. ¶ Nupta verba dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat, vt Plautus in Discolo. Virgo sum, nondum didici nupta verba dicere. ¶ Nuptias dictas esset ait Santra ab eo, q̄ nymphaea dixerunt Graeci antiqui, νύμφιον, inde nouam nuptam νέαν νύμφιν Cornificius, quod noua petantur coniugia. Curiatius, q̄ noua ratio[8] fiat. Aelius & Cincius, quia flammeo caput nubentis obuoluatur, q̄d antiqui obnuere vocarint? ob quam causam legem quoq. Parenstam [10] iubere caput eius obnubere, qui parentem necauisset, q̄ est obuoluere. ¶ Numerius p̄nomen nunquam ante fuisse in patricio familia dicitur, quāuis [11] Fabius, qui

[*volup. 2 id 3 Aethrione. 4 fuge 5 Ei 6 referantur 7 proscribi 8 pactio. 9 vocarunt. 10 funestam 11 quam is.*]

pag. 21.

vnus post sex & trecentos ab Eutriscis interfectos superfuit, inductis [1] magnitudine diuitiarum, vxorem duxit Oracili Maleuentani, vt tum dicebantur, filiā, ea condiciōe, vt qui primus natus eēt, p̄nomine

aui materni, Numerius appellaretur. ¶ Non omnib. domio: prouerbium natum a Cipio quodam, qui Pararenchon dictus est, q̄ simularet dormientem. quo impuniti[9] vxor ei[9] moecharet, eius meminit Lucilius. ¶ Nuncupata pecunia est, vt ait Cincius in L. I I. de officio iurisconsulti, nomina, [3] certa, nōminib. propriis pronunciata. cum nexum faciet, mancipiumq. vti lingua nuncupasset, * ita ius esto: ita,[5] vti nominarit: locutusve erit, ita ius esto. vota nuncupata dicuntur quae Consules, Praetores. cum in prouinciam proficiscuntur, faciunt, ea in tabulas p̄sentib. multis referuntur. At Santra L. I I. de verborum antiquitate, satis multis nuncupata colligit non de recto nominata significare, sed promissa, & quasi testificata, circunscripta, receptaque. [6] etiam in votis nuncupandis esse conuenientius. ¶ Nusciosum Ateius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parū videret. At Popilius[7] Aurelius nusciliones esse caecitudines nocturnas. Aelius Stilo, q̄ plus videret vesperi, quam mei idie, nec cognosceret, nisi q̄ vsq. ad oculos ad nouisset. ¶ Nonas quidam à noua Luna, q̄ in eas concurreret principiū Lunae: alii q̄ semper ante diem Iduum nonum essent, scribit. ideo debere primam appellationis eius syllabā adiecta u littera. ¶ Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, vt rustici conuenirent mercandi, vendendi q. causa. eūq. nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores. ¶ Nu dina-

[*rinductur. 2 Nuncupata 3 nominata 4 nuncupauit 5 id est 6 quod 7 Opilius.*]

pag. 22

lem cocum Plau*tus dixit in Aulularia. Cocus nun-*din ille est, [1] *in nonum diem solet ire coctum cocum, qui* nouendial-*is alias appellatur, manifesto* significat, quē *dixit nundinalem, quod in nonū diem coque-*ret. ¶ Nucu-*las, Praenestinos antiqui appellabant,* quod inclusi *a Poenis Casilini, famem nuncib. sustenta-*uerunt: vel q̄ *in eorum regione plurima nux minu-*ta pascitur. [2] ¶ *Nummum ex Graeco vocabulo νόμισμα* exi-stimant d*ictum, & tantundem apud nos, & apud illos* valere, q̄ *pleraque nomina a Graecis accepimus, quorum* hoc propriū est. ¶ *Nūtius & persona dicitur, & res ipsa.* in persona dicitur, *vt nuntius aduenit. in re, vt nuntius* allatus est: qu-*am differentiam. C. Caesar in Com-*mentariis sec-*isse videtur.* ¶ *Nuper, quasi nouiper,* tanquam dica-*mus nouissime. estque praeteriti tempo-*ris, id autem . . . . . sa erant, qui ni . . . ¶ Numen quasi* nutus dei ac pote-*stas dicit.* ¶ *Numella genus vinculi* quo quadrupe-*des alligantur. solent autem ea fie-*ri neruo, aut co-*rio crudo bouis vt plurimum.* ¶ *Numi-*das dicimus quos Gr-*aeci Νομάδας. siue quod id genus* hominum pecorib. n-*egotiatur, siue quod herbis, vt pe-*cora aluntur. ¶ Nuces *flagitantur nuptis, & iaci-*untur pueris, [3] vt nouae *nuptae intranti domum* noui mariti auspi-*cium fiat secundum & so-*listimum.

¶ Numam Pompilium Ianicul-*um montem habitauisse* ferunt, in quo arcam eius in-*uentam, cum libris Numae*

nominis

nominis, a Terentio *quodam scriba repastinante agrum.* ¶Nonuncium *quod vulgo Magistri* ludi appellant, signif-*icat nouem vncias: at te*runcium, & singula sex-*uncia dimidium vnciarum tri*um sit. ¶Nomen siue ex Graeco ὄνομα *dictum est,*

[1 *cocus ille nundinalis est.* 2 *nascitur.*]

pag.23.

quasi nouimen, quod notitiam faciat: si-ue familiae est. *vt Terentius ponitur et pro debito: vt ex*- actum dicimus *fuisse nomen, cum a debitore exacta* pecunia sit. ¶ *Noctua videtur dicta a noctis tem* pore, eo quo *canere solet, aut volare. ab ea* γλαυκῶπις appellatur *Minerua a Graecis, quia noctua ocu*-lis est caesis.1 . . ¶ *Noneolae, vocãtur papillae quae ex faucib. ca*-prarũ suppendent. ¶ *Noctilucam cum dixit Lucilius* L.I I. obscenam *significat. . . noctiluca . . . .* medica. ¶ *Nouerca dicitur, quam quis liberis fabla*-tis, nouam *vxorem ducit, arcendae familiae* gratia, id est, coercendae, *prima autem memoratur apud* veterannia, *quae nupsit . .* ¶ *Naubus regnante* Ser. Tullio. & *in Auentinũ montẽ paludib. discluſum a*-scenderetur *ab aduectu sic dictũ aiunt, vel* & *Auen*-tinus in Aduentino *rex Albanus sit sepultus.* ¶ *Noualem a*-grũ Aelius *Gallus, Opilius item Aurelius eum* aiunt esse *quem Graeci νῆον dicunt.* *ad quod Ho*-mero quoque *teste vtuntur, qui dixit, ν-ησὶ βαθείης πίασον ἰκέσθαι. Sed C*-incius eum esse, vbi *glaeba proscissa ad nouam* sementem sic relicta. ¶ *Nauti consulatu, &*-- T. Sicini, Volsci *populi, cum atrox proelium* iniissent aduersus *Romanos: Trib. Mil. in Cir*-co combusti feruntur *& sepulti in crepidi*-ne, quae est proxime Circum, *qui locus postea fuit la*-pide albo constratus, *qui pro rep. in eo proelio occubuere*, Opiter Verginius *Tricostus . . Valerius* Laeuinus. Posthumus Cominius *Auruncus. Ma*-llius Tolerinus. P. Veturius *Geminus. A. Sempr*-onius Atratinus. Verginius *Tricostus. Mu*-tius Scaeuola. Sex. Fusius *Medullinus.* ¶ *Noxa*--vt Ser. Sulpicius Rufus *ait, damnum significat.* apud poetas autem &

[1 *caesos.* 2 *veteres Annia.* 3 πίσσον.

pag.24.

oratores ponitur pro culpa. ad 1 noxa peccatũ, aut pro peccato pœnã, 2, vt Accius in Melanippa. 3 Tete esse huic noxae obnoxiũ. Item, cum lex iubet noxae dedere, pro peccato dedi iubet. Caecilius in Hypobolimæo 4 chrestato. 4 Nam ista quidem noxa mulierem, & 5 magis quam viri. ¶ Nouae curiae proximae 6 compitum Fabriciũ aedificatae sunt, & parũ amplae erant veteres a Romulo factae, vbe 7 is populum, & sacra in partis triginta distribuerat, vt in iis ea sacra curarent, quae cum ex veterib. in nouas euocarentur, septem 8 curiarum per religiones euocari non potuerunt. itaque Fotiensis, Raptae, Vellensis 9 Velitiae res diuinae fiunt in veteribus curis. 10 ¶Nothum Graeci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dr, & Ser. Tullius qui Romae regnauit, natus est ex concubina Spurius. 11 Tulli tributis 12 nisi forte malumus cedere. 13 Oeliſiam corniculam captiua eum susceptum matre seruientem. 15 ¶Nota

alias signſiicat signum, vt in pecoribus, tabulis, libris litterae singulae, aut binae, alias ignominiam. ¶Nobilem antiqui pro noto ponebant. & quidem per c. litterã, 16 vt Plautus in Pseudolo. Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis 17. &, oculis meis obuiã ignobilis 18 obiicitur. Accius in Diomede. Ergo me Argos referam, nam hic sum nobilis 19 Liuius in Virgo. 20 ornamentũ incẽdũt nobili 21 ignobiles. ¶Noegeũ quidam amiculi gen⁹ praetextum purpura: quidam candidũ ac plucidum, quasi a nauo, & putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, vt Liuius ait in Odyssia. Simul ac lacrimas de ore noegeo de tersit, id est candido. ¶Nixi di appellantur tria

[12 *at poena.* 3 *Menalippo.* 4 *Chaerestrato.* 5 *multebris est.* 6 *proximo.* 7 *vbi* 8 I I I I 9 *Velienses.* 10 *Curiis.* 11 *sp. Tulli.* 12 *Tr.* 13 *credere.* 14 *Occlisia carniculana captiua.* 15 *seruiente.* 16 *per G. literam.* 17 *gnobilis.* 18 *gnobi is.* 19 *suam gnobilis.* 20 *Virgine.* 21 *ornatu incedunt gnobili.*

pag.25.

signa in Capitolio ante cellam Mineruae genibus nixa, velut præsidentes parientium nixib. quae suat sunt qui memoriae ꝓdiderint, Antiocho- rege Syriae superato, M. Accillum 2 subtracta a populo R. adportasse, atque vbi sunt, posuisse. ét quis capta Corintho aduecta huc, quae ibi subiecta fuerint mensae. ¶Nictare & oculorũ, & aliorum mẽbrorum nisu saepe aliquid conari, dictum est ab antiquis, vt Lucretius in L.I I I I. Hic vbi nexari 4 nequeunt insistereque alis. Caecilius in Hymnide. garrulis medentes iactent sine nictentur perticis. Nonius in Macchoco pone. 5 actutũ scribere. 6 cum in neruo nectabere 7 vnde quidam nictationẽ: quidam nictũ, vt Caecilius in pugilẽ 8: tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris percutere nictum: hic gaudere & mirarier. Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leuiter ganniens, vt Ennius in L. X. veluti siquando vinclis venatica venenox, apta solet, si forte ex nare sagaci sensit, voce sua nictus 10 vlulatque ibi acuta & 11 vnde & ipsa gannitio. ¶ Niquis sciuit centuria est, quae dicitur a Seruio Tullio rege constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, nequis ciuis suffragij iure priuaretur, nam sciscito 13 significat sententiam dicito, 14 ac suffragium ferto 15, vnde scita plebis. sed in ea centuria, neque censetur quicquam, 16 neque centurio ꝓficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo certus est eius centuriae. est autem nequis 17 sciuit, nisi quis scitit. ¶Ningulus, nullus, vt Ennius L.I I. qui ferro minitere, atque inte 18 ninculus 19 mederi queat. ¶ Niger lapis in Comitio locum funestum significat, vt ali 20, Romuli morte destinatum.

[1 *signa.* 2 *M. Acilium.* 3 *etiamque.* 4 *nictari.* 5 *Macchio Copone.* 6 *scribes.* 7 *nictabere.* 8 *pugile.* 9 *venox.* 10 *nictit.* 11. *est.* 12 *inde.* 13 *sciseo.* 14 *dico.* 15 *fero.* 16 *quisquam.* 17 *niquis.* 18 *nitte.* 19 *ningulus.* 20 *alij.*

pag.26.

Sed non vsu obu-*enit*, 21 *ibi sepeliretur: sed Faustulum nutri-cium eius ibi sepultum fuisse, & Quin*-tilium auum ti. . . *qui Romuli partes sequebantur*

cuius familia *dicta Quintilia*, *iuxta appellationem* eius. ¶ *Nanum Graeci vas aquarium dicunt* humilem 1 & *concauum*, *quod vulgo vocant sinulum* barbarum *v-de naui pumiliones appellantur.*

¶ Necem suspica *tur Verrius a Graeco duci: nam illi* necyn, mor *tuum dicunt. Inde nos dicimus neci*da. ¶ Niuem *Verrius interpretatur nouum ex* Graeco, qui id ne-*on dicunt. N . . . sig*nificat da . . . . . ¶ *Nequinates dicti sunt* Narnen sis 2 *qui e Nequino oppido eiectis colo*nis veteri-*bus ibi habitarunt. Cato in ea ad*uersus 3 x *hominib* . . . . . ¶ Negotium quod n-*on sit otiũ.* ¶ *Nauos a nauis celeri*tate, quae ue-*locissima est, dicimus.* ¶ *Numidae di*cuntur Noma-*des, qui diutius viuere dicuntur,* vnde Cato in . . . . *Numidas viuaces quod* multam viuunt *aetatem, dixit.* ¶ *Nuces mitti* Cerialib. Capito. *S-innius solitum esse dici* ait, cum vellimus 4 sig-*nificare, missilia Ceria*lib. in Circo mitti, *quod cum mitti nuces mos es*set, plane volumus *a parte totum designare* quia adeo diligantur *supra omnia alia missilia* prae flamma cum sint v-*stae, quae sparguntur nuces.* ¶ Nouendiales feriae *dicuntur institutae a Tullo* Hostillo 5 rege, ex m-*onitu procurandis prodigi*is nono die in feri-*is Latinis: siue quod in* more 6 Albano lapi-*dib. pluisset: siue quod vox esset* exaudita, vt Albani *suo ritu facerent, quae omis*serant sacra. nam ab his *illa sunt tunc renouata,* quae missa crate 7 a pœ-*ne funditus deleta*

[1. *humile.* 2 *Narnienses.* 3 *A Thermunde.* 4 *velimus.* 5 *Hostilio.* 6 *monte.* 7 *amissa ciuitate ac*]

pag. 27.

negligere temporibus sequen-tibus coepissent: *N . . dicuntur inuentae a Marcel*-lo cos. operae *quibus admotis Syracusae facilius*- expugnari possent. ¶ *Naualis porta, item naualis* regio, videtur *vtraque ab naualium vicinia, it*-a appellata *fuisse.* ¶ *Nonarum postridie, Id*-uum Kalendarum *dies alieni habentur. item no*-uae nuptae *a.d. IIII. Kalend. nonas,* Idus *diem at*-rũ inlucescere, *quoniam decreto Pontificum atri hi dies* esse iudicati *sunt,* ꝙ *quotiescunque Romani du*-ces belli gerendi *gratia hu dieb. supplicauere,* male remp. gessere.

O

¶ *SEX. POMPEI. FESTI. DE VERBOR. SIGNI. LIB. 16. INCIPIT. FELICITER*

¶ *OB PRAEPOSITIO ALIAS PONITVR pro circum, vt cum dicimus vrbem* obsideri, ob*signari, obuallari. alias ponitur* in vicem praepo*sitionis, quae est propter, vt ob merita,* ob superatos *hostes Vr*ñ *obsides, pro obsides* ꝙ *ob fide pat*-riae pstãdam *dãtur. aliàs pro ad ponit, vt Ennius.* Ob Romam noc*tu legiones ducere coepit. & alibi.* ob Troiam duxit. ¶ *Oculissimum, carissimũ. Plau oculissi*-mũ est ũ amicae: *Idem in Curculione, oculissi*-me dixit, signifi*cat. atq.* ꝙ *clare aspicit. Idem in Pseu* dolo. ¶ oculatũ 1, p p *senti posuit, cum dixit. Emito* die caeca Hercule *cliuũ, id vendito oculata die.* Idem alibi oculatum Ar*gũ dixit,* ꝙ p *totũ corpus oculos hẽt.* Idem pluris ẽ ocu-

latus testis vnus, q̃ *auriti decẽ*, id est, qui se vidisse di*cat. ductã aũt ait Verrius hinc* formam ab oculi ap*pellatione.* ¶ *Oculitus dr, vt fun*-ditus. penitus significatque *tam earum esse, quam ocu*-lum, vel instar, *oculi esse.* ¶ *Odefacit dicebant* antiqui ab odore, *pro olefacit, vetere quadam* consuetudine in*mutandi litteras, quae sunt, vt* saepe alias, tum in

[1. *osculatum, antea male.*]

pag. 28.

hoc quoque libro cõtẽtae. quae vox vt quibusdã vr, ex Graeca ὁσμὴ, tracta est. ¶ Octauiae porticus duae appellantur, quarum alteram, theatro Marcelli ꝓpiorẽ, Octauia soror Augusti fecit, alteram theatro Põp. ꝓxima CN. Octauius. CN. filius, qui fuit Aed. cur. PR. cos. decemuirum 1 sacris faciendis, triũphauitq. de rege Perse nauali triumpho: quam combustam reficiendam curauit Caesar Augustus. ¶ Ogygia moenia Accius in Diomede appellans signineat Thebas, qui eã vrbem Ogygus condidisse traditur. ¶ Occasio, opportunitas temporis casu quodã prouenientis est, Occasus, interitus vel Solis, cum decidit a superis infra terras, quo vocabulo Ennius pro occasione est vsus in lib. ij. hic occasus datus est, at Oratius inclutus saltu. item in L.V. inicit inritatus, tenet, occasus iuuat res. Item in L.VIII. aut occasus vbi, tempusue audere repressit. ¶ Occisum a necato distingui quidam, ꝙ alterum a caedendo, atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. itaque in Numae Pompilj regis legibus scriptum est, si hominem fulminibus occisit, ne supra genua tollito. Et alibi. homo si fulmine occisus est, ei iusta nulla fieri oportet. ¶ October equus appellat, in qui cãpo Martio mense Oct. immolatur quod annis 4 Marti, b garum victricum dexterior. de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauienses, vt hi in regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent, eiusdemque coda tanta celeritate perfertur in regiam, vt ex ea sanguis destillet in focum, participandae rei diuinae gratia. quem hostiae loco quidã Marti bellico deo sacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut supplicium

[1 x *vir.* 2 *Ogyges.* 3 *fulminum.* 4 *quot annis*]

pag. 29.

de eo sumatur, ꝙ Romani Ilio sunt oriũdi, & Troiani ita effigie in equi sint capti. Multis autem gentibus equũ hostiarũ numero haberi testimonio sunt Lacedaemonij qui in monte Taygeto equũ ventis immolant, ibidémque adolent vt eorum flatu cinis eius per finis quam latissime differatur. & Sallentini, apud quos Menzanae Ioui dicatus viuos 1 conicitur in ignem, & Rhodi, qui ꝙ annis, quadrigas soli consecratas in mare iaciunt, ꝙ is tali curriculo fertur circumuehi mũdum. ¶ Occidamus Plautus ponit ꝓ contra cedamus. cum plurimae aliae ꝓpositiones familiariores huic verbo sint. ¶ Occentassint antiqui dicebant, ꝙ nunc conuicium fecerint, dicimus, ꝙ id clare, & cũ quodam canore fit, vt procul exaudiri possit. ꝙ turpe habetur, quia non sine causa fieri putatur, inde cantilenam dici, quia illam

illam non cantus iucunditatem puto. ¶ Ocrem antiqui, vt Ateius Philolog[us] in libro Gloſſematorũ refert, montem confragoſum vocabant, vt apud Liuium. Sed qui ſunt hi, qui aſcendũt altũ ocrim? & celſosq. ocris, aruaq. putria, 3 & mare magnum. Namq. Tænari celſos ocris. &, haut vt quem Chiro in Pelio docuit ocri. vnde fortaſſe etiam ocriae, 4 ſint dictae inaequaliter tuberatae. ¶ Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, qđ caedat grandis globos terræ: cũ Cicero venuſtiſſime dicat ab occaecando fruges ſatas. ¶ Ocius ſcđae collationis & deinde tertiae occiſſime frequentata ſunt. Alij dictas noſtras tracta 5 ex Graeco, id eſt ὠκέως, cuius prima ſignificatio, ex qua ꝓcedere in comparationem debet, apud nos non eſt tertiæ verò cõſolationis, 6 cuius maiora exẽpla ſunt, auctor eſt Plautus in Nerualaria. occiſſimè nos li-

[1 *vius.* 2 *quotannis.* 3 *patria,* 4 *ocreae* 5 *Alij non dicta,* 5 *noſtro, ſed tracta* 6 *collationis.*

beri poſſimus fieri[1] . . . . .
quicquam occiſi . . . . Coelius hiſtoriarum *libro* . . . *conci*-tantur occiſſime . . . *Aelius* Lamia apud . . . . Lamiam oport . . . .

¶ Ocimũ, Graecum, & *a celeritate naſcendi eſt dictum* ¶ Occupaticius *ager dicebatur ab antiquis, qui deſitus* à cultorib. fre-*quentari proprijs ab alijs eſt occupari* cœptus. quod in *agro Campano factum eſt.* Nam cum Hanni-*bal, Capuanos, qui de Punica rep.* bene meri-*ti fuerant, remunerare vellet,* atq. eorum agr-*os, qui eſſent occupati, danaſtatique* tanquam ex ho-*ſte receptos, reſtituere: nomi*-nandos pub-*lice edixit. ſed cum querelam au*diret commu-*nem eorum, quorum ager occupatus* eſt a priuatis, *iuſſit dare agros, non quos illi* accepiſſent, *ſed occupaticios.* ¶ *Orchitin Accius*[1] Philologus in *collectaneis ait eſſe genus oleæ* ductum ex Græco ὄρχις, *quod teſticulorum ſit magni*tudinis, itaq. v-*ocari ex eo orchitin.* . . . . to grandiore: ¶ *Orcheſtra, locus in ſcaena, quo* antea, qui nunc pla-*nipedes appellantur,* non admittebantur *hiſtriones. niſi tantum interim* dum fabulae ex-*plicarentur, quae ſine ipſis* explicari non potera-*nt. Ricinia autem portabant,* quo aequiore *habitu prodirent, atque vt inde* nomen ducerent. ¶ *Orca genus marinae beluae* maximum dicitur, a-*d cuius ſimilitudinem* vaſa quoque ficar-*ia, orcae dicuntur. ſunt enim te*retia, atq. infor-*mi ſpecie* . . . malae & ante . . . quantae ne . . .

[*Ateius*]

¶ *Oriri, naſci, vel ſurgere.* ¶ *O*-rba apud poetas *ſignificat priuatam, aliqua* perſona cara. apud *oratores. quae patrem amiſit, aut* matr.[1] vt Ser. *Sulpitius ait, quae liberos quaſi oc*-ulos. orba eſt . . . . tris eſt ante

. . . . *Gal*-lus Ælius
. . . . O-
. . . . ſtantior
. . . . in eo libro
. . . . pontificatu
. . . . *pu*-ella ſine
. . . . ſacrae
. . . . nupa
. . . . *ali*-cui fuiſſet
. . . . Cornificius in
. . . . on Vginus
. . . . interſerunt
. . . . nactos
. . . . ſſe. ¶ Orty-*gia dicta eſt inſula, quae voci*-tatur nunc Delos. ¶ *Orbius clinus videtur appella*-tus eſſe ab orbib. *per cuius flexuoſos orbes Tullia* filia Ser. *Tullÿ regis, & L. Tarquĩ*-nnius Superbus ge-*ner, interfecto rege propera*-uerat[2] tende-*ntes vna in regiæ domus po*-ſſeſſionem. coe-*ptus eſt autem is clinus appellari Orbiu*-s. quod pro *nus cũ eſſet* p *orbes in exquiliarũ colle*-m ducere.; vnde *Orbius ab ipſis orbib. ſic* appellatus eſt. ¶ *Oratores ex Graeco ἀρητῆρ*-*ες* dictos exi-*ſtimant, quod ad reges &* gentes, qui miſſi *erant pro republica no*-ſtra a populo R. *ÿ conceptis verbis ſolerent deos ἀρᾶσθαι id eſt teſtari* . . . qui . . cit

[1 *mauem.* 2 *properauerant* 3 *duceret*]

eos noſtri alij[1] pro legatis appellant, vt Cato in ea quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum. M. Fuluio conſuli legatus ſum in Ætoliam, ꝓpterea qđ ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos. & in originum L. I. prepter 2 id bellum cœpit Coelius P R. Albanus. oratores miſit Romam cum . . . alias pro decretoribus, 3 vt Terentius. orator venio, facite exorator ſim. Item & Afranius in Emancipato ſi . . . tum ſi ꝙ oritur. . . . alias ꝓ diſertis & eloquentibus ab eo ꝙ antiqui orare, dicebant ꝓ agere. ob quam cauſam, orationes quoque eorum vocãtur. ¶ Orata genus piſcis appellatur à colore auri, quod ruſtici orum dicebant, vt auriculas, oriculas. itaq. Sergium quoq. quendam prædiuitem, ꝙ & duob. anulis aureis, & grandib. vteretur, Oratam dicunt eſſe appellatum. ¶ Orae extremae partes terrarum, id eſt, maritimae dicuntur, vnde & veſtimentorum extremae partes, quae quidẽ & primae dici poſſunt. Cæcilius in Aethrione vſus eſt pro initio rei, cum ait: oram reperire nullam quam[4] expediam, queo. ¶ Oreae, freni ꝙ ori inferuntur. Titinius in Setina. & ſi tacebit, tamen gaudebit ſibi promitti oreae[5] & Næuius in Hariolo. Deprandi aũt Leonis 6 obdas oreas. Cato originum L. III. equos reſpondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Coelius pro ſe apud populum, equuſq. 7 mihi ſub feminibus occiſus erat, oreas detraho inſpectante Lucio Stertinio. ¶ Oreos

Liber pater, & Oreades Nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent. ¶ Ordinarium hominem Oppius ait dici solitum scurram*

[1 al. ai 2 propterea 3 deprecatoribus, 4 qua me 5 permitti oreas 6 Leonisi 7 equo qui * Quod hic desideratur habes in Schedis pag 172.v.23.vsque ad pag. 187.v.19.]

Pag. 33.

est, cum ait, cum magistratus nihil audent imperare, ne quid consul auspici peremat.

P

¶ Perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quaedam, & in soluta oratione verbis circumscripta sententia, & in gymnicis certaminibus perihodon vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit a circumitu eorum spectaculorum. Perempta & interempta pro imperfectis[1] poni solet a poetis. Lucretius. cum corpus simul, atque animi natura perempta. ¶ Perpetē, pro perpetuo dixerunt poetae. ¶ Pacuuius Iliona. fac, vt coepisti, hanc operam mihi des perpetem. oculis traxerim. ¶ Persillum vocant sacerdotes ridiculum picatum, quo vnguine Flamen Portunalis[2] arma Quirini vnguet. ¶ Persicum portum, Plautus cum ait, mare Euboicum videtur significare, & in eo classis Persarum dicitur stetisse, non procul. a Thebis. ¶ Personata fibula quaedam Nœuij inscribitur, quam putant quidam primum; a personatis histrionibus. sed cum post multos annos comoedi, & tragoedi personis vti coeperunt, verisimilius est eam fabulam propter inopiam comoedorum actam nouam per Atellanos, qui proprie vocantur personati, quia ius est is4 non cogi in scaena ponere personam, quod ceteris histrionibus pati necesse est. ¶ Persicus peracutum significare videtur, vt Plautus. nihil de conciliare sibus,[5] nisi qui persib.[6] sapis. Nœuius. & qui fuerit persicus carpēti ad stratio.[7] ¶ Perpetrat peragit, perficit. Pacuuius in Teucro. neque perpetrare precibus, imperia qui detinui patris 8 Spartam reponare 9 instat, id si perpetrat. quo etiam sine praepositione vsi sunt, quòd conuer.

[1 interfectu 2 Quirinalis 3 actam 4 ijs 5 sibi 6 persicu 7 adest ratio 8 nec pretio quit. & in Nipris 9 repedare]

pag. 34.

sum iam *in consuetudinem est.* perpulit, persuasit, impulit . . . dicendo me per-*pulit* . . . scilicet e-*ompulit* . . ¶ *Pertisum, pro, pertesum* di-*xerunt antiqui* . . . qui paul. . . . *Persuasit, impulit.* ¶ Puteum *antiqui dixerunt vnde sumi potest* inde ¶ *Puticulos, antiquissimum genus sepulturae appellatos, quod ibi in puteu sepelirentur homines: qualis fuerit locus, quo nunc cadauera proïci solent extra* p-*ortam Exquilinam: quae ibi putescerent* inde p-*otius appellatos existimat puticulos* Aeli-*us Gallus: qui ait antiq. moris fuisse, vt patres familias in locum publicum extra opidum mancipia vilia proicer-ent, atque ita proiecta, quod ibi ea putesce-rent, nomen esse factum Puticulis.* ¶ *Putum antiquos pro puro dixisse ait. inde putatas vites, quib.* decisum[1] est id, *quod impedimento erat, dici* ¶ *Cornificii*[2] ait neq. *aliter accepit Ennius, cum dixit* in Alexandro . . . . amidio-[3] purus put-*us. & Plautus. purus putus hic* sycophanta est . . . . quo certior se . . . *aurum quoq.* putatū dici so-*let, quod est expurgatum, & ratio putata* id est pura facta, *vt* . . . . *here* dib. retulit. ¶ *Putitium Plautus dixit stultiū Putitio stultior* est barbaro. *Id autem ex hac causa.* ¶ *Potitius cum* ad 4 Hercule rit- *um sacrificandi accepisset, eum* milib. aeris gra-*uis quinquaginta edocuisse dicitur* seruos publicus 5 P. R. *quo facto Potitij intra diem* xxx. cum eius fami-*liae xij. fuissent, omnes interierunt.* ¶ Pubes adulescens, *qui iam generare potest, vocatur*, cui contrarium *est impubes.* ¶ *Pubes etiam &*

[1 decisum 2 Cornificius 3 dimidio 4 ab 5 publicos.]

pag. 35

plurium numerus eiusdem aetatis dici solet. ¶ *Puteolos quidem dictos aiunt ab aquae ca-*ldae pu-*tore. quidam a multitudine puteorum ear-*undem *aquarum gratia, factorum* . . . . ver- . . . . . cū autē . . . . . is vio- . . . . . illius *tra* . . . ¶ *Pugnus a punc-*tione *id est percussione dictus.* ¶ *Pegasum equum* alatum *fuisse tradunt poetae: cuius quidem vngu-*lam *suscitasse fontem, qui Hippocrene dictus est.* traditur. sed . . . . . ersus alia . . . . . Lucina Iuno *sa* . . . . . formon- . . . . . ¶ Prospera *quaedam nomina vsurpabant antiqui in*, e, declinata *vt praefiscine, extrema produ-* cta syllaba, *videlicet vt occurrerent fascino, vt* ait L. Cincius: *quod etiam fieri consueuit in fa-*miliae pur-*gandae sacro.* ¶ *Porca prae-* cidanea dicitur, *quae ante immolari solet.* & genus hostiae & *ante nouā frugē praecideretur, pre-*cidariū appellabant. ¶ *Placenta libi quoddam genus vo-*catur ex trib. *pultibus factum: alij dicunt genus pult-*is, cum trib. libamentis. ¶ *Porriciam, pro porro ia-* ciam, maximè *de extis dicebant antiqui. Plaut. in P-*seudolo. atq. in-*manib. exta teneam, vt porriciam intebea*[1] loci *porricitur autem foculo ar-* isq. quod consecrandum *est deo, dicendumque* contra it[2] consumitur *in sacro, quod est profanatum* vt Verrius eodem *libro de significatione verbo-*rum. sint dicta libere, *si qua contra dixero: iam* arbitratur ob eam causam *porriei exta aris & fo-* culo, quia profana[3] ea

[1 interea 3 id 3 profanata.]

pag. 36.

quoq. id est deo dicta consume[1] est necesse, cuius opinionem, neq. in hoc, neque in aliis complurib. refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atq. ipso sæpe confitente nullius vsus, aut auctoritatis præterire, & reliqua quam breuissime redigere in libros admo-

admodum paucos. ea autem, de quibus dissentio, & aperte & breuiter, vt sciero, scribta in his libris meis inuenientur. inscribuntur priscorum verborum cum exemplis. ¶Porigam dixisse antiqui videntur, pro porrigam, propter more nō ingeminādarum litterarum. ducto verbo a porro regam. aut si id triuolum videtur, cum aperte e ciuo regit[2]. tractum sit. sed antiqui etiam porgam dixerunt, p porrigam. ¶Porcae appellantur rari sulci, qui dicūtur[3], aquae deriuandae gratia Dicti q porcāt[4], id est p-hibent aquam frumentis nocere: nam crebriores sulci, limi[6] vocantur. ¶Postliminium[7] receptum, Gallus Aelius in libro primo significationum, quae ad ius pertinent, ait esse eum, qui liber ex qua ciuitate in aliam ciuitatem abierat, in eandem ciuitatem redit eo iure, quod constitutum est de postliminis, itemque seruos[8] a nobis in hostium potestatem peruenit postea ad nos, redit in eius potestatem, cuius antea fuit iure post limini. equi, & muli & nauis eadem ratio est post liminium receptum is[9] quae serui. quae genera rerum ab hostibus ad nos postliminium[10] redeunt, eadem genera rerum a nobis ad hostis redire possunt. cum populis liberis, & confœderatis, & cum regibus postliminium nobis est ita, vti cum hostib. quae nationes in opinione[11] nostra sunt, cum his

[1 *consumere.* 2 *riuo regam.* 3 *dicuntur.* 4 *porcent.* 5 *prohibeāt.* 6 *lire,* 7 *postliminio,* 8 *qui seruus* 9 *iis.* 10 *postliminio* 11 *dicione,*]

pag. 37.

procul sint. ¶ Prouorsum fulgur appellatur, q igno ratur noctu, an interdiu sit factum. itaque Ioui fulguri[1] & Summano fit, q diurna, Iouis, nocturna Summani fulgura habentur. ¶ Propatulum latè patens, atq apertū, & patuli boues, quorum cornua in diuersum super modū patent. ¶ Propriassit, proprium fecerit. ¶Properus antiquos dixisse, pro celer, testimonio est qualitatis aduerbium, quod est propere. ¶Prophetas in Adiasto Iulius nominat antistites fanorum, oraculorumq. interpretes. cū capita viridi lauro velare imperant prophetae, sancta ita caste qui purant; sacra. ¶Propter viam fit sacrificiū q est proficiscendi gr'a Herculi, aut Sāco, qui scilicet idem est deus. ¶Prodigia quod praedicūt futura, permutatione g. litterae: nam quae nunc c, appellatur, ab antiquis g. vocabatur. ¶Produit, porro dederit, vt est in lege Censoria. porticum sartam, tectāmque habeto, prodito. alias p diderit. ¶Prodegeris, consumpseris, prodideris, vt Caecilius in hymnis prodigere est, cum nihil habeas, te inridier. & Plautus in Neruolaria: productae prodigium[6] esse in[7] amatorem addecet. ¶Prodinunt, prodeunt, vt Ennius Annali. L. III. prodinunt famuli tum candida lumina lucent. ¶Probrum, stuprum, flagitium, vt Accius in Hellenib. qui nisi probrum, omnia alia indelicta æstimant. Caecilius in Dauo. ea tum compressa parit huic puerum, sibi probr. ¶Probriū[8] velut, phibi, qui se[9] delinquendo prohibēt. ¶Prodigiatores haruspices, prodigiorum interpretes. ¶Prodita,[10] memoriae porro dat, & fallit. item: ex interiore loco procedit. item

perdit, vt Ennius L. XVI. non in sperando cupide[11] rē prodere summā. ¶Punicum q appellatur.

[1 *Fulgura tori.* 2 *supra.* 3 *parant.* 4 *Sango.* 5 *Hymnide.* 6 *productae prodigium.* 7 *me.* 8 *Probi.* 9 *a.* 10 *prodit.* 11 *cupidi*].

pag. 38.

genus *libi translatum a Poenis. idem* appellatum *fuit probum, ceteris libis suauissimum* quia *videtur . . Punicum dicitur etiam* vestis no-*men . . . . ¶Pro, significat, in,* vt pro rosto-*is*, [1] *pro aede, pro tribunali. ¶ Progenerum* app-*ellat au*[2] *neptis suae virū. ¶Profanū q non e fanum* app-*ellat Plautus, sacrum, an profanū habeas parui pēdit. Liu-ius in . . . . . publici . . . . Pacuuius in Periboea . . . . . inde profanationem dici ait Verrius. ¶ Pro, ponitur pro amplifi-cando, ac palam faciendo: vt prodi, pronoca, prop-elle . ponitur alias pro priuandi facultate, vt in propudio, prohibendo, quia vtrunq. abnuit in his esse pudorem, potestatemq. alias aliud alio[3], vt pro pecunia, pro praedio[3], pro consule,[4]. alias pro a-dmiratione, vt pro Iuppiter, Accius* in Melani-*ppo*[5] *pro Iuppiter . . . .* manu omium[5] *. . . .* Plautus in Condalio . . *alias pro ante, vt* pro hostio. alias pro *in, vt dicimus promittere barbam*, & capillum. ¶*Profundum dicitur id quod est* altum ac fundum *longe habet . Pacuuius* in Medo, neq. *profundum . . . .* ¶Profesti dies di-*cti, quod sint procul a religione noīs* diuini. Caecilius in . *quod facinus profesto, fecisti tantundem. festiuo die . item Afranius* in Priuigno. ae-*que profesto, contra cum celebras.* ¶Profusus super mo-*dum sumptuosus dicebatur.* Terentius in Ade-*lphis, profundat, perdat, pereat*, nihil ad me . *alias obiectus, iacens . .* & Pacuuius in Teuc-*cro. profusus gemitu murmuro*, occi-*stians* [7] ru-*it . . . .*

[1 *rostru.* 2 *apud ob ab.* 3 *praede.* 4 *consilio.* 5 *Menalippo.* 6 *omnium* 7 *oscitans.*]

pag. 39.

. . . . . cant
. . . . . rta
¶ *Plauti appellantur canes, quorum aures lang-*ui*dae sunt, ac flaccidae, vt latius videa-*ntur *patere . . . .* quae
. . . . . e
. . . . . vni-
. . . . . vi-
. . . . . cis
¶ *Plantae appellantur semina olerum, quod planae sunt, vt appellantur plantae nostrorum pedum ex* causa *simili.* ¶ *Plancae dicebantur tabulae planae, ob* quam *causam &* ¶ *Planci appellantur, qui supra modū pe-*dib. *planis sunt.* ¶ *Plaustrum perculi antiqui di-*cebant *ab eo, qui pede onusta plaustra perculit, id est* euertit: *quod postea abijt in prouerbium* id; quod *a Plauto in Epidico Comoedia relatum est. E-*pidicus *mihi magister fuit, perij: pene plaustr-*um perculi. ¶ *Plebeium magistratum nemi-*nem licet ca-

pere, *nisi qui ex plebe est*: *cuius ge*-neris est *omnis magistratus*, *qui appellaturi i*-lle nomine. ¶ *Plutei dicuntur crates corio cru*-do intentae 1. *quae solebant opponi militibus* opus facientib- *& appellabantur militares.* nunc etiam tabu- *lae*, *quib. quid praefepitur*, *eodem* nomine dicun- tur. *Plebei Aediles non minus populi* q; plebeiscito, *quae de eo magistratu creando* suffragium tu- *lit*, *vt si eius aedibus praeessent*, sunt constitu- *ti*: *quos Tribu. pl. ministros fuisse dic*-unt: qui vna cum *Plebeis Aedilib. sunt creati*, *dissid*-ente plebe, a *Patrib. ij tabernas fecerunt*, *q*-uas nouas vocant. nos *autem quinque dicimus e*-as esse & septem ferun- tur, *& plebeios quidem appella*-mus à genere ma-

[1. *Intectae.*]

pag. 40

gistratus. eas enim faciendas curauerunt M. Iuni- us Brutus. Q. Oppius Aediles pl. Plexa colliga- ta significat ex Græco, cui eos etiam praepositio- nem adicimus, cum dicimus perplexa. Plentur antiqui etiam sine praepositionibus dicebant. ¶ Plera dixisse antiquos testis est Pacuuius, cum ait. plera pars pessumdatur. ¶ Ploximum ap- pellari ait Catullus, capsam in cisio, capsaue1. cum dixit, gingiuas verò ploximi habet ve- teris. ¶ Plorare, flere, inclamare nunc signi- ficat, & cum praepositione implorare, id est inuocare: & apud antiquos plane incla- mare. in regis Romuli, & Tatij legibus. si nu- rus sacra diuis parentum estod. in Ser. Tul- li, haec est. si parentum puer verberit, astol- le plorassit, (pareri) puer diuis parentum sacer esto 2. id est, clamarit, dix . . . ¶ Pedulla quae dicimus nea 3. . . Graecos appellare ma- nifestum est. ¶ Pacem a pactione condicio- num putat dictam Sinnius Capito, quae vtriq. inter se populo sit obseruanda. ¶ Penem, antiqui eodam vocabant. a qua antiquitate etiam nunc offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur. & peniculi, quis calcia- menta terguntur, quod e codis extremis facie- bant antiqui, qui, tergent 4 ea. dictum est forsitan a pendendo. Naeuius in Tunicularia, 5 Theodo- tum compellas, qui aras compitalibus sedens in cella circumtectuas tegetibus Lares lu- dentis peni pinxit bubulo. significat peni- culo grandi, id est coda. ¶ Proprius sobrino mi- hi est consobrini mei filius, & consobrinae meae filia 6 & patris mei consobrinus, & matris

[1. *capsamue* 2. *istod.* 3. *nos, ea πάσχειν.* 4 *tergerent.* 5 *Cunicu- laria.* 6 *filius.*]

pag. 41

meae cōsobrinus. ¶ Possessio est, vt definit Gallus Æ- lius, vsus quidam agri, aut aedifici, non ipse fundus, aut ager. non enim possessio est a reb, quæ tangi possunt. . qui dicit, se possidere, his2 vere potest dicere. itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit, vt Praetor his verbis vtatur. Vti nūc possidetis, eum fundum Q D. A. qd nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possidetis

ita possideatis, aduersus ea vim fieri, veto ¶ Praefecturae eae appellabātur in Italia, in quib. & ius dicebatur, & nundinae agebantur, & erat quaedam earum R. P. neque tamē magistratus suos habebant. in qua 3 his legibus praefecti mittebātur quot annis qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire praefecti quat. tuor viginti sex virum 4. pro populi suffragio creati erant, in haec oppida: Capuam, Cumas, Casilinum, Volturnum, Liternum, Puteolos, Acer- ras, Suessulam, Atellam, Calatium: alterum, in quas ibant, quos Praetor vrbanus q; annis 6 in quaeq. lo- ca miserat legibus, vt Fundos, Formias, Caere, Venareum, 7 Allieas 8 Priuernum, Anagniam, Frusi nonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura. ¶ Parret, quod est in formulis, debuit & producta prior e syllaba pronuntiari, & nō gemino r. scribi, vt fieret paret, quod est inue- niatur, vt comparet, apparet. ¶ Portum in xij. pro domo positum omnes fere consentiunt. cui te- stimonium defuerit, his 9 tertiis diebus ob por- tum obuagulatum ito. ¶ Patrocinia appellari coepta sunt, cum plebs distributa est inter patres, vt eorum opib. tuta esset. ¶ Posticam lineam in a- gris diuidendis Ser. Sulpicius appellauit ab

[1. *de 2. ii. 3. quas 4. numero qui. 5. Calatiam. 6. quotannis. 7 Venafrum. 8. Allifas 9. is.*]

42

exori- *ente sole ad occidentem*, *quae spectabat*
qua . . . . . .
tur . . . . . .
riq. . . . . .
abd . . . . . .
tab . . . . . .
frum . . . . . .
danto . . . . . ¶ *Pontina tribus a Pon- tia vr-be dicta*, *a qua & palus quoque Pon- tina appellata est iuxta Terracenam.* ¶ *Pa- piria tribus a Papirio appellata est*, *vel a nomi nag-ri*, *qui circa Tusculum est Huic Pupinia trib. ita* coniu *ncta fuit*, *vt de finib. aliquando susceperit bellum*, *q; in d-ictum per fetiales cum esset*, *duce.* . . *infer- tur: bellum itaque inituraе*, *cum vtraque tribus instruc- tos exerc-itus haberent ad dimicādum*, *quia alterius dux discesserat iam ab armis*, *raduceatoribus ante quam signum conf-errent*; *vtrinque ad exercitus missus*, *rem in ipsorum ar-bitrio futuram denuntiarunt*, *ac po- testate*, (*ac pote-state*) *ita sine vlla dimicatione vtriusq. exercitus suffrag-io pax facta.* ¶ *Pupinia Tribus* ab agri nomine *dicta*, *qui Pupinus appellatur circa* Tusculum vrbem. . . . . *me-* minit inuictum . . . . . *ē.* ¶ Popillia tri- *bus vna quinque & triginta tri-* buum, tot enim fue-*runt*: *a Popilliae feminae fe-* lici nomine ap-*pellata*, *quomodo tribus quoque* ¶ Pinaria a fororis *Pinariy dicta*, *sive ab eius no-* mine. Populi com-*mune est in legibus ferendis* cum plebe suffragium. *nam* ¶ *Comitia centuriata* ex patribus, & plebe *constant in centurias diuisis. at* cum plebes sine patr-*ib. tributis comitiis conuenit*, quod plebes sciuit, plebi-*scitum id ea de causa*

appellatur. Patrum com-*mune cum popu'o fuffra-*
(1.ne.)

pag.43.

gium : quibus fuffragantibus fit populi fcitum. ¶ *Pror-*ſi *limites appellantur in agrorum menſuris, qui di-*recti *ſunt ad orientem.* ¶ *Pugio dictus vi-*detur *eo quod punctim pugnat.*[1] ¶ *Propilia*[2] *tribus a* nomine *progenetricis traxit vocabulum. nam con-* ſueuerunt *nam ſolum a viris, ſed a feminis q-*uoq. *tribus nominare.* ¶ *Praebia dicuntur curan-*di ma-*li remedia, videlicet, quae curationi-s* cauſa *praebeantur.* ¶ *Parare inter ſe m-*unus *dicebatur, cum ſortitio fiebat a magiſtrati-*b.P.R. *vter magiſtratus, veram rem* -- acere[3] *deberet : aut inter ſe comparabant de r-*eb. le-*ge mandatis. Itaque in ſenatu, & in comiti-*o quoque *ſortiri, aut inter ſe parare ſolebant, vt-*rum ex-*ire, vtrum domi manere oporteret. nam Con-*ſulib.ae-*que ac Praetoribus nouis in prouinciam ire,* atq.ex ea *rem gerere : contra abire, anni prioris* magiſtra-*tib.opus erat.lege etiam cauebatur, vt certos-*intra dies *deſignati magiſtratus prouinc-*ias inter ſe pa-*rarẽt.* ¶ *Peregrinos iter Pr.dr̃.q; alr̃-*Inter cius alr̃ in *t̃ peregrinos ius dicebat a Praetore: tõq.*lege primũ fuſ-[4] *cum vnus tantum fuiſſe, poſtea duo id-*circo ſunt creati *Praetores.* ¶ *Praemetiũ dicitur, quod* ante metitur, qua *ſi premeßũ, praelibationis cauſa.* ¶ *Prote-*lare dr̃ lõge *p pellere, ex Graeco videlicet, quod* ẽ The,[5] & ſigni-*ficat longe.* ¶ *Priuato ſumptu* ſe alebant mili-*tes Romani antequam ſtipendia* mererentur, quod in *conſuetudine fuit paene ad* id tempus, quod fuit pau-*lo antequam Romana ciuitas* capta eſt à Gallis, *a quo tempore ſine publico ſtipendio m-*ilites non fiebãt, ¶ *Porci effigies inter militari-*a ſigna quintum locum *obtinebat, quia confecto bel-*lo, inter quos populos *pax fiebat, ea caeſa porca foed-*ere firmari ſolet. ¶ *Polimenta, ait Verrius, antiqui* dicebant teſticulos

[1.*pungat.* 2.*Popillia.* 3.*agere.* 4.*ſcuns.* 5.τῆλε,]

pag.44.

porcorum, cum eos caſtrabant, a politione ſegetum, aut veſtimentorum, quod ſimiliter atq. illa, curẽtur. ¶ Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cũ iã ipſe pater eſſet, habebat etiam tum patrem. ¶ Portiſculus eſt, vt ſcribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat claſſi. id autem eſt malleus. cuius meminit Cato in diſſuaſione de rege Attalo, & vectigalibus Aſaie. C. Licinio Pr. remiges ſcripti ciues Romani ſub portiſculum ſub flagrum conſcribi veniere paſſim. ¶ Pro ſcapulis cum dicit Cato, ſignificat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in ciues rogatae, quibus ſanciebatur poena verberum. his ſignificabat prohib. ſei multos ſuos ciuis in ea oratione, quae eſt contra Mar. Caelium. ſi em percuſſi, ſaepe incolumis abij, ꝑterea pro rep. pro ſcapulis, atq. aerario multum R.P. profuit. ¶ Primanus Tribunus apud Catonẽ, in ea, quae eſt contra Thermum de ſuis virtutib. Aliud eſt properare, aliud feſtinare. qui vnum quodq. mature tranſigit is, properat : qui multa ſimul incipit, neque perficit, is feſtinat. ¶ Prorſus porro verſus,

niſi forte ex Graeco πρός 2 Cato de feneratione legis Iuniae. Camerni 3 ciues noſtri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatiſſimam. cum Romam veniebant, prorſus deuertebantur pro hoſpitibus ad amicos ſuos. ¶ Prohibere comitia, dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipſum comitialis appellatur. Cato in ea oratione, quam ſcripſit de ſacrilegio commiſſo. domi cum auſpiciamus, honorem meum 4 immortaliũ velim habuiſſe. ſerui, ancillae, ſi quis eorum ſub centone crepuit, quod ego non ſenſi, nullum mihi vitium facit. ſi cui ibidem ſeruo. aut ancillae

[1.*prohibniſſe* 2 πρὸς 3.*Camerini* 4.*Deum.*]

pag. 45.

dormiẽti euenit, quod comitia prohibere ſolet, ne is quidem mihi vitiũ facit. ¶ Penatores qui penus geſtant. Cato aduerſus M. Acilium quarta, poſtquam nariuitas ex nauibus eduxi, non ex militib. atq. nautis piſcatores penatores fiſci ſedarum 2 dedi. ¶ Pilares lapidis genus, cuius M. Cato originum L. v. lapis candidior quam pelaſtes. 3 ¶ Peregrina ſacra appellantur, quae aut euocatis dis in oppugnandis, vrbibus Romã ſunt conſa, 4 aut quæ ob quaſdã religiones per pacem ſunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnae : ex Graecia Cereris : Epidauro Aeſculapi : quia coluntur eorum more, à quib. ſunt acceptа. ¶ Peculatus furtum publicum dici coeptus ẽ a pecore, quia ab eo initiũ eius fraudis eſſe coepit. ſiquidem ante aes, aut argentum ſignatum ob delicta poena grauiſſima erat duarum ouium, & x x x. bouum. ea leges ſanxerunt T. Menenius Lanatus, & P. Seſtius Capitolinus cõs. quae pecudes, poſtquam aere ſignato vti coepit. P.R. Tarpeia lege cautum eſt, vt bos centuſib. ouis decuſib. aeſtimaretur. ¶ Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad aram* quae hodieque maxima appellatur, decima bouum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in Patriam profanaſſet, genus ſacrifici edocuit quae familia, & poſteri eius non defuerunt ducentibus vſq. ad Ap. Claudium cenſorem, qui quinquaginta millia aeris grauis his dedit, vt ſeruos publicos edocerent ritum ſacrificandi : quo facto Potiti, cum eſſent ex familia 6 numero duodecim, omnes interierant 7 intra diem xxx. Pinarius, quod non adfuit ſacrificio poſtea cautum eſt, ne quis Pinariorũ ex eo ſacrificio veſceretur. ¶ Plebeiae pudicitiae ſacellum in vico lõgo eſt, q. cum Verginia patrici generis foemina, conuiuio 8 facto inter patres & ple-

[1.*Nauitas* 2.*ſeci. ſed eibum* 3.*pilates* 4.*coacta* 5.*eam legem* 6.*eae familiae* 7.*interierunt* 8.*conuicio.*]

pag. 46.

bem, n-*am patricia plebeio homini L. Volumnio con-*
ſul-*i nupſerat* . . . . . .
qui . . . . . .
bit . . . . . .
ſere . . . . . .
eo iu-*re* . . . . . .

¶ Porto-*rium dictum eſt vectigal id, quod ſoluitur*
porti-*toribus, qui conduxerint,* . . . dimi-

diato . . . . . .
in ve-*ſtigalibus autem portoria fruenda locan-*
tur dua *bus* . . . . . .
liusq. . . . . & *Ti.*
Corun-*canius Ti. F. cenſores* . . .
intra *temporis ſpatium certum* . . . .
quid ae . . . . *cenſoria ma-*
ieſtate ſp-*reta* . . . . .
dã probi 1 & . . . . .
ſint. ¶ Primi-*genius ſulcus dicitur, qui in noua vrbe*
condenda ta-*uro &* | *vacca imprimitur, quod genus*
iumenti velut ex-*ercitum adhibebatur.* . .
vtrinq. media p . . . . .
lari iudicio qui & i-*pſe* . . . ¶ *Parilib. vr-*
bem condidit Rom *ulus, quem diem feſtum præcipue*
habebant iunio-*res.* ¶ *Prætexta pulla nulli*
alij licebat vti, q-*uam ei qui funus faciebat. Idem*
ius magiſtratus h-*abebat, qui in aliquo*
loco publicos lud *os faciebat. nam is prætexta*
vtitur, & ſcribam ha-*bere ſolet propter eos,*
quos facit, ludos. *prætextae ius datum eſt item Conſu-*
lib. & Prætorib. vota *nuncupantibus ob igno-*
rantiam ſacra nouorum [2] *aſcitorum. Iſdem da-*
tum eſt vti emit 3 votum *aliquod ſoluentibus*
quod item Valerius vica-*nus cum vteretur pu-*
ra ex ſenatu, improbar-*i coeptus eſt.* ¶ *Pilae*
[1. *praedib.* 2. *ſacrorum nouorum-* 3. *item.*]

pag. 47.

& viriles & muliebres effigies in compitis
ſuſpendebantur Compitalibus ex lana, quod eſſe deorum
inferorum hunc diem feſtum, quos vocant La-
res, putarent, quib. eo die tot pilae, quot
capita ſeruorum: tot effigies, quot eſſe- nt li-
beri, ponebantur: vt viuis, ſic enim inu- ocantur
*parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulachris con-*tenti.
¶ *Punicae fortunae aedē vouiſſe dicitur Corn. lius Sc-*ipio
cum Carthaginem obſideret: ne aduerſa ea Fortu-
na vteretur. Idem quoq. vouit aedem Ven- eris,
quae [1] *cognomentum habuiſſe dicitur. G-* enit-
ricis quam dedicauit, vbi primum aemu-
lam Romanae ciuitatis Carthaginienſem vrbem
expugnauit: quamuis alij dicant, aliquot poſt annis
dedicauiſſe . . . . *eos.* quum Pu-
*nicae Fortunae aedem, quam ex vo-*to debebat
primam dedicare, locandam non curaſſet. ¶ Pueri, in-
puberes dicuntur, in quo ſignificatu vtitur Attа-
ius . . . . *plurib.* verſib docet.
. . . *Pueri inpuberis aeneum* ſignum ad ſalinas
olim a . . . *poſitum fuit, quod* ſignum allatum
. . . . . *fuiſſe ferunt,* quod ſunt cona-
*ti quidam auferre, ſed auelle-*re nemo vnquam
potuit. Alij dicunt auulſam baſim praeter ipſum ſignū
a quibuſdam fuiſſe, quiq. abſtulerint, ſub ſigno abierūt.
baſi ſola potiti. Alij tamen trad- unt ſimul, vt
*ſignū ipſū abſtulerint, in agro Tibur-*ti erexere ad qui-
ntum ab vrbe milliarium. ¶ Plena ſue Tellu-
ri Matri ſacrificabatur, q. *pecudis* id gen. cū feretur
ſatis inimicum, quia noſtro ſem en ſodiendo corrum-
peret. ¶ *Ploti appellati ſunt* Vmbri, pedib. planis
q. *eſſent. vñ ſoleas dimidiatas qui* b. vtūtur in venado

*quo planius pedem ponerent, vo-*cant ſemiplotia, &
*ab eadem cauſa M. Acci-*us poeta, quia Vmber
[1. *ſine* 2. *cenſeretur.*]

pag. 48.

Sarfinas erat, a pedum planicie initio Plo-
tus, poſtea Plautus coeptus eſt dici. ¶ Poſtumus co-
gnominatur poſt patris mortem natus. Pla-
utus in Aulularia Poſt mediam aetatem qui med.
ducit vxorē domum ſi eam ſenex anū praegnātem
fortuito fecerit; quid dubitas, quin ſit paratum
his nomen pueris Poſtumi? ¶ Porcas, quae inter
duci [1] ſulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant
frumentum. ¶ Parmulis pugnare milites
ſoliti ſunt. quarum vſum ſuſtulit C. Mari-
us datis in vicem earum Bruttianis. ¶ Porcam
auream & argenteam dici ait Capito Ateius,
quae & ſi numero hoſtiarum non ſint, nomen
tamen earum habere, alteram ex auro, alteram
ex argento factam adhiberi ſacrificio Ceri-
ali. ¶ Pulcher bos appellatur ad eximiam pin-
guitudinem perductus. ¶ Propudi ait [2] porcus dic-
tus eſt, vt ait Capito Ateius, qui in ſacrificio gentis
Claudiae velut piamentum, & exſolutio omnis
contractae religionis eſt. ¶ Parum cauiſſe;
videri pronuntiat magiſtratus, cum de conſi-
lij ſententia, capitis quem condemnaturus
eſt. ¶ Piſcatorij ludi vocantur qui q. annis [3] menſe
Iunio trans Tiberim fieri ſolent a PR.
Vrbano pro piſcatorib. Tiberinis, quorum quaeſtus
non in Macellum peruenit. ſed fere in aream Vol-
cani, quod id genus piſciculorū viuorū datur ei Deo
pro animis humanis. ¶ Publicius cluius appel-
latur quem duo fratres L. M. Publici Malteoli [5] Ae-
diles. Cur. pecuariis condemnatis ex pecu-
nia, quam coeperant, [6] munierūt, vt in Quentinum
vehiculi, [7] Vel [8] venire poſſit [9]. ¶ Praedia [10] rurſus
Verrius vocari ait ea remedia, quae data
Caecilia vxor Tarquini Priſci inueniſſet ex
[1. *duos.* 2. *Propudianus.* 3. *Patrauiſſe.* 4. *quotannis.* 5. *Ma-*
leoli. 6. *ceperant.* 7. *vehiculis.* 8 *Velia* 9. *poſſint.* 10. *Praedia*
vel proebia. 11 *Caia.*]

pag. 49.

iſtimatur, & immiſcuiſſe on, ſuae, qua ſcincta ſta-
tua ei [1] eſt in aede sāct [2] qui de [3], di [4] fidi [5] vocatur. ex
qua zona periclitantes ramenta ſumunt. ea vocari
ait praedia, [6] quodmala prohibeant. ¶ Priſcae latinae
coloniae appellatae ſunt, vt diſtinguerent a nouis
quae poſtea a populo dabantur. ¶ Praetor ad por-
tā nūc ſalutatur his, [4] qui in puincia Pro ptore, aut
Pro conſule exit: cuius rei more ait fuiſſe Cincius in
libro de Cōſulum poteſtate talem. Albanus [5] rerum
potitos vſque ad Tullum regem. Alba deinde diruta
vſque at poectum [6] Murem eos populos latinos ad
capud oetentinae, [7] quod eſt ſub monte Albano cō-
ſulere ſolitos, & imperium communi conſilio ad-
miniſtrare. itaque quo anno Romanos impr s
ad exercitum mittere oporteret iuſſu nomi-
nis Latini, cōplures noſtros in Capitolio a ſole ori-
ente auſpicijs operam dare ſolitos. vbi aues ad-
dixiſſent, militem illū qui a cōmuni Latio [8] miſſus
eſſet (illum quem aues addixerunt) Praetorē ſalutā

reſo-

re solitũ, qui eam prouinciã optineret Praetoris nomine. ¶ Patricios, Cincius ait in libro de comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocẽtur. ¶ Possessiones appellantur agri late patentes, publici priuatique, quia non mancipatione, sed vsu tenebantur, & vt quisquam occupauerat, collidebat.[9] ¶ Potestur, Scipio Africanus in ea, quæ est de imperio D. Bruti. & ¶ poteratur, C. Gracchus in ea qua vocis[10] est cum circum conciliabula iret. ¶ Probrum virginis Vestalis, vt capite puniretur: vir qui eam incestauisset, verberibus necaretur; lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est, vt ait M. Cato in ea oratione, quae de Auguribus inscribitur. adicit quoque virgines Vestales sacerdotio exaugu-

[1 quas. 2 Sancti 3 praebia. vel proebia. 4 ii. 5 Albanos. 6 ad P. Decium. 7 caput Ferentinae. 8 Latij. 9 colebat. 10 vsus.]

pag. 50.

rat-*as quae incesti damnatae, viuae, defossae sũt, quod sacra Vestae matris polluissent, nec tamen, licet nocentes ex-tra vrbem obruebantur, sed in campo proximè porta-m Collinam, qui Sceleratus appellatur.* ¶ *Priuilegium sunt qui dicat esse priuatam legem. Cicero in orõe quam scri-psit pro domo sua ad Pontifices.* . . . .
viri . . . . . .
cons. . . . . .
in eo . . . . . .
licto-*res* . . . . *ex-*
istim-*ate* . . . . .
cons. . . . . *u*
os aut *em* . . . . . .
nemo . . . . *iu-*
dicant Senatores, Equites, Trib. Aerarij, condemnant trib. xxx-*v. quo iur, quo more, quo exẽplo noxatim legem* de capite ci-*uis indemnati tulisti? vetant leges sacratae,* vetãt XII. *tabularũ leges priuatis hominib. irrogari Ve-*neficos quinq. *& triginta trib. omnino non condemnãt, quia ipsi in dicta causa occiduntur.* ¶ *Punici dicuntur* non Poeni, quãuis, *vt ait Verrius, a Phoenicib. ori-*antur: & Punicũ bel-*lũ, nõ Poenicũ quãq; Poeni appel-*lãtur, nam quae sole-*bant antiqui efferre per Pu syllabã*
lõgã[1] Ennius in P-*oe, extulit, Pœnos dicẽs. sed est culpa li-*brariorũ, q; ea q; fe-*minino gñre dicũtur, scribũt masculino.* ẽt ipsi Gra-*eci ita loquũntur, qui solent philolo-*gos, philargyros, *feminas dicẽ.* ¶ *Poenos, putãs viros librarius* appellari, mut-*auit* q; *per adiectionẽ ab Ennio ea* vox explanata non *fuerit, cum tamen eiusmodi fere* nomina etiã in vi-*rili, nõ tãtũ in femineo sexu proferãt.* dicimus, tã hic lapis[2] q-*uã haec lup*[9]*, quin ẽt ea q; parti*cipia appellantur, quae *vt plurimum aliquem or-*dinẽ rerum significant, e-*t quae casus, numeros, species,* tempora, personas, recipi-*ũt, vtroq. genere enuntiãtur.*

[1 longam. 2 lupus.]

pag. 51.

. . . . . ¶ *Por-*
*tumnus qui & Palaemon alio nomine dicitur, inter de-*os, *qui praesunt mari a Romanis colebantur.* ¶ *Poe-*nas *pendere in eo proprie dicebant, qui pecuniam* ob *delictum soluit; quia penso aere olim vteba-*ntur. ¶ *Pullariam, manum dextram dixisse videtur* Pla-

utus in . . . . ¶ *Procedere interdũ succedere, interdum pone cedere,* ¶ *Pertusum dolium cum dicimus, venenũ significamus.* ¶ P-es dr̃
. . . . . *pe-* de ruit
. . . . *Ennius lib.* 1. *Annalium* . . . . .
. . ¶ *Polit, pro pita ludit* . . dixit
. . . . . ¶ Petre-
*ia vocabatur, quae pompam praecedens in coloni-*js, aut *municipiis, imitabatur anum ebriam,* ab agri vitio, *scilicet petreia appellata.* ¶ *Procilli si* ue ¶ praecilli C *ato dixit in* . . . . *con-* uertar ad illam
. . . . . impuentior
. . . . . ntur legationes
. . . . . test. ¶ Pelliculatio-
*nẽ, pro inductionem a pellicien-*do, q; est inducendo, *dixit Cato in ea oration-*e, quam scripsit de
. . . r, *loco-*s, Cato saepe dicit, vt *Contra, s, roboſem, & arbo-*ses, loco, r, dicebant *antiqui* . . . . proprie mari opus est. ¶ *Praemiosã pro Pecuniosã dixit Cato* in orõe, q; scribsit . . . . . impudentiam praemiosã. ¶ *Pascales oues pro pascuales, insci-*enter dixit in ea *quam scripsit* . . . . . pascalis ouis vetuit. *Idem.* ¶ *pellitam ouem Tarẽtin-*am appellat in ea oratione, *quam scripsit* . . . pretio Tarenti plus. C. *sestertiis pellitam ouem, qu-*am ignaro Tarentino q; *pasceret, Tarentinã dicũt.* Periculatus sũ, Cato ait in

[1. in agro.]

pag. 52.

ea oratione, quam scripsit ad litis[1] Censorias ¶ Parci non peperci, ait Cato in eadem orõne. Scio fortunas secundas negligentiam prendere solere: q; vti prohibitũ itẽ, q; in me esset, meo labori non parsi. ¶ Praedonulos Cato hypocoristicos dixit in epistularũ. qa saepe vtiles videtur pdonuli. ¶ Praecẽ[2] singulariter idem in ea, quae est de coniuratione. ¶ Pulchralib[9] atq. cupidus[3] idẽ in ea, quae est de fundo oleario. ¶ Punctatoriolas, leuis pugnas appellat Cato in ea q; dixit de re Historiae militari. ¶ Pro aedificatũ dr̃ q; ex priuato loco processit in publicũ solũ ¶ Percunctatũ patris familiae, nomẽ nequis seruum mitteret, lege sanctum fuisse ait in ea, qua legẽ Orchiã dissuadet. ¶ Prodidisse nõ solũ in illis dr̃, qui patriã hostib[9] prodiderũt, sed ẽt tẽp[9] longius feciſſe. vt Cato. Te C. Caecili diẽ pdisse militibus legionis III. cum pditionem nõ haberent. ¶ Pauimenta Poenica marmore Numidico constrata significat Cato, cùm ait in ea, quam habuit neque cos. bis fieret. dicere possum, quib[9] villae atque reds redificatae, atque expolitae maximo opere, citro, atque ebore, atq. pauimentis Poenicis stent. ¶ Prolato aere astitit, Ennius Achillae in Aristarchi 5 cùm ait, significat clypeo ante se protento. ¶ Poenitã 6 offam Nœuius appellat absegm̃ carnis cũ coda: antiqui aũt offam vocabant abscisum globi forma vt manu glomeratam pultem. ¶ Priuatae feriae vocãtur sacrorũ propriorũ, velut dies natales, operationes, denecales. ¶ Pronubae adhibentur nuptiis quae semel nupserunt, vt matrimonia pauperta-

rem 7 auſpicantes. ¶Pudicitiae ſignum in foro Boario eſt, vbi familiana aediſſet 8 Herculis. eam quidam Fortunae eſſe exiſtimant. Item via Latina ad miliarium illi 9 Fortunæ Muliebris, nefas

[1 natas. 2 prorem. 3 cupidu. 4 prodidiſſe 5 in Achille Ariſtarchi. 6 penitam. 7 matrimonij perpetuitatem. 8 aedis eſt. 9 1111.]

pag 53.

eſt attigi, niſi ab ea, quae ſemel nupſit. ¶Patrimi & matrimi pueri praetextati tres nubentem deducũt; vn⁹, qui facẽ p̃fert ex ſpina alba, quia noctu nubebãt duo, qui tenent nubentẽ. ¶Pilentis & carpentis per vrbem vehi matronis conceſſum eſt, q̃ cũ aurũ non reperiretur, ex voto, quòd Camillus vouerat Apollini Delphico, contulerũt. ¶Prima aut ſecunda hora ducant 1 ſponſalib. omnis cauſa, vt optima ac ſecundiſſima eueniant. ¶Praetextum 2 ſermonẽ quidã putant dici, q̃ praetextatis nefas ſit obſceno verbo vti. ali 3 q̃ nubentib. depoſitis praetextis a multitudine puerorum obſcena clamentur. ¶Palatualis Flamen conſtitutus eſt, q̃ in tutela eius deae Palatium eſt. ¶Portenta exiſtimarũt quidã grauia eſſe, oſtenta bona. alij portenta quaedam bona, oſtenta quaedam triſtitia appellari. portenta, quae quid porro tendeatur, indicent; oſtenta, quae tantummodo oſtendant monſtra: praecipiant quoque remedia. ¶Poſtularia fulgura, quae votorũ vt 4 ſacrificiorum ſpretam religionem deſiderant 5 ¶Peſtifera, quae mortem, aut exilium oſtendunt. ¶Peremptalia, quae ſuperiora fulgura, vt 6 portenta peremunt, id eſt olunt 7 ¶Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter cãdorem, quod eius natis fulmine icta erat. antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. ¶Peregrinus ager eſt, qui neque Romanus, neque hoſtilis habetur. ¶Publica ſacra, quae publico ſumptu, pro populo fiunt, quæq. pro mõtibus, pagis, curiis, ſacellis. ad 8 priuata, quae pro ſingulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. ¶Petẽne dicitur auſpicari, qui amnẽ, aut aquã, quae ex ſacro oritur, auſpicato tranſit. ¶Puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis, quia ex ea ne-

[1. dicata. 2. praetextatum. 3. alij 4. aut 5. deſignant. 6. aut. 7. tollunt. 8. at.]

pag. 54.

ceſ-*ſe decidere in terrã aliquid quod tripudium faceret*, id eſt *terrip.uium* (*pauire enim ferire eſt*) *ex quo notionem caperent futuri. nam ſi pulli, per quos auſpicabantur*, non *ediſſent, periculum imminere arbitrabantur. ac* qui p-*auiſſent, bonum augurium eſſe putabant, ſi* tum *ex ore eis edentibus aliquid decidiſſet.* ¶ *Portenta* re-*rum fieri dicuntur, cum ſolida corpora raro* ſe oſt-oſt-*endunt*; *vt cometae turbines, barathra,* tonitr-*ua ſereno coelo facta.* ¶ *Pedeſtria auſpicia arbitrabantur a vulpe, lupo, ſerpente, equo*, ce teriſque *animalibus quadrupedibus. Propterea* ap-*pellabantur auſpicia, quae ſeſe propter viam* oſtent-*abant* . . . .

infirm- . . . ¶*Piacula*-*tia* ap-*ellabant auſpicia, id eſt ſacrificia, antiqua lo-*

quendi co-nſuetudine, cum aut hoſtia ab ara effugit, aut *percuſſa mugitum dedit, aut in aliam quam* oportuit p-*artem corporis decidit.* ¶ *Peſtifera auſpicia* ſunt, cum cor *in extis, aut caput non fuiſſet* in iocinore. ¶ Pul-*larium a pullis appellatum* quidam putant, quia non-*aliud, ſed hoc ei peculiare* eſt, auem auſpican-*do obſeruare.* ¶ *Praepetes* aues dicuntur, quae ſe *ante auſpicantem ferunt*: nam antiqui praepetere *dicebant pro anteire.* ¶Pecunia ſacrificium *fieri dicebant, cum fruges, fructumque* 4 cauſa mola pu-*ra offerebatur in ſacrificio*, quia omnis res fami-*liaris quam nunc pecuniam* dicimus, ex his rebus con-*ſtabat.* ¶ *Proiecta ſacra* appellantur, quae fulgu-*rante caelo ſiunt; tunc.n.-proiecta* depellendorũ ma *lorũ fulgurũ, vel procurandorũ* bonorum cauſa fiunt. ¶ P-*arilia feſta ſibi obſeruanda* iudicant pri-*uatim ipſe quoque puerperae* adminiſtrantis 2 v-*ti pariendo ab eis quaſi* ſtabillantur; Parilia feſta

1 *fruſtumque.* 2 *domi inſtratis.* 3 *ſtabiliantur.*

pag. 55.

. . . . . pa-

rilia . . . . um in

. . . . . ¶Pu-

blici. Augures eodem iure cum ceteris Au guribus *non erant: nam cum eſſent Augures numero* plures, *publici maieſtate ceteros anteibant. ori*-go vetuſta, *ideoque obſcura: illud manifeſtum, ductu ſo*-rtis *deligi ſolitos, qui Augures populi P.R. Quiri*-tium *in Auguralibus dicerentur. Captabant auſpic*-ia, *templo caeli regionib. deſignato, quod lituo, qui* Quirinal. *appellatur, deſignabant, in pomerio* extra vr-*bem.* . . . . es faci-

. . . . . feciſti

¶ *Picus rex pico aue vtebatur, vt Verrius* ait ob *augurium, à quo ſic dictus, is regem Fat*-uum, Faunum *aly quem vocant, & Fatuam procrea*-uit; & ex *eis Latinus ortus, Troianos ſummo honore* adfecit: vt *etiam eorum regem fugientem Ar*-giuos *Aeneam hoſpitio ſuſcepit, dedit* ciuitatem, iunxit *natam connubio.* ¶ *Polubrum eſſe exi*-ſtimant quam *nos peluim vocamus, cuius eadem* formula, quae eſt *polubri, teneturque manu ſiniſtra*, vt eius ſignificatio docet. ¶ *Patres appe*-llantur, ex quibus Senatus *conſtat, quos initio vrbis* conditae Romulus C. *delegit. & ſic appellauit*, quorum conſilio, atque *prudentia reſpublica ad*- miniſtraretur, atque *gubernaretur; quique* agrorum pars ad-*tribuerent tenuioribus* perinde ac liberis, *ac pecunias diuiderent, etenim* ſolebãt iam inde a Romulo *nummis auri atq.* argenti ſignati vltramarinis *vti: id quod* publicae, & priuatae *rationes commentariorum doce*-nt. ¶Publica pondera *quibus populus Rom. vti ſolet*, ex ea cauſa Iunius in

. . . . *dicta ſic ai*-t, quod duo Silli 1 P. & M.

[1. Sili.]

pag. 56.

Trib. pleb. rogarint his verbis. Ex põderibus publicis, quib. hac tẽpeſtate populus oetier (qui) ſolet, vti coaequetur ſedulum, vt hi 1 quadrantal vini octo-

giuta

ginta pondo fiet. congius vini deemp. is 2 sex sextari congius fiet in 3 duo de quinquaginta sextari quadrantal fiet vini. Sextarius aequs aequo4 cũ l.brar.o 5 fiet. sex de quiq. 6 librae in medio sient. si quis magistratus aduersus hac.7 d. m.pondera, mediosq., vasaq. publica, modicos, minora, maiorave fax t, iussit vere fieri, dolumve adduit, quod ea fiãt, eum quis volet magistratus multaretur, 8 dum minore patri 9 familias taxat, liceto; siue quis in 10 sacrum iudicare voluerit, liceto. ¶ Pecuã, cũ dixit M. Cato per casum genitiuum, a singulari casus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id est pecu, ac testu, tonitru, genu, veru, quorum omnium genitiuus pluraliter geminat v l tterã, nõ quia dicimus pecus, vt pect9, eã quae in vsu est, formam in declinationib. sequimur. ¶ Preteriti Senatores quondam in opprobrio non erant, quod vt reges sibi legebant, sublegebantque, quos in consilio publico haberent: ita post exactos eos, Consules quoque & Tribunos 11 Militum consulari potestate coniunctissimos sibi quoque 12 patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Ouinia Tribunicia interuenit, qua sanctum est, vt Censores ex omni ordine optimum quemque curiati 13 in senatu legerent. quo factum est, vt qui praeteriti essent, & loco moti, haberentur ignominiosi. ¶ Pro censu classis iuniorum Ser. Tullius cum dixit in descriptione centuriarum, accipi debet in censu, vt ait M. Varro in L. v 1. rerum humanarum. sicuti pro aede Castoris, pro tribunali, pro testimonio.

[1. vti 2. sint 3. vini 4. atque 5. vinario 6 sexdecimque 7. haec 8. multare, vti 9 parte 10. im 11. Tribum 12. quisque 13. curiatim]

Pag. 57.

¶ Procũ (patricium) in descriptione ceassiũ quã 1 fecit Ser. Tullius, significat, pc. rũ ij enim sunt principes. nam proci dicũtur qui poscunt aliquã in matrimonium, Graece μνᾶς ᾶσθαι. est enim procare, poscere. vt cum dr in iudice conlocando, si alium procas, nisue eum procas, hoc est poscis; vnde etiã meretrices procaces. ¶ Praerogatiuae centuriae dicuntur. vt docet Varro rerum humanarum l. v1. quae rus. 2 Romani, qui ignorarent petitores, facilius eos animaduertere possent. Verrius probabilius iudicat esse, vt cum essent designati a praerogatiuis, in sermonem res veniret. populi de dignis, indignisue, & fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda. ¶ Peculium seruorum a pecore item dictum est, vt ex 3 pecunia patrum familiae. ¶ Puelli per diminutionem a pueris dicti sunt. itaque & Ennius ait. Poeni soliti suos sacrificare puellos. & Lucilius cumque hic tam formosus homo, ac te dignus puellus. Et Plautus. olim huic puello sese venum ducier. ¶ Praeciamitatores 4 dicuntur qui Flaminib. Dialis, Quirinali, Martiali antecedent; exclamant feriis publicis, vt homines abstineant se opere, quia his opus facientem videre religiosum est. ¶ Pedum est quidem baculũ incuruum, quo pastores vtuntur ad comprehendendas oues, aut capras, a pedibus. cuius. m. 6 etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait: At tu sume pedum, sed in eo versu, qui est in Iphigenia. Enni. procede gradum, proferre pedum, nitere cessas? Id ipsum iaculum 7 significari, cum ait Verrius, mirari satis non possum. cum sit ordo talis, & per eum significatio aperta, gradum proferre pedum cessas? nitere. ¶ Pone graui sono antiqui vtebantur prologi significatione. Sed praecientes vocabu-

[1. classium quam 2. quo rustici 3. & 4. praeclamitatores 5. antecedentes. 6 meminit 7. baculum 8. loci.]

pag. 58.

li . . . . . .
. . . . . .
. . . . . ¶ Per-*imit, adimit, tollit. Vnde & peremptus, interfectus.* ¶ P-*ure lautum antiqui dicebant, aqua pura* la-*uatum* . . . . iti . . . . ¶ *Pura vest*im-*enta sacerdotes populi Romani, cum sacrific-abant, habere soliti erant, id est, non obsita, non fulgurata, non funesta, non maculata,* ex h-*ac causa* . . . . voca . . . . tiata . . . ¶ *Proculato, pronocato, & pro citato etiam vsurpari solet.* ¶ *Praefericulum vas aeneum s-ine ansa appellatur, patens summum, velut peluis. quo ad sacrificia vtebantur in sacrario Opis C-onsiuae.* ¶ *Patellae, vasula parua picata,* item sacris fa-*ciendis apta: quae erant forma* velut capidul-*a quaedam.* ¶ *Pantices dicebant* frus ventris . . . . ap-pellat a quo . . . . lus. ¶ Procincta class-*is dicebatur exercitus ad* proelium instructus, & pa-*ratus: quẽ Diali Flamini videre non licet: an-tiqui enim procinctum militem* dixerunt, vt nunc quoq., *cum exercitu instructus est.* procincta autem *ideo, quod togis incincti* ad pugnam ire solit-*i fuerint. Vnde & testamenta* ĩ pcĩctu fieri *dicta, quae faciũt ad pugnã turi.* ¶ *Prosi mu* rium esse ait Antistius *in commentario iurispont fi*calis, pomoerium, id est l-*ocum proximum muro.* Cato. olim quidem omn-*es auspicabantur extra Auentinum, nunc etiam intra ae dificia. dictũ aũt pomoerium* quasi promoerium. solet au-*tem is potissimum dari* rus1 pomoeri proferendi, *qui Populum Romanum*

[1. ius.]

pag. 59.

*agro de hostibus capto auxerunt. Antiquissimum Romuli pomoerium Palatini montis radicibus terminabatur. protulit id Ser. Tullius rex. i*tem *L. Cornelius Sulla Dictator imitatus vt videtur, Tullium regem, proferre temptauit:* sed *pomoerium cũ locus sit, qui finem vrbani auspicij fa*cit *intra agrum effatum certis regionibus terminatus*, ad *captanda auspicia, quem liceat proferre*, nemo *tamen Auentinũ, cum pomoerium protul.t, intra* moenia *inclusit. cuius rei causa illa probatur*, quod Remus *in ea auspicauerit*, *auesq.* irritas *habuerit*: in fo-

quenti autem aetate inclusum aiunt. Pomoerium si tactum a priuatis fuisset, poena statuta erat. ¶ *Po-*ntificale *pomoerium appellabant locum illum*, agrumque *pone murum, in quo Pontifices su-*a constituerent *auspicia. cum aut pomoerium profer-*retur, tum *Augures publicos P. R. haec verba praeire* solitos: *Di tutelares vrbis pomoerium hanc ne* minus maiusue *faxitis: sed in quib. terminatum ē region*ibus effereatis. *dictum autem videtur pomoerium*, veluti post moeros *id est, quod esset retro &* intro muros vrbis. ¶ *Prōptū pro eo quod quis aere para-*uit suo, vidri ait positum . . . . de cuius aere tute- . . . . *prompt-*um triticum in commentario *tuo retulisti. at* quidam prolatum significare *aiunt idem quod pro-*mptum. sed proprium [1] ait *id dici promptum, quod in su-*turum factum sit, cui *significationi penus contrarium ē*, cum praesertim aliud *penus, aliud promptuarium* pantoleium[2] appelletur, *vt est apud Plautum in Trinu-*mo. ¶ Potitus seruitute *ab antiquis dicebatur*, qui vt ait Labeo, seruitutem *seruit. tales consuetu-*dines proxime Graeci nostris [3] *sunt. eodem modo* dicebatur ab antiquis *potitus hostium.* ¶ *Penus v-*ocatur locus intimus in ae-

[1 proprie 2 panis olei vini 3 moris]

pag. 60.

de Veste segetib. saepi[5], [1] qui certis dieb. circa Vestalia aperitur. [1] dies religiosi habētur. ¶ Planta oliaginaea est virga foliata ex olea deplantata. ¶ Pomonal est in agro Solonio, via ostiensi ad duodecimum lapidem deuerticulum [2] a miliario octauo. ¶ Pubes &, qui pubem generare potest his [4] incipit esse a quatuordecim annis: femina a duodecim viri potens, siue patiens, vt quidam putant. ¶ Prandicula antiqui dicebant, quae nunc ientacula. ¶ Prodiguae hostiae vocantur, vt ait Veranius, quae consumuntur, vnde homines quoq. luxuriosi, prodigi. ¶ Petronia amnis est in Tiberim perfluens, quā magistratus auspicato trāseunt, cum in cāpo quid agere volunt. q. genus auspicii pemne vocatur. amnem autem feminine antiqui enuntiabant. ¶ Penetrale sacrificium dicitur, q. interiore parte sacrari conficitur. vnde & penetralia cuiusque dicuntur, & ¶ penes nos, quod in potestate nostra est. ¶ Puri, probi, profani, sui auri dr in manumissione sacrorū causa. ex quib. puri significat, quod in vsu porco [5] nō fuerit. pbi quod recte excoctū pugnatumq. sit. profani, quod sacrū non sit, & quod omni religione solutum sit. sui, quod alienū nō sit. ¶ Pacionē antiqui dicebāt, quam nunc pactionem dicimus. vnde & pacisci adhuc, & paceo in vsu remanet. ¶ Presan.[6] . . porca dicitur, vt ait Veranius, quae familiae purgandae causa Cereri immolatur, quod pars quaedam eius sacrificii fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur. ¶ Pateram perplouere, in sacris cum dicitur, significat pertusam esse. ¶ Pastillum est in sacris libi genus rotundi. ¶ Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana, via Ostiensi ad l pidem vndecimum. ¶ Pauc-

[1. saeptus 2. diuerticulo 3. etiam. 4. is 5. spurco. 6. praesagientia 7. perpluere.]

pag. 61.

ri frumēta dicebāt antiqui, quae de vagina non bene exibant. ¶ Paludati in libris auguralibus significat, vt ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta, plaudamenta dici. ¶ Purimenstrio esse dicuntur, qui sacrorum causa toto mense in caerimoniis sunt, id est puri sint certis diebus carendo. ¶ Prox bona vox, velut quidam praesignificare [1] videtur, vt ait Labeo de iure pontificio L. xi. ¶ Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter Penates dicantur, cum patiatur proportio ēt Penas dici, vt optimas, primas, Antias. ¶ Proculiunt, promittunt ait significare Antistius de iure pontificali L. VIII. ¶ Popularia sacra sunt, vt ait Labeo, quae omnes ciues faciunt, nec certis familiis adtributa sunt. Fornacalia, Parilia, Laralia, porca praecidania. Pollucere merces . . . liceat sunt far, polenta, vinum, panis fermentalis, [2] ficus passa, suilla, bubula, agnina, caseii, ouilla, alica, sesama, & oleum, pisces, quib. est squama, pter squarū; Herculi autem omnia esculenta, poculenta. ¶ Pro festum est facere, tamquam profanum facere, id est quod eo die, qui dies feriarum non est, facere. vel, vt quidam dixerunt, pro eo facere velut feriae non sint, aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profestum, diem sine feriis esse. ¶ Profanum est, quod fani religione non tenetur. ¶ Procubitores dicuntur feri vetites, [4] qui noctu custodiae causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt, vt M. Cato in eo, quem de re militari scripsit. ¶ Properam, pro celeri, ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de re militari. tertia e fastris, eductio celeris prosperaq. [6] est. ¶ Pro . . . sta dolia ait dici Labeo

[1. putant significare 2. fermentatus 3. scarum 4. fere veletes 5. e castris 6. properaque]

pag 62.

quod . . . . .
r . . . . .
tur . . . . .
do . . . . ¶ *Priueras mulieres*
pr-*iuatas dicebant* . . . . .
tur pro . . . ¶ *Pube prae-*
sent-*e, est populo praesente, συνεκδοχικῶς*
ab *ijs, qui puberes sunt, omnem populum signifi-*
can-*t* . . . . .
qua . . . . .
fusc . . . . .
dem . . . . .
deci-*dit* . . . . .
conc . . . . .
agor . . . . .
eadem . . . . cetera loc-*a* . . . . .
fulgura s-*acra* . . . ¶ *Pecunia*
quae erogatur *in ludos, & spectacula, appellatur lu-*
carie, [1] dicta q. *e lucis captetur* . . .
in eodem libro . . . . .
dixi [2] existimat, *cuius opinionis est & Valerius Mes-*

sala

sala in exempla na-*tione XII.* ¶ *Pipulum dicebatur* ploratus. ¶ Promel-*lere*, *Verrius ait significari* lituũ quere,[3] ¶ *Purime tetinero, positum est pro purissime tenue-ro.* ¶ *Publicus ager dictus, quia augurũ* publicos est. *vt Oscus in Veienti : is enim vsu*, & iure Augurum est. ¶ *Proditere diem est, prodere:* prodictio nãq. prod-*itio est, quae vt ait Verrius, in praes*ens valet. ¶ Patr-*onus ab antiquis cur dictus* sit, manifestum : quia *vt patres filiorum, sic hi* numerari inter do-*minos clientem consueuerunt.* ¶ *P* 10 ristina, velut prist-*ina*[5] : *sic prior*, *& alia* eius modi dictita-*bant*, *ab eo quod est prius*

[1 *lucar, inde.* 2 *dici.* 3 *significare litem promouere.* 4. *publicor.* 5 *pristina.*

pag. 63

. . . . . .
. . . . . e
. . . . . s
. . . . . nte
. . . . . rũ
. . . . . qui

¶ *Praefagitio dicta est* ꝙ *praefagire est acute sentire, vnde & fagae anus* d-ictae, *quae multa sciãt, & fagaces canes, quod ferarum cubilia* ꝑ *sentiant.*

¶ *LIBER XVI. SEX. POMPEI FES*-TI *INCIPIT LIBER XVII. FELICI*-TER

Q

¶ *Quirinus ex hac causa Romulus est appel*-latus, *quod curi, id est hasta vteretur, a qua Roma*-ni eo *nomine Remulum appellauerunt.* ¶ Quiri-*nalis porta, eadem quae & Collina dicebatur*, vt le-*gimus apud antiquos scriptores posi*-tum autem *vnius nomen pro alterius noĩe reperit.* ꝙ *ini*-tio ita con-*iunctae fuerunt, vt vnam tantum fuisse qu*-asi id suffra-*getur. quam ideo nominari ait Collina*-m Santra pro-*xime eam quod collis Quirinalis* est porta-*m rursum Quirinalem ideo appell*-ant, siue quod *ea in collem Quirinalem itur : siue* ꝙ *p*xime eam sacel-*lum est Quirini. vnde, vt videtur*, vsurpatio facta,[4] *& duplex nomen vni eidemq. rei im*-positũ est. ¶ Qui-*rites, dicti & Sabini a Curi dea, cui* aqua & vino *sacra facere soliti erant. quos* tamen quidam [1] curis, *dictos volunt*, *in quib. ab*-his ei sacra fiant; *cui opinioni Verrius aduer*-satur. ab eiusdem autem *deae nomine videntur ite*-m Curres [2] Sabinae *hastae appellatae quib. ea gen*-s armis erat potens. *nunc & Sabini & Romani popu*-li singulare vsur-*patur nomen*, *vt indicio ē*-preco, qui in funeris [3] *indictiuis ita pronuntiare solet*, il ius [4] Quiris leto datus, [5]

[1 *quidam a.* 2. *Cures.* 3 *funerib.* 5 *ollus.*]

pag. 64

Quirites autem dicti post fœdus a Romulo, & Tatio pcussum, cõmunionem, & societatẽ populi factam iudicant. ¶ Quirinalia mense Februario dies, quo Quirini fiunt sacra. idem stultorum feriae appellantur (antequam in eum commigrarent fere Sabini Curib. venientes post fœdus inter Romulum & Tatium) ꝙ quidem [1] suorũ fornacalium sacrorum cognominant, [2] eo potissimum [3] A rem diuinam fa-[6] ciũt. ¶ Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim egonus [4] appellabantur antequam in eum commigrarent (fere) Sabinis [5] Curib. venientes post foedus inter Romulum & Tatium ictum. a quo hanc appellationem sortitus est; quamuis existiment quidam ꝙ in eo factũ sit tẽplum Quirino, ita dictũ. Quirina Tribus à Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse. ¶ Quiritum fossæ dicuntur, quibus Ancus Marcius circundedit vrbem, quam secũdùm ostium Tiberis posuit, ex quo etiam Ostiam. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium. ¶ Quincentum & producta prima syllaba, & per c. litteram vsurpabant [6] antiqui, quod postea leuius visum est, ita vt nunc dicimus pronuntiari. ¶ Qui patres, qui conscripti vocati sunt in Curiam. qui tempore regibus vrbe expulsis, P. Valerius Cons. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum senatorum c. & lx. & IIII. vt expleret numerum senatorum trecentorum, & duo genera appellaret esse. [7] ¶ Quispiam quin significet aliquis: & quaepiam aliquae [8] similiter qui [9] alia eiusdẽ generis, vt dubium non est, ita (vt) vnde sequens pars eius coeperit, inueniri non potest. ¶ Quin quatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his [10] celebrantur. qui scilicet errant tam hercule, quam quatriduo Saturnalia, & totidem

[1 *quidam.* 2 *cum ignorant.* 3 *A die.* 4 *Agonus* 5 *Sabinis* 6 *vsurpabant.* 7 *appellata sunt.* 8 *aliqua.* 9 *que.* 10 *feriis.*]

pag. 65

dieb. Cõpitalia. nam omnib. his singulis diebus fiunt sacra forma autem vocabuli eius, exemplo multorum populorũ Italicorũ enuntiata est, ꝙ post diem quintum iduum est is [1] dies festus, vt apud Tusculanos Triatrus, & Sextatrus, & Septematrus, & Falisco Decimatrus. Mineruæ autem dicatum eum diem existimant, quòd eo die aedis eius in Auentino consecrata est. ¶ Quinquertium vocabant antiqui [1], quem Graeci πένταθλον, vt indicat versus hic. omnis aequalis vincebat quinquertio. Liuius quoque ipsos athletas sic nominat. quinquertiones preco in medium vocat. ¶ Quisquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorumue cadit. velut quidquid cadiae. [2] Caecilius. quisquilias volantis venti spolia memoranti modo. & Nonius in Togularia. abi de turba te saxo, homo non quisquiliae. quid est. ¶ Quintipor seruile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, vt Marcipor, gripor [3] quamis sint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent. ¶ Quippe significare quid ni, testimonio est Ennius L. xi. [4] quippe solent reges omnes in rebus secundis. idem L. xvi. quippe vetusta virum non est satis bella moueri. item alij complures. ¶ Quianam pro quare, & cur positum & [5] apud antiquos, vt Naeuium in carmine Punici belli. summe deum regnator quianam genus isti. & in satyra, (quia nã genus isti. & in satyra.) quia nam Saturnium populum pepulisti. & Ennium in L. VII, quianam dictis nostris sententia flexa est. ¶ Quid

niſi vſurpariſſe [6] antiquos teſtis eſt Afranius in epiſtula. Me auctore mater ab tinebis quid niſi? ¶ Quietalis [7] ab antiquis dicebatur orcus.

[1 u. 2 cadit. 3 Caspar. 4 xi. 5 eſt. 6 vſurpaniſſe 7 Quietalus.]

pag. 66

¶ Qui nt'a prata dicta ſunt a Quintio Cincinnato, qui ſib-i damnato filio, venditis omnibus quatuor iugerum agr-um trans Tiberim parauerat. quem agrum colentem Sen-atum Dictatorem, per viatorem, ſalutauit Cin cinnatum, qui de re bene geſta acto triumpho. ad priu-ata negotia confeſtim redit, depoſita Dictatura pec-uari imque rem & agrariam exercens Romanis ipſis aemulationi fuit . . . . . uos . . . . . & eo . . . ¶ Quinctiliani Lupercialli appel-lati videntur a Quinctilio, qui præpoſitus eſt Lu-percis: vt a Fabio Fabiani dicti ſunt. item Luperci, quib. is præpoſitus fuerit. fuiſſe autem Romuli temporibus inſtitutos vtroſque. & Fabianos & Quinctili-anos, multi ſunt qui exiſtiment quorum num-erum poſtea ſæpe auctum fuiſſe: quia honoris gratia multi lupercis adſcribebantur. ¶ Quintanam claſſem ait Verrius dictã, quod in ea Ser. Tullius rex diſtribuit a capite cenſorum multitudine, quinque. fecit cum eas ord-inauit. hanc autem offerri cauſam de capite cenſorum nomine. quod ij quo cenſerentur, nihil præter ſe h-aberent, ſuumque caput. Lucilius ſic meminit; quod . . . . . adeptus. ¶ Querque-ram febrem, grauem & magnam. nam quidam querc-um dictam volunt, quod id genus arboris, cum gra-ue ſit ac durum. tum etiam in ingentem cuada-t altitudinem. Aurelius autem Opilius frigidam a it dici, & cum horrore trementem. Sautra eam ex G-raeco deducit, qui tremorem eiuſmodi καρκαρον dicunt. Vnde dici etiam carcerem. Plau-tus in Fri olaria. Is mihi erat bilis querque-ra tuſſis. Lucilius libro . . iactans me vt feb-ris querquera. terret-alibi querque-ra conſequitur febris, capitiſque

pag. 67

dolores . . . . . ius
. . . . . quae
. . . quarum ex legib. quadrupli erat a-ctio
. . . . . ibus
. . . . . ata
. . . . . oĕ
. . . . . abant
. . . . . ab eo
. . . . . in
. . . . . tis
. . . . . q. licto-
. . . . . populo
. . . . . cur ia Ca-
labra . . . . . m legum
. . . . . m populi dominatu. . . . ¶ Quando Rex com-itia fas: ſic notatum eſſe diem in feſtis i-n honorem regis ſacrorum, aiunt qui de feriis menſtruis ſcripſerunt, quae vonis februarij in Curia a Rege dicuntur:

eae vero a multis ſcriptoribus traditae ſunt. nam quo die rex in Comitium venit, eius pars anterior nefas habetur. contra autem, poſterior fas: q. a ſacris peractis inde abit, & ſiquis alius & Rege eo die in Comitio fecerit, puta Pontifex, tum his [3] dies totus eſt factus. ¶ Quando ſte-reus delatum, fas. eodem modo in faſtis notatur di es, qui talis eſt, vt aedis veſtis [4] eo die purgetur, ſtercuſq. in aluum [5] Capitolinum ex aede Veſtae deferatur. cum id factum ſit tunc praetori liceat fari tria verba. Quaeſtores dicebantur, & quaererent de reb.-capitalib. vnde qui talia quaerunt, ¶ Quaeſtores pari-cidi appellantur, ¶ Quando cum grau voce pro-nuntiatu, ſignificat quod, quoniam, & eſt communĕli, vt Plautus in Menaechmis. Ideo quia menſam, quando edo,

[1 comitia. 2. ſit. 3 eſticuntur. 4 is 5 aedes Veſtae 6 oltuum.]

pag 68

detergeo: & in Pſeudolo. Dabo, quando erit. ducto, quando habebis. & Ennius l. xv. Nox quando mediis ſignis præcincta volabit. in xij. quidem cum c[1] littera vltima ſcribitur, idémque ſignificat. ¶ Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, vbi repoſita ſunt, quae ſolent boni ominis gratia in vrbe condenda adhiberi, quia ſaxo munitus eſt initio in ſpeciem quadratam. cius loci Ennius. m[2] cum ait. & quis eſt erat [3] Romae regnare quadratae. ¶ Quedrutbem Athenas Accius appellauit, & ſcilicet ex 1111. vtribus in vnam domicilia contuleruntur, Bl urone, Eleuſine, Pireaco, Sunio. ¶ Quaeſo, vt ſignificat idem, quod rogo, ita quaeſere ponitur ab antiq is pro quaerere. vt eſt apud Ennium. l. ij. Oſtia munita eſt idem loca nauibus pulchris mundo [4] facit. nautiſque mari quaeſentibus vitam. & in Chreſponte. [5] ducit me vxorem liberorum ſibi quaeſendum gratia. & in Andromeda liberum quaeſendum cauſa familiae matrem tuæ. ¶ Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Graeco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo & xl. capit ſextarios. Plautus in Curculione. Auus hæc ſitit, quantillum ſitit? modica eſt, capit quadrantal. & Cato contra Oppium. Vinum redimiſti, praedia pro vini quadrantalibus ſexaginta in pulli [6] dediſti, vinum non dediſti. ¶ Quaxare? ranae dicuntur, cum vocem mittunt. Quartarios appellabant antiqui muliones mercennarios, quod quartam partem quaeſtuus capiebant. Lucilius. Porro homines nequam malus vt quartarius cippos colligere omnes. Quatenus ſignificat, qua fine, vt hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. ſed antiqui quatenoc [8] dicebant, vt Sci-

[1 E. 2 meminit. 3 extiterat. 4 Munda. 5 Creſphonte. 6 publicum 7 Quaxare. 8 quatenos.]

pag. 69

pio Africanus in ea oratione, quam ſcripſit poſt quã ex Africa rediit vti negotium natum erat, quatenoc [1] caſtra noſtra ita munita erant, vt poſſes partem exercitus abducere. ¶ Quan de pro quam vſos eſſe antiquos, cum multi veteres teſtimonio ſunt

sunt, tamen huius[2] in primo. Iuppiter, vt muro fretus magis quã de manus impe[3] . . sed o. quan de tuas omnes legiones, ac populatis. & Lucretius. clarus ob obscuram linguam magis inter inanes. quan de grauis tergaios, [4] qui vera requirunt. ¶Quã mox, significat quam cito. sed si per se ponas mox, significabit paullo post, vel postea.

¶Quatere, suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat, non vt Verrius putat, ferire, cum idipsum verbum concutere ex præpositione, quae est con, & quatere sit compositum. quassare autem est saepe quatere, ¶Querquetulanae vt re[5] putantur significari nymphae praesidentes querqueto virescenti ꝙ genus syluae indicant fuisse intra portam, quae ab eo dicta sit Querquetularia, sed feminas antiqui quas sciens[6] dicimus, viras appellabant. vnde adhuc permanent virgines & viragines. ¶Ques antiqui dixerunt, inde declinatum remanet datiuo casu, quib, nã qui adhuc item qui[7] facit, vt isti istis, illi illis. ¶Qui hoc censetis, illuc transite; qui alia omnia, in hanc partem. his verbis p̃it ominis videlicet causa, ne dicat, qui non censetis. ¶Quot serui, tot hostes, in prouerbio est, de quo Sinnius Capito existimat errorem hominib. interuenisse praepostere plurimis enuntiantib. vero enim similius esse dictum initio, quot hostis, tot serui, tot[8] captiui fere ad seruitutem adducebantur. vnde etiam mancipia, nec

[1 *quatenos* 2 *tum Ennius vel tum & Liuius* 3 *manu sui Idem in* 4 *inter Graios.* 5 *virae* 6 *fagas nos* 7 *quis* 8 *quod.*]

pag. 70.

san . . . . .
ser . . . . .
epti . . . . .
ruti . . . . .
gia . . . . .
turbat . . . . .
rent . . . . .
vncia . . . . .
Slnn-*ius Capito* . . . . .
vt perh-*ibent* . . . . *Be-*
nificae *virtutis* . . . . .
omnibus . . . . *an-*
cillae . . . . .
omnis vn . . . . .
me part . . . . *re-*
gula, sed v . . . . .
s altius fixa . . . . .
ferendum qui . . . . .

¶Quoniã significat *nõ selũ id quod quia, vt ait Verrius* apud antiquos, *sed etiam id quod postquam, hac scilicet de causa*, quod *Graecum ἐπεὶ*, [1] *vtriusq.* significatio-*em optinet.* ¶*Quod significat* etiã aliquid prae-*terquã quod in vsu fere ẽ, & Graeci* dicunt τὶ. ¶Quin-*quennales Censores appellabãtur*, qui lustrũ cõ-*derent quinto quoq. anno a quo noĩ* ari coeptos. ¶Quin-*que genera signorum obseruabant* Augures publici, *ex coelo, ex auibus, ex tripudiis*, ex quadrupedib. ex *diris, vt est in Auguralibus*

R

Rufuli Tribuni mil-*itum appellabantur, quos* Consul faciebat, n-*on populus: de quorum iure, quod* Rutilius Rufus leg-*ẽ tulerat, qua eis cauebatur multis* modis (sic enim eleua-*uerant eorum ius, ac tunc eleuabant*, qui populi suffra-*gio creabantur,*) ¶*Rufuli a* cognomine Rutili, a-*c post Rutili appellati sunt*, [ὅτι]

pag. 71.

. . . . . nas
. . . . . Naeui-
us . . . . . uit
. . . . r . . . ad
. . . . . escen-
. . . . . *Ru*-ctare
non ructari. dicendum ait Verrius. vt pro
. . . . . os igi-
tur . . . . . scrib-
. . . . . *Valerius Fl*-accus
. . . . . *Videres alios Ructa*-re, ac
respuere pulcherrima superbia. . M. Cice-
ro tamen in libro II. Philippicarum, ructa
retur dixit . ¶*Respersum, vinum si*-gnificat
apud antiquos: quia in sacris no-uendia.
lib. vino mortui sepulchrum. s-pargebatur.
. . . . . ¶Romani
vedentur ab initio nulla vsi esse artificum
opera, sed vbi primùm ludos facere c-oeperunt
tunc asciti artifices ab Etruscis ci-uitatibus
fuerunt: sero autem ludi omnes, qui nunc
a Romanis celebrari solent. sunt institu-
ti. Quidam primos ponunt Rom-anos. Alij aiunt
Megalenses, id est Matris Magnae ac po-
pulares Cereris. Alij aiunt in conferendis
equis Troiam lusitasse pueros Romanos. Alij
institutum, vt luderent e-quitando, iactu,
saltu, cursu festis Pa-lilibus: parib. q. etiam
vt ludicrae certationes a ludentibus fierent.
¶*Rubidus panis appellat*-ur parum coctus, cum
rubro colore, rubefactus. Plautus in Casina.
In furnum condit-o, atque ibi torreto
pro pane rubido. It-em. ¶Scortae ampullae

pag. 72.

vetustate rugosae, & coloris eiusdem, rubidae dici solent. ¶Romanam portam vulgus appellat, vbi ex epistylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari solitus est statuae Cinciae, quod in eo fuit sepulcrum eius familiae. sed porta Romana instituta est a Romulo infimo[1] cliuo Victoriae, qui locus gradibus in quadram formatus est. appellata autem Romana a Sabinis praecipue quod ea proximus aditus erat Romam. ¶Rutabulum est, quo rustici in proruendo igne, panis conquendi gratia. Λ Nouius in Pico quid ego facerem, otiosi, [2] rodebam rutabulum. Nauius obscenam viri partem describens. vel quae spe-

rat se nupturam viri [5] adolescentulos, [6] ea licet senile tractet rectritum rutabulum. ¶ Ruta caesa dicuntur quae venditor possessionis, sui vsus gratia concidit, ruendoq. contraxit. [7] ¶ Rutilium [8] rusum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerunt, vnde traxerunt cognomina rutilias, [9] vt indicat frequenter Afranius ¶ Rutrum tenentis iuuenis est effigies in Capitolio ephebi, more Graecorum harenam ruentis, exercitationis gratia. quòd signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia suppellectilis regiae Romam deportauit. ¶ Rutundam eadem Vestae Numa Pompilius rex Romanorum consecrasse videtur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentarentur, crediderit: eamq. pilae forma fecisse, vt sui simili templo dea coleretur. ¶ Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exiruis [10] virgultis, fructibusq. [11] non dissimile iunco, cuius coloris reb. vti mulieres solitae, [12] commemorat Cato origi-

[1 *in imo* 2 *Λ vtuntur* 3 *otiosus?* 4 *Naeuius* 5 *viro* 6 *adolescentulo.* 7 *extraxit* 8 *Rutilius vel, Rutilus* 9 *Rutilae* 10 *exilius* 11 *frutectibusque* 12 *solitus.*

pag. 73.

num l. vij. Mulieres opertae auro, purpuraq. ars, inhaeret diadema, coronas aureas ruscea facile, [2] galbeos, [3] lineas, pelles, redimicula. ¶ Rupitias in xij. significat damnum dederit. [4] ¶ Rodus, vel raudus significat rem rudem, & imperfectam. nam saxum quoque raudus appellant poetae vt Accius in Menalippo. [5] Constituit [6] cognouit, sensit [7] conlocat sese in locum celsum. hinc manib. repete raudus saxeum grandem & grauem. & in Chrysippo. Neque quisquam à telis vacuus, sed vti cuiq; obuiam [8] fuerat, ferrum saxio rudem. [9] Vulgus quidem in vsu habuit, non modo aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait. plumbi paxillum [10] rodus liniq. matexam: [11] sed etiam pro signato, quia in mācipando, cum dicitur, ruduscolo libram ferito, asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait. Quemadmodum omnis fere materia non deformata, rudis appellatur, sicut vestimentum rude, non perpolitum: sic aes infectum ruduscolum apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id adrudus appellabant. . . in aestimatione Censoria aes infectum rudus appellatur. ¶ Rudiarij ab eodem dicuntur, qui saga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes restes nauticae, & asini, cum voces mittunt. ¶ Ruspari est quaerere cribro, [12] vt hoc versu indicatur, & ego ibo, vt latebras ruspans rimarem optimas. ¶ Rustica vinalia appellantur mense Augusto xiiij. kal. Sept. Iouis dies festus, quia latini bellum gerentes aduersus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicauerūt, eodem aūt die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad Circum Maximum, alterū in luci libitia densi, [13] quia impius [14] Deae tutela sunt orti. ¶ Rustum ex rubus

[1 *auri* 2 *facie,* 3 *galbeos* 4 *dederis* 5 *Menalippo*

6 *constitit* 7 *sensim* 8 *obuium* 9 *saxum rodum* 10 *pauxillum* 11 *metaxam* 12 *crebro* 13 *Luco Libitinensi* 14 *in ipsius.*]

pag. 74.

pag. 75.

pag.76

vbi incubare posset auspicij repetendi causa. ¶Rogatio est,cũ popul⁹ cõsulitur de vno plurib. ve hominibus. qđ non ad oĩs pertineat,& de vna, plurib.de reb.de quib. nõ omnib.sanciatur. nã,quod in omnes homines,tesuepopulus sciuit,lex appellatur. Ita q. Gallus Aelius ait, inter legem & rogationem hoc interest rogatio est genus legis, quae lex non continuo ea rogatio est.A1 non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est. ¶ Romulum quidam ficu ruminali, alij quod lupae ruma nutritus est,appellatum esse ineptissime dixerunt. quem credibile est a virium magnitudine, item fratrem eius,appellatos.Romam appellatam esse Cephalon Gergithius (qui de aduentu Aenae in Italiã videtur conscribsisse) ait ab homine quodam comite Aeneae eũ enim occupato mõte, qui nũc Palatius2 dicitur,vrbẽ condidisse.atq. eam Rhom⁹ nominasse. Apollodorus in Exenide ait, Aenea, & Lauinia natos Mayllem, Mulem, Rhomũque atque ab Rhomo vrbi tractum nomẽ.Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natum filium Romulũ fuisse, atque eo ortã Albã Aeneae neptẽ, cuius filius nomine Rhodius; condiderit vrbem Romam. Antigonus Italicae historiae scribtor ait, Rhomum quendam nomine, Ioue conceptum, vrbem condidisse in Palatio Romae,eique dedisse nomen. Historiae Cumanae compositor Athenis quosdam profectos Sicyonem Thespiadasq.4 ex quib. porro ciuitatib.ob inopiam domiciliorũ compluris profectos in exteras regiones,delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigines, quorum subiecti qui fuerint Caximparum viri,vnicumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellauisse a viribus regentis Valentiam:quod no-

[1 *A rogatio* 2 *Palatinus, vel palatium* 3 *Rhomus* 4 *Thespiasq.*]

pag. 77

men aduentu Euãdri,Aeneaeque in Italiã cũ magna Graece loquntiũ copia iterptatũ,dici coeptum Rhomẽ.Agathocles Cyzicenarũ rerum conscribtor,ait, vaticinio Heleni impulsum Aeneã, Italiã' petiuisse portantem suam secũ neptem Ascani filiã nomine Rhom⁹,eamq.vt Italia sint Phryges potiti, & hisi regionibus maxime, quae nunc sunt vicinae vrbi, prima 2 omnium consecrasse in Palatio Fidei tẽplũ, in quo monte postea cum conderetur vrbs, visam

ẽe iustã vocabuli Romae noĩs cãm, eã quae priore, vnde ea locũ dedicauisset Fidei. Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Aeneam sepultum in vrbe Berecynthia proxime flumen Nolon,atq. ex eius progenie quendã nomine Rhomum venisse in Italiam,& vrbem Romam nominatã cõdidisse: Caltinus 3Agathoclis Siculi qui res gestas conscribsit, arbitratur e manu Troianorum fugentium Ilio capto, cuidã fuisse nomẽ Latino,eũq. habuisse coniugem Rhomam,a quo vt Italia sit potitus,vrbem condiderit, quã Rhomam appellauisse. Lembus, qui appellatur Heraclides, existimat,retentibus al Ilio Achiuis, quendam 4 tempestate deiectos in Italiæ regiones secutos Tiberis decursum peruenisse,vbi nunc sit Roma,ibique ppt taedium nauigationis, impulsas captiuas auctoritate virginis cuiusdam tempestiuae nomine Rhomes,incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi vrbem conditam ab his,&potissimum eius nomine eam appellatam, a cuius consilio eas sedes sibi firmauissent. Galitas scribit, cum post obitũ Aeneae imperiũ Italiae pueniisset ad Latinum Telemachi Circesq.filiũ,hisque, ex Rome suscepisset filios,Romum,Romulumq.vrbi conditae in Palatio causam fuisse appellandae potissimum Rho-

[1 *in iis* 2 *primam* 3 *Callias* 4 *quosdam* 5 *isque.*]

pag.78

mae. *Diocles Peparethius ait Iliam Numitoris A-lbani regis filiam, gemellos edidisse, quos in i-ma Tiberis ripa a Faustulo, regio ministro, exp-ositos tuxta ficum appellatam postea a Rom-ulo Ruminalem, sic iacentes lupam lac-tasse. & picum Martium nutrisse. post repertos Accam Larentiam, Faustuli vxorem, educasse, pler-ique tamen, conscio, & alimenta praebente Numito-re,nutritos aiunt, quod Ilia ex Marte se pepe-risse eos asseuerabat, ac secreto litteris, omni deni-que liberali disciplina Gabiis institutos atque excultos fuisse. atque ita in musicis primam p-ueritiam traduxisse, cum inter aequales omne pr-aestarent corporis proceritate, & forma, nomin-atos,alterum Romulum,Reũ alterum.Eos vbi ex compre-ssu Iliae natos se cognouerint, & quod expositos in ripa Tiberis lupa lactauerit praebens rumam,monte vicino descẽdẽs,& quod reperti a Faustulo sunt educa-ti, Romulusque & Remus a ruma nominati poti-ssimum : praeterea quo patre essent procreati intellexerint,Numitori auo primum restituisse regnum, deinde de vrbe condenda per auguria decre-uisse, vter eam conderet, nominaretq. ac Deorum manifesta approbatione, Romulum vrbem condidisse, eamque nominasse Romam potius, quam Romu-lam de suo nomine, vt ampliore vocabuli signifi-catione prosperiora patriae suae ominaretur. Romam antea Romulam appellatam Terentius quidem Varro fuisse ait ab Romulo deinde detortam voca-lem, detritasque lr̃as fuisse credibile. ceterum cau-sam eius appellationis inuenisse ait Verrius vetitam esse publicari, Romanam portam ante-a Romulam voci-*

ratam ferunt, quae fuerit *ab Roma appellata*

pag.79.

¶ *Romuliam Tribum appellatam ait Dio-nysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus populis, ea Tribus cen-sebatur. Terentius Varro dictam ait, quod pro-xima Romae esset . . . . . quae . . . . . c-uidam . . . . . ep . . . . . ruma, id est, mamma . . . . . Capi-nium . . . . . solio . . . . . de . . . . . que . . . . . requisi-. . . . . ap-pellatam . . . . . est quae . . . . . ¶Rumex genus teli simile spari Gallici, cuius nr. Lucilius. Tum spara, tum rumices portantur tragula porro. Rumitant, significat rumigera-nt, vt Naevius. Simul alius aliunde rum-itant inter se[1]. ¶Ruminalem ficum appel-latam, ait Varro prope Curiam sub Veter-ibus, quod sub ea arbore lupa rumam dederit Remo & Romulo id est, mammam. Mamm-a autem rumis dicitur. vnde rustici haedos lactent-es subrumios vocant, qui adhuc sub mammis hentur. alibi[2] autem sunt qui putent. quod sub ea pecus ruminari solitum esset. ¶Rumen est pars colli, qua esca deuoratur, vnde ramare dicebat, quod nunc ruminare. ¶Rumentum in Augur-alib. significare videtur interruptio, abrupti one dum verba ancilib. mouendis praeit, si int-rim vis[3] canerit, tum aeque atque auspici-o augurio rumentum estod. ¶Rhegium signifi-care oportere, ait*

[1 sese 2 aly 3 anus.]

pag.80.

Verrius id municipium, q̄ in freto regno, Siciliae est: qm̄ id dictū est a rumpendo, q̄ est Graece ἐκρυ-ει[1], eo quidem magis, quia in Gallia Cisalpina vbi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur. ¶Rhôde sicadionque[1] cum dixit Lucillius quo nomina riparum[4] posuit, tam infestum sibi corpus, & valitudinē referens, quam leuis, sed[5] saluti nauigantium. ¶Rhinocerotē quidam esse aiunt bouē Aegyptium. Redemptores proprie, atque antiqua consuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum, vt[6] praebēdum condixerant,[7] effecerantq;, tum demum pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. at hi nūc dicuntur redēpto res, qui qu;d cōduxerunt praebendum, vtendumq. Redibit tūs id ꝑprie dr', q̄ redditū est, im,ꝑbatūq. & [9] qui dedit, idēque rursus coactus est habere id, q̄ ante habuit. ¶Rediuiam quidam, alij reluuium appellant, cum circa vnguis cutis se resoluit, quia ruere[10] est, soluere. Titinnius in setina, lassitudo conseruum rediuiae, & flagri. & Liui. Scabra in legendo, reduuiosaue offendens. ¶ Redhostire referre gratiam. Nauius[11] in Lupo. Vel Ve-

iens regem salutant iubae[12]. Albanū mulium[13] comitem senem sapientem contra redhostis Menalus. & Accius in Amphitryone. cedo ecquid teredhostitium[14] cum eas sem obiectet[15] facilius. nā & hostire, ꝑ aequare posuerunt. Ennius in Ctesphonte. Audis, atque auditis hostimentum adiungito. & in Hectoris lytris. quae mea cominus machaëra, atque hasta hospius[16] manu & Pacuuius in Teucro. Nisi coerceo ꝑteruitates, atque hostio se rociam. ¶Redātruare[17] dicitur in Saliorū exultationibus, cū praesul ampiruauit,[18] q̄ est, motus edidit, ei[19] referuntur inuicem iidem motus. Lucilius, ꝑsul

[1 regione 2 ῥήγιον 3 Rhondon, Icadionque. 4 cognomina piratarum 5 illa essent 6 aut 7 conduxerant 8 Redibitum 9 ei 10 luere 11 Nonius 12 saluere iubet 13 Amulium 14 redhostitum 15 cum in ea se obiectet 16 hostiris 17 Redamptruare 18 ampirua uit. 19 &c.]

pag.81

vt ampiruet, inde vulgus redamplauit[1]. at Pacuuius. Proaertrēda[2] gratia. Simul cū videā Graios nihil mediocriter redamptruare,[3] opibusque summis persequi. ¶Rediuiuū est ex vetusto renouatum. Cicero l. 1. 4 in Verrē. Vtrum existimatis minus operis esse vanam colūnam efficere ab integro nouam nullo lapide rediuiuo. ¶ Redarguisse[5] per e, litterā Scipio Aphricanus Pauli filius dicitur eunti asse, vt idem etiam pertisum. cuiusm̄. Lucilius, cum ait. Quo facetior videare, & scire plusquam ceteri, pertisum hominē, nō pertaesum dicere ferūt,[6] nam genus. ¶Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime vtuntur ornatus causa. ¶Reus nunc dicitur, qui causam dicit: & itē qui, q̄d ꝑmisit sponditue, ac debet. at Gallus Aelius li. II. significationum verborū, quae ad ius pertinet. ait. Reus est, qui cum altero item contestatam habet, siue his[7] egit, siue cum eo actum est. ¶Reus stipulādo ē idē qui stipulator dicitur, quippe suo nomine ab altero quib populat[9] [8] est, nō his [9] q̄ alteri adstipulatus est. ¶Reus promittendo est, qui suo nomine alteri quod promisit, qui[10] ꝑ altero q̄d ꝑmisit. ait Capito Actus[11] in eadē quidē opinione est. sed exēplo adiuuat interpretationē. Numa[12] in secunda tabula, secūda lege, in qua scriptū est, q̄d horū fuit vnū[13] iudici arbitroue, reoue, eo die diffensus[14] esto. nunc vterq actorū rei quae[15] in iudicio me[16] vocat, itemque accusator de vi accitur[17] more vetere, & consuetudine antiqua. ¶Riuus vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non spe consilioue[18] factus, verum naturali suo impetu. sed hi[19] riui discuntur, qui Manu facti sunt, siue super terram fossa, siue super[20] specu, cuius vocabuli origo ex Graeco pendet. ¶ Repanda[21] locantur Pompina[22] flumi-

[1 redantruauit 2 Promerēda 3 redamptruare 4 iij 5 Redarguisse 6 ferunt 7 is 8 qui stipulatus 9 is 10 quiue 11 At eius 12 Nā 13 utium 14 dies diffinsus 15 actor. reusque 16 rei 17 de via citu 18 specu inciliove 19 ij 20 subter 21 Retanda 22 Pomptina.]

pag.82

60 n-a, id est, pu-ganda; retae enim vocantur arbores, quae

a *ut ex ripis fluminum eminent, aut in alueis extant.*
¶Rit-*us est mos, vel consuetudo.* ¶*Rite autem be-*
ne a-*c recte significat* . . .
istic. *Plautus Menæchmis. Certe hæc mulier cæ-*
terino *ritu astans somniat* . . .
homi . . . . .
ina . . . . .
telo . . . . .
alio . . . . *facit men-*
tionem . . . . *te-*[1]
lorum . . . . *se-*
litum est . . . .
temo . . . ¶*Retractare est rursus tractare.*
¶Ra-*bidus a rabie dictus, qui morbus caninus est.*
Catullus *de Berecynthia, & Atti. Abit in quiete mol-*
li rabidus *furor animi.* ¶*Raui coloris, rauistelli*
appellant *a Plauto, qui sunt inter flauos & caesios,*
rauo sub con-[1] . . . .
quod genus hominum *pessimum est. Idem in Epidico:*
Sed quis hæc est *mulierecula, & ille rauistellus, qui*
venit. ¶Rates *vocantur tigna inter se colligata,*
quæ per aquam agan-*tur: quo quidem vocabulo*
interdum etiam na-*ues ipsæ significantur*
Afranius in epistula . . . *Vento per-*
culsam ratem. it-*em eodem nomine signi-*
ficarint [2] etiam re-*mos. Attius in Neoptole-*
mo. Atque ego rep-*ercutio ratibus mare.*
& alio loco. Sed iam *propellunt cæruleum ra-*
tes salum. ¶Radere g-*enas veritum est in*
lege xij. id est, vnguib. *scindere.* ¶*Rabula*
dicitur in multis intus[3] neg-*otijs, paratusq. ad ra-*
dendum, quid, auferendumq. *vel est ita dictus,*
quia acrior sit in neg-*otijs agendis, & quasi*
rabiosus. . . . . .

[1 *eclore* 2 *significarunt*, 3 *intentus.*]

pag. 83.

. . . . . .
¶*Roduscula porta videtur appellata, quo-* od
rudis & impolita sit relicta; vel quia ae- re
uincta fuit. nã aes, vt Varro ait in libro antiqui- tatum,
raudus dicebatur: atque ex eo dici in man- cipando,
Rauduscula libram ferito. ¶*Runa genus* teli.
Ennius: runata recedit, id est, pilata est genus
etiam . . . . enim
. . . . m, atque
. . . . *quod* vene-
no tingebant . . . us. M.
. . . . *Val-*erio
. . . ¶*Rasores antiqui fidicines appel-* labant,
qui vt ait Verrius, ita appellati vid- entur, quia
radere ictu chordas videantur artifi-
cio quodam. ¶*Ratitam quadrantem* Tarqui-
tius in libro quem inscripsit de . . . & Oppius[1]
Aurelius, dictum putant, quod in eo, & tri-
ente, ratis fuerit effigies, vt nauis in as-
se, *aqua quidem re appellatum* quoque ratitum
dicunt. Meminit trientis ratiti Antonius,
aqua ratitos ex hac causa dici trientes putat,
quod ratis appellatio tertiae parti- s alijs sit, quin-

tae autem, aut alius partis in illa fic, * sed se-
cundum numerum, vt sex- tans. nec hac re ra-
tem dici solere, nisi de terna: ac legionum vnam
*vnam ratem triente sig-*nificat. quòd hi pe-
*nderentur trientes, cum ra-*tio cum his putaretur,
quibus soluendae res ess- ent. ¶Rauim anti-
qui pro raucitate dicebant. Plautus. Vbi si quid pos-
camus, ad rauim poscamus. Item experiuraui + her-
cle omnia ad raucam rau- im. & in Artemone. &
. . . . . *Caecilius in* Hypobolimaeo. Prius
*ad rauim poscaris, qua placen-*tam feceris. ¶Ratus sum,

[1 *Opilius* 2 *nulla fit* 3 *legib. Numae.* 4 *expurgabo.*]

pag. 84.

significat putaui, sed alioqui, pro firmo, certo po-
nitur ratus, & ratũ Ennius. Occidũt, vbi potiũ ratus
Romulus praedam. & Accius in Menalippo. Neque
ratũ est, qp dicas, neq. quae agitas, dicendi est locus
R. duobus in cõplurib. orationib. cũ de actis disser-
ti cuius etiã [1] perscribi solet, id est rationũ relatarum
qp his [2] tabulis docentur iudices, quae publice data,
arq. accepta sunt. ¶Rauillae à rauis oculis. quemad-
modum a caesis caesullae. ¶Ratumena porta
a nomine eius appellata est, qui ludicro certamine
quadrigis victor, clarusci [4] generis iuuenis ve-
hiis [5] consternatis equis excussus Romae periit, qui
equi feruntur non ante constitisse, quã peruenirent
in Capitolium, conspectumq fictilium quadrigarũ
quae erant in fastigio Iouis templi, quas faciendas
locauerant Romani vegenti [6] curiã artis figulinae
prudenti. quae bello sunt reciperatae: quia in for-
nace adeo creauerant, vt eximi nequirent. idque
prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate
eae fuissent, omnium eam futuram potentissimam.
¶Reciperatio est (vt ait Gallus Aelius) cũ inter popu
lum, & reges, nationesque & ciuitates peregrinas
lex conuenit, quomodo per reciperatores red-
dantur res, reciperentur que, res q. priuatas inter se
persequantur. ¶Reciprocare pro vltro, citroq. posce-
te vsi sunt antiqui quia procare est poscere.
Pacuui [9] in Teucro. Rapido, reci, pco, pcito, augusto,
citare, rectem, reciprocare. vnde eq. gremiis sub-
iectare, adfigere. Plantus in Astraba. Quasi tollo-
nono, [7] aut pilum Graecum reciproceis plana via.
¶Recellere, reclinare, & excellere, in altum extol-
lere. ¶Recinium omne vestimentum quadratũ. hi [8]
qui. xij. interpretati sunt, esse dixerunt vir toga [9]
mulieres vtebantur, praetextum [10] clauo purpureo.

[*differtur cuiuspiam* 2 *ijs* 3 *Rauillae* 4 *Etrusci* 5 *Veiis*
6 *Veienti* 7 *tollenonem* 8 *ij* 9 *virilem togam, quæ* 10 *præ-*
textam.]

pag. 85.

vnde reciniati mimi planipedes. quam rem dili-
genter exsequitur Santra l. ij. de antiquitate ver-
borum. ¶Reconductæ [1] fecerit [2] & condere vrbem,
facere, aedificare, vt Cincius testatur in libro de
verbis priscis. ¶Ricae, & riculae vocantur parua
ricinia, vt palliola ad vsum capitis facta. grane [3]
quidem ait esse muliebre cingulum capitis, quo
pro vita Flaminica redimiatur. ¶Rectae appel-
lantur vestimenta virilia, quae patres liberis

suis conficienda curant ominis causa. ita vsurpata. q. a stantibus & in altitudinem texuntur. ¶ Remancipatam Gallus Aelius esse ait, quae mancipata sit ab eo, cui in manum conuenerit. ¶ Renes (quos nunc vocamus) antiqui nefrundines appellabant. quia Graeci νεφρους eos vocant. Plautus in Satyrione. Male tibi euenisse video, glaber erat tanquam rien. ¶ Refriua fabra[4] dr̄, via[5] ait Cincius quoq. quae ad sacrificium referri solet domum ex segete auspicij causa, quasi reuocant[6] fruges, vt domum datantes teuirtico[7] ad rem diuinam faciendam. Aelius dubitat, an ea sit, quae prolata in segetem domum referatur, an quae refrigatur, q̄ est torreatur. sed opinionem Cinci adiuuat, q̄ in sacrificiis publicis, cum puls fabata dis datur, nominatur refriua. ¶ Remeare, redire: vt cōmeare, vltro, citro[8] ire. vnde commeatus dari dicit, id est, tēp[9], quo ire, redire cum[9] possit. Afranius (vt in ea mancipato.[10] Vetuit me sine mercede prosum paucius[11] remeare in ludum. ¶ Remeligens,[12] & remorae memorando[13] dictae sunt [14] Plauto in Patina, Nā qd illae nūc rā diuinitus[15] remorantur remeligines. ab Afranio in Prodito, remeligo a Laribus missa sum hanc,[16] quae cursum

[1 Reconderit 2 refecerit 3 Granius 4 faba 5 vt 6 reuocent 7 e tritico 8 citroq. 9 redireq. 10 in Emancipato 11 Paccius vel Pauciu. 12 Remeligenes 13 a memorando 14 a 15 tamdiu intus 16 huc.]

pag. 86

cohib-eam nauis. ¶ Remora alias tarditas ńman-tur,[1] ab eo quod moram facit. Plautus Trinnno[2]. Quae in rebus multis obstant, odioseq. su-nt, remoramque faciunt rei priuatae, & publi-cae. Lucillius. Quantum vox ex te resonans meo gr-adu remoram facit. ¶ Remuriniis ager dictus, quia possessus est a Remo. & habitatio Remi Remu-ria item in Auentino dicta. nam q; Auentinum, in quo habitaret, elegisse Remū dicunt. Vnde vocitatam aiunt Remuriam, locum in summo Auentino, vbi de vtb-e condenda fuerat auspicatus. alias Remorum[3] qu-ondam cum locum appellatum fuisse . . testis est. . . . ¶ Remores item in vsp-icio aues dicuntur, quae acturum aliquid remora-ri compellunt . . . ¶ Rimari, quaere-re valde vt in rimis quoq. . . . qui te rima tur . . . . . Ennius li. x i. . . . . viriq. ¶ Re-millum dicitur, quasi repandum . . Lucilius Suda . . . . . remilium & Afra-nius in . . co-xendice pergam . . . . ¶ Remorbescat En-nius posuisse- videtur, pro in morbum recidat. ¶ Re-futare- significat redargue-re. Pacuuius in Hem-iona[4] . . . quas gloria & . . . . rictas humanum . . . compositum a fando, versa a litera in u. vt item in cludo factum est, a quo secludere. ¶ Re-nanciscitur, Verrius quidem significare ait rep-rehendit. Vnde adhuc nos dicimus nanciscitur; & nactus, id est adeptus. Reor, existimo; & quaec-unq. ab eo declinantur, quorum passiua aucto-ritas est. Remul.

[1 nominatur 2 Trinummo 3 Remorium vel Remonium 4 Hermiona.]

pag. 87.

eo est, cum scaphae remis nauis magn-a trahitur. ¶ Rigidum & praeter modum frigidum si-guificat, & durum . . . . ugido[1] . . . . . rigido . . . . . rigi-do ferro . . . ¶ Regifugium dies notatur in Fastis vi. kal. Martias, vt ait Verrius, ita dictus, quia eo die rex Tarquinius Roma fugerit; quod falsum esse arguit Cincius in libro Fastorum, & Tullius [2] de feriis qui Saliares virgines, & Salios adesse dicunt Regi sacrorum, cum facit sacri-ficium in Comitio, quo facto statim fugit quod verum cognouerit esse, qui legerit in Fastis dies tales, qua-les notantur sic. Q. REX. C.F. id est quando Rex comitiauit, Fas; id est ad comitium it-at his enim tantum feriis Regi sacrorum in Comitium, nec in alijs ire licet. qui mos videtur ascitus ex E-truria. Regifugium item dies notatur in Fastis, kal. Iuniis. qui dies, quia totus nefastus non est, legi debet cum nota N. non N. quod ille dies sit e nefasto fastus. ¶ Regia dicta, vel q̄ sacrorū causa tā q̄ infanū a Pontifice conuocati, in eam conuenirent: aut quod in ea, sacra a Rege sacrificulo erant sol-ita vsurpari. ¶ Regiae feriae dictae videntur, quae fiunt fori, conuentus, & nundinarum causa in ciuitate aliquem per sacerdotem, qui sit regia mai-estate. sed non semper ob hanc vnā causam tant-um, qui[3] homini talis maiestatis cura datur ēt, cum expiatio ictus fulguris fit, aut in procurando portento simi-li quo regiae feriae fieri etiam solitae sunt. ¶ R-egelescit, cum dixit Plautus, significat crescit, ho-c versu: vix supersum dolori, qui in dies va-e misero mihi ac perdito, regelescit magis, magisque inde etiam glires

[1 rigido 2 Iulius 3 quia]

pag. 88.

dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcrescit. Reapse est reipsa. Pacuuius in Armorum iudicio. Si nō est ingratum reapse quod feci bene. ¶ Regimen pro regumento vsurpant poetae. Ennius l. xvi. Primus senex bradyn (in) regimen belliq. peritus. ¶ Relegati dicuntur proprie, quib. ignominiae, aut poenae causa necesse est ab vrbe Roma, alioue quo loco abesse lege, Senatuque consulto, aut edicto magistratus, vt etiam Aelius Gallus indicat. Religiosus est non modo deorum sanctitatem magni æstimans, sed etiā officiosus aduersus homines dies autem religiosi, quib. nisi quòd necesse est, nefas habetur facere: quales sunt sex & triginta atri, qui appellantur, & alij senes,[1] atq. hi[2], quib. mūdus patet. A[3] esse Gallus Aelius, quòd homini ita facere non liceat, vt si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere, quo in genere sunt haec; in aedem Bonae deae virum

virum introire ; aduersus mysticae 4 legem ad populum ferre : dic ne fasto apud Praetorem lege agere. Inter sacrũ autẽ,& sanctũ : & religiosum differentias bellissime refert. ¶ Sacrum aedificium, consecratũ deo. ¶Sãctũ murũ,qui sit circũ oppidũ religiosum sepulcrum, vbi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri posse, siquidem quod sacrum est, idem lege, aut instituto maiorum sanctum esse putant, 5 violari id sine poena non possit. idem religiosum quoque esse, qui non iam 6 sit aliquid, quod ibi homini facere non liceat : quod si faciat, aduersus deorum voluntatem videatur facere. simil ter de muro & sepulcro debere obseruari, vt eadem

[1 & *Allienſis*,2 ij. 3 Λ *Religioſum* 4 *auſpicia*.5.*putat*,*vt*.6. *quoniam*.]

pag.89

& sacra, & sancta, & religiosa fiant, sed quo 1 modo,quod 2 supra expositũ est,cum de sacro diximus. ¶Repotia postridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio. Pacuuius in Iliona. Ab eo depulsum mamma paedagogandum accipit appot. . talis ; libet. ¶Repagula sunt. vt Verrius ait, quae pate faciundi gratia (qua) ita figuntur, vt ex contrario quae oppanguntur. Cicero in Verrem l.iiij. Postea conuolsis repagulis, effractisque valuis demoliri signum, ac vectibus labefactare conantur. quae poetae interdum repages appellant. ¶Repudium Verrius ait dictum, quod sit ob rem pudendam. Accius, Repudio electa ab Argis iam dudum exsulo. ¶Repedare, recedere. Pacuuius. Paulum recede 4 gnate a vestibulo gradum. ¶Repastinati ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natum 5 mutatur fodiendo, cum aut siluester ex quo dicatur 6, aut lapis mollitur frangendo, vt fiat pascui 7, vel pecoribus herba, vel hominibus satione. Cato in ea, quam scribit de suis virtutibus contra Thermum. Ego iam a principio in parsimonia, atque in duritia, atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, 8 agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis, atque conferendis. Afranius in Repudiato. Repastina serati senex 9 fugis. ¶Reluere. , resoluere, repignerare. Caecilius in Carine, Vt aurum, & vestem, quod matris fuit, reluat, quod viua ipsi 10 opposuit pignori. ¶Resignare, antiqui pro rescribere ponebant, vt adhuc subsignare dicimus pro subscribere : Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quae de

[1 *eo*.2 *quo*.3 *repotialia*.4 *repeda*.5 *natura*. 6 *excodicatur*.7 *pascuus* 8.*obstinui* 9.*Repastinare sero tu senex*.10.*ipsa*]

pag.90

ho-*stibus capta essent. sed tum vbi indiuisi sunt*
reu-*ertantur resignatis vectigalibus* . . .
nar . . . . . .
requi . . . . . .
alia a . . . . . .
quod n . . . . . .

reb . . . . . .
indi . . . . . .
tertium . . . . . .
ranorum . . . . . .
positi . . . . . .
nisi a . . . . . .
vocabu . . . . . .
cretum . . . . . ¶Re-
sulta-*re saepe resilire.* ¶ *Restibilis ager* dicitur qui bie-*nnio continuo seritur farreo spico*,id est ari-*sto. quod ne fiat, solent qui praedia locant excip-ere.* ¶*Reses,& residuus dr ignauus, quia* residet Accius *in* . . . *Odi* residuos sũ-*o deditos, atque inertes. Afranius in* Rosa praetere-*a resides multi* . . . Pacuuius in arm-*orum iudicio* . . . Tuq. te desider-*e mauis residem, at contra* nos hic esse in *labore* . . . ¶Resecrare, reso-*luere religione. vtique cum* reus populum co-*mitiis orauerat per deos*, vt eo periculo li-*beraretur . iubebat magistratus* eum resec-*rare. Rursus, autem, idem* vti se liberarent inst-*istebat, & quod insons* innocensque esset cau-*sabatur : & quod caput* est, ne eidem iter-*um dies diceretur, neue iterum* animaduerti sta-*tuerent in eum, deprecabantur*, cumque comitia esse-*nt dimittenda* .

pag 91

. . . . . aut
. . . . . iure
. . . . . ut
. . . . . ica
. *Plautus. Resecroque mater quod dud*-um ob *secraueram* . . . *resecr*-or
. . . . . ¶*R*-es con-*perendinata dicitur, vt Verrius ait, iud*-icium *in diem tertium constitutum.* ¶ *Rauam* vocem *significare ait Verrius rauicam, &* Parum *liquidam, proxime canum latratum sona*-ntem: *Vnde etiam causidicus pugnacite*-r loquens, *rabula appellabatur, vt est apud Lu*-cilium . . . . . t *rauilla* . . . *rauist*-elli nisi *a raui potius dictos velimus, vt est apud Plau* tum,qui *ait in Aululatia. Vbi si quid* poscamus (quod) *ad rauim poscamus prius. Et ali*-bi. Expurgabo *hercle omnia ad rauicam* rauim. ¶*Rosea in agro Reatino campus appellatur quod in eo arua rore humi*-da semper ferent. ¶*Rediculi fanum extra portam* Capenam Cornificius *ait fuisse: qui Rediculus pro*-pterea appellatus est, *quia accedens ad vr*-bem Hannibal, *ex eo loco redierit, quibus*-dam visis perterritus. ¶*Referri Verrius ait* dici ab eo quae 1 de *mota fera a ian*-uae cardine petefiant *fores : inde, quae patefacta,& decluſa sint, referata dici. ferae* neque dicantur 2 fustes: *qui opponuntur clausis* foribus. Pacuuius in *Armorum iudicio Nunc* pandite valuas,

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

[1 quod. 2 nam quae dicuntur.]

pag. 92

nant, 1 reptent. 2 Ennius l. ij. desunt 3 riuos camposque remant. 4. ¶ Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum rei fert, datiuo scilicet, non ablatiuo casu. sed esse iam vsu possessum. ¶Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpib. ridetur. ¶LIBER XVII. SEXTI POMPEI FESTI LIBER XVIII.]

¶RIDEO, INQVIT GALBA CANterio, prouerbium est, quod Sinnius Capito ita interpretatur, nisi 3, qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sulpicius Galba, cum in prouinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animaduertisset cecidisse, rideo (inquit) canteri te iam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus. ¶ Retricibus cum ait Cato in ea, quam scribsit, cum edisserauit Fului Nobilioris Censuram, significata aquam eo nomine, quae est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum, & tertium. qua inrigantur horti infra viam ardeatinam, & Asinariam vsque ad Latinam. ¶ Recepticium seruum, Cato in suasione legis Voconiae cum ait, significat, qui ob vitium redhibitus sit. vbi irata facta est, seruum receptitium sectari, atque flagitare virum iubet. ¶Rogat, id est, consulit populum vel petit ab eo, vt id sciscat, quod ferat. vnde nos quoque in consuetudine habemus propetere, & orare. Cato in dissuasione, ne lex Baebia derogaretur, ait. hoc potius agam. quod hic rogat. ¶Restat

[1 *Reuitant.* 2 *repetant.* 3. *deserunt.* 4 *reuitant.* 5. *de iis.*]

pag. 93.

pro distat ait Ennius 1 ponere, cum his 2 dicat. Impetus aut 3 longe mediis regionibus restat. ¶Ruri esse, non rure dicendum, testis est Terentius in Phormione, cum ait. ruri se continebat, ibi agrum de nostro patre, ¶ Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi, & in aede Iani, quae extra eam, Senatum haberi 4: quod ea egressi sex & trecenti Fabij apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in aede Iani S.C. factum esset, vti proficiscerentur. ¶Retiario pugnanti aduersus murmillonem, cantatur. Non te peto, piscem peto. quid me fugis Galle? quia murmillonicum genus armaturae Gallicum est, ipsique murmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae institutum videtur a Pittaco, vno ex septem sapientibus, qui aduersus Phrynonem dimicaturus propter controuersias finium, quae erant inter Atticos, & Mytilenaeos, rete occulte lato impediuit Pærynonem. ¶Resignatum aes dicitur militi, cum obdelictū alicuod influ. TR. Militum, A in tabulas refertur, ¶ Resignare enim antiqui pro scribere interdum ponebant. ¶ Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus praescriptum est, quo ritu condantur vrbes, araes, aedes sacrentur, qua sanctitate muri, quo iurae portae, quomodo tribus, curiae, centuriae distribuentur, exercitus constituantur, ordinentur. ceteraque eiusmodi ad bellum, ac pacem pertinentia. ¶Rutilae canes, id est, non procul à rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario sacrificio pro frugibus deprecādae saeuitiae causa sideris caniculae. ¶ Religionis praecipuae ha.

[1 *Ennium.* 2 *is.* 3 *haud.* 4 *habere.* 5 A *ne stipendium ei detur.*]

pag. 94.

betur Censo-*ria maiestas, cuius in libris de vita P. R.* Varro exe-*mpla haec profert. M. Fuluius Nobilior*, cum M. *Aemilio Lepido Censor factus, cum ei* admodum i-*nimicus antea extitisset, saepeque iudicio* cum e-*o sibi fuissent, publicae rei causa*, quae in pri-*mis spectatur, statim eo delato munere*, homini *inimicus remisit. quod eius animi* iudicium fu-*it omnib. gratum & probatum. A Postumius Q. F-uluius Censores facti, quia Fuluius duos filios* amiserat *in Illyrico militantes, & propter grauem morbum* oculo-*rum, censuram gerere non poterat, vt* libri Sibyl-*lini adirentur*, auctor *fuit, & vt publice* supp-*licaretur pro valetudine collegae*, Tit. Sempron-*ius, cum à Rutilio Tr. pl. Censoria* fides labe *factaretur qui ob parietem dirutum iratus* cum esset ae-*dis priuatae, die dicta collegam Claudium* cōdemna-*uerat fecit vt eadem illae, eodem quae in loco* erant, con *demnatum absoluerent centuriae.* L. Amili Paulus 1 *& Q. Philippi religiosa censura* fuit. Laborauit *Paulus morbo graui, & paene* amissione capitis *in eo honore. Religiosa item* & P. Corneli S-*cipionis Nasicae, cui collega M. P.* Opilius, post cons-*ulem qui fratrem vidit, censura* fuit vadatus *enim cū esset, . . f. P. R. liberatum* constat. M. Val-*erius Messala. C. Cassius Longinus* Censores, *quorum in magistratu subuersa pudicitia* fuerat, famosi *exiterunt: nam palmam, quae* in Capitolio in ara *ipsa Iouis optimi maximi, bello Per*sico nata fuerat, *tunc prostratam ferunt, & ibi enatam* ficum, infames quae *rursus fecit, qui sine* vllo pudicitiae resp-*ectu fuerant Censores* L. Corneli Lentuli *C. Censorini sequitur censura:* Lentulus iudicio pu-*blico repetundarum damnatus* fuerat. *plurimi itaque censuram adepto damna-*

[1. *Pauli.*]

pag. 95

tione poenam remiserunt. P. Africani, L. Mummi *Censura insignis: sed in qua segniti-ae* in agendo notetur *Mummius. Is Asellum nulla* soluta poena *ex aerariis exemit, Africani irrisa* seueritate *qui illum fecerat aerarium. Sed & Q.* Fului Nobilioris, *& eius collegae T. Anni Lusci* fuit nobilissima *Censura: nobilitati* tribus notis *inustis seueristimis, Q. Pompei & Q. Caecili* Metelli *Macedonici. Censura lectus se-natus*, ad summum *senatores amoti sunt* tres, & eo lumine, *qui aliorum offunderent* claritatem.

¶ *Redimunt.*

¶ *Redinunt, significat, redeunt.* Ennius redinunt in . . . . . eum seri- . . . . . patriam . . . . . ¶*Regium est, quod est, aut fuit Regis, vt seruus regius, & domus regia, qualis est* Numae Pompili. ¶ *At regale sacrum, quod est di-*gnum rege. ¶ *Romanos in lib. xi. Graeco-*s appellat Ennius, *cum ait. Contendunt Grae-*cos, Graios memorare *solent eos, quod Graeca lin-*gua longos per temporis *tractus gentibus H-*ispani.[1] Non Romanos *ait Graece locutos*, cum Romulus vrbis *conditor verbis linguae Lati-*nae locutus sit: *sed quod olim lingua Graeciae* gentis fuerit *eadem cum Latina, parum prola-*tione mutata. *hoc autem verum esse ind-*icat origo eius *quae videtur quasi Graecae v-*surpatio. ¶ Rigido *tum caerula furo, cum ait* Ennius, locatus[2] videtur *super etymo verbi caeru-*li. est enim a matris[3] nomine. *eodem verbo de eadem re* vsus est. & L.II. *Pert se se per laeta camp-*i caerula prata *caerula, mare ipsum dixit* & alibi. Inde parum *per caerula nauibus amb-*ulabant.[4] Parum insulam

[1. *Hesperiae.* 2. *iocatus* 3 *maris.* 4. *ambulabant.*]

refert. Item. Vnum furum furus ferre, tamen defendere possunt.[1] furi autem sunt rustes,[2] & hypocoristicos furculi. ¶Reque eapse Scipio Africanus, Paulli filius, cum pro aede Castoris dixit, hac compositione vsus est. quib. de hominib. ego saepe, atq. in multis locis opera, factis, consiliis, reque eapse (saepe) benemeritus spem,[3] id est & re ipsa. ¶Resp. multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de lege. p. Enni 4 & peregrinis, cum ait. eae nationes, cum aliis reb. per auaritiam, atq. stultitiam, res publicas suas amiserunt. ¶ Recto fronte ceteros sequi si norit. Cato in dissertatione consulatus. antiquae id consuetudinis fuit, vt cum ait Ennius quoq. a stirpe. supremo, & Ilia dia nepos. & lupus foeta.[5] & nulla metus. etiam in commentariis sacrorum pontificalium frequenter est his ouis, & hæc agnus, ac[6] porcus. quae non vt vitia, sed vt antiquam consuetudinem testantia, debemus accipere. ¶Recipe apud Catonem, pro recipiam, vt alia eiusmodi complura. ¶Redemptitauere item, vt clamitauere Cato (idem) in ea, qua egit de signis & tabulis. honorem temptauere[7] ait, l. efecta[8] benefactis non redemptitauere. ¶ Repulsior secunda conlatione dixit Cato in ea, quae est contra Cornelium apud populum, haec[9] quis incultior, religiosior, desertior, publicis negotiis repulsior. ¶Ratissima quoq. ab his,[10] quae rata dicimus. vnde etiam rationes dictae. Cato in quam[11] Thermũ Ergaremp. multa beneficia ratissima atq. gratissima. ¶ Regillis, tunicis albis, reticulis luteis vtrisque. . .ctis,[12] textis susum ver-

1. *pessent.* 2. *sustes.* 3. *siem.* 4. *Penni.* 5. *femina.* 6. *haec*

7. *emptitauere.* 8. *malefacta.* 9. *ei.* 10. *eis.* 11. *Q. M. i. Minucium.* 12. *rectis.*]

sum a stantib. pridie nuptiarum diem virginis[1] indutae cubitum ibant ominis causa, vt etiam in totis virilibus dandis obseruari solet. ¶Rapi simulatur virgo ex gremio matris: an, si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum traditur,[2] quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit. ¶Rapi solet fax, qua praelucente nona nupta deducta est ab vtrisq.[3] amicis, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulcro comburendam curet, quo vtroq. mors propinqua alterius vtrius[4] captari putatur. ¶Ritus est mos comprobatus in administrandis sacrificiis. ¶ Receptus mos est, quem sua sponte ciuitas alienum adsciuit. ¶Religiosi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumq rerum diuinarum secundum morem ciuitatis delectum habent, nec se superstitionibus implicant. ¶Renouatiuum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit, si factum est simile fulgur, quod idem significet. ¶ Referri diem prodictam, id est anteferri, religiosum est, vt ait Veranius in eo, qui est auspiciorum de comitiis, idque exemplo comprobat L. Iuli & P. Licini Censorum, qui id fecerunt sine vllo decreto Augurum, & ob id, lustrum parum felix fuerit. ¶Regalia exta appellantur, quae potentibus, insperatum honorem pollicentur: priuatis & humilioribus, hereditates: filio familiae, dominationem. ¶Respicere autem &[5] in auspicando, vnde quis auem prospexit, cum eodem reuertitur. ¶Religiosum ac sacrum est, vt templa omnia, atq. aedes, quae etiam sacratae dicuntur. ad[6] quod per se religiosum

[1. *virgines.* 2. *traducitur, vel trahitur.* 3. *vtriusq.* 4. *alterutrum.* 5. *autem, est.* 6. *at.*]

est, non vtiq. *sacrum est, vt sepulcra* quod ea non *sacra, sed religiosa sunt.* ¶Reus, cum pro v-*troque ponatur, vt ait* Sinnius in eo, qu-*em de reo inscribit, & cum di-*cit pro se, a-*ut cum contra te agit, iuramento* tuo vti p-*otest.* ¶*Roscij* vulgo appellari solent, in *omni arte ita perfecti, vt Roscius* comoedus in *arte sua perfectus fuerit, cui* nihil deesset *ad perfectionem, vt libro i.* de oratore ai-*t Cicero.* ¶ *Rustica Vinalia* mense Aug-*usto, vt est in Fastis, Veneri fiebat,* quod eodem illo *die aedis ei deae consecrata* est, iumenta-*q., & olitores ab opere cessant, quia* omnes horti *in tutela Veneris esse dicuntur.* ¶Raucos appella-*tos esse ait Verrius videri* ab ariditate, *sue a similitudine quadam spi-*carum aristae. in *sp-icis namque flaua fru-*menta raua appe-*llari idem Verrius* docet. Rica est *vestimentum quadratum*

fimbriatum ; pur-*pureum*, *quo Flaminicae pro* palliolo mitra ve *vtebantur*, *vt Verrius* existimat. Titi-*nius*. *Rica ex lana* fucida, alba vesti-*tus*. *Alij dicunt, pallium esse* triplex, quod conf-*iciant virgines* ingenuae; patrimae, m-*atrimae, quod caeruleo colore infecti* lauetur aqua p-*ura*. *Alij quod Flaminica cingat pileum*. ¶Respici auis, *tunc dicebatur, cum peracto sacrificio*, quasi finis imp-*etratus esset*, *& quasi forent* comitia pe-fecta, sum-*i tunc reum iubebant facer*dotes suo more, alii-*sq. peractis iuxta consuetudinem* luci, in quo sacra fa-*ciebant reo a calatorib.* ingeniculato, *atque ita inclinato* vinum in caput infun-*debant solenni cum precatione*. ¶Remisso *exercitu simul etiam*

pag. 99.

Augur, *quo consul in bello* v-sus est in *auspicando*, *discedere vna* iubetur, quod *tunc illo discedente cer*-tum est, *exercitum etiam esse remissum*, vt cum opus sit, *tunc si velit*, *discede*-re possit. nam *Consules*, *& censores non* in perpetuum *Auguribus praesentibus vtu*-ntur, vt ait *Ap. Pulcher*, *sed tantum in auspi*-cio, quas [1] po-*stea dimittat is*, *a quo lege se* cures habitae *sunt prius*, *quem & priorem* esse ait Antistius *Labeo quiq. eadem qu* oq. lege signi*ficari*, *vt prior sit in auspi*-cando dicitur, vt *ait idem Labeo in libro de* officio Auguris. *Potest autem Augur id & in* consilio facere, *vel in alio*, *quo se*-det loco; pullis q; *putem edentibus solistim*-um facit auspicium. *potest etiam si ve*-lit, intra pomoerium. *sin autem in tem*-plo consistit. ¶Repertum dicitur *idem quod* amissum recipere, *quasi repartum & re*-paratum. ¶Rictus, *rixae*, *rixosae*, *ringitur* dici videntur, quia *in diuersum rump.ntur*, contrariaq. sint *recto quod vocabulum a* regendo, vt commodius *deductum* videatur, dictum videri potest.

S

¶*Sospia in Augurali & Salia*-ri carmine appellantur, *quae alias eso*-pia pro sedilib. dicere *habemus nunc ad*-huc in consuetudine. ¶*Susq. deq. fre*-quens est, pro plus minusve. *significat autem id* quod antiqui vsque dicere *soliti erant*. ¶*Soni*-uio significat in carmine *Saliari & Au*-gurali, sonanti. ¶*Sine sacris hereditas* in prouerbio dici solet, *cum aliquid obuenerit* sine vlla incommodi a-

[1 quas.]

pag. 100.

ppendice: quod olim sacra non solum publica curiosissime administrabant, sed etiam priuata. relictusq. heres sic [1] pecuniae, etiam sacrorum erat; vt ea diligentissime administrare esset necessarium. ¶Suppum antiqui dicebant quem nunc supinum dicimus ex Graeco, videlicet pro aspiratione ponentes litteram, vt cum idem hylas dicunt, & nos siluas. item ἕξ sex, & ἑπτά, septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius. Si verò das, quod rogat, & si suggeri [2] suppus. ¶Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici. ¶Statua est ludi [3] eius, qui quondam fulmine ictus in Circo, sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ex prodigiis, oraculorumque responsis Senatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod est supra Comitium, obruta sunt. superq. ea columna, cum ipsius effigie, posita est. ¶Seruilius lacus appellabatur [4] eo, qui eum faciendum curauerat in principio vici Iugari continens basilicae suliae, in quo loco fuit effigies hydrae posita a M. Agrippa. ¶Sonticum morbum in xij. significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa, quem non nulli putant esse, qui noceat, quod sontes significat nocentes. Naeuius ait, Sonticam esse oportet causam, quam ob rem perdas mulierem. ¶Sacram viam, quidam appellatam esse existimant, quod in ea foedus ictum sit inter Romulum, ac Tatium. quidam, quod eo itinere vtantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. itaque ne eatenus

[1 si ut ... suggeri ... ludionis 4. A ali.]

pag. 101.

quidem, vt vulgus opinatur, sacra appellanda est a regia ad domum Regis sacrificuli, sed etiam a regis domo ad sacellum Streniae, & rursus a regia vsq. in arcem. nec [1] appellari debere ait Verrius, sed disiunctè, vt ceteras vias Flaminiam, Appium, Latinam. vt ne Nouamuiam quidem, sed Nouam viam. ¶Scita plebei appellantur ea, quae plebs suo suffragio sine patribus iussit, plebeio magistratu rogante. ¶Solitaurilia hostiarum trium diuersi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi, integriq. sint corporis: contra aci [2] . . verbices [3] maiales [4] qui [5] quia sollum Osce totum, & solidum significat. vnde tela quaedam soluferrea [6] vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium sollers & quae nulla parte laxata cauaque sunt, solida nominantur. atque harum hostiarium omnium inuiolati sunt tauri, quae pars scilicet creditur [7] in castratione, sunt quidem qui portent, [8] ex trib. hostiis praecipue nomen inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum, quidam dixerunt omnium trium vocabula consixa [9] suis, ouis, tauri adeffecisse id, quod vno modo appellarentur vniuersae. quod si [10] a sollo, & tauris earum hostiarum dictum est nomen, antiquae consuetudinis [11] per vnum [12] enuntiari non est mirum, quia nulla tunc gemina-

minabatur littera in scribendo. quam, consuetudinem Ennius mutauisse fertur vtpote Graecus Graeco more vsus, quod illi aeque scribentes, ac legentes suplicabant

[1 *nec ita.* 2 *contrari.* 3 *verueces. maialesq.* 5. *solliferrea* 6 *caeditur.* 7 *putēt.* 8 *confusa.* 9 *sc. i. scilicet.* 10. *antiqua consuetudine.*]

pag. 102.

mutas semi-*uocales*, & *liquidas*. ¶*Secordi*am quidam *pro ignauia posuerunt*. M. Cato pro *stultitia posuit*, *Originum lib.* vij. cum ait . . . *ob im*mensam ti-*miditatem*, *ac secordiam causa erat*, nequid neg-*otij publici*, *vel priuati gere*retur. compos-*itum autem videtur ex se*, quod est sine, & *corde*.

¶Semis semodi-*us*, *semuncia*: *qua ra*tione ex Grae-*co trahuntur aliae*, *quae*, 's, litteram pro *aspiratione eorum* habent, vt ἑπτὰ *septem*, ὕλαι siluæ, sic *ista ab eo*, *quod illi* ὕμι-*ον dicunt*, *declinata videntur*.

¶Sublicium pon-*tem quidam putant* appellatum esse *a sublicibus*, *peculiari vo*cabulo Volsco-*rum*, *quae sunt tigna* in latitudinem *extensa*, *quae non ali*ter Formiani *vocent*, *quam a nomine* librorum: & *quae ab alijs auctoribus* sublices voca-*ntur*, *quod sub eis* aqua liquens *laberetur*, *dictae*. in qua opinio-*ne fuit* . . . *qui* & meminit Sub-*lici pontis*: & *Naeuius*, qui ait in belli *Punici libro* . . . quam liquidum *Sublicio tranat ponte* amnem, & alij [1] tab-*ulis qui adhuc no*men retinet . . . . Sallustius libro qua-*rto historiarum*, ne inrumiendi p-*ontis Sublici* . . . sublicibus cauata . . . . essent.

¶Superuacaneum, *vt videtur*, *se*cludit Verrius ab v-*acuo*, *quod*

[1 *ab.*]

pag. 103.

vacuum quidem dicatur id t-antummodo, *quod sufficiat*, *satis-q.* sit fami*liae*: *quod autem supersit*, *super*-uacaneum *id dicitur*.

¶*Strufertarios appellabant* antiqui *vt ait* . . . *h*-omines con*ductos mercede*, *qui ad* arbores ful*guritas piacularium com*-missarum *caussa sacrificia quaedam* struae [1] & *ferto sollemnibus verbis* faciant *PRECOR TE IVPPI*-TER VTI MIHI *VOLENS PROPITIVS SIES*, *quod* & nullo etiā *fiebat adhibito stru*-fertario.

¶*Suberies*, *arboris genus*, ex qua cortex *natatorius detrahitur*. Lucilius . . . . ti hibernaculi.

¶*Silicernium dicitur caena fu*-nebris, quam *alio nomine exequium scriptores v*-ocant sed . . . . & *V*-errius existi*mant silicernium dici*, quod nos farci*men dicimus*, *quo* fletum [1] familia *purgabatur*: *quia cuius* nomine ea res *institnebatur*, *i*-s iam silentium *cernerit Caecilius* Obolostate. Cre*didi silicernium eius* messe esurum.

¶*Sudum Verrius ait* significare sub *vdum sed auct*-orum omnium fere *exempla volunt*, *vt sudu*-s siccum significet. *sudum enim quasi seudum*, *id* est, sine vdo, vt se*curus*, *sine cura dictum est*

¶*Sulaesta antiqui* dicebant infir*ma*, & *tenuia*. Plautus in Persa. Ad

[1 *strue.* 2 *fletu.*]

pag. 104.

paupertatem si immigrant infamiae, grauior paupertas sit fides sublesti*or*. id est, infirmior. Idem in Neruolaria. vinum ait sublestissimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

¶Statur, & vir, & caro non habent. ¶Supellectilis recto casu, & senis ratione dicebantur, quae nunc contraria videntur esse finitioni portionis [1]: quia omnia vocabula, X. littera finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam accipiunt. haec autem duo desciuerunt ab ea, vt alta compium [2], quae non ideo infirmare debent praeceptum.

¶Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut ex Graeco tractum ait, quod est schypoazain, aut a sequendo, cui magis adsentitur. quod & tenuiores fortunae homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quempiam, non antecedere, sed sequi sint soliti, quia videlicet dicat Lucilius. Cornelius P. noster Scipiadas dicto, tempusq. intorquet in ipsum oti, & deliciis, luci effictae, atq. cinaedo. & sectatori adeo ipsi suo, quo rectius dicas. Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes. cum secutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium.

[1 *proportionis.* 2. *alia complura.*]

pag. 105.

¶Secus, Valgi⁹ putat ex Graeco ꝙ est, ἑκὰς dictū: absurde scilicet significat enim aperte aliter, exemplis omnium fere, qui eā vocē vsurpant. Stipē esse nummum signatū, testimonio est & de eo quae [1] dat stipendium militi, & cum spondetur pecunia, ꝙ stipulari dicitur. ¶Sobrinus est, vt ait Gallus Aeli⁹ patris mei consobrini filius, & matris meae consobrinae filius. femina iisdem de causis appellat fratrem, & fratrem patruelem, & consobricum,

& propius consobrino. [2] & sobrina, iidem gradus in sobrina quoq. sunt. ¶ Sororium tigillum appellatur hac de causa. ex conuentione Tulli Hostilii regis, & Metti Fufitij [3] ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curatij [4] cum dimicassent, vt victores sequeretur imperium, & Horatius noster exuperasset, victorq. domum reuerteretur, obuia soror, cognita morte sponsi, sui fratris manu occisi, auersata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam, & quamquam a patre absolutus sceleris [5] erat accusatus tamen parricidi apud Duumuiros, damnatus q. prouocauit ad populum cuius iudicio victor, duo tigilla tertio superiecto, quae pater eius constituerat, velut sub iugum missus subit, consecratisq. ibi aris Iunoni Sororiae, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex quo sororium id tigillum est appellatum. ¶ Sororiae [6] mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, vt fraterculare puerorum. Plautus in

[1 id. quod. 2 sobrino. 3 Metij Suffetij. 4 Curiatij. 5 sceleris. 6 Sororiare.]

pag. 106.

Ftibolaria. *tunc sororiabant* papillae pri- *mulum*, *sed illud* volui dicere, *fraterculabant. quid* opus est verb- *is multis.* ¶ *Surrigit* & sortus an- *tiqui ponebant pro surrexit*, & eius patri- *cipio*, *quasi sit surrectus*, quibus L. Liuill- *us frequenter vsus* est. ¶ Sors & *patrimonium* significat, vnde con- *sortes dicimus*, & Deis [1] respon- *sum*, & *quod cuiq.* accidit in so- *rtiendo.* ¶ *Sorarium dicitur*, quo ornamen- *ta portantur* scaenicorum. Plau- *tus in Persa. librorum incillum plenum soracum habeo.*

¶ Sobrium vicum *dictum putant Cloatius* & Aelius, quod *in eo nullus tabernae* locus, neq. caup- *onae fuerit.* alij, quod in eo M- *ercurio non lacte*, *sed* vino solitum *sit supplicari.* ¶ *Sonium* tripu- *dium*, *vt ait Appius* Pulcher, quod *sonet*, *cum pullo excidit plus*, quad- *rupeditue ex ore.* ¶ *Sons*, nocens, vt ex c- *ontrario insons*, innocens. ¶ Sodalis *quidam dictos putant*, quod vna s- *ederent*, *essentq.* alij quod ex suo *dapib. vesci soliti sint.* alij, quod inter se *inuicem suaderent*, quod vtile es- *set. eosdem*, *quod coeant* crebro, congre [2] voca- *ri a Graeco* vocabulo, quod est *γίγρα.*

¶ Sodes, si audes, vti sis, *pro si vis. & illico* pro in loco. Terentius *in Andria. Dic* sodes, quis heri Chry- *sidem habuit.* ¶ Surum dicebant, ex quo *per domi-*

[1 Dei. 2 pueri. 3 congerat.]

pag. 107.

nationem surculas suc- tum est Platus *in . . . surum* non est tibi. *surum dicebant p.l-* um item: nam quia *saepiebatur Cir-* cus surculis, *longum deligebant su-* rum, tum poli- *cebant ascia . . .* aut asulae *. . . Ennius. vnus su-* rus surum *ferre*, *tamen defende-* re possent. ¶ *Surripuit*, *sumpsit*, *neq.* manum *sustulit hastam. Idem* furempsit, *vsurpauit*, *pro* p- uerum sustulerit. ¶ *Surrum . .* cum dixit: *qui ita appellatus* est, quod cum *in Academia & Ly-* cio nobilissimos *inter excelleret*, atq. ob eam *causam*, *praestant-* issimus semper *habitus fuisset*: *i-* nstituit, cum *disputaretur*, *vt pri-* mus sumeretur *is*, *qui esset* ipso dignior. *vnde . . . συιγεγον ἐν οὐκ ἐν συ- γεγον illum nominanit.* quod si monitus *esset*, *disputan-* tem non numquam *refellebat.* Socratem. quas *. . . . coniece-* rat in librum *a se scriptum*, *quem* inscripserat Scyrium, *ob eam* [1] *cuius* gratia id appellauerat *opus.* ¶ *Summussi* dicebantur *murmuratores.* Naeuius, odi, inquit *Summussos*, *pro-* inde aperte dice *quid sit*, *quod times.* Ennius in sexto *Annalium. Quin-* tus in occulto mussabat: *& Accius* in Andromacha. dice *iam mater no-* n est: nam [2] mussare sine. *Caelius* in Agnorizomene [3]

[1 iam. 2 Anagnorizomene.]

pag. 108.

quod potes, sile, cela, occulta, tege, tace, mussa, mane. ¶ Sum, pro eum vsus est Ennius li. i, At tu non vt sum summa [1] seruare decet rem. & li. ij. At se se sum quae dederat in luminis oras. ¶ Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucillius. suasa [2] quoq. omnino dormit non sollo [3] dupondi; id est non tota. idem Liuius. ¶ Sollicuria, in omni re curiora. [4] & solliferreum genus teli, totum ferreum. ¶ Sollers etiam in omni re prudens; & solemne, quod omnibus annis praestari debet. ¶ Solla [5] appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possunt sedere. ideoq. soliat sternere dicuntur. qui ¶ sollisternium habent, & solaria vocantur Babylonicae, quibus eadem sternuntur. quae, vt ait Vet-

it Verrius, omnia ducta sunt solo. 6 aluei quoq. cauandi 7 gratia instituti, quo singuli descendunt, solla dicuntur. quae ascendendo 8 potius dicta videntur, quam a solo. 9 ¶Solliſtimum. Ap. Pulcher in Auguralis disciplinae. l. i. ait esse tripudium, quod aut 10 excidit ex eo, quod illa fert. saxum-ve solidum, aut arbos viuiradix ruit, quae nec prae vitio, humani 11 caedantur ve, iaciantur ve, pellantur ve. Solum, terram. Ennius l. iij. Tarquinio dedit imperium

[1.*summam.* 2.*vasa.* 3.*solla.* 4. *curiosa.* 5.*Solia.* 6. *a sollo.* 7.*lauandi.* 8. *a sedendo.* 9.*sollo.* 10. *auis* 11.*humana ve vi,*]

pag. 109.

simul & sola regni. & aliubi. 1 Sed sola terrarum postquam permensa parumper. ¶Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subicitur, sed etiam pro materia robustae, 2 super quam paries craticius extruitur. ¶ Solox, lana crassa, & pecus, quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barrato. 3 Ego ab lana soloci ad purpuram data. & Lucilius. Pastali 4 pecore, ac montano, hirto, atq. soloce. ¶ Sos pro eos antiqui dicebant, vt Ennius lib. 1. Constitit inde loci propter sos dea diarum. l. iij. Circum sosque sunt magnae gentes opulentae. l. vij. Dum censent terrere minis, hortanturue sos. l. xi. Contendunt Graios Graecos memorare solent sos. interdum pro suos ponebantur, vt cum per datiuum casum idem. Ennius effert. Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. ¶Sultis, si voltis. Plautus in Friuolaria. Sequimini me hac sultis legiones omnes lauernae. & in Rudente. Curatae hæc sultis magna diligentia. M. Cato pro L. Caesetio. Audite sultis milites, si quis vestrum in bello superfuerit, si quis non inuenerit pecuniam, egebit. ¶Solari sine praepositione dixisse antiquos testis est Pacuuius, cum ait. ¶Solatur, auxiliatur, hortaturq. me. ¶Solatum genus morbi maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit

[1.*alibi.* 2.*robusta.* 3. *Barbato.* 4.*Pascali.*]

pag. 110.

etiam Afrani-*us in* . . . arquato med-*eri*, *cuius nomen ab* auigine. 1 ¶Solip-*unga genus bestiolae* maleficae, q-*uod acrius*, *concitatiusque* fit feruore so-*lis*, *a quo nomen* traxit. ¶Sos *pes significat apud* omnes ferre 2 auc-*tores*. *Salium*, Afranius in ep-*istola*. *Di te sospitem* seruent tuis. *Vergil. l. viij. Aeneid.* Maxime Teu-*crorum ductor*, *quo sospite* nunquam. En-*nius in* . . . parentem & pa-*triae di seruate* sospitem. Ac-*cius in* . . . si rite ad patri-*am sospes peruenisset*. Ennius vi-*detur seruatorem significare*, cum dix-*it*. *Quo sospite* liber. caeterum s-*ospitare*, *Verrius* ait esse bona spe *afficere*, *aut bonam* spem non falle-*re*. ¶ *Succrotilla* tenuis diceba-*tur*, *& alta vox*. Titinius in . . . *Feminea* fabulare succro-*tilla vocula*. *Af*anius in episto-*la*. *loquebatur succrotilla* voce serio. *Plautus in* describendis mulie-*rum* cruribus gracilibus in Syr-*o*. *Cum extortis* talis, cum sodellis; cr-*usculis*. *belle*, quae non pedibu-*s irent*. ¶*Sucula* est machinae *genus teretis* materiae, & foratae, *ac crassae* quam vt vber scrofae *porci circumstant* sic, versant-*esque ductario* sune volunt. 4 eodem no-*mine* stellas ruint que 5 *dicunt*, *quas aliter*

[1.*aur.gine* 2.*fere* 3.*sodellis* 4.*voluunt* 5.*quinque.*]

pag. 111

appellarunt a pluui-a hyadas. Graeci *vadas*. *nostri*, *exi*-stimantes a subus *dici*, *modo Latine lo*-quenti, dixerint 1 *eas* ¶*Suculas*. ¶*Suc*-cingulum appellabant *antiqui bal*-teum. Plautus, *Ab Hippolyta succingul*-um Herculis 2 *aeque magno neu*-tiquam abstu*lit periculo*. ¶*Succerdae* stercus su*illum dicebatur* . . . us. simus *succedae*. *Titinius*. Quid habes, nisi *nam arcam sine cla*-ui, eo condis *succerdas*. *alio nomin*-e succerda *dicitur opicerda* . . . homo opicerda . . . *homi*-nem, quem Sol *in opicerdis aspici*-t. ¶Suburanam *tribum antea* succisanam; *per c. appellaba*-nt ex nomine *regionis*; *nam parte*-m imam illam quoq. *tradunt fuisse suc*-cusanam dictam. *Verrius autem ait se mi*-ratum esse, *cur non a nomine* pagi. ¶Succusani, *in quo milites* exercerentur. ¶*Succidanea hostia* appellatur, quae *secundo loco caedeba*-tur, quod quasi *succideretur*, *dicta*. quidam a succedendo, *non a succi*-dendo dictam *putant*. ¶*Sugillatum* dici existimant *ex Graeco vocabulo*, quod ea pars quae *est sub collo*, ὑπὸ-λον ab iis dicitur. ¶ *Sycophantas qui*-dam ex hac causa *dictos putant*. Atticos quondam 4 *inuenes solito*-s aiunt in hortos

quorundam i-rrumpere : fiscosq. *deligere*, *qu*-am ob causam lege factum
[1 *loquendi, dixerunt* 2. *Hercules* 3. *Succusanam* 4 *quosdam* 5. *cautum.*]

pag. 112.

qui id fecisset, capite [1] esset ei. quam poenam qui persequerentur ob paruola detrimenta, sycophantas appellatos. ¶ Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel sationis faciendae causa, vel vrbis condendae. vel fossura rectis lateribus, vbi arbores serantur. fulmen quoq., qua eius vestigium, similiter appellatur. quod vocabulum quidam ex Graeco fictum, quia illi dicant ὁλκόν. ¶Suasum, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumuso in vestimento albo. Plautus. Quia tibi suaso infecisti pro pudiosa pallulam. quidam autem legunt in suaso. nec desunt, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur: in alium ex albo transire. ¶Saltum Gallus Aelius l. ij. significationum, quae ad ius pertinent. ita definit. ¶ Saltus est, vbi siluae & pastiones sunt, quarum causa casae quoq. si qua particula in eo saltu pastorum, aut custodum causa aratur ea res non peremit nomen saltui, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, & eius causa habet aedificium, si qua particula in eo habet siluam. ¶ Superescit, significat supererit. Ennius. Dum quidem vnus homo Romanus [3] toga superescit. & Acer [4] in Chrysippo. Quin hinc [5] superescit, Spartam atq.
[1. *capital* 2 *persuadeatur* 3. *Romae* 4. *Accius* 5. *si.*]

pag. 113

Amyclas trado. sed per se ¶ Super significat quidem supra, vt cum dicimus, super illum cedit. [1] verum ponitur etiam pro de, Graeca consuetudine, vt illi dicunt, ὑπὲρ. Plautus in Milite glorioso. Mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi. In Phasmate. Ehe . . . tandem percipio, super rebus nostris loqui te. Pacuuius in Medo. qua super re interfectum esse Hippotem dixisti? Cato contra Annium. Nemo antea fecit super tali re cum hoc magistratu vtiq. rem. Afranius in Virgine. Alis [2] de rebus in qua coepisti super Λ [3] ¶ Supercilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integimentum oculi superius. ¶ Sub iugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, telisque., cum hastis defixis duabus in terra; tertiaq. ad summum earum deligatum, speciei am [4] iubentur subeuntes transire. ¶Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit. cum dixit. Nubes per ego deum subices humidas, inde [1] oritur imber sonitu sæuo spiritu. Superstites Λ [6], testes praesentes significat. cuius rei testimonium est, quod superstitibus praesentibus, ij, inter quos controuersia est, vindicias sumere iubentur. Plautus in Artemone. Nunc mihi licet quid vis loqui, nemo hic adest superstes volgari quidem consue-
[1 *sedit* 2. *Aliis* 3. Λ *re* 4. *ipsi eam* 5. *vnde* 6. Λ *praesentes.*]

pag. 114.

tudinem, poni-*tur pro iis*, *qui satis* superq. sint *superstites etiam* liberi parentib-*us dicuntur* . . quamobrem *progredi cuperem vlterius viuendo*. quamquam o-*mnes superstites mihi* velim. ¶Su-*peruaganea auis vocatur* ab Au-*guribus*, *quae ex summo* cacumin-*e vocem emisit*, *quia* quasi in altis-*simis*, *superq. omnia* vagatur, ap-*pellata*. ¶*Supercilia in* Iunonis tu-*tela putabant*, *in qua dicuntur* mulieres *etiam quod iis protegantur* oculi, per q-*uos luce fruimur*, quam tribuat I-*uno*. *Vnde ipsa dea* lucina quoq. *dicta videtur*. ¶ Suppernati dicu-*ntur*, *quibus femina* sunt succisa *in modum suillarum* pernarum. *Ennius in Annalib.* is [2] pernas succi-*dit iniqua superbia* Poeni, & Catu-*llus ad Coloniam* [3] *in* fossa Ligari ia-*cet suppernata securi*. ¶Supp-*remum modo significat* summum. vt *cum dicit* . *pater* suppreme bel-*li*, *& armorum Mauors* potens. Plautus. *Me certe suppremum* habuisti sem-*per in rebus* tuis. alias extre-*mum significat*, *vt* in legib. xij. Solis *occasus supprema* tempestas esto . . . *suppremo* crimine necte tuo. *Vnde dicimus* ab illo sepeliri die s-*uppremo* . . . & quasi suppremo l-*ugentes* tempora voltu. Cato d-*e* . . *dolentis* nunquam cuiq. *reo apud Praeto-*
[1. *consuetudine.* 2. *His.*]

pag. 115.

rem denegasse supp-remam aduoca-*tionem*. *alias pro* maximo, cum duas *oues*, *& triginta bou*-es suppremam mul-*tam dicerent*. ¶Sub-sidium dice-*batur quando mi*-lites subside-*bant in extrema acie lab*-entiq. aciei *succurrebant*. *quod* genus militum *constabat ex iis*, *qui* emeruerant

ſtipendia, *locum* t-amen retinebant *in exercitu* quae erat tertia *acies Triariorum*, vt Plautus *in Frivolaria*. agite nunc, ſubſidite *omnes*, *quaſi ſolent*- triario [1] ſi *mili modo dicti prae*-ſidiarij ante eos *collocati qui* er-ant, aut in alio *loco præpoſ*-iti. ¶Subſolaneae *quae ſunt ſolo re*-s appellantur, *nec ad vnius nomen*-rei ſolum conferunt *ſubſolanei enim dicuntur qui* infimum *ſolum colunt*: *vt qui* in terram ſuperſolanei. *dicitur inde ſoli*-dum, imum *ſolum*, *rurſum quo planta pedis* innititur. ¶*Subſilles ſunt*, *quas aliter ipſiles* [2] vocant *lamellae neceſſariae ſacri*-s, quæ ad rem *diuinam conferre dicuntur* maxime *ſpecie virum & muli*-erum. ¶Subſtillum *antiqui appellaba*-nt tempus ante *pluuiam*, *iam p*-aene vuidum, (dum) *& poſt pluui*-am, non per ſiccum, quod *iam ſtillaret*, aut nondum deſiſet. [3] ¶*Subſcudes ap*-pellantur cuneratae [4] *tabellae*. *quib.* tabulae inter ſe *configuntur*, *qui-a* quo eae immittuntur, *ſuccuditur*. *Pac*-uuius in Niptris. Nec

[1 *triarij*. 2 *ipſulices*. 3 *deſiſſet*. 4 *cuneatae*.]

pag. 116.

vlla ſubſcus cohibet compagem aluei. Plautus in Aſtraba. Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite. ¶Sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati ſolent venire, vt ait Cato in eo, qui eſt de re militari. vt populus ſuus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veniat. [1] id autem ſignum eſt mihi praeſtari a populo. [2] quod etiam Plautus ſignificat in Hortulo. Praeco ibi adſit cum corona, cuiq. liceat veniat. [3] ¶Sublimen eſt in altitudinem elatum, vt Ennius in Thyeſte. Aſpice hoc ſublime candens, quem vocant omnes Iouem. Vergilius en Georgicis l. i. Hic vertex nobis ſemper ſub [4] ¶Sublimauit dixit A [5] id eſt in altum extulit Originum l.ij. In maximum, decus atq. in excelſiſſimam claritudinem ſublimauit. Id autem dicitur a limine ſuperiore, quia ſupra nos eſt. ¶Subcenturiare eſt explendae centuriae gratia ſupplere, ſubicere. Plautus in Saturione. ¶Subcenturia centum, require, qui te delectet domi. & Caecilius in Triumpho. nunc meae militiae [6] aſtutia opus eſt ſubcenturia [7]. Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur, quia ea

[1 *veneat* 2 *ab vllo*. 3 *veneat*. 4 *ſublimis*. 5 A *Cato*. 6 *malitiae* 7 *ſubcenturiata*.]

pag. 117.

his vocabantur, [1] vel quia rumina trahunt lacte ſugentes. ¶Subulo Tuſce tibicen dicitur. itaq. Ennius Subulo quondam marinas propter adſtrabat [2] plagas. ¶Suburam Verrius alio libro a pago Succuſano dictam ait: Hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt, ita appellatam & regionem vrbis, & tributum à ſtatiuo praeſidio, quod ſolitum ſit ſuccurrere Exquiliis, infeſtantibus eam partem vrbis Gauinis. incidioq. eſſe, quod adhuc ea [1] tribus per c. litteram non b. ſcribatur. ¶Subuerbuſtam, veribus vſtam [3] ſignificat Plautus cum ait. vlceroſam, compeditam, ſubuerbuſtam, ſordidam. ¶Suboles ab oleſcendo, id eſt creſcendo, vt adoleſcentes quoq. & adultae, [4] & indoles dicitur. ¶Lucretius. l. v. Siue virum ſuboles, ſiue eſt muliebris origo. Vergilius. Cara deum ſuboles, magnum Iouis incrementum. ¶Subuculam Aelius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod diis detur ex ablica [5] & oleo, & meile. nam de tunicae genere notum eſt omnibus. ¶Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, ſignificat id, quod ſupplicio [6]. vt in legibus. tranſq. dato, edendo que [7] plorato. ¶Suffiſcus dicebatur folliculus teſticulorum arietinorum,

[1 *rumis vocabatur*. 2 *adſtabat*. 3 *verberibus*. 4 *adulti*. 5 *balica*. 6 *ſupplico*. 7 *endoq*.]

pag. 118.

qui celebris v-*ſus erat pro marſupio*, forſitan *dictus ſuſcus* a fiſci ſimilitu-*dine*. ¶*Subacti*: molliti. alia-*s compulſi*, *& coacti*. vt cum dicim-*us pecus ſub arbore* ſubactum. *alias victi*. ¶*Suppli*-cium a ſupp-*licio differt*, *vt vſus arguit*. quod *in vſu ſit*, *vt dicimus* haec deorum. *illud hominum*: *cum ſumatur* ſupp-*licium de aliquo*, id eſt de poe-*na agatur eius*, *qui iubetur* caedi. ¶*Suppli*-*cia ſunt*, *quae caduceatores portent ea ſumebantur ex* verbena ſalic-*i* [1] *arbore*, *nec enim ex* alia ſupplicia *fas erat quam de verbonis* [2] ſumi. Sin-*nius Capito ait*, *cum ciuis necaretur*, i-*nſtitutum fuiſſe*, *vt*

Semoniae res ſ-*acra fieret* verne-ce bidente, *vt eo ſacrificio* poena ſalutis [3] *c-iuibus*, *caput ipſum* damnati, patrim-*oniumq. cui delibatum eſſet* id fieret ſa-*crum deo*: : *indeq. fuiſſe* ſolitum, vt *quia tunc in forum ſupplicandi* cauſa *prodiret Rex ſacrorum*, vt id vo-*caretur ſupplicium*, *hoc vero* ſemper ela-*tum* [4] *a multis. quo exemplo* docet ſuppli-*cia dici ſupplicamenta*. nunc fere ſupp *licia*, *pro poenis dicuntur*. ¶ Suſes dic-*tus Poenorum magiſtratus*, vt Oſcor-*um Mediaſtuticus*. Calidius in oration-e *in Q. Caecilium*. Non ne vobis I-*udices ignem* & fumus proſequi *& flamma* videtur Sinatus [5] cen-*ſuit referentib.* ſuſetis. ¶ Sub vitem h-*aſtas iacere*

[1 *felici* 2 *verbene*. 3 *ſolutu*. 4 *ſaepe relatum* 5 *Senatus*]

pag. 119.

dicitur veles, *cum eas ſub* manu *ſurſum mitti-t*. Lucilius. Vt *veles bonus ſub vice-m* qui ſubſit [1] haſtas. ¶ *Sub vitem proelia-ri* dicuntur *milites*, *cum ſub vinea* militari pugnant. *Lucilius*. *Ae-q.* prodite *in altum*, *proeliari*, *pro-cul* ſub vite. ¶ *Sub vineam iacere dicun-tur* milites, *cum adſtantibus centuri-onibus*, iacere *coguntur ſudes*. ¶ *Supparus dicebatur puellare* veſtimentum *lineum*, *quod & ſ-ubucula appellabatur*. *Pomponius i-n* Fullonia . , . *velum* omne quod *ex lino eſt*, *dicitur ſup-parum* : puniceum *veſtimentum ita vo-cat* Neui [2] de *bello Puni-co* in Nautis, *vocat Neptuno v-eſtem* onſec-*ratam*, *ſupparum*. *at* nunc ſupparos *appellamus vela li-na* iam [3] crucem *expanſa*. *Mulier vi-detur* puella *ſupparo indutâ*, *vt Afren-ius* ait. Puella *non ſum*, *ſupparo ſi in-duta ſum*. Supa [4] *ſignificat iacit*. *vnde diſſip-at*, dificit *& obſipat*, *obicit*. *& inſipa*, t inſipit. . . . inicit far in olam [5] ¶ *Sutelae*, *doloſae* aſtutiae, a ſimili *tudine ſuentium di-ctae* ſunt. ¶ Suſ-*pectus*, *eſt diuerſae* ſignificationis: *a ſuſpicor enim*, & ſuſpicio partim *venit*. *ita-q.* non mirum, ſi *nhn vna ſignificati-o* dari poteſt. ¶ *Sutrium quaſi eant*, *vt-iq.* in prouerbium *abiit ex hac cauſa*. Gallico tumultu *quon-dam* edictum eſt le-

[1 *ſubmiſſit*. 2 *Naeuius* 3 *linea in*. 4 *Sipar*. 5 *ollam*.]

pag. 120

giones Sutrij vt praeſto eſſent cum cibo ſuo. quod vſurpari coeptum eſt in iis, qui ſuis rebus, opibuſq. officij id praeſtarent, quib. deberent. Plautus. Sed facito dum merula per [1] verſus. quod [2] cantat colas cum ſuo cuiq. [3] facito veniant, quaſi eant Sutrium. ¶ Suopte, Λ ipſius. vt meopte, meo ipſius, tuopte, tuo ipſius. ¶ Suillum genus inuiſum Veneri prodiderunt poetae ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat Dea. quidam autem, quod immundiſſimi ſint ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimae libidinis. ita, vt opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare, & ſubire dicuntur. ¶ Sus Mineruam in prouerbio eſt, vbi quis id docet alterum, cuius ipſe inſcius eſt. quam rem in medio, quod aiunt poſitam Varro & Euhemerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, quam ſimpliciter referre. ¶ Strues genera librorum ſunt, digitorum coniunctorum non diſſimilia, qui ſuperiecta panicula in tranſuerſum continentur. ¶ Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus. Cerialis caenas dat. ita menſas extruit, tantas ſtruices concinnat patinarias. Et Liuius quo Caſtalia, per ſtruices ſaxeas lapſu accedit. ¶ Struere, an-

[1 *memineris*. 2 *quos*. 3 *colax*, *cum cibo tum quoq. eos*. 5 Λ *ſuo*.]

pag. 121.

tique dicebant pro adicere, augere, vnde induſtrios quoque M. Cato iure, lege, libertate, Rep. communiter vti oportet gloria atq. honore, quomodo ſibi quiſq. ſtruxit. aut [1] in xij. quod eſt. ſi caluitur, pedem ve ſtruit: manum endo iacito. Alij putant ſignificare retrorſus ire: alij in aliam partem: alij fure: [2] alij gradum augere; alij minuere: ac vix pedem pedi praeferat, otioſe it, remoratur. ¶ Scopus eſt, vt Adeius [3] Philologus exiſtimat, quod Graecè σκέφτον [4] vocatur. & quod ſacerdotes pro inſigni habent in capite quidam coronam eſſe dicunt, aut quod pro corona inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium. itaq. apud Faliſcos idem [5] feſtum eſſe, qui vocetur ¶ Struppearia, quia corona ti ambulent. & a Tuſculanis, quod in puluinari imponatur Caſtoris, ſtruprum vocari. ¶ Strutheum: in mi-

in mimis praecipue vocant obscenam partem virilem. s. a salacilate videlicet passeris, qui Graece struthos dicitur. ¶Strenam vocamus, quae datur die religioso, ominis boni gratia a numero, quo significatur alterum, initiumq.[6] venturum similis commodi veluti trenam, praeposita s. littera, vt in loco, & lite solebant antiqui. ¶Strebula Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hostia-

[1 at 2 fugere, 3 Ateius 4 στρόφιον 5 diem 6 tertiumq.]

rum, quas G-*raeci μηρία dicunt, quae* in altaria im-*poni solebant, ve Plautus* ait in Fri-*volaria* ¶*Strebula* agnina tene . . . . bulis. ¶Stlat-*a genus erat nauigij* latum mag-*is, quam altum, sic* appellatum *a latitudine, sed ea* consuetudin-*e, qua stlocum pro locum, & stlitem* antiqui *pro litem dicebant.* ¶*Stlembus,* grauis, tar-*dus, sicut Lucilius* . . . Apulidae pe-*dibus stlembum dixit,* cum refer-*t equum pigrum & tardum.* ¶Stelionem[1] g-*enus aiunt lacertae quod* Verrius dic-*tum ait, quia virus* stillet cibo, p-*otius, quam quod ali*bi[2] a stellarum *similitudine, quia* varium est. ¶*Stipem dicebant pe*cuniam signa-*tam quod stiparetur:* ideo stipular-*i dicitur is, qui in*terrogatus, *spondet stipem, id est* aes. ¶Sti-*pem in masculino genere* antiqui *vsurparunt pro eo quod est, femina,* met-*aphorice dicentes, poetae* quae nunc in *femineo proferunt genere.* Liuius. t-*radunt familias quo*rundam Rom-*anorum, Trotano stirpe ante* conditam Rom-*am procreatas. Idem Li*uius. Ostrymon *quendam memorant* Graio stirpe ex-*titisse. Ennius Annal.* nomine Pyrrh-*us vti memorant,* a stirpe supremo . . . est reuoca fratre-*m eodem stirpe prognatum,* plaudite. quam Gall-*us Aelius sic de*finit. ¶Stirpes[3] gent-*is propogatio, vt* qui[4] a quoq. est progna-*tus. stirpes autem*

[1 *Stellionem* 2 *alij* 3 *stirps est* 4 *quis.*]

per translationem dicuntur *ab stirpibus ijs, quae su*-b imis arboribus *nascuntur.* ¶*Stip*-atores appel*labantur corporis cu*-stodes; quos *antiqui latrones dice*-bant, i. mer*cenarios qui cu*-m ferro, ve*lut circundaban*-t Regum corpora. ¶*Stipes fustis terrae* defixus: Afra-

nius in . . . Porro honeste *quam fecerit, qui stip*-ite hostium[1] *impulit, vostram impl*-oro fidem, qui *adesis* . . . cam siluam, & . . . *us in* . . hostili in me la*ctu*[2] *percussit la*-tus, vt reuulso *stipite miles,* qui iactu valido *percussit* parmam. nisi si *stipitem poneve* voluit pro *telo, vel hasta. Accius* in Bacchis: Ec*quem stipitem abi*-egum,[3] aut al*neum* . . . us. Ennius . . s . . . *stipi*-tes abiegno[4] . . . . est stipitem . . . . *intere*-mit eum, qua . . . . *stipitem a*-rripit. ¶Strit*tauum antiqui dice*b-ant pro tri*tauo, qui est pater ata*-ui, & atauiae, *vt Stlitem, pro lite.* ¶Strigores in Ne*lei carmine pro Stri*-gosis positum *inuenitur, id est, densa*-rum virium ha*minibus.* 5 *alias, strigo*-res, exerciti. ¶Stri*gae appellabantur* ordines rerum *inter se continu*-atae[6] colocata*rum, a Stringen*-do dictae. Stri*gas* (*vt ait Nerri*-us Graeci syrnia ap*pellant*, quod maleficis mulieribus

[1 *ostium* 2 *iactu* 3 *abiegnum* 4 *abiegnos* 5 *hominibus.* 6 *continuate.*]

nomen inditum est, quas volaticas etiam vocant. Itaq. solent his verbis eas veluti auertere Graeci ΣΤΡΡΙΝΤΑ ΡΟΜΡΕΙΕΝ ΝΤΚΤΙΚΟ ΜΑΝ ΣΤΡΙΝΤΑΤΟΛΑΟΝ ΟΡΝΙΝ ΑΝΩ ΝΤΜΙΟΝ ΩΚΤΡΟΡΟΥΣ ΕΡΙ ΝΗΑΣ. ¶Statuliber est, qui testamento certa conditione proposita iubetur esse liber. & si per heredem est,[1] quo minus statuliber praestare possit, quod praestare debet nihilominus liber esse videtur. ¶Status dies vocatur qui iudicij causa est constitutus cum peregrino[2] eius enim generis ab antiquis hostes[3] appellabantur, quod erant pari iure cum populo R. atq. hostire ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione. Si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundem; quo imperant ingratis. ¶Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo stet. alij, quod is locus a Graecis στεγὸς 4 dicitur, quia bene contineat aquam. ¶Satura, & cibi genus ex variis rebus conditum est, & lex tis alis[5] legibus conferta. itaque in sanctione legum adscribitur. neue per Saturam abrogato, aut derogato. T. Ennius Luscus in ea, (quam

quam dixit aduersas Ti. Gracchum, Imperium quod plebes per Saturam dederat, id abrogatum est, & C. Laelius in ea, quam pro se dixit. Dein postero die quasi per Saturam senten-

[1 stet. 2 hoste. 3 peregrini. 4 σγγνὸς 5 multis alijs.]

Pag. 125.

tiis exquisitis in deditionem accipitur. ¶Statae Matris simulacrum in Foro colebatur, postquam id collastrauit, [1] ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quiq. vicos rettulerunt eius deae cultum. ¶Stalagmium genus inaurium videtur significare Caecilius in Carine, cum ait. Tum ex aure eius stalagmium domi habeo. ¶Stolidus, stultus. Ennius l. i. Nam vi depugnare sues stolidi solidi [2] sunt. & in Alexandro. Hominem appellat, quia lasciui stolide non intellegit. & Caecilius in Hypobolimaeo. Abi hinc tu stolide, illi [3] vt tibi sit pater? & in Andronico [4] sed ego stolidus, gratulatum me oporteat [5] prius. ¶Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine. foede, stupreque castigor cotidie. & in Appi sententiis. qui animi . . compotem esse, nequid fraudis, stupriq. ferocia pariat. Naeuius. Seseq. l. ij perire mauolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis. item. Sin illos deserant fortissimos viros, magnum stuprum populo fieri pergentis. [6] ¶Stuppam linum impolitum appellant Graeci Dorij. ¶Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam

[1 collustrauit. 2 soliti 3 illic 4 Androgyno. 5 oportuit 6 pergetis.]

pag. 126.

Asturam vo-cant. Suber arbor ac suberies, q-ua natabant in thermi [1] Ste-rilem mulierem appellabant, quam G-raeci στεῖραν dicunt: quae non cipi-t [2] semen genitale. ¶Seplasia, aut Se-phasium, vbi vnguentum memoraba-tur pretiosum. Pomponius in Adelph-is. Di te, perdant inferi Anti-pho, quia vnde hoc vnguentum sit, q-uaeris; atqui lepidum vnde vng-uentum, nisi ex Seplasia est; ¶Stulto-rum feriae appellabantur Quirina-lia, qui erat dies festus Qui primi, [3] qu-od eo die Quirino sacrificant. id qui solemni die aut nõn potuer-unt rem diuinam facere, aut ign-orauerunt suorum fornacaliu-m sacrorum diem, commissumq. piaculum expiabant, morae a-tq. quod suis non fecerant, quib. p-ermittebatur ferijs, sacrum faciebant. ¶Sanctum ait dici Opilius Aurelius, quod nec sacrum est, nec religiosum. At Aelius Stilo, quod vtrumq. esse videatur, & sacrum scilicet, & religiosum. pleriq. autem, quod ei, qui id violauit, poena sit, multa-ue sancita; se ponetur 4 pro sacro tantum. Vnde & sanctio dict-a legum; sancta item & rogatio: qui 5 c-ontionem rogauit; Tr. pl. ¶Sanqualis auis ap-pellatur, quae in commentariis augura-libus ossifraga dicitur, quia in Sangi dei tutela est. ¶Saccom-orum genus est

[1 thermis 2 concipit 3 Quirim, 4 sed ponitur 5 quinque.]

pag. 127.

arboris, quam dicta-m Pomponius ait ex fico, & m-or [1] quod ficus ea sit & morus: vnde nomen per m oron & sycon de-ductum est. ¶Lo lem [2] dici ait, qd solus sit. Eund-em modo Solem, modo Apollinem vocari. tu es Apollo, vt est in carmine Saeculari. ¶Sacrem porcum dici ait Verri-us, vbi nam a partu habetur purus, a qu-a re appellatum esse sacrem dici-t. ita id adiicit, quod parum opus est; omisit vocabuli etymon. Plautus. Ado-lescens qui bus hic pretijs porci veniunt sacres, sinceri? nummum vnum en a me accipe iube te plari [3] de mea pecunia. & in Rudent-e. Sunt domi agni & porci sacres. C-ato aduersus. Q. Minucium The-rmum, post . . . . . suc-crem in sinu mactauit. ponitur ali-quando pro hostia. Ennius. fuso sangui-ne sacrem ¶Sacrificium quod pro vnus pr-imis fiat, appellabatur ab antiquis sa-crima: est autem, vt Aelius Stilo & Clo-atius dicunt, mustum indi-tum in amphoram Liberalibus sacri-ficij causa, pro vnus & vino, quae quasi sacra sunt, cum lib-ero fit, vt praemetium, cum Cereri. ¶Sacrificulus Rex appellatur, quin ea sacra, quae facere Rege-s sueuerant, facit. primus memorat-ur post reges exactos Sicinnius Bell-utus. ¶Sacella dicuntur loca Diis sacra sine rec.

[1 mere, 2 solem anteà 3 piari.]

pag. 128.

¶Sacrosanctum dicitur, quo iure

ure iurando interpoſita eſt inſtitutum ſi quis id violaſſet, vt morte poenas penderet. cuius generis ſunt T R. PL. Aedileſq. eiuſdem ordinis. quod affirmat M.Cato in ea, quam ſcripſit, Aedilis plebis ſacro ſanctos eſſe. ¶Sacratae leges ſunt, quibus ſanctum eſt, qui quid aduerſus eas fecerit, ſacer alicui deorum ſicut familia, pecuniaque. ſunt qui eſſe dicant ſacratas, quas plebes iurata in monte Sacro ſciuerit. ¶Secluſa ſacra dicebantur, quae Graeci myſteria appellant. ¶Scaena ab aliis: a quibuſdam ſacena appellatur, dolabra pontificalis. ¶Sariſſa eſt haſtae Macedonicae genus. ¶Sacer mons appellatur trans Anienem, paulo vltra tertium miliarium: quod eum plebes, cum ſeceſſiſſet a patribus, creatis T R. plebis, qui ſibi eſſent auxilio diſcedentes Ioui conſecrauerunt. At homo ſacer is eſt, quem populus iudicauit ob maleficium, neq. fas eſt eum immolari: ſed, qui occidit, parricidij non damnatur; nam lege tribunicia prima cauetur, ſi quis eum, qui eo plebei ſcito ſacer ſit, occiderit: parricida ne ſit. ex quo quiuis homo malus, atq. improbus ſacer appellari ſolet. Gal-

[1 *ſit cum.*]

pag.129.

lus Aelius ait ſacrum eſſe quocunque modo atq. inſtituto ciuitatis conſecratum ſit. ſiue aedis, ſiue ara, ſiue ſignum, ſiue locum ſiue pecunia, ſiue quid aliud quod dis dedicatum, atq. conſecratum ſit: quod autem priuati, ſuae religionis cauſa, aliquid earum rerum Deo dedicent, id Pontifices Romanos non exiſtimare ſacrum. at ſi qua ſacra priuata ſuſcepta ſunt, quae ex inſtituto Pontificum ſtato die, aut certo loco facienda ſint, ea ſacra appellari, tanquam ſacrificium. ille locus, vbi ea ſacra priuata facienda ſunt, vix videtur ſacer eſſe. ¶Sacrani appellati ſunt Reate orti, qui ex Septimontio. Ligures Siculoſq. exegerunt, nam vere ſacro nati erant. ¶Sagmina vocantur verbenae, id eſt herbae purae, quia ex loco ſancto arcebantur a Conſule. Praetoreue, legatis proficiſcentibus ad foedus

faciendum, bellumq. indicendum, vel a ſanciendo, id eſt confirmando. Naeuius. A 3 Ius ſacratum Iouis iurandum ſagmine. ¶ Sagaces appellantur multi ac ſollertis acuminis Afranius in Brundiſina. Quis tam ſagaci corde, atq. ingenio vnico. Lucretius l. ij. Nec minus haec animum

[1 *locus* 2 *ſuſcepta* 3 A *Scapos, atque verbenas ſagmina ſumpſerunt.*]

pag.130

cognoſcere *poſſe ſagacem.* ¶ *Sagacem* etiam canem *dixit* . . inuictus ca-*nis*, *ſagax*, *validis* viribus fretus. ¶*Saga quoque dicitur* mulier peri-*ta ſacrorum*, *& vir* ſapiens pro-*ducta prima ſyllaba*, forſitan prop-*ter ambiguitatem* euitandam. ¶ *Sanates quaſi ſanati* appella-*ti*, *id eſt ſanatae mentis.* Sulpicius *autem* Rufus, *Sanates* & Opillus 1 *Aurelius exiſtimant* dici inferio-*ris loci gentes.* vt Tiburte-*s*, *& alias*, *qui cum* populo Tibur-*te habitarunt in agro* Tiburti. id e*ſt peregrinos*, *inferioriſq.loc-i gentes. itaque ſcriptum eſt* in xij. Nex-*u*, *ſolutoque*, forti, ſanati-*q. idem ius eſto*, id eſt, bonor-*um*, *quod & peregrino*, qui & infe-*riorum coloniarum* quae ſunt *deductae in Priſcos* Latinos, *quas Priſcus rex* inegerit ſecundum *mare*, *ſupra & infra* Romam, in c-*iuitates Latinorum*, eoſq. ſanat-*is*, *propterea quod* praeter opinio-*nem eos parauiſſet*, ſanauiſſe-*tq. & cum eis paciſci* potuiſſet, no-*minauit*, *vt ait* Cincius l. ij. de *officio iuriſconſulti.* ne Valerius *quidem Meſſala* in xij. explanatio-*ne id omiſit. qui tamen* in eo libro qu-*em de dictis* inuolute inſcribi. 2 for-*tis & ſanatis* duas gentes finitimas *eſſe ait*,

[1 *Opilius* 2 *inſcribit.*]

pag.131

de quibus le-gem hanc ſcriptam *eſſe*, *qua cautu*-m, vt id ius manifeſto, *quod populu*-s R. haberent. *neq. alios*, *quam for* ctos, & ſanates *eam legem ſig*-nificare exiſtimat, *hoc intellec*-tu. multi ſunt, *quib. quod alias pla*-cuit, diſpliceat poſtea: *ideoque ai*-t. ſant forcti, *ſignificare ſa*-nati inſani.

¶*Sarpta vinea putata*, *i*-d eſt pura

*facta. virgulae enim re-*lictae impe-
*dimento vitibus sole-*nt esse, quae
ideo abscinduntur. inde etiam
*sarmenta script-*ores dici pu-
*tant sarpere enim a-*ntiqui pro pur-
gare dicebant. ¶ *Sar-*te in Augu-
*ralibus pro inte-*gro ponitur.
*sane, sartequ-*e audire vi-
*dereq. . ob quam caus-*am opera pu-
*blica, quae locantur, vt i-*ntegra praes-
*tentur, sarta tecto vo-*cantur. et-
enim sarcire est integrum facere.
¶ *Sarra dicebatur, q-*uae nunc Epiros
dicitur. ¶ *Sardare,* intelligere
*significat. Nae-*uius belli Pu-
*nici libro . . Quo-*d bruti nec satis
sardare queunt. ¶ Sardi venales
alius alio nequ ior: ex hoc natum
*prouerbium vi-*detur, quod ludis
Capitolinis, qui fiunt a vicinis 2
praetextatis au- ctio Velentium,
fieri solet in qua nouissimus
*quisq. dete-*rrimus producitur
a praecone senex cum toga pa-

[1 *sanati facti,* 2 *vicanis* 3 *Veientium.*]

pag. 132

retexta, 1 bullaque aurea, quo
cultu reges soliti sunt esse E . .
corum 2, qui Sardi appellantur.
quia Etrusca gens est orta Sardi-
bus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde
profectus cum magna manu eorum,
occupauit eam partem Italiæ, quæ
nunc vocatur Etruria. At Sin-
nius Capito ait Ti. Gracchum
Consulem collegam P. Valeri Fal-
tonis Sardiniam, Corsicamq. sub-
egisse, nec praedae quicquam aliud,
quam mancipia captum, quorum vilis-
sima multitudo fuerit. ¶ Sarcito
in xij. Ser. Sulpicius ait signifi-
care damnum soluito, praestato.
¶ Sardanapalus rex Assyriorum
fuit vnicae luxuriae, inter mu-
lieres, epulasq. versatur semper
atq. omni tempore. ¶ Sargus, piscis
genus, qui in Aegyptio mari fere
nascitur. Lucilius. Quem praeclarus
helops, quem Aegypto sargus mo-
uebit. ¶ Saturnia Italia, &
mons, qui nunc est Capitolinus,
Saturnius appellabatur, quod
in tutela Saturni esse existi-
mantur. Saturnij, quoq. dicebant-
ur qui castrum in imo cliuo Ca-
pitolino incolebant, vbi ara di-
cata ei deo ante bellum Troianum
videtur, quia apud eam suppli-
cant apertis capitibus. nam Ita-
lici auctore Aenea velant ca-

[1 *praetexta* 2 *Etruscorum.*]

pag. 133

pita, quod is, cum rem diuinam faceret
in litore Laurentis agri Veneri ma-
tri ne ab Vlyxe cognitus interrumpe-
ret sacrificium, caput adoperuit.
atq. ita conspectum hostis euitauit.
¶ Saturno dies festus celebratur men-
se Decembri, quod eo aedis est dedi-
cata: & is culturae agrorum prae-
sidere videtur, quo etiam 1 falx est
ei insigne. versus quoq. antiquissi-
mi, quibus Faunus fata cecinisse ho-
m-nibus videtur. Saturnij appel-
lantur. quibus & a Naeuio bellum
Punicum scriptum est a & multis aliis
plura composita sunt qui deus in salia-
ribus Saturnus 2 nominatur, vide-
licet a sationibus. ¶ Sas Verrius pu-
tat significare eas, teste Ennio
qui dicat in l. j. Virgines nam sibi
quisque domi Romanus habet sas.
cum suas magis videtur signifi-
care. sicuti eiusdem l. iiij. faten-
dum est eam significari, cum ait.
Nec 3 quisquam philosophiam quae doc-
trina 4 latina lingua non habet,
sapientia quae perhibetur (in somnis
vidit prius, quam sam discere coepit.
idem cum ait sapsam pro ipsa,
nec alia potuit in l. xiij. Quo res sap-
sa loco se se ostentatque, iubet-
que. & Pacuuius in Teucro. Nam Teu-
crum regi sapsa res restibiliet. 5
¶ Scaeuam, volgus quidem & in bona,
& in mala re vocat: cum aiunt

[1 *quoniam.* 2 *Satirnus.* 3 *Neque.* 4 *philosophia quã doctrinam.* 5 *Teucro regnum sapsa res stabiliet.*]

pag. 134.

bonam, & malam *scaeuam. at scriptores*
in mala pone-*re consueuerunt, vt*
apud Graecos *inuenitur positum*
pro sinistro sca-*euum vsurpauit Hos-*
tius in belli Hi-*strici libro* o . .
sentit scaeu-*um* . . . .
abit penitus . . . ¶ *Saperda*
genus pessimi p-*iscis sapientem etiam*
significat, c-*um ait Varre. Belli, festiui*
saperdae, cu *m-simus omnes.*
¶ Sanderacam *ait esse genus coloris,*
quod Graeci s-*andicem appellant.*
Naeuius, meru-*la sanderacino colore.*
¶ Sabini quod *volunt somniant, vetus*
prouerbium e-*sse, & inde manasse ait,*
Sonnius Capit-*o, quid quotiescunq. sacri-*
ficium prote-*ruiam fieret, hominem*
Sabinum 1 at *illud adhibere solebant:*
nam his 2 pro-*mittebat se pro eis somniatu-*
rum. idemq. *postquam euigilasset sacrae*
6 facientibus *narrabat omne quidquid*
in quie-

in quiete vi-*disset*, *quod quidem esset ex sacrifici religione. Vnde venisse videtur* in prouerbium *Sabinos solitos quod* vellent somn-*iare*. *sed quia, propter auiditatem* bibendi q-*uaedam anus mulieres* id somnium cap-*tabant*, *vulgatum est* illud quoq. . anus *quod volt somniat.* fere enim quo-*d vigilantes animo volumus, id dormientib. apparere* solet. ¶ Sam-*buca organi dicitur* genus, a quo Samby-*cistriae quoq.* dicuntur. per similitu-*dinem etiam* eam machinam appella-*runt, qua*

[1 ad 2 u.]

pag. 135.

vrbes ex expugna-nt; nam vt in *organo chordae, sic in m*-achina funes *intenduntur.* ¶ *Sa*-mnitibus nomen *factum ab hasti*-s, propter genus *hastae, quod σαυι*-*α* appellent *Graeci alij aiunt* Sabinis vere *sacro voto, hoc genus* hominum *extra fines eiectum* Comio Castronio *duce occupasse e*-ollem, cui nomen *Samnio, a quo Samnites.* ¶ *Salar*-iam viam *incipere ait a port*-*a*, quae nunc Col*lina a colle Quirina*-li dicitur. *Salaria autem propterea a*-pellabatur, *quod impetratum fuer*-it, vt ea liceret *a mari in Sabinos sa*-lem portati. ¶ *Salacia dicta est quod* salum ciet; *antiquos autem ait eo* vocabulo poe*tas pro aqua ipsa vsos esse.* Pacuuius *in . . . Hinc saeviti*-am Salaciae *fugimus, laetiq. munere* vesſimur *Cereris: post condor thalamo*, nemo vt me *tunc inde queat abducere mortali*-ũ septem *circum mocro.* ¶ *Salutari*-s porta ap*pellata est ab aede Sa*-lutis, quod ei *proxima fuit. alij ob sa*-lutationes. Vo*cantur Megalesia qui n*-unc ludi, scaenicos *olim dicebant quo*-s primum fecisse C. . . . . lium M. Popilium M. *F. Curules A*-ediles, memoriae *prodiderunt* historici. solebant *his prodire mimi* in orchestra, dum *intus actus fab*-ulae componerentur *cum versib. ob*-scenis. ¶ Salua res *est dum cantat* senex, quare parasiti

pag. 136.

Apollinis in scaena dictitent, causam Verrius in l. v. quorum prima est P. littera, reddidit. quod C.[1] Sulpicio. C.[2] Fuluio Cos. M. Calpurnio Pisone Pr. Vrb. faciente ludos, subito ad arma exierint, nuntiatio aduentus[3] hostium, victoresq. in theatrum redierint

solliciti. ne intermissi religionem adferrent, instaurati qui[4] essent, inuentum esse ibi C. Pompinium[5] libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem saltaret, itaq, gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoq. celebrari. at in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio cos. factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio M.[6] vatis institutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeq. de ip.[7] appellatione parasitorum Apollinis hic causam reddit cum in eo praeteriisset. ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus inducatur. quam inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retulit. ¶ Salios a sallendo[8] & saltando dictos esse quamuis dubitari non debeat,

[1 P. 2 C. N. 3 nuntiato aduentu 4 instaurandiq. 5 Pomponium 6 Marcij 7 ipso 8 saliendo.]

pag. 137.

men Polemon ait Arcada quendam fuisse, nomine Salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui iunenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos Penates qui Lauinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse. a quo appellatos Salios, quib. per omnis dies, vbicunq. manent, quia amplae ponuntur cænae, siquae aliae magnae dum[1], saliares appellantur. ¶ Salmacis nomine nympha Caeli, & Terrae filia fertur causa fontis Halicarnassi aquae appellandae fuisse Salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiae mollescceret. ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus, occasionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium[2] puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius Salmacida spolia sine sanguine, & sudore. ¶ Salias virgines Cincius ait esse conducticias, quae ad Salios adhibeantur cum apicib. paludatas, quas Aelius Stilo screpsit sacrificium facere in Regia cum Pontifice paludatas cum apicib. in modum Saliorum. ¶ Sponde Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite sponsum & sponsam ex Graeco dictam ait, quod ij σπονδὰς interpositis rebus diuinis faciant. ¶ Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat vt salire videatur. ¶ Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella, quia ni-

hil aliud sit sal quam aqua. ¶ Salentinos a salo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrensib. nauigantes societatem fecerint, eius re-

[1 sunt, 2 accedentium.]

pag. 138.

gionis Italiae, quam *dicunt ab eis.* ¶ *Saeculare eludi* Tarquini superbi regis *in agro: sunt primum facti, quē* Martii consecrauit *P. Valerius Poplicola* Cos. quod populus R. in l- *oco illo antea repertam* aram quoq. Diti, ac *Proserpinae conseruauerat, in* extremo Mart- *io Campo*, quod *Terentum* appellatur demissam *infrà terram pedes fere* vigenti, in qua *pro malis auertendis populus* R. facere sacr- *a solitus erat. Ludos postea saeculares* & nonagensi- *mo quoq. anno facere ibi coepit* Popilio Lenate *Duumuiro sacrorum: in quib. hostiis* furulis est *operatus tribus diebus, totidem*q. noctibus ac de- *inde institutum esse, centum* post annos, vt *fierent. Vnde videntur saeculares* appella- *ti, quod centum annorum spatium* saeculi habetur. ¶ Scuti- *lum tenue & macrū dicitur, ex* Graeco, vt cum dici- *mus scutilum hominem, exilem* aliquem demo- *nstramus in quo pellicula tantū. In* pompa aliud di- *cimus scutilum*, vt videatur scutilum de scrutil- *o deriuatum detrita r. littera, sitq. is,* q virtute po- *test scrutari. sed ex Graeco nomen factum* scutilo. cum co- *riarium significamus.* ¶ *Squalidum* inculcum & sord- *idum ait Verrius significare, sic dictum*, quod proxime. *ad similitudinem squamae pisscium* accedit, *vtiq. eorum, qui in profunditatibus abditi* paludum, squ- *allent maxime. Vnde Ennius* in Telepho. Quam ve- *stitus squalida saepius* stola. ¶ Squarrosos *ab eadem squamarum piscium* similitudine ait dic- *tos, quorum cutis exsurgat* ob assiduam in- *luuiem. Lucilius. Varonum* ac rupicum squar- *rosa, in condita* rostra. Schoeniculas app- *ellare videtur meretriculas* Plautus propter vsum vn- *guenti scoeni*, quod est pessimi generis. itaq. *dixit, Diabolares schoeniculae, mi-* raculae. cum extritis *talis, cum todellis crusculis.* Idem. Prosedas pistorum *amicas, reliquias halicarias* miseras schoeno dilibutas: *sernilicolas, sordid-* as. ¶ Scorta appellantur *meretrices ex consuetudine* rusticorum *qui, vt est apud Atellanos anti-* quos, solebant dicere, *se attulisse pro scorto* delicularum. [1] omnia *nanq. ex pellibus facta, scortea* appellantur. ¶ *Scortea id est pelles testium arietum* ab iisdem scortea *pellib. idem Verrius dictas esse ait.* ¶ Scandulaca *genus herbae frugibus i-* nimicae, quod eas *velut hedera implicando ne-* cat. ¶ Scaptensula *locus vbi argentum effoditur* in Macedonia, *ita dictus a fodiendo*, quod est Graece σκάπτειν. *Lucretius. Qual-* es expiret Scaptensula *subter odores.* ¶ *Spara* paruissimi *generis iacula, ab eo quod s-* pargantur, dicta. *Lucillius Satyrarum L.* . . . Tum Spara, tum mu *rices,* [2] *portantur tragula pro-* ro. ¶ Scitum populi

dicebatur, quod sine plebe cunc- tus patricius *ordo, rogante patricio, suis suf-* fragiis iussit *quod autem aliquo interrogante* ex patribus & *plebe suffragante scitum esset. id* iam leges scribtae *dicebantur. Sed illud plebeisci-* tum est q; TR. *PL. sine patricijs plebem ro-* gauit, id est, consuluit. *plebesq. sciuit.* ¶ Plebes autem est *omnis populus praeter senatores*, & praeter patricios. ¶ *Scita facie, pro* bona facie, alias, bonis *pro scitis, a po-* etis vsurpantur. Te- *rentius in Phormione.* satis, inquit, scita. & *in Heautontimoru-* meno, ac si scias, quam scite *in mentem veneri.* L. Ennius in libro vj. lumen . . . . . scitus agaso. ¶ Scenam genus *fuisse culturi* manifestum est, sed futurum [3] se-

[1 pelliculam. 2 murices 3 vtrum]

pag. 140.

curis, an dolabra sit, ambigitur. quam Cincius in libro qui est ei[1] de verbis priscis, dolabrā ait esse pontificiam. Liuius in Lydio. Corruit quasi ictus scena, haud multo secus. SEX POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICAT. LIB. XVIII. INCIPIT LIB. XVIIII. ¶ Scirpus [2] est id, quod in palustribus locis nascitur leue & procerum, vnde teges fiunt. Inde prouerbium est in eas natum res, quae nullius impedimenti sunt, in scirpo nodum quaerere Ennius. Quaerunt in scirpo, soliti q; dicere, nodum. & Plautus in Aulularia. Quasi pueri, qui nare discunt, scirpo inducetur ratis. Nouius in Phoenissis. Sume arma .i. ante [3] occidam clauā scirpia. ¶ Spira dicitur, & basis columnae vnius tori, aut duorum, & genus operis pistorij. & funis nauticus in orbem conuolutus, ab eadem oēs similitudine. Pacuuius. Quid cessatis soci, eicere spiras sparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait. Spiras legionibus nexunt. ¶ Spectu, sine praepositione Pacuuius in Duloreste vsus est, cum ait. Amplus, rubicundo colore, & spectu propter suo [4] ferox. ¶ Spetile [5] vocatur infra vmbilicum suis, q; est carnis, proprij cuiusdam habitus, exos, qua etiam antiqui per se vtebantur. Plautus enumerandis villis [6] obsoniis in Carbonaria sic .m. Ego pernam, sumen, sueres, spectile, galium, [7] glandia. ¶ Spicit quoq. sine praepositione dixerunt antiqui. Plautus. Flagitium, si nihil mittetur, quae supercilio [8] spicit, & spexit. Ennius l. vi. Quos vbi rex. . ulo spexit de contib. [9] celsis. ¶ Spirillum vocari ait Opilius Aurelius caprae barbam. ¶ Spinturnix est auis genus turpis

[1 II. i. secundus. 2 Scriptū antea malè, scirpus 3 iā te 4 pro terno. 5 Spetile 6 suillis 7 callum. 8 supercilio. 9. montib.

pap. 141.

figurae. occursatrix artificum, perdita spinturnix ea Graece dicit (vt ait Sātra) ΣΠΙΝΘΑΡΙΣ. ¶ Spicum masculine antiqui dicebant, vt hunc stirpem & hanc amnem. versus est antiquus. Quasi messor per messim vnumquemq. spicū collegit. Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius l. ij. Et simul

simul effugit speres ita funditus nostras. & l. xvi. ¶Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt, ¶Spectio in auguralib. ponitur pro aspectione, & nuntiatio quia 1 omne ius sacrorum habent Auguribus spectio dumtaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non vt possent impedire nuntiando, quae cum vidissent satis. spectio sine nuntiatione data est, vt ipsi auspicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando. ¶Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora pascantur, certum aes est. quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore. ¶Scribas proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur scribae quidem librarij, qui rationes publicas scribunt in tabulis. itaque cum Liuius Andronicus bello Punico secundo scribsisset carmen, & a virginibus est cantatū, quia prosperius resp. populi R. geri coepta est, publice attributa est & 2 in Auentino ædis Mineruae in qua liceret scribis, histrionib. q. consistere, ac dona ponere in honorem Liuij quia his, & scribebat fabulas, & agebat. ¶Scraptæ dicebantur nugatoriae, ac despiciendae mulieres, vt ait vnus, 4 ab his 5 quae screa idem appellabant, id est quae quis excreare solet, quatenus id faciendo se purgaret. Titinnius in Prilla. Rectus mecastor Piculetae Postumae lectum hodie stra-

[1 iis, qui 2 ei 3 is 4 Verrius 5 is.]

pag. 142

tum vidi scratiae muli-eris. ¶ Scrutillus appellabatur venter sullus co-ndito farre expletus Plautus. venter sullus, 1 dicam suo nomine scrinillum. 2 ego me hodie . si quid esset, & comesa farre biberem . . . . . ¶Spinther vocabatur armillae genus, quod mulieres antiquae gere-re solebant brachio summo sinistro. Plautus. Iu-beasque spinter nouam reconcinnarier. ¶ Scrupi dicuntur aspera saxa, & difficili-a. petrae etiam attrectari insuetae, aut naufragiorum pollutae scelere. Ennius in An-dromacha. Scrupeo inuestita saxa atque hos-trēis, 3 quam excaprent. Vnde scrupulosam rem dicimus quae aliquid habet in se asperi. Corne-lius Sisenna histor. libro iiij. his tum in-iect-us est leuis scrupulus, & quaedā dubitatio. ¶ Scorteum ab eadē causa, qua scortum vocabatur pelliceum, in quo sagittae recunduntur, ab eo quod ex pellib. factum est quia pellib. nomen a σκύτος quod Graece pellis. Vnde scyticae, & scuta, quia non sine pellib. sunt.

¶Sceleratus campus ap-pellatur prope portam Collinam, in quo virgin-es Vestales, quae incestum fecerunt, defossae sunt v-iuae. Scribonianum appellatur antea 4 atria puteal, quod fecit Scribonius, cui negotium da-tum a Senatu fuerat, vt conquirerer 5 sacella att-acta. isque illud procurauit, quia in eo loco attactum fulgure sacellum fuit. quod ign-oraretur autem, vbi esset (vt quidam) fulgur conditum, quod cum scitur, nefas est integi, semper forami-ne ibi aperto caelum patet. ¶Sceleratus vi cus appellatur, quod cum Tarquinius Superbus interfici-endū curasset Ser. Tullium regem soce rum suum, corpus

[1 sullus 2 scrutillū 3 saxo atq ostreis 4 ante 5 coinqueret.]

pag. 143

eius iacens filia carp-ento superuecta est, properans in possessionem domus paternae. ¶Sceleratа porta eodem appellatur a quibusdam, quae & Carmentalis dicitur, quod ei proximum Carmentae sacellum fuit. Scelerata autem, quod per eam sex & trecenti Fabij e-um clientium millib. quinque egressi aduersus E-truscos, ad amnem Cremeram omnes sunt inter-fecti. qua ex causa factum est, vt ea porta int-rare, egrediue omen habeatur. ¶Schedia genus nauigij inconditi, trabib. tantum inter se connexis facti. quo mercimonia circum ferunt post amissam nauem. Vnde schedia vs-us quoq. poemata dixit & versus, non sa-tis perfectis 1 qui essent. appellauit schedium . . t cum dixit. Qui schediū fecit inconditum, & inelaboratum. ¶Sexagenarios de ponte olim deiiciebant, cuius causam Manilius hanc refert. quod Romam, qui incoluerint primi Aborigines, h-ominem sexaginta annorum qui esset, immolare Diti Patri quotannis soliti fuerint. quot facere eos desitisse aduentu Her-culis. sed religione postea. veteris moris sc-irpeas hominum effigies de ponte in Tiberim vetere modo mittere instituisse. Alij dicun-t, morante in Italia Hercule, quod quidam ei-us comitum habitauerint secundum rip-am haberi, 2 atque Argaeos se ab Argiuis voca-uerint arui, 3 quorum proditam memori-am redintegrari eo gente missum ab Graec-a legatum quendam Argaeum diu cum iis Romae moratum esse. is vt obieri-t institutum esse a sacerdotibus effigies sc-irpea ex omnibus, eum quae publicae erant rei nu-ntiauisset, per flumen, ac mare

[1 perfecti 2 Tiberis, 3 aruis.]

pag. 144

in patriam remitteretur. sunt qui dicant, post vrbem a Gallis liberatam, ob inopiam cibatus coeptos sexaginta annorum homines iaci in Tiberim, ex quo numero vnus, filij pietate occultatus, saepe profuerit patriae consilio, sub persona filij. id vt sit cognitum, ei iuueni esse ignotum, & sexagenariis vita concessa. latebras autem eius 1 quibus arguerit, 2 semen, id est cohibuerit, & celauerit, sanctitate dignas esse visas, ideoq. arcaea 3 appellata, sed ex ploratissimum illud est causae. quo tempore primum per pontem coeperūt comitiis suffragium ferre, iuniores conclamauerunt, vt de ponte deicerentur sexagenarij qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipsi potius sibi quam illi deligerent imperatorem: cuius sententiae est etiam Sinnius Capito. vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit

Afranius in Repudiato. ¶ Secus aliter significat sexu, natura, habituque ex Graeco, quam illi vocant ἕξιν, Afranius in Priuigno. Sic agit 5 orbus virili sexu adoptauit sibi.

Pacuuius in Atalanta. Triplicem virili sexu partum procreat. ¶ Simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur D.T. 6 ludi, corbitoresque quidem ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum. nam indictiua sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quae sunt amplissima. ¶ Sex suffragia appellantur in equitum centuriis, quae sunt adfectae 7 ei numero centuriarum quas Priscus Tarquinius rex constituit.

¶ Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore his 8 decussis valebat, id est dupundius, S.

[1 eas 2 arcuerit 3 Argaea 4 Sexus 5 ait 6 duntaxat 7 adiectae 8 ii.]

pag. 145

¶ Siniſtrae aues, siniſtrũque est siniſtimũ, auſpiciũ, i. q. sinat fieri. Varro l. v. epiſtolicarum quaeſtionũ ait. A deorum, sede cum in meridiem ſpectes, ad siniſtra sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, vt siniſtra meliora auſpicia, quam dextera esse exiſtimentur. idem fere sentiunt Sinnius Capito, & Cincius. ¶ Sentinare, satagere, dictum à sentina, quam multae aquae 1 nauis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione. Cum Mercurio capit conſiliũ, poſt quam sentinat satis. ¶ Senatores a senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum conſilio Remp. adminiſtraret. itaque etiam Patres appellati sunt, & nũc cum senatores adesse iubentur, quibuſque in senatu sententiam dicere licet. quia hi, 3 qui poſt luſtrum conditum ex iunioribus magiſtratum ceperunt, & in senatu sententiam dicunt, & non vocantur Senatores ante, quam in senioribus sunt censi. ¶ Senatus decretum a conſulto Aelius Gallus sic diſtinguit, vt id dicat particulam quandam esse senatus conſulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamen ipſum senatus cõſulti est. ¶ Senis crinib. nubẽtes ornantur, quod his 4 ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, quarum caſtitatem viris ſuis ſponoe 5 . . . a ceteris. ¶ Sentes, cum conſtet esse ſpinas, & Afranius in Abducta dixerit. Quam sentiſcoſa verba pertorquet turba 6 pro ſpinoſis accipi debet. ¶ Senium a senili acerbitate, & vitiis dictum. poſuit Caecilius in Hymnide. Sine ſuam senectutem ducat vtique ad senium ſorbitio. ¶ Senonas, Gallos (Verrius ait) exiſtimari appellari, quia noui venerint ex

[1 auſpiciorũ 2 quia multum aquae 3 ꝙ 4 ii 5 ſpondeant 6 lupa.]

pag. 146

transalpina regione, *ac primum appellatos* Σήνους poſtea Seno-*nas*. ¶ *Septentriones* ſeptem ſtellae appell-*antur a ſeptem bobus* iunctis, quos trio-*nes a terra ruſtici* appellent, quod iun-*cti ſimul terram arent* quaſi terriones. *quidam a ſeptem* ſtellis quod id aſtrum Grae-*ci ἑπτάζωον dicant, quia habet* partem quand-*am temonis ſpecie. Vnde ait* Ennius Superat *temo ſtellas. Sed* & phyſici eum ſitum *ſeptem ſtellarum* conten . . . templati. 1 ſep-*tentriones dici* aiunt, quod ita ſunt *ſitae ſeptem ſtellae*, vt ternae proximae *ſpecie efficiant velut* trigona. ¶ Scenſas *antiqui dicebant, quam* nunc caenas. quae autem *nunc prandia, pro coenis* habebant, & pro cae *nis veſpernas appellabant.* ¶ Signa, vt terum, ita *quoque res ipſae dicuntur*, aut lapides, aut *fictile. aut ſi qua eiuſmodi* adhuc aliqua, & *ſigna dicuntur quae* ſculpantur etiam. Sed po-*cula etiam in quibus ſunt* ſimulacra ad effigi-*es ſigillata.* ¶ *Sequeſter* is dicitur, qui inter aliquos, *qui certant, medius, vt* inter eos conuenerit, *depoſitum ita tenet* aliquid, vt ei reddat, qui 2 id *deberi iure ſibi* conſtiterit. Cato in ea ora *tione, quam habuit* de Indigitibus. Sinunt m-*iſeros perire* vt bona rapiant; aut *ſi ſuperſtites petant*, vi ſeques prodent; & Pla-*utus Mercatore. Immo* ſic ſequeſtro mihi data *eſt* . . ¶ *Sepulchrum* eſt, vt ait Gallus *Aelius, in quo* mortuus ſepultus eſt, quod anti-*qui buſtum appellabant* hiſque 4 cippis, aut ali-*qua aliare*, mortui cauſa deſignatus eſt, intra *quos ſepultura* eſt facta. ¶ Segnitia *dicitur, quod ſine*

[1 contemplati 2 quoi 3 ſequeſtro dent 4 iſque.]

pag. 147

nitendo quid vtile, aut honeſtum, Terentius. *Enimuero Daue, nihil loci eſt* ſegnitiae, neque ſocordiae. ¶ *Signa*-re dicitur ſignis notare, *velut in pecoribus fit.* ſed antiqui eo pro ſcribere *vtebantur, vnde & ſubſigna*-re, & conſignare, *inuenitur poſitum, pro ſubſcrib* ere, & conſcribere. ¶ *Septimontium dies ap*-pellatur menſe *Decembri, qui dicitur in* Faſtis Agonalia, *quod eo die ſeptem m*-ontibus fiunt ſacrificia *Palatio, Velia, F*-agutali, Subura. *Cermalo, Coelio, Opio*, Ciſpio. ¶ Siſus *vſurpatum eſt pro tu*-bis ipſis, id quod Graece dicitur σῦριγξ *in le*-ge riualicia ſic eſt *quae lata fuit rogant*-e populum. Ser. Sulpicio *Ser. F. Rufo. Mon*-tani, paganiue, ſiphonibus *aquam diuidunto*: donec eam inter ſe *diuiſerint: Praetori*-s iudicatio eſto. ¶ Si *parium, quo in ſcaenis mimi* vtuntur dictum ait *Verrius a vela*-mento, quod vocetur *alias aulaeum.* ¶ *Supparum ap*-pellant dolonem, *quod eſt velum minus in naui, vt* acation, maius, *ſupparum autem dictum ait Sinnius* Capito velut ſeparatum *quod ſit, diſiunctumque a dolo* ne interioris *mali.* ¶ *Sepultum* morte, moroque 1 cum ait . . . . d-e L. Terentio. Tuſci vici *magiſtro ſignificat* viuum de ſaxo Tarpeio *elatum, cum eo ve*-niſset commiſſatum, quod *mero, id eſt vino ef*-fet coactus. ¶ Seplaſia *Capuae in* quo plurimi vnguenta-

rij erant. in Pisonem. Cicero. Seplasia m-*ehercule*, *vt dici* audiebam, te vt primum aspe-*xit Campanum* consulem repudiauit. ¶ Sati-*cula oppidum* in Samnio captum est: quo *postea coloni*-am deduxerunt Triumuiri. M.

[1.*meroq.*]

pag.148

Valerius Coruus, Iunius Scaeua, P. Fluuius 1 Longus ex S. C. Kal. Ianuariis P. Papiro Cursore, C. Iunio. ij. Cos. Segesta, quae nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, & videtur Aeneas condidisse praepositio ibi Egesto, qui eam Egestam nominauit. sed praeposita est ei S littera, ne obsceno nomine appellaretur, vt factum est in Maluento. quod Beneuentum dictum est. & in Epidamno, & vsurpatur Dyrrachium. ¶ Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur D littera in L. conuersa, vt etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quae non minus a sedendo dicta sunt. ¶ Silus appellatur naso s. rusus versus repando. vnde galeae quoq. a similitudine, silae dicebantur. ¶ Siluij sunt appellati Albani reges, a Lauiniae filio, quem post excessum Aeneae grauida relicta, timens periculum, & suae vitae, & eius, quem vtero gerebat, in siluis latens, enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem Ascanij, praelatus Iulio 3 fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. ¶ Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam adserat 4 manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatem, vocetur adsertor. cum verisimilius sit dictum, qui sereret quid, ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat, quia fruges cum seruntur, terrae iungit, & totum Verrius ἀπὸ σύνεσις introduxit. ¶ Seges dicitur ea pars agri, quae arata, & consita est. a serendo videlicet. ¶ Serilla Verrius appellari putat nauigia Histricia, 5 ac

[1.*Fuluius* 2.*susum* 3.*Iulo* 4.*asserat* 5.*Histrica.*]

pag.149

Liburnica, quae lino ac sparto condensantur, a conferendo & contexendo dicta. quia dicat Pacuuius in Niptris. Nec vlla subcus 1 cohibet compagem aluei: sed suta lino, & sparteis serillib. cum ἀφελεσπώς, & ficto vocabulo, vsus sit pro funiculis, qui sparto conseruntur. ¶ Seruorum dies festius vulgo existimatur Idus 2 Aug. quod eo die Ser. Tullius, natus seruus 3 aedem Dianae dedicauerit in Auentino, cuius tutelae sint cerui, a quo 4 celeritate fugitiuos vocent seruos. ¶ Sero sapiunt Phryges, proue rbium est natum a Troianis, qui decimo deniq. anno velle coeperant Helenam, quaeq. cum ea erant rapta, reddere Achiuis. ¶ Sispitem Iunonem, quam vulgo sospitem appellant, antiqui vsurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur sumpta, quod est σώζειν. ¶ Sultis. si voltis significat, composito vocabulo. ita, vt alia sunt, A si audes; scis, si vis, plicet A 6 in loco; scis licet, 7 scias licet; 8 equidem (equo) ego quidem. Ennius Pandite sulti genas, & corde relinquite somnum. ¶ Setius 9 a sero videtur dictum. Accius in Amphitryone. Si forte paulo, quam tu veniam setius. 10 ¶ Sedum, alij sadum, appellant herbam, quam Opilius Aurelius sesuuium vocari ait, eamq. in teguli seri, nec quamobrem id fiat, indicat. ¶ Specus feminino genere pronuntiabant antiqui. vt metus & nepos, tam hercules, quam masculino stirpis, vt 10 frons, 11 vt Ennius. Tum causa 12 sub monte alteis specus in ius 14 patebat. 15 & Pacuuius in Chryse: Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus. ¶ Spondere antea ponebatur pro dicere, vn-

[1.*subscus* 2.*Idib*, 3.*serua* 4.*quorum* A 5.*sodes* 6.*ilicet*, *re licet.* 7.*illico*, 8.*scilicet*, 9.*Serius* 10.*serius* 11.*stirps aut* 12.*casu* 13.*altae* 14.*intus* 15.*patebant.*]

pag.150

de & respondere adh-*uc manet*, *sed postea* vsurpari coeptum est *etiam in promissione* alterius. ¶ Subdit-*us dicitur is*, *qui in demortui*, (in demortuis) iu-*dicis locum iudex* datur his, 1 qui eum h-*abuerant iudicem dum*taxat in eandem rem, *vel litem.* ¶ *Saturno* sacrificium fit capi-*te aperto. Eius autem sacro* Metellus Pont. *Max. cum Claudium Augurem iussisset* adesse vt eum *tunc adhiberet Ser. Sulpici* Ser. F. inaug-*uratione*: *ille autem excusaret* se sacra sibi fam-*iliaria obstare*, *quib. supplicandum* esset capite *operto*: *Saturno autem* esset futurum, vt cum ap-*erto capite res sacra* facienda esset: Pont *ifex illum multauit*: Claudius prouocauit. *sed cum reconciliatus Pontifici* esset Claudius fa-*miliae sacris peractis*, Saturno sacra fecit rel-*igione solutus.* ¶ *Saxum*, Tarpeium appel-*latam aiunt partem montis*, qui ob sepultam Ta-*rpeiam tibi virginem*, *quae* eum montem Sabinis *prodere pacta erat*, *ita* nominatus est. vel *ab eo*, *quod quidam nomine* L. Tarpeius Romulo *regi cum propter raptas* virgines aduersa-*retur*, *in ea parte*, *qua saxum* est, de noxio poena *sumpta*, *Tarpeium dictum*, noluere funestum locum *cum altera parte* Capitoli coniugi. ¶ *Scaptia tribus a nomine* Vrbis Scaptiae *appellata*, *quam Pedani* incolebant. ¶ Stellati *na tribus dicta*, *non a campo* eo, qui in Cāpania ē, sed eo, qui *parū abest ab vrbe Capena*, ex quo Tusci profecti, St-*ellatinum eum* campum appellauerunt. Sabati-*na a lacu Sabate.* ¶ Sabini dicti, vt ait Varro *Terentius*, qđ ea genus pp 2 praecipue colat de-*os sine ἀγάλμασι σέβεσθαι*. Sanqualis porta *appellata est*

[1.*sis* 2.*Penates.*]

pag.151

ab aui sanquali. *id*-eoq. eodem est nomine *quo auis ipsa appellatur.* ¶ Silere, tangere *significat*, *ficto verbo* a s littera, quae im-

tium eius vocis est. ¶ Sellae Curulis locus *in circo datus est Valerio Dicta*-tori, posteriusq. *eius honoris causa, vt pro*-xime sacellum Mercuriae *spectarent, vnde aspi*-ciebant spectacula *magistratus.* ¶ *Sontica* causa dicitur a morbo *sontico, propter quem, quod est gr*-endum agere *desistimus. M. Porcius* lato de re,; A. Atili *quid dicam causae extitisse*, timidus ne *fis, an impedimento t*-ibi causam sonticam *fuisse?* ¶ *Stiricidium qu*-asi stillicidium, cum stelline, *concretae frigore, ca*-dunt. Cato pro C. . . . . *n*-ihilominus voluit semper *de stiricidio in* re praesenti cognosce-*re. atque etiam statu*-ere. ¶ Sacramento dicitur quod *iuris iurandi sacrati*-one interposita actum *est. Vnde quis sacramen*-to dicitur interrogari, quia *iusiurandum interponitur. Cato* in Q. Thermum de x. *hominib. Tunc vero ibi ad*-erunt, ne mala *facinora, bona fide, aut* scelera nefaria fierent, *qui dicerent sacrame*-nto, traderentur, lege aestimarentur. ¶ *Siremps*-s ponitur pro eadē. vel, pro inde *quasi similis res ipsa.* Cato in diffuadendo legem, *quae postea re*-licta est. Et praeterea rogas *vt quemquam aduersus* ea, si populus condemnauerit, *siremps lex* fiet, quasi aduersus legem *feciſſet.* ¶ Spiciunt, antiquos dixisse *sine praeposi*-tione testis est Cato in ea, quam *habuit in Q. Thermum de* septem hominib. Vt solent *euitare son*-iuios, nisi qui sempiterni sunt, quos *dum occur*-rant, ne spiciunt, neq. ratos, *esse volunt.* ¶ *Spa*-tiatorem, erratorem Cato in An. 5

[1. *tacere* 2. *posteriſq.* 3. *Cato de re Floria.* 4. *ſ. illas* 5. *M.*]

pag. 152

Caelium si se appellauisset. In coloniam me hercules scribere nolim, si trium virum 1sim. spatiatorem atq. fescennium. ¶ Stata sacrificia sunt, quae certis dieb. fieri debent, Cato in ea, quam scripsit de L. Veturio, de sacrificio 2 commisso, cum ei equum ademit. Quod tu, quod in te fuit, sacra, stata solemnia, capite iancta deseruisti. ¶ Solemnia sacra dicuntur, quae certis temporib. anniſq. fieri solent. ¶ Serra proeliari dicitur cum assidue acceditur, recediturq., neq. vllo consistitur tempore. Cato de re militari. Sine 3 forte opus sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turrib. aut serra, vti adoriare. ¶ Stercus ex aede Vestae 17. Kal. Iul. defertur in angiportum medium fere cliui Capitolini, qui locus clauditur porta stercoraria. tantae sanctitatis maiores nostri esse iudicauere. ¶ Summisſiorem aliis aedem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspiciis publicis, Augures eam demoliri cogerent. ¶ Sex Vestae sacerdotes constitutae sunt, vt populus pro sua quaq. parte haberet ministram sacrorum, quia ciuitas Romana in sex est distributa partis. in primos secundosq. Titienses, Ramnes, Luceres. ¶ Salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, q. quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur, atq. ille proxime eam conuiuatus, super modum potus, somno esset oppressus cum coniuuis suis, praeteriens quidam petulans, ostio patente ex mensa salinum coniecit in fornacem: atq. ita, incendio excitato, figulus cum suis concrematus est. ¶ Sacramentum, aes significat, q. poenae nomine penditur, siue eo quis interrogatur.

[1. *Triumuir* 2. *sacrilegio* 3. *Siue.*]

pag. 153

siue contenditur. id in aliis reb. quinquaginta assiũ é, in aliis reb. quingẽtorum inter eos, qui iudicio inter se contenderent. qua de re lege. L. Papirij Tr. pl. 1 sanctũ ē his verbis. Quicunq. Praetor post hoc 2 factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros Capitales populum rogato, hique 3 tres viri A4. . . quicũq. A 5. . . cti erũt 6 . . craméta ex A 6. . . iudicato-q. eodemq. iure sunto, vti ex legib., plebeiq. scitis exigere, iudicareq. (esse), esseq. oportet. sacramenti autem nomine id aes dici coeptum est q. & propter aerarij inopiam, & sacrorum publicorũ multitudinem, consumeb tur id in reb. diuinis. ¶ Sextantarij asses in vsu esse coeperunt ex eo tempore, q. 7 ppter bellũ Punicũ secũdũ, q. cu Hannibale gestum est, decreuerunt patres, vt ex assib. qui tum erant libratij, fierent sextantarij (per quos cum solui coeptũ esset) & 8 populus aere alieno liberaretur, & priuati quib. debitum publice solui oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoq. (anno) A 9 vsus est, vt priore numero 10 sed id non permansit in vsu, nec amplius processit in maiorem. ¶ Senacula tria fuisse Romae. in quib. senatus haberi solitus sit, memoriae redidit 11 Nicostratus in libro, qui inscribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc est aedis Cõcordiae inter Capitolium & Forũ, in quo solebant magistratus D. T. 12 cum seniorib. deliberare. alterum, ad portam Capenam. tertium, citra aedem Bellonae, in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, senatus dabatur. ¶ Scholae dictae sunt, non ab otio ac vacatione omni, sed quod, ceteris reb. omissis, vacare liberalib. studiis pueri debent, vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi

[1. *Militum* 2. *H. L. R.* 3. *ique* 4. *A Capitales* 5. *A ex hisce* 6. *A iguntq* 7 *quo* 8. *vt* 9. *A quod eo* 10 *nummo* 11 *prodidit* 12. *duntaxat.*]

pag. 154

aliquo nomine fug-*iant pueri suo fungi munere.* ¶ Subici ar-*ies dicitur, qui agitur, vt caedatur.* quod fit (vt ait Cincius *in libro de officio iurisconsulti*) exemplo At-*henienſium, apud quos* expiandi gratia aries *inigitur ab eo, qui sce*-lus admisit, poenae p-*endendae loco.* ¶ *Speciem,* quam nos dicimus, *εἶδος Graeci dixerunt.* Plato quidem ideam. *nobis species pro eadem ponitur.* Sesterti no-*ta apud antiquos fuit* dependi, & semissis. *vnde sestertius dictus q. semis tertius.* Sed auctos 1 est *bello Punico secundo.* apud antiquos autem *denarius, & quinqueſis in vsu erant*, & valebant de-*narius denos asses, quadrigati bi-*

ti, bigati. quinquesi-*s quinos. sed vterq. auctus* est, numerum aeris perduct-*um*[2] *esse aiunt lege Flaminia* minus soluendi, c*um aere alieno premeretur* P.R. ¶ Solida sella, ait *Verrius sedere tum quis* iubetur, cum mane surg-*ens auspicandi gratia exigi* iauit, quod antiqui expresse, *nihilq. ab interiore parte excauata-s, aut laxatas faciebant* sedes. quas s-*edes, solidas ideo, quod* in his nihil erat con-*cauum, maxime appellabant*, inquit Verrius, quod *scilicet essent totae* absurde, vt mihi videtur, *cum omne id quod* sit totum, ait dictum solidum. ¶ *Silatum antiqui* pro eo q. nunc ieiunium dicim-*us, appellabant*, quia ieiuni vium soli[3] condi-*tum ante meridiem* obsorbebant. ¶ Suffragato-*res dicebantur apud* maiores, hi qui vulgo in vsu *erãt eãdidatis nã vt melius* apparent, iuncta suffra-*gia suffragator*, quem quisq. sicri vellet, notabat a-*ppposito puncto*, scribtis candidatorum hominum *nominib.* Varro in L. vij. rerum humanarum *hoc tradit.* ¶ Struppi vocantur in puluinarib. *fasciculi*

[1 *auctus* 2 *productum* 3 *siti*]

pag. 155.

de verbenis facti, qui pro deorum capitib. ponuntur.
*S . . apud vrb-*em Calo Antistius
Labeo dici ait ma- gistratum publicum
. . . ¶ Secespitam esse Antisti-
*us Labeo ait, cultrum fe-*rreum, oblongum, manibrio *eburneo, rotund-*o, solido, vincto ad capulum *auro argentoq.*, fixum clauis aeneis. ae*re Cypro, quo Flami-*nes, Flaminicae Virgines, *Pontificesq. ad sa-*crificia vtuntur. Eadem *alias dicitur, qua* in sacrario vtuntur *sacraria namq. in templis* rediculo[1] aeneo olim *saepiebantur, in quo* tubae relictae sunt, *per quas manib. sacr-*a tangere licet. est *hoc in templo, Bonae deae*: sed & in aliis locis: & *sunt velut repagula* quaedam. ita secespitae dicuntur *duob. modis. Secius* est, quod secespita secatur *libum, seu placenta, qu-*ae soleat necessariis sacrificijs adhiberi. ¶ Suffimenta sunt, quae *faciebant ex faba milio-*q. molito, mulso, sparso, *ea dijs dabantur eo tempo-*re, quo vuae calcatae *proelo.* ¶ *Serpsit, vsi sun-*t antiqui pro serpserit, *vnde videntur serp-*ulae dictae, quas nunc serpentes *dicimus ex Grae-*co, quia illi ἑρπετὰ, nos *pro aspiratione eorum*, S, litera posita, vt ἕξ *sex*, ἑπτὰ *septem*. ¶ Suffibibulum est vestimentũ alliũ, *praetextum qua* drangulum, oblongum. q. in capite *Virgines Vest-*ales cum sacrificant semper *habere solent*, idq. fibula comprehenditur. ¶ *Silentio surgere ait* dici, vbi qui post mediam *noctem auspi-*candi causa ex lectulo suo si *pentio surr-*exit. & liberatus a lecto, in solido *se posuit, se-*detq; ne quid eo tempore deiciat, *rursusq.* se in lectum reposuit: hoc enim est *proprie si-*lentium, omnis vitij in auspiciis va-

[1 *reticulo.*]

pag. 156.

cuitas. Veranius ait. non vtiq. ex lecto, sed ex cubili, ne[1] rursus se in lectum reponere necesse esse. ¶ Sarpiuntur vineae, id est putantur, vt in xj. Quandoq. sarpta, donec dempta erunt, Sammanalia, liba farinacea in modum rotae finctae. [2] Suffuerat, sub eodem tecto fuerat. Scribtum lapidem esse ait, & ita vocari Antistius Labeo in agro Manullino [3] A diminam rem faceret [4] Se quamq. seorsum quamq. ¶ Sanates dicti sunt, qui supra, infraq. Romam habitaueruut. q[ui] nomen his fuit, quia cum defecissent a Romanis, breui post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente: itaq. in xij. cautum est, vt idem iuris esset Sanatib. q. Forctib. id est bonis, & qui nũquam defecerant a P. R. ¶ Sublucare arbores est ramos earum supputare, & veluti suptus lucem mittere; conlucare autem, succisis arborib. locum implere luce. ¶ Spurcum vinum est, quod sactis adhiberi non non licet, vt ait Labeo Antistius. l. x. commentarij iuris pontificij, cui aqua admixta est, de fructum ve[5], aut igne tactum est, mustum ve ante, quam deferuescat. ¶ Septimontio, vt ait Antistius Labeo hisce montib. feriae. Palatio, cui sacrificium, quod fit, Palatuar dicitur. vilae[6] cui item sacrificium. Faguali 7, Suburae, Cermalo, [8] Oppio, Coelio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, vt ait Varro rerum humanarum l. viij. ab Opita[9] Oppio Tusculano, qui cum praesidio Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullius Hostilius Veios oppugnaret, consederat in Carinis, & ibi castra habuerat. similiter

[1 *nec* 2 *sicta, vel facta* 3 A *vbi scribae* 4 *facerent.* 5 *defrutum* 6 *Veliae* 7 *Fagutali* 8 *Germalo* 9 *Opitre.*]

pag. 157.

Cisitũ[1] a Laeuo Cispio Anagnino, q. eiusdẽ rei causa eam partem Esquiliarum, quae iacet ad vieũ Patricium versus, in qua regione est aedis Mefitis, tuitus est. ¶ Sistere fana cum in vrbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorũ fanorum constituere. quam[2] Antistius Labeo ait in commentario xv. iuris pontificij, fana sistere esse lectisternia certis locis & diis habere. ¶ Subigere [3] arietem in eodem libro Antistius esse ait dare arietem, qui pro se agatur, cædatur. Bene sponsis, beneq. volueris in precatione augurali Messala augur ait significare spoponderis, volueris. ¶ Serpula serpserit, ait idem Messala, serpens irrepserit. Soleno idem ait esse consulo. ¶ Suad ted idem ait esse, sic te. ¶ Stellam significare ait Ateius Capito laetum, & prosperum, auctoritatem secutus P. Seruilij auguris, (stellam) quae extamella 4 aerea adsimilis stellae locis inauguratis infigatur. ¶ Sinistrum in auspicando significare ait Ateius Capito laetum & prosperum auspicium, aut [5] silentiũ dubi [6] duntaxat vacat vitio. igitur silentio surgere cum dicitur, significat nõ interpellari, quo minus rem gerat. ad [7] sinistrum hortari quoq. auspi-

cia ad agendum ; quod animo quis proposuerit. ¶Satis verbum Varro melius fuit praeterire, vt mihi videtur, quam tuam absuri qui [8] opinio suas de eo restare [9] ; quia sciens praeterij, tam hercules, quam de scabro, & proximū sequebatur. ¶ Stipatores ait dictos a stipa , quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusq. corporis. vnde & stipam, quam [10] amphorae cum extruuntur, firmari solent ; etiam stipites , qui ob eandem causam destituatur. ¶ Sollicitare

[1 *Crispius.* 2 *Q.* 3 *Subicere.* 4 *lamella.* 5 *at.* 6 *vbi.* 7. *at.* 8 *absurdas.* 9 *recitare.* 10 *quæ.*

pag. 158.

quidam dictum putant, vel *vt citare ex solio, quod est* ex suo loco ac sententia *mouere. Solium autem* quin significet locum, quis *dubitet? cum exsules* quoq. dicantur loco p-*atriae suae pulsi.*

T

¶ Tappete [1] ex Graeco sum- *pſit, tappe-*tae Ennius cum ait. t- *appetem etiam dixit Turpi-*lius in Demetrio Le . . *tappetem* veterem. sic tappet- *e neutro genere. Terentum* in campo Martio locum *Verrius ait ab eo* dicendum fuisse , quod t-*erra ibi per ludos* Secularis Ditis patris *ita leuiter tera-*tur ab equis quadrigari-*is, vt eorum leuis mo-*tilitas [2] aequiparet mo-*tus rapidos velocis Lu-*nae. quod quam aniliter re-*latum sit , cui-*uis manifestum est. ¶*Taurij ludi in-*stituti dis Inferis ex *hac causa videntur.* Tarquinio regnante , cum *magna incidisset* pestilentia in mulieres *grauidas , earum* fetu si facti [3] sunt ex car-*ne diuendita populo* taurorum immolatorum. ob *hoc ludi Taurij* appellati sunt, & fiunt *in circo Flaminio , ne* intra muros euocentur dij *Inferi. Sed Taurios* ludos Varro ait vocari , quod *eis ludis disci-*pulus pendens a doctore in cr-*udo corio tauri* solitus sit impelli , atq. vt-*q. eo inibi cogi* docere , quoad consisteret , *& sola virtu-*te talorum constaret pedu-*m firmitas.* ¶*Talas-*sionem in nuptiis Varro ait- *sinum esse lani-*fici τάλαεσν , id est quasillum , i-*ta enim so-*litum appellari Talassionem. *at quidam* historiarum scriptor , Talassium ait *nomine* virum , rapta virgine vnicae p-*ulchritu-*dinis, quod ei id coniugium fuerit fe-*lix , boni* hominis [4] gratia nunc redintegrari. *tribuni*

[1 *tapetae.* 2 *mobilitas.* 3 *fetus infecti.* 4 *ominis.*]

pag. 159.

*cia rogatione l-*ex Curiata fertur , quo Hanni-*bal anno in conspectu* Romae cū esset. nec ex praesidi-*is discedere liceret,* Q. Fabius Maximus Verru-*cosus, id per T R. FL. & Ma-*rcellus cos. facere in *statuerunt , vt nota-*uit Aelius in xij. signi-*ficationum verborum.* ¶*T-*risulcum fulgur fuit *ab antiquis dictum q-*uia id , aut incendit , a-*ut affligit , aut te-*rebrat. ¶ Togatarum *duplex genus: praetextarum, h-*ominum fastigio : quae *sic appellantur ,* quod togis praetextis rem

*p. administren-*t , tabernariarum , quia *hominib. ex-*cellentibus etiam humiles *permixti , vt sunt p-*lagiarij , serui deniq. & *cauponae ex tab-*ernis honeste prodeant *persaepe.* ¶ *Ta-*uras , vaccas steriles ap-*pellabant, ait Verrius,* quae non magis pariant, *quam tauri, sed vero* similius sit ex Graeco dic-*tas, quia Graeci vaccas, ταύρας* appellant. ¶Todi sunt *aues paruae , & toti-*lli , quarum. m. Plautus in Sy-*ro , cum ait Cum extri-*tis talis , cum todillis cru *sculis.* ¶*Tubilustria* quib. dieb. adscribi tum in *Fastis est , cum in atr-*io Sutorio agna tubae *lustrantur. ab is* tubos appellant, quod genus *lustrationis ex* Arcadia Pallanteo [1] transl *latum esse dicunt.* ¶*T-*uditantes, tundentes, *negotium tund-*entes significare ait Cincius, *id est agentes. E-*nnius l. 2. Haec inter se totum [2] *ui tuditan-*tes. & Lucretius item libro 2. Nec *tuditantia* rem cessant extrinsecus vllam. ¶*Tudites mall-*eos appellant antiqui a tunden-*do, quamu-*is ali [3] crurib. [4] tudites. Inde Ateius *Philolog-*us existimat Tuditano cognomen *inditum, quod* caput malleoli simile habuerit. *Tullios al* ij dixerunt esse silanos , alij riuos , alij

[1 *Arcadiae Pallanteo, vel Arcadia Pallante* 2 *tota* 3 *alij* 4 *tudib.*]

pag. 160.

vehementes proiectiones sanguinis [1] arcuatim fluentis , quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace. Aiax misso sanguine tepido tulij efflantes volant. ¶ Topper significare ait Artorius cito , fortasse , celeriter , temere. [2] cito, sic in Nelei carmine. Topper fortunae commutantur hominib. (citius) sic C. Naeui [9]. Capesset flam mā Volcani cito. [3] sic in eodem. Namq. nullū peius macerat 4 humanū, [5] quam de mare saeuum. Viret [6] cui sunt magnae , topper confringent. impor tunae vnde [7] (fortasse) sic Coelius l. vij. Ita vti se quisq. vobis studeat æmulari in statu fortunae reip. (eadem re gesta.) topper nihilo minore negotio acto , gratia minor esset. fortasse, sic Accius in Io. Topper , vt fit , patris ten cicit iras. [8] (Ennius vero sic.) Topper, fortasse valet i Enni & Pacuui scriptis. apud Ennium est, Topper quam nemo melius scit. Pacuuius. Topper tecum sit potestas faxsit , si mecum velit. ad [9] in antiquissimis scriptis celeriter , ac mature. in Odyssia vetere Topper facit homines vtrius fuerint. Topper citi ad aedis venimus Circae, [10] simul duona eorum portant ad nauis millia. alia in iisdem [11] & inferiuntur. Tibicines etiam hi appellantur , qui sacerdotes viri specioſi publice sacra faciunt, turbarum lustrandarum gratia. ¶ Torrens participaliter pro exurens ponitur , vt est apud Pacuuium in Antiopa. Flammeo vapo re torrens terrae fetum exusserit. significat etiam fluuium subitis imbrib. concitatum, qui alioqui siccitatib. exaresc. it. quius [12] aquā ipsam quae fluit , flumen recte dici ait Aelius Gallus l. 2. quae ad ius pertinent. ceterum volgi consuetudi-

suetudine vtrumq. iam dici flumen, & perennem

[1.*amnis.* 2.*mature.* 3.*topper.* 4.*macii.* 5.*homonem.* 6.*vires.* 7.*vndae.* 8.*pater ipſtam eiecit foras.* 9. *at.* 10.*Circes.* 11.*indidem.* 12.*Tubicines.* 13.*quamuis.*]

pag.161.

fluuium & torrentem. ¶Torum, vt ſignificet torridũ, aridum, per vnum quidem, R, antiqua conſuetudine ſcribitur. ſed quaſi per duo R, ſcribatur pronuntiari oportet, nam antiqui nec mutas, nec ſemiuocales litteras geminabant, vt ſit in Ennio, Arrio, Annio. ¶Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius quaſi terimam: quod terdeni equites ex trib. tribub. Titienſium, Ramnium, Lucerum fiebant. itaque primi ſingularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni. ¶Torreri a torro,[1] deductum proprie ſignificat ſiccare, atq. arefacere ſed vſurpatum eſt iam pro eo, quod ſit igne vrere. Plautus (in)vna edet 2 opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto. ¶ Turannos, 3 Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis præcipua crudelitate etiam tyrannos dictos. ¶ Tyria maria in prouerbium deductum eſt: quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, vt omnib. mortalib. nauigatio eſſet periculoſa. Afranius in Epiſtola. Hunc ferrium autem maria tyria conciet. ¶ Toruitas a ferocia taurorum dicta eſt. Pacuuius in Armorum iudicio. Feroci ingenio toruus præ grandi gradu. &. Cum recordor eius ferocem, & toruam confidentiam. Turbelas 4 dixiſſe antiquos, quas nunc turbas appellamus, teſtis eſt Plautus in Pſeudolo. Quo alto 5 & quantas ſoleam turbelas dare. ¶Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib., & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma metali figuratum, quo Flamines, ac Pontifices vtuntur, eodem nomine vocari. Ennius li-

[1.*Torrere a torreo.* 2. *vna aedepol.* 3.*Turrheno.* 4.*turbellas* 5.*Quales.*]

pag.162.

baq. fictores argaeos, & *tutulatos.* ¶*Tuor* video; Tueor, defendo *in vſu olim fuit.* ſed iam promiſcue vtuntur, *& ponitur tueor*, pro video; & contueor, *pro defendo.* ¶*Tugu*ria a tecto appellantur *domicilia ruſticorum* ſordida. Afranius in V-*irgine. Sordidum* tugurium eſt, turpe. *Caecilius in Hypobosimaeo.* Habitab-*at in tugurio ſine o*perculo. quo nomine *Valerius in explanatione* xij. ait etiam . . . *ſignificari.* ¶Tuſcum vicum ce-*teri omnes quidem ſcriptores* dictum aiunt ab *eo*, quod *Porſena rege* deſcendente, ab obſi-*dione*, *remanſerint* Romae, locoq. his dato, *ibi habitauerint Veientes fratres Celes & Vibena*, *vnde poſt eiecti*, *quod* Tarquinium Romam ſecum max-*ime reducere cupierint.* M. Varro, *& ex Coe-lio in eum locum deducti ſint.* ¶Toxicum dicitur cerua-*rium venenum*, *quo* quidam perungere ſagit-*tas ſoliti ſunt.* Caecilius in Gamo. Vt hom-*inem miſerum* toxico tranſegerit. Afra-*nius in* . . vxorium iſtud toxicum mit-*tite.* ¶*Tuſcos* quidam dictos aiunt a Tuſco *rege Hercu*lis filio. Alij quod vnici ſtudij ſi-*nt ſacrificiorum*, ex Graeco, velut *Θυοσκοι.* ¶ *Vnde* ¶*Tuſculum* ab eadem cauſa ſacrificiorum, v-*el quod aditum difficilem* habeat, id eſt, *δύσκολον.* ¶*Tumulum Stilo* Aelius ſic definit; Tumulus eſt *cumulus arenae* editus ſecundum mare fluctib. in *altum* eleuatus vnde ſimiliter & manufac-*tus*, *& naturalis* proprie dici poteſt. ¶Tumult-*uarij* milites, dicuntur lecti ob ſubitum ti-*morem*, *vnde* etiam tumultum dici ait Verrius, quia *non aliunde* is ornatur[2] quam ab Italicis & Gallicis h-*ominib.*

[1.*diſcedente.* 2.*oriatur.*]

pag.163

qui immin-ent Italiae. itaq. nullum *tumultum*, *praeter* quam Gallicum, aut domeſticum *nominabant.* ¶*Thomices Graeco* nomine appellantur *canabi impoliti*, & ſparto leuiter tortae *reſtes*, *ex quibus funes* fiunt. Lucilius Vidimus *vinctum thomice can*-abina. Opillus[1], Aure*lius ait moll*-em puluillum, quem in *collo habent*, *reſtis ne l*-aedat, thomicem vocari. ¶*Tongere Aelius Sti*-lo ait noſcere eſſe, *quod Praeneſtini tongi*-tionem dicant. pro no*tionem. ſignificat & la* tius dominari. Ennius. *Alij rhetorica* tongent, & vincere *etiam quandoq.* videtur ſignificare. ¶*Teſca. Verrius ai*-tlo ca augurio deſig*nata*, *quo term*-ino finis in terra auguri. O*ilius Aureli*-us loca conſecrata ad *augurandum ſcrib*-ſit. ſed ſancta loca vndiq. *ſaepta doce*-nt Pontificis libri, in quibus *ſcribtum eſt.* ¶*Templum*-q. ſedemq. teſcumq. *ſiue deo*, *ſiue deae* dedicauerit, vbi eos ac*cipiat volentes*, propitioſq. Hoſtius belli *Hiſtrici l. i.* per gentes alte aetherias, atque *auia teſca*, *per*-que violabis[2] templa antiqua *deum.* *Cicero v*-ero aſpera difficilia aditu *dixit*, *cum ait Lo*-ca aſpera, ſaxa teſca tuor. *Accius in Philo*-cteta. Quis tu es mortalis, *qui in deſert*-a, & teſqua te adportas loca, ¶*Tonſillam ait* eſſe Verrius palum dolatum *in acumen*, *&* cuſpide praeferratum, vt exiſtimat, *qu*-em configi[3] in litore nauis re*ligandae* cauſa. Pacuuius in Medio.[4] Acceſſi *ad*-eam, & toſillam[5] pegi laeto in litore. *Accius* Phinidis. Tacete, & tonſillas lito*re la*-edo[6] edite. ¶Tonſam Ennius ſignifi-

[1.*Opilius* 2.*volabilis* 3.*configi* 4.*Medo* 5.*tonſillam* 6.*laeto.*]

pag.164

cat remum, quod quaſi tondeatur ferro cum ait l. vij. Poſte recumbite, veſtraq. pectora pellite tonſis. item. Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas. & in Aſota. Alius in mari vult magno tenere tonſam. ¶ Thymbraeum Apollinem Vergilius.

a monte Thymbraeo appellauit ; qui est in agro Troiano. ¶Tolenno 1 est genus machinae, quo trahitur aqua alteram partem praegrauante pondere. dictus a tollendo. ¶Tolerare, patienter ferre. Accius in Neoptolemo. Aut 2 quisquam potis est tolerare acritudinem. Ennius l.ij. Ferro se caede, 3 quam dictis his toleraret. ¶ Toles tumor in faucib. quae per diminutionem tonsillae dicuntur. ¶Tullianum, quod dicitur pars quaedam carceris Ser. Tullium regem aedificasse aiunt. ¶Taxat verbum ponitur in his, 4 quae finiuntur, quoad tangi liceat. in. litibus quoque, arbitro ve 5 cum proscribitur, quoad ei iussit 6 statuendi. ¶Taxatio dicitur, quae fit certae summae. a tangendo autem dici etiam scaenici testimonio sunt, qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit. ¶Tabernacula dicuntur a similitudine tabernarum, quae ipsae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae sunt, non vt quidam putant, quod tabulis claudantur. ¶Tagit. Pacuuius in Teucro. Vt ego, si quisquam me tagit. & tagam. Idem in Hermiona. Aut non cernam, nisi tagam. sine dubio antiqua consuetudine vsurpauit. nam nunc ea sine praepositionib. non dicuntur, vt contigit, attigit. ¶Tablinum proxime Atrium locus dicitur, 9 antiqui magistratus in suo imperio tabulas

[1. *Tollenno* 2. *Haud* 3. *caedi*, 4. *ijs*. 5. *arbitrioue* 6. *iussit*.]

SCHEDAE

SCHEDAE QVAE FESTI FRAGMENTO DETRACTAE APVD POMPONIVM LÆTVM EXTABANT.

Ex bibliotheca Fuluij Vrſini.

pag. 167.

¶Manubiæ Iouis tres creduntur eſſe, quarum vnæ ſint minimæ, quæ moneant placataeq. ſint. Alteræ quæ maiores ſunt, ac veniant cum fragore, diſcutiantque aut diuellant quæ a Ioue ſint, & conſilio deorum mitti exiſtimentur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant: & quanquam nullum ſine igne fulgur ſit, hæ propriam differentiam habeant, quæ aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant, quæ ſtatum mutent deorum conſilio ſuperiorum, ¶Manias Aelius Stilo dicit ficta quæ [1] ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alij maniolas appellent. Manias autem, quas nutrices minitentur paruulis pueris eſſe laruas, id eſt manes deos deaſq., qui aut ab inferis ad ſuperos manant, aut Mania eſt eorum auia materna. ſunt enim vtriuſq. opinionis auctores. ¶Mamercus praenomen Oſcum eſt, ab eo q̃ hi Martem Mamertem appellant. ¶Mamiliorum familia progenita ſit [2] à Mamilia Telegoni filia, quam Tuſculi procreauit, quando id oppidum ipſe condidiſſet. ¶Mantare, ſæpe manere. Cæcilius in Epiſtola. Iam ne [3] adeo manta. iam hoc vide, cæcus animum . . . . aduentus angit. ¶Manticularum vſus pauperibus in nummis recondendis, ẽt noſtro ſæculo fuit. Vnde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Inde poetæ pro doloſe quid agendo vſi ſunt eo verbo. Pacuuius. Ad manticulandum aſtu aggreditur. ſcit enim quid promeruerit. modici manticulatur, . . Ita me facti oppreſſi iugo. Item deinde. Aggrediar aſtu regem manticulan-

[1 *quædam* 2 *fuit* 3 *al. ore.*]

pag. 168.

dum eſt mihi. et. Machinam ordiris nouam manticula [1] & tactu, an ſanctiora dicis iuraiurada. Plautus hoc ſignificare videtur, quibus quotidie paruæ noxæ extergeantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vſus fuit mantelorum. ¶Moeſon perſona comica appellatur, aut coci, aut nautæ, aut eius generis. dici ab inuentore eius Moeſone comædo (vt) ait Ariſtophanes Grammaticus.

¶Maeniana appellata ſunt a Maenio cenſore qui primus in Foro vltra columnas tigna proiecit, quo ampliarentur ſupetiora ſpectacula. ¶Maior Græcia dicta eſt Italia, quod eam ſiculi quõdã obtinuerunt: vel q̃ multæ magnæq. ciuitates in ea fuerunt ex Græcia profectæ ¶Maius menſis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuiſſe videtur. qua ex cauſa vtrum a maioribus, vt Iunius a iunioribus dictus ſit: an a Maia, q̃ Mercurio filios eius res diuinæ fiant ſolemnes: an q̃ ipſi deæ in multis Latinis ciuitatibus ſacrificia fiebant . . . [2] Λ ¶Monſtrum vt Aelius Stilo interpretatur, à monendo dictum eſt, velut moneſtrum. Item Sinnius Capito, quod monſtret futurum, & moneat voluntatem deorum. quod etiam ¶prodigium, velut prædictum [3] & quaſi praedictum, q̃ praedicat eadem, & ¶portentũ quòd portendat: & ſignificet. inde dici apparet id quartum, quod mihi viſum eſt ad ciendum, praeſertim cum ex eadem ſignificatione pendeat, & in promptu ſit omnibus id eſt ¶oſtentum: quod item ab oſtendendo dictum eſt apud auctores: qui monent hiſtriones in ſcæna, ſed etiam vbi adiciuntur commentarii. ¶Monile dictum eſt ornatus mulieris: qualem habuiſſe Eri-

[1 *manticula* 2 Λ *ipſe menſe* 3 *praedicium*]

pag. 169

phylam fabulæ ferunt. ex eo etiam equis præpendẽs à collo ornamentum, monile appellant. ¶Molucrum non ſolum quo molæ teruntur [1] dicitur, id quod Græci μύλακρον appellant, ſed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus incidere ſolet, cuius meminit Afranius in Virgine. Ferme virgini, tanquam grauidæ mulieri vterus, molucrum vocatur, tranſit ſine doloribus. Cloatius etiam [2] Λ in libris ſacrorum, molucrum eſſe aiunt lignum quoddam quadratum, vbi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait, quod ſub mola ſupponatur. Aurelius Opilius appellat vbi molatur. ¶Mola etiam vocatur far toſtum, & ſale ſparſum: q̃ eo molito, hoſtiæ aſpergantur. molas auias inepte quidam dictas putant. ¶Mundus etiam mulieris

poteſt. Accius. Cum virginali mundo clam patre. Ennius. Idem loco nauibus celſis munda facie, atq. etiam ære Cereris. Qui [3] mundus appellatur, qui ter in anno ſolet patere. 3. kal. Sep. & 4. Non. Octobr. & 3. id Nouemb. Qui (vel omni [4] dictus eſt, quod terra mouetur. ¶Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano anteq̃ percoquatur, decidit in carbones, cinereq̃, cuius meminit Lucilius. Piſtricem valida [5] ſi nume- ri ſuppeditabunt, addas empleuron, mamphulas quæ ſciat omnis. ¶Municeps eſt, vt ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus eſt. Item qui ex alio genere hominum munus functus eſt. Itē qui in municipio ex ſeruitute ſe liberauit à municipe. Item municipes erāt, qui ex aliis ciuitatib. Romam veniſſent, quib. non licebat magiſtratū capere, ſed

[1 *al. verruntur, al. vertuntur,* 2 Λ *& Aelius* 3 *Quin* 4 *id omne* 5 *validam.*]

pag. 170.

tantum muneris partem. At Seruilius [1] aiebat initio fuiſſe, qui ea conditione ciues Ro. fuiſſent, vt ſemper remp. ſeparatim a populo Rom. haberent, Cumanos, Acerranos, Atellanos, qui aeque ciues Ro. erant & in legione merebant, ſed dignitates non capiebant. ¶Mutas, quaſi [2] e litteris appellatas quidam putant, quod poſitae in vltimis partibus orationis obmuteſcere cogant loquentem. quidam q̃ paruæ, exiguæq. ſint vocis, vt quando mutum oratorem, aut tragœdum dicimus. Multam Oſce dici putant pœnam quidam. M. Varro ait pœnam eſſe, ſed pecuniariam, de qua ſubtiliter in I. I. quæſtionum Epiſt. refert. ¶Mulleos genus calceorum aiunt eſſe, quibus reges Albanorum primi, deinde potricij ſunt vſi. M. Cato originum li. VII. Qui mogiſtratum Curulem eepiſſet (calceos) mulleos allutaciniatos [3] ceteri perones. Item Titinius in Seriana [4] Iam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatis in calceos. quos putant a mullando dictos. i. ſuendo. ¶Multifariam dixerunt antiqui, videlicet, quod in multis locis fari poterat. ¶Manius Egeri [5] . . . Nemorenſem Dianæ conſecrauit, a, quo multi, & clari viri orti ſunt, & par multos annos fuerunt. vnde & prouerbium. Multi Mani Ariciæ. Sinnius Capito longe aliter ſentit. ait enim turpes & deformes, ſignificari, quia ¶Maniæ dicuntur deformes perſonæ. & Ariciae genus panni [6] fieri, quod manici [7] appelletur. ¶Moene ſingulariter dixit Ennius. Apud Emporium in campo hoſtium pro [8] moene. ¶Mutire, loqui. Ennius in Telepho. Palam mutire plebeio piaculum eſt. ¶Moenia, muri, & cetera muniendæ vrbis gratia

[1 *al. Ser. filius* 2 *quaſdam* 3 *alutacinatos, vel lunatos* 4 *Setina* 5 *Aegerius agrum* 6 *panis* 7 *Manij* 8 *al. per*]

pag. 171.

facta: vt Accius in Hellenibus. Signa ex templo canere, ac tela ob moenia offerre imperat. Significat etiam officia. Plautus in Neruolaria. [1] Prohibentq. moenia alia, vnde ego fungor [2] mea, Murrinam genus . . . . ¶Manuos in carminib. faeculat. Aelius Stilo ſignificare ait bonos: & Inferi-

di. ¶Manes proboni dicuntur a ſuppliciter eos venerantibus propter metum mortis, vt immanes quoq. pro valde Λ [3] . . . . dicuntur, ¶Muſcerdas prima ſyllaba producta dicebant antiqui ſtercus murum. ¶Mepalia caſæ Poenicæ appellantur: in quibus qa nihil eſt ſecreti, ſolete ſolute viuentibus obici id vocabulum. Cato Originum libro quarto. ¶Mapalia vocantur vbi habitant: ea quaſi cohortes rotundæ ſunt. ¶Metalli [4] dicuntur in lege militari quaſi mercenarij. Accius Annali. XXVII. Calones, famulique metalliq. [5] caculæq. a quo genere hominū Cæciliæ familiæ cognomen putat dictum. Quod eſt. . . . . ¶Manum & mentum, prouerbium eſt ex Græco ductum, quod eſt, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου. Calchantem vitis ferentem quidam augur vicinus præteriens dixit errare: non enim ei fas eſſe nouum vinum . . . ¶Minuſculae quinquartus appellantur Idus Iun. quod is dies feſtus eſt tibicinum, qui colunt Mineruam. cuius deae peoprie feſtus dies eſt. Quinquartus menſe Martio. Muli Mariani dici ſolent a C. Mari inſtituto, cuius milites in furca ſunt poſita [6] tabella varicoſius onera ſua portare aſſueuerant.

[1 *Stiche* 2 *al. ſungar* 3 Λ *non bonis* 4 *metelli* 5 *metellique* 6 *ſuperpoſita*]

pag. 172.

SEX. POMPEI FESTI
LIBER XIII. INCIPIT.

¶Mulus Λ [1] . . . ea ſterilis ſit quam mulus. vel quod vt mulus non ſuo genere ſed equis ortus, ſic ea Solis, non ſuo fulgore luceat. ¶Murtiae deæ ſacellum . . . . ¶Martius menſis initiū anni fuit & in Latio, & poſt Romam conditam, quod eo [2] genus erat bellicoſiſſima, cuius rei teſtimonium eſt, quod poſteriores menſes, qui annum finiunt, a numero appellati vltimum habent Decembrem. ¶Malo cruce, maſculino genere cū dixit Gracchus in oratione, quae eſt in P. Popillium poſteriorem [3] tam repraeſentauit antiquam conſuetudinem, quam hunc frontem, atq. hunc ſtirpem idem antiqui dixerunt, & rurſus hanc lupum, hanc metum. Item cum idem in Pompilium & matronas 4 ait. Eo extemplo inſtituto, dignus ſuit qui malo cruce periret . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . & improbum, qui aſſidue in litibus moraretur: ob eamque cauſam in ordine ſtaret adeuntium Praetorem. At Aelius Stilo, qui minime ordine viueret. Λ [6] . . . in ea oratione, quam ſcribit de ſuis virtutibus contra Thermum. Quid mihi fieret, ſi non ego ſtipendia (in ordine) omnia ordinarius meruiſſem ſemper? ſunt quidam etiam, qui manipularem, quia infimi ſit ordinis, appellatum credant ordinarium. ¶Ornatus dicitur & bonis artibus inſtru-

instructus, & honores adeptus à populo: etiam

[1 Λ *vehiculo lunæ adhibetur quòd eam* 2 *ea* 3 *posteriore,* 4 *Papillium & Mathonem* 5 Hæc cum fine pag.32.coniungenda sunt. 6 Λ *M.Cato.*]

pag. 173

beneaptus, vt miles, aut gladiator, & acturus fabulas. Atque & ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur vt cum dicimus aliquem tragico vel comico ornatu prodire. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

¶Oreſtiades nymphæ, montium cultrices

¶Ordo ſacerdotum æſtimatur deorum Λ[1] . . . maximus quiſq. Maximus videtur Rex, dein Dialis, poſt hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. Itaque in ſolus[2] Rex ſupra omnis accubat. Licet[3] Dialis ſupra Martialem, & Quirinalem Martialis ſupra proximum. Omnes idem[4] ſupra Pontificem. Rex, quia potentiſſimus. Dialis, quia vniuerſi mundi ſacerdos qui appellatur Dium. Martialia, quod Mars conditoris vrbis parens. Quirinalis, ſocio imperij Romani Curibus aſcito Quirino. Pontifex maximus, quod iudex atq. arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque. ¶Ordiri eſt rei principium facere, vnde & togæ vocantur exordiæ[5]. ¶Opaca vocantur vmbroſa. ¶Opalia dies feſti, quibus ſupplicatur Opi, appellantur, quorum alter . . . . ¶Optutu, quaſi optuitu, a verbo, quod eſt tuor, & ſignificat video. ¶Optatam hoſtiam, alij optimam appellant eam, quam Ædilis tribus conſtitutis hoſtiis optat, quam immolari velit. ¶Optima ſpolia dicuntur originem quidem trahentia ab ope Saturni vxore, quod ipſe agrorum cultor habetur, nominatus a ſatu, tenenſque falcem effingitur, quæ eſt inſigne agricolæ. Itaq. illa quoque cognomina-

[1 *maieſtate, vt* 2 al. *inconuiuiis ſolus,* 3 *ſcilicet* 4 *item* 5 al. *exorditæ.*]

pag. 174

tur Conſiua, & eſſe exiſtimatur terra. Ideoque in Regia colitur à P.R. quia omnes opes humano generi terra tribuat, ergo & opulenti dicuntur terreſtribus rebus copioſi, & hoſtiæ opimæ præcipue pingues, & opima magnifica & ampla. Vnde ſpolia quoque quæ dux P.R. duci hoſtium detraxit, quorum tanta raritas eſt, vt intra annos paulo . . . . . trina contigerint nomini Romano. vna, quæ Romulus de Acrone, altera, quæ Conſul Cotius Cornelius de Tolumnio, tertia quæ M. Marcellus Ioui Feretrio de viridomato[1] fixerunt. M. Varro ait opima ſpolia eſſe, etiam ſi manipulari miles detraxerit, dummodo duci hoſtium . . . . . .

. . . . . .

non ſint. Ad eædem Iouis Feretri poni teſtimonio eſſe libros Pontificum, in quibus ſit. Pro primis ſpoliis bouem[2] pro ſecundis ſolitaurilibus pro tertiis agno publice fieri debere, eſſe etiam compelli

reges[3] legem opimorum ſpoliorum talem. Cuius[4] auſpicio claſſe procincta opima ſpolia capiuntur, Ioui Feretrio dari oporteat, & bouem cædito, qui cepit æris. cc. ſecunda ſpolia in Martis aram in campo, ſolitaurilia vtra voluerit, cædito, tertia ſpolia Iouni[5] Quirino agnum marem cædito, c. qui ceperit ex aere dato, cuius auſpicio capta dis biaculum dato. huius ædis lex nulla extat, neque templum habeat neques ſcitur. Vt qui optima lege fuerint[6] adici ſolet, cum quidam magiſtratus creantur. . . . . .

¶Obſcum duas diuerſas & contrarias ſignificationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo ſi-

[1 *Virdumaro.* 2 *boue.* 3 *Pompilii regis* 4 *Iano* 5 *necne* 6 *fruant.*]

pag. 175

gnificari ſacrum, quo etiam leges ſacræ obſcatæ[1] dicuntur, & in omnibus fere antiquis commentariis ſcribitur Opicum pro Obſco, vt in Titini fabula quinta. Qui obſce & Volſce fabulantur, nam latine neſciunt. a quo etiam verba impudentia, & elata appellantur obſcena, quia frequentiſſimus fuit vſus Oſcis libidinum ſpurcatum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui ſoliti produntur Augures[2] Λ Romani. ¶Obigitat antiqui dicebant. pro ante agitat, vt obambulare.

¶Obinunt, Obeunt. ¶Obiurat antiqui pro adituponebant, vt eſt in . . . . . Penteſilea. Formipabant obiurare . . . . . .

¶Ob vos ſacro, in quibuſdam precationibus eſt, pro vos obſecro, vt ſub vos placo, pro ſupplico. ¶Opportune dicitur ab eo quod nauigantibus maxime vtiles, optarique ſunt portus. ¶Obherbeſcere, herbam increſcere.

¶Oboritur, naſcitur. nam præpoſitionem ob, pro ad, ſolitam ponis, teſtis hic verſus. Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo. & Ennius. Ob Romam noctu legiones ducere cœpit. ¶Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens eſt. ¶Obſeruaſſe dicitur, qui obſeruat quid cuiuſque cauſa facere debet. Itaque bis obſeruat, coluiſſe aliquem dicitur. ¶Ommentans, Liuius in odyſſea quom ait, In Fylum aduenies, aut ibi ommentans, ſignificat obmanens, ſed ea ſignificatione, qua ſæpe fieri dicitur. id enim eſt mantare. ¶Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum, vt teſtimonio eſt, non ſolum ei contrarium inops . . . .

[1 al. *ſacratæ obſcæ* al. *obſcitæ.* 2 Λ *publici populi.* 3 *is, qui*]

pag. 176.

concedit. ego egens exortus ſum. ¶Obſidionalis corona eſt, quæ datur imperatori ei, qui obſidione liberauit ab hoſtibus obſeſſos. ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in erant incluſi. herbā autem victoriæ ſignum fuiſſe apud antiquos alij quod[1] exemplis docuimus. Quæ corona magnæ auctoritatis fuit. nam & P. Decio datæ duæ ſunt. vna, ab exercitu vniuerſo, altera, ab his qui fuerunt in præſidio obſeſſi, & L. Sergio[2] Dentato, qui

Achilles Romæ existimatus est: ac fertur centies & vicies pro rep. depugnasse. coronis donatus. XXVI. in his aureis VIII. ciuicis XIIII. muralibus tribus. obsidionali vna. Inter obsidionalem, & ciuicam hoc interesse, altera singularis salutis signum est; altera, diuersorum [1] ciuium seruatorum. ¶Obstitum Cloatius, & Aelius Stilo esse aiunt violatum attactumq. de cælo. Cincius quō, [4] qui deo deeque [5] obstiterit, id est qui viderit quod videri [6] nefas esset. ¶Obstinato, obstirmato, perseueranti, vt tenere possit, [10] vt Pacuuius. obstinati exortus. vt Accius in Amphitryone. Vt tam obstinato animo cōfisus tuo. Cato in Q. Termum de. X. hominibus. Rumorem, fama floccifecit capitas? stupris, obstinatus insignibus flagitiis. Næuius in Lycurgo. Vos qui astatis obstinati. ¶Obstrudāt, obsaculent, ab aliide truendo [8] cyngilam, [9] non sumendo cibum. Vnde & obstrudulentum . . . . . dixit Titinius. Obstrudulenti aliquid, quod pectam sedens: aut luculentaster, [11] aut formaster frigidus. [20] ¶Obsidium, tanq̄ præsidium, subsidium, rectè dicitur. cuius etiam auctor. C. Lælius pro se apud populum. Vt in [11] nobis tetra mariq. simul obsidium

[1 *aliquot* 2 *Sicinio* 3 *vniuersorum* 4. *eum* 5 *qui deo, quidea* 6 al. *videre* 7 al.*cupitus* 8 al *trudendo* 9 *gingiuam* 10 al.*hic latuster*, 11 *vtr.*]

facerent. Et Sallustius historiarum. I. Magnis operibus [1] perfectis [2] obsidium cœpit per L. Catilinam legatum. ¶Obstitum, obliquum. Ennius. LXVI. [30] Montibus obstitis, obstantibus, vnde oritur nox. & in L. VIII Amplius exaugere obstipolumve [3] solis. Cæcilius in imbros. Resupina obstito capitulo sibi ventum facere cunicula 4. Lucretius. Omnia mendose fieri, atq. obstita necesse est. ¶Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui, vt consalutare, persalutare. ¶Obuaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus rectū iter cōficeret. ¶Ousentinæ tribus initio causa fuit nomē fluminis Ousens, quod est in agro Priuernate mare intra [6] & Tarac[40]inam. Lucretius [7] Priuerno Ousentina venit, fluuioque Ousente, postea deinde a Censoribus alij quoq. diuersarum ciuitatum eidē tribui sunt adscripti. ¶Oscillum Sintra dici ait, quod oscillent, id est inclinent, præcipitesq. afferantur. [8] Oscillantes, ait Cornificius, ab eo quod eos cælare sint soliti personis propter verecundiā, qui eo genere lusus vtebantur. Causa autem eius iactationis proditur Latinus rex, qui prælio quod eis [9] fuit aduersus Mezentium Cæritum regem nusquam apparuerit, iudicatusq. [50] fit Iupiter factus Latiaris. Itaque (scit eius [10] dies feriatos liberos, seruosque requirere eum non solum in terris, sed etiam qua videretur cæsum posse adiri per oscillationem, velut imaginem quandam vitæ humanæ, in qua altissima ad infimum interdum, infima ad summum efferuntur. atq. ideo memoriam quoq. redintegrari, initio acceptæ vitæ per motus cunarum, lactisque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oscillis moueantur, & lactata potione

[1 al.*epiq.* 2 al.*profectis* 3 *obstipo lumine.* 4 al.C.*Licinius*

Imbrex 5 *tunicula* 6 al.*inter mare,& 7 al.Lucilius.* 8 *effe-rantur.* 9 al.*ei* 10 al.*per sex eos s. scilicet eos.*]

vtantur. nec desunt qui exemplum Græcorum secutos putent Italos, quod illi quoq. iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore impulsa suspendio periisset, per simulationem . . . . ¶Ostentum non solum pro portento poni solere, sed etiam participaliter . . . . . testimonio est Pacuuius in Medo. Atq. eccum in ipso tempore ostentum senem. & Accius in Bacchis. Præsens præsto irridetis nobis stirpe . . . . vltro ostentum obtulit. ¶Obscinum tripudium est, quod oris cantu significat quid portendi; cum cecinit coruus, cornix, noctua, parra picus. ¶Obstinet dicebant antiqui, quod nunc ostendit; vt in veteribus carminibus. Sed iam se cælo cedens [1] aurora obstinet suum patrem. ¶Oscines aues Ap. Claudianus esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruos, cornix, noctua, aut [3] quæ alis ac volatu; vt buteo, sanqualis, aquila, immissulus, vulturius. picam aut 4 Martius, Feroniusque, & parra, & in oscinibus, & in alitibus habentur. ¶Ostiam vrbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condidisse, & feminino appellasse vocabulo fertur. quòd siue ad vrbem, siue ad coloniam, quæ postea condita est, refertur, Quod neutrum certe plura . . . ferri non debet. ¶Osculana pugna in prouerbio, quo significabatur victos vincere, quia in eadē & Valerius Læuinus imperator Ro. a Pyrrho erat victus, & breui eundem regem deuicerat. Sulpicius. . . . . item Imperator noster. eius rei meminit Titinius hoc modo. Hæc quidem quasi Osculana pugna est . . . . secus, quia in fugere pulsi hinc spolia colligāt. Signi

[1 al.*candens* 2 al.*Claudius* 3 *alites* 4 *Picus aūt.*]

ficatur etiam osculo sauium, vt Plautus in Neruolaria. ¶Osculum sat est mihi . . . . . qui ambo [1] mi pater; quod inter cognatos, propinquosq. institutum ab antiquis est, maximeque feminas . . . . . ¶Optima lex [2] A . . . in Magistro populi ficiēdo, qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset ius eius esse significabatur, vt fuit Manl Valerij. M. F. Volusuinæ gentis [3] qui primus Magister a populo 4 creatus est. propter 5 quam vero prouocatio ab eo magistratu ad populum dicta [6] est, quæ ante non erat, desitum est adici; vt optima lege, vtpote imminuto iure priorum Magistratuum. ¶Originum libros quod inscripsit Cato, non satis plenum titulum propositi sui videtur amplexus, quando prægrauant ea, quæ sunt rerum gestarum P.R. ¶Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. his, adiutor dabatur centurioni à Trib. Militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permissum est optare. etiam nomen ex facto sortitus est. Plautus in Asinaria. Qua me, qua vxorem, qua tu seruum Sauream potes, circūduce, aufer, promitto tibi non obfu-

obſuturum ſi id effeceris tibi,optionem ſumito Leonidam. ¶Obſidionem potius dicendum,eſſe, quam obſidium,adiuuat nos teſtimonio ſuo Ennius in Telamone quom ait.Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obſidionem paras. Item alio loco. Hector, qui haud ceſſat obſidionem obducere. ¶Orare antiquos dixiſſe pro agere; teſtimonio ſunt, ꝙ & oratores, & hi qui nunc quidem legati, tunc vero oratores reip. mandatas partis agebant. Ennius quoque quom dixit in libro 1. Annalium. Facere vero.

[1 *ambo* 2 A *cum dicebatur* 3 *Voluſi* N 4 *populi* 5 *poſt* al. *data* 6 *u.*

pag.180.

quod tecum ꝑcibus pater orat.¶Oſcosquos dicimus ait Verrius Opſcos antea dictos. teſte Ennio,quom dicat,De muris rem gerit Opſcus. Adicit etiam,ꝙ ſtuprum inconceſſæ libidinis obſcena dicantur, ab eius gentis conſuetudine inducta ꝙ verum eſſe non ſatis adducor, quom apud antiquos omnes fere obſcena dicta ſint,quæ mali ominis habebantur. vt illa Virgilij teſtimonio ſunt, vt ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, quom ait. Harpyias obſcenas volucres. & Obſcenamque famem. ¶Ob præpoſitione antiquos vſos eſſe pro ad,teſtis eſt Ennius,quom ait.LXIIII.Omnes occiſi,obcerſique in nocte ſerena,id eſt,accenſi.1 et in Iphigenia,Acherontem adibo 2 vbi mortis theſauri adiacent.3 Eiuſdem autem generis eſſe ait obferre, obtulit, obcurrit,oblatus,obiectus:mihi non ſatis perſuadet. ¶Oſtentum, quo nunc vtimur interdum prodigij vice, quin particpaliter quoque dici ſolitum ſit, non dubium facit etiã C.Gracchus de legibus a ſe promulgatis,quom ait. Quod vnum nobis in oſtentum,ipſis in vſum adportatur. ¶Occiſitantur,ſæpe occiduntur. &c C. Gracchus pro roſtris in P.Popillium. Homines liberi nunc in oppido occiſitantur. ¶Oſi ſunt, ab odio declinaſſe antiquos teſtis eſt C. Gracchus in ea, quæ eſt de lege Minucia, quom ait. Mirum ſi quid his iniuriæ ſit, ſemper eos oſi ſunt. quod nunc quoque cum præpoſitione elatum frequens eſt,quom dicimus,ſemper peroſi. ¶Oſtende, oſtendam:vt permultis aliis exẽplis eius generis manifeſtum eſt. ¶Optionatus, vt Decurionatus, Pontificatus dicitur, vt Cato in ea, quam habuit apud equites. Maiores ſeorſum,atque diuerſum pretium

[1 al. *lucenti* 2 al. *obibo* 3. *obiacent.*]

pag.181.

parare bonis,atque ſtrenuis, decurionatus, optionatus:haſtas donaticas,alioſque honores.

¶Ob os,ad os ſignificat . . . . Item vt ſuperioribus quoq.exemplis teſtatus 1 eſt.¶Obſonitauere,ſæpe obſonauere. Cato in ſuaſione (de lege orchia derogaretur. 2 Qui antea obſonitauere: poſtea centenis obſonitauere. Significat autem conuiuari. ¶Oſtentas,ſæpe oſtendis gloriandi cauſa.Sed & participialiter: id & dici debet, & dictum eſt feminino genere. ¶Quibus duabus multabãtur apud antiquos in minoribus delictis,vt in maioribus amb.3 nec hũc vltra numerũ excedebat multatio:que poſteaq̃ aere ſignato vti ciuitas coepit, pecoraq. multaticia incuria corrumpebãtur vnde ẽt peculatus crimẽ vſurpari coeptum eſt,facta æſtimatio pecoralis multæ,& boues cẽtenis aſſibus,oues denis æſtimatæ. Inde ſuprema multa,id eſt maxima appellatur tria millia æris. Item vinceſis 4 minoribus delictis. ¶Oliuitam antiqui dicebant,quom olea cogebatur : 5 vt meſſem cũ frumenta:aut vindemiam,quom vuas. quod vocabulum potius frequentari debebat,quam nullum 6 eius ſignificationis cauſa 7 haberemus, quam vis quidam obliuitatem meam 8 dicant. Oppidorum originem optime refert Cato. Cicero lib.1.de gloria,eamque appellationem vſurpationem appellatam eſſe exiſtimat,quod opem darent adiciens, vt imitetur inertias 9 Stoicorum. ¶Orcum,quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Vragum 10,quod & v,litteræ ſonum per o,efferebant: per c, litteræ formam nihilominus, g, vſurpabant. Sed nihil affert exemplorum, vt ita eſſe credamus: niſi quod his 11 deus maxime nos vrgeat.¶Obmouneto. pro admoneto di-

[1 *teſtatum* 2 *ne legi Orchiae derogaretur* 3 *xxx bob.* 4 *viceſſis* 5 al *colligebatur* 6 al *nullam* 7 al. *cauſam* 8 al. *oliuitatem eam* 9 al. *ineptias* 10 *Vrgum* 11 *u.*]

pag.182.

cebatur apud antiquos,vt alia:quæ relata ſunt. ¶Offendices ait eſſe Titius nodos, quibus apex retineatur,& remittatur. At Veranius coriola exiſtimat, quæ ſint in loris apicis,quibus apex retineatur,& remittatur,quæ ab offendendo dicantur,nam quom ad mentum peruentũ ſit, offendit mentũ. ¶Oluatũ Antiſtius Labeo ait eſſe menſurę genus. ¶Occultum offerre,ſignificat ſub terram fere ponere. ¶Obiacuiſſe antea iacuiſſe. ¶Præceptat,in ſaliari carmine eſt, ſeſe præcipit. ¶Pa pro parte; & ¶po, pro potiſſimũ. poſitum eſt in ſaliari carmine. ¶Promeneruat item, pro monet.¶Prædotiont,praeoptãt. ¶Proſpices,pro ſpice. ¶Peſnis;,pennis 4,vt Caſmenas dicebant,pro Camaenis:& Caeſnas pro cænis. ¶Polteo,pro vlteriore. ¶Polet:pollet:quia nondũ geminabãt antiqui conſonantis.¶Pliſima 5,plurima. ¶Pretet'tremonti prætemuntpe. ¶Per fines,perſringas.6 ¶Pro metion 7 præcipuum,præter cæteros meritum. aut pro medium 8 hoc eſt participat; aut 9 pro indiuiſo dicimus.Friuiclio es,10 priuis id eſt ſingulis. ¶Petilam ſuram:ficcam, & ſubſtrictam vulgo interpretatur. Scæuola ait vngulam albam equi ita dici. ¶Pilũnoe poploe in carmine ſaliari,Romani, velut pilis vti aſſueti:vel quia præcipue pellant hoſtis. ¶Præpetes aues quidam dici aiunt, quia ſecundum auſpicium faciant præteruolantes.alij quod aut ea, quæ præpetamus indicent.aut ꝙ præteruolẽt. aut ex Græco tractum putant,quod ante conſpectum volẽt noſtrum. inepte.s ex præpoſitione Latina cõponentes & Græco vocabulo. 11 ceterum poetæ promiſcue omnes aues ita appellant. P.lare compilare. ſunt qui Græcæ originis . . . . . .

[1 al. *Oluatium* 2 al *populo* 3 al. *Poeſus* 4 al. *Paenis* 5 al. *Pluſima* 6 al. *perſtringas* 7 al. *promorion* 8 al. *medio* 9. al. *vt vt* 10 *priuiclores.*]

pag.183

¶Picati appellantur quidam,quorum pedes formati

sunt in speciem sphingum: quod eas Dorificas vocāt. ¶Petulantes,& petulci etiam appellantur qui proteruo impetu, & crebro petunt lædendi alterius gratia. Ver. in IV. Geor. Neq. oues, hoediq. petulci floribus insultent.&, Cornigeras norunt matres. . . . . agnique petulci. Et Afranius in Ida. Nostrum in conuentum,aut consessum ludum, lapsumq. petulcum. Interdū pro veloce vsi videntur antiqui, vt hoc versu intelligi potest. Exiluit quasi petulcus quidam, pedibus,conubrauit. ¶Petrarum genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cuius Ennius meminit L.XI. Alte delata,ceteriscque ingentibus tecta.& Leuius in Centauris. Vbi ego sæpe petris. alterum manufactum, vt docet Ælius Gallus. petra est, qui locus dextra ac sinistra fornicem expleturusque ad libramentū summi fornicis. ¶Petisse antiqui pro petere dicebant. ea quidem forma verbi,qua sunt lacessere, & incessere. sed vt mihi videtur. quom significabant sæpius petere, vt petessant,sæpius petant. ¶Petrones rustici fere dicūtur propter vetustatem, & quod deterrima quæq. ac præruptus . . iam agri petræ vocantur, vt rupices idē a rupicis. ¶Petauristas Lucilius a petauro appellatos existimare videtur,quom ait. Sicuti mechanici, cū alto exiluere petauro. At Aelius Stilo q. ī aere volent,cum ait Petauristā proprie Græce, ideo q. his, περὶ ἀέρα πέτωνται. ¶Petoritū,& Gallicū vehiculū esse & nomē eius dictū esse existimant a numero iiij rotarum. alij Osce,q. hi quoque petora quatuor vocent alij Graece,sed αἰολικῶς dictum. ¶Petiminia in his iumentorum vlcera,& vulgo appellant, & Lucilius

[1 al.*pedicus*. 2 *petrisque* 3 *Lucilius* 4 al. *qua Iouis* 5 al. *expletura est* 6 *a rupibus* 7 *in* 8 al.*humeris*.]

pag.184.

meminit quom ait. Vt petimen naso,aut lumbos ceruicibus tangat. eo nomine autem, & inter duos armos suis q. est,aut nectos,i solitum appellari testatur Næuius in descriptione fullæ 2, quom ait. Petimine piscino qui meruerat. ¶Penuas antiquos fertur appellasse peenas ex Graeco, quod illi ποινὰ ea, quæ sunt volucriora 3 dicant. Item eadem pesnas, vt caesnas. ¶Pictor Zeuxis risui 4 mortuus, dum ridet effuse pictam a se anum γεγῶν. cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit,equidem non video, cum versiculos quoque(adhæreret tulerit & ineptos pati,sed nullius prætoris 5 prætexto nomine: qui tamen sunt hi. Nam quid modi facturus risu denique 6 nisi pictor fieri vult,qui risu mortuus est. ¶ Picta quæ nunc toga dicitur,purpurea ante vocitata est, eaque erat sine pictura. eius rei argumentum est pictura in æde Vertumni, & Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T.6 Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. ¶Tunica autem palmata a latitudine clauorum dicebatur, quæ nunc a genere picturæ appellatur. ¶Impetum,industrium, indulgentem perinde composita esse ait Verrius,atque impune & immunis,mihi non satis persuadet.

¶Pietati ædem consecratam ab Acillo 7 aiunt eo loco,quo quondam mulier habitauerit, quæ patrem

suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit, ob hoc factum,impunitus 8 ei concessa est. ¶Picum auem quidam dictum putant a Pico rege Aborigenum,quo dissolutus sit 9 Λ . . . . . .

. . . . . ,

¶Piscatorium æs vetusto more appellatur, quod in

[1 al.*pectus* 2 al.*sutile* 3 al.*volucria* 4 *risu* 5 *ea de re retulerit, & ineptos satis, & nullius pretij* 6 *f L.* 7 *Acilio* 8 *impunitas* 9 Λ *quod is solitus eo vti*.]

pag 185

monte Albano datur pro piscibus. ¶ Pedam vestigiū humani praecipue pedis appellasse antiquos in commentariis quiquidam inueniri solet. ¶Pescia in saliari carmine Aelius Stilo dici ait capitia ex pellibus agnimis facta quod Graeci pelles vocent pesce neutro genere pluraliter. ¶ Pestiferum fulgur dicitur, quo mors,exiliumve significari solet. ¶Pisalitem appellat Nævius Pantaleontem,id est Pisis oriūdum tyrannum, cum alioqui inde profecti nunc Pisani dicantur. ¶Pedibus obsitum,id est pediculis,Titinius pedicosum appellat hoc modo. Rus detrudetur pedicosus, squalidus. Pedes autem pro pediculis. sic Plautus refert in Curculione. Item genus Λ inter homines meo quidem animo,vt muscæ, culices, cimices,pedesq.,pulicesq. & Liuius in gladiolo. Pulices ne,an cimices an pedes,respondē mihi.& Lucilius. Vbi me vidit,caput scabit,pedes legit. ¶Pesestas inter alia quæ (si) inter precationem dicuntur,i cum fundus lustratur, significare videtur pestilentiam, vt intelligi ex ceteris possunt, quom dicitur, Auertas morbum,mortem,labem, nebulam,impetiginem. ¶Pedum baculi genus incuruum,vt Virg.in Buc quom ait. At tu sume pedum, quod me cum sæpe rogaret. ¶Pedem struit in xij. significat fugit, vt ait Ser.Sulpicius. ¶Pistum pisendo perpolitum, antiqui frequentius vsurpabant, quam nunc nos dicimus. ¶Pedarium Sēnatorem significat Lucilius quom ait. Agipes vocem mittere cœpit. qui ita appellatur,quia tacitus transeundo ad eum, cuius sententiam probat,quid sentiat,indicat. ¶ Piscatorij ludi,vocantur, qui mense Iunio trans Tiberim fieri solent pro quæstu piscantium. ¶ Piscinæ publicæ ho-

[1 Λ al *est Ienonem* 2 *fal. interpretatores dicunt imprecatores* 3 al.*a piscendo propolitum*.]

pag.186.

dieq. nomen manet,ipsa non extat ad quam & natatum, & exercitationis alioqui causa veniebat populus. Vnde Lucilius ait Pro obtuso ore pugil,piscinensis reses. ¶ Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partes diuisum, vt testudinatum in quatuor. ¶Piari eos velut proprio verbo,ait Verrius,qui parū sint animati, cum mentis suæ non sunt, per quædam verba liberantur incommodo. ¶Pignosa,pignora eo modo,quo Valesij,Auselij, pinosi,palisi, dicebantur.

¶Pectusum Palati dicta est ea regio Vrbis, quam Romulus obuersam posuit,ea parte, in qua plurimū erat agri Romani ad mare versus, & quia mollissime adibatur vrbs. cum Etruscorum agrum a Romano Tiberis discluderet ceteræ vicinæ ciuitates colles

aliquos

aliquos haberent oppositos. ¶ Peculatus est nunc quidem qualecunq. publicum furtum, sed inductum est à pecore, vt pecunia quoque ipsa. Iam 4 etiam noxij 5 pecore multabantur, quia neque æris adhuc, neque argenti erat copia. Itaque suprema multa etiam nunc appellatur. ¶ Piatrix dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita, quam quidem simulatricem, alij sagam, alij expiatricem vocãt; & piamenta, quibus vtitur expiando. alij purgamenta. ¶ Piacularis porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant. vel, vt ait Cloatius, cum ex sacro 6 per aliquem piaculo soluitur, vt aliqua piandi propitiandique causa immolatur. ¶ Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni solet. ¶ Pangere, figere. vnde plantæ pangi dicuntur, cum in terram demittuntur. . . . ¶ Permutatur id propriè dici videtur, quod ex alio loco

[1 *Pinasti, Papisti.* 2 *qua* 3 *aliquot* 4 *Nam* 5 *noxiæ* 6 *cum facto.*]

pag. 187.

in alium transfertur. at commutatur, quõ aliud pro alio substituitur. Sed ea iam confuse in vsu sunt. ¶ Pierides Musæ propter amœnitatem, ac solitudinẽ Pierij montis dictæ videntur, quo 1 esse 2 secretis locis propter studia liberalia delectentur. ¶ Perconctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu, quia conto pertentant, cognoscuntq. naugantes aquæ altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundum syllabam per. o. solere scribi. mihi id falsum videtur: nam est illa percunctatio, quod is, qui curiose quid interrogat, percunctari sit 3 vt recte per v. literam scribatur. ¶ Per fugam Gallus Ælius ait, qui liber, aut seruus, aut hostis sui 4 voluntate ad hostes transierit. qui idem dicitur transfuga, quanquam sunt, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quam qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat. ¶ Perfacul antiqui, & per se facul dicebant, quod nunc facile dicimus, inde permansit in consuetudine facultas. ¶ Peremptalia fulgura Graccus 5 ait vocari, quæ superiora fulgura, vt 6 portenta vi sua peremant duobus modis, prioribus tollendis: aut maiore manubia, vt tertia secundæ, secunda primæ cedat. nam vt omnia 7 superentur fulgure, sic ictum fulgur manubiis vinci. ¶ Perediam & bibesiam Plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi voluit cupidi atem edendi & bibendi. ¶ Peremere Cincius in libr. de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in li. qui est de re militari pro vitiare vsus est.

. . . . . .

. . . . . .

¶ Tabem eam, quæ faceret tabescere apud antiquos

[1 *quod* 2 al. *eae* 3 *per cuncta res it,* 4 *sua* 5 *Granius* 6. *aut* 7 *omina.*]

pag. 188

vsurpatum. Sallustius quoque frequenter, vt in Catilina, cùm ait. Vti tabes plerosque ciuium animos inuaserat. & in li. 1 v. historiarum. Quiquidem mos, vt tabes in Vrbem coierit, & Coruinius 2 pro Liburnia. Propter hanc tabem, atque perniciem do-

mus totius. ¶ Tabellis pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro citro 3 siue priuatim. siue publicè opus erat, certiores absentes faciebant. vnde adhuc tabellarij dicuntur. & tabellæ missæ ab imperatoribus. ¶ Tagax furunculus a tangendo 4 cuius vocabuli Lucilius meminit. Et mutonis manum perscribere 5 posse tagẽ. 6 ¶ Tages nomine Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur disciplinam dedisse aruspicij duodecim populis Etruriæ. ¶ Taminia vuæ siluestris genus. videtur Verrio dicta, quod tam mira sit quàm minium. ¶ Talus in Sabinorum nominibus prænominis loco videtur fuisse. ¶ Talentorum non vnum genus. Atticum est sex millium denarium. Rhodium & 7 Cistophorum quatuor millium, & quingentorum denarium. Alexandrinum xij. 8 denarium Neapolitanum sex 9 denarium. Syracusanum trium 10 denarium. Rheginum victoriati ¶ Tãne, eo vsque, vt Aelius Stilo & Opillus 11 Aurelius interpretantur. Itaque Afranius. Tamne arcula tua plena est aranearum. ¶ Thaleae 12 nomen dictum 13 alij ab aetatis flore aiunt, alij quod carmina semper floreant. ¶ Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus lassitudine, quasi qui trahit pedes, vt talis videatur insistere, aut identidem tollere pedes. ¶ Tam significationem habet, cũ ponimus praepositiuam quandam, cui subiungimus quam, vt cum dicimus, tam egregium opus tam paruo pretio veniisse.

[1 *al. coniectus.* 2 *Cornificius.* 3 *citroque* 4 *tagendo* 5 *manu perscabere* 6 *tagacem* 7 *septem. m.* 8 IIx. *m.* 9 VI. *m.* 10 III. *m.* 11 *Opilius* 12 *Thaliae* 13 *esse.*]

pag. 189

id est sic. vt apud Græcos quoque ὕπος ἀγαθόν. Item ex contrario ei dicimus, quàm malus Homerus, tam bonus Cherylus 1 poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen vsi sunt, vt Naeuius. Quid 2 si taceat, dum videat, tam ét sciat, quid scriptum sit. Ennius. Illae meae tam potis pacis potiri. Titinnius. Bene cum facimus, tam male subimus, vt quidem perhibent viri Item. Quanquam 3 estis nihili, tam escator 4 simul vobis consului. ¶ Tandem quom significat aliquando, interdum tamen ex superuacuo ponitur. vt apud Ter. in Phormione, quom ait. Ita ne tandem vxorem duxit Antipho iniussu meo? non enim hic tempus vllum significat. At Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cum ait. Tandem aliquando. ¶ Taurì, verbenæque in commentario sacrorum significat ficta farinacea. ¶ Tama dicitur, cum labore viæ sanguis in crura descendit, & tumorem facit. Lucilius. 5 Inguenne existat, papulae, tama, ne boa noxit. ¶ Taenias, Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorari, vt sit apud Cæcilium in Androgyno. Sepulchrum plenum tæniarum, ita vt solet, & alias. Dum taeniam qui 6 volnus vinciret. Ennius in Alexandro. Volans de caelo cum corona, & tæniis. Accius in Neoptolemo. Decorare est satius, quam vrbem exeneis. 7 ¶ Tædulum antiqui interdum pro fastidioso: interdũ, quod omnibus tædio esset, ponere soliti sunt. ¶ Tatium occisum ait Laniuij 8 ab amicis eorum legatorum, quos interfecerant Tininius la-

trones, sed sepultum in Auentinensi saureto. Quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam plurima alia, & praeterita iam, & deinceps

[1 *Choerilus* 2 al. *Qui* 3 *Quam* 4 *tame castor* 5 al. *Lucretius.* 6 *qua* 7 al. *e tasmis* 8 al. *Lauinij* 9 al. *Tatiani.*]

pag. 190

quae referentur. ¶ Taurorum specie simulacra fluminum, id est cum cornibus formantur; & sunt atrocia, vt tauri. ¶ Talionis mentionem fieri in xij. ait Verrius hoc modo. Si membrum rapit, ni cum eo pacit, talio esto. neq. id, quid significat indicat, puto quia notum est. permittit enim lex parem vindictã. ¶ Tarquitias scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis gratia ita appellatas esse ait volgo existimari. ¶ Tarpeiæ esse[2] effigiem ita appellari putant quidam in æde Iouis Metellina, eius videlicet in memoriã virginis quae pacta a Sabinis hostibus ea, quæ in sinistris manibus haberent vt sibi darent, intromiserit eos cum rege Tatio, qui postea in pace facienda cauerit à Romulo, vt ea Sabinis semper pateret. ¶ Tam perit, quam extrema faba. in prouerbio est, & ea plerumq. aut proteritur, aut decerpitur a prætereuntibus. ¶ Tapulam legem conuiualem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus, cuius m. Lucilius hoc modo. Tappulam ridens legem concere[3] opimi. ¶ Termonem Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc terminum hoc modo. Ingenti vadit cursu, qua redditus termo est. &, Hortatore bono prius, quam finibus termo. ¶ Trientem tertium pondo coronam auream dedisse se Ioui donum scripsit. T. Quintius Dict. . . . quom per nouem dies totidem vibes, & decimam[4] Praeneste cepisset. id significare ait Cincius in Mystagogicon. ii. duas libras pondo, & trientem, qua consuetudine hodieq. vtimur, quom lignum bes alterum dicimus, id est pedem, & bessem latitudinis habens. & sestertium, id est duos asses, & semissem tertium. item si

[1 *rapsit*, al. *rapit*, 2 al. *etiam* 3 *congera* 4 *deditione.*]

pag. 191

tres asses sunt & A[1] quadrans quartus[2] . . . . ¶ Tersum diem pro sereno dictũ ab antiquis, nec se habere rei auctorem ait. ¶ Teretinatibus a flumine . . . . . ¶ Tripudium . . . . . ciis. in exultatione tripudiat . . . . a terra pauienda, nam paurire, est ferire, a quo & pauimenta id ex Graco, quod illi παίειν, quod nos ferire . . . . mum intactus vsur . . . . . ¶ Teminare, violare . . . . . & contaminare, dictum videlicet . . . . ilintate. ¶ Teres est in longitudine rotunditũ. quales asseres natura ministrat. ¶ Temetum, vinum. Plautus in Aulularia. Cererin' Strobile has facturi nuptias? qui? quia temeti nihil allatum video. Pomponius in Decima. Non multi temeti, sed plurimi. Nouius in duobus Dossenis. Sequimini perminate, sequere temeti timor. idem in Funere. Agite, exite, temulentum[3] tollite: & in Surdo. Filias habeo temulentas, sed eccas video incedere. Afranius in Consobrinis. Pol magis istius temulentae, sutilis. ¶ Tintinnare est 4 apud Naeuium hoc modo. Tantum ibi molae crepitum faciebant, tintinnabant compedes. & apud Afranium. Ostiarij impedimenta tintinnire audio. ¶ Tributorum conlationem, quom sit alia in capite, illud[5] ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium vt post Vrbem & Gallis captam conlatum est, quia proximus x v. annis census alius[6] non erat. Item bello Punico secundo M. Valerio Laeuino, M. Claudio Marcello cos. quom & Senatus, & populus in ærarium, quod habuit[7] detulit. ¶ Tentipellium Artorius putat esse calciamentũ ferratum, quo pelles extenduntur, indeque Afranium

[1 A *quadrans.* 2 A *dicitur*, al. *temulentiamq.* 4 al. *Titinnire* 5 al. *aliud* 6 *populus* 7 al *potuit.*]

pag. 192

dixisse in Promo[1]. Pro manibus credo habere ego illos tentipellium. Titinium ait Verrius existimare, id medicamentum esse, quo rugae extendantur, quom dicat. Tentipellium inducitur, rugæ in ore extenduntur. quom ille πρωτικὸς dixerit. ¶ Tignum non solum in ædificiis, quo vtuntur, appellatur, sed etiam in vineis, vt est in XII. Tignum iunctũ ædibus, vineave, & concapit[1] ne soluito. ¶ Tela proprie dici videntur ea, quae missilia sunt. ex Graeco videlicet translato eorum nomine, quoniam illi τὰ βέλη missa dicunt, quæ nos eminus. sicut arma ea, quae ab humeris dependentia retinentur manibus, quoniam quidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari existimandum est, quam . . . . ¶ Tigillum, Sororium. Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, vt Marsi, aut Peligni. sed ex vicis partim habent remp. & ius dicitur, partim nihil eorum, & tamen ibi nundinæ aguntur[3] negotij gerendi causa, & magistri vici, item magistri paci quotannis fiunt. altero, cum id genus ædificiorum definitur, quæ continentia sunt his oppidis, quæ itineribus, regionibusque distributa inter se distant, nonnullisque dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. tertio, cum id genus ædificiorum definitur, quæ in oppido priuo, id est, in suo quisque loco proprio ita ædificat, vt in eo ædificio peruium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicani sicut hi, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris sunt, vicani appellantur.

¶ Viget dictum videtur a vi agendo, sed non vi

[1 al. *Primo.* 2 *capulo* 3 *habentur.*]

pag. 193

agendis, hostilibusque rebus, verum his, quæ celer[1] . . . concitato animo ad bonam frugem ten. . . . . ¶ Voiscram auem, quæ se vellit. Augures hãc eandem fucillantem[2] appellant. . . . . ¶ Vigintiquinq; poenas in XII. significat vigintiquinque asses. ¶ Victimam Aelius Stilo ait esse vitulum, ob eius vigorem, alij autem, quæ vincta ducatur ad

altare;

altare:aut quae ad ✣ hostis victos immoletur. ¶Vectigal,aes appellatur, quod ob tributum, & stipendium, & equestre,& ordinatum populo debetur. ¶Viae sunt & publicae, per Λ ſ . . e omnibus eorum,quorum sunt priuatae . . . . . vias licet.priuatae.quibus vetitum vti. . . . praeter muniunto.dionisa m lapides sunt,qua volet,iumenta agito. ¶Viatores appellantur, qui magistratib. apparēt.eo quia initio omnium tribuum , cū agri in propinquo erant vrbis , atque assidue homines rusticabant,crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe, quod ex agris plerumq. homines vocabantur a magistratib. ¶Verticulas, cum ait Lucilius, ita appellauit vertebras. ¶Vernae,qui in villis vere nati,quod tempus duce natura feturae est:& tunc rem diuinam instituerit Marti Numa Pompilius, pacis cōcordiaeve obtinendae gratia:inter Sabinos,Romanosque vt vernae viuerent, ne vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id est ibidem natos, quos vincere pernicioſum arbitrium Sabinis , qui coniuncti erant cum P.R.Vergiliae dictae , quod eorum ortu ver finitur, aestas incipit. ¶ Vastu pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Accius. Iam hanc vrbem ferro vastam faciet Peleus.& Pacuuius.

[1 *celeriter* 2 *tendunt*.3 al. *felicitram*.4 *ob* ſ Λ *quas ir.*]

pag 194

Quales,scabres quod, inculta vastitudine.[1] ¶Ve victis, in prouerbium venisse existimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conuentione, & pacto adpenderetur , vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente A P. Claudio, Brennus rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit,ve victis.quem postea persecutus Furius Camillus,cum insidiis circumuentum concideret , & quereretur contra fœdus fieri , eadem voce remuneratse dicitur. ¶ Vegrande significare alij aiunt male grande : vt vecors , vesanus,mali cordis, maleque sanus. alij, paruum , minutum , vt quom dicimus, vegrande frumentum.& Plautus in cistellaria. Qui nisi itures nimium is vegrandi gradu. ¶ Vecors est turbati,& mali cordis.Pacuuius in Iliona. Qui veloci superstitione cum vecordi coniuge. & Nonius in . . . Coactus tristimoniam ex animo detur bat & Vecordiam. ¶Vapula Papiria, in prouerbio fuit antiquis, de quo Sinnius Capito sic refert, tum dici solitum esse,cū vellent minantibus ibi ✣ significare se eos negligere,& non curare , fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice. Heus tu in barbaria quod fecisse dicitur libertus suae patronae, ideo dico . . . liberta salue. Vapula Papiria in barbaria est,in Italia. Aelius hoc loco,vapula positum esse ait pro dole. Varro,pro peri.teste Terentio in Phormione. Num tu . . respipis verbero, & Plauto in Curculione. Reddin',an non mulierem prius,quam te huic meae machaerae obicio mastigia? Vapula ergo te vehementer iubeo,ne me territes. ¶Vacerram Aelius & alij complures vocari aiunt stipitem,ad quem equos solent religare. Ateius ve-

[1 *squale scabre atq.* 2 *sibi* 3 *Vapulare ego.*]

pag.195.

ro Philologus hoc nomine significari maledictum magnae acerbitatis,vt sit vecors & vesanus teste Liuio,qui dicit. Vecorde,& malefica vecordia. ¶Vageré pro vagitu,Ennius li.X V I. Qui clamor oppugnātis vigore volāti.Lucretius li.I I. Et superātur,ité misceť funere vigor. ¶Valuoli fabae folliculi appellati sunt,quasi valliuoli,quia valuo facti ✣ excutiant. ¶Vagulato in L.X I I.significat quaestio cū conuicio. Cui testimoniū defuerit,is tertiis diebus ob portum obuagulatum ito. ¶Valgos Opillus Aurelius, aliique cōplures aiunt dici,qui diuersas suras habeant, Plautus in Milite glorioso. Qui talos vitiosos maiorem partem videas vagi salis & in Silitergo; Sin ea mihi insignitos pueros pariat postea, aut varum , aut valgum, aut compernem , aut paetum , aut bocchum filiū.¶Viere,alligare significat , vt hic versus demonstrat. Ibant malaci viere Veneriam corollam , vnde vimina,& vasa viminea, quæ vinciūtur ligata. ¶Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu quasi a vermibus scindantur. hic dolor Graece ϛρόφος dicitur.¶Veruta,pila dicuntur,ꝙ Λ[3] habeant praefixa. Ennius L. X . . . . cursus quingētos sæpe veruti.¶Vruat, Ennius in Andromeda significat, circundat, ab eo sulco , qui fit in vrbe condēda vruo aratri , quae fit forma simillima vncini a curuatione brutis & dentis, cui prae figitur vomer.ait autem. Circum sese vruat ad pedes a terra quadringentos caput. ¶Vngulus Oscorum lingua anulus ,[1] vt . . . . . si quid monumenti nacta est,qui eorum requireret , est vngulus quem ei detraxit ebrio.Pacuuius in Iliona. Repugnāti ego porro hunc vi detraxi vngulum , & in Atalanta Su-

(1 *malefice*,*vacerra* 2 *fracti* 3 *al.verua.*)

pag 196

spensum laeuo brachio ostendo vngulū. ¶Vnciaria lex appellari coepta est, quam L Sulla,& Pompeius Rufus tulerunt,qua sanctum est , vt debitores decimam partem . . . . . dicebant antiqui , cuius color inficiendo mutatur, vt Ennius cum ait. Cum illud , quo iam semel est imbuta veneno. ¶Ventabant dixisse antiquos verisimile est,cum & præpositione adiecta . . . . aduentabant.V nt uptum est,vel . . . . . quod Graeci ἄνεν dicunt. ¶ Venditiones dicebantur olim Censorū locationes: ꝙ velut fructus publicorū locorū venibāt.¶Viminalis & porta & collis appellantur,ꝙ ibi viminū fuisse videtur silua . vbi est & ara Ioui Viminio cōsecrata. ¶Vindex ab eo ꝙ vindicat,quominus is,qui prensus est, ab alio teneatur. ¶Vineae,vt Verrius scripsit,ꝙ vino feraces sint, etiam militares quaedam machinationes a similitudine appellantur.¶ Viuatus & viuidus a poetis dicūtur a vi magna. ¶ Vindiciae appellantur res eae , de quibus controuersia: (quod potius dicitur ius , quia fit inter eos,qui contendunt. ✣ Cato in ea,quam scribit. L. Furio de aqua . . . . . ſ. Praetores secundum populum vindicias dicunt . . Lucilius.Nemo hic vindicias, neque sacra.ne-

q.numen veretur.de quo verbo Cincius sic ait, Vindiciæ olim dicebantur illæ, quæ ex fundo sumptæ in ius adlatæ erant.at Ser.Sulpicius . . . . . iam singulariter formato vindiciam esse ait, qua de re controuersia est,ab eo quod vindicatur . . .

. . . . . & in XII. Si vindiciam falsam tulit, (si velit is, . . tor arbitros tres dato,eorum arbitrio . . fructus duplione damnum decidito.

[1 *aut potius dicuntur vindiciæ inter eos, qui contendunt de re siue litis.*

SEX.

SEX. POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICATIONE. LIBRI XX.

VNA CVM PAVLI DIACONI AB ANTONIO AVGVSTINO EPITOME, CONIVNCTI.

EPISTOLA PAVLI AD CAROLVM REGEM.

DIVINÆ largitatis munere, sapientia potentiáque præfulgido Domino Regi Carolo Regum sublimissimo Paulus vltimus seruulus. Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum valeo, necessariò ex alieno mutuaui. Festus denique Pompeius Romanis studijs affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quàm etiam quarundam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti vsque prolixa volumina extendit. ex qua ego prolixitate superflua quæque, & minus necessaria prætergrediẽs, & quædam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, nonnulla ita vt erant posita relinquens, hoc vestræ celsitudini legendum compendium obtuli. In cuius serie, si tamen lectum ire non dedignabimini, quædam se cundum artem, quædam iuxta etymologiam posita non inconuenienter inuenietis, & præcipuè ciuitatis vestræ Romuleæ, viarum, portarum, montium, locorum, tribuúmque vocabula diserta, reperietis, ritu prætereà gentilium, & consuetudines, varias dictiones quoque poetis, & historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. quod exiguitatis meæ munusculum si sagax, & subtilissimum vestrum ingenium non vsquequaque reppulerit, tenuitatem meam, vita comite, ad potiora excitabit. Vale.

ABACTI magistratus dicebantur, qui coacti deposuerant imperium.

Abalienatus dicitur, quę quis a se remouerit.

Abambulantes, abscedentes.

Abarcet, prohibet.

Abauus dicitur, quia abest ab auo, & est auus aui.

Abditiui, abortiui.

Abemito significat demito, vel auferto. *emere* enim antiqui dicebant pro accipere.

Abgregare, est ab grege ducere: *adgregare*, ad gregem ducere: *segregare*, ex pluribus gregibus partes seducere. vnde & *egregius* dicitur è grege lectus. quorum verborum frequens vsus nō mirum si ex pecoribus pendet: cum apud antiquos opes, & patrimonia ex his præcipue constiterint. vt adhuc etiam *pecunias*, & *peculia* dicimus.

Abietaria negotia dicebātur, quā materiā nūc dicimus videlicet ab abietibus coemendis.

Abiisse, pro adiisse dicebant.

Abitionem antiqui dicebant mortem.

Abnutare sæpe abnuere.

Aboloes dicebant, pro ab illis. antiqui enim litteram non geminabant.

Aborigenes appellāti sunt, quod errantes conuenerint in agrū, qui nunc est populi Romani. fuit enim gens antiquissima Italiae.

Abortum grauidae mulieris dicitur, quod non sit tempestiue ortum.

Abrogare, infirmare.

Abs praepositio a Graeco deducitur ἀπό. significat autem retractionem in partem posteriorem.

Aceratum lutum, cum paleis mixtum.

Acerra, ara, quae ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebantur. alij dicunt arculam esse thurariam, scilicet vbi thus reponebant.

Acetare dicebāt, quod nunc dicimus agitare.

Acieris, securis aerea, qua in sacrificiis vtebantur sacerdotes.

Acies, Acumen, Acus, & Acuere dicuntur ab ἀκίνη, quam Latine dicimus cotem.

Aclasis tunica, ab humeris non consuta.

Acrumaeruma, vtensilia ampliora.

Actus, modo significat in comoediis, & tragoediis certa spatia canticorum: modo iter inter vicinos quatuor pedum latum: modo in geometrica minorem partem iugeri, id est centum viginti pedum: modo motum corporis, vt histrionum & saltatorum, qui etiam ex hoc ipso actuosi dicuntur.

Acupedius dicebatur, cui praecipuum erat in currendo acumen pedum.

Acus palea est Varro rerum rusticarum tertio: acus substruendum parturientibus. acus in area excutitur. Idem in eodem primo argillam mixtam acere.

Acus dicitur, qua sarcinatrix, vel etiam ornatrix vtitur. paleae et ā quaedam de frumēto acus dicuntur. exercitus quoque instructio: quod ea pars militum vehementissima est ad honestem vulnerandū acumine telorum. totum autē ex Graeco sermone trahitur: cum sarcire apud illos ἀκεισθαι dicitur.

Ad, aut proprie personā significat: vt Eo, ad Pompeium: aut locū, vt Abiit ad theatrum.

Adagia, ad āgendum apta.

Adasia, ouis vetula recentis partus.

Adaxint, adegerint.

Adcensi dicebātur, qui in locum mortuorum militum subito subrogabantur: dicti ita, quia ad censum adiiciebantur.

Addicere est proprie idem dicere, & approbare dicendo: alias addicere damnare est.

Addubanum, Danubium.

Addues, addideris.

Adeo duas habet significationes. nā cum prima acuta effertur: idē significat, quod accedo. vt cū dicimus Adeo prætorem, cum autē secunda, id est, quod vsque eo, nō quidem secundum rationem, quia ad praepositio accusatiuis accommodata est: sed vetusta quadam loquendi consuetudine.

Ad exitam aetatem, ad vltimam aetatem.

Adfabrum, fabrefactum.

Adfatim dictū a copia fandi, siue abundanter. Liuius: Adfatim edi, bibi, lusi. Terētius adfatim dixit pro eo, quod est, ad lassitudinē.

Adfectare est pronum animum ad faciendum habere.

Adfines, in agris vicini, siue consanguinitate coniuncti.

Adgrettus. apud Ennium adgrettus fari, pro eo quod est adgressus ponitur. quod verbum venit a Graeco ἀγρεύω.

Adigas, dare cogas.

Aditiculum, paruum aditum.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt numero adsumpti. nam *patres* dicuntur, qui sunt patricij generis: *conscripti*, qui in senatu sunt scriptis adnotati.

Adlicit est, perducit aliquem in rem. dictum a verbo lacit, id est decipit. Hinc descendit inlicere, & oblectare, id est frustrantem inducere.

Adliuescit, liuere incipit, hoc est liuidū fieri.

Admissiuae aues dicebātur ab auguribus, quae consulentem iuberent.

Adnictat, saepe, & leuiter oculo annuit. Naeuius in Tarentilla: alij adnutat, alij adnictat, alium amat, alium tenet.

Adolescit a Graeco ἀδολεσχῶ, id est adcrescō, venit vnde fiunt *adultus*, *adolescens*, *altare*: eo quod in illo ignis excrescit. & *exoletus*, qui excessit olescendi, id est crescendi modum: & *inoleuit*, id est creuit.

Adoptatiuus

Adoptatiuius ex adoptato filio natus.

Ador farris genus, odor quondam appellatum, ab edēdo: vel quod aduratur, vt fiat tostum, vnde in sacrificio mola salsa efficitur.

Adorare apud antiquos significabat agere. vnde & legati oratores dicuntur: quia mandata populi agunt.

Adoream laudem, siue gloriam dicebant: quia glorioſum eum putabāt esse, qui farris copia abundaret.

Adpromissor est, qui quod suo nomine promisit, idem pro altero quoque promittit.

Adrumauit, rumorem fecit, siue commurmuratus est. quod verbum quidam a rumine, id est parte gutturis putant deduci.

Adsciscere est adiungere vel adsumere.

Adscripti dicebantur, qui in colonias nomina dediſſent, vt essent coloni.

Adscriptitij, veluti quidam scripti dicebantur: qui supplendis legionibus adscribebantur. hos & adcensos dicebant: quod ad legionum censum essent adscripti. quidam velatos, quod vestiti inermes sequerentur exercitum, nonnulli ferentarios, quod fundis lapidibusque praeluturi ea modo ferrent, quae in hostes iacerent. alij rorarios, quod id genus hominum ante, quam acies coirent in modum rorantis tempestatis dimicaret.

Adsectata femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata: vel in malam; quasi ad extremum periculum adducta.

Adserere manu est admouere. quod ea quoq. quae in terram dimittuntur, seri dicuntur. vnde etiam serae appellantur, quia foribus admotae opponūtur defixae postibus: quēadmodum ea, quae terrae inseruntur.

Adsidelae, mensae vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciunt.

Adsiduus dicitur, qui in ea re, quam frequenter agit, quasi consedisse videatur. alij adsiduum locupletem: quasi multorum assium dictum putarunt. alij eum, qui sumptu proprio militabat: ab asse dando vocatum existimarunt.

Adsipere, & praesipere dicebāt antiqui a sapiēdo. sicut nos quoque modo dicimus ab aequo iniquum: a quaerendo inquirere.

Adtegrare est, vinum in sacrificiis augere. integrare enim, & adtegrare minus factum est in statutum redigere.

Adstassent, statuerunt.

Adtestata dicebantur fulgura, quae iterato fiebant, videlicet significationē priorum adtestantia.

Adtritum, & tritum ex Graeco descendit: quia illi vestem tritam τριβωνιον appellant.

Adtubernalis, habitator continuae tabernae. quod genus domicilij antiquissimum Romanis fuisse testimonio sunt exterae gentes, quae adhuc tabulatis habitant aedificiis. vnde etiam tecta castrensia, quāuis pellibus contegantur, tabernacula tamen dicuntur.

Aduelitatio iactatio quaedā verborum figurata ab hastis velitaribus. velites dicūtur expediti milites, quasi volites, id est volantes.

Aduersus aut contrarium significat: aut idem. quod erga.

Adulari est compositum ex accedendo, & adludendo.

Adulter, & adultera dicuntur: quia & ille ad alteram, & haec ad alterum se conferunt.

Adulterina signa dicuntur alienis anulis facta.

Aduocitat saepe aduocat.

Aduosem, aduersarium hostem.

AE syllabam antiqui Graeca consuetudine per AI scribebant. vt aulai, pictai, musai.

Aedilis initio dictus est magistratus, qui aedium non tantum sacrarum, sed etiam priuatarum curam gerebat. postea hoc nomen & ad magistratus translatum est. Dictus est autem Aedilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset. sed & Aedilatus dicebatur eadem dignitas: sicut pontificatus, magistratus.

Aedis, domicilium in edito positum, simplex, atque vnius aditus. siue ideo aedis dicitur, quod in ea aeuum degatur, quod Graece αἰὼν vocatur. itaque aedificare, cum sit proprie aedem facere, ponitur tamen pro omni genere constructionis κατ' ἐξοχήν.

Aeditimus, aedis intimus

Aedituus, sacrae aedis tuitor. id est curā agens.

Aegeum mare appellatur, quòd crebrae in eo sint insulae: vt procul aspicientibus species caprarum videātur. siue & in eo Aegaea Amazonum regina perierit. siue quòd in eo Aegeus pater Thesei se praecipitauerit.

Aegrum ex Graeco ἀνιγρὸν appellatur. a quibusdam putatur à voce doloris appellari; quod est αἰ αἰ.

Aegyptinos, Aethiopas.

Aemidum, tumidum.

Aemiliam gentem appellatam dicūt a Mamerco Pythagorae philosophi filio: cui propter vnicam humanitatem cognomen fuerit Aemilios. alij, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuit filios Iulum, & Aemilon.

Aenariam appellauere locum, vbi Aeneas elassem à Troia veniens appulit.

Aenatores cornicines dicuntur id est cornu canentes.

Aeneolum, quod ex aere fit dicimus.

Aeneſi dicti sunt comites Aeneae.

Aenulum, vas ex aere paruum.

Aequidiale apud antiquos dictū est, quod nunc dicimus aequinoctiale. quia nox diei potius, quam dies nocti adnumerari debet. Graeci quoque in hoc cōsentiunt ἰσονυκτίαν, id est aequidiale, dicentes.

Aequilauium, significat ex toto dimidium dictum à lauatione lanae, quae dicitur aequilauio redire, cum dimidium decidit sordibus.

Aerarij Tribuni à tribuendo aere sunt appellati. Aerarium sane populus Romanus in æde Saturni habuit.

Aeribus pluraliter ab aere, id est aeramento dicit Cato.

Aerosam appellauerunt antiqui insulam Cyprum; quod in ea plurimum aeris nascatur.

Aerumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant. quarum vsum quia C. Marius retulit, *muli Mariani* postea appellabantur. itaque aerumnae, labores honerosos significant, siue à Graeco sermone deducuntur. nam αἴρειν Græce, Latine tollere dicitur.

Aeruscare, aera vndique, id est pecunias, colligere.

Aestimata poena ab antiquis ab aere dicta est. qui eam aestimauerunt aere: ouem decussi, bouem centussi, hoc est decem & centum assibus.

Aestimias, aestimationes.

Aestuaria sunt omnia, qua mare vicissim tum accedit, tum recedit.

Agasones equos agentes, id est minantes.

Aegea via in naui dicta, quod in ea maxima quaeque res agi solet.

Agedum significat age modo. est enim adhortantis sermo.

Agere modo significat ante se pellere, id est minare. Vergilius: & potum pastas age Tytire. modo significat iurgari; vt cum dicimus, agit cum eo furti. modo rependere: vt cum dicimus, gratias ago modo verbis indicare: vt cum dicimus causam ago. quin etiam si accessit gestus, & vulgus quidam decor: vt cum scaenici agere dicuntur.

Agina est, qua inseritur scapus trutinæ. id est in quo foramine trutina se vertit. vnde *aginatores* dicuntur.

Agnus dicitur a Graeco ἁγνὸς, quod significat castum. eo quod sit hostia pura, & immolationi apta. Agnus ex Graeco ἀμνὸς deducitur. quod nomen apud maiores communis erat generis, sicut & lupus, quod venit ex Graeco λύκος.

Agolum, pastorale baculum, quo pecudes aguntur.

Agonias hostias putabant ab agendo dictas.

Agonium dies appellabatur, quo rex hostiam immolabat. hostiam enim antiqui *agoniam* vocabant. ¶ *Agonium* etiam putabant deum dici praesidentem rebus agendis: *Agonalia* eius festiuitatem. siue qua agones dicebant montes: *Agonia sacrificia*, quae fiebant in monte. hinc Romae mons Quirinalis Aegonis, & collina porta Agonensis. ¶ *Agonium* id est ludum. ob hoc dictum, quia locus in quo ludi initio facti sunt, fuerit sine angulo, cuius festa *Agonalia* dicebantur.

Albegmina partes extortum, quæ diis immolabant.

Albesia scuta dicebantur, quibus albenses, qui sunt Marsi generis, vsi sunt, haec eadem *decumana* vocabantur, quo essent amplissima, vt *decumani fluctus*.

Albiona ager trans Tiberim dicitur, a luco Albionarum: quod loco bos alba sacrificabatur.

Albogalerus, a galea nominatus. est enim pileum capitis, quo Diales flamines, id est sacerdotes Iouis vtebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui caesa: cui adfigebatur apex virgula oleagina.

Albula Tiberis fluuius dictus ab albo aquae colore. *Tiberis* autem a Tiberio Siluio rege Albanorum: quod is in eo extinctus est.

Album, quod nos dicimus, a Graeco, quod est ἄλφον, est appellatum. Sabini tamen *alpum* dixerunt. vnde credi potest nomen *Alpium* a candore niuium vocitatum.

Alcedo dicebatur ab antiquis pro haleyone. vt pro Ganymede *Catamitus*: pro Nilo *Melo*,

Alebria, bene alentia.

Aleonem, aleatorem. Naeuius: pessimorum pessime, audax, ganeo, lurco, aleo.

Aletudo, corporis pinguedo.

Alga, herba, quam mare ad littus proiicit. Vergilius in Bucolicis: Proiecta vilior alga.

Algeo ex Graeco ἀλγῶ dicitur, id est doleo. vt sit frigus, dolor quidam membrorum rigore coniectus.

Alica dicitur quod alit corpus.

Alicariae meretrices appellabantur in campania solitae ante pristina alicariorum versari quæstus gratia. sicut hae, quae ante stabula sedebant, dicebantur *prostibulae*.

Alienatus, qui alienus est factus.

Alimodi pro aliusmodi.

Aliorsum, & *illorsum*, sicut *introrsum* dixit Cato.

Ali rei dixit Plautus pro eo: quod est aliae rei.

Alites volatu auspicia facientes istae putabantur buteo, sanqualis, immusculus, aquila, vulturius.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter ex Graeco ἄλλη vel ἄλλως transferentes. Hinc est illud in legibus Numae Pompilij: SI QVIS ALIVTA FAXIT IPSOS IOVI SACER ESTO.

Allus, pollex scandens proximum digitum quod

quod Graece dicitur ἀλλαχοῦ.

Allienſis dies dicebatur apud Romanos obſcœniſſimi ominis. ab Allia fluuio ſcilicet, vbi Romanus fuſus à Gallis exercitus eſt.

Alma, ſancta, ſiue pulchra, vel alens: ab alendo ſcilicet.

Almitires habitus almarum rerum.

Altaria ſunt, in quibus ignis adoletur. Altaria ab altitudine dicta ſunt. quod antiqui diis ſuperis in ædificiis a terra exaltatis ſacra faciebant: diis terreſtribus in terra: diis infernalibus in effoſſa terra.

Altellus Romulus dicebatur, quaſi altus in tellure: vel quod tellurē ſuam aleret: ſiue quod aleretur telis: vel quod a Tatio Sabinorum rege poſtulatus ſit in colloquio pacis: & alternis vicibus audierit, locutúſque fuerit ſicut enim ſit deminutiue a macro macellus, a vafro vafellus: ita ab alterno altellus.

Alter, & pro non bono ponitur: vt in auguriis altera cum appellatur auis, quae vtiq; proſpera non eſt. ſic alter nonnumquam pro aduerſo dicitur, & malo.

Alteras ponebant pro eo, quod eſt aduerbium alias.

Altercatio, iurgatio.

Alternatio, per vices ſucceſſio.

Alterplicem, duplicem.

Alterta, alterutra.

Alterum Sinnius ait idem ſignificare, quod apud Graecos ἕτερον. Quidam vero ex vtroque eſſe compoſitum ἄλλος & ἕτερος.

Altum proprie mare profundum.

Altus ab alendo dictus: alias ab altitudine.

Alucinatio, erratio.

Alueolum, tabula aleatoria.

Alumenta pro Laumedonte a veteribus Romanis nec dum adſuetis Graecae linguae dictū eſt: ſic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede: Alphius pro Alpheo dicebatur.

Aluus venter feminae, ab alendo dicta eſt.

Am praepoſito loquelaris ſignificat circum. vnde ſupra *ſeruus ambactus*, id eſt circumactus dicitur.

Amaſſo, amauero.

Amatio ab amore denominatum.

Ambactus apud Enniū lingua gallica actus dicitur.

Ambaruales hoſtiae appellabātur, quae pro aruis a duobus fratribus ſacrificabantur. Ambarualis hoſtia eſt, quae rei diuinae ſa circum arua ducitur ab iis qui pro frugibus faciunt.

Ambaxioqui, circum euntes cateruatim.

Ambegni bos, & veruex appellabatur, cum ad eorum vtraque latera agni in ſacrificiū ducebantur.

Ambeſt ita tertiae perſonae verbum eſt, vt nullam aliam habeat declinationem.

Ambidens, ſiue bidens ouis appellabatur, quae ſuperioribus, & inferioribus eſt dentibus.

Amiguum eſt, quod in ambas agi partes animo poteſt. huiuſmodi apud Graecos ἀμφίλογον dicitur.

Ambitio eſt ipſa actio ambientis.

Ambitus proprie dicitur inter vicinorum aedificia locus duorum pedum, & ſemipedis ad circum eundi facultatem relictus. ex quo etiam honoris ambitus dici coeptus eſt a circum eundo, ſupplicandóque. Ambitus proprie dicitur circuitus aedificiorū patens in latitudinem pedes duos, & ſemiſſem: in longitudinem idem, quod aedificium. ſed & eodem vocabulo crimen auaritiae, vel adfectati honoris appellatur.

Ambo ex Graeco dictum videtur, quod illi ἄμφω dicunt.

Ambrices regulae, quae tranſuerſae aſſeribus, & regulis interponuntur.

Ambrones fuerunt gens quaedam Gallica, qui ſubita inundatione maris, cum amiſiſſent ſedes ſuas, rapinis, & praedationibus ſe ſuoſque alere coeperunt. eos, & Cimbros, Teutonoſq. C. Marius deleuit. ex quo tractum eſt, vt turpis vitae homines Ambrones dicerentur.

Ambulacra, ambulationes.

Amburbiales hoſtiae dicebantur, quae circum terminos vrbis Romae ducebantur.

Ambuſtus, circum vſtus.

Amenta, quibus, vt mitti poſſint, vinciuntur iacula, ſiue ſolearum lora. ex Graeco, quod eſt ἀμέντα, ſic appellata. vel quia aptantes ea ad mentum trahunt.

Ameria vrbs in Vmbria ab Amiro ſic appellata.

Amia genus piſcis.

Amicinum vtris pediculum, ex quo vnum diffunditur.

Amicitiae vocabulum ab amore deducitur: quamuis interdum vituperandus ſit amor. ab antiquis autem ameci, & amecae per E litteram efferebantur.

Amiculum genus eſt veſtimenti a circumiectu dictum.

Aminula vrbs paruarū opum fuit in Appulia.

Amita patris mei ſoror, quia ſimiliter tertia a me ſit, atque auia, videri poteſt dicta: ex eo, quod ab antiquioribus auita ſit vocitata. ſiue amita dicta eſt, quia a patre meo amata eſt. nam plus ſorores a fratrib. quam fratres diligi ſolēt. videlicet propter diſſimilitudinē perſonarū, quae ideo minus habēt diſſenſionis, quo minus aemulationis.

Amites, perticae aucupales.

Amnenſes appellabantur vrbes ſitae prope amnē, vt a mari maritimae. vnde *Interamnae*, & *Antemnae*, dictae ſunt, quod inter amnes ſunt poſitae, vel ante ſe habeant amnes.

Amnis propriæ dicitur a circũnãdo, quoniam AM ex Graeca praepositione sumptũ, quae est ἀμφὶ, significat circum, & nare fluere.

Amoebaeum carmen est, quotiens aliqui ex aequali numero versuum canunt: & ita se habet ipsa responsio, vt aut malum, aut contrarium aliquid dicat.

Amoena dicta sunt loca, quae ad se amãda alliciant, id est trahant.

Amosso, annuo.

Ampedices dicebantur, ab antiquis, quod circũ penderẽt quos nunc appẽdices appellamus.

Amputata, id est circumputata, dicitur ab eo, quod antiqui *putum* pro puro dicebant. vnde deducuntur *pudor*, & *pudicus*.

Amsegetes dicuntur, quorũ ager viam tangit.

Antermini, qui circa terminos prouinciae manent. Vnde amiciri, amburbium, ambarualia, amplexus dicta sunt.

Amussim, regulariter; tractũ a regula, ad quã aliquid exaequatur, quae amussis dicitur. quidam amussim esse dicunt non tacite: quod mutire interdum dicitur loqui.

Anatem morbum anuũ dicebant, id est vetularum: sicut *senium* morbum senum.

Ancaesa dicta sunt ab antiquis vasa, quae caelata appellamus: quod circũ caedẽdo talia fiãt. ipsum quoque caelare verbũ ab eadẽ causa est dictũ, D littera cum L permutata.

Anceps significare videtur id, quod ex vtraque parte caput habeat, vt securis, bipennis. sed magis a capiendo, quod ex vtraque parte aeque captatur, appellatum est.

Ancillae dictae ab Anco Marcio. quod is bello magnum feminarũ numerum ceperit. siue ideo sic appellantur, quod antiqui *anculare* dicebãt, pro ministrare. ex quo dij quoque, ac deae feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi, & Anculae.

Anclabra mensa ministeriis diuinis apta. vasa quoque aenea, quibus sacerdotes vtuntur, anclabria appellantur.

Anclare, haurire. a Graeco ἀντλῶ descendit. Liuius: florem anclabant liberi ex carchesiis.

Ancumulentae feminae menstruo tempore appellantur. vnde trahitur inquinamentum.

Ancus appellatur, qui adũcum brachium habet, vt exporrigi non possit.

Andron locus domicilij appellatur augustior longitudine, in quo viri plurimi morabãtur. vt gynaeceum a mulieribus.

Andruare, id est recurrere a Graeco verbo ἀνα-δρᾶν, id est inuenire. hinc & *drua* vocata est.

Angeronae deae sacra a Romanis instituta sunt, cum angina omne genus animalium consumeretur cuius festa Angeronalia dicebantur.

Angeronam vinariam habere dicuntur, qui vino suffocantur.

Angiportus iter cõpendiarium in oppido: eoq; sit angustus portus, id est aditus in portum.

Angor est animi, vel corporis cruciatus, proprie a Graeco σωάγχη, id est strãgulatione dictus. vnde & faucium dolor *angina* vocatur. Plautus: vellem me in anginam verti, quo huic aniculae fauces praeoccuparem.

Angulus a Grãco ἀγκύλον, siue ab eo quod est ἴσχυς, id est prope: quod aduncatur, quod ex diuerso coacta faciunt anguli formam.

Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, quae siniuntur anni magistratus capiendi.

Annus ex Graeco venit quem illi ἔννον dicunt: & quod nos triennium, illi dicunt τριέννον.

Anquirere est, circum quaerere.

Antarium bellum, quod ante vrbem geritur.

Ante Terentius pro antea ponit.

Antefixa, quae ex opere figulino tectis adfiguntur sub stillicidio.

Antes sunt extremi ordines vinearũ. vnde etiã nomẽ trahũt ante, quae sunt latera ostiorũ.

Anteurbana, praedia, vrbi propinqua.

Antiae muliebres capilli demissi in frontem appellati ex Graeco videntur. quod enim nos contra, illi ἀντὶ dicunt.

Anticum veteres etiam pro ianua posuere.

Antigerio antiqui pro valde dixerunt.

Antios, id est excruciatos.

Antipagmenta valuarum ornamenta: quae antis adpanguntur, id est adfiguntur.

Antiquare est in morem pristinum reducere.

Antras, conualles, vel arborum interualla.

Antroare, gratias referre *truãt*, mouẽt, *truã*, quoque vocant, quo permouẽt coquentes exta.

Anus dicta est ab annorũ multitudine: quoniã antiqui nõ geminabant cõsonantes, vel quod iã sit sine sẽsu, qui Graece dicitur νοῦς.

Anxur vocabatur, quae nunc Tarracina dicitur Volscae gentis. sicut ait Ennius: Vulsculus perdidit Anxur.

Ape apud antiquos dicebatur, phibe, cõpesce.

Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.

Aperta idem Apollo vocabatur: quia patente cortina responsa ab eo dentur.

Apex, qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, apere dicebant vnde aptus is, qui conuenienter alicui iunctus est.

Apica dicitur ouis, quae ventre glabrũ habet.

Apiculũ filũ, quo flamines velatũ apicẽ gerũt.

Apluda est genus minutissimae paleae frumẽti, siue panici. de qua Naeuius Non hercle apluda est hodie, quã tu nequior. sunt qui apludã sorbitionis liquidissimũ putent genus: q̃ flatu deiiciatur, & quasi adplodatur.

Aplustria nauium ornamenta: quae quia erãt amplius, quam essent necessaria vsu, etiam amplustria dicebantur.

Apollinares ludos, hoc est in laudẽ Apollinis, populus laureatus spectabat stipe data pro cuiusque copia.

Apor apud

Appellitauisse, appellasse.

Appia via, & aqua ab Appio Claudio est appellata.

Apricum locum à sole apertum a Graeco vocabulo φείνω; appellatur, quasi ἀφείκτος, id est sine horrore, videlicet frigoris. vnde etiam putatur Africa appellari.

Aptus cum propria significatione intelligatur, poni tamen solet pro adepto: sicut *apici* pro adipisci.

Apua, genus minimi pisciculi.

Apud mutuam loci, & personae coniunctionem significat: vt cum dicimus caeno apud amicum. Apud, & *Penes* in hoc differunt: quod alterum personam cum loco significat: alterum personam, & dominium, ac potestatem quod trahitur à penitus.

Aqua dicitur, a qua iuuamur. Aqua & ignis interdici solet. quam accipiunt nuptae: videlicet, quia hae duae res humanam vitam maxime continent. Itaque funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebantur aqua dispersi, quod purgationis genus vocabant suffitionem.

Aquaelicium dicitur, cum aqua pluuialis remediis quibusdam elicitur: vt quondam, si creditur, manali lapide in vrbem ducto.

Aquagium quasi aquae agium, id est aquae ductus, appellatur.

Aquarioli dicebātur mulierum impudicarum sordidi *adfectae*.

Aquilus color est fuscus, & subniger a quo *aquila* dicta esse videtur. quamuis eam ab acute volando dictam volunt. Aquilius autem color ab aqua est nominatus. nam cum antiqui omnino naturales nossent, id est album & nigrum: interuenerit autem is quoque qui ita neutri similis est, vt tamen ab vtroque proprietatem trahat: potissimum ab aqua eum denominarunt, cuius incertus est color.

Aquilius praenomen ab aquilo colore, id est nigro, est dictum.

Aquilo ventus à vehementissimo volatu ad instar aquilae appellatur.

Aquipenser genus piscis.

Arabice olet, id est ex odoribus Arabicis.

Arbilla aruina, id est pingendo corporis.

Arbiter dicitur iudex, quod totius rei habeat arbitrium, & facultatem.

Arbitrarium: cum adhuc res apud arbitrum geritur.

Arbitrium dicitur sententia, quae ab arbitro statuitur.

Arboſem pro arbore antiqui dicebant, & *roboſem* pro robore.

Arbutus genus arboris frondibus ratis. Vergilius: & quae vos rara viridis tegit arbutus vmbra.

Arca deminutiuum facit arculam, & arcellam: vt a porco porculum & porcellum: à mamma, mammulam, & mammillam.

Arcani sermonis significatio trahitur siue ab arce, quae tutissima pars est vrbis, siue à genere sacrificij, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, vt ne litteris quidem mandetur: sed per memoriam successorum celebretur. siue *ab arca*, in qua, quae clausa sunt, tuta manent. cuius ipsius origo ab arcendo pendet.

Arcere est continere. vnde & *arctus* in aedificiis dictus est: quia se ipsum continet. Alij dicunt *arcum* dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem. Arcere prohibere est. similiter *abarcet* prohibet. *porcet* quoque dictum ab antiquis, quasi porro arcet, & pro eo quod est continet, ponitur. vnde & *coercere* continere dicimus. trahitur autem hoc verbum a Grecorum magistratu, quem illi ἀρχοντα vocant: in cuius potestate est cogere, vel prohibere.

Arcubiae qui excubabant in arce.

Arcula dicebatur auis, quae in auspiciis vetabat aliquid fieri.

Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificiis fiebant.

Arculum appellabant circulum, quem capiti imponebant ad sustinenda commodius vasa, quae ad sacra publica capite portabant.

Arculus putabatur etiam deus, qui tutelam gereret arearum.

Arcuma genus plaustri est modici, (quo homo gestari possit.

Area propriè dicitur locus vacuus, quasi exaruerit, & non possit quidquam generare.

Arferia aqua, quae inferis libabatur. dicta a ferendo, siue vas vini, quod sacris adhibebatur.

Argea loca Romea appellantur: quod in his sepulti essent quidam Argiuarum illustres viri.

Argennon argentum percandidum.

Argeos vocabant scirpeas effigies, quae per virgines Vestales annis singulis iacebantur in Tiberim.

Argus, oculeus. Argus nomen est hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus.

Argutum iri, in diserimen vocari.

Aridum proprie est, quod naturalē humorem amisit. dicitur autem per contrariam significationem, quod irrigari desierit. nā Graece irrigare est ἄρδειν.

Arilator, qui etiam cocio appellatur, dictus videtur à voce Graeca, quae est ἄρε, id est tolle. quia sequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. *lucellum* deminutiuum est à lucro.

Ariminum a nomine fluminis propinqui est dictum.

Aristophorum vas, in quo prandium fertur, vt discus.

Arma propriè dicuntur ab armis, id est humeris, dependentia: vt scutũ, gladius, pugio, sica: & ea, quib. prope praeliatur: sicut *tela*, quibus procul.

Armata dicebatur virgo sacrificans, cui lacinia togae in humerum erat reiecta. Legibus etiam Laurentium sancitum est, ne pomũ ex alieno legatur *in armum*, id est, quod humeri onus sit.

Armentum id genus pecoris appellatur, ꝙ est idoneum ad opus armorum. Inuenies tamen feminine *armentas* apud Enniũ positũ.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. vnde *arma* ab his dependentia sunt vocata.

Armillum vas vinarium in sacris: dictum, quod *armo*, id est humero deportetur.

Armilustrium festum erat apud Romanos, quo res diuinas armati faciebant, ac dum sacrificarent, tubis canebant.

Arnae caput, agni caput.

Arquites arcu praeliantes, qui nunc dicuntur sagittarios.

Arse verse, auerte ignem significat. Tuscorum enim lingua *arse*, auerte: *verse* ignem cõstat appellari. vnde Afranius ait: Inscribat aliquis in ostio ARSE VERSE.

Arsineum, ornamentum capitis muliebris.

Artifices dicti, quod scientiam suam per ratus exercent: siue quod apte opera inter se artent. qua ex causa etiã *artes* appellatae sunt.

Artitus, bonis instructus artibus.

Artus ex Græco appellantur, quos illi ἄρθρα dicũt. siue artus dicti, quod membra membris artentur.

Aruum dicimus agrum necdum satum.

Arytenam, siue artenam, vas ab hauriendo sic appellabant.

Aspargus herba dicta, quod in aspero virgulto nascatur.

Assa dicebatur cantus tibiarium.

Asseres dicti ꝙ assideant parieti, trabibusque.

Assiratum apud antiquos dicebatur genus quoddã potionis ex vino & sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinẽ *assir* vocarent.

Ast significat at, sed, vel autem.

Astis apud poetas astutiam significat. cuius origo ex Graeco ab oppido ἄστυ deducitur: in quo qui conuerset adsidue sint cauti, atq. acuti esse videantur.

Astutus, arte tutus.

At differentiam rerum significat. vt cum dicimus, Scipio est bellator, at M. Cato orator.

Atanuuium est populi fictilis genus, quo in sacrificiis Romani vtebantur sacerdotes Potitij.

Atauus: quia *tata* est aui, id est pater: vt pueri vsurpare solent.

Atra bilis ab atro, id est, animi vitio dicta. est enim atrũ nigrũ, id est, à cãdore remotum.

Atratas atri coloris.

Atriplexum herba, quæ nunc atriplex dicitur.

Atrium propriè est genus aedificij ante eadem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia descẽdit. dictum autem atrium, vel quia id genus ædificij Atriae primum in Etruria sit institutum: vel quia a terra oriatur quasi *aterreum*.

Atroces appellantur ex Graeco, quia illi atrocia appellant, quae cruda sunt. siue atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. τρέσαι enim Graeci dicunt timere.

Attae appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum plantis insistunt: & attingunt magis terram, quam ambulant. quòd cognomen Quintio poetae adhæsit.

Attam pro reuerentia seni cuilibet dicimus: quasi eum aui nomine appellemus.

Atticissat, Attice loquitur. Plautus: non Atticissat, sed Sicilissat. id est Sicule loquitur.

Attinge pro attingam posuere.

Auecta saepe aucta.

Auctuarium dicebãt antiqui, quod supra mensuram, vel pondus iustum adiiciebatur, vt cumulus vocatur in modio.

Auctor communis generis apud antiquos.

Auctum vocabatur spatium circi, quod supra definitum modum victoriae adiungitur.

Audacia ab auide, i. cupide agendo, dicta est.

Audacias pluraliter Cato dixit.

Audax deminutiuum facit audaculus.

Audiuitaui, saepe audiui.

Auentinus mons intra vrbem dictus est: quod ibi rex Albanorum Auentinus bello fuerit extinctus: atque sepultus.

Auere nihil aliud est, quam cupere, argumento est *auidum & auiditatem*. ex quibus praecipua cupiditas intelligitur, cum significet & gaudere.

Aues ab aduentu earum dicuntur, quod inde veniant, vnde quis non suspicetur.

Augur ab auibus, gerendóque dictus: quia per eum auium gestus educitur: siue ab auium garritu: vnde & *augurium*.

Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publice auspicarentur.

Augustus locus sanctus, ab auium gestu: id est quia ab auibus significatus est, sic dictus: siue ab auium gustatu: quia aues pastae id ratum fecere.

Auidus a non videndo propter nimiam cupiditatem appellatur. sicut *amens*, qui mentem suam non habet.

Auillas agnas recentis partus.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam literam geminabant. Itaque *aulicoqua* exta, quae in aulis coquebantur, dicebant, id est elixa.

Auolant, euolant.

Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures rediguntur.

Aureax auriga. *aureas* enim dicebatur frenum, quod ad aures equorum religabatur. *orias* quo ora coercebantur.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam a Sole dictam putant: quod ei publice a populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent Soli. qui ex hoc Auselij dicebantur, vt Valesij, Papisij: pro eo, quod est Valerij, Papirij.

Auricalchum, vel oricalchum quidam putant compositum ex aere, & auro: siue quod colorem habeat aureum. *oricalchum* tanè dicitur, quod in montuosis locis inuenitur. mons etenim Graece ὄρος appellatur.

Auritus à magnis auribus dicitur, vt sunt asinorū, & leporū, alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia praecipue custoditur. Graece enim οὐρεῖν, custodire dicitur. vnde & thesaurum Hippocrates medicus de nomine inuentoris id dictum putat. quem vocitatum ait Aurum. quidam à similitudine aurorae coloris nomen traxisse existimat. nonnulli quia mentes hominum auertat. alij a Sabinis translatum putant: quod illi ausum dicebant.

Auscular dicebant antiqui pro *osculari*, quod est os cum ore conferre.

Ausis, audeas.

Ausoniā appellauit Auson Vlyssis, & Calypsus filius eam primam partem Italiae, in qua sunt vrbes Beneuentū, & Cales. deinde paulatim tota quoque Italia, quae Apēnino finitur. dicta est Ausonia ab eodem duce a quo etiam conditā fuisse Aruncam vrbē ferunt.

Auspicium ab aue spicienda. nā quod nos cum praepositione dicimus aspicio: apud veteres sine A praepositione spicio dicebatur.

Autumnum quidam dictum existimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes coactis agrorum fructibus.

Auunculus matris meae frater. traxit appellationem ab eo, quod neque tertius a me, vt auus est: sed non eiusdem iuris. ideoq. vocabuli facta deminutio est, siue auunculus appellatur, quod aui locū obtineat, & proximitate tueatur sororis filium.

Auus patris, matrisq. pater. dictus à Graeco vocabulo, quod est apud eos πάππος, mutatis quibusdā litteris. Alij volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eosdē Grecos πάπα appellatur. significatq. magnum. cum veluti magnus pater sit auus. Alij putant auum dictum esse, quia ad duos attineat, quasi adduum: vel quia ad patrem sit additus.

Auxiliares dicuntur in bello socij Romanorum exterarum nationum; dicti ex Graeco vocabulo αὔξησις, quod nos dicimus rerum crescentium auctionem.

Auxilla, olla paruula.

Axamenta dicebantur carmina saliaria, quae à Saliis sacerdotibus componebantur in vniuersos homines (cōposita.) Nam in deos singulos versus facti, a nominibus eorum appellabantur. vt Ianualij, Iunonij, Minertij.

Axare, nominare.

Axe adglomerati, vniuersi stantes, id est cohortibus, aut legionibus.

Axis, quem Graeci ἄξονα dicunt, plures habet significationes. Nam & pars caeli septentrionalis, & stipes teres, circa quem rota vertitur: & tabula sectilis axis appellatur.

Axitiosi factiosi dicebantur: cum plures vna quid agerent, facerentque. *Axit* autem antiquos dixisse, pro egerit, manifestum est. vnde *axies* mulieres, siue dij dicebantur vna agentes.

B

Bacar vas vinarium simile bacrioni.

Bacchanalia dicebantur Bacchi festa.

Bacrionem dicebant genus vasis longioris manubrij. hoc alij *trullam* appellant.

Baiulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. vnde adhuc *baiulari* dicitur.

Balaenae nomen a Graeco descendit. hanc illi φαλαίνας dicunt antiqua cōsuetudine, qua πύξιον *burrum*, πύξον *buxum* dicebant. Balaenam belluam marinam, ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.

Balatrones, & blateas bullas luti ex itineribus: aut quod de calceamentorum soleis eraditur, appellabant.

Barathrum Graeci appellant locum praecipitem, vnde emergi non possit. dictum ab eo, quod est βαθύ.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes exceptis Graecis. vnde Plautus Naeuium poetam Latinum, barbarum dixit. & de se cum transferret fabulam ex Graeco dixit. M. Attius vortit barbare (Fortasse & hinc noster apostolus Grecis, ac barbaris se debitorem esse fatetur.)

Barbaricū appellatur clamor exercitus: videlicet quod eo genere barbari vtantur.

Bardus stultus a tarditate ingenij appellatur. Caecilius: nimis audacem, nimisque bardum, barbarum. trahitur autem a Graeco, quod illi βραδὺς dicunt. *Bardus* Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, a gente Bardorum, de quibus Lucanus. Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Barium vrbem Italiae appellauerunt conditores eius expulsi ex insula Bara, quae non

longè est a Brundisio.

Barrire elephanti dicuntur, sicut oues dicimus *balare*, vtique à sono ipso vocis.

Basilica ἀπὸ τῆς βασιλέως. hoc est rege dicta.

Basilicum, regale.

Basiliscus appellatur genus serpentis. vel quod in capite habeat album instar diadematis: vel quod reliqua serpentum genera vim eius fugiant.

Batus genus herbae.

Bellarium, & *bellaria* res aptas bellis appellabant.

Bellicrepam saltationem dicebant, quādo cum armis saltabāt. quod à Romulo institutum est: ne simile pateretur, quod fecerat ipse, cum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bellitudinem sicut magnitudine Verrius dixit.

Bellona dicebatur dea bellorum. ante cuius templum erat columella, quae bellica vocabatur, supra quam hastam iaciebant, cum bellum indicebatur.

Bellule, apud Plautū, deminutiuum aduerbium est a bene, quod facit belle, & bellule.

Bellum a belluis dicitur: quia bellarum sit pernicioſa dissensio.

Bellutus bestiae similis.

Beneficiarij dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio. e contrario *munifices* vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicae faciebant.

Beneuentum colonia cum deduceretur, appellari coeptum est melioris ominis causa. namque eam vrbem antea Graeci incolentes μελόπιον appellarunt.

Benignus proprie dicitur is, qui bonis, & dignis largitur. est autē compositum ex bono, & gignendo.

Benna, lingua Gallica, genus vehiculi appellatur. vnde vocantur conbennones in eadem benna sedentes.

Bes appellatum est, quod bis triens sit, quamuis dura compositio fiat bessis ex triente bessis vnciae octo sunt, triens quatuor.

Bibliothecae & apud Graecos, & apud Latinos, tam librorum magnus per se numerus, quā locus ipse, in quo libri collocati sunt, appellantur.

Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur. *Bidentes* autem sunt oues duos dētes longiores ceteris habentes.

Bigenera dicuntur animalia ex diuerso genere nata, vt leopardus ex leone & panthera; cicursus ex apro & scropha domestica, mulus ex equa & asino.

Bignae geminae dicūtur, quia bis vna die natae sunt.

Bilbit factum à similitudine sonitus, qui fit in vase. Naeuius. Bilbit amphora, inquit.

Bilinges Brutates Ennius dixit, quod Brutij & Osce, & Graece loqui soliti sint, sunt autem Italiae populi vicini Lucanis.

Billa apud Afros appellatur semen humanum humi profusum.

Binomius, cui geminum est nomen, vt Numa Pompilius, Tullus Hostilius.

Biseta porca dicitur, cuius à ceruice setae bifariam diuiduntur, cum iam esse incipit maior sex mensium.

Bitienses dicuntur, qui peregrinantur assidue.

Blandicella verba blanda per deminutionem sunt dicta.

Blaterare est stulte, & percupide loqui, quod à Graeco βλάξ originem ducit. sed & camelos, cum voces edunt, blaterare dicimus.

Blennos stultos esse Plautus indicat, qui ait: Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Blitum genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Graeco putatur. quod ab his βλάξ dicatur stupidus.

Boa serpens est aquatilis, quē Graeci ὕδρον vocant. a qua icti obturgescunt. crurū quoq. tumor viae labore collectus boa appellat.

Boare, id est clamare, à Graeco descendit βοάω.

Boarium forum Romae dicebatur, quod ibi venderentur boues.

Bocas genus piscis. a boando, id est vocem emittendo appellatur.

Boiae, id est genus vinculorum, tam ligneae, quam ferreae dicuntur.

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorū. is autem est in Gallia citra Alpes; quae togata dicitur, in qua sunt Mediolanenses.

Bombitatio est sonus apum. ab ipso sonitu dictus, sicut *mugitus* boum, *hinnitus* equorū.

Bona, id est substantia rerum dicta sunt quod digna sint bonis.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis sic appellatur.

Bouem bidentem a dentium numero dicunt appelllari.

Bousinatur, conuiciatur.

Brachium nos, Graeci βραχίονα dicunt, quod deducitur a βραχύ, id est breue: eo quod ab humeris ad manus breuiores sint, quam a coxis plantae.

Brassica a praesecando est dicta.

Breue a Graeco descendit, quod est βραχύ.

Bruma a breuitate dierum dicta.

Brundisium quidam poetae breuitatis causa Brendam dixerunt.

Brutianae parmae dicebātur scuta, quibus Brutiani sunt vsi.

Brutiani dicebantur, qui officia seruilia magistratibus praestabant: eo quod hi primū se Hannibali tradiderant, & cū eo perseuerauerunt, vsque dum recederet de Italia.

Brutum antiqui grauem dicebant.

Bubinare est menstruo mulierum sanguine in-

ne inquinati. Lucilius: Haec, inquit, te imbubinat, & contra te iubulbitat. *Imbulbitare* est puerili stercore inquinari, dictum ex fimo, quod Graeci appellant βόλβιτον.

Bubleum est genus quoddam vini.

Buccina quam nos appellamus, Graeci buchianon a similitudine soni dicunt.

Bucepalus vocatus est equus Alexandri regis, propter quandam bubuli capitis similitudinem.

Buceum pecus de bubus dicimus.

Bulgas Galli sacculos scorteos appellant.

Bulimam Graeci magnam famem dicunt, adsueti magnis & amplis rebus praeponere BV, a magnitudine scilicet bouis. hinc est, quod grandes pueros *bupaedas* appellant; & mariscam ficum, *busycon*.

Bulla aurea insigne erat puerorum praetextatorum, quae dependebat eis a pectore, vt significaretur eam aetatem alterius regendam consilio. dicta autem est a Graeco sermone βουλὴ, quod consilium dicitur Latine. vel quia eam partem corporis bulla contingat, id est pectus, in quo naturale manet consilium.

Burranica potio appellatur lacte commixtũ sapa. a rufo colore, quem *burrum* vocant.

Burranicum, genus vasis.

Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum. vnde rustici burram appellant *buculam* quare rostrum habet rufum. pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur.

Bustum proprie dicitur locus, in quo mortuus est combustus & sepultus. diciturque bustum quasi bene vstum. vbi vero combustus quis tantum modo, alibi vero est sepultus, is locus ab vrendo *vstrina* vocatur. sed modo bustum, eo, quod sepelitur, *sepulchra* vocamus.

Buteo genus auis, quae ex eo se alit, quod accipitri eripuit: vastitatisque est causa his locis, quae intrauerit, vt bubo: a quo etiam appellatur buteo.

Buttubata, Naeuius pro nugatoriis posuit, hoc est nullius dignationis.

C

Acula seruus militis Plautus: Video caculam militarem. dicitur autem a Graeco κάλον, quod fustibus clauisque ligneis ad tutelam dominorum armati soliti sint.

Caculatum, seruitium.

Cadmea terra, quae in aes coniicitur, vt fiat orichalcum.

Caduca auspicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, veluti virga e manu.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato Caduceatori, inquit, nemo homo nocet.

Caecultant, caecis proximi sunt oculorũ acie obtusa. Plautus: Num nam mihi oculi caecultant, est ne hic noster Hermio?

Caecultare est caecos imitari.

Caeculus condidit Praeneste. Vnde putãt Caecilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alij appellatos eos dicunt a Caecade Troiano Aeneae comite.

Caecũ vallũ dicitur, in quo praeacuti pali terrae adfixi, herbis vel frondib. occuluntur.

Caedem putant ex Graeco dici, quod apud illos κτείνειν significat interficere.

Caedere a caedendo dictum.

Caeditiae tabernae in via Appia a domini nomine sunt vocatae.

Caelaßis, caelaueris.

Caelestia auguria vocant, cum fulminat, aut tonat.

Caelibem dictum existimant, quod dignam celo vitam agat.

Caella, quod ea caelentur, quae volumus esse occulta.

Caena apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium. *Vesperna*, quam nunc caenam appellamus.

Caenacula dicũtur, ad quae scalis ascenditur.

Caerimoniarũ causam alij ab oppido Caere dictã existimãt: alij a caritate dictam iudicãt.

Caesar, quod est cognomen Iuliorum, a caesarie dictus est, quia scilicet cum caesarie natus est.

Caesariati, comati.

Caesones appellantur ex vtero matris exsecti.

Caestus vocantur & ij, quibus pugiles dimicant. & genus quoddam muliebris ornatus.

Calasis tunicae genus quod Graecei καλάσιρι dicunt. Alij dicunt nodũ esse tunicae muliebris, quo connexa circa ceruicem tunica submittitur.

Calathos Graeci, nos dicimus quasillos.

Calathores dicebant serui ἀπὸ τῶ καλεῖν, quod est vocare: quia semper vocari possent ob necessitatem seruitutis.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphãtes vtebantur, & quibus ob virtutem militi donabantur.

Calces ampullae plumbeae.

Calicata aedificia calce polita. Calicatis calce politis.

Calim antiqui dicebant pro clam: vt *nis* pro nobis: *sam* pro suam, *im* pro eum.

Caliptra genus vestimenti, quo capita operiebant.

Calix, quod in eo calidũ bibitur: vel a Graeco κύλιξ

Calones, calcei ex ligno facti. Calones militũ serui, dicti, quia ligneas clauas gerebant, quae Gracei κῶλα vocant. Is quoque qui huiusmodi telo vtitur, *clauator* appellatur:

Calpar vinum nouũ: quod ex dolio demitur

sacrificij causa ante, quam gustetur. Iouī .n.prius sua vina libabant,quae appellabāt *festa vinalia*.¶Calpar genus vasis fictilis.

Calpurnij a Calpo Numae regis filio sunt oriundi.

Camara,& *camuri boues* a curuatione, ex Graeco καμπὴ dicuntur.

Camelis virginibus supplicare nupturae solitae erant.

Camenae musae a carminibus sunt dictae : vel quod canunt antiquorum laudes: vel quod sint castae mentis praesides.

Camillus proprie appellatur puer ingenuus.

Cana dicunt Graeci,nos canistra,& per deminutionem canistellam.

Canalicolae forenses, homines pauperes dicti, quod circa canales fori consisterent.

Cancri dicebantur ab antiqnis, qui nunc per deminutionē *cancelli*, ex quo genere sunt *calces*, qui per deminutionem appellantur calculi.

Candelabrum dictum, quod in eo candelae figantur.

Canentes capitis ornamenta.

Canephora mulier appellatur, quae fert canum,id est qualum, quod est cistae genus.

Canicae furfures de farre, a cibo canum vocatae.

Canitudinem pro canitie. Plautus : Stultus est aduersus aetatem,& capitis canitudinem.

Cannensem cursorem Titinius ꝓ pistore dixit.

Canta pro cantata ponebant.

Cantherius hoc distat ab equo,quod maialis a verre,capus a gallo, veruex ab ariete. est.n. cantherius equus, cui testiculi amputātur.

Canturnus nomen loci.

Caperatum rugosum, a cornuum caprinorum similitudine dicitur.

Capidulum genus vestimenti, quo caput tegebatur.

Capillatam vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonsum suspendebant.

Capis poculi genus dictum a capiendo.

Capita deorum appellabantur fasciculi facti de verbenis.

Capital facinus,quod capitis poena luitur. Capital linteum quoddam, quo in sacrificiis vtebantur.

Capitalis lucus,vbi siquid violatum est, caput violatoris expiatur.

Capitarium aes,quod capi potest.

Cappas marinos equos Graeci a flexione posteriorum partium appellant.

Caprae dictae, quod omne virgultum carpāt, siue a crepitu crurum. Vnde & *crepas* eas prisci dixerunt.

Capreoli vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt appellati.

Caprilia appellatur ager,qui vulgo ad Caprae paludes dicisolet.

Capronae e quorum iubae in frōtem deuexae dictae quasi a capite pronae.

Capronculum vas fictile.

Capsae a Graco appellantur.Has illi κίμπτηρας dicunt.

Capsit, prehenderit.

Captus locus dicitur ad sacrificandum legitime constitutus.

Capuam in Campania quidam a Capy appellatam ferunt, quem a pede introrsus curuato nominatum antiqui, nostri *Falconem* vocant:alij a planicie regionis.

Capulum & manubrium gladij vocatur; & id quo mortui efferuntur.vtrunque a capiendo dictum.sane a capulo fit capularis.

Caput ex Graeco, dictum quod illi interdum κέφας dicunt.

Carinantes, probra obiectantes, a carina dicti, quae est infima pars nauis: sic illi sortis infimae.

Carissam apud Lucilium vastam significat.

Carnificis loco habebatur is, qui se vulnerasset,vt moreretur.

Casa a cauatione dicta.

Casaria,quae custodit casam.

Casum,antiquum.

Caseus a coeundo dictus.

Casinam fabulam Plautus inscripsit ab ancillae nomine Casina, quam amari a sene introduxit.

Casnar,senex Oscorum lingua.

Cassabundus crebro cadens.

Cassia via a Cassio strata.

Cassiculum,reticulum, a cassibus per deminutionem dictum.

Cassilam antiqui pro casside ponebant.

Casta mola genus sacrificij, quod Vestales virgines faciebant.

Castrensi corona donabatur, qui primus hostium castra pugnando introisset. cui insigne erat ex auro vallum.

Casus dicimus non modo ea,quae fortuito hominibus accidunt,sed etiam vocabulorum formas,quia in aliam, atque aliam cadunt effigiem.

Catachresin tropum nos abusionem dicimus, cum alienis abutimur perinde, ac propriis cum propria deficiunt.

Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iouis concubinus.

Catampo genus est lusus.

Catax,claudus.

Catifons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit;dictus, quod in agro cuiusdam fuerit Cati.

Catillatio graue opprobrium hominibus generosis obiiciebatur,siqui prouincias amicas populi Romani expoliassent.

Catillones appellabant antiqui gulosos.

Catones appellantur portus in mari interiores

res arte & manu facti.

Catularia porta Romae dicta est, quia non longe ab ea ad placandum caniculae sidus frugibus inimicum rufae canes immolabantur, vt fruges flauescentes ad maturitatem perducerentur.

Catulinam carnem esitauisse, hoc est comedisse Romanos Plautus in Saturione refert.

Catulus genus quoddam vinculi, qui interdum *canis* appellatur.

Caudecae ciſtellae ex iunco, a similitudine equinae caudae factae.

Caudicariae naues ex tabulis crassioribus factae.

Caulares hostiae dicebantur, quod cauiae, id est pars hostiae cauda tenus diceretur, & ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto quoque anno.

Caullatio est iocosa calumniatio.

Cauillum, cauillatio, id est irrisio.

Cauitionem dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Caulae à cauo dictae. antiquitus enim ante vsum tectorum oues in antris claudebantur.

Caeum a chao dictum, & eius inanitate.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere interfectore Remi qui initio a Romulo iis praepositus fuit, qui primitus electi fuerunt ex singulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.

Celibari hasta caput nubentis comebatur, quae in corpore gladiatoris stetisset abiecti, occisique, vt quemadmodū illa cōiuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cū viro sit. vel quia matronae Iunonis Curitis in tutela sint, quae ita appellabatur a ferenda hasta, quae lingua Sabinorum *curis* dicitur. vel quos fortes viros genituras ominetur. vel quod nuptiali iure imperio viri subiicitur nubens: quia hasta summa armorum, & imperij est. quam ob causam viri fortes ea donantur, & captiui sub eadem veneunt, quos Graeci δορυαλώτους ἢ δορυκτήτους vocant.

Celsus, ex Graeco κέλης eques dictus.

Cenina vrbs, quae fuit vicina Romae, a Cenite conditore appellata,

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere.

Censio aestimatio. vnde *censores*. *Censio hastaria* dicebatur, cum militi multae nomine ob delictum militare indicebatur, quod hastas daret. *Censionem facere* dicebatur censor, cum multam equiti inrogabat.

Censores dicti, quod rem suam quisque tanti aestimare solitus sit, quantum illi censuerint.

Censui censendo agri proprie appellantur. qui & emi, & veni e iure ciuili possunt.

Centaurion medicamentum à Chirone centauro inuentum.

Centenariae caenae dicebantur, in quas lege Licinia non plus centussibus, praeter terra nata impendebatur: id est, centum assibus (qui erant breues nummi ex aere.)

Centenas pondo dicebant antiqui referentes ad libras.

Centumuiralia iudicia a centum viris sunt dicta. Nam, cum essent Romae triginta & quinque tribus, (quae & curiae dictae sunt) terni ex singulis tribubus sunt electi ad iudicandum, qui centumuiri appellati sunt, & licet quinque amplius, quam centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur, centumuiri sunt dicti. Centumuiralia iudicia, quae centumuiri iudicabant.

Centuria in agris significat ducenta iugera: in re militari centum homines.

Centuriata comitia, (item curiata) dicebantur, quia populus Romanus (per centenas turmas diuisus erat.

Centuriatus ager in ducenta iugera definitus, quia Romulus centenis ciuibus ducenta iugera tribuit.

Centurionus antea, qui nunc Centurio, & *curionus* & *decurionus* dicebantur.

Cercolopis genus simiae, quae vltimam partem caudae villosam habet.

Cercopa Graeci appellant lucrari vndique cupientem. quasi κέρδωνα, quem nos quoque *lucrionem* vocamus.

Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus: quia candelis pauperes; locupletes cereis vtebantur.

Cermalus locus in vrbe sic nominatus.

Cernuus calciamenti genus.

Cerritus furiosus.

Cerrones leues & inepti a cratibus dicti: quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis sunt vsi, quas Graeci γέρρας appellant.

Cernaria ouis, quae pro cerua immolabatur.

Cernus, quod κέρατα, id est cornua gerat, dictus,

Cespes est terra in modum latetis caesa, cum herba, siue frutex recisus & truncatus est.

Cesticillus appellatur circulus, quem superponit capiti, qui aliquid est laturus in capite.

Chalcidonicum genus aedificij, ab vrbe Chalcida dictum.

Chaos appellat Hesiodus confusam quandam ab initio vnitatem hiantem, parentemq. in profundum, ex eo & χαίνειν Graeci, & nos *hiare* dicimus. Vnde *Ianus* detracta aspiratione nominatur ideo, quod fuerit omniū primus, cui primo supplicabant velut parenti, & a quo rerum omnium factum putabant initium.

Chilo dicitur cognomento a magnitudine labrorum. *Cilo* sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra, sinistraque velut recisa videtur.

Choenica, mensurae genus.

Choragium, instrumentum scenarum.

Cibus appellatur ex Graeco, quod illi *peram*, in qua cibum recondunt, κιβώτιον appellant.

Cicatricare, cicatricem inducere.

Ciccum membrana tenuis malorum punicorum.

Cicindela genus muscarum, quod noctu lucet, videlicet a candore. Vnde etiam *candelabra* putantur appellata.

Circuma auis noctua.

Ciere nominare.

Cilium est folliculus, quo oculus tegitur. vnde fit *supercilium*.

Cillibae, mensae rotundae.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cimmerij dicũtur homines qui frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerunt inter Baias & Cumas in ea regione, in qua conuallis satis eminenti iugo circundata est, quae neque matutino, neque vespertino tempore sole conregitur.

Cincia, locus Romae, vbi Cinciorum monumentum fuit.

Cincta flaminica veste velata.

Cingulo noua nupta praecingebatur, quod vir in lecto soluebat, factum ex lana ouis: vt sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus, vinctusque esset. Hunc Herculaneo nodo vinctum vir soluit ominis gratia: vt sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, vt fuit Hercules, qui LXX. liberos reliquit.

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, vbi cingi solet, satis sunt tenues.

Cinxiae Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptiis, quod initio coniugij solutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta.

Circanea dicitur auis, quae volans circuitum facit.

Circites, circuli ex aere facti.

Circumluuium ius praediorum.

Cispius mons in vrbe Esquilinae regionis de nomine cuiusdam hominis dictus.

Cisterna dicta est, quod cis in est infra terram.

Citeria appellabatur effigies quaedam arguta, & loquax, ridiculi gratia, quae in pompa vehi solita sit. Cato in M. Caecilium. Quid ego cum illo disertẽ amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturum?

Citimus, extremus. Vls enim facit vltra, vltimus: cis, citra, citimus.

Citior comparatiuum à cito. Plautus: Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quam famam reor.

Citrosa vestis appellata est a similitudine citri.

Ciuicam coronam ciuis salutis suae causa seruatus in praelio dabat, quae erat ilignea frondem habens perennem.

Clacendix, genus conchae.

Clam a clauibus dictum, quod his, quae caelare volumus, claudimus.

Claritudinem claritatem.

Classes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.

Classici testes dicebantur, qui signandis testamentis adhibebantur.

Classis procincta, exercitus instructus.

Claua teli genus, qua Hercules vtebatur.

Clauata dicuntur aut vestimenta clauis intertexta, aut calciamenta clauis confixa.

Claudere & clauis ex Graeco descendit. cuius rei tutelam penes Portumnum esse putabant, qui clauim manu tenere fingebatur, & deus putabatur esse portarum.

Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher instituit, vt ludis post scenam collectus lapidum ita fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. nam antea leues admodum, & parui sonitus fiebant, cum claui & lapides in labrum aeneum coniicerentur.

Clauum consuetudo erat mulieribus donare ob significandam partus facilitatem.

Clausula, quam Graeci κολοφῶνα vocant, a breui conclusione est appellata.

Clauus annalis appellabatur qui figebatur in parietibus sacrarum aedium per annos singulos, vt per eos numerus colligeretur annorum.

Clientam pro cliente Plautus dixit.

Clingere cingere a Graeco κλείειν dici manifestum est.

Clitellae dicuntur non tantum eae, quibus farcinae conligatae mulis portãtur, sed etiam locus Romae propter similitudinem. & in via Flaminia loca quaedam deuexa subinde & accliua. est etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.

Cliuia auspicia dicebant, quae aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia cliuia vocabant. vnde & *cliui* loca ardua.

Cloacae a conluendo dictae.

Cloacale flumen dixit Cato pro cloacarum omnium conluuie.

Cloacare, inquinare. vnde & cloacae dictae.

Cloelia familia a Cloelio Aeneae comite est appellata.

Cloeliae fossae à Cloelio duce Albanorum dictae.

Cluc datum dulce, & suaue dicebatur.

Clumae folliculi ordei.

Clunaclum cultrum sanguinarium dictum: vel quia clunes hostiarum diuidit: vel quia ad clunes dependet.

Clunas simias a clunibus tritis dictas existimant.

Clunes masculini. Plautus: Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Clutum Græci κλυτὸν dicunt. Vnde accepta praepositione fit *inclutus*. IN enim saepe augendi causa adiicimus, vt inuocauit, inclamauit.

Clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bouis appellarũt, in quo foedus Gabiorum cum Romanis fuerat adscriptum.

Cnasonas, acus, quibus mulieres scalpunt caput.

Cnephosum antiqui dicebant tenebricosum. Graeci enim κνέφας appellant obscurum.

Coctum genus edulij ex melle & papauere factum.

Coclacae dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum similitudinem.

Coctiones dicti videntur a cunctatione, quod in emendis, vendendisque mercibus tardè perueniant ad iusti pretij finem. Itaque apud antiquos prima syllaba per V literam scribebatur.

Coctum a cogendo dicitur, quia coquẽdo coartetur, vt ad vtilitatem vescendi perducat.

Cocula vasa aenea coctionibus apta. alij cocula dicunt ligna minuta, quibus facilè decoquantur obsonia.

Codeta ager, in quo frutices existunt in modum codarum equinarum. Codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta nascuntur ad caudarum equinarum similitudinem.

Coelius mons dictus est a Coele quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium aduersus Sabinos praebuit: eo quod in eo domicilium habuit.

Coepiam futurũ tempus ab eo, quod est coepi. Cato: Coepiam seditiosa verba loqui. Inuenitur quoque apud maiores & infinitiui modi *coepere*.

Cogitatim aduerbialiter, pro cogitare.

Cogitatio dicta velut coagitatio, id est lõga eiusdem rei agitatio in eadem mora consilij explicandi.

Cognitor est qui litem alterius suscipit coram eo, cui datus est. *procurator* autem absentis nomine auctor fit.

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia, & perspectu, & factu facilia.

Cognomines dicũtur, qui eiusdẽ sunt nominis.

Colum lorum, quo temo buris cũ iugo conligatur, a cohibendo dictum. Cohum poetae caelum dixerunt a chaos: ex quo putabant caelum esse formatum.

Coinquire, deputare.

Collus quoque masculine dixerunt: est enim genus tormenti e corio.

Colluuiaris porcus dicitur, qui cibo permixto & colluuione nutritur.

Colophon dixerunt, cum aliquid finitũ significaretur.

Colossus a Caleto artifice, a quo formatus est, dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statuta solis alta pedes centum & quinque.

Columnae dictae, quod culmina sustineant.

Colurna hastilia ex corno arbore facta.

Comedum bona sua consumentem antiqui dixerunt. Comedo comedonis, qui, vt supra, bona sua consumit.

Comissatio a vicis, quos Graeci κώμους dicunt, appellatur. in his enim habitabant prius, quam oppida conderentur. quibus in locis alij alios conuictus causa inuitabant.

Comitiales dies appellabant, cum in comitio conueniebant. qui locus a coeundo, id est simul veniendo dictus est.

Commentacula virgae, quas flamines portant pergentes ad sacrificium, vt a se homines amoueant.

Commentaculum genus virgulae, qua in sacrificiis vtebantur.

Committere proprie est insimul mittere. Nũc eo vtimur & pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

Commugento, conuocanto.

Comoedias constat appellari ex eo, quod initio in vicis iuuenes cantare soliti essent conuenientes.

Comoedice figuratum a comoedo. Plautus: Euge heus adstitisti & dulce, & comoedice.

Comparsit Terentius pro compescuit posuit.

Compascuus ager, relictus ad pascendum cõmuniter vicinis.

Comperce pro compesce dixerunt antiqui.

Compernes nominãtur homines genibus plus iusto coniunctis.

Compescere est velut in eodem pascuo continere.

Compescere lucum, est lucum suis finibus cohibere.

Compilare est cogere, & in vnum condere.

Compitalia festa, quae in compitis peragebant.

Compluriens a compluribus significat saepe. Cato: Contumelias mihi dixisti complurieus.

Comparedes eiusdem rei populo sponsores.

Comptus, id est ornatus, a Graeco descendit, apud quos κοσμεῖν dicitur comere. & κόσμιος, quod apud nos comis. & comae dicuntur capilli cum aliqua cura compositi.

Conauditum, coauditum: sicut cõangustatum dicitur.

Conceptiuae feriae festa dicebantur, quae in

certis diebus seruabantur quotannis, vt *sementinae, compitaliciae.*

Conciliabulum dicitur locus, vbi inconcilium conuenitur.

Conciliatrix, dicitur, quae viris conciliat vxores, & vxoribus viros.

Concilium dicitur à populi consensu siue concilium dicitur a *concalando*, id est vocando.

Concinnare est ante componere. *Concinere* enim conuenire est.

Concio conuentus dicta, quasi conuocatio. Concio significat conuentum, non tamen alium, quam eum, qui a magistratu, vel a sacerdote publico per praeconem conuocatur Concionem antiqui masculino genere posuere.

Concipilauisti dictū a Naeuio pro corripuisti, & inuolasti.

Conclauatae dicebantur, quae sub eadem erāt claue.

Conclauia dicuntur loca, quae vna claue clauduntur.

Condere, componere. Condere proprie est in vnum, & in interiorem locum dare ad custodiam faciliorem. quod verbum nunc significat conscribere: nunc facere: nunc cōponere, & instruere.

Condicere est dicendo denuntiare.

Condictio in diem certum eius rei, quae agitur, denuntiatio.

Condictum est, quod in communi est dictum

Condulus anulus. *Condalium* similiter anuli genus.

Confecerunt, vna fecerunt.

Cōfeta sus dicebatur, quae cum omni fetu adhibebatur ad sacrificium.

Conflages loca dicuntur, in quae vndique cōfluunt venti.

Confoedusti, foedere coniuncti.

Confugelam antiqui, confugium dicebant.

Congruere dictum est a gruibus, quae nō se segregant, siue cum volant, siue cum pascunt.

Coniector, interpres somniorum.

Conitum genus libaminis, quod farina conspersa faciebant. Comitum Afranius pro ornatu & excultu posuit.

Coniuola, occulta.

Conlatia oppidum fuit prope Romā, eo quod ibi opes aliarum ciuitatum fuerint conlatae: a qua *porta* Romae *Conlatina* dicta est.

Conlatiuum sacrificium dicitur, quod ex conlatione offertur.

Conlatiuum ventrem magnum, & turgidum dixit Plautus, quia in eum omnia edulia cōgeruntur.

Conlucere dicebant, cum profanae siluae rami deciderentur officientes lumini.

Conquirere, coercere.

Conregione, e regione,

Conruspari, conquirere. Plautus: Conruspare tua consilia in pectore.

Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus adscribebantur, vt numerus Senatorum expleretur.

Consentia sacra, quae ex multorum consensu sunt statuta.

Considerare a contemplatione siderum videtur appellari.

Consilium vel à consulendo dicitur, vel quod in vnam sententiam plurium mentes consiliant & conueniant. sed a silentio credibilius dictū putatur quo maxime inuenitur.

Considere Ennius pro conticuere posuit.

Consiluere apud Ennium pro conseptum reperitur. Consiptum clauis praefixum.

Consponsor, coniurator.

Consponsos antiqui dicebant fide mutua conligatos.

Consternatio, quae est concitatio quaedam subita ex aliquo metu: a sternutamento deducta est: quod eo toto concutimur corpore.

Constitutus hominum a consistentium multitudine appellatur.

Consmalia ludi dicebantur, quos in honorem Consi faciebant: quem deum consilij putabant.

Consuetionem Plautus pro consuetudine dixit.

Consulas antiqui ponebant, non tantum pro consilium petas, & perconteris: sed etiam pro iudices, & statuas.

Contagionem esse dicendum, non contagium.

Contemplari dictum est a *templo*: id est loco, qui ab omni parte aspici, vel ex quo omnis pars videri potest, quem antiqui templum nominabant.

Contestari est, cum vterque reus dicit, Testes estote. Contestari litem dicuntur duo, aut plures aduersarij, quod ordinato iudicio vtraque pars dicere solet Testes estote.

Contignum frustum carnis cum septem costis demptum.

Contrarium aes, graue aes.

Contubernales dicuntur a tabernis, quae fiebāt ex tabulis, vnde & *tabernacula* dicta sunt, licet ex tentoriis, & ex pellibus fiant.

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

Contuoli oculi sunt in angustum coacti conniuentibus palpebris.

Conuallis est planities ex omni parte cōprehensa montibus, collibusue. *Vallis* duobus lateribus inclusa planities. Vallis deminutiuum vallicula facit.

Conuentae conditio dicebatur, cum primus sermo de nuptiis, & earum conditione habebatur.

Conuentus quattuor modis intelligitur. Vno

cum

cum quemlibet hominem ab aliquo conuentum esse dicimus: Altero, cum significatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in vnum locum: Tertio, cum a magistratibus iudicij causa populus congregatur: Quarto, cum aliquē in locum frequentia hominum supplicationis, aut gratulationis causa colligitur.

Conuexum est ex omni parte declinatū, qualis est natura caeli, quod ex omni parte ad terram versus declinatum est.

Conuicium a vicis in quibus prius habitatum est, videtur dictum: vel immutata littera quasi conuocium.

Conuoti, iisdem votis obligati.

Copona taberna copiis dicta.

Coquitare pro coctitare, id est frequenter coquere, Plautus posuit.

Coquum & pistorem apud antiquos eundem fuisse accepimus. Naeuius, Coquus, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem significat per Cererem panem, per Neptunum pisces, per Venerem holera.

Corbitae dicuntur naues onerariae: quod in malo earum summo pro signo corbes solerent suspendi.

Corculum a corde dicebant antiqui solertem, & acutum. Plautus in Casina: Ego sum liber Meum corculum melliculum, verculum.

Corda frumenta, quae sero matureſcunt, vt *fenum cordum*.

Corgo apud antiquos pro aduerbio, quod est profecto ponebatur.

Corinthienſes ex eo dici coeperunt, ex quo coloni Corinthum sunt deducti, qui antea Corinthij sunt dicti. quam consuetudinem seruamus etiam, cum Romanenses, & Hispanienses, & Sicilienses negotiatores dicimus, qui in alienis ciuitatibus negotiantur.

Corius apud antiquos masculino genere dicebatur. Plautus: Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est. Pari modo diuerso genere dicebant, haec ludus, haec metus, haec amnis, hic frons.

Corniſcarum diuarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur.

Cornua Liberi patris simulachro adiiciuntur, quem inuentorem vini dicunt: eo quod homines nimio vino truces fiunt.

Corolla deminutiuum est a corona. corollam noua nupta de florib. verbenis, herbisque a se lectis sub amiculo ferebat.

Corona, cum videatur a choro dici, caret tamē aspiratione: siue coronae dicuntur, quod cohonorent eos, quibus imponuntur.

Corpulentis Ennius pro magnis dixit. nos corpulentū dicimus, corporis obesi hominem

Cossi ab antiquis dicebātur natura rugosi corporis homines, a similitudine vermium ligno editorum, qui cossi appellantur.

Cotiliae lacus appellatur, quod in eo est insula Cotila nominata a Graecis.

Coturnium vas, quo in sacrificiis vinum fūdebatur.

Coturnix appellatur a sono vocis.

Cracentes graciles. Ennius: Succincti gladiis media regione cracentes.

Craticulum a Graeco κρατίω deducitur.

Crebriſuro apud Ennium significat vallū crebris sūris, id est palis, munitum.

Creduas, credas, Plautus: Ipsus nec amat, nec tu creduas.

Creperum, dubium. vnde *increpitare* dicimus, quia male dicta fere incerta, & dubia sunt.

Crepidines, saxa prominentia.

Crepitulum ornamentum capitis. id enim in capitis motu crepitum facit.

Crepos Romani lupercos dicebant a crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in lupercalibus nudos discurrere, & pellibus obuias quasque feminas ferire.

Creterre vocabulum trahitur a cratere, quod vas est vini.

Creui modo significat hereditatem adij: modo maior aetate, vel censu sum: modo iudicaui: modo diuisi. quae omnia a duobus verbis cresco, & cerno veniūt: cuius vnius origo ex Graeco trahitur, quod illi κρίνειν dicunt perficere.

Crines a discretione dicti, quam Graeci κρίσιν appellant. nam iidem eos κριτίδας vocant.

Crocatio, coruorum vocis appellatio.

Crocotilum valde exile. Plautus: Extortis talis cum crocotilis crusculis.

Crocotinum genus operis pistorij.

Crucium, quod cruciat. Vnde Lucilius vinum insuaue crucium dixit.

Crumina sacculi genus. Plautus: Dij bene vortant, tene, tene, crumina minuerint triginta minae.

Cruſculum deminutiuum a crure.

Cruſtariae tabernae a vasis potoriis cruſtatis dictae.

Cruſtumina tribus a Tuscorum vrbe Cruſtumena dicta.

Cubam Sabini vocant eam, quam militares lecticam. vnde videtur deriuatum esse *cubiculum*.

Cubans auspicatur, qui in lecto quaerit augurium.

Culcita, quod tomento inculcatur, appellata.

Culigna vas potorium. Cato, Culignā, inquit, in foeno Graeco ponito. vt bene oleat. Culigna vas vinarium a Graeco dicta, quam illi dicunt κύλικα.

Culina vocatur locus, in quo epulae in fune-

re comburuntur.

Culeoli cortices nucum viridium, dicta à similitudine culeorum, quibus vinum siue oleum continetur.

Culicula fusticulus quidem ligneus in sacris dicebatur.

Cumalier significat cum altero, dictum ab antiquis ira breuitatis causa, *vt sodes* pro si audes *scilicet* pro scias licet, *sis* pro si vis.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddã, quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis ventila, quod & camillum dicebant, eo quod sacrorum ministrum μάμιλλον appellabant.

Cumerum vas nuptiale a similitudine cumerarum, quae fiunt palmeae vel sparteae ad vsum popularem, sic appellatum.

Cumimperio esse dicebatur apud antiquos, cui nominatim a populo dabatur imperium.

Cum populo agere, hoc est populum ad concilium, aut comitia vocare.

Cũ potestate esse dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio praeficiebatur.

Cunĉti significat quidem omnes, sed coniuncti & congregatim: at vero *omnes* etiam si diuersis locis sint.

Cuniculum, id est foramen sub terra occultũ, aut ab animali, quod simile est lepori, appellatur, quod subterfossa terra est latere solitum, aut a cuneorum similitudine, qui omnem materiam intrant findentes.

Cunire est stercus facere. vnde & inquinare.

Cupes, & cuped a antiqui lautiores cibos nominabant. inde macellum forum cupedinis appellabant. Cupedia autem a cupiditate sunt dicta. vel, sicut Varro vult, quod ibi fuerit Cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Cupressi mortuorum domibus ponebãtur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur: sicut ex mortuo nihil iam est sperandum, quam ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur.

Cura dicta est, quasi cor edat: vel qa cor vrat.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur. siue illi, qui rei frumentariae, agrisve diuidundis praepositi sunt.

Curia, locus est, vbi publicas curas gerebant.

Calabra curia dicebatur, vbi tantũ ratio sacrorũ gerebatur. Curiae etiã nominãtur in quibus vniuscuiusque partis populi Romani quid geritur, quales sunt eae, in quas Romulus populum distribuit numero triginta. (quibus postea additae sunt quinque) vt in sua quisque curia sacra publica faceret, feriasque obseruaret. hisque curiis singulis nomina Curiarum virginum imposita esse dicuntur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.

Curiales eiusdem curiae, vt tribules, & municipes. *Curiales flamines* curiarum sacerdotes. *Curiales mensae*, in quibus immolabatur Iunoni, quae Curis est appellata.

Curiata comitia a curiis appellata.

Curia fana a Curio dicta. quia eo loco domũ habuerat.

Curionem agnum Plautus pro macro dixit, quasi cura macruisset.

Curionia sacra, quae in curiis fiebant.

Curionium aes dicebatur, quod dabatur curioni ob sacerdotium curionatus.

Curis est Sabine hasta. Vnde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, est dictus: & Romani a Quirino *Quirites* dicuntur. Quidam eum dictum putant à Curibus, quae fuit vrbs opulentissima Sabinorum.

Curitim Iunonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.

Curriculo pro cursim ponebãt. Plautus, Licet, inquit, vos abire curriculo

Curriculus deminutiuum est a curru.

Curtij locus appellatur a Curtio, qui eo loco in profundissimum se ob salutem populi Romani proiecit hiatum.

Curules equi quadrigales. Curules magistratus appellati sunt, quia curru vehebantur.

Cußilirem pro ignauo dicebant antiqui.

Cußodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam.

Custoditio est opera ad custodiẽdũ quid sũpta.

Cutis Graecam habet originem. hanc enim illi κοτος dicunt.

Cybele mater, quam dicebant magnã, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod Graeci κύϐιϐον dicũt. Cybele vero eadem dicta a loco, qui est in Phrygia.

Cybium dictum, quia eius medium aeque patet in omnes partes, quod genus a geometris κῦϐον dicitur. Vnde etiam tessellae quadratae κύϐοι. Hinc & κύϐιον genus piscis, qa piscantes id genus pisc ũ velut aleã ludant.

Cyllenius Mercurius dictus, quod omnẽ rem sermone sine manibus conficiat, quibus partibus corporis, qui carent, κυλλοὶ vocantur: ideoque quadratum eum fingunt. Alij volunt sic appellatum, quod in Cyllenia via sit nutritus. Alij quod in monte Arcadiae Cyllene. Alij quod a Cyllene sit nympha educatus.

Cymbam Graeci appellant κυμίδιον.

Cymbium poculi genus a similitudine nauis quae dicitur cymba, appellatum.

Cynthius Apollo a Cynthio Deli mõte vocatus.

Cyparissae appellantur acies quaedam igneae, quae noctu apparere solent ad similitudinem cupressi.

Cyparissiae dicuntur ignes prodigiosi a similitudine cypressorum.

Cypria Venus, quod ei primũ in Cypro insula templum sit constitutum, vel quia parientibus

tibus praesideat, quod Graeco κύειν parere sit.

Cyprio boui merendam, Ennius sotadico versu cum dixit, significat id, quod solet fieri in insula Cypro, in qua boues humano stercore pascuntur. Idem cum dicit. Propter stagna, vbi lanigerum genus piscibus pascitur: esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quas oues consectatae edunt.

Cytherea, Venus ab vrbe Cithera, in quam primum deuecta esse dicitur concha, cum in matri esset concepta.

D

Dacrimas pro lacrimas Liuius saepe posuit nimirum, quod Graeci appellant δάκρυα. Item *dantia*, quae lautia dicimus, & dantur legatis hospitij gratia.

Daedalam à varietate rerum, artificiorumq. dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Mineruam, apud Virgilium Circem facile est intelligere: cum Graece δαιδάλλειν significet variare.

Dagnades sunt auium genus, quas Aegyptij inter potandum cum coronis deuincere soliti sunt, quae vellicando, morsicandoque & canturiendo assidue non patiuntur dormire potantes.

Daliuum supinum ait esse Aurelius, Aelius stultum. Oscorum quoque lingua significat insanum. Sautra vero dici putat ipsum quem Graeci δειλαῖον, id est propter cuius fatuitatem quis misereri debeat.

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honorem Bonae deae, dictum a contrarietate, quòd minime esset δημόσιον, id est publica. dea quoque ipsa δαμία, & sacerdos eius δαμίας, appellabatur.

Danistae, feneratores.

Danunt, dant.

Daps apud antiquos dicebatur res diuina, quae fiebat aut hiberna semente, aut verna. quod vocabulum ex Graeco deducitur, apud quos id genus epularum δαῖς dicitur. Itaque & *daptice* se acceptos antiqui dicebant, significantes magnifice, & *dapticum negotium* amplum, ac magnificum.

Dasi, dari.

Daunia Appulia appellatur a Dauno Illyricae gentis claro viro, qui eā propter domesticā seditionē excedens patria occupauit.

Deactio, peractio.

Deblacterare est stulte loqui. Nā Graeci βλαξ stultos appellant.

Decalicatum calce litum.

Decermina dicuntur: quae decerpuntur purgandi causa.

Decima quaeque veteres diis suis offerebant.

Decotes togae detritae.

Decrepitus est desperatus crepera iam vita vt *crepusculum* extremum diei tempus. Siue decrepitus dictus, quia propter senectutem nec mouere se, nec vllū facere potest crepitum.

Decultarunt, valde occultarunt.

Decumana oua dicuntur, & *decumani fluctus*, quia sunt magna. nam & ouum decimum maius nascitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.

Decumanus appellatur *limes*, qui sit ab ortu solis ad occasum. Alter ex transuerso currens appellatur *cardo*.

Decures, decuriones.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus praesunt.

Dedita intelligitur valde data.

Defomitatum a fomitibus succisum, quibus confoueri erat solitum.

Defrensam detritam atque detonsam.

Defrui dicebant antiqui, vt deamare, deperire: significantes omnem fructum percipere.

Degere antiqui posuerunt pro expectare.

Degunere degustare.

Deinceps qui deinde cepit: vt *princeps*, qui primum cepit.

Deinsipem antiqui dicebant proxime quenque captum, vt principem primum captum.

Deinde compositum est ex praepositione, & loci significatione: vt exinde, perinde, proinde, subinde: quae item tempus significant.

Delapidata, lapide strata.

Deliberare a libella, qua quid perpenditur, dictum.

Delibrare aquam sulco deriuare.

Delicare ponebant pro dedicare.

Delicata dicebant diis consecrata, quas nunc delicata. Vnde adhuc manet *deliciatus*, quasi lusui dicatus. *Dedicare* autem proprie est dicendo deferre.

Delicia est tignum quod a culmine ad regulas angulares infimas versus fastigatum collocatur, vnde *tectum deliciatum*, & *regulae deliciares*.

Delinquere est praetermittere, quod nō oportet praeteriri. Hinc deliquia & delicta.

Delicium solis a delinquendo dictum, quod delinquat in cursu suo.

Deliquum apud Plautum significat minus.

Delubrum dicebant fustem delibratum, hoc est decorticatum, quem venerabantur prodeo.

Deluit, soluit. à Graeco διαλύειν

Demagis pro minus antiqui dicebant.

Deminutus capite appellatur, qui ciuitate mutatus est: & ex alia familia in aliam adoptatus: & qui liber alteri mancipio datus est; & qui in hostium potestate ve-

nit:& cui aqua,ignique interdictum est,

Demoe apud Atticos sunt,vt apud nos pagi.

Demum quod significat post, apud Liuium *demus* legitur. Alij demum pro dũtaxat posuerunt.

Denariae caeremoniae dicebantur, & *tricenariae*,quibus sacra adituris decem continuis diebus vel triginta certis quibusdam rebus carendum erat.

Denicales feriae colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur.Graeci enim νέκυν mortuum dicunt.

Deorata,perorata.

Depeculatus a pecore dicitur, qui enim populum fraudat,peculatus pœna tenetur.

Deperire significat valde perire.

Depolitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Depontani senes appellabantur, qui sexagenarij de ponte deiiciebantur.

Deprehensa dicitur genus militaris animaduersionis castigatione maior, ignominia minor.

Depubem porcum lactantem, qui prohibitus sit pubes fieri.

Depuuere,caedere,Lucilius: palmisque misellam Depuuit me, id est, verberauit me. ꝙ ipsum ex Graeco est παίειν.

Δίρις Graeci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus *segestria*.

Derogare proprie est, cũ quod ex lege vetere, quo minus fiat,sancitur lege noua. derogare ergo detrahere est.

Desiderare & considerare a sideribus dici certum est.

Desinare desinere.

Despretus,valde spretus.

Deteriae porcae,id est macilentae.

Detractare est male tractare.

Detudes esse detunsos deminutos.

Deuersus dicebant deorsum versus.

Deuitare,valde vitare.

Deus dictus est,quod ei nihil desit vel quia omnia commoda hominibus dat: siue a Graeco δέος quod significat metũ; eo quòd hominibus metus sit. sed magis constat id vocabulum ex Graeco θεὸς esse dictum aspiratione dempta, qui mos antiquis nostris frequens erat.

Dextans dicitur, quia assi deest sextans,quemadmodum duodeuiginti & deunx.

Dextimum & sinistimum antiqui dixerunt.

Dextra auspicia,prospera.

Dextrarum tibiarũ genus est, quae dextra tenentur.

Diabathra genus solearum Graecanicarum.

Dianius locus Dianae sacratus.

Dicaßit,dixerit.

Dice pro dic antiqui posuere.

Dicearchia vocabatur, quæ nunc Puteoli: quod ea ciuitas quondam iustissime regebatur.

Dici mos erat Romanis in omnibus sacrificiis, precibusque, POPVLO ROMANO, QVIRITIBVSQ. quod est Curẽsibus quae ciuitas Sabinorum potentissima fuit.

Dictynna Diana, quam esse lunam putabant, dicta quod fulgore suo noctu omnia ostendit.

Dierectum dicebant per antiphrasin, volentes signicare malum diem.

Dies dictus,quod diuini sit operis, siue ab Ioue eius,vt putabant, rectore,qui Græce Δία appellatur: siue quod aer diurnus dehiscat in candorem.

Diffarreatio genus erat sacrificij, quod inter virum & mulierem fiebat dissolutio. dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.

Dignorant signa imponunt,vt fieri solet in pecoribus.

Dilaniare est discindere, & quasi lanam trahere,vnde *lacinia* & *lanius* dicitur, qui pecus discindit.

Dilectus militum, & is, qui significatur amatus,a legendo dicti sunt.

Diobolares meretrices dicuntur, quae duobus obolis ducuntur.

Diomedea insula in qua Diomedes sepultus est excedens Italia.

Diomedis campi in Appulia appellantur, qui ei in diuisione regni, quam cum Dauno fecit,cesserunt.

Diox,genus piscis frequens in ponto.

Dirigere apud Plautum inuenitur pro discedere.

Dirunciunt,depurgant.

Dirus,dei ira natus.

Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiae causa non erat datum, quod aes diruebant in fiscum, non in militis sacculum.

Disertim pro diserte dixerunt antiqui,

Disertiones, diuisiones patrimoniorum inter consortes.

Disertus a disserendo dictus.

Dispensatores dicti, qui aes pensantes expendebant,non adnumerabant. hinc deducuntur expensa, siue dispensata,vel compensata:item compendium,dispẽdium, assipondium,dupondium.

Dispescere est proprie pecus a pastione deducere, vt compescere vna pascere,& in vno loco continere.

Dissulcus porcus dicitur, cum in ceruice setas diuidit.

Distisum, & pertisum dicebat, quod nunc distesum,& pertesum.

Diuidiam,discordiam.

Diuidicula antiqui dicebant, quae nunc sunt castella,

caſtella,ex quibus a riuo communi aquam quiſque in ſuum fundum ducit.

Dium antiqui ex Graeco appellabant,vt a deortum,diurnum ſub caelo lumẽ ἀπὸ τοῦ Διός. Vnde adhuc *ſub dio* fieri dicimus, quod nõ ſit ſub tecto:& *interdiu*, cui contrarium eſt noctu. *Dium*, quod ſub caelo eſt extra tectum,ab Ioue dicebatur.& *Dialis flamen*, & *Dius* heroũ aliquis ab Ioue genus ducens. *Dium fulgur* appellabant diurnum, quod putabant Ouis,vt nocturnum Summani.

Doli vocabulo nunc tantum in malis vtimur: apud antiquos autem etiam in bonis rebus vrebantur. vnde adhuc dicimus *Sine dolo malo*:nimirum,quia ſolebat dici & bonus.

Doliola, locus in vrbe ſic vocatus,quia inuadentibus Gallis Senonibus vrbem,ſacra in eodem loco doliolis repoſita fuerunt. qua de cauſa in eodem loco ne deſpuere quidem alicui licebat.

Domus a Graeco venit δόμος.

Donaticae coronae dictae, quod his victores in ludis donabantur, quae poſtea magnificentiae cauſa inſtitutae ſunt ſuper modum aptarum capitibus, quali amplitudine fiũt cum lares ornantur.

Donum ex Graeco eſt,quod illi vocant δῶρον.

Dorſum dictum, quod pars ea corporis deuexa ſit deorſum.

Dotem manifeſtum eſt ex Graeco eſſe. nam διδόναι dicitur apud eos dare.

Dracenes dicti ἀπὸ τῆ δέρκεϊν, quod eſt videre. clariſſimam enim dicuntur habere oculorum aciẽ.qua ex cauſa incubantes eos theſauris cuſtodiae cauſa finxerunt antiqui. Ideoque Æſculapio adtribuuntur: quod vigilantiſſimi generis putantur. quae res medicinae maxime neceſſaria eſt.

Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus.

Dubiat,Dubitat.

Duco,cum pro puto ponimus, ex Graeco deducitur,quod illi dicunt δύκω.

Duellum,bellum videlicet quod duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur. Inde & *perduellis*, qui pertinaciter retinet bellum.

Duicenſus dicebatur cum altero,id eſt cum filio,cenſus.

Duidens hoſtia bibens.

Duis duas habet ſignificationes. nam & prodis ponebatur,& pro dederis.

Dumeĉta antiqui, quaſi dumiceta appellabãt, quae nos dumeta.

Dumoſa,frondoſa.

Duodeuiginti dicẽdi cõſuetudinẽ a Graecis traxiſſe videmus,qui ſic enunciant δυωδεϊκοσι.

Duonum,bonum.

Duplabis,duplicabis.

Duplionem antiqui dicebant,quod nos duplũ, venit autem a Graeco διπλοῦν.

Duſmoſo in loco apud Liuiũ ſignificat dumoſum locum. antiqui enim interſerebant S litteram,& dicebant coſmittere pro committere,& caſmenae pro camenae.

E

EAmus ex Graeco ἴωμεν.

Eapſe,eaipſa.

Eccere iuſiurandũ eſt, ac ſi dicatur per Cererem,vt aceaſtor,aedepol.alij eccere pro ecce poſitum accipiunt.

Edeatrae,qui praeſunt regiis epulis, dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων.

Edecimata,electa.

Ederam flamini diali neque tangere, neque nominare fas erat: pro eo quod edera vincit ad quodcunque ſe applicat.Sed ne anulum quidem gerere ei licebat ſolidum,aut aliquem in ſe habere nodum.

Effaſilatum exertũ, quod ſcilicet omnes exerto brachio ſint exſilati, id eſt extrà veſtimentum filo contextum.

Effari,& effata a fando, quod ipſum ex Graeco φάσθαι.

Effata,elocuta.

Egens velut exgens, cui ne gens quidem ſit reliqua.

Egeriae nymphae ſacrificabant praegnantes, quod eam putabant facile conceptam aluum egerere.

Egretus & adgretus ex Graeco ſunt ducta, à ſurgendo,& proficiſcendo. Vnde & Nyctegreſia,quaſi noctiſurgium.

Eiuratio ſignificat id, quod deſideretur, non poſſe praeſtari. Plautus: eiurauit militiam.

Elacatena genus ſalſamenti, quod appellatur vulgo malandrea.

Elaudare plus,quam nominare.

Elecebrae argentariae meretrices,ab eliciendo argento dictae.

Electabo,eliciam.

Elices ſulci aquarij, per quos aqua collecta educitur eliris.

Elinguem ſine lingua.

Elixa a liquore dicta.

Elucum ſignificat languidum, ac ſemiſomnũ: vel,vt alij volunt,allucinatorem, & nugarum amatorem ſiue halonem,id eſt heſterno vino languentem, quem ἐώλον vocitant Graeci.

Elumbem,euulſo lumbo.

Em pro eum ab eo, quod eſt is.

Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij qui ex patris iure exierunt, aut ij, qui aliorum fiunt dominij. quorum vtrunque fit mancipatione.

Emem,eundem.

Emere quod nũc eſt mercari, antiqui accipiebant pro ſumere.

Empanda,paganorum dea,

Emptiuum militem, mercenarium.

Emuſſitata, ad amuſſim facta.

Endoitium, initium.

Endoplorato, implorato, quod eſt cum queſtione inclamare. *Implorare* nanque eſt cũ fletu rogare, quod eſt proprie vapulantis.

Endoprocinctu, in procinctu. ſignificat autem cum ex caſtris in praelium exitum eſt. *procinctos* quaſi praecinctos, atque expeditos. nam apud antiquos togis incinctu pugnaſſe dicuntur.

Ennam, etiam ne.

Enubro, inhibenti.

Enunquam, ecquando.

Epeus nomẽ cuiuſdam fabri, qui equum Dureum fecit.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue, & perlucidum.

Epilimma genus viliſſimi vnguenti.

Epiſtylium trabs, quæ ſuper columnas ponitur.

Epolones dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum autem eſt his nomen, quod epulas indicendi Ioui, ceteriſque dii poteſtatem haberent.

Epulam antiqui etiam ſingulariter poſuere.

Epulares appellabantur, qui in quibuſdam ludis nocte epulabantur.

Equeſtre aes, quod equiti dabatur.

Equiria ludi, quos Romulus Marti inſtituit per equorum curſum, qui in campo Martio exercebantur.

Equirine, iuſiurandum per Quirinum.

Equo vehi flamini diali non licebat, ne ſi longius digrederetur, ſacra neglegerentur.

Equitare antiqui dicebant equum publicum merere.

Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti ſint: vel quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.

Erctum citúmque fit inter conſortes, vt in libris legum Romanorum legitur. *Erctum* a coërcendo dictum, vnde & erciſcundae & erciſci. *Citum* autem eſt vocatum a ciendo.

Erebum Vergilius interdum obſcuritatẽ quandam eſſe deſcribit apud inferos, cum ait. Imas Erebi deſcendit ad vmbras. Interdum flumen eiuſdẽ loci, dicens. Et magnos Erebi tranſnauimus amnes. Varro vero Erebo natam noctem ait. Vnde eſt & illud: Erebo creata ſuſcis crinibus nox te inuoco.

Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Graeceos οὖν, producte, idem quod χάριν, hoc eſt gratia: cum ſcilicet gratia intelligitur pro cauſa. Sed illud ſuperius etiam ſine exemplis notum eſt: hoc inferius, ſic formatur: cum dicimus de aliquo, ſtatua donatus eſt honoris, virtutiſque ergo, id eſt honoris, virtutiſque cauſa.

Ericudo, ſeruitudo.

Erugere ſemel factum ſignificat, quod *eructare* ſaepius. illud enim perfectae formae eſt, hoc frequentatiuae.

Eruum & eruilia a Graeco ſunt dicta, quia illi eruum ὄρεβος, eruilia ὀρέβινον appellant.

Eſcariae menſae quadratæ vocantur, in quibus homines epulantur. *Anelabra* ea quae in ſacrificando diis *anclatur*, quod eſt hauritur, miniſtraturque.

Eſcit erit.

Euboicum talentum nummo Graeco ſeptem millium, & quingentorum ciſtophorum eſt, noſtro quattuor millium denariorum.

Eudiacon lineum filum, quod medici extremo in clyſterio relinquunt, per quod climos emittitur.

Euelatum, euentilatum. Vnde *velabra*, quibus frumenta ventilantur.

Euerriator vocatur, qui accepta iure hereditate iuſta facere defuncto debet. quae ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbauerit, ſuo capite luat. id nomen ductum a verrendo. Nam *exuerrae* ſunt purgatio quaedam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus eſt, quae fit per euerriatorem certo genere ſcoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.

Eum antiqui dicebant pro eorum.

Europam tertiam orbis partem ab Europa Agenoris filia certum eſt appellari. Sed alij de amore Iouis in taurum verſi, narrant. Alij eam a praedonibus raptam. & nauem, quæ Iouis tutelam effigiem tauri habuerit, in eam regionem eſſe delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per ſimulationem raptae filiae occupatam eam terram ab Agenore, & Phœnicibus ferunt.

Exagogen, euectionem.

Examen eſt & aequamentum, & iudicij inueſtigatio, & apum congregatio, vel locuſtarum.

Examuſſim, regulariter. *amuſſis* enim regula fabrorum eſt. vel, vt alij volunt. ferramentũ, quo in poliendo vtuntur.

Exanclare, exhaurire.

Exbuetes exinteratas; ſiue exbuae, quae eiberunt, quaſi epotae.

Excedere, egredi.

Excidionem vrbis a caedendo dictam manifeſtum eſt.

Exbiet, excutiet.

Excipuum, quod excipitur, vt *praecipuum*, quod ante capitur.

Excudere, pro cudere, & incus ipſa a cudendo dicta ſunt.

Exdorſua, dorſum confringe: alij exime.

Exdutae, exuuiae.

Exemplum est, quod sequamur, aut vitemus: *exemplar*, ex quo simile faciamus. Illud animo aestimatur, istud oculis conspicitur.

Exercirent, sarcirent.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati. Item exercitiorem, exercitissimum: sicut ab exercitato, exercitatiorem, exercitatissimum.

Exercitus & militum copia dicitur: & homo multis negotiis exercitus. sed superius quarti ordinis, hoc secundi est.

Exesto, extra esto: sic enim lictor in quibusdā sacris clamitabat: *hostis, vinctus, mulier, virgo exesto*, scilicet interesse prohibebatur.

Exsit purgamentū, vnde adhuc manet suffitio.

Exsuti, exsusi: vt mertat pro mersat.

Exgregiae, egregiae: id est egregie lectae.

Exhaustant, efferunt.

Exiles & ilia à tenuitate viarum, quas Graeci in chartis ita appellant, videntur esse dicta.

Exilica causa, quae aduersus exulem agitur.

Eximium inde dici coeptum, quod in sacrificiis optimum pecus e grege eximebatur: vel quod primum erat natum.

Exin metri causa dicitur pro exinde.

Exinfulabat exerebat. infulas enim sacerdotū, filamenta vocabant.

Existimare dictum est ab aestimatione.

Exitium antiqui ponebant pro exitu. nunc exitium pessimum exitum dicimus.

Exodium exitum.

Exomides sunt comici vestitꝰ exertis humeris.

Exoletus qui adolescere, id est crescere desiit.

Exoriri surgere.

Expapillato brachio exerto: quod cum fit, papilla nudatur.

Expatare, in locum patentem se dare, siue in spatium se conferre.

Expectorat, ex pectore eiicit.

Expergitus, ab alio excitatus: quem solemus dicere expergefactum.

Experitos, imperitos.

Experrectus, à corrigēdo se vocatus; quod fere facimus recentes à somno. Experrectus est, qui per se vigilare coepit.

Explenunt, explent.

Explorare antiquos pro exclamare vsos: sed postea prospicere, & certum cognoscere coepit significare. itaque speculator ab exploratore hoc distat, quod *speculator* hostilia silentio perspicit, *explorator* pacata clamore cognoscit.

Exporgere, porro agere, exporrigere.

Expreta antiqui dicebant, quasi expertia habita.

Exrogare est, ex lege vetere aliquid eximere per nouam legem.

Exta dicti, quod ea diis prosecentur, quae maxime extant, eminéntque.

Externus est alienae terrae.

Exterraneus ex alia terra. Exterraneus quoque dicitur, & qui ante tempus natus, vel potius eiectus est. dictus autē exterraneus quod eum mater exterita aluo eiecit.

Extimum extremum significat, vt ita intimo sit contrarium.

Extrarium ab extraneo sic distinguitur. *extrarius* est, qui extra focum, sacramentum, iusque sit. *extraneus* ex altera terra, quasi exterraneus.

Exugentes, exprimentes.

Exuuiae ab exuendo dictae.

F

Fabam nec tangere nec nominare Diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam & lemuralibus iacitur laruis, & parentalibus adhibetur sacrificiis. & in flore eius luctus litterae apparere videntur.

Fabiani, & Quintiliani appellabantur luperci a Fabio & Quintilio praepositis suis.

Facem in nuptiis in honorem Cereris praeferebant, aquaque spargebatur noua nupta: siue vt casta, puraqūe ad virum veniret: siue vt ignem atque aquam cum viro communicaret.

Faces antiqui dicebant, vt fides.

Facessere significat interdum facere, vt est, Iussa facessunt. interdum verò pro abire ponitur. Pacuuius: Facessite omnes hinc. id est abite.

Factio & factiosus, initio honesta vocabula erant. vnde adhuc factiones histrionum, & quadrigariorum dicuntur. Modo autē nomine factionis seditio, & arma vocantur.

Facul antiqui dicebant. & faculter pro facile. vnde facultas & difficultas videntur dicta. Sed postea facilitas morum facta est, facultas rerum.

Fagutal sacellum Iouis, in quo fuit fagus arbor quae Ioui sacra habebatur.

Falae dictae ab altitudine à falando, quod apud Etruscos significat caelum,

Falarica, genus teli missile, quo vtuntur ex falis, id est ex locis extructis dimicante.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, a similitudine falcis.

Faleri oppidum a sale dictum.

Falsus, & *falsior* cum rationabiliter dici possint, non tamen sunt in consuetudine.

Fama a fando dicta. sic apud Graecos φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως.

Famelicosam terram, terrā palustrem vocabāt.

Famella deminutiuum a fama.

Familia antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux & princeps generis vocabatur pater, & mater familiae. Vnde familiae nobilium Pompiliorum, Valeriorum Corneliorum, & *familiares* ex eadem

familia, postea hoc nomine etiam *famuli* appellari coeperunt permutata I cum V littera.

Familiaris Romanus, ptiuatus Romanus.

Famino, dicito.

Famuletium dicebatur, quod nunc seruitium.

Famuli Origo ab Oscis dependet, apud quos seruus famel nominabatur. vnde & familia vocata.

Fama, quod fando consecrantur.

Fanatica dicitur arbor fulmine icta.

Fanum a fano dictum; siue à fando; quod dum pontifex dedicat, certa verba fatur.

Farfenum virgulti genus.

Farrago appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur iumentis.

Farreum, genus libi ex farre factum.

Fartores, nomenclatores qui clam velut infarcirent nomina salutatorum in aurem candidati.

Fascinum, & fas, à fando nominantur.

Fastigium aedificij summum.

Fastis diebus iucunda fari licebat; de fastis quaedam non fari licebat.

Fastorum libri appellantur, in quibus totius anni fit descriptio. Fasti enim dies fasti sunt.

Fatantur, multa fantur.

Fauentia bonam ominationem significat. Nam praecones clamantes, populum sacrificiis *fauere* iubebant. *Fauere* enim est bona fari. at veteres poetae pro silere vsi sunt fauere.

Faui, a fauendo.

Fauissae locum sic appellabant, in quo erat aqua inclusa circa templa. Sunt autem, qui putant fauissas esse in Capitolio caellis cisternisque similes: vbi reponi erant solita ea, quae in templo vetustate erant facta inutilia.

Faustulum porcellum, feturam porcorum.

Februarius mensis dictus, quod tum, id est extremo mense anni, populus *februaretur*, id est lustraretur, ac purgaretur: vel a *Iunone Februata*. quam alij *februalem*, Romani *februlim* vocant: quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque feriae erant lupercalia, quo die mulieres februabantur a lupercis amiculo Iunonis, id est pelle caprina. quam ob causam is quoque *dies februatus* appellabatur. Quaecunque denique purgamēti causa in quibusque sacrificiis adhibentur, *februa* appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur *februatum*.

Fedum antiqui dicebant pro hedo, solus pro holere, fostim pro hoste, fostiam pro hostia.

Felices arbores Cato dixit, quae fructum ferunt, infelices quae non ferunt.

Femur, femoris, & femen feminis, fenero, & feneror dici potest.

Fenus appellatur naturalis terrae fetus; ob quam causam & nummorum fetus fenus est vocatum, & de ea re leges fenebres. Fenus, & feneratores, & lex de credita pecunia. *Fenebris*, a fetu dicta, quod crediti nummi alios pariant, vt apud Graecos eadem res τόκος dicitur *fenum* quoque pratorum ab hac causa est appellatum, quando idipsum manens quotannis nouū patit. Vnde etiam *festuca* vocata est.

Feralia, diis manibus sacrata festa, a ferendis epulis, vel a feriendis pecudibus appellata.

Ferctum genus libi dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine struc, altero genere libi. quae qui adferebant, *struferctarij* appellabantur.

Ferentarij, auxiliares, in bello, a ferendo auxilio dicti. vel quia fundis, & lapidibus pugnabant: quae tela feruntur, non tenentur ita appellati. Ferentarij leuis armaturae pugnatores.

Feretrius Iuppiter dictus a ferendo, quod pacē ferre putaretur, ex cuius templo sumebant sceptrum, per quod iurarent, & lapidem silicem, quo foedus ferirent.

Feria a feriendis victimis appellata.

Feriae statae appellabantur, quod certo statutóque die obseruarentur.

Ferias antiqui festas vocabant. & aliae erant sine die festo, vt nundinae: aliae cum festo, vt Saturnalia. quibus adiungebantur epulationes ex prouentu fetus pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes feruntur

Ferocit, apud Catonem, Ferociter agit. *Finere* idem pro figere.

Ferus ager incultus.

Fescenini versus, qui canebantur in nuptiis, ex vrbe Fescenina dicuntur allati. siue ideo dicti, quia fascinum putabantur arcere.

Fesnae vocabantur, qui depellere fascinum credebantur.

Festram antiqui dicebant, quam nos fenestrā.

Fetiales a feriendo dicti. apud hos enim belli, pacisque faciendae ius est.

Fiber genus bestiae quadrupes. Plautus: Sic me subes cotidie, qua fiber salicem. quo nomine extremae fluminis orae appellantur. Vnde & *fibras* iocinorum, & *fimbrias* vestimentorum dicimus.

Ficolea palus ficulneus.

Fides genus citharae dicta, quod tantum inter se chordae eius, quantum inter homines fides, concordent. cuius deminutiuum *fidicula* est.

Fiducia a fide denominata, ea, quae maxime fidei erant.

Filicata patera dicta, quod ad filicis herbae speciem sit caelata.

Filicones mali & nullius vsus, a filice dicti

Firmum ἀπὸ τῦ ἔρματος, dictum videtur.

Fiscellus casei mollis appetitor, vt *catillones* catillorum liguritores.

Fixulas, fibulas.

Flagratores dicebãtur genus hominum, quod mercede flagris caedebantur.

Flamearij infectores flamei coloris: *violarij* violatij coloris dicuntur.

Flamen Dialis dictus, quod filo assidue velatur. indeque appellatur flamen, quasi filamen. Dialis autem appellatur a Dio, a quo vita dari putabatur hominibus.

Flameo amicitur nubens hominis boni causa, quod eo assidue vtebatur *Flaminica*, id est Flaminis vxor, cui non licebat facere diuortium. Flameo vestimento Flaminica vtebatur, id est Dialis vxor, & Iouis sacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore.

Flaminia dicebatur sacerdotula, quae *Flaminicae* Diali praeministrabat, eaque *patrimes*, & *matrimes* erat, id est patrem matremque adhuc viuos habebat.

Flaminiae aedes domus flaminis Dialis.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes, & matrimes, qui Flamini Diali ad sacrificia praeministrabat, antiqui enim ministros *camillos* dicebant. Alij dicũt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, sicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura praeciperet: Hiberno puluere, verno luto, grandia Farra Camille metes.

Flaminius circus, & via Faminia a Flaminio consule dicta sunt, qui ab Annibale interfectus est ad lacum Trasimenum.

Flaminius lictor est, qui Flamini Diali sacrorum causa praesto est.

Flator, tibicen.

Flemina dicuntur, cum ex labore viae sanguis defluit circa talos.

Florifertum dictum, quod eo die spicae feruntur ad sacrarium.

Flumentana porta Romae appellata, quod Tiberis partem ea fluxisse affirmant.

Fluoniam Iunonem mulieres colebant, quod eam sanguinis florem in conceptu retinere putabant.

Flustra dicuntur, cum in mari fluctus nõ mouentur, quam Graeci μαλακίαν vocant.

Focus, fomenta, focillationes, foculi, a fouendo, id est calefaciendo, dicta sunt.

Fodare, fodere.

Foedus appellatum ab eo, quod in paciscendo (foedere hostia necaretur. Vergilius: & caesa iungebant foedera porca. vel quia in foedere interponatur fides.

Folium a Graeco venit, quod illi dicunt φύλλον, sed ideo per vnum λ; quia antiqui non geminabant consonantes.

Folliculare appellatur pars remi, quae folliculo est lecta, a quo vita follicularis.

Fomites sunt assulae ex arboribus, dum caeduntur excussae, dictae, quod in eo opere occupati, cibis, potuque confouentur. At Opilius adustas iam vires vocari existimat fomites. alij vocari putant scintillas, quae ex ferro candenti malleis excutiuntur. dictae autem ita, quia igni sunt confotae. pari modo *assulae*, quae sunt securibus excussae.

Fons a fundendo dicitur.

Fontinalia fontium sacra. vnde & Romae fontinalis porta.

Forago filum, quo textrices diurnum opus distinguunt, a furando dictum.

Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Graeci φορβὴν vocant.

Forcipes dicuntur, quos his forma, id est calida capiuntur.

Fordicidiis boues fordae, id est grauidae, immolabantur, dictae a fetu.

Forma significat modo faciem cuiusque rei, modo calidam, vt cum exta, quae dantur, *deforma* appellantur. Et Cato ait de quodam aedificio aestate frigido, hieme formido. Item forma appellatur plus miliacia ex melle.

Formiae oppidum appellatur ex Graeco, vel vt hormiae, quod circa in crebrae stationes, tutaeque erant, vnde proficiscebantur nauigaturi.

Formucales forcipes dictae, quod forma capiant, id est feruentia.

Formacalia feriae institutae sunt faris torrendi gratia, quod ad fornacem, quae in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat. Fornacalia sacra erant, cum far in fornaculis torrebant.

Fortis frugi, & bonus, siue validus.

Forum sex modis intelligitur. ¶ Primo, negotiationis locus, vt forum *Flaminium*, forũ Iulium, ab eorum nominibus, qui ea fora constituenda curarunt, quod etiam locis priuatis, & in viis, & in agris fieri solet. ¶ Alio, in quo iudicia fieri, cum populo agi, conciones haberi solent. ¶ Tertio, cum is, qui prouinciae praeest, forum agere dicitur, cum ciuitates vocat, & de controuersiis eorum cognoscit. ¶ Quarto, cum id forum antiqui appellabant, quod nunc vestibulum sepulchri dici solet. ¶ Quinto, locus in naui, sed tum masculini generis est, & plurale. ¶ Sexto, fori significant Circensia spectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus. Inde & *forare*, & *foras dare*, & *fores*, & *foras*, & *forecula*, id est ostiola dicuntur.

Fouij, qui nũc Fabij dicũtur, dicti, quod prin-

ceps gentis eius ex ea natus sit, cum quã Hercules in fouea concubuit. Alij putant eum primum ostendisse quemadmodum vrsi & lupi foueis caperentur.

Fragebunt, displicebunt.

Frater a Graeco dictus est φράτωρ, vel quod sit fere alter.

Fratilli, villi sordidi in tapetis.

Fratrare puerorum mammae dicuntur, cum primum tumescunt, quod velut fratres pares oriuntur. quod etiam in frumento spica facere dicitur.

Fratria, vxor fratris.

Frausus erit, fraudem commiserit.

Fraxare, vigiliam circumire.

Fregellae locus in vrbe, in quo ciuitatis felij hospites habitauere.

Fremitum dictum velut ferimentum.

Frendere est frangere. vnde est *faba fressa*: vnde & dentibus dicimus frendere.

Frequentarium, frequentem.

Frigire & frictum à Graeco venit φρίκειν.

Fringilla auis dicta, quod frigore canter, & vigeat. vnde & *frigutire*.

Friuola sunt proprie vasa fictidia quassa. Vnde dicta *verba friuola*, quae minus sunt fide subnixa.

Frontem antiqui masculino genere dixere.

Frugamenta a frugibus appellata.

Fruniscor & frunitum dixit Cato, nosque, cum adhuc dicimus *infrunitum*, certum est antiquos dixisse frunitum.

Frutinal templum Veneris fruti.

Frux frugis dixerũt antiqui fructã & fructum.

Fucilis falsa, dicta autem quasi fucata.

Fulgere prisci pro ferire dicebant. Vnde *fulgur* dictum est.

Fulguritum id, quod est fulmine ictum. qui locus statim fieri putabatur religiosus, quod eum Deus sibi dicasse videretur.

Fulmen dictum à fluore flammae.

Fundus dicitur ager, quod planus sit ad similitudinem fundi vasorum. ¶ Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est auctor.

Funebres tibiae dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabant illicitum.

Furcilles, sunt furcilla, quibus homines suspendebant.

Furnalia sacra Furinae, quam deam dicebant.

Furum genitiuus pluralis a fure.

Furuum nigrum, vel atrum. hinc dicta *furnus*, *furiae*, *funus*, *fuligo*, *fulgur*, *fumus*. *Furuum bouem*, id est nigrum, immolabant Auerno.

Futare, augere est. vnde & *confutare*. Sed Cato hoc pro saepius fuisse posuit.

Futiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt. sic & *vasa futilia* a fundendo vocata.

G

Gaia Caecilia appellata est, vt Romam venit, quae antea Tanaquil vocitata erat vxor Tarquinij Prisci regis Romanorum. quae tantae probitatis fuit, vt id nomen ominis boni causa frequentent nubentes, quam summam asseuerant lanificam fuisse.

Galbeum, ornamenti genus.

Gallam bibere, ac rugas conducere ventri, cum ait Lucilius; praemonet parsimonia esse vtendum, neque gulae indulgendum, ventremque coartandum.

Galli qui vocantur Matris Magnae comites dicti sunt a flumine, cui nomen est Gallo. quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, vt se priuent virilitatis parte. Alij putãt ideo eos sibi genitalia incidere, quia violauerint nomẽ patris, matrisve, ne possint ipsi fieri parentes.

Ganeum antiqui locum abditum, ac velut subterra dixerunt. Terentius: Vbi illum quaeram? credo abductum in ganeum.

Gannitio, canum querula murmuratio.

Galearia a galearum similitudine dicta.

Gaudium ἀπὸ τοῦ γαυρίαν dictum.

Gaulus genus nauigij paene rotundum.

Gemursa sub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum qui id gerat.

Genae Ennius palpebras putat, cum dicit hoc versu: Pandite sulti genas, & corde relinquite somnum. Alij eas partes putant genas dici, quae sunt sub oculis. Pacuuius genas putat esse, qua barba primum oritur, hoc versu: Nunc primum opacat flore lanugo genas.

Geniales deos dixerunt aquam, terrã, ignem, aerem. ea enim sunt semina rerum, quae Graecorum alij στοιχεῖα, alij ἀπέρματα vocant. Duodecim quoque signa, lunam, & solem inter deos computabant. Geniales autem dicti a gerendo, quia plurimum posse putabantur, quos postea gerulos appellarunt.

Genialis lectus, qui nuptiis sternitur in honorem genij, vnde & appellatur.

Genium appellabant deum, qui vim obtineret rerum omnium gerẽdarum. Aufustius, genius, inquit, est deorum filius, & parens hominum, ex quo homines gignuntur. & propterea *genius* meus nominatur, quia me genuit. Alij genium esse putarunt vniuscuiusque loci deum.

Gens Aelia appellatur, quae ex multis familiis conficitur.

Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui simili nomine appellatur. vt ait Cincius: *gentiles* mihi sunt, qui meo nomine appellantur.

Genuini dentes, quod a genis dependent.

Genus dictum putatur a terrae Graeco vocabulo, quam γῆν dicunt.

Germen est, quod ex arborum surculis nascitur, vnde & germani, quasi eadem stirpe geniti.

Gerrae, crates vimineae. Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebro gerras poscerent, irridentes Siculi, gerras clamitabãt. Vnde factum est, vt gerrae pro nugis, & contemptu dicantur.

Gerusia curia ab aetatis vocabulo dicta.

Gestit, qui subita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu praeter cõsuetudinem exultat.

Gestus, quo indicatur, quid geratur, praeter participium, quod a gerendo deducitur.

Gesum graue iactum.

Gigeria ex multis obsoniis decerpta.

Gingeriator tibicen.

Gingrire anserum vocis proprium est. Vnde genus quoddam tibiarum exiguarum *gingrinae*.

Gliscere crescere est, & *gliscerae*, *mensae* gliscẽtes, id est, crescentes per instructionem epularum scilicet.

Glittus subactis, leuibus, teneris.

Glocire & *glocidare* gallinarum proprium est, cum ouis incubiturae sunt.

Glomus in sacris crustulum cybij figura & oleo coctum appellatur.

Gloria a Graeca voce dicta. hanc enim illi κλέος vocant.

Glos, viri soror, a Graeco γάλως.

Glucidatum, suaue, & iucundum. Graeci enim γλυκὺν dulcem dicunt.

Gluma hordei tunicula: dictum, quod glubatur, id granum. vnde & *pecus glubi* dicitur, cuius pellis detrahitur.

Gnaeus & corporis insigne, & prænomen, a generando dicta esse, & ea ipsa ex Graeco γίγνεσθαι apparet.

Gnarigauit significat, apud Liuium, narrauit.

Gnaruisse, narrasse.

Gnarus cum significet id, quod scius, peritus, tamen inuenimus *prognare* significare aperte.

Gnephosum, obscurum: videlicet ex Graeco, quod est κνέφας.

Gnitus, & *gnixus* a generibus prisci dixerunt.

Gnotu, cognitu.

Gracchuris vrbs Iberae regionis, dicta a Graccho Sempronio, quae antea Illurcis nominabatur.

Gracchuli a sono oris vocati. siue a gerendo dicti, quod iacta segetum semina plurimum gerant. vel quod ex oliuetis cubitum se recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore ferant.

Gradinus Mars appellatus est a gradiendo in bella vltro citroque: siue a vibratione hastae, quod Graeci dicunt κραδαίνειν: vel vt alij dicunt, quia gramine sit ortus, quod interpretantur, quia corona graminea in re militari maximae est honorationis.

Graeca sacra, festa Cereris ex Graecia translata, quae ob inuentionem Proserpinae matronae colebant. quae sacra dum non essent matronae, quae facerent propter cladem Cannensem, & frequentium lugentium; institutum est, ne amplius centum diebus lugeretur.

Grallatores appellabantur pantomini, qui vt in saltatione imitarentur aegipanas, adiectis perticis furculas habentibus atque in his superstantes ad similitudinem crurum eius generis gradiebantur, vtique propter difficultatem consistendi. Plautus: Vinceretis cursu ceruas, & grallatorem gradu.

Gramiae oculorum sunt vitia, quas alij *glamas* vocant.

Grando guttae aquae concretae solito grandiores.

Grassari antiqui ponebant pro adulari. *grassarij* autem dicuntur latrones vias obsidentes. *gradi* siquidem ambulare est. vnde tractum grassari, videlicet ab impetu gradiendi.

Grauastellus, senior. Plautus: qui est grauastellus, qui aduenit? vt puto grauastellus a grauitate dictus.

Graue aes dictum a pondere, quia deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium ab hoc ipso numero dictum. Sed bello Punico populus Romanus pressus aere alieno, ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantundem valerent. Item *nummi quadrigati*, & *bigati* à figura caelaturae dicti.

Grauida est, quae iam grauatur cõceptu: *praegnans* velut occupata in generando, quod cõceperit *incipiens* propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius.

Greges ex Graeco dici, quos illi ἀγέλας solent appellare.

Gricenea funis crassus.

Groma appellatur genus machinulae cuiusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci possunt, quod genus Graeci dicũt γνόμονα.

Gruere dicuntur grues, vt sues *grunnire*. vnde tractum est *congruere*, hoc est conuenire, quia id genus volucrum minime soliuagum est.

Grumus, terrae collectio minor tumulo.

Gulliocae nucum iuglandium summa, & viridia putamina.

Gurgustium genus habitationis angustum a gurgulione dictum.

Gutturnium vas, ex quo aqua in manus da-

tur: ab eo quod propter oris angustiã gutatim fluat.

H

Habitior, pinguior.

Habitudo, habitus corporum.

Halapanta significat omnia mentientem. ab eo quod *halet* omnia. ἅλλω enim Graeci πλανῶ, id est fallentem appellant.

Hallus, pollex pedis scandens, super proximũ, dictus a saliendo. nam ἅλλομαι Graece, Latine significat salio.

Hamo cognominatus, quia in arena putatur inuẽtus. quae Graece hoc nomine ἅμμος appellatur. cui cornua adfiguntur arietis, a genere pecoris inter quod inuentus est.

Hamotrahones alij piscatores, alij qui vnco cadauera trahunt.

Hanula parua delubra quasi fanula.

Haruiga dicebatur hostia, cuius adhaerentia inspiciebantur exta.

Hastae subiiciebantur, ea quae publice venũdabant: quia signum praecipuum est hasta. Nam & Carthaginienses cum bellum vellent, Romam hastam miserunt: & Romani fortes viros saepe hasta donarunt.

Hebes, retusi acuminis.

Hecate, Diana, eadem putabatur & luna, & Proserpina.

Hedera dicta, quod haereat: siue quod edita petat, vel quia, id cui adhaeserit, edat. quae in tutela Liberi putabatur esse, quia vt ille, iuuenis semper, ita haec viret, vel quia ita omnia, sicut ille mentes hominum illigat.

Helicon ides musae a monte Helicone vocatae.

Heluacea genus ornamenti Lydij, dictum a colore boum, qui est inter rufum & album, appellaturque *helus*.

Heluus ab hiatu & oscitatione dictus.

Heluela, holera minuta.

Helua dictus est immoderate bona sua consumens, ab eluendo. Cui aspiratur, vt auiditas magis exprobretur. fit enim vox incitatior.

Helus & *heluſa* antiqui dicebant, quod nunc holus, & holera.

Hemina ex Graeco ἥμισυ, quod est dimidia pars sextarij.

Hemona humana, & *hemonem hominem* dicebant.

Herbam do, cum ait Plautus, significat, victum me fateor: quod est antiquae, & pastoralis vitae indicium. nam qui in prato cursu, aut viribus contendebant, cùm superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant.

Herbilis anser, herba pastus. qui gracilior est, quam frumento altus.

Herceus Iuppiter intra conseptum domus cuiusque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hercules astrologus dictus, quod eo die se flãmis iniecit, quo futura erat obscuratio solis.

Here, id est aduerbium temporis heri, dictum a Graeco ἐχθές.

Heredium, praedium paruulum.

Herem Marteam antiqui accepta hereditate colebant. quae a nomine appellabatur *heredum*, & esse vna ex Martis comitibus putabatur.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur.

Herma a Graecis ponitur pro firmamento. Vnde etiam Mercurij nomen inuentoris, vt putabant, firmae orationis dictum. Interdum etiam saburram significat.

Hernici dicti a saxis, quae Marsi *herna* dicunt.

Hetta res minimi pretij, quasi *hieta*, id est hiatus hominis, atque oscitatio. Alij pusulam dixerunt esse, quae in coquendo pane solet adsurgere. a qua accipimus rem nullius pretij, cum dicimus, *non hette te facio*.

Heus aduerbium vocandi a Graeco αὖ venit.

Hilarodos, lasciui & delicati carminis cantor.

Hilum putant esse, quod grano fabae adhaeret. ex quo *nihil*, & *nihilum*.

Hippacare est celeriter animam ducere. ab equi halitu, qui est supra modum acutus.

Hippagines naues, quibus equi vehuntur, quas Graeci ἱππαγωγοὺς dicunt.

Hippius, id est equester, Neptunus dictus est, vel quod Pegasus ex eo, & Pegaside natus sit: vel quod equuleus, vt putant, loco eius suppositus Saturno fuerit, quem pro Neptuno deuoraret: vel quod tridentis ictu terra equum excierit. cui ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant nono quoque anno in mare.

Hippocoum vinum ex insula Coo, dictum ab agro generoso, cui nomen est Hippo.

Hira, quae deminutiue dicitur *hilla*, quã Graeci dicunt ἧσσαν, intestinum est, quod ieiunũ vocant.

Hircipili duorum pilorum homines.

Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes. a libidine scilicet hircorum dicti.

Hirrire, garrire, quod genus vocis est canis rabiosae.

Histriones dicti, quod primum ex Histria venerint.

Hodidocos latro, atque obsessor viarum.

Homelium pilei genus.

Honorarios ludos, quos & liberalia dicebant.

Horctum & *forctum*, pro bono dicebant.

Horda praegnans. vnde dies, quo grauidae hostiae

hostiae immolabantur, *hordicidia*.

Hordiarium aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Horreum antiqui dicebant *farreum*, a farre.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere possent, orirentur.

Hostia dicta est ab eo, quod est *hostire*, ferire.

Hosticapax, hostium captor.

Hostilius laribus immolabant, quod ad his hostes arceri putabant.

Hostimentum, beneficij pensatio.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hostis perduellis.

Humanum sacrificium dicebant, quod mortui causa fiebat.

Hyperborei supra aquilonis flatum habitantes dicti, quod humanae vitae modum excedant viuendo vltra centesimum annum, id est ὑπερβαίνοντες ὅρον saeculi humani.

Hyperionem alij patrem soliis, alij ipsum, quod erat super terras, ita appellatum putabant.

I

Iambi vocabantur, qui singuli ex proscenio loquebantur: *triambi*, qui terni.

Ianeus, ianitor.

Ianiculum dictū, quod per eum populus Romanus primitus trāsierit in agrū Etruscum.

Ianual, libi genus, quod Iano tantum modo libatur.

Ibi dicitur, cum locus semel demonstratur, ibidem cum saepius.

Icadion, nomen sacuissimi piratae.

Icit, percussit.

Idulis ouis dicebatur, quae omnibus idibus Ioui mactabatur.

Iecunanum victimarium.

Igitur nunc quidem pro completionis significatione valet, quae est ergo; sed apud antiquos ponebatur pro inde, & postea, & tum.

Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, nisi diuinae rei gratia.

Ignia vitia vasorum fictilium.

Ignis Vestae siquando interstinctus esset, virgines verberibus afficiebantur a Pontifice, quibus mos erat tabulam felicis materiae tamdiu terebrare, quousque exceptum ignem cribro aeneo virgo in aedem ferret.

Ignitabulum, ignis receptaculum.

Ilia dicta ab ima, quae pars chartae est tenuissima.

Ilicet, sine dubio.

Im ponebant pro eum, a nominatiuo is.

Imago ab imitatione dicta.

Imbarbescere, barbatum fieri.

Imbelliam, belli inscientiam.

Imbrex, nomen cuiusdam comici.

Imbrica tempestate pluuiā videtur significare.

Imbutum est, quod cuiuspiam rei succum bibit. vnde infantibus, an velint bibere, dicentes *bu* syllaba contenti sumus.

Immanis, ferus, siue magnus.

Immolare est mola, id est farre molito, & sale hostiam persparsam sacrare.

Immunis, vacans munere. aliquotiens pro improbo ponitur, vt apud Plautum: Immune est facinus.

Immasculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt.

Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorum virium, quam aquilae. quae volucris raro, & non fere, praeterquam vere apparet, quia aestum, algoremque metuit. appellatur autē ita, quod subito & inexpectata se immittat.

Impages dicuntur, quae a fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohaereant. a *pangendo*, id est figere. vnde poetae *pangere versus* dicuntur, & agricolae *pangere plantas*, id est infligere.

Imparem numerum antiqui prosperiorem hominibus esse crediderunt.

Impares tibiae numero foraminum discretae.

Imparentem, non parentem, hoc est obedientem.

Impelimenta, impedimenta dicebant.

Impenetrale, cuius vltimum penetrale intrare non licet.

Impensam, stipem, aes sacrum, quod nondum erat pensum.

Impercito, parcito, futurum ab imperatiuo.

Impescere, in laetam segetem pascendi gratia immittere.

Impetix, impetigo.

Impetritum, impetratum.

Impetum, industrium, iudulgentem perinde composita ait Verrius, atque *impunis*, & *immunis*, mihi non satis persuadet.

Impiatus, sceleratus.

Impite, impetum facite.

Implexum, implicatum, quod Graeci ἐμπλεγμένον dicunt.

Implorare, inclamare, ad auxilium inuocare.

Impluuium, quo aqua impluit collecta de tecto. *Compluuium*, quo de diuersis tectis aqua pluuialis confluit in eundem locum.

Impolitias Censores facere dicebantur, cum equiti aes abnegabant ob equum male curatum.

Impomēta, quasi imponimenta, quae post caenam mensis imponebant.

Imporcitor, qui porcas in agro facit arando. *Porca* autem est inter duos sulcos terra eminens.

Importunum, in quo nullum est auxilium, vel ut esse solet portus nauigantibus.

Impos est, qui animi sui potens non est, qui

animum suum in potestate non habet.

Improlus, vel improlis, qui nondum est adscriptus in ciuitate.

Impudicatus, stupratus, impudicus factus.

Imputatum, nondum purgatum. *putum* enim est purum. vnde *putare* vites dicimus, hoc est detrahere, quae impedimento sunt ad fructum.

In non semper abnuitionem significat, sed interdum etiam pro adnuendo ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocãdo. *In* praepositio significat modo, quod non, vt Inimicus: modo auctionem, vt inclamauit: modo vbi, quo tendatur, vt Incurrit: modo vbi qui sit: vt inambulat.

Inarculum virgula erat ex malo punico incuruata, quam regina sacrificans in capite gestabat.

Incalanto, inuocanto.

Incalationes, inuocationes.

Incalatine, vocatiue.

Incauillatio, per despectum irrisio.

Incensit, incenderit; sicut *incepsit*, inceperit.

Inceps, deinceps.

Incessere, immittere, ac iactu, vel verbis petere.

Incestus a Graeco trahitur. nam illi facinus dicunt ἀνόσιον.

Inchoare videtur ex Graeco originem trahere, quod Hesiodus omnium rerum initium esse dixerit chaos.

Incicorem, immãsuetum, & ferum. Pacuuius: Reprime incicorem iracundiam. Interdum *cicur* pro sapiente ponitur, vt idem Pacuuius: consilium cicur.

Incilla fossae, quae in viis fiunt ad deducendam aquam, siue deriuationes de riuo communi factae.

Incita, incitata.

Incitega machinula, in qua constituebatur in conuiuio vini amphora, de qua subinde deferrentur vina.

Inclamare, conuiciis, & maledictis insectari.

Inclutus, nobilis, clarus.

Incoctae dicebantur mulieres plus aequo calamistris vsae.

Incomitem, sine comite,

Incomitiare significat tale conuicium facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est in conuentum venire, Plautus: Quaeso, ne me incomites.

Inconciliasti, comparasti, commendasti, vel, vt antiqui, per dolum decepisti.

Inconditum, non ordinate compositum.

Inconspretum, non improbatum.

In conuentione, in concione.

Increpitare, arguere, conuiciari. Increpitare, clamare, maledicere.

Increpitato, ferito.

Increta, indiuisa.

Incuria, negligentia.

Indepisci, adsequi, adipisci.

Indeptare, consequi.

Indictiuum funus, ad quod per praeconem euocabatur.

Indiges, indigetis facit. hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, cum pugnans cum Mezentio nusquam apparuisset in cuius nomine etiam templum constituit.

Indigitamenta, incantamenta, vel indicia.

Indigitanto, imprecanto.

Indigetes dij, quorum nomina vulgari non licet,

Indoles, incrementum, industria.

Industrium antiqui dicebant *indostruum*, quasi qui quicquid ageret, intro strueret, & studeret domi.

Inebrae aues, quae in auguriis aliquid fieri prohibent. & prorsus omnia *inebra* appellantur, quae tardant, vel morantur agentem.

Ineopte, eo ipso.

Inermat, armis spoliat.

Iners, ignauus, vel sine arte.

Infectores, qui alienum colorem in lanam coniiciunt. *offectores*, qui proprio colori nouum efficiunt.

Inferiae sacrificia, quae diis manibus inferebant.

Inferium vinum, id quod in sacrificando infra paterae labrum ponebatur.

Infibulati sacrificabant flamines propter vsum aeris antiquissimum aereis fibulis.

Infindere, intercipere, interponere.

Infit, incipit. sed diuersae significationis est ab eo, quod est fit, nam infit, agentis: fit autem patientis est.

Infiteri, non fateri.

Infitiari, creditum fraudare.

Infra classem significatur, qui minore summa, quam centum & viginti millium aeris censi sunt.

Infrequens appellabatur miles, qui abest, absuitve a signis.

Infulae sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes, & hostiae, templaque valebantur.

Ingens dicitur augendi cõsuetudine, vt inclamare, inuocare. quia enim *gens* populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat valde magnum.

Ingluuies a gula dicta. hinc & *ingluuiosus*, & *gluto*, *gnlo*, *gumia*, *guttur*, *guttus*, *gutturiosus*, & *curculio*.

Inhibere, iungere, sed melius cohibere.

Inigere pecus, agere, id est minare.

Iniit ponitur interdum pro concubuit. Interdum pro inuenit, vt Iniit rationem. Interdum pro introit, vt Plautus: Init te vnquam febris.

In insula Aesculapio facta ædes fuit, quod aegroti

aegroti a medicis aqua maxime sustententur.eiusdem esse tutelae draconem, quod vigilantissimum sit animal, quae res ad tuendam valetudinem aegroti maxime apta est.canes adhibentur eius templo quod is vberibus canis sit nutritus. bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis.laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum sit remediorum. huic gallinae immolabantur.

Initium est principium: sed alias quo quid incipiat,vt viae Appiae porta Capena: alias ex quo quid constet,vt aqua,terra,aer.

Iniuges boues,qui sub iugo non fuerint.

Iniurium,periurium.

Inlaqueatum alij pro vincto vtuntur, alij pro soluto.

Inlex producta sequenti syllaba significat, qui legi non paret. *Inlex* correpta sequenti syllaba significat inductorem ab inliciendo. Plautus: Esca est meretrix. lectus inlex.

Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide stratis,ab eliciendo dicti.

Inlicitator emptor.

Inlicium dicitur, cum populus ad concionem elicitur,id est vocatur. vnde *colliciae* tegulae,per quas aqua in vas defluere potest.

Inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare.

Inlitterata pax est quae litteris comprehensa non est.

In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu esse volebant intelligi.

Inori minores.

In pelle lanata noua nupta considere solet, vel propter morem vetustum, quia antiquitus homines pellibus erant induti, vel quod testetur lanificij officium se praestaturam viro.

In procinctu factum testamentū dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat praesentibus commilitonibus.

Inquilinus,qui eundem colit focum, vel eiusdem loci cultor.

Insanum pro valde magnum vsus est Plautus.

Insciua,stultitia.

Insecta,non secta, sed & aliquotiens significat secta.

Inseptum non septum. ponitur tamen & pro non aedificatum.

Insequae apud Ennium,dic.*Insexit*,vixit.

Incessores latrones,qui circa vias insidientur sedentes.

Insignes appellantur boues,qui in femine, & in pede album habent,quasi insigniti.

Insignis tam ad laudem,quam ad vituperationem inflecti potest.

Insimulare,crimen in aliquem confingere.

Insipare iniicere.vnde fit *disipare*.

Insipere farinulam iacere pultis.vnde *disipare*, *obsipare*.vt cum rustici dicunt, obsipa pullis escam.

Insitum abinserendo tractum. sed aliquotiens significat impositum.

Insons, extra culpam. a quo dici *morbus* quoque existimatur *insonticus*, quia perpetuo noceat.

Instaurari ab instar dictum est, cum aliquid ad pristinam similitudinem, & comparationem reficitur.

Instigare,incitare.

Insuasum appellabant colorem similem luteo qui fiebat ex fumoso stillicidio.

Insulae dictae proprie, quae non iunguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico, aut priuato cinguntur,a similitudine videlicet earum terrarū,quae fluminibus,ac mari eminent,suntque in salo positae.

Intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore,quia non tam facile noctis horae,quā diei possunt intelligi. ¶ *Tempestatem* enim antiqui pro tempore posuere.

Intercapedo,tempus interceptum,cum scilicet mora est ad capiendum.

Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares qui stuprum passi aliquando essent.

Intercutitus,vehementer *cutitus*, id est valde stupratus.

Interdualim,&*interatim* dicebāt antiqui,quod nunc interdum,& interim.

Intergerini parietes dicuntur, qui inter confines struuntur,& quasi intergeruntur.

Intestaeciuum testamentum est, propter quod dominus eius necatus est.

Internectio, vitae priuatio appellatur interfectio.a nece denominato vocabulo.

Interregnum appellatur spatium temporis, quousque in loco mortui alius ordinetur.

Intrahere est contumeliam intorquere.

Inuolutus vermiculi genus, qui se inuoluit pampino.

Iouistae compositum a Ioue, & iustae.

Ipsipe,ipsi neque alij.

Ipsullices bracteae in virilem, muliebremque speciem expressae.

Iracundia dicta,quod iram incendat.

Ircei genus farciminiis in sacrificiis.

Ircens,genus farciminis.

Irnella,vasis genus in sacris.

Irpices genus rastrorum ferreorū, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.

Irpini appellati nomine lupi, quem *irpum* dicunt Samnites. cum enim ducem secuti agros occupauere.

Irquit.allus puer, qui primo virilitatem suam experitur.

Ita castor, ita mehercules, vt subaudiatur iuuet.

Italia dicta, quod magnos Italos, hoc est boues habeat. vituli etenim *itali* sunt dicti. Italia ab Italo rege, eadem ab Attelido . . . . . appellata.

Itonida Minerua a loco sic appellata.

Iubar stella, quam Graeci appellant φωσφόρον ἑωσφόρον, hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum iubae leonis.

Iubere ponebatur pro dicere, quod valet interdum pro decernere: vt, Populus iussit.

Iubilare est rustica voce inclamare.

Iugarius vicus dicitur Romae, quia ibi fuerat ara Iunonis Iugae, quam putabant matrimonia iungere.

Iuge auspicium est, cum iunctum iumentum stercus fecit.

Iugere milui dicuntur, cum vocem emittunt.

Iuges, eiusdem iugi, pares. vnde & *coniuges*, & *seiuges*.

Iugula stella orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux iuglandis.

Iugum, sub quo victi transibant, hoc modo fiebat: fixis duobus hastis super eas ligabatur tertia. sub iis victos descinctos transire cogebant.

Iunium mensem dictum putant a Iunone. iidem ipsum dicebant *Iunonium* & *Iunonidem*. *Iulium* quod eo mense dicitur Iulius natus.

Iurare Flamini Diali fas non erat.

Iurgatio, iuris actio.

Iussa iura.

Iusti dies dicebantur triginta, cum exercitus esset imperatus, & vexillum in arce positum.

Iustum vadem, idoneum sponsorem.

Iuuenalia fingebatur Dianae simulachra, quia ea aetas fortis est ad tolerandam vim. Diana enim viarum putabatur dea.

Iuuentutis sacra pro iuuenibus sunt instituta.

L

Labes macula in vestimento dicitur, & deinde μεταφορικῶς trasfertur in homines vituperatione dignos.

Lacerare, diuidere, comminuere est. ex quo dictus est *lanius*, qui discindendo lacerat pecora. *Lacinia*, quod pars vestimenti est. *Lacerna*, quod minus capitio est. *Lacer*, quod auribus curtatis est. *Lacerum*, quodcumque est in corpore imminutum.

Lacit, decipiendo inducit. *Lax* etenim fraus est. *Lacit*, in fraudem inducit. inde est *allicere*, & *lacessere*. inde *lactat*, *illactat*, *delectat*, *oblectat*.

Lacobrigae nomen compositū (a lacu & briga Hispaniae oppido.

Lactaria columna in foro olitorio dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacuna, aquae collectio, a lacu deriuatur, quā alij *lamam*, alij *lustrum* dicunt.

Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur eruendus, ominis boni gratia, vt in dilectu, censuue primi nominantur Valerius, Saluius, Statorius.

Laena vestimenti genus habitus duplicis. quidam appellatam existimant Tusce, quidam Graece, quam χλαῖνα dicunt.

Laeua, sinistra, quam Graeci ἀριστερὰν. vnde tractum cognomen *Scaeuola* a laeua *laeuum*, sinistrum: & *laeuorsum*, sinistrorsum.

Lamberat, scindit, ac laniat.

Lance & *licio* dicebatur apud antiquos: quia qui furtum ibat quaerere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrū familiae, aut virginum praesentiam.

Lancea a Graeco dicta, quam illi λόγχην vocant.

Laneae effigies compitalibus noctu dabantur in compita: quod lares, quorum is erat dies festus, animae putabantur esse hominum, redactae in numerum deorum.

Lanerum vestimenti genus ex lana succida confectum.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lapidem silicem tenebant iuraturi per Iouem haec verba dicentes, *Si sciens fallo, tum me Diespiter salua vrbe, arceque bona eiiciat, veti ego hunc lapidem.*

Lapidicinae, vbi excinduntur lapides.

Lapit, dolore afficit.

Larentalia coniugis Faustuli nutricis Remi, & Romuli Laurentiae festa.

Laruati, furiosi, & mente moti, quasi laruis exterriti.

Latex a lapsu, profluens aqua dicitur. vtimur tamen vocabulo & in vino.

Latine loqui a Latio dictum est, quae locutio adeo est versa, vt vix vlla pars eius maneat in notitia.

Latitauerunt Cato posuit pro saepe tulerunt.

Latrare Ennius pro poscere posuit.

Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρείας. at nunc viarum obsessores dicuntur, quod a latere adoriuntur, vel quod latenter insidiantur.

Latumias ex Graeco, & maxime a Syracusanis, qui latomias & appellant, & habent ad instar carceris, ex quib. locis excisi sunt lapides ad extruendam vrbem.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare.

Lauerniones fures antiqui dicebant, quod sub tutela deae *Lauernae* essent, in cuius luco obscuro, abditoque soliti furta, praedamque inter se luere. hinc & *Lauernalis porta* vocata est.

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, vt quasi purgati a caede humana intrarent vrbem. Itaque eandem laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat: vel quod medicamento siccissima fit: vel quod omni tempore viret, vt similiter resp. vireat.

Lautia epularum magnificentia, alij a lauatione dicta putant, quia apud antiquos hae elegantiae, quae nunc sunt, non erant, & raro aliquis lauabat.

Lautitia farina appellabatur ex tritico aqua consperso.

Lautulae locus extra vrbem, quo loco quia aqua fluebat, lauandi vsum exercebant.

Lectosia insula dicta a consobrina Æneae ibidem sepulta.

Lectus dictus, vel a collectis foliis ad cubitandum: vel quod fatigatos ad se alliciat: a Graeco λεκτος.

Legimus aut scriptum, aut oleam, glandemve, & alia quaedam, & addita praepositione dicimus, colligimus, deligimus.

Legio Samnitum linteata appellata est, quod Samnites intrantes singuli ad aram, velis linteis circumdatam, non cessuros se Romano militi iurauerunt.

Lemniſci, id est, fasciolae coloriſae dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimarum genus coronarum lanearum.

Lemonia tribus a pago Lemonio appellata est. qui est a porta Capena via Latina.

Lenones ab alliciendo adolescentulos appellati.

Leparenſes, Liparitani ciues; id est, Liparenses.

Lepiſta, genus vasis aquarij.

Leria ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium, genus vasis caelati a Lesbis inuentũ.

Letum ab obliuione, quam Graeci λαθην vocant, dictum.

Leuir est vxoris meae frater.

Libella deminutiuum est a libra.

Liber repertor vini, ideo sic appellatur, quod vino nimio vsi omnia libere loquantur.

Liberales dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuae formae homines.

Liberalia Liberi festa, quae apud Graecos dicuntur διονυσια. Naeuius: libera lingua loquemur ludis Liberalibus.

Liberata ponebant pro effata, id est, locuta.

Libertatis tẽplũ in Auẽtino fuerat constructũ.

Librile, scapus librae.

Librilla appellantur instrumenta bellica, saxa scilicet ad brachij crassitudinem in modũ flagellorum loris reuincta.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatae sunt. quam ob causam etiam Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

Licitati, in mercãdo, siue pugnãdo cõtẽdẽtes.

Lictores dicuntur, quod fasces virgarum ligatos ferunt. hi parentes magistratibus, deliquentibus plagas ingerunt.

Limaces cochleae a limo appellatae.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Limites in agris, nunc termini, nunc viae trãsuersae.

Limus, obliquus, id est, transuersus, vnde & limina.

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam differentia sermonum promontorij quoque genus non excellentis, sed molliter in planum deuexi.

Lingula per deminutionem linguae dicta. alias a similitudine linguae exertae, vt in calceis: alias insertae, id est infra dentes coercitae, vt in tibiis.

Lingulaca, gen† piscis, vel mulier augurattix.

Liquitur, labitur, fluit.

Litatum alij solitum, deditum deo, quasi luitatũm: alij ex Graeco a precibus, quas illi λιτας dicunt.

Liti cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit.

Lituus appellatus est, quod litis sit testis. est enim genus buccinae incuruae, quo qui cecinerit, dicitur liticen Ennius. Inde loci lituus sonitus effundit acutos.

Lixabundus, iter libere, ac prolixe faciens.

Lixae, qui exercitum sequũtur quaestus gratia. dicti, quod extra ordinem sint militiae eisque liceat, quod libuerit. alij eos a Licha appellatos dicunt, quod & ille Herculem sit secutus. quidam a liguriẽdo quaestum.

Locatum, positum.

Locupletes, locorum multorum domini.

Loebesum & loebertatem antiqui dicebant liberum & libertatẽ. ita Graeci λοιβὸν, & λοίβα.

Longitrorsus sic dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.

Lotos, arboris genus, ex cuius materia frequẽter tibiae fiebant, cuius baccis pasti quondam Lotophagi dicti.

Lucani appellati dicuntur, quod eorum regio sita est ad partem stellae luciferae, vel quod loca cretosa sunt, id est multae lucis. vel a Lucilio duce. vel quod primitus in luco cõsederunt.

Lucar appellatur aes, quod ex lucis captatur.

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam, & Tiberim fuit: pro eo, quod victi a Gallis fugientes e praelio ibi se occultauerunt.

Lucaris pecunia, quae in luco erat data.

Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detegere.

Luceresenſes, & Luceres, quae pars tertia populi Romani est distributa a Tatio, & Romulo, appellati sunt a Lucero Ardeae rege, qui

auxilio fuit Romulo aduersus Tatium bellanti.

Lucetium Iouem appellabant, quod eum lucis esse causam credebant.

Lucius, praenomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lucomedi a duce suo Lucomo dicti, qui postea *Lucerenses* appellati sunt.

Lucomones quidam homines ob insaniam dicti, quod loca, ad quae venissent, infesta facerent.

Lucretilis mons in Sabinis.

Luctus, & lugere a Graeco trahuntur λυπεῖν, vel λύπειν.

Luculentus a luce appellatus.

Lucuntere genus operis pistorij.

Lues est diluēs vsque ad nihil, tractum a Graeco λύειν. hinc dictum *lutum* terra humore soluta, & *lustratio*, qua quid soluitur, ac liberatur. hinc & λύτρα ἀπὸ τῆς λύσεως, id est, solutione auri: λίτρα enim libra est.

Luma genus herbae, vel potius spinae.

Lumbago vitium, & debilitas lumborum.

Lura os culei, vel etiam vtris. vnde *lurcones* capacis gulae homines, & bonorum suorum consumptores.

Luridi, supra modum pallidi.

Luscitio, vitium oculorum, quod clarius vesperi, quam meridie cernit.

Lustra significat lacunas lutosas, quae sunt in siluis, aprorum cubilia. a qua similitudine ij, qui in locis abditis, & sordidis ventri, & desidiae operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. & cum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquēnale, nunc populi lustrationē.

Lustrici dies infantium appellantur, puellarū octauus, puerorum nonus. quia his lustrantur, atque eis nomina imponuntur.

Luxa membra e suis locis mota, & soluta: a quo *luxuriosus* in re familiari solutus.

Luxantur a luxu dictum, id est luxuriantur.

Lycij Apollinis oraculum in Lycia maximae claritatis fuit ob luporum interfectionem. λύκος enim lupus est.

Lycophos Graeci dicunt, quod nos primū tempus lucis. dictum autē lycophos, quasi λευκὸν φῶς, id est lumen candidum.

Lymphae dictae sunt a nymphis. vulgo autem memoriae proditum est, quicunque speciē quandam e fonte, id est effigiē nymphae viderint, furendi non feciſſe finem, quos Graeci νυμφολήπτους vocant, Latini *lymphatos* appellant.

Lyrnissiades, ab oppido Phrygiae Lyrnesso dicti.

M

Macellum dictū a Macello quodam, qui exercebat in vrbe latrocinia, quo dānato Censores Æmilius, & Fuluius statuerunt, vt in domo eius obsonia venderentur.

Maciloti macie tenuati, (PAVL.

Mactus, magis auctus.

Madusa ebrius, a Graeco μαδᾶν deductum, vel quia madidus sit vino.

Maeandrum, genus picturae, dictum est a similitudine flexus amnis, qui appellatur Meādrus.

Maecia tribus a quodā castro sic appellatur.

Maeniana aedificia a Maenio sunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigne, quo ampliarentur superiora.

Marsius lingua Osca, mensis Maius. *Osci* enim a regione Campaniae, quae est Oscos, vocati sunt.

Magis a Graeco μᾶλλον venit.

.... temperare di. . erare quida... FEST.

Magisterare regere, & temperare est. *Magisterare* moderari. vnde *magistri* non solum doctores artium: sed etia pagorum, societatū, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi magis ceteris possunt vnde & *magistratus*, qui per imperia potentiores sunt, quam priuati. Quae vox duabus significationibus notatur. nā aut personā ipsam demonstrat, vt cum dicimus, magistratus iussit: aut honorem, vt cum dicimus Titio magistratus datus est. PAVL.

Magisteria dicūtur in omnib. rebus, quae magis ceteris possunt, vt magisterū equitum. . . rebus, qui ma.... quitum . et... llinis dixe... untur velit .. cōtra ora .. FEST.

Magmentum, magis augmentatum. PAVL.

Magnificissima, dicebant antiqui pro magnificentissima. re enim vera magnificens dici non potest. vnde magnificentissima videtur deduci.

Magnificius idem Cato pro magnificentius dixit, & non frustra: nam positiuus eius magnifice est.

Magni .....

.... auit Cato in ea, quam .....

.... gna quis homo .....

.... pulchrius purgat .....

.... Ateius, dicimus, cum mag .....

.... at nepos eius in ea .....

.... men ait, cum Aedilis .....

.... istria ludos magni ..... FEST.

Magnificior quoque .....

Magnum annum dicunt mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis curſibus sibimet concordant. PAVL.

Magnum socerū appellat vir vxoris suae auū.

Magnam socrū vir vxoris suae auiam appellat.

Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iouis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Maiestas a magnitudine dicta.

Maijs Idibus mercatorū dies festus erat. quod eo die Mercurij aedes esset dedicata.

Maius

Maius mensis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuisse videtur. qua ex causa vtrum a maioribus, vt *Iunius* a iunioribus dictus sit: an a Maia, quòd Mercurio filio eius res diuinae . . . fiant solemnes; an quod ipsi deae in multis Latinis ciuitatibus sacrificia fiebãt (ipso mense.) . . . . .

Maior patruus, aui & auiae patruus.

Maior amita, aui & auiae amita.

Maior auunculus, aui & auiae auunculus.

Maior Graecia dicta est Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt. vel quod in ea multae, magnaeque ciuitates fuerunt ex Graecia profectae.

Maior magistratus consul dicitur.

Maior socer vxoris meae proauus.

Maior socrus vxoris meae proauia.

. . . iora auspicia. quae d. .
. . . maiora Consulum, Pr. . . .
. . . liquorum minora cum ill . .
. . . res magistratus dicu . . .

Maiorem Consulem L. Caesar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint: vel eum, qui prior factus sit: *Praetorem* autem *maiorem* Vrbanum, minores ceteros. FEST.

Maior Consul dicitur vel is penes quem fasces sunt, vel is, qui prior factus est: Praetor autẽ maior vrbanus, minores ceteri. PAVL.

Maiores Flamines appellabantur patricij generis, minores plebei.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici.

Maledic . . . . . .
. . nos appellamus . . . . .
. . Hispania re . . . FEST.

Maleuoli Mercurij signum erat proxime Ianum, qui item erat in Turdellis Me . . .
. . . . . .
. . . appella . . .
maleuoli autem, quod in nullius tabernam spectabat.

Maleuoli Mercurij signum, id est statuam, appellabant, ideo quod in nullius tabernam spectabat. PAVL.

Malleoli vocantur non solum parui mallei, sed etiam ij, qui ad incendium faciendum aptantur: videlicet ad similitudinem priorem dicti.

Malluuium dicitur, quo manus lauantur. *Malluuiae*, quibus manus sunt lautae: *pelluuiae*, quibus pedes.

Malluuium latum in commentarium sacrorum significat, manus qui lauet. a quo malluuiae dicuntur, quibus manus sunt lautae, perinde vt quibus pedes pelluuiae. FEST.

Maltha dicitur a Graecis pix cum cera mixta.

Mamercus praenomen est Oscum, eo quod Martem Mamertem appellant. PAVL.

Mamers Mamertis facit, id est lingua Osca Mars Martis. vnde & *Mamertini* in Sicilia dicti, qui Messanae habitant.

Mamertini appel . . . . .
. . . . de causa cum de toto Samnio grauius incidisset pestilentia, Sthenius Mettius eius gentis princeps conuocata ciuium suorum concione, exposuit se vidisse in quiete praecipientem Apollinem, vt si vellent eo malo liberari, vel sacrum vouerent, id est quaecunq. vere proximo nata essent, immolaturos sibi. Quo facto leuatis post annum vicesimum, deinde eiusdem generis incessit pestilentia. rursum itaque cõsultus Apollo, respondit nõ esse persolutum ab iis votum, quod homines immolati non essent: quos si expulissent, certe fore, vt ea clade liberarentur. Itaque ij iussi patria decedere, cum in parte ea . . . . consedissent, quae Tauricana dicitur, forte parantibus bello . . . Messanensibus auxilio venerunt vltro, eosque . . . liber . . . . prouincial . . . quod ob . . . citum eorum, vt gratiam referrent, & in suum corpus, communionemque agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperunt vnum, vt dicerentur *Mamertini*, quod coniectis in sortem duodecim deorũ nominibus *Mamers* forte exierat, qui lingua Oscorum Mars significatur. cuius historiae auctor est Alfius libro primo belli Carthaginẽsis. FEST.

Mamilia turris intra Saburae regionem a Mamilio nomen accepit.

Mamiliorum familia (progenita fuit a) Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreauerat, (quando id oppidum ipse condidisset.)

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in cibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremque. cuius meminit Lucilius: Pistricẽ valida si nummi suppeditabunt, Addas empleuron, mamphulas quae sciat omnes.

Mamphur appellatur loro circumuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Marmurij Veturij nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant, hac de causa Numa Pompilio regnante caelo ceciditse fertur ancile, id est scutum breue: quod ideo sic est appellatum, quia ex vtroque latere erat recisum: vt summum, infimumque eius latius medio pateret. vnaque edita vox, omnium potentissimam fore ciuitatem, quamdiu id in ea mansisset.

Itaque facta sunt eiusdem generis plura. quibus id misceretur, ne internosci caeleste posset. probatum opus est maxime Mamurij: qui præmij loco petiit, vt suum nomen inter carmina Salij canerent.

Manalem fontem dici, pro eo, quod aqua ex eo semper manet.

Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen spiciendius videtur, quia flumen: id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat.

Manalem lapidem putabant esse ostium Orei, per quod animae inferorum ad superos manarent, qui dicunt manes. ¶ Manalem etiam lapidem vocabant petram quandam, quae erat extra portã Capenam iuxta aedem Martis: quam, cum propter nimiam siccitatem in vrbem protraherent, insequebatur pluuia statim. cũque quod aquas manaret, manalem lapidem dixere.

Manare dicitur, cum humor ex integro, sed non solido nimis per minimas suas partes erumpit. quod ex Græco trahitur: quia illi non satis solidum μανὸν dicunt.

Manare solem antiqui dicebant, cum solis orientis radij splendorẽ iacere coepissent, a quo & dictum putabãt *mane*. alij dictum *mane* putant ab eo, quod *manum* bonum dicebant.

. . olitos esse antiquos, ...
. . cum solis orientis radij . . .
. . ssent atque ideo primum . . .
. . uis magis addicitur . . . .
. . ne id est a mature. quod id . . .
. . unde Matuta di . . . . .

Mane a diis manibus dixerũt. nam *mana* bona dicitur. vnde & *Mater Matuta*, & *poma matura*.

Manceps dicitur, quod manu capiatur. Manceps dicitur, qui quid a populo emit, conducitve, quia manu sublata significat se auctorem emptionis esse. qui idem praes dicitur: quia tam debet praestare populo quod promisit: quam is, qui pro eo praes factus est.

Mancini fana appellabantur, quod Mancinus habuit insignem domum, quæ publicata est eo interfecto.

Manducus effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas, formidolosasque ire solebat magnis malis, ac late dehiscens, & ingentem dentibus sonitum faciẽs, de qua Plautus ait in Rudente: Quid si aliquo ad ludos me pro manduco locem; Quapropter? clare crepito dentibus.

Manes dij ab auguribus inuocantur: quod hi per omnia aetherea, terraeque ma . .
. . . . . .
. . peri, atque inferi . . .
. . augures quod L. I. . . .
. . minis .

Manes dij ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manere credebant: eosque deos superos, atque inferos dicebant.

Manuos in carminibus saliaribus Aelius Stilo significare ait bonos. (& inferi *dij manes* pro bonis dicuntur a suppliciter eos venerantibus propter metum mortis: vt immanes quoque pro vade non bonis dicuntur.

Maniae turpes, deformesque personae. Manias (Aelius Stilo dici ait ficta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alij *maniolas* appellant.) Manias autem, quas nutrices minitãtur pueris paruulis esse, laruas, id est manes, quos deos, deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. (vt Mania est eorum auia, materve.) Sũt enim vtriusque opinionis auctores.

Manius agrum Nemorensem Dianae consecrauit, a quo multi, & clari viri orti sunt, & per multos annos fuerunt. vnde prouerbium: Multi manij Ariciae. Asinius. Capito longe aliter sentit. ait enim turpes, & deformes significari: quia maniae dicuntur deformes personae; & Ariciae genus panis fieri, quod manici . . . . appellantur. *Manius* praenomen dictum est ab eo, quod mane quis initio natus sit: vt *Lucilius*, qui luce.

Manliae gentis patriciae decreto nemo ex ea Marcus appellatur: quod M. Manlius, qui Capitolium à Gallis defenderat, cum regnum affectasset, damnatus, necatusque est.

Mansucium edacem a mandendo scilicet.

Mansues pro mansuetus.
. . M. Cato in epistula . . .
. . mansues ad . . . . . .

Mansuetum ad manum venire suetum. alij aiunt mansus tum dictum, neque ex misericordia maestum, neque ex crudelitate saeuum, sed modestia temperatum.

Mantare saepe manere. Cæcilius in epistula: Iam ore adeo manta. Iam hoc vide caecus . . . animum aduentus angit.

Manticularia dicuntur ea, quae frequenter in vsu habentur & quasi manu tractantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vsus fuit mantiliorum: vnde hæc trahitur similitudo.

Manticularum vsus pauperibus in nummis recondendis, etiam nostro saeculo fuit. vnde *manticulari* dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Vnde poetae pro dolose quid agendo vsi sunt eo verbo. Pacuuius: Ad manticulandũ astu aggreditur. scit enim quid promeruerit. . . . medici menticulatur, . . . ita me facti op-

facti oppressi iugo. Item deinde: Aggreditur astu regem: manticulandum est hic mihi. Et: Machinam ordiris nouam manticula tactu, an sanctiora dicis iureiuranda. Plautus hoc significare videtur, quibus cotidie paruae noxae extergeantur.

Mantisa additamentum dicitur lingua Tusca, quod ponderi adiicitur: sed deterius, & quod sine vllo vsu est. Lucilius: Mantisa obsonia vincit.

Manubiae Iouis tres dicuntur esse, quarum vnae sunt minimae, quae moneant, placidae que sint. ¶ Alterae quae maiores sunt, ac veniant cum fragore, discutiantq. aut diuellāt, quae a Ioue sint, & consilio deorum mitti existimentur. ¶ Tertiae his ampliores, quae cum igne veniant: & quanquam nullum sine igne fulgur est, hae propriam differentiam habeant, quod aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant, quae statum mutent deorum consilio superiorum.

Manum, & *mentum*, prouerbium est ex Graeco ductum, quod est πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου. Chalcantem vites serētem quidā augur vicinus praeteriens, dixit errare: non enim ei fas esse nouum vinum

. . . . . .

Manumitti seruus dicebatur, cum dominus eius, aut caput eiusdem serui, aut aliud mēbrum tenens dicebat, *Hunc hominem liberum esse volo*: & emittebat eum e manu

FESTVS. . . . odo caput . . . .
. . . edicito, hunc . . . .
. . . pro eo aurix . . . .
. . . usquam digre . . . .
. . . sui dum his . . . .
. . . nem liberum mit . . .

Mapalia casae Poenicae appellantur: in quibus quia nihil est secreti: solet id vocabulū solute viuentibus obiici. Cato libro quarto Originum: Mapalia vocantur vbi habitant. ea quasi cohortes rotundae sunt.

PAVLVS. *Marculus* deminutiuum a Marco.

Marspedis, siue sine R littera Maspedis imprecaticie, sesita vallium, quid significet ne Messala quidem augur in explanatione auguriorum reperire se potuisse ait.

FESTVS. *Martialis* campus in Coelio monte dicitur, quod in eo Equiria solebant fieri, siquando aquae Tiberis campum Martium occupassent.

PAVLVS. *Martias* kalēdas matronae celebrabant: ꝙ eo die Iunonis Luciniae aedes coli caepta sit

Martius mensis initium anni fuit & in Latio & post Romam conditā, eo quod gens erat bellicosissima. euius rei testimonium est, quod posteriores menses, qui annū finiūt a numero appellati vltimū habēt Decembrē.

Mas deminutiue facit masculus.

Masculina: & feminina vocabula dici melius est secundum Graecorum quoque consuetudinē, qui nō ἀνδρικὰ & γυναικεῖα ea, sed ἀρ.

FESTVS. *Masculino* genere *parentem* appellabant antiqui etiam matrem. *Malo cruce* masculino genere cum dixit Gracchus in oratione quae est in F. Popullium posteriorem, tam repraesentauit antiquam consuetudinem, quam *hunc frontem*, atque *hunc stirpem* iidem antiqui dixerunt: & rursus *hanc lupū*, & *hāc metum* Item cum idem in Popillium & matronas ait, eo exemplo instituto. Dignus fuit qui *malo cruce* periret.

PAVLVS. *Matellio*, diminutiuum a matula.

Materfamiliae non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliae dictus esset. nec possunt hoc nomine plures in vna familia praeter vnam appellari. sed nec vidua hoc nomine: nec quae sine filiis est, appellari potest.

Mater Matuta, *manes*, *mane*, *matrimonium*, *materfamiliae*, *matertera*, *matrices*, *materiae* dictæ vidētur, vt ait Verrius, quia sint bona: qualia scilicet sint, quae sunt matura. vel potius a matre, quae est originis Graecae.

FESTVS. . . . manis . . . .
. . . matertera, ...
. . . vt ait Ve . . . .
. . . sint, quae . . . .
. . . quae est ori . . . .

Matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant: & *maturum* idoneum vsui: & mane principium diei, & inferi dij manes, vt suppliciter appellati boni essent; & in carmine Saliari *Cerusmanus*, intelligitur creator bonus.

PAVLVS. *Matertera*, matris soror, quasi mater altera. Matertera patris & matris, mihi magna mater est.

Matralta, Matris Marutae festa.

Matrici cognominantur homines malarum magnarum, atque oribus late patentibus.

Matrimes, ac *patrimes* dicuntur, quibus matres & patres adhuc viuunt.

Matronae a magistratibus non submouebantur, ne pulsari, contrectarive viderentur: neue grauidae concuterentur. Sed nec viri earum sedentes cum vxoribus in vehiculo descendere cogebantur.

. . atibus non summoue . . .
. . tat . . ntrectari . . .
. . ntur: neue . . tur. quam . .
. . usam ait Verrius . . .
. . eteri . . . .
. . uxoribus deesse quo descen . .
. . ros a magistratibus. quod commu . .
. . uehic . . itur vir, & uxor . . .

PAVLVS. *Matronas* appellabant eas fere, quibus stolas habendi ius erat.

Matronis aurum redditum cum legitur; hoc significare videtur: quia matronae cōtule-

runt ornatus sui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum: quibus postea est redditum a populo Romano.

FESTVS. *Matroni*. . . to ait, quod. . .
. . . fuisse re . . . .
. . . & eam a . . . .
. . . monio in . . . .
. . . tronae orna . . .
. . . Apollini, quod . . .
. . . quod contuler . . .
. . . a Gallis Senon . . .
. . . tum . . . .
. . . est a pop . . . .

PAVLVS. *Matula*, vas vrinae.

Mauortem poetae dicunt Martem.

FESTVS. *Maximae* dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, & cum ceteri discrimina maiestatis suae habeant, minimi habeatur *Pomonalis*, quod Pomona leuissimo fructui agrorum praesidet pomis.

PAVLVS. *Maximam* hostiam ouilli pecoris appellabāt, non ab amplitudine corporis: sed ab animo placidiore.

Maximi annales appellabantur, non magnitudine: sed quod eos Pontifex maximus consecrasset.

FESTVS. *Maximum* Praetorē dici putant alij eum, qui maximi imperij sit alij, quia aetatis maximae. pro collegio quidem augurū decretū est: quod in salutis augurio Praetores maiores, & minores appellentur; non ad aetatem, sed ad vim imperij pertinere.

PAVLVS. *Maximus* Curio, cuius auctoritate curiae, omnesque curiones reguntur.

Maximus Pontifex dicitur, quod maximus rerum, quae ad sacra, & religiones pertinent, iudex sit, vindexque contumaciae priuatorum, magistratuumque.

FESTVS. *Me* pro mihi dicebant antiqui.

Me pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius cū ait libro secundo: Si quid me fuerit humanitus, vt teneatis. & Lucilius: Nunc ad te redeo, vt quae res me impendet agatur.

PAVLVS. *Meatus* a meando dictus.

Mecastor, & *mehercules* iusiurandum erat: quasi diceretur, *ita me Castor, ita me Hercules*, vt subaudiatur iuuet.

Meddix apud Oscos nomen magistratus est. Ennius Summus ibi capitur meddix, occiditur alter.

Medialem appellabant hostiam atram, quam meridie immolabant.

Medibile, medicabile.

FESTVS. *Mediocriculo* vsus est in ea, quam dixit, Cato in Consulatu: Ridibundum magistratum genere pauculos homines, mediocriculum exercitum obuiam duci.

PAVLVS. *Mediocriculus* idem Cato ponit, cum ait: Ridibundum magistratū paucos homines mediocriculum exercitum obuiam duci.

Medioxumum, mediocre.

Mediterreum melius, quam mediterraneum, Sisenna dici putat.

Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum, diceret ominis gratia: *Vetus nouum vinum bibo, veteri nouo morbo medeor.* A quibus verbis, etiam Meditrinae deae nomen ceptum, eiusque sacra Meditrinalia dicta sunt.

Meditullium dicitur, non medium terrae, sed procul a mari, quasi meditellium: ab eo quod est tellus.

Mediusfidius compositum videtur, & significare Iouis filium, id est, Herculem: quod Iouem Graeci Δία, & nos Iouem: ac *fidium* pro filio, quod saepe antea pro L littera D vtebantur. quidam existimant iusiurādum esse per dium fidem: quidam, per diurni temporis, id est, dieī, fidem.

Medullitus, ex intimis medullis.

Mefancilum teli missilis genus.

Megalesia ludos Matris Magnae appellabant.

Melancoryphi, genus auium, quae Latine vocantur atricapillae, eo quod summa eorum capita nigra sint.

Meliboea purpura a nomine insulae, in qua tingitur, est dicta.

Melicae gallinae, quod in Media id genus auium corporis ampliſſimi fiat: L littera pro D substituta.

Melis hasta a ligno mali dicta.

Melo nomine alio Nilus vocatur.

Melos insula dicta est a Melo, qui ex Phoenice ad eandem fuerat profectus.

Meltom meliorem dicebant.

Membrum abscindi mortuo dicebatur, cum digitus eius decidebatur, ad quod seruatū iusta fierent reliquo corpore combusto.

Memorare significat, nunc dicere, nunc memoriae mandare.

Memorioſus, *memorioſior*, & *memorioſissus*, (et) *memorioſissime* facit.

Mēdicū dici putāt velū, quod in pra ponitur.

Mendicum dici Verrius putat a mēte eius, quē fefellerit fortuna. vel quod precetur quemque vt vitae suae medeatur cibo.

FESTVS. *Mend* . . . . .
eius, quam fe . . . . .
vt vitae su . . . . .

PAVLVS. *Mensa*, frugibusque iurato, significat per mēsam & fruges.

FESTVS. *Mēsae* in aedib. sacris ararū vicē obtinebant,
. . sae in aedibus sacris ara . . .
. . legibus earum omnium s . . .
. . vt velut in aram, vel in . . .
. . uati quoque in primis i . . .
. . vbi sacras habituri . . .

PAVLVS. . . parentatio, non sacrific . . .

Mensarij, nummularij.

Mentec-

Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis potestate abiit, & idem *demens*, qui de sua mente decesserit; & *amens*, qui a mente abierit.

EST. . . hominis potestate . . .
. . mens, quid de sua . . .
. . a mente abierit . . .

PAVLVS. *Mentum* dicebant, quod nos commentum.

Mercedicius mercenarius, quod mercede se tueatur.

EST. *Mercedonius* dixerunt a mercede soluenda.

PAVL. *Mercurius* a mercibus est dictus. Hunc etenim negotiorum omnium existimabant esse deum.

Merendam antiqui dicebant pro prādio; quod scilicet medio die caperetur.

Mergae forculae, quibus acerui frugum fiunt, dictae a volucribus mergis, quia vt illi se in aquam mergunt, dum pisces persequuntur, sic messores eas in fruges demergunt, vel eleuare possint manipulos.

Meritauere (idem) Cato ait, pro meruere.

FEST. . . . ere, sæpe merue . . .
. . . enorum IIII. . Suf . .
. . . uis cohortes omnis . . .
. . . tauerunt

Mertat pro mersat dicebant.

PAVL. *Metum* antiqui dicebant solum vnde & anis *merula* nomen accepit; quod soliuaga est, & solitaria pascitur. at nunc *merum*, purum appellamus.

FEST. *Meson* persona comica appellatur, aut coci, aut nautae, aut eius generis. dici ab inuentore eius Mesone comoedo ait Aristophanes Grammaticus.

Messapia Appulia a Messapo rege appellata.

PAVL. *Metaphoram* quam Graeci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit Verrius ali . nec saepius quidem honesti. ac q. . . .
. . enas vt specioſiora at . .
. . ere significante . . .
. . no, quam proprio uo . . .
. . em iudicemus . . .
. . leret, redit ad sua . . .
. . tralatum manebit . .
. . quo peruenit . . .
. . as . alieno perinde ac suo ab . .

Meta . stices dicitur aput p. . .
. . quod propter necessitatem metri .
. . t. quod idem barbaris . .
. . ta oration. , scrib . . .

Meta . .ca . a . catiore . .
. . . peruentura. . . .
. . . dicare ait Ennius . . .
. . id est.
. . abus vt . . . .
. . accip.

PAVL. *Metari* castra dicuntur, quod metis diriguntur.

Metelli dicuntur in re militari quasi mercenarij. Attius annalium vigesimoseptimo, calones, famulique, metellique, caculaeque a quo genere hominum Caeciliae familiae cognomen putatur dictum.

Metonymia est tropos, cum ab eo, quod continet, significatur id quod continetur: aut superior inferiore, & inferior superiore. quae continet, quod continetur: vt Ennius cum ait: Africa terribili tremit horrida terra tumultu. ab eo, quod continetur, id quod continet: vt cum dicitur epota amphora vini, a superiore inferior. vt Ennius: cum magno strepitu Volcanum ventus vegerat. ab inferiore superior: vt Persuasit animo vinū deus, qui multo est maximus FEST.

Metus feminino genere dicebant. Ennius: Viuam, an moriar, nulla in me est metus. PAVL.

Migrare mens a . . . . FEST.
. . sq. templi posita . . .
. . tur, cum sequitur sua . . .
. . uidam fuisse in tri . . .
. . uales appellatae.

Mihipte pro mihi . . decuit talen PAVL.
. . . uersia, atque . .
. . entia item a . .

Mihipte Cato pro mihi ipsi posuit.

Milium Aelius mollitia κατ' ἀντίφρασιν dictum putat. eo quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat. sic *ludum* dicimus, in quo minime luditur.

Milium quidam putant cepisse nomen maxime a nummorum summa, quae est mille. quod alij Graecae stirpis iudicant esse, cum ad illi κέγχρον vocant, tam Hercules, quam panicum μελίνην. FEST.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio, confixúmque clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Scipio Aemilianus ad populum: Vobis inquit, reique publicae praesidio eritis quasi millus cani. PAVL.

Milulina genus tibiae acutissimi soni.

Mina singulariter d.
pluraliter dicimus cu . . .
item M. Cato in s . . . FEST.
mina cog . . . .

Minam Aeliam vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem, quasi minorem factam. PAVL.

Minerrimus pro minimo dixerunt.

Minerua dicta, quod bene moneat. hanc enim pagani pro sapientia ponebant. Cornificius vero, quod fingatur, pingatúrque minitans armis, eandem dictam putat.

Minime gentium dicebant, pro eo quod est omnium gentium iudicio minime esse faciendum.

Minisci tur pro reminiscitur antiquitus dicebatur.

FESTVS. *Minora templa* fiunt ab auguribus cum loca aliqua tabulis, aut linteis sepiuntur, ne vno amplius ostio pateant. Itaque *templum* est locus ita affatus, aut ita septus, vt ea vna parte pateat, angulusque adfixus habeat ad terram.

PAVLVS. *Minorem* Delum Puteolos esse dixerũt, quod Delos aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum, cui successit postea Puteolanum, quod municipium Graecum. antea *Dicearchia* vocatum est. vnde Lucilius. Inde Diccarchum populos. Delumque minorem.

Minores & maiores inter cognomina feminorum poni solebant.

FESTVS. *Minorum Pôtificum* maximus dicitur, qui primus in id collegium venit. Item minimus, qui nouissimus.

PAVLVS. *Minotauri* effigies inter signa militaria est: quod non minus occulta esse debent consilia ducum, quam fuit domicilium eius Labyrinthus. Minotaurus putatur esse genitus, cum Pasiphaë Minois regis vxor dicitur concubuisse cum tauro. sed affirmãt alij Taurum fuisse nomen adulteri.

Minucia porta appellata est, eo quod proxima est sacello Minuci. Minuci aporta Romae est dicta ab ara Minuti, quem deum putabant.

Minuebatur populo luctus aedis dedicatione; cum a Censoribus lustrum condebatur; cum votum publice susceptum soluebatur. ¶ Priuatis autẽ, cum liberi nascerentur; cum honos in familiam veniret: cum pater, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum rediret: cũ puella desponsaretur: cum propiore quis cognatione, quam is qui lugeretur natus esset: cum in casto Cereris constitissent.

FEST. *Minuitur* populo luctus aedis dedicatione: cum Censores lustrum condiderunt: cum votum publice susceptum soluitur. priuatis autem, cum liberi nati sunt: cum honos in familia venit: cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit: cum despõsa est, cum propriore quis cognatione, quam is, qui lugetur, natus est, cum in Casto Cereris est, omnique gratulationi.

PAVL. *Minutritiones* appellantur auium minorum cantus.

FEST. *Minusculæ Quinquatrus* appellabantur Idus Iuniae, quod is dies festus erat tibicinum qui Minetuam colebant. *Quinquatrus* proprie dies festus erat Mineruae, Martio mense.

PAVL. *Minutum* & minuere ex Graeco μειοῦ dictũ videri potest.

Minyae dicti Argonautae, quod pleriq. eorum ex filiis Minyae fuerant orti.

Mirachidion primae adolescentiae.

Miracula, quae nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus vtebantur.

Mirior dicebant comparatiuum a miro. Titinius, Mirior inquam tibi videor.

Miscelliones appellantur, qui non certae sunt sententiae, sed variorum, mixtorumque iudiciorum sunt.

Miscenum promontorium a Miseno tubicine Aeneae ibi sepulto est appellatum.

Miseratur is, qui conqueritur aliena incommoda: *miseretur is*, qui miserum subleuat.

Miseres me eadem forma dicitur, qua piget poenitet, taedet.

Modo cum per correptum O dicitur, significat tempus, vt modo veni. & ponitur pro tantum, vt Tace modo. quod si producta posteriore syllaba enuntietur, datiuus vel ablatiuus est casus, ab eo, quod est modus.

Modo quodam, id est ratione. dicuntur omnia ista a modo: commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modestia, moderatio, modificatio. . . . FEST.

. . . . quondam id . . . .

. . . . fit commodi . . . .

. . . . dat, modi . . . .

. . . ficatio.

Moene singulariter dixit Ennius: Apud Empo- PAVL.
rium in campo hostium per moene.

Moenia muri, & alia muniendae vrbis gratia facta, vt Attius in Helenibus: Signo ex templo canere, ac tela ob moenias offerri imperat. Significat etiam officia. Plautus in Neruolaria: prohibentq. moenia alia, vnde ego fungar mea.

Mola vocatur etiam far tostum, & sale spar- FESTVS.
sum, quod eo molito hostiae aspergantur.

Moles pro magnitudine fere poni solet. moliri, & molitiones a molendo certum est dici.

Molleſtras dicebant pelles ouiles, quibus galeas extergebant.

Molucrum, non solum quo molae vertuntur PAVL.
dicitur, id quod Graeci μόλυκρον appellant, sed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus solet euenire, cuius meminit Afranius in Virgine: Ferme virgini, tanquam grauidae mulieri crescit vterus, molucrum vocatur, transit sine doloribus, Cloatius etiam in libris sacrorum. Molucrum aiunt esse lignum quoddam quadratum, vbi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarum eodem nomine appellari ait, quod sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat, vbi molatur.

Momar, Siculi stultum vocant.

Mdmen-

Momen, momentum. Lucretius: Momine si paruo possent impulsa moueri.

Monile dictum est ornatus muliebris, qualem habuisse Eriphylem fabulae ferunt. ex eo etiam equis praependēs a collo ornamentum monile appellatur.

Monimentum est, quod mortui causa aedificatum est: & quidquid ob memoriam alicuius factum est, vt fana, porticus, scripta, & carmina. Sed monimentum quamuis mortui causa sit factum, non tamen significat ibi sepultum.

Monitores dicuntur & qui in scena monent histriones, & libri commentarij.

Monodos appellatus est Prusiae filius, qui vnum os habuit dentium loco. similiter habuit & Pyrrhus rex Epirotarum.

Monstrum, vt Aelius Stilo interpretatur, a monendo dictum est, velut monestrum. Item Sinnius Capito, quod monstret futurum, & moneat voluntatem deorum. quod etiam *prodigium*, velut praedictum & quasi praedictum, quod praedicat eadem, & *portentum*, quod portendat, & significet. inde dici apparet id quartum, quod mihi visum est adiiciendum. praesertim cum ex eadem significatione pendeat, & in promptu sit omnibus, id est *ostentum*, quod item ab ostendendo dictum est. *Monstra* dicuntur naturae modum egredientia, vt serpens cum pedibus, auis cum quattuor alis, homo duobus capitibus, iecur cum distabuit in coquendo.

FEST. . . turae modum e. . . . .
. . auis cum quatt . . . .
. . iecur cum dist . . . .

PAVL. *Moracias nuces*, Titinius duras esse ait. vnde fit deminutiuum moracillum.

Morbosum hominem, morbo aliquo affectum.

Mortem obijsse, ea consuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui *ob* Romam legiones ductas, & *ob* Troiam duxit exercitum, pro ad similiterque, *vadimonium obijsse*, id est ad vadimonium iisse, & *obuiam*, ad viam.

FEST. *Mortis causa* stipulatio existimatur fieri, vt ait Antistius Labeo, quae ita fit, vt morte promissoris confirmetur, aut vt quidam dixerunt, cuius stipulationis non fuit causa.

Mortuae pecudis corio calceos, aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur: sed aut occisae alioqui, aut immolatae quoniam sua morte extincta omnia funesta sunt.

PAVL. *Mortuae pecudis* corio calceos fieri Flaminicis nefas habebatur, quoniam sua morte extincta omnia funesta aestimabantur.

Mortuus ab emerita vita dictus.

Mos est institutum patrium pertinens maxime ad religiones, caeremoniasque deorum antiquorum.

Mos est . . trium defunctorū veterū pertinens maxime ad religiones c . . o- . niasque antiquorum. FEST.

Mosculis Cato pro paruis moribus dixit .
. . uis qui moribus dixit . . . FEST.

Mox, paulo post.

Mucia prata trans Tiberim dicta a Mucio, cui a populo data fuerant, pro eo quod Porsenam Etruscorum regem sua constantia ab vrbe dimouit. PAVL. FEST. PAVL.

Muger, muccosus.

Muger dici solet a castrensium hominibus quasi muccosus is, qui talis male ludit.

Muginari est nugari, & quasi tarde conari.

Mugionia porta Romae dicta est a Mugio quodam, qui eidem tuendae praefuit.

Mulciber Vulcanus a molliendo scilicet ferro dictus est. *mulcere* enim mollire, siue lenire est. Pacuuius: Quid me obtutu terres; mulces laudibus? FEST. PAVL.

Muli Mariani dici solebant a C. Mario instituti, cuius milites in furca interposita tabella varicosius onera sua portare adsueuerant.

Mulis celebrantur ludi in circo maximo Cōsualibus. quia id genus quadrupedum primum putatur coeptum currui, vehiculoque adiungi.

Mulus vehiculo lunae adhibetur: quod tam sterilis ea sit, quam mulus. vel quod vt mulus non suo genere, sed equi creetur; sic ea solis, non suo fulgore luceat.

Mulleos genus calceorum aiunt esse. quibus reges Albanorum primi, deinde patricij vsi sunt. M. Cato Originem libro septimo: Qui magistratum curulem cepisset, calceos mulleos allucinatos. ceteri perones. Item Titinius in Satina: Iam cum muleis te ostendisti, quos tibiatis in calceos. quos putant a mullando, id est suendo dictos. FEST.

Multam Osce dici putant poenam quandam. M. Varro ait poenam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in libro primo quaestionum epistolarum refert. *Maximam multam* dixerunt trium millium & viginti assium. quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ouibus quemquam multari. aestimabaturque bos centussibus, ouis decussibus.

Multifacere dicitur, sicut *magnifacere*, & *paruifacere*. Cato: Neque fidem, neque iusiurandum, neque pudicitiam multifacit. Quod merito ab vsu recessit; quia quantitas numero non aestimatur, nec desiderat multitudinem. PAVL.

Multifa . . *magnifacere*, & *par* . .
. . tiam de pudicitia.

M . . . . . .
. . . ntitas . . . .
. . . neturnu, ... FEST.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

PAVLVS. *Multifariam* dixerunt antiqui, quod videlicet in multis locis fari poterat. id est dici.

Mummiana aedificia a Mummio dicta.

Mundus appellatur caelum, terra, mare, & aer. mundus etiam dicitur ornatus muliebris. quia non alius est, quam quod moueri potest. mundus quoque appellatur lautus, & purus. Ateius: Cum virginali mundo clam pater . . . Ennius: idem loco nanibus celsis, mūda facie, atque etiam acre.

FEST. *Mundus*, vt ait Capito Ateius in libro sexto pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanalia, & ante diem sextum Id. Nouemb. Qui quid ita dicatur, sic refert Cato in Commentariis iuris ciuilis: *Mundo* nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est. Forma enim eius est ex iis, qui intrauere, cognoscere potuit, adsimilis ille eius inferiorem partem, veluti consecratam diis manibus clausam omni tempore, nisi iis diebus, qui supra scripti sunt, maiores c . . . quos dies etiam religiosos iudicauerunt, ea de causa, quod quo tempore ea, quae occulte, & abdita ea religionis deorum manium essent, veluti in lucem quandam adducerentur, & patefierent: nihil eo tempore in republica geri voluerunt. Itaque per eos dies non cum hoste manus conferebant: non exercitus scribebatur: non comitia habeba . . aliud quicquam in re . . . nisi quod vltima nece . . . admonebat, administrabatur.

PAVL. *Mundum* gentiles ter in anno patere putabant diebus his: postridie Volcanalia, & ante diem tertium Nonas Octobris, & ante diem sextum Idus Nouembris. inferiorem enim eius partem consecratam diis manibus arbitrantes clausam omni tempore, praeter hos dies, qui supra scripti sunt. quos dies etiam religiosos iudicauerunt ea de causa, quod his diebus ea, quae occulta, & abdita religionis deorū manium essent, in lucem adducerētur, nihil eo tempore in rep. geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus conferebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quidquam in rep. nisi quod vltima necessitas exegisset, administrabatur.

Munem significare certum est officiosum, vnde e contrario *immunis* dicitur, qui nullo fungitur officio.

Muneralis lex vocata est, qua Cincius cauit, necui liceret munus accipere. Plautus: Neque muneralem legem, neque lenoniam roga: fuerit, necne, flocci aestimo.

Municas pro communicas dicebant.

. . . communicas dicit . . . FEST.

. . . aut vt potius co . . .

Municeps est, vt ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus est. Item qui ex alio genere hominum munus functus est. Item qui in municipio a seruitute se liberauit a municipe. Item municipes erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem. At Ser. filius aiebat initio fuisse, qui ea conditione ciues Ro. fuissent, vt semper remp. separatim a populo Ro. haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui aeque ciues Ro. erant, & in legione merebant, sed dignitates non capiebant.

Municipalia sacra vocabantur, quae ante vrbem conditam colebantur.

Municipalia sacra vocabantur, quae ab initio FEST. habuerunt ante ciuitatem Romanam acceptam; quae obseruare eos voluerūt Pontifices, & ex eo more facere, quod adfuissent . . . antiquitus.

Municipium id genus hominum dicitur, qui PAVL. cum Romam venissent, neque ciues Ro. essent; participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cū Romanis ciuibus, praeterquā de suffragio ferēdo, aut magistratu capiendo; sicut fuerūt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini, Tusculani, qui post aliquot annos ciues Ro. effecti sunt. Alio modo, cū id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venit; vt Aricini, Caerites, Anagnini. Tertio, cum id genus hominum definitur, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, vti municipia essent sua cuiusque ciuitatis, & coloniae, vt Tiburtes, Praenestini, Pisani, Arpinates, Nolani, Bononienses, Placentini, Nepesini, Sutrini, Lucenses.

Munificior a munifico identidem Cato dixit. cum nunc *munificentior* dicamus, quamuis munificens non sit in vsu.

. . . munifico cum dicamus . . .

. . . . . vis munificens non sit . . . FEST.

. . . . . esim scripsit . . munifi . .

Munitio morsicatio ciborum.

Munus significat officium, cum dicitur quis PAVL. munere fungi. Item donum, quod officij causa datur.

Murciae deae sacellum erat sub monte Auentino, qui antea Murcus vocabatur.

Murgisonem dixerunt a mora, & decisione.

Muries dicebatur sal in pila tunsum, & in olam fictilem coniectum, & in furno percoctū, quo dehinc in aquam misso Vestales virgines vtebantur in sacrificio.

Muries est, quemadmodum Verranius docet, FEST. ea quae fit ex sale sordido in pila pinsato, & in

& in ollam fritilem coniecto, ibique operto, gypsatoque, & in furno percocto, cui virgines Vestales ferra ferrea secto, & in seriam coniecto, quae est intus in aede Vestae in penu exteriore, aquam iugem, vel quamlibet, praeterquam quae per fistulas venit, addent, atque ea demum in sacrificiis vtuntur.

Murrata potione vsos antiquos indicio est quod etiam nunc Aediles per supplicationes diis addunt ad puluinaria, & quod XII. tabulis cauetur, ne mortuo indatur, vt ait Varro in antiquitatem libro primo.

PAVLVS. *Murrata potione* vsi sunt antiqui: sed postea adsuerunt murrā diis suis libare. ideoque duodecim tabulis est cautum, ne mortuo inderetur.

Murricidium ignauum, stultum. Plautus: Murricide homo, ignaue, iners.

Murrina genus potionis, quae graece dicitur *nectar*. hanc mulieres vocabant *murriolam*, quidam *murratum vinum*. quidā id dici putant ex *vua* genere *murrinae* nomine.

Muscerdas prima syllaba producta stercus murum appellant.

Mussare, murmurare. Ennius. In occulto mussabant. vulgo vero pro tacere dicitur, vt idē Ennius: Non decet mussare bonos.

Mustricola est machinula ex regulis, in qua calceus nouus suitur. Afranius, Mustricolā in dentes impingam tibi.

FESTVS. Muta . . . . .
. . . isi vocem . . . .
. . . multo . . . .
. . . intelle . . .
cem . . as dici . . . .
vt cui potius con . . .

PAVLVS. *Muta* exta appellabant, ex quibus nihil diuinationis animaduertebant.

FESTVS. . . dicuntur, quibus ni . . .
. . respon . . .
. . iutoria quae . . . .
. . cant, aut ab in . . .
. . a veneno taliq. . . . .
. . mistare periculum . . .
. . finium deminution . . .

PAVLVS. *Mutae* dicuntur literae, quod positae in vltimis partibus orationis obmutescere cogāt loquentes, vel quod paruae, exiguaeque sint vocis. vt cum mutum oratorem, aut tragedum dicimus.

FESTVS. . . . . mutum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant.
. . iuocales . . . .
. . ubendo, aut . . .
. . sisse, in eo . . . .
. . uplicata sit. . . . .
. . ser. sacrorum . . .

Mutini Titini sacellum fuit in Velis aduersum Murum Mustellinum in angi . .
. de quo aris sublatis balnearia sunt . .
acta dom. . . . caluini, cum mansisset ab vrbe condita . . . ncipatum Augusti . . . . . & sancte cultum
. manifestum est . . . extum & vicensimum dextra u . . . iculum .
. . . colitur et . ine . .
. . . ula . . .

Mutini Titini sacellum fuit Romae, cui mulieres velatae togis praetextatis solebant sacrificare. PAVLVS.

Mutire, loqui. Ennius in Telepho: Palam mutire plebeo piaculum est.

Myoparo genus nauigij ex duobus dissimilibus formatum. Nam & midion, & paron per se sunt.

Myrmilonica scuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. erant siquidem ad hoc ipsum apta.

Myrtea corona Papirius vsus est. quod Sardos in campis myrteis superasset,
. vt patri sui heres e . . . FESTVS.
. tet tam heres est, quam . . .
. in potestate alie . . .
. & suus heres vt p . . .
. Sulpicius in ea oratio . . .
. pro Ausidia . . . .
reip. publi . . . .
rae imperi . . . .
sae consensu . . . .
populi comit . . . .
vt capere eam . . . .
certoue ex . . . .
ad tempus admi . . .
. lebatarum . . . .
. s stetit pro regno . . .
. Veranius in libro . . .
. cum quod ei summae . . .
. causam Grae . . .
. eo autem non . . .

N

NAccae appellantur vulgo fullones, vt ait Curiatius, quod *nauci* non sint, id est nullius pretij. Idem sentit & Cincius. quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana *nacae* dicantur a Graecis. FESTVS.

Naccae appellantur fullones, quod nauci non sint, id est nullius pretij. omnia fere opera ex lana nacae dicuntur a Graecis. PAVLVS.

Naenia est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Sunt qui eo verbo finē significari putant. Quidam volunt naeniam ideo dici, quod voci similior querimonia fluentium sit. Quidam aiunt naeniae ductum nomen ab extremi intestini vocabulo; Graeci enim *νέρον* extremum dicunt. Siue quod chordarum vltima *νέη* dicitur, extremam cautionis vocem naeniam appellarunt.

Naenia est .
FESTVS. .gratia cau.
.nius in ma .p.
.quia se anti
.nificari credi
.abi ergo
.idem huic nom
.dixit domi,& ap
.niam esto quosda
.quod & voci sim
.sit. quidam aiunt ne
.mi intestini voca
.nio vtitur Plautus
.chaedem ad vol
te reddamu
.rem son
.do efferim
.Graeci *vetus* dicunt

PAVLVS. *Naeniae deae sacellum* extra portam Viminalem fuerat dedicatum.

FESTVS. . .sacelum vltra portam
. .aediculam.

Naeuia filua dicta iuxta vrbem, quod Naeuij
PAVLVS. cuiusdam fuerit.
. , vocitatam extra
FESTVS. . .rum quod natui cu
. .nemoraNaeuia ap
. .ait quam ob probri loc.
. .quod in ea morari ads
. .mines testis est M
. .in Coelium si se appella
. .a porta Naeuia atque ea.
. .unt prouerbi
. .refertur a Ver

Nancitor in XII. nactus erit, praedatus erit. Item in foedere Latino, *Pecuniam Quis nancitor, habeto.* &, *siquid Pignoris nancitur, sibi habeto.*

PAVLVS. *Nancitor*, nactus erit.

Nanum Graeci vas aquarium dicunt humile, & concauum, quod vulgo vocant *situlum barbatum*: vnde *nani* pomiliones appellantur.

FESTVS. . . .tionem eius
. . .humilem er.
. . .barbatum

Napuras nectito cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt.

PAVLVS. *Napuras*, feniculi.

Nare a naue dictum quod aqua feratur natans, vt nauis. *Natare* est saepius nare, vt dictitare, factitare.

FESTVS. *Nare* a naue ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans vt nauis. Ennius libro septimo; Alter nare cupit, alter pugnare paratust. Plautus in Aululatia: Qua si pueri, qui nare discunt, scirpea induitur ratis. *Natare* igitur est saepius nare, vt dictitare, factitare.

Nares appellari putant, quod per ea nasi foramina odoris cuiusque nari hamus.

Narica est genus piscis minuti. Plautus. Muriaticam autem video in vasis stagneis naricam bonam & canutam, & taguma quinas fartas conchas piscinarias.

Narica, genus piscis minuti, PAVLVS.

Nassa est piscatorij vasis genus, quo cum intrauit piscis exire non potest. Plautus: Nũquam hercule ex ista nassa hodie ego escã petam. FESTVS.

Nassiterna est genus vasis aquarij ansati, & patentis. quale est quo equi perfundi solent. Plautus in Bacchidibus. Ecquis euocat cum nassiterna, & cum aqua istum impurissimum? & in Neruolaria: Ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio? & Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium. Quotiens vidi truilos nassiternas, perfusos aqualis matellas sine ansis.

Nassiterna genus vasis aquarij ansati, & pa- PAVLVS.
tentis.

Natinatio dicebatur negotiatio, & *Natinatores* ex eo seditiosi.

Nati . . .iatio, & natinatores . . . FESTVS.
. . . .gerente M. Cato in . . .
. . . .ultu Macedoniae, Etruriam Samnites, Lucanos inter se *natinari*, atque factiones esse.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt. in pecoribus quoque bonus prouentus feturae, *bona natio* dicitur. PAVLVS.

. . .natum, Cin FESTVS.
. . . .nt, sed ibi
. . .ationem ait
. . .nibus se te
. . .us seiuncti
. . .to omnia se
. . .cius Sabinos
. . .bus quoque bonus.

Nauali corona solet donari, qui primus in hostium nauem armatus transilierit. PAVLVS.

. .us in hostium FESTVS.
. .opera ma
. .est eam M
. .C N. Pomp.
. .tillus bel
. .um est in car
. .nsueti.
. .minabantur
. .pro nulla
. .vt nec PAVLVS.

Naualis porta a vicinia naualium dicta. FESTVS.

. . .aregio vide
. . .a appella

Naualis scriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus scribarum minimae dignitatis habebatur, quod periculis quoque eius minis-

ministerium esset obiectum. Plautus: Non ego te noui naualis scriba columbari impudens. siue quod columbaria in naue appellantur ea, quibus remigent, siue quod columbariorum quaestus temerarius, incertúsque.

Naucum ait Aelius Philologus poni pro nugis. Cincius quod in oleae nucis, quod intus sit. Aelius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorum autem scriptores fabae grani quod haereat in fabulo. Quidam ex Graeco, ναὶ τὸ οὐκί, leuem hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandam vocat, medium velut dissepimentum. Plautus in Parasito pigro: Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci. Item in Mostellaria: Quod id esse dicam verbum nauci nescio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Naeuius, (&) Tuniculatia: eius noctem nauco ducere. Sed Ennius. Illic est nugator nihili, non nauci homo.

PAVL. *Naucus* pro nugis ponitur. alias pro oleae, aut nucis nucleo. alij omnium rerum putamen ita appellari volunt. quidà ex Graeco, quod sit ναὶ τὸ οὐκί, leuem hominem significari volentes. quidam volunt sic appellari membranulam, quae in nucis iuglandis est medio.

Nauia lignum cauatum vt nauis, quo in vindemiis vti solent.

FEST. *Nauia* est vno ligno exculpto, vt nauis, quo vtuntur alueo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia, ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas tribus a Romulo mutare vellet, deterrereturque ab Attio per Augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri posset, id quod animo proposuisset suo; cui ille permittente augurio cum respondisset effici posse, iussit rex cotem, ac nouaculam pro

. . . an cos illa
. . . culam subito
. . . ex eo Tarq.
. . . cere noua.
. . . cratum de
. . . esse intra
. . . sacro sit e
. . . subseriſiu
. . . to tanto s
. . . loco complu
. . . cuulsae de
. . . moueren
. . . erant ficu.
. . . isse. adm
. . . cum & diuin
. . . uiueret lib
. . . suram ideo quod
. . . tas secundum in cor

tos, quos nunc n.
Cato in ea, quam ser
retur, cum ait nauitae
vinum atque oleum u
Nausit cum gran
. . . gratia quod sit non diss

Nausit cum granum fabae se nascendi gra- PAVLVS
tia aperit, quod sit non dissimile nauis formae.

Naustibulum, alueum ad nauis similitudinem factum.

Naustibulum vocabant antiqui vas aluei si- FEST.
mile, videtur a nauis similitudine.

Nautea herba granis nigris, qua coriarij v- PAVL.
tuntur, a naue ductum nomen, quia nauseam facit permutatione T in S.

. . . lius Aurelius herb. FEST.
. . . quo coriarij vtuntur
. . . tum nomen, quia nauseam fa
. . . s literarum inter me
. . . Plautus in Artemone
. . . lionum nauteam feciſſet
. . . .
. . . lem atq. aro
. . . nguentum o
. . . o scorto sup
. . . in Commen
. . . dum quidam
. . . colorant

Nautiorum familia a Troianis dicitur oriun- PAVL.
da. FEST.

Nautiorum fa
. . . eorum princeps
. . . aeneum Mi
. . . ucare soliti
. . . abatur de cau
. . . conductiq. ab
. . . anam appugna
. . . missus L. Caecilius
. . . fectus esset. missi
. . . um de fœdere viola
. . . us P. Veturius, qui
. . . refectionem corpo
. . . nsediſſent Bruti
. . . Romanis erat bello
. . . aut inde a principe
. . . appellata est.

Nauus, celer, ac strenuus: a nauium velocitate videtur dictus. Ennius libro sexto: Nauus repertus homo Graio patre Graius homo rex. & libro sextodecimo: Nauorum imperium seruare est insuperantum. Plautus in Friuolaria: *Naue agere* oportet, quod agas, non ductarier.

Nauus, celer, ac strepuus: a nauium velocitate PAVL.
dictus.

Nebulo dictus est, vt ait Aelius Stilo, qui non FEST.
pluris est, quam nebula, aut qui non facile perspici possit, qualis sit, nequam, nugator.

Nec coniunctionem grammatici fere dicunt

esse disiunctiuam, vt Nec legit, nec scribit: cum si diligentius inspiciatur. vt fecit Sinnius Capito, intelligi possit eam positam esse ab antiquis pro non. vt in XII. est, *Ast ei custos necesit.* Item: *Si adorat furto, quod nec manifestum erit.* & apud Plautum in Phasmate: Nec recte si illi dixeris. & Turpilium in Demetrio: nec recte dici mihi quod iamdudum audio.

PAVL. *Nec* coniunctio disiunctiua est, vt Nec legit, nec scribit. ponitur etiam pro non. Turpilius: Nec recte dici mihi iamdudum audio.

FEST. *Nec mulieri*, nec gremio credi oportere. prouerbium est, quod & illa incerti, & leuis animi est: & plerumque in gremio posita, cum in obliuionem venerunt exsurgentium, procidunt.

Necem suspic . . . .
. . . νέκυν mor . . .
. . . da . . .

PAVL. *Necem* a Graeco dici certum est. νέκυν enim mortuum dicunt Graeci.

FEST. *Neci datus* proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est, vt veneno, aut fame.

PAVL. *Necerim*, nec eum.

FEST. . . erim, nec eum.

Necessarium ait esse Opillus Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo viui non possit. aut sine quo non bene viuatur; aut quod non possit prohiberi, quin fiat.

PAVL. *Necessarium*, in quo non sit cessandum.

FEST. *Necessarij* dicũtur cognati, aut affines, in quos necessaria officia conferuntur.

Necessarij sunt, vt Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur praeter ceteros.

Nectar Graece significat deorum potionem. vnde Vergilius ait; Stipant, & dulci distendunt nectare caellas. Itẽ Lucretius libro 2. Et nardi florem, nectar qui floribus habet.

PAVL. *Nectar* Graece significat deorum potionem.

Nectere, ligare.

FEST. *Nectere*, ligare significat, & est apud plurimos auctores frequẽs, quin etiam in commentario sacrorum vsurpatur hoc modo. *Pontifex minor ex stramentis napturas nectito.* id est funiculos facito, quibus sues adnectantur.

Necumquom, nec vnquam quenquam.

PAVL. *Nefasti dies* N littera notantur.

FEST. . . . ti dies nom . . .
. . . aput quem . . .
. . . addico nep . . .
. . . riores sunt q. . . .
. . . liberati sunt . . .
. . . unt. & in prouin . . .
. . . instituta fiunt, & aedes sacrari . .
. . . so.

PAVL. *Nefrendes* arietes dixerunt, quod dentibus frendere non possint. Alij dicunt nefrendes infantes esse nondum frendentes, id est frangentes. Liuius: Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem. Sunt qui nefrendes testiculos dici putent, quos Lanuuini appellant *nebrundines*, Graeci νεφροὺς, Praenestini *nefrones*.

. . . us Scaeuola . . . FEST.
. . . sint. Ateius . . .
. . . ndentes id est . . .
. . . vt quem ego non . . .
. . . us opem. et . . .
. . . pro nefrendibus . . .
. . . vsus recens . . .
. . . s, quos Lanu . . .
. . . Graeci νεφρ . . .

Negibundum a . . .
. . . ea, quam scrip . . .
. . . negibundus . . .

Negibundum pro negante dixerunt. PAVL.

Neglegens non legens, neque electum habens, quid debeat facere.

Neclegens dictus est non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat omissa ratione officij sui. FEST.

Negotium quod . . .
. . . tate quae . . .

Negotium, quod non sit otium. PAVL.

Negritu in auguriis significat aegritudo. FEST.

Negumate in carmine C N. Marci vatis significat negate, cum ait: Quanuis mouentium duonum negumate.

Negumate, negate. PAVL.

Neminis genitiuo casu Cato vsus est, cum dixit, Sunt multi corde, quos non miseret neminis.

Neminis . . & quis dicere cum sit . FEST.
. . . vitio creatis, neminisque . . .
. . . in Erectheo: lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis.

Nemo compositum videtur ex ne, & homo. quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo.

Nemo, nec homo. PAVL.

Nemora significant siluas amoenas.

. . . as amoenas ua . . . FEST.
. . . buli auctor bo . . .
. . . ἐν νεμεῖ σκιε . . .
. . . δων dubium non . . .
. . . qui campos & pascua . . .
. . . ομὰ ἔτι ἐν αὖ . . .

Nemut, nisi etiam, vel nempe. PAVL.
. mut, nisi etiam, vel . . . FEST.
. . ibunici. cum ait. nemut . . .
. . rumnas.

Nepa Afrorum lingua sidus, quod cancer appellatur, vel, vt quidam volunt scorpius. Plautus: Dabo me ad parietem, imitabor nepam. PAVL.

. . .ſidus, quod dicitur noſtra ſi .
FESTVS. . . .ſcorpios. Plautus in . . .
. . .ad parietem imita . . .

PAVLVS. *Nepotes* luxurioſae vitae homines appellati, quod non magis his rei ſuae familiaris cura eſt, quam iis, quibus pater, auuſque viuunt. *Nepos* compoſitum ab eo, quod natus poſt ſit patri, quam filius.

FESTVS. . . .Tuſcis dicitur . . . .
. . .homines . . . . .
. . .ſua famil . . . .
. . .uiuunt. qui . . . .
. . .ſit, quam fil . . . .
. . .chus inter . . . . .
. . .πόδισσιν . . . .

PAVLVS. *Nepus*, non purus.

FESTVS, *Nequalia*, detrimenta.

Nequam aurum eſt, auris quod vis vehementius ambit hoc verſu Lucilij ſignificare ait Sinnius Capito nequam eſſe aurum, quod auris laedat; vel pondere inaurium cum molliſſima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniam, cuius reſpectu & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci.

PAVLVS. *Nequam aurum* eſt, auris quoduis vehementius ambit. Hoc verſu Lucilius ſignificare videtur, nequam eſſe aurũ, quod aures laedat, pondere inaurium cum auris inciditur, vel etiam cupiditatem pecuniae, voluit ſignificare.

Nequam, qui ne tanti quidem eſt, quam quod habetur minimi.

Nequeunt, non eunt.

PAVLVS. *Nequinates*, Narnienſes.

FESTVS. . . .Narnienſis . . .
. . .nis veteri . . . .
. . .verſus x . . . .

Nequinont pro nequeunt, vt *ſolinunt*, *ferinunt* pro ſolent, & feriunt dicebant antiqui. Liuius in Odyſſia: Partim errant, neque nũc Graeciam redire (nequinont).

PAVLVS. *Nequinont*, nequeunt.

Nequiquam, fruſtra.

FESTVS, *Nequiquam* ſignificari idem, quod fruſtra, plurimis auctorum exemplis manifeſtum eſt.

PAVL. *Nequitum*, & *nequitur* pro non poſſe dixerunt.

FEST. *Nequitum*, & *nequitur*, pro nõ poſſe dicebant, vt Pacuuius cum ait: Sed cum contendi nequitum, vt clam tendenda eſt plaga. Plautus in Satyrione: Retrahi nequitur, quoquo progreſſa eſt ſemel. & Cato Originũ libro primo: Fana in eo loco cõpluria fuere. ea exaugurauit, praeterquam quod termino fanum fuit, id nequitum exaugurari.

Nexum appellamus etiam ferreum vinculũ quo pedes impediuntur, quanquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidioſe captus, eo aedepol nexuo ceruices probat.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculũ quo pedes, vel etiam ceruices impediuntur. PAVLVS.

Niſi pro ſine poſitum.

. . .Dianae Auentinen . . . FESTVS.
Neutiquam . . . . .
. .cum ait ſec. . . . .
. .lorum aſpect. . . .
. .neutiquam . . . .

Neutiquam, pro nullo modo.

Nexum eſt, vt ait Gallus Aelius, quodcunque per aes & libram geritur, idque necti dicitur. quo in genere ſunt haec: teſtamenti factio, nexi danto, nexi liberanto. *Nexum aes* apud antiquos dicebatur pecunia, quae per nexum obligatur. PAVLVS. FESTVS.

Nictare & oculorum, & aliorum membrorũ niſu ſaepe aliquid conari, dictum eſt ab antiquis, vt Lucretius in libro quarto: Hic vbi *nexari* nequeunt, inſiſtereque alis. Caecilius in Hymnide: garrulis medentes iactét ſine *nictentur* perticis. Nouius in Macchoco, pone actutum ſcribit, cum in neruo nictabere: vnde quidam *nictationem*, quidã nictum, vt Caecilius in pugilem: tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris Percutere nictu. hic gaudere, & mirarier. *Nictit* canis in odorandis ferarum veſtigiis leuiter ganniens, vt Ennius in libro x. veluti ſiquando vinculis venatica venenox apta ſolet ſi forte ex nare ſagaci ſenſit voce ſua nictit. vlulatque ibi acuta eſt vnde ipſa *gannitio*.

Nictare eſt oculorum, & aliorum membrorum niſu ſaepe aliquid conari. dicimus enim *Nictationem* & *nictum*, Caecilius. Hũc tremulis palpebris Percutere nictu, Nictit canis in odorandis ferarum veſtigiis leniter ganniens. Ennius: Nare ſagaci ſenſit, voce ſua nictit, vlulatque. vnde & gannitio. PAVL.

Niger lapis in comitio locum funeſtum ſignificat, vt alij, Romuli morti deſtinatum, ſed non vſu obu . . . .
ſkultum nutr . . . .
. . .tilium auum Ti . . . FEST.
cuius famili . . . .

Nihili, qui nec hili quidem eſt. FEST.

Ningulus, nullus. Marcius vates: Ne ningulus mederi queat.

Ningulus nullus, vt Ennius libro ſecũdo: Qui ferro minitere. atque in te ningulus mederi queat. PAVL.

Niquis ſciuit centuria eſt, quae dicitur a Seruio Tullio rege conſtituta, in qua liceret FEST.

ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua. nequis ciuis suffragij iure priuaretur. nam *sciscito* significat sententiam dicito, ac suffragium ferto: vnde *scita plebis*. Sed in ea cēturia, neque censetur quicquam. neque cēturio praeficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo certus est eius centuriae. est autem Niqui sciuit, nisi quis sciuit.

Ninem. . . Graeco qui id . . . .
. . nificat da . . . .

PAVLVS. *Ninem* interpretatur nouum ex Graeco, quod illi dicunt νέον.

FESTVS. *Nixi dij* appellabantur, quos putabāt praesidere parientium nixibus.

Nixi dij appellantur tria signa in Capitolio ante caellam Mineruae genibus nixa, velut praesidentes parientium nixibus. quae signa sunt qui memoriae prodiderint. Antiocho rege Syriae superato M. Acilium subtracta a populo Ro. adportasse, atque vbi sunt, posuisse. etiam quae capta Corintho aduecta huc, quæ ibi subiecta fuerint mensae.

Nobilem antiqui pro notho ponebant, & quidem per G litteram, vt Plautus in Pseudolo: Peregrina facies videtur hominis atque gnobilis. & oculis meis obuiam gnobilis obiicitur. Attius in Diomede: Ergo me Argos referam, nam hic sum I. gnobilis. Liuius in Virgo ornamenta incendunt gnobili ignobiles.

Nobilem antiqui pro noto ponebant. Plautus Peregrina facies, atque ignobilis.

Noctilucam Lucilius cum dixit, obscaenum significat.

. . . . . lib. ij. obscae . . . .
FESTVS. . . . . medica . . . .

PAVLVS. *Noctua* a tempore noctis dicta, quo canit, vel volat.

. . . ore, eo quo . . .
. . . appellatur . . .

FESTVS. *Noegeum* quidam amiculi genus praetextum purpura, quidam candidum ac perlucidum, quasi a *nauco*, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, vt Liuius ait in Odyssia: Simul ac lacrimas de ore noegeo Deterfit. i. candido.

Noegeum amiculi genus. Noegeum candidū. Liuius: Lacrimas de ore noegeo Deterfit. id est candido.

FESTVS. *Nomen* dictum quasi nouimē, quod notitiam facit.

Nomen siue ex Graec . . .
. . ue familiae est . . .
. actum dicimus . . .
. ecunia sit . . . .

Nonarum, Iduum, Kalēdarum posteri dies nuptiis alieni habentur, quoniam hi dies decreto Pontificum atri iudicati sunt: quod quotiescumque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicauerūt, male rempublicam gessere.

. .III. kalen. . . . FESTVS.
. .vae nuptae. . . .
. .trum inluciſce . . .
. .es esse iudica . . .
. .uees belli ge . . .
. .e remp. ges . . .

Nonas quidem a noua luna, quod in eas concurreret principium lunae. alij quod semper ante diem Iduum nonum esset, scribique ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta V littera.

Noncolae vocantur papillae, quae ex faucibus caprarum dependent.

. .as est caesis . . .
. .parum sup . . .

Non omnibus dormio prouerbium videtur natum a Cipio quodam qui Pararhenchon dictus est, quod simularet dormiētem, quo impunitius vxor eius moecharetur. eius meminit Lucilius.

Non pridem, aeque, & recte, & frequenter dicitur, ac iampridem, quam pridem.

Nonuncium. . . . .
. .ludi adpellant signi . . .
. .runcium, quod singuli sex . .
. .um sit . . . .

Nonuncium, & *teruncium* dicitur, quod nouem vnciarum sit, siue trium. PAVLVS.

Nota nunc significat signum, vt in pecoribus nunc litteras singulas, aut binas; nūc ignominiam. FEST.

Nota nunc significat signum, vt in pecoribus tabulis, libris, litterae singulae, aut binae; alias ignominiam.

Nothum Graeci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur, quod Ser. Tullius, qui Romae regnauit, natus est ex concubina Spurius Tulli tributis nisi forte maluimus credere Oclisia Corniculana captiua, eum susceptum matre seruiente. PAVLVS.

Nothi Graeci natū ex vxore non legitima dicunt, qui apud nos spurio patre natus est.

Nonae curiae, proximae compitum Fabricium aedificatae sunt. quod parum amplae erant veteres a Romulo factae, vbi is populum & sacra in partes triginta distribuerat, vt in iis ea sacra curarent, quae, cum ex veteribus in nouas euocarentur: septem curiarum per religiones euocari non potuerunt. itaque Forensis, Raptae, Vellensis. Velitiae res diuinae fiunt in veteribus curiis. FEST.

Noualis ager nouae relictus sementi. PAVLVS.
. .ucius eum esse vbi . . . FEST.
. .sementem fit relic . . .
. .T. Sicini Volsci . . .
. iniſſent aduersus . . .
. combusti feruntur . . .

neque

.neque est proxime cir
.pide albo constratus
.Opiter Verginius
.Laeuinus. Postumus Co.
.llius Tolerinus, P. Ve
.onius Atratinus, Ver.
.ius Scaeuola. Sex. Fusi

Nouendiales feriae
.Hostilio rege extin
.is nono die inferi
.more Albano lapi
.exaudita, vt Alban
.rant sacra. nam ab his
.quae missa crate a poet.
.tibus coepissent
.lo Cos. operae
.pugnari pos

PAVLVS. *Nouendiales* feriae a numero dierum sunt dictae.

Nouerca dicitur, quã quis sublatis liberis nouam vxorem ducit, augẽdae familiae gratia
.tis nouam

FESTVS. .gratia, id est coer
.ercterrannia
.Ser. Tullio.
.scenderetur
.tinus in Auen
.rum Aelius
.aiunt esse
.mero quoque
ἀπὸ βαθείης πε

PAVL. *Noxa* ponitur pro peccato, aut pro peccati poena, cum lex iubet noxae dedere pro peccato.

Noxia apud antiquos damnum significat, sed a poetis ponitur pro culpa.
.vt Ser. Sulpicius.
.apud poetas autem, & oratores ponitur pro culpa. at noxa peccatum, aut pro peccato poenam, vt Attius in Melanippo. te te esse huic noxae obnoxium. Item cum lex iubet *noxae dedere*, pro peccato dedi iubet. Caecilius in Hypobolymaeo cherestato. Nam ista quidem noxa mulieris est magis, quam viri.

Nuces
.untur pueris, vt nonae
.noui mariti auspicium
.listimum:

PAVLVS. *Nuces* flagitantur nuptiis, & iaciuntur pueris, vt nouae nuptae intranti domũ noui mariti secundum fiat auspicium

Nuculas Praenestinos appellabant: quod inclusi a Poenis Casilini famem nucibus sustentarunt: vel quod in eorum regione plurima nux minuta nascitur. FEST.

Nucu
.quod inclusi
.uerunt: vel quod in
.ta pascitur.

Nudius tertius cõpositũ ex nunc, & die tertio. PAVLVS.
.situm ex nunc FESTVS.
.in agro
.ant a pa
.ati sint
.dicantur pa
.tur caelum cau.
.icatur dam

Numam Pompilium Ianicul.
.ferunt, in quo arcam eius in
.nominis a Terentio
.te agrum

Numae Pompilij in ianiculo est sepulchrum. PAVLVS.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes deligantur. FESTVS.
.quod quadruped
.ri neruo, aut co

Numen, quasi nutus dei, ac potestas, dicitur.
.nutus dei, ac pote FEST.

Numera senatum ait quiuis senator consuli, cum impediméto vult esse, quo minus faciat senatusconsultum, postulatque, vt aut res, quae adferuntur, diuidantur: aut singuli cõsulãtur: aut si tot nõ sint senatores quo numero liceat praescribi senatusconsultũ.

Numerius praenomen nunquam ante fuisse in patricia familia dicitur, quamuis Fabius, qui vnus post sex & trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductus magnitudine diuitiarum vxorem duxit Otacilij Maleuentani, vt tum dicebantur, filiã, ea conditione, vt qui primus natus esset, praenomine aui materni Numerius appellaretur.

Numerius praenomẽ est tractũ ab auo. PAVL.

Numero dicebant pro nimium. FESTVS.
Nu
nt videtur esse
num numero fu
eo ordine vsur
etudine loquen
eiusmodi, siue
ium qaemadmodum
vsus Pompeius Sex
ma syllaba voca
u casus eadem cor
e temporis praesentis
antiquos nimium
Sinnius Capito esse enim
um vos estis minime
ero perbiterint, nisi cito
miũ si isso, qui exeam, numero estis mortui, hoc exemplo, vt pingeretis, id est, cur cito mortui estis? Item in Nelei: Nunquam numero matri faciemus volui. Idem est. Nunquam nimium faciemus. Apud Naeuium: Neminem vidi, qui numero sciret, quique scit, id est opus. id est nimium sciret. An panurgus Antonius haec ait numero nimium cito? celeriter nimium. vt Plautus, in Casina: Ere mi? quid

vis mea ancilla? nimium saepius numero dicis nimium cito. Attius in Oenomao: Ego vt essem adfinis tibi, non vt te extinguerem, Tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in Suspecta: Per falsum, & abs te creditum numero nimis Celeriter. Caecilius in Aethrio: Ei perij. quid ita? numero. venit fuce, domum. Afranius in Simulante: Ei misera numero, ac nequiquam egi gratias.

PAVLVS. *Numidas* dicimus, quos Graeci Nomadas: siue quod id genus hominum pecoribus negotiatur: siue quod herbis vt pecora aluntur.

FESTVS. . .das dicimus, quos Gr . . .
. .hominum pecoribus . . .
. .cora aluntur . . .

PAVLVS. *Nummus* ex Graeco numismate nascitur.

FESTVS. . .istimantur d . . .
. .ualere, quia . . .
. .hoc proprium est . . .

Nuncupata pecunia est, vt ait Cincius in libro secundo de officio iurisconsulti, nomina certa nominibus propriis pronũtiata. *Cum nexum faciet, mancipiumque vti lingua nuncupasset ita ius esto*: ita, vti nominarit, locutusue erit, ita ius esto. Vota nuncupata dicuntur, quae Consules, Praetores, cum in prouinciam proficiscuntur, faciunt: ea in tabulas praesentibus multis referuntur. At Santra libro secundo de verborum antiquitate satis multis nuncupata contigit nõ derecto nominata significare, sed promissa, & quasi testificata, circumscripta, receptaque etiam in votis nuncupandis esse conuenientius.

Nundinalem cocum Pla . . .
. .dinale est in . . .
. .nouendial . . . .
. .nificat qu . . . .
. .ret.

Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, vt rustici conuenirent mercandi, vendendique causa, eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nũdinatores.

PAVLVS. *Nundinas* feriarum diem esse voluerunt antiqui: quo mercandi gratia vrbẽ rustici conuenirent.

FESTVS. *Nuncius* & res ipsa, & persona dicitur.
. .in persona dicitur . . .
. .allatus est, quod . . .
. .mentaris fec . . .

PAVLVS. *Nuper* quasi nouiter, tanquam dicamus nouissime.

FESTVS. . . .tanquam dici e . . .
. . .tis id autem . . .
. . .sa erant, qui nu . . .

Nupta verba dicebãtur ab antiquis, quae virginẽ dicere non licebat, vt Plautus in Discolo. Virgo sum, nondum didici nupta verba dicere.

Nuptam a Graeco dictum, illi enim nuptam appellant νύμφην. PAVLVS.

. . lieres quibus . . . FESTVS.
. . eadem causa . . . .
. . qui appellatam , . . .
. . tamen qui dice . . . .
. . νύμφην . . . . .
. . appellat vxo . . . .
. . consuetudi . . . .
. . ait ἐξαπὶ . . . .
. . στάων . . . .

Nuptias dictas esse ait Santra ab eo, quod nymphea dixerunt Graeci, antiqui γάμον. inde nouam nuptam νέαν νύμφην. Cornificius, quod noua petantur coniugia. Curiatius, quod noua ratio fiat. Ælius, & Cincius, quia flameo caput nubentis obuoluatur, quod antiqui *obnubere* vocarunt. ob quam causam legem quoque Parenstam iubere caput eius obnubere, qui parentem necauisset, quod est obuoluere.

Nusciciosum Ætius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parum videret. at Popilius Aurelius, nuscitiones esse cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret vesperi, quam meridie, nec cognosceret, nisi quod vsque ad oculos admouisset.

Nusciciosus, qui parũ videt ꝓpter vitiũ oculorum, quiq; plus videt vesperi, quã meridie. PAVLVS.

. . . cuntur noma . . FESTVS.
. . . vnde Cato in . .
. . : multam viuunt . .
. . . cerialibus Capito Si . .
. . . ait, cum velimus sig . .
. . . libus in Circo mitti . .
. . . set plane volumus . .
. . . quia adeo diligantur s . .
. . . prae flamma cum sunt u. .

O

OB praepositio alias ponitur pro circum, vt cũ dicimus vrbem *obsideri*, *obsignari*, *obuallari*. alias in vicem praepositionis, quae est propter, vt *Ob* merita, ob superatos hostes: vnde *obsides*, pro obsides, qui ob fidem patriae praestandam dantur. alias pro ad, vt Ennius: *Ob* Romam noctu legiones ducere coepit. PAVLVS.

. . onitur. . . . FESTVS.
. . obsideri ob. . .
. . in vicem praepo . .
. . superatos . . .
. riae praestandam . . .
. . ob Romam noc . . .
. . ob Troiam duxit . . .

Ob praepositione antiquos vsos esse pro ad, testis est Ennius, cum ait libro quartodecimo: Omnes occisi, *obcẽsique* in nocte serena

id est

id est, accensi. * & in Iphigenia: Acherontem obibo, vbi mortis thesauri *obiacent*. eiusdem autem generis esse ait *obferre, obcubit, obcurrit, oblatus, obiectus*, mihi non satis persuadet.

PAVL. *Ob os* significat ad os.

FEST. *Ob os* ad os significat . . item vt superioribus quoque exemplis testatus est.

PAVL. *Obacerare*, obloqui, atque alterius sermonem molestè impedire. quod sumptum videtur a paleis, quas Graeci ἄχυρα vocant. Itaque & frumentum, & panis non sine paleis *acerosus* dicitur. item *lutum aceratum* paleis mixtum.

Obacerbat, exacerbat.

Obambulare, aduersum alios ambulare, & quasi ambulanti sese opponere.

Obdere, opponere, vel opperire.

Obedire, obaudire.

Obesset, oberit, vel aderit.

Obesus, pinguis, quasi ob edendum factus.

Obherbescere, herbam increscere.

Obiacuisse, antea iacuisse.

Obices, pessuli, serae.

FEST. *Obigitat*, anteagitat, vt obambulat.

Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, vt obambulare.

PAVL. *Obirunt*, obeunt.

Obitu dicebant pro aditu.

FEST. *Obiurare*, iureiurando obstringere.

Obiurare, iureiurãdo obstringere, vt est in Pantasilea, formidabant obiurare.

PAVL. *Obiurgatio* post turpe factum castigatio. *Monitio* vero est ante commissum.

Oblitteratum, alij ab obliuione, alij a littore, quod ibi notata fluctibus aequari, & tolli solent.

Oblucinasse dicebant antiqui mente errasse, quasi in luco deorum alicui occurrisse.

Obmanens pro diu manens, vt permanens.

FEST. *Obmouetо* pro admouetо dicebatur apud antiquos, vt alia quae supra relata sunt.

PAVL. *Obnectere*, obligare, maxime in nuptiis frequens est.

Obnectere, oblegare.

Obnoxius, poenae obligatus ob delictum.

Obnubit, caput operit. vnde & *nuptiae* dictae a capitis operitione.

Oboritur, adnascitur.

FEST. *Oboritur*, adnascitur. nam praepositionem ob pro ad solitam poni, testis hic versus: Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo. & Ennius: ob Romam noctu legiones ducere cepit.

PAVL. *Obprobare*, probrum obiicere.

Obpuuiat, verberat, a *pauiendo*, id est feriendo, vnde pueri quod puniendo coercentur, id est, plagis. vnde & *pauimenta*.

Obrogare est legis prioris infirmandae, causa legem aliam ferre.

Obrutuit, obstupuit a bruto, quod antiqui pro graui interdum pro stupido dixerunt. Afranius: Non possum verbum facere, obrutui.

Obsalutare, salutandi gratia offerre.

Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui, vt consalutare, persalutare. FEST.

Obsecrare est opem a sacris petere. PAVL.

Obsequela, obsequium.

Obseruasse dicitur, qui obseruat, quid, cuiusq. causa facere debeat. itaque is qui obseruat, coluisse aliquem dicitur. FEST.

Obsidionalis corona est, quae datur imperatori ei, qui obsidione liberauit ab hostibus obsessos: ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. herbam autem victoriae signum fuisse apud antiquos, aliisque exemplis docuimus. quae corona magnae auctoritatis fuit. Nam & P. Decio datae duae sunt: vna ab exercitu vniuerso, altera ab iis, qui fuerunt in praesidio obsessi. & L. Sicinio Dentato, qui Achilles Romae existimatus est, ac fertur centies, & vicies pro Rep. depugnasse. Coronis donatus viginti sex. In iis aureis octo, ciuicis quattuordecim, *muralibus* tribus, obsidionali vna. Inter *obsidionalem*, & *ciuicam* hoc interest, quod altera singularis signum salutis est, altera diuersorum ciuium seruatorum.

Obsidionalis corona dicebatur, quae ei, qui obsessos liberasset ab hostibus, dabatur. ea fiebat ex gramine viridi ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. quae corona magnae auctoritatis erat. Ciuica corona singularis salutis signum erat; obsidionalis vniuersorum ciuium seruatorum. PAVL.

Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, adiuuat nos testimonio suo Ennius in Telamone, cum ait: Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obsidionem paras. Item alio loco: Hector quid haud cessat obsidionem obducere? FEST.

Obsidium, tamquam praesidium, subsidium, rectè dicitur. Cuius etiam auctor C. Laelius pro se apud populum, vt in nobis terra, marique simul obsidium facerent. & Sallustius historiarum primo: Magnis opibus profectis obsidium cepit per L. Catilinam legatum.

Obsonitauere saepe obsonauere. Cato in suasione (de lege Orchia derogaretur) qui antea obsonitauere, postea centenis obsonitauere. significat autem conuiuari.

Obsonitauere, saepe obsonauere. significat autem conuiuari. PAVL.

Obstinat, obfirmat.

Obstinato, obfirmato, perseueranti, vt tenere possit. Pacuuius obstinati exorsus. vt Attius FEST.

in Amphitryone: aut tam obstinato animo consilius tuo. Cato in Q. Thermum de decem hominib. rumorem, famam flocci fecit captus stupris. obstinatus insignibus flagitiis. Naeuius in Lycurgo: vos, qui astatis obstinati.

Obstinet dicebant antiqui, quod nunc ostendit, vt in veteribus carminibus: Sed iam se caelo candēs aurora obtinet suum patrem.

Obstinet, pro ostendit,

PAVL. *Obstitum*, violatum.

FESTVS. *Obstitum* Cloatius, & Aelius Stilo esse aiunt violatum attactumque de caelo. Cincius eum, qui deo, deaeque obstiterit; id est qui viderit, quod videri nefas esset.

Obstitum, obliquum.

PAVL. FEST. *Obstitum*, obliquum. Ennius lib. XVIII. Montibus obstitis, obstātibus, vnde oritur nox. & libro octauo: amplius ex augure obstipolumve solis. C. Licinius Imbrex: resupina obstito capitulo sibi ventum facere cunicula. Lucretius Omnia mendose fieri, atque obstita necesse est.

Obstrudant, obstatulent, ab auide trudendo gulam, nō sumendo cibum. vnde & *obstrudulentum* dixit Titinius. obstrudulēti aliquid, quod pectam sedens. Aut hic laetaster, aut formaster frigidus.

PAVL. *Obstrundant*, auide trudant.

Obtestatio est, cum deus testis in meliorem partem vocatur; *detestatio* cum in deteriorem.

Obtrectat, contra sententiam tractat.

Obtrectator est, qui facit quid contra tractantem.

Obturare ex Graeco trahitur: ab eo, quod illi ostia dicunt θύρετρα.

Obtutu, quasi obtuitu, a verbo tueor, quod significat video.

Obuaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus id rectum iter conficeret.

Ob vos sacro, pro vobis obsecro: vt *sub vos placo*, pro supplico

Ob vos sacro, in quibusdam precationibus est, pro vos obsecro: vt & sub vos placo pro supplico.

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occaedendo, quod caedat grandis globos terrae; cum Cicero venustissime dicat ab occaedendo fruges satas.

PAVLVS. *Occare*, & occator ab occidendo dictum, quod grandes terrae caedat globos.

FESTVS. *Occasio* opportunitas temporis casu quodam prouenientis est.

PAVLVS. *Occasio*, opportunitas temporis casu proueniens.

FESTVS. *Occasus*, interitus, vel Solis, cum decidit a superis infra terras. quo vocabulo Ennius pro occasione est vsus in libro secundo; hic occasus datus est, at Horatius inclutus saltu. Item in libro quinto: iniicit intitatus, tenet, occasus iuuat res. Item in libro octauo: aut occasus vbi, tempusve audere repressit.

Occasus, interitus, vel Solis in Oceano mersio.

Occentare dicebant pro cōuicium facere, cum id clare, & cū quodā canore fieret, vt procul exaudiri potuisset: quod turpe habebatur; quia non sine casu fieri putatur inde cantilenan dici, qui illam non cantus iucunditatem puto.

Occentassint antiqui dicebant, quod nunc conuicium fecerint, dicimus: quod id clare, & cum quodam canore fit, vt procul exaudiri possit. quod turpe habetur, quia non sine causa fieri putatur. inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto. FEST.

Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus. cum plurimae aliae praepositiones familiariores huic verbo sint.

Oceidamus Plautus posuit pro contra cedamus. PAVLVS.

Occisitantur, saepe occiduntur.

Occisitantur, saepe occiduntur. sic C. Gracchus pro rostris in P. Pompilium: Homines liberi nunc in oppido occisitantur. FEST.

Occisus a necato distinguitur. nam *occisus* ab caedendo dictus, *necatus* sine ictu. PAVL.

Occisum a necato distingui quidam, quod alterum à caedendo, atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. Itaque in Numae Pompilij Regis legibus scriptum esse, *Si hominem fulminibus occisit, ne supra ianua tollito.* & alibi, *Homo si fulmine occisus est ei iusta nulla fieri oportet.* FESTVS.

Occultum offerre, significat sub terram fere ponere.

Occupaticius ager dicitur, quod desertus a cultoribus propriis, ac aliis occupatur. PAVL.

Occupaticius
. . a cultoribus fr
. . ri coeptus, quo in
. . nam cum Hann
. . bene meri
. . atque eorum a
. . tanquam ex l
. . nandos pu
. . diret commu
. . est a priuatis
. . accepissent.

Ocimum Graecum.

Ocimum Graecum, (& a celeritate nascendi est dictum.) PAVL.

Ocius & ocissime positiuum Latinum non habent, sed ab eo veniūt, quod est in Graeco ὠκύς.

Ocius secundae collationis, & deinde tertiae ocissime frequentata sunt. alij dicta a nostris, &

nostris,& tracta ex Graeco, id est ἀκλῶς, cuius prima significatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non est. tertiae vero collationis, cuius maiora exẽpla sunt, auctor est Plautus in Neruolaria: Ocissime nos liberi possimus fiet.

. . quicquam occisa . . .
. . lius historiarum . . .
. . tantur ocissim . . .
. . lamia apud . . .
. . laniam opor . . .

Ocrem antiqui, vt Ateius Philologus in libro Glossematorum refert, montem cõfragosum vocabant, vt apud Liuium: Sed qui sũt hi, qui ascendunt altum ocrim? Et, celsosque ocris, aruaque patria, & mare magnũ. Namque Taenari celsos ocris. Et, haud vt quem Chiro in Pelio docuit ocri. vnde fortasse etiam *ocreae* sint dictae inaequaliter tuberatae.

PAVLVS. *Ocrem* montem confragosum dicebant antiqui. hinc *ocreae* dictae inaequaliter tuberatae.

FESTVS. *Octauiae* porticus duae appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propiorẽ Octauia soror Augusti fecit. alteram theatro Põpei proximam CN. Octauius CN. filius, qui fuit Aedilis Curulis, Praetor, Consul, Decemuir sacris faciendis, triumphauitque de rege Perse nauali triumpho. quam combustam reficiendam curauit Caesar Augustus.

October equus appellatur, qui in campo Martio mense Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricum dexterior: de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauienses, vt hi in regiae pariete, illi ad Turrim Mamiliam id figerent: eiusdemque cauda tanta celeritate perfertur in regiam, vt ex ea sanguis destillet in focum, participandae rei diuinae gratia. quem hostiae loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, nõ vt vulgus putat, quia velut supplicium de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriundi, & Troiani ita effigie in equi sint capti. Multis autem gentibus equum hostiarum numero haberi, testimonio sunt Lacedaemonij, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidémque adolent, vt eorũ flatu cinis eius per finis quam latissime deferatur, & Sallentini, apud quos Menzanae Ioui dicatus viuus coniicitur in ignem; & Rhodij, qui quotannis quadrigas soli consecratas in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundum.

PAVLVS. *October* equus appellabatur, qui in campo Martio mense Octobri Marti immolabatur. de cuius capite maxima erat contentio inter Suburanos, & Sacrauienses, vt hi in regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent. Cuius cauda, vt ex ea sanguis in focum distillaret, magna celeritate perferebatur in regiam.

Oculatum pro praesenti posuit Plautus cum dixit: oculata die. Item ipse: pluris est oculatus testis vnus, quam auriti Decem, id est qui se vidisse dicat.

. . dolo osculatum pro prae . . . . FESTVS.
. . odiae caeca hercule . . . . .
. . tem alibi oculatum ar . . . . . .
. . idem pluris est ocul . . .
. . id est qui se vidisse di . . . . .
. . formam ab oculi ap . . . .

Oculissimum, carissimum. Plautus: Oculissimũ ostium amicae. PAVLVS.

. . . imum ostium amicae . . . FESTVS.
. . me dixit signifi. . . . .

Oculitus quoque dicitur, vt funditus, penitus: quo significatur tam carum esse, quam oculum. PAVLVS.

. . . unditus, penitus signifi . . . . . FESTVS.
. . alum vel instare . . r . . . . .

Odefacit dicebat, pro olfacit: quae vox a Graeco ὀσμὴ tracta est. PAVLVS.

. . . antiqui ab odore . . . FESTVS.
. . consuetudine in . . . .

vt saepe alias, tũ in hoc quoque libro contentae. quae vox, vt quibusdam videtur, ex Graeca ὀσμὴ tracta est.

Oenigenas, vino genitos. PAVLVS.

Oestrum, furor Graeco vocabulo.

Offectores, colorum infectores.

Offendices dicebantur ligaturae nodos, quibus apex retinebatur. id cũ peruenisset ad mentum, dicebant *offendimentum*.

Offendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. at Veranius Choriola existimat, quae sint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quae ab offendendo dicuntur. nam cum ad mẽtum peruentum est, offendit mentum. FESTVS.

Offerumenta dicebant, quae offerebant. PAVLVS.

Officiosus ab efficiendo dictus.

Offringi terra dicitur, cum iterum transuerso sulco aratur.

Offucare, aquam in fauces ad sorbendum dare.

Offudas fallacias.

Ogygia moenia Thebana ab Ogypo conditore dicta.

Ogygia moenia Artius in Diomede appellans, significat Thebas, quia eam vrbem Ogygus condidisse traditur. FESTVS.

Oleagineis coronis ministri triumphantium vtebantur, quod Minerua dea belli esse putabatur. PAVLVS.

Olentica mali odoris loca.

Oletum, stercus humanum. Veranius: Sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum.

Oliuetam dicebãt ab oleis, vt a vino vindemiã.

FESTVS. *Oliuetam* antiqui dicebant, cum olea colligebatur: vt messem, cum frumenta: vindemiam, cum vuas. quod vocabulum potius frequentari debebat quam nullam eius significationis causam haberemus, quamuis quidam oliuitatem eam dicant.

PAVLVS. *Ollic*, illic: vt olli, illi:

FESTVS. *Oluatium* Antistius Labeo ait esse mensurae genus.

PAVLVS. *Omen* velut oremen quod fit ore. augurium, quod auibus alioue modo fit.

FESTVS. *Ommentans* . . . in Odysse cum ait: in Pylum aduenies, aut ibi ommentans. significat obmanens. Sed ea significatione qua saepe fieri dicitur. id enim est mantare.

PAVLVS. *Opaca* vocantur vmbrosa.

FESTVS. *Opaca*, vmbrosa.

Opalia dicebantur dies festi, quibus Opi supplicabant.

Opalia dies festi, quibus supplicatur Opi, appellantur, quorum alter . . . .

Opertat, saepe operit.

PAVLVS. *Opigenam* Iunonem matronae colebãt, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.

Opilio, genus auis.

FESTVS. *Opima* spolia dicuntur originem quidam trahentia ab Ope Saturni vxore. quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus a satu tenensque falcem effingitur. quae est insigne agricolae. Itaque illa quoq. cognominatur *Consiua*, & esse existimatur terra. Ideoque in regia colitur a populo Romano, quia omnes opes humano generi terra tribuat. Ergo & *opulenti* dicuntur, terrestribus rebus copiosi: & *hostiae opimae* praecipue pingues: & opima magnifica, & ampla. vnde spolia quoque, quae dux populi Romani duci hostium detraxit, opima dicuntur. quorum tanta raritas est, vt intra annos paulo . . . . . trina cõtigerint nomini Romano. vna, quae Romulus de Acrone: altera, quae Cossus Cornelius de Tolumnio: tertia, quae M. Marcellus Ioui Feretrio de Viridomaro fixerunt. M. Varro ait opima spolia etiam esse, si manipularis miles detraxerit dummodo duci hostium . . . . . non sit. Ad eadem Iouis Feretrij poni, testimonio esse libros pontificum, in quibus sit pro primis spoliis bouem, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice sacra fieri debere. esse etiam compelli reges legem opimorum spoliorum talem: *Cuius auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Ioui Feretrio darier oporteat. & bouẽ caedito, qui caepit aeris ducenta secunda spolia. in martis aram in campo, solitaurilia vtra voluerit caedito. tertia spolia Iano Quirino agnum*

marem caedito centum qui ceperit ex aere dato huic aedi. ex nulla extat, neque templum habeat, neque scitur. Vt qui opima lege fuerint, adiici solet, cum quidam magistratus, creatur.

PAVLVS. *Opiparum* magnarum opum apparatum.

Opi dicta est coniux Saturni, per quam voluerunt terram significare: quia omnes opes humano generi terra tribuit. Vnde & opulenti terrestribus rebus copiosi, & hostiae opimae praecipue pingues: & opima, magnifica & ampla spolia.

Opiter est, cuius pater auo viuo mortuus est, ducto vocabulo, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod auum ob patrẽ habeat, id est pro patre.

Opitulus Iuppiter, & *opitulator* dictus est, quasi opis lator.

Oportune dicitur ab eo, quod nauigãtibus maxime vtiles, optatique sunt portus.

Opperiri, expectare.

Oppido, valde multum. ortum est autem hoc verbum ex sermone inter se confabulantiũ, quantum quisque frugum faceret. vtque multitudo significaretur, saepe respondebatur, quantum vel oppido satis esset hinc in consuetudinem venit, vt diceretur oppido, pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo vtuntur, vt puta si qui dicant oppido didici, spectaui, ambulaui, errant: quia nulli eorum subiici potest, vel quod satis est.

Oppidorum originem optime refert Cicero libro primo de gloria, eamque appellationẽ vsurpatione appellatam esse existimat, quod opem darent, adiiciens, vt imitetur ineptias Stoicorum.

Oppidum dictum est, quod opẽ praebeat. Oppidum dictum, quod ibi homines opes suas conferunt oppidum dicitur & locus in circo, vnde quadrigae emittuntur. FESTVS.

Ops antiqui dicebant opulentum. vnde e contrario *inops*.

Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum dicimus, vt testimonio est, non solum ei contrarius inops . . . . . concedit, ego egens exortus sum.

Optatam hostiam, alij optimam appellant eã, quam Aedilis trib. constitutis hostiis optat. quam immolari velit.

Optima lex . . . in Magistro populi faciendo, qui vulgo Dictator appellatur, quam pleniſſimum posset ius esse, significabatur. vt fuit Manij Valerij, M. Fabij, Volusianae gentis, qui primus Magister a populo creatus est. propter quam vero prouocatio ab eo magistratu ad populum data est, quae antea non erat. desitum est dici, vt optima lege, vtpote imminuto iure priorum magistratuum.

Optio, qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. Is adiutor dabatur centurioni a Tribuno militum, qui ex eo tẽpore, quem velint, centurionibus permissum est optare, & nomen ex facto sortitus est. Plautus in Asinaria: qua me, qua vxorem, qua tu Sauream seruum potes, circumduce, auser, promitto tibi, non obfuturum, si id effeceris, tibi optionem sumito Laonidam.

PAVL. *Optio* est optatio, sed in re militari optio appellatur is, quem decurio, aut centurio, optat sibi rerum priuatarum ministrũ, quo facilius obeat publica officia.

Optionatus vt Decurionatus, siue Pontificatus dicitur.

FEST. *Optionatus*, vt Pontificatus, Decurionatus dicit, vt Cato in ea, qua habuit apud equites. maiores seorsum, atque diuersum parauere bonis, atque strenuis, decurionatus, optionatus, hastas donaticas, aliosque honores.

PAVL. *Opunculo*, quod opilionis genus cantus imitatur.

FEST. *Orae* extremae partes terrarum, id est maritimae dicuntur, vnde & vestimentorum extremae partes; quae quidem & dici possunt. Caecilius in Aschrione vsus est pro initio rei, cum ait: Oram reperire nullam, quam expediam, queo.

PAVL. *Orare* antiqui dixerunt pro agere. vnde & *oratores* causarum actores, & oratores, qui nunc legati. quod reip. mandata peragerent.

FEST. *Orare* antiquos dixisse pro agere testimonio sunt, quod & oratores, & ij, qui nunc quidem legati. tũc vero oratores, quod Reip. mandatas partes agebant. Ennius quoque cum dixit libro primo annalium. face, vero, quod te cum precibus pater orat.

Orata genus piscis appellatur à colore auri, quod rustici orum dicebant, vt auriculas, *oricolas*. itaque Sergium quoque quendam praedinitem, quod & duobus anulis aureis, & grandibus vteretur. *Oratam* dicunt esse appellatum.

PAVL. *Orata* genus piscis a colore auri dicta, quod rustici orum dicebant, vt auriculas, oriculas.

Oratores ex Graeco ἀγορᾶιος dicti, quod missi ad reges, nationesque deos solet ἀ-ειδειν, id est testari. hi modo appellantur legati.

FEST. . . es dictos ex . . .
. . gentes qui missi . . .
. . strum populo Ro . . .
. . ἀγορᾶιος . . . .
. . acte. eos nostri alij pro legatis appellant, vt Cato in ea, quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum: M. Fulvio Consuli legatus fum in Aetoliam, propterea quod ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos, & in Originum libro primo: Propter id bellum coepit Coelius PR. Albanus, oratores misit Romam eum . . . pro decretoribus, vt Terentius: orator venio, facite exorator sim. Item & Afranius in Emancipato. si . .
. tum si quid oritur . . as . .
sertis & loci veteribus. ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere. ob quam causam . . . quoq. eorũ vocantur.

Orba significat apud poetas priuatam aliqua persona cara.

Orba est, quae patrem, aut matrem, aut filios, quasi lumen amisit. PAVL.

. . rba apud poe . . . FEST.
. . persona chara. apud . . .
. . mat. vt sca . . . .
. . ncos. orba est . . .
. . tris est ante . . .
. . vlus Aelius . . . .
. . in eo libro . . . .
. . pontificatu . . . .
. . ella sine . . .
. . sacrae . . . .
. . nupta . . .
. . fuisse . . . .
. . nificius in . . . .
. . onygiarum . . . .
. . inter se . . . .
. . runt . . . .
. . ros . . . .
. . isse . . . .

Orca genus marinae belluae maximum ad cuius similitudiné vasa ficaria *orcae* dicuntur. sunt enim teretes, atq. vniuersi spocie. PAVL. FEST.

. . nomen duceret . . .
. . maximum . . . .
. . vasa quoque in f. . . .
. . retes atque u . . .
. . malae & antae. . . .

Orchestra locus in scaena. PAVL.

. . . antea, qui nunc pla . FEST.
. . non admittebantur . .
. . rim fabulae dum ex . .
. . explicari non potera . .
. . tabant quo equitori . .

Orchitis genus olcae ex Graeco dictum, quod magnitudine sit instar testiculorum. PAVL.

. . . Philologus in . . . FEST.
. . . ductum ex Graeco . . .
. . . tudinis, itaque u . . .
. . . ro grandior ore . . .

Orcus ab vrgendo mortem dictus. C enim pro G frequenter ponebant antiqui. PAVL.

Orcum, quem dicimus; ait Verrius ab antiquis dictum Vragum, quod & V litterae sonum pro O efferebant, & per c litteram formam, nihilominus g vsurpabant, sed

nihil affert exemplorum, vt ita esse credamus; nisi quod is deus nos maxime vrgueat.

Ordinarium hominem Oppius ait, dici solitum scurram, & improbum, qui assidue in litibus moraretur, ob eamque causam in ordine staret adeuntium praetorem. at Aelius Stilo qui minime ordine viueret.

. . in ea oratione, quam scribit de suis virtutibus contra Thermum. Quid mihi fieret, si non ego stipendia in ordine omnia ordinatius meruissem semper? Sunt quidam etiam, qui manipularem eum, qui infimi ordinis sit, appellatum credant ordinarium.

FAVLVS. *Ordinarius* homo scurra, & improbus, qui assidue in litibus moratur, ob eamque causam in ordine stat Praetorem adeuntium, siue dictus per contrarietatem, quia minime ordine viuit.

Ordiri est rei principium facere.

FESTVS. *Ordiri* est rei principium facere. vnde togae vocantur exorditae.

Ordo sacerdotum aestimatur deorum.

. . maximus quisque. Maximus videtur Rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. itaque in conuiuiis solus Rex supra omnes accubat. sed Dialis supra Martialē & Quirinalem; Martialis supra proximum, omnes dein supra Pontificem Rex, quia potentissimus. Dialis, quia vniuersi mundi sacerdos, qui appellatur Diuus, Martialis, quod Mars conditoris vrbis parens. Quirinalis socio imperij Romani Curibus ascito Quirino Pontifex Maximus, quod iudex, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarumque.

FESTVS. *Oreae freni*, quod ori inferuntur. Titinius in Setina. & si tacebit, tamen gaudebit sibi permitti oreae. & Naeuius in Hariolo: Deprandi autem leonis obdas oreas. Cato Originum libro tertio. equos respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Coelius pro se apud populum: equusque mihi sub feminibus occisus erat, oreas detraho inspectante Lucio Stertinio.

PAVLVS. *Oreae freni*, quod ori inferantur, dicti.

Oreus Liber pater, & Oreades nymphae a montibus appellantur.

FEST. *Oreos* liber pater, & Oreades nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent.

PAVL. *Oriri*, nasci, vel surgere.

FEST. *Originum* libros quod inscripsit Cato: non satis plenum titulum propositi sui videtur amplexus: quando praegrauant ea, quae sunt rerum gestarum populi Romani.

O . . . quantae . . .

. . . . . .

Ornatus dicitur, & bonis artibus instructus, & honores adeptus a populo, & bene aptus, vt miles aut gladiator, & acturus fabulas, atque etiam ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur, vt eum dicimus aliquem tragico, vel comico ornatu prodire.

Ornatus dicitur, & bonis artibus instructus, & honores adeptus. Appellaturque ornatus, cultus ipse, quo quis ornatur. PAVL.

Ortygia Delos insula. FESTVS.

Orty . . ita non Delos . . .

. . . tus esse ab ordibus . .

. . . filia. Ser . . .

. . . nius Superbus ge . . .

. . . orarat tende . . .

. . . ssessionem coe . . .

. . . s quod pro . . . .

. . . ducere vnde . . .

. . . tus est . . . .

Oscilla festa in honorem Bacchi; in quibus homines se per funes iactat. alij putant Erigones & Icari festa. PAVL.

Oscillum Suntra dici ait, quod oscillent, id est, inclinent, praecipitesque in os ferantur. *Oscillantes* ait Cornificius ab eo quod (os caelare sint soliti personis propter verecundiam, qui eo genere lusus vtebantur. Causa autem eius iactationis proditur. Latinus rex, quod praelio, quod ei fuit aduersus Mezentium Caeritum regem, nusquam apparuerit, iudicatusque sit Iuppiter factus Latiaris. Itaque per sex eos dies, feriatos liberos, seruosque requirere eum, non solum in terris, sed etiam qua videretur caelum posse adiri per oscillationem, velut imaginem quandam vitae humanae, in qua altissima ad infimum interdum infima ad summam efferuntur. atque ideo memoriam quoq. redintegrari initio acceptae vitae per motus cunarum, lactisque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oscillis moueantur, & lactata potione vtantur. Nec desunt, qui exemplum Graecorum secutos putent Italicos, quod illi quoque iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore impulsa suspendio perisset, per simulationem . . . .

. . . . . .

Oscines aues Appius Claudius esse ait, quae ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, noctua. aut quae alis, ac volatu, vt buteo, sanqualis, aquila, immissulus, vulturius, pica aut Martius, Feroniusque, & parra, & in oscinibus, & in alitibus habentur.

Oscines aues auspicium ore facientes. PAVL.

Oscinum augurium a cantu auium.

Oscinum tripudium est, quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, noctua, parra, picus. FESTVS.

Oscum

PAVL. *Oscum* dicitur significare sacrum. vnde leges *oscitae*, id est, sacratae. *Opicum* quoque inuenimus pro osco. Oscis enim frequentissimus fuit vsus libidinum spurcarum. vnde & verba impudentia appellantur *obscena*. Titinius: Osce, & Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt.

FESTVS *Oscum* duas diuersas, & contrarias significationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo significari sacrum, quo etiam leges sacratae *oscae* dicuntur. & in omnibus fere antiquis commentariis scribitur *opicum* pro osco, vt in Titinij fabula Quinta: Qui Osce, & Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt a quo etiam verba impudentia, & elata appellantur *obscena*, quia frequentissimus fuit vsus Oscis libidinum spurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui soliti produntur augures Romani. Oscos, quos dicimus, ait Vertius, *Opscos* antea dictos teste Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opscus. Adiicit etiam, quod stupra inconcessae libidinis *obscaena* dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor, cum apud antiquos omnes fere *obscaena* dicta sint, quae mali ominis habebantur. vt illa Vergilij testimonio sint, vt superiorum auctorum exempla referre non sit necesse, cum ait Harpias, obscenas volucres: &, obscenamque famem.

Osculana pugna in prouerbio; quo significabatur, victos vincere. quia in eadem & Valerius Laeuinus imperator Romanus a Pyrrho erat victus, & breui eundem regem deuicerat. Sulpicius. . . . Item imperator noster. eius meminit Titinius hoc modo: haec quidem quasi osculana pugna est . . . scecus, quia hinc fugere impulsi spolia colligunt. significat etiam *osculum*, suauium. vt Plautus in Neruolaria: osculum sat est osculi mihi. qui, ambo mi pater? quod inter cognatos propinquosque institutum ab antiquis est, maximeque feminas . .

Osi sunt, ab odio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quae est de lege Minucia, cum ait: Mirum siquid iis iniuriae fit? semper eos osi sunt. quod nunc quoque cum praepositione elatum frequens est, cum dicimus, perosi.

PAVL. *Osi sunt*, vt perosi sunt, dicebatur.

Osorem dixerunt, qui aliquem odisset.

Ostentas, saepe ostendis gloriandi causa.

FEST. *Ostentas*, saepe ostendis gloriandi causa. sed & participialiter id etiam dici debet, & dictum est feminino genere.

PAVL. *Ostentum*, ostentatum.

FEST. *Ostentum* non solum pro portento poni solere, sed etiam participialiter . . testimonio est Pacuuius in Medo . . . arque eccum in ipso tempore ostentum senem. & Attius in Bacchis: praesens praesto irridetis nobis. . . . stipe vltro ostentum obtulit. Ostentum quo nunc vtimur interdum prodigij vice, quin participialiter quoque dici solitum sit, non dubium. facit etiam C. Graechus de legibus a se promulgatis, cum ait: quod vnum nobis in ostentum, ipsis in vsum asportatur.

Ostiam vrbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Marcius rex condidisse, & feminino appellasse vocabulo fertur. quod siue ad vrbem, siue ad coloniam, quae postea condita est, refertur.

Ostia vrbs ab exitu Tiberis appellata.

Oualis corona est myrtea, quam habebant, qui PAVL. ouantes introibant, cum bella non erant indicta, aut sine sanguine confecta.

Ouantes, laetantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites geminata O littera.

Ouem masculino genere dixerunt, vt ouibus duobus, non duabus.

Oufentina tribus ab Oufente fluuio dicta.

Oufentinae tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens, quod est in agro Priuernate FEST. inter mare, & Terracinam. Lucretius: Priuerno Oufentina venit, fluuioque oufente. postea deinde a Censoribus alij quoque diuersarum ciuitatum eidem tribui sunt adscripti.

Ouibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus criminibus, in maioribus autem bubus. nec vltra hunc numerum excedebat multatio, quae posteaquam aere signato vti ciuitas coepit, pecoraque multaticia incuria corrumpebantur. vnde etiam *peculatus* crimen vsurpari coeptum est, facta est aestimatio pecoralis multae, & boues centenis assibus, oues denis aestimatae. Inde *suprema multa*, id est maxima appellatur tria millia aeris. Item vicesis minoribus delictis.

Oxime, ociſſime. PAVL.

P

PA, pro parte, & po, pro populo positum FEST. est in saliari carmine.

Pacem a pactione condicionum putat dictam Sinnius Capito, quae vtrique inter se populo sit obseruanda.

Pax dicta est a pactione. PAVL.

Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. vnde & *pacisci* adhuc, & paceo in vsu remanet. FEST.

Pacana Apollinem vocauerunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. est enim παιειν ferire. Alij quod remedium morbis PAVL.

finem faceret talis grauitatis.

Paedidos sordidos significat, atque obsoletos, tractum vocabulum a Graeco; quia παῖδες, id est, pueri, talis sint ætatis, vt a sordibus nesciant abstinere.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus: quod eadem aqua vterentur. aquae enim lingua Dorica παγαὶ appellantur.

Paginae dictae quod in libris suam quaeque obtineat regionem, vt pagi. vel a pangendo, quod in illis versus pangantur, id est, figuntur.

Palatium mons Romae appellatus est, quod ibi pascens pecus balare consueuerit: vel palare, id est, errare, ibi pecudes solerent alij quod ibi Hyperborei filia Palanto habitauerit, quae ex Hercule Latinum peperit. alij eundem, quod Pallas ibi sepultus sit, existimant appellari.

Palatualis Flamen ad sacrificandum ei deae constitutus erat, in cuius tutela Palatium esse putabant.

FEST. *Palatualis* Flamen constitutus est, quod in tutela eius deae Palatium est.

PAVL. *Pales* dicebatur dea pastorum, cuius festa *palilia* dicebantur. vel, vt alij volunt, dicta *parilia*, quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant.

Pallas Minerua est dicta, quod Pallantem gigantem interfecerit; vel, sicut putabāt, quod in Pallante palude nata est.

Palmites vitium sarmenta appellantur, quod in modum palmatum humanarum virgulas, quasi digitos edunt.

Palmulae appellantur remi a similitudine manus humanae.

Palpari, blandiri.

Paludati, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta *paludamenta* dicebant.

FEST. *Paludati* in libris auguralibus significat, vt ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta *paludamenta* dici.

Pancarpiae dicuntur coronae ex vario genere florum factae.

PAVLVS. *Pandana* porta dicta est Romae, quod semper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oscitantes extenduntur: eo quod pandi fiunt.

Pandicularis dicebatur dies, idem & communicarius, in quo omnibus diis communiter sacrificabatur.

FEST. *Pangere*, figere. vnde *plantae pangi* dicuntur, cum in terram demittuntur. inde etiam *versus pangi*, vel figi in cera dicuntur.

Pangere significat figere. vnde *plantae pangi* dicuntur, cum in terram demittuntur . . .

. . . . . .

PAVL. *Panibus* redimebant caput equi immolati I-

dibus Octobribus in campo Martio, quia sacrificium fiebat ob frugum euentum. & equus potius, quam bos immolabatur; quod hic bos frugibus pariendis est aptus.

Pantices frus ventris.

. . . frus ventris . . .

. . . mi ag . . . PAVL.

Panus facit deminutiuum panicula.

Papillae capitula mammarum dictae, quod papularum sunt similes. PAVL.

Papiria tribus a Papirio vocata.

. diria . . . . . FEST.

. . . coniu . . . .

. . . quod ind . . .

. . . tur bellum . . .

. . . tos ex er . . .

. . . discessera . . .

. . . signum con . . .

. . . rem in ipsorum ar . . .

. . . testate, ac pote . . .

. . . exercitus suffrag . . .

Pappi carduorum flores. Lucretius: Vestem, nec plumas auium, papoſque volantis. PAVL. FEST.

. . . o quoque . . .

. . . rum ex . . .

. . . sulibus ae . . .

. . . tq. ex ea . . .

. . . s magistra . . .

. . . intra dies . . .

. . . ncias inter se pa . . .

. . . uit ciuis aliter inter . .

. . . lege primum factus . .

. . . circo sunt creati . . .

Parārium aes appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur. PAVL.

Parasangae apud Persas viarum mensurae.

Parens vulgo pater, aut mater appellatur. sed iuris prudentes auos, & proauos, auias & proauias parentum nomine appellari dicunt.

Parere, obedire.

Paribus equis, id est duobus, Romani vtebantur in praelio, vt sudante altero transirent in siccum.

Parci quaestores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quaerendarum. Nam paricida non vtique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumque hominem. Id autem fuisse indicat lex Numae Pompilij Regis his compositа verbis: *Si quis hominem liberum dolo sciens morti duit, paricida esto.*

Parilibus Romulus vrbem condidit, quem diem festum praecipue habebant iuniores. FEST.

. . . vrbem condidit Rom. .

. . . habebant iunio.

Parmulis pugnare milites soliti sunt. quarum vsum sustulit C. Marius datis in vicem earum Brutianis.

PAVLVS. *Parones* nauium genus, ad cuius similitudinẽ myoparo vocatur.

Parret significat apparebit.

FESTVS. *Parret*, quod est in formulis, debuit & producta priore syllaba pronuntiari, & non gemino R scribi, vt fieret paret, quod est inueniatur. vt comparet, apparet.

Parsi non *peperci*, ait Cato in eadem oratione. Scio fortunas secundas neglegentiam prendere solere: quod vti prohibitum irem, quod in me esset, meo labori non parsi.

Parsi (idem) Cato dixit pro peperci.

PAVLVS. *Partus* & pro nascendo ponitur, & pro parato. FESTVS. Naeuius: Male parta male dilabuntur.

PAVLVS. *Parum cauisse* videri pronuntiat magistratus, cum de consilij sententia capitis quẽ condemnaturus est.

Parumper significat paulisper, quasi perparum hoc est valde parũ. refertur aiũt ad tempus.

Pascales oues Cato posuit pro pascuales.

FEST. . . . cienter Cato dixit in ea . .
. . . calis ouis vetuit . . .
. . . appellat in ora . . . .
. . . cio Tarenti plus. c. . .
. . . uam ignaro Terentino . .

PAVL. *Pascito linguam* in sacrificiis dicebatur, id est coerceto, contineto, taceto.

Passales & oues, & gallinae appellantur, quod passim pascuntur.

FEST. *Passer marinus*, quem vocat vulgus strutomelum.

PAVL. *Pastillum* est in sacris libi genus rotundi.

Pastillus forma panis parui, vtique: deminutiuum est a pane.

Patagium est, quod ad summam tunicam assui solet, quae & *patagiata* dicitur, & *patagiarij*, qui eiusmodi opera faciunt.

Patagus morbi genus.

Patauem bouem Plautus appellat cuius cornua diuersa sunt, ac late pateant.

FEST. *Patellae*, vasa picata parua sacrificiis faciendis apta.

. . . item sacris sa . . .
. . . velut capidul . . . .

PAVL. *Pateram* perplouere in sacris cum dicitur, significat pertusam esse.

Pateram perplouere cum dicerent, significabãt pertusam esse. FEST.

Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum iam ipse pater esset, habebat etiam tũ patrem.

Patr . . . . .
. . fit manifestum, quia, . .
. . numerari inter do . .

Patres senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus, ac liberis propriis. PAVL.

. . . lantur ex quibus Senatus . FEST.
. . . conditae Romulus C. . .
. . . quorum consilio, atq. . .
. . . ministraretur, atq. . .
. . . agrorum partes at . .
. . . perinde ac liberis . .
. . . solebant iam inde a Ro . .
. . . argenti signati vl . .
. . . publicae, & priuatae. .
. . . nt. .

Patrum comu . . . . .
. . . . . PAVLVS.

Patricios, Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocentur.

Patricius vicus Romae dictus, eo quod ibi patricij habitauerunt iubente Seruio Tullio, vt siquid molirentur aduersus ipsum, ex locis superioribus opprimerentur. FESTVS.

Patrimi, & *matrimi* pueri tres adhibebantur in nuptiis: vnus, qui facem praeferret ex spina alba, quia noctu nubebant, duo, qui nubentem tenebant.

Patrimi, & *matrimi* pueri praetextati tres nubentem deducũt: vnus qui facem praefert ex spina alba, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentem.

Patrocinia appellari coepta sunt, cũ plebs distributa est inter patres, vt eorum opibus tuta esset.

Pauciens dicebant pro raro. Titinius: Vxorem pauciens videbo. PAVL.

Paueri frumenta dicebant antiqui, quae de vagina non bene exibant. FESTVS.

Pauimenta Pœnica marmore Numidico constrata significat Cato, cum ait in ea, quam habuit, *nequis consul bis fieret*: Dicere possum quibus villae, atque aedes aedificatae, atque expolitae maximo opere, citro, atque ebore, atque pauimentis Poenicis stent. PAVL.

Pauimenta Poenica, hoc est marmore Numidico strata.

Pauperies damnum dicitur, quod quadrupes facit.

Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partes deuexum, vt *testudinatum* in quattuor. FEST.

Pectu/cum palati dicta est ea regio vrbis, quã Romulus obuersam posuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare versus, & quia mollissime adibatur vrbs cum Etruscorum agrum a Romano Tiberis discluderet, ceterae vicinae ciuitates colles aliquos haberent oppositos.

Peculatus est nunc quidem, qualecunque publicum furtum, sed inductum est a pecore, vt pecunia quoque ipsa. Iã etiam noxij

pecore multabantur, quod neque aeris adhuc, neque argenti erat copia. itaque *suprema multa* etiam nunc appellatur.

PAVLVS. *Peculatus* furtum publicum a pecore dictum sicut & *pecunia*. eo quod antiqui Romani nihil praeter pecora habebant.

Peculatus, id est furtum publicum, dici coepit a pecore tunc, cum Romani praeter pecudes nihil haberent.

FESTVS. *Peculatus* furtum publicum dici coeptus est a pecore, quia ab eo initium eius fraudis esse coepit. siquidem ante aes, aut argentum signatum ob delicta poena grauissima erat duarum ouium, & triginta boum. ea lege sanxerunt T. Menenius Lanatus, & Sextius Capitolinus Consules. quae pecudes, postquam aere signato vti coepit populus Ro. Tarpeia lege cautum est, vt bos centussibus ouis decussibus, aestimaretur.

Peculium seruorum a pecore item dictum est, vt pecunia patrum familiae.

PAVLVS. *Peculium* seruorum a pecore dictum, sicut & pecunia nobilium.

Pecunia sacrificium fieri dicebatur, cum fruges, fructusque offerebantur: quia ex his rebus constat, quam nunc pecuniam dicimus.

FESTVS. *Pecunia* sacrificium. . . .
. . tumque causa mola pu . . .
. . cio. quia omn s res fam . . .
. . dicimus, ex his rebus con . .
. . appellantur quae fulg . .
. . iecta depellendorum n . .
. . bonorum causa fiunt.

PAVLVS. *Pecuum* cum dixit M. Cato per casum genetiuum, a singulari casus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id est pecu, ac testu, tonitru genu, veru. quorum omnium genetiuus pluraliter geminat V litteram. nunc quia dicimus vt pectus, eum, quae in vsu est, formam in declinationibus sequimur.

PAVLVS. *Pecuum* Cato dixit genetiuum pluralem ab eo quod est pecu.

Pedam, vestigium humanum appellabant.

FESTVS. *Pedam* vestigium humani praecipue pedis appellasse antiquos in commentariis quibusdam inueniri solet.

Pedarium senatorem significat Lucilius, cum ait: agipes vocem mittere coepit. qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum cuius sententiam probat, quid sentiat, indicat.

Pedem struit in XII. significat, fugit, vt ait Ser Sulpicius.

PAVLVS. *Pedem struit*, dicebant pro eo, quod est, fugit.

Pedestria auspicia nominabantur, quae dabantur à vulpe, lupo, serpente, equo, ceterisque animalibus quadrupedibus.

. .picia . . . . FESTVS.
. .terisque . . . .

Pedibus obsitum, id est pediculis. Titinius *pedicosum* appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicosus, squalidus. Pedes autem pro pediculis sic Plautus refert in Curculione: Item genus inter homines meo quidem animo, vt muscae, culices, cimices, pedesque, pulicesque. & Liuius in gladiolo: pulicesne, an, cimices, An pedes: respondemihi. & Lucilius: vbi me videt, caput scabit, pedes legit.

Pedes dicuntur, quos deminutiue dicimus pediculos. ab his *pedicosi* appellantur. vt est illud: pedicosus, squalidus, vbi me videt, caput scabit, pedes legit. PAVLVS.

Pedulla, quae dicimus, E . . . Graecos appellare manifestum est. FESTVS.

Pedum est quidem baculum incuruum, quo pastores vtuntur ad compraehendendas oues, aut capras, a pedibus. cuius meminit etiam Vergilius in Bucolicis cum ait: At tu sume pedum. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Ennij: Procede, gradum profer re pedum, nitere, cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius, mirari satis non possum cum sit ordo talis, & per eum significatio aperta, gradum proferre pedum cessas? nitere.

Pedum baculi genus incuruum. Vergilius: At tu sume pedum. Pedum pastorale baculum incuruum dictum, quia illo oues a pedibus com praehenduntur.

Pegasides musae dictae sunt a fonte, quem Pegasus ictu vngulae fingitur aperuisse. ob quam causam & Graece appellatae sunt hyppocrenae,

Pelamys genus piscis dictum, quod in luto moretur, quod Graece dicitur πηλός.

Peligni ex Illirico orti. inde enim profecti ductu Volsini regis, cui cognomen fuit Lucullo partem Italiae occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pacinus, a quo *Pacinates*, & Pelicus, a quo Peligni.

Pellem habere Hercules fingitur, vt homines cultus antiqui admoneantur. lugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt.

Pellexit, in fraudem induxit.

Pellicator, qui pellicit ad fraudem.

Pellices nunc quidem appellantur alienis succumbentes, non solum feminae, sed etiam mares. antiqui eam proprie pellicem nominabant, quae, vxorem habens nubebat. cui generi mulierem etiam poena constituta est a Numa Pompilio hac lege: *Pellex aram Iunonis ne tangito. Si tanget, Iunoni crinibus demissis agnum femina caedito.*

Pelliculationem Cato a pelliciendo dixit.

Pelliculatio . . . .

FEST. . . . ndo, quod inducen. . .

. . . quam scripsit de . . .

PAVL. *Pellicum* galerum, quia fiebat ex pelle.

Pelluuiae, quibus pedes lauantur, vt malluuiae, quibus, manus.

Pelta, genus scuti.

Penates alij volunt, vt habeat nominatiuum singularem penas. alij penatis.

FEST. *Penatis* singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter penates dicantur, cum patiatur proportio etiam *penas* dici, vt *optimas*, *primas*, *Antias*.

Penatores qui penus gestant. Cato aduersus M. Acilium quarta: Postquam nautas ex nauibus eduxi, non ex militibus,, atque nautis piscatores penatores ficisedarum dedi.

PAVL. *Pendere poenas*, soluere significat, ab eo quod aere graui cum vterentur Romani, penso eo, non numerato, debitum soluebant. vnde etiam *pensiones* dictae. *Poenas pendere* proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam soluit, quia penso aere vtebantur.

FEST. . . . oe . . . .

. . . ob . . . .

. . . ntur . . . .

Penem antiqui eodam vocabant. a qua antiquitate etiamnum offa porcina cum cauda in cenis puris *offa penita* vocatur. & *peniculi*, queis calciamenta tergentur, quod e codis exttemis faciebant antiqui, qui tergerent ea. dictum est forsitan à pendendo. Naeuius in Tunicularia. Theodotum compellas, qui aras compitalibus Sedens in caella circumtectuas tegetibus Lares ludentes *peni* pinxit *bubulo*. significat peniculo grandi, id est, coda.

PAVL. *Penem* caudam vocabant. vnde & offam porcinam cum cauda. *offam penitam* dicebant. hinc & *peniculos* dicimus, quibus calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt. *Penis* denique a pendendo vocata est.

FEST. *Penetrale* sacrificium dicitur, quod interiore parte sacrarij conficitur. vnde & *penetralia* cuiusque dicuntur, & *penes nos*, quod in potestate nostra est.

PAVL. *Penetralia* sunt penatium deorum sacraria.

Penetrare, penitus intrare.

Peniculi spongiae longae propter similitudinem caudarum appellatae. Penes enim vocabantur caudae.

FEST. *Penitam offam* Naeuius appellat absegmen carnis cum coda. antiqui autem *offam* vocabant abscissum globi forma, vt manu glomeratam pultem.

Pennas antiquos ferunt ex Graeco, quod illi πτηνὰ ea, quae sunt volucria dicant. Item

easdem pesnas, & coesnas.

Pennas, impennatasque agnas, in saliari carmine; spicas significat cum aristis; & alias sine aristis agnas nouas volunt intelligi. PAVL.

Penora dicuntur res necessariae ad victum cotidianum. & locus eorum *penarius*.

Pentathlum antiqui quinquartium dixerunt. id autem genus exercitationis ex his quinque artibus constat, iactu, disci, cursu, saltu, iaculatione, luctatione.

Penuria est id, quod paene minus sit, quam necesse est.

Penus vocabatur locus in aede Vestae intimus. FEST.

. . ocatur locus intimus in aede Vestae segetibus . Saepius qui certis diebus circa Vestalia aperitur. ij dies religiosi habentur.

Perbitere Plautus pro perite posuit. PAVL.

Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu, quia conto pertentant, cognoscuntque nauigantes aquae altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. mihi id falsum videtur. nam est illa percunctatio, quod is, qui curiose quid interrogat, per cuncta visit, vt recte per V litteram scribatur. FEST.

Percontatio videtur dicta ex vsu nautico, quia aquae altitudinem conto portentant. Alij volunt percunctationem dici, quod scilicet is, qui curiosus est, per cuncta interrogat. PAVL.

Percunctatum patris familiae nomen nequis seruum mitteret, lege sanctum fuisse ait Cato in ea, qua legem Orchiam dissuadet. FEST.

Perditum est, quod interit, ac recuperari non potest. PAVL.

Peredíam, & *bibesiam* Plautus cum dixit, intelligi voluit cupiditatem edendi, & bibendi.

Peredíam, & *bibesiam* Plautus finxit sua consuetudine, cum intellegi voluit cupiditatem edendi, & bibendi. FEST.

Peregere dicebant expergefacere. PAVL.

Peregrina sacra sunt dicta, quae ab aliis vrbibus religionis gratia sunt aduecta.

Peregrina sacra appellantur, quae aut euocatis diis in oppugnandis vrbibus Romam sunt conlata, aut quae ob quasdam religiones per pacem sunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnae, ex Graecia Cereris, Epidauro Aesculapij, quae coluntur eorum more, a quibus sunt accepta. FEST.

Peregrinus ager est, qui neque Romanus, neque hostilis habetur.

Peremere alij posuere pro prohibere, alij pro vitiare. PAVL.

Peremere Cincius in libro de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in libro qui est de re militari, pro vitia- FEST.

re vsus est, cum ait: cum magistratus nihil audet imperare, nequid Consul auspicij peremat.

. . . est, cum ait: Cum magistratus nihil audet imperare, nequid Consul auspicij peremat.

Peremne dicitur auspicari, qui amnem, aut aquam, quae ex sacro oritur, auspicato transit.

Perempta, & interempta pro imperfectis poni solet a poetis. Lucretius: Cum corpus simul, atque animi natura perempta.

Peremptalia fulgura Gracchus ait vocari, quae superiora fulgura, vt portenta, vi sua perimant duobus modis, prioribus tollendis, aut maiore manubia, vt tertia secundae, secunda primae cedat. Nam vt omnia superantur fulgore, sic ictum fulgur manubiis vinci.

Perfacul, & per se facul antiqui dicebant, quod nunc facile, & perfacile dicimus. inde permansit in consuetudine facultas.

Perfines, perstringas.

Perfugam, Gallus Aelius ait, qui liber, aut seruus, aut hostis sui voluntate ad hostes trasierit, qui idem dicitur transfuga. quãquam sint, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quàm qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat.

Perfuga, & *transfuga* dicitur. quod ad hostes perfugiat, & transfugiat.

Pergite, agite. Vergilius: Pergite Pierides.

Pergraecari est epulis, & potationibus inseruire. Titinius: Hominem improbum, Nunc ruri pergraecatur.

Periculatus sum Cato est vsus in dicendo.

. . . ulatus sum Cato ait in ea oratione, quam scripsit ad litis Censorias.

Perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quaedam, & in soluta oratione verbis circum scripta sententia, & in gymnicis certaminibus *perihodon* vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit: a circumitu eorum spectaculorum.

Perimit, adimit, tollit: vnde & peremptus, interfectus.

P . pellat, a quo etiam . . fus.

Permissus appellatur aries: qui annis compluribus tonsus non est.

Permutatur, id proprie dici videtur, quod ex alio loco in alium transfertur. at *commutatur*, cum aliud pro alio substituitur. sed ea iam confuse in vsu sunt.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae. Pacuuius in Iliona: fac, vt coepisti hanc operam mihi des perpetem. Oculis traxerim.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae.

Perpetrat, peragit, perficit.

Perpetrat peragit, perficit. Pacuuius in Teucro: neque perpetrare precibus imperia qui dicimus patris spartam deponere. instar, id si perpetrat. quomodo etiam sine praepositione vsi sunt, quod conuersum iam . . . . .

Perpulit, persuasit, impulit.

. . . impulit . . .

Persicum portum Plautus cum ait, mare Euboicum videtur significare, quod in eo classis Persarum dicitur stetisse non procul a Thebis.

Persicum portum, mare Euboicum: quod in eo steterit classis Persarum.

Persicum Plautus dixit peracutum.

Persicus peracutum significare videtur, vt Plautus: nihil de conciliare sibi, nisi qui persicus sapis. Naeuius: & qui fuerit persicus carpenti est ratio.

Persillum vocant sacerdotes rudiculum picatum, quo vnguine flamen Portunalis arma Quirini vnguet.

Persillum dicebant vas quoddam picatum, in quo erat vnguentum, vnde arma Quirini vngebantur.

Personata fabula quaedam Naeuij inscribitur, quam putant quidam primum a personatis histrionibus. sed cum post multos annos comoedi, & tragoedi personis vti coeperunt, verisimilius est eam fabulam propter inopiam comoedorum actam nouam per *atellanos*, qui proprie vocãtur personati, quia ius est iis non cogi in scena ponere personam, quod ceteris histrionibus pati necesse est.

Pertisum pro pertesum dixerunt antiqui.

. . . do me . . . .

. . . licet . . . .

. . . sum di . . . .

. . . qui paul . . . .

Pertusum dolium (dicitur cum ventrem significat.

Pertu . . . t dicitur . . .

. . . deruit . . .

. . . L. I. An . . .

Pescia in Saliari carmine, Aelius Stilo dici ait, capitia ex pellibus agninis facta, quod Graeci vocent pelles *μῶν* neutro genere pluraliter.

Pesestas inter alia, quae interpretatores dicunt, cum fundus lustratur, significare pestilentiam, vt intelligi ex ceteris possint, cum dicitur: Auertas morbum mortem, labem, nebulam, impetiginem.

Pesestas dicebatur pestilentia.

Pestifera auspicia esse dicebant, cum cor in extis, aut caput in iecinore non fuisset.

. . . sunt, cum cor in . . .

. . . in iocinore.

Pestiferum fulgur dicitur, quo mors, exiliumve significari solent.

Etauri-

Petauristas Licinius a petauro appellatos existimare videtur, cum ait: Sicuti mechanici, cum alto exiluere petauro. at Aelius Stilo, quod in aere volent, cum ait: petaurista proprie Graece, quod ij περὶ ἀέρα πηδῶντες.

Petilam suram significat vngulam equi albam.

PAVLVS. Petilam suram, siccam, & substrictam vulgo interpretatur. Scaeuola ait vngulam equi albam ita dici.

FESTVS. Petimina, in humeris iumentorum vlcera, & vulgus appellat, & Lucilius meminit. cum ait: Vt petimen naso, aut lumbos ceruicibus tangat. eo nomine autem, & inter duos armos suis quod est, aut pectus, appellari solitum testatur Naeuius in descriptione suillae, cum ait: petimine piscino qui meruerat.

PAVLVS. Petimina, in humeris iumentorum vlcera.

Petissere, petere.

FESTVS. Petissere antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua sunt *lacessere*, & *incessere*. sed, vt mihi videtur, tum significabant saepius petere, vt *Petissant* saepius petant.

Petoritum, & Gallicum vehiculum esse, & nomen eius dictū existimant a numero quatuor rotarum. alij Osce, quod ij quoque petora quattuor vocent. alij Graece, sed αἰολικῶς dictum.

PAVLVS. Petoritum, vehiculum Gallicum. alij Osce putant dictum, quod hi petora quattuor appellant: quattuor enim habet rotas.

FEST. Petrarum genera sunt duo, quorum alterū naturale saxum prominēs in mare, cuius Ennius meminit lib. xi. alte delata, ceteriſque ingentibus tecta. & Liuius in Centauris: vbi ego saepe petris. alterum manufactum, vt docet Aelius Gallus. petra est, quae Iouis dextra, ac sinistra fornicem expletura est ad libramentum summi fornicis.

PAVLVS. Petreia vocabatur, quae pompam praecedens in coloniis, aut municipiis imitabatur anum ebriam ab agri vitio, scilicet petris, appellata.

FESTVS. Petre . . . . . s, aut
. . .agri vitio . . .
. . ue praecilli c . .
uertar ad illam . . . .
impudentior . nter legationes
. . . . .test.

Petronia amnis est in Tiberim profluens quā magistratus auspicato tranleunt, cum in campo quid agere volunt. quod genus auspicij peremne vocatur, amnem autem feminine antiqui enuntiabant.

PAVLVS. Petronia nomen amnis in Tiberim defluentis.

Petrones, rustici a petrarum asperitate, & duritia dicti.

Petrones rustici fere dicuntur propter vetustatem, & quod deterrima quaeque ac praerupta . . iam agri petrae vocantur, vt *rupices* iidem . . . FESTVS.

Petulantes & *petulci* etiam appellantur, qui proteruo impetu, & crebro petunt laedendi alterius gratia. Virgilius quarto Georgicorum: neque oues, hediq. petulci Floribus insultent. & Cornigeras norunt matres . . . . .agnique petulci. & Afranius in Ida: nostrum in conuentum, aut consessum ludum, lapsumque petulcum. interdū pro veloci vsi videntur antiqui, vt hoc versu intelligi potest: exiliuit. quasi petulcus quidā pedicus conuibrauit.

Phascola appellant Graeci, quas vulgus pernas vocat. PAVLVS.

Piacularia auspicia appellabant, quae sacrificantibus tristia portendebant; cum aut hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitū dedisset, aut in aliam partem corporis, quā oporteret, decidisset,
. . . ria app . . . . .
quendi c . . fugit. aut . .
. . . . oportuit pa . . FESTVS.

Piacularis Romae porta appellatur propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant: vel, vt ait Cloatius cum ex sacro per aliquem piaculo soluitur, vt aliqua piandi, propitiandique causa immolatur.

Piacularis porta Romae dicta propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant. PAVLVS.

Piari eos, veluti proprio verbo, ait Verrius, qui parum sint animati, cum mentis suae non sint, & per quaedam verba liberantur incommodo. FESTVS.

Piatrix dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam quidam *simulatricem*, alij *sagā*, alij *expiatricem* vocant. & *piamenta* etiam dicebantur, quibus in expiando vtitur.

Piatrix dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam alij sagam vocabant. Piamenta quoque dicebantur, quibus vtebantur in expiando. PAVLVS.

Picati appellantur quidam, quorū pedes formati sunt in speciem sphingum, quod eas Dorij phicas vocant. FESTVS.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta, quod Sabini, cum Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum picus consederit. PAVLVS.

Picta quae nunc toga dicitur, antea vocabatur purpurea, eaque erat sine pictura.

Picta quae nunc toga dicitur, purpurea autea vocitata est, eaque erat sine pictura. eius rei argumentum est . . . pictura in aede Vertumni, & Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera C. Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. *Tunica* autem *palmata* alatitudine clauorū dicebatur, quae nunc a genere pictura appellatur. FESTVS.

Pictor Zeuxis risu mortuus, dum ridet effuse pictam a se anum γεραν. cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, cum versiculos quoque addere . . . tulerit, & ineptos pati, sed nullius Prætoris prætexto nomine, qui tamen sunt ij. Nam quid modi facturus risu denique? Nisi pictor fieri volt, qui risu mortuus est.

Picum auem quidam dictum putant a Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit.

PAVLVS. *Pierides musae* propter amoenitatem, ac solitudinem Pierij montis dictæ videntur, quo eae secretis locis propter studia liberalia delectentur.

FESTVS. *Pierides musæ* a Pierio monte dictae sunt.

Pietatem vt deos ceteros colebant Romani.

Pietati aedem ab Acilio consecratam aiunt, eo loco, quo quondam mulier habitauerit, quæ patrem suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit, ob hoc factum impunitas ei concessa sit.

Pigere, interdum pro tardari, interdū pro paenitere poni solet.

PAVL.

Pignosa pignora eo modo, quo *Valesij*, & *Auselij Pinosi*, *pileti* dicebantur.

FESTVS. *Pila*, quae parietem sustentat, ab opponendo dicta est.

PAVLVS. *Pilae*, & effigies viriles, & muliebres ex lana compitalibus suspendebatur in compitis, quod (hunc diem festum) esse deorum inferorum, quos vocant lares, putarent, quibus tot pilae, quot capita seruorum, tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, vt viuus parcerent, & essent his pilis, & simulachris contenti.

FESTVS.
. . . compitis. . . .
. . . deorum . . la . .
. . . quot . . vt li . .
. . . ocantur. . enti . . .
. . . ipio . . . fortu . . .
. . . eris . . . nit . .
. . . emu . . . urbem . .
. . . amis . . . quum pu . .
. . . n debebat. . . .

PAVLVS. *Pilani*, pilis pugnantes.

Pilare, & *compilare* a Graeco trahitur. Graeci enim plures piletas dicunt.

Pilare & *compilare* sunt, qui Graece originis . . Graeci enim fures piletas . . . .

PAVLVS. *Pilat*, pilos habere incipit. alias pro detrahit pilos a quo depilati.

Pilates genus lapidis. Cato: Lapis candidior, quam pilates.

FESTVS. *Pilates* lapidis genus, cuius meminit Cato originum libro quinto; Lapis candidior, quam pilates.

PAVLVS. *Pileo* Castori, & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis pugnare mos est.

Pilentum, vehiculi genus, quo matronae ferebantur.

Pilentis, & carpentis per vrbem vehi matronis concessum est, quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus vouerat Apollini Delphico, contulerunt. FESTVS.

Pilumnoe poploe in carmine Saliari, Romani, velut pilis vti assueti: vel quia praecipue pellant hostes.

Pimpleides musae a fonte Macedoniae dictae, propter liquoris eius vnicam subtilitatem. PAVLVS.

Pipatio, clamor plorantis lingua Oscorum.

Pitpit Osce quidquid.

Pisatilem Naeuius dixit e Pisis oriundum.

Pisatilem appellat Naeuius Pantaleonte e Pisis oriundum tyrannum: cuius alioqui inde profecti nunc *Pisani* dicantur. FESTVS.

Piscatorij ludi vocātur, qui mēse Iunio fieri solent pro quæstu piscantium trans Tiberim. PAVLVS.

Piscatorij ludi vocantur. qui quotannis mense Iunio trans Tiberim fieri solent a prætore Vrbano pro piscatoribus Tiberinis, quorū quaestus non in macellum peruenit, sed fere in aream Volcani, quod id genus pisciculorum viuorum datur ei deo pro animis humanis. FESTVS.

Piscatorij ludi dicebantur, qui fiebāt pro quaestu piscantium. PAVLVS.

Piscatorium aes vetusto more appellatur, quod in monte Albano datur pro piscibus. FEST.

Piscinae publicae hodieque nomē manet, ipsa non extat. ad quam & natatum, & exercitationis alioqui causa veniebat populus. vnde Lucilius ait: pro obtuso ore pugil, piscinensis res est.

Pistum a pinsendo pro politū antiqui frequentius vsurpabant, quam nunc nos dicimus.

Plancae, tabulae planae, ob quā cau*sam* *Planci* appellantur, qui supra modum pedibus plani sunt. PAVL.

. . . quam . . cebant . . FESTVS.
. . . dibus . . colebant . .
. . . euer . . . .
. . . id quod . pidicus . .
. . . um perculi . . .

Planta oliaginea est virga foliata ex olea deplantata.

Plantae semina olerum, quod plana sunt. & appellantur etiam ex simili plantae nostrorum pedum. PAVLVS.

. . . vni . . FESTVS.
. . ur . . cis . .
. . esunt . . . causa

Plaudi appellantur canes, quorum aures languidae sunt, ac flaccidae, & latius videntur parere. PAVL.

. . . ant. . . .
. . rta . in . . FESTVS.
. ntur

. . ntur . . uae . .
. . e . . .

Plebeiae Pudicitiae sacellum in vico Longo est, quod cum Verginia patricij generis femina conuiuio facto inter patres, & plebē.
. . sul . . . .
. . qu . . bit . .
. . . fere . . eo iu . .

PAVLVS. *Plebeiae* Pudicitiae sacellum Romae, vt sacra cetera, colebatur.

Plebeij Aediles dissidente plebe a patribus sunt creati.

FESTVS. . . q. plebei scito . . .
. . suffragium tu . . .
sunt constitu . . .
unt, qui vna cum . . .
ente plebe a pa . . .
. uas vocant, nos . . .
. . as esse, & septem ferunt . . .
. . mus a genere magistratus. eas enim faciendas curauerunt M. Iunius Brutus, Q. Oppius Aediles Plebis.

PAVLVS. *Plebeium* magistratum neminem capere licet, nisi qui ex plebe est.

FESTVS. . nem licet ca . .
. . eneris est . . .
. . sto nomine. . .

Plena siue tellu . . .
id genus cum secretu . . .
in fodiendo corrum . . .

Plentur antiqui etiam sine praepositionibus dicebant.

Plera dixisse antiquos, testis est Pacuuius, cum ait: plera pars pessumdatur.

Plexa, colligata significat, ex Graeco, cui nos etiam praepositionem adiicimus, cum dicimus perplexa.

PAVLVS. *Plexa*, colligata. inde & perplexa.

Plusima plurima.

FESTVS. *Plorare*, flere, inclamare, nunc significat, & cū praepositione implorare, id est inuocare. at apud antiquos plane inclamare. in Regis Romuli, & Latij legibus: *Si murus sacra Diuis parentum esto.* & in Seruij Tullij haec est: *Si parentem puer verberit, ast olle plorassit parentes, puer diuis parentum sacer esto*, id est clamarit, dixit.

PAVLVS. *Ploti* appellantur, qui sunt planis pedibus. vnde & poëta Attius, quia Vmber Sarcinas erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plautus est dictus. soleas quoque dimidiatas, quibus vtebantur in venando, quo planius pedē ponerēt, semiplotia appellabant.

FESTVS. . . Vmbri pedibus planis . .
. . bus vtuntur in venando . . .
. . bant semiplotia, et . . .
us poëta, quia Vmber Sarcinas erat, a pedum planitia initio Plotus, postea Plautus coeptus est dici.

Ploxinum appellari ait Catullus, capsum incisio, capsaue cum ait. gingiuas vero ploxini habet veteris.

Ploxinum capsam dixerunt. PAVLVS.

Plutei crates corio crudo intentae, quae solebant apponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares. nunc etiam tabulae, quibus quid praesepitur, eodem nomine dicuntur.
. . . do intentae . . .
. . opus facientibus . . .
nunc etiam tabu . . .
nomine dicun . . . .

Poesmus, Poenis, vt *casmenas* dicebant pro camenis & *caesnas* pro caenis.

Polet, pollet. quia nondum geminabant antiqui consonanteis.

Polimenta testiculi porcorum dicuntur, cum castrantur. a politione vestimentorū: quod similiter, vt illa curantur. PAVLVS.

. . dicebant testiculos porcorum, cum eos castrabant a politione segetum, aut vestimentorum: quod similiter, atque illa, curentur. FESTVS.

Pollit, pila ludit. PAVLVS.

. . . in V. . . FESTVS.
. . . dixit. . . .

Pollubrū, polluuiū. vas, q̄ nos peluim vocam⁹. PAVLVS.

Pollucere merces . . . liceat sunt far, polēta, vinum, panis fermentatus, ficus, passa, suilla, bubula, agnina, casei, ouilla, alica, sesama, & oleum, pisces, quibus est squama, praeter squarum. Herculi autem omnia esculenta, poculenta. FESTVS.

Polteio pro vlteriore.

Pomonal est in agro Solonio via Ostiensi ad duodecimum lapidem diuerticulo a miliario octauo.

Pone graui sono antiqui vtebantur pro loci significatione. sed praeicientes vocabu . . PAVLVS.
. . . . . .

Pone graui sono ponitur pro loci significatione.

Pontina tribus a Pontia vrbe est dicta.
. . . tia vr. . . . FESTVS.
. . . tina . . . .

Popillia tr . . buum. tot enim fue . . . lici nomine a
. . . Pinaria a sorori . .
. . . mine .

Popillia tribus a ꝓgenetrice traxit vocabulū. PAVLVS.

Popularia sacra sunt, vt ait Labeo. quae omnes ciues faciunt, nec certis familiis attributa sunt. *fornacalia, parilia, laralia, porca praecidania.* FESTVS.

Populi com . . . cum plebe
suffragium . . . ex patribus
& plebe . . . cum plebes
sine patri . . . quod plebes
sciuit, pleb . . . appellatur.

Porcae appellantur rari sulci, qui dicuntur a-

quae deriuãdae gratia dicti, quod *porcant*, id est prohibent aquam frumentis nocere. nam crebriores sulci, limi vocantur.

PAVLVS. *Porcae* in agris sunt dictae, quod *porcant*, id est prohibeant aquam frumentis nocere. nam crebriores sulci lumi solent vocari.

FESTVS. *Porcam* auream, & argenteam dici ait Capito Ateius, quae & si numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi sacrificio Ceriali.

Porcas, quae inter duos sulcos fiunt, ait Varro, dici, quod porrigant frumentum.

PAVLVS. *Porcas*, quae in agris fiũt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.

Porci effigies inter militaria signa quintum locum obtinebat. quia confecto bello, inter quos pax fieret, caesa porca foedus firmari solebat.

FESTVS. . . . . a signa quintum locum
. . . . lo inter quos populos
. . . . ere firmari solet.

Porrigam dixisse antiqui videntur, pro porrigam, propter morem non geminandarum litterarum. ducto verbo a porro regam. aut si id friuolum videtur. cum aperte e riuo regam tractum sit. sed antiqui etiam porgã dixerunt pro porrigam.

PAVLVS. *Porriciam*, porro iaciam.

FESTVS. . . . . iaciam, maxime .

Portenta existimarunt quidam grauia esse, *ostenta* bona, alij *portenta* quaedam bona, *ostenta* quaedam tristia appellari. *portenta*, quae quid porro tendatur, incident, *ostenta* quae tantummodo ostẽdant mõstra, praecipiant quoque remedia.

PAVLVS. *Portenta* rerum fieri dicuntur, cum solita corpora raro se ostendunt, vt cometae, turbines, barathra, sereno caelo facta tonitrua.

Portisculus est, qui in portu modum dat classi. est autem malleus.

FESTVS. *Portisculus* est, vt scribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus cuius meminit Cato in dissuasione de rege Attalo, & vectigalibus Asiae: C. Licinio Praetore, remiges scripti ciues Romani sub portisculum sub flagrum conscripti veniere passim.

Portum in duodecim pro domo positum omnes fere consentiunt: *Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portũ oluagul atũ ito.*

PAVLVS. *Portũ* frequẽter maiores ,p domo posuerunt.

Portumnus, qui & Palaemon, a Romanis inter deos colebatur.

FESTVS. *Por* . . . . te . . .

Possessio est, vt definit Gallus Aelius, vsus quidam agri, aut aedificij, non ipse fundus, aut ager. non enim possessio est . . . de rebus, quae tangi possunt . . . . qui dicit, se possidere, is vere potest dicere. Itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit, vt praetor his verbis vtatur: *Vti nunc possidetis, cum fundum Q. D. A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possidetis, ita possideatis, aduersus ea vim fieri veto.*

Possessio est vsus quidam agri, aut aedificij, non ipse fundus, aut ager. PAVLVS

Possessiones appellantur agri late patentes publici, priuatique, quia non mancipatione, sed vsu tenebantur, & vt quisque occupauerat, collibebat. FESTVS.

Posticam lineam in agris diuidendis Seruius Sulpicius appellauit ab exori . .
. . . qua . . . . .
. . tur . . . riq . .
. . abd . . . tab . .
. . frum . . danti . .

Postica linea in agris diuidendis ab oriente ad occasum spectat. PAVLVS.

Posticum ostiũ dicitur in posteriore parte aedium. ceterum antiqui etiam vicinũ habitantem ad posteriorẽ partem aediũ sic appellarunt. denique, & quae ante nos sunt, antica: & quae post nos sunt, postica dicuntur. & dextram anticam, sinistram posticam dicimus. sic etiam ea caeli pars, quae sole illustratur ad meridiem, antica vtique nominatur: quae ad septentrionem est, postica. rursumque diuiduntur in duas partes, orientem, atque occidentem.

Postliminium receptus dicitur is, qui extra limina, hoc est terminos prouinciae captus fuerat, rursus ad propria reuertitur.

Postliminium receptum, Gallus Aelius in libro primo significationum, quae ad ius pertinent, ait esse eum qui liber, ex qua ciuitate in aliã ciuitatẽ abierat, in eandẽ ciuitatem redit eo iure, quod constitutũ est de postliminiis. Itẽ qui seruus a nobis in hostiũ potestatẽ peruenit, postea ad nos, redit in eius potestatẽ, cuiũs antea fuit iure postliminij. equi, & muli, & nauis eadẽ ratio est postliminiũ. receptum is quae serui. quae genera rerum ab hostibus ad nos postliminio redeunt, eadẽ genera rerũ a nobis ad hostes redire possunt. cũ populis liberis, & cũ foederatis, & cũ regibus postliminium nobis est ita, vti cum hostibus, quae nationes in opinione nostra sunt, cum his. FESTVS

Postularia fulgura, quae votorum, aut sacrificiorum spretam religionem designant *pestifera*, quae mortem, aut exilium ostendũt. *pereptalia*, quae superiora fulgura, aut portenta peremunt. id est tollunt.

Postumus cognominatur post patris mortẽ natus. Plautus in Aulul. Post mediã aetatẽ qui mediã dicit vxorẽ domum: Si eam senex anũ praegnãtẽ fortuito fecerit: Quid dubita

quin

quin sit paratū his nomen pueris Postumi?

Potestur. Scipio Africanus in ea, quae est de imperio D.Bruti: & poteratur C.Gracchus, in ea, quae vsus est, cum circum conciliabula iret.

Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad aram, quae hodie quae maxima appellatur, decimam boum, quos à Geryone abductos abigebat Argos in patriam profanasset, genus sacrificij edocuit. quae familia, & posteri eius non defuerunt decumantibus vsque ad Appium Claudium Censorem, qui quadraginta millia aeris grauis hic dedit, vt seruos publicos edoceret ritum sacrificandi; quo facto Potitij, cum essent (ex familia numero duodecim omnes interierunt intra diem trigesimū. Pinarius q̄ nō adfuit sacrificio, postea cautum est, nequis Pinariorū ex eo sacrificio vesceretur.

Potitus seruitu . . qui, vt
ait Labeo, seruitu . . .
nes proxime Graecino . .
dicebatur ab antiquis . . .

PAVL. FEST. *Praebia*, remedia.
. . . cau . . .
. . . iuis . . .
. . . bus P. R . .
: , . cere . . .
. . . ebus lę . .

PAVL. FEST. *Praeceptat*, saepe praecipit.

Praeceptat, in Saliari carmine est, saepe praecipit.

Praeciamitatores dicūtur qui Flaminibus Dialibus, Quirinali, Martiali antecedent. exclamant feriis publicis, *vt homines abstineant se opere*: quia his opus facientem videre religiosum est.

PAVL. *Praeclamitatores* dicebantur, qui Flamini Diali, id est sacerdoti Iouis, antecedebant clamantes, vt homines se ab opere abstinerent; quia hunc opus facientem videre in religiosum erat.

Praecias dicebant qui a Flaminibus praemittebantur, vt denunciarent opificibus manus abstinere ab opere; ne, si vidissent sacerdos facientem opus, sacra polluerentur.

Praecidania agna vocabatur, quae ante alias caedebatur. item *porca*, quae Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est glebam non obiecisset: quod mos erat eis facere prius, quam nouas fruges gustarent.

Praecidaneam porcam dicebant, quam immolare erant soliti ante, quam nouam frugem praeciderent.

FEST. *Praecidanea* dicitur . . .
. . genus hostiae, quod . .
. . arium appellabat . .
atur ex tribus pu . . .
: , is cum tribus liba . .

Praecidere, antecedere, id est, ante immolare. PAVL.

Praedia rursus Verrius vocari ait ea remedia quae data Caecilia vxor Tarquinij Prisci inuenisse existimatur, & immiscuisse onus suae, qua praecincta statua eius est in aede sanctus, qui deus Dius Fidius vocatur: ex qua zona periclitantesramenta sumunt. ea vocari ait praedia, quod mala prohibeant. FEST.

Praedonulos Cato ὑποκοριστικῶς dixit in Epistularum. Quia saepe vtiles videntur praedonuli.

Praedonulus ὑποκοριστικῶς, id est deminutiue. idem Cato posuit pro praedonibus. PAVL.

Praedotiunt, praeoptant. FEST.

Praefecturae eae appellabantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & nundinae agebantur, & erat quaedam earum resp. neque tamen magistratus suos habebant. in quas legibus praefecti mittebātur quotannis, qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire praefecti quattuor (sex virum pro populi suffragio creati erant in hæc oppida Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatiam, alterum in quas ibant quos Praetor vrbanus quotannis in quaecque loca miserat legibus, vt Fundos, Formias, Caere, Venafrum, Allifas, Priuernū, Anagniam, Frusinonem, Reate, Saturnia, Nursiam, Arpinum, aliaque complura.

Praefericulum vas aeneum sine ansa patens summum, velut peluis, quo ad sacrificia vtebantur. PAVL.
. . . aeneum si . . FEST.
. . lut peluis . rio Opis PAVL.
Co . . . .

Praeficae dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductae, quae dant ceteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum praefectae. Nœuius: Haec quidem mehercle opinor, praefica est, quae sic mortuum collaudat.

Praeiurationes facere dicuntur ij, qui ante alios conceptis verbis iurant, post quos in eadem verba iurantes tantummodo dicūt. Idem in me.

Praeliares dies appellantur, quibus fas est hostem bello lacessere. erant enim quaedam feriae publicae, quibus nefas fuit id facere.

Praemetium, quod praelibationis causa ante
praemetitur . . . .
ante metitur, qua . . .
. . . . . FEST.

Praemiosa, pecuniosa.
. . Cato saepe dicit, vt PAVL.
. . boses locor. dicebant . FEST.
. . properi e mari opus est .
. . in orationem, quam scrib. .

. . impudentiam praemio . .

FEST. *Praeneste* dicta est, quia is locus, quo condita est montibus praestet.

Praenominibus feminas esse appellatas testimonio sunt Caecilia, & Tarratia, quae ambae Caiae solitae sint appellari. pati modo Lucia, & Titia.

Praepetes aues dicuntur, quae se ante auspicantem, ferunt. nam praepetere dicebant pro anteire.

PAVL. *Praep.* . . quidam putant, quia vo . . re est auem auspica . . aues dicuntur, quae s . . nan antiqui praepetere . .

Praepetes aues quidam dici aiunt, quia secundum aspicium faciant praeteruolantes. alij quod antea, quam petamus, indicent. aut quod praeteruolent. aut ex Graeco tractum putant, quod ante conspectum volent nostrũ. inepte scilicet ex praepositione Latina componentes, & Graeco vocabulo. caeterum poetae promiscue omnes ita appellant.

FEST. *Praerogatiuae* centuriae dicuntur, vt docet Varro rerum humanarum libro sexto, quae rus . . . Romani qui ignorarent petitores, facilius eos, animaduertere possent. Verrius probabilius iudicat esse, vt cum essent designati praerogatiuis, in sermonem res veniret populi de dignis, indigniſve, & fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda.

PAVL. *Praes* est is, qui populo se obligat, interrogatusque a magistratu, si praes sit, ille respõdet, Praes.

Praesagire est praedivinare, praesipere. *sagax* enim est acutus & solers.

Praesagitio dicta, quod *praesagire* est acute sentire. vnde *sagae* dictae anus, quae multa sciunt. & sagaces canes, qui ferarum cubilia praesentiunt.

FEST. . . tio . . quod . . dictae . . . prae . . . .

PAVL. *Praesideræ* dicitur, cum maturius hiberna tempestas mouetur, quasi ante sideris tempus.

Praesidium est, quod pro vtilitate & salute alicuius auxilij gratia praeponitur. *subsidium*, quod postpositum est ad subueniendum laborantibus.

Praestinare apud Plautum emere est, id est emendo tenere.

Praestitem in eadem significatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus *antistitem*.

Praestolari dicitur is, qui ante stando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

FEST. *Praeteriti* senatores quondam in opprobrio non erant, quod vt reges sibi legebant,

sublegebantque quos in consilio publico haberent, ita post exactos eos, Consules quoque & Tribunos Militum Consulari potestate coniunctissimos sibi quosque patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Quinia Tribunicia interuenit, qua sanctum est, vt Censores ex omni ordine optimum quemque curiatim in senatu legerent. quo factũ est, vt qui praeteriti essent, & loco moti, haberẽtur ignominiosi.

Praetexta pulla nulli alij licebat vti, quam ei qui funus faciebat. PAVL.

. . . alij licebat vti, qu . . FEST. . . ius magistratus h . . . . loco publico lud. . . . . uritur, & scribam hab . . quos facit ludos . . . libus, & Praetoribus vota . . rantiam sacra nouorum. . . . tum est vti emit votum . . quod item Valetius vica . . ra ex sanacu improba . . .

Praetextae appellantur, quae res gestas Romanorum continent scriptas. PAVL.

Praetextatis nefas erat obsceno verbo vti. ideoque praetextatum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis haberet.

Praetextum sermonem quidam putant dici, quod praetextatis nefas sit obsceno verbo vti. alij quod nubentibus depositis praetextis a multitudine puerorum obscenu clamentur. FEST.

Praetor ad portam nunc salutatur is, qui in prouinciam Propraetore aut Proconsule exit. cuius rei mortem ait fuisse Cincius in libro de Consulum potestate talem. Albanos rerum potitos vsque ad Tullum regem. Alba deinde diruta vsque ad P. Decium Murem Cos. populos Latinos ad caput Octentinae, quod est sub monte Albano consulere solitos, & imperium communi consilio administrare. Itaque quo anno Romanos imperatores ad exercitum mittere oporteret, iussu nominis Latini complures nostros in Capitolio à sole oriente auspiciis operam dare solitos. Vbi aues addixissent, militem illum, qui a communi Latio missus esset, illum, quem aues addixerant, Praetorem salutare solitum, qui eam prouinciam optineret Praetoris nomine.

Praetoria cohors est dicta, quae a Praetore non discedebant. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & cetero munere militiae vacarent, & sesquiplex stipendium acciperent. PAVL.

Praetoria porta in castris appellatur, qua exercitus in praelium educitur. quia initio

Praeto-

Praetores erant, qui nunc Consules, & ij bella administrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur *praetorium*.

Praeuaricatores a praetergrediēdo sunt vocati.

Prandicula, ientacula.

FESTVS. *Prandicula* antiqui dicebant, quae nunc ientacula.

PAVLVS. *Prandium* ex Graeco . . . est dictum. nam meridianum cibum caenam vocabant.

Precem singulariter Cato dixit.

FESTVS. *Precem* singulariter idem (Cato) in ea, quae est de coniuratione.

Profan . . . porca dicitur, vt ait Veranius, quae familiae purgandae causa Cereri immolatur. quod pars quaedam eius sacrificij fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur.

Prima, aut secunda hora ducant sponsalibus: ominis causa, vt optima, ac secundissima eueniant.

PAVLVS. *Prima*, aut secunda a diei hora causa ominis sponsis tribuebatur.

FESTVS. *Primanus* Tribunus erat, qui primae legioni tributum scribebat.

Primanus Tribunus apud Catonē, in ea quae est contra Thermū de suis virtutibus . .

Prim . . . condenda ta . .

. . . iumenti, velut exe . .

. . . vtrimq. media . . . .

. . lari iudicio, qui & ip . . .

PAVLVS. *Primigenius* sulcus dicitur, qui in condenda noua vrbe, tauro, & vacca designationis causa imprimitur.

Primnesius, palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alij tonsillam dicunt.

Primordia, principia.

Principalis castrorum porta nominatur, quod in eo loco est, in quo principes ordines tēdunt.

FESTVS. *Prisca* Latinae coloniae appellatae sunt, vt distinguerent a nouis, quae postea a populo dabantur.

PAVLVS. *Prisci* Latini proprie appellati sunt ij, qui prius quam conderetur Roma fuerunt.

Priscus Tarquinius est dictus, quia prius fuit, quam Superbus Tarquinius.

Pristina, velut priustina, dictum est.

FESTVS. *Pristina*, velut pris . . . .

. . . eiusmodi dicta . . .

PAVLVS. *Pristinū* ab eo venit, quod est prius. pari modo & prior.

Priuatae vocabantur feriae sacrorū propriorum, velut dies natales.

FESTVS. *Priuatae* feriae vocantur sacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales.

PAVLVS. *Priuato* sumptu se alebant milites Romani paene ad id tempus, quo Roma est capta a Gallis.

FESTVS. . . . se alebant mili . . .

. . . mererentur. quod in .

. . . tempus, quod fuit pau . . .

. . . capta est a Gallis . . . .

. . ilites non fiebant . . .

Priueras. mulieres priuatas. PAVLVS.

. . . priu . . . . FESTVS.

. . . tur de . . . .

Priuignus dictus, quod ante, quam mater secundo nuberet, est progenitus. pri enim antiqui pro prae dixerunt. PAVLVS.

Priuiuio es prius singulis. FESTVS.

Priuos priuasque antiqui dicebant pro singulis. ob quam causam & *priuata* dicuntur, quae vniuscuiusque sint. hinc & *priuilegiū*, & *priuatus*. dicimus tamen & priuatum, cui quid est ademptum. PAVLVS.

Pro significat in, vt pro rostris, pro aede, pro tribunali. ¶Pro ponitur etiam pro amplificando, ac palam faciendo, vt prodi, prouoca, protrahe, propelle. ¶Alias pro priuādi facultate, vt in propudio, prohibendo: quia vtrunque abnuit in his esse pudorem, poteſtatemque. ¶Alias aliud alio, vt pro pecunia, pro praedio, Proconsule. ¶Alias pro admiratione, vt pro Iuppiter. ¶Alias pro ante, vt pro ostio. ¶Alias pro in, vt promittere barbam, & capillum. FESTVS.

. . . . tione. . . .

plifi. . . . ca, pro . . .

. . . . tate. . .nuit . .

. . . ud alio . . . alias pro

. . . . in Melan . . . .

. . .mani ouiu . . .

Piautus in cond . . . pro ostio, alia . . . bam, & capillum.

Pro censu classis Iuniorum Ser. Tullius cum dixit in descriptione centuriarum, accipi debet in censu, vt ait M. Varro in libro sexto rerum humanarum. sicuti pro aede Castoris, pro tribunali, pro testimonio.

Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria verborum. nam complures leges erāt in ciues rogatae quibus sanciebatur poēna verberū. his significat prohibuisse multos suos ciuis in ea oratione, quae est contra M. Coelium: Siem percussi, saepe incolumis abij. praeterea pro republica, pro scapulis, atq. aerario multum Reip. profuit.

Pro scapulis cum dixit Cato, significauit pro iniuria verberum. PAVLVS.

Pro sententia, ac si dicatur in sententia, vt pro rostris, id est, in rostris.

Proaedificatum dicitur, quod ex priuato loco processit in publicum solum. FEST.

Probi velut ptohibi, qui se a delinquendo prohibent.

Probrum, stuprum, flagitium, vt Attius in Helenibus: qui, nisi probrum, omnia alia indelicta aestimant. Caecilius in Dauo: Ea

tum compressa parit huic puerũ, sibi probrum.

PAVLVS. *Probrum*, stuprum, flagitium.

FESTVS. *Probrum* virginis Vestalis, vt capite puniretur vir, qui eam incestauisset, verberibus necaretur: lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est, vt ait M. Cato in ea oratione, quae de auguribus inscribitur. Adiicit quoque virgines Vestales sacerdotio exauctorat. . .cra. .
. . .ex . . .
. . .tar . . .

PAVL. *Procalare*, prouocare, ex Graeco προκαλεῖν, id est, vocare. vnde *Kalendae*, *calumnia*, *calones*, *caculae* & *calatores*.

Procalato, prouocato.
. . .uoca . . .

FESTVS. tiat . . . .procita . .

PAVL. *Procapis*, progenies, quae ab vno capite procedit.

Procari, poscere. vnde *procaces* meretrices; ab assidue poscendo: & *proci* vxorem poscentes in matrimoniũ. *procari* poscere est. vnde & proci, & meretrices procaces, & verbum *procas*, id est, poscis.

Procat dicebant, pro poscit.

Procedere dicebant interdum pro succedere, interdum pro porro cedere.

FESTVS. . . . ce . . .

PAVL. *Procellunt*, procumbunt.

Procera, prolixa, & in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem.

Processtria, dicuntur, quo proceditur in muro Aelius processtria aedificia dixit esse extra portam. Artorius processtria, quae sunt ante castra, etiam qui non habent castra, propugnacula, quibus pro castris vtuntur, aedificant.

Procincta classis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confestim pugnaturus. Vetustius enim fuit multitudinem hominum, quam nauium, classem appellari.

Procinctam classem, id est, paratam ad bellum militum multitudinem. Diali Flamini videre non licuit.

FESTVS. *Procinctam* class . . . .
. . .praelium instructus, & par . .
. .dere non licet. anti . . .
dixerunt, vt nunc quoq; . . . .
tus est, procincta aut . . . .
ad pugnam ire solit . . . .
ta in procinctu fieri . . .

PAVL. *Procitant*, pro vocitant. *citare* enim vocitare est. vnde *procet*, & *prociet*.

Procitare saepe prolicere, id est, producere.

Procitum testamentum dicebatur, veluti procatum, prouocatum, id est, irritum, ac ruptum. ¶ Procitũ, cum prima syllaba corripitur, significat petitum. Liuius: Matrõ procitum plurimi venerunt.

Procubitores dicũtur, qui noctu custodiae causa ante castra excubãt: cum castra hostium in propinquo sunt. FESTVS.

Procubitores dicuntur fere velites, qui noctu custodiae causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt. vt M. Cato in eo, quem de re militari scripsit.

Proculinant, promittunt ait significare Antistius de iure pontificali libro nono.

Proculiunt, promittunt. PAVLVS.

Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est patre peregrinãte a patria procul. *Proculos* sunt, qui credant ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis aetate, nati sunt.

Procum, patricium in descriptione (ceas si vnquam fecit Ser. Tullius, significat procerũ. ij enim sunt principes. nam *proci* dicuntur, qui poscũt aliquam in matrimoniũ, Graece μνηστῆρες. est enim procare, poscere, vt cũ dicitur. in iudice conlocando, *si alium procas, nive eum procas*. hoc est poscis. vnde meretrices *procaces*. FEST.

Prodegeris, consumpseris, prodideris, vt Caecilius in Hymni. prodigere est, cum nihil habeas, te inridet. & Plautus in Neruolaria: pductae, pdigiũ esse in amatore addecet.

Prodigere est cõsumere, vnde & prodigus fit. PAVLVS.

Prodidisse, tempus longius fecisse.

Prodidisse non solum in illis dicitur, qui patriã hostibus prodiderunt, sed etiam tẽpus longius fecisse. vt Cato: Te C. Caecili diem prodidisse militib. legionis tertiae, cũ proditionem non haberent. FEST.

Prodigia, quod praedicunt futura: permutatione G literae. nam quae nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur.

Prodigiatores, haruspices prodigiorum interpretes.

Prodigiatores, prodigiorum interpretes. PAVLVS.

Prodiguae hostiae vocabantur, quae consumũtur. vnde homines quoq; luxurioſi, pdigi.

Prodiguae hostiae vocantur, vt ait Veranius quae consumuntur: vnde homines quoque luxurioſi, prodigi. FEST.

Prodinunt, prodeunt, vt Ennius annalium lib. tertio; Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent.

Prodit, non solum in apertum exit, significat: sed etiam porro it. PAVL.

Prodit, memoriae porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius: Non in sperando cupidi rem prodere summam.

Prodita, memoriae porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius libro sextodecimo: Non in sperando cupidine rem prodere summam. FEST.

Producit, porrò dederit, vt est in lege censoria *porticum sartam, tectamque habeto, prodito*, alias prodiderit.

PAVL. *Profanum* est, quod fani religione non tenetur.

Profanum, quod non est fanum. Plautus: Sacrum, an profanum habeas, paruipenditur.

FESTVS. . . seudolo: Atque in . .
. . interea laci . .
. . isque quod consecran . .
. . ntra it consumi . .
vt Verrius eo . . rum sint
dicta libe . . arbitratur ob
eau cau . . culo, quia prophaca ea quoque, id est deo dicta, consume est necesse. Cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est. cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atque ipso sæpe consitente nullius vsus; aut auctoritatis præterire, & reliqua quam breuissime redigere in libros admodum paucos. ea autem, de quibus dissentio & aperte, & breuiter: vt sciero, scripta in his libris meis inuenientur. inscribuntur: *Priscorum, verborum cum exemplis.*

Profesti dies di . . . .
diuini Caecilius . . .
sti tantumdem . . .
in Priuigno. aed. . . .

PAVL. *Profesti* dies procul a religione numinis diuini.

Profestum diem dicebant, qui festus non erat.

FEST. *Profestum* est facere, tamquam profanum facere, id est, quod eo die, qui dies feriarum non est facere. vel, vt quidam dixerunt, pro eo facere, velut feriae non sint: aut id facere, quod feriis non liceat. Itaque diem profestum, diem sine feriis esse.

PAVL. *Profundum*, quod longe habet fundum.

FESTVS. . . altum est, ac fund . .
. . in Medo. neq . .

Profusus, superni . . .
Terentius in Ade . . .
at nihil ad me . . .
et Pacuuius in Ten . . .
ro oceistians rua . . .

PAVLVS. *Profusus*, supra modum sumptuosus. Terentius: profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet, alias abiectus, iacens. Pacuuius; Profusus gemitu, murmuro.

Progenerum appellat auus neptis suae virum.

FESTVS. . . . ap. . . .
. . pell . . .
. . Liui . . .
. . bea . . .

Prohibere comitia dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipsum comitialis appellatur Cato in oratione. quam scripsit de sacrilegio commisso: Domi cum auspicamus, honorem

medium immortalium velim habuisse, serui, ancillae, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit. Sicut ibidem seruo, aut ancillae dormienti euenit, quod comitia prohibere solet, ne is quidem mihi vtium facit.

Prolato aere astitit. Ennius in Achille Aristarchi, cum ait, significat clypeo ante se protento.

Prolato aere apud Eunium, significat scuto ante se protento. PAVLVS.

Proletarium capite censum dictum, quod ex his ciuitas constet, quasi proles progenie. Idem & *proletanei*.

Prologium, principium, *proloquium*. Pacuuius: Quid est? nā me examinasti prologio tuo.

Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent.

Promellere, litem promouere.

Prome . . . . . FEST.
ri lituum prouere . . .

Promenernat item pro monet (in Saliari carmine.)

Promerion, praecipuum, praeter ceteros meritum. aut pro medium hoc est participat, vt pro indiuiso dicimus.

Promiscam dicebant promiscue. PAVLVS.

Promissus capillus dicitur longus, item *barba promissa*, velut porro missa.

Promonstra, prodigia.

Promulco agi dicitur nauis, cum scaphae ducitur fune.

Promulgari leges dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, quasi prouulgari.

Pronubae adhibebantur nuptiis, quae semel nupserunt, causa auspicij, vt singulare perseueret matrimonium.

Pronubae adhibentur nuptiis, quae semel nupserunt, vt matrimonia paupertatem auspicantes. FEST.

Pronurus nepotis vxor.

Prop. . . sta dolia ait dici Labeo, quod PAVL.
. . . . . FESTVS.

Propages propagines a propagando, vt faciunt rustici cum vitem vetulam supprimunt, vt ex ea vna plures faciant. PAVL.

Propatulum, late patens, atque apertum. & *patuli boues* quorum cornua in diuersum supra modum patent. FEST.

Properam pro celeri, ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de re militari: Tertia e castris eductio celeris, properaque est.

Properam, celerem strenuamque significat. PAVL.

Properare aliud est, aliud festinare. qui vnum quodque mature transigit, is properat; qui multa simul incipit neq. perficit, is *festinat*. FEST.

Perperus antiquos dixisse pro celer, testimonio est qualitatis aduerbium, quod est propere.

Properus, celer; vnde aduerbium propere. PAVL.

Propetrare, mandare, quod perficiatur. nam impetrare est exorare, & perpetrare perficere.

Prophetas dicebant veteres antistites fanorum oraculorumque interpretes.

Prophetas in Adrasto Iulius nominat antistites fanorum, oraculorumque interpretes. cum capita viridi lauro velare imperant prophetae sancta ita caste qui putant sacra.

Propius sobrino mihi est consobrini mihi filius, & consobrinae meae filia, & patris mei consobrinus, & matris meae consobrinus.

PAVL. *Propius* sobrino mihi est consobrini mei filius, & patris mei consobrinus.

FEST. *Propriaßit*, proprium fecerit.

Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia, Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est deus.

PAVL. *Profecturi* viam Herculi aut Sanco sacrificabant.

FEST. *Propudianus* porcus dictus est, vt ait Capito Ateius qui in sacrificio gentis Claudiae velut piamentum, & exsolutio omnis contractae religionis est.

PAVL. *Propudium* dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum. quidam propudium putant dici a quo pudor, & pudicitia procul sint .

FEST. . . . procul sint .

PAVL. *Prorsi* limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt.

FEST. *Prorsi* . . . . . .
. . rec . . detur . .

PAVL. *Prorsum* ponebant pro recto.

Prorsus, porro versus.

FEST. *Prorsus* porro vorsus, nisi forte ex Graeco πρό. Cato de feneratione legis Iuniae: Camerini ciues nostri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatissimā. cum Romam veniebant, prorsus deuertebantur pro hospitibus ad amicos suos.

PAVL. *Prosapia*, progenies, id est pro sparsis, & quasi iactis liberis: quia *sipare* significat iacere, & disiicere.

Prosedas meretrices Plautus appellat: quod ante stabula sedeant. eaedem & *prostibulae*.

Prosedium a prosequendo: obsequium ab obsequendo dicuntur.

Prosicium, quod prosecatum proiicitur.

Prosimurium pontificale, pomerium, vbi pontifices auspicabantur. dictum autem *pomerium*, quasi promurum, id est proximum muro.

FEST. . . rium ait esse Antistiu . . .
. . ficalis pomerium, id est . .
. . Cato . olim quidem omn . .
. . tinum, nunc etiam intra aed . .
. . quasi promoerium solet . .
. . rus pomerij proferendi . .
. . . . . e . .
. . . . ui . .
. . . . sed . .
. . . . ciat . .
. . . . ad . .
. . . . ne . .
. . . . moe . .
. . . . omus . .
. . . . in se . .
. . . . si tac . .
. . . . ntisi . .
. . . . agrumque . .
. . . . aconui . .
. . . . retur tum . .
. . . . e solitos . .
. . . . inus, maiusve . .
. . . . ibus effereatis
. . . . veluti post moe
. . tro muris vrbis

Prosita, proposita. PAVL.

Prospera. . . . . FEST.
. . ne declina . . .
. . cta syllaba . . .
. . vt ait L. Cinc . . .
. . familiae pur . . .

Prospices, prospice.

Prosumia, genus nauigij speculatorium paruum. PAVL.

Protelare, longe propellere: ex Graeco videlicet τῆλε, quod significat longe.
. . lare dicitur longe pro . . FEST.
. . est τῆλε & signi . .

Protinam, protinus. Terentius: Protinam coniiciam me in pedes. PAVL.

Prouinciae appellantur, quod populus Romanus eas prouicit, id est ante vicit.

Prouorsum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu sit factum, itaque Ioui Fulguri, & Summano fit, quod diurna Iouis, Nocturna Summani fulgura habentur. FEST.

Prox, bona vox, velut quidam putant, significare videtur, vt ait Labeo de iure pontificio libro vndecimo.

Prox, bona vox, vt existimo, quasi proba vox, PAVL.

Prugnum pro priuignum.

Pruina dicta, quod fruges, ac virgulta perurat.

Pube praesente est populo praesente, συνεκδοχικῶς ab iis, qui puberes sunt, omnem populum significans.
. se FEST.
. ab
. can . . . .

Pubes adulescens, quinetiam plurium numerus eiusdem aetatis. PAVL.

Pubes adulescens . . . .
. . . catur

. . catur. cui contrarium . . .
. . dici solet.

Pubes &, qui pubem generare potest. is incipit esse a quattuordecim annis, femina a duodecim *viripotens*, siue patiens, vt quidam putant.

PAVL. *Pubes puer*, qui iam generare potest. is incipit esse ab annis quatuordecim, femina viripotens a duodecim.

FEST. *Publica pondera* . . . .
. . . ex ea causa. Iunius in . .
. . t, quod duo Silli P. & M. Tribuni PL. rogarint his verbis: *Ex ponderibus publicis, quibus hac tempestate populus octier. qui solet, vti coaequatur sedulum, vt hi quadrantal vini octoginta pondo siet. congius vini decem P. IS. Sex Sextarij congius siet vini. duodequinquaginta sextarij quadrantal siet vini. Sextarius aequus aequo cum librario siet. sex de quinque librae in modio sient. siquis magistratus aduersus hac D. M. pondera, modiosque, vasaque publica, modica, minora, maiorave faxit, iussit ve re fieri, dolumve adduit, quod ea fiant, eum quis volet magistratus multaretur, dum minore patris familias taxat, liceto, siue quis in sacrum indicare voluerit, liceto.*

PAVLVS. *Publica sacra*, quae publico sumptu pro populo fiunt, quaeque prò montibus, pagis, curiis, sacellis. at priuata, quae pro singulis

FEST. hominibus, familiis, gentibus fiunt.

Publica sacra, quae pro populo fiebant; priuata quae pro singulis hominibus, & familis appellabant.

Publicius cliuus appellatur, quem duo fratres L. M. Publicij Malleoli Aediles Curules pecuariis condemnatis ex pecunia, quam ceperant munierunt, vt in Auentinum vehiculi Velia venire possit.

Pudicitiae signum in foro boario est, vbi familia naedisset Herculis. eam quidam Fortunae esse existimant. Item via Latina ad milliarium illi fortunae muliebris, nefas est attingi nisi ab ea quae semel nupsit.

PAVL. *Pudicitiae* signum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel nupsisset.

Puelli, pueri per deminutionem. Ennius: Poeni soliti suos sacrificare puellos.

FEST. *Puelli* per deminutionem a pueris dicti sunt. itaque & Ennius ait: Poeni soliti suos sacrificare puellos. & Lucilius: cumque hic tam formosus homo, ac te dignus puellus. & Plautus: Olim huic puello sese venum ducier.

Pueri im . . . itur Atta
. . . uersibus docet .
. . signum ad Salinas . .
. . signum allatum . .
quod sunt cona . .

nemo vnquam . . praeter
ipsum signum . . sub signo
ubierunt . . dunt si-
mul ut . . cie rexerunt
ad qui . . . .

Pugio dictus est, quod eo punctim pugnatur. PAVL.
. . no . . . FEST.
. . sue . . .
. . oque . . .
. . ma . . .

Pugnus a pũctione, id est percussione dicitur. PAVL.
. . . tione . FEST.
. . . . . .

Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim, ait Fabius pictor; quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana via Ostiensi ad lapidem vndecimum.

Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus.

Pulchralibus atque cupidiis idem in ea, quae est de fundo oleario.

Pulchralibus pro pulchris. PAVL.

Pullariam Plautus dixit manum dextram.

Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta erat. Antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. FEST.

Puer, qui obscene ab aliquo amabatur, eius, a quo amatus esset, *pullus* vocabatur. vnde Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat candorem, quod eius natis fulmine icta esset, pullus Iouis appellatus est. PAVL.

Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod *tripudium* faceret, id est terripauium. *pauire* enim ferire est. bonum enim augurium esse putabant, si pulli, per quos auspicabantur, comedissent, praesertim, si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. sinautem omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere.

Puls potissimum datur pullis in auspiciis, FEST.
quia ex e . . .
. . cesse . . .
id est t . . nem . .
. . . non . . .
qui pa . . . tum ex . .
. . . . . .

Punctariolas leuis pugnas appellat Cato in ea quam dixit de re Histriae militari.

Punctariolas leues pugnas identidem ipse dixit. PAVL.

Punici dicuntur non Poeni, quamuis a Phoenice sint oriundi.

. . . tur, non Poeni, quamuis . FEST.
. . antur, & Punicum bell . .
. . lantur. nam quae soleb . .
. . legam Ennius in Prae . .
brariorum, qui eaq; se . .

lino etiam ipſi Gr
gos philargyros
rius appellari mu
vox explanata non
nomina etiam in vi
dicimus tam hic lapis, qu
cipia appellantur, quae
nem rerum ſignificant
tempora perſonas recipi
. . . . .
Punicum quod appellatur genus
. . latum
quia i . . no
. . . ſto

PAVL. *Punicum* genus libi tranſlatum a Poenis. id etiam appellabant probum, quia erat ceteris ſuauiſſimum.

Pupinia tribus ab agro Pupinio.
. . . abagri nomin
FEST. . . Tuſculum vrbem
. . minit inuictum
. . eſt.

PAVL. *Pura veſtimenta* ſacerdotes ad ſacrificium habebant, id eſt non obſita, non fulgurita,
FEST. non funeſta, non maculam habentia.
. . fici
PAVL. . . . ſit a
FEST. . . . ex h

Pure lautum, aqua pura lauatum.
. . . lau
. . . . ite
. . . . in

Puri, probi, profani, ſui auri dicitur in manumiſſione ſacrorum cauſa. ex quibus *puri* ſignificat, quod in vſu ſpurco non fuerit. *probi*, quod recte excoctum, purgatumq; ſit. *profani*, quod ſacrum non ſit, & quod omni religione ſolutũ ſit. *ſui*, quod alienum non ſit.

Purime tetinero, puriſſime tenuero.
PAVL. . . . tiſſime tenuer
FEST. . . publicus eſt. vt
. . et iure augurum
. . prodictio namq; prod
. . ſens valer.

Puri menſtrio eſſe dicuntur, qui ſacrorum cauſa toto menſe in caerimoniis ſunt, id eſt puri ſint certis rebus carendo.

Puteolos dictos putant ab aquae calidae putore quidam a multitudine puteorum ea-
PAVL. rundem aquarum gratia factorum.
FEST. . . . aldae pu
. . . ndem
. . uer
cum autem . . . is
uio . . . illus

Puteum
inde

PAVL. *Puticuli* ſunt appellati, quod vetuſtiſſimum genus ſepulturae in puteis fuerit. & dicti

puticuli, quia ibi cadauera puteſcerent. FEST.
. . . . pellatos
. . . is fuerit
. . . extra p
. . . inde p
. . . los Aelici
. . . familias
. . . vilia proiici
. . . ea puteſc.

Putitum Plautus dixit pro ſtulto.
. . . rior eſt barbaro
. . . at Hercule rit PAVL.
. . . millibus aeris gr FEST.
. . . ſeruos publicus P R
. . . xxx. cum eius famil.

Putus antiqui dicebant pro puro. vnde *putatae* PAVL.
vites, & *arbores*, quod decilis impedimentis remanerent putae. *aurum* quoque *putatum* dici ſolet. id eſt expurgatum, & *ratio putata*, id eſt pura facta.
. . . antiquos FEST.
. . . deciſum eſt
. . . nifici ait ne
. . . in Alexandr
. . . amidio purus p
. . . ſycophanta eſt
. . . quo certior ſc
. . . putarum dici ſe
. . . ta, id eſt pura fact
. . . dibus retulit.
. . . aatum
. . . ulam ſu
. . . ditur ſed
. . . erſus alia
. . . cina Iuno
. . . formon
. . ta re
. . ſe oſte
. . tonit
. . picia
. . teriſque
. . uanda iudicant pri
. . perae adminiſtratis v
. . ſtabiliantur Parilia fe
. . . pa
. . . um in
. . t ſuo videri ait po
. . de cuius aere tute
. . um triticum in commen
. . quidam prolatum ſignifi
. . omptum, ſed proprium ait
. . tutum factum ſit, cui
. . re, cum praeſertim aliud
. . pantoleium appelletur
. . no.
. . ſtimant, quam
. formulaque eſt
. iſtra vt eius ſignifica
Pu . curibus
. plu

. go ue
. rtis
. tium in
. atae
. rinalis
. ra ur
. es faci
. ecisti
. ait ob
. uum Faunum
. uit,& ex
. adfecit ut
. giuos Aeneam
. ciuitatem iunxit.

P. qu
fusc
dem
deci
con.
ager.
eadem
tera loc
fulgura.
quae erogatur
cari edictaque
in eodem libro
dixi existimat
falla in explana
ploratus.
sump.
scri
uiri
con.
in eo
licto
istim
consu
os au
nemo
dicant
tribus xxx
de capite ci
uetant XII
neficos quinq.
nant,quia ipsi ind

Q

PAVLVS. *Quadrantal* vocabant antiqui, quam ex Graeco ἀμφορέα dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios. Plautus in Curculione: Anus haec sitit.quantillum sitit?modica est, capit Quadrantal. & Cato contra Oppium: Vinum redemisti, praedia pro vini quadrantalib. sexaginta in publicum dedisti, vinum non dedisti.

Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur,vbi posita sunt,quae solent boni ominis gratia in vrbe condenda adhiberi:quia saxo munitus est initio in speciem quadratam. eius loci Ennius memi-

nit,cum ait: Et quis extiterat Romae regnare quadratae.

Quadruplatores dicebantur,qui eo quaestu se tuebantur,vt eas res persequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio. PAVLVS.

. . . populo . . FESTVS.
. . ia ca. . . . .
in legum . . . .populi
do . . . . .

Quadrurbem Athenas Attius appellauit,quod scilicet ex quattuor vrbibus in vnam domicilia contulerunt, Braurone, Eleusine, Pireaeo, Sunio.

Quaeso, vt significat idē quod rogo,ita quaesere ponitur ab antiquis pro quaerere, vt est apud Ennium libro secūdo: Ostia munita est,idem loca nauibus pulchris Munda facit,nautisque mari quaesentibus vitā. & in Cresphonte:ducit me vxorem liberorum sibi quaesendum gratia. & in Andromeda:liberum quaesendum causa familiae matrem tuae.

Quaeso significat id,quod rogo, *Quaesere* tamē Ennius pro quaerere posuit. PAVLVS.

Quaestores . . . . . PAVLVS.
. . . capitalibus vnde . . .
. . . cidi appellantur.

Quamde pro quam vsos esse antiquos, cum multi veteres testimonio sunt, tum est Liuius in primo: Iuppiter,vt muro fretus magis quam de manus impe . . . secundo. Quam de tuas omnis legiones, ac popularis.& Lucretius: Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes Quamde grauis tergaios qui vera requirunt. FESTVS.

Quamde pro quam dicebant antiqui. PAVLVS.

Quam mox significat, quam cito, sed si per se ponas mox, significabit paullo post, vel postea. FESTVS.

Quando cum graui voce prouuntiatur, significat quod quoniā,& est coniunctio.quando acuto accentu, est tēporis aduerbium. PAVLVS.

. . . . . nunt iatur, significat vt Plautus in Mae- FESTVS.
. . . . . mensam, quando edo, detergeo.& in Pseudolo:Dabo,quando erit.Ducito,quando habebis. & Ennius libro sextodecimo: Nox quando mediis signis praecincta volabit. In duodecimo quidem cum C littera vltima scribitur,idemque significat.

Quando rex comitiauit fas, infastis notari solet, & hoc videtur significare, quādo rex sacrificulo diuinis reb. pfectis in comitiū venit. PAVLVS.

. . . itia sic . . . FESTVS.
. . . i honorem . . .
. . . enstrui scrip . . .
. . . Rege dicuntur . .
. . . traditae sunt . .
. . . pars ante . .

. . .posterior . . . .
. . .si quis alius pro Rege . .
. . .tifex tum his dies . .

PAVL. *Quando stercus delatum fas*, eodem modo in fastis notatur dies, quo stercus purgatur ab aede Vestae.

FEST. . . . rcus delatum fas, eo . .
. . . es, qui talis est, vt . .
. . . stercusque in aluum ca . .
. . . cum id factum sit . .
. . . a.

Quartarios appellabāt antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quaestus capiebant. Lucilius: porro homines nequam malus vt quartarius cippos colligere omnes.

PAVL. *Quartarios* appellabant muliones mercenarios, quod quartam partem capiebat quaestus.

Quatenus significat qua fine: vt hactenus, hac fine. quatinus verò, quoniam, sed antiqui *quatenos* dicebant.

FEST. *Quatenus* significat quia fine, vt hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. Sed antiqui *quatenos* dicebant, vt Scipio Africanus in ea oratione, quam scripsit, postquam ex Africa rediit. Vti negotium natum erat; quatenos castra nostra ita munita erant, vt posses partem exercitus abducere.

Quatere, suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat, non vt Verrius putat, ferire: cum id ipsum verbum *cōcutere* ex praepositione, quae est con, & quatere, sit compositum. *quassare* autem est saepe quatere.

PAVLVS. *Quatere*, suspensum, & vicinū rei alicuius motum significat, & interdum concutere. quin & id ipsum verbum *concutere* ex quatere sit compositum. *quassate* autem est saepe quatere.

FESTVS. *Quaxare* ranae dicuntur cum vocem mittūt.

PAVLVS. *Quercus* dicitur, quod id genus arboris graue sit, ac durum, tum etiam in ingentem euadat amplitudinem. *querqueram* enim grauē, & magnam quidam putant dici.

FEST. *Querq.* . . . . .
nam quidam querc . . .
arboris cum gra . . . .
ingentem euadat . . .
Opilius frigidam a . . . .
tem. Santra eam ex G . . .
rem eiusmodi κα . . . .
etiam carcerem Plau . . .
erat bilis querque . . . .
iactans me vt feb . . .
ret alibi querque . . . .

PAVLVS. *Querqueram*, frigidam cum tremore a Graeco κάρκηρα certum est dici. vnde & carcer. Lucilius: Iactans me, vt febris querquera. & alibi. Querquera consequitur (febris) capitisque dolore. Item Plautus: Is mihi erat *bilis querqueratus*.

Querquetulanae dicebantur nymphae querqueto virescenti praesidentes.

FEST. *Querquetulanae* vtrae putātur significari nymphae praesidentes querqueto virescenti, quod genus siluae indicāt fuisse intra portam, quae ab eo dicta sit. *Querquetularia*. Sed feminas antiqui quas sciens dicimus, *viras* appellabant. vnde adhuc permanent *virgines & viragines*.

PAVLVS. *Querquetularia porta* Romae dicta, quod querquetum intra muros vrbis iuxta se habuerit.

FEST. *Ques* antiqui dixerunt: inde declinatum remanet datiuo casu, *quibus*; nam Qui adhuc itē Queis facit, vt isti istis, illi illis.

Quianam pro quare, & cur positum, & apud antiquos, vt Naeuium in carmine Punici belli: Summe deum regnator quianam genus isti. & in satyra: Quianam Saturnium populum pepulisti. & Ennius in libro septimo: Quianam dictis nostris sententia flexa est.

PAVL. *Quianam* pro quare, & cur ponitur. Ennius: Quinam dictis nostris sententia flexa est.

FEST. *Quid nisi* vsurpauisse antiquos testis est Afranius in Epistula: me auctore mater abstinebit: quid nisi?

Quietalus ab antiquis dicebatur Orcus.

Qui hoc censetis, illuc transite, qui alia omnia in hanc partem his verbis praeit ominis videlicet causa, ne dicat, qui non censetis.

Quincentum & producta prima syllaba, & per C littem vsurpant antiqui, quod postea leuius visum est, ita vt nunc dicimus pronūciari.

Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his celebrantur: qui scilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturnalia, totidem diebus Compitalia. nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra. forma autem vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum, enuntiata est, quod post diem quintum Iduum est is dies festus. vt apud Tusculanos *Triatrus*, & *Sexatrus*, & *Septenatrus*, & Faliscos *Decimatrus*. Mineruae autem dicatum eum diem existimant, quod eo die aedis eius in Auentino consecrata est.

PAVL. *Quinquatrus* festiuus dies dictus, quod post diē quintam Iduum celebraretur, vt *triatrus*, & *sexatrus*, & *septimatrus*, & *decimatrus*.

Quinque genera signorum obseruāt augures, ex caelo, ex auibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris.

FEST. *Quinq.* . . . . .
augures pui, e. . . . .

ex qua-

ex quadrupedibus, ex d . . .

Quinquertium vocabant antiqui, quem Graeci πένταθλον, vt indicat versus hic: Omnis aequalis vincebat quinquertio. Liuius quoque ipsos athletas sic nominat. Quinquertiones praeco in medium vocat.

FEST. *Quinq.* . . . . . bantur, qui lustrum con . . . . . ari caeptos.

PAVL. *Quinquertium* Graeci vocãt πένταθλον, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. ipsos quoque athletas Liuius quinquertiones appellat.

Quintana appellabatur porta in castris post praetorium, vbi rerum vtensilium forum fuit.

FEST. . . . tanam classem . . . . . Rex distributa . . . . . feeit, cum eas or . . . . . sam de capite . . . . . nihil praeter se h . . . . . cilius sic meminit. quod . . . . . adeptus.

PAVL. *Quintia* prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato, cuius fuerant, dicta sunt.

FEST. *Qui* . . . fil . . . . . ag . . sen . . . . . cin . . riu . . . . . pec . . fis . . . . . uos . quod eo . . . . . appel . est li . . . . . luperci . . . . Romuli . . . . & Quincti . . . . quorum nu . . . . uoris gratia . . . .

Quintipor seruile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, vt *Marcipor*, *Gripor*. quamuis sint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent.

PAVL. *Quintiper* seruile nomen frequens apud antiquos, a praenomine domini dictum, vt *Marcipor*, scilicet a Quinto, & Marco.

FEST. *Qui patres, qui conscripti* vocati sunt in curiam, quo tempore Regibus vrbe expulsis, P. Valerius Consul propter inopiam patriciorũ ex plebe adlegit in numerum senatorum centum & sexaginta & quattuor, vt expleret numerum senatorum trecentorum. & duo genera appellaret esse.

Quippe significare quidni, testimonio est Ennius libro XL. Quippe solent reges omnes in rebus secundis. Idem libro XVI. Quippe vetusta virum non est satis bella moueri. Item alij complures.

PAVL. *Quippe* significat quidni.

FEST. *Quirina* tribus à Cureñsibus Sabinis appellationem videtur traxisse.

Quirinalia mense Februario dies, quo *Quirini*

fiunt sacra. idem stultorum feriae appellantur, (ante, quam in eum commigrar en fere Sabini Curibus venientes post fœdus inter Romulum, & Tatium) quod quidem suorum fornacalium sacrorum cognominant, eo potissimum rem diuinam faciunt.

Quirinalia dies, quo Quirino fiebant sacra. eadem & stultorum feriae sunt appellata. PAVL.

Quirinalis collis dictus est, quia in eum commigrauerunt Sabini Curibus venientes. quamuis alij a templo Quirini dictum putent.

Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim Aegonus appellabatur ante, quam in eum commigrarent (fere) Sabini Curibus venientes post fœdus inter Romulum, & Catium ictum, a quo hanc appellationem sortitus est: quamuis existiment quidam, quod in eo factum sit templum Quirino ita dictum. FEST.

Quirinalis porta dicta, siue quod ea in collem Quirinalem itur, siue quod proxime eam est Quirini sacellum. PAVL.

. . . . . illa FEST.
. . . . . ua eo
. . . . . Quirĩ
. . . . . aut le
. . . . itum autem
. . . . tio ita con
. . . . . ia, si id suffra
. . . . . in Santra pro
. . . . . llis est, porta
. . . . . ellant, siue quod
. . quod proxime eam sacel
. . . . . vsurpatio facta
. . . . . positum est, qui
. . . . . dere fertur.

Qui . . . . .
. . aqua & vino . . .
. tamen quid in curiis . . .
. his ei sacra fiant . . .
. atur. ab eiusdem autem . .
. n Curres Sabinae . . .
. armis erat potens . . .
. uli singulare vsur. . . .
. o est praeco, qui in funeris . .

illius *Quiris leto datus*. Quirites autem dicti post foedus a Romulo & Tatio percussum, communionem, & societatem populi factam indicant.

Quiritium fossae dicuntur, quibus ancus Marcius circumdedit vrbem, quam secundum ostium Tiberis posuit, ex quo etiã *Ostiam*. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium.

Quiritium fossae dictae, quod eas Ancus Marcius, cum vrbem circumdedit, Quiritium opera fecit. PAVL.

Quispiam significat aliquem. sed vnde sequens pars eius vsurpari coeperit, inue-

niri non potest.

FEST. *Quispiam* quin significet aliquis, & quaepiam, aliquae, similiterque alia eiusdem generis, vt dubium non est, ita vnde sequens pars eius coeperit, inueniri non potest.

Quisquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorumve cadit, velut quidquid cadit. Caecilius: Quisquilias volantis venti spolia memoranti modo. & Nouius in Togularia: abi deturbate saxo, homo non quisquiliae. quid est?

PAVL. *Quisquiliae* putantur dici quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorumque cadit, velut quidquid cadit.

Quod significat etiam aliquid, praeterquam quod in vsu fere est, & Graeci dicunt ὅτι.

FEST. . . . etiam aliquid, praeter . .
. . . dicunt ὅτι.

Quoniam significat . . .
apud antiquos . . .
cet de causaq . . . .
gui significationem . . .

PAVLVS. *Quoniam* significat non solum id, quod quia, sed etiam id, quod postquam. hac de causa; quod Graecum ἐπεὶ vtriusque significationem obtinet.

FEST. *Quot serui, tot hostes*, in prouerbio est. de quo Sinnius Capito existimant errorem hominibus interuenisse praeposterе plurimis enuntiatibus. vero enim similius esse dictum initio, Quot hostes, tot serui. tot captiui fere ad seruitutem adducebantur. vnde etiam
mancipia, nec san . . .
ser . . .
epti . . . .
ruti . . .
gia . . . . .
turbat . . .
rent . . .
uncia . . . .
Sinni . . .
vt peri . . .
nifica . . .
omnibus . . .
cillae . . .
. . . omnis vn . . .
. . . me part . . .
. . . gula sed u . . .
. . . saltius fixa . . .
. . . ferendum qui . .

R

PAVL. R *Pro S* littera saepe antiqui posuerunt, vt *maiosibus, meliosibus, lasibus, fesiis*, pro maioribus, melioribus, laribus, feriis.

FEST. *R* duobus in compluribus orationibus, cum de actis differitur etiam perscribi solet, id est rationum relatarum, quod iis tabulis docentur iudices, quae publicae data, atque accepta sint.

Rabidus a rabie, qui morbus caninus est. PAVL.

R . . . . .
Catullu . . . . FEST.
li rabidu . . . .

Rabula dicitur in multis intentus negotiis, paratusque ad radendum quid, auferendumque. vel quia est in negotiis agendis acrior, quasi rabiosus. PAVL.

. . dicitur in multis intus ne . . FEST.
. . dendum quid, auferund . .
. . quia acrior sit in nego . .
. . . . . .

Radere g . . . .
lege XII. id est vnguib.

Rapi simulatur virgo ex gremio matris, aut si ea nō est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit.

Rapi solet fax, qua praelucente noua nupta deducta est; ab vtriusque amicis, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulchro comburendam curet, quo vtroque mors propinqua alterius vtrius captari putatur.

Rasores fidicines dicti, quia videntur chordas ictu radere. PAVL. FEST.

. . abant . . .
. . dentur, quia . .
. . artifi . . .

Rates vocant tigna colligata, quae per aquam aguntur, quo vocabulo interdum etiam naues significantur. PAVL.

Rate . . . . FEST.
. . quae per aquam agan . .
. . interdum etiam na . .
. . Afranius in Epistula . .
. . culsam ratem. ite . .
. . ficarint etiam re . . .
. . lemo. atque ego reper . .
. . & alio loco. Sed iam pro . .
. . tes salum.

Ratissima quoque ab iis, quae rata dicimus. vnde etiam rationes dictae. Cato in Q. Thermum. erga rempublicam multa beneficia rarissima, atque gratissima. PAVL.

Ratissima quoque ab iis, quae dicimus rata. vnde etiam rationes dictae.

Ratitum quadrantem dictum putant, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, vt nauis in asse.

. . . Tarqui . . . . FEST.
. . . et Oppius . . .
. . . in eo & tri . . .
. . . t nauis in as . . .
. . . quoque ratitum . . .
. ratiti Antonius . . .
. trientes putat . . .
. is assis sit, quin . .
. nulla sic, sed se . .
. tans, nec hac re ra . .

. . . na.ac legionum vnam
. . . gnificat,quod hi pe
. . . ratio cum his putaretur
. . . ſſent.

Ratumena porta a nomine eius appellata eſt, qui ludicro certamine quadrigis victor Etruſci generis. iuuenis Veiis conſternatis quis excuſſus Romae periit: qui equi ferũtur non ante conſtitiſſe, quam peruenirẽt in Capitolium, conſpectamque fictilium quadrigarum, quae erant in faſtigio Iouis templi,quas faciendas locauerant Romani Veienti cuidam artis figulinae prudenti,quae bello ſunt reciperatae: quia in fornace adeo creuerant, vt eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate eae fuiſſent, omnium eã futuram potentiſſimam.

FESTVS. *Ratumena porta* a nomine cuiuſdam aurigae ſic appellata.

Ratus ſum, ſignificat putaui, item ratus, certus,& firmus.

FESTVS. *Ratus ſum*, ſignificat putaui, ſed alioqui pro firmo,certo ponitur ratus, & ratũ. Ennius: Occiduntur, vbi potitur ratus Romulus praedam. & Attius in Menalippo: neque ratum eſt, quod dicas, neque quae agitas, dicendi eſt locus.

PAVL. *Raua* vox rauca, & parum liquida, proxime canum latratum ſonans. vnde etiam cauſidicus pugnaciter loquens *rabula*.

FESTVS. . . uocem . . .
. . parum . . .
. . autem . . .
. . loquen . . .
. . Lucilium . . .
. . traui . . .
. . elli,niſi . . .
. . lautum, qui . . .
. . poſcamus quod . .
. . bi ex purga . . .
. . rauium . . .

PAVLVS. *Raui coloris* appellantur, qui ſunt inter flauos & caeſios,quos Plautus appellat *rauiſtellos*, Quis inquit, haec mulier, & ille rauiſtellus,qui venit?

FESTVS. . . appellant . . .
. . . rauo ſub con . . .
. . . quod genus homin . .
. . . ſed quis haec eſt . .
. . . uenit.

Rauillae a rauis oculis.quemadmodum a caeſiis *caeſulae*.

Rauim anti . . . .
. .Plautus.Vbi ſi quid poſ . .
. .am item experiuraui her . .
. .em & in Artemone,& . .
. . in Hypobolimeao. Prius . .
. . n tam feceris.

PAVLVS. *Rauim* dicebant pro raucitate. vnde & verbum rauio,rauis.

FESTVS. *Raucos* appella . . .
ab ariditate . . .
carum ariſtae in ſp . . .
menta raua appell . .
docet.

Reapſe eſt re ipſa. Pacuuius in Armorum iudicio:Si non eſt ingratum reapſe, quid feci bene.

Recellere, reclinare, & excellere,in altum extollere.

Recepticium ſeruum,Cato in ſuaſione legis Voconiae cum ait, ſignificat, qui ob vitium redhibitus ſit. Vbi irata facta eſt,ſeruum recepticium ſectari, atque flagitare virum iubet.

PAVLVS.

Recepticius ſeruus eſt, qui ob vitium redhibitus eſt.

FEST.

Receptus mos eſt,quem ſua ſponte ciuitas alienum adſciuit.

Recinium, omne veſtimentum quadratum.ij, qui XII interpretati ſunt, eſſe dixerunt virilem togam qua mulieres vtebantur, praetextam clauo purpureo.vnde *reciniati* mimi planipedes. quam rem diligentes exſequitur Santra libro ſecundo de antiquitate verborum.

PAVLVS.

Recinium,omne veſtimentum quadratum vnde *reciniati* mimi.

Reciperatio eſt,cum inter ciuitates peregrinas lex conuenit,vt res priuatae reddantur ſingulis,recuperenturque.

FEST.

Reciperatio eſt, vt ait Gallus Aelius, cum inter populum, & reges, nationeſque,& ciuitates peregrinas lex conuenit: quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, reſque priuatas inter ſe perſequantur.

Recipie apud Catonem pro recipiam, vt alia eiuſmodi complura.

Recipie,recipiam.

PAVL.

Reciprocare pro vltro, citroque poſcere. vnde eque gremiis ſublectare,ac figere.

Reciprocare pro vltro, citroque poſcere vſi ſũt antiqui,quia *proeare* eſt poſcere. Pacuuius in Teucro: Rapido,reciproco,percito,anguſto, citare, rectem,reciprocare. vnde eque gremiis ſubiectare,adfigere.Plautus in Aſtraba. quaſi tollenono, aut pilum graecum reciproces plana via.

FEST.

Reconductae fecerit, & condere vrbem,facere, aedificare, vt Cincius teſtatur in libro de verbis priſcis.

Rectae appellantur veſtimenta virilia, quae patres liberis ſuis conficienda curant ominis cauſa.ita vſurpata,quod aſtantibus& in altitudinem texuntur.

PAVLVS.

Rectae appellantur veſtimenta virilia, quae aſtantibus, & in altitudinem texuntur.

Recto fronte ceteros ſequi ſi norit. Cato

FEST.

in dissertatione consulatus. antiquae id cō-
suetudinis fuit, vt cum ait Ennius quoque,
a stirpe supremo. & *ilia dia nepos.* & *lupus feta*
& *, nulla metus.* & iam in commentariis sa-
crorum pontificalium frequenter est *hic o-*
uis, & *haec agnus*, ac *porcus*. quae non vt vitia,
sed vt antiquam consuetudinem testantia
debemus accipere.

Redantruare dicitur in Saliorum exultationi-
bus, cum praesul *ampiruauit*, quod est mo-
tus edidit. ei referuntur inuicem iidē mo-
tus. Lucilius: praesul vt ampiruet, inde vol-
gus redamplauit. At Pacuuius, promerenda
gratia Simul, cum videam Graios nihil me-
diocriter Redantruare opibusque summis
persequi.

Redargui sse per E litteram Scipio Africanus
Pauli filius dicitur enuntiasse, vt idem etiā
pertisum cuius meminit Lucilius, cum ait:
quo facetior videare, & scire plusquam ce-
teri, pertisum hominem, non pertaesum
dicere ferunt, nam genus.

Redemptitauere item, vt clamitauere, Cato (i-
dem) in ea, qua egit de signis, & tabulis ho-
norem temptauere ait, malefacta benefa-
ctis non redemptitauere.

PAVLVS. *Redemptitauere*, vt domitauere.

FESTVS. *Redemptores* proprie, atque antiqua consuetu-
dine dicebantur, qui cum quid publice fa-
ciendum, aut praebendum conduxerant
effecerantque: tum demum pecunias acci-
piebant. nam antiquitus *emere* pro accipere
ponebatur. At ij nunc dicuntur redempto-
res, qui quid conduxerunt praebendum v-
tendumque.

Redhostire, referre gratiam. Naeuius in Lupo:
vel Veiens regem salutat iube Albanū mi-
lium. comitem senem sap entem contra
redhostis Menalus. & Attius in Amphi-
tryone: Cedo ecquid te redhostitum, cum
measem obiectet facilius. Nam & *hostire*
pro aequare posuerunt. Ennius in Chres-
phonte: audis, atque auditis *hostimentum* ad-
iungito. & in Hectoris lytris. Quae mea
cominus machaera, atque hasta hospius
manu. & Pacuuius in Teucro: nisi coerceo
proteruitates, atque hostio ferociam.

PAVLVS. *Redhostire* est gratiam referre. nam & *hostire*
pro aequare posuerunt.

FESTVS. *Redibitur* tum id proprie dicitur quod reddi-
tum est, improbatumque, & qui dedit. i-
demque rursus coactus est habere id, quod
ante habuit.

PAVLVS. *Rediculi* fanum extra portam Capenam fuit,
quia accedens ad vrbem Hannibal ex eo
loco redierit quibusdam perterritus vi-
sis.

FESTVS. . . . Capenam Cornisi . . .
. . . propterea apel . . .

. . . vrbem Hannibal . . .
. . . dam visis perterritus.

Redimiculum vocant mulieres catellam, qua
maxime vtuntur ornatus causa.

Redinunt, r deunt.

. . . . Ennius . . . PAVLVS.
. . . . inunt in . . . FESTVS.
. . . eunt feri . . .

Rediuiam quidam, alij *reluuium* appellāt, cum
circa vnguis cutis se resoluit, quia *luere* est
soluere. Titinius in Setina: lassitudo conser-
uum rediuiae, flagri: & Liuius: scabra in le-
gendo, rediuiosaue offendens.

Rediuia siue *reluuium* dicitur, cum circa vn-
gues cutis se soluit, quia luere est sol- PAVLVS.
uere.

Rediuiuum est ex vetusto renouatum.

Rediuiuum est ex vetusto renouatum. Cicero FESTVS.
libro primo in Verrem: vtrum existimatis
minus operis esse vnam columnam effice-
re ab integra nouam nullo lapide rediui-
uo.

Referri diem prodictam, id est anteferri religio-
sum est, vt ait Veranius in eo, qui est auspi-
ciorum de cumitiis, idque exemplo cōpro-
bat L. Iulij, & P. Licinij Censorum qui id
fecerunt sine vllo decreto augurum, & ob
id lustrum parum felix fuerit.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius.
esse enim rectum rei fert: datiuo scilicet,
non ablatiuo casu. sed esse iam vsu posses-
sum.

Refriua faba dicitur, vt ait Cincius quoque
quae ad sacrificium referri solet donum ex
segete auspicij causa, quasi reuocent fruges,
vt domum datantes reuirtico ad rem diui-
nam faciendam. Aelius dubitat, an ea sit,
quae prolata in segetem, domum refera-
tur, an quae refrigatur, quod est torreatur:
sed opinionem Cincij adiuuat, quod in sa-
crificiis publicis, cum puls fabata diis datur,
nominatur refriua.

Refriua dicebant, quae ex segete causa auspi- PAVLVS.
cij domum ad sacrificium referebant.

Refutare, redarguere, compositum a fādo ver-
sa A littera in V.

R. . . . re. Pacuuius in Hemi . . FESTVS.
. . . . . quas gloria et. . .
. . . . . rietas humanu . .
. . . . littera in V tam . .
. . . . recludere . . .

Regale est dignum rege. PAVLVS
. . gnum Rege. FEST.

Regalia exta appellantur, quae potentibus in-
speratum honorem pollicentur, priuatis &
humilioribus hereditates, filiofamiliae do-
minationem.

Regia, domus, vbi Rex habitat. PAVLVS.
. . alioqui regiae se . . FESTVS.

60

Regiesci

Regiescit cum dixit . . .
. . uersu vix super . . .
. . e misero mihi, ac . . .
. . de etiam glires dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcrescit.

PAVLVS. *Regiescit* apud Plautum significat crescit.

Regifugium sacrū dicebant, quo die Rex Tarquinius fugerit e Roma.

FESTVS. . . . . VI. kal. . . .
. . . . . us, quia . . . 10
. . . . . quod fal. . . .
. . . . . et Tul . . .
. . . . . t Salios . . .
. . . . . ficium in . . .
. . . . . ouerit . . .
. . . . . ales no . . .
. . . . . ando Rex. . .
. . . . . at. his . . .
. . . . . nec in . . .
. . . . . truria . . . 20
. . . . . kal. Iuniis . .
. . . . . legi debet cum . .
. . . . . nefasto fastus . .
. . . . . quod in fanum a Pon . .
. . . . . ant, quod in ea fa . .
. . . . . ita vsurpari . .
. . . . . uae fiunt fori co . .
. . . . . ciuitate aliquem . .
. . . . . ieſtate, sed non . .
. . . . . um, qui homini tales . 30
. . . . . ptus fulguris fit.

Regillis, tunicis albis, & reticulis luteis vtrisque . . ctis textis susum versum a stantibus pridie nuptiarum diem virginis indutae cubitum ibāt ominis causa, vt etiam in togis virilibus dandis obseruari solet.

Regimen pro regimento vsurpant poetae. Ennius libro sextodecimo: Primus senex Bradyn (in) regimen, bellique peritus.

Regnum est 40
. . ut seruus . . .
. . Numae Pompilij . . .
. . gnum Rege . . .
. . . appellat Enni . . .
. . os Graij memo . . .
. . nguæ longos per . . .
. . Hispani, non Ro . . .
. . cum Romulus ur . . .
. . inae locutus sit . . .
. . gentis fuerit . . . 50
. . none mutata.
. . . icat origo eius . .
. . surpatio.

PAVLVS. *Regium* est, quod aut est, aut fuit regis.

FESTVS. *Relegati* dicūtur proprie, quibus ignominiae, aut poenae causa necesse est ab vrbe Roma, aliove quo loco abesse lege, Senatusque consulto, aut edicto magistratus, vt etiam Aelius Gallus indicat.

Religioni est quibusdam porta Carmentali e- 60

gredi, & in aede Iani, quae est extra eam, senatum habere: quod ea egressi sex & trecēti Fabij apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in aede Iani Senatus consultum factum esset, vti proficiscerentur.

Religionis praecipue habetur Censo.
. . Varro exc. . .
. . or cum M . . .
. . admodum . . .
. . dicia cum . . .
. . quae in pr . . .
. . re homin . . .
. . iudicium fu . . .
. . mius Q.F. . . .
. . a miserat . . .
. . bum ocul . .
. . libri Sibyll . .
. . blicae supp . .
. . T I. Sempron . .
. . fideles labefa . .
. . cum esset Aed . .
. . condempnat . .
. . coerant conde . .
. . L. Aemili Paulli e . .
. . fuit, laborauit . .
. . amissione capi . .
. . et P. Corneli Sc . .
. . opilius post cons . .
. . fuit, vadatus . .
. . constat M. Val . .
. . ginus Censores . .
. . tia fuerat famosi . .
. . in capitolio in ara . .
. . fico nata fuerat . .
. . tam ficum, infamesq; . .
. . ullo pudicitiae resp . .
. . L. Corneli Lentuli, C . .
. . Lentulus iudicio pu . .
. . fuerat. plurimi itaq; . .
. . . Mummi . .
. . . ae in agen . .
. . . soluta poe . .
. . . ueritate . .
. . . & Q. Fului No . .
. . . ci fuit no . .
. . . tributis notis . .
. . . cili Metelli . .
. . . natus ad sum . .
. . . tres, & eo lu . .
. . . claritatem . .

Religiosi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumque rerum diuinarum secundum morem ciuitatis dilectum habent, nec se superstitionibus implicant.

Religiosum, ac sacrum est, vt templa omnia, atque aedes, quae etiam sacratae dicuntur, ad quod per se religiosum est, non vti
. . . quod ea non.

Religiosus est non modo deorū sanctitatē ma-

gni aestimans, sed et am officiosus aduersus homines. *Dies* autem *religiosi*, quibus, nisi quod necesse est, nefas habetur facere. quales sunt sex & triginta atri, qui appellantur, & Allienſis atque ij quibus mundus patet. Esse, Gallus Alius, quod homini ita facere non liceat, vt si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere sunt haec: in aedem Bonae deae virum introire: aduersus mystica legem ad populum ferre: die nefasto apud Praetorem lege agere. Inter sacrum autem, & sanctum, & religiosum differentias bellissime refert. *Sacrum aedificium*, consecratum deo. *Sanctum murum*, qui sit circum oppidum. *Religiosum sepulcrum*, vbi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. Sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri posse. Siquidem quod *sacrum est*, idem lege, aut instituto maiorum sanctum esse putant, violari id sine poena non possit. Idem *religiosum* quoque esse, (qui non iam sit aliquid, quod ibi homini facere non liceat: quod si faciat aduersus deorum voluntatem videatur facere. Similiter de muro, & sepulchro debere obseruari, vt eadem, & sacra, & sancta, & religiosa fiant, sed quo modo, quod supra expositum est, cum de sacro diximus.

R*eluere*, resoluere, repignerare. Caecilius in Carine: vt aurum, & vestē, quod matris fuit, Reluat, quod viua ipsi opposuit pignori.

PAVLVS. *Reluere*, soluere, repignerare.

FESTVS. *Remancipatā* Gallus Aelius esse ait, quae mancipata sit ab eo, cui in manum conuenerit.

Remant, repetant. Ennius libro primo. desunt riuos, campoſque remant.

PAVLVS. *Remant*, repetant. Ennius, Riuos, campoſque remant.

Remeare, redire: vt comeare, vltro, citroque ire. vnde *commeatus dari* dicitur, id est tempus, quo ire, & redire commode possit.

FEST. *Remeare*, redire: vt commeare, vltro, citro iure. vnde commeatus dari dicitur, id est, tempus, quo ire, redireque possit. Afranius (vt in emācipato vetuit me sine mercede prosum paucius remeare in ludum.

Remiligines, & remorae a morādo dictae sunt a Plauto in patina. Nam quid illae nunc tā diu initus remorantur remeligines? Ab Afranio in Prodito. Remeligo a laribus missa sum, hanc, quae cursum cohi . . .non ma . . .in no . . .aeq; su . . .publi . . .in eo, quod

PAVLVS. *Remeligenes*, & *remorae* a morādo dictae. Plautus; Quid illae nunc tam diu initus remorantur remeligenes? & Lucilius: Quaenam vox ex te resonans meo gradu remoram facit?

Remillum dicitur, quasi repandum. FEST.

Re . . . . .
Lucilius suda . . . .
remelium & Afra . . .
xendice pergam . . .

Remissio . . . vsus est in
. . . iubetur, quod
. . . tum est exer-
. . . ut cum opus sit
. . . in perpetuum
. . . untur, vt ait
. . . cio, quas po
. . . cures habitae
. . . esse ait Antis-
. . . oque lege signi-
. . . ando dicitur, vt
. . . officio augu-
. . . in consilio sa-
. . . let loco pullis
. . . um facit auspi-
. . . elit intra pome-
. . . plo consistit.

Remorbescat, in morbum recidat. PAVLVS

morbesc at. En . . . FEST.
bum recidat.

Remores aues in auspicio dicuntur, quae actu- PAVL.
rum aliquid remorari compellunt.

. . . item inu . . FEST.
. . . remor . . .

Remulco est, cum scaphae remis nauis magna PAVL.
trahitur.

. . . atra . . . FEST.
. . . ficat . .

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Re- PAVL.
mo. & habitatio Remi *Remona*. sed & locus in summo Auentino *Remoria* dicitur, vbi Remus de vrbe condenda fuerat auspicatus.

. . dictus . . FEST.
. . remu . .
. . num ei .
. . tatam a .
. . de vrb .
. . rum, quu .
. . testis e .

Renāncisci tur significat reprehendit. vnde ad- PAVL.
huc nos dicimus *nancisci tur*, & *nactus*, id est, adeptus.

Rena . . . . . FEST.
nificare ait rep . . .
dicimus nancisci tur . . .

Renouatiuum fulgur vocatur, cū ex aliquo fulgure functio fieri coepit, si factum est simile fulgur, quod idem significet.

. . . existimo, & quaecu . .
. . quorum passiua aucto. .

PAVLVS. *Reor*, existimo, & quaecunque ab eo declinantur.

Repagula sunt, vt Verrius ait, quat patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quae oppangũtur. Cicero in Verrem libro quarto: postea conuolsis repagulis, effractisque valuis demoliri signum, ac vectibus labefactari conantur. quae poetae interdum repages appellant.

Repagula sunt, quae patefaciendi gratia ita figuntur, vt e contrario oppanguntur. haec & *repages* dicuntur.

Repanda locantur Pompina flumin
FEST. . . . ap
. . . . . .

Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo cum aut siluester excodicatur, aut lapis mollitur frangendo, vt fiat pascui, vel pecoribus herba, vel hominibus satione. Cato in ea, quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum: ego iam à principio in parsimonia, atque in duritia, atq; industria omnem adulescentiam meam abstinui, agro colendo, saxis Saxinis, silicibus repastinandis atque conserendis. Afranius in repudiato: Repastina serati senex fugis.

PAVL. *Repastinari* ager is dicitur, cuius natura fodiendo mutatur.

Repedare, recedere.

FESTVS. *Repedare*, recedere. Pacuuius; Paulum repedagnate a vestibulo gradum.

PAVLVS. *Repertum* dicitur, quasi repartum, & reparatum.

FEST. *Re* . . . . .
. . quod amissum recipe . .
. . reparatum . . .

Repotia postridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio. Pacuuius in Iliona: abeo depulsum mamma pedagogandum accipit appotalis liber.

PAVL. *Repotia* postridie nuptias apud nouum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio.

Repudium; quod fit ob rem pudendam, appellatum.

FEST. *Repudium* Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam. Attius; Repudio electa ab Argis iamdudum exsulo.

Repurfior secunda conlatione dixit Cato in ea quæ est contra Cornelium apud populum: Nec quis incultior, religiosior, desertior, publicis negotiis repulsior.

PAVL. *Repulsior* Cato dixit comparatiue a repulso.

FEST. *Reque eapse*, re ipsa.

Reque eapse Scipio Africanus Pauli filius, cum pro aede Castoris dixit, hac compositione vsui est. quibus de hominibus ego saepe, atque in multis locis opera, factis, consiliis, reque eapse (saepe) bene meritus spem,

id est re ipsa.

Res comperendinata significat iudicium in diem tertium constitutum. PAVL.

. . ut . . FESTVS.
. . iure. . .
. . ut . .
. . ica . .
. . um ob . .
. . ror . .
. . is con . .
. . dicium . .

Resecrare, res c . . .
rens populum co . . .
ut eo periculo . . . .
stratus eum resecr . . .
se liberarent insi . . .
innocensque esset cau . . .
est, ne eidem iterum . . .
animaduertisti . . .
cumque comitia esse . . .

Resecrare, soluere religione. vtique cum reus populum comitiis orauerat per deos, vt eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Plautus: Resecroque mater, quod dudum obsecraueram. PAVL.

Reserari a sera dictum est. FEST.
. . dici ab eo, quae de . .
. . ine patefiant . . .
. . & declusa sint re . .
. . neque dicantur fustes . .
. . foribus. Pacuuius in . .
. . pandite valuas . . .
. . complectar.

Reses, ignauus, quia resident. PAVL.
. . resident. Atti . . FESTVS.
. . residuos summ . .
. . in rosa praeterea . .
. . pa cuius in arm . .
. . tuque te desider . .
. . nos hic esse in . .

Residiare, saepe resilire.
. . sulta. PAVL.

Resignare antiqui pro rescribere ponebant. vt adhuc *subsignare* dicimus pro subscribere. Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quae de ho . . . . . FEST.
. . re . .
. . nar . . .
. . requi . .
. . alia a . .
. . quod m . .
. . reb . . .
. . in di . .
. . tertium . .
. . ranorum . .
. . positi . .
. . uisi a . .
. . uocaba . .
. . cretum . .

Resignare antiqui dicebant pro rescribere, vt PAVL.

adhuc *subsignare* dicimus pro subscribere.

FEST. *Resignatum* aes dicitur militi, cum ob delictū aliquod iussu tribuni militum, (ne stipendium ei detur,) in tabulas refertur. *resignare* enim antiqui pro scribere interdum ponebant.

PAVL. *Respersum* vinum dixerunt, quia vino sepulcrum spargebatur.

FEST. . . . gnificat . .
. . . ouendia . 10
. . . spargebatur . .
. . o .

Respicere autem & in auspicando, vnde quis auem, prospexit, cum eodem reuertitur.

Respici auis . . . . ,
ficio, quasi finis impe . . .
comitia perfecta sumi . . . .
dotes suo more, alisq . . .
ndm luci, in quo sacra fa . . .
latoribus ingeniculato . . . 20
vinum in caput infu . . .
catione.

Respublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de lege P. Ennij, & peregrinis, cum ait: eae nationes, cum aliis rebus, per auaritiam atque stultitiam. respublicas suas amiserunt.

Restat pro distat ait Ennius; ponere, cum is dicat, impetus, aut longe mediis regionibus restat. 30

PAVL. *Restat* Ennius posuit pro distat.

Restibilis ager fit, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato. quod ne fiat, solent, qui praedia locant, excipere.

FEST. . . dicitur qui hic. . .
. . co, id est ari.st . .
. . cant excipe . .

Retiario pugnāti aduersus mirmillonem cantatur: *Non te peto, piscē peto. quid me fugis Galle?* quia mirmillonicum genus armaturae Gallicum est, ipsique mirmillones ante *Galli* appellabantur, in quorum galeis pisces effigies inerat. Hoc autem genus pugnae institutum videtur a Pittaco vno ex septem sapientibus, qui aduersus Pirynonen dimicaturus propter controuersias finium, quae erant inter Atticos & Mytilenaeos rete occulto lato impediuit Phrynonen. 40 50

PAVL. *Retractare* est, rursus tractare.

FEST. . . . . .

Retricibus cum ait Cato in ea, quam scripsit, cum edissertauit Fuluij Nobilioris Censuram, significat aquam eo nomine, quae est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum, & terrium. qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, & Asinariam, vsque ad Latinam.

PAVL. *Retricibus* cum ait Cato, aquam eo nomine 60

significat qua horti irrigantur.

Reus dictus est a re, quam promisit, ac debet.

Reus stipulando est, qui stipulatur. *Reus promittendo* est, qui suo nomine alteri quid pro altero promisit.

Reus nunc dicitur, qui causam dicit: & item qui quid promisit, spoponditve, ac debet. at Gallus Aelius libro secundo significationum verborum, quae ad ius pertinent, ait: *Reus* est, qui cum altero litem contestatam habet, siue is egit, siue cum eo actū est. *Reus stipulando* est idem qui astipulator dicitur. quippe suo nomine ab altero (qui stipulatus est. non is qui alteri adstipulatus est. *Reus promittendo* est, qui suo nomine alteri quid promisit, quive pro altero quid promisit. at Capito Ateius in eadem quidem opinione est; sed exemplo adiuuat interpretationem. Numa in secūda tabula secunda lege, in qua scriptum est: *Quid horum fuit vnum iudici arbitrove, reove, eo die dessensus esto.* nunc vterque actor, reusque in iudicio me vocatur. itemque accusator de vi accitur more vetere, & consuetudine antiqua. FEST.

Reus cum pro u . . .
nius in eo q . . .
cit pro se a . . . .
to tuo vti . . .

Rhegium appellatur id municipium, quod in freto Siciliae est, quoniam id a rumpendo dictum est. PAVL.

. . are oportere, ait Verrius, id municipium, quod in freto e regione Siciliae est, quoniam id dictum est a rumpendo, quod est Graece ῥαγῆναι eo quidem magis, quia in Gallia Cisalpina, vbi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur. FEST.

Rhinocerotem quidam esse aiunt bouem Aegyptium.

Rhonde. Sicadionque, cum dixit Lucilius. quo nomina riparum posuit, tam infestam sibi corpus, & valetudinem referens, quam leuis, sed saluti nauigantium.

Rica est u . . . .
fimbriatum, purp . . .
palliolo, mitrave . . .
existimat. Titi . . . .
sucida alba vestit . . .
triplex, quod con . . .
nuae patrimae m . . .
tum lauetur aqua pe . . .
leum.

Rica est vestimentum quadratum fimbriatum purpureum, quo Flaminicae pro palliolo vtebantur. Alij dicunt, quoG ex lana fiat succida alba, quod conficiunt virgines ingenuae patrimae, matrimae ciues, & inficiatur ceruleo colore. PAVL.

Ricae, & riculae vocantur parua ricinia, vt pallio-

palliola ad vsum capitis facta.

FESTVS. *Ricae*, & riculae vocantur parua ricinia, vt palliola ad vsum capitis facta. Granius quidem ait esse muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.

Rictus . . . . .
dici videntur, quia . . .
contrariaque sint . . .
regendo, vt commo . .
dictum videri po . . .

PAVLVS. *Rictus, rixae, rixiosae, ringitur*, dici videtur, quia in diuersum rumpantur, contrariaque sint recto. quod vocabulum dictum videtur a regendo.

FEST. *Rideo*, inquit Galba Canterio, prouerbiū est, quod Sinnius Capito ita interpretatur, nisi qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sulpicius Galba, cū in prouinciam exiens, ad porta ipsam canterium suū animaduertisset cecidisse, rideo, inquit, cāteri re iam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus.

Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur.

PAVLVS. *Ridiculus*, qui in rebus turpibus ridetur.

Rienes antiqui vocabāt *nefrundines*, quia Graeci eos νεφρούς dicunt. Plautus: Glaber erat, tanquam rien.

FEST. *Rienes* quos nunc vocamus, antiqui nefrundines appellabant. quia Graeci νεφρούς eos vocant. Plautus in Satyrione: male tibi euenisse video, glaber erat tamquam rien.

Rigido . . . . .
Ennius locatus videtur . . .
. . u. est enim amanis no . . .
. . re vsus est. & lib. ij. . .
. . I caerula prata. Ce . .
. . & alibi inde parum . .
ulabant Parum insulam refert. item vnum vsurū surus ferre tamen defendere possunt suri autē sunt rustes, & ὑπηρετικῶς furculi.

PAVLVS. *Rigidum*, & praeter modum frigidum significat, & durum.

FEST. . . . . ugido u . .
. . . rigido . .
. . . o ferro . .

PAVL. *Rimari* est valde quaerere, vt in rimis quoq;
. . . ri, quaer . .

FEST. . . qui te rima . .
. . Ennius lib. xi. .
. . utrique.

Rituales nominantur Etruscorū libri. in quibus perscriptum est, quo ritu condātur vrbes, arae, aedes sacrētur, qua sanctitate muri, quo iure portae, quo modo tribus, curiae, centuriae distribuantur, exercitus cōstituantur, ordinentur, ceteraque eiusmodi ad bellum, ac pacem pertinentia.

Ritus est mos comprobatus in administrandis sacrificiis,

Ritus est mos, vel consuetudo. rite autem significat bene, ac recte. PAVL.

Rit . . . . .
. . . ne . . FESTVS.
. . . istic . .
. . . teri . . .
. . . hon . .
. . . ina . . .
. . . telo . .
. . . alio . . .
. . . tionem . .
. . . lorum . .
. . . litum est . .
. . . remo . .

Rivus vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non spe, consilioue factus, verum naturali suo impetu. Sed ij riui dicūtur, q manu facti sūt, siue super terrā fossa, siue super specu cuius vocabuli origo ex Graeco pēdet.

Robigalia dies festus septimo Kalēdas Maias, quo Robigo deo suo, quem putabant rubiginem auertere, sacrificabant. PAVL.

Robum rubro colore, & quasi rufo significari, vt bouē quoque rustici appellant, manifestum est. vnde materia, quae plurimas venas eius coloris habet, dicta est *robur*. hinc & homines valentes, & boni coloris, *robusti*. *robus* quoque in carcere dicitur is locus, quo praecipitatur maleficorū genus, quod ante arcis robusteis includebatur.

Rodus, vel raudus cum dicitur, res rudis, & imperfecta significatur. Hominē quoque imperitum rudem vocamus. *Rudentes* restes nauticae, & asini, cum vocem mittunt.

Rodus, vel *raudus* significat rem rudem, & imperfectam. nam saxum quoque *raudus* appellant poëtae, vt Attius in Menalippo: Constituit, cognouit, sensit, conlocat sese in locum Celsum, hinc manibus rapera raudus saxeum grandem, & grauem. & in Chrysippo. Neque quisquam a telis vacuus. Sed vti cuique obuiam fuerat, ferrum, alius saxum rodum. vulgus quidem in vsu habuit, non modo pro aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait: plumbi paxillum rodus liniq; matexam, sed etiam pro signato, quia in mancipando cum dicitur, *rudusculo libram ferito*: asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait: Quemadmodum omnis fere *materia* non deformata *rudis* appellatur, sicut *vestimentum rude*, non perpolitum: sic aes infectum *rudusculū* apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id *adrudus* appellabant. in aestimatione censoria aes infectum *rudus* appellatur. *Rudiarij* ab eodem dicuntur, qui saga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. *Rudentes* restes nauticae, & asini, cum voce mitunt. FESTVS.

Rodusculana porta appellata, q rudis & impo PAVL.

lita sit relicta, vel raudo, id est aere vincta.

. . quod . . .
FESTVS. . . aere . . .
. . tatum . .
. . ncipa . .
. . eli . .
. . genus . .
. . enim. . .
. . uatq . .
. . uene . .
. . us.M. . .
. . erio . .

Rogat, est consulit populum, vel petit ab eo, vt id sciscat, quod ferat. vnde nos quoque in cõsuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in dissuasione, ne lex Baebia derogaretur, ait: hoc poti⁹ agã, quod hic rogat.

PAVLVS. *Rogat*, est consulit populum, vel petit ab eo, vt id sciscat, quod ferat.

Rogatio est, cũ populus cõsulitur de vno, pluribusve hominib. quòd nõ ad omnes pertineat; & de vna pluribusve reb. de quibus, nõ de omnib. sanciatur. nã q; in omnes homines, resve populus sciuit, lex appellatur.

FESTVS. *Rogatio* est, cum populus consulitur de vno, pluribusve hominibus quod non ad omnis pertineat; & de vna pluribusve rebus, de quibus, non omnib. sanciatur. nam quod in omnes homines, resve populus sciuit, *lex* appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem, & rogationem hoc interest, *rogatio* est genus legis, quae *lex* non continuo ea rogatio est (rogatio) non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est.

Romam appellatã esse Cephalon Gergithius, qui de aduentu Aeneae in Italiam videtur conscripsisse, ait ab homine quodam comite Aeneae, cum enim occupato monte, qui nunc Palatinus dicitur, vrbem condidisse, atque eam Romam nominasse.

¶ Apollodorus in Euxenide ait Aenea, & Lauinia natos Mayllem. Mulium, Romumque atque ab Romo vrbi tractum nomen.

¶ Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natũ filiũ Romulum fuisse, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius nomine Romus condiderit vrbem Romam.

¶ Antigonus Italicae historiae scriptor ait, Romum quendam nomine, Ioue conceptum vrbem condidisse in Palatio Romae, eique dedisse nomen.

¶ Historiae Cumanae compositor Athenis quosdam profectos Sicyonem, Thespiasque ex quibus porro ciuitatibus, ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigenes, quorum subiecti qui fuerint. Caeximparum viri, vnicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellauisse a viribus regentis *Valentiam*, quod nomen aduentu Euandri, Aeneaeque in Italiam cum magna Graece loquentium copia interpretatum, dici coeptum *Romam*.

¶ Agathocles Cyzicenarum rerum conscriptor ait, vaticinio Heleni impulsum Aeneam Italiam petiuisse portantem suam secum neptem, Ascanij filiam nomine Rhomam, eamque vt Italia sint Phryges potiti, & iis regionibus maximae, quae nunc sunt vicinae vrbi, primum omnium consecrasse in Palatio fidei templum. in quo monte postea cum conderetur vrbs, visam esse iustam vocabuli Romae nominis causam, eamque priore, vnde ea locum dedicauisset fidei.

¶ Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Aeneam sepultum in vrbe Berecyntia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Romum venisse in Italiam, & vrbem Romam nominatam condidisse.

¶ Callias Agathoclis Siculi qui res gestas conscripsit, arbitratur è manu Troianorum fugientium Ilio capto cuidam fuisse nomen Latino, eumque habuisse coniugem Romam, a quo vt Italia sit potitus, vrbem condiderit, quam Romam appellauisse.

¶ Lembus, qui appellatur, Heraclides, existimat, reuertentibus ab Ilio Achiuis quosdam tempestate deiectos in Italiae regiones securos Tiberis decursum peruenisse, vbi nunc sit Roma. vbique propter taedium nauigationis impulsas captiuas auctoritate virginis cuiusdam tempestiuae nomine Romes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi vrbem conditam ab his, & potissimum eius nomine eam appellatam, a cuius consilio eas sedes sibi firmauissent.

¶ Galatas scribit, cum post obitum Aeneae imperium Italiae peruenisset ad Latinum Telemachi, Circesque filium ex Romae suscepisset filios, Remum, Romulumque, vrbisque conditae in Palatio causam fuisse appellandae potissimum.

Rom . . . . .
. . is . . . .
. . ini . . . .
. . ex . . . .
. . Rom . . . .
. . lac . . . . .
. . tos . . . .
. . pler . . . .
. . mito . . . .
. . pepe . . . .
. . deni.

. . deni
. . atque
. . mam
. . omnes p
. . nomin
. . compressu.
. . positos in
. . mam mont
. . sunt educ
. . minari pot
. . essent procreati
. . restituisse reg
. . per auguria decre
. . naretque ac deorum
. . mulum vrbem cond.
. . potius quam Romu
. . re vocabuli signi
. . suae ominaretur

PAVL. *Romam* Romulus de suo nomine appellauit; sed ideo Romam, non Romulam, vt ampliore vocabuli significatu prosperiora patriae suae ominaretur.

FEST. *Romanam* portam vulgus appellat, vbi ex epistylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari solitus est *statuae Cinciae*, quod in eo fuit sepulcrum eius familiae. sed porta Romana instituta est a Romulo . . infimo cliuo Victoriae qui locus gradibus in quadram formatus est. appellata autem Romana a Sabinis praecipue, quod ea proximus aditus erat Romam.

PAVL. *Romana* porta apud Romam a Sabinis appellata est, quod per eam proximus eis aditus esset.

FEST. *Romanam* portam ante . . .
tatam ferunt, quae fuerit . .
. . . . . .

Romani . . . .
artificium . . . .
coeperunt . . .
is ciuitatibus . . .
omnes qui nunc . . .
sunt institu . . . .
manos, alij aiunt . . .
magnae ac po . . .
in conferendis . . .
ros Romanos alij . . .
os equitando iactu . . .
parilibus, patibusque etiam . .
ludentibus fierent

PAVL. *Romulia* tribus dicta, quod ex eo agro censebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus.

FEST. . . . latam Terentius quidem .
. . . deinde detortam voc .
. . . credibile, ceterum caus .
. . . nisse ait Verrius . .

Romulum quidam a ficu ruminali, alij quod lupe ruma nutritus est, appellatum esse ineptissime dixerunt. quem credibile est a virium magnitudine, item fratrem eius appellatos.

Romulus, & Remus a virtute, hoc est a robore appellati sunt. PAVL.

Rorarios milites vocabant, qui leui armatura primi praelium committebant; quod, vt ante imbrem fere *rorare* solet, sic illi, ante grauem armaturam quod prodibant, rorarij dicti.

Rorarium vinum, quod rorariis dabatur.

. . . . vbi incubare posset FEST.
auspicij repetendi causa.

Roscij appellabantur in omnibus profecti artibus, quod Roscius quidam perfectus vnus in arte sua, id est, comoedia, iudicatus sit. PAVL.

. . ri solent in . . FEST.
. . comoedus in . .
. . nihil deesset . .
. . de oratore . .
. . mense Aug . . .
. . quod eodem ill . .
. . est. iumenta . .
. . omnes horti in . .

Rosea in campo Reatino campus appellatur, quod in eo arua rore humida semper seruntur. PAVL.

. . us appellatur . . FEST.
. . ida semper serent. . .

Rotundam aedem Vestae Numa Pompilius Rex Romanorum consecrasse videtur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentatur, crediderit, eamque pileae forma esse: vt sui simili templo dea coleretur.

Rotundam faciebant aedem Vestae ad pilae similitudinem, quod eandem credebant terram esse. PAVL.

Rubidus apud Plautum panis vocabatur parum coctus. item scortae ampullae rugosae rubidae dici solent.

. . tur parum coctus cum . . FEST.
. . Plautus in Catina . . .
. . o atque ibi torreto . .
. . em scortae ampullae vetustate rugosae, & coloris eiusdem rubidae dici solent.

Ructare, non ructari dicendum est. Flaccus: Videres alios ructare, ac reipuere pulcherrima superbia. Cicero tamen ructaretur dixit. PAVL.

. . ctare . . . FEST.
. . ut pro . . .
. . os igi . . .
. . scrib . . .
. . ceus . . .
. . re, ac . . .
. . M. Cice . . .
. . ructa . . .

Rufuli Tribuni mili
Conſul faciebat
Rutilius Rufus leg.
modic ſic enim eleua
bant, qui populo ſuffr
cognomine Rutilia

PAVLVS. *Rufuli* appellabantur Tribuni militū a Conſule facti, non a populo, de quorum iure, quod Rutilius Rufus legē tulerat, Rufuli, ac poſt Rutuli ſunt appellati.

Rumen eſt pars colli, qua eſca deuoratur. vnde *rumere* dicebatur, quod nunc *ruminare*.

FEST. qua eſca deuoratur
quod nunc ruminare

PAVLVS. *Rumentum*, abruptio.

FEST. alibus ſignificate vi
oue, dum Anci.
erimen vis canerit
o augurio rumentum

PAVL. *Rumex*, genus teli ſimile ſpari Gallici.

FESTVS. *Rumex*
meminit Lucili
tragula

Ruminalis dicta eſt ficus, quod ſub ea arbore luppa mammam dedit Ramo, & Romulo. mamma autem rumis dicitur. vnde & ruſtici appellant hedos ſubrumos, qui adhuc ſub mammis habentur.

FEST. latam ait Varro
bus, quod ſub ea ar
Remo, & Romulo
ma autem rumis di
es ſub rumios uo
alibi autem ſunt
ruminari ſolitum

PAVL. *Rumitant*, rumigerantur. Naeuius: Simul alius aliunde rumitant inter ſe.

FEST. ntur. vt Nae
itant inter

PAVL. *Runa* genus teli ſignificat. Ennius: runata recidit, id eſt, pilata.

FESTVS. nas
ae
Naeui
uit.
ad
eſcen

Rupitias in X I I. ſignificat, damnum dederis.

PAVL. *Rupitia* damnum dederit ſignificat.

FESTVS. *Ruri* eſſe, non aure dicendum, Teſtis eſt Terentius in Phormione, cum ait: ruri ſe continebat, ibi agrum de noſtro patre.

Ruſcum eſt, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius virgultis, fructibuſq. non diſſimile iunco, cuius coloris rebus vti mulieres ſolitae, commemorat Cato Originum libro ſeptimo: Mulieres opertae auro, purpuraque, ars inhaeret diadema coronas aureas ruſſea facie, galbeas lineas, pelles, redimicula.

Ruſpari eſt quaerere crebro, vt hoc verſu indicatur; & ego ibo, vt latebras ruſpans timer amaptimas.

PAVL. *Ruſpari* eſt cerebro quaerere.

Ruſtica vinalia quatuordecimo kalendas Septembris celebrabantur, quo die primum vinum in vrbem deferebant.

Ruſtica vinalia appellantur, menſe Auguſto quartodecimo kalendas Septembris Ioui dies feſtus, quia Latini bellum gerentes aduerſus Mezentium, omnis vini libationem ei deo dedicauerunt. eodem autem die Veneri templa ſunt cōſecrata, alterum ad Circum maximū alterum in luco Libitinēſi, quia in ipſius deae tute ſunt horti.

FEST.

Ruſtum ex rubus

Ruta caeſa dicuntur, quae venditor poſſeſſionis, ſui vſus gratia, concidit, ruendoque contraxit.

Rutabulum eſt, quod ruſtici in proruēdo igne panis coquendi gratia (vtuntur.) Nonius in Pico: quid ego facerem, otioſi rodebam rutabulum. Naeuius obſcenam viri partē deſcribens: vel quae ſperat ſe nupturam iri aduleſcentulo, ea licet ſenile tractet retritum rutabulum.

PAVL. *Rutabulum* a proruendo igne vocatum, quo panes coquuntur. inuenitur tamē poſitum & pro virili membro.

FESTVS. *Rutilae* canes, id eſt, non procul a rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecādae ſaeuitiae cauſa ſideris caniculae.

Rutilium rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt, vnde traxerunt cognomina Rutilias, vt indicat frequenter Aſtanius.

PAVL. *Rutilium* rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſae etiam antiquae mulieres fuerunt. vnde & rutilae dictae ſunt.

Rutrum dictum, quod eo harena eruitur.

FEST. *Rutrum* tenentis iuuenis eſt effigies in Capitolio Ephebi more Graecorum harenam ruentis exercitationis gratia. quod ſignum Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſupellectilis regiae Romam deportauit.

S

PAVL. *Sabatina* a lacu Sabate dicta.

FEST. Sabatina.

Sabini dicti, vt ait Var
quod ea gens PP. praecipue colat de σεσεδυ.

PAVL. *Sabini* a cultura deorum dicti, id eſt ἀπὸ τῶ σέβεσθαι.

FEST. *Sabini* quod
prouerbium e
Sinnius Capito
ficium propte
Sabinum at
nam

. . nam his pr
. . rum idem
. . . facientibus
. . . in quiete vi
. . . fici religione
. . . in prouerbium
. . . uellent somn
. . . tatem bibendi q
. . . id somnium cap
. . . illud quoque anus
. . . niat, ferè enim quo
. . . animo voluimus
. . . parere solet.

Saccor
. . . m Pomponius
. . . or, quod ficus ea
. . . nomen per M
. . . ductum est Io
. . . leuem modo So
. . . tu est Apollo

Sacella di
. . a dij sacrata sine tecto.

PAVL. *Sacella* dicuntur loca diis sacrata sine tecto.

Sacer mons trans Anienem fluuium vltra tertium miliarium appellatur, qui Ioui fuerat consecratus.

FEST. *Sacer mons* appellatur trans Anienem paullo vltra tertium miliarium, quod eum plebes, cum successisset a patribus creatis Tribunis plebis, qui sibi essent auxilio, discedentes Ioui consecrauerunt. ¶ At *homo sacer* is est, quem populus iudicauit ob maleficium, neque fas est eum immolari: sed qui occidit, parricidi non damnatur: nã lege tribunicia prima cauetur: *Si quis eum qui eo plebeiscito sacer sit, occiderit: parricida ne sit.* ex quo quiuis homo malus, atque improbus sacer appellari solet. ¶ Gallus Aelius ait *sacrum* esse quocunque modo, atque instituto ciuitatis consecratum sit, siue aedis, siue ara, siue signum, siue locus, siue pecunia, siue quid aliud, quod diis dedicatum, atque consecratum sit. Quod autem priuati suae religionis causa aliquid earum rerum dedicent: id Pontifices Romanos non existimare sacrum. at siqua sacra priuata suscepta sunt, quae ex instituto Pontificum statodie, aut certo loco facienda sint: ea sacra appellari, tanquam sacrificium. Ille locus, vbi ea sacra priuata facienda sunt, vix videtur sacer esse.

PAVL. *Sacram viam* quidam appellatam esse existimant, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum, ac Tatium. quidam, quod eo

FESTVS. itinere vtantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. Itaque ne eatenus quidem, vt volgus opinatur, sacra appellanda est a regia ad domũ regis sacrificuli, sed etiam a regis domo ad sacellum Siteniae & rursus a regia vsque in arcem,

nec appellari debere ait Verrius, sed diuiũcte, vt ceteras vias Flaminiã, Appiam, Latinam, vt ne Nouamuiam quidem, sed Nouam viam.

Sacra via in vrbe appellatur, quod in ea fœ- PAVL.
dus ictum sit inter Romulum & Tatium.

Sacramenta dicitur, quod . . . FEST.
. . ae interposita, ac tum
. . to dicitur interrogari, quia
. . . in Q. Thermum de x
. . aerant, ne mala
. . scelera nefaria fie
. . nto traderetur. lege est

Sacramentum dicitur, quod iusiurandi sacra- PAVL.
tione interposita geritur.

Sacramentum aes significat, quod poenae nomine penditur.

Sacramentum aes significat, quod poenae no- FEST.
mine penditur, siue eo quis interrogatur, siue contenditur. id in aliis rebus quinquaginta assium est, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter se contenderẽt. qua de re lege L. Papinij Tribuni plebis sanctum est his verbis: *Quicunque Praetor post hoc factus erit, qui inter ciues eius dicet, tres viros (capitales) populum rogato, iique tres viri . . quicumque . . facti erunt, sacramenta ex . . iudicantoque, eo-* PAVL.
demque iure sunto, vti ex legibus, plebeique scitis exigere, iudicare esseque oportet. ¶ *Sacramenti* autem nomine id aes dici coeptum FEST.
est, quod propter aerarij inopiam, & sacrorum publicorum multitudinem consumebatur id in rebus diuinis.

Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex Septimontio Ligures, Siculósque exegerunt. nam vere sacro nati erant.

Sacratae leges sunt, quibus sanctum est, qui quid aduersus eas fecerit, sacer alicui deorum sicut familia, pecuniaque. Sunt qui esse dicãt sacratas, quas plebes iurata in monte sacro sciuerit.

Sacratae leges dicebantur, quibus sancitum e- PAVL.
rat, vt si quis aduersus eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum similia, pecuniaque.

Sacrem . . . . FEST.
. . us vbi iam
. . ire appel
. . ita id adi
. . um sit voca
. . lescens qui
. . eneunt sa
. . nummum
. . plari de mea
. . e. sunt domi
. . to aduer
. . mum post
. . rem in sin
. . uando pro
. . me sacrem

Sacrificulus . . .
. . qui ea sacra, quae
. . s sueuerant, facit
. . ur post Reges ex
. . utus.

PAVL. *Sacrificulus* Rex appellatus est, qui ea sacra quae Reges facere assueuerant, fecisset.

Sacrima appellabant mustum, quod Libero sacrificabant pro vineis, & vasis, & ipso vino conseruandis. sicut *praemessum* de spicis, quas primum messuissent, sacrificabant Cereri.

FEST. . . primis fiet . . .
. . crima est . . .
. . atius dicun . . .
. . tum in amphoram . .
. . ifici causa pro . . .
. . quae quasi sacra . .
. . ero fit, vt prae . . .

Sacrosanctum dicitur, quod iureiurando interposito est institutum, siquis id violasset, vt morte pœnas penderet. cuius generis sunt Tribuni plebis, Aedilesque eiusdem ordinis. quod affirmat M. Cato in ea, quam scripsit, Aedilis plebis sacrosanctos esse.

PAVLVS. *Sacrosanctum* dicebatur, quod iureiurando interposito erat institutum, vt qui violasset, morte poenas penderet.

Saeculares ludi apud Romanos post centum annos fiebant, quia *saeculum* in centum annos extendi existimant.

FEST. . . . Tarquinij Superbi Regis . .
. . Marti consecraui . .
. . . Cos. quod populus
Romanus in . . .
aram quoque Diti a . . .
extremo Mart . . .
pellatur demissa . . .
viginti, in qua . .
R. facere sac . . .
& nonagensi . . .
Popillio Laenate . . .
stis furulis est . . .
quod noctibus, ac de
rum post annos u . . .
culares appell . . .
saeculi habetur. . . .

Sagaces appellantur multi, ac sollertis acuminis. Afranius in Brundisina: Quis tam sagaci corde, atque ingenio vnico. Lucretius lib II. Nec minus haec animum.

cognoscere . . .
etiam canem . . .
inuictus ca . . .
ribus fretus . . .
mulier per . . .
sapiens pro . . .
forsitan prop . . .
quitandam . . .

Sagaces appellantur sollertis acuminis, vnde etiam canes indagatores sagaces sunt appellati. *Saga* quoque dicitur mulier perita sacrorum, & vir sapiens, producta prima syllaba propter ambiguitatem euitandam. PAVL.

Sagmina dicebant herbas verbenas, quia ex loco sancto arcebantur legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum, vel a sanciendo, id est confirmando. Naeuius: Scabos, atque verbenas sagmina sumpserunt.

Sagmina vocatur verbenae, id est herbae purae, quia ex loco sancto arcebatur a Consule, Praetoreve legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum. vel a sanciendo, id est confirmando. Naeuius: Ius sacrarum Iouis iurandum sanguine. FEST.

Salaciam dicebant deam aquae, quam putabant *salum* ciere, hoc est mare mouere: vnde Ouidius: Nymphaeque salaces.) quo vocabulo poetae pro aqua vsi sunt. Pacuuius: Hinc saeuitiam Salaciae Fugimus. PAVL.

. . . salum ciet, an . . . FEST.
. . . uocabulo poe . . .
. . . Pacuuius . . .
. . . am Salaciae . . .
. . . ueſcimur . . .
. . . . mo vt me . . .
. . . . um saeptam . . .

Salaria via Romae est appellata, quia per eam Sabini sal a mari deferebant. PAVL.

. . . . iam viam . . . FEST.
. . . a, quae nunc Col . .
. . . li dicitur . . .
. . . appellabatur . .
. . . ut ea liceret . .
. . . lem portari . .

Salentinos a salo dictos, Cretas, & Illyrios, qui cum Locrensibus nauigantes societatem fecerint eius regionis Italiae quam
o . . . .

Salentini a salo sunt appellati. PAVL.

Salias virgines Cincius ait esse conducticias, quae ad Salios adhibebantur cum apicibus paludatae, quas Aelius Stilo scripsit sacrificium facere in Regia Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum. FEST.

Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat, vt salire videatur.

Salinum in mensa pro aquali salitum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal, quam aqua. Salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur, atque ille proxime eam coniuuatus, super modum potus somno esset oppressus

cum.

cum conuiuis suis, praeterieńs quidam petulans ostio patente ex mensa salinum cõiecit in fornacem, atque ita incendio excitato figulus cum suis concrematus est.

Salios a saliendo, & saltando dictos esse, quanuis dubitari non debeat, tamen Polemon ait Arcada quendam fuisse nomine Saliũ, quem Aeneas a Mantinea in Itãliam deduxerit, qui iuuenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos penates, qui Lauinium transtulerit. Saliare genus saltãdi instituisse: a quo appellatos Salios, quibus per omnis dies, vbicunque manent, quia amplae ponuntur caenae, si quae aliae magnae sunt, Saliares appellantur.

Salmacis nomine nympha Caeli, & Terrae filia fertur causa fõtis H licarnassi aquae appellandae fuisse Salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiae molesceret, ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus occasionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium puerorum, puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius: Salmaci da spolia sine sanguine, & sudore.

Saltum Gallus Aelius libro secundo significationum, quae ad ius pertinent, ita definit: Saltus est, vbi siluae, & pastiones sunt, quarum causa casae quoque. Siqua particula in eo saltu pastorum, aut custodum causa aratur, ea res non peremit nomen saluti, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, & eius causa habet aedificium siqua particula in eo habet siluam.

Salnares . . . . . .

. . enex, quare parasiti Apollinis in scaena dicti tent, causam Verrius in libro quinto, quorum prima est P littera redd idit. quod C. Sulpicio, C. Fulnio consulibus M. Calpurnio Pisone Praetore Vrbis faciente ludos subito ad arma exierint, nuntiato aduentu hostium, victoresque in theatrũ redierint, soliciti, ne intermissi religionem adferrent, instaurati qui essent, inuentum esse ibi C. Pompinium libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem saltaret. Itaque gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoque celebrari. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fulnio Consulibus factos dicit ex libris Sibyllinis, & vaticinio Marcij vatis institutos, nec nominatur vllus Pomponius, ridiculeque de appellatione parasitorum Apollinis hic causam reddit, cum in eo praeteriisset. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus inducatur. Quam inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retuli. PAVLVS.

Salutaris porta appellata est ab aede Salutis, quae ei proxima fuit. FESTVS.

. . S porta ap . . .
. . lutis, quod ei . . .
. . utationes uo . . .
. . unc ludi scenicos . . .
. . s primum feciſſe C . . .
. . lium M. Popillium. . . .
. . Aediles memoriae . . .
. . historici solebant . . .
. . ino. . hostra dum . . .
. . bulae componeren . . .
. . scaenis.

Sambuca organi genus, a quo *Sambucistriae* dicuntur. machina quoque, qua vrbs expugnatur, similiter vocatur. Nam, vt in organo chordae, sic in machina intenduntur funes. PAVL.

Sam . . . . . FESTVS.
genus. a quo Sambi . . . .
dicuntur. per similitu . . . .
eam machinam appella . . .
. . . nt. nam vt in . .
. . . machina funes . .

Samnites ab hastis appellati sunt, quas Graeci σαύνια appellant, has enim ferre affueti erãt. siue a colle Samnio, vbi ex Sabinis aduentantes confederunt. PAVLVS.

. . mnitibus nomen . . .
. . s propter genus . . .
. . appellent . . .
. . t Sabinis vere . . .
. . homínum . . .
. . comio castronio . . .
. . collem, cui nomen . . .
. . . . . .

. anates dicti sunt qui supra, infraque Romam habitauerunt, quod nomen his fuit, quia, cum defeciſſent a Romanis, breui post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente. Itaque in XII. cautum est. *Vt idem iuris esset Sanatibus, quod fortibus*, id est bonis, & qui nunquam defecerant a populo Romano.

. . ti appella . . . . FESTVS.
. . Sulpicius . . . .
. . et Opiliu . . . .
. . dici inferio . . . .
. . ut Tiburtes . . . .
. . populo Tibur . . . .
. . Tiburti ide . . . .
. . riorisque loc . . . .
. . in XII. nex . . . .
. . forti sanati . . . .
. . id est bonor . . . .
. . qui & inf . . . .
. . que sunt . . . .

. eos latinos
. egerit secundum
. fra Romam in c
. eos quae sanati
. praeter opinio
. set sanauissetq.
. cisci potuisset no
. Cincius libro II. d
. sulti. ne Valerius
. in XII. explanati
. men in eo libro, quem
. volute inscribi forc
. duas gentis finitima
. gem hanc inscrip
. n vti dius man
. P.R. haberent
. ctos, & sana
. nificare exis
. tumulti sunt
. cuit displi
. sanct forcti
. anati insani

Sanctum
lius quod
at Aelius
videatur e.
plerique autem q.
poena. sit multa
se ponetur pro.
et sanctio dict
et rogatio qui con

Sanderacam
quod Graeci sa
Naeuius. Meru

PAVLVS. *Sandaraca*, genus coloris. Naeuius: Merula sãdaracino ore.

Sanqualis auis, quae ossifraga dicitur.

FESTVS. *Sanqualis auis* a
mentariis augura
ga dicitur, quia in
tutela est.

Sanqualis porta
. eoque eodem est nomine

PAVLVS. *Sanqualis porta* appellatur proxima aedibus Anci.

FESTVS. *Saperda*, genus pessimi piscis.
genus pessimi pi
significat C
saperdae cu

Sarcito in XII Seruius Sulpicius ait significare damnum soluito, praestato.

PAVLVS. *Sarcito*, damnum soluito.

FESTVS. *Sardanapalus* rex Assyriorum fuit vnicae luxuriae, inter mulieres, epulasque versatus séper, atque omni tempore.

PAVLVS. *Sardare* intelligere. Naeuius. Quod bruti nec satis sardare queunt.

FESTVS. intelligere
uius belli Pu

d bruti nec satis

Sardi venales
ior ex hoc natum
detur, quod ludis
fiunt a vicinis
ctio valentium
in qua nouissimus
rimus producitur
senex cum toga praetexta, bullaque aurea, quo cultu Reges soliti sunt esse E
corum, qui Sardi appellantur. quia Etrusca genus orta est Sardibus ex Lydia. Tyrrenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupauit eam partem Italiae, quae nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Consulem collegam P. Valerij Faltonis Sardiniam, Corsicamque subegisse, nec praedae quidquam aliud, quam mancipia captum, quorum vilissima multitudo fuerit.

Sargus piscis genus, qui in Aegyptio mari fere nascitur. Lucilius: quê præclarus helops, quem Aegypto sargus mouebit.

Sargus piscis genus in mari Aegyptio. PAVLVS.

Sarissa, hasta Macedonica. FESTVS.

Sarissa est hastae Macedonicae genus. PAVLVS.

Sarpta vineta putata, id est pura iacta. vnde & virgulae abscissae *sarmenta*. *Sarpere* enim antiqui pro purgare dicebant.
. deest pura FESTVS.
dictae in pe
ent esse, quae
inde etiam
res dici pu
ntiqui pro pur

Sarpuntur vineae, id est putãtur, vt in XII: *quandoque sarpta, donec dempta erunt.*

Sarra, Tyros insula. PAVL.
uae nunc Epiros. FESTVS.

Sarte ponebant pro integre, ob quam causam opera publica, quae locantur, vt integra praestentur, *sarta tecta* vocantur. etenim *sarcire* est integrum facere. PAVLVS.
rte in augu FEST.
gro ponitur
audire ui
opera pu
ntegra praes
cantur, et
facere

Sas Verrius putat significare eas teste Ennio, qui dicat in libro primo: Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas. cum suas magis videatur significare. sicuti eiusdem libro septimo, fatẽdũ est eã significari, cum ait: nec quisquam philosophia (quã doctrinam Latina lingua non habet

sapientiã

sapientia, quæ peribetur) In somniis vidit prius quam sam discere coepit. Idem cum ait *sapsam* pro ipsa, nec alia ponit in libro 16. Quo res sapsa loco sese ostentatque iubetque & Pacuuius in Teucro: Nam Teucrum regi sapsa res restibiliet.

PAVL. *Sas*, suas. Ennius: Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas. Sam, eam. Idem Ennius: Neque quisquam philosophiam In somnis vidit prius, quam sam discere coepit. Sapsa, ipsa. Idem Ennius: Quo res sapsa loco sese ostentat.

FEST. *Sati* . . . . .
um in Samnio captum est, quo . .
eam deduxerunt Triumuiri M. Valerius Cotuus, Iunius Scaeua; P. Fuluius Longus ex S.C. kal. Ianuariis P. Papirio Cursore, C. Iunio II. Cos.

Satis verbum Verrio melius fuit praeterire, vt mihi videtur, quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare; quas sciens praeterij, tam Hercules, quam de Scabro, quod proximum sequebatur.

Satur, & vir, & caro non habent.

PAVL. *Satura*, & cibi genus ex variis rebus conditum est, & lex multis aliis legibus conferta. Itaque in sectione legum adscribitur: *neve per*

FESTVS. *saturam abrogato, aut derogato*. T. Annius Luscus in ea, quam dixit aduersus Ti. Gracchū: Imperium quod plebes *per saturam* dederat, id abrogatum est. & C. Laelius in ea, quam pro se dixit: dein postero die, quasi *per saturam* sententiis exquisitis, in deditionem accipitur.

Satura, & cibi genus dicitur ex variis rebus conditum: & lex multis aliis conferta legibus: & genus carminis, vbi de multis rebus disputatur.

Saturnia Italia, & mons, qui nunc est Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni esse existimantur. Saturnij quoque dicebantur, qui castrum in imo cliuo Capitolino incolebant, vbi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. Nam Italici auctore Aenea velant capita; quod is, cum rem diuinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Vlysse cognitus interrumperet sacrificium, caput adoperuit, atque ita conspectum hostis euitauit.

Saturno dies festus celebratur mense Decembri, quod eo aedis est dedicata & is culturae agrorum praesidere videtur, quod etiam falx est ei insigne. versus quoque antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnij appellantur, quibus & a Naeuio bellum Punicum scriptum est, & a multis aliis plura composita sunt. qui deus in Saliaribus Saturnus nominatur, videlicet a Sationibus.

. . . sacrificium sit eap . .
. . . Metellus Pont. . .
. . . set adesset, vt eum . .
. . . pici Ser. F. inaug . .
. . . ret se sacra sibi sam . .
. . . plicandum esse capite . .
. . . esset futurum, vt cum ap . .
. . . facienda esset, Pont . .
. . . Claudius prouocauit . .
. . . tifici esset, Claudius f . .
. . . Saturno sacra fecit re . .
. . xum Tarpeium appel . .
. . tis, qui ob sepultam Ta . .
. . cum montem Sabinis . .
. . nominatus est. vel . .
. . L. Tarpeius Romulo . .
. . tas virgines aduers . .
. . xum est denoxi poenae .
. . noluerunt funestum locum .
. . Capitolij coniungi.

Scaeuam volgus quidem & in bona, & in mala reuocat: cum aiunt bonam & malam.
. . . in mala pone . .
. . . apud Graecos c . .
. . . pro sinistro sca . .
. . . tius in belli Hi . .
. . . sentit scaeui . .
. . obit penitus . .

Scaeua res dicitur, mala: quasi sinistra. σκαιὸν enim Graece sinistrum dicitur. PAVL.

Scandulaca genus herbae frugibus inimicae, quod eas velut hedera implicando necat.

Scandu . . . . FESTVS
. . inimicae, quod eas .
. . necat . . .

Scaptensulae locus vbi argentum effoditur in Macedonia dictus a fodiendo. namq; Graece σκάπτειν effodere dicitur. Lucretius: Quales exspiret scaptensula subter odores. PAVL.

Scapten . . . . FEST.
. . . in Macedoni . . .
. . quod est Graece σκάπτ. .
. . lis expiret Scap.

Scaptia tribus a nomine vrbis Scaptiae appellatur. PAVL.

S. . . . . .
mine vrbis Scaptiae . . . FEST.
incolebant.

Scelerata porta, quae & Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam sex & trecenti Fabij cum clientium millibus quinque egressi aduersus Etruscos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti.

Scele . . . . FESTVS
ellatur a quibusdam . .
orant, quod ei proximum Car . .
rata autem, quod per eam . .

clientium millibus
truscos ad amnem
fecti.qua ex cau
trare,egredive
Sceleratus campus app
linam,in quo virgin
fecerunt,defossae sunt
. . appellatur antea atria
. . bonius,cui negotium da
. . conquireret sacella,at
. . curauit.quia in eo loco
. . sacellum fuit. quod ignora
. . vt quidam fulgur conditum
. . fas est integi.semper forami
. . to caelum patet.

PAVL. *Sceleratus* campus appellatur proxime portam Collinam, in quo virgines Vestales, quae incestum fecerunt,viuae defossae sunt.

Sceleratus vicus Romae appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Seruium Regem socerum suum, corpus eius iacens filia carpento surperuecta sit properans in possessionem domus paternae.

FEST. *Sceleratus* vi
quod cum Tarquinius Superbus interficie . . set Ser.Tullium Regem soce
. . . nto superuecta est pro
. . . domus paternae.

Scena ab aliis, a quibusdam scena appellatur dolabra pontificialis.

PAVL. *Scina*,siue sacena,dolabra Pontificalis.

FESTVS. *Scenam* genus
manifestum est,sed futurum securis an dolabra sit ambigitur.quam Cincius in libro, qui est ei de verbis priscis,dolabram ait esse Pontificiam. Liuius in Lydio: corruit, quasi ictus scena.haud multo secus.

Scensas
nunc cenas,quae autem
habebant & pro ceni

PAVL. *Scensas* Sabini cenas dicebant. quae autem nunc prandia sunt,cenas habebant, & pro cenis *vespernas* appellabant.

Schedia genus nauigij inconditum,id est, trabibus tantum inter se nexis factum. vnde mala poemata schedia appellantur.

FEST. . . a genus nauigij
. . se connexis fac
. . ferunt.post amissam
. . us quoq; poemata
. . is perfectis,qui essent
. . um dixit,qui schedium fa

Schoeniculas app
trices Plautus propter vsum vng
quod est pessimi generis.itaq;
. . . iraculae cum extritis
. . . idem.pro sedas,pistorum
. . . miseras schoeno dili

as

Schoeniculae appellantur meretrices, propter vsum vnguenti schoeni, quod est pessimi generis. PAVL.

Scholae dictae sunt ex Graeco σχολάζω,a vacatione, quod ceteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent. FEST.

Scholae dictae sunt non ab otio, ac vacatione omni, sed quod ceteris rebus omissis, vacare liberalibus studiis pueri debent. vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi aliquo nomine fug
nerae

Scirpus est id, quod in palustribus locis nascitur leue,& procerum,vnde tegetes fiunt. inde prouerbium est in eas natum res,quae nullius impedimēti sunt. in scirpo nodum quaerere. Ennius: Quaerunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia: quasi pueri, qui nare discunt, scirpo induetur ratis. Nonius in Phoenissis: sume arma, id est an occidam claua scirpa.

Sciscito,sententiam dico. PAVL.

Scita plebei appellantur ea, quae plebs suo suffragio sine patribus iussit plebeio magistratu rogante. FEST.

Scitum populi
. . tus patricius
. . fragiis iussit
. . ex patribus;et
. . am leges scrib
. . tum est,quod TR.
. . gauit,id est consu
. . plebes autem est
. . praete:patricios
. . bona facie.alias bonis
. . poetis vsurpantur.Te
. . satis,inquit,scita,et
. . menon.At scias,quam scite
. . vt Ennius in libro sexto:Lumen
. . scitus agaso

Scorta appel
etudine rusticorum
quos solebant di
delicularum omnia
appellantur
tenorum ab iisdem
esse ait.

Scorta appellantur meretrices. quia, vt pelliculae, subigantur. omnia namque ex pellibus facta *scortea* appellantur. *Scortes*, id est pelles testium arietinorum ab eisdem pellibus dictae. PAVL.

Scorteum pelliceum, in quo sagittae reconduntur, appellatum ab eadem causa, qua scortum. σκύτος enim Graece pellis dicitur. vnde *scuticae*, & *scuta*, quia non sine pellibus sunt.

. . . tum vocabatur FEST.

. . . recunduntur ab ea.
. . . quia pellibus nomen a .
. . . Scyticae,& scuta .
. . . .
raptae dicebantur nugatoriae,ac despiciendae mulieres,vt ait Verrius ab iis,quae *screa* idem appellabant, id est quae quis excreare solet, quatenus id faciendo se purgaret. Titinius in Prilla:rectius mecastor,Piculetae Postumae Lectum hodie stratum vidi scraptiae muli.

PAVL. *Scraptae* nugatoriae, ac despiciendae mulieres.

FESTVS. *Scribas* proprio nomine antiqui, & librarios, & poetas vocabant. at nunc dicuntur scribae qui idem librarij,qui rationes publicas scribunt in tabulis. itaque,cum Liuius Andronicus bello Punico secundo scripsisset carmen,quod a virginibus est cantatū, quia prosperius respublica populi Romani geri coepta est,publ. adtributa est (&)in Auentino aedis Mineruae,in qua liceret scribis, histrionibusque consistere,ac dona ponere in honorem Liuij, quia is, & scribebat fabulas, & agebat.

Scriptum lapidem esse ait, & ita vocari, Antistius Labeo in agro Menullino,vbi diuinam rem facerent.

Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora pascantur, certum aes est. quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore.

PAVLVS. *Scrupi* dicuntur aspera saxa, & difficilia attrectatu, vnde *scrupulosam* rem dicimus, quae aliquid in se habet asperi.

FESTVS. . . saxa,& difficil . . .
. . ri insuetae,aut . . .
. . lere:Ennius in Ar . . .
. . tita saxa,atque hos . .
. . vnde scrupulosam . .
. . in se aspera.Corne . .
. . III.Hic tum iniectus . .
. . et quaedam dubitatio . .

Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut ex Graeco tractum ait,quod est σκωπτάζειν; aut a sequendo : cui magis adsentitur,quod & tenuioris fortunae homines, & ceteri alioqui,qui honoris gratia prosequerentur quē piam,non antecedere, sed sequi sint soliti. quia videlicet dicat Lucilius; Cornelius Publius noster Scipiadas dicto, tempusque intorquet in ipsum. Oti,& deliciis, luci effictae,atque cinaedo. Et sectatori adeo ipsi suo,quo rectius dicas. Ibat forte domum, sequimur multi,atque frequentes. Cum secutos videri velit,ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium.

PAVLVS. *Scutilum tenue*, & macrum, & in quo tantum exilis pellicula cernitur.

FESTVS. *Scut* . . . . .
Graeco.vt cum dicim . . .

lem aliquem dem . . .
pompa aliud d . . .
tilum de scruti . . .
qui virtute p . . . .
scuti locum co . . .

Sed pro sine inueniuntur posuisse antiqui. PAVLVS.

Secespita cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo,rotundo,solido,vincto ad capulum auro,argentoque,fixo clauis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae virgines, Pontificesque ad sacrificia vtebātur.dicta autem est *secespita* a secando.

Secespitam esse Antisti . . . FESTVS.
. . ferreum oblongum mani .
. . o solido vincto ad ca . .
. . fixum clauis aeneis ae . .
. . nes,Flaminicae virgi . .
. . crificia vtuntur,ea . .
. . a in sacrario vtuntur . .
. . rediculo aeneo olim . .
. . nubae relictae sunt . .
. . tangere licet est . . .
. . sed & aliis in locis,et . .
. . quaedam ita secespitae di . .

Secespitam alij securim,alij dolabram aeneam, alij cultellum putant. PAVLVS.

Secessiones,narrationes.

Secium libum est, quod secespita secabatur.

. . . est,quod secespita secatur: . . FE:
. . . ae sole at necessariis sa . .
. . . . . .

Secluſa sacra dicebantur, quae Graeci mysteria appellant.

Secordiam quidam pro ignauia posuerūt. Cato pro stultitia posuit. compositum autem videtur ex se,quod est sine,& corde. PAVLVS.

. . am quidam . FESTVS.
. . M.Cato pro . . .
. . VII. cum ait . . .
. . mensam t . . .
. . ne quid neg . . .
. . retur compos . . .
. . quod est sine . .

Sectarius verues, qui gregem agnorum praecedens ducit. PAVLVS.

Sectio,persecutio iuris.

Sectores,& qui secant dicuntur : & qui empta sua persequuntur.

Secundae res non a numero dicuntur, sed quia vt velimus,sequantur.

Secus,aliter,haud secus,non aliter.

Secus Valgius putat ex Graeco, quod est ἑκὰς dictum:absurde scilicet. significat enim aperte aliter exemplis omnium fere, qui eam vocem vsurpant. FESTVS.

Sediculum,sedile. PAVLVS.

Sedum,alij *sadum*,appellāt herbā,quā Opillius Aurelius sesuuiū vocari ait, eāque in tegulis seri,nec quamobrem id fiat,indicat. FESTVS.

Seges dicitur ea pars agri, quae arata : & co-

sita est.a serendo videlicet.

Segesta, quae nunc appellatur oppidum in Sicilia est, quod videtur Aeneas condidisse praeposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominauit. Sed praeposita est ei S. littera, ne obsceno nomine appellaretur, vt factum est in *Maleuento*, quod Beneuętum dictum est, & in *Epidamno*, quod vsurparunt Dyrrachium.

Segnitia . . . . .
. . honestum. Terentius . .
. . segnitiae, neque socor . .

PAVL. *Segnitia* dicitur, quod sine nitendo quid vtile, aut honestum. Terentius: Enimuero Daue nihil loci est segnitiae, neque socordiae.

Seliquastra, genus sedilium.

FEST. *Seliquastra* sedilia antiqui generis appellatur D littera in L conuersa, vt etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quae non minus a sedendo dicta sunt.

Sellae curulis locus . . . .
. . ictori posteriusque . . .
xime sacellum Mer . . .
ciebant specta . . . .

PAVLVS. *Sementinae feriae* fuerunt institutae, quasi ex iis fruges grandescere possint.

Semu, semodius, semuncia ex Graeco trahuntur sicut & alia nonnulla, quae S litteram pro aspiratione eorum habent, vt ἑπτὰ septem, ὕλη silua. sic ista ab eo, quod illi dicunt ὕμνον, declinata sunt.

FEST. *Semis*, semodi. . . . .
. . . tione ex Grae . . .
. . . litteram pro . . .
. . . habent, vt . . .
. . . filuae. sic . . .
. . . *ou* dicunt . . .

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, . ad custodiam frumenti publici.

Senacula tria fuisse Romae, in quibus Senatus haberi solitus sit, memoriae prodidit Nicostratus in libro, qui inscribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc est aedis Concordiae inter Capitolium & forum, in quo solebant magistratus D. T. cum senioribus deliberare. alterum ad portam Capenam. Tertium citra aedem Bellonae in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, senatus dabatur.

PAVLVS. *Senaculum* locus Senatorum.

FESTVS. *Senatores* a senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum consilio Rempublicam administraret. Itaque etiam patres appellati sunt, & nunc cum senatores adesse iubentur, quibusque in senatu sententiam dicere licet. quia ij, qui post lustrum conditum ex iunioribus magistratum ceperunt, & in senatu sententiam dicunt, & non vocantur senatores ante, quam in senioribus sunt censi.

Senatus decretum a consulto Aelius Gallus sic distinguit, vt id dicat particulam quandam esse senatusconsulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatusconsulti est.

Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetustissimus fuit. quidam quod eo Vestales virgines ornentur, quarum castitatem viris suis sponoe . . . a ceteris.

Senium a senili acerbitate, & vitiis dictum. posuit Caecilius in Hymnide: Sine suam senectutem ducat vtique ad senium sorbitio.

Senonas, Gallos, Verrius ait, existimari appellari, quia noui venerint ex transalpina regione . . . ξένους, postea Seno . . .

Sentes, cum constet esse spinas, & Afranius in Abducta dixerit: quā senticosa verba pertorquet turba. pro spinosis accipi debet.

Sentinare, satagere, dictum a sentina. quia multam aquam nauis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione: cum Mercurio capit consilium, postquam sentinat satis.

Sentinare, satagere, dictum a sentina nauis, quā quis vt aqua liberet, euacuare contendit. Itaque sentinare, subtiliter periculam vitare. Caecilius: Capit consilium, postquam sentinat satis. PAVLVS.

Seplasia . . . . . FESTVS.
. . uo plurimi vnguenta . .
. . cuius memin t Cicero. Seplasiam.
. . audiebam te, vt primum aspe . .
. . Consulem repudiauit . .
. . . septem stellae appel . .
. . . bus iunctis, quos trio . .
. . . appellent, quod iunc . .
. . . quasi terriones . . .
. . : quod id astrum Grae . . .
. . . partem quandam . . .
. . . Ennius. supera . . .
. . . et physici eum sum . .
. . . conten . . tem . . .
. . . aiunt quod ita sunt . . .
. . . ut ternae proxim . . . .
. . . trigona.

Septimontio, vt ait Antistius Labeo hisce montibus feriae. Palatio, cui sacrificium, quod sit, *Palatuar* dicitur. Veliae, cui item sacrificium. Faguali, Suburae, Cermalo, Oppio, Coelio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, vt ait Varro Rerum humanarum libro octauo, ab Opita Oppio Tusculano, qui cum praesidio Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Veios oppugnaret, confederat in carinis, & ibi castra habuerat. similiter Cispius a Laeuo Cispio

Cispio Anagnino, qui eiusdem rei causa eã partem Esquiliarum, quae iacet ad vicum patricium versus, in qua regione est aedis Mesitis, tuitus est.

PAVLVS. *Sacrificium*, quod fiebat Romae in monte Palatino, Palatuar dicebatur.

Septimontium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant sacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, Coelio, Oppio, & Cispio.

FESTVS. . . . pellatur mense . . .
. . . astis agonalia . . .
. . . ntibus fiunt sa . .
. . . Fagutali, Subura . .
. . . Cispio . . .
. . chrum est, vt ait Gallus Ael . .
. . mortuus sepultus est, quod ant. .
. . labant. his que cippis aut alip . .
. . tui causa designatus est intra . .
. . pultura est facta.

Se quamque, seorsum quanque.
. . is dicitur, qui inter aliquos . .
. . inter eos conuenerit . .
. . quid vt ei reddat, qui id . .
. . stiterit. Cato in ea ora . .
. . de indigitibus. sinunt . .
. . vt bona rapiant, aut . .
. . sequestro dent & Pla . .
. . sic sequestro mihi data.

Serilla Verrius appellari putat nauigia Istrica, ac Liburnica, quae lino, ac sparto condensantur. a conserendo, & contexendo dicta quia dicat Pacuuius in Niptris: nec vlla subcus cohibet compagem aluei: Sed suta lino, & sparteis serillibus. cum περιφραστικῶς, ficto vocabulo vsus sit pro funiculis, qui sparto conferuntur.

PAVLVS. *Serilla* nauigia Istrica, quae lino, ac sparto condensantur. a conserendo, & contexendo dicta.

Serius Attius a sero comparauit. ait enim: Ne, si forte paulo, quam tu, veniam serius.

FESTVS. *Serius* a sero videtur dictum. Attius in Amphitryone: Ne, si forte paulo, quam tu, veniam serius.

Sero sapiunt Phryges, prouerbium est natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quaeque cum ea erãt rapta, reddere Achiuis.

PAVLVS. *Serpsit* antiqui pro serpserit vsi sunt. vnde *serpulae* dictae, quas nunc serpentes dicimus, ex Graeco, quod illi ἑρπετὰ, nos pro aspiratione eorum S littera posita; vt ἕξ, sex, ἑπτὰ, septem.

FESTVS. . . . antiqui pro serpserit . .
. . . ulae dictae, quas nunc ser . .
. . . e co, quia illi ἑρπετὰ, nos . .
. . . S. littera posita, vt . .

Serpula serpserit, ait (idem) Messalla, serpens inrepserit.

Serra praeliari dicitur, cum assidue acceditur, receditur que, neque vllo consistitur tempore. Cato de re militari: siue forte opus sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut serra, vti adoriare.

Serra praeliari dicitur, cum assidue acceditur, receditur que, neque vllo tempore consistitur. PAVLVS.

Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam afferat manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatem, vocetur *adsertor*. cum verisimilius sit dictũ, qui sereret quid, ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat: quia fruges cum seruatur, terrae iungit. quod totum Verrius ἀπιθάνως introduxit. FESTVS.

Seruilius lacus appellabatur, eo, qui eum faciẽdum curauerat in principio vici iugari cõtinens basilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae posita a M. Agrippa. FESTVS.

Seruilius lacus Romae a conditore vocatus.

Seruorum dies festus erat Idibus Augusti: quia eo die Rex Tullius filius ancillae (natus est.) PAVLVS.

Seruorum dies festus vulgo existimatur Idibus Augusti, quod eo die Ser. Tullius natus serua aedem Dianae dedicauerit in Auentino, cuius tutelae sint cerui, a quorum celeritate fugitiuos vocent *seruos*. FESTVS.

. . . . in carmine app-
. . . esopia pro sedilibus di-
. . . dhuc in consuetu-
. . .

Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tẽpore is decussis valebat, id est dupondius.
. . . .

Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tẽpore is decussis valebat, id est dupondius & semis. PAVLVS.

Sestertij no . . . . . FESTVS.
. . dupondij, & semissis . .
. . tertius, sed auctos esse . .
. . apud antiquos autem . .
. . rant, & valebant . .
. . ti, bigati, quinquessis . .
. . est numerum aeris perduct. .
. . minia, minus soluendi . .
. . tur P.R.

Sex millium, & ducentorum hominum primus C. Marius conscripsit legionem, cum antea quattuor millium fuisset vnde etiam appellabatur quadrata. PAVLVS.

Sex suffragia appellantur in equitum centuriis quae sunt adiectae ei numero cẽturiarũ quas Priscus Tarquinius Rex cõstituit. FEST.

Sex Vestae sacerdotes constitutae sunt, vt populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum. quia ciuitas Romana in-

sex est distributa partis. in primos, secundosque Titienses, Rammes, Luceres.

Sexagenarios . . . .
. . cuius causam Mani . .
. . qui incoluerint . . .
. . hominem sexaginta . .
editi patri, quot . . .
. . q facere eos de . . .
. . ulis, sed religio . . .
. . cirpeas hominum es. . .
. . modo mittere . . .
. . t, morante in Italia . .
. . ius comitum habitaue . .
. . am haberi, atque Arga . .
. . auerint arui. quorum pro . .
. . am redintegrari eo ge . .
. . a legatum quendam Arga . .
. . is Romae moratum esse, his, vt . .
. . t. institutum a sacerdotibus, vt . .
. . scirpea ex omnibus, cumque publicae
. . ntiauisset, per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt, qui dicant, post vrbem a Gallis liberatam ob inopiam cibatus coeptos sexaginta annorum homines iaci in Tiberim; ex quo numero vnus filij pietate occultatus saepe profuerit patriae consilio sub persona filij. id vt sit cognitum, ei iuueni esse ignotum, & sexagenariis vita concessa. latebras autē eius quibus arguerit senem, id est cohibuerit, & caelauerit, sanctitate dignas esse visas, ideoque, *Arcae* appellata. Sed explorati simum illud est causae, quo tempore primum per pontem coeperunt comitiis suffragium ferre iuniores, conclamauerunt, *vt de ponte deijcerentur sexagenarij*, qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipsi potius sibi, quam illi deligerent imperatorem. Cuius sententiae est etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit Afranius in Repudiato.

Sextantarij asses in vsu esse coeperunt ex eo tempore, quod propter bellum Punicum secundum, quod cum Hannibale gestum est, decreuerunt patres, vt ex assibus, qui tū erant *librarij*, fierent sextantarij, per quos cum solui coeptum esset, & populus aere alieno liberaretur, & priuati, quibus debitum publice solui oportebat, non magno detrimento adūcerentur: Septuennio quoque (anno) vsus est, vt priore numero, sed id non permansit in vsu, nec amplius processit in maiorem.

Sexus aliter significat sexu, natura, habituque ex Graeco, quam illi vocant ἕξιν. Afranius in Priuigno sic agit: orbus virili sexu adoptauit sibi. Pacuuius in Atalanta: Triplicē virili sexu partum procreat.

PAVLVS. *Sexus*, natura, vel habitus, ex Graeco ἕξιν vocatur.

Sibinam appellant Illyrici telum venabuli simile. Ennius: Illyrici restant sicis, sibinisque fodentes.

Sibus, callidus, vel acutus.

Sic versantu . . . . FEST.
fune voluit eodem non . . .
. . . pellant Dolonem . .
. . . cation maius . . .
. . . Capito velut se . . .
. . . lone interioris . . .
. . . orte moroque cum ait . .
. . . L. Terentio Tusciui . .
. . . iuum de saxo Tarpeio . .
. . . ueniisset commissatum, quod . .
. . . et coactus . . .

Sicilices hastarum spicula lata. Ennius: Incedit veles vulgo sicilibus latis. PAVLVS.

Sicilicum dictum, quod semunciam secet.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius: Et pedibus laeua sicyonia demit honesta.

Sifus . . . . . FESTVS.
. . . is ipsis id quod Graece . .
. . . geriualicia sic est . .
. . . e populum. Ser. Sulpi. . .
. . . tani, paganiue si . .
. . . donec eam inter se . .
. . . s iudicatio esto . .

Signa, vt rerum, ita . . .
. . . aut lapides, aut f . . .
. . . adhuc aliqua, et . .
. . . pantur etiam, sed po . .
. . . simulacra ad effi . . .

Signare significat modo scribere, modo anulo signa imprimere, modo pecora signis notare. PAVLVS.

. . . ri dicitur signis notare . . FESTVS.
. . . sed antiqui eo pro scribe . .
. . . re, & consignare . .
. . . ere, & conseri . . .

Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum sili conditum ante meridiem obsorbebant. PAVLVS.

. . . pro eo quod nunc ientaculum dicimus . . quia ieiuni vinum solicon. . . obsorbebant. FESTVS.

Silere tacere significat ficto verbo ad S litteram, quae nota silentij est. PAVL.

Silere, tangere. FESTVS.
. . . a S littera, que ini . .
. . . dici, vbi qui post mediam . .
. . candi causa ex lectulo suo si . .
. . et liberatus a lecto in solido . .
. . letque ne quid eo tempore deiciat.
. . le in lectum reposuit, hoc enim est.
. . entium, omnis vitij in auspiciis vacui
. . tas. Veranius ait, non vtique ex lecto, sed ex cubili, ne rursus se in lectum reponere necesse esse.

PAVLVS. *Silicernium* erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur. dictum autem silicernium, quia, cuius nomine ea res instituebatur, is iam silicem cerneret. Caecilius. credidi silicernium eius me esse esurum.

FEST. . . nebris quam . .
. . ocant, sed , .
. . errius existi . .
. . uod nos farci . .
. . letum familia . .
. . omine ea res . .
. . s iam silentium . .
. . oloſtate. Cre . .
. me esse esurum . .

Siluij sunt appellati Albani Reges, a Lauiniae filio, quem post excessum Aeneae grauida relicta timens periculum, & suae vitae, & eius, quem vtero gerebat, in siluis latens enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem Ascanij praelatus Iulo fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur.

Silus appellatur naso sursum versus repando. vnde galeae quoque a similitudine sileae dicebantur.

Simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur D. T. ludi, corbitoresque quidam ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorū. nam indictiua sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quae sunt amplissima.

PAVL. *Simpludiarea* funera, quibus ludos adhibebāt.

Simpulum vas paruum non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur. vnde & mulieres rebus diuinis deditae *simpulatrices* dicuntur.

Simultas, id est, odium, dicta ex contrario, qua minime sint simul. potest & a simulatione dicta existimari, quia simulare loquuntur ad inuicem.

FEST. *Sinciniam*, cantionem solitariam.
. . . in prouerbio dici solet
. . . sine vlla incommoda
appendice; quod olim sacra non solum publica curiosissime administrabant, sed etiam priuata. relictusque heres sic pecuniae etiam sacrorum erat; vt ea diligentissime administrare esset necessarium.

Sinistrae aues, sinistrumque est sinistrinum auspicium, id est, quod sinat fieri. Varro libro quinto Epistulicarum quaestionum, ait; a deorum sede cum in meridiem spectes, ad sinistram sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes: factum arbitror, vt sinistra meliora auspicia, quam dextra esse existimētur. idem fere sentiunt Sinnius Capito, & Cincius.

Sinistrum in auspicando significare ait Ateius Capito, laetum & prosperum auspicium, at silentium dubij duntaxat vacat vitio: igitur silentio surgere cum dicitur, significat non interpellari, quo minus rem gerat, ad sinistrum hortari quoque auspicia ad agendum q animo quis proposuerit.

Siparium genus veli mimicum.

Si . . . PAVL.
utuntur, dictum ait . . FEST.
mento quod vocetur . . .

Siremps dicitur, quasi similis res ipsa. habetur hoc in libris Catonis. PAVL.
. . ponitur pro eadem, vel proinde FEST.
. . Cato in dissuadendo le . .
. . licta est, & praeterea rogas .
. . ea si populus condemnaue .
. . fiet, quasi aduersus le . .

Sispitem Iunonem, quam vulgo *Sospitem* appellant, antiqui vsurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur sumpta, quod est σώζειν.

Sistere fana cum in vrbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum cōstituere, quod Antistius Labeo ait, in commentario quintodecimo Iuris Pontificij, fana sistere esse lectisternia certis locis & diis habere.

Sistere fana cum dicerent, significabatur lectisternia certis in fano locis componere. PAVL.

Sobrinus est patris mei consobrini filius, & matris consobrinae filius.

Sobrinus est, vt ait Gallus Aelius, patris mei cōsobrini filius, & matris meae consobrinae filius, femina iisdem de causis appellat fratrem & fratrē patruelem, & consobrinum, & propius consobrino, & sobrina. iidem gradus in sobrina quoque sunt. FEST.

Sobrium vicum . . .
er Aelius quod . . .
locus, neque caut . . .
aliquod in eo n . . .
vino solitum . . .

Sobrium vicum Romae dictum putant, vel quod in eo taberna nulla fuerit; vel quod in eo Mercurio lacte, non vino supplicabatur. PAVL.

Sodales dicti, quod vna sederent, & essent: vel quod ex suo dapibus vesci soliti sint: vel quod inter se inuicem suaderent, quod vtile esset.

Sodalis . . . . FEST.
tant, quod vna . . .
. . alij, quod ex suo . . .
. . alij quod inter se . . .
rent. quod vtile es . . .
. . crebro congre vocan . .
. . vocabulo, quod est . .

Sodes, si audes, vti si . . .
pro in loco. Terentius . .
sodes, quis heri Chry . . .

Sodes, si audes; vti *sis*, pro si vis; & *illico* pro in loco. Terentius in Andria: Dic, sodes, quis heri Chrysidem habuit. PAVL.

FEST. *Solari* sine praepositione dixisse antiquos, testis est Pacuuius, cum ait: solatur, auxiliatur, hortaturque me.

Solatum genus morbi, maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit etiam Afran . . arquato Medo . . tigine . . .

PAVL. *Solatum* genus morbi.

Solea, vel ea dicitur, quae solo pedis subiicitur, vel genus piscis, vel materia robusta, super quam paries craticius extruitur.

Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subiicitur, sed etiam pro materia robusta, super quam paries craticius extruitur.

FEST. *Solicitare* quidam dictum putant vel . . ex suo loco, ac sententia . . quin significet locum, quis . . quoque dicantur loca pa .

PAVL. *Solicitare* est solo citare, id est, ex suo loco mouere. *Solum* autem quin significet locum, quis dubitet? cum *exules* quoque dicantur loco patriae suae pulsi.

FEST. *Solida* sella at . . . . iubetur, cum mane sur . . . lauit quod antiqui expresse . . riore parte excauat . . . ciebant sedes, quas s . . in his nihil erat con . . . bant, inquit Verrius, quod . . absurde, vt mihi videtur . . sit totum ait dictum solidum. . .

Solino idem ait esse consulo.

Solino intelligitur consulo.

Sol punga genus bestiolae maleficae, quod acrius, conciatiusque fit feruore solis. vnde etiam nomen traxit.

PAVL. *Soli* . . . . maleficiae qu . . . fit feruore s . . . traxit.

FEST. *Solitaurilia* hostiarum trium diuersi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi, integrique sunt corporis. contra Aci . . . veru eces maiales, qui quia *sollum*, Osce totum, & solidum significat. vnde tela quaedam *solliferrea* vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium *sollers*, & quae nulla parte laxata, cauaque sunt, *solida* nominantur. atque harum hostiarum omnium inuiolati sunt tauri, quae pars scilicet caeditur in castratione. sunt quidem qui putent, ex tribus hostibus praecipue nomen inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum. quidam dixerunt omnium trium vocabula confusa suis, ouis, tauri adfecisse id, quod vno modo appellarentur vniuersae. quod sit a sollo, & tauris earum hostiarum ductum (est) nomen antiquae consuetudinis. per vnum L. enuntiari non est mirum, quia nulla tunc geminabatur littera in scribendo. quam consuetudinem Ennius mutauisse fertur, vtpote Graecus Graeco more vsus, quod illi aeque scribentes, ac legentes duplicabant mutas Sem . . . . .

Solitaurilia hostiarum trium diuersi generis immolationem significant tauri, arietis, verris, quod omnes hi solidi, integrique sint corporis. *Sollum* enim lingua Oscorum significat totum, & solidum. vnde tela quaedam *solliferrea* vocantur, tota ferrea: & homo bonarum artium *sollers*: & quae nulla parte laxata, cauaque, solida nominantur. PAVL.

Solla appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possint sedere, ideoque solla sternere dicuntur, qui sollisternium habent, & solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur. quae, vt ait Verrius, omnia ducta sunt solo aluei quoque lauandi gratia instituti, quo singuli descendunt, sola dicuntur. quae a sedendo potius dicta videntur, quam a sollo. FEST.

Solla sedilia, in quibus singuli tantum possunt sedere. ideoque solia sternere dicuntur, qui *sollisternium* habent. & solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur. PAVL.

Solemnia sacra dicuntur, quae certis temporibus fiunt. FEST.

Solemnia sacra dicuntur, quae certis temporibus, anniscque fieri solent.

Sollistimum App. Pulcher in Auguralis disciplinae libro primo ait esse tripudiū, quod aui excidit ex eo, quod illa fert. saxumve solidum, aut arbos viuit radix ruit, quae nec prae vitio, humani caedanturve, iacianturve, pellanturue.

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius: suasa quoque omnino dirimit non solla dupondii, id est non tota. Item Liuius *Sollicuria*, in omne re curiora. & *solliferreum*, genus teli totum ferreum. *sollers* etiam in omni re prudens; & solemne, quod omnibus annis praestari debet.

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Liuius: *Solliferreum* genus teli, id est, totum ferreum. *Sollers* etiā in omni re prudens: & *solemne*, quod in omnibus annis praestari debet. PAVL.

Sollox, lana crassa, vel pecus lana contectum. Titinius: Lana soloci ad purpuram data. & Lucilius: Pascali pecore, & montano hirco, atque soloce.

Solox, lana crassa, & pecus, quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barathro: ego ab lana soloci ad purpuram data. & Lucilius: Pascali pecore, ac montano, hirto, FEST.

atque

atque soloce.

Solum, terram. Ennius libro tertio : Tarquinio dedit imperium, simul & sola regni. & aliubi: sed sola terrarum postquam permensa parumper.

PAVLVS. *Solum*, terram.

Soniuto, sonanti.

FESTVS. niuio significat in car . . .
. .augurali sonanti . .
. .uium tripu . .
. .Pulcher, quod . .
PAVL. . .dit plus quadr. . .

FESTVS. *Sons*, nocens: Insons, innocens.
. . .nocens, vt ex
. .nocens.

Sonticum morbum in xij. significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa. quem nonnulli putant esse, qui nocent, quod sontes significet nocentes. Naeuius ait: sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas

PAVLVS. mulierem.

Sonticum, iustum. Naeuius: Sōticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem.

FESTVS. . . .ausa dicitur a morbo . .
. .erendum agere . .
. .lato de re A. Atili . .
. .tisse, timidus ne . .
. .vbi causam sonticam . .
PAVL. . . . . .

Soracū est, quo ornamēta portātur sceniconū

FESTVS. . . .quo orname . .
. .corum Pla . .
. .rum icillum . .

Sororiare mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt; vt *fraterculare* puerorum. Plautus in Fribolaria . .
. .papillae pr . . .
. .uolui dicere . .
. .opus est verb . .

PAVLVS. *Sororiare* mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt.

Sororium tigillum appellabatur locus sacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam statuerat causa sororis a se interfectae ob suam expiationem.

FESTVS. *Sororium* tigillum appellatur hac de causa ex conuentione Tullij Hostilij Regis & Metij Suffetij ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curiatij cum dimicassent, vt victores sequeretur imperium, & Horatius noster exsuperasset, victorque domum reuerteretur, obuia soror cognita morte spōsi, sui fratris manu occisi, auersata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam. & quanquam a patre absolutus sceleris erat, accusatus tamen parricidij apud Duumuiros, damnatusque, prouocauit ad populum, cuius iudicio victor duo tigilla tertio superiecto, quae pater eius con-

stituerat, velut sub iugum missus subit, consecratisque ibi aris Iunoni Sororiae, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex quo sororiū id tigillum est appellatum.

Sors & patrimonium significat. vnde *consortes* dicimus: & dei responsum: & quod cuique accidit in sortiendo. PAVLVS.

Sors et . . . . FESTVS.
cat, vnde con . . .
& deis resp . . . .
accidit in so . . . .

Sortutillus venter suillus condito farre expletus. PAVLVS.
. . labatur venter suillus co . .
. . Plautus venter sullus di
. . .in illum ego me hodie .
. . esa farte biberem .

Sos, pro eos antiqui dicebant, vt Ennius libro primo: Constitit inde loci propter sos dea dearum. & libro tertio: Circum sosq. sunt magnae gentes opulentae. Libro septimo: Dum censent terrere minis, hortanturve sos. Libro vndecimo: contendunt Graios Graecos memorare solent sos. interdum pro suos ponebant, vt cum per datiuum casum, idem Ennius effert. Postquam lumina fis oculis bonus Ancus reliquit.

Sos pro eos antiqui dicebant, vt Ennius: Cōstitit inde loci propter sos dea dearum. Sos interdum pro suos ponebant. per datiuum casum idem Ennius effert: Postquā lumina sis oculis. pro suis. PAVLVS.

Sospes saluus. Ennius tamen sospitem pro seruatore posuit.

Sos . . . . . FESTVS.
omnis ferre au . . .
Afranius in Ep . . .
seruent tuis . . . .
maxime Teu . . .
nunquam. En . . .
parentem, & p . . .
sospitem. Att . . .
rite ad patr . . .
set. Ennius. vid . . .

Sospitare est bona spe afficere, aut bonam spē non fallere. PAVLVS.
. . .ficare cum dix . FESTVS.
. . .liber ceterum . .
. . .ait esse bona spe .
. . .spem non falle . .

Spara minimi generis iacula a spargendo dicta. Lucilius. Tum spara, tum murices portantur tragula porro . PAVLVS.
. . . .ba . . paruissimi . FESTVS.
. . .pargantur dicta .
. . .tum spara, tum mu .
. . . orro.
. . tiatorem, erratorem. Cato in M. Coelium, si se appellauisset: in coloniam me

hercules scribere nolim, si Triumuirũ sim, spatiatorem, atque fesceninum.

PAVLVS. FEST. *Spatiatorem* pro erratorem Cato posuit.

. . . . quam nos dicimus, εἶδος. .
. . . ton quidem idean, n . .
. . . n tur.

Spectio in auguralibus ponitur pro aspectione, & nuntiato. quia omne ius sacrorum habent, auguribus spectio dumtaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non vt possent impedire nuntiando, quae cum vidissent satis, spectio sine nuntiatione data est, vt ipsi auspicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando.

Spectu sine praepositione Pacuuius in Dulorestе vsus est, cum ait: amplus, rubicundo colore, & spectu proteruo ferox.

PAVL. *Spectu* sine praepositione Pacuuius posuit.

FEST. *Specus* feminino genere pronuntiabant antiqui, vt metus, & nepos. tam Hercules, quã masculino stirps, aut frons. vt Ennius: Tum casu sub monte altae specus intus patebãt. & Pacuuius in Chryse: Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus.

Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius libro secundo: Et semel effugit speres ita fũditus nostras. & libro sextodecimo: Spero, si speres quicquã prodesse potis sunt.

Spetile vocatur infra vmbilicum suis quod est carnis, proprij cuiusdam habitus, exos, qua etiam antiqui per se vtebantur. Plautus enumerandis vilibus obsoniis in Carbonaria sic meminit: Ego pernam, sumen, sueres, spetile, callum, glandia.

PAVL. *Spetile* caro quaedam proprij cuiusdam habitus infra vmbilicum suis.

FEST. *Spicit* quoque sine praepositione dixerũt antiqui. Plautus: flagitium est si nihil mittetur, quae supercilio spicit. & spexit. Ennius libro sextodecimo quod vbi rex paulo spexit de contibus celsis.

Spiciunt antiquos di . . .
. . tione testis est Cato in ea, quam . .
. . septem hominibus, vt solent . .
. . iuios nisi qui sempiterni sunt, quos
. . cant, ne spiciunt, neque ratos . .

Spicum masculine antiqui dicebant, vt *hunc stirpem*, & *hanc amnem*. versus est antiquus: quasi messim per missim vnumquenque spicum collegit.

Spinther vocabatur . . .
tes antiquae ger . . .
sinistro, Plautus . . .
reconcinnarier . . .

PAVL. *Spinther* armillae genus, quo mulieres vtebãtur brachio summo sinistro.

Spintyrnix, genus auis turpis figurae. ea Graece σπινθαρίς dicitur.

FEST. *Spintyrnix* est auis genus turpis figurae. occursatrix artificum, perdita spinturnix. ea Graece dicitur, vt ait Santra σπινθαρίς.

Spira dicitur, & basis colũnae vnius tori, aut duorum, & genus operis pistorij; & funis nauticus in orbem conuolutus; ab eadem omnes similitudine. Pacuuius: Quid cessatis socij eiicere spiras sparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt.

Spirillum vocari ait Opilius Aurelius caprae barbam.

Spirillum barba caprae appellatur. PAVLVS.

Spondere putatur dictum, quod sponte sua, id est voluntate promittatur.

Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite sponsum, & sponsam ex Graeco dictam ait, quod ij σπονδὰς interpositis rebus diuinis faciant. Spondere antea ponebatur pro dicere. vnde & respõdere adh . . . .
vsurpari coeptum est . . .
ne alterius. FESTVS.

Spondere ponebatur pro dicere, vnde & respõpere adhuc manet, sed postea vsurpari coeptum est in promisso. PAVLVS.

Sponsis bene, beneque volueris, in precatione augurali Messala augur ait significare spoponderis, volueris. FEST.

Spurcum vinum dicebant, cum aqua admixta, aut igne tactum erat, mustumve antequam deferuescat. PAVLVS.

Spurcum vinum est, quod sacris adhiberi non licet, vt ait Labeo Antistius libro decimo commentarij iuris pontificij, cui aqua admixta est, defrutumve, aut igne tactum est, mustumve ante, quam deferuescat. FEST.

Squalidum incultum & sordidum, quod proxime similitudinẽ habeat squamae piscium. sic appellatum . . .
. . cultum, & sord . . .
. . tum quod proxime . .
. . scium accedit, it . .
. . diti paludum squ . .
. . in Telepho. Quam ve . .
. . stola . . . .

Squarrosos . . . . FEST.
similitudine ait dic . . .
gat ob assiduam inlu . . .
num, ac rupicum squar . .
rostra.

Squarrosi ab eadem squamarum similitudine dicti, quorum cutis exsurgit ob assiduam illuuiem. Lucilius: Varronum ac rupicum squarrosa incondita rostra. PAVLVS.

Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo est alij, quod is locus a Graecis συεινὸς dicitur, quia bene contineat aquam. FESTVS.

Stalagmium genus inaurium videtur significare Caecilius in Karine, cum ait: ium ex aure eius stalagmium Domi habeo.

Stalagmium,

PAVL. *Stalagmium* genus inaurium. Caecilius: Ex aure eius stalagmium Domi habeo.

FEST. *Stata* sacrificia sunt, quae certis diebus fieri debent. Cato in ea, quam scribit de L. Veturio, de sacrificio cōmisso. cum ei equum ademit. quod tu, quod in te fuit, sacra stata sollemnia, capite sancta deseruisti.

PAVL. *Stata* dicebantur sacrificia, quae certis diebus fiebant. Cato: Sacra, stata, sollemnia, sancta deseruisti.

Statae Matris simulacrum in foro colebatur.

FEST. *Statae* Matris simulacrum in foro colebatur. postquam id conlustrauit, ne lapides igne corrumperentur, qui plurimis ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quisque vicos retulerunt eius deae cultum.

Statua est ludij eius, qui quondam fulmine ictus in circo sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ea prodigiis, oraculumque responsis senatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod est supra comitium, obruta sunt, superque ea columna cum ipsius effigie posita est.

Statuliber est, qui testamento certa conditione proposita iubetur esse liber, & si per heredem est, quo minus statuliber praestare possit, quod praestare debet: nihilominus liber esse videtur.

PAVL. FEST. *Status* dies vocatur, qui iudicij causa est constitutus cum *peregrino*. eius enim generis ab antiquis *hostes* appellabantur, quod erant pari iure cum populo Romano, atque *hostire* ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione. Si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundum, quo imperant ingratis.

PAVLVS. FEST. *Status* dies vocatur, iudicij causa constitutus.

Stellam significare ait Ateius Capito laetum, & prosperum, auctoritatem secutus. P. Seruilij auguris, quae ex lamella aerea adsimilis stellae locis inauguratis infigatur.

Stellati . . . .
. . eo, qui in Campania est, sed eo, qui
. . . pena. ex Tusci profecti su . .
. . . campum appellauerunt.

Stellionem g . . . .
Verrius dic . . . .
stillet cibo p . . .
bi a stellarum . . . .
uarium est . . . .

Stercus ex aede Vestae XVII. kalendas Iulias defertur in angiportum medium fere clivi Capitolini, qui locus clauditur *porta stercoraria*, tantae sanctitatis maiores nostri esse iudicauerunt.

PAVL. *Sterilam*, sterilem.

FEST. *Ste* . . . .
bant, quam g . . .
que non cip . . .

lasi, aut s . . .
memorab . . .
in Adelph . . .
feri Anti . . .
tum sit . . .
vnde vng . . .
est.

Stipatores ait dictos à stipe. quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusque corporis. vnde & *stipam* qua amphorae cum extruuntur, firmari solent: etiam *stipites*, qui ob eandem causam destituantur.

PAVL. *Stipatores*, id est custodes cuiusque corporis, dicti sunt a stipe, quam accipiebant mercedis nomine

Stipatores corporis custodes, quos antiqui latrones vocabant: stipati enim ferro circunstant corpora regum.

FEST. . . atores appel . .
. . ustodes, quos . .
. . bant, id est mer . .
. . m ferroue . . .
. . t regum cor . .

Stipem esse nummum signatum, testimonio est (& id quod datur stipendium militi, & cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur.

. . cuniam signat . .
. . ideo stipular . .
. . terrogat . . .
. . aes . . .

PAVL. FEST. *Stipes* fustis terrae defixus.

. . defixus. Afra . .
. . orro honeste . .
. . ite hostium . .
. . pro fidem qui . .
. . am siluam & . .
. . stili in mela . .
. . tus vt reuolso . .
. . qui iactu vali . .
. . parmam, nisi si . .
. . uoluit pro . .
. . in Bacchi sec . .
. . egum aut al . .
. . us Ennius . .
. . ites abiegno . .
. . e stipitem . .
. . mit dum, qua . .
. . rripit.

Sti . . . .
re antiqu . . .
mina met . . .
quae nunc in . . .
re Liuius tr . . .
rundam Rom. . . .
conditam Romam . . .
uius Ostrymon . . .
Graio stirpe ex . . .
Nomine Pyrrh . . .
a stirpe supremo . . .

est reuoca fratre
plaudite, quam Gallu
finit stirp est geni
quia quoque est progr
. . . dicuntur
. . . abimis arbori
. . .

PAVL. *Stiricidium*, quasi *stillicidium*, cum stillae concretae frigore cadunt. *Striria* enim principale est, stilla deminutiuum.
. asi stillicidium. cum stel
. . adunt. Cato pro C
FEST. . . nihilominus volui semper
. . te praesenti cognosce
. . e

PAVL. *Stlata*, genus, nauigij latum magis, quam altum, & latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, qua *stlocum* pro locum, & *stlitem* pro lite dicebant.

FEST. *Stla*
latum mag
appellatum
consuetudin
tem antiq

PAVL. *Stlembus*, grauis, tardus, sicut Lucilius pedibus stlembum dixit, equum pigrum, & tardum.

FEST. . . grauis, tar
. . Apulidae pe
. . eum refert

Stolidus, stultus. Ennius libro primo: Nam vidi pugnare sues, stolidi soliti sunt. & in Alexādro; Hominē appellat, qui a lasciui stolide nō intelligit. & Caecilius in Hypobolimaeo: Abi hinc tu stolide, illi vt tibi sit pater? & in Andronico Sed ego stolidus, gratulatum me oportuit prius.

PAVL. *Stolidus*, stultus.

Strebula lingua Vmbrorum appellabant partes carnium sacrificatarum.

FEST. *Strebula*. Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hostiarum, quas G
. . in altaria in
. . tus ait in Fri
. . agnina tene
. . bulis.

Strenam vocamus, quae datur de religioso, ominis boni gratia a numero, quae significatur, alterum, tertiumque venturum similis commodi, veluti *trenam*, praepolita. S. littera, vt in loco, & lite solebant antiqui.

PAVL. *Striges* appellabantur ordines rerum inter se coniuncte collocatarum, a stringendo dictae.

FEST. *Stri*
. . ordines rerum
. . utae conlocata
. . ndo dictae

Stri
tus Gaeci σύριγξ ap

maleficis mulieribus nomen inditum est, quas volaticas etiam vocant. Itaque solent his verbis ea; veluti auertere Graeci σύριττε πόμπιν νυκτικόμβυ σεῦγα τύλαον ὄρνιν ἀναιτίμιον ὠκυπέρκις δὸτι νᾶας.

Strigoresin ne
. . rigosis positum
. . rum virium ha
ores exerciti.

Strigores densarum virium homines. PAVL.

Stritauum antiqui dicebant pro tritauo.

Strit FEST.
. . ant pro trita
aui, & atauiae

Stroppus est, vt Ateius Philologus existimat, quod Graece στέφιον vocatur, & quod sacerdotes pro insigni habent in capite. quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit strophium. Itaque apud Faliscos diem festum esse, qui vocatur *Struppearia*, quia coronati ambulent, & a Tusculanis, quod in puluinari imponatur Castoris, struppum vocari.

Stroppus quod Graece dicitur στέφιον, pro insigni ponebatur in capitibus sacerdotum. alij id coronam esse dixerunt. PAVL.

Struere antiqui dicebant pro augere, vnde instruere.

Struere antiqui dicebant pro adiicere, augere vnde industrios quoque M. Cato, iure, lege, libertate, Republica communiter vti oportet: gloria, atque honore quomodo sibi quisque struxit. aut in XII quod est. *caluitur, pedem uestruit: manum endoiacito.* alij putāt significare retrorsus ire, alij in aliam partem, alij furere, alij gradum augere; alij minuere: ac vix quidem pedi praefert, otiose it, remoratur. FEST.

Srues genera liborum sunt, digitorum coniunctorum non dissimilia, qui superiecta panicula in transuersum continentur.

Strufertarios dicebant, qui quaedam sacrificia ad arbores fulguritas faciebant, a ferto scilicet quodam sacrificij genere. PAVL.
. . antiqui
. . minent con
. . arbores ful
. . missarum
. . struae, &
. . aciunt
. . et vti mihi
. . illo etiam
. . fertario
. . ex qua cortex
. . Lucilius
. . ti hibernacul

Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus Cerialis cenas dat. ita men-

ita mensas extruit, Tantas struices concinnat patinarias. & Liuius: quo Castalia, per struices saxeas lapsu accidit.

PAVL. *Struices* dicebāt omnium rerū instructiones.

Struppi vocabantur in puluinaribus fasciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

FEST. *Struppi* vocantur in puluinaribus . .
. . . rum capitibus ponuntur, .
. . . bem calo Antistius . .
. . . gistratum publicum . .

Strutheum in mimis praecipue vocant obscenam partem virilem, a salacitate videlicet passeris, qui Graece στρουθὸς dicitur.

PAVL. *Stultorum* feriae appellabantur Quirinalia, quod eo die sacrificabant ij, qui solenni die, aut non potuerunt rem diuinam facere, aut ignorauerunt.

FEST. *Stult* . . . . .
tur Quirina . . . .
Qui priniqu . . . .
sacrificant ij . . . .
non potuer . . . .
re, aut ign . . . .
fornacalia . . . .
commissum. . . . .
more, at . . . .
quibus p . . . .

Stuppam linum impolitum appellant Graeci Dorij.

Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine: foede, stupreque castigor cotidie. & in Appi sententiis: qui animi . . compotem esse, nequid fraudis, stuprique ferocia pariat. Naeuius: Seseque ij perire mauolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis: item, sin illos deserant fortissimos viros, magnū stuprum populo fieri pergetis.

PAVL. *Stuprum* pro turpitudine antiqui dixerunt. Vnde est in carmine: Foede, stupreque castigor cotidie.

FEST. *Stura* flumen in agro Laurenti est.

Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam Asturam vo . .
. ac suberiesque .
. Thermi.

Suadied, idem ait esse, sic te.

Suasum, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plautus: quia tibi suaso infeciſti propudiosa pallulam. Quidam autem legunt insuaso. nec desunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur in alium ex albo transire.

Sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati solebant venire, vt ait Cato in eo, qui est de re militari: vt populus suus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quam re male gesta co- ronatus veneat. Id autem ignominiae est nihil praestari a populo. quod etiam Plautus significat in Hortulo. praeco ibi adsit cum corona, cuique liceat, veneat.

Sub iugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, teliſque, cum hastis defixis duabus in terra, tertiaque ad summum earum deligata, ipsi eam iubentur subeuntes transire.

Sub iugum mitti dicuntur hostes, cum duabus PAVL. hastis in terra defixis, tertiaque superligata, inermes sub eas coguntur transire.

Sub vineam iacere dicūtur milites, cum astantibus centurionib. iacere coguntur sudes,
. . . tur milites . . . FEST.
. . ionibus ia . .
. . . . .

Sub vitem hastas iacere dicitur veles, cum eas PAVL. sub manu sursum mittit. Lucilius: vt veles bonus sub vitem, qui submisit hastas. Veles autem velitis facit.

Sub vitem ha . . . . FEST.
. . . manu . .
. . . t Lucilius, vt .
. . m qui subit has .
. . . . . .

Sub vitem praeliari dicuntur milites, cum sub vinea militari pugnant. Lucilius: Neque prodire in altum, praeliari procul sub vite.
. . . ri dicuntur . . PAVL.
. . militari pug .
. . q. prodire .
. . ul sub vite.

Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, significat id, quod supplico vt in legibus: *Transque dato, edendoque plorato.*

Sub vos placo, supplico. FEST.

Subactus modo significat mollitus; modo victus, modo cōpulsus. vt cum dicimus, pecus sub arbore subactum. modo coactus.
. . . molliti . . PAVL.
. . vt cum dicim .
. . subactum .

Subditus dicitur iudex, qui loco mortui datur FEST. iis, qui eum habuerant iudicem in aliqua re, vel lite.

Subdit . . . .
tui in demortuis iu . .
datur his, qui cum hab .
xat in eandem rem.

Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit, cum dixit. Nubes per ego deum subices humidas, Vnde oritur imber sonitus aerio spiritu.

Subices Ennius pro subiectis posuit. PAVL.

Subiei ar . . . FEST.
quod fit, ait Cincius .
consulti exemplo, at .
explandi gratia aries int .
lus admisit poene p .

Subigere arietem in eodem libro Antistius esse ait dare arietem, qui pro se agatur, caedatur.

. in dicebant infir . . .

. . Plautus in Persa : Ad paupertatem si immigrant infamiae, Grauior paupertas fit, *fides sublestior*. id est infirmior. Idem, in Neruolaria, *vinum* ait *sublectissimum*, quia infirmos faciat, vel corpore, vel animo.

PAVL. *Sublesta*, infirma, & tenuia. Plautus: Grauior paupertas fit, fides sublestior. id est, infirmior. Idē ait vinum sublestissimū, quia infirmos faciat, vel corpore vel animo.

FEST. *Sublicium* po . . . . .
appellatum a . . . .
cabulo Volsc . . . .
in latitudinem . . .
liter Formian . . .
librorum qu . . .
sublimes vocan . . .
aqua liquens . . . .
in qua opinio . . .
& meminit . . .
qui ait in belli . . .
quam liquidum . . .
amnem, & alij tab . . .
men retinet . . . .
Sallustius libro qu . . .
ne intumiendi p . . .
sublicibus cauata
sent . . .

Sublimauit dixit, id est, in altum extulit, Origium libro secundo : In maximum decus, atque in excelsissimam claritudinem sublimauit. id autem dicitur a limine superiore, quia supra nos est.

Sublimen est in altitudinem elatum. vt Ennius in Thyeste : Aspice hoc sublime candens quem vocant omnes Iouem. Vergilius in Georgicis libro primo : Hic vertex nobis semper sublimis.

PAVL. *Sublimen* est in altitudinē elatū. id autē dicitur a limine superiore, quia supra nos est.

FEST. *Sublucare* arbores est ramos earum supputare, & velut sputus lucem mittere; *conlucare* autem succisis arboribus locum implere luce.

Suboles ab olescendo, id est, crescendo, vt *adolescentes* quoque & *adultae*, *& indoles* dicitur. Lucretius libro quinto : Siue virum suboles, siue est mulieb is origo. Vergilius : Cara deum suboles, magnum Iouis incrementum.

Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur: quia ea (his vocabantur ; vel quia rumin trahunt lacte sugentes.

PAVL. *Subrumari* dicuntur haedi, cum ad mammam admouentur : quia ea rumis vocatur ; vel quia rumine trahunt lac sugentes.

Subscudes appellantur tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia quo immittuntur succiditur. Pacuuius: Nec vlla subscus cohibet compagem. FEST.

. . ellantur cunctae ta . .
. . tabulae inter se con . .
. . a quo eae immitt ntur . .
. . uius in Niptris : Nec vlla subscus cohibet compagem aluei. Plautus in Astraba : Terebratus multum sit, & subscudes addite.
. . bsidium dice . . .
. lites subside . . .
. . entiq; aciei . . .
. genus militum . . .
. emeruerant . . .
. amen retine . . .
. quae erat ter . . .
. . m, vt Plautus . . .
. . gite nunc subs . . .
. . ttriario si . . .
. . sidiari ante eos . . .
. . rant aut in alio . . .
. . nti . . . .

Subsilles dicebantur quaedam lamellae sacrificiis necessariae. PAVL.

. . . li ipsijles uo . . . FEST.
. . s, quae ad rem . . .
. . ui maxime . . .
. . rum . . . .

Subsolaneae . . . .
. . s appellantur . . .
. . rei solum conferunt . .
. . ui infimum . . .
. . in terram super . . .
. . lum imum . . .
. . s inmittitur.

Substitium . . . .
. . it tempus ante
paene vuidum dum . .
. . m non persiccum, quod aut non dum desisset.

Substillum tempus ante pluuiam iam paene vuidum, & post pluuiam non persiccū, quod iam stillaret, aut non dum desisset. PAVL.

Subucula genus libi dicitur, ex halica, & oleo, & melle, & genus vestimenti.

Subuculam Aelius Stilo, & Cloatius iisdem fere verbis demonstrant vocari, quod diis detur ex halica, & oleo, & melle. Nam de tunicae genere notum est omnibus. FEST.

Subuerbustam, veribus vstam significat Plautus cum ait: Vlcerosam, compeditam, subuerbustam, sordidam.

Subuerbustam, veribus vstam significat. PAVL.

Subulo Tusce tibicen dicitur.

Subulo Tusce tibicen dicitur. Itaque Ennius: Subulo quondam marinas propter adstabat plagas. FEST.

Suburam Verrius alio libro a pago Succusa-

no dicta ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt ita appellatam & regionem vrbis, & tribum a statiuo praesidio, quod solitum sit succurrere Esquiliis infestantibus eam partem vrbis Gabinis. indicioque esse, quod adhuc ea tribus per C litteram, non B scribatur.

PAVLVS. *Subura* regio Romae a pago Succusano vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit.

FESTVS. *Suburanam* . . . .
. Succisanam . . .
. nt ex nomine . . . .
. umam illam quoque . . .
. cusanam dictam . . .
. iratum esse . . . .
. pag succusa . . . .
. xercerentur.

Succenturire est explendae centuriae gratia supplere, subricere. Plautus in Saturione: Succenturia centum, require, qui te delectet domi. & Caecilius in Triumpho: nunc meae militiae astutia opus est succenturia.

PAVLVS. *Succenturire* est explendae centuriae gratia supplere. Caecilius: Nunc meae malitiae astutia opus est succenturia.

Succerda stercus fusillum. Titinius: Quid habes nisi vnam arcam sine claue: eo condis succerdas.

FESTVS. . . est stercus su. . . .
. . us Simus . . . .
. . uid habes, nisi . . .
. . ui, eo condis . . .
. . e succerda . . . .
. . homo opicer . . .
. . nem, quem sol . . .
. . it.

PAVLVS. *Succidanea hostia* dicebatur, quae secundo loco caedebatur. sic appellata est a succedendo.

FESTVS. . . ppellatur, quae . . .
. . ur, quod quasi . . .
. . quidam a suc . . .
. . dendo dictam.

PAVLVS. *Succingulum*, balteum . . .
FESTVS. . . ingulum ap. . . .
. . leum Plautus . . .
. . um Herculis . . .
. . ti, quam abstu . . .

PAVLVS. *Succrotilla*, vox tenuis, & alta Titinius: Feminea fabula succrotilla vocula.

FESTVS. . . tenuis diceba . . .
. . Titinius in . . .
. . fabulare succr . . .
. . nius in Epistul . . .
. . tilla voce serio . . .
. . scribendis muli . . .
. . gracilibus in Syr . . .
. . talis cum sodellis cr . .
. . le quae non pedibus . .

. . cula est machinae . .
. . materiae & foratae . .
. . quam vt uber scrofe . .
stant.
. . stellas ruitque . . .
. . a hyadas Grae . . .
. . stimantes a subus . .
. . uenti dixerint . . .

Sudiculum genus flagelli dictum, quod vapulantes, sudantes facit. PAVLVS.

Sudum, siccum, quasi seudum, id est sine vdo.

Securus, sine cura.

. . significare sub . . . FESTVS.
. . um omnium fere . .
. . us siccum significet . .
. . est sine vdo, vt se . .

Sufes dic . . . .
gistratus, vt oscor . . .
Calidius in Oration . . .
lium. Nonne vobis I . . .
et fumus prosequi . . .
videtur. Senatus cens . . .
Sufetis.

Sufes Consul lingua Poenorum, Calidius: Senatus inquit, censuit referentibus sufetis. PAVLVS.

Suffibulum vestimentum album praetextum, quadrangulum, oblongum, quod in capite Vestales virgines sacrificantes habebant, idque fibula comprehendebatur.

Suffibulum est vestimentum al. . . FESTVS.
. . drangulum oblongũ, quod in ca .
. . . est ales cum sacrificant, semper .
. . quae fibula comprehenditur.

Suffimenta sunt, quae . . .
. . molito mulso spar . .
. . re, quo vuae calcatae . .

Suffimenta dicebant, quae faciebant ex faba, milioque mellito, mulso sparso. ea diis eo tempore dabãtur: quo vuae calcatae praelo premebantur. PAVLVS.

Suffiscus folliculus testium arietinorum, quo vtebantur pro marsupio, afisci similitudine dictus.

Suffiscus dicebatur folliculus testium arietinorum. qui celebris u. . . . FESTVS.
. . pio forsitan d . .
. . fisci similitu . . .

Suffragat . . . maiores hi, qui vulgo in vsu . . us apparerent iuncta suffrag . . quem quisq. fieri vellet notabat . . . to scriptis cadidatorũ hominu . . Varro in libro VII. Rerum humanarum . . .

Suffuerat, sub eodem tecto fuerat. PAVLVS.

Sugillatum dicitur ex Graeco, quod ea pars, quae est sub collo, κεῖλον ab eis dicitur. FESTVS.
. . dici existimant . .
. . quod ea pars, quae . .
. . υλον ab iis dicitur.

Suillum genus inuisum Veneri prodiderunt poetae, ob interfectum ab apro Adonium, quem diligebat dea. quidam autem, quod immundissimi sint sues ex omni mansueto pecore, & ardentissimae libidinis. ita, vt opprobrium mulieribus inde tractum sit, cum subare, & subire dicuntur.

Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel sationis faciendae causa, vel vrbis condendae, vel fossura rectis lateribus, vbi arbores serantur. fulmen quoque, qua eius vestigiū, similiter appellatur. quod vocabulum quidam ex Graeco fictum, quia illi dicant ὀλκὸν.

PAVLVS. *Sulcum* dictus a Graeco, qui ab illis ὀλκὸς appellatur.

Sultis, pro si vultis. Plautus: Sequimini me hac sultis. & Cato: Audite, sultis, milites.

FESTVS. *Sultis*, si voltis. Plautus in Friuolaria: Sequimini me hac, sultis, legiones omnes lauernae. & in Rudente: Curate haec, sultis, magna diligentia. M. Cato pro L. Caesetio. audite, sultis, milites, si quis vestrū in bello superfuerit, si quis non inuenerit pecuniā, egebit.

Sultis, si voltis significat compositio vocabulo, ita vt alia sunt, sodes, sis si vis, vlicet in loco, scis licet scias licet, equidē ego quidē. Ennius: pandite sulti genas, & corde relinquite somnum.

PAVLVS. *Sultis*, si vultis. Ennius: Pandite sulti genas: & corde relinquite somnum.

Sum pro eum vsus est Ennius.

FESTVS. *Sum* pro cum vsus est Ennius libro primo: At tu non vt sum summam seruare decet rē. & libro secundo: At sese sum quae dederat in luminis oras.

Summanalia liba farinacea in modum rotae ficta.

Summißiorem aliis aedem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspiciis publicis, augures eam demoliri cogerent.

FESTVS. *Summußi*, murmuratores. Naeuius: Odi, inquit, summussos, proinde aperte dice, quid sit. Terentius mussare pro tacere posuit, cum ait: Sile, caela, occulta, tege, tace mussa.

PAVLVS. . . ssi dicebantur
. . Naeuius: Odi. inquit.
. . inde aperte dice,
. . times. Ennius in sexto
. . ntus in occulto mussa
. . in Andromacha di
. . m est. nam mussare si
. . s in Agnorizomene: Quod potes fi-
le, caela, occulta, tege, tace, mussa, mane.

Suopte (suo) ipsius: vt meopte, meo ipsius: tuopte, tuo ipsius.

Supa

disiicit . . . .
in . . insipit . . .
iniicit farinolam.

Supat, iacit, vnde dissipat, disiicit: & obsipat, obiicit: & insipat, hoc est iniicit. PAVLVS.

Supellectilis recto casu, & senis ratione dicebantur, quae nunc contraria videntur esse finitioni proportionis, quia omnia vocabula x littera, finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam accipiunt. Haec autem duo desciuerunt ab ea, vt alia complura, quae non ideo infirmare debent praeceptum. FESTVS.

Supercilia in Iunonis tutela esse putabāt, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant Iunonē. vnde & *Lucina* dicta est. PAVLVS.

. . Iunonis tu . . . FESTVS.
. . tur muliere . . .
. . tur oculi, per q . . .
. . quam tribuat . . .
. . Lucina quoque . . .

Supercilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integimentum oculi superius.

Supersescit significat supererit. Ennius: dū quidem vnus homo Romae toga supersescit. & Attius in Chrysippo: Quin hinc supersescit, Spartam, atque Amyclas trado. Sed per se super significat quidem supra, vt cum dicimus super illum sedit, verum ponitur etiam pro De, Graeca consuetudine vt illi dicunt, ὑπὲρ. Plautus in Milite glorioso: Mea opera super hac vicina, quam ego nūc concilio tibi. in Phasmate: Ehe . . . tandem percipio, super rebus nostris loquite. Pacuuius in Medo: Qua super re interfectum esse Hippotem dixisti? Cato contra Annium: Nemo antea fecit super tali re cum hoc magistratu vtique rem. Afranius in Virgine: Aliis de rebus in qua coepisti super re.

Supersescit, supererit. Ennius: Dum quidem vnus homo Romae supersescit. PAVL.

Superstites antiquitus appellati sunt testes.

Superstites testes praesentes significat. cuius rei testimoniū est, quod superstitibus praesentibus, ij, inter quos controuersia est, vindicias sumere iubentur. Plautus in Artemone: Nunc mihi licet quiduis loqui, nemo hic adest superstes. Volgari quidem cōsuetudine poni. FEST.

. . superque sint
. . liberi parentib
. . quamobrem
. . do quanquam o
. . velim

Superuacaneum u
cludit Verrius ab u
. . antum modo.
. . sit fami

uacaneum

. . uacaneum . . .

. . . . .

PAVLVS. *Superuacaneum*, superuacuum.

Superuacanea dicebatur ab auguribus auis, quae ex summo cacumine vocem emisisset. dicta ita, quia super omnia vagatur, aut canit.

FEST. *Su* . . . . .

catur ab au . . . .

mo cacumin . . . .

quasi in altis . . . .

uagatur a . . . .

Supparus . . . .

. . uestimen . . .

. . ubucula ap . . .

. . n Fullonia . .

. . omne quod . .

. . parum Puni . .

. . cat Neui de . .

. . o. & in Nautis . .

. . estem confec . .

. . nunc supparos . .

. . na iam crucem . .

. . detur puella . .

. . ius ait. Puella . .

. . duta sum . .

PAVL. *Supparus* vestimentum puellarum lineum, quod & subucula (id est camisia) dicitur. Afranius: Puella non sum, supparo si induta sum.

Suppernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius: His pernas succidit iniqua superbia Poeni.

FEST. pernati dicu . . . .

. . na sunt succisa . .

. . rum pernatu . .

. . is pernas suc . .

. . Poeni. & Catu . .

. . fossa ligari ia . .

. . curi . . .

PAVL. *Supplicia* veteres quaedam sacrificia a supplicando vocabant.

FEST. *Supplic.* . . . .

. . res portent . .

. . uerbena falic . .

. . alia supplicia . .

. . bonis sumi. fin . .

. . is necaretur . .

. . Semoniae te . .

. . ce bidente . .

. . na salutis . .

. . nati patrim . .

. . id fieret sa . .

. . solitum vt . .

. . candi causa . .

. . rum vt id vo . .

. . ro semper ela . .

. . plo docet supol . .

. . nunc fere suppl . .

. . . tur . . .

. . cium a supp . .

. . guit, quod . . .

. . hæc deorum . .

. . matur supp . .

. . id est dep . . .

. . caedi . . .

Suppremum modo significat summum, modo extremum, modo maximum. PAVL.

Supp . . . . FEST.

summum vt . . .

supreme bel . . .

potens. Plautus . . .

mum habuisti se . . .

tuis. alias extre . . .

in legibus XII. Solis . .

ma tempestas esto . .

crimine necte tuo . . .

ab illo sepeliri die . . .

& quasi supremo l . .

tempora voltu. Cato d . .

lentis nunquam cuiq. . . .

. . . premam aduoca . .

. . . maximo cum duas . .

. . . s supremam mul . .

Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus. ex Graeco, videlicet pro adspiratione ponentes litteram, vt cum iidem ὕλας dicunt, & nos siluas. item ἕπλα, sex & ἑπτὰ, septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius. Si vero das, quod rogat, & si suggeri suppus.

Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus. PAVL.

Surregit, & *sortus* pro surrexit, & quasi possit fieri surrectus frequenter posuit Liuius

. . & sortus an. . . FEST.

. . & eius part . . .

. . bus L. Liuil . . .

. . est . . .

Surremit, sumpsit. inque manu surremit hastam . . . . PAVL.

. . manum su . . FEST.

Surremsit, sustulerit. PAVL.

. . . Suremsit . . FEST.

. . pue . . sustule . .

. . cum dixit . . .

. . est, quod cum . .

. . nio nobilissi . .

. . atque ob eam . .

. . issimus semper . .

. . nstituit, cum . .

. . imus sumere . .

. . ipso dignior . .

. . ᾧ σὺ κάτ σύ .

. . t, quod si mon . .

. . tem nonum . .

. . Socratem quae . .

. . rat in librum . .

. . inscripserat Scy . .

. . . gratia id appel
Surum dicebant, ex qu
. . est Plau
. . on est tibi
. . um item uam qui
. . cus furculis
. . m.tum poli
. . aut asulae
. . rus surum
. . repossent.

PAVL. *Surum* dicebant, ex quo per deminutionem fit *furculus*. Ennius: Vnus surus surum ferret, tamen denfedere possent.

FEST. *Sus Mineruam*, in prouerbio est, vbi quis id docet alterum, cuius ipse inscius est. quam rem in medio, quod aiunt, positam, Varro & Euhemerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, quam simpliciter referre.

PAVL. *Suspectus* a suspicor venit & a suspicio.

FEST. *Sus* . . . .
. . significationis
. . et suspicio parti
. . e.non mirum si
. . o dari potest.

PAVL. *Susque*, deque, significat plus minusve.

FEST. . . . ens est pro plus minusve.
. . . uod antiquis vsque dice
. . . . .

PAVLVS. *Sutelae* dolosae astutiae, a similitudine suentium dictae.

FEST. . . . stutiae a simili
. . . dictae
Su . . .
. . tiq; in prouerbium
causa Gallico tu
. . dam edictum est legiones Sutri, vt praesto essent cum cibo suo. quod vsurpari coeptum est in iis, qui suis rebus, opibusque officij id praestarēt, quibus deberent. Plautus: Sed facito dum, merula per versus, quod cantat colas cum suo cuique facito veniant, quasi eant Sutrium.

PAVL. *Sycophantas* appellatos hac de causa dicunt. Atticos quosdam iuuenes solitos aiunt in hortos irrumpere, ficosque deligere: quam ob causam lege est constitutum, vt qui id fecisset, capite truncaretur: quam pœnam qui persequerentur ob paruula detrimenta, sycophantas appellatos.

FEST. . . idem ex hac causa
. . Atticos quondam
. . s aiunt in hortos
. . inrumpere, ficosque.
. . b causam lege factam, qui id fecisset, capite esset ei. quam poenam qui persequerentur ob paruola detrimenta, sycophantas appellatos.

T

Tabellis pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro, citroue, siue priuatim siue publice opus erat, certiores absentes faciebant. vnde adhuc *tabellarij* dicuntur. & tabellae missae ab imperatoribus.

Tabem eam, quae faceret tabescere apud antiquos vsurpatum. Sallustius quoque frequenter, vt in Catilina, cum ait: vbi tabes plerosque ciuium animos inuaserat. & in libro quarto historiarum: qui quidem mos, vt tabes in vrbem coniectus. & Coruinus pro Liburnia: propter hanc tabem, atque pernicie m domus totius.

Tabernacula dicuntur a similitudine tabernarum, quae ipsae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae sunt, non, vt quidam putant, quod tabulis claudantur.

Tablinum proxime atrium locus dicitur; quod antiqui magistratus in suo imperio tabulis. . . . . .
. . . . . .

Tablinum proxime atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus, in suo imperio tabulas rationum ibi habebant publicarum rationum causa factum locum.

Tablinum, locus proximus atrio, a tabulis appellatus. PAVL.

Taciturnus, qui facile tacet. tacitus, argutus etiam, qui potest aliquando tacere.

Taedulum, fastidiosum, siue quod est omnibus taedio.

Taedulum antiqui interdum pro fastidioso; interdum, quod omnibus taedio esset, ponere soliti sunt. FEST.

Taenias Graecam vocē sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati, vt sic apud Caeciliū in Androgyno: sepulchrum plenum taeniarum, ita vt solet. & alias: Dum taeniam, qui vulnus vinciret, petit. Ennius in Alexandro: volans de caelo cum corona, & taeniis. Attius in Neoptolemo: Decorare est satius, quam vrbem taeniis.

Taepocon appellarunt Graeci genus scribendi deorsum versus, vt nunc dextrorsum scribimus. PAVL.

Taepocon soliti sunt appellare Graeci genus scribendi deorsum versus, vt nunc dextrorsum scribimus. FEST.

Tagax furunculus a rangendo dictus. cuius vocabuli Lucilius meminit: Et mutonis manum perscribere posse tagacem. PAVL.

Tages nomine Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur disciplinam aruspicij dedisse duodecim populis Etruriae. FEST.

Tagit Pacuuius in Teucro: Vt ego, si quisquam me tagit & tagam. Idem in Hermiona: Aut non cernam, nisi tagam. sine dubio antiqua consuetudine vsurpauit. nam nunc ea sine praepositionibus non dicuntur, vt contigit, attigit.

Tagit simpliciter dicitur, quod attigit, contigit fa- PAVL.

git facit compositum.

Talassionem in nuptiis Varro ait signum esse lanificij. *Talassionem* enim vocabant quasillum, qui alio modo appellatur calathus, vas vtique lanificiis aptum.

FESTVS. . . sionem in nuptiis Varro ait . .
. . fici ταλαϑὶ, id est quasillum . .
. . litum appellari talassionem. at .
. . historiarum scriptor Talassium .
. . uirum rapta virgine vnicae pu .
. . dinis, quod ei id coniugiũ fuerit fe .
. . ominis gratia nunc redintegrari .

Talentorum non vnum genus. *Atticum* est sex millium denarium. *Rhodium*, &, *ciστophorum* quattuor millium quingentorum denarium. *Alexandrinum*, duodecim millium denariũ. *Neapolitanum*, sex denariũ. *Syracusanum* trium denariũ. *Rheginum* victoriati.

. . . . .

Taliam Cornificius posuit, vnde & Talassius.

Taliam alij folliculum cepe.

PAVLVS. *Talia*, folliculum cepe.

FESTVS. *Talionis* mentionem fieri in XII ait Verrius, hoc modo, *si membrum rapserit, ni cum eo pacit, talio esto*. neque id, quid significet, indicat. puto quia notum est. permittit enim lex parem vindictam.

PAVLVS. *Talipedare* antiqui dicebant pro vacillare pedib. lassitudine, quasi trahat pedes, vt talis videat insistere, aut identidẽ tollere pedes.

Talepedare est vacillare pedibus, & quasi talis insistere.

Talus praenomen erat Sabinorum.

FEST. *Talus* in Sabinorum nominibus praenominis loco videtur fuisse.

Tam significationem habet, cũ ponimus praepositiuam quandã, cui subiungimus quam: vt cum dicimus, tam egregium opus tam paruo pretio venisse. id est, sic. ita vt apud Graecos quoque οὕτως ἀγαϑὸν, item ex contrario ei dicimus, quam bonus Homerus, tam malus Cherylus poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen vsi sunt. vt Nonius. Qui, si taceat, dum videat, tam etiam sciat, quid scriptum sit. Ennius: illae meae tam potis pacis potiri. Titinius: Bene cum facimus, tam male subimus, vt quidam perhibent viri. Item: Quanquam estis nihili, tam escator simul vocis consului.

Tam significationem habet praepositiuã, cui subiungimus quam. vt tam malus Cherylus, quam bonus Homerus. tam etiam pro tamen vsi sunt.

PAVL. *Tam modo* antiqui dicebant pro modo.

Tam modo antiqui ponebant pro modo. vt Attius: Tam modo, inquit, Praenestinus.

FEST. *Tam perit, quam extrema faba*, in prouerbio est, quod ea plerunque aut proteritur, aut decerpitur a praetereuntibus.

Tama dicitur, cũ labore viae sangui s in cura descendit, & tumorem facit. Lucilius: Inguenne existat, papulae, tama, neboa noxit.

PAVLVS.

Tama in carmine positum est pro tam.

Taminia vua silvestris dicta, quod tam mira sit, quam minium.

FESTVS.

Taminia vua silvestris generis videtur Verrio dicta, quae tam mira sit, quam minium.

PAVLVS.

Tamne, eousq. vt Aelius Stilo, & Opilius Aurelius interpretantur. itaque Afranius: Tãne arcula tua plena est aranearum?

FESTVS.

Tamne, eousque. Afranius: Tamne arcula tua plena est aranearum?

PAVLVS.

Tandem cum significet aliquando, interdum tamen ex superuacuo ponitur. vt apud Terentium in Phormione, cum ait: Itane tãdem vxorem duxit Antipho iniussu meo? non enim hic tempus vllum significat. at Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cum ait, tandem aliquando.

Tappete ex Graeco sum . . . FESTVS.
tae. Ennius cum ait. T . . .
lius in Demetrio. Le . . .
vererem dic tappet . . .

Tapulla dicta est lex quaedam de conuiuiis. PAVLVS.

Tapullam, legem conuiualem ficto nomine FESTVS.
conscripsit iocoso carmine Valerius Valẽtinus. cuius meminit Lucilius hoc modo: Tapullam rident legem contere opimi.

Tarmes genus vermiculi carnem exedens.

Tarpeiae etiam effigiem ita appellari putant PAVLVS.
quidam in aede Iouis Metellina. eius vide- FESTVS.
licet in memoriam virginis, quae pacta a Sabinis hostibus, quae in sinistris manibus haberent, vt sibi darent, intromiserit eos cum Rege Tatio, qui postea in pace faciẽda cauerit a Romulo, vt ea Sabinis semper pateret.

Tarquitias scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis gratia ita appellatas esse ait vulgo existimari Verrius.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui locus apud inferos.

Tartarino, horrendo & terribili, PAVLVS.

Tatium occisum ait Lauinij, ab amicis eorum FESTVS.
legatorum quos interfecerant Tatiani latrones, sed sepultum in Auentino laureto. quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam multa alia praeterita deinceps, quae referantur.

Tauras, vaccas steriles dici existimabant hac PAVLVS.
de causa, quod non magis, quam tauri, pariant.

. . uras vaccas steriles ap . . FESTVS.
. . quae non magis ra piant . .
. . similius sit ex Graeco dic . .
exs appellant.

PAVLVS. *Tauri*, verbo enaeque in commentario sacrorum significat ficta farinacea.

Taurij appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem videntur hac de causa: Regnante Superbo Tarquinio cum magna incidisset pestilentia in mulieres grauidas, quae fuerat facta ex carne diu vendita populo taurorum, ob hoc diis inferis instituti ludi, & Taurij vocati sunt.

FESTVS. *Tau* . . . . .
stituti diis inferis ex l. . . .
Tarquinio regnante cum . . .
pestilentia in mulieres . . .
fetu si facti sunt ex car n . . .
taurorum immolatorum. ob . .
appellati sunt, & fiunt . . .
intra muros euocentur di . .
ludos Verro ait vocari, quod . e .
Ius pendens a doctore iner . .
solitus sit impelli, atque vsque . .
docere, quoad consisteret . .
te talorum constaret pedu . .

Taurium aes dicunt, quod in ludos tauricos consumitur.

Taurorum specie simulacra fluminum, id est, cum cornibus, quod sunt atrocia, vt tauri.

Taxat verbum ponitur in iis, quae finiuntur quoad tangi liceat, in litibus quoque, arbitrove cum proscribitur, quoad ei ius sit statuendi. *Taxatio* dicitur, quae fit certae summae. a tangendo autem dici, etiam scaenici testimonio sunt, qui *taxatores* dicuntur, quod alter alterum maledictis tãgit.

PAVLVS. *Taxat & taxatio* a verbo tango dicuntur. vnde & taxatores a scaenicis dicuntur, qui ad alterutrum maledictis tangunt.

Tegillum cuculliunculum ex scirpo factum. Plautus: Tegillum mihi aret, id si vis, dabo.

FESTVS. *Tela* proprie dici videntur ea, quae missilia sunt: ex Graeco videlicet eorum nomine, quia illi βελος missa dicunt, quae nos eminus. sicut arma ea, quae ab humeris dependenti a retinentur manibus, quandoquidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari existimandum est.

PAVLVS. *Temerare*, violare sacra, & cõtaminare. dictum videlicet a temeritate.

Temetum, vinum. vnde *temulentus*, & *temulentia*.

FESTVS. *Temetum* vinum. Plautus in Aulularia: Qui? quia temeti nihil allatum. Pomponius in Decima: Non multi temeti, sed plurimi. Nonius in duobus dossenis: Sequimini praeminate, sequere temeti timor. Idem in Funere: Agite, exite, temulentiamque tollite. & in Surdo. Filias habeo temulentas. sed eccas video incedere. Afrani in Cõsobrinis: Pol magis istius temulẽtae futilis.

Tempestia, tempestiua. PAVLVS.

Tempestatem pro tempore frequenter dixerũt antiqui.

Templum significat, & aedificium deo sacratũ, & tignum, quod in aedificio transuersum ponitur.

Tenite, credebantur esse sortium deae, dictae quod tenendi haberent potestatem.

10 *Tensa* vehiculum argenteum, quo exuuiae deorum ludis Circensibus in circum ad puluinar vehebantur.

Tensam ait vocari Sinnius Capito vehiculum quo exuuiae deorum ludicris Circensibus in circum ad puluinar vehuntur. fuit & ex ebore, vt apud Titinium in Barbato, & ex argento. FESTVS.

Tentipellium, genus calciamẽti ferratum, quo pelles extenduntur. PAVL.

20 *Tentipellium* Artorius putat esse calciamẽtum ferratum, quo pelles extenduntur. idẽ Afranium dixisse in Promo. Pro manibus credo habere ego illos tentipelliũ. Titiniũ ait Verrius existimare, id medicamẽtum esse, quo rugae extenduntur, cum dicat: Tentipellium Inducis, rugae in ore extenduntur. cum ille προπικῶς dixerit. FESTVS.

Tenus significat finem: vt cũ dicimus, hactenus. PAVL.

30 *Terentum* locus in cãpo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur.
. . in campo Martio loc . .
. . dicendum fuisse, quod Te . .
. . saecularis Ditis patris . .
. . tur ab equis quadrigari . .
. . tilitas aequiperet mo . .
. . nae, quod quam aniliter relat .
. . uis manifestum est. FESTVS.

40 *Teres*, rotundus in longitudine.

Teres in longitudine rotundarum. quales assetes natura ministrat. PAVLVS. FESTVS.

Teretinatibus, qui a flumine Terede dicti existimantur, & syllaba eius tertia mutata, & pro Terede Teram scribi debuisse.

Tormentum pro eo, quod nunc dicitur detrimentum, vtitur Plautus in Bacchidibus.

Tormentum apud Plautum detrimentum. PAVLVS.

50 *Termes* ramus direptus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis glaber.

Termino sacrificabant, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. denique Numa Pompilius statuit *eum, qui terminum exarasset, & ipsum, & boues sacros esse*.

Terminus, quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent terminum intra tectum consistere.

Termonem Ennius terminum dixit.

60 *Termonẽ* Ennius Graeca consuetudine dixit.

quem

quem nos nunc terminum, hoc modo: Ingenti vadit cursu, qua redditus termo est. & idem: Hortatore bono prius, quam iam finibus termo est.

Tersum diem pro sereno dictum ab antiquis; nec se habere rei auctorem ait.

PAVLVS. *Tersum* diem, serenum.

FEST. *Tertium*, quartū differre ait a tertio, quarto, quintus: quod, quid factum sit, significat.

PAVL. *Tesca*, loca augurio designata. Cicero aspera ait esse, & difficilia.

FEST. . . . t loca augurio desig . .
. . . no finis in terra auguri op . .
. . . us loca consecrata ad . .
. . . sit, sed sancta loca vndiq . .
. . . nt Pontificis libri, in quibus . .
. . . que sedemque tescumque . .
. . . dedicauerit, vbi eos ac . .
. . . s, propitiosque. Hostius belli . .
. . . pergentis alter aetherias, atque . .
. . . uiolabis templa antiqua . .
. . . uere aspera, difficilia aditu . .
. . . ca aspera saxa tesca tuor . .
. . . octeta. Quis tu es mortalis . .
. . . a, & tesqua te adportas loca . .

PAVL. *Testiculari* est iumentis maribus feminas, vel mares feminis admouere. licet alij dicant *testilari*.

Tetini pro tenui.

FEST. *Thaleae* nomen dictum, alij ab aetatis flore aiunt, alij quod carmina semper floreant.

PAVL. *Themin* deam putabant esse, quae praeciperet hominibus id petere, quod fas esset. eāque id esse existimabant, quod & fas est.

Thiasitas, sodalitas.

Thomices Graeco nomine appellantur cannabi impolito, & sparto leuiter tortae restes, ex quibus funes fiūt. puluilli quoque quos in collo habent, ne a restibus laedantur, thomices vocantur.

FEST. . . nomine appellantur . .
. . et sparto leuiter tortae . .
. . fiunt. Lucilius: Vidimus . .
. . abina, Opillius Aure . .
. . puluillum, quem in . .
. . aedat tomicem vo . .
. . . . . .

PAVLVS. *Thraeces* gladiatores a similitudine palmularum Thraciarum.

Throcum genus sellae habetur apud Plautum.

Thymbraeus Apollo a monte Tymbraeo dictus, qui est in agro Troiano.

FESTVS. *Thymbraeum* Apollinem Vergilius a monte Thymbraeo appellauit, qui est in agro Troiano.

PAVLVS. *Tiberis* fluuius dictus a Tiberino Rege Albanorum, quod in eo cecidisset vel Tiberis a Tiberi Rege Tuscorum.

Tibicines in aedificiis dici existimantur a similitudine tibiis canentium, qui vt canētes sustineant, ita illi aedificia.

Tisata iliceta, Romae autem Tisata curia. Tisata etiam locus iuxta Capuam. FEST.

Tigillum sororium.

Tignum non solum in aedificiis, quo vtuntur, appellatur, sed etiam in vineis, vt est in xij. *tignum iunctum aedibus, vineaeque, & concapu, ne soluito.*

Tinia, vasa vinaria. PAVLVS.

Tippula bestiolae genus sex pedes habentis, sed tantae leuitatis, vt super aquam currēs non desidat. Plautus: Neque tippulae leuius pondus est, quam fides lenonia.

Titiensis tribus a praenomine Tatij Regis appellata videtur. Titia quoque curia ab eodem Rege est dicta.

Titinnire, & titinnabunt Naeuius dixit pro sonitu tintinnabuli.

Titinnire est apud Naeuium hoc modo: Tantum vbi molle crepitum faciebant, titinnabant compedes. & apud Afranium: Ostiarij impedimenta titinnire audio. FESTVS.

Titiuillitium nullius significationis est, vt apud Graecos βλίτυρι &, σκινδαλόν. Plautus: non ego istud verbum empsitem titiuillitio. PAVLVS.

Tituli milites appellantur, quasi tutuli, quod patriam tuerentur. vnde & Titi praenomē ortum est.

Todi genus auium paruarum. Plautus: Cum extortis talis, cum todillis crusculis.

Todi sunt . . . .
quarum meminit Plautus in Sy . .
tis talis, cum todillis crus. . .

Togatarum . . . .
minum fastigi, quae . . .
quod togis praetextis rem . .
tabernariarum, quia . . .
cellentibus etiam humiles . .
. . lagiari serui denique et . .
. . ernis honeste prodeant . .

FEST.

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo: Aut quisquam potis est tolerare acritudinem. Ennius libro secundo: Ferro scedere, quam dictis his toleraret.

Toles, tumor in faucibus, quae per deminutionem *tonsillae* dicuntur.

Tollenno est genus machinae, quo trahitur aqua, alteram partem praegrauante ponderē, dictus a tollendo.

Tongere nosse est: nam Praenestini *tongitionem* dicunt notionem. Ennius: Alij rhetorica tongent. PAVLVS.

. . . . lo ait noscere esse . . FEST.
. . . tionem dicant pro no . .
. . . tius dominari. Ennius . .
. . . tongent. & vincere . .
. . . videtur significare.

Tonsam Ennius significat remum, quod qua-

si tondeatur ferro, cum ait libro septimo: Poste recumbite, vestraque pectora pellite tonsis. item.: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas. & in Asoto: Alius in mari vult magno tenere tonsam.

PAVL. *Tonsa*, remus: quod quasi tondeatur ferro. Ennius: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas.

Tonsilla palus delatus in acumen, & cuspide praeferratus, qui nauis religandae causa in littore figitur. Attius: Tacete, & tonsillas littore in laeda edite.

FEST. . . esse Verrius palum dolatum
. . cuspide praeferratum, vt existi ,
. . m cum figi in littore nauis re
. . causa, Pacuuius in medio: Acces
. . eam, & tõsillã pegi laeto in littore
. . in Phinidis: Tacete, & tõsillas littore
. . laeda edite.

Topper significare ait Artorius cito, fortasse, celeriter, temere, cito, sic in Nelei carmine: Topper fortunae commutantur hominibus citius, sic C. Naeuius: Capesset flãmã Volcani topper. sic in eodẽ, Namque nullũ peius macerat humanum, quam de mare saeuum viret cui sunt magnae topper confringent importunae vnde fortasse, sic Coelius libro septimo: ita vti sese quisque vobis studeat aemulari in statu fortunae reipublicae, eadem re gesta, topper nihilo minore negotio acto, gratia minor esset. fortasse, sic Attius in Io. Topper, vt fit, patris tunc eicit iras. (Ennius vero sic.) topper fortasse valet in Ennij & Pacuuij scriptis. apud Ennium est; Topper, quam nemo melius scit. Pacuuius: Topper tecum sit potestas faxit si mecum velit. At in antiquissimis scriptis celeriter, ac mature. in Odyssia vetere: Topper facit homines vtrius fuerint. Topper citi ad aedis venimus Circae, simul duona eorum portant, ad nauis millia. alia in iisdem inueniuntur.

Topper, cito: vt illud Nelei: Topper fortunae
PAVLVS. commutantur hominibus.

Torrens est participium, & nomen est.

Torrens participialiter pro exurens ponitur,
FEST. vt est apud Pacuuium in Antiopa. flammeo vapore torrens terrae fetum exusserit. significat etiam fluuium subitis imbribus concitatum, qui alioqui siccitatibus exaresc it. quamuis aquam ipsam, quae fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus libro secundo, quae ad ius pertinent. Ceterum volgi consuetudine vtrunque iam dici flumen, & perennem fluuium, & torrentem.

Torrere a torreo deductum, proprie significat siccare, atque arefacere, sed vsurpatum est iam pro eo, quod sit igne vrere. Plautus: (in) vna eadem opera in furnum calidum condito, Atque ibi torreto.

Torrere a torreo deductum proprie significat PAVLVS.
siccare, atque arefacere. sed vsurpatum est etiam pro eo quod sit igne scere.

Toruitas a ferocia taurorum, quasi tauri acerbitas est vocata.

Toruitas a ferocia taurorum dicta est. Pacuuius FESTVS.
in Armorum iudicio: feroci, ingenio toruus, praegrandi gradu. &: cum recordor eius ferocem & toruam confidentiam.

Torum vt significet torridum, aridum, per vnũ quidem R antiqua consuetudine scribitur. Sed quasi per duo R scribatur, pronuntiari oportet. nam antiqui nec mutas, nec semiuocales literas geminabant, vt fit in Ennio, Arrio, Annio.

Torum, torridum, aridum. PAVLVS.

Toxicum dicitur ceruar. FESTVS.
. .. quidam perunguere sagitta . .
. . Caecilius in Gamo vt hom . .
. . toxico transegerit. Afra . .
. . vxorium istud toxicum mitt .

Trabica nauis, quod sit trabibus confixa. Pacu PAVLVS.
uius: labitur trabica in alueos.

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Trachali appellantur muricum ac purpurae superiores partes. vnde Ariminenses maritimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Tragula genus teli, dicta, quod scuto infixa trahatur.

Tragus, genus conchae mali saporis.

Transtra, & tabulae nauium dicuntur, & tigna, quae pro pariete in parietem porriguntur.

Trepit, vertit. vnde trepido, & trepidatio: quia FESTVS.
turbatione mens vertitur.

Tributorum conlationem cum sit alia in capite, alia ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium, vt post vrbem a Gallis captã conlatũ est, quia proximis quindecim annis census alius non erat. Item bello Punico secundo M. Valerio Laeuino, M. Claudio Marcello coss. cũ & senatus, & populus in aerarium, quod habuit, detulit. PAVL.

Tributum dictum, quia ex priuato in publicũ tribuitur. FESTVS.

Trientem tertium pondo coronam aureã dedisse Ioui donum scripsit T. Quinctius Dictator, cum per nouem dies totidem vrbes, & decimam Praeneste cepisset. id significare ait Cincius Mystagogicon libro secundo, duas libras pondo & trientem. qua cõsuetudine hodieque vtimur, cum lignum bes alterum dicimus, id est pedem, & bessem latitudinis habens. & sestertium, id est duos asses, & semissem tertium. item si tres asses sunt, & quartus quadrans.

Trifax telum longitudinis trium cubitorum, PAVLVS.
quod catapulta mittitur. Ennius: aut permaceret paries percussus trifaci.

Trisulcum

FEST. *Triſculum* fulgur fu . . .
. . a,id aut incendit.a
. . rebrat.

PAVL. *Tritonia* Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta,quod ibi primitus ſit viſa.

Triumphales coronae ſunt, quae imperatori victori aureae praeferuntur, quae temporibus antiquis propter paupertatem laureae fuerunt.

Troia,& Regio Priami, & luſus puerorum equeſtris dicitur, & locus in agro Laurente, quo primum in Italia Aeneas cum ſuis conſtitit.

Tromentina tribus a campo Tromento dicta.

Troſſuli equites dicti, quod oppidum Tuſcorum Troſſulum ſine opera peditum ceperint.

Truo auis onocrotalus.Caecilius irridens magnitudinem naſi: Pro di immortales, vnde prorepſit truo.

Tryga antiquī vinum appellabant.vnde *trygetus* adhuc dicitur.

FEST. *Tubicines* etiam ij appellantur,qui ſacerdotes viri ſpecioſi publice ſacra faciunt tubarum luſtrandarum gratia.

PAVL. FEST. *Tubiluſtria* dies appellabant, in quibus agna tubas luſtrabant.
. . quibus diebus adſcriptum in
. . rio ſutorio agna tubae
. . is tubos appellant, quod genus
. . Arcadia Pallanteo trans
. . . . . .

Tuditantes,tundentes . . .
. entes ſignificare ait Cinnius . .
. nius libro ſecundo. Haec inter ſe totum
. ntes,& Lucretius item lib.ij.nec . .
. rem ceſſam extrinſecus vllam . .

PAVL. *Tuditantes* ſignificat negotium tundentes ,id eſt agentes. Lucretius:Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus vllam.

Tudites mallei a tundendo dicti. inde & cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo ſimile habuerit.

FEST. . . alleos appellant antiqui a tunden-
. . is,alij cruribus tudites. inde Ateius
. . is, exiſtimat Tuditano cognomen
. . caput malleoli ſimile habuerit.

Tuor,video:tueor,defendo.
. video,tueor,defendo.
PAVL. . . ſed iam promiſcue vtuntur
FEST. . . or prouideo,& contueo.
. . ria tecto appellantur
. . ſordida.Afranius in V . .
. . tugurium eſt turpe . .
. . bolimaeo Habitab. . .
. . perculo,quo nomin . .
. . tione X I I.ait etia . .
. . cari.

Tullianum quod dicitur, pars quaedam carceris, Ser. Tullium Regem aedificaſſe aiunt.
. . . lij dixerunt eſſe ſilanos, alij ruinos, alij vehementes proiectiones ſanguinis arcuatim fluentis, quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace. Aiax, miſſo ſanguine tepido tullij efflantes volant.

Tumu . . . . . .
milites dicuntur lecti ob ſubitum ti . .
de etiam tumultum dici ait Verrius, qui is ornatur, quam ab Italicis, & Gallicis h
. . t Italiae,itaque nullum
. . quam Gallicum, aut domeſti-
. . . . . .
. . Aelius ſic definit.tumultus es.
. nae editus ſecundum mare fluctibus u
. uatas.vnde ſimiliter & manu fac . .
. turalis proprie dici poteſt.

Turbellas dixiſſe antiquos, quas nunc turbas appellamus, teſtis eſt Plautus in Pſeudolo: quales,quantas ſoleam turbellas dare. PAVL. FEST.

Turbellas apud Plautum turbas ſignificat.

Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius, quaſi terimam: quod terdeni equites ex tribus tribubus Titienſium, Ramnium, Lucerum, fiebant. itaque primi ſingularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni.

Turrhenos Etruſcos appellari ſolitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyrannos dictos.

Tuſci a Tuſco rege filio Herculis ſunt dicti, vel a ſacrificando ſtudioſe ex Graeco Θυσκόοι: velut Tuſculum dictum, quod aditum difficilem habet,id eſt δύσκολον. PAVL.
. . quidam dictos aiunt a Tuſco . FEST.
. . lis filio. alij quod vnici ſtudioſi ita .
. . ex Graeco velut Θυσκόοι.Tu .
. . ab eadem cauſa ſacrificiorum,u .
. . ficilem habeat,id eſt δύσκολον.

Tuſcum vicum co . . .
tores dictum aiunt a . . .
deſcendente ab obs . . .
Romae locoque his dato . .
entes fratres Coeles,& Vibenn . .
Tarquinium Romam ſecum ma .
rint.M.Varro quod ex Coe . .
ſint.

Tuſcus vicus Romae eſt dictus,quod ibi habitauerunt Tuſci, qui recedente ab obſidione Porſena remanſerunt. PAVL.

Tutulum dicebant Flaminicarum capitis ornamentum vitra purpurea innexa crinibus, & in altitudinem extractum.Ennius:Fictores,Argeos,& tutulatos.

Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinib.& extructum in altitudinem: quidam pileum lanatum forma e tali fi- FEST.

guratum, quo Flamines, ac Pontifices vtantur, eodem nomine vocari. Ennius: Libaque, fictores, Argaeos.

Tieum frequenter dicitur maxime. Varro in Europa: Tutum sub fede fuissent.

Tyria maria in prouerbium deductum est; quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, vt omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Afranius in Epistula: Hunc ferrium autem maria Tyria conciet.

. . . . .
. . x curiata fertur, quo Hanni .
. . Romae cum esset, nec ex praesidi
. . Q. Fabius maximus Verru . .
. . arcellus Cos. facere in . .
. . uit Aelius in XII. sig . .

V

PAVLVS. *Vacerram* dicũt stipitem, ad quem equos soleant religare. alij dicunt maledictum hoc nomine significare magnae acerbitatis, vt sit vecors, & vesanus.

FEST. *Vacerram* Verrius, & alij complures vocari dicunt stipitem, ad quem equos solebant religare. Ateius vero Philologus maledictum hoc nomine significari magnae acerbitatis, vt sit vecors, & vesanus teste Liuio, qui dicat: vecorde, & malefica vecordia.

PAVL. *Vadem*, sponsorem significat datum in re capitali.

Vagorem pro vagitu Ennius posuit.

FEST. *Vagorem* pro vagitu Ennius libro sextodecimo: Qui clamor oppugnantis vagore volanti. Lucretius libro secundo. Et superantur, item miscetur funete vagor.

Vagulatio in lege XII. tabularum significat quaestionem cum conuicio. *Cui testimoniũ defuerit, is tertijs diebus ob portum obuagulatum ito.*

PAVL. *Valges* Opilius Aurelius, aliique complures aiunt dici, qui diuersas suras habeant. Plautus in Milite glorioso, qui talos vitiosos habeat. Maiorem partem videas valgis talis. & in (Sitelitergo) Sic ea mihi insignitos pueros pariat postea, Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut brocchum (filium.) e contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

Valges Aurelius intelligi voluit, qui diuersas suras habent: sicut e contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

Vallescit, perierit, a vallo militari, quod fit circa castra, quod qui eo eiiciuntur, pro peditis habentur.

FEST. *Valuoli*, folliculi fabae.

Valuoli folliculi fabae appellati sunt, quasi

valliuoli, quia vallo facti excutiantur.

Vapula Papiria, in prouerbio antiquis fuit. de quo Sinnius Capito sic refert, tum dici solitum esse, cum vellent minantibus significare se eos negligere, & non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice: Heus tu in barbaria quod dixisse dicitur liberta suae patronae, ideo dico, liberta salue, vapula Papiria. *In barbaria* est in Italia. Aelius hoc loco *vapula* positum esse ait pro dole. Varro pro peri, teste Terentio PAVL. in Phormione. Non tu . . . & Plauto in Curculione: Reddin, an non mulierem prius, quam te huic meae machaerae obiicio magistia? vapula ergo te vehementer iubeo ne me territes.

Vastum pro magnum, ponitur tamen & pro FEST. inani, Attius: Iam hanc vrbem ferro vastã faciet Peleus. Pacuuius: Quales, scabres, quod inculta vastitudine: vnde vastitas, & vastitudo.

Vastum pro magnum. ponitur tamen & pro PAVL. inani. Attius: Hanc vrbem ferro vastam faciet. vnde vastitas, & vastitudo.

Vaticanus collis appellatus est, quod eo potius sit populus Romanus vatum responso expulsis Etruscis.

Ve victis, in prouerbium venisse existimatur, FEST. cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conuentione, & pacto adpenderetur, vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente Ap. Claudio, Brennus Rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit, *Ve victis.* quem postea persecutus Furius Camillus cum insidiis circumuentum considereret, & quereretur contra foedus fieri, eadem voce remunerasse dicitur.

Ve vobis dicebatur ab antiquis, & ve nobis. PAVL.

Vecors est turbati ac mali cordis.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia. Cato: vecticulariam vitam viuere, repente largiter habere, repente nihil.

Vectigal, aes dicitur, quod ob tributum, & FEST. stipendium, & equestre, & ordinarium populo debetur.

Vegrande significari alij aiunt male grande: vt *vecors, vesanus, malicordu, maleque sanus.* alij paruum, siue minutum, vt cum dicimus, vegrande frumentum. & Plautus in Cistellaria: qui nisi iteres nimium is vegrandi gradu.

Vegrande significat malegrande. vt vecors, ve- PAVL. sanus, malicordis, male sanus. alij paruum, siue minutum intelligunt, vt vegrande frumentum.

Vegere, portare vel trahere. FEST.

Veia apud Oscos dicebatur plaustrum. vnde PAVL. veiarij,

veiarij ſtipites in plauſtro, & vectura veitura.

Vel, conligatio quidem eſt diſiunctiua, ſcilicet earum rerum, quae natura diſiuncta ſunt, in quibus aut coniunctione rectius vtimur, vt, Aut dies, aut nox. ſed earum, quae non ſunt contrariae, quae eligatur, nihil intereſt, vt Ennius: vel tu Dictator, vel equorum, equitumque Magiſter Eſto, vel Conſul.

Velati appellabantur veſtiti, & inermes, qui exercitum ſequebantur, quique in mortuorum militum loco ſubſtituebantur. ipſi ſunt *& ferentarij*, qui fundis ac lapidib. pugnabant quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela, ac potiones militibus pugnantibus miniſtrabant.

Velitatio dicta eſt vltro, citroque probrorum obiectio, ab exemplo velitaris pugnae. Plautus: Neſcio. qui velitati eſtis inter vos.

FESTVS. *Venditiones* olim dicebantur Cenſorum locationes, quod velut fructus publicorum locorum venibant.

PAVLVS. *Venerari* verbum compoſitum ex venia, & orando.

Ventabant dicebant antiqui. vnde praepoſitione adiecta fit aduentabant.

FESTVS. *Ventabant* antiqui dicebant ſine praepoſitione, pro aduentabant.

PAVLVS. *Ver ſacrum* vouendi mos fuit Italis. magnis enim periculis adducti vouebant, quaecunque proximo vere nata eſſent apud ſe animalia, immolaturos. Sed cum crudele videretur pueros, ac puellas interficere, perductos in adultam aetatem velabant, atque ita extra fines ſuos exigebant.

Verberitare idem Cato frequentatiue ab eo, quod eſt verbero, dixit.

FESTVS. *Veredis* antiqui dixerunt, quod veherent rhedas: id eſt ducerent.

Vergilae dictae, quia earum ortu ver finitur, & aeſtas incipit.

PAVLVS. *Vergilae* dictae, quod earum ortu ver finem facit.

Vermina dicuntur dolores corporis cũ quodam minuto motu, quaſi a vermibus ſcindatur. hic dolor Graece σκωλὸς dicitur.

Vernae appellantur ex ancillis ciuium Romanorum vere nati, quod tempus anni maxime naturale feturae eſt.

FESTVS. *Vernae*, qui in villis vere nati, quod tempus, duce natura feturae eſt: & tunc rem diuinam inſtituerit Marti Numa Pompilius, pacis, concordiaeve obtinendae gratia inter Sabinos, Romanoſque, vt vernae vincerent, Romanos enim vernas appellabãt,

id eſt, ibidem natos. quo vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erãt cum populo Romano.

Vernifera menſalia auguria.

Verſuram facere, mutuam pecuniam ſumere, ex eo dictum eſt, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non vt domum ferent, ſed vt aliis ſoluerent, velut verterent creditorem. PAVLVS.

Verſuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Verticulas cum dixit Lucilius, articulos intelligi voluit.

Veruncent, vertant. Pacuuius: Dij monuerint meliora, atque amentiam auerruncaſſent tuam, id eſt auertiſſent.

Verata pila dicuntur, quod veluti verua habent praefixa.

Veſcor, paſcor.

Veſculi, male curati, & glaciles homines. *vt* enim ſyllabam rei paruae praeponebant. vnde Veiouem, paruum Iouem, & vegrandem fabam, minutam dicebant.

Veſcus, faſtidioſus: ve enim pro puſillo vtebãtur. Lucretius veſcum dixit edacem, cum ait: Nec mare quae impendent veſco ſale ſaxa pereſa.

Veſpae, & *veſpiliones* dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus, ſed quia veſpertino tempore eos efferunt, qui funebri põpa duci propter inopiam nequeunt. hi etiam veſpilones vocantur. (Martialis: Qui fuerat medicus, nunc eſt Veſpilo Diaulus.)

Veſperna apud Plautum cena intelligitur.

Veſperugo, veſper ſtella. Plautus: Nec veſperugo, nec vergiliae occidunt.

Veſpices fruteta denſa dicta a ſimilitudine veſtis.

Veſticeps puer, qui iam veſtitus eſt pubertate: econtra *inueſtis*, qui nondum pubertate veſtitus eſt.

Veſtis generaliter dicitur, vt ſtragula, forenſis, muliebris. *veſtimentum* pars aliqua, vt pallium, tunica, penula.

Veteratores callidi dicti a multa rerum gerendarum vetuſtate. Cannius: mulieri non aſtutae facile veterator perſuaſit.

Veterinam beſtiam iumentum Cato appellauit a vehendo. Opilius veterinam dici putat, quaſi venterinam, vel vterinam, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Veternoſus dicitur, qui graui premitur ſomno. Cato veternoſum hydropicum intelligi voluit, cum ait: Veternoſus quam plurimũ bibit, tam maxime ſitit.

Vexillum deminutiuum eſt a velo.

Viatores appellabantur, qui magiſtratibus pa-

rebant, eo quod plerumque ex agris homines euocabantur a magistratibus, & frequens erat eorum ab agris ad vrbem via.

FESTVS. *Viatores* appellantur, qui magistratibus apparent, eo quia initio omnium tribuum cum agri in propinquo erant vrbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur a magistratibus, & frequēs eorum erat ab agris ad vrbem via.

PAVLVS. *Vibices* plagae verberum in corpore humano dictae, quod vi fiunt.

Vibrissae pili in naribus hominū, dicti, quod his euulsis caput vibratur.

Vibrisse est vocem in cantando crispare. Titinius: Si erit tibi cantandum, facito, vsque exuibrisses.

FESTVS. *Vici* appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent vt Marsi, aut Peligni. Sed ex vicis partim habent rempublicam, & ius dicitur, partim nihil eorum, & tamen ibi nundinae aguntur negotij gerendi causa, & magistri vici, item magistri, paucique. . . . . annis fuerit. Altero cum id genus aedificij, quae continentia sunt, iis, oppidisque itineribus, regionibusque distributa distant, nominibusq. dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. Tertio cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido prius in suo quisque loco proprie ita aedificat, vt in eo aedificio perutum sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum. qui non dicuntur *vicary*, sicut ij, qui aut in oppido vias, aut hi, qui in agris sunt, vicarij appellantur.

Vicinia, vicinorum conuersatio.

FESTVS. *Victimam* Aelius Stilo ait esse vitulum ob eius vigorem. alij autem quae victa adducatur ad altare: aut quae ad hostis victos immoletur.

PAVLVS. *Viduertas* calamitas dicta, quod viduet bonis.

Viere, alligare, vnde *vimina*, & vasa *viminea*.

Vietus languidus, sine vi, & naturalibus priuatus viribus.

Viget dictum a vi agendo, sed in agendis hostilibus rebus: verum iis, qui concitato animo ad bonum tendunt.

FESTVS. *Viget* dictum videtur a vi agendo, sed non in agendis hostilibus rebus, verum his quae celerrimo, concitatoque animo ad bonam tendunt frugem.

Viginti quinque poenae significat viginti quinque asses.

Viminalis porta, & collis appellabantur, quod ibi viminum silua fuisse videtur, vbi est & ara Ioui Viminio consecrata.

Viminalis porta & collis appellabantur, quod ibi viminum fuisse silua videtur. PAVLVS.

Vinalia diem festum habebant, quo die vinū nouum Ioui libabant.

Vinciam dicebant continentem.

Vindex, ab eo quod vindicat, quo minus is, qui prensus est, ab aliquo teneatur. FESTVS.

Vindiciae appellantur res eae de quibus controuersia est, quod potius dicitur ius, quia fit inter eos, qui contendunt. M. Cato in ea, quam scripsit L. Furio: De aqua . . . Praetores secundum populum vindicias dicunt. & Lucilius: Nemo hic vindicias, neque sacra, neque numen veretur: De quo verbo Cincius sic ait: *Vindiciae* olim dicebantur illae, quae ex fundo sumptae in ius adlatae erant. At Ser. Sulpicius . . . iam singulariter formato vindiciam esse ait . . qua de re controuersia est, ab eo quod vindicatur. & in XII. *Si vindiciam falsam tulit . . si velit is, arbitror tres dato. eorum arbitrij fructus duplione damnum decidito.*

Vineae, vt Verrius praecipit, quod vini feraces sint. etiam militares quaedam machinationes a similitudine appellantur.

Vinulus dicitur molliter se gerens, & minime quid viriliter faciens (Plautus: Oratione vinula, ac venustula.) PAVLVS.

Viritanus ager dicitur, qui viritim populo distribuitur.

Viritim dicitur dari, quod datur per singulos viros. Cato: praeda, quae capta est, viritim diuisa.

Vitiligo in corpore hominis macula alba, quā Graeci λεύκην vocant, a quo nos album. siue a vitio dicta, etiam si non laedit. siue a vitulo, propter eius membranae candorem. qua nascitur inuolutus. Lucilius: Haec odiosa mihi vitiligo est non dolet inquit.

Vitulans, laetans gaudio, vt prato vitulus. Ennius, Habet is coronam vitulans victoria.

Viuatus, & viuidus a vi magna dicuntur.

Viuatus & viuidus a poetis dicuntur, a vi magna. FESTVS.

Viuissimus. superlatiuus a viuido. PAVLVS.

Vis Cato pro vltra posuit.

Vmbrae vocabantur Neptunalibus casae frondeae pro tabernaculis.

Vncialis lex dicta est, quam L. Sulla, & Q. Pompeius tulerunt, qua sanctum est, vt debitores decimam partem . . . . . FESTVS.

Vngulatos vngues magnos, atque asperos Cato appellauit.

Vngulum Oscorū lingua significat anulum. PAVLVS.

FEST. *Vngulus* Oſcorum lingua anulus, vt . . . ſiquid monimenti nacta eſt, qui eorum requireret, eſt vngulus, quem ei detraxit e Lirio. Pacuuius in Iliona: Repugnanti ego porro hunc vi detraxi vngulum, & in Atalanta Suſpenſum in laeuo brachio oſtendo vngulum.

PAVL. *Vngustus* fuſtis vncus.

Voiſgram auem, quae ſe velit, augures hanc eandem felicitatem appellant. OI

Vola, veſtigium medij pedis concauum. ſed & palma manus vola dicitur.

Volones dicti ſunt milites qui poſt Cannenſem cladem vſque ad octo millia, cum eſſent ſerui, voluntarie ſe ad militiam obtulerunt.

Volturnalia Volturno deo ſua ſacra faciebant, cuius ſacerdotem Volturnalem vocabant.

Vopte pro vos ipſi Cato poſuit.

Vrbanas tribus appellabant, in quas vrbs erat diſpartita a Ser. Tullio rege, id eſt Suburrana, Palatina, Eſquilina, Collina.

Vruat Ennius in Andromeda ſignificat circundat, ab eo ſulco, qui fit in vrbe condenda vruo aratri, quae ſit forma ſimillima vncini curuatione buris & dentis, cui praefigitur vomer. ait autem: circum ſeſe vruat ad pedeſterra oc . . . caput. FEST.

Vxorium pependiſſe dicitur, qui, quod vxorem non habuerit, aes populo dedit. PAVL.

FINIS.

NONIVS MARCELLVS
DE PROPRIETATE SERMONVM.

Summa capitum quæ in Nonio.

De compendiosa doctrina ad filium. Cap.1.
De honestis & noue veterum dictis. Cap.2.
De indiscretis generibus. Cap.3.
De varia significatione sermonum. Cap.4.
Differentiæ nonnullarum dictionum in significato. Cap.5.
De impropriis. Cap.6.
De contrariis generibus verborum. Cap.7.
De mutata declinatione. Cap.8.
De numeris & casibus. Cap.9.
De mutatis coniugationibus. Cap.10.
De indiscretis aduerbijs Cap.11.
De doctorum indagine. Cap.12.
De genere nauigiorum. Cap.13.
De genere vestimentorum. Cap.14.
De generibus vasorum & poculorum. Cap.15.
De genere vel colore vestimentorum. Cap.16.
De genere ciborũ & potuum. Cap.17.
De genere armorum. Cap.18.
De propinquitate. Cap.19.

NONII MARCELLI PERIPATETICI TIBVRIENSIS DE COMPENDIOSA DOCTRINA per litteras ad filium.

Cap. I.

SENIVM est tædium, & odium, dictum a senectute, quod senes omnibus odio sint, & tædio. Cæcil. Ephæstione: Tum etiam in senectute hoc deputo miserrimum, sentire ea ætate, esse odiosum se alteri. ¶ Nam *ætatem malam*, senectutem veteres dixerunt. Plaut. Menæch. Confitus sum senectute, onustum gero corpus, vires reliquere, vt ætas mala est ergo merx. Accius Amphitryone: An mala ætate mauis malè multari exemplis omnibus? Turpilius Philopatro: Miserum puto, si etiam istuc ad malam ætatem accessit mali. Pacuuius Peribæa: Parum est, quod te ætas malè habet, ni etiam hîc ad malam ætatem adiungas cruciatum reticenti. Afranius Vopisco.

Si possent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas & corpus tenerum & morigeratio.
Hæc sunt venena formosarum mulierum.
Mala ætas nulla delinimenta inuenit.

¶ *Bonam ætatem* quoque dicimus adolescentiam, vel iuuentutem. Marcus Tullius de senectute: Quod si ipsis voluptatibus bona ætas fruitur, lubentius primum paruulis

fruitur rebus. ¶ Nam prudentissimè noster Maro diei partes primas, quasi eius ætatem puberem, *meliorem* dixit nono libro. Nunc adeo melior quoniam pars acta diei est. ¶ Senium ipsum positum [*pro malo*] Sic Titinnius Veliterna: Quot pestes, senia & iurgia sesemet diebus emigrarunt. Nonius Gallinaria: Opere, quæ actor, cantor, cursor, senium sonticum. Accius, Ἐπὶ γαυοὶ μάχῃ: Mors amici subigit, quod mihi est senium multo acerrimum. Pomponius Præcone posteriore; Calue apportas nuntium nobis disparem, diuisum, huic seni senium, & metum. Lucillius, Satyrarum lib. xv. In numero quorum nunc primus Trebellius multo Obmarcescebat febris, senium, vomitus, pus. Turpilius Demiurgo: Quia enim odio, ac senio mihi hæ sunt nuptiæ. Pacuuius Peribæa. Metus, egestas, mœror, senium, exsiliumque & senectus.

2 ¶ *Velitatio* dicitur leuis contentio, dicta ex congressione velitum. Plautus Afinaria: Verbis velitationem fieri compendio volo. Idem Menæch. Nescio quid vos velitati estis inter vos duo. Turpilius Lindia: Comperce verbis velitari, ad rem redi. Afranius Priuigno: Interea verba iactare, & labris inter se velitari, velificarier. Cæcilius Pausimacho: velitari te res tamen.

3 ¶ *Toga* dicta est à tegendo, & est toga (sicut in consuetudine habetur) vestimentum, quo in foro amicimur, cuius & Cicero meminit in Catilinam: Velis amictos, non togis. Titinnius Fullonibus: Quæ inter decem annos requisti vnam togam detexerere. ¶ Dicitur & tectum. Titin. Gemina: Syrus cum scorto constituit ire, claues illico abstrudi iubeo, rusticæ togæ ne sit copia, id est tecti.

4 ¶ *Tollere, occidi.* Lucil. lib. xxvj. Audiui quem febris vna, atque vna ἀπυξία, vini in quam hiatus vnus potuit tollere. ¶ Tollere *mittere.* Vergil. Æneid. lib. ij. Clamores simul horrendos ad sidera tollit. ¶ Tollere *transferre.* Vergilius Æneid. lib. ij. Vnius in miseri exitum conuersa tulere. ¶ Tollere *inferre,* Virgil. Georg. lib. iij. Tollentémque minas, & sibila colla tumentem Deiice. ¶ Tollere est *eleuare.* Idem in xi. Tollit se ad rectum quadrupes. Idem lib. i. Et mulcere dedit fluctus & tollere vento. Marcus Tul. Philippicarum lib. xi. Vel in cælum vos, si fieri potuerit, humeris nostris tollemus. Lucilius lib. xxviij. Et fœdera tollent. Marcus Tul. Hortensio: Nihil tamen esse, in quo se animus excellens tollat. ¶ Tollere *ostendere, erigere.* Virgil. Æneid. libro primo: Cui mater media sese tulit obuia sylua. Idem lib. vij. laborum Prima tulit finem. ¶ Tollere *occidere.* Var. Sexagesi: Num quis patrem decem annorum natus non modo aufert sed tollit, nisi veneno? ¶ Tollere est & *differre.* Plautus Pœnulo: Omneis extollo ex hoc die in alium diem. ¶ Tollere *pati, sustinere.* Virgil. Æneid. lib. iij. Iuuenémque superbum Seruitio enixae tulimus. & idem lib. xij. Non tulit instantem Phegeus, animísque frementem. Terentius Phormione: Ego te complures aduorsum ingenium meum menses tuli. Marcus Tul. in Verrem, Diuinatione: Tuli graniter, & acerbè iudices. Idem de offi. lib. ij. Nisi enim multorum impunitates scelerum tulissem.

5 ¶ *Tenacia* est *perseuerantia* & *duritia.* Ennius Hectoris lytris: Ducet quadrupedum iugo inuitum doma in frena, & iugo valida, quorum tenacia infrenari nimis. ¶ Tenacia *parsimonia.* Afranius Priuiguo: Vixisti durus, difficilis, tenax.

6 ¶ *Tempestas* est *turbo ventorum.* Virgilius Georg. lib. i: Quid tempestates autumni, & sidera dicam? ¶ Tempestas *tempus.* Sallustius Iugur. Ea tempestate in exercitu nostro fuere complures noui, atque ignobiles. Lucilius lib. xxvij. Iam qua tempestate vino certo fine ad me recipio. Pacuuius Teucro: Quam te post multis tueor tempestatibus. Marcus Tul. de senectute: Cursus est certus ætatis, & vna via naturae, eáque simplex, sua cuique parti ætatis *tempestiuitas* est data. Varro Eudæmonibus: Dum sermone cœnulam variamus, Interea tonuit bene tempestate serena.

7 ¶ *Trepidare, metuere.* Virgilius lib. ix. Dum trepidant, it hasta Tago per tempus vtrunque. Idem lib. ix. Trepident immisso lumine manes. Lucillius lib. xxx. Sed quid ego hæc animo trepidanti dicta profundo? ¶ Trepidare *festinare.* Virgil. lib. ix. Ne trepidate meas Teucri defendere naueis. & Geor. lib. iiij. Tum trepidae inter se coeunt, pennísque torrescant.

8 ¶ *Tangere, ferire, commouere.* Virgilius libro nono: Nec solos tangit Atridas Iste dolor. Idem lib. xij. Miseri te siqua parentis Tangere cura potest, oro. M. Tullius Frumentaria Verrinarum: Nunquam tua me cura, tuarúmve fortunarum cogitatio tangeret. & Lucret. Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira. ¶ Tangere est *contingere.* Lucretius lib. i. Tangere enim & tangi, nisi corpus, nulla potest res. Teren. Adelph. Nunquam dum ego adero, hic te tanget. ¶ Tangere *inspicere.* Luc. xxvj. Neque prius, quàm venas hominis tetigit, ac præcordia. ¶ Tangere est *circumuenire.* Turpil. Demetrio: At etiam ineptus meus mihi est iratus pater, quia se talento argenti tetigi, veteri exemplo amanti. Ité Leucadia: Hoc quæro ignoscere Istic solent necis minoris noxia. Serum, si forte quasi alias

lias res vini cauo. Lucil. lib. xxx. Et Musconis manu perscribere posset Aiace. Pomponius Aleonibus: At ego rusticatim tangam, vrbanatim nescio. ¶ Tangere *contingere*. M. Tul. in Verrem actione ij. Verres simul ac tetigit prouinciam. Virg. lib. ix Sat fatis, Veneríque datum, tetigere quod arua Fertilis Ausoniæ Troes.

9 ¶ *Triste, crudele, immite*. Virgilius Ænei. lib. ij. Illi mea tristia fata, Degeneremq; Neoptolemum narrare memento. Lucillius lib. xxx. Idque tuis sæuis factis & tristibus dictis. ¶ Triste est *mœstum*, aut *infestum*. Virg. in Buc. Tristis at ille tamen, cantabitis Arcades, inquit. Idem Georg. lib. Aut vnde nigerrimus auster Nascitur, & pluuio contristat puluere cœlum.

10 ¶ *Phrygia* vestis picta est. eius artifices *phrygiones* appellantur. hoc Virg. probat lib. iii. Vobis picta croco, & fulgenti murice vestis. Item eodem: O verè Phrygiæ, neque enim Phryges. Titin. Barbato: Phrygio fui primo, benéque id opus sciui, reliqui acus, aciásque hero, atque heræ nostræ. Plaut. Menæch. Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Varro Cosmotoryne, περὶ φρυγῶν κόσμου. Phrygio qui puluinar poterat pingere soliardè vigebat.

11 ¶ *Hostimentum* est æquamentum, vnde & *hostes* dicti sunt, qui ex æqua causa pugnam ineunt Plautus. Asin. Par pari datum hostimentum est opera pro pecunia. vnde & *hostire* dicitur. Idem in eadem, Quin promitto inquam hostire contra, vt merueris. id est, æqua reddere.

12 ¶ *Tolutim* dicitur quasi volutim, vel volubiliter. Plautus Asin. Demam hercle iam de ordeo, tolutim ni badizas. Nouius Gallinaria: O pestifera, Pontica, fera, trux *tolutiloquentia*. id est, volubilis locutio. Idem Macco exsule Edixi iturum hominem in Thuscos tolutim. Item Lucil. Satyr. lib. viij. Si omne iter euadit, stadiúmque accliue tolutim. Idem, Velle tolutim: hic semper incepturus videtur. Var. Triodite triphylio, περὶ ἀφίξεως. Sed vt equus, qui ad vehendum est natus, tamen hic traditur magistro, vt equiso doceat tolutim. Pomp. Decuma fullonis: Et vbi insilui in cocleatum equuleum, ibi tolutim tortor. Var. Agatlione: Hæc postquam dixit, cedit citus Celsus tolutim.

13 ¶ *Capulum* dicitur quidquam aliquam rem intra se capit. nam *sarcophagum*, id est, sepulchrum capulum veteres dici volunt, quòd corpora capiat. Plaut. Asin. dicens de sene: Perij misera, vt osculatur carnufex, capuli decus. Idem milite: Quid ais tu? Itáne tibi ego videor oppido Acherontius, *capularis*? Idem: Capulo proximus. Nouius Pappo, Præterito, dum istos inuitaueris suffragatores, patet. Prius in capulo, quam in curuli sella suspendi nates. Lucill. Satyr. libro ij. Quem cùm vidissent Hortensius Posthumúsque, Ceteri item in capulo hunc non esse, aliúmque cubare. Varro Cosmotoryne, περὶ φρυγῶν κόσμου. Propter cunam capulum positum nutrix tradit pollinctori.

14 ¶ *Temulenta* dicta est ebriosa, dicta à *temeto*, quod est vinum, quod attentet mentem. Plautus Aulularia: Quia temeti nihil quidquam intelligo. Idem Truculento: Siue adeò caret temeto, tamen ab ingenio est improbus. M. Tul. de Republic. lib. iiij. Ita magnã habet vim disciplina verecundiæ, carent temeto omnes mulieres. Varro, Eum modum matulæ, πηλοῦ μέδης. Quis in omni vita helio ποιῶνος olfacet temetum? Idem Modio: Tremodiam, amphorámque eandem temeti ac farris modium.

15 ¶ *Cinædi* dicti sunt apud veteres saltatores, vel pantomimi ἀπὸ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος. Plau. Aulularia: Ita fustibus sum mollior magis, quàm vllus cinædus. idem Milite: Tum ad saltandum non cinædus magis vsque saltat, quàm ego. Idem Sticho: Lepidam, & suauem *cantionem* aliquam occipito *cinædicam*, id est, quæ ad saltandum mouere possit. Lucillius Satyr. lib. ij. Stultè saltatum te interuenisse cinædos. Varro, ὅτι κύφει. Meritò vt quietus, ac demissior probandus, ἄξιος ὡς ἡρεμαῖος, ἰσοπέδως κινούμενος.

16 ¶ *Exercitum* dicitur fatigatum, dictum ab exercitio. Sallust. Iugurthino bello: Nabdalsa exercito corpore. Plautus Bacch. Quæ sodalem, atque me exercitos habet. Lucretius libro secundo: Conciliis, & dissidiis exercita crebris. Afranius Suspecta: Ita, vt huic, ero adolescenti cui suspiriũ tradidit, qui me est animi exercitus. Virg. lib. iij. Nate Iliacis exercite fatis.

17 ¶ *Tenus* est laqueus dictus à tendicula. Plaut. Bac. Nunc ab trãsenna his turdus lumbricum petit, Pendebit hodie pulcrè, ita intendi tenus.

18 ¶ *Illicire* est proprie illaqueare. Neuius Lycurgo: Alis sublime alios saltus illicite, vbi Bipedes volucres lino linquant lumina.

19 ¶ *Pellices* à Graeco vocabulo significantiam sapientes inflexam putant, quasi pellex, hoc est παλλακή. quod si hoc non est, vana cõpositio hominis videri potest.

20 ¶ *Caluitur* dictum est fruſtratur, tractum à caluis mimis, quòd sint omnibus frustratui. Plaut. Casina: Nam vbi domi sola sum, sopor manus caluitur. Pacuuius Medo: Sentio, Pater, te vocis calui similitudine. Sed quid conspicio? num me lactans caluitur

Ætas? Accius Euryſace: Sed memet caluor, vos iſtum, vt iuſſi, ocyus Abſtrahite. Lucil. Satyr.lib.xvij.Si non it, capito,inquit,eum & ſi caluitur ergo Fur dominum. Pacuuius Duloreſte: Me caluitur ſuſpicio, hoc eſt illud,quod fore occultè Aiax prædixit. Salluſtius hiſtoriarum libro iij. Contrà ille calui ratus.

21 ¶ *Frigere* eſt & *frigutire*, & *fritinnire* ſubſilire cum ſono, vel erigi, & excitari: quod quæcunque friguntur, vel frigent nimio calore,vel frigore, cum ſono ſuſum ſubſiliunt. Plautus Caſina: Nam quid friguttis? quid iſtuc tam cupidè cupis? Var. Virgula diuina:Et pullos peperit fritinnientis. Idem ἐνοπλίους: Sæpe totius theatri tibiis crebrò flectendo, commutare mentes, *frigi* animos eorum.

22 ¶ *Defloccare* eſt atterere, tractum à veſtibus ſine flacco. Plautus Caſina: Perii, flacco habebit iam illic homo lumbos meos.

23 ¶ *Depexum* dictum eſt laceratum. Terent.Heaut. Næ(ſi viuo) adeò exornatum dabo. Adeò depexum, vſque dum viuat,meminerit ſemper mei.

24 ¶ *Sartores* dici non ſolùm à ſarciendo, verùm etiam à ſartiendo. Plautus Captiuis: Sartor,ſatórque ſcelerum,& meſſor maxume. Et in ſubſequentibus aperuit:Non occatorem priùs debebas dicere. Nam ſemper occant priùs,quàm ſarriunt ruſtici. Varro Vinalibus, περὶ ἀφροδισίων: Etenim ſic vide vtrum mercedem accipit is,qui meas venit ſegetes vt ſarriat,an ego ab illo. Sic ego centuſſim ſartor, ſi tu plus laboras, quàm ego do.

25 ¶ *Nautea* eſt aqua de coriis, vel,quod eſt verius,aqua de ſentina,dicta à nautis. Plautus Curculione: Nam omnium vnguentûm odor præ tuo nautea eſt.Idem Aſinaria: Nauteam bibere malim,ſi neceſſe ſit, quàm illam oſcularier.

26 ¶ *Trica* ſunt impedimenta, & implicationes:(& *intricare* impedire, morari)dictæ quaſi tericæ, quòd pullos gallinaceos inuoluant, & impediant capilli pedibus implicati. Plaut. Curculione: Quod argentum tu mihi quas tricas narras? Idem Epidico: Aliqua ope exſoluam,*extricabor* aliquâ. id eſt, ex impedimentis liberabor. Lucilius Satyr.lib.xi. Nec mihi amatore hoc opus, nec *tricone* vadato Tu'pil. Demiurgo:Iudicia, litteis,turbas,tricas,conciones maximas.Afranius Epiſt. Ita intricauit huius hanc rem temeritas Varro περὶ τοῦ δεῖν ἢ μὴ: Putas eos non citius tricas Acell.mis,quàm id extricaturos?

27 ¶ *Caperare* eſt rugis frontem contrahere, & aſperare, tractum à caprorum frontibus criſpis. Plautus Epidico. Quid illud eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine? Varro Eumenidibus: Quin mihi caperatam tuam frontem Strobile omittis?

28 ¶ *Examuſſim* dicitur examinatè ad regulam,vel coagmentum. eſt enim *amuſſis* regula fabrorum, quam architecti, cùm opus probant,rubrica illinunt. Plautus Amphit. Si vera hæc loquitur, examuſſim eſt optima. Idem Milite: Ineſt in hoc emuſſitata ſua ſibi ingenua indoles.id eſt,examinata. Idem Menæchmis: Vt hanc rem vobis examuſſim diſputem. Varro, Τοῦ παρὰ τὸ παιδίον, περὶ παιδοποιΐας: Quare ſi diu gens eſt,*ad amuſſim*,per me licet aſſumas, teneo. Idem,περὶ ἀνθρώπων:Idem Quæſtionum Plaut. lib.ii. *Amuſſis* eſt æquamentum leuigatum, & eſt apud fabros tabula quædam, qua vtuntur ad ſaxa coæquanda.

29 ¶ *Mutus* onomatopœa eſt incertę vocis,quaſi mugitus. Nam mutus ſonus eſt proprie, qui intellectum non habet. Næuius Lycur. Ducite eò cum argutis linguis mutas quadrupedes. Accius Ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Item ad mœſtitiam mutam infantium quadrupedum.

30 ¶ *Diſpennere* eſt expandere,tractum à pennis,& volatu auium. Plautus Milite: Vbi lubet diſpennite hominem diuerſum, & diſtendite.

31 ¶ *Focula* dicta ſunt nutrimenta, vnde & *foculare* dicitur, vt fouere. Plautus Perſa: At edes. nam iam intus ventris fumant focula.

32 ¶ *Bardum* eſt vi præpoſtera, & ingenio tardum. Nam Græci βραδεῖς tardos dicebant. Homerus Iliados xxiij. βαΐδιον μὲν γὰρ σὲ ἑκὰν κελήτεις ἵπποι. ἄκιστε ἦ' ἵνα αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἠὲ μ' ἢ ἐνὶ ἁγῶνι. Plautus Perſa: Nimis tandem me quidé pro barda, & pro ruſtica reor habitam eſſe ab te.

33 ¶ *Illex*,& *exlex* eſt qui ſine lege viuit. Plautus Perſa:Impure, inhoneſte, iniurie, illex,labes populi. Lucil.Satyr.ij. Nó dico vincat licet & vagus exuler, erret Exlex. Varro Σκιαμαχίᾳ, περὶ τύφου: Poſtremò quæro,parebis legibus an non? Anne exlex ſolus viues? Lucillius lib xxx. Accipiunt leges populus quibus legibus exlex Cæcilius Ἁρπαζομένῃ: Quid narras Barbare cum indomitis moribus illiterate? illex es.Siſenna lib. iiij. Armis,equis, commeatibus nos magis iuuerunt exleges,& minus honore dignos putabitis? Marcus Tul. pro Cluentio,Non quo illi,aut exlegem villã, aut cauſam pecuniæ publicæ contemptam, atque obiectam putarunt.

34 ¶ *Lurcones* dicti ſunt à lurcando. lurcare eſt cum auiditate cibum ſumere. Lucillius Satyr.lib.ij. Nam quid Mœtino, ſubiectóque huic opus ſigno, Vt lurcaretur lardum, & carnaria furtim, Parum conficeret: Pomponius Sytis: Lapatium nullum veſcebatur,

cebatur, lardum lurcabat lubens. Plautus Persa. Perenniſerue, lurco, edax, furax, fugax. Lucilius Satyrarum lib. v. Viuite lurcones, comedones, viuite ventres. Varro Eumenidibus: Contra cum pſaltria & cum Flora lurcare, adſtrepis.

35 ¶ *Toral*, & *torialum* ſtragulum eſt. Varro De vita po. Rom. lib. I. Quod frontem lecticæ ſtruebant, ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod iniicitur, etiamnum toral dicitur: lecticam quae inuoluebant ſegeſtria appellabant.

36 ¶ *Concenturiare* eſt colligere, dictum à centuriis quę ad ſuffragia cõueniebant. Plautus Pſeudolo: Concenturio in corde ſycophantias. Teren. Phor. Ego in inſidiis hîc ero *ſuccenturiatus*, ſiquid deficies.

37 *Finitores* dicebantur, quos nunc agrimenſores dicimus, dicti quòd fines diuiderent. Plautus Pœnu. Eius nunc regiones limites: confinia determinabo: eius rei ego ſum factus finitor.

38 *Paſſum* eſt propriè rugoſum, vel ſiccum. Plautus Sticho: In portu vento ſecundo, velo paſſo peruenit. id eſt, laxo & rugoſo. vnde & *vua paſſa* dicta eſt, quod ſit rugis implicata. Plautus Pœn. Si qui de æſtu mecum futurus pro vua paſſa penſili. Lucil. Sat. lib. 9. Rugoſi *paſſique ſenes* eadem omnia quærunt.

39 ¶ *Exſpes* dicitur ſine ſpe. Accius Euryſace: Ille orbus, exſpes liberûm. Idem Medea: Exſul, inter hoſteis exſpes, expers, deſertus, vagus.

40 ¶ *Exſules* dicuntur extra ſolum. Virg. Georg. lib. iij. Longéque ignotis exulat oris, & in conſequentibus: Et ſtabula adſpectans regis exceſſit auitis.

41 ¶ *Veſtiſpici* appellabantur veſtium cuſtodes ſerui, quod frequenti diligentia veſtes inſpiciant. Plaut. Trinum. Nox datur, ducitur familia tota, veſtiſpici, vnctor, auri cuſtos. Afran. Vopiſco: Noui non inſcituram ancillulam veſpere, & veſtiſpicam. Varro Pappo, aut indigitamentis: *Naſturtium* nónne vides ab eo dici, quod naſum torqueat: *veſtiſpicam*, quòd veſtem ſpiciat.

42 ¶ *Suppilare* eſt inuolare, vel rapere, à pilorum raptu. vnde & furtum paſſi *compilati* dicuntur. Plautus Trucul. Hæc cùm video fieri, ſuffuror, ſuppilo. de præda prædam capio. Cæcil. Nauc. Suppilatum eſſe eum, atque ornamenta omnia. Pomp. Sarcularia: Alteram apportat, prodigit, patrem ſuppilat ſemper.

43 ¶ *Hauſtra* propriè dicuntur rotarum cadi, ab hauriendo, ſicuti Græcè ἄντλια. Lucretius lib. v. Vt fluuios verſare rotas, atque hauſtra videmus.

44 ¶ *Veterina* animalia dicuntur omnia, quæ vehere quid poſſunt. Lucretius lib. v. Et genus omne quod eſt veterino ſemine partum. Idem: Torto homine veterino ſemine equorum.

45 ¶ *Crepera* res propriè dicitur dubia. vnde & *crepuſculum* dicitur lex dubia, & ſenes *decrepiti* dicti in dubio vitæ conſtituti. *Creperum bellum*, anceps, & dubium. Lucret. lib. v. Exæquataque ſunt creperi certamina belli. Accius Phœniſ. Quæ ego cuncta eſſe fluxa, in mea *re crepera* comperi. Idem Telepho: Nunc tu in re crepera tua quid capias conſilij vide. Lucil. Satyr. lib. v. Sanute ſoli mihi in magno mœrore, triſtitia in ſumma, *crepera iuuentus* ſalutis. Pacu. Dulore ſte: Non vetet animum ægritudine in re crepera confici. Plautus Aſinaria. Qui quidem cum filio potet vnà, atque vna amicam ductitet *decrepitus* ſenex. Varro Myſteriis: Priſca horrida ſileut *oracla*, *crepera* in nemoribus.

46 ¶ *Auernus* lacus iccirco appellatus eſt, quia eſt odor eius auibus infeſtiſſimus. huius rei manifeſtator eſt Lucretius lib. vj. Principio quidem *auerna* vocantur: nomen id à re impoſitum 'ſt: quia ſunt auibus contraria cunctis. Vnde & Virgilius lib. vj. Inde vbi venere ad fauces graue olentis Auerni, Tollunt ſe celeres. Et poſtea in eo libro: Quam ſuper haud vllæ poterant impunè volantes Tendere iter pennis, talis ſeſe halitus atris Faucibus effundens ſupera ad conuexa ferebat.

47 ¶ *Vitulantes* veteres gaudentes dixerunt, dictum a bonæ vitæ commodo: ſicuti qui nunc eſt in ſumma lætitia viuere eum dicimus. Næu. Lycur. Vt in venatu vitulantes ex ſuis locis nos mittant (pœnis) decoratos feris.

48 ¶ *Extorris* dicitur extra terram, vel extra terminos. Accius Euryſ. Nunc per terras vagus, extorris regno, exturbatus mari. Turp. Lemn. Neque durare poſſunt, ita huius inſcitia, atque dementia extorrem facit. Salluſt. Iugurthino bello: Sicuti videtis extorrem patria, domo inopem, & coopertum miſeriis effecit. Virgilius Æneid. libro iiij. Finibus extorris, complexus auulſus Iuli.

49 ¶ *Enoda* ſignificat explana, & quæ ſit proprietas manifeſtum eſt, hoc eſt nodis exolue. Acc. Euryſace: Tu autem quod quæro abs te, enoda, & qui ſis explica. Idem Alpheſ. Quid hi tam obſcurum dicunt eſſe, támve *inenodabile*? Enn. Telepho: Verum quorum liberi leto dati ſunt in bello, non lubenter hæc enodari audiunt. Turp. Demetr. Ab initio vt res ſit geſta enoda mihi. Pacuu. Peribœa: Gnato ordinem omnem vt dederit, enodat patri. M. Tull.

de finibus bonorum & malorum libro v. Hęc igitur nobis explicanda sunt, sed si *enodatius*, vos ignoscetis eius ætati. Varro de vita populi Romani lib. i. Neque vt ita in singulis rebus diutius moremur, vt dixi, atque enodare subtilius velimus.

50 ¶ *Grumus* dicitur agger, à congerie dictus. Accius Oenomao: Quencunque institeram grumum, aut praecisum iugum.

51 ¶ *Torris* dicitur fax, vnde & *torridare* dicimus comburere. Acc. Menal. Regina erit tempus, cùm hic torris, quem ambuti vides. Idem Meleag. Eum suum vitæ finem, ac fati internecionem fore Meleagro, vbi torris esset interfectus flammeus.

52 ¶ *Exspectorare* est extra pectus eiicere. Accius Phœnissis: Incusant vltro, à fortuna opibúsque omnibus Desertum, abiectum, afflictum ex animo expectorant. Idem Epigr. Eloquere propere, ac pauorem hunc meum expectora. Cic. de Oratore lib. iij. Tum pauor sapientiam omnem mihi ex animo expectorat.

53 ¶ *Extispices* propriè haruspices dicti sunt, quòd extra spiciant. Accius Medea: Principio extispicum ex prodigiis congruens ars te arguit. Varro Serr. περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Ait consulem mihi pilum cedere, subsilio, & hostias extispici disputanti relinquo.

54 ¶ *Lactare* est inducere, vel mulcere, vellere, decipere. Acc. Medea: Nisi vt astu ingenium, linguae laudem, & dictis lactem lenibus. Pacu. Iliona: Ne porrò te error, qui nunc lactat, maceret. Cæcilius Hypobolimæo Rastraria: Quod proluuium, quæ voluptas? quæ te lactat largitas? Acc. Alcmœone: Tanta vt frustrando lactans, vanans protrahis. Varro ὄνος λύρης: Quibus suam delectet ipse amasiam, Et auiditatem speribus lactet suis. Cicero Tusc. lib. iiij. Maleuolentia lactans malo alieno, delectatio, iactatio, & similia.

55 ¶ *Succussare* est sursum frequenter excutere. Acc. Philocteta: Agite, ac vulnus ne succusset gressus, cautè ingredimini. Lucilius Satyrarum libro quarto, *Succussatoris* tetri, tardíque caballi. Idem libro quarto, Campanus sonipes *succussor* nullus sequetur.

56 ¶ *Strena* dicta est à strenuitate Pompon. Pistoribus: Assideque, si qua ventura est alia strena strenæ.

57 ¶ *Adulatio* est blandimentum propriè canum, quod & ad homines tractum consuetudine est. M. Tul. lib. de natura Deorum ij. Canum verò tam fida custodia, támque amans dominorum adulatio. Idem de offic. lib. i. Cauendum est ne assentationibus patefaciamus aureis, nève adulari nos sinamus. Lucret. Gannitu vocis adulat. Acc. Prometh. Sublime aduolans Pennata cauda, nostrum adulat sanguinem.

58 ¶ *Manducones*, qui & *manduci* dicti sunt, & *mandones*, edaces. Pompon. Pistoribus: Magnus Camillus manducus, canterius. Lucil. Atque omnes mandonum gulę. Varro Bimargo: Magna vt tremiscat Roma, & magnæ mandonum gulæ.

59 ¶ *Senica* significat senes. Pompon. Pistoribus: Pappus hic medio habitat senica, non sescuncia. Idem Præcone posteriore: Sed me exercet senica nequam, neque illo quid faciam scio.

60 ¶ *Gradarius* est molli gradu, & sine succussatura nitens. Lucil Satyr. lib. xiij. Ipse equus non formosus, gradarius, optimus, victor. Varro Modio: An qui gradu tolutili, te melius, quàm tute molliter vectus, cito relinquat?

61 ¶ *Exdorsuare* dorso nudare. Plaut. Aulularia: Tu Machærio congrum, murenam exdorsua quantum potes.

62 ¶ *Delirare* est de recto recedere. *lira* autem est fossa recta, quæ contra agros tuendos ducitur, & in quam vligo terræ decurrat. Pompon. Prostibulo: Iámne abierunt? iámne obtundunt? iámne ego sum in tuto satis? num quis hic resistit, qui nondum labeas *lirarit* mihi? id est, confoderit. Lucil. lib. xxvj. Quapropter deliro, & cupidè officium fungor ruderum. Plaut. Amphit. Delirat vxor.

63 ¶ *Centuriatim* dictum est abundanter, & copiosè à centuriis, quæ suffragium in comitiis ferebant. Pomponius Prostibulo: Continuo ad te centuriatim current, qui panem petent.

64 ¶ *Rumen* dicitur locus in ventre, quo cibus sumitur, & vnde redditur: vnde & *ruminare* dicitur. Pomponius Prostibulo: Ego rumorem paruisacio, dum fit rumen qui impleam.

65 ¶ *Rudus* stercus, quod raditur. Lucil. Satyr. lib. xj. Viam struendum, & iaciendum huc aggerent, & id genus rudus.

66 ¶ *Rutrum* dictum est à radendo. Pompon. Pannuc. Sarculum hinc illò profectus, illum redisti rutrum. Lucillius Satyrarum lib. ix. Frumentarius est, modium hic secum atque rutullum Vnum affert. Varro Margop. περὶ ἀρχῆς: Cui Celer die nos lemnatos logos Antipatri Stoici filius rutro caput dissecat.

67 ¶ *Nebulones*, & *tenebriones* dicti sunt, quia mendaciis, & astutiis suis nebulam quandam, & tenebras obiiciant: aut quibus ad fugam fugitiuis, & furta hæc erant accommodata, & vtilia. Pomponius Pann. Quid de di

dedi nebuloni, quem perteſum pauperem? Lucillius Satyr. libro xiiij. Publius Pauus mihi Turditanus quæſtor, Hibera in terra fuit lucifugus nebulo, id genus ſanè. Idem lib.xx. Nugator quidam, ac nebulo ſit maximus multò. Afranius in Epiſtola: Huc venit fugiens tenebriorem Tyrium. Var. Papia papæ, ὡσεὶ ἐγκωμίων. Si & accuſator, & reus erunt tenebriones, vterq; vtrunque vituperato. Quod Homerus confirmat Ιλιάδος γ. Εὖτ' ὄρεος κορυφῆσι νότος κατέχυθεν ὀμίχλην, Ποιμέσιν οὐ φίλην, κλέπτῃ δ' ἥ τε νυκτὸς ἀμείνων. Varro, γέγονται διδασκάλοι. Manius Curius conſul in capitolio cùm delectum haberet, nec citatus in tribu ciuis reſpondiſſet, vendidit tenebrionem.

68 ¶ *Trudus* veteres à terendo, quam nos diminutiuo *trullum* dicimus, appellari voluerunt. Pomponius, Pannuceatis: Mulier vbi aſpexit tam mirificè tutulatam truam. Titin. Setina: Sapientia gubernator torquet nauem, haud valentia, Cocus magnum ahenum quãdo feruit, paulla confutat trua.

69 ¶ *Euannetur* dictum eſt ventiletur, vel moueatur à vanno, in qua legumina ventilantur. Pomponius Pannuceatis: Dixi ego illud futurum, in prima valua etiam vix hæret miſera, euannetur, & mea ocyus opera, vt ſiat fecero. Lucillius. Satyr. libro vij. Hunc molere, illam autem vt frumentum *vannere* cunnis. Idem libro xi. Criſſauit, vt frumentum clunibus *vannat*. Var. de re ruſtica lib. i. Vt quod leuiſſimum eſt in eo, atque appellatur acus ac palea, euannatur foras extra aream.

70 ¶ *Vafrum* eſt callidum, & quaſi valde afrum, & vrbanum. Pomp. Præcone poſteriore: Tergum varium, linguam vafram. M. Tull. de Republica libro iij. Non ſunt in diſputando vafri, non veteratores, non malitioſi. Afranius Diuortio: Qui coner noctu clauculum bruſire dotem, ne remittat vafer honeſtè vt latites, & nos laudas diutius.

71 ¶ *Particulones* dicti ſunt cohæredes, quòd partes patrimonij ſumant. Pomponius Præcone poſteriore: Age modò ſtagari, particulones producam tibi.

72 ¶ *Clepere*, eſt furari, tractum à κλέπτω verbo Græco. Accius Epigram. Eáque hoc cauſâ, vt nequis noſtra auribus verba cleperet. Plautus Pſeud. Rape, clepe, harpaga. M. Tul. de Republica libro iiij. Non modò, vt Spartæ rapere, vbi pueri & clepere diſcunt. Idem de natura deorum libro iij. Agnum inter pecudes aurea clarum coma. Quendam Thyeſten clepere auſum eſſe è regia. Pacuuius Hermiona: Sermonem hic noſtrũ ex occulto clepit, quantum intelligo. Var. Octogeſi: Si quæ opificio non probiter clepere

73 ¶ *Corporare* eſt interficere, & quaſi corpus ſolum ſine anima relinquere. Enn. Andr. Corpus contemplatur, vnde corporaret vulnere. Acc. σπασᾶις, vel Trophæo libro primo, Corporare abs tergo es auſus.

74 ¶ *Circus* dicitur omnis ambitus, vel gyrus, cuius diminutiuum eſt *circulus*. Acc. Andromeda: Quot luna circulos annuos inſtitit.

75 ¶ *Medicinam* dicimus & venenũ tractum a Græcis, qui venenum φάρμακον appellant. Accius Phœniſſis: Sterilem eſſe illius opera medicinam autumans.

76 ¶ *Cernuus* dicitur propriè inclinatus, quaſi quòd terram cernat. Lucil. Satyrarum libro tertio, Cernuus extemplo plantas conueſtit honeſtas. Virgilius libro x. Eiectóque incumbit cernuus armo. Lucil. Satyrarum libro xxvij. Modò ſurſum, modò deorſum, tanquam collus cernui. Varro de vita populi Romani libro i. Etiam pelles bubulas oleo perfuſas percurrebant, ibíque *cernuabant*. A quo ille verſus vetus eſt in carmine, Sibi paſtores ludos faciunt cernui Conſualia.

77 ¶ *Strictura* dicuntur propriè ſcintillæ, quæ de ferro feruenti exeunt, quòd aut ſtrictè emittantur, id eſt, celeriter, aut oculos ſui fulgore præſtringant. Virgilius libro viij. Strictura chalybum, & fornacibus ignis anhelat. Lucil. Satyr. lib. iij. Crebræ vt ſcintillæ in ſtricturis, quod genus olim feruenti ferro.

78 ¶ *Quiritare* eſt clamare, tractum ab iis, qui Quirites inuocant. Lucill. Satyrarum libro vi. Hic, inquam, rudet è roſtris, atque eiulitabit, Concurſans veluti arenarius, claréque quiritans. Nigid. Commento grammaticis: Clamat quiritatum.

79 ¶ *Caries* eſt vetuſtas, vel putrilago. vnde *cariceum* veteres dixerunt. Lucil. Satyrarum libro vii. Ne auriculam obſidat caries, ne vermiculíque. Turp. Leucadia: Ciperi viden' vt oſculatur cariem? num illum illæc pudet? Afran. Priuigno: Nemo illa viuit carie carioſior?

80 ¶ *Viroſæ* mulieres dicuntur virorum appetentes, vel luxurioſæ. Lucil Satyr. lib. vii. Dixi ad principium venio, vetulam, atque viroſam Vxorem cædam potius, quàm caſtrem egomet me. Afranius Diuortio: Vigilans, ac ſollers, ſicca, ſana, ſobria: Vinoſa non ſum: & ſi ſum, non deſunt mihi Qui vltro dent. ætas integra eſt, formæ ſatis.

UNIVERSITAT DE GRANADA

81 ¶ *Capronæ* dicuntur comæ, quæ ante frontem sunt, quasi à capite pronæ. Lucillius Satyrarum lib. vij. Aptari caput, atque comas fluitare capronas Altas frontibus immissas, vt mos fuit illis.

82 ¶ *Crebrosi* dicuntur ad insaniam faciles, quibus frequenter cerebrum moueatur. Lucilius Satyrarum lib. xv. Te primum cum istis insanum hominem & cerebrosum.

83 ¶ *Gliscit* est congelascit, & colligitur vel crescit vel ingescit. Turp. Phil. Cùm te saluum video, vt volui, gliscо gaudio. Acc. Æneadis: Disumma tibi perduellum est quorum, aut quibus se à partibus gliscunt. Pacuuius Peribœa: Sed nescio quidnam est: animus horrescit, gliscit gaudium. Sallustius Historiarum libro iij. Neque iam sustineri poterat immensum aucto mari, & vento gliscente. Virgil. lib xij. Haud secus accenso gliscit violentia Turno. M. Tullius Hortensio: Ad iuuenilem libidinem copia voluptatum gliscit illa, vt ignis oleo. Plautus Asinaria: Tempus est subducere hinc me, pulcrè hoc gliscit prælium.

84 ¶ *Postomis* dicitur ferrum, quod ad cohibendum equorum tenaciam naribus, vel morsui imponitur, Græcè ἀπὸ τῶν στόματος. Lucilius Satyrarum libro xv. Trulleus postomis huic ingens de naribus pendet.

85 ¶ *Trlcones* morosi, & ad reddendum duri, Lucillius Satyrarum lib. xv Lucius Cotta senex Crassi pater huius Panæti Magnus trico fuit numarius, soluere nulli. *Lentus*, id est, facilis.

86 ¶ *Sagæ* mulieres dicuntur fœminæ, ad libidinem virorum indagatrices. vnde & *sagaces* canes dicuntur ferarum, vel animalium quæsitores. Lucillius Satyrarum libro vij, Ætatem, & faciem, vt saga, & bona conciliatrix. Turpil. Boethuntibus: Non ago hoc per sagam pretio conductam, vt vulgo solent.

87 ¶ *Lapit* significat obdurefacit, & lapidem facit. Pacuuius Peribœa: Lapit cor cura, ærumna corpus conficit.

88 ¶ *Munes* apud veteres dicebantur non à largitione, quæ ignota erat, sed consentientes ad ea, quæ amici velint. Pacuu. Doloreste: Animum quæ tum largitio multis ignota erat, munificus nemo putabatur, nisi pariter volens. Lucillius libro xxvi Munifici, coméque amicis nostris videamur viri.

89 ¶ *Petulantia* dicta est à petendo. M. Tull. de Republ. libro iij. Itaque à petendo petulantia, à procando, id est, poscendo *procacitas* nominata est.

90 ¶ *Calendarum* vocabulum proprium Varro complexus est de vita populi Romani libro primo. Itaque *calabantur*, id est vocabantur, & ab eo Calendæ appellatæ, quod est tractum à Græcis, qui καλεῖν vocare dixerunt.

91 ¶ *Consulum* & prætorum proprietas, quòd consulant, & præeāt populis, auctoritate. Varr. ostenditur de vita populi Rom. li. ij. Quòd idem dicebantur consules & *prætores*: quòd præirent populo prætores: quòd consulerent senatui consules.

92 ¶ *Procacitas* à *procando*, id est poscendo dicitur: vnde & *proci* dicti sunt matrimoniorum petitores. M. Tull. de Repub. libro iiij. A procando, id est poscendo, procacitas nominata est. Terentius Hecyra Maligna multo, & magis *procax* facta illico est. Li. Ægistho: Quin, quod parere vos maiestas mea *procat*, Toleratis, extemplóque illam deducitis.

93 ¶ *Ignominia* est nominis nota. M. Tul. de Repub. libro iiij. Censoris iudicium nihil ferre damnato [offerrent] nisi ruborem. Itaque, vt omnis ea iudicatio versatur tantummodo in nomine, animaduersio illa ignominia dicta est. Lucill. Satyt. lib. xxix. Apollo'st nomen, qui te antiquis non sinet Deliciis maculam, atque ignominiam imponere.

94 ¶ *Fides* proprietatem exemplo manifestauit M Tull. de Repub. lib. iiij. Fides enim nomen ipsum mihi videtur habere, cùm fit, quod dicitur.

65 ¶ *Portitores* dicūtur telonarij, qui portum obsidentes omnia scisciterentur, vt ex eo vectigal accipiant. M. Tul. de Repub. lib. iiij. Nolo enim eundem populum imperatorem, & portitorem esse terrarum. Optimum autem & in priuatis familiis, & in Republica vectigal duco esse parsimoniam. Plautus Menæchmis: Portitorem domum duxit. Ita mihi necesse est eloqui, quidquid egi, atque ago M. Tul. de officiis: Primùm improbantur ij quæstus, qui in odia hominum incurrunt, vt portitorum, vt fœneratorum. Terent. Phormione: Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modò, & ad portitorem esse delatam. Plaut Asin. Ego pol istum portitorem priuabo portorio. Virg lib. vj. Portitor ille Charon. Var. Mysteriis: Æs defraudasse cauponem, bonam luto obleuisse, tum portitores æra induxere,

96 ¶ *Seditionis* proprietas à M. Tul. manifesta est lib. de Repub. vj. Eáque dissensione ciuium, quòd seorsum eunt alij ad alios, seditio dicitur.

97 ¶ *Hamiotas* piscatores, ab hamis Varro Bimargo voluit appellari: Cohortes cocorum, atque hamiatarum, aucupúmque.

98 ¶ *Val-*

98 ¶ *Valgum* est propriè intortum. Nou. Militibus Pomet inensibus: Valgus, veternosus, genibus magnis, talis turgidis.

99 ¶ *Vatrax*, & *vatricosus* pedibus vitiosis. Lucil. lib. xxviij. Vt si progeniem antiquam, qua est Maximus Quinctus, Qua vatricosus, vatrax.

100 ¶ *Catax* dicitur, quem nunc *coxonem* vocant. Lucil. Satyrarum lib. 2. Hostilibus cõtra Pestem, perniciémque catax, quàm & Mãlius nobis.

101 ¶ *Silones* superciliis prominẽtibus dicti significatione manifesta. Var. γνῶθι σεαυτόν. Nónne non vnum scribunt esse grandibus superciliis silonem quadratũ, quòd Silenus hirsutis superciliis fingeretur?

102 ¶ *Broncæ* sunt producto ore, & dentibus prominentibus. Lucil. Satyr. lib. 3. Broncus nouit lanius, dente aduerso eminulo, hic est Rhinoceros.

103 ¶ *Compernes* dicũtur longis pedib. Lucil. Sat. lib. 3. Nunc censes καλλιπλόκαμον, καλλίσφυρον illam. Non licitum esse vterum, atque etiam inguina tangere mammis Compernẽ, aut varam fuisse Amphitryonis ἄκοιτιν Alcmenam, atque alias, Ledam ipsam denique nolo Dicere, tute vide, atque dissyllabon elige quoduis, Τυρὼ ἐυπατέρειαν aliquam rem insignem habuisse Verucam, næuum pictum, dẽtem eminulum vnum.

104 ¶ *Vari* dicuntur obtortis plantis. Lucil. Satyr. lib. 17. Compernem aut Varam fuisse Amphitryonis ἄκοιτιν. Nam & *varices* inde dicuntur venæ in suris inflexæ, vel obtortæ. Var. epist. ad Varron. Nam si tuam rhedam non habuissem, haberem varices.

105 ¶ *Lingulacæ* dicuntur verbosi. Var. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων. Quare resident lingulacæ, obtrectatores cui iam nunc murmurantes dicunt: μυμίσεται μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Plautus Casina: Lingulaca est, nam nunquam tacet.

106 ¶ *Rabulæ* litigiosi, à rabie dicti. Varr. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων: Ille alès gallus, qui suscitabat Atticarum musarum scriptores, an hic quia gregem rabularum?

107 ¶ *Ebullire* est efferuescere, dictum à bullis. Cic Tusculanar. lib. 3. Qui si virtutes ebullire volent, & sapientias, nihil aliud dicẽt, nisi eam vim, qua fiant vestræ voluptates, quas suprà dixi.

108 ¶ *Rapones* à rapiendo dicti. Varr. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων. Prætor noster eripuit mihi pecuniam, de ea quæstum ad annum veniam ad nouum magistratum, cùm hic rapo vmbram quoque spei deuoraſſet.

109 ¶ *Strabones* sunt, quos *strabos* nunc dicimus. Varr. Flextabul. περὶ ἐπαρχιῶν: Multi enim, qui limina intrarunt, integris oculis strabones sunt facti. habet quiddam enim ἑλκυστικὸν prouincial's formosula vxor. Lucil. lib. 27. Nulli me inuidere, non strabonem fieri sæpius delitiis me istorum.

110 ¶ *Exterminatum* est extra terminos missum Lucil. lib. 29. Non rediret ad se, atque illam exterminaret miseram. M. Tul. de officiis lib. 3. Atque hoc omne genus pestiferum, atque impium ex hominum communitate exterminandum est.

111 ¶ *Exodium* est finis, à Græco tractum, quasi ἔξω τῆς ὁδοῦ, id est, extra viam. Varr. ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν. Socrates cùm in vinculis publicis esset, & iam bibisset κώνειον in exordio vitæ. Idem ἕως ποτὲ περὶ ἱερῶν. Vitæ cursum vt cognoscere possem, & quæ seruitutis, & libertatis ab origine ad exodium adductæ. Idem παφὴ μενίππου. Quod cœperas modò in via narrare, vt ad exodium ducas.

112 ¶ *Putus* dictus est à putando. Plaut. Pseudolo: Purus putus est ipsus. Varro ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν. Mea igitur hecatombe pura ac puta. Idem Prometheo: Chrysosandalos vocat sibi amiculam de lacte, & ceram tarentinam, quam apes Milesiæ coëgerint ex omnibus floribus libantes sine osse, & neruis, sine pelle, sine pilis, puram, putam, proceram, candidam, teneram, formosam. Nam & *rationes* ea caussa *putari* dictæ sunt, quoties ex his fraudis, aut falsi, aut mendacij, aut iniqui aliud separatur, & ipsum nanque dubitantes cum dicimus, *puto*, significamus nos in rebus incertis, & obscuris falsis opinionibus fieri ambiguos.

113 ¶ *Compedes* non à pedibus dictæ, sed ab impedimento. Varr. Prometheo libro 1. Ego infelix non queam vim propulsare, atque inimicum Orco immittere? nequicquam sæpe æratas manus compedes conor reuellere. Idem Flextabu. περὶ ἐπαρχιῶν, Domo exco, intro, & pedes corrigiis compedio. Idem Parmenone: Lepusculi timentes, hoc quadrãgulum. Dedit Diana rete nexile, ἄγκυραν, Viscum, sagenam, lineámque compedem. Idem Sesquiulysse: Quò cùm ire vellemus, obuius flare vbi corpori ærinas compedes impositas video.

114 ¶ *Fulgura* dicuntur coruscationes à fulgore. Varro περὶ κεραυνοῦ: Cognitio enim tonitrum fulget, & tonitrum fulguris à fumine orta.

115 ¶ *Coagulum* à coagendo, quod est colligendo. Varro: est modus matulæ, περὶ μέτρων. Cui nihil iucundius quisquam bibit. Hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt: Hoc hilaritatis dulce seminarium: Hoc continet coagulum conuiuia.

116 ¶ *Mulierosi* dicti sunt mulierum appetentes. Afranius Vopisco: Homo mulicro-

sus confert me ilico alió.

117 ¶ *Flagriones* dicti sunt serui, quod flagris subiecti sunt: vt *verberones* à verberibus. Afranius Vopisco: Tu flagrionibus priuigno: Iucunditatis plus inest in te mihi, Quam cómercatis conquisitè edulibus.

118 ¶ *Merenda* dicitur cibus, qui post meridiem datur. Afranius Fratriis: Interim Merêdam, occurro cautè, cum veni iuuat.

119 ¶ *Pedetentim*, & *pedepressim* dictum est cautè, quasi lenta, & tarda itione. Mar. Tul. de officiis lib. 1. Sin minus sensim erit, pedetentimque faciendum. Idem Verrinis actione 2. Quæ tamen à me pedetentim, cautéque dicentur. Lucil. lib. 27. Ille contra omnia inter plures sensim, & pedetentim foris, ne quem lædat. Quadrigarius Annalibus: Exercitu instructo, pedetentim milites ducere cœpit. Cęcilius Annalibus: Ipse cum cætera copia pedetentim sequitur.

120 ¶ *Calces* à calcando, quod est, nitendo, dictæ sunt, non à calcitrando. Nam & de omnibus pedibus, & de hominum: & vniuersorum animantium dici potest. Nam sunt calces extrema pars pedum terræ proxima. Virgil. libro 5. Ecce volans, calcémque terit iam calce Diores. Idem libro 6. Tollit se ad rectum quadrupedes, & calcibus auras Verberat.

121 ¶ *Subligaculum* est, quod pudendę partes corporis teguntur, dictum quod subtus ligetur. M. Tul. de offi. libro 1. Scænicorum quidem mos tantam habet vetere disciplina verecundiam, vt in scænam sine subligaculo prodeat nemo.

122 ¶ *Mediocritas* medium dici voluit. Mar. Tul. de offi. libro 1. Eadem ratio est habenda vestibus, in quo, sicut in plerisque rebus, mediocritas optima est. Lucil. libro 27. Paullò hoc melius, quam mediocre, hoc minus malum, vt quàm pessimum. Terent. Andr. Et tamen omnia hæc mediocriter. Cicero Tusc. libro 3. At hæ mihi afferentur mediocritates, quæ si naturales sunt, quid opus est consolatione?

123 ¶ *Modestiam* à modo dictam M. Tullius auctor est de offi. lib 1. Nam hanc, quam interpretamur modestiam, quo in verbo modus est.

124 ¶ *Antes* sunt quadraturæ, vnde & *ante* dictæ sunt quadræ columnæ. Virg. Georg. libro secundo: Iam canit effœtos extremus vinitor antes.

125 ¶ *Immune* dicitur sine officio, sine munere. Virgil. Georg. libro quarto. Immunisque sedens aliena ad pabula fucus. Mar. Tul. Philip. libro primo. Nam immunitates data?

126 ¶ *Camerum* obtortum, vnde & *camera* tecta in curuitatem formata. Virg. Georg. libro 3. Et cameris hirtæ sub cornibus aures.

127 ¶ *Dirum* est triste, infestum, & quasi Deorum ira immissum. Virgil. Georg. lib. 4. Prius, quàm Dira per incautum serpant contagia vulgus. Et Æneid. libro quarto. Vltriceque sedet in limine diræ. Mar. Tull. de senectute: Intelligi potest ex his fratribus, qui in Adelphis sunt, quanta in altero diritas, in altero comitas.

128 ¶ *Exordium* est initium, vnde & vestes *ordiri* dicitur, cum instituitur detexenda. Virg. Æneid. lib. 4. Quoniam reginam ambire furentem. Audeat affatu, quæ prima exordia sumat? Marc. Tul. Hortensio: Perge quæso: nec enim imperitè exorsus es. Lucillius libro 29. Vtrum tristis, contorto aliquo ex Pacuuiano exordio Cicero. Timæo dicit: Facillimum autem est in omni inquisitione rationis exordium. Varro ὀνος λύρας. Qui fabularum collocant exordia.

129 ¶ *Inops* dicitur sine ope, & auxilio: Virgil. libro octauo. Res inopes Euandrus habebat. Et Georg. libro primo. Atque inopi metuens formica senectæ. Terent. Adelphis: Ferte misero, atque innocenti auxilium, subuenite inopi. Marc. Tull. de offi. libro 2. Nimirum enim inops ille, etsi bonus est vir, etiam si referre gratiam non potest, habere certè potest.

130 ¶ *Defrudare* significat fructum minuere, vel per fraudem aliquid exquirere. Terent. Phorm. Suum defrudans Genium compersit miser. Plautus Asinaria: Ten' ego defrudem, cui ipsi nihil est in manu, Nisi quid tu porrò vxorem defrudaueris?

131 ¶ *Sudum* dicitur quasi semiudum, vt est aër post pluuias serenus & liquidus. Virg. 7. Arma inter nubes cæli regione serena, Per sudum rutilare vident. Plautus Militę: Quàm Solis olim cum sudum est solent. & Lucil. Nec ventorum flamina flando suda secundent.

132 ¶ *Irritare* dictum est propriè prouocare tractum à canibus, qui cum prouocantur, irruunt. Lucillius Satyrarum libro primo. Irritata cane, quàm homo, quam planius dicit. Terent. Phor. Irritor. Virgil. lib. 10. Irritáque virum telis, & voce lacessit. Sallust. Historiarum libro 1. Tunc verò & posci, cum ceteri eiusdem caussa & ducem senatus rati, maximo gaudio bellum irritare. Lucillius lib 28. Lucilli si in amore irritarit suo Plaut. Amphitryone. Irritabis crabrones. Varro Sesquiulysse: Omnes irritans ventos, omneisque procellas.

133 ¶ *Ablegare* est propriè aliò mittere, dictum à legatis qui cum legationibus mittuntur Terent. Hecyra: Aliquò mihi est hinc ablegandus, dum parit Philumena.

134 ¶ *Ar-*

134 ¶ *Arcanum* dicitur secretum, vel abscõditum, quòd quæ in arcis sunt celata sunt, & absconditа. Virgil. Æneid. lib. 4. Solam nam perfidus ille Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus. Et Æneid. lib. 1. Longius & voluens fatorum arcana mouebo.

315 ¶ *Tormines* genus morbi dicti quod dolore torqueant. Cicero Tuscul. lib. 2. Quãuis idem torticulum se in torminibus, & in stranguria sua præbeat. Et 4. Itaque dicimus grauidinosos quosdam, quosdam torminosos.

136 ¶ *Monimenti* proprietatem a monendo M. Tul. exprimendam putauit, ad Cæsarem epistola 2. Sed ergo quæ monimenti ratio sit, nomine ipso admoneor, ad memoriam magis spectare debet posteritatis, quàm ad præsentis temporis gratiam. Virgilius libro sexto: Quem candida Dido Esse sui dederat monimentum, & pignus amoris.

137 ¶ *Riuales* dicti sunt quasi in vnum [*riuum*] amorem deriuantes. Terentius Eunucho: Miles Thraso Phædriæ riualis.

138 ¶ *Gestire* significat lætum esse, dictum a gesticulis facilioribus. Terent. Eunuc. Chærea quid est quod sic gestis aut quid hic sibi vestitus quærit? Virg. Georg. libro 1. Et studio incassum videas gestire lauandi.

139 ¶ *Inuolare* est irruere, insilire, aut à volatu, aut à vola, id est media manu dictum. Ter. Eunu. Vt ego vnguibus facile illi in oculos inuolem venefico. Lucil. lib. xxx. Inde canino ritu, oculisque inuolem.

140 ¶ *Propinare* à Græco tractum est, προπίνειν post potum tradere. Ter. Eunucho: hunc vobis comedẽdum, & bibendum, & deridendum propino. Ennius Satyrarum libro tertio. Enni poeta salue, qui mortalibus Versus propinas flammeos medullitus.

141 ¶ *Insulsum* propriè fatuum; quasi sine sale. M. T. ad Cæsarem iuniorem epistola 2. Sed ita locutus insulse est, vt mirum Senatus conuitium exceperit. & de Oratore lib. 2. Vt nihil aliud eorũ, quàm ipsa *insulsitas* rideatur.

142 ¶ *Ignauum* & segne, torpidum, effeminatum, & sine igni. Virgil. Georg. libro 4. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Et Georg. lib. 4. En age segneis rumpe moras. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. In quo tua me prouocauit oratio, mea consecuta est segnis. Et de senectute: Quæ vitia sunt, non senectutis, sed certè ignauiæ, & somniculosæ senectutis.

143 ¶ *Calamitosum* dicitur malis, & calamitatibus prægrauatum. M. Tul. Verrinarum diuinatione: Et honoris amplissimi puto esse, & accusare improbos, & miseros, calamitosósque defendere.

144 ¶ *Serium* triste, & quasi sine risu. M. Afranius Priuigno; Non ego te noui tristem, seruum serium? Plautus Amphitryone: Nunc quidem Præter nos nemo est, dic mihi verum seriò.

145 ¶ *Interpolare* est immittere, & interponere, & nouã formam è vetere fingere. M. Tul. Verr. actione 2. Aliquid demẽdo, mutando: interpolando. & est tractum ab arte fullonia, qui poliendo diligenter vetera quæque quasi in nouam speciem mutant. Plautus Amphitryone: Illic homo, me interpolabit, meúmque os finget denuo.

146 ¶ *Euerriculum* genus est retis piscatorij, a verrendo dictum, vel quod trahatur, vel quod siquid fuerit piscium nactum euerrat. Ad hoc M. Tull. Verrinarum lib. v 1. de signis: Quod vnquam, Iudices, huiuscemodi euerriculum vlla in prouincia fuit?

147 ¶ *Diuaricari* dictum est distendi, dictum ab his, qui vitio naturæ ita sunt pedibus discretis, vt eos in diuersum habeant separatos. M. T. de signis: Sopatrum hominem summo magistratu præditum, deuaricari ac deligari iubet.

148 ¶ *Vacillare* est trepidare, vel cum lassitudine niti, à sensibus, qui sint æuo defessi, atque ad sustinendam lassitudinem baculo tarditatem leuent. M. Tul. Philip. lib. 3. In Galliam mutilatum ducit exercitum cum vna legione, & ea vacillante.

149 ¶ *Præstringere* dictum est valde stringere, & claudere. Plaut. Milite glorioso: Præstringat oculorum aciem in acie hostibus. Lucil. lib. xxx. Præstringátque oculorum aciem splendore micanti. M. Tull. de senectute: Voluptas rationi inimica est, mentis (vt ita dicam) præstringit oculos, nec habet vllum cum virtute commercium. Varro Andabatis: Non mirum si cæcutis, aurum enim Non minus perstringit oculos, quàm τὸ σὺν κέρδει. Cic. de fato, & de finibus bonorum & malorum lib. 2. Aciem animorum nostrorum virtutis splendore præstringitis.

150 ¶ *Angina* genus morbi eo quòd angat, & Græcè συνάγχη appellatur. Lucillius lib. xxx. Insperato abiit, quem vna angina abstulit hora.

151 ¶ *Arquatus* morbus dictus qui regius dicitur, quod arquus sit concolor de virore, vel quod ita stringat corpora, vt in arcum ducat. Lucillius, Nos esse arquatos, surgamus, eamus, agamus. Varro Eumenidibus: Nam vt arquaris, & veternosis, quæ lutea non sunt, æquè vt lutea videntur, sic insanis sani, & furiosis videntur esse insani.

152 ¶ *Priuum* est proprium vniuscuiusq., vnde & res priuata. Lucil. libro xxx. Culcitulæ accedunt priuæ centonibus binis. Idem: Abdomina Tunni priua dabo.

153 ¶ *Nugator* nugis turbator. Lucil. lib. xxx. Quàm me hoc tempore nugator co-

gnoſcere non vis.

154 ¶ *Foramina* quaſi diminutiuè à foribus dicta Cice. Tuſcul. alib. 1. nam nunc quidem, quanquam foramina illa, quae patent ad animos à corpore, callidiſſimo artificio natura fabricata eſt.

155 ¶ *Diſcerniculum* acus, quæ capillos mulierum ante frontem diuidit, dictum à diſcernendo. Lucillius libro xxx. Euphocamo digitis, diſcerniculúmque capillo.

156 ¶ *Fratrum* proprietatem Nigidius acutiſſimè dixit. Frater eſt, inquit, dictus quaſi ferè alter.

157 ¶ *Supplantare* dictũ eſt quaſi pedem ſupponere. Lucil. lib. xxix, Supplãtare aiunt, Græci ὑποσκελίζειν dicũt. M. Tul. de offic. lib. 3. Contendere debet, quàm maximè poteſt, vt vincat, ſupplantare eum, qui cum certet: at manu pellere nullo modo debet.

158 ¶ *Coniungere* copulare dictum eſt à iugo. Lucil. lib. xxix. Qui mihi quantum eſt inter humanũ genus rerum quod inter ſe coniungat, communicat.

159 ¶ *Feneſtræ* à Græco vocabulo conuerſum eſt in Latinum, ἀπὸ τῆς φαίνειν. Cicero Tuſcula. lib. 1. Non eas parteis, quæ quaſi feneſtræ ſunt animi.

160 ¶ *Emungi* ex manifeſta ſignificatione manat. Lucil. lib. xxix. In mellis ſpem eſſe omnem quouis poſſem emungi volo. Terentius Phormione: Emunxi argento ſenem.

161 ¶ *Agglomerare* eſt implicare, coniungere, dictum eſt à glomere. Vergil. Æneid. lib. ſecundo. Et lateri adglomerant noſtro.

162 ¶ *Collare* eſt vinculi genus, quo collum adſtringitur. Lucil. lib. xxix. Cum manicis, cãtulo, collariq. vt fugitiuum Deportem.

163 ¶ *Depilati* dictum rarefacti. Lucil. 29. Nato quid actum eſt, depilati omnes ſumus.

164 ¶ *Excuriari*, curia excludi. Var. ἀπαναύειν. Apollonium ideo excuriant, quia nihil habebat.

165 ¶ *Penſum* ſignificat exæquatum, quòd ſine inclinatione ſunt, quæ penduntur. Lucil. lib. 28. Nihil parui ac penſi, vti littera doceas lutum.

166 ¶ *Aqua* intercus hydropum morbus, quaſi aqua inter cutem. Lucilius li. 28. Aquam te in animo habere intercutem. M. Tull. de offi. lib. 3. Si quis medicamentum cuipiam dederit, ad aquam intercutem.

167 ¶ *Maltas* veteres molles appellari voluerunt à Græco, quaſi μαλακούς. Lucil. lib. 27. Inſanum vocant, quem maltam, ac feminam dici videt.

168 ¶ *Monogrammi* dicti ſunt homines macie pertenues, ac decolores: tractum à pictura, quæ priùs, quàm coloribus corporatur, vmbra fingitur. Lucilius libro ſecundo: Vix vino homini, ac monogrammo. Et 27. Quæ pietas? monogrammi quinque adducti pietatem vocant.

169 ¶ *Portorium* dicitur merces, quæ portitoribus datur. Lucil. lib. 27. Facit idem quod illi, qui inſcriptum è portu exportant clanculum, ne portorium dent.

170 ¶ *Impertire* eſt participare, & partem dare. Lucil. lib. 27. Quibus poteſt impertit. Nouius Decuma: Si ignotis impertit fleuit facilius. M. Tul. de Republ. lib. v. Quod molleis ſenectutis ſuæ veſtris familiis impertire poſſet. Et ad Hircium lib. v. Et quoniam, vt hoc tempus eſt, nihil habeo patriæ quod impertiam.

171 ¶ *Sedulo* ſignificat ſine dolo. Lucil. libro 27. Salutem fictis verſibus Lucillius, quibus poteſt impertit, totúmque hoc ſtudioſè & ſedulò. M. Tul. de finibus bonorum, & malorum 3. Sedulò, inquam, faciam, ſed fortuna ſortis: quare conare quæſo.

173 ¶ *Scripturarios*, quos nunc tabularios dicimus, dici volunt veteres, quòd ſcripturis, & commentariis omnia, vel vrbium, vel prouinciarum complecterentur. Lucillius lib. 26. Publicarum rerum aſſuefiam, vt ſcripturarius.

173 ¶ *Verſipelles* dicti ſunt quolibet genere ſe commutantes. Lucil. libro 26. At Libertinus Tricorius Syrus ipſe ad maſtigias, quicum verſipellis fio & quicum commuto omnia. Plautus Amphit. Verſipellem ſe facit, quando lubet.

174 ¶ *Combibones* compotores à combibendo dicti. Lucillius lib 26. Quandoquidem reperi magnis combibonum ex copiis.

175 ¶ *Capital*. dictum eſt capitis periculum, Plaut. Menæchmis: Nunquam hercule effugiet, tametſi capital fecerit. Lucillius lib. 26. Facilè deridemur, ſcimus capital eſſe iraſcier.

176 ¶ *Clandeſtino* eſt abſcondite. Lucil. libro 26. At enim dicis clandeſtino tibi quod commiſſum foret, neu mutires, neu myſteria efferres foras.

177 ¶ *Idiotas* à Græco tractum ἰδιώτης, inutiles, quaſi ſibi tantùm non plurimis vtiles. Lucillius libro 26. Quidni & tu idem illiteratum me, atqud idiotam diceres?

178 ¶ *Exſpirare* dictum eſt, vel ab ſpiritu effuſo, vel ab ſpiraminibus. Lucil. libro tertio: Exſpirans animam pulmonibus æger agebat. Idem lib. 26. Vt ſi illuuiem facere per ventrem velis curare omnibus diſtento corpore expiret vis.

179 ¶ *Eliminare* extra limen eiicere. Pacuuius Duloreſte. Vbi illic eſt? me miſeram quónam clam vos eliminat? Pompon. Cantabit. Iſtic manet. eliminabo extra ædis coniugem. Ennius Medea exſule: Antiqua, herilis fida cuſtos corporis.

Quid

Quid sic extra ædes examinata eliminor? Accius Meleagro: Tum vt eliminor clamore, simul ac nota vox ad aures accidit.

180 ¶ *Incoxare* in coxam sidere. Pomponius Pannuceatis: Neque interim cacandi causa vnquam incoxaui nates.

181 ¶ *Condepsere* commiscere, à Græco tractum δέπω. Homerus Odyssææ μ. κυκεῶν δεπύσας μελανδέφα. Pomponius Nuptiis: Partem insipui, concluſi, condepsui.

182 ¶ *Vituperare* dictum est vitio dare tanquam culpæ, vel displicentiæ. Terent. Andria: Nunc quam rem vitio dent quæso animaduertite. Et in sequentibus: Id isti vituperant factum. Iectum est autem & vitium dare, hoc est, vnicuique rei culpam ampliare. sed hoc incertæ auctoritatis scriptoribus inuenitur.

183 ¶ *Ordiri* est ponere, incipere. Accius Amph. Non paruam rem ordibor, ne retice, obsecro. Afranius Suspecta: Tamè animo ordiri me oportet paulla paullulum.

184 ¶ *Pilare* dictum est, *vt plumare*, pilis vestiri. Afranius Compitalibus: Præterea corpus meum nunc pilare primum cœpit. Nouius Exodio: Pati dum poterunt antè, quàm pugnæ pilant.

185 ¶ *Populare* significat populi amorem conciliare. vnde *populares* dicti de vno populo amici. Pacuuius Chryse: Atque, vt promeruit pater, mihi patriam populauit meam. Teren. Phorm. Amicus summus meus, & popularis Geta.

186 ¶ *Raber* e dictum est à rabie. Varro, Idé Attij quod Titij. Quid est? quid blateras? quid rabis? quid vis tibi? Cæcilius Hypobolimæo, Rastraria: Rabere se ait.

187 ¶ *Supersedere*, manere, perseuerare, quasi in voluntate, & consilio sidere. Turpil. Pedio: Vt ille hac sese abstineret, ego supersederem nuptiis. Plaut. Epidico: Supersede istis rebus: item tu ipse vbi lubet finem face. Sisenna Histor. lib. 4. De virtute eorum accusanda proloqui supersederunt.

188 ¶ *Tintinnire* dicitur sonare, vnde & *tintinnabula* sunt appellata. Afr. Vopisco: Tintinnire ianitoris impedimenta audio. Nigidius lib. 18. Itaque ex ære in saliaribus Altanus tintinnat: id est, sonat.

189 ¶ *Verminari* positum torqueri à vermibus, quod facilè se torqueant. Pomponius hirnea, Pappi decimus mensis est, cum factum est: ita fit: ita semper solet: decimo mense demum turgens verminatur, parturit.

190 ¶ *Cauatim, suatim, bouatim* canum, & suum, & boum genere. Nigidius Commentario grammatico: Sunt etiam assimilanter dicta hæc, canatim, suatim, bouatim, quæ ab animalibus sumuntur.

191 ¶ *Cosim* dictum quasi coxim. Pomp. Porcaria: Sciunt hoc omnes, quantum est, qui cossim cacat.

192 ¶ *Infabre* fœdè, vt est, *affabrè* pulcrè. Pacu. Nyptris: Barbaricam pestem nauibus nostris obtulit. Noua figura factam, commissam infabrè.

193 ¶ *Sepiunt* significat tenent, impediũt, dictum à sepibus, quæ obiectæ iter claudunt: vnde & *circunsceptum* dicitur. Afranius Materteris: Perij, lacrymæ linguam sepiunt.

194 ¶ *Stigmatias* veteres punctos in notis dici voluerunt. M. Tul. de offi. lib. 2. O miserum, qui fideliorem, & barbarum, & stigmatiam putaret.

195 ¶ *Reserare* aperire, à sera dictum, qua remota valuæ patefiunt. Marc. Tul. de offic. libro secundo, Nec ita claudenda est res familiaris, vt eam benignitas aperire non possit: nec ita reseranda, vt pateat omnibus. Virgilius libro octauo, Non secus, ac si qua penitus vi terra dehiscens Infernas reseret sedes.

196 ¶ *Abundare* supra modum aliquid esse. Virgilius libro quarto. Ergo apibus fœtis idem, atque examine multo Primus abundare. tractum ex amnibus, qui quoties augentur imbribus maioribus. & crebris vndis eriguntur. Virgil. Georg. libro primo: Præsertim incertis si mensibus, amnis abundans Exit.

197 ¶ *Tergiuersari*, fallere, & dicta mutare, & est quasi tergũ vertere, vt ait Plautus. Amphit. Versipellem se facit, quando lubet. Mar. Tull. de offic. lib. 3. Tribus generibus, quomodo possunt, non incallide tergiuersantur. Varro: Itaque illa tergiuersari non sinent, secúmque rapient.

198 ¶ *Prudentiam* à prouidendo dictam, dilucide ostendit Marc. Tullius Hortensio: Id enim est sapientis prouidere, ex quo sapientia est appellata prudentia. Idem de senectute: Quid multa? sic mihi persuasi, sic sentio, cum tanta celeritas animorum sit, tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia. Et de repub. libro sexto: Totam igitur exspectas prudentiam huius rectoris, quæ ipsum nomen hoc nacta est, ex prouidendo.

199 ¶ *Appendix* dicitur quod alij est adiunctum, quasi ex alio pendeat, Mar. Tullius Hortensio: Vidit enim quod videndum fuit, appendicem animi esse corpus, nihilque esse in eo magnum.

200 ¶ *Conuiuij* proprietatem M. Tul. de senectute demonstrat: Bene enim majores accubationem epularem amicorum, quia vitæ coniunctionem haberet, conuiuium nominauerunt.

201 ¶ *Occationem* ab obcæcatis seminibus, quæ id efficitur, dicit Mar. Tul. voluit de sen-

ctute: Spatsum semẽ, cohibet primum id obcæcatum: ex quo occatio, quæ hoc efficit, nominata est.

202 ¶ *Coagmenta* dictæ sunt coniunctiones arctæ, & compares, à cogendo, id est stringendo: vnde & *coagulum* dicitur. Mar. Tullius de senectute: Viuendi est finis optimus, cum integra mente, certisque sensibus opus ipsa suum eadem, quæ coagmentauit, natura dissoluit.

203 ¶ *Vernaliter* pro adulatorie, à vernis, quibus hæc viuendi ars est. Cæcilius Venatore: Credo, nimis tandem hoc fit vernaliter.

204 ¶ *Pecuniosorum*, & *locupletum* proprietatem aperuit M. Tul. de repu. lib. 2. à pecore *pecuniosos*, & à possessionibus locorum *locupletes* appellatos esse asserens, multaque ditione ouium, & boum. Quod tunc erat res in pecore, & locorum possessionibus, ex quo pecuniosi, & locupletes vocabantur.

205 ¶ *Viritim* dictum est separatim, & per singulos viros. M Tull. de repu. lib 2. Ac primus agros, quos bello Romulus ceperat, diuisit viritim ciuibus. Plaut. Aulul. aliter, sub hac tamen significantia, diuidere argenti dixit nummos in viros. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Extra vrbem in regiones 26. agros viritim liberis attribuit.

206 ¶ *Vernas* veteres appellabant, qui vere sacro fuerant nati: & habebatur nomẽ hoc pro vitabili, & maledicto. Plaut. Amph. Hic, qui verna natus est, quæritur. Lucil. Verna acer cupit hæc. Plau. Amph. Cum cruciatu tuo istæc hodie verna verba funditas.

207 ¶ *Cõcinnare* est facere, vt Plaut. Amph. Lacrymantem ex habitu concinnas tu tuam vxorem. Sed proprietas verbi hæc est, quòd apud veteres *cinnus* potionis genus ex multis liquoribus confectum dici solet. ¶ Rectè autem concinnare & cõsentire intelligi potest, & quasi concinere, vt multis diuerse canentibus vnus efficitur modus. Plaut. Asinaria: Auceps, quando concinnauit aream, offundit cibum. M. Tul. de finibus bonorum & malorum, lib. 4. Cum iis, cum quibus re concinnabatur verbis discrepare. Item Academicis li. 2. Quæ cum similitudine verbi concinnare maximè sibi videretur.

208 ¶ *Paupertas* dicta est à pecunia parua. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Pecunia quæ erat parua, ab ea paupertas dicta, cuius pauper tatis magnum testimonium est.

209 ¶ *Pandere* Varro existimat ea causa dici, quòd, qui ope indigerent, & ad asylum Cereris confugissent, panis daretur. Pandere ergo quasi panẽ dare, quòd nunquam fanum talib. claudereturIdem de vita pop. Rom. lib. 1. Hanc deam melius putat esse Cererem, sed quòd in asylum, qui confugissent panis daretur, esse nomen fictum à pane dando pandere, hoc est aperire.

210 ¶ *Blatis* & *blateras* confingit, aut inconditè, & inaniter loqueris. Plaut. Amphitr. Qui, malum, intelligere, quisquam potis est, ita nugas blatis. Idem Aulul. Vbi tu es, quæ *deblateraſti* iam vicinis omnibus?

211 ¶ *Percontari* diligenter inquirere. Plaut. Amph. Qui istuc in mente est tibi, ex me, mi vir, percõtrarier? Et est proprietas verbi ab eo tracta, quòd vada in fluminib. cõtis exquirũt.

212 ¶ *Prodigia* dicta sunt porrò adigenda. Plaut. Amphitryone: Sed mulier, Postquã exporrecta es, prodigiali Ioui aut mola salsa hodie, aut thure comprecatam oportuit.

213 ¶ *Ceriti*, & *laruati* male sani, aut Cereris ira, aut laruarum incursatione animo vexati. Plaut. Amphit. Laruatus ædepol hominem misserum medicum quæritat. Idem qui suprà: Quasi adueniẽte morbo medicati iuuenem, tu certè aut laruatus es, aut ceritus.

214 ¶ *Calcitrones* qui infestant calcib. Plaut. Asinaria: Clamat procul si quem videt ire ad se calcitronem. Varro Sequiulyss. Itaque tum equum mordacem calcitronem horridũ miles, ac vir non vitabat.

215 ¶ *Votitũ* veteres religione aliqua prohibitum vel interdictũ dici voluerunt. Plautus Asinaria: Nolo illam habere caussam, & votitam dicere.

216 ¶ *Verberare* non solùm à verberibus dictum, sed & à verbis. Plaut. Aulul. Nam cur me miseram verberas?

217 ¶ *Cassum* veteres inane posuerunt, & arbitrandum est eius verbi proprietatem magis ab aranearum cassibus dictam, quòd sint leuis, ac nullius ponderis; nõ, vt quibusdã videtur, quasi quassum. Plaut. Aulul. Virginem habeo grandem, dote cassam, atq; illocabilẽ.

218 ¶ *Crocitum* propriam coruorum vocẽ veteres voluerunt. Plau. Aulul. Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua.

219 ¶ *Sublenit* significat illusit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur. Plaut. Aulul. Fidei ceusebam maximam multò idem Esse, ea subleunt os mihi penissumẽ.

220 ¶ *Inuestes* dicuntur impuberes, quibus propter tenerã ętatẽ nulla pars corporis pilat. Hoc & Æneid. lib. 5. videtur sensisse Virg. Aurea cæsaries ollis, atq; aurea vestis. Sed melius intelligi potest inuestes appellatos, quasi in *Vesta*, id est, in pudicitia. & in castitate.

221 ¶ *Infernum* ab imo dictum. vnde *infernis* quibus inferius nihil. vnde inferum rectè potest dici quicquid desuper mittatur. Varro Matricipore: Nubes aquali frigido velo leues, Cæli cauernas aureas subduxerant, Aquam vomentes inferam mortalibus.

222 ¶ *Syrus* à Græco magis tractum est. Σὺ σῦρε. Has nos scopas, rustici eo nomine vro

vros vocant. Var. Marcipore: Ventique frigido se ab axe eruperant Phrenetici septentrionum filij, Secum ferentes tegulas, ramos, syros.

223 ¶ *Euirare* dicitur virilitatem amittere, & effeminari. Var. Marcipore: Spatulae euirauit omnes Veneriuaga pueros.

224 ¶ *Ludibria* proprietatem trahunt à leui ac sine pondere, & contemnendo: aut, quod magis verum est à ludicro, Virg. lib. VI. Foliis tantum ne nomina manda, Nec turbata volent rapidis ludibria ventis.

225 ¶ *Febris* proprietatem habet à feritate morbi, vel mali, vt à calendo *calorem*, vel *candorem*. Var. Andabatis: Aperiendam putat, idque alterum appellamus à calendo *calorem*, alterum à feruore *febrim*.

226 ¶ *Vulpinari* dictum est fraudibus, & mendaciis vera peruertere, vel effingere, dictum ab inrecto, seu intorto vulpium cursu. Var. Mysteriis; Vulpinare modò & concursa quâ libet, erras.

227 ¶ *Sufflatum* dicitur propriè tumidum & rectum, & quasi vento quodam elatius factum. Var. Agathone: Neque auro, aut genere, aut multiplici scientia. Sufflatus quærit Socratis vestigia.

228 ¶ *Vespertilio* animal volucre biforme, dictum quod vespere se ad volatum præparat noctis. Var. Agathone: Quid multa? factus sum vespertilio, neque In muribus planè, neque in volucribus sum.

229 ¶ *Exporrectum* extentum: *porrectum* est enim tentum, id est porrò iactum. Var. Eudæmionibus: Quæ res in somnum recideris, & ἀλλ' οὐδέποτε eris iterum exporrectus.

230 ¶ *Iugatum* coniunctum, à iugo dictũ. Cic. Tusculanarum lib. 3. Hoc quidem est commune virtutum. omnes enim inter se iugatæ sunt.

231 ¶ *Prodius* dictũ est interius longius, à prodeundo, quasi porrò eundo. Var. Virg. diuina: Primum venit in vrbem, atq; intra muros, deinde accedit prodius, atque introit domum, id est, intra priuatos muros.

232 ¶ *Granaria* loca in horreis seruandis seminum granis. Var. γεροντοδιδασκάλῳ. Vel decem Mensis, vbi vna sepiant granaria.

233 ¶ *Torculum*, quod vsu torcular dicitur, quod intortum laticem vitis, vel oleae exprimat. Var. γεροντοδιδασκάλῳ. Vineis ibi ampla cella torculum reponant.

234 ¶ *Cingulum* à cingẽdo, quod *incingulum* plerumque dicitur. Var. γεροντοδιδασκάλῳ. Nouus maritus taciturus taximusos is soluebat cingulum.

235 ¶ *Silicernium* pessimè intelligentes, ita posuisse Terent. putant, quòd incuruitate silices cernat senex. *silicernium* est propriè conuiuium funebre, quod senibus exhibetur. Var. Meleagris: Funus exequiati laude ad sepulcrum antiquo more silicernium confecimus. Idem περὶ μέθης. Non quo pransi discedentes dicimus alius alij, vale.

236 ¶ *Suffundatum* dictum est subiectum, dictum a fundamentis. Var. ταφῇ μεμίππου: vt antiqui nostri in domibus lateritiis paullulum modò lapidibus suffundatis, vt humorẽ effugerent, habitabant.

237 ¶ *Edones*, & *phagones* ab edacitate, vnũ Latinum, alterum Graecum. Var. ταφῇ μεμίππου, ἢ ἀπάντησις: Edones Romam vt turba, intendat annona: sed propter phagones ficedulam pinguem, aut turdum nisi volantem non video.

238 ¶ *Elixum* quicquid ex aqua mollitur, vel decoquitur. nam *lixam* aquam veteres esse dixerunt. vnde & *lixæ* dicti. qui militibus aquam ad castra, vel ad tentoria solent ferre. Var. ταφῇ μεμίππου: In pauimento non audes facere lacunam: at in humu calceos facis elixos.

239 ¶ *Parochos* à Græco tractum est nomen, quòd vehiculo præbeat. hoc schemate enim Græcè; Latinè vehicula appellantur: & est officij genus, quod administrantibus paret. Var. Sesquiulysse: Hic enim omnia erat: idem sacerdos, prætor, *parochos*, denique idem senatus, idem populi caput.

240 ¶ *Trossuli* dicti sunt torosuli. Var. Sesquiulysse: Nunc emunt trossuli nardo nitidi vulgò Attico talento equum.

241 ¶ *Proboscis* Græcum nomen est, dictũ quòd ante depascat; & est porrecta corporis pars inhærens naribus, quæ excepto homine in aliis animalibus inuenitur. Var. Sexagesi: Inuenisse se, cùm dormire cepisset tam glaber, quàm Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis cum proboscide.

242 ¶ *Tutanus* deus à tutando. Var. ἡρακλῆς. Tuam fidem, Noctu Annibalis cùm fugaui exercitum, Tutanus, hoc Tutanus Romæ nuncupor. Hac propter omnes, qui laborant, inuocant.

243 ¶ *Tutillina* dea est à tuendo dicta. Var. ἡρακλῆς: Tuam fieri non Tutilinam, quam ego ipse inuoco, quòd meæ aures abs te obsidentur.

244 ¶ *Cetarij* genus est piscatorum, quòd maiores pisces capit, dictum ab eo, quòd cete in mari maiora sunt piscium genera: quod Virgil. Immania cete. Var. γνῶτι σεαυτόν. Non animaduertis cetarios, cùm videre volunt in mari thunnos, adscendere in malum altè, vt penitus per aquam perspiciant pisces?

245 ¶ *Tonimus* positum sonamus cum modo, à tono. Var. Eumenidibus. Tibi tympana non inani sonitu matris deum tonimus.

246 ¶ *Tibinos* à tibiis modos. Var. Eumenidibus, Apage in directum à domo nostra

istam insanitatem.

247 ¶ *Præsepia* non tantum, quibus aut cantheria, aut iumenta cætera, aut vetera animalia pabulantur, sed & omnia loca clausa, & tuta, dicta præsepia. Virg. Æned. libro 1. aut agmine facto Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Var. ὅτου κύρας; Siquis melodinis tonos lyras præsentibus se retineat forensibus.

248 ¶ *Subrigere* significat sursum erigere. quo verbo rustici vtuntur, cùm tritæ fruges ad ventilandum in areis eriguntur. Virg. Æn. lib. 3. Tot linguæ, totidem ora sonant, tot surrigit aureis.

249 ¶ *Lingulaca* loquteleiæ, à procacitate linguæ, & loquendi proprietatem trahunt. Plaut. Calina: Lingulaca est, nam nunquam tacet.

250 ¶ *Fures* significantiam habent à *furuo*, quod Romani veteres atrum appellauerunt: eò quòd per obscuras, atque atras noctes oportuna sit eius mali affectio, eos dictos fures. Var. rerum diuinarum lib. 14. Furem ex eo dictum, quòd *furuum* atrum appellauerint: & fures per obscuras noctes, atque atras facilius furentur. Homerus: κλέπτῃ δὲ νυκτὶ ἀμείνω.

251 ¶ *Ventorum* proprietates & vocabulorum significationes in tractatibus nobilium philosophorum quæsitas, has apertissimas potuimus inuenire. ¶ *Eurum* dictum ἀπὸ τῆς ἑῴας ἀνίσχοντα, quod flatus eius ab oriente sit hyemali. ¶ *Austrum*, qui Græcè νότος, dictum ab humore & nebula, quod νοτὶς Græcè humor Latina interpretatione dicatur, ac sit is ventus sudoris effector, vt est Homer. κατὰ δ' ἐνότισε ἴδρῶτι. ¶ *Circium* a turbine, ac vertigine. ¶ *Borream*, hoc est, aquilonem ἀπὸ τῆς βοῆς quod sonorus sit, & procellosus. Hom. Καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. in alio loco: οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βορέης προπέσῃσιν Ῥιπίδι ὀρνυμένοιο σινὶη βορέαο κελεύσῃ.

252 ¶ *Pietatem* docti veteres hanc esse voluerunt, quod quæ in ea sunt, quasi penitus, & in penetralibus recondantur. hoc & in antiquis libris, & philosophorum tractatibus inuenitur.

253 ¶ *Læuum* significari veteres putant, quasi à leuando. Virg. quoque sub hac ostensione posuisse voluerunt, Georg. lib. 4. siquem Numina læua sinunt, auditque vocatus Apollo. Ennius Annalium lib. 3. Olim de cælo læuum dedit inclytus signum.

254 ¶ *Rudentes* ea causa sapientissimi dictos volunt, quòd funes, cùm vento verberentur, rudere existimentur, atque hunc sonum proprium funium, non asinorum putant.

255 ¶ *Infesti* proprietatem hanc esse Nig. voluit, quasi nimium festinantis ad scelus, vel ad fraudem.

256 ¶ *Maturare* non vti consuetudo est, properare dicendum est, sed cum modo studium adhibere festinum: à maturitate dictum, quæ ratione naturæ modificatione quadam, nec præcipitatur, ne præcox quid fiat, neque differtur, ne senio dissoluatur. Virg. Georg. 4. Frigidus agricolam si quando continet imber, Multa forent, quæ mox cælo properanda sereno Maturare datur.

257 ¶ *Lictoris* proprietatē à ligando dictam vetustas putat. ita enim carnificis officium antiquitus fungebatur. Mar. Tull. pro Rabirio: Lictor, inquit, colliga manus.

258 ¶ *Sororis* appellationem veteres eleganti interpretatione posuerunt: itaque maximi iuris scriptores exprimendam putauerunt. Antist. Labeo: Soror, inquit, appellata est, quòd quasi seorsum nascitur, separatúrque ab ea domo, in qua nata est.

259 ¶ *Lues* à rebus soluendis proposita. Licin. Macet Annalibus li. 2. Nequaquam sui lauandi reluant arma lue.

260 ¶ *Humanitatem* non solùm, vti nunc consuetudine persuasum est, de beneuolētia, dexteritatéque & comitate veteres dicendum putauere, & quam Græci φιλανθρωπίαν vocant: sed honestorum studiorum & artium appetitum, quod nulli animantium generi, præterquam hominibus concessa sit. Var. Rerum humanarum lib. 1. Praxiteles, qui propter artificium egregium, nemini est paullum modò humaniori ignotus.

261 *Ador* frumenti genus, quod epulis, & immolationibus sacris pium putatur. vnde & *adorare* propitiare religiones, potest dictum videri. Var. de re rustica lib. 1. In loco humidiore *far adoreum* potius serunt, quàm triticum. Virg. lib. 7. Et adorea liba per herbam subiiciunt epulis.

262 ¶ *Faciem* totius corporis formam, πρόσωπον, id est, os posuit antiquitas prudens, vt ab aspectu *species*, & à fingendo *figura*: ita à factura corporis *facies*. Plaut Poenulo: Sed earum nutrix qua sit facie mihi expedi: Statura non magna, corpore aquilo ipsa est. Pacuu. Nyptris: Ætate integra, Feroci ingenio, facie procera virum. Sallust. Historiar. lib. 2. Sardinia in Africo mari facie vestigij humani [prominet] in occidentem, quàm in orientem latior.

263 ¶ *Vestibula* quidam putāt sub ea proprietate distincta, quod in primis ingressibus, & in spatiis domorum *Veste*, hoc est aræ, ac foci soleant haberi. Sed siue sic intelligi debeant nō abhorret à vocabuli proprio. ¶ Inuenitur etiā apud veteres doctos vestibula ob eam significantiā dicta, ꝙ in his locis, ad salutandos dominos domorū quicunq. veniſſent, stare

ſtare ſoleant, cùm introeundi daretur copia: atque ob hanc cognitionem, & quaſi ſtabulationem primos ingreſſus domorum veſtibula nominatos. Cicero Oratore: Veſtibula nimirum honeſta, aditúſque ad cauſam faciet illuſtres.

264 ¶ *Bidentes* qui æſtimant ob eam cauſam oues à Virgil. dictas, quòd duos dentes habeant, peſſimè ac vitiosè intelligunt. Nam nec duos dentes habent, & hoc quidem & genus monſtri eſt, & meliùs intelligi poteſt, ſi biennis dixerit auctoritate Pompon. Attellana: Mars tibi voueo facturum, ſi vnquam redierit, bidenti verre. Lab. Paupert. Viſus hac nocte bidentes propter viam facere. Et Nig. Figulus dicit *bidental* vocari, quòd bimæ pecudes immolentur.

265 ¶ *Iugeri* proprietatem Varro deſignat de re ruſtica lib. 1. Apud nos in agro Rom. ac Latino metiuntur iugeris, iugum vocãt, quod iuncti boues vno die exarare poſſunt.

266 ¶ *Fenus* ab eo dictum eſt, quòd pecuniam pariat increſcenti tempore, quaſi fetus, aut fetura. Nam & Græcè τόκος dicitur ἀπὸ τῦ τίκτειν, quod eſt parere. Varro lib. iij. de Latino ſerm. Fenus autem dictum à fetu, & quaſi fetura quadam pecuniæ. Nam & Catonem, & cæteros antiquiores ſine o littera fenus pronuntiaſſe contendit, vt fetus, & fecunditas.

267 ¶ *Receptitium* ſeruum quidam ab ea proprietate dictum volunt, vt ſi nequam, & nihili ſit, qui venundatus ob aliquod vitium aut malefactum ab aliquo diſtrictiore recipiatur. Sed vera eſt hæc eius nominis interpretatio, quem in data dote, aut donatione quis exceperit, quod eſt propriè receperit. Plautus Trinummo: Poſticulum hoc recepit, cùm ædes vendidit. Cato: Mulier & magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet. ex ea igitur re familiari, ex qua ſibi dote data retinuit pecuniam, à viro forte irata repetere inſtituit. Apponit ei flagitatorẽ receptitium, hoc eſt, proprium ſeruum, quos reliqua pecunia receperat, nec dederat dotis, & exceperat. Cicero de Oratore libro ſecundo: Sed dicis te cum ædeis venderes, ne in rutis quidem & cæſis ſolum tibi paternum recepiſſe.

268 ¶ *Siticines*, vt *liticines* à lituo. vt *tubicines* à tuba, ita *ſiticines*, qui apud funeratos [vel vita functos] & ſepultos, hoc eſt, iam ſitos canere ſoliti erant, honoris cauſſa, cantus lamentabiles. hoc in libris Coniectaneis Attei Capitonis inuenitur, & Cato id vocabulum indubitanter appoſuit.

269 ¶ *Iumentum* à iungendo veteres dictum putant, g littera in eo nomine attrita. Nam & vectabulum dicunt, quod nunc vehiculum dicitur.

270 ¶ *Arcera* plauſtrum eſt ruſticum tectum vndique quaſi arca. Hoc vocabulum & apud Varronẽ. & M. Tullium inuenitur. Hoc autem vehiculi genere ſenes, & ægroti vectari ſolent. Varro γεροντοδιδασκάλῳ: Vehebatur cum vxore vehiculo ſemel aut bis annocum arcera: ſi non vellet, non ſterneret.

271 ¶ *Tropæi* ſignificantiam propriã. Var. Bimargo oſtendit: Ideo fuga hoſtium Græcè vocatur τροπή. hinc ſpolia capta, fixa in ſtipitibus appellantur tropœa.

272 ¶ *Luxum*, id eſt, vulſum, & loco motum, quod nunc *luxari* ignari Latinè dicimus. Inde *luxuria*, quia à recta viuendi via ſit excluſa, & eiecta.

273 ¶ *Culinam* veteres coquinam dixerũt, non vt nunc vulgus putat. Varro Modio: At hoc intereſt inter Epicurum, & ganeones noſtros, quibus modulus eſt vitæ colina. Plaut. Muſtellaria: Exi è colina, ſis, foras, maſtigia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias. Varro de vita populi Romani libro primo: Quã finis it, antica, & poſtica. in poſtica parte erat *culina*, dicta ad eo, quòd ibi colebant ignem: locupletiorum domus quàm fuerint anguſtiis paupertinis coactæ, ipſa nomina declarant.

274 ¶ *Modeſtum* à modico, hoc eſt, moderato poſitum. Varro Modio: Non eos optumè vixiſſe, qui diutiſſimè vixerint, ſed qui modeſtiſſimè, id eſt, modicé.

275 ¶ *Infans* à non fando dictus eſt. Cic. Oratore: Nam & infantes actionis ſæpe fructum tulerunt. Et eſt, quod aut dici non debeat, aut fari non poſſit. Nam & infantes vſque eò appellandi ſunt. donec cœperint fari. Curius lib. xix. Vt pueri infantes faciunt mulierculam honeſtã. & xv. Vt pueri infantes credunt ſigna omnia aëna Viuere, & eſſe homines. Virg. Æneid. lib. ij. Infandum regina iubes renouare dolorem. Varro ὅτος λύεχε: Voces Amphionem tragœdum, iubeas Amphionis agere parteis infantiorẽ, quàm meus eſt mulio. Acc. Athemante: Prius quàm infans eſſes, facinus oculi veſcuntur tui. Var. Eumenid. Poſtremo nemo ægrotus quicquã ſomniat Tam infandum, quod non aliquis dicat philoſophus. Cicero de Oratore lib. iij. Modo hoc cõſtet, neque infantiam eius, qui rẽ nouarit; ſed eam explicare dicẽdo non queat: neque ſcientiam illius, cui res non ſuppetit, ac verba non deſint, eſſe laudandam.

276 ¶ *Sarcinatricis*, non (vt quidam volunt) ſarcitricis, quaſi à ſarciendo; ſed magis à ſarcinis, quod plurimum veſtium ſumant. Varro ὅτος λύεχε: Homines ruſticos in vindemia incondita cantare, ſarcinatricis in machinis.

277 ¶ *Petauriſtæ* à veteribus dicebantur, qui ſaltibus, vel ſchœnis leuioribus mouerentur; & hæc proprietas à Græca nomina-

tione descendit, ἀπὸ τοῦ πατάσσειν. Varro epist. ad Cæsarem: Conuocat Ptolemæum cinædon, Laconicon petauristem, Diona δυλοποιόν. Idem de vita populi Romani libro ij. Nec minus alio in genere sunt ludi velitis Galli, Germani petauristæ.

278 ¶ *Curiam* à cura dictam. Varro designat, de vita populi libro secũdo: Itaque propter curam locus quoque, quo suam quisque Senator confert, curiam appellat.

279 ¶ *Legionem* proprietatem à delectu militum Varro de vita populi Romani libro iij. dictam interpretatur: Tum appellatus est delectus, & ab electione legio, ab hac superuacaneorum consuetudine adscribuntur.

280 ¶ *Assas* nutrices difficilis multi existimant intellectus. At verò acri intẽtione potuimus indagare ob eam proprietatem officij eo nomine nuncupari, quòd assint iis, quos nutriant, nec vel exiguo diuellantur. vnde *assectas* ab eo, quòd assiut, & omnibus iussis dominorum præstò sint, esse vocitatos.

281 ¶ *Enixæ* dicuntur feminæ nitendi, hoc est, conandi, & dolendi labore perfunctæ, nixis quæ religionum genera parientibus præsunt: sed elegantior intellectus, vt ex hoc dictæ esse credantur enixæ, quod vinculis quibusdã periculi, quibus implicarentur, fuerint exsolutæ. *Nexum* enim dicimus arctum & colligatum. Plaut. Amphit. id probat dicens: Vno vt labore exsolueret ærumnas duas.

282 ¶ *Remulcare* dictum est quasi molli & leni tractu ad progressum mulcere. Sisenna Histor. lib. ij. Si quæ celeriter solui poterat. in altum remulcare trahit.

283 ¶ *Congenulare* est genu replicato cadere. Sisenna Historiarum lib. iiij. Multi plagis aduersis [icti] & congenulati, Romanis præcipitatis ipsis supra voluit in caput.

284 ¶ *Agilem*, celerem ab agendo. Sisenna Hist. lib. iij. Agilem dari facilémque victoriã, neque fossas, aut bellum remoratum.

285 ¶ *Expediti* & *impediti* ex vna proprietate habent vocabuli causſam, aut ex solutis pedibus, aut illigatis. Sisen. Hist. lib. iiij. Inermos amant, impeditos expediti sine vllo suorum vulnere cunctos interficiunt.

286 ¶ *Testudines* sunt loca in ædificiis camerata ad similitudinem aquatilium testudinum, quæ duris tergoribus sunt, & incurtuis. Virgil. Æneid. lib. i. in foribus Diuæ media testudine templi. Sisen. Histor. lib. iij. C. Titinnius quidam, cui minus proprietas metus ab natura tradita videretur, primò ante testudinem constitit: deinde apud cõsulem causſam, atque excusationem præferre coepit.

267 ¶ *Insinuari* stst immitti, quasi sinu accipi. Sisen. Hist. lib. iiij. Agmen perturbatum pedites insinuant, ac loco commouent.

288 ¶ *Adolere* verbum propriè sacra reddentium, quod significat votis, ac supplicationibus numen auctius facere, vt est in iisdem, macte esto & intelligi debet ab eo, quod est *adoleuit*, id est, creuit, & *adultum*, quod est auctum, & aucta ætate, vt aliqua causſa maius solito factum, ducere proprietatem. Virgil. Æneid. lib. i. Cura penum struere, & flammis adolere Penates. Idem lib. vij. Adolétque altaria tedis. Et in Bucolicis: Verbenásque adole pingues, & masscula thura. quod est, adde, cumula. Et Georg. lib. iiij. Panchæis adolescunt ignibus aræ.

289 ¶ *Accensi* genus militiæ est administrantibus proximum. Var. Rhetoricorum lib. xx. Vt consules, ac prætores, qui sequuntur in castra, accensi dicti, quòd ad necessarias res sæpius acciantur, veluti accensiti.

290 ¶ *Nefarij* proprietatem lib. i. de vita populi Romani Var. patefecit, à farre, quod adoreum est, quo scelerati vti non debeant, non triticum, sed far: hoc quoque idem adsignificat, quòd qui indigni sunt qui viuant, nefarij vocantur.

291 ¶ *Adoreum* quoque dictum ab eo putat, quòd cibi ora, id est, principium sit far.

292 ¶ *Propitium* dicitur prorsus pium; aut propriè pium, vt apud Terentium Adelph. Quàm ea quæ parẽtes propitij: aut certè porrò pium, quod est vehementer, & valde. Apud eundem in prologo Andriæ: Dehinc vt quiescant porrò moneo, vt desinant Maledicere, malefacta ne noscant sua.

293 ¶ *Impancrare* est inuadere. verbũ à Græco tractum, quasi πᾶν χρέας consumere. Var. Ecclesiam in regiam arcam impancrarunt.

294 ¶ *Manſuetum* dictum est, quasi manu assuetum, quod omnia quæ sunt natura fera, manuum permulsione miteſcant. Vnde Virgilius Georgic. lib. iij. Et plausæ sonitum ceruicis amare. Et Æneid. lib. vij. Ille manum patiẽs. Quoniam supra dixerat: Pectebátque feras, puróque in fonte lauabat.

295 ¶ *Cinnus* est commistio plurimorum, vnde & *concinnare* dicitur. Cicero Oratore: Est autem quidam interiectus inter hos medius, & quasi temperatus, nec acumine posteriorum, nec flumine vtens superiorum, vt cinnus amborum neutro excellens, vtriusque particeps, vel vtriusque, si verum quærimus potiùs expers.

296 ¶ *Enucleate* dicitur purgatè, exquisitè, & sine asperitate, aut duritia, ab eo quòd nucibus separatis, id est, testis, nucleorum vtilis vsus habeatur. Cicero Oratore: Modò id eleganter, enucleatéque faciat, eum solum Attice dicere. Idem Tusc. lib. iiij. Habes eam, quæ de perturbationibus enucleatè disputat.

297 ¶ *Rotundum* à rota dictum, vel rota à rotun-

rotundo. & est rotundum collectum,& per omnem circuitum sine offensione asperi, aut anguli leue:quam significantiam Cic.Oratore,etiam ad humani ingenij transtulit formam : Theodectes autem præfractior,nec satis(vt ita dicam) rotũdus, primus instituit dilatare verbis.

298 ¶ *Rabula* a rabie dictus est, quem nũc aduocatum,vel causarum patronum dicimus: Cic. Oratore::Non enim declamatorem aliquem de ludo , aut rabulam de foro, sed doctissimum, & perfectissimum quærimus.Inde & Sallust. canina (vt ait Appius)facundia exercebatur.

299 ¶ *Meridies* manifestè medius dies. Cic.Oratore:Ipsum meridiem , cur non medidiem?

300 ¶ *Inepti* proprietatem. Cic.de Oratore lib.ij.patefecit : Quem enim nos ineptũ vocamus , is mihi videtur ab hoc nomen habere ductum,quod non sit aptus.

301 ¶ *Diuersoria* dicta sunt hospitia à diuertendo.Cic.de Oratore lib.ij. Quiescam in Cæsaris sermone , quasi in aliquo opportuno diuersorio.

302 ¶ *Sanniones* dicuntur a sanniis, qui sunt in dictis fatui,& in motibus,& in scænis, quos μωγους,vocant Græci.Ter. Eunucho: Solus Sannio seruat domi. Cicero de Oratore lib.ij. Quid porrò tam ridiculum,quàm Sannio est? qui ore,vultu imitandis moribus voce,denique corpore ridetur ipso.

303 ¶ *Hæredij* proprietatem indicat Varro de re rustica lib. i. Bina iugera,quòd à Romulo primùm diuisa dicebãtur viritim , quæ quòd hæredem sequerentur , hæredium appellarunt.

304 ¶ *Legumina* Varro de re rustica lib.j. dicta existimat , non quòd secentur,sed quod vellantur à terra , quæ quòd ita leguntur legumina dicta.

305 ¶ *Porcæ* in agris quam dicamus significantiam Varro designat de re rustica lib.j. Quã aratrum vomere lacunam istriam fecit. *sulcus* vocatur : quod inter duos sulcos elata terra dicitur *porca* , quòd ea seges frumentum porrigit. Accius Parergorum lib. j. Bene prosciſſas cossigerare ordine porcas, bidenti ferro,tectas deruere. Porcæ sunt signa sulcorum , quæ vltra se iaci semina prohibeant. *porcere* enim prohibere sæpius legimus.

306 ¶ *Occationis* proprietas his indiciis aperitur. Varro de re rustica lib.i. Et postea occare,id est comminuere ne sit gleba , quod ita occidunt occare dicunt, Serenus: Occatio occęcatio est.

307 ¶ *Pomorum* à Varrone proprietas explanata est de re rust.lib.i. Aquam addi quotidie vesperi , à quo quòd indigent potu , poma dicta esse possunt.

308 ¶ *Fracescere* tanquam friari , & putrefieri vetustate. Var. de re rust.lib .i. Hæc,de qua fit oleum, cõgeri solet aceruatim per dies singulos in tabularia, vti ibi mediocriter fracescat.

309 ¶ *Lixarum* proprietas hæc est,quod officium sustineant militibus aquæ vehendæ, *lixam* nanque aquam veteres vocauerunt. Vnde *elixum* dicimus aqua coctum. *Lix* etiam cinis dicitur,vel humor cineri mistus. Nam etiam nunc id genus *lixiuium* vocatur. Varro de vita populi Romani,lib.i. Proinde & elixum panem ex farre , & aqua frigida fingebant.

310 ¶ *Calonum* quoque proprietas hæc habetur , quod ligna militibus subministrẽt. κάλα enim Græci ligna dicunt , vt Homerus. πολλὰ τὰ ξύλ' ἐπάσσετο.

311 ¶ *Confluges* , loca in quæ riui diuersi confluant.Liuius Andromeda: Confluges vbi conuentum campum totum inhumigant.

312 ¶ *Consedo* à considendo, vt *assedo* , vel *assessor*.C.Hemina Annal.lib. iiij. Nemo vicinus consedo.

313 ¶ *Conticinium*, noctis primum tempus, quo omnia quiescendi gratia conticescunt. Auctores multi sunt miri , sed auctoritate deficiunt.

314 ¶ *Delibratum* decorticatum ; vt *dearuatum* per artus discissum. Vir. Georg. lib.ij. Vdóque docent inolescere libro.

315 ¶ *Exterebrare* est vi aliquid extorquere,& scrutari,aut curiosius quærere. Plautus Astraba:Cum incuriosum locaretur , terebratum quidem pertundis.

316 ¶ *Grumæ* sunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur , & conueniunt viæ. ¶Est autem gruma mensura quædã qua flexæ viæ ad lineam diriguntur , vt est agrimensorum,& talium. Ennius lib.xviij. Grumam dirigere dixit,*degrumari ferrũ*. Lucillius lib.iij. Viámque Vis degrumari , vt castris mensor facit olim.

317 ¶ *Luculentum*,pulchrum,& bonum,& perspicuũ,dictũ à luce.Licinius Macer Annal, lib.j. Auspicia pulchra, & luculenta commorat. Plaut.Cornicu. Pulcrum & luculentũ hodie euenit prælium.

318 ¶ *Logi* à Græco λόγοι sermones,vel dicta ridicula,& contemnenda.Cicero pro Gallio : Ego te certè scio omnes logos,qui ludis dicti sunt,animaduertisse.Turpil.Canephoro: Testamentum ergo celabis,logi.

319 ¶ *Fulguratoru*,vt *extispicis*,& *haruspicis*, ita hi fulgurum inspectores. Cato de moribus Claudij Neronis : Haruspicem fulguratorem si quis adducat.

320 ¶ *Moletrina* à molendo, quòd pistrinum dicimus: vt *seratrina*, vt *fetutina*. Cato in Thermum: Neruo, carcere, moletrina.

321 ¶ *Pans* proprietatem à pascendo putant veteres existimandam. Varro de vita populi Romani lib. I. Pastillos, & panes, hæc vocabula pastus, quod esset pascere, dicebant.

322 ¶ *Mustulentum*. & vinolentũ, vt feculentum. Plaut. Cistella. Nam ita mustulentus æstus nares attigit, Vt sit odor musti, aut musto oblitus ac madens.

323 ¶ *Commitium* dictum est, quasi è vitiis locum, qui secundum ignobilitatem loci maledictis, & dictis turpibus cauilletur.

324 ¶ *Prolubium* est patêre amicitiam & fidem. Accius Andromeda: Muliebre ingenium, prolubium, occasio. Nouius Colace: Et volo, & vereor, & facere in prolubio est. Laberius Compitalibus: Quò quidem me à matronali pudore prolubium meretricis progredi coegit? Varro de lingua Latina lib. v. Prolubiem, & prolubidinem dici ab eo quod lubeat. Vnde etiam lucus Veneri Lubentinæ dicatur.

325 ¶ *Pædato* positum pro repetitu, vel accessu quasi per pedem, sicuti nunc vulgò dicitur tertio pedato. Cato Originum lib. I. Igitur tertio pedato bellum nobis facere. Idem Dissuasione de fœneratione. Tertio autem pedato, item ex fœnore discordia excrescebat.

326 ¶ *Præclauium* pars vestis, quæ ante clauum texitur. Afranius Homine: Tertium diem præclauium vnum texere. Idem Fratriis: Mea nutrix surge, si vis, profer purpurã, Præclauium, contextus.

327 ¶ *Propages* est series, & affixio continua, vel longe ducta. *pages* enim compactio, vnde *compages*, & *propagare*, id est, genus iuge longè mittere. Pacuuius Antiopa: Saluete gemini mea propages sanguinis. Ennius Nonis: Vnde florent fructus, vitæque propaginem.

328 ¶ *Prægradat*, prægreditur, anteuenit, dictum à gradu. Pacu. Atalanta: Extremum intra canterem ipsum prægradat Parthenorem.

329 ¶ *Promicare*, extendere, & porrò iacere. Vnde *emicare*. Næuius. Siquidem loqui vis, non perdocere, multa longè promicanda oratio est.

330 ¶ *Præuius* dictus est antecedens. Cicero: Alcion genuit clãris delapsus ab astris. Præuius auroræ Solis, noctísque satelles.

331 ¶ *Digladiari* dictum est dissentire, & dissidere dictum à gladiis. Cicero Academicorum lib. I. Quid autem stomachatur Musarcus? quid Antipater digladietur cum Carneade: tot voluminibus? Idem iij. Digladiari autem semper & depugnare cum facinorosis, & audacibus, quis non cùm miserrimum, tum etiam stultissimum dixerit?

332 ¶ *AEquor* ab æquo, & plano. Cicero Academicorum lib. II. vocabulum accepisse confirmat. Quid tam planum videtur, quàm mare? ex quo etiam æquor illud poetæ vocant. Lucret. lib. III. Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.

333 ¶ *Meniana* ab inuentore eorum Menio dicta sunt. Vnde & *columna Meniana*. Cicero Academicorum lib. IIII. Interim ille cùm æstuaret, veterum vt Menianorum, sic Academicorum viam secutus est.

334 ¶ *Natrices* dicuntur angues natantes. Cicero Academicorũ lib. IIII. Sic enim vultis, tantam vim natricum, viperarúmque fecerit? Lucillius Satyrarum lib. II. Natibus natricem impressit crassam, & capitatam.

335 ¶ *Exsultare* dictum est exsilire. Cicero Academicorum lib. III. Et vt nos nunc sedemus ad Lucrinum, piscículósque exsultantes videmus. Virg. Æneid. lib. III. Exsultántque vada, atque æstu miscentur arenæ.

336 ¶ *Excordes*, *concordesque* ex corde significantiam ducunt. Cic. Tusc. lib. I. Aut vnde magna dissensio est. Aliis cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordésque dicuntur.

337 ¶ *Manum* dicitur clarum: vnde etiam *manè* post tenebras noctis diei pars prima: inde *Matuta*, quæ Græcè λευκόθεα. Nam inde volunt etiam *Deos Manes* appellari, id est bonos, ac prosperos, quòd melior mors sapientioribus, quàm vita probetur. Cic. Tusc. lib. I. Quid Ino Cadmi filia? nónne λευκόθεα nominata à Græcis, Matuta habetur à nostris? Inde *immanes* non boni, vt sæpe.

338 ¶ *Fodicare* est fodere, à fodiendo dictum. Cicero Tusc. lib. III. Non est enim in nostra potestate, fodicãtibus iis rebus, quas malas ppinemur, dissimulatio, vel obliuio.

339 ¶ *Politiones* agrorum cultus diligentes, vt polita omnia dicimus exculta, & ad nitorem deducta. Ennius Satyrarum libro III. Testes sunt lati campi, quos gerit Africa terra politos. Idem Annalium libro VIII. Rastros dente fabres capsit caussa poliendi Agri. Varro: Quid mirum [si] ex agris depolitionibus eiiciuntur, hîc in cœnaculo polito recipiuntur.

340 ¶ *Præficæ* dicebantur apud veteres, quæ adhiberi solent funeri mercede conductæ, vt & flerent & fortia facta laudarent. Plaut. Friuola. Superabóque omnes arguendo præficas. Idẽ Trucul. Argutũ ciuem mihi habeam pro præfica. Quæ alios collaudat, ea se verò

e vero non potest. Lucillius xxij. Mercede quæ Conductæ flent alieno in funere præficæ. Multo; & capillos scindunt, & clamant magis. Varro de vita pop.Rom. Deinde næniam cantari solitam ad tibias & fides, eorúmque ludistricas cursitassent, Hæc mulier vocitata olim præfica vsque ad Punicum bellum.

341 ¶ *Parectati* hi,qui de pueritia veniunt ad pubertatem, à Græco vocabulum sumptum. Lucilius lib. viij. Inde parectato chlamydes,ac barbula prima. Idem lib. x x. Tum ephebum quendam, quem vocant parectaton. Varro de compositione Satyrarum: Parectatæ adsunt, muliérque mulier Venus caput.

342 ¶ *Proletarij* dicti sunt plebei, qui nihil reipubl. exhibeant, sed tantum prolem sufficiant. Cato de tribunis militum: Expedito pauperem plebeium, atque proletarium. Cassius Hemina Annalib.lib.ij. Tunc Marcus præco primum proletarios armauit. Varro de vita populi Rom.lib.i. Quibus erant pecuniæ satis locupletes,assiduos,contrarios, proletarios. Idem: Assiduo neminem,vindicem voluerunt locupleti.

343 ¶ *Prosapies* generis longitudo: dicta à prosupando, aut proferendo. Cato originum lib.j. Veteres prosapias, & multa alia apud multos.

344 ¶ *Optiones* in cohortibus,qui sunt honesti gradus, vt optatos, quod est electos: & *adoptatos*, quod adscitos. Var. de vita populi Rom.lib.iij.existimat appellatos. Referentibus centurionibus adoptati, in cohortes subibant, vt semper plenæ essent legiones: à quo optiones in turmis decurionum, & in cohortibus centurionum appellati.

NONIVS MARCELLVS DE HONESTIS ET NOVE VETERVM DICTIS PER LITERAS.

CAPVT II.

APVD iuxta. Sisen. Historiarum libro iiij. Dum pristinum vitium apud ignem per sudorem corpore exhauserunt. M. Tul de offi. Cuius focum mirari solitus Cato, apud quem ille sedens Sannitum quondam hostium, iam clientium suorum munera repudiauerat. Et de orat.lib.ij.Cùm etiam tum in lecto Crassus esset, & apud eum Sulpitius sederet.

2 ¶ *Apisci*,inuenire. Sisenna Hist.lib.iiij. Itaque postero deligato signinum redeuntis apiscitur.

3 ¶ *Abstemius*,qui vino abstinet.Apul.In te fuisti quondam Athenis parcus,atque abstemius.In lib. Ludicrorum.Abstemius est,imò scit quo rete leporem tenebat, lupum nõ tenere. Lucil.Satyr.lib.vj. Thaunomeno inquit, valua sororem Lanificam dici siccam, atque abstemiam vbi audit.Varro de vita pop. Rom.lib.j.Quãto opere abstemias mulieres voluerint Esse, vel ex vno exemplo potest vi-derier.

4 ¶ *Adipatum* veteres honestè pro pingui & succulento & opimo posuerunt. Cicero de Orat.Adsciuerunt suis artibus opimum quoddam,& tanquam adipatæ dictionis genus.

5 ¶ *Adhamare*, obligare,ab hamo tractũ. Cicero Academic. libr. ij. Qui enim seriùs honores *adhamauerunt*, vix admittuntur ad eos, nec satis commendati multitudini possunt esse.

6 ¶ *Adstipulari* positum est pro assentiri. Cic. Academic. lib. iiij. Falsum esse Stoici dicunt & eorum adstipulator Antiochus.

7 ¶ *Addictum* est quasi deuotum, vel obnoxium. Cicero Tusc.lib.ij. Qui certis quibusdam, destinatísque sentẽtiis quasi addicti, & consecrati sunt.

8 ¶ *Aquilex*,aquã colligens.Varro Quinquatribus: An hoc præstat hero filius Diogenis, quòd ille è ventre aquam mittit? an hoc te iactas?at hoc pacto vtilior te Tuscus aquilex.

9 ¶ *Aequimentum* positum est non æquamentum, quasi parem vicem; sed *merces pro eo quod dicitur admissum*. Var. Sexage. An si equam emisses quadrupedem, vt meo asino Reatino admitteres, quantum popposcissem, dedisses æquimenti?

10 ¶ *Aerificium*, dictum, quod sit ex ære, Varro γνῶθι σεαυτὸν: Nihil sum Musæ politis, quasi ærificiæ dixi.

11 ¶ *Apludas* frumenti furfures dicunt rustici veteres. hoc in antiquis inuenitur, quorum in dubio est auctoritas: quanquam & Plaut. in Astraba fabula ita dixerit; cuius incertum est, an sit eius comœdia: atque ideo versus eosdem ponere supersedimus.

12 ¶ *Adulterionem* pro adultero. Laberius in primo,quem si quis legere voluerit, ibi inueniet, & fidem nostram sua diligentia adiuuabit.

13 ¶ *Anticipare* posuerunt veteres præuenire, hoc est antè capere. Varro Bimargopoli: Sensistis dicite labdea: & viuos contemnite viui. Anticipate, atque addite calcar, stultos contemnite docti.

14 ¶ *Aurigatur* honestè positum pro moderatur, ac regit. Varro Modio. Ad se vnum esse pulmentarium secundas, quo natura aurigatur, non necessitudo.

15 ¶ *Architectari, componere.* Cicero de Finibus bonorum & malorum libro 2. Cur tandem sapientia tamropere laudatur? An quòd ita callida est, vt optimè possit architectari voluptates.

16 ¶ *Aiat* quod est dicat. Cic. de finibus bonorum & malorum. Et Marcus: Quasi ego id curem, quòd ille aiat, aut neger.

17 ¶ *Anellus.* M Tul. de finibus bonorum & malorum lib. 5. Nec tamen Epicurum licet obliuisci, si cupam: cuius imaginem non solùm in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & in anellis habebant.

18 ¶ *Amatio* Plautus Rudente: Nimis penè inepta, atque odiosa eius amatio est.

19 ¶ *Adesum* consumptum. Sisenna Histor. lib. 3. Iisdem tēporibus Æsernini duplici fossa, vallóque circundati, frumento adeso, quod ex arcis in oppidum portatum est.

20 ¶ *Attendere* pro intendere, cogitare. Cic. Orat. Nihilne vobis in mentē venit, quod præterea à Crasso requiratis? Idem Hercules ipsum, inquit, attendo.

21 ¶ *Accomodat* adiungit, applicat. Cicero de Orat. lib. 2. Africano illi superiori coronam sibi in conuiuio ad caput accommodanti. Virg. Æneid. lib. 2. Lateríque Argiuum accommodat ensem.

22 ¶ *Autumnitas* pro autumno. Var. Seranot περὶ ἀχαρπιῶν: Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem: quod autumnitas inani terra ordo mensem præterierat. Idem Quinquatribus: Cape hanc caducam Liberi molem, depende frondem Bromij autumnitatis. vbi olim neutro. Varro Ephemeride: Nauali Etesiæ diutius, & vberius flauerant, & autumnum ventosum fuerat.

23 ¶ *Aritudinem* pro ariditate. Varro Prometheo lib. j. Humanam quandam gentem stirpis, inquit frigus, calore, atque humore aritudinem miscet.

24 ¶ *Aboriatur* pro aboriat. Varro pro Callio, vel Fundanio de admirandis rebus: Vinum quod ibi natum sit in quodam loco si prægnans biberit, fieri vt aboriatur.

25 ¶ *Adolescentiaris* pro luxuriaris, Varro, Κὰι τῇ φαλῇ μᾶλλον, περὶ θεμελίας: Tum quidem vt faciat censeo, quoniam tu quoque adhuc adolescentiaris.

26 ¶ *Ancillantur* pro seruiunt. Titinnius Prælia: Verum enim dotibus deliniri, vltrò etiam vxoribus ancillantur. Accius Melleagro: Quam innita ancillans, dicto obediens viri.

27 ¶ *Absonum* sine sono. Cicero Oratore: Sed sunt quidam, aut ita linguā hęsitantes, aut ita voce absoni.

28 ¶ *Algu* pro algore. Accius Andromeda: Misera abualia saxo, senio, pædore, algúque, & fame. Varro, ἐχω σὺν πρὸς τύχης: Leges ruina ne iacentem subdealbet algu danti frigore. Luçillius: Nam tam algu, atque nigrore magis. Lucretius lib. iij. Morbis, algóque, faméque.

29 ¶ *Aetatem* positum pro sæpe, ac diu. Plaut. Asin. Adeo vt ætatem ambo ambobus nobis sint obnoxij. Idem eadem: Ætatem velim seruire, Libanum vt conueniam modo.

30 ¶ *Altile* non solùm pingue ab alendo, verùm etiam opulentum. Plautus Cistellaria: Prohibet diuitiis maximis, dote altili, atque opima.

31 ¶ *Assulatim*, vt minutatim. Plaut. Captiuis: Priusquam pulsando assulatim foribus exitium dabo. Næuius Pullis escam: Hic iure inops paullò da adsimile, simul assulatim vis aias, sumit cibum. Plaut, Menæch. Nisi dedolabo assulatim viscera.

32 ¶ *Anxitudo.* Accius Euryface: Persuasit mœror, anxitudo, error, dolor. Idem Armorum iudicio: Vbi cura est, ibi anxitudo: acerba ibi cuncta consiliorum ratio, & fortunæ. Sic M. Tul. de repub. lib. ij. Quartáque anxitudo prona ad luctum, & mœrens, sempérque ipsa se solicitans. Pacuuius Hermiona: Tristitia, atque animi intoleranda anxitudine.

33 ¶ *Albitudinem* pro albore. Plaut. Trinummo: Vbi habitet & item alterum ad istanc capitis albitudinem.

34 ¶ *Adhæsum* à cohærendo dixit Lucret. lib. iij. Nam neque pulueris interdum sentimus adhæsum. Item lib. iiij. Tenue locis, quia non potis est affigere adhæsum.

35 ¶ *Amolimini* est recedite, vel tollite. Terent. Andria: Proinde hinc vos amolimini, Nam mihi impedimento estis. Pacuuius Hermio. Non tute hinc è conspectu amolire? Idem Antiopa: Nonne hinc vos propere stabulis amolimini? Sisenna Histor. lib. iiij. Impedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur.

36 *Acrimonia* est animi viuacitas. Næuius Lycurgo: Ne ille mei feri ingenij, atque animi acrem acrimoniam. Accius Neoptolemo: Vim, ferociam, animum, atrocitatem, iram, acrimoniam.

37 ¶ *Abiugat*, separat, alienat. Pacuuius Medo: Quæ res te ab stabulis abiugat, certum est loqui.

38 ¶ *Angustitatem.* Accius Oenomao: Saxū id facit angustitatem, & sub eo sacro exuberans

berans scatebra fluuia eradit rupem. Augustitatem dictum pro angustia. Accius Alphesibœa. Sed angustitatem inclusam, ac saxis squalidam.

39 ¶ *Adsestrix* femininum est ab eo, quod est assessor. Afranius Fratriis: Dimittit adsestricem, me ad sese vocat.

40 ¶ *Atri* dies dicuntur, quos nunc nefastos, vel posteros vocant. Afranius Fratriis: Septembris heri Kalendæ, hodie atri dies.

41 ¶ *Aiutamini* pro aiutate. Pacuuius Chryse: Aiutamini, & defendite.

42 ¶ *Aera* numeri nota. Lucil. lib. xxix. Hæc est ratio peruersa aera summa, & sirbducta improbè.

43 ¶ *Appetones* ab appetendo dicti. Laberius Virgine, Alienum appetonibus viæ perditæ diuerticula sequi.

44 ¶ *Aduocasse* prouocasse. Lucil. lib. xxix. Amicos hodie cum improbo illo audiuimus Lucilio aduocasse.

45 ¶ *Armillum*. Lucil. lib. xxviij. Hinc ad me, hinc licet anus sursum ad armillum.

46 ¶ *Adolescenturire*. Laberius: Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.

47 ¶ *Auxiliatum*, vt *suppetiatum*. Lucret. lib. v. Alituum porrò genus alis omne videmus Fidere, & à pennis tremulum petere auxiliatum.

48 ¶ *Ardum* pro aridum. Lucil. lib. xxvij. Ardum miserrimum, atque infelix lignum sãbucum vocant.

49 ¶ *Aduerruncare*, auertere. Lucil. lib. 26. Dij maluerint meliora, atque amentiã auerruncassint tuam. Pacuuius Modo: Possum ego istam capite cladem *auerruncassare* M. Tull. de finibus bonorum & malorum: Dij maluerint meliora, atque amentiam auerruncassint meam.

50 ¶ *Apisci*, adipisci. Lucil. lib. xxvj. Vt ego effuriam, quod ego te in primis cupere apisci intelligo.

51 ¶ *Accepso* accipio. Pacuuius Teucro: Haud sinam Quicquam profari, prius quàm accepso, quod peto.

52 ¶ *Adauctauit* auxit. Accius Ænadis: Quibus rem summam, & patriam nostram quondam adauctauit pater.

53 ¶ *Adaxint* adigant. Plautus Aulularia: Vtinam me diui adaxint ad suspendium.

54 ¶ *Affectare* afficere. Plaut. Bacch. Tua flagitia, aut damna, aut dispoliabula, quibus patrem, & me, téque, amicósque omneis affectas tuos.

55 ¶ *Adiugare*, adiũgere. Pacuuius Chryse: Mater est terra, ea parit corpus, anima mater adiugat. Idé Iliona: Blandam hortatricem adiugat voluntatem.

56 ¶ *Aedituor*, id est, ædem tueor. Pomponius Ædito: Qui postquam tibi appareo, atque ædituor in templo tuo nec mortalibus, nec mortalium vllum in terra miserius est.

57 ¶ *Aeternare*. Varro Rerum humanarum lib. ij. Litterisque, ac laudibus æternare.

58 ¶ *Albicatur*, candidatur, exalbescit. Varro, Caue canem: Vbi riuus præcipitatur, in nemore, deorsum rapitur, atque offensus aliquo à scopulo lapidoso albicatur.

59 ¶ *Absconsit* pro abscondidit. Cæcil. Exsulem quam hic in tenebris intus sese abscondidit. Pomponius Maccis geminis: Perij, non puellula est, nunquid abscondidisti inter natès?

60 ¶ *Attigis*, contigit. Turpil. Leucadia: Ne me attigas, atque aufer manum. eia quàm ferocula est. Accius Erigonis: Age age amolire, amitte, caue vestem attigas. Plaut. Bacchidibus: Ne attigas puerum ista causa, quando fecit strenuè.

61 ¶ *Augiscet*, auget. Ennius Andromach. Quid fit seditio, tabesne, an numeros augiscat stos.

62 ¶ *Atrox* crudum. Næuius Belli Pœnic. lib. iii. Simul attocia porticerent exta ministratores.

63 ¶ *Adqua* pro inquantum. Afranius Promo: Vt scire possis adquo te expediat loqui. Idem Priuigno: Ni tantùm amarem talem tammeritò patrem, Miratus essem adquo licere.

64 ¶ *Alternatim* per vices. Quadrig. Annal. lib. 3. Item gaudium, atque ægritudinem alternatim sequi.

65 ¶ *Apricari* in aprico esse. Var. Mysteriis licet videre multos quotidie hyeme in sole apricari.

66 ¶ *Absente* nobis, & *præsente nobis* pro præsentibus, & absentibus nobis. Plaut. Amphit. Nec nobis præsente aliquis quisquam nisi seruus. Afran. Action. Ades, Si hác absente nobis venerit puer.

67 ¶ *Antiquari* obsolefieri, & è memoria tolli. M. Tul. de offic. lib. ii. Perniciosè enim Philippus in tribunatu, cùm legem agrariam ferret, quam tamen antiquari facilè passus est, in eo vehementer se moderatum præbuit.

68 ¶ *Allectat*, illicit, delectat. M. Tull. de senect. Ad quem fruendum non modò non retardat, verum etiam inuitat, atque allectat senectus.

69 ¶ *Abusa* vtendo, vel in vsum consumpta. Plaut. Asin. Vbi illa, quæ dedi ante? abusa sunt. nam si ea durarent mihi mulier mitteretur ad te, nec te quisquam poscerem.

70 ¶ *Assa* voce sola, linguæ tantummodo, aut vocis humanæ, non admistis aliis vocibus esse voluerunt. Varro de vita pop.

Romani libro ij. In conuiuiis pueri modesti, vt cantarent carmina antiqua, in quibus laudes erant maiorum, & assa voce, & cum tibicine. Idem Cato, vel de liberis educandis: Melos alterum in cantibus est bipartitum, vnum, quod est in assa voce, alterum quod vocant organicon. ¶ Assum autem existimandum est, vt in obsoniis sine pigmento saporis alieni, quemadmodum merum dicitur solum.

71 ¶ *Arci*. Varro de vita pop. Rom. lib. 4. Eóque pecuniam magnam consumpsisset, quod arci, quos summopere fecerat, sessi, pōdere diu facti, celeriter corruissent.

72 ¶ *Adminiculaui* positum pro adiuui. Varro Cato, vel de liberis educandis: Quod petisti, vt eius educationis fierem tibi socius, quoad potui adminiculaui tuam voluntatem scribendo.

B

73 ¶ *Betere* est ire. Varr. Assanos multos, quòd parere ea non poterat mulier foras betere iussit. Pacuuius Nyptris: Vos betite defensum patriam in pugnam. Idem Hedo. Bibite si resto, pergitur, iam si ire conor, prohibet betere.

74 ¶ *Bellioris* est melioris. Varro Testamēto, περὶ διαθηκῶν. Venio nunc ad alterum genus testamenti, quod dicitur physicon, in quo Græci belliores, quàm Romani nostri.

75 ¶ *Brutum* dicitur hebes, & obtusum. Lucr. lib. iij. An contracta suis è partibus obbrutescat. Pac. Hermiona: Et obnoxium esse, aut brutum, aut elinguem putes.

76 ¶ *Bulga* est folliculus omnis, quam & crumenam veteres appellarunt. & est sacculus ad brachium pendens. Lucil. Satyr. lib. vi. Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus, Bulgam, & quicquid habet nummorum, secum habet ipse. Cum bulga cenat, dormit, lauit: omnis in vna Spes hominis bulga, hac deuincta est cætera vita. Var. Octogesi περὶ νομισμάτων. In quo nobilius est philippeum, quod accipimus, quàm quod bibimus, cùm alterum addamus in bulgam, alterum in vesicam. Luc. lib. xxvi. Ita vt quisque nostrum è bulga matris est in lucem editus.

77 ¶ *Bacillum* M. Tull. de suppliciis: Denique proximus lictori Sextius, de quo sæpe iam dixi, conuerso baccillo oculos misero tundere v hementissimè cœpit. Afran. Homine Bacillum deligatum corneolum poscit. Cic. de Finib. bonor. & malor. libr. ij. Vt bacillum aliud est inflexum, & incuruatum, aliud ita natum.

78 ¶ *Bacchari* veteres non solùm Bacchi numine furere dici voluerunt, verùm etiam loca, in quibus sit debacchatum, *bacchata* dixerunt. Virg. Georg. libro ij. O vbi campi, Sperchiúsque, & virginibus bacchata Lacæna Taygeta? Nam & quicquid vehementius cómouetur, bacchari voluerunt. Santra Nuntii Bacchis: Ita obsoletum sono furenter, ab omni parte bacchatur nemus.

79 ¶ *Blaterare* est confingere per mendacia. Afran. Augure: Quid est istuc te blaterare, atque obloqui. Idem Incend. Illud memēto, nequid in primis blateres. Cæcilius Hymnide: Sine blaterare, nihil agit in amore inermus.

80 ¶ *Bount* dictum à boum mugitibus, Pacu. Medea! Clamore & sonitu colles resonantes bount. Virg. Georg. lib. iij. Reboant siluæque, & magnus olympus. Var. Parmen. Exeunt citi, strepunt, bount.

81 ¶ *Baiulare*, ferre. Plaut. Asinaria: Ego baiulabo, tu, vt decet dominum, ante me ito inanis.

82 ¶ *Bipennis* manifestū est id dici, quod ex vtraque parte sit acutum. Nam nonnulli gubernaculorum partes tenuiores ad hanc similitudinem pinnas vocant eleganter. Var. Marcipore: Delime bipennis, vt leuis passerculus. Idem eodem: Annos caduci naufragij it. Cicero: Nec quarum bipennis plumas vapor Perursit altè mœsti in terram cecidimus. Idem Parmenone: Ferens ferream humero bipennem securim.

83 ¶ *Biuiras* quas vsus viduas appellat. Varr. Lege Menia: Ad biuiram venio, cum vellem ostendere quid vellem, Metamelos incōstantiæ filius me reprehendit.

84 ¶ *Bouinatores*, quos nunc malitiosos & tergiuersatores dicimus. Lucillius lib. xi. Hic strigosus, bouinatórque, ore improbus duro.

85 ¶ *Bubulcitare*. Varro Manio: Vinicius meus, quòd apud Plocium rhetorem bubulcitaret, alteri in dolore non defuit.

86 ¶ *Bases* Varro ὄνος λύρας. Primùm eam esse physicen, quid si item phyton, vt ipsa vox basis eius.

87 ¶ *Badius*. Varr. ὄνος λύρας. Equi colore dispares, ita dati: hic badius, iste giluus, ille murinus.

88 ¶ *Binum* millium numero, pro binis millibus. Sisen. Histor. lib. iij. Ad binūm millium numero sauciis vtrinque factis.

89 ¶ *Balbe*, obscurè. Varr Rerum humanarum lib. xx. Præterquam duobus in primis est scriptū balbè spectare velit potius, quàm voluntatem debeam non datum dicere magistratum.

90 ¶ *Baiulum*. Cic. de Oratore lib. iij. Remigem aliquem, aut baiulum nobis oratorem describerís.

91 ¶ *Balbutire* est cum quadam linguæ hæsitatione, & confusione trepidare. Cic. Academicorum libro iiij. Planè vt suprà dictus

dictus Stoicus perpauca balbutiens. Et Tusc. lib.5. Me quidem auctore etiam Peripatetici, veteresque Academici balbutire aliquãdo desinant.

92 ¶ *Bura* dicitur pars aratri posterior decuruata. Virg. Georg. lib.1. Continuò in siluis magna vi inflexa domatur In burim. Varr. de re rust. lib.1. Et sæpe fracta bura relinquunt vomerem in aruo. Hanc Virg burim vocauit.

93 ¶ *Blitea* inutilis, à blito herba nullius vsus. Plaut. Trucul. Blitea & lutea est meretrix. Laber. Tusco: Bipedem, bliteam, belluam.

94 ¶ *Bucerias* boum greges. Lucret. lib.2. Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles, Buceriæque greges.

95 ¶ *Baubare*, latrare, à canum voce. Lucr. lib.5 Et cùm deserti baubantur in ædibus.

96 ¶ *Bellosum*, bellicosum Cælius: Tantum bellum suscitare conari aduersarios contra bellosum genus.

97 ¶ *Buas* potionem positam paruulorũ. Var. Cato, vel de liberis educãdis. Cùm cibũ, ac potionem buas, ac papas docẽt, & matrem mammam, patrem tatam. Lucil. lib.8. Cùm vinulentas diceret, vini buas designauit.

C

98 ¶ *Comest* pro comedit. Varr. Margopoli, περὶ ἀρχῆς. Natura humanis omnia sunt paria: Qui te plus vrget, pisceis vt sæpe minutos Magnus comest, vt aueis enecat accipiter. Titinnius Gemina: Libram aiebant satis Esse ambobus farris nutrire. plus comest Sola vxor. Idem Fullonibus: Ego me mandatam meo viro malè arbitror, Qui rem disperdit, & meam dotem comest. Afranius Æqualibus: Iste, vt tu rem narras, comest hîc quotidie. Plautus Mustellaria: Sine modò venire saluum, quem absentem comest. Idem Trinummo: Quod & bibit, quod comest, quod facit sumpti. Pompon. Pistore: Decipit Vicinos quod molendum conduxit, comest. Nonius fullonibus feriatis: Vortit se in omneis bestias, comest quicquid tetigit tãtum. Idem Agric. Æpol paternam qui comest pecuniam. Lucilius Satyrarum libro 3. Commanducatur, totum complexa coméstque. Ex 30. Conficit ipse, coméstque. Marc. Tullius Hortensio: Se ad extremum pollicetur prolaturũ, qui se ipse comest, quod efficit dialecticorum ratio.

99 ¶ *Cuia* pro cuius. Lucil. lib.30. Cuia opera troginus calix per castra cluebat.

100 ¶ *Contollere*, contra tollere. Plaut. Aulul. Contollam gradum.

101 ¶ *Claritudo* pro claritas. Sallust. Iugurt. Cũ præsertim tam multæ variæque sunt artes animi, quibus summa claritudo paratur. Sisen. Histor lib.3. Quod fortasse an ex voluntate sua summa cum claritudine celeriter confecisset.

102 ¶ *Colluuio* labes ex immunditia. Marc. Tull. de senect. Cúmque ex hac turba & colluuione discedam.

103 ¶ *Commalaxare* est exercére, ac maturè facere. Varr. Flexta. περὶ ἐπαρχιῶν: Nec dolorem adiaphoron esse, quod philosophia commalaxarem ea patrem, neque irato mihi habenas dedi vnquam, neque cupiditas mihi imposuit frenos.

104 ¶ *Cetra* [obstaculum, scutum] Varro: Væ victis, περὶ φιλονεικίας. Quis rotundam facere cetram nequeat?

105 ¶ *Coracem* nouè positum pro coruo. Cicer. de Orat. lib.3. Quare coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere?

106 ¶ *Canitudinem* pro canicie. Varr. Aborig. περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sed neque vetulus cãterius quàm nouellus melior, nec canitudini comes virtus.

107 ¶ *Condocefacere*, Cicer. Tusculanar. libro 5. Nemo est enim, qui eorum bonorum animum putet esse iudicem, eúmque condocefaciat, vt ea, quæ bona, malave videantur, possit contemnere.

108 ¶ *Conscribillaui* pro conscripsi. Varr. Columna Herculis, περὶ δόξης. Itaque eas in ceram conscribillauit Herculis ad litem. Idem Marcip. Astrologi non sunt, qui conscribillarunt pingentes cælum.

109 ¶ *Commictilis* [compositi] Pomponius Præcone posteriore: Si sciam quid velis, quasi serui comici commictilis.

110 ¶ *Contente* parcè, & continenter. Plaut. Asina. Quanquam illum mater arcte contentéque habet.

111 ¶ *Caries* est vetustas. Varr. Cosmotoryna, περὶ φθορᾶς κόσμου. Singulos lectos stratos vbi habuimus, amisimus propter cariem, & tineam. Lucil. lib.30. Planta vna est pedibus cariosis mensulibano.

112 ¶ *Cortes* sunt villarum intra maceriam spatia. Var. Papiapap. περὶ ἐγκωμίων. Dum vixi, promiscaris meis in cortibus pauit. Idem de re rustica libro 1 Nec minus & à pabulo cùm redierint anseres, sues, porci, in corte exteriore. Idem de vita populi Rom libro 1. Ad focũ hyeme, ac frigoribus cænitabant: æstiuo tempore in propatulo; rure in corte; in vrbe; in tabulino, quod Mœnianum possumus intelligere tabulis fabricatum.

113 ¶ *Cupas*. Var. Est modus matulæ, περὶ μέθης: Cupas vinarias sirpare noli, adde cyathũ vini in vxorculæ opicillum. Idem Sesquiulysse: Alteram viam deformasse Carneadem virtutis se cupis acris aceti.

114 ¶ *Comedim* pro comedam. Plautus Bacchidibus: Quod dem scortis, quódque in lustris comedim, congreget pater. Cicero ad Varr. epistola petisset: Cura si me amas,

vt valeas, ne ego te iacente bona tua comedim. Statui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Pompon. Prostibulo: Ego quæro quod edim; has quærere quod cacent, contra ius est.

115 ¶*Commemoramentum.* Cæcil. Plocio. Pudebat, credo, commemoramentum stupri.

116 ¶*Conspicilium* vnde conspicere possis. Plautus. Medico: In conspicilio adseruabam, pallium obseruabam.

117 ¶*Coluſtra* lac nouum in mammis. Lucil. libro 8. Hiberam insulam fomento omni colore coluſtra. Laberius Virgine: Siquidem mea coluſtra fretus terris ſtudere fecisset ſumere aquam ex fonte.

118 ¶*Conquiniſcere*, & *acquiniſcere* inclinari ſignificat. Plautus Ciſtel. Faciundum eſt puerile officium, conquiniſcam ad ciſtulam. Idem: & doloſi, idem conquiniſce, ſis, iſtic cæueto ſimul.

119 ¶*Copi* pro copioſo. Plautus Pſeudolo: Atque ego nunc me vt glorioſum faciam, & copi pectore. Turpil. Epiclero: Te quidem omnium iam pater copem cauſſa rem facit. Pacu. Peribœa: O multimodis varie dubium, & proſperum copem diem.

120 ¶*Collutulet* ſignificat dedecoret. Plautus Trinummo: Hæc ſimigeratio te honeſtet, me collutulet, etſi ſine dote duxerit.

121 ¶*Congenerat* eſt adiungit, aſſociat. Accius Fidicinis: Quam vehat grato tibi congenerat gentium, aut generum affinitas.

122 ¶*Cette* ſignificat dicite, vel date, ab eo quod cedo. Nævius Lycurgo: Pro induſtria ne te regem prognatum patrem Lycurgum cette. Ennius Medea: Saluete optima corpora, cette manus veſtras, meque accipite. Accius Menalippo: Æneum aliquis cette in conſpectum, aut nos vbi ſit ducite ad eum. Pacu. Atalenta: Is veſtrorum vter ſit, cui ſignum datum eſt cette.

123 ¶*Cuppedia*, cupiditas. Cic. Tuſc. lib. 3. Ambitio, mulierositas, peruicacia, ligurritio, vinolentia, cuppedia.

124 ¶*Caſtitudinem* pro caſtitate. Acc. Phœniſ. Ibi fas, ibi cunctam antiquam caſtitudinem.

125 ¶*Comitaſſet* pro cubuiſſet. Acc. Erigona: Tum autem Aegiſthus ſi me eſſe eodem lecto comitaſſet patri.

126 ¶ *Cituna* ſunt proxima cælo millia. Marc. Tullius de Repub. libro 6. Ex quibus erat ea minima, quæ vltima cælo, cituma terris luce lucebat aliena. Et libro 1. Quare ſi placet, deducrationem tuam de eo loco ad hæc cituma.

127 ¶*Claret*, clara eſt, vel claream. Turp. Pedio: Cuius aduentu inſula hodie claret Cypros. Enn. Tela. Nam ita mihi Telamonis patris, atque facies prozui Iouis gratia ea eſt, atque hoc lumen candidum claret mihi.

128 ¶*Caſteria* locus, vbi cùm nauigatio cõquieſcit, remi, & gubernacula conquieſcunt: Plaut. Aſinar. Quin pol ſi repoſui remum, ſola ego in caſteria: vbi quieſco, omnis familiæ cauſſa conſiſtit tibi.

129 ¶*Coquinatum* ad coquendum. Plautus Aulularia: Neque ego vnquam, niſi hodie, ad Bacchas veni in bacchanal coquinatum.

130 ¶*Curio* curioſus. Plaut. Aulul. Volo ſcire ego ex te, qui ſit agnus curio.

131 ¶ *Culcita*. Var. Quinquatrib. Quam in teſtudineo lecto, culcita plumea, in dre dormire. Idem de vita pop. Rom. libr. 1. Qui primus vsorem ducebat duabus culcitis, ac duobus toris plagulis cum ſtraſſet.

132 ¶*Citrus*. Var. χερνοδιδασκάλῳ. In quibus Lybia citrus faſce cingit fores.

133 ¶*Cæcutiunt*. Var. χερνοδιδασκάλῳ. Vtrũ oculis mihi cæcutiunt, an ego vidi ſeruos in armis contra dominos?

134 ¶*Caballus*. Lucil. lib. 2. Succuſſatoris tetri, tardæque caballi. Var. Parmeno: Alius caballum arbori ramo in humili alligatum reliquit. Idem Seſquiulyſſe: In caſtris permanſi, inde caballum reduxi ad cenſorem.

135 ¶*Cod.* Var. παφῇ μέρισπου. Sed vt canis ſine coda.

136 ¶ *Carnales*, ſedules Varr. Sexageſi: Vix & ſatus erat, cum more maiorum vltro carnales arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant.

137 ¶*Craſſum* poſitum pro hebeti, & ſtulto. Var. Sexag. Senibus craſſis humili non vidimus quid fiat.

138 ¶*Canum* vetus, antiquum. Virg. libro 1. Cana fides, & Veſta. Var. Eumenidib. Et ecce de improuiſo ad nos accedit cana veritas Atticæ philoſophiæ alumna.

139 ¶*Ciſium* vehiculi biroti genus. M. Tull. Philipp. lib. 2. Delituit in quadam caupona, atque ibi ſe occultans perpotauit ad veſperũ: inde ciſio celeriter ad vrbem adductus domum venit.

140 ¶*Celeratim*, celeriter. Siſen. Hiſtor. lib. 5. Quo magis celeratim poterant, in inſidiis ſuos diſponit.

141 ¶*Copiantur* à copia honeſtè poſitum, vt lignantur, & pabulantur, & aquantur. Cælius lib. 1. Armis & magno commeatu. prædaque ingenti copiantur. Virgil. Georg. lib. 4. Sub mœnibus vrbis aquantur.

142 ¶ *Confutare* eſt confundere, vel committere. Var. Manio: Harum ædium ſumma atria confutabant architecti omnes. Titinnius Setina, Cocus magnum ahenum quando feruit, paulla confutat trua.

143 ¶*Compluries*, frequenter. Cato Suaſione in legem populi: Quod compluries vſu venit, omni tẽpore anteu ẽum eſt, rẽp. reddidimus. Idem Orig. lib. 4. Compluries eorum milites merce-

mercenarij inter se multi alteri alteros castris occidere. Plaut. Persa: Quid metuis? metuo hercle verò, sensi ego compluries.

144 ¶ *Cognomen* est eiusdem nominis. Afranius Diuort. Letium genus cognominationis morborum cognominis.

145 ¶ *Clypeat.* Pacu. Hermiona: Currum liquit, chlamide contra astu clypeat brachiũ. ita & galeare. Cynna Epigrammatis: Miseras audet galeare puellas.

146 ¶ *Conuasare* dicitur furto omnia colligere. Terentius Phormione: Aliquid conuasassem, atque hinc me ego coniicerem protinus in pedes.

147 ¶ *Cluet*, nominatur. Lucil. libro xxx. Cuia opera Troginus calix per castra cluebat, Enn. Ambrach. Per gentes esse cluebat omniũ miserrimus. Pacu. Iliona: Sed hæc cluentur hospitum infidelissimi. Var. ὄνος λύρας: Pacuuius discipulis dicor porrò is fuit Ennius, Musarum Pompilius clueor.

148 ¶ *Cibicidas.* Lucil. lib. 27. Viginti domi, an triginta: vel centum cibicidas alas.

149 ¶ *Contenturum.* Lucil. lib. 27. Tu Lucillium credis contenturum, cùm me ruperint, summa omnia fecerim? Var. Cato, vel de liberis educandis: Vel maximè illic didici & sitienti videri aquam mulsum, esurienti panem cibarium siligineum, & exercitato somnum suauem.

150 ¶ *Canicas* veteres furfures esse voluerunt. Luc. lib. 27. Quanti vellet, quàm canicas à pulte, & maconis manu.

151 ¶ *Concorditas* pro concordia. Pacu. Hermiona: Concorditatem hospitio adiunctam perpetem probitatem conseruetis.

152 ¶ *Commentum* pro communitum. Plau. Amphitryon. Faciam Amphitryonem aduenientem ab ędibus, vt abeat quouis pacto, fac commentus scies.

153 ¶ *Cribrum.* Lucil. libro 36. Cribrum, incerniculum, lucernam in laterem, in telam licium.

154 ¶ *Contemnificium.* Luc. libro 37. Ego enim contemnificus fieri & fastidire Agamemnonis.

155 *Cordi est*, honestè dictum animo sedet Lucilius lib. 26. Et quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet. Idem: Si tibi porrò istæc res iccirco est cordi, quòd rere vtilem.

156 ¶ *Congenuclare* est flecti genibus. Cælius Annal. lib. 6. Ipse regis eminus equo ferit pectus auorsum congenuclat, percussus deiecit dominum.

157 ¶ *Caussari*, caussam dicere, vel defendere. Accius Medea: Qui potis est repelli quisquam, vbi nullus est caussandi locus? Afran. Emancip. Vide vt facundè contrà causseris patrem. Pacuu. Armorum iudicio: Qui sese ad finem esse, ad caussandum volunt, de virtute is ego cernundi do potestatem omnibus.

158 ¶ *Celebrescat*, celebris fiat. Acc. Diomede: Et qualis fuerit fama celebrescat tua.

159 ¶ *Cœpiro*, incipero. Cæcil. Peribœa, rastraria: Aere obscuro, hercle desinam, manè cœpiam. Plat. Mænechmis: neque ego insanio, neque pugnas, nec lites cœpio. Idẽ Truculento: Dum abeam quòdam, & vbi nihil cœpiam.

160 ¶ *Certissent* certa fiant. Pacuu. Chryse: Aquæ cœcos vnde certissent.

161 ¶ *Celebre* non solùm frequens, sed etiam velox. Accius Ægistho: Celebri gradu gressum accelerasse decet.

162 ¶ *Callisceruut* pro occaluerunt. Cato de bello Carthaginensi: Aures nobis callisceruut ad iniurias.

163 ¶ *Commetare* commeare. Nonius Bubulco cerdone: Cum ad lupam Nostram tã multi crebrò commetant lupi. Afran. Virgin. Quò tu commetas? vbi confixus desides?

164 ¶ *Concalluit.* M. Tul. lib. 4. ad Atticum: Locus ille animi nostri, stomachus vbi habitat, olim concalluit. Et de Deorum natura lib. 4. Quorum tanquam manus opere, sic animus vsu concalluit.

165 ¶ *Conciere*, cum perturbatione commouere. Accius Medea: Nisi quas terrestres pontus strages conciet: Afranius Deposito: Dij sunt irati tibi, Qui conciere cogites tantum mali. Ennius Duloreste: Extemplo egisti fidem nuncupantes conciebant populum.

166 ¶ *Conglomerare*, inuoluere, superaddere Enn. Thyeste: Heu mea fortuna, vt omnia in me conglomeras mala.

167 ¶ *Congermanescere*, coalescere, coniungi vel consociari. Quadrigarius Annal. Facite exempla eorum, vt vos cum illis congermanescere sciatur. Var. Rerum humanarum li. 3. Posteà cum his vna remp. coniuncti, & congerminati tenuere.

168 ¶ *Collabella*, adiunge labra. Laber. Annalium Peranna, collabella osculum.

169 *Cymbalissare*, cymbala quatere. Cassius Hemina lib. 3 Mulier cãtabat tibiis Phrygiis, & altera cymbalissabat.

170 ¶ *Concinnare*, conficere, vel colligere. Nęu. belli Pœnici lib. 4. Trãsit Melitam Rom. exercitus, insulam integram vrit, populatur, vastat, rem hostium concinnat.

171 ¶ *Catullire*, esurire, vel libidinari. Laber. Lacu. Auerno: Scinde vnam exoleto impatienti catullientem lupam.

172 ¶ *Caduciter*, præcipitanter. Var. Etratione: At frigidos nimbros aqua ista caduciter ruentes. Pertimuerint aquatiles querquedulae natantes.

173 ¶ *Cupienter*, cupidissimè. Acc. Philo-

ćteta: Cui potestas detur, tua Cupiente malis membra discrepat suis. Ennius Phœnice: Stultu'est, qui cupida cupiens cupienter cupit.

174 ¶ *Commemorare*, commonefacere, in memoriam reducere. M. T. de senectu. Pythagoreumq. more, exercendæ memoriæ gratia quid quo die dixerim, audiuerim, egerim, cõmemoro vesperi. Idem de finibus bonorum, & malorum lib. 1. Sed à te opportunè mentio facta est. Sed etenim me vis audire Cicero, quænam sit istius veteris, quam cõmemoras Academicorum de finibus bonorum, Peripateticorumque sententia.

175 ¶ *Coniectarium* efficax, perfectum. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib 4. Illud verò minimè coniectarium, sed in primis hebes illorum. *Concubia* nocte primi somni. Sisen. Hist. lib. 4 Ipsi legati cõcubia nocte oppido digressi iam supra hostium munitionem succedunt.

176 ¶ *Cistæ*. Sisen. Histor. lib. 4. Cistæque, quæ erat legum ferendarum gratia paratæ, defecerant.

177 ¶ *Centones*, & cilicia. Sisen. Hist. lib. 4. Puppes aceto madefactis cētonibus integuntur, quos suprà perpetua classi suspensa cilicia obtenduntur.

178 ¶ *Crebritudinem* pro crebritate. Sisenna Historiarum lib. 4. Nam clandestina celeriter transigit apud notos cogitata dici decet, non explanari.

179 ¶ *Cæmenta* lapides non magni modi, quibus ædificia consurgunt, Sisen. Hist. lib. 4. Formidine oppressus, quòd humilem cæmentis instructum oppidi murum sciebat. Var. Bimargo: Non te pudet, Mani, cum domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes seruis tuis ministrare cæmenta?

180 ¶ *Cis* positum pro vltra. Sallust. Cis Rhenum, atque inter mare nostrum, & Oceanum, nisi quâ fuit paludibus inuia, per domita. Var. Rhetoricorum lib. xx. Eo die cis Tiberim redeundum est, quòd de cœlo auspicari ius nemini sit præter magistratum.

181 ¶ *Quadrifariam*. Varr. Rhetoric. libr. xx. Et ea, quæ ad mortales pertinent, quadrifariam dispertierim in homines, in loca, in tempora, in res.

182 ¶ *Concalfacere*, exercitare, vel incendere, vel hortari. Cic. de natura deorum lib. 3. Et ait idem, cùm brachium cõcalfecerit, tum se solere pugnare. Idem ad Pansam libr. 3. Nos Ventidianis rumoribus concalfecimus.

183 ¶ *Cauillantur*, vt iocantur. Cic. de Oratore lib. 3. Cauillantur, aut aliquid de oratoris arte paucis præcipiunt libellis.

184 ¶ *Catus* pro sapiente. Cic. Tusc. lib. 2. Sed homo catus nunquam terminat, nec magnitudinis, nec diuturnitatis modum.

185 ¶ *Contrahi* dictum est honestè quadam tristitia liberari, & solicitudine, aut mœrore. Cic. Tusculan. lib. 3. Hoc detracto, quod totum est voluntarium, ægritudo erit sublata illa mœrens, morsus, tamen & contractiuncula quædam animi relinquentur. Et libro 4. Itaque hæc prima definitio est, vt ægritudo sit animi aduersante ratione contractio.

186 ¶ *Ciceres* Cic. Tusc. libro 5. Partim soliuagas, partim congregatas, immanes alias, quasdam autem cicures, nonnullas abditas, terráque tectas.

187 ¶ *Cuias* vnde. Cicero Tusc. libro 5. Socrates quidem, cùm rogaretur cuiatem se esse diceret, mundanum inquit.

188 ¶ *Cibarium*, quod nunc aut de pane sordido, aut de alio indigno dicatur. Varro Modio: In cubiculo dormire mallem, scilicet potius vinum meum cibarium, quàm ego dominus cubarem, Idem ὄψον νοερὸν: Tuus autem ipse frater cibarius fuit Aristoxenus. Cicero Tusc. lib. 5. Cui cum peregrinanti Ægyptum comitibus non consecutis, cibarius in casa panis datus esset, nihil visum illo pane iucundius.

189 ¶ *Comedones* ab edendo. Varr. Modio: Putat fore hoc, quod hic comedonibus conuenit vsu, quibus nota voluntate comedunt, duntaxat gula gaudet.

190 ¶ *Caulem* vitis tobur Varro de re rust. lib. 1. Quem dicimus caulem, vt Virg. lib. 12. Puberibus caulem foliis. Varro: Ex sarmento caules qui nati sunt de iis plurimum valent primum, ac secundum, nonnunquam etiam tertium relinquere, reliquos decerpere.

191 ¶ *Continuare*, conuenire, concurrere. Sisenna historia lib. 6. Marius ostio Liris euehitur, atque Ænariam suos continuare.

192 ¶ *Cinefactum*, in cinerem dissolutum: figuratio, vt tepefactum & labefactū. Lucr. li 3. At nos honorifico cinefactū te prope busto.

193 ¶ *Coxendicas* coxas. Lucil. Caput collo sustentatur, truncus sustinetur à coxendicibus. Varro de re rustica lib. 1. Lata fronte, naribus simis, lato pectore, crassi coxendicibus.

194 ¶ *Conditaneum*, quod condi vel condiri potest, rectè dici. Varro de re rustica libro 1. In agro crasso, & calido oleam conditaneam, radium maiorem, Salentinam orchitem, pausiam Serginam, colmineam albicerem.

195 ¶ *Cenatus* vt pransus, vt potus, vt lotus, id est confecta cena: Varro de vita populi Roman. lib. 3. Vt eius conuiuium, qui triumpharet in capitolio, videtur esse proprium, vt ipse potius domum reduceretur cenatus à conuiuio.

196 ¶ *Cirros*, capitis crines. Var. Cato, vel de liberis educandis: Itaque Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem solere solent.

197 ¶ *Catellos*

197 ¶ *Catellos.* Var. Cato, vel de liberis educandis: Quare meliusculæ [curæ] consuetudines pueriles illorum, qui suis catellis ministrant, quod edent.

D

198 ¶ *Dextima* pro dextra. Varro περὶ λέξεων. Porrò inde ab vno quoque compito ternæ viæ oriuntur, è quibus singulæ extumæ exitũ ad cælos habent proprium: A primo compito dextimam viam munit Epicurus.

199 ¶ *Desueui* illum pro desuefeci illum, id est, consuetudinem ei abstuli. Titinnius Gemina: Parasitos amoui, lenonem ædibus absterrui, Desueui, ne quò ad cenam exiret extra consilium meum.

200 ¶ *Dapalis cena* est amplis dapibus plena. Titinnius, Varro: Toto fit in foco de lignis mihi dapalis cena.

201 ¶ *Diuitant* pro diuites faciunt. Accius Astyanacte: Nihil credo auguribus, qui aures verbis diuitant Alienas, suas vt auro locupletent domos. Turpilius Thrasyleonte: Dij me diuitant.

202 ¶ *Desquamat*, squamis exspoliat. Plau. Aulul. Dromo desquama pisceis. tu Machærio Gongrum, murænam exdorsua quantum potes. Lucillius Satyrarum lib. 7. Sador, subellor, desquamor, punicor, ornor, Expilor, pingor.

203 ¶ *Deartuare* est quasi per artus concidere. Plautus Captiuis: Tum igitur ego deunctus, deartuatus sum miser. Idem eadem: Dilacerauisti, deartuasti, atque opes confecisti.

204 ¶ *Demoliri*, diruere. Sallustius Historiarum libro quarto: Pluteos rescindit, ac munitiones demolitur, locóque summo potitur.

205 ¶ *Diuidos*, separatos, Accius Andromeda: Nósque vt seorsum diuidos leto offerres.

206 ¶ *Dispuluerare* est dissoluere. Næu. Gymnastico: Saxa, siluas, lapides, montes disiicis, dispulueras.

207 ¶ *Differitas* pro differentia. Lucret. lib. 4. Tantáque in his rebus distantia, differitásque est.

208 ¶ *Debilo*, debilis. Ennius lib. 8. debilo homo.

209 ¶ *Domutionem.* Pacuuius Hermiona: Nam solus Danaus hic domutionem dedit. Lucillius lib. 26. Domutionis cupidi, imperiũ regis penè imminuimus.

210 ¶ *Designare* cum nota, & ignominia aliquid facere. Terentius Adelph. Illa, quæ ante facta sunt, Omitto. modò quid designauit?

211 ¶ *Deblaterare* est obloqui, confingere. Lucillius lib. 30. Deblaterat, plenus bonus rusticus concinit vnà.

212 ¶ *Deletile*, non quod deleatur, sed quod deleat. Varro Modio: Si displicebit, tam tibi latum mare Partis, quantum spongiam deletilem.

213 ¶ *Datatim*, id est, inuicem dando. Plau. Curculione: Tum isti, qui ludunt serui scurrarum datatim in via. Afranius Homine: Datatim vxorem vt ludas. Pomponius Adelph. Quod ille dicit cùm datatim in lecto tecum lusi. Nonius Exodio: In molis non ludunt raptim pila datatim morso.

214 ¶ *Diuidia* est tædium. Acci. Armorum iudicio: Huius me diuidia cogit plus, quàm est par, loqui. Turpilius Epiclero: Sperabam consilia mea diuidiæ tibi, cùm ætas accesset, non fore.

215 ¶ *Dulcitas* dulcitudo, pro dulcedo. Accius Tereo: O suauem linguæ sonitũ, ô dulcitas conspirantis animæ. Cæcil. Syracus. Tanta huic inuasit in corda indulcitas. Cicero de deorum natura lib. 3. Quin etiam gustatus qui est sensus ex omnibus maximè voluptarius, quinque dulcedine præter cæteros sensus commouetur.

216 ¶ *Discorditas* pro discordia. Pacu. Hermiona: Quantámque ex discorditate cladem importem familiæ.

217 ¶ *Deletio.* Lucil. lib. 29. Deletionem nostri ad vnum exercitus.

218 ¶ *Depeculassere*, ac deargentassere, & decalanticare. Lucil. lib. 26. Depeculassere aliqua sperans me, ac deargentassere, decalanticare eburneo speculo depeculassere.

219 ¶ *Difflare* est flatu disturbare. Plautus: Cuius tu legiones difflauisti spiritu. Lucil. lib. 26. Pars difflatur vento, pars autem obrigescit frigore.

220 ¶ *Danunt*, dant. Pacuuius Iliona: Dij me, & si perdunt, tamen esse ad vitam expetunt, Quod priusquàm intereo; spatium vlciscendi danunt. Plautus Pseudolo: Cui seruitutem dij danunt lenoniam. Næuius Belli Pœnici li. 4. Eam carnem victoribus danunt. Cæcilius Plocio: Patiere quod datur, quando optata non danunt.

221 ¶ *Deamare* vehementiùs amare. Afranius Vopisco: Voluptatem capio maximam, cruciari tua te culpa, qui det, & de illa pessuma, quam deamas, promerere.

222 ¶ *Decollare*, collo deponere. Cæcilius, Notonicasioni habes vide, tibi tradidi, in tuo collo est, decolles caue.

223 ¶ *Degulasse*, est gulæ dedisse. Afranius Brundisinis: Imò iamdudum occubuisse, degulasse oportuit.

224 ¶ *Delectare*, illicere, attrahere. Enn. Thyeste: Et me Apollo ipse delectat, ductat Delphicus. Quadrigarius Annalium libro quarto: Fabius de nocte cœpit hostibus castra simul oppugnare, eum hostem delectare, dum collega id caperet, quod captabat.

225 ¶ *Delica*, explana, indica. Accius Achille: Quare alia, ex crimine inimicorum, effugere possis, delica Cæcil. Obsoletate: Immo verò hæc antè solitus sum, res delicat. Titinnius libro quinto: Quid istuc est? aut istic sibi vult sermo? mater delica.

226 ¶ *Deuorare* absumere, eripere. Accius Æneadis: Patrio exemplo, & me dicabo, atque animam deuorabo hostibus.

227 ¶ *Dignet*, dignos putet. Pacu. Iliona: Quis deos infernos, quibus cœlesteis, dignet decorare hosteis?

228 ¶ *Debiliter*, debilitatè. Pacuuius. Miseret me, lacrymis lingua debiliter stupet.

229 ¶ *Demagis*, valde magis. Lucillius lib. 16. Rex Corus ille duos hos ventos, Austrum, atque Aquilonem nouissimè alebat, solos demagis istos ex nimbo austellos, nec nos seneces putare.

230 ¶ *Diu* pro die; vnde & interdiu dicitur. Titinnius Fullonibus: Nec noctu, nec diu licet fullonibus, quiescant. Plaut. Casina. Noctúque, & diu vt viro subdola sies. Idem Aulul. Nec noctu, nec diu quietus vnquam eam, nunc dormiam.

231 ¶ *Dubitatim*, dubitanter. Cælius Annalium libro tertio: Imperator conclamat de medio, vt velites è sinistro cornu remouentur, & Gallis non dubitatim immittantur. Sisenna Hist. lib. 4. Quod hostem non dubitatim cum pluteis, ac scalis iter facere cernebat.

232 ¶ *Discedere*, hiari, diuidi, distendi. Mar. Tull. de officiis lib. 3. Hinc ille Gyges inducitur à Platone, qui cum terra discessisset magnis quibusdam imbribus. Sisen. Hist. libro 4. Armata dextera ductri, magísque in latitudinem discedunt.

233 ¶ *Delegare* veteres dispescere posuerunt, vel dispertire. Plaut. Amphit. Si cui fautores delegatos viderint.

234 ¶ *Depsere* à Græco magis significantiam, & originem trahit. Homerus Odysseæ, μ. κνεῶν δεψήσας μεμαὼς ἐέρα. Varr. Myst. Sed tibi fortasse alius molit, & depsit.

235 ¶ *Dolitum* quod dolatum vsu dicitur, quod est percæsum, vel abrasum, vel effossum. Varr. Agathone: Num nam cælatus in manu dextera scyphus cælo dolitus artem ostentat Mentoris? Cicero, dolatum. Academicorum lib. 4. Non enim est ex saxo scalptus, aut è robore dolatus.

236 ¶ *Descobinatis* sauciis, & abrasis, ac desectis. Varro Meleagris: Sin autem delectationis causa venamini, quanto satius est saluis cruribus in circo exspectare, quàm his descobinatis in silua currere?

237 ¶ *Dentarpagas*, quas Græci ὀδοντάγρας vocant. Latinè voluit appellari. Varro Quinquatribus: Hìc bipensiles forcipes, dentarpagæ.

238 ¶ *Desubulare*, perfodere. Var Sesquiulysse: Vnam veniam esse non amouisse duce virtute, hanc esse nobilem, alteram Carneadem desubulasse, bona corporis secutum.

239 ¶ *Dormitio*. Var. Sexagesi, O stulta nostri pectoris dormitio vigilabis. Et alio loco idem: Quid mihi cum somno, si dormitio tollitur?

240 ¶ *Dissentaneum*, discors, & dissentiës, vt consentaneum contrá. Nigidius: Eum locum facit dissentaneum.

241 ¶ *Decidua* quæ cadant, vt occidua quę occidant. Laberius: In altum finalium, non vbi caput, á foliis decidua folia pandit.

242 ¶ *Duodeuicesimo* ita vt duodecimo. Varro Humanarum rerum libro 16. Mortuus est anno duodeuicesimo. rex fuit 21. Cato quarto Originum: Deinde duodeuicesimo anno post dimissum bellũ, quod IIII. & XX. annos fuit, Carthaginensis sextum de fœdere decernere.

243 ¶ *Diurnare* honestum verbum pro diu viuere, & apud veterem prudentem auctoritatis incognitæ: Neque optimum quenque inter nos sinunt diurnare.

244 ¶ *Duritudo* pro duritia. Cato in Veturium: Qui illius, inquit, impudentiam norat, & durituditem.

245 ¶ *Delicia* numero singulari, quod aut rarum est, aut singulare. Plautus. Mea voluptas, mea delicia.

246 ¶ *Diritas*. M. Tul. de senectute: Quãta in altero diritas?

247 ¶ *Dirissimum*, seuerum. Varro Bimargo: Scæna quem senem Latina vidit dirissimum.

248 ¶ *Diis* diutinis, ac iugibus. Varro ὀνος λύρας. Quem nobilem diuinum lyras sol hermoge quadam gubernans motibus diis viget.

249 ¶ *Dicteria* quasi dicta non seria. Varro ὀνος λύρας. Quàm mobile, Neque orto psalticium attulit psalterium, Quibus sonant in Græcia dicteria.

250 ¶ *Dispalare* est separare. Sisenna Hist. lib. 3. Dispalati ab signis digressi omnes, ac dissipati. Idem: Tanto plures passim dispalantur.

251 ¶ *Deloricare* dictũ est scindere. Cic. de Orat. lib. 2. Qui in causa peroranda non dubitauit excitare reum consularem, & eius diloricare tunicam, & iudicibus cicatricem aduersam senis imperatoris ostendere.

252 ¶ *Diuitior*. Cic. de Oratore lib 3. Inde ille licentior, & diuitior fluxit dithyrambus.

253 ¶ *Deturbare*, deiicere, demouere. Sallust. lib. 2 Mœnibus deturbat. Virgil. lib. 5. Puppi deturbat ab alta. Et lib. 6. Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant, Deturbat.

254 ¶ *Diuidiæ*, vt dissensiones. Accius Phœnissis: ne horum diuidiæ, & discordiæ dissipent, & disturbent tantas etiam optumas ciuium diuitias.

255 ¶ *Deintegrare*, diminuere. Cæcilius: Nomen virginis, nisi mirum est, deintegrauit.

256 ¶ *Deiugare*, deiungere, separare, dissociare. Pacuuius Chryse: Perque nostram egregiam vnanimitatẽ, quam memoria deiugat.

257 ¶ *Denasci*, decrescere. Cassi. Hemina Annalium libro 2. Quæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.

E

258 ¶ *Euirescat*. Varro Prometheo lib. xv. Atque exsanguibus dolore euirescat colos.

259 ¶ *Euallare* dictum excludam, & quasi extra vallum mittam. Titinnius Prælia: Qui ego hodie extorrem hanc domo faciam pilatricem pallia euallauit: ὀ pulcre. Varro, ὀπάφιον ἢ βοῦς περὶ πάφον. Donec foras non intus euallauerunt.

260 ¶ *Excantare* significat excludere. Plau. Bacch. Nam credo cuiuis excantare cor potest. Lucillius Satyra lib. 2. Quæ ego nunc æmilio, præcanto, atque exigo, atque excanto. Varro Eumenid. Vbi vident se cantando ex ara excantare non posse, deripere incipiunt.

261 ¶ *Extundere* est extorquere, vel inuenire. Afranius Epistola: Atque adeo extundo, ex officio datur mihi custodiendus. Vir. Geor. lib. 1. Vt varias vsus meditando extunderet artes Paullatim.

262 ¶ *Exculpere* est extorquere. Plaut. Cistellaria: In quæstione vix expulsi, vt diceret. Lucillius Satyrarum lib. 2. Nunc nomen, iámque ex testibus ipse rogando Exsculpo, hæc dicam. Idem: Vt esurienti leoni ex ore exsculpere prædam.

263 ¶ *E regione* positum est ex aduerso. Cic. Academ. libro 4. Nec ego, non ita vos etiam dicitis esse è regione nobis in cõtraria parte terræ, qui auersis vestigiis stent nostra contra vestigia?

264 ¶ *Exsorbebo* pro exsorbeam. Plaut. Epidico: Iam ego me conuortam in hirudines, atque horũ exsorbebo sanguinem. Turpilius Leucadia: Iam ego istam tibi tristitiam exsorbebo.

265 ¶ *Egurgitem* exhauriã significat. Plautus Epidico: Atq. egurgitem domo prorsum.

266 ¶ *Expapillato* brachio, quasi vsque ad papillam renudato. Plautus Milite glorioso: Id connexum in humero, læuo expapillato brachio.

267 ¶ *Exos* dicitur sine osse. Lucret. lib. 3. Exos, & exanguis timidos perfluctuat artus.

268 ¶ *Extrarium* quasi alienum. Afranius Suspecta: Vt me esse in hac re ducat abs te extrarium.

269 ¶ *Errabundus* pro errans. Virgilius: Si qua fortè ferant oculis sese obuia nostris Errabunda bouis vestigia.

270 ¶ *Excandescentia*, iracundia, feruentia. Cicero Tuscul. lib. 4. libidini ira, excandescentia, odium, inimicitiæ, discordia. Idem eodem: Excandescentia autem est ira nascens, & sine modo existens.

271 ¶ *Emungere* sine labore tollere. Terentius Phorm. Emunxi argento senem.

272 ¶ *Effutire* cum mendacio dicere. Terent. Phorm. Ne vos fortè imprudentes foris effutiretis. Cicero Tusc. libro 5. Nec hæc sic agit, vt ex tempore quasi effutire videatur. Lucretius: Mata licèt similis ratione effutiat ore.

273 ¶ *Eleuit*, maculauit. Lucil. li. 6. Si hic vestimenta eleuit luto, ab eo risum magnum ad cachinnum imprudens subiicit.

274 ¶ *Eluuiem*, purgationem. Lucil. libro 26. Vt eluuiem facere per ventum velis.

275 ¶ *Exponere* pro exempla boni ostendere. Cic. Academ. lib. 2. Frangere auaritiam, scelera ponere, vitam suam exponere ad imitandum iuuentuti.

276 ¶ *Expetunt* pro volunt. Pacuuius Iliona: Dij me, etsi perdunt, tamen esse adiutam expetunt, Quòd priùs quàm intereo, spatium vlciscendi dabunt.

277 ¶ *Expalpare*, elicere. Plaut. Pœnulo: Quid faciam? exora, blandire, expalpa. Pompo. Collegio: Siquid expalpare possim ab illo. Plautus Vidul. Nunc seruus argentum à patre expalpabitur.

278 ¶ *Expergo* pro expergefacio. Acci. Antigona: Heus vigiles properate, expergite pectora tarda Sopore, exurgite. Santra Nuntiis Bacchis: extemplo exite vadit qua genitrix, & omnis vocis expergit sono.

279 ¶ *Extrabunt* pro exibunt, Afran. Actione: Simul limen intrabo, illi extrabunt illico.

280 ¶ *Efflictim*, vehementer. Plautus Pœnulo: Earum hic adolescens alteram efflictim perit. Pompon. Dotata: Scio pol te illam amare efflictim. Laberius Belonistria: Domina nostra priuignum suum amat efflictim.

281 ¶ *Expulsim* dictum à frequenti pulsu. Varro sera parecte: Purgatum scito, quoniam videbis Romæ in foro ante ianuas pueros pila expulsim ludere. Nigidius Cõmen. li. 20. Cuiusmodi genus aduerbiorũ aduerbij motu, qua euenit in, pulsim, cursim.

282 ¶ *Eluuio* corruptus, & morbiferis operis tractus. M. Tul. de offic. lib. 2. Qui collectis cæteris caussis eluuionis, pestilentiæ, vastitatis.

283 ¶ *Exhiberi*, inferri. M. Tul. de offi. lib. 3. Quod cum audiuisset adolescens. filius negotium exhiberi patri.

284 ¶ *Equulos* diminutiuum ab equis,

M.Tul. Hortenſio diei voluit: Vt igitur domitores equorum non verbera ſolùm adhibent ad domandum, ſed cibum etiam ſæpe ſubtrahunt, vt fame debilitetur equuleorum nimis effrenata vis. Varro Eumenidib. Neque furentem equuleum Damacrinum inſanus equiſo exhibebis morbi fluctibus educat vnquam. Pomponius Decuma fullonis? Vbi inſilui in cocleatum equuleum, ibi tolutim tortor.

285 ¶ *Emancipatum* ſubnixum, deditum. M.Tul. de ſenectute: Ita ſenectus nimis honeſta eſt, ſi ſeipſa defendit, ſi ius ſuum retinet, ſi nemini emancipata eſt, ſi vſque ad vltimum ſpiritum dominatur.

286 ¶ *Exiurare*, & deiurare, id eſt valde iurare, vt deamare. Plaut. Amphitryone: Exiuraſti te mihi dixiſſe per iocum.

287 ¶ *Exornare* ornare: vt exſtruere, inſtruere. Plautus Aulul. Repudium rebus paratis, exornatis nuptiis. Vir. Æneid. lib. 4. Pulcrámque vxorius vrbẽ Exſtruis. Cicero Tuſcu. lib. 2. Modo eſt aliqua patientia, ſi nulla eſt, quid exornatur philoſophia?

288 ¶ *Equiſo* pro equite. Varro Triodite Tripylio: πρὸς ἱππικὴν κυνήγεσιν. Nam vt equus qui ad vehendum eſt natus, tamen hic traditur magiſtro, vt equiſo doceat tolutim: Idem Marcipore: Quam nautici equiſones, per viam qua ducerent loca. Idem Eumenidibus: Neque ferentem equuleum Damacrinum inſanus equiſo exhibebis morbi fluctibus educat vnquam.

289 ¶ *Eunuchare*. Varro Lege Mænia: ſi qui patriam maiorem parentem extinguit, in eo eſt culpa, quod facit pro ſua parte is, qui ſe eunuchat, aut aliqua liberos producit.

290 ¶ *Equilam equam*. Varro Lege Mænia: Nemo eſt tam negligens, quin ſumma diligentia eligat aſinum, qui ſuam ſaliat equilam.

291 ¶ *Eſurigo*, fames. Varro, παρὰ τὸ μὴ πίνειν: Vbi lubet, ire licet accubitũ, accedo ſtrenuè, ſubſilimus, quòd eſurigo findebat coſtas.

292 ¶ *Ericium*. Varro Sexageſi: Se circunſpexiſſe, atque inueniſſe, cùm dormire cœpiſſet, iam glaber quàm Socrates, gallum eſſe factum ericium pilis albis, cum proboſcide.

293 ¶ *Elucifacere* dictum à luce. Laberius: Sic citò fulgentis ſplendore pecuniæ volo Eluci facere exitum ætatis meæ.

294 ¶ *Exigor* pro à me exigitur. Caecilius Æſchino: Ego illud minus nihilo exigor portorium.

295 ¶ *Edulcare* pro dulcius facere. Matius: Quapropter edulcare conuenit vitam, Curáſque acerbas ſenſibus gubernare.

296 ¶ *Equitum* pro equo. Virg. Georg. lib. 3. Atque equitem docuere ſub armis Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos. Ennius Anna. libro 7. At non quadrupes equites.

297 ¶ *Equitare* quoque Lucillius equum dicit, cum ſit hominis equũ inſidentis: Queis hunc currere equum nos, atque equitare videmus. His equitat, curritque: oculis equitare videmus.

298 ¶ *Exſequiantur* ab exequiis, vt conuiuantur & epulantur. Varro Bimargo: Ipſum propter vix liberti ſemiatrati exequiantur.

299 ¶ *Exedra* M.Tul. de offi. & de finibus bonorum & malorum 5. Sunt in ipſis locis indicia ſummorum virorum, tamen ego illa moueor exedra. Et de oratore lib. 3. Tunc dedita opera quieſcentibus aliis in eam tam exedram veniſſe, in qua Craſſus poſito lectulo recubuiſſet.

300 ¶ *Ergo* poſitum pro ea cauſa. Virgilius lib. 6. Illius ergo Venimus, & magnos Erebi tranſnauimus amnes. Siſenna Hiſt. lib. 4. Milites, vt lex Calpurnia conceſſerat, virtutis ergo ciuitate donati.

301 ¶ *Enixim* pro Enixè. Siſenna Hiſt. lib. 4. Ergo illos malos, & audaces ſemper enixim contra fortunas, atque honores huius ordinis omnia feciſſe, ac dixiſſe ſentio.

302 ¶ *Exinanita*, euacuata. Siſenn. Hiſt. li. 4. Denique exinanitas caſtris Romani, qui clauſo ſe loco potuerant expedire.

303 ¶ *Exanclare* eſt perpeti, vel ſuperare. Cicero Academicorum li. 4. Credóque Clitomacho ita ſcribenti, vt Herculis quendam laborem exanclatum. Et Tuſc. lib. 1. Quòd cum exanclauiſſet omnes labores, tum incideret in mortis malum ſempiternum.

304 ¶ *Eugium* media pars inter naturalia muliebria. Lucil. Epodis Hymnis: Sine eugio ac deſtina. Laberius Centenario, Quare tam arduum aſcendis, an concupiſti eugium ſcindere?

305 ¶ *Exoticum*, aduentitium a Græco. Plaut. Muſt. Non omnes poſſunt olere vnguenta exotica.

306 ¶ *Ebriulare*, ebrium facere, & ebriacus ebrius. Lab. Cithera, Ebriulati mentem hilarem arripiunt. Idem Aululuria, Homo ebriacus ſomno ſanari ſolet.

307 ¶ *Exfundere* à fundo auertere. Cælius Antipater lib. 7. Reſp. omiſſa exfundato pulcerrimo oppido.

308 ¶ *Externauit*, vt conſternauit: id eſt dementem fecit. Catul. Ah miſera aſſiduis quàm luctibus externauit Spinoſas Erycina ferens in pectore curas.

309 ¶ *Exciſſatum*, laniatum, vulneratum. Plautus Ciſtellaria: Capillo ſciſſe, atque exciſſatis auribus.

310 ¶ *Eduſam*, & Potinam deas præſides vult haberi puerorum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Cùm pro cibo, & potione initia-

nitiarent pueros, sacrificabantur ab edulibus Edusæ, & à potione Potinæ nutrici.

311 ¶ *Esculentum*, & escarium ab escis, & ab edendo dictum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Fortunasse illos non natura præstare, si quid his datum sit esculentum. Plaut. Menæchmis: Ea enim ferè lenta vincula sunt escaria.

312 ¶ *Ephippium* tegmen equi ad mollem vecturam paratum. Varro Cato, vel de liberis educandis: Mihi puero modica vna fuit tunica, & toga sine fascеis calciamenti, equus sine ephippio, balneum non quotidianum, alueus rarus.

F

313 ¶ *Famulantur* pro seruiunt. M. Tullius de Repub. lib. iij. Est enim genus iniustæ seruitutis, cùm hi sunt alterius, qui possunt esse, cùm autem hi famulantur. Et de offic. lib. iiij. Quàm hi seruitutis famulatus, & seruientis voluntati.

314 ¶ *Firmitudo* pro firmitas. Plaut. Asinaria. Si istam firmitudinem animi obtines, salui sumus. M. Tullius de Repub. libro j. Habent æquabilitatem quandam, quia carere diutius vix possunt liberi, deinde firmitudinem.

315 ¶ *Fortunare* est prosperare, & omnibus bonis augere. Plaut. Trinummo: Dij fortunabunt nostra consilia. M. Tullius ad Curionem: Tibi patrimonium dij fortunent. Afranius Emancipato: Deos ego omneis, vt fortunassint, precor.

316 ¶ *Fallam* pro fallaciam. Nonius Decumis: Me non vocauit, ob eam rem hanc feci fallam.

317 ¶ *Ficitatem* dictum, vt oliuitatem, id est, fructus fici. Nouius: Ficitores omnes capiunt ficitatem, iners sine molestia.

318 ¶ *Fimbriæ* sunt omnis extremitas. Nęuius Lycurgo: Vt videam Vulcani opera hæc flaminis fieri flora.

319 ¶ *Famulitas* est seruitus. Accius Andromeda: Nam postquam paruos vos oppressit famulitas; Vis atque egestas, fama, formido, pudor. Pacuuius Atalanta: Quæ famulitas.

320 *Fidelitatem*, id est, fidem. Acc. Myrmidonibus: Nolo equidem, sed tu huic quem sis quali in te siet Fidelitate, ob fidam naturam viri Ignosce. Afran. Vopisco: I intro actutum, petit opera, nimirum meæ Fidelitatis.

321 *Falsum* habuit, pro fefellit. Sallust. Iugurth. Neque ea res me falsum habuit.

322 ¶ *Famul*, famulus. Ennius lib. viij, Mortalem summum Fortuna repentè Reddidit, vt summo regno, famul optimus esset

123 ¶ *Flaccet*, languet, deficit. Lucilius lib. viij. Hic est Macedo si agron longius flaccet. Accius Achille: An sceptra iam flaccent, ferat. Afran. Diuort. Disperij perturbata sunt, iam flaccet fortitudo. Ennius Thyeste: Inflaccebunt conditiones, repudiato, & reddito.

324 ¶ *Fulguriuit*, fulgorem fecit, vel fulmine afflauit. Nouius: Sanè à suo sonitu claro fulguriuit Iupiter. Lucil. libro xxvj. Luporum exauctorem maluanum, & fulguritatem arborum.

325 ¶ *Friget*, frigidum est. Virgilius lib. vi. Corpúsque lauant frigentis, & vngunt. Terentius Phorm. Abi, tange, si non totus friget, me eneca.

326 ¶ *Fauitorem*, fautorem. Lucillius libro xxix. Fauitorem me tibi, amicum, amatorem putes.

327 ¶ *Folliculum* Lucillius posuit pro corpore, libro xxvi. Ego siquis sum, & quo folliculo nunc sum indutus, non queo.

328 *Fligi*, affligi. Liuius Ægistho: Ipse se in terram saucius fligit cadens. Accius Ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ: Nec perdolescit fligi socios morte, campos cotegi. Idem Ægistho: Heu cuiatis sarpem funditus fligi studet.

329 ¶ *Fragescere*, frangi. Acc. Ægisto: Neque fera hominum pectora fragescũt, donec vim persenserint imperij. Idem Euryface: Nunquam erit immanis, cùm mea opera extinctũ sciat, qui fragescat.

330 ¶ *Fuam*, sim vel fiam. Pacuuius Duloreste: Responsa explanat, mandat ne matri fiat Cognoscendi vnquam, aut contuendi copia. Titinnius Fullonia: Perij hercle verò Tiberi, nunc tecum obsecro, Vt mihi subuenias, ego ne maialis fuam. Liuius Herm. Obsecro te Anticile matri ne quid tuę aduorsus suas. Afranius Promo: Caue ne pendeas, si suas in quæstione. Ennius Hectoris Lytris: At ego omnipotẽs te exposco, vt hoc consilium Achiuis auxilij fuat.

331 ¶ *Facul* pro faciliter. huic contrarium est difficul. Lucil. lib. vj. Peccare impunè rati sunt Posse, & nobilitate facul propellere iniquos. Pacu. Teucro: Nos illum interea perficiendo propitiaturos facul remur. Afranius Auctione: Haud facul (vt ait Pacuuius) fœmina inuenietur bona. Accius Meleagro: Erat, vtile istuc ferre aduorsum fortunam facul. Varro Bimargo: Quod vtrum sit magnũ an paruum facul, an difficul.

332 ¶ *Famulanter* pro suppliciter. Acc. Tereo: Deuincat mone natum Semela assute, & famulanter pete.

333 ¶ *Fluctuatim*, iactanter, & soluté. Afranius Pompa: Tene tu, in medio nemo est, magnificè volo fluctuatim ire ad illum, accipe hoc tegmen tu & sustine.

334 ¶ *Fortunatim*, prosperé. Ennius Annalibus: Mi reliquæ fidei, regno vobisque Quirites Se fortunatim feliciter, ac bene vortat.

335 ¶*Frustratim*, & frustillatim per frusta, vt minutatim. Pompon. Vetre: Ægroto, Verum illi valent, qui luctantur cum leonibus, Vt te obiectes frustatim passerinum prandium saturarum, non frustillatim, nec minutatim dari.

336 ¶*Fastidiliter*, fastidiosé. Var. Cras credo, hodie nihil: Quibus instabilis animus ardens mutabiliter non habere fastidiliter inconstanti pectore.

337 ¶*Fugere* dictum est deterius fieri. M. Tull. Officiorum lib. iiij. Siquis vinum fugiés vendat sciens.

338 ¶*Fatigare* positum pro fatigari. Virgil. lib. viij. Olli remigio noctémque diémque fatigant.

339 *Fraudatus* pro fraudatus, id est, ad fraudis fructum venerit. Plautus Asinaria: Non placet Metuo in commune ne quam fraudem fraudatus fiet.

340 ¶*Fax* pro face. Var. γεγονοδιδασκάλως: Confluit mulierum tota Roma, quę noctu fieri initia solita etiam nunc pinea fax indicat. Idem Sexagesi: Adest fax inuoluta incendio. Idem de vita populi Romani lib. ij. Cùm à noua nupta ignis in face afferretur, foco eius sumptus fax ex pinu ablata esset, vt eam puer ingenuus afferret.

341 ¶*Flauissas* eas dici Var. existimat, quos Græci thesauros vocãt, in epistola, quam aduersus Seruium Sulpitium dedit: Quintum Valerium Soranum solitum dicere, quos thesauros Græco nomine appellaremus, priscos Latinè flauissas dixisse, quòd in eas non rude æs, argentúmque, sed flata, signatáque pecunia conderetur.

342 ¶*Formidolosum*, & quod ipsum forè midet, & quod sit formidabile. Sallustius in Catilina: Non armatus hostis formidolosus.

343 *Fruisci* pro frui. Lucil. lib. xviij. Æquè fruiscor ego, ac tu. Cælius lib. i. Domus suas quenque ire iubet, & sua omnia fruisci. Nonius Partu: Quod magnopere quæsierunt, id fruisci non queunt.

344 ¶*Fellare*, exsugere. Var Manio: Tum eum ad quem veniũt in hospitium, lac humanum fellasse.

345 ¶ *Fallaciloquentiæ*. M. Tullius de Finibus bonorum & malorum lib. iiij. Quæ diligentissimè contra Aristonem dicuntur à Chrysippo, ex ea difficultate illæ fallaciloquentiæ.

346 ¶*Fabellæ*. M. Tull. de finibus bonorum & malorum lib. v. Libentérque se cum his congregant, dántque se ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

347 ¶ *Ferabite* positum pro agresti. Sisen. Hist. lib. iiij. Et partim ferabite, partim lauto, & arbusto, ac multa pinu, ac myrtetis abundant.

348 ¶ *Foramen*. Sisenna Hist. lib. iiij. Neque porta, neque vllũ foramen erat, quâ posset eruptio fieri.

349 ¶ *Flexanima*. Cicero de Oratore lib. ij. Tantam vim habet illa, quæ rectè à bono poeta dicta est flexanima, atque omnium regina rerum oratio. Pacuuius Hermiona: O flexanima', Atque omnium regina rerum oratio.

350 ¶*Frons* pro fronde. Vrgilius Georg. lib. ij. Frons tenera imprudénsque laborum. Varro de re rustica lib. j. Quod Cato ait Circum fundum vlmos, & populos, vnde fons ouibus, & bubus sit.

351 ¶*Falæ* turres sunt ligneæ. Ennius lib. xv. Malos defindunt, fiunt tabulata, falæque. Hæc sunt & in Circo, quæ apud veteres propter spectatores è lignis erigebantur.

352 ¶*Foria*, stercora liquidiora. Pomponius Macco: Consoristi me Diomedes. Labetius in Panilicis: Foriolus esse videris, in coleos cacas.

353 ¶*Foriolus*, qui foria facilè emittat, soluti scilicet ventris.

354 ¶*Floces*, fex vini. Cæcilius ad Pol. Ego neque florem, neque floces volo mihi, vinum volo.

355 ¶*Februare* positum pro purgare, purefacere. Varro de vita populi Romani lib. j. In eorum enim sacris liba cum sunt facta, incerni solent farris semine, ac dicere se ea februare, id est, pura facere.

G

356 ¶*Grunnire* dicuntur porci, quod eorum proprium vocis est. Varro Aboriginibus: περὶ ἀνθρώπων φύσεως: Grunnit tepido lacte satur, mola mactatus porcus. Cicero Tusculanarum lib. v. Aut grunnitum cùm iugulatur sus. Laberius Sedigito: Grunnientem adspexi scrofam.

357 ¶*Grundules* lares dicũtur Romæ constituti ad honorem Porcæ, quæ triginta pepererat.

358 ¶*Grandire* est Grandem facere. Var. Rerum diuinarum lib. j. Cùm aut humus seminari incipere non possit, aut recepta non reddat, aut edita grandire nequeat. Plautus Aulularia: Testudinem istum tibi ego grandibo gradum. Lucretius lib. iiij. Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore. Idẽ lib. j. Quæque sua de materia grandescere, alique. Acc. Meleagro: Fruges prohibet pergrandescere. Pacu. Duloreste. Nec grandiri frugum fetum posse, nec mitescere.

359 ¶*Granditatem*, maiorem ætatem. Sisen. Hist. lib. iiij. Neque ætatis granditatem, neque ea merita, neque ordinis honestatem, aut

aut dignitatem sibi esse excusationi.

360 ¶ *Grauedinosi*. Cic. Tus. li. iiij. Itaque dicimus grauedinosos, quosdam terminosos.

361 ¶ *Grallatores* sunt collobathrarij. Grallæ enim sunt fustes, quis innituntur. Varro: Mutuum muli scabunt, Græcè περὶ ἀγορεκμοῦ. Grallatores, qui gradiuntur grallis, quæ sunt perticæ ligneæ ab homine isto, qui in ista tãgitantur, sicilianimi nostri sunt, galeæ crura, ac pedes nostri essiare κνημῖδι, sed ab animo mouentur.

362 ¶ *Grandiloqui*. Cic. Orat. Nam & grãdiloqui, vt ita dicam, fuerunt cum ampla & sententiarum grauitate, & maiestate verborum. Et Tusculanar. lib. v. Quid tandem isti grandiloqui contra hæc duo, quæ maximè angunt.

363 ¶ *Guttatim* Plautus Mercatore: Cor. guttatim contabescit, quasi in aqua indideris salem. Enn. Hecuba: Vide, hinc meæ, inquam, lacrymæ guttatim cadunt.

364 ¶ *Gracilitudo*, & gracileus pro gracilis: & gracilentum pro gracili: & graciliũ pro gracilitas. Acc. Amphitryone: Tamen ista tua gracilitudo propemodum & luctus facit ne dubitem. Ennius lib. vij. Deducunt habiles gladios filo gracilento. Næuius Protesilao: Demia gracilentis colorem', dum ex hoc gracilens fit. Turp. Canephoro: Nosti, quàm sit gracili corpore?

365 ¶ *Grandæuitas*. Acc. Alcmæone: Quia nec vos nec illi impunè irriderent meã grandæuitatem. Idem Bacchis: Quia neque vetustas, neque mors, neque grandæuitas. Pacuuius Hermiona: Quod tamen ipsa orbitas grandæuitásque Pelei per penuriam stirpis subaxet.

366 ¶ *Geminitudinem*. Pacuuius Atalanta: Habeo ego istam, qui distinguam inter vos, geminitudinem.

367 ¶ *Gnaritas*, scientia. Sallustius Hist. lib. iij. Diuersa, vti solet, rebus perditis capessunt. Namque alij, fiducia gnaritatis locorũ, occultam fugam sparsi globis eruptionem tentauere.

368 ¶ *Gallulare*, pubescere. Nou. Exod. Puerum mulieri præstare nemo scit quanto melior sit, cuius vox gallulascit, cuius iam ramus roborascit.

369 ¶ *Gratulari*, gratias agere. Enn. Hecu. Iupiter tibi summa tandẽ malè re gesta gratulor. Næu. Belli Pœnici li. iij. Is qui sursum ad cælum sustulit suas res Ammulus gratulabatur Diuis. Afran. Ciner. Quòd saluus venis, melius est, gratulor Diis.

370 ¶ *Garrire*, quasi ineptè strepere. Cic. de Orat li. ij. Nam & seclis multis ante gymnasia inuenta sunt, quàm in his philosophi garrire cœperunt.

371 ¶ *Gargaridiare*. Varr. Epist. ad Fusium Quintiporis clodiant foriæ ac poemata eius, gargaridians dices, ô fortuna, ô fors fortuna.

372 ¶ *Gallinas* Cic. Acad. lib. iij. Qui gallinas alere permultas quæstus caussa solerem. Idem lib. ij. Cùm ouum inspexerat, quæ gallina peperisset, dicere solebat.

373 ¶ *Gabalum* crucem dici veteres volunt. Var. ἄμμον μητρεῖς, περὶ φυλαγυείας. Nos Barbari, quòd innocentes in gabalum suffigimus homines, vos non Barbari noxios absoluitis.

374 ¶ *Genialis*, hospitalis. Santra de Antiquitate verborum lib. iiij. Scis enim Geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad inuitandum, & largiùs apparandum cibum promptiores essent.

375 ¶ *Gangræna*, est cancer. Lucil lib. i. Serpere vti gangræna malo, ad quem herpestica posset. Var. περὶ ἐξαγαγῆς. Non vituperamus, cùm sciamus dictum præcidi oportere, si ob eam rem gangræna non sit ad brachium vẽtura. Idem de vita populi Rom. lib. iij. Quò faciliùs animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam sanguinolentam permeasse.

376 ¶ *Genium*, parsimoniam. Terẽt. Phormione: Suum defrudans Genium comparsit miser. Lucil. lib. xxvi. Curet ægrotum, sumptũ homini præbeat, Genium suum defrudet, alij parcat.

377 ¶ *Genuæ*, gulosi. Lucil. lib. xxx. Illo quid fiat lamia, & Pitho ὀξυόδοντες Quod veniunt genuæ illæ vetulæ, improbæ, ineptę.

378 ¶ *Glumam*, Varro folliculum grani frumentarij dici putat. de re rustica li. i. Granum dictum, quod est intimum solidum: gluma, qui est folliculus eius: arista, quæ vt acus tenuis longè eminet [è gluma.]

379 ¶ *Gerdius*. Lucil. lib. xxx. Curare domi sint Gerdius, ancillæ, pueri, zonarius, textor.

380 ¶ *Grauidauit*, impleuit. Cęcil. Titthe: Per mysteria hic inhonestè grauidauit probro.

381 ¶ *Germanitus*, fideliter, dictum à germanitate. Pomp. Præfecto morum: Vt si quis est amico amicus, gaudet si quid euenit boni, cui amicus est germanitus.

382 ¶ *Generosum*, nobile, vel forte. M. Tul. de offic. lib. iij. Cúmque de imperio certamen esset cum rege generoso, ac potenti.

383 ¶ *Gratiosum*, multæ gratiæ. M. Tul. de offic. lib. iij. Vt argentarius qui esset apud omnes ordines gratiosus,

384 ¶ *Gratificari*, gratũ facere. M. Tul. Hort. Quare egredere quæso, & gratificare reipub.

385 ¶ *Gerræ*, nugæ, ineptiæ, & sunt gerręfascini, qui sic in Naxo insula Veneris ab incolis appellantur. Plaut. Asin. Gerręs. Qui sese parere apparent huius legibus profectò. Idem: Hic aderis credo cõgerro meus, vt col-

luſor meus,qui eaſdem exercet nugas. Cęlius Portitore: Cur depopulator gerræ?

386 ¶ *Gallare* vt eſt bacchari. Varro:Cùm illo vento, video Gallorum frequentiam in templo, qui dum eſſena hora, nam ad lateta imponeret ædilis ſignoſiæ, & deam gallantes vario retinebant ſtudio eodem. Nam quæ venuſtas hic adeſt gallantibus.

387 ¶ *Ganeones* à ganeis dicti, vt popinones, & ſunt loca vinulentiæ, ac libidini apta. Varro Modio:Et hoc intereſt inter Epicurum & ganeones noſtros,quibus modulus eſt vitæ culina.M Tullius in Catilinam: Quis ganeo? qui adulter? quæ mulier infamis? quis corruptor iuuentutis, eſt?

388 ¶ *Glubere*, diſtringere. Varro de re ruſtica lib.1. Durities enim ea,quòd non ſolùm ſtringit baccam,ſed etiam ramos glubit,ac relinquit ad gelicidium retectos.

389 ¶ *Gramia*, pituitæ oculorum. Cæcil. Gramoſis oculis ipſa,atratis dentibus.

390 ¶ *Gigeria*, inteſtina gallinarum cum his,& ita cocta.Lucill.l.VIII.Gigeria ſunt,ſiue adeò hepatia.

391 ¶ *Glis* nominatiuus ab eo, quod ſunt glires. Laberius in aquis caldis: Etiam hîc me optimus ſomnus premit, opprimitur glis. Plautus genitiuo plurali: glirium examina.

392 ¶ *Genius* generis[deus]Laberius Imagine:Genius generis noſtri parens.

H

393 ¶ *Habentia*, vt induſtria, ſapientia,cõcordia Claud.lib.vij. Animos eorum habentia inflarat,ab eo,quod eſt habere.

394 ¶ *Hora*,iuuentutis Dea. Ennius Annalium lib.1. Te Quirine pater veneror,Horámque Quirini.

395 ¶ *Halec* genere neutro. Plaut. Aulul. Qui mihi olera cruda ponunt, halec danunt. Horat.lib.ij. Sermon. Ego fecem primus & halec Inueni.

396 ¶ *Halophantam*,aut ſycophantam hominum genus nequam,quod ob ſuenda mendacia miſerrima mercede conducitur. Plaut. Halophantam,an ſycophantam magis eſſe dicam neſcio.Et alius nobilitatis obſcuræ. Halophantam mendacem velit.

397 ¶ *Hippocampi* equi marini à flexu caudarum,quæ piſcoſæ ſunt,& eſt Græcum. Menander: Vehutos hippocampus in æternæ vſus ſcire nocitur Delphino cinctis vehiculis, hippocampíſque aſperis. Lucillius tranſuerſo ordine poſuit hippocampi elephanto camillos.

398 ¶ *Hara* eſt porcorum ſtabulum. Var. Prometh.lib.1. In tenebris, ac ſuilli viuunt, niſi non forum hara, atque homines, qui nunc plerique, ſues ſunt exiſtimandi. Cicero in Piſonem: Ex hara productæ non ſchola,

399 ¶ *Hilaritudinem*,pro hilaritate Plautus Milite glorioſo: Sine, animo obſequere mecum,atque onera te hilaritudine.

400 ¶ *Hiſcere* eſt propriè loqui. Acc.Armorum iudicio: Hem vereor plus,quàm fas eſt captiuum,hiſcere.

401 ¶ *Honeſtitudo*, pro honeſtas. Accius Oenom. Horrida honeſtitudo! Europæ principium primo ex loco. Idem Myrmidonibus:Tua honeſtitudo Danaos Decipit diu.

402 ¶ *Hilum*, breue quoddam. Lucill.libro xxx. Quódque tuas laudes culpas, non proficis hilum.Cicero Tuſculan.lib.1. Num illud quod Siſyphus verſat Saxum, ſudans nitendo,neque proficit hilum?

403 ¶ *Hornum* ipſius anni. Lucillius lib. XXVIII. Vtrum nano an horno te abſtuleris à viro.Varro Eumen. Cùm in eo eſſem occupatus,atque in ſchola curarem, inſcribit Scãtius horno per Dionyſia.

404 ¶ *Hilareſco*. Varro Epiſtolar. Latina libro 1. In votum amicorum domus fumat, hilareſco.

405 ¶ *Hoſtire* eſt comprimere,retundere. dictum ab hoſtia. Pacuuius Teuc. Niſi coerceo proteruitatem, atque hoſtio ferociam. Hoſtire, offendere, cedere. Nunc quod meum admiſſum nocens hoſtit voluntatem tuam.

406 ¶ *Hallucinari*, aberrare,& non conſiſtere,atque diſſolui, obſtupefieri, atque tardari honeſtè veteres dixerunt,vt eſt: Et aſſiduò oſcitantem vidit, atque illius quidem delicatiſſimas mentis, & corporis hallucinationes.

407 ¶ *Hilaretur*,iucundetur. M. Tull.de finib.bonorum & malorum lib.II.Verum hoc loco ſumo verbis his eandem certè vim voluptatis Epicurum noſſe,quàm cæteros. omnes enim iucundum motum, quo ſenſus hilaretur,Græcè ἡδονὴν, Latinè voluptatem vocant.

408 ¶ *Hebes* poſitum pro obſcuro,aut obtuſo.Cicero Academicorum lib.II. Quid Lunæ,quæ liniamenta ſint,potéſtne dicere, cuius & naſcentis, & ſeneſcentis aliâs hebetiora,aliâs acutiora videntur cornua?

409 ¶ *Hinnos* vel hinnas ſub quo ſenſu accipere debeamus, Varro deſignat:ait enim, ex equis, & hinnulis, qui naſcantur, hinnos vocari.

410 ¶ *Hilas* inteſtina veteres eſſe dixerunt.Vnde Bohillã oppidũ in Italia, quòd eò bos inteſtina vulnere trahens aduenerit. Laber.Lambit item hillam cocus,ſi lumbũ aduſſit flagris pæditur. Idem Catulario: Néve aliter hunc pædicabis, quomodo video adoleſcenti noſtro cædis hillas.

411 ¶ *Hinnibunde* pro hinnienter ab eo quod

quod est hinno. Claudius Annalium lib. xvj. Equi hinnibundè, inter se spargentes terram calcibus.

I

412 ¶ *Incuruiscere.* Cicero de Oratore lib. ij. Vt bacarum vbertate incuruiscere. Ita & Tuscul. lib. i.

413 ¶ *Infinitatem* Cicero Academic. libro iiij. At hoc Anaximandro populari & sodali suo non persuasit. Is enim infinitatem rerum atque naturæ dixit esse, è qua omnia gignerentur.

414 *Insanitas.* Cicero Tuscul. lib. iij. Insipientia autem quasi insanitas quædam, quæ esset insania, eademque demētia. Var. Eumen. Apage in dierectum à domo nostra istam insanitatem.

415 ¶ *Infractionem*, torporem. Cicer. Tusc. lib. iij. In quem cadat ægritudo, cadere in eum timorem, & infractionem quidem animi.

416 ¶ *Iuglandes*, agrestes nuces. Cic. Tusc. lib. v. Instituitque, vt candentibus iuglandum putaminibus barbam sibi, & capillum adurerent.

417 ¶ *Ingeneraretur*, vt innascereretur. Cicero Academic. lib. iij. In tanta animalium varietate homini vt soli cupiditas ingeneraretur cognitionis, & scientiæ.

418 ¶ *Iuuenilitas* pro iuuentus. Var. Titho-no, περὶ γήρως: Quam dereliquit multicupida iuuenilitas.

419 ¶ *Itum* pro incessu. Titin. Setina: Itum, gestum, amictum qui videbant eius.

420 ¶ *Implicare* positum pro orare. Afran. Brundisin. In parte inferiore hic implicabatur caput fateor.

421 ¶ *Inanis* pro inanimate. Plaut. Aulular. Ita inaniis sunt oppletæ, atque araneis.

422 ¶ *Incitas* dicitur egestas. Plautus Trinummo: Alij exsulatum abierunt, alij emortui, alij se suspendere. Hem nunc hic cuius est, vt ad incitas redactus est? Idem Pœnulo: Profectò ad incitas lenonem rediget, si eas abduxerit. Lucillius Satyrarum libro iij. Illud ad incitas cùm redit, atque internecionem. Idem lib. xv. Villicum Aristocratem mediastinum, atque bubulcum Commanducatus corrupit, ad incitas adegit.

423 ¶ *Incertat*, incertum facit. Pacuuius Duroleste: Sed ne incertat dictio, quam rem expedi. Plautus Epidico: Longa dies meum incertat animum.

424 ¶ *Icit* significat percutit, ab ictu. Plautus Truculento: Frendit, icit femur. Idem Aulularia: Ibi vt piscabar, fuscina ici vidulum. Pacuuius Armorum iudicio: Nam canis Quando est percussa lapide non tam illum appetit, Qui se icit, quam illum ipsum lapidem, quo icta est, petit. Afranius Simulante: Offendit, frangit, rumpit, icit poculo. Cæcilius de mandatis: Si vnquam quisquam vidit, quem catapulta, aut balista icerit. Lutius libro iij. Esse animam cum animo coniunctã, quæ cum animi vi Perculsa est, exinde propellit corpus & icit. Turpilius Demetrio: Nam si iceris me posthac, credas mihi velim, Inquit. tum quid censes? dolebit scilicet. Naeuius Danaë: Quæ quondam fulmine icit Iupiter.

425 ¶ *Inuncare* quasi vnco inuadere, & arripere. Lucil. lib. xv. Aut qui nummos tristis inuncat.

426 ¶ *Insolum*, insolitum. Afranius Crimine: Orbitatem senectuti tuæ malam metui, Quod insolum non venit cæco ac dementi. Idem Virgine. Ne veniret, quod nunc agitur insolum.

427 ¶ *Inibi* pro sic, & mox. Afranius Materteris: Postquàm se vidit inibi esse gignatam, paruulam sorotibus commendat. Cæcilius Plocio: Libérne es? Non sum, verùm inibi est. Pacuuius Iliona: Profectò aut inibi est, tam iam potiuntur frugum.

428 ¶ *Ignotæ*, id est, insciæ. Næuius Lycurgo: Ignotæ iteris sumus, tute scis.

429 ¶ *Iniurie* dictum pro iniuriosè. Næuius Lycurgo: Oderunt Dij homines. Iniuriosè egóne, an ille iniuriè facimus?

430 ¶ *Incilare* est increpare, vel improbare. Accius Meleagro: Quis erit qui non me spernens, incilans probris, Sermone indecorans, turpi fama differet? Idem Clytemnestra: Matre meo iure factum incilas, genitorem iniustum approbas. Pacuuius Duroleste: Siquis hac me oratione incilet, quid respondeam? Lucil. lib. xxx. Nunc Cai quoniam incilans nos lædis vicissim.

431 ¶ *Innubere* positum pro transire, quòd hæc quæ nubunt, ad domos maritorum transeunt. Lucillius Satyrarum libro sexto: Suam enim inuadere, atque innubere censent.

432 ¶ *Infestum* mare haberet, pro, mare latrocinando infestaret. M. Tullius de republica lib. iij. Nam cùm quæreretur ex eo quo scelere compulsus mare haberet infestum vno myoparone, eodem, inquit, quo tu orbem terræ.

433 ¶ *Imbrices*, ac tegulas. Sisenna Histor. lib. iij. Dissiparis inbricum fragminibus, ac testis tegularum.

434 ¶ *Impigritas* pro impigritia. M. Tullius de republ. lib. iij. Nunquam viri fortissimi fortitudinis, impigritatis, patientiæ.

435 ¶ *Intolerabilis*, id est, qui tolerari non possit. Afranius Prinigno: Quod si feciſſem paullò sæpiùs: didiciſſet is ferre, & non esse intolerabilis.

436 ¶ *Inconsulti* quibus consulentibus religio nihil diceret. Virgilius Æneid.lib.vj. Inconsulti abeunt, sedémque odere Sibyllæ.

437 ¶ *Illuuies*, sordes. Virgil. Æneid.lib. iij. Respicimus, dira illuuies. Lucillius libro xx. Illuuies, scabies oculos huic denique petigo Conscendere. Varro Manio: Ac periret squale, scabiéque, illuuie, & vastitudine. Lucillius libro xxxvj. Hic cruciatur fame, frigore, illuuie, inualnicie, improfundie, incuria.

438 ¶ *Inuidiosum*, quod sit vitabile ad videndum. Lucillius libro xxvj. Squalitate, summa scabie, summa in ærumna obrutam. Neque inimicis inuidiosam, neque amico exoptabilem.

439 ¶ *Indulgitate* pro indulgentia. Sisenna Histor. lib. iij. Bassus assiduitate, indulgitate victus.

440 ¶ *Ientare*. Afranius. Buccone adoptato: Iniare nulla inuitat. Plautus Curc. Quid antapones Veneri ientaculi? Afranius Crimine: Hæc ieiuna ientauit. Varro Marcipore: Vt eat, ac rempub. administret, quod pulli ientent.

441 ¶ *Ignauit*, ignauum fecit. Accius Æne. aut Decio: Fateor, sed sæpe ignauit fortem in spe exspectatio.

442 ¶ *Inaudire*, audire. M. Tullius ad Pausam. lib. i. Quorum erupit illa vox, de qua ego ex te primum quiddam inaudieram. Nouius Maleuolo: Vnde hoc tam repentè iucundum inaudiui melum? Pacuuius Armorum iudicio: Quod ego inaudiui, accipite, & quid sit facto opus, decernite. Afranius Diuortio: Nouis dictis, quæso, ne ille inaudiat.

443 ¶ *Infelicitent*, infelicem faciant. Cæcilius Nauclero: Vt te Dij omnes infelicitent cùm malè monita memoria. Plautus Pœnulo: Dij illum infelicitent omnes.

444 ¶ *Iniquat*. Laberius Nuptiis: Æquum animum indignanti iniquat contumelia.

445 ¶ *Integrare*, redintegrare. Virgilius Georg. libro quarto: Ramósque sedens miserabile carmen Integrat. Accius Antenoridis: Nanque huic inuenio, vt mea ope opes togæ integrent. Pacuuius Chryse: Sed cesso inimicitiam integrare. Sisenna Hist. lib. iiij. Vltro citróque integram in oppido cædem.

446 ¶ *Irascere* pro irasci. Pomponius Arista: Noli quæso irascere. More fit, moriri suã quisque vxorem vt velit. Negidius Commento grammatico lib. j. Ita irascere, quid nunc irascitur?

447 ¶ *Iandiu* pro olim. Turpillius Hetera: Rhodiensis est, sed istuc commigrauit iandiu. Ennius Alemæone: Factum est iandiu. Cæcilius ὅτι ναυτι μάχη: Liber essem iandiu si habuissem ingeniosos coamatores mihi. Liuius Aiace: Mirum videtur quod sit factum iandiu.

448 ¶ *Incursim* gro celeriter. Cæcilius Fallacia: Nullus sum, nisi meã rem iam omnem propero incursim perdere.

449 *Indiscriminatim*, indifferenter. Varro de lingua Latina lib. xviij. Quibus nos in hoc libro, proinde vt nihil interfit, vtemur indiscriminatim, & promiscué.

450 ¶ *Insanum* pro insanè, vt immanè pro immaniter. Plautus Neruo: Insanum valde vterque deamat. Sallust lib. ij. Immane quantum animi exarsere. Nomen positum pro aduerbio.

451 ¶ *Iuxtim* pro iuxta. Sisenna ab vrbe condita: Iuxtim Numicium flumen obtruncatur. Liuius Ægistho: In sedes collocat se regias; Clytemnestra iuxtim; tertias natæ occupant.

452 ¶ *Inanima*, sine anima. M. Tul. de offic. libro ij. Quæ ergo ad vitam hominum tuendam pertinent, partim sunt inanima, vt aurum, argentum. Et Hortensio: Nam cùm omnis solertia admiranda est, tum ea quæ efficit, vt inanima quæ sunt, viuere, & spirare videantur.

453 ¶ *Indolentiam* noué. M. Tul. quod sine dolore sit, de offic. lib. ij. Vt qui rem expetendam vel voluptate, vel indolentia metiuntur.

454 ¶ *Indicare* promittere, addicere. M. Tul. de offi. lib. iij. Scæuola Publij filius cùm postulasset vt sibi fundus, cuius emptor erat, semel indicaretur.

455 ¶ *Ineptitudo* pro ineptia. Cæcilius ἀπαιδευσία: Qui homo ineptitudinis cumulatus, cultum oblitus est.

456 ¶ *Igitur* positum pro postea. Plautus Amphit. Sin aliter essent animati, neque dent, quæ petat: sese igitur summa vi, viri sque eorum oppidum expugnassere.

457 ¶ *Inuolare*, irruere, euolare, vel insilire, vel inuadere. Plautus Amphitr. Cum clamore inuolant impetu alacri. Cicero de Oratore lib. iij. Ista prudentia, doctrinæque possessio, in quam homines caducam quasi, atque vacuam, abundantes otio nouis occupatis inuolauerunt.

458 ¶ *Iudicatum*, atque *iudictum*. Plaut. Asinaria: Malè cubãdum est: iudicatum me vxor duxit domum.

459 ¶ *Impendio* pro magis. Plautus Aululari a: Atque ille verò minus, minúsque impendio Curare, minúsque impertire honoribus.

460 ¶ *Indipiscere*, petere, vsurpare. Plaut. Aululari a: Nec partem tibi adeò cui sit indipisces, neque furem excipies.

461 ¶ *Incrustatum*, ornatum, crustis coopertum

pertum. Varro ταφῇ μερίππου, λιθόστρωτα, pauimenta, & parietes crustatos.

462 ¶ *Impotens* valde potens. Cicero Tus. lib. v. Qui nihil metuant, nihil agant, nihil concupiscant, nulla impotentia efferantur.

463 ¶ *Inauditum*, quod non audiat, in veteribus prudentibus lectum est: Quædam animalium aliud alio [sensu] carent, & à natura gignuntur, aut inodora, aut inaudita.

464 ¶ *Infestum* aliud, aliud infensum. M. Tul. pro Plancio: Dolebam, iudices, & acerbè ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior, quod is meam salutem atque vitam sua beneuolentia, præsidio, custodiáque texisset.

465 ¶ *Ignarum*, quod nesciat cur aliquid sit, incognitum. Virgilius: Ignarum Laurens habet ora mimanta. Sallustius Iugurthino bello. Amore humanæ cupiditatis ignara visendi.

466 ¶ *Illatebrare* à latebris honestissimè dictum. Cælius Annal lib. I. Arma plerique abiiciunt, atque inermes in latebras se illatebrant.

467 ¶ *Inimicitia* numero singulari. Ennius: Eo ego ingenio natus sum, amicitiam atque inimicitiam in frontem promptam gero.

468 ¶ *Impune*, quod est impudens. Lucil. libro II. Homo impuratus, & impunè est rapister.

469 ¶ *Infinitio* quasi sine fine, & indefinitio. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. I. Quorum incursionem non solùm videamus, sed etiam cogitemus. Infinitio ipsa, quã ἀπειρίαν vocant, tota ab illo est.

470 ¶ *Inpopulum* pro ad populum. Sisen. Hist. lib. iij. Seruulum eius præmio libertatis inductum magno cum tumultu conuentum in populum perduxit armatum.

471 ¶ *Immissum* pro demissum, prominẽs & longiùs pendens. Sisenna Histor. lib. III. Complures menses barba immissa, & intonso capillo. Virgilius Æneidos lib. III. Respicimus, dira illuuies immissáque barba.

472 ¶ *Iusso*, pro iussu. Sisenna Historiarũ lib. IIII. Tamen Tudertibus Senatusconsulto & populi iusso dat ciuitatem.

473 ¶ *Iactuosæ* positum pro iactantes. Cicero Oratore: Cùm sint luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ.

474 ¶ *Incisim* [quasi simul] Cicero Oratore: Hæc quidem duo binis pedibus incisim, deinde membratim dicere solebas.

475 ¶ *Importatum* pro illatum, quomodo exportatum ablatum. Cic. Orarore: Publicis rebus, quæ adiumenta per homines eloquentissimos importata. Idem lib. II. Modò enim huc ista sunt importata:

476 ¶ *Inficiatores* sunt falsi criminis obiectores. Cicero de Oratore lib. I. Non intelligebat, vt si illi inficiatores probassent iudici, ante petitam esse pecuniam, quam esset cœpta deberi.

477 ¶ *Insignite* cum iudicio notæ. Cic. de Oratore lib. II. Nec improbum notari, ac vituperari insignitè posse.

478 ¶ *Inuitius* ab eo quod est inuitus. Cic. de Oratore lib. II. Quem ego paullo sciebam vel impudentiùs, vel inuitiùs. Nolo enim dicere de tam suaui homine fastidiosius.

479 ¶ *Inextinguibilis*. Varro Cato, vel de liberis educandis: Male enim consuetudo diu importata est inextinguibilis.

480 ¶ *Innumera* pro innumerabili. Lucretius libro II. Non est vna sed numero magis innumera.

L

481 ¶ *Later*. Varro ἑκατόμβῃ, περὶ θυσιῶν Ladon fluens sub Sardibus flumen tulit Aureum later, quod conquadrauit religio. Idem Sesquiulysse: Vbi educantur barbati, innumerabiles Lateres aureos habuisse. Idem Manio: Hic vt quadrato latere stipatæ strues.

482 ¶ *Lutaui*, pro lui. Varro ἑκατόμβῃ, περὶ θυσιῶν. Habes quî, & cuius rei caussa fecerim hecatombem, in quo ego (vt puto) quoniam est luere soluere, lutaui.

483 ¶ *Lucuus*, Varro περιπλοῦ, περὶ φιλοσοφίας. lib. II. Ac nulla ambrosia, ac nectar, & non allium, & sardæ, Panis penia, lucuus cibus qui purissimus multò est. Idẽ σκιαμαχία περὶ τύφου: Vinum, remma lucuus nihil adiuuat istam. Afranius Fratriis: Pistori nouat cur non scribitario, vt mittat fratris filio luculentulus.

484 ¶ *Longurio*, id est, longus, Varro Triphalo περὶ ἀρρενοτήτος. Ego nihil narro, adeò hic ita curat qui ante me est nescio qui longurio.

485 ¶ *Lotiolente* dictum veluti luculentè, à lotio: Titinius Varro: Lotiolente flocci fiet & cucularor.

486 ¶ *Lenitudine* pro lenitate. Turpillius Philopatro: Mira lenitudine, ac suauitate abũdat. Cic. Tus. lib. iiij. Lenitudo orationis, mollitudo corporis, ea sibi bona ducens, quid erit in philosophi grauilate? Et in Verrem: Quanta me tua, non mea lenitudo.

487 ¶ *Lætitudinem* pro lętitia. Accius Alcmæone: Vt me repositum immerentem repentino nuntio alacrem reddidisti, ac me excitasti ex luctu in lætitudinem. Idem Bacch. Quanta in venando affectus est lętitudine?

488 ¶ *Largitas* pro largitione. Turp. Paraterusa: Eho dic mihi, an oblita obsecro es eius crebras mansiones ad amicam, & sumpti largitatem? M. Tul. de Republica libro III. Pyrrhi videt largitas acos, aut Samnitium copia Curio defuerunt.

489 ¶*Luminosum* positum pro claro. Cicero Oratore: Tum sunt maximè luminosæ, & quasi iactuosæ partes duæ.

490 ¶*Lusus*, vel lusio, qui ab omnibus ludus dicitur. Var. Marcipore: Vtri magis sunt pueri, hi pusilli nigri, qui spectant nundinam, vt magister dimittat lusus. Idem, Cato vel de liberis educandis: Ab huiuscemodi lusionibus radices crudelitas agere solet.

491 ¶*Laboriosum*, in quo laboretur. Gallus Poematis: Durum rus fugite laboriosum.

492 ¶*Laxitas*, laxitudo. Sallust. Hist. lib. IIII. Simul eos, & cunctos iam inclinatos laxitas, & loci plures cohortes, atque omnes, vt in secunda re, pariter acre inuadunt. M. Tul. de offic. lib. I. Et admittenda hominum cuiusque modi multitudo, adhibenda cura est laxitatis.

493 ¶*Lamentas* pro lamentationes. Pacu. Hermiona: Lamentas fletus facere compendi licet.

494 ¶*Lætare*, & lętiscere, & lętificare. Liuius Ægistho: Iámne oculos specie lętauisti optabili? Accius Pelopidis: Et te vt triplici lętarem bono. Sisen. lib. IIII. Vtrum ne viri cultu erga se mortalium lætiscant: an superna agentes humana negligant?

495 ¶*Litterosus*, litteratus. Cassius Hemina Annalium lib. IIII. Homo merè litterosus.

496 ¶*Latibulet*, & latibuletur pro lateat. Næuius Erotopægniôn: Nocte vt opertus amictu latibuletur. Accius Putatoribus: Progredere, & ne quis latibuletur prospice.

497 ¶ *Lupari* vt scortari, vel prostitui, Turp. Acta: Atque scalis cum meretrice è nostro ornatu per vias lupantur. Lucil. lib. v. Et Diuos thure precemur Consilium, fas si placent, túne impunè superbis.

498 ¶*Lutescit* honestè dictum in poematis, tamet si auctoritatis sit ignobilis. Sanguine diluitur tellus, caua terra lutescit.

499 ¶ *Libellionem* vt tabellionem. Varr. Manio: Tum ad me fuerunt, qui libellionem esse sciebant.

500 ¶*Limum* obtortum. Varro Manio: Alter alieno sciens, sed limus intra limites culinæ.

501 ¶*Lacessere* positum pro prouocare. Cicero Oratore. Et Aristoteles Socratem lacessiuit, & Xenophontis voce Musas quasi locutas ferunt. Et Tus. lib. v. Impulsi sumus ad philosophiæ scriptionem, verùm etiam lacessiti.

502 ¶*Lentitudine* pro lenitate. Cicero lib. Tusc. IIII. Eámque quam lenitatem nos dicimus, vitioso lentitudinis nomine appellant.

503 ¶*Leæ* pro leænæ Lucret. lib. v. Irritata leæ aciebant corpora saltu.

504 ¶ *Ligellum*, tuguriolum, domicilium breue. Plautus Aulular. De suo ligello fumus si qua exit foras.

505 ¶*Licitari*, congredi, pugnare. Ennius: Pars ludicrè iactant, saxa inter se licitantur. Cæcilius Hymnide: Quæ narrare inepti est scitras feruentis, quin machæra licitari aduersum cùm cœpisti sciens.

506 ¶*Longiscere*, longum fieri, vel frangere: Ennius lib. XVII. Neque corpora firma Longiscunt quicquam. Idem: Cùm sola est, eadem faciunt longiscere longè.

507 ¶*Ligurrire*, degustare. vnde abligurrire multa auidè consumere. Horatius: Semesos pisces tepidúmque ligurrierit. Attius Catul. Priapo: De meo ligurrire libido est.

508 ¶ *Latrocinari*, militare mercede. Plautus Cornicularia: Latrocinatus annos decem mercedem. In Tiberio: Qui apud regem in latrocino fuisti, stipendium acceptitasti. Ennius. Fortunas quas cœpere latrones iterserare.

509 ¶ *Lauerna* dea, cui supplicant fures Plautus Cornicularia: Litauam Lauernam in fures scelerassit manus. Lucil. lib. XVIJ. Si messes facis musas, si vendis Lauernæ.

510 ¶*Luculentitatem* à luculento. Cæcilius Hymnide: Vide luculentitatem eius, & magnificentiam. Laberius Tucca: Dominus noster luculentitate captus.

511 ¶ *Lustratus*, luxuriosus à lustris abditis lucis. Plaut. Cas. Vnde es, nihil vbi lustretur ibi bibatur.

512 ¶ *Lusciosi*, qui ad lucernam non vidēt, & μείωπες vocantur à Græcis. Varro Disciplinarum libro octauo: Vesperi non videre, quos appellant lusciosos. Idem Andabatis: Ædepol idem cæcus non lusciosus est.

513 ¶*Lemures*, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum, & bestiarum. Varro de vita populi Romani libro primo: Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt se lemures domo extra ianuam eiicere.

M

514 ¶*Mollitudinem* pro mollitie. Var. Papiapapæ περὶ ἀγκωμίων. Sigilla in mento impressa amoris digitulo, vestigio demonstrat mollitudinem. Cicero de Oratore lib. sexto: In ipso factu modum & mollitudinis, & leuitatis.

515 ¶*Mirius* magis mirum. Varro γνῶθι σεαυτὸν. Subsilis, ac plaudis, & ab aratro posces stiuam. oro nunquid enim hoc mirius?

516 ¶ *Mandare* positum pro commendare Sisenna Histor lib III. Post principia paullatim recedunt, atque inde cum paucis fugæ se mandant. Vnde & procurationem mandare, commendare, vel caussam sentire poteris.

517 ¶*Macri-*

517 ¶ *Macritudinem* pro macie. Plautus Captiuis: Ossa, atque pellis sum miser macritudine.

518 ¶ *Mustum* non solum vinum, verùm nouellum quicquid est, rectè dicitur. Næuius Gymnastico: Vtrum est melius, virginémne an viduam vxorem ducere? virginem, si musta est.

519 ¶ *Maximitas* positum pro magnitudine. Lucr. lib. 2. Ne quædam cogas immani maximitate.

520 ¶ *Multesima* pars nouè posita quantitas infinita. Lucret. lib 6. Quàm sit paruula pars, & quam multesima constet.

521 ¶ *Miseritudine* pro miseria, vel misericordia. Acc. Astyanacte: Troia est testis. quære ex aliis, qui illius miseritudine Nomen clarũ in humili saxo multis memorant vocibus. Idẽ Alphesibœa: Cum ipsa sim, & si miseritudo eorum vlla est liberûm.

522 ¶ *Mœstitudo* pro mœstitia. Accius Telepho: Quem ego vbi adspexi, virum memorabilem intui viderer, ni vestitus teter, mœstitudo, vastitudo prædicarent hominem esse. Plaut. Aulularia: Qui tanta mala, mœstitudóque obtigit?

523 ¶ *Magnitate* pro magnitudine. Accius Bacchis: Neque sat singi, neque dici potest pro magnitate.

524 ¶ *Marcellum* dictum pro macilentũ. Lucillius probat libro sexto: Si nosti, non magnus homo est, nasutus, macellus.

525 ¶ *Macore* pro Macie. Pacuu. Peribœa: Corpúsque meum tabe, mœrore, errore, macore senet. Varro Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Noster Atticus riualis homo iturus in curiã cùm macescebat.

526 ¶ *Matrescam*, matris similis fiam. Pacuuius Duroleste: Vtinam nunc matrescam ingenio, vt meum patrem vlcisci queam.

527 ¶ *Munia*, officia. Sallust, Hist. libro 3. Actum maxime (vti solet in extremis rebus) sibi quisque carissimum domi recordari, cunctíque omnium ordinum munia sequi. Plaut. Mercatore: Dicens pro meritis gratum me, & munia fore.

528 ¶ *Metari*, parare. vnde & metatores. Vir. Georg lib. 2. Si pinguis agros metabere campi Densa sere. Cœlius Annalium libro tertio: Omnes simul terram cum classi accedunt nauibus, atque scaphis egrediuntur, castrametati signa statuunt. Vnde hodiéque metatores dicimus.

529 ¶ *Mammeatam*, mammosam. Plautus Pœnulo: Cuius amicam mammeatam.

530 ¶ *Musimones*, asini, muli, aut equi breues. Lucillius lib. 6 Pretium emit, qui vendit equum musimonem. Cato Deletorio: Asinũ, aut musimonem, aut arietem.

531 ¶ *Mœstas* pro mœstificas. Laberius Tusco: Concitatam mobilitate mœstas.

532 ¶ *Mictyris* paupercula, pulmẽtaria Lucil lib. 20. Pulmentaria vtentibus, aut aliquod genus herbæ, & ius mænarum bene habet se mictyris, hoc est meri.

533 ¶ *Mertaret* pro merentem faceret. Accius Myrmidonibus: Quod sicut decuit, ista res mecum, aut meus mertaret dolor, iamdiu inflammari, & ardere naues vidisset suas.

534 ¶ *Madore* infusione. Sallust. Hist. lib. 3. Quasi par in oppido festinatio, & ingens terror erat, ne ex latere noua munimenta madore infirmarentur. Nam mœnia oppidi stagnabant redundantibus cloacis aduerso æstu maris.

535 ¶ *Mercatis* pro mercantibus. Sallust. Hist. lib. 5. Cæteri negotia sequebantur familiaria legatorum, aut tribunorum, & pars sua commeatibus mercatis.

536 ¶ *Maceries* est maceratio. Afranius. Excepto: Si ille hæc nunc sentit, facere illi satis Vis quanta illius mors sit, maceries tibi.

537 ¶ *Manubias*, manus exuuiæ. Næuius Danaë. Manubias suppetat pro me.

538 ¶ *Mutuum* pro mutuò. Lucillius libro 27. Et si maxime, quod spero, mutuum hoc mecum facis.

539 ¶ *Mordicus*, Lucillius lib. 27. Mordicus petere aurum, & flamma expediat. è cœno cibum. Plautus Menæchmis: Iamdudum oportuit nasum ademptum mordicus.

540 ¶ *Monstrificabile*. Lucil. lib. 27. Nunc ignobilitas his mirum, ac monstrificabile.

541 ¶ *Mendicarier* pro mendicare & mendicabulum pro mendicatione. Plaut. Vidularia: Malim moriri meos, quàm mendicarier. Boni ministrantur, illum nunc irrident mali. Idem Aulularia: Memorare nolo hominum mendicabula.

542 ¶ *Mertaret*, mergeret. Acc. Antenoridis: Fortasse an sit quod hic non mertet metus? Idem Deiphobo: Vel hic qui in ea parte effrenata impudentia Præsentem præsens dictis mertare institit.

543 ¶ *Muginari*, murmurare. Lucillius li. 7. Muginamur, molimur, subducimur. Atta Aquis caldis: Atque ea muginantur hodie, atque ego occlusero fontem.

544 ¶ *Medullitus* à medullis. Varro, Cras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus Aquiloniam intus seruat frigedinem. Plaut. Truculento: Ostẽdisse sciam mihi medullitus infidelem nunquam dum viuam fore. Ennius Satyrar. lib 3. Enni poëta salue, qui mortalibus Versus propinas flãmeos medullitus.

545 ¶ *Meritissimo*. Turpilius Paraterusa: Meritissimò re, magnifacio. Cæcilius Asoto: Meritissimò hic me eiecit ex hac decuria.

546 ¶ *Minitabiliter* pro minaciter. Accius Ænea, Calleci voce canora fremitu peragrant minitabiliter. Pacuuius Antiopa: Minitabiliterque increpare dictis sæuis incipit.

547 ¶ *Morsicatim* à morsu. Varro: Sicut pulli sic incedunt, & in labellis morsicatim lusitant.

548 ¶ *Mutabiliter* à mutando. Varro cras credo, hodie nihil: Quibus instabilis animus ardens mutabiliter habet habere, & non habere.

549 ¶ *Mordicibus*, & mordicus pro morsu, pro morsibus. Plaut. Aulul. Asini me mordicibus scindant, boues incursent cornibus. Cicero Academ. li. 3. Perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicamus.

550 ¶ *Mæander* est picturæ genus à simili opere labyrinthorum ortum clauiculis illigatum. Varro, παρὰ μίλητον, ἢ ἐκεῖ χειν τὸν γάμον. Mihi facies mæandrata, & vermiculata, atque etiam adeo ingens orbem terræ. Virgilius libro quinto: Victori chlamydem auratam, quā plurima circum Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

551 ¶ *Mansum*, mandendum, aut māsatum. Varro γνῶθι σεαυτόν. Dein certè alij fluctu, vt ficum pararet mansum; quo venarum sanguine riuos compleret. Lucillius lib. 30 Speraus ætatem eandem hæc proferre posset mansum ex ore daturum.

552 ¶ *Mulierauit*, vt effeminauit. Varro γνῶθι σεαυτόν. Et rex & misellus ille pauper amat, habétque ignem intus acrem, hic ephebetum mulierauit: hic ad me deca adolescentem cubiculum pudoris primus polluit.

553 ¶ *Memordi*, pepoſci, pepugi, spepondi in veteribus lecta sunt. Acc. Honilia: Atrice vrsum se memordisse autumat. Lab. Callis: De integro patrimonio mea centū millia nummûm memordi. Ennius: Meum non est, at si me canis memorderit. Cætera in obscurioribus inuenimus.

554 ¶ *Metus* nouè, & eleganter positum. Sallust. Histor. lib. 1. Ad bellum excitabat metus Pompeij victoris, hoc est, quod de Pompeio metueretur.

555 ¶ *Mendicimonium*, & *mechimonium* Laberius in libro quem Cropium inscripsit, in eo verba hæc inueniet, qui doctrinæ studium putauerit adhibendum. In eo quoque libro *manſilus*, quod est, furatus, inueniet.

556 ¶ *Medioximum*, medio actum modo. Varr. Modio: Quid aliud est, quod Delphicè canat columna literis suis, ἄγαν μηδέν, viduam nos facere ad mortalem modum medioximè, vt quondam patres nostri loquebantur.

557 ¶ *Masculum* pro forti, ac vehementi. Varro, ὄγος λύχος. Si non plus testiculorum offenderis, quam in castrato pecore in Apulia, vincor non esse masculum ad rem.

558 ¶ *Mancum*, debilem. Marc. Tullius de finibus bonorum & malorum libro tertio: Sed & iam alteris tribus, qui mancam fore putauerunt sine aliqua accessione virtutum.

559 ¶ *Minutum*, positum pro breui. Varro Epist. Latina: Si venisses Capuam, quòd & pueros minutos vides libenter, & maiores animaduertere non vis. Marcus Tullius Verrinarum libro 3. Reticulúmque ad nares admouebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.

560 ¶ *Maceria*, paries. Sisen. Histor. libro 3. Post villarum macerias, ac parietinas quinque cohortes in insidiis reliquit.

561 ¶ *Manipulatim*, collecta manu. Sisen. Hist lib. 3. Requiescendi spatium nacti condensiores manipulatim resistere hostibus instituissent.

562 ¶ *Multifariam*, partibus multis. Sisenna Histor. libro tertio: Quòd loca palustria, quæ erant & altè multifariam confossa.

563 ¶ *Marsupium*, sacculum. Varr. Cato, vel de liberis educandis: Ex quo perspicuum est maiorem curam habere nos marsupij, quàm vitæ nostræ.

564 ¶ *Molimentum*, pro conatu. Sisenna Histor. libro quarto: Contrà magno cum molimento, ac perpetuo sono procedunt.

565 ¶ *Modiperatores*, quasi modum imperantes. Varro Rerum humanarum lib. 20. In conuiuiis qui sunt instituti putandi modiperatores magistri.

566 ¶ *Magniloquentia*. Cicero de oratore, Quod ille dactylicus numerus hexametrorum magniloquentiæ sit accommodatior.

567 ¶ *Ministratrix*, positum pro ministra. Cic. de Orat. Sed omneis comites, ministratricésque esse oratoris diceres.

568 ¶ *Male audiam*. Cic. de Orat. lib. 2. In quo libenter male audiam: sed, quia causſam non libenter remitto, nimium patiens, & lentus existimor.

569 ¶ *Multitudo*, positum pro frequentia, aut copia. Cicero de Oratore libro tertio: Sed vt Pontifices veteres propter sacrorum multitudinem, tres viros epulones esse voluerunt. Eodem: Hunc etiam, qui familiarior nobis propter scriptorum multitudinem est.

570 ¶ *Mulierositas*, cupiditas femineæ voluptatis. Cicero Tuscul. libro 4. Similitérque cæteri morbi, vt gloriæ cupiditas, vt mulierositas, vt ira appellem, eam, quæ Græcè φιλογυνία dicitur.

571 ¶ *Memoriam*, positum pro vetustate. Pacu. Chryse: Pérque nostram egregiam vnanimitatem, quam memoria deiugat.

572 *Mur-*

572 ¶ *Murmurillum*, murmuratio. Plaut. Rudente: Nolo ego murmurillum, neque murrum fieri. Idem: Quid murmurillas tecum, & te discrucias?

573 ¶ *Mediastinos* non solùm balnearum, sed ędium quoque ministros, & curatores legimus. Lucil 17. Villicum Aristocratem mediastinum atque bubulcum. Cato præceptis ad filium: Ille imperator, tu illi ac cæteris mediastinus.

N

574 ¶ *Nuperum* pro recenti positũ ab eo, quod est nuper, id est, ante non multum temporis. Plaut. Captiu. Quid tu vna nocte postulauisti, & die Recens captum hominem nuperum, nouitium.

575 ¶ *Neminis* positum pro nullius. Plaut. Captiu. Neminis me miseret, nam mei miseret neminem. Lucillius lib. 30. Neminis ingenium tantum confidere oportet.

576 ¶ *Noxitudo* pro noxia. Acc. Armorum iudicio: Ocule noxitudo obliteretur Pelopidarum, ac per nos sanctescat genus.

577 ¶ *Nubere* veteres non solùm mulieres, sed etiam viros dicebant, ita vt nunc Itali dicunt. Pompon. Pannuceatis: Sed meus frater maior postquam vidit me inde eiectum domo, Nupsit posteriùs dotatæ vetulæ, varicosæ, afræ.

578 ¶ *Nitiditate* pro nitore. Acc. Bacchis: Formæ, figuræ nitiditate hospes regis.

579 ¶ *Numen* pro ornatu. Virg. Æneidos lib. 2. Vadimus immisti Danais haud numine nostro.

580 ¶ *Nenum* pro non. Lucil. lib. xxx. Sed tamen hoc dicas, quid est nenu molestum est. Var. Epistola ad Fusium: Si hodie nenu venis, cras quidem si veneris meridiem die natalis fortunæ.

581 ¶ *Neuult* pro non vult. Titin. Setina: Ipsus quidẽ hercle ducere sanè neuult. Plaut. Trinum. Filiam meam tibi desponsatam esse audio, nisi tu neuis.

582 *Nigret*, nigra fit. Pacu. Chryse: Solisque exortu capessit candorem, occasu nigret. Acc. Bacchis: Splendet sæpe, aut idem nimbis interdum nigret.

583 ¶ *Nitidant*, abluunt, dictum à nitore. Enn: Cresphon. O pie eam secum aduocant, eunt ad fontem, nitidant corpora. Acc. Thebaide: Quin id Circæo fonte adueniunt mundulæ, nitidantur vulgo, pripendantur soni.

584 ¶ *Nixurire*, niti velle. Nigidius Commento grammaticæ xxx. Nixurit qui niti vult, & in conatu sæpius aliqua re perpellitur.

585 ¶ *Notificem*, nota faciam. Pompon. Atreo: Nunc te obsecro stirpem vt euoluas, meorúmque genus notifices mihi.

586 ¶ *Numella*, machinæ genus ligneum ad discruciandos noxios paratum, quo & collum & pedes immittunt. Plaut. Asinaria: Neruos, catenas, carcerem, numellas, pedicas, boias.

587 ¶ *Nugiuendos* Plautus dici voluit omnes eos, qui aliquid mulieribus vendant. Nam omnia, quibus matronæ vtuntur, nugas voluit appellari. Plaut. Aulul. Vbi nugiuendis res soluta est omnibus.

588 ¶ *Nidus* pro poculo. Varro Quinquatribus: Quam lympham meliùs è lacuna fontium allatam, nidos potili permiscear.

589 ¶ *Nidulatur*. Varro primo Hebdomadon, Dies deinde illos quib. Halcyones hyeme in aqua nidulantur, eos quoque septem esse dixit.

590 ¶ *Nescium* pro incognito. Plaut. Rudente: Quæ in locis nescriis nescia spe sumus.

591 ¶ *Noctescere*, cæcari. Furius Poematis: etsi est auctoritatis incertæ: Omnia nocteſcunt tenebris calliginis atræ.

592 ¶ *Nepam* quidam cancrum putãt ob illud Plauti: Retrouorsum cedam, imitabor nepam. Et illud aliud: Aut cum nepa esset dubium in vtroque. Nam verè nepa scorpius dicitur. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Serpere anguiculos, natare anaticulas, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis, suam denique cuique naturam esse ad viuendum ducem.

593 ¶ *Nex* pro Nece. Sisenna Hist. libro 4. Quoniam neque mea nex, neque interceſſio posse videtur illorum dementem reprimere audaciam.

594 ¶ *Nænia*, inditum & inconditum carmen, quod adducta pretio mulier, quæ præfica diceretur, iis quibus propinqui non essent mortuis exhiberet. Var. de vita populi Romani lib. 4. Ibi à multere, quæ obtutum à voce esset, per quam laudari, deinde næniam cantari solitam ad tibias & fides.

O

595 ¶ *Obscænauit*, quasi scæuum, id est malum omen attulit. Plaut. Asinar. Metuo quod illic obscænauit meæ falsæ fallaciæ.

596 ¶ *Opimitas* ab opimo. Plaut. Asinaria: Maximas opimitates & gaudio effertissimas. Idem Captiu. Maximas opimitates opiparásque offers mihi.

597 ¶ *Obba* poculi genus, quod nunc vbba dicitur. Var. Est modus matulæ, μέτρον: Dolia atque apothecas tricliniares, melicas, calenas, obbas, & cumanos calices.

598 ¶ *Opulentitas* pro opulentia. Plaut. Milite glorioso: Quasi quis eius opulentitatem reuerearis. Cæcil. Plocio: Opulentitate nostra sibi iniuriam faciam.

599 ¶ *Orbitudinis* pro orbitate. Acc. Amphitr. Miseret lacrymarum, luctuum, orbitudinis. Turpil. Thrasyleone: Hoc te oro, vt il-

lius commiſereſcas miſeræ orbitudinis. Pacu. Doloreſte: Vel cùm illum videas ſolicitum orbitudine.

600 ¶ *Ocquiniſcere* eſt propriè inclinare. Pompon. Proſtibulo: Vt nullum ciuem pædicaui per dolum, Niſi ipſius orans vltróque ocquiniſceret. Idem Piſtore: Niſi nunc aliquis ſubitò obuiam occurrit mihi. Qui ocquiniſcat, quo compingam terminum in tutum locum.

601 ¶ *Obliterare* eſt obſcura facere, & obliuionem ducere. Acc. Agamemnodis, Inimicitias Pelopidarem extinctas iam, atque obliteratas memoria renouare:

602 ¶ *Offendo*, offenſio. Afran Vopiſco: Quóque nunc offendo ſæpe procul noſtra ſit mala.

603 ¶ *Olat* pro oleat. Afran. Fratriis: Non poteſt Quin illa tacta, longéque & multis olat. Pomponius Aleonibus: Aleo ludam ſanè meæ malè olant manus.

604 ¶ *Obſorduit*, obſoleuit. Cæcil. Hypobolim. Raſtraria: Oſorduit iam hæc in me ærumna miſeria.

605 ¶ *Obſtringillare*, obſtare. Enn. Satyrar. lib. 3. Reſtitant, occurrunt, obſtant, obſtringillant, obagitant. Var. Manio: Lex neque innocenti propter ſimultatem obſtringillat, neque nocenti propter amicitiam ignoſcit. Idem de re ruſtica libro 1. Tu, inquit, inuides tanto ſcriptori, & obſtringillandi cauſſa figlinas reprehendis, cùm præclara quædam, ne laudes, prætermittas. Idem de vita populi Romani lib. 4. Quod Curio cùm id feciſſet, dicebat amicis vt illi renuntiaretur ſe obſtringillaturum, ne triumphus decerneretur, aut ne iterum fieret conſul.

606 ¶ *Obuarare*, peruertere, deprauare, dictum à varis. Enn. Achille: Nam conſiliis obuarant, quibus tamen concedit hic ordo.

607 ¶ *Obſecundanter*, obſequenter. Nigidius de Diis li. 1. Cùm autem id quid ſit quærimus, obſecundanter naturæ viuerent.

608 ¶ *Oculitus*, vt animitus, medullitus. Plaut. Cornicularia: Qui amant ancillã meam Hedylium oculitus.

609 ¶ *Oſſiculatim*, vt ſimulatim. Cæcil. Fallacia: Oſſiculatim Parmenonem de via liceat legam.

610 ¶ *Offiſcere*, obeſſe. M. Tul. de offic. lib. 3 Demoliri ea, quorum altitudo efficeret auſpiciis.

611 ¶ *Oliuitatem* fructus olei. Varro Gloriam μετ' ὀξύμωρον: Denique omnis cum lucerna combuſta eſt in lucubrando, oliuitáſque conſumpta eſt. Idem de repub. 1. Non modò integra eximi, ſed etiam maior, quàm in arbore vnquam penderit, de oliuitate oleas eſui optimè condi ſcribit Cato.

612 ¶ *Occepſo*, cœpero. Plaut. Amphitryone: Ni ego illi puteo, ſi occepſo, animam omnem intertraxero.

613 ¶ *Oſaſum* pro odi. Plaut. Amphitryone: Inimicos ſemper oſaſum obtuerier.

614 ¶ *Orbium* dictum per ordem. Varr. γύρῳ σταυτόν: Vt ſidera cæli Diuûm circum terram, atque axem quæ voluuntur motu orbico.

615 ¶ *Opuleſcere* ab opulento dictum decorè. Furius Poematis: Quo magis in comptis poſſint opuleſcere campis.

616 ¶ *Occulte*, occulta. Cic. de Orator. lib. 2 Inter iuncta argumentorum plerunque occulas, nequis ea numerare poſſit Virg. Geor. lib. 2. Quod ſupereſt, quæcunque premes virgulta per agros. Sparge ſimo pingui, & multa memor occule terra.

617 ¶ *Opinabile*. Cic. Academ. lib. 1. Itaque hanc omnem artem rerum opinabilem appellabat.

P

618 ¶ *Penularium* quaſi theca, & vagina penulæ. Nonius Fullonico: Non multo poſt ſonoram accepit, abſeder, conſequitur penularium, pſilotrum petit.

619 ¶ *Pleuitatem*, ignobilitatem. Cato pro Vetutio: Propter tenuitatem & pleuitatem. Hemina in Annalibus: Quicunque propter pleuitatem agro publico eiecti ſunt.

620 ¶ *Petilum*, tenue, & exile. Lucil. xii. Inſignis varis cruribus, & petilis. Plaut. Plotino: Nam coloratam frontem habet, petilis habris. Petilis tenuis dicit, habris mollis dicit.

621 ¶ *Paces* plurali numero nouè poſitum. Varro de vita populi Romani lib. 3. Animaduertendũ primùm, quibus de cauſſis, & quemadmodum conſtituerint paces: ſecundùm, qua fide, & iuſtitia eas coluerint.

622 ¶ *Pondo* mille octingentûm nouè Varro de vita populi Romani libro 4. Itaque retuli auri pondo mille octingentûm ſeptuagintaquinque, Græci enim hierona mille dixerunt.

623 ¶ *Panus* tramæ inuolucrum, quem diminutiuè panulam vocamus. Lucil. li. 12 Foris ſubtegminis panus eſt. *Tumor* quoq. inguinum ex ſimilitudine ſic vocatur. Afran. Matertera: In quem plenam papulam, panũ tympanum. Nouius Optione: Qui me miſerum miſeriorem reddidit, quàm panus puerum. ꝙ pueri ægrius patiantur hoc genus morbi.

624 ¶ *Peniculamentum* à veteribus pars veſtis dicitur. Enn. lib. xi. Annalium: Pendent peniculamenta vnum ad quemque pedum. Lucil. lib. xix. Peniculamentum verè reprehendere noli. Cæcil. Fœneratore: Volat ſanguis, ſimul auolat peniculamentum, & pallio datur.

625 ¶ *Prognariter*, ſtrenuè, fortiter, & conſtanter

ſtanter.Plautus Perſa: Ego ſcio hercle vtrunque velle. Age, indica prognariter. Ennius Annalium libro 6.Diu hoc audite parumper: Vt pro Romano populo prognariter armis Certando, prudens animam de corpore mitto.

626 *Perperos*,indoctos,ſtultos, rudeis, & inſulſos,mendaces.Acc.Pragmatic.Deſcribere in theatro perperos populareis. Idem eodem:Et eo plectuntur poetæ, quàm ſuo vitio ſæpius,Ductabilitate nimia veſtra aut perperitudine.

627 ¶ *Præcox*,& pręcona,quod eſt,immatura.Ennius Annalium lib. 8. Præcox pugna eſt.Lucil.libro 8. Anicula aſpera,atque præcox eſt fuga. Non. Huic puellæ præcoquis libido ineſt.

628 ¶ *Populatim*,per populos.Pomponius, Magnus poëta placuit populatim omnibus.

629 ¶ *Præmiatores*,nocturni prædones Nęuius Amnagrennuntius: Nam in ſcæna nos nocturnos cœpit præmiatores tollere.

630 ¶ *Populacia*, vt nugalia,vel puerilia. Lab. Latè coquentibus hœdum populacia agimus per ludum.

631 ¶ *Poſſeſtrix*,à poſſidendo Afran.Aliber totius monilis poſſeſtricem. ita tonſtrix, ita impulſtrix,ita curatrix, ita plauſtrix, ita aſſeſtrix.

632 ¶ *Perpetuitaſit*, ſit perpetua,æterna. Enn.Annalium lib. 9. Libertatémque vt perpetuitaſſint quàm maximè.

633 ¶ *Præciſum*,& omaſum partes carnis& viſcerum. Næuius Aululariа: Præciſum,omaſum,pernam,callum,glires,glandia. Lucil.libro 20.Illi præciſo, atque epulis capiuntur opimis.

634 ¶ *Piſculentum*, poſitum piſcoſum, vt puluerulentum.Cato Originum lib.5. Origine fluuium Naronem magnum, pulcrum, piſculentum. Et libro 8.Fluuium Hiberum, is oritur ex Catinatis magnus, atque pulcer, piſculentus.

635 ¶ *Paſceolus*,ex aluta ſacculus.Plautus Rudent. Præterea centum denaria Philippea In paſceolo ſeorſum. Lucillius lib.13. Adde Syracuſis ſola, paſceolum,alutam. Cato in Panſam : Pueri in ludo ſolent paſceolos furari.

636 ¶ *Piem*,colam,cuſtodiam.Plaut. Aſinaria:Vbi piem pietatem, ſi iſtoc more morata tibi poſtulem placere? Mater mihi quo pacto præcipis?

637 ¶ *Portiſculus*, propriè eſt hortator remigum, id eſt, qui eandem perticam tenet, quæ portiſculus dicitur, qua excurſum, & exhortamenta moderatur. Plaut.Aſinaria : Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi ad loquendum, atque ad tacendum tute habeas portiſculum. Ennius lib.8. Annal. Thus ante tenentes parerent, obſeruarent, portiſculus ſignum cùm dare cœpiſſet. Lab.Citheram:Nec palmarum pulſus,nec portiſculi.

638 ¶ *Perplexabile*,figuratum, quòd aliud audiatur,aliud ſentiatur. Plaut. Aſinaria: Nec vllum verbum faciat perplexabile.

639 ¶ *Præſegmina*, propriè Plautus Aululariа.ea dici voluit,quæ vnguibus eminulis præſecantur : Quin ipſi pridem tonſor vngues dempſerat, Collegit, omnia abſtulit præſegmina.

640 ¶ *Pipulo*,pro conuitio. Plaut. Aululariа:Ita me bene amet Lauerna,te iam, niſi reddi, Mihi vaſa iubes, pipulo hic differam ante ædes.

641 ¶ *Picos*, veteres eſſe voluerunt,quos Græci γρύπας appellant.Plaut.Aululariа : Pici diuitiis, qui aureos montes colunt, ego ſolus ſupero.

642 ¶ *Percellere*,euertere,percutere.Varro Parmenone : Alius teneram abietem ſolus percellit.

643 ¶ *Pinſere*,tundere,vel molere.Var.παρὰ μενίππου: Nec piſtorem vllum noſſent,niſi eũ, qui in piſtrino pinſeret farinam.Idem de vita pop.Rom.lib.1. Nec piſtoris nomen erat,niſi eius, qui ruri far pinſebat, nominati ab eo quod pinſunt.

644 ¶ *Porcas*,Var.παρὰ μενίππου. Non vides in publica nocte te tabernas, qua populus ambulando perinde, vt in arato porcas reddit?

945 ¶ *Putidum*,putre. Var.παρὰ μενίππου. Inde putidas vuas acinis electis, & comeſtis extendit in lectis quondam. Cato Originum lib.2. Si inde ignauus putidas, atque ſenticoſas commeatu monere volebat. Cæcil. Andria:Conducit nauem putidam. Afran.Auguribus : Et fallaci aſpectu paries pictus, putidus.

646 ¶ *Pœnitudinem*.Pacuu.Teucro : Quæ deſiderio alumnum pœnitudine Squale, ſcapréque inculta vaſtitudine.

647 ¶ *Præbitio*, à præbendo, id eſt, exhibendo. Var.Eumenidibus:Quòd ea die mea erat præbitio,in ianuam caue canem inſcribi iubeo.

648 ¶ *Pueros* pro ſeruis.Var.Eumenid.Vix vulgus cõfluit, non Furiarum.ſed puerorum, atque ancillarum.

649 ¶ *Paxillus* diminutiuum à palo.Var. Eumen. Vbi dicatur primus Zenon nouam hæreſin nouo paxillo ſuſpendiſſe. Idem Bimargo : Vt nouum cribrum nouo paxillo pendeat.

650 ¶ *Proximi*, id eſt,proximo. Cato cõtra Furium,die proximi hoc dicit, ſed ea declinatione à veteribus & caſtrini & priſtini, præpriſtini dictum.

651 ¶ *Properatim*, dictum eſt properanter.

Cæcilius Plocio: Properatim in tenebris istuc confectum est opus.

652 ¶ *Pernicies*, periculum, exitium. Lucil. 29. Nunc tu contra venis, vel qui in nuptiis, vel se seneces, nec sine pernicie. Plaut. Asinar. Pelle crebris perniciis.

653 ¶ *Parcuit*, parcit. Nguius. Quadrigeminis: Suo labori nullus parcuit.

654 ¶ *Perbitere*, perire. Pacuuius Peribœa: Nam me perbitere, illis opitularier quouis exitio cupio, dum prosim modò. Titin. Fullonia: Iam pridem egressa vt perbiteris. Liuius Tereo: Ego puerum interea ancillæ subdam lætantem meæ, Ne fame perbiter. Ennius Hecuba: Nunquam sctipsistis, qui parentem, aut hospitem nec affat quos quis cruciatur peruiteret.

655 ¶ *Pigrare*, retinere. Acc. Erigonis: Fateor, sed cur propter te pigrem hæc aut huius dubitem parcere capiti? Idem Chrysippo: Melius pigrasse, quàm properasse est nefas.

656 ¶ *Prouidere*, mouere, & ferre. Pacu. Teu. Aut me occide, illa hinc sine vsquā prouideam gradum.

657 ¶ *Puellascere*, effeminari, vel reuiresccre. Var. Baiis: Quòd non solùm innubæ fiūt communes, sed etiam veteres puellascunt, & multi pueri puellascunt.

658 ¶ *Palæstricos*, quasi ex vsu palestræ. Afran. Excepto: Etiam depellis mihi manum per palæstricos.

659 ¶ *Populatim*. Cæcil. Obološtate: Ego perdidi te, qui omnes seruos perdo populatim, quæso ne ad malum hoc addas malum.

660 ¶ *Præsente*, coram, vel præsentibus. Pomp. Syris: Quidam apud forum præsente testibus mihi vendidit. Acc. Mænalippo: Est res aliqua, quæ præsente his priùs maturè institit. Feneštella Annal. lib. 2. Et quædam extrà præsente suis, quædam absente proiecissem. Nou. Mania. Medicatè volumus dono donare pulcro præsente omnibus.

661 ¶ *Primiter*, pro primè, & primitus pro primo. Pomp. Maccis geminis: Quin bono animo es video, eripis primiter dapes. Lucil. li. 5. Sicuti cùm primiter ficos populare sentis, item pretio ingenti ad primitus paucos.

662 ¶ *Progniter*, audaciter. Plau. Persa: Age, indica prognatter.

663 ¶ *Properatim*, & pperiter, celeriter, peranter. Quadrigar. Annal. lib. 2. Eò consules properè exercitum reducunt. Pomp. Buccone adoptato: Pergis properatim. Cæcil. Plocio: Properatim in tenebris istuc confectum est opus. Pacu. Teuc. Mihi classe impetrat Thessalam. Nostramque in altum vt properiter deducerem. Acc. Telepho: Remisque nixi properiter nauem in fugam tradunt.

664 ¶ *Præfractum*, durū, inflexibile. Marc. Tull. de offic. lib. 3. Ego etiam cum Catone meo sæpe dissensi. nimis mihi præfractum videbatur, ærarium vectigaliaque defendere: omnia publicanis negare. Et Hortensio: His contrarius Aristotius præfractus, ferreus, nihil bonum, nisi quod rectum atque honestum est.

665 ¶ *Pulcritas*, pro pulcritudo. Cęcil. Harpazomene: Dij boni, quid illud est pulcritatis?

666 ¶ *Proletarij*, ciues dicebantur qui in plebe tenuissima erant, & non amplius quam mille, & quingentos æris in censum deferebant. Enn. Annal. Protelarij, vt publicitus scutaque, ferríque ornatus.

667 ¶ *Prospica*, & despica intenta, & contempla. Næu. Assitogiola: Ac sibi prospica, ac despica. Potest ergo prospicus, ac despic⁹ dici.

668 ¶ *Pollentia*, potentia à pollendo dicta. Plaut. Rudente: Ne ineptorum potior sit pollentia. Pollere ergo commune est.

669 ¶ *Propitiabilis*, ad propitiandum. Enu, Cupiuncula: Huic est animus propitiabilis, ita & adolabilis, id est sine dolore.

670 ¶ *Pauxillisper*, à pauxillo. Plaut. Truculento: Plus decem pondo amoris pauxillisper perdidit, id est, per particulas.

671 ¶ *Ponderitatem*, à pondere, vt grauitatem. Acc. Pragmaticon lib. 2. Et cuncta fieri cætera iubet illa, non quod ponderitatē, grauitatémque hominis.

672 ¶ *Pueritia*, id est, puritas. Varr. Rerum diuin. lib. 1. Quæ pueritia est infrequens polluta.

673 ¶ *Prælumbare*, lūbos perfringere. Nou. Vindemiat. Cœpit vnumquemque prælumbare fustibus.

674 ¶ *Puerę*, pro puellæ. Var. Væ victis, περὶ φιλονικίας: Properate viuere puerę, quas sinit ætatula ludere, esse, amare, & Veneris tenere bigas. Idem de vita populi Romani lib. 2. Sic in priuatis domibus pueri liberi, & puerę ministrabant.

675 ¶ *Pupę*, & *Pupi*. Var. Aboriginibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Itaque breui tempore magna pars in desiderium puparum, & sigillorū veniebat. Idem Tithono, περὶ γήρως. Ac mammam lactis sugentem pascere pupum.

676 ¶ *Pipare*, proprię gallinæ dicuntur. Var. Aboriginibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Mugit bos, ouis balat, equi hinniunt, gallina pipat.

677 ¶ *Procudere*, dixit prolatare, producere. Varro, τὸ ἀπὸ τῆς φαχῆς μέγον, οἷον διατρεῖας. Legendo autem & scribendo vitam procudito. Virgil. Georg. lib. 1. Durum procudit arator Vomeris obtusi dentem.

678 ¶ *Præcox* id est, præcoqua. Varro Synephebo, οἷον ἐμμοῦς. Verere, ne manu nō mittat, cùm octo medicarios honestos audissemus dare possis. mittet, quòd si non mittet, fugies, si me audies. cùm tempus reuocat, ea præcox est fuga.

679 *Pau-*

679 ¶ *Pauperauit*, id est, pauperem fecit. Plautus Milite glorioso: Quæ improba est, Pro mercis vitio dominum pretio pauperat. Idem Acari studio: Quam ego tanta pauperaui per dolum pecunia. Titinnius Priuigno: Nam quid ego feci, & aduorsum, aut patrem meum, quem pauperetis ambo vestris sumptibus. Idem Varro: Æquum est me habere eos pauperem sumptu meo.

680 ¶ *Potus*, à bibendo. Lucil. lib. 30. Secus cum eo medio ac ludo bene potus recessit.

681 ¶ *Paucies* pro raro dici veterum auctoritas docet. Titin. Gemina: Postquam factus maritus, hanc domum abhorres, tuam etiam vxorm paucis video. Idem eadem: Tu autem, inquit, in vrbem paucies venire soles: Cælius Annalium lib. vj. Consultò non paucies arcessitum.

682 ¶ *Pollinctores* sunt qui mortuos curãt. Varro mutuum muli scabunt, περὶ ἀγοραστμῦ. Itaque plures dies inter medici discessum, & aduentum pollinctoris interfuerunt, & id æstate videas, Varro Cosmotyrine, περὶ φθορᾶς κόσμου. Propter cunam capulum positum nutrix tradit pollinctori. Plautus Asinar. Ecquis currit pollinctorem accersere?

683 ¶ *Putamina* non solùm arborum sunt, verùm omnium rerum purgamenta. Nã quicquid ex quacunque re proiicitur, putamen appellatur. Glaut. Capti. Nucleum amisi, reliqui pigneri putamina.

684 ¶ *Pestilitas*, pestilentia. Lucillius libro vi. Atque ea vis omnis morborum pestilitásq. Lucr. libro vi. Hæ igitur clades noua pestilitásque.

685 ¶ *Pœniturum*. Accius περὶ νόσων μήχη: Quod si procedit, neque te, neque quenquam arbitror tuæ pœniturum laudis: quam vt seruies vide.

686 ¶ *Pausa* est quies alicuius rei. Accius Epigono: Sed iam Amphilocum huc vadere cerno, & nobis datur bona pausa loquendi. Lucil. Satyr. lib. i. Hæc vbi dicta dedit, pausam facit ore loquendi.

687 ¶ *Prosferari*, impetrari. Lucillius li. 26. Nec minimo, & prosferatur pax, quod Cassandram signo deripuit.

688 ¶ *Puellos*, pueros. Varro Testamento, περὶ διαθηκῶν. Sic ille puellus Veneris repentè vado cecidit cruentus olim. Lucil. Satyr. lib. 4. Cúmque hic tam formosus tibi, ac te dignus puellus. Lucre. lib. 4. Et natæ possunt tamen inde puellos Suscipere, & partu possent ditescere dulci. Ennius: Ille suos Diuis meos sacrificare puellos. Varro Marcipore: Peliam me, & permisisse, vt ceu eluuiem degluberet dum madore puellum. Idem Sexagesi: Vltrà intra pectus dormitio vigilabis: quæ mi puellum impuberem cepisti.

689 ¶ *Pecus* non solùm quadrupes animal, verùm omnia animalia pecudes vocantur. Plaut. Rudente: Non vides referre me vuidũ rete sine squamoso pecu? Liuius Ægistho. Tum autẽ lasciuum Nerei simum pecus. Virgilius Geor. lib. 4. de apibus: Et pecudum custodia sollers. Lucret. lib. 2. Præterea genus humanum, mutæque natantes Squamigerum pecudes. Lucil. Sat. lib. 5. Lasciuire pecus iussit, rostríque repandum.

690 ¶ *Percitum* dictũ est percussum. Plaut. Amp. Delirat vxor, atra bili percita est.

691 ¶ *Pecua*, & pecuda ità vt pecora veteres dixerunt. Næuius Gymnastico: Homines pecua, belluásque. Idem Lycurgo: Sine ferro pecuda manibus vt ad mortem meant. Acc. Astya: In celsis montibus pecua, atque inter colles pascunt Danai in Phrygia, & terminis. Idem Medea: Vagant, pauore pecuda in tumulis deserunt, Quis nos pascet postea? M. Tul. de repub. lib. 4. Cùm adhibent in pecuda pastores. Accius Diomede: Passim quæ præda pecua balabant agris. Cæcilius vmbris: Et homini, & pecudibus omnibus. Sisenna Hist. lib. 4. Iumenta & pecuda locis trepidare compluribus.

692 ¶ *Putret*, putridum est. Pacuuius Teucro: Quanquam anniſque & ætate hoc corpus putret. Accius Erigona: Quanquam exangue est corpus mihi, atque annis putret.

693 *Protollere* est differre. Lucil. Satyr. lib. 1. Si nõ amplius ad lustrũ hoc protolleret vnũ.

694 ¶ *Priua* significat singula. Lucil. Satyra lib. 1. Ad cenam adducam, & primum hisce abdomina thymni Aduenientibus priua dabo. Lucret. lib. 3. Quod si forte animas extrinsecus insinuari Vermibus, & priuas in corpora posse venire Credis.

695 ¶ *Prodigitas* dicta profusio. Lucil. Satyr. lib. 6. Nequitia occupat os, petulantia, prodigitásque.

696 ¶ *Porcet*, significat prohibet. Pacu. Atalanta: Magna te, vt verear eloqui, porcet pudor. Accius Erigona: Quibus oculis quisquam nostrum poterit illorum obtui vultus, quòd iam ab armis anni porcent? Ennius Telamone: Deum me sentit facere pietas, ciuium porcet pudor. Var. Manio: Hunc Cereris tibi ministra frugibus suis porcet. Lucil. libro 6. Non te porrò procedere porcent.

697 ¶ *Prolixitudinem* à prolixo. Pacu. Duloreste: Oro mi, ne flectas fandi mi prolixitudinem.

698 ¶ *Perfice*, perfeceris. Luca. lib. 2. Deniq; ad extremum crescendi perfice finem Omnia perduxit rerum natura creatrix.

699 ¶ *Pediolus* à pede diminutiuè. Afran. Excepto: Atque adeo nolo nudo pediolo es pus.

700 ¶ *Petico* genus morbi. Lucillius lib. 30. Illuuies, scabies, oculos huic denique petigo Conscendere,

701 ¶ *Porrigo* morbi genus. Lucillius lib. xxx. Tristem, & corruptum scabie & porriginis plenum.

702 ¶ *Profligare* verbum passiuum ad vsum trahi cœptum est. Nam cùm sit profligatum perditum, & ad internecionem adductum, nunc perfectum solùm, tum aut ædificium, aut aliquod vtile inceptum dicendum putant, cùm affectum dici debeat, non profligatum. M. Tul. tamen Tuscul. lib. v. Profligata iam, & penè ad exitum deducta quæstio est. Idem de prouinciis consularibus: Bellum adfectum videmus. & infrà: Nam ipse Cæsar quid est quod in ea prouincia commorari velit, nisi vt ea, quæ per eum adfecta sunt perfecta reipubl. tradat. Et in Oeconomicis: Cum affecta iam prope ætate à sole mitescere tempus est.

703 ¶ *Patritum*, vt auitum. Varro Manio: Funere familiari commoto, auito ac patrito more precabamur. Idem reipub. lib. 20. Secundum leges habitasset patritas. Cicero Tusc. lib. 1. Patritam illam, & auitam, vt ait Theophrastus, philosophiam.

704 ¶ *Percedere*, vt decedere. Cicero Orat. Concisum non concessum, & quod quidã percessum eam volunt.

705 ¶ *Popinones* vel hi, quos nunc dicimus tabernarios à popinis, vel luxuriosos, qui se popinis dedũt. Varro Modio: Quis poculis argenteis in quorum introibit? propino. Lucil. lib. 1. Infamem honestam, turpémque odisse popinam.

706 ¶ *Putidum* non putrem, sed odoris mali. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. v. Non insitè illud dictum videatur in sue, animum illi pecudi datum pro sale, ne putisceret.

707 ¶ *Percursionem*, excursum. Cic. Tusc. lib. v. Propter animi multarum rerum breui tempore percursiones.

708 ¶ *Præfestinatim*. Sisenna Hist. lib. 4. Idemque perseuerauerunt: vti lex perueniret, ad quæstorem ac iudices, quos vellent instituerent præfestinatim & cupidè.

709 ¶ *Præstolari* est expectare vel manere. Sisenna Hist. lib. 3. Occultè, tacitíque aduenientium cohortium præstolari accipiunt.

710 ¶ *Permittere*, promittere, incitare, vel præcipitare. Sisenna Hist. lib. 3 Et inde equum concitatum princeps ad hostium permittit aciem. Idem lib. 4. Multi præmissis armis ex summo se permitterent.

711 *Proïcere*, effundere honestè positum. Sisenna Hist. libro 4. Tum postquam apud Æginos, ac Perusinos eius facti mentionem proiecit.

712 ¶ *Petulantiam* pro improbitate: Cicero de Orat. lib. 2. Illud assequor, vt si quis mihi fortè maledicat, petulans, aut saue insanus esse videatur.

713 ¶ *Pressu* quasi compressione. Cicero de Orat. libro 3. Valerium Soranum leuitate vocis, atque ipso vocis pressu, & sono facilè vincat.

714 ¶ *Paupertates* nouè positum numero plurali. Varro de vita populi Romani lib. xi. Quid inter hos Iones interfit, & eos, qui ex marmore, ebore, auro nunc fiunt, potes animo aduertere, & horum temporum diuitias & illorum paupertates.

715 ¶ *Paupertinum*, pauperem. Varro de vita populi Romani lib. 1 Vt incitet, occultúq. sunt consentanea, quod sunt paupertina sine elegantia, ac cum castimonia.

716 *Plumarium* [à plumando] Varro Cato, vel de liberis educandis: Etenim nulla quæ nõ didicit pingere, potest bene iudicare, quid sit bene pictum à plumario, aut textore in puluinaribus plagis.

717 ¶ *Purpurascit*. Cicero Academicorum lib. 2. Quid mare, nonne cæruleum? aut eius vnda cùm est pulsa ramis, purpurascit? & quidem aqua tinctum quodammodo & infectum.

718 ¶ *Perpendiculi* & normæ. Cic. Acad. li. 2. Atqui si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis.

719 ¶ *Pingue* positum pro impedito, & inepto. Cicero Academicorum libro quarto: Quod ipsi Antiocho pingue videtur, & sibi ipsi contrarium.

720 ¶ *Probatu* difficile. Cic. Tusc. li. 5. Quod & difficile est probatu propter tam varia & tam multa tormenta fortunæ.

721 ¶ *Palpo* quasi à palpando. Plaut. Mercatore: Palpo percutit.

722 ¶ *Peminosum* mali odoris à pedore dictum. Varro de re rustica li. 1. Solida terra pauita, maximè si est argilla, ne situ peminosa in rimis eius grana oblitescant.

723 ¶ *Pisare*, frangere vel tundere. Varro de re rustica lib. 1. Promendum hyeme, vt in pristino pisetur, ac torreatur.

724 ¶ *Præcidaneum* est præcidendum. Var. de vita populi Romani lib. 3. Quod humatus non sit, hæredi porca præcidanea suscipienda Telluri, & Cereri, aliter familia pura non est.

725 ¶ *Palangæ* dicũtur fustes teretes, qui nauibus subiiciũtur, cum attrahũtur ad pelagus, vel cùm ad littora subducuntur: vnde etiam, nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fustibus transuehunt. Varro de vita populi Ro. lib. 4. Cum Pœnus in fretũ obuiam venisset nostris, & quosdam cepisset, crudeliſſimè pro palangis carnis subiecerat, quo metu debilitaret nostros.

726 ¶ *Pondo* ducentum nouè. Varro sæpe de vita populi Romani lib. 3. Delphos Apollini mu-

lini munera missa, corona aurea pondo ducentum.

R

727 ¶ *Rotunde*, positum eleganter, cōcinnè, vel collectè. Cicero de finibus bonorū & malorum lib. iiij. Ista ipsa, quæ tu breuiter, regem, dictatorem, diuitem solum esse sapientem, à te quidem aptè, ac rotundè, quippe habes à rhetoribus.

728 ¶ *Ruta* dicuntur diruta. Cicero de Orat. lib. 2. Et dicis te cùm ædeis venderes, ne in rutis quidem & cæsis solum tibi paternum recepisse. Virgilius Georg. lib. ij. Cumulósque ruit malè pinguis arenæ.

726 ¶ *Rauum*, fuluum. Cicero Academ. lib. iiij. Quia nobismetipsis tum cœruleum, tum rauum videtur, quódque nunc [quia] à sole collucet.

730 ¶ *Rauis* est raucitas. Plaut. Aulularia: Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus priùs. Idem Cistellaria. Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim.

731 ¶ *Rurant* pro rusticantur. Plautus Captiuis: Dum rurant homines, quos ligurriam. Varro Serrano: περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Dum in agro studiosiùs ruror, aspicio Triptolemum sculponeatum bigas sequi cornutas.

732 ¶ *Rarenter* pro raré. Cæcilius Plocio: Tu nurum non vis odiosam tibi esse, quam rarenter videas. Pomponius Ergastulo: Longè ab vrbe villicari, quò herus rarenter venit, Non villicarier, sed dominari est mea sententia.

733 ¶ *Ructus*, à ructando dictus. Plautus. Pseudolo: Pergin' ructare in os mihi, suauis ructus mihi est, sic sine modo Lucillius Satyrarum lib. iij. Exhalas tum acidos ex pectore ructus.

734 ¶ *Resupinas*, honestè, id est, ab incepto reuocas, vel peruertis significat. Accius Antigona: Quid agis? perturbas rem omnem, ac resupinas soror.

735 ¶ *Ringitur*, irascitur. Terentius: Dum tibi sit quod placeat, ille ringitur, tu rideas.

736 ¶ *Riscus*, loca in parietibus angusta. Terent. Eunucho: In risco odiosa cessas?

737 ¶ *Reciproca*, Recipe, Reciproca animū inquam odiose. Ennius Andromeda: Riscus prorsus reciprocat, fructus feram.

738 ¶ *Repedare*. Lucillius libro xxvj. Redisse ac repedasse, vt Roma vitet glodiatoribus. Idémq; Sanctum ego à Metello Romam repedabam munere.

739 ¶ *Redandruare*, redire. Lucillius lib. ix. Vt vulgus redandruet inde. Pacuuius Chryse: Græcos nihil mediocriter redandruare.

740 ¶ *Redhostit*, rediit, Accius Amphitr. Quid hic redhostit viam, cometet obtet facilius? Idem διδασκαλικῶν libro j. Vt dum velint breuitatem consequi verborum, aliter relatum redhostire sponsum.

741 ¶ *Repuerascere*, in puerum redire. Nouius Agricola: Quid ita? quia enim repuerascis, fugit has personas pater. M. Tullius de Oratore lib. ij. Eósque incredibiliter repuerascere esse solitos, cùm rus ex vrbe tanquam ex vinculis euolauissent. Et de senectute: Et siquis Deus mihi largiatur, vt ex hac ætate repuerascam, & in cunabulis vagiam. Et de Oratore lib. ij. Cum Scipione solitum rusticari, eósque incredibiliter repuerascere esse solitos:

742 ¶ *Rhetorissat*, rhetoricè loquitur. Pomponius Medico: Dolasti vxorem, nunc & propter me cupis concidere, & iam rhetorissas.

743 ¶ *Ramices* dicuntur pulmones, vel hernia. Plautus Mercatore: Tui causa rupi ramices atrum dum sputo sanguinem. Idem Pœnulo: Neque nos quenquam flagitamus, neque nos quisquam flagitat, Tua causa nemo nostrûm est suos rupturus ramices. Var. Triodite, περὶ ἀρετῆς: Priùs quàm in orchestra Pythaules inflet tibias domi suæ ramices rumpit. Lucillius Satyrarum lib. nono: Quod deformis senex appetitus ac podagrosus, Quod mancus, miser, exilis, ramice magno. Varro γεροντοδιδασκάλῳ: Rapta an nescio quo mulione, rapturis ramicis rumpit.

744 ¶ *Ruspari*, est scrutari. Accius Nyctegresia: Iube nunc attentare, iube nunc animo ruspari Phrygas. Idem Meleagro: Vagent ruspantes syluas sextam tesseras.

745 ¶ *Regredere*, reuocare. Ennius Achille: Quò nunc incerta re, atque ignorata, gradum regredere conare?

746 ¶ *Ruminare*, dictum in memoriam reuocare. Varro Tanaquile: Non modo absens quicquam de te segnius cogitauit, sed etiam ruminabitur humanitatem. Liuius Ægistho: Nemo hæc voster ruminabitur mulieri.

747 ¶ *Rusticatim*, pro rusticé. Pomponius Aleonibus: At ego rusticatim tangam, vrbanatim nescio.

748 ¶ *Rumiferare* dictum honestè rumoribus ferre. Plautus Amphytrione: Quamque adeò ciues Thebani verò rumiferant probam.

749 ¶ *Redurare*, aperire, contra id quod dicitur obturare. Varro Agathone: Pueri obscænis verbis nouæ nuptæ aures redurant.

750 ¶ *Retuba*, perturbatio. Varro Sexagesi: Ergo tum Romæ parcè, puréque pudentis Viuere tum in patriam, nunc sumus in retuba.

751 ¶ *Reuocare*, positum per vices mutuò

vocare. Varro Sexagesi: Qui nobis ministrarunt pueri diebus festis cicer viride, qui nos prouocare, aduocare cùm audeant, nos illos reuocare timemus.

752 ¶*Recentari* honestè positum pro nouari, quod est Græcè ἀνανεοῦσθαι. Matius. Iam albicascit Phœbus, & recentatur Commune lumen hominibus voluptásque.

753 ¶ *Rapinatores* pro raptoribus. Varro Mar. In inuidiam veniant in hoc ipso rapinatores. Lucillius lib. ij. Homo impudicus impunè est rapinator.

754 ¶*Rheda*, vehiculum. Varro epist. ad Varronem: Quod si tuam heri rhedam non habuissem, varices haberem.

755 ¶ *Recentiorum*, nouorum M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. ij. Horum recentiorum nunquam dictum ab vllo, quod sciam.

756 ¶ *Rumam* veteres mammam dixerunt. Varro Cato, vel de liberis educandis: Hisce Manibus lacte sit, nõ vino: Cuninę propter cunas, Ruminę propter rumam, id est prisco vocabulo, mammam, à quo subrumi etiã nunc dicuntur agni.

757 ¶*Reiculas* oues, aut ætate, aut morbo graues. Varro Cato, vel de liberis educandis: Vt in grege opilio oues minus idoneas remouere solet, quas reiculas appellat. Sæpe enim vnus puer petulans, atque impurus inquinat gregem puerorum.

S

758 ¶*Saltuatim* [& vellicatim] Sisen. Hist. lib. 1. Nos vna ætate in Asia & Græcia gesta litteris iccirco continentia mandauimus, ne vellicatim, aut saltuatim scribendo lectorum animos impediremus.

759 ¶*Scapum*. Var. Margo: Mihíque diuitum stylo nostro papyrino leuij scapos capitio, nouo partu poetico.

760 ¶*Sutrinas* è suendo. Varro Hercule Socrat. Qui sutrinas facere inscius, nihil homo agis.

761 ¶*Scabere*. Var. Manio: Ager derelinqueretur ae periret squale, scabréque, illuuie & vastitudine.

762 ¶*Strigosus* apud veteres morbus dicitur iumentorum, qui corpora stringat, aut fame, aut alia vitij causa, quasi stringosus. Masurius Sabinus lib. vij. Cẽsores, inquit, Publius Scipio Nasica, & M. Pompilius, cùm equitum censum agerent, equum nimis strigosum, & malè habitum, sed equitem eius vberrimum, & habitissimum viderent.

763 ¶*Suspicioſum*, qui in suspicione sit. Cato de re Floriana: Sed si qui palàm corpore pecuniam quæreret, aut se lenoni locauisset, & si famosus, & suspicioſus esset, vim in corpus liberum non æquum censuere adferri.

764 ¶*Subijces*, nouè positum non à subiicẽdo, sed altitudine. Ennius Achille: Per ego Deũm sublimes subiices humidas. Vnde oritur imber. Virgilius Bucolicis: Quantum vere nouo viridis se subiicit alnus.

765 *Scraptas*, scrupedas, stritabilas exprobratio vitij, aut deformitatis meretricum. Plaut. Friuolaria: Scraptæ, scrupedæ, stritabilæ: sordidæ.

766 ¶*Sabulum*. Varro παρὰ μέρος τοῦ περιπάτου: Non vides in magnis peristylis, qui cryptas domi non habent, sabulum iacere à pariete aut cryptis, vbi ambulare possint.

767 ¶*Suctu*. Varro γνῶθι σεαυτόν: Vt crementa corpora fierent maiora paruo vt suctu candida lactis.

768 ¶*Super*, valde, vehementer. Virgilius Æneid. lib. j His accensa super iactatos æquore toto Troas. Et libro tertio: O mihi sola mei super Astyanactis imago: Sic oculos, sic ille manus, sic ora gerebat.

769 ¶*Scapres*, pro scabres. Ennius Andromeda: Scrupeo inuestita saxo, atque ostreis, quam excaperent. Pacuius Teucro: Quæ desiderio alumnũm, pœnitudine, Squale, scapréque inculta vastitudine.

770 ¶*Secundare*, prosperare. Virgil lib. vj. Dij nostra incœpta secundent. Propertius Elegiarum lib. iij. Iam liquidum nautis aura secundat iter.

771 ¶*Sunat*, deprimit. Lucillius libro vij. Sunauit taxim ad nares, delphinus vt olim.

772 ¶*Scurrile*, quasi vulgare, à scurris. Cicero de Oratore lib. ij. Vitandum est oratori vtrunque, ne aut scurrilis iocus sit, aut mimicus.

773 ¶*Sordet*, sordidata est. Accius Ægistho: Cùm manus materno sordet sparsa sanguine.

774 ¶*Sublabrare*, cibum intra labra mittere. Næuius Decuma: Iam ego illi subiens sublabrabo esui illud sinciput.

775 ¶*Sublimare*, extollere. Ennius Medea: Sol qui candentem in cælo sublimat facem.

776 ¶*Superstitent*, saluent. Ennius Menalippo: Regnũmque nostrum vt sospitent, superstiténtque.

777 ¶*Septuosè*, obscuré. Liuius Antiopa: Ita septuosè dictio abs te datur, quod consecutam sapiens ægrè contulit.

778 ¶*Sempiternè*, semper. Pacuius Medo: Populóque, vt faustum, sempiternè sospitent.

779 ¶*Septifariam*, vt multifariam. Santra de verborum antiquitate: In quod volumen vnum nos lectitauimus, & postea inuenimus septifariam diuisum.

780 ¶*Simulte*, pro similiter. Plaut. Pseud. Exossabo ego illum simulte itidem, vt murænam cocus.

781 ¶*Scriptat*, constat esse rarum. M. Tullius

ius Hortensio: Itaque tibi concedo, quod in duodecim scriptis solemus, vt calculum reducas, si te alicuius dati pœnitet.

782 ¶*Succidiam*, successionem necessariã. M.Tul.de senectute: Iam hortum ipsi agricolæ succidiam alteram vocant. Dicitur & succidia, quod est laridum.

783 ¶*Signatam* integram virginẽ vetustas voluit dicere. Lucillius lib.xxix. Primã Chrysicum negat signatam reddere.

784 ¶*Superbos*, veteres mortuos dixerunt. Plaut. Amphitryone: Faciam ego hodie te superbum, ni hinc abis: & post auferere, non abibis.

785 ¶*Sugillare*, obcludere. Varro Geminis: Contrã lex Mænia est in pietate, ne filij patribus luci claro sugillent oculos.

786 ¶*Satullem*, pro saturem. Varro περὶ αἱρέσεων. Neque in puluere mythico coquã carnes, quibus satullem corpora, ac famem ventris.

787 ¶*Singulum*, pro singulare. Plautus Cistellaria: Atar, singulum video vestigium. Varro, περὶ πλοῦ libro primo. Tum vero doces historiam necessarium simul vnum singulum esse. Idem Octogesi, περὶ νομισμάτων. Hoc erat incommodi, quod nesciebamus, semel vnum singulum esse. Apud alium auctoritatis incertæ: Nisi dixerat nummo singulo multabatur.

788 ¶*Sperem* veteres spem dixerunt; vnde & prosperè dicitur pro spe. Varro Aborigenibus, περὶ ἀνθρώπων φύσεως. Sublimis speribus iactato notio volitantis altos nitens trudito. Idem ὄνος λύρης. Quibus suam delectet ipse amasiam, Auiditatem speribus lactet suis.

789 ¶*Scalpurire*, scalpere. Plautus Aulularia, Vbi erat hæc defossa, occepit ibi scalpurire vnguibus.

790 ¶*Somnorinas* dixit quæ in somnis videantur. Varr. Prometh. lib.1. Leuius mensum cùm somnorinas imagines Affatur, non vmbrantur somno pupulæ.

791 ¶*Satias*, pro satietas. Accius Astyanacte: Quorum crudelitatem nunquam vlla explet satias sanguinis. Varro Prometheo libro II. Cùm sumere cœpisset, voluptas retineret. Cùm sat haberet [satias] manum de mensa tollere. Sallustius Hist. libro secundo: Hi saltibus occupatis tum externorum agros inuasere, frumentique ex inopia graui satias facta est. Lucillius lib.xxix. Quid mihi proderit, quem satias iam omnium rerum tenet? Terentius Eunucho: Nam vbi me fortè satias cœpit, commuto locum. Lucretius libro II. Quam tibi iam nemo fessus satiare videndi.

792 ¶*Squalim* pro squalidam. Ennius Telamone: Strata terræ lauère lacrymis vestem squalam & sordidam.

793 ¶*Socienno* pro socio. Plautus Aulularia: Ibo intro, atque illi socienno tuo iam interstringam gulam.

794 ¶*Scaturix*. Varro: Est modus matulæ, ἐκ μίσης. Manias hic Theobogenes fluit scaturex.

795 ¶*Somniculosus*, quòd ad somnos vacet. Laber. Sororibus: Ærastor multum somniculosum.

796 ¶*Sæuitudo* pro sæuitia. Plau. Bacchid. Vincla, virgæ, molle sæuitudo mala sit peior.

797 ¶*Suauitudo*, suauitas. Plaut. Bacchid. Cor meum, spes mea, mel meum, suauitudo, cibus, gaudium. Turp. Leucadia: Intercapedine interficior, desiderio differor, Tua mihi cupiditas: suauitudo, & mei animi exspectatio.

798 ¶*Seueritudine* pro seueritate. Plau. Ep. Quid illud est, quod illi caperat frons seueritudine?

799 ¶*Sorditudine* pro sorde. Plaut. Pœnulo: Vt mihi absterserũt omnẽ sorditudinem.

800 ¶*Sententia*, sensibilitas. Lucret. libro IIII. Internoscere verborũ sententia quæ sit. Lucil. Sat. lib. III. Vertitur œnophoris fundus sententia nobis. Idem libro v. Si tam corpus loco validum, ac regione maneret, Scriptores quàm vera manet sententia cordi.

801 ¶*Speciem*, specimẽ, vel exemplar. Lucil. lib. xxx. Sicuti te, qui ea, quæ speciem vitæ putamus esse.

802 ¶*Sodales*, socij Cicero de Orat. lib. ij. Quod tamen eum defenderem, qui mihi sodalis esset.

803 ¶*Solitate*, pro solitudine. Accius Euryface: Tuam solitatem memoras, formidas tibi.

804 ¶*Subiti*, dicti pro repẽtini. Acc. Armorum iudicio: Bene facis: Sed nunc qui subiti mihi febris æstuat mali.

805 ¶ *Sanctitudo*, pro sanctitas. Acc. Tereo: Alia hic sanctitudo est, aliud & nomen, & numen Iouis. Idem Phœnissis: Delubra cælitu maris sanctitudine. Turpilius Leucadia: Miseram terrent me omnia, Maris scopuli, sonitus, solitudo, sanctitudo Apollinis. M. Tul. de reput. lib. IIII. Eosdem terminos hominum curæ, atque vitæ, sic pontificio iure sanctitudo sepulturæ. Afran. Suspecta: Tuam maiestatem, & nominis matronæ sanctitudinem.

806 ¶*Satu* positum pro semine. Acc. Pelopidis: Nam me heredem ex tuo esse conceptum satu, vt argumenta redigunt animum & commouent. Idem Telepho: Profecti quanquam est ortus meliori satu.

807 ¶*Scriptio*, pro scriptũ. Var. ἀνθρωποστασίου, περὶ χρεοφειλετικῶν. Vulgóque auarus fœnerator spe lucri rem scriptione duplicarat. Cicero Tusculanar. lib. v. Impulsi sumus ad

philosophiæ scriptiones.

808 ¶*Segnitas* pro segnitia. Acc. Æneadis aut Dec. Eò nũc quòd eorum segnitate ardet focus. Idem Andromeda: Namque vt dicam te metu aut segnitate addubitare, haud meũ est. Cic. de Oratore lib. ij. Et quoniam de imprudentia diximus, castigemus etiam segnitatem.

809 ¶*Sceleroſi* pro scelerati. Lucil. Satyr. lib. j Non tamen ætatem, tempestatem hanc sceleroſi Mirentur. Afran. Diuortio: O diem scelerosum, & indignum.

810 ¶*Speratum*, id est, sponsum. Afran. Fratriis: Curre, & nuntia venire, & mecũ speratum adduce. Videat puellam, curent, conforment iube. Idem eadem, Speratam non odi tuam.

811 ¶*Screare*, exspuere: Terent. ἐαυτογνμαγυμένη. Gemitus, screatus, tussis.

812 ¶ *Sereſcit*, positum pro siccatur, quod serenitas sicca sit. Lucret. lib. j. Denique fluctuago suspensæ in littore vestes. Vescunt, eædẽ dispensæ in sole serescunt. Inde Virgil. doctè Georg. lib. j. Vnde serenas Ventus agat nubes. hoc est, siccas. Idem alio in loco: Atque arida differt Nubila.

813 ¶*Sucerdæ*. Lucill. lib. xxx. Hic in stercore humi, fabulisque simo atque sucerdis.

814 *Simitu*, simul. Lucill. lib. xxx. Gratia habetur vtrisque, illis quæ sibi quæ simitu. Plaut. Amphir. Non ego cum vino simitu ebibi imperium tuum. Idem Mercatore: Ita tres simitu res agendæ sunt, quando vnam occœperis.

815 ¶*Subſiciuum*, secundum, sequens Lucil. lib. xxviij. Præterea hæc subsiciua si quando voles operam. Subsiciuum positum succedens, succidaneum. Cic. de Orat. lib. ii. An se hæc nescire, quæ ego serò succedens oneri, vt aiunt.

816 ¶*Supploſionem*, plausum, vel percussum. Cic. de Orat. libro iii. Et quo vereor, ne nihil sint tui nisi supplosionem pedis imitatus.

817 ¶*Superbiloquentia*. Cicero Tusculan. lib. iiii. Animique impotentiam, & superbiloquentiam.

818 ¶*Sarcinator*, sutor. Lucill. lib. xvvii. Sarcinatorem esse summum, suere centonem optumé.

819 ¶*Soſpitent*, soluent. Ennius Menalippa: Regnúmque nostrum soſpitent, superstitentque, Pacu. Medo: Populo qui fausti semiterne soſpitent.

820 ¶*Singulatim*, & sigillatim à singulis. Cæc. Hypo Rastraria: Hos singulatim, sapere vos minus arbitror. Cæl. Annal. lib. i. Primùm malo publico gratias singulatim nomina: Lucill. lib. xix. Sic singillatim nostrum vnusquisque mouetur.

821 ¶*Solennitus*, pro solenniter. Liuius Ægistho: Solennitus à declitali laudet lubens.

822 ¶*Scenatilis*, vel scenaticus pro scenico. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum, Si te pepigat hic modò scenatilis. Idem ὄνος λύρας: Vt comici nitidi, scenatici.

823 ¶*Saperdae*, quasi sapientes, & elegantes. Varr. Modio: Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ, cùm simus κάπηλοι.

824 ¶*Surditatem*. Cic. Tuscu. lib. v In surditate verò quidnam est mali; Erat surdaster Marcus Crassus.

825 ¶*Simplicitus*, simpliciter. Plaut Mercat. Sed eam simplicitus dicam, si opera est auribus.

826 ¶*Suſcitabulum*, honestè positum incitamentum. Varr. ὄνος λύρας: Fonicia sunt vocis suscitabulum. Cantantiúmque gallus gallinaceus.

827 ¶*Similitas*, similitudo. Cæcil. Syracusis: Vide Demea, hominis quid fert morum similitas.

828 ¶*Salebræ* à saltu dictæ. M. Tul de finib. bonor. & malor. Hic si definire, si diu videre potuisset, si loquendi vim, si denique cũsuetudinem verborum teneret, nunquam in tantas salebras incidisset. Idem lib. v. Venit ad extremum, hæret in salebra: cupit enim dicere. Et de Oratore: Alter enim sine vllis salebris, quasi sedatus amnis fluit.

830 ¶*Subleſtum*, est leue, friuolum. Plaut. Nam vbi ad paupertatẽ accessit infamia, Paupertas grauior fit, fides subleſtior.

831 ¶*Supellectilis*. Cicero Oratore: Verecundus erit vsus oratori, & quasi supellectilis supellex.

832 ¶*Scurrile*, à scurris ridiculum cum turpitudine. Cic. Orat. Ridiculo fic vsũrum oratorem, vt nec nimis frequenti, ne scurrile sit: nec subobscæno, ne mimicum: nec petulanti, ne improbum.

833 ¶*Sportas*, aut ab sparto, quasi sparteas, aut ab asportando. Salluſt Hiſt. lib. v. E murcanes sportis demittebant. Var. de vita populi Romani lib. i. Neque enim obsonium in tota cena cœptum ex variis rebus cùm coniectum in vnam sportam perspicitur.

834 ¶ *Sodes*, non vt apud comicos, sed si audes. Cicero Orat. Libenter etiam copulando verba iungebant, vt sodes, pro, si audes.

835 ¶*Scopas*. Cicero Orat. Et si humilius dictum est, scopas (vt ita dicam) mihi videntur dissipare.

836 ¶*Sciuntur*, pro cognita sunt. Cicero de Orat. lib. ii. Ars enim eorum est, quæ sciũtur. Oratoris autem omnis actio opinionibus non scientia continetur.

T

837 ¶*Tetret*, fœdet, polluat. Pacuu. Peribœa: Belluarum, ac ferarum aduentus ne tetret loca.

838 ¶*Tetinerit*, pro tenuerit Pacu Medo

Credo quorsum itinere tetinisse aiunt? Accius Clytemnest. Vtquæ tum absentem rebus dubiis cõiugem tetinerit, nunc probat vltorem. Pacuuius Hermiona: Sub iudicio quoque omnes gradus tetinerim.

839 ¶*Tetulit*, tulit. Accius Andromeda: Donec tu auxilium Perseu tetulisti mihi. Cæcilius Hypobolim. Ærumnam pariter tetulisti meam.

840 ¶*Taxim*, sensim, vel occultè. Pomponius Buccone adoptato: Clandestino tacitus taxim perspectaui percautum.

841 ¶*Temerius*. Accius διδασκαλικῶν lib. ij. Seu Euripidis, qui choros temerius in fabulis.

842 ¶*Testatim*, minutim. Pomponius Verre ægroto: Iam istam colaphis comminuissem testatim tibi.

843 ¶*Tractim* vt sensim, id est, diutinè, lõgo tractu. Plaut. Amphitr. Quid si ego illum tractim tangam, vt dormiat?

844 ¶*Tudiculare*, commouere. Varr. Marcipo: Hæccine nobis, tibive tudiculasse?

845 ¶*Trabs*, Var. Parmen. Alia trabs pronis in humum accedens proxume Frangit ramos cadens.

846 ¶*Tegillum* diminutiuum à tecto. Var. Sesquiulysse: Vigere volitans mulsus aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tegillum pastor sibi sumat.

847 ¶*Terta* pro tersa. Var. ἔχω σε κ̓ἀσπίδι τύχης: Atrei terta nitet galea. Idem, Cato, vel de liberis educand. Alij sunt circumtonsi, & terti, atque vnctuli, vt mangonis esse videantur serui.

848 ¶*Temperatura* pro temperie. Var. ἄμμαν μετρεῖς, περὶ φιλαργυρίας: Quæro ex te vtrum hoc adduxerit cæli temperatura, an terræ bonitas.

847 ¶*Torto* pro tormento. Pacuuius Doloreste: Nam te in tenebris sæpe lacerabo fame, Clausum & fatigans artus torto distraham.

850 ¶*Tonsus* pro tonsura. Plaut. Amphit. Sura, pes, statura, tonsus, oculi, nasus, vel labra. Accius Amph. Sed quænam hæc est mulier, funesta veste, tonsu lugubri?

851 ¶*Tuburcinari* significat raptim manducare. Titin. Prælia: Tuburcinari sine me vultis reliquias. Plaut. Persa: Tuburcinari de suo, si quid domi sit. Turpil. Boëthontibus: Melixa intus cessat, credo hercle, helluo tuburcinatur.

852 ¶*Tabificabile* vel tabificum. Acc. Medea: Par neci orbificor liberorum leto, & tabificabili. Cic. Tusc. lib. iiij. Atque vt hæ tabificæ mentis perturbationes sunt.

853 ¶*Tuatim*, tuo more. Plaut. Amph. Ecce rem iam tuarim facis.

854 ¶*Tetritudo*. Act. Philoct. Quod te obsecro, ne hæc aspernabilem tetritudo mea in occulto faxit.

855 ¶*Temnere*, contemnere. Lucil. lib. xxx. Quodque adeo fuerint qui temnere superbum. Virgil. lib. vj. Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.

856 ¶*Taxit* pro tetigerit. Varro Modio: Sed, ô Petrulle, ne meum taxis librum.

857 ¶*Tippula* animal leuissimum, quod aquas non nando, sed gradiendo transeat. Varro Vimarco: Leuis tippula linifici frigidos trausit lacus. Plaut. Leuior es quàm tippula.

858 ¶*Tonescit* pro tonat, Varro Vimarco: Tunc repentè cælitum altum tonitribus templum tonescit.

859 ¶*Transenna*. non (vt quidam putant) transitus. sed est fenestra. Cicero de Orat. lib. j. Nunc pete à Crasso, vt illam copiam ornamentorum suorum, quam constructam vno in loco, quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus. Sallust. Historiarum libro ij. Transenna demissum Victoriæ simulacrũ cum machinato strepitu coronam capiti imponebat.

860 ¶*Tironem* positum pro ignaro. Cicero de Oratore libro ij. Frater enim callidum quendam hunc, & nulla in re tironem, ac rudem, nec peregrinum, & hospitem concedo esse debere.

861 ¶*Trutina* [à trutinãdo] Cicero de Oratore lib. ij. Ad oblectandos animos, ad impellendos, ad ea probanda, quæ non artificis statera, sed populari quadam trutina examinantur. Varro de vita populi Romani libro ij. Aut aliqua ex argentaria trutina, aut lingua pensum præ se omnes ferent.

862 ¶*Turpari* à turpitudine. Cic. Tusc. lib. iij. Iouis aram sanguine turpari.

863 ¶*Tenerascere*, tenerum esse. Lucretius lib. iij. Scilicet in tenero tenerascere corpore mentes.

864 ¶*Trichinum*, tardum, & quasi impeditum, vel siccum, & sine succo; vt sunt capilli, qui Græcè τρίχες dicuntur. Var. Eumen. Quod tunc quæstus trichinus erat, nunc est vber, vt quæstus sit magnus.

865 ¶*Tetrica* est seuera. Var. τῶν παρὰ τοῖς παιδίοις, περὶ παιδοποιίας: Etiam si audisset, reddere potuisset mulieri tetricæ, is ducat ad Appiam, moribus bonis. Virg. Æneid. libro septimo: Qui tetricæ horrentis rupes, montémque seuerum.

866 ¶*Tarditudinem* & tarditiem pro tarditate. Plautus Pœnulo: Quòd estis pigri, cochleas vincitis tarditudine. Accius Alcmæone: Atque eccos segneis somno, & tarditudine. Idem Diomede: Multa amittuntur tarditie, & secordia.

867 ¶*Temeritudinem* pro temeritate. Pa-

cuius Dulorefte, Egon' tyrannûm noui temeritudinem?

868 ¶*Tenta* dictum pro extenſa. Lucrtius libro ij. Tympana tenta ſonant palmis & cymbala circum. Idem lib.vj. Duráque in ore iacens rictu frons tenta manebat. Lucillius Satyraum libro ſexto. Tres à Deucalione grabati reſtibus tenti. Idem libro xi. Hic vbi conceſſum, pelléſque vt in ordine tentæ. Et lib.xxx. Hic vt muſcipula contenta, vt ſcorpius cauda Sublata.

869 ¶*Triſtitias* pro triſtitia. Pacuuius Atalanta: Quid iſtuc eſt, vultum alligat quæ triſtitias? Turpilius Leucadia: Ante facta in ignē committo triſtitias ante diuortium.

870 ¶*Torporauit* pro torpefecit. Turpilius Hetæra: Herus ſtupidus adſtat, ita eius aſpectus repens cor torporauit homini amore.

871 ¶*Titubare*, trepidare. M. Tullius Philippicar. lib. viij. Titubare, hæſitare, quo ſe verteret neſcire. Virgilius Æneid. lib. v. Veſtigia preſſo Haud tenuit titubata ſolo. Terent. ἑαυτοπιμωρουμένῳ: Verùm illa nequid titubet.

872 ¶*Tortor* pro torqueor. Pompon. De cuma fullonis: Et vbi inſilui in concleatum equuleum, vbi totutim tortor.

873 ¶*Tunicare* pro veſtire. Varro λογομαχίᾳ. Hæc lanigeras detonderi docuit, tunicaréque homolum.

874 ¶*Titionem*, fuſtem ardentem. Var. de vita populi Romani lib. ij. Contrà nouo marito cum item è foco in titione ex felici arbore, & iam qualis qua allata eſſet.

V

885 ¶*Vulgauit* honeſtè poſitum vile habuit, & quaſi in vulgus dedit. Plautus Amphit. Cuique me abſente corpus vulgauit ſuū. Vulgare in vulgus dare, & quaſi multis audientibus, ac nō tacituris dicere. Virgil. lib. x. Quid me alta ſilentia cogis Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem? Ennius: Quæ ſcis, In vulgum vulgas, artémque expromis inertem.

876 ¶*Veget* pro vegetat, vel erigit, vel vegetum eſt. Pomponius Maiali: Animos Venus veget voluptatibus: Ennius Ambracia: Æquora ſalſa veges ingētibus ventis. Varro Manio: Nec natus eſt, nec morietur: viget, veget, vtpote plurimum. Idem ὅτι & λύεται: Quàm mobile Diuûm lyram ſola roge quædam gubernans motibus Diis veget.

878 ¶*Verecundum* eſt audax, & confidens. Plautus Amphit. Sic eſt, vera prædico, niſi etiam hoc falſò dici inſimulaturus es. nimis verecunda es.

878r ¶*Venor*, circunuenior. Enn. Nemæa: Teneor conſepta, vndique venor.

879 ¶*Viciſſatim*, per vices. Næuius belli Pœnici lib. iiij. Viciſſatim volui victoriam,

880 ¶*Viſceratim*, per viſcera. Ennius Androm. Alia fluctus differt, diſſipat viſceratim membra maria ſalſa ſpumant ſanguine.

881 ¶*Vnoſe*, id eſt, ſimul. Pacuuius Iliona: Occidiſti, vt multa paucis verba vnoſe obnuntiem.

882 ¶*Vtraque* pro vtrinque, vel vtroque. Hemina Hiſtor. lib. iiij. In Hiſpania pugnatū bis, vtráque noſtri loco mori, cæde vſti, hæc atq; hercle, vtraque & cùm ad nos venis, ſuffraginatam vidi.

883 ¶*Vinum* pro vehementi, vel nouo. Virg. Æneid. lib. j. Paullatim abolere Sichęum Incipit, & vino tentat prævertere amore.

884 ¶*Vegrande* valde grande. Lucillius lib. xxvj. Non iccirco extollitur, nec vitæ vegrandi datur.

885 ¶*Vanans* dictum pro fallens. Accius Alcmena: Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahit.

886 ¶*Vanitudo* pro vanitate. Plaut. Pol ego, vt rem video, tu inuentus verò à vanitudine. Pacuuius Dulorefte: Primùm hoc abs te oro, nimis inexorabilem Faxis, ni turpaſſis vanitudine ætatem tuam.

887 ¶*Variantia* pro varietas. Lucretius lib. j. Talibus in cauſſis, necdum variantia rerum.

888 ¶*Viſcus* poſitum pro viſcere. Lucret. lib. i. Viſceribus viſcus gigni, ſanguéque creari. i. Virgil. Georg. lib. j. Tum laqueis captare feras, & fallere viſco Inuentum. id eſt, tractu viſceris. Lucil. Satyr. lib. xiiij. Id nc ægri eſt magis, an quòd pane & viſcere priuo. Quod viſus dederas, tu primùm hæc viſcera largi.

889 ¶*Vagor* dictum pro vagitus. Lucret. lib. ij. Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

890 ¶*Vetuſtas*, & antiquitas vel felix, vel ſapiens, vel manſueta eſt habita. Terent. Hecyra: Quis me eſt fortunatior, vetuſtatiſque adeò plenior.

891 ¶*Vaſtities* & vaſtitudo, & vaſtitas, horror, & deſertiō, & contagium. Plaut. Pſeudolo: Diſtractio, diſcidium, vaſtities venit. Acc. Euryface: Sed vt ratuſta & raueſte, & vaſtitudine tardè forma tuis. Idē Meleagr. Quæ vaſtitudo hæc, aut vnde inuaſit mihi? M. Tull. de offic. lib. ij. Qui collectis cæteris cauſſis eluuionis, peſtilētiæ, vaſtitatis. Pacu. Teucro: Quæ deſiderio alumnûm, pœnitudine, quales ſcabres, qua inculta vaſtitudine.

892 ¶*Vaſteſcant* ſignificat inhorreſcant, vel deſerantur, Acc. Phœniſſis: Iuſſit proficiſci exſilium quouis gentium, Ne ſcelere tuo Thebani vaſteſcant agri. M. Tullius de Oratore libro ij. Quid iam de hominum genere dicam, qui quaſi cultores terræ conſtituti non patiuntur eam, nec immanitate bellua-

belluarum efferari, nec stirpium asperitate vastescere. Sallust. Iugurtha: Aberat mons fere millia passuum xxx. tractu pari vastus, & humano cultu. Var. Manio: Asperum valde scabre atque illuuie, & vastitudine.

893 ¶*Vicissitatem*, pro vicissitudine. Acc. Phœnissis: Vicissitatémq. imperandi tradidit.

894 ¶*Vllo*. pro vltus fuero. Acc. Epigone: Qui nisi genitorem vllo, nullum meis dat finem miseriis.

895 ¶*Verruncent*, id est vertant. Acc. Æneadis, aut Decio: Te sancte venerans precibus, inuicte inuoco, Portenta vt populo, patriæ verruncant bene. Pacu. Peribœa: Precor veniam, petens vt quæ egi, ago, axim, verruncent bene. Afran. Diuor. Et puncto auerruncent cur Syriam simul.

896 ¶*Vilitant*, vilem faciunt. Turpil. Lindia: Quin moneam, quin clamem, & querar tua vitia, quæ te vilitant.

897 ¶ *Villicari*, est rusticari, vel villæ præesse. Pomp. Ergast. Nam longè ab vrbe villicarier, quò herus rarenter venit, Non villicarier, sed dominari mea est sententia. Afran. Suspecta: In Arpinos iam, quantum pote, explodam hominem, vt villicetur. Turp. Parater. Ego nondum etiam hic villicabar Phædria. Idem Hætera: Hic villicor ante vrbem, nunc rus eo.

898 ¶*Vinnulum*, sensilocum, id est, illecebrum: Plaut. Asinaria: Compellando blanditer, Osculando, oratione vinnula, venustula.

899 ¶*Vitabundus* pro vitans. Sallust. Hist. li. iii. Duos quàm maximos vtreis leui tabulæ subiecit, quâ super omni corpore quietus inuicem tracto pede quasi gubernator existeret, ea inter molem, atque insulam, mari, vitabũdus classem hostium, ad oppidum peruenit.

900 ¶*Volentia* id est, quæ vellent [à voluntate] Sallust. Hist lib. iiii. Multísque suspicionibus volentia plebi facturus habebatur.

901 ¶*Valentia*, fortitudo: Næuius Danaë: Omnes formidant hominis eius valentiam. Titinnius Setina: Sapientia gubernator nauẽ torquet, non valentia.

902 ¶*Vomica*, concaua loca, vetustate exesa. Lucil. lib. xxix. Tyroneo, & non mortifero affectus vomica, & vulnere.

903 ¶*Viriatum*, dictum est magnarum virium Lucil. lib. xxvi. Contrà flagitium nescire bello vinci à barbaro viriato Annibale.

904 ¶*Vescum*, nimis obscurum. Lucil. lib. xxvi. Quam fastidiosum ac vescum cum fastidio viuere. Virg. Ceorg. lib. iiii. Nec vescas salicum frondes Afran. Sororibus: At puer est vescis imbecillus viribus.

905 ¶*Volup.* p voluptate. Plau. Asin. Hic se nex siquid clã vxorẽ suã animo fecit volup.

906 ¶ *Virgindemiam*, vti vindemiam, hoc est, virgarum apparatum, vel demptionem, vel decerptionem ob verbera. Varro Agathone: Quid tristiorem video te esse, quam angit hæc Lampadion, Quid familiaris filius Amat? Hæc spes est auxili argentaria, Ideóque scapulæ metuunt virgindemiam.

907 ¶*Viratium*, magnarum virium. Var. Meleag. Si non malit vir viratium vxorem habere Atalantam.

908 ¶*Vulga* capacitas, vel sinus cum laxitate. Lucil. lib. ij. In vulgam penetrare pilosam. Var. Sexagesi: Eo vt viaticum ex arcula adderem in vulgam.

909 ¶*Verrucam* positum pro loco edito. Cato libris originum. Censeo, inquit, si rem seruare vis, faciundum, vt quadringentos aliquos milites ad verrucam illam ire iubeas, eámque vti occupent imperes.

910 ¶*Vibices*, plagarum vulnera. Cato de falsis pugnis: Vbi societas? vbi fides? maiorum insignitas iniurias, plagas, verbera, vibices, vis dolores, atque carnificinas per dedecus, atque maximam contumeliam inspectantibus.

911 ¶*Vellicatim*, & saltuatim. Sisen. Hist. lib. i. Nos vna æstate in Græcia, & Asia gesta litteris idcirco continentia mandauimus, ne vellicatim, ac saltuatim scribendo lectorum animos impediremus.

911 ¶*Victurus*, victoriam potiturus auctoritas prudentium putauit esse. Pyrrhûsne Rex, an Manius Curius prælio victurus esset.

912 ¶*Virescit*, maiorum virium fit, Furius Poematis: Excrescunt animi, virescit vulnere virtus.

913 ¶*Viro* etiam pro virtute naturali. Luc. libro ii. Concoctásque suo seruare & perdere viro.

914 ¶*Venerata* pro veneranda. Virgilius libro 6. Cursúsque dabit venerata sacerdos.

915 ¶*Vter* pro vtero. Cæcilius Vmbris Nunc vter crescit, non potest cælari.

916 ¶*Vicatim*, per vicos. Sisen. Hist. lib. iij. Cùm complures menses barba immissa, & tõso capillo, lugubri vestitu populum vicatim flens vnà cùm liberis circumiret.

917 ¶*Vultuosum*, tristem. Cic. Orat. In quo cùm effeceris, ne quid ineptum sit, aut vultuosum.

918 ¶*Vermiculatum* pro minuto atque miniato. Cic. de Oratore lib. iij. Quàm lepidè leteis compostæ, vt tesserulæ omnes Arte, pauimento, atque emblemate vermiculato.

919 ¶*Venalitij*, venditores. Cic. Oratione Corneliana lib. ij. Neque me diuitiæ mouent, quibus omnes Africanos, & Lælios multi venalitij, mercatoréque superarunt.

920 ¶*Vocare*, positum pro trahere, ducere. Cic. Orat. Si de iure ciuili tecũ serã, vocauit te hominẽ prudentissimũ his ipsis rebus, quas abs te didicerit, dicundi arte superauit.

921 ¶ *Verecundari*, verecundia teneri. Cic. de Orat. lib. III. Alterum cunctantem, & quasi verecundantem incitabat.

922 ¶ *Versutiloquas*. Cicer. de Orat. lib. III. Num non vis huius me versutiloquas malitias? Videtis enim & versutiloquas, & expectorat, ex coniunctione facta esse verba, non nata.

923 ¶ *Vncinatum* ab vnco. Cic. Academ. lib. IIII. Nec vt ille, qui asperis, & leuibus, & hamatis, vncinatisque corpusculis concreta hæc esse dicat.

924 ¶ *Venditationem*, veteres pro ostentatione posuerunt. Cicero Tusculanarum lib. II. Quinetiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quæ sine venditatione, & sine populo rectè fiunt.

925 ¶ *Viere*, vincire, & inflectere. Varr. de re rustica lib. I. Vt habeas vimina, vnde viendo quid facias.

926 ¶ *Vndulatum* nouè positum purum. Varr. de vita pop. Rom. lib. I. & à quibusdam dicitur esse virginis Fortunæ simulacrum, ab eo quòd duabus vndulatis togis est opertum, proinde vt olim reges nostri vndulatas, & prętextas togas soliti sint habere.

927 ¶ *Veruecem*. Varro de vita pop. Rom. lib. I. Aut bouem, aut ouem, aut veruecem habet signum.

928 ¶ *Zonatim*, per gyrum. Lucillius libro 6. Zonatim circum impluuium cineraris cludebat.

NONII MARCELLI DE INDISCRETIS GENERIBVS PER ORDINEM LITTERARVM.

CAP. III.

A

ANgiportus generis *masculini*, vt apud multos, *Neutri*; Plautus Cistellaria: Quæ quasi carnificis angiporta purgitans. M. Tul. de diuinatione, angiporta dixit, Terent. Adelph. Id quidem angiportum non est peruiũ. Idem Eunucho: In angiportum quoddam desertum.

2 ¶ *Arbitrium* generis *neutri*, sicut sæpe *Masculini*, Plaut. Asinar. Ni quatriduo abalienarit quod abs te argentum acceperit, tuus *arbitratus* sit. comburas si velis, ne vlla sit cera vbi facere possit litteras.

3 ¶ *Armenta* genere *neutro*, plerumque *Feminino*. Ennius: Ipsius ad armentas easdem ad armentas viuus, Tu pascere curui frontes armentas soles.

4 ¶ *Absynthium* generis est *neutri*. Lucret. lib. quarto: Absynthia tetra medentes Cũ dare conantur: *Masculini*. Varro Quinquatribus: Quid medico mihi est opus, nempe tuo, absynthium vt bibam grauem, & castoreum, leuémque robur.

5 ¶ *AErarium neutri* est generis, vt sæpe *Masc.* Var. γεροντοδιδασκαλῳ: Hoc est magnum censorem esse, ac non studere multos ærarios facere.

6 ¶ *Admonitio* vsu genere dicitur *feminino*. *Masculino*, M. Tul. de Finibus bonorum & malorum lib. V. Vt acrius aliquanto, & attentius de claris locorum admonitu cogitemus.

7 ¶ *Auditus* est gen. *mascul. feminini* auditio. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. V. Lubentérque se cum his congregant, dántque se ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

8 ¶ *Artus masculino* genere appellamus. Virg. Georg. lib. III. Micat auribus, & tremit artus. ¶ *Artua neutro* genere. Plautus Menęch. Ita mihi imperas, vt ego cuius membra, atque ossa, atque artua.

9 ¶ *Angues masc.* genere dici Virg. testis est: Ecce autem gemini à tenedo trãquilla per alta (Horresco referens) immensis orbibus angues. Et lib. V. Adytis cum lubricus anguis ab imis. Næuius Lycurgo: Alte iugatos angues in sese gerunt. Lucillius lib. XXVI. Nisi portenta, anguésque volucres ac pinnatos scribitis. Angues *feminino*; Plautus Amph. Deuolant angues iubatæ in compluuium duo. Varro Acinnius: Cuius vt adspexit torta caput angue reuictum.

10 ¶ *Acherontem masc.* genere dicunt veteres. Virg. lib. sexto: Et tenebrosa palus Acheronte refuso. *Fem.* Plaut. Captiuis: Verum enimuerò nulla adæque est Acherons, atque vbi ego fui.

11 ¶ *Amnem masculino* genere appellamus. Virg. Georg. lib. I. Atque alius latũ funda iam verberat amnem. *Feminino*, Plaut. Merc. Neq. vlla mihi obstabit amnis, neque mons, neque adeo mare. Næuius Lycurg. Sed quasi amnis cis rapit, sed tamen inflexa flectitur. Accius epinausimacheumandria: Mundam falso sanctam obtexi sanguine, atque acerbos alta in amni corpore expleui hostico. Idẽ Epigono: Apud abũdantem antiquã amnem, & rapidas vndas

vndas Inachi. Varro, ἀφηλικοῦ lib.1. In hac ciuitate agros colunt arenoſos. propter hos fluit amnis, quam olim Albulam dicunt vocitatam.

12 ¶ *Aranea* & *fem.* ſunt generis. Titin. Gemina. Euertite ædeis. abſtergite araneas. Virg. Georg. lib. 4. Laxos in foribus ſuſpendit aranea caſſes. Ennius: Buxus araneæ. *Maſcul.* Plaut. Stich. Vt operam omnem araneorum tergam, & texturam improbem, deiiciámque eorum omneis telas. Idem Afinar. Iuſſin' columnis deiici operas araneorum?

13 ¶ *Aetas, femin.* eſt generis. Plaut. Menæchmis: Vt ætas mala eſt, merx mala eſt ergo ætas *maſcul.* Plautus Trinummo: Propter eoſdem; quorum cauſſa fui hoc ætate exercitus.

14 ¶ *Aceipiter*, generis eſt *maſc.* Virg. lib. 11. Quàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto. *Feminino*: Lucretius lib. 4. Accipitres ſomno in leni, ſic prælia pugnáſque, Edere ſunt perſectantes, viſæque volantes.

15 ¶ *Arua neutri* ſunt generis. Virg. Arua aliena iugo premere. *Fem.* Næuius Lycurgo li. 2. Quàque incedunt omneis aruas obterunt. Pacuuius: Poſtquam calamitas plures annos aruas caluitur.

16 ¶ *Anfractum*, *maſculino* genere dici putant. *Neutro*: Accius Eurysace: Super Oceani ſtagna alta patris terrarum anfracta reuiſam. Varro Parmenone: Cauo fonte, vt cùm irrigauit cauata aurium anfracta in ſyluam vocans.

17 ¶ *Aeuum*, generis *neutri*. æuitas *feminini*. Varro Tithono, περὶ γήρως. Quia voluntatem æuitatis extima attigit metam æuitas.

18 ¶ *Aera neutri*. Marc. Tull. Hortenſio: Quid tu, inquam, ſoles, cùm rationem ad diſpenſatorem accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare?

19 ¶ *Acina* genere *neutro* frequenter Varr. poſuit. ¶ Acinus *maſcul.* M. Tull. de ſenectute: Quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo. Et alij obſcuræ auctoritatis: Preſſúſque labris vnus acinus arebat.

20 ¶ *Autumnus*, generis *maſcul.* Feminini: Varro Serrano, περὶ ἀφηρισμῶν: Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem, quod autumnitas in anni tetrachordo menſum præterierat.

21 ¶ *Aluus* generis *femin.* Virgil. Æneid. li. 2. In latus, inque feri curuam compagibus aluum Contorſit. *Maſc.* Accius Annalibus: Vt quàm frigidiſſimus aluus, Sed alij auctoritatis obſcuræ: Mala nemus retinens grauido cõcepit in aluo.

22 ¶ *Accubitionem* genere *fœminino*. Marc. Tull. de ſenectute: Bene enim maiores accubitionem epularem amicorũ, quaſi vitæ coniunctionem haberet, cõuiuium nominarunt.

B

23 ¶ *Bubo* generis *Femin.* Æneid. lib. 4. Seráque culminibus ferali carmine bubo. Genere *maſculino*: Agellius Hiſt. lib. 11. Et quod bubo in columna ædis Iouis ſedens conſpectus eſt.

24 ¶ *Balneæ*, nominis *feminin.* Marc. Tull. pro Sexto Roſcio: Occiſus eſt ad balneas palatinas rediens à cena Sex. Roſcius. Plaut. Aſinaria: Ille in balneas iturus eſt, inde huc veniet poſtea. Cæcil. Vmbris: Quid mihi non ſunt balneæ? *Neutri*: Marc. Tullius Hortenſio: Primus balneola ſuſpendit, incluſit piſces.

25 ¶ *Balteus maſc.* generis: Virg. lib. 12. Humero cum apparuit alto Balteus. *Neutro*: Varr. rerum diuinarum lib. 11. Tragica vincula baltea ſunt. Accius διδασκαλικῶν lib. 8. Actoribus manuleos, baltea, machæras. Liuius lib 9. Auratæ vaginæ, aurata baltea illis erant.

26 ¶ *Buxum*, generis *neutri*: Virgil. Georg. lib. 2. Et torno raſile buxum, *Feminini*: Ennius: Buxus victa taxis tonſa.

27 ¶ *Blandimentum* generis *neutri*: vt ſæpe *femin.* Cic. de repub. lib. 4. In ciue excelſo, atque homine nobili blanditiam, oſtentationẽ, ambitionem meam eſſe leuitatis.

C

28 ¶ *Cliuus* generis *maſcul.* vt plerunque. *Neutri*: apud Memmium inuenimus, cuius auctoritas dubia eſt: Ille ardua nitens fortunæ ſcandere cliua. Cato de tribunis militum. Loca ardua, & cliua depreſſa.

29 ¶ *Cyma neutro*, vt Lucillius: Aſparagi molles, ſed viride cyma. *Femin.* Cornelius Celſus, etſi minoris auctoritatis poſuit: Lætam formoſámque cymam.

30 ¶ *Conſitura* generis *femin.* Marc. Tull. de repub. libro 1. Quæ videlicet ille non ex agri conſitura, quam cernebat, ſed ex doctrinæ indiciis interpretabatur.

31 ¶ *Crux* generis *feminini* ſæpe. *Maſcul.* Ennius Annal. lib. 11. Malo cruce fatum vti des Iupiter.

32 ¶ *Culter*. & cultellus generis ſunt *maſc.* Varro γεροντοδιδασκάλῳ. Noctu cultro coquinari ſe traiecit. Nondum enim mihi inuenti erant cultelli empeſtati è Bithynia.

33 ¶ *Cor* generis eſt *neutri*, vt dubium non eſt. *Maſculini*: Ennius lib. 13. Annibal audaci dũ pectore de me hortatur, Ne bellum faciam: quem credit eſſe meum cor.

34 ¶ *Cupreſſus* generis *femin.* vt dubiũ non eſt. *Maſculini*, Ennius: Capitibus nutantes pinos, rectóſque cupreſſos.

35 ¶ *Carra neutri* generis eſſe conſuetud ne perſuaſum eſt. *Maſc.* Siſenna Hiſt lib 4. Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt. Varr. Cæli. lib 2. Gallica porta carros adcurat vſque politos,

36 ¶*Certamen* generis eſt *neutri. Femin.* Siſenna Hiſt. lib. 4. Accolis celeriter conſumptis, ad gladios *certationem* reuocauerunt.

37 ¶*Querelæ* generis *femin.* et ſæpe. *Maſculino*: Virg. Æneid. lib. 4. Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus.

38 ¶*Compita* generis *neutri*. Virg. Georg. li. 2. Præmiáque ingentis pagos, & compita circum. *Maſcul.* Varro de ſcenicis originibus lib. 3. Vbi compitus erat aliquis. Cæcilius Titthe: Vbi adiicientem compitum.

39 ¶*Conſortium neutri* generis. ¶Conſortiō *femin.* Lucil. lib. 19 Deierat enim ſcripſiſſe, & poſt non ſcripturum. redi in conſortionem. Mar. Tull. de offic. libro 3 Diſſoluatur neceſſe eſt omnis humana conſortio. Titus Liuius: Quænam iſta ſuauitas? quænam conſortio eſt?

40 ¶*Chartam* generis *femin. Maſcul.* Lucilius lib. 27. Nec ſic, vbi Græci, vbi nunc Socratici charti, quicquid quæritis petimus.

41 ¶*Clypeus* generis *maſc.* Virg. Ardenteis clypeos, atque æra micantia cerno. *Neutro* Virgilius: Et clypeum ſuperintonat ingens. Licinius in Marte: Pars magna leuiùs clypea portant. Laberius Sororibus: Hoc voluit clypeum contra puluem proiici.

42 ¶*Cæmenta neutri*, vt eſt vſus Varro Bimargo: Non te pudet, Mani, cùm domi tuæ vides commilitonum tuorum cohortes ſertuis tuis miniſtrare cæmenta? *Feminini*, Ennius: Labat, labuntur ſaxa, cæmenta cadunt.

43 ¶*Clunes femin.* Horat. Quod pulcræ clunes, breue quod caput, ardua ceruix. *maſcul.* Plaut. Abroico: Quaſi lupus, ab armis valeo, clunes deſertos gero.

44 ¶*Cælum neutro. Maſcul.* Lucretius: Quis pariter cælos amnis conuerterit omnis Ignibus ætheriis terras ſufferre feraceis? Varro Rerum diuinarum: Vt Deum ſignificas non partem mundi, ſic pater magnus materna his eſt cælus. Ennius: Fortis Romani quanquam cælus profundus. Idem: Saturno quem cælus genuit.

45 ¶*Caſtitas*, & caſtimonia generis *feminini. Maſc.* Varro Rerum diuinarum lib. 1. Noſtro ritu ſunt facienda, quam hos ciuilibus. Græco caſtu. Idem: Et religiones, & caſtus id poſſunt, vt ex periculo eripiant noſtro. Næuius, Carmine Punici belli: Res diuas edicit, prædicit caſtus.

46 ¶*Callis* generis *maſc.* Virg. Æneid. li. 4. Prædámque per herbam Conuectant calle anguſto. *femin.* Liuius lib. 22. Niſi pecorum modò fert anguſto ſaltu, per deuias calles. Idem ſic frequenter.

47 ¶*Culleus, maſc.* ſæpe. *Neutro*, Varro de re ruſt. lib. 1. In ſingula iugera, dena cullea vini fiunt.

48 ¶*Corbes*, corbulas. Varr. de re ruſt. libro 1. Cogit aliquot corbulas viarum & frondem iucundiſſimam miniſtrat ouibus. Cæcilius Philumena: Qui panis ſoli corbulam.

49 ¶*Quiſquis*, & gener. *femin.* attribui poſſe veterum auctoritas voluit. Liuius: Mulier quiſquis es, te volumus. Cæcilius: Quæſo igitur quiſquis es mea mulier. Pacuuius: Quiſquis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine. Ennius: Et quis illæc eſt, quæ lugubri ſuccincta eſt ſtola?

50 ¶*Canalis, maſcul.* Gadullius Gallicanus: Ego verò confiteor certo canali cuncta decurrere. *Feminino*, Lucil. κανικλιστικῶς canaliculam dicit.

51 ¶*Cinis, maſcul.* Virg. in Bucol. Cinis ipſe bonus ſit. Et Georg. lib. 1. Neue effetos cinerem immundum iactare per agros *Fem.* apud Cæſarem, & Catulum, & Caluum lectum eſt, quorum vacillat auctoritas: Cùm iam ſulua cinis fueris.

52 ¶*Colus*, gen. *femin.* Cic. Orat. li. 2. Quid tu, Decilla mea, quando ad me venis cum tua colu & lana?

53 ¶*Capillus, maſcul.* eſt generis. Terent. Phor. Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida. *Neutri*, Plautus Muſtellaria: Vide capillum ſatin' compoſitum ſit commodé.

54 *Curſus*, omnium conſenſu *maſcul* genere dicitur. Virgil. Hic curſus fuit. Curſura *femin.* Plaut. Aſin. Non me vides ex curſura anhelitum etiam ducere? Idem Ciſtellaria: Pol accubituram mater magis ſum exercitare, quàm à curſura ſum tardiuſcula.

55 ¶*Curriculum neutro* genere. Cicero Timæo: Rare igitur & mente diuina ad originem temporis curris curriculum inuentum eſt Solis, & Lunæ.

56 ¶*Culeſt*, pro qualis eſt, *neutro* poſitum pro maſc. Plaut. Amph. Ædepol condignum donum culeſt, qui donum dedit.

57 ¶*Contagio, femin.* genere appellatur. Salluſt. Poſt vbi contagio quaſi peſtilentia inuaſit. Contagio *neutro*: Lucretius libro tertio. Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi. Virgil. Nec mala vicini pecoris contagia lædant.

58 *Catellæ*, diminutiuum eſt catenarum, & dicuntur genere *Femin.* Cæcilius Plocio: Catellæ. *neutrum* à catellis ſimiliter diminutiuū. Plau. Curcu. Delicatum te hodie faciam cum catello, vt accubes ferreo ego dico.

59 ¶*Corium, neutri* eſt gen. Corius *maſcul.* Plaut Pœn. Treis facilè corios contriuiſti bubulos. Varr. Eumenid. Nunc corius vlmum tuus depuuit, pergis hera.

60 ¶*Calx*, eſt generis *fem.* Virg. lib. 12. Ferrata calce fatigat. Calx *maſc.* Plaut. Pœnulo: Quin prius diſperibit faxo, quàm vnum calcē ciuerit. Var: Margopoli, ἀπὸ πάχνης. Nemini

Fortuna

Fortuna currum à carcere intimo missum leui, Inoffensum per æquor candidum ad calcem sibit.

61 ¶ *Cortex* vtriusque est generis. *Masc.* Varro Prometheo lib. Tum visus supremus cortex, aut cacumina Morientum in quercu, & arborum altitudine. Idem Tithono, περὶ γήρως: Sic inuitata matura anima corporeum corticem facilè relinquit. Vir. lib. 7. Raptus de subere cortex. *Fem.* verò Bucolicis: Tũ Phaetontiades musco circundat amaræ Corticis. Lucretius lib. 4. Quæ quasi membrana, vel cortex nominanda est.

62 ¶ *Calor* generis *masculini*. Virg. Georg. lib. 2. Si non tanta quies iret frigúsque, calorémque Inter, & exciperet cæli indulgentia terras. Plaut. Mercatore: Neque frigus, neque calorem metuo.

63 ¶ *Caseus* generis *masc.* Virg. Bucolicis: Pinguis & ingratæ premeretur caseus vrbi. ¶ Caseum *neutri*, Nonius Macco: Pecunia quid? bonum breue est, respondi, Sardis veniens caseum. Plaut. Medico: Parasito cum virgis caseum radi potest.

64 ¶ *Collum neutri* esse generis Virgil. docet. Et colla comantia pectunt. ¶ Collus *masc.* Accius Epigono: Quid cesso ire ad eam? hem præstò est, camo collum grauem. Lucillius Satyr. li. 7. Caldissima ac bene plena iam solorum, atque anseris collus. Idem libro 27. Modò Sursum modò deorsum tanquam collus cernui. Cæcilius αφπαζομένῳ. Hunc collum ludo præcidi iube. Idẽ Synephebis: ad restim res redit. immò collus, non res. nam ille argentum habet. Cato Sercia: Accipite, si vultis, hoc onus in vestros collos. Næuius: Cor vtrũ scapulæ plus angulus colli habeat nescio. Plautus Amph. Malæ, mentum, barba, collus: Varr. Sexagesi: Vt nitens Pauonis collus nihil extrinsecus humens.

65 ¶ *Castra* generis sunt *neutri*. *Femin.* Accius Æneadis aut Decio: Castra hæc vestra est, optimè essis meritus à nobis.

66 ¶ *Copulæ* generis *fem.* Accius Phœnissis, Abtorque proram, ac supra tortas copulas.

67 ¶ *Cepe* generis *neutri*. Lucil. Satyr. lib. 5. Flebile cepe simul lacrymosæque ordine talpæ. Idem lib. xvi. Hoc aliud longè est, inquit, qui cepe ferebat. Varro Bimargo, Aui, & ataui nostri cum allium, ac cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant. Idem Manio: Dulcem aquam bibat salubrem, & flebile esitet cepe. Cepe *fem.* Lucil. Satyr. li. 5. Lippus edenda, acria assiduè ceparius cepa lacryfa. Varro Eumenid. In somnis venit, iubet me cepam esse. & fessiminum. Idem Cato, vel de liberis educãdis: Vt cibo vtatur modico, & idoneo, vt vitet acria, vt est sinapi, cepa, allium.

68 ¶ *Cubitus* masc. generis. *Neutri*. Lucil. Satyr. li. 16. Lysippi Iupiter ista Transiuit quadraginta cubita, altus Tarento.

69 ¶ *Coluber* generis *masc.* Virg. Æneid. li. 2. Coluber mala gramina passus. ¶ Colubra *Feminin.* Lucillius Satyrar lib. 20. Iam distumpetur medius, iã vt Marsus colubras disrumpit cantu, venas cùm extenderit omneis. Turpilius Leucadia: Arripuit colubrã mordicus. Varro Eumenidibus: Quid dubitatis vtrum nunc sitis cercopitheci, An colubræ, an beluæ, an de albu cibus labus Athenis?

70 ¶ *Contemptus* generis *masc.* ¶ Contemptio *fem.* M. Tul. de repub. li. 5. Quæ virtus fortitudo vocatur, in qua est magnitudo animi mortis, doloríque magna contemptio. Idem de offi. li. 3. Fortitudo quæ est dolorum, laborum contemptio. Et Hortensio: Magnitudo animi, patientia laborum, mortis, dolorúmque contemptio, Ita & Tusc. lib. 1.

71 ¶ *Compendium*, compendiaria. Var. σκληρὰ καὶ πρὸς πόνον: Hoc dico compendiaria sine vlla sollicitudine, ac molestia dicundi ad eandem voluptatem posse peruenire.

72 ¶ *Crocum* generis *neutri*. Sallust. lib. 2. Iter vertit ad Corycum vrbem inclytam pastúsque, nemore in quo crocũ gignitur. *Masc.* Georg. li. 4. Et glaucas salices, casiamque, crocúmque rubentem.

73 ¶ *Conatus masculi. Neutro*, Accius Atreo: Ego incipio, conata exsequar.

74 ¶ *Candelabrum* generis *neutri*, vt sæpe. Masc. Cæcilius Moletrice: Meminí ibi candelabrum ligneum ardentem.

75 ¶ *Cardo* generis *masc.* Virgil. Æneid. lib. 2. Et emoti procumbunt cardine postes. *feminini*, Graius Peliadibus: Sonat impulsa regia cardo.

76 ¶ *Census* genere *masculi. Neutro*; Cicero Consulato suo: Quorum luxuries fortunata censa peperit.

77 ¶ *Crines* genere *masc.* Virg. Æneid lib. 4. Et crines flauos. *Fem.* Plaut. Must. Gerundum morem censeo, & capiundas crines tibi. Atta Epigrammatib. Præterea tu sis dissoluta crine capillus.

78 ¶ *Cummi* generis *neutri*, vt est vsu monoptoton. Tamen fem. Cinna: Alpináq. cummi. vt sit genitiuus eius, huius cũmis, vt pupis, febris, peluis.

D

79 ¶ *Dorsum neutri* est generis. Virg. lib. 1. Dorsum immane mari summo. ¶ Dorsus iterum *mascul.* Plautus Milite: Timeo quid rerum gesserim, ita dorsus totus prurit.

80 ¶ *Decorem* generis *masculi*. Decentiam feminini. M. Tul. de deorum natura libro 2. Colorum etiam & figuratum, tum venustatem, atque ordinem, & (vt ita dicam) decentiam oculi iudicant.

81 ¶ *Despectum* generis *masc.* ¶ Despicien-

tia *fem.* M. Tul. de offi. libro 2. Ergo hæc despicientia admirabilitatem magnam facit, Et Tuscul. lib. 4. Omnium rerum humanarum contemptione ac despicientia in omni virtute ponamus.

82 ¶ *Dominatio*, gen. *fem.* vt pletũq. *Masc.* M. Tul. de repul. lib 1. Quid tum, cũ es iratus, permittis illi iracũdiæ dominatum animi tui? Et de offi. lib 2. Quorum est leuis fructus, incertus dominatus.

83 ¶ *Debitum* generis est, vt manifestum est; *neutri. Feminini.* M. Tul. pro Plantio: Nam alia est *debitio* pecuniæ, alia gratiæ.

84 ¶ *Diluuium* generis est, vt sæpius habetur, *neutri.* Virg. libro 8. Diluuio ex illo. *Fem.* Lucr. lib. 6. Pars etiam glebarum ad diluuiem reuocatur Imbribus. Horatius carminum lib. 4. Horrendámque cultis Diluuiem minitatur agris.

E

85 ¶ *Euentus* generis est *masculi. Neutri*, Lucretius lib. 1. Nam quaecunque cluent, aut his coniuncta duabus Rebus, ea inuenies, aut horum euenta videbis. Idem lib. 1. Euentum dici poterit, quodcunque erit actum. Mar. Tul. Hortẽsio: Tu me & aliàs nonnunquã, & paullò ante adhortatus es, aliorum facta, & euenta conquirerem. Idem consulatus sui libro 2. Atque animo pendens noctu euenta timebat.

86 ¶ *Error masc.* est generis. Virg. Æneid. lib. 10. Gratúsque parentibus error. *Fem.* Accius Neoptolemo. Satis iam dictum est, neq. ego errantia animi prauè morigerabor. Neutri M. Tul. ad Hirtium lib. 2. Qua in re si mediocriter lapsus sum, defendes mecum tolerabile erratum.

87 ¶ *Epulum* generis *neutri* est. *Fem.* Lucil. Satyr. lib. 14. Idem epulo cibus, atque epulatio Iouis omnipotentis. qui versus vtrunque designat. Virg. lib. 6. Epulæque ante ora paratę Regifico luxu.

88 ¶ *Eruum* generis *neutri* est, vt plerunque *Fem.* Varro, Longè fugit, qui suos fugit. Sed vt his erat, hæc legumina arte prana pauca cicer, eruillam, ac paregia alia spiria cæteris.

F

89 ¶ *Frontem fem.* gen. Virg. Et frontẽ obscænam rugis arat. *Masc.* Titin. Setina: Quasi Hermaphroditus simbriarum frontẽ gestas. *Fem.* Pacu. Voce suppressa, innata fronte, vultu turpido. Cato de re militari: Vna repugnatio est, fronte longo: quadrato exercitu. Cæcilius Subditicio: Nam hi sunt inimici pessimi, fronte hilaro, corde tristi: Quos neque vt apprehendas, neque vitare scias. Plaut. Nam coloratum frontem habet petilis.

90 ¶ *Finem masc.* genere dicimus. Virg. Æneid. lib. 10. Hic finis fandi. solio tum Iuppiter aureo Surgit. *Fem.* Lucretius: Et merito. nã si certam finem esse viderent. Acc. Phœnissis: Neque vllâ interea finis curis datur. Virg. Æneid. lib. 4. Quam fessis finem rebus ferat. Cæcilius Annal. lib. 5. In aliquâ huic bello finem facere. Cassius Hemina Hist. libro 4. Qua fine omnis res, atque omnes artes, humanitásque aguntur. Var. Meleagris: Currere, vigilare, esurire, quando hæc facere oportet quam ad finem. Sisenna Hist. lib. 4. Et propè mediam ad finem ripæ peruenerant. Varro de vita pop. Rom. libro 4. Ita huius belli horribilis finis facta.

91 ¶ *Funus masc.* est generis *Feminini*, Lucr. lib. 9. Aurea de cælo demisit funis.

92 ¶ *Fretum neutri* tantùm generis esse volumus. Virg. lib. 3. Et crebris legitimus freta concita terris. *Masculi.* Lucretius lib. 6. Nã fretus ipse anni permiscet frigus ad æstum. Nonius: Dubij fauentem per fretum introcurrimus. Ennius: Crassa puluis oritur, omnẽ peruolat cæli fretum Lucillius Serrano: Cæli nomine, & salis fretus. Varro Gallo, aut Fundanio: Inter Italiam & Siciliam, qui est fretus inter Rhegium, & Messanam.

93 ¶ *Fauor* est generis *masculi. Fem.* Accius Oenomao: Augustam adhibeant Fauentiam more obscæna dictis segregans.

94 ¶ *Fetus masc.* Virg. Georgic. lib. 3. Aut ouium fetus, aut vrenteis culta capellas. Virg. Bucolic. *fem.* At tu, Si *fetura* gregem suppleuerit, aureus esto. Idem Geog. lib. 3. Cætera nec feturæ habilis, nec fortis aratris.

95 ¶ *Frenos masculi.* Virg. libro 3. Et stabulis frenos audire sonanteis. *Neutro* Virgil. lib. 9. Frenáque bina eius, quæ nunc habet aurea Pallas, Accius Paride: Frena thesauri equorum accommodant.

96 ¶ *Forum* generis *neutri. Masc.* Lucil. lib. 3. Romanis ludis forus olim ornatus lucernis. Sallust. lib. 1. Illum nautis forum. Pomp. Petitore: Balnea, forus, macellus, fana, portus, porticus.

97 ¶ *Frigus neutri* gen. vt plerunque. *Fem.* Varro, eras credo, hodie nihil: Atque vt igni feruido medullitus aquiloniam intus feruat frigedinem.

98 ¶ *Fulmentum neutro*, vt est in prouerbio veteri, quo Varro vtitur sæpius, fulmentum lectum scandunt. *Femin.* Lucillius libro 28. Fulmentas eis atque æneis subducere. Et lib. 4. Sufficit huic dum fulmentas quattuor addit. Plaut. Trinummo: Fulmentas iubeam supponi foco.

99 ¶ *Famulatio*, vt dominatio plerunque generi *feminino. Masculi.* Cic. de amicitia: Aut in fabulis, qui aliquandiu propter ignorationem stirpis & generis in famulatu fuerint, cogniti sunt, & aut Deorum, aut regum filij inuenti sunt.

100 ¶ *Fluuius masculini* generis. *Femin.* vt amnis

amnis plerunque. Siſen. Hiſt. lib. 4. Quod oppidum tumulo in excelſo loco, propter mare, paruis mœnibus, inter duas *fluuias*, intra Veſuuium collocatum. Idem eodem: Tranſgreſſus *fluuiam*, quæ ſecundum Herculanenm ad mare pertinebat.

101 ¶ *Flexus*, genere *maſculin.* Virg. Georg. lib. 1. Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis. *Femin.* Cic. Orat. Cùm alter alteri obiicit vocis inflexiones. Idem eodem: Ipſe ſe moderans ex virili laterum flexione.

G

102 ¶ *Guttur*, *neutri* eſt generis. Virg lib. 6. Ille fame rabida tria guttura pandens. *Maſc.* Plaut. Milite glorioſo: Nam nimis calebat, adurebat gutturem. Lucil. Et ventrem, & gutturem eundem. Næuius: Ingurgitauit vſque ad imum gutturem. Var. Lege Mœnia: Exercebam ambulando, vt ſiti capacior ad cenam veniret guttur. Plaut. Aulul. Etiámne obturas inferiorem gutturem?

103 ¶ *Genu*, *neutri* eſt generis. Virg. li. 5. Genua labant, vaſtos quatit æger anhelitus artus. *Maſc.* Lucillius Satyrarum libro 4. Hæret verticulis adfixum in poſteriore Parte, atque articulis vt nobis talus, genúſque eſt.

104 ¶ *Gelu*, *neutro* genere. Titus Liuius: Piſia diacematico foro præſtatur virtuti laus gelu, ſed multo ocyus venio tabeſcit. *Maſcul.* Afranius Epiſt. Quis tu es ventoſo in loco Soleatus intempeſta nocte, ſub diuo, Aperto capite, ſilices cùm findat gelus? Acc. Prometheo: Tum profuſus flamine hyberno gelus. Cato Originum lib. 2. Qui aquatum & lignatum videntur ire, ſecurim atque ſolum ferũt, gelum craſſum excidunt, eum loro colligatum auferunt.

105 ¶ *Grando*, generis *feminini*. Virg. Georg. libro 1. Quàm multa in tectis crepitans ſalit horrida grando. *Maſc.* Var. Triodite, περὶ ἀρετῆς, καὶ φίλων. Nec coruſcus imber alto nubilo cadens Multus, grandine implicatus albo.

106 ¶ *Gladius*, *maſc. Neutri*. Lucil. Hærebat mucro gladium in pectore totum.

107 ¶ *Ganeum*, *neutrum*. Varr. Seſquiulyſſe: Qui ſe in ganeum accenſum coniecit amicæ.

108 ¶ *Grues*, genere *femin.* Virg. Georg. lib. 1. Strimoniæq; grues. Lucil. lib. 4. Longior hic, quàm grus grue tota cùm volat olim. *Maſc.* Laber. Fullonicis: Virum tu hunc, gruem Balearicum, an hominem putas eſſe?

109 ¶ *Greges*, vt ſæpe, generis *maſcul.* ſunt *Femin.* Lucretius lib. 4. Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles, Buceriæque greges.

H

110 ¶ *Horrea* genere *neutro*, vt ſæpe. *Femin.* Claud. Oratione in Quintium Gallum: Quorum iacent murena vlla horrea, curiaque, & tabulariæ publicæ. Eiuſdem generis tabularias, quo & horreas dixit.

I

111 ¶ *Intyba*, generis *neutri*. Virg. Georg. lib. 4. Quódque modo potis gauderetur intyba riuis. *Maſcul.* Lucil. Satyrarum li. 5. Intybus præterea pedibus prætenſus equinis. Idem lib. 30. Pulmentaria vt intybus, aut aliqua id genus herba. Pomp. Placenta: Ruſtici edunt libenter, pedibus triſteis acres intybos.

112 ¶ *Interitus*, generis dicitur, *maſcul.* M. Tul. Philip. lib. 2. Cn. Domitium, non patris interitus clariſſimi viri. *Femin.* M. Tul. Verrinarũ in frumentaria: Cùm bis in eadem prouincia magnæ fugitiuorum copiæ verſatæ ſunt, tum aratorum interitio facta nulla eſt.

113 ¶ *Inſomnium*, generis *neutr. Fem.* Cæcil. Ploc. Conſequitur comes inſomnia, ea porrò inſaniam affert.

114 ¶ *Inteſtinum*, generis *neut.* Lucret. lib. 4. Horum inteſtinum quoduis quale eſſe putandum eſt. Maſc. Var. Margopoli περὶ ἀρχῆς. Sẽſus poriæ, verro, hydragogiæ, cloaca, inteſtini.

115 ¶ *Ingreſſus*, gener. *maſc.* vt ſæpe. *Fem.* M. Tull. Orat. Perfecta hac video hanc primam ingreſſionem meam, non ex oratoris diſputationibus ductam, ſed de media philoſophia repetitam.

116 ¶ *Iocus*, genere *maſc.* Cic. pro Cælio: Ludus, iocus, ſermo etiam familiarium deſerendus. *Neut.* Næuius Proteſilao: Clàm ineunt, irruunt, cachinnos, ioca, dicta riſitant. Salluſt. Iugurthæ bello: ioca, atque ſeria.

L

117 ¶ *Lentem*, conſuetudo *feminino* genere dici vult Virg. Georg. lib. 1. Nec Peluſiacæ curam aſpernabere lentis. *Maſc.* Titin. Lenti calido duella trapula, romice.

118 ¶ *Lux femin.* eſt generis. Virg. Bucol. Simih non hæc lux toto iam longior anno eſt. *Maſculin.* Plaut. Aulul. Luce claro diripiamus aurum matronis palàm. Varr. Bimargo: Nos ergo nihil egimus, quod legem Lucaniam luce claro latam ſcutulans. Idem Ephebo, περὶ ἐμμονῆς. Hodie ſi poſſumus, quod debemus populo in foro medio, luci claro decoquere M. Tul. de officiis lib. 3. Et cùm prior ire luce claro non queo.

119 ¶ *Lucrum*, ſecundum conſuetudinẽ *neutri* generis. *maſc.* Plaut. Perſa: Nunc ea narrabo, vnde tu pergrandem lucrum facias.

120 ¶ *Labium*, *neutri* generis. Serenus Opuſculis. Labiúmque inſigne reuellit. Labia rurſũ, *femin* Plautus Sticho: Age tibicen, quando bibiſti, refer ad labias tibias. Næuius Maccho Exſule: verberatio, populus homini labias pugnis cædere. Idem Præco poſteriore: Ergo dedita opera te, pater, ſolum foras Seduxi, vt ne quis eſſet teſtis tertius. Præter nos; tibi cum tunderem labias lubens. Lucil. Satyrarum lib.

22. Sopiſſon labias cædit vtrinque ſecus.

121 ¶ *Lacerti*, generis *maſcul.* Neut. Acc. Atreo: Concoquit partem vapore flammam tribuit verubus lacerta in focos.

122 ¶ *Loca*, generis ſunt *neutri.* Virg. Æneid. 1. Loca feta furentibus auſtris. *Maſc.* Virg. Æneid. 1. Deuenere locos, vbi nunc ingẽtia cernis Mœnia. Nęuius Belli Pœnici lib. 6. Conuenit, regnum ſimul atque locos vt haberẽt. Cicer. Orat. Ducantur duplices loci, vni rebus ipſis, alteri aſſumptis.

123 ¶ *Lapides*, & *feminino* genere dici poſſunt, vt apud Ennium: Tanto ſublatæ ſunt agmine tunc lapides. ad Homeri ſimilitudinẽ, qui genere feminino lapides poſuit.

124 ¶ *Luxuria*, generis *femin. Maſcul.* Varr. Manio: Nec ſumptibus finem lepidus ſtatues, ſinémque, modúmque.

125 ¶ *Luſus*, vel ludus genere dicuntur *maſc. Femin.* Luſiones. M. Tul. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Cùm hi verò paullulum proceſſerunt, luſionibus, vel laborioſis delectãtur. Idem Orat. Qui pila ludunt, non vtuntur ipſa luſione artificio propriæ paleſtræ. Varro Cato. vel de liberis educandis: Ab huiuſmodi luſionibus radices crudelitas agere ſolet.

126 ¶ *Labruſca*, generis *fem.* Virg. Buco. Ilicis: Sylueſtris raris ſparſit labruſca racemis. *Neutro*: Virg. Culice: Denſáque virgultis auidè labruſca petuntur.

127 ¶ *Liba*, generis *neutri.* Virgil. Bucol. Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis. *Maſc.* Nigid. de Diis: Deinde ſurgat, faciat libos quatuor, & intra libos duos à dextra, & duos deuexos.

128 ¶ *Lupinum*, *neut.* Var. de re ruſtica lib. 1. Ibi lacum eſſe oportet, vbi maceretur lupinum.

129 ¶ *Lympha*, aqua genere *femin.* vt ſæpe *Maſc.* Lucil. Impermiſtum lymphorem.

130 ¶ *Licentia*, *fem. Maſc.* Lab. In paupertatem eo licentiatus.

131 ¶ *Latrina*, genere *femin.* & eſt lauatrina, quod nunc balneum dicitur. Lucil. lib. 11. Qui in latrina lacúque *Neut.* Laber. Cópitalibus: Sequere in latrinum, vt aliquid guſtes ex Cynica hæreſi hic latrinum neutri finem locũ dixit. Lucil lib. 6. Hoc tu aptè, credit quanquã latrina petiſſe.

132 ¶ *Lutum* genere *neut.* & apud Ciceronem Epiſtola ad Hirtium lectum eſt plurali numero. Luta, & limũ aggerebant. *Maſc.* Claudius Annalium libro 4. Fluuia, imbri lutus erat multus.

133 ¶ *Lanitium*, genere *neut.* Vir. Georg li. 3. Si tibi lanitium curæ *Fem.* Laber. Paupertate: Nihil refert mollem è lanitia Attica, An pecore ex hircorum veſtigium geras.

M

134 ¶ *Mercatus*, generis habetur *maſc.* Serenus Ruralib. Ad mercatum eo villice. Varro Sexageſi: Sumptum comitia habebant, ibi nũc fit mercatus. Mercatura *femin.* Plaut. Trinummo: Mercaturam eam venalis habuit, vbi rem perdidit. Nęuius Militibus Pometinenſibus: Inſtant mercaturam ſpero, rem faciet, frugi eſt homo. Lucil. Satyrarum lib. 6. Verum & mercaturæ omnes, & quæſticuli inſtituti. Turp. Lindia: Conſilium hoc cepi, litteras miſi ad ſenem noſtrum, prodeſſe nobis ex ſententia mercaturam. M. Tull. de officiis lib. 3. Ad quos, cùm tanquam ad mercaturam bonarum artium ſis profectus.

135 ¶ *Mercimonium*, *neut.* Plaut. Amphit. Vt vos in voſtris vultis mercimoniis. Turpil. Thraſyleonte. Videre cupio noſtrum mercimonium.

336 ¶ *Melos*, genere *neutro*: Næu. Lycurgo: Suaue ſummũ melos. *Maſc.* Acc. Bacchis: Vaci, acri, crepitantes melos. Pacu. Peribœa: Theſſiantem, fremitu concidi melum. Varr. Parmen: Paci huius naſcuntur pueri rhythmus, & melos. Idem Cato, vel de liberis educandis: Omnes enim qui loquuntur habere debent quoſdam melos.

137 ¶ *Medimnum*, generis *neut. Maſc.* Lucil. Satyrarum lib. 15. Præterquam in precio primus ſemiſſe, ſecundus Nummo, tertius iam pluris, quàm totus medimnus.

138 ¶ *Margaritum*, generis *neut.* Var. ἐκπώμ-ες, περὶ θυσιῶν. Vbi illa phalera, gemmeáque ephippia, Et arma margarito candicantia? *Femin.* Vatro Papiapapæ περὶ ἐγκωμίων Imperito nonnunquam concha videtur margaritam, vt amiſi ſmaragdos. M. Tullius Verrinis de Signis: Vllam gemmam, aut margaritam. Varr. Marcipore: Altera exorat patrem librã ocellatorum, altera virum ſemodium margaritarũ.

139 ¶ *Meſſem*, generis *fem. Maſc.* Lucil. lib. 27. Potiùs, quàm non magnam meſſem eſſe, non probam vindemiam.

140 ¶ *Mendum*, *neutro.* M. Tul. ad Atticum li. 2. Caſtricianum mendum non corrigeres. *Femin.* M. Tul. Verrinis: Quæ mendoſa denique litora. Lucil. Nam in quibus mendæ Omnibus in rebus fiunt, fieríque potis ſunt.

141 ¶ *Metus maſcul.* Nęuius: Magni metus tumultus pectora poſſidet. *Feminini*: Ennius, Ni metus vlla tenet rite in virtute quieſcunt.

142 ¶ *Murmur*, *neutri* eſt generis. *Maſcul.* Varr. Sexageſi: Iactati ſumus, vt deportare, murmur ſit verus.

143 ¶ *Mundus*, muliebris, generis *maſcul. Neut.* Lucil. libro 17. Legauit quidam vxori mundum omne, penúmque.

144 ¶ *Miſerius*, vt ſæpe, generis *femin. Neut.* Labirius Carcere: Homo frugi, quod tibi relictum eſt, miſerimonium retines.

N

145 ¶ *Nundinæ*, generis ſunt *feminini.* Varr. Mar

Marcipore: Maiores sunt pueri, hi pusilluli nigri, qui spectant nundinas, vt magister dimittat suus. *Masc.* Lucil. lib. 26. Paucorum atq. hoc pacto si nihil gustat inter nundinũ. Varr. γεροντοδιδασκάλιον: Quoties priscus homo, ac rusticus Romanus inter nundinum barbam radebat. Idem πρὸ μυρίπου: Romam ipsam in arcofice, non qui in orbe inter nundinum calumniarentur. Idem rerum humanarum libro 20. Decemuiri cùm fuissent arbitrati binos nundinum diuisum habuisse.

146 ¶ *Nasus masc. Neut.* Lucil. 7. Quos oculi non sunt, neque nasum, & qualia sunt. Idem lib. 22. Nasum rectius nunc homini est suræ, nec pedes dici.

147 ¶ *Nepos* dici & *femina* potest, Ennio auctore quæ nunc neptis dicitur. Iliada Nepos quas ærumnas retulisti?

148 ¶ *Nuntius* generis *masculi. Neutro* apud antiquos nõ receptæ auctoritatis lectum est, sed doctos.

149 ¶ *Nerui masculini* sunt generis, sicut plerumque. ¶ Neruia *femin.* apud doctos lectũ est sæpe. Verùm Varr. ὀνθ' λύρας: Scientia doceat, quemadmodum in psalterio est, tendamus neruias. Neut. Var. ὀνθ' λύρας: Et id dicũt suam Briseidem producere, quæ eius neruias tractare solebat.

150 ¶ *Noualia* genere *neut.* Virg. Bucolicis: Impius hæc tam culta noualia miles habebit? *Femin.* Virg. Georg. lib. 2. Alternis tonsas idem cessare nouales.

O

151 ¶ *Obsequium neutro* genere habetur. Terent. Andria: Obsequiũ amicos, veritas odium parit. Obsequela *femin.* Plaut. Asinaria, Qui mihi auscultabũt, facient obsequelam. Turp. Epich. Neq. offerre hunc diutius errari, & conqueri necesse suæ obsequelæ. Idem Trasileone: Cùm interea nihil quicquam à me est præmij, neque erat tuæ benignitatis, atque obsequelæ. Sallust. Historiarum lib. 2. Ibi Fimbriana seditione, qui regi per obsequelam orationis, & maximè odium Syllæ graues, carique erant: Afran. Priuigno: Quam mihi sit grata ipsius obsequela.

152 ¶ *Ostrea* generis *femin.* Lucil. Sat. lib. 3. Ostrea nulla fuit, non purpura, nulla Peloris. Turpil. Demetrio: In acta cooperta age in oras ostreas. Var. ὅτι τῇ φακῇ μίσγον, ἀφὶ ὀστρείας: Nec multum numus piscis ex salo captus helops, neque ostrea vlla magna capta quiuit palatum suscitare. Afranius Excepto, Conchas: echinos, ostreas marinas. M. Tul. Hortensio: Sollertiáque eam, qua posset vel in tegulis proseminare ostreas. Var. Sexagesi: Tunc nuptiæ videbant ostreas Luctinas. *Neutri*, Lucil. Satyrarum lib. 9. Quid ergo si cetno ostrea Gognorim flumium, limum, ac cœnum sapere ipsum? Idem lib. 13. His itidem in cœna, dabis ostrea millibus nummùm Empta. Var. ἔως πότε, πρὸς ὀστρέων: Non posse ostrea se Romæ præbere & echinos.

153 ¶ *Oues* generis *femin.* vt plerũque. *Masc.* Var. Rerum human. lib. 3. Vt etiam putantibus qui oues duos, non duas dicunt, Homer. securos, qui ait πυκὶ οἰέες τε. Idem Terentio: Quando citatus neque respondit, neque excitatus est, eum ego vnum ouem multam dico.

154 ¶ *Obsidio fem.* genere. Virgil. Æneid. lib. 3 Cingique vrbem obsidione videret: *Neut.* Ennius: Cum suo obsidio magnus Titanum premebat.

P

155 ¶ *Putei* sunt generis *masc.* Virg. Geog. lib. 3. Ad puteos, aut alta greges ad stagna iubeto, Currentem ilignis potare canalibus vndam. *Neut.* Varro Gallo vel Fundanio: De miris, secundò de statuis, aquis, vt sunt lacus, & stagna, & putea & maria.

156 ¶ *Piscatio* generis, vt sæpe, *feminini.* ¶ Piscatus *masc.* Cic. de finibus bonorũ & malorum lib. 2. Istius generis asotos iucundè putat viuere, mundos, elegantes, optimis cocis, pistoribus, piscatu, aucupio, venatione.

157 ¶ *Puluis* genere *masculino*, vt sæpe. *Femin.* Ennius lib. 8. Annalium: Iámque ferè puluis ad cœlum vasta videtur. Idem lib. 8. Iámque ferè puluis fulua volat.

158 ¶ *Posticam femin.* genere consuetudine appellamus. Lucil. Satyr. libro 3. Non peperit, verùm postica parte profundit. Var. πρὸ μυρίπου: Pertexit interiores partes domus posticæ (vt ait Plautus) penitissimè. Titinnius *neutro* in Veliterna dici probat. Atque duo postica, quæ loco mercede. Idem Fullon. Siquis hodie præter has posticum nostrum pepulerit. Lucil. libro 8. Pistrinum appositum, posticum, sella, culina. Var, Prometheo lib. 2. Retrimenta cibi, quæ exierunt per posticum, vallem fecerunt.

159 ¶ *Partus masculi* est generis Virgil. Quin idem Veneri partus suus & Paris alter. ¶ Partitudo & partio *femin.* Plaut. Aulularia: Probrum, propinqua partitudo cui appetit. Idem eadem: Nam probrum atque partitudo propè adest. Afran. Vopisco: Non dolorum partionis veniet in mentem tibi, Quos misera pertulisti, vt partum proiiceret pater? Plaut. Truculento: Horresco misera, mentio quò sit partionis.

160 ¶ *Præsepia neutri* sunt generis. Virgil. lib. 11. Qualis vbi abruptis fugit præsepia vinclis. *Femin.* Plaut. Curculione: Quin reciperet se huc cessum ad *præsepiam* suam. Idem ad meum herum arbitrum vocat me hic intra præsepias meas. Var. de Republ. lib. 1 Contrà hic laudabatur ab illis. Is habebat culinam rusticam vnã præsepiã latam, cellam vinariã,

161 ¶ *Panis* consuetudine *masculino* genere appellatur. *Neut.* Plaut. Curculione: Hæc sunt ventris stabilimenta, pane, & assa bubula.

162 ¶ *Pingue est*, pro pinguis est, *neutrum* pro alio genere positum. Nouius Triperdita: Si autem pingue est, malè cubandum est putrem panticæ.

163 ¶ *Perdix* & *masculino* genere dici potest. Varro Admirandis: Perdicas Boetios.

164 ¶ *Palpebrum* genere *neutro* consuetudo dici vult. *Palpebræ femin.* Lucretius lib. 3. Brachia, Palpebræque cadunt, poplitésque cubanti. Var. Papiapapæ, περὶ ἐγκωμίων: Quos calliblepharo naturali palpebræ Tinctæ, Vallato mobili septos tenent M. Tul. de Orat. lib. 2. Munitæque sunt palpebræ, tanquam vallo pilorum.

165 ¶ *Pannus* vsu generis *masc.* *Neut.* Næu. Tabel. qui habet vxorem sine dote, pannum positum in purpura est.

166 ¶ *Purpurissum* genere *neutro*; Afranius Homine: Cedo purpurissum. *Femin.* Næuius Sannionibus; In licio, cretam, cerussam, purpurissum.

167 ¶ *Pernicies* generis *feminini*, Lucillius Satyr. li. 2. Pestem, perciciémque catax, quam & Manlius Nou. *Neut.* Acc. Menalippo: Paratus sum vbi vis, petere pestem, perniciem.

168 ¶ *Palumbi femin.* Virg. Bucolicis: Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes. *Masc.* Lucil. lib. 14. Macrósque palumbos. Plaut. Bacchidibus: Qui enim intelligo duę vnũ expetitis palumbem. Pompon. de Vite: Quo expalumbem vnum ex ore tollit.

169 ¶ *Pigror* generis *masc.* Lucil. Sat. lib. 1. Languor, & oppressit pigror, torpórque quietis.

170 ¶ *Pigne* Ennius lib. 27. Potestate pigne sufferre laborem. Acc. Clytemnestra: Omnes gaudent facere rectè mali pignem. *Femin.* pigritia.

171 ¶ *Pali* genere *femin.* *Neut.* Var. Flextabulis, περὶ ἐπαρχῶν: Quid tu non vides in vineis, quòd tria pala habeant, tripales dici.

172 ¶ *Periculum* generis *neutri.* Ter. Andr. At istuc periculum fieri in filia graue est. Periclitatio *femin.* M. Tul. de Deorum natura li. 2. Sicut ex quibusdam stirpibus, & herbis quarum vtilitates longinqui temporis vsu & periclitatione percepimus.

173 ¶ *Paratus* generis *masc.* Paratio femin. Afranius Priuigno: Silentio opus est, nulla inest paratio.

174 ¶ *Penus* generis *femin.* Lucil. Magna penus paruo spatio consumpta peribit. *Masc.* Pomp. Dogali: Vnum penum, quæ omnem: cæterum aliam præberem penum. Næuius: Do ficta meum in penum componam satius est. Neutri etiam lectum est apud plurimos, quorum auctoritas non probatur.

175 ¶ *Polypus* generis *femin.* Lucil. lib. 29. Paulisper cui medentia medem hæc se vt polypus ipsa.

176 ¶ *Paupertas* generis *femin.* *Neut.* Cæcilius Plocio: Ibo ad forum, & pauperi tutelam geram.

177 ¶ *Papauer neut.* Virg. Spargens humida mella, soporiferúmque papauer. *Masc.* Varro Admirandis: Infria seni papauerem. Plautus Asinaria: Formicis obiicias papauerem.

178 ¶ *Pileus* generis *masc.* Plaut. Captiuis: Pileum, quem habuit, diripuit, eúmque ad cælum tollit. *Neutri*, Plaut. Cornicul. Te obsecro, Lyde Pileum meum, mi sodalis, mea salubritas.

179 ¶ *Prosecta* exta, quæ aris dantur ex fibris pecudum dissecta, sunt generis *neutri.* Licinius Macer Ornithogonia: Vulgari tosta vapore Cum virgis prosecta ferunt. *Femin.* Lucil. libro 14. Cenam, inquit, nullam, neque Diuo prosectam vllam. Varr. Rerum diuin. lib. 11. Proficiem extorum vel in mensam porrigere.

180 ¶ *Pedis*, quem nos pediculum dicimus, generis *masculini* est. Nouius: Est pedis vnus ingens in naso. *Femin.* Plaut. Vidularia: Vbi quamque pedem videbat, suffurabatur omnis.

181 ¶ *Pluuia*, vt sæpe generis *femin.* Virg. Georg. lib. 1. Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Masc.* Laberius: Latè loquente qui pedem ex taberna tulimus, tantus cùm staret pluor.

182 ¶ *Pistillus masc.* Nou. minia medica: Lacrymæ cadent, calet pistillus. Idem Fullonibus: Testes pestinas pistillos mihi cantent. *Neut.* Muntius: Pistillum grande est.

183 ¶ *Propago* propages, vt sæpe, generis *femin.* Pacuuius Antiopa: Saluete gemini, mea propages sanguinis. *Neut.* Ennius: Boni secundè forent fructus, vt æquè propaginem.

184 ¶ *Patibulum* genere *neut.* *Masc.* Lucil. Rerum humanarum li. 21. Deligata ad patibulos, deligantur & circunferuntur, cruci defiguntur. Plautus Carbonaria: Patibulum ferat per vrbem, deinde affigar cruci.

A

185 ¶ *Rictus* generis est *masc.* Titinnius: Caue, exporge frontem habeat semper factos rictus. ¶ Ricta *neutri*, Lucr. libro 5. Mollia ricta tremunt duros nudantia dentes. M. Tul. de Signis: Vt rictum mentúmque eius paulò sit attritius.

186 ¶ *Rogus masc.* generis, Virg. Æneid. lib. 4. Hoc rogus iste mihi, hoc ignes aræque parabant. *Neut.* Afran. Epistola: Pulcrè hoc incendi togum, ardet, tenetur, hoc sepulcro sepeli licet.

187 ¶ *Rudens* generis est *masculini*, Virg. Æneid. lib. 3. Excussósque iubet laxare rudentes,

Femin.

Femin. Plautus Rud. Dum hanc rudentem complico.

188 ¶ *Reticulum*, genere *masc.* M. Tullius Verrinarum actione vij. Reticulumque sibi ad nares admouebat, tenuissimo lino, plenum rosæ Fenestella Annal. Fascem pectoralis reticulus. *Neut.* Claud. lib. 1. Prius hisce auctoribus inde reticula galearia.

189 ¶ *Ramenta* generis *neutri*, vt sæpe. *Femin.* Plautus: Ramenta fiam plumbea propensior.

190 ¶ *Rastros*, genere *masc.* dicimus, vt apud Virgilium & Terentium. *Neutro* apud Cornelium Celsum: Omnes rastra & attollūt, & adigunt.

191 ¶ *Raptus* generis *masc. Fem.* Terentius Adelph. Disperij Ctesiphontem audiui filium Vnà affuisse in raptione cum Æschino.

192 ¶ *Reditus*, generis *masc.* Virgilius Æneid. libr. iiij. Nostri reditus expectatique triumphi. *Femin.* M. Tul. Philippicorum lib. 1. Exponam vobis breuiter consilium profectionis, & regressionis meæ. Varro Rerum humanarum libro xx. Omneis Tarquinios eiicerent, ne quam reditionis per gentilitatem spem haberent. Idem eodem: Ad milites facit reuersionem.

S

193 ¶ *Sexus*, *masc.* generis esse manifestum est. *Neutr.* Sallustius dixit Historiarum lib. ij. At Metellus in vlteriorem Hispaniam post annum regressus, magna gloria concurrentium vndique virile, & muliebre sexus per vias, & tecta omnium visebantur. Sisenna Histor. lib. iiij. Tum in muro virile, ac muliebre sexus populi multitudine omni collocata.

194 ¶ *Specus*, genere *masc.* Varro Rerum diuinarum lib. iiij. Ibi cùm amissam captam desiderarunt, animaduertissentque quendam specum tenebricosum. Ennius Lytris: Inserùm vastos specus. *Femin.* Ennius Annalium lib. xvij. Concaua sub montis late specus intus patebat. Accius Niptris: Inde aduenio montem Oetam, scruposam specum.

195 ¶ *Strigilim* manifestum est esse generis *femini. Neutri*; Varro Bimargo: κατάχρησις enim est vera, cùm in candelabro pendet strigilis.

196 ¶ *Sortes*, genere *femin.* Virgilius lib. x. Nascia mens hominum fati, sortisque futuræ. *Masc.* Virgilius libro iiij. Quæ sortitus non pertulit vllos.

197 ¶ *Sales*, genere *masc.* Terentius Eunucho: Labore alieno magnam partam gloriam, Verbis sæpe in se transmouet, qui habet salem, Quod in te est. Plaut. Mercatore: Quasi in aquam indideris salem; *Neutro*; Varro Commentario veteri Fabij pictoris legimus: Tesit & sale, quo sale sordidum vstum est, & ollam rudem facilè abiectum est, & postea id sal virgines Vestales serra ferrea secant.

198 ¶ *Socrus*, & *masculi*. genere veteres dici posse voluerunt. Nævius Pellico: Desine socri tuo, fratri patri meo.

199 ¶ *Salum*, *neutri* generis est vulgari consuetudine. *Masc.* Ennius Hecuba: Vndantem salum.

200 ¶ *Sibilum*, *neutro* genere, vt apud Serenum: Suaue sibilum. *Masc.* Virgilius Bucolicis: Nam neque me tantum venientis sibilus austri. Lucillius: Saxa & stridor: vbi atque erunt dum sibilus institis.

201 ¶ *Sagum* generis *neutri*, vt plerunque. *Masculi.* Ennius: Tergius igitur sagus pinguis opertat. Varro Virgula diuina: Cùm neque aptam mollis humeris fibulam sagus ferret.

202 ¶ *Spari*, quod est genus teli *masc.* genere, vt est apud Virgilium: Agrestisque manus armat sparus. *Neutro*, Lucillius: Tum spara, tum rumices.

203 ¶ *Sanguis masc.* gener. in consuetudine habetur. Virgilius Æneid. lib. ij. Vos ô quibus integer æui Sanguis ait. *Neutro*; Ennius Hecuba: Heu me miseram Interij, perdunt lauere sanguen sanguine. Lucretius lib. primo: Visceribus viscus gigni sanguénque creari. Accius Amphitryone. Cum patre paruos patrum hostifice sanguine sanguen viscere suo. Idem Æneadis aut Decio: Vim gallicam obduc contra in acie exercitúve Patrum hostili fusum sanguen sanguine. Varro Cosmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου: Africa terribilis contra concurrere ibis, atque Ænea misceri sanguine sanguen. Cicero de finibus bonorum & malorum, libro quinto: Quotusquisque est, cui mors cùm appropinquet, non fugiat timido sanguen, atque exalbescat metu?

204 ¶ *Subcuboneum* positum pro succuba. Titinnius testis est, in Psaltria: Contemplari ancillas quam arbiter illarum subcuboneum esse.

205 ¶ *Simile* est pro similis est. pro *masculi* positum neutrum. Titinnius Fullonibus: Formicæ pol persimile est rusticus homo. Nævius Gymnastico: Pol haud parasitorum aliorum simile est. Nævius Militibus Pometinesibus: Tu pueri pusilli simile es. quia enim ad os fers, quicquid nactus es.

206 ¶ *Schema femin.* gen. dici veterum vsurpat auctoritas. Plaut. Amph. Quod ego huc processi sic, cum seruili schema. Pomponius Prostibulo: Si valebit plus in buccam vetet si dicin' schema? *Neutro*; Nævius Lycurgo: Pergite thyrsigeræ Bacchæ modo bacchico cum schemate. Lucil. lib. x xix.

In gymnasio vt schema antiquo est, peccatores retinerem.

207 ¶ *Scrobes, semin* genere. *Masc.* Plautus Amph. Ibi scrobes fodito sexagenos in dies. Idem Aululatia: Ego ecfodiebam in die denos scrobes. Varro Rusticarum rerum libro primo, scrobiculum dicit. Idem Manio: Quod dum administrant in scrobe fodiendo, inueniunt arcam.

208 ¶ *Syngraphas fem.* gen. M. Tul. auctore dicimus: Præ negotiatoribus Achæis syngraphas, quas nostra voluntate conscripsimus. *Masc.* Plautus Asinaria: Agedum istum ostende: quem conscripsisti, syngraphum.

209 *Silex*, omnium consensu *femin.* appellatur genere. Virgilius Bucolico? Ah silice in nuda. *Masc.* Lucret. lib. 1. Vnde queant validi silices, ferrúmque creati. Idem libro quinto: Non ruere auulsos silices à montibus altis.

230 ¶ *Spicæ*, generis sunt *feminini*. Varro Sexagesi: Si canis sit è catello, sic è tritico spica. M. Tul. de finibus bonorum & malorum lib. quarto: Non enim quod facit in frugibus victum ad spicam perduxerit. *Masc.* Tul. de senectute: Calomóque erecta geniculato, vaginis iam quasi pubescens includitur, ex quibus cùm fundit fruges spici ordine structas. Varro lege Mænia: Neque in bona segete nullum est spicum nequam; neq; in mala non aliquod bonum.

231 ¶ *Squalor, masc.* est generis. *Femin.* Accius Euryface: Prò dij immortales speciem humanam, inusitatam egregiam, Indignam clade & squalitudine. Idem Telepho: Nam etsi operta squalitate est, luctúque horrificali. Var. Manio: Ager derelinqueretur, ac periret squale, scabre atque illuuie & vastitudine. Lucil. Squalitate summa, scabie summa, erumna obrutam.

232 ¶ *Suasiones*, gen. *fem. Neutri*; Accius Clytemnestra: Sciebam hanc mihi supremam lucem, & seruitutis finem dari.

233 ¶ *Scutum* generis *neutri*. *Masc.* Turpilius Demiurgo: Quia non minus res homi-hem, quàm scutus tegit.

234 ¶ *Seplasium*, generis *neutri*. Varro ἀνασπάσαι, καὶ ἀμφιθλιακῆς. Doti dato insulam Chium, agrum Cæcubum, Seplasia Capuæ, macellum Romuli. Seplasia *fem.* Varro Syneph ebo, περὶ ἐμμανῶν: Hic narium seplasiæ, hic hedycus Neapolis. Pomponius Quinquatribus: Venit, inquit, rogatum nos, quando nostræ essent seplasiæ.

235 ¶ *Stupor*, generis *masc.* ¶ Stupiditatem *f.m.* Accius Epigono: Ita imperitus stupiditate erumpit se, impos consilij.

236 ¶ *Statura* gen *fem.* Lucillius lib. xxviij. Quare pro facie, pro statura, status. *Masc.* M. Tul. de offic. lib. 1. In corporis denique motu, & statu cernitur.

337 ¶ *Stirpem* generis *femin.* Virg. Æneid. lib. viij. Heu stirpem inuisam, & fatis contraria nostris Fata Phrygum. *Masc.* Ennius Annal. lib. v. Omnes Pyrrhus, vti memorant, à stirpe supremo. Pacuuius Atalanta: Dubito quam insistam viam, aut quod primordium Capissam ad stirpem exquirendum. Virgil. Æneid. lib. xij. Nanque diu luctans, lentóque in stirpe moratus.

238 ¶ *Satio*, gener. *femin.* Virg. Geor. lib. j. Vere fabis satio. *Masc.* tamen M. Tul. de senectute: Quid ergo vitium ortus, satus, incrementa commemorem;

T

239 ¶ *Tactus*, generis *masc.* vt sæpe *Femin.* Cicero Tusc. lib. iiij. Qualis hæc aurium, tales sunt & oculorum, & tactionum, & odorationum & saporum.

240 ¶ *Tale*, positum pro talis. Titinnius Setina: Accede ad sponsum audaciter, virgo nulla est, tale etiam est.

241 ¶ *Tonitrus* positum pro tonitru. Plautus Amph. Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus.

242 ¶ *Tergum, neutro* genere dici, & consuetudo, & veterum confirmat auctoritas. Plautus Pseudolo: Nunquam ædepol vestrum durum tergum erit, quàm hoc terginum meum. *Masc.* Plaut. Asinaria: Habeo opinor familiarem tergum, ne quæram foris.

243 ¶ *Textus, masc.* est generis. *Neutri*; Lucret. lib. v. Tres species tam dissimileis, tria talia texta. Idem libro sexto: Propter dissimilem naturam, textáque rerum. Accius Nyctegresia: Scendit horæ laterum texta Vulcani vorax.

244 ¶ *Terriculæ*, gener. *femin. Neutri*; Acc. ὅπῃ ναυσὶ μάχη: Vbi nunc terricula sua sunt. Idem Telepho: Proinde hæc ista tua aufer terricula: atque animum iratum comprime.

245 ¶ *Torquem*, gen. *masc.* Lucil. Satyr. lib. xi. Conuentus, pulcer, bracæ, saga, fulgere torques Magni. M. Tull. de offic. lib. iij. Atque hic Titus Manlius is est, qui ad Anienum, Galli, quem ab eo prouocatus occiderat, torque detracto cognomen inuenit. *Fem.* Varro ἔχω σε περὶ τύχης: Tela dextra vibrant, russatia emicant, atque insignibus Martis torques aureæ, & scuta celata Hibero argento graui crebra fulgent. Claudius Quadrigarius describens Manlij Torquati pugnam: Vbi eum euertit, caput præcidit, torquem detraxit, eandémque sanguinolentam sibi in collum posuit. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Auri pondo duo millia acceperunt ex ædibus sacris, & matronarum ornamentis, à quibus postea id aurum, & torques aureæ multæ relatæ. Romam, atque consecratæ.

246 ¶ Ti-

246 ¶*Timor*, generis *masc.* [timiditas] *fem.* Pacuuius Peribœa: Et fare quæ cor tuum timiditas territat. M. Tul. de repub. lib. II. Esse autem angores, si miseria afflictas, atque abiectas timiditate, & ignauia. Idem de Orat. lib. II. Pudore à dicendo, & timiditate ingenua quadam refugisti. In eodem: Neque illa mihi cautio, & timiditas incauti, propter præstantem prudentiam Crassi negligenda est.

247 ¶*Tractus* generis *masc.* Varro, mutuũ muli scabunt, ἀλλήλοις ἀγοραστοῦ vt venalem tunicul.m poneret quotidie, vt videret, totum denique etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.

249 ¶*Tribulæ*, *fem.* Virg. Georg. lib. I. Tribulæque, trabeæque, & iniquo pondere rastri. *Neutro.* Varro Rerum rustic. lib. I. Quod sit apud alios iumentis, hic tribulo fit.

250 ¶*Torpor* generis *masc.* Lucret. Tantus conduxerat omnia torpor. Torpor *fem.* Sallust. Hist. lib. I. Hæc si placent, si tanta torpedo animos obrepsit.

251 ¶*Tapete* generis *neutri.* Turpilius, & Cæcilius: Glabrum tapete. *Masc.* Virg. Pulcrósque tapetas.

252 ¶*Tributum neutro*: sed *masc.* Cato Originum libris: Ne prædia in lubricum dirigerẽtur, cùm tributus exigeretur.

253 ¶*Testa* genere *femin.* sæpe inuenitur. *Neutro* apud obscurę auctoritatis, sed summos scriptores legimus.

254 ¶*Turdi masc.* sunt generis, vt plerunque lectum est. *Fem.* Varro Quinquatribus: Tu Pledi contra audes dicere, cum in eborato lecto, ac purpurei operis toro cubare videas ægrotum, & eius prius album, quàm tympen subducere malis?

255 ¶*Tarditas* generis *fem. Masc.* Varro Bimargo: Ne me prædatus versuum tardor, ne prenet tarte cum prytimon certum.

256 ¶*Tibia* gen. *fem. Masc.* Varro Modio: Quare meas lubidines, ac tibias bilingos.

257 ¶*Tartara* genere *neutro.* Virg. lib. VI. At læua malorum Exercet pœnas. & ad impia tartara mittit. *Masc.* Virg. lib. VI. Tum tartarus ipse Bis patet in præceps tantum.

V

258 ¶ *Vterus*, *masculino* genere dicuntur. *Neutro.* Plautus Aulul. Perij mea nutrix, obsecro, vterum dolet. Turpil. Philopatro: Disperij misera, vterum cruciatur mihi. Afranius Vopisco: Sedit vterum, non vt omnino tamen.

259 ¶*Venatus masc.* est generis. Virg. lib. 8. Venatu assiduo, & totum cognouimus amnẽ. Et Georg. Sed rami atque asper victu venatus alebat. ¶Venatura *fem.* Plautus Milite glorioso: Viden'tu illam oculis venaturam facere, atque aucupium auribus.

260 ¶ *Vultus*, *mascul.* genere appellatur. Virg. lib. v. Méne salis placidi vultum, fluctúsque quietos. *Neutro.* Lucret. lib. quarto: Vt patribus patri, sed quod vtriusque figuræ Esse vides iuxtim miscentes, vulta parentum. Ennius: Auersabantur semper viuos, vostráque vulta.

261 ¶*Vulgus neutro* genere solum dici putat Lucill. Satyr. lib. 14. Dilectum video studio sè vulgus habere. *Masc.* Sisenna Hist. lib. 3. Imperitum concitat vulgum. Virg. Æneid. lib. 2. Hinc spargere voces In vulgum ambiguas. Accius Euryface: Diffidam amantem cidere turbet vulgum ambigua. Accius: Euitat mœros disiicit. Idem Epigono: Et nónne Argiuos fremere bellum, & velle vi vulgum videt? Varro Erono, ἀπὸ πηγῆς. Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui præcipit, vt comburerent, quàm Democritus, qui vt in melle seruarent. quem si vulgus secutus esset, peream, si centũ denariis calicem mulsi emere possimus. Idem, ὅτος λύγει. Iurgare cœpit dicens, quæ facis, atque in vulgum vulgas.

262 ¶*Vsus* generis *masc.* Cic. Orat. lib. 2. Adiungetur vsus frequens, qui omnium magistrorum præcepta superaret. *Fem.* Plautus Amphytr. Vsurámque eius corporis cepit sibi. Accius Oenomao: Atque hanc postremam Solis vsuram cape. Varro πρὸς μύρμηκα. Diogenem litteras sciisse, dum vsioni quod satis esset.

263 ¶*Vectis* gen. *masc.* Lucillius Satyr. lib. 4. Ne agitarem, manu tu pessulus, hũc vectem possis cuneo ipso. Virg. Centum erei claudunt vectes.

264 ¶*Vepres*. gen. *masc.* Virg. Sparsi rorabant sanguine vepres. *Fem.* Pomponi us portoperipocons, Vepra est veprecula. Lucr. lib. 4. Nam sępe videmus Illorum spoliis vepres volitantibus auctas.

265 ¶*Vadum* generis *neutri.* Vir. Æneid. lib. I. In vada cæca tulit. Sallustius Histor. lib. primo. Et mox stipidius aduenies cum legionibus, postquam tantas spiras haud facilem pugnantibus vadum, cuncta hosti quam suis opportuniora videt.

266 ¶*Vespera fem.* Optatũ germanus meas vespera oriente clanculum ferri ad speciem delino. *Masc.* Plaut Amph. Hæc illis est pugnata pugna vsque à manè, ad vesperum. Virg. Georg. lib. 3. Cùm frigidus aera vesper Temperat. Terent. Heauton. Nunquam tam manè domo egredior, neque tam vesperi reuortor.

267 ¶*Vtres* vsu generis *masc.* tantummodo deputantur. *Neutri.* Lucillius Andronius: Flacci tege vtria.

268 ¶*Vigiliæ* generis *fem.* sunt, vt plerunque *Neutri.* Varro Endymionibus: Animum mitto speculatum toto orbe, vt quid faciant homines cùm experrecti sint, me fa-

ceret certiorem, si quis melius operam superet, vt eius consilio potius vigilium adminicularem nostrum, qui videt alium curuantem extremo noctis tempore.

269 ¶ *Victus* pro vita positũ genere *masc.* M. Tull. de finib. bonorum & malorum lib. 5. Persecutus Aristoteles animantium omnium ortus, victus, figuras.

DE VARIA SIGNIFICATIONE SERMONVM PER A LITTERAM.

CAP. IIII.

A

ADuorsum significat *contra.* Terentius Adelphis: Neque seruulorum quisquam, qui aduorsum ierant. Plautus Asinaria: Quæ illæc præda est? Ibo aduorsum, atque electabo quicquid est. ¶ Aduorsum rursus, *apud* significat. Titinnius Gemina: Mulier credo aduorsum illum res suas conqueritur. Terent. Andria: Et id gratum fuisse aduorsum te habeo gratiam. Ennius Telepho. Teipsum hoc oportet profiteri, & proloqui Aduorsum illam mihi. Afranius Excepto: De vita, ac morte domini, fabulauere aduorsum fratrem illius, ac dominum suum. Plaut. Aulul. Egóne vt te aduorsum mentiar mater mea? M. Tullius de finibus bonorum & malorum libro iij. Nec verò pietas aduorsum deos, nec quanta iis gratia debeatur, sine explicatione naturæ intelligi potest.

2 ¶ *Anima* est secundum consuetudinem *spiritus, quo viuimus.* Virg. Georg. lib. iiij. Animásque in vulnera ponunt. ¶ Anima rursum *halitus oris & odor.* Virg. Georg. lib. ij. Animas & olentia Medi Ora fouent illo, & senibus medicantur anhelis. Titinnius Fullonibus: Interea fœtida anima nasum oppugnat. Plautus Asinaria: An fœtet anima tuæ vxori? Idem Mercatore: Ieiunitatis plenus animam fœtidat. Cæcilius Quæ mihi vbi Domum adueni, assedi, extemplò suauium Dat ieiuna anima? ¶ Anima, *aqua.* Plaut. Amph. Ni ego illi puteo, si occepso, animam omnem intertraxero. ¶ Anima, *sonus.* Varro Eumenidibus Phrygios per ossa cantus liquida canit anima. ¶ Anima iterum significat *iracundum*, vel *furiosum*: vnde & *animosi* dicuntur iracundi. Plaut. Amph. Animam comprime. Accius Menalippa: Egóne auxilio motus, temerè vt hosti me animato offeram? Idem ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ. Vt nunc cùm animatus iero, satis armatus sum. Nouius Fullonibus feriatis: Nihil est periculi, dabo tibi virum validum, virum animosum. M. Tull. de Repub. lib. j. Ergo non probares consilio pulso libidines, quæ sunt innumerabiles iracundiæ, quæ tenerent omnia? Ego verò nihil isto animo, nihil ita animato homine miserius ducerem. Idem de repub. lib. j. Tum virtute, labore, industria quæreretur summi viri indolem, nisi nimis animosè ferox natura illum nescio quo. Virg. Georg. lib. ij. Quos animosi euri assiduè frangúntque, ferúntque. Et Æneid. lib. xij. Pone animos & pulsus abi. Lucil: lib. xxx. Atque animosam Thessaliam, indomitam frenis subigántque doméntque Bellando. ¶ Anima, *ventus.* Virg. lib. viij. Quantum ignes animæque valent. Lucretius libro quinto: Aurarúmque leues animæ, calidíque vapores. Varro Margopoli, περὶ ἀχῆς. Noctilucã tollo, ad focũ fero, inflo, anima reuiuiscit. Idem Cosmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου. Detis habenas animæ leui, dum ventus nos flamine sudo, suauem ad patriam perducit. Accius Myrmidonibus: Lassis trahere in salum, & vela ventorum animæ immittere. Plaut. Aulularia: Neque quid immittat animæ dormiens.

3 ¶ *Aptam, necessariam.* M. Tul. de Repub. lib. iiij. Eadémque obiectum viuo, atque vmbram, noctémque efficiat, cùm ad numerum dierum aptum ad laborum quietem. ¶ Aptum *eleganter*, ac *necessarie positum.* Tul. de offic. lib. j. Vt enim pulcritudo corporis, apta compositione membrorum, mouet oculos, & delectat. Idémque: Sed facilè iudicabimus, quid eorum aptè fiat, quid ab officio, naturáque discrepet. M. Tul. de finib. bon. & malor. libro iiij. Itáque natura sumus apti ad cœtus, consilia ciuitatis. ¶ Aptus significat *adeptus.* Accius Menalippo: Obuia mens, ídque aduorsum aptus alteri in promptu occupat. Pacuu. Hermiona. Quod ego in acie celebro obiectans vitam, bellando aptus sum. Lucil. lib. xxix. Vt si id, quod concupisset, non aptus. ¶ Aptum, *compositum, paratum.* Virg. Æneid. lib. iij. Interea classem velis aptare iubebat Anchises. Idem lib. x. Proiecto dum pede læuo Aptat se pugnæ. Pomponius: Heus aptate pueri mundè, atque ampliter conuiuium. ¶ Aptum rursum, *connexum & colligatum* significat. Virg. Georg. lib. iij. Ipsis è torquibus aptos Iunge pares. Accius Demetrio: Hinc colemena

colemena lege minus aptum cornibus. Lucil. Satyr. lib. x. Consellas quoque validis in funibus aptas. Idem lib. xvj. Ibat fortè aries, inquit, quod genus quantis Restibus vix vno filio hæc se hærere putares Pellicula extrema exaptum pendere onus ingens. Varro Mutuum muli scabunt, πρὸς ἀγοραστοῦ: Vbi lucus opacus teneris fruticibus aptus. M. Tul. de deorum natura lib. iij. Quis enim hunc hominem dixerit, qui tam certos cæli motus, tam statos astrorum ordines, támque inter se omnia connexa, & apta viderit, neget his vllam inesse rationem? Sallust. Histor. lib. iij. Quod vbi frustra tentatum est, socordius ire miles, obrepere non aptis armis, vt in principio laxiore agmine. Lucillius lib. xxx. Vnus consternit nouis vetus pestibus aptus. M. Tullius Hortensio: Altera est nexa cum superiore, & inde aptéque pendens. Et Tusculan. lib. v. Fulgentem gladium è lacunari seta equina aptum demitti iussit.

4 ¶ *Æquales* sunt *similes*, & *ex æquo*. Afranius Vopisco: Equidem te nunquam mihi Parasitum, verum amicum, æqualem, atque hospitem Quotidianum, lautum etiam conuiuam domi. ¶ Æquales rursum *æquæui*, Virgil. Æneid. lib. x. Necnon Euantem Phrygium, Paridísque Mimanta Æqualem. Lucillius Satyrarum libro v. Veterum vnum cecidisse tamen senem Tiresiam æqualem constat. Afranius Priuigno: Noui amicum, atque æqualem meum. Virg. lib. quinto: Ast illum fidi æquales. Terent. Eunucho: Patris cognatum, atque æqualem Archidemidem Nostin? M. Tullius de offic. lib. tertio: P. Scipionem, Marce fili, eum, qui primò Africanus appellatus sit, dicere solitum scripsit Cato, qui fuit ferè eius æqualis. Et de Senectute: Ego verò propter sermonis delectationem tempestiuis quoque conuiuiis delector, nec cum æqualibus solùm, qui pauci admodum restant, sed cum vestra etiam ætate.

5 ¶ *Apertum*, *purum*, *serenum*. Virgilius Aeneid. libro primo: Scindit se nubes, & in æthera purgat apertum. ¶ Apertum dicitur *patefactum*. Virgil. lib. viij. Iámque adeo exierat portis equitatus apertis. Terentius Adelph. Abi perstrenuè, ac fores aperi. ¶ Apertum, *nudatum*. Turpil. Demiurgo: Apertæ suræ, brachia autem procera horrorem mihi ex corde exsuscitabant. Sallustius Histor. lib. v. Quibus de causis Syllam in victoria dictatorem, sibi equo descendere, surgere de sella, caput aperire solitum. M. Tullius de offi. lib. ij. Verentur enim ne siquo casu euenerit, vt corporis partes quædam aperiantur, aspiciantur non decore. Virgilius lib. sexto: Aperit ramum, qui veste latebat. Var. Euminidib. Capite aperto esse iubet, ante lucem suscitat. Sisenna Hist. lib. iiij. Adoriuntur aduersos, vt apertis lateribus. Varro de vita pop. Rom. lib. j. Minores natu capite aperto erant, capillo pexo, vtique innexis crinibus. ¶ Aperit, *mitigat*, *placat*. Virgilius Æneid. libro primo: Et vastas aperit syrteis, & temperat æquor.

6 ¶ *Aperire*, *erigere*, *ostendere*. Virg. Æn. lib. iij. Quarto terra die primùm se attollere, tandem Visa aperire procul. Idem Æneid. lib. octauo: Patriúmque aperitur vertice sidus. Varro Meleagris: Non modò suris apertis, sed penè natibus apertis ambulans.

7 *Autumare*, est *dicere*. Pacuuius Peribœa: Flexa, non falsa autumare dictio Delphis solet. Idem Hermiona: Quid beneficiam ei, patris cuius opera te esse vltum autumat? Lucilius lib. xxviij. Socraticum quid ante tyranno misisse Aristippum autumant. Plautus Amphitryone: Nisi hoc ita factum est, proinde vt factum esse autumo Non caussam dico, verùm qui insimules probri. ¶ Autumare est *sperare*. Pacunius Doloreste: Au hic est, aut hic adfore actutum autumo.

8 ¶ *Altum* non solùm *aerium*, vel *profundum*, sicuti plerunque. ¶ Altum *ab alendo* dictum. Varro Manio: Habens ante positum alimoniam, sedens altus alieno sumptu. ¶ Altum, *magnum* vel *gloriosum*. Virgil. Georg. lib. iiij. Te sine nil altum mens inchoat. ¶ Altum, *vetus*, *antiquum*. Virgilius Georgic. lib. iiij. Altius omnem Expediam prima repetens ab origine famã. Et lib. viij. Quid caussas petis ex alto? Accius Armorum iudicio: Cur veteratam ex alto appetisti dissidia Agamemnon? ¶ Altum *pressum*, *obscurum*. Virgilius lib. xj. Quid me alta silentia cogis Rumpetere? Idem eodem: Sin altior istis Sub precibus venia vlla latet?

9 ¶ *Aditus interpellatio*. Terentius Andria: Aliquot me adierunt, ex te auditum qui aiebant. Virgilius libro decimo: Regem adit, & regi memorat nomenque, genenusque. Lucillius lib. xxvij. Cùm pacem peto, cùm placo, cùm adeo, & cùm appello meam. ¶ Aditus, *ingressus*. Virgilius lib. ix. Huc turbidus, atque huc, Lustrat equo muros, aditúmque per auia quærit. Tul. de suppliciis: In ipso aditu, atque opere portus. ¶ Aditus rursum *aduentus*. Accius Medea: Tunc Diomedes & cuius aditum adspectant, peruixi vsque adhuc. M. Tullius ad Cæsarem iuniorem lib. i. Et aut ad consules, aut ad te, aut ad Brutum adissent, his fraudi ne esset, quod cùm Antonio fuissent.

10 ¶ *Attendere* est *intendere*. M. Tullius de officiis, libr. iij. Et si cùm animum attenderis, turpitudinem videas adunatam. Accius Diomede. Simul autem attendo, vt qui rem exaudire amplius. Lucilius lib. xxix. Præterea

vt noſtris animos attendere dictis, Atque adhibere velis. Idem lib.xxvij. Rem cognoſcas ſimul, & dictis animum attendas poſtula. Pacuuius Antiopa: Sed cùm animum attendo ad quærendum quid ſiet. Pomponius Macco: Quid futurum eſt, ſi pol ego hanc diſcere artem attenderim? ¶ Attendere, *perſeuerare*. Accius Diomede: Si vnquam perpediar quato, puer, ne attenderis Petere à me id, quod nefas ſit concedi tibi.

11 ¶ *Appellare*, eſt familiariter reſpondere. Lucillius libro xxvij. Cùm mei me adeunt ſeruuli non dominam ego appellem meam? ¶ Appellare, *nominare*. M. Tul. de Offic. lib. iij. P. Scipionem, Marce fili, qui primus Africanus appellatus ſit.

12 ¶ *Appellare*, eſt *applicare*. Afranius Excep. Aditu appellant huc ad molem noſtram nauiculam. Lucillius lib.xxvj. Agere in iaciendo ſi quo eſt in vineis actis opus, primùm id dant operam, vt quamprimum appellant.

13 ¶ *Æmulus*, eſt *inuidus*. Virgilius Æneid. libro v. Æmula necdum Temporibus geminis canebat ſpatia ſenectus. Et lib. vj. Æmulus exceptum Triton. ¶ Æmulus eſt *ſectator*, vel *imitator*. M. Tul. pro M. Marcello: Illo æmulo, atque imitatore ſtudiorum meorum: ac laborum. Salluſt. Hiſtor. lib. iij. Sed Pompeius à prima adoleſcentia, ſermone fautorum, ſimilem fore ſe credens Alexandro regi, facta, conſultáque eius quidem æmulatus erat. Virgil. Æneid. lib. x. Spémque meam patriæ quæ nunc ſubit æmula laudi. Æmulus ſimilitudinem vitæ, inſtitutique ſequens. M Tullius de Repub. lib. j. Qua enim iudicatur iſte optimus doctrina, artibus, ſtudiis audio quando.

14 ¶ *Argutum* ſignificat *ſonans*. Virgilius Bucol. Fortè ſub arguta conſederat ilice Daphnis. & multa huiuſmodi. ¶ Argutum, *audax*, *malitioſum*. Lucillius lib. xxviij. Agite, agite fures, mendacia argutamini. Plaut. Muſtell. Exi è culina, ſis foras maſtigia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias. ¶ Argutum, *parvulum*. ac *lætum*. Virgilius Georg. lib. iij. Argutúmque caput, breuis aluus, obeſaque terga.

15 ¶ *Accipere*, *tractare*, *increpare*. M. Tull. Verrinarum actione ij. Malè accipit verbis Rabonium. Et ad Cæſarem Iuniorem libro j. Roga ipſum, quemadmodum eum ego armis acceperim. ¶ Accipere, *eſt datum ſumere*. Virg. Æneid. lib. iij. Accipe, & hæc manuum tibi quæ monumenta mearum Sint puer. ¶ Accipere, *ſentire*. Terentius ἰαμνηστ. Clinia aliter tuum amorem, atque eſt, accipis. ¶ Accipere, *videre*. Virgil. lib. viij. Vt te fortiſſime Teucrûm, accipio, agnoſcóq. lubens. Var. de reguſt. lib. iij. Cùm diceret ſe nullam accepiſſe villam, qua magis delectatus eſſet. ¶ Accipere *cõcipere*. Virg. lib. viij. Alij ventoſis follibus auras. Accipiunt, reddúntque. ¶ Accipere, *audire*. M. Tul. Accipite nunc aliud eius facinus nobile. Lucil. lib. xxx. Hoc etiam accipe quod dico: nam pertinet ad rem. Virg. Æneid. lib 2. Accipe nunc Danaûm inſidias, & crimine ab vno Diſce omneis. ¶ Accipere, *paſcere*. Terent. Eunuch. Accipit hominem nemo meliùs prorſus, neque prolixiùs. ¶ Accipere, *decipere*. Lucil. lib. xxix. Sic inquam veteratorem illum vetulum lupum Annibalem acceptum. ¶ Accipere, *admittere*. Plaut. Aulularia: Optumus tu conditionem hanc accipe.

16 ¶ *Ardere*, eſt *igneſcere*, *concremari*. Virgil. Æneid. v. Nanque volans liquidis in nubibus arſit arundo. Idem lib. 2. Iam proximus ardet Vcalegon. ¶ Ardere, *feſtinare*. Virgil. Æn. lib. 1. Inſtant ardentes Tyrij pars ducere muros. Moliríque arcem, & manibus ſubuoluere ſaxa. Idem lib. xij. Ardet in arma magis. ¶ Ardere, *fulgorem & ſplendorem emittere*. Virg. Æneid. lib. iiij. Tyrióque ardebat murice læna. Lib. xj. Ardet apex capiti, triſtíſque à vertice flamma Funditur. ¶ Ardere, *dolere*, vel *iraſci*. Virgil. lib. x. Proxima quæque metit gladio, latúmque per agmen Ardens limitem agit ferro, te, Turne, ſuperbum Cæde noua quærens.

17 ¶ *Acre*, ſignificat *celer*, *velox*. Virg. Georg. lib. iij. Calidúmque animis, & curſibus acrem. Idem Æneid. libro 4. At puer Aſcanius mediis in vallibus acri Gaudet equo. ¶ Acre, *auſterum*, *acerbum*, *aſperum*. M. Tullius Hortenſio. Quod alterius ingenium, ſicut actum Ægyptium, alterius ſic acrius mel Hymettium dicimus. Var. Parmenone: Dimittáſque acreis pectore curas cantu, caſtáque poëſi. Acre, *ſeuerum*. M. Tullius de offic. lib. 1. Suum quiſque igitur noſcat ingenium, acrémque ſe & bonorum & malorum ſuorum iudicem præbeat. Idem eodem: Vtendum eſt fortaſſe vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriore. ¶ Acrem, *fortem*. Virg. Æneid. lib. 7. Aut acrem dubites in prælia poſcere Turnum? Cic. Tuſc. lib. v. In rebúſq; gerundis virum, & acrem, & induſtrium, eundem tamen maleficum natura. ¶ Acre, *vehemens*, *ſæuum*. M. Tul. Hort. Aut Philippo breuius, aut Theopompo acrius. Virg. Georg. lib. 3. Acrémque Moloſſum Paſce ſero pingui. Idem Æneid. lib. v. Acrior ad pugnam redit, ac vim ſuſcitat ira. M Tul. Verrin. actione de ſignis. ¶ Acre, *prouidum*, *diligens*. Virg. Georg. lib. ij. Iam tum acer curas venientem extendit in annum Ruſticus.

18 ¶ *Aer*, eſt medium ſpatium, quod inter cælum eſt & terram. Virgil. Æneid. lib. v. Aera dimouit tenebroſum, & diſpulit vmbras. ¶ Aer, *altitudo*. Virg. Geor. lib. ij. Vbi aera vincere

vincere ſummum Arboris haud vllæ iactu potuere ſagittæ. ¶ Aer, *ſonus*. Var. Andabais: Anima, vt concluſa in veſica quando eſt arctè ligata, ſi perculeris, aera reddet.

19 ¶ *Amarum* dicitur *aſperum*. Virgilius Georg. lib. 2. Et amara Pauſia bacca. Lucret. lib 4. Interea propter amarum abſinthi laticem. ¶ Amarum, *acerbum*. Virg. Æneid. lib. 4. Iſque amens animi, & rumore accenſus amaro.

20 ¶ *Admonere, commonefacere*. M. Tul. in Verrem de ſignis: Rectè admones, Polycletũ eſſe dicebant. ¶ Admonere, *percutere*. Virg. lib. x. Lucagus vt pronus pendens in verbera telo Admonuit biugos.

21 ¶ *Ambire*, ſignificat *circuire*, & *concludere*. Virgil. libro 3. Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis. Idem li. x. Atque oras ambiit auro. ¶ Ambire, *ambitionibus appetere*. Vir. lib. 7. Ne connubiis ambire Latinum Æneadæ poſſint. Terent. Andria: Non ſi vides, niſi ſenis amicos, oras, ambis. ¶ Ambire, *interpellare*. Virg. Æneid. lib. 4 Quonam reginam ambire furentem Audeat affatu?

22 ¶ *Agere*, *gerere*. Varro Bimargo: Non Hercules potes, qui agebas, ſed conopron.

23 ¶ *Audacia* conſuetudine *temeritas* dicitur. Salluſt. Catilinæ bello: Audacia pro muro habetur. ¶ Audacia, *fiducia*. Virg. lib. v. Quique pedum curſu valet, & qui viribus audax.

24 ¶ *Atrum* dicitur *nigrum*. Virg. libro v. Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra. Et Georg. lib. 3. Hic piſcibus atram Improbus ingluuiem. Var. Eumenidib. Vix vulgus cõfluit non Furiarum, ſed puerorum, atque ancillarum, qui omnes me bilem atram agitare clamitantes.

25 ¶ *Alumnos* conſuetudo quos *alas*, vel *educes*, vel eos qui aluntur dici vult. Virgil. lib. 2. Nec Romula quondam Vllo ſe tantum tellus iactabit alumno. M. Tul. in Verrem de ſupplitiis: Italia autem alumnum ſuum ſeruitutis extremo, ſummóque ſupplicio fixum videret. Var. Seſquiulyſſe: Niſi quòd lupam alumni fefellerunt olim. Idem Eumenidib. Et ecce de improuiſo ad nos accedit cana veritas Atticæ philoſophiæ alumna. ¶ Alumnum *filium*. Virg. lib. 6. Nec non & Tytion tetræ omnipotentis alumnum. Pacu. Teucro: Quæ deſiderio alumnũm, pœnitudine, Squale, ſcabréque, & inculta vaſtitudine? Alumnum, *dominum*. Virg. lib. xi. Caro datus ibat alumno.

26 ¶ *Agere, leto dare*. Virg. Æneid. li. 1. Tum vulgus in omne Miſcet agens telis. Actum rotarum. Virgil. Æneid lib ix. Ipſe ter adducta circum caput egit habena. ¶ Agere, *loqui*. Terent. Adelp Sed eſtne ipſus de quo ageam? ¶ Agere, *perſequi*. Virg. Æneid. lib 4 Quam procul incautam nemora inter Creſſia fixit Paſtor agens telis. Et Æneid. lib. 8. Quos illi bello profugos exegere ſuperbo. ¶ Agere, *fugare*. Virg. Georg. lib. 2. Et membris agit atra venena. ¶ Agere, *porrigere* M. Tul. de offic. lib. 2. Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ¶ Agere, *intendere, inquirere*. Vir. Bucol. Id quidem ago, & tacitus Lynda mecum ipſe voluto. ¶ Agere, *vrgere, impellere*. Tul. in Verré actione 2. Agunt eum præcipitem pœnæ ciuiũ Romanorum.

27 ¶ *Actum* dicitur *perfectum*. Virg lib. 6. His actis properè exequitur præcepta Sibyllæ. ¶ Actum, *appulſum*. Virg. lib. 7. Siue errore viæ, ſeu tempeſtatibus acti. Varro Lege Menia: Nõ hos Pactolus, aureas vndas agens Eripiet vnquam è miſeriis. ¶ Actum, *infixum*. Virg. lib. ix. Sed viribus enſis adactus Tranſadigit coſtas. Varr. γνῶθι σεαυτόν. Non videtis, vnus vt paruulus Amor ardifera lampade arida agat amantis æſtuantis. ¶ Actum, *coactum, territum*. Virgilius libro ſexto. Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt. ¶ Actum, *admotum*. Virg lib. 8. Accelerant acta pariter teſtitudine Volſci. Lucil. lib. 26. Aggere in iaciendo ſi quo in vineis actis opus.

28 ¶ *Aſperum* ſignificat *inſuaue*. Terent. ἑαυτόν. Aſperum pater, hoc eſt, aliud lenius. ſodes vide. Virg. Georg lib. 2. Aſper in ore ſapor. ¶ Aſperum, *nocens*. Virg. Æneid. lib. 3. Sæuit ægris, aſpérque ſiti, atque exterritus æſtu. ¶ Aſperum, *exaſperatum, non leue*. Virg. lib. 9 Bina dabo argento perfecta, atque aſpera ſignis pocula.

29 ¶ Æquare eſt *cum æquitate diuidere*. Vir. Æneid. lib. 1. Operúmque laborem Partibus æquabat iuſtis. ¶ Æquare, *continuare*. Virg. Æneid. lib. 8. Felix ſi protinus illum Æquaſſet nocti ludum.

10 ¶ *Accommodatum* dicitur *adiunctum*. Virg. Æneid. lib. 2. Laterique Argiuum accommodat enſem. M. Tul. in Ver. in frumentaria: Flagitia, libidiniſque accommodat. Accius Bacchis: Tunc ſylueſtres exuuias sæuo pictas lateri accommodant. Idem de officiis lib. 1. Qui ſe ad remp. & ad magnas res gerendas accommodauerunt. Et de Repub. libro 1. Expoſitámque ad exemplum noſtræ reip. accommodabo eam, ſi potero, omnem illam orationem, quæ eſt mihi habenda de optimo ciuitatis ſtatu. ¶ Accommodatum, *proclive, propenſum*. M. Tul. in Verrem action. 3. Tunc præterea maximè ſedati, & quieti propè, præter cæteros ad ſummum Græcorum otium, potius quàm ad vllam vim, aut tumultum accommodati. ¶ Accommodare, *adhibere*. Marcus Tullius de officiis libro 3. Tantum dabit amicitiæ, vt veram amici cauſſam eſſe malit, vt orandæ litis tempus, quoad per leges liceat, accommodet. Et de ſenectute:

Cæterùm & tempora metendis frugibus, & percipiendis accommodata sunt.

31 ¶ *Aridum* dicitur *siccum*. Virg. Æneid. lib. I. Atque arida circum Nutrimenta dedit. ¶ Aridum, *horrificum, acutum*. Virg. Georg. lib. I. Et aridus altis Montibus audiri fragor. Lucret. Aridus vnde aures terget sonus. ¶ Aridum *purum, lucidum*. Plaut. Rudent. Argento arido.

32 ¶ *Anceps* est *dubium*. Virg. Æneid lib. X. Anceps pugna diu. ¶ Anceps, *duplex*. Luci. lib. XXIX. Nemo hos ancipites ferro effringat cardines. Virg. Æneid. lib. III. Agnouit prolem ambiguam, geminósque parentes. Var. de vita populi Romani lib. IIII. Cæsar reuersionem fecit, ne post occipitium in Hispania exercitus qui erant, relinquerent: quò se conciceret Pompeius, vt ancipiti vrgeretur bello. ¶ Anceps, *acutum ex vtraque parte*. Lucil. lib. XXIX. Vecte, atque ancipiti ferro effringam cardines.

33 ¶ *Aura* est *ventorum* [*vis*] virg. Georg. li. IIII. At illi Dulcis compositis spirauit crinibus aura. Idem Æneid. lib. VI. Discolor vnde auri per ramos aura refulsit. ¶ Aura *adactus*, Var. Eumenidibus: Simul ac languido corpore solis calidior visa est aura.

34 ¶ *Argutari* dicitur *loquaciter proloqui*. Ennius: Quem incertum tu isti credere, atq. exercere lingua, vt argutarier possis. Nouius Exodio: Quando ad ludos venit, alij cùm tacent, totum diem argutatur, quasi cicada. ¶ Argutari, *subsilire*. Titinnius Fullonibus: Terra hæc est noua, qua vbi tu solitus argutari pedibus, cretam dum compescis, vestimentáque lauas.

35 ¶ *Attollere* significat *erigere, fundere*. Virgil. Æneid. lib. III. Attollit se diua Lacinia cõtra. ¶ Attollere, *afferre*. Pacu. Medo: Custodite istum vos, ne eum quis attollat, néve attigat. Idem Armorum iudicio: Pro impetio agendum est. quis vetat, quísve attollat. Virg. Æneid. lib. IX. Attulit & nobis aliquando optantibus ætas.

36 ¶ *Auscultare* est *obsequi*. Pacu. Quis se magis audiendum, quàm auscultandum censeo. Ennius Menalippa: Mihi auscultа nate, Pueros cremari iube. Cæcil. Embono: Audire ignoti quod imperant, soleo, non auscultare. ¶ Auscultare, *audire*. Afran. Simulante: Næ ego illos vel tantis auscultо lubens. Pomponius Asia: Atque auscultare disce, si nescis loqui. ¶ Auscultare, *videre, spectare*. Afranius Priuigno: Videt ludos, hinc auscultaui procul.

37 ¶ *Adducere, ducere*. Terent. ἐαυτοῦ. Adducimus ad te tuam Bacchidem. ¶ Adduci, *cogi*. M. Tul. de senectute: Nullo imbri, nullo frigore adduci, vt capite operto sit. ¶ Adducere, *intorquere, rotare*. Virg. lib. IX. Ipse ter adducta circum caput egit habena. ¶ Adducere *producere*. Vir. lib. IX. Ocyus adducto torquens hastile lacerto.

38 ¶ *Æquor, campus*. Virg. lib. XII. Illi æquore aperto, Ante notos, Zephyrúmque volant. ¶ Æquor, *mare*. Virg. Æneid. lib. I. Et vastas aperit syrtes, & temperat æquor. ¶ Æquor, *fluuius*. Virg. lib. IIII. Viridésque secant placido æquore syluas.

39 ¶ *Aduenire, venire*. Cæcil. Plocio: Ædepol senectus vt si nihil aliud apportes tecum cùm aduenis, vnum id sat est. ¶ Aduenire, *incipere*. Plaut. Amph. Quæso aduenienti morbo iure medicabis.

40 ¶ *Æstus, solis & æstiui temporis flagrantia*. Virg. Georg. lib III. Æstibus in mediis vmbrosam exquirere vallem. ¶ Æstus, *marini impetus, vel commotiones*. Lucr. lib. IIII. Frigus vt à pluuiis, calor ab sole, æstus ab vndis Æquoris. Plaut. Asin. Quo magis te in altum capessis, æstus te in portum refert. Virg. Fundóque exæstuat imo.

41 ¶ *Acerbum, horrendum, infandum, immite*. Virg. Æneid. lib. III. & lib. VI. Et funere mersit acerbo. ¶ Acerbum, *incoctum, præcoquum*, & de pomis frequentiùs dicitur. Varro Agath. Virgo de conuiuio abdicatur ideo, quòd maiores nostri virginis acerbæ aureis Veneris vocabulis imbui noluerunt.

42 ¶ *Album*, significatione manifesta est, vt Virg. Georg. lib. III. Color deterrimus albis, Et giluo. ¶ Album, *mite*, vel *placidum*. Var. Sesquiulysse: Aduersi venti ceciderunt. quòd si pergunt diutius mare voluere, vereor, ne me quoque, cùm domum ab Ilio cæsus reuertero, præter canem cognoscat nemo.

43 ¶ *Adolere* est *vrere*. Virg. Bucol. Verbenásque adole pingueis, & mascula thura.

44 ¶ *Adolere, augere, honorare, propitiare*, & est verbum sacratum, vt macte magis aucte. Virg Æneid. lib. I. Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo Cura penum struere, & flammis adolere penateis. Et lib. VII. Præterea castis adolet cum altaria tedis. ¶ Adolescere, *crescere* vnde adolescentem dicit Lucret. lib. II. Dúmque adolescendi summum tetigere cacumen. Laber. Soror. Laus nomine gloriæ adolescit.

B

45 ¶ *Bellum* est, vt plerunque *pugna*. ¶ Bellum, *elegans, melius, prudens*. Lucil. lib. XXIX. Ætatem istuc tibi laturam, & bellum, si hoc bellum putat. Varro περὶ μεθόδου. Diogenem litteras scisse dum vsioni quod satis esset, nunc quod etiam acta bellorum hominum. Idem eodem: In carteo stadio δεινοπαθίαν lego, à quo qui certasset animo bellus homo magis delectatus Stoicorum Pancratio, quàm athletarum. Idem Sesquiulysse: Quid enim est, quòd homo masculus lubétius videre debeat, quã bellã vxorem. Idem Bimargo: Socius es hosti-

es hostibus, socius bellum ita geris, vt bella omnia domum afferas.

C

46 ¶*Committere, effigiare.* Pacuu Niptris: Barbaricam pestem Sabinus nostris obtulit, Noua figura factam, commissam infabré ¶Cõmittere, *coniungere, sociare.* Lucil. libro 28. Quid me fiet, si quidem non vis te improbis committere? Virgil. Æneid. libro 3. Delphinum caudas vtero commissa luporum. ¶Committere, *donare, derelinquere.* M. Tull in Verrem actione 2. Is calumniatores ex sinu suo opposuit, qui illam hæreditatem Veneri Erycinæ commissam dicerent. ¶Committere, *facere.* M. Tull. in Verrem actione III. Ego etiam quæ tu sine Verre commisisti, Verri crimini daturus sum. Virgil. Æneid lib. 1. Quid meus Æneas in te committere tantum? Lucil. libro 28. Commouet se nusquam, neque committet, vt pereat sibi. Idem libro 26. At enim dicis clandestino tibi quod commissum foret, ne mutires quicquam, nec mysteria, ecfetres foras. ¶Committere dicitur *initiare.* Virgi. Æneid. lib. 5. Et tuba commissos medio canit aggere ludos, Var. Endymionibus, Discumbimus multitudo, minus maturè cenam committis. ¶Committere, *credere, permittere.* Virg. lib. 9. Portam, quæ ducis imperio commissa recludunt. Terent. Eun. Quem commisisti lupo. Lucil. lib. 30. Quòd sua committunt mortali claustra Camœnæ. M. Tull. de offic lib. 2. Quãdiu respub. per eos gerebatur, quibus se ipsa commiserat.

47 ¶*Confutare, commouere.* Titin. Setina: Cocus magnum ahenum, quando feruit, paulla confutat trua. ¶Confutare, *opprimere, conuincere.* Terent. Phorm. Confutauit verbis admodum iratum patrem.

48 ¶*Capere, implicare, impedire.* Virg. Geor. lib. 1. Aut oculos capti fodere cubilia talpæ. M. Tull. In Verrem de suppliciis: Non ceperunt, sed abduxerunt onere suo planè captam, atque depressam.

49 *Condere,* significat *abscondere.* Virgil. Æneid. lib. 2. Scandunt rursus equum, & nota conduntur in aluo. ¶Condere, *constituere.* Sallust. Catilina. bello: Vrbem Romam (sicuti ego accepi) condidere, atque habuere initio Troiani. ¶Condere, *consecrare.* Virg. Æneid. li. 3: Animámque sepulcro condimus. ¶Condere, *potiri.* Virgil. libro 7. Optato conduntur Thybridis alueo.

50 ¶*Colere,* est *venerari.* Virg. lib. 9. Summe Deûm sancti custos Soractis Apollo, Quem primi colimus. ¶Colere, *exercere,* vt rustici. Virg. Georg. lib. 1. Fructúsque feros mollire colendo. ¶Colere, *inhabitare.* Virg. Æneid. lib. 3: Hic mater cultrix Cybele. Et rursum: Quas dira Celæno, Harpiæque colunt aliæ. Plautus Asin. O catenarum colone. Et Aulul. Hãc demum iam multos annos est vt possideo, & colo. Varr. Endym. Vt Mercurium Arcadum colonum. Idé Eumeni. Vt Naiades vindicolæ. ¶Colere, *diligere.* Virgil. Bucolicis: Ille colit terras, illi mea carmina curæ. Idem Æneid. li. 4. Solam nam perfidus ille Te colere. Teren. ἑαυτον. Quippe forma impulsi postra, nos amatores colunt. Lucil. lib. 26. Quare hoc colere est satius, quàm illam studium omne hic consumere. ¶Colere, *ornare.* Var. περὶ μυίαπευ. At in segetibus post messem colligebant stramenta, qui domicilia colerent. ¶Colere, *pati.* Terent. ἑαυτον. Dum ille vitam illam colet inopem, carens patria.

51 ¶*Cedere,* significat secundum consuetudinem abire superatum, & *locum victori dare.* Virg. lib. 10. Conuenit Euãdri victos discedere ad vrbem. Et li. 5. Cede Deo. Lucil. 30. Quãdoque pudor ex pectore cessit. Mars. Tull. de Offic. lib. 2. Cui quidem exercitus nostri, imperatoréque cesserunt. ¶Cedere *succedere.* Virg. lib. 12. Cesserit Ausonio si fors victoria Turno. ¶Cedere, *dare.* Virg. li. 11. Hæc omnis regio, & celsi plaga pinea montis Cedat amicitiæ Teucrorum & lib. 11. Aut abeat victus, cedat Lauinia coniux. ¶Cedere, *recedere.* Luc. lib. 28. Vel si alio opus sit forte, si hinc aliquò cesseris. ¶Cedere. *obsequi.* Vir. Æn. lib. 3. Cedamus Phœbo, & monitu meliora sequamur. Et lib. 2. Vestrũ hoc augurium, vestróque in numine Troia est. Cedo equidem, nec, nate, tibi comes ire recuso. ¶Cedere, *euitare.* Virg. lib. 5. Celerique elapsus corpore cessit. ¶Cedere, *incedere.* Plaut. Aulul. In hoste absolutus cedis. ¶Cedunt, *petunt.* Var. Parmen. Cedit velocibus iuuenis, membris leuis, nitidus oleo.

52 ¶*Cursus,* est *pedum velocitas.* Virg: lib. 5. Hic qui fortè velint rapido contendere cursu. ¶Cursus, *volatus.* Virg. li. 5. Este duces ô si qua via est, cursúmque per auras Dirigite in luc*s. Et Bucol. Quo cursu deserta petiuit. ¶Cursus, *nauigatio.* Virgil. Æneid. lib. 3. Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere? M. Tul. de Repub. lib. 3. Quæ cursu frumento onustas petentibus Rhodum viderit.

53 ¶ *Castigare, increpare* vel *reprehendere.* Virg. lib. 5. His grauis Entellum dictis castigat Acestes. Terent. ἑαυτον. Setuas, castigas, mones. Cicero de Orat. lib. 1. Et quoniam de imprudentia diximus, castigemus etiam segnitatem. Et Tuscul. libro 5 Sed hoc in me ipse castigo, quod ex aliorum, vt ex nostra fortasse mollicia, non ex ipsa virtute de virtutis robore existimo. ¶ Castigare, *vindicare, punire.* Virg. lib. 6. Castigátque auditque dolos, subigítque fateri. ¶Castigare, *expedire.* Virg. Æneid. lib 4. Castigátque moras, opere omnis semita feruet.

54 ¶*Carpere, attenuare, aperire.* Virg. Georg. libro 1. Nec nocturna quidem carpentes pen-

ſa puellæ Neſciuere hiemem. Et lib.4. Eam circum Mileſia vellera nymphæ Carpebant hyali ſaturo fucata colore. ¶ Carpere, *auferre, decerpere.* Virg.Bucol.Inſere Daphni piros, carpent tua poma nepotes. Lucret.lib.4.Iupatque nouos decerpere flores. Vir.lib 3 Carpit enim vires paullatim, vrítque videndo Femina. ¶ Carpere, *celeriter præterire.* Virgilius Georg lib.3 Et acri Carpere prata fuga. Idem eodem: Carpere mox gyrum incipiat.Lucil li. 29.Hiemem vnamquanque carpam. ¶ Carpere, *paſcere.* Virg Georg lib.3. Carpamus dum mane nouum, dum gramina canent.

55 ¶ *Contari*, eſt *dubitare, diſſipare.* Virg. Æn. lib.8. Contantem amplexu molli fouet.Marc. Tull ad Cæſar.iuniorem lib 1. Sed citò pœnituit, domúmque rediit, cæteri contabantur. ¶ Contari eſt *manere.* Virg.Georg lib.4.Non illis quiſquam contantibus altum Ire iter, aut caſtris audebit vellere ſigna. Et Æneid.lib 4. Reginam thalamo contantem. ¶ Contari, *curationem differre.* Virg. 6.Qui nobis contando reſtituit rem.

56 ¶ *Capi, propitiari.* Lucr.li.2.Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira.

57 ¶ *Capere, facere.* Terent. And.Non, ſi capiundos mihi ſcio eſſe inimicos omneis homines. ¶ Capere, *perpeti.* Terent. ἑαυτὸν τ. Dum abs te abſum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leues. ¶ Capere eſt *tollere, tenere.* Virgil. Georgic.lib.3. Cape ſaxa manu, cape robora paſtor. Et lib.4. Hic tibi, nate, prius vinclis capiundus. Var. Meleagris: Quem idcirco terram non cepit, & cælum recepit. Idem Eumenidibus: Stolam, calceóſque muliebreis propter poſitos capio. ¶ Capere, *el gere.* Terent. Hecyra: Cùm illum generũ cepimus. Virg. Geor. lib.2. Antè locum capies oculis. Marc.Tull. de officiis libro 3. Quòd inſit in his aliquid probi, quod capiat ignaros. ¶ Capere, *delectare.* Virg. Georg. libro 4. Carmine quo captæ. Et lib.8. Æneas capitúrque locis. Marc. Tul. Philip lib.1. Non poſſum adduci, & ſuſcipere pecuniæ captum. Lucil. lib.26. Nunc itidem populum iſtum ſcriptoribus volumus capere animum illorum. ¶ Capere, *ſuſtinere, habere.* Virgil. libro 8. Hæc illum regia cepit. Terẽt. Heautót. Dij boni quid turbæ eſt? ædes noſtræ vix capient ſcio. Marc. Tull. de Signis: Tot domos locupletiſſimas domus iſtius vna capiet. ¶ Capere, *decipere, circumuenire.* Virgil. Æneid. lib.2. Captíque dolis, lacrymíſque coacti Lucil. libro 27. At metuis porro aſpectu, & forma capiare Altera. Marc. Tull Hort. Captum me fortaſſe, inquit, tu putas, & id, quod nollem, conſiteri coactum. ¶ Capere, *occupare, detinere.* Virg. Æneid. lib 2. Certántque illudere capto. M. Tull in Ver de ſupplicijs: Nauem quandam piratarum prædã refertam non ceperunt, ſed abduxerunt. Varr. Melea. Quid hic venator non cepit? ¶ Capere, *ſatiare.* Virg Georg. lib. 4. Tanta meæ ſi te ceperunt tædia laudis. Capere, *accipere.* Virg. Æn. lib.2. Tu genitor cape ſacra manu, patriósque Penateis. Et li.3. Cape dona extrema tuorum. Terent. Phor. Nam ex his prædiis talenta argenti bina ſtatim capiebat. Lucil. lib. 26. Malis neceſſe luctu è menſa purè capturus cibum. M. Tul. Hortenſio: Deinde boni mores, & modeſtiores, & ad capienda præcepta molliores. Plaut. Aulul. Nam tua gnata peperit decimo menſe pòſt; numerum cape. Var. Quinquatrib. Cape hanc caducam Liberi mollem dapem. ¶ Capere, *complecti.* Varr Marcipore: Propontis vnda quem liquenti cœrulo Natãtem perfundit, cape. ¶ Capere, *inuenire.* Terẽt. Heautont Rationem cepi, vt neque tu egeres, neque vt hæc poſſes perdere. M. Tul. in Ver. actione 2. Reiecti à Chelidone capiunt conſiliũ neceſſarium. Et de offi lib.3. Cùm autem conſilium hoc princeps cepiſſet.

58 ¶ *Corripere, comprehendere.* Virg. Georg. lib.4. Verùm vbi correptum manib, vinclíſve tenebris. ¶ Corripere, *contorquere.* Virg. Æn. lib.1 Turbine corripuit: ¶ Corripere, *excutere.* Virg. Æn. lib.3. Corripio è ſtratis corpus.

59 ¶ *Quaſſum*, eſt conuulſum, & non integrum. Virg. Æn. lib.4. Quaſſatæque rates.

60 ¶ *Quaſſare*, eſt mouere Virg. libro 9. Et lampada quaſſans Per Graium populos. Plaut. Milite: Qui ſuam vndãtem chlamydem quaſſando fecit.

61 ¶ *Certare*, ſignificat *contendere.* Vir. Bucol. Certent & cygnis vlulæ. ¶ Certare, *præuenire.* Virg. Æneid. lib.1. Officio nec te certaſſe priorem Pæniteat.

62 ¶ *Componere, finire.* Virg Æneid. lib.1. Ante diem clauſo componet veſper olympo. Et Bucolicis: Non noſtrũ inter vos tãtas componere lites. ¶ Componere, *reficere, recreare.* Vir. Georg. lib.4. Vix defeſſa ſenem paſſus componere mẽbra. Idem Æn. lib.1. Nunc placida compoſtus pace quieſcit. ¶ Componere, *lenire.* Virg. Æn. lib.1. Sed motos præſtat componere fluctus. ¶ Componere, *diſponere, conſtituere.* Virgil. Aeneid. lib.3. Quam tuta poſſis vrbem componere terra. M Tul. de offi. lib.3. Atque, quod communiter compoſitum fuerat, ſolus duxit. Siſenna. Hiſt. libro 4. Exercitum diſpartiunt, ad confligendum ſe comparant. ¶ Componere rurſus ſignificat *comparare.* Accius Armorum iudicio: Quid eſt cur componere auſis mihi te, aut me tibi? Lucillius Satyr. lib.4. Samnis, ſpurcus homo vita illa dignus, locóque, Cum Pacidiano componitur, optimus multò Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus. Salluſt. Iugur. Vbi Metelli dicta cum factis compoſuit. Virgil Georg. libro 4. Non aliter ſi parua licet componere magnis.

¶ Componere, *ornare.* Virgil. Georg. libro 4. Dulcis

Dulcis compositis spirauit crinibus aura.

¶Componere, *colligere*. M. Tull. in Verrinis in diuinatione: Si ab isto libro, quem tibi magister ludi, nescio qui, ex alienis orationibus compositum dedit. ¶ Componere, *simulare*, vel *fingere*. Acc. Agamemnon. Sic vinctus animus quorum atroci iunctus malitia est, Composita dicta è pectore euoluunt suo, Quæ cùm componas, dicta factis discrepant. Sallust. Iugurtha: Non sunt composita mea verba, parui id facio ipsa se virtus satis ostendit. ¶ Cõponere, *coniungere*. Virg. libro 8. Componens manibúsque manus, atque oribus ora. Lucil. Satyr. libro 8. Cum Plocio eodem obuio amplector, labra libellis compono, hoc est, cum ipso duco pœnias. Idem eodẽ: Tuum latus compone lateri: & cum pectore pectus. Sallust. Hist. libro 4. Suspectúsque fuit, incertum verò, an per negligentiam, societatem prædarum cum latronibus composuisse. ¶Componere pro *redimere*. Sallust. Hist. lib. 1. Quin lenones, & vinarij, laniique, quorum præterea vulgus [in dies] vsum habet pretio compositi.

63 ¶ *Crepare*, *sonare*. Plautus Menæchmis Dic mihi, an vnquam intestina crepant, quod sentias? Verùm vbi satur sum, nulla crepitant, quando esurio, tunc crepant. Virgilius Geor. lib. 1. Atque leuem stipulam crepantibus vrere flammis. Terent. Phorm. Sed ostium concrepuit, nihil ad te. M. Tul. in Verrem de suppliciis: Locum illum litoris percrepare totum muliebribus vocibus, cantúsque symphoniæ. Lucillius libro 26. Percrepa pugnam Pompili factam Corneliane. Varro Eumenid. Propter crepas vocibus volitans aures vulgi. Sisenna Hist. lib. 4. Conglobati, & collecti concrepant armis. ¶ Crepare significat rumorem *queri*, vel *dolere*, Horatius carminum lib. 1. Quis post vina grauem molliciem, aut pauperiem crepat? Lucretius libro 2. Et crepat antiquum genus vt pietate repletum. ¶Crepare iterum *incantare*. Turpil. Pedio: Age tu Hymenæum increpa. ¶Crepare, *frangi*. Virg. lib. 5. Et acuto in murice remi Obnixi crepuere. ¶ Crepare, *ferire*. Enn. Thyeste: Sed sonitus aures meas pedum pulsu increpat. M. Tul. de offic. libro 3. Itémque vir bonus habeat hanc vim, vt si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere.

64 ¶*Comparare* est *sociare*, *coniungere*. Accius Amphitryone: Quj meum senium cum dolore tuo coniungam, & comparem. Plautus Asinaria: Prehende auriculas. ¶Comparare, *adæquare*. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Neminem tibi profectò hominem ex omnibus, aut antepositum, aut etiam comparassem. Teren. Eunucho: Hau ne comparandus hic quidem ad illum est. ¶ Comparare, *componere*, *machinari*. Sisenna Hist. libro 4. Eos, qui hoc malum publicum clandestinis consiliis comparauerunt. ¶ Comparare veteres *confirmare*, & *constituere* dixerunt. Terent. Eunucho: An potius ita me comparem, Non perpeti meretricum contumelias? Item Andria: Vt malis gaudeant, atque ex incommodis Alterius sua vt comparent commoda. Tinnius Gemina: Ergo vt sua seruet dona, nobis faciendum est ita, vt cùm ea primũ blanditer comparemus colloquia. Accius Euryface: Nihil est: si autem ad te retardat socium, in portu est, copiáq; subsistat modo, tu te ipse effirma & compara. Idem Tereo: Atque id ego semper mecum sic agito, & comparo Quo pacto magnam molem minuam. Turpilius Lemnijs: Nunquam vnius me comparaui seruire elegantiæ. M. Tul. de repub. libr. 6. Quamobrem se comparet hic ciuis ita nec est, vt sit contra hæc, quæ statum ciuitatis permouent, semper armatus. Afranius Epistola: Nam proba, & pudica quòd sum, consulo, & parco mihi: quoniam comparatum est. vno vt simus contentæ viro. Cicero de finibus bonorum & malorum libro 5. Omnis auctoritas philosophiæ constitit in beata vita comparanda. ¶ Comparare, *emere*. Terent. Heaut. Argentum dabitur illi, vt vestem, atque alia, quæ opus sunt, comparet. ¶ Comparare iterum *æstimare*. Accius ὁμῶν ναυσὶ μάχην: Proin tu id cui fiat, non qui facias, compara. ¶Comparare, *apparare*. M. Tullius in Verrem actione 2. Vt erat inter suos copiosus, conuiuium comparat. ¶Comparare, *dare*. M. Tul. in Verrem de suppliciis: Ex omni gemitu, ac dolore certa merces comparabatur.

65 ¶*Calx* est *finis*. Virgilius lib. 5. Calcémque terit iam calce Diores.

66 ¶*Callet* significat *scit*, hoc est callidítate, quæ est vrbana scientia. Accius Ægisthe: Melius quàm viri, callent mulieres. Afranius Abducta: Nescis, nam omnem melius callent rem, quàm volo. Pacuuius Atalanta: Omnes qui tanquam nos sub regno seruiunt, Callent domi cum imperio metuere. Serenus Opusculis: Callet senium arte viuendi. Acc. Æneadis, aut Decio: Quod periti sumus in vita, atque vsu callemus magis. Idem Neoptolemo: Sat in astu, & fallendo callet. Sisenna Hist. libro 4. Lucillium Mammium socerum Gaij Scribonij tribunum plebis, quem Marcellini consiliarium fuisse callebant, & tunc Curionis oratorem. ¶Callet etiam dictum à *callositate*. Cæcilius Asoto: Tu iam callebis; ille festus desidet. Plautus Persa: Plus calleo, quàm aprugnum callum callet. Idem Pœnulo: Quid opus verbis? callum aprugnum callere æquè non sinam.

67 ¶*Constituere* est *disponere*, *definire*. Virgilius Æneidos libr. 1. Hominésne, feræne Quærere constituit. ¶Constituere, *retinere fir-*

mare. M.Tul.de offic.lib.1. Ineuntis enim ætatis inscitia sentum constituenda, exercendáq. est prudentia. ¶Cõstituere, *Instituere*. M.Tullius de senect. Constitutiones nõ modò delectant, sed etiam institutiones. ¶Constituere, *parare*. M.Tull. in Verrem actione secunda: Quod vbi erat Philodemo nuntiatum: tametsi erat ignarus quantum sibi ac liberis suis iam tum mali constitueretur. ¶Constituere, *erigere*. Virgil.lib.6. Et feraleis ante cupressos Constituunt.

68 ¶*Contendere, festinare*. Virg.Æneid.lib. 1. Quæ proxima littora cursu contendunt petere. ¶Contentio est *perseuerantia*, vel *elatio*. M.Tull.de offi.lib.1. Ex contentione vocis, & summissione, & cæteris similibus facilè iudicabimus. Sallustius Hist.libro 4. Rursus iumenta nacti ad oppidum ire contendunt. ¶Contẽdere, *astringere, intorquere*. Virg.Geor. libro 4. Tanto, nate, magis contende tenacia vincla. Sisenna Hist.libro 4. Simul.& tormenta contenduntur. ¶Contendere, significat *comparare*. Plautus Vidularia: Signum rectè comparabat huius contendi annulum. Lucillius Satyr.lib.1. Vt contendere possem Thestiados Ledæ, atque Ixionas Archilocho. Idem libro 6. Hunccine vnquam Hyacintho hominem cortinipotentis Delitiis contendi? Cæcilius Titthe: Egon' vitam meam Atticam Contendam cum istac rusticana Syra? Lucinius Macer in epistola ad senatum: Illi suam vitam mecum contendunt, quorum in corpore ita crebra sunt vulneta vitę nouę, cicatrici vt locus non sit. Næuius Lycurgo: Caue, sis, tuam Contendas iram contrà cum ira Liberi. Accius Tereo: video te mulier more multarum vrier, vt vim contendas tuam ad maiestatem vi i. Varro γνῶθι σαυτόν. Age nunc contende alterum genus philotoreon, nequid ibi viderit melius. ¶Contendere, *certare*. M.Tul.de offic.lib.1. Miserrima omnino ambitio est, honorúmque contentio. Virgil. Æneid.libro 4. Quis talia demens abnuat, aut tecum malit contendere bello? Sallustius Iugurthino bello: Fretus multitudine militum sperabat armis contẽdere. Cic.Tusc.lib.2. Vt onera contentis corporibus faciliùs feruntur, remissis opprimunt. ¶Contendere, *continuare*. Cic.de Oratore lib.2. Id quod eius scripta declarant, & contentiones vocis, & remissiones continuarentur. Et lib.3. Nihil perniciosius, quàm & infusa sine intermissione contentio. ¶Contendere, iterum significat *extorquere*. Cicero Epistola Cassij hoc ait: Ita contendo, vt in eo fortunas meas positas putem. Accius Eurysace: Iam potero incipiã, & siae quid vi contendam, vt hinc comportet texum Salaminẽ habeam. Turpilius Lemniis: Habet potestatem viri, potestatem senis: Pretio contendas, vt redempto Phædria liceat redire antiquam in consuetudinem. Varro Serrano περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Et petere imperium populi, & contendere honores. M.Tul.de offi.lib.2. Extremũm autem præceptum in beneficiis, operáq. danda, ne quid contra æquitatem contendas. ¶Contendit, *proripuit*, vel *direxit* significat, Virgil.lib.5. Qui tamen aerias telum contendit in auras. Licinius Macer: Quo die magistratum obiit, repentè celeri gradu per forum se in capitolium contendit. Tuppilius Philopatro: Gere meas fortunas mater, hem Qua caussa hoc opere maximo contenditur? Pacuuius Duloreste: Nihil coniectura quiui interpretarier Quorsum flexiuice contenderet. M.Tul.de repub. Sed audisse te credo, tum verò Platonem Socrate mortuo, primum in Ægyptum discendi causa, post in Italiam contendisse. Afranius Epistola: Non licet me quo contendissem ita peruenire. Sallustius Iugurthæ bello: Ex prælio fugit in prouinciam, ac deinde Romam contendere. Varro Quinquatrib. Qui Tarentinum tuum ad Heraclidem Ponticum contenderit. ¶Contendere, *festinare*. Virgil.Æneid.lib.1. Quæ proxima, litora cursu Cõtendunt petere. M.Tul. in Verrinis actione 2. Hæc vbi filio nuntiata sunt, statim exanimatus ad ædes contendit, vt & vitæ patris, & pudicitiæ sororis succurreret. ¶Contendere, *intendere*. M.Tul. Hortensio. Magna etiam animi contentio adhibenda est in explicando Aristotele, si leges.

69 ¶*Cernere* significat *videre*. Virg.Æneid. lib.3. Cernimus adstantes nequicquam lumine toruo. ¶Cernere rursum *disponere*. Lucil.Sat. libro 5. Postquam præsidium castris educere creuit. Idem li.13. Acribus inter se cum armis confligere cernit. ¶Cernere, amittere. Varro γεροντοδιδασκάλῳ: Non vides apud Ennium esse scriptum, Ter sub armis malim vitam cernere, quàm semel modò parere. ¶Cernere, *audire*. Accius Chrysip. Quid agam? Vox illius certè est, idem omnes cernimus. ¶Cernere *iudicare*. Pacuuius Armorum iudicio: Et æquum est & rectum quod postulas, Iurati cernant. Ennius Thyeste: Impetrem facilè ab animo, vt cernat vitalem Bæbium. ¶Cernere, rursum *dimicare*, vel *contẽdere*: Accius ἅτε νεανὶ μάχῃ: Primores procerum reuocarent nomina, nisi esset Quis, qui armis secum vellet cernere. Ennius Medea exule: Nam ter sub armis malim vitam cernere. Pacuuius Armorum iudicio: Qui sese ad finem esse ad caussandum volunt De virtute, & ego potestatem cernundi do omnibus. ¶Cernere, rursum *cedere*. vnde & *cernere hereditatem* filij patribus, id est cedere dicti sunt. Accius Myrmidonibus: Regnum tibi permitti malunt, cernam, tradam exercitum.

70 ¶*Circunferre* est propriè *lustrare*. Lucil. Satyr. libro 2. Tum farto omnia sunt circumlata

lata. Plaut. Amphit. Quin tu istanc iubes pro cerita circunferri? Virg lib. 6. Idem ter socios pura circuntulit vnda.

71 ¶ *Confidentia*, est *fiducia*. Virg. Æneid. li. 1. Et afflictis melius confidere rebus. ¶ Confidentia, *duritia, patientia*. Plaut. Asinaria: Scapularum confidentia, virtute vlmorum freti. Confidentia rursum, *temeritas, audacia*. Pacuuius Atalanta: Grandem, atque atrocem cerce confidentiam. Idem lib. 10. Improbus, confidens, nequam, malus videatur. Turpilius Leucadia: Videntur frigus incessum, quàm est cõfidens diis tunc perdunt. Terent. Heaut. Quid illo homine viuit confidentius? Accius Myrmidonibus: Iram in frenis obstes, animis reprimas confidentiam. Afranius Vopisco: Excludat vxor tam confidenter virum? Non faciet. Virg. Georg. lib. 4. Nam quis te, iuuenum confidentissime, nostras Iussit abire domos? Terentius Andria: Nescio quis senex modò venit: ellum confidens. Confidentia, *constantia*. M. Tull. de repub. libro 3. Duas sibi res quò minus in vulgus; & in foro diceret, confidentiam, & vocem defuisse. Næuius Danae: Excidit orationis omnis confidentia. Plaut. Amphit. Quæ non deliquit, decet audacem esse confidenter.

72 ¶ *Consternari*, significat *deiici pro se*, & *proteruè loqui*. ¶ Consternari rursum, *erigi*. Pacuuius Peribœa: Consternatæ animæ, ex pectore hac, & voluere Consilium subit omnes, quod de nata est modo. Quo pacto inimicis mortem, & huic vitam efferas. Idem Dulorestes: Vnde exoritur? quo præsidio fretus? auxiliis quibus? quo consilio consternatur? qua vi? cuius copiis?

73 ¶ *Curriculus*, vt consuetudo fert, *à curru* diminutio est: dicitur, breuissimum vehiculi epiroti genus. ¶ Curriculus, *cursus*. Varro Epistola Iulij Cæsaris: Quem simul ac Romam veniissem, mihi attigit aureis nũtius extemplo eas, in curriculum contuli properè pedes.

74 ¶ *Calumnia*, est *malitiosa, & mendax infamatio*. Calumnia rursum, *calliditas*. M. Tull. de repub. lib. 2. Vt Carneadi respondeatis, qui sæpe optimas causas ingenij calumnia ludificari solet.

75 ¶ *Conuenire*, placere, *constituere*. Sisenna Hist. lib. 4. Signum nactus à Papo, quod inter eos tolli conuenerat. ¶ Conuenire, *aptum esse*. M Tul. Hortensio: Nam quod veteres, ne non cõueniat nostris ætatibus ista oratio, quæ spectat ad hortandum. ¶ Cõuenire significat *obuium fieri*. Terent. Eunucho: Conueni hodie adueniens quendam mei loci, atque ordinis Hominem ¶ Conuenire, *videre*. M. Tul. de senectute: Neque verò eos solùm conuenire habeo, quos ipse cognoui, sed illos etiã, de quibus audiui, & legi, & ipse conscripsi. Plautus Asinaria: Ætatem velim seruire, Libanum vt conueniã modò. ¶ Cõueniri, *colligi coire*. Virgil. Æneid. lib 1. Conueniunt, quibus aut odiũ crudele tyranni. M. Tul. Philippicis lib. 4. Cui quidem hodierno die P. C. nũc enim primùm ita conuenimus. Conuenire, *constare*. Terent. Phorm. Conuenit numerus quantum debuit. ¶ Conuenire, *similem esse*. Var. Longè fugit, qui suos fugit: Solus rex, solus rhetor, solus formosus, fortis, secus, vel ad ædilicium modius purus, putis, si adhuc charactera Cleophantus conueniet, caue attigeris hominem. ¶ Conuenire, *placere, certum fieri*, Virgil. libro 12. Cesserit Ausonio si fors victoria Turno, Conuenit Euandri victos discedere ad vrbem. M. Tul. de finibus bon. & malorum libro 5 Viuendi cupiditate incensi omnes sumus, atque hoc mihi cum fratre tuo conuenit. ¶ Conuenire, *interpellare*. M. Tul. in Ver. actione 2. Non dubitat, quin ipse, si Verrem conuenisset, æquitate causæ, auctoritate sua commouere hominem possit. Lucillius libro 29. Hęc tui conuentus, tela insidisque locaui.

76 ¶ *Calidum* est *feruens*. Virg. Æneid. li. 9. Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen. ¶ Calidum, *ferox, & inconsultum*. Mar. Tull. de offi. lib. 1. Sic reperias multos, quibus periculosa, & calida consilia. ¶ Calidum, *citatum & velox*. Varro περὶ πραγμάτων: Cùm dixisset Vitulus, ecce caldis pedibus quidam nauicularius semiustulatus irrupit se in curiam.

77 ¶ *Cælum*, est *deorum domicilium*. Virgil. Æneid. li 4. Cælum qui vertice fulcit. ¶ Cælũ rursus *aer*. Tul. de deorum natura lib 2. Altiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit rarus, ac tenuis, quàm illorum, qui vtantur crasso cælo, atque concreto.

78 ¶ *Contentus*, dicitur *cui res etiam parua abundè est*. Virg. Æneid. lib. 7. Patriis, sed non & filius armis Contentus. Terent. Eunuc. Quia neque tu vno eras contenta, neque solus dedit. Lucil. lib. 30. His te versibus interea contẽtus teneto. M. Tull. ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut quod contenti sumus, diliges. Idem de offi. lib. 2. Breuitatis causa familia contenti erimus vna. ¶ Contentum dicitur *extensum*. Virg Æneid. lib. 5. Tum rapidus iamdudum arcu contenta parato Tela tenens. Lucil lib 30. Hic vt muscipula contẽta, vt scorpius cauda Sublata. ¶ Contentum, *colligatum, coniunctum*. Virg. Georg. lib. 3. ¶ Cõtenta ceruice trahũt stridẽtia plaustra. ¶ Contentum, *continuum, perseuerans*. Cicero Tusc. libro 5. Socratem ferunt, cùm vsque ad Piræeũ contentiùs ambularet, quæsitúmque esset ex eo, cur id faceret.

79 ¶ *Cogere, corradere*. Varro Eumenidibus: Furando tamen, ac morbo stimulatus eodem, Ex sese ipse aliquid quærat, cogitque peculi. ¶ Cogere, *virgere*. Marc. Tullius de officijs libro tertio: Diogenes contra nimium

remere coëgit, qui ne hortatus quidem est. Terentius Eunucho: Iubésne? iubeo, immò cogo, atque impero. ¶Cogere, *mollire, subigere.* Var. Virgula diuina: Sed pauca otio coacto Libamenta legens caduca verus. ¶Cogere, *in vnum colligere.* Sisenna Hist. libro 4. Summoti & intra mœnia rursum coacti. Cicero Tuscul. li. 1. Cælum hoc, in quo nubes, imbres, ventíque coguntur. Terentius Ἑαυτόν. Quasi talenta ad quindecim coëgi. M. Tull. ad M Catonem: Coactóque in vnum locum exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium faceret Virgil. Bucolicis: Cogere donec oueis stabulis. Lucil. lib. 26. Rauco concionem sonitu, & curuis cogant cornibus. ¶Cogere, *mulgere.* Virgilius Bucolicis: Cogite oues pueri: si lac præceperit æstus, Vt nuper, frustra pressabimus vbera palmis. ¶Cogere, *stringere.* Virgilius Georg. lib. 4. Nam frigore mella, Cogit hyems, eadémque calor liquefacta remittit. ¶Cogere, est *imprimere, coarctare.* Virgilius lib. 8. Quadrifidam quercum cuneis vt fortè coactis Scindebant.

80 ¶*Claudere*, significat *includere.* Virgilius Georg. lib. 3. Aut intus clausos sătura ad præsepia seruant. ¶Claudere tursus, *obsistere.* Virg. Æneid. lib. 9. Ecce maris magna claudit nos obice pontus. ¶Claudere, *circumuenire.* Idem Bucolicis: Claudite Nymphæ, Dictææ Nymphæ nemorum iam claudite saltus. Siquâ fortè ferant oculis sese obuia nostris Errabunda bouis vestigia.

81 ¶*Citum, celere.* Sallust. Catilinæ bello: Modò citus, modò tardus incessus eius. ¶Citum, *diuisum*, vel *separatum*: vnde & oscitare dictum est. Virgilius libro 8. At procul inde citæ Metium in diuersa quadrigæ Distulerant.

82 ¶*Citare* est *vocare.* Marc. Tull. in Verrem: Citat reum, non respondit: Citat accusatorem. ¶Citare, *incitare, prouocare.* Marc. Tul. de diuinatione: Quorum studium legendi, nõ scribendi studium vehementius indies citant. ¶Citare, *laudare.* Marc. Tull. de offic. l b. 1. Citetúrque Salamis clarissimę testis victorię, quę anteponatur consilio Solonis.

83 ¶*Cadere*, est *ruere.* Virgil. Georg. lib. 1. Illa cadens raucum per læuia murmur Saxa ciet. ¶Cadere, *occidere.* Virgil. Æneid. libro 2. Cadit & Ripheus, iustissimus vnus. Qui fuit in Teucris. ¶Cadere, *euenire.* Marc. Tull. de offic. lib. 3. Et vt iidem dicunt, omnes numeros habet, nec præter sapientem cadere in quenquam potest.

84 ¶*Capessere, perficere.* Virgilius Æneidos libro primo: Mihi iussa capessere fas est. Plautus Aulul. In herum matura, in se sera condecet capessere. ¶Capessere, *immittere.* Plautus Asinaria: Quo magis te in altum capessis, æstus te in portum refert. ¶Capessere, *recipere.* Plaut. Amph. Nunc tamen heri imperium persequar. & me domum capessam.

85 ¶*Commodum*, sicuti plerunque, *vtile cõmodum, aptum, conueniens.* Virgil. libro 12. Accõmoda fraudi. ¶Commodum, *integrum, totum.* Lucillius Busquinoctoginta videbis commoda de Capua quinquaginta atque octo. Plautus Asinaria: Viginti argenti commodas minas, eius quas dem matri.

86 ¶*Candet, ignitum est.* Marc. Tullius de offic. lib. 2. Candente carbone adurebat capillum. ¶Candet, *candidum est.* Virgilius Æneid. lib. 4. Candentis vaccæ media inter cornua fundit. Varro γνῶθι σεαυτόν. Candens corpore taurus triuio lumine lunæ.

87 ¶*Castum, sine libidinis & turpitudinis nota.* Virgilius Georg. libro 2. Casta pudicitiam seruat domus. ¶Castum, *religiosum.* Virgilius libro 6. Quique sacerdotes casti dum vita maneret. Varro γεγραφὼς σατυρικῶς. Ergo tum sacræ, religiosæ, castæque fuerunt res omnes. Idem Eumenidibus: Nam quæ venustas: hic adest gallantibus, Quæ casta vestis? ¶Castum *à furtis & rapinis abstinens.* Varro Andabatis: Nec manus viseo tenaci tinxerat viri casta. ¶Castum, *suaue, iucundum.* Varro Parmenone: Demittis acreis pectore luctus cantu, castáque poesi.

88 ¶*Censere*, significat *existimare, arbitrari.* Accius Euryface: Nam eo oblectat spes ærumnosum hospitem, Dum id quòd miser est, clàm esse censet alteros. Næu. Pœnici Belli libro 6. Censent eò venturum obuiam Pœnum. Cassius Hemina Histor. lib. 2. Censuit sese regem Porsennam occidere. Quadrigarius Annal. lib. 7. Ne nos ad certationem censeas hæc incepisse. ¶Censere *succensere.* Varr. Caprino prœlio, πρὸς μέσην. Ne vobis censeam, si ad me referretis.

89 ¶*Coniicere*, est *iacere.* Virgil. Æneidos libro secundo: Telúmque imbelle sine ictu Coniicit. Afran. Simulante: Vellem interuenissem antè, nam vt signa indicant, Hi coniecere verba inter sese acriùs. ¶Coniicere, *colligere, certare.* Afran: Simulante: Nolim mater me præsente cum patre coniicere, non si me non vis, vel meum. ¶Coniicere, *agere.* Afranius Materteris: Caussam coniicere hodie ad te volo, ambo adestis, profuturos arbitror. ¶Coniicere, *furari, auferre.* Afranius Incendio: Seruus est mihi in casio sceleratus, curiosus, is cum filio ei coniicere ad nescio quicquid de latratiuncula. Lucil. libro 2. Quid dicis? cur est factum, quod coniicis istuc?

90 ¶*Contingere*, est *tangere.* Virgilius Æneidos libro secundo: Funemque manu contingere gaudent. ¶Contingere, *euenire.* Marc. Tullius libro 5. Quod non modò singulis hominibus, sed potentissimis populis sæpe contin-

contingit. Ennius Thyeste: Quàm mihi maximè hic hodie contigerit malum.

91 ¶*Conferre* significationem habet manifestam. Marc. Tul. de offic. libro 2. Omnes meas curas, cogitationésque in eum conferebam. ¶Conferre, *contollere*. Virgilius: Et conferre gradum, & procedere longiùs audent. ¶Conferre, *conserere*. Virgil. libro 9. Ergo & si conferre manum furor, iráque monstrat. ¶Conferre, *comparare*. M. Tul. de offic. libro 2. Quæ conferri, & comparari cum eorum studiis potest? ¶ Conferre, *transferre*. M. Tul. de offic. lib. 2. Ad hoc potissimum studium nos contulissemus.

92 ¶ *Confectum* dicitur *occisum, exanimatũ*. Virgilius lib. 11. Hactenus Acca soror potui; nũc vulnus acerbum Conficit. M. Tul. de Suppliciis: Plagis cõfectum dico à lictoribus tuis, pater, ante oculos tuos occidisse. ¶Confectũ, *defessum*. Virg. lib. 11. Ducitur infelix æuo confectus aletes. Lucil. lib. 26. Tum doloribus cõfectum corpus animo obsistere. M. Tull. de officiis lib. 2. Nec me angoribus dedi, quibus essem confectus.

93 ¶*Conficere, frangere*. Lucil. libro 28. Malo hercle vestro confectores cardinum. ¶Conficere, *colligere*. Terent. Phorm. Id vt conficerem, confeci: affero. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem libro 1. In singulas tegulas impositis sexcentis sexcenties confici posse. Et in Verr. actione 2. Permagnam eum dicere ex illa re pecuniam confici posse. Lucil. libro 26. Non te multitudinem tuorum, quàm in album inclytá dextra confici sibi. ¶Conficere, *facere*. Ter. Phor. Bonas me absente hic feceristis nuptias. M. Tullius Hortensio: Ea facultas maioribus nostris erat, qui confectis senatusconsultis. Et Tusculanarum libro 5. Nihil est enim apud istos, quod non eorum turba conficiat. ¶Conficere, *explicare*. M. Tullius de offic. lib. 2. Honestatis pars confecta est, quam tibi cupio esse notissimam. ¶Conficere, *consumere, finire*. Terent. Phorm. Cùm hic non videant, me credant conficere argentum suum. M. Tullius ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Bellum, vt opinio mea fert, & consensu ciuitatis confectum iam haberemus. Lucil. lib. 30. Conficit ipse, coméstque. M. Tullius Hortensio: Quæ est enim confectio valetudinis? quæ deformatio corporis?

94 ¶*Concedere, dare*, vel *permittere*. M. Tul. in Verrem actione 2. Da mihi hoc, concede quod facile est. Virg. libro 7. Concessit in iras Ipse Deũm antiquam genitor Calydona Dianæ. Terentius Adelphis: Hui metuisti, ne si de tuo iure concessisses paullulum. Lucil. libro 29. Concedat homini, id quod velit deleniat. M. Tul. de officiis libro 3. Si negligent omnia turpia per se ipsa, fugienda esse concedant. ¶Concedere, *credere*, vel *consentire*. Terent. Phorm. Nunquam ne hodie concedes mihi neque intelliges? Lucil. libro 28. Concedere vnum atque in eo dicere, quo separatur manus. ¶ Concedere, *recedere*, vel *cedere*. Terent. Hecyra. Hic video me inuisam esse meritò. tẽpus est concedere. Afranius Incendio: Atque etiam incendit hoc, procul concessero. Cæcilius Tithe: Hic dum abit, huc concessero. Cicero Tusculanarum lib. 4. Vt cum magnitudine medicinæ, doloris magnitudo concederet.

95 ¶*Consequi* significat *sequi*. Virg. libro 5. Quem deinde Cleanthus Consequitur. M. Tul. de offic. libro 3. Ex quo intelligi debet, illum mentis agitatione, inuestigationéque earum rerum, quas cogitando consequebatur, neque otiosum, nec solùm vnquam fuisse. ¶Consequi, *adipisci*. M. Tul. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Tunc cum ea, quæ es ab senatu summo cum honore tuo cõsecutus. Idem in Verrem actione prima: Quod ego meo labore, & vigiliis consecutus sum. ¶Consequi, *exprimere, definire*, M. Tullius ad Cæsarem: Extrema verò nec quanta, nec qualia sunt, verbis consequi possum.

96 ¶*Conserere* dictum est *miscere*. Virgilius Æneid. lib. 2. Multáque per cæcam congressi prœlia noctem Conserimus. ¶Conserere, *inserere*. Virg. Georg. lib. 2. Iuuat Ismara Baccho Conserere.

97 ¶ *Cædere*, est *verberibus dedere*. Terent. And. Verberibus cæsum te in pristinum Daue Dedam. M. Tul. de suppliciis: Cædebatur virgis medio in foro Messanæ. ¶Cædere, *excidere*. Virg. Georg. lib. 1. Cæditur & tilia ante iugo leuis. Lucil. libro 27. Lignum cædat, pensum faciat, ædeis verrat, vapulet. M. Tul. Hortens. Aut ibi id ipsum peruertendum fuit, quod tu ne attigisti quidem, aut eius partes, quasi membra quædam cædenda. ¶Cædere, *occidere*, vel *mactare*. Virg. Georg. lib. 2. Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur. Et Æneid. lib. 2. Cæduntur vigiles. Var. Eumenid. Maximum cædit, ferro, sed cædere Vlyssem, Cum bacca syluam cædit, porcósque trucidat. ¶Cædere, *immolare*. Plaut. Aulul. Cædendum conduxi ego illum. Virg. Æneid. li. 4. Cædunt quinas de more bidẽteis. ¶Cædere, *frangere*. Virg. Georg. lib. 3. Cæduntque securibus humida vina. M. Tul. in Verrem actione 2. Cædere ianuam saxis instare ferro. Lucil. lib. 29. Cæde ostium, grato vrgere istam perimus. ¶Cædere, *consumere*, Lucil. li. 30. Lana opus omne perit, squalor, tineæ omnia cædunt.

98 *Quatere* significat *percutere*. Virgil. lib. VIII. Quadrupedante putrem sonitu quatit vngula campum. ¶Quatit, *infestat*, Virg. libro VIII, Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello. ¶Quatit, *excludit*. Terent. Eunucho.

Nimiſtim homo quatietur certè cum dono foras. ¶Quatit, *mouet*. Virg. lib. 10. At verò ingentem quatiens Mezentius haſtam.

99 ¶ *Conſtat, valet, conſiſtit*. Lucil. li. 28. Trado ergo alias minimo, porrò quod mihi conſtat carius. Cic. Tuſc. lib. 1. Animus, qui ſi eſt quatuor horum generum, vnde omnia conſtare dicuntur. ¶Conſtat, *compoſitum eſt*. Lucil. lib. 26. Principio Phyſici omnes homines ex anima & corpore conſtare dicunt. Siſen. Hiſt. lib. 4. Multitudinem procul hoſtium conſtare viderunt. ¶Conſtat, *conuenit, manifeſtum eſt*. M. Tul. ad Cæſarem Iuniorem lib. 2. Cùm conſtet Cæſarem Lupercis id vectigal dediſſe, qui ante poterat id conſtare? Et Tuſc. lib. 1. Siue quod à grauioribus leuiora natura repellantur, quæ cùm conſtet.

100 ¶ *Conſtitit*, dicitur *ſteit*. Virg. Æn. lib. 4. Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis Conſtitit. ¶Conſtitit, *erectus eſt*. Plaut. Amphit. Fremitu virûm, & ſpiritu atque anhelitu nebula conſtat. Virg. lib. 5. Conſtitit in digitos. Cic. Tuſc. lib 1. Vbi rigida conſtat craſſa caligo inferûm.

101 ¶ *Colligere, in vnum redigere*. Virg. Æn. li. 6. Colligere arma iubet, validiſque incumbere remis. M. Tul. Philippicis lib. 6. Succurrendum eſt de Bruto, omnes vndique copiæ colligẽdæ. ¶Colligere, *reſicere*. Cic. in Verrem actione 2. Sed manifeſto furto perturbatus, vbi ſe colligit. ¶Colligere, *cælare, ſupprimere*. Virg. lib. 12. Subſiſtit Æneas, & ſe colligit in arma Poplite ſubſidens. ¶Colligere, *auferre*. Lucil lib. 30. Ruis hæc, & colligis omnia furtim. Plautus Aululatia: Quin ipſi pridem tonſor vngueis dempſerat. Collegit, omnia abſtulit præſegmina.

102 ¶ *Continens*, eſt *abſtinens, integer*. M. Tul. ad M. Catonem: Vt quæ copiis, & opibus ferre vix poſſumus, ea manſuetudine, & continentia noſtra, ſociorum fidelitate tueamur. ¶Continens, *coniunctũ, continuum*. M. Tul. Epiſt. ad ſenatum: Itaque cum exercitu per Cappadociæ partem eam, quæ cum Cilicia contineas eſt, iter feci. Idem Hortenſio: In continentibus quidem terris veſtrum nomen dilatari poteſt.

103 ¶ *Curatum*, eſt *natum*. ¶Curatum, poſt laborum refectum. Virg. Corpora curamus, feſſos ſopor irrigat artus. ¶Curatum, *cum delectu apparatum*. Lucil. lib. 30. Et circum volitant ficedulæ, turdi, curatis coci.

104 ¶ *Conducere, emere*. Plaut. Aulul. Cædendum conduxi ego illum. ¶Conducere eſt ſicuti *vſu*. Lucilius libro 29. Magno, non magna mercede, magno quidem conduxeris. Tull. de offic. libro 2. Vt ſæpe in noſtra republ. videmus mercede conducti. ¶Conducere, *colligere, conuocare*. Varr. Manio: Manius manè ſuſcitat nos, tum in roſtra adfert: populum in forum conducit. ¶Conducere, *conuertere*. Lucil. libro 30. Et virtute tua & claris conducere chartis. ¶Conducere, *vtile eſſe*: Solus verò ſoli quid re, quæſtu conducat ſuo. Marc. Tul. de offic. libro 3. Quomodo ſtultè? etiámne ſi reipub. conducebat? Poteſt autem, quod reipub. inutile ſit, id cuiquam vtile eſſe? Idem de repub. lib. 1 Facillimum autem in ea republ. eſſe poſſe concordiam, in qua idem conducat omnibus. Siſen. Hiſt. lib. 4. Quid in rempub. ſuam maximè conducere videretur.

105 ¶ *Concelebrare* dicitur *commouere*. Lucr. lib. 1. Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes Concelebras. ¶Concelebrare, *diu amare*: Dictum à celebritate. Lucil. lib. 30. Multis indoctis ſermonibus concelebrarunt.

106 ¶ *Credere*, eſt *fidem habere dictis vel factis*. Lucil. lib. 27. Hymnis velim te id, quod verum eſt, credere. Virg. Æneid. libro 2. Ora Dei iuſſu non vnquam credita Teucris. ¶Credere, *fidei committere*. lib. 28. Vitam ac fortunas cui crederem meas. ¶Credere, eſt *ſeruandum commendare*. Plaut. Aulul. Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit.

107 ¶ *Commodare*, eſt *mutuare*. Lucil. lib. 27. Certa ſunt ſine detrimento, quæ inter ſe commodent. M Tul. de officiis libro 2. Atque vt dando, & accipiendo, mutandiſque facultatibus, & cõmodandis, nulla re egeremus. Commodare, *cum commodo dare*. M. Tul. ad filium li. 2. Cui ego quibuſcunque rebus potero, libentiſſime commodabo.

108 ¶ *Captare, capere*. Lucil. lib. 27. Quòd ſi paulliſper captare, atque obſeruare hæc volueris.

109 ¶ *Cognoſcere*, eſt *audire, æſtimare*. Lucil. libro 26. Rem cognoſcas ſimul & dictis animum attendas, poſtulo. Pomp. Panſa Papipolæ: Magis curabo vbi cognorit, omnes vnà aſſentiant. Terent. Andria: Eo pacto & gnati vitam & conſilium meũ cognoſces. Vir. Geor. lib. 1. Ni refugis, tenuiſque piget cognoſcere curas. ¶Cognoſcere, *noſſe*, vel *perſpicere*. Virg. lib. 9. Venatu aſſiduo, & totum cognouimus amnem. Idem Geog. lib. 2. Nunc quo quanque modo poſſis cognoſcere, dicam M. Tull. Hortenſio, Vnde autem facilius, quàm ex annalium monimentis, aut bellicæ res, aut omnis reipub. diſciplina cognoſcitur? Idem de ſenectute: Neque verò eos ipſe cognoui, ſed illos etiam, de quibus & audiui, & legi, & ipſe conſcripſi. Cognoſcere, *agnoſcere*. Virg. Bucolicis: Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem. M. Tull. de repub. lib. 1. Cognoſcere me hercle inquit, conſuetudinem iſtam, & ſtudium ſermonémque. Varr. Seſquiulyſſe: Vereor, ne me quoque, cùm domum ab Ilio ceſſim reuertero, præter canem cognoſcat nemo.

110 ¶ *Compe-*

110 ¶*Competere*, significat *honorem*, vel *coniugium*, vel *quiduis aliud aduersus alium petere*, vnde *competitores*. vt sæpe. ¶Competere, *par esse*, vel *simile*: inde in æstimatione rerum, hoc illi competit, dicimus. ¶Competere, *rei cuiusque meminisse*, aut *constanter valere*. Sallust. Historiarum lib.1. Sic verò quasi formidine attonitus, neque animo, neque auribus, aut lingua competere.

D

111 ¶*Damnare*, est *damno afficere*, vnde & *condemnare* dictum est. E contrario nullo damno affectum indemnem probamus. ¶Damnare, est *exhæredare*. Lucillius Satyrarum lib.xi. Cassius Caius hic operarius, quem Cephalonem Dicimus sectorem, furiúmque, hunc Tullius quem Index hæredem facit, & damnati alij omnes. ¶Damnare, *necessitate constringi*. Terentius Phorm. Tuus est damnatus gnatus, non tu. ¶Damnare, est *morti dare*. Virgilius Æneid. lib. iiij. Non dum illi flauum Proserpina vertice crinem Abstulerat, Stygióque caput damnauerat Orco. Accius Armorum iudicio: Maior erit luctus, cùm me damnatum audiet. M. Tullius in Verrem actione 1. Reus in iudicium adductus est Verres, homo vita, atque factis omnium iam opinione damnatus. ¶Damnare, & condemnare pro liberare positum est. Titinnius Veliterna: Fortasse notum fuisse, quo die liberet foret, Nunc eius voti condemnatus immolauit hostiam. Virgil. lib. xij. Quem damnet labor, aut quo vergat pondere letum. Turpilius Leucadia: Et amplius illam apparere condecet Quando quidem voti condemnata est. Virgilius Bucolicis: Damnabis tu quoque votis. Sisenna Histor. lib iiij. Quòd voto damnati fetum omnem dicuntur eius anni statim consecrasse. Cicero Tusc. lib. v. Rerum naturam, quàm errorem nostrũ damnare maluimus.

112 ¶*Delicere*, est *illicere*. Titinnius lib. v. Quòd ea parasitus habeat, qui illum sciat Delicere, & noctem facere posset de die.

113 ¶*Defendere*, *vindicare*, *depellere*. Virgil. Bucol. Solstitium pecori defendite. ¶Defendere, *tueri*, *depellere*. Ennius Achille: Serua ciues, defende hostes, cùm potes defendere.

114 ¶*Delica*, est *aperi*, vel *explana*. Titinnius libro quinto: Quid istuc est? aut istic sibi vult sermo, mater delica. Idem Prœlia? Tibíne comœdiam, quam sciam, non delicem? Cæcilius Obolostate: Si linguas decem Habeam, vix habeã te satis qui audẽ ache Immo verò hic antè solitus sum, delicat. Accius Achille: Qua re alia ex crimine inimicorum effugere possis, delico. Lucillius lib. xxx. Nemo istum ventrem pertundet, delicet vti, atque videbis.

115 ¶*Delinitus*, ad nostram consuetudinem *placatus*. Turpil. Demetrio: Vide mitum ingenium, ac delinificum mulierum. Commorat hominem lacrymis. ¶Delinitus, *delectatus*. M. Tullius ad Cassium lib. 1. Iam biennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus, illecebris voluptatis. Lucil. libr. xxx. Præseruit, labra delicit, delinit amore. ¶Delinitus, est *mente alienatus*. Plautus Amphitr. Delinitus sum profectò, ita vt me qui sim, nesciam. Lucil. lib. xxviij. Condat homini id, quod vult: deliniat. corrumpat prorsus, ac neruos omnes.

116 ¶*Delinit*, *deligat*. Titinnius Prœlia: Verùm enim dotibus deliniti, vltro etiam vxoribus ancillantur.

117 ¶*Degere*, est *agere*. Lucretius lib. ij. Degimus hoc æui, quodcunque est. ¶Degere. etiam est *minuere*. Plautus Aulularia: Nunc ego istum soror laborem degam, & diminuam tibi. ¶Degere, est *detrahere*. Plautus Epidic. Degitur corium de tergo meo.

118 ¶*Dare*, est *exhibere*. M. Tullius de signis: Cn. Pompeius cum filio, qui fuit in Tyndaritano, cenam ipsi isti dabat apud villam. Terentius ἑαυτὸν τ. Nanque ei vnam cenam, atque eius comitibus dedi. ¶Dare, *facere*. Virgilius & Æneid. lib. j. Tu das epulis accumbere Diuûm. Et lib. iiij. Immorámque coli dedit, & contemnere ventos. ¶Da, significantiam habet manifestam, id est, dic. Virgilius Æneid. lib. iij. Da propriam Tymbræe, domum. ¶Da, *dic*. Virgilius Bucolicis: Sed tamen iste Deus qui sit, da; Tityre, nobis. Et lib. vj. Tuque, ô sanctissima vates Præscia venturi, da, non indebita posco. Terentius ἑαυτὸν τιμωρούμενος: Nunc quamobrem has partes dedicerim, paucis dabo. Lucil. lib. xxx. Si liceat facere, etiam hoc versibus reddere quod do. Et lib. xxviij. Persuade, & transi, vel da quamobrem transeas. ¶Dare. *adscribere*. M. Tul. in Verrem diuinatione. Ego etiam quæ tu sine Verre commisisti. Verri crimini daturus sum. ¶Dare, *ostendere*. Lucil. lib. xxvj. Animóque ægrotat, vidimus corpore hunc signum dare. ¶Dare, *petere*. Lucillius libr. v. Sicuti cùm primos ficos propala receteis Protulit, & pretio ingenti dat primitus paucos.

119 ¶*Deponere* est *ponere*. Virgilius Bucolicis: De grege non ausim quicquam deponere tecum. M. Tullius de offic. lib. ij. Existimaui honestissimè molestias posse deponi, vbi me ad philosophiam retulissem. ¶Deponere, est *commendare* Accius Erigona. Hospitem deposita interimes. Afranius Epist. Amare, habere puerum depositum foris. M. Tullius de officiis libro tertio: Ego & promissa nonnunquam faciunda, neque semper deposita reddenda. ¶Deponere, est

alienare. Plautus Aulularia : Vt me deponat vino, eam affectat viam. ¶Deponere, est *desperare* : vnde C *depositi* desperati dicuntur Lucillius Satyrarum lib. iij. Symmachus præterea inm tum depositus bubulcus Exhalans animam pulmonibus æger agebat. Virgilius lib. xij. Ille vt depositi proferret fata parentis. Accius Tereo : Tereus indomito more, atque animo barbaro Cõspexit in eam amore vecors flammeus, & Depositus, facinus pessimum ex dementia Confingit. Idem Alphesib. Etsi est in malis Depositus animus meus, quæ scribi exinde audiret. M. Tullius in Verrem actione 1. Itaque mihi videor, iudices, magnam, & maximè ægram, & propè depositam Reipub. partem suscepisse. Cæcilius Obolostate : Depositus modò sum anima, vita sepultus sum.

120 ¶ *Destitui*, est *desolari*. Destitui, rursum *statui*. Næuius Gymnastico : In alto nauem iubet destitui ancoris. Cæcilius Symbolo : Destituit omnes seruos ad mensam ante se.

121 ¶ *Dedicare*, est *dicere*. Accius Alphesib. Aduereor cùm te esse Alcmæonis fratrem factis dedicat. Cæcilius Annal. libro 1. Legati quò missi sunt, veniunt, dedicant mandata.

122 ¶ *Dicere, constituere*. Terentius Andria; Placuit, despondit, hic nuptiis dictus est dies. ¶Dicere, *denunciare*. Lucillius lib. xxviij. Minitari apertè capitis dicturum diem. Terentius Andria : Dico tibi, ne temerè facias. ¶ Dicere, est *iudicare*. Virgilius Bucolicis : Dic mihi Damœta cuium pecus? ¶Dicere, *dicare*. Virgilius lib. vj. Iunoni infernæ dictus sacer. ¶ Dicere, *destinare*. M. Tullius de offic. libro 3. Et is, qui morti addictus esset, paucos sibi dies commẽdandorum suorum caussa postulauisset. ¶ Dicere, est *promittere*. Pompon. Pistoribus : Nummos certos dicas. dico quinquaginta millia. Sallustius Historiarum lib. 2. Eodem anno in Macedonia Caius Curio, principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit pecunias dictas coëgit. Afranius Vospisco : Igitur quiescet, quoniam inter nos nuptiæ sunt dictæ, pareas istis verbis, si placet. Idem Fratr. De rustico nescio cui vicino suo Perpauperi, cui dicat dotis paullulum. Pacuuius Hermiona : Priùs data est, quàm tibi dari dicta, aut quàm reditum est Pergamo. Var. Myster. In id virgo, dos à femina vt auferatur, quæ mihi postea quàm ad concordiã dicta est. ¶Dicere, *dare*. M. Tullius de offi. lib. ij. Commodè autem quicunque dixit pecuniam.

123 ¶ *Dignatus*, significat dignus habitus. Virgilius Æneid. lib. iij. Coniugio Anchisa Veneris dignate superbo. Accius Neopt. Sed quem mihi iungent, cuique tu illo fuerint, dignabor dari. Idem Atreo : Egóne Argiuũm imperium attingam, aut Pelopis digner domo? Quò me ostendam? quod templum adeam? quo more funesto colloquar? Cicero Orat. Quanquam enim omnis locutio oratio est, quæ tamen consimili laude dignantur.

124 ¶ *Dignari*, dicitur *dignum aliquem deputare*. Virgil. lib. x. Atque idem fugientem haud est dignatus Orodem Sternere.

125 ¶ *Dominus*, dicitur *cui seruitur*. Virgil. Æneid. libro primo : Romanos rerum dominos, gentémque togatam. ¶ Dominus rursum appellatur *conuiuij exhibitor* : vnde & *dominia* conuiuia. Lucillius Satyrarum lib. vj. Qui te bonus Iuppiter inquit, Crasso Mutium cùm cenabat dominum fortem. Idem libro xiij. Primùm dominia, atque sodalitia omnia tolluntur. Turpilius Philopatro : Fortè eo die meretricis ad me de leuitate Atticæ, vt cùm venerat, quidam dixerat quæ cenam apud me Thais atque Erotium, Antiphila, Pythias : ego extra cubui domina. Varro Papiapapæ, περὶ ξυμποσίων : Dominum conuiuij, vinum, aliúdve quid mî laudato. Sallustius Historiarum libro tertio : Alteri scribam, & cenas in imo medius inter Tarquinium, & dominum Perpennam. M. Tullius in Verrem Frumentaria : Adria argento dominos vestræ. Var. Endym, Discumbimus mussati, dominus matura oua ad cenam committit. ¶Domini, & *mulierum amatores*. ¶Dominus, *maritus*. Virgilius Æneid. lib. 4. Connubia nostra Reppulit, ac dominum Æneam in regna recepit.

126 ¶ *Deliberare*, est *dubitare*. Terentius Phormione. Ego ampliùs deliberandum censeo.

127 ¶ *Deliberatum, expletum, defunctum*, vel *definitum*. Turpil. Philop. Certum, atque deliberatum est, me illis obsequi.

128 ¶ *Discrimen, diuisio, separatio*. Cicero de finibus bonorum & malorum lib. 2. Homo & acutus, & diligens Chrysippus non contemnit, totúmque discrimen summi boni in eadem rerum comparatione positum putat. ¶ Discrimen est *periculum*. Virgilius Æneid. libro primo : Per tot discrima rerum, Tendimus in Latium. ¶Discrimen rursum *separatio* à dicernendo : vnde & *discerniculum* dicitur acus, quæ capillos à media fronte disseparat. Sallustius Historiarum libro 1. Sertorius fortis turba morantibus, nullo, vt in terrore solet, generis, at imperij discrimine, per calonum corpora ad medium quasi deinsuper instantium manibus in murum attollitur. Virgil. Æneid. lib. 1. Tros, Tyriúsque mihi nullo discrimine agetur. M. Tullius Philippicis lib. secundo : Hetruriam discriminat Cassius. Lucillius libro xxix. Et amabat omnes

omnes,nam discrimen non facit,neque signat linea alba. ¶Discrimen,*certamen*. Virg.li.5. Post hos æquo discrimine pistris, Centaurisque locum tendunt superare priorem.

129 ¶*Duci,delectari*,vel *aduocari*. M.Tul. de finibus bonorum & malorũ libro v.Dantque sese ad ludendum, fabellarúmque auditione ducuntur.

130 ¶*Ducere,pati*.Virgil.Æneid.lib.4.Nate Dea, potes hoc sub casu ducere somnos? ¶Ducere,*nudare,exserere*. Virg. Æneid.lib.12. Ille tamen clypeo obiecto conuersus in hostem Ibat in auxilium, ducto mucrone petebat. ¶Ducere,*excitare*.M.Tull.in Ver.actione ij.Quòd si quem statuæ magnopere delectant:si quis earum honore, aut gloria ducitur. ¶ Ducere consuetudine, quam significantiam habeat,claret,sicut Vir. Æn. lib.xij. Ducitur infelix æuo confectus Aletes. & multa talia. ¶ Ducere, *illicere,inducere*. M.Tull. de offic.lib.2. Postremò pretio, aut mercede ducuntur. Et de senect. Sic adolescentes senum præceptis gaudent, quibus ad virtutum studia ducuntur. ¶ Ducere, *struere, erigere*. Virgil.Æneid.libro 1.Pars ducere muros, Molirique arcem. ¶Ducere,*existimare, iudicare*. Varr.Sexag.Auidus iudex rerum ducebat esse κενὸν,hoc modo.Virg:lib.10. Tanton' me crimine dignum Duxisti? M. Tull.in Ver.diuinat. Clarissimi viri nostræ ciuitatis temporibus optimis hoc sibi amplissimum, pulcerrimúmque ducebant.Lucil.lib.xxx. Non datur, admittit nemo,nec viuere ducunt, Orco spõdent septimum. M. Tul. de offic.libro 3. A quatuor fontibus honestatis primo libro officia duximus. ¶ Ducere, *voluere,pertractare*. Virg.libro sexto : Sic equidem ducebam animo,rebárque futurum. Lucil.libro xxix. Age nunc summam sumptus, ducátque æri simul, atque alieni. ¶ Ducere , *fabricare*. Varro, γῆν σκάπτειν. Nihil sunt Musæ policis vestræ quas ærificè duxti. ¶ Ducere,*trahere,differre*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib.1. Ne res duceretur, fecimus vt Hercules Antianus in alium locum transferretur. Idem de offic.lib. 3.Apud prætorem criminatus est Balbum illum ducere. ¶ Ducere propriè pro temporibus *seruare*. Virgil.Bucolicis : Astrum,quo segetes gauderent frugibus , & quo Duceret apricis in collibus vua colorem. ¶Ducere, *demittere , descendere*. Plautus Aulu. Vbi ille abit, ego me duco deorsum de arbore. ¶Ducere *gerere*. Virgilius libro septimo: Hi bellum assiduè ducunt cum gente Latina.

131 ¶*Differre*,est *spatium temporis dare*.Vir. Æneid.lib.vi. Distulit in seram commissa piacula mortem. ¶Differre, *diffamare , diuulgare*. Lucillius lib.xxx. Gaudes , cùm de me ista foris sermonibus differs. Varro de vita populi Romani libro 4. Si modò ciuili concordia exsequi rationem paret , rumores famam differant licebit , nósque carpant. ¶Differre,*diuidere*,vel *scinderé*.. Virg.Georg.li. 4.Scythiæque hyemes,ataue arida differt Nubila, Terent.Adelphis:Miseram me,differor doloribus. Virg. lib. vii.At procul inde citæ Metium in diuersà quadrigæ Distulerant.Lucillius lib.xxx. Et maledicendo multis sermonibus differs. Plaut. Aulularia: Nisi reddi mihi vasa iubes,pipulo te differam Ante ædeis. ¶Differre,*in ordinem ponere*. Virg. Georg.lib. 4.Ille etiam seras in versuum distulit vlmos. ¶Differre,*distare*. M.Tull.in Verrem diuinatione : Ac vide quid differat inter meam opinionem,ac tuam.Lucil.lib.xxvii. Tamen aliti verruca,aut cicatrix medius papillæ differunt. M.Tull Hortensio: Quantum inter se homines studentes moribus omni vitæ ratione differant.

132 ¶*Durum,solidum*. Virg. Æneid. lib.4. Sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus. ¶Durus,*nocens*.Idem Georg. lib. 4.Aut durum tineæ genus.Lucil.libro xxx. Et sæuo, & duro in bello multo optimus hostis. ¶Durum,*patiens*,& *perseuerans*.Virg.Georg libro 2. Scipiadas duros bello.Et Æneidos lib.1. Durate,& vosmet rebus seruate secundis.Terent. Adelph. Non hercle hîc quidem durare quisquam,si sic fit,potest. ¶Durum,*immite*.Virg. Georg.lib.2. Quid iuuenis,magnum cui versat in ossibus ignem Durus amor ? Terent. Heaut. Et quod illum insimulat durum,id non est.

133. ¶*Decernere* , est *constituere, definere*.M. Tull.de officiis libro 1. Quare expetenda quidem magis est decernendi ratio , quàm decertandi fortitudo. Virg. Æneid lib.4. Decreuítque mori. Ter.Andria: Quicquid peperisset , decreuerunt tollere. Plautus Asinaria: Eos me decretum est persequi mores patris. Varro Eumenidib. Forenses decernunt,vt existimatio nomen eum in sanorum numerum referat. ¶Decernere, est *dicere*. Plautus Amphitryone : Qui nequeas,nostrorum vter sit Amphitryo decernere. ¶Decernere , *certare*. Virg. Æneid.lib.11. Ipsum armis,ipsúmque iubet decernere ferro. Idem Georg.lib.3. Cornibus inter se subigit decernere aman teis.M. Tul.Philippicarum lib 3 Quam ne seruiam animis,armísque decernere.

134 ¶*Demissum,abiectum*. M.Tul.de offic. lib.3 Perspicuum est enim ea,quę timido animo,humili,demisso vnus accipit affert. ¶Demissum,*humile,miserandum,abiectum*. Virg.Æneid.lib.3. Deiecit vultum , & demissa voce locutæ est.Luci.lib.27. Re in secunda tollere animos,& in mala demittere· Cic. Tusc.lib.5. Non est ausus elate, & amplè loqui : humiliter.demisséque sentire.

135 ¶ *Dimittere, permittere, in potestatem dare.* Tul. de Rep lib. 1. Tum annui consules, tum dimissi populo fasces. ¶ Dimittere, *derelinquere.* M. Tul. ad Cæsarem lib. 3. Quæ si videres non de exercitu retinendo tueri, sed eo tradito, aut dimisso. ¶ Demittere *desuper mittere.* Virgil Æneid. libro 2. Demissum lapsi per funem. Sallust. Hist. lib. 3. Cum machinis strepitu dimissum Victoriæ simulacrum coronam capiti imponebat. Var. Meleagris: Cùm etiam Thais Menandri tunicam dimissam habeat ad talos. ¶ Dimittere, *dare.* Virg. Georg. lib. 3. Dimissæque ab Ioue gentis Nomina. ¶ Dimittere, *mittere.* Idem Æneid. li. 2. Equidem per litora certos Dimittam.

136 ¶ *Discere*, est *ignotam rem meditando assequi.* Lucil. lib. 9. Discere labora, ne res te ipsa, ac ratio ipsa refellat. Virg. lib. 12. Disce puer virtutem ex me. Discere, *tentare.* Virgil libro v. Et fractis discentem currere remis.

137 ¶ *Defunctum* dicimus consuetudine *mortuum.* Virg. lib. v. Defunctáque corpora vita. ¶ Defuncti, *liberati.* Idem lib. vi. O tandem magnis pelagi defuncte periclis.

138 ¶ *Distrahere*, est *vendere.* Lucil. lib. xxix. Diuidant, differant, dissipent, distrahãt. ¶ Distrahere *separare.* Terent. Phorm. Quòd si eò meæ fortunæ redierunt, Phannium abs te vt distrahat? M. Tul. Philip. lib. 2. Quod primùm hæc natura cohærentia, opinione distraxissent. Var. de vita populi Romani lib. 1. Distractione ciuium elanguescit bonum proprium ciuitatis, atque ægrotare incipit, & cõsenescit. ¶ Distrahere, *diuidere, diffundere* Virg. lib. 7. Turbatis distractus equis. Varro de vita populi Romani lib. 1. Metium Sufetium propter perfidiam interemit penè impetuosiùs, quàm humaniùs. Nam equis ad curriculum ex vtraque parte deligatum distraxit.

139 ¶ *Dicare*, dictum est *constituere, consecrare.* Virg. lib. v. Vrbe velim posita templis sibi ferre dicatis. ¶ Dicare, *tradere.* M. Tull. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Balbum quanti faciam, quámque ei me totum dicauerim, ex ipso scies. Lucil. lib. xxx. Iuratum se vni cui sit data adæque dicata. ¶ Dicare, *indicare, nuntiare.* Lucillius libro xxx. Sic vbi ad aureis Fama tuam pugnam claram allatam dicasset.

140 ¶ *Detrahere, derogare.* M. Tull. de signis: Et si quæritis, vt ipse de me detraham, illos ego accusatores puto. ¶ Detrahere, *tollere.* Terent. Heaut. Assiduo, occurrunt seruii, soccos detrahunt. Virg. Georg. lib. 3. Obseruans nido implumeis detraxit. Marc. Tul. Frumentaria in Verrem: Postremò sicui ciuitati sociæ tantùm detraxit, quantum commodum fuit. Idem de offic. lib. 3. Nunquam committit, vt alienum appetat, & id, quod alteri detraxerit, sibi assumat. Et Hortensio: Vt ea sibi ratio vera restituat, quæ consuetudo vitiosa detraxerit. ¶ Detrahere, *extrahere.* Lucil. lib. xxix. Cùm ipsi in locum descendant, cùm alios detrahant.

141 ¶ *Despicere*, est *pro nihilo habere.* M. Tul. in Verrem actione 2. Quemadmodum tenuissimum quenque contempserit, despexerit, liberum esse nunquam duxerit. Vir. Bucolicis: Despectus tibi sum, nec quis sim quæris, Alexi. M. Tul. de offic. li. 2. Despiciunt autem eos, & condemnant, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil neruorum putant. ¶ Despicere, *desuper adspicere.* Virgil. Georg. lib. 2. Qualem sæpe caua montis conualle solemus Despicere. M. Tul. Hortensio Consolabitur eam magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam despectio.

142 ¶ *Deijcere, elidere.* M. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro secundo: Adest alba nescio cuius Clodij, quam cum restitui iussisset Anconæ cum eo deiectum esset ex senatusconsulto. ¶ Deiicere dicitur *mittere.* Virg. lib. 8. Toto genitor quæ plurima cælo Deiicit in terras. Lucillius lib. 27. Has è fenestris in caput Deiiciunt, qui propè ad ostium adspirauerant. ¶ Deiicere, *præcipitare.* M. Tull. in Verrem actione 2. Si me ædilitate deiecissent. Lucil. lib. xxix. Detrusus tota vi deiectúsque Italia. ¶ Deiicere, *auertere.* M. Tull. Philippicis: Nec verò vsquam, nec à Repub. deiiciebam oculos.

143 ¶ *Deducere, vocare.* M. Tull. de repub. libro 1. Quare si placet deducere rationem tuam de cælo ad hæc citeriora. ¶ Deducere, *trahere, mouere.* Sisenna Hist. lib. 4. Ab armis te recedere, præsidia de locis deducere. ¶ Deducere, *deprauare, transuertere à vero & à recto.* M. Tull. Hortensio: Habet enim ipsa incertam definitam viam, & ex ea multis vitiis, & erroribus deprauata deducitur. Virg. Georgic. lib. 1. Riuos deducere nulla Religio vetuit.

144 ¶ *Deductum*, dicitur *molle, suaue*, Virg. Bucol. Pascere oportet oueis, deductum dicere carmen. ¶ Deductum, *delectatione ductum*, Virgilius Bucolicis: Carmina vel cœlo possunt deducere lunam. Lucillius lib. xxvi. Illuc oculi deducunt ipsi, atque animum spes illuc rapit. ¶ Deductum, *diminutum, suppressum.* Lucillius li. xxx. Deductat hunc voce leo. cur tu ipsa venire Non vis huc?

145 ¶ *Deferre, abducere*, Virgilius Æneidos libro sexto: Defer in Italiam. ¶ Deferre, est *afferre.* Virg. Æneid. lib. 4. Celeres mandata per auras Detulit. ¶ Deferre, *celatum prodere.* Lucill. lib. xxviii Quapropter certum est facere contrà, ac persequi, Et nomen deferre hominis.

146 ¶ *Destinare*, dicitur *parare*. ¶ Destinare, *emere*. Lucilius lib. xxvij. Facio, ad lenonem venio, tribus in libertatem millibus destinet.

147 ¶ *Docere*, significat *disciplinam vel artem quampiam magisterio dare*. Virg. Æneid. lib. v. Docuit post exitus ingens. ¶ Docere, *dicere*. Lucillius lib. xxix. At non sunt similes, neque dant: quid si dare vellent, Acceperis ne, doce.

148 ¶ *Diligere*, manifestam habet significationem, vt plerunque. Diligit, *diuidit*. Plautus Curcul. Clypeatus elephantum ibi machæra diligit. Titinnius Prælia: Pernam totam diligit.

149 ¶ *Dextrum*, dicitur *dexteræ partis*. Virgil. lib. quinto: Quò tantùm mihi dexter abis? ¶ Dextrum dicitur *felix*, *propitium*. Virg. lib. viij. Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.

150 ¶ *Deprecor*, amolior, depello, propulso. Tul. de Repub. lib. vj. Non modò inuidia pari non erat, sed etiam Claudij inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Ennius: Eripite ô cui nunc ærumnam, à libertate para quibus seruitutem meam miseram deprecor.

151 ¶ *Diuortium*, est *rerum omnium separatio*. Cicero de Oratore lib. iij. Sic è communis sapientiæ iugo sunt doctrinarum facta diuortia. Diuortium, *deflexus de via*, à diuertendo. Virgilius lib. ix. Obiiciunt equites sese ad diuortia nota.

E

152 ¶ *Exigere*, *vi extorquere*. M. Tullius in diuinatione: Et cùm esset tritici modius sestertiis duobus pro frumento in modios singulos duodenos sestertios exegisse. ¶ Exigere, *inquinare*, *verum perdiscere*. Virgilius Æneid. lib. primo: Quærere constituit, sociisque exacta referre. ¶ Erigere est *excludere*. Plautus Aulularia: Itaque omneis exigit foras. Terent. Andr. Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius. Afranius Fratriis: Retinebitur vir vt voluntate vna probabili prægnatem quod non exigat. Nævius Danaë: Indignè exigor patria innocens. M. Tull. Philippicis lib. ij. Claues ademit, foráque exegit. Lucil. lib. xxvj. Vestimentis frigus, atque horrorem exacturum putet. ¶ Exigere, *debitum repetere*. M. Tull. Epistola ad Cassium: Sed non vrgeo. Longiores enim spectabo, vel potius exigam, quando hercle ego temerè exigam. ¶ Exigere, *facere*, *cogere*. Virgilius Æneid. lib. ij. Quos improba ventris Exegit cæcos rabies. ¶ Exigere, significat *agere*. Plautus Captiuis: Salue Tyndare, & tu cuius causa hanc ærumnam exigo. Virgil. Æneid. lib. j. Omneis vt tecum meritis pro talibus annos exigat. Terentius Hecyra: Illique exopto, vt reliquam vitam ex exigat. Lucillius lib. xxviij. Cùm cognoueris vitam sine cura exigas. ¶ Exigere, *definire*, *constituere*. Virgilius Æneid. lib. 4. Decreuitque mori, tempus secum ipsa, modúmque Exegit.

153 ¶ *Exactum*, *transcursum*, *præteritum*. Virgilius Georg. lib. tertio: At tribus exactis, vbi quarta accesserit æstas. Et eodem: Exactis grauidæ cùm mensibus errant.

154 ¶ *Elidere*, *excludere* significat. Virgilius libro viij. Elisos oculos, & siccum sanguine guttur. Plautus Rudente: Iubeo oculos elidere, idem vt sæpius faciunt coci. Lucillius Satyr. lib. ij. Iniuriarum hunc in fauces inuolasse, animámque elisisse illi. ¶ Elidere, *suffocare*, vel *occidere*. Virgilius lib. octauo: Geminósque premens eliserit angues. ¶ Elidere, *collidere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Ter spumam elisam, & rorantia vidimus astra. Cicero Tuscul. lib. v. Qui rebus his fractus ægritudine eliditur, potest tamen esse non miser. ¶ Elidere, *deiicere*. M. Tul. de Rep. lib. ij. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur.

555 ¶ *Exanclare*, significat *exhaurire*. Plaut. Sticho: Næ iste ædepol vinum poculo pauxillulo Exanclauit. Idem Pœnulo: Sæpe exanclatum merum scitissimé. ¶ Exanclari, *perfici*. Pacuuius Peribœa: Non potest, Menalippe, hic sine tua opera exanclari clauos. ¶ Exanclari etiam significat *perpeti*. Ennius Andromacha: Malo torquetis cum ærumnis illum exanclari diem. Accius Diomede: Ferè exanclauimus Tyranni sæuum ingenium, atque exsecrabile. Idem Amph. Pertolerarem vitam, cladésque exanclarem impatibileis. Lucillius libro x x x. Quantásque modo ærumnas, quantósque labores Exanclaris. ¶ Exanclare, *effundere*. Ennius Eumenidibus: Nisi patrem materno sanguine exanclando vlciscerer.

156 ¶ *Eliminare*, est *exire*. Ennius Menea exsule: Antiqua ædilis filia custos corporis, Quid sic extra ædeis exanimata eliminat? Accius Phœnissis: Egredere, exi, effer te, elimina vrbe. Idem Meleagro: Timidè eliminor clamore, simul agnita vox ad aureis accinit. Varro Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Occipitium ariuodeo ostendo, ex oraculo elimino me. ¶ Eliminare rursum *excludere*. Pacuuius Dulorestæ: Vbi ille est? me miseram quoniam clamor eliminat. Pomponius: Conclauos istic manet, eliminabo extra ædeis coniugem.

157 ¶ *Euadere*, *exire*, *tendere*. Terentius Phormione: Quid hic cœptat, aut quo euadet hodie? Lucillius lib. xxvj. Euadat saltem aliquid aliquâ, quod conatus sum. Plautus Asinaria: Demiror quid sit, & quò euadat sum in metu. ¶ Euadere, *fieri*, *præduci*.

M. Tullius Philippicarum libro 2. An verebare, ne non putaremus naturā te potuisse non improbum euadere? ¶Euadere, est *liberare*. Sallustius Iugurthæ bello: At ni Marius signa inferre, atque euadere oppido properauisset, profectò cuncti, aut magna pars Siccensium fidem mutauissent. Virgilius lib. nono: Nostrásne euadere demens Sperasti te posse manus? Lucillius lib. xxv. Iccirco omnes euasuros censent ægritudinem. Sisenna Historiarum lib. quarto: Cohors vna post concitata, qua murus erat interruptus, euadit. ¶Euadere, *adscendere*. Virgilius Æneid. libro ij. Euado ad summi fastigia culminis. ¶Euadere, *apparere*. Virgilius Æneid. lib. ij. Vt tandem ante oculos euasit, & ora parentum.

158 ¶*Excipere*, est *seiungere*, *separare*. Virgilius libro ix. Ipsum illum clypeum, crīstásque rubenteis Excipiam sorti. ¶Excipere, *excusare*, vel *celare*. Plautus Aululari: Neque partem tibi ab eo, qui qui est, inde posces, neque furem excipias. ¶Excipere, est *suscipere*. Virgilius Æneid. lib. iij. Heu quis te casus deiectum coniuge tanto Excipit? M. Tul. in Verrem de suppliciis: Filiorum suorum postremum spiritum ore excipere liceret. ¶Excipit, *opprimit*, vel *circumuenit*. Virgilius Æneid. lib. ij. Et scelerum furiis agitatus Orestes Excipit incautum. M. Tullius ad Pompeium lib. iiij. Quod si est, non modò iter meum intercluſum, sed meipsum planè exceptum putabat. Et rursum: Admoniti sumus vt caueremus, ne exciperemur à Cæsare. ¶Excipere, *rursum extrahere*. M. Tullius de Repub. lib. iiij. Quos insepultos reliquissent eos, quos è mari propter vim tempestatis excipere non potuissent, innocentes necauerint. Virgilius Bucolicis: Non ego te vidi Damonis pessime, caprum Excipere insidiis? ¶Excipere, *manere*, *habere*. Virg. Georg. lib. iiij. Ergo ipsas quamuis angusti terminus æui Excipiat. ¶Excipere, *captare*. Cicero Orat. lib. iij. Quædam dari ex hac vita ad pertractandos animos hominum, & ad excipiendas eorum voluntates.

159 ¶*Explorare*, est *intentius obseruare*. Virg. Æneid. lib. ix. Necnon & trepidi formidine portas Explorant. M. Tul. de offi. lib. iij. Hac vi non mutatur, nisi exploratum quidem habeat, id omnino nemiuem vnquam suspicatutum. ¶Explorare, *verum inquirere*. Virg. Æneid. lib. i. Exire, locósque Explorare nouos. ¶Explorare, *probare*. M. Tul. in Verrem actione ij. Tum in reliquis explorata, atque prouisa. Lucil. lib. xxix. Certum scio esse ita, vt dicis. nam mihi erant de illo explorata omnia M. Tul. de senectute: Quis est tam stultus, quamuis adolescens, cui sit exploratum, se ad vesperum esse victurum? ¶Explorare, *siccare*. Virg. Georg. lib. j. Et suspensa focis explorat robora fumus.

160 ¶*Exercere*, *fatigare*. Terent. Adelph. I, sanè ego exercebo hodie, vt dignus es, filicernium. ¶Exercere, *exagitare*. M. Tullius de offic. libr. i. Exercenda etiam est facilitas, & altitudo animi. Virg. Æneid. lib. v. Nate Iliacis exercite fatis. ¶Exercere, *insequi*. Virgil. Æneid. lib. iiij. Tum vos, ó Tyrij, stirpem, & genus omne futurum Exercete odiis. ¶Exercere, *solidare*. Sallust. Iugurthæ bello: Nabdalsa exercito corpore. Cic. Tusc. lib. v. Equidem meos casus, in quibus me fortuna vehementer exercuit. ¶Exercere, *imponere*, *imperare*. Virgil. Georg. lib. ij. Tunc denique dura Exerce imperia, & ramos compesce fluenteis. Plaut. Amph. Si in me exercitutus, quæso in parietem prius domes. ¶Exercere, *in meliorem vsum & fructum formare*. Vergilius Georg. lib. i. Exercétque frequens tellurem, atque imperat aruis.

161 ¶*Equites*, cùm consuetudine aut à magistro equorum, aut sessore appellamus. Virgil. lib. iiij. Interea præmissi equites ex vrbe Latina. Et lib. x. Effusumque equitum super ipse secutus. ¶Equites. Virg. Georg. lib. 3. *equos* dici voluit. Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

162 ¶*Exterritum*, *expauefactū* significat. Virgilius libro v. Plausumque exterrita pennis Dat tecto ingentem. Varro Eumenidibus: Videmus populum furiis instinctum tribus, Diuersum ferri, exterritum formidine. ¶Exterritum, *accensum*, *inflammatum*. Virg. Georg. lib. 3. Sæuit agris, aspérque siti, atque exterritus æstu.

163 ¶*Experiri*, est *pati*, *sentire*. Virgilius lib. primo: Vos & Cyclopea saxa experti. Terentius Hecyra: Nam fuisse ergo me miro ingenio expertus sum. ¶Experiri, *tentare*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Nequid inexpertum frustra moritura relinquat. Terentius Eunuch. Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet. Lucillius libro xxx. Summatim tamen experiar rescribere paucis. Plautus Asinaria: Dignos adire, atque experiri certum est mihi. ¶Experiri, *scire*. M. Tull. Epistola ad Brutum lib. vij. His contraria, atque parata vt esse soleat, expertus sum. Virg. libro nono: Experto credite, quantus In clypeum insurgat.

164 ¶*Exire*, manifestam habet significationem, vt Terentius Eunucho: Exi foras, sceleste. at etiam restitas Fugitiue? ¶Exire, *euadere*, *liberari*. Lucillius lib. x x viij. Ne hoc faciat, atque ex hac ærumna exeatis. ¶Exire, *euitare*. Virgil. libro quinto: Corpore tela modò, atque oculis vigilantibus exit. ¶Exire, *erumpere*. Virgilius Æneid. lib. tertio:

Non

Non sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis Exit. ¶ Exire, *prohibere*. Virg. Æneid. lib. 11. Sustinet à iugulo dextram, & vim viribus exit.

165 ¶ *Expedire, vtile esse*. Tercut. Heaut. Expedit bonas esse vobis: nos, quibus cum est res, non sinunt. Lucil. lib 27. Ego enim à puericia, vt me amare expediat. Tul. de offic. lib 2. Sæpe enim aut eos lædunt, quos non debeat; aut eos, quos non expedit. ¶ Expedire est *definire*. Vir. Æneid. lib. 4. Et Ausonio possis considere portu Expediam dictis. Terent. Phorm. Atque id, si potes, verbo expedi vno. ¶ Expediri, *liberari*. Virgil. Æneid. lib. 2. Flammam inter & hostes Expedior. Terent. Hecyr. Teque hoc crimine expedi. Sisenna Hist. lib. 4. Funeis expediunt, claustra foribus imposita periclitantur. ¶ Expedire, *proferre*. Virg. Æneid li. 1. Cereremque canistris Expediunt. M. Tull. in Verrem de supplicijs: Hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet. ¶ Expedire, *colligere*. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Ex cæteris autem generibus tunc pecunia expediretur, cum legionibus victricibus erunt, quæ spopondimus, persoluenda.

166 ¶ *Enixa* dicitur *partu leuata*. Vir. Æn. lib. 3. Triginta capitum fœtus enixa iacebit. ¶ Enixa, *subiugata*. Virg. Æneid. lib. 3. Seruitio enixæ tulimus.

167 ¶ *Efferre, subdere*. Lucil. lib. xxvi. Depugnabunt pro te ipsi, & morientur, ac se vltrò efferent. ¶ Effertre significat *proferre*. Vir. li. v. Tunc satus Anchisa cestus pater extulit æquos. Et lib. 2. Méne efferre pedem genitor? Lucil. lib. 26. Ego vbi quem ex præcordijs versu effero. Ennius Medea: Vtinam ne vnquam me de cordis cupido corde pedem extulisse. ¶ Efferre, *ostendere*. Virg. lib. 8. Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce Extulit. ¶ Efferre, *eligere, leuare*. Virgil. Æneid. lib. v. Ostendit dextram insurgens Entellus, & altè Extulit. Lucil. lib. xxx. Continuò simul ac paullò vehementiùs aura Inflauit fluctus, erexerit, extulerítque. ¶ Efferre, *edere, prouehere*. Virg. Geor. lib. 2. Extulit hæc Decios, Marios. Lucillius li. xxvi. Non idcirco extollitur, vel iræ, vel gaudij dator. M. Tull. Hortensio: Præter cæteros nostra extulit ciuitas. ¶ Efferre, *extollere*. M. Tul. de signis: Nimirum forsitan hæc illi mirentur, atque efferant. Idem de offic. lib. 2. Itaque eos viros suscipiunt, maximísque efferunt laudibus. Lucillius lib. xxx. Omnia alia, in quibus efferimur rebus, ne ego multis loquar.

168 ¶ *Extollere, differre*. Cæcilius Plocio: Abi intro, atque ista hæc auser, tamen hodie extollat nuptias.

169 ¶ *Explere*, dicitur *implere*. Lucr. lib. 3. Atque explere bonis rebus, satiaréque nunquam. Virgil. Georg. libro 3. Improbus ingluiem, ranísque loquacibus explet. Explere, *minuere*. Virg. libro sexto: Discedam, explebo numerum, reddárque tenebris.

170 ¶ *Educere, erigere*. Virgil. lib. 6. Arámque sepulcri Congerere arboribus, cælóque educere certant. ¶ Educere dicitur *exuere*. Virgilius libro 10. Hoc dicens, eduxit corpore telum. ¶ Educere, *educare*. Terentius Adelphis: Eduxi à paruulo, habui, amaui pro meo.

171 ¶ *Excutere*, dicitur *commouere*. Virgil lib. 12. Gaudétque comanteis Excutiens ceruice toros. M. Tul. de offic. lib. 2. Explica, atque excute intelligentiam tuam. ¶ Excutere, *emittere*. Virg. 9. Excussus Aconteus Fulminis in morem. Excutere, *excludere, dejicere*. Virg. Æneid. lib. 4. Excutimur cursu, & cæcis erramus in vndis. Idem lib 9. Excussi manibus radij, reuolutáque pensa. Lucillius libro 30. Ipso cum domino calce omneis excutiamus. ¶ Excutere. *eligere*. M. Tull. Philip. lib 12. Iuuentutem omnem ex tota Italia excussimus.

172 ¶ *Exponere, extollere*. M Tul. de signis: Vocat ad cenam deinde ipse prætorem, exponit suas copias omneis. ¶ *Exponere, deponere*. Virg lib. 11. Socios de puppibus aliis Pontibus exponunt. ¶ Exponere, *differere*. M. Tull. Philippic. lib. 1. Exponam vobis breuiter consiliũ profectionis, & regressionis meæ. ¶ Exponere, *abiicere*. Terent. Heautont. Erat hic Corinthia anus haud impura. ei dedi Exponendam. ¶ Expositum *subiectum*. M. Tul. in Verrem actione 2. Cùm tibi exposita esset ad prædandũ omnis Pamphylia.

173 ¶ *Exornare, fœdare*. Terentius Heaut. Egóne? si viuo adeò exornatum dabo, Adeò depexum; vt dum viuat, meminerit semper mei. ¶ Exornare, *ornare*. M. Tull. in Verrem de signis: Exornat amplè, magnificéque triclinium. Terent. Eunucho: Ita visus est dudum, quia varia veste exornatus fuit. Cicero de Orat. lib. 1. Qui omnes eloquentes fuerunt, orationem suam, & Reipublicæ dignitatem exornabant.

174 ¶ *Explicare, ostendere, explanare*. M. Tul. in Verrem de signis: Vitam alterius totam explicare. Idem de officiis lib. 3. Vt quædam sibi concedantur, quò facilius, quæ volunt, explicent. ¶ Explicare, *emittere, extendere*. Virgilius Georg. lib. secundo: Sed trudit gemmas, & frondeis explicat omneis. M. Tul. de Repub. lib. 2. Quæ virtus præter cæteras, totam se ad alienas vtilitates porrigit, atque explicat. Var. Sesquiulysse: Vias stelligeras ætheris explicans ære cauo sonitum hic in cothurnis. ¶ Explicare, *exercere*. M. Tul. de offic. lib. 3.

Explica,atqué exeute intelligentiam tuam,vt videas quæ sit in ea species, forma, & notio viri boni.

175 ¶*Exui* est *exsolui*.Virg Æneid.li.2.Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas. ¶ Exui, *nudari*.Virg.li.v.Magna ossa, lacertósque Exuit. ¶Exuere,*deponere*.Virgil. Æneid.libro 4. Et si quis adhuc precibus locus , exue mentem. ¶ Exui, *liberari*. Lucil. lib.xxix. Vnde domum vix redeat , víxque hoc exuat se.

176 ¶*Excidere*,*cedere*.M. Tul Philip.lib.2. Excident gladij cruenta arma de manibus. ¶Excidere,*in obliuionem dare*.Virg. Æneid.lib. 1. Nec dum etiam causæ irarum , sæuíque dolores Exciderant animo.

177 ¶*Eiectum*,*exclusum*. Virg lib ix. Nec non Tarquinium eiectum Porsena iubebat Accipere.Lucil.lib. xxix. Ibi erat scopios Eiicere istum abs te,quamprimùm, & perdere amorem. ¶Eiectum, *extensum*. Virg. lib. x.Eiectóque incumbit cernuus armo.

178 ¶*Exsultare*,*sœuire*. M. Tul.de Repub. lib.2. Quæ sanguine alitur,quæ in omni crudelitate sic exsultat , vt vix hominum acerbis funeribus satietur. ¶ Exsultare est *gestu vel dictu iniuriam facere*.Lucil.lib. xxx. Quin totum purges , debelles me , atque deauras, exsultes,sollicites. Virg.lib.v.Exsultantiáque haurit Corda pauor pulsans. ¶Exsultare, gloriari cum iactantia. Virg. Æneid. lib.x. Exsultat Amazon. M. Tul.Hort. Imbecillis autem est pudoris magister timor, qui,si quãdo paullulum aberrauit , statim spe impunitatis exsultat. Et de senectute: Et Annibalem iuueniliter exsultantem patientia sua molliebat. ¶Exsultare, *supra modum exsilire* , *& efferri*. M. Tul.de Republica: Est igitur quiddam turbulentum in hominibus singulis, quod vel exsultat voluptate , vel molestia frangitur.

179 ¶*Eligere*,significationé habet apertã. ¶Eligere,*defatigare*. Lucil lib.xxix. Corrumpat prorsus,ac neruos omneis eligat.

180 ¶*Excludere*,*liberare*.Lucil.27 Primùm qua virtute seruitutem exclúserit. ¶Excludere,dicitur *ejicere*. Terent.Eunucho: Exclusit, reuocat; redeam?

181 ¶*Excidere*,*dissentire*. Lucil lib.27. Metuo vt fieri possit , egóne ab Archilocho excido.

182 ¶*Expectare*, dicitur *manere*, *obseruare*. Terent.And. Exspecto quid velis. ¶Exspectare,*sperare*.M.Tul.de offic.lib.2. Est enim deterior , qui accipit, atque etiam ad exspectandũ semper paratior. Virg.Georg. lib.1. Sed illos Exspectata seges vanis elusit aristis. ¶ Exspectare,est *à Deo poscere*.

183 ¶*Expetere*,*accipere*.Plaut.Amphitr.Ergo in seruitute expetunt multa iniqua.

¶Expetere , *transferre*, *euadere*. Plaut. Amphit.Suámque vt culpam immortalem expetere vt sinat.

F

184 ¶*Felix*,dicitur *fortunatus*,*beatus*.Virg. Æneid.lib.3. O felix vna ante alias Priameia virgo. ¶Felix,*propitius*. Virg. Æneid.libro 1. An Phœbi soror , an nympharum sanguinis vna,Sis felix. ¶Felix, *fructuosus*,*ferax*. Virg. Georg.lib.2. Exiit ad cælum ramis felicibus arbos. Varro de vita populi Romani lib.2. Contra nouo marito cùm item è foco in titione ex felici arbore,& inæquali aqua allata esset.

185 ¶*Fastigium*,*ima altitudo*.Virg.Georg.li. 2.Forsitan,& scrobibus quæ sint fastigia,quæras.Varro de re rustica lib 1. Fossa ita idonea fiat,vt omnem aquam, quæ de cælo venit,recipere possit, aut fastigium habeat,vt exeat è fundo aggeris.

186 ¶*Ferre*,*ostentare*. Virg.lib.xi.Captiuo siue vt se ferret in auro Venatrix. ¶ Ferre, consuetudine *portare* dicimus. Vir. lib.v.Vix illam famuli Phegeus. Sabarísque ferebant. ¶Ferre,*habere*. Virg.lib.v. In magno munere Cysseus Ferre sui dederat monimentum, & pignus amoris , cùm filium nomen suum ferre voluisset. ¶ Ferre, *pati*.Virg Æneid. lib. 2.Miserere animi non digna ferentis. Lucill. lib.27. Cæterùm quicquid sit,qui non sit ferro æquo animo , ac fortiter prælio captiuos prædones non posses iam amplius perferre, tamen suadet , vt notat Terent.Heaut.Nam quem ferret , si parentem non retert suum? Cic. in Verrem:De prætura Siciliensi , prout Thermitani hominis facultates ferebant. Et de Orat.lib.2. Est autem vetustum verbum quod tamen consuetudo ferre possit. ¶ Ferre,*conferre*. Virg.lib.v. Quibus acer Eryx in prœlia suetus Ferre manum. ¶ Ferre,*disturbare*. Virg. Æneid. lib.1. Quippe ferant rapidi secum,verrántque per auras. Et lib.2. Alij rapiunt incensa feruntque Pergama. ¶Ferre , *dicere*,*nominare*. Virgil. Æneid.lib.2. Et scelus expendisse merentem Laocoonta ferunt. Et lib.3. Quæ nunc Samothracia fertur. ¶Ferre,*dare*,*exhibere*.Virg.Æneid.lib 3. Sacra Dioneæ matri,diuisque ferebant. ¶Ferre,*afferre*. Virg. lib. xi. Legati responsa ferunt. M.Tul.de suppliciis:Prohibetur suis liberis cibum,vestitúmque ferre. Lucil. libro 29.Colligere auxilium , tametsi est indignum vt feram. ¶Ferre,*dirigere*,*ducere*. Virg. lib.6. Hinc via Tartarei quæ fert Acherontis ad vndam. Lucill.lib xxx. Quid sibi vult, quare fit, vt intro versus, vt ad te spectent , atque ferant vestigia,sed omnia prorsus? ¶ Ferre , *laudare*. Idem eodem : Et sola ex multis nunc nostra poemata ferri.

187 ¶*Fluere*,est *decurrere*. Virg. Georgic. lib.2.

lib.2. Hæc eadem argenti riuos,æríſque metalla Oſtendit venis, atque auro plurima fluxit. ¶Fluere,*minui,deficere*. Virg. Æneid.lib 2. Ex illo fluere,ac retro ſublapſa referri Spes Danaûm. ¶ Fluere,*latiùs ac liberiùs excrescere*.Vir. Geor.lib 2. Tum denique dura Exercere imperia, & ramos compeſce fluenteis.

188 ¶*Fatum*,ſignificat *decretum,& voluntatem*.Virg.Æn.lib 8. Heu ſtirpem inuiſam, & fatis contraria noſtris Fata Phrygum. Et eodem:Filius huic fato diuum, proléſque virilis Nulla fuit.

189 ¶*Fatigare,percutere*.Virg. libro 9. Verſaque iuuencum Terga fatigamus haſta. ¶Fatigare,*excitare*,vel *increpare*,vel *hortari*. Virgil. Æn.lib.4. Sociósque fatigat Præcipites.vigilate viri. ¶Fatigare,*inſtigare,cogere*.Virgil. lib. 9.Collecta fatigat edendi Ex longo rabies, & ſiccæ ſanguine fauces. ¶Fatigare *ad laſſitudinem deducere*.Virg.lib.5. Veloceis iaculo ceruos,curſúque fatigat. Et lib.11. Quos nulla fatigant Prœlia.

190 ¶*Fœdum*,conſuetudine eſt *deforme*.Terent. Eunucho: Nunc tibi videtur fœdus,quia illam non habet. ¶ Fœdum,*exſecrandum*. Vir. lib. 7. Auerſúſque refugit Fœda miniſteria.

191 ¶*Factio*,dicitur *malorum conſenſus*, & *conſpiratio* Salluſt.Iugurthino bello: Inter bonos amicitia,inter malos factio. ¶Factio item ſignificat,*opulentiam,abundantiam,& nobilitatem*.Titinn.Sed iam metuo hercle, Cæſo, ne nimis ſtulte fecerim. Qui ex tanta factione atque opibus ea ſum auſus adgredi. Plautus Aulul.Iſtas magnas factiones, dotes d pſiles. Idem Trinum. Voſtras cùm noſtris factiones atque opes.Turpil. Traſileone: Non vtilitate, factione fretus intercedere. Cæcilius Philumena : Lata eorum famam occultabat factio.

192 ¶*Ferox*,eſt *ſœuus*, & *indomabilis*,tranſlatum à feritate.Virg.Æneid. li. 4 Ac frena ferox ſpumantia mandit. M. Tul. de offic lib.1. Vt equos propter crebras contentiones prœliorum ferocitate exſultantes domitoribus tradere ſolent. Terent. Eunucho:Eóne es ferox, quia habes imperium in belluas? ¶ *Ferox ſum illa re* dicitur, vt illa re ſum fretus,vel arrogans. Titin. Fullonibus : Videram ego te virginem formoſiſſimam eſſe, ponſo eſſe ſuperbam,forma ferocem. Plaut. Milite. Vt donatum equum, qui forma eſt ferox. Accius: Neque vi tanta quiſquam eſt,neque tam abũdans fortunis ferox. M. Tul.Epiſt.ad Cæſarem lib.1.Itaque vereor, ne feroci oratione faciant tutam præclara iudicia telo. ¶*Ferox*, ſignificat *cordatus*,vel *facetus*. Plautus Milite glorioſo:Nam tu,quamuis potis ſis facere,vt fluat facetiis,& quia tecum eram,propterea animo eram ferocior.

193 ¶*Fama*,eſt *opinio* ſecundum conſuetudinem. Virgilius Æneidos libro tertio:Fama volat,pulſum regnis ceſſiſſe paternis Idomenea ducem. ¶Fama, *ſpes* profuturi numinis. Virgilius Æneidos libro quarto: Nos munera tẽplis Quippe tuis ferimus, famámque fouemus inanem. ¶Fama eſt rurſus *infamia*. Virg. Æneid.libro 4. Neque enim ſpecie,famáve mouetur. ¶Vnde & *famoſum* dictum infame. Terent.Adelph. Maledicta,famam,meum amorem.& peccatum in ſe tranſtulit. Plaut. Aſin. Quin etiam me miſerum famoſum facit flagitiis ſuis.Lucil.Satyr.lib.11 Quintus Opimius ille Iugurthini pater huius Et formoſus homo fuit, & famoſus, vtrunque Primò adoleſcens,poſteriùs directius ſeſe. Turpil. Pedio: Quæſo omitte, ac deſere hanc meretricem, quæ te ſemel nacta ſemper ſtuduit perdere,detegere,deſpoliare,oppleréque adeò fama,ac flagitiis.M.Tul.de repub.libro 4. Atque etiam,ſi qua erat famoſa ei cognatio,oſculum non ferebant.Salluſt.Iugurt.Is poſtquã largitionem famoſam,impudentémque.Næu. Danae. Subitò famam tollunt, ſiquam ſolam videre in via.

194 ¶*Famoſum,infamem*.Cic.de Orat.lib. 2.Non pol,inquit,audeo.Nam me ad famoſas vetuit mater accedere.

195 ¶*Fortis*,eſt *celer*.Lucil.libro 3.Aut quidnam tremulis facere artubus hœdi Conſimili incurſu poſſint,ac fortis equi vis. Virg. lib.9. Quid tam egregium, ſi femina forti Fidis equo. ¶ Fortis rurſum *formoſa*. Plaut. Milite:Et quid fortis viſa eſt? ¶Fortis etiã *diues*, Plaut. Trinummo : Eum ſororem deſpondiſſe ſuam in tam fortem familiam,id eſt,diuitem,& copioſam.Afran.Fratriis : Formoſa virgo eſt,dotis dimidium vocant Iſti,qui doteis negligunt vxgrias:Præterea fortis. Lucil.libro 30. Omnes formoſi fortes, tibi ergo improbus eſto. ¶Fortis,*magnarum virium*.Virgil. Aeneid.lib.1. Fortémque Cloanthum.

196 ¶*Faceſſere*,eſt *facere*. Ennius Annal.li. 1.Hæc effatus,ibique latrones dicta faceſſunt. Afran.Imis : Multa atque moleſta potiri, vt dicta faceſſas. Virgil. Æneid.libro 4.Imperio læti parent, ac iuſſa faceſſunt. ¶ Faceſſere ſignificat,*recedere*.Enn.Eumenid. Dico viciſſe Oreſtem,vos ab hoc faceſſite. Titin.Gemin. At aliquis veſtrorum nuntiet, Geminæ, vt res ſuas procuret, ædibus faceſſat. Pacuuius Teucro : Te repudio, nec recipio naturam dico faceſſi. Item:Faceſſite hinc omnes, parumper tu mane.Cicero de legibus libro primo : Paullíſper faceſſant rogemus. Afranius Liberto : Nolo hic te videat : dominus eſt.puer faceſſe hinc. Plautus Rudente : Siquidem ſis pudicus, hinc faceſſas. Marcus Tull Hortenſio : Faceſſant igitur omnes, qui docere nihil poſſunt, quo melius, ſapientiúſque viuamus.

197 ¶*Fatiſcere*,eſt *aperire*, rurſum *deficere*.

Accius δεῖ νυνὶ μάχης. Tamen antè fatiscar, qui tuam implorem fidem. Pacuuius Duloreste: Vt si ita sunt promerita vestra, æquiparare vt queam', Vereor nisi nunquam fatiscar facere quod qui boni.

198 ¶ *Ferus*, significat *severus*. Virgilius Æneidos libro 2. Ferus omnia Iuppiter Argos Transtulit. ¶ Ferus significat *equum non solum fictum, sed etiam verum*. Idem eodem: Inque feri curuam compagibus aluum Contorsit. Accius Medea: Perite in stabulis frenos immittes feris. ¶ Ferus item significat *crudum*. Virgilius Æneid. lib. 8. Pectebatque ferum, puróque in fonte lauabat.

199 ¶ *Fuga*, significatur *citus cursus*. Virgil. Æneid. libro 1. Vel qualis equos Threissa fatigat Harpalice, volucrémque fuga præuertitur Hebrum. ¶ Fuga item *volatum* significat. Virgil libro 3. Celerique fuga sub sidera lapsæ Semesam prædam, & vestigia fœda relinquunt. ¶ Fuga item dicitur *nauigatio*. Accius Telepho: Remisque nixi properiter nauem in fugam Tradunt. Virgilius Æneidos libro 5. Ipsæ iam matres, ipsæ, quibus aspera quondam Visa maris facies, & non tolerabile numen, Ire volunt, omnémque fugæ perferre laborem. Idem libro 4. Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas? Idem libro 3. Tendunt vela noti, fugimus spumantibus vndis. Plautus Asinaria: Remigio, velóque, quantum potes, festina, & fuge. ¶ Fuga, *vehemens afflatus*. Virgil. Georgic. libro 3. Ille volat, simul arua fuga, simul æquora verrens.

200 ¶ *Frigit*, correpta prima syllaba, significat *erigit*. Acc. Meleag. Frigit fricantem corpus aërium occultè abstruso in flumine. Idem eodem: Frigit æstas rubore ex oculis fulgens flammeo. ¶ Frigere & *frigutire est cum sono subsilere*. Plautus Casina: Nam quid frigutis? Nam quid istuc tam cupide petis? Afranius Priuigno. Occasione certa mulier inuolat In collum, plorat, orat, occurrit nepos Pauxillus neptis porrò de lecto frigit.

201 ¶ *Fingere*, est *iungere*. Lucillius libro 9. Eodem poculo bibo, eodem amplector, labra labellis fingens compono. ¶ Fingere, *componere*. Virgilius Georgic. libro 2. Persequitur vitem attondens, fingitque putando. Marc. Tullius de finib. bon. & malor. lib. 5. Vt alia in primo ortu perficere; alia progredientè ætate fingere. Lucill. libro 27. Item populum salute, & fictis versibus Lucillius, quibus potest, impertit. M. Tul. de offic. lib. 3. Fictam, & commentitiam fabulam prolatam dicunt à Platone. ¶ Fingere, *parare*. Lucillius libro 28. Sed fuga fingitur, timido vadit pede percitus. Var. Cato, vel de liberis educandis. Magnũ est enim, vt Aristo scribit, in primordio puerili quemadmodum incipiat fingat id quasi euadat. ¶ Fingere, *effigiare*, vel *formare*, & *facere*. M. Tul. de repub. libro 4. Ego verò eodem, quo ille Homerum redimitum coronis, & delibutum vnguentis emittit ex ea vrbe, quam sibi ipse fingit. Idem de Deorum natura lib. 2. Deinde in ore sita est lingua, finita dentibus: ea vocem immoderate profusam fingit, & terminat Virg. Æn. lib. 2. Nec si miserum Fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam, mendacém que improba finget. M. Tull. de offic. lib. 3. Virum bonum fingimus, de eius deliberatione, & consultatione qui primus. Sallust. Catilinæ bello: Quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit. Plaut. Asinaria: Nam neque fictum vsquam est, neque pictum, neque scriptum in poëmatis. Var. περὶ μιμήσεως. Vt hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebãt. ¶ Fingere, *simulare mendacium*. Afran. Fratriis: Nunc vide, hoc quo pacto eo aurum in medium proferam, Tu Castalia cogita, tu finge, fabricare vti libet. Virg. Geor. lib. 2. Non hic te carmine ficto, Atque per ambages. Terent. Andria: Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam. Virgilius libro 6. Vel cùm se pauidum contra mea iurgia fingit Artificis scelus. M. Tul. de finibus bonorum & malorum libro 5. Talibus exemplis non fictæ solùm fabulæ, sed etiam historiæ refertæ.

202 ¶ *Facinus*, *factum*. Sallustius Catilinæ bello: Qui aliquo negotio intenti præclari facinoris, aut bonæ artis famam quærunt. Terent. Heaut. Non fit sine periculo facinus magnum, & memorabile. M. Tull. de offic. lib. 3. Promissum potiùs non faciendum, quàm tam tetrum facinus admittendũ fuit. Et de senect. Nullum denique scelus, nullum malum esse facinus, ad quod suscipiendum non lubido voluptatis impelleret. ¶ Facinus, rursum *scelus*. Plaut. Aulul. Hoc est serui facinus. Sallust. Catil. bello: Sed in ea coniuratione fuit Quintus Curtius, natus haud obscuro loco, flagitiis atque facinorib. coopertus. M. Tul. de offi. lib. 3. Ab hoc nulla fraus aberit, nullum facinus.

203 ¶ *Furtum*, est *occulta subreptio*. Vir. Geor. lib. 3. Vulcani, Martísque dolos, & dulcia furta. ¶ Furtũ, *insidiæ*. Sallust. li. 1. Illò profectus vicos, castellaq. incendere, & fuga cultorũ deserta igni vastare, neq; elata, aut fecurissimus metu gentis ad furta belli peridoneæ. Vir. Æn. li. 11. Furta paro belli conuexo in tramite sylvæ, Vt biuias armato obsidat milite fauces.

204 ¶ *Fures*, etiã serui dicti sunt. Vir. Bucol. Quid domini faciant, audent cùm talia fures?

205 ¶ *Fiducia*, *confidentia*. Vir. Æn li. 9. Cernis quæ Rutulos habeat fiducia rerũ. ¶ Fiducia, est *audacia*. Sallust. lib. 2. Ita fiducia, quam argumentis purgatiores dimittunt.

206 *Fatigare*, *cohibere*, *cõprimere*. M. Tul. de offi lib. 3. Qui nõ verbis sunt, & disputationib. philosoph. sed vinculis. & carcere fatigandi.

¶ Fatigare

¶Fatigare, *commouere, perturbare.* Vir. Æn. lib. 1. Quę mare nunc terrásq. metu, cælumq. fatigat.

207 ¶*Frigoris*, quæ sit significatio, manifestum est. Virg. Geor. lib. 1. Frigúsque calorémque Inter. Et Lucr. Frigus, vt à fluuiis, calor ab sole, æstus ab vndis Æquoris. ¶Frigus, *metus.* Virgilius Æneid. lib. 1. Extemplo Æneæ soluuntur frigore membra. ¶Frigus, *aeris natura.* Virg. Georg. lib. 2. At sceleratum exquirere frigus Difficile est.

208 ¶*Frigidum, venenatum.* Virgil. Bucol. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. ¶Frigidus, *mortuus.* Virgil. Æneid. lib. 9. Voluitur ille vomens calidum de pectore flumen Frigidus. ¶Frigidum, *segne, imbecille.* Virg. lib. 11. Largus opus, & lingua melior, sed frigida bello Dextera.

209 ¶*Ferire*, vsu significat *percutere.* Virg. Bucol. Cornu ferit ille, caueto. M. Tull. de supplicijs: Feriuntur securi: lætaris tu in omnium gemitu, & triumphas. ¶Ferire, *sancire, firmare.* Virg. Æneid. lib. 10. Haud mora Tarcon Iungit opes, fœdúsque ferit.

210 ¶*Fouere*, est *nutrire, prouehere.* Virgilius Georgic. lib. 3. Hinc nescio qua dulcedine læti, Progeniem, nidósque fouent. Et Æneid. lib. 1. Iam tum tenditque, fouétque. Lucil. lib. 29. Ventrem alienum mœstum fouere exmolito ordeo, vti cataplasmo. ¶Fouere, *adspergere.* Virg. libro 12. Fouit ea vulnus lympha longæuus Iapix. ¶Fouere, *constituere.* Virg. Geor. lib. 3. Sub terra fouere larem. Virg. lib. 1. Et interdum gremio fouet inscia Dido, Insideat quantus miseræ Deus. ¶Fouere: *tueri.* Virg. Æneid. lib. 9. Obuia non ferre arma viros, sed castra fouere.

211 ¶*Fetum*, significat *plenum.* Virgil Æn. lib. 1. Loca feta furentibus austris. Et lib. 2. Scandit fatalis machina muros Feta armis. Var. γνῶθι σεαυτόν: Nō videtis vnus vt paruulus Amor ardifeta lampade. ¶Fetum, *onere leuatū.* Virg. lib. 9. Fecerat & viridi fetum Mauortis in antro. Et Georg. lib. 3. Nec tibi feræ More patrùm niueæ implebunt mulctaria vaccæ. Varr. de vita populi Rom. lib. 2. Mensę anteponebantur cum culina ac vino, in quo quæ veniebant ad fetam amicę gratulatum, Diis mactabant.

212 ¶*Fasces*, quam habeant significationem, manifestum est. Virg. Geor. lib. 2. Illum non populi fasces, non purpura regum flexit. ¶Fascem, *consulem* posuit. Virg. Georg. lib. 2. Iniusto sub fasce viam dum capit. ¶Fascem, *onus.* Idem Bucol. Ego te hoc fasce leuabo. Idem Georg. lib. 3. Vtróque animas sub fasce dedere.

213 ¶*Fundere*, est *liquorem defundere.* Virg. Georg. lib. 3. Hic duo rite mero libans Carchesia Baccho Fundit humi. ¶Fundere, *prosternere, iacere.* Virg. Aeneid. 1. Quàm septem integentia victor Corpora fundat humi. Et Aeneid. lib. 2. Fusus sine mente sine vllo subiacerent M. Tul. Philip. libro 1 Sceleratissimorum hostium exercitum fusum, cæsúmque cognoui. ¶Fundere. *dare.* Virg. Bucol. Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores. Cic. Tusc. lib. 5. Vt aut flores, aut fruges fundant, aut baccas. ¶Fundere, *dicere.* Virgil. Aeneid. lib. 3. Talia fundebat lacrymans. Plautus Asinaria: Næ illæ æcastor funerato fundit. ¶Fundere, *fugare.* Virg. Aeneid. lib. 2. Illi etiam, siquos obscura nocte per vmbram fudimus insidiis, totaque agitauimus vrbe, Apparent. ¶Fundere, *dimittere.* Virg. Georg. lib. 4 Ruunt que effusi carcere currus. Et lib. 10. Crinisque à vertice flamma Funditur.

214 ¶*Filum, oris liniamentum.* Lucil. lib. 29. Surge mulier, ducito filum non malum. ¶Filum dicitur *ducta res quæque ad tenuitatem.* Vir. lib. 10. Extremáque Lausо parcæ fila legunt.

215 ¶*Flagitium, periculum.* Lucil. li. 29. Quiete poscente minus, & præbent rectius multo, & sine flagitio. ¶Flagitium veteres, *vitiū, quod virgini infertur*, dici voluerunt.

216 ¶*Fides*, quid sit manifestū est. Vt Vir. Aeneid. lib. 1. Cana fides, & Vesta, vt plerunq. fides chordæ appellantur. Tul. Hor. Ponendæ sunt fides, & tibiæ. & Vir. lib. 6. Threicia fretus cithara, fidibúsque canoris.

217 ¶*Facere*, apertam habet significatiam. ¶*Facere rem diuinam*, religionibus exhibere, Plautus Aulularia: Mulsi, congialem plenam faciam tibi fideliam. Virg. Bucol. Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.

G

218 *Graue, grauidum.* Virg. Aen. lib. 1 Donec regina sacerdos Marte grauis. ¶ Graue, *plenum.* Virg. Bac. Non insuета graueis tentabunt pabula feras. Et Georg. libro 4. Et grauido superant vix vbere limen. Et Aen. lib. 1. Tunc pietate grauem, ac meritis. ¶ Graue, *secundum, ac frugiferum.* Virg. libro 3 Quid labor aut benefacta iuuant? quid vomere terras Inuertisse graueis? Graue secundum consuetudinem, *ponderosum.* Virgilius Georgic. lib. 1. Vomis & inflexi primum graue robur aratri. Terent. Heaut. Hui tam graueis hos quæso? M. Tul. de offic. lib. 1. Aut certè omni pondere grauior habenda est. ¶ Graue, *amarum.* Var. Quinquatribus: Absynthium vti bibam grauem, & castoreum, leuéque robur? Virgil. Et grauecolentia centaurea. ¶ Graue, *multum valde*, significare veteres probant. Titin. Psaltria: Grauique opsonio conuiuas. Nam & grauiter multum intelligitur. Cæcil. Plocio: Placere hoc cœpit grauiter, postquam est mortua. Acc. Deiphobo: Aut infando homine ignatula erat, aut arena, si ex sole, qui neque amico amicus vnquam grauis, neque hosti hostis fuit. Sallust. histor. libro 3. Nanque

his præter solita vitiosis magistratibus cùm per omnem prouinciam in fecunditate biennij proximi graue pretium fructibus esset. M.Tul. de officiis libro 1. Nec verò audiendi graviter qui inimicis irascendum putant. Lucret. lib.1. Humana ante oculos fœdè. cum vita iaceret, In terris oppressa graui sub religione. Varro γεωργικῶν λόγων: Vbi graues pascantur, atque alantur pauonum greges.

¶Graue, *grandæuum*. Virgil.libro 5. Hic grauis Entellum dictis castigat Acestes. ¶Graue, *molestum*. M.Tullius de senectute: Quod nunquam senectutem tibi grauem esse senserim. In eodem: Faciliùs in morbos incidunt adolescentes, grauiùs ægrotant, tristiùs curantur. Sallust.lib.2. Et continetur grauis. ¶Graue, *nocens*. Virgil.Georg.lib.3. Galbaneóque agitare graui. M.Tullius de offic.libro 4. Magnum illud bellum perfuga vnus, & grauem aduersarium imperij sustulisset. ¶Graue, *triste*. Acc. Erigona: Sed vbi ad finem ventum est, in quo illum fors expectabat loco, ad quem Orestes grauis sacerdos ferro prompto adstiterat. Virg.lib.12. Grauióre nuntius aureis Vulneret. Graue *forte*. Virg.lib.12. Ferit ense grauem Tymbræus Osirim. ¶Graue, *vtile*. M.Tull.de offic.libro 1. Vt iam sint alia grauiora, atque meliora, tamen nos studia nostra naturæ regula metimur. ¶Graue, *solidum & firmum*. Acc.Athamante. Veneficiis, & egresia hostium depetisti, & graue. Idem Nyctegresia: Id quod facis, gratum, & graue est. M.Tul. Hortensio: Vnde ad agendum, aut ad dicendum copia deprómi maior grauissimorum exemplorum, quasi incorruptorum testimoniorum potest. ¶Graue, *sapiens* cum auctoritate. M.Tull de offic.lib.1. Quæ grauis, & fortis ciuis, & in repub. dignus principatu, fugiet, atque oderit. Et Hortens. Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide grauius? ¶Graue, *necessarium*. Lucil.lib.29. Habeásque animo mihi admodum cautam grauem fore, quæ me ab vllo commodo abducat tuo.

219 ¶*Grassari*, dicitur *supra modum seuire*. ¶Grassari, etiam dicimus *ambulare*. Titinn. Veliterna: Vnde thensam, atque mulos, sine eam pedibus grassari, cùm fingere eius superbiam. Nou. Pedio: Certamus si me diploidi à recta grassatur via. Idem Ped. Nunc me res ipsa reprimit, sæpe hæc eadem grassatus via. Sallust. Iugur. Quin vbi ad gloriam virtutis via grassatur. Afranius Excepto: Consimili grassantur via, à quibus hic est omnis cultus.

220 ¶*Garrulæ*, dicuntur *aues canoræ, & hilares*. Virgilius Georg. libro 4. Garrula quàm tignis nidum suspendit hirundo. ¶Garrulus, est rursum *cordatus*. Varro Periplus libro 1. In hac ciuitate tum regnabat Dionysius homo garrulus & acer.

221 ¶*Gemini*, dicuntur *ex vno vtero, vno die editi*. Virg.lib.9. Geminos huic vbera circum Ludere pudēteis pueros. ¶Geminum, rursum *simile*. Pacuuius Hermiona: Par fortitudo gemina confidentia. ¶Geminæ, *duæ*. Virg.lib.6. Sunt geminæ somni portæ, quorum altera fertur Cornea.

222 ¶*Gerere, habere*. Virg. Æneid.lib.2. Et nos aliquod nomenque, decúsque Gessimus. ¶Gerere, *ferre*. Virg.lib.7 Bella manu, lectúmque gero. Et idem eodem: Læuáque ancile gerebat. ¶Gerere, *facere*. Virg.lib.9. Nec tecum talia gessi, Magnanimum Æneam, & fata extrema secutus.

223 ¶Gradus, consuetudine sunt, *per quos ad altiora domorum, & ædificiorum omnium scanditur*. Virgil.Æneid.lib.1. Aerea cui gradibus surgebant limina. ¶Gradus, *pedum gradientium vicissitudo*. Virgil.Geor.li.4. Gradibúsq sonare Compositis. ¶Gradus *firmitas stándi*. M.Tullius de offi.lib.1. Nec tumultuantem de gradu deiiciunt.

224 ¶*Gestire, cupere*. Lucillius libro xxx. Quanto haurire animus Musarum è fontibus gestu. ¶Gestire, *lætum esse*. Virg.Geor.libro primo: Et studio incassum videas gestire lauandi.

H

225 ¶*Herba*, est *viride pecorum pabulum*. Virg.Geor. lib.1. Et sulcis frumenti quæreret herbam. ¶Herbam, veteres *palmam*, vel *victoriam* dici volunt. Virg.Georg.lib.3. Atque immemor herbæ victor equus. Accius Meleagro: Gaudent, currunt, celebrant, herbam cóferunt, donant, tenent pro se quisque, cum corona clarum constat caput. Afranius Excepto: Fit opus luculentum, hoc dici herbam det.

226 ¶*Habere, planum est quid significet, vt Virg.Æneid.lib.4. Habeat secum, seruétque sepulchro. Terent. Andria: Quod habui summum pretium persolui tibi. *Habere, *satis esse*. Virg.libro 12. Hoc habet, hæc melior magnis data victima diuis. *Habere, *tenere, occupare*. Virgil.Æneid.lib.2. Hostis habet muros. Lucil.lib.xxix. Hoc tum ille habebat, & ferè omnem Apuliam. Plautus Aulularia: Postremò, hunc iam perscrutaui, nihil habet. Terent. Andria: Certè captus est, habet. ¶Habere, rursus *habitare*, Sallust.Catilinæ bello: Credo falsa existimans ea, quæ de inferis memorantur, diuerso itinere malos à bonis loca terra, inculta, fœda, atque formidolosa habere. Virg. Æneid.lib.7. Quæ loca, quíve habeant homines. Afranius Excepto: Vbi hic meretrix Neapolitis. Accius Philoctete: Vbi habet vrbem, agróne. Plaut. Aulularia: Patri auóve huius, qui nunc hic habet. ¶Habere. Terentius Eunucho: Labore alieno magnam partam gloriam Verbis in se transmouet, qui habet salem, quod in te est. ¶Ha-

est. Habere, *facere* sæpe. Varro παφῇ μανίππου. Saltem infernus tenebrosus κακοδαίμονας tenet, atque habet homines solicitos, quòd eum peiùs formidant, quàm fullo vlulam. M.Tul. de Repub.lib.tertio: Nam cùm quæreretur ex eo, quo scelere impulsum mare haberet infestum vno myoparone, eodem (inquit) quo tu orbem terræ. ¶Habere, *audire*. Lucillius libro 29. Habes omnem rem, timeo ne accuser. Terent. Heautont. Habes omnem rem, pergam, quòd cœpi, hoc iter. ¶Habere, *dirigere*. Lucillius libro 29. Hic aliò cùm iter haberet præteriens venit.

227 ¶*Habitare*, est *inhabitare*. ¶Habitare, *vti*. Varro sermone Latino libro 3. Vtrunque mulieres, & epicrocum viri quoque habitarũt. Idem rerum diuinarum lib.16. Hoc nomine antiquos secundis reb. Cumas habitasse.

228 ¶*Hiare*, est *aperire*. Salluſt Hist.l.b.4. Atque hiauit humus multa vasta & profunda. ¶ Hiare, *mirari, stupere*. Virg. Georg. lib. 2. Hunc plausus hiantem, Per cuneos geminatus enim plebeisque patrúmque. Et Æneidos libro 6. Incertus clamor frustratur hianteis. Varro Marcipore: Quicunque euidenter circumstant non rident, credo ridere hianteis. Video hianteis, non audio.

229 ¶*Horrendum*, significat *vitabile*, & *terribile*. Virgilius libro sexto: Horrendas canit ambages, antróque remugit. ¶Horrendum, *mirandum*, & *admirandum*. Virgilius Æneidos lib. tertio: Horrendum dictu, video mirabile monstrum. Idem libro 8. Nascenti cui treis animas Feronia mater (Horrendum dictu) dederat. ¶Horrendum, *ridiculum*. Virg. Georg. lib. 2. Oráque corticibus sumunt horrenda cauatis.

230 ¶*Haurire*, significat *exhaurire*, vel *implere*. Lucretius libro 4 Iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire. Lucillius libro 30. Quantum haurire animus Musarum & fortia gestit. ¶Haurire, *auarè sumere*. Cicero Tusc. libro 4. Cum inexplebili cupiditate, quò affluentiùs voluptates vndique hauriret, eo grauiùs, ardentiúsque sitientem. Virg. lib. 1. Ille impiger hausit Spumãtem pateram, & pleno se proluit auro. ¶Haurire, *defatigare*. Virgil. Georg libro 3. Exsultantiáque haurit Corda pauor pulsans. ¶Haurire, *confodere*. Vir. libro 10. Per tunicam squalentem auro latus haurit apertum. ¶Haurire, *accipere*, vel *audire*. Virg. lib. 12. Haud mollia fatu Sublatis aperire dolis, simul hæc animo hauri. Et lib. 4. Vocémque his auribus hausi. ¶Haurire, *tenere*. Virg. Georg lib. 4. Et medium sol igneus orbem Hauserat.

231 ¶*Honor*, est *dignitas*. Marc. Tull. Epist. ad Cæsarem lib. 1. Tu cum ea quæ es ab senatu summo cum honore tuo consecutus. ¶Honor, *gratia*, & *pulchritudo*. Virgil. Georg. lib. 2. Frigidis & syluis aquilo decussit honorem. Et Æneid lib. 1. Luménque iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. ¶Honor, *substanti*, *delectatio*. Virg. Georg. libro 4. En etiam hunc ipsum vitæ mortalis honorem. ¶Honor, *cultura*, *obseruantia*. Vir. Æneid. lib. 8. Semper honore meo, semper celebrabere donis. ¶Honor, *integritas*, *pudicitia*. Vir. Æneid. libro 1. Et rapti Ganymedis honores. ¶Honor, *sacrificium*, *latatio*, Virgilius libro 8. Forte die solenne illo rex Arcas honorẽ Amphitryoniadæ magno, diuíque ferebat. Plautus Aulularia: Et quidem maiorem filium, Mihi honorem habere, quàm eius habuisset pater. ¶Honos, *dilectus amor*. Virg. l.b.12. Per siquis Amaræ Tangit honos animum. ¶Honor, *hostia*. Virgil. Æneid. lib 3. Meritos aris iactabat honores. ¶Honor, *præmium*. Virgil. lib. 5 Ipsis præcipuè ductoribus addit honores. Lucillius libro 30. Cuius cum vultu, ac facie, ludo, ac sermonibus nostris, Virginis hoc pretium, atque hunc reddamus honorem. ¶Honor, *sepultura*. Virgilius libro 6. Cernit ibi mœstos, & mortis honore carentes. Lucillius lib 28. Nullo honore displetu, nullo funere.

I

232 ¶*Inuitare*, apertam habet significantiam. Virg. lib 5 Celeri certare fagitta Inuitant, qui forte velint, & præmia ponit. Terentius ἑαυτοῦ. Quam vellem Menedemum inuitatum nobiscum esse amplius. M.Tull. in Verrem actione 2. Rogat Rubrium, vt quos ei commodum sit, inuitet. Lucil. lib. 30. Contra hæc inuitasse, aut instigasse videntur. Mar. Tul. de senectute: Ad quem fruendum non modò non retardat, verùm etiam inuitat, atque allectat senectus. ¶ Inuitari, est *delectari*. Vir. Georg. lib. 1. Inuitat genialis hyems curásque resoluit. Turpil. Trauleone Onera, mensam, talos, vinum, in hæc huiusmodi quibus rebus vita amat tum inuitari solem. Idem Philopatro: Locus ipse inuitat hercle hic Veneris. M. Tul. Hortensio: Voluptates autem nullas ad res necessarias inuitamenta afferunt senibus. Idem de Rep. Idque ipsa natura non inuitaret solùm, sed etiam cogeret. ¶ Inuitare significat *replere*. Plautus Amphit. Mirum si inuitauit sese in cœna plusculum. Lucil. Pul cre inuitati, acceptíque benignè. Turpil. Epicler. Non inuitat plusculum hic sese vt solet. Idem Leucadia: Inuitauit plusculum hic sese in prandio. Salluſt. Hist. lib. 4. Reuersi postero die, multa quæ properantes deseruerant in castris nacti, cùm se ibi cibo vinóque læti inuitarent. Lucillius 30. Citò enim benè longinquum mortalibus morbum In vino esse, vbi qui inuitauit dapsilius se. Varro Sesquiulysse: Ipsum audi vino inuitari poculis large atque benigne.

233 ¶ *Iuxtá*, est *proximè*. Vir. Æneid. lib. 5. Humilis volat æquora iuxta. ¶ Iuxta est, *coniunctim*. Varro de vita populi Rom. lib. 1. Cùm interea in lucubrando faceret iuxta ancillas lanam. ¶ Iuxta rursùm, *similiter*. Sallust. Iugurthæ bello: Hvemem, atque ætatem iuxtà pati. Plautus Trinummo: Iuxtáque eam curo cum mea. Varro Papiapapæ, ὡσεὶ ἐγκωμίων. Qui potest laus videri versa cum motus sæpe furaces essemus atque nequissimus ibis iuxtà, ac P. Africanus. Plautus Aulularia: *Dixi* tibi mater, iuxta mecum rem tenes.

234 ¶ *Insolens, impudens*, & *audax*, dicitur consuetudine. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Insolens, arrogans, iactans. Idem de senectute: Nec certè verendum ne vera prædicans de se nimis videatur aut insolens, aut loquax. ¶ Insolens rursùm, *non solens*. Terent. Andria: Quid tu Athenas insolens? Pacuuius Atalanta: Quæ ægritudo insolens mentem attentat tuam? Turpilius Demetrio: Timere occæpit interdum oscitarier ineptus. Quid mihi vellem, ex insolétia nesciebam. Idem Leucad. Quem olim oderat, sectatur vltrò, ac detinet, Ille insolens autem vt fastidit carnifex? Accius Diomede: Ita è fletu, & tenebris obstinatiùs. Speciem amissi luminis conspiciunt insolentem. Sallust. Catilina: Quæ tametsi animus aspernabatur insolens malarum artiũ. Cic. Orat. Sed me hercule istius disputationis insolentia, atque earum rerum, quæ quasi in arte traduntur inscitia.

235 ¶ *Ingenium*, est *naturalis sapientia*. Sallust. Catilinæ bello: Ingenium nemo sine corpore exercebat. ¶ Ingenium veteres dixerunt, & *suaspõte* vel *natura*. Næuius Lycurgo: Vos qui regalis corporis custodiam Agitis, ite actutũ in frondiferos lucos, Ingenium arbusta vineta sunt, non obscuritas. Sallust. Hist. lib. 3. Castrísque collatis, pugna tamen ingenio loci prohibebatur. Virg. Georg. lib. 2. Nunc locus aruorum ingeniis quæ robora cuique, Quis color.

236 ¶ *Immane*, significat *ingens*. Virg. lib. 6. Posuitque immania tẽpla. ¶ Immane, *fœdum*. Accius Andromeda: Immane te habeat templum, obuallatũ ossib. ¶ Immane rursùm *minimè bonum*, & *nocens*. Accius Medea: Prima ex immani victũ ad mansuetum applicans. Virg. Geor lib. 4 Immane ante pedes hydrum moritura puella. Accius Philocteta: Phrygiam minorẽ esse immanẽ Graeciã. M. Tul. de rep. lib. 4. Quippe si ita sensit, vt loquitur, est homo impurus: sin aliter, quod malo, oratio est tamẽ immanis. Idem de offi. lib. 1. Quo detestabilior eorum immanitas, qui & lacerauerunt omni scelere patriam. Vir. Æn. lib. 1 Pygmalion scelere ante alios immanior omneis. Var. Meleagris: Adde hydram Lernæam, & draconẽ Hesperidum, quòd bestiæ fuerunt immanes.

237 ¶ *Intestatus*, est *qui sine testamento perit*. ¶ Intestatus est rursum, *cuius verbis fides nõ habetur*. Pomponius Pictoribus: Ipsius cum vno seruo senex intestato proficiscitur.

238 ¶ *Inuadere*, est *appetenter incipere*. Virgil. lib. 12. Aut pugnã, aut aliquid iãdudũ inuadere magnum. Lucillius lib. 30. Vt semel in cæli pugnas te inuadere vidi. ¶ Inuadere rursum, *quasi in vadum ruere*. Acc. Athamante: Vt profugiens hostem, inimici inuadam manus.

239 ¶ *Iubere*, est cogere, aliquid vt fiat. Vir. lib. 11. Ac Nisum dicere iussit. ¶ Iubere, est *velle*. Lucil. Satyr. lib. 6. Saluere iubere. ¶ Iubere, *salutem mittere amico*. Terent. Andria: Iubeo Chremetem. Virgil. Æn. lib. 3. Sed votis, precibúsque iubent exposcere pacem.

240 ¶ *Impurus*, est *aliquo vitio maculatus*. M. Tul. in Verr. actione 2. Quàm multis istũ ingenuis, quàm multis matribus familiãs in illa terra, atque impura legatione vim attulisse existimatis? Lucil. lib. 26. Coniugẽ infidámque, flacitã familiã, impurã domum. ¶ Impurus, *improbus*. M. Tul. de Rep. lib. 4. Sed menti vtique nostræ minimè audiẽdus. Quippe si ita sensit, vt loquit, est homo impurus. Teren. Eun. Mei loci, atq; mei ordinis, hominẽ haud impurũ.

241 ¶ *Imbuere*. est *intimare* vel *initiare*. Varr. Ephebo ὡσεὶ ἐμμανὲς. Quid te facere oportet litteris imbutũ solis Mineruæ? M. Tul. de offi. lib. 1. Pleriq; autẽ parentũ præceptis imbuti, ad eorũ cõsuetudinẽ, moréque deducimur. Virg. lib. 7. Promissi dea facta potens, vbi sanguine bellum Imbuit. ¶ Imbuere, est *inficere*, Accius Philocteta: Cùm ex viperino morsu venæ viscerum Veneno imbutæ tetros cruciatus ciẽt: Hoc in doctis intellectibus habemus. Cicero de finibus bonorum & malorũ: Accedit mors, quæ quasi saxum Tantalo semper impendet: tum superstitio, qua qui est imbutus, quietus esse nunquam potest.

242 ¶ *Ilico* significat, *statim*, *mox*. Pacuuius Medo: Repudio auspiciũ, regrediundũ est ilico. Cæcilius Notonicassione: Ilico ante ostiũ hîc erimus. ¶ Ilico, *illõ*. Turpilius Leucadia: Sed quam longè est cùm isti ilico, id est, in eũ locum. Næuius Belli Pœnici lib. 6. Septimũdecimum annum ilico sedent. Accius Eurysace: Ilico, inquam, habitat ouis, quam propitius. Cassius Hemina, lib. 1. Et quia quò irent, nesciebant, ilico manserunt. Idem: His persuadet, vt ilico manerent pars ilico manent. Cæcilius Notonicassione: Manete ilico.

243 ¶ *Ignoscite*, est *veniã date*. Vir. Geor. li. 4. Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere manes. ¶ Ignoscite rursum *noscite*, vel *discite*. Var. Gloriã ὡσεὶ φθόνου. Vósque in theatro, qui voluntatem auribus. Huc aucupatum concurristis domo, Adeste, id est à me, quæ ferã, ignoscite, Domum vt feratis è theatro litteras.

244 ¶ *Iter*, est *via*. Virgil. lib. 6. Hac iter Elysium nobis. ¶ Iter, *nauigatio*. Terent. Hecyra: Ain

ra: Ain' tu tibi hoc incõmodum euenisse iter? Non hercle verbis Parmeno dici potest [tantùm,] Quantũ re ipsa nauigare incõmodũ est.

245 ¶ *Innocens*, est *bonum*, & *nulli nocens*. Virgilius Æneidos libro 3. Litúsque rogamus Innocuum. ¶Innocens, rursus *integer & incorruptus*. Sillust. Iugurtha: Vbi, quæ Metellus agebat, ex nuntiis accepit, simul de innocentia eius certior Roma factus, diffidere suis rebus, ac tum demum veram deditionem facere conatus est.

246 ¶ *Indulgere*, *augere*. Lucil. lib. 29. Tu qui iræ indulges nimis, Manus à muliere abstinere melius est. ¶ Indulgere, *veniam dare*, Virg. lib. 10. Tolle fuga Turnum, atque instantibus eripe fatis. Hactenus indulsisse vacat. ¶Ingulgere, *dare*, *detinere*. Vir. Æneid. li. 4. Indulge hospitio, causasque innecte morandi. Et eodem: Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos. ¶Indulgere, *spatium maius dare*. Vir. Geor. li. 2 Sin tumulis accliue, solum collésque supini, Indulge ordinibus. ¶Indulgere, *temperare*, *clementem esse*. Virg. Geor. lib. 2. Si non tanta quies iret, frigúsq. calorémque Inter, & exciperet cæli indulgentia terras. M. Tullius de officiis lib. 3. Magnus vir in primis, & qui per indulgens in patrem idem acerbè seuerus in filium.

247 ¶ *Inane*, *vacuum*, *sine pondere*. Vir. Geor. lib. 3. Atque illis iam sæpe rotæ ducantur inanes. ¶Inane, *concauum*. Vir. lib. 5. Galeam ante pedes proiecit inanem. ¶Inane, *vacuum* siue leue. Vir. Georg. lib. 4. Instabileis animos ludo prohibebis inani. Et Æneidos lib. 4. Et inania murmura miscent.

248 ¶ *Iacet*, significantiam habet manifestam. Vt Virg. Bucolicis: Silenum pueri somno videre iacentem. Et, Strata iacent passim sua quęque sub arbore poma. M. Tul. de supplicijs in Verrem: Patris hi, quos videtis, iacebant in limine. ¶ Iacet, *plenum est*, *oneratum*. Virg. Georg. lib. 5. Sed iacet aggeribus niueis informis & alto Terra gelu latè. ¶Iacet, per *plurimum porrigitur*. Vir. Geor. li. 3. Tãtum campi iacet: ¶Iacet, *sordet*, nec lætus est. Lucil. li. 30. Et sua perciperet retrò relicta iacere. Lucretius lib. 1 Humana ante oculos fœdè cùm vita iaceret in terris. ¶Iacere, significat *emittere*. Vnde & iaculum. Vir. lib. 5 Sublatáque procul dextra connixa coruscat, Et iacit. M. Tul. in Verrem de signis: In quem scyphum de manu iacere conatus est.

249 ¶ *Iacit* habet, *ponit*. Virg. Georg. lib. 4. Omnis in hanc certam regio iacit arte salutẽ. M. Tull. Philippicarum lib. 1. In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. ¶Iacit, *facit*. Lucil. li. 26. Aggere in iaciendo, si quo est vincis actis opus.

250 ¶ *Improbum*, sicuti est manifestum, est *minimè probum*. Cicero Epistol. ad Cæsarem libro 1. Debes odisse improbitatem eius, quia impudentissimum nomẽ delegerit. ¶Improbum, *scauum*. Virg. lib. 10. Lauit improba teter Ora cruor. Et Geor. lib. 3. Tum piscibus atram Improbus ingluuiẽ, ramisque loquacibus explet. Lucillius lib 30. Improbior multò, quàm de quo diximus antè: Quanto blandior, hoc tantò vehementiùs mordet. ¶Improbum, *turpe*. Lucillius lib. 30. Omnes formosi, fortes: ergo improbus esto.

251 ¶ *Iactare*, est *dimittere*, *dependere*. Virg. libro 7. Et dextro iactata recumbit in armo. ¶Iactare, *voluere*. Virg. Æneid. lib. 1. Atque illum taleis iactantem pectore curas. ¶Iactare, *plagus sternere*. M. Tull. in Verrem actione 2. Iactatur domi suæ vir primarius, & homo honestissimus, pro se quisque manus affert. ¶Iactare, *fatigare*. Virg. Æneid. lib. 1. Iactatos æquore toto Troas. Et, Iactetur odiis Iunonis iniquæ. ¶ Iactare, *ambitiosius gloriari*. Virg. libro 6. Quem iuxta sequitur iactantior Ancus, Nunc quoque iam nimium gaudens popularibus auris. Idem lib. 10. Ecce paro, voces dum iactat inerteis. Lucil. lib. 18. In re iactanda ipsa ridicula id atque adfederet. ¶Iactare, *iactata mittere*. Virgil. Æneid. libro 3. Et flammas, ac lumina iactant. ¶Iactare, *excutere*, *commouere*. Varro Eumenidibus: Tibi nunc semiuiri teretem comam volantem iactant tibi Galli.

252 ¶ *Inuoluere*, significat *volutum superimponere*. Vir. Geor. li. 1. Scilicet atq. Ossæ frondosum inuoluere Olympum. ¶Inuoluere, *tegere*. Vir. Æneid. li. 2. Vertitur interea cælum, & ruit oceano nox Inuoluens vmbra magna terrámque, polúmque. Mirmidonúmque dolos. ¶Inuoluere, *implicare*. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Sed quod videret nomine pacis bellum inuolutum fore. ¶Inuolutum, *occupatum*, *comprehensum*. Varro Sexagesi: Adest fax inuoluta incendij.

253 ¶ *Interpres*, dicitur *obscuri disserter*. Vir. Æneid. libro 3. Troiugena interpres diuûm, ¶Interpres, *auctor*. Virgilius Æneid. libro 4. Túque harum interpres curarum, & conscia Iuno.

254 ¶ *Imponere*, significat *supra ponere*. Virgil. Æneid. libro 4. Vidit Thuricremis cum dona imponeret aris. ¶Imponere, *dare*. Virgil. Æneidos libro IIII. Finémque imponere curis.

255 ¶ *Intentum*, *solicitum*, *suspensum*, solicitè, diligenter intuentem. Virgilius lib. 5. Intenti exspectant signum. ¶Intentum, *extensum*. In eodem: Considunt transtris, intentáque brachia remis.

256 ¶ *Intendere*, *innectere*, *illigare*. Virgilius Æneidos lib. 2. Et stuppea vincula collo Intendunt. M. Tullius Hortensio: Quæro enim non quibus intendam rebus animum, sed

qn bus relaxem. Idem de ſupplicis: Tabernacula carbaſeis intenta velis collocabat. Et de ſenectute: Intentum enim animum tanquam arcum habebat, nec languens ſuccumbebat ſenectuti.

257 ¶ *Imago* dicitur *ſimilitudo*. Virgil. Æneid. lib. 2. Atque ipſius vmbra Creuſæ Viſa mihi ante oculos, & nota maior imago ¶ Imago, *vagina*, Vir. 7. Curuam ſeruãs ſub imagine falcem.

258 ¶ *Increpitat*, & *increpat* paria ſunt: & eſt aut incuſare, aut inſultare. Virgil. Georg. lib. 4. Æstatem increpitans ſeram. Et lib. 10. Hoſtis amare, quid increpitas, mortémque minaris? Et libro nono: Quem Turnus pariter curſu, telóque ſecutus Increpat his victor. M. Tull. Hortenſio: Tum Pſeudomenus, & ſoriam, & totam dialecticam aut illudis, aut increpas. ¶ Increpare, *ſonare*. Virg. lib. 8. Iterum atque iterum fragor increpat ingens. Et libro nono: At tuba terribilem ſonitum procul ære canoro Increpuit.

259 ¶ *Inuehi*, dicitur *vehi*. Virgil. lib. 5. Centauro inuehitur magna. ¶ Inuehi, *aggredi*, *increpare*. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem libro 3. Itaque in eum palàm vehementer eſt inuectus.

260 ¶ *Immittere*, *dimittere ad prolixitatem*. Lucillius li. 30. Neque barbam immiſeris iſtã. Virg. Æneid. li. 3. Reſpicimus, dira illuuies, immiſſaque barba.

261 ¶ *Inducere*, *fingere*, *immittere*. M. Tull. de offi. lib. 3. Hinc ille Gyges inducitur à Platone. ¶ Inducere, *perſuadere*. Lucil. libro 28. Hymnis ego animum ſic induco, quod tu ab inſanõ auferas. ¶ Inducere, *inſtituere*, *confirmare*. Lucillius libro 27. Ad quod animum induxit ſemel, & vt ille omnino putat. ¶ Induci, *delectari*. Lucillius lib. 26. Veterem hiſtoriam inductus ſtudio, ſcribis ad amores tuos. ¶ Induci, eſt *aliquibus fallaciis decipi*. Lucil. libro 30. Quid quærimus acre Inductum cantu, cuſtoditum.

262 ¶ *Inſultare*, dicitur *inſilire*. Virg. Georg. lib. 3. Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos. ¶ Inſultare, *iniuriosius aliquid dicere*. Lucil. libro 29. Inſulta miſeram te quoque in me.

263 ¶ *Interficere*, *occidere*. Lucillius libro 29. Priùs non tollas, quàm Tulli animum ex nomine, atque hominem ipſum interfeceris. M. Tull. de offic. libr. 3. Ab iiſdémque, quæ nocent, interficiuntur. ¶ Interficere, *perdere*, *concremare*. Virgil. Georg. lib. 4. Fer ſtabulis inimicum ignem, atque interfice meſſes. ¶ Interficere, *conſumere*, *finire*. Lucil. libro 28. Piſcium magnam, atque altilium vim interfeciſti, vt nego.

264 ¶ *Interpellare*, *dicere*, *ducere*. Lucil. libr. 28. Verùm tu quid agis? interpella me, vt ſciã: ¶ Interpellare, *adire*, *commouere*.

261 ¶ *Ire*, eſt *ambulare*. Virg. Georg. lib. 3. It triſtis arator. ¶ Ire, *incumbere*. Lucil. lib. 28. In medium Chremes, in ſummum ire addemenetus.

296 ¶ *Inſigne*, dicitur *magnum*, *vel præſtans*. Vi. Æneid. libro 1. Inſignem pietate virum. ¶ Inſigne, *vtile*, *neceſſarium*. Luc 27. Cocus non curat caudam inſignem eſſe, illa dum pinguis ſiet. Sic animum amici quærunt, paraſiti autem diuitias.

267 ¶ *Impedire*, eſt *implicare*, *inuoluere*. Vir. lib. 5. Haud aliter Teucrùm nati veſtigia curſu Impediunt. ¶ Impedire, *ſordidare*, ac *probrum ducere*. Plautus Amphitryone: Immo hunc ego Thebani ciues, qui domi vxorem meam Impudicitia impediuit.

L

268 ¶ *Læuum*, *aduerſum*. Virgilius Bucolicis: Sæpe malum hoc nobis, ſi mens non læua fuiſſet. ¶ Læua, *proſpera*. Virg. Georg. lib. 4 Siquem Numina læua ſinunt, auditque vocatus Apollo.

269 ¶ Lac, *ſuccus maternus*, *quo animalia nutriuntur*. Virgil. Bucolicis: Et lac ſubducitur agnis.

270 ¶ *Lactes*, dicũtur *inteſtina*. Titinn. Pſaltria: Farticula, cerebellum, lactes agninas. Plau. Curc. Ita cibi vacuitate vénio laxis lactibus. Idem Pſeudolo: Vna opera alligem fugitiuum canem agninis lactibus.

271 ¶ *Legere*, ſicut eſt in conſuetudine, ſignificat *oculis ſcripta percurrere*. Virgil. Bucolicis: At ſimul heroum laudes, & facta parentis Iam legere. ¶ Legere, *accedere*. Virgil. Georg. lib. 2. Ades, & primi lege litoris oram. Et Æneid. lib 11. Implicuere inter ſe acies, legitque virum vir. ¶ Legere, *rurſum colligere*. Titin. Veliterna: Hodie hoſtes fugauit, ſpolia placidè poſteriùs leget. Virg. lib. 10. Extremáque Lauſo Parcæ fila legunt. Et Georg. li. 1. Atque omnis nauita ponto Humida vela legit. Cæcilius Fallacia: Officulatim Parmenonem de via liceat legam. Varro Virgula diuina: Sed pancarpineo cibo coacto Libamenta legens caduca victus. ¶ Legere, *præterire* Virgilio auctore dicimus Æneidos libro 3. & lib. 5. Litoráque Epeiri legimus. Et, fractóſq. legunt in gurgite remos. ¶ Legere, eſt *nauigare*, præſtringere. Vir. Æneid. li. 2. Pars cætera pontum Pone legit. ¶ Legere, etiam *eligere* dicitur. Idem Bucolicis: Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala. Turpil. Epiclero: Quoniam legere te optimum eſſe atque æquiſſimum, qua cum ætas vegeta, & iubendum eſſe tibi. M. T. de offi. libro 3. Cetera autem, quæ ſecundum naturam eſſe in vita legere, ſi ea virtuti non repugnare diligentiùs intendentes inuenimus lege-

¶Legere, *furripere* significat. Vnde & sacrilegium dicitur, id est, de sacro furtum. Virgil. Bucolicis: Nam quæ sublegit tacitus tibi carmina nuper. Turpil. Boëthutibus: Qui verba venatur, mea pestis ars cædat, & sermonem hinc sublegam. Lucil. lib. 28. Omnia viscatis manibus leget. Plaut. Aulul. Sed leno egreditur foras. Hinc ex occulto sermone satus sublegam. Legere, *rursum videre*; hoc & aquilegi. Virgil. Æneid. lib. 6. Quin protinus omnem Perlegerent oculis, ni iam præmissus Achates Afforet. Et eodem: Longo ordine possent Aduersos legere.

272 ¶*Lustra*, dicuntur *ferarum habitacula*. Virgil. Georg. lib. 2. Non absunt illic saltus, ac lustra ferarum. Et Æneid. lib 3 Cùm vitam in syluis inter deserta ferarum Lustra, domósque traho. ¶Lustra etiam *lupanaria* dicuntur. Plaut. Asinar. Lustris studet. Idem, Apud scortum corruptelæ, & liberis lustris studet. Idem Casina. Vbi in lustra iacuisti? Egóne in lustra? Turpillius Lindia: Quibus te in rebus despoliasti fœdum, in lustris latet. Afranius Priuign. Vxorem quærit firmamentum familiæ, Scias abesse ab iis lustris ingenium procul. Cicero Philippicis libro 2. Cùm omnes impuritates, impudica in domo quotidie susceperis, vino lustrisque confectus.

273 ¶*Linquere*, est *dimittere*. Virg. Æneid. lib. 3. Linquimus Orthygiæ portus, pelagó- que volamus. Et lib. 9. Inque salutatam linquo. Varro περὶ ῥιπτου: Illæ nobiles quondam canes hinc liquit homines omnes in terra pila. ¶Linquere, *defluere*, Virg. Georg. libr. 2. Huc summis linquuntur rupibus amnes. Idem Æneid. lib. 3. Nam quæ prima solo ruptis radicibus arbos Vellitur, huic atro linquuntur sanguine guttæ.

274 ¶*Limare*, *exquirere*, & *delinire*, secundum consuetudinem à lima dictum. Plautus Menæchmis: Ianuam lima proterunt. Idem Bacchidibus: Limaces viri, quòd atterant, & consumant. ¶Limare etiam dicitur *coniungere*. Plautus Bacchidibus: Nec cum quoquam acceperis alio mercedem annuam iussi abesse, nec cum quoquam limares caput. Idem Scematico: Nam pater tuus nunquam cum illa etiam limabit caput. Liuius Tereo: Credito cùm illos soli mea voluntate nunquam limauit caput. Cæcil. Pausimacho: Hoc à te postulo, Ne cum meo gnato posthac limassis caput. Turpilius Leucadia: Veritus sum, Ne amoris caussa cum illa limassis caput.

275 ¶*Liquidum*, *suaue*, *dulce*. Varro Eumenidibus: Frigus per ossa cornus liquida canit anima. ¶Liquidum, est *purum*. Virgilius libro sexto: Liquidúmque per aera lapsæ. Varro Serrano, ἀεὶ ἀηχαριστῶν: Hunc vocas, sed & liquida vita incuriæ vestræ fecem. ¶Liquidum, *prosperum* Plautus Pseudolo: Ab sinistra auspicio liquido, atque ex sententia Confidentia est inimicos meos non posse perdere. ¶Liquidum, rursum significat *molle & fluxum*. Plautus Milite: Liquidius, cultiúsque, quàm ventus est fauonius. Idem Casina: Quondam prognatis in sortiendo sors delicuerit. Varro Diuinarum rerum libro tertio: Lucius Scipio, cùm aurum factum haberet vt vinea fulmine, ita est ictus, vt ista esset integra, aurum colliquisset. Idem de proprietate scriptorum: Quid est tanti, aut quid aliud eius generis seruefactum colliquisset, & in forma esset infusum? Virgilius Æneid. libr. 1. Aut cùm liquentia mella Stipant. Næuius Lycurgo: Iam solis æstu candor cùm liquescere. ¶Liquerit significat *reliquerit*. Accius Stasiast. Cùm subidæ delio de lore hoc animo corpus liquerit. Næuius Belli Pœnici lib. 2. Blandè & doctè percontaris, quo pacto Troiam vrbem liquerit.

276 ¶*Laudare*, est *verbis efferre*. Virgilius: Laudato ingentia rura. ¶Laudare etiam significat *nominare*. Virgilius Georgic. libro 2. Aut illaudati nescit Busiridis aras? id est, nec nominandi. Plaut. Captiuis: Id vt scias, Iouem supremum testem laudo, Hegio.

277 ¶*Lustrare*, *expiare*. Virgilius Bucolicis: Et cùm solennia vota Reddemus nymphis, & cùm lustrabimus agros. Lucillius Satyrarum libro secundo: Lustratus, piatus. ¶Lustrare, *circumspicere*. Virgilius Æneid. lib. tertio: Omnia collustrans, hanc primo ab littore classem Conspexi venientem. Cicero Tusculan. libro quinto: Ego autem omnia collustrarem oculis. Est enim ad portas Agragianas. ¶Lustrare, est *circumire*. Virgilius libro 8. Lustrat Auentini montem. Næuius Ægistho: Tum autem lasciuum Nerei simum pecus Ludens ad cantum clausum lustratur. ¶Lustrare, *sequi*. Virgilius Bucolicis: At mecum raucis tua dum vestigia lustro. ¶Lustrare, *patefacere*. Sallustius Catil. libro 1. Si lustrantur, si erumpunt omnia, muta iam istam mentem. Virg. Æneid. libro 4. Postera Phœbea lustrabat lampade terras. ¶Lustrare dicimus & scortari, *à lustris*. Plautus Pseudolo: Luxantur, lustrantur, comedunt quod habent. Lucillius lib. xxx. Quem sumptum facis in lustris circum oppida lustrans. ¶Lustrare, *perspicere*, *agnoscere*. Virgilius libro 8. Ille os, oculósque loquentis Iamdudum & tacito lustrabat lumine corpus. M. Tull. de offic. lib. 3. Sed cùm omnia ratione, animóque lustraueris.

278 ¶*Limen*, *locus standi datus*. Virg. lib. 6. Corripiunt spatio audito, limémque relinquunt. ¶Limen, *omnis ingressus*. Virg. Æneid. lib. 2. Limen erat, cæcæque fores, & peruius vsus. Varr. Virgula diuina: Ad quos cùm volueris venti, vt eos vsque ad limina nitidabilis,

¶ Limen non solùm, quod sub pedibus est, dicitur, sed etiam quod *superius est ingressus*. Nou. Macco exsule: Limen superum, quod mihi misero sæpe confregit caput: inferum autem vbi ego omneis digitos defregi meos.

279 ¶ *Leuare, soluere*. Virgil. Æneid. lib. 2. Atque arcta leuari Vincla iubet Priamus. ¶ Leuare rursum, *releuare*. Cic. Tusc. lib. 5. Alia nulla potuit inueniri leuatio. Virg. Bucol. Ego hoc te fascе leuabo. M. Tul. Epist. ad Cæsarem: Iam amplitudinem, gloriámque tuam magno mihi ornamento fore existimo, quòd me leuas cura. Pacu. Peribœa: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ita exsilium leuat. Var. Virg. diu. Quos nos iacta nouo leuata pascat. ¶ Leuare etiam *minuere*. Acc. Meleagr. Caue lassitudo poplitum cursum leuet. Idem Nyctegresia: Illos suapte induxit virtus: tu laudem illorum leuas. Var. οὐκ ἐξαγωγῆς: Quémnam te esse dicam feram, qui manu corporis feruidos fontium aperis lacus sanguinis, téque vita leuas ferreo ense? Virg. Georg. lib. 2. Omne leuandum Prodimus. Turpil. Demet. Nunc me ex aliorum ingeniis iudicat, Intercapedo quorum amicitias leuat. Var. Quinquatr. Absynthium vti bibam graue m, & castoreum, leuémque robur.

280 ¶ *Lautum*, significat *lotum*. Terentius Phorm. Tene ad symbolum venire vnctum, atque lautum è balneis? ¶ Lautum, *nudum*. Lucil. lib. 26. Malis necesse est lautum è mensa purè capturus cibum. ¶ Lautum, *abundans, competens*. Var. περιπόδιστηλα: Video quòd habeat satis, si vix putant lautum. ¶ Lautum etiam *inquinatum*, vel *maculatum*. Virg. Georg. lib. 3. Lauit ater vulnera sanguis. Acc. Stasiastis: vel Tropæo: Vulnere tetro deformatum suo sibi lautum sanguine tepido. ¶ Lautum, *elegans, suaue*. Terent. Eunucho: Facetè, lautè, lepidè, nihil suprà. Afran. Vopisco: Equidem te nunquam mihi Parasitum, verum amicum, æqualem atque hospitem Quotidianum, & lautum etiam conuiuam domi. M. T. in Verrem actione 2. Romam vt ex Sicilia redij, comites istius, atque amici, homines lauti, & vrbani. Et Hortens. Quæ est igitur philosophia? Socrate nec dubito quid, quæcũque sit lautitia, cui ictum elegantem magnificè, neq; minus quàm deceret, colere instituissent.

281 ¶ *Lentum*, significat *tardum*. M. Tul. de repub. li. v. Marcellus vt taceret pugnax; maximus vt consideratus, vt lentus. Et Hortens. Hunc Crassum qui lentiùs (vt scitis) dicere solebat, ad imitationem quasi nostri generis contendisse. ¶ Lentum, *securum, otiosum*. Virgil. Bucol. Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in vmbra. ¶ Lentum, *flexuosum*. Virgil. Bucol. Lenta salix quantum pallenti cedit oliuæ. Idem Geor. 1. Atque Amerina parant lentæ retinacula viti. ¶ Lentum, *patiens, placidum*. M. Tul. Hortensio: Qui, cùm plublicas iniurias lentè tulisset, suam non tulit. ¶ Lentum, *facile*. Lucyl. Satyr. li. 11. Cotta senex Crassi pater huius Panæti Magnus tritico fuit nummarius soluere nulli Lentus. ¶ Lentum, *tenax*. Plautus Menæchmis: Nimis lenta sunt vincula. Virg. Georg. lib. 4. Et viscо, & Phrygię seruant pice lentiùs Idæ. ¶ Lentum, *frigidum*. Virg. Georg. lib. 1. Nocte leues melius stipulæ, nocte arida prata Tondẽtur, noctis lentus non deficit humor. Cic. Orat. lib. 2. Neque enim est facile perficere, vt irascatur ei, cui tu velis, si vel iudex, vel ipse ferre id lentè videare.

282 ¶ *Locum, decus* significare vult Accius Diomed. Non genus virum ornat, generi vir fortis loco. ¶ Locus, significationis manifestę est. Virg Æneid. lib. 3. Hæc loca vi quòdam. Et: Hic locus vrbis erit. ¶ Locus, *genus, nobilitas, dignitas*. Acc. Eurysace: Atque, vt vides, non tenui de loco. Sallustius Catilina: Natus haud obscuro loco.

283 ¶ *Languor*, est *torpor*, & *inertia*. M. Tul. de offi. li. 1. Nihil autem magis cauendum est senectuti, quàm ne languori se, desidiæque dedat. ¶ Languor, *defectio*, & *dissolutio*. Vir. li. 9. Purpureus veluti cùm flos succisus aratro Langueſcit moriens. Idem lib. x. Qualem virgineo demessum pollice florem, Seu molles violæ, seu languentes hyacinthi.

284 ¶ *Longum*, est *per planum porrectum*. Virg. Georg lib. 3. Tum longo nullus lateri modus. ¶ Longum, *altum, erectum*. Virg. Æneid. lib. 9. Stant longis innixi hastis, & scuta tenentes. ¶ Longum, *diuturnum, perseuerans*. Virg. Æneid. libr. 3. Et longum Andromache testatur amorem. ¶ Longum, *seuum, pernicioſum*. Virgil. Æneid. lib. 1. Infelix Dido, longúmque bibebat amorem.

285 ¶ Longè etiam *valde*. Virgil. libro v. Ante omnes stupet ipse Dares, longéque recusat. M. Tul. in Verrem de prætura Sicilienſi: Hic longè primus ciuitatis est Epicrates. Et de offi. lib. 1. In his & nobilissimi philosophi longè principes. Lucil. lib. xxx. Cui vbi deciminutia meæ epitegina appedi longè opera ante alia omnia. Sisen. Hist. lib. 4. Egregias & longè præstantes, ac metuendas aduersariorum opes esse. Terentius Adelph. Et errat longè, mea quidem sententia. ¶ Longè etiam significat aut *temporis prolixitatem*, vt Virgil. Geor. li. 2. Nec longum tempus, & ingẽs Exiit ac cælum ramis felicibus arbos. Aut *spatij æstimationem*. M. Tull. in Clodium, & Curionem: Credo, postquam tibi speculum allatum est longè, & à pulcris abesse sensisti. Virg. lib. 12. Longè illi Dea mater erit, quæ nube fugacem Feminea tegat.

286 ¶ *Luxuria*, est *contra pudorẽ, & supra modum profusio*. M. Tul. de offi. lib. 1. Intelligimus quàm sit turpe diffluere luxuria, delicatè ac molliter

molliter viuere. ¶ Luxuria, *intempestiua abundantia*. Vir. Geor. li. 1. Luxuriem segetum tenera depascit in herba. M. Tul. de Orat. lib. 1 Et omnis luxuries stilo depascenda. Virg: Georg. lib. 1. Aut si luxuria foliorum exuberat vmbra. Cic. de Orat. Gemmare vites, sitire agros, lætas segetes, luxuriosa frumenta.

287 ¶ *Laxum, liberum, & remissum*. Vir. Æn. lib. 1. Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas. Idem Geor. li. 2. Et cùm se lætus ad auras Palmes agit laxis per purum immissus habenis. ¶ Laxum, *non angustum, sed spatij maioris*. Virg. Geor. li. 3. Et primum laxos tenui de vimine circlos Ceruici subnecte. M. Tul. de offic. libro 1. Et admittenda hominum cuiusque modi multitudo, adhibenda est cura laxitatis.

288 ¶ *Locandi*, significatio manifesta est, vt aut operis locandi, aut fundi. M. Tul. Epist. ad Cæsarem lib. 2. Vel quòd locatio ipsa pretiosa. Idem in Ver. Frumentaria: Ac Senonis Meneni nobilissimi hominis vxoris fundus erat colono locatus. ¶ Locare, *constituere*. Vir. Æneid. lib. 1. Hinc alta theatri Fundamenta locant alij. Lucil. libro xxx. Virtutis hæc tuæ artis monimenta locantur. ¶ Locare, *marito dare*. Plaut. Aulul. Virginem habeo grandem dote cassam, atque illocabilem. ¶ Locare, *parare*. Lucillius lib. xxviij. Hæc tamen conuentus, tela, insidiásque locaui.

289 ¶ *Lætum, hilarum*, secundum consuetudinem. Virg. Geor. lib. 1. Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui. ¶ Lætum, *ferax*. Virg. Georg li. 1. Lætus ager: nullo tantum se Mœsia cultu Iactat. ¶ Lætum *pingue*. Virg. Geor. lib. 2. Glande sues læti redeunt. ¶ Lætum, *gratia plenum*. Virgil. Æn. lib. 1. Luménque iuuentæ Purpureum, & lætos oculis afflarat honores. ¶ Lætum, *plenum, distentum*. Virgil. Georg. li. 3. Læta magis pressis manabunt vbera mammis.

290 ¶ *Lassum*, dicitur *fatigatum*. Lucil. lib. xxx. Leonem ægrotum, ac lassum. ¶ Lassum, *marcens, grauatum*. Vir. Georg. ix. Lassóve papauera collo Demisere caput.

M

291 ¶ *Mactare, præcipitare*. Acc. Antenor. Qui aut illorum copias fundam in campo, Aut naueis vram, aut castra mactabo in mare. ¶ Mactare, *honorare*. Acc. διδασκαλικῶν lib. 1. Sapientiæque inuictæ gratia, atque honoris Pater, honestè rem mactauit aurea. ¶ Mactare, est *immolare*. Vir. Geor. lib. 4. Et nigram mactabis ouem, lucúmque reuises. Lucil. lib. v. Et nigras mactant pecudes, & ignibus Diui. Acc. Erigone: Quod vtinam me suis arcitenens telis mactasset Dea. Var. de vita populi Romani libro 1. Quòd Calendis Iuniis & publicè, & priuatim fatuam pulem Diis mactat. ¶ Mactare, est *magis augere*. Vir. lib. ix. Macte noua virtute puer. Cic. Tus. lib. 1. Macte virtute. Accius Philocteta: Vt dixi, macte his, armísque macte virtutem patris. Lucil. Satyr. lib. v. Macte, inquam, virtute, simúlque his versibus esto. Turp. Boëthontibus: Macte virtute esto. Pacu. Duloreste: Macte esto virtute, operáque, oménque approbo. M. Tull. de rep. Ferunt laudibus, mactant honoribus. ¶ Mactare, *malo afficere*, significat. Plautus Amphit. At ego certè cruce, & cruciatu mactabo. exi foras, mastigia. Idem Aulular. Do date mactantem malo, & damno viros. Nou. Gallin. Mactato te misce virginis verbenis mactat villam in fortuito. Pomp. Præc. posteriore: At te Dij omnes cum consilio, calue, mactassint malo. Acc. Epigono: Maneas adhisante exsilio macte pelopis externis. Et Enn. Telepho: Qui illum Dij, Deaque magno mactassint malo. Afranius Priuigno: A fulica penè peristi. Dij te mactassint malo.

292 ¶ *Modicum*, in consuetudine *pauxillum* volumus significare. ¶ Modicum, veteres *moderatum*, & cum modo dici volunt. Plaut. Bacchid. Quibus ingens in animo vtibile est modicum & sine vernilitate. Idem Persa: Modicè & modestè est melius vitam viuere. Et Milit. Modicè, sapis. Enn. Hecuba: Quæ tibi in concubio verecundè & modicè morem gerit. Acc. Bacch. Agite modico gradu iaceat nisus leuis. Turp. Demiur. Ego ædepol docta dico, quæ mulier volet Sibi summum amicũ esse indulgentem, & diutinum, Modicè, atque parce eius serui ad cupidines. M. Tul. de repub. lib. 2. Statu esse optumo constitutam remp. quæ ex tribus generibus illis regali, & optumati, & populari confusa modicè, nec puniendo irritet animum immanem, ac ferum, Varro αἰεὶ νύχιε: Sapiens & bonum ferre potest modicè, & malum fortiter, ac leuiter. Var. Tithon. αἰεὶ γύρας: Si multum lusi, modicè ambis. Sallust. Iugurth. bello. Animus belli ingens, domi modicus, libidinis & diuitiarum victor.

293 ¶ *Mitis*, est *tranquillus & leuis*. Virg. lib. 8. Mitis vt in morem stagni, placidæque paludis. Lucil. lib. 30. Et illud quoque mite malũ, blandum atque dolosum. Tul. Hort. Aut Theopompo acrius, aut Theophrasto mitius inueniri potest? ¶ Mitis, est *maturus*. Plaut. Mil. Mitissimè quidem fustibus. Virg. Bucol. Sunt nobis mitia poma. Turp. Lindia: Misero mihi mitigabat sandalio caput. Pac. Dul. Nec grandiri frugum fetum posse, nec mitescere. M. Tul. de Repub. lib. 4. Cúmque autumno terras ad cõcipiendas fruges patefecerit, hyeme ad concipiendas relaxarit, à fistula maturitate alia mitigauerit, alia torruerit. Idem de senect. Facit persæpe ipsa sibi audientiam diserti senis compta, & mitis oratio.

294 ¶ *Mater*, est *quæ quoduis animal parit*

edit. Virg. Georgic. lib. 4. Mater Cyrene, mater. ¶ Matrem veteres etiam *nutricem* dici volunt. Plau. Menæch. Ita forma simili pueri, vt mater sua Non internosse posset, quæ mammam dabat, Neque adeò mater ipsa, quæ illos peperat. Virg. Æneid. lib. 7. Et lambere matrem, Impauidos. id est, nutricem.

295 ¶ *Merum*, est *solum*. Terent. Phor. Nihil habet nisi spem meram. Var. τῷ πατρὶς τὸ παιδίον, πρὸς παιδοποιίας: Ac liberos parare cui necesse sit, non est merum, nec tu ædepol quid simulas tuis? Plaut. Asinar. Aurum atque argẽtum merum est. Fixus, hîc apud nos est animus tuus clavo Cupidinis. Varro Sesquiulysse: Diogenem postea pallium solum habuisse, & habere Vlyssem meram tunicam, pileum ideò non habere. Idem Eumenidib. Tu non insanis, quò tibi vino corpus corrumpis mero. ¶ Merum, *syncerum*. Pompon. Piscatoribus, Nescio quid non est hoc merum, quod hic plorat. Var. Marci. Eodem coniecisse mera miracula nescio quæ. Cic. de Orator. lib. 2. Ecce tibi exortus est Isocrates magister istorum omnium, cuius è ludo tanquam ex equo Troiano meri principes exierunt.

296 ¶ *Meret*, *meretur*. Virg. lib. x. Qualem meruit Pallanta remitto. Et lib. 4. Si bene quid de te merui. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 2. Quem periisse ita de Repub. merentem consulem doleo. Lucil. lib. xxx. Publica lege vt mereas, præsto est tibi quæstor. Varro Eumenid. Quia plus, inquit, merere debet, in quo est virtus. ¶ Mæret rursus *dolet*. Virgil. Æneid. libro 4. Sola domo mæret vacua. ¶ Meret, *militat*. Lucil. Satyr. lib. xv. Dum miles hybernas ac meret tersa ex ætate quasi annos. Idem lib. xi. Annos hic errat iam plures miles hyberna. Nobiscum meret. Virg. lib. v. Merui quoque, sæpe furores Compressi. Var. de vita populi Romani lib. 3. Qui in exercitu donati essent, & ære publico mererẽt. ¶ Merer, *humillimum, & sordidissimum quæstum capit*. Varro Rerum humanarum lib. xx. Qui in ordine erat, is æs militare merebat, &, ob mercedem, laborem, vel infamiam corporis locat. Lucil. lib. 1. Et mercede meret religiones. Varro Agathone Dulorestę: Qui merita hominem, & seruum facit. vnde & *mercenarij*, & *meretrices* dicuntur. Idem Eumenidibus: Primùm iste qui meret sestertios vicenos.

297 ¶ *Medicamentum*, est *quo homines, vel animalia cætera curantur*. M. Tul. de offic. lib. 3 Si quis medicamentum cuipiam dederit, ad aquam intercutem. ¶ Medicamentum rursus *venenum*, vt Græcè φάρμακον. vel producta eius verbi prima syllaba, quòd apud Medos venefici sint plurimi, secundum Virgilium Georg. lib. 2. Media fert succos tristeis, tardúmque saporem Felicis mali. Et in sequentibus: Pocula siquando sæuæ infecere nouercæ, Miscuerúntque herbas. Var. περὶ ἐξαγωγῆς Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum. quia Romanis, inquit, me Prusiades tradere volebat.

298 ¶ *Minutum*, est, vt sæpius, *breue*. ¶ Minutum, est *obscurum, & scrupulosum*, vt à Græcis dicitur λεπτομερὲς Cicero de finibus bonorum & malorum li. 1. Ecce autem mali, minuti, & angusti, & omnia semper desperantes, aut maleuoli, inuidi, difficiles, lucifugi, maledici, monstruosi.

299 ¶ *Malignum* significat consuetudine, *maleuolum*. ¶ Malignum, *obscurum*. Virg. lib. vj. Quale per incertam lunam sub luce maligna Est iter in syluis. ¶ Malignum, *gracile, minus ferax*. Virg. Georg. 2. Difficiles primùm terræ collésque maligni.

300 ¶ *Moliri*, est *facere*. Virg. Æn. lib. 1. Molirive moram, & veniendi exposcere causas. Idem: Res dura, & regni nouitas me talia cogunt Moliri M. Tul. Philippicis: Quem nihil aliud agere, nihil moliri, nisi necem ciuium, atque impetum ciuitatis videre. Idem de senectute: Iners non sit, verumetiam sit operosa, & semper agens aliquid, & moliens. ¶ Moliri, *retinere, morari, ac repigrare*. Cæcil. Progamo: Ita quod lætitia me mobilitat, mæror molitur metu. Lucil. lib. vij. Mutilamur, molimur, subducimur. ¶ Moliri, *exstruere*, dictum à molibus. Virg. Æneid. li. 1. Moliríque arcem, & manibus, subuoluere saxa. Acc. Philoctete: Vbi horriferæ, & soni stridor gelidas molitur niues. Vnde *demoliri* dictum est destruere. M. Tull. de offic. lib. 1. Hanc Scaurus demolitus, accessionem adiunxit ædibus. Cassius Hemina de censoribus lib. 2. Et iam aurea in Capitolio signa quæ erant, demoliuntur. M. Tull. de offic. lib. 3. Demoliri ea, quorum altitudo officeret auspiciis.

301 ¶ *Molle*, est *non durum*. Virgilius libro viij Mollibus è stratis opera ad fabrilia surgit. Idem Georg. lib. 2. Quid nemora Æthiopum molli canentia lana? ¶ Molle, *recens, nouum*. Virg. Bucolic. Sũt nobis mitia poma, Castaneę molles. ¶ Molle, *opportunum*. Virg. Æneid. lib 4. Sola viri molles aditus, & tempore noras: Idem: Et quæ molliſſima fandi Tempora. ¶ Molle. *leue, contemnendum*. Vir. Geor. l. b 3. Tua Mœcenas haud mollia iussa. M. Tul. de senectute: Quod ferendum est molliter sapienti. ¶ Molle, *non arduũ, nec erectũ*. Vir. Buc. Quâ se subducere colles Incipiũt, mollíque iugũ dimittere cliuo. ¶ Molle, *dulce, iucundum*. Virg. Georg. lib. 2. Molléque sub arbore somni. M. Tull. de legibus libro 2. In animos teneros, atque molles influere, quàm varios canendi sonos. Idem de senectute: Omneis absterseris senectutis molestias: sed etiam efferis mollem, ac iucundam senectutem.

¶ Molle,

¶Molle, *placidum*. Accius Teleph. Remisque pixi properiter nauem in fugam Tradunt, subter saxa ad lævam, quâ mons mare Mollibat. M. Tullius de senectute: Et Annibalem iuueniliter exsultantem patientia sua molliebat.

302 ¶*Mirari*. significat *nouo aliquo obstupefieri*. Virg. Æneid. libro 1. Artificúmque manus inter se, operúmque laborem Miratur. ¶*Mirari, delectari, accendi*. Virg. Georg. lib. 3. Seu quis Olympiacæ miratus præmia palmæ Pascit equos. ¶Mirari. Virgilius lib. 8. Ille operûm custos, illum admirantur, & omnes Circunstant.

303 ¶*Micare*, est *sortiri digitis*. M. Tul. de offi. lib. 3. Dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. & eos, quas ipse quasi sorte, aut micando victus alteri cedit. Varro Parmenone: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. ¶Micare, *per vices sine ordine mouere*. Virg. Georg. lib. 3. Micat auribus, & tremit artus. Idem libro decimo: Semianimique micant digiti, ferrúmque retractant. Et Georg. libro quarto: Et linguis micat ore trisulcis. Lucillius lib. xxx. Omnia tumendo mucro videas feruente micare. ¶Micare, *fulgere*. Virg. Æneid. libro primo: Micat ignibus æther. Et libro secundo: Ardenteis clypeos, atque æra micantia cerno.

304 ¶*Mittere*, manifestam habet significationem. Virgilius libro septimo: Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem. Et Georgic. tertio: In saltus vtrunque gregem, atque in pascua mittes. Et: Mitte in Venerem pecuaria primus. ¶*Mittere*, est *excludere*. Virgil. Æneid. lib. 1. Mæstúmque timorem Mittite. Sisenna Histor. lib. tertio: Mulierem missa fide, ac pietate propter amoris nefarij lubidinem extitisse. ¶Mittere. Virgilius Bucolicis: Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos. ¶Mittere, *omittere*. Terentius Adelph. Hera lacrymas mitte. Virgilius lib. 11. Mitto ea quæ muris bellando exhausta sub altis. Lucil. lib. 30. Hoc missum face, illomet vtere libenter. M. Tullius de offic. lib. tertio: Manlium missum fecit, tantùm temporibus illis iusiurandum valebat. Plaut. Aulularia: Iam scrutari mitto: redde huc.

305 ¶*Mandare*, significationem habet notam: vt Virgil. libro octauo: Multa patri mandata dabat portanda. ¶Mandare, *commendare*. Virg. Æneid lib. 3. Furtim mandarat alendum Threicio regi. M. Tul. de offic. li. 2. Dein scriptis nõ ea, quæ nunc, sed actiones nostras mandaremus, vt sæpe fecimus.

306 ¶*Maturum*, dicitur *celer*. Virgil. Æneid. li. 1. Maturate fugam, regíque hæc dicite vestro. Acc. Menalippo: Est res aliqua, quæ præsente his priùs maturè institit. M. Tul. de offic. lib. tertio: Venit ipse maturè, scalmum nullum videt. Varro Endymion. Qui vt vigilarem maturè cepisti, in eo retinueris. ¶Maturum, *graue, sapiens*. Virgilius lib. v. Hoc Helymus, hoc æui maturus Acestes. M. Tul. de senectute: Iam constantis ætatis, & senectutis maturitas. ¶Maturum, *mite, coctum*. Virg. Bucolicis: Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres. Varro Eumenidibus: Discumbimus mussati: dominus matura oua ad cœnam committit.

307 ¶*Metus*, dicitur, sicuti plurimum, *timor*. Virgilius libro sexto: Et metus, & malè suada fames. ¶Metus, *religio*. Virgil. lib. 7. Sacra coma, multósq; metu seruata per annos.

308 ¶*Manere*, est *loco insistere*. Virgilius lib. decimo: Manet imperterritus ipse Hostem magnanimum opperiens. M. Tul. in Verrem: Qui iudicia manere apud ordinem senatorium volunt. Idem de offic. Cyrsilum quendam suadentem, vt in vrbe manerent. ¶Manere, *imminere, deberi*. Virgilius libro septimo: Te, Turne nefas, te triste manebit Supplicium. M. Tul. Philip. lib. 13. Sin autem me aliud fatum manet. ¶Manere, *exspectare*. Terent. Eunucho: Quàm mox irruimus? mane. Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet. ¶Manet, *inhæret, infixum est*. Virgil. Æneid. lib. 1. Manet alta mente repostum. Plautus Asinaria: Vale. aliquanto amplius valerem, si hîc maneres.

309 ¶*Monstrum*, dicitur *horrenda magnitudo*. Virg. Æneid. lib. 2. Monstrum horrendum, informe, ingens. ¶Monstrum, *monstrationem*. Virg. Æneid. lib. 3. Monstra deûm refero.

310 ¶*Maculosum, sordidum, immundum*. Lucil. lib. 30. Hæc vestimentis maculosis tum aspicit iste. ¶Maculosum, est *varium*. Virgil. Æneid. libro 1. Succinctam pharetra, & maculosæ tegmine lyncis.

311 ¶*Macula, turpitudo*. M. Tul. in Verrem actione 2. Cuius vt adolescentiæ maculas, ignominiásque præteream. Lucillius libro 30. Quẽ scis scire tuas omnes maculásq;, notásque. ¶Macula, *in retibus plaga*. M. Tul. de suppliciis in Verrem actione 2. Reticulúmque ad nares sibi admouebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.

312 ¶*Metiri*, est *transmeare*. Lucillius libr. xxx. Vir mare metitur magnum fluctibus tradit. Virg. Georg. li. quarto: Et iuncto bipedum cursu metitur equorum.

313 ¶*Manicæ*, dicuntur *vestium*. Virg. lib. 11. Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. ¶Manicæ, *quibus manus vinciuntur*. Lucil. li. 30. Si laqueis, manicis, pedicis mens irretita est. Virgil. Æneid. lib. 2. Manicas atque arcta leuari Vincla iubet Priamus. Plaut. Asin. Vbi manus manicæ complexæ sunt.

314 ¶*Mœstum, triste, miserabile*. Virg. Æneid.

lib. 2. Et mæstas expromere voces. Lucillius xxix. Cohibet & domi mæstus se Albinus. ¶Mæstum, *enectum fame*. Lucillius libro xxix. Ventrem alienum, mæstum, fouere ex molito ordeo, vti cataplasma.

315 ¶*Mutare, derelinquere*. Lucil. libr. xxvj. Mihi quidem nō persuadetur, publicè vt mutem meos. ¶Mutare, *transferre*. Lucil. lib 28. Doctior cæteris isasamitis mutes aliquò tecum sacra facta vitia. ¶Mutare, *aliud pro alio accipere*. Lucil. lib. xxvj. Publicanus verò, vt Asiæ fiam scripturarius pro Lucillio, id ego nolo; & vno hoc non muto omnia.

316 ¶*Mouere*, manifestum est, quam habeat significationem. ¶Mouere, *excludere*. M. Tull. de offic. libr. 3. Atqui quodam quasi veneno perficiat, vt veros heredes moueat, in eorum locum ipse succedat.

317 ¶*Meditari*, est *discere, perdoceri*. Plaut. Amph. Prius ipse mecum etiam volo hic meditari, si hoc pro hoc loquar. ¶Meditari, *excogitare*. Terent. Andria: Venit meditatus alicunde ex solo loco.

N

318 ¶*Nobile, ad dignitatem generis refertur*. Sall. Lucius Catilina, nobili genere natus fuit. ¶Nobilis dicitur & *notus*. M. Tul. de offic. lib. 2. Testis est Phalaris, cuius est præter cæteros nobilitata crudelitas. Lucil. Satyr. lib. 7. Phryne nobilis illa vbi amatorem improbius quē. Varro περὶ αἱρέσεων: Tum contremula aquilenta apud alta litora Oriris, ac reluces nobilis omnibus. Acc. Diomede: Me Argos referam: nam hic suam nobilis, necui cognoscar noto. Teren. Heauton. Mea est potens, magnifica, sumptuosa, nobilis. Virgilius libr. 3. Est locus Italiæ medio sub montibus altis Nobilis. M. Tul. in Verrem actione 2. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum. id in primis Asiæ prouinciæ clarum, & nobile. Lucil. l. xxix. Tum illud Epiphoni, quod etiam tum nobile est. Vnde nobilitarēt, notificarent dictum est. Titinnius Prælia: Magisque famæ obiectarent, ne eam malefactis nobilitarent. Accius Telepho: Nam is demum miser est, cuius nobilitas miserias debilitat. Pacuuius Duloreste: Hiccine is est, quem fame gratia ante omneis nobilitat viros?

319 ¶*Numerum, ordinem*. M. Tul. de Deorum natura lib. 2. Nihil est enim vt orationem numero moueri possit sine consilio, in quo nihil est temerarium. Virg. Æneid. lib. 3. Digerit in numerum. ¶Numero, *signo*. Acc. Oenomao: Numero te expurgasti. Idē Antigona: Ne istum numerum amittas subitū oblatū. Turpil Demetrio: Nunquā nimis numero quenquam vidi facere, quàm facto est opus. Idem Lindia: Ego interim in turba foras subduxi cum hac me, Nequis ad numero mihi videbat currere. Varro περὶ ἐξαγωγῆς: Quid puer rogasset, & petasatus capite annuisset: ac discedens numero venire ait adolescentem. Afran. Priuigno: Numero inepti pertimuistis cassam terriculam aduersarij. Plaut. Amphit. Numero mihi in mentem fuit. Var. Cato, vel de liberis educandis: Vt qui contra celeriter erant nati, ferè numerariis premuniebant: quòd, qui citò facturum quid se ostendere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabantur numeri, & quam deam solent indigetare etiā pontifices. ¶Numeros modos. Virg. Bucol. Numeros memini, si verba tenerem. Tul. de offic. lib. 3. Perfectum atque absolutum est, &, vt idem dicunt, omnes numeros habet.

320 ¶*Niti*, est *conari sub onere*. Virg. Georg. lib. 3. Post valido nitens sub pondere faginus axis Increpat. Cic. Tusc. li. 1. Num illud, quod Sisyphus versat Saxum, sudans nitendo, neque proficit hilum? ¶Niti, *fultum esse*. Lucil. libro 26. Summis niti naturæ opibus, at ego contrà, vt dissimilis siem. ¶Niti, est *incumbere*. Virgil. lib. 6. Ille vides pura iuuenis qui nititur hasta. ¶Niti rursum, *ambulare*. Pacuuius Peribœa: Ardua per loca agresti, ac trepidante gradu nititur. Virg. Æneid. lib. 2. Pressit humi nitens. Varro Pranso parato: Contrà coactus seruus latratu canum Fertur bisulcis vngulis nitens humu. ¶Niti, *volare*. Virgil. Æneid. lib. 3. Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis Constitit.

321 ¶*Nare*, est *natare*. Virg. li. 8. Et fluuium vinclis innaret Cœlia ruptis. ¶Nare rursum *volare*. Virg. Georg. lib. quarto: Hinc vbi iam emissum caueis ad sidera cæli Nare per æstatem liquidam suspexeris agmen. ¶Natare iterum *trepidare*. Virg. Georg. lib 4. Conditque natantia lumina somnus.

322 ¶*Necessitudo*, pro *necessitas*. Sallust. Iugurthæ bello: Etiam iam ante Iugurthæ filia Boccho nupserat, verùm ea necessitudo, quæ etiā timidos fortes facit. Idem eodē: Coactus rerum necessitudine, statuit armis certare. Var. Modio: Asse vinum, asse pulmentarium sedeas, quò natura aurigatur, non necessitudo. Sisen. Hist. li. 4. Id me neque metu, neque calamitatis necessitudine inductum facere.

323 ¶Necessitas, *vis quædam, quæ alterum cogere inuitum potest*, vt plerunque. ¶Necessitas, *affinitas*, vnde & hoc iure coniuncti necessarij appellantur. C. Cæsar, cùm Plautiam suasit rogationem: Equidem mihi videor, pro nostra necessitate, non labore, non opera, non industria defuisse.

324 ¶*Nomen*, est *proprium vocabulum singulorum*. Virg. lib. 7. Cui nomina mille, Mille nocendi artes. Et: Nomen aui referens Priamus. ¶Nomen, *decus, dignitas*. Virgil. Æneid. lib. 2. Auulsúmq. humeris caput, & sine nomine corpus. ¶Nomen etiam, *debitum* dicitur.

325 ¶*No-*

325 ¶*Nota*, dicitur *probrum*. Lucil.lib.xxx. Quem scis scire tuas omneis maculásque notásque. ¶Nota, *signum*. Virg Georgic.lib.3. Cõtinuóque notas, & nomina gentis inurunt. ¶Nota, *distinctio*. Virg.lib.quinto: Cæruleæ cui terga notæ.

326 ¶*Nudum*, consuetudine, *sine tegmine* dicitur. Virg.lib.v. Nudatósque humero oleo perfusa niteſcit. ¶Nudum, *insepultum*. Virg. libro v. Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

O

327 ¶*Occupatus*, *impeditus*, vt Græcè dicitur ἀσχολεῖ, id est, vacuus non est. Plautus Amph. Herus Amphitryo occupatus. Cic. Tusc. lib.1. Vt si occupati profuimus aliquid ciuibus nostris, prosumus etiam, si possumus, otiosi.

328 ¶*Occupare*, est proprie *præuenire*. Cic. Tusc.lib.v. Quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus occupauit. Titinnius Veliterna: Ergo occupa foras exire, vt præsit linteum. Virg.libro xij. Et venienti Ebiso, plagámque ferenti Occupat os flammis. Accius Euryface: Quemadmodum impetu occupemus facere vltrò in regem fidem per eos, & nisi clamoris regem, aut ferre ab regina occupo puerum. Turp. Trasileone: Cesso occupare, & me in colloquium conferre horum? Ennius Hectoris Lytris: Hector te summa armatos educit foras, Castrisque castra vltrò iam ferè occupat. Pacuuius Duloreste: Is quis est? qui tunc si tu illum occupas, leto dabis. Varro Ephebo, περὶ ἐμμενῶν: Crede mihi plures dominos serui comedere, Quàm canes: Quod si Actæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non negasset saltatoribus in theatro fieret. Idem Eumenidibus: Priùs quàm responderem, foris nescio quis occupat res indicare. ¶Occupare, *detinere*. Plaut. Epidico: Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies. Pacu. Atalanta: Super satis agere vt ne in mare animum occupes. M Tul. de officiis libro primo: Et in ea funditus delenda occupati sunt, & fuerunt. Var. Geor. li.iiij. Municisque iacentem Occupat. Var. Eumenidib. Cùm in eo essem occupatus, atque in schola curaret, vt scribit Scantius homo per Dionysia. ¶ Occupare etiam, *inuenire*, *tenere*, vel *possidere*. Plaut. Trinummo: Familiam optimam occupauit. M. Tul. Hortensio: Et Paulum Marcelli occupauisse. Virgil. Æneid.lib. sexto: Occupat Æneas aditum custode sepulto. M. Tul. Philip. xiij. Agri Lucani possessiones occupauit. ¶Occupare, *collocare*. Pomp. Pistoribus, Quæ tuleram mecum, nulla deinde victoria tam Greca mercede illico curaui, vt occuparem. M. Tul. in Verrem actione 2. Præterea pecunias occupauerat apud populos, & syngraphas fecerat.

329 ¶*Opinio*, est *fama*, M. Tullius ad Cæsarem iuniorem lib.1. Erat opinio bona de Plautio, bona de Lepido. ¶Opinio, *suspicio*. Varr. Eumenid. Qui omnes me bimatram agitare clamitantes, opinionem mihi insaniæ meæ confirmant. Accius Euryface: Opinione factum est, quanto minùs stirpem educabãt, tantò vereremur magis eos esse. Tul. de offic. lib.3. Qui primùm hæc natura cohærentia, opinione distraxissent. ¶Opinio, *spes opinatio* Tul. ad Cæsarem iuniorem: Post hac quod voles à me fieri scripto, vincam opinionem tuam. Idem de offic.2. Opinionem afferunt populo, eorum si miles fore, quos sibi delegerint ad imitandum. Varro Endymionibus: Sic ad vos citiùs opinione vestra abundè miser cecidi. Sisenna Hist. lib. iiij. Popedius opinione frustrata.

330 ¶*Obscænum*, est *immundum*. Vir. Æneidos lib.iij. Obscænas pelagi ferro fœdare volucres. M. Tul. de offi. lib. 1. Alter ne libero quidem, si rerum turpitudini adhibetur verborum obscænitas. Varro Agathone: Pueri obscænis verbis nouæ nuptulæ aures restaurant. ¶Obscænum, *vitabile*. Virg. Æneid. lib. iij. Obscænámque famem, quæ prima pericula, vito. Idem xij. Ne me terrete timenté Obscænæ volucres. Accius Astyanacte: Hunc altaispinem regionem fac, ac desistet exercitum morari, nec me ab domuitione marceretur obscæno homine. Cic. Tusc. lib.ij. Vna & obscænas voluntates, de quibus multa ab illis habetur oratio. ¶Obscænum significat *maledicum*. Acc. Oenomao: Vos ite actutum, atque opere magno edicite per vrbem, vt omnes, qui arcana, asteúmque aceolunt ciues, omnibus faustis augustam adhibent fauentiam, ore obscæna dicta segregent. Lucil. lib. xxix. Deũ rixa vertat verba obscæna.

331 ¶*Obitus*, significat *mors*, vel *occasus*. Virgilius Georgicorum libro primo: Nec frustra signorum obitus speculamur, & ortus. ¶Obitus rursum *aduentus*. Accius Antigona: At, at nisi me fallit in obitum sonitus. Turp. Epiclero: Ecquis est, qui interrumpit sermonem meum obitu suo?

332 ¶*Omen* dicitur *auspicium prosperum*. Virgil. Georg. libro iiij. Omne quo firmans animum, sic incipit ipsa. ¶ Omen, *significatio aduersa*, Virg. lib. xij. Néve omine tanto Persequere.

333 ¶*Olim*, trinam habet significationem temporum *præteriti*. Virg. Buc. Meos olim si fistula dicat amores. ¶ Olim temporis *futuri*. Virg. Æneid. lib.1. Hunc tu olim cælo spoliis Orientis onustum Accipies secura. Lucil Satyr. lib. xix. Sic tu illos fructus quæras aduersa hyeme. olim, Queis vti possit, hæc delectare domíve. Turp. Philop. Deinde cùm ad te redierit res olim post mortem patris.

Afranius Suspecta: Non amatorem olim defensorem per eum volet.

334 ¶*Optare*, est *precibus à dijs aliquid postulare*. Virg. Æneid. lib. vij. Et reor, & si quid veri mens augurat, opto. ¶ Optare, *eligere*. Lucil. Satyr. lib. xix. Aurum vis, hominémve habeas hominem: quid ad aurum? Quare (vt dicimus) non video hîc quid magnopere optem Sallust. Hist. lib. 3. Atque cùm cupio laudatum accensum, quæ præmiorum spes, quibus cùm optauisset, ire iubet. Virg. Æneid. lib. 3. Optauítque locum regno. M. Tul. de offic. li. 1. Queque maiori parti pulcerrima videantur, ea maximè optant. Terent. Eunuch. Hoc si effeceris, Quoduis præmium donum à me optato. Varro Marcipore: Diogenes, qui amicos, qui ab Alexandro rege aullus optare, quid vellet se facturum.

335 ¶*Offendere*, est *percutere*. Turpil. Paratersa: Caput vt offendit ad limen pol. Lucil. lib. xxix. Crus lapide, nihil est, credam si te offenderit. Varro Marcipore: Dein mittit virile veretrum in flumen, offendit buccam bolumnio. ¶Offendere. *Iædere*. M. Tul. de suppliciis lib. iij. Cùm iste cum pallio purpureo, parique tunica versaretur in conuiuiis cum mulieribus, non offendebantur homines in eo, neque molestè ferebant. Lucill. lib. xxvij. Nam hic quidem reditum [suum] talem portendebant, neque alia in re vlla offendere. ¶Offendere, *inuenire*, Pacuu. Iliona: Quos ego ita, vt volui, offendo incolumis. Afran. Homine: Ea memoriter cum venero confecta vt offendam. Quadrigarius Annal. lib. ij. Inde postquàm aliquantum recessit, offendit mõtem loca munita, résque omnes habere, quæ militibus opus sunt, ligna, aquam, pabulum. Et Terent. Eun. Offendi adueniens quendam mei loci, atque ordinis hominem. M. Tul. de signis: Quod nondum perfectum tẽplum offenderant, neque ponere, neque vulgò ostendere voluerunt. Lucill. lib. xxvi. Si quod verum, inusitatum autem ξυμφόρον offenderam. M. Tul. de Repub. lib. ij. Sed imitor Achitam illum Tarentinum, qui, cùm ad villam venisset, & omnia aliter offendisset, ac ferat. Plaut. Amphit. Eo more expergefactum, aduenienſ tenebrosum offendi dominum. Varro Sexagesi: Romam regressus, ibi nihil offendi, quod ante annos quinquaginta, cùm primùm dormire cœpi, reliqui.

336 ¶ *Obscurum*, est *sine lumine*. Virg. Georg. li. 1. Si nigrũ obscuro comprẽderit aera cornu. ¶Obscurum, *ignobile*. M. Tul. de offic. lib. ij. Qui magna sibi proponunt obscuris orti maioribus. ¶Obscurum, *absconditum*, *latens*. Virg. nono: Vidimus obscuris, primùm sub vallibus vrbem.

337 ¶*Obseruare*, *suspicere*, *magnificare*. Tul. de offic. li. 1. Sicut aliquo honore aut imperio affectos obseruare, & colere debemus. ¶Obseruare, *cælare*, *& intus tegere*. Plaut. Aulul. Vbi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit, Cœpi obseruare. ¶Obseruare, *cognoscere*. Virg. Æneid. lib. ij. Et vestigia retrò Obseruata sequor per noctem. ¶Obseruare, *curiosè*, *& suspiciter circum adspicere*. Plau. Aulul. Oculos ego istos improbè effodiam tibi, Ne me obseruare possis, quid rerum geram. ¶Obseruare, *captare*. Virg. Georg. lib. 3. Quos durus arator Obseruans nidò implumeis detraxit. Lucil. lib. xxvij. Quòd si obseruas hominem qui pro commodo, & regno gaudeat, Ter. And. Perterretacias Dauum, obserues filiũ Quid agat.

338 ¶*Occurrere* dicitur *obuium fieri*. Vir. Æn. lib. vi. Hic illi occurrit Tydeus. ¶Occurrere, *subuenire commouere*. M. Tul. de suppliciis: Occurrebat illa ratio.

339 ¶*Offerre*, *inuenire*. Lucil. li. xxvi. Homines ipsi hanc sibi molestiam vltrò, atque ærumnam offerunt, ducunt vxores. ¶Offerre, *afferre*. Lucil. li. xxix. Vt nunc hac re mihi opem, atque auxilium offeras. ¶ Offerre, *ostendere*. Virg Æneid. libro vi. Strictámque aciem venientibus offert.

340 ¶*Obducere*, *aperire*. Luc. lib xxix. Vos interea lumen afferre, atque aulæa obducite. ¶Obducere. *tegere*. Vir. Bucol. Obducat pascua iunco.

341 ¶ *Orator*, significatione manifesta est. ¶Oratores, *legatos*. Virg. Æneï. lib. xi. Centum oratores prima de gente Latina Ire placet.

342 ¶*Orare*, est *precibus poscere*. M. Tull. Verrinarum in diuinatione: Rogare & orare, ne eos supplices adspernarer. ¶ Orare, *agere*. M. Tul. de offic. lib. 3. Vt veram amici cauſſam esse malit, vt orandæ litis tempus, quoad per leges liceat, accommodet.

343 ¶*Oppido valde*. Plau. Amp. Oppidò interij. obsecro hercle quantus, & quàm validus est.

344 ¶*Oppetere*, *occumbere*, *mori*. Virg. Æn. li. 1. Queis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. ¶Oppetere, *incidere*. Plaut. Asin. Atque illa viua viuus vt pestem oppetas.

345 ¶*Obesum*, *pro vberi & crasso* sæpius ponitur. Virg. Georg. lib. 3. Argutúmque caput, breuis aluus, obesáque terga. ¶Obesum *gracile*, *& exile*. Næuius Alcestide: Corpore, pectoréque vndique obeso, ac mente exsensa, tardigemulo senio oppressum.

P

346 ¶ *Proprium*, *diuturnum*. Sisenna Hist. libro iij. Tum subitò tacuit: atque metu, & suspicione propriã capere non poterat quietem. ¶ Proprium est suum vniuscuiusque

Virg.

Virg.libro 7. Hunc mihi da proprium virgo sata nocte laborem. Varro. Caprino prælio: Nam virtutem propriam mortalibus fecit: cætera promiscue voluit communia habere. ¶Proprium significat rursum *perpetuum*. Sisenna Hist.lib.4. Victoribus propriè spem, victis aduersæ fortunæ maiorem formidinem obiecit. Plautus Cistellaria: Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita. Virgil. lib.6. Propria hæc si dona fuissent. Idem lib.3. Da propriam Tymbræe domum. Terentius Andria: Ego deorum vitam propterea sempiternam arbitror, Quòd voluptates eorũ propriæ sunt. Accius Armorum iudicio: Nam nõ facilè sine deũm opera propria humana sunt bona. Idem Medea: Fors dominatur, neque vita vlli propria in vita est. Lucilius Satyr. libro 17. Cætera contemnit, & in vsura omnia ponit Non magna: proprium verò nil neminem habere Marc. Tul. de Repub. li. 4. Et noster Plato, magis etiam quàm Lycurgus, omnia qui prorsus iubet esse communia, nequis ciuis propriam, aut suam rem vllam adiceret. Afranius Vopisco: Dij tibi dent propria quæcunque exoptes bona. Lucil. lib. 27. Cùm sciam nihil in vita proprium mortali datum esse.

347 ¶*Præuertere, præcunire*. Virg. Æneid. libro 4. Volucrémque fuga prævertitur Hebrum. ¶Præuertit, *reuocat*. Plaut. Amph. Ibi me inclamat Alcmena, iam ea res horrore afficit, heri s prœuertit metus, accurro, vt sciã, quid velit. ¶ Præuertere iterum significat, *antepenere*. Plautus eodem. Illuc redeundum est mihi, ne me vxorem præuertisse dicant præ republica.

348 ¶*Promittere*, est *polliceri*. Virgil. Æn. li. 2. Promisi vltorem, & verbis odia aspera moui. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem, Promissa tua memoria teneas. ¶Promittere etiam significat *ad magnitudinem nutrire*. Plaut. Rudẽte: Capillum promittam optimum est, incipiámque hariolari. Virgil. Æneid. lib. 3. Promissáque barba. Var. Modio: Quod tum erant in Græcia coma promissa, rasa barba, pallia trahentes.

349 ¶*Protelare*, est *percutere, perturbare*. Ter. Phor. Neu te iratus suis sæuis dictis protelet. Sisenna Hist. lib. 3. Romanos impetu suo protelant, prolectos persequuntur. Protelare rursus *adiuuare*. Lucil lib. 6. Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri Ducere protelo validis ceruicibus possent. Idem li. 12. Hunc iuga mulorum protelo ducere centum Non possunt. Cato Originũ lib. 5. Sed protelo trini boues vnum aratrum ducent. Varro Cato, vel de liberis educandis: Remotissimum ad discendũ formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contrà delectatio protelo ad discendum. ¶Protelare etiam excludere, Turpilius Lemniis: Propter peccatum pauxillum, indignissimè Patria protelatum esse fœuitia patris. Sisenna Hist. lib. 4. Duæ cohortes de subsidio procedunt, atque equites protelant.

350 ¶*Prodere*, significat *deferre*. Vir. Æneid. lib. 2. Prodere voce sua quenquam, aut opponere morti. Prodere rursus, *differre*, vel *excludere*. Virg. Æn. lib. 1. Nos tua progenies, cæli quibus annuis arcem. Nauibus, infandum, amissis, vnius ob iram Prodimur, atque Italis longè disiungimur oris. Lucil. Satyr. lib. 5. Possíne elabi an prodenda dies? Terent. Andria: Aliquot saltem nuptiis prodat dies. ¶Prodere, etiam *protendere*, vel *edere*. Virg. Æneid. libro 4. Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucri Proderet. M. Tul. de suppliciis in Verrem: Ius imaginis ad memoriam, posteritatémque prodendam. Et de senectute: Non accipere modò hæc à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodere.

351 ¶*Periculum*, est *salutis discrimen*. Virg. Æneid. lib. 3. Obscænámque famem, quæ prima pericula, vito. Lucil. lib. 29. Adde alios omnes meo periculo ex ordine. Periculum, *experimentum*. Sisen. Histor. lib. quarto: Periclitantur tormenta, ac tela, multáque genera machinamentorum. M. Tul. de republ. libro 3. Sed vt ipsi seu animum periclitantur, seu vident quid se putent esse facturos. Terent. Eunucho: Fac periculum in litteris. M. Tul. de Deorum natura libro 2. Sicut ex quibusdam stirpibus, & herbis, quorum vtilitates longinqui temporis vsu, & periclitatione percepimus. Lucil. lib. 29. Cuius si in periculo feceris periculum. Plaut. Amph. Verùm periclitatus sum animum tuum. Sallust. Catilinæ bello: Tunc vero periculo, atque negotiis cõpertum est. ¶Periculosum, *maius & vehemens*. M. Tul. de offic. lib. 1. Grauioribus autem morbis periculosas curationes, & ancipites adhibere coguntur.

352 ¶*Pressum, subtile*. Marc. Tull. Hortẽsio: Quis te autẽ est, aut fuit vnquam in partiundis rebus, in definiendis, in explanandis pressior? Pressum, *onustum, grauatum*. Virg Georg. libro 1. Ceu pressæ cùm iam portum tetigere carinæ Puppibus.

353 ¶*Premere, defodere*, Virg. lib. 10. Sulcúmque sibi premat ipsa carina. Premere: *claudere*. Virg. lib. 10. Pressíve oculos, aut vulnera laui Veste tegens. Premere, *insequi, fugare*. Virg. Æneid. lib. 1. Hac fugerent Graij, premeret Troiana iuuentus. Premere, *vrgere*. Virg. Georg. libro 3. Ingentem clamore premes ad retia ceruum. Et lib. 6. Æneid. Faunique premunt te iussa parentis. Premere, significat *inniti cum pondere*. Virg. Georg. libro quarto: Et spumãtia cogere pressis Mella fauis. Idem Æneidos libro 10. Et læuo pressit pede talia.

fatus Exanimem, rapiens immania pondera baltei. ¶Premere rursum, *refrenare*, vel *cohibere*. Virg. Æneid. lib.1. Imperio premit, & vinclis, & carcere frenat. Idem: Et premere, & laxis sciret dare iussus habenas. Item libro 9. Sic memorat, vocémque premit. ¶Premere, *regere*. Virgil. libro 9. Caniciem galea premimus. Et libro 11. Quos Samois premat ille viros. Varro Modio: Capitis Coronæ vaccitis liuei face vt languore flatili viridis Premat. ¶Premere, etiam *remouere*, vel *exscindere*. Virg. Geor. 1. Et ruris opaci Falce premes vmbram. Premere, *occidere*. Virgilius libro 9. Armigerúmque Remi premit. Premere, *aduersari*. Vir. libro 10. Numina nulla premunt, mortali vrgemur ab hoste Mortales. Premere, *calcare*. Virgil. Æneid. libro secundo: Veluti qui sentibus anguem Pressit humi nitens. Premere, *deponere*. Virg. Geor. libro secundo: Quod supereſt, quæcunque premes virgulta per agros.

354 ¶*Pretium*, *pœnæ exitium*. Liuius Achille: Si malos imitabor, tum pretium pro noxa dabis. Pretium dicitur, *quod re empta datur*. Virgil. Æneid lib. quarto: Vrbem exiguam pretio posuit. Terent. Eunuch. Pretium sperans, ilico producit, ac vendit. M. Tull. Verrinarum actione 2. Et parenteis pretium pro sepultura liberûm posceret. Lucil. libro 28. Nec parcat vllo pretio. Pretium, *pro præmio*. Sallust. Iugurthæ bello: Vicit tamen in senatu pars illa, quæ vero pretium aut gratiam anteferebant. Næu. Danae: Quia vt quisque est meritus præsens pretium pro factis ferat. Terent. And. Quod habui summum pretium persolui tibi. Vir. Æneid. lib. 5. Et palmæ pretium victoribus. Luci. lib 30. Cui vultu, ac facie, ludis, ac sermonibus nostris Virginis hoc pretium, atque hunc reddemus honorem.

355 ¶*Patibulum*, est *crux*. Sallust. Histor. lib. 4. Inquis notissimus quisque aut malo dependens verberabatur, aut immutilato corpore improbi patibulo eminens affigebatur. Patibulum, *sera qua ostia obcluduntur*, quòd hac remota valuæ pateant. Titin. Fullon. Si quisquam hodie præter hanc Posticum nostrum pepulerit, patibulo hoc Ei caput defringam.

356 ¶*Petere*, significat *poscere*. Virg. Æneid. lib. 8. Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem, Qui petat auxilium. Lucil. lib. 26. Ferri tantum, si roget me, non dem, quantum auri petit. Petere, *commemorare*. Vir. Æn. lib 8. Quid caussas petis ex alto? Petere, *percutere*, *ferire*. Virg. Bucol. Iam cornu petit, & pedibus qui spargat arenam. Petere, *appetere*. Virg. li. 8. Notúmque petiuit Coniugis infusus gremio per mêbra soporem. Petere, *sequi*. Virg. lib. 5. Quem petit, & summis annixus virib. vrget. Lucil. 27. Rerũ explicatoré mittam, miserum mendicum petam. Petere, *abducere*. Virg. lib. 6. Tartareũ ille manu custodẽ in vincla petiuit. Petere, *inquirere*. Virgil. lib. 8. Euandrum petimus. Petere, *cupere*, *appetere*. Virg. lib. 3. Pulcrám que petunt per vulnera mortẽ. Lucil. lib. 26. Sin autem hoc vident, bona semper petere sapientem putant. Petere, *eligere*. Virg. Georg. lib. 3. Principio sedes apibus, statióque petenda. ¶Petere, *obtinere*. Virg. Æn. lib. 1. Quæ proxima, litora cursu Contendunt petere. Petere, *manere*, *exspectare*. Virg. lib. 8. Troianos hæc monstra petunt. Petere, *tenere*. Vir. Æneï. lib. 1. Sũmissi petimus terrã, & vox fertur ad aures.

357 ¶*Propter*, significat *eius caussa*. Virgil. Æn. 4. Te propter Libycæ gentes, Nomadúmque tyranni Odere. Propter, *alicuius rei caussa*. Var. Sesquiul. Quod Minerua propter stetit, significare eum propter doctrinam. Propter, *iuxta*. Virg. Georg. 3. Et viridi in cãpo templũ de marmore ponã Propter aquam. Var. Cato, vel de liberis educãdis: Attestatus est Fortunã propter cuius aram mea hostia erat cæsa, id quod postea verũ esse. Terent. Adelph. Nimiũ istuc abiisti, hîc propter hunc assiste. M. Tul. de senectute: Sic adolescentiæ voluptate propter intuens magis fortasse lætatur: sed delectatur etiam senectus procul eas adspiciens. Idẽ de repub. lib. 1. Eum quoque vt salutauit, propter Tuberonem iussit adsidere. Varr. Sesquiulysse: Quod Minerua propter stetit, significare eum propter doctrinam. Idem Eumenidibus: Propter eam porticum situm erat dolium. Sisenn. Histor. lib. 3. Partem cohortium propter mare collocat in litore.

358 ¶*Ponere*, est *deponere*. Virg. Æneid, lib. 1. Ponúntque ferocia Pœni Corda volẽte Deo. ¶Ponere, *consumere*, *continere*. M. Tull. de offic. lib. 2. Mirentúrque in ea tantùm me operæ, & temporis ponere. ¶Ponere, *constituere*. Virgil. Georg 3. Templũ de marmore ponam. ¶Ponere, *obseruare*. Vir. Geor. lib. 3. Aut parco sale contingunt, hiemíque reponunt. Et Æn. lib. 1. Manet alta mente repostũ Iudicium Paridis. ¶Ponere, *desinere*. Virg. lib. 8. Cùm venti posuere, omnísque repentè resedit Flatus.

359 ¶*Pernix*, significat *celer*. Virg. Geor. li. 3. Talis & ipse iubã ceruice effudit equina Cõiugis aduentu pernis Saturnus. Lucil. lib. 27. Fuimus pernices, æternum id nobis sperãtes fore. ¶Pernix. *perseuerans*. Virg. Geor. lib. 3. Et inter Dura iacet pernix in strato saxa cubili.

360 ¶*Pullum*, est *ætatis nouellæ*. Virg. Geor. 3. Continuò pecoris generosi pullus in aruis. ¶Pullũ, *non album*. Virg. Geor. lib. 3. Reiice, ne maculis infuscet vellera pullis Nascentum. Titus Liuius: Vestis pulla, pro purè ampla. M. Tul. de signis: In hac officina partem diei cum tunica pulla, & pallio solebat sedere. Var. Sesquiulysse: Vbi nitide Phœbi veste pulla candidi modestè amictus pascunt pectore.

361 *Plaga*

361 ¶ *Plagæ*, sunt *verbera*. Vir. Georg. lib. 3. Plagisque peremptō Tonsa per integram soluuntur viscera pellem. M. Tul. de suppliciis: Flagis confectum dico à lictoribus tuis, pater ante oculos tuos concediſſe. ¶ Plagæ, *vulnera*. Virg. lib. 12. Et venienti Ebiſo, plagámque ferenti Occupat os flammis. Idem Georg. lib. 3. Multa gemens ignominiam, plagásque superbi victoris. M. Tull. de ſupplicis: Atque etiam ipſi adoleſcentes cum Sexto de plaga, & de vno illo ictu loquebantur. ¶ Plaga, *ſpatium immenſum*. Virgil. Æneid. 1. Aetheria quos laxa plaga Iouis ales aperto Turbabat cæló. Varro lege Mænia: Admirantes, quòd ſereno inde tenuiſſet oculis cæli rimari plagas. ¶ Plagæ, ſunt *retia, quibus capta impl'cantur*. Vir. Æneid. lib. 8. Retia rara, plagæ M. Tul. de offic. lib 3. Súntne igitur inſidiæ, tendere plagas, etiamſi excitaturus non ſis? ¶ Plaga, *ſpatium ampliſſimum vel cæli vel agri*. Virg. Georg. lib. 4. In medio dirimit plaga ſolis iniqui. ¶ Plagæ, rurſum *maculæ retiales*. Virgilius Æneid. libro 4. Retia rara, plagæ latæ, venabula ferro, Maſſilíque ruunt equites. ¶ Plaga, aliquándo *pars lecti*, aliquando *amnis*. Pacu. Atalanta: Et ſi metuo pietate plaga palam, vt ſit plaga, quam nunc dicimus clauum. Varro Prometheo: Eburneis lectis, & plagis ſigillatis. Afran. Palàm facito Démea, & plagulam de lecto, pellis dimitte ordine.

362 ¶ *Putare, colligere, conferre*. Plautus Aulularia: Cur putatur ratio cum argentario? ¶ Putare, dicitur *purgare, rarefacere*. Virgilius Geor. lib. 2. Fingítque putando. ¶ Putare, *aptare*. Titin. Fullon. Date penſam lanam, qui non reddet tempori Putatum rectè, facite vt multetur malo. ¶ Putare, *animo diſputare*. Vir. Æn. lib. 6. Multa putans, ſortémque animo miſeratus iniquam. Ennius Thyeſte: Ibi quid agat, ſecum cogitat, parat, putat. Cæcil. Exſule: Non hæc putas, non hæc in corde verſantur tibi? Plautus Amphitryone. Quo id, malùm, pacto poteſt? nam mecum argumentis puta. ¶ Putare, *æſtimare*. Terentius Andria: Rectè putas. M. Tullius Epiſtolis ad Cæſarem lib 2. Quod ſapientes homines, ac boni putant. Lucil. lib. xxix. Perge amabo, ac, ſi potes, face dignā me vt vobis putem.

363 ¶ *Piare*, dicitur, *impiare, contaminare*. Virgilius lib. vi. Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. ¶ Piare, *expiare, purefacere*. Virg. lib. vi. Duc nigras pecudes, ea prima piacula ſunto. ¶ Piare, *condere, conſecrare*. Vir. lib. 7. Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt.

364 ¶ Paſſum, *perpeſſum*. Virgilius Æneid. lib. 1. O paſſi grauiora. ¶ Paſſum dicitur *genus liquoris, quod ex vua paſſa cogitur*. Virg. Georg. libro 2. Et paſſo Pſithia vtilior. ¶ Paſſum, *diſperſum, ſolutum*. Virgilius Æneidos lib. 1. Crinibus Iliades paſſis. Terent. Phorm. Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida. Cælius Synariſtoſis: Heri verò proſpexiſſe eum ſe ex tegulis, Hæc nuntiaſſe, & flammeum expaſſum domi. ¶ Paſſum, *extenſum, patens*. vnde & *paſſus* dicimus, quòd greſſibus mutuis pedes pateſcunt. Enn. Annalium lib. x. Aegro corde comis, paſſis latè palmis pater. paſſis palmis ait pro patentibus, & extenſis. Neu. Iphigenia: Paſſo vel hoc vicinum aquilone dortam fer foras.

365 ¶ *Parcere*, eſt *veniam dare*. Virg. lib. 6. Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos. Lucillius lib. xxx. Quanti nos faciant ſocij cùm parcere poſſunt. ¶ Parcere *ſeruare*. Virgil. lib. x. Argenti atque auri memoras quæ multa talenta. Natis parce tuis. Lucil. lib. xxvij. Parcant illi magis cui poſſint, cui fidem eſſe exiſtiment.

366 ¶ *Pax*, ſignificantiam habet notam Virgil. vij. Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyranni. ¶ Pax, *venia*. Virg. Æneid. lib. 3. Sed votis, precibúſque iubent expoſcere pacem. ¶ Pax, *propitiatio*. Virg. Æn. lib. 3. Exorat pacem Diuûm.

367 ¶ *Præſtare, facere*. M. Tull. de offic. lib. 3. Emptorem indemnem damno præſtari oportere. ¶ *Præſtare*, dicitur conſuetudine *beneficium dare*. ¶ Præſtare, *exhibere*. M. Tul. ad Cæſarem iuniorem lib. 2. Tu ſi meam fidem præſtiteris, quod confido te eſſe facturum. ¶ Præſtare, *antecellere*. Virg. li. 12. O præſtans animi iuuenis. Salluſt. Catilinæ bello, Omnes homines, qui ſtudent ſeſe præſtare cæteris animantibus. Terent. Eunucho: Dij immortales, homo homini quid præſtat! M. Tul. in Verrem: Sicilienſi, nimirum illi non ingenio ſolum his patronis, ſed fortuna etiam præſtiterunt. Lucil. lib. xxvij. Si facies præſtat facie, ſi corpore corpus. M. Tul. de offic. lib. 2. Quid enim eſt per Deos immortales optabilius ſapientia? quid præſtabilius? Et Hortenſio: Itaque nec in philoſophia cuipiam ceſſit, & vitæ grauitate præſtitit. Varro Quinquatribus: An hoc præſtat hero filius Diogenes? Præſtat, *vtile eſt*. Virg. Æneid. lib. 3. Præſtat Tinacrij metas luſtrare Pachyni. Lucillius lib. xxx. Vti pecudem te, aſinúmque, vt deniq. naſci præſtiterit. M. Tul. de ſenectute. Nec vos quidem Titi Pontij centurionis vires habetis. num idcirco ille eſt præſtantior vobis?

368 ¶ *Pium*, dicitur *religioſum*. Virgil. Dij meliora piis. ¶ Pium, *caſtum*. Virg. lib. 6. Quique pij vates.

369 ¶ *Præcipere*, eſt *iubere*, vel *monere*. Vir. lib. xi. Ipſi numerúmque modúmque carinis præcipiunt. Et libro nono: Námque ita diſcedens præceperat optimus armis Æneas. Teren. Adelphis: Nam quid tu hic agas, Vbi ſiquid bene præcipias, nemo obtemperat. Lucil. lib. xxvi. Porrò amici eſt bene præcipere,

tueri, bene prædicare. M. Tull. de offic. libro 3. Nec omnino quicquam de eo genere præcipiendum fuisset. Et Hortensio: Præcipiunt hęc istis, & facit nemo. Præcipere *præuenire*. Virg. lib. xi. Exultétque animis, & spe iam præcipit hostem. Et libro sexto: Omnia præcepi, atq. animo mecum ante peregi.

370 ¶ *Pulsatum* significat, *percussum*. Vir. li. vi. Pulsatúsve parens, aut fraus innixa clienti. M. Tull. de suppliciis: Lictores circumsistũt valentissimi, & ad pulsandos, verberandósque homines excitatissimi. ¶ Pulsatum, *violatum*, Virg. lib. xi. Pulsatus referens infecto fœdere diuos.

371 ¶ *Producere*, dicitur *longius ducere*. Virg. Æneid. libro 2. Abnegat excisa vitam producere Troia. Lucillius lib. xxix. Si retinere hunc voles, si longius te productum, & diutius. M. Tull. de senectute: Conuiuiúmque vicinorum quotidie compleo, quod ad multam noctem, quàm maximè possumus, vario sermone producimus. Varro ὄνῳ λύρας: Valete, & me palmulis producite. ¶ Producere, *prosequi*. Virgilius lib. viii. Nec te tua funera mater Produxi. ¶ Producere. *instituere*. Terent. Adelph. Seni animam primùm extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus. Lucil. lib. xxvi. Ducunt vxores, producunt quibus hæc faciant liberos. ¶ Producere, *deducere*. Teren. Adelph. O, quin egomet produxi. ¶ Producere. *foras ducere*. Terent. Heaut. Produxi, ac vendidi. M. Tull. in Verrem frumentaria: Quid opus est Lollio? nemo tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo interrogatus. Lucil. lib. xxx. Producunt me ad te, tibi me hæc ostendere cogunt.

372 ¶ *Proluuies*, & illuuies significantiam habent parem: & est *immunditia*. Virg. Georg. lib. 3. Fœdissima ventris Proluuies. Et: Respicimus, dira illuuies. Terent. Heauton. Pannis obsita, Neglecta, immunda illuie.

373 ¶ *Proluuium*, *profusio*. Terent. Adelph. Quod proluuium? quæ hæc subitò largitas?

374 ¶ *Proiectum*, dicitur *& dimissum & derelictum*. Virg. lib. vi. Proiice tela manu. Idem Bucolicis: Non ego vos posthac viridi proiectus in antro. ¶ Proiectum, *longè iactum*, *extensum*. M. Tul. de signis: Sed quod erat huiusmodi loco, atque ita proiecta in altum. Vir. Æn. lib. 3. Proiectáque saxa Pachyni Radimus. M. Tul. de repub. lib. 2. Iustitia foras expectat, & proiecta tota est, atque eminet. Et Orat. lib. 3. Brachium procerius proiectum, quasi quoddam telum orationis. ¶ Proiectum, *subtractum*, M Tul. Philip. li. 4. Quid hoc, sicut facit clàm te ex vrbe proieceris?

275 ¶ *Præstringere*, *obtenebrare*. Plautus Milite glorioso: Præstringat oculorum aciem in acie hostibus.

376 ¶ *Perstringere*, *attingere*. M. Tul. de signis: Ignoscite, rei magnitudo me breuiter perstringere atrocitatem criminis non sinit. ¶ Perstringere, *radere*. M. Tul. Philipic. lib. 3. Cuius quidem vomere portam Capuæ penè perstrinxisti.

377 ¶ *Poscere*, *accipere*. Varro Parmenone: In argumentis Cæcilius poscit palmam, in ethesin Terentius, in sermonibus Plautus. ¶ Poscere, significat *petere*. Virg. lib. xii. Poscit equos, gaudétque tuens ante ora frementis. Plaut. Aul. Vbi siquid poscas, vsque adrauim poscas prius. Varro γνῶθι σεαυτόν. Non sub tiliis ac plaudes, & ab aratro posces astrictã coronam. ¶ Poscere, *prouocare*. Virg. lib. 8. Aut aciem dubites in prœlia poscere Turnum. M. Tul. prima & secunda actione in Verrẽ: Poscunt maioribus poculis. ¶ Poscere, *aduersari*. Vir. li. v. Equidem sic poscere ventos Iamdudum & frustra cerno te tendere contrà.

378 ¶ *Proferre*, *palàm facere*. Lucil. li. 2. Proferat ergo Iam vester ordo scelera, quæ in se admiserit. ¶ Proferre, *protendere*. M. Tul. de Rep. li. 3. Sapientia iubet proferre opes, amplificat diuitias.

379 ¶ *Penetrare*, *cum vi ingredi*, sicuti plerunque. ¶ Penetrare, *exire*, *proripere*. Plautus Trinummo: Quo illic homo fortasse penetrauit ædibus.

382 ¶ *Pariter*, *ex æquo*. Nœuius Decuma: Quid prophanari modo, si treis menses in æde, vt pariter dispertiam. Afra. Abducta: Dispartiantur patris bona pariter. Pariter, *conuenienter*. Titin. Prœlia: Ne tu istum ædepol inedia extulisti pariter, vt dignus fuit. Pariter, *similiter*. Afranius Homine, tibi in vtraque parte pollet, & pariter potest. Pacuuius Nyptris: Pariter te esse erga illum video, vt illum te erga scio. Plaut. Aulularia: Is ex se hunc reliquit, qui hic habitat, filium Pariter moratum, vt pater, atq; auus eius fuit.

381 ¶ *Posterius*, dicitur *tardus*, vel *secundò*. Posterius, *minus*. Plautus Asinaria: Posterius istuc dicis: quàm credo tibi.

382 ¶ *Postulare*, intelligitur apertissimè quam habeat significationem, vt est *poscere*. Ter. Andr. Alios mores postulat. Et: Dehinc postulo, &, si æquum est, te oro Daue. Postulare, *velle*. Plautus Asin. Vbi piem pietatem, si istoc more morata tibi postulem placere, mater, mihi quo pacto præcipis? Idem Aulul. Nam qui heri ex sententia seruire seruus postulat. Paret, *obsequitur*. Virgil. Æneid. lib. i. Paret amor dictis carę genitricis. Paret, *videtur*, *ostenditur*. Virg. li. x. Cui pecudum fibræ, cæli cui sidera parent.

383 ¶ *Portenta*, dicuntur, *quæ aliquid portendunt*, vt sæpe. Portenta, *inania quædam & irridenda*. Cic. Tusc. lib. i. Aut quid negotij est hæc poetarum, & pictorum portenta conuincere?

384 ¶ *Protinus*, vbicunque lectum est, cõtra vsum intellectus cõmunis, quo statim significare creditur, positum inuenitur, vt sit protinus *porrò*, ac *sine intermissione, continuo*, quòd iunctum tenùs, eius significantiam cõfirmat aduerbij. Virg. nanque in quocunq; loco posuit protinus, sub hoc sensu intelligendũ reliquit. Et quoniam nonnulli veterum pro eo, quod protinus est *protinam*, vel *protinis* cõuerterunt, exempla de his necessaria decerpenda sunt. Afra. Epist. commissa: Tum protenis rectà domum digredimur. Plaut. Astraba: Dare pedibus protinam sese ab his regionib. Idem Curcul. præpositione addita. Ostium Vbi prospexi, exinde me ilico protenam Dedi, quasi in longam fugam. Næuius Colace: Vbi vidi exanimabiliter timidis pedibus protinã me dedi, id est longius fugi. Varro etiam de lingua Latina lib. 6. Vel protinam, vel protinus continuatione, vel præteritæ, vel futuræ longitudinis dicit: & tamen quoniam (vt mihi videtur) potest eius aduerbij enunciatio varia significantia eius mutata pro locis, exemplis testibus designanda est. ¶ Protinus, *insequenter, deinceps*. Virg. Georg. lib. 4. Protinus aërij mellis cælestia dona Exsequar. Et Æn. Protinus Antæum, & Lucam prima agmina Turni persequitur. Et protinus Orsilochum, & Buteni duo Maxima Teucrum Corpora. Et: Protinus aërias Phæacum abscondimus arces. ¶ Protinus, *iugiter* & *continuè*. Sisenna Hist. libro primo: Nõcte consumpta postero die per incertas vias Eserniam, inde Romam protinus profugerant. Idem libro quarto: Castra de Paniæ conuertit in montes, vt crebro ferculis protinus procedendo posset intra fines Æsculapiarum peruenire. Tubero Hist. lib. primo: Siquid à parentibus acceptum protinus antiquæ memoriæ tradiderunt. Vir. lib. 10. Huic frater subit Alcanor, fratrémque ruentem Sustentat dexta traiecto missa lacerto: Protinus hasta fugit, seruatque cruenta tenorem Idem: Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus vrbes Albanæ coluere sactũ. Et Æneid. lib. tertio: Hæc loca vi quondam, & vasta conuulsa ruina (Tantum æui longinqua valet mutare vetustas) Desiluisse ferunt, cùm protinus vtraque tellus Vna foret. Et libro 8. Felix si protinus illum Æquasset nocti ludum, in lucémque tulisset. ¶ Protinus, *statim*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Protinus ad regem cursum detorquet Hiarbam. ¶ Protinus, *longè, porrò*. Virg. lib. septimo: Cornũque recuruo Tartaream intendit vocem, qua protinus omne Intonuit nemus, & syluæ intonuere profundæ. Idem libro octauo: Nam memini Hesionæ visentem regna sororis Laomedontiadem Priamum Salamina petentem Protinus Arcadiæ gelidos inuisere fines.

¶ Protinus, *valde* Virg. Bucolicis: En ipsa capellas Protinus æger ago, hanc etiam vix Tityre duco. Vt sit animo & corpore valde æger: aut, si aliud enuntiat, refertur ad illud, vt sit longè, porrò ago. At ipsum, *hactenus* [tenus legendum] licet vt præpositionem acceperit, & vt præpositionem variet, tamen maximè finem, terminúmque designat. Virgil. Georg. lib. 2. Hactenus aruorum cultus, & sidera cæli. Idem lib. 11. Laterum tenus hispida nanti Frons hominem præfert. Idem libro 2. Capulo tenus abdidit ensem. Idem Georg. li. 3. Et crurum tenus à mento palearia pendent. Idem Æneid. lib. 3. Et pulcro pectore virgo Pubetenus.

385 ¶ *Parumper*, vi sæpe: *interim*, & *paruo tempore*. ¶ Parumper, *cito*, & *velociter*. Virg. li. 6. Pulsúsque parumper Corde dolor, tristi gaudet cognomine terræ. Ennius Annalium. li. 1. Te nunc sancta precor Venus, & genitrix patris nostri, Vt me de cœlo visas cognata parũper. Idem eodem: Inde tuetur ibi lupus, fœmina conspicit amneis. In campo celeri passu premens parumper, Coniicit in syluam sese.

R

386 ¶ *Restare*, dicitur *superesse*. Terent. Andria: Restat Chremes, qui mihi exorãdus est. M. Tull. de senectute: Nec cum æqualibus solùm, qui pauci admodum restant, sed cum vestra etiam ætate. Vir. Æn. lib. 2. Aut quid iam misero mihi denique restat? ¶ Restare, *resistere*. Virg. Æneid. lib. 4. Hospes. Hoc solum nomen, quoniam de coniuge restat. M. Tull de finibus bonorum, & malorum: Nullam quærentes voluptatem Stoici restant.

387 ¶ *Religio*, est *deorum cultura*. Vir. Æn. li. 7. Religione patrum multos seruata per annos. ¶ Religiosos quoque dies *infames*, vel *infaustos* lib. vndecimo commentariorum grammaticorum Nigidius appellauit. M. Tul. ad Atticum. Non maiores nostri funestiorẽ diem esse voluerunt Aliensis pugnæ, quam vrbis captæ, quod hoc malum ex illo itaque aliter religiosos etiam nunc dies, aliter in vulgus. ¶ Religio, *metus*, vel *solicitudo*. Varro ἀγρυπνοτερα religio: Non fit thesaurus non auro pectus solutum, Non demunt animis curas, ac religiones, Persarum montes, non atria diuitis Crassi. Lucret. lib. 1. Humana ante oculos fœdè cum vita iaceret In terris oppressa graui sub religione. Virg. lib. 8. Iam tum religio pauidos terrebat agrestes Dira loci. Terent. Andria: Dignus es cum tua religione hac odio. Nodum in scirpo quæris. Luci. lib. 28. Anno vertente dies tetri, miseri ac religiosi. M. Tul de offic. lib. 2. Ita est habendum religioni contrarium, nocentem aliquando & nefarium, impiúmque defendere.

388 ¶ *Rarum*, consuetudine *infrequens* significat. Virg. Æneid lib. 9. Qua rara est acies interlucétque corona. M. Tul. de offic. lib. 1. Si

ad hoc genus castigandi rarò, inuitique veniamus. ¶Rarum, *electum*. Virg Georg.lib.4. Hic rarum tamen in dumis olus.

589 ¶*Ruere*, est *decipi*. M. Tul.de offic lib. 3.Si hoc non est emptorem pati ruere, & per venditorem in maximam fraudem incurrere. ¶Ruere significat *cadere*. Virg. Æneid.lib.2. Ruit alto à culmine Troia. M. Tul.de supplicijs:Quæ cùm accidunt,nemo est,qui intelligat ruere illam Remp. ¶ Ruere, *effundi*. Virgilius libro sexto: Vnde ruunt totidem voces responsa Sibyllæ. Idem Georg.lib.3. Ruit arduus æther. ¶ Ruere, *irruere sine cautela*. Virg.lib.10. Quò moriture ruis,maiorá-que viribus audes? Lucil. lib.30.Ruis hæc, & colligis omnia furtim. ¶ Ruere, *eruere*, *leuare*.Virg.lib.11. Et confusa ruebant Ossa focis.Idem Æneid.lib.1. Totúmque à sedibus imis Vnà eurúsque,notúsque ruunt. ¶Ruere, *diruere*, *complanare*. Virg. Georg. libro 1.Quid dicam, iacto qui semine comminus arua Insequitur, cumulóque ruit malè pinguis arenæ? Terent.Adelph. Cæteros ruerem,agerem, raperem,tunderem,& prosternerem.¶Ruere, *erigere*, *extollere*. Virg Georg.lib.2.Et ruit atrã Ad cælum picea crassus caligine nubem.Idem Æneid. libro secundo: Vertitur interea cælum,& ruit oceano nox.¶Ruere, *diuidere*.Virgilius Æneid. lib.1. Et spumas salis ære ruebant.

390 ¶*Rigidum*, *frigidum*. Virg. Georg.lib. 2.Tellurem borea rigidam spirante moueri. ¶Rigidum, *erectum*. Virg Bucolicis: Tunc rigidas nutare cacumina quercus. Idem Georg. lib.1. Et curuæ rigidum falces formantur in ensem. ¶Rigidum, *durum*. Virg.Georg.lib.3. Vestésque rigescunt Indutæ,cæduntque securibus humida vina.

391 ¶ *Relatum*, dicitur *perlatum*, *dictum*.M. Tul.ad Cæsarem iuniorem lib.1. Sed hæc videbimus, cùm legati responsa retulerint. ¶Relatum, *conuersum*. Virg. lib.11.Multa dies, variúsque labor mutabilis æui Rettulit in melius.

392 *Reddere*, *reponere*. Plautus Mustel. Tépestas venit, confringit tegulas,imbricésque. ibi dominus indiligens reddere alias neuult: ¶Reddere,dicitur *acceptum restituere*. Terent. Phorm. Si quid quis reddit,magna habenda est gratia. ¶Reddere, *facere*. Lucill.lib.29. Pluteos excutit,tectáque & testitudines reddit. ¶Reddere,aduehi. Virg. Æn.6.Redditur his primum terris.Reddere, *exponere*,& *dare*.Plaut. Aulul. Tibi ego rationem reddam stimulorum feges?

393 ¶ *Remi*, sunt nauales pedes,sicuti plerunque remus remigis. Virg.3.Quam deinde Cloanthus Consequitur melior remis, sed pondere pinus Tarda tenet.

394 ¶*Referre*, *recensere*. Virg.Bucol.Cogere donec oues stabulis, numerúmq; referre Iussit. ¶Referre, *adscribere*. Var. Eumen.Forenses decernunt, vt existimatio nomẽ meum in sanorum numerũ referat. ¶ Referre, *perferre*, *indicare*.Virg.Æn.lib.2.Referes ergo hæc,& nũtius ibis Pelidæ genitori.Lucil.li.26 Quod is intelligebat posse haud paucos retuli. ¶Referre, *ostendere*.Lucr.li.1. Vnde refer nobis victor quid posset oriri, Quid nequeat.¶Referre, *reuocare*. Vir.lib.11.Ille pedẽ referens,& inutilis,ínque ligatus Cedebat. M.Tul.de signis: Cũ iã satis perspexisse videretur, tollere incipiunt,vt referrẽt Idem de offi.li.2. Vt eò,vnde digressa est,referat.Plaut Asin. Quo magis te in altũ capessis, æstus te in portũ refert. ¶Referre, *reddere*.Vir.8. O mihi præteritos referat si Iuppitur annos, Qualis eram. Lucil. lib.29. Quòd te intromisi,gratiam referat mihi.

395 ¶*Rimari*, dicitur *scrutari*, *quærere*. Virg. lib.11. Et parteis rimatur apertas.Idem lib 7. Quod cuiq.repertũ Rimãti telum ira facit.Pacuu.Atalãta: Cùm incultos perueſtigans inrimare sinus.Acc. Ilione: Aut stagnorũ humoré rimaretur loca. Var. lege Menia:Admirantes quòd sereno lumine tonuisset oculis cæli rimari plagas. ¶Rimari, *expleri*. Virg. lib.6 Rimatúrque oculis,habitatque sub alto Pectore. ¶Rimari, *inhabitare*. Virg.Georg.lib.1.Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri.

396 *Rumpere*, significantiam habet manifestam.Virg.7.Rumpimus inuitè tua vincula, vt plerunque.¶Rumpere, *defatigare*. Terent. Hecyr.Vt me ambulando rũperet. Afran. Epist. Ego misera risu clandestino rumperer. Lucil.lib.30. Quæ quondam populi oris aures pectora rumpit. Idem lib.27. Contemptũ cùm me ruperim, summa omnia fecerim. Rumpere, *disficere*. Vir.Buc.Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Rumpere, *retentũ proferre*,diu *tacita dicere*.Vir li.10.Quidme alta silentia cogis Rumpere? Ter. Eunuc.Iam me rumpere hoc mihi licet gaudium. Rumpere, *introire*. Idẽ eadem: Cesso huc intrò rumpere?

397 ¶*Rogare*, *poscere*.Luc.li.26.Ferri tantũ si roget me, non dẽ,quãtũ auri petit,si se cupit, & si quoq; à me,quę roget nõ impetret.Plau. Asin.Spectãdũ me cui annulũ det, neq.roget. ¶Rogare,dicitur *deprecari*,*poscere*.Tul.Verr.in diuinatione:Rogare & orare ne eos supplices aspernarer.Virgil.Æneid.j. Litúsque rogamus Innocuũ. ¶Rogare, *quærere*,*sciscitari*.M. Tull. ad Cæsarẽ iuniorem lib.1. Roga ipsum quemadmodum ego eum Arimini acceperim.Ter. Andr. Accedo ad pedissequas,Quæ sit rogo. ¶Rogare, *instituere*. M.Tul.Philipp.lib.2. Ego ad eam belli ciuilis caussam attuli, ego leges pernicioſas rogaui? Lucil.lib.27. Consilium patriæ,legúmque oriundus rogator.

398 ¶ *Remissum*, *laetum*.Marc.Tull.de Oratore, Quis vnquam leges præter hũc tragicas

penè

penè comicè, triſteis remiſsè? ¶Remiſſum, ſignificat *conceſſum*. Virgilius lib. x. Manibus, & cineri, ſi qua eſt ea cura, remitto. ¶Remiſſum, *miſſum*. Lucil. libro xxix. Cohibet domi mæſtus ſe Albinus: repudium quod filiæ remiſit. ¶Remittere, *delectare*. M. Tul. Hortenſ. Quæro enim non quibus intendam animum rebus, ſed quibus relaxem, ac remittam. Idem de ſenectute: Sed tamen eſt ſenis ſermo quietus ac remiſſus.

399 ¶ *Recipere, promittere, polliceri*. Varro Bimargo: Ebrius eſt Marce, ἐδύσσεται enim Homeri ruminari incipis, cùm περὶ πρόπων ſcripturum te ſcio receperis. ¶Recipere, *exſtinguere, proſternere*. Virgilius lib. 9. Pectore in aduerſo totum cui cominus enſem Condidit aſſurgenti, & multa morte recepit. ¶Recipere, dictum eſt *datum accipere*. ¶Recipere, *accipere*. M. Tul. de offic. lib. 3. Cyrſilum quendam ſuadentem, vt in vrbe manerent, Xerxémque reciperent, lapidibus obruerunt. Varro Meleagris: Quem idcirco terra non cepit, & cælum recepit. ¶Recipere, *reuocare*. Lucil. lib. 29. Primùm ex aduerſo, ſi quod eſt cenaculum, quò recipiat te. Virg. Æneid. lib. 2. Sic ore effata recepit Ad ſeſe. M. Tull. de offic. libro 3. Qui cùm ad diem ſe recepiſſet, admiratus eorum fidem tyrannus. ¶Recipere, *exceptum facere*. Plaut. Trinum. Vbi nunc adoleſcens habet Poſticulum. hoc recepit cùm ædeis venderet. Cic. de Orat. lib. 2. Sed dicis te, cùm ædes venderes, ne in rutis quidem, & cæſis ſolum tibi paternum recepiſſe.

400 ¶ *Redundare, redire*. ¶Redundare, *abundare, ſupereſſe*. Lucil. lib. 28. Primò redundat aurum, & theſauri patent. M. Tul. de offic. libro 3. Nunc fugientes conſpectum ſceleratorum, quibus omnia redundant. Et Hortenſ. Tum intelligas, quàm illud non ſit neceſſarium, quod redundat.

401 ¶ *Redire*, manifeſtam habet ſignificantiam. Terent. Andria: Redeo inde iratus, atque ægrè ferens. ¶Redire, *referri, reuocari*. Luc. lib. 27. Si tamen non ad te hoc rediuit, hoc carebis commodo. Virg. Georg. lib. 2. Redit agricolis labor actus in orbem.

402 ¶ *Rurſus*, ſignificat *iterum*. Virg. Æneid. lib. 2. Rurſus in arma feror. ¶Rurſus, *retro*. Virgilius Geor. lib. 3. Rurſus cura patrum cadere. Varro Andab. Mortales multi rurſus, ac prorſus meant. Ennius Andromeda: Rurſus prorſus reciprocat fluctus feram.

403 ¶ *Rumor*, vt plerunque, *opinio eſt*, Salluſt. Hiſtor. lib. 2. Ad hæc rumoribus aduerſa in prauitatem, ſecũda in caſum, fortunam in temeritatem declinando corrumpebant. ¶Rumor, *fauor, auxiliatio*. Virg. lib. 8. Et iter inceptum peragunt rumore ſecundo, id eſt, proſpero fauore, & auxilio fluminis. Feneſtella Annal. lib. 22. Itaque vt magiſtratum tribuni inierunt. C. Cato turbulentus adoleſcens, & audax, nec imparatus ad dicendum, initionibus aſſiduis inuideat, & Ptolemæo, qui iam profectus ex vrbe erat, & P. Lentulo conſuli parenti iam iter cogitare, ſecundo quidem populi rumore cœpit. Ennius Annal. lib. 7. Legio reditu rumore ruinas Mox auferre domos populi rumore ſecundo.

S

404 ¶ *Sublatum, ſuſceptum*. Virgil. libro 9. Troiaque labores Sublatum erudiit. ¶Sublatum, dicimus *remotum*. Virgil. lib. 12. Sine me hæc aut mollia fatu Sublatis aperire dolis. M. Tullius Philip. lib. 1. Non modò regno, ſed etiam regni timore ſublato. Lucil. lib. 30. Sublatus pudor omnis, licentia fœnus refertur. M. Tul. de offi. lib. 3. Suſtulit quos obſtare intelligebat. ¶Sublatum, *erectum*. Vir. li. v. Sublataq. procul dextra connixa coruſcat. Terent. Hecyra: Quia vobis paululum acceſſit pecuniæ, ſublati animi ſunt. Lucil. li. xxx. Hic vt muſcipula tenta, atque vt ſcorpius cauda ſublata. M. Tul. Hort. Eloquentiam tueri, quam tu in cælum Hortenſi, credo, vt ipſe cum ea ſimul aſcenderis, ſuſtuliſſes.

405 ¶ *Sufficit*, ſignificat conſuetudine *ſat eſt*. Virg. Æneid. 12. Idque diu dum terga dabant pallantia Teucri Sufficiat. ¶Sufficit, *ſubminiſtrat*. Virg. Æneid. lib. 2. Ipſe pater Danais animos, viréſque ſecundas Sufficit. ¶Sufficit, *durat*. Virg. lib. v. Nec nos obniti contrà, nec tendere tantùm Sufficimus. Idem 9. Nec ſufficit vmbo ictibus. ¶Sufficere, ab *injiciendo*. M. Tull. Horten. Vt ij, qui conuiuij purpuram tuo ſufficiunt, priùs ſanè medicamentis quibuſdam.

406 ¶ *Suſpenſum, placidũ, ſilens*. Teren. Phor. Hæc vbi ego audiui, ad fores Suſpenſo gradu placidè ire pertexi. ¶Suſpenſum, dicitur *altè ligatum*. M. Tul. in Verrem, Caput obnubito, arbori infelici ſuſpẽdito. Virg. lib. 5 Quo tendit ferrum malo ſuſpendit ab alto. ¶Suſpenſum, *ſolicitum*. Virg. Æneid. li. 2. Suſpenſi Eurypylum ſcitatum oracula Phœbi Mittimus. M. Tul. Philip. 7. Aberrat à ſententia, ſuſpenſus à curis maioribus.

407 ¶ *Species*, dicitur *effigies, facies*. Liu. Ægiſt. Iam ne oculis ſpecie læta viri optabili. ¶Species, *factum, ſpectaculum*. Virg. Æn. lib. 2. Non tulit hanc ſpeciem furiata mente Coræbus. ¶Species, *imago*. Cic. de offi. lib. 3. Tum ſcitis quia is bonum iudicet quod honeſtum, quæ autem huic repugnent ſpecie quadam vtilitatis. ¶Species, *pulchritudo*. Varr. Eumen. Quæ caſta ætas, quæ veſtis adoleſcẽtium, Quæ teneris ſpecies.

408 ¶ *Segne, tardum*. Virg. Georg. 3 En age ſegnes Rumpe moras. Et ſegne diſſimile. Vir. Æneid. 3. Haud illo ſegnior ibat Æneas.

409 ¶ *Saltus*, conſuetudine *à ſaliendo* di-

citur. Virgil. VIII. Tum demum saltu præceps, sese omnibus armis In fluuium dedit. ¶ Saltus *campi spatium*. Virg. Geor. lib. 3. Saltibus in vacuis pascunt, & plena secundum Flumina.

410 ¶ *Subijcere*, est *subtus iacere*, *supponere*. Virg. Geor. l. 3. Et ramea costis Subiiciunt fragmenta. Et lib. XI. Caudâ mque remulcens, Subiecit pauitantem vtero. M. Tull. Philip. lib. 2. Ceruicésque suas ei subiecit securi, qui multi minoribus in peccatis occiderunt. ¶ Subiicere, *sursum iacere*, *excrescere*. Virg. Bucolicis: Quãtum vere nouo viridis se subiicit alnus. Idem Geor. li. 4. Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit. Lib. XII. Aut corpora saltu Subiiciunt in equos.

411 ¶ *Seruare liberare*. Virg. Æneid. lib. 3. Seruatum ex vndis Strophadum me littora primum accipiunt. ¶ Seruare, dicitur *custodire*, *tueri*. Virg. Æneid. lib. 2. Seruate domum, seruate nepotem. Idem libro nono: Sola domum, & tantas seruabit filia sedes. ¶ Seruare, *sollicitè*, *& suspicioſè obseruare*. Lucil. libro XXX. Quid seruas, quò eam, quid agam? quid id attinet ad te? Plautus Asinar. Tuus sermo seruet, Veneri an eas det, an viro. Virgil. Geog. lib. I. Hoc metuens cæli menses, & sidera serua. quod est Menandri. πρὸ τοῦ κλαυσαι τὰ τ' ἄστρα. ¶ Seruare, *inhabitare*, *possidere*. Virgil. Geor 4. Centum quæ syluas, centum quæ flumina seruant. Idem: Immanem ante pedes hydrum moritura puella Seruantem ripas. ¶ Seruare, *tenere*. Virg. lib. VII. Curuam seruans sub imagine falcem.

412 ¶ *Supremum*, significat *extremum*. Virg. lib. XI. Qui supremum comitentur honorem. ¶ Supremum. *Sursum*, altum. Virg. Georg. lib 4. Clamore supremos Implerunt montes Terent. Adelph. Proh supreme Iupiter. Plautus Amphit. Vt Iouis supremi vultis hosteis pacem expetam.

413 *Scæuum*, *iratum*. Virg. Æneid. libro I. Et sæuum ambobus Achillem. ¶ Sæuum, dicitur *immite*. Vir. Æneid. lib. I. Sæuæ memorem Iunonis ob iram. Lucillius lib. XXX. Et sæuo ac duro in bello multo optimus hostis. Idem libro XXVI. Quod quæ te in tranquillum ex sæuis transfer tempestatibus. ¶ Sæuum, *forte*. Virgil. II. Æneid. Sæuus vbi Aeacidæ telo iacet Hector. ¶ Sæuum, *potens*. Idem eodem: Non illi imperium pelagi, sæuúmque tridentem, Sed mihi sorte datum. ¶ Sæuum, *durum*. Virg. lib. V. Cùm sæuo scopulo multa vix arte reuulsus. Lucil. lib. XX. Idque tuis factis sæuis, & tristibus dictis.

414 ¶ *Superare*, est *vincere*. Terent. Eunucho: Superat ipsam Thaidem. Virgil. Bucol. Quid si idem certet Phœbum superare canendo? Superare, *abundare*. Virg. Georg. lib. I. Si superant fetus, pariter frumenta sequentur. ¶ Superare, *vincere*, *supereſſe*. Virg. Æneid. li. 3. Quid puer Ascanius, superátne, & vescitur aura? Idem 2. Satis vna supérque Vidimus excidia, & captæ superauimus vrbi. ¶ Superare, *supereſſe*. Virg. Georg. 3. Præterea superat gregibus cùm læta iuuentus ¶ Superare, *ascendere*. Idem eodem: Superant montes, & flumina tranant. Et: Grauido superant vix vbere limen. ¶ Superare, *occidere*. Virg. Æneid. I. Clam ferro incautum superat.

415 *Stratum*, significat *iacens*. Virg. Geor. 4. Sternunt se somno diuerso in litore ephocæ. ¶ Stranum, *deiectum*. Virgil. lib. X. Sternitur infelix Acron. Idem Bucol. Strata iacent passim sua quæque sub arbore poma. ¶ Stratum, *placatum*, *lenitum*. Virg. Buc. Omne tibi stratum silet æquor. ¶ Stratum, *tectum*. Virg. Georg. 3. Multorum stipula, silicúmque maniplis Sternere subter. Et Æneid. 8 Sternitur omne solum telis. ¶ Stratum, *compositum*, *exstructum*. Virg Æn. I. Minatur portas, strepitúmque, & strata viarum.

416 ¶ *Secundum*, est *numero*, *aut ordine secundum*. ¶ Secundum, *iuxta*. Virg. Georg. lib. 3. Saltibus in vacuis pascunt, & plena secundum Flumina. ¶ Secundum, *prosperum*. Vir. lib. X. Et seruare modum rebus sublata secundis. M. Tull. de offic. lib. I. Sic homines secundis rebus effrenatos. Terent. ἑαυτοντ. Sic mihi secundæ res de amore meo essent. M. Tull. ad Cæsarem iuniorem libr. 2. Scriptum erat equestre prælium valde secundum, in his potiùs aduersum. ¶ Secundum, *lene placidum*. Virg. Georg. lib. 3. Mersúsque secundo defluit amni.

417 ¶ *Summissum*, significat *humile*. M. Tull. de officiis libro I. Neque summissum & abiectum, neque sese efferentem. Virg. Æneid. li. 3. Summissi petimus terram, & vox fertur ad aureis. ¶ Summittere, *subdere*, *supponere*. Lucil. lib. XXVIII. Summittas alios si quos possis censeas. ¶ Summittere, *demittere*. Virgil. Bucol. Pascite vt ante boues pueri, summittite tauros. Idem Georg. lib. 3. Tu modò quos in spem statuis summittere gentis.

418 ¶ *Seuerum*, *triste*. Var. Eumen. Tertia pœnarum Infamia stans nexa in vulgi pectore, fluctuanti intonsa, coma sordido vestitu, ore seuero. ¶ Seuerum, *graue*, *censorium*. Vir. li. 7. Romulidis, Tatióque seni, Curibúsque seueris. ¶ Seuerum, *asperum*, *trucem*. M. Tul. Hortensio: Aliud ex syluis seuerum, & triste. Virg. lib. 7. Qui tetricæ horrentes rupes, montémque seuerum. ¶ Seuerum, *sæuum*, *implacidum*, *vitabile*. Virgilius Georg. libro 3. Inuidia infelix furias, amnémque seuerum Cocyti mutuet. M. Tullius de officiis libro 3. Et, qui perindulgens in patrem, idem acerbè seuerus in filium.

419 ¶ *Soluere*, vsu significat *enodare*. Virgil. 7. Soluite crinales vittas, capite orgia mecum.

¶ Soluere,

¶Soluere, *debitum reddere.* Salluſt. Catil. bello: Argẽtum ære ſolutum eſt. M. Tul. in Verrem diuinatione: Pro quo frumento pecunia omnis ſoluta non eſt. ¶Soluere, *dimittere.* Virgilius Georg. 2. Solue mares, mitte in Venerem pecuaria primus. ¶Soluere, *à curis liberum eſſe.* Virgilius Georg. 2. Riſuque ſoluto. Idem Æneid. 1. Soluite corde metum Teucri. ¶Soluere, *contemnere, deſpicere.* Virgil. Æneid. 4. Soluíque pudorem. ¶Soluere, *excipere.* Idem lib. x. Nec populos ſoluo.

420 ¶*Superbum, arrogans, truculentum, aſperum.* Virgil. Æneid. lib. 3. Stirpis Achilleæ, faſtus, iuuenémque ſuperbum. Idem lib. x. Te Turne ſuperbum Cæde noua quærens. ¶Superbum, *vitabile.* Virgilius lib. 7. Foribúſque affixa ſuperbis Ora virũm triſti pendebant pallida tabo. ¶Superbum, *elatum, altum.* Virgilius Georg. lib. 3. Et greſſus glomerare ſuperbos. Idem 7. Atina potens, Tybúrque ſuperbum. ¶Superbum, *ornatum.* Virg. Æneid. libr. 2. Barbarico poſtes auro, ſpoliíſque ſuperbi Procubuere. ¶Superbum, *opulentum.* Virgil. 9. Simul enſe ſuperbum Ramnetem aggreditur, qui fortè tapetibus altis Exſtructus. ¶Superbum, *iniquum.* Virgil. lib. 9. Quos illi bello profugos egere ſuperbo.

421 ¶*Stare, conſiſtere* omnium conſenſu dicitur. Virgilius libro tertio: Stare loco neſcit. Plautus Amphit. Ita ſtatim ſtant ad ſigna omnes. ¶*Stare*, iterum *horrere* ſignificat. Titinius Veliterna: Atque illud ante partum comedet, fundi ſtabunt ſentibus. Cæcilius Syracuſiis: Hic amet, familiæ fame pereant, ager autem ſtet ſentibus. Virgil. Æneid. libro 12. Iam puluere cælum Stare videt. ¶Stare, *erigi prominere.* Lucil. libro xxix. Hîc corpus ſolidum inuenies, hîc ſtare papillas Pectore marmoreo. ¶Stare, *fidem habere.* M Tul. de de offi. libro 2. Facere promiſſa, ſtare conuentis, reddere depoſita. ¶Stare, *valere*, & *conſtare*, & *ſixum eſſe.* Varr. Flextabulis, περὶ ἑστηκότων. Atque ſi addam quanta miſericordia mea hæredibus meis ſtet, quòd miſeros ſubleuauerim. Virgilius libro x. Stat ſua cuique dies. Idem libro 2. Stat caſus renouare omnes. ¶Stat etiam *plenum eſt.* Lucil. Satyrarum lib. v. Interea ſtat ſentibus pectus. Virg. Bucolic. Stant & iuniperi, & caſtaneæ hirſutæ. Varro Eumenidibus: Denique auarus, Quis ſanus? cui ſiſtet terra, & traditus orbis, Furando tamen, ac morbo ſtimulatus eodem. Ex ſeſe ipſe aliquid quærat, eogátque peculi. Siſenna lib. 9. Cælum caligine ſtat.

422 ¶*Spiſſum, denſum* dicimus. Virgilius Georgic. 2. Sin in ſua poſſe negabunt Ire loca, & ſcrobibus ſuperabit terra repletis Spiſſus ager. Cicero de Oratore libro 2. Et principia tarda ſunt, & exitus tamen ſpiſſi, & producti eſſe debent. ¶Spiſſum ſignifica *tardé.* Cæcilius Dardano: Nihil egò ſpei credo, omneis res ſpiſſas facit. Titinnius Gemina: Longus ſermo habetur, reuortetur ſpiſſa. Afranius Incendio, Itaque ſpiſſum videtur fieri: non poſſunt domi meum Virum expectare, quem mihi ſtudeo iamdudum dari. Idem Matertera: Quòd defeſſa exſpectando domi ſedi, quod ſpiſſo venire viſum eſt mani mihi. Plautus Pœnulo: Eheu quos ego habui ariolos haruſpices, Qui ſi quid boni promittunt, pro ſpiſſo venit: Id quod mali promittunt præſentaneum eſt. Næuius Gymnaſt. At enim tu nimis ſpiſſè, atque tardé incedis, Turpillius Caneph. Ita eſt, verùm haud facile eſt venire illi, vbi ſpiſſa eſt ſapientia. Spiſſum eſt iter adipiſci aut poſſe, niſi cum magna miſeria. Varro Myſteriis: Naſcimur enim ſpiſſiùs, quàm emorimur, Vix duo homines decem menſibus edolatum vnum reddunt puerum: contrà vna peſtilentia, hoſtica acies puncto temporis immaneis aceruos facit. Et libro tertio: περὶ φιλοσοφίας: Et ne erraremus, ectropas eſſe multas, omnino tutum eſſe, ſed ſpiſſum iter. Pacuuius Hermiona: Habet hoc ſenectus in ſe, cùm pigra eſt ipſa, vt ſpiſſa omnia videantur confieri.

423 ¶*Statim, mox* dicitur. Cicero Verrinis: Statim Meſſanam litteras dedit, vt Teleſinus ad ſe continuò veniret. ¶Statim producta prima ſyllaba à ſtando *perſeueranter*, & *æqualiter* ſignificat. Terentius Phorm. Bina talenta capiebam ſtatim. Plautus Amphitr. Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat. Idem eadem: Ita ſtatim ſtant ſigna omnia. Ennius Aiace: Quis eſt cum Achiuis geſſerunt ſtatim. Afranius Augure: Quanquam non iſtis exercere in locis hic noſter delaborat cùm puer ſtatim.

424 ¶*Superſtites*, dicimus *qui ſuperſunt mortuis.* ¶Superſtites veteres poſuerunt *incolumes.* Terentius Andria: Deos quæſo vt ſit ſuperſtes. Plautus Aſinaria: Sicuti tuum vis vnicum gnatum tuæ ſupereſſe vitæ ſoſpitem, & ſuperſtitem. Virgilius libro x. Liceat ſupereſſe nepotem. Accius Alcmęone: Suos deſeruit liberos, ſuperſtites ſunt.

425 ¶*Spurcum, ſæuum*, vel *ſanguinarium.* Afranius Diuort. Mulier nouercæ nomen huc adde impium, Spurca gremio veſtigia haud dici poteſt. Lucillius Satyrarum libro quarto: Eſerninus fuit Flacco ore, vna equidem Samnis Spurco homo, vita illa dignus locóque, Cum Pacidiano componitur, optimus multo Poſt homines natos gladiator qui fuit vnus. Afranius Fratriis: Commemorabo, oſtendam illius facta, & ſpurca improbi. Idem Diuortio: O dignum facinus adoleſcentis optimas Bene conuenientes, concordes eum vires Repente viduas faciat, ſpur-

citiâ patris. Varro lib.xx.rerum humanarum: Ne quis lectorem spurcum, hominem liberum prehendere iussisse velit. ¶Spurcum, *vehemens, asperum.* M.Tul. ad Cæsarem iuniorem libro 2. Cùm iter facerem, clatemam tempestate spurcissima. Varro Eumenidib. Nunc de te, inquit, meliusculam spem habeo, qui rem spurcissimam gustare voluerim. ¶Spurcum, significat *obscœnum, impurum, lutulentum.* Plautus Asinaria, Tot noctes reddat spurcas, quot puras habuerit. Pompon. Prosti. Quæ pedibus nubere poterant, equites sperant spurcæ. ¶Spurcum, etiam *fœtidum.* Plautus Menæch. Nec isto loco spurcatus nasum odore inlutibili, Lucretius lib.6. Deinde videre licet, quàm multæ homini res Acriter infestant sensus, spurcæque, grauésque. Idem eodem: At contra nobis cœnum terrima cùm sit Spurcities. Lucil.lib.11. Prætor noster adhuc, quàm spurcus est ore, quod omnis Extra castra, vt stercus, foras eiecit ad vnum. Idé lib.28. Quæque aspectu sunt spurca & odore.

426 ¶ *Siccum*, dicitur *aridum, & sine humore.* Virgilius libro v. Summa petit scopuli, siccáque in rupe resedit. ¶Siccum, *exercitum.* Lucillius libro 26. Cum stadio in gymnasio in duplici corpus siccassem pila. ¶Siccum dicitur & *sobrium*, inauditum. Plautus Asinar. Siccum, frugi, continentem, amantem vxoris maximé. Idem Pseudolo: Vino modò cupidæ estis: eo vos, vestrósque adeò pantices madefactis, cùm ego sim hîc siccus. Cicero Academic. lib. 2. Alius adultis, alius senibus, alius ægris, alius siccis, alius vinolentis. Varr. Cato, vel de liberis educandis: Persæ propter exercitationes pueriles modicas, eam sunt consequuti corporis siccitatem, vt neque spuerent, neque emungerentur, sufflatóve corpore essent. ¶Siccum, *firmum.* M.Tullius de senectute: Nullo imbri, nullo frigore adduci, vt capite operto sit summam esse in eo corporis siccitatem.

427 ¶ Seges, est *frumenti fructus.* Virgilius Æneid. 2. In segetem veluti cùm flamma furentibus austris. ¶Segetem, *terram.* M.Tul. Hortensio: Vt enim segetes agricolæ subigunt aratris multo antè, quàm serant. ¶ Segetem etiam *ipsam terram* dicimus. Virgilius Georg. 4. Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho. Idem Æneid.lib.3. Arebant herbæ, & victum seges ægra negabat. Plautus Aulularia: Tibi ego rationem reddam stimulorum seges? id est, in qua stimuli eripi possunt, Accius Oenom. Ferte ante auroram radiorum ardentem indicem cum somno in segetem agrestis coruuto scient, vt torulentas terras, ferro fidas proscindant glebas, quæ aruo ex molli excitêt. Idê Androm. Quod beneficium haud sterili in segete rex te obesse intelligis? Lucil. Satyr. lib.7. Solam auram aduersam segetem immutasse, statúmque. Varro ἄμμον μαρεῖς, πρὸς φιλαργυρίας: Etenim quibus seges præbeat domum, escam potionem, quid desideremus?

428 ¶ *Sumere*, est *accipere, tollere.* Virgilius libro v. Sume pater. Sallust. Iugurthæ bello: Epistolam super caput in puluino temerè positam sumit. M.Tul.de signis: Iste vnumquodque vas sumere in manus, laudare, mirari. Lucillius lib.28. Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet, Crede mihi presse auferet omnis. Et Plautus Aulularia: Non equidem ego qua voluptate sumpsi, neque tetigi. ¶ Sumere, *suscipere.* Lucil.lib.26. Hunc laborem sumas, laudem qui tibi, ac fructum ferat. Cicero de finibus bonorum & malorum lib.2. Verùm hoc loco sumo de verbis his eandem vim voluptatis. ¶Sumere etiam significat *eligere.* Lucil.Satyr.lib.3. Et spatium curando corpori honestum Sumemus. Plautus Aulular. Syluani locus extra murum est auius, Creber salictis oppletus, ibi sumam locum. Lucillius Satyrarum lib. x. Honorum est Iudicium crassis, vt nos describimus antè: Hoc est, quid sumam, quid non, in quoque locemus. Et lib.xix. Sume diem, qui est visus tibi pulcerrimus vnus. Sallustius Iugurthæ bello: Scilicet, vt in tanta re ignarus omnium trepidet, festinet, sumat aliquem ex populo monitorem officij sui. M.Tullius Hortensio: Quare velim dari mihi Luculle iubeas indicem tragicorum, vt sumam, qui fortè mihi desunt. ¶Sumere, *conducere.* M.Tul.de offic. lib.3. Quoad enim peruentum est eò, quò sumpta vis est, non domini nauis, sed nauigantium.

429 ¶ *Sufferre*, est *sustinere.* Virg. Æneid. lib.2. Nec claustra, nec ipsi Custodes sufferre valent. Accius Myrmidonibus: Ego me non peccasse planè ostendam, aut pœnas sufferam. ¶Sufferre, significat *dedere*, vel *supponere.* Plautus Casina: Intro ad vxorem meam, sufferámque meum tergum ob iniuriam. Idem Pœnulo: Vt enim, vbi mihi vapulandum sit, tu corium sufferas. Accius Nyctegresia: At ego illum eripiam, aut illi pœnam sufferam. Afran. Prodigo: Nam me pudet, vbi meum loquitur Numerius, aliquid suffero, Græcè irridet me ilico.

430 ¶ *Surgere, crescere, augere.* Virgil. Geor. lib.1. Queis sine nec potuere seri, nec surgere messes. Idem Æneid. lib.4. Ascanium surgentem, & spes hæredis Iuli Respice. ¶Surgere, *erigi.* Sallustius Histor. lib.v. Sella surgere, caput aperire solitum. Terentius Adelphis: Vt triduo hoc perpetuo prorsum è lecto nequeat surgere. Virgilius libro octauo: Surget & ætherij spectans orientia solis Lumina,

431 ¶ *Su-*

431 ¶ *Sacrum*, est *sacratum* vel *religiosum*. Virg.lib.6.Cererique sacrum Polybetem. Et lib.7 Sceptrúmque, sacérque tiaras. ¶ Sacrum etiam *scelestum*, *& detestabile,ita & consecratum*. Afranius Fratriis: O sacrum scurram & malum. Plautus Pœnulo: Vendítque has omneis, & nutricem, & virgines Præsenti argento homini, (si leno est homo) Quantum hominum terra sustinet, sacerrimo. Virg. Æneidos libro 3. Auri sacra fames. Lucillius Satyrarum lib.xv. Adde istos sacer illoto colo fax syrofenix, Quid facere est solitus. Turpilius Demetrio: Sed etiámne irrides me pessime,ac sacerrime? Idem Lindia: Ab hinc triennium sacerrimum domicilium hoc quidem contulit leno. Varro Lege Mænia: Signata sacra esse desierunt, posteaquam homines sunt facti.

432 ¶ *Saucij*, dicuntur propriè *vulnerati* non mæsti,sicuti vult consuetudo. Acc.Phœnissis: Vbi nunc vestra mœnia Omneis saucios conuisit, vt curentur diligentiùs. Turpil. Epiclero: Patrocinantem vbi factum audierit saucius. Sallustius Hist. lib.secundo: Auidísque ita, promptísque ducibus, vt Metellus ictu tragulæ sauciaretur. Virg.Æneid lib.2. Qualis mugitus fugit cùm saucius aram Taurus. Idem libro septimo: Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit. Varro de vita populi Romani libro 4. Itaque multis ciuibus ex vtraque parte sauciis, multis occisis fugatur.

433 ¶ *Supplicium*, dicebatur *damnatio*, vel *pœna*. Vir. Æneid. libro quarto: Mediis(fiquid pia numina possunt) Supplicia hausurum scopulis. ¶ Supplicium rursum *supplicatio*. Sal. Catilinæ bello: In suppliciis deorum magnifici. Acc.Epigonis: Nunc pergamus,suppliciis placans cœlitum aras expleam. Afran.Fratribus: Nullam profectò accessi ad aram, quin deos suppliciis,sumptu varis, donis, precibus,plorans,obsecrans ne quicquam defatigarem.

434 ¶ *Samium*, est *testeum*. Lucil. Satyr.lib. 14.Et non pauper vti Samio, curtóque catino. M. Tull. de Repub. lib.6. Læli quàm omnes habemus in manibus, quàm si imperia pontificum diis immortalibus grata sine samio,quæ vt his scribit capedines. ¶ Samium rursum *acutum*, vnde & samiare dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat. Lucil. Satyrarum libro 8. Hanc vbi vult malè habere, vlcisci procellæ eius testam sumit homo samiam. Ibi an vno telo inquit,præcessit caulem testis, quę vna amputat ambo.

435 ¶ *Spernere,fastidire*. Virgilius Æneidos libro 3. Comitémne sororem Spreuisti moriens? Terentius Andria: Quot modis contemptus, spretus,facta,transacta omnia. ¶ Spernere rursum *segregare*. Ennius Hectoris Lytris:Melius est virtute ius. nam sæpe virtute mali nanciscuntur ius, atque æquum,se à malis sperni procul.

436 ¶ *Subducere,supputare*. Teren.Adelph. Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit. Lucil.libro xxix. Eodem vno hi modo rationes subducent suas. M.Tul. Hortensio: Nisi etiam sine ea cogitatione ineundis, subducendísque rationibus. Idem de finibus bonorum & malorum: Quî autem esse potest, nisi te amore præcepit, quod non subducta vtilitatis ratione effici solet? ¶ Subducere est surripere. Turpilius Lindia: Ego interim in turba foras subduxi cum hac me. Virgilius Bucol. Et succus pecori, & lac subducitur agnis. Terentius Eunucho: Vbi primùm potuerit,se illi subducet scio. Lucillius libro xxx. Neu quis te ignoret famulis subducere. M.Tul. Hortensio: An cùm videat me & meos comites, fortitudinem,magnitudinem animi,patientiam,constantiam,grauitatem,fidem, ipsa se subducat. ¶ Subducere etiam *sursum ducere, leuare*. Turpilius Paratrusa: Cùm antehac videbam stare tristes,turbido vultu, subductis cum superciliis senes. Varro εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, πρὶν γραμμάτων. Ego vnus scilicet antiquorum hominum subductis superciliis dicam. παμίσεν σωφρόνων. Sallustius Iugurthæ bello: Dein cunctos pleno gradu in collem subducit. Virg. Bucolicis: Quâ se subducere colles Incipiunt. M. Tul.de officiis libro tertio: Huic ille classem Lacedæmoniorum, quæ subducta esset ad Cythæum clàm incendi posse. Plaut. Aulul. Vt in puteo cenam coquam: inde coctam sursum subducemus corbulis.

437 ¶ *Stupidus*, est *obstupefactus*. ¶ Stupidus,*stultus,iniquus*. Varro πρὸς ἐξαγωγῆς: Andromeda iuncta, & proposita citò non debuit patri suo,homini stupidissimo in os exspuere vitam.

438 ¶ *Suspicere*, est *sursum adspicere*. Virgilius Æneidos libro 1. Et fastigia suspicit vrbis. Varro Agathone: Et pueri in ædibus sæpius pedibus offensant, dum recentes musteos in carnario, fluitare suspiciunt. ¶ Suspicere,est *suspectum habere*. Sallustius Iugurthæ bello: Per idem tempus Bomilcar,cuius impulsu Iugurtha deditionem, quam metu deseruit, inceperat suspectus regi, & eum suspiciens nouas res cupere, & perniciem eius dolo quærere. Virgilius Æneidos libro 2. Suspectáque dona Præcipitare iubet. Et Cic.de orat. Quo prudentia hominibus grata est,lingua suspecta.

439 ¶ *Subigere,acuere*. Virg. lib. 8. Subigúntque in cote secures. ¶ Subigere, *exercere,mollire*. Cicero de Orat,libro 2. Subacto

mihi ingenio opus est, vt agro non semel arato, sed nouato, & iterato. ¶Subigere, est *superare, & sub ditione habere.* Vir. Æneid.lib.1. Ternáque transierint Rutulis hiberna subactis. Sisenna Hist.lib.4. Terrore perturbatam multitudinem subigunt. ¶Subigere, *exarare.* M. Tul. de senect. Cùm autem admiraretur Lysander procerit atem arborum, & directos in quicuncem ordines, & humum subactam atque puram. ¶Subigere, *mollire*, vel *exercere.* Virgil. Georg. lib. 2. Aut scrobibus mandet mutata subactis. Lucil. lib. xxx. An ego te acuam, atque animosam Thessalam, vt indomitam frenis subigam antè, domémque? M. Tul. Hortensio: Vt enim segetes agricolæ subigunt aratris multo antè, quàm serant. Idem de senectute: Sed etiam ipsius terræ vis ac natura delectat, quæ cum gremio mollito, & subacto sparsum semen excepit. ¶Subigere, *gerere.* Virg. Georg. lib. 3. Et sæpe superbos Cornibus inter se subigit decernere amantes. Idem lib. 6. Castigátque, auditque dolos, subigítque fateri. Lucillius libro xxx. Tùne iugo iungas me antè, & succedere aratro Inuitem, & glebas subigas proscindere ferro? Plaut. Mercatore: Mirum quid me subagitaret.

440 ¶*Summum*, significat *quod omnibus sit altius.* Virg. Æneid. lib 4. Summóque vlularunt vertice nymphæ. Idem lib. xij. Apicem tamen incita summum Hasta tulit, summáque excussit vertice cristas. ¶Summum, *præcipuum.* Cic. Tusc. lib. 1. Summam aquam attingens enectus siti Tantalus? ¶Summum, *extremum.* Virg. Æneid. li. 2. Venit summa dies, & ineluctabile tempus Dardaniæ. Lucill. lib. xxvi. Squalitate, summa scabie, summa in ærumna obrutam. M. Tul. Hortensio: Vixit ad summam senectutem, valetudine optima.

¶Summum, *gloriosum, laudabile.* Virg libro 8. Méne igitur socium summis adiungere rebus Nisi fugis? Ennius Andromacha: Hæc malos annos, multósque, longinquè ab domo bellum gerentes summum, summa industria.

441 ¶*Spectare, dirigere.* Lucil. li. xxx. Quid sibi vult, quare fit, vt intrò versus, & ad te Spectent, atque ferát vestigia, & omnia prorsus? M. Tull. de offic. lib 3. Ad extremum si ad perniciem patriæ res spectabit, patriæ salutem anteponet saluti patris. Spectare, est *videre.* Virg. Georg. lib 1. Heu magnum alterius frustra spectabis aceruum Lucret. lib. 2. E terra magnum alterius spectare laborem, Virg. lib. xij. Sedeant specténtque Latini. M. Tull. Hortensio: Cæli signorum admirabilem ordinem, insatiabilémque pulcritudinem magis spectat. ¶Spectare, *inspicere, cauere.* Plaut. Amphar. Spectandum, necui annulum det, neque roget. ¶Spectare, *probare.* Cic. Tusc. libro v. Non igitur ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt. Terentius prologo Andriæ. Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius. Virg. lib. 8. Sunt nobis fortia bello Pectora, sunt animi, & rebus spectata iuuentus. M. Tull. de offic. lib. 2. Qui simul ac iuuenes esse ceperunt, magna spectare, atque ad ea rectis studiis debent contendere. Varro γνῶθι σεαυτόν: Qui sint secundum naturam perfecti homines, vt non modò eos spectemus, sed etiam imitemur.

442 ¶*Stringere, percutere.* Vir. Æneid. lib. x. Atque animum patriæ strinxit pietatis imago. ¶Stringere, *nudare*, vel *exercere.* Virg. Æneid. lib. xi. Strictum rotat acer Lucagus ensé. ¶Stringere, *rarefacere, excindere*, Virg Bucol. Hic vbi densas Agricolæ stringunt frondes. Et Geor. lib. 2. Tunc stringe comas, tunc brachia tonde. ¶Stringere, *decerpere.* Vir. Geor. lib. 1. Sed tamen & quernas glandes tunc stringere tempus Et lauri baccas. Varro de re rustica lib. 1. Quod non solum celeriter præterire stringere vocant, sed etiam te transglubit. ¶Stringere, *radere.* Virg lib. 8. Ego sum, pleno quem flumine cernis Stringentem ripas. ¶Stringere, *Vulnerare.* Virg. lib. 8. Hunc primo leuis hasta Camillæ Strinxerat.

443 ¶*Succedere*, dicitur *in alterius locum venire.* Virg. lib. x. Interea soror alma monet succedere Lauso Turnum. M. Tul. de offic. lib 3. Atqui quodam quasi veneno perficiat, vt veros hæredes moueat, vt in eorum locum ipse succedat. ¶Succedere, *ingredi.* Vir. lib. 8. Et nostris succede penatibus hospes. Afranius Excepto: Audite pueri pænica, vos succedite.

444 ¶*Subit, in memoriam reducitur.* Virg. Æneid. lib. 2. Subiit deserta Creusa, Ascaniúsque, omnísque domus. Subire, significat *ingredi.* Virg. lib. 8. Hæc, inquit, limina victor Alcides subiit. Lucillius lib. 28. Puer præterea nostris qui subeant iubet. ¶Subire, *succedere.* Var. Sexagesi: In quarum locum subierunt inquilinæ impietas, perfidia, impudicitia, impudentia. ¶Subire, *subdere, supponere.* Virg. Æneas subiit mucronem, ipsúmque morando Sustinuit. ¶Subire, *nasci, succrescere.* Virg Georg. lib 1. Ne subeant herbæ, neu puluere vitta fatiscat. ¶Subire, *aggredi, succedere.* Virg. Ph. dúmque Hebesúmque subit. ¶Subire, *resistere, respondere.* M. Tul. in Verrem diuinatione: Poterísne eius orationem subire?

445 ¶*Secare*, dicitur *excidere.* Virg lib. 8. Qualis Nereia Clotho, Et Galatea secant spumantem pectore pontum. ¶Secare, *sequi.* vnde & sectatores bonorum *sectores* dicti sunt: Virg. lib. x. Quæ cuique est fortuna hodie, quam quisque secat spem,

446 ¶*Squali-*

446 ¶*Squalidum*, ſicuti plerunque dicitur, *ſordidum*. Virg. Æneid. lib. 2. Squalentem barbam, & concretos ſanguine crines. ¶Squalidum, *fulgens*. Virgi. lib. x. Per tunicam ſqualentem auro latus haurit apertum.

447 ¶*Scitum*, *elegans*. Terētius Andr. Pereceaſtor ſcitus puer natus eſt è Pamphilo. M. Tullius in Verrem actione Sicilienſium: Vt etiam nos, qui rudes harum rerum ſumus, intelligere poſſumus ſcitè facta, & venuſtè.

447 ¶*Sedet*, ſignificationē habet claram. Virgilius: Turnus ſacrata valle ſedebat. ¶Sedet, *placet*. Idem v. Idque pio ſedet Æneæ, probat auctor Aceſtes.

448 ¶*Suſtulit*, eſt *ſurſum tulit*, *erexit*. Virgil. Æneid. lib. 2. Suſtulit exutas vinclis ad ſidera palmas. ¶Suſtulit, *abſtulit*. M. Tul. Philip. lib. 2. Eos qui regni nomen ſuſtulerint, deſerendos putatis. Virg. Georg. lib. 1. Suſtulerit fragileis calamos, ſyluámque ſonantem.

449 ¶*Spargere*, ſignificat *diſtillare*, vel *guttatim infundere*. Virg. lib. 12. Spargit rapida vngula 1ores Sanguineos. Idem lib. quarto: Spargens humida mella, ſoporiferumque papauer. ¶Spargere, *madefacere*. Lucil. lib. 19. Latere pendens, ſaxa ſpargens tabo & ſanguine atro. Virgil. Spumant adſpergine cautes. ¶Spargere, *ſeparare*. Virgil. Georg. lib. quarto Diſcerptum latos iuuenē ſparſere per agros. ¶Spargere, *implere*. Virg. Æneid. lib. 11. Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras.

450 ¶*Signare*, eſt *deſignare*, *oſtendere*. Lucil. lib. 29. Si Socrates in amore, & in adoleſcentulis meliore paullo facie ſignat, nihilque amaret. ¶Signare, *imprimere*. Virgil. Georg. Et ſummo veſtigia puluere ſignent. ¶Signare, *diſcernere*, *ſeparare*. Lucil. li. 19. Nam diſcrimen non facit, neque ſignat linea alba.

451 ¶*Solidi*, ſignificatio manifeſta eſt. Virgilius lib. 6. Solidóque adamante columnæ. ¶Solidum, *continuum*, *iuge*. Varro Seſquivlyſſe: Nauibus duodecim domo profectum decem annos ſolidos erraſſe.

452 ¶*Subnixum*, *ſubditum*. Virg. Æneid. lib. 2. Iuuenémque ſuperbum Seruitio innixæ tulimus. ¶Subnixum, *enixum*. Virgil. Æneid. lib. quarto: Mæonia mentum mitra, crinémque madētem Subnixus rapto potitur. ¶Subnixum, *ſublime*, hoc eſt ſurſum nixum. Cœlius Annal. lib. 1. Et Tatini ſubnixo animo, & victoria inerti conſilium ineunt.

T

453 ¶*Tandem*, ſignificat *vix*, vt apud Ciceronem: Tandem aliquando Quirites. Virgilius Æneidos libro tertio: Ergo inſperata tandem tellure potiti. ¶Tandem, ſignificat *tamen*. Titinnius Gemina: Symphonia odioſum tandem, vt in moribus placeam viro.

454 ¶*Tamen*, ſignificat *ſtatim*. Plaut. Rudente: Vtinam fortuna nunc ego anthracina vterer, Vt poſtquā exiuiſſem ex aqua, arerem tamen. Virgilius Bucolicis: Hic hœdos depone, tamen veniemus ad vrbem. ¶Tamen, ſignificat *tandem*. Pacuuius Peribœa: Tamen obfirmato animo miteſcit metus. Salluſtius Hiſtor. libro tertio: Nam qui enare conati fuerant, icti ſæpe ferramentis nauium, tamen aut vulnerati à ſuis, aut afflicti vndarum vi, multato fœdè corpore, poſtremò periere.

455 ¶*Triſte*. Virgilius: Et pluuio contriſtat frigore cælum. Idem Bucolicis: Triſte lupus ſtabulis, maturis frugibus imbres. Terentius Andria: Caue, ne te pater triſtem ſentiat. M. Tullius Hortenſio: Aliud ex ſyluis ſeuerum & triſte. ¶Triſte, *ſeuerum*. Afranius Priuigno: M. Tullius de offi. lib. 1. In eius familiari Scipione ambitio maior, vita triſtior. Terentius: Triſtis ſeueritas ineſt in vultu, atque in verbis fides. ¶Triſte, *amarum*. Virgilius Georg. lib. 1. Triſtiſque lupini Suſtuleris fragiles calamos. ¶Triſte, *minax*. Virgil. Æneid. lib. 2. Iſque adytis hæc triſtia dicta reportat. ¶Triſte, *graue*. Tul. de Rep. lib. 6. Qui numero optimatum. & principum obtulit his vocibus, & grauitatis ſuæ liquit illum triſtem, & plenum dignitatis ſonum. ¶Triſte. *difficile*. M. Tul. de ſenectute: Faciliùs in morbos incidunt adoleſcentes, grauiùs ægrotant, triſtiùs curantur. ¶Triſte, *nigrum*. Virg Georg. lib. 3. Aut tonſum triſti contingunt corpus amurca. ¶Triſtis, *iratus*. Afran. Epiſtola: Iactauit ſeſe, iactet, mihi erit triſtior, id eſt iratior. Idem eadem: Idem natura triſtiori paullulo. ¶Triſtis, *doctus*. Varro Triodite tripylio, περὶ ἀρετῆς κυήσασ. Illud verò quondam meo, vt ego non metuam fulmen, non haruſpicem triſtem ſimul ac dici non quæro: Lucil. lib. 28. Adde eōdem, triſtis ac ſeuerus philoſophus.

456 ¶*Trahere*, *per terram ducere*. Virgilius Æneid. libro 1. Lora tenens tamen: huic ceruíxque comæque trahuntur Per terrā. ¶Trahere rurſus *leuare*. M. Tul. de deorum natura libro 2. Et recenti foſſione terram fumare calentem, atque etiam ex puteis iugibus aquam calidam trahi. Plautus Amphitryone: Ego illi puteo, ſi occepſo, animam omnem intertraxero.

457 ¶*Tardum*, ſignificat *pigrum*, *lentum*. Virgilius Georg. libro primo: Sæpe oleo tardi coſtas agitator aſelli. Terentius Eunucho: Fatuus eſt, inſulſus, tardus. ¶Tardum, *diuturnum*, *perſeuerantem*. Virgilius Georg. libr. ſecundo: Media fert triſteis ſuccos, tardúmque ſaporem.

458 ¶*Tendere*, *inhabitare tabernacula*, & *hoſpitia ponere*. Virgil. Æneid. lib. 2. Hīc Dolopum manus, hīc ſæuus tendebat Achilles. ¶Tendere, *inſidiari*, *decipere*, dictum à tendicula. Terent. Phorm. Quia non rete accipitri

tenditur neque miluo. ¶ Tendere est propriè *laxitatem distendere, & sine rugis facere.* Virgilius Æneid. lib.3 Tendunt vela noti. Idem libro sexto: Tendebántque manus ripæ vlterioris amore. ¶ Tendere, est *dirigere.* Virgilius Æneid.lib.1. Per tot discrimina rerum Tendimus in Latium. Idem lib.secundo: Ad cælum tendens ardentia lumina. Lucretius libro primo: Primùm Graius homo mortalis tendere contra Est oculos ausus.

¶ Tendere, *contendere.* Virgil. Æneid. libro secundo: Ille simul manibus tendit diuellere nodos. Idem lib. quinto: Æquo discrimine Pistris: Centaurúsque locum tendunt superare priorem.

459 ¶ *Turpe*, est *indecorum, informe.* Virgil. Æneid.libro sexto: Et metus, malesuada fames, & turpis egestas. Idem Georg.lib 3. Scabiémque ferat, turpesque podagras. ¶ Turpe, *grande.* Virg. Georg.lib.3. Optima toruæ Forma bouis, cui turpe caput. Idem Georg. lib.4. Et turpeis pascit sub gurgite phocas.

460 ¶ *Tenerum*, significat *gracile, lentum.* Virg.Georg. lib.3 Et ros in tenera pecori gratissimus herba.

461 ¶ *Tenue, vehemens.* Virg.Georg.libro 2. Tenuísque Lageos Tentatura pedes olim, vincturáque linguam. ¶ Tenue, *infœcundum.* Virgil.lib.2. Tenuis vbi argilla, & dumosis calculus aruis. ¶ Tenue, *tenerum.* M. Tul.de suppl.in Verrem: Reticulúmque sibi ad nareis admouebat tenuissimo lino. ¶ Tenue, *frigidum.* Virgil.Georg.libro primo: Ne tenues pluuiæ, rapidive potentia solis Acrior. Idem lib.3. Tum tenues dare rursus aquas. ¶ Tenue, *parum, exiguum.* M Tul.Hortensio: Eundem non mediocri pecunia, sed etiam tenui percipere possumus. Virgil.lib.v. Et tenueis Teucrum res eripe leto. Idem Georg.lib.1. Ni refugis, tenuésque piget cognoscere curas.

462 ¶ *Tenet*, sicuti est vsus, significat comprehendit, detinet. Virgil.Æneid.lib.quarto: Verum vbi correptum manibus, vinclisque tenebris. M.Tull.in Verrem diuinatione: Non te, sed hunc librum esse responsurum, quem monitor tuus tenet hic. ¶ Tenet, *inhabitat, possidet.* Virg.Georg.lib.4. Quæ gurgitis huius Ima tenes. ¶ Tenet, *prohibet.* Virgil.Georg. lib.3. Texendæ sepes, etiam pecus omne tenendum. ¶ Tenet. *compescit, supprimit.* Virgil. Georg.lib.4. Tenuitque inhians tria Cerberus ora. ¶ Tenet, *tegit.* Virgilius Georg.lib.1. Amnis abundans Exit, & obducto late tenet omnia limo. ¶ Tenet, *dirigit.* Virgil.Æneidos libro primo: Sed vos qui tandem? quibus aut venistis ab oris? Quóve tenetis iter? ¶ Tenet, *intelligit*, dicit Terentius Andria: Id paues, ne dicas illam; tu autem vt ducas. rem tenes.

463 ¶ *Tremere*, dicitur *commoueri, agitari.* Virgilius lib. 11. Cur ante tubam tremor occupat artus? ¶ Tremere, *timere.* Virgilius Æneid.li.2. Hìc aliud maius miseris, multóque tremendum. Plaut. Asinaria: Non placet, pro monstro est, quando sudat qui tremit.

464 ¶ *Trahere*, consuetudine manifestam habet significationem. Virgil. Æneid. lib.2. Altaria ad ipsa trementem Traxit. ¶ Trahere. Virgil.Æneid.lib.1. Partibus æquabat iustis, aut sorte trahebat.

465 ¶ *Tentare*, est *exercere.* Virgil.Geor.lib. tertio: Et tentat sese, atque irasci in cornua discit Arboris obnixus trunco. ¶ Tentare, *experiri.* Virgilius libro octauo: His fretus non legatos, neque prima per artem Tentamenta tui pepigi. ¶ Tentare, *aggredi.* Virg. Æneidos lib.2. Extemplo tentanda fuga, canit æquora Calchas. ¶ Tentare, *petere, dare.* Virg. Æneid. libr. 3. Vnde laborum Tentare auxilium iubeat.

466 ¶ *Tetrum, vitabile.* M. Tul.de offic.lib. tertio: Postremò hæ iam in liberis ciuitatibus regnandi existunt cupiditates, quibus nihil tetrius, nihil fœdius excogitari potest. ¶ Tetrum, dicitur *illuuioso, fœtidum.* Virgilius Æneid.lib.3. Tunc vox tetrum dira inter odorem. Idem lib.x. Lauit improba teter Ora cruor. M. Tul. in Verrem actione secunda: Quàm multis istum ingenuis, quàm multis matribus familiàs, in illa tetra, atque impura legatione vim attulisse existimatis? Lucil. lib.xxx. Qui non exspectans spectandi studio, Sed hominis tetri impulsu ingressus. ¶ Tetrum, *amarum.* Lucretius libro quarto: Ac veluti pueris absinthia tetra medentes Cùm dare conantur. ¶ Tetrum, *impium, crudele.* M.Tul.de offi. lib.3. Promissum potiùs non faciundum, quàm tetrum facinus admittendum fuit.

467 ¶ *Torquere*, significat *inflectere.* Virgil. Georg.libr.2. Ityreos taxi torquentur in arcus. Terent. Eunuch. Illud vide os vt sibi distorsit carnifex. ¶ Torquere, *gyro celeri rotare.* Virgilius Æneid. libro primo: Ast illam ter fluctus ibidem Torquet agens circum. ¶ Torquere, *iacere, mittere.* Virgilius libro quinto: In medios telum torsisti primus Achiuos.

498 ¶ *Tueri*, dicitur *seruare, custodire.* M. Tul. Epistol.ad Cæsarem li.1. Vt sciret tuenda maiore cura esse, quæ parta sunt. Virgil. libro octauo: Succedunt, variántque vices, quod cuique tuendum est. ¶ Tuesi, *videre.* Virgilius libr. 6. Excipiunt plausu pauidos, gaudéntque tuêtes Dardanidæ. Pacu. Teucro: Quàm te post multis tueor tempestatibus.

469 ¶ *Tergora*, dicûtur *coria.* Virg. Æneid. lib.1. Tergora diripiunt costis. ¶ Terga. *dorsa.* Virg. 7. Hinc raptas fugientibus ingerit hastas In tergum. Lucil. libr. 28. Orationem facere

facere compendi potest, Solui dum saluo in tergo,& tergi non licet. ¶Tergum,*scutum*,Vir. lib.8. Et venit aduersi in tergum Sulmonis. Idem lib.x. Dentibus infrendens,& tergo decutit hastas.

470 ¶ *Transmittere, trahere, derelinquere*, Lucil.lib. xxviij. Polemon & amauit mortem & huic transmisit suam stolam, quam ducunt.

471 ¶*Temerarium*,sicuti plerunque *à temeritate*. ¶ Temerarium,*metuendum*,& *sollicitum*. Plaut.Asin.Sed quid[hoc]quòd picus vlmum tundit? haud temerarium est: Et in sequentibus:Aut mihi In mundo sunt virgæ vt atriensi Sauriæ.

472 ¶*Tegetes*,*à tegendo*, Var. de re rustica lib.i. Sic quæ fiunt de canabino lino,iunco, palma, scirpo, vt funes, restes,tegetes,quæ è fundo sumi non poterunt.

473 ¶*Taleas scissiones lignorum*, vel *præsegmina*.Varro dicit de re rustica lib.i. Nam etiã nunc rustica voce intertaliare dicitur diuidere, vel excidere ramum ex vtraque parte æquabiliter præcisum,quas alij clabulas,alij taleas appellant.

V

474 ¶*Volare*,est *auium*. Virg.Æneid.lib.i. Humilis volat æquora iuxta. ¶ Volare, est *celeriter currere*.Terent.Hecyra:Ne frustra illic exspectet,vola.Virg.Æneid.lib.v. Ecce volat, calcémque terit iam calce Diores.

475 ¶*Vastum*,est *magnum*. Vir.Æneid.li. iij. Vastúmque caua trabe currimus. æquor. ¶Vastum *horrens*, & *asperum*.Cicer.de Orat. Ita vultu motúque corporis vasti,& agrestes,vt etiam si ingeniis valeant, atque arte:tamen in oratorum numerum venire non possint. ¶Vastum,*ingens*. Virg Æneid.lib.i. Hic vasto rex Æolus antro. ¶Vastum,*ferox*. Cic.Tusc. Quæ barbaria, India vastior,aut agrestior?

476 ¶ *Ventus*,est *flatus*.Virg.Æneid lib.i. Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento. ¶Ventus etiam significat odorem. Plaut Cistel.Ita mustulentus ventus nareis obtigit.

477 ¶*Virtus*,est *fortitudo*.Virg.lib.v.Tunc pudor incendit vires, & conscia virtus. ¶Virtus etiam significat *auxilium*. Plaut.Milite: Deum virtute eũtem hospitio accipere apud me est comitas. ¶ Virtus rursum *meritum* est,& *dignitas*. Plaut. Milite : Sicut merci pretium statuit pro virtute, vt veneat Quæ improba est,pro mercis vitio dominum pretio pauperat.

487 ¶*Vesci*,est *edere*. Virg.lib.vii.¡Vescitur Æneas simul & Troiana iuuentus. Acc. Atteo : Ne cum tyranno quisquam epulandi gratia, Accumbat mensam, aut eandem vescatur dapem. ¶ Vesci etiam significat vti. Virgilius Æneidos lib.i. Quem si fata virum seruant,si vescitur aura Aetherea, Lucret.lib. v. Quóve modo genus humanum, variante loquela Cœperit inter se vesci per nomina rerum. Pacu. Chryse:Fugimus,qui arce hac vescimur.Idem Armorum iudicio : Qui viget vescatur armis,vt percipiat præmium. Nouius Macco exsule. Curisis, tunc vadimonia suum vestimentum vesceris. Acc.Armorum iudicio: Cedit Achilli indutus, armis vesci studet, Vt ea cuncta optima Achilli induto, leuia præ illis putet. Idem Phœnissis: Num pariter videor patris vesci præmiis? Tull. de finibus bonorum & malorum libro v. Si gerundis negotiis possit orbatus paratissimis vesci voluptatibus. ¶Vesci iterum *videre*. Acc.Athamante : Priùs,quàm infans esses,facinus oculi vescuntur tui.

479 ¶*Valere*,est *operire*: vnde & *reuelare*,nudare dicitur. ¶Valere rursum *ligare*.Pompon. Pannuc.Nunc rogas,Quid fiat? restis est vilis, velet gulam.

480 ¶ *Vola*, est *media pars manus*. Varro ὀπιθόφιον ἢ ὧς ἄλλοι πάλιον: Pleni libri inquam vbi maneant tapeti eorum, quoniam in sepulcris nec vola, nec vestigium exstat. Idem Varro, παρὰ μεσίππου:Hæc Huma Pompilius fieri si viderit, sciet suorum institutorum nec volam, nec vestigium apparere. Vola rursum cauum est sub planta.

481 ¶*Vanum*,*leue*,*inane*.Vir.Geor.lib i.Sed illos Exspectata seges vanis elusit aristis. ¶Vanum,est *mendax*.Virg.Æneid.i. Ni frustra augurium vani docuere parentes. Sallust. Iugurthæ bello:Mauri vanum genus. M.Tul. de offic.lib.i. Nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur : nec verò quicquam est turpius vanitate. Idem Tusc. lib. 3.Tum ita variis imbuimur erroribus, vt vanitati veritas, & opinioni confirmatæ natura ipsa cedat. ¶Vanum, *insidiosum*,*subdolum*. Virg. Æneid. lib.2. Nec si me miserum fortuna Sinonem Finxit:vanum etiam, mendacémque improba finget. ¶Vanum,*obscurum*. Virg.Æneid.iiij. Et procul in tenuem ex oculis euanuit auram.M. Tul. de repub.lib.v. Vt nostra verò ætas cùm rempublic. sicut picturam accepisset egregiam, sed iam euanescentem vetustate.

482 ¶*Vastitas* significat *vastationem*. Acc. Astyanacte:Propter te tot,tantásque habemus vastitates funerum. ¶ Vastitas,*desertio*. Var. Prometh.lib.i. Mortales nemo exaudit,sed latè incolens Barathrum inhospitalis campis vastitas. Virg.lib.viij. Hæc ego vasta dabo,& lato te limite ducam. Cic.de Deorum natura lib ij. Qui quasi cultores terræ constitui non patiuntur eam,nec immanitate belluarum efferari,nec stirpium asperitate vastari.

483 ¶*Vltimum*,*vsu nouissimum* dicitur. Vir. Æn viij.Vltimus ille dies bello,gentíque fuisset.Et M. Tull. de senect. Magis delectatur, qui in prima cauea spectat, tamen etiam qui

in vltima. ¶ Vltimum, *primum*. Virg. Æneid. lib. 7. Tu sanguinis vltimus auctor. M. Tul. de offic. lib. 1. Efficitúrque id, quod Pythagoras vltimum in amicitia putauit, vt vnus fiat ex pluribus. Idem de finibus bonorum & malorum li. 4. Eorum dico, qui summum bonum, quod vltimum appellant, in animo ponerent.

484 ¶ *Vrgere, insistere.* Lucil. lib. 28. Cæde hostium, gnato vrgere restant, perimus. Quadrigarius Annal. lib. 4. Sed circiter horas duas graui prœlio vrserunt: deinde in fugam sunt coniecti. ¶ Vrgere est *premere, cogere.* Virg. Georg. libro 3. Ima soluuntur latera, atque oculos stupor vrget inertes. Et, Versáque in obnixos vrgentur cornua vasto Cum gemitu. Lucil. lib. xxix. Vrget grauedo sæpius culpa tua. Var. Antiquita er rum humanarum: Qua murum fieri voluit, vrgemur in vnum. M. Tull. Hortẽsio. Itaque tunc Democriti manus vrgebatur: est enim non magna. ¶ Vrgere est *tegere.* Virg. Georg. lib. 2. Qui saxo super, atque ingenti pondere testæ Vrgerent. ¶ Vrgere, *accelarare.* Virg. lib. IX. Tibi quam noctes festina, diésque Vrgebam. ¶ Vincere, significat *superare.* Virg. Georg 2. Vbi aera vincere summum Arboris haud vllæ iactu potuere sagittæ.

485 ¶ *Vincere, exprimere.* Virg. Geor. 3. Nec sum animi dubius, verbis ea vincere magnum Quàm sit. ¶ Vincere, *animi compotem fieri.* Virg. Geor. lib. 3. Illi victor ego, & Tyrio conspectus in ostro. Idem lib. 7. Iunonem victrix affatur.

486 ¶ *Vertere* dicitur *conuertere, contorquere.* Virg. 8. Gorgona desecto vertentem lumina collo. ¶ Vertere, *fallere, decipere.* Virg. Æneid. 2. Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti. ¶ Vertere, *mutare.* Virgil. Æneid. 1. Quæ te, genitor, sententia vertit? ¶ Versat, *agitat, commouet, voluit.* Virgilius Georgicorum libro 3. Quid iuuenis, magnum cui versat in ossibus ignem? Idem Æneidos libro sexto: Nunc me fluctus habet, versántque in litore venti.

487 ¶ *Vindicare*, est *malefactum defendere.* M. Tul. de offic. lib. 3. Atque iste dolus malus & legibus erat vindicatus. ¶ Vindicare, *trahere, liberare.* Virgil. Æn. 4. Graiúmque ideò bis vindicat armis. Cic. Academ. lib. 3. Aliqua potestas si sic, vindicet se in libertatem Idem de senectute: Et senectus est natura loquacior, ne ab omnibus eam vitiis videar vindicare. Varro Andabat. Et me Iupiter Olympiæ, Minerua Athenis, suis mystagogis vindicassent. Idem Epist. Latinis: Si in libertatem vindicare non potes, feres fortunã. ¶ Vindicare, *reuocare.* Tul. ad Cæsarem iuniorem lib 1. Quasi si me ad id beneficium accerseres, quo per te me vnà cum republica in libertatem vindicassem. ¶ Vindicat, *adcisit, ad se trahit.* M. Tul. Hortensio: Deinde imitator, vt sibi quidem videtur, naturæ, mos vindicat.

488 ¶ *Vsus* dicitur *ab vtendo.* Virg. Geor. li. 4. Nam neque erat coriis vsus. ¶ Vsus dicitur *consuetudo.* Terent. Heaut. Mihi sic est vsus, tibi vt opus facto est face. ¶ Vsus, *opus.* Virgilius libro octauo: Arma acri faciunda viro, nunc viribus vsus, Nunc manibus rapidis.

489 ¶ *Vitam*, manifestum est à *viuendo* dictam. Sallust. Catilinæ bello: Vitam ficuti peregrinantes transire. ¶ Vitas, *vmbras.* Virg. lib. vi. Et ni docta comes tenui sine corpore vitas Admoneat volitare.

490 ¶ *Venire*, claram habet significationem. Virg lib. 6. Venisti tandem. ¶ Venire, *imminere.* Vir. 7. Se satis ambobus Teucrísque venire Latinísque.

491 ¶ *Verrere*, est *trahere.* Vir. Æneid lib. 1. Quippe ferant rapidi secum, verrántque per auras. ¶ Verrere, *ferire, percutere.* Vir. Æneid. 3. Annixi torquent spumas, & cærula verrunt. Lucil. lib. 27. Quam non solùm deuorare se omnia, ac deuerrere. ¶ Verrere, *mundare.* Titin. Gemina: Euerrite ædes, abstergite araneas. Lucil. lib. 27. Lignum cædat, ædeis verrat, ac vapulet.

492 ¶ *Via*, est *iter.* Virg. Æn. lib. 1. Strepitúmque & strata viarum. ¶ Via, *ratio caussa.* Virg. lib. x. Hæc via sola fuit, qua perdere possis. Teren. Phorm. Qua via istuc facies? ¶ Via, *consuetudo.* Terent. Heaut. Sed vi, & via peruulgata patrum. Quotidie accusabam.

493 ¶ *Vestigium*, dicitur *pedum impressio.* Virg. Geor. 3. Et gradiens ima verrit vestigia cauda. ¶ Vestigium, *extrema pars pedis.* Vir. lib. v. Vestigia primi Alba pedis, frontémque ostentans arduus albam.

494 ¶ *Volutari*, dicitur *volui.* Lucil. xxx. Quid tu istuc curas, vbi ego oblinar, atque voluter?

495 ¶ Volutare, *cogitatione perquirere.* Virg. Bucol. Id quidem ago, & tacitus mecum, Lycida, ipse voluto. Lucil. li. xxx. Hæc tu me insimulas, nónne antè in corde volutas?

496 ¶ *Vis*, est *celer impetus.* Lucil. lib. 27. Romanus populus victus vi, superatus prœliis. ¶ Vis, *fortitudo.* Virgil. Æneid. lib. 2. Instat vi patria Pyrrhus. Idem: Auxilióque leuare viros, vímque addere victis. ¶ Vis, *celeritas.* Lucret. lib. 3. Aut quidnam tremulis facere artubus hœdi, Consimili in cursu possint, ac fortis equi vis?

497 ¶ *Vix, cum labore.* Virg. Æneid. v. Vix illum famuli Phegeus, Sagarísque ferebant. Idem Georg. lib. 2. Vix humiles apibus casias, rorémque ministrat. ¶ Vix, *statim.* Virg. Æneid. 2. Vix ea fatus eram, gemitu cùm talia reddit. Var. Eumenid. Vix vulgus confluit, non perfugarum, sed puerorum, atque ancillarum.

NONNVLLARVM DICTIONVM IN SIGNIFICATO DIFFERENTIÆ.

CAPVT V.

CVpido & *amor* idem significare videntur, & est diuersitas. *Cupido* enim inconsideratæ est necessitatis: *Amor* iudicij. Plaut. Bacchid. Cupido te confidit, ánne amor? Idem Curcul. discreuit, & vim eiusdem diuersitatis expressit dicens: Quod Venus, Cupidóque imperat, suadétque amor. Afran. Homine: Amabit sapiens, cupient cæteri.

2 ¶ *Cupidinem cum fœminino genere* dicimus, cupiditatem significamus. Virgil. Æneid. lib. 6. Quæ lucis miseris tam dira cupido? *cùm masculino*, deum ipsum. Plaut. Mercat. Cupido, quantus es! Næu. Gymnastico: Ædepol. Cupido, cùm tam pusillus sis, nimis multum vales.

3 ¶ Inter *Amare*, & *Diligere* hoc interest: quòd *Amare* vim habet maiorem: *Diligere* autem est leuiùs amare. Cicero ad Brutum: Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus sum, diliges. Et lib. 1. Clodius tribunus plebis designatus valde me diligit vel (vt ἐμφατικώτερον dicam) valde me amat. Idem ad Dolabellam: Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum tamen accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse.

4 ¶ *Perire*, & *Interire*, plurimum differentiæ habent, quòd Perire leuior res est, & habet inuentionis spem, & non omnium rerum finem, Plaut. Capt. Qui per virtutem perit, at non interit.

5 ¶ *Alere*, & *Educare*, hoc distant: *Alere*, est victu temporali vitam sustentare: *Educare* autem ad satietatem perpetuam educere. Plaut. Menæch. Nam illic homo homines, non aues educat. Acc. Andr. Alui, educaui: id facite gratum vt sit seni.

6 ¶ Inter *Tollere*, & *Auferre*, est diuersitas. *Tollere*, est leuare, & erigere: *Auferre*, legatum transferre. Virg. lib. 8. Tollite cuncta, inquit, cœptósque auferte labores. Turpil. Philopatro. Simul circunspectat. vbi præter se neminem Videt esse: tulit, aufert: ego clam consequor. Var. Sexag. Nunc quis patrem decem annorum natus, non modò aufert: sed tollet nisi veneno?

7 ¶ *Horrendum*, & *Horridum*, habent plurimam diuersitatem. Est enim *Horrendum*, tetrum, & vitabile. Virg. Æneid 3. Concilium horrendum. *Horridum*, plerunque exstans, & prominens, & incultum. Virgil. Æneid 4. Et glacie riget horrida barba. Plaut. Pseudulo: Papillarum horridularum oppressiunculæ. Acc. Medea: Vt tristeis turbinum toleraret hiemes, mare cùm horret fluctibus. Lucil. Satyr. lib. 16. Hi, quos diuitiæ producunt, & caput vngunt Horridulum. M. Tul. de repub. lib. 1. Sed vt ille, qui nauigat cùm subitò mare cœpit horrescere. Idem de repub. lib. 4. Horum in se veritatem dicitur inhorruisse primùm ciuitas. Varro Epistola ad Cæsarem: Interea propè ad occidentem solem horrescit mare. Sisenna Historiarum libro 5. Subitò mare subhorrescere, cæcósque fluctus in se prouoluere.

8 Inter *Meretricem*, & *Prostibulam* hoc interest: quòd *Meretrix*, honestioris loci est, & quæstus. nam meretrices à merendo dictæ sunt, quòd copiam sui tantummodo noctu facerent: *Prostibula*, quòd ante stabulum stet quæstus diurni, & nocturni caussa. Plaut. Cistellaria manifestissimè discreuit: Intro ad bonam meretricem, adstare in via solum, prostibula sanè est.

9 ¶ *Genitrix*, à *Matre*, hanc habet distantiam: quòd *Genitrix*, semper quæ genuerit, nũcupatur: *Mater* verò aliquando pro nutrice ponitur. Virg. lib. 8. Geminos huic vbera circum, Ludere pendentes pueros, & lambere matrem. Plaut. Menæc. ita forma similes pueri, vt mater sua Non internosse posset, quæ mammam dabat. Neque adeò mater ipsa, quæ illos pepererat.

10 ¶ *Pudet*, & *Piget*, hoc distant. *Pudet* enim verecundiæ est: *Piget*, pœnitentiæ. Plaut. Pseudulo: Nimirum id, quod pudet, facilius fertur quàm illud quod piget. Non dedisse istum pudet me, quia non accepi, piget. Idem Trinummo: Pol pudere, quàm pigere præstat totidem litteris. Accius Neoptol. Do, & pudet quæ grauium me, & verò piget. Idem: An pro me, Dane, quiete adiutem inuenio hortari pudet, non prodesse id piget. Turpil. Demetrio: Pudet, pigétq; mei me. Pacu. Doloreste: Quid quondam & mihi piget paternum nomen, maternum pudet profari. Sallust. Iugurthæ bello: Nam postea quæ fecerit, incertum habeo pudeátne, an pigeat magis differere. Var. Parmen. Pudet me tui, & Musarum agnoscere, piget currere, & vnà sequi.

11 ¶ *Osculum*, & *Suauium*, his intellectibus discernuntur: quòd ab ore *Osculum*, *Suauium*, à suauitate dicitur. Varr. de vita populi Romani. Ideóque hoc ab ore dicitur osculum, non à suauitate, vnde suauium, quòd simi-

le sit suauitati.

12 ¶Inter *Sacrificare*,& *Litare*, hoc interest. *Sacrificare*, est veniam petere: *Litare*, est propitiare, & votum impetrare. Virg. Æneid. 4. Tu modò posce Deos veniam, sacrisque litatis, id est, impetratis. Plaut. Pœnulo Si hercle istuc vnquam factum est, tum me Iupiter faciat, vt semper sacrificem, neque vnquam litem

13 ¶*Expleri*,& *Satiari*, hanc habent differentiam. *Expleri*, est tantummodo plenũ esse: *Satiari*, supra modum,& abundantiam. Lucr. lib. 6. Deinde animi ingrata naturam pascere semper, Atque explere bonis rebus, satiaréque nunquam. M. Tull. de repub. lib. 6. Graues enim dominæ cogitationum libidines, infinita quædam cogunt, atque imperant: quæ, quia nec expleri, nec satiari vllo modo possunt, ad omne facinus impellunt eos, qui illecebris suis incenduntur.

14 *Arcus*,& *Arquus*, hoc distant, *Arcus*, enim suspensus fornix appellatur: *Arquus* non nisi qui in cælo apparet, quem Irim poetæ dixerunt: vnde & *Arquati* dicuntur, quibus color, & oculi virent quasi in arqui similitudinem. Lucret. lib. 6. Tum color in nigris exstabat nubibus arquis.

15 ¶*Fors*,& *Fortuna*, hoc distant. *Fors* est casus téporalis: *Fortuna* dea. Acc. Astyan. Itera in quibus partibus (nanque audire volo) si est quem exopto, Et quo captus modo, fortunáne an forte reperitur. Idem Andromeda: Multi in quo mulier animo sibi mala auferre in malis, Quibus natura praua magis, quàm fors, aut Fortuna obfuit. Lucil. Satyr. lib. 12. Cui parilem Fortuna locum, fatúmque tulit fors. Idem eodem: Aut fortè omnino, ac Fortuna vincere bello. Si fortè ac temerè omnino, quid cursum ad honorem? Var. Epist. ad Fusium: Dij quæso, fors fortuna quantis commoditatibus hunc diem.

16 ¶*Ferus*,& *Ferox*, hanc habent distantiam. *Ferus*, est sæuus, *Ferox*, est fortis. Acc. Tereo: Nouus nouo dabunt, aduena animo, audaci in medium proripit sese ferox. Sallust. Iugurth. bello: Ille animo feroci negat se toties fusum Numidam pertimescere. Virg. Æneidos lib. 2. Ferus omnia Iupiter Argos Trãstulit. Idem libro 4. Et frena ferox spumantia mandit.

17 *Antiquus*,& *Antiquior*, vt gradu, ita & intellectu distãt Nam *antiquum*, significat vetus. Virg. Georg. lib. 2. Antiquásque domos auium. *Antiquior* melior. Varr. rerum humanarum lib. 10. Neque idonei ciues aliquid habent antiquius salute communi. Acc. Phœnissis abdracontis: Surpe amata exoratus, genere antiquior. Lucil. libro 14. Quin potius vitam degas sedatus quietam, Quam tu antiquius facere, quàm vt hoc feciſſe videaris, Marc. Tull. de amicitia: Hoc quidem est proprium amicitiæ, sed antiquior, & pulcrior, & magis à natura profecta. Idem de repub. lib. 1. Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, quàm si quis (vt aiunt) curauerit: maior ei profectò quàm parenti debetur gratia.

18 ¶*Faustum*,& *Festum*, his intellectibus discernuntur. etenim *Faustum* quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum & propitium. vnde contrà infaustum minax, & improsperũ: *Festum*, verò solenniter lætum, & feriatum. Virg Æneid. libro 6. Festósque dies de nomine Phœbi. Terent. O faustum & felicem hunc diem.

19 ¶*Cuius*, & *Cuiatis*, hæc est differentia. *Cuius* ad personam refertur hominis: *Cuiatis*, vnde significat. Acc. Teleph. Qui neque cuiatis esset, vnquam potuimus multi rogitantes scire.

20 *Animus*,& *Anima*, hoc distant. *Animus* est, quo sapimus: *Anima*, qua viuimus. Acc. Epig. Sapimus animo, fruimur anima. sine animo anima est debilis. Var. Andab. In reliquo corpore ab hoc fonte diffusa est anima. Hinc animus ad intelligentiam tributus.

21 ¶*Vultus*,& *Facies*, hoc distant. *Vultus*. est voluntas, quæ pro motu animi in facie ostenditur: *Facies* ipsa oris species. Sallust. Cat. Prorsus in facie, vultúque vecordia inerat. Lucil. Satyr. lib. 1. Vultus item vt facies mors citer morbus venenum. Tul. de offic. lib. 1. Præclaráque esse æquabilitas in omni vita, & idem sæpe vultus, eademque frons.

22 ¶*Sebum*,& *Vnguentum*, habent hanc diuersitatem. *Sebum*, fit ex adipe ruminantiũ. Lucil. Satyr. lib. 4. Tisiphone te pulmonibus adirem, vnguentum Excoctum attuli Eumenidibus, sanctissima Erinnys.

23 ¶*Mussare*, & *Murmurare*, ita discernũtur: quòd *Mussare*, hominum fit occultè, & depressa voce loquentium, quod cælatum velint. Virgil. 10. Quid fortuna ferat, populi sed dicere mussant. Et alibi: Flent mæsti, mussántque patres. *Murmurare*, autem maioris soni est proximi ad tumultum. Virgil. Georg. 1. Et resonãtia longè Litora misceri, & nemorum increbrescere murmur.

24 ¶*Priores*, & *Primores*, hanc habent diuersitatem. ¶Priores enim comparatiui sũt gradus: *Primores* summæ quæque res. Lucil. Satyr. lib. 8. Gallinaceus cùm victor se gallus honestè Sustulit in digitos, primoréque erigit vngueis. Turpil. Demet. Sandalio innixa digitis primoribus. Varr. Armorum iudicio: Vt in litore cancri digitis primoribus stare. Lucil. Satyr. lib. 20. Calphurnij sæua lege in Pisonis reprehendi, Eduxíque animam in primoribus naribus. Afran. Vopisc. Apagesis clientum animum in naribus primoribus vix pertuli

pertuli ædepol. Tul.Hort. Qui illum nescio quid,quod in primoribus habeat(vt aiunt)labris.Idem Orat. Quæ isti rhetores ne primoribus quidem labris attigissent.

25 ¶ *Poesis*, & *Poema* hanc habent distantiam. *Poesis* est textus scriptorum : *Poema*,inuentio parua, quæ paucis verbis expeditur. Lucil.Satyr. li.1x. Non hæc quid valeat,quidve hoc interfiet illud Cognoscis primùm, hoc quod dicimus esse poema. Pars est parua poema.Idem Epist: Item quæuis non magna pars poema est illa. ¶ *Poesis*,opus totum totáque illa summa est vna σύστασις, vt annales Ennij.At quæstus vnum. Est maius multo,quàm quod dixi ante poema. Quapropter dico,nemo, qui culpat Homerum Perpetuò culpat, neque quod dixi ante poesin Versum vnum culpat verbum enthymemate malocum.Var. Parm.*Poema* est λέξις ἐνρυθμος,id est,verba plura modicè in quandam conjecta formam. Itaque etiam distichon epigrammation vocant poema. ¶ *Poesis* est perpetuum argumentum,& rhythmis, & Ilias Homeri, & Annales Ennij.*Poetice*,est ars earum rerum.

26 ¶ *Doctum*,& *peritum* cùm simile videatur,à Tullio discretum est, vt sit *peritum* plus, quàm quod doctum, de offic.libro 3. Itaque cùm sint docti, à peritis desistunt facilè sententia.

27 ¶Inter *Vrbem*,& *Ciuitatem* hoc interest. *Vrbs* est ædificia. *Ciuitas* incolæ.Virg.Æneid. lib.1. Vrbs antiqua fuit. Enn.Telepho: Et ciuitatem video Argiuûm incendier. Pacu. Atalanta:Solicita studio,obstupida suspenso animo ciuitas. M Tull. de repub.lib.1. Quam cùm locis,manúque sepsissent,eiusmodi coniunctionem tectorum oppidum, vel vrbem appellarunt delubris distinctam, spatiisque communibus. omnis ergo populus, qui est talis cœtus multitudinis, qualem exposui, ciuitas est:omnisque ciuitas est constitutio populi. Idem ij Quo auctore, & principe vocitantur ciuitas.Sisen.Histor.libro 4.Denique cùm variis voluntatibus incerta ciuitas trepidare. Pompon. Cùm vertice superiorem locum inscendo.

28 ¶Inter *Cogitare*, & *Deliberare* hoc interest. *Cogitare* est dubitare: *Deliberare* confirmare.Turp. Bœothont.Quæso cogita,ac delibera. Idem Philopatro: Certum ac deliberatum est me illis obsequi.

29 ¶*Scius*,& *conscius* hoc differunt : quòd *Scius* secum: *Conscius* cum alio scius est : licet conscium indifferenter positum legerimus.

30 ¶ *Auspicium*, & *Augurium* his intellectibus discernũtur: quòd sit *Auspicium* auium inspectio, & quæ ex volatu auium significetur,& vocibus : *Augurium* autem rerum omnium coniecturas prudenter, ac diligenter amplectitur.

31 ¶*Monstra*,& *Ostenta* similiter intelliguntur, quòd imminentia monstrent, & ostendant. ¶*Omen* verò votum est mentis,& vocis. vnde sacrificantibus dicitur, bona omnia habete,id est,vt circunstantes & mente rectè velint, & bona oribus proferant. ¶ *Portentum* non solùm quod portendat : sed etiam quod iam apportet, & faciat ex his significationibus,quæ in auspiciis, & auguriis,& extispiciis ostenduntur. ¶ *Prodigium* autem semper pessimum est, dictum quasi porrò adigendum, Virg. Æneid. lib.3.Sola nouum, dictúque nefas, Harpyia Celæno Prodigium canit, & tristes denuntiat iras.

32 ¶*Iniuria*,à *contumelia* hoc distat.*Iniuria* enim leuior res est. Pacuuius Peribœa:Patior facilè iniuriã,si est vacua à contumelia. Cæcilius Fallacia:Facilè ærumnam ferre possum, si inde abest iniuria, Etiámque iniuriam nisi contrà constant contumeliam.

33 ¶*Fulmen*, *Fulgur*, & *Fulguritum* his intellectibus secernuntur. Est enim *Fulmen* telum ipsum quod iacitur. Vt Virg.Georg.li.1. Ipse pater media nimborum in nocte coruſca Fulmina molitur dextra. *Fulgur* ignis qui corruscat fulmine.vnde & fulgetra dicuntur, & fulgor.Virg.lib.v.Maculosus & auro Squamam incedebat fulgor. *Fulguritum* dicitur fulgure tactum,vel exustum.

34 ¶ *Iurgium*, & *Lis* hanc habent distantiam : quòd *Iurgium* leuior res est. siquidem inter beneuolos,aut propinquos dissensio,vel concertatio iurgium dicitur ? Inter inimicos dissensio *Lis* appellatur.M.Tul. de Rep.lib.4. Admiror nec rerum solùm, sed verborum etiam elegantiam. Si iurgant, inquit, beneuolorum concertatio non lis, inimicorum iurgium dicitur. Et in sequẽti: Iurgare igitur lex putat inter se vicinos,non litigare.

35 ¶*Merx*,& *Mercatura* hoc distant. *Merx* est species: ipsa *Mercatura* actus ipse,vel lucrũ de merce. *Mercatus* autẽ locus,in quo agitur mercatura.M.Tul.de Rep.lib.3.Phœnices primi mercaturis, & mercibus suis auaritiam & magnificentiam, & inexplebiles cupiditates omnium rerum exportauerunt in Græciam. Var.Sexagesi: Vbi tum comitia habebant,ibi nunc fit mercatus.Serenus opusculis:Ad mercatũ eo villice, ecquid vis inde euehi aut agi? Cic.li.Tusc.quinto:Ita nos quasi in mercatus quandam celebritatem ex vrbe aliqua. Et de offi.lib.3.Ad quos cùm tanquam ad mercaturam bonarum artium sis profectus, inanem redire turpissimum est.

36 ¶*Superstitionis*,& *Religionis* distantiam manifestissimè discernit. M.Tull. de natura deorum lib.2. Non enim philosophi solùm, verùm etiam maiores nostri superstitionem à religione separarunt.Nam qui tota die precabantur,& immolabant,vt sibi sui liberi su-

perstitiosi essent, *superstitiosi* sunt appellati, quod nomen patuit postea latiùs. Qui autem omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, dicti sunt *religeosi*, ex eligendo. ¶Sed verè *superstitiosi* proprietatem ex hoc habent, quòd præ cultura deorum supersedeant cætera, id est negligant. Itidem & *religiosi*, quasi religiosi omnium cæterorum sacrificiis deseruiant.

37 ¶*Peius*, & *Deterius* hic sensibus discernuntur: quod sit *Peius* à malo, quod in vsu est, & creberrimè frequentatur: *Deterius* verò à bono, vt minoris sit meriti, quàm id, quod placet. Virgil. Geor. libro 4. Deterior qui visus, eum ne prodigus obsit Dede neci. Idem libro VIII. Deterior donec paullatim ac decolor ætas. Hæc enim melioribus comparata sunt.

38 ¶Inter *Circum*, & *Globum* hoc interest: quòd *Circus* est planities rotunda, vt circuitus: *Globus* soliditas vndique versum rotunda, vt est sphæra. M. Tullius de natura deorũ libro 2. Cùmque duæ formæ præstantissimæ sint ex solidis globis, sic enim sphæram interpretari placet. ex planis autem [aut est] circus, aut orbis. Virgilius libr. v. Mediáque in valle theatri Circus erat. Et: Lucentémque globum lunæ Titaniáque astra.

39 ¶*Manubias*, à *Præda* hoc distare veteres existimatũt, vt sit *Præda* corpora ipsa rerum, quę capiuntur: *Manubiæ* verò pecuniæ ex prędа vendita redactę, & sic apud plurimos. nam & Marcum Tullium de lege agraria, ita sensisse voluerunt. Prædam, manubias sectiles castra denique Cn. Pompeij sedente imperatore censores.

40 ¶*Peruicacia*, & *Pertinacia* hoc distant: *Peruicacia* est interdum bonarum rerum perseuerantia, *Pertinacia* semper malarum. Accius Myrmidonibus: Tu pertinaciam esse Archiloche hanc prædicas, Ego peruicaciam aio, & à me vti volo. Nam peruicacem dicis me esse, & vincere Perfacilè patior, pertinacẽ nil moror: Hæc forteis dicitur, illam indocti possidẽt, Tu addis quod vitio est, demis quod laudi datur.

41 ¶*Sensus*, & *sensa* hoc separantur: *Sensus* enim sunt, qui sentiunt: *Sensa* quę sentiuntur. Cicero de oratore: & quod exprimere dicendo sensa possumus, nam primùm manifestum est, & sapere nos, cùm incitatio sit, vel sensus.

42 ¶*Iuuentus* & *Iuuenta* & *Iuuenilitas* hoc differunt. Iuuentus iuuenes: Iuuenta ætas ipsa, Iuuenilitas, quod ὁμιλῶ, vel παῖδος vocant Græci. Virg. Geor. lib. 3. Et patiens operis, paruóque assueta iuuentus: Idem eodem: Interea superat gregibus dum læta iuuentus, Solue mares. Sallustius Catilinæ bello: Ibíque iuuẽtutem suam exercuit. Idẽ Catilina: Scio fuisse nonnullos, qui ita existimarent, iuuentutem, quæ domum Catilinæ frequẽtabat. Varro Tithono, περὶ γήρως: Quam dereliquit multicupida iuuenilitas.

43 ¶*Mora*, *morigera*, & *morosa* hanc habent distantiam: quòd *Morosa* est contrariis, peruersísque moribus. Afranius Vopisco: Dũ morigeram, dum morosam præbeo, Deinde aliquid dedita opera controuersiæ Concinno, lædo interdum contumeliis. M. Tull. de senectute: Ac sunt morosi, & anxij, & iracundi, & difficiles senes. Plautus Aulul. Dum modo Morata rectè veniat, dotata est satis,

44 ¶Inter *Vegetum*, & *Vigens* hoc interest quòd *Vegetum* sit incolume, *Vigens*, forte. Nã vegetum corporis, vigens etiam animi possumus dicere, vt in multis.

45 ¶*Profesti*, & *Festi* dies discernuntur sic *Profesti*, sunt à festiuitate vacui. Afran. Priuigno: Quæ festiuo nos facere solemus die, quotidiano opere promiscuè omnia, atque profesto concelebras focum.

46 ¶*Quærere*, & *requirere* hoc differunt: quoniam *Requirere* est diu quærere. Afranius Fratriis: Proin tutum quæram, ne requiram te vide.

47 ¶*Specula*, & *speculum* sicut genere, ita significantia differunt. Nam *Specula* despicientiam significat. Virgil. libro decimo: Atque leo specula cùm vidit ab alta Stare procul campis meditantem prœlia taurum. *Speculum*, quod imago redditur. M. Tullius in Clodium, & Curionem: Sed credo postquam tibi speculum allatum est, longè te à pulcris abesse sensisti. Varro Eumenidibus: Sed nos simul atque in summam speculam peruenimus, Videmus populum futuris incinctum tribus.

48 ¶*Confiteri*, & *Profiteri* hoc distant: quòd *Profiteri* voluntatis est: *Confiteri*, necessitatis, & coactus: quod ita positum sæpiùs legimus. Cicero pro Manlio: Hic ego non solùm confiteor, verùm etiam profiteor. Honestius profiteri, quàm confiteri.

49 ¶*Vlcus*, & *vulnus* hoc distant: quòd *Vlcus* tecta, & clausa est malignitas. Virg. Geor. libro 3. Quam si quis ferro potuit rescindere summum Vlceris os', alitur vitium, viuítque tegendo. *Vulnus*, hians, & patens. Idem libro nono: Produxi presíve oculos, aut vulnera laui Veste tegens.

50 ¶*Quartùm* & *quartò* prudentes differre dixerunt. Varro Disciplinarum quinto: Aliud est quartò prætorem fieri, aliud quartùm. Et *Quartùm* locum significat, & tres ante factos: *Quartò* tempus signat, & ter ante factum. Ennius rectè Quintus pater quartum fit Consul.

51 ¶*Turpe*, & *fœdum* quam habeant distantiam, manifestum est. Nam *turpe* leuior res est,

est; *Fœdum*, vim habet maiorem. M. Tull. de offic. Luxuria verò cùm omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est.

52 ¶ *Formæ*, & *Figuræ*, quæ sit differentia, M. Tul. manifestator est. Nam *Formam* integritatem speciei esse voluit: *Figuram* formam nostram. M. Tul. de offic. lib. 1. Principio corporis nostri magnam natura ipsa videtur habuisse rationem, quæ formam nostram, reliquámque figuram, in qua esset species honesta, eam posuit in promptu.

53 ¶ *Dignitatem*, & *venustatem*, discerni voluit M. Tull. vt *Dignitas* viris: *Venustas* fœminis sit attribuenda. De offic. libro 1. Venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.

54 ¶ *Monstra*, & *Prodigia*, & *Portenta* hoc distant: quòd sunt *Monstra* & *ostenta*, monita deorum. Virg. lib. 3. Primúmque parentem Monstra deûm refero. *Prodigia*, deorum minæ, vel iræ. Idem libro tertio: Sola nouum, dictúque nefas Harpya Celæno Prodigium canit. Et libro sexto: Prodigiis acti cælestibus ossa piabunt. *Portenta*, ostenta, quæ aliquid imminere significant. Lucil. lib. 26. Nisi portenta, anguésque volucres, ac pinnatos scribitis.

55 ¶ *Celare*, & *Cælare*, hanc habent distantiam: quòd *Celare*, est tegere, & abscondere. Terentius: Bene dissimulatum amorem, & celatum indicans. Virg. Æn. lib. 6. Secreti celant calles. *Cælare*, insculpere. Vir. Æn. lib. 1. Cælatáq; in auro Fortia facta patrũ. Varro Agathone: Núm nam cælatus in manu dextra scyphus, Cælo dolitus arté ostêtat Mentoris?

56 ¶ *Ignoscere*, & *Concedere*, quemadmodũ inter se distant, aperit M. Tull. ad Cæsarem iuniorem lib. 1. Quod mihi, & Philippo vacationem das, bis gaudeo. nam & præteritis *ignoscis*, & *concedis* futura.

57 *Contemnere*, & *Despicere*, eò distant: quòd est *despicere* grauius, quàm *contemnere*. M. Tull. in Verrem actione 3. Quémque contempserit, despexerit, liberum esse nunquam duxerit. Idem ad Cæsarem lib. 3. Amici nonnulli te contemni, ac despici, ac pro nihilo haberi senatus voluit. Et de senectute: Contemni se putant, despici, illudi.

58 ¶ *Cupiditas*, & *Cupido*, diuersa sunt. Nam *cupiditas* leuior est: Lucill. lib 23. *Cupiditas* ex homine, *cupido* ex stulto nunquam tollitur: quòd cupiditas pars quædam sit temperatior defluens ex cupidine.

59 ¶ *Æmulatio*, ab *Imitatione*, hoc distat: quòd *Imitatio* simplex est, & huorem atque inuidiam non admittit: *Æmulatio* autem habet quidem imitandi studiũ, sed cum malitiæ operatione. Virg. lib. 6. Æmulus exceptum Triton (si credere dignum est) Inter saxa virum spumosa immersérat vnda. Tull. in Cæsaria. Quasi quodam æmulo, atque imitatore studiorum & laborum meorum, & comite abstracto.

60 ¶ *Probatum*, & *Spectatum*, vis maioris est. Lucil. lib. 26. Tuam probatam mihi, & spectatam maximè adolescentiam.

61 ¶ *Bellum*, & *Prælium*, hoc differũt: quòd *prælia* partes sunt belli, hoc est, in bello congressiones. Lucil. li. 26. Vt populus Romanus victus, vi, & superatus prœliis sæpe est multis: bello verò nunquam, in quo sunt omnia. Vir. lib. vndecimo: Infantem fugiens media inter prœlia belli.

62 ¶ Inter *Cauere*, & *Vitare*, Lucil. esse distantiam voluit li. 26. & esse plus *vitare*: Quid tibi cauendum censes, quid vitandum maxumé.

63 ¶ *Vetustiscere*, & *Veterascere*, quid interfit Nigidius commentator Grammaticus lib. 10. deplanauit: Dicemus quæ vetustate deteriora fiunt *vetustiscere*: *inueterascere*, quę meliora. M. Tul. ad Hirtium lib. 7. Cùm enim nobilitas sit nihil aliud quàm cognita virtus, quis in eo, quem veterascentem videat ad gloriam, generis antiquitatem desideret?

64 ¶ *Nocens*, à *Nefario*, & *Impio*, distare, vti *Nocens* leuius videri possit, M. Tull. de offic. lib. 2. voluit: Nec tamen vt hoc fugiẽdum est, ita habendum est religioni contrarium, nocentem aliquando, & nefarium, impiúmque defendere.

65 ¶ *Innuere*, & *Annuere*, hoc distant: quòd *Innuere* est facie significare. Terent. Adelphis: Annuere, quin pugnus continuò in mala hæreat. Non innueram, verùm in istam partem potiùs peccaro tamen. *Annuere*, concedere. Virg. lib. 10. Annuit his Iuno, & mentem lætata retorsit. M. Tul. Hortensio: Quòd cùm vterque nostrum annuissent, omnésque ad id tempus, quod erat dictum postero die venissemus. Positum est annuere pro innuere: Plautus Asinaria: Neque illa vlli homini nutet, nictet, annuat.

66 ¶ *Flagrare*, & *Fragrare*, ita discernũtur: quòd *Flagrare* est incendi, & ardere: *Fragrare* verò olere, & in plurimis inuenitur ista discretio.

67 ¶ *Noxa*, & *Noxia*, hanc habent diuersitatem: quòd est *Noxa* peccatum leue. Virg. Æneid libro primo, Vnius ob noxam, & furias Aiacis Oilei. *Noxia* nocentia. Virg. libro octauo: Iræque & crimina noxia cordi. Marc. Tull. Hortensio: Et cæteras quidé res, in quibus peccata non maximè afferunt noxias tamen, ni sciunt, attingunt.

68 ¶ *Plus*, à *Multo*, vetustas voluit discrepare, & potest videri hanc habere distantiam, vt sit *Multum*, à plurimo minus, ac non supra modum. Virg. Georg. lib. 1. Multùm adeò rastris glebas qui frangit inertes, *Plus*, sicut in

UNIVERSITAT DE GRANADA

plerisque, quod maioris modi est, quàm necessarium est: atque ideo M. Tul. maius discretuit Epist. ad Catonem: Nec iccirco mihi desiderandam esse dignitatem meam, quòd eam multi impugnarint, sed eo magis recolendam, quòd plures desiderarint.

69 ¶Inter *Speratam*, *Dictam*, & *Pactam* & *Sponsam*, hoc interest: quòd virgo prius quàm petatur, *sperata* dicatur. Plaut. Amph. Amphytrio vxorem salutat lætus, speratam suam. Dehinc *promissa*, vel *pacta*, vel *sponsa* dici potest. Virgil. Æneid. lib. 2. Cui pater & cõiunx quõdam tua dicta relinquor? Et idem alio loco: Et gremiis abducere pactas. Titin. Diuortio: Cur exacta ætate sponsa sit desponsa.

70 ¶*Mutuum*, à *Fœnore*, hoc distat, quod *Mutuum* sine vsuris: *Fœnus* cum vsuris sumitur, & est accepti fœtus. vnde & fœnus dictum est, vt Græcè τόκος, quasi partus multi sumpti. Plaut. Asin. Nam si mutuò non potero, certũ est, sumam fœnore. Vnde honestius mutuum est, quod sub amico affectu fiat, tamen vsu temporis necessarij fœnore sumere decet.

71 ¶Inter *Nutare*, & *Annuere*, & *Nictare*, veteres hoc interesse voluerunt: vt *Nutare* capitis: *Annuere*, vel innuere narium vel labiorũ: *Nictare* oculorum significantiam esse decreuerint. Plautus Asinaria: Nec illa vlli homini nutet, nictet, annuat.

72 ¶*Simulare*, & *Dissimulare*, hanc habent distantiã. *Simulare*, est fingere scire, quæ nescias: *Dissimulare*, fingere nescire, quæ scias. Sal. Catilinæ bello: Cuius rei libet simulator, ac dissimulator.

73 ¶*Castitas*, & *Pudicitia*, paria deputãtur: cùm sit *Pudicitia*, ab iniuria turpium libidinũ libera: *Castitas*, & ab his continens, & remota: præterea & relig osa munditia, & puritas. Vir. Georg. lib. 2. Casta pudicitiam seruat domus. Virgil. Æn. lib. 6. Quíque sacerdotes casti dum vita maneret. Et lib. 7. Præterea castis adolet cùm altaria tedis. atque ideo plus est castitas à pudicitia, quòd par sit pudicitia cum aliis cæteris castitas.

74 ¶*Pascere*, & *Alere*, hoc distant auctoritate: vt sit *Alere*, sufficiẽdi generis curam habere: *Pascere*, natos cibo saginare: Varr. γεγονότα διὰ τροφῆς. Vbi prægraues pascuntur pauonum greges,

75 ¶*Ora*, & *Ore*, licet paria esse videantur, tamen vt genere, ita intellectu distant. nam quoties in his *neutrum* genus tangitur, vultus, vel facies nostra significatur. Virgilius: Os, humerósque deo similis. Et libro 12. Ora citatorum dextra detorsit equorum. quoties *femininum*, cuius rei libet fines. Virg. Æneid. lib. 1. Exite, locósque Explorare nouos, quas vento accesserit oras.

76 ¶Inter *Exstinguere*, & *Opprimere*, interesse Cicero voluit de amicitia, vt sit maius *Opprimere*, quàm *Exstinguere*. Quamobrem primùm danda opera est, nequa amicorum dissidia fiant: sin tale aliquid euenerit: vt exstinctæ potius amicitiæ, quàm oppressæ videantur. quasi quod exstinguitur possit renouari: quod opprimitur, non queat.

77 ¶*Morbum*, à *Vitio*, prudentia veterum sic voluit separari: vt sit *Morbus*, cùm accessit vtique aut temporis, aut cõtagij: *Vitium* perpetua & insanabilis, atq. irreuocabilis causa.

78 ¶*Meminisse* & *In memoriam redire*, hoc differre Aristoteles putat, διαφέρει μνημονεύειν τοῦ μεμνῆσθαι, & vult *meminisse* omnium esse animantium, vt cibi, potionis, somni, voluptatis: *in memoriam reuocare*, quod exciderit, non nisi homines posse.

79 ¶*Die quarta*, & *Die quarto*, hoc differre prudentes volunt: quorum tamen auctoritas in obscuro est, vt sit *die Quarto* temporis præteriti: *die Quarta* futuri.

80 ¶*Mentiri*, & *Mendacium dicere*, quèad modum distent, P. Nigidius studiis bonarum artium præclarissimus manifestissimè separauit. Qui *mentitur*, ipse non falsus alterum fallere conatur: qui *mendacium dicit*, ipse fallitur quantum in se est, vir bonus præstare debet, vt non mentiatur, prudens ne mendacium dicat: alterum iudicat in homine, alterum non.

81 ¶*Festinare*, & *properare*, veteres voluerunt habere distantiam: Cato oratione, quam de suis virtutibus scripsit: Aliud est properare, aliud festinare. qui vnum quid mature transigit, is *properat*: qui multa simul incipit, nec perficit, is *festinat*. ¶Verum vtrorumque verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, vt sit sæpe animi *properare* studiosè ad res aliquas contendentis *festinare* corpore necessitatibus obsequendi. Virg. lib. 4. Et mediis properas aquilonibus ire per altum. Idem Æneid. lib. 2. Festinate viri, nam quæ tam sera moratur Segnities?

82 ¶*Matronæ*, & *Matres familias*, dissimillitudinem hoc modo veteres docti separant quidam, vt sit *Matrona* quæ peperit semel: *Mater familias* quæ sæpius: sed hæc definitio videtur absurda. Ad hæc fidelius locupletiores *matronam*, quæ in matrimonio sit mariti etiam ante susceptos liberos, dictam: meliore tamen matris futuræ spe M. Tull. nomine nuncupatam: *matrem verò familiãs* quæ in familia mancipióque sit patria, etsi in mariti matrimonio esset.

83 ¶*Auarum*, & *Auidum*, ita discernuntur: *Auarum* enim semper in reprehensione est: *Auidum* autem ab auendo, quod est, etiam honestè cupiendo, & à delectatione intelligi potest, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur caussis. Vt Virg. Georg. lib. 2. Pascuntur oues, auidæq. iuuencæ. Sallust. bell. Catilinæ: Laudis auidi, pecuniæ liberales erãt.

84 ¶*Au-*

84 ¶ *Audacia*, & *Audentia* hoc differūt quòd *Audentia* fortitudinis sit, *Audacia* temeritatis. Vt Sallustius: Audacia pro muro habetur: & apud veteres sæpe sic. Audentia. Virg. Audenteis fortuna iuuat. Et: Audentior ibo in casus omneis. quanquam & audaciā pro fortitudine legimus, vt Virg. lib. IX. Irim de cælo misit Saturnia Iuno Audacem ad Turnum. Et: Aude hospes contemnere opes, quod humanitatis sit potiùs, quàm temeritatis.

85 ¶ *Prospicere*, & *Respicere* distant: vt aduorsum videre. *Prospicere* rectè dicatur, *Respicere* quasi retrò aspicere. Varr. Manio: Sedens altus alieno sumptu, neque pòst respiciēs neque ante prospiciens.

86 ¶ *Furor*, ab *Insania* distare Cic. Tusc. lib. 3. ostendit: Itaque non est scriptum, si insanus: sed, si furiosus esse incipit. *Insaniam* enim censuerunt inconstantiam, id est, sanitate vacantem, tamen posse tueri mediocritatem officiorum, & vitæ communem cultum, atq. vsitatum. *furorem* autem esse rati sunt mentis ad omnia cæcitatem, quod cùm maius esse videatur, quàm insania, tamen eiusmodi est, vt furor in sapientem cadere possit, insania non possit.

87 ¶ *Confidentiæ*, & *Fidentiæ* discretionem pandit M. Tul. Tusc. lib. 3. Qui fortis est, idem *fidens*, quoniam *confidens* malā consuetudine loquētium in vitio ponitur, ductum verbum à confidendo, quod laudis est. Qui autem est *confidens*, is profectò non extimescit. discrepat enim à timendo *fidens*.

88 ¶ *Inuidia*, & *Inuidentia*. Cic. Tusc. lib. 3. Posset etiam in misericordiam, posset in inuidiam. Non dixi in *inuidiam*, quæ tum est, cùm inuidetur. Ab inuidendo autem *inuidentia* rectè dici potest, vt fugiamus ambiguum nomen Inuidiæ. Et lib. 3. Vt ægritudini inuidentia. vtendum est enim docendi causa verbo minùs vsitato: quoniam inuidentia non in eo, qui inuidet, solùm dicitur, sed etiam in eo, cui inuidetur.

89 ¶ *Aegrotatio*, & *Aegritudo*. Cic. Tusc. lib. 3. Sed propriè vt *ægrotatio* in corpore, sic *ægritudo* in animo nomen habet.

90 ¶ *Iracundus*, & *Iratus*, ebrius & ebriosus, amator & amans quid inter se distent, Cicero discreuit Tusc. lib. 4. Aliud iracundum esse, aliud iratum, vt differt anxietas ab angore. neque enim omnes *anxij*, qui anguntur aliquando. ¶ Inter ebrietatem, & ebriositatem hoc interest, aliud est amatorem esse, aliud amantem.

91 ¶ *Lætari*, & *Gaudere* distant: vt Cicero Tusc. lib. 4. Atque vt confidere decet, timere non decet, sic quidem gaudere decet, lætari non decet: quoniam docendi causa à gaudio lætitiam distinguimus. vt autem innuit idem Cicero, *gaudium* in sapiente, & in rebus bonis semper est, *lætitia* etiam in malis, & turpibus rebus esse potest.

92 ¶ *Pernicitatem*, & *Velocitatem* Cic. discreuit Tusc. li. v. Præstans valetudine, viribus, forma, acerrimisque sensibus: adde etiam, si lubet, pernicitatem. Virgil. Georg. lib. 3. hoc sensit, Dura iacet pernix instrato saxa cubili. vt illud sit celeritatis, hoc patientissimæ fortitudinis.

93 ¶ *Metum*, *Timorem*, *Formidinem*, *Pauorem* Cicero discreuit Tusc. libro quinto: In quem autem metus, in eum formido, timiditas, pauor, ignauia.

94 ¶ *Innocens*, & *innocuum* hoc distāt: quòd sit *Innocens* non nocens, & *Innocuum* illæsum. Virgilius libro decimo: Et sedere carinæ Omnes innocuæ.

95 ¶ *Legere*, & *Eligere* non sub ea significatione intelligi vult Varro de re rustica lib. I. Aprica prius debet descendere de vite: in vindemia diligentis, vua non solùm legitur ad bibendum, sed etiam eligitur ad edendum. vt sit *legitur*, colligitur, vt plerunque eligitur melior quæque de plurimis.

96 ¶ *Miserari*, & *Misereri* cæteri his censibus esse voluerunt: vt sit *Miserari*, flere & lamentari: *Misereri*, miserationem alienis casibus exhibere, & actiuo ad primum affectum: passiuo ad secundum. Acc. Euryface: Heu mihi, vt etiam hæc ærumna mihi luctum addit luctibus. alia persona: Quid miserari id me Euryfacem tuam sodalitatem memoras? formidas tibi? te cōmiserabar magis, quàm miserabar mei. & multis mei & aliquando vexata generibus?

97 ¶ *Acerosum*, & *Aceratum* vtrunque nouè positum: sed distanti proprietate signatum. *Acerosum* namque panem farre minus purgato, nec sordibus à candido separato dicendum veteres putauerunt. Lucillius li. xxv. Quę gallam bibere, ac tugis conducere ventris Farre acerosō, oleo decumano, pane cumano coegit, tunc Græci ἀκκοπυρσεν vocant. *Aceratum* verò est lutum paleis mistum, vt laterarij vsus est. Lucil. lib. 9. Latere qui ducit habet nihil amplius. Nam quam commune lutum à paleis, cœnúmque aceroso.

98 ¶ *Multum*, & *Satis* eo distant: quòd *Multum* infinitum est: *Satis* finitum. Auaris illud, hoc parcis se continentibus applicandum est. Lucil. lib. v. Nam si quid satis est homini: id satis esse potisset: Hoc sat erat: nunc cùm hoc non est, qui credimus porrò Diuitias vllas animum mi explere posse? Et libro XVIII. Denique vti stulto nil sit satis, omnia cùm sint.

99 ¶ *Omne*, atque *Totum*, vt ab omni plus esse *Totum* putent, volunt quidam esse seiunctum, cùm indiscretè inter auctores frequenter positum legerimus, & vtrunque cum si-

gnificantia *vniuersitatis*. Lucret.l.1. Totum video per inane geri res. Virgilius Bucolicis: Omnia vincit amor. Et idem Georg. libr. 3. Omne adeo genus in terris hominúmq., ferarúmque. Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres In furias, ignémque ruunt, amor omnibus idem. Et Æneid. lib. 6. Torámque infusa per artus Mens agitat molem, & magno se corpore miscet. Quid quòd totum, quod plus putatur, nõ *pro cuncto* alicubi accipi potest? Vir. Geor. li. 3 Totas Aduoluere focis vlmos, igníq. dedere, vt sit totas integras: non omnes, quæ in mundo sunt, vlmos.

100 ¶ *Niti*, & *Obniti* cùm ex vno sint intellectu, acceptis tamen præpositionibus fit diuersum. *Niti* enim potest videri, aut aliquã gratiam, aut honorem, aut vtilitatem ærumnoso tendere sine labore: quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt sint enixæ parendi labore defunctæ. *Inniti* autem incumbere manifestũ est. Vir. li. 6. Ille vides pura iuuenis qui nititur hasta. Obniti verò est cõtra aduersa obluctari. Virgil. Sæpe vsque adeò obnixi non cedere. Et alibi: Obnixi torquent spumas, cærula verrunt. Terent. Andria: Pedibus, manibúsque obnixè omnia facturum.

101 ¶ *Illix* & *illex* hoc discernuntur. ab illicendo, *Illix*, *Illex* verò à quo lex nõ seruetur. Plautus Pœnulo: Qui illi tantæ rei ante fuimus illices. Idem Persa: In iure illex, hoc est, viuens sine lege, sine iure labes populi.

102 ¶ *Ergastulum*, & *Ergastulus* vt genere, ita & intellectibus differunt. Nam *neutro* carceris locus est, *masculino* custos pœnalis loci. Lucil. lib. xv. Non ergastulus vnus, & alius iudicem opposuit, vt nemo sententiam liberè, quasi ergastulus possit dicere.

103 ¶ *Fremere*, & *Frendere* hoc differantur: quòd est *Fremere* magnum sonare. Virg. Georgicorum lib. 2. Fluctibus, & fremitu assurgẽs, Benace, marino. *Frendere* alicubi cum gemitu, vel itacũdia miserum, aut minax sonare. Virg. Æneid. lib. 3. Luminis effossi fluuidum lauit inde cruorem Dentibus infrendens gemitu. Pacu. Antiop. Frendere noctes misera, quas perpessa sum. Plaut. Nec machæram audes dentes frendere. Pacu. Antiopa: Fruges frendo solos, ac sic probo te. Accius Troadibus: Saxo fruges frendas.

104 ¶ *Fora*, & *Fori*, vt genere, & ita intellectibus discernũtur. *neutro* enim loca sunt, quibus ius dicitur, *masculino* spatia in nauibus, vt Virg. 6. Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant, Deturbat, laxátque foros, simul accipit alueo Ingentem Æneam. vel locus apertus, ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo circuitu sectantur.

105 ¶ *Educere*, & *Educare* hanc habent distantiam. *Educere* est extra trahere, *Educare* enutrire, vel prouehere. Var. de liberis educandis: Educit enim obstetrix, educat nutrix, instituit pædagogus, hoc & magister.

106 ¶ *Aborsus*, & *Abortus* varias habẽt significationes. *Aborsus* enim ille dicendus est, qui in primis mensibus, cùm conceptu exordium factum est; *Abortus* propè tempus, pariendi: tunc enim moritur quod nascitur. in plurimis hoc reconditum inueniimus.

DE IMPROPRIIS.

CAPVT VI.

E *Dolare* fabrorum est verum verbum cùm materiarum complanatur asperitas. Vsi sunt eo laudandi scriptores vetustatis, etiam ad alias fabricas rerum. Varro Bimarg. Cùm tot comœdias sine vlla fecerimus, ego vnum libellum non edolem, vt ait Ennius.

2 ¶ *Sulcus* omne quicquid in longitudine aculeatum est, dici potest veterum auctoritate doctorum. Var. Bimarg. Et pater diuũm crisulcum fulmen igni feruido acturum mittat in tholum Marcelli. Virg. Æneid. lib. 2. Et linguis micat ore trisulcis.

3 ¶ *Penulam*, abusiuè omne quicquid tegit, nobilissimi veteres transtulerunt. Varr. Manio: Cùm corrigias disruptas tenet, penula reliquum pedem scortea pertegere.

4 ¶ *Vitreum*, pertenue, & perlucidũ quicquid est, auctoritate veterum dici potest. Varr. Mod. Quàm istorum vitrea ætate os tendat vnicè clauos.

5 ¶ *Tela*, etiam lapides dici posse auctoritas docuit, & omnia quæ iaciuntur. Sisenn. Histor. libro 4. Manualeis lapides dispartit, propterea quòd is ager omnis eiusmodi telis indigebat.

6 ¶ *Silentium*, fieri consuetudine sumptũ est. Sinsen. Histor. lib. 4. Oriri de contrario silentium.

7 ¶ *Cæcum* non solùm oculis captum, sed & insidiosum, & occultè malum, vel latens, & tacitum quid veteres dicendum existimauerunt. Sisen. Histor. lib 4. Subitò mare subhorteſcere, cæcósque fluctus in se prouoluere leniter occepit. Vir. Æn. 6. Cæca regens filo vestigia.

8 ¶ *Labra*, non hominum solùm, sed & margines, vel fines dici posse autoritas persuadet

suadet. nam & labruscam genus erraticæ vitis esse volunt, quæ in sepibus & in labris agrorum, & terminis nascitur, vt Virgil. Bucolicis: Sylvestris raris sparsit labrusca racemis. Sisenna Histor. iiij. Innoxios trementibus artubus repentè extrahit, sistátque in labro summo fluminis, cælo albente. Virgilius vij. Sicut aquæ tremulum labris vbi lumen ahenis.

9 ¶ *Interfici, & occidi.* ad animata veteres vehementi auctoritate posuerunt. Plautus Menæchmis: Occisa est hæc res Lucillius: Durum, molle voras, fragmenta interficis panis. Virgilius Georg. lib. iiij. Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messes Sallustius Histor. lib. ij. Multíque commeatus interierant insidiis latronum. Plaut. Mercatore: Mihi harum ædium interitus interfectus est. Cic. Oeconom. Nullo modo facilius arbitror posse, neque herbas arescere, & interfici, neque terram ab sole percoqui. Idem ad Hirtium lib. ix. Dicis quasi istuc intereat, nescio: non tamen erat mihi iucundum, seueriùs nequi casus perimeret superioris. Lucillius: Intereunt, labuntur, euntur omnia versum.

10 ¶ *Gannire*, cùm sit propriè canum, Varro asinos rudere, canes gannire, pullos pipare dixit. Lucretius lib. v. alio pacto: Gannitu vocis adulent. Etiam humanam vocem non nulli gannitum vocauerunt. Afranius Prosa: Gannire ad aurem nunquam didici. Lucil. lib. vij. Eodem pactolo gannis.

11 ¶ *Dotatum*, non à dote dici, sed ab omni qualibet copia, Cicero de Orat. libr. i. auctor est: Cuius artem cùm indotatam esse: incomitatam, & incomptam videris, verborum eam dote locupletasti, & ornasti.

12 ¶ *Putidum*, & sensibus, & auribus probari Cicero de Orat. libr. iij. scribit: Quoniam hæc satis spero vobis quidem certè maioribus natu inhonesta, & putida videri.

13 ¶ *Cinnos*, & *Fucum*, quod est aliud coloris, etiam non talium rerum Tullio auctore discimus de Orat. libro iij. Atque eò citius in oratore, aut poetæ cinnis ac fuco ostenditur.

14 ¶ *Abdicare*, non solùm de patris facto potest dici, quod est familia abiicere: sed rem quamlibet negare. Pacuuius Atalant. Mortem ostentant, regno expellunt, consanguineam Esse abdicant.

15 ¶ *Equisones*, non equorum tantùm moderatores aut magistros, sed omnes, quibus regimen conceditur, cuiuslibet rei, dici posse veteres probauerunt. Varro Marcipore: Hic in ambiuio nauem conscendimus palustrem, quam nautici equisones per viam conducerent loco.

16 ¶ *Meridiem*, mediam dici diei partem omnes solummodo dicendum putant, cùm & noctis esse eam temporis partem doctorum auctoritas dixerit. Varrò Marcipore: Repentè noctis circiter meridiem. Cùm pictus aër feruidis latè ignibus, Cæli oræ anastricæ ostenderent. Nos in epistolis, quæ inscribuntur à doctrinis de peregrinando & vigilia. Igitur aliquando, & morantium cogitationem priùs quàm ætas in meridie & torpedinem pelleret.

17 ¶ *Rhedam*, pro curru Varro Marcipore dixit: Dixe regi Medeam aduectam per aera in rheda anguibus.

18 ¶ *Fasciam*, pro cortice. Varro γεωπονδιδασκάλῳ: In quibus libris sacraturi fasciis cingit forem.

19 ¶ *Librum* pro cortice. Virgil. Georg. lib. ij. Vdóque docent inolescere libro.

20 ¶ *Viscum*, positum pro rete à tenacitate. Varro Parm. Lepusculi timentes hoc quadrangulum Dedit Diana rete nexile, ἄρκυας, Viscum, sagenam, lineámque compedem.

21 ¶ *Calcar*, pro impetu. Var. Sesqui vlysse: Ventus suo casu vehementiùs sufflare, & calcar admouere.

22 ¶ *Ebrios*, & *Ticinios*, non vinolentos, aut si nociuo, sed expletos qualibet re possumus dicere. Varro Eumenid. Et cæteri scholasticis auribus scholica dape, atque ebriis festicè ἀπεγερτολογία consurgia consurgimus ieiunis oculis.

23 ¶ *Torrere*, non solùm ignis, sed etiam frigus potest auctoritate Varronis Eumenid. Capite operto esse iubet, ante lucem suscitat, frigore torret, venatum eiicit ieiunio villicum. Cuius auctoritatis grauitatem secutus Maro à vero non aberrauit Georg. j. Aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

24 ¶ *Gibberum*, pro exstanti, & eminenti. Varro Eumenid. Item tragici prodeunt capite gibbero, cum antiqua lege ad frontem superficias accedebat.

25 ¶ *Aedificandi*, manifesta significatio est. ab eo tractum est, vt quæcunque fabricantur, qualibet opera ædificari dicantur. Virg. Æneid. ij. Instar montis equum diuina Palladis arte Ædificant.

26 ¶ *Squalere*, non sordidum plenum esse tantummodo, vt nunc consuetudine persuasum est, sed honesta re abundare, & refertum esse veteres honesta auctoritate posuerunt, ducíque hanc significantiam à squamis putant: vt enim est in corporibus sordidum alta congeries, qua squalere dicuntur, ita quod fuerit qualibet re densatum, one ratum, inculcatúmque, squalere voluerunt. Virgil. xi. Per tunicam squalentem auro. Accius Pelopidis: Eius serpentis squamæ squalido auro, & purpura textæ.

27 ¶ *Transgressus*, à pedum gradu propriè

dicitur, ſed auctoritas vetuſtatis liberiorem vſum loquendi dedit. vt Salluſt. Hiſt. 1. & de iis qui nauigaſſent, & ipſis nauibus, eo verbo vti volunt, in quibus gradus non ſit deſertio: Nactus obſcuram noctem, æſtu ſecundo, ac inde tranſgreſſos omnes recipit modos præcepturus à Luſitanis. Alibi de ſcaphis: Earum aliæ paullum nimio progreſſæ interim ſicco onere, cùm pauor corpora agitauerat, deprimebantur. Lucretius: Præterea pauit, vórque, facítque, Aſperiora foras gradiens arteria clamor.

28 ¶ *Bibere*, rectè dici ea omnia, quæ hauſtus habent, vt animalia, & terræ, vt Virgil. Bucol. Sat prata biberunt. Verùm auctoritate litterata etiam arida, aut ſicca, & quibus hauſtus non ſit, bibere poſitum inuenimus. Virgil. xi. Haſta ſub exſertam donec perlata papillam Hæſit, virgineúmque altè bibit acta cruorem.

29 ¶ *Libidinem*, & *Appetitum*, vel *Aemulationem* etiam honeſtæ rei poſſumus dicere, vt ſit libido omne quod libuerit. Salluſt. Catilinæ bello: Magíſque in decoris armis, & militaribus equis, quàm in ſcortis, atque conuiuiis libidinem habent.

30 ¶ *Vſus*, ab vtendo, vnde & vſurpare dictum eſt obtinere. Poſuit quoque vetuſtas vſu perire, hoc eſt non vtendo aliquid poſſe. Plaut. Amphit. Eſt profectò, caue ſis, ne tu te vſu perduis.

31 ¶ *Furtum*, etiam non ablata res ſolùm, ſed etiam quicquid occultè geritur, auctoritate veterum dici poteſt. Virg. Geor. lib. 4. Vulcani, Martíſq; dolos, & dulcia furta. Plautus Amphitr. Manifeſto hunc obtorto collo teneo furem flagitij.

32 ¶ *Ingredi*, non ſolùm, vt eſt manifeſta eius verbi ſignificatio, ſed etiam venire, ac ſe oſtendere auctoritate Plauti poſſumus dicere in Amphit. Nihl te pudet, ſceleſte, populi in conſpectum ingredi?

33 ¶ *Obſequia*, non ſolùm minores maioribus exhibere, ſed etiam minoribus per vicem veterum excellens auctoritas voluit. Plaut. Aſin. Ego ſanè cupio obſequi gnato meo.

34 ¶ *Verſutos*, non ſolùm ad malitiam callidos, verùm & rectè peritos intelligi poſſe, Plautus informat Aſinaria: Nec magis verſutum, nec quo caueas ægrius. Idē: Homini verſuto, ſi quid rectè curatum velis, mandes.

35 ¶ *Deuorari*, nō ſolùm cibus gutture, ſed & vox auribus poteſt. Plaut. Aſin. Auſcultate, atq; operam date, & mea dicta deuorate. Et Aulul. Nimiū libenter edi ſermonem tuum.

36 ¶ *Bicipitem*, quoq; rerum incorporearū poſſe dici Varro de vita pop. Rom. lib. 4. aperuit: In ſpem adducebat, non plus ſoluturos, quàm vellent, iniquus equeſtri ordini iudicia tradidit, ac bicipitem ciuitatem fecit. diſcordiarum ciuilium fontem.

37 ¶ *Defæcata*, omnia pura, & inturbata, & ſine ſordibus poſſumus dicere, vt vinum ſine fæcibus. Plautus Aulular. Nunc defæcato demum animo egredior domo.

38 ¶ *Malitiam*, veteres, vt dolū mediū, ponendā eſſe duxerunt, quaſi ſit & bona. Plaut. Aulul. Certè ędepol equidē te ciuē ſine mala omni malitia, adeò vt improbum propoſueris malo, quod grauius putatur. In eadem: Quid factis, neque malis, neque improbis.

39 ¶ *Belluam*, indifferenter poſuit auctoritas veterum. Plaut. Aulularia: In quo quidem Agnoſcat ſcio, magis nuſquam curioſam eſſe vllam belluam.

40 ¶ *Crocire*, cùm ſit coruorum, Plaut. Aulul. cantare eos dixit: Non temerè eſt, quod coruus cantat nunc mihi ab læua manu.

41 ¶ *Roſtrum*, hominis dici non debere conſuetudo præſumpſit apud Plautum Menæchmis poſitum: Apud menſam plenam homini roſtrum deliges. Turpilius pedio: Nec vnquam vidit roſtrum tragœdia tantùm vti. Lucillius Satyr. libr. quinto: Ne deſignati roſtrum prætoris, pedéſque Spectes. Idem libro nono: Arripio & roſtrum labe, atque hoc ze feriatim percutio, dentéſque aduerſos diſcutio omneis. Varro περὶ πλοσοφίας libro ſecundo περὶ φιλοσοφίας: Itaque videas barba roſtro illum commentari, & vnumquodque verbum ſtatera auraria pendere. Idem Serrano περὶ ἀγκυρισπῶν: Roſtrum in protrudendum ceſſerent.

42 ¶ *Fatum*, ſicuti communiter intelligitur, ſignificantiam decreti habet, à doctis tamen indaganter inuenimus poſitum pro voluntate. Virgilius libro vi. Heu ſtirpem inuiſam, & fatis contraria noſtris, Fata phrygū. Nec enim Iuno, aut quiſquam Deorum fatum habet, quod ipſi faciunt. Et eodem: Filius huic fato diuūm, proléſque virilis Nulla fuit. Et alio: Et ſi fata Iouis poſcunt, hic terminus hæret.

43 ¶ *Rictum*, ferarum dici volunt, cùm Titinnius etiam auctor ſit hominis dici debere: Caue ex corde frontem labeat ſemper facto rictus. Item pomponius proſtibula. Quis hic eſt quamobrem hic proſtat, rictum & labeas cum conſidero? Lucillius Satyr. lib. iij. Malas tollimus nos atque vtimur rictu. Varro, παπιᾷ πάπτω, περὶ ἰχνευμίων: Antè auris modo ex ſobolibus paruuli intorti dimittebantur, ſed cincinni oculis ſuppetulis, nigellis, pupillis, quam hilaritatem ſignificantes animi rictus paruiſſimus, vt refrænato riſu roſeo.

44 ¶ *Stuprum*, quod cum viduis committitur hoc ſolū dici putant: veteres pro adulterio & vitio ponunt, Plaut. Amphit. Stupri, dedecoris à viro argutam meo. Salluſtius. Hiſtor.

Historiarum libro tertio: Ac statim fugitiui contra præceptum ducis rapere ad stuprum virgines, matronásque.

45 ¶*Thesaurum* etiam pessimę rei copiam dici posse Plautus voluit Amph. Qui domi vxorem meam impudicita impediuit, teneo thesaurum stupri.

46 ¶*Compotem*, in bonam partem solum accipi putatur, cùm & in malam positum sit. Plaut. Epidico: Cedo manum, accipe ærumnarum, & miseriarum compotem. Næuius Danaë: Eam nunc esse inuentam opprobriis compotem scis.

47 ¶*Viua*, posse dici ea, quę neque animo, nec spiritu mouentur. Virgil. auctor est Æneid. lib. 1. Intus aquæ dulces, viuóque sedilia saxo Nympharum domus.

48 ¶*Indolem*, adolescentium tantùm consuetudo dicit, quasi noua soboles. indoles autem est incrementum, veteres autem senum dixerunt. Plaut. Milite, Si albus capillus hîc videtur, neutique ibi ingenium senis Est, in hoc emussitata sua sibi ingenua indoles.

49 ¶*Alacritatem*, in malis habendam Cic. Tusc ostendit. Vir igitur temperatus, cōstās, sine metu, sine ægritudine, sine alacritate, vlla libidine non vexatus.

50 ¶*Catuli*, non solùm canum diminutiuè, verùm omnium animalium appellantur. Virg. Georg. lib. iiij. Tempore non alio catulorum oblita leæna. Et alio loco de serpentibus: Compositis nouus exuuiis, nitidúsque iuuenta Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens. Plaut. Truculento: Iam hercle ego hîc te mulier, quasi sus catulos pedibus proteram. Lucret. lib. v. At catuli pantherarū scyranniíque leonum. Luc l. Satyrarum libro quarto: Concursaret agros catulos, fœtúmque ferarum. Idem libr. vij. Rate ad catulos accedere inultum.

51 ¶*Compressus*, cum virgine admissus dicitur. Plaut. Truculento etiam coitum cum meretrice compressum dici vult: Nam ad amicam decimo mense post, Athenas Atticas Viso, quam grauidam hîc reliqui meo compressu, quid ea agat.

52 ¶*Opificem*, non ex ope posse dici Cicero Tusc. lib. v. auctor est: Aduena quidam & ignobilis verborum opifex insinuasse se in antiquam philosophiam videtur.

53 ¶ *Semina* pro virgultis, vel malleolis, vel surculis dici posse auctoritatem Virgilius dedit Georg. lib. ij. Seminibus positis superest deducere terram Sæpius ad capita, & duros iactare bidentes.

54 ¶ *Sumen*, propriè à sugendo dictum. Nam & mulieris mammam sumen veteres dici voluerunt. Lucil. Satyr lib quarto: Quod si nulla potest mulier tam corpore duro Esse tamen tenero moueat succussa lacerto, Et manus vberior lactanti in sumine sidat.

55 ¶*Exuuias*, & *spolia* non solùm hominū tegmina, aut vestes dici posse Virgilius auctor est, Georg. libro secundo, dicens de serpente: Cùm positis nouus exuuiis, nitidúsque iuuenta Voluitur. Accius Bacchis: Tūc pecudum Exuuias læuo pictas lateri accōmodant. Lucret. Nam sæpe videmus Illorum spoliis vepres volitantibus auctas.

56 ¶*Diuortia*, non coniugij distractionem solùm, sed etiam omnium inflexionum, quæ à recto detorquentur. Virgilius auctor vij. Obiiciunt equites sese ad diuortia nota Huc illuc.

57 ¶*Virgines*, non solùm fœminæ dicuntur, verùm etiam pueri inuestes. Nam & quicunque ex ephebis excesserant, deuirginari dicebantur, Varro περὶ εἰσαγωγῆς: Quam sympatiam lubiat oculos haberet, quid imaginum interesset. puer vtrum esse deuirginatum vsurus, an monuce ῥώσας purus dum cogito.

58 ¶*Enixas*, non in partu solùm possumus dicere, sed etiam omni labore exercitas, auctore Virgil. Æneidos libro tertio: Stirpis Achilleæ fastus, iuuenémque superbum Seruitio enixæ tulimus.

59 ¶*Pransi*, non solum qui pranderent dicuntur, sed etiam quibus nihil desit. Varro Flextabulis, περὶ ἐπαρχιῶν: Quare, ô Marce, pransum, ac paratum esset, hoc minimè oportet.

60 ¶*Os*, rostrum, vel faciem hominū tantum dici putant, vt de rostro Virgilius libro nono: Donec Rutuli clamantis in ore Contudit aduerso. sed de facie Idem Æneid. lib. 1. Os humerósque deo similis: cum auctoritate veterum, & pecudum, & ferarum dici possit. Virgilius libro xij Ora citatorum dextra detorsit equorum. Os etiam alicuius rei omne patens accipi potest. Virg. libro tertio: Quàm si quis ferro potuit rescindere summum Vlceris os. Et idem de leone lib. vij. Impauidus frangit telum & fremit ore cruento. Idem lib. ij. Et ingentem lato dedit ore fenestram. M. Tul de suppliciis in Verrem: Nam in ipso aditu, atque ore portus.

61 ¶*Dorsa*, & tergora hominum, & aliorum animantium consuetudo putat, cùm & aquarum dici possit. Virg. Georg. libro tertio: Vndáque iam tergo ferratos sustinet orbes. Et AEneid. lib. 1. Dorsum immane mari summo.

62 ¶ Omne castum veteres incorruptum sub *Virginis* vocabulo appellauêre. Cic Orat. Philosophia casta, verecunda, incorrupta virgo.

63 ¶*Nidos*, non solum domicilia auium, sed etiam fœtus earum, Virgilio auctore, dicere possumus Geor. lib. iiij. Ipsęque volantes

Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam.

64 ¶*Imbres*, consuetudo agmen cęlestium aquarum: & pluuiarum induxit solùm dici, cùm auctoritas variet. Virgilius omnium aquarum dixit, Geor. libro quarto: Ipse feraces Figat humo planta, & amicos irriget imbres.

65 ¶*Pecudes*, non solùm quadrupedes, sed etiam alia animalia dicere Virgilio auctore possumus Georg. libro quarto: Quem mihi vix frugum, & pecudum custodia sollers. Et alibi: Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent. Varro sexagesi: Neque quas agi pennis anates tremipedas, buxeis rostris pecudes, paludibus, nocte nigra, ad lumina lampadis sequens. Lucret lib. i. Mutæque natantes Squamigerûm pecudes.

66 ¶*Profundum*, non solùm in imum altum, sed etiam summum dici posse auctoritas vsurpauit. Virg. Æneid. lib. i. Maria, ac terras, cœlúmque profundum.

67 ¶*Procacitatem*, non animantium solùm à procando, & poscendo dici posse Virgilius auctoritatem dedit Æneid. lib. i. Penitúsque procacibus austris. quod est sæuientibus procellosis.

68 ¶*Putidum* non solùm ab ore fœtido, & graui, quod naribus præbetur, sed & quod auribus triste & insuaue, austerum, rancidum, id putidum dici posse auctoritas vetustatis, admisit. Cicero Orat. Quonam igitur modo audiretur Mysus, aut Phryx Athenis, cùm etiã Demosthenes agitetur putidus.

69 ¶*Pacempeti*, & à diis posse Virg. significat Georg. libro quarto: Tu munera supplex Tende petens pacem. Et Æneid. lib. iiij. Hic Helenus cęsis primùm de more iuuencis Exorat pacem diuûm Plaut. Amph. Vt Iouis Supremi multis hostiis pacem expetam.

70 ¶*Deuotum*, ad prosperum tantùm vsus trahit. sed auctoritas & aduersus significare voluit. Virg. AEneidos lib. i. Præcipuè infelix pesti deuota futuræ.

71 ¶*Reos*, non solùm crimini & culpæ obnoxios, sed etiam honesti, vel voti debitores promissi auctoritas voluit. Virg. lib. v. Constituam ante aras voti reus.

72 ¶*Dapes*, non solùm opiparos apparatus, aut religiosos, sicuti plerunque, significare, sed & vitabiles & infandos cibos, auctore Virgilio possumus dicere AEneid lib. iij. De Cyclope: Nam simul expletus dapibus vinóque sepultus. Et Bucol. Quas illi Philomena dapes, quæ dona pararit.

73 ¶*Domum*, consuetudo hominum tantùm habitacula dici putat, cùm auctoritas & templum, & nidos domos dixerit. Virgil. AEneid. lib. vj. Hostia iámque domus patuere ingentia centũ Sponte sua. Et Geor. libro iij. Anti quásq; domos auiũ cum stirpibus imis Eruit.

74 ¶*Incestum*, vsu dicitur flagitium in affines admissũ, sed & *incestare*, funere polluere auctore Virgilio possumus dicere libro vj. Præterea iacet exanimum tibi corpus amici. Heu nescis? totámque incestat funere classẽ.

75 ¶*Reuocare*, pedem cum hominum, & aliorum animantium dici manifestum sit, Virgilius libro nono, etiam fluuiorum dici posse ostendit: Cunctatur & amnis Rauca sonãs reuocátque pedẽ Tiberinus ab alto. Et Plautus remos nauium pedes dixit.

76 ¶*Murices*, vetustas etiam saxorum asperitates tela omnia voluit posse dici. Virg. libro v. Et acuto in murice remi Obnixi crepuere.

77 ¶*Dentes*, non solùm quibus cibus atteritur, sed omne quo aliquid exsecari, vel teneri potest Virgilius dici voluit Georg. lib. ij. de falce: Et curuo Saturni dente relictã Persequitur vitem attondens, fingítque putãdo. Et Æneid. lib. vj. Tum dente tenaci Ancora fundabat naueis.

78 ¶*Locupletes*, non magnarum opum tãtummodo, sed & ad quamlibet rem firmos, & certos M. Tul. dici voluit, ad Cæsarem iuniorem lib. ij. Nihil omnino certi, nec locupletem ad hoc auctorem habebamus. Et de offic. lib. iij. Accedit eodem testis locuples Posidonius.

79 ¶ *Monimenta* & templa dici posse M. Tul. auctor est in Verr. actio. ii. Ausum esse in ęde Castoris celeberrimo, clarissimóque monimento.

80 ¶ *Promeritum*, etiam in mala parte posuit Plaut. Amphit. Quid mali sum here tanta ex re promeritus?

81 ¶*Pallorem*, vetustatem, & negligentiam Lucil. lib. xxx. voluit dici posse: Lana opus omne perit, pallor, tineæ omnia cædunt.

82 ¶*Bonus*, & fortis, & pius dici potest. Lucil. lib. xxx. Caluus Palantino quidam vir nobilis bonus bello. Virg. Georg. lib. ij. Et bona bello Cornus.

83 ¶ *Multare*, cùm sit condemnare, positũ est augere, voti compotem reddere. Næu. Colace: Et asseri laudes ago, cum votis me multatis meis, Quod præter spem quem vellem audiebam, hoc mihi Ennius.

84 ¶ *Disciplinosus* etiam pessima arte potest dici. Cato de re militari: Quàm gladiator disciplinosus.

85 ¶ *Propitios*, & placatos homines dici vetustas voluit. Lucil. lib. xxvii. In bonis, porrò est viris, si irati, seu cui propitij sunt dii, vt diutius eadem vnà maneant in sententia, nam cũ benignitate solicito propositus. Teren. Adelph. Quàm vt ea, quæ parentes propitij

86 ¶ *Cachinnare*, non risu tantùm, sed & de sono vehementiore vetustas dici voluit. Accius Phœnissis: Simul & circum magna sonan-

sonantibus excitata saxis Sæua sonando cum crepitu clangentes cachinnant.

87 ¶ *Tacere* etiam ea possumus dicere, quæ sine voce, vel sono sunt. Virgilius Æneid. libro quarto: Totúmque pererrat Luminibus tacitis. Et: Cùm tacet omnis ager.

88 ¶ *Affari*, non solùm respondere, vel fabulari, sed etiam rogare positum. Accius Tereo: Deum Cadmo generatum semel affare, & famularent perpetuere. Virg. Æneid. lib. quarto: I soror, atque hostem supplex affare superbum.

89 ¶ *Fastigia*, consuetudine summæ altitudines dici putantur, cùm sint & imæ, significant & fineis. Virgilius Georg. lib. ij. Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras. M. Tul. de offi. li iij. Sed quoniam operi inchoato & propè iam absoluto fastigiũ imponimus.

90 ¶ *Numerum*, & de iis, quæ non numerantur, sed admetiuntur, dici auctoritas voluit. M. Tul. de offi. lib. tertio: Si exempli gratia, vir bonus Alexandria Rhodum magnum frumenti numerum aduexerit.

91 ¶ *Feruor*, cùm ex igni sit, & ex flammis, ex contrario & frigoribus positus inuenitur, vt sit feruere, non solùm ex incendio calere, sed ex quibuscunque molestiis perturbari. vnde & ictus marini, & exæstuatio animi sub hac significantia rectè positi sentiuntur. Virgilius Georg. libr. 1. Omnia tunc pariter vento, nimbisque videbis Feruere.

92 ¶ *Templum*, & sepulchrum dici potest veterum auctoritate. Virgilius Æneid. lib. iiij. Præterea fuit in tectis de marmore templum Coniugis antiqui.

93 *Vestigia*, consuetudine signa impressorum pedum dicimus, lectum inuenimus partes extremas pedum dicta vestigia. Virg. lib. v. Vestigia primi Alba pedis, frontémque ostentans arduus albam.

94 ¶ *Parere*, etiam viros dici posse Cæcilius auctor est. Calchis sat hic vicinus, se autem peperisse. & vobis datum id prudenter & natum ab Hom. ἐπεὶ ξ. αὐτὰρ γλαῦκος ἔπειτα ἀμύμονα βασιλεύοντα. Parere etiam dictum ea, quæ non concipiant. Virgilius lib. vndecimo: Ite ait, egregias animas, quæ sanguine nobis. Hanc patriam peperere suo.

95 ¶ *Viros*, etiam de animalibus posse dici Virgilij auctoritas iubet in Bucol. Vir gregis ipse caper deerrauerat. cùm posset maritum dicere, sicut Georg. lib. iij. Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

96 ¶ *Grundire*, cùm sit propriè suum, vt Laberius in sue dicit: Grundientem aspexi scropham. Et Claudius lib. xvj. Agni grundibat dixit, grumiter pecus suillum. etiam *hominum esse* grunditum, Cæcilius ex Diomede in vmbris designauit. Cruento in ore grundibat miser.

97 ¶ *Insaniam* non hominibus solùm, aut animalibus, sed & his, quæ sine anima sunt. Virgil. Bucol. Huc ades, insani feriant sine litore fluctus.

98 ¶ *Elegantes*, non solùm vt consuetudine ab elegantia ingenij, aut cultus electione, & delectus plerunque dici potest, sed à veteribus etiam vitio datur. M. Tul. in Clodium, & Curionem: Tu elegans tu solus vrbanus, quem decet muliebris ornatus, quem incessus psaltriæ, qui leuare vultum, mollire vocem potes. Cato de Moribus: Auaritiam omnia vitia habere putant, sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus.

99 ¶ *Amarum*, non solùm ex sapore triste, sed ex quacunque causa terribile, & impensum Maronis auctoritate dicimus lib. x. Hostis amare quid increpitas? mortémque minaris?

100 ¶ *Multitudo*, cùm sit numeri populorum, vt quidam volunt, Var. pro multo non absurdè adscripsit de vita populi Rom. lib. ij. Nihilo magis propter argenti facti multitudinem miserat furandum, quod propter censoriam seueritatem nihil luxuriosum habere licebat.

101 ¶ *Sanguinolentum*, corporum potest esse. lectũ est & de incorporeis. Varro de vita pop. Rom. lib. iiij. Itaque propter amorẽ imperij magistratus grauatim seditionibus sanguinolentis, aut dominatus quo appellarent.

102 ¶ *Pondus* pro numero. Varro de vita pop. R. li. iiij. E Græcia Asiaticas in villas cõportasse magnum pondus omnium artificũ.

103 ¶ *Audiendi* sensum etiam iis rebus Virgilius dedit, quæ nec aures habent, nec sensum, Georgic. lib. 1. Et frustra retinacula tendens Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

104 ¶ *Carere*, etiam rem bonam dici potest. Turpil. Demetrio: Dolentis personã coparentes careo.

105 ¶ *Cauus* proprietas est sinuosi, & concaui, ac per hoc sine dubitatione corporalis. Virgilius verò etiam de incorporalibus, quæ sunt inania tantùm vel obscura, dici posse testatur l. b. vj. Et ni docta comes tenueis sine corpore vitas Admoneat volitare caua sub imagine formæ. Et lib. x. Tum dea nube caua tenuem, & sine viribus vmbram.

106 ¶ *Lauare*, cùm sit eluere, & sordida quæque purgare, vetustatis etiam auctoritas posuit pro polluere. Virg. Geor. lib. iij. Lauit ater vulnera sanguis. Et libr. x. Lauit improba teter Ora cruor. Plaut. Pseudolo: Eas lacrymis laui. Ennius Hecuba: Heu me miseram, interij, pergunt lauare sanguen sanguine. Varro ἱκετήσιος: Pater vt cruore laueret aratrum aggerem. Afran. Suspecta: Vident lauere lachrymis me tuum collum pater.

107 ¶ *Animas*, pro corporibus. Virg. li. xj. Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis. Hanc patriam peperere suo, decorate supremis Muneribus. In quo etiam hoc vnum est, quòd patriam posuit pro regione, vel terra, cùm patria sit ciuitas, vel vrbs parentum.

DE CONTRARIIS GENERIBVS VERBORVM.

CAP. VII.

1 ¶ *Aucupaui*, actiuum positum pro passiuo. Titinnius Veliterna: Id ego aucupaui, plenas aureis affero. Plautus Trucul. Lepidè æcastor aucupaui, atque è mea sententia. Idem Menæchmis: Vt concedamus ex insidiis aucupa. Enn. Medea: Fructus verborum aures aucupant. Pacuuius Chryse: Incipio saxum tentans scandere vorticem In summum, dein hominis partes prospectum aucupo. Accius Astyanacte: Nunc in consilio id reges Argiuûm aucupant, Id quærunt. Idem Medea: Ego me extollo in abietem, altè ex tuto prospectans aucupo.

2 ¶ *Vagas*, pro vagaris. Plautus Milite: Te alloquor vitij, probríque plenus, qui circum vicinos vagas. Serenus opusculis: Rure puella vagat virido. Accius Tereo: Fama nam nobilitas lata stirpe præclarè viget, vagat. Idem Medea: Vagant, pauore pecuda in tumulis deserunt. Idem Bacchis: Deinde omnes stirpe cum inclyta Cadmi deuagant matronæ percitatæ tumultu. Pacuuius Medea: Quid tandem, vbi ea est, quod recepta exul incerta vagat? Turpilius Leucadia: Vecordi vagas insania Enni. Hectoris Lytris: Constitit, credo, Scamander, arbores vento vagant. Pacuuius Peribœa: In triplici pertimefactus mærore animi, incertè errans vagat. Varro Pseudolo Apolline, περὶ θεῶν ματαιώσεως: Cùm sex pueri, & puellæ pariter item sex, aut septem numero, quæ cum choro pari vagarunt. Idem Hercule: Tuam fidem per maritimas oras quæ vagat suffragantur. Pomponius Pappo: Præterito populi voluntas hæc est: & vulgo vagas.

3 ¶ *Refragabunt*, pro suffragabunt. Sisenna Histor. libr. xiij. Multi populi, plurimæ conciones dictaturam omnibus animis, & studiis refragabunt.

4 ¶ *Meret*, pro meretur. Plautus Menæch. Item hic vltro fit, vt meret, potissimus nostræ domi vt sit. Idem eodem: Adibo, atque hominem accipiam dictis, quibus meret. Turpil. Philopatro: Vtinam possim tibi referre gratias, vt de me meres. Idem Hetera: Meres, merito vt diligare.

5 ¶ *Auspicaui*, pro auspicatus sum. Plaut. Persa: Lucro faciendo ego auspicaui. Idem Sticho: Eam ego auspicaui in re capitali mea. Atta Lucubratione: Cùm primò luci hodie vt exornata sit, atque vt auspicetis cras est communis dies. Cæcilius Plotio: Insanum hospitium aliter histrionum est, atque vt magistratus cùm publicè auspicant. Næuius belli Pœnici libro tertio: Virum prætor adueniet, auspicat auspicium [prosperum.]

6 ¶ *Eluctaui*, pro eluctatus sum. Plautus Trinummo: Cum hisce ærumnis eluctauit. Idem Vidul. Quid multa verba? plurimùm luctauimus. Terentius Hecyra: Dicítque illi annulum sese, dum luctat, detraxisse.

6 ¶ *Scruto*. Plautus Aulularia: Postremò hunc iam perscrutaui.

7 ¶ *Auguro*. Accius Oenomao: Atque ea coniectura auguro. Idem Amph. Si satis rectè aut vera ratione augurent. Ennius Menalippo: Certò hic est nulla quin monstrum siet, Hoc ego tibi dico, & coniectura auguro. Pacuuius Chryse: Propemodum animus coniectura de errore eius augurat. Cicero ad Caluum: Præsentit animus, & augurat quodammodo, quæ futura sit suauitas. Virgil. libro septimo: Et siquid veri mens augurat, opto. M. Tul. de Repub. libro quarto: Cui quidam vtinam verè fideliter abundante augurauerim.

8 ¶ *Assensit*, est & passiuum. Accius Neoptolemo: Vbi nihil contra rationem, & quam habuit assensit silens. Idem Erigona: Assentio. age nunc tu tuam progeniem & ordine. Pompon. Sponsa: Papę pol magis vbi cognorit, omnes vnà assentiant.

9 ¶ *Cunctant*, pro cunctantur. Accius Alphesibœa: Ita territa Membra animò ægroto cunctant sufferre laborem. Ennius Ambracia: Bene mones. tute ipse cunctato, vide fortem virum. Idem Hectoris Lytris: Qui cupiant dare arma Achilli, vt ipsi cunctent.

10 ¶ *Accinge*, pro accingere. Pomponius Maccis geminis: Iam ego mihi adero, dum ego reuortor, age antè accinge ad molas.

11 ¶ *Contempla*. Accius Philocteta: Contempla hanc sedem, in qua ego nouem hyemes saxo stratus pertuli. Næuius Danaë: Cōtéplo placidè formam, & faciem virginis. Titinnius Fullonia: Adspecta formam, atque os contempla meum. Ennius Medea: Asta atque

Athenas.

Athenas antiquum opulentum oppidum Cõ templa. Plaut. Asin. Meum caput cõtemples.

12 ¶ *Altercata est*, passiuum. Pacu. Iliona: Cur illa hic mecum altercata est?

13 ¶ *Arbitrabunt*. Plautus Sticho: Probiores verò arbitrabunt, si probis narraueris.

14 ¶ *Amplexa*, pro amplexare. Acc. Alcmæone: Postremò amplexa, fructum quem dij dant cape.

15 ¶ *Amplexari*, pro amplecti. Cicero de Orat. lib. iij. Nec voluptatem tuentur, quam amplexari possunt.

16 ¶ *Criminat*. Ennius Satyr. libro tertio: Nam is non bene vult tibi, qui falsõ criminat apud te.

17 ¶ *Dignaui*, pro dignatus sum, vel dignũ duxi. Accius Meleagro: Remanet gloria apud me: exuuias dignaui Atalantę dare. Pacuuius Hermiona: Cùm neque me aspicere æquales dignarent meæ.

18 ¶ *Miserarent*, pro miserarentur. Accius Athamantę: Atque ita de illis merui, vt iure hæc nunquam miserarent mala.

19 ¶ *Largi*, pro largire. Lucillius libr. xiiij. Quod viscus dederas tu quidem, hoc est viscera largi. Accius Diomede: Benignè. & pro beneficio largito atque ampliter. Cato lege Bæbia: Pecuniam inlargibo tibi.

20 ¶ *Intui*, & *Contui* pro contueri. Turpedio: Tamen oculis longa intercapedine ap petunt cupidè intui. Pomponius Maccis geminis: Inccepi contui, conspicio coleatam cuspidem.

21 ¶ *Proficisceret*, pro proficisceretur. Turpilius Hetæra: Hortatur hominem, quàm primùm proficisceret.

22 ¶ *Sortirent*, pro sortirentur. Varro Rerum humanarum lib. xx. Cùm venerint censores, inter se sortiant.

23 ¶ *Moderant*, pro moderantur. Pacuu. Periboea: Neq; tuum te ingenium moderat, neque fraternum ita exsilium leuat.

24 ¶ *Sortiunt*. Ennius Cresphonte: An inter se sortiunt vrbem, atque agros?

25 ¶ *Pollicerer*, pro pollicereris. Varro Anoputio πολλακις ἰδιάκις. Nam in omnibus legi πολλακις πέρσαιτον. Ne dares, ne pollicere res quid datum est.

26 ¶ *Populat*, & passiuum *populatur*. Virg. Geor. lib. i. Populátque ingentem farris acerruum Curculio. Cæcilius Asoto: Iamdudum depopulat macellum. Ennius Ambracia: Agros audaces depopulant serui dominorum domini. Quadrigarius: Agrum Nolanum populare cœperũt. Accius Astyanacte: Qui nostra per vim patria populauit bona. Sisen. Hist. libro quarto: Protinus agros populabũdus ad Numeriam conuertit.

27 ¶ *Punitur* aliquem, pro punit. M. Tull. de offic. li. i. Neque ad eius, qui punitur aliquem, aut verbis fatigat? sed ad Reipub. vtilitatem referri. Et Tusc. li. i. Quo multi inimicos etiam mortuos puniuntur.

28 ¶ *Ruminat*. Vir. Bucol. Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.

29 ¶ *Fabricantur*. M. Tul. de offi. li. i. Vt enim pictores, & ij, qui signa fabricãtur. Plautus Asin. Fabricare, quid vis comminiscere. Cic. de orat. lib. iij. Capitolij fastigium illud, & cæterarum ædium non venustas, sed necessitas ipsa fabricata est.

30 ¶ *Palpatur*, pro palpat. Lucil. lib xxix. Hic me vbi videt, subblanditur, palpatur, caput scabit.

31 ¶ *Luctant*, pro luctantur. Ennius li. ix. Viri validis viribus luctant.

32 ¶ *Bellantur*, pro bellant. Virg. li. x. Et pictis bellantur Amazones armis.

33 ¶ *Partiret*, pro partiretur. Lucil. li. xxix. Quid quas partiret ipse pro doctrina boni? Plaut. Asinaria: Hanc quidem, quam nactus prædam, cum illis partiam.

34 ¶ *Impertit*. Lucil. lib. xxviij. Sospitat, Impertit salutem plurimam, & plenissimam.

35 ¶ *Cohortarent*. Quadrigarius Annal. lib. v. Et dicerent castra facta esse, atque hos cohortarent, vti maturarent.

36 ¶ *Moderant*, pro moderantur. Acc. Epigonis: Viden' vt te impietas stimulat? nec moderat metus? Pacuuius Periboea: Neque tuum te ingenium moderat, neque fraternum ira exsilium leuat.

37 ¶ *Commiserescim°*. Vir. Æneid. lib. ij. His lacrymis vitam damus, & miserescimus vltrò. Ennius Hectoris Lytris: Seruos & nostrum imperium, & fidem Myrmidonum vigiles commiserescite.

38 ¶ *Præliant*. Ennius Achille Aristarchi: Ita mortales inter sese pugnant, præliant.

39 ¶ *Complectite*. Pomponius Fullonibus Quin ergo, quando conuenit, complectite. Mi frater salue, ô soror salue mea.

40 ¶ *Expergiscerer*, pro expergisceretur. Pomp. Agamemnone suppositio: Nequis miraretur, cùm tam clarè tõuerit, vt si quis dormitaret expergisceret.

41 ¶ *Labascor* pro labor. Accius: Nullum est ingenium tantum, neque cor tam ferum, quod non labascatur lingua, mitescat malo. Varro Rerum diuinarum lib. vij. Postquam vidit misericordia labasci mentem infirmam populi.

42 ¶ *Congredias*. Plau. Epid. Quid si adeam? haud scio an congredias, si hæc ea est.

43 ¶ *Certatur*, pro certat. Pacu. Armorum iudicio: An quis est, qui te esse dignum, quicum certetur, putet?

44 ¶ *Frustro*, pro frustror. Pomp. Maiali: Miseret me eorum, qui sine frustis ventrem frustrarent suum.

45 ¶ *Exsecrarent*. Afran. Incendio: Experiurabant, exsecrabant, se, ac suos.

46 ¶ *Imitat*. Varro Epistola Latina lib. ij. Tuum opus nemo imitare potest. Liuius Achille: Si malos Imitabo, tum tu pretium pro noxa dabis.

47 ¶ *Progredi*, pro progredere. Nouius Vindemiatoribus: Quid ttas, age, moue te inanem primus, progredi.

48 ¶ *Mutuet*, mutuũ sumat. Cæcil. Asoto: Ad amicũ curret mutuatũ, mutuet mea causa.

49 ¶ *Suauies*. Pomponius Munda: Ego illam non amplectar, non suauiem? Nouius Quæstione: Mammas teneas, pedes extollas, suauies cum gemit.

50 ¶ *Consolare*. Varro Oedipothyeste: Per idem tempus Oedipus Athenas exsul venire dicebatur, qui consolaret.

51 ¶ *Minitas*, pro minaris. Næuius Danaë: Etiam minitas? mitte ea, quæ tua sunt magis, quàm mea. Plautus Amph. Quid minitabas te facturum, si istas pepulissem fores?

52 ¶ *Percontat*. Næuius Maleuolis: Si percontassem, malum hoc me præteriisset. Nęuius Belli Punici lib. ij. Blandè, & doctè percontat Ennius: quo pacto Troiam vrbem reliquisset.

53 ¶ *Ominas*. Pomponius Cretula: Nil petituræ bene eueniat. Ita sit, & tibi bene sit, qui rectè ominas.

54 ¶ *Paciscunt*. Næuius belli Punici libro septimo: Id quoque paciscunt mœnia sint, quę Luctatiũ recõciliant captiuos plurimos. Idem. Siculienses pascit, obsides vt reddant.

55 ¶ *Conuiuant* pro conuiuantur. Pomponius Munda: Si calendis conuiuent, idibus cenant foris. Ennius Satyr. lib. j. Malo hercle suo magno conuiuat, sine modo.

56 ¶ *Mirabis*. Pomponius Patruo: Mirum facies fatuæ si studium mirabis diu.

57 ¶ *Vrinatur*. Cicero Academicis lib. ij. Si quando enim nos demersimus, vt qui vrinãtur, aut nihil superum, aut obscurè admodũ cernimus.

58 ¶ *Miserete*. Ennius Hecuba: Miserete manus, date ferrum, qui me anima priuem.

59 ¶ *Opino*, pro opinor. Plaut. Bacch. Prænestinum opino esse, ita erat gloriosus. Pacu. Chryse: Inueni, opino esse optumũ, Orestes vt hæres sit, sed tamen. Enn. Eumenid. Tacete opino esse optumum, & pro viribus sapere, atque fabulari tute noueris. Cæcilius Asoto. Nihil fore opino inter me, atque illum.

60 ¶ *Promeres*, pro promereris. Plaut. Triummo: Nam retinere nequeo, quin dicam ea, quæ promeres.

61 ¶ *Opitula*. Liuius Equo Troiano: Da mihi hasce opes, quas peto, quas precor, corrige, opitula.

62 ¶ *Fite*, imperatiuo modo: Cato de pręda militum diuidẽda: Tu dines fite. Crassus lib. xvi. Iliados: O socij nunc fite viri. Liuius Odyssea: fit quoque fitum est.

63 ¶ *Pœnitebãt*. Pac. Arm. iud. prologo. Nũc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco.

64 ¶ *Partiret*, pro partiretur. Afra. Diuortio: Cum testamento patria partisset bona. Lucil. lib. iii. Tu patrẽ laudis caperes. tu gaudia mecum partisses. Accius Chrysippo: Æternabilem diuitiam partissent. Ennius Telamone: Eandem me in suspicionem sceleris partiuit pater.

65 ¶ *Recordauit*. Quadrigari⁵ Anna. li. v. Is, vbi Daciũ cognouit, & patria eũ recordauit.

66 ¶ *Poti* pro potiri. Pac. Iliona: Vt si onere credo adhuc sceptrum patienter poti.

67 ¶ *Præstolat*, pro præstolatur. Turpilius Pedio: Ego præstolabo illi, eo citante opiciũ. Liuius Tereo: Nimis pol imprudenter suis præstolaras.

68 ¶ *Reuortit*. Pomponius Maiali: Cenam quæritat, si eum nemo vocat, reuortit mœstus ad me, nam miser.

69 ¶ *Rethoricasti*, pro rethoricatus es. Nouius Asinio: Age nunc, quando rethoricasti, respondе, quod te rogo.

70 ¶ *Tutant*. Plaut. Mercatore: Inuoco vos Lares diales, vt me tutetis. Næuius Lycurgo: Tuos qui cellos terminos tutant. Pomp. Patruo: Nõ erat Quod corpus tremulum famula tutaret toga. Pacu. Peribœa: Tu mulier tege te, & tuta templa Liberi.

71 ¶ *Patitor*. pro patere. Plaut. Asi. Patitor tu item, cùm ego te referiam.

72 ¶ *Copulantur*, pro copulant, passiuum pro actiuo. Plaut. Aulul. Adeunt, consistunt, copulantur dextras.

73 ¶ *Præsagitur*, p pręsagit. Plaut. Bacch. Occidi. anim⁹ iã isto dicto plus pręsagitur mali.

74 ¶ *Expalpabitur*, pro expalpabit, quod est extorquebit. Plaut. Vidul. Seruus à patrẽ argentum expalpabitur.

75 ¶ *Reddibo*, pro reddam. Plaut. Casina: Ruri reddibo. Idem Menæchmis Saluum tibi ita, vt mihi dedisti, reddibo.

76 ¶ *Ludipicata* ero hominẽ, pro, ludificata lepidè ero, culpã omnem in me imponit.

77 *Osculaui*. Titinnius Ilarubra. Laudor, quòd osculaui priuignæ caput.

78 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Plau. Truc. Ego expedibo, rem perdidi apud vos. Pacu. Peribœa: Mane, expedibo factum, mihi quod contrà rogo respondeas.

79 ¶ *Manducatur*, pro mãducat. Põp. Pappo agricola: Nescio qui sellam vrget, quasi asinus vxorem tuam, ita apertis oculis simul mãducatur, ac molit. Lucil. Satyr. libro quarto: Assequitur neque opinantem, in caput insilit, ipsum Commanducatur totum. Idem libro xiiij. Cùm illud quid faciat quod

quod manducamur in ore. Afranius Fratriis. Facilè manducari qui poteſt.

80 ¶*Miſeretur*, pro miſeret. Turpil. Epicle ro: Quàm matris, nunc patris me miſeretur magis. Pacuuius: At accepiſti me iſto cũ verbo, miſeretur tui.

81 ¶*Munerat*, pro muneratur. Turpil. Thra ſileone: Dat vltrò, ac munerat, quod ab illo abſtulit.

82 ¶*Rixat*, pro rixatur. Varro Armorum iudicio: Ille viros hortari, vt rixarent, prȩclari philoſophi. Idem Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν: Dormit alius, nimirum vigilant, clamant, calent, rixant. Idem de rerum natura lib. j. Ne familiæ rixent cum vicinis.

83 ¶*Adiutatur*, pro adiutat. Pacu. Doloreſte: Illium quæro, qui adiutatur, Afranius Inimicis: Hæc obſecro igitur agite, & me adiutamini. Lucill. lib. xxvij. Nec ſi paulo minùs vſuras, & magna adiutatus diu.

84 ¶*Pigneraretur*, pro pigneraret. M. Tull. de Rep. lib. i. Sed vt plurimas, & maximas noſtri animi, ingenij, conſilij partes ipſa ſibi ad vtilitatem ſuam pigneraretur.

85 ¶ *Murmurari*, pro murmurare. Varro εὗρον ἐν λοπαῖς τὸ πῶμα, περὶ τῆς γαστριμαργίας: Ita vt ſoliti eramus, Romæ in balneis plodere cœpimus, & murmurari. Quadrigarius Annal. ſi. viii. In eo loco populus murmurari cœpit, Var. παπᾷ παπᾷ παπᾷ, περὶ τῆς κωμῳδίας: Hoc Græcis renuntiato, vt facilè intelligeres, nos ab his amari, commurmurantur. Auctor idem Virgula diuina: Præſertim, cùm ventrem meum coërceam, nec murmurari patiar.

86 ¶*Excalceatur*, pro excalceat. Varro Pſeudolo Apolline, περὶ θεῶν μαθημάτων: Quod in eius Dei templa calceati introeunt. Nam in oppido, quæ eſt ædes Apollinis, & qui ibi ad Herculis introeat, nemo ſe excalcietur.

87 ¶*Nutritur*, & nutricatur pro nutrit, & nutricat. Varr. Teſtamento, περὶ διαθήκης, μετὰ φιλοσοφίας.: Natis quos Menippe hæreſis nutricata, & tutores do, Qui rem Romanã, Latiúmque adſciſcere vultis. M. Tul. de Deorum naturâ lib. ii. Omnium autem rerum, quę natura adminiſtrãtur, ſeminator, & ſator, & parens (vt ita dicã) atque educator, atque altor eſt mundus, omniáque ſicut membra, ſuas & partes nutricatur, & cõtinet. Afranius Vopiſco: Nã nutricatur oliua. Lucil. lib. xxx. Senſu nutricatum ſanè, caput opprimit ipſe.

88 ¶*Volam*, pro velim. Lucil. lib. xxvij. Atque dolo attonitos vincere. Epicuri volam. Plaut. Aſin. Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum eſt mihi.

89 ¶*Commanducatur*. Lucil. Satyr. lib. iiii. Aſſequitur nec opinantem, in caput inſilit, iſum Commanducatur totum complexa, coméſtque. Idem libro xxv. Villicum Ariſtocratem mediaſtinum, atque bubulcum Commanducatus corrupit, ad incita adegit.

90 ¶*Eſuribo*, pro eſuriã. Pompo. Augure: Immo mane non eſuribis diutius, quare roga. Nouius Mortis & vitæ, iudicio: Ita vobis otioſus ſum: mihi algebo, & mihi eſuribo.

91 ¶*Fatiſcuntur*, pro fatiſcũt. Acci⁹, ὅτι γαῦροι μάχῃ,: Tamen haud fatiſcar quin tuam implorem fidem. Varro Antiquitate humana libro xiiii. Altera ira, altera vulneribus fatiſcũtur. Pacuuius Doloreſte: Vereor ſi vnquam fatiſcar facere quidquam, quod quibo, boni.

92 ¶ *Conſecrabor*, pro conſecrabo. Plautus Perſa: Sed quis hic anſatus ambulat magnificè conſecrabor.

93 ¶*Fruticari*, pro fruticare. Cicero ad Atticum lib. xv. Exciſa enim eſt arbor, nõ euulſa. itaque quàm fruticetur, vides.

94 ¶ *Exſugebo*. Plautus Epidico: Iam ego me vortam in hirudinem, Atque eorum exſugebo ſanguinem.

95 ¶*Copulantur*, pro cõiungunt. Plaut. Aulul. Adeunt, conſiſtunt, copulantur dextras.

96 ¶*Inuenibo*, pro inueniã. Põponius Buccone adoptato: Sæpe annuit, inuenibit ſæpe.

97 ¶*Puniuntur* pro puniũt. M. Tull. Tuſc. lib. i. Tenendum eſt igitur, nihil curandum eſſe poſt mortem, cùm multi inimicos, & mortuos puniuntur.

98 ¶ *Sacrificantur* pro ſacrificant. Varro antiquitatum rerũ diuinarum libro xiiii. Viris nuptis ſacrificabantur in cubiculo viduæ. Sacrificari. Varro Manio: Nõ maledicere, pedem in focum non imponere, non maledicere, ſacrificari. Idem Varro de liberis educandis: Cùm primores cibo, & potione initiarẽt pueros, ſacrificabantur ab Idibus Eduſæ, & potinæ.

99 ¶ *Diſcrepuit*, pro diſcrepauit. Cicer. de orat. libro tertio: Nihil ſanè ad rem pertinet, ſiqua in re diſcrepuit ab Antonij diuiſione.

100 ¶*Spolior*, pro ſpolio. Afranius Crimine: Quos impunè depopulatur, & diſpoliatur dedecus. Quadrigarius Annal. Ita per ſexẽnium lugatiam polam, atque agrum Campanum, quod his per militẽ licebat, exſpoliabantur.

101 *Verecundantur*. Marc. Tull. Hortẽſio: Hi noſtri amici verecũdantur capti ſplendore virturis.

102 ¶*Conuertitur*, pro cõuertit. Plaut. Amph. Sed fugam in ſe tamen nemo conuertitur.

103 ¶*Ruminatur*. Varro Sexageſi: Erras, inquit, Marce, accuſare nos ruminaris autiquitates. Idem Bimargo: Odyſſeam enim Homeri ruminari incipies.

104 ¶*Precantur*. Varro Eumenid. Ego medicina Serapi vtor, quotidie precantur. intelligo rectè ſcriptum eſſe Delphis Theo hera.

105 ¶*Miras*, pro miraris. Varro Eumenidibus: Hoſpes quid miras animo curare Seraphim. Quid quaſi nõ curat tantidem Ariſto-

teles,Idem eisdem:Aut ambos mira,aut noli mirare de eodem.

106 ¶*Nolitote*,pro nolite. Sisen.Hist.lib.iij. Nolitote mirari, quàm desperata voluntate ad vnam belli faciendi viam.

107 ¶ *Glisc itur*,pro glisc it.Sempronius Asellio Hist. lib. iiij. Vt maior inuidia Lepido glisceretur.

108 ¶*Igneſcitur*,pro igneſcit.Laberius Colace:Figura humana inimici ardore igneſcitur.

109 ¶*Luxuriabat*,pro luxuriabatur.Tubero Hist.lib.xiiij.Pars omnis luxuriabat.Virg. lib. ij. Luxuriátque toris animosum pectus.

110 ¶ *Focillatur* , pro fouet. Varro de vita pop.Rom.lib. 2.Propter secúdas sublato metu,non in communi spectant:sed suum quisque diuersi commodum focillantur.

111 ¶ *Emungerentur*. Varro de liberis educandis: Eam sunt consecuti corporis siccitatem, vt neque spuerent,neq; emungerentur.

112 ¶ *Libertatem vti*,pro,vti libertate. Titinnius lib. v. Item vti eũ oportet libertatẽ, qui sapit.Nouius Zona: Atque facilitatem video vteris vulgariam. Lucil. Satyr. libro 14. Quem metuas sępe,interdum quem vtare libenter. Sic potior illam rem, pro,illa re potior.Terent.Adelph.Mille potior gaudia.Lucret.lib.3. Adde Heliconiadum comites,quorum vnus Homerus Sceptra potitur.Nævius Lycurg. Dic quo pacto eum potiti,pugna,an dolis ? Accius Phœnissis : Natus virtute sceptrum potiretur patris. Pacuuius Atalanta: Regi vt memorabis , nunc regnum potitur transmissu patris.

113 ¶ *Opus* est illam rem , pro opus est illa re. Plautus Cistellaria:Malum aufer,bonum mihi opus est. Et Captiuis:Omnes maritimi milites iã opus sunt tibi.Lucretius lib.2. Scire licet nil principiis opus esse colores. Turpilius Lindia: Me vis potiri? Fac ergo potiar quod volo. Sic & callet illam rem pro,illa re: Pomponius Pistoribus:Mirum ni hęc Marsa est,in colubras callet canticulam.Afran.Epistola: Quanquam isthæc malitiosa non tam calleo,tamen non fefelli.

DE MVTATA DECLINATIONE

Capvt viii.

1 *Apricatio*,pro apricitas.M.Tul.de senectute: Vbi enim potest illa ætas aut calescere apricatione melius, vel igni?

2 ¶ *Itiner* , dictum pro iter. Varro Pranso parato:Luna exspectante Adria se itiner longum sermone leuare.Plaut.Mercatore: quin tu ergo itiner exsequi meum me sines?Equidem mutata declinatio non est ab eo , quod est iter iteris,sed est ab eo,quod est iter itineris. Lucretius lib. 6. Obuia discutiat gladiis, itinérque sequatur.Accius Oenomao:Coniugium Tisis pater eat te itiner tendere. Idem Meleagro: Labore aut minuat itiner ingressum via.Turpili° Thrasileone.Age,age,egredere: atq; vtinã istuc perpetuũ itiner sit tibi.

3 ¶*Festinem*,pro festinantem.Titinn.lib.5. Nunc hoc vror,nũc hęc res me facit festinẽ.

4 ¶*Lacte*,nominatiuo casu,ab eo,quod est lac.Ennius lib.11. Etsi mulier erubuit,eeu lacte & purpura mista.Hemina Annalium lib. 4.Ex tiberi lacte haurite.Cęcilius Titthe:Prę sertim,quę non peperit,lacte nõ habet.Varr. Andabatis:Cãdidum lacte papilla cùm fluit.

5 ¶*Mansuete,& mansues*,pro mansuetus, vt sit nominatiuus mansues.Plaut.Asin.Reddam ego te ex fera fame mansuetum.Accius Meleagro:Nunc si me matrem mansues misericordia capsit.Varro ὅ.& λύσσε.Nõ vidisti simulacrum leonis ad Idam è loco,vbi quondam subitò eum cùm vidisset,quadrupedem galli tympanis adeò ferunt mansuem,vt tractarent manibus?

6 ¶*Quæsti*,vel *Quæstuis*,dictũ pro quęstus. Titinnius Fullonibus:Ni nos texamus, nihil est fullones nobis quæsti. Plautus Aulul. Nã hîc apud nos nihil est quæsti furib°. Nouius: Per deam sanctam Lauernam , quæ cultrix quæstuis sit Terent.Hecyra: Nunquam animum quæsti gratia ad malas inducam parteis.Pomp.Pistore: Nam plus quęsti facerem, quàm quadrinas si haberem molas.Turpilius Demiurgo: Mulier meretrix,quæ me quæsti caussa cognouit sui.Idem Hetęra:Simulauit me à se amari quęsti gratia:Cęcilius Venatore: Satísne huic ordini, & si nihil egi quæsti, quia sunt æmuli?Var.de liberis educãdis:Nõ in suarum manuum opificio:quibus almo lino quid faciunt aut palma. Nam lib.2. Quæstuis caussa deridebant suas res pueris.

7 ¶*Tumultu*,pro tumultus.Plautus Casina: Quid intus tumulti fuit?Ter.Andr.Nihil ornati,nihil tumulti.Pomponius Piscatoribus: Quid hoc est tumulti? Acc.AEneadis,vel Decio: Nihil neque periculi,neque tumulti est, quod sciam.Idem Nyctegresia:Cuius vos tumulti caussa acie timeo quid parum aduorti.

8 ¶ *Victi*,pro victus, Plautus Captiuis:pro victi quotidiani ventrem ad me afferas.

9 ¶*Aesti*,pro æstus. Pacuuius Chryse: Æsti fortè ex arido.

10 ¶*Senatui*,vel *Senatuis*,pro senatus:Plaut. Epidico:Senati qui columẽ cluẽt.Sallu.Catilinæ bello:Igitur senati decreto,Q.Martius Rex Fesulas,Metel.Creticus in Apuliam,circúmque ea loca missi.Sisen.Hist.lib.3.Lucius Calpurnius Piso ex senati cõsulto duas nouas tribus.

tribus. Idem: simul & senatis consultis clarissimis amplificati. Varr. de vita po. Ro. li. 1. Posteaquam Q. Fabio Maximo dictatore.

11 ¶ *Vas*, pro vades. M. Tul. de offic. lib. 1. Vas factus est alter eius sistendi, vt si ille non reuertisset, moriendum esset ipsi.

12 ¶ *Sumpti*, pro sumptus. Plaut. Trinũmo: Quod ebibit, quod comest, quod facit sumpti. Turpilius Philopatro: Ecce autẽ tuo more, vti soles videre mihi ægrè id pati: quia hos dies cõpluſculos intercapedo sumpti faciundi fuit. Lucil. lib. xxx. Quid dare, quid sumpti facere, ac præbere potisset. Cæcilius Plocio: Quid hoc futurum obsonio, & vbi tantùm sumpti factum? Varro Bimargo: Cùm nouissimè mitteret, quantum sumpti fecerit.

13 ¶ *Iteru*, positum pro itineris, & quidem rectè: ab eo, quod est iter iteris, facit iter itineris. Nouius Lycurgo: Ignotis iteris sumus, tute scis. Acc. Oenomao: Præstò etiam adsum, exprome quid fers: nam te longo itere cerno vadere. Idem Telepho: Studiúmque iteris reprime. Varro περὶ πομπῆς: Tua templa ad alta phani properans citus itere.

14 ¶ *Exerciti*, vel *exercituis* pro exercitus. Acc. Armorum iudicio: In quo salutis spes summas sibi habet exerciti. Idem ὅτι νανσὶ μάχῃ: Contrà quantum obsueris, si victus sies, considera, & quò reuoces summam exerciti. Var. de vita pop. Rom. lib. 2. Quibus cùm turpe fecerant fœdus sine publico consilio dederunt hosti quotquot Decius imperator pro exerciti salute se diis manibus deuouit.

15 ¶ *Adspecti*, pro adspectus. Accius Astyanacte: Abducite intro nam mihi Miseritudine commouit animum excelsa adspecti dignitas. Idem Alphesibœa: Odiorum hosticúmque diem obuium, turbam, adspecti atque horribilem.

16 ¶ *Scriptio*, pro scriptura. Cicero de Orat. libro secundo: Illud autem est huius instituti, scriptionis, ac temporis.

17 ¶ *Lucti*, pro luctus. Accius Pelopidis: Cesso hinc ire, & rapere lucti vestem in lecto coniugis. Idem Nyctegresia: tunc quod supereſt, socium mittis leto, an lucti pœnitet.

18 ¶ *Salti*, pro saltus. Acc. Menalippo: Hi Menalippum interea traiectus nemorum in salti faucibus.

19 ¶ *Parti*, & *partuis*, pro partus. Pacu. Atalanta: Vbi me grauidam sentio aggraueſcere Propinquitate parti. Varro Andabatis: Candidum lacte papilla cùm fluit, signum putant partuis, quòd hic sequatur mulierem è partu liquor.

20 ¶ *Frons*, pro fronde, vt Virgil. Georg. lib. 2. Præterea cùm frons tenera, imprudénsque laborum. Varro Parmenone: Creditur lucos alta frons decidit platanos remis.

21 ¶ *Ibus*, pro iis minùs Latinum putat cõsuetudo, cùm veterum auctoritate plurimum valeat. Titinnius Gemina: Euæ Castor si moratæ sitis ambæ, ibus, vt pro ego maioribus. Plaut. Milite: Latrones ibus denumerem stipendiũ. Pomponius Pappo agricola: Nunc quando voluisti facere, fac voluptati sies ib⁹.

22 ¶ *Excelsitas*. M. Tul. de offi. lib. 3. Etenim magis est secundum naturam excelsitas animi & magnitudo.

23 ¶ *Campans* pro campanũ Plaut. Trinũmo: Credo ego istuc Stasime ita esse, sed campãs genus multo Syrorum iã anteit patiẽtia.

24 ¶ *Pernici*, pro perniciei. M. Tul pro Sexto Roscio: Quorum nihil pernici causa diuino consilio, & vi ipsa ac magnitudine rerum factum putemus. Sisenna Hist. lib. vi. Romanos in re cerne pernici causa veniſſe.

25 ¶ *Harem*, pro hæredem. Næuius Gymnastico: Atque meis bonis omnibus ego te hærem faciam.

26 ¶ *Gelu*, ars monoptoton esse vult, contrà sentit auctoritas. Lucretius lib. v. Assiduúsque geli casus mortalibus aufert. Idem lib. vi. Deniq. sæpe geli multus fragor, atque ruina.

27 ¶ *Vapos*, & vapor, & timos, & labos & labor ita sunt, vt color & colos. Lucretius lib. v. Peruolitans permanat odos frigúsque, vapósque. Næuius Lycurgo: Iam vbi nos duplicant aduenientis timos, vapósq; Accius Andromeda: Qui neque terræ est datus, nec cineris causa vnquam euasit vapos. Var. Manio: Sternitur iuuencus, quem labos mollem facit.

28 ¶ *Peruico*, pro peruicaci. Accius Armorum iudicio: Sed peruico Aiax animo atque morabilioni. Plau. Aulul. Hic quidam peruicus custodem addidit.

29 ¶ *Antistitam*. Accius Astyanacte: Vtinã vnicam mihi antistitã acquitenẽs suã tutetur.

30 ¶ *Gemiti*. Plautus Aulul. Tantum gemiti mali, mœstitiæque hic dies mihi obtulit.

31 ¶ *Specis* pro specubus. Accius Alcmæone: Quod dij interdum inferam penitus depressum altis clausere specis?

32 ¶ *Gallum*, pro gallorum. Varro Eumenidibus: Peditatem, an pudorem gallũm cœpit mihi videri.

33 ¶ *Generibus*, pro generis. Accius Alcmæone: Qui ducat, cùm te viderit socerum, generibus tantam esse impietatem?

34 ¶ *Argus*, pro Argiuus. Plautus Amph. Amphytrio natus Argus ex Argo patre. Virg. Æneid. lib. 4. Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.

35 ¶ *Augura*, pro Auguria. Accius Telepho: Pro certo arbitrabor sortis oracula adytus augura.

36 ¶ *Humu*, pro humo. Varro Pranso parato: Contrà coactus seruus latratu canum. Fertur bisulcis vngulis, ne se humu videant. Varro περὶ μήνων: In pauimento nõ auder.

facere lacunam : at in humu calceos facis elixos.

37 ¶ *Fluctí* pro fluctus. Accius Telepho: Fluctí cruoris voluerent mihi. Idem Clytemnestra: Fluctí immisericordes iacere, & æra ad saxa allidere. Pacuuius Chryse: Interea loca fluctí flaccíscunt, filescunt venti, mollitur mare.

38 ¶ *Piscati*, pro piscatus. Pomponius Piscatoribus : Quid habes in scirpiculis calue? omne piscati genus. Turpilius Demetrio: Antehac sufflabat aquilo, aut auster, inopia tum erat Piscati.

39 ¶ *Poematis*. M. Tul. lib. 3. Quod idem in poematis, in picturis vsu venit.

40 ¶ *Cultiõ*, pro cultura. M. Tul. de senectute: Num igitur horum senectus miserabilis, qui se agricultione oblectabantur.

41 ¶ *Vulgariam*, pro vulgarem. Næuius Zona: Atque facilitatem video vti vulgariam. Turpilius Thrasyleone: Non est mediocris res, neque vulgaria fallacia hæc. Afranius Priuigno: Dehinc temeritatẽ repudio vulgariã.

42 ¶ *Pannibus*, pro pannis. Pomponius Maccis Geminis: Bono animo es video, eripuisti primitus de pannibus.

43 ¶ *Indecoris*, pro indecora. Acc. Athamante: Cuius sit vita indecoris, mortem fugere turpem conuenit. Virgil. lib. xii. Nec genus indecoris.

44 ¶ *Foetis*, pro fœtibus. Accius Bacchis: Vbi sanctus Cytheron frondet viridantibus fœtis.

45 ¶ *Sublima*, pro sublimis. Accius Phœnissis : Aut sæpe ex humili sede sublima euolat. Sallust. Hist. lib. 3. Nam terna tunc erat, & sublima nebula cælum obscurabat.

46 ¶ Ab eo, quod est labos. *Labosum* facit, non laboriosum. Lucil. Satyr. lib. 3. Præterea omne iter hoc est labosum. Idem : Tantalus labosas pœnas.

47 ¶ *Nefantia*, pro nefanda. Lucil. Satyr. lib. 3. Tantalus, qui pœnas ob facta nefantia pendit. Idem libro xxix. Dissociat atque omnia ac nefantia. Varro σπαμφάγα, περὶ πόφου: Ego, inquit, eam suppetias, quæ tunc mihi nec res, nec ratio est dissociat atque omnia nefantia?

48 ¶ *Gracila* est pro gracilis. Lucil. Satyr. lib. viii. Quòd gracila est, pernix, quòd pectore puro, Quòd puero similis.

49 ¶ *Bacchanaliorum*, pro bacchanalium, vt vectigaliorum, compitaliorum, & nonaliorum, Vulcanaliorum. Sallustius: Exaudirique sonus Bacchanaliorum. Idem Hist. lib. 4. Curio Vulcanaliorum die ibidem moratus.

50 ¶ *Tumulti*, pro tumultus. Ennius Hectoris Lytris: Quí hoc hîc clamoris? quid tumulti est? nomen qui vsurpat meum? Turpilius Pedio : Progredior foras visere, quid hinc tumulti ante fores. Sallust. Catilinæ bello: Ille cohorteis veteranas, quas tumulti causa conscripserat in frontem positas, cæterum exercitum in subsidio locat. Afranius Vopisco, Hem quid hoc, perij, pertimui, quid tumulti exaudij?

51 ¶ *Progenij*, pro progenies. Pacu. Paulo: Pater supremæ nostræ progenij patris.

52 ¶ *Strepiti*, pro strepitus. Ennius Hectoris Lytris: Quid in castris strepiti est?

53 ¶ *Mirabilitas*, pro admiratio. Tul. de offic. lib. 2. Ergo & hæc animi despicientia admirabilitatem magnam facit.

54 ¶ *Itiner*, pro iter. Enn. Telepho: Deúmque de consilio hoc itiner credo conatũ modo. Pacuuius Atalanta : Dolet: pigétque magis, magísque me conatum hoc nequicquam itiner. Idem Duloreste: Delphos venum pecus secundæ abstabula, ac itiner contuli.

55 ¶ *Ferocia*, pro ferocitate, Pacuuius Teucro : Nisi citia ferocitate, atque ferocia. M. Tul. de Repub. li. quinto : Qui comperit eius vim, & effrenatam illam foróciam.

56 ¶ *Deliritas*, pro deliratio. Laberius: Quænam mens, quæ deliritas vos suppilatores facit, cum cano eugio velitari?

57 ¶ *Holerorum*, pro holerum. Lucil. Satyr. lib. xv. Tintinnabulum abest hinc, surpiculíque holerorum.

58 ¶ *Mistura*, pro moderatura. Varro de vita pop. Rom. lib. 1. Sed quod ea & propter talem misturam immoderatam ex aquis cunctis : quod temperatura moderatur in Romuli vita tripliceis ciuitates.

59 ¶ *Guberna*, pro gubernacula. Lucil. Satyr. libr. xx. Proras despoliate, & detundite guberna.

60 ¶ *Singularia*, pro singulari. Turpil. Demetrio: Homo vnica est natura, & singularia.

61 ¶ *Lubidinitas*, pro lubidine. Laberius Sylace, Lubidinitate labitur.

61 ¶ *Fructi*, vel fructuis pro fructus. Turpil. Canephoro : Satis frucți reddunt. Idem Hetæra: Hæc si impetro abs te, vt faciat, satis frucți cepero ex te. Varro de re rustica lib. 1. Eius enim saliuam esse fructuis venenum.

63 ¶ *Mensienem*, pro mensura. Cic. de oratore. Aures enim vel animus aurium nuntio naturalem quandam in se continet omnium vocum mensionem.

64 ¶ *Volutabundus*, pro volutans M. Tul. de Repub. libro 2. Cupido autem & expetenti, & lubidinoso, & volutabundo in voluptatibus.

65 ¶ *Porti*, pro portus. Turpilius Demiurgo, Neque nautæ cùm essent circumuenti ventis, incerto itinere, porti indigentes.

66 ¶ *Domuis*, pro domus. Varro πρόφ μέρισμου: Perrexit in interiores partes domuis.

67 ¶ *Soni*, & sonus pro sonitus, & sonu.

Pacu.

Pacu. Dùloreſte. Quidnã autẽ hoc ſoniti eſt, quod ſtridũt fores? Cæcilius Calcis: Nã quidnam fores facere ſoniti? Siſenna Hiſt. lib. iij. Poſtquàm in ſonu ſignorũ prælium magno cum clamore virorum commiſſum eſt.

68 ¶ *Glutino*, pro glutine. Lucil. lib. xxvj. Præterito tepido glutinator glutino.

69 ¶ *Cautio*, pro cautela. Cic. de orat. li. ij. Neq; illa mihi cautio, & timiditas in cauſſis, propter præſtantẽ prudentiam Craſſi negligenda eſt. Terent. Andria: Puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ex illa cautio eſt.

70 ¶ *Gelo*, pro gelu. Varr. Seſquiul. Pueri dũ comitẽſq; tenẽt cata gelo putri mõtiũ ſaxa.

71 ¶ *Ceſtis*, pro ceſtibus. Varr. Væ victis, φιλονεικίας: Pugilis ſpectatoris, qui miſerũ putatis vinci, quæro à vobis, ſi aduerſarius ſuper cilia miceſtis diſcobinarit, nunquis veſtrum ſuam mihi eſt daturus?

72 ¶ *Fructus*, pro fructus. Varr. Meleagris: Quæro vtrũ fructuis, an delectationis cauſa, fructus vt vendatis. Idẽ πρὸς μίμησιν: Aliquot Romæ ſunt, qui cellas vinarias fructuis parant, vt vendant.

73 ¶ *Quæſti*, pro quæſtus. Var. Prometheo: Æmulum illius artis, atque obſtrigilatorem. qui per aliquot annos quæſti nihil fecerit.

74 ¶ *Senectã*, pro ſenectute. Virg. li. vj. Vires vltra, ſortémq. ſenectę Lucil. li. xviij. Proſpiciẽdũ ergo in ſenecta, nunc adoleſcentia eſt.

75 ¶ *Inermis*, pro inermibus. Sallu. Iugurthę bello: Neq; quẽquã decere, qui manꝰ armaue rat, ab inermis pedibus auxiliũ petere. Siſen. Hiſt. li. iiij. Pleriq. inermi in caſtra perfugiũt.

76 ¶ *Gallia*, pro Gallice. Salluſt. Hiſt. li. iiij. Cùm interim lumine etiam tũ incerto, duæ Galliæ mulieres conuentum vitantes ad mẽſtrua ſoluenda montem adſcendunt.

77 ¶ *Effigia*, p effigies. Afran Vopiſco: Cuiꝰ te ſuſcitat imago: cuiꝰ effigia cognatꝰ patre?

78 ¶ *Intemperia*, pro intemperantia apud veterem auctoritatis obſcuræ: Has eius intemperias in maritum.

79 ¶ *Poematorum*, pro poematũ. Afran. Priuigno: Poematorum nõ bonorum. Plaut. Aſin. Nam neque fictum vnquam eſt, neque pictum, neque ſcriptum in poematis.

80 ¶ *Acritas*. Accius Neoptolemo? Vis veritatis, atque acritas.

81 ¶ *Largitas*, pro largitio. Ter. Adelph. Quod proluuium? quæ iſthæc ſubita eſt largitas?

82 ¶ *Dextrabus*, pro dexteris. Liuius Odyſſea: Deque manibus dextrabus.

83 ¶ *Curatura*, & *Curatio*, pro cura. Ter. Eun. Tametſi bona eſt natura, reddũt curatura iũceas. Cic. Tuſc. li. iij. Nã vt medici cauſſa morborum curationem eſſe inuentam putant.

84 ¶ *Imberbi*, pro imberbis. Lucil. li. xxx. Maximus ſi argẽto in verbo androgyni barbati mœcho cinædi. Varro Epiſt. ad Fabiũ: Quòd facis Saturnorum ſimiles ſunt, quod maxima fiunt, idémque imberbi.

85 ¶ *Sexcentum*, pro ſexcentorum. Lucil. lib. xxx. Maximus ſi argenti ſexcentûm, ac mille reliquit. Idẽ lib. xxx. Quid verò eſt, centum, ac ducentum poſſideas ſi Millium?

86 ¶ *Pauperies*, pro paupertate. Enn. Hecuba: Senex ſum, vtinam morte oppetam Priuſ quam eueniat, quod in pauperie mea ſenex grauiter gemam.

87 ¶ *Aedis* nominatiuo ſingulari. Varr. de vita pop. Rom. lib. i. Hæc ædis, quæ nunc eſt, multis annis poſt facta ſit, in qua omnia regis temporibus delubra parua facta.

88 ¶ *Victuis*, pro victus. Varro de vita pop. Rom. l. i. Primùm de re familiari ab patrib. ſecundò de victuis cõſuetudine primigenia, tertiò de diſciplinis priſcis neceſſariis vitæ.

89 ¶ *Graduis*, pro gradus. Varr. de vita pop. Rom. li. ii. Multo præditi pudore, & pudicitia adoleſcentes, dixerunt cũ maiore patre eius graduis, & [ætate] ad te ſtipendia facerent.

90 ¶ *Puerilitas*, pro pueritia. Varro de liberis educãdis: Velim me hercules, inquit, ipſe vſu magno puerilitatis formulam audire.

91 ¶ *Anuis*, pro anus. Var. Cato, vel de liberis educãdis: Eam nutricem oportet eſſe adoleſcentem. Anuis enim vt ſanguis deterior, ſic lac. Lac enim vt quidam dicunt phyſici, ſanguinis ſpuma eſt.

92 ¶ *Præcantrix*. Varr. de liberis educãdis: Vt faciunt pleræque vt adhibeant præcantrices, nec medico oſtendunt.

93 ¶ *Rituis*, pro ritꝰ. Var. Cato, vel de liberis educãdis: Itaq; domi rituis noſtri, qui perDeũ fidiũ iurare vult, prodire ſolet in cõpluuium.

94 ¶ *Pronis*, poſitũ pro prona. Varr. Parmenone: Alia trabs pronis in humum accedens proximè frangit ramos cadens.

95 ¶ *Teneritas*, teneritudo. Cicer. de finibꝰ bonorum & malorum lib. v. In primo enim ortu ineſt teneritas, ac mollitia quædam.

DE NVMERIS, ET CASIBVS.

Caput ix.

1 *Accuſatiuus*, numeri ſingularis poſitus pro genitiuo plurali. Siſen. Hiſt. lib. quarto: Qui tamen, quibus litibus fœdera maiorum *ſuum* diſſoluta, Titinnius Veſterna: Omnium *vitium* expertem, conſilij plenum prohibui. Idem Gemina: Non exſecratis parafitum, nec virum aſpellit domo. Lucretius lib. vi. Flammea tempeſtas *Siculũ*

dominata per agros. Plautus Persa: Pol *Deûm* virtutem dicam & maiorum *meûm*. Terent. Hecyra: Propè iam remotum ab iniuria *aduersariûm*. Accius Euryface: Reprime parum per citatum quadrupedem. Nouius Euryface: Millia sex *nummûm* in arcam dimisi nũmariam. Accius ὅτι ναυσὶ μάχῃ: Ab classe ad vrbem tendunt, neque quisquam potest Fulgentium *armûm* armatus ardorẽ obtui. Turpilius Epiclero: In Caliphonis nunc te miseræ *liberûm* Pacuuius Atalanta: Parentum, *incertûm inuestigandûm* gratia. Idem Peribœa: Regnum imperator *æternûm* morum fator. Varro πατήρ, πάππε, σοὶ ἐγκωμίων: O mi optãti ministerio *inuidûm* tabes. Idem de vita populi Romani libro quarto: Hortensius suprà decem millia *cadûm* hæredi reliquit, *medimnûm* vini mille cadum. Salluſt. Hiſtor. libro nono: Cuius duas insulas propinquas inter se, & decem *stadiûm* procul à Gadibus satis constabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere. Afranius Vopisco: Antiquitas petẽda in principio est mihi. maiores nostri incupidiores *liberûm* fuere. M. Tul. de offic. li. iij. An emat denario, quòd sit mille *denariûm*.

2 ¶ *Accusatiuus*, positus pro datiuo: *Ignoſcamus illam rem* pro illi rei ignoscant. Plautus Amphit. Velatis manibus orant, *ignoſcamus peccatum ſuum*. Terentius Eunucho: An, ne comparandus hic quidem ad illum est.

3 ¶ *Genitiuus* casus positus pro accusatiuo. Titinnius Psaltria: Dicis tu quæso, quò te auortisti? *mei faſtidiû?* meæ delitiæ. Plautus Aulul. Abiit, neque certiorem fecit. *Faſtidit mei*, pro, me fastidit. Lucillius Satyr. libro septimo: Tristes difficiles sumus, *faſtidimus bonorum*. Turpilius Leucadia: Vide nunc. *faſtidit mei*. Lucillius libro xxviij. Cui sæpe *mille* imposui *plagarum* in diem. Idem: *Si argenti indiges*. Plautus Aulul. Deinde egomet me cum cogitare interdum occœpi. Sic *Geretur illam rem*, sicuti & consuetudo, & Terentius Phorm. auctor est dicens: Non simultatem meam vereri saltem. ¶ Veteribus gentium pro accusatiuo poni placet. Afranius Compitalibus: Si non verear, nemo *Gereatur tui*. Idem Simulante: *Tui Geretur*, me ad te misit. oratum peteret. Idem Emancipato: Optandum vxorem, quæ non *Gereatur viri*. Pacuuius Hermiona: Tyndareo fieri contumeliam: cuius à te veretur maximè acta gratulatione: Nihilne te *populi Geretur*, quî vociferare in via? Varro Sardis Venalibus: Non te tui saltem pudet, si nihil *mei reuereatur*? Accius Alphesibœa: Si *tui Geretur* progenitoris, cedo.

4 ¶ *Accusatiuus*, positus pro ablatiuo. Titinnius Gemina: Ædepol hominis ignaui *functus officium*. Plautus Menæchmis: Nam parasitus octo hominum *munia* facilè *fungitur*: Idem Trinummo: Sequere hac me, gnata, *Gt munus fungaris tuum*. Lucillius Satyr. libro primo: *Munus* tamen *fungi*, & muros seruare potissent. Idem libro quinto: Liuius pauperem ait se ingentia *munera fungi*. Turpilius Epiclero: Sed vola, Vt familia nostra *officia fungatur* sua. Idem Pedio: Nuptias abieci, amicos *Gtor primores Giros*. Pacuuius Dulorestes: Nonne *officium fungar* vulgi, atque ægrè madefactum feram?

5 ¶ *Accusatiuus* vel nominatiuus positus pro ablatiuo. Turpilius Demetrio: Meos *parentes careo*. Marcus Tullius de Repub. libro quinto: Sed tamen vt bono patrifamiliâs, colendi, ædificandi, ratiocinandi quidam *Gsus opus est*. Varro κίκιν, σοὶ πρῶτ Deniq; si *Gestimenta* ei *opus sunt*, quæ fers? Idem Prometheo lib. primo: Id vt scias, audi hoc, quod falsum dicis esse, nemini *oculos opus esse*, si habet. Salluſt. Hiſtor. libro secundo: Ruina quæ pars magna, suismet, aut proximorum telis cæteri vice pecorum obtruncabantur. Afran. Vopisco: Tandem vt possimus nostra *fungi munera*. Idem Fratriis: Id aurum me cõdonat litteris. Lucil. li. xxvj. Tu si voles, per aureis pectus irrigarier.

6 ¶ *Genitiuus*, positus pro ablatiuo, vel aduerbio loci. Plautus Trinummo: Nõ ego sum *dignus salutis*? Cicero Tuscul. libro quarto: Aliquod malum metuit exanimatus, *pendet animi*. Plautus Amph. Vt salui *potiremur domi*. Pompon. Pappo agricola, Domus hęc fuerit placiti. Accius Epigonis: Locrorum latè viridia, & frugum vbera. Lucillius Satyr. libro sexto: Hortare illorum si possim capi sortiri. Idem libro octauo: Quarum & *abundemus rerum*. & *quarum indigeamus*. Idẽ libro nono. Si nihil ad faciem, & si olim lupa prostibulũ quæ Numini opus, atq. abſit. Pacu. Peribœa: Postquàm est *honoratus frugum*, *& floris* Liberi. Marcus Tullius de Repub. li. tertio: Noster autem populus sociis defendendis terrarũ iam *omnium potitus* est. Afranius Excepto: Quod vitę studiũ, aut quod prędiũ in poste rũ mihi supponebas, mecum *priuis tui*? Varro de vita populi Romani libro secundo: Vt noster exercitus ita sit fugatus, vt Galli Romæ *Capitolij sint potiti*, neque inde ante sex mẽses gesserint. Significata ad genitiuum in potestatem venit. Plautus Capt. Ille alter *potitus hostis* est. Salluſt. Iugurthæ bello: Vt priusquam legatos conueniret, *Adherbalis potiretur*. Idem eodem: Ager autem aridus, & *frugum Gacuus*. Marcus Tullius de officiis libro primo: Hæc sunt opera magni animi, & excellẽtis, & *prudentia* æquè, *consilioq; fidentis*. Idem: Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius. Virgilius Æneidos libro primo: *Implentur*

Geteris

veteris Bacchi, pinguisq; ferina. Marc. Tull. Hortensio: Et qui expectat, pendet animi: quia semper quid futurum sit, incertum est. Varro Eumenidibus: Ego autem qui essem *plenus vini, & veneris.* ¶ Sic *desipiebam mentis*, pro mente. Plaut. Epidico: Desipiebam mentis, cùm illa scripta mitterem. ¶ Sic *mille annorum viuunt*, pro mille annis viuunt. Plautus Milite: Qui mille annorum perpetuò viuunt.

7 *Datiuus*, pro accusatiuo. Titin. Barath. Vbi ambitionem *virtuti* videas *antecedere*, pro virtutem antecedere, Plaut. Truculento: Quia tu vestimento. & cibo *alienis rebus curas.* Acc. Meleag. Cuius exuuias, & coronam huic *numerauit virgini* [legendum munerauit] M. Tul. de repub. lib. 4. Hic verò mulieribus præfectis reponatur, qui apud Græcos creari solet: sed sit cēsor, qui viros doceat *moderari uxoribus.* Sallustius Catilinæ bello: Breui spacio legiones numero hominum expleuerat, cùm initio non amplius *duobus millibus habuisset.* Lucillius libro vigesimo sexto: *Si miserantur sese ipsi.* vide ne illorum causa superiore loco collocauerit. Terent. Facite ita vt *vobis decet.* Terent. Andr. Interea mulier quædam ab hinc triennium. Ex Andro *commigrauit huc vicinia.* Varro de vita populi Romani lib. 4. Tanta porrò *mutauit* cupiditas honorum *plerisque*, vt vel cælum ruere: dummodo magistratum adipiscantur exoptent.

8 ¶ *Accusatiuus*, pro genitiuo. M. Tul. de offi. lib. 2. Dum homines cruenti *hastam illam cruentam meminerint*, & sperabunt. Virg. Buco. *Alternos*, Musæ *meminisse* volebāt. Plau. Cistellaria: *Meminere officium suum.* Et Menæchmis: Propterea illius *nomen memini* faciliùs. Accius Euryface: Heu me miserum: cùm hæc recordor, cùm *illos reminiscor dies.* Idē ὃν νεανὶ μάχῃ: Eos mortalis fœnis libro x. Misereor sæpe studitos volo. Et Athamante: Veritus sum arbitror, atque vtinam *memet* possim *obliuiscier*, Et Nyctegresia: An ego *Vlyssem obliuiscar* vnquam, aut quenquam proponi velim? Turpilius Pedio: Iam desine *meminisse* illius *formam.* M. Tul. de Republ. lib. 4. Atque ipsa mens, quæ futura videt, *præterita meminit.* Varro væ victis ὃν φιλονεικίας: Libet me epigrammata facere: & quoniam *nomina non memini*, quod insolum mihi venerit ponam.

9 ¶ *Inuidit illam rem*, pro illa re. Accius Menalippo: Vnde, qui mortalis florem liberûm *inuidit* meûm? *Priuatur illam rem*, pro illa re. Næuius Pedio: Quod res vis hanc priuari pulcras, quas vti solet?

10 ¶ *Ablatiuus*, pro genitiuo. Plaut. Pseudolo: *Vino* modo *cupidi* estis. Lucil. Satyr. lib. 1. Porrò quæcunque, & cuicunque, vt diximus antè Obstiterit primo hoc minuendi refert res. Idem lib. 6. Et id solum aduersæ fortunæ ei quæ resistit. Turpil. Pedio: Neque virum educta, vt par est, *expers* malitiis. Virg. Geor. lib. 1. Illa ferax oleo est.

11 ¶ *Accusatiuus*, pro nominatiuo. Pomp. Præcone posteriore: Quòd *latitias insperatas* modò mihi *irrepsere* in sinum. Virg. Æneid. lib. 1. *Vrbem quam* statuo, *vestra est.*

12 ¶ *Nominatiuus*, pro datiuo. Nonius Agricola: Lernete duo verbis etiam primo, & postremo. Plautus Aulul. Credo ego illum iam inaudiuisse mihi esse thesaurum domi. *id inhiat.* Cic. Tusc. lib. 1. Multáque secula post reuiguit Pythagoreorum nomen. Varro de re rustica lib. 1. Centum iugeribus vinearum *opus esse quindecim mancipia.*

13 ¶ *Genitiuus*, pro datiuo. Accius Neoptolemo: Quid si ex Græcìa omne nomen Ilium par nemo reperiri potest? Turpilius Pedio: Neque mirum educta, vt par est, expers malitiis, *metuens sui.* Virg. Æneid. libro 1. *Dires opum*, studiisque asperrima belli. Plaut. Asin. Volo amori obsecutum illius, volo amet me patrem. Idem Pseudolo: Duorum labori ego hominem parsissem lubens, Me interrogandi, & tui respondendi mihi. Cic. de orat. lib. 2. *Bonorum virorum plenum forum.* Varro de vita pop. Ro. lib. 4. Ipsa Italiæ oppida sunt vastata, quæ prius fuerunt *hominum referta.*

14 ¶ *Nominatiuus*, pro genitiuo. Turp. Epicl. Ad edim scies *ea*, quæ *fuisti insscius.* Teren. Phorm. Ita plerique ingenio sumus omnes, *nostri* nosmet *pœnitet.* Sic & *potior illam rem.* Pacu. Peribœa: Regnum potior, coniugem macto inferis.

15 ¶ *Ablatiuus*, pro datiuo. Lucil. Quod sumptum, atque epulas *dictu præponis* honesto. Virg. libr. vi. Téque *adspectu*, ne *subtrahe nostro.*

16 ¶ *Genitiuus*, pro nominatiuo. M. Tul. de Repub. libro vi. Vt quemadmodum scribit ille, quotidiano in forum *mille hominum* cum pallis conchylio tinctis discederent.

17 ¶ *Ablatiuus*, pro accusatiuo. Virgil. lib. v. Gratior & pulcro *veniens in corpore* virtus Adiuuat.

18 ¶ *Accusatiuus*, pro genitiuo. Acc. Myrmidonibus: *Mea fata* in acie *obliti.* Sallu. Hist. libr. 3. Sed Pompeius à prima adolescentia sermone fautorum similem fore credens Alexandro regi. Virg. Æneid. lib. 8. Et vocem Anchisæ magni, *vultúmque recordor.*

19 ¶ *Accusatiuus*, pro datiuo. Lucil. xxvi. Suspēdat ne se, an *in gladium incumbat*, ne cælum videat. Plaut. Amph. Velatis manibus orant, *ignoscamus peccatum suum.* A fran. Vopisco: Malè merētur de nobis hēri, qui *nos* tantoperè *indigent* in pueritia. Cæcil. Plocio: Dū ego eius mortem inibo. Virg. Æneid. libr. 3. *Treis* adeo incertos cæca caligine *soles Errauimus* pelago, totidem sine sidere noctes. Cicero de Orat. lib. 3. *Locutus* esse dicitur homo

copiosus *aliquot horas.*

20 ¶ *Datiuus*, pro ablatiuo. Sisenna Histor. libro IIII. *Alij saltui*, ac *velocitati certare.* Var. de re rust. lib. I. A quo quòd *indigent potui*, poma dicta esse possunt. Idem Varro de liberis educandis: Non solùm qui primus in alterutra re *præstet alios*, sed etiam qui sit secundus, & tertius.

21 ¶ *Nominatiuus*, pro ablatiuo. Sisenn. Histor. lib. III. Omnia quæ diximus *loca*, statim *potitus*. Idem: Hostis *loca superiora potiti*. Virg. Ænei. li. X. Saxúmq; vndis immane minatur.

DE MVTATIS CONIVGATIONIBVS.

CAP. X.

F*Eruit*, pro feruet. Lucillius lib. nono: Feruit nunc, feruit ad annum. Acc. Nyctegresia: Classis adit, clauditur, feruit Titinnius Setina: Sapientia gubernator torquet nauem non valentia. Cocus magnum ahenum quando feruit: paulla confutat trua. Accius Meleagro: Heu cor ira feruit cæcum, amentia rapior ferórque. Pomponius Agricola: Domus hæc feruit flagiiis. Afranius Priuigno: Hoc potius hoc nunc feruit minus. hæc volo. Varro Sexagesi: Quod leges iubent, non faciunt, faciant do sceláve feruit omnino. Ab eo quod est feruit breuiato accentu feruêre facit, vt spernit spernere. Afranius Epistola: Ego miso Clandestinorum pietor fere matera menstrua feruêre. Lucil. Satyr. lib. VIII. Feruere ne longum verò hoc litoribus tradam. Virg. Æneid. lib. IIII. Iam. Litora feruere flãmis. Lucret. li. II. Feruêre cùm videas classem latéque vagari. Næuius Lycurgo: Latè, longéque trans nostros feruere Accius Telepho: Aere, atque ferro feruere igni, insignibus florere. Varro Desultorio: περὶ τρυφῆς, Feruere piratis, vastaríque omnia circum.

2 ¶ *Lauit*, pro lauat. Virg. Georg. lib. III. Lauit improba teter Ora cruor. Plaut. Pseud. Eas lacrymis lauit Lucret. lib. II. Litoris incurui bibulam lauit æquor arenam. Acc. Phœnissis: Salsis cruorem guttis lacrymarum lauit. Var. Cosmotorina, περὶ φθοραξκόσμου: Atque Aegeus fluctus, quam lauit antè aquilo Sæuus vbi posuit Neptuni filius vrbem. Sallust. Hist. lib. II. Dubium an insula sit, quod euri, atq; austri superiactis fluctibus circum lauit. Næuius Danaë. Animi iubeo fonte lauere memini manum. Lauere inde tractum est. Ennius Telamone strata terra, lauere lacrymis vestem squalam, & sordidam. Idem Hecuba: Heu me miserum, interij, pergunt lauere sanguinem. Lucret. lib. V. Lubrica proluuie larga lauere humida saxa. Accius Medea: Lauere salsis vultum lacrymis. Var. αἰθρωπόπολι περὶ γενεθλιακῆς. Et Hymenæus, qui primò lauere aluum marsupio solet. Idem ἑκατόμβη, περὶ θυσιῶν: Pater, vt cruore laueret araum aggerem. Afran. Suspecta: Vident lauere lacrymis me tuum collum, pater. Lauerent etiam inde manauit. Enn. Andromeda: Nam vbi introducta est, puerúmque vt lauerent, locant in clypeo. Afran Fratr. Aquam ex cœno haurire, qui lauerent manus. Plaut. Amphitr. Postquam peperit, pueros lauere iussit nos. Inde imperatiuo modo lauite facit. Titinn. Psaltria: Manus lauite mulieris, & capita velate. Laui etiam positum pro lauari. Pompon. Petitore hærede: Ita velim facias, iampridem volo latrinam laui.

3 ¶ *Feruat*, pro ferueat. Pomp. Fullone: Facite, vt ignis feruat, ligna instipite, far concidite. Acc. Achil. Ne tum cùm feruat pectus iracundia.

4 ¶ *Sonit*, pro sonat. Acc. Æneadis, aut Decio: Clamore, & gemitu templum resonit cœlitum. Idem Phænis. Ac vbi curuo litore latratu vnda sub vndis labunda sonit. Enn. Hectoris Lytris: Et sonit, Franguntur hastæ, terra sudit sanguine. Pacuu. Dulorest. Hymenæum fremunt æquales, aura resonit crepitu musico. Sonere inde tractum est. Lucr. li. I. Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus. Accius Neopt. Atque adeò valuas sonere sensi regias. Idem Atreo: Sed quid tonitru turbida toruo Concussa repentè æquora cæli Sensimus sonere? Soniuit etiam inde manauit. Ennius Andromach. & Hermaphrodito: Nam neque irati, neque blandi quicquam syncerè sonunt. Acc Iliona: Ibo ad eam, vt sciscam quid velint: valuæ sonunt.

5 ¶ *Expedibo*, pro expediam. Pacuu. Atalant. Nam quod conabar, cùm interuentum est, dicere. Nunc expedibo. Acc. Nycteg. Cunctexa pedibo id modo iusiurandum date. Pompon. Vernion. Sed qui vtroque error vos agitat, expedibo. Enn. Eumenid. Id ego æquum aptius fecisse expedibo, atque eloquar.

6 ¶ *Nolito*, pro noli. Lucil. lib. trigesimo, Nolito, tibi me maledicere posse putare.

7 ¶ *Axim*, pro egerim. Pacuu. Perib. Vt quæ egi, ago, vel axim verruncent bene.

8 ¶ *Feruitur*, pro feruit. Afran. Vopisc. Quanta vociferatione feruitur? Hei miseræ mei.

9 ¶ *Mantat*

9 ¶ *Mantat*, pro manet. Cæcilius Hypolimæo, Rastr. in voltu eodem, in eadem mantat militia.

10 ¶ *Artiuit*, pro artauit. Nou. Dotata: Artiuit linguam in palatum, cœpit labia fugere. Idem Het. Conatus artiuit matri inter femina fortiter.

11 ¶ *Audibo*, pro audiam. Ennius Telamone: More antiquo audibo, neque aureis tibi contrà vtendas dabo. Idem Pancratiast. Quò nunc me ducis? vbi molarum strepitum audibis maximum? Cæcil. Naucler. Num ab eo audibus præterea, si dicis, filia redeat Pergamo.

12 ¶ *Fulgit*, pro fulget. Lucil. Satyr. lib. vij. Primùm fulgit vti caldum, & fornaceum ferrum. Pomponius Macco sequest. Simile est, quasi cùm in cælo fulgit propter lunam lucifer. Lucretius vj. Fulgit item nubes ignis cùm semina multa Excussere. Idem: Fulgit item cùm rarescunt quoque nubila cæli Fulgere correptè pro fulgêre. Lucret. lib. v. Multa videmus enim cælestibus incita flammis Fulgere, cùm cæli donauit plaga vapores. Pacuuius Medo: Linguæ bisulcis actu crispo fulgere. Accius Bacchis: Lætum in Parnasso inter pinos tripudiantem, in circulis ludo, atque tedis fulgere. Lucillius Satyrarum lib. xj. Conuentus pulcer bracæ saga fulgere torques Magni.

13 ¶ *Es*, pro esto. Lucillius lib. xxviij. Coniice te intro, ac bono animo es. Pomponius Maccis geminis: Bono animo es, video, deripis tibi primiter de pannibus.

14 ¶ *Amplant*, pro amplificant. Pacuuius Teucro: Vbi poetæ pro sua parte falsa confictáque canant. Qui causam humilem dictis amplant.

15 ¶ *Aperibo*, pro aperiam. Pomponius Vernion. Aperibo, non possum ciuem pati. Orcus est, quem amare cœpi, pinguis non pulcer puer.

16 ¶ *Cupiret*, pro cuperet. Lucret. lib. j. Perfringere vt arcta Naturæ primus portarum claustra cuperet.

17 ¶ *Dicebo*, pro dicam. Næuius Pathicis: Primùm quod dicebo rectè, secundum, quod dicebo eo meliùs.

18 *Edim*, pro edam. Cæcil. Asot. Nihilne tibi esse, quod edim? Nou. Buccula: Quod editis nihil est, si vultis, quod cacetis, copia est. Pompon. Cõdition. Vix nunc quod edim inuenio; quid nam fiet, si quam duxero? Plaut. Pœnulo: Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras.

19 ¶ *Facitur*, pro fit. Nigid. Commentatione grammatices lib. xix. Id quod dico, est huiusmodi: ποιεῖ facit, ποιεῖται facitur. Titinnius: Quanta stultitia cupidinis! petunt consilium bona gratia, vt paruifaciatur.

20 ¶ *Euenat*, pro eueniat. Ennius Hecub. Senex sum, vtinam mortem oppetam, Priùs quàm euenat, quod in pauperie mea Senex grauiter gemam.

22 ¶ *Faxim*, pro fecerim. Ennius Phœnicæ: Plus miser sum, si sceleſtum faxim, quod dicam fore.

22 ¶ *Moneris*, pro monueris. Pacuuius Armor. iudic. Dic quid faciam. quod me m' oneris effectum da. Item Chryse: Dij monerint meliora.

23 ¶ *Niuit*, pro ningit. Pacuuius Paulo: Sagittis, plumbo, & saxis grandinat, niuit.

24 ¶ *Obedibo*, pro obediam. Afranius Maritis: Meo vt obsequar amori, obedibo tibi.

25 ¶ *Operibo*, pro operiam. Pompon. Præfect. Morum pater at est negato esse, hîc me operibo caput.

26 ¶ *Paribit*, pro pariet. Pompon. Buccone auctorato: Si prægnans non es, paribis numquam.

27 ¶ *Peruenibunt*. Pomponius Pithone gorgonio: Hominem beatum, quò illæ peruenibunt diuitiæ.

28 ¶ *Redibo*. Plautus Vidular. Ego seruabo, quasi sequestri detis, neutri reddibo.

29 ¶ *Reperibitur* pro reperietur. Pompon. Anulo posteriore: id credo, metuis, ne inuidia desit tibi. Cùm nemo, qui à te recipiat reperibitur. Plautus Epidico: Quid illa fiet fidicina igitur? aliqua res reperibitur. Cæcilius Obol. Nunc enimuero est, cùm meæ morti remedium reperibit nemo.

30 ¶ *Possetur*. pro posset. Quadrigarius Annalium libr. j. Cùm non possetur decerni vtrius putaretur victoria esse.

31 ¶ *Sapiui*, pro sapui. Nouius Virgine prægnante: Quando ego plus sapiui, qui fullonem compressi quinquatribus.

32 ¶ *Venibo*, pro veniam. Pomponius Maccis geminis: Serò est, sexta, si tibi placet, venibo.

33 ¶ *Poteratur*, pro poterat. Cælius Annal. lib. j. Cùm iure sine periculo bello geri poteratur.

34 ¶ *Potestur*, pro potest. Pacuuius Chryse: Si qua potestur inuestigari via. Quadrigarius Annalium libro tertio: Adeò memorari vix potestur, vt omnes simul suum quisque negotium adorti essent.

35 ¶ *Soluerit*, pro solitus sit. Cælius Annalium libro vij. Duos & septuaginta lictores domum ante deportauisse facis, qui ductoribus hostium soluerint ferri.

36 ¶ *Fidebo*. Næu. De pathicis: Tibi cùm fidebo, fidelis ero.

37 ¶ *Deplorabundus*, pro deplorans. Plautus Aulularia: Homo ad prætorem venit deplorabundus.

38 ¶ *Coctum*, pro ad coquendum. Plautus Aulularia: Solet ire coctum.

39 ¶ *Macet*, pro macilentus est. Plautus Aulularia: Qui ossa, ac pellis totus est: ita cura macet.

DE INDISCRETIS ADVERBIIS.

CAP. XI.

Vmaniter. Tul. ad Pansam lib. j. De animo fecisti humaniter, quem quidem ego semper dilexi, méque ab eo diligi sensi. Ad Atticum lib. ij. Inuitus litteras tuas scinderem: ita sunt humaniter scriptæ.

2 ¶ *Disertè*, & consuetudine dicitur, & Afran. autore in Diuort. Quod vult disertè pactum, aut dictum.

3 ¶ *Disertim*, dicere planè, palàm Titinnio auctore possumus Veliterna: Habui rectè disertim. Plautus Stich. Fuit disertim, verùm id vsu perdidi. Accius Euryst. Disertim id vnum in commodis defit meis. Liuius: Túmque mihi narrato omnia disertim.

4 ¶ *Insaniter*, Pompon. auctore: Metuo illum, iocari nescit, ludit nimium insaniter.

5 ¶ *Seueriter*, pro seuerè dici auctoritas veterum iubet. Titinnius Prœlia: Seueriter Hodie sermonem amica mecum contulit.

6 ¶ *Communitus*, pro communiter. Varro Rerum diuinar. Etenim vt Deos colere debet communitus ciuitas sic singulæ familiæ debemus.

7 ¶ *Blanditer*, pro blandè. Titin. Gemin. Iucunda primùm blanditer comparamus colloquia.

8 ¶ *Celere*, pro celeriter. Næu. Paul. Nunc ae obtestor, celerè facto subueni censori. Ennius Satyr. lib. j. Dum quicquid des celerè.

9 ¶ *Benigniter*, pro benignè. Titinnius Gemin. Nimium te patrocinari censeo benigniter.

10 ¶ *Festiuiter*, pro festiuè. Næu. Gemin. O domus parata pulcræ familiæ festiuiter.

11 ¶ *Auariter*, pro auarè. Plaut. Curcul. Hoc vide, vt ingurgitas, impura in se merum auariter. Quadrig. Annal. lib. xxj. Crudeliter ille, nos misericorditer: auariter illi, nos largimur. Cat. de præda militum diuidenda: Fraudulenter atque auariter.

12 ¶ *Amiciter*, pro amicè. Plautus Persa: Quàm meo amico amiciter hanc commoditatis copiam danũt. Pacu. Duloresi. Nunc ne illum expectes, quãdo amico amiciter fecisti.

13 ¶ *Probiter*, pro probè. Varro Octogesi: Postquam auida libido rapere, ac concidere cœpit, séque opificè non probiter strepere.

14 ¶ *Munditer*, pro mundè. Plaut. Pœnulo: Nam cùm sedulò mũditer nos habemus, vix, ægréque amatorculos inuenimus.

15 ¶ *Sauiter*. pro sæuè, Plaut. Pœnulo: Aha tam sæuiter. Idem Trinummo: Ah nimium Stasime, sæuiter. Accius Astyan. Ferum ferociter contundendum sæuiter.

16 ¶ *Seueriter*, pro sæuiter. Ennius Phœnice, Seueriter suspectionem ferre falsam, futilium est. Afran. Simulante: Seueriter ferre hæc, te simul ac gnatam ab illo abducere. Ennius Hectoris Lytris: Seueriter fortuna ferri cernunt de victoria.

17 ¶ *Mœstiter*, pro mœstè. Plaut. Rudente: Sed vnde vos ire cum vuida veste dicam obsecro, tam mœstiter vestitas?

18 ¶ *Propritim*, pro propriè. Lucret. lib. ij. Quid genus humanum propritim de quibus actum est.

19 ¶ *Ampliter*. Lucil. lib. iiij. Nam sumptibus magnis, Et structam ampliter, atque cùm accumbimus mensam. Pompon. Hærede petitore: Heus apta te pueri nunc mundè, atque ampliter conuiuium. Plaut. Stich. Sat est seruo homini modestè melius facere sumptum, quàm ampliter. Accius Diomed. Benignè, & pro beneficio largi, atque ampliter.

20 ¶ *Aliquantisper*. Quadrigarius Annalium lib. vj. Aliquantisper pugnate. nihil promouet pœnus. Cæcil. Fallac. Nam si illi, postquam rem paternam amiserant, Ægestate aliquantisper iactati forent. Idem Fallac. Velim paulisper experiri te, quantisper non plus triduum. Pomp. Dotat. Possum exorare te, vt recedas à me paulisper modò. Quantisper sat habes.

21 ¶ *Duriter*, pro durè. Terent. Andr. Primò hæc publicè vitam parcè, ac duriter Agebat. Noui. Zona: Duriter me habere, vigilasse. Afran. Priuig. Viuax vetus quàm duriter nunc consulito tergo meo. Enn. Phœnic. Quam tibi ex ore orationem duriter dictis dedit. Cæcil. Fallac. Nam quàm duriter vos educauit. atque asperè, non negat.

22 ¶ *Cautim*, pro cautè. Acc. Alphesib. Sed tibi cautim est adeundum ad virum. Idem Philoct. Contrà est eundum cautim, & captandum mihi.

23 ¶ *Strictim*. Cic. de Orat. lib. j. Quasi per transennam prætereuntes strictim adspeximus. Sallust. Strictim, vt quæque memoria digna

signa videbantur, præscriberem.

24 ¶ *Firmiter*, pro firmè. Lucill. Sat. lib. x. Fluctibus, à ventísque aduersis firmiter essẽt. Idem libro duodecimo: Firmiter hoc paritérque tuo sit pectore fixum. Afran. Augur. Hic hæret vt clamor oritur, sed spiritu firmiter instat. M. Tul. de republic. lib. vj. Firmiter enim maiores nostri stabilita matrimonia esse voluerunt.

25 ¶ *Fidele*, pro fideliter. Plau. Captiu. Fac fidelè: caue fidem fluxam feras.

26 ¶ *AEquiter*, pro æquè. Pacuu. Atalanta: Concertare, ac dissentire partim da cursim æquiter. Accius Antenorid. Ad populum intelligo referundum, quoniam horum æquiter sententiæ fuerunt. Liuius Ægist. Nam vt pergam accensa, & prædam per participes æquiter partita est.

27 ¶ *Publicitus*, pro publicè. Lucil. Satyr. lib. xij. Huic homini quæstore aliquæ esse opus, atque chorago Publicitus, qui mihi atque Episeo præbeat aurum. Idem libro xvi. Publicitus vendis tamen atque extrema liguris. Plau. Amphit. Ita peregrè veniens hospitio publicitus accipiar. Cæcil. Ploc. Ibo domum, ad plebem pergitur, publicitus defendendum est. Pomp. Campanis: Dat ordo senio, & fullonibus publicitus cibaria.

28 ¶ *Proteruiter*. Ennius Pancratiast. Quis est, qui nostris foribus tam proteruiter.

29 ¶ *Ignauiter*, pro ignauè. Lucill. Satyr. lib. xvj. Cur tam ignauiter hoc præsertim tẽpore quæris? Quadrigarius Annalium libro ii. Et qui ibi erant, non ignauiter putando, eũ diem pro meliore habuerunt.

30 ¶ *Mutuiter*, pro mutuo. Varr. Octogesi, περὶ νομισμάτων: Viue, méque ama mutuiter.

31 ¶ *Perspicacè*, pro perspicaciter. Afranius Diuort. Quàm perspicacè, quàm benignè, quàm citò, Quàm blandè, quàm miti est pectore.

32 ¶ *Asperiter*, Næuius Pullis: Vbi tu nequaquam cubares asperiter.

33 ¶ *Celeranter*, pro celeriter. Acc. Anten. Sed quis hic est, qui matutinum cursum huc celeranter rapit?

34 ¶ *Dapsile*. Pomp. Rustico: Quid nunc vis fieri? verrem sume dapsilè ac dilucidè.

35 ¶ *Exquisitim*. Varro Aiace stramentitio acre æger medicos exquisitim conuocabas, vt conualescceret.

36 ¶ *Hilarè*. Tul. de Orat. Quis vnquam res præter hũc tragicas penè comicè, tristeis remisse, serias hilarè. Afran. Priuig. Et propter patruelem tuam Constituit hilarè anhelans, deiecta coma.

37 ¶ *Festinatim*, pro festinanter. Pomp. Asin. Exsiliui de nocte ad molam fullone festinatim. Sisen. Hist. li. iiii. Prætor festinatim de castellis ad castra maxima pedites cõduxit

38 ¶ *Pugnitus*, pro pugnis. Cæcil. Fallacia, Nisi quidam qui se malit pugnitus pessundari.

39 ¶ *Futile*, futiliter. Ennius Phœnice: Vt quod factum est futile, amici nos feramus fortiter.

40 ¶ *Humanitus*, pro humaniter. Turpil. Pedio: Quare esse dicat quisquam illum hominem, haud quicquam facere humanitus? Cassius Hemin. Histor. lib. iiii. Quare si omnes artes atque humanitus aguntur. Afran. Repud. Quantò faciliùs ego, qui ex equo venio, adducor ferre humana humanitus?

41 ¶ *Inimiciter*. Acc. διδασκαλικῶν lib. i. Placare hostem ferocẽ, inimicitérque accẽsum.

42 ¶ *Memore*, pro memoriter. Pomp. Philosop. Sed ne cũ ista hæc memore meminisi, indiea, qui illud aurum abstulerit, non didici hariolari gratis.

43 ¶ *Immortalitus*. Turp. Hetæra: Sat me, vt meum cor voluptatibus dat, immortalitus se obtulit mihi hæc facultas.

44 ¶ *Largitus*, pro largè. Afranius Materteris: Quid istuc est? quid fles? quid lacrymas? largitùs proloquere.

45 *Iracunditer*. Cæcil. Subditiuo: Quæso ne temerè hanc rem agas, & ne iracunditer.

46 ¶ *Minutim*, pro minutè. Lucil. lib. v. Dic quam cogitat vis ire minutim Per commissũ ras rimatum noctis nigrore.

47 ¶ *Parciter*, pro parcè. Pomp. Verre: Salbeolo parciter tanquam frater mihi sis, medium abdomen cùm diuidam.

48 ¶ *Superbiter*. Afran. Purgamento: Illa superbiter imperat. Næu. belli Pœnici libro vi. Superbiter contẽptim conterit legiones.

49 ¶ *Longinquè*, & *longiter*, pro longè. Acc. Andromache. Hæc malos annos multos longinquè à domo Bellũ gerentes summũ summa industria. Lucil. lib. tertio: Nõ (vt opinor) id à lecto iam longiter rati.

50 ¶ *Perplexim*, pro perplexè. Plau. Stich. Vtrum ego perplexim lacessam orationẽ ad hunc modum. Hemin. Histor. lib. i. Prudens perplexim scotino scribit.

51 ¶ *Saniter*. Afran. Megalensibus: Adesto, assentio te amare, me adorare saniter.

52 ¶ *Rarenter*. Cæcil. Pausimach. Ædepol voluntas homini rarenter venit. Næu. Exodio: Multum ames, paulum des crebrò, venias rarenter. Ennius Androm. Sed quasi ferrum, aut lapis durat rarenter gemitum conatur trabem ergastulo: Longè ab vrbe villicarier, quò herus rarenter venit. Liu. Tereo: Rarenter venio.

53 ¶ *Contemptim*, pro contemnenter. Næuius belli Pœnici lib. vi. Superbiter, contemptim conterit legiones.

54 ¶ *Temeriter*. Accius Amphitryon. Hoc in re est, quod tu tam temeriter meam be-

neuolentiam interiisse es ratus.

55 ¶ *Restrictim*, pro restrictè. Afran. Thaide: Eáque firmè sedere melius cõsultoribus, quàm restrictim cogitata, atque omnibus rationibus.

56 ¶ *Præclariter*. Quadrigarius Annalium libro iiij Et ita rebus præclariter gestis Romam reuerterunt.

57 ¶ *Toruiter*. Pomp. Auctorato: Occidit taurum toruiter me amores amauit. Ennius Lupiast. Quem nunc tu tam toruiter increpuisti.

58 ¶ *Puriter*. Pomponius Haruspice: Fac puriter, bucco, vel pectore rustico Vti tractes, laui iam dudum manus. Nou. Virgine prægnante: Sequere me, puriter volo facias, igni atque aqua volo hunc accipere.

59 ¶ *Verecunditer*. Pomp. Macco: Virginẽ præteriens vidit duos sensim in ludo, verecunditer non docentem discipulum, verùm scalpentem nateis.

60 ¶ *Certatim*. Virg. Æneid. lib. iij. Certatim socij feriunt mare, & æquora verrunt.

61 ¶ *Abunde*. Sisen. Histor. lib. iiij. Perfusè atque abundè sparsi vsi magnum pondus auri argentíque.

62 ¶ *Miseriter*, pro miserè. Laberius Macco: Mens incorrupta miseriter corrumpitur.

63 ¶ *Properiter*. Catullus: Animula miserula properiter abit.

DE DOCTORVM INDAGINE.

CAP. XII.

OMnes artem secuti negant aduerbiis præpositionem addi oportere, sed auctoritas veterum præponi iubet. *Desubito*. Titin Prælia: Sed amabò, quid desubito tam repentè ad me venisti? Ennius Pancrat. Cùm desubitò me orat mulier, lacrymánsque ad genua accidit. Afran. Emancip. Quàm beatæ scenicæ videntur mihi mulieres, quæ iurgio, & beneuolentia terrent desubito viros. Cæcil. Asoto. Nam ego duabus vigiliis transactis duco desubito domum. Quadrigar. Annal. libro ij. His desubito vtrisque nuntiatur ipsorum copias adesse. Næu. Tripartita: Postquam se vidit hæredem, desubito diuortium fecerũt. Lucret. lib. ij. Vim cupidam tam desubito, quàm mens habet ipsa. Lucil. Satyrar. libro x. Quãuis desubito trinis deducere scalis. Tullius de republica lib. vj. In his, vt meministis, concursu leuissimæ multitudinis, & ere congesto funus desubitò esset ornatum. Acc. Euryf. Tot tropæa tam desubito summam gloriam eurotis fines? Pom. Pappo agricola: Volo scire ex te, cur vrbanas res tam desubito deseris. Idem Pistore: Fit desubito hilarus, tristis saltat, ridens ringitur. Næuius Danaë: De subito famam tollunt, si quam solam videre in via.

2 ¶ *Derepente*. Turp. Boethunt. Eum derepente vxorem audio ducere. Enn. Phœnic. Ibi tum derepente ex alto in altum despexit mare. Afran. Incen. Non vsquequaque idoneum inuenias locum, Vbi derepente, cùm velis, facias lutum. Idem Homin. Atque ille derepente in iumentum exsilit, Cõtendit oculos, derepente abit cælo. Enn. Hectoris lytris: Ecce autem caligo oborta est, omnem prospectum abstulit, derepente contulit sese in pedes. Varro Sesquiulysse: In Thespiadum ore derepente. Acc. Astyanacte: Hic per matutinum lumen, tardo properantem gradu Derepente adspicio ex nemore pauidum, & properantem egredi. Nouius Macco: Scalpis dentes derepẽte, in cœnam si peccaueris. Terent. Hecyra, Ita corripuit derepente tacitus se ad filiam. Pomp. Præcone posteriore: Vis facere, vt nouerca vetulũ derepente deserat?

3 *Picumnus*, est auis Marti dicata, quam picum, vel picam vocant. & Deus, qui sacris Romanis adhibetur. Æmil. Macer Theog. lib. j. Et nunc agresteis inter picumnus habetur. Higinius: Picumnus est parua veste picus Martis. Fabius pictor rerum naturalium lib. j. Et simul videbant picum Martium. Idem iuris pontificij lib. iij. Pilumno, & Picũno. Varro de vita populi Romani lib. iij. Pedius Pœtus cùm esset prætor vrbanus, & sedens in sella curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atque in capite eius assedit.

4 ¶ Veterum memorabilis scientia *Paucorum* numerum pro bonis ponebat, *Multos*, contrà malos appellabat. Terent. Eunuch. Si quisquam est qui placere se studeat bonis, quàm plurimis. Acc. Tereo: Video ego te mulier more multarum vtier, Vt vim contendas tuam ad maiestatem viri. Idem ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ, Probis probatum potiùs quàm multis forẽ. Lucil. Satyr. lib. xiiij. Non paucis malè, sed sapientibus esse probatum, καὶ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἄσσειν. Idem libro iij. Vnus modò de multis, qui ingenio sit. M. Tul. de Repub. lib. quarto: Nec in hac dissensione suscepi populi caussam, sed bonorũ. Idẽ de Repub. libro sexto: Enimuerò in dissẽsione ciuili, cũ boni plusquàm multi valent, expendendos ab his, non numerandos puto. Afran. Suspecta: Noli ex stultitia multarum credere esse animum meum.

5 ¶ Con-

5 ¶ *Censere, & arbitrari*: veteres cognatione quadam socia: ac similia esse verba voluerunt. Varro de Repub. lib. xx. Quod verbum censeo & arbitror idem poterat ac valebat. Plautus Rudente: Non vidisse vndas maiores censeo. Idem Menæchmis: Demam hanc coronam, atque abiiciam ad lævam manum, Vt si sequetur me hâc, abiisse censeat. Varro de vita pop. Rom. lib. ij. Itaque quod hos arbitros instituerunt, populi censores appellarunt. Idem enim valet censere, & arbitrari.

6 ¶ *Affici*, malis tantùm consuetudo præsumpsit, cùm sit positum & bonis. M. Tul. de offi. libro j. Si quo aliquo honore, aut imperio affectos obseruare, & colere debemus. Varro Eumenidibus: Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit, Luce locum afficiens.

7 ¶ *Decuriones*, & *Centuriones*, à numero, cui in militia præerant, dicebantur.

8 ¶ *Accensi*, qui his accensebantur, id est attribuebantur. Varro de vita populi Romani libro iij. Quid ea scripti vis. Cùm erant attributi decurionibus, & centurionibus, qui eorum habent numerum, accensi vocabantur. Eosdem etiam quidam vocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis & lapidibus, his armis, quæ ferrentur, non quæ tenerentur.

9 ¶ *Lateres*, apud quosdam, vt scrobes. cuius generis habeantur, incertum est sunt autem generis masculini. Varro de vita populi Rom. lib. iij. Nam lateres argentei, atque aurei primùm conflati, atque in ærarium conditi. Alio loco idem: Later quod conquadrauit regius.

10 ¶ *Modestia*, moderatio, modus, modicum, mediocre, hunc habent ordinem, quòd *Modestia*, fundamentum, soliditas, basis ipsa virtutis est, è qua gignitur *Moderatio*, quæ temperat: aurigátque *modos*, qui ex suprà memoratis disciplinis in factis, & in dictis, & in cæteris talibus, quæ agendi officia sunt, iunguntur.

11 ¶ *Modicum*, verò moderatum est: *Mediocre* quod medium. Ita sæpe positum in magnis auctoribus aui pauimus. Varro Cato, vel de liberis educandis: Omnia, inquam, in docendis pueris, quæ damna non prohibent verum bonum fieri, mediocria modica sunt.

12 ¶ *Prouentum*, etiam malarum rerum dici veteres voluerunt. Lucil. lib. xxvj. Deinque adeò malè me accipiunt decimæ, & proueniunt malè.

13 ¶ *Imbuere*, consuetudo inducere, vel inficere existimat, cùm sit propriè maculare, vel polluere, vel inficere. Accius Armorum iudicio: Inter quos sæpe & multo imbutos sanguine. Idem Menalippo: Credite me amici morte imbuturum manus. Pacuuius Periboea: Nam si te regeret pudor, siue adeò cor sapientia imbutum foret. M. Tullius de Repub. lib. v. Quæ cùm Scipio dixisset, admodùm probans, nimis enim erat odio rhetorum imbutus. Varro ἐγχρίμψας, ὥσει ξυπὸν: At regis ensis sanguine imbutus nigro. Sallustius Catilinæ bello: Ea quasi venenis malis imbuta, corpus, animúmque virilem effeminat. Virgilius vj. Quæ sors prima dedit, sanguis nouus imbuit arma. M. Tullius Hortensio: Vti qui combibi purpuram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam; sic litteris, talibúsque doctrinis antè excoli animos, & ad sapientiam concipiendam imbui, & præparari decet. Varro Agath. Ideo quod maiores nostri virginis acerbæ aureis Veneris vocabulis imbui noluerunt.

14 ¶ *Compotem*, bonæ rei solùm dici existimatur, cùm etiam mala re positum sit. Accius Clytemnæstra: Cur me miseram irridet magis compotem & multis malis?

15 ¶ *Mira*, & *Miracula*, veteres pro monstris, vel horrendis ponebant. Lucil. Satyrarum libro i. Miracula ciet thelephantas. Plautus Amphit. Nimia memoras mira; sed vidistin' vxorem meam? Virgil. Georg. lib. iiij. Omnia commutat sese in miracula rerum.

16 ¶ *Diem* volunt cum feminino genere dicimus, tempus significare; masculino diem ipsum. Nos contrà inuenimus. Turpil. Pedio: Quando equidem amorem intercapedine ipse leniuit dies, id est, ipsum tempus. Pacuuius duloreste: Gnatam despondit nuptiis, hanc dat diem. Virg. Æneid. li. ij. Ergo dies infandas aderat, mihi sacra parari.

17 ¶ *Victorem*, altæ rei superatorem dici voluit Virgilius Georg. secundo: Inde secutus Per montes victor, atque alta cacumina regnat.

18 ¶ *Versicrum*, quidam dictum putant, vt plerunque vitabile, & exsecrandum. Sed Sisenna religiosum dicit Historiarum libro quarto: Quondam Sabini feruntur vouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos.

19 ¶ *Apud*, ad. Lucillius libro xxx. Aut cùm iter est aliquò, & caussam commentaui, vt apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam. Error consuetudinis apud pro *in* vtitur. Itaque vitiosè dicimus, cùm nos in foro fuisse dicamus, apud forum fuisse, cùm apud *iuxta* significet. Accius Euryst. Apud ipsum addiscas. Turpilius Leucadia: Vtinam nunc apud ignem aliquem magnum assidam. M. Tullius de republic. libro tertio: cuius etiam focum Cato ille noster, cùm venerat ad se in Sabinos, vt ex ipso audiebamus, visere solebat, apud quem sedens Samnitum quondam hostium, tum iam clien-

tium ſuorum dona relegauerat. Accius, Diomede: Adſum apud te, genitor. Salluſtius Iugurthino bello: Cæterùm apud aquam Syllam cum equitibus nocte agitari iubet. Apud pro *in* etiam dictum inuenimus: vt Terentius Andria: Apud forum modò è Dauo audiui. M. Tul. de ſignis: Cenam iſti dabat apud villam in Tyndaritano.

20 ¶ *Pro*, etiam ante ſignificat. vt Virgilius libro octauo: Stabat pro templo & capitolia celſa tenebat.

21 ¶ *Operari*, eſt deos religioſè, & cum ſumma veneratione ſacrificiis litare, vel conuiuari. Pomponius Præc. poſteriore: Ad Veneris profectus eſt manè vetulus, votum vt ſolueret: ibi nunc operatus eſt. Afran. Excepto: Proficiſcor. res, tempus, locus, ſimul otium hortabatur, vt operatum illum Dianæ degerem ſanctum diem. Idem eadem: Iubeo hominem tolli, & collocari, & confoueri, ſoluo operam Dianæ. Virgilius Georg. lib. primo: Lætis operatus in herbis. Lucil. libr. xxx. Aut operatu aliquo in celebri cum æqualibus fano.

22 ¶ *Sexagenarios*, per pontem mittendos malè diu popularitas intellexit, cùm Varro de vita populi Rom. libro ſecundo honeſtam cauſam, religio ſámque patefecerit. Cùm in quintum gradum peruenerant, atque habebant ſexaginta annos, tum denique erant à publicis negotiis liberi, atque otioſi. Ideo in prouerbium quidam putant veniſſe, vt diceretur ſexagenarios de ponte deiici oportere, id eſt, quòd ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebant.

23 ¶ *Strictura*, propriè dictæ ſunt ſcintillæ, quæ de ferro feruenti micant, cùm maſſa malleis cuditur: vnde & incus eſt appellata. dictæ autem quòd aut ſtrictiùs emittantur, aut quòd oculos fulgore perſtringant. Virgilius libro octauo: Strictúræ chalybum, & fornacibus ignis anhelat.

24 ¶ *Proximum*, dicebant veteres non ſolùm adhærens, & adiunctum, verùm etiam longè remotum, ſi tamen inter duo diſcreta nihil medium exſtitiſſet, Virg. Æneid. lib. v. Proximus huic, longo ſed proximus interuallo Inſequitur Salius. Ita & Salluſtius in ſitu Ponti, de promontoriis Paphlagonum, & quod κατὰ μέσον appellauit, poſuit.

25 ¶ *Memini illam rem*, difficilius dictu, putant plurimi. Virgil. Bucol. Numeros memini ſi verba tenerem. Et, Alternos Muſæ meminiſſe volebant. Cicero de Orat. libro iij. Quod fuit in Graccho, quem tu meliùs. Catule, meminiſti, quòd me puero tantopere ferretur.

26 ¶ *Turbam*, & *Turbas*, diuerſam volunt habere ſignificationem, vt ſit turba populi cõuentus, turbæ turbationes. Nec contrà lectũ inuenimus & indiſcretè poſitum, & pro turbis turbã. Acc. Athamãte: Ah dubito, ah quid agis? caue ne in turbam te implices. Idem σωμαχίας, vel Trophæo: non vides, Quantam turbam, quantóſve fluctus concites? Turpil. Thraſyleone: Nemo vnquam vidit ebrium ire interdiu, Neque turbam facere, neque fores exurere? Terent. Eunucho: Ne quam ille hodie inſanus turbam faciat, aut vim Thaidi. M. Tul. de ſenectute: Cùm in illud diuinorũ animorum concilium, cœtúmque proficiſcar, cúmque ex hac turba, & colluuione diſcedam. Plaut. Aulul. Redeo intro, nequid hîc turbæ fiat. Cæcilius Vmbris: Mirum adeò, niſi frater domi ebrius turbam aliquam dedit.

27 ¶ *Demenſum*, Terent. Phorm. quaſi deminutum poſuit: Quod ille vnciatim vix demenſo ſuo Suum defrudans Genium comperſit miſer. Cicero de Orat. Æſtimatum, vel æquatum dicit, quæ non ex inſidiis, ſed apertè palàm elaborat, vt verba verbis quaſi demens, & paria reſpondeant.

28 ¶ *Superuacuum*, non putat oportere dici Varro de vita populi Romani libr. iij. ſed ſuperuacaneum, in quo eſt ſuperuacuum pro ſuperuacaneo.

29 ¶ *Cæcum*, veteres pro improuido dixerunt. Varro de vita populi Romani lib. iiij. Neque id cæci conſules feciſſent, quæ mandata arcana tam pio ſediſſent, aut diuidi centum G N. magnum.

30 ¶ Quoties *per Accuſatiuum* caſum annos vel dies loquimur, iuges annos, vel dies ſignificamus: quoties per *Ablatiuum*, per interuallum interiectis aliquibus annis, vel diebus. Itaque qui optantes multis annis dicunt, multos annos meliùs dixerint. Virgilius Georgic. lib. 2. Ergo non hyemes illam, non flabra, neque imbres Conuellunt, immota manet, multóſque per annos, Multa virûm voluens, durando ſecula vincit. Plaut. Trinum. Quia ruri dum ſum ego, vno ſex dies Me abſente: atque inſciente inconſultu meo Ædes venales hiſce inſcribit litteris. Turpilius Philopat. Ecce autem tuo more, vt ſoles videre mihi Ægrè id pati, quia hos dies compluſculos Intercapedo ſumpti faciundi fuit. Idem Hæter. Rus ad illas commigrat. Habitamus hyemẽ totam cum mulierculis. Virg. Geor. lib. iiij. Septem illos totos perhibent ex ordine menſes Fleuiſſe. Cicero de re pub. libr. 1. Nec tantum Carthago habuiſſet opum ſexcentos ferè annos ſine conſiliis, & diſciplina. Idem de repub. lib. ii. Itaque illa præclara inſtitutio Romuli, cùm ducentos annos & triginta ferè firma manſiſſet. Salluſtius Hiſt. lib. 1. Et ponere validam vrbem multos dies reſtantem pugnando vicit. Lucil. lib. xxvi. Qui ſex menſes vitam ducunt; Orco ſpondent ſeptimũ. Inuenimus &

in Vas-

in Varrone multis annis continuis dici, περὶ γηραμικότων. Cuius vbi annis multis masculini vestigium inuentum est. Dubio potiùs, quàm difficili intellectu vates posuit Mantuanus: Sed misera ante diem, subitóque accensa furore. cùm huic sententiæ obuersetur versus eius cum opinione sentiens plurimorum. Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum. Verùm sensibilitatis eius non leuis ratio est, quæ prima sententia philosophica accipit intellectum, quæ ait, sui cuique mores fortunam fingunt, omnipotens fortuna esse desinit. quod Sallustius mirè: Fortuna simul cum moribus immutatur. ac per hoc ex ea similitudine iam fatum ineluctabile esse non poterit, quod ex vna caussa fortuna fieri videatur & fatum. Potest etiam fatum morum mutabilitate conuerti, vt ex his aut celere, aut tardum, aut bonum fiat, aut pessimum. Accensa enim furore Dido amoris iniqua vio lentia, quia, vt ipse ait: Omnia vincit amor, ante diem meritò videretur occidere, quod etiam Homeri eiusmodi est, quē Virg. noster omni æmulatione sectatur, σφῆσιν ἀτασθαλίησιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε ἔχουσιν. quod est ὑπὲρ μόρον, vltra decretum. quòd si admittitur vt vlterius protendatur, quoniam id ex moribus factū est, quod significat σφῆσιν ἀτασθαλίησιν, admittere poteritis de moribus properatam etiam fati celeritatem, vt intra diem possit admitti, quoniam recepit (vt Homerus ait) magnitudinem vltra vim fati.

31 ¶ *Impotentiam* enim potentiam auctoritas dedit. Sisenna Histor. libro iij. Sublatus lætitia nimia, atque impotentia commotus animi.

32 ¶ *Dona*, consuetudine hæc habentur, quæ aut propitiandis diis dantur, aut hominibus pro benefactis, redduntur, sed auctoritate pro vltione positum manifestum est. Virgilius Bucolicis: Aut vt mutatos Terei narra uerit artus, Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit.

33 ¶ *Quando*, pro quoniam dici potest. Virg. libro vj. Vnum oro quando hîc inferni ianua ditis Dicitur. Et rursus idem: Hic tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet.

34 ¶ *Vel* pro etiam est. M. Tul. Epist. ad Brutū libro viij. Et quòd te tantùm amat, vt vel me audeat prouocare. Lucillius lib. xxix. Hoc inuenisset vnum ad morbum illum homini vel bellissimum. M. Tullius de officiis libro secundo: Contrà quæ beneuolentia fidelis, vel ad perpetuitatem. Idem Hortensio: Vidi in dolore podagræ nihilo ipsum vel omnium maximum Stoicorum Posidonium, quàm Nichomacū Tyrium hospitem meum fortiorem. Virgil. Georg. libro tertio: Belgica vel molli melius feret esseda collo. Varro ac vita vel ad Herculis athletæ facti erant. Idem Virgilius. Carmina vel cælo possunt deducere lunam? Terent. Eunuch. Vel rex semper maxumas mihi agebat.

35 ¶ *De*, pro ab. Lucil. lib. xxv. Solus iam vim de classe prohibuit Vulcaniam.

36 ¶ *Pilumnus*, & *Picumnus* dij præsides auspiciis coniugalibus deputantur. Varro de vita pop. Ro. libro ij. Natus si erat vitalis, *ac sublatus* ab obstetrice, *statuebatur in terra*, aut auspicaretur rectus esse, diis coniugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus sternebatur.

37 ¶ *Caduceus*, pacis signum Varro pronuntiat de vita populi Romani libro secundo: Verbenarius ferebat verbenam, id erat caduceus pacis signum. nam Mercurij virgam possumus existimare.

38 ¶ Qui *liberi* fiebant ea caussa calui erant, quòd tempestatem seruitutis videbantur effugere, vt naufragio liberati solēt. Plautus Amphit. Vt ego hodie rasocapite caluus capiam pileum.

39 ¶ *Luces*, numero plurali sunt, quod dies. Varro Hebdomad. sub imagine Demetrij: Hic Demetrius est natus quod luces habet annus absolutus.

40 ¶ *Quoties*, genere neutro plurali numero *Opera* legerimus, significantur fabricæ. Virg. Æneid. libro iiij. Pendent opera interrupta, minæque Murorum ingentes. Cum genere feminino numero singulari, intelligēdū est opus, vel labor pro mercede sumpta. Plautus Asinaria: Par pari Datum hostimentum est opera pro pecunia. Vel occasio & facultas, aut opportunitas. Plaut. Aulul. Da mihi operam parum, si opera est, Euclio, id quod te volo. Afra. Vopisco: Deinde id quod dedita opera controuersiæ concinno.

41 ¶ *Vile* positum legimus pro frequenti. Varro Virgula diuina: Atabos cùm volucres venit, apud illos vsque ad limina indica vilis. Virg. Georg. lib. j. Vilémque faselum.

42 ¶ *Præter*, pro ante, vel per. Varro Eumenid. En domum præter matris deûm ędē exaudio cymbalorum sonitum. Cic. Verr. lib. ij. Præter loculos soli ferebant.

43 ¶ *Fœciales*, apud veteres Romanos erant, qui sancto legatorum officio ab iis, qui aduersum populū Ro. qui aut rapinis aut iniuriis hostili mente cōmouerant, pignora facto fœdere iure repetebant: nec bella indicebantur, quæ tamen pia vocabant, priusquam fuisset quid fœcialibus denunciatū. Varro de vita populi Ro. libro ij. Itaque bella, & tardè & nulla licentia suscipiebant, quod bellum nullum, nisi pium putabant geri oportere, & priùs quàm indicerent bellum iis, à quibus iniurias factas sciebant, fœciales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos ora-

Eumenid. ex his, atque eiusmodi institutis,

tores vocabant. Idem libro iij. Si cuius legati violati essent, qui id fecissent, quanuis nobiles essent, vt dederentur ciuitati, statuerunt, fœcialésque viginti, qui de his rebus cognoscerent, iudicarent, & statuerent, & constituerent.

44 ¶ *Atque* particula, si diligentiùs intelligitur, multam habet significantiam, vt vel illud est Ennij: Atque atque adscendit muros Romana iuuentus. quod est festiuè, & intrepidanter ascendit. Significat etiam celeriter, & statim, vt Virg. Georgic. j. Si brachia fortè remisit, Atque istum in præceps prono rapit alueus amni. Habet etiam huiusmodi intellectum, vt dicas, aliter ego feci, & locutus sum atque tu. hoc est, aliter ego ac tu, vel quàm tu.

45 ¶ *Intra*, non solùm id significat, quod consuetudine persuasum est, vt intra modũ, hoc est, à modo minus, sed etiam in ipso modo, vt intra calendas dies etiam ipsę Calendę accipi debeant: vt intra oppidum, etiam intra cubiculum cùm dicitur, in oppido, & in cubiculo dictum esse videatur. Idque ita positũ in multis veteribus, sed non tam claris scriptoribus inuenitur.

46 ¶ *Negatiuas duas* negatiuam nouè significantiam habere. Varrò Bim. τρόπων τρόποις: Quę non modò ignorasse me clamat, sed omninò omneis hercas negat nescisse.

47 ¶ *Ludius*, quòd ludis pueri præsules essent glabri, ac depiles propter ætatem, quos antiqui Romani Lydios appellabant, vt est in libro j. Varronis de vita populi Romani. Ideò Plaut. Aulul. Tu istum gallum si sapis, Glabriorem reddes mihi, quàm vulsus Ludius.

48 ¶ *Deinsuper*. Sallust. Hist. lib. j. Sertorius Parthis turbam orantibus, & nullo (vt in terrore solet) generis, aut imperij discrimine per calonum corpora ad medium, quasi in deinsuper stantium manibus, in murum, attollitur.

49 ¶ *Sisilare*, quod nos vilitatem verbi vitantes sibilare dicimus. & est maledica vocis significatio, vel contumeliosa popularium, cùm sifilationibus quis exploditur, à Græco ducere originẽ inuenimus. Huius rei auctor est venerabilis Hom. Iliad. xiiij. Αλλ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλοιτο, θεὸς δὲ ἐ σιφλώσειε.

50 ¶ *Nubentes*, veteri lege Romana asses treis ad maritum venientes solebant ferre atque vnum, quem in manu tenerent, tanquam emendi caussa, marito dare: alium quẽ in pede haberent, in foco Larium familiariũ ponere: tertium in sacciperione cùm condidissent compito vicinali solere resonare. Inde Virg. Georg. j. Téque sibi generum Tethys emat omnibus vndis. quos ritus Varro libro j. de vita populi Romani diligentissimè percurrit.

51 ¶ *Secundum*, non solùm numeri, & ordinis, vel prosperum, quod plerunque positũ legimus, sed etiam iuxta. Varro de vita populi Romani lib. j. Tullum Hostilium in velis, vbi nunc est ædes deûm Penatium: Ancũ in palatio ad portam Mugionis secundum viã sub sinistra. Virg. Georg. iij. Pascuntur verò syluas, & plena secundum Flumina.

52 ¶ *Fornum* & *Fornaces* dicuntur à forno, quod est, calido. inde *Forcipes*, quòd candentes teneant ferrum, vt Virg. lib. viii. Versántque tenaci forcipe massam. Varro de vita populi Romani lib. i. Locula quæ coquebat panẽ, primùm sub cinere, postea in forno: [cuius] vtriusque vocabulum à forno ductum, id est, à calore.

53 ¶ *AEre diruti*, appellabantur milites, quibus propter ignominiam stipendium, id est, merces menstrualis, aut annua, quæ esset in nummis æreis, subtrahebatur. Var. de vita populi Ro. lib. ii. stipendium appellabatur, quod æs militi semestre, aut annuũ dabatur: cui datum non sit propter ignominiam, ære dirutus esset.

54 ¶ *Negatiuas duas* pro negatiua vna accipiendas Varro monstrauit de vita populi Ro. lib. ii. Qua abstinentia viri, mulierésque Romanæ fuerint, quòd à rege munera eorũ noluerit nemo accipere.

55 ¶ *Tabernas*, non vinarias solùm, vt nunc dicimus, sed omnes, quæ sunt popularis vsus, auctoritas Romana patefecit. Varr. de vita populi Ro. lib. ii. Hoc interuallo primùm forensis dignitas creuit, atque ex tabernis lineis argentariæ factæ.

56 ¶ *Statilinum*, & *Statanum*, & *Fabulinum*, præsides Deos Varro Cato, vel de liberis educandis puerilitatis affirmat. Ali Statano, & Statilino, quorũ nomina habent scripta Pontifices. Sic cùm primò fari incipiebant, sacrificabant diuo Fabulino.

DE GENERE NAVIGIORVM
CAPVT XIII.

CElox, est nauigium breue, dictum à celeritudine. Plautus Asinaria: Vnde sumam? quem interuortam? quò hanc celocem conferam? Idem Captiuis: Vidi in publica celocem,

celocem, ibidem illum adoleſcentulũ. Idem Pœnulo: Obſecro hercle operam celocẽ hãc mihi, ne corbitam date. Turpil. Lemniis: Remulis ſenſim celox ab oppido proceſſerat. Varr. Hercules: Tuam fidem procella frigida arte obruat celocem. Idem Bimarg. Nautæ remiuagam mouent celocem.

2 ¶ *Corbita*, eſt genus nauigij tardum, & grande. Plaut. Pœnulo: Tardiores, quam corbitæ ſunt in tranquillo mari. Idem eadem: Obſecro hercle operam celocem hanc mihi, ne corbitam date. Lucillius Satyrarum libro xv. Multa homines portenta in Homero verſificata Monſtra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos Cyclopes coclites, & porrò huic maius bacillum, Quàm malus nauis in corbita maximus villa.

3 ¶ *Horia*, dicitur nauicula piſcatoria. Plautus Rudente: Saluete horia mari fluctuoſo. Idem eadem: Mea opera laboratur, & rate, & horia.

4 ¶ *Cercurus*, nauis eſt Aſiana pergrandis. Plautus Sticho: Cùm percontor portitores, ecquæ nauis venerit ex Aſia? negant veniſſe. conſpicatus ſum interim cercurum, quo ego me maiorem non vidiſſe cenſeo. Lucil. Satyr. libro octauo: Rerum flumen, atque vti ipſo diuortio ligneis pedibus cercurum concurret æquis. Idem libro xiiij. Ad regem legatus Rhodum, Ecbatanam, ac Babylonem ibo, cercurum ſumam. Plaut. Mercatore: Ædificat nauem cercurum, & merces emit.

5 ¶ *Lembus*, nauicula breuis piſcatoria. Accius Deiphobo: Eo autem, nocte extrema retia vt proueherem, & ſtatuerem, Fortè aliquã to quàm ſolitus lembo ſum progreſſus longiùs. Turpil. Leucadia: Hortari noſtros cepi ilico vt celerarent lembum. Idem Lemniis: Lembi redeuntes domum duo ad nos certam accelerarũt ratem. Virgil. Georgic. libro primo: Quam qui aduerſo vix flumine lembum Remigis ſubigit. Siſen. Hiſtor. libro tertio: Otacilium legatum cum ſcaphis, ac lembis. Plaut. Mercatore: Dum hæc aguntur, lembo aduehitur tuus pater pauxillulo.

6 ¶ *Myoparo*, eſt nauicula piratarum. Marcus Tullius de Repub. libro tertio: Nam cùm quæreretur ex eo, quo ſcelere impulſus mare haberet infeſtum vno myoparone, eodẽ inquit, quo tu orbem terræ. Salluſt Hiſt. libro tertio: Et fortè in nauigando cohors vna grãdi faſelo vecta à cæteris deerrauit, marique placido à duobus prædonum myoparonibus circumuenta. Siſenna Hiſtor. libro quarto: Nauéſque triginta biremes, totidem myoparones.

7 ¶ *Faſelus*, nauigium Campanum. Varro Deſultorio, περὶ πτυφῶς: In aliis domini delitias faſelo nactum tonſili remo vilem flictam ſoluit. Salluſt. Hiſt. libro tertio: Et fortè in nauigando cohors vna grandi faſelo vecta à cæteris deerrauit. Siſenna Hiſtor. libr. quarto: Proræ actuariæ trahi grandes, ac faſeli primò.

8 ¶ *Lenunculus*, nauigium piſcatorium. Salluſt. Hiſt. lib. ii. Primo indicit fortè ſuper noctem in lenunculo piſcantis.

9 ¶ *Actuariæ*, nauiculæ celeres, dictæ quòd citò agi poſſent. Salluſt. Hiſt. libro ſecundo: Ad hoc pauca piratica actuaria nauigia. Siſenna Hiſtor. libro iii. Quibus occiſis actuarias ad viginti, naues item complures onerarias incendunt.

10 ¶ *Lintres*, naues fluminales. Vir. Georg. lib. i. Cauat arbore lintres.

11 ¶ *Scaphæ*, ſunt nauiculæ, quæ maiores naues conſequuntur. Salluſt. Hiſtor. libro quarto: Eum atque Metrophanen ſenatus magna induſtria perquirebat, cùm per tot ſcaphas, quas ad oſtia cum paucis fidis percontatum miſerant.

12 ¶ *Codicarias*, naues etiam nunc conſuetudo appellat, eo quòd in fluminibus ſint vſui. Salluſt. Hiſt. lib. iiii. Quàm maximis itineribus per regnum Ariobarzani contendit ad flumen Euphratem, qua in parte Cappadocia ab Armenia diſiungitur. & quanquam ad id naues codicariæ occultè per hyemen fabricatæ aderant. Varro de vita populi Romani libro tertio: Quod antiqui plureis tabulas coniunctas codices dicebant, à quo in Tyberi naues codicarias appellamus.

13 ¶ *Priſtis*, nauigij genus à forma priſtium marinarum, quæ longi corporis ſunt, ſed anguſti. Claudius rerum Romanarum lib. xii. Quinque priſtes, nauigium ea forma à marina bellua dictum eſt. Virgilius libro quinto: Velocem Mneſteus agit acri remige priſtim. Et: Frons hominem præfert, in priſtim deſinit aluus.

14 ¶ *Cymba*. Afranius Excepto: Tum conſcendo cymbam interibi lucis piſcatoriam, venio, iacitur ancora, inhibent leuiter. Marcus Tullius de officiis libro tertio: Cymbarũ ante pedes multitudo, pro ſe quiſque quod ceperat afferebat.

15 ¶ *Onerarias*, de oneribus tardas. Siſenna Hiſtor. libro iiii. Quibus occiſis actuarias ad viginti, naues item complures onerarias incendunt.

16 ¶ *Ancoræ*, vincula, quibus antennæ tenentur. Lucillius: Armamentà tamen vel omnia ſeruo. Funis enim præciſus citò, atque ancora ſoluta.

17 ¶ *Proſumia*: nauigij genus. Cæcil. Meretrice: Qui pro gubernatore propè euertit pro ſumiam. Idem Amphitryone: De nocte ad portum ſum prouectus proſumia.

DE GENERE VESTIMENTORVM.

CAP. XIV.

1 *Tunica*, est vestimentum sine manicis. Titinnius Veliterna : Tunica & cingula obuncula adimetur, pannos possidebit fœtidos. Cicero in Cati. Manicatis ac talaribus tunicis. Virgilius: Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Titinnius: Quin togis cum candidis, tunicis sordidis sint, & dicis. Plautus Pseudolo: Manuleatam tunicã habere hominem addecet. Et iccirco manuleatam addidit, ne impropriè vteretur. Lucil. Satyr. lib. primo. Prætextæ, ac tunicę Lydorũ opus sordidum id omne. Idem libro xv. Scit poeticon esse, videt tunica, & toga quid sit. Varro Meleagris: Cùm etiam aliis Menandri tunicam demissam habeat ad talos. Ennius probro Carthaginensium tunicatam iuuentutem voluit dicere. Varro Modio: Quàm istorum quorundam vitreę togę ostentant tunicæ clauos.

2 ¶ *Calantica*, est tegmen muliebre, quod capiti innectitur. M. Tul. in Clodium: Túne, cùm vincerentur pedes fascis, cùm calanticam capiti accommodares?

3 ¶ *Penula*, est vestis, quam supra tunicam accipimus. Pomp. Pannuceatis: Penulam in caput induce, ne te noscat. Lucil. Satyr. lib. xv. Penula si quæris, canterius, seruus, segestre Vtilior mihi quàm sapiens. Varro Virgula diuina: Non quærenda est homini, qui habet virtutem, penula in imbri.

4 ¶ *Aulæa*, genus vestis peregrinum. Varr. de vita populi Romani lib. iij. Quod ex hæreditate Attalica aulæa, chlamydes, pallæ aureæ. Virg. Georg. iij. Purpurea intexti tollant aulæa Britãni. & est tanquam paludamentum Barbarici habitus militaris.

5 ¶ *Plagæ*, grande linteum tegmen, quod nunc torale, vel lectuariam sindonem dicimus, quarum diminutiuum est plagulæ. Var. de vita populi Rom. lib. iij. Chlamydes, plagæ, vela aurea.

6 ¶ *Stolam*, veteres non honesta vestem solùm, sed etiam omnem, quæ corpus tegeret. Enn. Teleph. Cedo, & caueo vestitus squalida septus stola. Idem eadem: Regnum reliqui septus medici stola. Varro Cosmot. περὶ φθορᾶς κόσμου: Mulieres, aliam cerneres cum stola holoserica. Idem Eumen. Partum venusta muliebri ornat stola.

7 ¶ *Palla*, est honestæ mulieris vestimentum, hoc est, tunicæ pallium. Plautus Menæchmis: Pallam ad phrygionem fert confecto prandio. Lucillius Satyrarum libro xv. Cùm tectum est quiduis? satis est: visuri alieni Sint homines, spiram, pallas, redimicula promit. Virgilius Æneidos j. Pallam signis, auróque rigentem.

8 *Strophium*, est fascia breuis, quæ, virginalem tumorem cohibet papillarum. Turpil. Philop. Me miseram, quid agam? inter vias epistola excidit mihi, Infelix inter tunicula, ac strophium quam collocaueram. Tullius in Clod. Cum strophio accuratè præcingere. Plautus Aulul. Pro illis crocotis strophiis, sum ptu vxorio. Var. Sesquiul. Suspendit Laribus marinas molles pilas, reticula, ac strophia.

9 ¶ *Abolla*, vestis militaris. Varr. Cosmotor. περὶ φθορᾶς κόσμου. Toga tracta est, & abolla data est ad turbam, vbi sera militia in munera velli vt præstarem.

10 ¶ *Sagum*, vestimentum militare. Sallust. Hist. libro ij. Occurrere duci & prœlium arcendere, adeò vti Metello in sagum, Herculeio in brachium tela venirent. Virgil. lib. viii. Virgatis lucent sagulis. M. Tul. ad Cæsarem iuniorem libro primo: Pridie nonas Februarias, cùm ad te litteras manè dedissem, descendi ad forum togatus, cùm reliqui consulares sagati vellent descendere. Var. Virgula diuina: Cùm neque aptam mollis humeris fibulam sagus ferret. Sisenn. Hist. lib. iii. Senatus auctoritate sagaria nunc.

11 ¶ *Paludamentum*, est vestis, quæ nunc chlamys dicitur. Sallust. Histor. libro iii. Eodem tempore Lentulus duplici acie locum editum multo sanguine suorũ defensus, postquam ex sarcinis paludamenta adstari, & delectæ cohortes intelligi cœpere. Tul. ad Cæsarem iuniorem lib. ii. Antonius demens ante lucem paludatus.

12 ¶ *Chlamys*. Virg. Æneidos libro quarto: Sidoniam picto chlamydem circundata limbo. Var. Hercule Socrat. Cubo in Sardinia ista pedibus chlamyda, sed purpurea amicula.

13 ¶ *Regilla*, vestis diminutiuè à regia dicta, vt & basilica. Plaut. Epid. An regillam tunicu lam induam, an mendiculam? Var. παπία πάππῳ, περὶ ἐγκωμίων: Collum procerum fictũ leui marmore Regillã tunicã diffingitur purpura.

14 ¶ *Ralla*, vestis dicta à raritate. Plautus Epidico: Tunicam rallam, tunicam spissam.

15 ¶ *Rica*, est quod nunc sudariũ dicimus. Plaut. Epidico: Ricã, basilicũ, aut exoticũ. Serenus opusculo lib. i. Aut zonulam, aut acũ, aut ricam. Nonius Pedio: Mollicinã, crocotam, chiridotam, ricam.

16 ¶ *Ricinum*. Lucil. Satyr. lib ii. Ricini aurati cicę, & oraria mitrę. Turp. Veliterna: Ducit me secũ: postquã ad ædẽ venimus, veneratur deos. interea adspexit virginẽ gestantẽ in capite riculã indutã ostrinã. Varr. Prometheo lib. i. Alię mitrã ricinã, aut mitrã melitensem.

17 *Casicium*

17 ¶ *Cæsicium*, linteolum dicitur purum,& candidum à cædendo,quòd ita ad candorem perueniat, vel quòd oras circunciſas habeat. Plaut.Epidico:Linteolum cæſicium.

18 ¶ *Induſium*,eſt veſtimentum,quod corpori intra plurimas veſtes adhæret, quaſi intuſium.Plautus Epidico:Induſiatam,patagiatam,caltulam,aut crocotulam.

19 ¶ *Patagium*,aurea chlamys,quæ pretioſis vectibus immitti ſolet. Plaut. Epidico:Induſiatam, patagiatam. Næuius Lycurgo:Paliis patagiis,crocotis, manicis mortualibus.

20 ¶ *Supparum*, eſt linteum femorale vſque ad talos pendens,dictum quòd ſubtus appareat. Plautus Epidico : Supparum autem ſubnimium eſt ricam. Baſilicum, aut exoticum. Nonius Pedio : Supparum purum bellienſem interim eſcam meram.Afranius Epiſtola:Tace, puella non ſum,ſupparo ſi induta ſum.Varro Eumenidibus:Hic indutus ſupparum,Coronam ex auro, & gemmis fulgentem gerit.

21 ¶ *Exoticum*, dicitur peregrinum. Plaut. Epidico:Baſilicum,aut exoticum.

22 ¶ *Plumatile*, aut clauatum, aut ex plumis factum.Plaut.Epidico:Cumatile,aut plumatile.

23 ¶ *Mollicina* veſtis à mollicie dicta. Nonius Pedio : Mollicinam, crocotam,chiridotam,ricam,ricinium.

24 ¶ *Amphitapæ*, veſtes dicuntur vtrinque habentes villos. Lucil. lib. 1. Pſilæ atque amphitapæ, villis ingentibus molles. Idem libr. vi.Pluma atque amphitapæ, etſi aliud quid delitiarum. Varro.Manio: Alterum bene acceptũ dormire ſuper amphitapa bene molli.

25 ¶ *Toga*, non ſolùm viri, ſed etiam fœminæ vtebantur. Afra. Fratriis: Equidẽ prandere ſtantem nobiſcum incinctam togam. Varro de vita pop. Ro. lib. 1. Præterea quod intellecto togas ante habebant. antè enim olim fuit commune veſtimentum, & diurnum,& nocturnum, & muliebre, & virile.

26 ¶ *Lana*, veſtimentum militare,quod ſupra omnia veſtimenta ſumitur. Virg.Æneid. lib.iiii. Tyrióque ardebat murice læna.

27 ¶ *Meretrices*, apud veteres ſuccinctiore veſte vtebantur. Afranius Excepto:Meretrix cum veſte longa, peregrino in loco Solet tutandi cauſſa ſeſe ſumere.

28 ¶ *Carbaſus*,pallium,quo fluuij amiciuntur, vel opulentiæ cauſſa, vt ſericũ, aut lino tenui.Virg.lib.viii. Eũ tenuis glauco velabit amictu Carbaſus. Idem lib.xi.Tunc croceam chlamidémque, ſinúſque crepantis Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro. M.T. in Verrem de ſupplicijs: Tabernacula carbaſeis intenta velis collocabat. Varro de vita populi Romani lib. iiii.Eadem poſtea carbaſinea magis, vt pellibus tegerentur togæ.

29 ¶ *Prætexta*. inſigne Romanum, quod ſupra tunicas honorati quique ſumunt. M. Tul. de ſuppliciis : Sententiæ dicendæ loco togam prætextam, ſellam curulem ius imaginis ad memoriam, poſteritatémque prodendam.

30 ¶ *Limbus*, vt annotatum inuenimus, muliebre veſtimentum, quod purpuram in imo habet. Plautus Aulul. Textores limborarij,arcularij.

31 ¶ *Flammeus*, veſtis, vel tegmen, quo capita matronæ tegunt. Plautus Aulul. Flammearij,violarij,carinarij.

32 ¶ *Reticulum*, tegmen capitis muliebre. Varro Seſquiulyſ. Suſpendit Laribus marinas molleis pilas,reticula, ac ſtrophia.

33 ¶ *Ricinium*, quod nunc mafurtium dicitur,palliolum femineum breue. Varro περὶ μφίπτου : Nihilo magis dicere muliebre, quã de muliebri ricinio palliolum ſimplex. Idem de vita pop.Romani libro j. Et quo mulieres in aduerſis rebus, ac luctibus cùm omnem veſtitum delicatiorem, ac luxurioſum poſtea inſtitutum ponunt,ricinia ſumunt.

34 ¶ *Tapete*, tegmen vnicè pictum de coloribus variis. Var. Hercule Socratico:In omnibus rebus bonis quotidianis cubo in Sardinianis tapetibus. Virg.lib. ix.Qui fortè tapetibus altis Extructus toto proflabat pectore ſomnum. Turpilius:Glabrum tapete.

35 ¶ *Culcita*. Cic. Tuſcul.lib.iiii.Eripiamus huic ægritudinem. quomodo?collocemus in culcita plumea:pſaltriam adducamus.

36 ¶ *Subucula*. Varro de vita pop. Rom.li. 1.Poſtea quàm binas tunicas habere cœperunt,inſtituerunt vocare ſubuculam,& induſium.

37 ¶ *Capitia*,capitum tegmina. Varro de vita populi Rom. lib.iiii. Tunicas,neque capitia,neque zonas.Idem eodem:Neque id ab orbita matrumfamiliâs inſtituti quod eæ pectore,ac lacertis erant apertis,nec capitia habebant hæc & capitula appellauit.

38 ¶ *Encombomata*, & *Parnacidas* genera veſtium puellarum. Varro.de liberis educandis:Vt puellæ habeant potius in veſtitu chlamydas, encombomata, ac parnacidas, quàm togas.

DE GENERIBVS VASORVM. ET POCVLORVM.

CAP. XIX.

Vla, vel *olla*, quod nos ollam dicimus, sed est capacissimum vas. Plaut. Amph. Optimo iure infringatur aula cineris in caput. Varro γεροντοδιδασκαλφ. Sed simul manibus trahere lanam, nec non simul oculis obseruare ollam pultis ne aduratur. Idem Bimargo: Vulcanum, nec cùm nouę lagenæ ollarum frangantur, ter precatur.

2 ¶ *Matella*, aquarium vas. Plautus Amphitr. Ne tu postules matellam vnam tibi aquæ infundi in caput. Varro Endymionibus: Diuitum Aphocaschias ad communem reuocat matellam. Idem Manio: Lecto strato, matellam, lucernam, cæteras res huius vbique præ se portant.

3 ¶ *Mortarium*, in quo teruntur quæ soluenda sunt. Plautus Aulul. Cultrum, securim, pistillum, mortarium.

4 ¶ *Peluis*, sinus aquarius, in quo varia perluuntur, vnde ei nomen est. Laberius Virgine: Amore cecidi, tanquā blatta in peluim. Cœlius Fœneratore: Peluim sibi poposcit.

5 ¶ *Fidelia*, Samium vas ad vsus plurimos. Plaut. Aulul. Mulsi congialem, plenam faciam tibi fideliam.

6 ¶ *Patella*. Varro Eumenid. Patella esurienti posita. prouocat Neapolitanas piscinas. Idem Manio: Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.

7 ¶ *Cupas*, & *Tineas*. Varro de vita pop. Ro. lib. j. Antiquissimi in conuiuiis vt res vini primò, postea tinas ponebant. Idem: Mori longi cum operculo ad cupas, tertio amphoras.

8 ¶ *Vrnula*, est vas aquarium. Varr. de vita pop. Rom. lib. i. Item ex ære, vt vrnulæ aquales, matulæ, sic cæteras.

9 ¶ *Cadi*, vasa quibus vina conduntur. Lucil. lib. xviij. Millia ducentûm frumenti tolle medimnûm, Vini mille cadûm. Virg. Æneid. lib. j. Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Acestes. Var. de vita pop. Rom. libro iij. Hortensio supra decem millia cadûm hæredi reliquit.

10 ¶ *Vrnarium*. Varro περὶ μυρέψων. Sed quæ necessitas te iuuet aquam effundere domi tuæ, si vasa habes pertusa, plumbum non habent? ad quam rem nobis est confluuium, ad quam rem vrnarium?

11 ¶ *Polubrum*, quod Græci χέρνιβα, nos trullcum vocamus. Liuius: Argenteo polubro, & aureogutto. Fabius Pictor lib. xvi. Aquam manibus pedibúsque dato, polubrum sinistra manu teneto, dextera vasum cum aqua.

12 ¶ *Simpuuium*, est vas ligneum. Var. Est modus matulæ, παρὰ μέτρα, Non vides ipsos deos, siquando volunt gustare vinum, deripere ad hominum fana, & tamen tum ipsi illi libero simpuuio vinitari?

13 ¶ *Lenis*, vasis genus. Afran. Fratriis: Labella lenis. Laberius cophino: Cùm prouincias dispoliauit, columnas monolithas, labella lenis.

14 ¶ *Obba*, poculi genus, vel ligneum, vel ex sparto. Varro, Est modus matulæ, παρὰ μέτρα, Dolia, atque apothecas tricliniares, melicas, calenas obbas, & Cumanos calices. Idem, epistola ad Marullium: Vtrùm meridie, an vesperi libentius ad obbam accedas, locus, actus, aduentus declarabit.

15 ¶ *Cantharus*. Virgil. Bucolicis: Et grauis attrita pendebat cantharus ansa.

16 ¶ *Dolia*, vasa grandia, quibus vinum reconditur. Varro. Est modus matulæ, παρὰ μέτρα, Dolias atque apothecas tricliniares, melicas, Calenas. Idem Manio: Hæc aduentribus accedunt cellæ, claues, claustra, carnaria, dolia.

17 ¶ *Alabaster*. Cicero Academicorum libro ii. Quibus etiam alabaster plenus vnguenti putere videatur.

18 ¶ *Scyphus*. Virg. Et facer impleuit dextram scyphus.

19 ¶ *Batiola*. Plautus Colace: Batiolam auream octo pondo habebat, accipere voluit.

20 ¶ *Calices*, Varro. Est modus matulæ, παρὰ μέτρα, Apothecas tricliniares, melicas, calenas, obbas, & Cumanos calices. Cic. Tusc. lib. iij. Quid huic calix mulsi impingendus est, vt plorare desinat?

21 ¶ *Cymbia*. Virgilius libro v. Cymbiáque argento perfecta, atque aspera signis. Varro de vita populi Rom. lib. i. Item erant vasa vinaria, sini, cymbia, aquilinæ pateræ, gutti, sextarij, simpuuium.

22 ¶ *Craterę*, vasa vini, Virg. Æneid. libr i. Crateras læti statuunt, & vina coronant.

23 ¶ *Crateres*, vasa olearia. Virg. Bucolicis: Crateréque statuam tibi pinguis oliui. Idem Æneid. lib. vj. Fusco crateres oliuo.

24 ¶ *Orcas*. Varro de re rust. lib. i. Sæpe vbi conditum vinum nouum, orcæ in Hispania feruore musti ruptæ.

25 ¶ *Nasiterna*, vas aquatile. Var. de re rust. lib. i. Vt ex ære ahena, vrceos, & nasiternam, item alia.

26 ¶ *Catinus*. Varro de re rust. lib. i. Promendum enim frumentum, quod curculiones exesse incipiunt. Id enim cùm promptũ est, in

est, in sole ponere oportet aquæ catinos, qp eò conueniunt, vt ipsi se necent Idem de vita populi Rom. lib. j. Dicuntur enim patellæ, salini, acetabula, catini, patenæ.

27 ¶*Calamistrum*, fistula breuis, qua cirri continentur. Cicero Oratore: Remouebitur omnis insignis ornatus, quasi margaritarũ, nec calamistri quidem adhibebuntur.

28 ¶*Carchesia*, genera poculorum. Virgil. Æneidos libro primo: Hic duo rite mero libans carchesia Bacchо: Et Georg. lib. quarto: Mater cape Mœonij carchesia Bacchi. Aliàs summa pars mali, id est, foramina, quæ summo mali funes recipiũt. Lucillius, Tertius hic mali superat carchesia summa. Catullus Veronensis. Lucida qua splendent summi carchesia mali.

29 ¶*Cyrnea*, vas vinarium. Plautus Amph. Cadus erat vini, inde impleui cyrneam.

30 ¶*Mistarium*, quo miscemus. Lucil. lib. V. Vrceus, aut lõga geminus mistarius ansa.

31 ¶*Calpar*, nomine antiquo dolum, Varro de vita. po. Rom. libro j. Quod ante, quàm nomen dolij prolatum esset, cùm id genus vasorum calpar diceretur, id vinum *calpar* appellatum.

32 ¶*Trulleum*. quo manus perluuntur. Varro de vita populi Romani libro j. Itaque ea sibi modo ponere, ac suspendere, quę vtilitas postularet, trulleum, matellionẽ, peluim, nasiternam: non quæ luxuriæ causa esse parata eius vrceolum aquæ manalẽ vocamus, quòd ea aqua in trulleum effundatur. Vnde *Manalis* lapis appellatur in põtificalibus sacris, qui tunc mouetur, cùm pluuię exoptantur. ita apud antiquissimos manalem sacrum vocari quis non nouerit, vnde nomen illius?

33 ¶*Armillum*, vrceoli genus vinarij. Varro de vita populi Romani lib. j. Etiã nũc pocula, quæ vocant capulas, ac capides, quod est poculi genus. item armillum, quod est vrceoli genus vinarij.

34 ¶*Sinum*, & *Galeola*, vasa sinuosa. Virgil. Buc. Sinũ lactis, & hæc tibi liba Priape quotannis Exspectare sat est. Varr. de vita populi Romani libro j. Vbi erat vinum in mensa positum, aut galeola, aut sinum.

35 ¶*Lepistæ*, Varr. de vita populi Romani libro j. Vt ferè habent æneum aliqui venditent oleum. lepistæ etiam nunc Sabinorum fanis pauperioribus plerisque, aut fictiles sunt, aut æneæ.

36 ¶*Craterra*, est quam nunc situlam vocant. Næu. Lycurg. Nam vt ludere lætanteis inter se vidimus propter amnem craterris sumere aquam ex ponte. Varro de vita populi Romani libro tertio: Ad Sybaritanam prædam, in qua sunt tripodes, craterræ, anaucea populo nobilium Tarentinarum. Cicero de Deorum natura libro secundo: In medióque sinu fulgens craterra relucet.

DE GENERE VEL COLORE VESTIMENTORVM.

CAPVT XVI.

1 ¶*Vmatilis*, aut marinus, aut cœrule⁹ à Græco tractum, quasi fluctuum simi lis. Fluctus enim Græcè κύματα dicuntur. Titin. Setina: Et quem colos cumatilis deceat. Plaut. Epidico: Cumatile, & plumatile.

2 ¶*Melochinum*, à Græco color est flori similis maluæ. Cæcil. Pausimach. Carbasina, molochina, ampelina. Plaut. Aulul. Infectores molochini coloris, molochinarios appellauit.

3 ¶*Impluuiatus*, color quasi fumato stillicidio impletus, qui est Mutinensis, quem nunc dicimus. Plaut. Epidic. Impluuiatas vt istę faciunt vestimentis nomina.

4 ¶*Caltulam*, & *Crocotulam*, vtrunq; à generibus florum trãslatum à calta, & à croco. Virgil. Bucol. Molha luteola pingit vacinia calta Plaut. Epidico: indusiatam, patagiatã, caltulam, aut crocotulam. Nou. Pedio: Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam, riciniũ. Næuius Lycurg. Pallis, patagiis crocotis, malatiis, mortualibus. Sed caltulam Var. de vita pop. Rom. li. j palliolũ breue voluit haberi.

5 ¶*Cassula*, est palliolum præcinctui, quod nudæ infra papillas præcinguntur, quo mulieres nunc & eò magis vtuntur, postquam subuculis desierunt.

6 ¶*Cerinum*, à ceræ colore. Plaut. Epidico: Plumatile, aut cumatile cærinũ, aut melinũ.

7 ¶*Ferrugineum*, colorem ferri similem esse volunt. Verè autem ferrugineus color cœrule⁹ est. Virg. Georg. lib. iij. Et ferrugineos hyacinthos. Plaut. Milite: palliolum habeas ferrugineum: nam is colos thalassicus est.

8 ¶*Ostrinam*, ab ostro colore, qui est subruheus. Turpil. Veliterna: Interea adspexit virginem gestantem in capite riculam indutã ostrinam. Varro Eumenidibus: Aurora ostrinam hîc indutus supparum.

9 ¶*Murex*, color purpureus. Virgil. Bucol. Ipse sed in pratis aries iam suaue rubẽti Murice. Et Æneid. lib. iiij. Tyrióque ardebat Murice læna.

10 ¶*Luteus*, color propriè croceus est. Virg.

Bucolicis: Iam croceo mutabit vellera luto. Et Æneid. lib.vij. Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis. Varr. Eumen. Nam vt arquatis & veternoſis lutea quæ non ſunt, æquè & lutea videntur, ſic inſanis ſani, & furioſis eſſe videntur inſani. Idem Mod. Sed cynicis inuolucrũ, & pallium luteum non eſt.

11 ¶ *Crocota*, crocei coloris veſtis. Plautus Aul. Cùm incedunt infectores crocotarij.

12 ¶ *Violatia*, à violæ colore. Plaut. Aulul. Flammearij, violarij, coriarij.

13 ¶ *Pullus*, color eſt, quem nunc Hiſpanũ, vel natiuũ dicimus. Varr. de vita populi Romani lib. iij. Vt dum ſupra terram eſſent, ricinis lugerent funere ipſo, vt pullis pallis amictæ.

14 ¶ *Anthracinus*, niger à Græco. ἄνθρακες enim Græcè, carbones Latinè appellantur, & eſt lugẽtium veſtis. Var. de vita popul. Rom. lib. iij. Propinquæ adoleſcentulæ etiã anthracinis proximo amiculo nigello, capillo demiſſo ſequerentur luctum.

DE GENERE CIBORVM ET POTVVM.

CAPVT XVII.

1 *Paragos*. Varr. Virgul. diuin. Oleum in lucubrationẽ ſeruauimus, quod in ſparagos totum legitimè vertamus.

2 ¶ *Blitum*, eſt holus lene. Var. Eumen. Empedocles natos homines ex terra ait, vt blitũ.

3 ¶ *Lapathium*. Varro Mod. Hanc eandem voluptatem tacitulus taxim, conſequi lapathio, & ptiſana poſſum.

4 ¶ *Menæ*. Tul. de finib. bonor. & mal. lib. ij. Qui enim voluptates ipſas cõtẽnunt, eis licet dicere, ſe acipenſerem menę nõ anteponere.

5 ¶ *Acipenſer*, piſcis genus. Cic. Tuſcul. lib. j. Et ſi quem tuorum affectum mœrore videris, huic acipenſerem potius, quàm aliquem Socraticum libellum dabis.

6 ¶ *Naſturtium*. Cicer. Tuſc. lib. v. Quos negat ad panem adhibere quicquam, prẽter naſturtium.

7 ¶ *Mariſca*. Varr. de re ruſtica lib. j. Vt nuces Græcæ, ac mariſcæ fici.

8 ¶ *Ocymum*, quod ocymum dicimus. Var. de re ruſt. li. j. Primum ocymum, farraginem, viciam nouiſſimè fœnum vocari. Ocymum dictum à Græco verbo, ὠκὺ, quod venit citò, ſimiliter quod ocymum in horto.

9 ¶ *Lopades*, genus conchæ marinæ. Plaut. Paraſito medico: Addite lopades echinos, oſtreas.

10 ¶ *Murrhina*, potio confecta. Varr. Anthropopoli: Non modò vinum dare, ſed etiã (vt Plautus ait) murrhina, paſſum, defrutum. Varr. de vita populi Romani. lib. i. Tum autẽ Murrhina.

11 ¶ *Loram*, dicebant in vindemia, cùm expreſſiſſent acinis muſtum, & folliculos in dolium coniecíſſent.

12 ¶ *Portulaca*. Varr. Diſciplinæ libro viii. Manducata portulaca citò tollit.

13 ¶ *Lora*, confectæ potionis genus grandæuis aptum. Var. de vita pop. Rom. lib. i. Antiquæ mulieres maiores natu bibebant lorã, aut ſapam, aut defrutũ, aut paſſum, quã murrhinam quidam Plautum appellare putant.

14 ¶ *Sapa*, quod nunc mellaceum dicimus, muſtum ad mediam partem decoctum. Var. de vita pop. Rom. lib. i. Sapã appellabãt, quod de muſto ad mediam partem decoxerant.

15 ¶ *Defrutum*, ſi ex duabus partibus ad tertiam redegerant, deferuefaciendo.

16 ¶ *Paſſum*. Varr. de vita populi Romani lib. i. Paſſum nominabant, ſi in vindemia vũa diutius coctam legerent, eámque paſſi eſſent in ſole aduri.

17 ¶ *Moriolam*. Varro de vita populi Romani. lib. i. Vino addito lorã paſſi vocare cœperunt: moriolam nominabant, quod ex vuis expreſſum erat paſſum ad folliculos rei, quos & vinacea ea dicebant ſapam.

18 ¶ *Turunda*, vt libum ſacrum quoddam, & farre genus panificij. Varr. Cato vel de liberis educandis: Alij afferunt libum, ac turundam.

DE GENERE ARMORVM.

CAPVT XVIII.

1 *Catapulta*, iaculum celer, vel ſagitta. Plautus Curcul. Atque ita te neruo torquebo, vt catapultæ ſolent. Titin. Setina: Quem procul aſpexit, immittere voluit, reuortit, quoniam catapulta volat. Plautus Captiuis: Nam meus eſt baliſta pugnus, cubitus catapulta eſt mihi. Næuius Paceuo Vt ſole horreſcit cera, caſtra crebro catapulta impulit. Luc. Sat. li. v. Cuſtodẽ claſſis catapulta inſtila fariſſas. Siſen. Hiſt. lib. iii. Prẽterea catapultas xvi. iiii. baliſtas. xxx. plauſtra coriis, ac minorib⁹ ſagittis onuſta. Var. de vita pop. Rom. li. iii. Nã poſtea C. Lutatio cõſuli ad Ægades inſulas, cùm ipſe catapulta ictus eſſet.

2 ¶ *Veles*

2 ¶ *Veles*, leuis armatura. Titin. Barbato: Ita Spurius animatur in prœlium, veles equis recepit se, nec ferit quenquam hostem. Sallustius Iugurthæ bello: Cúmque his permisti velites. Varro ἄμμον μετρεῖς ἀεὶ φιλαγρείας, Quem sequuntur cum rotundis velites leues parmis.

3 ¶ *Rorarij*, appellabantur milites, qui antè, quam congressæ essent acies, primò non multis: iaculis inibant prœlium: tractum, quòd antè maximas pluuias cælum rorare incipiat. Lucil. Satyr. lib. vij. Quinque hastæ aureolo cinctu rorarius velox. Idem lib. x. Pone paludatus stabat rorarius velox. Varro de vita populi Rom. lib. iij. Rorarij appellati, quòd imbribus ferè primùm rorare incipiat.

4 ¶ *Antesignagnorum*, proprietas aperta est. Varro ἄμμον μετρεῖς, ἀεὶ φιλαγρείας. Quem sequuntur cum rotundis velites leues parmis, antesignani quadratis multis insignibus tecti.

5 ¶ *Funditores* sunt, qui fundis magnis dimicant. Sallust. Iugurthæ bello: Ipse cum expeditis cohortibus, dehinc funditorum & sagittariorum delecta manu apud primos erat: Sisen. Hist. li. iij. Ac post armatos funditores, & sagittarios ponit.

6 ¶ *Glandis*, est plumbum in modum glandis informatum. Sallust. Iugurthæ bello: Pars eminus glande, aut lapidibus pugnare. Virg. lib. vij. Pars maxima glandes Liuentis plumbi spargit.

7 ¶ *Scorpio*, est genus teli. Sallust Histor. lib. iij. Quarum vna epistola fortè cum seruo nacti prædatores Valeriani scorpione in castra misere. Sisenna Hist. lib. iij. Longius scorpios catapultas concirat.

8 ¶ *Tragula*, est hasta. Sallust. Histor. li. iij. Auidissimis, atque promptis ducibus, vt Metellus ictu tragulæ sauciaretur. Vac. Meleag. Aut ille seruum, qui volabile currens, sparo secutus, traguláve traiicit.

9 ¶ *Pugio*, est gladius breuis. Sallust. Hist. lib. iij. At Oppius, postquam orans nihil proficiebat, timidè veste tectum pugionem expedire conatus, à Cotta, Vulcióque impeditur.

10 ¶ *Aclides*, iacula breuia. Virg. lib. vij. Teretes sunt aclides illi Tela, sed hæc lento mos est aptare flagello.

11 ¶ *Ancyle*, scutum grande: vnde etiam nunc arma & ancyle appellatur. Virg. lib. vii. Læuáque ancyle gerebat.

12 ¶ *Sparos*, lanceæ tela sunt non bellica, Sallust. Catilinæ bello Sed ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis instructa: cæteri vt quosque casus armauerat, sparos, aut lanceas, alij præacutas fudes portabant.

13 ¶ *Phalera*, sunt belli ornamenta. Sallust. Iugurthæ bello: Ac sibi restitui, & hastas, vexillum: phaleras, alia militaria dona. Virgil. viii. Eurialus phaleras Ramnetis, & aurea bullis Cingula.

14 ¶ *Parma* est scutum breue. Sallust. Histor. libr. iiii. Hi locorum perignari, & soliti nectere ex viminibus vasa agrestia, ibi tum, quod inopia scutorum fuerat, ad ea arte se quisquam in formam parmæ equestris armabat. Virg. libr. viii. Ense leui nudo, parmáque inglorius alba.

15 ¶ *Ferentarij*, leuis armatura, quòd quicquid opus esset, auxilio ferrent excursu leui, armis grauibus non impediti. Cato de re militari: Inde partem equitatus, atque ferentarios prædatum misit. Sallust. Catilinæ bello: Postquàm eò ventum est, vnde à ferentariis prælia committi possent.

16 ¶ *Verutum*, est telum breue & acutum. Sallust. Hist. lib. iii. Saxáque ingentia, & axæ iunctæ trabes per pronum incitabantur, axibúsque eminebant in modum ericij militaris veruta binum pedum, Varro ὄνος λύκε, Acerbus, qui tibi nihil mali fecit veritus ob artem præclaram.

17 ¶ *Cetra*, scutum breue. Virg. lib. vij. Læuas cetra regit.

18 ¶ *Peltæ*, scuta Amazonica. Virg. Æneï. libr. i. Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

19 ¶ *Gesa*, tela Galliarum. Virg. lib. ix. Alphina coruscat Gesa manu. Varro de vita populi Rom. lib. iii. Qui gladiis cincti sine scuto cum binis gesis essent.

20 ¶ *Falarica*, telum maximum. Virgil. Æneid. lib. ix. Sed magnum stridens contorta falarica venit Fulminis acta modo. Enn. Quæ validè veniunt falarica missa. & dictum hoc genus teli à falis, id est, turribus ligneis.

21 ¶ *Sparus*, telum agreste. Virg. lib. xi. Agrestéisque manus armat sparus. Varro Meleagris: Aut ille ceruum, qui volabile currẽs, Sparo secutus traguláve traiicit. Sisenna Histor. lib. iij. Sparis, ac lanceis eminus peterent hosteis.

22 ¶ *Balista*, saxa maiora & grauiora quibus iaciuntur. Lucillius libr. xxviii. Quid si balistas iactas centenarias. Sisenn. Hist. libro iiii. Balistas quatuor talentarias.

23 ¶ *Venabulum*, venantium telum latissimum à cæteris aciei longi ssimæ. Virg. lib. ix. Supra venabula fertur. Varro ὄνος λύκε, Nempe sues syluaticos in montibus sectaris venabulo, aut ceruos.

24 ¶ *Comti*, hastæ longiores, & robustæ. Virg. lib. ix. Ac dũris detrudere contis.

25 ¶ *Manipuli*, sunt manus militum, vel collecti viri. Sisenna Hist. lib. iii. Conuictus tamen & tempora singula constituit, & sicut steterat, manipulos obuerti iussit. Idẽ lib. iiii.

Matertera grauia bellica manipulorum.

26 ¶ *Lancea.* Siſen. Hiſtor. libro iij. Gallia materibus, Sueui lanceis configunt. Idem lib.iiij. Alij materibus, aut lanceis tamen medium perturbant agmen.

27 *Malleoli*, manipuli ſpartei pice contecti, qui incenſi aut in muros, aut in teſtudines iaciuntur. Siſenna Hiſt. lib.iiij. De quibus partim malleolos, partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes.

28 ¶ *Cataphratti.* Siſen. Hiſtor. libro iiij. Cuſtodiæ in muro ſtatuuntur cataphractorum Salluſt. Hiſt. lib. iiij. Dui prægrediebantur equites cataphratti ferrea omni ſpecie.

29 ¶ *Falces*, & harpagæ armorum genera murorum oppugnationi apta. Siſenna Hiſt. lib. iiij. Falces iniectas comminuunt: puteos propius collocatis harpagis, deiiciunt.

30 ¶ *Anſatæ.* iaculamenta cum anſis. Ennius lib.v. Anſatas mittunt è turribus.

31 ¶ *Coriſci*, leue miſſile in modũ ſagittarũ Vir. Coriſcique leues humeris, & letifer arcus.

DE PROPINQVITATE.

CAP. XIX.

Aeſares dicti qui cæſa matre naſcuntur.

2 ¶ *Agrippæ*, qui cum labore matris educuntur, hoc eſt, per pedes contra naturam, non per caput, quaſi ab ægro partu.

3 ¶ *Vopiſcus*, qui ex duobus conceptis, vno abortu excluſo, ad partum legitimum deducitur.

4 ¶ *Glos*, appellatur mariti ſoror, atque eadem fratris vxor.

5 ¶ *Leuir*, dicitur frater mariti, quaſi leuus vir.

6 ¶ *Fratriæ*, appellantur fratrum inter ſe vxores.

7 ¶ *Amitini.*, fratrum maris, & fœminæ filij.

8 ¶ *Patruelet*, marium fratrum filij.

9 ¶ *Conſobrini*, ex duabus editi ſororibus, quaſi conſorroini: de quibus exempla multa ſunt in antiquis auctoribus, & maximè in Afranio, & iuris vetuſtiſſimis ſcriptoribus.

FINIS.

FVLGEN-

FVLGENTII LIBELLVS DE PRISCO SERMONE, AD CHALCIDIVM GRAMMATICVM TIMAEI PLATONIS Ecphraſten.

SANDAPILAM antiqui dici voluerunt feretrum mortuorum, id eſt, loculum, non in quo nobilium corpora, ſed in quo plebeiorum atque damnatorum cadauera portabãtur, ſicut Steſimbrotus Thaſius de morte Polycratis Samiorum regis ſcripſit, dicens, Poſteaquam de cruce depoſitus, ſandapila etiam deportatus eſt.

2 ¶ *Veſpillones*, dicti ſunt baiuli, quanuis Antidamus Heracleopolites veſpillones dixerit cadauerum nudatores: ſicut in Hiſtoria Alexandri Macedonis ſcripſit: Pluſquàm trecentos cadauerum veſpillones reperiens crucibus affixit. Mnaſcas tamen in Cecrope ſcripſit, Apollinem poſtquam ab Ioue vinctus, atque interfectus eſt, à veſpillonibus ad ſepulturam elatum eſſe.

3 ¶ *Pollinctores*, qui funera moriẽtium accurant, dicti ſunt. Plautus in Pœnulo: Quia mihi pollinctor dixerat, qui eũ pollinxerat. Dicti autem pollinctores, quaſi pollutorum vnctores, id eſt, cadauerum curatores: vnde Apuleius in Hermagora ait: Pollinctor eius funeri dum vnctionem parat.

4 ¶ *Manales*. Labeo qui diſciplinas Hetruſcas Tagetis & Bacchetidis quindecim voluminibus explicauit, ita ſcribit: Fibræ iocinoris ſandaracei coloris dum fuãt, manales tunc vertere opus eſt petras, hoc eſt, quas antiqui ſolebãt in modum cylindrorum per limites trahere pro pluuiæ cõmutanda inopia.

5 ¶ *Nefrendes*. Diophantus Lacedæmonius, qui de ſacris Deorum ſcripſit, ait apud Meſſenios Ioui ſolere ſacrificari ſacrũ, quod ἑκατὸν φόνια appellatur. Si quis enim centum hoſtes interfeciſſet, Ioui homine ſacrificabat apud Ithomen, quod ſacrificatum eſt à duobus, Ariſtomene Gortynenſi, & Theoclo Elæo, ſicut Soſicrates' ſcribit. Sed poſtquam hoc Athenienſibus diſplicuit, cœperunt efferre porcum caſtratum, quem nefrendem vocabant, quaſi ſine ἔφεσις, id eſt, renibus. At apud Romanos Varro ſcribit Sicinium Dentatum centies, & vicies pugnaſſe ſingulari certamine, cicatrices habuiſſe aduerſas quadraginta quinque, poſt tergum nullam, coronas accepiſſe XXVJ. armillas CXL. & iſtum primum ſacrum feciſſe Marti.

6 ¶ *Ambegnæ oues*. Bæb. Macer, qui faſtos dies ſcripſit, ait Iunoni eas, quæ geminas parerent oues, ſacrificare cum duobus agnis altrinſecus alligatis, quas oues ambegnas vocari, quaſi ex vtraque parte agnos habentes.

7 ¶ *Suggrundaria*, antiqui dicebant ſepulcra infãtium, qui necdum xl. dies impleſſent. quæ nec iam buſta dici poterant: quia oſſa quæ comburerentur, non erant, nec tanta cadaueris immanitas, qua locus tumeſceret. vnde Rutil. Geminus Aſtyan. ait: Melius ſuggrundarium quæreres, quàm ſepulcrum.

8 ¶ *Silicernios*, dici voluerunt ſenes incuruos, quaſi iam ſepulcrorum ſuorum ſilices adſpicientes. Vnde Cincius Alimetus Hiſt. de Gorgia Leont. ſcribit dicens: Qui dum iam ſilicernius ſui finem temporis exſpectaret, etſi mori non potuit, tamen infirmitatibus inſultauit.

9 ¶ *Aruales Fratres*. Acca Larentia Romuli nutrix conſueuerat pro agris ſemel in anno ſacrificare, xij. filiis ſuis ſacrificiũ præcedentibus: vnde cùm ex iis vnus eſſet mortuus, propter nutricis gratiam Romulus in vicem defuncti ſe ſuccedere pollicetur: vnde & ritus proceſſit, cum xij. iam deinceps ſacrificare, eóſque Aruales dici fratres, ſicut Rutil. Gemin. in libris Pontificalibus memorat.

10 ¶ *Iniuges boues*. Manil. Chreſtus lib.

quem de Deorum hymnis scripsit, ait Mineruæ iniuges boues sacrificari, id est, iugum nunquam ferentes, illa videlicet de caussa, quòd & virginitas iugum nesciat maritale, & virtus nunquam sit iugo prementi subiecta.

11 ¶*Semones* dici voluerunt deos, quos nec cælo dignos adscriberent ob meriti paupertatem, sicut sunt Priapus, Hippona, Vertumnus: nec terrenos eos deputare vellent, pro gratiæ veneratione sicut Varr. in Mystagog. ait: Semonéque inferius derelicto, Deum depinnato attollam orationis eloquio.

12 ¶*Blaterare*, quasi verba trepidantia metu balbutire dixerunt. Pacu. Pseudone comœdia inducit Sceparnionem seruum ancillæ dicentem: Ni ego te blaterantem adspiscerem, his nuncium indicassem.

13 ¶*Lucitiosos*, dici voluerunt interdiu parum videntes, quos Græci μύωπας vocant. Plautus. Milit. Mirum est lolio victitare te tam vili tritico, Quid iam? quia luscitiosus. Dicunt enim, quòd lolium comedentibus oculi obscurentur.

14 ¶*Tutuli*. Varro in Pontificalibus ait Tutulos sacerdotes dici breuium deorũ. Numa verò Pompilius & ipse de Pontificalibus scribens, Tutulum dici ait pallium, quo sacerdotes caput tectabant, cùm ad sacrificium accessissent sicut & Virgilius ait: Et capita ante aras Phrygio velamur amictu.

15 ¶*Oriam*, dicunt nauiculam modicam piscatoriam. Plautus Cacisto: Malo hunc alligari ad oriam, vt semper piscetur, etsi sit tempestas maxima.

16 ¶*Problema*, est propositio in capite libri quæstionaliter posita. Demosthenes ad Philippum, (Sed ne quid Græcum te turbet exemplum, ego pro eo Latinum tibi faciam, ait enim) Problematis autem gradum tradamus adstanti, cui nostra subsequens occurset oratio. Nam & Tertullianus libro quem de Fato scripsit ita ait: Redde huic fati primum problematis mancipatum.

17 ¶*Pumilus*. Apul. Asino aureo introducit sorores Psyches marito detrahentis, dicítque: Patre meo seniorem maritum sortita sum, dein quouis puero pumiliorem, & cucurbita glabriorem. Pumulos dicunt molles atque enerues: glabrum verò leuem, & imberbem.

18 ¶*Sutela*: Sutelam dici voluerunt astutiam, quasi subtilem telam. Vnde & Plautus Casina: Possisne, nécne, clam me futelis tuis. Præripere Casinam vxorem, proinde vt postulas?

19 ¶*Friguttire*, dicitur subtiliter adgarrire. Plaut. Casina: Quídnam friguttis? Ennius Alcestide: Hæc anus admodum friguttit, nimium se sauciauit flore Liberi.

20 ¶*Titiuillitium*, dici voluerunt fila putrida, quæ de telis cadunt. Plautus Casina: Non ego istud verbum emsissem titiuillitio. id est, re admodum vili. Nam & M. Cornutus in Satyra ait: Titiuillitij sat cedo tibi.

21 ¶*Sculponeas* dici volunt cœstus plumbo ligatos. Vnde Nęuius Phlemporo comœdia ait: Sculponeis batuenda sunt huic latera probè. Et Plaut. Casina: simili modo: Qui quęso potius, quàm sculponeas, Quibus batuatur tibi os, senex nequissime.

22 ¶*Catillare*, est per alienas domos gyrare: tractum à catulis, quòd per omnes domos circumeant. Vnde Propertius: Catillata geris vadimonia publicum prostibulum. Et Plautus similiter Casina: Operam vxoris polliceor foras Quasi catillatum.

23 ¶*Capularem*, nominari volunt senem iam morti contiguum; quin & reos capulares dicebant, qui capulo digni fuerunt, vnde & Lucillius ait: pergit capulare cadauer. Statius Cæcilius Melæne comœdia: Túne amare audes edentule & capularis senex: Edentulum autem quasi sine dentibus dici placuit.

24 ¶*Promos*, & *Condos*, appellari voluerunt cellarios, eò quòd inde promant, & eò rursus condant. Plautus Pseudolo: Ego sum promus, condus, procurator peni. Penum autem cellariam dicimus.

25 ¶*Suppetias*, dicimus auxilium. Memor in Tragœdia Herculis: Ferte suppetias optimi comites.

26 ¶*Auctio*, dicitur venditio, quasi quod & ementem augeat & vendentem. Plautus Curculione: Auctionem facio parasiticam.

27 ¶*Nasiterna*, est aquæ vrna, id est, vrceus. vnde Calpurnius Phronesi fabula: Vbi tu nasiternatus aquam petas. Plaut. Bacchid. Effer nasiternam cum aqua foras.

28 ¶*Antistare*, dicimus præcellere. Crispinus Heraclea: Diuinis virtutibus antistas Alcides.

29 ¶*Stega*, est nauis proscenium, siue tabulatum, super quod nautæ ambulant. Plautus Chrysalo: Fortè vt assedi in stega.

30 ¶*Lembus*, genus nauiculæ, velocissimæ, quod & dromonis nomine appellamus. Virgilius Georgic. Non aliter quàm qui aduerso vix flumine lembum Remigiis subigit. Limbus verò est ora vestimenti cujusque.

31 ¶*Ramentum*, dici voluere quasi proiectitium quoddam purgamentum. Quintus Fabius Lucullus Epico carm. Viliissimum ramentum, proluuiosa pestis.

32 ¶*Diobolares*, dicuntur viliissimæ meretrices, quę paruo stipendio prostant. Pammachius: Diobolare prostibulum, quam ego astutum.

ctutum vt Dircen partitam reddam. Pacuu. Non ego sic fui, vt nunc sunt meretrices diobolæ, Quæ suam nummi causſa paruipendunt gratiam.

33 ¶ *Veruina*, iaculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Galbius Bassus Satyra, Veruina confodiende non te nauci facio. Nauci enim pro nihilo posuerunt. Plaut. Bacchid. Si tibi machæra est, & nobis varuina est domi, Quæ quidem te faciam, si me irritaueris, Confossiorem Soricina nænia.

34 ¶ *Diuidias*, dixerunt tristitiam. Propert. Diuidias mentis conficit omnis amor.

35 ¶ *Iustitium*, dicitur luctus publicus. Vnde Fonteius Orat. pro Nucerinis ait: Denique iustitium plebi indicitur.

36 ¶ *Choragium*, virginale funus vocatur. Apuleius Metamorph. Choragio itaque perfecto domuitionem parant.

37 ¶ *Desiduo*, pro diuturnè. Varr. Corollario: Diuidiæ mihi fuerunt, tam desiduò absuisse te.

38 ¶ *Floci*, quasi nihili. Plautus Flocci est, quid rerum geras.

39 ¶ *Ientaculum*, cibi degustatio. Callim. Ἀτρίων Ientaculum proferto Ioui.

40 ¶ *Edulium*, ab edendo, dicitur prægustatiua comestio. Apuleius Asino aureo: Eduliis opiparè excepta, opiparè, id est, lucidè, & delitiosè.

41 ¶ *Tuceta*, dicuntur escæ regiæ. Callim. Pisæis: Ambrosio redolent ruceta sapore.

42 ¶ *Ferculum*, missus carnium. Petron. Arbiter: Postquam ferculum allatum.

43 ¶ *Myropolæ*, sunt qui vnguenta vendunt, & sunt pigmentarij. Vnde Næuius Diabolaria: Myropola affatim mihi vnguentum largitus est, quo me venustarem. Affatim dixit abundanter.

44 ¶ *Celocem*, dicunt genus nauiculę modicum quod bamplum dicimus. Apul. lib. de republic. Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

45 ¶ *Cœlibatum*, dici voluerunt virginitatis abstinentiam. Vnde Felix Capella libr. de nuptiis Mercurij & Philologiæ: Placuit Mineruæ petere cœlibatum.

46 ¶ *Exercitus*, pro contempto. Plaut. Milit. glor. Itaque nos, nostrámque familiam habes exercitam.

47 ¶ *Valgia*, sunt labellorum obtortiones in supinatione, vel subatione peractæ. Plaut. Milite glorioso: Maiorem partem videas valgis suauiis. Sic Petron. Arbiter: Abroso valgiter labello.

48 ¶ *Summates*, dicuntur viri potentes.

49 ¶ *Simplones* dicuntur conuiuæ: nam & amicus sponsi, qui cum eo per conuiuia ambulat, Simplator dicitur. Sutrius Piscatoria: Summates viri simplones facti sunt ganei. est autem ganeum taberna.

50 ¶ *Præsegmina*, sunt partes corporis incisæ, vt Tages in Haruspicina ait: Præsegminibus amputatis.

51 ¶ *Congerrones*, qui aliena ad se congregant. Vnde apud Romanos Gerones Brutiani dicti sunt.

52 ¶ *Cistella*, dicitur capsella. Plautus: Cistellam effer cum crepundiis, id est, cum puerilibus ornamentis.

53 ¶ *Fabre*, perfectè dicitur. Antidamus in Moralibus: Fabrè compactum animal hominem quis ferat, sic ex re pecuatum? quis auerruncassit tam Aretinas hominum mentes? Porrò auerruncare dixit pro eradicare, Aretinas verò testeas, vel argillaceas: & Pecuatum stultum.

54 ¶ *Hallucinari*, dicitur vana somniare: tractum ab allucitis, quos nos κάνναβις dicimus, sicut Petronius Arbiter asserit: Nam cętum vernales me allucitæ molestabant.

55 ¶ *Culleus*, dicitur saccus in quo rei conclusi in mare mittuntur. Plaut. Vidularia: Iube nunc insui Culleo, atque in altum deportari, si vis annonam bonam.

56 ¶ *Elogium*, est hæreditas in malo. Cornelius Tacitus libro facetiarum: Cæsi itaque morum elogio in filiis relicto.

57 ¶ *Lixa*, mercenarius. Lucanus: Stat, dũ lixa bibat.

58 ¶ *Sudum*, dicitur serenum. Tiberianus: Aureos subducit ignes, sudus ora lucifer.

59 ¶ *Luteum*, dicitur splendidum. Pacuu. Thyeste: Non illic luteis aurora bigis.

60 ¶ *Absternius*, obseruans. Rubrius in Satyra: Absternium merulenta fugit Metenia nomen.

61 ¶ *Vadatus*, obstrictus, vel sub fide, aut fideiussione ambulans, sicut Funestella ait: Apud quem vadatus amicitiæ nodulo tenebatur.

62 ¶ *Manubiæ*, sunt ornamenta regum. Petronius Arbiter: Tot regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

63 ¶ *Aumarium*, dicitur locus secretus publicus, sicut in theatris, aut circo. Petronius Arbiter: In aumarium memetipsum conieci.

64 ¶ *Delenificus*, blandiloquus. Lucil. Comicus Nummularia: Nescio quorsum mihi eueniunt tua verba, tam delenifica.

FINIS.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBRI VIGINTI, EX antiquitate eruti.

SVMMA CAPITVM QVÆ SINGVLIS ISIDORI LIBRIS CONTINENTVR.

Capita libri primi.

1 De disciplina & arte.
2 De septem liberalibus disciplinis.
3 De literis communibus.
4 De literis Latinis.
5 De *Grammatica.*
6 De partibus orationis, & de nomine.
7 De pronomine.
8 De verbo.
9 De aduerbio.
10 De participio.
11 De coniunctione.
12 De præpositione.
13 De interiectione.
14 De voce.
15 De syllaba.
16 De pedibus.
17 De accentibus.
18 De figuris accentum.
19 De positura.
20 De notis sententiarum.
21 De notis vulgaribus.
22 De notis iuridicis.
23 De notis militaribus.
24 De notis literarum.
25 De notis digitorum.
26 De orthographia.
27 De analogia.
28 De etymologia.
29 De glossis.
30 De differentiis.
31 De barbarismo.
32 De solœcismo.
33 De cæteris vitiis.
34 De metaplasmis.
35 De schematibus.
36 De tropis.
37 De prosa.
38 De metris.
39 De fabula.
40 De vocabulo historiæ.
41 De primis auctoribus historiæ.
42 De vtilitate historiæ.
43 De generibus historiæ.

Capita libri secundi.

1 De *Rhetorica* & eius nomine.
2 De inuentoribus rhetoricæ artis.
3 De nomine oratoris, & partibus rhetoricæ.
4 De tribus generibus causarum.
5 De gemino statu causarum.
6 De tripartita controuersia.
7 De quatuor partibus orationis.
8 De quinque modis causarum.
9 De syllogismis.
10 De lege.
11 De sententia.
12 De cataſceua & anaſceua.
13 De prosopopeia.
14 De ethopeia.
15 De generibus quæstionum.
16 De elocutione.
17 De trimodo genere dicendi.
18 De colo, commate & periodis.
19 De vitiis literarum & verborum & sententiarum cauendis.
20 *De iunctura verborum.*
21 De figuris verborum & sententiarum.
22 De *Dialectica.*
23 De differentia dialecticæ & rhetoricæ artis.
24 De diffinitione philosophiæ.
25 De isagogis Porphyrij.
26 De categoriis Aristotelis.

27 De perihermeniis Aristotelis.
28 De syllogismis dialecticis.
29 De diuisione diffinitionum ex Marij Victorini libro, abbreuiata.
30 De topicis.
31 De oppositis.

Capita libri tertij. in quo Mathematica.

1 De vocabulo *Arithmeticæ* disciplinæ.
2 De auctoribus eius.
3 Quid sit numerus & vnde dicatur.
4 Quid præstent numeri.
5 De prima diuisione parium & imparium.
6 De secunda diuisione totius numeri.
7 De tertia diuisione totius numeri.
8 De differentia arithmeticæ, geometriæ & musicæ.
9 Quot numeri infiniti existunt.
10 Quid sit *Geometria*: & de inuentoribus & vocabulo eius.
11 De quadripartita diuisione geometriæ.
12 De figuris geometriæ.
13 De numeris secundum geometriam quærendis.
14 De *Musica*, & eius nomine.
15 De inuentoribus eius.
16 Quid possit musica.
17 De tribus partibus musicæ.
18 De triformi musicæ diuisione.
19 De prima diuisione musicæ quæ harmonica dicitur.
20 De secunda diuisione quæ orgonica dicitur.
21 De tertia diuisione quæ rythmica nuncupatur.
22 De musicis numeris.
23 De *Astronomia*.
24 De inuentoribus eius.
25 De scriptoribus astronomiæ.
26 De differẽtia astronomiæ & astrologiæ.
27 De astronomiæ ratione.
28 De mundo & eius nomine.
29 De forma mundi.
30 De cælo & eius nomine.
31 De situ sphæræ cælestis.
32 De motu eiusdem.
33 De cursu eiusdem sphæræ.
34 De celeritate cæli.
35 De axe cæli.
36 De cælestibus polis.
37 De cardinibus cæli.
38 De conuexis cæli.
39 De ianuis cæli.
40 De gemina cæli facie.
41 De quatuor partibus cæli.
42 De hemisphæriis.
43 De quinque circulis cæli.
44 De zodiaco circulo.
45 De candido circulo.
46 De magnitudine solis.
47 De magnitudine lunæ.
48 De natura solis.
49 De cursu solis.
50 De defectu solis.
51 De itinere solis.
52 De lumine lunæ.
53 De formis lunæ.
54 De interlunio lunæ.
55 De cursu lunæ.
56 De vicinitate lunæ ad terras.
57 De eclypsi solis.
58 De eclypsi lunæ.
59 De differentia stellarum, siderum & astrorum.
60 De lumine stellarum.
61 De situ stellarum.
62 De cursu stellarum.
63 De vario cursu stellarum.
64 De interuallis stellarum.
65 De numero circulari stellarum.
66 De stellis planetis.
67 De præcedentia & antegradatione stellarum.
68 De remotione vel retrogradatione stellarum.
69 De statu stellarum.
70 De nominibus stellarum, quibus ex causis nomina acceperunt.

Capita libri quarti. in quo de Medicina.

1 De *Medicina*.
2 De nomine eius.
3 De inuentoribus eius.
4 De tribus hæresibus medicorum.
5 De quatuor humoribus corporum.
6 De acutis morbis.
7 De chronicis morbis.
8 De morbis qui in superficie cutis videntur.
9 De remediis & medicaminibus.
10 De libris medicinalibus.
11 De instrumentis medicorum.
12 De odoribus & vnguentis.
13 De initio medicinæ.

Capita libri quinti, in quo, quæ ad ius pertinent.

1 De auctoribus legum.
2 De legibus diuinis & humanis.
3 Quid differunt inter se ius, & leges & mores.
4 Quid sit ius naturale.
5 Quid sit ius ciuile.
6 Quid sit ius gentium.
7 Quid sit ius militare.
8 Quid sit ius publicum.
9 Quid sit ius Quiritum.
10 Quid lex.
11 Quid scita plebeium.
12 Quid senatus consultum.
13 Quid constitutio & edictum.
14 Quid responsa prudentum.
15 De legibus consularibus & tribunitiis.

16 De lege satyra.
17 De legibus Rhodiis.
18 De priuilegiis.
19 Quid possit lex.
20 Quare lex facta sit.
21 Qualis debeat fieri lex.
22 De causis.
23 De testibus.
24 De instrumentis legalibus.
25 De rebus.
26 De criminibus.
27 De pœnis in legibus constitutis.
28 De *Chronica* vocabulo.
29 De momentis & horis.
30 De diebus.
31 De nocte.
32 De hebdomada.
33 De mensibus.
34 De solstitiis & æquinoctiis.
35 De temporibus anni.
36 De annis.
37 De olympiadibus & lustris & iubileis.
38 De seculis & ætatibus.
39 De discretione temporum.

Capita libri sexti. in quo Theologica tractat.

1 De veteri & nouo Testamento.
2 De scriptoribus & vocabulis sanctorum librorum.
3 De bibliothecis.
4 De interpretibus.
5 De eo qui primùm Romã libros aduexit.
6 Qui apud nos bibliothecas instituerunt.
7 Qui multa scripserunt.
8 De generibus opusculorum.
9 De ceris.
10 De chartis.
11 De pergamenis.
12 De libris conficiendis.
13 De librorum vocabulis.
14 De librariis & eorum instrumentis.
15 De canonibus euangeliorum.
16 De canonibus conciliorum.
17 De cyclo paschali.
18 De reliquis festiuitatibus.
19 De officiis.

Capita libri septimi.

1 De deo.
2 De filio Dei.
3 De Spiritu sancto.
4 De eadem Trinitate.
5 De hominibus qui quodam præsagio nomen acceperunt.
7 De patriarchis.
8 De prophetis.
9 De apostolis.
10 De reliquis in Euangelio nominibus.
11 De martyribus.
12 De clericis.
13 De monachis.
14 De cæteris fidelium nominibus.

Capita libri octaui.

1 De ecclesia & synagoga.
2 De religione & fide.
3 De hæresi & schismate.
4 De hæresibus Iudæorum.
5 De hæresibus Christianorum.
6 De philosophis gentium.
7 De poetis.
8 De sibyllis.
9 De magis.
10 De paganis.
11 De diis gentium.

Capita libri noni. in quo de iis quæ ad personas.

1 De linguis gentium.
2 De gentium vocabulis.
3 De regnis & militiæ vocabulis.
4 De ciuibus.
5 De affinitatibus & gradibus.
6 De agnatis & cognatis.
7 De prædictis affinitatibus.
8 De coniugiis.

Liber decimus tractat de quibusdã vocabulis per alphabetum distinctis.

Capita libri undecimi. in quo de homine.

1 De homine & partibus eius.
2 De ætatibus hominis.
3 De portentis.
4 De transformatis.

Capita libri duodecimi. in quo de brutis animalibus.

1 De pecoribus & iumentis.
2 De bestiis.
3 De minutis animantibus.
4 De serpentibus.
5 De vermibus.
6 De piscibus.
7 De auibus.
8 De minutis volatilibus.

Capita libri tertiidecimi. in quo de Mundo.

1 De Mundo.
2 De atomis.
3 De elementis.
4 De cælo.
5 De partibus cæli.
6 De circulis cæli.
7 De aere & nube.
8 De tonitruo.
9 De fulminibus.
10 De arcu & nubium effectibus.
11 De ventis.
12 De aquis.
13 De diuersitate aquarum.
14 De maris nomine.
15 De oceano.
16 De mediterraneo mari.
17 De finibus maris.

18 De æſtibus & fretis.
19 De lacis & ſtagnis.
20 De abyſſo.
21 De fluminibus.
22 De diluuiis.

Capita libri quartidecimi. in quo de Geographica.

1 De terra.
2 De orbe.
3 De Aſia & partibus eius.
4 De Europa.
5 De Libya.
6 De inſulis.
7 De promontoriis.
8 De montibus ceteríſque terrę vocabulis.
9 De inferioribus terræ.

Capita libri quintidecimi. in quo de locis publicis & priuatis.

1 De ciuitatibus.
2 De ædificiis publicis.
3 De habitaculis.
4 De ædificiis ſacris.
5 De repoſitoriis.
6 De operariis.
7 De aditibus.
8 De partibus ædificiorum.
9 De munitionibus.
10 De tentoriis.
11 De ſepulchris.
12 De ædificiis ruſticis.
13 De agris.
14 De finibus agrorum.
15 De menſuris agrorum.
16 De itineribus.

Capita libri ſextidecimi. in quo de metallis, ponderibus & menſuris.

1 De puluere bus & glebis terræ.
2 De glebis ex aqua.
3 De lapidibus vulgaribus.
4 De lapidibus inſignioribus.
5 De marmoribus.
6 De gemmis.
7 De viridioribus gemmis.
8 De rubris gemmis.
9 De purpureis.
10 De candidis.
11 De nigris.
12 De variis.
13 De criſtallinis.
14 De aureis.
15 De vitro.
16 De metallis.
17 De auro.
18 De argento.
19 De ære.
20 De ferro.
21 De plumbo.
22 De ſtanno.
23 De electro.
24 De ponderibus.
25 De menſuris.
26 De ſignis.

Capita libri decimiſeptimi. in quo de re Ruſtica.

1 De auctoribus rerum ruſticarum.
2 De cultura agrorum.
3 De frumentis.
4 De leguminibus.
5 De vitibus
6 De arboribus.
7 De propriis nominibus arborum.
8 De arboribus aromaticis.
9 De herbis aromaticis ſiue communibus.
10 De oleribus.
11 De odoratis oleribus.

Capita libri decimioctaui. in quo de re militari & ludis veterum.

1 De bellis.
2 De triumphis.
3 De ſignis.
4 De buccinis.
5 De armis.
6 De gladiis.
7 De haſtis.
8 De ſagittis.
9 De pharetris.
10 De fundis.
11 De ariete.
12 De clypeis.
13 De loricis.
14 De galeis.
15 De foro.
16 De ſpectaculis.
17 De ludo gymnico.
18 De generibus gymnicorum.
19 De ſaltu.
20 De curſu.
21 De iactu.
22 De virtute.
23 De luctatione.
24 De paleſtra.
25 De agone.
26 De generibus agonum.
27 De ludis circenſibus.
28 De circo.
29 De ornamentis.
30 De metis.
31 De obeliſco.
32 De carceribus.
33 De aurigis.
34 De quadrigis.
35 De curru.
36 De equis quibus currunt.
37 De ſeptem ſpaciis.
38 De equitibus.
39 De deſultoribus.
40 De peditibus.
41 De coloribus equorum.
42 De theatro.
43 De ſcena.
44 De orcheſtra.
45 De tragœdis.
46 De comœdis.

47 De themelicis.
48 De histrionibus.
49 De mimis.
50 De saltatoribus.
51 Quid pro patrono agatur.
52 De amphiteatro.
53 De ludo equestri.
54 De retiariis.
55 De secutoribus.
56 De laqueatoribus.
57 De velitibus.
58 De ferali certamine.
59 De horum execratione ludorum.
60 De alea.
61 De pirgis.
62 De calculis.
63 De tesseris.
64 De figuris aleæ.
65 De vocabulis tesserarum.
66 De iactibus tesserarum.
67 De calculorum motu.
68 De interdictione aleæ.
69 De pila.

Capita libri deciminoni. in quo de iis quę ad naues, ædificia & vestes.

1 De nauibus.
2 De partibus nauium & armamentis.
3 De velis.
4 De funibus.
5 De retibus.
6 De fabricis siue fornacibus.
7 De instrumentis fabrorum.
8 De fabricis parietum.
9 De dispositione.
10 De constructione.
11 De venustate.
12 De laquearijs.
13 De crustis.
14 De lithostratis.
15 De plastis.
16 De pictura.
17 De coloribus.
18 De instrumentis ædificiorum.
19 De lignarijs.
20 De inuentione lanificij.
21 De veste sacerdotali.
22 De nominibus vestium cæterarum.
23 De vestibus quarundam gentium.
24 De palliis virorum.
25 De palliis fœminarum.
26 De stratu & reliquis vestibus quæ in vsu habentur.
27 De lanis.
28 De coloribus vestium.
29 De instrumentis vestium.
30 De ornamentis.
31 De ornamentis capitis fœminarum.
32 De anulis.
33 De cingulis.
34 De calciamentis.

Capita libri vigesimi & vltimi. in quo de iis quæ ad victum, sedes & instrumenta.

1 De mensis.
2 De escis.
3 De potu.
4 De vasis escariis.
5 De vasis potatoriis.
6 De vasis vinariis & aquariis.
7 De vasis olearijs.
8 De vasis coquinarijs.
9 De vasis repositorijs.
10 De vasis luminarium.
11 De lecticis & sellis.
12 De vehiculis.
13 De reliquis quæ in vsu habentur.
14 De instrumentis rusticis.
15 De instrumentis hortorum.
16 De instrumentis equorum.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER I.

DE DISCIPLINA ET ARTE.

CAPVT PRIMVM.

DISCIPLINA à discendo nomen accepit: vnde & scientia dici potest. Nam *scire* dictum est à discere: quia nemo nostrûm scit, nisi qui discit. Aliter *disciplina*, quia discitur plena. ¶*Ars* verò dicta est, quòd artis præceptis regulisque consistat. Alij dicunt à Græcis hoc tractum esse vocabulum ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, id est, à virtute, quam scientiam vocauerunt. ¶Inter artem & disciplinam Plato & Aristoteles hanc differentiam esse voluerunt, dicentes, *Artem* esse in iis quæ se & aliter habere possunt: *disciplina* verò est quæ de iis agit, quæ aliter euenire non possunt. Nam quando veris disputationibus aliquid disseritur, *disciplina* erit: quando aliquid verisimile atque opi-

nabile tractatur, nomen *artis* habebit.

De septem liberalibus disciplinis. CAP. II.

DIsciplinæ liberalium artium septē sunt. Prima *Grammatica*, id est, loquendi peritia. Secunda *Rhetorica*, quæ propter nitorē & copiam eloquentiæ suæ, maximè in ciuilibus quęstionibus necessaria existimatur. Tertia *Dialectica* cognomento *Logica*, quæ disputationibus subtilissimis vera secernit à falsis. Quarta *Arithmetica*, quæ continet numerorum causas & diuisiones. Quinta *Musica*, quæ in carminibus cantibúsque cōsistit. Sexta *Geometria*, quæ mensuras terræ, dimensiónésque cōplectitur. Septima *Astronomia*, quę continet legem astrorum.

De literis communibus. CAP. III.

PRimordia Grammaticæ artis, *literæ* communes existunt, quas librarij & calculatores sequuntur. quorū disciplina velut quædam Grammaticæ artis infantia est. vnde & eam Varro literationem vocat. ¶ Literæ autem sunt indices rerum, signa verborum, quibus tanta vis est, vt nobis dicta absentium sine voce loquantur. Verba enim per oculos non per aures introducuntur. ¶ Vsus literarum repertus est propter memoriam rerum. Nam ne oblivione fugiant, literis alligantur. In tanta enim rerum varietate nec disci audiendo poterant omnia, nec memoria cōtineri. ¶ Literæ autem dictæ quasi legiteræ, quòd iter legentibus præstent, vel quòd in legendo iterentur. ¶ Literæ Latinæ & Græcæ ab Hebræis videntur exortæ. Apud illos enim prius dictum est *aleph*, deinde ex simili enunciatione apud Græcos tractum est *alpha*. idem apud Latinos A. Translator enim ex simili sono alterius linguæ literam condidit, vt nosse possimus linguam Hebraicam omnium linguarum ac literarum esse matrem. ¶ Sed Hebręi viginti duobus elementis literarum secundum veteris Testamenti libros vtuntur: Græci verò, xxiiij. Latini inter vtranque linguam progredientes, xxij. elementa habent. ¶ *Hebræorum* literas à lege cepisse per Moysen: *Syrorum* autem & Chaldæorum per Abraham. Vnde cū Hebræis & numero & sono concordant, solis characteribus discrepant. *Aegyptiorum* literas Ysis regina Inachi filia de Græcia veniens in Ægyptum, reperit, & Ægyptiis tradidit. Apud Ægyptios autem alias habuisse literas sacerdotes dicunt, alias vulgus. sacerdotales ἱερὰς, vulgares πανδήμους. ¶ *Græcarum* literarum vsum primi Phœnices inuenerunt: vnde & Lucanus: Phœnices primi (famæ si creditur) ausi Mansuram rudibus vocem signare figuris. Phœnices dicti à rubro mari, quod profluit in Syriam, qui Sidonem vrbem inibi condiderunt. Hinc est quòd & Phœniceo colore librorum capita describūtur, quia ab ipsis literæ initium habuerunt. Cadmus Agenoris filius Græcas literas à Phœnice in Græciam xvij. primus attulit: A. B. Γ. Δ. E. Z. I. K. Λ. M. N. O. Π. P. Σ. T. Φ. His Palamedes Troiano bello tres adiecit H. X. Ω. Post quem Simonides miles similiter tres alias adiecit Ξ. Θ. Ψ. Y literam Pithagoras Samius ad exemplum vitę humanæ primus formauit, cuius virgula subterior significat primam ætatem, incertam quippe, & quæ adhuc se nec vitiis nec virtutibus dedit. Biuium autem quod supereſt, ab adolescentia incipit: cuius dextera pars, ardua est, sed, ad vitam beatam tendens: sinistra facilior, sed ad labem interitúmque deducens. De qua sic ait Pers. Et tibi quæ Samios deduxit litera ramos, Surgentem dextro monstrauit limite callem. ¶ Quinque autem esse apud Græcos *mysticas* literas, prima Y, quę humanam vitam significat, de qua nunc diximus. Secunda Θ, quæ mortem significat. Nam iudices eandem literam theta apponebant ad eorum nomina quos supplicio afficiebāt. Et dicitur theta ἀπὸ τῦ θανάτου, id est, à morte. Vnde & habet per medium telum, id est, mortis signum. De qua quidam sic ait: O multum ante alias infelix litera theta. Tertia T figuram demonstrans dominicæ crucis. Vnde & Hebraicè signum interpretatur. de qua dictum est in Ezechiele angelo: Transi per mediam Ierusalem, & signa thau in fronte virorum gementium & dolentium. Reliquas verò duas summam & vltimam sibi vendicat Christus. Ipse est enim principium & finis, dicens: Ego sum A & Ω. Concurrentibus enim in se inuicem A ad Ω vsque deuoluitur: & rursus Ω ad A replicatur: vt ostenderet in se dominus & initij decursum ad finem, & finis decursum ad initiū. Omnes autē literę apud Grecos & verba cōponūt & numeros faciūt. Nā alpha literale apud eos vocatur in numeris vnum. Vbi autem scribunt beta, vocantur duo. vbi scribunt gamma, vocantur in numeris ipsorum tria. vbi scribunt delta, vocantur quatuor. & sic omnes literæ apud eos numeros habent. Latini autem numeros ad literas non computant, sed sola verba componunt, exceptis I, quæ vnum, & X, litera, quę & in figura crucem significat, & in numero decem demonstrat.

De literis Latinis. CAP. IV.

LAtinas literas Carmentis nympha prima Italis tradidit. Carmentis autem dicta

dicta, quia carminibus futura canebat. Cæterùm propriè vocata Nicostrata. Literæ autem, aut sunt communes aut liberales. *Communes* dicendæ, quia multi eis vtuntur in commune, vt in scribere & legere. *Liberales*, quia eas tantùm illi nouerunt, qui liberos conscribunt: rectéque loquendi, dictandique rationem nouerunt. ¶ Literarum duplex modus est: diuidũtur enim principaliter in duas partes, in vocales & consonantes. *Vocales*, sunt quæ directo hiatu faucium sine vlla collisione variè emittuntur. Et dictæ vocales, quòd per se vocem impleant, & per se syllabã faciant nulla adhærente consonante. *Consonantes* sunt, quæ diuerso motu linguæ vel impressione labiorum efficiuntur. Et dictæ consonantes, quia per se non sonant, sed iunctis vocalibus consonant. Hæ in duabus partibus diuiduntur: in semiuocalibus & in mutis. *Semiuocales* dictæ, eo quòd quiddam semisonum de vocalibus habeant. Ab equippe vocali incipiunt, & desinunt in naturalem sonum. vt f, l, m. *Mutæ* autem dictæ, quia nisi subiectis sibi vocalibus nequaquam erumpunt. Si enim eis extremum vocalis detraxeris sonum, inclusum, literæ murmur sonabit, vt b, c, d. Vocales autem & semiuocales, & mutæ à veteribus *sonæ* & *semisonæ* & *insonæ* dictæ sunt. ¶ Inter vocales autem apud Grammaticos, I & V, varias habent significationes. nam modò vocales sunt, modò semiuocales, modò mediæ sunt. *Vocales* ideo sunt, quia solæ positæ syllabas faciunt, & aliis consonantibus coniunguntur. *Consonantes* habentur ideo, quia interdum habent post se vocales in eisdem syllabis constitutas. vt Iuno, vates. & habentur pro consonantibus. *Mediæ* autem idcirco dicũtur, quoniam naturaliter solæ medium sonum habent, vt illius, vnius. Coniunctæ aliis pinguius sonãt, vt Ianus, vanus. Solæ autem positæ aliter sonant, aliter iunctæ. ¶ I verò propterea interdũ duplex dicitur, quia quotiescunque inter duas vocales inuenitur, pro duabus consonantibus habetur. vt Troia. Geminatur enim ibi sonus eius. V quoque litera proinde interdum est nihil, quia alicubi nec consonans est, vt quis. Vocalis enim non est, quia i sequitur. consonans non est, quia q præcedit. ideóque quando nec vocalis nec consonans est, sine dubio nihil est. Eadẽ & digramma à Græcis vocatur. quando sibimet aliisque vocalibus iungitur: quæ ideo digamma dicitur, quia duplex est instar F literæ quæ duplex gamma habet. ad cuius similitudinem coniunctas vocales digamma appellari Grammatici voluerunt, vt votum, virgo. ¶ Inter semiuocales quædam *liquidæ* dicuntur, quia interdum in vna syllaba postpositæ aliis consonantibus deficiunt, & à metro excluduntur: ex quibus duæ apud Latinos liquescunt, L & R, vt fragor, & flatus. reliquæ M & N apud Græcos liquescunt: vt Mnesteus. Decem & septem autem Latinis literis vetus scriptura cõstabat. Vnde & Latinè nominantur illa ratione, scilicet vel quòd ab E vocali incipiunt, & in mutum sonum desinunt, vt sunt semiuocales, vel quòd à suo sono incipiunt, & in vocalem E desinunt, vt sunt mutæ. ¶ H autẽ litera pro sola aspiratione adiecta est postea. Vnde & à plerisque aspiratio putatur esse, non litera: quæ proinde aspirationis nota dicitur, quia vocem eleuat. *Aspiratio* enim est sonus vberius eleuatus, cui contraria est *prosodia* sonus æqualiter flexus. ¶ K literam Sallustius Iudimagister postea Latinis adiecit, vt in sono discrimen faceret duarum literarum C & Q. quæ ideo superuacua dicitur, quia exceptis Karta, Kalendis superflua iudicatur. per C enim vniuersa exprimimus. ¶ Q literam nec Græci resonant, nec Hebræi: exceptis enim Latinis nulla alia lingua hanc habet. Hæc prius non erat. Vnde & ipsa superuacua est vocata, quia per C. cuncta veteres scripserunt. ¶ X litera vsque ad Augusti tempora nondum apud Latinos erat, sed pro ea C & S scribebant. vnde & duplex vocatur, quia pro C & S ponitur. vnde & ex eisdem literis compositum nomen habet.

¶ A Græcis duas literas mutauit Latinitas, Y & Z. propter nomina Græca. & hæ apud Romanos vsque ad Augusti tempus non scribebantur. sed pro Z ſ ponebant, vt hilariſſat. pro y verò i scribebant. ¶ Vnicuique autem literæ tria accidunt, *nomen*, quomodo vocetur. *figura*, quo charactere signetur. *potestas*, quæ vocalis, quæ consonans habeatur. A quibusdam & *ordo*, adiicitur, quæ præcedat, quæ sequatur: vt a prior sit, sequens b. A autem in omnibus gentibus ideo prior est litera, pro eo quòd ipsa prior nascentibus vocem aperiat. ¶ *Nomina* autem literarum gentes ex sono propriè linguæ dederunt notatis oris sonis atque discretis. Nam postquam eas animaduerterunt, & nomina illis & figuras imposuerunt: *figuras* autem partim ex placito, partim ex sono literarum formauerunt: vtputa i & o, quarum vnius ficut exilis sonus est, ita tenuis virgula: alterius pinguis sonus, sicut & plena figura. *Potestatem* autem natura voluntas *ordinem* dedit. ¶ Inter figuras literatum & *apices*, veteres dixerunt, apicem dictum pro eo quod longè sit à pedibus, sed in cacumine literarum opponitur. Est enim linea iacens super literam æqualiter ducta.

De Grammatica. CAP. V.

GRammatica est scientia rectè loquendi, & origo & fundamentum liberalium artium. Hæc autem in disciplinis post lite-

ras communes inuenta est, vt iam qui didicerant literas, per eam rectè loquendi rationem sciant. Grammatica autem à literis nomen accepit. γράμματα enim Græci literas vocant. *Ars* verò dicta est quòd artis præceptis regulisque consistat. Alij dicunt à Græcis hoc tractum esse vocabulum ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, id est à virtute, quam scientiam vocauerunt. *Oratio* dicta est quasi oris ratio. nam *orare* est loqui & dicere. Est autem *oratio* contextus verborum cum sensu. Contextus autem sine sensu non est oratio, quia non est oris ratio. Oratio autem plena est *sensu, voce*, & litera. *Diuisiones* autem *Grammaticæ artis* à quibusdam triginta dinumerantur, & partes orationis octo: vox articulata, litera, syllaba, pedes, accentus, posituræ, notæ, orthographia, analogia, etymologia, glossæ, differentiæ, barbarismi, solœcismi, vitia, metaplasmi, schemata, tropi, prosæ, metra, fabulæ, historiæ.

De partibus orationis, & de Nomine. CAP. VI.

PArtes orationis primus Aristoteles duas tradidit, *nomen* & *verbum*. deinde Donatus octo definiuit. sed omnes ad illa duo principalia referuntur, hoc est, ad nomen & verbum, quæ significant personam & actum. Reliquæ appendices sunt, & ex his originem trahunt. Nam *pronomen* ex nomine nascitur, cuius officio fungitur: vt Orator ille. *Aduerbium* de nomine nascitur: vt doctus, docte. *Participium* de nomine & verbo: vt lego, legens. *Coniunctio* verò & *præpositio*, vel *interiectio* in complexum istarum cadunt. Ideò & nonnulli quinque partes definiunt: quia istæ superfluæ sunt. ¶ *Nomen* dictum quasi notamen, quòd nobis vocabulo suo notas efficiat. Nisi enim nomen scieris, cognitio rerum perit. ¶ *Propria nomina* dicta sunt, quia specialia sunt. Vnius enim tamè personam significant. *Species propriorum nominum* quatuor sunt: prænomen, nomen, cognomen, agnomen. *Prænomen* dictum, eo quòd nemini præponatur. Vt Lucius, Quintus. *Nomẽ* vocatum quia notat genus, vt Cornelius. Cornelij enim omnes in eo genere vocantur. *Cognomen*, quia nomini coniungitur, vt Scipio. *Agnomen* verò quasi accedens nomen. vt Metellus Creticus, quia Cretam subegit. Extrinsecus enim venit agnomen ab aliqua ratione. *Cognomentum* autem vulgò, eo quòd nomini cognitionis causa super additur, siue quòd cum nomine est. ¶ *Appellatiua nomina* inde vocantur, quia communia sunt, & multorum significatione consistunt. Hæc *in Viginti octo species* diuiduntur. ex quib. *Corporalia* dicta, quia vel videntur vel tanguntur, vt, cælũ, terra, *Incorporalia*, quia carent corpore vnde nec videri, neque tangi possunt, vt veritas, iustitia, &c. *Generalia*, quia multarũ rerum sunt, vt animal. Nam & homo, & equus, & auis animalia sunt. *Specialia*, quia partem demonstrant, vt homo. Species enim animalium homo. *Principalia*, quia primam positionẽ habent, nec aliunde nascuntur, vt mõs, fõs. *Deriuatiua*, eo quòd ex alio nomine deducuntur: vt à monte, montanus. *Diminutiua*, quia minuuntur sensu: vt greculus, scholasticulus. *Sono diminutiua*, quia sonant sicut diminutiua, sed intellectu principalia sunt, vt fabula, tabula: *Tota græca*, quia ex toto, Græcè declinantur: vt Calisto. Sic enim Græcus & Latinus dicit. *Tota latina*, quia ex toto in latinum vertuntur, Græcus dicit Odysseus. Latinus Vlysses. *Media* dicta, quia ex parte græca sunt, & ex parte latina. Eadẽ & *notha*, quia corrumpunt vltimas syllabas manentibus prioribus, vt apud Græcos, Alexandros, Menandros: apud Latinos verò Alexander, Menander. Dicta autem notha, quemadmodum nothus dicitur quisquis de dispari genere nascitur. *Synonyma*, hoc est plurinomina: eo quòd sit in pluribus nominibus significatio vna: vt terra, humus, tellus. Idem enim sunt nomina. *Homonyma*, hoc est vninomina, eo quòd sit in vno nomine significatio plurima: vt tumulus, nunc mons breuis est, nũc tumẽs tellus, nunc sepulchrum. Est enim in vno nomine significatio diuersa. *Relatiua* dicta, eo quòd ad aliam referantur personam: vt magister, pater, Dominus. Illa autem quæ dicuntur *ad aliquid* aliter se habentia, à contraria significatione dicta sunt, vt dexter. Dici enim dexter non poterit, nisi sinister fuerit. Porrò *qualitatis* nomina ex eo dicta, quia per ea qualis quisque sit ostẽditur: vt sapiens, formosus, diues. *Quantitatis*, quia à mensura trahuntur: vt longus, breuis. *Patronymica* dicuntur, eo quòd trahuntur à patribus: vt Titides, Tidei filius. Æneades Æneæ filius, quãuis & à maioribus & à matribus ducantur. *Thetica*, vel *possessiua*, à possessione dicuntur, vt Euandrius ensis. *Epitheta*, quæ latinè adiectiua vel suppositia appellantur, eo quòd ad implendam sui significationem nominibus adiiciantur: vt magnus, doctus. Adiice ea personis, vt magnus philosophus, doctus homo, & plenus est sensus. *Actualia* ab actu descendunt: vt rex, dux, cursor, nutrix. orator. *Gentis*, à gente veniunt, vt Græcus, Romanus. *Patria*, à patria descendunt: vt Athenienses, Thebanus. *Loci*, à loco: vt suburbanus. *Verbalia* dicuntur, quia de verbo nascuntur, vt lector. *Participalia*, quæ sic sonant sicut participia: vt clemens, prudens. *Verbis similia*: à verbi similitudine dicta, vt contemplator. Nam & verbum est imperatiui modi futuri temporis, & nomen, quia comparationem recipit.

Hæ au-

Hæ autem omnes ſpecies à nominum appellatione deſcendunt. ¶ Secunda pars nominis *Comparatio*. Comparatio dicta, quia ex alterius comparatione alterum præfert. Cuius *gradus* tres ſunt: poſitiuus, comparatiuus, & ſuperlatiuus. *Poſitiuus* dictus, quia primus ponitur in comparationis gradu, vt doctus. *Comparatiuus*, ab eo quòd comparatus poſitiuo præfertur illi vt dictior. Plus enim doctior nouit, quàm doctus. *Superlatiuus* eo quòd comparatiuo ſuperferatur, vt doctiſſimus. plus enim ſcit quàm doctior. ¶ *Genera* dicta ſunt eo quòd generent: vt *maſculinum*, *fœmininum*. Cætera nomina non ſunt genera, ſed hoc nominum ratio & autoritas voluit. *Neutrum* dictum, quia nec hoc eſt, nec illud, id eſt, nec maſculinum nec fœmininum. *Commune* dictum, quòd duobus generibus nomen vnum communicat: vt hic & hæc canis. Cui contrarium eſt *Epicœnum*. quia vtrũque ſexum ſub vno genere enunciat, vt hic paſſer. Eſt enim incerti ſexus, quod nec natura nec oculis diſcernitur, ſed ſenſus tamen peritia. *Omne* genus dictum quia cunctis generibus ſeruit: maſculino, & fœminino, neutro & communi. ¶ *Numerus* dictus, quia per eum vel ſingularia vel pluralia nomina oſtenduntur. ¶ *Figura*, quia vel ſimplicia vel compoſita ſunt. ¶ *Caſus* à cadendo dicti. per eos enim inflexa nomina variantur & cadunt. *Nominatiuus* caſus dictus: quia per eundem aliquid nominamus, vt hic magiſter. *Genitiuus*, quia per eum genus cuiuſcunque quærimus: vt huius magiſtri filius. vel quod rem ſignificamus: vt huius magiſtri. *Datiuus*, quia per eum alicui aliquid nos dare demonſtramus, vt da huic magiſtro. *Accuſatiuus*, quia per eum aliquem accuſamus: vt, accuſo hunc magiſtrum. *Vocatiuus*, quia per eum aliquem vocamus, vt ô magiſter. *Ablatiuus*, quia per eum nos auferre aliquid cuiquam ſignificamus, vt auferam à magiſtro. ¶ *Hexaptota* nomina dicta, quia per ſex caſus varietates habent, vt eſt vnus. *Pentaptota* quòd tantum in quinque caſibus variantur, vt doctus. *Tetraptota*, quòd tantum in quatuor caſibus declinantur, vt latus. *Triptota*, quòd tantum in tribus, vt templum. *Diptota*, quòd tantum in duobus, vt Iupiter. *Monaptota*, quòd vno tantum caſu vtuntur, vt frugi.

De pronomine. CAP. VII.

PRonomen dictum, quia pro vice nominis ponitur, ne faſtidium faciat nomen ipſum dum iteratur. Nam cùm dicimus, Virgilius ſcripſit Bucolica, addimus pronomen, ipſe ſcripſit & Georgica. ſic varietates ſignificationis, & faſtidium tollit, & ornatum inducit. ¶ Pronomina autem finita ſunt, aut infinita: *Finita pronomina* dicta, eo quòd definiunt certam perſonam: vt ego. me enim ſtatim intelligis. *Infinita* dicuntur, quia non ſunt certæ perſonæ. De abſentibus enim dicitur & incertis: vt quis, quæ, quod. *Minus quàm finita* appellantur, quia commemorationem faciunt notæ perſonæ, vt ipſe, iſte. Certum eſt enim de quo dicitur. *Poſſeſſiua* vocantur, eo quòd nos aliquid poſſidere oſtendunt. Nam cùm dico meus, tuus, diſſimio aliquid meum eſſe vel tuum. *Relatiua* dicuntur, quia ad interrogationem referuntur, vt quis eſt? reſpondetur, is eſt. *Demonſtratiua*, eo quòd habent demonſtrationis ſignificationem. Aliquem enim præſentem his demonſtramus: vt hic, hæc, hoc: quæ tria & articuli nominantur. ¶ Articuli autem dicti, quòd nominibus coarctantur. i. colligantur, cùm dicimus: hic orator. Inter articulum autem & pronomen hoc intereſt, quod *articulus* tunc eſt, quando nomini iungitur: vt hic ſapiens. Cùm verò non coniungitur, demonſtratiuum *pronomen* eſt: vt hic & hæc & hoc. ¶ Omnia autem pronomina aut primigenia aut deductiua ſunt. *Primigenia* dicta ſunt, quia aliunde originem non trahunt. Hæc viginti vnum ſunt. *Finita* tria: ego, tu, ille. *Infinita* vij. quis, qualis, talis, quantus, tantus, quotus, totus. *Minus quam finita* ſex: Iſte, ipſe, hic, is, idem, ſui. *Poſſeſſiua* quinque: Meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter. Reliqua autem *deductiua* dicuntur, quia ex illis deducta atque compoſita exiſtunt: vt quiſpiam, aliquis, &c.

De Verbo. CAP. VIII.

VErbum dictum eo quòd verberato aëre ſonet: vel quòd hæc pars frequenter in oratione verſetur. ¶ Sunt autem verba mentis ſigna, quibus homines cogitationes ſuas inuicem loquendo demonſtrant. Sicut autem *nomen* ſignificat perſonam: ita *Verbum* dictum factúmque perſonæ. ¶ In perſona verbi, agentis & patientis *ſignificatio* eſt. Nam ſcribo, perſonæ factum eſt. Item ſcribor non perſonæ factum indicat, ſed eius à quo patitur. ¶ *Verborum genera duo* ſunt: Grammaticorum atque Rhetorum. *Grammaticorum* in tria cadunt tempora: inſtans, præteritum, & futurum. vt facit, fecit, faciet, *Rhetorum* autem vniuerſa oratio. Verba dicuntur, veluti, Verbis bonis nos cepit. verba bona habuit. Vbi non tantùm verba quæ in tria cadunt tempora: ſed vniuerſa oratio eſt. ¶ *Verborum ſpecies* ſunt, formæ, modi, coniugationes, & genera. ¶ *Formæ* verborum inde dictæ, eo quòd nos ad vnamquanque rem

informent. per has enim ostendimus quid agamus. *Perfecta forma* dicitur à perficiendo: vt lego. tunc enim dicendum est quando in præsenti tempore legimus. *Meditatiua* dicta à meditatis sensu, vt lecturio, id est, legere meditor. *Inchoatiua* post meditationem ab inchoantis iudicio: vt calesco. *Frequentatiua* à sæpius agendo, vt lectito. Formæ enim sensum tenent: modi declinationem Nam nescis quid sit declinatio, nisi prius didiceris quid sit sensus. ¶ *Modi* dicti ab eo: quemadmodum sint in suis significationibus. *Indicatiuus* modus dicitur: quia significationem indicandi habet, vt lego. *Imperatiuus*, quia sonum habet imperandi, vt lege. *Optatiuus*, quia per ipsum optamus aliquid agere, vt vtinam legerem. *Coniunctiuus*, quia ei coniungitur aliquid, vt locutio plena sit. Nam quando dicis, cùm clamem, pendet sensus: quòd si dicam, cùm clamem, quare putas quòd taceam? plenus est sensus. *Infinitiuus* dicitur, eo quòd tempora definiens personam verbi non definit: vt clamare, clamasse. Cui si adiungas personam: clamare debeo, debes, debet, fit *quasi finitum*. *Impersonalis* dicitur, quia indiget persona nominis vel pronominis: vt, legitur, addis personam à me, à te, ab illo, & plenè sentitur. Sed *infinitiuus* modus persona tantùm verbi eget: *Impersonalis* verò vel pronominis persona, vel nominis. ¶ *Coniugatio* dicitur eo quòd per eam ad vnum sonum multa coniunguntur. Docet enim in quam syllabam exeat futurum tempus, ne per imperitiam quis dicat legebo, pro legam. Harum prima & secunda mittunt futurum tempus in bo, & in bor: tertia in am, & in ar. ¶ Genera verborum ideo dicta, quia gignunt. Nam actiuo adiicis r, & gignit passiuum. rutsum passiuo adimis r & parit actiuum. Ipsa autem *actiua* dicuntur, quia agunt: vt verbero. *Et passiua*: quia patiuntur, vt verberor. *Neutralia*, quia nec agunt nec patiuntur, vt iaceo, sedeo. His si r literam adiicis, non sonant Latinè. *Communia* autem dicuntur, quia & agunt & patiuntur, vt amplector. Hæc similiter deposita r litera Latina non sunt. *Deponentia* verò dicuntur, quia deponunt futuri temporis participium à significatione passiua, quod exit in dus, vt gloriandus.

De Aduerbio. CAP. IX.

ADuerbium dictum est eo quòd verbis accidat. vt puta, bene legi. Bene aduerbium est, legi verbum. Inde ergo dictum aduerbium quòd semper verbo iunctum adimpletur. Verbum enim solum sensum implet, vt scribo. Aduerbium autem sine verbo non habet significationem plenam vt hodie. Adiicis illi verbum, hodie scribo. & iuncto verbo implesti sensum.

De participio. CAP. X.

PArticipium dictum quòd nominis & verbi capiat partes, quasi participium. A nomine enim vendicat sibi genera & casus. à verbo tempora & significationes: ab vtroque numerum & figuram.

De coniunctione. CAP. XI.

COniunctio dicta quòd sensus sententiásque coniungat. Hæc enim per se nihil valet: sed in copulatione sermonum quasi quoddam exhibet glutinum. Aut enim nomina sociat, vt Augustinus & Hieronymus: aut verba, vt scribit & legit. ¶ Vna autem vis omnium: siue copulent, siue disiungant. *Copulatiuæ* autem coniunctiones dictæ, eo quòd sensum vel personas coniungant: vt ego & tu eamus ad forum ipsum, & sensum coniunxit. *Disiunctiuæ* dictæ, quia disiungunt res aut personas; vt ego aut tu faciamus, *Subiunctiuæ* dicuntur, quia subiunguntur: vt que. dicimus enim regique homíque Deóque: non dicimus, que regique homíque Deo. *Expletiuæ* dictæ, quia explent propositam rem, vt puta. si hoc non vis, saltem illud fac. *Communes* nominantur: quia vbi vis præponuntur & subiunguntur: vt igitur hoc faciam, hoc igitur faciam. *Causales* dicuntur à causa: eo quòd aliquid cogitent facere, vt puta, Occido illum, quia habet aurum: causa est. *Rationales* dicuntur à ratione, qua quisque vtitur in faciendo: vt quomodo eam occidam ne agnoscar, veneno an ferro?

De præpositionibus. CAP. XII.

PRæpositio dicta, quòd nominibus præponatur & verbis. *Accusatiuæ* autem & *ablatiuæ* præpositiones à casibus quibus seruiunt dictæ. *Loquelares* verò, quia loquelis, id est, verbis semper cohærent, nec aliquid valent solæ positæ: vt di, dis. *Coniunctæ* verò verbis figuram faciunt, vt diduco, distraho.

De Interiectione. CAP. XIII.

INteriectio est vocata, quia sermonibus interiecta, id est, interposita, affectum commoti animi exprimit: sicut cùm dicitur *ab exultante* eia. *à dolente* heu. *ab irascente* hem. *à timente*

à timente hei. Quæ voces quaruncumque linguarum propriæ sunt, nec in aliam linguam facilè transferuntur.

De Voce. CAP. XIV.

VOx est aer ictu sensibilis auditu quãtum in ipso est. ¶ Omnis vox aut est articulata aut confusa. *Articulata* est hominum: *confusa* animalium. *Articulata* est quæ scribi potest: *confusa* quæ scribi non potest.

De Syllaba. CAP. XV.

SYllaba Græcè, Latinè conceptio dicitur, siue complectio. Nam syllaba dicta est ἀπὸ τῦ συλλαμβάνειν γράμματα, id est, à cõceptione literarum. συλλαμβάνειν enim dicitur concipere. Vnde verè illa est syllaba quæ ex pluribus nascitur literis. Nam vnam vocalem pro syllaba abusiuè, non propriè dicimus: quæ non tam syllaba dicenda est, quàm ratio temporum. ¶ Syllabę autem aut breues, aut longæ, aut communes sunt. *Breues* vocatæ, quia nunquam produci possunt. *Longæ*, quia semper producuntur: & nunquam corripi possunt. *Communes* autem quia pro scribentis arbitrio cùm necessitas cogit & producuntur. & corripiuntur. Lege Donatum. Ideo autem syllabæ longæ breuésque dicuntur, quia varias vocum moras aut dupla aut simplicia spatia temporis habere videntur. ¶ *Diphthongæ* syllabæ Græco nomine dictæ, quòd in eis binæ vocales iungantur. Ex his apud nos *veras* esse scimus quatuor, ae, oe, au, eu. Ei verò *apud maiores* tantummodo celebrata fuit. ¶ Syllaba autem apud metricos ideo *semipes* nominatur, quòd sit dimidius pes. Nam pes duabus constat syllabis. Cùm ergo syllaba vna est, quasi dimidius pes est. ¶ Dionysius Lintius syllabarum omnium singulas formas aptissimas fecit, & ob id statua honoratus est.

De Pedibus. CAP. XVI.

PEdes sunt qui certis syllabarum temporibus consistunt, nec à legitimo spatio vnquã recedunt. ¶ *Pedes* dicti eo quòd ipsos metra ambulẽt. Nã sicut nos pedibus incedimus, ita metra quasi pedibus gradiũtur. ¶ Pedes autẽ omnes cxxiiij. sunt. dissyllabi iiij. trisyllabi viij. tetrasyllabi xvj. pẽtasyllabi xxxij. hexasyllabi lxiiij. Vsq. ad iij autẽ syllabas pedes dicũtur. reliquę συζυγίαι vocãtur. ¶ Ipsi aũt pedes habent speciales causas nominũ quare ita vocãtur. *Pyrrichius* dictus est, quia hic assiduè vel in certamine vel in ludo puerili sępi frequẽtabatur, siue ab igne appellat, qui Græcè πῦρ dicitur, qui veluti ignis celeriter labitur. *Spondæus* dicitur, quia tractim sonat. Nam spondæus tractus quidam dicitur, id est, sonus, qui fundebatur circa aures sacrificantium. Vnde hi & qui tibiis canebant, in sacris gẽtilium *spondiales* nominabantur. *Trochæus* verò ab eo dictus est, quòd celeré cõuersionem faciat cantilenæ, & quasi rota velociter currat in metris. τρόχος enim Græcè rota dicitur. *Iambus* dictus est, quod ἰαμβίζειν Græci detrahere dixerunt. Huiusmodi enim carmine omnes iniectiones vel detractiones implere poetæ sunt soliti. Dictum autem nomen ab eo quod velut venenum quodam modo maledicti aut liuoris infundat. *Tribrachus* qui & *Chorius* appellatur, dictus, quia fit ex tribus breuibus. *Molossus* dictus à saltatione molossorum, quam exercuerunt armati. *Anapæstus* Græcè dicitur repercussus. Græci enim ἀνάπαιστον repercussionem dicunt. Quia ideo dicitur repercussus, eo quòd repercutiatur à dactylo. Est enim illi contrarius. *Dactylus* à digito dictus, quòd à longiore nodo in choans in duas desinat breues. Sic & iste pes iuncturam vnam habet longam, & duas breues. Vnde & manus oppansa palma dicitur, & pendentes digiti dactyli. *Amphibrachus*, quod in vtraque parte breuem habeat in medio longa interiacente. βραχὺς enim breuis dicitur. *Amphimacrus* dicitur, quòd duæ hinc inde longæ habeant in medio inclusam breuem. μακρὸς enim Græcè longus dicitur. *Bacchius* appellatus est, eo quòd isto pede Bacchia, id est, Liberi sacra celebrabantur. *Antibacchius*, vel *Palimbachius* dictus, quia tract⁹ à Bacchio est. *Proceleumaticus* eo quòd sit ad celeuma canendum aptus. *Dispondæus* autem & *ditrochæus*, & *dijambus* dictus, quòd geminis constent iambis, spondæis vel trochæis. *Antispastus*, quòd sit ex contrariis syllabis, ex breui & longa, ex longa & breui. *Choriambus* verò, quia ex hoc pede compositum carmen choris aptissimum sit. *Ionici* sanè propter numerorum inæqualem sonum dicti. habent enim binas longas syllabas, binásque breues. *Pæones* autem à Pæone poeta suo inuentore vocati sunt. Constant ipsi ex vna longa & tribus breuibus: quæ longa iuxta nomina eorũ variatim est constituta. *Epitriti* quatuor ex diuisione sua nomina acceperunt, & ideo Epitriti vocati, quòd semper tres longas habeãt syllabas & vnam breuem. ¶ Syzygiæ autem sunt pentasyllabi & hexasyllabi pedes, dicti apud Græcos συζυγίαι, quasi quædam declinationes, sed hi non sunt pedes, sed appellantur pentasyllabi & hexasyllabi: quia vltra v. & vj. syllabis non procedunt. vnde non oportet in carmine has syllabas quodlibet excedere nomen. vt Carthaginensium Hierosolymitanorum, & Constantinopolitanorum. ¶ Accidunt vnicuique pedi *arsis* & *thesis*, id

est eleuatio & positio vocis. Neque enim iter dirigere poterunt pedes, nisi alterna vice leuētur & deponantur, vt arma:ar, eleuatio est. ma, positio. In his duobus per diuisionem pedes legitimi colligūtur. *Aequa diuisio* est quoties arsis & thesis æquali temporum diuisione ceduntur. *Dupla* quoties ex his vnum alterum duplo vincit. *Sesqupla* verò est quoties vnum alterum sesquplo superat. In simpla enim eius parte vnum plus inuenitur: in dupla vno minus habetur. Sesquplum enim dimidium dicitur. Triplum est quādo maior pars ter continet totum minus, id est tria & vnū. *Epitrita* est quando minus continetur à maiore, & eius tertia pars. Ceduntur enim pedum membra vel per æqualitatem, vel per duplum, vel per sesquplum, vel per triplum, vel per epitritum. Partimur ergo inæquales hos pedes.

Pyrrichium ◡ ◡	*vt fuga.æqua.*
Spondæum	*vt æstus.æqua.*
Dactylum	*vt Menalus.æqua.*
Anapæstum	*vt Erato.æqua.*
Dispondæum	*vt oratores.æqua.*
Proceleumaticum	*vt auicula.æqua.*
Diambum	*vt propinquitas.æqua.*
Ditrochæum	*vt cantilena.æqua.*
Antispastum	*vt Salominus.æqua.*
Choriambum	*vt armipotens.æqua.*

Item in dupla partimur hos pedes.

Trochæum,	*vt meta.dupla*
Iambum,	*vt parens.dupla*
Molossum	*vt Aeneas.dupla*
Tribrachum	*vt macula. dupla*
Ionicum maiorem	*vt Iunonius.dupla*
Ionicum minorem	*vt Diomedes. dupla*
Vnus vero tantùm est qui tripla partitione diuiditur, quæ est maxima, atque ideo minimè metris adest.	
Amphibrachus vt carina	*tripla.*

Sesqupli autem ij sunt.

Amphimacrus	*vt insulæ.sesqupla.*
Bacchius	*vt Achates sesqupla*
Antibacchius	*vt natura.sesqupla*
Pæon primus	*vt legitimus.sesqupla*
Pæon secundus	*vt colonia.sesqupla*
Pæon tertius	*vt Menedemus sesqupla*
Pæon quartus	*vt celeritas.sesqulpa.*

Restant quos epitrita partitione diuidimus.

Epitritus primus,	*vt sacerdotes.epitri,*
Epitritus secundus,	*vt conditores.epitri.*
Epitritus tertius,	*vt Demosthenes.epitri.*
Epitritus quartus,	*vt Fescennius.epitri.*

Sunt igitur æqui x. dupli verò vj. triplus vnus sesqupli vij. Epitriti iiij.

NVmerus syllabarum in pedibus à duabus vsque ad sex protenditur. vlterius enim non procedit: quia ad vsque sex syllabas tendūtur pedes. *Tempora* in pedibus sunt, vt quanta vnusquisque pes habeat. *Resolutio* est pedum quando pro vna longa duæ breues ponuntur, aut pro duabus longis quatuor breues ponūtur: vt Virgilius. *Sextaq; intexunt abiete costas*. Abiete nunc resolutio est spondæi in proceleumaticum: in qua resolutione semper episynalepha sequitur. Ex vna autem longa duæ breues fiunt: Ex duabus autem breuibus longa nunquam fit. Findi autem solida possunt, solidari scissa non possunt. *Figura* est, cuius nota syllabæ agnoscuntur. Vbi enim circuli partem inferiorem bis positam aspicis, pirrichius est ◡ ◡ vbi i geminum iacens spondeus ij-ij.

Nam nota breuis inferior semicirculus ◡. nota longa j iacens.-

¶ Metra pedibus accidunt, vt à trochæo trochaicum, à dactilo dactilicum, à iambo iambicum, de quibus paulo pòst dicendum est.

De accentibus. CAP. XVII.

ACcentus, qui Græcè prosodia dicitur. ex Græco nomen accepit. Nam Græcè προσῳδία Latinè ad, ᾠδή Græcè, Latinè cantus est. Hoc enim nomen de verbo ad verbum expressum est. Latini autem habent & alia nomina. Nam accentus, & tonos & tenores dicūt, quia ibi sonus crescit & desinit. *Accentus* autem dictus, quòd iuxta cantum sit: sicut aduerbium, quia iuxta verbum est. *Acutus* accentus dictus, quòd acuat & erigat syllabam. *Grauis* quòd deprimat & deponat. Est enim contrarius acuto *circumflexus*, quia de acuto & graui constat. Incipiens enim ab acuto in grauem desinit: atque ita dum ascendit & descendit circumflexus efficitur. Acutus autem & circumflexus similes sunt. Nam vtraque leuat syllabam. grauis contrarius est ambobus. Nam semper deprimit syllabas cùm illi leuent, vt, Vnde venit Titan, & nox vbi fidera condit. vnde hic grauis est. minus enim sonat quàm acutus & circumflexus.

¶ Monosyllaba autem pars orationis si naturaliter breuis est, vt vir, aut positione longa, vt ars, acutum accentum habebit. Si verò naturaliter longa, vt res, circumflexum. ¶ Disyllaba pars orationis si priorem naturaliter longam habet, & vltimam breuem, circumflectitur, vt Musa, aliter acuitur. ¶ Trisyllaba pars orationis si mediam breuem habet, vt tibia, tunc primam acuimus. Si verò naturaliter longam habet secundam, & vltimam

vltimam breuem, vt Metellus, tunc mediam circumflectimus. ¶ Tetrasyllaba autem & pentasyllaba ratione trisyllabarū retinentur. ¶ Grauis accentus cū vno accentu poni potest in dictione vna: cū vtrisque nunquam, vt Catullus. In composita dictione vnus accentus est, vt armipotens, omnipotens. Accentus autem reperti sunt vel propter distinctionem: vt Viridique in littore conspicitur sus, ne dicas vrsus, vel propter pronunciationem, ne dicas meta breuiter, & non producta me. vel discernendæ ambiguitatis causa, vt ergo. Nam cùm producitur, go, causam significat, cùm corripitur, coniunctionem.

De figuris accentuum. CAP. XIIX.

FIguræ accentuum decem sunt, quæ à Grammaticis pro verborū distinctionibus apponuntur, Ὀξεῖα, id est, acutus accentus, linea à sinistra parte in dexteram partem sursum ducta: sit ita ', Βαρεῖα, id est, grauis linea, à summo sinistræ in dexterā deposita, fit ita `, Περισπωμένη, id est, circūflexa, linea de acuto & graui facta exprimitur ita Λ. Μακρὸς autem, id est, longa virgula iacens, est ita –. Βραχὺς, id est breuis, pars est circuli inferior iacens ita ∪. Ὑφὴν, id est cōiunctio, quia duo verba coniungit, subiecta virgula versui circūflexa fit ita ∩. *Diastole*, id est, distinctio, quę è contrario separat, dextera pars circuli supposita versui, fit ita ⊃. *Apostrophos*, pars item circuli dextra, & ad summam literam apposita, fit ita ' qua nota deesse ostenditur in sermone vltimas vocales, vt tribunal' pro tribunale. Δασεῖα, quod interpretatur aspiratio, id est, vbi h litera poni debet, tali figura notatur ⊂. Ψιλὴ, quod interpretatur siccitas, siue purum: id est, vbi h litera esse non debet, tali nota ostenditur' Quorū duorū accentuū figurā Latini ex ipsa litera aspirationis fecerunt. Vnde si iungas has, facis eandē aspirationis notam, H. Rursum si medium eius apicem scindis, Δασεῖαν & Ψιλὴν facis.

De positura. Cap. XIX.

Positura est figura ad distinguendos sensus per cola, & commata, & periodos. quæ dū ordine suo apponitur, sensum nobis lectionis ostendit. ¶ Dictæ autem *posturę*, vel quia pūctis positis annotātur: vel quia ibi vox pro interuallo distinctionis deponitur. Has Græci θέσεις vocant, Latini posituras. ¶ *Prima* positura *subdistinctio* dicitur. eadem & κόμμα. *Media* distinctio sequēs est. ipsa & κῶλον. *Vltima* distinctio quę totam sententiam claudit ipsa est περίοδος: cuius vt diximus partes sunt κῶλον & κόμμα: quarum diuersitas punctis diuerso loco positis demonstratur. Vbi enim in initio pronunciationis necdum plena pars sensus est, & tamen respirare oportet, fit *comma*, id est particula sensus, punctúsque ad vnam literam ponitur, & vocatur subdistinctio ,o', ab eo quod punctum subtus, id est, ad vnam literam accipit. vbi autem in sequentibus iam sententia sensum prēstat, sed adhuc aliquid supereſt de sententiæ plenitudine, fit *colon*, mediámque literam puncto notamus, & mediam distinctionem vocamus, quia punctū ad mediam literam ponimus. Vbi verò iam per gradus pronuntiando plenam sententiæ clausulam facimus, fit *periodus*: punctúmque ad caput literæ ponimus, & vocatur *distinctio*, id est, *disiunctio*: quia integram separat sententiam Hoc quidem apud oratores ¶ Cęterùm apud poetas vbi in versu post duos pedes syllaba remanet, *comma* est, quia ibi post scansionem præcisio verbi facta est. Vbi verò post duos pedes de parte orationis nihil supereſt, *colon* est. Totus autem versus periodus est.

De notis sententiarum. CAP. XX.

PRaterea, quædam sententiarum notæ apud celeberrimos auctores fuerunt, quásque antiqui ad distinctionem scripturarum carminibus & historiis apposuerunt. Nota, est figura propria in literæ modum posita, ad demonstrandam vnamquāque verbi sententiarúmque ac versuum rationem. Notæ autem versibus apponuntur numero xxvj. quæ sunt nominibus infra scriptis.

Asteriscus, apponitur in iis quæ omissa sunt, vt illucescant per eam notam quæ deesse videntur. Stella enim ἀστὴρ Græco sermone dicitur. à quo Asteriscus stellula est deriuatus. *

Obelus, id est virgula iacens apponitur in verbis vel sententiis superfluè iteratis, siue in iis locis vbi lectio aliqua falsitate notata est. vt quasi sagitta iugulet superuacua, atque falsa confodiat. Sagitta enim Græcè ὀβελὸς dicitur. —

Obelus, supernè appunctatus ponitur in iis de quibus dubitatur vtrum tolli debeant, nécne. ÷

Limniscus, id est virgula inter geminos punctos iacens, apponitur in iis locis quæ sacræ Scripturę interpretes eodem sensu, sed diuersis sermonibus transtulerunt. ⁝

Antigraphus, cum puncto apponitur, vbi in translationibus diuersus sensus habetur. ⁘

Asteriscus cum obelo: hac propriè Aristarchus vtebatur in iis versibus qui non suo loco positi erant.

Paragraphus, ponitur ad separandas res à rebus quę in connexu concurrũt, quemadmodũ in catalogo loca à locis, & regiones à regionibus, in agone præmia à præmiis, certamina à diuersis certaminibus separautur.

Positura, est figura paragrapho cõtraria. ideò sicut formata, quia sicut ille principia notat, ita ista fines à principiis separat.

Cryphia, circuli pars inferior cũ puncto ponitur in iis locis vbi quæstio dubia & obscura aperiri vel solui non potuit.

Antisigma, ponitur ad eos versus quorũ ordo permutandus est, sicut & in antiquis auctoribus positum inuenitur.

Antisigma, cum puncto ponitur in iis locis vbi in eodem sensu duplices versus sunt, & dubitatur qui potiùs eligendus sit.

Diple, hanc scriptores nostri apponunt in libris ecclesiasticorum virorum ad separanda vel demonstranda testimonia sanctarum scripturarum.

Diple, πλεκτικὴ vel περιϊστικὴ, hanc primus Leogaras Siracusanus apposuit Homericis versibus ad separationem Olympi à cælo.

Diple. περιεστιγμένη, id est, cum geminis pũctis. hanc antiqui in iis apponebant, quæ Zenodotus Ephesius non rectè adiecerat, aut detraxerat aut permutauerat, in iis & nostri ea vsi sunt.

Diple, ὠβελισμένη interponitur ad separãdas in comœdiis vel tragœdiis periodos.

Versa obelismene quoties strophe & antistrophus infertur.

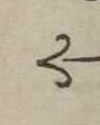

Aduersa cum obelo ad ea ponitur quæ ad aliquid respiciunt, vt, Nos ne tibi fluxas Frigię res vertere fundo Conamur nos, an miseros qui Troas Achiuis Obiecit.

Diple, supernè obelata ponitur ad conditiones locorum, ac temporum, personarúmque mutatas.

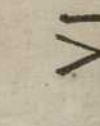

Recta & aduersa supernè obelata ponitur finita loco suo monade significante similem sequentem quoque esse.

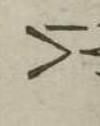

Ceraunium, ponitur quoties multi versus improbantur, nec per singulos obelantur, κεραυνὸς enim fulmen dicitur.

Κρίσιμον, hæc sola ex voluntate vniuscuiusque ad aliquid notandum ponitur.

PHI & RO, id est fortis vel frontes. hæc vbi aliquid obscuritatis est ob sollicitudinem ponitur.

Anchora, superior ponitur, vbi aliqua res magna omnino est.

Anchora inferior vbi aliquid vilissimè aut inconuenientiùs denuntiatum est.

Κορωνὶς, nota tantùm in fine libri apponitur.

Ἄλογον, nota quæ ad mendas adhibetur. Fuerunt & aliæ librorum notæ pro agnoscendis iis quę per extremitates paginarũ exponuntur. vt ibi lector in liminari huiusmodi signum inuenerit ad textum recurrens eiusdem sermonis vel versiculi, sciat esse expositionem cuius similem superiacentem notam inuenerit.

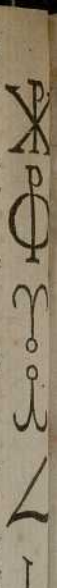

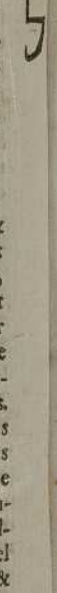

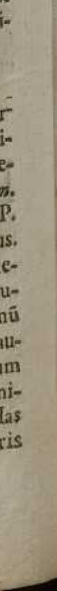

De notis vulgaribus. CAP. XXI.

VVlgares notas Ennius primus mille & cẽtum inuenit. Notarum vsus erat, vt quicquid pro concione vel contentione, aut in iudiciis diceretur, librarij scriberẽt cõplures simul astantes, diuisis inter se partibus, quot quisque verba, & quo ordine exciperet. Romæ primus Tullius Tiro Ciceronis libertus commentatus est notas. sed tantùm præpositionũ. Post eũ Tertius Persannius, Philargius, & Aquila libertus Mecænatis alius alias addiderunt. Deinde Seneca, contracto omniũ digestóque & aucto numero, opus effecit in quinque millia. Notæ autem dictæ, eò quòd verba vel syllabas præfixis characteribus notent, & ad notitiã legẽtiũ reuocent, quas qui didicerunt propriè iã notarij appellantur.

De notis iuridicis. CAP. XXII.

QVadam autẽ literæ in libris iuris verborum suorum notæ sunt, quo scriptio celebris breuior fiat. Scribebatur enim verbi gratia per B & F *bonum factum*. per S & C senatus consultum. per R & P. respublica. per P & R populus Romanus. per D & T. duntaxat: per supinam ш literam mulier. per p. secundùm naturam pupillus: per q verso capite, pupilla. per vnũ k kaput. per duo k k iuncta kalũniæ causa: per I & E iudex esto. per D & M dolum malum. Cuius generis plurimæ consimiles notę in libris antiquis inueniũtur. Has iuris

iuris notas nouitij imperatores à eodicib. legũ abolendas sanxerũt: quia multos per has callidi ingenio ignorantes decipiebãt, atque ita iusserunt scribendas in legibus literas, vt nullos errores, nullas ambages afferant, sed sequenda & vitanda aperte demonstrent.

De notis militaribus.

CAP. XXIII.

INbreuiculis quoque quibus militũ nomina continebantur, propria nota erat apud veteres, quæ inspiceretur, quanti ex militibus superessent, quantique in bello excidissent. T, nota in capite versiculi posita superstitẽ designabat. Θ verò ad vniuscuiusque defuncti nomen apponebatur. Vnde & habet per mediũ telũ, id est mortis signũ, de qua Persius ait, Et potis est nigrum vitio præfigere theta. Cùm autem pueritiam significare vellent, A litera vsi sunt: sicut mortẽ significabant cùm ponebant theta ad caput. In stipendiorum quoque largitione propriæ erant notæ.

De notis literarum.

CAP. XXIV.

NOtas etiam literarũ inter se veteres faciebant, vt si quid occultè inuicem scriptura significare vellẽt mutuo scriberent. testis est Brutus qui vsus iis literis ea quæ acturus erat, notabat, ignorantibus aliis quid sibi vellent eæ literæ. Cæsar quoque Augustus ad filium, cùm inquit, Innumerabilia incidunt assiduè quæ scribi ad alterutrum oportet, & esse secreta. habeamus ergo inter nos notas si vis tales, vt cùm aliquid notis scribendũ erit, pro vna quaque litera scribamus sequentem hoc modo, pro a, b. pro b, c. & deinceps eadẽ ratione cæteras. pro z autem litera redeundum erit ad duplex aa. Quidam etiã versis verbis scribebant.

De notis digitorum.

CAP. XXV.

SVnt quædam & digitorum notę, sunt & oculorum, quibus secũ taciti procúlque distãtes colloquũtur: sic mos est militaris, vt quoties consentiat exercitus, quia voce nõ potest, manu promittat. alij quia voce non possunt gladiorum motu salutẽt. Ennius de quadam impudica, Quasi in choro pila ludens dotatim dat sese, & communẽ facit. Aliũ tenet, alij adnutat, alibi manus est occupata, alij peruellit pedem, alij dat anulum spectandũ, & à labris alium inuocat. cũ alio cantat, attamen aliis dat digito literas. Et Salomon: Annuit oculo, terit pede, digito loquitur.

De orthographia.

CAP. XXVI.

ORthographia Græcè, Latinè recta scriptura interpretatur. ὀρθὸς enim Græcè rectat γραφὴ, scriptura dicitur. Hæc disciplina docet quemadmodum scribere debeamus. Nam sicut ars tractat de partium declinatione, ita *orthographia* de scribẽdi peritia: vt puta ad, cùm est præpositio, d literam: cùm est coniunctio, t literam accipit. ¶*Haud*, quando aduerbium est negandi, d litera terminatur, & aspiratur in capite. quando autem coniunctio disiunctiua est, per t literam sine aspiratione scribitur. ¶*Apud* præpositio per d, scribitur, sicut ad. vt apud patrem. quoniã veteres sæpe apud pro ad vsi sunt, duabus ex iis mediis literis subtractis. ¶Interdũ autem aliæ literæ in locum aliarum literarum ritè ponuntur. B, & p, literis quædam cognatio est. Nã pro Pyrrho dicimus Birrhum. C, & g, quandam cognationem habent. Nam cùm dicimus centum & trecentos, postea dicimus quadringentos, g ponentes pro c. porrò inter c & q, quædam cognatio est. nam huiusce per c, cuiusque per q, scribimus Cùm autẽ præpositio per c, scribenda est, si autẽ aduerbium fuerit, per q. ¶Dicimus enim quù lego, Deus per e solam: dæmon per æ diphthongum est notandus. ¶Equus quod est animal, per e scribendus. Æquus, quod est iustus, per æ, diphthongum est scribẽdus. ¶Exul addita s, debet scribi: quia exsul dicitur, qui extra solum est. ¶Exultat, melius sine s, litera scribitur. Nam cùm ipsa x, ex c. & s, constat, quomodo cùm in ea sit s, rursus ei additur alia? ¶Æquor per diphthongũ scribendum, quia non ab aqua sed ab ęqualitate nomen est factum. ¶Forsitan per n, in fine scribendum, quia integrum eius est Fortè si tandem. ¶Fedus quod est deformis, per e solam scribendum: fœdus quod est pactum, cum œ diphthongo scribendum. ¶Formosus sine n scribitur: quia à forma vocatur. ¶Gnatus quod est filius, per g, scribendum: quia facit generatus. ¶H, quę aspirationis nota est, in Latino tãtùm vocalibus iungitur: vt honor, homo, humus. Aspiratur autem & consonãtibus. sed in Græcis & Hebręis nominibus. Heus autem & heu interiectiones per h, scribẽdæ. ¶I, literam inter duas vocales constitutam bis scribi quidam existimabant, vt Troia, Maia, sed hóc ratio non permittit.

Nnquã enim tres vocales in vna syllaba scribuntur. Sed l litera inter duas vocales constituta, pro dupla habetur. ¶ Id pronomen neutri generis per describitur, ab eo quod est is, ea, id: quia facit idem. Quod si verbum est tertiæ personæ, per t, notabitur, ab eo quod est eo, is, it: quia facit itur. ¶K, literam antiqui præponebãt quoties a, sequebatur, vt kaput, kama, kalamus. Nunc autem kartago & kalendæ per eandem tantùm scribuntur. Omnia autem Græca nomina qualicunque sequente vocali per k sunt scribenda. ¶Lætus per æ, diphthongon scribitur: quia lætitia à latitudine vocata est, cui contraria est tristitia, quæ angustiam facit. ¶ L autem litera interdum pro d litera vtimur: vt latum pro datum & calamitate pro cadamitate. à cadendo enim nomen assumpsit calamitas. Maxumus, an maximus, & si quæ similia sunt, qualiter scribi debeant, quæsitum est. Varro tradidit Cæsarem per i huiusmodi verba enunciare & scribere solitum esse. inde propter auctoritatem tanti viri consuetudinem factam, vt maximus, optimus, pessimus scribatur. ¶Malo per vnum l scribendum: quia magis est volo, Malle per duo ll, quia est magis velle: Volo, nolo per vnum l. velle & nolle per duo. Nolo enim, non volo est, nolle non velle. ¶Os si vultum aut ossa significat per o solam scribendum est, si personam h, præponenda est. ¶Ora finium per o. hora diei, per h scribendum. ¶Onus si de onere venit per o solam scribendum, si de honore, cum h, aspiratione. ¶Præpositio, & *præterea*, per æ diphthongon scribendũ. ¶ Penè verò quod est coniunctio per e. ¶Pœna quod est supplicium, per œ. ¶Q litera tunc rectè præponitur, cùm illã statim u litera sequitur, & alia quælibet vna pluréſve vocales iunguntur, ita vt vna syllaba fiat. Cætera per c scribuntur. ¶Quæ, pronomen cum a scribendum. que coniunctio, sine a. ¶Quid, per d literam scribitur cùm pronomen est, per t, cùm verbum: cuius positio prima est queo, quis, quit, & in compositione nequeo, nequis, nequit. ¶*Quod* quando Pronomen est, per d scribendum. quando numerus, per t: quia totidem per t scribitur. ¶*Quotidie*, per q scribendum non per c, vt si quot diebus. ¶R, litera communionem habet cum s, litera. Itaque apud antiquos, honos, labos, arbos dicebatur. nunc honor, labor, arbor. ¶ *Sat* per t, scribi oportet, quia integrum, eius facit satis. *Sed*, per d, oportet scribi. apud antiquos enim sedum dicebatur, nos finales duas literas abscidimus. ¶*Tantus*, sicut & *quantus*, in medio m habebant. Quàm enim & tam, vnde & quantitas, quantus, tantus. ¶*Væ*, interiectio cum a scribenda. Ve coniunctio, sine a. ¶ *Christus*, quia Græcum est, per X, id est Ch scribendum. ita Chrisma. ¶Y & Z literis sola Græca nomina scribuntur. Nam cum iustitia z literæ sonum exprimat, tamen quia Latinum est, per t scribendum est. Sicut militia, malitia, nequitia, & cætera similia. In dubiis quoque verbis consuetudo veterum erat, vt cum eadem litera alium intellectum correpta, alium producta, haberet, longæ syllabæ apicem apponebant, vt puta *populus* an arborem significaret, an hominũ multitudinem, apice distinguebatur. sic & vbi literæ consonantes geminabantur. Sicilicum superponebant, vt sella, serra, asseres. Veteres enim non duplicabant literas, sed supra sicilicos apponebant. qua nota admonebatur lector geminandam esse literam: & *Sicilicus*, quia in Sicilia inuentus est primò.

De Analogia.

CAP. XXVII.

Analogia Græcè, Latinè similiũ comparatio, siue proportio nominatur. Cuius hæc vis est, vt quod dubium est, ad aliquod simile quod non est dubiũ referatur, vt incerta certis probentur. ¶Octo autem modis cõparatio analogiæ colligitur, id est *qualitate, comparatione, genere, numero, figura, casu, extremitatibus similium syllabarum, & similitudine temporum.* Siquidem de iis vnum defuerit, iam non est analogia, id est similitudo, sed est *anomalia*, id est, extra regulam, vt lupus & lepus, totum conuenit, sed dissentiunt casu: fecit enim lupo, leporis. Nam regulariter est, dum quæris vtrum trames masculinum an fœmininum sit, similis est illi in omni declinatione limes. & erit masculinum. Item funis si incerti generis esse credis, similis est illi panis in declinatione, & erit masculinum. Item ex comparatione positiuorum: vt si dicas, doctus, magnus, positiui sunt & sui similes. Fit & per deminutionem, vt puta funem masculinũ esse funiculus ostendit. sicut marmor neutri generis esse marmusculũ indicat. Nam quod genus in principalitate est, id esse solet in diminutione. Sed hoc non semper, vt pistrinum pistrilla sed scire debemus expositione, id est, primitiuo, declinationem, & ex diminutione genus colligere.

De Etymologia. CAP. XXVIII.

ETymologia, est origo vocabulorum, cùm vis verbi vel nominis per interpretationē colligitur. Hāc Aristoteles σύμβολον, Cicero *annotationem* nominauit: quia nomina & verba rerum nota facit exemplo proposito, vt puta *flumen*, quia fluendo creuit, à fluendo dictum. ¶ Cuius cognitio sæpe vsum necessarium habet in interpretatione sua. Nam cùm videris vnde ortum est nomen, citius vim eius intelligis. Omnis enim rei inspectio etymologia cognita planior est. ¶ Non autem omnia nomina à veteribus secundum naturam imposita sunt, sed quædam & secundum placitum: sicut & nos seruis & possessionibus interdum secundum quod placet nostræ voluntati nomina damus. Hinc est quòd omnium nominum etymologiæ non reperiuntur: quia quædam non secundum qualitatem qua genita sunt, sed iuxta arbitrium humanæ voluntatis vocabula acceperunt. ¶ Sunt autem etymologiæ nominum, aut *ex causa* datæ. vt *reges* à rectè agendo: aut *ex origine*, vt *homo*, quia sit ex humo: aut *ex contrariis*, vt à lauando *lutum*, dum lutum non sit mundum, & *lucus*, quia vmbra opacus, parum luceat. Quædam enim facta sunt *ex nominum deriuatione*, vt à prudentia *prudens*. quædam etiam *ex vocibus*, vt à garrulitate *garrulus*. quædam *ex Græca etymologia* orta & declinata sunt in Latinum, vt *sylua*, *domus*, Græcè ὕλη, δῶμα. Alia quoque *ex nominibus locorum, vrbium vel fluminum* traxerunt vocabula. Multa etiam *ex diuersarum gentium sermone* vocantur. Vnde & origo eorum vix cernitur. Sunt enim pleraque barbara nomina incognita Latinis & Græcis.

De glossis. CAP. XXIX.

GLossa, Græca interpretatione linguæ sortitur nomen. Hanc Philosophi *aduerbium* dicunt: quia vocem illam de cuius qualitate requiritur: vno & singulari verbo designat. Quid enim illud sit in vno verbo positum declarat, vt Conticescere est tacere. Item, Latus haurit apertum, haurit, percutit. Item cùm terminum dicimus finem: aut populatas interpretamur esse vastatas, & omnino cùm vnius verbi rem vno verbo manifestamus.

De differentiis. CAP. XXX.

DIfferentia, est species definitionis, quam scriptores artium de eodem & de altero nominant. Hæc enim duo quadam inter se communione confusa, coniecta differentia secernuntur, per quam quid sit vtrunque cognoscitur: vt cùm quæritur, quid inter regem sit & tyrannum, adiecta differentia quid vterque sit definitur, vt *Rex* modestus & temperans, *tyrannus* verò crudelis. Inter hæc enim duo differentia cùm posita fuerit, quid sit vtrunque cognoscitur. sic & cætera.

De barbarismo. CAP. XXXI.

BArbarismus, est verbum corrupta litera vel sono enunciatum. *Litera*, vt floriet, dum florebit dicere oporteat. *sono*, si pro media, prima syllaba producatur, vt latebræ, tenebræ. ¶ Appellatus autem barbarismus à barbaris gentibus, dum Latinæ orationis integritatem nescirent. vna quæque enim gens facta Romanorum cum suis operibus, vitia quoque & verborum & morum Romam transmisit. ¶ Inter *barbarismum autem* & *barbarolexim* hoc interest, quòd *barbarismus*, in verbo Latino fit, dum corrumpitur: quando autem barbara verba Latinis eloquiis inseruntur, *barbarolexis* dicitur. Item quando in prosa vitium fit sermonis, *barbarismus* vocatur: quando in metro, *metaplasmus* dicitur. ¶ Barbarismus autem fit *scripto* & *pronunciatione*. *Scripto* iiij. modis, si quis in verbo literā vel syllabam adiiciat, mutet, transmutet, vel minuat. *Pronunciatione* autem fit in temporibus, tonis, aspirationibus, & reliquis quæ sequuntur. *Per tempora* quippe fit barbarismus, si pro longa syllaba breuis ponatur, aut pro breui longa. *Per tonos*, si accentus in alia syllaba commutetur. *Per aspirationem*, si adiiciatur h litera vbi non debet, aut detrahatur vbi esse oportet. *Per hiatum*, quoties in pronunciatione scinditur versus antequam cōpleatur: siue quoties vocalis vocalem sequitur. vt Musæ Æonides. Fit barbarismus & per *Motacismos*, *Iotacismos*: & *Labdacismos*. *Motacismus*, est quoties in m literam vocalis sequitur: vt bonum aurum, iustum amicum, sed & hoc vitium aut suspensione m literæ, aut detractione vitamus. *Iotacismus* est, quoties in iota litera duplicatur sonus, vt Troiia, Maiia. vbi earum literarum adeò exilis erit pronuntiatio vt vnum iota non duo sonare videatur. *Labdacismus* est, si pro vno l duo pronuncientur, vt Afri faciunt. sicut Colloquium pro conloquium: vel quoties vnum l exilius, duo largius proferimus, quod contra est. Nam vnum largius, duo exilius proferre debemus. *Collisio* est, quoties nouissimæ syllabæ finis in alterius principio est, vt matertera.

De solœcismo. CAP. XXXII.

SOlœcismus est plurimorum verborum inter se inconueniens compositio: sicut bar-

barismus vnius verbi corruptio. Verba enim non recta lege coniuncta *solœcismus* est. vt siquis dicat, inter nobis, pro inter nos. aut dare veniam sceleratorum, pro sceleratis. Dictus autem *solœcismus* à ciuibus Silicibus: qui ex vrbe Solæ quæ nunc Pompeiopolis appellatur, profecti, cùm apud Italos commorantes, suam & illorum linguam vitiosè inconuenienterque confunderent, solœcismo nomen dederunt. Vnde & similiter loquentes, solœcismos facere dicuntur. ¶ *Solœcismus* autem apud poetas schema dicitur, quoties in versu necessitate metri factus inuenitur. Cùm autem non inuenitur necessitas, permanet solœcismi culpa. ¶ Solœcismus fit duobus modis: aut per partes orationis, aut per accidentia partium orationis. *Per partes orationis* fit, si alteram pro altera ponamus: vtputa si præpositiones aduerbiis applicemus. *Per accidentia* fit, id est per ea quæ accidunt partibus orationis, vtputa per qualitates, genera, numeros, figuram, casus. Per ista igitur omnia fiunt solœcismi, sicut Donatus exposuit. fiunt præterea & plurimis modis. Nam Lucillius *centum genera solœcismorum* dixit, quos omnes vitare potius quàm sequi debet, qui regulam rectè loquendi studet tenere.

De vitiis. CAP. XXXIII.

Vitia, apud Grammaticos illa dicuntur quæ in eloquio cauere debemus. Sunt autem hæc, barbarismus, solœcismus, acyrologia, cacemphaton, & reliqua. *Barbarismus*, est corruptio verbi vnius. vt si tertiam syllabam quis producat in Ignoscere. *Solœcismus* compositio vitiosa verborum, vt si aliquis dicat, inter hominibus, pro inter homines. *Acyrologia*, non propria dictio, vt, Liceat sperare timenti. Proprium est autem timenti formidare, non sperare: & gramineo in campo. Proprium est graminosum dicere campum, non gramineum. *Cacemphaton*, dictio obscœna vel incomposite sonans. Obscœna, vt, His animum arrectis dictis. Incomposita, vt, Iuuat ire & Dorica castra videre. Mala enim compositio fit ab ea syllaba incipere, qua superior finierat. sed & si alio modo quolibet incomposita dictio proferatur, cacemphaton dicitur. *Pleonasmos*, adiectio vnius verbi superuacua: vt in Virgilio: Hactenus aruorum cultus & sidera cœli. Neque enim alibi nisi in cælo sunt sidera. *Perissologia*, adiectio plurimorum verborum superuacua, vt viuat Ruben & non moriatur: dum non sit aliud viuere quàm non mori. Est in Esaia, Aure audietis. Et apud Ioannem, Quod vidimus oculis nostris, dum non aliter videmus nisi oculis. Et, Locutus sum lingua mea, *Macrologia*, longiloquium, res non necessarias comprehendens, vt Legati non impetrata pace retrò vnde venerant domum reuersi sunt. *Tautologia*, id est eloquium iteratum, vt Si fata virum seruant, si vescitur aura etherea, neque adhuc crudelibus occupat vmbris. Totum enim quod repetitur vna res est, sed crebro sermone enunciata. *Eclypsis*, est defectus dictionis, in quo necessaria verba desunt, vt, Cui pharetra ex auro: deest enim, erat. *Tapinosis*, est humilitas, statum magnæ rei dictis infirmans: vt, Apparent rari nantes in gurgite vasto. Gurgitem posuit pro mari, *Cacosyntheton*, vitiosa compositio, vt, Versáque iuuencum Terga fatigamus hasta. *Amphibologia*, ambigua dictio: quæ fit aut per casum accusatiuum, vt illud responsum Apollinis ad Pyrrhum: Aio te Æacida Romanos vincere posse. In quo non est certum, quem in illo versu monstrauerit esse victorem. Fit & amphibologia: *per incertam distinctionem*: vt, Bellum ingens geret Italia. Incerta distinctio, vtrum bellum ingens, aut ingens Italia. Fit & *per commune verbum*, vt si quis dicat, Criminatur Cato: vadatur Cicero: præstolatur Brutus: designatur Antonius, nec addat quem, vel à quo. Cato enim Philosophus aliorum crimina reprehendebat: Cicero defensor causarum erat. Vades enim dicuntur, qui legaliter causas agunt. Sed in hac ambiguitate non ostendit quem criminetur Cato, pro quo agat Cicero. Vadat enim id est causam agit, & non dicit cuius. Fit & *per homonymiam*, quando vno nomine multa significantur: vt acies, & non addas aut ferri, aut oculorum aut militum.

De metaplasmis. CAP. XXXIIII.

Metaplasmus, Græca lingua, Latinè dicitur, transformatio. qui fit in vno verbo propter metri necessitatem, & licentiam poetarum, cuius species hæ sunt. *Prothesis*, appositio in principio verbi, vt gnato pro nato. *Epenthesis*: appositio in medio, vt relliquias, pro reliquias. & maneant in relligione nepotes, pro religione, *Paragoge*: appositio in fine, vt admittier, pro admitti. & potestur, pro potest. *Aphæresis*, abscisio de principio, vt temno pro contemno. *Syncope*, abscisio de medio, vt forsan, pro forsitan. *Apocope*, abscisio de fine, vt sat pro satis. *Ectasis*, productio contra naturam, vt, Italiam fato profugus. &, Exercet Diana choros. *Systole*, correptio contra naturam. Aquo sus Orion, &, Vrbemque Fidenam, cum prima syllaba producì debeat. *Diæresis*, discissio vnius syllabæ in

bæ in duas, vt Dires pictai vestis, pro pictæ, & aulai, pro aulæ. *Episynalæphe*, conglutinatio duarum in vnam, vt prende coronas, & ia nua pro ianua. *Synalæphe*, collisio vocaliū ad iuncta vocalibus: vt, Atque ea diuersa penitus dum parte geruntur. *Eclipsis*, collisio consonantium cum vocalibus: vt, Multum ille & terris iactatus & alto. *Antitheſis*, contraria positio literæ pro alia litera. impete pro impetu, & olli pro illi. *Metatheſis*, transpositio literæ, vt Euandre pro Euander, Timbre pro Timber. ¶Inter *barbarismum*, & *figuras*, hoc est latinam & perfectam elocutionem esse dicunt Metaplasmum, qui in vno sermone, ratione sit vitiosus. Item inter *solœcismum*, & *schema*, id est, perfectam connexionem sermonum, figura est, quæ fit contextu sermonum ratione vitiosa. Ergo metaplasmi & schemata media sunt: & discernuntur peritia & imperitia. Fiunt autem ad ornatum.

De schematibus. CAP. XXV.

Schemata, ex Græco in Latinum eloquiū figurę interpretantur, quę fiunt in verbis vel sententiis per varias distinctionum formas propter eloquij ornatum. Hæc dū multa sunt apud Grammaticos, ista inueniuntur. *Prolepsis*, est præsumptio, vbi ea quæ sequi dicunt, anteponuntur: vt, Interea reges ingenti mole Latinus. Debuit enim sic dicere, Interea reges ingenti mole, & statim adiicere quod sequitur, Procedunt castris. deinde dicere Latinus, &c. sed facta est pro ornamento præsumptio rei, & qui sequi debuere reges interpositi sunt in septem versibus, & postea additum est, Procedunt castris. Inde prę sumptio, quia antepositа sunt quæ sequi debuere. *Zeugma*, est clausula, cùm plures sensus vno verbo clauduntur, quę fit tribus modis. Nam aut in primo, aut in postremo, aut in medio id verbum ponitur, quod sententias iungit. In primo, vt, Vertitur œnophori fundus sententia nobis. In medio, vt, Græcia Sulpitio sorti data, Gallia Cottæ. In postremo, vt, Namque hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. *Hypozeuxis*, est figura superiori contraria, vbi in singulis sensibus propria vnicuique clausula est: vt, Regē adit, & regi memorat nomēque, genúsque. *Syllepsis*, est in dissimilibus clausulis, aut pluralis dictio singulari verbo finita, vt Sociis & rege recepto. aut singularis dictio plurali verbo expleta, vt, Sunt nobis mitia poma, Castaneę molles, & pressi copia lactis. Supra. n. sunt dixit. Hic debuit dicere. Est pressi copia lactis. Fit aūt Syllepsis nō solùm per partes orationis, sed & per accidentia partibus orationis. Nam vbi & pro multis vnus, & pro vno multi ponuntur, syllepsis est. pro multis vnus, vt est illud, Vterúmq; armato milite complet. cùm non vno, sed multis militibus. Item pro vno multi, vt in Euangelio, Latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. vbi pro vno vterque inducitur blasphemasse. *Anadiplosis*, est quando ab eodem verbo quo prior versus finiuit, sequens versus incipit, vt est illud, Certent & cignis vlulæ, fit Tityrus Orpheus, Orpheus in syluis, inter delfinas Orion. *Anaphora*, est repetitio eiusdem verbi per principia versuum plurimorum, vt, Nos te Dardania incensa tua qui arma secuti, Nos tumidum sub te permensi classibus æquor. *Epanaphora*, est in vno versu per principia sensuum eiusdē verbi repetitio, vt Te nemus Angitię vitrea te Fucinus vnda, Te liquidi fleuere lacus. *Epizeusis*, in vno sensu congeminatio verbi, vt, Sic sic iuuat ire sub vmbras. *Epanalepsis*, est sermonis in principio versus positi, eiusdem in fine replicatio, vt est illud, Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. *Paranomasia*, est in significatione diuersa dictio penè ipsa, vt illud, Abire an obire te conuenit, id est exulem fieri, an mori. *Scheſis onomaton*, multitudo nominum coniunctorum quodam ambitu copulata, vt, Nubila, nix, grando, procellæ, fulmina, venti. *Paromœon*, est multitudo verborum ex vna litera inchoantium, quale est apud Ennium, O Tite tute Tati tibi tanta tiranne tulisti. Sed hoc bene temperat Virgilius dum non toto versu vtitur hac figura, vt Ennius, sed nunc in principio versus tantùm, vt est illud, Sæua sedens super arma. nunc in medio, vt, Quæque lacus latè liquidos, quæque aspera dumis. Nūc autem in fine, vt Sala mihi tales casus Cassandra canebat. *Homoptoton*, est cum plurima nomina per vnum casum denunciantur, vt est illud, Sed neque currentem, sed nec cognoscit euntem, Tollentémque manus saxúmq; immane mouentem. *Homoteleuton*, est cum vno modo verba plurima finiuntur, vt abiit, abcessit, euasit, erupit: *Polyptoton*, est cùm diuersis casibus sententia variatur. vt, Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti. Marci dona papę Marco spondente recusas Marcus dixit ita est, assigna Marce tabellas. *Hirmos*, est sententia continuatæ orationis, tenorem suum vsque ad vltimum seruans: vt, Est in secessu longo locus, insula portum, & reliqua. Hinc enim in longum vadit sensus vsq; ad illud, De super horrendis atrū nemus imminet vmbris. *Polysyntheton* est dictio multis concatenata coniunctionibus: vt, Tectúmq;, latémque, armáque, Amicleúmque canem. *Dialyton* vel *asyntheton* figura est, quę ē contrario sine coniunctionibus solutè ac simpliciter effertur: vt, Venimus, vidimus, placuit. *Antitheton* est, vbi contraria contrariis

opponuntur, & sententiæ pulchritudinem reddunt: vt illud, Frigida pugnabant calidis, humentia siccis: Mollia cum duris: sine pondere, habentia pondus. *Hypallage*, est quotiescunque per contrarium verba intelliguntur, vt, Dare classibus Austros, cum ventis naues demus, non nauibus ventos.

De tropis. CAP. XXXVI.

TRopos, Græco nomine Grammatici vocant, qui Latinè modi locutionum interpretantur. Fiunt autem à propria significatione ad non propriam similitudinē. Quorum omnium nomina difficillimum est annotare, sed ex omnibus Donatus xiij. vsui tradendos conscripsit. ¶ *Metaphora*, est verbi alicuius vsurpata translatio, sicut dicimus, fluctuare segetes, gemmare vites, dum in iis rebus fluctus & gemmas non inuenimus, in quibus hæc verba aliunde transferuntur: sed hæ atque aliæ tropicæ locutiones ad ea quæ intelligenda sunt propterea figuratis amictibus obteguntur, vt sensum legētis exerceat, & ne nuda atque in promptu posita vilescant. Fiunt autem metaphoræ quatuor modis. *Ab animali ad animale*, vt Aligeros conscendit equos. Metaphoricè loquens miscuit quadrupedi alas auis, & quo cursu deserta petiuit, miscuit volatili cursum quadrupedis. *Ab inanimali ad inanimale*: vt, Pontum pinus arat sulcum premit alta carina. Miscuit vsum terræ aquis, dum arare & sulcum premere, ad terram pertineat, non ad mare. *Ab inanimali ad animale*, vt florida iuuentus: miscuit flores inanimales, iuuentuti quæ animam habet: *Ab animali ad inanimale*: vt, Tu Neptune pater cui tempora cana crepanti Cincta salo resonant, magnus cui perpete mento Profluit Oceanus, & flumina crinibus errant. Mentum enim & tempora & crines non ad Oceanum pertinent, sed ad homines. Sic & alia rerum nomina de alio genere in aliud genus decentissimè decoris gratia transferuntur, vt oratio perornetur. Metaphora autem aut *partis* vnius est, vt fluctuare segetes, non potes dicere segetare fluctus: aut *antistropha* est, id est, reciproca, vt remigium alarum. Nam & alæ nauium & alarum remigia dicuntur. ¶ *Catachresis*, est alienæ rei nomen appositum: & eo à metapho ra differt, quòd illa vocabulum habenti largitur aliud: hæc quia non habet proprium, alieno vtitur: vt, Faciémque simillima lauro: & , Nunc vna ambæ iunctisque feruntur, Frontibus, & longa sulcant vada salsa carina: Dum facies, & frons, tantùm animalium & hominum sint. Quod nomen si poeta non apposuisset naui, quid proprium eidem parti diceret non haberet. *Metalepsis*, tropus à præcedente indicās quod sequitur. Inque manus cartæ nodosáque venit arundo. Nam per manum verba, per arundinem literæ significatæ sunt. ¶ *Metonymia*, est transnomi natio ab alia significatione ad aliam proximitatem translata. Fit autem multis modis. aut enim *per id quod continet, id quod continetur ostendit*, vt theatra plaudunt, patria mugiunt: dum illic homines plaudant, hic boues mugiant: aut contrà, *per id quod continetur id quod continet*: vt, Iam proximus ardet Vcalegon, dum non ille, sed domus eius arderet. Item *per inuentorem id quod inuentum est*: vt, Sine Cerere & Libero friget venus: &, Commixtam Vulcanus mittit ab astra fauillam. Vult enim per Cererem frumenti inuentricem intelligere panem: per Liberum inuentorem vitis, vinum: per Venerem libidinem: per Vulcanum, ignem. At contrà *per Inuentum inuentorem demonstrans*. Vt, vinum precamur pro Libero qui vinum apud Græcos inuenit. Item *per efficientem, id quod efficitur*, sicut Pigrum frigus, quòd pigros homines faciat: & timor pallidus, eò quòd pallidos homines reddat. At contrà *per id quod efficitur efficiens*: vt, lūgit equos auri genitor, spumantiáque addit frena loris. Spumantia frena dixit, cum vtique non ipsa faciant spumas, sed equus, qui ea gerit, spumis conspergat infusis. ¶ *Antonomasia*, est pro nomine, id est vice nominis posita, vt Maia genitus pro Mercurio. Qui tropus fit tribus modis ab animo, vt magnanimúsque Anchisiades. à corpore: vt ipse arduus: extrinsecus. vt, Infelix puer atque impar congressus Achilli. ¶ *Epitheton*, suprapositum nomen, præponitur enim proprio nomini: vt, Alma Ceres, obscœníque canes, importunæque volucres. Inter antonomasian autem & epitheton hoc differt, quòd antonomasia, pro vice nominis ponitur: Epitheton autem nunquam sine nomine est. Quibus duobus tropis vel vituperamus aliquem, vel ostendimus, vel laudamus. ¶ *Synecdoche*, est conceptio: cum à parte totum, vel à toto pars intelligitur. Eo enim & per speciem genus, & per genus species demonstratur: sed species pars est, genus autem totum. *A toto enim pars intelligitur*: vt, Quum multæ glomerantur aues, vbi frigidus annus Transpontum fugat. Non enim totus annus est frigidus, sed pars anni, id est hiems. At contrà *à parte totum*: vt, Flammas cum regia puppis Extulerat. Vbi non solùm puppis, sed nauis: & non nauis, sed qui in ea: & non omnis, sed vnus flammas extulit. ¶ *Onomatopœia*, nomen fictum ad imitandum sonum vocis confusæ, vt stridor valuarum, mugitus boum, balatus ouium.

¶ *Peri-*

¶ *Periphrasis* est circumloquium: dum res vna plurimis verbis significatur, vt auras vitales carpit. Significauit enim per copulationem verborum vnam rem, hoc est, viuit. Hic autē tropus geminus est. Nam aut veritatē splendidè producit, aut fœditatem circuitu euitat. *Veritatem splendidè producit*: sicut, Et iam prima nouo spargebat lumine terras Titoni croceum linquens aurora cubile. Vult enim dicere, iam lucescebat, aut dies ortus erat. *Fœditatem circuitu deuitat*: sicut, Placitúmque petiuit Coniugis infusus gremio per membra soporem. Hoc enim circuitu euitat obscœnitatem & decenter ostendit concubitū. ¶ *Hyperbaton* est transcensio, cùm verbum aut sententia commutatur. Huius species quinque sunt, Anastrophe, Hysteron proteron, Parenthesis, Tmesis, Synthesis. *Anastrophe* verborū ordo præposterus: vt, littora circum, pro circum littora. *Hysteron proterō*, sententia ordine commutata: vt, Postquam altos tetigit fluctus, & ad æquora venit. Ante enim ad æquora venit, & sic tetigit fluctus. *Parenthesis*, vbi interponimus sententiam nostram, quæ ex medio remota integer sensus perdurat: vt, Æneas (neque enim patrius consistere mentem Passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem. Est enim ordo, Æneas rapidum præmittit Achatem. Nam illud in medio parenthesis est. *Tmesis* est sectio vnius nominis per interpositionem verborum: vt, Multum nebulæ circum Dea fudit amictum, Pro circumfudit. *Synthesis* est, vbi ex omni parte confusa sunt verba: vt illud, Iuuenes, fortissima frustra pectora, si vobis audendi extrema cupido est Certa sequi, quę sit rebus fortuna videtis. Excessere omnes aditis arísque relictis Dij quibus imperium hoc steterat, succurritis vrbi Incensæ, moriamur, & in media arma ruamus. Ordo talis est, Iuuenes fortissima pectora, frustra succurritis vrbi incensæ, quia excessere dij quibus hoc imperium steterat. Vnde si vobis cupido certa est me sequi, audentem extrema, ruamus in media arma & moriamur. ¶ *Hyperbole* est excelsitas fidem excedens vltra quàm credendum est: vt, Sydera verberat vnda: &, Terram inter fluctus aperit. Hoc enim modo vltra fidem aliquid augetur: nec tamen à tramite significandæ veritatis erratur, quanuis verba quibus indicatur excedant, vt voluntas loquentis non fallentis appareat. quo tropo non solùm augetur aliquid, sed & minuitur: *augetur*, vt velocior aura: *minuitur*, vt, mollior pluma, durior saxo. ¶ *Allegoria* est alieniloquium, aliud enim sonat, aliud intelligitur: vt, Tres in littore ceruos Conspicit errantes. Vbi tres duces belli Punici, vel tria bella Punica significantur. Et in Bucolicis, Aurea mala decem misi, id est ad Augustum decem eglogas pastorum. Huius tropi plures sunt species, ex quibus eminent vij. Ironia, Antiphrasis, Ænigma, Charientismos, Paroemia, Sarcasmos, Astismos, *Ironia* est sententia per pronunciationem contrarium habens intellectum. Hoc enim tropo callidè aut per accusationem, aut per insultationem aliquid dicitur. vt est illud, Vestras Eure domos, illa se iactet in aula Æolus, & clauso ventorum carcere regnet. Et quomodo aula, si carcer est? Soluitur enim pronuntiatione. Nam carcer pronuntiatio est: iactet in aula, Ironia est, & totum per contrariam pronuntiationem enuntiatur per Ironiæ speciem, quæ laudando deridet. *Antiphrasis* est sermo è contrario intelligendus: vt lucus, quia caret luce per nimiam nemorum vmbram. & manes, id est mites & modesti, cùm sint terribiles & immanes, & Parcæ & Eumenides, id est, Furiæ quod nulli parcant vel benefaciant. Hoc tropo & nani Athlantes. & cæci videntes, & vulgo Æthiopes argentei appellantur. Inter Ironiam autem & Antiphrasin hoc distat, quòd Ironia pronūtiatione sola indicat quod intelligi vult, sicut cùm dicimus homini agenti malè, Bonum est quod facis. Antiphrasis verò non voce pronuntiantis significat contrarium, sed iis tantùm verbis quorum origo contraria est. *Enigma* est quęstio obscura, quæ difficilè intelligitur, nisi aperiatur: vt est illud, De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo: significans ex ore leonis fauum extractum. Inter allegoriā autem & enigma hoc interest: quòd allegoria bis gemina est: & sub re alia aliud figuraliter indicat: Ænigma verò tantùm sensus obscurus est, & per quasdam imagines adumbratus est: vt, Quædam filia mater matris, & mater filiarum filiæ suæ. *Charientismos* est tropus, quo dura dictu gratius proferūtur. vti cū interrogantibus nobis, numquid nos quæsierit aliquis? respondetur, bona fortuna. Vnde intelligitur, neminem nos quæsisse. *Paræmia* est rebus & temporibus accommodatum prouerbium. Rebus, vt Contra stimulum calces: dum significatur aduersis resistendum. Temporibus, vt, Lupus est in fabula. Aiunt enim rustici vocem hominē perdere, si eum prior lupus viderit. Vnde & subitō tacenti dicitur illud prouerbium, Lupus in fabula. *Sarcasmos* est hostilis irrisio, cum amaritudine: vt, Referes ergo hæc & nuntius ibis Pelidæ genitori, illi mea tristia facta. Degenerémque Neoptolemum narrare memento. Huic contrarius est *Astysmus*, id est, vrbanitas sine iracundia: vt id, Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui, Atque idem iungat vulpes & mulgeat hircos. id est, qui Bauium non odit, pro pœna ei contingat vt diligat Meuiū. Fuerūt autē Meuius & Bauius poetæ pessimi, & ini-

mici Virgilij. Qui hos ergo diligit, faciat quę contra naturam sunt, id est, iungat vulpes & mulgeat hircos. ¶ Ὁμοίωσις est, quæ Latinè interpretatur similitudo, per quam minus notæ rei per similitudinē eius quæ magis nota est panditur demōstratio. Huius species sunt tres, icon, parabolæ, paradigma, id est cōparatio, exemplum. *Icon* est imago, cùm figuram rei ex simili genere conamur exprimere: vt, Omnia Mercurio similia, vocémque colorémque, Et crines flauos, & membra decora iuuentæ. Congrua enim est similitudo de specie, cuius persona inducitur. *Parabola* est comparatio ex dissimilibus rebus: vt, Qualis in aruis est ferè Libyę visus leo, cominus hostem consedit: vbi leoni Cęsarem comparauit, non ex suo, sed ex alio genere comparationem faciens. *Paradigma* est exemplum dicti vel facti alicuius, aut ex simili, aut ex dissimili genere, conueniens ei, quā proponimus rei. ita, Tam fortiter periit apud Hipponam Scipio, quàm Vticæ Cato. Similitudo autem tribus modis fit, à pari, à maiore, à minore. *A pari*, Ac veluti magno in populo cū sæpè coorta est Seditio. *à maiore ad minus*, Qualiter expressum ventis per nubila fulmē. *à minore ad maius*, Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus, Threicia fretus cithara, fidibúsque canoris. quasi dicat, re parua & breui, id est, si ille cithara fretus, ego pietate.

De prosa. CAP. XXXVII.

Prosa est producta oratio, & à lege metri soluta. *Prosum* enim antiqui productum dicebāt & rectū. Vnde ait Varro, Apud Plautum prosis lectis significare rectis. vnde etiā quæ non est perflexa numero: sed recta, *prosa oratio* dicitur, in rectum producendo. Alij *prosam* aiunt dictam ab eo, quòd sit profusa, vel ab eo quòd spatiosius proruat & excurrat, nullo sibi termino præfinito. Præterea sciendum tam apud Græcos, quàm apud Latinos longè antiquiorem curam fuisse carminum, quàm prosæ. Omnia enim prius versibus condebantur, prosæ autem studium serò viguit. Primus apud Græcos Pherecides Syrus soluta oratione scripsit. apud Romanos autem Appius Cæcus aduersus Pyrrhum solutam orationem, primus exercuit. Iam exhinc & cæteri prosam orationem condiderunt.

De Metrō. CAP. XXXVIII.

Metra vocata, quia certis pedum mensuris atque spaciis terminātur, neq; vltra dimensionē temporū constitutā procedunt. Mēsura enim Græcè μέτρον dicitur. *Versus* dicti ab eo, quòd pedibus in ordine suo dispositis, certo fine moderantur per articulos: qui cæsa, & membra nominantur. Qui ne lōgius prouoluerentur, quàm iudiciū posset sustinere, modum statuit ratio vnde reuerteretur, & ab eo ipso versum vocatū dicunt, quòd reuertatur. Huic adhæret *rythmus*, qui nō est certo fine moderatus: sed tamē rationabiliter ordinatis pedibus currit: qui Latinè nihil aliud quā numerus dicitur. de quo est illud, Numeros memini si verba tenerē. *Carmen* vocatur quicquid pedibus cōtinetur: cui datū nomen existimāt, seu quòd carptim pronuntiaretur, vnde hodie lanā quā purgātes discerpunt, carminare dicimus: seu quòd qui illa canerēt, carere mēte existimabantur. ¶ *Metra* vel à pedibus nūcupata, vel à numero syllabarū, vel ab inuētoribus, vel à frequentatoribus, vel à rebus quæ scribuntur. *A pedibus* metra vocata, vt dactilica, iābica, trochaica. A trocheo enim trochaicū metrū nascitur, à dactilo dactilicū: sic & alia à suis pedib⁹. *A numero* verò exametrū, pētametrū, trimetrū. Nam senarios versus ex numero pedum vocamus. Hos Græci quia geminos ferūt, trimetros dicūt. Exametros autē Latinos primū fecisse Ennius traditur, eósq; lōgos vocat. *Ab inuentoribus* metra vocata dicūtur, vt Anacreonticū, Sapphicū, Archiloicū. Nā Anacreontica metra Anacreō Teius cōposuit. Sapphica. Sappho mulier edidit. Archiloicū, Archilochus quidam scripsit. Colophoniū, Colophoni⁹ quidā exercuit. Sotādeorū quoque repertor est Sotades genere Cretēsis. Simonidia quoq; metra Simonides poeta liricus cōposuit. *A frequentatoribus*, vt Asclepiadea. Nō enim ea Asclepius inuenit: sed proinde ita vocata sunt, quòd eis idē frequentissimè, & elegantissimè vsus sit. *A rebus* quę scribuntur, vt heroicū, elegiacū, bucolicū. *Heroicū* enim carmē dictum, quòd eo virorū fortiū res & facta narrētur. Nā *heroes* appellātur viri quasi aerij, & cœlo digni propter sapientiā & fortitudinē: quod metrū auctoritate cętera metra præcedit, vnū ex omnibus, tā maximis operibus aptū quàm paruis suauitatis & dulcedinis æquè capax. Quibus virtutibus nomē solùm obtinuit, vt heroicū vocaretur ad memorādas scilicet heroū res, hoc est fortiū. Nā & prę cęteris simplissimū habetur, cōstátq; duobus pedibus, dactilo & spondæo, ac sæpe penè vel ex hoc, vel ex illo, nisi quòd temperantius fit vtriusq; mixtura, quàm si instruatur à singulis. Omnibus quoque metris prius est. Hoc primū Moyses in cātico Deuteronomij, lōgè ante Pherecidē & Homerū cecinisse probatur. Vnde & apparet antiqui⁹ fuisse apud Hebrǽos studiū carminū, quàm apud Gentiles. Siquidē & Iob Moysi tēporibus adæquat⁹ hexametro versu dactilo spōdæóq; de currit. Hoc apud Græcos Achatesius Milesius fertur prim⁹ cōposuisse: vel, vt alij putāt, Pherecides Syrus, quod metrū ante Homerū Pythium

thium dictum est: post Homerum heroicum nominatum. Pythium autem vocatum volunt, eo quòd hoc genere metri oracula Apollinis sint edita. Nam cùm in Parnasso monte Pythonem serpentem in vindictam matris sagittis insequeretur, accolæ Delphici hoc illum metro hortati sunt, vt ait Terentianus. *Elegiacum* autem dictum, eo quòd modulatio eiusdem carminis conueniat miseris. Terentianus hos elegos dicere solet: quòd clausula talis tristibus, vt tradūt, aptior esset modis. Hoc autem vix omnino constat à quo sit inuentum: nisi quia apud nos Ennius eo prior vsus est. Nam apud Græcos sic adhuc lex Grammaticorum pendet: vt sub iudice res relegata sit. Nam quidam eorum Colofonium quendam, quidam Archilochū auctorem atque inuentorem volut. *Bucoliū*, id est, pastorale carmen plerique Syracusis primum compositum à pastoribus opinantur: nonnulli Lacedæmone. Namque transeunte in Thraciam Xerxe rege Persarum, cùm Spartanæ virgines, sub hostili metu neque egredi vrbem auderent, neque pompam chorūmque agrestem Dianæ deæ pro more exercerent: turba pastorum ne religio periret, eundem in conditis cantibus celebrarūt. Appellatur autem Bucolicum de maiore parte: quanuis opilionum caprariorúmque sermones in iis & cantica inserantur. *Hymnos* primùm Dauid propheta in laudem Dei cōposuisse, ac cecinisse manifestum est. Deinde apud Gentiles prima Memmia Timotoe fecit in Apollinem & Musas, quæ fuit temporibus Ennij longe pòst Dauid. Hymni autem ex Græco in Latinum laudes interpretantur. *Epithalamia* sunt carmina nubentium, quæ decantantur à scholasticis in honorem sponsi & sponsæ. Hæc primum Salomon edidit in laudem ecclesiæ & Christi. Ex quo Gentiles sibi Epithalamium vindicarunt, & istius generis carmen assumptum hæsit. Quod genus primum à Gentilibus in scenis celebrabatur, postea tantùm in nuptiis hæsit. Vocatur autem epithalamium, eo quòd super thalamum decantetur. *Threnos*, quòd Latinè lamentum vocamus, primus Ieremias versus compositus super vrbem Hierusalem & populum, quando captiuus ductus est. Post hunc apud Græcos Simonides poeta liricus. Adhibebantur autem funeribus atque lamentis: similiter & nunc. *Epitaphium* Græcè, Latinè supra tumulum. Est enim titulus mortuorum, qui in dormitione eorum fit qui iam defuncti sunt. Scribuntur enim ibi vita & mores & ætas eorum. *Poesis* dicitur Græco nomine opus multorum librorum: *poema* vnius. *Idilion* paucorum versuum. *distichon* duorum: *monostichon* vnius. *Epigramma* est titulus, quòd in Latinum superscriptio interpretatur: ἐπὶ enim super. γράμμα litera vel scriptio nominatur. *Epodon* in poemate clausula breuis est. Dictum autem epodon quòd adunatur ad speciem elegiaci, vbi præmisso vno longiori, alter breuior componitur, atque ita in singulis quibusque maioribus sequentes minores quasi clausulæ recinunt. *Clausulas* autem Lirici appellant, quasi præcisos versus integris subiectos, vt est apud Horatium: *Beatus ille qui procul negotiis*, deinde sequitur præcisus, *vt prisca gens mortalium*: sic & deinceps alterni, quibus aliqua pars deest: & ipsi præcedentibus similes, sed minores: *Centones* apud Grammaticos vocari solent, qui de carminibus Homeri vel Virgilij ad propria opera more centenario, ex multis hic inde compositis in vnum farciuntur corpus ad facultatē cuiusque materiæ. Denique Proba vxor Adelphi centonem ex Virgilio de Fabrica mūdi, & euangeliis plenissimè expressit, materia composita secundū versus, & versibus secundum materiam concinnatis: sic quoque & quidam Pomponius ex eo demum poemate inter cætera stili sui otia Tityrum in Christi honorem composuit: similiter & Æneidos.

De fabula. CAP. XXXIX.

Fabulas poetæ à fando nominauerunt: quia non sunt res factæ, sed tantùm fando fictæ. Quæ ideo sunt inductæ, vt ficto mutorum animalium inter se colloquio imago quædam vitę hominum noscereturr. ¶ Has primus inuenisse traditur Alcmon Crotonienſis: appellantur Æsopicæ, quia is apud Phrygiam in hac re pollebat. Sunt autem fabulæ aut *Aesopicæ*, aut *Libystica*. *Aesopica* sunt, cùm animalia muta inter se fermocinasse finguntur, vel quæ animam non habēt; vt vrbes, arbores, montes, petræ, flumina. *Libystica* autem dum hominū cum bestiis, aut bestiarum hominibus fingitur vocis esse cōmercium. ¶ Fabulas poetæ quasdam delectādi causa finxerunt: quasdā ad naturas rerum: nonnullas ad mores hominum interpretati sunt. *Delectandi* causas fictas, vt eas quas vulgò dicunt, vel quas Plautus & Terentius cōposuerunt. *Ad naturam rerum fabulas fingūt*: vt, Vulcanus claudus, quia per naturam nunquam rectus est ignis, vt illa triformis bestia, prima leo, postrema draco, media ipsa Chimera: id est caprea, ætates hominum per eam volentes distinguere: quarum ferox & horrens prima adolescentia. vt Leo: dimidium vitæ tempus lucidissimum, vt caprea, eo quòd acutissimè videat: tunc sit senectus cassibus inflexis, vt draco. Sic & Hippocentauri fabulam esse confictam, id est, hominum equo mixtum ad exprimendam humanæ vitæ velocitatem: quia equum constat esse velociss-

mum. *Ad mores*, vt apud Horatium mus loquitur muri: mustella vulpeculæ: vt per narrationem fictam ad id quod agitur verax significatio referatur. Vnde & Æsopi tales fabulæ sunt ad morum finem relatæ, vel sicut in libro Iudicum ligna sibi regem requirunt, & loquuntur ad oliuam, & ad ficum, & ad vitem, & ad rubum: quod totum vtique ad mores finguntur: vt ad rem quæ intenditur, ficta quidem narratione, sed veraci significatione veniatur. Sic & Demosthenes orator fabula abusus est aduersus Philippū, qui cum ab Athenienſibus postularet, vt sibi decem oratores darentur, vel discederet, finxit ille hanc fabulam, qua dissuaderet, dicens: lupos aliquorum pastoribus, quorum diligentiam decipere voluissent, suasisse, vt in amicitiam conuenirent: ea tamen conditione, vt canes in quibus erat causa iurgiorum, iure illis traderentur: annuisse pastores, & in spem securitates dedisse canes, quos ouium suarum vigilantissimos custodes habebant. Tunc lupi adempta omni formidine omne quod in gregibus illis erat, non pro satietate tantum, verum etiam pro libidine lacerauerunt, Philippum hoc quoque princeps populi postulare, quo facilius posset opprimere spoliatam custodibus vrbem.

De historia. CAP. XL.

Historia est narratio rei gestæ, per quam ea quæ in præterito facta sunt dignoscuntur. Dicta autem Græcè Historia ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν, vel à videre, vel à cognoscere. Apud veteres enim nemo conscribebat Historiam, nisi is qui interfuisset, & ea quæ scribenda essent vidisset. Melius enim oculis quæ fiunt deprehendimus, quàm ea quæ auditione colligimus. Quæ enim videntur, sine mendacio proferuntur. Hæc disciplina ad Grammaticam pertinet, quia quicquid dignum memoria est, literis mandatur. Historiæ autem ideo *monimenta* dicuntur, quòd memoriam tribuunt rerum gestarum. *Series* autem dicta per translationem à sertis florum inuicem comprehensorum.

De primis auctoribus historiarum. CAP. XLI.

Historiam autem primus apud nos Moyses de initio mundi conscripsit. Apud Gentiles verò primus Dares Phrygius de Græcis & Troianis historiam edidit: quam in foliis palmarum ab eo conscriptam esse ferunt. Post Daretem autem in Græcia Herodotus primus historiographus habitus. Post quem Phærecides claruit iis temporibus quibus Esdras legem conscripsit.

De vtilitate historiæ. CAP. XLII.

Historiæ gentium non impediunt legentes in iis quæ vtilia dixerunt. Multi enim sapientes præterita hominum gesta ad institutionem præsentium historiis tradiderunt. Siquidem & per Historiam summa retrò temporum annorúmque supputatio comprehenditur: & per consulum regúmque successum multa necessaria perscrutantur.

De generibus historiæ. CAP. XLIII.

Genus historiæ triplex est. *Ephemeris* nanque appellatur vnius diei digestio: hoc apud nos *Diarium*, vocatur. Nam quod Latini diurnum, Græci Ephemerida dicunt. *Kalendaria* appellantur, quæ in menses singulos digeruntur, *Annales*, sunt res singulorum annorum. Quæcunque enim digna memoriæ domi militiæque mari ac terræ per annos in commentariis acta sunt, ab anniuersariis gestis annales nominauerunt. *Historia* autem multorum annorum vel temporum est: cuius diligentia annui commentarij in libris delati sunt. Inter *Historiam* autem & *Annales* hoc interest quòd *historia* est eorum temporum quæ vidimus: *annales* verò sunt annorū quos ætas nostra non nouit. Vnde Sallustius ex historialibus, Eusebius & Hieronymus ex annalibus & historia constat. ¶Inter. Historiam, & argumentum & fabulam interest. Nam *Historiæ* sunt res veræ, quæ factæ sunt. *argumenta* sunt, quæ etsi facta non sunt, fieri tamen possunt. *fabulæ* verò sunt, quæ nec facta sunt, nec fieri possunt, quia contra naturam sunt.

ISIDO-

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER II.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

1 *De Rhetorica eiúſque nomine.*
2 *De inuentoribus Rhetoricæ.*
3 *De nomine oratoris & partibus Rhetoricæ.*
4 *De tribus generibus cauſarum.*
5 *De gemino ſtatu cauſarum.*
6 *De tripertita controuerſia.*
7 *De quatuor partibus orationis.*
8 *De quinque modis cauſarum.*
9 *De ſyllogiſmis Rhetoricis.*
10 *De Lege.*
11 *De ſententia.*
12 *De Cataſceua & Anaſceua.*
13 *De proſopopœia.*
14 *De Ethiopœia.*
15 *De generibus quæſtionum.*
16 *De locutione.*
17 *De trimodo genere dicendi.*
18 *De colo, & commate, & periodis.*
19 *De vitiis literarum, & verborum & ſententiarum cauendis.*
20 *De iunctura verborum.*
21 *De figuris verborum & ſententiarum.*

DE RHETORICA. CAP. I.

RHETORICA eſt bene dicendi ſcientia, in ciuilibus quæſtionibus, ad perſuadendum iuſta & bona in rerũ perſonarúmque negotio, & cauſa. ¶ Dicta autem *Rhetorica* Græca appellatione ἀπὸ τῦ ῥητορίζειν, id eſt, à copia locutionis. ῥήτωρ enim apud Græcos locutio dicitur ῥήτωρ orator. ¶ Coniuncta eſt autẽ Grammaticæ arti Rhetorica. in Grammatica enim ſcientiam rectè loquendi diſcimus. In Rhetorica verò percipimus qualiter ea quæ didicimus proferamus.

De inuentoribus Rhetoricæ artis. CAP. II.

HÆc autem diſciplina à Græcis inuẽta eſt à Gorgia, Ariſtotele, Hermagora: tranſlata in Latinum à Tullio videlicet & Ticiano, & Quintiliano, ſed ita copioſè, ita variè, vel pro ſcientia, vel pro loquacitate verborum, vt eam lectori admirari in promptu ſit, comprehendere impoſſibile. Nam membranis retentis, quaſi accreſcit memoriæ ſeries dictionis: ac mox repoſitis recordatio omnis elabitur. Huius diſciplinæ perfecta cognitio oratorem facit.

De nomine oratoris & partibus Rhetoricæ. CAP. III.

ORator eſt igitur vir bonus dicendi peritus. ¶ *Vir bonus* conſiſtit natura, moribus, vita, artibus. *Dicendi peritus* conſiſtit artificioſa eloquentia, quæ conſtat partibus quinque, Inuentione, Diſpoſitione, Elocutione, Memoria, Pronuntiatione, & fine officij, quod eſt aliquid perſuadere. Ipſa autem *peritia dicendi in tribus rebus conſiſtit*, natura, doctrina, vſu. *Natura*, ingenio: *doctrina*, ſcientia: *Vſus*, aſſiduitate. Hęc ſunt enim quæ non ſolùm in oratore, ſed in vnoquoque homine artifice ſpectantur, vt aliquid efficiat.

De tribus generibus cauſarum. CAP. IV.

GEnera cauſarũ tria ſunt, deliberatiuũ, demõſtratiuũ, iudiciale. *Deliberatiuũ*, genus eſt, in quo de quibuslibet vtilitatib. vitæ, & aut debeat aut nõ debeat fieri tractatur. *Demõſtratiuũ*, in quo laudabilis perſona aut reprehẽſibilis oſtẽditur. *Iudiciale*,

in quo de ipsius personæ facto : aut pœnæ aut præmij sententia datur. ¶Dictum autem *iudiciale*, eo quòd iudicet hominẽ, & sententia sua ostẽdat, vtrũ laudabilis præmio dignus sit, aut certè reus condẽnari, liberarive supplicio debeat. ¶*Deliberatiuum* genus vocatur, eo quòd de vnaquaq; re in eo deliberatur. Huius genus duplex est, suasio & dissuasio, id est, de expectãdo & fugiẽdo, id est, de faciendo & nõ faciẽdo. Suasoria autẽ in tribus locis diuiditur, honesto, vtili, & possibili. Hæc differt aliquid à deliberatiua: quia *suasoria* eget altera persona, *deliberatiua* interdũ & apud se agit. In suasoria autẽ duę sunt, quę plus valẽt, spes & metus. ¶*Demonstratiuũ* dictũ quòd vnamquanque rẽ aut laudãdo aut vituperãdo demõstrat. quod genus duas habet species, laudẽ & vituperationẽ. *Laudis ordo tribus tẽporibus* distinguitur, ante ipsũ, in ipsum, post ipsũ. *Ante ipsum*: vt, quæ te tã læta tulerunt Secula: *In ipsũ*: vt, O sola infãdos Troiæ miserata labores. *Post ipsum*: vt, In freta dũ fluuij current, dum montibus vmbræ Lustrabũt, conuexa polus dum sydera pascet: Sẽper honos nomẽque tuum laudesque manebũt. Pari ordine è contrario & in vituperatione hominis hæc forma seruanda est, an hominẽ, in hominem, post hominẽ ¶*Locus cõmunis*, locus rhetoricus nullus est alius, nisi argumẽti sedes. Hæc verò cõmunitas ad inquisitionẽ pertinet: vt nunquã manducaui cõmune, etiam immundum. Locus cõmunis demonstratiuum vituperationis genus pertinet. Quod tamen ab eo in aliquo differt. Nã vituperatio quæ contraria est laudi, specialiter ad certam facientis personam adhibetur. Cõmunis verò locus generaliter in facti crimine præponitur. Vnde & cõmunis locus dicitur: quia absente persona non tantùm in hominẽ, quantum in ipsum crimen exponitur. Omne enim vitium non in vno tãtùm, sed etiam commune in plurimis inuenitur.

De gemino statu causarum.
CAP. V.

STatus causarũ, apud Rhetores dicitur ea res, in qua causa cõsistit, id est, constitutio. Græci enim statũ à contentione ἴστασιν dicunt. Latini autẽ non solùm à pugna per quam expugnẽt propositionẽ aduersarij, sed quòd in eo pars vtraq; cõsistat. Fit autẽ ex intentione & depulsione. ¶Status autẽ causarũ duo sunt, *rationalis* & *legalis*. De rationali oriuntur coniectura, finis, qualitas, translatio. De fine, iudicialis & negotialis. De iudiciali, absolutiua & assumptiua. De assumptiua, concessio, remotio criminis, relatio criminis, compensatio. De concessione, purgatio & deprecatio. *Coniecturalis status* est cùm factum quòd alij obiicitur, ab alio pernegatur. *Diffinitiuus status* est, cum id quod obiicitur, non hoc esse contenditur, sed quid illud sit adhibitis diffinitionibus approbatur. *Qualitas* est dũ qualis sit res quæritur: & quia de vi & genere negotij controuersia agitur, cõstitutio generalis appellatur. *Translatio* est, cùm causa pendet ab eo : quod aut non is agere videtur quem oportet, aut nõ apud quos, quo tẽpore, qua lege, quo crimine, qua pœna oporteat. Translatiua constitutio est: quòd actio translationis & commutationis indigere videtur ¶*Iudicialis* est, in qua æqui & recti natura & præmij aut pœnæ ratio quæritur. *Negotialis* est in qua quid iuris ex ciuili more & æquitate sit consideratur. ¶*Assumptiua est*, quæ ipsa ex se nihil dat firmi ad recusationem, foris autem aliquid defensionis assumit. *Cõcessio* est, cùm reus omnis non id quod factũ est defendit, sed vt ignoscatur postulat, quod nos ad pœnitẽtes probauimus pertinere. *Remotio criminis* est, cùm id crimen quod infertur ab se & ab sua culpa, vi & potestate in aliũ reus dimouere conatur. *Relatio criminis est*: cũ ideo iure factũ dicitur, ꝙ ali quisante iniuria lacessitus sit. *Cõparatio* est, cùm aliud aliquod alterius factum honestum aut vtile contenditur, quòd vt fieret illud quod arguitur, dicitur esse commissum. ¶*Purgatio* est, cum factum quidẽ conceditur, sed culpa remouetur. Hæc partes habet tres, imprudentiam, casum, necessitatem. *Deprecatio* est, cum & peccasse se, & consultu peccasse reus confitetur, & tamen vt ignoscatur postulat: quod genus perrarò potest accidere. ¶Itẽ ex legali statu hæc oriuntur, id est, scriptum & voluntas, leges contrariæ, ambiguitas, collectio siue ratiocinatio & diffinitio legalis. *Scriptum & voluntas est*, quando verba ipsa videntur cum sententia scriptoris dissidere. *Legis contrariæ status* est: quando inter se duæ leges aut plures discrepare videntur. *Ambiguitas est*, cum id quod scriptũ est, duas aut plures res significare videtur. *Collectio* vel *ratiocinatio* est: quando ex eo quod scriptũ est, aliud quoque quod non scriptũ est, inuenitur. *Diffinitio legalis* est, cum vis verbi quasi in diffinitiua constitutione in qua posita sit quæritur. ¶Status ergo tã rationales quàm legales à quibusdam certius xviij. cõnumerati sunt, cæterum secundũ rhetoricos libros Tullij xix. reperiuntur propterea, quia translationem inter rationales principaliter affixit status. Inde se ipse etiam Cicero reprehendens, translationem legalibus statibus applicauit.

De triper-

De tripertita controuersia. CAP. LXI.

TRipertita controuersia, iuxta Ciceronem aut simplex est, aut iuncta. Et si iuncta est, considerandum est, vtrum ex pluribus quæstionibus iuncta sit, an ex aliqua cõparatione. ¶ *Controuersia simplex* est, quæ absolutam continet vnam quæstionẽ hoc modo: Corinthiis bellum indicimus, an non? *Iuncta* est *ex pluribus quæstionibus*, in qua plura quæruntur hoc pacto: Vtrum Carthago diruatur, aut Carthaginensibus reddatur, an eò colonia deducatur? *Ex cõparatione*, in qua per contentionem vtrum potiùs, aut quid potissimùm quæritur, ad hunc modũ: Vtrũ exercitus in Macedoniã contra Philippum mittatur, qui sociis sit auxilio, an teneatur in Italia, vt quàm maximæ cõtra Annibalem positæ copiæ sint.

De quatuor partibus orationis. CAP. VII.

PArtes orationis *in Rhetorica* arte quatuor sunt, Exordium, Narratio, Argumentatio, Cõclusio. ¶ Harum *prima* auditoris animum prouocat. *secunda* res gestas explicat. *tertia* fidem assertionibus facit. *quarta* finem totius orationis complectitur. ¶ *Inchoandum* est itaque taliter, vt beneuolum docilem vel attentum auditorẽ faciamus. *beneuolum*, precãdo, *docilem* instruendo, *attentum* excitando. ¶ *Narrandum* est ita, vt breuiter atque apertè loquamur. ¶ *Argumentandũ* ita, vt primùm nostra firmemus, dehinc aduersa confringamus. ¶ *Concludendum* est ita, vt concitemus animum audientis implere quæ dicimus.

De quinque modis causarum. CAP. VIII

SPecies *causarum* sunt quinque, id est, honestum, admirabile, humile, anceps, obscurum. *Honestum* causæ genus est, cui statim sine oratione nostra fauet animus auditoris. *Admirabile* est, quo attentus sit animus eorum qui audituri sunt. *Humile* est, quod negligitur ab auditore, & nõ magno perè attẽdẽdum videtur. *Anceps* est, in quo aut iudicatio dubia est, aut causa honestatis & turpitudinis particeps, vt & beneuolentiam pariat & offensam. *Obscurum* est, in quo aut tardi auditores sunt, aut difficilioribus ad cognoscendum negotiis causa cernitur implicata.

De syllogismis. CAP. IX.

SYllogismus Græcè, Latinè argumentatio appellatur. *Argumentatio* autè dicta est, quasi argutè mentis oratio, qua inuẽtum probabile exequimur. *Syllogismus* igitur est propositionis & assumptionis, cõfirmationisque extrema conclusio: aut ex ambigẽtis incerto, aut ex fiducia comprobãtis. ¶ Cõstat enim tribus partibus, propositione, assumptione, cõclusione. *Propositione*, vt puta, quod bonum est, turpẽ vsum habere nõ potest. Consentit audies, assumpsit ille: Pecunia turpem vsum habet. Cõcluditur, Ergo pecunia non est bonũ. ¶ Syllogismis autẽ non solùm rhetores, sed maximè Dialectici vtuntur, licet Apostolus sæpe proponat, assumat, confirmet, atque cõcludat: quæ, vt diximus, propriè artis Dialecticæ, atque Rhetoricæ sunt. ¶ Syllogismorum apud rhetores principaliter genera duo sunt, *Inductio* & *ratiocinatio*. ¶ *Inductionis mẽbra* tria sunt, prima *propositio*, secũda *illatio*, quæ & assumptio dicitur, tertia *conclusio*. *Inductio* est, quæ rebus nõ dubiis captat assensionem eius cum quo instituta est: siue inter Philosophos, siue inter Rhetores, siue inter sermocinantes, *Propositio inductionis* est, quæ similitudines concedendæ rei necessariò vnius inducit aut plurimorum. *Illatio inductionis* est: quæ & assumptio dicitur: quæ rẽ de qua cõtenditur, & cuius causa similitudines habitæ sunt, introducit. *Conclusio inductionis* est, quæ aut concessionẽ illationis confirmat: aut quid ex ea cõficiatur declarat. ¶ *Ratiocinatio* est oratio, qua id, de quo quæstio, cõprobatur. ¶ *Ratiocinationis duo* sunt *modi*. Primus *enthimema*, qui est imperfectus syllogismus atque rhetoricus. Secundus *Epichirima*, qui est in Rhetoricis latior syllogismus. *Enthimema* igitur Latinè interpretatur mentis cõceptio, quã imperfectum syllogismum solẽt Antigraphi nuncupare. Nã in duabus partibus eius argumenti forma consistit, quãdo eo quo ad fidem pertinet faciendã vtitur syllogismorum lege præterita, vt est illud: Si tempestas vitanda est: non igitur nauigandum. Ex sola enim propositione constat esse perfectum: vnde magis Rhetoribus quàm Dialecticis conuenire iudicatum est. *Enthymematis membra* sunt quinque, primum conuincibile: secundum ostentabile: tertium sententiale: quartum exemplabile: quintum collectiuum. *Conuincibile* est, quòd euidenti ratione cõuincit, sicut fecit Cicero pro Milone: Eius igitur mortis sedetis vltores: cuius vitã si putaretis per vos restitui posse, nolletis. *Ostentabile* est, quod certa rei demõstratione constringit: sicut Cicero in Catilina: Hic tamen viuit, imò viuit, & iam in senatum venit. *Sententiale* est, quod sententia generalis adiicit: vt apud Terẽtium: Obsequiũ amicos, veritas odium parit. *Exemplabile* est, quod alicuius exempli compa-

ratione euẽtum ſimilem cõminatur: ſicut Cicero in Philip. Te miror, Antoni, quorũ exẽpla imitaris, eorũ exitus non pertimeſcere *Collectiuum* eſt, cùm in vnũ quę argumẽta ſunt, colligũtur, ſicut ait Cicero pro Milone: Quem igitur cũ gratia noluit, huc voluit cum aliquorum querela. Quẽ iure, quem loco, quem tempore non eſt auſus, hunc iniuria, alieno tempore, cum piaculo capitis non dubitauit occidere. Præterea ſecundũ Victorinũ *enthimematis* eſt *altera diffinitio ex ſola propoſitione*, ſicut iã dictum eſt: quæ ita conſtat: Si tempeſtas vitãda eſt, nõ eſt nauigatio requirenda. *Ex ſola aſſumptione*, vt eſt illud: Si inimicus eſt, occidit, inimicus autẽ eſt. Et quia illi deeſt concluſio, enthimema vocatur. ¶ Sequitur *epichirema*, deſcẽdẽs de ratiocinatione latior & executior rhetoricis ſyllogiſmis, latitudine diſtans & productione ſermonis à Dialecticis ſyllogiſmis, propter quod rhetoribus datur. Hic autẽ conſtat modis tribus, primus modus tripertitus eſt. ſecundus quadripertitus: tertius quinque partitus. *Tripartitus epichirematis ſyllogiſmus* eſt, qui cõſtat mẽbris tribus, id eſt, propoſitione, aſſumptione, concluſione. *Quadripartitus* eſt, qui cõſtat ex mẽbris quattuor: prima propoſitione, ſecũda aſſumptione, & vna propoſitionis ſiue aſſũptionis cõiunctione: tertia probatione & concluſione. *Quinque partitus* eſt, qui cõſtat ex membris quinque: id eſt, prima propoſitione: ſecũda eius probatione: tertia aſſũptione: quarta eius probatione: quinta cõcluſione. Hunc Cicero ita facit in arte Rhetorica: Si deliberatio & demonſtratio genera ſunt cauſarũ, nõ poſſunt rectè partes alicuius generis cauſæ putari. eadem enim res aliis genus. aliis pars eſſe poteſt. Idem genus & pars non poteſt. cætera quouſque ſyllogiſmi huius membra clauduntur.

De lege. CAP. X.

Lex eſt cõſtitutio populi, quã maiores natũ cũ plebibus ſanxerũt. Nam quid Rex aut Imperator edicit, Cõſtitutio vel edictũ vocatur. ¶ *Inſtitutio æquitatis* duplex eſt, nũc in legibus, nũc in moribus. ¶ Inter *legem* autẽ & *mores* hoc intereſt, quòd lex ſcripta eſt: *mos* verò eſt vetuſtate probata cõſuetudo: ſiue lex nõ ſcripta: Nã *lex* à legendo vocata, quia ſcripta eſt. *Mos* autem lõga cõſuetudo eſt, de moribus tracta tantundẽ. *Conſuetudo* autem ius quoddã moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit *lex*, nec ſcriptura aut ratione conſiſtat: quando & legem ratio commẽdat. Porrò ſi ratione lex conſiſtat, lex erit omne iam quod ratione conſtiterit, dũtaxat quòd religioni cõgruat, quod diſciplinæ cõueniat, quod ſaluti proficiat. ¶ Vocata autẽ *conſuetudo* quia eſt in communi vſu. ¶ Omnis autẽ lex aut *permittit* aliquid, vt eſt illud, Vir fortis petat præmiũ: aut *vetat*, vt Sacrarum virginũ nuptias nulli petere liceat: aut *punit*, vt, Qui cædẽ fecerit, capite plectatur. ¶ Factæ ſunt autẽ leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutáque ſit inter improbos innocẽtia: & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur nocendi facultas. Legis enim præmio aut pœna vita moderatur humana. ¶ Erit autem lex honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundũ conſuetudinem patriæ, loco temporíque cõueniẽs, neceſſaria, vtilis, manifeſtáque, ne aliquid per obſcuritatem, captionem contineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium vtilitate conſcripta.

De ſententia & Chria. CAP. XI.

Sententia eſt dictum perſonale, vt, obſequium amicos, veritas odium parit. Hinc ſi perſona fuerat adiecta, id eſt, iudicium, *chria* erit: ita offendit Achilles Agamemnonem vera dicendo: Metrophanes promeruit gratiam Mithridatis obſequẽdo. Nam inter *chriam* & *ſententiam* hoc intereſt, quòd *ſententia* ſine perſona profertur, *chria* ſine perſona nunquam dicitur. Vnde ſi ſententiæ perſona adiiciatur, fit *chria*: ſi detrahatur, fit *ſententia*.

De Cataſceue & Anaſceue. CAP. XII.

Cataſceue eſt confirmatio propoſitæ rei. *anaſceue* autẽ contraria ſuperiori eſt. Reuincit enim non fuiſſe aut non eſſe quod natum, aut factum, aut dictum eſſe proponitur: vt ſi quis Chimeram neget fuiſſe: aut fuiſſe confirmet. Inter has & *theſin* hoc intereſt, quòd *theſis* quamuis & ipſa habeat diſputationem in vtranque partem ſcilicet negandi & confirmandi, tamen incertæ rei quaſi quædam deliberatio vel coarctatio eſt. *Cataſceue* autem & *anaſceue* in his rebus quę veriſimiles non ſunt, ſed pro veris ponuntur, plerumque verſantur. ¶ Anaſceue prima diuiſio eſt, *inconueniens & mendacium*. *Inconueniẽtis ſpecies* ſunt, quod inhoneſtum eſt, & quod inutile. Item inhoneſtum tractatur, aut in dictis, aut in factis. In dictis, vt ſi quis indecora & nõ reſpõdẽtia auctoritati dixiſſe dicatur, velut ſi aliquis infamet Catonem illũ Cenſorium, iuuentutem illam ad nequitiam & luxuriam coartatum. In factis, vt

ſi quis

si quis abhorrens aliquid à sanctimonia & nomine suo feciſſe dicatur, vt est fabula de adulterio Martis & Veneris. *Mendacium* autem tres habet species: *incredibile*, quod factum non esse credatur: vt adolescentem qui de Siculo littore ingredientes Africã classes videret. *Impossibile* est, vt Clodius insidias Miloni fecerit, & idem occisus sit à Milone. *Contrarium* est: Nam si insidias fecit, occidit. Qui occisus est, non fecit insidias. Hæc distributio in contrarium, vt Clodius insidias fecit Miloni, & occidit. Cõfirmatio est. Reformata catasceue proderit. Oportebit tamen principia sic ordinare, vt aut credendum esse veterũ auctoritati, aut fabulis fidem non habendã esse dicamus. Et id postremum in anasceue requiramus, ne quid aliud significare voluerint, qui ista finxerunt: vt Scillam nõ marinam, sed maritimam fœminam: nec succinctam canibus, sed rapacem aliquam & inhospitalem venientibus extitisse.

De prosopopœia.
CAP. XIII.

Prosopopœia, est cùm inanimalium rerũ & persona & sermo fingitur: sicut Cicero in Catilina: Etenim si mecum patria mea, quæ mihi vita mea multò est charior loqueretur, dicens, &c. Sic & montes, & flumina vel arbores loquentes inducimus, personam imponentes rei, quæ non habet naturam loquendi: quod & tragœdis vsitatum est, & in orationibus frequentissimè inuenitur.

de Ethopœia. CAP. XIIII.

Ethopœiam verò illam vocamus, in qua hominis personam fingimus, pro exprimendis affectibus ętatis, studij, fortunę, lætitiæ, sexus, mœroris, audaciæ. Nam cùm piratæ persona suscipitur, audax, abrupta, temeraria erit oratio: cùm fœminę sermo simulatur, sexui conuenire debet oratio: iam verò adolescentis improuida: & senis, debilis: & militis fortis: & imperatoris grauis: & parasiti suasibilis: & rustici, inculta: & philosophi perornata, diuersa oratio dicenda est. Aliter enim loquitur gaudio affectus, aliter vulneratus. In quo genere dictionis illa sunt maximè cogitanda, quis loquatur, & apud quem, & de quo, & vbi, & quo tempore: quid egerit, quid acturus sit aut quid pati possit, si hæc consulta neglexerit.

De generibus quæstionum. CAP. XV.

Genera quæstionum duo sunt: quorum vnum est finitum, alterum infinitum. *Finitum* hypothesis Græcè, Latinè causa dicitur, vbi cum certa persona controuersia est. *Infinitum* quod Græcè thesis, Latinè propositum nominatur. hoc personã non habet certam, nec inest in aliqua certa circunstantia. id est, nec locus, nec tempus. In causa verò certa omnia sunt, vnde quasi pars causæ est propositum.

De elocutione. CAP. XVI.

IAm verò in elocutionibus illo vti oportebit, vt res, locus, tempus, persona audientis efflagitat, ne profana religiosis, ne inuerecunda castis, ne leuia grauibus, ne lasciuia seriis, ne ridicula tristibus misceantur. Latinè autem & perspicuè loquẽdum. *Latinè* autẽ *loquitur*, qui verba rerum vera & naturalia persequitur, nec à sermone atque cultu prẽsentis temporis discrepat. Huic nõ sit satis videre quid dicat: nisi id quoque suauiter & apertè dicere, ne id quidẽ tãtùm: nisi id quod dicit & facere

De trimodo dicendi genere. CAP. XVII.

Dicenda sunt quoque summissa leniter incitata grauiter, inflexa moderatè. Hoc est enim illud trimodum genus dicẽdi, humile, medium, grandiloquum. Cùm enim magna dicimus, *granditer* proferẽda sunt: cùm parua *subtiliter*: cùm mediocria *temperatè*. Nam in paruis causis nihil grande, nihil sublime dicendum est, sed leni ac pedestri more loquẽdum. In causis autem maioribus, vbi de Deo vel hominum salute referimus, plus magnificẽtię & fulgoris exhibẽdum. In temperatis verò causis vbi nihil agitur vt agat, sed tantummodo vt delectetur auditor, inter vtrũque est moderatè dicendum: sed & quãuis de magnis rebus quisque dicat, non tamen semper granditer docere debet, sed summissè cũm docet, tẽperatè cùm aliquid vel laudat, vel vituperat: granditer cùm ad conuersionẽ aversos animos prouocat. Vtẽda tamẽ verba in summisso genere sufficiẽtia, in temperato splendentia, in grãdi vehementia.

De colo, themate, & periodis.
CAP. XVIII.

Componitur autẽ, instruitũrq; omnis oratio, verbis, cõmate, colo & periodo. *Cõma* particula est sententię *Colo* mẽbrum. *Periodos* ambitus vel circuitus. Fit autẽ ex cõiunctione verborum cõma, ex commate colon, ex colis periodos. *Cõma est* iunctura finitio, vtputa, Etsi vereor, iudices, ecce vnum cõma. sequitur & aliud comma, ne turpe sit pro fortissimo viro dicere: & factum est *colõ*, id est, membrum, quod intellectum sensui præstat, sed adhuc pendet

oratio. ſicque deinde ex pluribus mẽbris fit *periodos*, id eſt, extremæ ſententiæ clauſula: ita veterem iudiciorum morẽ requirunt. *Periodos* autem longior eſſe non debet, quàm vt vno ſpiritu proferatur.

De vitiis literarum & verborum, & ſententiarum cauendis. CAP. XIX.

PRæterea purum & honeſtum oratoris eloquium carere debet omnibus vitiis tam in literis quàm in verbis, quàm etiam in ſententiis. In literis, vt iunctura apta & conueniens ſit. & ſic obſeruandum, ne præcedentis verbi extrema vocalis in eãdem vocalem primam incidat verbi ſequentis, vt fœminę Ægyptię, quæ ſtructura melior fit, ſi conſonantes vocalibus applicentur: triũmque conſonantium, quæ in ſe incidentes ſtridere, & quaſi rixari videtur, vitanda iunctura eſt, id eſt, r, ſ. x. vt eſt ars ſtudiorum, rex Xerxes, error Romuli. Fugiẽda eſt & conſonans m, illiſa vocalibus, vt verũm enim. Præterea carere debet oratio & omnibus vitiis, quæ inter prima Grammaticorum ſtudia cognoſcuntur.

De iunctura verborum. CAP. XX.

IN *verbis* quoque *cauenda* ſunt *vitia*, vt non impropria verba ponantur, quæ Græci *Acyrologian* vocant. Amãda eſt ergo *proprietas*: ſic tamen vt aliquando propter humilitatem ſordidi aut ſpurci vocabuli tranſlatis nominibus ſit vtendum. non tamen longè accĩtis, ſed vt veris proxima & cognata videantur. Fugienda etiã *Hyperbata* longiora, quæ fieri ſine aliorum ſenſuũ confuſione non poſſunt. *Ambiguitas* quoque & vitium illud cauendum: cùm quidã iactatione eloquentiæ ducti, quod vno aut duobus verbis ſignificare poterant, interpoſitis inanibus vocibus longa & circumflexa ambage concludunt: quod vitiũ *Periſſologia* vocatur. Cui cõtrarium vitium eſt *breuitatis* ſtudio etiam neceſſaria verba furari. Fugiẽda ſunt quoque ſicut in literis & verbis, ita & in ſententiis vitia, quæ inter prima Grammaticorũ ſtudia cognoſcuntur. Sunt autẽ *Cacemphatõ*, *Tautologia*, *Ellipſis*, *Acyrologia*, *Macrologia*, *Periſſologia*, *Pleonaſmos*, & his ſimilia. At contrà, orationẽ extollit & exornat *Energia* & *Emphaſis*, quę plus quiddã, quàm dixerat, intelligi facit: vt ſi dicas, Ad gloriã Scipionis aſcendet & Virgilius, Demiſſum lapſi per funẽ. Cùm enim dicit lapſi, altitudinẽ imaginis ſuggerit. Huic contraria virtus eſt, verbis minuere quæ natura ſua magna ſunt.

De figuris verborum & ſententiarum. CAP. XXI.

AVgetur & *ornatur oratio* etiã *figuris verborum* ac *ſententiarum*. Nam quia directa & perpetua oratio fatigationem atque faſtidiũ tã dicẽdi quàm audiẽdi creat: flectẽda eſt, & in alias verſanda formas, vt & dicentẽ reficiat & ornatior fiat, & iudicem diuerſo vultu auditũque deflectat. De quibus plurimæ ſuperiùs à Donato in ſchematibus artis Grãmaticæ annotatæ ſunt. Vnde tãtùm illa hîc interponi oportuit, quæ in poemate aut nũquã aut difficulter fiũt, in oratione autẽ libera fiũt. *Anadiploſis*, eſt congeminatio verborum, vt, Hic tamẽ viuit, imò viuit, & iã in ſenatum venit. *Climax*, eſt gradatio cũ ab eo verbo quo ſenſus ſuperior terminatur, inferior incipit: ac dehinc quaſi per gradus dicendi ordo ſeruatur, vt eſt illud Africani: Ex innocẽtia naſcitur dignitas: ex dignitate honor: ex honore imperium, ex imperio libertas. Hanc figurã nonnulli *catenã* appellãt, propter quod aliud in alio quaſi nectitur nomine, atque ita res plures in geminatione verborũ trahuntur. Fit autẽ ſchema nõ ſolùm in ſingulis verbis, ſed etiã in contexione verborũ, vt apud Græchũ, Pueritia tua adoleſcentiæ tuæ inhoneſtamẽtũ fuit, adoleſcẽtia ſenectutis dedecoramentũ, ſenectus reipublicæ flagitiũ. Sic & apud Scipionẽ: Vi atque gratis coactus cũ illo ſpõſionem feci, facta ſponſione ad iudicẽ adduxi, adductũ primo cœtu dãmnaui, dãnatum ex voluntate dimiſi. *Antitheta*, quę Latinè cõtrapoſita appellãtur: quæ dũ ex aduerſo ponuntur, ſententiæ pulchritudinẽ faciunt, & in ornamẽto locutionis decentiſſima exiſtũt. vt Cicero, Ex hac parte pudor expugnat, illinc petulãtia: hinc pudicitia, illinc ſtuprũ: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc ſcelus: hinc cõſtantia, illinc furor: hinc poteſtas, illinc turpitudo: hinc cõtinẽtia, illinc libido: hinc denique æquitas, temperãtia, fortitudo, prudẽtia, & virtutes omnes certãt: cũ iniquitate, luxuria, ignauia cũ temeritate, & cum vitiis omnibus: poſtremò copia cũ egeſtate: bona ratio cũ perdita: mens ſana cum amẽtia: bona denique ſpes cùm omniũ rerũ deſperatione confligit. In huiuſmodi certamine ac prælio, huiuſmodi locutionis ornamẽto liber Eccleſiaſticus vſus eſt, dicẽs: Cõtra malũ bonũ, & contra mortem vita: ſic contra pium peccator: & ſic intuere in omnia opera altiſſimi. bina & bina, vnum cõtra vnum. *Synonymia*, eſt quoties in connexa oratione pluribus verbis vnam rem ſignificamus, vt ait Cicero: Nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas. Item,

tem,Non feram,non patiar,non sinam. *Epanados*,quam regressionẽ nostri vocant, Principiũ dignitatis erat penè par,nõ par fortasse eorũ quæ sequebantur. *Antapodosis*,quoties media primis & vltimis conueniunt,vt ibi:Vestrum hoc factũ reprehendo Patres conscripti,nõ meũ,ac pulcherrimum quidẽ factũ:verùm,vt dixi,non meũ sed vestrũ. *Paradiastole* est quoties id quod dicimus interpretatione discernimus, cũ te pro astuto sapientem appellas: pro inconsiderato fortem, pro inliberali diligẽtem. *Antanaclasis*, est quæ eodem verbo cõtrariũ exprimit sensum. Querebatur quidam de filio cur mortẽ suam expectaret: respondẽte,Nõ expecto: imò peto inquit, vt expectes. *Antimetabole*, est conuersio verborũ,quę ordine mutato contrariũ efficit sensum: Nõ vt edã viuo,sed vt viuam edo. Et illud: Si consul Antonius, Brutus hostis:Si conseruator reipublicæ Brutus, hostis Antonius. *Exoche*, Quis eos appellauit? Appius. Quis produxit? Appius. ¶Nũc *figuras sententiarũ*,quas operepretiũ est cognoscere,persequamur. *Sẽtẽtia*,est dictum impersonale,vt,Obsequiũ amicos,veritas odium parit. Huic si persona fuerit adiecta,*Chria* erit,ita: Offendit Achilles Agamemnonẽ vera dicẽdo. Metrophanes promeruit gratiã Mithridatis,obsequendo. Nã inter chriã & sententiã hoc interest,quòd *sententia* sine persona profertur, *chria* sine persona nunquam dicitur. Vnde si sententiæ persona adiiciatur,fit chria:si detrahatur,fit sententia. *Sententiarum species* multæ sunt:Aliæ enim *indicatiuæ*,aliæ *pronũciatiuæ*:vt, Nusquã tuta fides. aliæ *imperatiuæ*: vt,Vade,age nate,voca zephyros,& labere pennis. Aliæ *admiratiuæ*: vt,Tantæne animis cœlestibus iræ? Aliæ *cõparatiuæ*, vt est: Si vinco & pereo,quid ibi me vincere prẽstat? Aliæ *superlatiuæ*, quæ cũ aliquo motu animi & indignatione promuntur, vt ibi: Quid nõ mortalia pectora cogis, Auri sacra fames. Aliæ *interrogatiuæ*: vt,iuuenes quæ causa subegit Ignotas tentare vias? Quod genus, vnde domus? pacémne huc fertis an arma? Aliæ *respõsiuæ*, vt illinc,istinc. Aliæ *deprecatiuæ*: vt, Eripe me his inuicte malis. Aliæ *Promissiuæ*: vt,Parce metu Cytheræa,manẽt immota tuorũ. Aliæ *conceßiuæ*,quæ cũ impulsione prohibeant: vt, Sequere Italiã vẽtis pete regna per vndas. quę tamen ne non intellecta sit persuasio, permivta sunt aliqua quæ vetent latẽter, vt,ventis pete regna per vndas. Aliæ *demõstratiuæ*. vt,en,ecce. Aliæ *optatiuæ*: vt,O mihi præteritos referat si Iupiter annos. Alię *derogatiuæ*: vt nequaquã Aliæ *quæ cũ exclamatione proferuntur*: vt, Quis furor ô ciues paſſos cõuertit in arma? Et Cicero,O dij immortales,vbinã gentiũ sumus? Alię *exhortatiuæ*,cũ ad sententiã prouocamus: vt,Aude hospes cõtẽnere opes. Aliæ *dehortatiuæ*, cũ à contrario vitio peccatóq; reducimus. Sũt & *affirmatiuæ*: vt, Quidni,quippe. *Præceptiuæ*: vt,Nudus ara,sere nudus,habebis frigore messes, *Vetatiuæ*: vt,Néve inter vites corilũ sere,néve flagellaSumma pete. *Negatiuæ*: vt,Nõ,minimè. Sũt & *miratiuæ*, vt Pape, viuere nõ licet,& fornicari libet? *Dolentis*, Heu mihi,q; nullis amor est sanabilis herbis. *Flentis* similitudinis sic: vt,Creta,vt fertur quondã labyrinthus in alta. *Admonẽtis, irridentis, gementis, exhortatiuæ, consolatiuæ, cõmiserantis*: quorum quot sunt genera vel figuræ,tot & in pronunciando voces. Sunt & *Amphidoxæ*: quarũ pars honesta est, pars inhonesta: vt,nõ est tua tuta voluntas. Magna petis Phaeton. Sũt & aliæ,*procatalepsis*: cũ id quod nobis obiici poterat,antè præsumimus ad diluẽdum: vt,Si quis vestrũm iudices,aut eorũ qui assunt fortè mirãtur. Sunt & *aporiæ*,dubitatio simulantis nescire se quæ scit,aut quomodo dicatur. *Cœnosis* autẽ dicitur cõmunicatio consilij cum iudicib. aut aduersariis,vt si dicas: Vos consulo iudices,aut vos aduersarij: quid me facere cõuenit,aut quid vos facturi fueritis. *Paradoxon*,est cùm dicimus inopinatum aliquid accidisse,vt pro Flacco Cicero Cuius laudis prędicator esse debuerit,eius periculi deprecatorẽ se esse factũ. *Epitrope*,i. permissio, cùm aliquid ipsis iudicibus aut aduersariis permittimus existimãda: vt Caluus in Vaticinio: Perfrica frontẽ, & dic te digniorẽ qui prætor fieres quàm Catonẽ. *Parrhesia*,est oratio libertatis & fiducię plena,vt ibi,Occidi non Spurium Melium, &c cætera. Qua figura cautè vtẽdum est,vt Cicero: præmisit enim rationẽ. *Ethopœia* est, cùm sermonem ex aliena persona inducimus: vt pro Cęlio Tullius facit Appiũ Cęcum cum Clodio loquentem. *Energia*,est rerum gestarum aut quasi gestarũ sub oculis inductio,de qua loquuti iam sumus. *Metatheſis* est,quæ mittit animos iudicum in res prẽteritas aut futuras,hoc modo: Reuocate mentes ad spectaculũ expugnatæ miserę ciuitatis,& videre vos credite incendia,cędes,rapinas,direptiones,liberorum corporũ iniurias,captiuitates matronarũ, trucidationes senum. In futurum autem, anticipatio eorum quę dicturus est aduersarius: vt Tullius pro Milone, cùm mittit animos iudicũ in eum reipublicę statum, qui futurus est,etiamsi occiso Milone Clodius viueret. *Aposiopesis* est, cùm id quod dicturi videbamur: silentio intercipimus, ita: Quos ego, sed motos præstat componere fluctus. *Epanalepsis*, est digressio, ita:

Tulit calor me dicendi & dignitas rerum paulò lógius quàm volebam: sed redeo ad causam. *Anamnesis* est, commemoratio eius rei quam oblitos fuisse nos fingimus. *Apateſis* est, cùm id quod in animos iudicũ quasi deposueramus, opportunè reposcimus. *Ætiologia* est, cùm proponimus aliquid, eiúsq. causam & rationem reddimus. *Characterismus*, est descriptio figuræ alicuius expressa: vt, Omnia Mercurio similis vocémq. colorẽ, Et crines & flauos & membra decora iuuenta. *Ἀφοτισμὸς*, cùm plures sensus breuiter expeditos in vnum locum coaceruat, & cum quadam festinatione decurrit: vt Cicero, sic: Rempublicam Quirites vitámque omnium vestrũm, bona, fortunas, coniuges, liberósque vestros, &c. *Ironia est*, cùm per simulationem diuersum, quàm dicit, intelligi cupit. Fit autem, aut cùm laudamus eum quẽ vituperare volumus, aut vituperamus quem laudare volumus. Vtriusque exẽplũ erit: si dicas, Amatorẽ reipublicæ Catilinã: hostem reipublicæ Scipionẽ. *Diasyrmos*, ea quę magna sunt verbis minuit: aut minima extollit. *Hyphe* est, quoties in eodem sensu diutius immoramur, sic: Cui tandẽ pepercit? cuius amicitiæ fidem custodiuit? cui bono inimicus nõ fuit? quando non aut accusauit aliquẽ, aut verberauit, aut prodidit? *Epangelia* est promissio, qua iudicẽ attentũ facimus: pollicentes nos aliqua magna aut minima dicturos. *Prosopopœia* est, cùm inanimalium & persona & sermo fingitur. Cicero in Catilina: Etenim si mecũ patria mea, quæ mihi vita mea multo est charior loqueretur, dicens, &c. *Paratheſis* est, cũ quasi deponimus aliquid imperfectũ apud memoriam iudicum repetituros nos dicentes cùm opportunum fuerit. *Peusis*, id est, soliloquium, cùm ad interrogata ipsi nobis respondemus. *Synæreſis* est, cum differimus aliquid petentes, vt aliud interim nos non permittant dicere.

Incipiunt capitula de Dialectica.

22 *De Dialectica.*
23 *De differentia Dialectica & Rhetorica artis.*
24 *De Diffinitione Philosophia.*
25 *De Isagogis Porphyrij.*
26 *De categoriis Aristotelis.*
27 *De perihermenis Aristotelis.*
28 *De Syllogismis Dialecticis.*
29 *De diuisionibus diffinitionum.*
30 *De topicis.*
31 *De oppositis.*

De Dialectica. CAP. XXII.

Dialectica est disciplina ad discernendas rerum causas inuenta. Ipsa est Philosophiæ species, quæ *Logica* dicitur, id est, rationalis, diffiniendi, quærendi & disserendi potens. Docet enim in pluribus generibus quæstionum, quemadmodum disputando vera & falsa diiudicentur. ¶Hanc quidam primi Philosophi in suis dictionibus habuerunt, non tamen ad artis redegere peritiã. Post hos Aristoteles ad regulas quasdam huius doctrinæ argumenta produxit, & *Dialecticam* nuncupauit, pro eo quod in ea de dictis disputatur. Nam λέξις dictio dicitur. ¶Ideò autẽ post Rhetoricam disciplinam Dialectica sequitur: quia in multis vtrique communia existunt.

De Differentia Dialectica & Rhetorica artis. CAP. XXIII.

Dialecticam verò & Rhetoricã Varro in nouem disciplinarum libris, tali similitudine diffiniuit. *Dialectica* & *Rhetorica* est quod in manu hominis pugnus astrictus & palma distensa: illa verba contrahens, ista distendens. *Dialecta* quidẽ ad disserendas res acutior. *Rhetorica* ad illa quæ nititur docenda facundior. Illa ad scholas, nonnunquam venit: ista iugiter procedit in forũ. Illa requirit rarissimos studiosos: hæc autem frequenter & populos. Solent autem Philosophi antequã ad isagogen veniant exponendam, diffinitionem Philosophi ostẽdere: quò facilius ea, quæ ad eam pertinent demonstrentur.

De diffinitione philosophia. CAP. XXIV.

Philosophia, est rerum humanarum diuinarúmque cognitio cum studio bene viuendi coniuncta. ¶Hæc autem duabus ex rebus constare videtur, scientia & opinatione. *Scientia* est cum res aliqua certa ratione percipitur. *Opinatio* autem cum adhuc incerta res latet, & nulla ratione firmata videtur, vtputa: Sol vtrúmne tantus quãtus videtur, an maior sit quàm omnis terra: item luna globosa sit an coneaua, & stellæ vtrúmne adhæreãt cœlo an per aerem libero cursu ferantur: cœlum ipsum qua magnitudine, qua materia cõstat vtrũ quietum & immobile sit: an incredibili celeritate voluatur: quãta sit terræ crassitudo: aut

do: aut quibus fundamentis librata & suspensa permaneat. ¶Ipsum autem *nomen Philosophiæ*, Latinè interpretatum, amorem sapientiæ profitetur. Nam Græci φιλὸν amicum, σοφίαν sapientiam dicunt. ¶*Philosophiæ species* tripertita est: vna *naturalis*, quæ Græcè Physica appellatur: in qua de naturæ inquisitione differitur: altera *moralis*, quæ græcè Ethica dicitur, in qua de moribus agitur: tertia *rationalis*, quæ græco vocabulo Logica appellatur, in qua disputatur quemadmodum in rerum causis vel vitæ moribus veritas ipsa quæratur. In *Physica* igitur causa quærendi, in *Ethica* ordo viuendi, in *Logica* ratio intelligendi versatur. ¶*Physica* apud græcos primus perscrutatus est Thales Milesius, vnus ex septem sapientibus. Hic enim ante alios cæli causas atque vim rerum naturalium contemplata ratione suspexit, quam postmodum Plato in quatuor diffinitiones distribuit, scilicet *Arithmeticam*, *Geometricam*, *Musicam*, & *Astronomiam*. ¶*Ethicam* Socrates primus ad corrigendos componendósque mores instituit, atque omne studium eius ad bene viuendi disputationem perduxit: diuidens eam in quatuor virtutes, id est, prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. *Prudentia* est in rebus, qua discernuntur à bonis mala. *Fortitudo*, qua aduersa æquanimiter tolerantur. *Temperantia*, qua libido, concupiscentiáque frænatur. *Iustitia*, qua rectè iudicando sua cuique distribuuntur. ¶*Logicam*, quæ rationalis vocatur, Plato subiunxit, per quam discussis rerum morúmque causis, vim earum rationabiliter perscrutatus est: diuidens eam in *Dialecticam* & *Rhetoricam*. dicta autem *Logica*, id est, rationalis. λόγος enim apud græcos & sermonem significat & rationem.

¶In his quippe tribus generibus Philosophiæ, etiam eloquia diuina consistunt. Nam aut de natura disputare solent, vt in Genesi & Ecclesiaste: aut de moribus, vt in Prouerbiis & in omnibus sparsim libris: aut de Logica, pro qua nostri Theologicam sibi vẽdicant, vt in Cantico canticorum, & Euangeliis. ¶Item aliqui doctorum Philosophiam in nomine & partibus suis ita diffinierunt. *Philosophia* est diuinarũ, humanarúmq; rerũ, in quantum homini possibile est, probabilis scientia. Aliter: Philosophia est ars artium, & disciplina disciplinarum. Rursus: Philosophia est meditatio mortis: quod magis conuenit Christianis, qui seculi ambitione calcata conuersatione disciplinabili, similitudine futuræ patriæ viuunt. ¶Philosophia diuiditur in duas partes: prima in speculatiuam: secunda in actualem. Alij diffinierunt Philosophiæ rationem in duabus consistere partibus, quarum prior inspectatiua est, secunda, actualis. Inspectatiua diuiditur in tribus modis, id est, prima in naturalem: secunda in doctrinalẽ: tertia in diuinalẽ. [¶*Doctrinalis* diuiditur in quatuor partes, id est, prima in Arithmeticam, secunda in Musicam, tertia in Geometriam, quarta in Astronomiam. *Actualis* diuiditur in tres, id est, prima in moralẽ, secunda in dispensatiuam, tertia in ciuilem. *Inspectatiua* dicitur qua supergressi visibilia. de diuinis aliquid & cœlestibus contemplamur cáque mente solummodo inspicimus, quæ corporeum supergrediuntur obtutum.] *Naturalis* dicitur, vbi vniuscuiusque rei natura discutitur: quia nihil generatur in vita: sed vnumquodque in iis vsibus deputatur, in quibus à creatore diffinitum est: nisi fortè cum voluntate Dei aliquod miraculum prouenire monstratur. ¶*Doctrinalis* dicitur scientia, quæ abstractam considerat quantitatem. *Abstracta* enim quantitas dicitur, quam intellectu à materia separantes, vel ab aliis accidentibus, vt est par, impar, vel ab huiuscemodi, in sola ratiocinatione tractamus. Cuius species sunt quatuor, scilicet, Arithmetica, Geometria, Musica, & Astronomia. *Arithmetica* est disciplina quantitatis numerabilis secundum se. *Geometria*, est disciplina magnitudinis immobiliúmque formarum. *Musica*, est disciplina quæ de numeris loquitur, qui ad aliquid sunt his qui inueniuntur in sonis. *Astronomia*, est disciplina, quæ cursus cælestium syderúmque figuras contemplatur omnes, & habitudines stellarum circa se & circa terrã indagabili ratione percurrit. ¶*Diuinalis* dicitur, quando aut ineffabilem naturam Dei: aut spiritales creaturas ex aliqua parte profundissima qualitate differimus. ¶Porrò *actualis* dicitur, quæ res propositas operationibus suis explicat. Cuius partes sunt tres, moralis, dispensatiua, & ciuilis. ¶*Moralis* dicitur, per quam viuendi mos honestus appetitur, & instituta ad virtutem tendentia præparatur. *Dispensatiua* dicitur, cùm domesticarum rerum sapienter ordo disponitur. *Ciuilis* dicitur, per quam totius ciuitatis vtilitas administratur.

De Isagogis Porphyrij. CAP. XXV.

POST Philosophiæ diffinitiones, in quibus generaliter omnia continentur, nunc Isagogas Porphyrij expediamus. ¶*Isagoga* quippe Græcè, Latinè introductio dicitur, eorum scilicet qui Philosophiã incipiunt: continens in se demonstrationem primarum rationum de qualibet re quid sit, suáque certa ac substantiali *diffinitione* declaratur. Nã, posito primo genere, deinde species & alia quæ vicina esse possunt subiungimus, ac discretis communibus separamus: tamdiu interpo-

nentes differentias, quousque ad proprium de quo quærimus signata eius expressione perueniamus, vt puta: Homo est animal rationale, mortale, terrenum, bipes, risusque capax. *Genus* animal cùm dictum est, substantia ipsius hominis declarata est. Est enim ad hominem genus animal, sed quia latè patebat, adiecta est *species*, terrenum: & iam exclusum est id quod aut æthereum aut humidum. *Differentia* verò, vt bipes, quæ propter animalia posita est, quæ multis pedibus nituntur. Item rationale, propter illa quæ ratione egeant. mortale autem propter id quod non angelus est. Postea discretis atque discluſis adiectum est *proprium* in parte postrema, risus capax: est enim solum hominis quod ridet. sic perfecta est omnis ex parte diffinitio, ad hominem declarandum. ¶ Cuius disciplinæ diffinitionem plenam existimarunt Aristoteles & Tullius ex genere & differentiis consistere.

¶ Quidam postea pleniores in docendo, eius perfectam *substantialem diffinitionem* in quinque partibus velut in membris suis diuiserunt. quarum prima est de genere: secunda de specie: tertia de differentia: quarta de proprio: quinta de accidente. *Genus*, vt animal. Est enim animal commune & generale omnium animam habentium. *Species*, vt homo. est enim specialitas, qua separatur à cæteris animantibus. *Differentia*, vt rationale, mortale. His enim duobus differt homo à cæteris. Cùm enim dicitur rationale: discernitur ab irrationabilibus & mutis, quæ non habent rationem. Cùm mortale, discernitur ab angelis, qui nesciunt mortem. *Proprium*, vt risibile. Homo est enim qui ridet, & hoc præter hominem nullius animalis est. *Accidens*, vt color in corpore, doctrina in animo. Hæc enim temporum varietate & accedunt & mutantur: vt est ex omnibus his quinque partibus oratio plenæ sententiæ, ita: Homo est animal rationale, mortale, risibile, boni malique capax. sic enim in omni oratione substantiali tamdiu interponere debemus species & doctrinas: quàm diu secluſis omnibus, quæ hoc idem possunt esse: ad id perueniatur, vt proprietas iam certa teneatur. ¶ *Isagogas* autem ex Græco in Latinum transtulit Victorinus orator, commentúmque eius quinque libris Boetius edidit.

De categoriis Aristotelis.
CAP. XXVI.

SEquuntur Aristotelis categoriæ: quæ Latinè *prædicamenta* dicuntur: quibus per varias significationes omnis sermo concluſus est. ¶ *Instrumenta categoriarum* sunt tria, scilicet prima æquiuoca: secunda vniuoca: tertia denominatiua. *Æquiuoca* sunt, quando multarum rerum nomen vnum est: sed non eadem diffinitio, vt leo. Nam quantum ad nomen pertinet, & verus & pictus & cœlestis leo dicitur. Quantum ad diffinitionem pertinet, aliter verus diffinitur, aliter pictus, & aliter cœlestis. *Vniuoca* sunt, quando duarum aut plurimarum rerum vnum nomen est & diffinitio, vt vestis. nam & birrus & tunica nomen vestis possunt accipere & eius diffinitionem. Ergo hoc vniuocum in generibus esse intelligitur: quia & nomen & diffinitionem dant formis suis. *Denominatiua* & *deriuatiua* dicuntur quæcunque ab aliquo solo differentiæ casu secundum nomen habent & appellationem: vt à bonitate bonus, à malitia malus. ¶ *Categoriarum* autem *species* decem sunt, scilicet *Substantia, quantitas, qualitas, relatio, situs, locus, tempus, habitus, agere & pati. Substantia*, est, quæ propriè & principaliter substare dicitur, quæ neque de subiecto prædicatur, neque in subiecto est, vt aliquis homo, aliquis equus. *Secundæ* autem *substantiæ* dicuntur, in quibus illæ quæ principaliter substantię primò dictę insunt atque clauduntur: vt in homine Cicero. *Quantitas* est mensura, per quam aliquid vel magnum vel minus ostenditur: vt longus, breuis. *Qualitas* est: vt qualis sit orator, aut rusticus niger, aut candidus. *Relatio* est, quæ refertur ad aliquid. Cùm enim dicitur filius: demonstratur & pater. Hæc relatiua simul incipiunt. Nam seruus & dominus vno tempore exordium nominis sumunt: nec aliquando inuenitur dominus prior seruo, nec seruus prior domino. Alterum enim alteri præesse non potest. Porrò *situs* à positione dictus est, vt quis aut stet: aut sedeat, aut iaceat. *Locus* est vbi sit, in foro, in platea. Loci autem motus habet sex partes, dexteram & sinistram, antè & retrò: sursum & deorsum. Partes quoque istæ sex duo habent, longè & propè. *Tempus*: vt hodie, heri. *Habitus* ab habendo aliquid dictus, vt habere scientiam in mente, virtutem in corpore. circa corpus vestimentum & cætera quæ ad habendi modũ designato à doctoribus numero comprehenduntur. Iam verò *agere* & *pati* ab agentis & patientis significatione consistunt. Nam scribo vocis actum, habet: quum facientis rem indicat. Scribor patientis est, quum pati se ostendit. In his enim nouem generibus, quorum exempli gratia quædam posita sunt, vel in ipso substantiæ genere, quod est ἄπειρα, innumerabilia reperiuntur. Nam & ea quæ intellectu capimus, id ad alterum horum decem prædicamentorum sermone vulgamus. Plena enim sententia de his ita est. Augustinus magnus prædicator, filius illius

illius, ſtans in templo, hodie inſulatus, prædicando fatigatur. οὐσία autem ſubſtantia eſt, id eſt, proprium. quæ cæteris ſubiacet: reliqua nouem accidentia ſunt. *Subſtantia* autem dicitur ab eo, quòd omnis res ad ſe ipſam ſubſiſtit. corpus enim ſubſiſtit, & ideò ſubſtantia eſt. Illa verò *accidentia*, quæ in ſubſiſtente atque ſubiecto ſunt, ſubſtantiæ non ſunt: quia non ſubſiſtunt, ſed mutantur, vt color vel forma. *De ſubiecto* autem & *in ſubiecto*: quaſi de ipſo & in ipſo. Vbi enim *dicitur de ſubiecto*, ſubſtātia eſt, quaſi dicatur de ſubſtātia. Vbi autem *dicitur in ſubiecto*, accidentia ſunt, id eſt, quæ accidunt in ſubſtantia, vt quantitas, qualitas, vel figura. *De ſubiecto* igitur genera & ſpecies. *in ſubiecto* accidentia ſunt. EX his nouem accidentibus tria *intra* οὐσίαν ſunt, ſcilicet quantitas, qualitas & ſitus. HÆC enim ſine ouſia eſſe non poſſunt. *Extra* οὐσίαν verò ſunt locus, tempus & habitus. *intra*, & *extra* οὐσίαν ſunt relatio, facere & pati. ¶ Appellatas autem *categorias* conſtat: quia non poſſunt niſi ex ſubiectis agnoſci. QUIS enim quid ſit homo poſſit agnoſcere, niſi aliquem hominem ſibi ponat ante oculos, quaſi ſubiectum nomini? HOC opus Ariſtotelis intelligendum eſt, quoniam ſicut dictum eſt, quicquid homo loquitur, inter decem prædicamenta habetur. PROFICIET etiam ad libros intelligendos, qui ſine Rhetoribus & Dialecticis apponuntur.

De perihermenis Ariſtotelis.

CAP. XXVII.

SEQUITUR dehinc *liber Perihermenias* ſubtiliſſimus nimis, & per varias formas iterationéſque cautiſſimus, de quo dicitur: Ariſtoteles quando perihermenias ſcriptitabat, calamum in mente tingebat. ¶ Omnis quippe res quæ vna eſt, & vno ſignificatur ſermone, aut per *nomen* ſignificatur, aut per *verbum*: quæ duæ partes orationis interpretantur totum quicquid concepit mens ad eloquendum. Omnis enim elocutio conceptæ rei mentis interpres eſt. HANC Ariſtoteles vir in rerum expreſſione & faciendis ſermonibus peritiſſimus *Perihermeniam* nominat, quam Interpretationem nos appellamus, ſcilicet quòd res mente conceptas prolatis ſermonibus interpretatur per *cataphaſin*, & *apophaſin*, id eſt, per affirmationem & negationem. *Per affirmationem*, vt homo currit: *per negationem*, vt homo non currit. ¶ In his itaque perihermeniis, ſupradictus philoſophus de ſeptem ſpeciebus tractat, id eſt, de *Nomine*, de *Verbo*, de *Oratione*, de *Enunciatione*, de *Affirmatione*, de *Negatione*, de *Contradictione*. *Nomen* eſt vox ſignificatiua ſecundum placitum, ſine tempore: cuius nulla pars ſignificatiua ſeparata, vt Socrates. *Verbum*, eſt quod ſignificat tempus, cuius pars nihil extra ſignificat: ſed ſemper eorum quæ de altero dicuntur notata, vt cogitat, diſputat. *Oratio*, eſt vox ſignificatiua ad placitum: cuius partium aliquid ſeparatum ſignificatiuum eſt, vt Socrates diſputat. *Enunciatiua* oratio eſt vox ſignificatiua, de eo quod eſt aliquid vel non eſt: vt Socrates eſt, Socrates non eſt. *Affirmatio*, eſt enunciatio alicuius de aliquo, vt Socrates eſt. *Negatio* eſt alicuius ab aliquo, vt Socrates non eſt. *Contradictio*, eſt affirmationis & negationis oppoſitio, vt Socrates diſputat, Socrates non diſputat. ¶ Vtilitas perihermeniarum hæc eſt, quòd ex his interpretamentis *ſyllogiſmi* fiunt. Vnde & *analytica* pertractantur.

De ſyllogiſmis Dialecticis.

CAP. XXVIII.

SEQUUNTUR dehinc *Dialectici ſyllogiſmi*, vbi totius eius artis vtilitas & virtus oſtenditur: quorum concluſio plurimum adiuuat lectorem ad veritatem inueſtigandam: tantùm vt abſit ille error decipiendi aduerſarium per ſophiſmata falſarum concluſionum. ¶ *Formulæ categoricorum*, id eſt, prædicatiuorum ſyllogiſmorum ſunt tres. ¶ Primæ formulæ modi ſunt nouem: *Primus* modus eſt, qui conducit, id eſt, qui colligit ex vniuerſalibus dedicatiuis, dedicatiuum vniuerſale directim: vt, Omne iuſtum honeſtum: omne honeſtum bonum: ergo omne iuſtum bonum. *Secundus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus dedicatiuo & abdicatiuo, abdicatiuum vniuerſale directum: vt, Omne iuſtum eſt honeſtum: nullum honeſtum turpe: ergo nullum iuſtum turpe. *Tertius* modus eſt, qui conducit ex dedicatiuis particulari & vniuerſali, dedicatiuum particulare directum: vt, Quoddam iuſtū honeſtum. omne honeſtum vtile. ergo quoddā iuſtum vtile. *Quartus* modus eſt, qui conducit ex particulari dedicatiua, & vniuerſali abdicatiua, dedicatiuum particulare directum, vt, Quoddam honeſtum iuſtum: nullum honeſtum turpe: ergo quoddam iuſtum non eſt turpe. *Quintus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſalibus dedicatiuis particulare dedicatiuum per reflexionem: vt, Omne iuſtum honeſtum: omne honeſtum bonum: ergo quoddam bonum iuſtum. *Sextus* modus eſt, qui conducit ex vniuerſali dedicatiua & vniuerſali abdicatiua, abdicatiuum vniuerſale per reflexionem: vt, Omne iuſtum honeſtum: nullum honeſtum turpe, ergo nullum turpe iuſtum. *Septimus* modus eſt, qui

conducit ex particulari & vniuersali dedicatiuis, dedicatiuum particulare per reflexionem: vt, quoddam iustum honestum: omne honestum vtile: igitur quoddam vtile iustū. *Octauus* modus est, qui cōducit ex vniuersalibus, abdicatiuo & dedicatiuo, particulare abdicatiuum per reflexionem: vt, Nullum turpe honestum: omne honestum iustum: ergo quoddam turpe non est iustum. *Nonus* modus est, qui conducit ex vniuersali abdicatiuo & particulari dedicatiuo, dedicatiuum particulare per reflexionem: vt, Nullum turpe honestum, quoddam honestum iustum: igitur quoddam iustum non est turpe. ¶Formulæ secundi modi sunt quatuor. *Primus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus dedicatiuo & abdicatiuo, abdicatiuum vniuersale directim: vt, Omne iustum honestum: nihil turpe honestum: ergo nullum turpe iustum. *Secundus* modus est, qui conducit ex vniuersalibus abdicatiuo & dedicatiuo, abdicatiuum vniuersale dictum: vt, Nullum turpe honestum: omne iustum honestum: ergo nullum turpe iustum. *Tertius* modus est, qui conducit ex particulari dedicatiuo & vniuersali abdicatiuo, particulare abdicatiuum directim. vt, quoddam iustum honestū: nullum turpe honestum: igitur quoddam iustum non est turpe *Quartus* modus est, qui conducit ex vniuersali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo, abdicatiuum particulare directim: vt, Omne iustum est turpe: quoddā malum non est turpe: quoddam ergo malum non est iustum. ¶Formulæ tertij modi sunt sex: *Primus* modus, qui conducit ex dedicatiuis vniuersalibus, dedicatiuum particulare tam directim quàm reflexim. vt, Omne iustum honestum: omne honestum iustum: omne iustum bonum: quoddam ergo honestum bonum, quoddam bonum honestum *Secundus* modus est, qui conducit ex dedicatiuis particulari & vniuersali, dedicatiuum particulare directim. vt, Quoddam iustum honestum: omne iustum bonum: quoddam ergo honestum bonum. *Tertius* modus est, qui conducit ex dedicatiuis vniuersali & particulari, dedicatiuum particulare directim. vt, Omne iustum honestum: quoddam iustum bonum: ergo quoddam honestum bonum. *Quartus* modus est, qui conducit ex vniuersali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo, abdicatiuum particulare directim. vt, Omne iustum honestum: nullum iustum malum: ergo quoddam honestum non est malum. *Quintus* modus est, qui conducit ex dedicatiuo particulari & abdicatiuo vniuersali, abdicatiuum vniuersale directim. vt, Quoddam iustum honestum: nullum iustum malum: ergo quoddam iustum non est malum. *Sextus* modus est, qui conducit ex dedicatiuo vniuersali, & abdicatiuo particulari, abdicatiuum particulare directim. vt, Omne iustum honestum: quoddam iustum non est malum: ergo quoddam honestum non est malum. Has formulas categoricorum syllogismorū, qui plenè nosse desiderat, librum legat qui inscribitur Peri hermenias Apulei, & quæ subtiliùs sunt tractata cognoscet. Distincta enim atque considerata ad magnas intelligentiæ vias lectorem, præstante Domino, vtiliter introducunt. ¶Nunc ad *Hypotheticos syllogismos* ordine sequenti veniamus. *Modi syllogismorum* Hypotheticorum qui fiunt cum aliqua conclusione sunt sex. *Primus* modus est, Si dies est lucet: Est autem dies: Ergo lucet. *Secundus* modus est, Si dies est, lucet: Non autem lucet: Ergo non est dies. *Tertius* modus est ita, Non est dies, ergo non lucet. atqui dies est, lucet igitur. *Quartus* modus est ita: Aut dies est aut nox, Vtique dies est: nox ergo non est. *Quintus* modus est ita: Aut dies est aut nox: Vtique nox non est, Igitur dies est. *Sextus* modus est ita: Non est dies: Ergo non lucet: Dies autem est: Nox ergo non est. *Septimus* modus est ita: Non est dies & nox: Vtique nox non est: Ergo dies est. Modos autem syllogismorum Hypotheticorum siquis plenius nosse desiderat, librum legat Marij Victorini, qui inscribitur de Syllogismis hypotheticis. ¶ Hinc ad Dialecticas diffinitionum species accedamus, quæ tanta dignitate præcellunt, vt possint iudiciorum apertè manifestationes & quædam indicia dictionum ostendere.

De diuisione diffinitionum ex Marij Victorini libro abbreuiata. CAP. XIX.

Diffinitio, est Philosophorum, quæ in rebus exprimendis explicat quod res ipsa sit, qualis sit, & quemadmodum mēbris suis constare debeat. Est enim oratio breuis vniuscuiusque naturam à communione diuisam propria significatione concludens. ¶Diuisio diffinitionum in partes xiiij. habetur. ¶ *Prima species* diffinitionis est οὐσιώδης, id est *substantialis*: quę propriè & verè dicitur diffinitio, vt est: Homo est animal rationale, mortale, sensus disciplinæque capax. Hæc enim diffinitio per species & differentias descendens venit ad proprium, & designat plenissimè quid sit homo. ¶*Secunda* species diffinitionis est, quæ Græcè ἐννοηματικὴ dicitur, Latinè *notio* nuncupatur: quam, notionem, communi non proprio nomine possumus dicere. Hæc isto modo semper efficitur.

Homo

HOMO est quod rationali conceptione & exercitio præest animalibus cunctis. Non enim dixit quid sit homo, sed quid agat: quasi quodam signo in notitiam deuocato. Ista enim & reliquis notitia rei profertur, nõ substantialis explicatio declaratur. & quia illa substantialis est, diffinitionum omnium obtinet principatum. ¶ *Tertia* species diffinitionis est, quæ Græcè ποιότης dicitur, Latinè *qualitatiua* vocatur: quia ex qualitate nomẽ accepit pro eo quod, quale sit id quod quæritur, euidenter ostendit. cuius exemplum tale est. HOMO est qui ingenio valet, artibus pollet. & cognitione rerum: aut quod agere debet, eligit, aut animaduersione quid inutile sit contemnit. His enim qualitatibus expressus ac diffinitus est homo. ¶ *Quarta* species diffinitionis est, quæ Græcè ὑποτυπωτική, Latinè à Tullio *descriptio* nuncupatur: quæ adhibita circuitione dictorum factorúmque rem, quę sit, describitur. QUęritur enim, quid sit auarus, quid crudelis, quid luxuriosus, & vniuersa luxuriosi, auari & crudelis natura describitur. vt si luxuriosum volumus diffinire, dicimus: LUXURIOSUS est victus non necessarij, sed sumptuosi & honoris appetẽs, in deliciis affluẽs, in libidine promptus. HÆC & alia diffiniunt luxuriosum: sed per descriptionem diffiniunt. QUÆ species diffinitionis Oratoribus magis apta est quàm Dialecticis: quia latitudines habet, quæ simili modo in bonis rebus ponitur & malis. ¶ *Quinta* species diffinitionis est, quam Græcè κατὰ αἴτιον, Latinè *aduerbium* dicimus. Hæc vocem illam de cuius re quæritur, alio sermone designat, vno & singulari, & quodãmodo quid illud sit in vno verbo positum, vno verbo alio declarat: vt, conticescere est tacere. Item cùm terminum dicimus finem: aut populatas interpretamur esse vastatas. ¶ *Sexta* species diffinitionis est, quam Græci κατὰ διαφοράν, nos *per differentiam* dicimus. Scriptores verò artium de eodem & de altero nominãt: vt cùm quæritur, quid sit inter REGEM & tyrannum: adiecta differentia quid vterque sit diffinitur, id est, rex est modestus & temperans: tyrãnus verò impius & immitis. ¶ *Septima* species diffinitionis est, quam Græci κατὰ μεταφοράν, Latini *per transl ationem* dicunt: vt cicero in TOPICIS: LITTUS est quia fluctus elidit, hoc variè tractari potest. MODÒ enim vt moneat, modò vt designet, modò vt laudet ac vituperet. Vt moneat, NOBILITAS est virtutis, modorum apud posteros sarcina. Vt designet, APEX est arx corporis. Vt laudet, ADOLESCENTIA est flos ætatis. Vt vituperet, DIUITIÆ sunt breuis vitæ longum viaticum. ¶ *Octaua* species diffinitionis est, quam Græci κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ ἐναντίου. Latini *per priuantiam* contrarij eius quod diffinitur, dicunt, BONUM est, quod malum non est. Iustum est, quod iniustum non est, & his similia. HOC autem genere diffinitionis vti debemus cùm contrarium est notum: vt, Si bonum est quod prodest cum honestate, id quod tale non est, malum est. ¶ *Nona* species diffinitionis est, quam Græci κατ' ὑποτύπωσιν, Latini *per quandam imaginationem* dicunt: vt, Æneas est Veneris & ANCHISÆ filius. HÆC semper in diuiduis versatur, quæ Græci ἄτομα appellant. ¶ *Decima* species ipsius diffinitionis est, quam Græci κατ' ἔλλειψιν πλήρους, ὁμοίου γένους, Latini *per indigentiam pleni ex eodem genere* dicunt. vt si quæratur, QUID sit thesis? respondeatur, cui vis deest, vt sit artis. ¶ *Vndecima* species diffinitionis est, quam Græci κατὰ ἀναλογίαν, Latini *iuxta rationem* dicunt, vt si quæratur, QUID sit animal? respondeatur, vt homo. REM enim quæsitam prædictum declarauit exemplum. HOC est autem proprium definitionis quid sit illud quod quæritur declarare. ¶ *Duodecima* species diffinitionis est, quam Græci κατ' ἔπαινον vocant, id est, *per laudem*: vt Tullius pro CLUENTIO: LEX est mens & consilium, & animus, & sententia ciuitatis. ET alter: PAX est tranquilla libertas. FIT & *per vituperationem*, quam Græci κατὰ ψόγον vocant: vt, SERUITUS est postremum omnium malorum, non modò bello, sed morte quoque repellẽda. ¶ *Tertiadecima* species diffinitionis est, quam Græci κατὰ τὸ πρός τι, Latini *ad aliquid* vocant, vt est illud, PATER est, cui est filius DOMINUS est, cui est seruus. ¶ *Quartadecima* species diffinitionis est κατὰ τὸν ὅλον, Latinè *generalis*. CICERO in RHETORICIS: GENUS est, quod plures amplectitur partes. Itẽ pars est, quæ subest generi. ¶ *Quintadecima* species diffinitionis est, quam Græci κατὰ λογίαν, Latini *secundum rei rationem* vocant: vt, DIES est sol supra terras. NOX est sol sub terris. ¶ Scire autem debemus prædictas species diffinitionum topicis meritò esse sociatas: quoniam inter quædam argumenta sunt positæ, & nõnullis locis commemorãtur in TOPICIS. NUNC autem ad *Topica* veniamus, quæ sunt argumentorum sedes, fontes sensuum, & origines dictionum.

De Topicis. CAP. XXXI.

TOPICA est disciplina inueniendorum argumentorum. ¶ DIUISIO TOPICORUM siue locorum, ex quibus argumenta ducuntur, triplex est. NAM alia in eo ipso de quo agitur *hærent*: alia quæ dicuntur *effecta*, quæ quodammodo ex rebus aliis tracta noscuntur: alia quæ assumuntur *extrinsecus*. ¶ ARGUMENTA quæ in eo ipso de quo agitur, hærent in tribus diuisa sunt. PRIMA à toto: secunda à parte: tertia à nota. *Argumentum à toto*, cùm diffinitio adhibetur ad id quod quæritur, si-

cut ait Cicero': Gloria est laus rectè factorũ, magnorúmque in republica fama meritorũ. *A partibus* est argumẽtum, cùm is qui se defendit, aut negat factum, aut factum esse iure defendit. *A nota* est argumentum, cùm sui nominis argumento aliquod dicitur, vt Cicero: cõsulem, inquit, quærebam, quem in isto magali inuenire non poteram. ¶ Effecta argumenta sunt, quæ quodammodo ex rebus aliis tracta noscuntur. Sunt autem numero xiiij, id est, primùm à *coniugatis* argumentum est, cùm declinatur à nomine & fit verbum. vt Cicero Verrem dicit euertisse pro uinciam: vel nomen à verbo, cùm latrocinari dicitur latro. Nomen est à nomine, Terentius: Inceptio est amentium, aut amantium. dummodo distat vnius appellationis postremitas, in alia vocis declinatione formata. Secundum argumẽtum *à genere* est, cùm de eodem genere sententia dicitur, vt Virgilius: Varium & mutabile semper fœmina. Tertium *à specie* argumentum est, cùm generali quæstioni fidem species facit: vt, At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor. *A simili* argumentum est, quando rebus aliquibus similia proferuntur: vt, Suggere tela mihi, non illum dextera frustra torserit in Rutulos, steterítque in corpore Graiûm Iliacis campis. *A differentia* argumentum est, quando per differentiam aliqua separantur, vt Virgilius, Nõ Diomedis equos, nec currum cernis Achillis. *A contrariis* argumentum dicitur, quando res discrepantes sibimet opponuntur: vt Virgilius, Mortali ne manu factæ, immortale carinæ fas habeant, certúsque incerta pericula lustret Æneas, *A consequentibus* argumentum ducitur. quando positam rem aliquid ineuitabiliter consequitur, vt Virgilius: Non ea vis animo, nec tanta superbia victis. *Ab antecedentibus* argumentum est, quando aliqua ex iis quæ prius gesta sunt, comprobantur, vt Cicero pro Milone, cùm non dubitauerit aperire quod cogitauerit, vos potestis dubitare quid fecerit? *A repugnantibus* argumentum est, quãdo illud quod obiicitur, aliqua contrarietate destruitur, vt Cicero: Is igitur non modò de tali periculo liberatus, sed honore amplissimo ditatus, domi te interficere voluisset? *A coniugatis* argumentum est, cũ probabiliter ostenditur quid sit ex re quaque venturum, vt Virgilius: Nos si pellant, nihil abfore credunt, quin omnem Hesperiam sua sub iuga mittant. *A causis* argumentum est, quando consuetudine communi res quæque tractatur, vt Terentius, Ego non nihil veritus sum dudum abs te cauere: Ne faceres quod vulgus seruorum solet, dolis vt me deluderes. *Ab effectis* argumentum est: cum ex iis quæ facta sunt aliquid approbatur, vt Virgilius: Degeneres animos timor arguit. *A comparatione* argumentum est, quando per collationem personarum siue causarum, sententiæ ratio sub imputatione formatur, vt Virgilius: Tu potes Æneam manibus subducere Graiûm, Nos aliquid contrà Rutulos iuuasse nefandum est? ¶ Item argumenta quæ ducuntur extrinsecus, quæ Græcè ἔντεχνα, id est, artis expertia vocantur, vt est testimonium. *Testimoniũ* verò constat re & diuiditur quinque modis, id est, primo *ex persona*, secundo *ex natura auctoritate*, tertio *ex temporibus auctoritatum*, quarto *ex dictis factisq; maiorum*, quinto *ex tormentis*. Tertius ergo superior modus qui est *ex temporibus*; in octo species deriuatur. Prima *ingenio*, secunda *opibus*, tertia *ætate*, quarta *fortuna*, quinta *arte*, sexta *vsu*, septima *necessitate*, octaua *concursione fortuitorum*. Testimonium omne est quod ab aliqua externa re sumitur ad faciendam fidem. *Persona* non qualiscunque est, quæ testimonij pondus habet ad faciendam fidem, sed morum probitate debet esse laudabilis. *Natura auctoritas* est, quæ maxima virtute consistit. Testimonia multa sunt quæ afferunt auctoritatem, id est, ingenium, opes, ætas, fortuna, ars, vsus, necessitas & concursio rerum fortuitarum. *A dictis factisq; maiorum* petitur fides, cùm priscorum dicta factáque memorantur. *A tormentis* fides, præbetur, post quæ nemo creditur velle mentiri. Ea vero quæ tractantur in tempore, quia suis nominibus plena sunt, diffinitione non indigent. ¶ Memoriæ quoque condendum est, *Topica* oratoribus, dialecticis, poetis & iurisperitis communiter quidem argumenta præstare: sed quando aliquid specialiter probant, ad rhetores, poetas, iurisperitósque pertinet: quando verò generaliter disputant, ad philosophos pertinere manifestum est. ¶ Mirabile planè genus operis, id vnum potuisse colligi quicquid mobilitas ac varietas humanæ mentis in sensibus exquirendis per diuersas causas poterat inuenire conclusum liberum ac volũtarium intellectum. Nam quocunque se verterit, quascunq; cogitationes intrauerit: in aliquid eorum quæ prędicta sunt necesse est vt cadat ingenium.

De oppositis. CAP. XXXI.

Contrariorum genera quatuor sunt: quæ Aristoteles ἀντικείμενα, id est, *opposita* vocat. Propter quod sibi velut ex aduerso videntur obsistere, vt contraria: nec tamen omnia quæ sibi opponuntur, contraria sunt, sed omnia contraria oppositа sunt. ¶ Primum genus est *contrariorum*, quod iuxta Ciceronẽ diuersum vocatur, pto eo quod tãtũ cõtraria sibi

sibi opponuntur, vt non eorum sint quibus opponuntur, vt sapientia, stultitia. Quod genus in tres species diuiditur. Nam sunt quædam ex eis *quæ medium habent*: & sunt quædam quę *sine medio* sunt: & quædam sunt *quæ habent medium & tamen sine nomine sunt*: nisi vtrumque contrariorum ei vocabulum creet. Candidum & nigrum medium habent. quia inter eos sæpe color pallidus vel fuscus inuenitur. sine medio sunt quoties vnum de duobus accidit, vt sanitas vel infirmitas. Horum nihil est medium. Ea autem quorum media sine nomine sunt, vt felix, infelix, medium habent: videlicet, neque à toto felix, neque in toto infelix. ¶Secundum genus est *relatiuorum*: quæ ita sibi opponuntur, vt ad se conferantur, sicut duplum, simplum. Horum solùm oppositorum genus ad se refertur. Non enim est maius, nisi referatur ad minus, & simplum nisi ad duplum: aut eius cui opponitur. Nam relatiuum relatiuo ita opponitur: vt hoc ipsum quod opponitur, aut eius sit cui opponitur, aut ad id quocunque modo referatur. Dimidium enim opponitur duplo, eiúsque dupli medium est: sed ita illi opponitur, vt eius sit cui opponitur. Sic & paruum opponitur magno: ita vt ipsum paruum ad magnũ cui opponitur, sit paruum. Nam quæ superiora dicuntur contraria ita sibi opponũtur, vt eorum non sint quibus opponuntur, nec ad ea quocunque modo referãtur. Siquidem iniquitas iustitiæ ita contraria est, vt non eiusdem iustitiæ iniquitas sit, aut ad illam sit iniquitas. ¶Tertium genus oppositorum est *habitus* vel *orbatio*. Quod genus Cicero *priuationem* vocat, qua ostendit aliquid quempiam habuisse, vnde priuatus est. Cuius species sunt tres: quarum prima est in re, secunda in loco, tertia in tempore congruo. *In re*, vt cæcitas & visio in oculis. *In loco*, vt cæcitatis & visionis in oculis locus est. *In tempore* congruo, vt infantem non dicere, sine dentibus: eum cui dentes ætas adhuc parua negauit. Non enim est priuatus dentibus quos nondum habuit. ¶Quartum verò genus ex *confirmatione & negatione* opponitur, vt: Socrates disputat, Socrates non disputat. Hæc à superioribus ideo differunt, quòd illa sigillatim dici possunt, hæc nisi connexè dici non possunt. Quod genus quartum apud dialecticos multum habet conflictum, & appellatur ab eis valdè oppositum: siquidem & tertium non recipit. Nam ex illis quædam habere tertium possunt, vt in contrariis, candidum & nigrum. Tertium eius nec candidum nec nigrum, sed fuscum vel pallidum. In relatiuis quoque, vt multa & pauca. Tertium eius, nec multa nec pauca, sed mediocra. In habitu vel orbatione, vt visio, & cæcitas. Tertium eius, nec cæcitas, nec visio, sed lippitudo. Hic ergo legit, non legit. tertium nihil habet.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER III.

Præfatio lib. Tertij de quatuor sequentibus disciplinis.

Mathematica Latinè dicitur doctrinalis scientia, quæ abstractam considerat quantitatem. *Abstracta* enim *quantitas* est, quam intellectu à materia separantes vel ab aliis accidentibus, vt est, par, impar: vel ab aliis huiusmodi in sola ratiocinatione tractamus. Cuius species sunt quatuor, id est, Arithmetica, Musica, Geometria & Astronomia. *Arithmetica* est disciplina quantitatis numerabilis secundum se. *Musica* est disciplina quæ de numeris loquitur, qui inueniuntur in sonis. *Geometria* est disciplina magnitudinis & formarum. *Astronomia* est disciplina quæ cursus cælestium siderum atque figuras contemplatur, atque omnes habitudines stellarum. Quas disciplinas deinceps paulò latius indicabimus, vt earum causæ competenter possint agnosci.

Incipiunt capitula de Arithmetica.

1 *De vocabulo Arithmeticæ disciplinæ.*
2 *De auctoribus eius.*
3 *Quid sit numerus.*
4 *Vnde numeri sunt dicti.*
5 *Quid præstent numeri.*
6 *De prima diuisione parium & imparium.*
7 *De secunda diuisione totius numeri.*
8 *De doctrina Arithmeticæ, Musicæ & Geometriæ artis.*
9 *Quot numeri infiniti existunt.*

DE VOCABVLO ARITHMETICÆ disciplinæ. CAP. I.

ARithmetica est disciplina numerorum. græci enim numerum ἀριθμὸν dicunt. Quam scriptores secularium literarum inter disciplinas mathematicas ideo primam esse voluerunt, quoniam ipsa vt sit, nulla alia indiget disciplina. Musica autem & Geometria, & Astronomia quæ sequuntur, vt sint, atque subsistant, istius egent auxilio.

De auctoribus eius. CAP. II.

NVmeri disciplinarum apud Græcos primum Pythagoram autumant conscripsisse: ac deinde à Nicomacho diffusius esse compositam: quam apud Latinos primus Apuleius, deinde Boetius transtulerunt.

Quid sit numerus & vnde dicatur. CAP. III.

NVmerus autem est multitudo ex vnitatibus constituta. Nam vnum semen numeri esse non numerum volunt. *Numero* nummus nomen dedit, & à sui frequentatione vocabulum indidit. *Vnus* ex Græco nomen trahit. Græci enim vnitatem μονάδα dicunt: sic duæ & tres, quos illi δύο & τρεῖς appellant. *Quatuor* verò à figura quadrata nomen sumpserunt. *Quinque* autem non secundum naturam: sed secundum placitum voluntatis vocabulum acceperunt ab eo, qui numeris nomina indidit. *Sex* autem & septem à Græco veniunt. Multis enim nominibus quæ in Græco aspirationem habent, nos aspiratione s. literam ponimus. Inde pro ἕξ *sex* pro ἑπτὰ *septem*. sicut pro herpillo herba, serpillum. *Octo* verò per translationem, sicut illi ὀγδοὰς, & nos *octo*: illi ἐννέα, nos *nouem*: illi δέκα, nos *decem*. Dicti autem *decem* à Græca etymologia, eo quòd ligent & coniungant infra iacentes numeros. Nam δέκειν, coniungere vel ligare apud eos dicitur: porro *Viginti* dicti, quòd sint decem bis geniti, v pro b, litera posita. *Triginta*, quòd à ternario denario gignantur: sic vsque ad nonaginta. *Centum* verò vocati à cento, quod est circulus. *ducenti* à duo & centum: sic & reliqui vsque ad mille. *Mille* autem à multitudine, vnde & militia, quasi multicia: inde & milia, quæ Græci mutata litera scilicet pro l. myriades vocant.

Quid præstent numeri, & quid eorum vtilitas. CAP. IIII.

RAtio numerorum contemnenda non est. In multis enim sacrarum Scripturarum locis, quantum mysterium habeant, elucet. Non enim frustra in laudibus Dei dictū est, Omnia in mensura & numero & pondere fecisti. Senarius namq; qui partibus suis perfectus est, perfectionem mundi quadam numeri sui significatione declarat. Similiter & xl. dies quibus Moyses & Helias, & ipse Dominus ieiunauerunt, sine numerorum cognitione non intelliguntur. Sic & alij in scripturis sanctis numeri existunt: quorum figuras non nisi huius artis scientia soluere possumus. Datum est etiam nobis ex aliqua parte sub numerorum consistere disciplina: quando horas per eam discimus, quando de mensium curriculo disputamus, quando anni spacium redeuntis agnoscimus. Per numerum siquidem ne confundamur, instruimur. Tolle numerum in rebus omnibus, & omnia pereunt. Adime seculo computum, & cuncta ignorantiæ cæcatio complectitur nec differre potest à cæteris animalibus qui calculi nescit rationem.

De prima diuisione parium & imparium. CAP. V.

NVmerus diuiditur paribus & imparibus. *Par numerus* diuiditur in iis: pariter par, & pariter impar, & impariter par, & impariter impar. *Impar numerus* diuiditur in iis, primum & simplum, secundum & compositum, tertium mediocrem, qui quodammodo primus & incompositus est. Alio verò modo secundus & compositus est. *Numerus par* est, qui in duabus æquis partibus diuidi potest. vt ii. iiii. viii *Impar* verò *numerus* est, qui diuidi æquis partibus nequit, vno medio vel deficiente vel superante, vt iii. v. vii. ix. & sic de aliis. ¶ *Pariter* par numerus est qui secundum parem numerum pariter diuiditur, quousque ad indiuisibilem perueniat vnitatem: vtputa sexaginta quatuor habet medium xxxii. hic autem xvi. Sedecim verò, viii. octonarius iiii. quaternarius ii. binarius vnum, qui singularis indiuisi-

indiuisibilis est, *Pariter impar* est: qui in partes æquas recipit sectionē, sed partes eius mox indiuisecabiles permanēt. vt vj. & x. & xij. triginta & quinquaginta. Mox enim vt hūc numerū diuiseris, incurris in numerū quē secare non possis. *Impariter par* numerus est, cuius partes etiā diuidi possūt: sed vsq; ad vnitatē non perueniunt, vt xxiiij. Hi autē in medietatē diuisi, faciūt xij rursumq. in aliā medietatem, vj. deinde in aliā tres, & vltra diuisionē nō recipit sectio illa, sed ante vnitatē inuenitur terminus quē secare nō possis. *Impariter impar* est, qui ab impari numero impariter mensuratur, vt xxv. xlix. qui dum sint impares numeri: ab imparibus etiā partibus diuiduntur, vt septies septem, quadragies nouies & quinquies quini xxv. ¶Imparium numerorum: alij simplices sunt, alij cōpositi, alij mediocres. *Simplices* sunt qui nullā aliam partem habent nisi solam vnitatem, vt ternarius solā tertiam, & quinarius solā quintam, & septenarius solā septimam. His enim vna pars sola est. *Cōpositi* sunt qui nō solūm vnitatē metiuntur, sed etiā alieno numero procreantur: vt nouem, xv. xxj. & xxv. Dicimus enim ter nouem: & septies ter xxj. ter quini xv. & quinquies quini xxv. *Mediocres* numeri sunt, qui quodammodo simplices & incōpositi esse videtur. Alio verò modo secundi & incōpositi. Verbi gratia: Nouem ad xxv. dum cōparatus fuerit, primus est & incōpositus: quia nō habet cōmunē numerū, nisi solū monadicū, xv. verò si cōparatus fuerit: secūdus est & cōpositus: quoniā ineſt illi cōmunis numerus prēter monadicū, i. ternarius numerus: quia nouē mēsurat ter terni & quindecim ter quini. ¶Itē pariū numerorū alij sunt superflui, alij diminuti, alij perfecti. *Superflui* sunt quorū partes simul ductæ plenitudinē suā excedūt: vt puta duodenarius. habet enim partes quinque. Duodecimā, quod est vnum: sextā quod duo: quartā quod tria: tertiam quod quatuor: dimidiā quod sex. Vnum enim & duo & tria, & quatuor, & sex simul ductę faciunt xvj. & lōgè à duodenario excedūt: sic & alij similes plurimi, vt duodeuicesimus & multi superflui tales. *Diminuti* numeri sūt, qui partibus suis cōputati, minorē summā efficiūt: vt puta denarius, cuius partes sunt tres: Decima quod est vnū: quinta, quod duo: dimidia quod quinque. Vnum enim & duo & quinque simul ductæ, octonariū faciūt, lōgè à denario minorem. Similis est huic octonarius vel alij plurimi: qui in partes redacti infra cōsistunt. *Perfectus* numerus est, qui suis partibus adimpletur, vt senarius, habet enim tres partes, sextā, tertiā & dimidiam. Sexta enim eius est vnū, tertia duo, dimidia tres. Hæ partes in summā ductæ, i. vnum & duo & tres simul eundē cōsummāt perficiūntq. senarium. Sunt autem perfecti numeri inter denariū sex, inter centenarium xxviij. inter millenarium. CCCCxcvj.

De secunda diuisione totius numeri.

CAP. VI.

OMnis numerus aut secundum se cōsideratur, aut ad aliquid refertur. ¶Iste qui est secundū se, diuiditur sic: Alij enim sunt *æquales*, vt duo: alij sunt *inæquales*, vt tres. ¶Iste qui refertur ad aliquid diuiditur sic: Alij sunt *maiores*, vt duo, alij sunt minores, vt vnū. Duo enim ad vnū duplū. Maiores diuidūtur sic, multiplices, superparticulares, superpartiētes, multiplices, superparticulares multiplices superpartiētes. Minores diuidūtur sic, submultiplices, subsuperparticulares, subsuperpartientes, submultiplices, subsuperparticulares: submultiplices subsuperpartientes. *Per se numerus* est, qui sine relatione aliqua elicitur: vt, j. ij. iij. iiij. v. vj. & cæteri similes. *Ad aliquid* est *numerus* qui relatiuè ad alios numeros cōparatur. Verbi gratia, iiij. ad ij. dū cōparatus fuerit duplex dicitur & multiplex. sex ad iij. octo ad iiij. & iterum tres ad vnū triplex. sex ad ij. ix ad tria, &c. *Æquales numeri* dicuntur, qui secundū quantitatē æquales sunt. Verbi gratia, duo ad ij. tria ad tria. x. ad x. c. ad c. *Inæquales numeri* sunt, qui ad inuicem cōparati inæqualitatē demonstrant, vt iij. ad ij. iiij. ad iij v. ad iiij. x. ad vij. & vniuersaliter maior minori, aut minor maiori. huiusce modi dū cōparatus fuerit inæqualis dicitur. *Maior numerus* est qui habet in se illū minorē numerum ad quē cōparatur, & aliquid plus: vt, verbi gratia: quinarius numerus trinario numero fortior est, eo q; quinarius numerus habet in se trinarium & alias partes eius duas, & reliqui tales. *Minor numerus* est qui cōtinetur à maiore ad quē cōparatur cum aliqua parte sui, vt ternarius ad quinariū continetur ab eo cū duabus partibus suis. *Multiplex numerus* est, qui habet in se illū minorē numerum bis aut ter aut quater, aut multipliciter. Verbi gratia, duo ad vnū dū cōparati fuerint, duplex est. iij. ad vnū triplex. iiij. ad vnū, quadruplex, & reliqui. Ecōtra & illi superiores qui continēt intra se minores, appellantur *duces*, isti verò *comites*. *Submultiplex* numerus est, qui inter multiplicē cōtinetur bis, aut ter, aut quater, aut multipliciter. Verbi gratia, Vnus à duob. bis cōtinetur, à tribus ter, à quatuor quater, & ab aliis multipliciter. *Superparticularis numerus* est, dū fortior cōtinet inter se inferiorē numerū circa quē cōparatur,

similiter & vnã partem eius. Verbi gratia, iij.ad ij.dũ cõparata fuerint, continent inter se duos & alium vnum, qui media pars est duorũ. Quatuor ad iij.dum comparati fuerint, cõtinent in se iij.& alium vnũ qui est tertia pars trium. Itẽ quinq; ad iiij.dũ cõparati fuerint, habent in se quaternariũ numerum, & alium vnum qui quarta pars esse dicitur quaternarij numeri, & cęteri tales. *Superpartiẽs numer⁹* est, qui in se inferiorẽ numerum totum continet, & super hoc alteras partes eius duas, aut iij. aut iiij, aut v. aut alias. Verbi gratia, v. ad iij. dũ comparati fuerint, habet in se quinarius numer⁹ trinariũ, & super hoc alias partes ei⁹ duas. vij. ad iiij. dum cõparati fuerint, habent in se quatuor, & alias tres partes eius, & vocatur supertripartiẽs quartas. Nouẽ ad v. dũ cõparati fuerint, habent in se quinque, & alias quatuor partes ei⁹. Iste dicitur supertripartiẽs quintus, *Subsuperpartiẽs numerus* est, qui cõtinetur in numero superpartiẽti cũ aliquibus partibus suis duabus aut tribus aut pluribus. Verbi gratia, Tria continentur à v, cum aliis duab. partibus suis: v, à ix, cũ iiij. partibus suis. *Subsuperparticularis numerus* est minor, qui cõtinetur in fortiori numero cũ aliqua parte sua, aut media, aut tertia, aut quarta, aut quinta. Verbi gratia, Duo ad iij. iij. ad iiij. iiij. ad v. & cæteri similes. *Multiplex superparticularis numerus* est, qui dũ comparatus fuerit ad numerum sibi inferiorẽ, cõtinet in se totum inferiorem numerũ multipliciter, aut dupliciter, aut tripliciter, aut quadrupliciter cũ aliqua parte eius. Verbi gratia, v. ad duo dũ cõparati fuerint, continet in se bis binos & vnam partem eius. Nouem ad iiij. dum comparati fuerint, continẽt in se bis quaternos octo, & vnã partem eius, videlicet quæ est vnũ. *Submultiplex superparticularis numerus* est, qui dũ comparatus ad inferiorẽ sibi numerum fuerit, cõtinet eum multipliciter cũ aliis partibus eius. Verbi gratia, viij. ad tria dum cõparati fuerint, continẽt in se bis ternos, cum aliis duab. partibus eius. xiiij ad xij. dũ cõparati fuerint, cõtinent in se bis senos cum aliis duabus partib. eius. xvj. ad vij. dum comparati fuerint cõtinent inter se bis viij. cum aliis tribus partibus eius xxj. ad ix. dum cõparati fuerint, cõtinent inter se bis ix. cũ aliis tribus partibus eius. *Submultiplex superpartienalis numerus* est, qui dum ad fortiorẽ sibi cumparatus fuerit, continetur ab eo multipliciter, cum aliquibus partibus suis. Verbi gratia, iij. ad viij. continentur bis cũ duabus partibus eius. iiij. ad xj. continentur bis cum tribus partibus suis.

De tertia diuisione totius numeri.
CAP. VII.

NVmeri aut discreti sunt, aut cõtinentes. Iste diuiditur sic, *linealis*, vt vnus, duo. *Superficiosi*, vt tres. Ternarius enim primus latitudinẽ pandit. *Solidi*, vt octo. Is enim est primus cubus. *Discretus numerus* est, quia discretis monadibus continetur. Verbi gratia, ij. iiij. v. vi. & reliqui. *Cõtinens numerus* est, qui coniunctis monadibus cõtinetur. Vt verbi gratia, Ternarius numerus in magnitudine intelligitur, i. linea aut spatium, aut solidũ dicitur. Continens similiter: vt quaternarius & quinarius numeri. *Linealis numerus* est, qui inchoans à monade linealiter describitur vsq. ad infinitũ. Vnde alpha ponitur pro designatione linearũ. quoniã hæc litera vnũ significat apud Græcos. ista est figura linealis. *Superficialis numerus* est, qui nõ solũ lõgitudine, sed & latitudine cõtinetur, vt trigonus, quadrat⁹, quinquãgulus vel circulares numeri, & cęteri: qui semper in plano pede, i. superficie cõtinẽtur. *Circularis* dum similiter multiplicatus fuerit, à se inchoãs ad se cõuertitur. Verbi gratia, quinquies quini, vicies quinq;. *Solidus numerus* est qui lõgitudine & altitudine cõtinetur, vt sunt pyramides, qui in modũ flãmæ consurgunt. Cubus sunt tesseræ. Sphærę quib. est ęqualis vndiq. rotunditas. *Sphæricus* autẽ *numerus* est, qui circulato numero multiplicatus à se inchoat, & in se cõuertitur, vt quinquies quini, vigintiquinque. Hic circulus dum in seipso multiplicatus fuerit: facit sphæram, id est, quinquies xxv. C xxv.

De differentia Arithmetica, Geometria, & Musica, in medio inueniendo proportione Arithmetica, Geometrica, Musica.
CAP. VIII.

INter Arithmeticã autem, & Geometriã, & Musicam hoc interest, vt media inuenias *In Arithmetica* primo sic quæris. Coniungis extrema, & diuidis, & facis mediũ: vt puta fac extrema esse vj. & xij. simul iũgis & faciũt xviij. partiris media & facis ix. quod est analogicũ arithmeticę, vt medi⁹ quot monadibus superat primũ, iis superetur ab extremo. Superãt enim ix. vi. trib. monadibus. iis superatur à xij. *Secundũ* verò *geometriam* ita quæris. Extrema multiplicata tantũ faciũt, quantũ & media multiplicata, vt puta, vi. & xij. multiplicata facient septuagesies dipõdius, media, viij. & ix. multiplicata tantundem faciunt, *Secundum musicam* ita: Qua parte superat medius primum, eadem parte superatur medius ab extremo, vt puta, vi. & viij. duabus partibus media superant: quæ duæ partes tertia media viij. superantur ab vlt. nona.

Quot

Quot numeri infiniti existunt. CAP. IX.

NVmeros autem infinitos esse certissimum est, quoniam in quocũque numero finem faciendum putaueris, id est, posse non dico vnde addito augeri: sed quamlibet sit magnus, & quamlibet ingẽtem multitudinem continens: in ipsa ratione atque scientia numerorum non solùm duplicari, verùm etiam multiplicari potest. Ita verò suis quisque numerus proprietatibus terminatur, vt nullus eorum par esse cùicunque alteri possit. Ergo & *dispares* inter se atque *diuersi sunt*, & singuli quique *finiti* sunt, & omnes *infiniti* sunt.

Capita Geometriæ.

10 *De inuentoribus Geometriæ & vocabulo eius.*
11 *De quadripartita diuisione Geometriæ.*
12 *De figuris Geometriæ.*
13 *De numeris Geometriæ.*

DE GEOMETRIÆ INVENTORIBUS & vocabulo eius.

CAP. X.

GEometria disciplina primum ab Ægiptiis reperta dicitur. quia inundante Nilo & omnibus possessionibus eius limo obductis, initium terrę diuidendæ per lineas & mẽsuras nomen arti dedit. Quæ deinde longiùs acumine sapientum producta, & maris & cœli, & aeris spacia metitur. Nã prouocati studiosi cœperunt post terræ dimensionem & cœli, spacia quærere: quanto interuallo luna à terris, à luna sol ipse distaret, & vsque ad verticem cœli quãta se mensura distenderet. sicque interualla ipsa cæli, orbísque ambitum per numerũ stadiorum ratione probabili distinxerũt. ¶ Sed quia ex terræ dimensione hæc disciplina cepit: ex initio sui & nomen seruauit. Nam *Geometria* de terra & de mensura nuncupatur. Terra enim Græcè γῆ vocatur. μέτρον mensura. ¶ Huius disciplinæ ars continet in se lineamenta, interualla & magnitudines, & figuras, & in figuris dimensiones & numeros.

De quadripartita diuisione artis Geometriæ. CAP. XI.

GEometriæ quadripartita diuisio est, in *planum*, in *magnitudinem numerabilem*, in *magnitudinem rationabilem*, & in *figuras solidas*. *Planæ* figuræ sunt quæ longitudine & latitudine cõtinentur, quę sunt iuxta Platonem numero quinque: Trigonus, tetragonus, pentagonus, hexagonus, heptagonus. Iam octonarius in cubum, id est, in solidam pergit figuram. *Numerabilis magnitudo* est: quæ numeris arithmeticæ diuidi potest. *Magnitudines rationales* sunt, quarum mensuram scire possumus: *irrationales* verò sunt, quarum mensurę quantitas cognita non habetur.

De planis & solidis figuris Geometriæ. CAP. XII.

FIgurę *solidæ* sunt quæ longitudine & latitudine & altitudine continentur, vt est cubus, cuius species sunt quinque *in plano*. Quarum prima *circulus* est, plano pede figura plana, quæ vocatur circumducta. cuius in medio punctus est, quo cũcta cõuergunt, quod centrum Geometræ, Latini punctum circuli nuncupant. *Quadrilatera figura* est plano pede quadrata quę sub quatuor lineis rectis iacet. *Dianatheton* grammaton, figura plana. *Orthogoniũ*, id est, rectãgulũ figura plana in plano pede Est. n. triãgulũ, & habet angulũ rectũ. *Isopleuros*: figura est plana, recta & subtiliter cõstituta in solidum. ¶ *Sphæra* est figura in rotundum formata, partibus cunctis æqualis in solidum. *Cubus* est figura propria solida: quæ lõgitudine & latitudine & altitudine cõtinetur in solidũ. *Cilindrus* est figura quadrata, habens superius semicirculũ in solidum. *Conon*, figura quæ ab amplo in angustum finit, sicut orthogonium. *Piramis* est est figura, quæ in modum ignis ab amplo in acumen cõsurgit. Ignis enim apud Græcos πῦρ appellatur. Sicut enim intra x. omnis est numerus, ita intra circulũ omnium figurarũ concluditur ambitus. ¶ Prima autem figura huius artis *pũctus* est, cuius pars nulla est. Secunda est *lineá* prẽter latitudinem. Longitudo recta linea est: quæ ex æquo in suis punctis iacet. *Superficies* verò, quòd longitudines & latitudines solas habet. Superficiei verò fines lineæ sunt, quorũ formæ ideò in superioribus x. figuris posítæ nõ sunt, quia inter eas inueniũtur.

De Numeris Geometriæ. CAP. XIII.

NVmeros autẽ secundum Geometriã ita quæris: Extrema quippe eius multiplicata tantùm faciunt, quantum & media multiplicata: vtputà, vj. & xij. multiplicata faciunt septuagies dipondo, media vij. & ix. multiplicata tantundem faciunt.

Incipiunt capitula Muficæ artis.

14 *De Musica & eius nomine.*
15 *De inuentoribus eius.*

16 *Quid posſit Musica.*
17 *De tribus partibus Musicæ.*
18 *De triformi Musicæ diuisione.*
19 *De prima diuisione Musicæ quæ harmonica dicitur.*
20 *De secũda diuisione, quæ organica dicitur*
21 *De tertia, quæ rythmica nuncupatur.*
22 *De numeris Musicæ.*

De Musica & eius nomine. CAP. XIIII.

MVsica est peritia modulationis sono cantúque consistens: Et dicta Musica per deriuationẽ à Musis. *Musæ* autem appellatę ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, id est, à quærendo, quòd per eas, sicut antiqui voluerunt, vis carminum & vocis modulatio quæreretur. Quarum sonus quia sensibilis res est, præterfluit in præteritum tempus, imprimitúrque memoriæ. Inde à poetis Iouis & Mineruæ filias Musas esse confictum est. Nisi enim ab homine memoria teneantur soni, pereuunt, quia scribi non possunt.

De inuentoribus eius. CAP. XV.

MOyses dicit repertorem Musicę artis fuisse *Tubal*, qui fuit de stirpe Cain ante diluuium. Græci verò *Pythagoram* dicunt huius artis inuenisse primordia, ex malleorum sonitu & cordárum extensione percussa. Alij *Linum Thebeum* & *Zetum* & *Amphionα* in arte musica primos claruisse ferunt. Post quos paulatim directa est præcipuè hæc disciplina & aucta multis modis. erátque tam turpe Musicam nescire, quàm literas. ¶ Interponebatur autem non modò sacris, sed & omnibus solennibus, omnibúsque lætis, vel tristioribus rebus. Vt enim in veneratione diuina *hymni* ita in nuptiis *Hymenæi* & in funeribus *threni*, & lamenta ad tibias canebantur. *In conuiuiis* verò lyra vel cithara circũferebatur, & accubantibus singulis ordinabatur conuiuiale genus canticorum.

Quid posſit Musica. CAP. XVI.

ITaq; sine Musica nulla disciplina potest esse perfecta: nihil enim est sine illa. Nã & ipse mundus quadã harmonia sonorum fertur esse cõpositus, & cœlum ipsum sub harmonię modulatione reuoluitur. Musica mouet affectus, prouocat in diuersum habitum sensus. In præliis quoque tubæ concentus pugnantes accendit, & quanto vehementior fuerit clangor, tanto fit fortior ad certamen animus. Siquidẽ & remiges cantus hortatur, ad tolerãdos quoque labores, musica animum mulcet, & singulorũ operum fatigationẽ modulatio vocis solatur. Excitos quoq; animos musica sedat, sicut legitur de Dauid, qui à Spiritu immundo Saulẽ arte modulationis eripuit. Ipsas quoque bestias, necnõ & serpẽtes, volucres, atque delphinos ad auditũ suę modulationis musica prouocauit. Sed & quic quid loquimur, vel intrinsecus venarũ pulsibus commonemur, per musicos rythmos harmonię virtutib9 probatur esse sociatũ.

De tribus partibus Musicæ. CAP. XVI.

MVsicæ *partes* sunt tres, id est, harmonica, rythmica, metrica. *Harmonica* est quæ discernit in sonis acutum & grauem. *Rythmica* est quę requirit incursionẽ verborũ, vtrum bene sonus an malè cohęreat. *Metrica* est, quæ mensurã diuersorum metrorũ probabili ratione cognoscit: vt verbi gratia heroicum, iãbicum, elegiacõ, &c.

De triformi Musicæ diuisione. CAP. XVII.

AD omnem autem somnum qui materies cantilenarum est, triformem cõstat esse nuturam. Prima est *harmonica*, quæ ex vocum cantibus cõstat. Secunda *organica*, quæ ex flatu consistit. Tertia *rythmica*, quæ impulsu digitorum numerus recipit. Nam aut *voce* editur sonus, sicut per fauces, aut *flatu*, sicut per tubam, vel tibiã: aut *impulsu*, sicut per citharam: aut per quodlibet aliud quod percutiendo sonorum est.

De prima diuisione musicæ, quæ Harmonica dicitur. CAP. XIX.

PRima diuisio Musicæ quæ *harmonica* dicitur, id est, modulatio vocis, pertinet ad comœdos, tragœdos, vel choros, vel ad omnes qui voce propria canunt. Hęc ex animo & corpore motum facit, & ex motu sonum, ex quo colligitur Musica, quæ in homine vox appellatur. *Vox* est aer spiritu verberatus. vnde & verba sunt nuncupata. Proprię autem vox hominum est, seu irrationabilium animantium. Nam in aliis abusiuè non proprię sonitus vox vocatur: vt, Vox tubæ infremuit, fractáque ad littora voces. Nam proprium est, vt littore resonẽt scopuli: &, At tuba terribilẽ sonitum procul ære canoro. *Harmonica* est modulatio vocis & cõcordantia plurimorum sonorum, vel coaptatio. *Symphonia* est moderationis temperamentum ex graui & acuto concordantibus sonis, siue in voce, siue in

siue in flatu, siue in pulsu. Per hanc quippe voces acutiores, grauioresque concordant, ita vt quisquis ab ea dissonuerit, sensum auditoris offendat. Cuius contraria est *diaphonia*, id est, voces discrepantes vel dissonæ. *Euphonia* est suauitas vocis. Hæc & *melos* à suauitate & melle dicta. *Diastema* est vocis spatium ex duobus vel pluribus sonis aptatum. *Diesis* est spacium quoddam, & deductiones modulandi atque vergentes de vno in alterum sonum. *Tonus*, est acuta enunciatio vocis. Est enim harmoniæ differentia & quãtitas, quæ in vocis accentu vel tenore consistit: cuius genera in xv. partibus musici diuiserunt: ex quibus *hyperlidius* nouissimus & acutissimus. *hypodorius* omnium grauissimus est. *Cantus*, est inflexio vocis: nam sonus directus est. præcedit autem sonus cantum. *Arsis*, est vocis eleuatio, id est, initium. *Thesis*, vocis positio, hoc est finis. *Suaues*, voces sunt subtiles & spissæ, claræ atque acutæ. *Perspicuæ*, voces sunt quæ lõgiùs protrahuntur: ita vt omnem impleant continuò locum, sicut clangor tubarum. *Subtiles*, voces sunt quibus non est spiritus spissus, qualis est infantium, vel mulierum, vel ægrotantium, sicut in neruis. Quæ enim subtilissimæ cordæ sunt, subtiles ac tenues sonos emittunt. *Pingues*, sunt voces, quando spiritus multus simul egreditur, sicut virorum. *Acuta*, vox tenuis: alta, sicut in chordis videmus. *Dura vox*, est quæ violenter emittit sonos, sicut tonitruum, sicut incudis sonus, quoties in durum malleus percutit ferrum. *Aspera vox*, est rauca, & quæ dispergitur per minutos & indiscretos pulsus. *Caca*, *vox* est quæ mox vt emissa fuerit, conticescit, atque suffocata nequaquã longius producitur, sicut est in fictilibus. *Vinnolata vox*, est leuis & mollis, atque flexibilis. Et vinnolata dicta à vinno, hoc est cincinno, molliter flexo. *Perfecta* autem vox, est alta suauis & clara. *Alta*, vt in sublimi sufficiat: *Clara*, vt aures impleat. *Suauis*, vt animos audientium blandiat. Si ex his aliquid defuerit, vox perfecta non erit.

De secunda diuisione quæ Organica dicitur. CAP. XX.

SEcunda diuisio *organica* est in iis quæ spiritu reflante completa, in sonum vocis animantur: vt sunt tubæ, calami, fistulæ, organa, pandoria, & iis similia instrumenta. *Organum*, vocabulum est generale vasorum omnium musicorum. Hoc autem cui folles adhibentur, alio Græci nomine appellant. Vt autem organum dicatur: magis ea vulgaris est consuetudo Græcorum. *Tuba*, primum à Tyrrhenis inuenta, de quibus Virgilius: Tyrrhenúsque tubę mugire per æthera clangor. Adhibebatur autem non solùm in prœliis, sed & in omnibus festis diebus propter laudes vel gaudij claritatem. Vnde & in Psalterio dicitur, Canite initio mensis tuba, in die insigni solemnitatis vestræ. Præceptum enim fuerat Iudæis, vt initio nouæ lunæ tuba clangerent, quod etiam hucusque faciunt. *Tibiæ* excogitatas in Phrygia ferunt: has quidem diu funeribus tantùm adhibitas: mox & sacris gentilium. Tibias autem appellatas putant, quòd primùm de ceruinis tibiis cruribúsque hinnulorum fierent: deinde per abusionem ita cœptas vocari etiam, quæ non de cruribus ossibúsque essent. Hinc & *tibicen* quasi tibiarum cantor. *Calamus*, nomen est arboris proprium, à calendo, id est, fundendo voces vocatum. *Fistulam* quidam putant à Mercurio inuentam: alij à Fauno, quem Græci vocant Pana. Nonnulli eam ab Idi pastore Agrigentino ex Sicilia. Fistula autem dicta, quòd vocem emittat. *Sambuca*, in musicis species est symphoniarum. Est enim genus ligni fragilis, vnde & tibiæ componuntur. *Pandorius*, ab inuentore vocatus. de quo Virgilius, Pan primus calamos cera coniungere plures Instituit, Pan curat oues, ouiúmque magistros. Fuit enim apud gentiles Deus pastoralis, qui primus dispares calamos ad cautum aptauit, & studiosa arte composuit.

De tertia diuisione, quæ Rithmica nuncupatur. CAP. XXI.

TErtia est diuisio *rithmica* pertinens ad neruos & pulsus, cui dantur species cithararum diuersarum, tympanum, & cimbalum, sistrum, acitabula: aenea & argentea, vel alia quæ metallico rigore percussa reddunt cum suauitate timnitum, & cætera huiusmodi. *Citharæ* ac *psalteria* repertor Tubal, vt prædictum est, perhibetur. Iuxta opinionem autem Græcorum citharæ vsus repertus fuisse ab Apolline creditur. Forma citharæ initio similis fuisse traditur pectori humano, quod veluti vox de pectore, ita ex ipsa cantus ederetur, appellatáque eadem de causa. Nam pectus Dorica lingua κιθαρα vocatur. Paulatim autem plures eius species extiterunt, vt *psalteria*, *lirę*, *barbita*, *phœnices*, & *pectides*, & quæ dicuntur *Indicæ*, & feriuntur a duobus simul. Item aliæ autem & aliæ, & quadrata forma vel trigonali. *Cardarum* etiam *numerus* multiplicatus est. & commutatum genus. Veteres autem citharam fidiculam, vel fidicen nominauerunt: quia tam concinnunt inter se cordæ eius, quam bene conueniunt inter quos fides sit. Antiquitus autem *cithara septemcordis* erat. Vnde Vergilius, Septem discrimina vocum. *Discrimina* autem ideò, quòd nulla corda vicinæ cordæ simi-

lem vocem reddat. sed ideo vij. cordæ, vel quia totam vocem implent: vel, quòd septem motibus sonat cælum. *Cordæ* autem dictas à corde: quia sicut pulsus est cordis in pectore, ita pulsus cordæ in cithara. Has primus Mercurius excogitauit: idémque prior in neruos sonum strinxit *Psalterium*, quod vulgo *canticum* dicitur, à psallendo nominatũ quòd ad eius vocem chorus consonando respondeat. Est autem similitudo citharæ barbaricæ in modum Δ literæ: sed psalterij & citharæ hæc est differentia, quòd *psalterium* lignum illud concauum vnde sonus redditur superius habet, & deorsum feriuntur cordæ, & desuper sonant. *Cithara* autem econtrà cõcauitatem ligni inferius habet. Psalterio autem Hebræi decachordo vsi sunt propter numerum decalogi legis. *Lyra* dicta à varietate vocum, quòd diuersos sonos efficiat. Lyram primùm à Mercurio dicunt inuentam fuisse, hoc modo: Cùm regrediens Nilus in suos meatus varia in campis reliquisset animalia, relicta etiam testudo est. Quæ cùm esset putrefacta, & nerui eius remansissent extenti inter corium: percussa à Mercurio sonum dedit, ad cuius speciem Mercurius lyram fecit, & Orpheo tradidit, qui erat huius rei maximè studiosus. Vnde & æstimatur eadem arte non feras tantùm, sed & saxa atque syluas cantus modulatione applicuisse. Hanc musici propter studij amorem & carminis laudẽ, etiam inter sidera suarum fabularum commentis collocatam esse finxerunt. *Tympanũ* est pellis vel corium ligno ex vna parte extensum. Est enim pars media symphoniæ in similitudinem cribri. Tymphanum autem dictum, quod medium est. Vnde & margaritum medium tympanum dicitur, & ipsum vt symphonia ad virgulam percutitur. *Cymbala* & *acitabula* quædã sunt, quæ percussa inuicẽ se tangunt & sonum faciunt. Dicta autem cymbala, quia cum ballematica simul percutiuntur. Ita enim Græci dicunt cymbala ballematica. *Sistrum* ab inuentrice vocatum. Isis enim Ægyptiorum regina id genus inuenisse probatur. Iuuenalis, Isis & irato feriat mea lumina sistro. Inde & hoc mulieres percutiunt, quia inuentrix huius generis est mulier. Vnde & apud Amazonas sistro ad bellũ fœminarum exercitus vocabatur. *Tintinnabulum* de sono vocis nomen habet, sicut & plausus manuum, stridor valuarum. *Symphonia* vulgo appellatur lignum cauum ex vtraque parte: pelle extensa, quam virgulis hinc & inde musici feriunt. Fitque in ea ex concordia grauis & acuti suauissimus cantus.

De musicis numeris. CAP. XXII.

NVmeros autem secundum musicam ita quæris. Positis extremis, vtputa vj. & decies dipondius, vides quot monadibus superetur, vj. à xij. & vj. monadibus dictis per quadratum, sexies seni faciunt xxxvj. Coniungis extrema illa, vj. ad xij. simul efficiunt xviij. Partiris tricies sexies per decies octo, efficit dipondius. Hos iungis cum summa minore scilicet, sexies, erunt viij. & erit medium inter vi. & xij. Quapropter viij. superant vi. duabus monadibus, id est tertia de sexies, & superantur viij. à xij. iiij. monadibus, tertia portione. Qua parte ergo superat, eadem superatur. Sed hæc ratio quemadmodum in mundo est ex volubilitate circulorum: ita & in microcosmo in tantum præter vocem valet, vt sine ipsius perfectione etiam homo symphoniis carens non consistat. Eiusdem musicæ perfectione, etiam metra constant, in arsi & thesi, id est, elevatione & positione.

De Astronomia.

22 *De Astronomiæ nomine.*
23 *De inuentoribus eius.*
24 *De scriptoribus astronomiæ.*
25 *De differentia astronomiæ & astrologiæ.*
26 *De astronomiæ ratione.*
27 *De mundo & eius nomine.*
28 *De forma mundi.*
29 *De cælo eiúsque nomine.*
30 *De situ sphæræ cælestis.*
31 *De motu eiusdem.*
32 *De cursu eiusdem sphæræ.*
33 *De celeritate cæli.*
34 *De axe cæli.*
35 *De cælestibus polis.*
36 *De cardinibus cæli.*
37 *De connexis cæli.*
38 *De anuis cæli.*
39 *De geminâ facie cæli.*
40 *De quatuor partibus cæli.*
41 *De hemisphæriis.*
42 *De quinque circulis cæli.*
43 *De zodiaco circulo.*
44 *De candido circulo.*
45 *De magnitudine solis.*
46 *De magnitudine lunæ.*
47 *De natura solis.*
48 *De cursu solis.*
49 *De defectu solis.*
50 *De itinere solis.*
51 *De lumine lunæ.*
52 *De formis lunæ.*
53 *De interlunio lunæ.*
54 *De cursu lunæ.*
55 *De vicinitate lunæ ad terrã.*

56 De

57 De eclipsi solis.
58 De eclipsi lunæ.
59 De differentia siderum, stellarum atque astrorum.
60 De lumine stellarum.
61 De situ stellarum.
62 De cursu stellarum.
63 De vario cursu stellarum.
64 De interuallis stellarum.
65 De circuli vi numero stellarum.
66 De stellis planetis.
67 De præcedentia & antegradatione stellarum.
68 De remotione vel retrogradatione stellarū.
69 De statu stellarum.
70 De nominibus stellarum quibus ex causis nomina acceperint.

De Astronomiæ nomine. CAP. XXIII.

Astronomia est astrorum lex, quæ cursus siderum ac figuras & habitudines stellarum circa se, & circa terram indagabili ratione percurrit.

De inuentoribus eius. CAP. XXIV.

ASTronomiam primi Ægyptij inuenerũt. Astrologiam verò & natiuitatis obseruantiam Chaldęi primi docuerunt. Abraham autem instituisse Ægyptios Astrologiã, Iosephus asseuerat. Græci autem dicunt, hanc artem ab Atlante prius excogitatam: ideóque dictus est sustinuisse cœlum. Quisquis autem ille fuit motu cœli & ratione animæ excitatus per temporum vices, per astrorum rotatus diffinitósque cursus, per interuallorum spacia moderata, considerauit dimensiones quasdam & numeros, quæ diffiniendo ac secernendo in ordinem nectens, Astrologiam reperit.

De scriptoribus Astronomiæ. CAP. XXV.

IN vtraque autem lingua diuersorum quidem sunt de astronomia scripta volumina: inter quos tamen Ptolemęus rex Alexandrię apud Græcos habetur præcipuus: hic etiam & canones instituit: quibus cursus astrorum inueniatur.

De differentia Astronomiæ & Astrologiæ. CAP. XXVI.

INter Astronomiam autem & Astrologiam aliquid differt. Nam *Astronomia* conuersionem cœli ortus, obitus, motúsque siderum continet: vel qua ex causa ita vocentur. *Astrologia* verò partim naturalis, partim superstitiosa est. *Naturalis* dum exequitur solis & lunæ cursus, vel stellarum, certásque temporum stationes. *Superstitiosa* verò est illa quam mathematici sequuntur, qui in stellis augurantur, quique etiam xij. cœli signa per singula animæ vel corporis membra disponũt, siderúmque cursu necessitates hominum & mores prædicere conantur.

De Astronomiæ ratione. CAP. XXVII.

ASTronomiæ ratio modis plurimis constat. Diffinit enim quid sit mundus, quid cœlum, quid sphæræ situs & cursus, & quid axis cœli & poli, quæ sint climata cœli, qui cursus solis & lunæ atque astrorum, &c.

De mundo & eius nomine. CAP. XXVIII.

Mvndus est hic, qui constat ex cœlo & terra, & mari, cũctisque sideribus. Qui idcirco mundus est appellatus, quia semper in motu est: nulla enim requies eius elementis concessa est.

De forma mundi. CAP. XXIX.

FOrmatio mundi ita demonstratur. Nam quemadmodum erigitur mundus in septentrionalem plagam, ita declinatur in australem. Caput autem eius & quasi facies, orientalis regio est, vltima pars septentrionalis.

De cœlo & eius nomine. CAP. XXX.

Cœlum physici rotundum, volubile atque ardens esse dixerunt: vocatúmque hoc nomine, eò quòd tanquam vas cœlatum impressas habeat figuras stellarum. Distinxit enim id Deus claris luminibus, & impleuit sole scilicet, & lunæ orbe fulgenti, & astrorum micantium splendentibus signis adornauit. Hoc autem Græcè οὐρανὸς dicitur ὑπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι, id est à videndo, eò quòd aer perspicuus sit, & ad speculandum purior.

De situ sphæræ cœlestis. CAP. XXXI.

Sphæra, cœli est species quædam in rotundum formata, cuius centrum terra est ex omnibus partibus æqualiter concluſa. Hanc sphæram nec principium habere dicunt, nec terminum, ideò quòd in rotundum quasi circulus, vnde incipiat, vel vbi desinat non facilè comprehenditur. Philosophi autem

mundi septem cœlos, id est, planetas globorum consono motu introduxerunt, quorum orbibus connexa memorant omnia, quos sibi innexos & velut insertos versari retro, & è contrario cæteris motibus suis ferri arbitrantur.

De motis eiusdem. CAP. XXXII.

SPhæræ *motus* duobus axibus voluitur: Quorum vnus *septentrionalis*, qui nunquã occidit: appellatúrque *Borealis*: alter *Australis*, qui nunquam videtur, & *Austronotus* dicitur. His duobus polis moueri sphæram cœli dicunt, & cum motu eius sidera in ea fixa ab oriente vsque ad occidentem circum ire: septentrionibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus.

De cursis eiusdem sphæræ. CAP. XXXIII.

SPhæra cœli ab oriente & occidente semel in die & nocte vertitur xxiiij horarum spaciis, quibus sol cursum suum supra terras & sub terra sua volubilitate concludit.

De celeritate cœli. CAP. XXXIV.

TAnta celeritate cœli sphæra dicitur currere, vt nisi aduersus præcipitem eius cursum astra currerent, quæ eam remorarentur, mundi ruinam facerent.

De axe cœli. CAP. XXXV.

AXis, est septentrionalis linea recta, quæ per mediam pilam sphæræ tendit. & dicta axis, quòd in ea sphæra, vt rota voluitur, vel quia ibi plaustrum est.

De polis cœlestibus. CAP. XXXVI.

POli sunt circuli qui currunt per axem. Horum alter est *Septentrionalis*: qui nunquam occidit, appellatúrque *Boreus*: alter *Australis*, qui nunquam videtur. Et *Austronotus* dicitur. & dicti *poli*, quòd sint axium cicli ex vsu plaustrorum, à poliendo scilicet nomina: sed polus Boreus semper videtur, Austronothus nunquam: quia dextra cœli altiora sunt pressa Austri.

De cardinibus cœli. CAP. XXXVII.

CArdines cœli extremæ partes sunt axis. Et dicti cardines, eò quòd per eos vertitur cœlum, vel quia sicut cor voluuntur.

De conuexis cœli. CAP. XXXVIII.

COnuexa autem cœli, extrema eius sunt, à curuitate dicta, vt est illud: Cõuexum quoties claudit nox humida cœlum Conuexum enim curuum est quasi conuersum seu inclinatum, & ad modum circuli flexum.

De ianuis cœli. CAP. XXXIX.

IAnuæ cœli duæ sunt, oriens & occidens. Nam vna parte sol procedit, alia se recipit.

De gemina facie cœli. CAP. XL.

FAcies cœli vel caput, orientalis regio: vltima, septentrionalis. De qua Lucanus, Sic mundi pars ima iacet, quam zona niualis Perpetuæque premunt hiemes.

De quatuor partibus cœli. CAP. XLI.

CLimata cœli, id est plagæ, vel partes quatuor sunt, ex quibus prima pars *orientalis* est, vnde aliquæ stellæ oriuntur. Secunda, *occidentalis*, vbi nobis aliquæ stellę occidunt. Tertia, *septentrionalis*, vbi peruenit sol in diebus maioribus. Quarta *Australis*, vbi sol peruenit noctibus maioribus. *Oriens* autem ab exortu solis est nuncupatus. *Occidens* quòd diem faciat occidere & interire. Abscondit enim lumen mundo, & tenebras superinducit. *Septentrio* autem, à septem stellis axis vocatus, quæ in ipso reuolutę rotantur. Hic propriè & *Vertex* dicitur, eò quòd vertitur. *Meridies* autem vocatur, vel quòd ibi sol facit medium diem quasi mididies, vel quia tunc purius micat æther. *Merum* enim purum dicitur. ¶ Sunt & *alia* vij *climata cœli* quasi vij lineæ ab oriente in occidentem, sub quibus & mores hominum dispares, atque animalia specialiter diuersa nascũtur: quæ vocata sunt à locis quibusdam famosis, quorũ primum est *Merois*, secundum *Somis* vel *Sienes*. tertiũ *cataconius* id est, *Aphrica*. quartũ *Rhodus*. quintum *Hellespontus*. sextum *Mesopontus*. septimum *Boristhenes*.

De hemisphæriis. CAP. XLII.

HEmisphærium, dimidia pars sphæræ est. *Hemisphærium supra terras* est ea pars cœli, quæ à nobis tota videtur. *Hemisphærium sub terra* est, quæ videri non potest, quamdiu sub terra fuerit.

De quinque circulis cœli. CAP. XLIII.

ZOnæ cœli quinque sunt: quarum distinctionibus quædam partes temperie sua incoluntur, quędam immanitate frigoris aut caloris inhabitabiles existunt. Quæ ideò & zonæ

zonæ vel circuli appellantur, eo quòd in circumductione sphæræ existunt. Quorum *primus circulus* ideo *Arcticus* appellatur, eo quòd inter eum Arcturi signa inclusa prospiciuntur. *Secundus circulus* θερινὸς, qui & *tropicus* dicitur, quia in eo circuiens sol Aquilonis finibus æstatem facit, & vltra eum circulum non transit, sed statim reuertitur, & inde tropicus appellatur. *Tertius circulus, himerinus*, qui à Latinis ideo *æquinoctialis* appellatur, eo quòd sol cùm ad eum orbem peruenerit, æquinoctium facit. ἡμέρη enim Latinè, dies dicitur atque nox: quo circulo dimidia sphæræ pars constituta perspicitur. *Quartus circulus Antarcticus* vocatus: eo quòd contrarius sit circulo: quem Arcticum nominamus. *Quintus circulus* χειμερινὸς *tropicus*, qui à Latinis *hiemalis* siue *brumalis* appellatur. ideo sol cùm ad eum circulum peruenerit, hyemẽ iis qui ad Aquilonem sunt facit, & æstatem iis qui in Austri partibus commorantur.

De circulo zodiaco. CAP. 44.

Zodiacus autem circulus est, qui ex linearum quinque angulis & ex vna linea constat.

De candido circulo. CAP. 45.

Lacteus circulus via est, quæ in sphæra videtur, à candore dicta, quia alba est, quã aliqui dicunt viam esse qua circuit sol, & ex splendoris ipsius transitu ita lucere.

De magnitudine solis. CAP. 46.

Magnitudo solis fortior est terra, vnde & eodem momento quo oritur, & orienti simul & occidenti æqualiter apparet. Quia verò tanquãm cubitalis nobis videtur, considerare oportet quantũ sol distat à terris: quæ longitudo facit, vt paruus videatur nobis.

De magnitudine lunæ. CAP. 47.

Magnitudo quoque lunæ minor fertur esse quàm solis. Nam dum sol superior sit à luna, & tamen à nobis maior quàm luna videatur: iam si prope nos accessisset: multo maior quàm luna conspiceretur. Sicut autem fortior est sol terra: ita terra fortior est luna: per aliquam quantitatem.

De natura solis. CAP. 48.

Sol dum igneus sit: præ nimio motu consuetionis suæ ampliùs incalescit. Cuius ignem dicunt philosophi aqua nutriri, & è contrario elemento virtutem luminis & caloris accipere. Vnde dicimus eum sæpius madidum & rorantem.

De cursu solis. CAP. 49.

Solem per seipsum moueri, non cum mundo verti dicunt. Nam si fixus cælo maneret omnes dies & noctes æquales existerent: sed cum alio loco cras occasurum: alio occidisse hesterno videmus: apparet eum per seipsum moueri, non cum mundo verti. spatiis enim inæqualibus orbes annuos conficit propter temporum mutationes. Oriens diem facit: occidens noctem inducit. Nam vadens longius ad meridiem hyemem facit, vt hibernis humoribus atque pruinis terra pingueſcat. Accedens propius ad Septẽtrionem, æstatem reddit, vt fruges maturitate durentur, & quæ sunt in humidis incocta: feruefacta miteſcant.

De effectu solis. CAP. 50.

Sol oriens diem facit, occidens noctem inducit: nam *dies* est sol super terras, *nox* est sol sub terra. Ex ipso enim sunt horæ: ex ipso dies, cùm ascenderit: ex ipso etiam nox, cùm occiderit: ex ipso menses & anni numerantur: ex ipso vicissitudines fiunt temporum. Quando autem per meridiem currit, vicinior est terræ: quando verò iuxta septentrionem, sublimis attollitur. Cui ideo Deus diuersos cursus constituit, loca & tempora, ne dum semper eisdem moraretur locis, quotidiano vapore eius vniuersa consumerentur, sicut Clemens ait, Cursus diuersos accepit quibus aeris temperies pro ratione temporum dispensatur, & ordo vicissitudinum permutationúmque seruatur. Nam dum ad superiora conscenderit, ver temperat: vbi autem ad summum cæli venerit, æstiuos accendit calores: descendens rursus autumno temperiem reddit. Vbi verò ad inferiorem redit circulum: ex glaciali compage cæli rigorem nobis hiberni frigoris derelinquit.

De itinere solis. CAP. 51.

Sol oriens per meridiem iter habet: qui postquam ad occasum venerit, & Oceano se intinxerit, per incognitas sub terra vias vadit, & rursus ad orientem recurrit.

De lumine lunæ. CAP. 52.

Lvnam quidam philosophi dicunt proprium lumen habere, globúque eius vnã partem esse lucifluam, aliam verò obscuram, & paulatim se vertendo diuersas formas efficere. Alij econtrà aiunt, lunam non suum lumen habere, sed solis radiis illuminari. Vnde & *eclipsim* patitur: si inter ipsam & solem vmbra terræ interueniat. Sol enim longè ipsa superior est. Hinc euenit, vt quoniam sub

illo est, parte superiore luceat, inferiore verò quam habet ad terras parte obscura sit.

De formis lunæ. CAP. 53.

PRima figura lunæ bicornis est. Secunda sectilis. Tertia dimidia. Quarta plena. Quinta iterum dimidia ex maiore. Sexta iterum sectilis. Septima bicornis. Septima autem semis, & vicesima secunda semis in suo ordine mediæ sunt: cæteræ autem proportionales sunt.

De interlunio lunæ. CAP. 54.

INterlunium lunæ, est tempus illud inter deficientem & nascentem lunam. Est autem trigesimus dies, quo luna non lucet. Quæ ideo videri non potest, quia soli coniuncta obscuratur: sed eodem momento renascens paulatim ab eo recedendo videtur.

De cursu lunæ. CAP. 55.

LVna amissi ac recepti luminis vicibus menstrua spacia moderatur. Quæ ideo obliquo & non recto incedit cursu, vt sol ne incidat in centrum terræ & frequenter patiatur eclipsim. Vicinus est enim circulus eius terræ. Crescens autem orientem cornibus spectat: decrescens, occidentem: meritò, quia occasura & amissura est lumen.

De vicinitate lunæ ad terras. CAP. 56.

LVna terris vicinior est quàm sol. Inde & breuiori orbe celerius peragit cursum suum. Nam iter quod sol in diebus ccclxv. ista per xxx. dies percurrit. Vnde & antiqui menses in luna, annos autem in solis cursu posuerunt.

De eclypsi solis. CAP. 57.

ECLypsis solis, est quoties luna trigesima ad eandem lineam qua sol vehitur peruenit, eique se obiiciens solem obscurat. Nã deficere nobis sol videtur, dum illis orbi lunæ opponitur.

De eclypsi lunæ. CAP. 58.

ECLypsis lunæ est quoties in vmbram terræ luna incurrit. Non enim suum lumen habere, sed à sole illuminari putatur. vnde & defectum patitur si inter ipsam & solem vmbra terræ interueniat. Patitur autem hoc decimaquinta luna eousque, quàm diu centrum atque vmbra obstantis terræ exeat, videátque solem, vel à sole videatur.

De differentia stellarum, siderum, & astrorum. CAP. 59.

STellæ, & sidera, & astra inter se differunt. Nam *stella* est quælibet singularis. *Sidera* verò sunt stellis plurimis facta, vt Hyades, Pleiades. *Astra* autem sunt stellæ grandes, vt Orion, Bootes, Sed hæc nomina scriptores confundunt, & astra pro stellis, & stellas pro sideribus ponunt.

De lumine stellarum. CAP. 60.

STellæ non habere proprium lumen: sed à sole illuminari dicuntur, sicut & luna.

De stellarum motu. CAP. 61.

STellæ immobiles sunt, & cum cælo fixæ perpetuo motu feruntur: neque cadunt per diem, sed à solis splendore obscurantur.

De cursu stellarum. CAP. 62.

SIdera autem feruntur, aut mouentur. *Feruntur*, quæ cælo fixa sunt, & cum cælo voluuntur. *Mouentur* verò quædam, sicut planetæ, id est erraticæ, quæ cursus suos vagos certa tamen diffinitione conficiunt.

De vario cursu stellarum. CAP. 63.

STellæ dicuntur pro eo quòd per diuersos orbes cælestium planetarum feruntur. nã quædam celerius exortæ, tardius occidunt: quædam tardius exortæ citius ad occasum perueniunt. aliæ pariter oriuntur & non simul occidunt, omnes autem suo tempore ad suum cursum proprium reuertuntur.

De interuallis stellarum. CAP. 64.

STellæ inter se diuersis interuallis distant à terra: propterea dispari claritate magis minúsve nostris oculis apparent. Nam multæ maiores sunt iis quas videmus conspicuas, sed longius positæ paruæ videntur à nobis.

De numero circulari stellarum. CAP. 65.

NVmerus circularis stellarũ est, per quẽ cognosci dicitur, in quanto tempore circulum suum vnaquęque stella percurrat, siue per longitudinem, siue per latitudinem. *Latitudo* intelligitur per signiferũ, lõgitudo per proprium excursum. Nã *luna* viij annis fertur explere circulũ suum. *Mercurius* annis xx. *lucifer* annis ix. *Sol* annis xix. *Vesper* xv. *Phaeton* xij. *Saturnus* xxx. Quibus peractis ad reuersionem circuli sui iisdem signis & partibus reuertuntur. Quædam *sidera* radiis solis

ſolis prædita *anomala* fiũt, aut *retrograda* aut *ſtationaria:* iuxta quod & poeta meminit dicens, Sol tempora diuidit æui: Mutat nocte diem, radíſque potentibus aſtra Ire vetat, curſúſque vago ratione moratur.

De ſtellis planetis. CAP. LXVI.

QVædam ſtellæ ideò *planetæ* dicuntur, id eſt errantes, quia per totum mundum vario motu diſcurrunt. Vnde pro eo quod errant, *retrogradæ* dicuntur: vel *anomalæ* efficiuntur, id eſt, quando particulas addunt & detrahunt. Cæterùm quando tantum detrahunt *retrogradæ* dicuntur: *ſtationem* autem faciunt quando ſtant.

De præcedentia & antegradatione ſtellarum. CAP. LXVII.

PRæcedentia, vel *antegradatio ſtellarum* eſt dum ſtella motum ſuum conſuetum agere videtur, & aliquid præter conſuetudinem præcedit.

De remotione vel retrogradatione ſtellarum. CAP. LXVIII.

REmotio, vel *retrogradatio ſtellarum* eſt, quãdo ſtella dum motum ſuum agit, ſimul & retrorſum moueri videtur. Iſta omnia in abſidis colliguntur.

De ſtatu ſtellarum. CAP. LXIX.

STatus *ſtellarum* eſt, dum ſtella ſemper mouetur: tamen in aliquibus locis ſtare videtur.

De nominibus ſtellarũ, quibus ex cauſis nomina acceperunt. CAP. LXX.

SOl appellatus eò quòd ſolus appareat, obſcuratis fulgore ſuo cunctis ſideribus. *Luna* dicta quaſi Lucina, ablata media ſyllaba: de qua Virgilius: Caſta fauo. Lucina Sumpſit autem nomen per deriuationem à ſolis luce: eò quòd ab eo lumẽ accipiat, acceptúmque reddat. *Stellæ* dictæ à ſtando, quia ſemper fixę ſtant in cœlo: nec cadunt. Nam quòd videmus de cœlo ſtellas quaſi labi, non ſunt ſtellæ, ſed igniculi ab æthere lapſi: qui fiunt dum ventus altiora petens æthereum ignem ſecum trahit, qui tractu ſuo imitatur ſtellas cadentes. Nam ſtellæ cadere non poſſunt: immobiles enim (vt prædictum eſt) ſunt, & cùm cœlo fixæ feruntur. *Sidera* dicta, eò quòd ea nauigantes conſiderando iter dirigunt ad curſus conſilium, ne fallacibus vndis aut ventis aliò deducantur. ¶Quædam autem ſtellæ idcirco *ſigna* dicuntur, quia eas nautæ obſeruant in gubernandis remigiis, contemplantes aciem fulgorémque eorum, quibus rebus ſtatus cœli futurus oſtenditur. ſed & omnes homines ea intendunt ad præuidendum aeris qualitates per æſtatem & hyemem vernalémque temperiem. Ortu enim vel occaſu ſuo certis ſtationibus temporum qualitates ſignificant, *Signorum* primus *Arctos*, qui in axe fixus, vij. ſtellis in ſe reuolutis rotatur. nomen eſt Græcum quòd Latinè *Vrſa* dicitur: quæ quod in modum plauſtri vertitur, noſtri eam ſeptentrionem dixerunt, *Triones* enim propriè ſunt boues aratorij dicti eò quòd terram terant: q. teriones. Septentriones autem non occidere axis vicinitas facit: quia in eo ſunt. *Arctophylax* dicitur, quòd *Arcton*, id eſt Helicem vrſam ſequitur. Eundémque & *Booten* dixerunt, eò quòd plauſtro hæret: ſignum multis ſpectabile ſtellis, inter quas Arcturus eſt, ſidus poſt caudam maioris vrſæ poſitum in ſigno Bootis. Vnde & *Arcturus* dictus eſt, quaſi ἄρκτον οὐρᾷ: quia Bootis præcordiis ſocia collocata eſt. Oritur autem autumnali tempore *Orion* aſtrum antè Tauri veſtigia fulget: & dictus Orion ab vrina, id eſt, ab inundatione aquarum. Tempore enim hyemis obortus mare & terras aquis & tempeſtatibus turbat. Hunc Latini *Iugulam* vocant, quòd ſit armatus, vt gladius, & ſtellarum luce terribilis atque clariſſimus: in quo ſi hæc fulgeant omnia, ſerenitas portenditur, ſi obſcuratur huius acies, tempeſtas cernitur imminere. *Hyades* dictę ἀπὸ τῶν ὕειν, id eſt, à ſucco & à pluuiis. Nam pluuiæ Græcè ὕετος dicũtur, Ortu quippe ſuo efficiũt pluuias. vnde & eas Latini ſuculas appellauerunt: quia quando naſcuntur pluuiarum ſigna monſtrantur: de quibus Virgil. Arcturũ, pluuiáſq; Hyadas geminóſque Triones. Sunt autẽ in fronte Tauri vij. & oriuntur tempore vernali. *Pleiades* à pluralitate dictę. Sunt autẽ ſtellæ ſeptẽ ante genua Tauri, ex quibus ſex vidẽtur: nam latet vna. Has latini *Vergilias* dicũt, à tẽporis ſignificatione, quòd vere exoriũtur. Nam occaſu ſuo hyemẽ, ortu æſtatem primęque nauigationis tẽpus oſtendunt. *Canicula ſtella*, quę & *Sirius* dicitur, ęſtiuis menſibus in medio cẽtro cœli eſt: & dũ ſol ad eã aſcenderit, coniũcta cũ ſole duplicatur calor ipſius, & diſſoluũtur corpora & vaporantur. Vnde & ex ipſa ſtella *dies caniculares* dicuntur: quãdo & moleſtę ſunt purgationes. *Canis* autẽ vocatur propterea quòd corpora morbo afficiat: ſiue propter flãmæ candorẽ, quod eiuſmodi ſit, vt præ cæteris lucere videatur. Itaq; quo magis eã cognoſcerent, *Sirion* appellaſſe. *Cometes* ſtella dicta eſt, eò quod comas luminis fundat ex ſe. Quod genus ſideris quãdo apparuerit, aut peſtilẽtiã, aut famẽ, aut bella ſignificat. Cometæ autẽ Latinè cri-

nitæ appellantur, quòd in modum crinium flãmas ſpargunt, quas Stoici dicunt eſſe vltra xxx. quarũ nomina & effectus quidam Aſtrologi ſcripſerunt. *Lucifer* dictus, eò quòd inter omnia ſidera plus lucem ferat. Lucifer enim eſt vna ex planetis. Hęc propriè & *iubar* dicitur, eò quòd iubas lucis ex ſe fundat: ſed & ſplendor Solis & lunæ ac ſtellarum iubar vocatur: quòd in modum iubæ radij ipſorũ extendantur. *Veſperus* ſtella occidentalis, quam cognominatã perhibẽt ab Heſpero rege Hiſpaniæ. Eſt autẽ & ipſa ex quinque ſtellis planetis, noctẽ ducens & ſequens ſolem. Fertur autem quòd hæc ſtella oriens lucifer um, occidens veſperum facit. de qua Statius: & alterno deperditur vnus in ortu. ¶ *Planetæ* ſtellæ ſunt, quæ non ſunt fixæ in cælo, vt reliquæ, ſed in aere feruntur. Dicti autẽ planetæ ἀπὸ τῆς πλάνης, id, eſt, ab errore. Nam interdum in Auſtrum, interdum in Septentrionẽ, plerunque contra mundum, nonnunquam cũ mundo feruntur. Hos Romani nominibus deorum ſuorum, ſcilicet Saturni, Lunæ, Iouis, Martis, Veneris & Mercurij ſacrauerunt. Decepti enim & decipere volentes, in eorũ adulationem, qui ſibi aliquid ſecundum amorem præſtitiſſent, ſidera oſtendebant in cœlo, dicentes, quòd illud ſidus eſſet Iouis, & illud Mercurij, & concepta eſt opinio vanitatis. Hanc opinionem erroris diabolus confirmauit, Chriſtus euertit. ¶ Iam verò illa, quæ ab ipſis gentilibus *ſigna* dicũtur, in quibus & animãtiũ imago de ſtellis formatur: vt, *Aries*, *Taurus*, *Libra* & huiuſmodi alia, ij qui ſidera præuiderunt, in numerum ſtellarũ ſpeciem corporis ſuperſtitioſa vanitate permoti finxerunt, ex cauſis quibuſdam deorũ ſuorum & imagines & nomina conformantes. Nam *Arietem* primum ſignum, cui vt libræ mediã mundi lineam tradunt, propter Ammonem, id eſt, Iouem vocauerunt: quia in eius capite, qui ſimulachra faciunt Arietis cornua fingunt. Quod ſignum Gentiles ideò inter ſigna primum conſtituerunt, quòd in menſe Martio, qui eſt anni principium, ſolem in ſigno illo curſum ſuum peragere dicunt: ſed & *Taurum* inter ſidera collocant, & ipſum in honorem Iouis, eò quòd in bouem ſit fabuloſè conuerſus, quando Europam tranſuexit. Caſtorem quoque & Pollucem poſt mortem inter notiſſima ſidera conſtituerunt: quod ſignum *Gemini* dicitur. *Cancrum* quoque inde dixerunt, eò quòd cùm ad ſignum menſe Iunio ſol venerit, retro graditur in modũ cancri, breuioréſque facit dies. Hoc enim animal incertam habet partem primam, deniq; ad vtramque partem greſſum dirigit, ita vt prior pars ſit poſterior, & poſterior prior. *Leonem* ingentem Hercules in Græcia occidit & propter virtutẽ ſuam hunc inter duodecim ſigna conſtituit. Hoc ſignum ſol cùm attigerit, nimium calorem mũdo reddit, & annuos flatus & æſtus facit maiores quàm in toto reliquo anno. *Virginis* etiam ſignum idcirco inter aſtra collocauerunt, propter quod eiſdem diebus in quibus ſol per illud decurrit, terra exuſta ſolis ardore nihil pariat. Eſt enim hoc tempus canicularium dierum. *Libram* autem vocauerunt ab æqualitate menſis ipſius, quod viij kal. Octobris ſol per illud ſignum currens æquinoctium facit. Vnde & Lucanus. Ad iuſtæ pondera libræ. *Scorpium* quoque & *ſagittarium*, propter fulgura menſis ipſius appellauerunt. *Sagittarius* vir equinis cruribus deformatur, cui ſagittam & arcum adiungunt, vt ex eo menſis ipſius fulmina demonſtrẽtur. Vnde & ſagittarius eſt vocatus. *Capricorni* figurã ideò inter ſidera finxerunt propter capram Iouis nutricem: cuius poſteriorem partem corporis in effigiem piſcis ideò finxerunt, vt pluuias eiuſdem temporis deſignarent, quas ſolet idem menſis plerunque in extremis habere. Porrò *Aquarium* & *piſces*, ab imbribus temporum vocauerunt, quòd hyeme quando in his ſignis ſol vertitur, maiores pluuiæ profunduntur. Et miranda gentilium dementia, qui non ſolùm piſces, ſed etiam arietes, & hircos, & tauros, vrſas & canes, cãcros, & ſcorpiones tranſtulerũt. Nam & *aquilam* & *cygnum* propter Iouis fabulas inter cœli aſtra eius memoriæ cauſa collocauerunt. *Perſeum* quoque & vxorẽ eius *Andromedam* poſtea quàm ſunt mortui in cœlum receptos eſſe crediderũt: ita vt imagines eorum ſtellis deſignarent, eorũmque appellare nominibus non erubeſcerent. *Aurigam* etiam *Ericthonium* inter cœli aſtra collocauerunt: propter quod vidiſſent eum primum quadrigam iunxiſſe. Mirati ſunt enim ingenium eius ad imitationem Solis acceſſiſſe: & propter hoc nomen eius poſt mortem inter ſidera poſuerunt. ſic *Caliſto*, Licaonis filia, dum ab Ioue compreſſa, & fabulosè ab Iunone in vrſæ fuiſſet ſpeciem conuerſa, quæ Græcè ἄρκτος appellatur, poſt interfectionem ipſius nomen eius Iouis cũ filio in ſtellis Septentrionalibus tranſtulit, eámque *Arctos*: filium autem eius *Arctophylaca* ea appellauit. Sic *lyra* pro Mercurio in cœlum locata. ſic *Centaurus Chiron* propter quod nutrierat Æſculapium & Achillem, inter aſtra dinumeratus eſt: ſed quolibet modo ſuperſtitiones hæ ab hominibus nuncupentur, ſunt tamen ſydera quæ Deus in mundi principio condidit, ac certo motu diſtinguere tempora ordinauit. ¶ Horũ igitur *ſignorum obſeruationes*, vel *geneſes*, vel cætera ſuperſtitioſa, quę ſe ad cognitionẽ ſyderũ coniungunt, id eſt, ad notitiam fatorũ, quę fidei noſtræ ſine dubitatione contraria ſunt, ſic ignorari debent

à Chri-

à Chrestianis, vt nec scripta esse videantur. sed nonnulli syderum pulchritudine & claritate pellecti, in lapsus stellarũ cæcatis mentibus corruerunt, ita vt per supputationes noxias, quę *matheſis* dicitur, euentus rerum prę scire conentur : quos non solùm Christianæ religionis doctores, sed etiam gentilium Plato, Aristoteles, atque alij rerum veritate commoti concordi sententia damnauerunt, dicẽtes : Confusionem rerum potius de tali persuasione generari. Nam si genus humanum ad varios actus nascendi necessitate premeretur, cur aut laudem mereãtur boni, aut mali legum percipiant vltionem? Et quamuis ipsi non fuerint cœlesti sapientię dediti, veritatis tamen testimonio errores eorum meritò perculerunt. ¶ Ordo autem iste septem secularium disciplinarum ideo à Philosophis vsque ad astra perductus est, scilicet vt animos seculari sapientia implicatos à terrenis rebus abduceret, & in superna contemplatione collocaret.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER IIII.

CAPITA LIBRI QVARTI.

1 *De Medicina.*
2 *De nomine eius.*
3 *De inuentoribus eius.*
4 *De tribus hæresibus medicorum.*
5 *De quatuor humoribus corporis.*
6 *De acutis morbis.*
7 *De cronicis morbis.*
8 *De morbis qui in superficie corporis & cutis videntur.*
9 *De medicinis & medicaminibus.*
10 *De libris medicinalibus.*
11 *De instrumentis medicorum.*
12 *De odoribus & unguentis.*
13 *De initio Medicinæ.*

DE MEDICINA. CAP. I.

MEDICINA est quæ corporis vel tuetur vel restaurat salutem : cuius materia versatur in morbis & vulneribus. Ad hanc itaque pertinent, non ea tantùm quę ars eorum exhibet, qui propriè Medici nominantur, sed etiam cibus & potus, tegmen & regimen. Defensio denique omnis atque munitio qua sanum corpus nostrum aduersus externos ictus casúsque seruatur.

De nomine eius. CAP. II.

NOmen autem *Medicina* à modo, id est, temperamento impositum æstimatur, vt non satis, sed paulatim adhibeatur. Nam in multo contristatur natura, mediocri autẽ gaudet. vnde & qui pigmenta & antidota satis vel assiduè biberint, vexantur. Immoderatio enim omnis non salutem, sed periculum affert.

De inuentoribus Medicinæ. CAP. III.

MEdicinæ autem artis auctor ac repertor apud Græcos perhibetur *Apollo*. Hanc filius eius *Æsculapius* laude vel opere ampliauit. Sed postquã fulminis ictu Æsculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuítq; per annos penè quingentos vsque ad tempus Artaxerxis regis Persarum. Tunc eam reuocauit ad lucem *Hippocrates* Asclepio patre genitus in insula Coo.

De tribus hæresibus Medicorum. CAP. IIII.

ITaque tres viri totidem hæreses inuenerunt. Prima *methodica* inuenta est ab Apolline : quæ remedia sectatur & carmina. Secunda *Empirica*, id est, experientissima, inuẽta est ab Æsculapio, quæ non indiciorum signis, sed solis constat experimentis. Tertia Logica, id est, *rationabilis*, inuenta ab Hippocrate. Iste enim discussis ætatum, regionum, vel ægritudinum qualitatibus, artis curam rationabiliter perscrutatus est. *Empirici ergo* experientiam solam sectantur : *Logici* experientię rationem adiungunt : *Methodici* nec elementorum rationem obseruant, nec tempora, nec ætates, nec causas, sed solas morborum substantias.

De quatuor humoribus. CAP. V.

Sanitas est integritas corporis, & temperantia naturæ ex calido & humido, quod est sanguis. vnde & *sanitas* dicta est, quasi sanguinis status. *Morbi* generali vocabulo omnes passiones corporis continentur, quod inde veteres morbum nominauerunt: vt ipsa appellatione, mortis vim, quæ ex ea nascitur demonstrent. Inter sanitatem autem & morbum media est curatio, quæ nisi morbo congruat, non producit ad sanitatem. Morbi enim omnes ex quatuor nascuntur humoribus, id est, ex sanguine & felle, melancholia & phlegmate. Ex ipsis enim reguntur sani, ex ipsis læduntur infirmi. Dum enim amplius extra cursum naturæ creuerint, ægritudines faciunt. Sicut enim quatuor elementa, sic & quatuor humores, & vnusquisque humor suũ elementum imitatur. *Sanguis* aerem, *cholera*, ignem, *melancholia* terram, *phlegma* aquam. Et sunt quatuor humores, sicut quatuor elemẽta, quæ conseruãt corpora nostra. *Sanguis* ex Græca etymologia vocabulũ sumpsit, quòd ex eo corpus vegetetur & sustentetur & viuat. *Choleram* Græci vocauerunt, quod vnius diei spacio terminetur: vnde & cholera, id est fellicula nominata est, hoc est, fellis effusio. Græci enim fel χολὴν dicunt. *Melancholia* dicta, eò quòd ex nigri sanguinis fece admixta sit abundantia fellis. Græci enim μέλαν nigrũ vocant, fel autem χολὴν appellant. *Sanguis* Latinè vocat⁹ quòd sit suauis. vnde & homines quibus dominatur sanguis, dulces ac blandi sunt. *Phlegma* autem dixerũt quòd sit frigida. Ex his quatuor humoribus regũtur sani: ex his læduntur infirmi. Dum enim amplius excursum naturæ creuerint, ægritudines faciunt. Ex sanguine autem & felle acutæ passiones nascuntur, quas Græci ὀξέα vocant. Ex phlegmate verò & melancholia veteres causæ procedunt, quas Græci χρόνια dicunt.

De acutis morbis. CAP. VI.

Ὀξέα est acutus morbus, qui aut citò trãsit, aut celeri⁹ interficit, vt *pleurisis*, *phreneſis*. ὀξὺ enim acutum apud Græcos & velocẽ significat. χρόνια est prolix⁹ corporis morbus, qui multis temporibus remoratur, vt *podagra*, *phtisis*. χρόνος enim apud Græcos tempus dicitur. Quædam autẽ passiones ex propriis causis nomen acceperunt. *Febris* à feruore dicta est. est enim abundantia caloris. Φρένησις appellata siue ab impedimento mentis: quia Græci mentem φρένας vocant. seu quòd dentibus infrendant. Nam *frendere* est dẽtes concutere. Est autem perturbatio cum exagitatione & dementia ex cholerica vi effecta. *Cardiace* vocabulum à corde sumpsit, dum ex aliquo tumore aut dolore afficitur. *Cor* enim Græci καρδίαν vocant. Est enim cordis passio cũ formidabili metu. *Lethargus* à somno vocata. Est enim oppressio cerebri cũ obliuione & somno iugi, velut stertentis. *Synanche* à continentia spiritus & præfocatione dicta. Græci enim συνάγχειν cõtinere dicũt. Qui enim hoc vitio laborant, dolore fauciũ præfocantur. *Phlegmone* est feruor stomachi cum extensione & dolore, siue φλεγμονὴ est inquietudo cum rubore & dolore & extensione, & duricia & vastitate. Quæ cùm ceperit fieri, inquietudo & febris consequitur. Vnde & dicta est φλεγμονὴ ἀπὸ τῦ φλέγειν. Sic enim sẽtitur, & inde nomen accepit. *Pleuritis* est dolor lateris acutus cum febre & sputo sanguinolento. Latus enim Græcè πλεῦρα dicitur: vnde & pleuritica passio nomen accepit. *Peripneumonia* est pulmonis vitium cum dolore vehementi & suspirio. Græci enim pulmonem πνεύμονα vocant. inde & ægritudo dicta est. *Apoplexia* est subita effusio sanguinis, qua suffocati intereunt. Dicta autem apoplexia, quòd ex letali percussu repentinus casus fiat. Græci enim percussionem ἀποπλῆξιν vocant. *Spasmus* Latinè cõtractio subita partium aut neruorum cum dolore vehementi. Quam passionem à corde nominatam dixerũt: quia in nobis principatũ vigoris habet. Fit autem duobus modis: aut ex repletione, aut ex inanitione. *Tetanus* maior est contractio neruorũ à ceruice ad dorsum. *Telum* lateris dolor est. dictum est autem ita à medicis, quòd dolore corpus transuerberet, quasi gladius. *Ileos* dolor intestinorum. Vnde & *ilia* dicta sunt. Græcè enim εἱλεῖν obuoluere dicitur, quòd se intestina præ dolore inuoluant. Hi & torminosi dicuntur ab intestinorum tormento. ὑδροφοβία, id est, aquæ metus. Græci enim ὕδωρ aquam vocant: φόβον timorem dicunt. vnde & Latini hunc morbum ob aquæ metum *limphaticum* vocant. Fit autem vel ex canis rabidi morsu, aut ex aeris spuma in terram proiecta, quam si homo vel bestia tetigerit, aut dementia repletur, aut in rabiem vertitur. *Carbunculus* dictus, quòd in ortu suo rubens sit vt ignis: postea niger, vt carbo extinctus. *Pestilentia* est contagium, quod dum vnum apprehenderit, celeriter ad plures transit. Gignitur autem ex corrupto aere, & in viscerib⁹ penetrando innititur. Hæc etsi plerunque per aerias potestates fiat, tamen sine arbitrio omnipotentis Dei omnino non fit. dicta autem *pestilentia* quasi pastulentia, quòd veluti incendium depascat: Et toto descendit corpore pestis. Idem & *contagium* à contingendo: quia quem tetigerit, polluit,

polluit. Ipſa & *inguina* ab inguinum percuſſione. Eadem & *lues* à labe & luctu vocata, quæ tantopere acuta eſt, vt non habeat ſpacium temporis, quo aut vita ſperetur aut mors, ſed repetinus languor ſimul cum morte venit.

De Chronicis morbis. CAP. VII.

Chronica eſt prolixus morbus, qui multis temporibus remoratur, vt podagra, phtiſis. χρόνος enim apud Græcos tempus dicitur. *Cephalea* ex capite vocabulum habet. capitis enim paſſio eſt. Græci enim caput κεφαλὴν vocant. *Scotoma* ab accidente nomen ſumpſit, quòd repentinas tenebras ingerat oculis cum vertigine capitis. *Vertigo* autem eſt, quotieſcunque ventus conſurgit, & terrã in circuitu mouet. Sic & in vertice hominis arteriæ & venæ ventoſitatem ex reſoluta humectatione gignunt, & in oculis girum faciunt. Vnde & vertigo nuncupata eſt. *Epilepſia* vocabulum ſumpſit, quòd mentem apprehendens pariter etiam corpus poſſideat. Græci enim apprehenſionem ἐπιλαμβάνω vocant, Fit autem ex melancholico humore quoties exuberauerit, & ad cerebrum aduerſus fuerit. Hæc paſſio & *caduca* vocatur, eò quòd cadens æger ſpaſmum patiatur. Hos etiam vulgus *lunaticos* vocat, quòd per hunc curſum comitetur eos inſania dæmonum. Eadem & *laruatio*: ipſe eſt & *morbus comitialis*, id eſt, maior & diutinus, quo caduci tenentur. Cuius tanta vis eſt, vt homo vadens concidat ſpumétque. *Comitialis* autem dictus, quòd gentiles cùm comitiorum die cuiquam accidiſſet, comitia dimittebantur. Erat autem apud Romanos comitiorum dies ſolennis in Kalend. Ianuariis. *Mania* ab inſania vel furore vocata. Nam Græcorum vetuſtas furorem μανίαν appellabat, ſiue à diuinatione, quia diuinare Græcè μαντεύειν dicitur. *Melancholia* dicta eſt à nigro felle. Græci enim nigrum μέλαν vocant: fel autem χολὴν appellant. *Epilepſia* autem in fantaſia fit, melancholia in ratione, mania in memoria. *Typhi* ſunt frigidæ febres, quæ abuſiuè typhi appellantur ab herba quæ naſcit in aqua, quæ Latinè forma atque ſtatus dicitur. Eſt enim acceſſionum reuolutio per ſtatuta temporum interualla. *Reuma* Græcè, Latinè eruptio ſiue fluor appellatur. *Catarrus* eſt fluor reumæ iugis ex naribus, quæ dum ad fauces venerit βράγχος vocatur. dum ad thoracem vel pulmonem φθίσις dicitur. *Coriza* eſt quoties infuſa capitis in oſſa venerit narium & præfocationem fecerit cum ſternutatione. vnde & coriza nomen accepit. *Branchos* eſt præfocatio faucium à frigido humore. Græci enim guttur βράγχος dicunt, circa quod fauces ſunt, quos nos corruptè brancia dicimus. *Raucedo* amputatio vocis. Hæc & *arteriaſis* vocatur. eò quòd vocem raucam & clauſam reddat ab arteriarũ iniuriis. *Suſpirium* nomen ſumpſit, quia inſpirationis difficultas eſt, quam Græci δύσπνοιαν dicunt, id eſt, *ſuffocationem*. *Peripneumonia* à pulmonibus nomen accepit. Eſt enim pulmonis tumor cum ſpumarum ſanguinearum effuſione. *Hæmoptyſis*, emiſſio ſanguinis per os, vnde & nomen accepit αἷμα enim ſanguis dicitur. *Phthyſis* eſt vlceratio & tumor in pulmonibus qui iuuenibus facilius euenire ſolet. φθίσις autem apud Græcos dicta, quòd ſit totius corporis cõſumptio. *Tuſſis* Græcè ab altitudine vocatur, quòd à profundo pectoris veniat. cuius contraria eſt ſuperior in faucibus vbi vua diſtillat. *Apoſtema* à collectione nomen accepit. nam collectiones Græci apoſtemas vocant. Ἔμπυησις dicta eſt apoſtema intrinſecus vel in latere, vel in ſtomacho cũ dolore & febribus, & tuſſi abũdantibus ſpumis & purulẽtiis. ἡπατικὸν morbus à iecoris paſſione nomẽ accepit. Græci enim ἧπαρ iecur vocant. *Lienoſis* à ſplene vocabulum ſumpſit. Græci enim σπλὴν lien vocant. *Hydrops* nomen ſumpſit ab aquoſo humore cutis. Nam Græci ὕδωρ aquam vocauerunt, eſt enim humor ſubcutaneus cum inflatione turgente & anhelitu fetido. *Nephritis*, à renium languore nomen accepit. Renes enim Græci νεφροὺς dicunt. *Paralyſis* dicta à corporis impenſatione: facta ex multa infrigidatione, aut in toto corpore, aut in parte. *Cachexia* nomen ſumpſit à corporis iniuria vel malo habitu. κακεξίαν enim Græci malam vexationem vocauerunt. Fit autem hæc paſſio ex intemperantia ægrotantis, vel curationẽ medicaminis: aut poſt ægritudinem tarda reſumptio. *Atrophia* nomẽ accepit à diminutione corporis. Nam Græci nutrimenti ceſſationẽ ἀτροφίαν dicunt. Eſt enim tenuitas corporis ex cauſis latentibus, & paulatim conualeſcentibus. *Sarcoma* eſt ſuperfluum carnis incremẽtum, quo vltra modum corpora ſaginantur. Græci enim carnem σάρκα vocant. ἰσχὰς vocata à parte corporis quã vexat. Nã vertibulorum oſſa quorum ſummitas iliorum initio terminatur, Græci ἰσχία vocant. Fit autem quoties deſcenderit in recta oſſa, & efficitur ibi glutinatio. *Podagram* Græci à retẽtione pedum dicunt nominatam, & à ferali dolore. Siquidem omne quod immite fuerit, abuſiuè agreſte vocamus. *Arthritis* morbus ab articulorum paſſione vocabulum ſumpſit. *Calculus* lapis eſt qui in veſica fit. vnde & nomen accepit. Gignitur autem ex materia phlegmatica. *Stranguria* dicta eſt, eò quòd ſtringat vrinarum difficultatẽ. Σατυριασμὸς iuge deſiderium Veneris cum extẽſione naturalium lorum: dicta paſſio à Satyris. *Diarrhœa* iugis

ventris cursus sine vomitu, *Dysenteria* est diuisio continuationis, id est, vlceratio intestini. Δύς enim difficultatem significat ἔντερα intestina. Fit autem antecedente fluore, quam Græci διάῤῥοιαν vocant. *Lienteria* dicta, quòd cibum tanquam per lineam intestina nullis obstantibus facit prolabi: *Colica* passio nomẽ sumpsit ab intestino, quæ Græci κῶλον appellant. *Ragades* dicuntur, eò quòd fissuræ sint rugis collectæ circa orificium. Hæ & hæmorroides à sanguinis fluore dictæ. Græci enim sanguinem αἷμα dicunt.

De morbis, qui in superficie cutis videntur. CAP. VIII.

Alopecia est capillorum fluor circũscriptis pilis fuluis aeris qualitatem habentibus: vocata hoc nomine à similitudine animalis vulpeculæ, quam Græci ἀλώπεκα vocãt. *Parotides* sunt duritiæ vel collectiones, quæ ex febribus vel ex aliquo alio nascũtur in aurium vicinitates: vnde & παρωτίδες sunt appellatæ. Οὖς enim Græci auriculam dicunt. *Lentigo* est vestigia macularum paruula in rotunditatem formata. à specie lenticulæ dicta. *Erysipelas* est quam Latini sacrum ignẽ appellant, id est, execrandum per antiphrasim. Siquidem in superficie rubore flammeo cutes rubescunt. Tunc mutuo rubore quasi ab igne vicina inuaduntur loca: ita vt etiam febris excitetur. *Serpedo* est rubor cutis cum pustularum extantia, & nomen sumpsit à serpendo, eò quòd serpat per membra. *Impetigo* est sicca scabies: prominens à corpore cum asperitate & rotunditate formæ. Hanc vulgus sarnam appellat. *Prurigo* vocata à perurendo & ardendo. Νυκτάλωπία est passio qua per diem visus patentibus oculis denegatur, & nocturnis irruentibus tenebris redditur, aut versa vice (vt plerique volunt) die redditur, nocte negatur. *Verrucæ* aliud sunt, *Satyriasis* aliud. *Verrucæ* singulatim sunt: *satyriasis* verò illa fortior, ac circa ipsam plures inueniuntur. *Scabies* quoque & *lepra* vtraque passio asperitas cutis cum pruritu atque squãmatione: sed scabies tenuis asperitas & squãmatio est. Hinc denique nomen accepit, quæ ita veluti purgamenta admittat. Nam *scabies* quasi squamies. *Lepra* verò cutis asperitas squammosa lepidæ herbæ similis, vnde & nomen sumpsit: cuius color nunc in nigredinẽ vertitur, nunc in alboré, nunc in ruborẽ. In corpore hominis ita lepra dignoscitur, si variatim inter sanas cutis partes color diuersis appareat: aut si ita se vbique diffundat, vt omnia vnius coloris quamuis adulterini faciat. *Elephantiasis* morbus dicitur ex similitudine elephanti: cuius naturaliter dura & aspera pellis, nomen morbo in hominibus dedit: quia corporis superficiem similem facit elephantorum cutis: siue quia ingens passio est, sicut animal ipsum ex quo deriuatum ducit nomen. *Icteris* Græci appellant à cuiusdam animalis nomine, quòd sit coloris fellei. Hunc morbum Latini *arcuatum* appellant ad similitudinem cœlestis arcus. *Auriginem* verò Varro appellari ait à colore auri. *Regium* autem *morbum* inde æstimant dictum, quòd vino bono & regalibus cibis citius curetur. *Cancer* à similitudine maritimi animalis vocatum, vulnus sic medici dicunt nullis medicamentis sanabile. Aut ergo præcidi debet à corpore membrum vbi nascitur, vt aliquantulum viuat: tamen inde mortem quamlibet tardius affuturam. *Ordeolus* est paruissima & purulenta collectio in capillis palpebrarum constituta, in medio lata, & ex vtroque conducta, hordei grãum similans: vnde & nomen accepit. *Furunculus* est tumor in acutum surgens dictus, quòd ferueat, quasi feruniculus: vnde & Græcè αἴθραξ dicitur, quòd sit ignitus. *Oscedo* est, in qua infantum ora exulcerantur, dicta ex languore oscitantium. *Frenusculi* vlcera circa rictum oris: similia his, quæ fiunt iumentis asperitate frenorum. *Vlcus* putredo ipsa: vulnus quod ferro fit quasi vi vlcus. Et vlcus quod olet quasi olcus. *Pustula* est in superficie corporis turgida veluti collectio. *Papula* est paruissima cutis erectio circunscripta cum rubore: & ideo papula dicta, quasi pupula strimpia. *Sanies* dicta quòd ex sanguine nascitur: excitato enim calore vulneris, sanguis in saniẽ vertitur. Nam sanies non fit in quocunque loco, nisi vbi sanguis aduenerit: quia omne quod putrescit, nisi calidum & humidum fuerit, quod est sanguis, putrefieri non potest. Sanies autem & tabes sibi differũt. Fluere enim sanie viuorũ est, tabe mortuorum. *Cicatrix* est obductio vulneris, naturalẽ colorẽ partibus seruans: dicta quòd obducat vulnera & obcæcat.

De remediis & medicaminibus. CAP. IX.

Medicinæ curatio non est spernenda. Meminimus enim & Esaiam Ezechiæ languenti aliquid medicinale mandasse: & Paulus Apostolus Timotheo modicum vinũ prodesse dixit. ¶Curatio autem morborum tribus generibus cõstat: *Pharmacia*, quam Latini medicamina vocant: *Chirurgia*, quam Latini manuum operationem appellant: manus enim apud Græcos χεὶρ vocatur: *diæta*, quam Latini regulam appellant: est enim obseruatio legis & vitæ. ¶Sunt autem omni curationi species tres: primum genus *diæteticum*: secundum *pharmaceuticum*: tertium *chirurgicũ*. *Diæta* est obseruatio legis & vitæ, *Pharmaceutica* est

tica est medicamentorum curatio. *Chirurgia* est ferramentorum incisio. nam ferro excidũtur quę medicamentorum non senserint medicinam. ¶ Antiquior autem medicina herbis tantùm ex succis erat. Talis enim medendi vsus cepit: deinde ferro & cæteris medicamentis. ¶ *Omnis* autem *curatio* aut ex contrariis aut ex similibus adhibetur. *Ex contrariis*: vt frigidum calido: vel siccum humido. sicut & in homine superbia sanari non potest, nisi humilitate sanetur. *Ex similibus* verò, sicut ligamentum vel rotundo vulneri rotundum: vel oblongo oblongum apponitur. Ligatura enim ipsa non eadem membris & vulneribus omnibus, sed similis simili coaptatur. quæ duo etiam ipsa adiutoria nominibus suis significant. Nam *antidotum* Græcè, Latinè ex contrario datum dicitur. Contraria enim contrariis medicinæ ratione curãtur. At contrà ex simili: vt πικρὸν, quod interpretatur amara: quia gustus eius amarus est. Ex conuenienti enim nomen accepit, quia amaritudo amaritudinem morbi soluere solet. ¶ Omnia autem medicamenta ex propriis causis habent vocabula. *Hiera* enim dicta quasi diuina. *Arteriaca*, quòd apta sint gutturis meatui, & tumores faucium & arteriarum leniãt. *Theriaca* est antidotum serpentinum, quo venena pelluntur, vt pestis peste soluatur. *Cathartica* Græcè, Latinè purgatoria dicuntur. *Catapotia*, eò quòd modicum potetur seu inglutiatur. *Diamoron* à succo mora nomen sumpsit, ex quo cõficitur. sicut *diacodion*: quia ἐκ τῆς κωδείας, id est, ex papauere fit. sicut diaspermaton: quia ex seminibus componitur. *Electuarium* vocatum, eò quòd molle sorbeatur. *Trociscos* dictus, quia in modum rotulæ deformatur. τρόχος enim Græcè rota dicitur. *Collyria* Latinum sonat, quòd vitia oculorum detergant. *Epithema*, eò quòd supponatur, aliis adiutoriis præcedentibus. *Cataplasma*, eo quòd inductio sola sit. *Emplastrum*, eo quòd inducatur. *Malagma*, eo quòd sine igne maceretur & comprehendatur. *Enema* Græcè, Latinè relaxatio dicitur. *Pressaria* dicta quòd intus initiantur. ¶ *Medicinam iumentorum*. Chiron quidam Græcus inuenit. inde pingitur dimidia parte homo: dimidia equ⁹. dictus autem Chiron ἀπὸ τῆς χειρίζεσθαι, quia Chirurgus fuisse dicitur: vnde appellatus. *Criticos dies* medici vocant, quibus, vt credo, ex iudicio infirmitatis illud nomen impositum est. quod quasi iudicent hominem, & sententia sua aut puniant aut liberent.

De libris medicinalibus. CAP. X.

Aphorismus est sermo breuis, integrũ sensum propositæ rei scribens. *Prognostica* præuisio ægritudinum, à prænoscendo vocata. Oportet enim medicum & præterita agnoscere, & præsentia scire, & futura præuidere. *Dynamia*, potentia herbarum & vis & possibilitas. Nã in herbarum cura vis ipsa δυνάμις dicitur. vnde & δωμάμεια nuncupatur, vbi eorum medicinæ scribuntur. *Botanicum* herbarium dicitur, quòd ibi herbæ notentur.

De instrumentis Medicorum. CAP. XI.

Enchiridion dictum, quod manu astringatur, dum plurima contineat ferramenta. χεὶρ enim Græcè manus vocatur. *Phlebotomũ* ab incisione vocatum. Nam incisio Latinè, Græcè τομὴ dicitur. *Similaria. angistrum. Spatomeleguna*, quæ à Latinis à similitudine cucurbitæ, à suspirio *Ventosa* vocatur. Denique animata spiritu per igniculum, dehinc præciso corpori superposita omne quod inter cutẽ vel altius æstuat, siue humorẽ, siue sanguinem, vocat in superficiem glisscere. *Pisa* à pinsendis seminibus & terendis. Hinc & *pigmenta*, eo quòd in pila & pilo aguntur quasi piligmenta. Est enim *pila* vas concauum & medicorum aptum vsui, in qua propriè ptisanæ fieri & pigmenta concidi solẽt. Varro autem refert *Pilumnium* quendam in Italia fuisse, qui pinsendis præfuit aruis: vnde & *pilumni* & *pistores*. Ab hoc ergo pilum & pila inuenta, quibus far pinsitur, & ex eius nomine ita appellata. *Pilum* autem est vnde contunditur quicquid in pila mittitur. *Mortarium*, quòd ibi iam semina in puluerem redacta & mortua condiantur. *Citicula* est, in qua circunducta collyria resoluũtur. erit enim lenis. Nam aspera frangi potius quàm resolui collyrium facit.

De odoribus & vnguentis. CAP. XII.

Odor vocatus ab aere. *Thymiama* lingua Græca vocatur, quòd sit odorabile. Nã timos dicitur flos qui odorem refert. de quo Virgilius: redolentque timo flagrãtia mella. *Incensum* dictum: quia igne consumitur dum offertur. *Tetraidos* formulæ incensi in longitudinem porrectæ, quæ fiunt ex quatuor pigmentis. Quatuor enim Græcè τέτταρες, formula εἶδος dicitur. *Stacte* est incensum quod ex pressura manat, dictum à Græcis ἀπὸ τῦ στάζειν, quod est manare & distillare. *Mirobalanũ*: quia fit ex glande odorata. de quo Horatius. Et pressa tuis balanus capillis. *Vnguentũ* verò est omne quod ex communi oleo confectum, aliarum specierum cõmixtione augetur, odoris iocunditatem sumens, & lõgius redolens. *Vnguenta* autem quædam dicuntur à locis vt telinum, cuius Iulius Cæsar meminit, dicens: Corpus suaui telino vnguimus. Hoc conficiebatur in insula Delo, quæ est

vna ex Cycladibus. Sũt & quædam ab inuentorum nomine, vt *amaracinũ*. Nam quidam tradunt regium quendam puerum Amaracũ nomine quamplura vnguẽtorum genera ferentem, casu prolapsum esse, & maiorem ex commixtione odorẽ creasse. Vnde nunc optima vnguẽta amaracina dicuntur: sunt autem ex genere florum. Item quæ à materiæ suæ qualitate dicuntur: vt *rosaceum* à rosa: *cyprinum* à flore Cypri: quę proinde & proprię materiæ odorem referunt. Ex his quædam simplicia vnguenta sunt, quæ vna tantùm specie existunt: vnde & sui nominis referunt odoratum, vt *anetinum*: est enim syncerum ex oleo & aneto tantum. Composita autem sunt quę pluribus admixtis fiunt: vnde & nominis sui odorem non habent: quia obtinentibus aliis quæ admiscentur, incertum odorem ducunt: vt *cerotum*, *calesticum*, *marciatum*.

De initio Medicinæ. CAP. XIII.

QVæritur à quibusdam, quare inter cęteras artes liberales ars Medicinę nõ cõtineatur. Propterea, quia illæ singulares continent causas: ista verò omniũ. Nam & *Grammaticam medicus scire iubetur*, vt intelligere vel exponere possit quę legit. similiter & Rhetoricam, vt veracibus argumentis valeat diffinire quæ tractat: necnõ & *Dialecticam* propter infirmitatũ causas ratione adhibita perscrutandas atque curandas. Sic & *Arithmeticam* propter numerum horarũ in accessionibus, & periodis dierũ: nõ aliter & *Geometriam* propter qualitates regionum, & locorum situs: in quibus doceat, quid quisque obseruare debeat. Porrò *Musica incognita illi non erit*, nã multa sunt quæ in Græcis hominibus per hanc disciplinam facta leguntur: sicut habetur de Dauid, qui à spiritu immundo Saulem arte modulationis eripuit. Asclepiades quoq; medicus Phreneticum quendã per symphoniã pristinæ sanitati restituit. Postremò & *Astronomiam totam habebit*, per quam contempletur rationem astrorum, & mutationẽ temporum. nam sicut ait quidam medicorũ, cum ipsorum qualitatibus & nostra corpora commutantur, hinc est quod Medicina secunda Philosophia dicitur. Vtraque enim disciplina totum sibi hominem vendicat. Nã sicut per illam anima, ita per hanc corpus curatur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER V.

CAPITA LIBRI QVAINTI.

1 *De authoribus legum.*
2 *De legibus diuinis & humanis.*
3 *Quid differunt inter se ius, leges, & mores.*
4 *Quid sit ius naturale.*
5 *Quid ius ciuile.*
6 *Quid ius gentium.*
7 *Quid ius militare.*
8 *Quid sit ius publicum.*
9 *Quid sit ius Quiritum.*
10 *Quid lex.*
11 *Quid scita plebium.*
12 *Quid senatus consultum.*
13 *Quid constitutio & edictum.*
14 *Quid responsa prudentium.*
15 *De legibus consularibus & tribunitiis.*
16 *De lege Satyra.*
17 *De legibus Rhodiis.*
18 *De priuilegiis.*
19 *Quid possit lex.*
20 *Quare facta est lex.*
21 *Qualis debeat fieri lex.*
22 *De causis.*
23 *De testibus.*
24 *De instrumentis legalibus.*
25 *De rebus.*
26 *De crimmibus in lege conscriptis.*
27 *De pœnis in legibus constitutis.*

De authoribus legum. CAP. I.

MOYSES genti Hebraicæ primus omnium diuinas leges sacris literis explicauit. *Foroneus* rex Græcis primus legis iudiciáque constituit. *Mercurius Trismegistus* primus leges Ægyptiis tradidit. *Solon* primus leges Athenienſibus dedit. *Lycurgus* primus Lacedæmoniis iura legum ex Apollinis authoritate confinxit. *Numa Pompilius* qui Romulo successit in regno, primus leges Romanis edidit: deinde cùm populus seditiosos magistratus ferre non posset, *Decem-viros* legibus scribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinum sermonem translatas

xij. tabulis expoſuerunt. Fuerunt autem hi Appius Claudius, Genutius, Veterius Iulius, Manilius, Sulpitius, Sextius, Curatius, Romelius, Poſthumius. Hi Decem viri legum conſcribendarum electi ſunt. ¶ *Leges* autem *redigere in libris* primus conſul Pompeius inſtituere voluit, ſed non perſeuerauit, obtrectatorum metu: deinde Cæſar cepit id facere, ſed antè interfectus eſt. Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate atque incuria exoleuerunt. quarum etſi nullus iam vſus eſt, notitia tamen neceſſaria videtur. *Leges nouæ* à Conſtantino Cæſare ceperunt, & reliquis ſuccedentibus: erántque permixtæ & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor Auguſtus ad ſimilitudinem *Gregoriani* & *Hermogeniani codicem* factum conſtitutionum à Conſtantini temporibus, ſub proprio cuiuſque Imperatoris titulo diſpoſuit, quem à ſuo nomine *Theodoſianum* vocauit.

De legibus diuinis & humanis. CAP. II.

OMnes autem *leges* aut diuinæ ſunt, aut humanæ. *Diuinæ* naturæ: *humanæ* moribus conſtant: idcóque hæc diſcrepant, quoniam aliæ aliis gentibus placent. *Fas* lex diuina eſt: *ius* lex humana. Tranſire per agrum alienum fas eſt ius non eſt.

Quid differunt inter ſe ius, leges, & mores. CAP. III.

IVS generale nomen eſt: *lex* autem iuris eſt ſpecies. *Ius* autem dictum, quia iuſtum eſt: omne autem ius legibus & moribus conſtat. *Lex* eſt conſtitutio ſcripta. *Mos* eſt vetuſta te probata conſuetudo: ſiue, lex non ſcripta. Nam *lex* à legendo vocata eſt: quia ſcripta eſt. *Mos* autem longa conſuetudo de moribus tracta tantùm. *Conſuetudo* autem eſt ius quoddam moribus inſtitutum: quod pro lege ſuſcipitur, cùm deficit lex: nec differt ſcriptura an ratione conſiſtat, quando & legem ratio commendat. Porrò ſi ratione lex conſtat, *lex* erit omne quod ſam ratione conſtituerit, duntaxat quòd religioni congruat: quòd diſciplinæ conueniat: quòd ſaluti proficiat. vocata autem *conſuetudo*, quia in communi eſt vſu.

Quid ſit ius naturale. CAP. IIII.

IVS naturale eſt, aut ciuile, aut gentium. *Ius naturale* eſt commune omnium nationũ; eò quòd vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habeatur; vt viri & fœminæ coniunctio, liberorum ſucceſſio & educatio: communis omnium poſſeſſio: & omnium vna libertas, acquiſitio eorum, quæ cælo, terra mariſque capiuntur. Item depoſitæ rei vel commendatæ pecuniæ reſtitutio: violentiæ per vim repulſio. Nam hoc aut ſi quid ſimile eſt, nunquam iniuſtum, ſed naturale æquúmque habetur.

Quid ſit ius ciuile. CAP. V.

IVS ciuile eſt, quod quiſque populus vel ciuitas ſibi proprium, humana diuináque cauſa conſtituit.

Quid ſit ius gentium. CAP. VI.

IVS gentium eſt ſedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes, poſtliminia, fœdera pacis, induciæ, legatorũ non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita, & inde ius gentium, quòd eo iure omnes ferè gentes vtuntur.

Quid ſit ius militare. CAP. VII.

IVS militare eſt belli inferendi ſolennitas: fœderis faciendi nexus, ſigno dato congreſſio in hoſtem vel commiſſio. Item ſigno dato receptio: item flagitij militaris diſciplina, ſi locus deſeratur: item ſtipendiorum modus: dignitatum gradus: præmiorum honor, veluti cum corona vel torques donatur. Item prædæ deciſio: & pro perſonarum qualitatibus & laboribus iuſta diuiſio ac principis portio.

Quid ſit ius publicum. CAP. VIII.

IVS publicum eſt in ſacris & ſacerdotibus & in magiſtratibus.

Quid ſit ius Quiritum. CAP. IX.

IVS Quiritum eſt propriè Romanorũ, quod nulli tenent niſi Quirites, id eſt, Romani tanquam de legitimis hæreditatibus, decretionibus: de tutelis: de vſucaptione, quæ iura apud nullum alium populum reperiũtur, ſed propria ſunt Romanorum: & in eiſdem ſolis conſtituta. Conſtat autem Quiritum ius ex legibus & plebiſcitis, conſtitutionibus principum & edictis, ſiue prudentium reſponſis.

Quid lex. CAP. X.

LEx eſt conſtitutio populi, qua maiores natu ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

Quid ſcita plebium. CAP. XI.

SCita ſunt quæ plebs tantùm conſtituunt: & vocata ſcita, quòd ea plebs ſciat, vel

quòd ſciſcitatur & rogat vt fiat.

Quid ſenatuſconſultum.
CAP. XII.

Senatuſconſultum, eſt quòd tantùm ſenatores populis conſulendo decernunt.

Quid conſtitutio & edictum.
CAP. XIII.

Conſtitutio vel *edictum* quod rex vel Imperator conſtituit vel edicit.

Quid reſponſa prudentium.
CAP. XIIII.

Reſponſa ſunt quæ iuriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus: vnde & reſponſa Pauli dicta fuerunt enim quidam prudentes & arbitri æquitatis, qui *inſtitutiones ciuilis iuris* compoſitas ediderunt: quibus diſſidentium lites contentionéſque ſopirent.

De legibus conſularibus & tribunitiis.
CAP. XV.

Quædam eſſe *leges* dicuntur ab iis qui condiderunt, vt *conſulares, tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ*. Nam & ſub Octauio Cæſare ſuffecti conſules Papius & Pompeius legem tulerunt: quæ à nominibus eorum appellatur Papia & Pompeia, continens primum præmia pro ſuſcipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore *Falcidius* tribunus plebis legem fecit, ne quis plus in extraneis teſtamento legaret, quàm vt quarta pars ſupereſſet hæredibus. Ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata eſt. *Aquilius* quoque legem condidit, quæ hactenus Aquilia vocatur.

De Lege ſatyra. CAP. XVI.

Satyra verò lex eſt, quæ de pluribus rebus ſimul loquitur, dicta, à copia rerum, & quaſi à ſatietate: vnde & *ſatyram ſcribere* eſt poemata varia condere, vt Horatij, Iuuenalis & Perſij.

De legibus Rhodiis. CAP. XVII.

Rhodiæ leges nauales commerciorum ſunt, ab inſula Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercatorum fuit vſus.

De priuilegiis. CAP. XVIII.

Priuilegia autem ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges. Nam priuilegium inde dictum, quòd in priuato feratur.

Quid poſſit lex. CAP. XIX.

Omnis autem *lex* aut *permittit* aliquid, vt, Vir fortis petat præmium, aut *vetat*, vt, Sacrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut *punit*. vt, Qui cædem fecerit capite plectatur: aut enim *præmio*, aut *pœna*, vita moderatur humana.

Quare facta ſit lex. CAP. XX.

Factæ ſunt leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutáque ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio, refrenetur nocendi facultas.

Qualis debeat fieri lex.
CAP. XXI.

Erit autem lex honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundum patriæ conſuetudinem, loco temporíque conueniens, neceſſaria, vtilis, manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captione contineat, nullo priuato commodo, ſed pro communi ciuium vtilitate conſcripta.

De cauſis. CAP. XXII.

Pragma Græcum eſt, quod Latinè cauſa dicitur: vnde & *pragmatica*, negotia dicuntur, & actor cauſarum & negociorum *pragmaticus* nuncupatur.

De teſtibus. CAP. XXIII.

Teſtes ſunt à quibus quæritur veritas in iudicio, quos quiſque ante iudicium ſibi placitis alligat: nec cui ſit poſtea liberum aut diſſimulare, aut ſubtrahere ſe: vnde & *alligati*, appellantur. Item teſtes dicti, quòd teſtamento adhiberi ſolent: ſicut *ſignatores*, qui teſtamenta ſignant.

De inſtrumentis legalibus.
CAP. XXIV.

Voluntas generale nomen omnium legalium inſtrumentorum, quæ quia non vi, ſed voluntate procedit, ideo tale nomen accepit. *Teſtamentum* vocatum: quia niſi teſtator mortuus fuerit, nec confirmari poteſt, nec ſciri quid in eo ſcriptum ſit: quia clauſum & obſignatum eſt, & inde dictum teſtamentum: quia non valet niſi poſt teſtatoris monumentū: vnde Apoſtolus, Teſtamentū, inquit, *in mortuis confirmatur*. *Teſtamentū* ſanè in ſcripturis ſacris non hoc ſolū dicitur: quòd non valet niſi teſtatoribus mortuis, ſed om-

sed omne pactum & placitum, testamentum vocabant: nam Laban & Iacob testamentum fecerunt, quod vtique etiam inter viuos valeret. & in Psalmis legitur, Aduersum te testamẽtum dispoſuerunt, hoc est, pactũ: & innumerabilia talia. *Tabulæ* testamẽti ideo appellatæ sunt: quia ante chartæ & membranarum vsum in tabulis dolatis non solùm testamentum, sed etiam epistolarũ alloquia scribebãtur: vade & portitores earum *tabularij* vocãtur. *Testamentum iuris ciuilis*, est quinque testium signis signatum, subscriptione firmatum. *Testamentum iuris prætorij*, est septem testium signis signatum: sed illud apud ciues fit, inde *ciuile*, istud apud prætores, inde *iuris prætorij*. *Testamentum* autem *signare*, notare est, vt *notum sit* quod scriptum est. *Holographũ testamentum*, est manu autoris totum cõscriptum atque subscriptum: vnde & nomen accepit. Græci enim ὅλον totam, γραφὴν literam dicunt. *Irritum testamentum*, est si is qui testatus est, capite diminutus est, aut si non ritè factum sit. *Inofficiosum testamentum* est, quod frustrà liberis exhæredatis, sine officio naturalis pietatis in extraneas personas redactum est. *Ruptum testamentum*, inde vocatur, eò quòd nascente posthumo, neque exhæredato nominatim, neque hærede instituto disrumpitur. *Suppressum testamentum* est, quod in fraudem hæredum vel legatariorum seu liberorum non est palam prolatum: quod si non latet, tamen si prædictis personis non proferatur, supprimi tamen videtur. *Nuncupatio* est, quam in tabulis cerisque testator recitat, dicens: Hæc vt in his tabulis cerisque scripta sunt, ita videtur, ita dico, ita lego: itaque vos ciues Romani testimonium mihi perhibete, & hoc dicitur nuncupatio, *nuncupare* enim est in palam nominare & confirmare. *Ius liberorum*, est coniugium sine liberis inuicem pro loco pignorum hæreditatis alterna conscriptio. *Codicellum*, vt veteres aiunt, sine dubio ab autore dictum, qui hoc scripturæ genus instituit. Est autem scriptura nulla indigens solennitate verborum, sed sola testatoris voluntate qualicunque scripturæ significatione expressa: cuius beneficio voluntatibus defunctorum esse constat subuentum propter legalium verborum difficultatem, aut certè propter necessitatem adhibendorum solennium: ita vt qui titulum scribit eiusdem scripturæ codicellum vocet: sicut autem *codicellus* fit vice testamẽti: ita *epistola* vice codicellorum. *Cretio*, est certus dierum numerus, in quo institutus hæres aut accipit hæreditatem, aut finito tempore cretionis excluditur, nec liberum est illi vltra capiendi hæreditates. *Cretio* autem appellata est quasi decretio, id est, decernere, vel constituere: vtputa ille hæres esto mihi: additur, cernitóque infra tot dies. Adeundarum autem hæreditatum centesimus statutus erat dies, quibus non esset cretio adiecta. *Fideicommissum* dictum, vt fiat quod à defuncto committitur. Nam *fides* dicta, eo quòd fiat: quod tamen non in directis verbis, sed precatiuis exposcitur. *Pactum*, dicitur, inter partes ex pace conueniens scriptura legibus ac moribus comprobata: & dictum pactum quasi ex pace factum. ab eo quod est *pango*, vnde & pepigit fœdus. *Placitum*, quoque similiter ab eo quòd placet. Alij dicunt *pactum* esse quod volens quis facit: *placitum* verò quo quisquam nolens compellitur, veluti quando quisquam paratus sit in iudicio ad respondendum: quod nemo potest dicere pactum, sed placitum. *Mandatum*, dictum quod olim in commisso negotio, alter alteri manum dabat. *Ratum* verò quasi rationabile & rectum: vnde & qui pollicetur dicit: Ratum esse profiteor, hoc est, firmum atque perpetuum: ritè autem esse non rectè, sed ex more. *Chirographum*, cautio vel scriptio duarum instar chartarum. Græcè enim manuscriptum, Latinè dicitur cautio. *Emptio & venditio*, est rerum commutatio atque contractus, ex conuenientia veniens. *Emptio* autem dicta, quòd à me tibi fit. *Venditio* quasi venundatio, id est, à nundinis. *Donatio*, est cuiuslibet rei transactio. Dictam autem dicunt donationem, quasi domi actionem: & *dotem*, quasi do item. Præcedente enim in nuptiis donatione, dos sequitur. Nam antiquus nuptiarum erat ritus, quòd se maritus & vxor inuicem emebant, ne videretur ancilla vxor: sicut habemus in iure. Inde est quod præcedente donatione viri, sequitur dos vxoris. *Donatio & usufructuaria*, ideo dicitur: quia donator ex ea vsumfructum adhuc retinet, seruato cui donatum est iure. *Donatio directa*, ideo nuncupatur: quia & iure & vsu statim transit in alterum: nec vltra inde aliquid ad ius donatoris retorquetur. *Conditiones*, testium sunt propriè: & dictæ conditiones à condicendo, quasi condictiones: quia non ibi testis vnus iurat, sed vel duo vel plures. Non enim in vnius ore, sed in duorum aut trium testium stat omne verbum. Item conditiones, quòd inter se conueniat sermo testium, quasi condictiones. *Stipulatio*, est quasi promissio vel sponsio: vnde & promissores *stipulatores* vocantur: dicta autem *stipulatio* à stipula. veteres enim quando sibi aliquid promittebant, stipulam tenentes frangebant: quam iterum iungentes, sponsiones suas agnoscebant. *Sacramentum*, est pignus sponsionis: vocatum autem sacramentum, quia violare quod quisque promittit perfidiæ est.

De rebus. CAP. XXV.

HAEreditas, est res quæ morte alicuius ad quempiam peruenit: vel legato testamento, vel possessione retenta. Dicta autem *hæreditas* à rebus additis: siue ab ære, quia qui possidet agrum & censum soluit: inde & res. *Res* sunt quæ in nostro iure cõsistunt. *Iura* autem sunt, quæ à nobis iustè possidentur, nec aliena sunt. Dicta autem *res* à rectè habendo: *ius* à iustè possidendo. Hoc enim iure possidetur quod iustè: hoc rectè quod bene. Quod autem malè possidetur alienum est. *Malè* autem *possidet*, qui vel suis malè vtitur, vel aliena præsumit. *Possidet* autem *iustè*, qui non irritatur cupiditate. Qui autem cupiditate tenetur, *possessus* est non possessor. *Bona*, sunt honestorum seu nobilium: quæ proinde bona dicuntur, vt non habeant turpem vsum, sed ea homines ad res bonas vtantur. *Peculium*, propriè minorum est personarum siue seruorum. Nam peculium est, quod pater vel dominus filium suum vel seruum pro suo tractare arbitrio patitur. Peculiũ autem à pecudibus dictum in quibus veterum constabat vniuersa substantia. *Bonorum possessio*, est ius possessionis, certo ordine certóque titulo acquisita. *Intestata hæreditas*, est quæ testamento scripta non est: aut si scripta sit, iure tamen nequaquam est edita. *Caduca*, inde dicuntur, quia eius hæredes ceciderunt. *Familia herciscunda*, est diuisio hæreditatis inter hæredes. *Herciscunda* enim apud veteres diuisio nuncupatur. *Communis diuisio*, est inter eos quibus communis res est: quæ actio iubet postulantibus iis arbitrum dari, cuius arbitratu res diuidantur. *Finium regundorum actio* dicta, eo quòd per eam regantur fines vtrique ne dissipentur: dummodo non angustiore quinque pedum loco ea controuersia sit. *Locatio*, est res ad vsum data cum diffinitione mercedis. *Conductio*, est res in vsum accepta, cum constituta mercede. *Res credita*, est quæ in obligatione ita deducta est, vt ex tempore quo res contrahebatur, certum sit eas deferri. *Vsura*, est incrementum fœnoris, ab vsu æris crediti nuncupata. *Commodum*, est id quod nostri iuris est, & ad alios temporaliter transtatum est commodum temporis quamdiu apud eum sit: vnde & commodum dictum est. *Precarium*, est dum prece creditor rogatus permittit debitorem in possessione fundi sibi obligati demorari, & ex eo fructus capere. Et dictum precarium, quia prece additur: quasi dictum precadium, r pro d litera cõmutata. *Mutuum*, appellatum est: quia id quod à me tibi datur, ex meo tuum fit. *Depositum*, est pignus commendatum ad tempus, quasi diu positum. *Deponere* autem quis videtur, cùm aliquid metu furti, incendij, naufragij, apud alium custodiæ causa deponit. Interest autem in loquendi vsu inter *pignus* & *arram*. Nam *pignus* est quod datur propter rem creditam: quæ dum redditur, statim pignus aufertur. *Arra* verò est primum quod pro re bonæ fidei contracta empta, ex parte datur, & postea completur. Est enim arra complenda, non auferenda: vnde qui habet arram, non reddit sicut pignus, sed desiderat plenitudinem, & dicta arra à re pro qua traditur. Item inter pignus & fiduciam & hypothecam hoc interest. *Pignus*, est enim quod propter rem creditam obligatur: cuius rei possessionem solam ad tempus consequitur creditor. Cæterùm dominium penes debitorem est. *Fiducia*, est cùm res aliqua sumendæ mutuæ pecuniæ gratia vel mancipatur: vel in iure creditur. *Hypotheca*, est cùm res aliqua commodatur sine depositione pignoris, pacto vel cautione sola interueniente. *Momentum*, dictum à temporis breuitate, vt tam citò quàm statim saluo negotio reformetur, nec in vllam moram produci debeat quod repetitur: sicut nec vllum spatium est momenti, cuius tam breuis est temporis pũctus, vt in aliquam moram nullo modo producatur. *Instrumentum*, est vnde aliquid construimus: vt calamus, ascia, culter. *Instructum*, quod per instrumentum efficitur: vt baculus, codex, tabula. *Vsus*, quo in re instructa vtimur: vt in baculo inniti, in codice legere: in tabula ludere: sed & ipse fructus agrorum, quia eo vtimur, vsus vocatur. Hæc sunt tria illa. *Vsus fructus* autem vocatus: quia solo vsu habetur eius fructus, manente apud alium iure. *Vsucapio*, est adeptio dominij per continuationem iustæ possessionis, vel biennij, vel alicuius temporis. *Mancipatio*, dicta est: quia res manu capitur. Vnde oportet eum qui mancipium accipit, comprehendere idipsum, quod ei mancipio datur. *Cessio*, est propriè rei concessio, sicut est illud: Cedo iure propinquitatis. *Cedere* enim dicimus quasi concedere, & quæ propria sunt: nam aliena restituimus, non cedimus. Nam cedere propriè dicitur, qui contra veritatem alicui consentit: vt Cicero, Cessit, inquit, amplissimi viri authoritati, vel potius paruit. *Interdictum* est, quod à iudice non in perpetuum, sed pro reformando momento ad tempus interim dicitur: salua propositione actionis eius. *Precium* vocatum, eo quòd prius illud damus, vt pro eius vice rem quam appetimus possidere debeamus. *Commercium*, dictum à mercibus, quo nomine res vænales appellamus. Vnde *mercatus* dicitur cœtus multorũ hominum, qui res vendere & emere solent. *Integri restitutio*, est causæ vel rei reparatio. *Causa redintegratur*, quæ vi potestatis expleta

expleta non est. *Res redintegratur* quæ vi potestatis ablata atque extorta est.

De criminibus in lege constitutis. CAP. XXVI.

Crimen à carendo nomen accepit: vt furtum, falsitas, &c. quæ non occidunt, sed infamant. *Facinus* dictum à faciendo malum, quòd noceat alteri. *Flagitium* à flagitando corruptelam libidinis, quòd noceat sibi. Hæc duo sunt genera omnium peccatorum. *Vis* est virtus potestatis, per quam causa siue res vel aufertur vel extorquetur. *Vis priuata* est si quisquam ante iudicium armatis hominibus, quenquam à suo deiecerit vel expugnauerit. *Vis publica* est, si quis ciuem ante populum vel iudicem vel regem appellantem necauerit, aut torserit, siue verberauerit, vel vinxerit. *Dolus* est mentis calliditas, ab eo quòd deludat. Aliud enim agit & aliud simulat. Petronius aliter æstimat, dicens: Quid est iudicis dolus? Nimirum vbi aliquid factum est quod legi dolet: habetis dolum, accipite nunc malum. *Calumnia* est iurgium alienę litis: à caluendo. id est, decipiendo dicta. *Falsitas* appellata à fando aliud quàm verum est. *Iniuria* est iniustitia: hinc est apud Comicos: In iure sequi: vel, Iniuria est qui audet aliquid contra ordinem iuris. *Seditio* dicitur dissensio ciuium, quòd seorsum alij ad alios eunt. Nam hi maximè turbatione rerum & tumultu gaudent. *Sacrilegium* propriè est sacrarum rerum furtum: postea & in idolorum cultu hæsit hoc nomen. *Adulterium* est illusio alieni coniugij, quòd quia alter alterius torum commaculauit: adulterij nomen accepit. *Stuprum*, id est, raptus, propriè est illicitus coitus, à corrumpendo dictus: vnde & qui rapto potitur, stupro fruitur. *Homicidij* vocabulum compositum est ex homine & cæde. Qui enim cædem in hominem fecisse compertus erat: homicidam veteres appellabant. *Parricidij actio* non solùm in eum dabatur, qui parentem, id est, qui patrem vel matrem interemisset: sed & in eum qui fratrem occiderat, & dictum parricidium quasi parentis cædium. *Interneciei iudicium* in eum dabatur, qui falsum testimonium fecerat, & ob id hominem occiderat. Accusatorem eius possessio bonorum sequebatur. Interneciei autem significatio est, quasi hominis quædã necatio. Nam propositionem *Inter*, ponebãt antiqui pro E. Næuius: Mare interbibere. Et Plautus: Interluere mare, id est, ebibere & eluere. *Furtum* est rei alienæ clandestina contractio, à *furuo*, id est, fusco vocatum: quia in obscuro fit. Furtum autem capitale crimen apud maiores fuit ante pœnam quadrupli. *Persuasio* est rei alienæ manifesta præsumptio. Furtum autem earundem rerum fit, quæ de loco in locum transferri possunt: persuasio autem & earum quæ transferuntur, & earum quæ immobiles sunt. *Inficiatio* est negatio debitæ rei cùm à creditore deposcitur. Item & *abiuratio*, id est, rei creditæ abnegatio. *Ambitus* iudicium in eum est, qui largiorem honorem capit & ambit, amissurus dignitatem quam munere inuadit. *Peculatus* iudicium in eos datur, qui fraudem ærario faciunt, pecuniámque publicam interuertũt. Nam à pecunia peculatus est dictus. Non autem sic iudicatur furtum publicæ rei, sicut rei priuatæ. Nam ille sic iudicatur vt sacrilegus, quia fur est sacrorum. *Repetundarum* accusatur, qui pecunias à sociis cepit. In hoc iudicio reus si antè moriatur, in bona eius iudicium redditur. *Incesti* iudicium in virgines sacratas, siue in propinquas sanguine, constitutum est. Qui enim talibus miscẽtur, incesti, id est, incasti habentur. *Maiestatis* reatu tenentur ij, qui regiam maiestatem deseruerunt, vel violauerunt, vel qui rempublicam prodiderunt, vel cum hostibus consenserũt. *Piaculum* dictum quòd expiari potest: commissa sunt enim quæ erant quoquo ordine expianda.

De pœnis in legibus constitutis. CAP. XXVII.

DVpliciter *malum* appellatur: vnũ quod homo facit: alterũ quod patitur. Quod facit, peccatum est, quod patitur pœna. Malum autem tunc plenum est, cùm & præteritum est, & impetit vel impendet, vt sit dolor & metus. *Pœna* dicta quòd puniat. Est autem epithetũ nomen, & sine adiectione non habet plenum sensum: adiicis pœna carceris, pœna exilij, pœna mortis, & imples sensum. *Supplicium* propriè dicitur non quo quis punitur: sed qui ita damnatur vt bona eius consecrentur & in publico redigantur. Nam *supplicia* dicebantur supplicamenta. Et supplicii dicitur de cuius damnatione delibatur aliquid Deo: vnde & *supplicare*. Octo genera pœnarum in legibus contineri Tullius scribit, scil. damnũ, vincula verbera, talionẽ, ignominiam, exilium, seruitutẽ & mortem. His namque pœnis vindicatur omne perpetratum peccatum. *Damnum* à diminutione rei vocatum. *Vincula* à vinciendo, id est, arctando dicta, eò quòd cõstringant atque retineant: vel quia vi ligant colla. *Compedes* dictæ, quia continent pedes. *Pedicæ* sunt laquei quibus pedes illaqueantur, dictæ à pedibus capiendis. *Catenæ* autem quòd accipiendo tenent vtraque vestigia, ne progrediantur. Item catenæ quòd se capiendo teneant plurimis nodis. *Manicæ* sunt vincula, quibus ma-

nus capiuntur, licet & manicæ tunicarum sint. *Nervus* est vinculum ferreum, quo pedes vel ceruices impediuntur. *Boya* est torques damnatorum, quasi iugum boum: ex genere vinculorum est. *Carcer*, in quo custodiuntur noxij. Et dictus carcer, quòd eo homines coerceantur, includantúrque: quasi arcens, ab arcendo scil. Locum autem in quo seruantur noxij *carcerem* dicimus numero tantùm singulari: vnde verò emittuntur quadrigæ, *carceres* vocamus numero tantùm plurali. *Verbera* dicta: quia cùm agitantur, aerem verberant. Hinc *flagra*, & *plagæ*, & *flagella*: quia cũ flatu & strepitu in corpore sonant. Nam *plagæ* quasi flagæ: sed plagæ & flagra primæ positionis sunt: flagella autem per diminutionem dicta. *Anguilla* est, qua coercentur in scholis pueri, quæ vulgò *scutica* dicitur. *Fustes* sunt, quibus pro criminibus iuuenes feriuntur: appellati quòd prefixi in fossis stent, quos *palos* rustici vocant. *Vectes* dicti, quòd manibus vectentur: vnde ostia saxáque velluntur: sed hi ad pœnas legum non pertinẽt. *Virgæ* sunt summitates frondium arborúmque, dictæ quòd virides sunt: vel quòd vim habeant arguendi: quæ si lenis fuerit, virga est. si certè nodosa vel aculeata, scorpio rectissimo nomine vocatur: quia arcuato vulnere in corpus infigitur. *Ictus* propriè flagellorum sunt ab agitando vocati. *Vngulæ* dictæ, quòd effodiant: hæc & fidiculæ, quia iis rei in oculeo torquẽtur, vt fides inueniatur. *Eculeus* autem dictus, quòd extendatur. Tormenta verò quòd torquendo mentem inueniant. Est & *lautumna* supplicij genus ad verberandum aptum, inuentum à Tarquinio Superbo ad pœnas sceleratorum. Iste enim prior lautumnas, tormenta, fustes, metella atque exilia adinuenit, & ipse prior ex regibus exilium meruit. *Talio* est similitudo vindictæ, vt taliter quis patiatur: vt fecit. Hoc enim & natura & lege est institutum: vt lædentem similis vindicta sequatur. Vnde & illud est legis: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Talio autem non solùm ad iniuriam referendam: sed etiam pro beneficio reddendo ponitur. Est enim communis sermo & iniuriæ & beneficentiæ. *Ignominium* dictum, eò quòd desinat habere honestatis nomen, is qui in aliquo crimine deprehenditur. Dictum autem ignominium quasi sine nomine: sicut *ignarus* sine scientia, sicut *ignobilis* sine nobilitate. Hoc quoque & *infamium*, quasi sine bona fama: *fama* autem dicta: quia fando & loquendo peruagatur per traduces linguarum & aurium serpens. Est autem *nomen* & felicitatis interdum est, vt illud est, Illustris fama quod laus est: malarum, vt Virgil. Fama malum quo non aliud velocius vllum. Famæ autem nomen certi locum non habet, quia plurimum mendax est, adiiciens multa, vel demutans de veritate: quæ tamdiu viuit quandiu non probatur. At vbi probaueris, esse cessat, & exinde res nominatur: non fama. *Exilium* dictum quasi extra solum. Nam exul dicitur qui extra solum est. Vnde *postliminium* redeuntibus hoc est de exilio reducendis, qui sunt eiecti iniuria, id est extra limen patriæ. Diuiditur autem exilium in relegatis & deportatis. *Relegatus* est quem bona sua sequuntur. *Deportatus* quem non sequuntur. *Proscriptio* exilij procul damnatio, quasi porrò scriptio. Item *proscriptus*, quia palam scriptus. *Metallum* est vbi exules deputantur ad eruendam venam, marmoráque secanda in crustis. *Seruitus* à seruando vocata. apud antiquos enim qui in bello à morte seruabantur, serui vocabantur. Hæc est sola malorum omnium postrema, quæ liberis omni supplicio grauior est. nam vbi libertas perit, vnà ibi perierunt & omnia. *Mortium* verò diuersi casus, ex quibus *crux* vel *patibulum* in quo homines appensi cruciantur vel patiuntur. vnde & nomina habent. *Patibulum* enim vulgò *furca* dicitur, quasi ferens caput. suspensum enim & strangulatum hæc exanimat: sed patibuli minor pœna, quàm crucis. Nam *patibulum* appensos statim exanimat, *crux* autem suffixos diu cruciat: vnde & in Euangelio latronibus, vt morerentur, & de ligno ante sabbatum deponerentur, crura cõfracta sunt: quia ligno suspensi citò mori non poterant. In ipso quoque genere necis differt. Crudelius est enim in aqua spiritum torquentis extingui: ignibus vri, frigore & fame necari, canibus & bestiis exponi. Nam ferro mori, ætas quoque maior optauit. *Glaudius* enim sine grauiori cruciatu compendiosa morte vitam finire nouit. *Culeus* est parricidale vasculum ab occulendo, id est claudendo dictum. Est autem vter ex corio factus, in quo parricidæ cum simia & gallo & serpente inclusi, in mare præcipitantur. Omnium autem istarum mortium genus *animaduersio* nominatur. *Animaduersio* est, quando iudex reum punit, & dicitur animaduertere, id est animum illuc vertere, intendere vtique ad puniendum reum, quia iudex est. Ideò autem Romani *aquam & ignem interdicebant* quibusdam damnatis: quia aer & aqua cunctis patet, & omnibus data sunt: vt illi non fruerentur, quod omnibus per naturam concessum est.

bonarum rerum & malarum. Nam *fama*

De temporibus.

De temporibus.

28 *De Chronicæ vocabulo.*
29 *De momentis & horis.*
30 *De diebus.*
31 *De nocte.*
32 *De hebdomada.*
33 *De mensibus.*
34 *De solstitiis & æquinoctiis.*
35 *De temporibus anni.*
36 *De annis & iubileis.*
37 *De olimpiadibus & lustris.*
38 *De seculis & ætatibus.*
39 *De discretione temporum, & de prima ætate.*
40 *De secunda ætate.*
41 *De tertia ætate.*
42 *De quarta ætate.*
43 *De quinta ætate.*
44 *De sexta ætate.*

De Chronicæ vocabulo. CAP. XXVIII.

Chronica, Græcè dicitur quæ Latinè temporum series appellatur: qualem apud Græcos Eusebius Cæsarienſis episcopus edidit, & Hieronymus presbyter in Latinam linguam conuertit: χρόνος enim Græcè, Latinè tempus interpretatur.

De momentis & horis. CAP. XXIX.

TEmpora autem momentis, horis, diebus, mensibus, annis, lustris, seculis, ætatibus diuiduntur. *Momentum* est minimum atque angustissimum tempus, à motu siderum dictum. Est enim extremitas horæ in breuibus interuallis, cùm sol aliquid sibi cedit atque succedit. *Hora* Græcum est nomen & tamen Latinum sonat. *Ora* enim finis est temporis: sicut & *oræ* sunt fines maris, fluuiorum & vestimentorum.

De diebus. CAP. XXX.

Dies, est præsentia Solis:, siue sol super terras: sicut *nox*, sol sub terris Vt enim dies aut nox sit: causa est, aut super terram sol, aut sub terris. *Dies legitimus* xxiiij. horarum est, vsque dum dies & nox spatia sui cursus ab oriente vsque ad alium orientalem solem cæli volubilitate concludat. *Abusiuè* autem *dies* vnus est spatium ab oriente sole vsque ad occidentem. Sunt autem *dies spatia* duo *interdianum* & *nocturnum*: & est dies quidem horarum xxiiij. spatium autem horarum xij. Vocatus autem *dies* à parte meliore. Vnde & in vsu est, vt sine commemoratione noctis, numerum dicamus dierum: sicut & in lege diuina scriptum est: Factū est vespere & mane dies vnus. *Dies* secundum Ægyptios inchoat ab occasu solis: secundum Persas, ab ortu solis: secundum Athenienses, à sexta hora diei: secundum Romanos à media nocte. Vnde & tunc *gallicinium* est, quarum vox diei ostendit præconium, quando & *mesouictim* afflatus sit. *Dies* dicti à diis, quorum nomina Romani quibusdam sideribus sacrauerunt. *Primum* enim diem à sole appellauerunt: qui princeps est omnium siderum: sicut & idem dies caput est cunctorum. *Secundum* à luna, quæ Soli & splendore & magnitudine proxima est: & ex eo mutuat lumen, *Tertium*, à stella Martis, quæ Vesper vocatur. *Quartum*, à stella Mercurij, quam quidam candidum circulum dicunt. *Quintum*, à stella Iouis, quam Phaetontem aiunt, *Sextum* à Veneris stella, quam Luciferum asserunt: quia inter omnia sidera plus lucis habet. *Septimum* à stella Saturni, quæ sexto cælo locata, xxx. annis fertur explere cursum suum. Proinde autē ex his septem stellis nomina diebus gentiles dederunt, eo quòd per eosdem aliquid sibi effici æstimarent, dicentes habere à sole spiritum, à luna corpus, à Mercurio ingenium & linguam, à Venere voluptatem, à Marte sanguinem, à Ioue temperantiam, à Saturno humorem. Talis quippe extitit gentilium stultitia: qui sibi finxerant tam ridiculosa figmēta. Apud Hebræos autem dies prima, *Vna sabbati* dicitur: quæ apud nos dies Dominicus est, quem Gentiles Soli dedicauerunt. *Secunda sabbati*, secunda feria: quem seculares diem lunæ vocant. *Tertia sabbati*, tertia feria: quem illi diem Martis vocant. *Quarta sabbati*, quarta feria: qui Mercurij dies dicitur à paganis. *Quinta sabbati*, quinta feria est: id est quintus à die dominica, qui apud gentiles Iouis vocatur. *Sexta sabbati*, sexta feria est, quæ apud eosdem paganos Veneris nuncupatur. *Sabbatum* autem septimus à dominico die est: quem gentiles Saturno dedicauerunt, & Saturnū nominauerunt. Sabbatum autem ex Hebræo in Latinum requies interpretatur, eo quòd Deus in eo requieuisset ab omnibus operibus suis. Melius autem in vocabulis dierum de ore Christiano ritus loquēdi Ecclesiasticus procedit. Tamen si quem fortè consuetudo traxerit, vt illud exeat ex ore quod improbat corde: intelligat illos omnes, de quorum nominibus appellati sunt hi dies homines fuisse, & propter beneficia quædā mortalia, quia

plurimum potuerunt & inuenerunt in hoc seculo, delati sunt eis ab amatoribus suis diuini honores, & in diebus, & in sideribus: sed prius à nominibus hominum *sidera* nuncupata, & à sideribus *dies* sunt appellati. A fando autem *feriæ* nuncupatæ sunt, quod in eis nobis fit tempus dictionis, id est, in diuino vel humano officio fari. sed ex iis *festi dies* hominū causa instituti sunt: *feriati* causa diuinorū sacrorū. *Partes diei* tres sunt: mane, meridies & suprema. *Mane*, lux matura & plana: nec iam crepusculum. Et dictum *mane* à manu *manum* enim antiqui bonum dicebāt. Quid enim melius luce? Alij *mane* existimant vocari à manibus, id est, à diis quorū conversatio à luna ad terram est. Alij putāt ab aere: quia manus, id est rarus est atque perspicuus. *Meridies* dictus quasi medidies: hoc est medius dies: vel quia tunc prior dies est. *Merum* enim purum dicitur. In toto enim die nihil clarius meridie: quando sol è medio cælo rutilat: & omnem terrā pari claritate illustrat. *Suprema* est postrema pars diei, quando sol cursum suū in occāsum vertit: dicta eo quòd supereſt ad partem vltimam diei. *Serum* vocatū à clausis seris, quando iā nox venit vt vnusquisque somno tutior sit. *Hodie* quasi hoc die, & quotidie nō totidie, vt sit quot diebus. *Cras*, quod est postea. *Hesternū*, est pridie: & dictum hesternum ab eo quòd iam dies ipse fit à nobis extraneus, & prætereundo alienus. *Pridie* autem quasi priori die. *Perendie*, id est per ante die vel in anteceſſu, id est prius.

De nocte. CAP. XXXI.

NOx à nocendo dicta, eo quòd oculis noceat. quæ idcirco lunæ ac siderū lucem habet, ne indecora esset, & vt consolaretur omnes nocte operantes: & vt quibusdam animantibus quæ lucem solis ferre non possunt ad sufficiētiā temperaretur. Noctis autē & diei alternatio propter vicissitudinē dormiendi & vigilandi effecta est, & vt operis diurni laborē noctis requies temperet. Noctem autem fieri dicunt, aut quia longo itinere lassatur sol, & cum ad vltimū cæli spatiū peruenit, elāguescit, ac tabefactus efflat suos ignes: aut quia eadem vi sub terras cogitur, qua super terras pertulit lumen, & sic vmbra terræ noctem facit. Vnde & Virgilius, ruit Oceano nox, Inuoluens vmbra magna terrámque polúmque. *Noctis partes* septē sunt. id est vesper, crepusculū, conticinium, intempestum, gallicinium matutinum, diluculum. *Vesper* à stella occidentali vocatur, quæ solē occiduū sequitur, & tenebras sequentes præcedit. De qua Virgilius, Ante diē clausō cōponet vesper Olympo. *Tenebræ* autem dictæ, quòd teneant vmbras. *Crepusculum* est dubia lux. Nam creperum dubium dicimus, hoc est inter lucem & tenebras. *Conticinium* est quādo omnia silent. Cōticeſcere enim silere est. *Intempestum*, est medium & inactuosum noctis tēpus: quando agi nihil potest, & omnia sopore quieta sunt. Nam tempus per se non intelligitur, nisi per actus humanos. *Medium* autem *noctis* actu caret. Ergo intempesta, inactuosa quasi sine tempore, hoc est sine actu per quē dignoscitur tempus. Vnde est, Intempestiuè venisti. ergo intempesta dicitur, quia caret tempore, id est actu. *Gallicinium*, propter Gallos lucis prænuncios dictum. *Matutinum*, est inter abscessum tenebrarum, & auroræ aduentum: & dictum matutinum, quod hoc tempus inchoantes manè sit. *Diluculum*, quasi iam incipiens parua diei lux. Hæc & aurora quæ solem præcedit. Est autem *aurora* diei clarescentis exordiū, & primus splendor aeris, qui Græcè ἠὼς dicitur, quam nos per derivationem auroram vocamus: quasi eo roram. Vnde est illud, Lætus Eois Burus equis. & Eoásque acies.

De hebdomada. CAP. XXXII.

Hebdomada, dicta à numero septē dierū quorum repetitione, & menses, & anni, & secula peraguntur. Ἑβδὰς enim Græci septē dicunt hanc nos *septimanam* vocamus, quasi septem luces. Nam *mane* lux est. Octauus autem dies id primus est, ad quem reditur, & à quo rursus hebdomadis series oritur.

De mensibus. CAP. XXXIII.

Menſis, nomen est Græcum de lunæ nomine tractum. Luna enim μὴν Græco sermone vocatur. vnde & apud Hebræos *menses legitimi*, non ex solis circulo, sed ex lunæ cursu enumerantur, quod est de noua ad nouam. Ægyptij autem propter lunæ velociorem cursum, & ne error computationis eius velocitate accideret, ex solis cursu diem mensis adinuenerunt: quo tardior solis motus facilius poterat comprehendi. *Ianuarius mensis*, à Iano dictus, cui fuit à gentilibus consecratus, vel quia limes & ianua sit anni. Vnde & bifrons idem Ianus pingitur: vt introitus anni & exitus demonstretur. *Februarius*, nuncupatur à Februo, id est Plutone, cui eo mense sacrificabatur. Nam Ianuarius diis superis, Februarium diis manibus Romani consecrauerūt. Ergo Februarius à Februo, id est à Plutone, non à febre, id est, ægritudine, nominatur. *Martius*, appellatur propter Martē Romanæ gentis auctorē, vel quòd eo tēpore cuncta animantia ad marē agantur, & ad concumbendi voluptatem. Idē appellatur & *mensis nouorum*, quia anni initium mensis est Martius. Idem & *Nouember* ab indiciis seliget germinum: quia in eo virescentibus fructibus nouis transactorū probatur occasus *Aprilis*, pro Venere dicitur, quasi Aphrodite Græcè

Græcè enim ἀφροδίτη Venus dicitur, vel quia hoc mense omnia aperiuntur in florem: quasi aperilis. *Maius* dictus à Maia matre Mercurij, vel à maioribus natu: qui erant principes reipublicæ. Nam hunc mensem maioribus, sequentè verò minoribus Romani consecrauerunt. Vnde & *Iunius* dicitur, Antè enim populus in centurias seniorum, & iuniorum diuisus erat. *Julius* verò & *Augustus* de honoribus hominum Iulij & Augusti Cæsarũ nuncupati sunt. Nam prius *Quintilis* & *Sextilis* vocabantur: *quintilis*, quia quintus erat à Martio: quem principem anni testantur esse Romani. *Sextilis* similiter quòd sextus sit. *September*, nomẽ habet à numero & imbre quia septimus est à martio & imbres habet. Sic & *October*, *Nouember*, atque *December* ex numero & imbribus acceperũt vocabula: quem numerum decurrentem december finit: pro eo quòd denarius numerus præcedentes numeros claudit. *Kalendas* autẽ *Nonas* & *Idus* propter festos dies Romani instituerunt, vel propter officia magistratuũ. In iis enim diebus conueniebatur in vrbibus. Quidam autem *kalendas* à colendo appellari existimant. Apud veteres enim omniũ mensium principia colebantur: sicut & apud Hebræos. *Idus* autem plerique Latinorum ab edendo dictas putãt: quòd ii dies apud veteres epularum essent. *Nonæ* à nundinis vocatæ. nundinæ enim sunt publicæ conuentiones, siue mercimonia.

De solstitiis & æquinoctiis. CAP. XXXIV.

Solstitium dictũ: quasi soils statiũ: quòd tũc sole stante crescant dies vel noctes. *Æquinoctium* appellatũ, quòd tunc dies & nox horarũ spatio æquali consistunt. *Duo* autem sunt *solstitia*. vnum *æstiuum* octauo kalendarũ Iuliarum, de quo tẽpore remeare sol ad inferiores incipit circulos: aliud *hyemale*, octauo kalẽdarum Ianuariarũ, quo tempore sol altiores incipit circulos petere. Vnde & hyemalis solstitij dies minimus, sicut æstiui maximus inuenitur. Item *duo* sunt *æquinoctia*, vnum *Vernale* & aliud *autũnale*, quę Græci ἰσημερίας vocant. Sunt autem hæc æquinoctia die octaua kalendarum Aprilium, & octauo kalendarũ octobrium: quia annus in duas partes tantũ diuidebatur: hoc est in æstiuũ & in hyemale solstitium & in duo hemisphæria.

De temporibus anni. CAP. XXXV.

Tempora anni, sunt *quatuor*: ver, æstas, autumnus, & hyems. dicta sunt autem tẽpora à communionis temperamento, quòd inuicem se humore, siccitate, calore & frigore temperent. Hęc & *curricula* dicuntur: quia non stant sed currunt. constat autem post factum mundum ex qualitate cursus solis tempora in ternos menses fuisse diuisa. Quorum temporum talem veteres discretionem faciunt, vt primo mense *Ver nouũ* dicatur, secundo *adultum*, tertio *præceps*. Sic & *æstas* in suis tribus mensibus, *noua*, *adulta*, & *præceps* Item *hyems noua*, *adulta*, & *præceps* siue extrema. Vnde & illud: Extremæ sub casum hyemis. *Ver* autem dictum quòd vireat. Tunc enim post hyemem vestitur tellus herbis, & in florem cuncta prorumpunt. *Æstas* dicitur ab æsto, id est à calore, & æstas quasi vsta, id est exusta & arista. Nam calor aridus est. *Autumnus* à tempestate vocatur: quando & folia arborum cadunt, & omnia matureſcunt. *Hyemem* autẽ ratio hæmisphærij nũcupauit. quia tunc breuiori sol voluitur circulo. Vnde & hoc tempus *bruma* dicitur: quasi βραχεῖα ἡμέρα, id est breuis, vel à cibo, quòd maior tunc sit vescendi appetitus. Edacitas Græcè *bruma* appellatur. vnde & *imbrumati* dicuntur quibus fastidium est ciborum. *Hybernus* autem inter hyemem & vernum est quasi hyuernus: qui plerunque à parte totam hyemem significat. Hæc tempora singulis etiam cœli partibus ascribuntur. *Ver* quippe *orienti datur*. quia tunc ex terris omnia oriuntur. *æstas* verò *meridiano*, eò quòd pars eius calore flagrãtior sit. *hyems*, *Septentrioni*, eò quòd frigoribus & perpetuo gelu torpeat. *Autumnus occiduo*, propter quod graues morbos habet. vnde & tunc folia arborum defluunt. Vt autem abundet morbis facit hoc confinium frigoris & caloris, & compugnantia inter se contrariorum aerum.

De annis. CAP. XXXVI.

Annus est solis anfractus: cum peractis trecentis lxv. diebus ad eadem loca siderum redit. Annus autem dictus: quia mensibus in se recurrentibus voluitur. Vnde & *annulus*, quasi annuus, id est circulus, quòd in se redeat. Virgilius: Atque in se sua per vestigia voluitur annus. Sic enim apud Ægyptios indicabatur ante inuentas literas, picto draconе caudam suam mordente. quia in se recurrit. Alij annum dicunt, ἀπὸ τῆς ἀνανεώσεως, id est, ab innouatione: renouatur enim semper, Tria sunt autem tempora annorum. Aut enim *lunaris annus* est triginta dierum: aut *solstitialis* qui xii continet menses: aut *magnus*, omnibus planetis in eundem locum recurrentibus, qui fit post annos solstitiales plurimos. *Era* singulorum annorum constituta est à Cæsare Augusto: quando primum censum exegit: ac Romanum orbem descripsit. Dicta autem Era ex eo quòd omnis orbis, æs reddere professus est reipublicæ.

De olimpiadibus & lustris & iubileis.

CAP. XXXVII.

OLimpias apud Græcos constituta apud Elidem Græciæ ciuitatem. Elis agentibus agonem: & quinquennale certamē quatuor mediis annis vacantibus: & ob hoc Elidum certaminis tempus olimpiadem vocauerunt, quadriennio in vna olimpiade supputato. *Lustrum* verò est πεντετηρὶς, id est quinquennium, quòd quinto anno dicitur condi propter olimpiadas à Romanis: adhuc enim consules, adhuc æra nondum erant. Est enim quinquennale tempus. Ideò verò sic vocatur: eo quòd censu per quinquennium in republica peracto, vrbs Roma lustrabatur. *Iubileus* interpretatur remissionis annus. Est enim Hebraicus & sermo & numerus, qui septenis annorum hebdomadibus, id est, quadraginta nouem annis texitur, in quo clangebatur tubis, & ad omnes reuertebatur antiqua possessio, debita absoluebantur, confirmabantur libertates. Hunc numerum etiam in diebus pentecostes & ipsi celebramus post Domini resurrectionem remissa culpa: & totius debiti chirographo euacuato, ab omni nexu liberi suscipientes, aduenientem in nos gratiam Spiritus sancti.

De seculis & ætatibus.

CAP. XXXVIII.

SEcula generationibus constant: & inde secula quòd se sequantur. Abeuntibus enim aliis, alia succedunt. Hunc quidam quinquagesimum annum dicunt, quem Hebræi iubileum vocant. ob hanc causam & ille Hebræus qui propter vxorem & liberos amat Dominum suum, aure pertusa, seruitio subiugatus, seruire iubetur in seculum: hoc est vsque ad annum quinquagesimum. *AEtas* plerunque dicitur & pro vno anno, vt in annalibus, & pro septem, vt hominis: & pro cētum, & pro quouis tempore. Vnde & ætas tempus quod de multis seculis instruitur. Et dicta ætas quasi æuitas, id est similitudo æui. Nam *æuum* est ætas perpetua: cuius neque initium neque extremitas nascitur: quod Græci αἰῶνας vocant: quod aliquādo apud eos pro seculo, aliquando pro æterno ponitur. Vnde & apud Latinos est deriuatum. *AEtas* autem propriè duobus modis dicitur: aut enim *hominis*, sicut infantia, iuuentus, senectus: aut *mundi*, cuius *prima ætas* est ab Adam vsque ad Noe. *secunda* à Noe vsque ab Abraham. *tertia* ab Abraham vsque ad Dauid. *quarta* à Dauid vsque ad transmigrationem Iudæ in Babyloniā. *quinta* deinde ad aduentum Saluatoris in carne. *sexta* quæ nunc agitur vsquequo mundus iste finiatur. Quarum decursus per generationes & regna ita inspicitur.

De discretione temporum.

CAP. XXXIX.

PRima ætas cōtinet in exordio sui creationem mundi. Primo enim die Deus in lucis nomine condidit angelos. secundo in firmamenti appellatione cœlos. tertio in Discretionis vocabulo speciem aquarum & terræ. quarto luminaria cœli. quinto animantia ex aquis. sexto animantia ex terra, & hominem, quem appellauit Adam.

Adam anno ccxxx genuit Seth à quo filij Dei. ccxxx.
Seth anno ccv genuit Enos: qui primus cœpit inuocare nomen Domini. ccccxxxv.
Enos anno clxxx genuit Cain. Dcxxv.
Cain anno centesimo lxx genuit Malaleel. Dccxcv.
Malaleel anno clxv genuit Iareth. Dcccc.lx.
Iareth anno cētesimo lxij genuit Enoch qui translatus est. M cxxij.
Enoch anno lxv genuit Matusalem. M cc lxxxvij.
Matusalem anno clxvij genuit Lamech. Mccccliiij.
Lamech anno clxxxviij genuit Noe. arca ædificatur. MDcxlij.
Noe autem anno Dc. factum est diluuium. II Mccxlij.

Secunda ætas. CAP. XL.

SEm post diluuium secundo anno genuit Arfaxat à quo Caldæi. IIM ccxliiij.
Arfaxat anno cxxxv genuit Sala; à quo antiqui samaritæ vel Indi fuerunt. IIM ccclxxix.
Sala anno cxxx genuit Deber à quo Hebræi IIM Dix.
Heber anno cxxxiiij genuit Faleg. Turris ædificatur. IIM Dcxliij.
Faleg anno cxxx genuit Ragau. dij primum adorantur. IIM Dcclxxiii.
Ragau anno cxxxii genuit Serueh. regnum inchoat Scytharum. IIM Dccccv.
Seruch anno cxxx genuit Nachor. Regnum Ægyptiorum nascitur. IIIM xxxv.
Nachor anno lxxix. genuit Tharam. Regnum Assyriorum & Siciniorum exoritur. IIIMccxiiij.
Thara anno lxx. genuit Abraham.
Zoroastes magicam artem reperit. IIIM clxxxiii.

Tertia

Tercia ætas. CAP. XLI.

Abraham an. centesimo genuit Isaac ex sara libera. Nam prius & Ismahel à quo & Ismaheliteæ. IIIIMCCLXXXIIII.
Isaac an. sexagesimo genuit Iacob. Argiuorum regnum inchoat. IIIIMCCCXLIIII.
Iacob an. XCI. genuit Ioseph.
Phoroneus Græciæ leges dedit.
IIIIMCCCCXXXV.
Ioseph an. CV. vixit. Græcia segetes habere cœpit. IIIIMDXLV.
Hebræorum seruitutis in Ægypto an. CXLIIII.
Atlas Astrologiam inuenit. IIIIMDCLXXXIX.
Moyses an. XL. rexit populum in heremo. Hebræi legem & literas habere cœperunt.
IIIIMDCCIXIX.
Iosue an. XXVII. Erictonius in Troia quadrigam iunxit. IIIIMDCCLV.
Othoniel an. XL. cadmus literas Græcis dedit.
IIIIMDCXXV.
Aoth anno LXXX. fabulæ fictæ sunt.
IIIIMDCCCLXXV.
Debora ann. XL. Apollo medicinæ artem inuenit & citharam reperit. IIIIMDCCCXVI.
Gedeon anno XL. Mercurius lyram reperit & Orpheo tradidit. IIIIMDCCCLVI.
Abimelech an. tres: chorus in Græcia inuentus est. IIIIMDCCCLIX.
Thola an. XXII. Priamus regnauit in Troia.
IIIIMDCCCLXXXI.
Iair an. XXII. carmentis Latinas literas reperit. IIIIMIII.
Iephte an. VI. Hercules se flammis iniecit.
IIIIMIX.
Abesan an. VII. Alexander Helenam rapuit.
IIIIMXVI.
Abdon an VIII. Troia capta est & Æneas in Italiam venit. IIIIMXXIIII.
Samson an. XX. Ascanius Albam condidit ciuitatem: à qua Albani. IIIIMXLIII.
Heli sacerdos an. XL. Arca testamenti capitur.
IIIIMLXXXIIII.
Samuel & saul an. XL. Homerus fuisse putatur.
IIIIMCXXVIII.

Quinta ætas. CAP. XLII.

David ann. quadrag. cartago à Didone conditur. Cad. Nathan & Asaph prophetauerunt. IIIIMCLXIII.
Salomon an. XL. Templum Hierosolymis ædificatur. IIIIMCCIII.
Roboam an. XVII. Regnum Israel & Iuda diuiditur. IIIIMCCXXI.
Abia an. tribus, sub quo Abimelech pontifex fuit. IIIIMCCXXIII.
Asa an. XLI. Achias Amos Iehu. Iohel Azarias prophetauerunt. IIIIMCLXV.
Iosaphat an. XXV. Prophetauit Helias & Helizeus Abdias & Micheas. IIIIMCCXC.
Ioram ann. VIII. Prophetauit Helias & Heliseus. IIIIMCCXCIX.
Ochozias anno VNO. Helias rapitur.
IIIIMCCXCIX.
Athalia an. VII. Ionadab sacerdos claruit.
IIIIMCCCVI.
Ioas an. XL. Zacharias propheta occiditur inter templum & altare. Heliseus moritur.
IIIIMCCCXLVI.
Amasias an. XXIX. cartago condita est.
IIIIMCCCLXXV.
Ozias ann. LII. Olimpias à Græcis instituitur. Assiriorúmque regnum in Medos transfertur. IIIIMCCCCXXVII.
Ioathan ann. XVI. Remus & Romulus nascuntur. IIIIMCCCCXLIII.
Achaz anno XVI. Roma conditur.
IIIIMCCCCLVIIII.
Ezechias an. XXIX. senatus Romæ fit.
IIIIMCCCCLXXXVIII.
Manasses an. LV. sibilla samia claruit.
IIIIMDXIIII.
Amon an. XII. census primum agitur.
IIIIMDLV.
Iosias an. XXXII. Thales philosophus agnoscitur. IIIIMDLXXXVII.
Ioachim ann. XI. Nabuchodonosor Iudæam capit. IIIIMDXCVIII.
Sedechias an. XI. Templum Hierosolymis incensum. sappho mulier diuerso poemate claruit. IIIIMDCIX.

Quinta ætas. CAP. XLIII.

Hebræorum captiuitas ann. septuaginta. Iudith historia scribitur. IIIIMDCLXXIX.
Darius an. XXXIIII. Iudæorum captiuitas solui tur. IIIIMDCCXIII.
Xerxes an. XX. Sophocles & Euripides, tragœdi celebrantur insignes. IIIIMDCCXXXIII.
Artaxerxes an. XL. Esdras incensam legem renouat. IIIIMDCCLXXIII.
Darius qui & nothus an. XIX. Hæc ætas habuit Platonem primum rhetorem.
IIIIMDCCXCII.
Artaxerxes an. XL. Hester historia scribitur.
IIIIMDCCCXXXII.
Artaxerxes qui & Ochus an. XXVI. Demosthenes & Aristoteles prædicantur.
IIIIMDCCCLVIII.
Xerxes an. IIII. Xenocrates illustris habetur.
IIIIMDCCCLXII.
Darius an. VI. Alexander Hierosolymam cepit. IIIIMDCCCLXVIII.
Alexander magnus an. V. Asiam obtinuit.
IIIIMDCCCLXXIII.
Ptolemæus ann. XL. Machabæorum liber inchoat primus. IIIIMDCCCXIII.
Philadelphus an. XXXVIII. Septuaginta inter-

pretes agnoſcuntur. IIIIMDccccl.
Euergetes an.xxvi. Ieſus ſapientiæ librũ cõponit. IIIIMDccccl xxvii,
Philopator an. xvii. Machabæorum ſecundi libri hiſtoria componitur. IIIIMDccccxciiii.
Epiphanes an. xxiiii. Romani Græcos obtinuerunt. VMxii.
Philometor an.xxxv. Scipio Africam vicit. VMliii.
Euergetes an.xxiiii. Brutus Hiſpaniam ſubegit. VMlxxxii.
Soter ann. xvii. Thraces Romanis ſubiiciuntur. VMxcix.
Alexander an.x. Syria Romanis ſubiecta eſt. VMcix.
Ptolemæus an. viii. Rhetorica ars Romæ cepit. VMcxvii.
Dionyſius an. xxx. Pompeius Iudæam capit. VMcxlvii.
Cleopatra an. ii. Ægyptus Romanis ſubditur VMcxlix.
Iulius cæſar ann.v. Hic primus Monarchiam tenuit. VMcliiii.

Sexta ætas. CAP. XLIV.

Octauianus an.lvi. chriſtus naſcitur. VMccxx.
Tiberius an.xxiii. chriſtus crucifigitur. VMccxxiii.
Caius caligula ann.iiii. Matthæus Euangeliũ ſcripſit. VMccxxxvii.
Claudius an.xiiii. Marcus Euangelium edidit. VMcclii.
Nero an.xiiii. Petrus & Paulus necantur. VMcclxv.
Veſpaſianus an.x. Hieroſolyma à Tito ſubuertitur. VMcclxxv.
Titus an.ii. Hic facundus & pius fuit. VMcclxxvii.
Domitianus ann.xvi. Ioannes in Pathmos relegatur. VMccxciii.
Nerua an.i. Ioannes Epheſum redit. VMccxciiii.
Traianus ann.xviiii. Ioannes apoſtolus requieſcit. VMccxiii.
Adrianus an.xxi, Aquila interpres habetur. VMcccxxx.
Antoninus pius an.xxii. Valentinus & Marciõ agnoſcuntur. VMcccli.vi.
Antonius Verus an.xix. catafrigarum hæreſis oritur. VMcccl xxv.
Commodus ann.xiii. Theodotion tertius interpres habetur. VMcccl xxviii.
Elius Pertinax an.i. Nihil habet hiſtoriæ. VMcccl xxxviii.
Seuerus an.xviii. Symmachus interpres quartus habetur. VMccccvii.
Antoninus caracalla ann. vii. Quinta editio Hieroſolymis inuenitur, VMccccxiii.
Macrinus ann.i. Huius breuitas vitę nihil geſtorum habetur. VMccccxv.
Aurelius Antonius ann. iiii. Sabellii hæreſis oritur. VMccccxix.
Alexander ann.xiii. Origenes inſignis habetur. VMccccxxxii.
Maximus an.iii. Iſte Germanos vicit. VMccccxxxv.
Gordianus an.vi. Iſte de Parthis & Perſis triũphauit. VMccccxli.
Philippus an. vii. Hic primus christianus imperator fuit. VM ccccxlviii.
Decius an.j. Antonius monachus claruit. VMccccxlix.
Gallus an.ii. Nouatus hæreſim condit. VMcccclj.
Valerianus an.xv. Cyprianus martyrio coronatur. VMcccclxvi.
Claudius an. ii. Iſte Gothos ab Illyrico expulit. VMcccclxviii.
Aurelianus an.v. Iſte chriſtianos perſequitur. VMcccclxxiiii.
Tatius ann.i. Huius breuitas vitæ nihil habet hiſtoriæ. VMcccclxxv.
Probus an.vi. Manichæorum hęreſis orta eſt. VMcccclxxxi.
Carus an.ii. Iſte de Perſis triumphauit. VMcccclxxxiii.
Diocletianus ann. xx. Iſte diuinis libris aduſtis martyria facit. VMDiii.
Galerius ann.ii. Huius breuitas vitæ nihil dignum hiſtoriæ contulit. VMDv.
Conſtantinus ann.xxi. Nicæna ſynodus congregatur. VMDxxxv.
Conſtantius an.xxiiii. Anthropomorphitarũ hæreſis oritur. VMDlviii.
Iulianus annis ii. Hic ex chriſtiano paganus effectus eſt. VMDlxi.
Iouinianus an i. Iſte iterum chriſtianus effectus eſt. VMDlvi.
Valentinianus ann.xiiii. Gothi hæretici efficiuntur. VMDlxxxvi.
Gratianus an.vi. Priſcillianus agnoſcitur. VMDlxxxii,
Valentinianus ann.vii. Hieronymis in Bethleem prædicatur. VDlxxxix.
Theodoſius ann.iii. Ioannes Anachoreta claruit. VMDxcii.
Arcadius an.xiii. Ioannes chryſoſtomus floruit. VMDcv.
Honorius ann.xv. Auguſtinus Epiſcopus claruit. VMDcxx.
Theodoſius an.xxvii. Neſtorius hæreſiarches extitit. VMDcxlvii.
Martianus ann.vi. chalcedonenſis ſynodus agitur. VMDcliii.
Leo maior an.xvi. Ægyptus errore Dioſcori languet. VMDclxix.
Zenõ an.xvii. Acephalorum hęreſis orta eſt. VMDclxxxvi.

Anaſta-

Anastasius an. xvii. Fulgentius Episcopus prædicatur, VMDCCXIII.
Iustinus an.vii. Acephalorum hæresis abdicatur. VMDCCCXXI.
Iustimianus xxix.an. Vvandali in Africa à Belisario extinguuntur. VMDCCLX.
Iustinus an.xi. Armenij fidem Christi suscipiunt. VMDCCLXXI.
Tiberius an.vij Longobardi Italiam capiunt. VMDCCLXXVIII.
Mauritius an.xxi. Gothi catholici effecti sunt. VMDCCXCIX.
Focas an.viii. Romani cæduntur à Persis. VMDCCCVI.
Eraclius an.xxvii. Residuum sextæ ætatis tēpus Deo soli est cognitum. Colligitur omne tempus ab exordio mundi vsque in præsentem annum decimum gloriosissimū principi ,qui est Eraclius. VMDCCCLVII.
Huius quarto & quinto religiosissimi principis Sisebuti,in Hispania Iudęi baptizātur.

Quarum decursus per generationes & regna:primus ex nostris Iulianus Africanus sub Imperatore Marco Aurelio Antonino, simplicis historiæ stilo elicuit. dehinc Eusebius episcopus cæsarienſis:atque sanctæ memorię Hieronymus presbyter, chronicorum canonem multiplicem ediderunt, Historiam regnis simul & temporibus ordinatam. Dehinc alij atque alij inter quos præcipuè Victor Turonensis ecclesiæ episcopus recensitis priorum historiis gesta sequentium ætatum vsque ad consulatum Iustini iunioris imperatoris expleuit,Horum nos temporum summam ab exordio mundi ad Augusti Heraclij Imperatoris vel Sumptilani regis Gottorum, quanta potuimus breuitate notauimus tempora adiacente è latere descendente linea temporum cuius indicio summa præterita seculi cognoscatur.

Sequentia habentur in quodam codice excuſo ante titulum. De discretione temporum: *In manuscriptis verò exemplaribus non leguntur*

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM, LIBER VI.

Capita libri sexti.

1 *De nouo & veteri testamento.*
2 *De scriptoribus & vocabulis sanctorum librorum.*
3 *De bibliothecis.*
4 *De interpretibus.*
5 *De eo qui primùm Romam libros aduexit.*
6 *Qui apud nos bibliothecas instituerunt.*
7 *Qui multa scripserunt.*
8 *De generibus opusculorum.*
9 *De ceris.*
10 *De cartis.*
11 *De pergamenis.*
12 *De libris conficiendis.*
13 *De librorum vocabulis.*
14 *De libris & eorum instrumentis.*
15 *De canonibus euangeliorum.*
16 *De canonibus conciliorum.*
17 *De cyclo paschali.*
18 *De reliquis festiuitatibus.*
19 *De officiis.*

LIBER SEXTVS DE VETERI & nouo testamento.

Vetus testamentum ideo dicitur:quia veniente nouo cessauit:de quo Apostolus meminit dicens: Vetera transierūt. & ecce omnia facta sunt noua. Testamentum autem nouum ideo nuncupatur quia innouat. Non enim illud discunt, nisi homines renouati ex vetustate per gratiam, & pertinentes iam ad testamentum nouum: quod est regnum cælorum Hebræi autem vetus testamentum, Esdra auctore, iuxta numerum literarū suarum, viginti duobus libris accipiunt: diuidentes eos in *tres ordines*, *legis* scilicet,& *prophetarum*, & *agiographorum*. ¶ *Primus ordo legis* in quinque libris accipitur: quorum primus est Bereſith quod est *Geneſis*. secundus. Veella-semoth, quod est *Exodus*, tertius Vaicra quod est *Leuiticus*. quartus.Vaiedabber: quod est *Numeri*. quintus. Elle-addebarim, quod est *Deuteronomium*. Hi sunt quinque li-

bri Moysi, quos Hebræi *Thorat* vocant, Latini legem appellant. Propriè autem *lex* appellatur: quæ per Moysen data est. ¶ Secundus est *prophetarũ* in quo continentur libri octo, quorum primus Iosuæ Ben Nun: qui Latinè *Iesu Naue* dicitur, secundus Sophetim, quod est *Iudicum*, tertius *Samuel*, qui est Regum primus quartus Malachim, qui est *Regum* secundus, quintus *Esaias*, sextus *Ieremias*, septimus *Ezechiel*, octauus *Tarisra*: qui dicitur *duodecim prophetarum*: qui libri quia pro breuitate adiuncti sunt, pro vno accipiuntur. ¶ Tertius est ordo *agiographorum*, id est sancta scribentium: in quo sunt libri nouẽ: quorum primus Iob, secundus *Psalterium*, tertius Misle, quòd est *Prouerbia Salomonis*. quartus Coheleth: quòd est *Ecclesiastes*, quintus Sir assirim, quod est *Cantica canticorum*. sextus *Daniel*. septimus, Dibre haiamin, quod est verba dierum: hoc est *Paralipomenon*: qui & *Chronicon*: qui in duos libros diuiditur. apud Græcos & Latinos. octauus *Esdras*: nonus *Hester*: qui simul omnes v. viij. & ix. fiunt xxij. sicut superius comprehensi sunt. Quidam autem *Ruth* & Rimoth, quod Latinè dicitur *Lamentatio Ieremiæ*, agiographis adiiciunt, & xxiiij. volumina testamenti veteris faciunt: iuxta vigintiquatuor seniores, qui ante conspectum Domini assistunt. ¶ Quartus est apud nos ordo veteris testamenti, eorum librorum qui in canone Hebraico non sunt. Quorum primus *Sapientiæ* liber est, secundus *Ecclesiasticus*. Tertius *Thobias*. Quartus *Iudith*. Quintus & sextus *Machabæorum*: quos licet Hebræi inter *apocrypha* separent, Ecclesia tamen Christi inter diuinos libros & honorat & præiicat. ¶ In nouo autem testamento duo sunt ordines. primus *euangelicus*, in quo sunt Mathæus, Marcus, Lucas & Ioannes. Secundus *apostolicus*: in quo sunt Paulus in quatuordecim epistolis. Petrus in duabus. Ioannes in tribus. Iacobus & Iudas in singulis, Actus apostolorum & Apocalypsis Ioannis. Summa autem vtriusque testamenti trifariè distinguitur, id est, in *historia*, in *moribus*, in *allegoria*. Rursus ista tria multifariè diuiduntur, id est, qui à Deo, quid ab angelis vel hominibus gestum dictúmque sit: quid à prophetis nuntiatum de Christo & corpore eius: quid de diabolo & membris eius: quid de veteri & nouo populo: quid de præsenti sæculo & futuro regno atque iudicio.

De scriptoribus & vocabulis sanctorum librorum. CAP. II.

VEteris testamenti secundum Hebræorũ traditionem hi perhibentur auctores. Primus *Moyses* diuinæ historiæ cosmographiam in quinque voluminibus edidit, quod Pentateuchum nominatur. *Pentateuchum* autem à quinque voluminibus dicitur. πέντε enim Græcè quinque: τεῦχος volumen vocatur. *Genesis* liber inde appellatur, eo quòd exordium mundi & generatio seculi in eo cõtineatur. *Exodus* verò exitum ab Ægypto vel egressum populi Israel digerit: & ex ea causa nomen accepit. *Leuiticus* appellatur, eò quòd Leuitarum ministeria & diuersitatem victimarum exequitur, totúsque in eo ordo leuiticus annotatur. *Numerorum* liber vocatur, eo quòd in eo egressæ de Ægypto tribus dinumerantur, & quadraginta duarum per heremum mansionum in eo descriptio continetur. *Deuteronomium* Græco sermone appellatur: quod Latinè interpretatur Secunda lex, id est repetitio & euangelicæ legis præfiguratio: quæ sic ea habet quæ priora sunt, vt tamen noua sint omnia, quæ in eo replicantur. *Iosue* liber nomen accepit à Iesu filio Naue: cuius historiam continet: scriptorem verò eius eundem Iosue Hebræi asseuerant: in cuius textu post Iordanis transitum regna hostium subuertuntur: terra populo diuiditur, & per singulas vrbes, viculos, montes, atque confinia Ecclesiæ cælestisque Hierusalẽ spiritualia regna præfigurantur. *Iudicum* nominantur à principibus populi: qui præfuerunt in Israel post Moysen & Iosue antequam Dauid & cæteri reges existerent. Hunc librum & Ruth edidisse creditur Samuel. *Liber Samuel* eiusdem Samuelis nativitatem & sacerdotium & gesta describit, idcirco & ab eo nomen accepit. Et quamuis hic liber Saul & Dauid historiam contineat, vtrique tamen ad Samuel referuntur, quia ipse vnxit Saul in regnum, ipse Dauid in regem futurum. Cuius libri primam partem conscripsit idem Samuel. sequentia verò eius vsque ad calcem scripsit Dauid. *Melachim* proinde appellatur: eo quòd reges Iudæ & Israeliticæ gentis gestáque eorum per ordinem digerat temporum. Melachim enim Hebraicè, Latinè Regum interpretatur. Hunc librũ Ieremias primus in vnum volumen coegit. Nam anteà sparsus erat per singulorum regum historias. *Paralipomenon* Græcè dicitur: quod prætermissorum vel reliquorum nos dicere possumus. quia ea quæ in lege vel in legum libris vel omissa vel non plenè relata sunt, in isto summatim & breuiter explicantur. *Librũ Iob* quidam Moysen scripsisse arbitrãtur: alij vnũ ex prophetis: nonnulli verò eundem Iob post plagam suæ passionis scriptorem fuisse existimant, arbitrantes, vt qui certamina specialis pugnæ sustinuit, ipse narraret quas victorias expediuit. Principia autem & fines libri Iob apud Hebræos prosaica oratione contexta sunt: media autem ipsius ab eo loco in quo ait: Pereat dies qua natus sum, vsque

ad eum locum:idcirco ego me reprehendo& ago pœnitentiam, omnia heroico metro discurrunt. *Psalmorum* liber Græcè psalterium, Latinè organum dicitur. Vocatus autem liber Psalmorum,quòd vno propheta canente ad psalterium Chorus consonando respõderet.Titulus autem in psalmis Hebraicus Thehilim,quod interpretatur Volumen hymnorum.Auctores autem psalmorũ sunt quę ponuntur in titulo,Moyses scilicet,& Dauid & Salomõ,Asaph,Ethã,Idithim & filij Core,Emã,& reliquorũ : quos Esdras vno volumine cõprehendit. Omnes autẽ psalmos apud Hebręos metrico carmine cõstat esse cõpositos. Nã in more Romani Flacci:& Græci Pindari, nunc alij iãbo currunt: nunc elegiaco personant nunc Sapphico nitẽt trimetro:vel tetrametro pede incedẽtes. *Salomon* filius Dauid regis Israel iuxta numerũ vocabulorũ suorũ tria volumina edidit:quorum primus est Hebraicè Misle:quẽ Græci *Parabolas*:Latini *Prouerbiorũ* nominãt,eo quòd in ipso sub cõparatiua similitudine figuras verborum & imagines veritatis ostẽderit. Ipsam autẽ veritatem ad intelligendũ legentibus reseruauit.Secũdum librum Coheleth vocauit,qui Græcè *Ecclesiastes* dicitur,Latinè Cõcionator:eo quòd sermo eius non specialiter ad vnum sicut in Prouerbiis,sed ad vniuersos generaliter dirigatur : docens omnia quæ in mundo cernimus caduca esse & breuia, & ob hoc minimè appetenda. Tertium librum Sirhassirim præ notauit:qui in Latinã linguam vertitur *Cantica canticorum*:vbi per epithalamium carmẽ coniunctionem Christi & Ecclesiæ mysticè canit.Dictum autem Canticum canticorum, eo quòd omnibus canticis præferatur,quę in scripturis sacris habentur:sicut quædam in lege dicuntur sancta,quibus maiora sunt, Sancta sanctorum. Horum autem trium librorum carmina, hexametris & pẽtametris versibus apud suos composita perhibentur,vt Iosephus & Hieronymus scribunt.*Esaias* euangelista potius quàm propheta edidit librum suum : cuius omnis textus eloquentiæ prosa incedit.Canticum verò hexametro & pentametro versu discurrit. *Hieremias* similiter edidit librum suum cum threnis suis:quos nos Lamẽta vocamus:eo quòd in tristioribus rebus funeribúsq; adhibeantur,in quibus quadruplex diuersо metro cõposuit alphabetũ, quorũ duo prima quasi sapphico metro scripta sunt : quia tres versiculos qui sibi nexi sunt,& ab vna tantùm litera incipiunt,heroicum coma cõcludunt. Tertium alphabetum trimetro conscriptum est : & à ternis literis iidem versus terni incipiunt.Quartum alphabetum simile primo & secundo habetur.*Ezechiel* & *Daniel* à viris quibusdam sapientibus scripti esse perhibentur:quorũ *Ezechiel* principia & fines multis habet obscuritatibus inuoluta.*Daniel* verò claro sermone regna mũdi pronuntiat,& tempus aduẽtus Christi manifestissima prædicatione annotat. Hi sunt quatuor prophetæ qui maiores vocãtur:quia prolixa volumina condiderunt. *Liber autem duodecim prophetarum* auctorũ suorum nominibus prænotatur: qui propterea dicũtur minores,quia sermones eorũ breues sũt.Vnde & connexi sibimet inuicem in vno volumine continentur:quorum nomina sunt:*Oseas,Iohel,Amos,Abdias,Ionas,Micheas,Naum, Abacuc,Sophonias, Aggeus, Zacharias* & *Malachias*. *Esdra* liber auctoris sui titulo prænotatur,in cuius textu eiusdem Esdræ Neemięque sermones pariter continentur. Nec quẽquã moueat , quòd vnus Esdræ dicitur liber: quia secundus,tertius &quartus non habẽtur apud Hebros:sed inter apocryphos deputantur.*Hester librum* Esdras creditur conscripsisse. In quo eadem regina sub figura Ecclesiæ Dei populum à seruitute & morte eripuisse scribitur:atque interfecto Aman ,'qui interpretatur iniquitas,diei celebritas in posteros mittitur. *Liber sapientiæ* apud Hebræos nusquam est:vnde & ipse titulus græcam magis eloquentiam redolet. Hunc Iudæi Philonis esse affirmãt,qui proinde Sapientiæ nomina tur:quia in eo Christi aduentus qui est sapientia Patris,& passio eius euidẽter exprimitur. *Librum autem Ecclesiasticum* certissimè Iesus filius Sirach Hierosolymita nepos Iesu sacerdotis magni composuit: cuius meminit Zacharias: qui liber apud Latinos propter eloquij similitudinem Salomonis titulo prænotatur:dictus autem Ecclesiasticus,eo quòd de totius ecclesiæ disciplina religiosæ conuersationis magna cura & ratione sit editus. Hic liber apud Hebræos reperitur:sed inter apocryphos habetur. *Iudith* verò & *Tobias* siue *Machabæorum libri*:quibus auctoribus scripti sint, minimè constat.Habent autem vocabula ex eorum nominibus quorũ gesta scribuntur. ¶ *Quatuor libros Euangeliorum*, quatuor Euangelistæ singulariter conscripserunt.Primus *Matthæus* cõscripsit Euangelium literis Hebraicis & sermonibus in Iudæa initians euangelisare ab humana Christi natiuitate dicens:Liber generationis Iesu Christi filij Dauid,filij Abraham:significans descendisse corporaliter ex semine patriarcharũ Christum: sicut promissum erat in prophetis per Spiritũ sanctum.Secundus *Marcus* plenus spiritu sancto scripsit Euangelium Christi eloquio Græco in Italia secutus Petrum, vt discipulus. Is initium à spiritu prophetali fecit,dicens,Vox clamantis in deserto,parate viam Domino:& reliqua , vt ostẽderet Christũ post assumptionem carnis Euangeliũ prędicasse in mundo. Ipse enim Christus & propheta dictus est, &

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRAZ

cut scriptum est, Et prophetam in gentibus posui te. Tertius *Lucas* inter omnes Euangelistas Græci sermonis eruditissimus, quippe vt medicus in Græcia Euangelium scripsit Theophilo Episcopo, initians à sacerdotali spiritu, dicens. Fuit in diebus Herodis regis Iudeæ sacerdos quidam nomine Zacharias, vt manifestaret Christum post natiuitatē carnis & prædicationem Euangelij, hostiā fuisse effectum pro salute mundi. Ipse est enim sacerdos de quo dictū est in psalmis, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Vbi enim Christus aduenit sacerdotium Iudæorum obmutuit: lex & prophetia cessauit. Quartus *Iohannes* scripsit Euangelium vltimus in Asia; incipiens à Verbo, vt ostēderet eundem saluatorem, qui pro nobis dignatus est nasci & pati: ipsum ante secula Dei Verbū esse: ipsum à cœlo veniſſe, & post mortem iterum ad cœlum remeasse. Hi sunt *quatuor Euangelistæ* quos per Ezechielem Spiritus sanctus significauit in quatuor animalibus. Propterea autē quatuor animalia, quia per quatuor mundi partes, fides Christianæ religionis eorum prædicatione disseminata est. Animalia autem dicta sunt: quia propter animam hominis per eos prædicatur Euangelium Christi. Nam & oculis plena erāt intus & foris, quoniam præuidentur ea Euangelia quæ dicta sunt à prophetis, & quæ promiserant in priori tempore. Crura autē eorū recta: quia nihil prauum in Euangeliis est & alas senas tegentes crura & facies suas: reuelata sunt enim quæ tegebantur in aduentu Christi. *Euangelium* autem interpretatur bona annuntiatio. Græcè enim εὖ bene. ἀγγελία dicitur annūciatio. Vnde & angelus nuncius dicitur. *Paulus Apostolus* suas scripsit epistolas quatuordecim, ex quibus nouem, septem ecclesiis scripsit, reliquas discipulis suis Timotheo, Tito, & Philemoni. Ad Hebræos autem epistola à plerisque Latinis eius esse incerta est, propter dissonantiam sermonis. eādémque alij Barnabā conscripsisse, alij à Clemente scriptam fuisse suspicantur. *Petrus* scripsit duas nominis sui epistolas, quæ catholicæ ideo nominantur, quia non vni tantū populo vel ciuitati, sed vniuersis gentibus generaliter scriptę sunt. *Iacobus* & *Ioannes* & *Iudas* suas scripserunt epistolas. *Actus apostolorum* primordia fidei Christianæ in gentibus & nascentis ecclesiæ historiam digerit. Actuum apostolorum scriptorem Lucam esse affirmāt euangelistam: in quo opere nascentis Ecclesiæ infantia texitur, & apostolorum historia continetur. Vnde & actus apostolorum dicitur. *Apocalypsin* librum Iohannes Euangelista conscripsit, eo tempore quo ob euangelij prædicationem in insula Pathmos traditur relegatus. Apocalypsis autem ex Græco in Latinum reuelatio interpretatur. Reuelatio enim dicitur manifestatio eorum quę abscondita erant. iuxta quod & ipse Iohannes dicit, Apocalypsin Iesu Christi quam dedit illi Deus palā facere seruis suis. Hi sunt scriptores sacrorum librorū, qui per Spiritū sanctum loquentes ad eruditionem nostram & præcepta viuendi, & credendi regulam conscripserunt. Præter hæc & alia volumina *apocrypha* nuncupantur. *Apocrypha* autem dicta, id est secreta, quia in dubium veniunt. Est enim eorum occulta origo, nec patet Patribꝰ ex quibus vsque ad nos auctoritas veracium scripturarum certissima & notissima successione peruenit. In iis apocryphis etsi inuenitur aliqua veritas, tamen propter mūlta falsa, nulla est in eis canonica auctoritas, quę rectè à prudentibus iudicantur nō esse eorum credenda, quibus ascribuntur. Nam multa & sub nominibus prophetarum, & recentiora sub nominibus apostolorum ab hæreticis proferuntur, quæ omnia sub nomine apocryphorum auctoritate canonica diligenti examinatione remota sunt.

De bibliothecis interpretibus & interpretationibus librorum veteris Testamenti.

CAP. III.

Bibliotheca à Græco nomen accepit, eo quòd ibi recondantur libri. Nam βίβλιον librum, θήκη repositionem interpretatur. *Bibliothecam veteris testamenti* Esdras scriba post incensam legem à Chaldæis, dum Iudæi regressi fuissent in Hierusalem, diuino afflatus spiritu reparauit, cunctáque legis ac prophetarum volumina, quæ fuerunt à gentibus corrupta correxit, totúmque vetus testamētum in viginti duos libros constituit, vt tot libri essent in lege, quot & literæ habebantur. *Apud Græcos* autem *Bibliothecam* primus instituisse *Pisistratus* creditur, Athenienſiū tyrannus: quam deinceps ab Athenienſibus auctā Xerxes incensis Athenis euexit in Persas, lon góq; post tempore Seleucus Nicanor rursus in Græciam retulit. Hinc studiū regibus vbi búsque cæteris natum est comparandi volumina diuersarum gentium, & per interpretes in Græcam linguā vertendi. dehinc magnus Alexander vel successores eius instruendis omnium librorum bibliothecis animū intenderunt, maxime *Ptolemæus* cognomento *Philadelphus* omnis literaturę sagacissimus, cùm studio bibliothecarum Pisistratum æmularetur, nō solùm scripturas, sed etiam & diuinas literas in bibliothecam suam contulit. Nam septuaginta milia librorum huius temporibus Alexandriæ inuenta sunt.

De interpretibus. CAP. IIII.

Hic etiam & ab Eleazaro pontifice scripturas petens veteris Testamenti, in Græcam vocem ex Hebraica lingua per

septuaginta

septuaginta interpretes transferre curauit: quas in Alexandrina bibliotheca habuit. Siquidem singuli in singulis seperati, ita omnia per Spiritum sanctum interpretati sunt, vt nihil in alicuius eorum codice inuentum esset, quod in cæteris vel in verborum ordine discreparet. Fuerunt & alij interpretes, qui ex Hebraica lingua in Græcum sacra eloquia transtulerunt. sicut *Aquila*, *Symmachus*, & *Theodotion*. sicut etiam & *Vulgaris* illa *interpretatio*, cuius autor non apparet: & ob hoc sine nomine interpretis. *Quinta editio* nuncupatur. Præterea *sextam* & *septimam editionem* Origenes miro labore reperit, & cum cæteris editionibus comparauit. *Presbiter* quoque *Hieronymus* trium linguarum peritus: ex Hebræo in Latinum eloquium easdem scripturas conuertit, eloquentérque transfudit. Cuius interpretatio meritò cæteris antefertur. Nam est & verborum tenacior, & perspicuitate sententiæ clarior, atque vtpote Christiana interpretatione verior.

De eo qui primum Romam libros aduexit. CAP. V.

ROmæ primus librorum copiam aduexit Aemilius Paulus, Perse Macedonum rege deuicto, deinde Lucullus è Pontica præda. Post hos Cæsar dedit Marco Varroni negotium causa maximè bibliothecæ construendæ. Primum autem Romæ bibliothecas publicauit. Pollio, Græcas simul atque Latinas, additis autorum imaginibus in atrio quod de manubiis magnificentissimum instruxerat.

Qui apud nos bibliothecas instituerunt. CAP. VI.

APud nos quoque *Pamphilus Martyr*, cuius vitam Eusebius Cæsarienſis conscripsit, Pisistratum in sacræ bibliothecæ studio adæquare primus contendit. Hic enim in bibliotheca sua prope triginta voluminum milia habuit. *Hieronymus* quoque atque *Gennadius* ecclesiasticos scriptores toto orbe quærentes ordine prosecuti sunt, eorúmque studia in vno voluminis indiculo comprehenderunt.

Qui multa scripserunt. CAP. VII.

MArcus Terentius Varro apud Latinos innumerabiles libros scripsit. Apud Græcos quoque *Caliterius* mitis attollitur laudibus, quòd tantos libros ediderit, quàtos quisque nostrum aliena & scribere propria manu vix possit. De nostris quoq; apud Græcos *Origenes* in scripturarum labore tã Græcos quàm Latinos operum suorum numero superauit. Denique Hieronymus sex milia librorum eius se legisse fatetur. Horum tamen omnium studia Augustinus ingenio vel scientia sua vicit. Nam tanta scripsit, vt diebus ac noctibus non solùm scribere libros eius quisquam, sed nec legere quidem possit.

De generibus opusculorum. CAP. VIII.

Opusculorum genera sunt tria. Primũ genus excerpta sunt: quæ Græcè *scholia* nuncupantur, in quibus ea quæ videntur obscura vel difficilia, summatim ac breuiter perstringuntur. Secundum genus, *homeliæ* sunt, quas Latini verba appellant, quæ proferuntur in populis. Tertium, *tomi*: quos nos libros vel volumina nuncupamus. *Homeliæ* autem ad vulgus loquuntur: tomi verò, id est libri maioris sunt disputationis. *Dialogus* est collatio duorum vel plurimorum, quem Latini sermonem dicunt. Nam quos Græci dialogos vocant, nos sermones vocamus. *Sermo* autem dictus, quia inter vtrunque seritur. Vnde & in Virgilio, Multa inter se longo sermone serebant. *Tractatus*, est vnius rei multiplex expositio, eo quòd trahat sensum in multa, sentiendo, contractando secum. Differt autem sermo, tractatus, & verbum. *Sermo* enim altera eget persona: *tractatus* specialiter ad seipsum est: *Verbum* autem ad omnes. Vnde & dicitur, Verbum fecit ad populum. *Commentaria* dicta quasi cum mente. Sunt enim interpretationes, vt commenta iuris, commenta euangelij. Nam quicquid breuiter componitur commentarium dicitur: quod verò elongatur expositio nominatur. *Apologeticum* est excusatio, in quo solent quidam accusantibus respondere. In defensione enim aut negatione sola positum est, & est nomen Græcum. *Panagiricum* est licentiosum & lasciuiosum genus dicendi in laudibus regum: in cuius compositione homines multis mendaciis adulantur. Quod malum à Græcis exortum est: quorũ leuitas instructa dicendi facultate & copia incredibili multas mendaciorum nebulas suscitauit. *Fastorum libri* sunt, in quibus reges vel consules scribuntur, à fascibus dicti, id est potestatibus. Vnde & Ouidij libri Fastorum dicuntur, quia de regibus & consulibus editi sunt. *Proœmiũ* est initium dicẽdi. Sunt enim proœmia principia librorum, quæ ante causæ narrationem ad instruendum audientium aures coaptantur. Cuius nomen plerique latinitatis periti sine transiatione posuerunt. Hoc autem vocabulum apud nos interpretatum, præfatio nuncupatur, quasi prælocutio. *Præcepta* sunt, quæ aut quid faciendum, aut quid non faciendum sit docent. Quid faciendum, vt Di-

lige Deum tuum: & honora patrem tuum,& matrem tuam.Quid non faciendum,vt,Non mœchaberis, non furtum facies.Similiter & gentilium præcepta vel iubent vel vetant.Iubent faciendum, vt Nudus ara, sere nudus. Vetant,vt Néve inter vites corilum sere,néve flagella, Summa pete.Primus autem præcepta apud Hebræos Moyses scripsit: apud LatinosMartius vates primus præcepta composuit. Ex quibus est illud, Postremus dicas, primus taceas. *Parabola & problemata* nominibus suis indicant altius se perscrutari oportere. Parabola quippe alicuius rei similitudinem per se gerit. quod licet sit vocabulum Græcum, iam tamen pro Latino vsurpatur. Et notum est quòd in parabolis quæ dicuntur per rerum similitudines, rebus de quibus agitur comparantur. *Problemata* autem quæ Latinæ appellantur propositiones, quæstiones sunt habentes aliquid quod disputatione soluendum sit. *Quæstio* aut est quęsitio cùm quæritur, an sit,aut quid sit,aut quale sit. *Argumentum* verò dictum quasi argutum, vel quasi argutè inuentum, ad comprobandas res. *Epistolam* propriè Græci vocant,quod interpretatur Latinè missa. Antè cartæ & membranarum vsum,in dolatis ex ligno codicellis epistolarum colloquia scribebantur. Vnde & portitores earum *tabellarios* vocauerunt.

De ceris. CAP. IX.

Cera literarum materies paruulorum nutrices.Ipsæ dant ingenium pueris primordia sensus,quarum studium primi Græci tradidisse produntur. Græci enim & Tusci primùm ferro in ceris scripserunt.postea Romani iusserunt, ne graphium ferreum quis haberet.Vnde & apud scribas dicebatur. *Ceram ferro ne cadito*.postea institutum est,vt in cera ossibus scriberent, sicut indicat Atta in satyra dicens, Vertamus vomerem in ceram mucronéque aremus Osseo .. *Graphium* autem Græcè: Latinè *scriptorium* dicitur.Nam γραφὴ dicitur scriptura.

De cartis. CAP. X.

Cartarum vsum primum Ægyptus ministrauit, cæptum apud Memphiticam vrbem. Memphis namque ciuitas Ægyptiorum est. vbi cartæ vsus inuentus est primum, sicut ait Lucanus.Conficitur bibulaMemphitis carta papiro. *Bibulam* autem *papirum* dixit quòd humorem bibat.*Carta* autem dicta, quòd carptim papiri tegmen decerptum glutinatur. Cuius genera quàm plura sunt.Prima & præcipua *Augustea regia* maioris formæ in honorem Octauiani Augusti appellata. secunda *Lybiana* ad honorem Lybiæ prouinciæ, tertia *hieratica* dicta, eo quòd ad sacros libros eligebatur, similis Augustææ, sed subcolorata.Quarta *Tenеotica* à loco Alexandriæ qui ita vocatur vbi fiebat. Quinta *Saltica* ab opppido Salo.sexta *Corneliana* à Cornelio Gallo præfecto Ægypti primùm confecta.septima *emporetica*, quod ea merces inuoluuntur, cùm sit scripturis minus idonea.

De pergamenis. CAP. XI.

PErgameni reges cùm carta indigerent, membranas primò excogitauerunt. Vnde & *pergamenarum* nomen hucusque tradente posteritate sibi seruatum est. Hæc & *membrana* dicuntur, quia ex membris pecudum detrahuntur. Fiebant autem primùm *coloris lutei*, id est crocei, postea verò Romæ *candida membrana* reperta sunt: quòd apparuit inhabile esse: quòd & facile sordescant,aciémque legentium ledãt cum peritiores architecti neque aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putent, neque pauimenta aliàm eucaristeo marmore, quòd auri fulgor hebetat.& eucharisti viriditas reficiat oculos. Nam & qui nummulariam discunt, denariorum formis mirteos pannos subiiciunt, & gemmarum sculptores. scarabæorum terga quibus nihil est viridius subinde respiciunt.& pictores idem faciunt vt laborem visus eorum viriditate recreent. *Membrana* autẽ aut *candida*:aut *lutea*:aut *purpurea* sunt.*Candida* naturaliter existunt. *Luteum membranum* bicolor est:quòd à cõfectore vna tingitur parte,id est crocatur.de quo Persius,Iam liber & positis bicolor membrana capillis. *Purpurea* verò inficiuntur colore purpureo in quibus aurum & argentum liquescens, pateſcat in literis.

De libris conficiendis. CAP. XII.

QVædam nomina librorum apud gentiles certis modulis conficiebantur. breuiore forma, carmina atque epistolæ. At verò historiæ maiore modulo scribebantur. & non solùm in carta vel membranis,sed etiam & in momentis elephantinis textilibúsque maluarum foliis atque palmarum. Cuius generis Cinna sic meminit, Hæc tibi areteis multum inuigilata lucernis Carmina, quæ ignes nouimus aereos,Leuis inaridulo maluę descripta libello Persica vexi munera naucula. Circumcidi libros Siciliæ primum increbruit.Nam initio pumicabantur. Vnde & ait Catullus,Cui dono lepidum nouum libellum Arido modo pumice expolitum?

De librorum vocabulis. CAP. XIII.

Codex multorum librorũ est:liber vnius voluminis. Et dictus codex, per translationem

lationem à corticibus arborum, seu vitiũ, quasi caudex: quòd in se multitudinem librorum quasi ramorum cõtineat. *Volumen*, liber est à voluendo dictus: sicut apud Hebræos volumina legis, volumina prophetarum. *Liber*, est interior tunica corticis quæ ligno cohæret, in qua antiqui scribebãt. De quo Virgilius, Sic alta liber hæret in vlmo. Vnde & liber dicitur in quo scribimus: quia ante vsum cartæ mẽbranorũ de libris arborum volumina fiebant, id est compaginabantur. Vnde & scriptores à libris arborum *librarios* vocauerunt.

De librariis & eorum instrumentis. CAP. XIIII.

Librarios, constat ante *bibliopolas* dictos. Librum enim Græci βίβλον vocant. *Librarij* autem, idem & antiquarij vocantur: sed librarij sunt qui & noua & vetera scribunt, *antiquarij* qui tantummodo vetera, vnde & nomen sumpserunt. A scribendo autem *scriba* nomen accepit: officium exprimens vocabuli qualitate. Instrumenta scribæ, *calamus* & *penna*. Ex his enim verba paginis infiguntur: sed *calamus* arboris est, *penna* auis, cuius acumẽ diuiditur in duo: in toto corpore vnitate seruata. credo propter mysterium, vt in duobus apicibus vetus & nouum Testamentum signaretur, quibus exprimitur verbi sacramẽtum sanguine passionis effusum. Dictus autẽ *calamus* quod liquorẽ ponat. Vnde & apud nautas *calare* ponere dicitur. *Penna* autẽ à pẽdendo vocata, id est, volãdo. Est enim, vt diximus, auium. *Folia* autem librorum appellata: siue ex similitudine foliorum arborum: seu quia ex *follibus* fiunt, id est, ex pellibus quæ de occisis pecudibus detrahi solent: cuius partes *paginæ* dicuntur, eo quòd sibi inuicem compingantur. *Versus* autẽ vulgò vocati: quia sic scribebant antiqui sicut aratur terra. A sinistra enim ad dexterã primùm deducebant stilum: deinde conuertebantur ab inferiore & rursum ad dexterã versus: quos & hodie rustici versus vocãt. *Scheda*, est quod adhuc emendatur, & nec dum in libris redactum est, & est nomen Græcum, sicut & *tomus*.

De Canonibus Euangeliorum. CAP. XV.

Canones Euãgeliorum, Ammonius Alexandrię Episcopus primus excogitauit, quem postea Eusebius Cæsariẽsis secutus plenius cõposuit. Qui ideò facti sunt: vt per eos scire & inuenire possimus, qui reliquorum Euangelistarum similia aut propria dixerunt. Sunt autẽ numero decẽ, quorum *primus* continet numeros, in quibus quatuor eadẽ dixerunt: Matthęus, Marcus Lucas & Iohannes. *Secundus*, in quibus tres, Matthæus, Lucas, Marcus. *Tertius*, in quibus tres, Matthæus, Lucas & Iohannes. *Quartus*, in quibus tres, Matthæus, Marcus, Iohãnes. *Quintus*, in quibus duo, Matthęus, Lucas. *Sextus*, in quibus duo, Matthęus, Marcus. *Septimus*, in quibus duo, Matthęus Iohannes. *Octauus*, in quibus duo, Lucas, Iohãnes. *Decimus*, in quibus singuli eorum propria quædã dixerunt: quorum expositio hæc est. Per singulos enim Euãgelistas numerus quidã capitulis affixus adiacet, quibus numeris subdita est era quædam minio notata: quæ iudicat in quoto canone positus sit numerus, cui subiecta est era. Verbi gratia: Si est era prima: in primo canone: si secunda in secundo: si tertia in tertio, & sic per ordinem vsque ad decimũ peruenies. Si igitur aperto quolibet Euãgelio placuerit scire qui reliquorum Euãgeliſtarum similia dixerunt, assumes adiacentem numerum capituli: & requires ipsum numerum in suo canone quem indicat, ibique inuenies qui & quid dixerunt: & ita demùm in corpore inquisita loca, quæ ex ipsis numeris indicãtur per singula Euangelia de eisdẽ dixisse inuenies.

De Canonibus Conciliorum. CAP. XVI.

Canon autẽ Græcè, Latinè regula nuncupatur. *Regula* autem dicta, quòd rectè ducit, nec aliquando aliorsum trahit. Alij dixerunt regulã dictã vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat: vel quia distortum prauúmque corrigat. *Canones* autem *generalium Conciliorum* à tẽporibus Constantini cœperunt. In præcedentibus nãque annis, persecutione ferente, docendarum plebeium minimè dabatur facultas. Inde Christianitas in diuersas hæreses est scissa: quia non erat licẽtia episcopis in vnum conuenire, nisi tempore supradicti Imperatoris. Ipse enim dedit facultatẽ Christianis liberè congregari. Sub hoc etiam sancti Patres in cõcilio Nicæno de omni orbe terrarum cõueniẽtes: iuxta fidem Euangelicã & Apostolicã secundum post Apostolos tradiderunt symbolum. Inter cætera autẽ cõcilia quatuor esse scimus venerabiles synodos: quę totã principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Euangelia, vel totidem paradisi flumina. Harum *prima Nicana synodus* trecentorum octodecim episcoporum Constantino Augusto imperante peracta est. In qua Arianæ perfidiæ condemnata blasphemia, quam de inæqualitate sanctæ Trinitatis idem Arius asserebat: con-

ſubſtantialem Deo patri Deum filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum definiuit. *Secunda* ſynodus centum quinquaginta patrum ſub Theodoſio ſeniore *Cõſtantinopoli* congregata eſt, quæ Macedonium Spiritum ſanctum Deum eſſe negantem, condemnans, conſubſtantialem Patri & Filio Spiritum ſanctum demonſtrauit, dans ſymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſſio in Eccleſiis prædicat. *Tertia* ſynodus *Epheſina prima*, ducentorũ Epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quæ Neſtorij duas perſonas in Chriſto aſſerentem iuſto anathemate condemnauit: oſtendens manere in duabus naturis, vnam Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam. *Quarta* ſynodus *Chalcedonenſis* ſexcentorum triginta ſacerdotũ ſub Martiano principe habita eſt, in qua Eutychem Conſtantinopolitanum abbatẽ Verbi Dei & carnis vnã naturã pronũtiantẽ & eius defenſorẽ Dioſcorũ quondã Alexãdrinũ Epiſcopum, & ipſum rurſum Neſtoriũ cum reliquis hæreticis vna Patrum ſententia prædamnauit, prædicans eadem ſynodus Chriſtum Dominum de virgine ſic natum, vt in eo ſubſtantiam diuinæ & humanæ cõfiteamur naturæ. Hæ quatuor ſunt ſynodi principales, fidei doctrinam pleniſſimè prædicantes: ſed & ſi qua ſunt concilia quæ ſancti Patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritatẽ omni manent ſtabilita vigore: quorũ geſta in hoc opere condita cõtinentur. *Synodus* autẽ ex Græco interpretatur comitatus vel cœtus. *Concilij* autem nomen tractũ eſt ex Romano more. Tẽpore enim quo cauſæ agebantur, cõueniebant omnes in vnum, communique intentione tractabant. Vnde & concilium à communi intẽtione dictum. Nã *cilia* oculorum ſunt. Vnde & *conſidium*, id eſt, conſilium. d in l. literam tranſeunte *Cœtus* verò conuentus eſt, vel congregatio à coeundo, id eſt, conueniendo in vnum. Vnde & conuentus eſt nuncupatus: ſicut à conuentu cœtus vel cõcilium à ſocietate multorum in vnum.

De cyclo Paſchali. CAP. XVII.

PAſchalem cyclum, Hyppolitus Epiſcopus tẽporibus Alexandri Imperatoris primus conſcripſit. Poſt quẽ probatiſſimi authores Euſebius Cæſarienſis, Theophilus Alexãdrinus, Proſper quoque natione Aquitanus atque Victorinus amplificatis eiuſdẽ feſtiuitatis rationibus, multiplices circulos ediderunt. Cuius quidem rationem beatiſſimus Cyrillus Alexandrię vrbis Epiſcopus in xcv. annos per quinquies decem nouies calculans: quoto Kalendas vel luna debeat paſchalis ſolennitas celebrari, ſumma breuitate notauit. *Cyclus* autẽ vocatus, eo quòd in orbe digeſtus ſit, & quaſi in circulo diſpoſitum ordinem complectatur annorũ ſine varietate, & ſine vlla arte. Vnde factũ eſt, vt cuiuſque materiæ *carmina* ſimplicĩ formitate facta *cyclica* vocarentur. Hinc & *laterculum* dictũ, quòd ordinem habeant ſtratum annorum.

Primus cyclus Decem Nouenalis.

B.Com.an ij.Idus	April.	xx.
C,vj.kal.	April.	xvj.
Em.xvj.Kal.	Maij	xvij.
C.vj.Idus	April.	xx.
B.C.ix.kal.	April.	xv.
E.ij.Idus	April.	xvj.
C.ij.Non.	April.	xix.
E.viiij.Kal.	Maij	xx.
B.C.v.Idus	April.	xv.
C.ij.Kal.	April.	xviij.
E.xij.Kal.	Maij	xix.
C.Non.	April.	xv.
B.C.v.Kal.	April.	xvj.
E.xvj Kal.	Maij	xvj.
C.vj.Idus	April.	xxj.
C.ix.Kal.	April.	xvij.
B.E.Idus	April.	xvij.
C.ij.Non.	April.	xx.
E.viij kal.	Maij	xxj.

Secundus cyclus lunæ.

		luna.
C.v.Idus	April.	xviij.
B.ij. kal.	April.	xx.
E.xij.kal.	Kal.Maij	xxj.
C.Non.	April.	xvij.
C.v.Kal.	April,	xx.
B.E.xvj.kal.	Maij	xx.
C.Kal.	April.	xvj.
E.xj.Kal.	Maij	xvij.
C.Idus	April.	xx.
B.C.v.Kal.	April.	xv.
E.xv.Kal.	Maij	xvj.
C.v.Idus	April.	xx.
C.viij.kal.	April.	xv.
B.E.Idus	April.	xv.
C.Non.	April.	xviij.
C.v.Kal.	April.	xxj.
E.iiij.Idus	April.	xv.
B.C.kal.	April.	xvij.
E.xj.Kal.	Maij	xviij.

Tertius cyclus lunæ.

		Lunæ.
C.viij.Idus	April.	xv.
C.iiij.Kal.	April.	xviij.
B.xv.kal.	Maij	xviij.
C.v.Idus	April.	xxj.

C.viij.Kal. April.
F.xviij.kal. Maij
B.C.Non. April.
E.vij.Kal. Maij
C.viij Idus April.
C.iiij Non. April.
B.E xj.Kal. Maij
C.viij.Idus April.
C.iiij.Kal. April.
E.xiiij.kal. Maij
B.C.iiii.Non. April.
C.viij kal. April.
E.xviij.kal. April.
C.ij Kal. Maij
B.E.xiiij.Kal. April.

Quartus cyclus lunæ.

C.iij Idus April.
C.vij.Kal. April.
E.xviij.kal. Maij
B.C.viij.Idus April.
C.iiij.kal. April.
E.iij.Idus April.
C.ij.Non. April.
B.E x.kal. Maij
C.xviij.Kal. Maij
C.ij.kal. April.
E.xiij.Kal. Maij
B.C.iiij.Idus April.
C vij.Kal. April.
E.xvij Kal. Maij
C.vij.Idus April.
B.C.xj.Kal. April.
E.iij.Idus April.
C.ij.Non. April.
E.ix.Kal. Maij

Quintus cyclus lunæ.

B.C.vij.Idus April.
C.ij.kal. April.
E.xiij.kal. Maij
C.ij Non. April.
B C.vij.Kal. April.
E.xvij.Kal. Maij
C.ij.Kal. April.
E.xij kal. Maij
B.C.iij.Idus April.
C.iij.Non. April.
E.xvj.Kal. Maij
C.vj.Idus April.
B.C.iij.kal. April.
E.xiij.Kal. Maij
Cij.Non. April.
C.vj.Kal. April.
B.E.xvij.kal. Maij
C.ij.Kal. April.
E.xij.Kal. Maij

A conditione mundi vsque adhuc no-

vxij. uissimum cycli annum cõputantur anni
xviij. VMdcccxx. post cuius expletionẽ ad pri-
xx. mũ exordium recurrendũ. Antiquitus ec-
xxj. clesia pascha decima quarta luna cũ Iudeis
xvij. celebrabatur, quocũq; die occurreret Quẽ
xx. ritũ sancti Patres in Nicæna synodo pro-
xx. hibuerunt, cõstituentes non solùm lunam
xvj. paschalem & mensem inquirere, sed etiã
xix. 10 &diẽ resurrectionis Dominicæ obseruare:
xx. & ob hoc pascha à decima quarta luna vs-
xv. que ad vigesimam primam extenderũt: ne
xviij. dies Dominicus omitteretur. *Pascha* autẽ
xviij. vocabulũ non Græcum, sed Hebraicũ est:
xix. nec à passione, quoniam πάσχειν Græcè dici-
xv. tur pati: sed à trãsitu Hebræo verbo pascha
appellatum est, eò ꝙ tunc populus Dei ex
Ægypto transierit. Vnde & in Euangelio:
Lunæ. Cùm vidisset, inquit Iesus, quòd venit eius
xix. 20 hora vt transiret de mundo ad Patrem. Cu
xv. ius nox ideò *pernigil* ducitur, propter aduẽ
xvj. tũ regis ac Domini nostri, vt tẽpus resur-
xviij. rectionis eius nos nõ dormientes, sed vigi
xxj. lantes inueniat: cuius noctis duplex ratio
xv. est: siue ꝙ in eadẽ tunc vitam recepit cùm
xviij. passus est, siue quòd postea eadẽ hora qua
xviij. resurrexerit, ad iudicandũ vẽturus est. Eo
xxi. autẽ modo agimus pascha, vt non solùm
xvij. 30 mortẽ & resurrectionem Christi in memo
xviij. riã reuocemus sed etiam cætera quę circa
xx. eũ attestantur, ad sacramentorum signifi-
xvj. cationẽ inspiciamus. Propter initiũ enim
xvj. nouæ vitæ, & propter nouũ hominem quẽ
xx. iubemur induere & exuere veterẽ: expur-
xv. gamus vetus fermentũ, vt simus noua con-
xvj. sperso: quoniã pascha nostrũ immolatus
xix. est Christus. Propter hãc ergo vitæ nouita
xx. tẽ primus mẽsis nouorum in anni mensib.
40 celebrationi paschali mysticè attributus
est. Quòd verò tertiæ hebdomadæ die pas-
Lunæ. cha celebratur, i. qui dies occurrit à deci-
xvj. ma quinta luna vsq. in vicesimam primã,
xix. hoc significat: quia in toto tempore seculi
xx. ꝙ septenario dierũ numero agitur, nunc
xxi. tertiũ tẽpus hoc sacramentum apparuit.
xvij. Primum enim tẽpus est *ante legẽ:* secundũ
xix. *sub lege:* tertiũ *sub gratia.* Vbi iã manifestatũ
xv. est sacramentũ prius occultũ in propheti-
xvj. 50 co ænigmate: ideò & propter hęc tria secu
xviij. li tẽpora resurrectio Domini triduana est.
xxi. Quòd verò à quarta decima luna vsq. ad vi
xv. gesimam primam per dies septem pascha-
xviij. lis dies quæritur: hoc fit propter ipsũ *nu-*
xx. *merũ septenarium*, quo vniuersitatis signifi-
xxi. catio sæpe figuratur, quæ etiã ipsi ecclesię
xvij. tribuitur ꝓpter instar vniuersitatis: vnde &
xx. Ioãnes Apostolus in Apoc. vij. scribit eccle
xx. siis. Ecclesia verò in ista adhuc mortalitate
xvi. carnis constituta ꝓpter ipsam mutabilita
xvij. 60 tem lunæ nomine significatur in Scriptu-
ris. Varia autẽ obseruãtia opinionem pas-

ehalis festiuitatis interdū errorem gignit. Latini namq; à tertio Non. Martij vsque in tert. Non. Aprilis primi mensis lunam inquirunt, & si decima quarta luna die Dominico prouenerit, in alio die Dominico pascha pertrahunt. Græci primi mensis lunā ab octauo idus Martias vsq; in diem nonarum Aprilīū obseruant: & si decima quarta luna die Dominico incurrerit, sanctum pascha celebrant. Huiusmodi igitur dissensio inter vtrosq; paschalē regulam turbat. *Cōmunis annus* dicitur qui tātùm lunationes, hoc est, dies ccclxiij. habet. Dictus autem communis: quia sæpe duo cōiuncti incedunt, vt inuicem se in paschali solennitate sequantur. Nām embolismus annus est semper solus *Embolismus* annus est, qui tredecim menses lunares, i. cccl xiiij. dies habere monstratur. Ipse est annus sancto Moysi diuinitus reuelatus, in quo iubētur ij qui longiùs habitant in secundo mense pascha celebrare. Embolismus autem nomen Græcum est, quod interpretatur Latinè superaugmentū, eò quòd expleat numerū annorum communium: quibus vndecim lunares dies deesse cernuntur. Embolismi autem anni & communes sic inueniūtur. Si enim à decima quarta luna paschæ præcedentis vsq; ad decimam quartā sequentis cccl xiiij. dies fuerint, embolismalis annus est: si cccl iiij cōmunis. *Bissextus* est post annos quatuor vnus dies adiectus. Crescit enim per singulos annos quarta pars ass̄is, i. duodecim horæ. At vbi quarto anno assem compleuerit, bisextile annum facit. Dictus autem bisextus, quia bis sexies ductus assem facit: quod est vnus dies, sicut quadrantem propter quater ductum, quod est bisextus: quē super dierum cursū in anno sol facit: siue quòd nequeat annum subintroducere: nisi bisextę nonas Mart. computaueris, hoc est & prima die sex. non. Mart. & addito bis sexto alio die sexta non. Mart. iteraueris. A sexto autem non. Mart. vsq; in diem pridiē Kal. Ianuarias in lunæ cursu bisextus apponitur, atque inde detrahitur. *Intercalares* autē *dies* idcirco vocantur: quia interponuntur, vt ratio lunæ solisq; conueniat. Calare enim ponere dicitur: intercalare interponere. *Epactas* Græci vocāt, Latini adiectiones annuas lunares, quæ per vndenarium numerum vsq; ad tricenarium in se resoluūtur. Quas ideò Ægyptij adiiciunt vt lunaris emensio rationi Solis æquetur. Luna enim iuxta cursum suum vigintinouem semis dies lucere dignoscitur, & fiunt in annum lunares dies ccclxiij remanent ad cursum anni solares dies vndecim, quas Ægyptij adiiciunt. Vnde & *adiectiones* vocātur: absque his non inuenies Lunam quota sit in quolibet anno & mense & die. Istæ epactæ semper xi. Kal. April. reperiuntur in eadē luna quæ fuerit eo die. Continentur autē circulo decemnouenali: sed cùm ad xxix. epactas peruenerit, qui est circulus decēnouenalis, iam sequenti anno non addes super vigintinouem, vndecim, vt decē annuncies detractis triginta, sed inde reuerteris vt vndecim pronuncies.

De reliquis festiuitatibus.
CAP. XVIII.

Festiuitas dicta à festis diebus, quasi festiditas, eò ꝙ in eis sola res diuina fit. Quibus contrarij sunt fasti, in quib. ius fatur, i. dicitur. *Solennitas* à sacris dicitur, ita susceptа, vt mutari ob religionem nō debeat: à solito, i. firmo atque solido nominata. *Celebritas* autem nominatur, ꝙ non ibi terrena, sed cœlestia tantum agantur. *Pascha* festiuitatem omnium prima est, de cuius vocabulo iam superius dictum est. *Pentecoste* sicut & pascha apud Hebræos celebris dies est, quòd post quinque decades paschæ celebratur: vnde & vocabulū sumpsit. πέντε enim Græcè quinq; in quo die secūdum legem panes Propositionis de nouis frugibus offerebantur. Cuius figurā annus iubileus in testamento veteri gessit: quæ nunc iterum per figuram repromissionis æternam requiem præfigurat. *Epiphania* Græcè, Latinè apparitio siue manifestatio vocatur. Eo enim die Christus fideris iudicio apparuit Magis adorandus. Quod fuit figura primitiæ credentiū gentium. Quo die & dominici baptismatis sacramentū, & permutatæ in vinum aquæ factorū per dominum signorum principia extiterunt. *Duæ* sunt autem *epiphaniæ: prima*, in qua natus Christus pastoribus Hebræorum angelo nunciante apparuit: *secunda* in qua ex gentium populis stella indice præsepis cunabula Magos adoraturos exhibuit. *Scenopegia* solennitas Hebræorū, de Græco in Latinum, tabernaculorū dedicatio interpretatur: quæ celebratur à Iudæis in memoriam expeditionis, cùm ab Ægypto promoti in tabernaculis agebāt, & ex eo scenopegia dicitur. σκηνὴ enim Græcè, Latinè tabernaculū dicitur. Quę solennitas apud Hebræos Septēbri mense celebrabatur. *Neomenia* apud nos kalēdę: apud Hebræos autem (quia secundum lunarem cursum menses supputātur) & Græcè μὴν luna appellatur: inde neomenia, id est, noua luna. Erāt enim apud Hebręos ipsi dies kalēdarum ex legali institutione solēnes: de quibus dicitur in Psalmo: Canite initio mēsis tuba, in die insigni solēnitas vestræ.

Encenia

Encænia autem est noua templi dedicatio. Græcè enim καινὸν dicitur nouum. Quando enim aliquid nouum dedicatur, encænia dicitur. Hanc dedicationis templi solennitatem Iudæi Octobri mense colebant. *Dies palmarum* ideo dicitur, quia in eo Dominus & saluator noster, sicut Propheta cecinit, Hierusalem tendens asello sedisse perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitudo plebeium obuiam ei clamauerunt: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel. Vulgus autem ideo diem hunc *Capitilauium* vocant: quia tunc moris est, lauandi capita infantium, qui vngendi sunt: ne obseruatione quadragesimæ sordidata, ad vnctionem accederent. hoc autem die symbolum confitentibus traditur propter confinem Dominicæ paschæ solennitatem: vt qui iam ad Dei gratiam percipiendam festinant, fidem quam confitetur agnoscant. *Cœna Dominica* dicta est, eo quòd in illo die Saluator pascha cum discipulis suis fecerit, quod & vsque hodie sicut est traditum, celebratur, sanctúmque in eo chrisma conficitur. *Sabbatum*, ab Hebræis ex interpretatione vocabuli sui requies nominatur: quod Deus in ipso, perfecto mundo, requieuisset. Siquidem & eo die requieuit in sepulchro Dominus, vt quietis illius mysteriũ confirmaret: quod Iudæis obseruandum in vmbra futuri præceptum est. Sed postquã Christus in sepultura sua eius figuram adimpleuit, obseruatio eius quieuit. *Dominicus dies* proinde vocatur: quia in eo resurrectionis Domini nostri gaudium celebratur. Qui dies non Iudæis, sed Christianis in resurrectionem Domini declaratus est, & ex illo cepit habere festiuitatem suam. Illis enim solum celebrandum sabbatum traditum est: quia erat ante requies mortuorum: resurrectio autem illius erat: qui resurgens à mortuis nõ moreretur. Postquam autem facta est talis resurrectio in corpore Domini, vt præiret in capite Ecclesiæ, quod corpus Ecclesiæ speraret in fine, iam dies Dominicus, id est octauus, qui & primus, celebrari cœpit.

De officiis. CAP. XIX.

OFficiorum plurima sunt genera: sed præcipuum illud quod in sacris diuinisque rebus habetur. Officium autem ab efficiendo dictum, quasi efficium: propter decorem sermonis vna mutata litera: vel certè vt quisque illa agat, quę nulli officiãt, sed prosint omnibus. *Vespertinum officium*, est in noctis initio vocatum, à stella vespere quæ surgit oriente nocte. *Matutinum* verò *officium*, est in lucis initio à stella lucifero appellatum, quæ inchoante manè oritur. Quorum quorum temporum significatione ostenditur. vt die ac nocte semper Deus laudetur. *Missa*, tempore sacrificij est: quando cathecumeni foras mittuntur, clamante leuita, *Si quis cathecumenus remansit, exeat foras.* & ideo missa: quia sacramentis altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati noscuntur. *Chorus*, est multitudo in sacris collectus & dictus chorus, quòd initiò in modum coronæ circa aras starent & ita psallerent. Alij chorum dixerunt à concordia, quæ in charitate consistit, quia si charitatem non habeat, respondere conuenienter non potest. Cùm autem vnus canit Græcè *monodia*, Latinè *sicinium* dicitur: cùm verò duo canunt, *bicinium* appellatur: cùm multi, *chorus*. Nam *chorea* ludicrum cantilenæ, vel saltationes classium sunt. *Antiphona*, ex Græco interpretatur vox reciproca: duobus scil. choris alternatim psallentibus ordine commutato: siue de vno ad vnum, quod genus psallendi Græci inuenisse traduntur. *Responsoris* Itali tradiderunt. Quod carmen inde *responsorios cãtus* vocãt, quod alio desinẽte id alter respondeat. Inter responsorios autem & antiphonas hoc differt, quòd in *responsoriis* vnus versum dicit: in *antiphonis* autem versibus alternant chori. *Lectio*, dicitur, quia nõ cantatur vt psalmus vel hymnus: sed legitur tantùm. Illic enim modulatio, hîc sola pronunciatio quæritur. *Canticum*, est vox cantantis in lætitiam. *Psalmus* autem dicitur, qui cantatur ad Psalterium, quo vsum esse prophetam Dauid in magno mysterio prodit historia. Hæc autem duo in quibusdam Psalmorum titulis iuxta musicam artem alternatim sibi apponuntur. Nam *canticũ Psalmi* est id quod cùm organum modulatur, vox postea cantãtis eloquitur. *Psalmus* verò canticũ quod humana vox præloquitur, ars organi modulantis imitatur. *Psalmus* enim à psalterio dicitur: vnde nec mos est ex alio opere eum cõponi. Tres autem gradus sunt in cantando: primus *succentoris*: secũdus *incentoris*, tertius *accẽtoris*. *Diapsalma*, Hebræum verbum quidam esse volunt: quo significatur, semper, id est, quòd illa quibus hoc interponitur sempiterna esse confirment. Quidam verò Græcum verbum existimant, quo significatur interuallũ psallendi: vt *psalma* sit quod psallitur: *diapsalma* verò interpositum in psallendo silentium: vt quemadmodum *sympsalma* dicitur vocũ copulatio in cantãdo: ita *diapsalma* disiũctio earum, vbi quædã requies distinctæ cõtinuationis ostenditur. Vnde illud probabile est, non coniungendas sententias in psallendo, vbi diapsalma interposita fuerit: quia ideo interponitur vt conuersio sensuum vel personarum esse noscatur. *Hymnus*, est canticum laudantium, quod de Græco in Latinum interpretatur, pro eo, quod sit car-

men lætitiæ & laudis. Propriè autem hymni sunt continentes laudem Dei. Si ergo sit laus & non sit Dei, non est hymnus. si sit & laus & Dei laus & non cantetur, non est hymnus. Si ergo in laudem Dei dicitur, & cantatur, tunc est hymnus. Cui contrarium est *threnum*, quod est lamenti carmen & funeris. *Alleluia* duorum verborum interpretatio est, hoc est, laus Dei, & est Hebræum. *Ia* enim vnum est de decem nominibus, quibus apud Hebræos Deus vocatur. *Amen* significat verè siue fideliter, quod & ipsum Hebræum est. Quæ duo verba *amen* & *alleluia* nec Græcis, nec Latinis, nec barbaris licet in suam linguam omnino transferre: vel alia lingua annunciare. Nam quamuis interpretari possint: propter sanctiorem tamen auctoritatem seruata est ab apostolis in iis propriæ linguæ antiquitas. Tantò enim sacra sunt nomina: vt etiam Iohannes in Apocalypsi referat se spiritu reuelante vidisse & audiuisse vocem cœlestis exercitus tanquam vocem aquarum multarum & tonitruum validorum dicentium: amen & alleluia: ac per hoc sic oportet in terris vtraque dici sicut in cælo resonant. *Osanna* in alterius linguæ interpretationem in toto transire non potest. O si enim saluifica interpretatur: anna interiectio est, motum animi significans sub deprecantis affectu. Integrè autem dicitur osianna: quod nos corrupta media vocali litera & elisa: dicimus osanna, sicut fit in versibus cùm scandimus. Litera enim prima verbi sequentis extremam prioris verbi veniens excludit, & dicitur Hebraicè osanna, quod interpretatur saluifica. subaudiendo vel populum tuum: vel totum mundum. *Offertorium*, tali ex causa sumpsit vocabulum. *Fertum* enim dicitur oblatio quæ alteri offertur, & sacrificatur à Pontificibus, à quo offertorium nominatur quasi propter fertũ. *Oblatio* vocatur: quia offertur. *Dona*, propriè Dei dicuntur: *munera* hominum. Nam *munera* dicuntur obsequia quæ pauperes diuitibus loco munerum soluunt. Ita *munus* homini datur: *donum* Deo. Vnde etiam in templis donaria dicimus. *Munera* autem vocantur: quia manibus vel accipiũtur, vel dãtur. Duo autem sunt quæ offeruntur, *donum & sacrificium*. *Donum*, dicitur quicquid argento auróque aut qualibet alia specie efficitur. *Sacrificium* autem est victima & quæcunque cremantur in ara, seu ponuntur. Omne autem quod Deo datur, aut dedicatur, aut consecratur. *Quod dedicatur*: dicendo datur, vnde & appellatur. Vnde & errant qui *dedicationem* consecrationem putant significare. *Immolatio*, ab antiquis dicta, eo quòd in mole altaris posita victima cæderetur. Vnde & *mactatio* post immolationem est. Nunc autem immolatio panis & calicis conuenit: libatio autem tãtummodo calicis oblatio est. Hinc est illud: Et libauit de sanguine vuæ. sic & secularium quidam poetarum: Nunc, inquit, pateras libate Ioui. *Libare* enim propriè fundere est. sumptúmque nomen de Libero quodam qui in Græcia vsum reperit vitis. *Hostiæ*, apud veteres dicebantur sacrificia, quæ fiebant antequam ad hostem pergerent. *Victimæ* verò sacrificia, quæ post victoriam deuictis hostibus immolabantur. Et erant victimæ maiora sacrificia quàm hostiæ. Alij victimam dictam putauerunt: quia ictu percussa cadebat: vel quia vincta ad aras ducebatur. *Holocaustum* illud est, vbi totum igne consumitur quod fertur. Antiqui enim cùm maxima sacrificia administrarent, solebãt totas hostias in sacrorum consumere flamma: & ipsa erant holocaustomata. ὅλον enim Græcè, totum dicitur, καῦσις incensio: & holocaustum totum incensum. *Cerimoniæ*, apud Latinos dicuntur sacra omnia, quæ apud Græcos Orgia vocantur. Propriè autem visum est doctoribus à carẽdo appellari *cerimonias*, quasi carimonias, eo quòd ea quæ in sacris diuinis offeruntur, in suo vsu carerent homines: quod etiam nomen in vsu est literarum sanctarum. Alij cerimonias propriè in obseruationibus Iudæorum credunt: abstinentiam scilicet quarundam escarum secundum veterem legem, eo quòd obseruantes careant his rebus, quibus se abstinuerint. *Sacrificium* dictum, quasi sacrum factum: quia prece mystica consecratur: in memoriam pro nobis Dominicæ passionis: vnde hoc eo iubente corpus Christi & sanguinem dicimus, quòd dum sit ex fructibus terræ, sanctificatur, & fit sacramentũ, operante inuisibiliter Spiritu Dei: cuius panis & calicis sacramentum Græci Eucharistian dicunt, quod Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore & sanguine Christi? *Sacramentum*, est in aliqua celebratione: cùm res gesta ita fit, vt aliquid significare intelligatur, quod sanctè accipiendum. est. Sunt autem sacramenta, baptismũ & crisma: corpus & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicũtur: quia sub tegumẽto corporaliũ rerũ, virtus diuina secretius salutem eorundem sacramentorum operatur: vnde & à secretis virtutibus vel sacris sacramenta dicuntur. Quæ ideò fructuosè penes Ecclesiam fiunt: quia sanctus in ea manens spiritus, eorundem latenter sacramentorum operatur effectum: vnde seu per bonos seu per malos ministros intra Dei Ecclesiam dispensetur: tamen quia Spiritus Sanctus mysticè illa viuificat: quæ quondam Apostolico in tempore, visibilibus apparebat operibus: nec bonorum meritis dispẽsatorum amplifi-

amplificantur hæc dona, nec malorum attenuantur: quia neque qui plantat est aliquid, neq; qui rigat: sed qui incrementū dat Deus: Vnde & Græcè mysterium dicitur, quòd secretam & reconditam habet dispēsationem. *Baptismum* Græcè, Latinè tinctio interpretatur, quæ idcirco tinctio dicitur: quia ibi homo spiritu gratiæ in melius immutatur, & lōgè aliud quàm erat, efficitur. Prius enim deformitate peccatorum fœdi eramus: in ipsa tinctione reddimur pulchri dealbatione virtutum: vnde in Canticis scribitur canticorū, Quæ est ista quæ ascendit dealbata? Cuius mysterium non aliter nisi sub Trinitatis designatione, id est, Patris & Filij & Spiritus sancti cognominatione completur, dicente Domino ad apostolos: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Sicut enim in tribus testibus stat omne verbum, ita hoc sacramentum cōfirmat ternarius numerus nominum diuinorum. Quod autem per aquam baptismū datur, hęc ratio est. Voluit enim Dominus vt res illa inuisibilis, per congruens, sed profectò contractabile & visibile impenderetur elementum, super quod etiam in principio ferebatur Spiritus sanctus. Nam sicut aqua purgatur exterius corpus, ita latēter eius mysterio per Spiritum purificatur & animus. Cuius sanctificatio ita est. Inuocato enim Deo descendit Spiritus sanctus de cœlis, & medicatis aquis sanctificat eos de semetipso & accipit ūt vim purgationis, & in eis vt earo & anima delictis inquinata mundetur. *Chrisma* Græcè, Latinè vnctio nominatur: ex cuius nomine & Christus dicitur, & homo post lauacrum sanctificatur. Nā sicut in baptismo peccatorū remissio datur: ita per vnctionem sanctificatio spiritus adhibetur: & hoc de pristina disciplina, qua vngi in sacerdotium & in regnum solebāt: ex quo & Aaron à Moyse vnctus est. Quæ dum carnaliter fit, spiritualiter proficit: quomodo & in ipsa baptismi gratia, visibilis actus est quod in aqua mergimur: sed spiritualis effectus, quod delictis mundamur. Hoc significat illud vnguentum: quod peccatrix mulier super pedes, & ea quæ dicitur non fuisse peccatrix super caput Iesu fudisse scribitur. *Manus impositio* ideò fit vt per benedictionem aduocatus inuitetur Spiritus sanctus. Tunc enim ille paracletus post munda & benedicta corpora libens à Patre descendit, & quasi super baptismi aquam tanquam super pristinam sedem recognoscens quiescit. Nam legitur quòd in principio aquis superferebatur Spiritus sanctus. *Exorcismus* Græcè, Latinè coniuratio siue sermo increpationis est aduersus diabolum vt discedat: sicut est illud in Zacharia: Et ostendit mihi Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini, & Sathan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei: & dixit Dominus ad Sathan: Increpet Dominus in te Sathan, & increpet Dominus in te qui elegit Hierusalem. Hoc est exorcismus: increpare & coniurare aduersus diabolum: vnde sciendū quod non creatura Dei in infantibus exorcizatur aut exsufflatur. sed ille sub quo sunt omnes qui in peccato nascuntur. Est enim princeps peccatorum. *Symbolum* per linguam Græcam signum vel cognitio interpretatur. Discessuri enim apostoli ad euangelizandum in gentibus: hoc sibi prædicationis signum vel indicium posuerunt. Continet enim confessionem Trinitatis, & vnitatem Ecclesiæ, & omne Christiani dogmatis sacramentum. Quod symbolum fidei & spei nostræ non scribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus. *Oratio* petitio dicitur. Nam orare est petere, sicut exorare impetrare. Constat autem oratio loco & tempore. Loco, quia non vbique, cùm prohibeamur à Christo orare in publico: sed vbi opportunitas dederit, aut necessitas importauerit. Neque enim contra præceptum reputatur ab apostolis factum, quia in carcere audientibus custodibus orabant & canebant Deo. De tempore verò dictum est: Sine intermissione orare, sed hoc in singularibus. Nam est obseruatio quarundā horarum communium: quæ diei interspacia signant, tertia, sexta & nona: Similiter & noctis. sed ideò orandi hæ horæ diuisæ sunt: vt si fortè aliquo fuerimus opere detenti: ipsum nos ad officium tempus admoneat: quæ tempora in Scripturis inueniuntur. Primùm enim Sanctus spiritus congregatis discipulis hora tertia est infusus. Petrus qua die visionem communicationis in illo vasculo expertus est, sexta hora orandi gratia ascenderat. Idem etiam cum Iohanne hora nona templum adiit quando claudum sanitate reformauit. Sed & Danielem legimus hæc tempora in oratione obseruasse: & vtique ex Israelis disciplina, vt ne minus quàm ter in die adoremus. Debitores enim sumus trium personarum, Patris & filij & Spiritus sancti, exceptis vtique & aliis legitimis orationibus, quæ sine vlla admonitione debentur in ingressu lucis ac noctis siue vigiliarum: sed & cibum non prius sumere, quàm interposita oratione debemus. Priora enim habenda sunt spiritus refrigeria: quia priora cœlestia quàm terrena. Qui autem vult orationem suam volare ad Dominum, faciat illi duas alas, ieiunium & eleemosynam, & ascendet celeriter & exaudietur. *Ieiunium* est parsimonia victus abstinentiáque ciborum, cui nomen est inditum ex quadam parte viscerum tenui semper & vacua: quod vulgò ieiunum vocatur.

Vnde Ieiunij nomen creditur deriuatũ: quod sui inedia viscera vacua & exinanita existũt. *Ieiunium* autem & *statio* dicitur. *Statio* autem de militari exemplo nomen accepit, pro eo quòd nulla lætitia obueniens castris stationem militum rescindat. Nam lætitia libentius: tristitia sollicitius administrat disciplinam. vnde & milites nunquam immemores sacramenti magis stationibus parent. Discernunt autem quidam inter ieiunium & stationem. Nam *ieiunium* est indifferẽter cuiuslibet diei abstinentia: non secundum legem, sed secũdum propriam voluntatem: *statio* autem est obseruatio statutorum dierum vel temporum. dierum, vt quartæ feriæ & sextæ. ieiunium, ex veteri lege præceptum: de qua statione in Euangelio dixit ille: Ieiuno bis in sabbato, id est, quarta & sexta sabbati. Tẽporũ autem quæ legalibus ac propheticis institutionibus terminatis temporibus statuta sunt, vt ieiunium quarti, quinti, septimi, & decimi mensis, vel sicut in Euangelio dies illi, in quibus ablatus est sponsus, vel sicut obseruatio quadragesimæ, quæ in vniuerso orbe institutione apostolica obseruatur circa confinium Dominicæ passionis. His tertium genus quidam adiiciunt: qua *Xerophagiam* dicunt, abstinentiam scil. humentium ciborum. Vnde & nomen hoc datum, eò quòd sic cis quidam escis vtantur. *Pœnitentia* appellata, quasi punientia, eò quòd ipse homo in se puniat pœnitendo quod malè admisit. Nam nihil aliud agunt quos veraciter pœnitet: nisi vt id quod malè fecerunt impunitum esse non sinant. Eo quippe modo sibi non parcentibus ille parcit: cuius altum iustúmque iudicium nullus contemptor euadet. Perfecta est autem pœnitentia, præterita deflere & futura non admittere. Hæc secunda in similitudinem fontis est: vt si fortè impugnãte diabolo aliquod peccatum irrepserit, huius satisfactione purgetur. *Satisfactio* autem est causas peccatorum & suggestiones excludere & vltra peccatum non iterare. *Reconciliatio* verò est quæ post complementum pœnitentiæ adhibetur. Nam sicut conciliamur Deo, quando primùm à gentilitate conuertimur: ita reconciliamur, quando post peccatum pœnitendo regredimur. *Exomologesis* Græco vocabulo dicitur, quod Latinè confessio interpretatur: cuius nominis duplex significatio est. Aut enim in laude intelligitur confessio, sicut est: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ. aut dum quisque confitetur sua peccata ab eo indulgenda, cuius indeficiens est misericordia. Ex hoc ergo Græco vocabulo exprimitur & frequentatur exomologesis, qua delictum nostrũ Domino confitemur: non quidem vt ignaro, cuius cognitioni nihil occultum est, sed confessio est rei scil. eius quę ignoratur professa cognitio. Vtile enim ac iocundum quisquam esse existimauerat, rapere, adulterari, furari, sed vbi hæc æternæ dãnationi obnoxia esse cognouit, cognitis iis, confitetur errorem. *Confessio* autem erroris, professio est desinẽdi: desinendum ergo à peccatis: dum confessio est. Confessio autem antecedit, remissio sequitur. Cæterùm extra veniam est qui peccatum cognoscit, nec cognitum confitetur. Itaque exomologesis prosternendi & humiliandi hominis disciplina est: habitu atque victu, sacco & cineri incubare: corpus sordibus obscurare: animũ mœroribus deiicere: illa quæ peccauit tristi tractatione mutare. *Letaniæ* autem Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter letanias verò & exomologesin hoc differt, quòd *exomologeses* pro sola confessione peccatorum aguntur: *letaniæ* verò dicuntur propter rogandum Dominum & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iam vtrumque vocabulum sub vna significatione habetur: nec distat vulgò vtrum letaniæ, an exomologeses dicantur. *Supplicationis* autem nomen quodammodo nunc ex gẽtilitate retinetur. Nam *feriæ* aut legitimæ erant apud eos, aut indictæ. *Indictæ* autem quia paupertas antiqua Romanorum ex collatione sacrificabat, aut certè de bonis damnatorũ. Vnde *supplicia* dicuntur, supplicationes quæ fiebant de bonis passorum supplicia. *Sacra* enim res de rebus execrandorum fiebant.

***

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER VII.

CAPITA LIBRI SEPTIMI.

1 *De Deo.*
2 *De filio Dei.*
3 *De Spiritu ſancto.*
4 *De eadem Trinitate.*
5 *De angelis.*
6 *De hominibus, qui quondam præſagio nomẽ acceperunt.*
7 *De Patriarchis.*
8 *De Prophetis.*
9 *De Apoſtolis.*
10 *De reliquis in Euangelio nominibus.*
11 *De Martyribus.*
12 *De clericis.*
13 *De Monachis.*
14 *De cæteris fidelium nominibus.*

DE DEO CAP. I.

BEATISSIMVS Hieronymus vir eruditiſſimus & multarum linguarum peritus Hebræorum nominum interpretationẽ primus in Latinam linguam conuertit. Ex quibus pro breuitate prætermiſſis multis, quædam huic operi adiectis interpretationibus interponẽda ſtudui. vocabulorum enim expoſitio ſatis indicat quid velint intelligi. Habent enim quædam ex propriis cauſis nominum rationem. In principio autem decem nomina ponimus, quibus, apud Hebræos Deus vocatur. Primum apud Hebræos Dei nomen *El* dicitur: quòd alij Deum: alij etymologiam eius exprimentes, ἰσχυρὸς, id eſt, fortem interpretati ſunt: ideo quòd nulla infirmitate premitur, ſed fortis eſt, & ſufficiens ad omnia perpetranda. Secundum nomẽ *Eloi* eſt. Tertium *Eloe*, quod vtrumque in Latinum Deus dicitur. Eſt autem nomen in Latinum: ex Græca appellatione tranſlatum. Nam Deus Græcè Θεὸς dicitur quaſi Φόος, id eſt, timor: vnde tractum eſt nomen Deus, quòd eum colentibus ſit timor. Deus autem propriè nomen eſt Trinitatis pertinens ad Patrem & Filium & Spiritum ſanctum. Ad quam Trinitatem etiam reliqua quæ in Deo infrà ſunt poſita vocabula referuntur. Quartum nomen Dei dicitur *Sabaoth*, quod vertitur in Latinum, exercituũ ſiue virtutum de quo in Pſalmo ab angelis dicitur: Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutum. Sunt autem in huiuſmodi ordinatione virtutes multæ, vt angeli, archangeli, principatus & poteſtates, cunctique cœleſtis militiæ ordines: quorum tamen ille Dominus eſt. Omnes enim ſub ipſo ſunt, eiúſque dominatui ſubiacẽt. Quintum nomen *Elion*, quod interpretatur in Latinũ excelſus: quia ſupra cœlos eſt, ſicut ſcriptũ eſt de eo: Excelſus Dominus ſupra cœlos gloria eius. Excelſus autẽ dictus, pro valde celſus. Ex enim pro valde ponitur: ſicut eximius, quaſi valde eminens. Sextũ nomẽ *Eieie*, id eſt, qui eſt Deus. Deus enim ſolus, quia æternus eſt. hoc eſt, quia exordiũ nõ habet, eſſentiæ nomẽ verè tenet. Hoc enim nomen ad ſanctum Moyſen per angelum eſt delatũ. Quærenti enim quod eſſet nomen eius, qui eũ pergere præcipiebat ad populum ex Ægypto liberandum, reſpondit: Ego ſum qui ſum: & dices filiis Iſrael: Qui eſt, miſit me ad vos, tãquã in eius comparatione qui verè eſt: quia incõmutabilis eſt, ea quę cõmutabilia facta ſunt, quaſi non ſint. Quod enim dicitur fuit, non eſt: & quod dicitur erit, nõdũ eſt. Deus autẽ eſſe tantũ nouit: fuiſſe & futurum eſſe nõ nouit. Solus enim Pater cum Filio & ſpiritu ſancto, veraciter eſt. Cuius eſſentiæ cõparatũ eſſe noſtrũ, nõ eſſe eſt. Vnde & in colloquio dicimus: *Viuit Deus*: quia eſſentia vita viuit, quã mors nõ habet. Septimũ *Adonai*, quod generaliter Dominus interpretatur, quòd dominetur creaturæ cunctæ, vel quòd creatura omnis dominatui eius deſeruiat. Dominus ergo & Deus vel quòd domi-

netur omnib. vel quòd timeatur à cūctis. Octauū *Ia*,quod in Deo tantū ponitur:quod etiā in alleluia in nouissimā syllaba sonat. No nū *Tetragrāmaton*, hoc est,quatuor literarū, quod propriè apud Hebræos in Deo ponitur, ioth,he,vau,he,id est,duabus ia,ia,quę dupli cata ineffabile illud & gloriosum nomenDei efficiūt.dicitur autē ineffabilis,non quia dici non potest,sed quia finiri sensu & intellectu humano nullatenus potest, & quia de eo nihil dignè dici potest, Ineffabilis est. Decimū *Saddai*,id est,omnipotēs.Vocat⁹ autē omnipotens,eò quòd omnia potest,sed à faciendo quod vult,nō à patiēdo quod nō vult. Quod si ea acciderēt,nequaquā esset omnipotēs,facit enim quicquid vult,& inde omnipotens. Dicūtur autē & alia quędā in Deū substantialiter nomina,vt immortalis, incorruptibilis, incōmutabilis ęternus.Vnde & meritò cūctę præponitur creaturæ. *Immortalis* sicut de eo scriptū est,Qui solus habet immortalitatem: quia in eius natura nulla est cōmutatio. Nā omnis mutabilitas nō incōueniēter mortalis dicitur,secūdū quā & anima mori dicitur:nō quia in corpus vel in aliquā alterā substantiā mutatur & vertitur,sed in ipsa sua substantia quicquid alio modo nūc est,aut fuit.secundū id quod destitit esse quod erat,mortalis vtiq; deprehenditur, ac per hoc solus Deus dicitur immortalis, quia solus incōmutabilis. *Incorruptibilis* appellatur,quia corrumpi &dissolui nō potest,nec diuidi.Quicquid enim capit diuisionē & interitum capit. Ille nec diuidi potest,nec interire.Inde incorruptibilis est.*Incō mutabilis* est,quia sēper manet & mutari nescit,Nec proficit:quia perfectus est,nec deficit quia ęternus. *Aeternus* est,quia sine tēpore est. Nō enim habet initiū neq; finē.Hinc & sempiternus,eò quòd sit semper æternus.A quibusdā autē æternus ab ęthere creditur dict⁹; quoniam cœlum sedes eius habetur.vnde est illud:*Cœlum cœli Domino.* & hæc ista quatuor vnū significāt.nā vna eadémq; res dicitur,siue dicatur æternus Deus,siue immortalis, siue incorruptibilis,siue immutabilis. *Inuisibilis*, quia nunquā per substantiā suā apparuit oculis mortaliū Trinitas,nisi per speciē subiectæ creaturæ eiusdémq; corporeæ:Nā nemo potest ipsam maiestatē essentiæ Dei videre &viuere,sicut & dictū est Moysi. vnde & Iohannes in Epistola sua dicit:Deū nemo vidit vnquā.Res est enim inuisibilis:ideóque nō oculo,sed corde quęrēd⁹ est.*Impassibilis* est,quia nullis perturbationibus afficitur:quibus fragilitas humana succūbit.Nō enim attingunt eū vllæ passiones vt libido,iracundia,cupiditas, dolor,mœror, inuidia, &c.quibus humana mēs turbatur. Sed cū dicitur , Deus irasci, aut zelari,aut dolere, nostro vsu dicitur. Apud Deum enim perturbatio nulla est, apud quē tranquillitas summa est.*Simplex* autē dicitur siue non amittēdo quod habet:seu quia non aliud est ipse,& aliud quod in ipso est:sicut in homine,cuius aliud est esse,aliud sapere.Nam & esse,quis potest,& sapiēs non esse? Deus autē habet essentiā habet & sapiētiam: sed quod habet hoc & est,& omnia vnus est: ac proinde simplex est:quia nō in eo aliquid accidētis est, sed quod est & quod in ipso est, essētialiter est:excepto quod relatiuè ad quācunq; personā est.*Summè* bonus, quia incommutabilis est. Creatura verò bonum,sed non summum est:quia mutabilis est.Etdū sit quid dam bonum , non tamen esse potest & summum bonum.*Incorporeus* autem vel incorporalis ideo dicitur Deus , vt spiritus credatur vel intelligatur esse,non corpus.Nā dum dicitur spiritus:eius significatur substantia. *Immensus*,quia cuncta concludit,sed omnia intra eius omnipotentiam coartātur. *Perfectus* dicitur, quia nihil ei possit adiici. Attamē de consummatione alicuius facti perfectio dicitur.Deus autē qui nō est factus,quomodo est perfectus? Sed hoc vocabulum de vsu nostro sumpsit humana inopia, sicut & reliqua verba,quatenus id quod ineffabile est,vtcunque dici possit:quoniā de Deo nihil dignè humanus sermo dicit, sicut sunt & alia. *Creator* dictus pro totius mundi rebus ab ipso creatis. Nihil enim est quod non originē à Deo traxerit.Ipse & vnus,quia diuidi non potest,vel quia nihil esse aliud potest, quod tantundem capiat potestatis.Hæc igitur quæ de Deo dicta sunt,ad totā pertinent Trinitatē propter vnā & coæternā substantiā.siue in Patre,siue in Filio eius Vnigenito in forma Dei,siue in Spiritu sancto,qui vnus & spiritus Dei Patris & Filij eius vnigeniti.¶Sunt autem & quædā *vocabula ex vsu nostro ad Deū sumpta*:de mēbris nostris:siue de inferiorib⁹:&quia in propria natura inuisibilis & incorporeus est,pro efficiētiis tamē causarū in ipso rerū species ascribuntur,vt more locutionis nostræ facilius seipsum insinuet : vt quia omnia videt, dicatur *oculus*:propter quod audit omnia,dicatur *auris*.pro eo quod auertitur,*ambulat*:pro eo quod spectat *stat*. Sic & in cæteris horū similibus ab humanis mētibus trahitur similitudo ad Deum:sicut est *obliuiscens* & *memorans*. Hinc est quod & Propheta dicit:Iurauit Dominus exercituū per animā suam:nō quòd animā Deus habeat, sed hoc nostro narrat affectu. Nam & facies Dei in scripturis sanctis nō caro,sed diuina cognitio intelligitur: eadem ratione qua per faciem cōspectam quisque cognoscitur. Hoc enim in creatione dicitur Deo : Ostende nobis faciem tuam. acsi dicatur : Da nobis cognitionem tuam. Sic *vestigia Dei* dicuntur : quia nunc Deus per speculum agnoscitur : ad perfectum verò, omni-

omnipotens reperietur, dum in futuro, facie ad faciem quibúsque electis præsentabitur, vt ipsam speciem contemplentur: cuius nunc vestigia comprehendere conantur. hoc est, quem videre per speculum dicuntur. Nam & situs & habitus locus & tempus in Deo non propriè, sed per similitudinem translatiuè dicuntur: quippe sedere super Cherubin dicitur, quod est ad situm: & Abyssus tanquam vestimentum amictus: quod est ad habitum. Et, Anni tui non deficient, quod ad tempus pertinet, Et, Si ascēdero in cælū, tu ibi es, quod ad locum manet. Nam & in Propheta, Plaustri portantis fœnum species ad Deum ducitur. Hæc & omnia per figurā Deus: quia nihil est horum ad proprietatem substantiæ eius.

De filio Dei. CAP. II.

MVltis etiam modis Christus appellari in scripturis inuenitur diuinis. Nam ipse Dei Patris *Vnigenitus filius* dum esset æqualis Patri, propter salutem nostram formā serui accepit. Proinde quædam nomina in illo ex diuinitatis substantia: quædam ex dispensatione susceptæ humanitatis assumpta sunt. *Christus* nanque à chrismate est appellatus: hoc est, vnctus. Præceptum enim fuerat Iudæis, vt sacrum conficerent vnguentum, quo perungi possent ij qui vocabantur ad sacerdotium vel ad regnum: & sicut nunc regibus indumentum purpuræ insigne est regiæ dignitatis: sic illis vnctio sacri vnguenti nomen ad potestatem regiam conferebat: & inde Christi dicti à chrismate, quod est vnctio. Nam *chrisma* Græcè, Latinè vnctio nūcupatur: quæ etiam Domino nomen accommodauit facta spiritualis: qua spiritu vnctus est à Deo Patre: sicut dicitur in Actibus apostolorum: Collecti sunt enim in hac ciuitate, aduersus sanctum Filium tuum, quem vnxisti: non vtique oleo visibili, sed gratiæ dono, quod visibili significatur vngunto. Non est autem Saluatoris proprium nomen Christus, sed communis nuncupatio potestatis, dum enim dicitur Christus, commune nomen dignitatis est, dum *Iesus* Christus, proprium est vocabulum Saluatoris. Christi enim nomen nusquam alibi omnino, nec in aliqua gente fuit, nisi tantùm in illo regno vbi Christus prophetabatur, & vnde venturus erat. *Messias* autem Hebraicè dicitur, Græcè Christus, Latina autem locutione vnctus. *Iesus* Hebraicè, Græcè σωτὴρ, Latinè autem salutaris: siue saluator interpretatur, pro eo quod cunctis gentibus salutifer venit. Etymologiam enim nominis huius etiam Euangelista significat, dicens, Vocabitur nomen eius Iesus, id est, Saluator: quia ipse saluum faciet populum suum. Sicut enim Christus significat Regem: ita Iesus significat Saluatorem. Non itaq; nos saluos facit quicunque rex, sed rex Saluator. Quod verbum Latina lingua antea non habebat, sed habere poterat: sicut potuit quādo voluit. *Emmanuel*, ex Hebræo in Latinum significat nobiscum Deus, scilicet, quia per virginem natus Deus hominibus in carne mortali apparuit, vt terrenis viam salutis ad cælum aperiret. Ad diuinitatis autem substantiam quæ pertinent, ista sunt, Dominus & Deus. *Deus* autem dictus propter vnitam cum Patre substantiam. *Dominus* autem, propter seruientē creaturam. *Deus* autem & *homo*, quia Verbum & caro. Vnde & *bis genitus* dicitur, siue quia Pater eum genuit sine matre in æternitate. siue quia mater sine patre in tempore. *Vnigenitus* autem vocatur secundum diuinitatis excellentiam, quia sine fratribus: *primogenitus* est secundum susceptionem hominis, in qua per adoptionem gratiæ fratres habere dignatus est: quibus esset primogenitus. *Omousios* Patri ab vnitate substantiæ appellatur. *Substantia* enim vel essentia Græcè οὐσία dicitur, ὅμως vnus. Vtrunque igitur coniunctum sonat vna substantia. Hoc autem vocatur *omousion*, quod est, Ego & Pater vnum sumus, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ. Quod nomen etsi scriptum in sanctis literis non inueniatur in assertione tamen totius Trinitatis defenditur: quia datur ratio vnde rectè dici ostendatur: sicut & Pater in illis libris nusquā *Ingenitus* legitur, sed tamen dicendus esse atque credendus non dubitatur. *Omousios* similis substantiæ: quia qualis Deus: talis est imago eius inuisibilis. *Principium*, eò quòd ab ipso sint omnia, & quia ante eum nihil. *Finis* vel quia dignatus est in fine temporum humiliter in carne nasci & mori: & iudiciū nouissimum ipse suscipere: vel quia quicquid agimus ad illum referimus. Et cùm ad eum peruenerimus vltra quod quæramus non habebimus. *Os Dei* est: quia verbum eius est. Nam sicut pro verbis, quæ per linguam fiūt sæpe dicimus, illa & illa lingua: ita & pro Dei verbo os ponitur, quia mos est vt ore verba formentur. *Verbum* autem ideo dicitur quia per eum omnia condidit siue iussit. *Veritas*: quia non fallit, sed tribuit quod promisit: *Vita*, quia creauit. *Imago Dei*, propter parem similitudinem Patris. *Figura* est, quia suscipiens formam serui, operum virtutúmque similitudinem, patris in se imaginem atque immensam magnitudinem designauit. *Manus Dei* est, quòd omnia per ipsum facta sunt. Hinc & dextera propter effectum operis totius creaturæ, quæ per ipsum formata est. *Brachium*, quia ab ipso omnia continentur. *Virtus* pro eo quòd omnem potestatem Patris in semetipso habeat. & omnem cæ-

ter æque creaturam gubernet, contineat atque regat. *Sapientia* pro eo quòd ipse reuelet mysteria scientiæ & arcana sapientiæ. Sed tamen cùm sit Pater & Filius & spiritus sanctus sapientia & virtus & lux, propriè tamen iis nominibus Filius nuncupatur. *Splendor*, autem appellatur propter quod manifestat. *Lumen*, quia illuminat. *Lux*, quia ad veritatem contemplandam cordis oculos referat. *Sol*, quia illuminat omnes. *Oriens*, quia luminis fons & illustrator est rerum: & quòd oriri nos faciat ad vitam æternam. *Fons*, quia rerum omnium origo est, vel quòd satiat sitientes. Ipse quoque A & Ω. *Alpha* enim literam nulla præcedit. Prima est enim literarum, sicut & Filius Dei. Ipse enim se principium Iudæis interrogantibus esse respondit. Vnde & Iohannes in Apocalypsi, propriè ipsam literam ponens ait: Ego sum A & Ω, primus & nouissimus. *Primus*, quia ante eum nihil est. *Nouissimus*, quia nouissimum iudicium ipse suscipiet. *Mediator*, quia inter Deum & hominem medius constitutus est, vt hominem ad Deum perduceret: vnde & illum Græci μεσίτην vocant. *Paracletus* id est, aduocatus, quia pro nobis intercedit apud Patrem: sicut & de eo dicit Iohānes: Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum. Paracletus autem Græcum est, quod Latinè dicitur aduocatus. Quod nomē & Filio & Spiritui sancto adscribitur. iuxta quod & Dominus in Euangelio ait: Rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis. *Intercessor* autem ideo vocatur, quia pro culpa nostra remouenda curam gerit. & pro abluendis nostris criminibus curam impendit. *Sponsus* quia descendens è cælo, adhæsit Ecclesiæ, vt pace noui testamenti essent duo in carne vna. *Angelus* dicitur propter annunciationem paternæ ac suę voluntatis. Vnde & apud Prophetam magni consilij angelus legitur, dum sit Deus, & Dominus angelorum. *Missus* dicitur, eò quòd apparuit huic mundo Verbum caro factum: vnde & idem dicit, Ego à Patre exiui, & veni in hunc mundum. *Homo* autem dicitur, quia natus est. *Propheta*, quia futura reuelauit. *Sacerdos*, quia pro nobis hostiam se obtulit. *Pastor*, quia custos. *Magister*, quia ostensor. *Nazarenus* vero à loco. *Nazaræus* à merito, id est sanctus, siue mundus, quia peccatum non fecit. ¶Siquidem & de aliis inferioribus rebus nominum species ad se trahit Christus, vt facilius intelligatur. Dicitur enim *Panis*, quia caro. *Vitis*, quia sanguine ipsius redempti sumus. *Flos*, quia electus, *Via*, quia per ipsum ad Deum imus. *Ostium*, quia per ipsum ad Deum ingredimur. *Mons*, quia fortis. *Petra*, quia firmitas est credentium. *Lapis* angularis, vel quia duos parietes è diuerso de circumcisione & præputio venientes in vnam fabricam Ecclesiæ iungit: vel quòd pacem in se angelis & hominibus facit. *Lapis offensionis*, quia veniens humilis offenderunt in eum increduli homines: & factus est petra scandali, sicut dicit Apostolus Iudæis quidem scandalum. *Fundamentum* autem ideo vocatur, quia fides in eo firmissima est, vel quia super eum catholica Ecclesia constructa est. Sed & Christus *Agnus*, pro innocentia. *Ouis*, propter patientiam. *Aries*, propter principatum. *Hædus*, propter similitudinem carnis peccati. *Vitulus*, pro eo quòd pro nobis est immolatus. *Leo*, pro regno & fortitudine. *Serpens*, pro morte & sapientia. *Vermis*, quia resurrexit. *Aquila*, propter quod resurrectionem ad astra remeauit. Nec mirum si vilibus significationibus figuretur, qui vsque ad nostrarum passionum, seu carnis contumelias descendisse cognoscitur. Qui cùm sit coæternus Dei patris ante secula Filius, postquam venit plenitudo temporis, propter salutem nostram formam serui accepit, & factus est Filius Dei, hominis filius. Inde quædam de illo in scripturis sanctis, secundum formam Dei, quædam secundum formam serui dicuntur. Quorum exempli gratia duo quædam commemorantur: vt singula ad singula referantur. Secundum formam Dei de seipso dixit: Ego & Pater vnum sumus: secundum formam serui, Quoniam Pater maior me est. Homines autem minus intelligētes quid pro quo dicatur, ea quæ propter formam serui dicta sunt, volunt trāsferre ad formam Dei: & rursus ea quæ dicta sunt, vt ad se inuicem personæ referantur, volunt nomina esse naturæ atque substantiæ, & faciunt errorem in fide. Sic autem Dei filio coniuncta est humana natura, vt ex duabus substantiis fieret vna persona. Solus ergo homo pertulit crucem, sed propter vnitatē personæ & Deus dicitur pertulisse. Hic est quod scribitur. Si enim cognouissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, Filium ergo Dei crucifixū fatemur: nō ex virtute diuinitatis, sed ex infirmitate humanitatis: non ex suæ naturæ permansione, sed ex nostra susceptione.

De Spiritu sancto. CAP. III.

Spiritus sanctus ideo prædicatur *Deus*, quia ex patre Filióque procedit: & substantiam eorum habet. Neque enim aliud de Patre procedere potuit, quàm quòd ipse est Pater. *Spiritus sanctus* autem dictus secundum id quod ad aliquid refertur spirans. *Spirans* vtique spiritus inspirans est, & ex eo appellatus spiritus est. Proprio autem modo quodā Spiritus sanctus secundum quod refertur ad Patrem & Filium quòd eorum spiritus sit. Nam & hoc nomen quod spiritus dicitur,

non

nō semper secundū id quod refertur ad aliquid: sed secundū id quod aliquā naturā significat, intelligitur. Omnis enim incorporea natura spiritus in scripturis sacris appellatur. vnde nō tantū Patri & Filio, & Spiritui sācto, sed omni rationali creaturę & animæ hoc vocabulū congruit. Ideo igitur Spiritus Dei sāctus vocatur, quia Patris & Filij sanctitas est. Nā cum sit & Pater spiritus, & Filius spiritus, & Pater sāctus & Filius sanctus: propriè tamē ipse vocatur Spiritus sanctus, tanquā sanctitas coessētialis & cōsubstātialis amborū. *Spiritus sanctus* ideo *non dicitur genitus*, ne duo in Trinitate Filij suspicētur. Ideo *nō prædicatur ingenitus* ne duo Patres in ipsa Trinitate credātur. *Procedens* autē dicitur testimonio Domini dicētis: Multa adhuc habeo quæ vobis loquar, sed nō potestis illa modò audire. Veniet autē Spiritus veritatis, qui à Patre procedit & de meo accipiet: ille vobis indicabit omnia. Hic autē nō solùm natura procedit, sed sēper ad peragēda diuinitati opera indeficienter procedit. Hoc autē interest *inter nascentē Filiū & procedentem Spiritū sanctū*, quod filius ex vno nascitur: Spiritus sanctus ex vtroque procedit: & ideo dicit Apostolus: Qui autē spiritum Christi non habet, hic non est eius. Spiritus sanctus ex opere etiam *angelus* intelligitur. dictū est enim de illo: Et quæ ventura sunt annunciabit vobis: & vtiq; angelus Grecè, Latinè nūcius interpretatur: Vnde & duo angeli apparuerūt Loth, in quibus Dominus singulariter appellatur, quod intelligimus Filiū & Spiritū sanctū: nā Pater nunquā legitur missus. Spiritus sanctus ꝙ dicitur *paracletus*, à consolatione dicitur. παράκλησις enim Græcè, Latinè consolatio appellatur. Christus enim eū apostolis lugētibus misit, postquā ab eorū oculis ipse in cœlum ascēdit *Consolator* enim tristibus mittitur, secundū illā eiusdem Domini sentētiam, Beati lugentes, quoniā ipsi consolabūtur. Ipse etiam dixit: Tū lugebunt filij sponsi, cùm ablatus ab eis fuerit sponsus. Itē paracletus pro eo quod consolationē præstet animabus, quæ gaudiū tēporale amittunt. Alij paracletū Latinè *oratorem* vel *aduocatū* interpretantur. Ipse enim Spiritus sanctus dicit: Ipse docet. per ipsū datur sermo sapientiæ: ab ipso sancta scriptura inspirata est. Spiritus sanctus ideo *septiformis* nuncupatur, propter dona quę de vnita eius plenitudine particulatim recipiētes quiq. vt digni sunt cōsequi promerētur. Ipse enim Spiritus *sapiētia* & *intellectus*: spiritus *cōsilij* & *fortitudinis*: Spiritus *scientiæ* & *pietatis*: spiritus *timoris Domini*. *Spiritus* autē *principalis* in Psalmo quinquagesimo legitur: vbi quia tertiò spiritus repetitur, nōnulli Trinitatē intellexerunt in Deū, quia scriptum est: Deus spiritus est. Quod n. nō est corpus, & tamē est, videtur restare vt spiritus sit. Intelligūt ergo ibi nōnulli Trinitatē significari: in spiritu principali Patrē: in Spiritu recto Filiū: in Spiritu sancto, Spiritū sāctū. Spiritus sanctus ideo *donū* dicitur, eò ꝙ datur. A dādo enim donū est nuncupatū. Notissimū est enim Dominum Iesum Christū cū post resurrectionē à mortuis ascendisset in cœlū, dedisse Spiritū sanctū, quo credētes impleti, linguis omniū gentium loquebātur. In tātū autem donū Dei est: in quantū datur eis, qui per eū diligunt Deū. Apud se autē Deus est: apud nos autē, donū est, sed sempiternę salutis Spiritus sanctus donū est, distribuens singulis gratiarū dona, prout vult. Nā & prophetias quib. vult impartit, & peccata quibus vult dimittit. Nā peccata sine Spiritu sancto non donātur. Spiritus sanctus inde propriè *charitas* nūcupatur: vel quia naturaliter eos à quibus procedit, cōiungit, & se vnū cū eis esse ostēdit: vel quia in nobis id agit, vt in Deo maneamus, & ipse in nobis. vnde & in donis Dei nihil maius est charitate: & nullū maius est donū Dei quàm Spiritus sanctus. Ipse est & *gratia*, quæ quia nō meritis nostris, sed volūtate diuina gratis datur, inde gratia nūcupatur. Sicut autē vnicum Dei verbū propriè vocamus nomine sapiētiæ cùm sit vniuersaliter & Spiritus sanctus & Pater ipse sapiētia: ita Spiritus sanctus propriè nūcupatur vocabulo charitatis: cū sit Pater & Filius vniuersaliter charitas. Spiritus sanctus *Digitus Dei* esse in libris Euāgeliorū apertissimè declaratur. Cùm enim vnus euāgelista dixisset: In digito Dei eiicio dæmonia: alius hoc idē ita dixit: In spiritu Dei eiicio dæmonia. vnde & digito Dei scripta lex est, data die quinquagesimo ab occisione Agni: & die quinquagesimo à passione Domini venit Spiritus sanctus. Ideo autē digitus Dei dicitur, vt eius operatoria virtus cū Patre & Filio significetur. vnde & Paulus ait. Hęc omnia operatur vnus atq. idem Spiritus diuidens singulis prout vult. Sic autē per Baptismum in Christo morimur & renascimur: ita Spiritu signamur, qui est Digitus Dei & spirituale signaculū. Spiritus sanctus idcirco *in colūbæ specie venisse* scribitur, vt natura eius per auē simplicitatis & innocentiæ declaretur. vnde & Dominus: Estote, inquit, simplices sicut colūbæ. Hæc n. auis corporaliter ipso felle caret: habēs tantū innocentiā & amorē. Spiritus sāctus inde nomine *ignis* appellatur propter hoc ꝙ in actib. apostolorum per diuisionē linguarū vt ignis apparuit, qui & insedit super vnúquēque eorū. Propterea autē diuersarū linguarū gratiā apo

ſtolis dedit, vt idonei efficerentur fideliū eruditione populorū. Quòd verò ſupra ſin gulos ſediſſe memoratur, id cauſæ eſt, vt intelligatur per plures nonfuiſſe diuiſus, ſed manſiſſe in ſingulis totus, ſicut verè ignib mos eſt. Hāc n. naturā habet ignis accenſus: vt quanti ad eū, quāti ad crinē purpurei ſplēdoris aſpexerint: tantis viſū ſuæ lucis impertiat, tātis miniſteriū ſui muneris tribuat, & nihilominus ipſe in ſua integritate permaneat. Spiritus ſanctus nomine *aquæ* appellatur in Euāgelio, Domino clamāte & dicente, Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, flumina aquę viuæ fluēt de ventre eius. Euangeliſta autē expoſuit vnde diceret. Secutus n ait, Hoc autē dicebat de ſpiritu quē accepturi erāt credētes in eū, ſed aliud eſt aqua ſacramēti aliud aqua quæ ſignificat ſpiritū Dei. Aqua n ſacramenti viſibilis eſt aqua Spiritus ſācti inuiſibilis eſt. Iſta abluit corpus, & ſignificat quod fit in anima. per illū autē Spiritū ſanctū ipſa anima mundatur & ſaginatur. Spiritus ſanctus ideo *Vnctio* dicitur, Ioāne apoſtolo teſtāte, quia, ſicut oleum naturali pondere ſuperfertur omni liquori, ita in principio ſuperferebatur Spiritus ſanctus aquis. Vnde & Dominus oleo exultationis, hoc eſt Spiritu ſācto legitur fuiſſe vnctus: ſed & Ioānes apoſtolus Spiritū ſanctū vnctionē vocat dicens, Et vos inquit vnctionē quam accepiſtis ab eo permaneat in vobis, & nō neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus re. Ipſe n Spirit S. vnctio eſt inuiſibilis.

De eadem Trinitate CAP. IIII.

Trinitas appellatur, quod fiat totū vnū ex quibuſdam tribus, quaſi Triunitas, vt *memoria, intelligētia*, & *Voluntas*, in quib. mens habet in ſe quādam imaginem diuinæ Trinitatis. Nā dum tria ſint, vnū ſunt: quia & ſingula in ſe manēt, & omnia in omnib. Pater igitur & Filius & Spiritus ſanctus Trinitas & vnitas. Idem n. vnum, idem & *tria*. In natura *Vnū*, in perſonis tria. *Vnū* propter mājeſtatis cōmunionem. *tria* propter perſonarū proprietatem. Nā alius pater, alius filius, alius Spiritus S. ſed *alius* quidē *non aliud*, quia pariter ſimplex, paritérq. incommutabile bonum & coæternū. *Pater* ſolus, nō eſt de alio: ideo ſolus appellatur ingenitus. *Filius* ſolus de patre eſt natus: ideo ſolus dicitur genitus, *Spiritus S.* ſolus de patre & filio procedit: ideo ſolus amborū nūcupatur ſpiritus. ¶ In hac Trinitate, alia ſunt appellatiua nomina, alia propria ſunt. *Propria* n. ſunt eſſētialia, vt Deus Dominus, omnipotens, incōmutabilis, immortalis. Et inde propria, quia ipsā ſubſtātiā ſignificant, qua vnum ſunt. *Appellatiua* verò pater & filius & Spiritus S. ingenitus, & genitus, & procedens. Eadem & *relatiua* quia ad ſe inuicē referuntur. Cùm n. Deus dicitur, eſſentia eſt, quia ad ſeipsū dicitur. Cū verò dicitur pater & filius & Spiritus S. relatiuē dicuntur, quia ad ſe inuicē referūtur. Nā pater nō ad ſeipſum, ſed ad filiū, relatiuē dicitur: quia eſt ei filius: ſic & filius relatiuē dicitur, quia eſt ei pater ſic S. ſanctus, quia eſt patris filiiq. ſpiritus. His n. appellationib. hoc ſignificatur, quod ad ſe inuicē referuntur, non ipſa ſubſtātia qua vnū ſunt. Proinde Trinitas in relatiuis perſonarū nominib. eſt, deitas nō triplicatur, ſed in ſingularitate eſt: quia ſi triplicatur, deorū inducimus pluralitatē. Nomen autē *deorū* in angelis & ſanctis hominibus ideo pluraliter dicitur, propter quod non ſint meritò æquales: De quib. pſalmus, Ego dixi dij eſtis. De patre autē & filio & Spiritu S. propter vnā & æqualē diuinationem nō nomē deorum: ſed Dei eſſe oſtēditur: ſicut ait apoſtolus, Nobis tamē vnus Deus, vel ſicut voce diuina dicitur, Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt, vt ſcilicet Trinitas ſit, & vnus Dominus Deus ſit. Fides apud Græcos de Trinitate hoc modo eſt vna *ὐσία*, ac ſi dicatur vna natura, aut vna eſſētia. Tres *hypoſtaſes*, quod reſonat in Latinū vel tres perſonas, vel tres ſubſtantias. Nā latinitas propriè non dicit de Deo niſi *eſſentiā, ſubſtantia* verò non propriè dicit ſed abuſiuè: quoniā verè ſubſtātia apud Græcos perſona intelligitur, non natura.

De angelis. CAP. V.

Angeli Græcè vocātur, Hebraicè dicūtur malooth: Latinè verò nūcij interpretātur, ab eo q̄ Domini voluntatē populis nuntiēt. Angelorum autē vocabulū officij nomē eſt, nō naturæ. ſemper n. ſpiritus ſunt, ſed cùm mittūtur vocatur angeli. Quib. ideo pictorū licentia pēnas facit, vt celerē eorū in cuncta diſcurſum ſignificēt, ſicut & iuxta fabulas poetarū vēti pennas habere dicūtur, propter velocitatē ſcilicet. Vnde ſcriptura ſacra dicit, Qui ambulat ſuper pēnas vētorū Nouē autē ordines eſſe angelorū ſacræ ſcripturæ teſtantur, i. *angeli, archāgeli, throni, dominationes, Virtutes principatus, poteſtates, cherubin* & *ſeraphin*. Quorū officiorū vocabula cur ita dicta ſint interpretādo exequimus. ¶ *Angeli* vocātur ꝓpter q̄ de cœlis ad annuntiādū hominibus mittūtur. Angelus enim Græcè Latinè nūtius dicitur. ¶ *Archāgeli* Græca lingua, Latina ſummi nuncij interpretantur. Qui n. parua vel minima annūtiāt, angeli: qui verò ſūma, archangeli nuncupātur. Archangeli dicti quod primatum teneāt inter angelos. Ἀρχὴ enim Græcè Latine principatus interpretatur. Sunt n. duces & principes, ſub quorum ordine vnicuique angelorū

officia deputata sunt. Nã quia archãgeli angelis prẽsunt, Zacharias propheta testatur dicens: Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eũ, Curre, & loquere ad puerũ istũ dicens: Absque muro habitabitur Hierusalẽ. Si enim in ipsis officiis angelorũ nequaquã potestates superiores inferiores disponerent, nullo modo hoc quod homini diceret angelus ab angelo cognouissent. Quidã autem archangelorũ priuatis nominibus appellantur, vt per vocabula ipsa in opere suo quod valeant designetur. *Gabriel* Hebraicè in linguã nostrã vertitur fortitudo Dei. Vbi. n. potẽtia diuina vel fortitudo manifestatur: Gabriel mittitur. Vnde & eo tẽpore quo erat Dominus nasciturus & triũphaturus de mũdo Gabriel mittitur ad Mariã, vt illũ annũtiaret, qui ad debellãdas aereas potestates humilis venire dignatus est. *Michael* interpretatur, quis vt Deus? Quando n. aliquid in mundo miræ virtutis fit, hic archãgelus mittitur. Et ex ipso opere nomen est eius: quia nemo valet facere quod facere præualet Deus. *Raphael* interpretatur curatio, vel medicina Dei. Vbicũque enim curãdi & medẽdi opus necessariũ est, hic archãgelus à Deo mittitur, & inde medicina Dei vocatur. Vnde & ad Tobiã idẽ archãgelus missus oculis eius curationem adhibuit, & cæcitate detersa visum eius restituit. Nominis. n. interpretatione & angeli officiũ designatur. *Vriel* interpretatur ignis Dei, sicut legimus apparuisse ignẽ in rubo. Legimus etiã ignẽ missum desuper, & implesse quod præceptũ est. ¶ *Throni* autẽ, & dominationes, & principatus, & potestates, & virtutes, quibus vniuersã cælestẽ societatẽ Apostolus complectitur, ordines angelorũ & dignitates intelligũtur, & pro hac ipsa distributione officiorũ alij throni, alij dominationes, alij principatus, alij potestates dicũtur pro certis dignitatib. quibus inuicẽ distinguũtur. ¶ *Virtutes* angelica quædã ministeria perhibẽtur, per quæ signa & miracula in mundo fiunt: propter quod & virtutes dicũtur. ¶ *Potestates* sunt, quibus virtutes aduersæ subiectæ sunt, & inde Potestatũ nomine nuncupantur quia magni spiritus eorũ potestate coercẽtur, ne tantũ mundo noceãt, quantum cupiũt. ¶ *Principatus* sunt hi, qui angelorũ agminibus prẽsunt. Qui pro eo quod subditos angelos ad explẽdũ ministeriũ diuinũ disponũt, principatus vocabulũ acceperũt. Nam alij sunt qui administrãt, alij qui assistunt, sicut per Danielẽ dicitur. Milia miliũ ministrabãt ei, & decies milies centena milia assistebãt ei. ¶ *Dominationes* sunt ij, qui etiã Virtutibus & principatibus præeminent: qui pro eo q; cæteris angelorũ agminibus dominãtur, Dominationes vocãtur. *Throni* sunt agmina angelorũ, qui latino eloquio sedes dicũtur: & vocati Throni, quia illis cõditor præsidet, & per eos iudicia sua decernit vel disponit. *Cherubin* autem & ipsæ sublimes cælorũ potestates, & angelica ministeria perhibẽtur: qui ex Hebræo in linguã nostrã interp. etãtur sciẽtiæ multitudo. Sũt autẽ sublimiora agmina angelorũ: qui pro eo quod vicinius positi diuina sciẽtia cæteris amplius sunt, Cherubin, hoc est, plenitudo sciẽtiæ appellãtur. Ipsa sunt duo illa animalia super propiciatoriũ arcę ficta ex metallo, propter significandã angelorũ præsentiã, in quorũ medio ostẽditur Deus. *Seraphin* quoque similiter multitudo angelorũ est, qui ex Hebræo in Latinũ ardẽtes vel incẽdentes interpretantur. Qui idcircò ardẽtes vocantur, quia inter eos & Deũ nulli alij angeli cõsistunt: & ideò quãto vicinius corã Deo cõsistũt, tãto magis claritate diuini luminis inflãmãtur. Vnde & ipsi velãt faciẽ & pedes sedẽtis in throno Dei: & idcircò cætera angelorum turba videre Dei essentiã plenè nõ valet: quoniã Seraphim eã tegit. Hęc igitur vocabula agminũ angelorũ ita sunt specialia ordinũ singulorũ, vt tamẽ sint ex parte cõmunia omniũ. Nã dũ Throni sedes Dei inquorundã angelorũ ordine specialiter designentur, tamẽ per Psalmistam, Qui sedes super Cherubin, dicitur. Sed ideò isti ordines angelorũ priuatis nominibus appellantur: quia hoc ipsum officiũ in proprio ordine acceperunt. Et cũ sint omnibus cõmunia, propria tamẽ hæc nomina suis ordinibus deputantur. Vnicuique etiam, sicut prædictũ est, propria officia sunt iuncta: quæ eos promeruisse in mũdi cõstat exordio. Nã quia angeli & locis & hominibus præsunt, per prophetã testatur angelus dicens, Princeps regni Persarũ restitit mihi. Vnde apparet, nullũ esse locũ cui angeli non præsint. Præsunt n. & auspiciis operũ omniũ. Hic est ordo, vel distinctio angelorũ: qui post lapsum malorũ in cælesti vigore steterũt. Nã postquã apostatæ angeli ceciderũt, hi in perseuerantia æternæ beatitudinis solidati sunt. Vnde & post cęli creationẽ in principio reperitur. Fiat firmamentũ, & vocatũ est firmamentũ cælũ. nimirũ ostendẽs: quod post ruinã angelorũ malorũ, hi qui permãserunt, firmitatem æternæ perseuerãtiæ consecuti sunt. nullo iã lapsu auersi, nulla superbia cadentes, sed firmiter in Dei amore & cõtemplatione manentes, nihil aliud dulce habent, nisi eum à quo creati sunt. Quod autem duo Seraphim in Esaia leguntur, figurali ter veteris & noui testamenti signifi-

cationem ostendunt. Faciem verò & pedes operiunt Dei, quia præterita ante mundū, & futura post mundū scire non possumus: sed media tantùm eorum testimonia contemplamur. Singuli senas alas habēt, quia fabricā tantū mundi, quæ in sex diebus facta est, in præsenti seculo nouimus. Quod clamāt ter sāctus alter ad alterū, Trinitatis in vna diuinitate demonstrant mysteriū.

De hominibus qui quodam præsagio nomen acceperunt. CAP. VI.

PLerique primorum hominum ex propriis causis originem nominū habent. Quibus ita propheticè indita sunt vocabula, vt aut futuris aut præcedentibus eorum causis conueniant. In quibus tamen manente spiritali sacramento, nūc tātùm ad literam intellectum historiæ persequimur. Vbi autē etymologiæ interpretationē nó attingimus: solam ipsam etymologiam in Latinum ponimus. Quod autem vnum nomen Hebraicum aliter atque aliter interpretatur: hoc secundum accentuum & literarum euenit diuersitatem, vt in variis significationibus nomina computentur. *Adā*, sicut beatus Hieronymus tradidit, homo siue terrenus: siue terra rubea interpretatur. Ex terra enim facta est caro, & humus hominis faciē di materies fuit. *Eua* interpretatur vita: siue calamitas, siue Væ vita: quia origo fuit nascendi, calamitas: & Væ, quia per prēuaricationē causa extitit moriendi. A cadēdo enim nomen sumpsit calamitas. Alij autē dicunt ob hoc etiā Euam vitam & calamitatē appellatā, quia sæpe mulier viro causa salutis est, sæpe calamitatis & mortis origo, quod est Væ. *Cain* possessio interpretatur: vnde etymologiam ipsius exprimens pater eius ait: Cain, id est possedi hominē per Deum. Idem & lamentatio, eo quòd pro interfecto Abel interfectus sit, & pœnā sui sceleris dederit. *Abel* luctus interpretatur, quo nomine præfigurabatur occidēdus. Idē & vanitas, quia citò solutus est atq; subtractus. *Seth* interpretatur resurrectio, eo q̄ post fratris interfectionem natus sit: quasi resurrectionē fratris ex mortuis resuscitaret. Idē & positio, quia posuit eum Deus pro Abel. *Enos* iuxta propriæ linguæ varietatē, homo vel vir dicitur. Et cōgruē hoc vocabulum habuit. De eo enim scriptum est: Tunc enim initium fuit inuocandi nomen Domini. licet plerique Hebræorum arbitrentur, quod tunc primùm in nomine Domini, & similitudine eius fabricata fūt idola. *Enoch* dedicatio. In ipsius enim nomine ciuitatem postea ędificauit Cain. *Cainā* lamētatio vel possessio eorū: sicut enim Cain possessio, ita deriuatum nomē, quod est Cainā, facit possessio eorū. *Matusalē* interpretatur mortuus est, euidens est etymologia nominis. quidā enim cum patre trāslatum fuisse, & diluuiū præteriisse putauerunt. Ob hoc signanter transfertur & mortuus est, vt ostēderetur non vixisse eū post diluuiū: sed in eodem cataclismo fuisse defunctū. Soli enim octo homines in arca euaserūt diluuiū. *Lamech* percutiēs. Ipse enim percussit & interfecit Cain: quod etiā ipse postea perpetrasse vxoribus confitetur. *Noe* requies interpretatur, pro eo quòd sub illo omnia retrò opera quieuerūt post diluuium. Vnde & pater eius vocans nomen eius Noe dixit, Iste requiescere nos faciet ab omnib9 operibus nostris. *Sē* dicitur nominatus, eo q̄ nomē ex posteritatis prēsagio accepit. Ex ipso enim Patriarchæ, & prophetæ & apostoli & populi Dei. Ex eius quoque stirpe, & Christus, cuius ab ortu solis vsque ad occasum magnū est nomē in gētibus. *Kam*, calidus: quia ipse ex præsagio futuri cognominatus est. Posteritas. n. eius eā terræ partē possedit, quæ vicino sole calētior est. Vnde & Ægyptus vsque hodie Ægyptiorū lingua kā dicitur. *Iafeth* latitudo. Ex eo. n. populus gentiū nascitur, & quia lata est ex gētibus multitudo credentiū, ab eadē latitudine, Iaseth dictus est. *Kanaā*, filius Kā, interpretatur, motus eorū. Quod quid est aliud nisi opus eorū? Pro motu. n. patris, id est pro opere eius maledictus est. *Arfaxat* sanans depopulationē. *Chus* Hebraice Æthios interpretatur: à posteritate sui generis nomē sortitus. Ab ipso enim sunt propagati Æthiopes. *Nēbroth* interpretatur tyrānus. Iste. n. prior arripuit insuetā in populos tyrannidē, & ipse aggressus est aduersus Deū impietatis ædificare turrem. *Heber* transitus. Etymologia eius mystica est, quod ab eius stirpe transiret Dominus: nec perseueraret in eis, trāslata gentibus gratia. Ex ipso enim sunt exorti Hebræi. *Faleg* diuisio, cui pater propterea tale nomen imposuit, quia tunc natus est, quando per linguas terra diuisa est. *Thara* exploratio ascēsionis. *Melchisedech* rex iust9. Rex, quia ipse postea imperauit. Salē iustus, prę eo quòd discernens sacramenta legis & Euangelij: non pecudum victimas, sed oblationē panis & calicis in sacrificiū obtulit. *Loth* declinans. Factis enim Sodomorum nō consensit, sed eorum illicita carnis incendia declinauit. *Moab* ex patre & totum nomen etymologiam habet. Concepit enim eum primogenita filia de patre. *Ammon* cuius causa nomen redditur filius populi mei: sic deriuatur, vt ex parte sensus nominis, ex parte ipse sit sermo. Ammi enim

enim à quo dicti sunt Ammanitæ, vocatur populus meus. *Sarai*. interpretatur princeps mea, eo quòd esset vnius tantummodo domus materfamilias. Postea causa nominis immutati ablata de fine litera dicitur Sara, id est princeps. Omnium quippe gentium futura princeps erat, sicut & Domiuus pollicitus fuerat Abraham: Dabo tibi ex Sara filiũ, & benedicam ei, & erit in gentes, sed & reges populorum erunt ex eo. *Agar*, aduena vel conuersa. Fuit enim Ægyptia. *Cethura*, thymiama interpretatur. *Ismael*, interpretatur auditio Dei: sic enim scriptum est, Et vocauit nomen eius Ismael, quia exaudiuit eum Deus. *Esau*, trinomius est, & ex propriis causa variè nuncupatur. dicitur enim Esau, id est rufus ob coctionem rufæ lentis ita appellatus, cuius edulio primogenita perdidit. *Edom*: aut ob ruborem corporis dictus est, quod Latinè sanguineus dicitur. *Seir* verò quod fuerit hispidus, & pilosus: quoniam enim natus est, totus sicut pellis pilosus erat. atque ideo tribus nominibus appellatur, Esau, id est rufus. *Edon*, id est sanguineus. *Seir*: id est pilosus: quia non habuit lenitatem. *Rebecca*, patientia: siue quæ multum accepit. *Lia*, laboriosa vtique generando. Plurimos enim dolores quàm Rachel fecunditate pariendi experta est. *Rachel*, interpretatur ouis. pro ea enim Iacob pauit oues Laban. *Zilpa*, os hians. *Bala*, inueterata. *Dina*, transfertur in causam. Iurgij enim in Sichimis causa extitit. *Thamar*, amaritudo pro viris mortuis. Eadem & cõmutãs. Mutauit enim se in habitũ meretricis, quando cum socero suo concubuit. *Phares*: diuisio, ab eo quòd diuiserit membranulam secundarum diuersoris. Inde & Phares sortitus est nomen. Vnde & Pharisæi qui se quasi iustos à populo separabant, diuisi appellabãtur. *Zara*, frater eius in cuius manu erat coccinũ, interpretatur oriens, siue quia primus apparuit, siue quòd plurimi ex eo iusti nati sunt, vt in libro Paralipomenon continetur, Zara, id est oriens appellatus est. *Iob*, in Latinum vertitur dolens, & rectè: propter percussionẽ carnis & passiones dolorũ. Calamitates enim suas nominis etymologia præfigurauit. *Pharao*, nomẽ est nõ hominis sed honoris sicut & apud nos Augusti appellantur reges cum propriis nominibus censeantur. Exprimitur autem in Latinum Pharao denegans eum, vtique Deum, siue dissipator eius. Populi enim Dei fuit afflictor. *Tanes* marinus, siue vbi est signũ eius. Cessit & defecit signum eius coram signis Moysi vnde & dixerunt Magi, Hic digitus Dei est. *Mambres*, mare pelliceum, siue mare in capite. Deniq; Moyses interpretatur sumptus ex aqua. Inuenit enim eum ad ripã fluminis expositũ filia Pharaonis, quẽ colligens adoptauit filiũ sibi: vocauitque nomen eius Moyses, eo quòd de aqua sumpsisset eũ. *Aaron*, mons fortitudinis interpretatur, propter quòd thuribulum accipiẽs in medio superstitum & interemptorum obuiam stetit, & ruinam mortis quasi quidam mons fortis exclusit. *Eleazar*, Dei adiutorium. *Balac* præcipitãs siue deuorans. *Balaam*, vanus populus. *Phinees*, ori parcens. transfixit enim pugione Zambri cum scorto Madianitide, & Domini furorem placauit, vt parceret. *Zambri*, stella lacessiẽs vel amaricans. Propriè enim est nomen ab amaritudine vocatum: quòd peccando amaricauerit populum. *Raab*, latitudo vel fames siue impetus. *Iosue* interpretatur saluator. Ipse enim in figura Christi populum à deserto saluauit, & in terram repromissionis induxit. *Caleb*, quasi cor aut canis. *Othoniel*, tempus eius Deus, vel responsio Dei. *Aod*, glorioſus. *Barach*, fulgurans. *Debora*, Apis vel loquax. Apis, quia fuit ad bellum promptissima, dimicans aduersus Sisaram: quo perempto cecinit canticum: inde loquax. *Iahel*, ascensio. *Gedeon*, experimẽtum iniquitatis eorum. Frequentibus enim documentis informatus est quasi præsagio contra hostes futuram victoriam expediret: ex quo futuro experimento etymologiam nominis sumpsit. *Abimelech*, pater meus Rex. *Thola*, vermiculus vel coccinũ. *Iair*, illuminãs. *Iephte*, aperiẽs vel apertus. *Esebon*, cogitatio siue vinculum mœroris. *Abdo*, seruus eius. *Samson*, sol eorũ vel solis fortitudo. Fuit enim virtute clarus, & liberauit Israel de hostibus eorum. *Dalila* paupercula vel situla. *Booz*, in fortitudine: siue in quo robur. *Noemi*, quem interpretari possumus consolatã: eo quòd marito & liberis peregrè mortuis, nurũ Moabitidẽ in consolationem suã tenuit. *Ruth*, interpretatur festinans. Alienigena enim erat ex populo gẽtili: quæ relicta patria festinauit transire in terram Israel dicens socrui suæ, Quocunque perrexeris, pergã. *Anna*, gratia eius interpretatur, quia dum esset prius sterilis natura, postremò Dei gratia fecundata est. *Eli*, Deus meus. *Ofni*, discalciatus. Filius enim fuit Heli electus in ministerium sacerdotij: cuius amissionem suo expressit vocabulo. Apostolus enim ait, Calciati pedes in præparationem Euangelij pacis. Et propheta: Quàm speciosi pedes qui annunciant pacẽ! Iste ergo discalciatus interpretatur, vt eius nomine veteris Testamenti sacerdotium à veteri populo significaretur ablatum. *Phinees*, frater Ofni, os mutum interpretatur, quo significatur sacerdotij veteris & doctrinæ silentiũ. *Samuel*, nomen eius Deus. *Gessai*, in sole sacrificium vel incensum. *Saul*, petitio interpretatur. Notum est enim quomodo Hebræorũ populus eum sibi regem petierit, & accepit nomẽ nõ secundũ Deum: sed secundũ suã voluntatem.

Dauid, manu fortis interpretatur: vtiq; quia fortissimus in prælijs fuit. Ipse & desiderabilis in stirpe scilicet sua, de quo dixerat propheta, Veniet desideratus cunctis gentibus. *Salomõ*, tribus nominibus fuisse perhibetur. Primum vocabulum eius *Salomon* dicitur, id pacificus, eo quòd in regno eius pax fuerit. Secundum nomen *Idida*: eo quòd fuerit dilectus & amabilis Domino. Tertium vocabulum eius *Coeleth*, quod Græcè appellatur Ecclesiastes, Latinè cocionator: quòd ad populũ loqueretur, *Ionathas*, columbæ donum. *Absalõ*, patris pax per antiphrasim: eo quòd bellũ aduersus patrem gessisset: siue quòd in ipso bello Dauid placatus fuisse legitur filio: adeo vt etiã magno cum dolore extinctum plangeret. *Roboã*, latitudo populi, & ipsũ per antiphrasin: quòd decem tribubus ab eo separatis, duæ tantùm ei relictæ sunt. *Abia*, pater Dominus, vel pater fuit. *Asa*, tollens siue sustollens. *Iosaphat*, Domini iudicium. *Ioram*, qui est excelsus. *Ahazias*, apprehendens Dominum. *Athalia*, tempus Domini. *Ioas*, spirans vel Domini robur. *Amasias*, populũ tollens. *Osias*, fortitudo Domini. *Azarias*, auxilium Domini. *Ozias* autẽ ipse est qui & Azarias duplici nomine. Ipse est qui illicitum sibi sacerdotiũ vendicare conatus, lepra in fronte percussus est. *Ioatham*, est perfectus. Pulchrã etymologiam nominis habet. Fecit enim rectũ in cõspectu Domini, & portam templi ędificauit excelsam. *Achas*, apprehendẽs. *Ezechias*, fortis Dominus. *Manasses*, obliuiosus. Permulta enim scelera & sacrilegia reliquerat, & oblitus fuerat Domini. *Amon*, fidelis vel honestus. *Iosias*, vbi est incensum Domini, propria etymologia nominis. Iste est enim qui simulacra conbussit. *Ioachas*, robust⁹. *Ioachim*, vbi est præparatio. *Eliachim*, Dei resurrectio. *Ieconias*, præparatio Domini. *Sedechias*: iustus Domini. *Ieroboam*, iudicatio siue causa populi, vel, vt quidã aiũt, diuisio interpretatur, pro eo quòd in regno eius diuisus sit populus Israel, & præcisus à regno stirpis Dauid. Diuisionis enim populi causa iste extitit. *Zambri*, psalmus, vel canticum meum. *Amri*, crispãs meus. *Achab*, frater patris. *Iezabel*, fluxus sanguinis: vel fluens sanguinẽ: sed melius vbi est sterquiliniũ. Præcipitata enim deorsum comederunt carnes eius canes: sicut prædixerat Helias, Et erunt, inquit, carnes, Iezabel, sicut stercus super faciem terræ. *Ochozias*, apprehendens Deum. *Iehu*, ipse, vel est. *Ioatham*, robustus. *Sella*, vmbra eius vel petitio. *Manaen*, consolans. *Phaceas*, aperiens. *Nabuchodonosor*, prophetiæ lagunculæ angustæ siue prophetans istiusmodi signum per somnium scilicet futurorum quod vidisse narratur, & Daniel interpretatus est, siue sessio in agnitione angustiæ pro iis qui in captiuitatem ab eo ducti sũt. *Zorobabel*, apud Hebræos ex tribus integris nominibus traditur esse compositus. *Zo*, iste, *ro*, magister, *babel*, propriè Babylonium sonat: & efficitur nomen Zorobabel, iste magister de Babylone. In Babylone enim ortus est, vbi & princeps gentis Iudææ extitit,

De patriarchis. CAP. VII.

QVorundam patriarcharũ etymologiæ notandæ sunt, vt sciamus quomodo suo vocabulo resonent. Nam plerique eorum ex causa propria nomina acceperunt. *Patriarcha* interpretatur patrum princeps. Ἀρχὴ enim Græcè principatus est. *Abram*, primùm vocatus est pater videns populum, propter Israelitas scilicet tantùm. postea appellatus est Abraham, quod transfertur pater multarum gentium, quod erat adhuc per fidem futurũ. Gentium autẽ non habetur in nomine, sed subauditur. iuxta illud: Erit nomen tuum Abraham, quia patrem multarum gentiũ posui te. *Isaac*, ex risu nomen accepit. Riserat enim pater: quando ei promissus est admirans in gaudio. Risit & mater, quando per illos tres viros promissus est, dubitans in gaudio. Ex hac ergo causa nomen accepit Isaac. interpretatur enim risus. Sciẽdum autem quod quatuor in veteri Testamento absque vllo velamine nominibus suis antequam nascerentur vocati sunt. Ismael, Isaac, Salomon, & & Iosias. Lege scripturas. *Iacob*, supplantator interpretatur, siue quòd in ortu plantam nascentis fratris apprehenderit: siue quòd postea deceperit fratrẽ arte. Vnde Esau dixit. Iustè vocatũ est nomẽ eius Iacob, supplantauit enim me ecce secũdo. *Israel*, vir videns Deum. Tunc enim hoc nomen accepit, quando tota nocte luctatus vicit in certamine angelũ. & oriente lucifero benedictus est. Inde propter visionẽ Dei Israel appellatus est, sicut & ipse ait: Vidi Dominum & salua facta est anima mea, *Ruben*, interpretatur visionis filius. Sic enim quãdo eum peperit Lia: vocauit nomẽ eius Ruben, dicens: Quia vidit Deus humilitatẽ meã. *Simeon*, interpretatur auditio Dei. Sic enim dixit Lia quando eum peperit, Quia exaudiuit me Deus. Leui additus. Dixit enim Lia quando peperit eum nõ ambigens de amore viri: Nunc mecum erit vir meus: quia peperi tres filios. *Iudas*, cõfessio dicitur. Quãdo enim eum peperit Lia, laudẽ Domino retulit dicens: *Nunc super hoc confitebor Domino*, & ob id vocatus est Iudas. A confessione itaque nomen eius dictum est: quod est gratiarum actio. *Isachar*, interpretatur merces. Hoc autem ideo, quia mandragoris filij Ruben introitum viri qui Racheli debebatur, ad se emerat Lia. Vnde & dum natus est, dixit Lia, Dedit Deus mercedem meã. *Zabulon*, interpretatur habitaculum. Sextum enim hunc filium genuerat Lia: propterea iam

ſecura dixit, Habitabit mecum vir meus. Vnde & filius eius vocatus eſt habitaculum. *Nephtalim* de cõuerſatione ſiue comparatione: cauſa nominis eius eſt, Vnde & dixit Rachel, cùm eum peperiſſet ancilla eius Bala: Habitare me fecit Deus habitationem cum ſorore mea. *Dan* interpretatur iudicium. Bala enim dum eum peperiſſet, dixit Rachel domina eius: Iudicauit me Dominus, & exaudiens dedit mihi filium. Cauſam nominis expreſſit, vt ab eo quòd iudicaſſet Dominus: filio ancillæ iudicij nomen imponeret. *Gad* ab euentu ſiue procinctu vocatus eſt. Quando enim eum peperit Zilpha, dixit domina eius Lia in fortuna, id eſt quod dicitur, in procinctu vel euẽtu. *Aſer* beatus dicitur, dum enim peperiſſet eum Zilpha, dixit Lia: Beata ego, & beatificãt me mulieres, & ab eo quòd beata dicatur, ex etymologia nominis Beatum vocauit. *Ioſeph* ab eo quòd ſibi alium filium addi mater optauerat, vocauit augmentum. Hũc Pharao, *Cephaneth* appellauit, quod Hebraicè abſconditor repertorum ſonat, pro eo quòd obſcura ſomnia reuelauit, & ſterilitatẽ prædixit. Tamen quia hoc nomen ab Ægyptio ponitur, ipſius linguæ deberet habere ratione. Interpretatur ergo Cephaneth Ægyptio ſermone Saluator mundi, eo quòd orbẽ terræ ab imminente famis excidio ipſe liberaret. *Beniamin* interpretatur filius dextræ quod eſt virtutis. Dextra enim interpretatur Iamin. Mater quippe eius moriens vocauerat nomen eius Benoni, id eſt, filius doloris mei. Pater hoc mutauit, filium dextræ nominans. *Manaſſes* dictus ab eo quòd ſit pater eius oblitus laborum ſuorum. Ita enim Hebraicè vocatur obliuio. *Ephraim* eo quòd auxerit eũ Deus, & ex hoc vocabulo in linguã noſtram transfertur augmentum.

De prophetis. CAP. VIII.

QVos gentilitas vates appellat, hos noſtri *prophetas* vocant, quaſi præfatores: quia porrò fantur, & de futuris vera prædicunt. Qui autem à nobis prophetæ, in veteri teſtamento *Videntes* appellabantur: quia videbant ea quæ cæteri non videbant, & proſpiciebant ea, quæ in myſterio abſcondita erant. Hinc eſt quod ſcriptum eſt in Samuele, Eamus ad videntẽ. Hinc Eſaias, Vidi, inquit, Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. Et Ezechiel, Aperti ſunt cœli & vidi viſiones Dei. Quorundam autem prophetarum nominum etymologiæ annotandæ ſunt. Vocabula enim eorum ſatis oſtendunt, quid in futuris factis dictiſque ſuis prænunciaſſent. *Helias* interpretatur Dominus Deus. Ex futuri ergo præſagio ſic vocatur. Nam dũ altercaretur in ſacrificio cum quadringentis ſacerdotibus Baal, inuocato nomine Domini deſcendit de cœlo ignis ſuper holocauſtum. Quod cùm vidiſſet omnis populus cecidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe eſt Deus. Ex hac ergo cauſa tale prius nomen accepit, pro eo quòd per eum poſteà cognouerit populus Dominum Deum. Idem & fortis Dominus interpretatur: vel propter quòd interfecit eoſdem ſacerdotes, vel propter quòd Achab aduerſitatem tolerauit. *Heliſæus* Domini ſalus interpretatur. vocabulum autem idem ex futuri præſagio ſuſcepit, denique & multas virtutes fecit, & famem pellens populum à morte ſaluauit. *Nathan*, dedit, ſiue dantis. *Iſaias* interpretatur ſaluator Domini. Et meritò. Saluator eſt enim vniuerſarum gentium, eiúſque ſacramenta ampliùs quàm cæteri prædicat. *Ieremias* excelſus Domini, pro eo quòd dictum eſt ei: Conſtitui te ſuper gentes & regna. *Ezechiel*, fortitudo Dei. *Daniel*, iudicium Dei, ſiue quia in presbyterorum iudicio ſententiam diuinæ examinationis exhibuit, dum reperta eorum falſitate Suſannam ab interitu liberauit: ſiue quod viſiones & ſomnia quibus per ſigna quædam & ænigmata futura monſtrabantur, ſagaci mente diſcernens, aperuit. Hic & deſideriorum vir appellatus eſt, quia panem deſiderij non manducauit, & vinum concupiſcentiæ non bibit. *Ozee* ſaluator aut ſaluans. Dum enim iram Dei in populum Iſrael ob crimen idololatriæ prophetaſſet, domui Iudæ ſalutem pronunciauit. Propter quod Ezechias rex Iuda, ſublatis idolis quæ præcedentes reges conſecrauerant, templum Domini purgaſſe ac purificaſſe monſtratur. *Iohel* Dominus Deus, ſiue incipiens Deo, vel fuit Dei. Hoc enim eius vocabulum reſonatur etymologia incerta. *Amos* populus auulſus. Prophetia enim eius ad populum fuit Iſrael, qui iam auulſus erat à Domino, & aureis vitulis ſeruiebat ſiue auulſus à regno ſtirpis Dauid. *Naum* germen ſiue conſolator. Increpat enim ciuitatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius conſolatur Sion dicens: Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem. *Abacuc* amplexans, quia vel ex eo quòd amabilis Domini fuit, vocatur amplexatio, vel quòd in certamen cum Deo congreditur, amplexantis, id eſt, luctantis ſortitus eſt nomen. Nullus enim tam audaci voce auſus eſt Deum ad diſceptationem iuſtitiæ prouocare: cur in rebus humanis & mundi iſtius tanta rerum verſaretur iniquitas? *Micheas*, quis hic, vel quis iſte? Cõminatur enim Samariæ ob cauſam ſimulachrorũ illo modo de quo Heliu dicit: Quis eſt iſte inuoluens ſententias? *Sophonias* ſpeculum vel arcanum Domini interpretatur: vtrumque ad prophetas con-

uenit. Ipsi enim sciũt mysteria Dei. Vnde ad Ezechielem dicitur: Speculatorem te posui domui Israel. Et alibi, Non faciet Dominus quicquam, nisi reuelauerit seruis suis prophetis. *Abdias*, seruus Domini. Sicut enim Moyses seruus Domini & Apostolus seruus Christi: ita iste legatus ad gentes missus videt & prædicat quæ prophetali digna sunt ministerio & seruitute: inde seruus Domini. *Ionas* interpretatur columba siue dolens. Columba, pro gemitu quando in ventre ceti triduo fuit. Dolens autẽ vel propter tristitiam quam habuit de salute Niniuitarum: vel propter ederam subitò arescentem: cuius vmbraculo tegebatur contra solis ardorem. Ipse est & Amathi Saraptenitę viduę filius, vt Iudæi affirmant, quem resuscitauit Helias matre postea ad eum dicente: Nunc cognoui quoniã vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est. Ob hanc causam ipsum puerum Amathi vocatum. Amathi enim ex Hebræo in Latinam linguã veritas dicitur, & ex eo quòd verùm Helias locutus est: ille qui suscitatus est, filius nuncupatus est veritatis. *Zacharias* memoria Domini. Septuagesimo enim anno desolationis templi completo, Zacharia prædicante memoratus est Dominus populi sui: iussúque Darij reuersus est populus Dei, & reædificata est vrbs, & templum. *Aggeus* in Latinum festiuus & lætus resonat. Destructum enim templum ædificandum prophetat, & post luctum captiuitatis regressionis lætitiam prædicat. *Malachias* interpretatur angelus Domini, id est, nuncius. Quicquid enim loquebatur: quasi à Domino essent mandata, ita credebantur, & inde ita nomen eius Septuaginta transtulerunt dicentes, Assumptio verbi Domini super Israel in manu angeli eius. *Esdras* adiutor. *Neemias* consolator à Domino. Quodam enim præsagio futurorum nomina ista sortiti sunt. Fuerunt enim in adiutorium & consolationem omni illi populo redeunti ad patriam. Nam & templum Domini idem reædificauerunt, & murorum & turrium opus ipsi restauraverunt. *Ananias* gratia Dei interpretatur. Idem & *Sidrac* lingua Chaldæa, quod interpretatur decorus meus. *Azarias* auxilium Domini. Idem & Abdenago, quòd in Latinum vertitur Seruiens taceo. *Misahel*, qui populus Domini. Ipse & Misac quod interpretatur risus vel gaudim. *Azia* frater meus. *Semeia* audiens Dominum. *Asap* congregans. *Ethan*, robustus, siue ascensus. *Idithun* transiliens eos, siue saliens eos. Quosdã enim inhærentes humo: curuatos in terram, & ea quæ in imo sunt cogitantes, & in rebus transeuntibus spem ponentes, transiliuit canendo iste, qui vocatur transiliens. *Eman* accipiens vel formido eorum. *Barachia* benedictus Dominus, vel benedict⁹ Domini. *Olda* districtio, siue diuerticulum. *Iudith* laudans vel confitens Domino. *Hester* absconsa. *Zacharias* memoria Domini, ob hoc quia canit memoriale testamenti sui sancti. *Ioannes* Domini gratia: eo quòd sit limes prophetiæ, prænuncius gratiæ, siue initium baptismatis, per quod gratia ministratur. Hi sunt prophetæ veteris nouique testamenti: quorum finis Christus, cui dicitur à Patre, Et prophetam in gentibus posui te. ¶ *Prophetiæ* autem *genera* sunt septem. Primũ genus *Ecstasis*, quod est mentis excessus, sicut vidit Petrus vas illud summissum de cœlo in stupore mentis cum variis animalibus. Secundum genus *Visio*, sicut apud Esaiam dicentem: Vidi Dominum sedẽtem super solium excelsum. Tertium genus *Somnium*, sicut Iacob subnixam in cœlo scalam dormiens vidit. Quartum genus *per nũbem*, sicut ad Moysen & ad Iob post plagam loquitur Deus. Quintum genus *Vox de cœlo*, sicut ad Abraham sonuit dicens, Ne inicias manum tuam super puerum. Et ad Saulum in via: Saule Saule quid me persequeris? Sextum genus, *accepta parabola*, sicut apud Salomonem in Prouerbiis, & apud Balaam cùm euocaretur à Balac. Septimum genus *repletio sancti Spiritus*, sicut penè apud omnes prophetas. ¶ Alia *tria genera Visionum* dixerunt esse. Vnum *secundum oculos corporis*, sicut vidit Abraham tres viros sub ilice Mambre: & Moyses ignem in rubo: & discipuli transfiguratum Dominum in mõte, inter Moysen, & Heliam, & cætera huiusmodi. Alterum *secundum Spiritum quo imaginamur ea quæ per corpus sentimus*, sicut vidit Petrus discũ illum submitti de cœlo cum variis animalibus: & sicut Esaias Deum in sede altissima non corporaliter, sed spiritualiter vidit. Non enim Deum forma corporea circumterminat: sed quemadmodum figuratè, non propriè multa dicuntur: ita etiam figuratè multa monstrantur. Tertium autem genus visionis est, *quod neque corporeis sensibus, neque vlla parte animæ qua corporalium rerũ imagines capiuntur sed per intuitum mentis quo intellecta conspicitur veritas*: sicut Daniel præditus mente vidit quod Balthasar viderat corpore, sine quo genere illa duo vel infructuosa sunt, vel etiam in errorem mittunt. Omnia tamẽ hęc genera Spiritus sanctus moderatur. ¶ Habere autem prophetiam non solùm bonus, sed etiam malus potest. Nam inuenimus Saulem regem prophetasse. Persequebatur enim sanctum Dauid, & impletus Spiritu sancto prophetare cepit.

De apostolis. CAP. IX.

Apostoli missi interpretantur. Hoc enim eorum nomen indicat. Nã sicut Græcè

ἄγγελοι Latinè nuntij vocantur: ita Græcè Apostoli, Latinè missi appellantur. Ipsos enim misit christus euangelizare per vniuersum mundum: ita vt quidam Persas Indósque penetrarent: docentes gentes, & faciētes in nomine christi magna & incredibilia miracula, vt attestantibus signis & prodigiis crederetur illis in iis quæ dicebant & viderant. Habent enim plerique eorum ex iis causas suorum vocabulorum. *Petrus* à petra nomen accepit, hoc est à christo super quem fundata est Ecclesia. Non enim à Petro petra, sed Petrus à petra nomen sortitus est: sicut non christus à christiano, sed christianus à christo vocatur. ideóque ait Dominus: Tu es Petrus & super hanc Petram, & cætera. quia dixerat Petrus, Tu es christus filius Dei viui. deinde ei Dominus, Super hanc petrā, quam confessus es, ædificabo, inquit, Ecclesiā meā. Petra enim erat christus super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus. *Cephas* dictus, eo quòd in capite sit constitutus Apostolorum. κεφαλὴ enim Græcè, caput dicitur, & ipsum nomen in Petro Syrum est. *Simon Bariona*, in linguā nostram sonat filius columbæ, & est nomen Syrum pariter & Hebræum. *Bar* quippe Syra lingua filius, *Iona* Hebraicè columba, vtroque sermone dicitur bariona. Alij simpliciter accipiunt quod Symon, id est Petrus filius sit Iohannis, iuxta illam interrogationem: Simon Iohannis diligis me? & volunt scriptorum vitio depraua tum, vt pro bar Iohanna, hoc est filius Iohannis, bariona scriptum sit, vna detracta syllaba. Ioanna autem interpretatur Domini gratia. Et fuisse constat Petrum, trinomium: *Petrum*, *Cephan*, & *Simon Bariona*: Simon autem Hebraicè interepretatur obediens. *Saulus*, Hebraico sermone tentatio dictus, eo quòd prius in tentatione Ecclesiæ sit versatus. Persecutor enim erat, & inde nomen habebat istud, quando persequebatur christianos. Postea mutato nomine de Saulo factus est Paulus, quod interpretatur mirabilis siue electus. Mirabilis, vel quia multa signa fecit, vel quia ab oriente vsque ad occasum Euangelium christi in omnibus gentibus prædicauit. Electus, sicut in Actibus Apostolorum Spiritus sanctus dicit: Segregate mihi Barnabam & Paulum ad opus ad quod elegi eos. Latino autem sermone *Paulus* à modico dictus. vnde & ipse ait, Ego sum minimus Apostolorum omnium. Quando enim Saulus, superbus, elatus. quando Paulus, humilis & modicus. Ideo sic loquimur, paulo pòst videbo te, id est post modicum. Nam quia modicus factus, ipse dicit, Ego enim sum nouissimus Apostolorum. & Mihi minimo omnium sanctorum. Cephas autē & Saulus ideo mutato nomine sunt vocati, vt essent etiam ipso nomine noui, sicut Abrahā & Sara. *Andreas* frater Petri carne, & cohæres gratiæ, secundum Hebræam etymologiā interpretatur decorus, siue respondens. sermone autem Græco à viro virilis appellatur. *Ioannes*, quodam vaticinio ex merito nomine accepit. Interpretatur enim, In quo est gratia, vel Domini gratia. Amplius enim eum cæteris Apostolis dilexit Iesus. *Iacobus Zebedæi* à patre cognominatur, quē relinquens, cum Ioanne verū patrem secuti sunt. Hi sunt filij tonitrui, qui etiam Boanerges ex firmitate & magnitudine fidei nominati sunt. Hic est Iacobus filius Zebedæi, frater Ioannis: qui post ascēsionem Domini ab Herode manifestatur occisus. *Iacobus Alphæi*, ob distinctionem prioris cognominatus, qui dicitur filius Zebedæi sicut iste filius Alphæi. cognomentū igitur ambo à patre sumpserunt. Iste est Iacobus minor, qui in Euangelio frater Domini nominatur, quia Maria vxor Alphæi soror fuit matris Domini, quam Mariam cleophæ Ioannes Euāgelista cognominat: à patre siue à gētilitate familiæ, aut quacunque alia causa ei nomen imponens. Alphęus autem Hebræorum, sermone in Latinum exponitur millesimus siue doctus. *Philippus*, os lampadarum, vel os manuum. *Thomas*, abyssus vel geminus, vnde Græcè Didymus appellatur. *Bartholomæus*, filius suspendentis aquas, vt filius suspendentis me: Syrum est non Hebræum. *Matthæus*, in Hebræo donatus exprimitur. Idem & appellatus Leui ex tribu à qua ortus fuit. In Latino autem ex opere publicani nomen accepit, quia ex eis fuit electus, & in apostolatum translatus. *Simon Cananeus*, ad distinctionem Simonis Petri, de vico Galileæ cana, vbi aquas Dominus mutauit in vinū. Ipse est qui in alio Euangelista scribitur *Zelotes*. Cana quippe zelus interpretatur. *Iudas Iacobi*, qui alibi vocatur Lebbeus, figuratum nomē habet à corde: quod nos diminutiuè corculum possumus appellare. Ipse in alio Euangelista Thaddæus scribitur, quem ecclesiastica tradit historia missum. Edessam ad Abgarū regē. *Iudas Iscariotes*, vel à vico in quo ortus est, vel ex tribu Isachar vocabulū sumpsit, quodā præsagio futuri in cōdemnationē sui. Isachar enim interpretatur merces, vt significaretur pretiū proditoris, quo vendidit Dominū, sicut scriptum est. Et acceperunt mercedē meā, triginta argenteos, &c. *Mathias*, qui inter Apostolos sine cognomine solus habetur interpretatur donatus, vt subaudiatur pro Iuda. Ipse enim in locum eius electus est ab Apostolis, cùm pro duobus sors mitteretur. *Marcus* excelsus mandato. vtique propter Euangelium altissimi quod prædicauit. *Lucas* ipse consurgens, siue eleuans, eo quòd eleuauerit per prędicationē Euangeliū post alios.

Barnabas, filius Prophetæ vel consolationis.

De reliquis in Euangelio nominibus. CAP. X.

Maria, illuminatrix siue stella maris. Genuit enim lumen mundi. Sermone autem Syro Maria domina nuncupatur, & pulchrè, quia Dominũ genuit. *Elisabeth*, Dei mei saturitas, vel Domini mei iuramentum. *Magdalena*, turris. *Martha*, irritans vel prouocans. Sermone autem Syro interpretatur dominans. *Nathanael*, donum Dei, quia dolus, id est simulatio dono Dei in eo non fuit. *Zebedeus*, donatus, siue fluẽs iste. *Zacheus*, iustus, siue iustificatus, siue iustificandus. Syrum est nomen non Hebræum. *Lazarus*, adiutus, eo quòd sit à morte resuscitatus. *Herodes*, pelliceus, gloriosus. *Cayphas*, inuestigator aut sagax, aut vomens ore. Iniquo enim ore suo iustum condemnauit, quamuis hoc mysterio prophetali annuntiasset. *Pontius*, declinans concilium vtique Iudæorum. Accepta enim aqua lauit manus suas dicens: Innocens ego sum à sanguine huius iusti. *Pilatus*, os malleatoris, quia dum Christum ore suo & iustificat & condemnat, more malleatoris vtraque ferit. *Barraba*, filius magistri eorum, absque dubio Iudæorum magistri, qui est diabolus, homicidiorum autor, qui vsque hodie regnat in eis.

De martyribus. CAP. XI.

Martyres Græca lingua, Latinè testes dicuntur: vnde & testimonia Græcè martyria nuncupantur. *Testes* autem ideò vocati sunt, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt. Quia verò non testes (quod Latinè vtique possumus) sed Græcè martyres appellamus, familiarius Ecclesiæ auribus hoc Græcũ verbum sonat, sicut multa Græca nomina quæ pro Latinis vtimur.

¶ *Martyrum primus* in nouo Testamẽto *Stephanus* fuit: qui sermone Hebræo interpretatur norma, quòd prior fuerit in ministerio ad imitationem fidelium. Idem autem ex Græco sermone in Latinum vertitur coronatus, & hoc propheticè: vt quod sequeretur in re vaticinio quodam futuri prius in vocabulo resonaret. Passus est enim, & quod vocabatur accepit. Stephanus enim corona dicitur, humiliter lapidatus, sed sublimiter coronatus. ¶ *Duo* autem sunt *martyrij genera*, vnũ *in aperta passione*, alterum *in occulta animi virtute*. Nam multi hostis insidias tolerantes, & cunctis carnalibus desideriis resistẽtes: per hoc quod se omnipotenti Deo in corde mactauerunt, etiam pacis tempore martyres facti sunt: qui etiam si persecutionis tempus exisseret, martyres esse potuerunt.

De clericis. CAP. XII.

Clerus, & *clericus* hinc appellatur, quia Mathias sorte electus est: quem primum per Apostolos legimus ordinatum. Κλῆρος enim Græcè, fors vel hæreditas Latinè dicitur. Propterea ergo dicti sunt clerici, quòd de sorte sunt Domini, vel quia Domini partem habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes qui in Ecclesia Christi deseruiũt, quorum gradus & nomina hæc sunt: *Ostiarius, psalmista, lector, exorcista, acolitus, subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus. Ordo episcoporum* quadripartitus est, id est *in patriarchis, archiepiscopis, metropolitis* atque *episcopis*. *Patriarcha*, Græca lingua summus pater interpretatur, quia primum, id est apostolicum retinet locum. & ideo quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. *Archiepiscopus*, Græcè dicitur summus episcoporum. Tenet enim vicem apostolicam, & præsidet tam metropolitanis quàm episcopis cæteris. *Metropolitani* autem à mensura ciuitatum vocantur. Singulis enim prouinciis præeminent, quorum autoritati & doctrinæ cæteri sacerdotes subiecti sunt: sine quibus nihil reliquos episcopos agere licet sollicitudo enim totius prouinciæ ipsis episcopis commissa est. Omnes autem superius designati ordines vno eodémque vocabulo episcopi nominantur, sed ideo priuato nomine quidam vtuntur propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. *Patriarcha*, patrum princeps. Ἀρχὸς enim princeps. *Archiepiscopus* princeps episcoporum, sicut metropolitanus à mensura ciuitatum. *Episcopatus* autem vocabulum inde dictum, quòd ille qui superefficitur, superintendat, curam scilicet gerens subditorum. Σκοπῶ enim Græcè Latinè intendere dicitur. Episcopi autem Græcè: Latinè speculatores interpretãtur. Nam speculator est præpositus in Ecclesia: dictus eo quòd speculetur atque prospiciat populorum infra se positorum mores & vitam. *Pontifex*, princeps sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse & summus sacerdos, ipse & pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes atque leuitas. ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit. ipse quid vnusquisque facere debeat ostendit. Antea autẽ pontifices & reges erant. Nam maiorum hæc erat consuetudo, vt rex esset etiam sacerdos & pontifex. Vnde & Romani imperatores pontifices dicebantur. *Vates*, à vi mentis appellatus, cuius significatio multiplex est. Nam modò sacerdotem, modò prophetam significat, modò poetam. *Antistes*, sacerdos dictus ab eo quòd antè stat. Primus est enim in ordine Ecclesiæ, & supra se nullũ habet. *Sacerdos* autẽ nomen

nomen habet compositum ex Græco & Latino, quasi sacrum dans. sicut enim rex à regendo, ita sacerdos à sacrificando vocatus est. Consecrat enim & sanctificat. Sacerdotes gentilium *flamines* dicebantur. Hi in capite habebant pileum in quo erat breuis virga desuper, habens lanæ aliquid: quod cùm pro æstu ferre non possent, filo tantùm capita religare cœperunt. Nam nudis eos penitus capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo quo vtebantur, flamines dicti sunt: quasi filaminés verùm festis diebus filo depositò: pileũ imponebant pro sacerdotij eminentia. *Presbyter* Græcè, Latinè senior interpretatur, non pro ætate vel decrepita senectute: sed propter honorem & dignitatem quam acceperunt, presbyteri nominantur. Vnde & apud veteres idem episcopi, & presbyteri fuerũt, quia illud nomen dignitatis: hoc est ætatis. Ideò autem & presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacrum dant, sicut & episcopi: qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent, quia nec chrismate frontem signant. nec paracletum spiritum dant: quòd solùm deberi episcopis lectio Actuum apostolorum demonstrat. *Leuitæ* ex nomine autoris vocati. de Leui enim leuitæ exorti sunt, à quibus in templo Dei mystici sacramenti mysteria explebantur. Hi Græcè diaconi: Latinè ministri dicuntur, quia sicut in sacerdote consecratio: ita in diacono ministerij dispensatio habetur. *Hypodiaconi* Græcè: quos nos subdiaconos dicimus, qui ideò sic appellãtur, quia subiacent præceptis, & officiis leuitarum: qui in Esdra Nathanei appellantur, id est in humilitate Domino seruientes. oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & leuitis superponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos Nathinnei vocantur. *Lectores* à legendo & psalmistæ à psalmis canendis vocati. Illi enim prædicãt populis quid sequantur. isti canunt vt excitent ad compunctionem animos audiẽtium. licet & quidam lectores ita miseranter pronuncient. vt quosdam ad luctum lamentatio némque compellant. Idem etiam pronunciatores vocantur, quod porrò annuncient. Tanta enim & tam clara erit vox eorum, vt quanuis longè positorum aures adimpleant. *Cantor* autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte musica, sicut ea docti homines Latinè dicere potuerunt, præcentor & succentor. *Præcentor*, qui vocem præmittit in cantu. *Succentor* autem qui subsequenter canendo respondet. *Concentor* autem dicitur qui consonat: qui autem non consonat, nec concinit, nec cantor, nec succentor erit. *Acolyti* Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur à deportandis cereis quando Euangelium legendum est, aut sacrificium offerendũ. tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportantur: non ad fugandas tenebras, dum sol eodẽ tempore rutilet: sed ad signum lætitiæ demõstrandũ, vt sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur de qua in Euangelio legitur: Erat lux vera quę illuminat, & cętera. *Exorcistæ* ex Græco in Latinũ adiuratores siue increpantes vocantur. Inuocant enim super cathecumenos, vel super eos qui habent spiritum immundũ, nomen Domini Iesu, adiurantes per eum, vt egrediatur ab eis. *Ostiarij*, id est ianitores qui inter Esdra custodes templi dicuntur seruorum Salomonis filij: qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam templi, vt nõ ingrederetur eũ immundus in omni re. dicti autẽ ostiarij, quòd pręsint ostiis templi. Ipsi enim tenẽtes clauẽ, omnia intus extráq; custodiunt: atq; inter bonos & malos habẽtes iudicium, fideles recipiũt, respuunt infideles.

De monachis. CAP. XIII.

Monachus Græca etymologia vocatus, eò quòd sit singularis. μονὰς. n. Græcè singularitas dicitur. Ergo si solitarius interpretatur vocabulum monachi, quid facit in turba, qui solus est? Plura autem sunt genera monachorum. *Cenobitæ*: quos nos in commune viuentes possumus appellare. cœnobium enim plurimorum est. *Anachoritæ* sunt, qui post cœnobialem vitam deserta petunt & soli habitãt per deserta: & ab eo quòd procul ab hominibus recesserunt, tali nomine nuncupantur: sed anchoritæ Heliam & Ioannem cœnobitæ apostolos imitãtur. *Heremitæ* ij sunt: qui & anachoritæ, ab hominũ conspectu remoti: heremum & desertas solitudines appetentes. Nam heremum dicitur quasi remotum. *Abba* autem Syrum nomen, significat in Latinum pater: quod Paulus Romanis scribens exposuit dicens: In quo clamamus abba pater: in vno nomine duabus vsus linguis. Dicit enim Abba Syro nomine patrem, & rursus Latinè nominat, id est, patrem.

De cæteris fidelium nominibus. CAP. IV.

Christianus quantũ interpretatio ostendit, de vnctione dicitur, siue de nomine autoris & creatoris. A christo enim christiani sunt cognominati, sicut à Iuda Iudæi. De magistri quippe nomine cognomen sectatoribus datum est christiani autem olim à Iudæis quasi ob opprobriũ *Nazareni* vocabantur, pro eo quòd Dominus noster atque saluator à vico quodam Galileæ Nazareus sit appellatus. Non se autem glorietur

christianũ qui nomen habet & facta nõ habet. vbi autem nomen secutum fuerit opus: certissimè ille est christianus, quia se factis ostendit christianum, ambulans sicut & ille ambulauit, à quo & nomen traxit. *Catholicus* vniuersalis, siue generalis interpretatur. Nam Græci vniuersale καθολικὸν vocant. *Orthodoxus* est rectè credens, & vt credit rectè viuens. ὀρθῶς enim Græcè rectè dicitur. δόξα gloria: hoc est vir rectæ gloriæ. Quo nomine non potest vocari qui aliter viuit quàm credit. *Neophytus* Græcè: Latinè nouellus & rudis, fidelis vel nuper renatus interpretari potest. *Cathecumenus* dictus pro eo quòd adhuc doctrinam fidei audit, necdum tamen baptismum percepit. Nam κατηχούμενος Græcè: auditor dicitur. *Competens* vocatur qui post institutionem fidei competit gratiam christi, inde & à petendo competens vocatur. *Lascus*, popularis. λαὸς enim Græcè populus dicitur. *Proselytus*, id est aduena & circũcisus, qui miscebatur populo Dei. Græcum est.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER VIII.

Capitula libri octaui.

1 *De Ecclesia & synagoga.*
2 *De religione & fide.*
3 *De hæresi & schismate.*
4 *De hæresibus Iudæorum.*
5 *De hæresibus Christianorum.*
6 *De philosophis gentium.*
7 *De poetis.*
8 *De Sybillis.*
9 *De magis.*
10 *De paganis.*
11 *De diis gentium.*

De Ecclesia & synagoga. CAP. I.

ECCLESIA Græcum est quod in Latinum vertitur conuocatio, propter quòd omnes ad se conuocet. *Catholica* vniuersalis, quasi κατ' ὅλον, id est, secundum totum. Non enim sicut conuenticula hæreticorum in aliquibus regionum partibus coarctatur: sed per totum orbem terrarum dilatata diffunditur. Quod etiam Apostolus approbat ad Romanos dicens: Gratias ago Deo meo pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. siue quod in vnitate cunctos coniungit credentes. Hinc & vniuersitas ab vno cognominata est, propter quod in vnitatem colligitur. vnde Dominus in Euangelio: Qui mecum non colligit, spargit. cur autem ecclesia cùm vna sit, à Ioanne septem scribuntur, nisi vt vna catholica septiformi plena spiritu designetur. sicut & de Domino nouimus dixisse Salomonem: sapientia ædificauit sibi domum & excidit columnas vij. quæ tamen vij. vna esse non ambigitur, dicente Apostolo, Ecclesia Dei viui, quæ est columna & firmamentum veritatis. ¶ Inchoauit autem Ecclesia à loco vbi venit de cœlo spiritus sanctus, & implenit vno loco sedentes. ¶ Pro peregrinatione autem præsenti Ecclesia, *Sion* dicitur, eò quòd ab huius peregrinationis longitudine promissionem rerum cælestium speculetur: & idcirco sion, id est speculatio nomen accepit. Pro futura verò patriæ pace Hierusalem vocatur. nam Hierusalem visio pacis interpretatur. Ibi enim absorpta omni aduersitate: pacem, quæ est christus, præsenti possidebit obtuitu. *Synagoga* Græcè, Latinè congregatio dicitur, quod proprium nomen Iudęorum populus tenuit. Ipsorum enim propriè synagoga dici solet: quanuis & Ecclesia dicta sit. Nostram verò Apostoli nunquam synagogam dixerunt, sed super Ecclesiam: siue discernendi causa, siue quòd inter congregationem vnde synagoga, & conuocationem vnde Ecclesia nomen accepit distet aliquid, quòd scilicet congregari & pecora solent, quorum & greges propriè dicimus congregari. conuocari autem magis est vtentium ratione: sicut sunt homines.

De religione & fide. CAP. II.

DOgma à putando philosophi nominauerũt, id est, hoc puto esse verũ, hoc puto esse bonum. Religio appellata, quòd per eam

eam vni Deo religamus animas nostras ad cultum diuinum vinculo seruiendi. Quod verbum compositum est à religendo, id est, eligendo, vt ita Latinum videatur religio sicut eligio. Tria sunt autem quæ in religionis cultu ad colēdum Deum in hominibus perquirūtur, id est, *fides spes, charitas. In fide* quid credendum, *in spe* quid sperādum, *in charitate* quid sit amandum. *Fides* est, quia veraciter credimus id quod nequaquam videre valeamus. Nā credere iā non possumus quod videmus. Propriè autē nomē fidei inde est dictū: si omnino fiat quod dictum est, aut promissum. Et inde fides vocata, ab eo quòd sit illud quod inter vtrosque placitum est, quasi inter Deū & hominem, hinc & fœdus. *Spes* vocata quòd sit spes progrediendi, quasi, est pes. Vnde contrarium desperatio. deest enim ibi pes, nulláque progrediēdi facultas est, quia dum quisque pūctum amat, futuram gloriam non superat. charitas Græcè: Latinè dilectio interpretatur, quòd duo in se ligant. Nam dilectio à duobus incipit: quod est amor Dei & proximi. de qua Apostolus, Plenitudo, inquit, legis dilectio. Maior est autem hęc omnibus: quia qui diligit, & credit & sperat. Qui autem non diligit, quāuis multa bona faciat, frustra laborat. omnis autē dilectio carnalis non dilectio: sed magis amor dici solet. dilectionis autem nomen tantùm in melioribus rebus accipi solet.

De hæresi & schismate. CAP. III.

HAEresis Græcè ab electione vocatur, quòd scilicet vnusquisque id sibi eligat quod melius sibi esse videtur, vt philosophi Peripatetici, Academici, Epicurei & stoici: vel sicut alij qui peruersum dogma cogitantes, arbitrio suo de Ecclesia recesserunt. Inde ergo hæresis dicta Græca voce, ex interpretatione electionis qua quisque arbitrio suo ad instituenda siue ad suscipienda quælibet ipse sibi eligit. Nobis verò nihil nostro ex arbitrio inducere licet: sed nec eligere quod aliqui de arbitrio suo induxerint. Apostolos autē Dei habemus autores: qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent elegerūt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignauerūt. Itaque etiāsi angelus de cœlis aliter euangelizauerit: anathema vocabitur. *Secta* autē à sequendo & tenendo nominata. Nā sectas dicimus habitus animorū, ac instituta circa disciplinā vel propositum quem tenendo sequuntur: longè alia in religionis cultu opinantes quàm cæteri. *Schisma* à scissura animorū nomē accepit. Eo dē. n. cultu eodémq; ritu credit vt cęteri: solo cōgregatiōis delectatur dissidio. Fit aūt schisma cùm dicūt homines, nos iusti sumus, nos sanctificamus immundos, & cætera similia. *Superstitio* dicta, eò quòd sit superflua, aut superstatuta obseruatio. Alij dicunt à senibus: quia multis annis superstites per ætatē deliranr, & errant superstitione quadam, nescientes quæ vetera colant, aut quæ veterum ignari asciscunt. Lucretius autem superstitionem dicit superstantium rerum, id est cœlestium & diuinorum quæ super nos stant: sed malè dicit. Hæreticorum autem dogmata, vt facilè possint agnosci: causas eorum vel nomina demonstrare oportuit.

De hæresibus Iudæorum. CAP. IIII.

IVdæi, confessores interpretantur. Multos enim ex iis sequitur confessio: quos antea perfidia possidebat. *Hebræi*, transitores dicuntur. Quo nomine admonentur, vt de peioribus ad meliora transeant, & pristinos errores relinquant. *Pharisæi* & *Sadducæi* inter se cōtrarij sunt. Nam *Pharisæi* ex Hebræo in Latinum interpretantur Diuisi, eo quòd traditionum & obseruationum suarum quas illi δευτερώσεις vocant, iustitiam præferunt. Vnde & diuisi vocantur à populo, quasi per iustitiam, *Saducæi*, interpretantur iusti. vendicant enim sibi quod non sunt: corporis resurrectionem negant, & animam interire cum corpore prædicant. Hi quinque tantùm libros Legis recipiunt, prophetarum vaticinia respuunt. *Esnei*, dicunt ipsum esse christum, qui docuit illos omnem abstinentiam. *Morbonei*, dicunt ipsum esse christum, qui docuit illos in omni re sabbatizare. *Geniștei*, dicti eo quòd de genere Abrahæ esse se gloriantur. Nam cùm in Babyloniam veniisset populus Dei: plerique relinquentes vxores suas, Babylonicis mulieribus adhæserunt: quidam autem Israeliticis tantùm coniugiis contenti vel ex eis geniti, dum reuersi essent de Babylonia, diuiserunt se ab omni populo, & assumpserunt sibi hoc nomen iactantiæ. *Meriștei*, appellati, eo quòd separant Scripturas, non credentes omnibus prophetis, dicentes aliis & aliis spiritibus illos prophetasse. μέρος enim Græcè, Latinè pars dicitur. *Samaritæ* dicti, quòd legem solam custodiunt. Nam prophetas non recipiunt. *Hemerobaptistæ*, eo quòd quotidie vestimenta sua & corpora lauent.

De hæresibus Christianorum. CAP. V.

QVidam etiam hæretici qui de Ecclesia recesserunt ex nomine autorum suorū nuncupantur. quidam verò ex causis quas eligentes instituerunt. *Simoniani*, dicti à Simone magicæ disciplinæ perito, cui Petrus in Actibus Apostolorum maledixit, pro eo quòd ab Apostolis spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset. Hi dicunt creatu-

ram non à Deo: sed à virtute quadam superna creatam. *Menandriani* à Menãdro magno discipulo Simonis nuncupati, qui mundum nõ à Deo sed ab angelis factũ esse asseruit. *Basilidiani* à Basilide appellati, qui inter reliquas blasphemias passum Iesum abnegauit. *Nicolaitæ* dicti à Nicolao diacono ecclesiæ Hierosolymorum, qui cum Stephano & cæteris cõstitutus est à Petro: qui propter pulchritudinem relinquẽs vxorem dixerat, vt qui vellet ea vteretur, versa est in stuprum talis consuetudo, vt inuicem coniugia mutarentur. Quos Ioannes in Apocalypsi improbat dicens, Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum. *Gnostici* propter excellentiam scientiæ se ita appellare voluerunt. Animam naturam Dei esse dicunt, bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt. *Carpocratiani* à Carpocrate quodam vocantur: qui dixit Christum hominem fuisse tantùm, & de vtroq; sexu progenitum. *Cherinthiani* à Cherintho quodam nuncupati. Hi inter cætera circumcisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant. Vnde & Græcè *Chiliastæ*: Latinè *Milliastæ* sunt appellati. *Nazaræi* dicti, qui dum Christum qui à vico Nazarænus est appellatus filium Dei confiteantur, omnia tamen veteris legis custodiũt. *Ophitæ* à colubro nominati sunt. coluber enim Græcè ὄφις dicitur. colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradisum induxisse virtutis cognitionem. *Valentiniani* à Valentino quodam Platonico sectatore vocati, qui αἰῶνας, id est, secula quædam in originem Dei creatoris induxit: Christum quoq; de virgine nihil corporis assumpsisse, sed per eam quasi per fistulam transisse asseruit. *Apellitæ*, quorum Apelles princeps fuit, qui creatorem angelum nescio quem glorioſum superioris Dei faciens Deũ legis Israel: illũ igneũ affirmãs. *Apellitæ* quorum author Appelles, qui dixit Christum non Deum veritate, sed hominẽ in phantasia apparuisse. *Archontiaci* à principibus appellantur, qui vniuersitatem quam Deus condidit, opera esse archangelorum defendunt. *Adamiani* vocati, quòd Adæ imitentur nuditatem. Vnde & nudi orant, & nudi inter se mares fœminæque conueniũt. *Cainiani* proinde sic appellati, quoniam Cain adorant, *Sethiani* nomen acceperũt à filio Adam, qui vocatus est Seth, dicentes eundem esse christum. *Melchicedechiani* vocati, pro eo quòd Melchisedech sacerdotem Dei, non hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur. *Angelici* vocati, quia angelos colunt. *Apostolici* hoc sibi nomen ideo præsumpserũt, quòd nihil possidentes propriũ, nequaquam recipiant eos qui aliquid in hoc mundo vtũtur. *Cerdoniani* à Cerdone quodã nominati, qui duo cõtraria principia asserunt. *Martionistæ* à Martione Stoico philosopho appellati. qui Cerdonis dogma secutus, alterũ bonum alterum iustum Deum asseruit, tanquam duo principia creatoris & bonitatis. *Artoteritæ* ab oblatione vocati: Panem enim & caseum offerunt: dicentes primis hominibus oblationẽ à fructibus terræ & à fructibus ouium fuisse celebratam. *Aquarij* appellati, eò quòd aquã solam offerunt in calice sacramenti. *Seuerianni* à Seuero exorti, vinũ non bibũt: vetus Testamentum & resurrectionem non recipiũt. *Tatiani* à Tatiano quodam vocati, qui & Encratitæ dicti, quia abominantur carnes. *Alogij* vocantur tanquam sine verbo. λόγος enim Græcè verbum dicitur. Deũ enim verbũ non credunt, respuẽtes Iohannis euangeliũ & Apocalypsin. *Cataphrygiis* nomen prouinciæ Cataphrygia dedit, quia ibi extiterunt authores eorum Montanus & Prisca & Maximilla. Hi aduẽtum Spiritus sancti non in apostolis, sed in se traditum asserunt. *Cathari* propter munditiam ita se nominauerunt. Gloriantes enim de suis meritis, negant pœnitẽtibus veniam peccatorum: viduas si nupserint, tanquam adulteras damnant. Mundiores se cæteris prædicant. qui nomẽ suũ si cognoscere vellẽt, mũdanos se potius quàm mundos vocarent. *Pauliani* à Paulo Samosateno exorti sunt: qui dixit non semper fuisse christum, sed à Maria sumpsisse initium. *Hermogeniani* ab Hermogene quodam vocati: qui materiã non natam introducens, Deo non nato eam comparauit, matrémq; elemẽtorum, & deam asseruit: quos Apostolus improbat, elementis seruientes. *Manichæi* à quodam Persa extiterunt, qui vocatus est Manes. Hic Manes duas naturas & substantias introduxit, id est, bonã & malam, & animas ex Deo quasi ex aliquo fonte manare asseruit. Testamentum vetus respuit: Nouum ex parte recipit: *Anomiani*, id est, Latinè sine lege dicũtur. *Anthropomorphitæ* dicti, pro eo quòd simplicitate rustica Deũ habere humana mẽbra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur. Ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè homo interpretatur: ignorãtes vocem Domini qui ait: Spiritus est Deus. Incorporeus est enim, nec mẽbris distinguitur: nec corporis mole censetur. *Eraclitæ* ab Eraclio authore exorti. Monachos tantùm recipiunt, coniugia respuunt, regna cœlorum paruulos habere nõ credunt. *Nouatiani* à Nouato Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduersus cornelium cathedram põtificalem conatus inuadere, hæresim instituit, nolens apostatas recipere: & rebaptisans baptizatos. *Montani* hæretici dicti, quòd tempore persecutionis in montibus latuerunt: qua occasione à catholicæ ecclesiæ corpore se diuiserunt.

Ebionitæ

Ebionitæ ab Ebione dicti : siue à paupertate. christum enim per prophetam solum verum Iesum putant effectum. Vnde competenter Ebionitæ pro paupertate intelligentię compellati sunt. Hi semiiudæi sunt : & ita tenent Euangelium, vt legem carnaliter seruent : aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens inuehitur. *Fotinians* à Fotino Gallogræciæ Sirmiæ episcopo nuncupati : qui Ebionitarum hæresim suscitans, asseruit Christum à Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum. *Aetiani* ab Ætio quodam nuncupati sunt. Hi offerre sacrificium pro defunctis spernunt. *Aetiani* ab Ætio quodam sunt vocati. Iidémque *Eunomiani*, ab Eunomio quodam dialectico Ætij discipulo : ex cuius nomine magis innotuerunt : dissimilem patri asserentes Filium & filio Spiritum sanctum. Dicunt etiam nullum imputari peccatum in fide manentium. *Origeniani* ab Origene authore exorti sunt, dicentes quòd non possit Filius videre Patrem : nec Spiritus sanctus Filium. Animas quoque in mundi principio dicunt peccasse : & pro diuersitate peccatorum de cælis vsque ad terras lapsas, diuersa corpora quasi vincula meruisse : eáque causa mundum factum fuisse. *Noetiani* à quodam Noeto vocati : qui dicebant Christum eundem esse & Patrem, & Spiritum sanctum : ipsámque Trinitatem in officiorum nominibus non in personis accipiunt. Vnde & *Patripassiani* vocantur : quia Patrem passum aiunt. *Sabelliani* ab eodem Noeto pullulasse dicuntur : cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium : ex cuius nomine maximè innotuerunt. Vnde & Sabelliani vocati sunt. Hi vnam personam Patris & Filij & Spiritus sancti astruunt. *Arriani* ab Arrio Alexandrino presbytero orti sunt, qui coæternum Patri Filium non agnoscēs, diuersas in Trinitate substantias asseruit : contra illud quod ait Dominus, dicens : Ego & Pater vnum sumus. *Macedoniani* à Macedonio Constantinopolitano episcopo dicti sunt : negantes Deum esse Spiritum sanctū. *Apollinaristæ* ab Apollinare vocati sunt, dicentes, Christum corpus tantummodo sine anima suscepisse. *Antidicomaritæ* appellati sunt, pro eo quòd Mariæ virginitati contradicunt : asserentes eam post Christū natum viro suo commixtam. *Metangismonitæ* ideo tale nomen acceperunt : quia ἀγγεῖα vas dicitur. Asserunt enim esse in Patre Filiū, tāquam vas minus inter vas maius. *Patriciani* à quodā Patricio nūcupati sunt, qui substantiā humanæ carnis à diabolo conditā dicunt. *Coliuthani* à quodam Coliuthio nominati, qui dicunt, Deum non facere malum : contra illud quod scriptum est : Ego Dominus creans mala. *Floriani* à Florino, qui econtrariò dicūt Deum creasse mala, contra id quod scriptum est : Fecit Deus omnia bona. *Donatistæ* à Donato quodam Afro nuncupati, qui de Numidia veniens totam penè Africam sua persuasione decepit, asserens minorem Patre Filiū, & minorem Filio Spiritum sanctum : & rebaptizans catholicos *Bonosiani* à Bonoso quodā episcopo exorti produntur : qui Christum filium Dei adoptiuum non proprium asserunt. *Circumcelliones* dicti, eò quòd agrestes sunt, quos *Cotopitas* vocant supradictæ hæresis habentes doctrinam. Hi amore martyrij semetipsos perimunt, vt violenter de hac vita discedentes martyres nominentur. *Priscillianistæ* à Priscilliano vocati : qui in Hispania ex errore Gnosticorum & Manichæorum, permixtum dogma composuit. *Luciferiani* à Lucifero Sirmiæ episcopo, qui contra episcopos catholicos, qui Constantij persecutione perfidiæ Arrianorum consentiētes erāt, & postea correcti redire in catholicā delegerunt, dānantes, siue quod crediderant, siue quòd se credidisse simulauerant : quod Ecclesia catholica materno recipit sinu : tanquam Petrum post fletum negationis. Hanc illi matris charitatem superbè accipientes : eósque recipere nolentes à communione recesserunt : & cum ipso Lucifero authore suo, qui manè oriebatur cadere meruerunt. *Iouinianistæ* à Iouiniano quodam monacho dicti : asserentes nullam nuptarum & virginum esse distantiam : nullúmque inter abstinentes & simpliciter epulantes esse discrimen. *Eluidiani* ab Eluidio nominati : qui dicunt post natum Christum, alios Mariam filios de viro Ioseph peperisse. *Paterniani* à Paterno quodam exorti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur. *Arabici* nuncupati, eò quòd in Arabia exorti sunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in nouissimo die vtrumque resurgere. *Tertullianistæ* dicti à Tertulliano bresbytero Africanæ prouinciæ, ciuitatis Carthaginensis, animam immortalem esse, sed corpoream prædicantes : & animas hominum peccatorum post mortem in dæmones verti putantes. Τεσσαρεσκαιδεκατῖται dicti, quòd xiiij luna pascha cum Iudæis obseruandum contendunt. nam τεσσαρες quatuor, καὶ decem significat. *Nyctages* à somno nucupati, quòd vigilias noctis respuant : superstitionem esse dicentes : iura temerare diuina, qui noctem ad requiem tribuit. *Pelagiani* à Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt, dicētes sufficere voluntatem ad implenda iussa diuina. *Nestoriani* à Nestorio constantinopolitano episcopo nuncupati, qui beatam virginem Mariam, non Dei, sed hominis tantummodo asseruit genitricem : vt aliam personam carnis : aliam faceret Deitatis. neque vnum Christum in verbo Dei & carne credidit, sed separatum atque

seiunctim alterum filium Dei, & alterum hominis prædicauit. *Eutychiani* dicti ab Eutyche Constantinopolitano abbate, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solam in eo asseruit diuinam naturam esse. *Acephali* dicti, id est, sine capite, quem sequuntur hæretici. Nullus enim eorum reperitur author à quo exorti sint. Hi trium Chalcedonensium capitulorum impugnatores duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & vnam in eius persona naturam prædicant. *Theodosiani* & *Gaianitæ*, à Theodosio & Gaiano appellati, qui temporibus Iustiniani principis in Alexandria populi peruersi electione vno die sunt ordinati Episcopi. Hi errores Eutychetis & Dioscori sequentes, chalcedonense concilium respuunt: ex duabus vnam in christo naturam asserunt, quam Theodosiani corruptam, Gaianitæ incorruptam contendunt. *Gnoitæ* & *Tritheitæ* à Theodosianis exorti sunt, ex quibus Gnoitæ ab ignorantia dicti: quia peruersitate à quo exorti sunt, id adiiciunt, quòd christi diuinitas ignoret futura. quæ scripta sunt de die & hora nouissima: non recordantes christi personam in Isaia loquentis: dies iudicij in corde meo, Tritheitæ verò vocati, quòd sicut tres personas in Trinitate: ita quoque tres astruunt deos esse, contra illud quod scriptum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, vnus est. Sunt & aliæ hæreses sine authore & sine nominibus: ex quibus aliæ triformem putant Deum esse: aliæ christi diuinitatem passibilem dicunt: aliæ christi de patre natiuitati initium temporis dant: aliæ liberationem hominum apud inferos factam christi descensione non credunt: aliæ animam imaginem Dei negant: aliæ animas conuerti in dæmones & in quæcunque animalia existimant: aliæ de mundi statu dissentiunt: aliæ innumerabiles mundos opinantur: aliæ aquam Deo coæternam faciunt, aliæ nudis pedibus ambulant, aliæ cum hominibus non manducant. ¶ Hæ sunt hæreses aduersus catholicam fidem exortæ, & ab Apostolis & à sanctis patribus vel conciliis prædamnatæ: quæ dum in se multis erroribus diuisæ, inuicem sibi dissentiunt: communi tamen nomine aduersus Ecclesiã Dei conspirant. Sed & quicunque aliter Scripturam sacram intelligit quàm sensus Spiritus sancti flagitat, à quo conscripta est: licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus potest appellari.

De Philosophis gentium. CAP. VI.

Philosophi Græca appellatione vocantur, qui Latinè amatores sapientiæ interpretantur. Est enim philosophus qui diuinarum & humanarum rerum scientiam habet: & omnem bene viuẽdi tramitem tenet. Nomen Philosophorum primùm à Pythagora fertur exortum. Nam dum antea Græci veteres sophistas, id est, sapientes aut doctores sapientiæ semetipsos iactantius nominarent: iste interrogatus, quid profiteretur? verecundo nomine philosophum, id est amatorem sapientiæ se esse respondit: quoniam sapientem profiteri arrogantissimũ videbatur. Ita deinceps posteris placuit: vt quantalibet de rebus ad sapientiam pertinentibus doctrina quisque vel sibi vel aliis videretur excellere: nonnisi philosophus vocaretur. Iidem autem philosophi triplici genere diuiduntur: nam aut Physici sunt, aut Ethici, aut Logici. *Physici* dicti, quia de naturis tractant. Natura quippe φύσις Græcè vocatur. *Ethici*, quia de moribus disputant. Mos enim ἦθος apud Græcos appellatur. *Logici* autem, quia in naturis & moribus rationem adiungunt. Ratio enim Græcè λόγος dicitur. Diuisi sunt autem *Ethici* in hæresibus suis: habentes quidam nomina ex authoribus vt Platonici, Epicurei, Pythagorici: alij à locis conuenticulorum, & stationum suarum, vt Peripatetici, Stoici, Academici. *Platonici* à Platone philosopho dicti. Hi enim animarum creatorem esse Deũ, corporum angelos asserunt: & post multos annorum circulos in diuersa corpora redire animas dicunt. *Stoici* à loco dicti. Porticus enim fuit Athenis, quam Pisianactia appellabant: in qua picta erant gesta sapientium atque virorum fortium historiæ. In hac porticu sapientes philosophabantur: ex qua & Stoici dicti sunt. Græcè enim porticus στοὰ dicitur. Hanc sectam primus Zeno instituit. Hi negant sine virtute effici quenquam beatum. Omne peccatũ vniforme esse asserunt, dicentes sic: Ille tam nocens erit, qui paleas furatus fuerit, quàm qui aurum: qui mergum occiderit, quàm qui equum. Non enim animal crimen, sed animus facit. Hi etiam animam cum corpore perire dicunt. Animam quoque virtutem continentiæ esse negant: affectant gloriam æternam, cùm se fateantur non esse æternos. *Academici* appellati à villa Platonis academia Athenarum, vbi idem Plato docebat. Hi omnia incerta opinantur: sed sicut fatendum est multa incerta & occulta esse, quæ Deus voluit excedere hominis intelligentiam: sic tamen plurima esse, quæ possint & sensus penetratione comprehendi. Hanc sectam Archesilaus Cyrenaicus philosophus reperit: cuius sectator fuit Democritus, qui dixit tanquam in puteo alto, ita vt nullus fundus sit: ita in occulto iacere veritatem. *Peripatetici* à deambulatione dicti, eò quòd Aristoteles author eorum deambulans disputare solitus esset. Hi dicunt quandam particulam

culam animæ esse æternam: de reliquo magna ex parte mortalem. *Cynici* ab immunditia impudentiæ nuncupati. Contra humanã enim verecundiam in propatulo coire cum coniugibus eis mos erat; censentes licitũ honestúmque esse palàm cũ vxoribus concumbere, quia coniugium iustum est, publicè id prædicantes agendum esse, vt canes in vicis vel plateis. Vnde & à canibus, quorum vitam imitabantur, etiam vocabulum, nomẽque traxerunt. *Epicurei* dicti ab Epicuro quodam philosopho amatore vanitatis non sapientię, quem etiam ipsi philosophi porcum nomina uerunt: quasi volutans in cœno carnali, voluptatem corporis summum bonum asserens: qui etiam dixit nullã prouidentia diuina instructum esse aut regi mundũ: sed originem rerum atomis, id est, insecabilibus, ac solidis corporibus assignauit: quorum fortuitis concursionibus vniuersa nascuntur & nata sint. Asseruit tamen Deum nihil agere: omnia cõstare corporibus, animã nihil aliud esse quàm corpus. Vnde & dixit: Non ero postea quàm mortuus fuero. *Gymnosophistæ* nudi per opacas Indiæ solitudines perhibentur philosophari, adhibentes tantùm genitalibus tegmina. γυμνὸν enim eò dictum est, quòd iuuenes nudi exercerẽtur in campo, vbi pudenda sola tantùm operiunt. Hi & à generando se cohibent. *Theologi* autem idem sunt qui & *Physici*, dicti autem *Theologi*: quoniam in scripturis suis de Deo dixerunt. quorum varia constat opinio, quid Deus esset dum quærerent. Quidam enim corporeo sensu nunc visibilẽ mundũ ex quatuor elementis Deum esse dixerunt: vt Dionysius Stoicus. Alij verò spiritaliter intellexerunt mentem esse deum: vt Thales Milesius. Quidam animum in omnibus commanentem, & lucidum, vt Pythagoras. Quidam Deum sine tempore incõmutabilem, ve Plato. Quidam mentem solutam, vt Cicero. Quidam & spiritũ & mentem, vt Maro. Inuentum enim solũmodo Deum non vt inuenerunt exposuerunt: quia euanuerunt in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Platonici quidẽ Deũ curatorem & arbitrum & iudicem asserunt. Epicurei otiosum & inexercitatũ. De mundo autem Platonici affirmant incorporalẽ. Stoici corporalẽ. Epicurus atomis. Pythagoras ex numeris: Eraclitus ex igne. Vnde & Varro ignẽ mundi animũ dicit, proinde quòd in mũdo ignis omnia gubernet, sicut animꝰ in nobis. Quam vaniſſimè: Qui cùm est, inquit, in nobis, ipsi sumus: cùm exit, emorimur. Ergo & ignis cùm de mundo per fulgura proficiscitur, mũdus emoritur. Hi philosophorũ errores etiam apud Ecclesiam induxerunt hæreses. Inde ἰδέαι & formæ nescio quæ inde apud Ariũ Trinitas nominis, & apud Valentinum, Platonicus furor. Inde Martionis Deus melior de tranquillitate: à Stoicis enim venerat, & vt anima interire dicatur, Epicurus obseruatur: & vt carnis resurrectio negetur, de vana omniũ philosophorũ schola sumitur: & vbi materia cũ Deo æquatur, Zenonis disciplina est: & vbi quid de igneo Deo legitur, Eraclitus interuenit. Eadẽ materia apud hæreticos & philosophos volutatur, idem & retractatus implicatur.

De Poetis. CAP. VII.

POetæ vnde sint dicti, sic ait Tranquillus: Cùm primùm homines exuta feritate ratione vitæ habere cepissent, séq; ac deos suos nosse, cultum modicum, ac sermonẽ necessarium commenti sibi vtriusque magnificentiã ad religionem deorum suorum excogitauerunt. Igitur vt templa illis domibus pulchriora, & simulacra corporibus ampliora faciebãt ita eloquio etiam quasi augustiore honorandos putauerunt, laudésque eorũ & verbis illustrioribus & iocũdioribus numeris extulerũt. Id genus quia forma quadã efficitur, quæ ποίησις dicitur: poema vocitatum est, eiúsque fictores, poetæ. *Vates* à vi mentis appellatos Varro auctor est: vel à viendis carminibus, id est, flectendis, hoc est, modulandis: & proinde poetæ Latinè vates olim: & scripta eorũ vaticinia dicebantur, quòd vi quadã, & quasi vesania in scribendo commouerentur: vel quòd modis verba connecterent. Viere enim antiquis pro vincere ponentibus, etiam per furorem. *Diuini* eodem erant nomine: quia & ipsi quoque pleraq; versibus efferebãt. *Lyrici* poetæ dicti ἀπὸ τῆς λύρας, id est, à varietate carminũ. Vnde & lyra dicta. *Tragœdi* dicti, quòd initiò canẽtibus præmiũ erat hircus, quẽ Græci τράγον vocant. Vnde & Horatius: Carmine qui tragico vilẽ certauit ob hircũ. Iã dehinc sequentes tragici multum honorem adepti sunt, excellentes in argumentis fabularũ ad veritatis imaginem fictis. *Comœdi* appellati siue à loco, quia circum pagos agebant: quos Græci κώμας vocant: siue à comessatione. Solebant enim post cibum homines ad eos audiendos venire. Sed comici priuatorum hominum prædicant acta: tragici verò res publicas & regũ historias. Item tragicorum argumenta ex rebus luctuosis sunt: comicorũ ex rebus lætis. Duo sunt autem genera comicorum, id est, veteres & noui. *Veteres*, qui & ioco ridiculares extiterũt, vt Plautus, Actius, Terentius. *Noui* qui & *Satyrici*, à quibus generaliter vitia carpuntur, vt Flaccus, Persius, Iuuenalis, & alij. Hi enim vniuersorum delicta corripiunt: nec vetabatur eis pessimum quenque describere: nec cuiuslibet peccata moréſque reprehẽdere. Vnde & nudi pingũ-

tur,eò quòd per eos vitia singula denudẽtur. *Satyrici* autem dicti siue quòd pleni sint omni facundia:siue à saturitate & copia.De pluribus enim simul rebus loquuntur:seu ab illa lance quæ plena diuersis frugum vel pomorum generibus ad templa gentilium solebat deferri.aut à satyris nomen dictum:qui multa habent, ea quæ per violentiam dicuntur. Quidam autem poetę *Theologi* dicti sunt:quoniam de diis carmina faciebãt. ¶ *Officium* autem *poetæ* in eo est,vt ea quæ verè gesta sunt in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo couuersa transducat. Vnde & Lucanus ideo in numero poetarum non ponitur, quia videtur historias composuisse nõ poema. ¶ *Apud poetas* autem *tres characteres* sunt *dicẽdi*:*Simus* in quo tantùm poeta loquitur,vt est in libris Virgilij Georgicorum. *Actus* dramaticus,in quo nusquam poeta loquitur,vt est in Comœdiis & Tragœdiis. *Tertius* mixtus,vt est in Æneide, Nam Poeta illic & introductæ personæ loquuntur.

De sibyllis. CAP. VIII.

Sibyllæ generaliter dicuntur omnes fœminæ vates lingua Græca. Nam σιὸς Æolico sermone Deum,βελὴ Græci mentem nuncupant,quasi Dei mentem.Proinde igitur,quia diuinam voluntatem hominibus interpretari solebant,Sibyllę nominatę sunt.sicut enim omnis vir prophetans vel vates dicitur, vel propheta: ita omnis fœmina prophetans Sibylla vocatur. Quod nomen ex officio, non ex proprietate vocabuli est.*Decem* autem *Sibyllæ* à doctissimis auctoribus tradũtur fuisse:quarum *prima de Persis* fuit:secunda *Libyca*:tertia *Delphica* in templo Delphici Apollinis genita,quæ ante Troiana bella vaticinata est,eiúsq; plurimos versus operi suo Homerus inseruit:quarta *Cimmeria* in Italia:quinta *Erythræa* nomine Erophyla in Babylone orta,quæ Græcis Ilium petẽtibus vaticinata est perituram esse Troiam,& Homerum mẽdacia scripturum. Dicta autem Erythræa, quia in eadem insula, eius inuenta sunt carmina: sexta *Samia*,quæ Samonota dicta est à Samo insula,vnde fuit cognominata : septima *Cumana* nomine Amalthea, quæ nouem libros attulit Tarquinio Prisco,in quibus erant decreta Romana conscripta.Ipsa est & Cumęa, de qua Virgilius: Vltima Cumęi venit iã carminis ætas. Dicta autem Cumana à ciuitate Cumis,quæ est in Campania,cuius sepulchrũ in Sicilia adhuc manet : octaua *Hellespontia* in agro Troiano nata, quæ scribitur Solonis & Cyri fuisse temporibus:nona *Phrygia*,quæ vaticinata est Ancyræ:decima *Tiburtina* nomine Albunea.Quarum omnia carmina effe runtur : in quibus de Deo & de Christo, & gentibus multa scripsisse manifestissimè cõprobantur.Celebrior autem inter cæteras ac nobilior Erythrea perhibetur.

De magis. CAP. IX.

MAgorum primus *Zoroastes* rex Bactrianorum extitit, quem Ninus rex Assyriorum prælio interfecit: de quo Aristoteles scribit, quòd vicies centum millia versuum ab ipso condita indiciis voluminum eius declarentur.Hanc artem multa post secula *Democritus* ampliauit:quãdo & Hippocrates in medicinæ disciplina effloruit. Apud Assyrios autem magicæ artes copiosæ sunt, testante Lucano:quis noscere fibra, Facta queat, quis prodat aues,quis fulgura cœli Seruet,& Assyria scrutetur sidera cura? Itaque hæc vanitas magicarum artium ex traditione angelorũ malorum in toto terrarum orbe plurimis seculis valuit. Per quandam scientiam futurorum & infernorum, & inuocationes eorum inuenta sunt aruspicia,augurationes, & ipsa quæ dicuntur oracula & necromantia. Nec mirum de magorum præstigiis: quorum in tantum prodiêre maleficiorum artes, vt etiã Moysi similimis signis resisterent,vertentes virgas in dracones:aquas in sanguinem.Fertur & quædam maga famosissima *Circe*: quæ socios Vlyssis mutauit in bestias. Legitur & de sacrificio, quod Arcades deo suo Lyceo immolabant, ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas conuertebantur. Hinc apparet,non esse in totum dubium quòd nobilis ille poeta scripsit de quadam fœmina, quæ magicis artibus excellebat: Hæc,inquit, se carminibus promittit soluere mẽtes Quas velit,ast aliis duras immittere curas. Sistere aquam fluuiis, & vertere sidera retrò, Nocturnósque ciet manes, mugire videbis Sub pedibus terram,& descendere montibus ornos. Quid plura?Si credere fas est,de Pythonissa : vt prophetæ Samuelis animam de inferni abditis euocaret,& viuorum præsentaret conspectibus,si tamen animam prophetę fuisse credamus, & non aliquam phantasmaticam illusionem Satanæ fallacia factam.Prudentius quoque de *Mercurio* sic ait:Traditur extinctas sumpto moderamine virgæ In lucem reuocasse animas,Ast alios dãnasse neci. Et pòst paululum adiecit:Murmure nam magico tenues excire figuras, Atque sepulchrales scitè incantare fauillas. Vita itidem spoliare alios ars noxia nouit. *Magi* sunt qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinẽ nuncupantur.Hi & elementa cõcutiunt,turbant mentes hominum, ac sine vllo veneni haustu violentia tantùm carminis interimunt. Vnde & Lucanus : Mens hausti nulla sanie polluta veneni Incantata perit.

Dæmoni-

Dæmonibus enim accitis audent ventilare, vt quisque suos perimat malis artibus inimicos. Hi etiam sanguine vtuntur & victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorum. *Necromantici* sunt: quorum præcantationibus videntur resuscitati mortui diuinare, & ad interrogata respõdere. Νεκρὸς enim Græcè mortuus, μαντεία diuinatio nuncupatur: ad quos suscitandos, cadaueris sanguis adhibetur. Nam amare dæmones sanguinem dicunt. Idcóque quoties necromantia fit, cruor aqua miscetur, vt calore sanguinis facilius prouocentur. *Hydromantij* ab aqua dicti. Est enim hydromantia in aquæ inspectione vmbras dæmonum euocare, & imagines vel ludificationes eorum videre, ibíque aliqua ab eis audire, vbi adhibito sanguine etiam inferos perhibentur suscitari. Quod genus diuinationis à Persis dicitur allatum. Varro dicit diuinationis quatuor esse genera, terram, aquam, aerem & ignem. Hinc *geomantiam*, *hydromantiam*, *aeromantiam*, *pyromantiam* dictam constat. *Diuini* dicti, quasi Deo pleni: diuinitate enim se plenos assimulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. *Duo* sunt autem *genera diuinationis ars & furor. Incantatores* dicti sunt, qui artem verbis peragunt. *Arioli* vocati, propter quòd circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt: iísque celebritatibus dæmonum responsa accipiunt. *Aruspices* nuncupati, quasi horarum inspectatores: dies enim & horas in agendis negociis operibúsque custodiunt, & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. *Augures* verò sunt qui volatus auium & voces intendunt, aliáque signa rerum vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes. iidem & auspices. Nam auspicia sunt quæ iter facientes obseruant. Dicta sunt autem *auspicia*, quasi auium aspicia: & auguria, quasi auium garria, hoc est, auium voces & linguę. Item *augurium* quasi auigerium quod aues gerunt. *Duo* sunt *genera auspicorum*: vnũ ad oculos: alterum ad aures pertinens. *Ad oculos* scilicet volatus: *ad aures*, vox auium. *Pythones* à Pythio Apolline dictæ, quòd is auctor fuerit diuinandi. *Astrologi* dicti, eò quòd in astris augurantur. *Genethliaci* appellati propter natalium considerationem dierum. Geneses enim hominum per duodecim cœli signa describunt, siderúmque cursu nascentium mores, actus & euentus prædicare conantur, id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ qui nascitur. Hi sunt qui vulgò *Mathematici* vocantur: cuius superstitionis genus *Constellationes* Latini vocant, id est, notationes siderum, quomodo se habeat cùm quisque nascitur. Primùm autem iidem stellarum interpretes magi nuncupabantur: sicut de his legitur qui Euãgelio natum Christum annuntiauerunt. postea hoc nomine soli Mathematici. Cuius artis scientia vsque ad Euangelium fuit concessa, vt Christo edito nemo exinde natiuitatem alicuius de cælo interpretaretur. *Horoscopi* dicti, quòd horas natiuitatis hominum speculantur dissimili & diuerso fato. *Sortilegi* sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt. *Salisatores* vocati sunt, quia dum eis membrorum quæcunque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triste significare prædicunt. Ad hæc omnia pertinent & *ligaturæ execrabilium remediorum*, quæ ars medicorum condemnat: siue in præcantationibus, siue in caracteribus vel in quibuscunque rebus suspendẽdis atque ligandis. In quibus omnibus ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum & angelorum malorum exorta. Vnde cuncta vitanda sunt à Christiano & omni penitus execratione repudianda atque damnanda. *Auguria* autem auium, Phryges primi inuenerũt. *Præstigium* verò Mercurius primus dicitur inuenisse. Dictum autem præstigium, quòd perstringat aciem oculorum. *Aruspicinæ* autem primus Etruscis tradidisse dicitur quidam Stages. Hic ex horis aruspicinam dictauit: & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè arante quodam rustico subitò ex glebis exiliuisse & aruspicinam dictasse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex Etrusca lingua in propriam mutauerunt.

De paganis. CAP. X.

Pagani ex pagis Athenienſium dicti, vbi exorti sunt. Ibi enim in locis agrestibus & pagis gentiles lucos idoláque statuerunt, & à tali initio vocabulum paganum sortiti sunt. *Gentiles* sunt, qui sine lege sunt, & nondum crediderunt. dicti autem gentiles, quia ita sunt vt fuerunt geniti, id est, sicut in carne descenderunt sub peccato, scilicet idolis seruientes: & necdum regenerati. Proinde gentiles primitus nuncupabantur: ipsi dicuntur Græcè Ethnici. Ethnici enim ex Græco in Latinum interpretantur gentiles. Ἔθνος enim Græcè, gens, dicitur. Post fidem autem non debent vocari gentes, siue gentiles, hi qui ex gentibus credunt: sicut post fidem dici iam non potest Iudæus, testante Paulo apostolo, & dicente iam Christianis: Quoniam cùm gentes essetis, hoc est, infideles. *Apostatæ* dicuntur, qui post baptismum Christi susceptũ ad idolorum cultum & sacrificiorum conta-

minationes reuertuntur. Est autem nomen Græcum.

De diis gentium. CAP. XI.

QVos autem pagani *deos* asserunt, homines olim fuisse produntur: & pro vniuscuiusque vita vel meritis coli apud suos post mortem cœperunt, vt apud Ægyptum Isis: apud Cretam Iouis: apud Mauros Iuba: apud Latinos Faunus: apud Romanos Quirinus. Eodem quoque modo apud Athenas Minerua: apud Samum Iuno: apud Paphos Venus: apud Lemnos Vulcanus: apud Naxos Liber: apud Delos Apollo. In quorum etiam laudibus acceſſerunt poetæ, & compoſitis carminibus in cælum eos ſuſtulerunt. Nam quorundam inuentiones artium cultu peperiſſe dicuntur, vt Eſculapio medicina, Volcano fabrica. Ab actibus autem vocantur, vt *Mercurius*, quòd mercibus præeſt: *Liber* à libertate. Fuerunt etiam & quidam viri fortes aut vrbium conditores: quibus mortuis homines, qui eos dilexerunt, ſimulacra finxerũt: vt haberent aliquod ex imaginum contemplatione ſolatium: ſed paulatim hunc errorẽ perſuadentibus dæmonibus, ita in poſteris conſtat irrepſiſſe, vt quos illi pro ſola nominis memoria honorauerunt, ſucceſſores deos exiſtimarent atque colerent. ¶ *Simulachrorũ vſus* exortus eſt, cùm ex deſiderio mortuorum conſtituerentur imagines vel effigies, tanquam in cælum receptæ pro quibus ſe terris dæmones colendi ſuppoſuerunt, & ſibi ſacrificari à deceptis & perditis perſuaſerunt. *Simulachra* autem à ſimilitudine nuncupata, eò quòd manu artificis ex lapide aliáve materia eorum vultus imitantur, in quorum honorem finguntur. Ego ſimulacra, vel pro eo quòd ſunt ſimilia, vel pro eo quòd ſimulata atque conficta, vnde & falſa ſunt. Et notandum quòd Latinus ſermo ſit, & non Hebræus. Apud eos enim idolum ſiue ſimulacrum ſemel dicitur. Iudæi dicunt quòd Iſmael primus ſimulacrum luto fecerit. Gentiles autem primum Prometheum ſimulacra hominum de luto finxiſſe perhibent: ab eóque natam eſſe artem ſimulacra & ſtatuas fingendi. Vnde & poetæ ab eo homines primum factos eſſe confingunt figuratè propter effigies. Apud Græcos autem Cecrops ſub quo primùm in arce oliua orta eſt, & Athenienſium vrbs ex Mineruæ appellatione nomen ſortita eſt. Hic primus omniũ Iouem appellauit ſimulacra reperit, aras ſtatuit, victimas immolauit: nequaquam iſtiuſmodi rebus in Græcia vnquam viſis. *Idololatria* idolorum ſeruitus ſiue cultura interpretatur. Nam λατρεία Græcè, Latinè ſeruitus dicitur: quæ quantum ad veram religionem attinet, nonniſi vni & ſoli Deo debetur. Hanc ſicut impia ſuperbia, ſiue hominum, ſiue dæmonũ ſibi exhiberi vel iubet vel cupit: ita pia humilitas vel hominum vel angelorum ſanctorũ ſibi oblatam recuſat, & cui debetur oſtendit. *Idolum* autem eſt ſimulacrum quod humana effigie factum & conſecratum eſt: iuxta vocabuli interpretationẽ. εἶδος enim Græcè formam ſonat, & ab eo per diminutionem idolum deductum: quod apud nos formulam facit. Igitur omnis forma vel formula idolum ſe dici expoſcit. Inde *idololatria* omnis circa idolum famulatus & ſeruitus. Quidam verò Latinè ignorantes, Græcè imperitè dicunt, idolum ex dolo ſumpſiſſe nomen, quòd diabolus creaturæ cultum diuini nominis inuexit. *Dæmonas* à Græcis dictos aiunt, quaſi δαήμονας, id eſt peritos ac rerum præſcios. Præſciunt enim futura multa: vnde & ſolent reſponſa aliqua dare. Ineſt enim illis cognitio rerum pluſquam infirmitati humanæ: partim ſubtilioris ſenſus acumine, partim experientia longiſſimæ vitæ: partim per Dei iuſſum angelica reuelatione. hi corporum aereorum natura vigent. Ante tranſgreſſionem quidem cæleſtia corpora gerebant. Lapſi verò, in aeream qualitatem conuerſi ſunt: nec aeris illius puriora ſpatia, ſed iſta caliginoſa tenere perpeſſi ſunt, qui eis quaſi carcer eſt vſque ad tempus iudicij. Hi ſunt præuaricatores angeli: quorum princeps diabolus eſt. *Diabolus* Hebraicè dicitur deorſum fluens: quia quietus in cæli culmine ſtare cõtemſit: ſed ſuperbiæ pondere deorſum corruens cecidit. Græcè verò diabolus criminator vocatur, vel quòd crimina quæ ipſe inlicit ad Deum referat: vel quia electorum innocentiam criminibus accuſet fictis: vnde & in Apocalypſi voce angelica dicitur: proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum qui accuſabat illos in conſpectu Dei noſtri die ac nocte. Satanas in Latinum ſonat aduerſarius ſiue tranſgreſſor. Ipſe enim eſt aduerſarius, qui eſt veritatis inimicus: & ſemper ſanctorum virtutibus contrà ire nititur. Ipſe & tranſgreſſor quia præuaricator effectus in veritate quâ conditus eſt, non ſtetit. Idem & tentator, quia tentandam iuſtorum innocentiam poſtulat: ſicut in Iob ſcribitur. *Antichriſtus* appellatur, quòd contra Chriſtum venturus eſt: non quomodo quidam ſimplices intelligunt: Antichriſtum ideo dictum, quòd ante Chriſtum venturus ſit, & poſt eum veniat Chriſtus. Nõ ſic, ſed antichriſtus Græcè dicitur: quod eſt Latinè contrarius Chriſto. ἀντὶ enim Græcè in Latinum contra ſignificat. Chriſtum enim ſe mentietur dum venerit, & contra eum dimicabit: & aduerſabitur ſacramentis Chriſti, vt veritatis eius euangelium ſoluat. Nam & templum Hieroſolymis reparare, & omnes veteris legis ceremonias reſtaurare tentabit.

Sed &

Sed & ille Antichristus est qui negat esse Dominū Christū. Cōtrarius n. Christo est. Omnes enim qui exeunt de Ecclesia & ab vnitate fidei præcidūtur, & ipsi Antichristi sunt. *Bel*, idolū Babylonicū est, quod interpretatur vetus. fuit enim hic Belus pater Nini primus rex Assyriorū, quē quidā Saturnū appellāt: quod nomē & apud Assyrios & apud Afros postea cultū est: vnde & lingua Punica Bal Deus dicitur. Apud Assyrios autē Bel vocatur, quadā sacrorū suorū ratione, & Saturnus & Sol. *Beelfegor*, interpretatur simulacrū ignominię. Idolum enim fuit Moab cognomento *Baal* super montē *Fegor*: quē Latini *Priapū* vocāt, deū horrorum. Fuit enim de Lapsaco ciuitate Hellesponti, de qua pulsus est, & propter virilis mēbri magnitudinē in numerū deorum suorum eum Græci trāstulerunt, & in nomine sacrauerunt hortorū: vnde & dicitur præesse hortis, propter eorū fœcunditatē. *Beelzebub*, idolum fuit Accarō, quod interpretatur vir muscarum. Zebub autē musca vocatur. Spurcissimum igitur idolum, ideò vir muscarum vocatur, propter sordes idololatriæ: siue propter immunditiē. *Belial*, sine iugo. Belial Hebraicè bel dicitur, idolum Niniuitarum. *Behemoth*, ex Hebræa voce in Latinā linguā animal sonat: propter quod de excelsis ad terrena cecidit, & pro merito suo vt animal brutū effectus sit. Ipse est Leuiathā, id est, serpens de aquis, quia in huius seculi mari, volubili versatur astutia. Leuiathā autē interpretatur additamētum eorum, quorum scilicet, nisi hominum: quibus in paradiso semel per culpam præuaricationis intulit mortē, & hanc vsque ad æternā mortē quotidie persuadēdo adducit vel extēdit. Quę dā autē nomina deorum suorum gentiles per vanas fabulas ad rationes Physicas conantur traducere: eáque in causis elementorū cōposita esse interpretātur: sed hoc à poetis totum fictum est, vt Deos suos ornarent aliquibus figuris: quos perditos ac dedecoris infamia plenos fuisse: historiæ confitentur. Omnino enim fingendi locus vacat, vbi veritas cessat. *Saturnus*, origo deorū & totius posteritatis à paganis designatur. Hūc Latini à satu appellatū ferūt, quasi ad ipsum satio omniū pertineat rerum, vel à tēporis lōgitudine quod saturetur annis. Vnde eum Græci χρόνος nomē habere dicunt, id est, tempus, quòd filios suos fertur deuorasse, hoc est, annos, quos tēpus produxerit in se reuoluit, vēl eo q̄ semina vnde oriūtur iterum redeūt. Hūc Cœli patris abscidisse genitalia dicūt, quia nihil in cœlo de seminibus nascitur. Falcē tenet, inquiūt, propterea agriculturam significandā: vel propter tēpora & annos quòd in se redeāt, vel propter sapientiā q̄ intus acuta sit. In aliquibus autem ciuitatibus Saturno liberos suos gētiles immolabant: quia Saturnum poetæ liberos suos deuorasse solitum tradiderūt. Iouis fertur à iuuando dictus, & Iupiter, quasi iuuās pater, hoc est, omnibus præstans. Hunc & priuato titulo Iouem optimum dixerunt, dū fuisset incestus in suis: impudicus in extraneis, quem modò taurum fingunt propter Europę raptum: fuit enim in naui cuius insigne erat taurus, modò Danaes per imbrem aureum appetisse concubitum: vbi intelligitur pudicitiam mulieris ab auro fuisse corruptam: modò in similitudinē aquilæ fuisse, propter quod puerum ad stuprum rapuerit: modò serpentē, quia reptauerit: & cygnū, quia cātauerit. Et ideò nō figuræ istæ sunt: sed plana de veritate scelera. vnde turpe erat tales deos credi, quales homines esse non debeāt. *Ianū* dicunt, quasi mundi vel cœli mensium ianuā: duas Iani facies faciūt, propter oriētē & occidētem. Cùm verò faciunt eum quadrifrontem, & Ianum geminum appellāt, ad quatuor mundi partes hoc referunt, vel ad quatuor elementa siue tempora. Sed dum hoc fingunt, monstrum nō deum faciunt. *Neptunum*, aquas mundi prædicāt, & dictus ab eis Neptunus, quasi nube tonans. *Vulcanum*, volunt ignem: & dictus Vulcanus quasi volans candor, vel quasi volicanus, quod per aerem volet. Ignis enim de nubibus nascitur. Vnde etiam Homerus dicit eum præcipitatum de aere in terras: quod omne fulmen de aere cadit. Idcircò autem Vulcanus de fœmore Iunonis fingitur natus, quòd fulmina de imo aere nascuntur. Claudus autem dicitur Vulcanus, quia per naturam nunquā est rectus ignis, sed quasi claudus eiusmodi speciem motúmque habet. Ideò autem in fabrorum fornace eundem Vulcanum auctorem dicunt, quia sine igne nullum metalli genus fundi extendique potest. *Pluton* Græcè, Latinè *Diespiter*, vel *Ditis pater*, quem alij *Orcum* vocant, quasi receptorem mortium. Vnde & orca nuncupatur vas quod recipit aquas. Ipse & Græcè *Charon*. *Liberum*, à liberamento appellatum volūt, quod quasi mares in coeundo per eius beneficium emissis seminibus liberentur, quod idem Liber muliebri & delicato corpore pingitur. Dicūt enim mulieres ei attributas, & vinum propter excitandam libidinem. Vnde & frons eius pampino cingitur: sed ideò coronam viteam & cornu habet, quia cùm gratè & moderatè vinum bibitur, lætitiam præstat: cùm vltra modum, excitat lites:

id est, quasi cornua dat. Idem autem & *Lyæus* ἀπὸ τῦ λύειν, quod multo vino membra soluantur. Iste & Græcè Διόνυσος à monte Indiæ Nisso, vbi dicitur esse nutritus. Cæterùm est Nisa ciuitas, in qua colitur idē & Liber, vnde & Nisæus dictus est. *Mercurius*, sermonē interpretatur. Nā ideò Mercurius quasi medius currēs dicitur appellatus, q̄ sermo currat inter homines medius. Ideò & ὁρμὴ Græcè, quòd sermo vel interpretatio, quę ad sermonē vtiq; pertinet ἑρμωνία dicitur. Ideò & mercibus præesse, quia inter vendētes & ementes sermo fit medius. Qui ideò fingitur habere pennas, quia citius verba discurrūt. Vnde & velox & errās inducitur: alas. n. eius in capite & in pedibus, significare volucrē fieri per aera sermonē. Nunciū dictū, quoniā per sermonē omnia cogitata enūciantur. Ideò autē hunc furti magistrū dicunt, quia sermo animos audientiū fallit. Virgā tenet qua serpentes diuidit, id est, venena. Nā bellantes ac dissidētes interpretū oratione sedātur: vnde & secundū Liuiū legati pacis *Caduceatores* dicūtur. Sicut enim per feciales bella indicebantur, ita pax per caduceatores fiebat. *Hermes* autem Græcè dicitur ἀπὸ τῆς ἑρμωνίας, Latinè interpres, qui ob virtutē multarúmque artiū scientiā Trimegistus ter maximus nominatus est. Cur autē eum capite canino fingunt, hæc ratio dicitur, quòd inter omnia animalia canis sagaciſſimū genus & perspicax habeatur. *Martē*, deū belli esse dicūt, & Martē appellatū: quia per viros pugnatur, vt sit Mars quasi mas: licet & tria sunt genera consuetudinū, sicut Scytharū: vbi & fœminę & viri in pugnam eūt. Amazonū, vbi solæ fœminæ: Romanorū aliarúmque gentium, vbi soli mares. Ità Martē dicut quasi effectorē mortiū. Nā à Marte mors nūcupatur. Vnde & adulterū dicunt, quia belligerātibus incertus est. Quòd verò nudo pectore stat, vt bello se quisque sine formidine cordis obiiciat. Mars autē apud Græcos Gradiuus dicitur, eo quòd in bello gradū inferant qui pugnant, aut q̄ impigrē gradiantur. *Apollinem*, quāuis diuinatorē & medicum vellent, ipsum tamē solem etiā dixerūt, quasi solum. Ipsum Titan, quasi vnū ex Titanis, qui aduersum Iouem bellū nō fecit. Ipsum Phœbū, quasi ephebū, hoc est adolescentē. vnde & sol puer pingitur, eo quòd quotidie oriatur, & noua luce nascatur. *Pythium* quoque eūdem Apollinem vocari aiunt: à Pythone immensæ molis serpente: cuius non magis venena quàm magnitudo terrebat. Hūc Apollo sagittarum ictibus sternēs nominis quoque spolia reportauit, vt Pythius vocaretur. Vnde & ob hoc insigne victoriæ Pythia sacra celebrāda cōstituit. *Dianam* quoque sororem eius similiter lunā & viarum præsidē aiunt. Vnde & virginē volūt, quod via nihil pariat, & ideò ambo sagittas habere fingūtur, q̄ ipsa duo sidera de cœlo radios vsque ad terras emittūt: Dianā autem vocatam quasi Duanā, q̄ luna die ac nocte appareat. Ipsam & *Lucinā* asseuerant, eo quòd luceat. Eandem & *Triuiā*, quod tribus fingatur figuris. de qua Virgilius: —Tria virginis ora Dianæ, quia eadē luna, eadem Diana, & eadē *Proserpina* vocatur. Sed cùm luna fingitur: Subluſtri splendet amictu. Cùm succincta iacit calamos, Latonia virgo est: Cùm subnixa sedet solio, Plutonia coniunx *Latonia* autē Diana, eo quòd Latonis fuerit filia. *Cererem* id est, terram à creandis frugibus asserunt dictam: appellantes eam nominibus plurimis. dicunt etiā eā & *Opē*, quod opere melior fiat terra. *Proserpinā*, quòd ex ea proserpāt fruges. *Vestā*, quòd herbis vel variis vestita sit rebus, vel à vi sua stādo: Eandem & *Tellurē* & *Matrem magnā* fingūt: turritam cū tympana & gallo & strepitu cymbalorū. Matrē vocatā, quòd plurima pariat; magnā, quòd cibū gignat: almā, quia vniuersa animalia fructibus suis alit. Est enim alimentorū nutrix terra, quòd simulachrū eius cum claui fingitur: quia tellus hyeme clauditur, Vere aperitur, vt fruges nascantur. Quod tympanū habet, significari volūt orbē terræ. Quòd curru vehitur, dicitur, quia ipsa est terra quę pēdet in aere. Quòd sustinetur rotis: quia mundus rotatur & volubilis est. Quòd leones illi subiiciunt mansuetos, vt ostendāt, nullum genus esse terræ tam ferū quod nō subigi possit aut superari ab ea. Quòd in capite turritā gestat coronā, ostenditur superpositas terræ ciuitates, quasi insignitas turribus cōstare. Quòd sedes finguntur circa eā: quia cùm omnia moueātur, ipsam nō moueri. Quòd Corybātes eius ministri cū strictis gladiis esse finguntur, vt significetur omnes pro terra sua debere pugnare. Quòd gallos huic deæ, vt seruirent fecerunt, significant qui semine indigeant, terram sequi oportere. In eo quippe omnia reperiri. Quod se apud eā iactant, præcipitur, inquiunt, vt qui terrā colunt ne sedeant: semper enim esse quod agāt, Cymbalorū autem æreorū sonitus: ferramentorū crepitus in colēdis agris: & ideo ære, quod terrā antiqui colebant ære, priùs quàm ferrum esset inuētum. Eandem *Vestam* & *ignem* esse perhibent: quia terrā ignem habere non dubiū est: vt ex Ætna Vulcanóque datur intelligi. Et ideo *Virginem* putant, quia ignis inuiolabile sit elementum: nihilque nasci pos-

possitex eo:quippe qui omnia quę arripuerit absumat.Ouidius inFastis:Nec tu aliud Vestā,quàm viuām intellige flammam,Natáq de flamma corpora nuda vides.ꝓptereā,& virgines ei seruire dicuntur,eò quòd sicut devirgine:ita nihil ex igne nascatur. *Iunonem* dicunt quasi iuuonē,i.iuuam,pro purgationib.fœminarū,eò quòd quasi portas matrum natorū pendat,i.nubentiū maritis.Sed hoc philosophi.Poetæ autē Iunonē Iouis asserūt sororē & coniugē: ignem n.& aerem Iouem:aquā & terram Iunonē interpretantur,quorum duorum permixtione vniuersa gignuntur. Et *sororem* dicunt,quòd mundi pars est.*Coniugem*,quòd commixta corda tundit.Vnde &Virgilius: Tum pater omnipotens fœcundis imbrib. æther Coniugis in gremiū descendit.*Minerua* apud Græcos ἀθήνη dicitur,i.fœmina. Apud Latinos autem Mineruam vocatam, quasi deam &munus artium variarū.Hanc n.inuentricem multorum ingeniorū perhibent,& inde eam artem & rationem interpretātur,quia sine ratione nihil potest contineri. Quæ ratio,quia ex solo animo nascitur,animúmq.putant esse in capite & in cerebro : ideò eam dicunt de capite Iouis esse natā:quia sensus sapientis qui inuenit omnia in capite est.In cuius pectore ideò caput Gorgonis fingitur , quòd illic est omnis prudentia quæ cōfundit alios & imperitos ac saxeos comprobat:quod &in antiquis Imperatorū statuis cernimus in medio pectore loricæ,ꝓpter insinuandam sapientiā & virtutem.hæc Minerua &*Tritonia* dicitur. Triton n.Africæ palus est, circa quam fertur virginali apparuisse ætate:ꝓpter quod Tritonia nuncupata est. Vnde & tantò procliuius dea credita est: quantominus origo eius innotuit. *Pallas* autem dicta vel ab insula Pallene in Thracia,in qua nutrita est : vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ,i.ab hastæ concussione, vel quòd Pallantem gigantē occiderit. *Venerem* exinde dicunt nuncupatam,quòd sine vi fœmina esse virgo nō desinat. Hanc Græci ἀφροδίτην vocant ꝓpter spumā sanguinis generantem.ἄφρος enim Græcè spuma vocatur. Quod autē fingunt Iouē Saturno Cœlo patri genitalia abscidisse:&sanguinē fluxisse in mare:atq.ex spuma maris concreta Venus nata est:illud aiunt, quòd per coitum salsi humoris substantia est. & inde ἀφροδίτην Venerem dici, quia coitus spuma est sanguinis,quæ ex succo viscerum liquido salsoq.constat.Ideò autē Venerem,Vulcani dicunt vxorē,quia Venereum officium non sine calore consistit. vnde & frigidus in Venerē senior. Nam Saturnus dicitur Cœlo patri virilia amputasse,quæ in mare cadentia Venerem creauerunt Ideò fingitur,quia nisi humor de cœlo in terrā descenderit,nihil creatur.*Cupidinē* vocatū ferunt ꝓpter amorē. Est n.dæmon fornicationis.Qui ideò alatus pingitur:quia nihil amantibus leuius, nihil mutabilius inuenitur. Puer pingitur, quia stultus & irrationabilis amor. Sagittā & facē tenere fingitur.Sagittā,quia amor cor vulnerat : facē,quia inflāmat.*Pan* dicunt Græci. Latini Syluanū:deum rusticorū, quem in naturæ similitudinē formauerunt: vnde Pā dictus est,i.omne. Fingunt n.eum ex vniuersali elementorū specie. Habet n.cornua in similitudinē radiorū solis & lunæ.Distinctā maculis habet pellē,ꝓpter cœli sidera.Rubet eius facies,ad similitudinē ætheris.Fistulam septem calamorū gestat,ꝓpter armoniam cœli in qua septē sunt soni & septem discrimina vocum. Villosus est,quia tellus est conuestita & agitur ventis. Pars eius inferior fœda est,ꝓpter arbores & feras & pecudes.Caprinas vngulas habet,vt soliditatem terræ ostendat,quē volunt rerū & totius naturæ deum:vnde & Pā quasi omnia dicunt. *Isis* lingua Ægyptiorū terra appellatur:quē Isin volunt esse. Fuit n. Isis regina Ægyptiorū Inachi regis filia, quæ de Græcia veniens Ægyptios literas docuit,& terras colere instituit, ꝓpter ꝙ & terrā eius nomine appellauerūt. *Serapis* omniū maximus Ægyptiorum Deus. Ipse est Apis rex Argiuorū, qui nauibus transuectus in Ægyptum,cùm ibidem mortuus fuisset, Serapis appellatus est , propterea quia arca in qua mortuus ponitur,quā Sarcophagū vocant,σορὸς Græcè dicitur,& ibi eum venerari sepultū ceperunt, priusquā templum eius esset instructum,velut σορός. Sed Apis Sorapis primò, deinde vna litera cōmutata Serapis dictus est. *Apis* fuit apud Ægyptios taurus Serapi consecratus,& ab eo ita cognominatus: quem Ægyptus ad instar numinis colebat,eò quòd de futuris daret quædam manifesta signa.Apparebat enim in Memphis. Quem centum antistites prosequebantur & repentè velut limphatici præcinebant.Huius capitis imaginē sibi in heremo videri fecerunt. *Fauni* à fando velut ἀπὸ τοῦ φάναι dicti,quòd voce nō signis ostendere viderentur futura. In lucis n.consulebantur à paganis:& responsa illis non signis,sed vocibus dabant.*Genium* dicunt, quòd quasi vim habeat omniū rerum gignendarum,seu à gignēdis liberis: vnde & geniales lecti dicebantur à gentibus,qui nouo marito sternebantur. ¶Hæc & alia sunt gentilium fabulosa figmenta, quæ interpretata sic habentur, vt ea non intellecta damnabiliter tamen ado-

rét. ¶Fatũ autem dicunt esse quicquid dij fantur: quicquid Iupiter fatur. A fando igit fatum dicunt, id est, à loquendo. Quòd nisi hoc nomen iam in alia re soleret intelligi, quo corda hominum nolumus inclinare: rationabiliter possemus à fando fatum appellare. Non enim abnuere possumus esse scriptum in literis sanctis: Semel locutus est Deus: duo hæc audiui, &c. Quod enim dictum est, semel locutus est, intelligitur immobiliter, hoc est incommutabiliter est locutus, sicut nouit incommutabiliter omnia quæ futura sunt, & quæ ipse facturus est. Tria autem fata fingũt in colo & fuso, digitisq; fila ex lana, torquentibus, propter tria tempora: præteritũ, quod in fuso iam netum atque inuolutum est: præsens, quod inter digitos nentis traiicitur: futurum, in lana quæ colo implicata est: & quod adhuc per digitos nentis ad fusum tanquam præsens ad præteritum traiiciendum est. *Parcas* dicũt κατ' ἀπόφασιν appellatas, quòd minimè parcant. Quas tres esse voluerunt: vnam, quæ vitam hominis ordiatur: alteram, quæ contexat: tertiam, quæ rumpat. Incipimus enim cùm nascimur: fumus, cùm viuimus: desinimus cùm interimus. *Fortunã* à fortuitis nomen habere dicunt, quasi deam, quandam res humanas variis casibus & fortuitis illudẽtem: vnde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens sine vllo examine meritorum, & ad bonos & ad malos venit. Fatum autem à fortuna separant: & *fortunam* quasi sit in his quæ fortuitu veniunt, nulla palàm causa. *Fatum* verò appositum singulis & statutum aiunt. *Aiunt & tres furias fœminas crinitas* serpentibus, propter tres effectus, qui in animis hominum multas perturbationes gignunt, & interdum cogunt ita delinquere, vt nec famæ nec periculi sui respectum habere permittant. Ira quę vindictam cupit: cupiditas quæ desiderat opes: libido quæ appetit voluptates. Quæ ideò furiæ appellantur: quòd stimulis suis mentem feriant, & quietam esse non sinant. *Nymphas* deas aquarum putant, dictas à nubibus. Nam ex nubibus aquæ: vnde deriuatum est, nymphas aquarum deas, quasi numina lympharum. Ipsas autem dicunt & Musas, quas & nymphas, nec immeritò. Nam aquę motus musicen efficit. Nympharum apud gentiles varia sunt vocabula. Nymphas quippe montium. *Oreades* dicunt: syluarum, *Dryades*: fontium, *Hamadryades*: camporũ, *Naiades*: maris. *Nereides*, *Heroas* dicũnt à Iunone traxisse nomen: Græcè enim Iuno Ἥρα appellatur. Et ideò nescio quis filius eius secundum Græcorum fabulam Ἥρως fuit nũcupatus: hoc videlicet velut mysticum significante fabula, quòd aer Iunoni deputetur, vbi volunt heroas habitare. Quo nomine appellant alicuius meriti animas defunctorum, quasi ἀνδρας, id est, viros aerios & cœlo dignos propter sapientiam & fortitudinem. *Penates* gentiles dicebant omnes deos, quos domi colebant. Et penates dicti, quòd essent in penetralibus, id est in secretis. Hi dij quomodo vocabantur, vel quæ nomina habuerint ignoratur. *Manes* dicunt deos mortuorum, quorum potestatem inter lunam & terram asserunt: à quibus & mane dictum existimant: quos putant ab aere, qui manus, id est, rarus est, manes dictos: siue quia latè manãt per auras: siue quia mites sunt in manibus, contrario nomine hoc appellantur. Apuleius autem ait eos κατ' ἀντίφρασιν dici manes, hoc est, mites ac modestos, cùm sint terribiles & immanes: vt *Parcas*, vt *Eumenides*. *Laruas* ex hominib. factos dæmones aiũt, qui meriti mali fuerint. Quarum natura esse dicitur, terrere paruulos, in angulis garrire tenebrosis. *Lamias* quas fabulæ tradunt infantes eorripere ac laniare solitas, à laniãdo specialiter dictas. *Pilosi* qui Græcè *panitæ*, Latinè incubi appellantur: siue *inui* ab ineundo passim cum animalibus. Vnde & *incubi* dicuntur ab incumbendo, hoc est, stuprando. Sæpe enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos dæmones Galli *Dusios* nuncupant, quia assidue hanc peragunt immunditiam. Quem autem vulgò *incubonem* vocant, hunc Romani *Faunum ficarium* dicunt, ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, Per meos fines & aprica rura, Lenis incedas. Hunc alij Satyrum vocant.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER IX.

Capita libri noni.

1 *De linguis gentium.*
2 *De gentium vocabulis.*
3 *De regnis militiaque vocabulis.*
4 *De ciuibus.*
5 *De affinitatibus & gradibus.*
6 *De agnatis & cognatis.*
7 *De prædictis affinitatibus.*
8 *De coniugijs.*

De linguis gentium. CAP. I.

LINGVARVM *diuersitas* exorta est in ædificatione turris post diluuium. Nam prius quàm superbia turris illius in diuersos signorum sonos humanam diuideret societatem, vna omnium nationum lingua fuit, quæ Hebræa vocatur, qua Patriarchæ & prophetæ vsi sunt non solùm in sermonibus suis, verumetiam in literis sacris. Initio autem quot gentes, tot linguæ fuerunt: deinde plures gentes quàm linguæ: quia ex vna lingua multæ gentes sunt exortæ. *Linguæ* autem dictæ in hoc loco pro verbis, quæ per linguam fiunt, genere locutionis illo, quo is qui efficit per id quod efficitur nominatur: sicut os dici solet pro verbis: sicut manus pro literis. ¶ *Tres* autem sunt *linguæ sacræ*. Hebræa, Græca, Latina, quæ toto orbe maximè excellunt. His enim tribus linguis super crucem Domini à Pilato fuit causa eius scripta. Vnde & propter obscuritatem sanctarum scripturarum harum trium linguarum cognitio necessaria est, vt ad alteram recurratur, si quam dubitationem nominis vel interpretationis sermo vnius linguæ attulerit. ¶ *Græca* autem *lingua* inter cæteras gentium clarior habetur. Est enim Latinis & omnibus linguis sonantior: cuius varietas in quinque partibus discernitur. Quarum *prima* dicitur *κοινὴ*, id est, mixta: siue communis, qua omnes vtuntur. Secunda *Attica*, videlicet Atheniensis: qua vsi sunt omnes Græciæ auctores. Tertia *Dorica*, quam habent Ægyptij & Syri. Quarta *Ionica*. Quinta *Æolica*, qua se Æoles locutos dixerunt, & sunt in obseruatione Græcæ linguæ eiusmodi certa discrimina. Sermo enim eorum ita est dispartitus. ¶ *Latinas* autem *linguas quatuor esse* quidam dixerunt, id est, Priscam, Latinam, Romanam, Mistam. *Prisca* est qua vetustissimi Italiæ sub Iano & Saturno sunt vsi incondita, vt se habeant carmina Saliorum. *Latina*, quam sub Latino & regibus Tusciæ cæteri in Latio sunt locuti: ex qua fuerunt duodecim tabulæ scriptæ. *Romana* quæ post reges exactos à populo Romano gesta est: quam Næuius, Plautus, Ennius, Virgilius poetæ: ex oratoribus Gracchus & Cicero cæteri effuderunt. *Mixta*, quæ post imperium latius promotum simul cum moribus & hominibus in Romanam ciuitatem irrupit: integritatem verbi per solœcismos & barbarismos corrumpens. ¶ Omnes autem Orientis gentes in gutture linguam & verba collidunt: sicut Hebræi & Syri. Omnes mediterraneæ gentes in palato sermones feriunt: sicut Græci & Asiani. Omnes occidentis gentes verba in dentibus frangunt: sicut Itali & Hispani. ¶ Syrus & Chaldæus, vicinus Hebræo est in sermone: consonans in plerisque & literarum sono. Quidam autem arbitrantur linguam ipsam esse Chaldæam, quia Abraham de Chaldæis fuit. Quòd si hoc recipitur, quomodo in Daniele Hebræi pueri linguam quam nouerāt doceri iubentur? ¶ Omnem autem linguam vnusquisque hominum siue Græcam, siue Latinam, siue cæterarum gentium aut audiendo potest tenere, aut legendo, aut ex præceptore accipere.

Cùm autem omnium linguarum scientia difficilis cuiquam sit: nemo tamen tam desidiosus est, vt in sua gente positus suæ gentis linguam nesciat. Nam quid aliud putandus est nisi animalium brutorum deterior? Illa enim propriæ vocis clamorem exprimunt: iste deterior, qui propriæ linguæ caret notitia. ¶ Cuiusmodi autem lingua locutus est Deus in principio mundi cùm diceret: Fiat lux, difficile est inuenire. Nondum enim erant linguæ. Item qua lingua insonuit postea exterioribus hominum auribus, maximè ad primum hominem loquens, vel ad prophetas: vel dum corporaliter insonuit vox dicentis Dei: Tu es filius meus dilectus, vbi à quibusdam creditur illa lingua vna & sola quæ fuit antequam esset linguarum diuersitas. In diuersis autem gentibus creditur quòd eadem illis lingua Deus loquatur, qua ipsi homines vtuntur, vt ab eis intelligatur. Loquitur autem Deus hominibus non per substantiam inuisibilem: sed per creaturam corporalem, per quam & hominibus apparere voluit, quando locutus est. Dicit autem Apostolus: Si linguis hominũ loquar & angelorũ. vbi q̃ æritur: Qua lingua angeli loquãtur non quòd angelorum aliquę sint linguæ, sed hoc per exaggerationẽ dicitur. Item quęritur, qua lingua in futurum homines loquantur, nusquam reperitur. Nam dicit Apostolus: Siue linguæ cessabunt. Ideo autem prius de linguis ac deinde de gentibus posuimus, quia ex linguis gentes, non ex gentibus linguæ exortæ sunt.

De gentium vocabulis. CAP. II.

GEns est multitudo ab vno principio orta: siue ab alia natione secundum propriam collectionem distincta: vt, Græciæ, Asiæ. Hinc & gentilitas dicitur. Gens appellata propter generationem familiarum, id est, à gignendo: sicut natio à nascendo. Gentes autem à quibus diuisa est terra quindecim sunt: *de Iaphet* triginta & vna: *de Cham* vigintiseptem: *de Sem* quinque: quæ fiunt septuaginta tres, vel potius vt ratio declarat. septuaginta duæ, totidémque linguæ, quæ terris esse ceperunt: quæque crescendo prouincias & insulas impleuerunt. ¶ Filij Sem quinque, singulariter gentes singulas procrearunt. Quorum primus Elam: à quo Elamitæ principes Persidis: secundus Assur, à quo *Assyriorum* pullulauit *imperium*: tertius Arfaxat, à quo *Chaldæorum gens* exorta est: quartus Lydi, à quo *Lydij*: quintus Aram à quo *Syri*: quorum metropolis fuit Damascus. Filij Aram nepotes Sem quatuor Hus & Vl, & Gether & Mesa. Hus *Traconitidis* conditor: qui inter Palæstinam & Cœlosyriam tenuit principatum, vnde fuit Iob secundum quod scriptum est: Vir orat in terra Hus nomine Iob: secundum Vl, à quo *Armenij*. tertius Gether, à quo *Carmenij* siue *Carij*: quartus Mesa, à quo sunt ij qui vocantur *Meones*. Posteritas Arfaxat, filij Sem, Heber nepos Arfaxat, à quo *Hebræi* sunt. Ietan filius Heber, à quo *Indorum* gens orta est. Sale filius Ietan, à quo *Bactriani*: licet eos alij Scytharum exules suspicentur. Ismael filius Abraham. à quo *Ismaelitæ*, qui nunc corrupto nomine *Saraceni*, quasi à Sara, & *Agareni* ab Agar. Nabaioth filius Ismael, à quo *Nabathei*, qui ab Euphrate in mare rubrum habitant. Moab & Ammon filij Loth, à quibus *Moabitæ* & *Ammonitæ*, Edom filius Esau, à quo *Idumæi*. Hæ sunt gentes, quæ de Sem stirpe descendunt: possidentes terram meridianam: ab ortu Solis vsque ad Phœnices. ¶ Filij Cham quatuor, à quibus ortæ sunt gentes hæ. Chus à quo progeniti *Aethiopes*. Misraim à quo *Aegyptij* perhibentur exorti. Phut à quo *Lybij*. Vnde & Mauritaniæ fluuius vsque ad præsens dicitur Phut: omnísque circa eum *regio Phutensis*. Chanaan, à quo *Afri* & *Phœnices* & *Chananæorum decem gentes*. Item ex nepotibus Cham filij Chus, nepotes Cham sex. Filij Chus Saba, Euilat, Sabata, Rema, Saba & Cusa. Saba à quo progeniti & appellati *Sabæi*: de quibus Virgilius, Solis est thurea virga *Sabæis*. Euila, à quo *Getuli* in parte remotioris Aphricæ heremo cohærentes. Sabata, à quo *Sabateni*, qui nunc *Astabari* nominantur. Rema verò & Saba & Cusa paulatim antiqua vocabula perdiderunt: & quæ nunc à veteribus habeant ignoratur. Filij Rema, Saba & Dadan. Hîc autem Saba per schin literam scribitur in Hebræo: ille autem superior Saba per samech, à quo appellantur *Sabæi*: interpretatur autem nunc Saba *Arabia*. Dadan, à quo gens est Æthiopiæ in occidentali plaga. Filij Misraim Labin, à quo *Lybij*, qui quondam Phuthei vocantur. Cesloim, à quo *Philistim*: quos veterss ἀλλοφύλους, nos modò corruptè Palæstinos vocamus. Cæteræ sex gentes ignotæ sunt, quæ bello Æthiopico subuersæ. vsque ad obliuionem præteritorũ nominũ peruenerũt. Filij Chanaã vndecim, ex quo Chananæorum decem gentes: quorum terrã iis expulsis Iudæi possederunt. Quorum primogenitus Sidon, à quo *Sidones*. Vnde & vrbs eorum in Phœnice Sidon vocatur. Secundus Eth, à quo *Ethei*. tertius Iebus à quo *Iebusæi*, quorum fuit Hierusalẽ. Quartus Amorræus, à quo *Amorræi*. Quintus Iergeseus, à quo *Iergesei*. Sextus Euæus, à quo *Euæi*. Ipsi sunt *Gabaonitæ*, à ciuitate eorum Gabaon: qui supplices venerunt ad Iosue. Septimus Arachæus, qui *Achæ* condidit *oppidum* contra Tripolim in radicibus Libani situm. Octauus Aseneus, à quo *Aseneï*. Nonus Aradius, à quo

Aradij.

Aradij, qui & Aradum insulam possederunt angusto freto à Phœnicis littore separatam. Decimus Amareus, à quo Syriæ nobilis ciuitas quę vocatur *Cælis*. Vndecimus Amatheus. Hæ sunt gentes de stirpe Cham, quæ à Sidone vsque ad Gaditanum fretum omnem meridianam partem tenent. ¶Item tribus Filiorum Iaphet. Filij autem Iaphet septem nominantur: Gomer, ex quo *Galatæ*, id est galli. Magog, à quo arbitrantur *Scythas* & *Gothos* traxisse originem. Maday, à quo *Medos* existe re putant. Iauan, à quo *Iones*, qui & Græci. Vnde & mare Ionium. Tubal, à quo *Iberi*, qui & *Hispani*, licet quidam ex eo & Italos suspicentur. Moloch, ex quo *Cappadoces* sunt. Vnde & vrbs apud eos vsque hodie Maleca dicitur. Tyras, à quo *Thraces*, quorum non satis immutatum vocabulum est, quasi Traces. Filij Gomer nepotis Iaphet. Ascanaz, à quo *Sarmatæ* quos Græci *Reginos* vocant. Rifan, à quo *Paphlagones*. Gotorna, à quo sunt *Phryges*. Filij Iauan Elisa, à quibus Græci *Helisæi*, qui vocantur *Æolsdes*. Vnde & lingua quinta Græcè Æolis appellatur. Tarsis, à quo *Cilices*, vt Iosephus arbitratur. Vnde & metropolis ciuitas eorũ Tarsis dicitur. Cethim, à quo *Cithei*, id est *Cyprij*, à quibus hodiéque vrbs Scithia nominatur. Dodanim à quo *Rhodij*. ¶Hæ sunt gentes de stirpe Iaphet, quę à Tauro monte ad aquilonem mediam partem Asiæ, & omnem Europam vsque ad Oceanum Britannicum possident, nomina & locis & gentibus relinquentes, de quibus postea immutata sunt plurima, cætera permanent vt fuerunt. Nam multarum gentium vocabula partim manserunt: ita vt hodiéque appareat vnde fuerant deriuata, sicut ex Assur Assyrij, ex Heber Hebræi: partim verò temporis vetustate ita mutata sunt, vt vix homines doctissimi antiquissimas historias perscrutãtes: nec omnium sed aliquarum ex istis origines gentium potuerint reperire. Nam quòd ex filio Cham qui vocabatur Misraim, Ægyptij sunt exorti, nulla hoc resonat origo vocabuli: sicut nec Æthiopum qui dicuntur ad eum filium Cham pertinere qui Chus appellatus est. Et si omnia considerentur, plurima tamen gentium mutata, quàm manentia vocabula apparẽt: quibus postea nomina diuersa, diuersa dedit ratio. Nanque *Indi* ab Indo flumine dicti sunt, qui ab occidentali parte eos includit. *Seres* à proprio oppido nomen sortiti sunt. gẽs ad orientem sita, apud quos de arboribus lana contexitur. De quibus est illud. Ignoti facie, sed noti vellere Seres. *Gangaridæ* populi sunt inter Assyrios Indósque inhabitantes circa Gangem fluuium. Vnde etiã Gangaridæ nuncupati sunt. *Hircani* dicti sunt: à silua Hircana, vbi sunt plurimæ tigres. *Bactriam* Scythę fuerunt qui suorum factione à sedibus suis pulsi iuxta Bactron orientis fluuium cõsederunt, ex cuius vocabulo & nomen sortiti sunt. Huius gẽtis rex fuit Zoroastes inuẽtor magicæ artis. *Parthi* quoq; & ipsi à Scythis originem trahunt. Fuerunt enim eorũ exsules, quod etiam vocabulo eorum manifestatur. Nã Scythico sermone exsules *Parthi* dicuntur. Hi similiter vt Bactriani domesticis seditionib. Scythia pulsi, solitudines iuxta Hircaniam primum furtim occupauerunt: deinde pleraque finium etiam virtute obtinuerunt. *Assyrij* ab Assur filio Sem vocati, gens potentissima, quæ ab Euphrate vsq; ad Indorum fines omnem in medio tenuit regionem. *Medi*, à rege suo cognominati putantur. Namque Iason Peliaci regis frater, à Peliæ filiis Thessalia pulsus est cum Medea vxore sua, cuius fuit priuignus Medꝰ rex Athenienſium: qui post mortẽ Iasonis orientis plagam perdomuit, ibíq; Mediam vrbem condidit, gentémq; Medorum nomine suo appellauit. Sed inuenimus in Geneſi quòd Madai auctor gentis Medorum fuit, à quo & cognominati, vt superiꝰ dictum est. *Persæ* à Perseo rege sunt vocati, qui è Græcia in Asiam transiens, ibi barbaras gentes graui diuturnóque bello perdomuit. nouissimè victor nomen subiectæ genti dedit. Persæ autem ante Cyrum ignobiles fuerunt, & nullius inter gentes loci habebantur. Medi semper potentissimi fuerunt. *Casdæi* qui nũc *Chaldæi* vocantur, à Caseth filio Nachor fratris Abrahæ cognominati sunt. *Sabæi* dicti ἀπὸ τῆς σεβείας, quod est supplicare & venerari, quia diuinitatem per ipsorum thura veneramur. Ipsi sunt & *Arabes* qui in montibus Arabiæ sunt: qui vocantur *Libanus* & *Antilibanus* vbi thura colliguntur. *Syri* à Surim vocati perhibentur: qui fuit nepos Abraham ex Cethura: quos autem veteres Assyrios, nunc nos vocamus Syros, à parte totũ appellantes. *Hebræi* vocati sunt ab Heber: qui pronepos fuit Sem. *Israelitæ* verò ab Israel filio Isaac. Nã patriarcham Hebræorũ cõstat fuisse Israel: à quo duodecim tribus Iudæorũ Israelis vocabulũ sortiti sunt. Iudæis autem scissura decẽ tribuũ nomina imposuit. Nam anteà *Hebræi* siue Israelitæ nuncupabantur. Ex quo autem in duo regna populus Dei diuisus est: tũc duæ tribus quę de stirpe Iuda reges habebant, Iudæorũ nomen sortitæ sunt. Reliqua pars decem tribuũ quę in Samaria sibi regem constituit ob populi magnitudinem pristinũ nomen retinuit Israel. *Samaritanorũ gens*: ũ psit exordium ab Assyriis, qui trãsmigrati habitauerũt in Samaria: qui Latinè interpretãtur custodes, eo quòd captiuato Israel isti in terra regionis eorũ ad custodiam collocati sunt. Phœnix Cathmi frater de Thebis Ægyptiorũ in Syriã profectus, apud Sidonem re-

gnauit, eósque populos ex suo nomine *Phœnices*, eámque prouinciã Phœniciam nũcupauit. *Sidones* autẽ à ciuitate quæ vocatur Sidõ traxisse vocabulũ perhibẽtur. *Saraceni* dicti, vel quia ex Sara genitos se prædicent, vel sicut gentiles aiunt, quòd ex origine Syrorum sint quasi Syriginæ. Hi peramplam habitant solitudinẽ. Ipsi sunt & Ismaelitæ, vt liber Geneseos docet, quòd sint ex Ismaele. Ipsi Cedar à filio Ismaelis. Ipsi *Agareni* ab Agar, qui vt diximus, peruerso nomine Saraceni vocãtur, quia ex Sara se genitos gloriantur. *Philistei* ipsi sunt Palæstini, quia pliteram sermo Hebræus non habet: sed pro eo Græco vtũtur. Inde Philistei pro Palæstinis dicuntur, ciuitate vtiq; sua. Iidẽ & Allophili, id est alienigenæ, ob hoc quia semper fuerũt inimici Israel, & lõgè ab eorũ genere & societate separati. *Chananæi* appellati de Chanaan filio chã: quorũ terram Iudęi possederunt. Ex cuius origine fuit Emor pater Sichen, à quo Amorrei sunt nũcupati. *AEgyptij* ab Ægypto quodã suo rege vocati sunt. Nã antea *Aerij* dicebãtur. Interpretantur autẽ lingua Hebraica *AEgyptij* affligentes, eò quòd afflixerint Dei populũ priusquam diuino auxilio liberarentur. *Armenius* ex Thessalia vnus de numero ducum Iasonis qui ad Colchos profecti sunt: recollecta multitudine quę amisso rege Iasone passim vagabatur, Armeniam condidit, gentique ex suo vocabulo nomen dedit. *Limes* est *Persicus*: qui Scythas ab eis diuidit, Scythia cognominata à quodam limite Scythiæ, à quo perhibentur vocati, gẽs antiquissima semper habita. Hi Parthos Bactrianósq;, fœminæ autem eorum Amazonum regna condiderunt. *Massagetæ* ex Scytharũ origine sunt. Et dicti Massagetæ quasi graues, id est fortes Getę. Nam sic Liuius argentũ graue dicit id est *massas*. Hi sunt qui inter Scythas atque Albanos septentrionalibus iugis inhabitant. *Amazones* dictæ sunt, seu quòd simul viuerẽt sine viris, quasi ἅμα ζῶσαι, siue quòd aduꝰtis dexterioribus mãmis essent, ne sagittarũ iactus impediretur, quasi ἀϊδὺ μάζον. Nudabant enim quã aduꝰserant mammã. Has Titianus vnimammas dicit. Nã hoc est Amazõ, quasi ἀϊδὺ μάζον, id est sine mamma. Has iam non esse constat: quòd earũ gẽtes partim ab Hercule, partim ab Achille, vel ab Alexandro vsque ad internecionẽ deletæ sunt. In partibus Asiaticæ Scythiæ gẽtes quæ posteras se Iasonis crẽdunt albo crine nascuntur ab assiduis niuib. & ipsius capilli color genti nomẽ dedit & inde dicuntur *Albani*. Horũ glauca oculis, id est picta ineꝰt pupilla: adeò vt nocte pluꝰquã die cernant. Albani autẽ vicini Amazonib⁹ fuerũt. *Vgnos* antea *Hunnos* vocatos, postremo à rege suo *Abares* appellatos dicũt, qui prius in vltima Mæotide inter glacialẽ Tanaim & Massagetarum immanes populos habitauerunt. Deinde pernicibus equis Caucasi rupibus feras gẽtes Alexãdri clauꝰtra cohibente ruperunt: & orientẽ viginti annis tenuerunt captiuũ, & ab Ægyptiis atq; Æthiopibus annuũ vectigal exegerunt. Troianorũ *gens* antea *Dardana*, à Dardano rege nomina ta. Nam Dardanus & Iasius fratres è Græcia profecti: ex iis Iasius ad Thraciam, Dardanus ad Phrygiam peruenit, ibíque primus regnauit. Post quem filius eius Ericthonius, deinde nepos eius Tros, à quo *Troiani* nũcupati sũt. *Galatæ* Galli esse noscũtur, qui in auxilium à rege Bithinię euocati, regnũ cum eo peracta victoria diuiꝰerunt: sícque deinde Græcis admixti, primùm *Gallogræci*: nunc ex antiquo gallorũ nomine Galatæ nuncupantur. Græci ante *Thessali* à Thessalo, postea à Gręco rege *Græci* sunt nũcupati. Nã Gręci propriè Thessali sunt. *Lapithas* autẽ gentẽ Thessalię fuisse aiunt, circa Penion amnẽ olim inhabitantẽ, à Lapitha Apollinis filia nuncupatos. *Sicyonij* Gręci sunt nũcupati, à Sicyonio rege. Hi primùm Agialei vocabãtur, à rege Agialeo, qui primus Sicyoniis imperauit, à quo & Agialea ciuitas nuncupata est, quæ nunc Peloponnesus à Pelope rege suo vocãtur. Ipsi sunt & Arcades, ab Arcade rege Iouis & Calystæ filio dicti. *Danai* à Danao rege vocati. Iidẽ & Argiui ab Argo conditore cognominati. Postquam autẽ rex Græcorum Apis mortuus est, huic filius Argus succeꝰsit in regnum, & ex eo Argiui vocati sunt, qui etiã ab eis post obitũ vt Deus haberi cepit, templo & sacrificio honoratus. *Achæi* qui & *Achiui* ab Achæo Iouis filio dicti. *Pelasgi* nominati, quia cùm velis panꝰis verno tẽpore aduenisse Italiã viꝰi sunt, vt aues. Primò enim eos Varro Italiã appulisse cõmemorat. Græci verò Pelasgos à Ioue & Lariꝰæ filio perhibẽt dictos. *Myrmidones* fuerũt Achillis socij: Dolopes Pyrrhi. dicti autem Myrmidones propter aꝰutiam quasi μύρμηκες, id est formicæ. Eratoꝰenes autẽ dicit dictos Myrmidones à Myrmidone duce Iouis & Eurimeduꝰæ filio. *Cecropi* Athenienꝰium regi succeꝰsit Agranus, cuius filia Athis nomẽ & regioni & genti dedit. Et ex ea Attici cognominati, qui sunt Athenienꝰes. Ion vir fortis ex suo nomine eoꝰdem Athenienꝰes vocauit *Iones*. *Macedones* à nomine Macionis regis antea Emaci nuncupati sunt: postea Macedones dicti à Macedone rege Deucalionis materno nepote. *Epirotæ* à Pyrrho Achillis filio prius Piride dicto, postea verò à Pyrrho rege ad Italiam transire præsumpserunt. Dorus Neptuni & Ellopis filius fuit, vnde *Dori* & originem & nomen ducunt. Sunt autem pars Græciæ gentis, ex quibus etiam cognominata est tertia lingua Græcorum quæ Dorica appellatur.

Lacedæmones

Lacedæmones à Lacedæmone Semelæ filio dicti. Hi diu perseuerantes in bello cõtra Messenios veriti ne diuturnitate prælij prolis spẽ perderent: præceperunt, vt virgines eorum cũ iuuenibus domi relictis concumberent, sicque ex promiscuo virginum & maritorũ cõcubitu iuuenes de incertis parentibus nati sunt, & ex nota materni pudoris *Spartani* vocati sunt. Nam ipsos esse Spartanos quos & Lacedæmones. *Thraces* ex filio Iaphet qui vocatus est Tiras & orti & cognominati, vt superius dictum est perhibentur. licet gentiles eos ex moribus ita dictos existiment, quòd sint truces. Sęuissimi enim omnium gẽtium fuerunt, vnde & multa de iis fabulosa memorantur: quòd captiuos diis suis litarent, & humanum sanguinem in ossibus capitum portare soliti sunt. De quibus Virgilius: Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum: quasi crudelium & auarorũ. *Istrorum gens* originẽ à locis ducit: qui missi ad Argonautas persequendos, vt à ponto intrauerunt Istrum fluuium, à vocabulo amnis quo à mari recesserant, appellati sunt. *Romani* à Romuli nomine nuncupati qui vrbem Romam condidit, gentíque & ciuitati nomen dedit. Hi antè à Saturno *Saturni*, à Latino *Latini* vocati sunt. Nam Latinus Italiæ rex fuit qui ex suo nomine Latinos appellauit, qui postea Romani nuncupati sunt. Hi & *Quirites* dicti, quia Quirinus dictus est Romulus, quòd semper hasta vtebatur, quæ Sabinorum lingua *quiris* dicitur, *Italus* quoque & Sabinus, & Sicanus, fratres fuerũt ex quibus nomina populis imposita & regionibus sunt. Nam ab Italo *Itali*, à Sabino *Sabini*, à Sicano *Sicani*: qui & *Siculi*, cognominati sunt, iidem & *Siciliẽses*. *Tusci* Italiæ gens est à frequentia sacrorum, & thuris vocata, id est ἀπὸ τῆς θύσεως. *Vmbri* Italiæ genus est: sed Gallorum veterum propago: qui Apenninũ montem incolũt, de quibus historiæ perhibent quòd tempore aquosæ cladis imbribus superfuerint, & ob hoc ὀμβρίους Græcè nominatos. *Marsi* gens Italiæ dicta à comite Liberi Marsia: qui vsum illis vitium ostendit, & ob hoc illi statuam fecerunt, quam postea Romani victis Marsis tulerunt. Marsos autem Græci Tuscos vocant quasi ὀφιόχους: quòd multos serpentes habeant, & ὄφις serpens dicatur. illæsos autem esse carminum maleficiis. Inhabitant autem plagam Apennini montis simul cũ Vmbris. *Gothi* à Magog filio Iaphet nominati putantur, de similitudine vltimæ syllabæ, quos veteres magis Getas quam Gothos vocauerunt: gens fortis & potentissima, corporũ mole ardua, armorũ genere terribilis, de quibus Lucanus, Hinc Dacus premat inde Getes occurrat Iberis. *Daci* autẽ Gothorum soboles fuerũt, & dictos putant Dacos quasi dagos, quia de Gothorum stirpe creati sunt. De quibus ille, Ibis Aretos procul vsque Dagos. *Bessi* barbari fuerũt: qui à multitudine boũ sic vocati creduntur. De quibus quidam: Qui colit terræ medio vel ille Diuitis multo boue pilleatus Accola ripæ. *Gipedes* pedestri prælio magis quàm equestri sunt vsi, & ex hac causa ita vocati. *Sarmatæ* patentibus *campis* armati inequitabant prius quàm eos Lentulus Danubio prohiberet, atque inde ob studium armorũ Sarmatæ nuncupati existimantur. Lanus fluuius fertur vltra Danubium, à quo *Alani* dicti sunt, sicut & populi habitantes iuxta Lemannũ fluuiũ *Alemani* vocantur: De quibus Lucanus, Deseruere cauo tentoria fixa Lemanno: *Longobardos* vulgo ferunt nominatos à prolixa barba & nũquam tonsa. Vandelicus amnis ab extremis Galliæ erumpẽs, iuxta quem fluuium habitasse, & ex eo traxisse nomen *Vandali* perhibentur. *Germanicæ* gentes dictæ, quòd sint immania corpora, immanésque nationes sæuissimæ duratę frigoribus, qui mores ex ipso cœli rigore traxerunt, ferocis animi & semper indomiti: raptu venatúque viuentes. Horũ plurimæ gẽtes variæ armis, discolores habitu, linguis dissonæ, & origine vocabulorũ incertæ, vt *Tolerates*, *Samsi*, *Variquadi*, *Tũgri*, *Marcomanni*, *Bruteri*, *Camasi*: *Blangianæ*, *Tubãtes*, quorũ immanitas barbarie etiã in ipsis vocabulis horrorem quendã significat. *Sueui* pars Germanorũ fuerũt in fine Septẽtrionis, quibus Lucanus, Fũdit ab extremo flauos Aquilone Sueuos. Quorũ fuisse centũ pagos & populos multi tradiderũt. Dicti autem *Sueui* putantur à mõte Sueuo, qui ab ortu initium Germaniæ facit, cuius loca incoluerunt. *Burgundiones* quondã à Romanis subacta interiore Germania per castrorũ limites positi à Tiberio Cæsare in magnã coluerunt gentẽ, atque ita nomen ex locis sumpserunt: quia crebra per limites habitacula constituta, burgos vulgò vocant. Hi postea rebelles effecti Romanis: plusquã octoginta milia armatorũ ripæ Rheni fluminis insederunt, & nomen gentis obtinuerunt. *Saxonum gens* in oceani maris littoribus & paludibus inuiis sita, virtute atq; agilitate habilis. Vnde & appellata, quod sit durum & validissimum genus hominum & præstans cęteris piraticis. *Franci* à quodam proprio duce vocari putantur. Alij eos à feritate morũ nuncupatos existimãt. Sunt enim in illis mores inconditi, naturalísque ferocitas animorũ. *Britones* quidã Latinè nominatos suspicantur: eo quòd bruti sint, gẽs inter oceanũ interfuso mari quasi extra orbem posita. de quibus Virgilius, Toto diuisos orbe Britannos. *Scotti* propria lingua nomen habent à picto corpore, eo quòd aculeis ferreis cum arramento variarum figurarum stigmate annotentur. *Galli* à candore corporis nun-

cupati sunt. γάλα enim Græcè lac dicitur. Vnde & Sybilla sic eos appellat: cùm ait de iis, Tunc lactea colla Auro innectuntur. Secundum diuersitatem enim cœli, & facies hominum & colores & corporum quantitates & animorum diuersitates existunt. Inde Romanos graues, Græcos leues, Afros versipelles, gallos natura feroces atque acriores ingenio peruidemus, quod natura climatũ facit. Galli autem Senones antiquitus *Xenones* dicebantur, quod Liberum hospitio recepissent, postea x in s literam commutata est. Vacca oppidum fuit iuxta Pyrenæum, à quo sunt cognominati *Vaccei*, de quibus creditur dixisse poeta: Latéque vagantes Vaccei. Hi Pyrinæi iugis peramplam montis habitant solitudinem. Idem & *Vascones* quasi Vaccones c in s literam demutata. quod genus Pompeius edomita Hispania, & ad triumphũ venire festinans de Pyrinę iugis deposuit, & in vnum oppidũm cõgregauit. Vnde & *Conuenarum* vrbs nomen accepit. Hispani ab Ibero amne primum Iberi, postea ab Hispalo *Hispani* cognominati sunt. *Gallicij* à candore dicti fingũtur, vnde & galli. Reliquis enim Hispanię populis candidiores existunt. Hi Greçam sibi originem asserunt. Vnde & naturali ingenio callent, Siquidem post finem Troiani belli Teucrum morte Aiacis fratris inuisum patri Telamoni dum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse ferunt, ibíque vrbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidisse, inde ad Galliciam profectus expositis sedibus ex loco nomen genti dedisse. *Astures* gẽs Hispaniæ vocati, eo quòd circa Isturam flumen septem montibus siluísque crebris inhabitent. *Cantabri* gẽs Hispaniæ à vocabulo vrbis, & Iberi amnis, cui insidunt, appellati. Horum animus pertinax & magis ad latrocinandum, & ad bellandum, vel ad perpetiendum verbera semper parati. *Celtiberi* ex Gallis Celticis fuerunt, quorũ ex nomine appellata est regio Celtiberia. Nã ex flumine Hispaniæ Ibero vbi confederant, & ex Gallis qui Celtici dicebantur, mixto vtroque vocabulo Celtiberi nuncupati sunt. *Afri* appellati ex vno ex posteris Abrahę, qui vocabatur Afer: qui dicitur duxisse aduersus Libyã exercitũ, & ibi victis hostibus consedisse, eiúsque posteros ex nomine auui & Afros & Africam nuncupasse. *Pœni* autem Cartaginenses sunt à Phœnicibus nuncupati: qui cũ Didone profecti sunt. *Tyrij* verò à Tyria vrbe Phœnicum nuncupati, de qua profecti sunt, & in Africæ littus venerunt. *Getuli* Getæ dicuntur fuisse, qui ingenti agmine à locis suis nauibus conscendẽtes, loca Syrtiũ in Libya occupauerũt: & quia ex Getis venerant, deriuato nomine Getuli cognominati sunt. Vnde & opinio est apud Gothos, ab antiqua cognatione Mauros consanguinitate propinquos sibi vocare. Africam autem initio habuere *Libyes*. deinde *Afri*, p st hæc *Getuli*, postremũ *Mauri* & *Numides Mauri* & *Numidæ*, vt Afri putãt, sic sũpserunt exordiũ & vocabulum. Nã postquam in Hispania Hercules interiit: & exercitus eius cõpositus ex variis gentibus amisso duce passim sibi sedes quæreret, ex eo numero Medi & Persæ & Armenij nauibus in Africã trãsuecti proxima maris loca occupauere: sed Persæ dum materiã in agris pro construẽdis domiciliis non inuenirent, & ignara lingua cõmercium prohiberet: per patẽtes agros & diuersas solitudines vagabantur, & à pabulationibus vagabundis semetipsos propria lingua *Numides* appellauerunt, id est sine oppido vagos & errantes. Medi autem cũ Libyis se miscuerunt: qui proximam Hispaniam inhabitabant, quorũ nomẽ paulatim Libyes corruperunt, barbara lingua *Mauros* propter Medos appellantes: licet Mauri ob colorem à Grẽcis nominentur. Græci enim nigrum μαυρὸν vocant. Æstifero quippe calore afflati atri coloris speciẽ ducunt. *Massilia* ciuitas Africæ est, non longè ab Athlante & hortis Hesperidũ: à qua ciuitate *Massilij* exorti sunt: quos nos corruptè *Massulos* vocamus de quibus Virgilius, Hic mihi Massiliæ gentis monstrata sacerdos. *Gaulali* gentes sunt à meridie vsque oceanum hesperium peruagantes. His nomẽ gauloen insula dedit quæ est iuxta Æthiopiã. vbi nec serpens nascitur, nec viuit. *Garamantes* populi Africæ propè Cyrenas inhabitantes, à Garamante rege Apollinis filio nominati: qui ibi ex suo nomine Garama oppidũ condidit. Sunt autem proximæ gentes Æthiopum, de quibus Virgilius, Extremi Garamantes. Extremi autem, quia sęui & à cõsortio humanitatis remoti. *Hesperij* verò sunt qui circa Hispaniam cõmorantur. Nã Hispania Hesperia dicitur. *Aethiopes* dicti à filio Cham qui vocatus est Chus, à quo originem trahunt. Chus enim Hebraicè Æthiops interpretatur. Hi quondã ab Indo flumine cõsurgentes, iuxta Ægyptũ inter Nilũ & oceanum in meridie sub ipsa solis vicinitate consederunt, quorum tres sunt populi. Hesperi, Garamantes & Indi. Hesperi sunt occidentis, Garamantes Tripolis, Indi orientis. *Troglodytæ* gens Æthiopum: ideò nuncupati, quòd tanta celeritate pollent, vt feras cursu pedum assequantur. *Panphagi* & hi in Æthiopia sunt: quibus esca est, quicquid mandi potest & omnia fortuitu gignentia, vnde & appellati. *Ichthyophagi* quòd venando in mari valeant, & piscibus tantùm alantur. Hi post Indos montanas regiones tenent, quas subactas Alexander magnus piscibus vesci prohibuit.

Anthro-

Anthropophagi gens asperrima sub regione Siricum sita: qui quia humanis carnibus vescuntur, ideo anthropophagi nominatur. Itaque sicut his, ita & ceteris gentibus per secula aut à regibus, aut à locis, aut à moribus: vel ex quibuslibet aliis causis immutata, vocabula sunt: ita vt prima origo nominis eorum temporum vetustate non pateat. Iam verò his qui Antipodæ dicuntur, eo quòd contrarij esse vestigiis nostris putantur: vt quasi sub terris positi aduersa pedibus nostris calcent vestigia, nulla ratione credendum est. quia nec soliditas patitur, nec centrum terræ. sed neque hoc vlla historiæ cognitione firmatur. sed hoc poetæ quasi ratiocinando cõiectant. *Titanas* autem quosdam in Græcia ferunt fuisse robustos & excellentes viribus populos, quos ferunt fabulæ ab irata contra deos terra ad eius vltionem creatos. Vnde & *Titanes* dicti sunt ἀπὸ τῆς τίσεως, id est ab vltione, quòd quasi vlciscendæ matris Terræ causa in deos armati existerent: quos fabulæ à Ioue bello fuisse superatos atque extinctos fingunt, propter quòd è cælo iactis fulminibus interierunt.

De regnis & militia vocabulis. CAP. III.

Regnum à regibus dictum. Nam sicut reges à regendo vocati: ita regnum à regibus. Regnum vniuersæ nationes suis quæque: habuere temporibus, vt Assyrij, Medi, Persæ, Ægyptij, Græci, quorum vices sors tẽporum ita volutauit, vt alterum altero solueretur. Inter omnia autem regna terrarum duo regna cæteris gloriosiora traduntur, Assyriorum primò, deinde Romanorum vt temporibus & locis inter se ordinata atque distincta. Nam sicut illud prius & hoc posterius: ita illud in oriente & hoc in occidente exortum est: denique in illius fine huius initium confestim fuit. Regna cætera cæteríque reges velut appendices istorum habentur. *Reges* à regendo. Sicut enim *sacerdos* à sanctificando: ita & rex à regendo, non autem regit qui non corrigit. Rectè igitur faciendo regis nomen tenetur, peccãdo amittitur. Vnde & apud veteres tale erat prouerbium. Rex eris si rectè facias, si non facias non eris. *Regiæ virtutes* præcipuæ *duæ*, *iustitia* & *pietas*. Plus autem in regibus laudatur pietas. Nam iustitia per se seuera est. *Consules* appellati à consulendo, sicut reges à regendo, & sicut leges à legendo. Nam cùm Romani regum superbam dominationem non ferrent: annua imperia, binósque consules sibi fecerunt. Nã fastus regius non beniuolentia consulentis, sed superbia dominantis erat. Hinc ergo consules appellari, vel à consulendo ciuibus, vel à regendo cuncta consilio. Quos tamen ideo mutandos per singulos annos instituerunt, vt nec insolens diu maneret, & moderatior citò succurreret. Inde autem duo pares, quia vnus rem ciuilem, alter rem militarem administrabat. Regnauerũt autem annis cccclxvij. *Proconsules* subiecti erant consulibus, & dicti proconsules, eo quòd vice consulis fungerentur. sicut procurator curatoris, id est, actoris. *Exconsules* autem dicti, quòd iam à consulatu exierint siue discesserint pacto vicis suæ anno. *Dictatores* quinto anno post reges expulsos Romani sibi creauerunt, dum gener Tarquinij ad iniuriam soceri vindicandam, ingentem aduersus Romam collegisset exercitum. Hi quinquennij temporis imperio vtebantur. Plus enim erant honore quàm cõsules, qui annuas potestates tenebant. Et dicti dictatores quasi principes & præceptores. Vnde & magistri populi nominabantur. Vnde & edicta dicuntur. *Cæsarum* nomen à Iulio cepit: qui bello ciuili commoto primus Romanorum singularem obtinuit principatum. Cæsar autem dictus: quòd cæso mortuæ matris suæ vtero prolatus eductúsque fuerit. vel quod cum cesarie natus sit, à quo & imperatores sequentes Cæsares dicti: eo quòd comati essent. Qui enim exsecto vtero eximebantur: cæsones & cæsares appellabantur. *Iulius* autem dictus qui ab Iulo Æneæ filio originem duxit, vt confirmat Virgilius, Iulius à magno demissum nomen Iulo. *Imperator* autem nomen apud Romanos eorum tantum fuit prius, apud quos summa rei militaris consisteret. & ideo imperatores dicti ab imperando exercitibus, sed dum diu duces titulis imperatoris fungerentur, senatus censuit, vt Augusti Cæsaris hoc tantùm nomen esset, eo quòd is distingueretur à cæteris gẽtium regibus: quod & sequentes Cæsares hactenus vsurpauerunt. ¶Solet enim fieri: vt primi regis nomen etiam reliqui possideant, sicut apud Albanos ex Siluij nomine omnes reges Albanorum *Siluij* appellati sunt, sicut & apud Persas *Arsacidæ*. apud Ægyptios *Ptolemæi*. apud Athenienses *Cecropidæ*. ¶*Augustus* ideo apud Romanos nomen imperij est, eo quòd olim augerent rempublicam amplificando. Quod nomen primò senatus Octauiano Cæsari tradidit, vt quia auxerat terras, ipso nomine & titulo consecraretur. Dum autem idem Octauianus iam Cæsar & imperator appellaretur vel Augustus: postea verò dum ludos spectaret, & pronunciatum esset illi à populo vt vocaretur & *Dominus*, statim manu vultúque auerso indecoras adulationes repressit, & Domini appellationem vt homo declinauit, atque in sequenti die omnem populum grauissimo edicto corripuit, Dominúmque se posthac appellari ne à liberis quidem suis permisit. Fuit enim filius

Actiæ, quę nata est de sorore Iulij Cæsaris. *Reges* autē ob hāc causam apud Græcos βασιλεῖς vocantur, quòd tanquam bases populum sustinent. Vnde & bases coronas habent. Quanto enim quisque magis præponitur; tanto amplius pondere laborum grauatur. *Tyranni* Græcè dicuntur iidem Latinè & reges. Nam apud veteres inter regem & tyrannum nulla discretio erat; vt, Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni. *Fortes* enim reges tyranni vocabantur. Nam tiro fortis. de quibus Dominus loquitur: Per me reges regnant & tyranni per me tenent terram. Iam postea in vsum accidit tyrannos vocari pessimos, atque improbos reges, luxuriosæ dominationis cupiditatem & crudelissimam dominationem in populis exercentes. *Princeps* & dignitatis modo significatur & ordinis, sicut est illud Virgilianum, Princeps ardentem coniecit lampada Turnus, pro, primus. Dictus autem princeps à capiendis significatione, quòd primùm capiat: sicut municeps ab eo quòd munia capiat. *Dux*. dictus eo quòd sit ductor exercitus: sed non statim quicunque principes vel duces sunt, etiā reges dici possunt. In bello verò melius ducem nominari conuenit quàm regem. Nam hoc nomen exprimit in prælio ducentem. Vnde Virgilius, ducis Euandri: Salustius, Quo cupidius in ore ducis sese quisque bonum. Non dixit in ore consulis. *Monarchæ* sunt qui singularem possident principatum, qualis fuit Alexander apud Græcos, & Iulius apud Romanos. Hinc & monarchia dicitur. μόναρχος quippe singularitas Græco nomine, ἀρχὴ principatus est, *Tetrarchæ* sunt quartam partem regni tenentes. Nam τέτραρχαι quatuor sunt: qualis fuit apud Iudæam Philippus. *Patricij* inde vocati sunt pro eo quòd sicut patres filiis: ita prouideant reipublicæ. Præfecti dicti, quòd prætoria potestate præsint. *Prætores* iidem qui & præfecti, quasi præpositores. *Præsides* verò dicti, quia alicuius loci tutelam præsidialiter tenent. *Tribuni* vocati, quòd militibus sine plebibus iura tribuunt. *Chiliarchæ* sunt qui mille præsunt militibus, quos nos millenarios appellamus, & est nomen Græcum. *Centuriones* dicti eo quòd centum præsunt militibus, sicut quinquagenarij qui sunt in capite quinquaginta militum, sicut decani ab eo quòd militibus decem præferuntur. *Miles* dictus, quia mille erant antè in numero vno, vel quia vnus est ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites sumpsit & appellauit. Liber verò primus militiæ ordinem docuit. *Miles* autem *ordinarius* dicitur, aut extraordinarius. *Ordinarius* est qui per ordinem militat: nec adhuc aliquem consecutus est gradum honoris. est enim gregarius, id est humilis militiæ. *Extraordinarius* est: qui ob virtutem promouetur ex ordine. *Emeriti* dicuntur veteranij solutique militia, qui iam in vsu prælij non sunt, quia mereri militare dicitur, à stipendiis scilicet quæ merentur. iidem & veterani dicuntur, quia iam in vsu prælij non sunt: sed post multos militiæ labores quietis suffragium consequuntur. *Equestres milites* dicti, eo quòd equo sedeant. Item militat ille in equestri ordine. *Tirones* dicuntur fortes pueri quod ad militiā deliganter, atque armis gerendis habiles existunt. Hi enim non ex sola professione natiuitatis: sed ex aspectu & valetudine corporis æstimantur. Vnde & tirones dicti, qui antequam sacramento probati fuerint, milites non sunt. Romanæ autem militiæ fuit mos puberes primo exerceri armis. Nam decimosexto anno tirones militabant, quo etiam solo sub custodibus agebant, de quibus Virgilius, Et primo flore iuuentus, *Seruos* sanè nunquam militasse constat, nisi seruitute deposita, excepto Hannibalis tempore, cùm post Cannense prælium in tanta necessitate fuissent Romani, vt ne liberandorum quidem seruorum daretur facultas. *Desertores* vocati eo quòd desertis militaribus officiis euagantur. Hi in alios numeros militiæ nomen dare prohibētur, sed si non magni temporis culpam contraxerint, cæsi numeris suis restituuntur. sed & qui deserunt exercitum ad hostes transeūtes, & ipsi desertores vocantur. *Conscripti milites* dicuntur, quia in tabulis conferuntur ab eo qui eos ducturus est: sicut transcripti vocātur, cum de alia in aliam legionem transeunt: & inde transcripti, quod nomina dant, vt trāscribantur. *Optiones* dicti quòd sint electi. Nā aptare eligere est, sicut & illud, Optauítque locum regno, id est eligit. *Excubitores* dicuntur, pro eo quòd excubias semper agunt. Sunt enim ex numero militum & in porticibus excubant propter regalem custodiam. *Excubiæ* autem diurnæ sunt: *Vigiliæ* nocturnæ. Vnde & *Vigiles*. *Velites* erant apud Romanos genus militiæ, à velitando vocati. Lecti enim agilitate iuuenes cum armis suis post terga equitum consedebant, & mox cùm ad hostes ventum esset, ecquis desiliebant, & cōtinuò pedites ipsi ex alia parte, equitibus per quos aduecti fuerant dimicantibus, hostem pertur babant. Ab his ergo velitibus elephanti quōdam Hannibalis retro acti cùm regi iam à suis non possent, fabrili scalpro inter aures adacto necabantur. *Castra* sunt vbi miles steterit. dicta autem castra quasi casta, eo quòd illic castraretur libido. Nam nunquam iis intererat mulier. *Militia* autem à militibus dicta, aut à multis, quasi multicia, quasi negotium multorum, aut à mole rerum quasi moletia. *Legio* ex milium armatorum est, ab electo vocata quasi lecti, id est armis electi. pro-

cti,propriè autẽ Macedonum phalanx,Gallorum caterua,nostra legio dicitur.Legio autẽ habet sexaginta cẽturias, manipulos triginta:cohortes duodecim:turmas ducẽtas.*Centuria* est pars exercitus in cẽtenos milites diuisa.Vnde & qui iis præsunt, cẽturiones dicuntur.*Succenturiati* sunt, non qui in prima,sed in secunda cẽturia sunt, quasi sub prima cẽturia: tamen stricti etiã ipsi & in speculis positi in bello sunt,vt si prima defecerit,isti quos sub se dixim⁹ laborantib. primis subueniant. Vnde & ad insidiandũ ponitur succenturiatus, quasi armis dolosis instructus.*Manipulus* ducẽtorũ est militum,Manipuli autem dicti sunt milites,siue quia bellum primò manu incipiebant,siue quòd antequã signa essent, manipulos sibi,i.fasciculos stipulę,vel herbæ alicuius pro signis faciebant, à quo signo manipulares milites cognominati sunt. De quib.Lucanus, Conuocat armatos extemplo ad signa maniplos. Turma triginta equites sunt.Romani enim equites in vna tribu trecenti fuerunt. De singulis n.centuriis decem dabantur,& fiebat turma.Cohors quingentos milites habet. ¶*Tria* sunt *militiæ genera* sacramentũ,euocatio,coniuratio. *Sacramentũ*,in quo post electionem iurat,vnusquisq; miles se non recedere à militia,nisi post cõpleta stipendia,i.militiæ tẽpora,& hi sunt qui habent plenã militiam. Nam vigintiquinq.annis tenentur.*Euocatio*,dũ ad subitũ bellum nõ solũ milites,sed & cæteri euocantur.Vnde etiã consul solebat dicere : Qui rẽpublicã saluã esse vult,me sequatur.*Coniuratio*,quę fit tumultu,quando vicinũ vrbis periculũ singulos iurare nõ patitur:sed repẽte colligitur multitudo &tumultuosa in ira cõflatur.Hæc & *tumultuatio* dicitur. ¶*In acie* autẽ *ista* ferè *forma sunt*. Exercitus,classis, nodus,cuneus,alæ,cornua,agmen:quę formas & nomina ab ipsis rebus de quib.trãslata sunt imitãtur.*Acies* dicta, quòd ferro armata sit,& acumine gladiorũ. *Exercitus* multitudo ex vno genere, ab exercitatione belli vocata.*Classes* dictæ ꝓpter diuisionem exercitus, qui postea manipuli dicti sũt.Vnde &Virgilius:Classib.hic locus,hic acies certare solebant.Nã postea & classica nauiũ dicta.*Nodus* proprie est densa peditũ multitudo,sicut turma equitum.Nodus autẽ dictus,pro difficultate quòd vix possit resolui. *Cuneus* est collecta in vnũ militũ multitudo. Vnde ꝓpter quòd in vnum coit ipsa coitio in vnũ,cuneus nominatus est,quasi cõneus,eo quòd in vnum omnes cogũtur. *Ala* in exercitu triginta equites esse dicũtur.Alæ autem equites ob hoc dicti,quia tegũt pedites alarum vice.*Cornua* vocãtur extremitas exercitus,quòd intorta sit.*Agmen* dicitur cùm exercitus iter facit,ab agendo vocatum,i.eundo. Plautus, Quo te agis & ipse?Est enim exercitus ambulans. Nam agmen dicitur, quod in longitudine directũ est, quale solet esse cùm exercitus portis procedit:quicquid fuerit aliud,abusiuè dicitur.

De ciuibus CAP. IIII.

DE imperiis militięque vocabulis ex parte dictũ est,deinceps *ciuũ nomina* summatim subiũgimus.*Ciues* vocati,quòd in vnum coeuntes viuant,vt vita cõmunis & ornatior fiat & tutior.*Domus* vni⁹ familię habitaculũ est.sicut vrbs vnius populi, sicut orbis domiciliũ totius generis humani est. Est autẽ domus genus familiæ, siue coniunctio viri & vxoris. Incipit autem à duob.& est nomẽ Græcũ.Nã δήματα Græci tecta vocant. Nam *familia* est, liberi ex liberis legibus susceptι,à femore.*Genus* autẽ à gignendo & ꝓgenerando dictum: aut à diffinitione certorũ prognatorũ vt nationes:quę ꝓpriis cognationibus terminatę, gentes appellãtur.*Populus* est humanę multitudinis iuris cõsensu,& concordi cõmunione sociatus. Populus autem eo distat à plebibus,quòd populus vniuersi ciues sũt, connumeratis seniorib.ciuitatis.*Plebs* autem reliquũ vulgus sine senioribus ciuitatis.*Populus* ergo tota ciuitas : vulgus verò plebs est.*Plebs* autã dicta à pluralitate.maior est n.numerus minorum quàm seniorũ.*Populus* verò à Græco dicitur,quasi πολίτων ἀθροισμὸς,i.ciuium cœtus.Vnde& populus dictus est. Græcè autem populus dicitur λαὸς à lapidib.Vulgus est possim inhabitans multitudo,quasi quisq.quod vult.*Tribus* dicuntur tanquã curiæ & congregationes distinctæ populorum,& vocatæ tribus ab eo quòd in principio Romani trifariè fuerũt à Romulo dispertiti, in senatorib. militibus,& plebibus. Quæ tamen tribus nunc multiplicatæ nomen pristinum retinent.*Senatus* nomẽ ætas dedit,quòd seniores essent.Alij à sinendo dictos accipiũt senatores:Ipsi n.agendi facultatem dabant. *Senatus cõsultus* à cõsulendo & tractãdo est dictus.quòd sic fit,vt cõsulat & nocere non possit.*Patres* autem,vt dicit Salustius,à curæ similitudine vocati sunt.Nam sicut patres filios suos:ita illi rempublicã alebant. *Patres cõscripti*, quia dum Romulus decem curias senatorum elegisset: nomina eorũ præsente populo in tabulas aureas cõtulit, atq.inde patres cõscripti vocati.*Primi ordines senatorum* dicuntur *illustres*, secũdi *spectabiles*,tertij *clarissimi*. Iam inferius quartũ aliquod genus non est.Quamuis autem

Actiæ, quę nata est de sorore Iulij Cæsaris. *Reges* autè ob hãc causam apud Græcos βασιλεῖς vocantur, quòd tanquam bases populum sustinent. Vnde & bases coronas habent. Quanto enim quisque magis præponitur; tanto amplius pondere laborum grauatur. *Tyranni* Græcè dicuntur iidem Latinè & reges. Nam apud veteres inter regem & tyrannum nulla discretio erat; vt, Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni. *Fortes* enim reges tyranni vocabantur. Nam tiro fortis. de quibusDominus loquitur: Per me reges regnant & tyranni per me tenent terram. Iam postea in vsum accidit tyrannos vocari pessimos, atque improbos reges, luxuriosæ dominationis cupiditatem & crudelissimam dominationem in populis exercentes. *Princeps* & dignitatis modo significatur & ordinis, sicut est illud Virgilianum, Princeps ardentem coniecit lampada Turnus, pro, primus. Dictus autem princeps à capiendis significatione, quòd primùm capiat: sicut municeps ab eo quòd munia capiat. *Dux*. dictus eo quòd sit ductor exercitus: sed non statim quicunque principes vel duces sunt, etiã reges dici possunt. In bello verò melius ducem nominari conuenit quàm regem. Nam hoc nomen exprimit in prælio ducentem. Vnde Virgilius, ducis Euandri: Salustius, Quo cupidius in ore ducis sese quisque bonum. Non dixit in ore consulis. *Monarchæ* sunt qui singularem possident principatum, qualis fuit Alexander apud Græcos, & Iulius apud Romanos. Hinc & monarchia dicitur. μόναρχος quippe singularitas Græco nomine, ἀρχὴ principatus est, *Tetrarchæ* sunt quartam partem regni tenentes. Nam τέτραρχος quatuor sunt: qualis fuit apud Iudæam Philippus. *Patricij* inde vocati sunt pro eo quòd sicut patres filiis: ita prouideant reipublicæ. Præfecti dicti, quòd prætoriã potestate præsint. *Prætores* iidem qui & præfecti, quasi præpositores. *Præsides* verò dicti, quia alicuius loci tutelam præsidialiter tenent, *Tribuni* vocati, quòd militibus sine plebibus iura tribuunt. *Chiliarchæ* sunt qui mille præsunt militibus, quos nos millenarios appellamus, & est nomen Græcum. *Centuriones* dicti eo quòd centum præsunt militibus, sicut quinquagenarij qui sunt in capite quinquaginta militum, sicut decani ab eo quòd militibus decem præferuntur. *Miles* dictus, quia mille erant antè in numero vno, vel quia vnus est ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites sumpsit & appellauit. Liber verò primus militiæ ordinem docuit. *Miles* autem *ordinarius* dicitur, aut extraordinarius. *Ordinarius* est qui per ordinem militat: nec adhuc aliquem consecutus est gradum honoris. est enim gregarius, id est humilis militiæ. *Extraordinarius* est: qui ob virtutem promouetur ex ordine. *Emeriti* dicuntur veteranij solutique militia, qui iam in vsu prælij non sunt, quia mereri militare dicitur, à stipendiis scilicet quæ merentur. iidem & veterani dicuntur, quia iam in vsu prælij non sunt: sed post multos militiæ labores quietis suffragium consequuntur. *Equestres milites* dicti, eo quòd equo sedeant. Item militat ille in equestri ordine. *Tirones* dicuntur fortes pueri quod ad militiã deligantur, atque armis gerendis habiles existunt. Hi enim non ex sola professione natiuitatis: sed ex aspectu & valetudine corporis æstimantur. Vnde & tirones dicti, qui antequam sacramento probati fuerint, milites non sunt. Romanæ autem militiæ fuit mos puberes primo exerceri armis. Nam decimosexto anno tirones militabant, quo etiam solo sub custodibus agebant, de quibus Virgilius, Et primo flore iuuentus, *Seruos* sanè nunquam militasse constat, nisi seruitute deposita, excepto Hannibalis tempore, cùm post Cannense prælium in tanta necessitate fuissent Romani, vt ne liberandorum quidem seruorum daretur facultas. *Desertores* vocati eo quòd desertis militaribus officiis euagantur. Hi in alios numeros militiæ nomen dare prohibẽtur, sed si non magni temporis culpam contraxerint, cæsi numeris suis restituuntur. sed & qui deserunt exercitum ad hostes transeũtes, & ipsi desertores vocantur. *Conscripti milites* dicuntur, quia in tabulis conferuntur ab eo qui eos ducturus est: sicut transcripti vocãtur, cum de alia in aliam legionem transeunt: & inde transcripti, quod nomina dant, vt trãscribantur. *Optiones* dicti quòd sint electi. Nã aptare eligere est, sicut & illud, Optauítque locum regno, id est eligit. *Excubitores* dicuntur, pro eo quòd excubias semper agunt. Sunt enim ex numero militum & in porticibus excubant propter regalem custodiam. *Excubiæ* autem diurnæ sunt: *Vigiliæ* nocturnæ. Vnde & *Vigiles*. *Velites* erant apud Romanos genus militiæ, à velitando vocati. Lecti enim agilitate iuuenes cum armis suis post terga equitum consedebant, & mox cùm ad hostes ventum esset, ecquis desiliebant, & cõtinuò pedites ipsi ex alia parte, equitibus per quos aduecti fuerant dimicantibus, hostem pertur babant. Ab his ergo velitibus elephanti quõdam Hannibalis retro acti cùm regi iam à suis non possent, fabrili scalpro inter aures adacto necabantur. *Castra* sunt vbi miles steterit. dicta autem castra quasi casta, eo quòd illic castraretur libido. Nam nunquam iis intererat mulier. *Militia* autem à militibus dicta, ant à multis, quasi multicia, quasi negotium multorum, aut à mole rerum quasi moletia. *Legio* sex milium armatorum est, ab electo vocata quasi lecti, id est armis electi. pro-

cti.propriè autē Macedonum phalanx,Gallorum caterua,nostra legio dicitur.Legio autē habet sexaginta cēturias, manipulos triginta:cohortes duodecim:turmas ducētas.*Centuria* est pars exercitus in cētenos milites diuisa.Vnde & qui iis præsunt, cēturiones dicuntur *Succenturiati* sunt, non qui in prima,sed in secunda cēturia sunt, quasi sub prima cēturia: tamen stricti etiā ipsi & in speculis positi in bello sunt,vt si prima defecerit,isti quos sub se dixim⁹ laborantib. primis subueniant. Vnde & ad insidiandū ponitur succenturiatus, quasi armis dolosis instructus.*Manipulus* ducēto rū est militum,Manipuli autem dicti sunt milites,siue quia bellum primò manu incipiebant,siue quòd antequā signa essent, manipulos sibi,i.fasciculos stipulę,vel herbæ alicuius pro signis faciebant, à quo signo manipulares milites cognominati sunt. De quib.Lucanus, Conuocat armatos extemplo ad signa maniplos. Turma triginta equites sunt.Romani enim equites in vna tribu trecenti fuerunt. De singulis n.centuriis decem dabantur,& fiebat turma.Cohors quingentos milites habet. ¶*Tria* sunt *militiæ genera* sacramentū,euocatio,coniuratio. *Sacramentū*,in quo post electionem iurat,vnusquisq; miles se non recedere à militia,nisi post cōpleta stipendia,i.militiæ tēpora,& hi sunt qui habent plenā militiam. Nam vigintiquinq.annis tenentur.*Euocatio*,dū ad subitū bellum nō solū milites,sed & cæteri euocantur.Vnde etiā consul solebat dicere : Qui rēpublicā saluā esse vult,me sequatur.*Coniuratio*,quę fit tumultu,quando vicinū vrbis periculū singulos iurare nō patitur:sed repēte colligitur multitudo &tumultuosa in ira cōflatur.Hæc & *tumultuatio* dicitur. ¶*In acie* autē *istæ* ferè *formæ sunt*. Exercitus,classis, nodus,cuneus,alæ,cornua,agmen:quę formas & nomina ab ipsis rebus de quib.trāslata sunt imitātur.*Acies* dicta, quòd ferro armata sit,& acumine gladiorū. *Exercitus* multitudo ex vno genere, ab exercitatione belli vocata.*Classes* dictæ ꝓpter diuisionem exercitus, qui postea manipuli dicti sūt.Vnde &Virgilius:Classib.hic locus,hic acies certare solebant.Nā postea &classica nauiū dicta.*Nodus* proprie est densa peditū multitudo,sicut turma equitum.Nodus autē dictus,pro difficultate quòd vix possit resolui. *Cuneus* est collecta in vnū militū multitudo. Vnde ꝓpter quòd in vnum coit ipsa coitio in vnū,cuneus nominatus est,quasi cōneus,eo quòd in vnum omnes cogūtur. *Alæ* in exercitu triginta equites esse dicūtur.Alæ autem equites ob hoc dicti,quia tegūt pedites alarum vice.*Cornua* vocātur extremitas exercitus,quòd intorta sit.*Agmen* dicitur cùm exercitus iter facit,ab agendo vocatum,i.eundo. Plautus, Quo te agis & ipse?Est enim exercitus ambulans. Nam agmen dicitur, quod in longitudine directū est, quale solet esse cùm exercitus portis procedit:quicquid fuerit aliud,abusiuè dicitur.

De ciuibus CAP. IIII.

DE imperiis militięque vocabulis ex parte dictū est,deinceps *ciuiū nomina* summatim subiūgimus.*Ciues* vocati,quòd in vnum coeuntes viuant,vt vita cōmunis & ornatior fiat & tutior.*Domus* vni⁹ familię habitaculū est.sicut vrbs vnius populi, sicut orbis domiciliū totius generis humani est. Est autē domus genus familiæ, siue coniunctio viri & vxoris. Incipit autem à duob.& est nomē Græcū.Nā δῆμοι Græci tecta vocant. Nam *familia* est, liberi ex liberis legibus susceptī,à femore.*Genus* autē à gignendo & ꝓgenerando dictum: aut à diffinitione certorū prognatorū vt nationes:quę ꝓpriis cognationibus terminatę, gentes appellātur.*Populus* est humanę multitudinis iuris cōsensu,& concordi cōmunione sociatus. Populus autem eo distat à plebibus,quòd populus vniuersi ciues sūt, connumeratis seniorib.ciuitatis.*Plebs* autem reliquū vulgus sine senioribus ciuitatis.*Populus* ergo tota ciuitas : vulgus verò plebs est.*Plebs* autā dicta à pluralitate.maior est n.numerus minorum quàm seniorū.*Populus* verò à Græco dicitur,quasi πολίτων ἀθροισμός,i.ciuium cœtus.Vnde& populus dictus est. Græcè autem populus dicitur λαός à lapidib.Vulgus est possim inhabitans multitudo,quasi quisq.quod vult.*Tribus* dicuntur tanquā curiæ & congregationes distinctæ populorum,& vocatæ tribus ab eo quòd in principio Romani trifariè fuerūt à Romulo dispertiti, in senatorib. militibus,& plebibus. Quæ tamen tribus nunc multiplicatæ nomen pristinum retinent.*Senatus* nomē ætas dedit,quòd seniores essent.Alij à sinendo dictos accipiūt senatores:Ipsi n.agendi facultatem dabant. *Senatusc̄oſultus* à cōsulendo & tractādo est dictus quòd sic fit,vt cōsulat & nocere non possit.*Patres* autem,vt dicit Salustius,à curæ similitudine vocati sunt.Nam sicut patres filios suos:ita illi rempublicā alebant. *Patres cōscripti*, quia dum Romulus decem curias senatorum elegisset : nomina eorū pręsente populo in tabulas aureas cōtulit, atq.inde patres cōscripti vocati.*Primi ordines senatorum* dicuntur *illustres*, secūdi *spectabiles*,tertij *clarissimi*. Iam inferius quartū aliquod genus non est.Quamuis autem

senatoria quisq. origine esset, vsque ad legitimos annos eques Romanus erat, deinde accipiebat honorē senatorię dignitatis. *Cēsores* apud Romanos veteres erant. Est n. censor, nomē dignitatis iudicialis. Cēsere n. iudicare est. Itē censores sunt patrimonior.um iudices, à censu ęris appellati. *Iudices* dicti quasi ius dicentes populo, siue q̄ iure disceptent. Iure autē disputare, est iustē iudicare. Non est autem iudex, si nō est iustitia in eo. *Præsides* rectores sunt ꝓuinciæ: dicti eo quòd præsunt. *Prætores* autem quasi præceptores ciuitatis & principes. Idē & quęstores quasi quæsitores, eo q̄ quęstionib. præsunt. Cōsilium n. & causa apud eos est. *Proceres* sunt principes ciuiū vel ciuitatis, quasi ꝓcedes quod ante omnes honore præcedant. Vnde & capita trabium quę eminent extra parietes proces dicuntur, eo q̄ primo ꝓcedant. Hinc autē ad priores facta translatio: quòd à cætera multitudine ꝓminent. *Tribuni* dicti, eo quòd plebi iura vel opē tribuunt. Cōstituti sunt autem sexto anno post reges exactos. Dum n. plebs à senatu & cōsulibus premeretur: tūc ipsi tribunos quasi proprios iudices & defensores creauit: qui eorum libertatem tuerentur, & eos aduersus iniuriā nobilitatis defenderent. Vnde & defēsores dicti, eo quòd sibi plebē cōmissam contra insolentiā improborum defendant. At cōtrà nunc quidā euersores: non defensores existunt. *Numerarij* vocati sunt, qui publicū nūmū ærariis inferūt. *Functi*, ab eo quòd fungantur honore & officio aliquo dicti. Hinc & defunctos mortuos dicimus, qui cōpleuerunt vitæ officia, nihil n. iam faciunt. *Municipes* sunt in eodē municipio nati: ab officio munerū dicti, eo quòd publica munia accipiūt. Munia n. officia sunt. vnde & immunes dicuntur, qui nullū gerunt officiū. *Municipales* originales ciues & in locū officiū gerentes. *Decuriones* dicti quòd sint de ordine curiæ. Officiū n. curię administrāt. Vnde nō est decurio qui summā non intulit, vel curiam participauit. *Curiales* autem idē & decuriones. Et dicti curiales, quia ciuilia munera procurant & exequuntur. *Principales* magistratus & duumuirales curialiū officiorū ordines sunt. Principales dicti quòd præsint magistratibus. *Magistratus* verò quod maiores sint reliquis officiis. *Duumuirales* autē qui super duos viros habēt potestatē. *Tabellio* vocatus, eo quòd sit portator tabellarū. Idem *exceptor*, idem & *scriba publicus*, quia ea tantùm quæ gestis publicantur scribit. *Burgarij* à burgis dicti, quia crebra per limites habitacula constituta burgos vulgò vocant. Vnde & *Burgundionum gentis nomen* inhæsit: quos quōdam subacta Germania, Romani per castra dispositerunt, atque ita ex locis nomen sumpserunt. *Collegiati* dicuntur quod ex eorum collegio custodiisque deputentur qui facinus aliquod cōmiserunt. Est enim sordidissimum genus hominum patre incerto progenitum. *Priuati* sunt extranei ab officiis publicis est enim nomen magistratū habenti contrarium, & dicti priuati, quòd sint ab officiis curiæ absoluti. *Mercenarij* sunt, qui seruiunt accepta mercede, iidem & *Barones* Græco nomine, quòd sint fortes in laborib. Βαρεῖα n. dicitur grauis: q̄ sit fortis. Cui contrarius est leuis & infirmus. *Publicani* appellantur conductores vectigalium fisci vel rerū priuatarū, siue quia vectigalia publica exigūt, vel quia per negotia seculi lucra sectantur. Vnde & cognominati sunt. *Villicus* propriè villæ gubernator est. Vnde & à villa villicus nomen accepit. Interdum autem villicus non gubernationem villæ sed dispensationem vniuersæ domus, Tullio interpretāte significat, quod est vniuersarum possessionū & villarum dispensator. *Actores* idem & curatores ab agendo & curando vocati. *Procuratores* verò, eo quòd vice curatoris fungūtur: quasi ꝓpter curatores: sicut procōsul pro consule. *Coloni* sunt cultores aduenæ, dicti à cultura agri. Sunt n. aliunde veniētes, atq; alienum agrum locatum tenētes, ac debentes conditionem genitali solo ꝓpter agri culturam sub dominio possessoris, ꝓ eo quòd iis locatus est fundus. Coloni autē quatuor modis dicuntur Nam coloni aut Romani sunt, aut coloni Latini, aut coloni auxiliares, aut coloni ruris ꝓpriuati. *Inquilini* vocati quasi incolentes aliena. Non enim habent propriam sedē: sed in terra aliena inhabitant. Differt autem inter inquilinum & aduenam. *Inquilini* n. sunt qui emigrant, & non perpetuò permanent. *Aduenæ* autē vel incolæ aduētitij perhibentur, sed permanentes: & inde incolæ, quia iā habitatores sunt, ab incolendo. *Indigenæ* sunt inde geniti, & in eodē loco nati vbi inhabitant. *Incolæ* autem nō indigenam, sed aduenam indicat. *Peregrini* dicti eo quòd ignorantur eorum parentes à quibus orti existunt. Sunt n. de longinqua regione. *Vrbani* vocabātur qui Romæ habitabant. Qui verò in cæteris locis, oppidani. Nam sola vrbs, Roma, cætera oppida. *Famuli* sunt ex propria seruorum familia orti. *Serui* autem vocabulū inde traxerunt, quòd hi qui iure belli possent occidi à victoribus, conseruabantur: & serui fiebant à seruādo scilicet serui appellati. *Ancillæ* à sustentaculo vocatæ. ἀγκὼν n. Græcè cubitus dicitur. Vnde & anconē *dicimus*.

Manci-

Mancipium est quicquid manu capi subdiq; potest, vt homo, equus, ouis Hęc enim animalia statim vt nata sunt, mancipiū esse putantur. Nam & ea quæ in bestiarū numero sunt, tūc videntur mancipium esse, quādo capi siue domari ceperint. *Ingenui* dicti qui in genere habēt libertatem, non in facto, sicut liberti. Vnde & eos Græci εὐγενεῖς vocant, quòd sint boni generis. *Libertus* autē vocatus quasi liberatus. Erat enim prius iugo seruitutis addictus Libertorū autem filij apud antiquos libertini appellabātur, quasi de libertis nati. Nūc verò libertinus aut à liberto factus, aut possessus. *Manumissus* dicitur, quasi manu emissus. Apud veteres enim, quādo manu mittebant, alapa percussos circumagebant, & liberos cōfirmabant. vnde & manumissi dicti, eo quòd de manu mitterentur. *Deditutij* primùm à deditione sunt nūcupati. *Deditio* enim dicitur, quando se victi aut vincendi hostes victoribus tradūt: quibus hęc origo nominis fuit. Dū quondā aduersus populū Romanū serui armis sumptis dimicassent, victi se dederūt, cōprehensique varia turpitudine affecti sunt. Ex his quidam postea à Dominis manumissi propter suppliciorū notas quas manifestè perpessi sunt, ad dignitatē ciuiū Romanorū nō peruenerunt. *Latini* ante Romā conditam apud Latinos fiebant, nunquam per testamentū, sed per epistolā libertatē sumentes. Inde quia per testamentū non fiebant: nec ex testamento aliquid capere, nec suos hæredes facere poterāt, ciues Romani postea sub cōsulib. per testamēta in vrbe Romana effecti sūt. Dicti autē *ciues* Romani quia in testamēto liberi effecti in numerū Romanorū ciuiū rediguntur. His primū aditus erat in vrbe Roma cōmorari, cæteris autē libertis prohibebatur, ne vel in vrbe Roma, vel intra septimū ab vrbe milliariū commanerent.

De affinitatibus & gradibus. CAP. V.

HAeredis nomē impositum cēsus æris. Solebat enim tributū auctoris. In hoc enim vocabulo prima successio est *hæreditatis* & generis, vt sunt filij & nepotes. *Prohæres* est qui loco hæredis fingitur: quasi pro hærede. Est enim aut institutus aut substitutus. *Pater* est à quo nascitur initiū generis: Itaque is *paterfamiliàs* vocitatur. *Pater* autem dictus eo quòd patratione peracta filiū procreet. Patratio enim est rei Venereæ cōsummatio. Lucretius. Et bene patra patrū. *Genitores* autē à gignendo: & parēres quasi pariētes. Iidē & *creatores*. *Crementum* enim est semē masculi, vnde animalium & hominū corpora concipiūtur. Hinc creatores parētes dicūtur. *Mater* dicitur quòd exinde efficiatur aliquid. Mater enim est quasi materia: nā pater causa est. *Paterfamiliàs* autē dictus, quòd omnibus in familia sua positis seruis tanquā pater filiis patria dilectione consulit, seruorūmque cōditionem à filiorū affectu nō discernit: sed quasi vnū mēbrū amplectitur. Hinc enim exortū est nomē patrisfamiliàs. Qui autē dominatur in seruis, hoc se nomine nequaquam reputēt appellari. *Materfamiliàs* inde vocatur, quia per quādam iuris solēnitatem in familiam transit mariti. Tabulæ enim matrimoniales instrumenta emptionis suæ sunt Aliàs sicut *matrona* est mater primi pueri, id est quasi mater nati: ita *materfamiliàs* illa est, quæ plures enixa est. Nam familia ex duobus esse incipit. *Auus* patris pater est, ab æuo dictus est, id est ab antiquitate. *Proauus* aui pater est, quasi prope auum. *Abauus* proaui pater, iā longè ab auo. *Atauus* abaui pater. *Tritauus* ataui pater: quasi tetrauus, id est quartus supra abauum. Sed tritauus vltimū cognationis nomē est. *Familia* autē *oritur* à patre: *terminatur* in tritauo. *Filius* & *filia* à familia dicti sunt, ipsi. n. primi in ordine nascentiū existūt. Vnde & Cornelia familia stirps ipsa omnis à Cornelio orta. *Familia* autē à femore. *Femur* enim genus est & stirps ostēditur. Nā familia pro seruis abusiue nō propriè dicitur. *Stirps* ex longa generis significatione vocatur. *Gnatus* dictus quasi generatus. Vnde & per g scribitur. *Soboles* eo ꝙ substitutio sit generis. Quadripartitus est autē ordo filiorū ita: Vnigenitꝰ, primogenitus, medius, nouissimus. *Vnigenitus* quòd sit vnicus, nec antè, nec pòst vllus. *Primogenitus* ante quē nullus, *Medius*, inter omnes. *Nouissimus*, post omnes. Idem & *minimus* à monade Nouissimus autē propter ꝙ nouus: quia cæteri præcedēdo antiquiores existūt. ¶ *Quatuor* eria *modis filij* appellātur, natura, imitatione, adoptione, doctrina. *Natura*, veluti dicūtur filij Abrahæ Iudæi, *Imitatione*, vt ipsius Abrahæ fidē imitantes ex gētibus, dicente Euangelio, Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahę vel sicut eosdē Iudæos Dominus filios esse dicit diaboli, à quo non nominati, vel nati, sed quē fuerant imitati. *Adoptione* quoque, quod humana cōsuetudine nulli licet nescire, vel sicut nos Deo nō natura sed adoptione dicimus, Pater noster qui es in cęlis. *Doctrina*, sicut Apostolus filios suos appellat eos quibus Euāgeliū prædicauit. Filij autē ideò in legibus *liberi* appellātur, vt isto vocabulo secernantur à seruis: quia sicut seruus in potestate domini, sic filius in potestate est patris. Inter etiam filios fit *emancipatio*, vt sit liber à patre: sicut fit seruo *manumissio*, vt sit liberatus à domino.

Item *liberi* dicti, quia ex libero sunt matrimonio orti. Nā filij ex libero & ancilla seruilis conditionis sunt. Semper enim qui nascitur deteriorē parentis statum sumit. *Naturales* autē dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos sola natura genuit non honestas coniugij; iidē & *pueri* à pube. *Adoptiuus* filius est, qui aut patre iusto, aut auo, aut proauo, cuius potestate per mancipationes est traditus in alienam potestatem, quia vtriusque fert nomen, vt Flauij Æmilius, vel Scipio Paulus. *Gemini* sunt nō duo tātùm simul nati: sed & plures. De geminis autem vno abortiuo, alter qui legitimè natus fuerit, *Vopiscus* nominatur. *Posthumus* vocatur eo quòd post humationem patris nascitur, id est post obitū. Iste & defuncti nomen accepit. Sic enim lex voluit vt qui de defuncto nascitur, defuncti nomine appelletur. *Nothus* dicitur qui de patre nobili & matre ignobili gignitur, sicut ex concubina. Est autē hoc nomen Græcū, & in latinitate deficit. Huic contrarius est *spurius*, qui de matre nobili & patre ignobili nascitur. Itē spurius patre incerto matre vidua genitus, velut tātum spurij filius, quia muliebrē naturā veteres spuriū vocabāt, velut ἀπὸ τῶν σπόρου, hoc est, seminis, nō patris nomine. Eosdē & *Fauonios* appellabant, quia quædā animalia Fauonio spiritu hausto concipere existimātur. Vnde & ij qui non sunt de legitimo matrimonio, matrē potiùs quàm patrē sequuntur. Latinè autē *spurij* quasi extra puritatem, id est, quasi immundi. *Nepos* est qui ex filio natus est. dictus autē nepos quasi natus post. Primùm enim filius nascitur. deinde nepos. Gradus enim substitutionis est. Hinc & *posteritas*, quasi postera ætas. Nepos autem vtriusque sexus est. Nā vt *neptis* dicamus in iure est, propter discretionē successionis admissam. *Pronepos* est qui ex nepote conceptus natúsque. Et dictus pronepos, quasi natus porrò pòst. Ex hoc quoque gradu incipit vocari & progenies: quasi porrò post geniti, nam filii & nepotes nō sunt progenies: quia nō est in eis lōga posteritas. Sicut autē inferiùs lōgè editi *progenies* dicūtur, ita superius proaui atauiq; *progenitores* appellantur: quasi porrò generātes. *Pronepos* dictus quia propè nepotē. *Abnepos*, quia seiūgit ab nepote. Est enim inter illū & nepotem pronepos. *Adnepos* abnepotis filius. *Trinepos* adnepotis filius, quia post nepotē quartus in ordine est, quasi tetranepos. *Minores* autē nō dicimus nisi quoties graduū deficit nomen: vtputa filius, nepos, pronepos, abnepos, adnepos, trinepos. Vbi isti gradus defecerint: meritò iā dicimus, post patris aui, paui abaui, tritauiq; vocabulū.

De agnatis & cognatis. CAP. VI.

AGnati dicti eo quòd accedāt pro natis, dū desunt filij. Qui ideò priùs in gente agnoscuntur, qui veniūt per virilis sexus personas: veluti frater eodē parte natus, vel fratris filius nepos, vel ex eo itē patruus propinquitate cognationis. *Cognati* dicti, quia sunt & ipsi propinquitate cognationis cōiūcti. Qui inde post agnatos habentur, quia per fœminini sexus personas veniūt: nec sunt agnati, sed aliàs naturali iure cognati. *Proximus*, propter proximitatē sanguinis appellatus. *Cōsanguinei* vocati, eo quòd ex vno sanguine, id est ex vno patris semine nati sunt. Nā semē viri spuma est sanguinis, ad instar aquæ in scopulos collisæ: quæ spumā cādidā facit, vel sicut vinū nigrū quod in calice agitatū spumā albentē reddit. *Fratres* dicti, eo q̄ sint ex eodem fructu, id est ex eodē semine nati. *Germani* verò de eadē genitrice manātes: nō, vt multi dicunt, de eodē germine, qui tantùm fratres vocantur. Ergo *fratres* ex eodē fructu, *germani* ex eadem genitrice manātes. *Veterini* vocati, eo quòd sint ex diuersis patribus, & vno vtero editi. Nam vterus tantum mulieris est. ¶ *Quatuor* autē *modis fratres dicuntur* in diuinis scripturis, natura, gente, cognatione, affectu. *Natura*, vt Esau & Iacobus, Andreas & Petrus, Iacobus & Iohannes. *Gente*, vt omnes Iudęi fratres inter se vocantur. vt in Deuteronomio, Si autē emeris fratrē tuū qui est Hebræus. Et Apostolus. Optabam, inquit, ego Anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundū carnē, qui sunt Israelitæ. Porrò *cognatione* fratres vocantur, qui sunt de vna familia, id est, patria: quas Latini paternitates interpretantur, cùm ex vna radice multa generis turba diffunditur, vt in Genesi dixit Abraham ad Loth, Non sit rixa inter me & te, & inter pastores tuos & pastores meos, quia omnes fratres nos sumus. Et certè Loth nō erat frater Abrahæ, sed filius fratris eius Arā. Quarto modo *affectu* fratres dicti, qui in duo scindūtur: spiritale & cōmune. Spiritale quo omnes Christiani fratres vocātur: vt, Ecce quàm bonū, & quàm iucūdum habitare fratres in vnum. Itē commune, cùm omnes homines ex vno patre nati patri inter nos germanitate coniungimur, Scriptura loquente, dicite iis, qui oderunt vos, fratres nostri vos estis. *Germana* ita intelligitur vt germanus eadem genitrice manās. Soror autē vt frater. Nā *soror* est ex eodē semine dicta, quòd sola cū fratribus in sorte agnationis habeatur. Fratrum filij *patrueles* dicti, eo quòd patres eorū germani fratres inter se fuerunt. *Consobrini* verò voca-

vocati, qui aut ex sorore & fratre, aut ex duabus sororibus sunt nati: quasi consororini. *Fratrueles*, autum materteræ filii sunt. *Sobrini* consobrinorum filij. *Tius* græcum nomen est. *Patruus* frater patris est: quasi pater alius. Vnde & decedente patre pupillum prior patruus suscipit, & quasi filium lege tuetur. *Auunculus* est matris frater, cuius nomen formam diminutiui habere videtur: quia ab auo venire monstratur. *Amita* est soror patris quasi altera mater. *Soror* est qui filiam dedit. *Gener*, est qui filiam duxit. Gener autem dictus, quòd asciscatur ad augendum genus. *Socer* autem & socrus quòd generum vel numerum sibi associauit. *Vitricus* autem qui vxorem ex alio viro filium aut filiam habentem duxit. Et dictus vitricus quasi nutricius, quòd à matre superducatur nouus. *Priuignus*, est qui ex alio patre natus est, & priuignus dici putatur: quasi priuigenus: quia prius genitus. Vnde & vulgo antenatus. Vocabula autem à gente hæc videntur declinata genitor genitrix, agnati agnatæ, cognati cognatæ, progenitores progenitrices, germani germanæ.

In quibusdam exempl. hæc adiiciuntur.

* Hæc consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens, vsque ad vltimum gradum subtraxerit, & propinquitas esse desierit: eam rursus lex matrimonij vinculo repetit, & quodammodo reuocat fugientem. Ideo autem vsque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, vt sicut sex ætatibus mundi generatio & hominis status finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Item de prædictis affinitatibus.

AVctor mei generis *pater* mihi est, ego illi filius aut filia. Patris mei pater, mihi *auus* est, ego illi nepos, aut neptis. Patris mei auus mihi *proauus* est: ego illi pronepos aut proneptis. Patris mei proauus: mihi *abauus* est, ego illi abnepos aut abneptis. Patris mei abauus, mihi *atauus* est, ego illi adnepos aut adneptis. Patris mei atauus mihi *tritauus* est, ego illi trinepos aut trineptis.

De patruis.

PAtris mei frater mihi *patruus* est: ego illi fratris filius aut filia. *Patrui* mei pater mihi *patruus magnus* est: ego illi filij fratris filius aut filia. *Patrui* mei, auus, mihi *propatruus* est, ego illi filij aut filiæ nepos aut neptis. *Patrui* mei proauus mihi *adpatruus* est: ego illi nepotis aut neptis filius aut filia.

De amitis.

MAtris meæ soror mihi *amita* est, ego illi fratris filius aut filia. *Amitæ* meæ mater, mihi *auita magna* est, ego illi filiæ fratris filius aut filia. *Amitæ* meæ auia mihi *proamita* est, ego illi neptis filius aut filia. *Amitæ* meæ proauia mihi *abamita* est, ego illi neptis, nepos, aut neptis.

De auunculis.

MAtris meæ frater mihi *auunculus est*, ego illi sororis filius aut filia. *Auunculi* mei pater mihi *auunculus magnus* est, ego illi sororis filius aut filia. *Auunculi* mei auus mihi *proauunculus* est, ego illi neptis filius aut filia.

De materteris.

MAtris meæ soror mihi matertera est, ego illi sororis filius aut filia. *Materteræ* meæ soror mihi *matertera magna* est, ego illi sororis nepos aut neptis. *Auiæ* meæ soror mihi *abmatertera* est. ego illi pronepos sororis aut pronepotis. *Proauiæ* meæ soror mihi *promatertera* est, ego illi neptis filius aut filia

Stemmata dicuntur cati faciunt in genere num partiuntur, vt pu- ille auus, ille agnatus,

ramuſculi quos aduo- cùm gradus cognatio- ta ille filius, ille pater, & cæteri quorũ figuræ hæ ſunt.

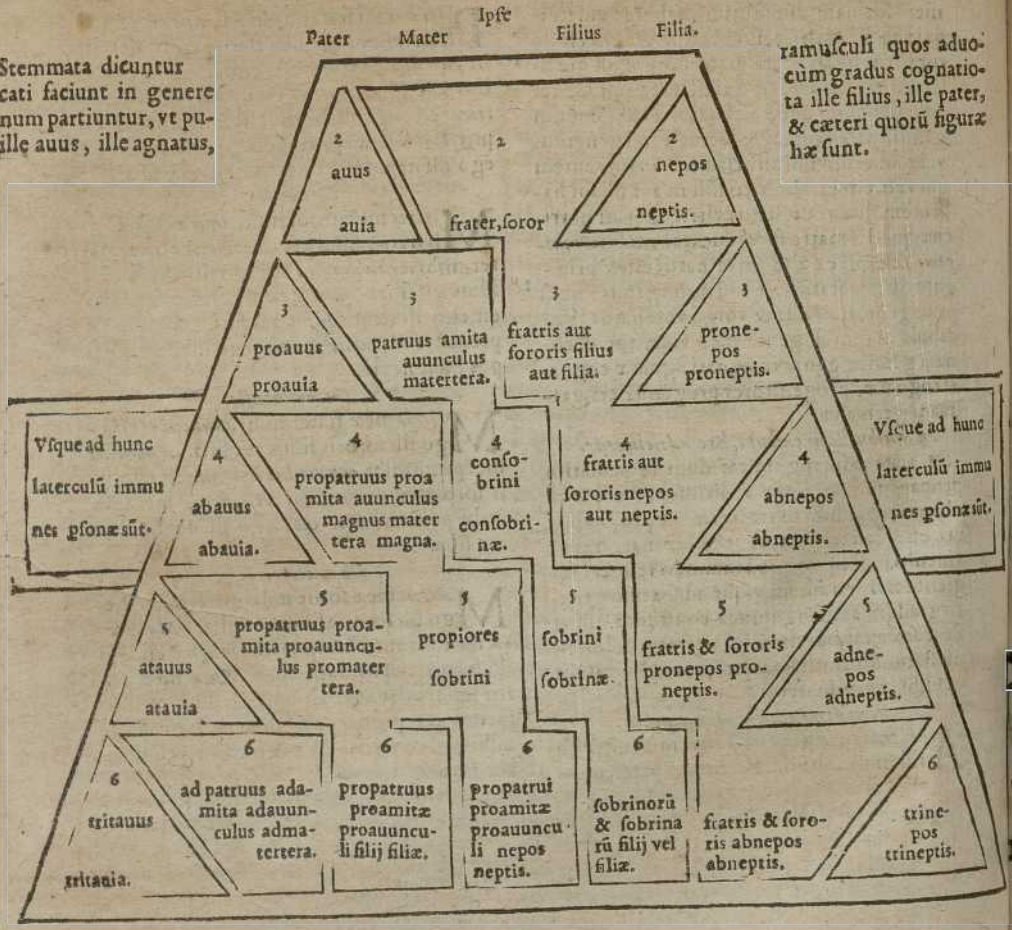

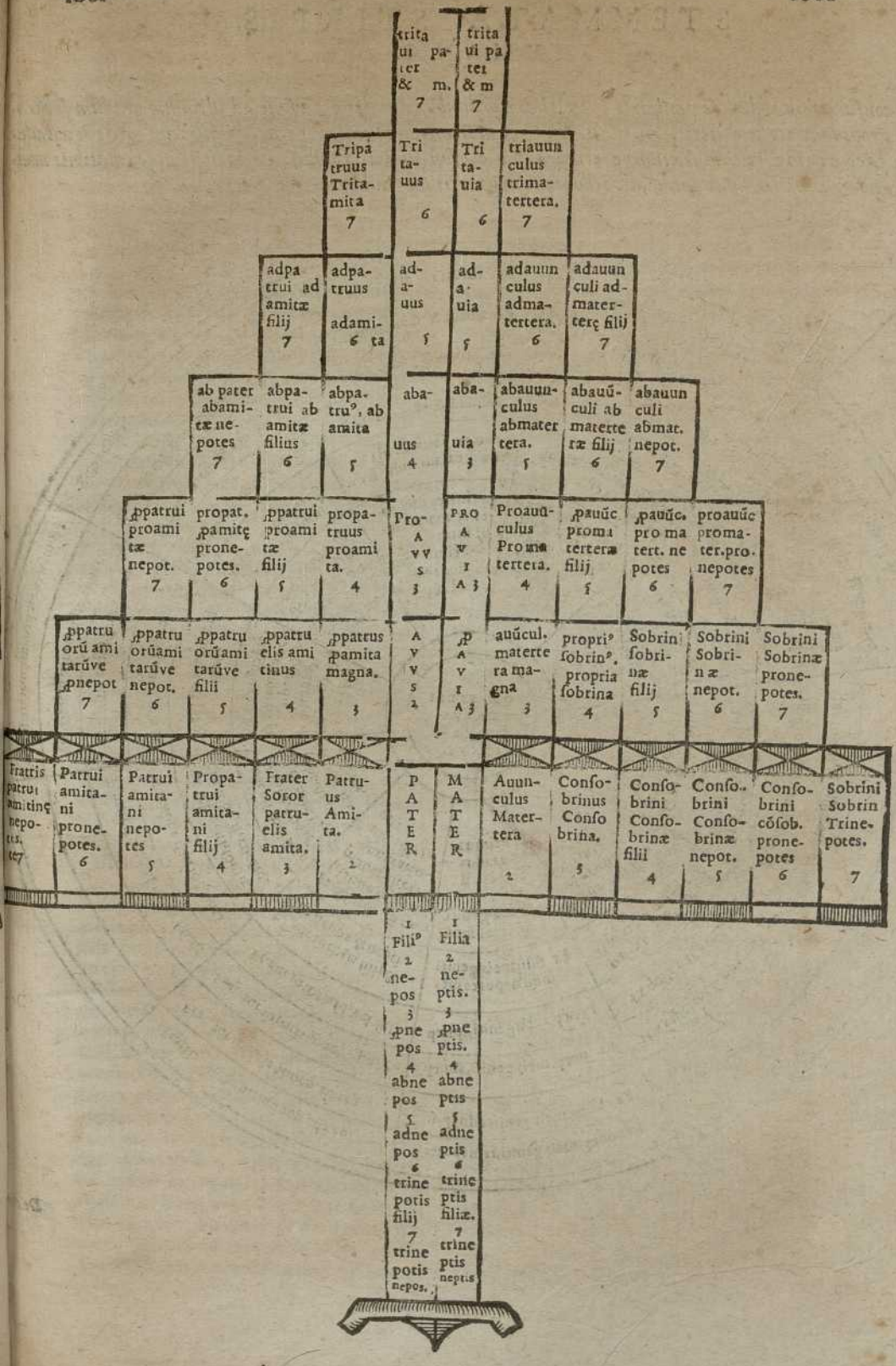
trita ui pater & m. 7
trita ui pater & m 7
Tripatruus Tritamita 7
Tritauus 6
Tritauia 6
triauunculus trimatertera. 7
adpatrui ad amitæ filij 7
adpatruus adamita 6
adauus 5
adauia 5
adauunculus admatertera. 6
adauunculi admatertęq filij 7
ab pater abamitæ nepotes 7
abpatrui ab amitæ filius 6
abpatruº, ab amita 5
abauus 4
abauia 3
abauunculus abmatertera. 5
abauúculi ab matertęræ filij 6
abauunculi abmat. nepot. 7
ꝑpatrui proamitæ nepot. 7
propat. ꝑamitę pronepotes. 6
ꝑpatrui proamitæ filij 5
propatruus proamita. 4
PROAVVS 3
PROAVIA 3
Proauúculus Promatertera. 4
ꝑauúc. promatertera filij 5
ꝑauúc. promatert. nepotes 6
proauúc promater. pronepotes 7
ꝑpatruorú amitarúve ꝑnepot 7
ꝑpatruorũami tarúve nepot. 6
ꝑpatruorũami tarúve filii 5
ꝑpatruelis amitinus 4
ꝑpatrus ꝑamita magna. 3
AVVS 2
ꝑAVIA 3
auúcul. matertera magna 3
propriª sobrinª, propria sobrina 4
Sobrini sobrinæ filij 5
Sobrini Sobrinæ nepot. 6
Sobrini Sobrinæ pronepotes. 7
Fratris patrui amitinę nepotes. 7
Patrui amitani pronepotes. 6
Patrui amitani nepotes 5
Propatrui amitani filij 4
Frater Soror patruelis amita. 3
Patruus Amita. 2
PATER
MATER
Auunculus Matertera 2
Consobrinus Consobrina. 5
Consobrini Consobrinæ filii 4
Consobrini Consobrinæ nepot. 5
Consobrini cõsob. pronepotes 6
Sobrini Sobrinæ Trinepotes. 7
1 Filiª 2 nepos 3 ꝑnepos 4 abnepos 5 adnepos 6 trinepotis filij 7 trinepotis nepos.
1 Filia 2 neptis. 3 ꝑneptis. 4 abneptis 5 adneptis 6 trinepotis filiæ. 7 trinepotis neptis

STEMMATA STIRPIS.
HVMANÆ.

Hæc consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens, vsque ad vltimum gradum substra-xerit, & propinquitas esse desierit, eam rursus lex hæc, matrimonij vinculo reperto, & quodam modo reuocatsu-gientem. Deo autem vsque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, vt sicut sexætatibus mun-di generatio, & hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

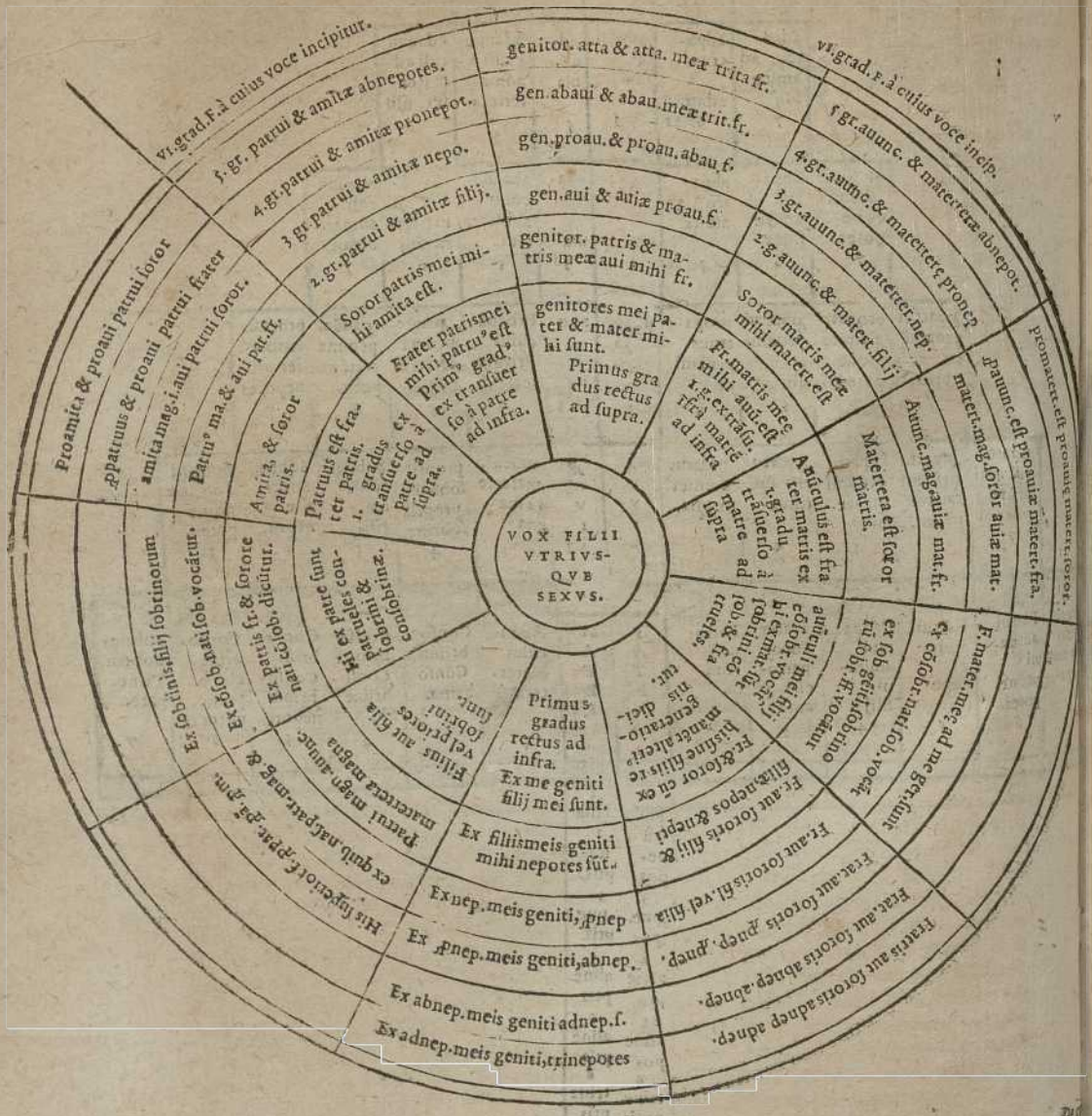

De coniugiis. CAP. VIII.

Vir sexum significat, non coniugium, nisi adieceris, vir eius. *Maritus* verò etiam sine adiectione coniugem sonat, & à mare maritus, quasi mas. Est enim nomen primæ positionis, quòd facit in diminutione masculus: in deriuatione maritus. *Sponsus*, à spondendo vocatus. Nam ante vsum tabellarum matrimonij cautiones sibi inuicem emittebant, in quibus spondebant se inuicem consentire in iura matrimonij, & fideiussores dabant. Vnde admissum est vt sponsum dicamus virum, à spondendo & sponsam similiter. Cæterùm propriè spondere, velle est. Ergo sponsus non quia promittit, sed quia spondet & sponsores dat. *Arrabo*, dicta quasi arra bona. Quod enim datur pro coniugio, bene datur: quia coniugium bonum est. Quod verò causa fornicationis aut adulterij, malum est: idcirco arrabo non est. Dicta autem arra à re pro qua traditur. Est autem arra non solùm sponsio coniugalis, sed etiam pro qualibet promissa re data, vt compleatur. *Proci*, nuptiarum petitores, à procando, id est, petendo dicti. *Pronuba*, dicta, eo quòd nubentibus præest: quæque nubentem viro coniungit. Ipsa est & *paranympha*. Nam *nympha* sponsa in nuptiis, & nympha pro lauationis officio, quod ad nomen nubentis alluditur. *Coniuges*, appellati propter iugum quod imponitur matrimonio coniungendis. Iugo enim nubentes subiici solent: propter futuram concordiam, ne separentur. Coniuges autem verius appellantur à prima desponsationis fide, quamuis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus sicut Maria Ioseph coniunx vocatur, inter quos nec fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio. *Nuptæ* dictæ, quòd vultus suos velent: translatum nomen à nubibus, quibus tegitur cælum. Vnde & *nuptiæ* dicuntur, quòd ibi primùm nubentium capita velãtur. *Obnubere* enim, cooperire est. Cuius cõtraria *innuba*, hoc est: innupta, quę adhuc vultum suum non velat. *Vxores*, vocatæ quasi vnxiores. Moris enim erat antiquitus, vt nubentes puellæ simul venirent ad limen mariti, & postes antequam ingrederentur, ornarentur laneis vittis, & oleo vngerentur. Et inde vxores dictæ, quasi vnxiores: quæ ideo vetabantur limina calcare, quòd illic ianuæ & coeunt & separentur. *Matrona*, est quæ iam nupsit, & dicta matrona, quasi mater nati, vel quia iam mater fieri potest: vnde & matrimonium dictum. Distinguitur autem inter matronam, matrem & matremfamiliãs. Nam matronæ, quia iam in matrimonium conuenerunt: matres, quia genuerunt: matresfamiliãs, quia iam per quandam iuris solennitatem in familiam mariti transierunt. *Monogamus* dictus, quia vni tantùm nupsit. Μόνος enim apud Græcos vnum dicitur: γάμος nuptiæ interpretantur. *Bigamus* autem & trigamus à numero vxorum vocatus, quasi à duabus vel tribus mulieribus. *Vidua* vocata, quòd cum viro suo fuerit: nec circa consortium alterius viri post mortem coniugis primi adhæserit. Nam quæ alteri post mortem prioris viri nupserint, viduæ non dicuntur. Item vidua dicta, quòd sola sit, nec circa consortium alterius viri coniugalia iura custodiat. Fratris vxor *fratrissa* vocatur. Mariti frater *leuir* dicitur. Duorum inter se fratrum vxores *ianitrices* vocantur: quasi eandem ianuam terentes, vel per eandem ianuam iter habentes. Viri soror *glos* appellatur. Sororis vir speciale nomen non habet: nec vxoris frater. *Matrimonium*, est nobilium iusta conuentio & conditio. *Coniugium*, est legitimarũ personarum inter se coeundi & copulandi nuptiæ. Coniugium est dictum, quia coniuncti sunt: vel à iugo quo in nuptiis copulantur, ne resolui aut separari possint. *Connubium* autem non à nupta, sed à nubendo formatum: dicitur autem connubium cùm æquales in nuptias coeunt, vtputa ciues Romani: pari vtique dignitate. Connubiũ autem non est, cùm ciuis Romanus cum Latina iungitur. Quoties autem connubium non est, filij patrem non sequuntur. *Hymenæus*, dicitur à quodam Hymenæo, qui prius prosperè vsus est nuptiis, vel ἀπὸ τῶν ὑμένων, quæ membranæ virginitatis est claustrum. *Contubernium*, est ad tempus coeundi conuentio: vnde & tabernaculum quod modò huc, modò illuc præfigitur. *Repudium*, est quod sub testimonium testium vel præsenti vel absenti mittitur. *Diuortium*, est quotiescunq; dissoluto matrimonio, alter eorum alteras nuptias sequitur. Diuortium autem dictum à flexu viarum, hoc est, via in diuersa tendens. *Fribolum*, est cùm eo animo separantur, vt rursum ad se inuicẽ reuertantur. Nam fribolum est velut quassæ mentis & effluxæ, nec stabilis. Propriè autem fribola vocantur fictilia vasa inutilia. ¶ *Tres* autem *ob causas ducitur vxor: prima* est *causa prolis*, de qua legitur in Genesi, & benedixit eos, dicens: Crescite & multiplicamini: *secunda causa adiutorij*, de qua ibi in Genesi dicitur, Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile: tertia causa *incontinentiæ*. Vnde dicit Apostolus, vt, Qui se non continet, nubat. ¶ *In eligẽdo marito quatuor spectari solent. Virtus genus, pulchritudo, sapientia.* Ex his sapientia potentior est ad amoris effectum. Refert hæc quatuor Virgilius de Ænea, quòd his Dido impulsa est in amorem eius. Pulchritudine, Quem sese ore ferens. Virtute, -Quàm forti pectore & armis. Oratione, -Heu quibus ille iactatus fa-

tis, quæ bella exhausta canebat. Genere, Credo equidem, nec vana fides, genus esse deorum. ¶ Item in re eligenda vxore: quatuor res impellunt hominem ad amorem: pulchritudo, genus, diuitiæ, mores. Melius tamen est si in ea mores quærantur, quàm pulchritudo. Nunc autem illæ quæruntur, quas aut diuitiæ, aut forma, non quas probitas morum commendat. ¶ Ideo autem fœminæ sub viri potestate consistunt, quia leuitate animi plerunque decipiuntur. Vnde & æquum erat eas viri auctoritate reprimi. Proinde & veteres voluerunt fœminas innuptas quamuis perfectæ ætatis essent, propter ipsam animi leuitatem, in tutela consistere.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER X.

De quibusdam vocabulis nominum per alphabetum distinctis.

RIGO quorundam nominum, id est, vnde veniãt, non penè omnibus patet. Proinde quædam noscendi gratia operi interiecimus. Licet origo nominum vnde veniat à philosophis eam teneat rationem, vt per denominationẽ homo ab humanitate, sapiens à sapientia nominetur, quia prius sapientia, deinde sapiens: tamen claret alia specialis in origine quorundam nominum causa: sicut homo ab humo, vnde propriè est appellatus. Ex quibus exempli gratia quædam in hoc opere posuimus.

A

HEros, vir fortis & sapiens. *Auctor*, ab augendo dictus. Auctorem etiam fœmineo genere dici non posse existimant. Nam quædam sunt, quæ in fœminino flecti non possunt, vt cursor. *Actor*, ab agendo. *Alumnus*, ab alendo vocatus: licet & qui alit, & qui alitur, alumnus dici potest, id est, & qui nutrit, & qui nutritur: sed melius tamen qui nutritur. *Amicus*, per deriuationem, quasi animi custos. dictus autem propriè amicus ab amo, id est, catena charitatis: vnde & amici quod teneant. *Amator* turpitudinis, quia amore torquetur libidinis. *Amabilis* autem, quòd sit amore dignus. *Amasius*, eo quòd sit pronus ad amorem. *Astutus*, ab astu vocatus, qui est callidi & cauti nominis, qui possit sine periculo fortiter aliquid facere. *Argutus*, quia argumentum citò inuenit in loquendo. *Acer*, in vnamquamque formam vegetus ac nimius. *Alacer*, à velocitate & cursu, quasi diceret aliger. *Armiger*, quòd arma gerat. *Alacris*, lætus: alacriter gestiens & nullus rei nouitate turbatus. *Agilis*, ab agendo aliquid celeriter: sicut docilis. *AEmulus*, eiusdem rei studiosus, quasi imitator & amabilis. Aliàs inimicus inuenitur. *AEquus*, est secundum naturam iustus dictus, ab æqualitate, hoc est ab eo quòd sit æqualis: vnde & æquitas appellata, ab æqualitate quadam scilicet. *AEquaeuus*, ab eo quòd sit alteri æqualis æuo, id est, coætaneus. *Arrogans*, eo quòd multum rogetur, & ille multum fastidiosus sit. *Audax*, propriè pro arrogante ponitur. *Animosus*, eo quòd sit animis & viribus plenus. *Animatus*, quasi animo auctus, & quasi animo firmatus. *AElatus*, pro eo quòd seipsum super mensuram suam eleuet: dum magnus sibi videtur de his quæ agit. *Attollens*, quòd se eleuet & erigat. *Ambitiosus*, quòd honores ambiat. *Ausus* dictus ab auendo: auere enim cupere est: Hinc & auarus. Nam quidam auarum esse dixerunt, progredi vltrà quàm sufficit. *Auarus* ex eo dictus, quòd sit auidus auri, & nunquam opibus expleatur: & quantum plus habuerit, tantum plus cupiat: Flacci super hoc concordante sententia: qui ait, Semper auarus eget —. & Sallustius, Quòd neque auaritia copia, neque inopia minuatur. *Amarus*, à sapore translatum nomen habet. Est enim insuauis, nec nouit quenquam ad consortium suum aliqua inuitare dulcedine. *Adulter*, violator maritalis pudoris, eo quòd alterius torum polluit.

Anceps,

Anceps huc illúcque fluctuãs ac dubius ſtud aut illud capiat, & in qua parte declinet animus. *Atrox*, quòd ſit tetris moribus. *Abſtemius* à temeto, id eſt, vino, quaſi abſtinens à vino. *Ablactatus*, quòd ſit à lacte ablatus. *AEger*, quòd agatur infirmitate, vel triſtitia ad tempus. *AEgrotus*, quòd ſit æger frequentius, ſicut iratus & iracundus. *AErumnoſus*, à rumine dictus, quòd per inopiam miſer factus eſuriat & ſitiat. *Auſpex*, eo quòd auium auſpicia intendat, ſicut auceps, quòd aues capiat. *Aſtroſus* ab aſtro dictus, quaſi malo ſidere natus. *AEnormis*, eo quòd normam & menſuram excedat. *Abactor* eſt fur iumentorum & pecorum, quem vulgò abigeum vocant, ab abigendo ſcil. *Atratus*, & *Albatus*, ille à veſte nigra: iſte ab alba. *Aduena*, eo quòd aliunde aduenerit. *Alienigena*, qui ex alia gente genitus eſt: & non ex ea vbi eſt. Item alienigena, quòd alienæ regionis ſit, & non eius vbi eſt. *Accola*, eo quòd aduenerit terram colat. *Agricola* à colendo agro, ſicut ſyluicola. *Aſſecla*, eo quòd ſequatur aliquẽ lucri cauſa. *Aßiduus* dicebatur apud antiquos, qui aſſibus ad ærarium expenſum conferendis præerat, & in negociis quoque publicis frequens: vnde & per ſ, non per d ſcribendum eſt. *Apparitor* nominatus, quòd appareat & videatur, & præſto ſit ad obſequiũ. *Attentus*, vt aliquid audiens teneat. *Attonitus*, veluti furore quodam inſtinctus atque ſtupefactus: dictus attonitus à tonitrui ſtrepitu: quaſi tonitruo ſtupefactus & vicino fulgore, aut à tactu proximus. *Allectus* quòd ſit palàm electus. *Abactus*: quòd ſit ab actu remotus. *Abortiuus*, eo quòd non oriatur, ſed aboriatur & excidat. *Adoptiuus*, quia eſt palàm adoptatus in filiũ. *Ambo* ab eo quod ἄμφω, nomen de Græco Latinum factum, littera tertia demutata. *Alius* de multis dicitur: alter verò de duobus dicitur. *AEquimanus* appellatus, qui vtraque manu gladio incunctanter vtatur. *1. ambidexter*.

B

Beatus dictus quaſi bene auctus, ſcilicet ab habendo quod velit, & nihil patiendo quod nolit. Ille autẽ verè beatus eſt, qui & habet omnia quæ vult bona, & nihil vult mali. Ex his enim duobus beatus homo effici-citur. *Bonus* à venuſtate corporis creditur dictus: poſtea & ad animum tranſlatum nomen eſt. Eum autem dicimus bonum, cui nõ præualet malum: eúmque optimum, qui peccat minumum. *Benignus* eſt vir ſpontè ad benefaciendum paratus & dulcis alloquio. Non autem multum diſtat benignus à bono, quia & ipſe ad benefaciendum videtur expoſitus. Sed in eo differt, quia poteſt bonus eſſe & triſtior, & bene quidem facere & præſtare quod poſcitur, non tamen ſuauis eſſe nouit conſortio. Benignus autem ſua cunctos nouit inuitare dilcedine. *Beneficus* à benefaciendo alteri dictus. vnde & beneficentia vocatur, quæ proximo prodeſt. *Beniuolus* quia bene vult. Non tamen dicimus beneuolus ſicut nec maleuolus. Sæpe enim ex duabus partibus compoſitum nomen, aut priorem aut ſequentem literam corrumpit. Nam beneuolentia abſurdum ſonat. *Blandus*, dulcis & inuitans ad familiaritatem ſui. *Brutus* quaſi obrutus, quia ſenſu caret. Eſt enim ſine ratione, ſine prudentia. Vnde & ille Iunius Brutus ex ſorore Tarquinij Superbi genitus, cùm eundẽ caſum timeret in quem frater inciderat, qui ob diuitias & prudentiã ab auunculo fuerat occiſus, vtilem temporis ſimulauit ſtultitiam. Vnde etiam Brutus eſt cognominatus, dum vocaretur Iunius. *Balbus* à balando potiùs quàm loquendo dictus. Verba enim non explicat. Inde & *bleſſus*, quia verba frangit. *Bucco* garrulus, quòd cæteros oris loquacitate, non ſenſu exſuperet. *Bilioſus*, quòd ſemper ſit triſtis, ab humore nigro, qui bilis vocatur. *Baburrus*, ſtultus, ineptus. *Biothanatus*, quòd eſt bis mortuus. βίος θάνατος enim Græco ſermone mors dicitur.

C

Clarus à Cœlo, quòd ſplendeat. Vnde & clara dies, pro ſplendore cœli. *Celſus* à cœlo dictus, quòd ſit ſublimis & altus, quaſi cœleſtis. *Caſtus* primùm à caſtratione nuncupatus: poſtea placuit veteribus etiam eos ſic nominari, qui perpetuam libidinis abſtinentiam pollicebantur. *Cæles* dictus. quia iter ſibi facit ad cœlum. *Cœlebs* connubij expers, qualia ſunt nomina in cœlo, quæ abſque coniugibus ſunt. Et cœlebs, dicitur, quaſi cœlo beatus. *Cœlicola*, eo quòd cœlum colat: eſt enim angelus. *Continens* non ſolùm in caſtitate dicitur, ſed & in cibo & potu: in ira quoque & vexatione mentis & detrahendi libidine. Et continens dicitur, quòd ſe à multis malis abſtineat. *Clemens*, miſericors ab eo quòd eluat, id eſt, protegat & tueatur: ſicut ſolet patronus clientem. *Concors* à coniũctione cordis appellatus. Nam ſicut conſors dicitur, qui ſortem iungit: ita ille concors dicitur, qui corde iungitur. *Concionator*, multitudinis allocutor. *Conſolator*, vnius allocutor. Et inde dictus conſolator, quòd ſoli ſe applicat cui loquitur, & ſolitudinem leuat alloquio ſuo. Hinc & ſolatium. *Conſultus* eſt qui conſulitur, cui contrarius eſt inconſultus, qui nõ accipit conſilium. *Conſtans* dictus, quòd vndique ſtat: nec in aliquam partem declinari poteſt. *Confidens* quòd ſit in cunctis fiducia plenus. Vnde & Cecilius: Si confidentiam

habes, confide omnia. *Cautus* à cauendo dictus. *Callidus* fraudulentus, quia celare nouit, & malè peritus. *Callidum* autem veteres non pro astuto tantùm, sed etiam pro astutè docto ponebant. Hūc & versutū, ab eo quòd animū citò vertat. *Cupidus* à cupiendo multum, id est, accipiendo vocatus. *Clamosus*, quasi calamosus à calamo, scilicet quòd sonet. *Calumniator* falsi criminis accusator, à caluendo, id est, frustrando & decipiendo dictus. *Calculator* à calculis, id est, lapillis minutis, quos antiqui in manu tenentes numeros componebant. *Compilator* qui aliena dicta suis permiscet: sicut solent pigmentarij in pila diuersa mixta contūdere. Hoc scelere quōdam accusabatur Mantuanus ille vates, cùm quosdam versus Homeri transferens suis permiscuit: & cùm compilator veterum ab æmulis diceretur, ille respondit: Magnarum esse virium clauam Herculi extorquere de manu. *Contumax* ab eo quòd contemnat. *Chromaticus*, quia non confunditur, nec colorem mutat. Græcè enim χρῶμα color vocatur. *Contumeliosus*, quia velox est & tūmet in verbis iniuriæ. *Contentiosus* ab intentione vocatus, qui non ratione aliqua, sed sola pertinacia vindicat. *Contemptibilis*, vel quia contemptui habilis, vel quia contemptus & vilis, id est, sine honore. *Crudelis* hoc est, crudus, quē Græci ὠμὸν appellant per translationē, quasi nō coctus nec esui habilis. Est enim asper & durus. *Carnifex* quòd carnem afficiat. *Cruciarius*, eò quòd sit cruce dignus. *Collega* à colligatione societatis & complexu amicitiæ dictus. *Coætanus* quasi compar ætatis. *Complex*, qui vno peccato vel crimine alteri est applicatus ad malum: ad locum verò nunquam complicem dicimus. *Consors*, eo quod ad eum pars pertinet bonorum. Nam sortem veteres pro parte ponebant. Consors ergo quòd sit communis sorte, sicut dissors dissimilis sorte. *Celer* appellatus à celeritate, quia quod vsus exigit velocius facit. *Confinis*: ab eo quòd sit genere vel loco affinis. *Colonus* à colonia, vel ab agro colendo dictus. *Curator* quòd curam ferat pueris, qui adhuc eius ætatis sunt, vt negotia sua satis administrare non possint. *Cognitor* à cognoscendo causam dictus. *Clientes* prius colentes dicebantur, à colendis patronis. *Captus*, captiuus dicitur, quasi capite diminutus ingenuitatis: fortuna enim ab eo excedit: vnde & à viris peritis capite diminutus dicitur. *Columis* à columna vocatus, eo quòd erectus & firmissimus sit. *Comptus* à coma dictus, quòd sit formosus capillis, vel quia comam nutrit. *Calamistratus* à calamistro, id est, acu ferreo in calami similitudine facto, in quo crines obtorquentur, vt crispi sint: quem in cinere calefacere solent qui capillos crispant, vt calamistrati sint. *Corpulentus* quòd sit corpore validus & lentis carnibus. *Crassus* à sagina corporis à creando carnes. *Comesor* à comedendo satis. Est enim gulæ ac ventri immoderatè deditus. *Caupo* pessimus de vinō aquam faciens. *Candidus*, canus dictus candore, & candidus quasi candor datus. Studio enim accedit candor. Nam album vocari, naturæ est. *Clodus*, curuus, crispus. *Cæcus* appellatus quòd careat visu. Est enim luminibus amissis. Cæcus est qui vtroque oculo non videt. *Caducus* à cadendo dictus, id est, lunaticus, eo quòd certo lunæ tempore patiatur. *Confusus* à confessione sceleris appellatus. Inde & confusio. *Conuulsus* dicitur, cui sua, vi aliqua adimuntur. Vnde & conuulsa nauis, cuius eminentia vi tempestatis adimitur: vnde & Virgilius: Vix septem conuulsæ vndis, quasi mutilatæ. *Consumptus* totus sumptus & deuoratus. *Conciliatrix* ob societatem flagitiosæ consensionis dicta, eo quòd intercurrat, alienúmque nundinet corpus. Hāc etiam & lænonem vocant. *Circumforanus*, qui aduocationum causa circum fora & conuentus vagatur. *Colligatus*. *Carpentarius*.

D

Dominus per deriuationem dictus, quòd domui præsit, & cunctæ familiæ dominetur. *Disertus*, doctus à differendo dictus: dispositè enim differit. *Doctus* à docendo, inde & doctor. *Docilis* non quòd sit doctus, sed quia doceri potest: est enim ingeniosus, & ad discendum aptus. *Discipulus* à disciplina dictus: disciplina autem à discendo vocatur, dispensator vocatur cui creditur administratio pecuniarū. Et ideo dispensator, quia prius qui dabāt pecuniā, nō numerabāt eam, sed appendebant. *Dives* ab ære vocatus, vel diu vescens. *Decorus*, perfectus, à decem dicitur. *Decens*, compositus, à numero decem dictus. Hinc & decorus & decibilis. *Directus*, eo quòd in rectum vadit. *Dilectus* à diligentia. Hæc sunt enim signa diligendi. *Delibutus*, de oleo vnctus, vt athletæ solent, vel in cereumate pueri. Hinc & delibutum gaudio, id est, perfusum vel plenū. *Delicatus* quòd sit delitiis pastus: viuens in epulis & nitore corporis. *Defessus*, semper infirmus, quasi diu fessus. *Debilis*, quòd per bilem factus sit fragilis. Bilis enim humor est afficiens corpus. *Decolor*, quòd desit illi color. *Desperatus* vulgò vocatur malus ac perditus, nec iam vllius prosperæ spei. Dicitur autem per similitudinem ægrorū, qui affecti & sine spe deponuntur. Consuetudo autē erat apud veteres, vt desperati ante ianuas suas collocarentur, vel vt extremū spiritum redderent terræ, vel vt

vel vt possent à trãseuntibus fortè curari, qui aliquando simili laboraverãt morbo. *Degener* aut ignobilis, aut quòd sit impari genere, aut si dum sit optimo genere natus, inhonestè tamen viuit. *Decrepitus*, quòd morti sit propior, & quasi ad mortis tenebras crepat sicut crepusculum tempus noctis. Alij dicunt decrepitum, nõ qui senectute auulsus est, sed qui iam crepare desierit, id est, loqui cessauerit. *Depreciatus* ab eo quòd sit vilis, nec aliquo precio dignus. *Dirus* præparcus & teter, quasi diuina ira in id actus. Nam dirum dicitur, quòd diuina referatur ira. Aliàs dirus, magnus. *Dehiscens* valde hiscens. Hîc enim *Degentis* est, vt deamare, desiderare. *Despiciẽs* eo quòd deorsum aspiciat, vel cõtemptui habeat. *Dolosus*, insidiosus vel malignus, ab eo quòd deludat. Vt enim decipiat, occultam malitiam blandis sermonibus ornat. *Dubius*, incertus, quasi duarũ viarum. *Delator* dictus, eo quòd detegat quod latebat. *Dilator*, quia differt ad proferendum. *Desidiosus*, tardus, piger, à desidendo vocatus, id est, valde sedẽdo. Idem & resides à residẽdo. de, enim hîc augentis est. *Delirus* mente defectus per ętatem ἀπὸ τῦ λήγειν, vel quòd à recto ordine & quasi à lira aberret. *Lira* enim est arationis genus, cùm agricolæ facta semente dirigunt sulcos, in quos omnis seges decurrit. *Demens* idem qui amens, id est, sine mente, vel quòd diminutionem habeat mentis. *Desipiens*, eo quòd minùs sapere incipit, quàm solebat. *Damnatus* & damnabilis: quorũ prior iam addictus est, sequens potest addici. *Degulator*, quòd gulæ sit deditus.

E

Eloquens, profusus eloquio. *Exertus* in loquendo expeditus. *Exerere* enim proferre vel expedire est. *Eruditus*, quia non rudis, sed iam doctus. *Expertus*, multùm peritus. *Ex* enim hic pro valde ponitur. *Expers* verò, qui est extra peritiam & intellectum. *Exornatus*, valde ornatus: *Ex*, enim pro valde ponitur: sicut excelsus, quasi valde celsus. *Eximius*, quasi valde eminens. *Efficax* dictus, quia nullam difficultatem habet in qualibet re facienda. Hinc & efficiens à faciendo dictus. *Exspes* quòd sine spe. *Expers*, quia extra partem: caruit enim parte. *Exsors*, quia extra sortem est. *Exsul*, quia extra solum situm est: quia trans solum missus: aut extra solum vagus. Nam *exulare* dicuntur qui extra solum eunt. *Extorris*, quia extra terram suã est, quasi ex terris. Sed propriè extorris, cùm vi expulsus sit: & cum terrore solo patrio eiectus: & extorris, ex terra sua pulsus. *Exterris*, extra terram: aut extra terminos suos, quia exterretur. *Exterminator* non ille, qui vulgo dicitur ἐξώστης, sed qui deiicit & expellit à terminis ciuitatis. *Exterminatus*, ab eo quòd sit extra terminos suos eiectus. Sic & externus, eo quòd sit alienæ terræ. *Egens* & egenus, sine gente & sine genere, indigens. *Exiguus* multum egens. Ex enim pro valde ponitur. *Exilis*, tenuis, quòd possit quamuis per angustum exire. *Exesus* quasi percomesus. Est enim aridus, tenuis & exilis. *Exhaustus*, quia consumptus est & inanis effectus. *Exanguis*, quòd sit extra sanguinem. *Exanimis* est mortuus. Exanimis autem & exanimus dicimus, sicut vnanimus & vnanimis: inermus, inermis: & hoc nostro arbitrio subiacet. *Exustus* dicitur, de quo nihil supereſt, quasi valde vstus. Ex enim pro valde ponitur. *Exosus* ab odio dictus. Nam antiqui & odi dicebant & osus sum. Hinc est exosus, quo vtimur, licet iam osus non dicamus. *Effractor*, quòd sit expugnator clausstrorum. *Exitiosus*, eo quòd multis exitio sit. *Executor*, ab exequendo. Idem & exactor. *Efferatus*, mẽte ferina effectus, & vltra humanum modum excedens. *Effrenatus*, ab eo quòd sit præceps & pronus, & sine freno rationis. *Eunuchus* Græcum nomen est, quod est spado. Horum quidam coeunt, sed tamen virtus in semine nulla est. Liquorem enim habent & emittũt, sed ad gignẽdum inanem atque inualidum. *Effœta*, quòd sit frequenti fœtu exhausta. Partus enim eam assiduus debilem reddit.

F

Facundus dictus, quia facilè fari possit. *Facetus*, qui iocos & lusus gestis & factis cõmendat, à faciẽdo dictus. *Frugalis* à fruge nominatus, id est, à fructu vel parsimonia, siue, vt alij volunt, à modestiæ temperantia. *Fœnerator* qui pecuniam deponit apud debitorẽ, quasi fœnoris actor: nam fœnus pecunia est. *Fœnerator* autẽ Latinè dicitur, & qui dat mutuum, & qui accipit. *Flamines*, pontifices idolorum. *Felix* dicitur, quæ felicitatem dat: felix qui accipit: & felix, per quem datur felicitas: vt felix tempus, felix locus. *Fidelis* pro eo quod fit ab eo id quod dicit, vel promittit bonũ. *Facilis* à faciendo, nec tardus. *Firmus*, vnde & formosus. *Fortis*, quia fert aduersa, vel quæcunque acciderint: siue à ferro, quòd sit durus, nec molliatur. *Formosus* à forma dictus. Formum enim veteres calidum & feruens dixerunt. Feruor enim sanguinem mouet: sanguis pulchritudinem. *Fœdus* nomen habet ab hirco & hœdo, f litera addita. Hunc veteres in graui significatione ponebant: vt, Sanguine fœdantem quos ipse sacrauerat ignes. *Fragilis* dictus, eo quòd facilè frangi possit. *Fessus*, quasi fissus: nec iam integer salute: est autem generale. Dicimus enim fessus animo, vt Terentius: Fessus valde re-

fedit: & fessus corpore, quod magis est proprium, & fessus rerum à casu venientium. *Fatigatus*, quasi fatis agitatus. *Formidolosus* à formo, id est, sanguine dictus, cùm se à cute vel à præcordio fugiens contrahit sanguis. Nam timor sanguinẽ gelat, qui coactus gignit formidinem: vnde est illud, Gelidúsque coit formidine sanguis. Formidolosus autem cùm sit timidus, & timendum significat. *Fatuus* ideo existimatur dictus, quia neque quod fatetur ipse neque quod alij dicunt intelligit. Fatuos originem ducere quidam putant à miratoribus Fatuæ Fauni vxoris fatidicæ, eósque primùm Fatuos appellatos, quòd præter modum obstupefacti sunt vaticiniis illius vsque ad amentiam. *Fautor* ab eo quòd faueat & consentiat. *Fictor* appellatus à fingendo & componendo aliquid, sicut qui capillos mulierum linit & pertractat, vngit & nitidat. *Fallax* quod fando, id est, loquendo decipiat. *Feruidus*, iracundus. Ira enim inflammat. *Frendens*, quòd minando frangat dentes & comprimat fremens. *Ferox*, ab eo quòd feritatem exerceat, vt bestia. *Fur* à furendo vel furuo dictus est, id, à fusco. Nam nocturno vtitur tempore. *Factiosum* inter opprobria cùm seditiosũ accipi volumus: cùm verò gratiosum ac potentem & quasi magnę factionis *Facinorosus* à facti commisso nominatus: facit enim quòd alteri noceat. *Flagitiosus*, eo quòd frequentius flagitet atque oppetat libidinem. *Furcifer* dicebatur olim, qui ob leue delictum cogebatur à dominis, igno miniæ magis quàm supplicij causa, furcam circa viam ferre, prædicans peccatum suum, & monere cæteros nequid simile peccarent. *Futilis*, vanus, superfluus, loquax. Et est metaphora à vasis fictilibus, quæ cassa & rimosa non tenent ea, quæ inieceris. *Fornicarius*, & Fornicatrix est, cuius corpus publicum & vulgare est. Hæc sub arcuatis prosternebatur, quæ loca fornices dicuntur: vnde & fornicariæ. Virgilius: Atque aduerso fornice. *Fœcunda* à fœtu dicta, quasi fœtu abunda. Est enim partu frequens. *Fœta*, prægnans. *Flens*, quasi lachrymis fluens. *Fugitiuus*, nemo rectè dicitur, nisi qui dominum fugit. Nam si paruulus puer à nutrice vel à scholis discesserit, fugitiuus non est.

G

Glorioſus à frequentia claritatis dictus, pro c g litera commutata. Glorioſus à laurea dictus, quæ datur victoribus. *Gnarus*, sciens, cui contrarius est ignarus, nesciens. *Grauis*, venerabilis. Vnde & contemptibiles leues dicimus. Grauis pro consilio & constãtia dictus, quia non leui motu dissilit, sed fida constantiæ grauitate consistit. *Grandæuus*, quòd sit grandis æuo. *Gratus*, gratiam seruans. Sed gratus tantùm animo: gratissimus & animo & corpore dicitur. *Gratificus*, ab eo quòd gratis faciat bonum. *Gratiosus*, quòd plus vnicuique quàm meretur, tribuit. *Garrulus* propriè dicitur, qui vulgò verbosus appellatus accedente lætitia nec valens, nec volens tacere: sumptum nomen à graculis auibus, quæ importuna loquacitate semper strepunt, nec vnquam quiescunt. *Guneo*, luxuriosus & tanquam in occultis locis & subterraneis, quæ ganea Græci vocant. *Glutto* à gula, id est, gulosus.

H

Hvmilis, quasi humo accliuis. *Honorabilis*, quasi honore habilis, hoc est, aptus. *Honestus*, quòd nihil habeat turpitudinis. Nam quid honestas, nisi honor perpetuus, id est, quasi honoris status? *Humanus*, quòd habeat circa homines amorem & miserationis affectum. Vnde humanitas dicta, qua nos inuicem tuemur. *Habilis*, quòd sit ad habendum commodus atque aptus. *Honorosus* plus est quàm honoratus, sicut sceleros us plus est quàm sceleratus. *Hirsutus*, ab eo quòd sit hirtus & pilis horridus. *Hypocrita* è Græco sermone, in Latinum simulator interpretatur. Qui dum intus malus sit, bonum se palàm ostendit. ὑπὸ enim falsum, κρίσις iudicium interpretatur. Nomen autem Hypocritę tractũ est à specie eorum, qui in spectaculis contecta facie incedunt: distinguentes vultum cęruleo minióque colore & cæteris pigmentis, habentes simulacrum oris lintea, gipsata & vario colore distincta nonnunquam, & collum & manus creta perungentes, vt ad personæ colorem peruenirent, & populum dum in ludis agerent, fallerent, modò in specie viri, modò in fœminæ, modò tonsi, modò criniti anili & virginali, cæteráque specie ætate sexúque diuerso vt fallant populum dum in ludis agunt. Quæ species argumenti translata est, in iis qui falso vultu incedunt, & simulant quod non sunt. Nam hypocritę dici non possunt, ex quo foras exierint. *Humatus* quòd sit humo tectus. i. sepultus.

I

Ingeniosus dictus, quod intus vim habeat gignẽdi quamlibet artem. *Inuentor*, dictus, quòd in ea quæ quærit, venit. Vnde & ipsa quæ appellatur inuentio, si verbi originem retractemus, quid aliud resonat, nisi quia inuenire est in id venire quod quæritur? *Interpres*, quòd inter partes medius sit duarũ linguarum dum trãsfert. Sed & qui inter Deum quem interpretatur, & homines, quibus diuina

diuina indicat mysteria, interpres vocatur. *Iuridicus*, quia Legum iura dicit. *Indolis* propriè est imago quædam futuræ virtutis. *Iustus* dictus, quia iura custodit, & secundum legem viuit. *Innox*, quòd non noceat. *Innocuus*, cui nociuum non sit, sed apud veteres vtrunque indifferens est. *Hilaris* Græcum est nomen. *Iocundus*, eo quòd sit semper iocis aptus & hilaritate ac frequentia, sicut iracundus. *Iocosus*, iocis vsus. *Inclytus* Græcum nomen est. Nam κλυτὸν Græci glorioſum vocant. *Illustris* nomen notitiæ est, quòd clareat multis splẽdore generis, vel sapientiæ, vel virtutis, cui contrarius est obscurè natus. *Incolumis* à columna nomen habet, quasi erectus, fortis & stabilis. *Immarcessibilis*, incorruptus & sempiternus, quòd sit sine maceratione & languore. *Intemeratus*, incorruptus & nulla temeritate violatus. *Infirmus*, quia sine forma. *Imbecillis*, quasi sine baculo fragilis & inconstans. *Inanis*, leuis. *Inconstãs*, quia non est stabilis, & quod placet ei, rursus displicet. *Iactãs* vel *arrogans* est, qui maiorũ institutis non acquiescit: sed propriam quandam viam iustitiæ & sanctitatis inquirit. *Iracundus* dictus, qui accenso sanguine in furorem compellitur. πῦρ enim flamma dicitur, & ira inflammat. *Incentor*, ab eo quòd incẽdat atque inflammet. Incentor, quia praua suggestione ad vitia cor aliorum succendit, & persuadendo inflammat. *Inexpiabilis*, quòd nunquã expietur, nunquã purgetur. *Inlaudabilis*, non quia laudatus non sit, sed quia laudari non meruit. *Iratus*, ira actus. *Impius*, quia sine pietate religionis est. *Iniquus* propriè dictus, quia non est æquus, sed inæqualis. Inter pium autem & iniquum hoc distare nonnunquam solet, quia omnis impius iniquus, non tamen omnis iniquus est impius. Impius nanque pro infideli ponitur: & dictus impius, quod sit à pietate religionis alienus. Iniquus verò dicitur pro eo quod non est æquus, sed prauis operibus maculatur, ne Christianitatis nomine censeatur. *Inimicus*, quia non est amicus, sed aduersarius. Duæ autem res inimicos faciunt, fraus & terror. Terror quod timent. Fraudis malũ, quod passi sunt. *Inuidus* dictus ab inuidendo felicitati alterius. *Inuidiosus* est, qui ab alio patitur inuidiam. *Inuisus*, odiosus, ab inuidia & zelo dictus. *Intestabilis*, cuius testimoniũ non valet, & quod dixerit, irritum improbatúmque fit. *Infamis*, non bonæ famæ. *Improbus* dictus, quòd instat etiam prohibenti. *Importunus*, inquietus: quia non habet portum, id est, quietem. Vnde & importuni, quasi in naufragium citò feruntur. *Infrenis* est, qui frenis nõ regitur, vt Numidæ infreni. *Infrendens* propriè est inter se comprimens dentes. Nam & frendere significat dentibus frangere: vnde nefrendes infantes qui nec dum dentes habent. *Ingluuiosus* à gula & voracitate dictus. *Inglorioſus*, quòd sit sine gloria, id est, sine triumphis. Item inglorius immemor gloriæ. *Informis*, ingens, non quod non habeat formam, sed quod vltra formam magnitudinẽ habeat. *Inueteratus*, eo quòd sit multi veterisque vsus in malitia. *Immanis*, quia non bonus, sed crudelis & terribilis. *Manum* enim bonum dicitur. Vnde κατ' ἀντίφρασιν dij manes, minimè boni. *Immunis*, minimè munificus, vt est in prouerbio veteri: Immunem ciues odere sui. Item immunis, qui non facit munia, id est, officio non fungitur. Est enim omni priuilegio vacuus. *Indemnis*, eo quòd sine damno viuat, & sine vlla culpa atque periculo. *Iners*, sine arte, & ob hoc ne operis quidem vllius. *Inermis*, vel sine armis, vel sine viribus. Nam semper arma pro viribus accipiuntur. *Ignauus*, ignauus viæ: id est, rationis & vitæ. *Ignarus*, non gnarus, id est, inscius vel sine naribus. Olfecisse enim veteres, scisse dicebant. Ignarus autem duo significat, vel qui ignorat, vel qui ignoratur. *Immemor*, qui obli tus est: perdit enim memoriam. *Inscius*, quia sine scientia est. *Idiota*, imperitus, Græcũ est. *Imperitus*, sine peritia. *Inconsultus*, ab eo quòd non accipiat consiliũ. Item inconsultus, quia est sine consilio & inscius rerum atque ignarus. *Ineptus*, apto contrarius est, quasi inaptus. *Inops*, qui sine terra est: opem enim terram intelligimus, quia opem fert fructificando. Alij inopem intelligunt non sepultum, inhumatum, cui nec animam mane habenti surrexit tumulus. *Ignobilis*, eo quod sit ignotus & vilis, & obscuri generis: cuius nec nomen quidem scitur. *Ircosus*, quia sudore corporis fœtido putet. *Ignotus*, ignobilis, vel ex improuiso veniens. *Improuisus* dictus, eo quòd subito fit: & non porrò antè visus. *Index*, proditor ab indicando. *Indigena* vocatus, quòd inde genitus sit, id est in eodem loco natus. *Imprudens*, eo quòd ab eo pudor & pudicitia procul abest. *Impudicus* à pudore vocatus. Pudorem enim fetorem dicunt. *Incestus*, propter illicitã commixtionem vocatus, quasi incastus, sicut qui virginem sacram vel affinitatis suæ proximam stuprauerit. *Internecida* est, qui falsum testamẽtum fecit, & ob id hominem occidit. *Inficiator*, negator, quia non fatetur, sed contra veritatem mendacium nititur. *Impostor*, interceptor propriè dicitur, qui inter duos de medio tollitur. *Insidiosus*, quòd insidiatur. Nam propriè insidere est dolosè aliquem expectare. Vnde & insidiæ cognominatæ sunt. *Incincta*, id est, sine cinctu: quia præcingi fortiter vterus permitit. *Inuestis*, id est, sine veste: nondum enim habet stolam, quod est signum maritalis virginitatis. *Iscurra* vocatur, quia causa escæ quemlibet consectatur.

K

Katholicus vniuersalis: Græcum enim nomen est. *Kharus* Græcum nomen est: sicut & *Kharitas*. vnde & eucharistia sacrificiū, id est, bona gratia.

L

Lvculentus ab eo quòd sit lingua clarus, & sermone splendidus. *Lector* dicitur à legendo, id est, percurrendo. Vnde & nauis dicitur legere quicquid transit. Nam legit, trā-
sit, præterit, vt, Crebris legimus freta concita terris. Item lector à colligendo animo quæ legit, quasi collector: sicut illud. Qui legitis flores. *Loquax* non est eloquens. *Latus* à latitudine. *Locuples*, quasi locis plenus, & possessionum plurimarum possessor, quemadmodum docet Tullius in lib. ij. de Republica; multa quę editione ouium & boum, quòd
tunc res erat in pecoribus & in locorum possessionibus: ex quo pecuniosi locupletes vocabantur. *Liberalis* dictus ab eo, quòd libenter donet, nec murmuret. *Largus*, abundans, affluens. *Longus* à linea dictus, propter quòd sit porrectus. *Longæuus*, quasi longi æui & tēporis. *Longanimis* siue magnanimus, eo quòd nullis passionibus perturbatur, sed ad vniuersa sustinenda patiens est. Cui contrarius est *pusillanimis*, angustus, & in nulla tribulatione
subsistēs, de quo scribitur: Pusillanimis vehementer insipiens. *Leuis* ob inconstantiam vagationis appellatur, quia leui motu mentis nunc ista, nunc illa desiderat. *Lubricus* ab eo quòd labitur. *Labens* interdum velox, vt, Labere nympha polo, & Labere pennis. Cursu enim lapsus celerior est. *Latro* insessor est viarum à latendo dictus, melius autem latro est, quasi latero, qui à latere insidiatur viæ. *Lanista*, gladiator, id est, carnifex Tusca lingua appellatus, à laniendo scilicet corpora. *Lacessitor* per translationem dictus à canibus, vel à
feris quæ solent lacerando prouocare. *Leno*, conciliator stupri, eo quòd mentes miserorū blandiat, & deliniendo seducat. *Libidinosus* ab eo quòd facit quod libet. Libidinosus à Libero, qui puellarum corpore pingitur. *Luxuriosus*, solutus in voluptates: vnde & membra loco mota, luxa dicuntur. *Lasciuus*, quòd sit luxus. i. solutus & vanus. *Lymphaticus*, quòd aquam timeat, quem Græci ὑδροφόβον vocant. Lymphaticus propriè dicitur, qui vitium ex
aqua cōtrahit: cuius vitium est huc atque illuc currere, aut à fluore aquæ sumpto vitio. Sed poetæ iam hoc genus nominis pro furiosis vsurpāt. *Luridus*, quòd sit pallidus, à loro dictus, quòd huiusmodi habeat cutem. *Leprosus* à pruritu nimio ipsius scabiei dictus: vnde & per p scribi dicitur. *Luscus* quod lucē ex parte sciat; sicut luscitiosus, qui vespere nihil videt. Luscos coclites dixerunt antiqui: vnde & cyclopas coclites legimus dictos, qui
vnum oculum habuisse perhibentur. *Lotus*, lautus, id est, mundus. *Lupa* meretrix à rapacitate vocata, quòd ad se rapiat miseros & apprehendat.

M

Misericors, à compatiendo alienæ miserię vocabulum sortitus est: & hinc appellata miseria, quòd miserum cor faciat dolentis alienam miseriam. Non autem occurrit vbique hæc etymologia: nam est in Deo misericordia sine vlla cordis miseria. *Mactus*, magis auctus gloria, & est nomen tractum à sacris. Quoties enim thus aut vinum super victimam fundebatur dicebāt, mactus est taurus vino vel thure, hoc est cumulata est hostia & magis aucta. *Munificus* dictus, vel quia alicui munera multa dat: vel quia munus suum. i. officium quod debet adimplet: sic & munifex, quia munera fert. *Magnanimus* ab eo quod sit magni animi & magnæ virtutis. Cui contrarius pusillanimis. *Magnificus* autē à magna faciendo vocabulum traxit. *Mansuetus*, mitis vel domitus, quasi manu assuetus. *Modestus* à modo dictus & temperie: nec plus quicquam nec minus agens. *Mitis*, lenis & mansuetus & cedens improbitatibus, & ad sustinendam iniuriam tacens quasi mutus. *Mutus*, quia vox eius non est sermo, nisi mugitus: vocalem enim spiritum per nares quasi mugiens emittit. *Memor*, vel qui memoriā tenet, vel qui memoria tenetur. *Magister* maior in statione: nam μᾶλλον Græcè statio dicitur. *Minister* minor in statione, siue quia officium debitum manibus exequitur. *Maior*, minor, minimus: à numero monadis, quod post eum non sit alter. *Maximus* aut meritis, aut ætate, aut honore. facundia, aut virtute, aut omnibus magis eximius. *Modicus*, paruus, sed abusiuè, cæterùm rationabilis. *Moderatus* à modo scilicet & temperamento. *Mediocris*, quod modicum illi sufficiat. *Miser* propriè, eo quòd omnem felicitatem amiserit. Secundum autem Ciceronem propriè mortuus, qui in Tusculanis miseros mortuos vocat, propter quod iam amiserunt vitam. *Miserabilis*, quòd sit miseriæ habilis. *Mœstus* naturaliter tristis, non casu. Est enim à natura mentis & animi: vnde & mœstus. *Mendicus* dictus, quia minus habet vnde vitam degat, siue quia mos erat apud antiquos os claudere egenum, & manum extendere, quasi manu dicere. *Mendax*, quòd mentem alterius fallat. *Malignus*, quia malitiæ votum vel opus peragit. *Malus* appellatus à nigro felle, quòd Græci μέλαν dicunt: vnde & melācholici appellantur homines qui ad conuersationem humanam refugiunt, & amicorum charorum suspecti sunt. *Malitiosus* deterior malo, quia frequenter malus: à malo autem peior dicitur: à bono melior. *Melior* dictus,
quia

quia mollior:non durus aut ferreus:nam melius quasi mollius. *Minax* à facie oculorum quando furiosè ardescunt, vt videns amplius pertimescat. *Minator* est monitor, sed monitor dicitur cum prænunciat bona: minator cum prænunciat aduersa. *Mulcator*, eo quòd blandis verbis mulceat ad declinandum animum.translatio à mulso,id est,quod acceptũ lenire solet fauces dolentis,aut oppletum sordibus stomachum. *Metatores* appellãtur, qui castra designant, à metiendo scil. Lucanus, Hesperios audax veniat metator in agros. *Mollis*, quòd vigorem sexus, eueruati corporis dedecore,& quasi mulier emolliatur. *Macer* à Macie:& macies à macia, eo quòd immoderata libido macros faciat. *Mancus*,manu ancus,vel manu cassus. *Moribundus* morienti similis:sicut vitabundus viuenti similis. Quãdo enim dicimus,moriturus est,verè moriturus est:moribũdus autem non verè, sed verè similis morienti est. *Meretrix* dicta, eo quòd precium libidinis mereatur. Inde & meritorię tabernę:nam & milites cùm stipendia accipiunt,mereri dicũtur. *Morio* à morte vocatus, eoquòd nõ vigeat intellectu. *Mullo* dict9 à mulis,eo quòd pręsidet iisdẽ vehiculis. *Manifestũ* dicitur,quod in manu est promptum.

N

Nobilis non vilis, cuius & nomen & genus scitur. *Nubilis* ad nubẽdum habilis. *Nemo* ab homine tractũ est, id est,ne homo, quod est pro nullo. *Nullus* autem, quasi ne villus. *Nihili* compositum est ex nil& hilo.Hilum autem Varro ait significare medullam eius ferulæ quam Græci asphodelon vocant:& sic dici apud nos nihilum, quomodo apud Græcos oydegry. *Nequam* à malo plerique distinguunt:alium pernicioſum:alium nugacem ex istimantes,vt ait Monatius: Hic adolescens nequam non malus,id est,nugax,non pernicioſus. Alij confundunt,quasi vtrunque vnũ idémq; significet. *Nequaquam*,eo quòd nec quicquam sit,id est,ex eo quòd nihil sit, veteres esse dictum voluerunt,*Neuter* neque iste,neque ille,quasi dicat nec vterque. *Nefarius*,non dignus farre,quo primo cibi genere vita hominum sustentabatur. *Nefandus*, id est,nec nominandus quidem. *Nuncius* enim & qui nunciat & quod nunciatur,id est, ἄγγελος καὶ ἀγγελία,sed nuncius ipse homo genere masculino:id verò quod nunciat genere neutro,vt hoc nuncium,& hæc nuncia. *Nazaræus*,id est,sanctus Dei. Nazaræus olim dicebatur qui sanctam comam nutriebat,& nihil contaminatum conspiciebat, abstinens se à vino omníque ficera,quę mentem ab integra sanitate peruertit. *Nugas* autem Hebræum nomen est. Ita enim in Prophetis est expositum, vbi dicit Sophonias: Nugas, qui à lege recesserunt, vt nosse possimus linguam Hebraicam omnium linguarum esse matrem. *Nugigerulus* appellatus,ab eo quòd sit garrulus turpis nuncius. *Negligens*,quasi nec legens. *Nepos* dictus à genere quodam scorpionum,qui natos suos cõsumit, excepto eo,qui dorso eius insederit: nam rursus ipse qui seruatus fuerit consumit patrem:vnde homines qui bona parentum per luxuriam consumũt, nepotes dicuntur. Hinc quoque nepotatio pro luxuria ponitur, qua certè quæque res consumuntur,*Niger*,quasi nubiger:quia non serenus,sed fusco coopertus est. Vnde & nubilum diem,tetrum dicimus.

O

Orthodoxus rectæ gloriæ. *Orator* ab ore vocatus, à perorando nominatus.i. dicendo.nam orare dicere est. *Obaudiens*, ab aure,eo quòd audiat imperãtem. *Ospes*, quòd inferat ostiis pedes. *Ospes* facilis,apertus & ostio patens. vnde & ospitalis homo dicitur. *Osor* inimicus ab odio dictus: sicut amator ab amore,& est generis communis, *Odibilis*,odio habilis. *Obsitus*, obsessus, id est, vndique insidiis conuallatus. *Obscenus* impuræ libidinis,à vitio obscuro dictus. *Obtunsus*, hebetior & obtusior, quasi ex omni parte tunsus. *Obnixus*, contranisus & conabundus. *Obnoxius*,quia obligatus est nexibus culpæ. *Oblectator*, quasi cum lacte & fraude, vt Terentius:Nisi me lactasses amantem.vnde & oblectare dictum est. *Obtrectator*, malignus, & qui obstringillando officiendóque non sinat quẽpiam progredi & augescere. *Orbus*, quòd liberos non habeat;quasi oculis amissis. *Opifex*,quòd opus faciat aliquid. *Opilio*, custos ouium,quasi ouilio.

P

Prudens, quasi porrò videns. perspicax enim est, & incertorum præuidet casus. *Patiens* dictus à pauendo: pauere enim feriri est:percutitur enim & tolerat. *Perfectus*, cui nihil iam adiici potest. Huic nomini apud Grammaticos comparatio nõ adiicitur, quasi dixeris: illa perfectiõr est: iste perfectus nõ erit. *Pulcher* à specie cutis dictus, quod est rubens pellis: postea transiit hoc nomen ingenus. Nam pulchritudo hominis aut in vultu est,vt: Os humerósque Deo similis. aut in capillis,vt: Námque ipse decoram Cæsariem aut in oculis,vt: Lætos oculis afflarat honores. aut in candore,vt: Quale manus addunt ebori decus,aut in lineamẽtis, vt: Te multò plus figura & lineamenta hospitis delectabant. aut in proceritate, vt Turnus.

Vertitur in mediis, & toto vertice suprà est.

Pellex à pelliciendo. *Perspicax* splendidus, eo quòd perluceat. *Perpetuus*, perennis. *Perennis* ab eo quòd sit perpetuus annis. *Præsul* vocatus, quia præest solicitudine. *Præpositus* appellatus, eo quòd sit subiectorum ac famulantium ordinator vel rector. *Patroni* à patribus dicti sunt, quòd huiusmodi affectum clientibus exhibeant, vt quasi patres illos regant. *Pædagogus*, cui paruuli assignatur: Græcum nomen est, & est compositū ab eo quòd pueros agat, i. doceat, & lasciuientem refrenet ætatem. *Præsens* dictus, quòd sit præ sensibus, id est coram oculis, qui sensus sunt corporis. *Prior*, quòd primus sit in ordine: & primus quasi præminens. *Primus*, posterior, postremus. *Potens*, rebus latè patens: vnde & potestas, quòd pateat illi quaquà velit, & nemo intercludat, nullus obsistere valeat. *Præopimus*, præ cæteris opibus copiosus. *Pecuniosus* Tullius primùm eos dictos refert, qui plurimam habuissent pecuniam, id est, pecora. Ita enim antiqui eos appellabant. paulatim autem per abusionem nomen ad aliud deuolutum est. *Peruicax* propriè dicitur, qui in proposito suo ad victoriam perseuerat. Antiqui enim viciam dicebant, quam nos victoriam: credo quòd inde dicatur herba * vitia, id est, victorialis. *Pernix* à pernitendo tractum est, id est, in conatibus perseuerando. Alij pernicem velocem intelligunt pedibus. Nam pernicitas pedum est, vt: Pernicibus ignea plantis: sicut celeritas pennarum est, vt: Celeríque fuga sub sidera lapsæ. *Piger*, quasi pedibus æger. Est enim tardus ad incedendum: quod nomen per vsum transiit ad animum. *Pernox*, peruigilans nocte, perseuerans. *Pertinax*, impudenter tenens, quasi pertinens. *Petulans* nunc quidem pro audace & improbo ponitur: olim autem acerbi flagitatores, & propriè argentariorū coactorū pueri, quod precia rerum crebrius & asperius exigebant: à petendo petulantes vocati sunt: *Procax* pro priè idem quod petax. Nā procari est petere: vnde & nuptiarum petitores proci dicuntur. *Prodigus* sumptuosus atque consumptor, qui omnia porro agit & quasi proiicit. *Profugus* propriè dicitur qui procul à sedib. suis vagatur, quasi porro fugatus. *Peregrinus* longè à patria positus sicut alienigena. *Proiectus* quasi longè & procul iactus, sicut & produxit, quasi porro illum duxit, & prouocauit, quasi porro illum vocauit. *Proiectus* quasi porro iectus ac proiectatus, vnde: proiectáque saxa Pachyni, id est porro iactata. *Proscriptus* cuius bona palam & apertè describuntur, bonísque fisci agglomerantur. *Præscriptus* ordinem significat, sicut & præscriptiones apud Iurisconsultos. *Procinctus* expeditus & armatus, vnde & In procinctu, id est cum belli causa arma sumebant. *Præcinctus* eo quòd ante se ponat aliquid quo præcingitur. Vnde & de Domino dictum est, Præcinctus linteo, lauit pedes discipulorum suorum. *Prædo* est qui populando alienam inuadit prouinciam Prædo ab abigēdo prædas dictus, & prædo qui prædam habet. *Prædator* est cui de præda debetur aliquid. *Plagiator* ἀπὸ τῆς πλαγίου, id est obliquo, quòd non certa via gradiatur, sed pelliciendo dolis. *Piratæ* sunt prædones maritimi ab incendio nauium transeuntium, quas capiebant dicti. Nam πῦρ ignis est. *Pugillator*, qui de manu in manum nummorum aliquid subtrahit. *Peculator* pro eo quòd sit pecuniæ publicæ defraudator. *Proditor* pro eo quòd detegit. Item proditor perditor: vt, Vnius ob irā Prodimur. *Perfidus* quia fraudulentus est & sine fide, quasi perdens fidem. *Periurus*, quia perperè iurat, id est malè iurat. Periurus autem in verbo r, non habet. Nam peiero & deiero dicimus. *Præuaricatus* malè fidei aduocatus, & qui vel in accusando nocitura, vel in defendendo profutura prætereat, aut inutiliter dubiéque ponat mercedis gratia, licet corruptus. Cicero, Quid enim tam præuarū, id est validè varum. *Pellax* dolosus & fallax, à pelle, id est vultu. Foris enim vt fallat arridet, sed nequitiam intus gerit. *Profanus* quasi porro à fano. Sacris enim illi non licet interesse. *Patricida* propriè dicitur interfector parentis, quamuis quidam veteres hunc parenticidam dixerint, qui hominem occiderat, quoniam parricidium & homicidium in quocunque intelligi possit, cùm sint homines hominibus pares. *Persecutor* non semper pro malo intelligitur, vnde Persecutor, perfectè secutor. *Publicanus* est qui vectigalia publica exigit, vel qui per publica negocia seculi lucra sectatur, vnde & cognominatus est. *Peccator* pellicè id est meretrice vocatus, quasi pelicator, quod nomen apud antiquos tantùm flagitiosum significabat, postea transiit hoc nomen in appellationem omnium iniquorum. Peccator item à pectoris caterua cognominatus, pro eo quòd inibi occulta delictorum conduntur. *Prostitutæ* meretrices à prosedēdo in meritoriis, vel in fornicibus. *Pellex* apud Græcos propriè dicitur à Latinis concuba vel concubina. Dicta autem à fallacia, id est versutia, sub dolositate vel mendacio. *Procurus* quasi per longum curuus. *Pauidus* est quem vexat trepidatio mentis. habet enim cordis pulsationem, cordis morum. nam pauere ferire est, vnde & pauimentum. *Petræ* autem & rupes à duritia saxorum nominantur. *Pusillanimis*, pusillo animo. *Petulcus* dictus ab appetendo, vnde etiam & meretrices petulcas vocamus.

Pisinnus

Pisinnus à pusione dictus. *Productus*, quasi porro ductus. *Pellicanus* vir sanctus solitudini deditus.

Q

Quæstor, à quærendo dictus, quasi quæsitor. *Quæstuosus* querimonioſus. *Querulus* quia quærelam infert. *Quietus* quòd sit ipse sibi animo securus neminem tangens.

R

Religiosus ait Cicero à relegendo appellatos, qui retractant, & quasi relegunt ea quæ ad cultum diuinum pertineant. Hi sunt dicti religiosi ex religendo tanquam ex eligendo eligentes, ex diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes. *Ratiocinator* dictus vir magnus, quia de omnibus rebus quas esse mirabiles constat, possit reddere rationem. *Retractator* repetitor, nam retractare, est repetere quod omiseras. *Resipiscens* eo quod mentem quasi post insaniam recipiat, aut quia resipit qui sapere desieret. Castigat enim seipsum dementiæ, & confirmat animũ suum ad rectius viuendum: cauẽs ne iterum corruat. *Repentinus* à repente. Repẽte autem & aduerbium & nomen potest esse. *Robustus* fortis, validus, à fortitudine roboreæ arboris appellatus. *Rapidus* velox pedibus. *Raptor* eo quod corruptor. Inde & rapta eo quod corrupta est. *Reus* à re de quo obnoxius est, & reatus à reo est nuncupatus. *Reus* maiestatis primùm dictus qui aduersus rempublicam aliquid egisset, aut quicunque hostibus consensisset. Dictus autem reus maiestasis, quia maius est lædere patriam quàm ciuem vnum. Postea autem & hi rei maiestatis dicti sunt: qui aduersus maiestatem principis egisse viderentur, vel qui leges inutiles reipublicæ contulerant, vel vtiles abrogauerant. *Rixosus* à rictu cænino dictus. Semper enim ad contradicendum paratus est, & iurgio delectatur & prouocat contendendum. *Rusticus* dictus quod rus operetur, id est terram.

S

Sapiens dictus à sapore, quia sicut gustus saptus est ad discretionem saporis ciborũ, sic sapiens ad dinoscẽtiam rerum atque causarum, quod vnumquodque dinoscat, atque sensu veritatem discernat. Cui contrarius est insipiens quod sit sine sapore, nec alicuius discretionis vel sensus. *Studiosus*, quasi studiis curiosus. *Sanctus* veteri consuetudine appellatus, eo quòd hi qui purificari volebant, sanguine hostiæ tangebãtur & ex hoc sancti nomen acceperunt. *Sincerus* quasi sine corruptione, cui contrarius est insincerus, vitiatus, corruptus. *Supremus*, summus, ab eo quod super emineat. Vnde & supremas partes dicim⁹. *Sublimis* ab altitudine vocatus honoris. nam propriè sublime dicitur. quod in alto est, vt

Sublimémque ferens ad sidera cœli.

Speciosus à specie vel aspectu: sic formosus à forma. *Solers* quòd sit sollicitus in arte & vtilis. Solers enim apud antiquos dicebatur: qui erat omni bona arte instructus. Terentius,

Adolescentem solertem dabo.

Superstitiosos ait Cicero appellatos, qui totos dies precabantur, & immolabant, vt sibi sui liberi superstites essent. *Solicitus* quasi solers & citus atque inrequietus. *Sedulus* familiare verbum Terentij: hoc est sine dolo. aliàs assiduus. *Sodales* dicuntur, qui ad symbolum conuenire consueuerunt, quasi suadentes, aliàs quasi sedales. Ipsi & socij dicũtur propter periculi & operis societatem, quasi in vna caliga, & vno vestigio manentes. *Stultus* ebetior corde, sicut quidam ait, Ego meipsum stultum esse existimo: fatuum esse non opinor, id est obtusis quidem sensibus. non tamen nullis. Stultus est, qui per stuporem non mouetur iniuria, sæuitiam enim præfert, nec vltus est, nec vlla ignominia commouetur ad dolorem. *Segnis*, id est sine igne, ingenio carens. Se autem sine significat, vt Sedulus sine dolo. *Securus* quasi sine cura, id est frigus, per quod inutiles accipimus. *Stupidus* sepius stupens. *Superbus* dictus, quia vult per uideri quàm est: Qui enim vult supergredi quod est, superbus est. *Susurro* de sono locutionis appellatus, quia non in facie alicuius: sed in aure loquitur de altero, detrahendo. *Seditiosus*, qui dissensionem animorum facit, & discordias gignit: quam Græci στάσιον dicunt. *Seuerus* quasi satis verus, tenet enim sine pietate iustitiam. *Simulator* dicitur à simulacro. Gestat enim similitudinem eius quod non est ipse. *Suasor* decipiens, id est in suam sortem trahens. *Scrupulosus* animi minuti & asperi. Scrupo enim est arena durior. *Sacrilegus* dicitur ab eo quod sacra legit, id est furatur. *Sicarius* vocatur, qui ad perpetrandum scelus telis armatus est. Sica enim gladius est à secando vocatus. *Sanus* siniſter atque peruersus à peruersitate. Est enim pessimi & crudelis animi *Scenicus*, qui in theatro agit. Theatrum enim scena est. *Scorta* quæ à Græcis σκύτα vocabantur: quo defricantur pelles, quibus corruptela fit. *Spurcus*, quod sit impurus. *Sceleros*us, sceleribus plenus, vt lapidosus locus & arenosus. Plus est autẽ sceleros*us* quàm sceleratus. *Sator* seminator, vel pater à semine. *Scurra*, qui sectari solet quẽpiã cibi gratia. A seq*uẽdo*. ergo inde scurras cõstat appellatos. Idẽ assecla: à se quẽdo. *Satelles*, quod adhæreat alteri, siue à laris custodia. *Suffectus*, in loca alterius suppositus, quasi suffactus. Vnde & consulem suffectum dicimus eum, qui pro alio substituitur. *Secundus*, quia secus pedes: & tractus est sermo à sequentibus seruis pediſsequis. Vnde &

secunda fortuna dicitur, quod secundum nos est, id est prope nos. Inde & res secundæ, id est prosperæ. Secundæ, autem à sequendo sunt dictæ. *Stipulator* promissor. Stipulari enim promittere est, ex verbis iurisperitorum. *Sanus* à sanguine, quia sine pallore est. *Sospes* salutis hospes. *Salus* à sale nomen accepisse putatur. *Subtilis* ab extenuatione dictus. *Sequester* dicitur, qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos ὁ μέσος dicitur, apud quem pignora deponi solent. Quod vocabulum à sequendo factum est, quod eius qui electus sit, vtraque pars fidem sequatur. *Sessilis*, quod non videtur stare: sed sedere. *Surdus* à sordibus humoris aure conceptis, & quanuis multis casibus accedat, nomen tamen æger prædicto vitio retinet. Siccus quòd sit exsiccatus, siue per antiphrasin, quòd sit sine succo. *Sepultus* dictus, eo quòd sit sine palpitatione vel sine pulsu, id est sine motu. *Sagio* ab exigendo dictus. *Sutor* à suendis pellibus nominatur. *Subulcus* porcorum pastor, sicut bubulcus à cura boum.

T

Tvtor qui pupillum tuetur, hoc est intuetur, de quo in consuetudine vulgari dicitur, quid me mones? Et tutorem & pædagogum olim obrui. *Testes* dicti quod testamento adhiberi solent sicut signatores quòd testamentũ signent. *Tetricus mons* in Sabinis asperrimus. Vnde & tristes homines tetricos dicimus. *Taciturnus* in tacendo diurnus. *Trutinator* examinator ex iudicij libra perpendẽs recta, trãslatione à trutina, quæ est gemina ponderũ lancis. *Tristis*, tenax, nummi cupidior, quòd teneat. Interdum & pertinax. *Truculentus*, toruus, terribilis, eo quòd sit toruo vultu & turbulento aspectu, vt torua leæna, & Cernimus astantes nequicquam lumine toruo *Turbidus*, terribilis. *Teter* ab obscura te nebrosáq; vita. *Teterrimus* pro fero dixerũt, vt Ennius, Tetrósque elephantes. *Terribilis*, quia timorẽ habet & timetur. *Tergiuersator*, quod animum quasi tergum vertat huc & illuc, nec facilè qualis sit intelligitur. *Temulentus* à temeto, id est vino dictus. *Timidus* quòd timeat diu, id est à sanguine, nam timor sanguinem gelat, qui coactus gignit timorem. *Turpis* quòd sit informis & torpeat.

V

Vir à Virtute. *Vtilis* ab vtendo bene sua, vel quòd bene quid vti possit, sicut docilis quod doceri possit. *Verus* à veritate, hinc & verax maior est veritas quàm verus, quia non est veritas à vero, sed verus à veritate descendit, *Veridicus*, quia verum dicit, & veritatis assertor est. *Verecundus*, quia verum factum erubescit. *Viridis*, vi & succo plenus. *Venustus* pulcher, à venis, id est sanguine *Viuens*, id est viuus. *Varius*, quasi non vnius viæ, sed incertæ, mixtæque sententiæ. *Versutus*, eo quòd eius mens in quolibet actu ad quamlibet fraudem facilè vertitur, vnde & versutia dicitur contorta sententia. Plautus, Versutior est quàm rota figularis. *Vilis* à villa, nullius enim vrbanitatis est. *Versipellis* eo quòd in diuersa vultum & mentem vertat. Inde & versutus & callidus *Violentus*, quia vim infert. *Vecors* mali cordis & malæ conscientiæ. *Vagus*, quasi sine via. *Vanus* à Venere etymologiam trahit. Item vanus inanis, falsus, eo quòd sine memoria euanescat, *Vesanus* porro sanus. *Vinolentus*, qui & satis bibit & difficile inebriatur. *Vexatus*, id est portatus, ab eo quòd est veho, vexo, vecto, vt, Vexasse sit portasse. *Veneficus* eo quòd venenũ mortis causa parauit, aut præstitit, aut vendidit. *Vector* quasi vehitor. Est autẽ vector & qui vehit & qui vehitur. *Venator*, quasi venabulator, à venatione scilicet qua bestias premit. Quatuor autem sunt venatorum officia, *Vestigatores*, indagatores, alatores, & pressores.

***

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XI.

CAPITA LIBRI VNDECIMI.

1 *De homine & partibus eius.*
2 *De ætatibus hominis.*
3 *De portentis.*
4 *De transformatis.*

De homine & partibus eius. CAP. I.

NATVRA dicta est ab eo quòd nasci aliquid faciat. Gignendi enim & faciendi potens est. Hãc quidam Deum esse dixerunt, à quo omnia creata sunt & existunt. *Genus*, à gignẽdo dictum, cui deriuatiuum nomen à terra ex qua omnia gignuntur. γῆ enim Græcè terra dicitur. *Vita*, dicta propter vigorem, vel quòd vim teneat nascendi atque crescendi. Vnde & arbores vitam habere dicuntur, quia gignuntur & crescunt. *Homo*, dictus quia ex humo factus est, sicut dicitur in Genesi, Et creauit Deus hominẽ de limo terræ. Abusiuè autem pronunciatur ex vtraque substantia totus homo, id est ex societate corporis & animæ. Nam propriè homo ab humo. Græci verò hominem ἄνθρωπον appellauerunt: eo quòd sursum spectet subleuatus ab humo ad contemplationem artificis sui. Quod Ouidius poeta designat cùm dicit, Pronáque cùm spectent animalia cætera terram, Os homini sublime dedit cælúmque videre Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. Qui ideo erectus cælum aspicit, vt Deum quærat, non vt terram intendat, veluti pecora quæ natura prona & ventri obedientia finxit. *Duplex* est autẽ *homo*: interior & exterior. *Interior* homo anima, *exterior* homo corpus. *Anima* autem à ventis nomen accepit, eo quòd ventus sit. Vnde & ventus Græcè ἄνεμος dicitur, quòd ore trahentes aerem viuere videamur: sed apertissimè falsum est, quia multo prius gignitur anima quàm concipi aer possit: quia iam in genitricis vtero viuit. Non est ergo aer anima, quod quidam putauerunt, qui non potuerunt incorpoream eius cogitare naturam. *Spiritum* idem esse quod animam Euangelista pronunciat, dicens, Potestatem habeo ponendi animam meam & rursus potestatem habeo sumendi eam. De hac quoque ipsa Domini anima passionis tempore memoratus euangelista ita protulit, dicens, Et inclinato capite emisit spiritum. Quid est enim emittere spiritum, nisi quòd animam ponere? sed anima dicta propter quod viuit, spiritus autem vel pro speciali natura, vel pro eo quòd spiret in corpore. Itẽ *animum* idẽ esse quod animam: sed *anima* vitæ est, *animus* consilij. Vnde dicunt philosophi etiam *sine animo vitam manere, & sine mente animam durare*. vnde & *amentes*. nam *mentem* vocari volunt vt sciat: *animum* vt velit, *Mens* autem vocata quòd emineat in anima, vel quòd meminit. Vnde & immemores amentes, quapropter non anima, sed quod excellit in anima mens vocatur, tanquam caput eius vel oculus. Vnde ipse homo secundum mentem imago Dei dicitur. Ita autem hæc omnia adiuncta sunt animæ, vt vna res sit. Pro efficientiis enim causarum diuersa nomina sortita est anima. Nam & *memoria* mens est, vnde & *immemores* amentes. dum ergo viuificat corpus, *anima* est. dum scit, *mens* est, dum vult, *animus* est. dum recolit, *memoria* est. dum rectum iudicat, *ratio* est. dum spirat, *spiritus* est. dum aliquid sentit, *sensus* est. Nam inde animus sensus dicitur pro iis quæ sentit. vnde & sententia nomen accepit. *Corpus*, dictum pro eo quòd corruptum reperit, Solubile enim atque mortale est, & aliquando soluendum. *Caro* autem à creando est appellata. *Cremen-tum* enim semen masculi, vnde animalium & hominum corpora concipiuntur. Hinc &

parentes creatores vocantur. *Caro* autem ex quatuor elementis compacta est, nam terra in carne est, aer in alitu, humor in sanguine, ignis in calore vitali. Habent verò in nobis elementa suam quæque partem, quibus quid debetur compage resoluta. *Caro* autem & *corpus* diuersa significant. In carne semper corpus est, non semper in corpore caro nam caro est quæ viuit, idem & corpus. Corpus quod non viuit, id est non caro. Nam corpus dicitur aut quod post vitam mortuum est, aut sine vita est conditum. Interdum & cum vita corpus, & non caro, vt herba, & lignum. ¶ *Sensus corporis* quinque sunt, visus, auditus, odoratus gustus & tactus. Ex quibus duo aperiuntur, & clauduntur semper, & duo patẽtes sunt. *Sensus dicti*, quia per eos anima subtilissimè totum corpus agitat vigore sentiendi. Vnde & *præsentia* nuncupantur, quòd sint præ sensibus, id est præ oculis, quæ præsto sunt oculis. *Visus*, est qui à philosophis humor vitreus appellatur. Visum autem fieri quidam asseuerant, aut externa ætherea luce, aut interno spiritu lucido per tenues venas à cerebro venientes, atque penetratis tunicis in aerem exeuntes, & tunc commixtione similis materiæ visum dantes. Visus dictus quòd viuacior sit cæteris sensibus, ac præstãtior siue velocior, ampliúsque vigeat, quantum memoria inter cætera mentis officia. Vicinior est enim cerebro vnde omnia manant, ex quo fit, vt ea quæ ad alios pertinent sensus, videre dicamus, veluti cùm dicimus: Vide quomodo sonat, vide quomodò sapit, sic & cætera. *Auditus*, appellatus quòd voces hauriat, hoc est aere verberato sonos suscipiat, *Odoratus*, quasi aeris odore attractus, Tacto enim aere sentitur, sic & olfactus quod odoribus afficiatur. *Gustus*, à gutture dictus, *Tactus*, eo quòd pertractet & tãgat, & per omnia membra vigorem sensus aspergat. Nam tactu probamus quicquid cæteris sensibus iudicare non possumus. duo autem tactus genera sunt: nam aut extrinsecus venit quod feriat, aut intus in ipso corpore oritur quod sentiatur. Vnicuique autem sensui propria natura data est. Nã quod videndum est, oculis capitur, quod audiendum auribus: mollia & dura tactu æstimantur, sapor gustu, odor naribus ducitur. ¶ Prima pars corporis caput, datúmque illi hoc nomen eo quòd sensus omnes & nerui inde initium capiant, atque ex eo omnis vigendi causa oriatur. Ibi enim omnes sensus apparent. Vnde ipsius animæ quæ consulit corpori quodammodo personam gerit. *Vertex*, est ea pars qua capilli capitis colliguntur, & in qua cæsaries vertitur, vnde & nuncupatur. *Caluaria*, ab ossibus caluis dicta, per defectionem, & neutraliter pronuntiatur. *Occipitium*, capitis pars posterior, quasi contra capitium, vel quòd sit capitis retrorsum. *Capilli* vocati quasi capiti pili, facti vt decorem præstent & cerebrum aduersus frigus muniant atque à sole defendant. *Pili* autem dicti à pelle qua prodeunt, sicut & pilum dicitur à pila, vbi pigmentum contunditur. *Cæsaries*, à cædendo vocata, ideóque tantùm virorum est. Virum enim tonsum esse decet: mulierem non decet. *Coma*, sunt propriè non cæsi capilli, & est Græcus sermo. Nam comas Græci à secando nominant, vnde & κείρειν tondere dicunt. Vnde & *cirri* vocantur quod etiam idem Græci mallonem vocant. *Crines*, propriè mulierum sunt. Dicti autem crines eo quòd vittis discernantur. Vnde & *discriminalia* dicuntur, à quibus diuisi religantur. *Tempora*, sunt quæ caluariæ dextra læuáque subiacent. Quæ ideo sic nuncupantur, quia mouentur, ipsáque mobilitate quasi tempora quibusdã interuallis mutantur. *Facies*, dicta ab effigie. ibi est enim facta tota figura hominis & vniuscuiusque personæ cognitio. *Vultus* verò dictus, eo quòd per eum voluntas ostenditur animi, secundum voluntatẽ enim in varios motus mutatur, vnde & differunt sibi vtraque: nam facies simpliciter accipitur de vnius cuiusque naturali aspectu. Vultus autem animorum qualitates significat. *Frons*, ab oculorum foraminibus nominata est. Hæc imago quædam animi mentis motum specie sua exprimit, dum vel læta vel tristis est. *Oculi* vocati, siue quia eos ciliorum tegmina occultant: ne qua incidentis iniuriæ offensione lædantur, siue quia lumen occultum habent, id est secretum, vel intus positum. Hi inter omnes sensus viciniores animæ existunt. In oculis enim omne mentis iudicium est, vnde & animi perturbatio vel hilaritas in oculis apparet. Oculi autẽ idem & lumina. Et dicta lumina quòd ex eis lumen manat, vel quod ex initio sui clausam teneant lucem, aut extrinsecus acceptam visui præponendo refundat. *Pupilla*, est mẽdius punctus oculi in quo vis est videndi, vbi quia paruæ imagines nobis videntur: propterea pupillæ appellantur. Nam paruuli pupilli dicuntur. Hanc plerique pupillam vocant. vocatur autem pupilla quòd sit pura atque impolluta, vt sunt puellæ. Physici dicunt easdem pupillas quas videmus in oculis, morituros ante triduum non habere, quibus non visis certa est desperatio. *Circulus* verò quo à pupilla partes albæ oculi separantur discreta nigredine corona dicitur, quòd rotunditate sui ornent ambitum pupillæ. *Voluos* autem quidam appellant ipsos vertices oculorum ex similitudine valuarum. *Palpebræ*, sunt sinus oculorum, à palpitatione dictæ, quia super mouentur. Concurrunt enim

enim inuicem, vt assiduo motu reficiant obtutū. Munitæ sunt autem vallo capillorum, vt & apertis oculis si quid inciderit repellatur, & somno conniuentibus tanquam inuoluti quiescant latentes. In summitate autem palpebrarum locis quibus se vtræque clausæ contingunt extant admoti ordine seruato capilli, tutelam oculis ministrantes, ne irruente sorde facilè iniurias excipiant, & ex eo noceātur, vt pulueris vel cuiusquam crassioris materiæ arceant contactum: aut ipsum quoque aerem concidendo mitificent, quòd tenuem atque serenum faciant visum. *Lacrymas* quidam à laceratione mentis putant dictas, alij existimant ideò quòd Græci δακρύα vocant. *Cilia* sunt tegmina quibus cooperiuntur oculi, & dicta cilia quòd celent oculos, tegántque tuta custodia. *Supercilia* dicta, quia superposita sunt ciliis, quæ idcirco pilis vestita sunt, vt oculis munimenta prætendant, & sudorem à capite defluentem depellāt. *Intercilium* verò est medium illud inter supercilia quod sine pilis est. *Genæ* sunt inferiores oculorum partes, vnde barbæ inchoant. Nam Græcè γένειον barbę. Hinc & genæ quòd inde incipiant gigni barbæ. *Malæ* sunt eminentes sub oculis partes, ad protectionem eorum suppositæ. Vocatæ autem malæ siue quòd infra oculos promineant, in rotunditatem quæ Græci μῆλα appellant, siue quòd sint super maxillas. *Maxillæ* per diminutionē à malis, sicut paxillus à palo, taxillus à talo. *Mandibulæ* sunt maxillarū partes, ex quo & nomen factum. *Barbam* veteres vocauerunt quòd virorum sit, non mulierum. *Aurium* inde dictum nomen à vocibus hauriendis, vnde & Virgilius, vocémque his auribus hausi. Aut quia vocem ipsam Græci οὐδὸν vocant, ab auditu. Per immutationem enim litterę aures, quasi audes nūcupatæ sunt. Vox enim repercussa per anfractus earum sonū facit quo sensum excipiant audiendi. *Pinnulæ* summa pars auris ab acumine dicta. Pinnum enim antiqui acutū dicebant, vnde & bipennis & pinna. *Nares* idcirco nominantur, quia per eas vel odor vel spiritꝰ manare nō desinit, quia nos odore admonent, vt norimus aliquid & sciamus. Vnde econtrà inscij ac rudes ignari dicuntur. Olfeciſſe enim veteres sciſſe dicebant. Terentius, Ac non totis sex mensibus prius olfeciſſent quàm ille quicquam ceperit. *Narium* recta pars propter quod æqualiter sit in longitudine & rotunditate porrecta, columna vocatur: extremitas eius, pirula à formula pomi piri. Quæ verò dextra leuáque sunt, pinnulæ ab alarum similitudine: medium autem interfinium. *Os* dictum quòd per ipsum quasi per ostium & cibos intus mittimus, & spiritum foris proïcimus, vel quia ibi ingrediuntur cibi, & inde egrediūtur sermones. *Labia* à lambendo nominata. quod autem superius est, labium dicimus, quod inferius eo quòd grossius sit, labrum. Alij virorum labra, mulierum labia dicunt. *Linguæ* à lingendo cibum putat Varro nomen impositum. Alij quòd per articulatos sonos verba ligat. Sicut enim plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus & vocalem efficit sonum. *Dentes* Græci ὀδόντας vocant, & inde in Latinum nomen trahere videntur. Horum primi *præcisores* dicuntur, quia omne quod accipitur ipsi priùs incidunt. Sequentes *canini* vocantur, quorum duo in dextra maxilla, & duo in siniſtra sunt. Et dicti canini, quia ad similitudinem caninorum existunt, & canis ex ipsis ossa frangit, sicut & homo, & quod non possunt priores præcidere, illis tradunt, vt confringant. Hos vulgus pro longitudine & rotunditate *colomellos* vocant. Vltimi sunt *molares*, qui concisa à prioribus atque cōfracta subigunt, & molūt, atque immassant, vnde & molares vocati sunt. Dentium autem numerum discernit qualitas sexus. Nam in viris plures, in fœminis pauciores existunt. *Gingiuæ* à gignendis dentibus nominatæ. Factæ autem sunt, etiam ad decorem dentium: ne nudi horrori potius, quàm ornamento existerent. *Palatum* nostrū sicut cœlum sursum est positum, & inde palatum à polo per deriuationem: sed & Græci similiter palatum οὐρανὸν appellant, eo quòd pro sui concauitate cœli similitudinem habeat. *Fauces* à fundendis vocibus nominatæ, vel quòd per eas famur voces. *Arteriæ* vocatæ, siue quòd per eas à pulmone aer, hoc est spiritus fertur, seu quòd arctis & angustis meatibus spiritum vitalem retineant, vnde vocis sonos emittunt: qui soni vno modo sonarent, nisi linguæ motus distantias vocis efficeret. *Toles* Gallica lingua dicūtur: quas vulgò per diminutionem *tusillas* vocant, quæ in faucibus turgescere solent. *Mentum* dictum quòd inde mandibulę oriantur, vel quòd ibi iungantur. *Gurgulio* à gutture nomen trahit, cuius meatus ad os & nares pertendit: habēs viam qua vox ad linguam transmittitur: vt possit verba collidere. Vnde & *garrire* dicimus. *Rumen* proximum gurgulioni, quo cibus & potio deuoratur. Hinc bestiæ quæ cibos reuocant ac remandunt: ruminare dicūtur. *Sublinguium* operculum gurgulionis, quasi parua lingua, quòd foramen linguæ recludit operítve. ¶ *Collum* dictum, quòd sit rigidum & rotundum, vt columna, baiulans caput & sustentans, quasi capitolium: cuius anterior pars gula vocatur, posterior ceruix. *Ceruix* autem vocata, quod per eam partem cerebrum ad medullam spinæ dirigitur, qua si cerebri via. Veteres autem plurali tan-

tùm numero ceruices dicebant:primus Hortenſius ceruicem ſingulariter dixit. Ceruix autem numero ſingulari membrum ipſum ſignificat. Nam pluraliter contumaciam ſæpè demonſtrat. Cicero in Verrinis, Prætorē tu accuſes frangere ceruices. ¶ *Humeri* dicti, quaſi armi, ad diſtinctionem hominis à pecudibus mutis, vt hi humeros, illi armos habere dicuntur. nam propriè armi quadrupedum ſunt. *Ala* ſummi humeri pars poſterior. ¶ *Brachia* à fortitudine nominata, βαρὺ enim Græcè, graue & forte ſignificat. In brachiis enim tori lacertorum ſunt, & inſigne muſculorum robur exiſtit. Hi ſunt tori, id eſt muſculi: & dicti tori, quòd illi viſcera torta videantur. *Cubitus* dictus, quòd ad cibos ſumendos in ipſo cubamus. *Vlna* ſecundum quoſdam vtriuſque manus extenſio eſt, ſecundum alios cubitus, quod magis verum eſt, quia Græcè ὁ ὦλενος, cubitus dicitur. *Alæ* ſub brachia ſunt appellatæ, eò quòd ex eis in modum alarum motus brachiorum inchoet quas quidam aſcillas vocant, quòd ex his brachia *cilluntur*, id eſt mouentur, vnde & oſcilla dicta ab eo, quòd cillantur, id eſt moueātur ora. Nam *cillere* eſt mouere. Hos quidā *ſubhircos* vocāt, propterea quod in pleriſque hominibus hircorum fetorem reddant. *Manus* dicta, quòd ſit totius corporis munus. Ipſa enim cibum ori miniſtrat, ipſa operatur omnia, atque diſpenſat: per eam accipimus & damus. Abuſiuè autem manus etiam ars vel artifex, vnde & manus precium dicimus. *Dextra* vocatur à dando, ipſa enim pignus pacis datur, ipſa fidei teſtis atque ſalutis adhibetur, & hoc eſt illud apud Tullium, Fidem publicam iuſſu ſenatus dedi, id eſt, dextram. Vnde & Apoſtolus dicit, Iacobus & Ioannes dextras dederunt mihi & reliquæ. *Læua*, quòd aptior ſit ad leuandum. Siniſtra autem vocata, quaſi ſine dextra, ſiue quòd rem fieri ſinat. A ſinendo enim ſiniſtra eſt nūcupata. *Palma* eſt manus expanſis digitis, ſicut palma ab expanſis palmæ ramis. *Digiti* nuncupati, vel quòd decem ſunt, vel quia decenter iuncti exiſtunt. Nam habent in ſe & numerum perfectum & ordinem decentiſſimū. Primus pollex vocatur, eo quòd inter cæteros virtute polleat, & poteſtate. Secundus index & ſalutaris, ſeu demonſtratorius, quia eo ferè ſalutamus atque oſtendimus. Tertius impudicus, quod plerunque per eum probri inſectatio exprimitur. Quartus anularis, eo quòd in ipſo anulus geritur. Idem & medicinalis, quòd eo trita colliria à medicis colliguntur. Quintus auricularis, pro eo quòd eo aurem ſcalpimus. *Vngulas* ex Græco vocamus. Illi enim has ὄνυχας dicunt.

¶ *Truncus* media pars corporis à collo vſq; ad inguina. De quo Nigid. Caput collo vehitur, trūcus ſuſtinetur coxis & genib. cruribúſque. *Thorax* à Græcis dicitur anterior pars trunci à collo vſque ad ſtomachū, quam nos dicimus arcā, eo quòd ibi arcanum ſit, id eſt, ſecretum quo cæteri arcentur. Vnde & arca & ara dicta, quaſi res ſecreta, cuius eminentes pulpæ mamillæ dicuntur. Inter quas pars illa oſſea pectus dicitur, dextra leuáque coſtæ. *Pectus* vocatum quòd ſit pexum inter eminentes mamillarum partes, vnde & pectinen dicimus, quòd pexos capillos faciat. *Mamillæ* vocatæ, quia rotundæ ſunt, quaſi malæ, per diminutionem ſcilicet. *Papillæ* capita mammarū ſunt, quas infantes ſugentes comprehendunt. Et dictæ papillæ quòd eas infantes quaſi pappant dum lac ſugunt: proinde mamilla eſt omnis eminentia vberis: papilla verò breue illud vnde lac trahitur. *Vbera* dicta, vel quia lacte vberta: vel quia vuida humore ſcilicet lactis in more vuarum plena. *Lac* vim nominis à colore trahit, quòd ſit albus liquor: λευκὸς enim Græcè, album dicunt, cuius natura ex ſanguine commutatur. nam poſt partum ſi quid ſanguinis nondum fuerit vteri nutrimento conſumptum: naturali meatu fluit in mammas, & earum virtute albeſcens lactis accipit qualitatem. ¶ *Cutis* eſt quæ in corpore prima eſt appellata, quòd ipſa corpori ſuperpoſita incisionē prima patitur. Cutis enim Græcè inciſio dicitur: eadem & pellis quòd externas iniurias corporis tegendo pellat, pluuiáſque & ventos ſoliſque ardores perferat. *Pellis* autem mox detracta. ſubacta iam corium dicitur. *Corium* autem per deriuationem caro appellatur, quòd eo tegatur: ſed hoc in brutis animalibus proprium eſt. *Pori* corporis Græco nomine appellantur, qui Latinè propriè ſpiramenta dicuntur, eo quòd per eos viuificus ſpiritus exterius miniſtretur. *Aruina* eſt pinguedo cuti adhærens. *Pulpa* eſt caro ſine pinguedine, dicta quòd palpiter: reſilit enim ſæpe. Hanc plerique & viſcum vocant, propter quod glutinoſa ſit. *Membra* ſunt partes corporis. *Artus* quibus colligantur membra, ab artando dicti. *Nerui* Græca appellati deriuatione: quos illi νεῦρα vocant, alij Latinè vocatos neruos putant, eo quòd per artuum cōiunctiones inuicem his inhæreant. Maximam autem virium ſubſtantiam neruos facere certiſſimum eſt. Nam quantò fuerint denſiores: tantò propenſius augeſcerę firmitatem. *Artus* enim dicti quòd colligati inuicem neruis artentur, id eſt ſtringantur, quorum diminutiua ſunt articuli. Nam artus dicimus membra maiora, vt brachia, articulos minora membra, vt digiti.

Compagia capita ſunt oſſium: dicta eo quod

sibi compacta neruis velut glutino quodam adhæreant. *Ossa*, sunt corporis solidamenta. In his enim positio omnis robúrque subsistit. Ossa autem ab vsto dicta, propter quòd cremarentur ab antiquis, siue, vt alij putant, ab ore, quod ibi pateant. Nam vbique cute viscerib⁹q; obtecta celantur. *Medullæ* appellatæ, quòd madefaciant ossa, irrigant enim & confortant. *Vertibulæ*, sunt summæ ossium partes nodis crassioribus conglobatæ: dictæ ita, eo quòd ad inflexionem membrorum illa vertātur. *Cartilagines*, ossa mollia & sine medulla, quòd genus auriculæ & narium discrimen & costarum extremitates habent, siue opercula ossium quæ mouentur. Et dictæ cartilagines, quòd leni attritu carent dolore dum flectuntur. *Costas*, appellari quidam putant, quòd ab ipsis interiora custodiantur, vt tota mollicies ventris vallata seruetur. *Latus*, qui iacentibus nobis latet. Est enim læua pars corporis, dextro autem lateri habilior motus: leua fortior, & oneri ferendo accommodatior. Vnde & læua nuncupata, quòd aptior sit ad leuandum aliquid & portandum. Ipsa enim gestat clypeum, ensem, pharetram & reliqua onera, vt expedita sit dextera ad agendum. *Dorsum*, est à ceruice vsque ad renes. dictum autem dorsum, quòd sit superficies durior corporis in modum saxi, fortis ad portandum & ad perpetiendum. *Terga*, quia in ea supini iacemus in terra: quod solus homo potest. Nam muta animalia tantùm in ventre, aut in latere iacent. Vnde & in animalibus terga abusiuè dicuntur. *Scapula*, scandendo dicitur. *Interscapilium*, spacium quod inter scapulas est, vnde & nominatum. *Pala*, sunt dorsi dextra leuáque eminentia membra, dicta quòd in luctando eas premimus, quòd Græci παλαίειν dicunt. *Spina*, est iunctura dorsi, dicta eo quòd habeat radiolos acutos, cuius iuncturæ spondilia appellantur, propter partem cerebri quæ fertur per eos longo tractu ad cæteras corporis partes. *Sacra spina*, est imà perpetuæ spinæ quam Græci ἱερὸν ὀστοῦν vocant: quoniam primùm infante concepto nascitur, ideóque & hostia. id primùm à gentilibus diis suis dabatur, vnde & spina sacra dicitur. *Renes*, ait Varro dictos, quòd riui ab his obscæni humoris nascantur. Nam venæ & medullæ tenuem liquorem desudant in renibus, qui liquor rursus à renibus calore Venereo resolutus decurrit. *Lumbi*, ob libidinis lasciuiam dicti, quia in viris causa corporeæ voluptatis in ipsis est, sicut in vmbilico mulieribus. Vnde & ab Iob in exordio sermonis dictum est, Accinge sicut vir lumbos tuos: vt in iis esset resistendi præparatio, in quibus libidini est vsitata dominandi occasio. *Vmbilicus*, est medius locus corporis: dictus quòd sit ibi vmbo iliorum. Vnde & *Vmbo* appellatur locus in medio clypei, à quo pendet. Ex eo enim infans in vtero pendet, ex eo etiam & nutritur. *Ilium* Græco sermone appellatum, quòd ibi obuoluamus nos. Græcè enim εἰλεῖν obuoluere dicitur. *Clunes*, vocatæ, quod sint iuxta colum: quod est longa ω. *Nates*, quòd in ipsis innitimur dum sedemus. Vnde & conglobata est in eis caro, ne prementi corporis mole ossa dolerent. *Genitalia* corporis partes sunt: vt nomen ipsum docet: à gignenda sobole acceperunt vocabulum, quod his procreatur & gignitur. Hæc & pudenda pro verecundia siue à pube. Vnde & indumento operiuntur. dicuntur autem ista & inhonesta, quia non habent eam speciem decoris, sicut membra quæ in promptu locata sunt. Idem & *Veretrum*, quia viri est tantùm, siue quòd ex eo virus emittitur. Nā virus propriè dicitur humor fluens à natura viri. *Testiculi*, per diminutionem à testibus dicti, quorum numerus incipit à duobus. Hi enim semen calamo ministrant, quod ab spinæ medulla & renibus & lumbis suscipiunt ad gratiam procreandi. *Viscus*, est pellis in qua testiculi sunt. *Posteriora* vero vocata, quod retro sunt & à vultu auersa, ne dum aluum purgamus inquinaremus aspectum. *Meatus* inde appellatus, quia per eū meant, id est egeruntur stercora. *Fœmora* dicta sunt, quod ea parte à fœmina sexus viri discrepet. Sunt autem ab inguinibus vsq; ad genua. *Fœmina* autē per deriuationē fœmorum partes sunt, quibus in equitando tergis equorum adhæremus. Vnde & prælia tores olim *sub fœminibus equos amisisse* dicebātur. *Coxæ*, quasi cōiūctę axes. In ipsis enim fœmora mouentur, quorum concaua vertebra vocantur, quia in eis capita fœmorū vertuntur. *Suffragines*, quia subtus frangūtur, id est, flectuntur, nō suprà sicut in brachiis. *Genua*, sunt cōmissiones femorū & crurū, & dicta genua, eo quòd in vtero sint genis oppositа. Cohærent enim sibi ibi, & cognata sunt oculis lacrymarū indicibus & misericordiæ. nam à genis genua dicuntur, deniq; cōplicatum gigni formariq; hominē dicunt, ita vt genua sursum sint quibus oculi formātur, vt caui & recōditi fiant. Ennius, Atq; genua cōprimit arta gena. Inde est quod homines dū ad genua se prosternunt, statim lacrymātur. Voluit enim eos natura vterū maternū reme morari, vbi quasi in tenebris consedebāt, antequam ad lucē peruenirēt. *Crura* dicta, quia in iis currimus & gressum facimus. Sunt autem sub genibus vsq; ad suras. *Tibia* vocatæ, quasi tubæ. Sunt enim longitudine & specie similes. *Talus*, dictus à tolo. Nam tolus est eminens rotunditas: vnde & fastigium templi rotundi tolus vocatur. Talus autem sub

crure est, sub talo, calcanei. *Pedes*, ex Græca etymologia nomen sortiti sunt. Hos enim Græci πόδας dicunt, quia alternis motibus solo fixi incedunt. *Plantæ*, à planitie nuncupatæ, quia non rotundæ, vt in quadrupedibus, ne stare non possit bipes homo: sed planæ atque longiores formatæ sunt, vt stabile corpus efficerent. Sunt autem plantæ anteriores partes, quæ etiam ex multis ossibus constant. *Calcis*, prima pars plantæ, à callo illi nomen impositum, quo terram, hinc & calcaneus. *Solum*, inferior pars pedis, dictum quia eo terræ vestigia imprimimus: sed & solum dicitur omne quod aliquid sustinet, quasi solidum: vnde & terra solum quòd cuncta sustineat, & solum pedis quòd totam corporis molem portat. ¶ *Viscera*, non tantùm intestina dicimus, sed quicquid sub corio est, à visco quod est inter cutem & carnem. Item viscera vitalia, id est circumfusa cordis loca, quasi viscosa, eo quòd ibi vita, id est anima continetur. Item viscera capita neruorum ex sanguine & neruis copulata. Eadem lacerti siue mures, quia sic in singulis membris cordis loco sunt, vt sit in media parte totius corporis cor: appellantúrque à nomine similium animalium sub terra delitescentium. Nam inde *musculi* à murium similitudine: iidem etiam & *tori*, quòd illic viscera torta videantur. *Cor*, à Græca appellatione deriuatum: quòd illi καρδίαν dicunt, siue à cura. In eo omnis solicitudo, & scientiæ causa manet. Quod ideo pulmoni vicinum est, vt cùm ira accenditur, pulmonis humore temperetur. Huius duæ arteriæ sunt, de quibus sinistra plus sanguinis habet, dextra plus spiritus: vnde & dextro brachio pulsum inspicimus. *Præcordia* verò sunt loca cordi vicina, quibus sensus percipitur: & dicta præcordia, eo quòd ibi sit principium cordis & cogitationis. *Pulsus*, vocatus quod palpitet, cuius iudicio aut infirmitatem intelligimus, aut salutem. Huius duplex est motus, aut simplex, aut compositus. Simplex est qui ex vno saltu constat, compositus est qui ex pluribus motibus inordinatus & inæqualis existit, qui motus certa habent spacia, dactylicum percussum quandiu sine vitio sunt. Si quando verò citatiores sunt, vt δρομαδίζοντες, aut leniores, vt μυρμιζοντες, mortis signa sunt. *Venæ*, dictæ, eo quòd viæ sint natantis sanguinis, atque riui per corpus omne diuisi: quibus vniuersa membra irrigantur. *Sanguis*, ex Græca etymologia nomen duxit, quòd vegetetur & sustentetur, & viuat. Sanguis autem est dum in corpore est, effusus vero cruor dicitur. Nam cruor vocatus eo quod effusus decurrit, vel ab eo quod currendo corruat. Alij autem cruorem interpretantur sanguinem corruptum qui emittitur. Alij aiunt vocatum sanguinem quòd suauis sit. Sanguis autem non est integer: nisi in iuuenibus. Nam dicunt physici minui sanguinem per ætatem. vnde & in senibus tremor est. Propriè autem sanguis animæ possessio est. Inde genas lacerare in luctu mulieres solent: vnde & purpureæ vestes & flores purpurei mortuis præbentur. *Pulmo*, ex Græco trahit vocabulum. Græci enim pulmonem πνεύμονα vocant: eo quòd cordis flabellum sit, in quo πνεῦμα, id est spiritus inest, per quod & agitantur & mouentur, vnde & pulmones vocati sunt. Nam Græcè πνεῦμα spiritus dicitur, qui flando & agitando aërem admittit & recipit, à quo mouentur pulmones, & palpitant, & adaperiendo se, vt flatum capiant: stringendo, vt eiiciant. Est enim organum corporis. *Iecur*, nomen habet: eo quòd ignis ibi habeat sedem: qui in cerebro subuolat. Inde ad oculos, cæteróque sensus, & membra diffunditur, & calore suo ad se succum ex cibo tractum vertit in sanguinem: quem ad vsum pascendi nutriendique singulis membris præbet. In iecore autem persistit voluptas & concupiscentia, iuxta eos, qui de physicis disputant. *Fibræ*, iecoris sunt extremitates, sicut extremæ partes foliorum in vitibus, siue quasi linguæ eminentes. Dictæ autem fibræ: quod apud gentiles in sacris ad Phœbi aras ferebantur ab ariolis, quibus oblatis atque succensis responsa acciperent. *Splen* dictus à supplemento, ex contraria parte iecoris ne vacua existerent: quem quidã etiam risus causa factum existimant. Nam splene ridemus, felle irascimur, corde sapimus, iecore amamus. Quibus quatuor elementis constantibus integrum est animal. *Fel*, appellatũ quòd sit folliculus gestans humorem qui vocatur bilis. *Stomachus*, Græcè os vocatur, eo quod ostium vẽtris sit, & cibũ excipiat, atque in intestina transmittat. *Intestina* dicũtur, eo quòd corporis interiore parte cohibentur, quæ idcirco longis nexibus in circulorum ordinata sunt modum, vt susceptas escas paulatim digerant, & super additis cibis non impediãtur. *Omentum*, membranum quod continet intestinorum maiorem partem, quod ὄθμονον Græci vocant. *Dissæptum*, intestinum quod discernit ventrem & cætera intestina à pulmone vel corde. *Cæcum* intestinum, quod sit sine foramine & exitu, quod Græci τυφλὸν ἔντερον dicunt, *Ieiuna*, tenue intestinum, vnde & ieiunum dicitur. *Venter* autem, & aluus, & vterus inter se differunt. Venter est qui acceptos cibos digerit, & apparet extrinsecus, pertingítq; à pectore ad inguina, & dictus vẽter quod per totum corpus vitæ alimenta transmittat. *Aluus*, est quæ cibũ recipit, & purgari solet. Sallustius, Simulans sibi aluum purgari.

Et vo-

Et vocatur aluus quòd abluatur, id est purgetur. Ex ipsa enim sordes stercorum defluunt. *Vterum* solæ mulieres habent in quo concipiũt, ad similitudinem cauliculi. Tamẽ autores vterum pro vtriusque sexus ventre plerũque ponunt, nec poetæ tantummodo, sed & cæteri. Vocatus autem vterum, quòd duplex sit, & ab vtraq; in duas se diuidit partes, quæ in diuersum diffusæ ac replexæ circumplicantur in modum cornuũ arietis, vel quòd interius impleatur fœtu. Hinc & vter quod aliquid extrinsecus habuerit, vt membra & viscera. *Aqualiculus* autem propriè porci est, hinc ad ventrem translatio. *Matrix* dicitur quòd fœtus in ea generetur, semen enim receptũ confouet, confotũ corporat, corporatum in membra distinguit. *Vulua* vocata quasi valua ventris, id est ianua, vel quòd semen recipiat, vel quòd ex ea fœtus procedat. *Vesica* quasi vas aquæ, quia sicut vas aqua, ita de renibus vrina collecta completur, & humore distenditur. Cuius vsus in volucribus non habetur. *Vrina* autem dicta, siue quòd vrat, siue quòd ex renibus egeritur. Cuius indicio & salus & ægritudo futura mõstratur. Qui humor vulgo lotium dicitur, quòd eo lota, id est munda vestimenta efficiantur. *Semen* est quod iactu sumitur, aut terra aut ab vtero ad gignendum vel fructus vel fœtus. Est enim liquor ex cibi & corporis decoctione factus, ac diffusus per venas atque medullas, qui inde desudatus in modum sentinæ concrescit in renibus eiectúsque per coitum & in vtero mulieris susceptus calorem quodammodo viscerum, & menstruali sanguinis irrigatione formatur in corpore. *Menstrua* superuacuus mulierum sanguis. Dicta autem menstrua propter circuitũ lunaris luminis, quo solet hoc venire profluuiũ. Luna enim Græcè μὴν dicitur, hæc & muliebria nuncupantur. Nam mulier solum menstruale est animal. Cuius cruoris contactu fruges non germinant, acescũt musta, moriuntur herbæ, amittunt arbores fructus, rubigo ferrum corrumpit, nigrescunt æramenta. Si qui canes inde ederint, in rabiem efferũtur. Glutinum asphalti quod nec ferro, nec aquis dissoluitur pollutum cruore ipso sponte dispergitur. Post plurimos autem dies menstruos ideo semen non est germinabile, quia iam non est menstrualis sanguis à quo perfusum irrigetur. Tenue semen locis muliebribus non potest adhærere. Labitur enim nec habet vim adhærendi. Similiter & crassum vim non habet gignendi, quia muliebri sanguini miscere se non potest propter nimiam sui spissitudinem. Hinc & steriles mares & fœminas dicunt fieri, vel per nimiam seminis vel sanguinis crassitudinem, vel propter nimiã raritatem. ¶ Primum autem aiunt cor hominis fingi, quòd in eo sit & vita hominis & sapiẽtia: deinde quadragesimo die totum corpus expleri: quod ex abortionibus, vt fertur, collectum est. Alij fœtus à capite sumere dicunt exordium. Vnde & in auiũ fœtibus primum oculos fingi in ouis videmus. *Fœtus* autem nominatus, quod adhuc in vtero foueatur. Cuius secundæ dicuntur *folliculus* qui simul cum infante nascitur, continérq; eum: dictus ita, quia eum cùm editur, sequitur. ¶ Nasci autem patribus similes aiunt, si paternum semen validius sit: matribus si matris, hac ratione similes exprimi vultus. Qui autem vtriusque parentis figuram reddunt, æqualiter mixto paterno maternóque semine concipiuntur, auorum proauorum similes fieri, quia sicut in terra multa semina occulta, ita & in hominibus semina celantur, figuras parentũ redditura. ex paterno autem semine puellas nasci, & ex materno pueros: quia omnis partus constat duplici semine: cuius pars maior cùm inualuerit, occupat similitudinem sexus. ¶ In corpore nostro *quædam tantùm vtilitatis causa* facta sunt: vt viscera: quædam *& vtilitatis & decoris*, vt sensus in facie, & in corpore manus ac pedes. quorum membrorum & vtilitas magna est, & species decentissima. *Quædam tantum decoris*, vt mammillæ in viris, & in vtroque sexu vmbilicus. *Quædã discretionis*, vt in viris genitalia, barba prolixa, pectus amplum: in mulieribus læues genæ & angustum pectus: ad concipiendos autem & portandos fœtus renes & latera dilatata. Quod ad hominem, & ad partes attinet corporis ex parte dictum est, nunc ætates eius subiungamus.

De ætatibus hominis. CAP. II.

Gradus ætatis sex sunt, infantia, pueritia, adolescentia, iuuentus, grauitas atque senectus. Prima ætas *infantia* est pueri nascentis ad lucem, quæ porrigitur in septẽ annis. Secunda ætas *pueritia*, id est pura & necdũ ad generandum apta, tendens vsque ad decimumquartum annum. Tertia *adolescentia* ad gignendũ adulta, quæ porrigitur vsq; ad vigesimumoctauũ annũ. Quarta *iuuentus* firmissima omnium ætatũ, finiens in quinquagesimo anno. Quinta ætas *senioris*, id est grauitas, quæ est inclinatio à iuuentute in senectutem: nondũ senectu: sed iam nondum iuuentus, quia senioris ætas est quã Græci πρεσβύτην vocant. Nam senex apud Græcos non presbyter, sed γέρων dicitur. Quæ ætas à quinquagesimo anno incipiẽs septuagesimo terminatur. Sexta ætas est *senectus*, quæ nullo annorũ tẽpore finitur: sed post illas quinq; ætates quantuncũque vitæ est, senectuti deputa-

tur. *Senium* autem pars est vltima senectutis, dicta quòd sit terminus sextæ ætatis. In his ergo sex spaciis philosophi vitam descripserunt humanam, in quibus mutatur & currit, & ad mortis terminum peruenit. Pergamus ergo breuiter per prædictos gradus ætatis etymologias earum in homine demonstrãtes. *Infans* dicitur homo primæ ætatis, dictus autem infans, quia adhuc fari nescit, id est loqui non potest. Nondum enim bene ordinatis dentibus, minus est sermonis expressio. *Puer* à puritate vocatus: quia purus est, & nec dum lanuginem florémque genarũ habens. Hi sunt *ephebi*, id est à Phæbo dicti, necdum viri, sed adolescẽtuli læues. *Puer* autẽ *tribus modis dicitur*, pro *natiuitate* vt Esaias, Puer natus est nobis Prę *ætate*, vt octennis, decennis. Vnde est illud, Iam puerile iugũ tenera ceruice regebat. *Pro obsequio* & fidei puritate, vt Dominus ad prophetam, Puer meus es tu, noli timere, dum iam Ieremias longè pueritiæ excessisset annos. *Puella* est paruula quasi pupilla. Vnde & pupillos, non pro conditione: sed pro ætate puerili vocamus. *Pupilli* autem dicti, quasi sine oculis, hoc est à parentibus orbi. Hi autem verè pupilli dicũtur: quorum parentes antè discesserunt, quàm ab eis nomen acc.perent. Cęteri orbi vocantur orphani, id est qui & pupilli. illud enim Græcũ est, hoc Latinum. Nam & in Psalmo vbi legitur, Pupillo tu eris adiutor. Græcus habet ὀρφανῷ. *Puberes* pube, id est à pudendis corporis nuncupati, quòd hæc loca tunc primùm lanuginem ducunt. Quidam autem ex annis pubertatem existimant: id est eum puberem esse qui quatuordecim annos expleuerit. quãuis tardissimè pubescat. Certissimum autem puberem esse, qui & ex habitu corporis pubertatem ostendat & generare iam possit. *Puerperæ* sunt quæ annis puerilibus pariunt. Vnde & Horatius, Laudatur primo prole puerpera nato. Et dictæ puerperæ, vel quòd primo partu grauãtur, vel quòd primùm pueros pariant. *Adolescens* dictus, eò quòd sit ad gignendum adultus, siue à crescere & augeri. *Iuuenis* vocatus, quòd iuuare posse incipiat, vt in bubus iuuẽci, cùm à vitulis discesserint. Est enim iuuenis in ipso ætatis incremento positus, & ad auxilium paratus. Nam iuuare hominis est opus aliquid conferentis. Sicut autem xxx. perfectæ ætatis est annus in hominibus: ita in pecudibus ac iumentis tertius robustissimus. *Vir* nuncupatus quòd maior in eo vis est, quàm in feminis. Vnde & *Virtus* nomen accepit: siue quòd vi agat fœminam. *Mulier* verò mollitie tanquam mollier detracta littera, vel mutata appellata est mulier. Vtrique enim fortitudine & imbecillitate animorũ vel corporum separantur. Sed ideò virtus maxima viri, mulieris minor, vt patiens viro esset, scilicet ne fœminis repugnãtibus libido cogeret viros aliud appetere, aut in alium sexum proruere. Dicitur igitur mulier secũdum fœmineum sexũ, non secundùm corruptionem integritatis: & hoc ex lingua sacræ Scripturæ. Nam Eua statim facta de latere viri sui, nondum contacta à viro, mulier appellata est, dicente scriptura, Et formauit eam in mulierem. *Virgo* à viridiore ætate dicta est: sicut virga & vitula. Aliàs ab incorruptione, quasi virago: quod ignoret fœmineam passionem. *Virago*: vocata, quia vt vir agit, hoc est opera virilia facit & masculini vigoris est. Antiqui enim fortes fœminas ita vocabant. Virgo autem non rectè virago dicitur si non viri officio fungatur. Mulier verò si virilia opera facit, rectè virago dicitur, vt Amazones. Quæ verò nunc fœmina, antiquitus vira vocabatur, sicut à seruo serua: sicut à famulo famula ita à viro vira. Hinc & virginis nomen quidam putant. *Fœmina* verò à partibus fœmorũ dicta, vbi sexus species à viro distinguitur. Alij Græca etymologia fœminam ab ignea vi dictam putant: quia vehementer concupiscit. Libidinosiores enim viris fœminæ sunt, tam in mulieribus, quàm in animalibus. Vnde nimius amor apud antiquos fœmineus vocabatur. *Senior* est adhuc viridior. Ouid. in sexto libro Senior. Inter iuuenémq; senémque. Terentius, Qui viri iure sumus. *Adolescentior* non vtique magis est adolescens, sed minus, vt *senior*. minus est sene, vbi comparatiuus gradus minus significat à positiuo. Ergo senior non satis, sicut *iunior* inter iuuenem & senem, sicut pauperior inter ditem & pauperem. *Senes* autem dictos quidam putant à sensus diminutione, eo quòd iam præ vetustate desipiant. Nam physici dicunt homines stultos esse frigidioris sanguinis, prudentes calidi. Vnde & senes in quibus iam friget, & pueri in quibus necdum calet, minus sapiunt. Inde est quod conuenit sibi infantum ætas & senum. Senes enim per nimiã ætatem delirant, pueri per lasciuiã & infantiam ignorant quid agant. Senex autem tantùm masculini generis est, sicut anus fœminini. Nã anus dicitur sola mulier. *Anus* autẽ appellata à multis annis quasi annosa. Nam si cõmune esset nomen, cur diceret Terentius, senẽ mulierem? Hinc & vetula, quia vetusta. Sũt autem à sene *senectus*, ita ab anu *anilitas* nominata est. *Canities* autẽ vocata à cãdore, quasi candicies. Vnde est illud, Florida iuuẽtus, lactea canities prout diceret candida. *Senectus* autem multa secum & bona affert & mala. Bona, quia nos à potentissimis dominis liberet, voluptatibus imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia. Mala autem

quia

quia senium miserrimum est, debilitate & odio. Subeunt enim morbi tristísque senectus. Nam duo sunt quibus minuuntur corporis vires: senectus & morbus. *Mors* dicta quòd sit amara, vel à Marte, qui effector mortium: siue mors à morsu primi hominis quo ille pomi esu mortem meruit. *Tria* sunt autem *genera mortis*, acerba, immatura, naturalis. *Acerba* infatium: *immatura* iuuenum: *matura*, id est naturalis, senum. *Mortuus* autem ex qua parte orationis declinetur incertum est. Nam sicut ait Cæsar, ab eo quòd est morior in participio præteriti tẽporis, in Tus exire debuit, per vnum scilicet, u, non per duo. Nã vbi geminata est littera, nomen est participium, vt futurus, arduus. Conuenienter itaque factum est, quemadmodum id quod significat, non potest agendo: ita & ipsum nomen non possit loquendo declinari. Omnis autẽ mortuus aut funus est aut cadauer. *Funus* est si sepeliatur. Et dictum funus à funibus accensis: quos ante feretrum papiris cera circumdatis ferebãt. *Cadauer* autem est si insepultum iacet. Nam cadauer nominatum à cadendo, quia iam stare non potest. Quod dũ portatur, exequias dicimus: crematum, reliquias, conditum, iam sepultum. Corpus autẽ à consuetudine dicitur, vt illud, Tum corpora luce carentũ. *Defunctus* vocatus, quia compleuit vitæ officiũ. Nam dicimus defunctos officio, qui officia debita compleuerunt, vnde & honoribus functos. Hinc ergo defunctus, quod ab officio sit vitæ depositus: siue quòd sit diem functus. *Sepultus* autem dictus, eo quòd iam sine pulsu & palpitatione est, id est sine motu. *Sepelire* autem est cõdere corpus. Nam *humare* obruere dicimus, hoc est humum iniicere.

De portentis. CAP. III.

PORtenta esse ait Varro, quæ contra naturam nata videntur: sed non sunt contra naturam, quia diuina voluntate fiunt, cùm voluntas creatoris cuiusque conditæ rei natura sit. Vnde & ipsi gentiles Deũ modò Naturam, modò Deũ appellant. Portentum ergo fit non contra naturam, sed contra quam est nota naturá. Portenta autẽ & ostenta mõstra atque prodigia ideo nuncupantur, quòd portendere atque ostendere, monstrare atq; prædicere aliqua futura videntur. Nam *portenta* dicta perhibentur à portendendo, id est præostendendo. *Ostenta* autem, quòd ostẽdere quicquam futurum videantur. *Prodigia*, quòd porro dicant, id est futura prædicent. *Monstrent* verò à monitu dicta, quòd aliquid significandum demonstrent, siue quod statim monstrẽt quid appareat, & hoc proprietatis est: abusione tamen scriptorum plerumque corrumpitur. Quædam autem portentorum creationis in significationibus futuris constitutæ videntur. Vult enim Deus interdum ventura significare per aliqua nascentium noxia: sicut & per somnos, & per oracula, quibus prẽmoneat & significet quibusdam vel gentibus vel hominibus futuram cladem, quod plurimis etiam experimentis probatum est: vt in temporibus Xerxis regis. Tunc quippe vulpes ex aqua creata, dissolui regnum eius portendit. Alexandro ex muliere monstrum creatum est: quod superiores corporis partes hominis, sed mortuas habuerit: inferiores diuersarum bestiarum, sed viuentes: significasse repentinam regis interfectionem, superuixerãt enim deteriora melioribus. Sed monstra quæ in significationibus dantur, non diu viuunt, sed continuò vt nata fuerint occidunt. Inter portentum & portentuosum differt. Nam *portenta* sunt quæ trãsfigurantur, sicut fertur in Vmbria mulierem peperisse serpentem. Vnde Lucanus, Matrémque suus cõterruit infans, *Portentuosa* verò leuẽ sumunt mutationem. Exempli causa, cum sex digitis nati. *Portenta* igitur vel *portẽtuosa existũt alia, magnitudine totius corporis* vltra communem hominũ modum, quantus fuit Tition in nouem iugeribus iacens, Homero testãte: alia, *paruitate totius corporis*, vt Nani, vel quos Græci pygmæos vocant, eo quòd sint statura cubitales. Alij *magnitudine partium*, veluti capite informi, aut superfluis membrorum partibus, vt bicipites & trimani: vel Schinodõtes, quibus gemini procedunt dẽtes. Alij *à defectu partium*, in quibus altera pars plurimum deficit ab altera, vt manus à manu vel pes à pede. Alij *à discisione*, vt sine manu, aut capite generata: quos Græci sterioſos vocant. Alia *per numeria*: quando solum caput, aut crus nascitur. Alia *quæ in parte trãsfigurantur*: sicut qui leonis habent vultum, vel canis, vel taurinum caput, aut corpus, vt ex Pasiphae memorant genitum Minotaurum, quod Græci ἑτερομορφίαν vocant. Alia *quæ ex omni parte trãsfigurãtur* in alienæ creationis portẽtũ: vt ex muliere vitulum dicit historia generatum. Alia *quæ sine trãsfiguratione mutationẽ habent locorum*, vt oculos in pectore vel in fronte, aures supra tempora: vel sicut Aristoteles tradidit, quendam in siniſtra parte iecur, in dextera parte splen habuisse. Alia *secundũ connaturationem*, vt in alia manu digiti plures cõnaturati & cohærentes reperiuntur, in alia minus siue in pedibus. Alia *secundũ immaturam & intemperatã creationẽ*, sicut ij qui dentati nascũtur, siue barbati, vel cani. Alia *complexu plurimarũ differẽtiarũ*, sicut illud quod prædiximus in Alexandro multiforme portentum. Alia *commixtione generũ*, vt αἰδρόγυνοι & ἑρμαφρόδιτοι vocantur. *Hermafroditæ* autem nũcupati, eo quòd eis vterque sexus ap-

pareat. ἑρμῆς quippe apud Græcos Mercurius est. ἀφροδίτη Venus nuncupatur. Hi dextram mamillam virilem, sinistram muliebrem habentes vicissim coeundo, & gignunt, & pariunt. ¶Sicut autē in singulis geotibus quędā monstra sunt hominū, ita in vniuerso genere humano quædā mōstra sunt gentiū, vt gigātes, cynocephali, cyclopes, & cætera. *Gigātes* dicti iuxta Græci sermonis etymologiā, qui eos γηγενεῖς existimāt, id est terrigenas, eo quòd fabulosè parens terra iumensa mole & similes sibi genuerit. γῆ enim terra appellatur. γένος genus, licet & terræ filios vulgus vocet: quorum genus incertum est. Falso autem opinantur quidam imperiti de scripturis sanctis, prævaricatores angelos cum filiabus hominum ante diluuiū concubuisse, & exinde natos gigantes, id est nimium grandes & fortes viros, de quibus terra completa est. *Cynocephali* appellātur, eo quòd canina capita habeant, quósque ipse latratus magis bestias, quàm homines confitetur. Hi in India nascuntur. *Cyclopes* quoque eadem India gignit, & dicti cyclopes, eo quòd vnum oculum in fronte media habere perhibentur. Hi & ἀλεξιφάρμακοι dicūtur: propter quod solas ferarū carnes comedūt. *Lemmas* in Libya credunt truncos sine capite nasci, & os & oculos habere in pectore. Alios sine ceruicibus gigni, oculos habentes in humeris. In vltimo autem orientis monstruosæ gentium facies scribuntur. *Aliæ sine naribus*, æquali totius oris planitie, informes habentes vultus. *Aliæ labrō subteriori adeo prominēti*, vt in solis ardoribus totā ex eo faciē contegant dormiētes. *Aliis concreta ora* esse, modico tantùm foramine calamis venarum potum haurientes. *Nonnulli sine linguis* esse dicūtur, inuicem pro sermone vtētes nutu siue motu. *Panotios* apud Scythiam esse ferunt tam diffusa aurium magnitudine, vt omne corpus ex eis contegant. πᾶς enim Græco sermone omne, ὦτα aures dicuntur. *Artabatitæ* in Æthiopia proni, vt pecora ambulare dicuntur: quadragesimum æui annum nullus supergreditur. *Satyri* homūciones sunt adūcis naribus, cornua in frontibus habent, & caprarum pedibus similes: qualem in solitudine Antonius sanctus vidit. Qui etiam interrogatus à Dei seruo respondisse fertur dicens: Mortalis ego sum vnus ex accolis heremi, quos vario delusa errore gentilitas Faunos Satyrósque colit. Dicuntur quidam & sylvestres homines, quos nonnulli Faunos ficarios vocant. *Sciopodum* gens fertur esse in Æthiopia singulis cruribꝰ & celeritate mirabili: quos inde σκιόποδας Græci vocant, eò quòd per æstum in terra resupini iacentes, pedum suorum magnitudine adumbrentur. *Antipodes* in Libya plantas versas habent post crura & octenos digitos in plantis. Ἱππόποδες in Scythia sunt, humanam formam & equinos pedes habentes. In India ferunt esse gentem, quæ μακροβίους nuncupantur duodecim pedum staturam habentes. Est & gens ibi statura cubitalis, quos Græci à cubito *pygmæos* vocant, de qua suprà diximus. Hi montana Indiæ tenent, quibus est vicinus oceanus. Perhibent & in eadem India esse gētem fœminarū *quæ quinquennes concipiunt*, & octauum vitæ annum non excedunt. Dicuntur autem & alia hominum fabulosa portenta quæ non sunt, sed ficta: & in causis rerum interpretantur, vt *Gerionem* Hispaniæ regem triplici forma proditum. Fuerunt enim tres fratres tantæ concordiæ, vt in tribus corporibus, quasi vna anima esset. *Gorgones* quoque meretrices crinitas serpentibus, fertur, quæ aspicientes se conuertebant in lapides, habentes vnum oculum quo inuicem vtebātur. Fuerunt autem tres sorores vnius pulchritudinis, quasi vnius oculi, quæ ita inspectores suos stupescere faciebant, vt vertere eos putarentur in lapides. *Sirenas* tres fingunt fuisse ex parte virgines, ex parte volucres: habentes alas & vngulas: quarum vna voce, altera tibiis, tertia lira canebat. Quæ illectos nauigantes suo cantu in naufragia trahebant. Secundum veritatem autem meretrices fuerunt, quæ transeuntes, quoniam ad egestatem deducebant, iis fictæ sunt inferre naufragia. Alas autē habuisse & vngulas, quia amor & volat & vulnerat. Quæ inde in fluctibus commorasse dicuntur, quia fluctus Venerem creauerunt. *Scillam* quoque ferunt fœminam capitibus succinctam caninis, cum latratibus magnis, propter fretum Siculi maris, in quo nauigantes verticibus in se concurrentium vndarum exterriti, latrare, existimant vndas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Fingunt & monstra quædam irrationabilium animantium, vt *Cerberum inferorum canem* tria capita habentē, significantes per eum tres ætates, per quas mors hominem deuorat, id est, infantiam, iuuentutem & senectutem. Quem quidam ideo dictum Cerberum putant, quasi sit κρέϊβορος, id est, carnem vorans. Dicunt & *Hydram* esse serpentem cum nouem capitibus. quę Latinè scedra dicitur, quòd vno cęso tria capita excrescebant Sed constat hydram locum fuisse euomentem aquas, vastantem vicinam ciuitatem, in quo vno clauso meatu multū erumpebant. Quod Hercules videns, loca ipsa exussit, & sic aquæ clausit meatus. Nam hydra ab aqua dicta est: huius mentionem facit Ambrosius in similitudinem hæresium dicens: Hæresis enim velut quædam hydra fabularum, vulneribus suis creuit: & dum sæpe reciditur, pullulat igni debita incendióque

cendióque peritura. Fingunt & *Chimæram triformem* beſtiam, ore leonem, poſtremis partibus draconem, media capream. Qua quidem Phyſiologi non animal, ſed Ciliciæ mõtem eſſe aiunt, quibuſdam locis leones & capreas nutrientem, quibuſdam ardentem, quibuſdam plenum ſerpentibus. Hunc Bellerophontes habitabilem fecit, vnde Chimæram dicitur occidiſſe. *Centauris*, id eſt, hominibus equo mixtis ſpecies vocabulum dedit, quos quidam fuiſſe equites Theſſalorum dicunt, ſed quòd diſcurrentes in bello velut vnum corpus equorum & hominum viderentur, inde Centauros fictos aſſeruerũt. Porrò *Monocentaurum* nomen ſumpſiſſe ex tauro & homine, qualem beſtiam dicunt fabulosè in Labyrintho incluſam fuiſſe. De qua Ouidius: Semibouémque virum, ſemiuirúmque bouem. *Onocentaurus* autem vocatur, eò quòd media pars hominis ſpecies: media aſini eſſe dicatur, ſicut & Hypocentauri quòd equorum hominúmque in eis natura coniuncta fuiſſe putatur.

De transformatis. CAP. III.

SCribuntur autem & quædam monſtruoſæ hominum *transformationes* & commutationes *in beſtias*, ſicut de illa maga famoſiſſima *Circe*, quæ ſocios quoque Vlyſſis *mutaſſe fertur in beſtias*: & de Arcadibus, qui ſorte ducti, tranſnatabant quoddam ſtagnum atque ibi *conuertebantur in lupos*. Nam & Diomedis ſocios *in volucres* fuiſſe conuerſos, non fabuloſo mendacio, ſed hiſtorica affirmatione confirmant. Sed & quidam aſſerunt *Strigas ex hominibus fieri*. Ad multa enim latrocinia figuræ ſceleratorum mutantur, & ſiue magicis cantibus, ſiue herbarum veneficio, totis corporibus in feras tranſeunt. Siquidem & per naturam pleráque mutationem recipiunt: & corrupta in diuerſas ſpecies transformantur: ſicut *de vitulorum carnibus putridis apes*: ſicut *de equis ſcaraber*: *de mulis locuſta*: *de cancris ſcorpiones*. Ouidius: Concaua littorei ſi demas brachia cancri: Scorpius exibit, caudáque minabitur vnca.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XII.

CAPITA LIBRI DVODECIMI.

1 *De pecoribus & iumentis.*
2 *De beſtiis.*
3 *De minutis animantibus.*
4 *De ſerpentibus.*
5 *De vermibus.*
6 *De piſcibus.*
7 *De auibus.*
8 *De minutis volatilibus.*

De pecoribus & iumentis. CAP. I.

MNIBVS animantibus Adam primus vocabula indidit, appellans vnicuique nomen ex præſenti inſtitutione, iuxta conditionem naturæ cui ſeruiret. Gentes autem vnicuique animalium ex propria lingua dederunt vocabula. Non autẽ ſecundum Latinam linguam atque Græcam aut quarumlibet gentiũ barbararum nomina illa impoſuit Adam: ſed illa lingua quæ ante diluuium omnium vna fuit, quæ Hebræa nuncupatur. Latinè autem *animalia* ſiue *animantia* dicta, quòd animentur vita, & moueantur ſpiritu. *Quadrupedia* vocata, quia quatuor pedibus gradiuntur: quæ dum ſint ſimilia pecoribus, tamen ſub cura humana nõ ſunt. vt cerui, damę onagri, &c. ſed neque beſtię ſunt, vt leones: neque iumenta, vt vſus hominum iuuare poſſit. *Pecus* dicimus omne quod humana lingua & effigie caret. Propriè autem pecorum nomẽ iis animalibus accommodari ſolet, quæ ſunt aut ad veſcendum apta, vt oues & ſues: aut vſui hominum commoda, vt equi & boues. Differt autem inter pecora & pecudes: nam veteres cõmuniter in ſignificatione omniũ animalium *pecora* dixerunt. *Pecudes* autem tantùm illa animalia quæ eduntur quaſi pecudes. Generaliter autem animal *pecus* à pa-

scendo vocatur. *Iumenta* nomina inde traxerunt, quòd nostrum laborem vel onus suo adiutorio subuectando vel arando iuuent. Nam bos carpenta trahit,& durissimas terræ glebas vomere vertit. Equus & asinus portant onera, & hominum in gradiendo laborem temperant. Vnde & iumenta appellantur ab eo quòd iuuent homines. Sunt enim magnarum virium animalia. Easdem quoque *armẽta*, vel quòd sint apta armis, id est, bello: vel quòd his in armis vtimur. Alij armenta tantùm boues intelligunt ab arando, quasi aramenta. Discretio est autem inter armenta & greges: nam *armenta* equorum & boum sunt: *greges* verò caprarum & ouium. *Ouis* molle pecus lanis, corpore inerme; animo placidum, ab oblatione dictum, eo quòd apud veteres in initio non tauri, sed oues in sacrificio mactarentur. Ex iis quasdam *bidentes* vocant, eo quòd inter octo dentes duos altiores vocant: quas maximè gentiles in sacrificium offerebant. *Verues* vel à viribus dictus, quòd cæteris ouibus sit fortior, vel quòd sit vir. i. masculus, vel quòd vermem in capite habeat: quorum excitati pruritu, inuicem se concutiunt, & pugnantes cum magno impetu feriunt. *Aries* vel ἀπὸ τοῦ ἄρσος, id est à Marte vocatus: vnde apud nos in gregibus masculi mares dicuntur: siue quòd hoc pecus à gentilibus primum aris est immolatum. Aries quòd aris imponeret. Vnde est illud:--Aries mactatur ad aram. *Agnum* quanquam & Græci vocant ἀπὸ τοῦ ἁγνὸς, quasi pium. Latini tamẽ ideò hoc nomẽ habere putãt, eò quòd præ cæteris animantibus matrem agnoscãt: adeò vt etiam si in magno grege errauerit, statim balatu recognoscat vocem parentis. *Hædi* ab edendo vocati. Parui enim pinguissimi sunt, & saporis iocundi: vnde & edere: inde & edulium vocatur. *Hircus* lasciuum animal, & petulcum & feruens semper ad coitum: cuius oculi ad libidinem in transuersum aspiciunt: vnde & nomen traxit. Nam hirci sunt oculorum anguli secundum Suetoniũ: cuius natura adeò calidissima est, vt adamantem lapidem, quem nec ignis, nec ferri domare valet materia, solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci *cinifii* dicũtur à fluuio Cinefe in Lybia, vbi grandes nascũtur. *Capros & capras* à carpendis virgultis qũidam dixerunt. Alij quòd carpent aspera. Nonnulli à crepitu crurum: vnde eas *capreas* vocitatas, quæ sunt captæ agrestes, quas Græci pro eo quòd acutissimè videant, ἀπὸ τοῦ ὀξὺ δέρκεσθαι, dorcadas appellauerunt. Morantur enim in excelsis montibus, & quãuis de longinquo, vident tamen omnes qui veniunt. Eædẽ autem & *capreæ*: eędem *ibices* quasi auices, eo quòd ad instar auium ardua & excelsa teneant, & in sublimibus inhabitẽt, ita vt de sublimitate vix humanis obtutibus pateant: vnde & meridiana pars *ibices aues* vocat, quæ Nili fluentis inhabitant. Hęc itaque animalia, vt diximus, in petris altissimis commorantur vt si quando ferarum vel hominum aduersitatem persenserint, de altissimis saxorum cacuminibus sese præcipitantes in suis se cornibus illæsa suscipiunt. *Cerui* dicti ἀπὸ τοῦ κέρατων, id est, à cornibus. κέρατα enim Græcè cornua dicuntur. Hi serpentium inimici cùm se grauatos in infirmitate persenserint, spiritu nariũ eos extrahunt de cauernis: & superata pernicie veneni eorum pabulo reparantur. Dictamnũ herbam ipsi prodiderunt. Nam & pasti excutiunt acceptas sagittas. Mirantur autem sibilum fistularum. Erectis auribus acutè audiunt, summissis nihil. Si quando immensa flumina vel maria transnatant, capita clunibus præcedentium superponunt, sibique inuicem succedentes nullum laborem ponderis sentiunt. Τραγέλαφοι à Græcis nominati, qui dum eadem specie sint, vt cerui: villosos tamen habent armos, vt hirci, & menta promissis hirsuta barbis, qui nõ alibi sunt quàm circa Phasidem. *Hinnuli* filij sunt ceruorũ, ab innuere dicti: quia ad nutum matris absconduntur. *Damula* vocata, quòd de manu effugiat: timidum animal & imbecille: de quo Martialis: Dente tuetur aper, defendunt cornua ceruum. Imbelles damæ, quid nisi præda sumus? *Lepus* quasi leuipes, quia velociter currit. Vnde & Græcè pro cursu λαγὼς dicitur: velox est enim animal & satis timidum. *Cuniculi* genus agrestiũ animaliũ, dicti quasi caniculi, eo quòd canum indagine capiantur, vel excludantur ab speluncis. *Sus* dicta, quòd pascua subigat, id est terra subacta escas inquirat. *Verres*, quòd grandes habeat vires. Porcus, quasi spurcus. Ingurgitat enim se cœno, luto immergit, limo illinit. Horati⁹: Et amica luto sus. hinc etiam spurcitia vel spurius nũcupatur. Porcorum pilos *setas* vocamus, & setas à sue dictas: à quibus & *sutores* vocantur, quòd ex setis suant, id est, consuant pelles. *Aper* à feritate vocatus, ablata e litera, & subrogata p. Vnde & apud Græcos σῦς ἄγριος, id est, ferus dicitur. Omne enim quod ferum est & immite abusiuè agreste vocamus. *Iuuencus* dictus, eo quòd iuuare incipiat hominum vsus in excolenda terra, vel quia apud Gentiles Ioui semper vbique iuuencus immolabatur, nunquam taurus. Nam in victimis etiam ætas considerabatur. *Taurus* Græcum nomen est sicut & bos. Indicis tauris color fuluus est, volucris pernicitas, pilis in contrarium versis, caput circumflectunt flexibilitate qua volunt, tergi duricia omne telum respuunt immiti feritate. *Bouem* Græci βοῦν dicunt. Hunc Latini *trionem* vocant, eo quòd terram terat, quasi terionẽ: Neuius,

Trionem

Trionem hîc moderatur rusticus. Cuius latitudo pellium à mento ad crura, palearia dicuntur, à pelle ipsa, quasi pellearia, quod est generositatis in boue signũ, Boum in sociis eximia pietas. Nam alter alterum inquirit cum quo ducere collo aratra consueuit, & frequẽti mugitu pium testatur affectum si fortè defecerit. *Vacca* dicta, quasi boacca. Est enim ex qualitate nobilium nominum: sicut leo læna: draco dracæna. *Vitulus & Vitula*, à viriditate vocati sunt, id est, ætate viridi, sicut virgo. *Vitula* autem parua est & nondum enixa. Nam enixa, *iuuẽca* est aut *Vacca*. *Bubali* vocati per deriuationem, quòd sint similes boum: adeò indomiti, vt præ feritate iugum ceruicibus nõ recipiant. Hos Africa procreat. *Vri* agrestes boues sunt in Germania, habentes cornua in tãtum protensa, vt regius mensis insigni capacitate ex eis gerulæ fiant. *Camelis* causa nomen dedit, siue quòd quando onerantur, vt breuiores & humiles fiant, accumbant, quia Græci χαμαὶ humile & breue dicunt: siue quia curuus est dorso. Camor enim verbo Græco curuum significat. Hos lices & aliæ regiones mittant, sed Arabia plurimos. Differũt autem sibi. Nam Arabici bina tubera in dorso habent: reliquarum regionum singula. *Dromeda* genus est camelorũ, minoris quidem staturæ, sed velocioris. Vnde & nomen habet. Nam ὁ δρόμος Græcè cursus velocitas appellatur. Centum & amplius miliaria vno die pergere solet. Quod animal sicut bos & ouis & camelus ruminat. *Ruminatio* autem dicta est à rumine eminẽte gutturis parte: per quam dimissus cibus à certis animalibus reuocatur. *Asinus* & *asellus* à sedendo dictus, quasi assedus: sed hoc nomen quod magis equis conueniebat, ideo hoc animal sumpsit, quia prius quam equos caperent homines, huic præsidere cœperunt. Animal quippe tardum & nulla ratione renitens, statim vt voluit sibi homo substrauit. *Onager* interpretatur asinus ferus. ὄνος quippe Græci asinum vocant: ἄγριος ferum. Hos Africa habet magnos, id est, indomitos, & in deserto vagantes. Singuli autem fœminarum gregibus præsunt. Nascentibus masculis celant, & testiculos eorum morsu detruncant: quod tamen cauentes matres eos in secretis locis occultãt. *Asini Arcadici dicti*, quòd ab Arcadia primum vecti sint magni & alti. Minor autẽ asellus agro plus necessarius est, quia & laborem tolerat, & negligentiam propemodum non recusat. *Equi* dicti, eò quod quando quadrigis iungebantur, æquabantur, parésque forma & similes cursu copulabantur. *Caballus* à cauando dictus, propter quod gradiens vngula impressa terram concauet, quòd reliqua animalia non habent. Inde & sonipes quod pedibus sonat. *Viuacitas equorum* multa: exultant enim in campis, odorantur bellum, excitantur sonitu tubæ ad prælium: voce accensi ad cursum prouocantur. dolent cùm victi fuerint: exultant cùm vicerint. Quidam hostes in bello sentiunt, adeò vt aduersarios morsu petant. Aliqui etiam proprios dominos recognoscunt: obliti mansuetudinis, si mutentur: aliquid præter dominum nullum dorso recipiunt. Interfectis vel morientibus dominis multi lachrymas effũdunt. Solius equi est propter hominem lachrymari, & doloris affectum sentire. Vnde & in centauris equorum & hominum natura permixta est. Solent enim ex equorum mœstitia vel alacritate euentum futurum dimicaturi colligere. Ætas longæua equis Persicis, Vngaricis, Epiroticis ac Siculis: in annis vltra quinquaginta: breuior autem Hispanis ac Numidis & Gallicis, frequens opinio est. *In generosis equis*, vt aiunt veteres, *quatuor spectãtur*: forma, pulchritudo, meritum, atque color. *Forma* vt sit validum corpus & solidum robore, conueniens altitudo, latitudo, latus longum substrictius, maximæ & rotundæ clunes, pectus latè patens, corpus omne musculorum densitate nodosum, pes siccus, & cornu concauo solidatus. *Pulchritudo*, vt sit exiguum caput, & siccum, pelle propè ossibus adhærente, aures breues & acutæ, oculi magni, nares patulæ, & erecta ceruix, coma densa & cauda, vngularum soliditatis fixa rotunditas. *Meritum*, vt sit animo audax, pedibus alacer, trementibus membris, quod est indicium fortitudinis: quíque ex summa quiete facilè concitetur: vel excitata festinatione non difficilè teneatur. Motus autem equi in naribus intelligitur: virtus in membris trementibus. *Color* hic præcipuè spectandus: *badius aureus*, *roseus*, *mirteus*, *ceruinus*, *giluꝰ*, *glaucus*, *scutulatus*, *canus*, *candidus*, *albus guttatus*, *niger*. Sequenti autẽ ordine, *Varius* ex nigro badióq; distinctus: reliquis *Varius* color, vel *cinereus* deterrimus. *Badium* autem antiqui vadium dicebant, quòd inter cætera animalia fortius vadat. Ipse est & *spadix* quem phœnicatum vocant: & dictus spadix à colore palmæ, quam Siculi *spadicam* vocant. *Glaucus* verò est veluti pictos oculos habens: & quodam splendore perfusos. Nam *glaucum* veteres dicebant album. *Giluus* autem *melinus* color est subalbidus. *Guttatus*, albus nigris interuenientibus punctis. *Candidus* autem & albus inuicem sibi differunt. Nam albus cum quodam pallore est: candidus verò, niueus & pura luce perfusus. *Canus* dictus, quia ex candido colore & nigro est. *Scutulatus* vocatus propter orbes quos habet candi-

dos inter purpureos. *Varius*, quòd vias habeat colorum imparium. Qui autem albos tantùm pedes habent, petali appellantur: qui frontem albam, calidi. *Ceruinus* est, quem vulgò gauranem dicunt. *Aeranem* idem vulgus vocat, quòd in modum Ærei sit coloris. *Mirteus* autem est pressus in purpura. *Dosinus* autem dictus, quòd sit color eius de asino: idem & *cinereus*. Sunt autem hi de agresti genere orti: quos *equiferos* dicimus, & proinde ad vrbanam dignitatem transire non possunt. *Mauron* niger est. *Nigrum* enim Græci μαῦρον vocant. *Mannus* verò equus breuior est, quem vulgò *brunitum* vel *brunitium* vocant. *Veredos* antiqui dixerunt, quòd veherent rhedas, id est, ducerent, vel quòd vias publicas currant: per quas & rhedas ire solitum erat. *Equorum tria* sunt *genera*: vnum *generosum*, præliis & oneribus aptum: alterum *vulgare* atque *gregarium* ad vehendum, non ad equitandum aptum: tertium ex permixtione diuersi generis ortum, quod etiam *bigenerum* dicitur: quia ex diuersis nascitur, vt mulus. *Mulus* autem à Græco tractum vocabulum habet, Græcè enim quod ingo pistorum subactus, tardas molendo ducat in girum molas. Iudæi asserunt quòd Ana abnepos Esau equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendi, vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerẽtur. Onagros quoque admissos esse oli hoc ad asinas: & ipsum istiusmodi reperisse concubitum, vt velocissimi ex his asini nascerentur. Industria quippe humana diuersum animal in coitu coegit: sícque adulterina commixtione genus aliud reperit: sicut & Iacob contra naturam colorum similitudines procurauit. Nam tales fœtus oues illius concipiebant, quales vmbras arietum desuper ascendentium in aquarum speculo contemplabantur. Denique & hoc ipsum in equarum gregibus fieri fertur, vt generosos obiiciant equos visibus concipientium, quo eorum similes concipere & creare possint. Nam & columbarum dilectores depictas ponunt pulcherrimas columbas eisdem locis, quibus illæ versantur, quo rapiente visu similes generent. Inde est quòd quidam grauidas mulieres iubent nullos intueri turpissimos animalium vultus, vt cynocephalos & simias, ne visibus occurrentes similes fœtus pariant. Hanc enim fœminarum dicunt esse naturam, vt quales prospexerint, siue mente cõceperint in extremo voluptatis æstu dum concipiunt, talem sobolem procreent. Etenim animal in vsu Venereo formas extrinsecus intus transmittit, eorúmque satiata typis rapit species eorum in propriam qualitatem. In animantibus *bigenera* dicuntur, quæ ex diuersis nascuntur, vt *mulus* ex equa & asino: *burdo* ex equo & asina: *hibridæ* ex apris & porcis: *titirus* ex oue & hirco: *musino* ex capra & ariete. Est autem dux gregis.

De bestiis. CAP. II.

Bestiarum vocabulum propriè conuenit leonibus, tigribus, pardis, & vulpibus, canibúsque & similis & cæteris quæ vel ore vel vnguibus sæuiunt, exceptis serpentibus. *Bestiæ autem* dictæ à vi qua sæuiunt. *Feræ* appellatæ, quòd naturali vtantur libertate, & desiderio suo ferantur. Sunt autem liberę earum voluptates, & huc atque illuc vagantur, & quo animus duxerit eò feruntur. *Leonis* vocabulum ex Græca origine inflexum est in Latinum. Græcè enim λέων vocatur, & est nomen nothum, quia ex parte corruptũ. *Leæna* verò totum Græcum est, sicut & dracæna. Vt autem leæna lea dicatur, vsurpatum est à poetis. Leo autem Græcè, Latinè rex interpretatur, eò quòd sit princeps omnium bestiarum; Cuius genus trifarium dicitur. E quibus breues ac iuba crispa, imbelles sunt: longi & coma simplici acres. Animos eorum frons & cauda indicat. Virtus eorum in pectore: firmitas in capite. Septi autem à venatoribus terram contuétur, quo minus conspectis venabulis terreantur. Rotarum timent strepitus, sed ignis magis. Cùm dormierint vigilant oculi: cùm ambulãt cauda sua cooperiunt vestigia sua, ne eos venator inueniat. Cùm genuerint catulum, tribus diebus & tribus noctibus catulus dormire fertur. tunc deinde patris fremitu vel rugitu veluti tremefactus cubilis locus, susciture dicitur catulum dormientem. Circa hominem leonum natura est benigna, vt nisi læsi nequeant irasci. Patet enim eorum misericordia exemplis assiduis. Prostratis enim parcunt: captiuos obuios repatriare permittunt: hominem non nisi in magna fame interimunt. De quibus Lucretius: Scymnique leonum, &c. *Tigris* vocata propter volucrem fugam. Ita enim nominant Persæ & Medi sagittam. Est enim bestia variis distincta maculis, virtute & velocitate mirabilis: ex cuius nomine flumen Tigris appellatur, quòd is rapidissimus sit omnium fluuiorum. Has magis Hircania gignit. *Panther* dictus siue quòd omnium animalium amicus sit, excepto dracone, siue quia & sui generis societate gaudet, & ad eandem similitudinem quicquid accipit reddit. πᾶν enim omne dicitur. Bestia est hæc minutis orbiculis superpicta, ita

picta, ita vt oculatis ex fuluo circulis, nigra vel alba distinguatur varietate. Hæc semel omnino parturit: cuius causæ ratio manifesta est. Nam cùm in vtero matris coaluere catuli, maturísque ad nascendũ viribus pollent, odiunt temporum moras. Itaque oneratam fœtibus vuluam tanquam obstantem partui vnguibus lacerant: effundit illa partũ seu potius dimittit, dolore cogẽte. Ita postea corruptis & cicatricosis sedibus genitale semen infusum non erit acceptum, sed irritum resilit. Nam Plinius dicit animalia cum acutis vnguibus frequenter parere non posse. Vitiantur enim intrinsecus se mouentibus catulis. *Pardus* secũdus post Pantherẽ est, genus varium & velocissimum, & præceps ad sanguinem. Saltu enim ad mortem ruit. *Leopardus* ex adulterio leænæ & pardi nascitur, & tertiam originem efficit: sicut & Plinius in naturali historia dicit, leonem cum parda: aut pardum cum leæna concumbere, & ex vtroque coitu degeneres partus creari, vt mulus ex equa & asino. *Rinoceros* à Græcis vocatus Latinè interpretatur in nare cornu. Idem & monoceros, id est, vnicornis, eo quòd vnum cornu in media fronte habeat pedum quatuor: ita acutum & validum, vt quidquid impetierit, aut ventilet, aut perforet. Nam & cum elephante sæpe certamẽ habet, & in vẽtre vulneratum prosternit. Tantæ autem est fortitudinis, vt nulla venantium virtute capiatur. sed, sicut asserunt qui naturas animaliũ scripserunt, virgo puella præponitur, quæ venienti sinum aperit: in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit: sícque soporatus velut inermis capitur. *Elephantem* Græci à magnitudine corporis vocatum putãt, quòd formam montis præferat. Græcè enim mons chfio dicitur. Apud Indos autem à voce *barro* vocatur. Vnde & vox eius *barritus* dicitur, & dentes eius *ebur*. Rostrum autem *promoscida* dicitur, quo ille pabulum ori admouet, & est angui similis, vallo munitus eburneo. Hos *boues Lucanos* vocabant antiqui Romani: boues, quia nullum animal grandius videbant: Lucanos, quia in Lucania illos primus Pirrhus in prælio obiecit Romanis. Nã hoc genus animantis in rebus bellicis aptum est. In eis enim Persæ & Indi ligneis turribus collocatis, tanquã de muro iaculis dimicant. Intellectu autem & memoria multa vigent. Gregatim incedunt: motu quo valent salutant homines: murum fugiunt: auersi coeunt: quando autem parturiunt, in aquis vel insulis dimittunt fœtus, propter dracones, quia inimici sunt & ab eis implicanti necantur. Biennio autem portant fœtus, nec amplius quàm semel gignunt, nec plures, sed tantùm vnum. Viuunt autẽ annos trecẽtos. Apud sotã Africam & Indiã elephanti prius nascebãtur: nunc sola eos India gignit. *Gryphes* vocatur, quòd sit animal pennarum & quadrupes. Hoc genus ferarũ in Hyperboreis montibus nascitur. omni parte corporis leones sunt: alis & facie aquilis similes, equis vehementer infesti. Nã & homines viuos discerpunt. *Cameleon* nõ habet vnum colorem, sed diuersa varietate cõspersus, vt pardus. Dictus autem ita, eo quòd cameli similitudinem habet & leonis: huius cameleontis corpusculũ ad colores quos videt facillima conuersione variatur, quod animalium aliorum non est ita ad conuersionem facilis corpulentia. *Cameleonpardus* dictus, quòd dum sit vt pardus albis mãculis superaspersus, collo equo similis, pedibus bubalis, capite tamen camelo est similis: hunc Æthiopia gignit. *Lynx* dictus, quia in luporum genere numeratur: bestia maculis distincta terga, vt pardus, sed similis lupo. Vnde & ille λύγξ, iste lynx. Huius vrinam conuerti in duritiem precioſi lapidis dicunt, qui *Ligurius* appellatur, quòd & ipsos lynces sentire, hoc documento probatur. Nã egestum liquorem arenis inquantum potuerint, contegunt, inuidia quadam naturæ, ne talis egestio transeat in vsum humanũ. Lynces dicit Plinius. Secundus extra fœtum vnũ non admittere. *Castores* à castrãdo dicti sunt. Nam testiculi eorum apti sunt medicaminibus, propter quod cùm præsenserint venatorem, ipsi & se castrant & morsibus vires suas amputant. De quibus Cicero in Scauriana, redimunt se à parte corporis, propter quod maximè expetuntur. Iuuenalis: --Qui se, Eunuchum ipse facit, cupiẽs euadere damnum Testiculi---. Ipsi sunt & *Fibri*, qui etiam *Pontici canes* vocantur. *Vrsus* fertur dictus, quòd ore suo formet fœtus, quasi orsus. Nam aiunt eos informes generare partus, & carnem quandam nasci, quam mater lambendo in membra componit. Vnde est illud: Sic formant lingua fœtum cùm protulit vrsa. Sed hoc immaturitas partus facit, denique tricesimo die generat. Vnde euenit, vt præcipitata fœcunditas informis procreetur. Vrsorũ caput inualidum: vis maxima in brachiis & in lumbis. Vnde interdum erecti insistunt. *Lupus* Græca deriuatione in linguam nostram transfertur. Lupos enim illi λύκους dicunt: λύκες autem Græcè à morsibus appellatur, quòd rabie rapacitatis quæque inuenerit, trucidet. Alij lupos vocatos aiunt, quasi leopos, quòd quasi leoni, ita sit illi virtus in pedibus: vnde quicquid pede presserit, non viuit. Rapax autem bestia & cruoris appetens: de quo rustici aiunt, vocem hominem perdere, si eum prior lupus viderit. Vnde & subitò tacenti dicitur, Lupus in fabula. Certè si se prius visum senserit, deponit feritatis audaciam. Lupi toto anno non amplius quàm duodecim diebus

coeunt: famem diu portant, & post longa ieiunia multum deuorãt Lupos. Æthiopia mittit cernice iubatos, & tantum varios, vt nullum colorem dicant illis abesse. *Canis* nomen Latinum, Græcam etymologiam videtur habere. Græcè enim κύων dicitur: licet eum quidam à canore latratus appellatum æstiment, eo quòd insonet: vnde & canere. Nihil autem sagacius canibus. Plus enim sensus cæteris animalibus habent. Námque soli sua nomina recognoscunt: dominos suos diligunt: dominorum tecta defendunt: pro domino suo se morti obiiciunt: voluntariè cum domino suo ad prædam currunt: corpus domini sui etiam mortuum non relinquunt. Quorum postremò naturæ est, extra homines esse non posse. In canibus duo sunt spectanda, aut fortitudo, aut velocitas. *Catuli* abusiuè dicuntur quarumlibet bestiarum filij. Nam catuli propriè canum sunt, per diminutionem distincti. *Lyciſci* autem dicuntur, vt ait Plinius, canes nati ex lupis & canibus, cùm inter se fortè miscentur. Solent & fœminæ canes noctu in syluis alligatæ admitti ad bestias tygres, à quibus insiliri & nasci ex eodem fœtu canes adeò acerrimos & fortes, vt in complexu leones prosternant. *Vulpes* dicta, quasi volupes, Est enim volubilis pedibus, & nunquam rectis itineribus. sed tortuosis anfractibus currit, fraudulentum animal, insidiisque decipiens. Nam dum non habuerit escam, fingit mortem: sicque descendente, quasi ad cadauer volucres rapit & deuorat. *Simiæ* Græcum est nomen. i. pressis naribus. Vnde & Simias dicimus, quòd suppressis naribus sint, & facie fœda, rugis turpiter follicantibus: licet & capellarum sit pressum habere nasum. Alij simias Latino arbitrantur sermone vocatas, eo quòd multa in eis similitudo humanæ rationis sentitur: sed falsum est Hæ elementorum sagaces nouã luna exultant: medio & caua tristantur. Fœtus quos amãt ante se gestant, neglecti circa matrem hærent. Harum genera quinque sunt, ex quibus *cercopitheci* caudas habent. *Simiæ* enim cum cauda est, quam quidam cruda vocant. *Sphingæ* villosæ sunt comis, mammis prominentibus: dociles ad feritatis obliuionem. *Cynocephali* & ipsi similes simiis, sed facie ad modum canis, vnde & nuncupati. *Satyri* facie admodum grata & gesticulatis motibus inquieti. *Callithrices* toto penè aspectu & cæteris distant. Sunt enim in facie producta barba, & lata cauda. *Leontophonos* bestia modica, & ex eo ita vocata, quia capta exuritur: eiúsque cinere asperſæ per compita semitarum leones necant, si quantuluncunque ex illis sumpserint. *Hiſtrix* animal in Africa erinacij simile, vocatum à spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, vt canes insequentes vulneret. *Enhydros* bestiola ex eo nuncupata, quòd in aquis versetur: & maximè in Nilo. Quæ si inuenerit dormientem crocodilum, volutat se in lutum primum, & intrat per os eius in ventrẽ, & carpens omnia interiora eius, exit viua de viscerib. crocodili, ipso mortuo. Hinc ἱππόποταμος Græcè vocatus, eò quòd odore suo & salubria ciborum & venenosa prodentur. De quo Dracontius ait: Prædicit suillus vim cuiuscunque veneni. *Suillus* autem à setis est nuncupatus. Hic etiam serpentes insequitur, quicùm aduersus aspidem pugnat, caudam erigit, quam aspis maximè obseruat quasi minantem: ad quam cùm vim suam transfert, decepta corripitur. *Muſio* appellatus, quòd muribus infestus sit. Hunc vulgus *captum* à captura vocant. Alij dicunt quòd captat, id est, videt. Nam tanto acutè cernit vt fulgore luminis noctis tenebras superet. Vnde & à Græcis venit *catus*, id est, ingeniosus, ἀπὸ τῆ καθεῖν. *Furo* à furuo dictus: vnde & *fur*. Tenebrosos enim & occultos cuniculos effodit, & eiicit prædam quam inuenerit. *Melo*, quod sit rotundissimo membro, vel quòd fauos petat, & assiduè mela captet.

De minutis animantibus. CAP. III.

MVS pusillum animal, Græcum illi nomen est: quicquid verò ex eo trahit Latinum fit. Alij dicunt mures quòd ex humore terræ nascuntur. Nam mus terra, vnde & humus. His in plenilunio iecur crescit: sicut quædam maritima augentur, quæ rursus decrescente luna deficiunt. *Sorex* Latinum est, eo quòd rodant, & in modum serræ præcidant. Antiqui autem soricen, *ſauricem* dicebant: sicut & clodũ *claudum*. *Muſtella* dicta, quasi mus longus. Nam telum à longitudine dictum. Hæc ingenio subdola, in domibus vbi nutrit catulos suos: transfert mutátque sedem. Serpentes etiam muréſque persequitur. *Duo* autẽ sunt *genera muſtelarum*. Alterũ enim *syluestre* est distans magnitudine, quod Græci ἰκτίδας vocant: alterum *in domibus morans*. Falsò autem opinantur, qui dicunt mustelam ore concipere, aure effundere partũ. *Muſaraneum*, cuius morsu aranea moritur. Est in Sardinia animal perexiguum, aranæ forma, quæ *ſoliſuga* dicitur: eo quòd diem fugiat. In metallis argentariis plurima est, occulto reptans, & per imprudentiam supersedentibus pestem facit. *Talpa* ideo dicta, quòd sit damnata cæcitate perpetua & tenebris. Est enim absque oculis, semper quoque terram fodit, & humum egerit, atque radices subterfrugibus comedit, quam Græci ἀσφάλακας vocant. *Glires* dicti sunt, quia pingues eos efficit somnus. Nam *gliſcere dicimus* crescere. Hyemę enim tota dormiunt & immobiles quasi

quasi mortui iacent, temporeæstiuo reuiuiscunt. *Ericius*, animal spinis coopertum, quod exinde dicitur nominatum, eo quòd subrigit se quando spinis suis clauditur, quibus vndique protectus est contra insidias. Nam statim vt aliquid senserit, primùm se subrigit: atque in globum conuersus, in sua se arma recolligit. Huius prudentia quædam est. Nam dum abscinderit vuam de vite, supinus sese volutat super eam, & sic eam exhibet natis suis. *Grillus*, nomen à sono vocis habet. Hic retrò ambulat, terram terebrat, stridet noctibus, venatur eum formica circumligata capillo in cauernam eius coniecta, afflata prius puluere ne se abscondat. Ita formicæ complexibus trahitur. *Formica* dicta, eo quòd ferat micas farris, cuius solertia multa. Prouidet enim in futurum, & præparat in æstate quòd hyeme comedat. In messe autem eligit triticum: hordeum non tangit. Dum pluit ei super frumentum, totum eiicit. *Dicuntur in Aethiopia esse formicæ ad canis formam*, quæ arenas aureas pedibus eruunt, quas custodiunt ne quis auferat, captantes ad necem persequuntur. *Formicoleon*, ob hoc vocatus, quia est vel formicarum leo, vel certè formica pariter & leo. Est enim animal paruum formicis satis infestum, quòd se in puluere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit. Proinde autem leo & formica vocatur, quia aliis animalibus vt formica est: formicis autem vt leo est.

De serpentibus. CAP. IIII.

Anguis vocabulum omnium serpentium genus, quod plicari & contorqueri potest. Et inde anguis, quòd anguloſus & nunquam sit rectus. Angues autem apud gentiles pro geniis lucorum erant habiti semper: vnde & Persius: Pinge duos angues pueri sacer est locus. *Colubrum*, constat ab eo dictum, quòd colat vmbras, vel quòd in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur. Nam *lubricum* dicitur, quicquid labitur dum tenetur, vt pisces & serpens. *Serpens* autem nomen accepit, quia occultis accessibus serpit: non apertis passibus, sed squamarum minutissimis nisibus repit. Illa autem quæ quatuor pedibus nituntur, sicut lacerti & stelliones, non serpentes sed *reptilia* nominantur. Serpentes autem reptilia sunt, quia ventre & pectore reptant. Quorum tot venena, quot genera: tot pernicies, quot species: tot dolores, quot colores habentur. *Draco*, maior cunctorum serpentium, siue omnium animantium super terram. Hunc Græci δράκοντα vocant. Vnde & deriuatum est in Latino vt diceretur draco, quia sæpe à speluncis abstractus fertur in aerem, concitárque propter eum aër. Est autem cristatus ore paruo: & artis fistulis per quas trahit spiritum, & linguam exerit. Vim autem non in dentibus, sed in cauda habet, & verbere potius quàm rictu nocet. Innoxius autem est à venenis: sed ideo huic ad mortem faciendam venena non esse necessaria, quia si quem ligauerit, occidit. A quo nec elephas tutus est sui magnitudine corporis. Nam circa semitas delitescens, per quas elephanti solito gradiuntur: crura eorum nodis eligat, ac suffocatos perimit. Gignitur autem in Æthiopia & India, in ipso incendio iugis æstus. *Basiliscus*, Græcè, Latinè interpretatur regulus, eo quòd rex serpentiũ sit: adeò vt eũ videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat: nam & hominem, vel si aspiciat, interimit. Siquidem ad eius aspectum nulla auis volans illæsa transit: sed quamuis procul sit, eius ore combusta deuoratur. A mustelis tamen vincitur, quas illic homines inferunt cauernis, in quibus delitescit. Itaque ea visa fugit, quem illa persequitur & occidit. Nihil enim parens ille rerum sine remedio constituit. Est autem longitudine semipedalis: albis maculis lineatus. *Reguli* autem, sicut scorpiones, arentia quæque sectantur, & postquam ad aquas venerint, ibíque aliquem momorderint, ὑδροφόβους & lymphaticos faciunt. *Sibilus*, idem est qui & regulus. Sibilo enim occidit antequam mordeat vel exurat. *Vipera* dicta, quòd vi pariat. Nam cùm venter eius ad partum intumuerit, catuli non expectantes naturæ maturam solutionem, sed corrosis eius lateribus vi erumpunt cum matris interitu, Lucanus: Viperei coeunt abrupto corpore nati. Fertur autem quòd masculus ore inserto viperæ semen expuat. Illa autem ex voluptate libidinis in rabiem versa, caput maris ore receptum præcidit. Ita fit vt parens vterque pereat, masculus dum coit, fœmina cùm parturit. Ex vipera autem pastilli fiunt. qui θηριακοὶ vocantur à Græcis. *Aspis* vocata, quòd morsu venena immittat & aspergat: ἴος enim Græci venenum dicunt: & inde aspis quòd morsu venenato interimat. Huius diuersa genera & species, & dispares effectus ad nocendum: fertur enim aspis cùm ceperit pati incantatorem, qui eam quibusdam carminibus propriis euocat, vt eam de cauerna educat: illa autem cùm exire noluerit, vnam aurem ad terram premit, alteram cauda obturat & operit: atque ita voces illas magicas non audiens, non exit ad incantantem. *Dipsas*, genus est aspidis, quæ Latinè situla dicitur, quia quem momorderit, siti perit. *Hypnalis*, genus aspidis dicta, quòd somno necat. Hãc sibi Cleopatra apposuit, ac ita morte quasi somno soluta est. *Hemorrhois aspis* nuncupatur, eo quòd sanguinem sudet qui ab eo morsus

fuerit: ita vt dissolutis venis, quicquid vitæ est per sanguinem euocet. Græcè enim sanguis αἷμα dicitur. *Prester aspis*, semper ore patenti & vaporante currit. Cuius poeta sic meminit: Oráque distendens auidus fumantia prester, Hic quem percusserit, distenditur, enormíque corpulentia necatur. Extuberatum enim putredo sequitur. *Seps*, tabificus aspis, qui dum momorderit hominem, statim eum consumit: ita vt liquefiat totus in ore serpentis. *Cerastes*, serpens dictus, eo quòd in capite cornua habeat similia arietum: Κέρατα enim Græci cornua vocant: sunt autem illi quadrigemina cornicula: quorum ostentatione, veluti esca, illiciens sollicitata animalia perimit. Totum enim corpus arenis tegit: nec vllum indicium sui præbet, nisi ex ea parte qua inuitatas aues vel animalia capit. Est enim flexuosus plus quàm alij serpentes, ita vt spinam non habere videatur. *Scitalis*, serpens vocatus, eo quòd tanta præfulget tergi varietate, vt notarum gratia retardet aspicientes: & quia reptando pigrior est, quos assequi non valet miraculo sui stupentes capit. Tanti autem feruoris est, vt etiam hyemis tépore exuuias corporis feruentis exponat. De quo Lucanus: Et scitale sparsis etiam nunc sola pruinis Exuuias positura suas ⊢. *Amphibæna* dicta, eo quòd duo capita habeat: vnum in loco suo: alterum in cauda, currens ex vtroque capite, tractu corporis circulato. Hæc sola serpentium frigori se committit: prima omnium procedens. De qua Lucanus: Et grauis in geminum vergéns caput amphisbæna. Cuius oculi lucent veluti lucernæ. *Enhydris*, coluber in aqua viuens. Græci enim ὕδωρ aquam vocant. *Hydros*, aquatilis serpens, à quo icti obturgescunt, cuius quidam morbum *Boam* dicunt, eo quòd fimo bouis remedietur. *Hydra* draco multorum capitum: qualis fuit in Lerna palude prouinciæ Arcadiæ: hæc Latinè exedra dicitur, quòd vno cæso tria capita excrescant: sed hoc fabulosum est. Nam constat Hydram lacum fuisse euomentem aquas, vastantem vicinam ciuitatem, in quo, vno meatu clauso, multi erumpebant. Quod Hercules videns, loca ipsa exussit: & sic aquæ clausit meatus. Nam Hydra ab aqua dicta est. *Chelydros*, serpens, qui & cherydros dicitur, quia & in aquis & in terris moratur. Nam χέρσον dicunt Græci terram, ὕδωρ aquam: hic per aquam labitur, terram fumare facit: quem sic Macer describit:. Seu terga éxspirant spumantia virus: Seu terram fumat, qua teter labitur anguis. Et Lucanus:. Tractíque via fumante Chelydri. Semper enim directus ambulat. Nam si torserit se dum currit, statim crepat. *Natrix*, serpens aquam veneno inficiens. In quocunque enim fonte fuerit, veneno eum immiscet: de quo Lucanus, Et Natrix violator aquæ ⊢. *Cenchris*, serpens inflexuosus, qui semper iter rectum efficit. De quo Lucanus: Et semper recto lapsurus limite Cenchris. *Parias*, serpens qui semper in cauda ambulat, & sulcum facere videtur. De quo idem Lucanus: Quo contemptus iter cauda sulcare Parias. *Boas*, anguis Italiæ immensa mole: persequitur greges armentorum & bubalos, & plurimo lacte irriguis vberibus se innectit & sugens interimit: atque inde à boum populatione Boas nomen accepit. *Iaculus*, serpens volans. De quo Lucanus: Iaculíque volucres. Exiliunt enim in arboribus, & dum aliquod animal obuium fuerit, iactant se super illud & perimunt. Vnde & Iaculi dicti sunt. In Arabia autem serpentes sunt cum alis, quæ Sirenæ vocantur, quæ non solùm plus currunt equis, sed etiam volare dicuntur: quorum tantum virus est, vt morsum ante mors insequatur, quàm dolor. *Obites* dicta, quòd colorem arenæ habeat. De qua poeta: Quàm paruis maculis Teusanus obites Concolor exustis atque indiscretus arenis Admotus. *Seps*, exigua serpens, quæ non solùm corpus, sed & ossa veneno consumit. Cuius poeta sic meminit: Ossáque dissoluens cum corpore tabificus Seps. *Dipsas*, serpens tantæ exiguitatis fertur, vt cùm calcatur non videatur. Cuius venenum antè extinguit quàm sentiatur, vt facies præuenta morte, nec tristitiam induat morituri. De quo poeta: Signiferum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum Torta caput retrò dipsas calcata momordit, Vix dolor aut sensus dentis fuit ⊢. *Salpinga*, serpens est, quæ non videtur. *Cæcula* dicta, eo quòd parua sit, & non habeat oculos. *Centupeda*, à multitudine pedum dicta. *Brucus* est, cuius penè totum corpus in ventre colligitur. *Lacertus*, reptilis genus est, vocatus ita, quòd brachia habeat. Genera lacertorum plura, vt botrax, salamandria, saura, stellio. *Botrax* dicta, quod ranæ habeat faciem. Nam Græci ranam βάτραχα vocant. *Salamandria* vocata, quod contra incendia valeat: cuius inter omnia venenata vis maxima est. Cætera enim singulos ferunt. hæc plurimos pariter interemit: nam si arbori irrepserit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ea ederint, occidit, quæ etiam si in puteum cadat, vis veneni eius potantes interficit. Ista contra incendia repugnans, ignes sola animalium extinguit. Viuit enim in mediis flammis sine dolore & consumptione, & non solùm quia non vritur, sed extinguit incendium. *Saura* lacertus, qui quando seneſcit, cæcantur oculi eius, & intrat in foramem parietis aspi-

aſpicientis contra Orientem,& orto ſole intendit & illuminatur. *Stellio* de colore nomẽ habet inditum. Eſt enim tergore pictus lucentibus guttis in modum ſtellarum. De quo Ouidius, Aptúmque colori. Nomen habet, variis ſtellatus corpore guttis. Hic autẽ ſcorpionibus adeò contrarius traditur, vt viſo eo pauorem iis afferat & torporem. Sunt & alia genera ſerpentium vt *Admodita*, *Elephantia*, *Camædracontes*. Poſtremò quantus nominum, tantus mortium numerus. ¶ Omnes autem ſerpentes natura ſua frigidi ſunt, nec percutiunt, niſi quando caleſcunt. Nam quãdo ſunt frigidi, nullum tangunt. Vnde & venena eorũ plus die quàm nocte nocent. Torpent enim noctis algore, & meritò, quia frigidi ſunt nocturno rore. In ſe enim adducunt vaporem corporis gelidæ peſtes, & natura frigidæ. Vnde & hyeme in nodos torquentur æſtate ſoluũtur. Inde eſt, quòd dum quicquam ſerpentium veneno percutitur, primum obſtupeſcit: & poſtea vbi in illo calefactum ipſum virus exarſerit, ſtatim & hominem extinguit. *Venenum* autem dictum, eò quòd per venas vadit. Infuſa enim peſtis eius per venas vegetatione aucta diſcurrit, & animam extinguit. Vnde non poteſt venenũ nocere, niſi hominis tetigerit ſanguinem, Lucanus, Noxia ſerpentum eſt admixto ſanguine peſtis. Omne autem venenum frigidum eſt, & ideò anima quæ ignea eſt, fugit venenum frigidum. In naturalibus bonis, quæ nobis & irrationabilibus animantibus videmus eſſe communia, vtilitate quadam ſenſus ſerpẽs excellit. Vnde & legitur in Geneſi. Serpens autem erat ſapientior omnibus pecoribus terræ. Dicit autem Plinius: Si creditur, quòd ſerpentis caput etiam ſi cum duobus euaſerit digitis, nihilominus viuit. Vnde & totum corpus obiicit pro capite ferientibus. *Anguibus* vniuerſis hebes viſus eſt. Ratò in aduerſum cõtuentur, nec fruſtrà, cùm oculos non in fronte habeant, ſed in temporibus, adeò vt citius audiant quàm aſpiciant. Nullum autem animal in tanta celeritate linguam mouet, vt ſerpens: adeò vt triplicem linguam habere videatur cùm vna ſit. Serpentium vda ſunt corpora: adeo vt quacunque eunt, viam humore deſignent. Veſtigia ſerpentium talia ſunt, vt cum pedibus carere videantur: coſtis tamen & ſquamarum niſibus crepant: quas à ſummo gutture vſque ad imam aluum parili modo diſpoſitas habent. Squamis enim quaſi vnguibus, coſtis quaſi cruribus innituntur. Vnde ſi in qualibet corporis parte ab aluo vſque ad caput ictu caput aliquo collidatur, debilis reddita curſum habere non poſſit: quia vbicunque ictus ille inciderit, ſpinam ſoluit, per quam coſtarum pedes & motus corporis agebantur. Serpentes autem diu viuere dicuntur, adeò vt depoſita vetere tunica, ſenectutem deponere atque in iuuentutem redire perhibeantur. Tunicæ ſerpentum *exuuiæ* nuncupãtur, eo quòd iis quando ſeneſcunt ſeſe exuũt, quibus exuti in iuuentutem redeunt. Dicuntur autem *exuuiæ & induuiæ*, quia exuũtur & induũtur. ¶ Pythagoras dicit de medulla hominis mortui quæ in ſpina eſt, ſerpentem creari, quod etiam Ouidius in Metamorphoſ. libris commemorat, dicens: Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro Mutari, credant humanas angue medullas. Quòd ſi creditur, meritò euenit, vt ſicut per ſerpentem mors hominis: ita per hominis mortem ſerpens. Fertur autem quòd ſerpens hominem nudum non ſit auſus attingere.

De Vermibus. CAP. V.

VErmis eſt animal quod plerunque de carne vel de ligno, vel de quacunque re terrena ſine vllo concubitu gignitur: licet nonnunquam & de ouis naſcantur, vt ſcorpio. Sũt autem *vermes* aut *aeris*, aut *aquæ*, aut *terræ*, aut *carnium*, aut *frondiũ*, aut *lignorũ*, aut *veſtimentorum*. ¶ *Aranea* vermis *aeris*: ab aeris nutrimento cognominata quæ exiguo corpore longa fila deducit: & telæ ſemper intenta nunquam deſinit laborare, perpetuũ ſuſtinens in ſuo labore ſuſpendium. ¶ *Sanguiſuga* vermis *aquatilis*, dicta quia ſanguinẽ ſugit. Potantibus enim inſidiatur, cúmque illabitur faucibus, vel vbi vſpiam adhæſerit, ſanguinem haurit: & cùm nimio cruore maduerit, id euomit quod hauſit, vt recentioré denuò ſugat. ¶ *Scorpio* vermis *terrenus*, qui potius vermibus aſcribitur quàm ſerpẽtibus: animal armatum aculeo: & ex eo Græcè vocatum, quòd cauda figat: atque arcuato vulnere diffundat venena. Proprium autem eſt ſcorpionis, quòd manus palmam non feriat. *Cantarida* vermis terren⁹, qui humano corpori ſtatim vt fuerit applicatus, ſui aduſtione veſicas efficit plenas humore. *Multipes* vermis terrenus, ex multitudine pedum vocatus qui contra ictum contractus in globũ complicatur. Naſcitur ſub petris ex humore & terra. *Limax* vermis limi dictus, quòd in limo, vel de limo naſcatur: vnde & ſordidus ſemper & immundus habetur. ¶ *Bombyx* vermis *frondium*: ex cuius textura bombycinum conficitur. Appellatur autem hoc nomine ab eo quòd euacuetur dũ fila generat, & aer ſolus in eo remaneat. *Eruca* frondium vermis oleribus vel pampinis inuoluta: ab erodendo dicta, cuius meminit Plautus, Imitatus nequam beſtiam & maleficam inuolutam in pampino. Implicat ſe eadem: nec aduolat vt locuſta, vt huc il-

lúcque discurrens, semipasta dimittat, sed permanet perituris frugibus & tardo lapsu pigrísque morsibus vniuersa cõsumit. ¶ *Teredonas* Græci vocant *lignorum* vermes, eò quòd terendo edant. Hos nos *Termites* dicimus. Ita enim apud Latinos ligni vermes vocantur, quos tempore importuno cæsę arbores gignunt. ¶ *Tinea* vermis *vestimentorum* dicta, quòd teneat, & eoúsque insedeat quò erodat. Inde pertinax dicitur, eò quòd in eandem rem identidem vrgeat. ¶ *Vermes* carnium, hemicraneus, lumbricus, ascaridæ, cosli, pediculi, pulices, lendes, tarmus, ricinus, vsia, cimex. *Hemicraneus* vermis capitis vocatur. *Lumbricus* vermis intestinorum, dictus quasi lumbicus, quia labitur, vel quòd in lũbis sit. *Ascaridæ*, cosli. *Pediculi* vermes cutis à pedibus dicti. Vnde & pediculosi dicuntur, quibus pediculi in corpore efferuescunt. *Pulices* verò vocati sũt, quòd ex puluere magis nutriantur. *Tarmus* vermis est lardi. *Ricinus* vermis est canis, vocatus eo quòd hæret in auribus canum. κύων enim Græcè canis est. *Vsia* vermis est porci, appellata quia vrit. Nã vbi momorderit, adeò locus ardet, vt statim ibi vesicæ fiant. *Cimex* de similitudine cuiusdam herbæ vocatus, cuius fetorẽ habet. Propriè autem *vermis* in carne putrefacta nascitur *tinea* in vestimentis: *eruca* in olere: *teredo* in ligno: *tarmus* in lardo. ¶ Vermis nõ vt serpens apertis passibus vel squamarum nisibus repit, quia non est illi spinæ rigor vt colubri, sed in directum corpusculi sui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectas motum explicat: sicque agitatus perlabitur.

De piscibus. CAP. VI.

Pisces dicti, vnde & pecus, à pascendo scilicet. *Reptilia* ideò dicuntur hæc quæ natant, eo quòd reptandi habeant speciem & naturam, quamuis se in profundum immergant, tamen in natando repunt. Vnde & ait Dauid: Hoc mare magnũ & spacioſum manibus: illic reptilia, quorum nõ est numerus. Ἀμφίβια sunt quædam genera piscium, dicta eò quòd ambulandi in terris vsum & natandi in aquis officium habeant. Ἀμφὶ etiã Græcè vtrunque dicitur, id est, quia in aquis & in terris viuunt, vt Phocæ, Crocodili, Hippopotami, hoc est, equi fluuiales. ¶ Pecoribus autem & bestiis & volatilibus ante homines nomina imposuerunt, quàm piscibus, quia prius visa & cognita. Piscium verò postea cognitis generibus nomina instituta sunt, aut ex similitudine terrestrium animalium, aut ex specie propria, siue moribus, seu colore, vel figura, aut sexu. *Ex similitudine terrestrium*, vt ranæ, leones, & vituli, & nigri meruli, & parui diuerso colore, collo & dorso picti, & turdi albo varij, & cætera quæ sibi iuxta species terrestrium animalium nomina vindicarunt. *Ex moribus terrestrium*, vt canes in mari à terrenis canibus nuncupati, quòd mordeant, Et lupi, quòd improba voracitate alios persequantur. *A colore*, vt vmbri, quia colore vmbræ sunt: & auratæ, quia in capite auri colorem habent: & varij à varietate. quos vulgo tructas vocat. *A figura*, vt orbis, quia rotundus est, totúsque in capite constat, vt solia, quòd sit instar calciamentorum soliis. *A sexu*, vt musculus, quòd sit balenæ masculus. Eius enim coitu concipere bellua hæc perhibetur. Hinc & musculi coclearum, quorum lacte concipiunt ostreæ. *Balenæ* autem sunt immensæ magnitudinis bestiæ, ab emittendo & fundendo aquas vocitæ. Cæteris enim bestiis maris altius iacũt vndas. βάλλον enim Græcè emittere dicitur. *Cete* dicta τὸ κῆτος ἢ τὸ κύτος, hoc est, ob immanitatem. Sunt enim ingentia genera beluarum æqualia montium corpora, qualis cetus excepit Ionam: cuius aluus tantæ magnitudinis fuit, vt instar obtineret inferni: dicente propheta, Exaudiuit me de ventre inferni. *Equi marini*, quòd prima parte equi sunt, postrema soluũtur in piscem. *Boccas* dicunt etiam boues marinos, quasi boacas. *Cerulei* à colore appellati. Nam cœruleum est viride cum nigro, vt est mare. *Delphines* certum habent vocabulum, quòd voces hominum sequantur: vel quòd ad symphoniam gregatim cõueniant. Nihil in mari velocius istis. Nam plerunque salientes, naues transuolant. Quando autem præludunt in fluctibus, & vndarum motibus saltu præcipiti feruntur, tempestates significare videntur. Hi proprie Simones nominantur. Est & Delphinum genus in Nilo dorso serrato, qui crocodilos tenera ventrium secantes interimunt. *Porci marini*, qui vulgò vocãtur *suilli*: qui dũ escam quærunt, more suis terram sub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & nisi rostrum arenis immergant, pastum non colligunt. *Corui* à cordis voce dicti, quia grunniunt pectore, suáq; voce proditi capiuntur. *Thynni* nomen Græcum habent. Hi ingrediuntur Veris tempore: intrãt dextro latere læuo exeunt. Hoc inde credũtur facere, quòd dextris oculis acutius videãt, quàm siniſtris. *Gladius* dicitur, eo quòd rostro mucronato sit. & ob hoc naues professas merget. *Serra* nuncupatur, quia serratam cristam habet, & subternatans nauem secat. *Scorpio* dictus, quia lędit dum manu tollitur. Tradũt enim decem cancris cum ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt scorpiones ad

nes ad eum locum congregari. *Aranea*, genus piscis, dictus quòd aure feriat. Habet enim stimulos, de quibus percutit. *Crocodilus*, à croceo colore dictus. gignitur in Nilo, animal quadrupes in terra, & in aquis valens, longitudine plerunque viginti cubitorum, dentium & vnguium immanitate armatum, tantáque cutis duricia, vt quamuis fortium ictus lapidum tergo repercussus, non sentiat. Nocte in aquis, die in humo quiescit: ouain terra fouet: masculà & fœmina vices seruant. Hunc pisces quidam serratam habentes cristam tenera ventrium desecantes interimũt. Solus ex animalibus superiorem maxillam mouere dicitur. *Hippopotamus* vocatus, quòd sit equo similis dorso, iuba, & hinnitu, rostro resupinato aprinis dentibus, cauda tortuosa, vngulis binis, die in aquis commoratur: nocte segetes depascitur, & hunc Nilus gignit. *Pagrum*, quem Græci *fagrum* ideo nuncupant, quòd duros dentes habeat, ita vt ostreis in mari alatur. *Dentrix*, pro multitudine & granditate dentium dictus. *Lepus*, à similitudine capitis nuncupatur. *Lupum*, vt dictum est, auiditas appellauit, piscem in captura ingeniosum: denique rete circumdatus fertur arenas arare cauda, atque ita conditus transire rete. *Mullus* vocatus, quòd mollis atque tenerrimus: cuius cibo tradunt libidinem inhiberi: oculorum autem aciem hebetari: homines verò à quibus sæpe pastus est, piscem olent. Mullus in vino necatus, hi qui inde biberint, tædium vini habent. Mugilis nomen habet, quòd sit multum agilis: Nam vbi dispositas senserint piscatorum insidias, confestim retrorsum rediens ita transilit rete, vt volare piscem videas. *Melanurus*, eo quòd nigram caudam habeat, & nigras pennas, & in corpore lineas nigras. μέλαν enim Græci nigrum vocant. *Glaucus*, à colore dictus, eo quòd albus sit. Græci enim γλαυκὸν dicunt. Hic æstate rarò apparet nisi tantùm in nubilo. *Timallus*, ex flore nomen accepit. *Timum*, quippe flos appellatur: nam dum sit specie gratus, & sapore iocundus, tamen sicut flos flagrat, & corpore odores aspirat. *Escarus* dictus, eo quòd solus escam ruminare perhibetur: denique alij pisces non ruminant. Tradunt autem hunc ingeniosum etiam. Námque inclusum nassis, non fronte erumpere, nec infestis luminibus caput inserere, sed aduersum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorsum redire, quem luctatum eius si fortè alius escarus extrinsecus videat, apprehensa mordicus cauda adiuuare nisus erumpentis. *Sparus*, à lancea missili accepit nomen, quòd eiusdem figuræ sit. Terrestria enim prius inuẽta sunt, quàm marina. Nam sparus est telum rusticanum missile, à spargendo dictum. *Aurulis* piscis, siue quia aquarum vndam suo ore suscipit: siue quia tunc hic piscis oritur, quo tempore tendere in occasum Pleiades ceperint. *Amio*, saxatilis dextra sinistráque lateribus virgis puniceis perpetuis, aliísque discoloribus designatur: dictus amio, quia non capitur nisi hamo. *Echeneis* paruus & sempedalis pasciculus: nomen sumpsit, quòd nauem adhærendo retineat. Ruant licet venti, & sæuiant procellæ, nauis tamen quasi radicata in mari stare videtur, nec moueri, non retinendo, sed tantũmodo adhærendo. Hunc Latini Moram appellauerunt, eo quòd cogat cogat stare nauigia. *Vranoscopus*, vocatur ab oculo quem in capite habet, à quo semper suprà intendit. *Milago* nominatus, quia euolat super aquam. Quoties autem cernitur extra aquam volitãs, tempestates mutari designat. *Squamatus* dictus, quòd sit squamis acutis. Vnde & eius cute lignum politur. Ciuitas Syriæ quæ nunc Tyrus dicitur, olim Sarra vocabatur à pisce quodam qui illic abundat, quem lingua sua *sar* appellant: ex quo deriuatum est, huius similitudinis pisciculos *sardas sardinásque* vocari. *Halec*, pisciculus ad liquorem salsamentorum idoneus: vnde & nũcupatus. *Aforus*, pisciculus qui propter exigui tatem hamo capi non potest. *Anguillæ*, similitudo anguis dedit nomẽ: origo eius ex limo. Vnde & quando capitur adeo lenis est, vt quanto fortius prosseris, tanto citius elabatur. Ferunt autem & orientis fluuium Gangen anguillas tricenis pedibus gignere. Anguillæ vino necatæ, qui ex eo biberint, tædium vini habent. *Draco* marinus, aculeos in branchiis habet ad caudam spectantes, qui dum percusserit, quaqua ferit venenum fundit, vnde & vocatus. *Muræna* Græci μύραιναν vocant, eo quòd complicet se in circulos. Hanc fœminini tantùm sexus esse tradunt & concipere à serpente: ob id à piscatoribus tanquam à serpente sibilo euocatur & capitur. Ictu autem fustis difficulter interimitur, ferula protinus: animam in cauda habere certum est. Nam capite percusso vix eam interimi, cauda statim exanimari. *Congrus* polypus, Id est, multipes: plurimos enim nexus habet. Iste ingeniosus hamum appetens brachiis complectitur, non morsu: nec prius dimittit, quàm escam circumroserit. *Torpedo* vocata, eo quòd corpus torpescere faciat, si eam quisquam viuentem tangat. Narrat Plinius Secundus: Ex Indico mari torpedo etiã procul & è longinquo, vel si hasta virgáque attingatur, quanuis præualidos lacertos torpescere, quamlibet ad cursum veloces pedes alligari. Tanta enim vis eius est, vt etiam aura corporis sui afficiat membra. *Sepia* dicitur, quia sæpius intercluſa faciliùs capitur. In cocundo obscenum genus: ore enim conci-

pit ſicut vipera. Cuius atramenti tanta vis eſt, vt lucernæ additum, Æthiopes videri ablato priori lumine quidam tradunt. *Lulligo*, tradunt in Oceano Mauritaniæ, non procul à Lixo flumine tantam multitudinem lulliginum euocari ex aqua, vt etiam naues demergere poſſint. ¶ *Conchæ & cochleæ* hac ex cauſa vocatæ, quia deficiente luna euanuntur, id eſt, euacuantur. Omnium enim clauſorum maris animalium atque concharum incremento lunæ membra turgeſcunt, defectu euacuantur. Luna enim cùm in augmẽto fuerit, auget humorem: cùm verò in defectum venerit, humores minuũtur. Hoc enim Phyſici dicunt. Conchæ autem primæ poſitionis nomen: cochleæ verò per diminutionem quaſi conculæ. Cõcharũ multa genera ſunt, inter quas & *margaritiferæ*, quæ *celoe* dicuntur, in quarum carne precioſus calculus ſolidatur. De quibus tradunt ij qui de animantium ſcripſere naturis, eo quòd nocturno tẽpore littora appetunt, & ex cæleſti rore margaritas concipiunt: vnde & celoe nominantur. *Murex*, cochlea eſt maris, dicta ab acumine & aſperitate, quæ alio nomine conchilium nominatur, propter quod circumciſa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur: & inde oſtrum appellatum, quòd hæc tinctura ex textæ humore elicitur. *Cancri* vocantur, quia conchæ ſunt crura habentes: inimica oſtreis animalia. Eorum enim carnibus viuunt, miro ingenio. Nam quia valida teſta eius aperiri nõ poteſt, explorat quando oſtrea clauſtra teſtarum aperiat: tunc cancer latenter lapillum iniicit, atque impedita concluſione oſtreæ carnes erodit. Tradunt quidam à decem cancris cũ ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi ſunt ſcorpiones ad eum locum coituros. *Duo* autem ſunt *genera cancrorum*, *fluuiales* & *marini*. *Oſtrea* dicta eſt à teſta, quibus mollities interior carnis munitur. Græci enim teſtã ὄστρακα vocant. Oſtrea autẽ neutro, carnes eius fœminino dicuntur genere. *Muſculi* ſunt, vt prædiximus cochleæ, à quorum lacte concipiũt oſtreæ, & dicti muſculi, quaſi maſculi. *Pelorides*, à Pelore promõtorio Siciliæ, vbi abundant, cognominatæ ſunt. Vnde Virgilius dicit, Ecce autẽ Boreas anguſta ab ſede Pelori. *Vngues* à ſimilitudine humanarũ vnguiũ dictæ. *Teſtudo* dictus, eo quòd tegmine teſtæ ſit adopertus in cameræ modum. Sunt autẽ quatuor genera, *terreſtres*, *maritimæ*, *lutariæ*, id eſt in ceno & paludibus viuentes. Quartum genus *fluuiales*, quæ in dulci aqua viuunt. Tradunt quidã, quòd incredibile eſt, tardius ire nauigia, teſtudinis pedem dextrum vehentia. *Echinus*, à terreſtri echino nomen traxit, quem vulgus Erycium vocat, cuius teſta duplex, ſpinis aculeata in modum caſtanearum: quando adhuc opertæ de arboribus cadunt. Caro eius mollis & minio ſimilis. *Vris*, tribus modis dicitur, vt teſtudo, ac pelorus, & cochlea. Nam & quod edimus & vbi caro ineſt: vtrunque dicitur pelorus. *Ranæ*, à garrulitate vocatæ: eo quòd circa genitales ſtrepunt paludes & ſonos vocis importunis clamoribus reddunt. Ex iis quædam *aquaticæ* dicuntur, quædam *paluſtres*, quædam *rubetæ*, ob id quia in vepribus viuunt, grandiores cunctarum. Aliæ *calamites* vocantur, quoniam inter arundines fruticéſque viuunt, minimæ omnium & viridiſſimæ, mutæ & ſine voce ſunt. *Agredulæ*, ranæ paruæ in ſiccõ vel agris commorantes, vnde & nuncupatæ. Negant quidam canes latrare, quibus in offa rana viua fuerit data. *Sfongia*, à fingere, i. nitidare & extergere dicta. Afranius, Accedo ad te vt tibi ceruicem fingam linteo, id eſt extergam. Cicero. Et fingebatur ſungiis ſanguis, id eſt extergebatur. Animal autem eſſe docetur cruore inhærente petris. Vnde & dum abſcinditur, ſanguinem remittit. Nam alia ſunt viuentia in aquis & diſturrunt, vt piſces, alia ſunt fixa. vt oſtreæ, echini, ſfungiæ. Ex his alias mares dici, eo quòd tenues ſunt fiſtulæ ſpiſſioréſque: alias fœminas, quæ maioribus fiſtulis ſunt ac perpetuis: alias duriores, quas Græci appellant πέτρους, & nos hircoſas dicere poſſumus ob aſperitatem ſui. Molliſſimum genus earum penicilli vocantur, eo quòd apertæ ſint ad oculorum tumores, & ad extergendas lippitudines vtiles. Candidæ ſfungiæ cura fiunt. Per æſtatem enim ad ſolem ſternuntur, & ſicut cera punica candorem bibunt. ¶ Animalium omnium in aquis viuentium nomina cxliiij. Plinius ait, *diuiſa in generibus, belluarum, ſerpentium communium terræ & aquæ: cancrorum, concharum, locuſtarum, peloridum, polyporum, ſolearum, lacertorum, & lulligimum*, & his ſimilia, ex quibus multa quodam naturæ intellectu temporum ſuorum ordinem cognoſcunt, quædam verò in ſuis locis mutatione vagantur. ¶ In piſcibus autem fœminis *alia commixtioni maſculi concipiunt, & parium* catulos, aliæ *ponunt ouа ſua* ſine maſculi commixtione ſuſcepta, quæ idem inſequens ſui ſeminis iactu perfunduntur, & quæ hoc munere fuerint afflata, fiunt generabilia, quæ vero perfuſa non fuerint, ſterilia perſeuerant, aut putreſcunt.

De auibus. CAP. VII.

VNum nomen auiũ, ſed genus diuerſum. Nam ſicut ſpecies ſibi differũt, ita & naturæ diuerſitate. Nã *aliæ ſimplices* ſunt, vt columbæ: aliæ *aſſutæ*, vt perdix: aliæ *ad manũ ſe ſub-*

subiciunt, vt accipiter: *aliæ reformidãt*, vt gãramantes: *aliæ hominum conuersatione delectãtur*, vt hirũdo: *aliæ in desertis secretã vitã degunt*, vt turtur: *aliæ solo semine reperto pascuntur*, vt anser: *aliæ carnes edunt, & rapinis intẽdunt*, vt miluus: *aliæ incolæ quæ manent in locis semper*, vt struthio: *aliæ aduẽtitiæ*; quæ propriis temporibus reuertuntur, vt ciconiæ & hirũdines: *aliæ congregæ*, id est gregatim volantes, vt sturni & coturnices: *aliæ solitariæ*, id est solitariæ propter insidias deprædandi, vt aquila, accipiter & quæcunque ita sunt: *aliæ vocibus strepunt*, vt hirũdo: *aliæ cantus edunt* dulcissimos, vt cygnus & merula: *aliæ verba & voces hominum imitantur*, vt psitacus & pica. Sed & alia sicut genere, ita & moribus innumerabilia. Nam volucrum quot genera sint, inuenire quisquam non potest. Neque enim omnes Indiæ & Æthiopiæ atque Scythiæ deserta penetrare potuit, qui eorum genus vel doctrinas nosset. *Aues* dictæ, eo quòd vias certas non habeant: sed per auia quæque discurrant. *Alites* quòd alis alta intendant, & ad sublimia remigio alarum conscendant. *Volucres* à volando. nam inde volare, inde & ambulare dicimus. *Vola* enim dicitur media pars pedis siue manus, & in auibus vola pars media alarum, quarum motu pennæ agitantur, inde & volucres. *Pulli* dicuntur omnium auium nati, sed & animalium quadrupedum nati pulli dicuntur, & homo paruus pullus. Recentes ergo nati pulli dicuntur, eo quòd polluti sint. Vnde & vestis nigra pulla dicta est. *Alæ* sunt in quibus pennæ per ordinem fixæ volandi exhibent vsum. Vocatæ autem alæ, eo quòd iis aues complexos alant & foueant pullos. *Pennæ* à pendendo, id est à volando dicta: vnde & pendere. *Volucres* enim pennarum auxilio mouentur, quando se aeri mandant. *Pluma* quasi piluma. Nam sicut pili in quadrupedũ corpore, ita pluma in auibus. ¶ *Aulum* nomina multa *a sono vocis* constant esse composita, vt grus, coruus, cygnus, pauo, miluus, vlula, cuculus, graeculus, &c. Varietas enim vocis eorum docuit homines quid nominarentur. Aquila *ab acumine oculorum* vocatã. Tãti enim contuitus esse dicitur, vt cùm super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus: de tanta sublimitate piscículos natare videat: ac tormenti instar descendens raptam prædam pẽnis ad litus pertrahat. Nam & cõtra radium solis ferturobtutum non flectere, vnde & pullos suos vngue suspensos radiis solis obiicit, & quos viderit immobilem tenere aciẽ, vt dignos genere conseruat, si quos verò flectere obtutum, quasi degeneres abiicit. *Vultur* à volatu tardo nominata putatur. Magnitudine quippe præpetes volatus non habet. Harũ quasdam dicũt concubitu non misceri, & sine copula cõcipere & generare, natósque earũ penè vsque ad centum annos procedere. Vultures autem sicut & aquilæ etiam vltra maria cadauera sentiunt. Altius quippe volantes multa quæ montium obscuritate cælantur, ex alto illi conspiciunt. *Gradipes* apud Græcos vocatur auis apud nos tarda, eo quòd graui volatu detenta, nequaquam, vt cæteræ volucres attollitur velocitate pennarum. *Grues* verò nomẽ de propria voce sumpserunt, tali enim sono susurrant. Hæ autem dum properant, vnam sequuntur ordine literato. De quibus Lucanus, Et turbata perit dispersis litera pennis. Excluſa autem petunt quò facilius videant quas petant terras. Castigat autem voce quæ cogit agmen. At vbi rauceſſit, succedit alia. nocte autem excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arceant: quod cauendũ erit clamor indicat. Ætatem in illis color prodit. Nam senectute nigrescunt. *Ciconiæ* vocatæ à sono quo crepitant, quasi cicaniæ: quem sonũ oris potius esse constat, quàm vocis, quia eum quatiente rostro faciunt. Hæ veris nunciæ, societatis comites, serpentium hostes, maria transuolant, in Asiam collecto agmine pergunt. Cornices duces eas præcedunt, & ipsæ quasi exercitus prosequuntur. Eximia illis circa filios pietas. Nam adeò nidos impensius fouent, vt assiduo incubitu plumas exuant. Quantum autem temporis impẽdernt in fœtibus educandis, tantùm & ipsæ inuicem a pullis suis alũtur. *Olor* auis est quam Græci κύκνον appellant. Olor autem dictus, quòd sit totus plumis albus. Null⁹ enim meminit cygnum nigrum: ὄλος enim Græcè totum dicitur. *Cygnus* autẽ à canendo est appellatus, eo quòd carminis dulcedinem modulatis vocibus fundit. Ideò autẽ suauiter eum canere dicunt, quia collũ longum & inflexũ habet: & necesse est eluctantem vocem per longum & inflexuosum iter varias reddere modulationes. Ferũt in Hyperboreis partib. præcinẽtibus citharedis olores plurimos aduolare, aptéque admodum concinere. Olores autem Latinum nomen est. Nam Græcè cycni dicũtur. Nautæ verò sibi hãc bonã prognosiam facere dicũt, sicut ait Æmilius: Cygnus in auspiciis semper letissimus ales. Hũc optant nautæ, quia se non mergit in vndas. *Struthio* Græco nomine dicitur, quod animal in similitudine auis pennas habere videtur: tamen de terrã altius non eleuatur. Ouã sua fouere negligit: sed proiecta tantũmodo fotu pulueris animantur. *Ardea* vocata, quasi ardua, id est, propter altos volatus. Lucanus, Quódque auia volare Ardea. Formidat enim imbres, & super nubes euolat, vt procellas nubium sentire non possit. Cùm autẽ altius vo-

lauerit, significat tempestatem. Hanc multi Tantalū nominant. *Phœnix* auis Arabię, dicta quòd colorem Phœniceum habeat, vel quòd sit in toto orbe singularis & vnica. Nam Arabes singularem & vnicā Phœnicem vocant. Hæc quingentis vltra annis viuens, dū se viderit senuisse, collectis aromatum virgultis, rogū sibi instruit, & conuersa ad radium solis alarum plausu voluntarium sibi incendiū nutrit, sicque iterum de cineribus suis resurgit. *Cynomolgus* & ipsa Arabiæ auis, proinde ita vocata, quòd in excelsis nemoribus texit nidos ex fructicibus cinnami: & quoniā non possunt ibi conscendere homines propter ramorū altitudinem & fragilitatem, eosdē nidos plumbatis appetunt iaculis, ac sic cinnamia illa deponunt, & preciis amplioribus vēdunt: eo quòd cinnamum illud magis quàm alia mercatores probēt. *Psittacus* in Indiæ littoribus gignitur, colore viridi, torque puniceo, grandi lingua & cæteris auibus latiore. Vnde & articulata verba exprimit, ita vt si eā non videris, hominem loqui putes. Ex natura autem salutat dicens, aue, vel χαῖρε. Cætera nomina institutione discit. Hinc est illud: Psitacus à vobis aliorum nomina discam, Hoc didici per me dicere, Cęsar aue. *Halcyon* pelagi volucris dicta, quasi ales oceana, eo quòd hyeme in stagnis oceani nidos faciat, pullósque educit: qua excubante fertur extento æquore pelagus silentibus ventis continua septem dierum tranquillitate mitescere, & eius fœtibus educādis obsequium ipsa rerum natura præbere. *Pellicanus* auis Ægyptia habitans in solitudine Nili fluuinis, vnde & nomen sumpsit. Nam Canopus Ægyptus dicitur. Fertur, si verum est, eam occidere natos suos, eósque per triduum lugere, deinde seipsam vulnerare, & aspersione sui sanguinis viuificare filios. *Stymphalida* aues à Stymphalidibus insulis appellatæ, vbi plurimū abūdant, aduersus quas Hercules sagittis est vsus. Sunt enim pelagi volucres in insulis habitātes. *Diomedias aues* à sociis Diomedis appellatas, quos ferunt fabulæ in eadem volucres fuisse cōuersos, forma fulicæ similes, magnitudine cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris. Sunt autem circa Apuliam in insula Diomedia inter scopulos littorum & saxa volitantes, iudicant inter suos & aduenas. Nam si Græcus est propius accedunt & blādiuntur: si alienigena, morsu impugnant & vulnerant lacrymosis quasi vocibus dolētes vel suā mutationem, vel regis interitum. Nā Diomedes ab Illyriis interemptus est. Hę aues Latinè Diomediæ dicuntur. Græci eas ἠγνθίδας dicūt. *Memnonides aues* Ægyptiæ appellatæ à loco vbi Memnon periit. Nā catervatim aduolare dicuntur ex Ægypto ad Iliū iuxta Memnonis sepulchrum, & proinde eas Iliēses Mēnonias vocāt. Quinto autē anno ad Iliū veniūt, & cùm biduo circumuolauerint, tertia die inuentes pugnā vicissim se vnguibus rostrísque dilacerant. *Hercinię aues* dictæ ab Hercinio saltū vbi nascūtur, quarū pennæ adeò per obscura emicant, vt quāuis nox obtenta densis tenebris sit, ad præsidium itineris dirigendi latè interluceant, cursúsque viæ pateat indicio plumarum fulgentiū. *Onocrotalon* Græci vocant rostro longo. Quorū duo genera sunt, aliud aquatile, aliud solitudinis. *Ibis* auis Nili fluminis quæ semetipsam purgat, rostro in anum aquam fundens. Hęc serpentiū ouis vescitur, ex eis escam gratissimā nidis suis deportans. *Meropes* eosdem & gaulos, qui parentes suos recondere atque alere dicuntur. *Coredulus* genus volatilis est, quasi cor edēs. *Monedula*, quasi monetula, quę cùm aurum inuenit, aufert & occultat. Cicero pro Valerio Flacco, Nō plus aurū tibi quàm monedulæ committendū. *Vespertilio* pro tēpore nomē accepit, eo quòd lucem fugiēs crepusculo vespertino circunuolat, præcipiti motu acta, & tenuissimis brachiorū mēbris suspēsa, animal murium simile, non tam voce resonans quàm stridore, specie quoque volatilis, simul & quadrupes, quòd in aliis auibus reperiri non solet. *Luscinia* auis inde nomen sumpsit, quòd cantu suo significare solet diei surgentis exortū, quasi lucinia. Eadē & acredula, de qua Cicero in Prognosticis, Et matutinos exercet acredula cantus. *Vlula auis* ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, id est à planctu & luctu nominata, Cùm.n. clamat, aut fletum imitatur aut gemitum. Vnde apud augures si lamentetur tristitiā tacens ostendere fertur prosperitatē. *Bubo* à sono vocis compositū nomen habet, auis feralis, onusta quidem plumis, sed grauis semper detēta pigritia: in sepulchris diu noctúque versatur, & semper cōmoratur in cauernis. de qua Ouidius, Fœdáque sit volucris venturi nuntia luctus, Ignauus bubo dirum mortalibus omen. Denique apud augures malum portendere fertur. Nam cùm in vrbe visa fuerit solitudinem significare dicunt. *Noctua* dicitur pro eo quòd nocte circūuolat, & per diē non possit videre. Nam exorto splēdore solis, visus illius hebetatur. Hāc autē insula Cretēsis non habet: & si veniat aliūde, statim moritur. Noctua autē non est bubo nā bubo maior est. *Nycticorax* ipsa est noctua quia noctem amat. Est.n. auis lucifuga, & solē videre non patitur. *Strix* nocturna auis habēs nomen de sono vocis. Quādo enim clamat stridet. de qua Lucanus: Quod trepidus bubo, quòd strix nocturna queruntur. Hæc auis vulgò *Amma* dicitur, ab amando paruulos, vnde & lac præbere dicitur nascentibus. *Coruus* siue *corax* nomen à sono gutturis habet, quod voce coracinet. Fertur hæc

auis

auis quòd editis pullis escam plenè non præbeat, priusquam in iis per pennarum nigredinem similitudinem proprij coloris agnoscat. Postquam verò eos tetros plumis aspexerit, in toto agnitos abundantius pascit. Hic prior in cadaueribus oculũ petit. *Cornix* annosa auis apud Latinos Græco nomine appellatur, quam aiunt augures hominum curas significationibus augere, insidiarum vias monstrare, futura prædicere. Magnum nefas hæc credere, vt Deus consilia sua cornicibus mandet. Huic inter multa auspicia tribuũt etiam pluuias portendere vocibus. vnde est illud, Tunc cornix plena pluuiã vocat improbat voce. *Graculus* à garrulitate nuncupatus, non, vt quidã volunt, pro eo quòd gregatim volẽt, cùm sit manifestum ex voce cum nuncupari. Est autem loquacissimum genus & vocibus importunũ. *Picæ* quasi poeticę, quòd verba in discrimine vocis exprimant, vt homo. Per ramos enim arborum pendulæ importuna garrulitate sonantes, & si linguas in sermone nequeunt explicare, sonum tamen humanæ vocis imitantur, de qua cõgruè quidam ait, Pica loquax certa dominum te voce saluto. Si me non videas, esse negabis auem. *Picus* à Pico Saturni filio nomen sumpsit, eo quòd ea in auspiciis vtebantur. Nam ferunt hanc quiddam habere diuinum: illo indicio, quòd in quacunque arbore nidificauerit, clauus vel quicquid aliud fixum fuerit, diu hærere non possit quin statim excidat, vbi illa insederit. iste est picus martius, nam alia est pica. *Pauo* nomen de sono vocis habet, cuius caro tam dura est, vt putredinem vix sentiat, nec facilè coquatur, de quo quidam sic ait, Miraris quoties gemmantes explicat alas, Si potes hunc sæuo tradere iure coco. *Phasianus* à Phaside insula Græciæ vnde primùm asportatus est, appellatus. Testatur id vetus distichon illud, Argiua primùm sum transportata carina. Ante mihi notum nil nisi Phasis erat. *Gallus* à castratione vocatus. Inter cæteras enim aues huic soli testiculi adimuntur. Veteres enim abscisos gallos vocabant. sicut autem à leone *leana*, & à dracone *dracana*, ita à gallo *gallina*. Cuius membra fuerunt quidam, si auro liquescenti misceantur, consumit. *Anas* ab assiduitate natandi aptum nomen accepit. Ex quo genere quædam germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant. *Anseri* nomen anas dedit per deriuationem, vel à similitudine, vel quòd & ipsa natãdi frequentiam habeat. Iste vigilias noctis assiduitate clangoris testatur. Nullum autem animal ita odorem hominis sentit, vt anser: vnde & clangore eius Gallorum ascensus in Capitolio deprehensus est. *Fulica* dicta, quòd caro eius leporinam sapiat. λαγὸς enim lepus dicitur, vnde & apud Græcos λάγως dicitur. Est enim *auis stagnensis*, habens nidum in medio aquę vel in petris quas aquæ circundant, maritimóque semper delectatur profundo. Quæ dũ tempestatẽ persenserit, fugiens in vado ludit. *Mergus* ab assiduitate mergendi nomẽ habet. Sæpe autem dimisso in profundum capite aurarum signa sub fluctibus colligunt, & præuidentes ęquoris tempestatem cum clamore ad littora tendunt. Nam in pelago iam grauissimam esse tempestatem constat, cùm ad littora mergi confugerint. *Accipiter* auis animo plus armata quam vngulis, virtutem maiorẽ in minore corpore gestans. Hinc ab accipiendo, id est à capiendo nomen sumpsit. Est enim auis rapiendis aliis auibus auida, ideóque vocatur accipiter, id est raptor. vnde & Paulus Apostolus, Sustinetis enim si quis vos accipit, vt enim diceret, si quis rapit, dixit si quis accipit. Fertur autem accipitres circa pullos suos impios esse. Nam dum viderint eos posse tentare volatus: nullas eis præbẽt escas, sed verberant pennis & à nido præcipitant: atque à tenero compellunt ad prædam ne forte adulti pigrescant. *Capus* Itala lingua dicitur à capiendo. Hunc nostri *falconem* vocãt, eo quòd incuruis digitis sit. *Miluus* mollis viribus & volatu, quasi mollis auis, vnde & nuncupatur, rapacissimus tamen, & semper domesticis auibus insidiatur. *Ossifrangus* vulgo appellatur auis quæ ossa ab alto dimittit, & frangit. Vnde & à frangendo ossa nomẽ accepit. *Turtur* de voce vocatur auis pudica, & semper in montium iugis. & in desertis solitudinibus commorans. Tecta enim hominum & conuersationem fugit, & commoratur in siluis. Quæ etiam hyeme deplumata in truncis arborum concauis habitare perhibetur. Cuius contrario columba hospitia humana diligit, domorum semper blanda inhabitatrix. *Columbæ* dictæ, quòd earum colla ad singulas conuersationes colores mutent, aues mãsuetæ, & in hominũ multitudine conuersantes, ac fine felle, quas antiqui *Veneri as* nũcupabant, eo quòd nidos frequentent, & osculo amorem concipiant. *Palumbes*, eo quòd sint fartæ, à pabulo quas vulgus titos vocant, auis casta ex moribus appellatur, quòd comes sit castitatis. Nam dicitur quòd amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem copulam vltra requirat. *Perdix* de voce nomen habet, auis dolosa atque immunda. Nam masculus in masculũ consurgit & obliuiscitur sexum libido ipsa præceps. Adeò autem fraudulenta, vt alteri ouа diripiens foueat: fraus fructum non habet. Denique dum pulli propriè vocem genitricis audierint, naturali quodam instinctu, hanc quæ eos fouit relinquunt, & ad eandẽ quæ genuit reuertũtur. *Coturnices* à sono vocis dictæ, quas Græ-

ci ἐρτύγας vocant, eo quòd primum visæ fuerint in Ortygia insula. Hæ aduenienti habēt tempora. Nā ęstate depulsa maria transmeāt. *Ortygometra* dicitur auis quæ gregem ducit, eam terræ propinquantem accipiter videns rapit, ac propterea cura est vniuersis ducem sollicitare externi generis, per quam caueāt prima discrimina. Cibos gratissimos habent semina venenata, quàm ob causam veteres vesci interdixerunt. Solum enim hoc animal sicut & homo caducum patitur morbum. *Vpupam* Græci appellant, eo quòd stercora humana consideret, & fetenti pascatur fimo, auis spurcissima, cristis extātibus, galeata, semper in sepulcris & humano stercore commorans. Cuius sanguine si se quisquam inunxerit, dormitum pergens, dæmones suffocantes se videbit. *Tucos*, quos Hispani *cuculos* vocāt, à propria voce constat nominatos. Hi veniēdi tempus habent, miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos volatus ne per longa aeris spacia fatigati deficiant. Horum saliuæ cicadas gignunt, oua passeris nido reperta comedit & sua obiicit: quæ ille suscepta & fouet & nutrit. *Passeres* verò sūt minuta volatilia, à paruitate vocata, vnde & pusilli & parui. *Merula* antiquitus medula vocabatur, eo quòd moduletur. Alij merulam vocatam aiunt, quia sola volat, quasi mera volans. Hæc cum in omnibus locis nigra sit: in Achaia candida est. *Hirundo* dicta quòd cibos non sumat residens, sed in aere capiat escas & edat garrula auis, & per tortuosos orbes & flexuosos circuitus peruolans, & in nidis cōstruendis educandisque fœtibus solertissima, habens etiam quiddam præscium, quòd lapsura deserat, nec appetat culmina, aliis quoque auibus non impetitur, nec vnquam præda est, maria transuolat, ibique hieme commoratur. *Turdi* à tarditate dicti: hyemis enim cōfinio se referūt. *Turdela* quasi minor turdus, cui⁹ stercore viscū generari putatur. Vnde & prouerbiū apud antiquos erat, Malum sibi auem cacare. *Furfurio* vocatus, quòd prius farre in farinam redacto pasceretur. *Ficedulæ* dictæ quòd ficos magis edant. Quòd panditur versiculo veteri illo, Cùm me ficus alat, cùm pascar dulcib⁹ vuis, Cur potius nomen non dedit vua mihi? *Carduelis* quòd spinis & cardibus pascitur, vnde etiam apud Græcos ἀκανθὶς dicta est, ab ἀκάνθοις, id est spinis quibus alitur. *Augures* autem dicunt & in gestu, & in motu, & in volatu, & in voce auiū signa esse constituta. *Oscines* aues vocant quę ore cantúque auspicium faciunt, vt coruus, cornix, picus. *Alites* quę volatu ostendere futura videntur, quæ si aduersæ sunt, inhibæ dicuntur, quòd inhibeant, id est vetent: si prosperæ præpetes, & ideò prępetes, quia omnes aues priora petunt volantes. *Tertiam* faciunt speciem auguriorum in auibus quam communem vocant: ex vtroque commixtam, id est cùm aues ex *ore & volatu auguria* faciūt, sed fides non habet. ¶ Omnium autem genera volucrum bis nascuntur. Primùm enim oua gignuntur, inde calore materni corporis formantur & animantur. ¶ *Oua* autem dicta ab eo quòd sint vuida. Vnde & vua, eo quòd intrinsecus humore sit plena: Nam humidum est quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. Quidam autem putant ouum Gręcam habere originem nominis. Isti autem dicunt ὦα v litera ablata. ¶ Oua autem quædam inani vento concipiuntur: sed nō sunt generabilia nisi quæ fuerint cōcubitu masculino concepta, & seminali spiritu penetrata. ¶ Quorum vim tantam dicunt vt lignum perfusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contrà aduratur. Admixta quoque calce glutinare fertur viri fragmenta.

De minutis volatilibus. CAP. VIII.

Apes dictæ, vel quòd se pedibus inuicem alligent, vel pro eo quòd sine pedibus nascantur. Nam postea & pedes & pennas accipiunt. Hę solertes in generandi mellis officio, assignatas incolunt sedes, domicilia inenarrabili arte componunt, ex variis floribus fauum condunt, textísque ceris innumera prole castra replent, exercitum & reges habent, prælia mouent, fumum fugiunt, tumultu exasperātur. Has pleriq; experti sunt nasci de boum cadaueribus. Nam pro his creandis, vitulorum occisorum carnes verberant, vt ex putrefacto cruore vermes nascātur, qui postea efficiūtur apes. Propriè autem *apes* vocātur ortę de bobus, sicut *crabrones* de equis: *fuci* de mulis, *vespæ* de asinis. *Castros* Gręci appellant: qui in extremis partibus fauorū maiores creantur: quos aliqui reges putant, dicti quòd castra ducant. *Fucus* est maior ape, crabrone minor. Dictus autem fucus quòd alienos labores edat, quasi focus. Depascitur enim quod non laborauit, de quo Virgilius, Ignauum fucos pecus à præsepibus arcet. *Crabrones* vocati à cabo, id est caballo, quòd ex his creentur, sicut autem crabrones nascūtur de equorum carnibus putridis: ita ex eis iterū sępe nascuntur scarabei, vnde & cognominati sunt. *Tauri* vocātur scarabei terrestres ricino similes. *Buprestis* animal est in Italia paruum: simillimū scarabeo, longipedum. Fallit inter herbas bouem maximè, vnde & nomen habet, deuoratúmq; tacto felle ita inflāmat, vt rumpat. *Cicēdulæ* scarabeorum genus est, eo quòd gradiens vel volans lucet. *Blattæ* à colore nuncupatæ, siquidem & compre-

hensæ

prehensæ manum tingunt, vnde *blatteum colorem* ducunt. Hoc autem animal lucem videre non patitur, contrarium muscæ. Nam *musca* lucipeta, & *blatta* lucifuga est. Per noctem enim tantum ambulat. *Papiliones* auiculæ sunt: quæ maximè abundant florentibus maluis, quíque vermiculos stercore suo faciunt nasci. *Locusta* quòd pedibus sit longis, veluti hasta, vnde & eam Græci tam maritimam quam terrestrẽ, hastago, appellant. *Cicadæ* ex cuculorum nascuntur sputo, hæ in Italia apud Reginos multæ sunt, nec vsquam alibi. *Musca* ex Græco venit, sicut & mus. Hæ sicut & apes necatæ in aqua, aliquoties post vnius horæ spacium reuiuiscunt. *Cinomya* Græcè vocatur, id est musca canina. Nam κύων, Græcè canis vocatur, *Culex* ab aculeo dictus, quòd sanguinem sugat. Habet enim in ore fistulam, in modum stimuli, qua carnem terebrat: vt sanguinem bibat. *Cynipes* muscæ minutissimę sunt, sed aculeis permolestę, quibus tertia plaga superbus populus Ægyptiorum cæsus est. Oestrum animal armentis aculeis permolestum. Oestrum autem Græcum est: quod Latinè asilus, vulgo tabanus vocatur. *Bibiones* sunt qui in vino nascuntur, quos vulgo *mustiones* à musto appellant. vnde & Afranius, Cũ ad me expectas & fabulari incipis, ex ore in oculis tuis bibione inuolant. *Gurgulio* dicitur, quia penè nihil aliud est nisi guttur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XIII.

CAPITA LIBRI DECIMITERTII.

1 *De mundo.*
2 *De atomis.*
3 *De elementis.*
4 *De cælo.*
5 *De partibus cæli.*
6 *De circulis cæli.*
7 *De aere & nube.*
8 *De tonitruo.*
9 *De fulminibus.*
10 *De arcu & nubium effectibus.*
11 *De ventis.*
12 *De aquis.*
13 *De diuersitate aquarum.*
14 *De maris nomine.*
15 *De oceano.*
16 *De mediterraneo mari.*
17 *De sinibus maris.*
18 *De æstibus & fretis.*
19 *De lacis & stagnis.*
20 *De abysso.*
21 *De fluminibus.*
22 *De diluuiis.*

Præfatiuncula in librum sequentem.

IN hoc libello quasi in quadam breui tabula quasdam cæli causas, sit úsque terrarum & maris spacia annotauimus, vt in modico lector ea percurrat, & compendiosa breuitate etymologias eorum causásque cognoscat.

De mundo. CAP. I.

MVNDVS est cælum, terra, mare, & quæ in eis sunt opera Dei, de quo dicitur, Et mundus per ipsum factus est. Mundus Latinè à philosophis dicitur, quòd in sempiterno motu sit, vt cælum, sol, luna, aer, maria. Nulla enim requies eius elementis concessa est, ideóque semper in motu est. Vnde & animalia Varroni videntur elementa, quoniam per semetipsa, inquit, mouentur. Græci verò nomen *mundo* de ornamento accommodauerunt, propter diuersitatem elementorum, & pulchritudinem siderũ. Appellatur enim apud eos κόσμος, quod significat ornamentũ. Nihil enim mũdo pulchrius oculis carnis aspicimus. ¶ *Quatuor* autem esse constat *climata mundi*, id est plagas, Orientẽ, Occidentem, Septentrionem & Meridiem. *Oriens* ab exortu solis nuncupatus. *Occidens* quod diem faciat occidere & interire. Abscõdit enim lumen mundo & tenebras superin-

ducit. *Septentrio* autem à septem ſtellis axis vocatur quæ in ipſo reuolutæ rotantur. Hic propriè & vertex dicitur, eo quòd vertitur, ſicut ait poeta, Vertitur interea cælum. *Meridies*, vel quia ibi ſol faciat medium diem quaſi medidies, vel quia tunc purius micat æther. *Merum* enim purum dicitur. ¶ *Ianuæ cæli duæ* ſunt, *Oriens* & *occaſus*. nam vna porta ſol procedit, alia ſe recipit. ¶ *Cardines* autem *mundi* duo, *ſeptentrio* & *meridies*, in ipſis enim voluitur cælum.

De atomis. CAP. II.

Atomos philoſophi vocant quaſdam in mundo corporum partes tam minutiſſimas, vt nec viſui pateant, nec τομὴν, id eſt ſectionem recipiant, vnde & ἄτομοι dicti ſunt. Hi per inane totius mundi irrequietis motibus volitare, & huc atque illuc ferri dicuntur, ſicut tenuiſſimi pulueres, qui infuſi per feneſtras radiis ſolis videntur, ex iis arbores & herbas & fruges omnes oriri, & ex iis ignem & aquam, & vniuerſa gigni atque cõſtare quidam philoſophi gentium putauerunt. Sunt autem *atomi* aut *in corpore*: aut *in tempore*, aut *in numero*: aut *in litera*. *In corpore* vt lapis. Diuides eum in partes & partes ipſas diuides in grana, veluti ſunt arenæ, rurſumque ipſa arenæ grana diuide in minutiſſimũ puluerem: donec ſi poſſis peruenias ad aliquam minutiam quæ iam non ſit quæ diuidi vel ſecari poſſit. Hoc eſt atomus in corporibus. *In tempore* verò, ſic intelligitur atomus. Annum verbi gratia diuides in menſes: menſes, in hebdomadas: hebdomadas in dies: dies, in horas, adhuc partes horarum admittunt diuiſionem quouſque peruenias ad tantùm temporis punctum, & quandam momenti ſtillam, vt per nullam morulam produci poſſit, & ideo iam diuidi non poteſt, hoc eſt atomus temporis. *In numero*, vtputa octo diuiduntur in quatuor: rurſum quatuor in duo: deinde duo in vnum. Vnus autem atomus eſt, quia inſecabilis eſt, ſic & in litera. nam orationem diuidit in verba: verba autem in ſyllabas: ſyllabam autem in literas. Litera pars minima atomus eſt: nec diuidi poteſt. *Atomus* ergo eſt, quod diuidi non poteſt, vt punctus in geometria. Nam τομὴ Græcè ſectio dicitur, ἄτομον, quod ſecari nequit.

De elementis. CAP. III.

Ὕλη Græci rerum quandã primam materiam dicunt: nullo prorſus modo formatam, ſed omnium corporalium formarum capacem, ex qua viſibilia hæc elementa ſunt. vnde & ex eius deriuatione vocabulum acceperunt. Hanc ὕλην Latini materiam appellauerunt, ideo quia omne informe vnde aliquid faciendum eſt ſemper materia nuncupatur. Proinde & eam poetæ *ſyluam* nominauerunt. Nec incongruè, quia materiæ ſyluarum ſunt. Græci autem elementa στοιχεῖα nuncupant, eo quòd ſibi ſocietatis concordia, & communione quædam conueniant. Nam ſic ea inter ſe naturali quadam ratione iuncta dicuntur, vt modò originem ab igne repetentes vſque ad terram: modò à terra vſque ad ignem, vt ignis quidem in aera deſinat, aer in aqua denſetur, aqua in terram craſſeſcat, rurſúſque terra diluatur in aquam, aqua areſcat in aerem, aer in ignem extenuetur. Quapropter omnia elementa omnibus conſtat ineſſe: ſed vnum quodque eorum ex eo quòd amplius habet accepiſſe vocabulum.

¶ Sunt autem diuina prouidentia propriis animantibus diſtributa, nam cælum angelis, aerem volucribus, mare piſcibus, terram hominibus, cæteríſque animantibus creator ipſe impleuit.

De cælo. CAP. IIII.

Coelum vocatum eſt, eo quòd tanquam cælatum vas impreſſa lumina habeat ſtellarum veluti ſigna. Nam *cælatum* dicitur vas quod ſignis eminentioribus refulget: diſtinxit enim eum Deus claris luminibus, & impleuit: ſolis ſcilicet & lunæ orbe fulgenti, & aſtrorum micantium ſplendentibus ſignis adornauit. Alias autem à ſuperiore cælando. Hoc autem Græcè ὑπερῶον dicitur ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν, id eſt à videndo, eo quòd aer perſpicuus ſit, & ad ſpeculandum purior. Cælum autem in Scripturis ſanctis ideo *firmamẽtum* vocatur, quòd ſit curſu ſiderum & ratis legibus fixíſque firmatum. Interdum & *cælum* pro *aere* accipitur, vbi venti & nubes, procellæ & turbines fiunt. Lucretius, Cœlum quod dicitur aer. Et Pſalmus Volucres cæli appellat: cùm manifeſtum ſit aues in aere volare: & nos in conſuetudine hunc aerem cœlum appellamus, nam cùm de ſereno vel nubilo quærimus, aliquando dicimus: qualis eſt aer? aliquando, quale eſt cœlum.

De partibus cæli. CAP. V.

Aether locus eſt in quo ſidera ſunt, & ſignificat eum ignem, quia toto mundo in alterum ſeparatus eſt. Sanè æther eſt ipſum elementum: ἀὴρ verò ſplendor ætheris, & eſt ſermo Græcus. *Sphæra* cæli dicta, eo quòd ſpecies eius in rotundum formata ſit: ſed & quicquid tale eſt à volubilitate Sphæra à Græcis dicitur, ſicut & pilæ, quibus ludunt infantes. Nam philoſophi dicunt cœlum in Sphæræ figuram vndique eſſe conuexum,

omni

omnibus partibus æquale, concludens terrã in media mundi mole libratam. Hoc moueri dicunt, & motu eius sidera in eo fixa ab oriente vsque ad occidentem circuire, septentrionibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus. *Axis* est septentrionis linea recta: quæue per mediam pilam Sphæræ tendit, & dictus axis: quòd in eo Sphæra vt rota voluitur, vel quia ibi plaustrum est. *Cardines* extremæ partes sunt axis, & dicti cardines, eo quòd per eos vertitur cœlum. *Poli* sunt circuli qui currunt per axem. Horum alter est *septentrionalis*, qui nũquam occidit, appellatúrque *Boreus*: alter *australis* qui nũquam videtur, & *austronothus* dicitur & dicti *poli* quòd sint axium circuli ex vsu plaustrorum, à poliẽdo scilicet nominati, sed pol⁹ Boreus semper videtur: Austronothus nunquã, quia dextra cœli altiora sunt, pressa Austri. *Cõuexa* extrema cœli sunt, à curuitate dicta. Nam conuexum curuum est & inclinatum, & in modum circuli flexũ. *Lacteus circulus* via est quę in Sphæra videtur, à candore dicta, quia alba est: quam aliqui dicunt viam esse quam circuit sol, & ex splendoris ipsius transitu ita lucere.

De circulis cæli. CAP. VI.

HAbitatio ista *circulorum* distincta *zonis*, quasdam partes temperie sua incolere permisit, quasdam negauit, enormitate frigoris aut caloris. *Zonæ* autem ipsæ quinque sunt, quæ ideo zonæ vel circuli appellantur, eo quòd in circumductione Sphæræ existũt. Quorũ *primus circulus* ideo *arcticus* appellatur, eo quòd inter eum Arcturi signa inclusa perspiciuntur, quæ à nobis in vrsarum speciem ficta septentriones appellantur. *Secundus circulus* ex eo τροπικὸς θερινὸς dicitur, quia in eo circulo sol aquilonis finibus æstatem faciens vltra eum circulum non transit: sed statim reuertitur, & inde tropic⁹ appellatur, *Tertius circulus* ἰσημερινὸς, qui à Latinis ideo æquinoctialis appellatur, eo quòd sol cùm ad eum orbem peruenerit: æquinoctium facit: ἡμέρα enim Latinè dies dicitur atq; nox quo circulo dimidia sphæræ pars constituta prospicitur. *Quartus circulus* antarctic⁹ vocatur: eo quòd contrarius sit circulo quem arcticõ nominamus. *Quintus circulus* χειμερινὸς τροπικὸς: qui à Latinis hiemalis siue brumalis appellatur, ideo quia cùm sol ad eum circulum peruenit, hiemem iis qui ad Aquilonem sunt facit, æstatem autem iis qui in Austri partib⁹ cõmorantur. *Zodiacus autem circulus est*, qui duodecim continet signa, ἀπὸ τῶν ζώων, id est ab animalibus, ita dictus.

De aere & nube. CAP. VII.

AEr *est* inanitas plurimum habẽs admixtum raritatis quàm cætera elementa. De quo Virgilius, Longum per inane secutus. Aër dictus ἀπὸ τοῦ αἴρειν, ab eo quòd ferat terram, vel ab eo quòd feratur. Hic autem partim ad cælestem, partim ad terrenam materiam pertinet. Nam ille subtilis, vbi ventosi ac procellosi motus non possunt existere, ad cœlestem pertinet partem, iste verò turbulẽtior, qui exhalationib⁹ humidis corporescit, terræ deputatur, quíque ex se multas species reddit. nam commotus ventos facit, vehemẽtius concitatus, ignes & tonitrua: contractus, nubila: conspissatus, pluuiam: congelantibus nubibus niuem: turbulentius congelantibus densioribus nubibus, grandinem: distentus, serenum efficit. nã *aerem densum* nubem esse cõstat: *nubem rarefactam & solutam*, aerẽ. *Nubes* dictæ ab obnubendo, id est operiendo cœlum, vnde & *nuptæ* quòd vultus suos velẽt, vnde & *Neptunus* quòd nubat, id est mare & terram tegat. *Nubes* autem aeris densitas facit. *Venti* enim aerem conglobant, nubémque faciunt, vnde est illud, Atque in nubem cogitur aer.

De tonitruo. CAP. VIII.

TOnitruum dictum quòd sonus eius terreat. nam tonus, sonus. Qui ideo interdum tam grauiter cõcutit omnia, ita vt cœlũ discidisse videatur, quia cùm procella vehementissimi venti nubibus se repẽte immiserit: turbine inualescente, exitúmque quærente: nubẽ quam excauauit, impetu magno proscindit, ac sic cum horrendo fragore defertur ad aures. Quod mirari quis nõ debet, cum vesicula quanuis parua, magnum tamen sonitũ displosa emittat. Cum tonitruo autẽ simul & *fulgura* exprimit: sed illud celerius videtur, quia clarum est: hoc autem ad aures tardius peruenit. Lux autem quę apparet ante tonitruum, alibi *fulgor* vocatur. Quæ vt diximus, ideo antè videtur, quia clarum est lumen, tonitruum autem ad aures tardius peruenit.

De fulminibus. CAP. IX.

FVlgur & *fulmen* ictus cœlestis iaculi à feriendo dicti. *Fulgere* enim ferire est ac percutere. *Fulmina* autem collisa nubila faciunt, nam omniũ rerum collisio ignẽ creat, vt in lapidibus cernimus, vel attritu rotarũ, vel in siluis arborũ: simili modo in nubibus ignis, vnde & prius nubila sũt, deinde ignes. Ex vento autem & igne fulmina certum est in nubibus fieri & impulsu vẽtorum emitti. Ideo autem fulminis ignẽ vim habere maiorem ad penetrãdum, quia subtilioribus elementis factus est, quàm noster, id est qui nobis in vsu est. Tria sunt autem eius nomina, fulgur, fulgor, & fulmen. *Fulgur*, quia tangit;

fulgor, quia incendit & vrit: *fulmen*, quia findit, ideo & cum trinis radiis pinguntur.

De arcu & nubium effectibus.

CAP. X.

ARcus cæleſtis dictus à ſimilitudine cuiuati arcus. *Iris* huic propriũ nomen eſt. Et dicitur iris quaſi aeris, id eſt quòd per aerem ad terras deſcendit. Hic autem à ſole reſplẽdet dum cauæ nubes ex aduerſo radium ſolis accipiunt, & arcus ſpeciem fingunt, cui varios colores illa dat res, quia aqua tenuis, aer lucidus, & nubes caligantes irradiata iſta varios creãt colores. *Pluuiæ* dictæ, quòd fluãt quaſi fluuiæ. Naſcuntur enim de terræ & maris anhelitu quæ, cùm altius eleuatæ fuerint, aut ſolis calore reſolutæ, aut vi ventorũ cõpreſſæ ſtillantur in terris. *Nimbus* eſt dẽſitas nubis intempeſta & obſcura, & inde nimbus à nube. Sunt autem nimbi repentinæ & præcipites pluuiæ. nam pluuias vocamus lentas & iuges quaſi fluuias, vel quaſi fluentes. *Imbres* autẽ & ad nubes & ad pluuias pertinẽt: dicti à Græco vocabulo quòd terram inebrient ad germinandum. Ex his enim cuncta creantur. vnde & Lucretius, Ex igni terra atque anima naſcuntur & imbri. eſt autem nomen Græcum. *Grando* appellata, quòd forma eius granorum ſimilitudinem habeat. Hæc autem ventorũ rigore durantur in nube, ac ſolidantur in niuem, ruptóque aere ſoluuntur. *Nix* à nube vnde venit. *Glacies* à gelu & aqua quaſi gelacies, id eſt gelata aqua. *Gelu* autem quòd eo ſtringatur tellus. ϑῦ quippe terra dicitur. Tunc autem maiori gelu ſtringitur terra, cùm fuerit nox ſerena. *Pruina* eſt matutini temporis frigus: quòd inde pruinæ nomẽ accepit, quia ſicut ignis vrit. πῦρ enim ignis, vrere verò & ad ſolem & ad frigus pertinet. Nã vno ſermone duo diuerſa ſignificantur, pro eo quòd vnum effectum habent. Similis enim eſt vis & caloris & frigoris. vnde & vtraque ſaxa rumpunt. Nam & calor vrit vt eſt, Vritur infœlix Dido. Item frigus vrit vt eſt, Aut boreæ penetrabile frigus adurat. *Ros* Græcum eſt quod illi δρόσος dicunt. Alij ros putãt dictum, quia rarus eſt nõ ſpiſſus, vt pluuia. *Nebula* inde dicta, vnde & nubila, ab obnubendo, hoc eſt operiendo terrã, ſiue quòd nubes volans faciat. Exhalãt enim valles humidæ nebulas & fiunt nubes, inde nubilum, inde niues. Nebulæ autem ima petũt cùm ſerenitas eſt, ſumma, cùm nubilum. *Caligo* vmbra eſt de ſpiſſitudine aeris effecta. Et dicta caligo, quòd maximè aeris calore gignatur. *Tenebræ* dicũtur quòd teneant vmbras. Nihil enim ſunt tenebræ, ſed ipſa lucis abſentia tenebræ dicũtur: ſicut ſilentiũ non aliqua res eſt: ſed vbi ſonus non eſt, ſilentium dicitur, ſic tenebræ non aliquid ſunt: ſed vbi lux non eſt, tenebræ dicuntur. *Vmbra* eſt aer carens ſole. dictum autem quòd fiat cùm ſolis obiicimur radiis. Eſt autẽ mobilis & certa, & ex ſolis circuitu, & ex motu ventorum. Nanque quoties mouetur in ſole, nobiſcum moueri videtur: quia vbi quoquo loco à radiis ſolis obſiſtimus, proinde illi lumen auferimus. ſicque ingredi nobiſcũ vmbra, & geſtus noſtros videtur imitari. *Lux* ipſa ſubſtãtia: lumen quod à luce manat, id eſt candor lucis. ſed hoc confundunt autores.

De ventis. CAP. XI.

Ventus aer commotus & agitatus: & pro diuerſis partibus cœli, nomina ſortitur diuerſa. dicitur autem ventus, quòd ſit vehemens & violentus. Vis enim eius tanta eſt, vt non ſolùm ſaxa & arbores euellat, ſed etiam celum terrámque conturbet, maria commoueat. *Ventorũ quatuor principales ſpiritus* ſũt. Quorum primus ab oriẽte *Subſolanus*, à meridie *Auſter*, ab occidente *Fauonius*, à ſeptentrione *eiuſdem nominis Ventus* aſpirat habẽs geminos hinc inde ventorum ſpiritus. *Subſolanus* à latere dextro *Vulturnũ* habet, à ſæuo *Eurum*, *Auſter* à dextris *Euroauſtrũ*, à ſiniſtris *Auſtroafricũ*. *Fauonius* à parte dextra *Africũ*, à læua *Corũ*. Porro *Septentrio* à dextris *Circiũ*, à ſiniſtris *Aquilonem*. Hi duodecim vẽti mũdi globum flatibus circumagunt. Quorũ nomina propriis ex cauſis ſignata ſunt. Nam *Subſolanus* ventus, eo quòd ſub ortu ſolis naſcatur. *Eurus*, eo quòd ab Eoo flat: id eſt ab oriente. Eſt enim *Subſolano* coniũctus. *Vulturnus*, quòd altè tonat: de quo Lucretius, Altitonans Vulturnus & Auſter fulmine pollẽs. *Auſter* ab hauriendo aquas vocatus, vnde & craſſum aerẽ facit, & nubila nutrit. Hic Græcè νότος appellatur, propter quod interdũ corrumpat aerem. Nam peſtilentiã quæ ex corrupto aere naſcitur, Auſter flans in reliquas regiones tranſmittit: ſed ſicut Auſter peſtilẽtiã gignit, ſic Aquilo repellit. *Euroauſter* dictus, quòd ex vna parte habeat Eurũ: ex altera Auſtrum. *Auſtroafricus*: quòd iunctus ſit hinc inde Auſtro & Africo. Ipſe & *Libanotus*, quòd ſit ei Libs hinc & inde Notus. *Zephirus*, Græco nomine appellatus, eo quòd flores & germina eius flatu viuificentur. Hic Latinè *Fauonius* dicitur propter quòd foueat quæ naſcuntur. vnde eſt illud Et zephiro putris ſe gleba reſoluit. Auſtro autem flores ſoluũtur, zephiro fiunt. *Africus* à propria regione vocatus. In Africa enim initiũ flandi ſumit. *Corus* eſt qui ab occidente æſtiuo flat. & vocatur Corus, quòd ipſe ventorum circulũ claudat, & quaſi chorũ faciat. Hic antea *Caurus* dictus, quem pleriq; *Argeſten* dicunt, non vt imprudẽs vulgus *Agreſte*. *Septentrio* dictus, eo quòd à circulo ſeptẽ ſtellarũ cõſurgit: quæ vertẽte ſe mũdo reſupinato capite ferri videtur. *Circius* dictus, eo quòd Coro ſit iũctus. Hunc

Hiſpa-

Hispani *Gallicum* vocant, propter quòd eis à parte Galliæ flat. *Aquilo* dictus, eo quòd aquas stringat & nubes dissipet. Est enim gelidus ventus & siccus. Idem & Boreas, qui ab Hyperboreis montibus flat. Inde enim origo eiusdem venti est, vnde & frigidus. Naturaenim omnium septentrionalium ventorũ frigida & sicca est: australium humida & calida. ¶ Ex omnibus autem ventis duo cardinales sunt, *Septentrio* & *Auster*. ¶ *Etesiæ* autem flabra Aquilonis sunt, quibus nomen inditũ est, quòd certo anni tempore flatus agere incipiunt. ἐτησίας enim Græcè, annus Latinè dicitur. Hæc autem cursum rectum à Borea in Ægyptum ferunt: quibus Auster contrarius est. ¶ *Duo* sunt autem extra hos vbique *spiritus magis quàm venti*, aura & altanus. *Aura* ab aere dicta, quasi aerea, quòd lenis sit motus aeris. Agitatus enim aer auram facit, vnde & Lucretius, Aereas auras. *Altanus*, qui in pelago est per deriuationem ab alto, id est mari vocatus. Nam altus est flatus in ripis quem diximus auram. Nam aura terræ est. ¶ *Turbo* est volubilitas ventorum, & turbo dictus à terra quoties ventus consurgit, & terram in circuitum mittit. *Tempestas* aut pro tempore dicitur, sicut vbique historiographi solẽt, dum dicunt, ea tempestate: aut ab statu cæli, quia magnitudine sui multis diebus oritur. Verno autem & autumnali tempore quàm maximæ fiunt tempestates: quando nec plena est æstas, nec plena hyems: vnde medium & confine vtriusque temporis ex coniũctione aerum contrariorum efficiuntur tempestates, *Fragor* à fractarum rerum nominatus est sonitu: quia sicca quæque & arida frangit facilè. *Procella* ab eo quòd percellat, id est percutiat & euellat. Est enim vis venti cum pluuia. Procellæ enim aut de fluminibus aut de ventis fiunt. Nihil autem velocius ventis. vnde & propter celeritatem tam ventos quam fulmina alata fingunt poetæ, vt Alatis viribus Austri.

De aquis. CAP. XII.

AQua dicta quòd superficies eius æqualis sit. Hinc & æquor appellatum, quia æqualiter sursum est. ¶ Duo autem sunt validissima vitæ humanæ elementa ignis & aqua. vnde grauiter damnantur quibus ignis & aqua interdicitur. ¶ Aquarum elementum cæteris omnibus imperat. Aquę enim cælum temperant, terram fecundant, aerem exhalationibus suis incorporant, scandunt in sublime, & cælum sibi vendicant. quid enim mirabilius aquis in celo stantibus? Parum sit in tantam peruenisse altitudinem: rapiunt & secum piscium examina: effusæ, omnium in terra nascentiũ causa fiunt. Fruges gignunt, arbores frutices herbásque producunt, sordes detergunt, peccata abluunt, potum cunctis animantibus tribuunt.

De diuersitate aquarum. CAP. XIII.

AQuarum naturæ multa est diuersitas. Aliæ enim *salis*, aliæ *nitri*, aliæ *alumnis*, aliæ *sulphuris*, aliæ *bituminis*, aliæ *curam morborum adhibentes*. Nam iuxta Romam Albulę aquæ *vulneribus medentur*. In Italia fons Cicer, *oculorum vulnera* curat. In Æthiopia lacus est quo perfusa *corpora velut oleo nitescũt*. Zamæ fons in Africa, *canoras voces facit*. Ex Clitorio lacu Italiæ qui biberint, vini tædiũ habent. In Chio insula fontem esse dicunt, *quo hebetes fiunt*. In Bœotia duo fontes alter *memoriam* alter *oblitionem affert*. Cizici fons, *amorẽ Veneris tollit*. Bœotiæ lacus furialis est: de quo qui biberit *ardore libidinis exardescit*. In Campania sunt aquæ, quæ *sterilitatem* feminarũ, & virorum *insaniam abolere* dicuntur. In Æthiopiæ fonte rubro qui biberit *limphaticus fit*. Lechnus fons Arcadię *abortus fieri non patitur*. In Sicilia fontes sunt duo, quorum vnus *sterilem fœcundat*: alter *fœcundam sterilem facit*. In Thessalia duo sunt flumina: ex vno bibentes *oues nigras fieri* ferũt: ex altero *albas*, ex vtroque *varias*. Clitumnus lacus in Vmbria *maximos boues gignit*. Reatinis paludibus *tumentorum vngulas indurari* dicunt. In Asphaltite lacu Iudææ *nihil mergi potest* quicquã animã habens. In India Siden vocatur stagnũ, in quo *nihil innatat*, *sed omnia mergũtur*. At cõtrà in Alce lacu per Porcidamum *omnia fluitant, nihil mergitur*. Marsidæ fons in Phrygia *saxa generat*. In Achaia aqua profluit è saxis Stix appellata, quòd ilico *potata interficit*. Celomum stagnum Siciliæ *tetro odore abigit proximantes*. Fõs est in Africa circa templũ Ammonis qui *humoris nexibus humum stringit*. *Fauillas etiã in cespitẽ solidat*. Fons Iob in Idumæa *quater in anno colorẽ mutasse dicitur*, id est puluerulentum, sanguineum, viridem, & limpidum: trinis mensibus in anno tenẽs ex his vnum colorem. In Troglodytis lacus est, *ter in die fit amarus & dein de toties dulcis*. Fõs Siloa ad radicẽ mõtis Siõ: non iugibus aquis sed *incertis horis diebusq; ebullit*. In Iudæa quondã riuus *sabbatis omnibus siccabatur*. In Sardinia fontes calidi *oculis medentur*: *fures arguunt*. Nã cæcitate detegitur eorum facinus. In Epiro esse ferũt fontẽ, in quo *faces extinguuntur accẽsæ*: *& accẽduntur extinctæ*. Apud Garamãtes fontẽ esse aiunt ita *algentem die*, vt nõ bibatur: ita *ardentem nocte*, vt non tangatur. Iã verò in multis locis aquæ manãt perpetim *feruentes*, tanta vi vt balnea calefaciant. Quædam enim terræ sunt quæ multum sulphuris & aluminis habent. Itaque cùm per venas calentes aqua frigida venit vicino sulphuris calore cõtacta excandescit: nec talis ab origine effluit, sed permũtatur dum venit. Sulphur enim aluménque

secum ferunt aquæ, vtranque materiam igne plenam marísque motibus incalescentem.

De maris nomine. CAP. XIIII.

Mare est aquarum generalis collectio. Omnis enim congregatio aquarum siue salsæ sint, siue dulces, abusiuè maria nuncupantur, iuxta illud, Et congregationes aquarum vocauit maria. Propriè autem *mare* appellatum: eo quòd aquæ eius amaræ sint. *AEquor* autem vocatum, quia æqualiter sursum est: & quanuis aquæ fluctuantes velut montes erigantur: sedatis rursus tempestatibus adæquantur. Altitudo enim maris diuersa est: indiscreta tamen dorsi eius æqualitas. Ideo autem mare incrementum non capere, cùm omnia flumina & omnes fontes recipiat, hæc causa est: partim, quòd influentes vndas ipsa magnitudo eius non sentiat, deinde quòd amara aqua dulce fluentum consumat, vel quòd ipsæ nubes multum aquarum ad se attrahant, siue quòd illam partim venti auferant, partim sol exsiccet, postremũ quòd per occulta quædam terræ foramina percolatur, & ad caput amnium fontésque reuolutum recurrat. Maris autem certum non esse colorem: sed pro qualitate ventorum mutari. Nam modò flauum est, modò luculentum, modò atrum.

De Oceano. CAP. XV.

Oceanum Græci & Latini ideo nominant eo quòd in circuli modo ambiat orbẽ: siue à celeritate, eo quòd ocyus currat. Item quia vt cælum purpureo colore nitet. Oceanus quasi ὠκέανος. Iste est qui oras terrarum amplectitur, alternísque æstibus accedit atque recedit. Respirantibus enim in profundum ventis aut remouet maria, aut resorbet. Quíque à proximis regionibus diuersa vocabula sumpsit: vt Gallicus, Germanicus, Scythicus, Caspius, Hircanus, Athlanticus, Gaditanus. Nam *Gaditanum fretum* à Gadibus dictum, vbi primò ab Oceano maris magni limen aperitur. Vnde & Hercules cùm Gadibus peruenisset, columnas ibi posuit, sperans illic esse orbis terrarum finem.

De mediterraneo mari. CAP. XVI.

Mare magnum est quod ab occasu ex Oceano fluit, & in meridiem vergit, deinde ad septentrionem tendit. Quòd inde magnum appellatur, quia cætera maria in comparatione eius minora sunt. Istud est *mediterraneum*: quia per mediam terram vsque ad orientem perfunditur, Europam & Africam Asiámque disterminans: Cuius primæ partis sinus, qui Hispaniis perfunditur, *Ibericus & Balearicus* appellatur. Deinde *Gallicus*, qui Narbonensem prouinciam alluit. Mox *Ligusticus*, qui iuxta Genuam vrbem est proximus. Post hæc *Tyrrhenus* qui Italiam attingit: quem Græci Ionium, Itali inferum vocant. Deinde *Siculus*, qui à Sicilia vsque ad Cretam vadit. Deinde *Creticus*, qui in Pamphiliam & Ægyptum pertendit. Inde *Hellespontus*, qui in septentrionem retorquens, anfractibus magnis iuxta Græcias & Illyricum in angustias septem stadiorum stringitur: quo Xerxes ponte nauibus facto in Græciã commeauit. ibi est Abydos. Inde diffusus ab æquore patente rursus stringitur & facit *Propontidem*, qui mox in quingẽtos passus coartatur, fitque *Bosphorus Thracius*, quo Darius copias trãsportauit. Inde Ponticus sinus amplissimus à tergo *Meotidis paludis*, quod mare ex multitudine fluminum dulcius quàm cætera, nebulosúmque & breuius est, vnde & *Ponticum* vocatum, quòd sit breuius, atque præter phocas & thymos atque delphinos, alias belluas maiores non patitur. ¶ Sicut autem terra dum vna sit, pro diuersis locis variis appellatur vocabulis: ita & pro regionibus hoc mare magnum diuersis nominibus nuncupatur. Nam Ibericum & Asiaticum *à prouinciis* dictum: *ab insulis*, Balearicum, Siculum, Creticum, Cyprium, Ægeum, Carpatium. Nam inter Tenedum & Chium, saxum est in mari potiùs quàm in insula, quod videntibus procul capræ simile creditur, quam αἶγα nuncupant, vnde & Ægeum mare est dictum, sic & Carpatium mare inter Ægyptum & Rhodum ab insula Carpatho illic posita. *A gentibus*, Gallicum, Ausonium, Dalmaticũ, Ligusticum. Ab oppidis Argolicon, Corinthium, Tyrium, Adriaticum. Nã Adria quædam ciuitas Illyrico mari proxima fuit, quæ Adriatico mari nomen dedit. *A positione cæli*, vt superum & inferum, quòd sit oriens superior, occidens inferior. Est autem Tuscum & Adriaticum. *A memoria regis*, vt Ionium. Io quippe rex fuit Græciæ, vnde Iones Athenienses. Hoc mare & Tyrrhenum dictum: siue quòd Tusciam alluit: id est Tyrrhenum, siue à Tyrrhenis nautis qui se in hoc mare præcipitauerunt. Et sciendum Ionium sinum esse immensum, ab Ionia vsque ad Siciliam, & huius partes esse Adriaticum, Achaicum & Epiroticum, *A moribus accolarum*, alibi Euxinus, Axenus antea appellatus est. *A casibus hominum* qui ceciderũt in mari, vt Hellespontiacum, Icariũ, Myrteũ. Nam Myrteum mare dictum à Myrtili lapsu, quòd illic ab Oenomao præcipitatus sit. Icarus verò Cretensis, vt fabulæ ferunt, altiora petens, pennis solis calore solutis mari in quo cecidit nomẽ impositum. Frixus quoque, cum Helle sorore sua fu-

sua fugiens insidias nouercales, conscendit nauem signum arietis habentem, qua liberatus est. Helles autem soror eius perpessa naufragium decidit in mare, & mortua Hellesponto mari dedit nomen. *Ab ordine*, fluenta Propontidis. Nam dictum Propontum, quia pontum præuenit, Idem & à *transitu vel angustis meatibus boum* Bosphorus, Ægyptiũ autem pelagus Asiæ datur, Gallicum Europæ, Africum Libyæ. His vt quæque proxima sunt, venerunt in partes. *Pelagus*, autem est latitudo maris sine litore & portu. Græco nomine ἀπὸ τῆ πλάγιε, hoc est à latitudine dictũ, vnde & plagia, eo quòd sint importuosa.

De sinibus maris. CAP. XVII.

Sinus, dicuntur maiores recessus maris, vt in mari magno *Ionius*: in Oceano, *Caspius*, *Indicus*, *Persicus*, *Arabicus*, qui & *mare rubrũ*, qui Oceano ascribitur. *Rubrum* autem *mare* vocatum, eo quòd sit roseis vndis infectum: non talem naturam habet, qualem videtur ostendere, sed vicinis litoribus vitiatur gurges atque inficitur, quia omnis terra quæ circumstat pelago rubra est & sanguineo colori proxima. Ideóque inde minium acutissimum excerpitur, & alij colores quibus pictura variatur. Ergo cùm terra habeat hanc naturam fluctibus subinde diluitur, & quicquid adhæsum est, in colorem cadit. Ob hoc etiam in iis litoribus gemmæ rubræ inueniuntur. Lapillus enim huiusmodi humo inuolutus cùm inter arenas attritus est, & terræ colorem habet & maris. Hoc mare in duos scinditur sinus. Ex iis qui ab oriente est *Persicus* appellatur, quia ora illius Persæ inhabitant. Alter verò *Arabicus* dicitur, quòd sit circa Arabiam.

De æstibus & fretis. CAP. XVIII.

Æstus, ad Oceanum pertinet: fretum ad vtrumque mare. Nam æstus est maris accessus vel recessus, id est inquietudo, vnde & æstuaria per quæ mare vicissim tam accedit quàm recedit. *Fretum* autem appellatum, quòd ibi semper mare ferueat. Nam fretum est angustũ & quasi feruens mare, ab vndarũ feruore nominatũ, vt Gaditanũ vel Siculum. Nam freta dicta Varro ait, quasi feruida, id est feruentia, & motũ feruoris habentia. *Fretum Siciliæ* quod Rhegiũ dicitur. Salustius ex tali causa vocari scribit dicens, Italiæ olim Siciliam coniunctam fuisse, & dum esset vna tellus, medium spatiũ aut per humiditatem abruptum est aquis, aut per angustiã scissum. Et inde μέσον nominatum, quia Græcè abruptum hoc nomine nuncupatur. Est autẽ arctissimum trium millium spatio Siciliam ab Italia diuidẽs, fabulosis infame mõstris, quibus hinc inde Scilla & Charibdis ostenditur. *Scillam*, accolæ saxum in mari imminens appellant, simile celebratæ formæ procul visentibus. Vnde & monstruosam speciem fabulæ illi dederunt, quasi formã hominis, capitibus succinctam caninis, quia collisi ibi fluctus latratus videntur exprimere. *Charibdis* dicta, quòd gurgitibus occultis naues absorbeat. Est enim mare verticosum, & inde ibi laniata naufragia, profundo emergunt. Ter autem in die erigit fluctus, & ter absorbet. Nam accipit aquas, vt vomat: vomit, vt rursus accipiat. *Syrtes* autem sunt onerosa in mari loca. Sirtes autem Salustius à tractu vocari dicit, quòd omnia ad se trahant, & appropinquantes vadoso mari hæreant. Hæ autem ad mare Ægyptium vicinæ sunt, & pariter admiscentur. *Vada* verò sunt per quæ in mari vel in fluminibus homines vel animalia pedibus vadant: quæ Virgilius Breuia appellat, Græci βραχέα.

De lacis & stagnis. CAP. XIX.

SVnt & quædam maria quę non miscentur Oceani fluctibus aut mari magno, & dicuntur lacus & stagna. *Lacus*, est receptaculũ in quo aqua retinetur, nec miscetur fluctibus vt lacus Asphalti, lacus Benacus & Larius, & cæteri quos Græci λιμνάς, id est stagna vocãt. Nam fontes labũtur in fluuiis: flumina in freta discurrunt. Lacus stat in loco, nec profluit. Et dictus lacus quasi aquę locus. *Lacus Asphaltites*, idem & mare mortuũ vocatum, propter quod nihil gignit viuum, nihil recipit ex genere viuentium. Nam neque pisces habet, neque assuetas aquis & lętas mergendi vsu patitur aues: sed & quæcunque viuentia mergenda tentaueris: quacunq; arte dimersa statim resiliunt: & quanuis vehementer illisa cõfestim excutiuntur. sed neq; vẽtis mouetur resistẽte turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur. neque nauigationis patiẽs est. quia omnia vita carẽtia in profundũ mergũntur: nec materiã vllã sustinet, nisi quæ bitumine illustratur. Lucernam accensam ferũt supernatare: extincto lumine demergi. Hoc & mare Salinarum dicitur, siue lacus Asphalti, id est, bituminis. & est in Iudęa inter Hierico & Zoaran. Longitudo vsque ad Zoaras Arabiæ, dirigitur stadiis septingentis octoginta: latitudo stadiis centum quinquaginta vsque ad vicinia Sodomorum. *Lacus Tiberiadis*, ab oppido Tiberiade vocatus, quod quondam Herodes in honorem Tiberij Cæsaris condidit. Est autem in Iudæa omnibus lacis salubrior, & ad sanitatem corporum quodammodo efficacior. *Genesar lacus*, amplissimus in Iudæa longitudine centum quadraginta extenditur stadiis, latitudine quadraginta diffundi-

tur, crispantibus aquis: auram non ventis, sed de seipso sibi excreans. Vnde & Genesar dicitur Græco vocabulo, quasi generans sibi aurã. denique per diffusiora spatia lacus frequentibus auris spirantibus agitatur. Vnde & purior haustus eius, & ad potandum dulcis & habilis. *Benacus lacus*, Italiæ in Venetia, de quo fluuius nascitur Mincius, qui lacus magnitudine sui tempestates imitatur marinas. *Lucrinus* & *Auernus lacus* Campaniæ sunt. *Lucrinus* autẽ dictus, quia olim propter copiam piscium vectigalia magna præstabat. *Auernus* autem lacus vocatus, quia aues ibi superuolitare non possent. Nam antea siluarum densitate sic ambiebatur, vt exhalantis inde per angustias aquę sulphureę fetor grauissimus superuolantes aues halitu suo necaret. Quam rem Augustus Cæsar intelligens, deiectis siluis ex pestilentibus amœna reddidit loca. Lacus autem idem & *stagnum* vbi immensa aqua conuenit. Nam dictũ est stagnũ, ab eo quòd illic aqua stet, nec decurrat.

De abysso. CAP. XX.

Abyssus, profunditas aquarũ impenetrabilis: siue spelunce aquarũ latentium, de quibus fontes & flumina procedunt, vel quæ occultè subtereunt. vnde & abyssius dictus. Nam omnes aquas siue torrentes per occultas venas ad matricem abyssum reuertuntur. *Fluctus*, dicti quòd flatibus fiant. Ventorum enim impulsu agitatæ aquæ fluctuant. *Aqua*, est statiua & sine motu æqualis. *Vnda* verò eminent liquor, qui semper in motu est. Lucretius, *Aeriasq; undas*, id est motus, & corpus illud quod refluctuat. Nam nec vnda per se aqua est: sed aqua in motu quodam & agitatione quasi abeundo & redeundo vnda vocata. *Latex* propriè liquor fontis est. Et dictus latex quòd in venis terræ lateat. *Gutta*, est quæ stat: stilla, quæ cadit. Hinc & stillicidium, quasi stilla cadens. *Stiria* enim Græcum est, id est gutta. inde fit dim. nutiuum, vt dicimus stilla: dum autem stat aut pendet de tectis vel arboribus, quasi glutinosa est: dum ceciderit, stilla est. *Spuma* dicta eo quòd spuatur. sordes enim sunt vndarum. vnde & mustum, & ea quæ coguntur spuma purgantur. Hinc & sputum.

De fluminibus. CAP. XXI.

Fluuius, est perennis aquarum decursus, à fluendo perpetim dictus. Propriè autem *flumen* ipsa aqua. *fluuius* cursus aquæ. Pri⁹ autem flumen quàm fluuius, id est, prior aqua quàm decursus. *Duo* sunt *fluminum genera*: vnũ *torrens*: alterũ *viuũ*, de quo Virgilius, do nec me flumine viuo, Abluero ⁊. *Torrens*, est aqua veniens cum impetu. Dictus autem torrẽs, quia pluuia crescit, siccitate torrescit, id est, arescit, de quo Pacuuius, Flammeo vapore torrens torret. Cui Græci ab hyeme nomen dederunt, nos ab æstate: illi à tempore quo succrescit, non à tempore quo siccatur. *Amnis*, fluuius est nemore ac frondibus, redimitus, & ex ipsa amœnitate amnis vocatur. *Decursus*, propriè finis cursus, siue aquarum sit, seu quarumlibet rerum. *Riui* dicti, quòd deriuentur ad irrigandum, id est inducendũ aquas in agris. Nam *irrigare* inducere est. *Gurges*, propriè locus altus in flumine. *Puteus*, est locus defossus ex quo hauritur aqua, à potatione dictus. *Fons*, caput aquæ est nascẽtis, quasi fundens aquas. ¶ Quidam autem fluuiorum propriis ex causis nomina acceperent: ex quibus nonnulli nominandi sunt qui in historiis celebres memorantur. *Geon*, fluuius de paradiso exiens atque vniuersam Æthiopiam cingẽs, vocatus hoc nomine quòd incremento suæ inundationis terram Ægypti irriget: γῆ enim Græcè, Latinè terrã significat. Hic apud Ægyptios Nilus vocatur, propter limum quem trahit qui efficit fœcunditatẽ. Vnde & *Nilus* dictus est quasi νίλυσα trahens. Nam antea Nilus Latinè Melo dicebatur. Apparet autem in Nilide lacu, quo in meridiem versus excipitur Ægypto, vbi Aquilonis flatibus repercussus aquis retro luctantibus intumescit, & inũdationem Ægypti facit. *Ganges*, fluuius, quem *Physon*, scriptura sacra nominat, exiens de paradiso pergit ad Indiæ regiones. Dictus autem Physon, id est, caterua, quia decem fluminibus magnis sibi adiunctis impletur & efficitur vnus. *Ganges* autem vocatus à Gangaro rege Indiæ. Fertur autem Nili modo exaltari, & super Orientis terras erumpere. *Tigris*, fluuius Mesopotamiæ de paradiso exurgens, & pergens contra Assyrios, & post multos circuitus in mare mortuum influens. Vocatur autem Tigris propter velocitatem instar bestię Tigridis, nimia pernicitate currẽtis. *Euphrates*, fluuius Mesopotamię de paradiso exurgens, copiosissimus gemmis, qui per mediam Babyloniam influit: hic à frugibus vel ab vbertate nomen accepit. Nam Hebraicè Euphrata fertilitas interpretatur. Mesopotamiam enim in quibusdam locis ita irrigat, sicut Nilus Alexandriam. Salustius autem autor certissimus asserit, Tigrim & Euphratem vno fonte manare in Armenia, qui per diuersa euntes longius diuiduntur spacio medio derelicto multorum millium: quæ tamen terra quæ ab ipsis ambitur, Mesopotamia dicitur. Ex quo Hieronymus animaduertit, aliter de paradisi fluminibus intelligendum. *Indus*, fluuius orientis, qui à rubro mari accipitur. *Hidaspes*, fuit Medorum rex antiquissimus, ex quo amnis orientis nomen accepit, qui nunc Hidaspes dicitur, de quo Lucanus:

Vastis

Vastis Indus aquis mixtum non sentit Hidaspen. Et, quâ Medus Hidaspes Accedit pelago, Phœbi surgentis ab igne. Qui dum sit fluuius Persarum, dicitur tamen contra orientem decurrere. *Araris* fluuius Germaniæ. De quo Virgilius: aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim. Currit enim Tigris per Parthiam & Assyriam. *Bactrus* fluuius orientis à rege Bactro vocatus fertur, à quo & Bactriani, & vrbs eorum. *Choaspis* fluuius Persarum, vocatus eorum lingua, quòd miram aquæ dulcedinẽ habeat: adeò vt Persici reges quamdiu inter ripas Persidis fuerunt, sibi ex eo pocula vendicarint. Ex hoc amne quidam Cygnum Ciliciæ fluuium deriuari existimant. *Araxis* amnis Armeniæ, qui ab vno monte cum Euphrate diuersa specie oritur, dictus quòd rapacitate cuncta prosternat. Vnde & cùm Alexander eum transgredi vellet ponte fabricato, tanta vi inundauit vt pontem dirueret. Hic breuibus interuallis ab Euphratis ortu caput tollit: ac deinde Caspium fertur in mare. Fluuius Scythiæ qui vocatur *Orontes* iuxta Antiochiæ muros decurrens, qui à solis ortu oriẽs non lõgè ab vrbe mari conditur, quem de originis suę tractu orientem veteres Latinè appellauerunt. Cuius fluentis ex ipso impetu frigidioribus, & zephiris assiduè ibi spirantibus, tota ciuitas momentis propè omnibus refrigeratur. *Iordanis* Iudææ fluuius, à duobus fõtibus nominatus: quorum alter vocatur Ior, alter Dan. His igitur procul à se distantibus in vnum alueum fœderatis, Iordanis deinceps appellatur. Nascitur autem sub Libano monte, & diuidit Iudæam & Arabiam, qui per multos circuitus iuxta Iericho in mare Mortuum influit. *Eusis* Caucaseis montibus fusus cum pluribus aliis in Euxinum se præcipitat mare. Vnde & nũcupatur. *Cydnus* amnis Ciliciæ, à Tauro monte progrediens, miram aquarum habens suauitatem, & quicquid candidum est, Cydum gentili lingua Siri dicunt. Vnde cydnus amni huic nomen datum, quia tumet æstate quando niues soluũtur: reliquis anni temporibus tenuis est & quietus. *Ilias* fluuius Asiæ. *Pactolus* fluuius Asiæ, arenas aureas trahens: de quo Virgilius, Pactolúsque irrigat auro. quem pro aurato fluore alij Chrysoroam vocant. *Erinus* fluuius Asiæ, qui Smirnęos secat campos, & ipse fluctibus aureis & arenis plenus, à quo Smirna vocata est. *Meander* amnis Asiæ flexuosus, qui recurrentibus ripis inter Asiam & Ionium præcipitatur in sinum, qui Miletum diuidit & Prienen. Meander autem vocatus, quòd sit flexuosus: & nũquam currat rectus. De quo Ouidius, Quique recuruatus ludit Meander in vndis. *Tanus* fuit rex Scytharum primus, à quo Tanais fertur fluuius nuncupatus, qui ex Riphæis syluis veniens, dirimit Europam ab Asia inter duas mundi partes medius currens, atque in Pontum fluens. *Inachus* Achaiæ amnis, Argolicos irrigans campos, quem rex Inachus à se nominauit, qui exordium Argiuæ gẽti primus dedit. Ibi est & Erimantus ab Erimento monte dimissus. *Padus* Italiæ fluuius à iugis alpium fusus, ex tribus fontibus oritur: ex quibus vnivocabulum est Padus, qui diffusus in modũ stagni amnem sinu dirigit, à quo & Padus est nuncupatus. Hic à Græcis *Eridanus* cognominatur, ab Eridano Solis filio, quem Phaetontem dicunt, qui fulmine percussus in eodem fluuio deiectus est, & extinctus. Augetur autem ex ortu Canis liquescentibus niuibus, & cum accessione triginta fluminum circa Rauennam in Adriaticum mare defertur. *Tiberis* Italię fluuius à Tiberino rege Albanorum dicitur appellatus, qui in hunc fluuium cecidit, de exitu suo nomen dedit. Nam anteà *Albula* antiquum nomen à colore habuit, quòd niuibus albus sit. Ipse est autem *Tibris*, qui & *Tiberis*, sed Tiberis in quotidiano sermone: *Tibris* in versu dicitur. *Danubius* Germaniæ fluuius vocari fertur à niuium copia, quibus magis augetur. Iste est qui in Europa plus omnibus famam habet. Idem & *Ister*, quia dum per innumeras vadit gentes, mutat & nomen, & maiores sibi ambigendo colligit vires. Oritur à Germanicis iugis & occidentalibus partibus barbarorum, pergens contra orientem: sexaginta in se fluuios recipit. septem ostiis in Photum influit. *Rhodanus* Galliæ fluuius ab oppido Rhodo cognominatus est, quẽ coloni Rhodiorum vocauerunt, qui rapido concitus cursu, Tyrrheni æquoris freta scindens, non modicum sæpe nauigantium facit periculum, dum inter se maris fluctus & amnis fluenta decertant. *Rhenus* à Rhodani societate fertur vocatus: quoniam cum eodem ex vna prouincia oritur. Est autem Germaniæ fluuius inter tres Europæ maximos fluuios computatus, qui à iugo Alpium vsque in Oceani profunda cursus suos dirigit. *Iberus* amnis qui quondam totius Hispaniæ nomen dedit. *Mineus* fluuius Galliciæ nomen à colore pigmenti sumpsit, qui in eo plurimus inuenitur: *Durius* à Græcis quasi Doricus cognominatus. *Tagum* fluuium Carthago Hispaniæ nuncupauit, ex qua ortus procedit, fluuius arenis aureis copiosius, & ob hoc cæteris fluuiis Hispaniarum prælatus. *Betis* fluuius, qui & Beticæ prouinciæ nomen dedit de quo Martialis: Betis oliuifera crinem redimite corona, Aurea qui nitidis vellera tingit aquis, eò quòd ibi lanæ pulchro colore tinguntur. Betis autem dictus, eò quòd humili solo decurrat. βαθὺ enim Græci hu-

mile vel mersum vocant. Quædam autem flumina in diluuio soluta mole terrarũ præclusa sunt: quædam verò quæ non erant abissi, tunc præruptis meatibus eruperunt.

De diluuiis. CAP. XXII.

Diluuium dictum, quòd aquarum clade omnia quę inundauerit deleat *Primum diluuium* extitit sub Noe, quando hominum sceleribus offensus omnipotens, toto orbe contecto, deletis cunctis, vnum spacium cœli fuit ac pelagi. Cuius hactenus indicium videmus in lapidibus, quos in remotis montibus conchis & ostreis concretos, sæpe etiã cauatos aquis visere solemus, *Secundum diluuium* fuit in Achaia, Iacob patriarchæ, & Ogigi temporibus, qui Eleusinæ conditor & rex fuit, noménque loco & tempori dedit. *Tertium diluuiũ* in Thessalia Moysi vel Amphitryonis temporibus, qui tertius post Cecropem regnauit. Cuius temporibus aquarum diluuies maiorem partem populorum Thessaliæ absumpsit: paucis per refugia mõtium liberatis: maximè in monte Parnaso, in cuius circuitu Deucalion tunc regno potiebatur: qui tunc ad se ratibus confugientes susceptos, per gemina Parnasi iuga fouit & aluit. A quo propterea genus hominũ Græcorum fabulæ ex lapidibus reparatum ferũt, propter hominum insitam cordis duritiam. ¶Sed & flumina cùm in solitis aucta imbribus vltra cõsuetudinem, vel diuturnitatem, vel magnitudinem redundãt, multáque prosternunt, & ipsa diluuium dicuntur. Sciendum autem flumina cùm super modum crescunt, non tantùm ad pręsens inferre damna, sed etiam & aliqua significare futura.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LILER XIV.

CAPITA LIBRI DECIMIQVARTI.

1 *De terra.*
2 *De orbe.*
3 *De Asia & partibus eius.*
4 *De Europa & partibus eius.*
5 *De Libya & partibus eius.*
6 *De insulis.*
7 *De promontoriis.*
8 *De montibus cæterisque terræ vocabulis.*
9 *De inferioribus terræ.*

De Terra CAP. I.

TERRA est in media mundi regione posita, omnibus partibus cœli in modum centri æquali interuallo consistens, quæ singulari numero totum orbem significat: plurali verò singulas partes, cui nomina diuersa dat ratio. Nam terra dicta à superiori parte, qua teritur: humus ab inferiore vel humida terra, vt sub mari: tellus autem, quia fructus eius tollimus: hæc & *Ops* dicta, eò quòd opem fert frugibus. Eadem & arida, ab arando & colendo vocata. Propriè autem terra ad distinctionem aquæ, arida nuncupatur: sicut Scriptura ait: *Quia vocauerit Deus terram, aridam.* Naturalis enim proprietas siccitas est terræ, Nam vt humida sit, hoc aquarum affinitate sortitur. Cuius *motum* alij dicunt ventum esse in concauis eius, qui motus eam mouet Salustius, Venti per cõcaua terræ præcipitati rupti aliquot montes tumulique sedere. Alij aquam dicunt generalem in terris moueri, & eas simul concutere, sicut vas, vt dicit Lucretius. Alij ἀπογοειδὴ eandem terram vocant: cuius plerunque latentes ruinæ superposita cuncta concutiunt. *Terræ* quoque *hiatus* aut motu aquę inferioris fit, aut crebris tonitruis, aut de concauis terræ erumpentibus ventis.

De Orbe CAP. II.

ORbis à rotũditate circuli dictus, quia sicut rota est. Vnde breuis etiam rotella *orbiculus* appellatur. Vndique enim Oceanus circũfluens eius in circulo ambit fines. ¶Diuisus est autem trifariè. Ex quibus vna pars Asia: altera Europa: tertia Africa, quæ & Libya

Libya nuncupatur. Quas tres partes orbis veteres non æqualiter diuiserint. Nam *Asia* à meridie per orientem vsque ad septentrionem peruenit. *Europa* verò à septentrione vsque ad occidentem: atque inde *Africa* ab occidente vsque ad meridiem. Vnde euidenter orbem dimidium duæ tenent Europa & Africa: alium verò dimidium sola Asia: sed ideo istæ duæ partes factæ sunt, quia inter vtramque ab Oceano mare magnum ingreditur, quod eas intersecat. Quapropter si in duas partes orientis & occidentis orbem diuidas, Asia erit in vna: in altera verò Europa & Africa.

De Asia. CAP. III.

Asia, ex nomine cuiusdam mulieris appellata, quæ apud antiquos imperium tenuit Oriētis. Hæc in tertia orbis parte disposita, ab oriente ortu Solis, à meridie Oceano, ab occiduo nostro mari finitur: à septentrione Mæotide lacu & Tanai fluuio terminatur. Habet autem prouincias multas & regiones quarum breuiter nomina & situs expediam: sumpto initio à paradiso. *Paradisus*, est locus in orientis partibus constitutus, cuius vocabulum ex Græco in Latinum vertitur, hortus. Porrò Hebraicè Edem dicitur, quod in nostra lingua delitiæ interpretatur. Quod vtrunque iunctum facit hortum delitiarum. Est enim omni genere ligni & pomiferarum arborum consitus, habens etiam lignum vitæ. Non ibi frigus, non æstas: sed perpetua aeris temperies. E cuius medio fons prorumpens totum nemus irrigat: diuiditúrque in quatuor nascentia flumina: cuius loci post peccatum hominis aditus interclusus est. Septus est enim vndique romphea flamma, id est, muro igneo accinctus, ita vt eius tum cælo penè iungatur incendium. Cherubin quoque, id est, angelorum præsidium arcēdis spiritibus malis super rōpheæ flagrantiam ordinatum est, vt homines flammæ, angelos verò malos angeli boni submoueant, ne cui carni vel spiritui trāsgressionis aditus paradisi pateat. *India* vocata ab Indo flumine quod ex parte occidētali clauditur. Hæc à meridiano mari porrecta vsq; ad ortū Solis, & à septentrione vsque ad montem Caucasum peruenit, habens gentes multas & oppida: insulam quoque Taprobanā è gēmis & elephātis refertam. Chrysen & Argyren auro argentóque fœcundas, vtilem quoq; arboribus foliis nunquam carentē. Habet & fluuios Gangen & Nidan & Hypanen illustrantes Indos. Terra Indiæ Fauonij spiritu saluberrima, in anno bis metit fruges: vice hyemis & æstatis Etesias patitur. Gignit autem tincti coloris homines, elephantes ingentes, monoceron bestiam, psitacum auem, ebenum quoque lignum, & cinnamomū, & piper, & calamum aromaticum. Mittit & ebur lapides quoque preciosos, berillos, chrysoprasios & adamantē, carbūculos, lychnites, margaritas, & vniones, quibus nobilium fœminarū ardet ambitio. Vbi sunt & mōtes aurei, quos adire propter dracones, & gryphas, & immensorū hominū monstra impossibile est. *Parthia* ab Indiæ finibus vsque ad Mesopotamiā generaliter nominatur. Propter inuictā enim virtutē Parthorū, & Assyria & reliquæ proximæ regiones in eius nomē trāsierūt. Sunt enim ea Aracusia, Parthia, Assyria, Media & Persia: quę regiones inuicem sibi coniunctæ initium ab Indo flumine sumunt. Tigri clauduntur, locis montuosis & asperioribus sitæ, habentes fluuios Hydaspen & Arben. Sunt enim inter se finibus suis discretæ, nomina à propriis authoribus ita trahentes. *Aracusia*, ab oppido suo nuncupata. *Parthiā*, Parthi à Scythia venientes occupauerunt, eámque ex suo nomine vocauerunt. Huius à meridie rubrū mare est, à septentrione Hircanum salum: ab occidua Solis plaga, Media. Regna in ea octodecim sunt, porrecta à Caspio littore vsque ad terras Scytharum. *Assyria* vocata ab Assur filio Sem, qui eam regionē post diluuiū primus incoluit. Hæc ab ortu Indiam: à meridie Mediam tangit: ab occiduo, Tigrim, à septētrione montem Caucasum, vbi portæ Caspię sunt. In hac regione primus inuētus est vsus purpuræ: inde primum crinium & corporū vnguenta venerūt, ac odores quibus Romanorū atq; Græcorū effluxit luxuria. *Media* & *Persia*, à regibus Medo & Perso cognominatæ, qui scilicet easdem prouincias bellando aggressi sunt. Ex quibus Media ab Occasu transuersa Parthia regna amplectitur: à septentrione Armenia circūdatur: ab Ortu Caspios videt: à meridie Persiam. Huius terra Medicam arborem gignit, quam alia regio minimè partutit. Sunt autē Mediæ duæ, maior & minor. *Persida*, tendēs ab ortu vsq; ad Indos: ab occasu rubrum mare habet: ab aquilone verò Mediam tangit: ab austro Armeniā, quę Persidæ annectitur, quibus est Susa oppidum nobilissimū. In Persia primùm orta est ars magica, ad quam Nemroth gigas post cōfusionē linguarum abiit, ibique Persas ignem colere docuit. Nam omnes in illis partibus solem colunt, qui ipsorum lingua El dicitur. *Mesopotamia*, Græcam etymologiam possidet: quòd duobus fluuiis ambiatur. Nam ab oriente Tigrim habet, ab occiduo Euphatem: incipit autem à septentrione inter montem Taurum & Caucasum: cuius à meridie sequitur Babylonia, deinde Chaldæa, nouissimè Arabia εὐδαίμων. *Babyloniæ* regionis caput Babylon

vrbs est, à qua nuncupata, tam nobilis, vt Chaldæa & Assyria & Mesopotamia in eius nomen aliquando transierint. *Arabia* appellata id est, sacra. Hoc enim significare interpretatur, eo quòd sit regio thurifera, odores creans. Hinc eam Græci εὐδαίμονα, nostri beatam nominauerunt. In cuius saltibus, & myrrha & cinamomum prouenit. Ibi nascitur auis Phœnix, Sardonix gemma, ἴασις, Molochites & Pæderos. ibi inueniuntur. Ipsa est Saba appellata, à filio Chus, qui nuncupatus est Saba. Hæc autem angusto terræ tractu ad orientem versus ad Persicum sinum extenditur, cuius septentrionalia Chaldæa claudit: Occasum, sinus Arabicus. *Syriam*, Syrus quidam perhibetur indigena à suo vocabulo nuncupasse. Hæc ab oriente, fluuio Euphrate: ab occasu, mari nostro & Ægyptio terminatur, habens à septentrione Armeniam & Cappadociam: à meridie sinum Arabicum. Situs eius porrectus in immensam longitudinem, in lato angustior. Habet enim in se prouincias Commagenam, Phœniciam, & Palæstinam: cuius pars est Iudæa absque Sarracenis, & Nabatheis. Commagena prima prouincia Syriæ à vocabulo Commagæ vrbis nuncupata, quæ quondam ibi metropolis habebatur. Huius est à septentrione Cappadocia: ab ortu Mesopotamia: à meridie Syria: ab occasu mare magnum. Phœnix Cadmi frater de Thebis Ægyptiorum in Syriam profectus, apud Sydonem regnauit, eámque prouinciam ex nomine suo Phœniciam appellauit. Ipsa est vbi Tyrus est, ad quam Esaias loquitur. Habet autem ab oriente Arabiam: à meridie mare rubrum. *Palæstina*, prouincia Philistinam vrbem metropolim habuit, quæ nunc dicitur Ascalón: ex qua ciuitate omnis circa eam regio Palæstina est nuncupata. Huius ab oriente mare rubrum occurrit: à meridiano latere Iudæa excipitur: à septentrionali plaga Tyriorum finibus clauditur: ab occasu Ægyptio limite terminatur. *Iudæa*, regio Palæstinæ ex nomine Iudæ appellata: ex cuius tribu reges habuit. Hæc prius Chanaan dicta est, à filio Cham, siue à decem Chananæorum gentibus: quibus expulsis eandem terram Iudæi possederunt. Initium longitudinis eius à vico Arfa vsque ad vicum Iuliaden porrigitur: in quo Iudæorum pariter & Tyriorum habitatio communis est. Latitudo autem eius à monte Libani vsque ad Tiberiadis lacum extenditur. In medio autem Iudææ ciuitas Hierosolyma est, quasi vmbilicus regionis totius terræ: variarum opum diues, frugibus fertilis, aquis illustris, optima balsamis. Vnde secundum elementorum gratiam æstimauerunt Iudæi eam promissam patribus terram fluentem lacte & melle: cùm hinc illis Deus resurrectionis prærogatiuâ pollicetur. *Samaria*, regio Palæstinę ab oppido quodã nomen accepit quod vocabatur Samaria: ciuitas quõ dã regalis in Israel quæ nunc ab Augusti nomine Sebastia nuncupatur. Hæc regio inter Iudæã & Galilæã media iacet: incipiẽs à vico, cui nomen est Eleas, deficiens in terra Agrabat. Situs eius natura consimilis: nec vllo differens à Iudæa. *Galilæa*, regio Palæstinæ vocata, quòd gignat candidiores homines quã Palęstina. Hęc autẽ duplex est, superior & inferior: sibi tamen cõnexæ, Syriæ & Phœniciæ adhærentes. Terra earũ opima & ferax & fructibus satis fœcunda. *Pentapolis*, regio in cõfinio Arabiæ & Palæstinæ sita. Dicta à quinque ciuitatibus impiorum, quæ cælesti igne consumptæ sunt: terra amplius olim à Hierosolymis vberrima: nunc autem deserta atque exusta. Nam pro scelere incolarum de cælo descendit ignis, qui regionẽ illam in cineres æternos dissoluit. Cuius vmbra quædã & species in fauillis & arboribus ipsis etiam adhuc videtur. Nascuntur enim ibi poma virentia sub tanta specie maturitatis, vt edendi desiderium gignant. Si carpas fatiscunt ac resoluuntur in cinerem, fumúmque exhalant, quasi adhuc ardeant. *Nabathea*, regio à Nabath filio Ismael nuncupata. Iacet autẽ inter Iudæam & Arabiam: & surgens ab Euphrate in mare rubrum porrigitur, & est pars Arabiæ. *Aegyptus*, quæ prius Ærea dicebatur, ab Ægypto Danai fratre postea ibi regnante nomen accepit. Hæc ab oriente Syriæ ac mari rubro coniuncta, ab occasu Libyam habet: à septentrione mare magnum: à meridie verò retrorsus recedit, pertendens vsque ad Æthiopiam: regio cæli imbribus insueta & pluuiarum ignara. Nilus solus eam circumfluens irrigat, & inundatione sua fœcundat: vnde & ferax frugibus multam partem terrarum frumẽto alit: cæterorum quoque negotiorum adeò copiosa, vt impleat necessariis mercibus omnem etiam orbem terrarum. Finis Ægypti *Canopia* à Canope Menelai gubernatore sepulto in ea insula, quæ Libyæ principium & ostium Nili facit. *Seres*, oppidum orientis: à quo & genus sericum & regia nuncupata est. Hæc à Scythico Oceano & mari Caspio ad Oceanum orientalem inflectitur, nobilibus fertilis frondibus: à quibus vellera decerpũtur, quæ cæteris gentibus Seres ad vsum vestium vendunt. *Bactria*, regioni proprius amnis Bactrus vocabulũ dedit. Partes eius quæ planæ sunt, propansis iugis ambiũtur: quæ aduersæ sunt, Indi fluuij fontibus terminantur. Reliqua includit Ochus fluuius. Mittit Bactria fortissimos camelos nunquam atterentes pedes. *Scythia* sicut & *Gothia* à Magog filio Iapheth fertur

fertur cognominata: cuius terra olim ingens fuit: nam ab oriente India: à septentrione per paludes Mæotides inter Danubium & Oceanum vsque ad Germaniæ fines porrigebatur. Postea verò minor effecta à dextra orientis parte quà Oceanus Syricus tenditur vsque ad mare Caspium, quod est ad occasum: dehinc à meridie vsque ad Caucasi iugum deducta est: cui subiacet Hircania, ab occasu habens pariter gentes multas propter terrarum infœcunditatem latè vagantes. Ex quibus quædam agros incolunt, quædã portentuosæ ac truces carnibus humanis & eorum sanguine viuunt. Scythiæ plures terræ sunt locupletes: inhabitabiles tamen plures: nam dum in plerisque locis auro & gemmis affluãt gryphorum immanitate accessus hominum rarus est. Smaragdis autem optimis hæc patria est. Cyaneus quoque lapis & crystallus purissimus Scythiæ est. Habet & flumina magna Oscoron, Phasiden atque Araxen. *Hircania* dicta à sylua Hircana, quæ Scythiæ subiacet, habens ab oriente mare Caspium: à meridie Armeniam: à septentrione Albaniam: ab occasu Iberiam. Est autem sylua aspera, copiosa immanibus feris, tigribus, pantherisque ac pardis. de qua Virgilius: Hircanæque admorunt vbera tigres. *Albania* à colore populi nuncupata, eo quòd albo crine nascantur. Hæc ab oriente sub mari Caspio surgens, per ora Oceani septentrionalis vsque ad Mæotides paludes per deserta & inculta extenditur. Huic terræ canes ingentes sunt, tantæque feritatis, vt tauros premant, leones perimant. *Armenia* nuncupata ab Armeo Iasonis Thessali comite, qui amisso rege Iasone collecta multitudine eius, quę passim vagabatur, Armeniam cepit, & ex suo nomine nuncupauit. Sita est inter Taurum & Caucasum à Cappadocia vsque ad Caspium mare protensa, habens à septentrione Ceraurios montes, ex cuius collibus Tigris nascitur: & in cuius montibus arca post diluuium resedisse perhibetur. Duplex est autem Armenia, superior & inferior: sicut duæ Pannoniæ. *Hiberia* regio Asiæ est, prope Põtum Armeniæ iuncta. In hac herbæ tinctur ę vtiles nascuntur. *Cappadociam* vrbs propria nominauit. Hæc in capite Syriæ sita, ab oriẽte Armeniam tangit: ab occasu, Asiam minorem: ab aquilone, mare Cimmericũ: & Hemiscirios campos, quos habuêre Amazones: à meridie verò, Taurum montem, cui subiacet Cilicia & Isauria vsque ad Cilicum sinum, qui spectat contra insulam Cyprum. Terra eius ante alias nutrix equorum. Halys amnis per eam fluit, qui quondam Lydiæ regna disiunxit à Persis. *Asia minor* ab Oriente Cappadocia cingitur: ab aliis partibus vndique mari circundatur. Nam à septentrione pontum Euxinum habet: ab occasu Propõtidem: à meridie Ægyptium mare. Habet prouincias Bithiniam, Phrygiam, Galatiam, Lydiam, Cariam, Pamphyliam & Hisauriam, Liciam atque Ciliciam. Prima Asiæ minoris *Bithinia* in Ponti exordio ad Solis orientis partem, aduersa Thraciæ iacet: multis antea nominibus appellata. Nam priùs Beritia dicta, deinde Migdonia, mox à Bithinio rege Bithinia nuncupata. Ipsa est & maior Phrygia. Nicomedia vrbs in ea est, vbi Hannibal fugiens veneni hausto animam exhalauit. *Galatia* dicta à priscis Gallorum gẽtibus à quibus extitit occupata. Nam Galli in auxilium à rege Bithiniæ euocati, regnum cum eo peracta victoria diuiserunt: sicque deinde Græcis admixti, primùm Gallogræci, nunc ex antiquo Gallorum nomine Galatæ dicuntur, & eorum regio Galatia nuncupatur. *Phrygia* dicta à Phrygia Europis filia. Hæc *Dardania* à Dardano Iouis filio dicta. De quo Homerus ait: Quem primùm genuit cœlesti Iupiter arce. Hic enim profectus de Corintho ciuitate primus venit in Phrygiam. Est autem regio *Troadis* superiecta ab Aquilonis parte Galatiæ: à meridiana, vicina est Lycaoniæ: ab oriente Lydiæ adhæret: ab occidente Hellespõto mari terminatur. Huius regio Troia est, quam ex suo nomine appellauit Tros Troianorũ rex Ganimedis pater. *Duæ* sunt autem *Phrygiæ*, maior & minor. *Maior Phrygia* Smirnam habet. *Minor* verò Ilium, Licaoniam, *Cariam* Hermus fluuius discernit à Phrygia. *Lydia* sedes antiqua regum, quam Pactoli vnda extulit in diuitias, torrentibus aureis. hæc antea Mæonia dicebatur, quæ dum pro breuitate duos fratres reges Lydum & Tyrrhenũ ferre non posset: hinc ex sorte Tyrrhenus cum ingenti multitudine profectus loca Galliæ occupauit, & Tyrrheniam nuncupauit. Lydia autem à Lydo regis fratre, qui in prouincia remanserat, cognominata est. Coniungitur ab occidente minori Phrygiæ: ab ortu Smirnam vrbem habet, quam Helles fluuius cingit, cuius cãpos Pactolus, & Hermus circumfluunt, arenis aureis ditissimi. *Isauria* ex situ loci perhibetur cognominata, quòd vndiq; aurarum aperta flatibus pateat. Metropolim vrbem Seleuciam habet. *Cilicia* à Cilice quodam nomen traxit, quẽ ortum Phænice dicunt, antiquiorem Ioue fuisse asserunt. Plurima iacet campis, recipiens ab occiduo Lyciam: à meridie mare Persicum: à tergo montis Tauri iuga. Hanc Cygnus amnis intersecat: matrem vrbium habet Tarsum. In ea & Coriscos oppidũ est: vnde crocum plurimum & optimum venit: spiramine flagrantior & colore pulchrior auro. *Lycia* nuncupata, quòd ab oriente ad-

iuncta Ciliciæ sit. Nam habet ab ortu Ciliciam: ab occasu & meridie mare: à septentrione Cariam. Ibi est mons Chimera, qui nocturnis æstibus ignem exhalat: sicut in Sicilia Ætna & Neseuus in Campania.

De Europa. CAP. IIII.

POst Asiam ad Europam stilus vertendus est. *Europa* quippe Agenoris regis Libyę filia fuit, quam Iouis ab Africa raptam Cretam aduexit, & tertiam partem orbis ex eius nomine appellauit. Iste autem est Agenor Libyæ filius, ex qua & Libya, id est, Africa fertur cognominata. Vnde apparet prius Libyam accepisse vocabulū, postea Europam. Europa autem in tertiam partem orbis diuisa, incipit à flumine Tanais, descendens ab occasu per septentrionalem Oceanum vsque ad fines Hispaniæ, cuius pars orientalis & meridiana à Ponto consurgens, tota mari magno coniungitur, & in insulis Gadibus finitur. ¶Prima Europæ regio *Scythia* inferior, quæ à Mæotidis paludibus incipiens, inter Danubium & Oceanum septentrionalem vsque ad Germaniam porrigitur: quæ terra generaliter propter barbaras gentes, quibus inhabitatur, barbarica dicitur. Huius pars prima *Alaniæ* est, quæ ad Meotidas paludes pertingit. Post hāc *Daciæ*, vbi & *Gothiæ* deinde *Germaniæ*, vbi plurimam partem Sueui incoluerunt. *Germania* post Scythiam inferiorem à Danubio inter Rhenum fluuium Oceanúmque concluſa, cingitur à septētrione & occasu Oceano: ab ortu verò, Danubio: à meridie Rheno flumine dirimitur: terra diues virium, ac populis numerosis & immanibus. Vnde & propter fœcūditatem gignendorum populorum, Germania dicta est. Gignit aues hircinas, quarum pēnæ noctu perlucent. Bisontes quoque feras & vrsos atque alces parturit. Mittit & gemmas, cryſtallum, & succinum, callaicum quoque viridem, & ceraunium candidum. *Duæ* sunt autem *Germaniæ superior* iuxta septentrionalem Oceanum: *inferior* circa Rhenum. ¶ Prouincias autem quas Danubius à Barbarico ad mediterraneum mare seclusit: prima est *Mesia*, à messium prouentu vocata. Vnde eam veteres Cereris horreum nuncupabant. Hæc autem ab oriente ostiis Danubij iungitur, ab Euro verò, Thraciæ: à meridie Macedoniæ ab occasu Histriæ copulatur. Post Mesiam autem *Pannonia* est. Inde *Noricus ager* frigidus, & parcius fructuosus. Post quem *Rheticus* ferax frugibus, qui excipit Galliam Belgicam. ¶ *Thraciæ* Tyras Iaphet filius veniens nomen dedisse perhibetur. Alij à sæuitia incolarum Thraciam appellatam dixerunt. Huic ab Oriente Propontis & vrbs Constantinopolis opposita est: à septentrione verò Ister obtendit: à meridie verò Ægæo mari adhæret: ab occasu Macedonia illi subiacet. Cuius regionem olim Bessorum populus Messagetæ, Sarmatæ, Scythæ, & aliæ plurimæ nationes incoluerunt. Ampla est enim, ideóque plurimas continuit gentes. Ebrum fluuium Thracia fundit, qui etiam gentes barbarorum plurimas tangit. ¶ *Græcia* à Græco rege vocata, qui cunctam eam regionem regno incoluit. Sunt autem prouinciæ Græciæ vij, quarum prima ab occidente *Dalmatia*, inde *Epirus*, inde *Hellas*, inde *Thessalia*, inde *Macedonia*, inde *Achaia*, & duæ in mari *Creta* & *Cyclades*. *Illiricum* autem generaliter omnis Græcia est. *Dalmatiam* à Delmi maxima eiusdem prouinciæ ciuitate traxisse nomen existimant. Adhæret ab oriente Macedoniæ: à septentrione, Misiæ: ab occasu Histria terminatur: à meridie verò Adriatico sinu clauditur. *Epirus* à Pyrrho Achillis filio cognominata, cuius pars Chaonia, quæ ante Molloſia dicta est, à Molosso filio Pyrrhi, quem de Andromacha habuit. Sed postquam occisus est Pyrrhus Orestis insidiis, Andromacham Helenus suscepit, tenuitque regnum priuigni qui successerat patri, à quo Molossia dicta pars Epiri, quam Helenus postea à fratre Chaone, quem in venatu per ignorantiam dicitur occidisse, Chaoniam nominauit, quasi ad solatium fratris extincti. *Hellas* dicta à rege Hellene Deucalionis & Pyrrhæ filio, à quo & priùs Græci Hellenes nuncupati à rege Hellene sunt. Ipsa est & Attica terra Atta priùs dicta. Nam Graius quidam Græciæ indigena fuit, ex cuius filia Attis nomine Attica terra vocata est. Hæc inter Macedoniam & Achaiam media iacet, Arcadiæ à septentrionali parte coniuncta. Ipsa est & vera Græcia, vbi fuit Athenensis ciuitas mater liberalium literarum philosophorum nutrix, qua nihil habuit Græcia clarius atque nobilius. In ea est & Maratonius campus opinione quondam prælij cruentissimus. Hellades autem duæ sunt prouinciæ *Bœotia* & *Peloponensis*. *Bœotia* autem dicta hac ex causa: Dum Cadmus Agenoris filius Europam sororem à Ioue raptam ex præcepto genitoris quæreret nec reperiret, patris iram formidans exilium elegit. Nam bouis fortè conspectæ secutus vestigia, amplexus est sedem vbi recubauerat: sicque locum de nomine bouis Bœotiam nominauit: vbi & Thebas vrbem construxit, in qua olim ciuilia bella detonuerunt: & vbi nati sunt Apollo & Hercules maior ille Thebanus. Eadem est Aonia vocata, à fonte quodam Apollini & Musis consecrato, qui in eadem Bœotia est. *Peloponensis* secunda pars Helladis

Helladis à Pelope regnata atque vocata. *Theſſalia* à Theſſalo rege cognominata, quę ad meridianam plagam Macedoniæ coniuncta eſt, cuius à tergo Pieria eſt. Multa in Theſſalia flumina & oppida: inter quæ præcipuè Theſſalonica & Thebæ. Ibi eſt mons Parnaſſus quondam Apollini conſecratus. Theſſalia patria Achillis, & origo Lapitarum fuit, de quibus fertur, quòd hi primò equos frenis domuerunt. vnde & Cẽtauri dicti ſunt. In Theſſalia primùm ſolidi aurei facti ſunt: domandorum quoque equorum vſus primum repertus eſt. *Macedonia* in exordio ab Emathio rege Emathię nomen erat, ſed Macedo Deucalionis maternus nepos poſtquam ibi accepit principatum, mutauit vocabulum, Macedoniámque à ſuo nomine dixit. Eſt autem confinis ab oriente Ægeo mari: à meridie Achaiæ: ab occaſu Dalmatiæ: à Septentrione Miſiæ: patria Alexandri Magni, & regio aureis venis argentóque opima. Lapidem quem peranitem vocant, iſta gignit. Mons Olympus in ea eſt, qui excellenti vertice tantus attollitur, vt in cacumine eius nec nubes nec venti ſentiantur. *Achaia* ab Achęo rege & vrbs & prouincia appellata. Hæc penè inſula eſt. Nam abſque Septentrionali parte qua Macedoniæ iungitur, vndique ſepta eſt mari. Ab oriente enim habet Mirteum mare: ab Euro Creticum: & meridie Ionium: ab Africo & occaſu Caſſiopas inſulas: à ſola ſeptentionali parte Macedoniæ vel Atticæ terræ adiungitur: huius caput eſt vrbs Corinthus Græciæ decus. Inachus eſt Achaię fluuius. *Arcadia* ſinus Achaiæ eſt, vt platani ſolium, inter Ionium & Ægeum mare expoſita, quam Arcas Iouis & Caliſtæ filius, Pelaſgis in ditionem redactis, ex ſuo nomine Arcadiam nuncupauit. Ipſa eſt & Sicyonia à Sicyone rege, à quo & regnum Sicyoniorum eſt dictum. Habet autem Arcadia fluuium magnum Erimantum: Asbeſton quoque lapidem, qui ſemel accenſus nunquam extinguitur. Candidiſſimæ etiam merulæ ibi naſcuntur. ¶ *Pannonia* ab Alpibus Appenninis eſt nuncupata, quibus ab Italia ſecernitur: regio verò fortis & ſolida duobus ſatis acribus fluuiis Drabo Sabóque vallata. Coniungitur autẽ cum Norico & Rhetia, habens ab oriente Miſiam: ab Euro Iſtriam: ab Africo verò alpes Apẽninas: ab occaſu Galliam Belgicam: à ſeptentrione Danubij fontem; vel limitem, qui Germaniam Galliámque ſecernit. ¶ Iſtriam Iſter amnis vocauit, qui eius terram influit. Ipſe eſt Danubius. Habet autem Iſtria à ſeptentrione Pannoniam. ¶ *Italia* olim à Græcis populis occupata, magna Græcia appellata eſt: deinde à regis nomine *Saturnia*, mox & Latium dicta, eò quòd idem Saturnus à Ioue ſedibus ſuis pulſus ibi latuerit: poſtremò ab Italo Siculorum rege ibi regnante, *Italia* nuncupata eſt. Cuius ſitus longitudine amplius quàm latitudine à Circio in Eurum extenditur: meridie Tyrrheno mari: ab Aquilone Adriatico clauditur: ab occiduo Alpium iugis finitur: terra in rebus omnibus pulcherrima: ſoli fertilitate, pabuli vbertate gratiſſima. Habet lacus Benacum, Auernum, atque Lucrinum: fluuios, Eridanum & Tiberim, & tepẽtes fontibus Baias. Gignit gemmas Serciten, Ligurium, & corallium: Boam quoque ſerpentem, lyncem feram, & Diomedias aues. Italia autem & Hiſpania idcirco *Heſperiæ* dictæ, quòd Græci Heſpero ſtella nauigent, & in Italia & in Hiſpania, duæque hac ratione diſcernuntur. Aut enim Heſperiam ſolam dicis, & ſignificas Italiam: aut addis vltimam, & ſignificas Hiſpaniam, quia in fine occidentis eſt. *Tuſcia* pars Italię: Vmbria verò pars Tuſciæ. Tuſcia autẽ à frequentia ſacrorum & thuris vocata ἀπὸ τῆς θυσίας. *Vmbriam* verò hiſtoriæ narrant, eò quòd tempore aquoſę cladis imbribus ſuperfuerit, & ob hoc Vmbria Græcè cognominata. Eſt enim in iugis Appennini montis ſita, in parte Italiæ iuxta meridiem. *Hetruria* pars Italiæ dicta, quòd eius fines tendebantur vſque ad ripam Tiberis, quaſi ἕτερος ὅρος. Nam ἕτερος alter, ὅρος finis vocatur. Romæ enim finis antea vnam tantùm Tiberis ripam tenebat. Alij *Etruriam* ab Etruſco principe putãt. Itẽ & *Tyrrhenia* à Tyrrhene Lidij fratre, qui ex ſorte cum populi parte de Mæonia venit ad Italiam. Hæc eſt & *Tuſcia*, ſed Thuſciã dicere nõ debemus, quia nuſquã legimus. Thuſcia autem à frequentia ſacrificij & thuris dicta eſt ἀπὸ τῆς θύειν. Illic & aruſpicinã dicunt eſſe repertam. *Apulia* eſt vbi Brunduſiũ ſitũ eſt, quam Etholi ſecuti Diomedem ducẽ cõdiderunt. *Campania* habet terras hyeme atque æſtate vernantes. Sol ibi mitis, temperies grata, aer purus & blandus. ¶ *Gallia* à candore populi nuncupata eſt· γάλα enim Græcè lac dicitur. Montes enim & rigor cœli ab ea parte Solis ardorem excludunt, quo fit vt cãdor corporum non coloretur. Hanc ab oriẽte alpium iuga tuentur: ab occaſu Oceanus includit: à meridie prærupta Pyrenęi: à ſeptẽtrione Rheni fluenta atque Germania: cuius initium Belgica, finis Aquitania eſt, regio gleba vberi ac pabuloſa ad vſum animantium apta, fluminibus quoque & fontibus irrigua, perfuſa duobus magnis Rheno & Rhodano fluuiis. *Belgis* autem ciuitas eſt Galliæ à qua Belgica prouincia dicta eſt. *Ciſalpina*, quia citra alpes. *Tranſalpina*, id eſt trans alpes, contra Septentrionem. *Rhetia* verò quòd ſit iuxta Rhenum. *Aquitania* autem ab obliquis aquis Ligeri fluminis appellata, quia ex plurima parte

terminus eius est, eámque penè in orbe cingit. ¶ *Hispania* prius ab Ibero amne Iberia nũcupata. Postea ab Hispano Hispania cognominata est. Ipsa est & vera Hesperia, ab hesperia stella Occidentali dicta. Sita est autẽ inter Africam & Galliam, à Septẽtrione Pyrenæis montibus clausa: à reliquis partibus vndique mari concluſa ſalubritate cœli æqualis, omnium frugum generibus fœcũda, gemmarum, metallorúmque copiis ditiſſima. Interfluunt eam flumina magna, Betis Mineus, Iberus & Tagus aurum trahens vt Pactolus. Habet prouincias ſex, *Tarraconenſẽ*, *Carthaginẽſem*, *Luſitaniam*, *Galiciam*, *Beticã*, & transfreta in regione Africę *Tingitaniam*, *Duæ* ſunt *Hiſpaniæ*, *Citerior*, quæ in Septentrionali plaga à Pyrenæo vſque ad Carthaginem porrigitur: *Vlterior*, quæ in meridiem à Celtiberis vſque ad Gaditanum fretum extenditur. Citerior autem & vlterior dicta, quaſi citra & vltra: ſed citra, quaſi circa terras: & vltra, vel quòd ſit vltima, vel quòd non ſit poſt hanc vlla, hoc eſt, alia terra.

De Libya. CAP. V.

Libya dicta, quòd inde Libs flat, hoc eſt, Africus. Alij aiunt Epaphum Iouis filium, qui Memphim in Ægypto condidit, ex Caſſiota vxore procreaſſe filiam Libyam, quæ poſtea in Africa regnum poſſedit. Cuius ex nomine terra Libya eſt appellata. *Africam* autem nominatam quidam inde exiſtimant, quaſi apricam, quòd ſit aperta cœlo vel Sòli, & ſine horrore frigoris. Alij dicunt Africam appellari ab vno ex poſteris Abrahæ de Cethura, qui vocatus eſt Afer, de quo ſuprà meminimus. Incipit autem à finibus Ægypti pergens iuxta meridiem per Æthiopiam vſque ad Athalantem montem. A ſeptentrionali verò parte, mediterraneo mari coniuncta clauditur, & in Gaditano freto finitur, habens prouincias *Libyã Cyrenenſem*, *Pentapolim*, *Tripolim*, *Bizantiũ Carthaginem*, *Numidiam*, *Mauritaniam Stifenſem*, *Mauritaniam Cæſarienſem*, *Mauritaniam Tringitanam*, & circa Solis ardorem *Aethiopiam*. ¶ *Libya Cyrenenſis* in parte Africæ prima eſt, à Cyrene vrbe metropoli, quæ eſt in eius finibus nuncupata. Hinc ab oriente Ægyptus eſt: ab occaſu Sirtes maiores & Troglodytæ: à ſeptentrione mare Lybicum: à meridie Æthiopia, & barbarorum variæ nationes, & ſolitudines inacceſſibiles, quæ etiam baſiliſcos ſerpentes creant. ¶ *Pentapolis* Græca lingua à quinque vrbibus nuncupata, id eſt, Berenice, Ceutria, Apollonia, Ptolomais, ex quibus, Ptolomais, & Berenice à regibus nominatæ ſunt. Eſt autem Pentapolis Libyæ Cyrenenſi adiuncta, & eius finibus deputata. ¶ *Tripolitanam* quoque prouinciam Græci lingua ſua deſignant de numero trium magnarum vrbium: Occa, Tabracæ, Leptis magnæ: hæc habet ab oriente Sirtes maiores & Troglodytas, à ſeptentrione mare Adriaticum: ab occaſu Bizantium: à meridie Getulos & Garamantes vſque ad Oceanum Æthiopicum pertendentes. ¶ *Bizanzena* regio ex duabus nobiliſſimis vrbibus nomen ſortita eſt, ex quibus vna Adrumetus vocatur, altera Bizantium. Hæc ſub Tripoli eſt, patens paſſuum ducenta vel amplius millia, fœcunda oleis, & glebis ita præpinguis vt iacto ibi ſemine, incremento penè centeſimo fruges renaſcantur. ¶ *Zeugis* vbi *Carthago* magna. ipſa eſt & vera Africa inter Bizantium & Numidiam ſita, à ſeptentrione mari Siculo iuncta, & à meridie vſque ad Getulorum regionem porrecta: cuius proxima quæque frugifera ſunt: vlteriora autem beſtiis & ſerpentibus plena, atque onagris magnis in deſerto vagantibus. ¶ *Getulia* autem Africæ pars mediterranea eſt. ¶ *Numidia* ab incolis paſſim vagantibus ſic vocata, quòd nullam certam haberent ſedem. Nam lingua eorum incertæ ſedes & vagæ, Numidiæ dicuntur. Incipit autem à flumine Amiſiga, & Zeugitanum limitem deſinit: habens ab ortu Sirtes minores: à ſeptentrione mare quod intendit Sardiniam: ab occaſu Mauritaniam Sitifenſem: à meridie Æthiopum gentes. regio campis præpinguis. Vbi autem ſyluęſtris eſt, feras educat, vbi iugis ardua, equos & onagros procreat: eximio etiam marmore prædicatur, quod Numidicum dicitur. Habet vrbes præcipuas Hipponen, Regium & Suſicadam. ¶ *Mauritania* vocata à colore populorum Græci enim nigrum μαῦρον vocant. Sicut enim Gallia à candore populi, ita Mauritania à nigredine nomen ſortita eſt. Cuius prima prouincia Mauritania Sitiſenſis eſt, quæ Sitiſi habet oppidum: à quo & vocabulum traxiſſe regio perhibetur. ¶ *Mauritania* verò *Cæſarienſis* coloniæ, Cæſariæ ciuitas fuit, & nomen prouinciæ ex ea datum. Vtræque igitur ſibi coniunctæ ab oriente Numidiam habent: à ſeptentrione mare magnum: ab occaſu flumen Maluam: à meridie montem Aſtrixim, qui diſcernit inter fœcundam terram & arenas iacentes vſque ad Oceanum. ¶ *Mauritania Tingitana* à Tingi metropolitana huius prouincia ciuitate vocata. Hæc vltima Africæ exurgit à montibus vij, habens ab oriente flumen Maluam: à ſeptentrione fretum Gaditanum: ab occiduo Oceanum Athlanticum: à meridie Gaulalum gentes vſque ad Oceanum heſperium pererrantes. regio gignens feras, ſimias, dracones, & ſtruthiones. Olim etiam &

tiam & elephantis plena fuit, quos sola nunc India parturit. ¶ *Garamantis* regionis caput Garama oppidum fuit. Est autem inter Cirenensem & Æthiopiam, vbi est fons qui friget calore diei, & calet frigore noctis. ¶ *Aethiopia* dicta à calore populorum, quos Solis vicinitas torret. Denique vim sideris prodit hominum color: est enim ibi iugis æstus. Nã quicquid eius est sub meridiano cardine est. Circa occiduum autem montuosa est, arenosa in medio, ad orientalem verò plagam deserta: cuius situs ab occiduo Athlãtis montis ad orientem vsque in Ægypti fines porrigitur: à meridie Oceano: à septentrione Nilo flumine clauditur: plurimas habens gentes, diuerso vultu & monstruosa specie horribiles. Ferarum quoque & serpentium referta est multitudine. Ibi quippe Rhinoceros bestia: & camelopardus, basiliscus, dracones ingentes, ex quorum cerebro gemmæ extrahũtur. Iacynthus quoque & chrysoprassus ibi reperiuntur. Cinamomũ ibi colligitur. *Duæ* sunt autem *Aethiopiæ*, vna circa solis ortum: altera circa occasum in Mauritania. ¶ Extra tres autem partes orbis, *Quarta pars trans Oceanum* interior est in meridie, quæ Solis ardore nobis incognita est, in cuius finibus antipodes fabulosè inhabitare prodũtur. ¶ Proxima autem Hispaniç Mauritania est deinde Numidia: inde regio Carthaginensis, post quæ, Getuliam accipimus, postea Æthiopiã inde loca exusta Solis ardoribus. ¶ Sciendum sanè quòd quædam prouinciæ primùm de nomine auctoris appellatę sunt: postea à prouincia gentis nomen est factum. Nam ab Italo Italia, & rursus ab Italia Italus, & sic vtimur ipso nomine gentis, quomodo fuit ipsum nomen auctoris: vnde deriuatum est nomen prouinciç. Ex quo accidit ex vno homine nominari & ciuitatem & regionem & gentem. *Prouinciæ* autem ex causa vocabulũ, acceperunt. Principatus namque gentium qui ad alios reges pertinebant, cùm in ius suum Romani vincendo redigerent, procul positas regiones prouincias appellauerunt. *Patria* autem vocata, quòd communis sit omnium, qui in ea nati sunt. *Terram* autem significari, vt prædiximus, elementum: *terras* verò singulas partes, vt Africa, Italia. Eadem & loca. Nam *loca*, & terræ spatia in orbe terrarũ, multas in se continent prouincias, sicut in corpore locus est pars vna multa in se continens membra: sicut & domus multa in se continens cubicula: sic terra & loca dicuntur terrarum spatia, quorum partes sunt prouinciæ, sicut in Asia, Phrygia: in Gallia, Rhetia, in Hispania, Betica. Nam Asia locus est: prouincia Asiæ Phrygia, Troia regio Phrygiæ: Ilĩ ciuitas Troiç. Ité *regiones* partes sũt prouinciarum, quas vulgus couentus vocat: sicut in Phrygia Troia: sicut in Gallicia Cãtabria, Asturia. A rectoribus autem regio nuncupata est: cuius partes territoria sunt. *Territoriũ* autem vocatum, quasi *tauritorium*, *tritũ bobus & aratro*. *Antiqui* enim sulco ducto, possessionem & territorium limites designabãt.

De insulis. CAP. VI.

Insulæ dictæ, quòd in salo sint, id est, in mari. Ex iis quoque notissimæ & maximæ, quas plurimi veterum solerti studio indagauerunt, notandę sunt *Britannia* Oceani insula interfuso mari toto orbe diuisa, à vocabulo suæ gentis cognominata. Hæc aduersa Galliarum parte ad prospectum Hispaniæ sita est: circuitus eius quadragies octies septuaginta quinque millia: multa & magna flumina in ea: fontes calidi, metallorum larga & varia copia. Gagates lapis ibi plurimus & margaritæ. *Thanates* insula Oceani freto Gallico à Britannia est, varia, tenuis, separata frumẽtariis campis & gleba vberi. Dicta autẽ Thanatos, à morte serpentum, quos dum ipsa nescia, asportata inde terra quoque gentium vecta sit, angues ilico perimit. *Thyle* vltima insula Oceani inter septentrionalem & occidentalem plagam vltra Britanniam, à Sole nomen habens, qui in ea æstiuum solstitium sol facit, & nullus vltra eam dies est. Vnde & pigrum & concretum est eius mare. *Orchades* insulæ Oceani vltra Britanniam positæ numero octoginta tres, quarum duodecim desertæ sunt: tredecim coluntur. *Scotia* eadem & *Ibernia proxima* Britanniæ insula: spacio terrarum angustior, sed situ fœcundior. Hæc ab Africo in Boream porrigitur. cuius partes priores Iberiam & Cãtabricum Oceanum intendunt. Vnde & Ibernia dicta. Scotia autem quòd ab Scotorum gentibus colitur appellata. Illic nullus anguis, suis rara, apis nulla: adeò vt aduectos inde pulueres seu lapillos siquis alibi sparserit inter alueraria, examina fauos deserant. *Gades* insula in fine Beticę prouinciç sita, quæ dirimit Europam ab Africa, in qua Herculis columnæ visuntur, & vnde Tyrrheni maris faucibus Oceani æstus immittitur. Est autem à continenti terra centum viginti passibus diuisa, quam Tyrij à rubro profecti mare occupantes in lingua sua Gades, id est, septam nominauerunt, pro eo quòd circumsepta sit mari. Nascitur in ea arbor similis palmæ, cuius gummi infectum vitrum. Ceraunium gemmam reddit. *Fortunata insula* vocabulo suo significant omnia fere bona, quasi felices & beatæ fructuum vbertate. Sua enim aptè natura precioſarum poma syluarum parturiũt. Fortuitis vitibus iuga collium vestiuntur. Ad herbarum vicem messis & olus vulgò est

Vnde gentilium error & secularia carmina poetarum propter soli fœcunditatem eadem esse paradisum putauerunt Sitæ sunt autem in Oceano contra læuam Mauritaniæ occiduo proximæ, & inter se interiecto mari discretæ. *Gorgones* insulæ Oceani obuersæ promontorio quod vocatur Hesperuceras, quas incoluerunt Gorgones fœminæ aliti pernicitate, hirsuto & aspero corpore, & ex iis insulæ cognominatæ. Distant autem continenti tria bidui nauigatione. *Hesperidum insulæ* vocatæ à ciuitate Hesperide, quæ fuit in fine Mauritaniæ. Sunt enim vltra Gorgones sitæ sub Athlanteum littus in intimis maris finibus, in quarum hortis fingunt fabulæ draconem peruigilem aurea mala seruantem. Fertur ibi esse maris æstuarium adeò sinuosis lateribus tortuosum, vt visentibus procul lapsus angueos imitetur. *Chryse & Argyre* insulæ in Indico Oceano sitæ, adeò fœcundæ copia metallorum, vt plerique eas auream superficiem & argenteam habere prodiderint, vnde & vocabula sortita sunt. *Taprobane* insula Indiæ subiacens ad Eurum, ex quo Occeanus Indicus incipit, patens in longitudine octingentis septuaginta quinque millibus passuum, in latitudine sexcentis xxv. millibus stadiorum. Scinditur amne interfluo, tota margaritis repleta & gemmis. Pars eius bestiis & elephantis repleta est: partem verò homines tenent. In hac insula dicunt in vno anno duas esse æstates & duas hyemes, & bis locum vernare floribus. *Telos* insula est Indiæ ferens omni tempore folia. Hucusque insulæ Oceani. ¶ Item insulæ quæ ab Hellesponto vsque ad Gades in mari magno constitutæ sunt. *Cyprus* insula à ciuitate Cypro quæ in ea est, nomen accepit: ipsa est & Paphos Veneri consecrata in Carpathio mari, vicina Austro, famosa quondam diuitiis, & maximæ æris. Ibi enim prima huius metalli inuentio & vtilitas fuit. *Creta* insula Græciæ pars est iungens contra Peloponnensem Hæc primũ à temperie cæli *Macaronesum* siue μακάρων νῆσοι appellata est: deinde Creta dicta à Crete quodam indigena, quem aiunt vnum Cretarum fuisse à quibus Iupiter ibi absconditus est enutritus. Est autem insula Græciæ inter ortum & occasum longissimo tractu porrecta, à septentrione Græciæ æstibus, ab Austro Ægyptiis vndis perfusa. Fuit autẽ quondam centum vrbibus nobilis. vnde & hæc Hecatompolis dicta est Prima etiam hæc insula remis & sagittis claruit. prima literis iura finxit. equestres turmas docuit. Studium musicum ab Idæis dactylis in ea ceptum: capris copiosa, ceruis eget, lupos & vulpes aliáque ferarum noxia nusquam gignit, serpens ibi nullus, & noctua nulla, & si inueniatur, statim moritur. Larga est autem vitibus & arboribus. Dyctamnus herba in Creta nascitur & Alimus, quæ admorsa diurnam famem prohibet. Phalangos autem venenatos gignit & lapidem qui Idæus dactylus dicitur. *Abydos* insula in Europa super Hellespontum posita, angustior & periculoso mari separata & ἄβυδος Græcè dicta, quòd introitus Hellesponti maris, in quo Xerxes pontem ex nauibus fecit, & in Græciam transiit. *Coos* insula adiacens prouinciæ Atticæ, in qua Hippocrates medicus natus est, quæ vt Varro testis est, arte lanificij prima in ornamento fœminarum inclaruit. *Cyclades* insulæ antiquitus Græciæ fuerunt, quas inde Cyclades autumant dictas, quòd licet spaciis longioribus à Delo proiectæ, in orbem tamen circa Delum sitæ sint. Nam orbem κύκλον Græci loquuntur. Quidam verò, non quòd in orbem digestæ, sed propter scopulos, qui circa eandem sunt, dictas putant Cyclades. Hæ in Hellesponto inter Ægeum & Malelum mare constitutæ circundantur etiam pelago Mirteo. Sunt autem omnes numero quinquaginta tres, tendentes à Septentrione in meridiem millia quingenta: ab oriente in occasum millia ducenta: metropolis earum *Rhodus*. *Delos* insula in medio Cycladum sita. Et dicta Delos fertur, quòd post diluuium quod Ogygij temporibus notatur, cùm orbẽ multis mensibus continua nox inumbrasset, ante omnes terra radiis Solis illuminata est, sortitáque ex ea nomen, quòd prima manifestata sit visibus. Nam δῆλον Græci manifestum dicunt. Ipsa est & Ortygia, eo quòd primum ibi visæ sunt coturnices aues, quas Græci ὄρτυγας vocant. In hac insula Latona enixa est Apollinem & Dianam. Delos autem & ciuitas dicitur & insula. *Rhodos* Cycladum prima ab oriente, in qua rosæ capitolium dicitur esse inuentum, dum ibi ciuitas conderetur: ex quo & vrbs & insula Rhodos est appellata. In hac vrbe Solis Colossus fuit æreus. lxx. cubitorum altitudine. Fuerunt & alij centum numero in eadem insula Colossi minores. *Tenedos* vna ex Cycladibus ad septẽtrionem sita, in qua olim ciuitas à Tene quodam condita est. Vnde nomen vrbis illius, vel potius insulæ fuit. Nam Tenes iste infamatus, vel quòd cum nouerca sua concubuisset, fugiens in hanc insulam, vacuam cultoribus obtinuit. Vnde & Tenedos insula dicta est: sic Cicero, Tenen ipsum, cuius ex nomine Tenedos nominatur. *Carpathos* vna ex Cycladibus in meridie posita contra Ægyptum, à qua Carpathium mare appellatum est, vocata propter celerem fructuum maturitatem. Est enim inter Ægyptum & Rhodum. Ex hac insula dicuntur & Carpasiæ naues magnæ & spaciosæ. *Citherea* insula vna ex Cycladibus à parte occidua sita: cuius Porphyris an-

ris antea nomen fuit. Citherea autem vocata, quòd ibi Venus orta sit: *Icaria* insula vna de Cycladibus, quæ Icario mari nomen dedit. Hæc inter Samum & Miconium procurrentibus saxis inhospitalis est, & nullis finibus portuosa. Dicitur autem Icarum Cretensē ibi naufragio interiisse, & de exitu hominis impositum nomen loco. *Naxos* insula à Dionysio dicta, quasi Dionaxos, quòd fertilitate vitium vincat cæteras: est autem à Delo nouemdecim millia passuū separata, ex qua olim Iouis fertur aduersus Titanas fuisse profectus. *Melos* ex numero Cycladum, vna omnium insularū rotundissima, vnde & nūcupata. Historia dicit ex Iasone natum fuisse Philomelum & Plutum: ex Philomelo Pareantum genitum: qui de suo nomine *Paron* insulam & oppidum appellauit. prius autem Minoia, deinde Paros dicta. De qua Virgilius: Niueúmque Paron. Gignit enim marmor candidissimum, quod Parium dicunt. Mittit & Sardan lapidem marmoribus quidem præstantiorem, & inter gemmas vilissimum. *Chios* insula Syra lingua appellatur, eò quòd ibi mastix gignitur. Syri enim masticē *Chion* vocant. *Samos* insula est in mari Ægeo, vbi nata est Iuno: ex qua fuit Sibylla Samia, & Pythagoras Samius, à quo philosophię nomen inuentum est. in hac insula reperta prius fictilia vasa traduntur. Vnde & vasa Samia appellata sunt. *Sicilia* à Sicano rege Sicania cognominata est: deinde à Siculo Itali fratre Sicilia. Prius autem Trinacria dicta propter tria ἄκρα, id est, promontoria, Pelorum, Pachinum, & Lilibęum. Trinacria enim Græcum est, quod Latinè, triquetra dicitur, quasi in tres quadras diuisa. hæc ab Italia exiguo freto discreta, Africum mare prospectans, terris frugifera, auro abundans: cauernis tamen & fistulis penetrabilis, ventísque & sulphure plena. Vnde & ibi Ætnæ monti extant incendia: in cuius freto Scilla est & Charibdis, quibus nauigia aut absorbentur aut colliduntur. Fuit autem quondam patria Cyclopum, & postea nutrix tyrannorū, frugum fertilis, ac primùm terris omnibus cōmissis seminibus aratro prosciſſa. Principem vrbium Syracusas habet: fontem Aretusam, & Alphæum fluuium magnorum generatorem equorum. In ea insula primùm est inuenta comœdia. Achaten lapidem ipsa primùm ex Achate flumine edidit. Parturit & mare eius corallum: gignit & sales Agrigentinos in igne solubiles, crepitantes in aquis. Omnis ambitus eius clauditur stadiorum trium millium. Saluſtius autem dicit Italiæ coniunctam Siciliam fuisse: sed medium spacium impetu maris diuisum & per angustiam scissum. *Tapsum* insula, stadiis decem à Sicilia remota iacens & planior, vnde & nuncupata. de qua Virgilius, Tapsúmque iacentem.

¶ *Aeoliæ insulæ Siciliæ*, appellatæ ab Æolo Hippotæ filio: quem poetæ finxerunt regem fuisse ventorum: sed vt Varro dicit, rector fuit istarum insularum: & quia ex earum nebulis & fumo futuros prædicebat flatus ventorum, ab imperitis visus est ventos sua potestate retinuisse. Eædem *insulæ* & *Vulcaniæ* vocantur, quòd & ipsæ sicut Ætna ardeant. Sunt autem nouem habentes propria nomina: quarum primam *Liparus* quidam Liparen vocauit, qui eam ante Æolum rexit. Altera *Hiera* vocatur, quòd sit collibus eminentissimis: reliquæ verò, id est, *Strongyle*, *Didyme*, *Ericusa*, *Phenicusa*, *Euonymos*, *Ericodes*, *Phœcicodes*: quæ quoniam nocte ardent, *Aeoliæ* siue *Vulcaniæ* dicuntur. Ex iis quædam ab initio non fuerunt, quædam postea mari editæ vsque nunc permanent.

¶ *Stœchades* insulæ Massilienſium sexaginta millium spacio à continenti in fronte Narbonensis prouinciæ, quà Rhodanus fluuius in mare exit. Dictæ autem Græcè Stœchades, quasi opere in ordinem sint positæ.

¶ Sardis Hercule procreatus cum magna multitudine à Libya profectus *Sardiniam* occupauit, & ex suo vocabulo insulæ nomen dedit. Hæc in Africo mari facie vestigij humani, in oriente quàm occidente latior prominet: fermè paribus lateribus, quæ in meridiem & septentrionem vertunt: ex quo ante commercium à nauigantibus Græcorum *ἰχνος* appellata est. Terra patet in longitudine millia cxl. latitudine xl. In ea neque serpens gignitur, neque lupus, sed solifuga tantùm, animal exiguum hominibus pernicioſum. Venenum ibi quoque non nascitur, nisi herba per scriptores plurimos & poetas memorata, apiastro similis, quæ hominibus rictus contrahit, & quasi ridentes interimit. Fontes habet Sardinia calidos, infirmis medelam præbentes: furibus cæcitatem si sacramento dato oculos aquæ eius tetigerint.

¶ *Corsica* insulæ exordium incolæ Ligures dederunt, appellantes eam ex nomine ducis. Nam quædam Corsa nomine Ligus mulier, cùm taurum ex grege, quem prope littora regebat transnatare solitum, atque per interualla corpore aucto remeare videret: cupiens scire incognita sibi pabula, taurum à cæteris digredientem vsque ad insulam nauigio prosecuta est. Cuius regressu insulæ fertilitatem cognoscentes Ligures, ratibus ibi profecti sunt, eámque nomine mulieris auctoris & ducis appellauerunt. Hæc autem insula Græcè *κύρνος* dicitur, à Cyrno Herculis filio habitata, de qua Virgilius: Cyrnia Taxos. Diuiditur autem à Sardinia xx. millium freto, cincta Ligustici æquoris sinu ad prospectum Italiæ. Est autem

multis promontoriis anguloſa, gignens lætiſſima pabula & lapidem, quem Catochiten Græci vocant. *Ebolus* inſula Hiſpaniæ dicta quòd à zonis non procul ſit, quaſi ebozos. Nam lxx. ſtadiis ab ea diſtat, cuius terrã ſerpentes fugiunt. Huic contraria eſt Colubraria quę referta eſt anguibus. *Barbares* inſulę Hiſpaniæ duæ ſunt, Aphroſiades, & *Gymnaſiades*, maior & minor, Vnde & eas vulgus Maioricam & Minoricam nuncupant. In iis primùm inſulis inuenta eſt funda qua lapides emittuntur, vnde & Baleares dictæ: βάλλειν enim Græcè emittere dicitur: vnde & balliſta quaſi miſſa, & fundibulum. Virgilius: Balearis verbere fundæ.

De Promontoriis. CAP. VII.

COmmune eſt inſulis, vt promineant. Inde & loca earum *promontoria* dicuntur. Sic Saluſtius de Sardinia: In Oriente latior prominet quàm in Occidente. *Sigæum promontorium* Aſiæ, vbi Helleſpõtus apertius dilatatur. Dictum autem Sigæum propter Herculis taciturnitatem, quia prohibitus hoſpitio à Laomedõte Troianorum rege, ſimulauit abſceſſum, & inde contra Troiam cum ſilentio venit, quod dicitur σιγή. *Maleum promontorium* Græciæ, quod intrat mare, & per millia quinquaginta protenditur, vbi vnda ita ſæua eſt, vt proſequi nauigantes videatur. Hoc autem promõtorium à Maleo rege Argiuorum nomen accepit. *Pelorum promontorium* Sicilię reſpiciens ad Aquilonem, ſecundum Saluſtium, dictum à gubernatore Hannibalis illic ſepulto. *Pachinũ promontoriũ* Sicilię Auſtrũ ſpectãs ab aeris craſſitudine dictũ. Nam παχὺς eſt pinguis & craſſus. Auſtro enim perflatur. *Lilybæum promõtorium* Siciliæ, Solis occaſum intendens: vocatum ab eiuſdẽ nomine ciuitatis, quæ ibi eſt ſita, *Borio promontorium* Numidiæ vocatum, eo quòd Aquilonem intendat. Hoc Hippone regium poſtea dictum, pro eo quòd ſit æquore interruptum. *Calpis* Hiſpaniæ promontorium.

De cæteris terræ vocabulis. CAP. VIII.

MOntes ſunt tumores terrarum altiſſimi dicti, quòd ſint eminentes. Quidã autem propriis ex cauſis vocati ſunt, ex quibus notandi ſunt qui opinione maximi celebrãtur. *Mons Caucaſus* ab India vſque ad Taurũ porrectus, pro gentium & linguarum varietate quoquo verſum vadit, diuerſis nominibus nuncupatur. Vbi autem ad orientem in excelſiorem cõſurgit ſublimitatem: propter niuium candorem Caucaſus nuncupatur. Nã orientali lingua Caucaſum ſignificat candidum: id eſt, niuibus dẽſiſſimus candidantem. Vnde & cum Scythæ qui eidem monti iunguntur, Caſim vocauerunt. Caſim enim apud eos candor ſiue nix dicitur. Mons *Taurus* à pleriſque idem vocatur qui & Caucaſus. *Libanus* mons Phœnicum altiſſimus, cuius meminerunt prophetæ: dictus à thure, quia ibi colligitur. cuius ea pars quæ eſt ſuper eum ad orientalem plagam reſpiciens, Antilibanus appellatur, id eſt, contra Libanum. *Ararath* mons Armeniæ in quo arcam hiſtoriæ poſt diluuium reſediſſe teſtantur. Vnde & vſque hodie ibidem lignorum eius videntur veſtigia. *Acrocerauny montes* propter altitudinem & fulminum iactus vocati ſunt. Græcè enim κεραυνὸς fulmen dicitur. Sunt autem inter Armeniam & Iberiam, incipientes à portis Caſpiis vſque ad fontem Tigridis fluuij *Hyperbores montes* Scythiæ dicti, quòd ſupra, id eſt vltra eos flat Boreas. *Riphæi montes* in capite Germaniæ ſunt à perpetuo ventorum flatu nominati. Nam ῥιπὴ Græcè impetus & ὁρμὴ dicitur, ἀπὸ τῆς ῥιπῆσαι. *Olympus Mons* Macedoniæ nimium præcelſus, ita vt ſub illo nubes eſſe dicãtur. De quo Virgilius, Nubes exceſſit Olympus. Dictus autẽ Olympus, quaſi ὅλος λαμπρός, id eſt quaſi cœlum. Hic mons Macedoniam diuidit à Thracia. *Athos mons* Macedonię, & ipſe altior nubibus, tantóque ſublimis, vt in Lemnum vmbra eius pertendat, quæ ab eo lxxvi. millibus ſeparatur. *Parnaſus mons* eſt Theſſalię iuxta Bœotiam, qui gemino vertice eſt erectus in cœlum. Hic in duo finditur iuga Cirra & Niſa. vnde & nuncupatus, eo quòd in ſingulis iugis colebantur Apollo & Liber. Hæc iuga à duobus fratribus Cithęron & Helicon appellantur. Nam Helicon dictus ab Helicone fratre Cithæronis. Item *Ceraunij ſunt montes* Epiri, à crebris dicti fulminibus: Græcè enim fulmen κεραυνὸς dicitur. *Apenninus* mons appellatus, quaſi alpes *Pœninæ*: quia Hannibal veniens ad Italiã eaſdẽ alpes aperuit, vnde & Virgilius, Alpes immittit apertas. Has enim Hannibal poſt bella Hiſpaniæ aceto rupit Iuuenalis, Et mõtem rupit aceto. Et inde loca ipſa quæ rupit Apenninæ alpes vocantur. *Mons Aetna* ex igne & ſulphure dictus: vnde & Gehenna. Cõſtat autem hunc ab ea parte qua Eurus & Africus flat, habere ſpeluncas plenas ſulphuris, & vſque ad mare deductas: quæ ſpeluncæ recipientes in ſe fluctus ventũ creant, qui agitatus ignẽ gignit ex ſulphure, vnde fit quòd videtur incendium. *Pirenæus* & ipſe à crebris fulminum ignibus nuncupatus. Græcè enim ignis πῦρ vocatur, Iſte eſt qui inter Galliã atque Hiſpaniam quaſi de induſtria munimentum interiacet. *Solurius* à ſingularitate diſcitur, quòd omnibus Hiſpaniæ montibus ſolus altior videatur, ſiue quòd oriente ſole antè radius eius in eo quàm ipſe cernatur. *Calpes* mons in vltimis finibus Oceani, qui

dirimit

dirimit Europam ab Africa, quem Athlantis finem esse dicunt, de quo Lucanus, Hesperiam Calpen: summúmque impleuit Athlantem. *Athlas* Promethei frater fuit & rex Africæ, à quo astrologiæ artem, prius dicunt excogitatam. idcóque dictus est sustinuisse cælum. Ob eruditionē igitur eius disciplinæ & scientiam cæli nomen eius in montem Africæ deriuatum est: qui nunc Athlas cognominatur, qui propter altitudinem suam quasi cæli machinam atque astra sustentare videtur. *Alpes* autem propriè montes Galliæ sunt, de quibus Virgilius, Aerias alpes. Et dicendo aerias, verbum expressit à verbo. Nam Gallorum lingua alpes montes alti vocantur. Hæ sunt enim quæ Italiæ murorum exhibent vicem. *Colles* sunt præminentiora iuga montium, quasi colla. *Iuga* autem montium ex eo appellata sunt: quòd propinquitate sui iungantur. Tumulus est mons breuis, quasi tumens tellus. Item tumulus terra congesta, vbi nulla memoria est. *Valles* sunt humilia loca quasi vulsa. Hinc & conualles, depressa loca terrarum inter mōtes. *Campus* est terrarum planities. Dictus autem campus quòd breuis sit pedibus, nec erectus vt montes: sed patens & spatio suo porrectus & iacens. vnde & Græcè πεδίον dicitur. Sumpsit autem nomen ex Græca etymologia. χαῦαι enim Græci humi dicunt. *Solum* est omne quod sustinet, à soliditate dictum scilicet. vnde & de mari Virgilius ait, Subtrahitúrque solum. *Saltus* sunt vasta & syluestria loca, vbi arbores exiliunt in altum. *Fauces* sunt angustorum locorum aditus inter arduos montes loca angusta & breuia, dicta à faucium similitudine, quasi foces. *Confragues* loca in qua vndique venti currunt, ac saxa frangunt: vt Neuius ait: In montes vbi venti frangebant locum. *Scabra* sunt loca situ aspera. Vnde & scabies dicitur, à corporis asperitate. *Lustra* obscura latibula ferarum & luporum cubilia sunt, vnde & lupanaria lustra dicuntur, per contrarium videlicet, quia parum lustrantur. *Lucus* est locus densis arboribus septus, soli lucem detrahens. Potest & à collucendo crebris luminibus dici, quæ ibi propter religionem Gentilium cultúmque fiebant. *Deserta* vocata, quia non seruntur, & ideo quasi deseruntur: vt sunt loca siluarum & montium, contraria vberrimarū terrarum quæ sunt vberrimæ glebæ. *Deuia* sunt loca secreta & abdita, quasi extra viam. Ipsa sunt & innia. Inde & auiaria secreta loca, & à via remota: aut tantùm adibilia auibus. Vnde est illud, Inculta rubent auiaria baccis. *Amœna* loca Varro dicta ait, eo quòd solum amorem præstent, & ad se amāda alliciant. Verrius Flaccus, quòd sine munere sunt, nec quicquam in his officij, quasi amunia, hoc est, sine fructu, vnde nullus fructus exsoluitur. Inde etiam nihil præstantes, immunes vocantur. *Aprica* loca quæ sole gaudent, quasi ἀπὸ φέγους, id est, sine frigore: siue quòd sint aperto cælo. *Opaca* verò loca quasi operto cælo, aprico contraria. *Lubricum* dici constat locum ab eo quòd ibi quis labitur: & lubricum dicitur, nō quòd labitur, sed in quo labitur. *Aestiua* sunt loca vmbrosa, quibus per æstatem vitant pecora solis ardorem. Statius, Et vmbrosi patuere æstiua Licæi. *Naualia sunt loca* vbi naues fabricantur Hoc & textrinum vocatur. *Portus* autem locus est ab accessu ventorum remotus, vbi hiberna opponere solent. Et portus dictus à deportandis commerciis. Hunc veteres à baiulandis mercibus baias vocabant, illa declinatione à baia baias, vt à familia familias. *Litus*, est terra aquæ & mari vicina. Et dictum litus. quia fluctu eluditur, vel quòd aqua alluitur Cicero in Topicis, Litus est quod fluctus allidit. *Circumluuium* locus quem aqua circumluit. Alluuium consumptio riparum ex aquis. *Margo* est pars cuiusli bet loci, vtputa maris, vnde & nomen accepit. *Maritima* quasi maris intima. *Ostia* ab ingressu & exitu fluminis dicta in mari. *Continens* perpetua terra, nec vllo mari discreta: quem Græci ἤπειρον vocant.

De inferioribus terræ. CAP. IX.

SPecus est fossa sub terra quæ prospici potest. σπήλαια Græcè, spelunca Latinè. *Spiracula* appellata omnia loca pestiferi spiritus, quem Græci χαρονεῖα appellant, vel Acherontea. Etiam Varro spiraculum dicit huiuscemodi locum, & spiracula ex eo dicuntur loca: qua terra spiritum edit. *Hiatus* præruptio terræ profunda, quasi hiatus. Propriè autem hiatus est hominis oris apertio, translata à feris, quarum auiditas oris adapertione monstratur. *Profundum* propriè quasi cuius porro sit fundus. Abusiuè autem profundum vel sursum vel deorsum dicitur. vt, Maria ac terras cælúmque profundum. *Baratrum* nimiæ altitudinis nomen est, & dictum baratrum quasi vorago atra, scilicet à profunditate. *Erebus* inferorum profunditas atque processus. *Styx* ἀπὸ τῆς συγκόπτου, id est à tristitia dicta, eo quòd tristes faciat, vel quòd tristitiam gignat. *Cocytus* locus inferi. Cocytus autem nomen accepit Græca interpretatione, à luctu & gemitu. *Tartarus* vel quia illic omnia turbata sunt ἀπὸ τῆς ταραχῆς, vel quod verius, ἀπὸ τῆς τρόμου, id est à timore frigoris, quod est algere, scilicet quia luce soléque caret. Nam neque illic vapores sunt, qui ex solis luce gignuntur: neque flatus qui eiusdē motibus incitantur, sed perpetuus stupor. τρομεῖν enim horrere & tremere apud Græcos

legitur. Illic enim erit fletus & stridor dentium. *Gehenna* est locus ignis & sulphuris, quem putant ita nominatum à valle idolis consecrata, quę est iuxta murum Hierusalem, repleta olim cadaueribus mortuorum. Ibi enim Hebræi filios suos immolabant dæmonibus, & appellabatur locus ipse Gehennon. Futuri ergo supplicij locus vbi peccatores cruciandi sunt, huius loci vocabulo designatur. Duplicem autem esse gehennam & ignis & frigoris in Iob legimus. *Inferus* appellatur eo quòd infra sit. Sicut autem secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant, inferiora sunt omnia grauiora: ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora, vnde & in Græca lingua origo nominis quo appellabatur inferus: ex eo quod nihil suauę habeat, resonare perhibetur. Sicut autem cor animalis in medio eius est, ita & infernus in medio terræ esse perhibetur. Vnde & in Euangelio legimus, In corde terræ. Philosophi autem dicunt quòd inferi pro eo dicantur, quòd animæ hinc illinc ferantur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XV.

CAPITA LIBRI QVINTIDECIMI.

1 *De ciuitatibus.*
2 *De ædificiis publicis.*
3 *De habitaculis.*
4 *De ædificiis sacris.*
5 *De repositoriis.*
6 *De operariis.*
7 *De aditibus.*
8 *De partibus ædificiorum.*
9 *De munitionibus.*
10 *De tentoriis.*
11 *De sepulchris.*
12 *De ædificiis rusticis.*
13 *De finibus agrorum.*
14 *De mensuris agrorum.*
15 *De itineribus.*

De ciuitatibus. CAP. I.

DE autoribus conditarum vrbium plerunque dissensio inuenitur: adeò vt nec vrbis quidem *Romæ* origo diligenter possit agnosci. Nam Salustius dicit: vrbem Romam sicuti ego accepi condidere atq; habitauere in initio Troiani, & cum iis Aborigines. Alij dicunt ab Euandro, secundum quod Virgilius dicit, Tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. Alij à Romulo, vt Ennius, His nata auspiciis illa inclita Roma. Si igitur tantæ ciuitatis certa ratio non apparet, non mirum si in aliarum opinione dubitatur. Vnde nec historicos nec commentatores varia dicentes imperitè condemnare debemus, quia antiquitas ipsa creauit errorem. Sanè quasdam de quibus aut Sanctæ scripturæ, aut historię gentiũ certam originem referunt, paucis admodum verbis retexere oportet. Primus ante diluuiũ Cain ciuitatem *Enoch* ex nomine filij sui in India condidit: quam vrbem sola multitudine suæ posteritatis impleuit. Primus post diluuionẽ Nembroth gigas *Babylonem* vrbem Mesopotamiæ fundauit. Hanc Semiramis regina Assyriorum ampliauit, murúmque vrbis bitumine & cocto latere fecit. Vocabulum autem sumpsit à confusione: eo quòd ibi confusæ sint atque permixtæ linguæ ædificantium turrim. Iudæi asserunt Sem filium Noe, quę dicunt Melchisedech, primum post diluuiũ in Syria condidisse vrbem *Salem*: in qua regnum fuit eiusdem Melchisedech. Hanc postea tenuerunt Iebusæi: ex quibus & sortita est vocabulum Iebus: sicque duobus nominibus copulatis, Iebus & Salẽ, vocata est Hierusalem, quæ postea à Salomone Hierosolyma quasi Ierosolomonia dicta est. Hæc & corruptè à poetis Solima nũcupata est, & postea ab Ælio Adriano *Elia* vocitata est. Inde ipsa est & *Sion*, quæ Hebraicè speculatio interpretatur, eo quòd in sublimi constructa sit, & de longè venientia contempletur. Hierusalem autem pacifica in nostro sermone transfertur. Oppida nobilia, qui vel quæ cõstituerunt. Dionysius qui & Liber pater, cùm Indiam victor perambulasset, *Nisam* vrbem ex suo nomine iuxta Indum fluuiũ cõdidit, & quinquaginta milibus hominũ impleuit.

Medus

Medus autem Egæi filius *Mediam* construxit. vnde & regio eius Mediæ nomen sortita est. *Persipolim*, vrbem caput Persici regni Perseus Adiæ filius condidit, formosissimam confertissimámque opibus, à quo & Persida dicta est. *Ctesiphontem* quoque Parthi apud Parthiam condiderunt, in æmulationem Babyloniæ vrbis. *Susis*, oppidum Persidæ aiunt Memnonis fratrem constituisse. Dictum autem Susis quod immineat Susæ fluuio. Ibi est regia Cyri, lapide candido & vario cum columnis aureis, & lacunaribus gemmísque distincta, continens etiam simulacrum cæli, stellis micantibus præsignatum, & cætera humanis mentibus incredibilia. *Bactrum*, oppidum Bactriani condiderunt ex proprio amne illud cognominantes, qui Bactrus vocatur. *Carra*, ciuitas Mesopotamiæ trans Edissam condita à Parthis, vbi quondam Romanus est cæsus exercitus, & Crassus dux captus. *Edissam* vrbem Mesopotamiæ condidit Nembroth filius Chus postquam de Babylone migrauit, in qua & regnauit, quæ antè Iare cognominata est. Ipse construxit & Calamie quæ postea verso nomine à Seleuco rege dicta est Seleucia. *Philadelphiam* vrbem Arabiæ condidit Raphaim gens antiquissima, quam interfecerunt filij Loth. *Seleucus*, vnus ex pueris Alexandri post mortē eiusdem Alexandri occupato regno orientis vrbem in Syria condidit, eámque ex Antiochi patris sui nomine *Antiochiam* nuncupauit, & Syriæ caput instituit. Ipse quoque *Laodiciam* & *Seleuciam*: ipse *Apamiam* & *Edissam* vrbem construxit. *Damascus*, Syriæ condita & nuncupata à Damasco dispensatore Abrahæ filio. Hæc antea in omni Syria tenuit principatum. Necdum enim efflorebant ibi Antiochia, Laodicia, & Apamia: quas vrbes post Alexandrum constructas esse cognoscimus. Hic est Damascus quem Abrahā futurum sibi hæredem dixerat, antequam esset illi promissus Isaac. *Gazam*, oppidum Palæstinæ condiderūt Euæi, in qua habitauerūt Cappadoces pristinis cultoribus interfectis. Vocata autem Gaza, eo quòd ibi Cambyses rex Persarum thesauros suos posuit, cùm bellum Ægyptiis intulisset Persarum enim lingua thesaurus Gaza nominatur. Philistim vrbem condiderunt Allophili, ipsa est *Ascalon*, de qua superius memorauimus: nuncupata ex nomine Cesloim, qui fuit nepos Cain & filius Misrain. *Dor* vrbs fuit quondam potētissima, & versa vice *Stratonis turris*: postea ab Herode rege Iudææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsarea nuncupata. In qua Cornelij domum Christi vidit Ecclesia, & Philippi ediculas, & cubiculum quatuor virginū prophetarū. *Joppe*, oppidum Palæstinę maritimū. Idē Palæstini ædificauerunt, vbi saxum ostenditur, quod vinculorum Andromedæ adhuc vestigia retinet: cuius beluæ forma eminentior elephātis fuit. *Iericho*, à Iebusæis condita traditur: à quibus & nomen traxisse perhibetur. hanc subuertit Iesus. Postquam instruxit aliam Czam de Bethel ex tribu Ephraim. Sed & hæc eo tempore quo Hierusalem oppugnabatur à Romanis, propter perfidiam ciuium capta atque destructa est. postquā tertia ædificata est vrbs, quæ vsque hodie permanet. *Sichem*, Samariæ vrbem, quæ Latinè & Græcè Sicima vocatur, ædificauit Emor, appellauítque eam nomine Sichem filij sui. Ipsa est nunc Neopolis ciuitas Samaritanorū. *Bethel*, vrbē Samariæ condiderunt Iebusæi: quæ prius vocabatur Luz, sed postquam dormiens ibi Iacob vidit scalam innitentem cælo & dixit, Vere hæc domus Dei est & porta cæli: hac ex causa nomen locus accepit Bethel: id est domus Dei. Quando autem ibi ab Ieroboam vituli fabricati sunt, vocata est Bethauen, id est domus idoli, quæ antea vocabatur domus Dei. *Bethleem Iudæ*, ciuitas Dauid, quæ mundi genuit saluatorem, à Iebusæis condita fertur, & vocata primùm Effrata. Quando autem Iacob ibi pecora sua pauit, eidem loco Bethleē nomen quodam vaticinio futuro impositum, quòd domus panis interpretatur, propter eū panem qui ibi de cælo descendit. *Ebron*, ciuitas Iudææ, quæ quondam vocabatur Arbe, condita est à gigantibus ante septem annos quàm ab eis Tanis vrbs Ægypti conderetur. Ipsa est Arbe à numero ita vocata, quòd ibi tres patriarchæ sepulti sunt, & quartus Adam. Ipsa est Mambre vocata: ex vno amico Abrahæ, *Samariam*, à qua omnis regio quæ circa eam fuit, nomen accepit. Sennacherib rex Assyriorum construxit, vocauítque Samariam, id est, custodiam, quam quando Israel transtulit, ibi constituit. Hanc obsidione captam Antiochus solo coæquauit. Quam postea Herodes à fundamētis instaurans, in honorem Augusti, Augustā, id est Sebastiā Græco sermone vocauit. Ibi sepulti sunt Helisæus & Abdias Prophetæ, & quo maior inter natos mulierem non fuit Baptista Ioannes. *Tiberiadem* verò Herodes alius in Iudæa in nomine Tiberij Cæsaris condidit. *Tyrus*, vrbs Phœnicum condita à Phœnicibus fuit. Hæc est ciuitas, ex qua aurum regi Salomoni deferebatur, in qua optima purpura tingitur. Vnde & Tiria dicitur nobilis purpura. Phœnices à Rubro mari profecti, *Sidonem* vrbem opulentissimam condiderunt: quam à piscium copia Sidon appellauerunt. Nam piscem Phœnices *Sidon* vocant. Ipsi etiam *Tyrum* in Syria: ipsi *Vticam* in Africa, *Hipponem*, *Leptim*, aliásque vrbes in ora maritima condiderunt. Ipsi *Thebas* in Bœotia duce Cadmo: ipsi po-

UNIVERSITA DE GRAN

ſtremò in vltima orbis tendentes vrbem in Oceano condiderunt, eámque lingua ſua Gades nominauerunt. Nam mos erat antiquus Phœnicum gentis, cum multis ſimul mercandi cauſa à domo proficiſci, & cùm incolarum animos commercio rerum iis antè incognitarum ſibi conciliaſſent: loca quæ condendis vrbibus idonea videbantur, capere. Ex iis profecta & Dido in litus Africæ vrbem condidit, & *Carthadam* nominauit, quod Phœnica lingua exprimit ciuitatem nouam. mox ſermone verſo Cartago eſt dicta hanc Scipio deleuit. Quæ autem nunc eſt, poſtea à Romanis eſt condita. Cartago autem antea *Birſa*, poſtea *Tyrus* dicta eſt, deinde Cartago. *Memphim*, ciuitatem Ægypti ædificauit Epaphus Iouis filius, cùm in ſecunda Ægypto regnaret. Hæc eſt vrbs in qua charta naſcitur, vbi etiã optimi mathematici fuerunt. Nam hanc vrbem magicis artibus deditam, priſtini vſque ad præſens tempus veſtigia erroris oſtendũt. *Tanis*, Metropolis Ægypti, vbi Pharao fuit, & Moyſes cuncta ſigna fecit, quæ in Exodo ſcribuntur. Hanc conſtruxiſſe perhibentur Titanes, id eſt gigantes, & ex ſuo nomine nuncupauerunt. *Aeliopolis*, vrbs AEgypti, quæ Latinè interpretatur ſolis ciuitas, ſicut lxx. interpretes arbitrantur. AEdificata eſt autem à filiis Iſrael, in qua Phutifares ſacerdos fuit, cuius meminit Ezechiel. *Vrbem Alexandrinam* condidit Alexander magnus, cuius & nomen detinet. Hanc enim idem in terminis regionis Africæ & AEgypti conſtituit, & caput eſſe regionis Africæ & AEgypti iuſſit. Interiacet autem inter AEgyptum & mare: quaſi clauſtrum, importuoſa. Hæc eſt vrbs AEgypti, poſtea verſa in Alexandriam. *Thebas Aegyptias* condidit Cadmus, quæ inter AEgyptias vrbes numero portarum nobiliores habentur, ad quas commercia Arabes vndique ſubuehunt. Hinc regio AEgypti Thebais dicta eſt. Thebæ autem & Bœotiæ ſunt & AEgyptiæ, vno tamen auctore ſunt conditæ. *Ptolamais* & *Berenice* à regibus AEgyptiis nominatæ à quibus & ædificatæ fuerunt. *Cæſaream Cappadocia*, Philippus in honorem Cæſaris ædificauit. *Tarſum Ciliciæ*, Danaes proles Perſeus ædificauit. de qua ciuitate Paulus Apoſtolus, Natus, inquit Tarſo Ciliciæ. Quidam etiam locus Indiæ Tarſus vocatur. *Seleuciam Iſauriæ* condidit Seleucus: qui & Antiochiam. Ilus autem Apollinis filius in Phrygia *Ilium* condidit. Amazones *Epheſum* in Aſia conſtruxerunt. Theſeus verò *Smirnam* conſtruxit, quæ Homero poetæ patria extitit, & Smirna vocata, quòd eius campos Ermus fluuius ſecat. *Dioſcoriam*, Colchorum vrbem Amphitus & Circius aurigæ Caſtoris & Pollucis fabricauerunt, ex eorum nomine eam cognominantes. Nam Caſtor & Pollux Græcè Διόσκουροι appellantur. *Nicomedia* à Nicomedo rege Bithiniæ ædificata eſt. *Bithinia*, condita à Phœnice, quæ primùm Mirandina vocabatur. *Conſtantinopolim*, vrbem Thraciæ Conſtantinus ex nomine ſuo inſtituit, ſolam Romæ meritis & potentia adæquatam. Hæc condita primùm à Pauſina rege Spartanorum, & vocata *Byzantium*, vel quòd tantùm pateat inter Adriaticum mare & Propontidem, vel quòd ſit receptaculum terræ marísque copiis. Vnde & eam Conſtantinus aptiſſimam condere iudicauit, vt receptaculum ſibi terra marique fieret. Vnde & nunc Romani imperij ſedes & totius caput eſt orientis: ſicut & Roma occidentis. *Epirus*, Thraciæ condita eſt à Pyrrho & cognominata. *Athenas*, in Hellade Cecrops condidit, & ex ſuo nomine Cecropiam nominauit: hanc Amphion qui in Græcia tertius poſt Cecropem regnauit, Mineruæ ſacrauit, & nomen ciuitati Athenas dedit. Nam Minerua Græcè Ἀθηνᾶ dicitur. vnde & Mineruam Græci inuentricem multarum artium aſſerunt, quia & literæ & artes diuerſorum ſtudiorum, & ipſa Philoſophia veluti templum Athenas habuerunt. *Corinthum*, in Achaia condidit Corinthus Oreſtis filius. Hanc Græci Corintheam vocant, hoc eſt adminiſtrationem reipublicæ. *Thebas Bœotiæ*. Cadmus veniens à Phœnicibus condidit, Thebis AEgyptiis prius ab eo conſtructis. *Mycenas* Lacedæmonia condita à Lacedæmone Semele filio. *Sparta*, à Sparto filio Phoronei vocata: qui fuit filius Inachi. Ipſam autem eſſe Spartam, quam & Lacedæmoniam ciuitatem, atque inde Lacedæmonios Spartanos dici, *Achaia*, ab Achæo conſtructa. Pelops qui apud Argos regnauit, *Peloponenſem vrbem* condidit. *Cecrops*, in inſula Rhodo, *Rhodum* ædificauit. Carpatus *Coum*. Acos Tifonis filius, *Paphum*. Angæus Licurgi filius, *Samum*. Dardanus autẽ condidit *Dardaniam*. *Theſſalonicam* Theſſalus Græci filius ædificauit, in qua etiam regnauit. *Brunduſiũ*, conſtruxerunt Græci. Brundiſium autem dictum eſt Græcè, quòd *brunda* caput cerui dicatur: ſic eſt enim vt & cornua videantur: & caput & lingua in poſitione ipſius ciuitatis. In Italia autem à Iano *Ianiculum*: à Sæturno *Saturnia* atque *Latium* conditum, eò quòd ibi fugiens latuiſſet, cognominatũ. Ab Hercule in Campania *Pompeia*, qui victor ex Hiſpania pompam boum duxerat. AEneas autem poſt excidium Troię in eandem Italiam veniens, ab vxoris nomine *Lauinium* condidit. Aſcanius verò relicto Lauiniæ nouercæ ſuæ regno, *Albam longam* ædificauit, Alba autem vocata propter colorem ſuis, longa, quia longum oppidum eſt, iuxta

prolixitatem collis in quo positum est. Ex hac etiam vrbe reges Albanorum appellari cœperunt. *Capuam* Capis Siluius rex Albanorum constituit, appellatam nomine conditoris, licet & sint qui dicant à capacitate eam Capuā dictam, quòd eius terra omnem vitæ fructum capiat: alij, à locis campestribus in quibus sita est. Est autem caput vrbium Campaniæ, inter tres maximas Romam, Carthaginémque numerata: ex qua & prouincia Italiæ Campania dicta est. Romulus cùm interfecto apud Albam Anulio, auum Numitorem in regnum constituisset, in eum locum vbi nunc Roma est deuenit, ibíque sedes posuit, mœnia constituit, vrbémque ex nomine suo *Romam* vocauit. Hanc autem antè Euander dicitur condidisse, vt est illud, Tunc pater Euander Romanæ conditor arcis. Ancus Martius ex filia Numæ Pompilij natus, hic vrbem in exitu Tiberis condidit, quæ & peregrinas merces exciperet, & hostem moraretur, quam ab ipso situ *Ostiam* appellauit. Galli quidam intestina discordia & assiduis dissensionibus suorum permoti, sedes nouas quærentes Italiam profecti sunt: sedibúsque propriis Tuscis expulsis, *Mediolanum* atque alias vrbes condiderunt. Vocatum autem Mediolanum, ab eo quòd ibi sus in medio lanea perhibetur inuenta. Historiis placet à Mesappo Græco *Mesappiæ* datam originem, versa post modum in nomen Calabriæ, quam in exordio Oenotri frater Peucetius Peucetiam nominauerat. Manto Tiresiæ filia post interitum Thebanorum dicitur delata in Italiam *Mantuam* condidisse. Est autem in Venetia quæ Gallia Cisalpina dicitur. Et Mātua dicta, quòd manes tuetur. *Parthenopia* à Parthenope virgine quadam illic sepulta, Parthenopia appellata: quòd oppidum postea Augustus *Neapolim* esse maluit. Ad promontorium Leucatem in quo tractu Apollinis templum fuit, bellum Augustus contra Antonium gessit. Quo victo, vrbem in Actiaco sinu condidit: quam à victoria *Nicopolim* appellauit. Palantus Partheniorum dux *Parthenios* cōstituit. Taras Neptuni filius fuit, à quo *Tarentum* ciuitas & condita & appellata est. Cùm Cyrus maritimas vrbes Græciæ occuparet, & Phocenses ab eo expugnati omnibus angustiis premerentur, iurauerūt vt profugerent quàm longissimè ab imperio Persarum, vbi ne nomen quidem eorum audirent: atque ita in vltimos Galliæ sinus nauibus profecti, armísque se aduersus Gallicam feritatem tuentes, *Massiliam* condiderunt, & ex nomine ducis nuncupauerunt, Hos Varro trilingues esse dicit: quòd & Græcè loquantur, & Latinè & Gallicè. *Narbonam* & *Arelatum* & *Pistauium* coloni proprij condiderunt. *Burdegalim* appellatam ferunt, quòd *Burgos* Gallos primùm colonos habuerit: quibus antea cultoribus impleta est. *Terraconam* in Hispania Scipiones constituerunt: ideò caput est Terraconensis prouinciæ. *Cæsaraugusta* Terraconensis Hispaniæ oppidum à Cæsare Augusto & situm & nominatum, loci amœnitate & delitiis præstantius ciuitatibus Hispaniæ cunctis, atque illustrius, florens sanctorum martyrum sepulturis. Afri sub Hannibale maritima Hispaniæ occupantes, *Carthaginem Spartariam* constituerunt, quæ mox à Romanis capta & colonia facta, nomen etiam prouinciæ dedit. Nunc autem à Gothis subuersa atque in desolationem redacta est. *Saguntum* Græci ex insula Zacyntho profecti in Hispaniam condiderunt: quam Afri postea bello impetitam deleuerunt. *Emeritam* Cæsar Augustus ædificauit, postquam Lusitaniam & quasdam Oceani insulas cepit: dans ei nomē ab eo quòd ibi milites veteranos constituisset. Nam emeriti dicuntur veterani solutíque à militia. *Vlyssipona* ab Vlysse condita & nuncupata: quo loco, sicut historiographi dicunt, cœlū à terra, & maria disiunguntur à terris. *Hispalim* Cæsar Iulius condidit, quam ex suo nomine, & Romæ vrbis vocabulo *Iuliam Romulam* nuncupauit. *Hispalis* autem à situ cognominata est, eo quòd in solo palustri suffixis profundo palis locata sit: ne lubrico atque instabili fundamento caderet. *Gades* oppidum à Pœnis conditum: qui & Carthaginem Spartariam condiderunt. *Septa* oppidum à montibus septem: qui à similitudine fratres vocati Gaditano imminēt freto. *Tingis* ciuitas & *Lixis* Anteus auctor est, quem Hercules fertur luctæ certamine superatum interfecisse. Lix autem à Lixo flumine Mauritaniæ nuncupata, vbi antea regia fuit & Sala quòd immineat Salæ flumini. *Cæsaream* Mauritaniæ oppidum Iuba rex Maurorum in honorem Cæsaris Augusti condidit: quam ex eius nomine Cæsaream appellauit. Sicut Herodes aliam Cæsaream in Palestina, quæ nunc est vrbs clarissima. *Icosium* Cæsariensis Mauritaniæ oppidum, Hercule illic transeunte, viginti à comitatu eius discedentes constituerunt. Hanc ne quis impositō à se nomine priuatim gloriaretur, de cōdentium numero vrbi Icosio nomen est datum. Cyrene regina fuit Libyæ quæ ex suo nomine *ciuitatem Cyrenem* condidit: ex qua & Libyam Cyrenensem vocauit.

De ædificiis publicis.

CAP. II.

Ciuitas est hominū multitudo societatis vinculo adunata, dicta à ciuib. id est ab

incolis ipsis vrbis, pro eò quòd plurimorum conscisceat & contineat vitas. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: ciuitas autem non saxa, sed habitatores vocantur. ¶ Tres autem sunt societates: familiarum, vrbium, gentium. *Vrbs* vocata ab *orbe*, quòd antiquæ ciuitates in orbes fiebant: vel *ab vrbo* parte aratri quo muri designabantur, vnde est illud, Optauítque locum regno & concludere sulco. Locus enim futuræ ciuitatis sulco designabatur, id est, aratro. Cato, *Qui vt bene* inquit, *nouam cõdit, Tauro & vacca aret, vbi arauerit, murum faciat: vbi portam vult esse, aratrum sustollat & portet, & portam vocet.* Ideò autem vrbs aratro circundabatur dispari sexu iuuencorum, propter commixtionem familiarum, & imaginem serentis, fructúmque reddentis. Vrbs autem aratro conditur: aratro vertitur. Vnde Horatius, Imprimerétque muris hostile aratrum. *Oppidum* quidam ab oppositione murorum dixerunt: alij ab opibus recondendis: eo quòd sit munitum, alij quòd sit in eo conuentus habitantium, & opem det mutuam contra hostem. Nam primùm homines tanquam nudi & inermes, nec contra beluas præsidia habebant, nec receptacula frigoris & caloris, nec ipsi inter se homines ab hominibus satis erant tuti. Tandem naturali solertia speluncis silueſtribúsque tegumentis tuguria sibi & casas virgultis arundinibúsque contexuerunt, quò esset vita tutior, ne iis qui nocere possent aditus esset. Hæc est origo oppidorum, quæ quòd opem darent, idcircò oppida nominata dixerunt. Oppidum autem magnitudine & mœnib. discrepat à vico, & castello & pago. Ciuitates autem aut *coloniæ*, aut *municipia*, aut *vici*, aut *castella*, aut *pagi* appellantur. *Ciuitas* propriè dicitur quam non aduenæ, sed eodem innati solo condiderunt. Ideóque vrbs à propriis ciuibus conditæ, ciuitates non coloniæ nuncupantur. *Colonia* verò est quæ defectu indigenarum nouis cultoribus adimpletur. Vnde & Colonia à cultu agri est dicta. *Municipium* est quod manente statu ciuitatis ius aliquod minoris aut maioris officij à principe impetrat. Dictum autem municipium à muniis, id est officiis, quòd tantùm munia, id est tributa debita, vel munera reddant. Nam liberales & famosissimæ causæ, & quæ ex principe proficiscuntur, ibi non aguntur. Hæc enim ad dignitatẽ ciuitatum pertinent. *Vici & castella & pagi* ij sunt, qui nulla dignitate ciuitatis ornantur, sed vulgari hominũ conuentu incoluntur, & propter paruitatem sui maioribus ciuitatibus attribuuntur. *Vicus* autem dictus à vicinis tãtùm habitatoribus, vel quòd vias habeat tantùm sine muris. Est autem sine munitione murorum, licet & autẽ vicus, eo quòd sit vice ciuitatis, vel quòd vias habeat tantùm sine muris. *Castrum* antiqui dicebant oppidum loco altissimo situm, quasi casam altam: cuius pluralis numerus castra diminutiuum castellum est: siue quòd castrabatur licentia inibi habitantium, ne passim vaga hosti pateret. *Pagi* sunt apta ædificiis loca inter agros habitantibus. Hæc & conciliabula dicta, à conuentu & societate multorum in vnum. *Competa* sunt vbi vsus est conuentus fieri rusticorum, & dicta competa quia multa loca in agris eodem competunt, & quò conuenitur à rusticis. *Suburbana* sunt circumiecta ciuitatis ædificia, quasi sub vrbe. *Mœnia* sunt muri ciuitatis, dicti ab eo quòd muniant ciuitatem, quasi munimenta ciuitatis, id est tutamenta. *Munium* autem dictum, quasi manu factum: sic & *muri* à munitione dicti, quasi muniti: eo quòd muniant & tueantur interiora vrbis. *Mœnia* autẽ duplicem habent significationem. Nam interdum mœnia abusiuè dici solent omnia ædificia publica ciuitatis vt, Diuidimus muros, & mœnia pandimus vrbis. Propriè autem mœnia sunt tantùm muri. *Murus* autem turribus propugnaculísque ornatur. *Turres* vocatæ quòd teretes sint & longæ. *Teres* enim est aliquid rotũdum cum proceritate, vt columna. Nam quanuis quadratæ aut latæ cõstruantur, procul tamen videntibus rotundę existimantur, ideò quia omne cuiusque anguli simulachrum per longum aeris spacium euanescit atque consumitur, & rotundũ videtur. *Propugnacula* pinnæ murorũ sunt dicta, quia ex his propugnatur. *Promurale* verò eo quòd sit pro munitione muri. Est enim murus proximus ante murum. *Porta* dicitur: quia potest vel importari vel exportari aliquid. Propriè autem porta aut vrbis aut castrorum vocitatur, sicut superiùs dictum est. Vicus, vt prædictum est, ipsę habitationes vrbis sunt, vnde & vicini dicti. Viæ ipsa spatia angusta quæ inter vicos sunt. *Plateæ* perpetuæ ac latiores ciuitatum vię sunt: iuxta proprietatem linguæ Græcæ à latitudine nuncupatæ. πλάτος enim Græci latum dicunt. *Quintana* pars plateæ quinta est: quã carpentum progredi potest. *Cloacæ* dictæ, quòd iis percolantur aquæ. Has primùm Romæ fecisse dicunt Tarquinium Priscum, vt quotiens pluuiarum inundatio existeret, per eas aquæ extra ciuitatem emitterentur, ne maximis perpetuísque tempestatibus planitiem vel fundamenta vrbium strages aquarum subuerteret. *Imbuli*, vel quia sub volumine sunt, vel quia sub iis ambulant. Sunt enim porticus hinc inde platearum. *Forus* est exercendarum litium locus à fando dictus: siue à Phoroneo rege, qui primus Græcis leges dedit. Hæc loca & prorostra vocantur, ideò

quod ex bello Punico captis nauibus Carthaginensium, rostra ablata sunt, & in foro Romano præfixa, vt essent huius insigne victoriæ. *Curia* dicitur, eo quòd ibi cura per senatum de cunctis administretur. *Prætorium*, eo quòd ibi prætor sedeat ad discutiendum. *Gymnasium*, generalis est exercitiorum locus. Tamen apud Athenas locus erat vbi discebatur philosophia, & sapientiæ exercebatur studium. Nam γυμνάσιον Græcè vocatur, quod Latinè exercitium dicitur, hoc est meditatio. Sed & balnea, & loca cursorum & athletarum gymnasia sunt, eo quòd illic omnes in suæ artis studio exercitentur. *Capitolium*, Romę vocatum, eo quòd fuerit Romanæ vrbis & religionis caput summum. Alij aiunt, cùm Tarquinius Priscus Capitolij fundamenta Romæ aperiret, in loco fundamenti caput hominis literis Tuscis notatum inuenit, & proinde Capitolium appellauit. *Arces*, sunt partes vrbis excelsæ atque munitæ. Nam quæcunque tutissima vrbium sunt, ab arcendo hostem arces vocantur. Vnde & arcus & arca. *Circum*, Romani dictum putant à circuitu equorum, eo quòd ibi circũ metas equi currant. *Theatrum* autem à spectaculo nominatum, ἀπὸ τῦ θεάσασθαι, quòd in eo populus stans desuper atque spectans, ludos scenicos contemplaretur. *Amphitheatrum* verò vocatum, quòd ex duobus sit theatris compositũ. Nam amphitheatrum rotundum est, theatrũ verò ex medio amphitheatri est, semicirculi figuram habens. *Labyrinthus*, est perplexis parietibus ædificium, qualis est apud Cretam à Dedalo factus, vbi fuerit Minotaurus inclusus: in quo si quis introierit sine glomere lini, exitum inuenire non valet. Cuius ædificij talis est situs, vt aperientibus fores, tonitruum intus terribile audiatur. Descenditur centenis vltra gradibus, intus simulacra & monstriferæ effigies, in partes diuersas transitus innumeri per tenebras, & cætera ad errorem ingredientium facta, ita vt de tenebris eius ad lucem venire impossibile esse videatur. Quatuor sunt labyrinthi. Primus *Aegyptius*: secundus *Creticus*: tertius *in Lemno*: quartus *in Italia*, omnes ita constructi, vt dissoluere eos nec vlla secula quidem possint. ¶ *Pharus*, turris est maxima: quam Græci & Latini in commune ab ipsius rei vsu Pharum appellauerint: eo quòd flammarum indicio longè videatur à nauigantibus, qualem Ptolemæus iuxta Alexandriam construxisse octingentis talentis traditur. Vsus eius est nocturno nauiũ cursui ignes ostendere, ad pronunciandã vada, portúsque introitus, ne decepti tenebris nauigantes in scopulos incidant. Nam Alexandria fallacibus vadis insidiosos accessus habet. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucendi ministerium fabricatas pharos dicunt. Nam φῶς lux est. ὁράω videre. Vnde & lucifer Græcè φωσφόρος appellatur. *Cocleæ*, sunt altæ & rotundæ turres, & dictæ cocleæ, quasi cycleæ, quòd in eis tanquam per circulum orbémque conscendatur, qualis est Romæ clxxxv. pedibus. *Thermæ*, appellatæ quòd caleant. Græci enim θερμὸν calorem vocant. Balneis verò nomen inditum à leuatione mœroris. Nam Græci βαλανεῖον dixerunt, quòd anxietatem animi tollat. Hęc & gymnasia dicuntur, quia ibi athletæ vncto corpore & perfricato manibus exercitantur. Nam γυμνάσιον Græcè, Latinè exercitium dicitur. γύμνος verò nudus, *Apodyterium*, vbi lauantium vestimenta ponuntur, ab exuendo dictum. Ἀποδύειν enim Græcè exuere dicitur. *Propina*, Græcus sermo est, qui apud nos corruptè popina dicitur. Est autem locus iuxta balnea publica, vbi post lauacrũ à fame & siti reficiuntur. Vnde & propina & propinare dicitur. Πεῖνα enim Græcè famem significat, eo quòd hic locus famem tollat. *Tabernæ*, olim vocabantur ædiculæ plebeiorum paruæ & simplices in vicis, axibus, & tabulis clausæ, vnde & tabernariæ, quòd ibi soleant considere. dictæ autem tabernæ quòd ex tabulis ligneis erant constructæ: quæ nũc etsi non speciem: nomen tamen pristinum retinent. *Macellum* dictum, quòd ibi macentur pecora, quæ mercantibus venundantur. *Mercatum* autem à commercio nominatum. Ibi enim res vendere vel emere solitum est, sicut & telonium dicitur, vbi merces nauium & nautarum emolumenta redduntur. Ibi enim vectigalis exactor sedet, precium rebus impositurus, & voce à mercatoribus flagitans. *Carcer*, est à quo prohibentur exire, & dictus carcer à coercendo. Hinc Fronto, Vt pergræcari potius amœnis locis, quàm coerceri carcere videretur.

De habitaculis. CAP. III.

Habitatio, ab habitando vocata, vt Habitare casas. *Domus*, ex Græca appellatione vocata. Nam δόματα Græci tecta dicunt. Est autem domus vnius familiæ habitatio: sicut vrbs vnius populi: sicut orbis, domicilium totius generis humani. Omne ædificium antiqui *ædem* appellauerunt. Alij ædem ab ædendo quidem sumpsisse nomen existimant, dantes exemplũ de Plauto, Si vocassem vos in ædem ad prandium. Hinc & ædificiũ, eo quòd fuerit prius ad edendum factum. *Aula*, domus est regia siue spaciosum habitaculum, porticibúsque quatuor conclusum. *Atrium*, magna ædes est, siue amplior & spaciosa domus, & dictũ est atrium, eo quòd addantur ei tres porticus extrinsecus. Aliis atrium quasi ab igne & ligno atrum dixerunt.

Atrum enim fit ex fumo. *Palatium*, à Palante principe Arcadum dictum: in cuius honore Arcades Palanteum oppidum construxerunt, & regiam in ipsius nomine conditam palatium vocauerunt. *Thalamum*, hac ex causa vocatum ferunt. Cùm enim raptæ fuissent à Romanis Sabinæ, ex quibus cùm vna ante alias specie nobilis cum magna omnium admiratione raperetur, Talamoni duci eam oraculo responsum est dari: & quoniam hæ nuptiæ feliciter cesserant, institutum est, vt in omnibus nuptiis thalami nomen iteretur. Ægyptij quoque lingua sua loca in quibus nubentes succedunt & incubant, thalamum nominant. *Cœnaculum*, dictum à communione vescendi: vnde & cœnobium, congregatio. Antiqui enim publicè & in commune vescebantur, nec vllius conuiuium singulare erat, ne in occulto deliciæ luxuriam gignerent. *Triclinium*, est cœnaculum, à tribus lectulis discumbentium dictum. Apud veteres enim in loco vbi conuiuij apparatus exponebatur, tres lectuli strati erant, in quibus discumbentes epulabantur, κλίνη enim Græcè lectus vel accubitus dicitur, ex quo confectũ est, vt triclinium diceretur. *Cella*, dicta quòd nos occultet & celet. *Cubiculum* verò, quòd eo cubemus, ibíque dormientes requiescamus. *Cubile* autem cubandi locus est. *Secessus* quòd sit locus secretus, id est sine accessu. *Diuersorium* dictum, eo quòd ex diuersis viis ibi conueniatur. *Hospitium*, sermo Græcus est: vbi quis ad tempus hospitali iure inhabitat, & iterum inde transiens migrat. Inde & metatum, quia mutatur. Vnde & legitur, & Castra metati sunt pro mutauerunt. Non enim illic permanet exercitus, sed pertransit. *Mœniana*, dicta sunt quòd maneamus. Mœnianus collega Crassi in foro proiecit materias, vt essent loca in quibus spectantes insisterent, quæ ex nomine eius mœniana appellata est. Hæc & solaria, quia patent soli: post hæc alij lapide, alij materia ædificare porticibus mœniana, & foribus, & domibus adiecerunt. *Tabulata*, olim ligneæ domus fiebant. Inde nomen permanet tabulatorum. *Apogeum*, est constructum sub terris ædificium, quod nos antrium vel speluncam dicimus. *Solarium*, quòd soli & auræ pateat, qualis fuit locus in quo Dauid Bersabeam lauantem aspexit & adamauit. Cùm Hierosolymam Antiochus obsideret, Hircanus princeps Iudæorum referato Dauid sepulcro, tria millia auri talenta inde abstraxit: ex quibus ccc. Antiocho dedit, vt obsidionem relinqueret, atque vt facti inuidiam demeret, fertur ex reliqua pecunia instituisse primus *Xenodochia*, quibus aduentum susciperet pauperum & peregrinorum, vnde & vocabulum sumpsit. Nam ex Græco in Latinam ξενοδοχεῖον peregrinorum susceptio nuncupatur. Vbi autem ægrotantes de plateis colligũtur: νοσοκομεῖον Græcè dicitur: iniquo consumpta languoribus atque inediis miserorum membra fouentur.

De ædificiis sacris. CAP. IIII.

Sacra sunt *loca*, diuinis cultibus instituta, vtpote ea in quibus altaria litantibus de more pontificibus consecrantur. *Sancta*, iuxta veteres exteriora templi sunt. *Sancta* autem sanctorum locus templi secretior, ad quem nulli erat accessus, nisi tantùm sacerdoti. Dicta autem *Sancta sanctorum*, quia exteriori oraculo sanctiora sunt, vel quia sanctiorum comparatione sanctiora sunt, sicut Cantica canticorum, quia cantica vniuersa præcellunt. Sanctum autem à sanguine hostiæ nuncupatum. Nihil enim sanctum apud veteres dicebatur, nisi quod hostiæ sanguine esset consecratum aut conspersum. Item sanctum quod extat esse sancitum. *Sancire* autem est confirmare & irrogatione pœnæ ab iniuria defendere, sic & leges sanctæ, & mores sancti esse dicuntur. *Propitiatorium*, oraculum inter duo Cherubin. Et dictum propitiatorium quasi propitiationis oratorium. Propitiatio enim placatio. est. *Oracula*, dicta eo quòd inde responsa redduntur, & oracula ab ore. *Penetralia*, secreta sunt oraculorum, & penetralia dicta ab eo quod est penitus, hoc est penè intus. *Oratorium*, orationi tantùm est consecratum, in quo nemo aliud agere debet, nisi ad quod est factum, vnde nomen accepit. *Monasterium* vnius monachi, id est solitarij habitatio. *Cœnobium*, ex Græco & Latino videtur esse compositum. Est enim habitaculum plurimorum in commune viuentium. κοινὸν enim Græcè commune dicitur. *Templi*, nomen generale, pro locis enim quibuscunque magnis antiqui templa dicebant. Et templa dicta quasi tecta ampla. Sed & locus designatus ad orientem, à contemplatione templum dicebatur. Cuius partes quatuor erant: antica ad ortum, postica ad occasum, sinistra ad septentrionem, dextra ad meridiem spectans, vnde & quando templum construebant, orientem spectabant æquinoctialem, ita vt lineæ ab ortu ad occidentem missæ fierent partes cæli dextra sinistra æquales, vt qui consuleret ac deprecaretur rectum aspiceret orientem. *Fana*, dicta à Faunis quibus templa error gentilium construebat, vnde consulentes dæmonium, responsa audirent. *Delubra*, veteres dicebant templa fontes habentia, quibus ante ingressum diluebantur, & appellati delubra à diluendo. Ipsa nunc sunt ædes cum sacris fontibus in quibus fideles

fideles regenerati purificantur,& bene quodam præsagio delubra sunt appellata. Sunt enim in ablutionem peccatorum. Fons autem in delubris locus regeneratorum est, in quo septem gradus in Spiritus sancti mysterio formantur, tres in descensu,& tres in ascēsu.Septimus verò is est qui & quartus,id est similis Filio hominis: extinguens fornacem ignis,stabilimentum pedum,fundamentum aquæ, in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. *Basilicæ* priùs vocabantur regum habitacula,vnde & nomen habent. Nā βασιλεὺς rex, & basilicæ regiæ habitationes. Nunc autem ideò diuina templa basilicæ nominantur, quia ibi regi omnium deo cultus & sacrificia offerūtur.*Martyrium* locus martyrum Græca deriuatione, eo quòd in memoriam martyris sit constructum, vel quòd sepulchra sanctorum ibi sint martyrū.*Aram* quidam vocatam dixerunt,quòd incensæ ibi victimæ ardeant. Alij aras dicunt à precationibus, id est, quas Græci ἀρὰς vocant,vnde contrà imprecatio satura dicitur. Alij volunt ab altitudine aras: sed malè.*Altare* autem ab altitudine constat esse nominatum, quasi alta ara.*Pulpitum* quòd in eo lector vel psalmista positus in publico conspici à populo possit, quò liberius audiatur. *Tribunal*, eo quòd inde à sacerdote tribuantur præcepta viuendi.Est enim locus in sublimi constitutus,vnde vniuersa exaudiri possint.Aliàs tribunal à tribubus denominatum: quòd ad illum tribus conuocentur. *Analogium* dictum quòd sermo inde prædicetur.Nam λόγος Græcè sermo dicitur: quòd & ipsum altius situm est.

De repositoriis. CAP. V.

Aerarium propriè est locus templi in quo sacra reponuntur: sicut donarium est in quo collocantur oblata, sicut lectisternia dicuntur, vbi homines sedere consueuerunt. Ab inferendis ergo & deportandis sacris sacrarium nuncupatur.*Donaria* verò eo quòd ibi dona reponantur, quæ in templis offerri consueuerunt.*Aerarium* vocatum,quia priùs æs signatum ibi recondebatur.Hoc enim olim in vsu erat auro argentóque nondum signato, ex quorum metallis quanuis postea facta fuissent pecunia, nomen tamen ærarij permansit ab eo metallo vnde pecunia initium sumpsit. *Armarium* locus vbi quarumcunque artium instrumenta ponuntur. *Armamentorium* verò vbi tātùm tela armorum. Vnde Iuuenalis, Quicquid habent telorum armamentaria cœli. Dicta autem vtraque ab armis, id est brachiis quibus exercentur. *Bibliotheca* est locus vbi reponuntur libri.βίβλος enim Græcè liber,θήκη repositorium dicitur. *Promptuarium* dictum eo quòd inde necessaria victui promuntur,id est,proferuntur.*Cellarium* quòd in eo colligantur ministeria mensarum: vel quæ necessaria victui supersunt. Inter promptuarium autem & cellarium hoc interest,quòd cellarium est paucorum dierum, promptuarium verò temporis longi. *Apotheca* autem vel horrea à Græco verbum ex verbo repositoria vel reconditoria dici possunt, eo quòd in iis homines elaboratas fruges reponunt. Vnde & ἀποθήκη Græco sermone repositam rei copiosam substantiam appellamus.

De operariis. CAP. VI.

Ergasterium locus est vbi opus aliquod fit.Græco enim sermone ἐργάζομαι operor significat. *Ergastula* quoque & ipsa à Græco vocabulo nuncupantur, vbi deputantur noxij ad aliquod opus faciendum,vt solent gladiatores & exules qui marmora secant, & tamen vinculorum custodiis alligati sunt. *Gynæcium* Græcè dictum, eo quòd ibi conuentus fœminarum ad opus lanificij exercendū conuenit.Mulier enim Græcè γυνὴ nuncupatur.*Pistrinum* quasi pilistrinum,quia pilo antea tundebant granum. Vnde & apud veteres non molitores,sed pistores dicti sunt quasi finsores,à findendis granis frumenti: molæ enim nondum vsus erat, sed granum pilo tundebant: vnde Virgilius, Nunc torrete igni fruges,nunc frangite saxo. *Clibanus* fornax à cliuo dictus, ab eo quòd in erectione sit collectus. *Cliuum* enim ascensum dicimus siue flexuosum. *Furnus* per deriuationem à farre dictus, quoniam panis ex eo factus ibi coquitur. *Torcular* dictum, eo quòd ibi vuæ calcentur,atque extortæ exprimantur. *Forus* est locus vbi vua calcatur,dictus quòd ibi feriatur vua,vel propter quod ibi teratur pedibus.Vnde & calcatorium dicitur.sed hoc nomen multa significat. Prima species fori, locus est in ciuitate ad exercendas nundinas relictus. Secunda, vbi magistratus iudicare solet.Tertia,quam suprà diximus, quam calcatorium nominamus. Quarta, spacia plana in nauibus,de quibus Virgilius,Laxátque fores. Lacus dictus quòd ibi decurrit frugum liquor.

De aditibus. CAP. VII.

Aditus ab eundo dictus, per quem ingredimur & admittimur.*Vestibulum* est vel aditus domus priuatæ, vel spatium adiacens ædibus publicis. Et vestibulum dictum, eo quòd vestiuntur fores, aut quòd aditum tecto vestiat, aut à stando. *Porticus* quòd transitus sit magis quàm ad standum

sita sit, quasi porta, & porticus eò quod sit aperta. *Ianua* à Iano quodam appellatur, cui gentiles omne introitum vel exitum sacrauerunt. Vnde Lucanus, Ferrea Belligeri cõpescat limina Iani. Est autem primus domus ingressus: cætera intra ianuam ostia vocantur. Generaliter quidem ostium est, per quod ab aliquo arcemur ingressu, ab obstando dictum, siue ostium, quia ostendit aliquid intus. Alij aiunt ostium appellari, quia hostem moratur. Ibi enim aduersariis nos obiicimus. hinc & Ostia Tiberina, quia hostibus sunt opposita. *Fores & ualuæ* claustra sunt. Sed fores dicuntur quæ foras: valuæ, quæ intus reuoluuntur, & duplices complicabilésq; sunt: sed generaliter vsus vocabula ista corrumpit. *Claustra* ab eo quòd claudantur dicta. *Fenestræ* sunt quibus pars exterior angusta & interior diffusa est, quales in horreis videmus dictæ, eo quòd lucem fænerentur. Lux enim Græcè φῶς dicitur: vel quia per eas intus positus homo foras videt. Alij fenestram putant dictam, eo quòd domui lucem ministrat, compositum nomen ex Græco Latinóque sermone. φῶς enim Græcè lux est. *Cardo* est locus in quo ostium vertitur: & semper mouetur, dictus ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd quasi cor hominem totum, ita ille cuneus ianuam regat ac moueat. Vnde & prouerbiale est, In cardine rem esse. *Limina* ostiorum dicta, eò quòd transuersæ sunt, vt limes, & per ea sicut in agro aut introeatur, aut foris eatur. *Postes & antes* quasi post & ante stantes. Et antes quia ante stant, vel quia antea ad eas accedimus priusquam domum ingrediamur. Postes eo quòd post ostium stent.

De partibus ædificiorum.

CAP. VIII.

Fvndamentum dictũ quòd fundus sit domui. Idem & cementũ à cedendo dictũ, quòd crasso lapide surgat. *Paries* nuncupatus, quia semper duo sunt pares, vel à fronte, vel à latere. Siue enim tetragonũ siue hexagonum sit, qui se conspiciunt ex pari eruut. Aliter enim structura facta deformis est. *Parietinas* dicimus quasi parietum ruinas. Sunt enim parietes stantes sine tecto & sine habitantibus. *Angulus* quòd duos parietes in vnum coniungat, *Culmina* dicta sunt, quia apud antiquos tecta tegebãtur culmo, vt nũc rustica. Hinc tecti summitas culmen dicitur. *Cameræ* sunt volumina introrsum respicientia appellatæ à curuo κεκαμένον enim Græcè curuum est. *Laquearia* sunt quæ camerã subtegunt & ornant: quæ & lacunaria dicuntur. Principaliter autem lacus dicitur: vt Lucilius, Resultant ædésque lacúsque. Cuius diminutio lacunar facit: vt Horatius, Neq; aureum mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio lacunarum, & per ἀπήχημα laquearium facit. *Absida* Græco sermone, Latinè interpretatur lucida, eo quòd lumine accepto per arcum resplendeat. Sed vtrum absidam an absidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam doctorum existimant. *Testudo* est camera templi obliqua, nam in modum testudinis veteres templorum tecta faciebant: quæ ideò sic fiebant, vt cœli imaginem redderet, quod constat esse conuexum. Alij testudinem volunt esse locũ in partem atrij aduersum venientibus. *Arcus* dicti quòd sint arta conclusione curuati. ipsi & fornices. *Pauimenta* originem apud Græcos habent elaborata arte picturæ. *Lithostrota* paruulis crustis ac tessellis tinctis in varios colores. vocata autem pauimenta, eò quòd pauiantur, id est cædantur. Vnde & pauor, quia cædit cor. *Ostracus* est pauimentum testaceum, eò quòd fractis testis calce admixta feriatur. Testam enim Græci ὄστρακα dicunt. *Compluuium* dictum, quia aquæ partes quæ circa sunt eò conueniant. *Tessellæ* sunt è quibus domicilia sternuntur, à tesseris nominata, id est quadratis lapillis, per diminutionẽ. *Bases* sulturæ sunt columnarum, quæ à fundamento consurgunt, & superpositæ fabricæ sustinent pondus. Bases autem nomen petræ est fortissimæ Syro sermone. ¶ *Columnæ* pro longitudine & rotũditate vocatę, in quibus totius fabricæ pondus erigitur. Antiqua ratio columnarũ erat altitudinis, tertia pars latitudinis. Genera rotundarum quatuor: *Dorica, Ionica, Tuscanica, Corinthea*, mensura grossitudinis & altitudinis inter se distantes. Quintum genus est earum quę vocantur *Atticæ*, quaternis angulis aut amplius, paribus laterum interuallis. *Capitolia* dicta, quòd sint columnarum capita: sicut super collum, caput. *Epistilia* sunt, quæ super capitella columnarum ponuntur: & est Græcum, id est supermissa. *Tegula* quòd tegant ædes, & *imbrices*, quòd accipiant imbres. *Lateres* & *Laterculi*, quòd lati formentur circumactis vndique, quatuor tabulis. *Canalis* ab eo quòd cauã sit in modum cannæ. Sanè canalem melius genere fœminino quã masculino proferimus. *Fistula* aquarum sunt dictæ, quòd aquas fundant, & emittant. Nam σίνειν Græcè mittere est. Formæ earum pro magnitudine aquæ & capacitatis modo fiunt.

De munitionibus. CAP. IX.

Mvnitum vel *munimentum* dictum, quia manu est factũ. *Cohors* vocata, vel quod coartet cuncta quæ interius sunt, id est

concludat,vel quòd coerceat obiectu suo extraneos,& adire prohibeat. *Vallum* est,quod mole terræ erigitur, vt custodia prætẽdatur. dictum autem vallum à vallis.Nam *Valli fustes* sunt, quibus vallum munitur. Et valli dicti, quòd figantur & euellantur. *Interualla* spacia sunt inter capita vallorum,id est stipitum quibus vallum fit, vnde & cætera quoq; spacia dicuntur,à stipitibus scilicet. *Agger* est cuiuslibet rei aceruatio,vnde fossæ aut valles possunt repleri. Agger propriè dicitur terra aggesta,quæ vallo facto propius ponitur,sed abusiuè & muros & munimenta omnia aggerem dicimus. *Maceriæ* sunt parietes longi, quibus vineæ aliquæ clauduntur. Longum enim Græci μακρὸν dicunt. *Formatum* siue *formatium* in Africa vel Hispaniæ parietes de terra appellant, quomodo in forma circumdatis duabus vtrinque tabulis infertiuntur verius quàm instruuntur. Æuis durant incorrupti,ventis,ignibus, omni cemento fortiores. *Sepes* munimenta satorum sunt, vnde & appellatæ. *Caulæ* munimenta ouium, vel sepimenta ouilium. Est enim Græcum nomen c.detracta. Nam Græci αὐλὰς vocant animalium receptacula.

De tentoriis. CAP. X.

Tabernacula tentoria sunt militum, quibus in itinere solis ardores tempestatésque imbrium frigorísque iniurias vitant. Dicta autem tabernacula, quòd cortinę distentæ funibus,tabulis interstantibus appenderẽtur,quæ tentoria sustinerẽt. *Tentorium* vocatum,quòd tendatur funibus & palis, vnde & hodie prætendere dicuntur. *Papiliones* vocãtur à similitudine paruuli animalis volantis, quod maximè abundat florentibus maluis. Hæ sunt auiculæ quæ lumine accenso conueniunt,& circa volitantes ab igne proximo interire coguntur.

De sepulcris. CAP. XI.

Sepulchrum à sepulto dictum. Prius autem quisque in domo sua sepeliebatur. Postea vetitum est legibus, ne fœtore ipso corpora viuentium contacta inficerentur. *Monumentum* ideo nuncupatur,eo quòd mentem moneat ad defuncti memoriã. Cũ enim nõ videris monumentum, obliuiscéris mortuũ. Hoc est illud quod scriptum est, Excidit tanquam mortuus à corde. Cum autem videris,monet mentem & ad memoriam te reducit,vt mortuum recorderis: Monumenta itaque & memoriæ, pro mentis admonitione dictæ. *Tumulus* dictus quasi tumens tellus. *Sarcophagus* Græcum nomẽ est,eo quòd ibi corpora assumantur, σὰρξ enim Græcè,caro, φάγω, comedere dicitur. *Mausolea* sunt sepulchra seu monumenta regum,à Mausoleo rege Ægyptiorum dicta. Nam eo defuncto vxor eius miræ magnitudinis & pulchritudinis sepulchrum extruxit,in tantum vt vsque hodie omnia monumenta precioſa ex eius nomine mausolea nuncupentur. *Pyra est* genus sepulchrorum quadratum & fastigiatum vltra omnem celsitudinem quæ fieri manu possit,vnde & mensuram vnam vmbrarum egressæ nullam habere vmbram dicuntur. Tali autem ędificio surgunt,vt à lato incipiant & in angusto finiantur, sicut ignis. πῦρ enim dicitur ignis,has Ægyptus habet. Apud maiores enim, potentes aut sub montibus aut in montibus sepeliebantur. Inde tractum est vt super cadauera aut pyramides fierent,aut ingentes columnæ collocarentur.

De ædificiis rusticis. CAP. XII.

Casa est agreste habitaculum palis atque virgultis, arundinibúsque contextum, quibus possint homines tueri à vi frigoris,vel caloris iniuria. *Tugurii* casula est, quã faciunt sibi custodes vinearũ ad tegimen sui quasi tegurium, siue propter ardorem solis & radios declinandos, siue vt inde homines vel bestiolas, quæ insidiari solent natis frugibus, abigant. Hanc rustici *capannam* vocant: quod vnum tantum capiat. *Tescua* quidam putant esse tuguria,quędam loca prærupta & aspera. *Magalia* ędificia Numidarum agrestium oblonga incuruis lateribus recta,quasi nauium carinæ sint: siue rotunda in modum furnorũ. Et magalia dicta,quasi magaria, quia *Magar* Punici nouam villam dicunt,vna litera commutata l pro r magaria,tuguria.

De agris. CAP. XIII.

Ager Latinè appellari dicitur,eo quòd in eo agatur aliquid. Alij agrum ex Græco nominari manifestius credunt. Vnde & villa Græcè χωρία dicitur. *Villa* à vallo, id est aggere terræ nũcupata,quòd pro limite cõstitui solet. *Possessiones* sunt agri latè patentes publici priuatique: quos initio non mãcipatione,sed quisque vt potuit occupauit. atque possedit, vnde & nuncupati. *Fundus* dictus, quòd eo *fundatur* vel stabiliatur *patrimoniũ*. Fundus autem,& vrbanum ędificiũ & rusticum intelligendum est. *Prædium*,quòd ex omnibus *patrisfamilias maximè præuidetur*,id est apparet, quasi præuidiũ,vel quòd antiqui agros,quos bello ceperant, vt *præda* nomine habebant. ¶ Omnis autem ager,vt Varro docet, quadrifarius diuiditur. Aut enim *aruus* est ager,id est sationalis: aut *consitus*, id est aptus arboribus: aut *pascuus*, qui herbis tãtum,

& animalibus vacat: aut *florens*, quòd sunt horti apibus congruentes & floribus. Quod etiam Virgilius in quatuor libris Georgicorum secutus est. *Rura* veteres incultos agros dicebant, id est siluas & pascua, agrum verò qui colebatur. Nam rus est quo mel, quo lac, quo pecus haberi potest. Vnde & rusticus nominatur. hæc agrestium prima & otiosa fœlicitas. *Seges* ager est in quo seritur. vnde & Virgilius, Illa seges demum votis respondet auari Agricolæ. *Compascuus* ager dictus, qui à diuisoribus agrorum relictus est ad pascendum communiter vicinis. *Alluuius* ager, est quem paulatim fluuius in agrum reddit. *Arcifinius* ager dictus est, quia certis linearum mensuris continetur: sed arcentur fines eius obiectu fluminum, montium, arborum. vnde & in iis agris nihil subciſiuorum interuenit. *Noualis* ager est primum proscissus, siue qui alternis annis vacat, nouandarum sibi virium causa. Noualia enim semel cum fructu erat, & semel vacua. *Squalidus* ager quasi excolidus, eo quòd iã à cultura exierit, sicut exconsul, quod à consulatu discesserit. *Vliginosus* ager est semper vuidus. Nam vuidus dicitur, qui aliquando siccatur. Vligo enim humor terræ naturalis est, ab ea nunquam recedens. *Subsiciua* sunt propriè quę de materia præcidens furor quasi superuacua abiicit. Inde & subsiciui agri, quos in pertica diuisos recusãt, quasi steriles vel paluſtres. Itẽ subciſiua, quæ in diuisura agri nõ efficiunt centurias, id est iugera cc. *Area* dicitur tabularum æqualitas. dicta autem area à planicie atque æqualitate, vnde & ara. Aliqueam vocatam dicunt, quòd pro triturandis frugibus eradatur, vel quòd non triturẽtur in ea nisi arida. *Pratum* est cuius fœni copia armenta tuentur, cui veteres Romani nomen indiderunt ab eo quòd protinus sit paratum: nec magnum laborem culturæ desideret. Prata autem sunt quæ secari possunt. *Paludes* dictæ à Pale pastorali dea, quòd paleam, id est pabula nutriant iumentorum.

De finibus agrorum. CAP. XIIII.

Fines dicti, eo quòd agri funiculis sunt diuisi. Mensurarum enim lineæ in terrarũ partitione tenduntur, vt dimensionis æqualitas teneatur. *Limites* appellati antiquo verbo transuersi. Nam transuersa omnia antiqui lima dicebant: à quo & limina ostiorũ per quę foris & intus itur: & limites quòd per eos foras in agros eatur. Hinc & *limus* vocabulum accepit, cingulum quo serui publici cingebãtur obliqua purpura. *Termini* dicti, quòd terræ mensuras distinguunt atque declarant. His enim testimonia finium intelliguntur, & agrorum intentio & certamen aufertur. ¶ *Limites maximi* in agris sunt duo, *cardo & decumanus*. *Cardo* qui à septentrione directus à cardine cœli est: nam sine dubio cœlum vertitur in septentrionali orbe. *Decumanus* est qui ab oriente in occidentem per transuersum dirigitur, qui pro eo quòd formam X faciat, decumanus est vocatus. Ager enim bis diuisus figuram numeri denarij efficit. *Area* ab arcendo vocata. *Fines* enim agri custodit, eósque adire prohibet. *Trifinium* dictum, eo quòd trium possessionum fines astringit. Hinc & *quadrifinium*, quod quatuor. Reliqui limites angustiores & inter se distant imparibus interuallis & nominibus designatis.

De mensuris agrorum. CAP. XV.

Mensura est quicquid pondere, capacitate, longitudine, altitudine, animóque finitur. Maiores itaque *orbem* in partibus: *partes*, in prouincias: *prouincias* in regionibus: *regiones*, in locis: *loca*, in territoriis: *territoria*, in agris: *agros*, in cẽturiis: *centurias*, in iugeribꝰ: *iugera*, in climatibus: deinde *climata* in *actu*, *perticas*, *passus*, *gradus*, *cubitos*, *pedes palmos*, *vncias*, & *digitos* diuiserunt: Tanta enim fuit eorũ solertia. *Digitus* est minima pars agrestiũ mensurarum. Inde vncia habens digitos tres. *Palmus* autem quatuor habet digitos: *pes* sedecim digitos: *passus* pedes quinque *pertica* passus duos, id est, decem pedes. *Pertica* autẽ à portãdo dicta, quasi portica. Omnes autem præcedentes mensurę in corpore sunt, vt palmus, pes, passus, & reliqua: sola pertica portatur. Est enim decem pedum ad instar calami in Ezechiele templum mensurantis. *Actus* est minimus, latitudine pedum quatuor, longitudine cẽtum sexaginta. *Climata* quoque vndique versum habent sexaginta pedes. *Actus quadratus* vndique finitur pedibus centũ viginti. Hunc Betici arapennẽ dicunt, ab arando scilicet. *Actus duplicatus* iugerum facit: & ab eo quod est iunctum, iugeri nomen accepit. *Iugerum* autem constat longitudine pedũ ducentorum quadraginta, latitudine cẽtum viginti. *Actum* prouinciæ Beticæ rustici agrũ vocant. *Porcam* iidem Betici triginta pedum latitudine, & octoginta lõgitudine definiũt. Sed porca est quod in arãdo extat. *Lyra* quod defossum est. At Galli *candetum* appellant in areis vrbanis spacium centum pedum, quasi centetum. In agrestibus autem pedum CL. quod aratores candetũ vocãt. Porrò *stadialis ager* habet passus CXXV. id est, pedes DCXXV, cuius mensura octies computata miliare facit, quod constat quinque millibus pedum. *Centuria* autem ager est ducentorum iugerum, qui

rum, qui apud antiquos è centum iugeribus vocabatur: sed postea duplicata est, nomén-que pristinum retinuit. In numero enim centuriæ multiplicatæ sunt: nomen mutare non potuerunt.

De itineribus. CAP. XVI.

MEnsuras viarum nos *milliaria* dicimus, Græci *stadia*, Galli *leucas*, Ægyptij *sigines*, Persæ *parasangas*. Sunt autem propriè quæque spacia. *Milliarium* mille passibus terminatur: & dictum milliarium, quasi mille adium, habens pedes quinque millia. *Leuca* finitur passibus quingentis. *Stadium* octaua pars milliarium est, constans passibus CXXV. Hoc primùm Herculē statuisse dicunt, eúmque eo spacio determinasse, quod ipse sub vno spiritu confecisset: ac proinde stadium appellasset, quod in fine respirasset, simúlque stetisset. *Via* est, qua potest ire vehiculum: & via dicta à vehiculorum incursu. Nam duos actus capit, propter euntium & venientium vehiculorum occursum. Omnis autem via aut publica est, aut priuata. *Publica* est quæ in solo publico est, qua iter actus populo patet. Hæc autem ad mare, aut ad oppida pertinet. *Priuata* est quæ vicino municipio data est. *Strata* dicta, quasi vulgi pedibus trita. Lucretius: Strataque iam vulgi pedibus detrita viarum. Ipsa est & *delapidata*, id est, lapidibus strata. Primùm autem Pœni dicuntur lapidibus vias strauisse: postea Romani eas per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa. *Agger* est media stratæ eminentia, coaceruatis lapidibus strata, ab aggere, id est, coaceruatione dicta, quam historici viam militarem dicunt: vt, Qualis sæpe viæ deprensus in aggere serpens. *Iter* vel itus est via, qua iri *ab homine* quaqua versum potest. Iter autem & itiner diuersam habent significationem: *Iter* enim locus est transitu facilis. vnde & appellamus itum. *Itiner* autem est itus longæ vię: & ipse labor ambulandi, vt quò velis peruenias. *Semita* itineris dimidium est, à semi itu dicta. Semita autem hominum est: callis ferarum & pecudum. *Callis* est iter pecudum inter montes angustum & tritum à callo pecudum vocatum, siue callo pecudum perduratum. *Tramites* sunt transuersa in agris itinera, siue recta via, dicti quòd transmittant. *Diuortia* sunt flexus viarum, hoc est, viæ in diuersa tendentes: eadem *diuerticula* sunt, hoc est, diuersæ ac diuisæ viæ: siue semitæ transuersæ, quæ sunt alteræ viæ. *Biuium*, quia duplex est via. *Competa*, quia plures in ea cōpetunt viæ, quasi *triuia*, *quatriuia*. *Ambitus* inter vicinorum ædificia locus, duorum pedum & *semipedis* ad circumeundi facultatem relictus, & ab ambulando dictus. *Orbita* vestigium carri, ab orbe rotæ dicta. Porrò *actus* quo pecus agi solet. *Cliuosum* iter flexuosum. *Vestigia* sunt pedum signa primis plantis expressa, vocata quòd iis viæ præcurrentium inuestigentur, id est, cognoscantur.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVI.

CAPITA LIBRI DECIMISEXTI.

1 *De puluere & glebis terræ.*
2 *De glebis ex aquis.*
3 *De lapidibus vulgaribus.*
4 *De lapidibus insignioribus.*
5 *De marmoribus.*
6 *De gemmis.*
7 *De viridioribus gemmis.*
8 *De rubris gemmis.*
9 *De purpureis.*
10 *De candidis.*
11 *De nigris.*
12 *De variis.*
13 *De crystallinis.*
14 *De auris.*
15 *De vitro.*
16 *De metallis.*
17 *De auro.*
18 *De argento.*
19 *De ære.*
20 *De ferro.*
21 *De plumbo.*
22 *De stanno.*
23 *De electro.*
24 *De ponderibus.*
25 *De mensuris.*
26 *De signis ponderum.*

De pulueribus & glebis terræ.

CAP. I.

PVLVIS dictus, quòd vi venti pellatur. Tollitur enim eius flatu nec resistit: nec stare nouit: sicut ait propheta: Tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. *Limus* vocatus, quòd leuis sit. *Cœnum* est vorago luti. *Cinis* ex incendio dicitur ab eo enim fit. *Fauilla*, quòd per ignem effecta sit. Nam φάος ignis est. *Gleba*, quòd globus sit. Pulueris enim collectione compingitur, & in vno glomere adunatur. Terra autem ligata gleba est, soluta puluis. *Labina* eo quòd ambulantibus lapsum inferat, dicta per deriuationem à labe. *Lutum* vocatum quidã per antiphrasin putant, quòd non sit mundum: nam omne lotum mundũ est. *Volutabra* appellata, quòd ibi apri voluntentur. *Vligo* sordes limi vel aquæ sunt. *Subulum* leuissimum terræ genus. *Argilla* ab Argis vocata: apud quos primùm ex ea vasa cõfecta sunt. *Creta*, ab insula *Creta*, vbi melior est. *Creta Cimolia* candida est à Cimæa Italiæ insula dicta: quarum altera vestimentorum precioſos colores emollit: & confricato sulphure quodam nitore exhilarat: altera gemmis nitorem præstat. *Creta argentaria* & ipsa candida appellata, eo quòd nitorem argento reddat. *Terra Samia* à Samo insula dicta, glutinosa & candida, & linguæ lenis: medicamẽtis & vasculis necessaria. *Puluis Puteolanus* in Puteolanis Italiæ colligitur collibus, opponitúrque ad sustinenda maria fluctúsque frangendos. Nam mersus aquis protinus lapis fit, vndísque cotidie fortior effectus in saxum mutatur, sicut argilla igne in lapidem vertitur. *Sulphur* vocatum, quia igne accenditur, θεῖον: enim ignis est. Nam vis eius in aquis feruentibus sentitur, nec alia res facilius accenditur. Nascitur in insulis Æolis inter Siciliam & Italiam, quas ardere dicunt. Inuenitur & in aliis locis effossum. Huius genera quatuor. *Vnum* quod foditur transluceat & viret, quo solo ex omnibus medici vtuntur. *Alterum* quod appellant glebam vsibus tantùm fullonum familiare. *Tertium* liquor est, vsus eius ad lanas suffiendas, quia candorẽ mollitiém-que præstat. *Quartum* ad licinia conficienda maximè aptum. Sulphuris tanta vis est, vt morbos comitiales deprehendat nitore suo impositis igoibus in calice vini, prunáque subdita circumferens exardescentibus repercusso pallorem dirum velut defunctorum effundit.

De glebis ex aqua. CAP. II.

Bitumen in Iudæa de lacu Asphaltite emergit, cuius glebas supernatantes, nauis scaphis appropinquantes colligunt. In Syria autem limus est passim à terra exæstuans. Spissantur autem vtraque & dẽsitate coeunt. & vtraque Græci πισάσφαλτον appellant. Natura eius ardens & igni cognata, & neque aqua neque ferro rumpitur, nisi solis muliebribus inquinamentis: vtilis ad compages nauium. *Alumen* vocatum à lumine, quòd lumen coloribus præstat tingendis. Est autem salsugo terræ, efficitúrque hyeme ex aqua & limo, & æstiuis solibus maturatur. Huius species duæ sunt, liquidum & spissum. *Sal* quidã dictum putant, quòd in igne exiliat. Fugit enim ignem dum sit igneus, sed naturam sequitur, quia ignis & aqua semper inter se inimica sunt. Alij sal à salo & sole vocatum existimant: nam *aquis maris sponte gignitur*, spuma in extremis littoribus vel scopulis derelicta & sole decocta. Sunt & *lacus & flumina & putei è quibus hauritur*. Dehinc in saliuis ingestus sole siccatur, sed & flumina densantur in sale, amne reliquo sub gelu fluente. *Alibi quoque detractis arenis colligitur*, crescens cum lunæ noctibus: nam in Cyrenea Ammoniacus sub arenis inuenitur. Sunt & montes *natiui salis*, in quibus ferro ceditur, vt lapis renascens maius: tantæ alicubi duritiæ, vt muros domósque massis salis faciant, sicut in Arabia. In natura quoque salis differẽtiæ sunt. Nam alibi suauis, alibi salsissimus: *commune sal* in igne crepitat. *Tragasaũ* nec crepitat in igne, nec exilit. *Agrigentinum* Siciliæ flammis patiens in aqua exilit, in igne fluit contra naturam. Sunt & colorum differentiæ. Memphiticus *rufus* est: in parte quadam Siciliæ *purpureus*, vbi Ætna mons est. Item in eadem Sicilia in Pachyno adeò *splendidus & lucidus*, vt imagines reddat. In Cappadocia *crocinus* effoditur. ¶Salis natura necessaria est ad omnẽ escam. Fulmentis enim saporem dat: excitat auiditatem, & appetitũ in omnib⁹ cibis facit. Ex eo quippe omnis victus, delectatio & summa hilaritas. Hinc & salis nomen accepisse putatur. Nihil enim vtilius sale & sole. Denique cornea videmus corpora nauticorum. Quinetiam pecudes, armenta, & iumenta sale maximè prouocãtur ad pastum: multum largiores lacte, multóque gratiores casei dote. Corpora etiam sal astringit, siccat & alligat. Defuncta etiam à putrescendi labe vindicat, vt durent. *Nitrum* à loco sumpsit vocabulum. Nascitur enim in oppido vel regione Ægypti Nitria, ex quo & medicinæ fiunt, & sordes corporum vestiúmque lauantur. Huius natura nõ multum à sale distat. Habet enim virtutem salis & similiter oritur canescẽtibus littoribus siccitate. *Aphronitrum* Græcè, Latinè spuma nitri est, de quo quidam ait, Rusticus es, nescis quid Græco nomine dicar, spuma vocor nitri, Græ-

tri, Græcus es? aphronitrum. Colligitur autē in Asia, in speluncis distillans, dehinc siccatur sole. Optimum putatur, si minimè fuerit ponderosum & maximè fricabile, colore penè purpureo. *Chalcantum* dictum, quia chalcidis est timum, id est, flos: vnde & apud Latinos aeris flos appellatur. Fit autem nūc multis in regionibus: olim in Hispaniæ puteis vel stagnis id genus aquæ habentibus, quam decoquebant, & in piscinas ligneas fundebant, appendentes super eas restes, lapillis extentas, quibus limus in similitudinem vitreis acinis adhærebat: sícque eiectum siccabatur diebus xxx. Fit autem nunc alibi in speluncis, quod liquidè collectum dehinc diffusum in quosdam solidatur botros: fit & in scrobibus cauatis, quarum de lateribus decidentes guttę coalescunt: fit & salis modo, ex flagrantissimo sole. Adeò autem constrictæ virtutis est, vt in leonum & vrsorum ora sparsum tātam vim habeat ad stringendum vt non valeant mordere. In codice quodam manuscripto ante vocabulum Aphronitrum habentur hęc: Nam sicut salem in littore maris feruor conficit Solis, durando in petram aquas marinas, quas maior vis ventorum vel ipsius maris feruor in littora vlteriora proiecerit: ita in Nitria, vbi ęstate pluuię prolixiores tellurem infundunt. adurit sideris ardor tantus, qui ipsas pluuiales per latitudinem arenarum concoquat in petram: sali quidem vel glaciei aspectu simillimā, sed nihil rigidi rigoris, nil salsi saporis habentem, quæ tamen iuxta naturam salis in caumate durare atq; nubiloso aere fluere ac liquefieri solet. Hanc ind genæ sumentes seruant, & vbi opus fuerit, pro lauamento vtuntur. Vnde Iudææ peccanti dicit propheta: Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, maculata es in iniquitate tua, dicit Dominus. Crepitat autem in aqua, quomodo calx viua, & ipsa quidem disperit, sed aquam lauationi aptam reddit.

De lapidibus vulgaribus. CAP. III.

Lapis à terra tanquam densior etiam vulgò discernitur. Lapis autem dictus, quòd lædat pedem. Lapis mollis est & sparsus. *Saxa* hærent & à montibus exciduntur. Petra Gręcum est. *Silex* est lapis durus, eò quòd exiliat ignis, ab eo dictus. *Scopulus* à saxo eminenti, quasi à speculando dictus: siue à tegimento nauium, ἀπὸ τοῦ σκέπειν. *Spelea* Græcè, spelunca Latinè. Est autem rupis cauata. *Crepido* extremitas saxi abrupti: vnde & crepido vocata, quòd sit abrupti saxi altitudo: sicut hæret pede pes densus, vnde & vocatur. *Cautes* aspera saxa in mari, dictæ à cauendo, quasi cauatæ. *Murices* petræ in littore similes muricibus viuis, acutissimæ & nauibus perniciosæ. *Icon* saxum est, quod humanæ vocis sonū captans, etiam, verba loquentium imitatur. εἰκὼν autem Græcè, Latinè imago vocatur, eò quòd ad vocem respondens alieni efficitur imago sermonis: licet hoc quidem & locorū natura eueniat, ac plerunque conuallium. *Calculus* est lapillus terræ admixtus, rotūdus atque durissimus, & omni puritate lenissimus. Dictus autem calculus, quòd sine molestia breuitate sui calcetur: cui contrarius est scrupus, lapillus minutus & asper: qui si inciderit in calciamentum, nocet, & molestia est animo: vnde & molestiā animi dicimus scrupulum: hinc & scrupea saxa, id est, aspera. *Cos* nomen accepit, quòd ferrum ad incidendum acuat, Cos enim Græco sermone incisio nominatur. Ex his aliæ aquariæ sunt: aliæ oleo indigent in acuendo, sed oleum lenem, aquariæ aciem acerrimam reddunt. *Pumex* vocatur, eò quòd spumæ densitate concretus fiat, & est aridus, candore paruus: tantámq; naturam refrigerandi habens, vt in vase missus, musta deferuere desinant. *Rudos* artifices appellant lapides contusos & calci admixtos, quos in pauimentis faciendis superfundunt: vnde & rudera dicuntur. *Gipsum* cognatum calci est, & est Græcum nomē: plura eius genera. Omnium autem optimum *lapis specularis*. Est enim signis ædificiorum & coronis gratissimus. *Calx viua* dicta, quia dum sit tactu frigida, intus occultum continet ignem. Vnde & perfusa aqua statim latens ignis erūpit. Natura eius mirum aliquid facit. Postquam enim arserit, aquis incenditur, quibus solet ignis extingui: oleo extinguitur, quo solet ignis accendi. Vsus eius structuris fabricæ necessarius. Nam lapis lapidi non potest adhærere fortius, nisi calce coniunctus Calx è lapide albo & duro melior structuræ: ex molli, vtilis tectoriis. *Arena* ab ariditate dicta, non adhærendo in fabricis, vt volunt quidam. Huius probatio, si manu impressa stridat: aut si in vestem candidam sparsa nihil sordis relinquat.

De lapidibus insignioribus. CAP. IIII.

Magnes lapis Indicus ab inuentore vocatus. Fuit autem in India primum repertus. Clauis crepidarum, baculíque cuspidi hærens cùm armenta idem Magnes pasceret: postea & passim inuentus. Est autem colore ferrugineus, sed probatur cùm ferro adiunctus eius fecerit raptum. Nā adeò apprehēdit ferrum, vt catenam faciat annulorum. Vnde & eum vulgus ferrum viuum appellat. Liquorem quoque vitri, vt ferrum trahere creditur, cuius tanta vis est (vt refert beatissimus Augustinus) quòd quidam eundem

Magnetem lapidem tenuerit sub vase argenteo, ferrúmque super argentum posuerit: deinde subtermouente manu cum lapide ferrum cursu desuper mouebatur. Vnde factum est, vt in templo quodam simulachrum ex ferro pendere in aere videretur. Est quippe & alius in Æthiopia Magnes, qui ferrum non ambit, sed respuit. Omnis autem Magnes tanto melior est, quanto magis cœruleus. *Gagates* lapis primùm inuētus est in Sicilia: Gagatis fluminis fluore reiectus. Vnde & nominatus, licet in Britannia sit plurimus. Est autem niger, planus, lenis & ardens igni admotus. Fictilia ex eo scripta non delentur: incensus serpentes fugat: dæmoniacos perdit, virginitatem deprehendit: mirum, quia accēditur aqua, oleo restinguitur. *Asbeston* Arcadiæ lapis, ferrei coloris: ab igne nomen sortitus, eo quòd accensus semel, nunquam extinguitur. De quo lapide mechanicum aliquid humana ars molita est: quòd gentiles capti sacrilegio miratentur. Denique in templo quodam fuisse Veneris fanum dicunt, ibique candelabrum & in eo lucernam sub diuo sic ardentem, vt eam nulla tempestas nullus imber extingueret. *Pyrites* Persicus lapis fuluus aeris simulans qualitatem, cuius plurimus ignis: siquidem facilè scintillas emittit: hic tenentis manum si vehementius prematur adurit: propter quod ab igne nomen accepit. Est alius Pyrites vulgaris, quem viuum lapidem appellant, qui ferro vel lapide percussus scintillas emittit, quæ excipiuntur sulphure vel aliis fūgis vel foliis, & dicto celerius præbet ignem. Hunc vulgus focarem petram vocat. *Selenites* Latinè lunaris interpretatur, eo quòd interiorem eius candorem cum luna crescere atque deficere aiunt. Gignitur in Perside. *Dionysius* lapis fuscus & rubentibus notis sparsus. Vocatur autem ita, quia si aquæ mixtus conteratur, vinum flagrat: & quod in illo mirum est, ebrietati resistit. *Thracius* niger & sonorus: nascitur in flumine, cuius nomen est pontus in Equitia. *Phrygius lapis* ex loco traxit vocabulum. Nascitur enim in Phrygia, colore pallidus, mediocriter grauis. Est autē gleba pumicosa. Vritur ante à vino perfusus, flatúsque follibus donec rubescat: ac rursus vino dulci intingitur, trinis vicibus, tingendis tantùm vestibus vtilis. *Syrius lapis* à Syria, vbi reperitur appellatur: hic integer fluctuari traditur: comminutus mergi. *Arabicus* similis est ebori sine vlla macula. Hic defricatus ad cutem, succum demittit croco similem. *Iudaicus* lapis albus est, atque in schemate grandis scripturis sub inuicem modulatus, quas Græci γραμμὰς appellant. *Samius* à Samo insula, vbi reperitur, vocatus, & est grauis & candidus, poliendi aurum vtilis. *Memphitis* vocatus à loco Ægypti, & est gēmantis naturæ. hic tritus, atque in iis quæ vrenda & secanda sunt ex aceto illinitus ita obstupescere facit corpus, vt non sentiat cruciatum. *Sarcophagus* lapis dictus, eo quòd corpora defunctorum condita in eo infra quadraginta dies absumuntur. σάρξ enim Græcè caro dicitur, φάγειν comedere. Nascitur autem in Troade, fissilique vena scinditur. Sunt & eiusdem generis in Oriente saxa, quæ etiam viuentibus alligata, erodunt corpora. *Aemathites* appellatus, eo quòd cute resolutus in colorem veniat sanguinis. Est autem admodum liuidius. Est & ferrugineus. Nascitur in vltima Ægypto, Babylonia & Hispania. *Androdamantus* colore niger, pondere & duritia insignis, vnde & nomen traxit, præcipuus reperitur in Africa. Trahere autem in se argentum vel æs dicitur, quique attritus vt hæmathites in colorem redigitur sanguinis. *Iscistos* inuenitur in vltima Hispania croco similis cum leui fulgore, facilè friabilis. *Amiantos* appellatus à veteribus, eo quòd si ex ipso vestis fuerit contexta, contra ignem resistat, & igni imposita non ardeat, sed splendore accepto nitescat, & est scissi aluminis similis: veneficiis resistens omnibus, specialiter magorum. *Batrachites* similis est testæ laminosæ scissibilis. *Galactites* colore cinereus, gustu suauis, sed ideo sic vocatus, quòd quiddam de se lacteum attritus dimittat. *Obsius* lapis niger est translucidus, & vitri habens similitudinem. Ponitur in speculis parietum propter imaginum vmbras reddendas. Gemmas multi ex eo faciunt: nascitur in India & in Samo Italiæ. *Mytridas* lapis Euphratis Sole repercussus coloribus micat variis. *Aethides lapides* reperiuntur in nidis aquilarum: aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec sine iis parere aquilas. Horum masculus durus similis gallæ, subrutilus fœmineus verò pusillus ac mollis. Alligati, partus celeritatem faciunt: etiam à quibus vuluæ excidunt, nisi citò parturientibus auferantur. *Phengites* Cappadociæ lapis, duritia marmoris candidus atque translucens: ex quo quondam templum constructum est à quodam rege foribus aureis, quibus clausis claritas intus diurna erat. *Emites* eboris similis, in quo Darium conditum fertur, Parióque similis candore & duritia, minus tamen ponderosus, qui Porus vocatur. *Ostracites* vocatus, quòd similitudinem testæ habeat: vsus eius est pro pumice. *Melantes* lapis dictus, eo quòd melleum & dulcem succum emittat. *Ismirus* lapis asper & indomitus, & omnia atterens: ex quo gemmæ teruntur. *Chrysites* colore similis ocreæ, inuenitur in Ægypto.

Amnites

Amnites, similis nitro, sed durior: gignitur in Ægypto & Arabia: qui nascitur in Æthiopia veluti viridis, sed lacteus, cùm resoluitur, remordens vehementer. *Coranus* albus est, durióque Parior. *Melotius* veluti viridis & grādis inuenitur in Ægypto. *Tusculanus* à loco Italiæ dictus, difficilis igne traditur. *Saumus* lapis fuscus addito oleo etiam lucere fertur. Est & quidam viridis lapis vehementer igni resistens. *Sisinus* mollis & candidus, excalefactus oleo nigrescit atque durescit. *Lapides* quoque *medicinalium mortariorum* & *pigmentorū* vsibus apti. *Edessius* præcipuus & inde *colaticus*. *Thebaicus* quoque & *basanites* lapides vel ex sese remittentes. *Specularis* lapis vocatus est, quòd vitri more transluceat: repertus primùm in Hispania citeriore & circa Segobricam vrbem. Inuenitur enim sub terra & effossus exciditur, atque finditur in quamlibet tenues crustas.

De marmoribus. CAP. V.

POst lapidum genera veniamus ad *marmora*. Nam inter *lapides* & *marmora* differentia. Nam *marmora* dicuntur eximij lapides, qui maculis & coloribus commēdantur. Marmor sermo Græcus est à viriditate vocatus, & quamuis postea & alij colores inueniātur: nomen tamen pristinum à viriditate retinuerunt. *Marmorum colores* & *genera* innumerabilia sunt. Non tamen omnia è rupibus exciduntur, sed multa sub terra sparsa sunt preciosissimi generis, sicut *Lacedæmonium* viride cunctis hilarius: repertū prius apud Lacedæmones, vnde & vocabulum traxit. *Ophites* serpentiū maculis simile est, vnde & vocabulum sumpsit: duo eius genera, molle cādidum, nigrum durum. *Augustum & Tiberium* in Ægypto Augusti & Tiberij primùm principatu reperta sunt. Differentia eorum est ab Ophite: cùm illud vt prędiximus, serpentium maculis fit simile: hæc maculas diuerso modo colligunt. Nā Augusteū vndatim est crispum in vertice: Tiberium sparsa nō conuoluta canitie. *Purpurites* ex Ægypto, est rubens, candidis interuenientibus punctis. Nominis eius causa quòd rubeat vt purpura. *Basanites* ferrei coloris sine duritia. Vnde & nomen ei datum est: inuentus in Ægypto & Æthiopia. *Alabastrites* lapis candidus: intertinctus variis coloribus: ex quo Euangelici illius vnguenti vasculū fuit. Cauant enim hunc ad vasa vnguentaria: quoniam optimè seruare incorrupta dicitur. Nascitur circa Thebas Ægyptias & Damascum Syriæ, cæteris candidior: probatissimus verò in India. *Parius* candoris eximij *Ligdinus* cognomento, hic apud Paron insulam nascitur: vnde & Parius nuncupatus. Magnitudo eius quę lances crateráque non excedat. vnguētis & ipse aptus. *Coralliticus* in Asia repertus, mensuram non vltra cubitos binos candore proximo eboris ad quandam similitudinem è diuerso niger. *Alabandicus*, terræ suæ nomine nuncupatus: purpuræ aspectu similis. Iste in oriente igni liquatur, atque ad vsum vitri funditur. *Thebaicus* intertinctus aureis guttis inuenitur in parte Ægypti ascriptus coticulis ad terenda collyria quadam vtilitate naturali cōueniēs. *Sienites* circa Sienem vel Thebas nascitur: trabes ex eo fecēre reges. *Marmora* autē *quæ in officinis* sunt, rupibus gignuntur: ex quibus istæ Sienites diuersi coloris maculis distinctus est: cuius primùm vsum insulæ Cyclades dederunt. *Lesbius* liuidior est paulò hoc, sed & ipse diuersi coloris maculas habent. *Corintheus* Ammoniacæ guttæ similis cū varietate diuersorum colorū. Corintho primùm repertus: ex eo columnæ ingentes liminaq; fiūt ac trabes. *Charisteum* viride, optimum nomē ab aspectu habens, eo quòd gratum sit iis qui gemmas sculpunt: eius enim viriditas reficit oculos. *Numidicū* marmor Numidia mittit, ad cutem succum dimittit, croco simile: vnde & nomen accepit, non crustis, sed in massa & liminum vsu aptum. *Luculleum* marmor nascitur in Choo insula, cui Lucullus consul nomen dedit, qui delectatus illo primùm Romam inuexit, solúmque penè hoc marmor ab amarore nomen accepit. Est & *Limensis* πόρος appellatus à colore cineris, cuius lapidis alligatio contra serpētes laudatur. *Ebur* à *barro*, id est, elephante dictum. Horatius, Quid tibi vis mulier nigris dignissima barris?

De gemmis. CAP. VI.

POst marmorum genera gemmæ sequuntur, quæ multum auro decorum tribuunt venustate colorum. Primordia earum à rupe Caucasi. Fabulæ ferunt Prometheum primū fragmentum saxi eiusdem inclusisse ferro ac digito circumdedisse: iisque initiis cœpisse *anulum* atque *gemmas*. Genera gemmarum innumerabilia esse traduntur, è quibus nos ea tantùm quæ principalia sunt siue notissima annotabimus. *Gemmæ* vocatæ, quòd instar gummi transluceant. *Pretiosi lapides* ideo quia carè valent: siue vt à vilibus discerni possint: seu quòd rari sint. Omne enim quod rarum est, magnum & pretiosum vocatur: sicut & in Samuelis volumine legitur: Et sermo Domini pretiosus erat in Israel, hoc est, rarus.

De viridioribus gemmis. CAP. VII.

OMnium gemmārum virētium. *Smaragdus* principatum habet, cui veteres acer-

tiam post margaritas & vniones tribuunt dignitatem. Smaragdus à nimia viriditate dicitur. Omne enim satis viride Smaragdum dicitur. Nullis enim gemmis vel herbis maior hoc austeritas est. Nam herbas virentes frondesque exuperat: inficiens circa se viriditate repercussum aerem. Sculpentibus quoq; gemas nulla gratior oculorum refectio est. Cuius corpus si extentum fuerit, sicut speculum, ita imagines reddit. Quippe Nero Cæsar gladiatorum pugnas in smaragdo spectabat. Genera eius duodecim, sed nobiliores *Scythici*, qui in Scythica gente reperiuntur. Secundum locum tenent *Bactriani* Colliguntur enim in commissuris saxorum flante Aquilone. Tunc enim tellure deoperta intermicant, quia iis ventis arenæ maximè mouentur: Tertium *Aegyptij* habent. Reliqui in metallis ærariis inueniuntur, sed vitiosi. Nam aut ære aut plumbo aut lapillamentis vel salis similes notas habent. *Smaragdi* autē mero & viridi proficiunt oleo, quamuis natura imbuātur. *Chalcosmaragdus* dicta, quòd viridis sit: & turbida, aeris venis. Hæc in Ægypto vel Cypro insula nascitur. *Prasius* pro viridante colore dictus, sed vilis. Cuius alterum genus sanguineis punctis abhorret. Tertium distinctum virgulis tribus cādidis, *Berillus* in India gignitur, gentis suæ lingua nomen habens, viriditate similis smaragdo, sed cum pallore. Politur autem ab Indis in sexangulas formas, vt hebetudo coloris repercussione angulorum excitetur. Aliter politus non habet fulgorem. Genera eius nomē *Chrysoberillus* dictus, eo quòd pallida eius viriditas in aureum colorem resplendeat: & hunc India mittit. *Chrysoprassus* Indicus est, colore porri succū referēs, aureis interueniētibus guttis, vnde & nomen accepit, quem quidam Berillorum generis indicauerunt. *Iaspis* de Græco in Latinum viridis gemma interpretatur. Est autem smaragdo subsimilis & crassi coloris. Species eius xvij. Volunt autem quidam Iaspidem gemmam, & gratiæ & tutelæ esse gestantibus, quòd credere non fidei, sed superstitionis est. *Topazion* ex virenti genere est omnique colore resplendens: inuenta primùm in Arabiæ insula, in qua Troglodytæ prædones fame & tempestate fessi cùm herbarum radices effoderent, eruerunt. Quæ insula postea quæsita nebulis cooperta, tandem à nauigantibus inuenta est. Sed ob hoc locus & gemma nomen ex causa accepit. Nam τοπάζειν Troglodytarum lingua significationem habet quærendi. Est autem amplissima gemmarum: eadem sola nobilium limam sentit: genera eius duo. *Callaica* colore viridis, sed pallens & nimis crassa, nihil iocundius aurium decens, vnde & appellata. Nascitur in India vel Germania in rubis gelidis, oculi modo extuberans. *Molochites* spissius virens & crassior quàm smaragdus, à colore maluæ nomen accepit: in reddendis laudata signis. Nascitur in Arabia: *Heliotropium* viridi colore & nubilo stellis puniceis superspersa cum sanguineis venis. Causa nominis de effectu lapidis est. Nam deiecta in labris æneis radio Solis mutat sanguineo repercussu. Extra aquam autem speculi modo Solem excipit, deprehenditq; defectus eius subeuntem lunam ostendens. Magorum impudentiæ, manifestissimum in hoc quoque exemplum est, quòd admixta herba Heliotropio quibusdam additis præcantationibus gerentem conspici negent. Gignitur in Cypro & Africa, sed melior in Æthiopia. *Sagda* gemma prasini coloris apud Chaldæos. Cuius tanta vis est, vt permeantes naues è profundo petat, & carinis ita tenaciter adhæreat, vt nisi abrasa parte ligni vix separetur. *Myrrhites* dicta est, quòd in eo myrrhæ color est: Compressus autem vsque ad colorem nardi, spirat suauitatem aromatis. Reperitur in Arabia vel Ægypto myrrhæ coloris & odoris, vnde & nomen accepit. *Melichloros* bicolor ex vna parte viridis: ex altera melli similis. *Choaspites* à flumine Persarum dicta est, ex viriditate fulgoris aurei.

De rubris gemmis. CAP. VIII.

Corallius gignitur in mari, forma ramosus colore viridis & maximè rubens: baccæ eius vel viæ candidæ sub aqua & molles: detractæ confestim durantur & rubescūt, tactúque protinus lapidescunt. Itaque occupari euellíque retibus solet, aut acri ferramento præcidi: qua de causa corallius vocitatur. Quantum autem apud nos margaritū Indicum pretiosum est, tantum apud Indos corallium. Hunc Magi fulminibus resistere affirmant, si creditur. *Sardius* dicta, eo quòd primùm reperta sit à Sardis: hæc rubrum habet colorem marmoribus præstans: sed inter gemmas vilissima: Genera eius quinque, *Onyx* appellata, quòd habeat in se permixtū candorem in similitudinem vnguis humanę. Græci enim vnguem ὄνυχα dicunt. Hanc India & Arabia gignit: distant autem inuicem. Nam Indica igniculos habet albis cingentibus zonis: Arabica autem nigra est cum candidis zonis, genera eius quinque. *Sardonix* ex duum nominum societate vocata est. Est enim ex onychis candore & Sardo. Constat autem tribus coloribus: subterius nigra, medio candido, superius mineo. Hæc sola in signando nihil ceræ euellit. Reperitur autem apud Indos & Arabes detecta torrentibus. Genera eius quinque. *Hæmathites* rubore sanguineus ac propterea Hæmathites vocatur.

ἅμμος quippe sanguis est. Gignitur in Æthiopia quidem, sed principalis in Arabia & in Africa inuenitur. De qua promittunt Magi quiddam ad coarguendas barbarorum insidias. *Succinus*, quem appellant Græci ἤλεκτρον, fului cereique coloris, fertur, arboris succus esse: & ob id succinum appellari. Electrum autem vocari fabulosa argumentatio dedit. Namque Phaetonte fulminis ictu interempto sorores eius luctu mutatas in arbores populos, lachrymis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem: & electrum appellatum, quoniam sol vocitatus sit alectron plurimi poetæ dixerunt. Constat autem non esse succum populi, sed pineæ arboris. Nam accensus tedæ nidore flagrat. Nascitur autem in insulis Oceani septentrionalis sicut gummi, densatúrque vt cryſtallum rigore vel tempore. Ex ea fiunt decoris gratia agrestium fœminarum monilia. Vocari autem à quibusdam harpaga, eo quòd attritu digitorum accepta caloris anima folia paleásque vestium fimbrias rapiat: sicut magnes ferrum. Quocunque autem modo libeat tingitur. Nam Anchuſę radice conchilióque inficitur. *Ligurius* vocatus, quòd fiat ex vrina lyncis bestiæ tempore indurata. Est autem sicut & succinum fulua, attrahens spiritu folia propinquantia.

De purpureis. CAP. IX.

INter purpureas gemmas principatum *Ametiſtus* Indicus tenet. Ametistus purpureus est permixto violaceo colore, & quasi rosæ nitor, & leniter quasdam flammulas fundens. Alterum eius genus descendit ad hyacinthos. Causam nominis eius afferunt, quia sit quiddam in purpura illius nō ex toto igneum, sed vini colorem habens. Est autem sculpturis facilis: genera eius quinque, *Sapphirus*, ceruleus est cum purpura, habens pulueres aureos sparsos: apud Medos optimus, nusquam tamen perlucidus. *Hyacinthus*, ex nominis sui flore vocatur. Hic in Æthiopia inuenitur, ceruleum colorem habens. Optimus qui nec rarus est, nec densitate obtusus, sed ex vtroque temperamento lucens purpuráque refulgens: hic autem non rutilat æqualiter, sed cum facie cæli mutatur. Sereno enim perspicuus est atque gratus, nubilo coram oculis euanescit atque marcescit: in os missus frigidus est, in sculpturis durissimus, nec tamen inuictus. Nam adamante scribitur & signatur. *Hyacinthizon*, Indicus est hyacinthum propè referens. Quidam autem eorum cryſtallis similes, capillamentis intercurrentibus obscurantur, ex quo etiam vitio nomē illorum est. *Ametistizon* appellatur, quia eius extremus igniculus in ametisti violam exit. *Chelidonia*, ex hirundinū vocata colore, & duum est generum, quarum vna ex altera parte purpurea, & altera purpurea nigris interuenientibus maculis, *Cyanea*, Scythiæ gemma cœruleo coruscans nitore purpura interdum & punctulis intermicantibus auratis puluiſculis varians, *Roditis*, rosea est, & ex eo nomen accepit.

De candidis. CAP. X.

MArgarita, prima candidarum gemmarum, quam inde margaritam aiunt vocatam, quòd in conchulis maris hoc genus lapidum inueniatur. Inest enim in carne cochleæ calculus natus, sicut in cerebro piscis lapillus. Gignitur autem de cælesti rore, quē certo anni tempore conchulæ hauriunt. Ex quibus margaritis quædam vniones vocantur: aptum nomen habentes, quòd tantùm vnus nunquam duo vel plures simul reperiantur. Meliores autem candidæ margaritæ, quàm quæ flaueſcunt. Illas enim aut iuuentus: aut matutini roris conceptio reddit candidas: has senectus vel vespertinus aer gignit obscuras. *Pedorus*, secunda post margaritam candidarum gemmarum: de qua quæritur in quo colore numerari debeat: toties iactati per alienas pulchritudines nominis: adeò vt decoris prærogatiua vocabulo facta sit. *Asterites*, candida est: incluſam lucem continēs, veluti stellam intus ambulantem, reddítque Solis candidantes radios, vnde & nomen inuenit. *Galactites*, lactea est, quæ attrita reddit succum album ad lacteum saporem: fœminis nutrientibus illigata fœcundat vbera. Infantium quoque collo suspensa saliuam facere fertur: in ore autem liqueſcere, & memoriam adimere. Mittunt eam Nilus & Achelous amnes. Sunt qui smaragdum albis venis circumligatum Galactiten vocant. *Galatias*, grandinis & candorem præfert & figuram, duritie quoque inuicta vt adamas: etiam in igne posita, manet suum frigus. *Solis gemma*, candida est, traxítque nomē quòd ad Solis speciem in orbem fulgentes spargit radios. *Selenites*, transluce candido malleóque fulgore, continens lunæ imaginem quā iuxta cursum astri ipsius perhibent in dies singulos minui atque augeri. Nascitur in Perside. *Cimedia*, inuenitur in cerebro piscis eiusdem nominis: candida & oblonga. Præsagire iis ferunt Magi signa tranquillitatis vel tempestatis. *Beloculus* albicans pupillam cingit, nigra medio aureo fulgore lucentem, & propter speciem Assyriorum regi Belo dicatam, vnde & appellata. *Epimelas*, dicitur cùm, in candida gemma supernè nigricat color vnde & nomen habet: *Exebenus*, speciosa & candida, qua aurifices aurum poliunt.

De nigris. CAP. XI.

Achates, reperta primùm in Sicilia iuxta flumen eiusdem nominis, postea plurimis in terris. Est autem nigra habens in medio circulos nigros & albos iunctos & variatos, similis Hæmathiti. Magi surditu earũ, si creditur, tempestates euertunt: flumina sistunt. *Absectos*, nigra & ponderosa distincta venis rubentibus. Hæc excalefacta igni septem diebus calorem tenet. *Aegyptilla*, nigra est radice, cœrulea facie, ex Ægypto vbi inuenitur vocata. *Media*, nigra est, à Medea illa fabulosa inuenta. Habet venas aeris coloris, sudorem reddit croci, saporem vini. *Veientana* Italica gemma est, à Veientibus reperta. nigra facie, albis intermicantibus notis. *Bariptos*, nigra est cum sanguineis & albis notis. *Meramelas*, nigra vena, quemlibet colorem secans per medium. *Veneris crinis*, nigerrimi nitoris: continens in se speciem rufi crinis. *Tricuus*, ex Africa nigra est, sed tres succos reddit: ab radice nigrum est, medio sanguineum, è summo ocreæ. *Dionysia* nigro mixtis rubentibus notis ex aqua trita vinum flagrat, & odore suo ebrietati resistere putatur. *Pyritis*: nigra quidem, sed attritu digitos adurit.

De Variis. CAP. XII.

Sangrus, varius ex omnibus penè coloribus constans, vnde & nominatur. *Olca*, barbaris nominis ex fuluo & nigro, viridique & candido est. *Mitridax*, Sole percussa: coloribus micat variis. Gignitur in Persida. *Droselitus* varius nominis causa: quia si ad ignem applicetur velut sudorem mittit. *Opalus* distinctus, diuersarum colore gemmarum. Est enim in eo carbunculi tenuior ignis: ametisti fulgens purpura: smaragdi nitens viriditas, & cuncta pariter sub quadam varietate lucentia. Nomen habet ex patria. Sola enim eum parturit India. *Pontica*, à Ponto dicuntur: genere diuerso, nunc sanguineis, nunc auratis guttis micantes: aliæ habentes stellas, aliæ longis colorum ductibus lineatæ. *Exocontalibus*, in parua magnitudine multicolor: vnde & hoc nomen sibi adoptauit. Tam diuersis enim notis sparsus est, vt sexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Nascitur autem in Libya apud Trogloditas. *Murina*, apud Parthos gignitur, sed præcipua in Germania, humorem sub terra putant calore desatum, vnde & nomen sumpsit. Varietas eius in purpuram candoremque & ignem cum quibusdam colorum repercussionibus, quales in cælesti arcu spectantur. Cuius contraria causa crystallum facit, gelu concreto vehementiore.

De crystallinis. CAP. XIII.

Cristallus, resplendes & aquosus colore. Traditur, quòd nix sit glacie durata per annos. Vnde & nomen ei Græci dederunt. Gignitur autem in Asia & Cypro: maximè in Septentrionum alpibus, vbi nec æstate sol feruentissimus inuenitur. Ideo ipsa diurna & annosa duritia reddit hanc speciem quæ crystallus dicitur. Hic oppositus radiis Solis adeò rapit flammam, vt aridis fungis. vel foliis ignem præbeat. Vsus eius etiam ad pocula destinatur. Nihil autem aliud quàm frigidũ pati potest. *Adamas Indicus*, lapis paruus & indecorus, ferrugineum habens colorem & splendorem crystalli. Nunquam autem vltra magnitudinem nuclei auellani repertus. Hic nulli cedit materiæ, nec ferro nec igni, nec vnquam incalescit: vnde & nomen Græca interpretatione, indomita vis, accepit. Sed dũ sit inuictus ferri igníque contemptor, hircino rumpitur sanguine, recenti & calido maceratur, sicque multis ictibus ferri perfringitur. Cuius fragmentis sculptores pro gemmis insigniendis perforandísque vtuntur. Hic autem dissidet cum Magnete lapide, in tantum vt iuxta positus, ferrum non patiatur abstrahi Magneti, aut si admotus Magnes comprehenderit, rapiat atque auferat. Fertur quoque in electri similitudine venena deprehendere: metus vanos expellere: maleficis resistere artibus. Genera eius sex. *Galatias*, grandinum & candorem & figurã adamantinæ duritiæ habet. Etiam in igne positus manet suum frigus. *Ceraunitorum duo genera* sunt. Vnum quem Carmania mittit crystallini similem, splendet tamen cœruleo, & si sub diuo positus fuerit, fulgorem rapit sidereum. Ceraunium alterum Hispania in Lusitanis littoribus gignit, cui color Pyropo rubenti, & qualitas vt ignis. Hæc aduersus vim fulgurum opitulari fertur, si credimus. Dicta autem Ceraunia, quoniam alibi non inuenitur, quàm in loco fulminis ictui proximo. Græcè enim fulmen κεραυνὸς dicitur. *Iris*, apud Arabiam in mari rubro nascitur coloris crystallini, sexangulata, dicta ex argumento iris. Nam sub recto percussa Sole, species & colores arcus cælestis in proximos parietes imitatur. *Astrion*, ex India est, crystallo propinqua: in cuius centro stella lucet fulgore lunæ plenæ. Sumpsit autem nomen quòd astris opposita, fulgorem rapit ac egerit. *Electria*, quasi electoria. In ventriculis enim gallinaciis inuenitur, crystallina specie, magnitudine fabæ. Hac in certaminibus inuictos fieri Magi volunt, si credimus. *Enhydros*, ab aqua vocata. Exundat enim aquam, ita vt clausam in ea putes fontaneam scaturiginem. Omnium ardentium gemmarum princi-

principatum *carbunculus* habet. Carbũculus autem dictus, quòd sit ignitus vt carbo, cuius fulgor nec nocte vincitur. Lucet enim in tenebris, adeò vt flammas ad oculos vibret. Genera eius xij. sed præstantiores qui videntur fulgere, & velut ignem effundere. Carbũculus autem Græce ἄνθραξ dicitur. Gignitur in Libya apud Troglodytas. *Anthracites* vocatus, quòd sit & ipse coloris ignei, vt carbunculus, sed candida vena præcinctus, cuius proprium est quòd iactatus in ignem velut inter mortuos extinguitur: at contrà aquis perfusus exardescit. *Sandasirus* nascitur in India loco eiusdẽ nominis. Species eius, quòd veluti intro lucido igne intus fulgent aureæ guttæ. Constat autem inter omnes quantus numerus stillarum accedit, tantò & precium accedere. *Lignis* ex eodem genere ardentium est appellata à lucernarum flagrantia. Gignitur in multis locis, sed probatissima apud Indos. Quidam eam remissiorem carbũculum esse dixerunt. Huius duplex facies: vna quæ purpura radiat: altera quæ cocci rubore. A Sole excalefacta, aut digitorũ attritu paleas & chartarum fila ad se rapere dicitur. Sculpturis resistit, ac siquãdo sculpta fuerit, dum signa imprimit, quasi quodam animali morsu partem ceræ retẽtat. Genera eius quatuor. *Carchedonius* hoc quod & *Lychnites* facere dicitur, quanquam multum vilior prædictis. Nascitur apud Nasamonas imbre, vt ferunt, diuino. Inuenitur ad repercussum lunæ plenę. Omnia autem genera sculpturę resistunt. *Alabandina* dicta ab Alabanda Asiæ regione, cuius color ad Carchedonium vadit, sed rarus. *Dracontites* ex cerebro draconis eruitur, quæ nisi viuenti abscisa fuerit, non ingemmescit: vnde & eam Magi dormientibus draconibus amputant. Audaces enim viri explorant draconũ specus, & spargunt ibi gramina medicata ad incitandum draconũ soporem, atque ita somno sopitis capita desecant, & gemmas detrahunt. Sunt autem candore translucido. Vsu earum orientis reges pręcipuè gloriãtur. *Chrysoprasius* Æthiopicus est, quem lapidem lux celat prodit obscuritas. Nocte enim igneus, est die aureus. *Flogites* ex Persida est, ostentans intra se quasi flammas æstuantes quæ non exeant. *Syrtites* vocata quoniam in littore Syrtium inuenta primùm est in parte Lucaniæ. Color eius croceus, intus stellas continens elanguidas, sub nubilo renitentes, *Ermiscion* inter gratissimas aspicitur, & ex igneo colore radians auro, portans secum in extremitatibus candidam lucem.

De aureis. CAP. XIIII.

SVnt quædam gemmarũ genera ex specie metallorum vel lapidum cognominata. *Chrysophis* aurum tantùm videtur esse. *Chrysolitus* auro similis est cum marini coloris similitudine: hunc Æthiopia gignit. *Chrysolectrus* similis auro, sed in colorem electri vergens, matutino tantùm aspectu iocundus, rapacissimus ignium, & si iuxta fuerit, celerrimè ardescens. *Chrysolampis* ex auro & igne vocata. Aurea est enim die, & nocte ignea. hanc Æthiopia gignit. *Ammochrysus* arenis auro intermixtis nunc bractearum, nunc pulueris habet quadrulas. Gignitur in Perside. *Leocrysus* colore aureo interueniente candida vena. *Melectrisis* dicta, quòd veluti per aurum sincerum: sic hæc gemma trãsluceat. *Chrysocolla* gignitur in India, vbi formicæ eruunt aurum. Est autem auro similis & habet naturam Magnetis, nisi quòd augere aurum traditur, vnde & nuncupatur. *Argirites* similis argento, habens stigmata aurea. *Androdamas* argenti nitorem habet, & penè adamas, quadrata semper tesseris. Magi putant nomen impositum ab eo quòd animorum impetus vel iracundias domare & refrenare dicatur, si credimus. Gignitur in mari Rubro. *Chalcites* aerij coloris est. *Calcofanus* nigra est, sed lapidi illisa æris tinnitum reddit. *Balanites* duo sunt genera, subuirides & Corinthij æris similitudine, mediam secante flammea vena. *Sideritis* à contemplatione ferri nihil dissonat. In maleficiis quoquo modo si inferatur discordias excitat. *Ideus dactilus* ex insula Creta est, ferri coloris, causa nominis eius, quia pollicem humanum exprimit. *Aethiopicus* ferrei coloris est, qui dum teritur, succum emittit. *Similianicius* in Euphratis alueo legitur pro connexione marmoris similis, medio colore glauco, veluti oculi pupilla internitens. *Arabica* ex patria dicta, aspectu eburnea est. *Hephæstitis* speculi naturam habet in reddẽdis imaginibus, quanquam rutilet: experimentum eius si feruenti aquę addita statim refrigeret: aut si Soli opposita aridam materiam accendat. Nascitur in Coryco. *Ostracites* lapidosus colore testaceo durior. *Alteria* Achati similis, nisi quòd Achates politura pinguescit. Duriori tanta inest vis, vt aliæ gemmæ sculpantur fragmentis eius. *Glossopetra* similis est linguæ humanæ, vnde & nomen sumpsit. Fertur autem deficiente luna cœlo cadere, cui non modicam Magi tribuunt potestatem. Nam ex eo lunares motus excitari putant. ¶ Sunt & quædam gemmarum genera cognominata ab animalibus. *Echites* vipereas maculas exprimit. *Carcinæ* marini cancri coloris est. *Scorpitis* scorpionem & colore & effigie refert. *Myrmicites* formiceæ reptantis effigiem imitatur. *Taos* pauoni est similis. *Hieracites* accipitris coloris. *AEtites* aquilæ. *AE-*

gophthalmos, caprino oculo similis. *Lycophthalmos* quatuor est colorum, ex rutilo sanguineum, in medio nigrum candidus cingit vt luporum oculus. *Meconites* papauer exprimit. ¶Sunt & quædam gemmæ quibus gentiles in superstitionibus quibusdam vtuntur. *Liparia* suffita, omnes bestias euocare tradunt. *Anancitidæ* in necromantia dæmonum imagines euocare dicuntur. *Sinochitidæ* vmbras inferarum euocatas tenere dicuntur. *Chelonites* oculus est Indicę testudinis, varius & purpureus. Per hunc Magi impositum linguæ futura prænunciare fingunt. *Bronta* à capite testudinum, è tonitruis cadi putatur, & restinguere fulminis ictus. *Hienia* lapis in oculis hienæ bestiæ inuenitur: qui si sub lingua hominum subditus fuerit, futura eum præcinere dicunt. Sed & *corallius* tempestati & grandini resistere fertur. *Pontica* est *gemma* quædam liuore perlucida: habens stellas rubras, interdum & aureas. Dicunt per eam interrogari dæmones & fugari. ¶In quibusdam gemmarum generibus vera à falsis discernere magna difficultas est: quippe cùm inuentum sit ex vero genere alterius in alia falsa transducere, vt Sardoniches, quæ trinis glutinantur gemmis, ita vt deprehendi non possint. Fingunt enim eas ex diuerso genere, nigro candido minióque colore. Nam & pro lapide preciosissimo smaragdo quidam vitrum arte inficiunt, & fallit oculos sub dolo quædam falsa viriditas, quo adusque non est qui probet simulatum & arguat: sic & alia alio atque alio modo. Neque enim est sine fraude vlla vita mortalium. Omnes autem non transducidas gemmas *cæcas* appellant, eò quòd densitate sua obscurentur.

De Vitro. CAP. XV.

Vitrum dictum, quòd visui perspicuitate transluceat. In aliis enim metallis quicquid intrinsecus continetur, absconditur. in vitro verò quilibet liquor vel species qualis est interius, talis exterius declaratur, & quodammodo clausus patet. Cuius origo hæc fuit. In parte Syriæ quæ Phœnice vocatur finitima Iudææ, circa radicem montis Carmeli palus est, ex qua nascitur Belus amnis, quinque millium passuum spacio in mare fluens iuxta Ptolemaidem: cuius arenæ de torrente fluctu sordibus eluuntur. Hîc fama est pulsa naue mercatorum nitri, cùm sparsim per littus epulas pararent, nec essent pro attollendis vasis lapides: glebas nitri ex naue subdiderunt, quibus accensis permixta arena littoris, transfluentes noui liquoris fluxisse riuos, & hanc fuisse originem vitri. Mox vt est ingeniosa solertia, non fuit contenta solo nitro, sed & aliis mixturis hanc artem studuit. Leuibus enim aridisque lignis concoquitur, adiecto cupro ac nitro, continuisque fornacibus, vt æs liquatur massæque fiunt. Postea ex massis rursus funditur in officinis, & aliud flatu figuratur: aliud torno teritur: aliud argenti modo cælatur. Tingitur etiam multis modis, ita vt hyacinthos saphirósque & virides imitetur, & oniches vel aliarum gemmarum colores: neque est alia speculis aptior materia vel picturæ accommodatior. Maximus tamen honor in candido vitro, proximo in crystalli similitudine. Vnde & ad potandum argenti metalla & auri vitrum repulit. Olim fiebat & in Italia, & per Gallias & Hispaniam arena alba & molliſſima pila molâque terebatur. Dehinc miscebatur tribus partibus, nitri pondere & mensura: ac liquata in alias fornaces transfundebatur, quæ massa vocabatur admonitrum, atque hæc recocta fiebat vitrum purum & candidum. In genere vitri & obsianus lapis annumeratur. Est autem virens, interdum & niger, aliquando & trâslucidus, crassiore visu & in speculis parietũ pro imagine vmbras reddente: gemmas ex eo multi faciunt. Hunc lapidem & in India, & in Italia, & ad Oceanum in Hispania nasci tradunt. Fertur autem sub Tiberio Cæsare quendam artificem excogitasse vitri temperamentum, vt flexibile esset & ductile. Qui dum admissus fuisset ad Cæsarem, porrexit phialam Cæsari. Quam ille indignatus in pauimentum proiecit. Artifex autem sustulit phialam de pauimento, quæ complicauerat se tanquam vas æneum: deinde malleum de sinu protulit, & phialam correxit. Hoc facto Cæsar dixit artifici, Nunquid alius scit hanc condituram vitrorum? Postquam ille iurans negauit alterum hoc scire, iussit eum Cæsar decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnium metallorum precia abstraherentur. Reuera, quia si vasa vitrea non frangerentur meliora essent quàm aurum & argentum.

De metallis. CAP. XVI.

Metallum dictum Græcè ἀπὸ τῆς μεταλλᾶν, quòd natura eius ea sit, vt vbi vna vena apparuerit, ibi spes sit alterius inquirendi. Septem autem sunt genera metallorum: aurum, argentum, æs, electrum, stannum, plumbum, & quod domat omnia ferrum.

De auro. CAP. XVII.

Aurum ab aura dictum, id est, à splendore quòd repercusso ære plus fulgeat. Vnde & Virgi-

& Virgilius: Discolor inde auri per ramos aura refulsit, hoc est, splendor auri. Naturale enim est vt metallorum splendor plus fulgeat luce alia repercussus. Hinc & aurarij dicti, quorum fulgor splendidos reddit. *Obryzum* aurum dictum, quòd obradiet splendore: est enim coloris optimi, quod Hebræi Ophax, Græci carion vocant. *Bractea*, dicitur tenuissima lamina, ἀπὸ τῦ βραχεῖν, quod est ψοφεῖν, id est à crepitando. *Pecunia*, prius de pecudibus, & proprietatem habebat & nomen. *De corio* enim pecudum *nummi* incidebantur & signabantur. Postea à Saturno *æreus nummus* inuentus est. Ipse enim signari nūmos & scribi constituit. Propterea & ærarium Saturno à gentilibus consecratum est. Alij, vt superius, pecuniam à pecudibus appellauerunt: sicut à iuuando *iumenta* dicta sunt. Omne enim patrimonium apud antiquos *peculium* dicebatur à pecudibus, in quibus eorum constabat vniuersa substantia. vnde & *pecuarius* dicebatur qui erat diues: modò verò *pecuniosus*. Antiquissimi nondum auro argentóque inuento, ære vtebantur. Nam prius *ærea pecunia* in vsu hominum fuit: pòst argentea: deinde *aurea* subsecuta: sed ab ea qua cepit nomen retinuit. Vnde & *ærarium* dictum, quia prius æs tantùm in vsu fuit, & ipsum solum recondebatur, auro argentóque nondum signato, ex quorum metallis quamuis postea facta fuisset pecunia, nomen tamen ærarij permansit ab eo metallo, vnde initium sumpsit. *Thesaurus* iuxta Græcam proprietatem ἀπὸ τῆς θέσεως à positione, hoc est, à repositio nominatur. Nam θέσις positio dicitur, & est nomen ex Græco Latinóque sermone compositum. Nam θὲ Græci repositum dicunt: χρύσιον aurum quod iunctum sonat repositum aurum. *Auraria*, nomen habet ab auro. *Tributa* verò, eo quòd antea per tribus singulas exigebantur. sicut nunc per singula territoria. Sic autem in tres partes diuisum fuisse Romanum populum constat, vt qui præerant in singulis partibus, *Tribuni* dicerentur. Vnde etiam sumptus, quos dabant populi *tributa* nominauerunt. *Vectigalia*, sunt tributa, à vehendo dicta. *Stipendium*, à stipe pendenda nominatū. Antiqui enim appendere pecuniam soliti erant magis quàm annumerare. *Moneta* appellata est, quia monet ne qua fraus in metallo vel pondere fiat. *Numisma*, est solidus aureus vel argenteus siue æreus, qui ideo numisma dicitur, quia nominibus principū effigiebúsque signabatur. Prius nummus ἀργυρος nuncupabatur, quia quamprimum ex argento percutiebatur. *Numi* autem à Numa Romanorum rege vocati sunt, qui eos primùm apud Latinos imaginibus notauit, & titulo nominis sui præscripsit. *Solidi*, dicūtur à sæculo, quo conduntur, à continente, id quod continetur appellatum. ¶ In numismate tria quæruntur, *metallum*, *figura*, & *pondus*. Si ex iis aliquid defuerit, numisma non erit. ¶ Tria sunt autem genera argenti, & auri, & æris: *signatum*, *factum*, *infectum Signatum*, est quod in nummis est, *factum*, est quod in vasis & signis: *infectum*, quod in massis est, quod & graue dicitur, id est, massa. ¶ In notitiam autem formarum metalla ita venerunt. Dum enim quacunque causa ardentes syluæ excoquerent terram, ex calefactis venis fudit riuos cuiuscunque structuræ. Siue igitur æs illud fuerat, siue aurum cùm in loca terræ depressiora decurrerit, sumpsit figuram, in quam illud vel profluens riuus vel excipiens lacuna formauerat. Quarum rerum splendore capti homines cùm ligatas attollerent massas, viderunt in ea terræ vestigia figurata, in quæ excogitauerunt liquefactas ad omnem formam posse deduci.

De argento. CAP. XVIII.

Argentum, non longè à Græca appellatione distat. Hoc autem illi ἄργυρον vocant. Cùm mirum in modum illud dum candidum sit, impressum corpori lineas nigras reddit. *Argētum viuum* dictum, quòd exscindat materias, in quibus iniicitur: hoc & liquidum, quia percurrit. Inuenitur specialiter in metallis, siue in argentariis fornacibus guttarum concretione tectis inhærens: sæpe etiam & in stercore vetustissimo cloacarum vel puteorum limo. Fit etiā & ex minio posito conchulæ ferreæ patena testea superposita: tum circumlito vasculo circumdantur carbones, sicque argentum viuum ex minio stillat: sine hoc neque argentum, neque æs inaurari potest. Tantæ autem virtutis est, vt si super sextarium argenti viui centenarium saxum superponas: oneri statim resistat. Sin verò auri scrupulum, leuitatem eius raptim sinu recipit: ex quo intelligitur non pondus, sed naturam esse cui cedit. Seruatur autem melius in vitreis vasis: nam cæteras materias perforat. Potui autem datum interficit, ponderis causa. *Argenti purgamenta* λιθάργυρος, quam nos spumam argenti appellamus. Fit autem ex argento & plumbo.

De ære. CAP. XIX.

Aes, à splendore aeris vocatum sicut aurum & argentum. Apud antiquos autem prius æris quàm ferri cognitus vsus. Ære quippe prius scindebant terram, ære certamina belli gerebant: erátque in pretio magis æs: aurum verò & argentum propter inutilitatem reiiciebantur. Nunc versa vice

iacet æs, aurum summo cessit honori: Sic volenda ætas commutat tempora rerum. Et, Quod fuit in pretio, fit denique nullo in honore. Vsus æris postea transiit in simulacris, in vasis, in ædificiorũ structuris: maximè & ad perpetuitatem monimentorum etiam publicæ in eis constitutiones scriptæ sunt. *Cyprium æs*, in Cypro insula prius repertum, vnde & vocatum: factum ex lapide eroso, quem Cadmiam vocant, & est ductile: huic si addatur plumbum, colore purpureo fit. *Aurichalcum* dictum, quòd & splendorem auri & duritiam æris possideat. Est autem nomen compositum ex lingua Latina & Græca. Æs enim sermone Græcorum χάλκος vocatur. Fit autem ex ære & igne multo, ac medicaminibus perducitur ad aureum colorem. *Corintheum*, est omnium commixtio metallorum quod casus primùm miscuit, Corintho cùm caperetur incensa. Nam dum hanc ciuitatem Hannibal cepisset: omnes statuas æneas & aureas & argenteas in vnum rogum congessit, & eas incendit. Ita ex hac commixtione fabri sustulerunt & fecerunt parapsides. Sic Corinthia nata sunt ex omnibus in vnũ, nec hoc nec illud. Vnde & vsque in hodiernum diem: siue ex ipso, siue ex imitatione eius æs Corinthium vel Corinthia vasa dicuntur. Huius tria genera, candidum vnũ ad argenti nitorem accedens, alterum in quo ipsius auri sulua natura est: tertium in quo æqualis cunctorum temperies. *Coronarium*, ex ductili ære tenuatur in laminas: taurorúmque felle tinctum speciem auri coronis histrionũ præbet, vnde & appellatum. *Pyropum*, igneus color vocauit. Nanque in singulas vncias æris additis auri scrupulis senis prætenui bractea ignescit, flammásque imitatur, vnde & pyropum dicitur. *Regulare æs* dicitur, quòd ab aliis ductile appellatur: quale omne Cyprium est. *Ductile* autem dicitur, eo quòd malleo producatur: sicut contra *fusile*, quòd tantùm funditur. Hoc & *caldarium* quòd tãtùm funditur. Nam malleis fragile est. Siquidem omne æs diligentius purgatis igne vitiis excoctísque, regulare efficitur. *Campanum* quoque inter omnia genera æris vocatur à Campania prouincia, quæ est in Italiæ partibus, vtensilibus & vasis omnibus probatissimum. *Aes* omne frigore magno melius funditur. Æs rubiginem celerius trahit nisi oleo perungatur, seruari autem id optimè in liquida pice tradunt. ¶ Inter omnia metalla æs vilissimum est, & maximæ potestatis, ideo & *ænea limina*: vnde & Virgilius, Hinc foribus cardo stridebat ahenis. *Origo æris*, Cadmia & Chalcitis. *Purgamenta æris*. Cadmia, & origo, & *æris flos*. *Cadmia*, gignitur in metallorum æris atque argenti fornacibus insidente nidore. Namque vt ipse lapis ex quo fit, æs. Cadmia vocatur: sic rursus in fornacibus existit, & nominis sui originem recipit. *Aeris flos*, fit seu gignitur conflationibus, resoluto atque liquato ære, superfusa frigida aqua. Repentina enim densatione tanquam de succo reparatur flos. *Aeruginem* æs quoque creat. Nam laminæ æreæ supervas aceti acerrimi sarmentis superpositæ, atque ita distillantibus: quòd ex eo cecidit in ipsum acetum teritur & cribratur.

De ferro. CAP. XX.

FERRUM, dictum quòd farra, id est semina frugum terræ condat. Idem & chalybs à Chalybe flumine vbi ferrum optima acie tẽperatur. Vnde & abusiuè dicitur chalybs ipsa materies, vt, Vulnificúsque calybs. *Ferri ipsius*, post alia metalla repertus est. Cuius postea versa in opprobrium species. Nam vnde prius tellus tractabatur, inde modò cruor effunditur. Nullum autem corpus tam densis inter se cohærentibus & implicitis elemẽtis quàm ferrum: vnde inest illi duritia cum frigore. Ferri autem metallum penè vbique reperitur: sed ex omnibus generibus palma *Serico ferro* datur. Seres enim hoc cum vestibus suis pellibúsque mittunt, Secunda *Parthico*, neque alia genera ferri ex mera acie temperantur. Cęteris enim admiscetur mollitur cõplexus. ¶ Differentia ferri plurima iuxta terræ genus. Nam aliud *molle plumbóque vicinũ*, rotarum & clauorum vsibus aptum. *aliud fragile* & *erosum*. culturæ terræ conueniẽs. *aliud sola breuitate placet clauísque caligaris aliud rubiginem celerius sentit. Strictura* vocantur hæ omnes, quòd non in aliis metallis: à stringẽdo aptè vocabulo impositum. ¶ Aquarum verò summa differentia est quibus ferrũ candẽs immergitur quo vtilior fiat: sicut Bibilis in Hispania & Tirrasona, Comus in Italia. ¶ In acuendo ferro, oleo delectatior fit acies, vnde & tenuiora ferramenta oleo restringi mos est: ne aqua in frangibilitatem durẽtur. A ferro sanguis humanus sese vlciscitur. Contactum nanque celerius rubiginem trahit. Cum ferro *magnes* lapis concordiam habet. Sola enim hæc materia vim ab hoc lapide accipit, retinétque longo tẽpore. Ex eodem lapide architectus quidam Alexandriæ templum concamerauit: vnde & in eo simulacrum ferro in aere pẽdere videretur. ¶ Ferrum accensum igni nisi duretur ictibus, corrumpitur. Rubens non est habile ad tundendũ, neque antequam albescere incipiat, aceto vel alumine illitum ferrum, fit æris simile. *Purgamenta ferri*, rubigo & scoria. *Rubigo*, est vitium rodens ferrum ipsum vel etiam segetes, quasi rodigo mutata vna litera: hæc & erugo ab erodendo. Nam erugo vitium

est scz-

est ferri ab erodendo dicta, nõ ab eramento. *Scoria* verò purgamenta & sordes sunt quæ igne excoquuntur, dicta scoria, quia de ferro excutitur. *Rubigine* autem caret ferrum si ceruſſa & gipso & liquida pice perungitur. Item rubigo ferramenta non vitiat, si eadem medulla ceruina, vel ceruſſa mixta roſaceo vngatur.

De plumbo CAP. XXI.

Plumbum dictum quòd ex eo primùm pilis factis maris altitudo tẽtata est. Huius verò genera duo sunt *nigrum* & *candidum*, sed melius candidum, quod prius in insulis Atlantici maris inuentum est. Siquidem & in Lusitania & in Gallicia gignitur, summa terra arenosa, & coloris nigri, & põderis grauis: interueniunt & minuti calculi, maximè torrẽtibus siccatis: lauant eas arenas, & quod sub sidit, coquunt in fornacibus. Inueniuntur & in aurariis metallis aqua missa calculi nigri, & graues, & dum aurum colligitur cum eo remanent, postea separati conflantur, & in plumbum album resoluũtur. Inde & eadem grauitas plumbi quæ auri. *Nigrum plumbum* circa Cantabriã abundat, cuius origo duplex est. Aut enim solùm ex sua vena prodit, aut cum argento nascitur, mixtísque venis conflatur. Huius primus in fornacibus liquor stannũ est, secundus argẽtum: quod remanet supper addita vena rursúsque conflata, fit nigrum plumbum. India neque plumbum neque æs habet, gemmis tantùm & margaritis hæc permutat. Nigro plumbo fistulis laminísque vtimur. Laboriosius in Hispania & Gallia eruitur plumbum. Nam in Britannia summo terræ corio.

De stanno. CAP. XXII.

Stanni etymologia Στοχαστικὸν, id est separans dicitur & secernens. Mixta enim & adulterata inter se per ignem metalla dissociat, & ab auro & argento æs plumbúmque secernit, alia quoque metalla ab igne defendit, & cùm sit natura æris ferríque durissima, si absque stanno fuerit, vritur & crematur. Stannum illitum æreis vasis saporem facit gratiorem, & compescit virus eruginis. Specula etiam ex eo temperantur. Ceruſſa quoque ex eo sicut ex plumbo conficitur.

De electro. CAP. XXIII.

Electrum vocatum quòd ad radium solis clarius auro argentóque reluceat. Sol. n. à poetis electron vocatur. Defecatius est enim hoc metallum omnibus metallis. Huius tria sunt genera. Vnum quod ex pini arboribus fluit, quod succinum dicitur. *Alteram* metallum, quod naturaliter inuenitur, & in precio habetur. *Tertium* quod fit de tribus partibus auri & argenti vna. Quas partes, etiam si naturam resoluas, inuenies. Vnde & nihil interest natum sit an factum, vtrunque enim eiusdem naturæ est. *Electrum* quod est *naturale*, eiusmodi natura est, vt in conuiuio & ad lumina clarius cũctis metallis fulgeat, & venenũ prodat. Nam si ei infundas venenum: stridorem edit, & colores varios in modum arcus cœlestis emittit.

De ponderibus. CAP. XXIIII.

Ponderum ac *mensurarum* iuuat cognoscere modũ. Nam omnia corporalia sicut scriptum est à summis vsque ad ima in mensura, & numero, & pondere dispositа sunt atque formata. Cunctis corporeis rebus pondus natura dedit. Suum regit omnia pondus. ¶Primus Moyses in heremo filiis Israel pondera & mensuras dedit. Primus Sidon Argiuus ponderum rationem in Græcia constituit, & licet alij antiquiores extiterint, iste hac arte experientior fuit. ¶ *Pondus* dictum, eo quòd in statera libratum pendeat, hinc & pensum. Abusiuè autem pondus libra vna est. Vnde etiam *dipondium* dictum est, quasi duo pondera, quod nomen adhuc in vsu retinetur. *Trutina* est gemina ponderum lances æquali examine pendens, facta propter talenta & centenaria appendenda, sicut *momentana* pro parua modicáque pecunia. Hæc & *moneta* vocata. Eadem & *statera* nomen ex numero habens, quòd duabus lancibus & vno in medio stilo librata æqualiter stet. *Examen* est filum mediũ quo trutinæ statera regitur, & lances æquantur. Vnde in lanceis *amentũ* dicitur *Campana* à regione Italiæ nomẽ accepit, vbi primũ eius vsus repertus est. Hæc duas lances non habet: sed virga est signata libris & vnciis, & vago pondere mensurata. Vnicuique autem ponderi certus est modus nominibus propriis designatis. *Calcus* minima pars ponderis, quarta pars oboli est, constans lentis geminis granis. Appellatur autem calcus quod sit paruulus, sicut & lapis calculus, qui adeò minimus est, vt sine molestia sui calcetur. *Siliqua* vigesimaquarta pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens. *Cerates* oboli pars media est, siliquam habens vnam semis. Hunc latinitas *semobolũ* vocat. *Cerates* aũt Græcè, Latinè *siliqua* cornuũ interpretatur. Obolus siliquis tribus appenditur, habẽs cerates duos calcos quatuor. Fiebat enim olim ex ere ad instar sagittę. Vnde & nomen à Græcis accepit, hoc est sagitta. *Scrupulus* sex siliquarum pondere cõstat. Hic apud Græcos dramma vocatur. Scrupulus

autem dictus per diminutionē à lapillo breui: qui scrupus vocatur. *Dragma* octaua pars vnciæ est, & denarij pondus argenti tribus constans scrupulis, id est xviij. siliquis. *Denarius* autem à dando dictus, quia pro decem nummis imputatur. *Solidus* nuncupatur, quia nihil illi deesse videtur. Solidum enim antiqui integrum dicebant & totum. Ipse quoque *nomisma* vocatur, pro eo quòd nominibus principum effigiebúsque signetur. Ab initio verò vnum nomisma vnus argenteus erat. Hoc enim ab Assyriis cœpit. Dicunt enim Iudæi, quòd Abraham in terram Chanaam primus hanc aduexit formam. *Solidus* apud Latinos alio nomine *sextula* dicitur, quòd de iis sex vncia cōpleatur. Hunc, vt diximus, vulgus aureum solidum vocat. cuius tertiam partem ideò dixerunt *tremissem*: eo quòd solidum faciat termissus. *Sextula* bis assumpta duellum facit, ter posita stateré reddit. *Stater* autem medietas vnciæ est, appendens aureos tres, vnde & vocatur stater, quòd tribus solidis stet. Hic & *semuncia*, quia semis habet de vncia. Hic & *semissis*, quia ponderis semissem quasi semis assis. *Quadrantem* similiter Hebræi cadrantem vocant. & vocatur quadra quòd vnciæ quartam partem appendant. *Sicel* qui Latino sermone siclus corruptè appellatur: Hebræum nomen est, habens apud eos vnciæ pondus. Apud Latinos autem & Græcos quarta pars vnciæ est, & stateris medietas, dragmas appēdens duas. Vnde cum in literis diuinis legitur siclus, vncia est: cùm verò in gentilium libris, quarta pars vnciæ est. *Uncia* dicta quòd vniuersitatem minorū ponderū sua vnitate vinciat, id est complectatur. Cōstat autem dragmis viij, id est scrupulis xxuu. Quod proinde legitimum pondus habetur, quia numerus scrupulorum eius horas diei noctísque metitur, vel quia libram efficit duodecies computatus XII. vnciis perficitur, & inde habentur perfecti pōderis genus: quia tot constat vnciis quot mēsibus annus. Dicta autem *libra* quòd sit libera, & cuncta inter se pondera prædicta concludat. *Mina* in ponderibus centum dragmis appenditur, & est nomen Græcum. *Talentum* autem summum esse pondus perhibetur in Græcis. nam nihil est chalco minus, nihil talento maius. Cuius variū apud diuersas gentes pōdus habetur. Apud Romanos enim talentū est lxxij. librarū, sicut Plautus ostendit, qui ait duo talenta esse CXLIIII. libras. Est autem triplex, id est minor, medius, summus. Minor quinquaginta, medius lxxij. librarum: summus cxx. constat. *Centenarium* numeri nomen est, eo quòd centum librarum ponderis sit. Quod pondus propter perfectionem centenarij numeri Romani instituerunt.

De mensuris. CAP. XXV.

Mensura est res aliqua modo suo vel tēpore circumscripta. Hæc aut corporis est, aut temporis. *Corporis* est, vt hominum, lignorum, & columnarum lōgitudo, vel breuitas. Sed & solum istum propriam sui orbis habere mēsuram, quod Geometrici perscrutari audent. *Temporis*, vt horarum, dierum, & annorum. Vnde & metiri pedes horarum dicimus, hoc est mensurare. *Propriè* autem *mensura* vocata, quòd ea fruges metiuntur atque frumentum, id est humida & sicca, vt modius, vrna, & amphora. Mensurarum pars minima *cochlear*, quòd est dimidia pars dragmæ, appendens siliquas nouem. Qui triplicatus conculam facit. *Concula* dragma vna & dimidia adimpletur. *Cyathi* pondus decem dragmis appenditur: qui etiam à quibusdam *coulacus* dicitur. *Oxifalus* fit si quinque dragmæ adduntur ad x. *Acitabulus* quarta pars heminæ est, xij dragmas appendens. *Cotula* hemina est habens cyathos sex, quæ idcirco cotula vocatur, quia Græco sermone cote incisio dicitur, & hemina sextarij in duo æqua inciditur, & cotulam facit. *Hemina* autem appendit libram vnam, quæ geminata sextarium facit. *Sextarius* duarum librarum est, qui bis assumptus bilibris nominatur. assumptus quater, fit Græco nomine Chœnix. quinquies complicatus quinarum siue gomor facit. Adiice sextum, congium reddit. Nam congius sex metitur sextariis: à quo & sextarij nomen dederunt. *Congium* autem à congiendo, id est per augmentum crescendo vocatur. Vnde postea pecunia beneficij gratia dari cœpta, congiarium appellatum est. Vnusquisque enim sui temporis imperator fauorem populi captans, adiiciebat vt largior videretur in donis. *Congiarium* autem speciaiter mēsura est liquidorum, cuius & rem simul & nomen à Romanis impositum inuenimus. *Metreta* est mensura liquidorum Hęc à mensura accepit nomen. *μέτρον* enim mensuram dicunt Græci: & inde appellata metreta, licet & vrna & amphora & reliqua huiusmodi nomina mensurarum sint: tamen ista hoc nomen à denarij numeri perfectione accepit. *Metrum* ad omnem mensuram pertinet. *μέτρον* enim Græcè: Latinè mensura dicitur. Nam & cyathus mensura est, & amphora mensura est, & quicquid plus minúsve capit, mensura est. Sed ideò hoc nomen specialiter sibi assumpsit, quòd sit mensura perfecti numeri, id est denarij. *Modius* dictus ab eo quòd sit suo modo perfectus. Est autem mensura librarum XLIIII. id est sextariorum xxij. Cuius numeri causa inde tracta est, eo quòd in principio Deus xxij. opera fecerit. Nam prima die vij. opera fecit, id est materiam informem, angelos, lucem, cœlos superiores

periores;terram,aquam atque aerem.Secũda die firmamẽtum ſolum. Tertia die quatuor: maria,ſemina,ſationes atque plãtaria. Quarta die tria : ſolem & lunam & ſtellas. Quinta die tria:piſces & reptilia aquarum, & volatilia.Sexta die quatuor:beſtias, pecudes,reptilia terræ & hominẽ.Et facta ſunt omnia xxij. genera in diebus ſex. Et xxij. generationes ſunt ab Adam vſque ad Iacob,ex cuius ſemine naſcitur omnis gens Iſrael. Et xxij. libri veteris teſtamenti vſque ad Heſter.Et xxij.literarum ſunt elementa quibus conſtat diuinæ legis doctrina. His igitur exẽplis modius xxij. ſextariorum à Moyſe ſecundum ſacræ legis menſuram effectus eſt. Et quamuis diuerſæ gentes huic menſuræ pondus vel adiiciant ignoranter vel detrahant:apud Hebræos cõſtitutione diuina tali ratione ſeruatur. Modius enim à modo dictus.Hinc & modica,id eſt moderata.Modicis enim modius nomen impoſuit. Nam modica pro paruis abuſiuè non propriè dicimus. *Satum* genus eſt menſuræ iuxta morem prouinciæ Palæſtinę, vnum & dimidium modium capiens : cuius nomen ex Hebræo ſermone tractum eſt.Satum enim apud eos nominatur ſumptio , ſiue leuatio:eo quòd qui metitur,eandem mẽſuram ſumat ac leuet. Eſt & aliud ſatum mẽſura ſextariorum xxij. capax quaſi modius. *Batus* vocatur Hebraica lingua ab olearia mola quæ bath apud eos vel batha nominatur,capiens quinquaginta ſextaria,quę menſura,vna molæ vice proteritur. *Amphora* vocata quòd hinc & inde leuetur. Hæc Græcè à figura ſui dicitur: quòd eius anſæ geminatæ videantur aures imitari.Recipit autem vini vel aquæ pedem quadratum,frumenti verò modios Italicos tres.*Cadus* Græca amphora eſt continẽs vrnas tres. *Vrna* menſura eſt: quam quidam quartarium dicunt. Propriè autem vrna vas eſt quod pro condendis defunctorum cineribus adhiberi ſolet : de quo poeta , Cœlo tegitur qui non habet vrnam. *Medimna* eſt menſura quinque modiorum. Medimna autem Latina lingua vocatur, id eſt dimidia. eo quòd quinque modiis metiatur , qui eſt dimidius numerus à perfecto denario. *Artaba* menſura eſt apud Ægyptios ſextariorum lxxij. cõpoſita ex numero,propter lxxij.gentes vel linguas,quæ orbem impleuerunt.*Gomor* xv. modiorum onus appendit. *Corus* xxx. modiis impletur. Hic ab Hebraico ſermone deſcendit : qui vocatur cora ſimilitudine collis.Cora enim Hebraicè colles appellantur. Coaceruati enim modij xxx. inſtar collis videtur,& onus cameli efficiunt.

De ſignis ponderum. CAP. XXVI.

Onderis ſigna pleriſq; ignota ſunt , & inde errorem legentibus faciunt. Quapropter formas eorum & characteres ita vt à veteribus ſignata ſunt ſubiiciamus. *Zeta* litera ſignificat dimidium obolum. *Virgula* æqua liter iacens & porrecta ſimpliciter ſignificat obolum. *Geminata virgula* duo oboli ſunt. *T Latinum* ſignificat obolos tres. *F Latinum* ſignificat obolos quatuor. *E Latinum* demõſtrat obolos quinque. Oboli vero ſex propterea caracterem non habent quòd in vna dragma ſex veniãt, quod eſt pondus denarij argentei. *Heta* litera ſignificat ſiliquas viij. id eſt tremiſſem. *N Latinum* ſignificat nomiſma Græcum, id eſt ſolidum. *Iota* adiuncta beta ſignificat dimidium ſolidum. *Virgula* duæ ex vno angulo à lęua in dextram ſe diuidentes, ſignificant dragmam:quam etiam olcem appellant. *N Latinum* adiuncto gamma Græco ſignificat ſemiunciam. *Gamma* autem Græcæ literæ o Latinum in fine adiunctum , ſignificat vnciam. *Lambda* Græcum per medium ſui I Latinum adiectum, ſignificat libram. *Kappa* Græcum circa finem cornuum adiuncto y Græco ſignificat cyatum. *Si verò* o Larinum habuerit adiũctum heminam demonſtrat , quam Græci cotylen vocant. *Xi Græcum* ſi habuerit iunctum E Latinum , ſignificat ſextarium. *Si* verò o Latinum habuerit adiunctum, indicat acitabulum,quod Græci oxifalon vocant. *M Græcum* ſuperpoſita ñ Latino ſignificat mna. *A Latinum* in fine habens Lambda Græcum ſignificat talentum. *Alpha* Græcum in dextro brachio ſuperiori o litera coniuncta chœnix eſt.

Z
T F.
E.
H.
N.
I B.
N T.
Γ O.
K T.
K O.
Ξ E.
Ξ O.
n
μ
A V.
α O

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XVII.

CAPITA LIBRI DECIMISEPTIMI.

1 *De autoribus rerum rusticarum.*
2 *De cultura agrorum.*
3 *De frumentis.*
4 *De leguminibus.*
5 *De vitibus.*
6 *De arboribus.*
7 *De propriis nominibus arborum.*
8 *De arboribus aromaticis.*
9 *De herbis aromaticis vel communibus.*
10 *De oleribus.*
11 *De odoratis oleribus.*

De autoribus rerum rusticarum. CAP. I.

RERVM rusticarum scribendi solertiam apud Græcos primus *Hesiodus* Bœotius humanis studiis contulit, deinde *Democritus* magnus quoque Carthaginēsis in xvij. voluminibus studiū agricolationis conscripsit. Apud Romanos autem de agricultura primus *Cato* instituit, quam inde *Marcus Terentius* expoliuit, mox *Virgilius* laude carminum extulit. Nec minus studium habuerunt postmodum *Cornelius Celsus & Iulius Atticus, Aemilianus* siue *Columella*, insignis orator, qui totū corpus eiusdem disciplinæ complexus est. ¶ Primum ad aratrum boues iunxisse ferunt quendam priuatum hominem & fulminatum nominet *Homogirum*. Quidam autem Osirim dicunt esse artis huius inuentorem. quidā *Triptolemum*. Et hīc quæstio est, quomodo prima *Ceres* ferro in Græcia vertere terrā instituit, sed ferro qualicunque, non specialiter vomere aut aratro. ¶ Stercorandi agri rationem primus induxit quidā nomine *Stercutus* in Italia, cuius ara apico dedicata est Romæ. Hic plura instrumēta agriculturę reperit, primúsque agros firmauit. Eundem quidam *Saturnum* putauerūt: vt maiorem illi nobilitatem facerent hoc nomine, quo splendidè sonaret, & dignitatem tituli compararet.

De cultura agrorum. CAP. II.

CVltura est qua frumēta vel vina magno labore quæruntur, ab incolendo vocata. *Diuitiæ* enim *antiquorum* in iis duobus erant, *bene pascere*, & *bene arare*. ¶ *Cultura agri* cinis, aratio, intermissio, incensio stipularum, stercoratio, occatio, runcatio. *Cinis* est incendiū per quod ager inutilem humorem exudat. *Aratio* dicta, quia de ære prius terræ culturam exercebant, antequam ferri fuisset vsus repertus. duplex est autem aratio, vernalis & autumnalis. *Intermissio* est qua alternis annis vacuus ager vires recipit. *Stercoratio* est lętaminis aspersio. *Stercus* autem vocatum, vel quia sternitur in agris, vel quòd extergi oporteat quicquid sordium in ciuitate redundat. Idem & *fimus* est, qui per agros iacitur. Et dictus fimus quòd fiat imus, id est stercus quod vulgo *lætamē* vocatur, eo quòd suo nutrimento læta faciat germina, redditque pinguia arua & fœcunda. *Occatio* est cum rustici satione facta bubus dimissis grandes glebas cædunt & ligonibus frangunt: & dicta occatio quasi obcæcatio, quòd operiat semina. *Occare* igitur est operire semina terra, vites vel arbores. *Runcatio* est à terra herbas euellere. Nam rus terra est. *Sulcus* à sole vocatus, quòd proscissus solem capiat. *Veractum* dicitur, quasi verè actum, id est verno aratum. *Proscissio* est aratio prima cum adhuc durus est ager. *Satio* dicta quasi seminis actio, vel quæ sit satorum actio. *Serere* autem vocatum, quia hoc cælo sereno faciendum est: non per imbres. Hinc est & illud Virgilianum, Nudus ara, sere nudus. *Messis* à metendo, id est recidendo dicta. *Seges* autem de semine dicta quòd iacimus, siue à sectione.

De frumen-

De frumentis. CAP. III.

PRima *Ceres*, cepit vti frugibus in Græcia, & habere segetes translatis aliunde seminibus. Huius meminit Ouidius dicens, Prima Ceres vno glebam dimouit aratro, Prima dedit fruges alimentáque mitia terris. *Frumenta* sunt propriè quæ aristas habent. *fruges* autem reliqua: frumenta autem vel fruges à *frumendo*, hoc est à vescēdo dictæ. Nā *frumē* dicitur summa pars gulę. *Primitiæ* propriè sunt quæ de frugibus præcerpuntur. *Triticum* vel à tritura dictum, quod puriſſimum horreo condatur, vel quia granum eius commolitur & teritur. *Far* dicitur, eo quòd initio frangeretur. Apud antiquos enim molarum vsus nondum erat: sed frumentum in pila missum frangebant, & hoc erat genus molendi. *Adoreum* tritici genus, quod idem vulgo semen dicitur. *Ador* quondam appellatum ab edendo, quia primo eo vsi sunt homines, siue quia in sacrificio ipsius generis panis ad aras offerebatur. Vnde *adorea* sacrificia dicuntur. *Silgo* genus tritici à selecto dictum. Nam in pane eius specie præcipua est. *Trimense triticum* ideo nuncupatum, quia satum post tres menses colligitur. Nam vbi propter aquam aliámve causam matura satio omissa est, præsidium ab hoc petitur. *Alica* Græcum nomen est *Alicastrum* simile est alicæ pōdere & bonitate præcipuum. *Hordeum* dictum, quòd præ cæteris generibus frumenti aridū antè fiat, vel quòd spica eius ordines habeat. Horum *tria genera*. Primum exaticum vocatur, eo quòd spica eius sex ordines habeat, quod quidam cāterinum appellant, quoniā animalia melius quàm triticum pascit, & homines salubrius quàm malum triticum. Alterum *distichon*, eo quòd duos ordines habeat, hoc plerique calaticū vocant. Tertium *trimense*, quia dum cogit necessitas verno seminatur, & celeriter colligitur. *Scindula* à diuisione vocata. Duplex enim est, scinditur, id est diuiditur, *Centenum* appellatū, eo quòd in plerisque locis iactus seminis eius in incrementū frugis centesimū renascātur. Hinc & *milū* à multitudine fructus vocatum. *Panicum* dictum, quòd in multis regionibus ex eo panis vice homines sustententur, quasi panis vitiū. *Pistū* à pastu. *Sisamum*, Græcum nomē est. *Farrago* dicta à farre. Est enim herba hordeacea adhuc viridis: necdū granis ad maturitatē turgentibus. *Spicā* de maturis frugibus abusiuè dicimus. Nā propriè spica est, cùm per culmi folliculum, id est extremum tumorem aristę adhuc tenues in modū spiculi eminēt. *Aristæ* appellata, quòd prius ipsa arescat. *Culmus* est ipse calamus spicæ qui à radicibus nascitur. Et dictus culmus, quasi calamus. *Folliculus* est theca frumenti, in qua granum seruatur interius. Hæc super spicā vallo instructa munimen prætēdit, ne auium minorum morsibus spica suis fructibus exuatur, aut vestigiis proteratur. *Stipula* sunt folia seu vaginæ, quibus culmus ambitur atque fulcitur, ne pondere frugis curuetur qua ambiunt culmum. Et dicta stipula quasi vsta, & quasi vstipula. Stipula dicta ab vsto: collecta enim messe vritur propter culturam agri. Item stipula, vel quia pars eius vritur, pars interdum pro palea præciditur. *Palea* à quibusdam vocari dicitur, quod pala ventiletur, vt frumenta purgentur. Gentiles autem paleam à quadam Pale frugum inuentrice vocauerunt: quā Cererē esse volunt. De qua Virgilius, Te quoq; magna Pales, & te memorande canemus. Item alij à pabulo nuncupatam dicūt paleam, quòd ea primùm sola in pascēdis animalibus pastus præbebatur. Cuius natura ex cōtrario tantùm est frigida, vt obrutas niues fluere nō sinat: adeò calida, vt matureſcere poma compellat.

De leguminibus. CAP. IIII.

Legumina à legendo dicta, quasi electa. Veteres enim meliora quæque legebant siue quod manu legantur, neque sectionem requirant. ¶ Leguminum plurima genera, ex quibus faba, lens, pisa, fasēlum, cicer lupinum, gratiora in vsu hominum videntur. *Faba* Græca etymologia à vescendo vocabulum sumpsit, quasi faga. φάγειν enim Græcè comedere dicitur. Primùm enim homines hoc legumine vsi sunt. Huius species duæ, quarum altera *communis*, altera *Aegyptia*, *Faba fresa* dicta, eo quòd eam homines frendant, id est frangant, id est molendo comminuant. *Lens* vocata, quòd humida & lenta est, vel quòd ad hæret humi. *Fasēlum* autē & *cicer* Græca nomina sunt: sed fasēlum vile genus leguminis, quia omne quod abundat vile est, hoc autem semen abundanter inuenitur. *Lupinum* Græcum & ipsum nomen est: de quo Virgilius, -- Tristéque lupini, quia vultum gustantis amaritudine contristant, vnde & illud præ amaritudine, nec vermis nec vllum animal comedit. *Medica*, *Sicia*, erūm pabulorum optima sunt. *Medica* dicta, quia à Medis translata est in Græciam tempore quo eam Xerxes rex Persarum inuasit. Hæc semel seritur & decem annis permanet, ita vt quater vel sexies possit par annum recidi. *Vicia* dicta, quòd vix ad triplicem perueniat fructum: cùm alia legumina prouentum habeat fertilem: vnde & Virgilius, Et tenuis fœtus viciæ. *Pisa* quòd ea pensābatur aliquid auri minutum. Nam *pis* aurum dicitur. *Eruum* à Græco trahit vocabulum. Hoc enim illi ἔρυκον dicunt, quod dum sit quibusdam pecoribus infestum, tauros tamen pingues efficit.

De Vitibus. CAP. V.

Vitis plantationem primus Noe instituit, rudi adhuc seculo. Apud Græcos autem inuentorem vitis Liberum appellant. Vnde & eum gentiles post mortem deum esse voluerunt. *Vitis* dicta, quòd vim habeat citius radicandi. Alij purant vites dictas, quòd inuicem se vittis innectant, vicinisque arboribus reptando religentur. Est enim earum natura flexibilis, quia quasi brachiis quibusdã quicquid comprehenderint stringunt. *Labrusca* est vitis agrestis quæ in terrę marginibus nascitur. Vnde & labrusca dicta à labris & extremitatibus terræ. *Codex* dictus, quasi caudex. Sic enim & veteres clodum pro claudo dicebant. *Sarmentũ* à serendo, quasi seramen tum. *Malleolus* est nouellus palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus ob similitudinem rei: quòd in ea parte qua deciditur ex veteri sarmento prominens vtrunq; mallei speciẽ præbeat. *Spadones* sunt surculi fruge carentes, ex ipsa appellatione, quòd sint inhabiles fructu & sterilitate affecti. *Sagittã* rustici vocant nouissimam partem surculi: siue quia longius recessit à matre, & quasi prosiliuit: seu quia acuminis tenuitate teli speciẽ præfert. Summitates vitium & fruticum *flagella* nuncupantur, eo quòd flatu agitentur. *Palmes* vitis materia mollis, quia per nouella brachia emissus fructum affert. Nã ideò rustici partem vitis palmitem vocant. Palmes enim diminutiuum nomen est, quòd nomen paragogum dicitur, quòd à palma deriuetur. *Palma* enim habet nomen proprium, quòd dicitur principale, ab eo quòd ex se deriuatũ facit. *Pampinus* est folium cuius subsidio vitis à frigore vel ardore defenditur, atque aduersus omnem iniuriam munitur. Qui ideo alicubi intercisus est, vt solem ad maturitatẽ fructus admittat, & vmbram faciat. Et dictus pampinus, quòd de palmite pendeat. *Caprioli* dicti quòd capiant arbores, sunt enim cincinni siue vncinoli: quibus se innectere vites & suspendere solent arboribus, quo adminiculo freti palmites ventos ac turbines continere queant, & sine lapsu pediculorum fructus suos sustineant, ac sese vaga proceritate diffundant. *Corimbi* sunt annuli qui proxima quæque ligant & comprehendunt: nec longius laxati palmites ventorum flatibus dissipentur. *Vuæ* dictæ quòd intrinsecus humore sunt plenæ, siccique & pinguedinis. Nam humidum est, quod exterius humorem habet, vuidum quod interius. *Acinus* brotus est. *Racemus* est botrionis pars, & *botrio* Græcũ est. ¶ *Suburbanæ vuæ* quædam dicuntur, quia fructus earum ad escam velut pomum in vrbibus venditur. Commendat enim eas & species & saporis iocunditar, ex quibus sunt *præcoquæ, duracinæ, purpureæ dactyli, Rhodiæ, Libycæ, Ceraunia, Stephanitæ, Trepediana, Vnciariæ, Cidonitæ. Præcoquæ* vocatæ, quòd citò matureſcant, & ante omnes sole coquantur. Has ἀέργους dicunt, quòd currant ad maturitatem velociter vt lepus. *Duracinæ* autem per totam hiemem. *Veniculæ*, & *Numesianæ*. *Purpureæ* à colore dicuntur. *Dactyli* à longitudine. *Rhodiæ* & *Libycæ* à regionibus nuncupatæ sunt. *Ceraunia* verò quòd rubeant velut ignis. *Stephanitæ* à rotunditate. *Vnciariæ* à magnitudine. Genera autem vuarum quæ vino deseruiunt plurima. Ex quibus *aminea* dicta, quasi sine minio, id est sine rubore. Album enim vinum reddit: quæ cùm sint vnius nominis, non vnam speciẽ reddit. Amineæ enim duæ geminæ ab eo dictę quòd duplices vuas mittunt. *Aminea lagana*, quia plus omnibus lanescit lanugine. *Rubiliana* dicta, quia eius materia rubet. *Fecinia* minuti aciei & duræ cutis vuas habet, nobilitate Amineam sequitur, fœcunditate præcedit. Quam proinde Feciniam vocant, quòd plus quàm cæteræ feces afferat. *Apianæ* vinum dulce faciunt: quas nisi cito legas, pluuiis & ventis, & maximè apibus infestantur, quarum deprædatione apianæ cognominatæ sunt. *Balanitæ* à magnitudine nomen sumpserunt. Balanin etiam Græcè grande vocata. *Biturica* à regione nomen sortita est, turbines & pluuias & calores fortissimè sustinens, nec in macra terra deficiẽs, huius meriti & *basilica* est. *Argitis* græcula vitis generis albi, fertilis, vastam materiam, & breue, & latum folium mittens, cuius fructum nisi primo tempore colligas, aut ad terram decidet, aut humore putrescit. *Inerticula* nigra est, quam Græci *amaracion* vocãt, boni vini & lenis, à quo etiam nomen traxit, quòd iners in tentandis neruis habeatur, quanuis gustu non sit herbes. *Mareotica* à regione Ægypti Mareotis dictæ, vnde prius venerunt, sunt enim & albæ & nigræ. *Elbolæ* quas quidam varias appellant, neque purpureæ, neque nigræ: ab elbo colore ita dictæ, subalbi tamen musti. *Elbum* enim est inter nigrũ candidúmque colore. Nam elbum nec album nec nigrum est. *Tertius* locus vitium quæ sola fœcunditate commendantur, abundantia copiosa, multúmque vini fluens. *Vitiçionia* vuas magnas magis quàm multas habet: nomen autem inde hoc sumens, quòd multum vini fluat. *Syriaca*, vel quia de Syria allata, vel quia nigra est. ¶ Multa autem genera vitium sunt: quæ tamen mutatione loci, & qualitatem & nomen amittunt. *Vitibus* inter cętera magis ista conueniunt, *oblaqueatio*, *putatio*, *propaginatio*, *fossio*. *Oblaqueare* est circa codicẽ terrã aperire, & velut lacus efficere. Hoc aliqui *excodicare* appellant. *Putare* est virgam ex vite superfluam resecare cum flagellis

flagellis luxuriat, Putare enim dicitur purgare, id est amputare. *Traducere* trāsducere. *Propaginare* verò flagellum vitis terræ submersum sternere, & quasi porrò pangere. Hinc *propagines* ac *propagare* & *protendere* dicūtur. *Fodere* verò est foueam facere, quasi fouere.

De arboribus. CAP. VI.

Arborum nomen siue *herbarum* ab aruis inflexum creditur, eo quòd terris, fixis radicibus adhærent. Vtraque autem ideò sibi penè similia sunt, quia ex vno alterū gignitur. Nam dum sementem in terram ieceris, herba prius oritur: dehinc confota surgit in arborem, & infra paruum tempus quam herbam videras, arbustam suspicis. *Arbusta* arbor nouella & tenera in qua insertio fieri potest, & dicta arbusta, quasi arboris hasta. Alij *arbustum* locum in quo arbores sunt, volunt accipere, sicut salictum. Sic & *virectum* vbi virgulæ nouellæ & virentes. *Arbor* autem & *fructifera* & *sterilis*, *arbos* autem non nisi fructifera. Genere autem fœminino *arbores* dicimus, *poma* verò neutro. *Frutex* breuis est appellatus, quòd terram frōde tegat. cuius plurale nomen fruteta arbor alta est. *Sylua* verò spissum nemus & breue. Sylua dicta quasi *xilua*, quòd ibi ligna cædantur. Nam Græci ξύλον lignum dicunt. Multa enim Latina nomina Græcam plerunque etymologiam recipiunt. *Nemus* à numinibus nuncupatum, quia pagani ibi idola constituebant. Sunt enim nemora arbores maiores, vmbrosæ frōdibus. *Lucus* est densitas arborum solo lucem detrahens, tropo per antiphrasin, eo quòd nō luceat, siue à luce, quòd in eo lucebant funalia vel cerei propter nemorum tenebras. *Saltus* est densitas arborum alta vocata hoc nomine, eo quòd exiliat in altum, & in sublime cōsurgat. *Auiaria secreta* nemora dicta, quòd ea aues frequentant. Recidiua arborum sunt quæ aliis sectis repullulāt. Alij recidiua à cædendo dicunt, quia post casum nascuntur. Alij à recidendo & repullulando dixerunt. Ergo recidiuum vbi mors aut casus. *Insitio* dicitur cum fisso trūco surculus fœcundæ arboris sterili inseritur, aut oculorum impositio, cum inciso cortice, libro alienæ arboris germen immittitur. *Plantæ* sunt de arboribus. *Plantaria* verò quæ ex seminibus nata sunt cum radicibus, & à terra propria transferuntur. *Cespites* frutices sunt, quasi cuspites, vel quasi circa pedes. *Frondes* quòd ferant virgulta vel vmbras, sunt autem causa vmbrarum. *Oculi* nodi sunt ex quibus frondes exeunt. *Radix* appellatur, quòd quasi radiis quibusdā fixa terris, in profunda demergitur. Nam physici dicunt parem esse altitudinem radicum & arborum. Alij radicem à similitudine radiorum dictam putāt, vel quia si eradatur, nō repullulat. *Truncus* est statura arboris insistens radici. *Corticem* veteres corucem vocabant. Dictus autem cortex, quòd corio lignū tegat. *Liber* est corticis pars interior dictus à liberato cortice, id est ablato. Est autem medium quoddam inter lignum & corticē. *Rami* sunt qui de trunco manant, sicut à ramusculis cætera. *Surculi* à præcisione serræ nuncupati. *Virgultū* est, quod de radice pullulat. ramus qui de ipso robore arboris, virga quæ de ramis. Propriè autem Virgultum appellatur, quod ad radicem arboris nascitur, & quasi inutile ab agricolis amputatur. Et hinc dictum virgultū, quia ex virga tollitur. *Virga* à virtute dicitur, quòd vim in se multam habeat, vel à viriditate, vel quia pacis indicium est, quòd vim regat. Vnde hac vtuntur magi ad placandos inter se serpentes, & idcirco in ea hos sustinent illigatos. Hac etiam philosophi, & reges ac magistri, nuncij & legati vtūtur. *Flagella* dicuntur: vt prædiximus, summę arborum partes, ab eo quòd crebros ventorum sustinent flatus. *Cimas* vocatas dicunt quasi comas, *Folia* Græcè φύλλα dicuntur, inde est ad nos hoc nomen per deriuationē translatum. Flores nominati, quòd citò defluāt de arboribus, quasi fluores. quòd citò soluantur. Iu his duplex gratia, coloris & odoris. Austro enim flores soluuntur. Zephyro fiunt. *Germen* dicimus surculum prægnantem, à gerēdo: vnde & germinatio. *Fructus* nomen accepit à frumine, id est eminente gutturis parte qua vescimur. Inde & fruges. Fructus autem propriè dicuntur agrorum & arborum, quibus vtique vtimur. In animalibus verò abusiuè & translatiuè vocamus fructum. *Poma* dicta ab opimo, id est à copiæ vbertate. *Matura* dicuntur, quia apta sunt ad manducandum: sic & immatura, quia priusquam matura fiant: dura sunt ad manducandum. *Ligna* dicta, quia incensa conuertuntur in lumen. Vnde & *licinium* dicitur, quòd lumē det. *Hastula* à tollendo nuncupata, quasi abstula. fomes est hastula quæ ab arboribus excutitur, recisione aut hastulæ ambustæ, aut ligno cauata, à fūgis nomine accepto, quòd ita capiat ignem. De quo Virgilius, Rapuítque in fomite flammam. *Torris* lignum adustum: quē vulgus titionem appellat extractum ex foco, semiustum & extinctum. *Quisquiliæ* stipulæ immixtæ surculis & foliis aridis. Sunt autem purgamenta terrarum. *Caries* putredo lignorum. dictum hoc nomine, quòd eueniat ligneis virtute carentibus.

De propriis nominibus arborum. CAP. VII.

Palma dicta, quia manus victricis ornatus est, vel quòd oppansis est ramis, in modum palmæ hominis. Est enim arbor insigne

victoriæ, procróq; ac decoro virgulto, diuturnísque frondibus vestita, & folia sua sine vlla successione conseruans. Hanc Græci φοίνικον dicunt: quòd diu duret, ex nomine auis illius Arabiæ, quæ multis annis viuere perhibetur. Quæ dum in multis locis nascatur: nõ in omnibus fructus perficit maturitatẽ. Frequenter autem in Ægypto & Syria. Fructus autem eius *dactili*, à digitorum similitudine nũcupati sunt: quorum etiam & nomina variantur. Nam alij appellant *palmulas*, similes *mirobalani*. Alij *Thebaici*: qui & *Nicolai*. Alij *nucales*, quos Græci κεφαλωτοὺς vocant. *Laurus* à verbo laudis dicta. Hac enim cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem *laudea* nominabatur, postea d litera sublata, & subrogata r dicta est laur⁹: vt in auriculis quæ initio audiculæ dictæ sũt, & medidies, qui nunc meridies dicitur. Hanc arborem Græci Δάφνην vocant, quòd nunquã deponat viriditatem, inde illa potius victores coronantur. Sola quoque hæc arbor vulgo fulminari minimè creditur. *Malum* à Græcis dictum, quòd sit fructus eius pomorum omnium rotundissimus. Vnde & hæc sunt vera mala, quæ vehementer rotunda sunt. *Malum Matianum* à loco vocatum, vnde prius aduectũ est. Nam multæ arbores nomina ex prouinciis & ciuitatibus de quibus allatæ sunt, acceperunt. Virgilius, Amãtibus quid ex malo quẽri soleat ostendit. *Mala cidonia* nomen sumpserũt ex oppido, quòd est in insula Creta, de qua dicere solent Græci, vrbium Cretensium matrem Cidoniam: ex cuius pomo cidonitum conficitur. Fit quoque ex ea & vinum quo languentium desideria falluntur. Nam specie & gustu & odore cuiuslibet vini veteris imaginem repręsentat. *Malomellum* à dulcedine appellatũ, quòd fructus eius mellis saporem habeat, vel quòd in melle seruetur: vnde: & quidam, Si tibi Cecropio saturata cidonia melle Ponentur, dicas: hæc melimella placent. *Malum punicum* dicitur, eo quòd ex Punica regione sit genus eius translatum. Idem & *malogranatum*, eo quòd inter corticis rotunditatem granorum contineat multitudinem. Arbor autẽ *malogranata* est generis fœminini, pomum verò generis neutri. Flores malorũ à Græcis appellati sunt *quintinas*: Latini *caducum* vocant. Agrestium autẽ malorum flores Græci βαλαύστιον appellauerunt, quorũ alij alibi, alij purpurei, alij rosei reperiuntur similes floribus mali punici. Negant medici mali punici cibo nostra corpora nutriti: sed eo sic opinantur vtendum vt medicari potius non alere videatur. *Malum persicum*, cuius breuis admodum vita cõcessa est, trium generum esse fertur, *Duracenum*, *Armeniacũ* & *Persicum*. *Duracenũ* nuncupatur pro eo quòd pomũ eius in gustu acorẽ refe-

f. alibi

rat. *Armeniacũ* dicitur: quòd primũ genus ab Armenia sit aduectũ. *Persicum* vocatũ, quòd eam arborẽ primus in Ægypto seuerit Perseus, à quo se oriundos Ptolemæi ferebant. Hæc in Perside fructum generat interfectorium: apud nos autem iocundum ac suauem. Horum aliud *præcox*, aliud vocatur *æstiuum*. *Medica arbor* cuius, nomẽ etiam in carminibus Mantuanis inclaruit, asportata primùm à Medis, vnde & vocabulum sumpsit. Hanc Græci κεδρόμηλον, Latini *citram* vocant, quòd pomum eius ac folia cedri odorem referant, Malũ eius inimicũ venenis, & hoc est quòd idem poeta intelligi voluit: cùm tradat ex illa foueri animã. Hæc arbor omni penè tempore plena est pomis, quæ in ea partim acerba, partim matura, partim adhuc in flore sunt posita, quod in cæteris arboribus rarum est. *Mella* quam Græci *loton* appellant, quę vulgo propter formã & colorẽ *faba Syriaca* dicitur. Arbor enim est magna, fructũ ferens comestibilem, maiorẽ pipere, gustu suauẽ: vnde & mella vocata est. *Coquimella* quam Latini ob colorem primum vocant, alij à multitudine enixi fructus nixam appellant. Cuius generis *Damascena* melior à Damasco oppido, vnde prius asportata est, dicta: cuius solum pomũ stomacho mederi probatur: nã cætera noxia perhibentur. Hæc sola arbor gummi glutino sum, & cõpactiuum distillat, quo & medici & scriptores vtuntur. *Oleomella* nascitur in Palmaria Syriæ ciuitate, ex eo ita appellata, quòd ex trunco oleũ defluat in crassitudine mellis, saporis suauis. *Pomelida* sorbo similis, mediocris arbor & flore candidulo, dicta quòd dulcedine sit eius fructus, & acuto sapore commixtus. Hæc arbor ætate durat exigua. *Melosos* arbor in Aphrica punica lingua vocata, ex qua profluit lẽtus *succus*, qui à loco *Ammoniacus* nominatur. *Mespila* arbor spinosa, fructu similis malorũ, sed paulo breuiore, vnde & appellata, quòd pilulæ formã habeãt eius poma. *Pirus* vocata videtur: quòd in ignis speciẽ formata est: nã hoc genus pomi ab amplo incipit, & in angustũ finit, sicut ignis. Pirus autẽ arbor, fructus eius *pirum* est. Cuius multæ species, ex quibus *Crustumia* sũt *pira* ex parte rubentia, ab oppido Crustumio nominata. *Poma piri* iumentis impositа, vel si pauca vehementer onerosa dicũtur esse. *Cerasus* à Cerasonte vrbe Ponti vocata. Nã Lucullus cùm Cerasum ciuitatem Ponti delesset: hoc genus pomi inde aduexit, & à ciuitate cerasum appellauit. Arbor autẽ cerasus, pomum vero *cerasum* dicitur. Hoc etiã & ante Lucullum erat in Italia, sed durum, vnde & *cornũ* appellatũ est. Est autẽ arbor apta hastilibus. Vnde & Virgilius, Bona bello cornus. *Ficus* Latinè à fœcunditate vocatur. Feracior enim est cęteris arboribus. Nã ter quatérq; p

singulos

singulos annos generat fructum, atque altero matureſcente alter oboritur. Hinc & *Caricæ* à copia nominatæ. *Ficus Aegyptia* fœcūdior fertur, cuius lignū in aqua miſſum illico mergitur, & cùm in limo aliquandiu iacuerit, deinde in ſuperficiem ſuſtollitur verſa vice naturæ, quando madefactum debuit humoris pōdere reſidere. Antea athletæ ficis alebātur, priuſquā eos Pythagoras exercitator ad carnis vſum, qui fortior cibus eſt, tranſtuliſſet. A ſenibus quoque in alimentum ſumptæ ſæpius ficus, rugas eorum ferunt diſtendere. Tauros quoque ferociſſimos adfici arborem colligatos repentè māſueſcere dicūt. *Capifricus* appellata, eo quòd parietes quibus innaſcitur, carpitur. Rumpit enim & prodit ex latebris quibus concepta eſt. Alij putant caprificum dictū, quòd ficus arbor eius remedio fœcundetur. *Morus* à Græcis vocata, quā Latini *rubū* appellāt, eo quòd fructus vel virgulta eius rubent. Eſt enim *morus ſylueſtris* fructus afferens, quibus in deſerto paſtorum fames vel penuria cōfouetur. Huius folia ſuperpoſita ſerpenti, feruntur interimere eum. *Sicomorus* ſicut & morus ſūt Græca nomina. Dicta autem ſicomorus, quòd ſit foliis moro. Hanc Latini *Celſam* appellant ab altitudine, quia non eſt breuis vt morus. *Nux* appellata, quòd vmbra vel ſtillicidiū foliorū eius proximis arboribus noceat. Hanc alio nomine Latini *iuglandē* vocant, quaſi Iouis glandē. Fuit enim hæc arbor conſecrata Ioui, cuius pomū tantā vim habet, vt miſſa inter ſuſpectos herbarum vel fungorum cibos, quicquid in eis virulentū eſt exudet, rapiat atque extinguat. *Nuces* autem generaliter dicuntur omnia poma tecta corio duriori, vt *pinea, nuces, auellana: glandes, caſtaneæ, amigdala*. Hinc & *nucles* dicti, quòd ſint duro corio tecti. At cōtrà *poma* omnia mala, *mala* dicta: ſed cum adiectione terrarum in quibus antea nata ſunt, vt *Perſica, Punica, Matina, Cidonia, &c. Amigdala* nomen Græcū eſt: quòd Latinè *nux longa* vocatur. Hanc alij *nucidā* vocāt, quaſi minorem nucem. De qua Virgilius, Cùm ſe nux plurima ſyluis induit in florē. Cunctis enim arboribus prior ſe flore veſtit, & ad ferenda poma arbuſta ſequentia præuenit. *Auellana* ab Auellano Cāpaniæ oppido vbi abundant, cognominatæ ſunt. Hæc à Græcis ponticæ appellantur, eo quòd circa Ponticum mare abundent. *Caſtaneam* Latini à Græco appellant vocabulo. Hanc enim Græci κάστανον vocant, propter quòd fructus eius gemini in modum teſticulorum intra folliculum recōditi ſunt, qui dum eiiciuntur, quaſi caſtrātur. Hæc arbor ſemel vt exciſa fuerit, tanquam ſylua expullulare conſueuit. *Ilex* ab electo vocata. Huius enim arboris fructum homines primùm ad victū ſibi elegerunt. vnde poeta, Mortales primùm ructabāt gutture glandē. Prius enim quàm frumenti vſus eſſet antiqui homines glande vixerunt. *Suberies* arbor ex qua validiſſimus cortex natatorius extrahitur. Et ideo appellata ſuberies, eo quòd fructus eius ſues edunt. porcorum enim ſunt alimenta nō hominum, & dicta ſuberies quaſi ſubedies. *Fagus* & *eſculus* arbores glādiferæ, ideo vocatæ creduntur, quòd harū fructibus olim homines vixerunt: cibúmq; ſumpſerūt, eſcámque habuerūt. Nā *eſculus* ab eſca dicta, *fagus* verò à Græco vocabulum traxit. φάγειν enim Græcè comedere dicitur. *Siliquō* quā Latini corruptè ſilicā vocant, ideo à Græcis tale nomen accepit, eo quòd ligni eius fructus dulcis: ξύλον quippe dicunt lignū γλυκὺ dulce. Huius arboris pomo ſuccus expreſſus acatia à Græcis dicitur. *Piſtacia* quòd cortex pomi eius nardi Piſtici odorem referat. *Pinus* arbor picea ab acumine foliorum vocata. Pinum enim antiqui acutum nominabant, Pinū autem aliam *pitin*, aliam Græci πεύκλαν vocant, quā nos *piceam* dicimus, eo q̄ deſūdat picē. Nam & ſpecie ſibi differunt. In Germaniæ autem inſulis huius arboris lacrima gignit electrum. Gutta enim defluens rigore vel tēpore in ſoliditatem dureſcit, & gemmā facit de qualitate ſua nomen accipiens, id eſt ſuccinum: eo quòd ſuccus ſit arboris. Pinus creditur prodeſſe cunctis quæ ſub ea ſeruantur, ſicut nux nocere omnibus. *Abies* dicta, quòd præ cæteris arboribus longè eat, & in excelſum promineat. Cuius natura expers eſt terreni humoris, ac proinde habilis atque leuis habetur. De qua Virgilius, Et caſus abies viſura marinos: quia ex ea naues fiunt. Hanc quidam *Gallicum* vocant propter candorem. Eſt autem ſine nodo. *Cedrus*, quām Græci κέδρον vocant, quaſi ceomenes driofioron, id eſt arboris humor ardentis, cuius folia ad cypreſſi ſimilitudinem reſpondent. Lignum verò iocundi odoris eſt & diu durans: nec à tinea vnquam exterminatur. De qua Perſius, Et cedro digna locutus. Scilicet propter durabilē perpetuitatem. Vnde & in templis propter diuturnitatem ex hoc ligno lacunaria fiunt. Huius ligni reſina *cedria* dicitur, quæ in cōſeruandis libris adeo eſt vtilis, vt perliniti ex ea nec tineas patiantur, nec tempore conſenescant. Naſcitur in Creta, Aphrica atque Syria. *Cypreſſus* Græcè dicitur, quòd caput eius à rotunditate in acumē erigitur. Vnde & *conō* vocatur, id eſt alta rotunditas. Hinc & fructus eius *conus*, quia rotunditas eius talis eſt, vt conū imitetur. Vnde & *coniferæ cyparißi* dicuntur. Huius lignū cedro penè proximā habet virtutem. Templorum quoque tabibus aptum, impenetrabili ſoliditate nunquā oneri cedit: ſed ea qua in principio fuerit firmitate perſeuerat. Antiqui cypreſſi ramos

propè rogum constituere solebāt, vt odorem cadauerum dum vrerentur comprimerent iocunditate odoris sui. *Iuniperus* Græcè dicta, siue quòd ab amplo in angustum finiant, vt ignis: siue quòd conceptū diu teneat ignem: adeò vt si prunæ ex eius cinere fuerint opertæ, vsque ad annum perueniant. πῦρ enim apud Græcos ignis dicitur. Iuniperus autem alia parua, alia magna est. *Ebenus* in India & Æthiopia nascitur, quæ cæsa duresc it in lapidem. Cuius lignum nigrum est, & cortex leuis vt lauri: sed *Indicū* maculosum est in paruis distinctionibus albis ac fuluis. *Aethiopicū* verò quod præstantius accipitur, in nullo est maculatum: sed in nigrum leue & corneum. Est autem Mareotica palus in India vnde ebenus venit. Lucanus, Ebenus Mareotica, inquit. Ebenus autem crepundiis illigatur, vt infantem visu nigra non terreant. *Platanus* à latitudine foliorum dicta, vel quòd ipsa arbor patula sit & ampla. Nam πλάτος Græci latum vocant. Expressit huius arboris Scriptura & nomen & formam dicens, Quasi platanus dilatata sum in plateis. Est autem tenerrimus foliis ac mollibus & vitium similis. *Quercus* siue quernus dicta, quòd ea soliti erant diligentium querentibus responsa dare, arbor multū annosa: sicut legitur de quercu Mambre, sub qua habitauit Abraham: quæ fertur vsque ad Constantini regis imperium per multa secula perduraſſe. Huius fructus *glandula*, appellatur. E quibus vna agrestis ὀμφακὶς dicta, parua forma, sed firmo corpore atque nodoso, quæ medicaminibus & incaustis adhibetur. altera βάλανος leuis ac lenis: ac nimium perforata. Lucernarū tantum vsibus necessaria. *Fraxinus* vocari fertur, quòd magis in asperis locis montanisque fragis nascatur. Hinc per deriuationem fraxinus, sicut à monte montanus. De quo Ouidius, Et fraxinus vtilis hastis. *Taxus* venenata arbor. Vnde & *toxica* venena exprimuntur. Ex hac arcus Parthi & aliæ gentes faciunt. Vnde & poeta, Istireos taxi torquentur in arcus Istireos autē dicit Parthicos. *Acer* coloribus impar. *Robur* autem generaliter dicitur ex omni materia quicquid est firmissimum. *Alnus* vocatur, quòd alatur amne. Proximè enim aqua nascitur, nec facilè extra vndas viuit. Hinc & tenera & mollis, quia in humecto loco nutritur. *Vlmus* nomē accepit, quòd vliginosis locis & humidis melius proficit. Nam in montanis & asperis minus læta est. *Larex* cui hoc nomen à castello Laricino inditū est, ex qua tabulæ tegulis affixæ flammam repellunt, neque ex se carbonem ambustæ efficiunt. *Populus* dicta, quòd ex eius calce multitudo nascatur. Cuius genus duplex est. Nā altera est alba, altera nigra. Alba autem populus dicta, quia folia eius vna parte sunt alba, altera viridia. Hæc igitur bicolor habens quasi noctis & diei notas, quæ tempora ortu solis occasúque constant. Generat etiā resinam circa Eridanum fluuiū, vel vt alij memorāt, in finibus Syriæ. *Tiliā* dicunt, vocatā, eo quòd vtilis sit ad vsum telorum nitore & leuitate iaculādi. Est enim genus materiæ leuissimæ. *Salix* dicta quòd celeriter saliat, hoc est velociter crescat, arbor lenta vitibus habilis vinciēdis. Cuius seminis hanc dicūt esse naturā, vt si quis illud in poculo hauserit, liberis careat: sed & fœminas infœcundas efficit. *Populus* autē & *salix*, & tilia molles materiæ sunt, & ad sculpturā aptæ. *Vimen* vocatur, eo q̄ vim habeat multam viroris. Natura enim eius talis est, vt etiā si arefacta abluatur, virescat: deinde excisa atque in humo fixa, radicibus sese ipsa dimergat. *Myrica* quā Latini tramaritiā vocant: ex amaritudine nominata. Gustus enim eius nimis amarus est. Hæc arbor in solitudine & saxoso humo nascitur: ex qua etiam arbore maleficis artibus mistra, id est odia concitari dicuntur, *Myrtus* à mari dicta, eo quòd magis littorea arbor sit. Vnde & Virgilius, Littora myrteis lætissima & Amantes litora Myrte. Hinc est quod & à Græcis μυρίνη dicitur. Medicorum autē libri hanc arborē aptam scribunt mulierē necessitatibus plurimis. *Lentiscus*, quod cuspis ipsius lētis sit & mollis. Nam lentum dicimus quicquid flexibile est: vnde & lentū vimē & vites. Virgilius, Et lentæ vites: pro, flexibiles. Huius fructus oleum desudat, cortex resinā quæ mastix appellatur, cuius plurima & melior in Chio insula gignitur. *Terebinthus* arbor, Græcū nomē, generis resinā omniū resinarū præstantiorem. *Buxus* Græcū est nomē à Latinis ex parte corruptū. πύξος enim appellatur apud eos arbor semper virens, & lenitatē materiæ elementorū apicibus apta. Vnde & Scriptura, Scribe in buxo. *Rodandarum*, quod corruptè vulgo lorādeū vocatur, quòd sit foliis lauri similibus, flore vt rosa, arbor venenata. Interficit enim animalia. & medetur serpentiū vexationes. *Herbitum* vocauerunt pastores, eo quòd vice herbæ præbeatur pecoribus vbi desūt pascua. *Turbiscus*, quòd de vno cespite eius multa virgulta surgāt quasi turba. *Stipa* vocata propter quòd ex eo stipentur tecta. Hinc & stipula per diminutionē *Arundo* dicta, quod citò arescat: Hanc veteres cannā vocauerunt, arundinē verò posteà Varro dixit. Sanè sciendum, quod Latinū canna de lingua Hebræa sumptum est. Apud eos enim calamus *canna* dicitur. *Cicuta* autem est, quod est inter cannarum nodos: dicta, quòd lateat. In Indicis stagnis nasci arundines calamíque dicuntur, ex quorum radicibus expressū succū bibunt. vnde & Varro ait: Indica nō magnū in arbore crescit arūdo. Illius & lētis premitur radicibus humo. Dulcia cui nequeūt succo cōcedere mollis. *Sambucus* mollis & peruia arbor.

Rhamnus

Rhamnus, genus est rubi quam vulgò sentícem yrsinam appellant, asperum nimis & spinosum. *Sentix*, dicta à situ, quòd est terra inculta: in qua sentices spinæque nascuntur. Maiores autem nostri omnem arborem spinosam veprem dicebant, quòd vi prendat. *Oleaster*, dictus quòd sit foliis oliuæ similibus sed latioribus, arbor inculta atque syluestris: amara atque infructuosa. cui insertus oliuæ ramus vim mutat radicis, & vertit eam in propriam qualitatem. Lacryma oleastri arboris duplex est. Alia enim gummi similat sine vllo qualitatis morsu, alia ammoniaci guttam ex stillatione collectam ac remordentem. *Oliua*, Græcè ἐλαία dicitur: ex quo in Latinum tractum est, vt oliua dicatur. *Olea* autem ipsa arbor est, fructus oliua, succus *oleum*. Est autè arbor pacis insigne, cuius fructus diuersis nominibus appellatur. *Orchades oliuæ*, Græca etymologia à similitudine testiculorum vocatæ: quos Græci ὄρχεις vocant. *Radiolæ*, pro eo quòd oblongæ sunt in modũ radiorum. *Paphæ*, à Papho insula dictæ, vnde prius allatæ sunt. *Lychniæ* eo quòd optimum dent lumen. Nam λύχνος lumen est. Vnde & lignum nomen accepit, quia aptum est flammis & luminibus. *Pausia*, quam corruptè rustici *pusiam* vocãt viridi oleo & suaui & apta, Et dicta pausia quòd pauiatur, id est tũdatur, vnde & pauimentũ. *Syria* dicta, pro eo quòd de Syria est allata, siue quia nigra est. *Crustumia*, idem & *Volemis* dicta: eo quòd volã compleat magnitudine, hoc est mediam manum: vnde & *inuolare* dicimus. Quidam autem *Volemũ* Gallica lingua bonum & magnum intelligunt: colymbades appellatæ. *Oleum* autem ab olea nominatur. Nam vt diximus, olea est arbor, vnde deriuatum fit oleum. Sed quòd ex albis fuerit oliuis expressũ vocatur *Spanum*, à Græcis ὀμφάκιον appellatum. Quod autem ex fuluis & nondum maturis fuerit expressum, *Viride* appellatur. Quod verò ex nimium maturis, *Commune* dicitur. Ex iis ad vsum vitæ primum est spanum, secundum viride, tertium commune. *Amurca*, olei pars aquosa ab emergendo dicta, id est quòd ab oleo mergat, & fæx eius sit. Hanc Græci *amurcem* vocãt ex Latina lingua trahẽtes vocabulum. *Gumẽ*, Græcum nomen est, hoc enim illi κόμμι dicunt. *Resinam*, Græci ῥητίνην vocant: ῥέειν enim Græcè dicitur quicquid manat. Est enim lacryma sudore exhalata lignorum, vt cerasi, lentisci, balsami, vel reliquarum arborum siue virgultorum quæ sudare produntur, sicut & odorata orientis ligna: sicut gutta balsami, ac ferularũ vel fucinorũ, cuius lacryma durescit in gemmã. Prima est *resina terebintina* omnium præstãtior. Affertur autẽ ex Arabiæ partibus atq; Iudæa & Syria, Cypro & Aphrica, ex insulis quoque Cycladibus. Secunda est *lentiscina*: quæ mastyx vocatur: hæc ex Chio insula deportatur. Tertia *pinalis*: quarum alia πτυΐνη, alia πεδυΐνη, alia liquida, alia arida: & afferuntur ex Tyrrhena, Colophonia. Vnde etiam Colophonia resina sumpsit. *Pix*, Græcum nomen est, quã illi πίσσαν vocant. Alij volunt ex pino picem vocari, hæc à Græcis appellatur clodonia, nos *ramalem* dicere possumus, cui probatio splendens lenis & munda. ¶ Creandarum arborum naturaliter tria sunt genera: aut enim sua sponte nascuntur, aut ex seminibus fortuitu iacentibus surgunt, aut ex radicibus pullulant. Nam cætera vsus inuenit fauente natura. ¶ Omnia poma Latinè neutri generis esse dicuntur: arbores autem fœminini sunt generis: exceptis paucis, vt hic oleaster, hoc siler: vt Virgilius, Molle siler. Item hoc buxum, licet & hæc buxus dicatur. Nam superfluam quidam volunt facere discretionem, vt hæc buxus de arbore dicamus: buxum verò de ligno composito.

De arboribus aromatibus. CAP. VIII.

AROmata sunt quæque fragrantis odoris quæ India vel Arabia mittit, siue aliæ regiones. Nomen autem aromata traxisse vidẽtur: siue quòd aris imposita diuinis inuocationibus apta videantur, seu quòd sese aeri inserere ac miscere probantur. Nam quid est odor nisi aer contactus? *Thus*, arbor Arabiæ immensa atque ramosa leniſſimi corticis, ramis ad aeris qualitatem. Amigdala modo succum aromaticum fundens album, & masticatione velut in puluerem resolutum: & cùm frangitur, intus pingue est, & igni appositum facilè ardescens. Et appellatur apud nos masculum, eo quòd sit natura rotundum in modum testiculorum. Reliquum planum penè scabrosum: minus optimum. Adulteratur autem admixta resina siue gummi, sed dignoscitur sua proprietate. Nam *thus* igni impositum ardescit, resina fumescit: *gummi* verò liquescit calefactum. *Tus* verò sine aspiratione è tundendo dicitur, quia dum gummi guttæ ex arbore cadunt in glebis miscentur: dum verò glebæ in puluerem rediguntur, thus carpitur & virgulis tunditur, & sic inde manibus tollitur. Hoc & *libanum* vocatum à monte Arabiæ vbi Sabæi sunt. Nam mons eorum Libanus dicitur, vbi thura colliguntur, *Myrrha*, Arabiæ arbor altitudinis quinque cubitorum similis spinæ, quam ἄκανθον dicunt. cuius gutta viridis atque amara, vnde & nomen accepit myrrha. Gutta eius sponte manans pretiosior est, elicita corticis vulnere vilior iudicatur. Sarmenta eius Arabes ignibus fouent: quorum fumo satis noxio, nisi ad odorẽ storacis accurrant, plerunque insanabiles morbos contrahunt. *Myrrha* autem *Troglodyta* ab insula Arabiæ dicta, vbi

melior colligitur, & purior. *Storax*, arbor Arabiæ, similis malo Cidonio, cuius virgulæ inter Caniculæ ortum cauernatim lacrymã fluunt. Distillatio eius in terram cadens mũda non est, sed cum proprij corticis scrobe seruatur. Illa autem quæ virgis & calamis inhæserit, munda est & albida: dehinc fulua fit Solis causa, & ipsa storax calamites pinguis, resinosa, odoris iocundi, humecta & veluti mellosum liquorem emittens. Storax autem dicta, quòd sit gutta arboris profluens & congelata. Nam Græci styriam guttam dicunt. Græcè autem στύραξ, Latinè storax dicitur. *Bidella*, Indiæ & Arabiæ arbor, cuius lacryma melior Arabica. Est enim lucida, subalbida, leuis, pinguis, æqualiter cerea. & quæ facilè molliatur, neque ligno vel terræ commixta: amara, odoris boni. Nam ex India sordida est & nigra & maiori gleba. Adulteratur autem admixto gummi: qui nõ ita amarificat gustu. *Mastix*, arboris lẽtisci gutta est. Hæc *granomastix* dicta est, quia in modum granorum est. Melior autem in Chio insula gignitur, odoris boni, candoris ceræ punicæ. Vnde & splendorem cutis pulchrificat. Adulteratur autem interdum resina vel thure. *Piperis*, arbor nascitur in India, & in latere montis Caucasi, quòd Soli obuersum est. foliis ad iuniperi similitudinem. Cuius syluas serpentes custodiunt, & serpentes igne fugantur: & inde ex flamma nigrum piper efficitur. Nam natura piperis alba est, cuius quidam diuersus est fructus. Nam quòd immaturum est *piper longum* vocatur: quòd incorruptum ab igne, *piper album*. quod verò *cute rugosa* & *horrida* fuerit, ex calore ignis trahit & colorem & nomen. Piper si leue est vetustum est, si graue est nouellum: vitanda est autem mercatorum fraus. Solent enim vetustissimo piperi humecto argenti spumam aspergere aut plumbum vt ponderosum fiat. *Aloa* in India atque Arabia gignitur: arbor odoris suauissimi ac summi. Denique lignũ ipsius, vice thymiamatum adoletur altaribus, vnde & nomen traxisse videtur. *Cinamomum* dictum, quòd cortex eius in modum cannæ sit rotundus & gracilis. Gignitur in Indiæ & Æthiopiæ regionibus, frutice breui: duorum tantùm cubitorum, colore subnigro vel cinereo, tenuissimarum virgularum. Nam quod in crassitudinem extenditur despectui est, quod verò gracilius prouenerit, eximium. Quod cùm frangitur visibile spiritamentum emittit: ad imaginem nebulæ vel pulueris. *Amomum* vocatum, quòd veluti odorem cinamomi referat. Nascitur in Syria & Armenia: frutex eius botrosum semen reddens sibi connexũ, flore albo veluti violæ, foliis similibus brioniæ, odore etiam bono, somnos suauificat. *Cassia*, nascitur in Arabia: virga robusti corticis, & purpureis foliis, vt piperis. Est autem virtutis cinamomi similis, sed potentia inferit: vnde pro cinamomi vice duplex eius pondus in medicamentis admiscetur. *Calamus aromaticus*, à similitudine calami vsualis vocatur. Gignitur in India multis nodis geniculatus, fuluus, fragrans suauitate spiritus. Qui cùm frangitur, in multas fit partes sciſſilis, simulans gustu cassiam cum leui acrimonia remordente. *Balsami*, arbor in Iudæa intra terminos tantùm xx. iugerum erat. Posteaquam eandem regionem Romani potiti sunt. etiã latissimi collibus propagata est, stirpe similis viti, foliis similis rutæ, sed albidioribus sempérque manentibus. Arbor autem *balsamum* lignum eius *xilobalsamum*: succus *opobalsamum*. Quod ideo cum adiectione significatur, eo quòd percussus ferreis vngulis cortex ligni per cauernas eximij odoris guttam distillat. Cuius guttam adulteram admixto Cyprino oleo vel melle. Sed sincera probatur à melle, si cum lacte coagulauerit: ab oleo, si instillata aqua aut admixta facilè fuerit resoluta: præterea si laneæ vestes ex ipsa pollutæ non maculantur. Adulteratum quidem neque cum lacte coagulat, & vt oleum in qua supernatat & vestem maculat. Balsama autem si pura fuerint, tantam vim habent, vt si sol excanduerit, sustineri manu non possint.

De herbis aromaticis siue communibus.

CAP. IX.

EXtant & quarundam *herbarum nomina*, quæ ex aliqua causa resonant, habentes nominum explanationem. Non tamen omnium herbarum etymologiam inuenies. Nam pro locis mutantur etiam nomina. *Folium* dictum, quòd sine vlla radice innatans in Indiæ littoribus colligitur. Quod ligno perforatum, siccant Indi atque reponunt. Fertur autem *paradisi* esse *herba* gustu nardum referens. *Nardus*, herba est spicosa, vnde & à Græcis νάρδος appellata. quarum alia *Indica*, alia *Syriaca* vocatur, non quòd in Syria nascatur, sed quòd mons in quo inuenitur alio latere Indiam spectat, alio Syriam. Est autem Indica multiformis, sed melior Syriaca, leuis, fulua, comosa, spica parua, odoriſſima, Cyprum simulans. Quod si multum in ore tardauerit, linguam siccat. *Nardus Celtica*, à regione Galliæ nomen traxit. Nascitur enim sæpiùs in Liguriæ alpibus, & in Syria, frutice paruo, radicibus in manipulo collectis ligamentis. Flos eius tãtùm propter odorem bonus. Tyrsi eius atque radiculæ vtiles probantur vsibus nostris.

Costum radix herbæ est nascentis in India, Arabia

rabia & Syria, sed melius *Arabicum*: est enim album & leue, suaue, iocundi odoris: *Indicum* colore nigro, & leue vt ferula: *Syriacum* verò pōdere graue, colore buxeo odore acro, sum mum tamen album, leue aridum, gustu incendens. *Crocus* dictus ab oppido Ciliciæ, quod vocatur Coritium, quanquam & alibi nascatur, sed non tantùm vel tale quale in Cilicia. Vnde & à potiore parte nomen accepit. Nam multæ res nomina sumpserunt à locis vbi plus prouenit, & aliquid melius. Optimum est autem quod fuerit recens, odoris boni, albedine parua, porrectæ longitudinis, integrum, & neque in fragmenta comminutum inspiratione, & cùm carpitur manus inficiens, & leuiter acre. Quòd si eiusmodi non fuerit, aut vetustum, aut infusum agnoscitur. Adulteratur autem admixto *crocomagmate*. Augendi quoque ponderis causa, spuma argenti contrita adducitur, & proditur, si pulue- rulentum reperitur, atque decoctum ab odore proprio fuerit lapsum. *Crocomagma* expressis aromatibus crocini vnguenti atque informato redimine in pannusculos fit: & ideò sic applicatur. *Alarum* nascitur in vmbrosis montibus, floribus Cassiæ similibus, inter quæ flos iuxta radicem purpureus, in quo semen continetur vuarū simile, radicibus pluribus atque tenuissimis & bene redolētibus, & est virtute similis nardo. *Fu* nascitur in Ponto, foliis oleastro similibus *Quipparum* à Græcis vocatur, quòd habeat virtutem feruentem. Radix eius est iunci trianguli foliis porri similibus, radicibus nigris siue contiguis, in similitudinem oliuarum odorissimis atque acerrimis. Nascitur in paludibus atque variis locis. Traditur etiam alia species quippari, quæ in India nascitur, & appellatur lingua eorū *zingiber*. *Iris Illyrica* à similitudine Iris cœlestis nomen accepit. Vnde & Latinis *arcumen* dicitur. Iris quòd flos eius coloris varietate eundem arcum cœlestem imitetur. *Illyrica* autem dicitur, quia in Illyrico plurima & violentissima est: species eius foliis gladioli similibus, radice aromatica, odoris boni. *Acorum* foliis viridibus, similibus radicibus, acerrimi odoris, sed iocundi propter quod & aromatica est. *Meu* foliis pastinacæ similibus. *Cardamomum* herba, quam vulgus *Nasturgum* vocat. *Schinos* melius quod in Euphrate nascitur, quàm quod in Arabia fluuū, multiflorum, purpureum, tenue, odoris rosei cum manu fricatur, gustu multum incendit linguam atque mordet. Huius flos σχοινος dicitur. Σχοινος enim Græcè flos nuncupatur. *Timum* appellatum, quòd flos eius odorem refert. De quo Virgilius, Redolentque timo flagrantia mella. *Epitimum* Græcum, nomen quod Latinè dicitur flos timi. Nam flos Græcè timum vocatur. Est autem flos timbræ similis, *Sampsucus* est, quem Latini *amaracum* vocant. Cuius nominis vsum Virgilius etiam ad Venerem referens ait: Vbi mollis amaracus illum Floribus aspirās molli complectitur vmbra. Apta est autem hæc herba vnguentis. Vnde & nomē traxit amaracus à puero cuiusdam regis: qui casu lapsus dum ferret vnguenta, nouum & gratissimum ex confusione odorem creauit. *Hyacinthus* herba est habens florem purpureum. Traxit autem nomē à puero quodam nobili, qui in saltibus inter purpureos flores repertus est interfectus, dedítque nomen herbæ puerilis funeris casus. Est autem radice & flore violæ similis, pueros à pubertate retinens. *Narcissus* herba fabulosè impositum nomen habet à quodam puero, cuius membra in hunc florem transierunt, qui & nomen Narcissi in appellatione custodit, & decus pulchritudinis in candore retinet foliorum. *Rosa* à specie floris nuncupata, quòd rutilante colore rubeat. *Lilia* lacteis floris herba, vnde & nuncupata, quasi lidiá, cuius cùm candor sit in foliis, auri tamen species intus effulget. *Viola* propter vim odoris nomen accepit. Huius genera sunt tria, purpureum, album, melinum. *Acanthus* herba Ægyptia semper frondens, spinis plena, flexili virgulto. In cuius imitatione arte vestis ornatur, quæ achantina dicitur, & achantis dicta. *Hedera* dicta, quòd arboribus reptando adhæreat. De qua Virgilius, Inter victrices hederam tibi serpere lauros. Alij hederam aiunt vocatam, quòd hedis supra lactis abundantiam in esca à veteribus præbeatur. Hederæ, frigidæ terræ Indices sunt secundum Physicos. Nam antipharmacum ebrietatis est, si quis potus hedera coronetur. *Elleborum* memorant Græci circa Elleborum quendam fluuium plurimum gigni, atque inde à Græcis appellari. Hoc Romani alio nomine *Veratrum* dicunt, pro eo quòd sumptum, moram mentem in sanitatem reducit. Duo sunt autem genera, *album*, & *nigrum*. *Acone* portus est Bithiniæ, qui prouentu malorum graminum vsque adeò celebris est, vt noxiam herbam *aconita* illinc nominemus. Nam *toxica* venena ex eo dicta, quòd ex arboribus taxeis exprimuntur: maximè apud Cantabriam. *Euphorbium* dictum, quòd eius succus oculorum acuat visum. Cuius vis tanta est, vt duris carnibus superadiecta citius coqui compellat. Nascitur in multis locis, sed maximè in Mauritania. *Laser* herba nascitur in monte Oscobagi: vbi & Ganges fluuius oritur: cuius succus dictus primùm *lasit*: quoniam manat in modum lactis: deinde vsu deriuante *laser* nomina-

tum est. Hoc & à quibusdam *opium Cyrenaicum* appellatum, quoniam & apud Cyrenas nascitur. *Aloe* herba amarissimi succi. *Panace* herba fragrantis odoris, tyrso ferulæ similis, ex quo profluit succus, qui *opoponace* dicitur, croceus & pinguis, odore grauis & amarissimus. *Galbanum* est genus pigmenti albi, crescens in monte Amomo Syriæ. aliàs succus est ferulæ. *Dycta* est mons Cretæ, ex quo *dictamnum* herba nomen accepit, propter quam apud Virgilium cerua vulnerata saltus peragrat. Tantæ enim potentiæ est dictamnum vt ferrum à corpore expellat, sagittas excutiat. vnde & eius pabulo feræ percussæ sagittas à corpore inhærentes eiiciunt. Hanc quidam Latinorum *poleium* Martis dicunt, propter belli tela excutienda. *Mandragora* dicta, quòd habeat mala suaueolentia, in magnitudinem mali Matiani. Vnde & eam Latini *malum terræ* vocant. Hãc poetę ἀνθρωπόμορφον appellant, quòd habeat radicem formam hominis simulantem. ἄνθρωπος enim Græcè, Latinè, dicitur homo. Cuius cortex vino mixtus ad bibendum datur iis quorum corpus propter curam secandum est, vt soporati dolorem non sentiant. Huius species duæ. *Fœmina*, foliis lactucæ similibus, mala generans in similitudinem prunorum. *Masculus* verò, folia betæ similia habet. *Papauer* herba somnifera: de qua Virgilius, Lethæo perfusa papauera somno. Soporem enim languentibus facit. Eius alia est vsualis, alia agrestis, ex qua fluit succus, quem opium vocant. *Colocynthis* cucurbita agrestis & vehementer amara, quæ similiter vt cucurbita flagella per terram tendit. Dicta autem colocynthis, quòd sit fructu rotundo atque foliis vt cucumis vsualis. *Centauriam* Græci vocant, quoniam à Chirone Centauro fertur reperta. Eadem & λιμνάτιος, quia locis humectis nascitur. Eadem & fel terræ propter amaritudinem. *Glycyrriza* Græcè ex eo dicta, quòd dulcem radicem habeat. γλυκὺ enim dulce Græci dicunt. Eadem ἄδιψος, quia sitientibus sitim sedat. *Dracontea* vocata, quòd hasta eius varia sit in modum colubri, similitudinémque draconis imitetur, vel quòd eam herbam vipera timeat. *Chelidonia* ideò dicitur, vel quòd aduentu hirundinum videtur erumpere, vel quòd pullis hirundinum si oculi auferantur, matres eorum illis ex hac herba mederi dicuntur. *Heliotropium* nomen accepit primò, quòd æstiuo solstitio floreat, vel quòd Solis motibus folia circumacta conuertat. Vnde & à Latinis *solsequia* nuncupatur. Nam & Sole oriente flores suos aperit, item serò claudit, cùm sol occubuerit. Ipsa est quam Latini *intubum syluaticum* vocant. Hæc & *verrucaria*, quòd extingat verrucas ex aqua potata, vel in cataplasmate posita abstergat. *Pentaphyllon* à numero foliorum dicta: eam Latini quinquefolium vocant: herba adeò munda vt purificationi & templis adhiberi à gentibus solita esset. *Hyssopus* herba purgandis pulmonibus apta. Vnde & in veteri testamento per Hyssopi fasciculos aspergebantur sanguine qui mundari volebant. Nascitur in petris hærens saxo radicibus. *Reubarbarum*, siue *reuponticum*, illud quod trans Danubium in solo barbarico: istud quod circa Ponticum colligitur nominatum est. Reu autem radix dicitur. *Reubarbarum* ergo quasi radix barbara. *Reuponticum* quasi radix pontica. *Hyssquiamos* à Græcis, à Latinis *herba caliculatis*, quòd caliculi eius in figuram cantarorum nascantur, vt est mali Punici, quorum ora serrata sunt, habentia intrinsecus semina papaueris similia. Hæc herba *insana* vocatur, quia vsus eius periculosus est. Denique si bibatur vel edatur, insaniam facit, vel somni imaginem torpidam. Hanc vulgus milimindrum dicit: propter quod alienationem mentis inducit. *Saxifraga* vocata, quòd semen eius petras in vesica frangat atque comminuat. *Gentiana* nomen sumpsit vt medici memorant, ab inuentore, radicibus aristolochiæ similibus. Nascitur sub alpibus Galatiæ & Asiæ. *Satureia* calida & prope ignita. Vnde illi & nomen inditum credunt, quòd pronos facit in venerem. *Satyrion* dicta à Satyris, propter incendium libidinis, quam vulgus *stringum* vocat: venerem enim suscitat. Eadem & *orchis*, quòd radix eius in modum testiculorum sit: quos Græci ὄρχεις vocant. Item & *leporina*, propter quod caulem mollem emittat. *Vrtica* vocata, quòd tactus eius corpus adurat. Est enim igneæ omnino naturæ, & tactu perurit: vnde & pruriginem facit. *Artemisia* herba Dianæ à gentibus consecrata est, vnde & nuncupata. Græcè enim Diana ἄρτεμις dicitur. *Chamæmelon* Græcè dicta, quòd mali Matiani odorem habeat: sítque breuis terræque vicina. *Chamædrys* à Græcis appellatur, quòd sit breuis, & per terram strata & minuta foliis paruissimis. *Pæon* quidam medicus fuit, à quo Pœonia herba perhibetur inuenta, vt Homerus dicit. Hanc quidam *glycysiden* vocant, quòd dulcis saporis, vel penterobinam à numero granorum, vel, vt alij, *dactiloſam* à digitorum similitudine. Nascitur in syluis. *Buglossos* à Græcis dicta, eo quòd folia asperrima admodum linguæ bouis habeat. Quæ mirum in modum ob sapientiam nutriendam vino infundenda à veteribus memoratur. Con-

uiuj quoque hilaritatem præbere fertur, pro olere etiam sumitur. *Arnoglossos*, id est, agni, lingua, quæ Romanis plantago dicitur, quòd planta eius citò adhæreat terræ. Hac multi pro olere vescuntur. *Herpillus*, quæ apud nos *serpillus* vocatur, pro eo quòd radices eius lõgæ serpant. Eadem & matris animula, propter quòd menstrua moueat. *Aristolochia* dicitur, quòd muliebribus fœtis optima sit. Nã superfessa post partum, matricem beneficio vaporis expurgat. Huius herbæ genera sunt duo: quarum vna aristolochia rotunda dicitur, propter quod rotundam radicem habeat: altera aristolochia longa, quia longam radicem habet, cum ramis & foliis longioribus. quam etiam & dactylinam vocant, quòd sit radice robore digitali & longa. *Erigonon*, nomen à Græcis dicitur, quòd vere primo senescat. Vnde & eam Latini herbam *senecionẽ* vocant. Nascitur per macerias. *Psyllion* dicta, quòd semen pulicis simile habeat. Vnde eam Latini *herbam pulicarem* vocant. *Hierobotane* ideo à Græcis hoc nomen accepit, quòd remediis ac ligamentis hominum & purificationibus sacerdotum à gentilibus probaretur apta. Vnde & eam pontifices *sagmen* appellabant, quasi sanctimen, & hæc *Verbena*, quia pura. *Paliurus*, herba asperrima & spinosa, pungens, & retinens: vulnerans appropinquantem sibi & adunco dente comprehendens. *Strutius*, quam quidam *herbam lanariã* vocant, eo quòd plerique lanam ex ea lauẽt. Nascitur in locis cultis. *Cimicia*, propter similitudinem cimicis. Vnde & eam Græci *coriõnem* vocauerunt. Nascitur in locis asperis atque cultis. *Marubium*, quod Græci *prasium* dicunt, vocatum propter amaritudinem. Nascitur in campis. *Pulegium*, apud Indos pipere precioſius est. Habet autem vim thermanticam, calefacit & deducit, extenuat, & purgat, & digerit. *Absinthium*, Græcum nomen, cuius probabilius est, quod in Ponti regione nascitur: vnde & absintium Ponticum nominatur. Est amarum gustu, suaue odore, temperamentum corpori præstans, cuius contusa folia auferendis doloribus vel contusioni corporum vtilissima comprobantur. *Symphyton*, Græcè dictum, ea quòd tantam in radice virtutem habeat, vt frusta carnis aspersa in cacabo coagulet. *Polypodion* herba, cuius radix hispida atque crinita, vt est polypus: ex quo deriuatum vt polypodion diceretur: Nascitur in teneris petrarum terris, siue quercubus vicinis. *Polios*, à Græcis, à Latinis *Omnimorbia*, quòd multis morbis subueniat. Nascitur in montibus & duris locis. *In quodam exemplari hæc præterea habentur*: De vna radice multas & tenues fibras mittit seminis plenas: in summitate habens quoldam corymbos canescentes: odori graui & subdulci. Succus eius in aqua cocta à serpentibus percussos sanat: sparsa in domo vel incensa omnes serpentes fugat. *Scammonia*, quam Latini *acridium* vocant, herba succi plena, quæ colligitur sub cauata radice. Denique terram rotunda cauitate fodiunt: tum suppositis aut cochleis, aut nucis foliis excipitur succus atque siccatus aufertur. Venit autem sæpius probabilior ex Mysia Asiæ. Huic contrarius atque falsus ex Syria atque Iudæa. *Daucus*, foliis fœniculis thyrso bipalmis. *Citocatia*, dicta, quòd ventrem cito depurget, quam vulgus corruptè *citocotiam* vocant. *Lappa* dicta, quòd habeat caulem ingentem per terram dispositam. Hæc herba à Græcis φιλάνθρωπος vocatur, quòd vestibus hominum inhæreat ob asperitatem sui. Nascitur iuxta muros. *Capillus Veneris* vocatus, siue quòd delapsos post alopeciam capillos recreat, vel quòd capillorum fluores coercet, vel quòd sit virgulis nigris lenibus cum splẽdore quasi capilli. Nascitur in aquosis locis. *Rubia* dicta, quòd radix eius sit rubea, vnde & colorare lanas perhibetur. Est & vtilis puluis ex eius radice factus, siue in cibum sumptus, siue potui datus ad eos qui rabiem patiuntur. *Anchusa*, cuius radix contrita digitos inficit. Est enim colore sanguineo, vnde etiam pictoribus ad purpuram efficiendam vsui est. *Chamæleon*, quæ Latinè *Viscarago* vocatur, eo quòd viscum gignat: in quo hærent aues quæ propria voluntate descenderũt ad escam. *Cicuta*, propter quod in thyrso geniculatos nodos habeat occultos vt cãna: sic dicitur fossa cæca, quæ occulta est. Hæc potui data interficit. Hanc in carcere Socrates bibit & expirauit. Persius dicit. *Sorbitio quem tollit dira cicutæ*. Hæc dum hominibus venenum fit: capellas efficit pingues. *Trifolium*, est quod Græci τρίφυλλον vocant, quod sit foliis trinis per singulas annotationes. *Flomos*, quam Latini *herbam lucernalem* vocant, ab eo quod ad lucinium proficiat. Eadem & *lucubros*, quòd lucẽ præbeat vmbris. *Pyretron*, Græcè dicta, quòd habeat radicem incendiosam atque coaceruantem. *Althea*, malua agrestis, siue maluæ viscus, sed althea quòd in altum surgit: & viscus, quia glutinosa est. *Origanum*: quòd Latinè *colena* interpretatur, propter quod infusum coloret vinum. *Titimallum*, vocabulum sumpsit, quòd foliorum comam vel radium Solis circumacta conuertat. Nam Græci Solem πτίλα vocant, μάλλον comam ex quo confectum est, vt titimallum diceretur. Huius species septem diuersis locis nascentes, *Strychnos*, quæ Latinè *herba salutaris* vocatur, propter quod dolorem capitis & stomachi incendium mitigat. Eadam & *Cynalupina* propter semen eius vuæ simile. *Pilogonus*, quam Latini *her-*

bam sanguinariam vocant, propter quod missa in naribus sanguinem moueat. *Ambrosia*, quam Latini *apium syluaticum* vocant. De qua Virgilius: Ambrosiæque comæ diuinum vertice odorem Spirauere ⊢. *Apiacum*, quod flores eius apes maximè appetunt. *Rosmarinum*, quam Latini ab affectu *herbam salutarem* vocant: cuius folia fœniculi sunt similia atque aspera: & rotatim terræ prostrata. *Mantha* agrestis, quam Græci καλαμίνθην nostri vulgò *nepeta* vocauerunt: maioris virtutis & vehemens in calore. *Genicularis* herba substernitur ob scorpionum vim repellendam. *Gladiolus*, quòd sit foliis gladij similibus, cubitalis, floribus purpureis. *Agaricum*, radix vitis albæ. *Asphodelus*, quàm Latini à colore *albutium* vocant. *Squilla*, quòd nocens sit: de qua superstitio gentilium dicit, quòd si integra ad limen suspendatur omnia mala fugat. καυλόπινες à Græcis dicta, quòd terræ adhæreat, & odorem pini habeat. Hanc Latini *cucurbitularem* vocant, quòd ex parte odorem cucurbitæ referat. *Staphysagria*, nascitur in locis amœnis. *Splenion* dicta, quòd splenem auferat, siue *scolopendryos*, eo quòd folia ipsius scolopendro animali sunt similia. Nascitur in humidis petris. *Voluus* appellatus, quòd radix eius volubilis sit & rotunda. *Stœchas*, in insulis Stœchadibus nascitur: vnde & nuncupatur. *Cyclaminos*, Græcè dicta à quodam qui Κύκλος vocatus est, qui primus virtutem huius herbæ inuenit: siue quòd talis herba habeat radicem rotundam. Græci enim κύκλον rotundum vocant. Cuius radix aut succus si vino fuerit admixtus, ebrios facit. Nascitur in syluosis locis & agris. Ἄμπελος λευκὴ, siue brionia, quam Latini *Vitem albam* vocant: vel à qualitate coloris, vel quòd eius radix contrita & corpori infricata teneriorem & candidiorem cutem reddat. Nam & succus baccarum eius lac vberibus siccis reddit. Ἄμπελος μέλαινα, id est, *Vitis nigra*, eadémque labrusca: folia hederæ similia, in omnibus maior quàm ipsa vitis alba: baccas similiter habens, quæ baccæ immaturitate nigrescunt: vnde & vocabulum sumpsit. *Viticella* verò herba à Latinis appellata, quòd sicut vitis quicquid proximum habuerit, apprehendat corimbis, quos annulos appellamus. *Buphthalmos*, florem habet croceum, oculo similem. Vnde & à Græcis nomen accepit. Est autem caule molle, foliis coriandri similibus. Nascitur iuxta muros ciuitatum. *Flomos*, quam Latini *Verbascum* vocant, quarum altera est masculus, albidioribus foliis atque angustioribus: altera fœmina foliis latioribus atque nigris. *Ferula*, vocata à medulla. Nam *ilum* Varro tradit esse feulæ medullam, quam appodelon Græci vocant. Nonnulli à feriendo *ferulam* dicunt. Hac enim pueri & puellæ vapulare solent: huius succus *galbanum* est *papirum* dictum, quòd igni & cereis est aptum: πῦρ enim Græci ignem dicunt. *Iuncus* dicitur, eo quòd iunctis radicibus hæreat. *Scirpus*, à quo segetes teguntur sine nodo: de quo Ennius: Quærunt in scirpo soliti quod dicere nodum. Et in prouerbio: Qui inimicus est, etiam in scirpo nodum quærit. *Fucus*, genus herbæ est, de qua tingitur vestis: dicta, quia mentitur alienum colorem: vnde & Virgilius: - Discet mentiri lana colores. *Alga*, nascitur in aquis stantibus. Ita denique nomen sumpsit ab algore aquæ: vel quòd alliget pedes, quia crassa est foliis aquam ex parte superantibus. *Vlua* & *typhus* herbæ circa fontes & paludes stagnisque nascuntur. Ex quibus vlua, id est, alga mollis & quodammodo fungus, dicta ab vligine. *Typhus* verò quæ se ab aquis inflat. Vnde etiam ambitiosorum & sibi placentium hominum tumor typhus dicitur. *Carix*, acuta herba & durissima sparto similis. de qua Virgilius: Et carice pastus acuta. *Spartus*, frutex virgosus sine foliis ab asperitate vocatus. Volumina enim funium quæ ex eo fiunt, aspera sunt. *Gramen*, à situ potius dictum, quòd plurimorum agrorum sit. Vnde illud Græci ἀχρῶστιν vocauerunt: licet omnis herba gramen vocetur, ab eo quòd germinetur: sicut robur omnis ligni species & cutis, ab eo quòd firmissima. *Filix*, à singularitate folij dicta. Denique ex vna virgula altitudine cubitali vna scissa folia gignit resimplicata, velut pinna. *Zizania*, quod poetæ semper *infelix lolium* dicunt, quòd sit inutile & infœcundum. *Fœnum* dictum, quòd eo flamma nutritur. φῶς enim flamma est. *Manipulum*, dicimus fascem fœni. Et dictus manipulus, quòd manum impleat.

De oleribus. CAP. X.

Hortus nominatur, quòd semper ibi aliquid oriatur. Nam cùm alia terra semel in anno aliquid creet: ortus nunquam sine fructu est. *Olus*, ab alendo dictum, eo quòd primùm homines ab oleribus alerentur, antequam fruges & carnes ederent. Tantùm enim pomis arborum & oleribus alebantur, sicut animalia herbis. *Caulis*, est generaliter herbarum & olerum medius frutex: qui vulgo *tyrsus* dicitur, quòd à terra sursũ conscendat: ex quo deriuatũ est, vt specialiter quoddam genus olerum caulis diceretur, quia tyrsus ipsius amplius cæteris oleribus coalescit, id est, crescit. Est autem generale nomen. Omnis enim frutex caulis. *Cima* dicitur quasi co-

si coma. Est enim summitas olerum vel arborum, in qua vigens virtus naturalis est. *Malua* ex parte Græco vocabulo appellatur ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν, eo quòd molliendi aluum soluendique naturam habeat. Cuius succo si quis se oleo mixto perunxerit, ab apibus negatur feriri. Folia eius ex oleo trita & imposita scorpionibus, creduntur afferre torporē. *Pistinaca* vocata, quòd radix eius præcipuus pastus sit hominis. Est enim odoratu iocunda, cibo delectabilis. *Rapa* dicta à rapiendo, id est comprehendendo. Est autem radice amplior napo, sapore dulcior, & folio tenui. *Napus* à similitudine rapæ vocatus, nisi quòd foliis latior & radicis gustu subacrior est. Nominis autem affinitas in vtrisque inde penè communis, quia vtrúmque semen in alterum vicissim mutatur. Nam rapa in alio solo, vt Æmilianus ait, per biennium mutatur in napum: alio verò napus transit in rapam. *Napocaulis* ex duobus oleribus compositum nomen habet, quia dum sit sapore napo similis: non in radice, sed in tyrso conscendit vt caulis. *Sinapis* appellatur quòd foliis sit similis napis. *Raphanum* Græci, nos radicem vocamus, eo quòd deorsum totus nititur: dū reliqua olera in summa magis prosiliant. cuius semine macerato quisquis manus infecerit, serpentes impunè tractabit. Siquidem ex ipsius radice etiā ebur albescit. In cibo quoque venenis obsistit. Nam cōtra venenas radices, nuces, lupini, citrum, apium, prosunt, sed contra futurum, non contra acceptū venenum. Vnde & apud veteres ante alias epulas hæc solebant mensis apponere. *Lactuca* dicta est, quòd abundantia lactis exuberet, seu quia lacte nutrientes fœminas implet. Hæc & in viris Veneris vsum coercet. *Lactuca* agrestis est, quam sarraliam nominamus, eò quòd dorsum eius in modum serræ est. *Intubus* Græcum nomen est. Et intubus quòd intus sit tofus. *Cepa* vocatur, quia non aliud est, nisi tantùm caput. *Ascalonia* nuncupata est vna vrbium Palæstinæ, quæ Ascalon dicitur, vnde prius aducta est. *Allium* dictum quod oleat. *Vlpicum* appellatum, quod alij odorem habeat. *Faselos* vocari aiunt a Phaselo insula Græciæ, vbi non procul mons Olympus est. *Porrum* cuius duo genera sunt, capitatum & sectile. Capitatū melius, sectile paruulum. *Beta* apud nos oleris, apud Græcos litera est. *Blitum* genus oleris, saporis euanidi, quasi vilis beta. *Cucumeres* quod sint interdum amari, qui dulces nasci perhibentur, si lacte mellito eorū semen infundatur. *Olus* molle *atriplex*, *brassica olysatrum*. *Nasturtiū* sapor appellauit, quòd acrimonia sui nasum torqueat. *Fungi*, quod aridi ignē acceptum concipiant. φῶς enim ignis est, vnde & *esca* vulgo dicitur, quod sit fomes ignis & nutrimentū. Alij dicūt fungos vocatos, quod sint ex eorum genere quidam interēptorii, vnde & defuncti. *Tubera* tumor terræ prodit, cáque causa nomen illi dedit. *Volui* appellati, quòd sint volubiles & rotundi. *Asparagus*, quòd sit spinosa & aspera, & frutex eius ex quo gignitur. *Capparis* à Græcis nomē sumpsisse videtur, quòd habeat rotunda in summitatibus seminum capitella. *Arboraca*, hoc est, lapsana. *Lapistrus* lapatium. Hæc in cibo sumpta stomachum confortat, venerem reprimit. *Carduus* genus herbæ spinosæ. Huius natura mordax & cùm austera est, mollis. Frigidus & indigestus succus eius alopecias curat. *Eruca* quasi vrica, quod ignitę sit virtutis, & in cibo sępe sumpta veneris incendiū moueat. Huius species duæ: quarum altera vsualis, altera agrestis, acrioris virtutis: vtraque tamen veneris commouens vsum.

De odoratis oleribus. CAP. XI.

Apium dictum, quòd ex eo apex, id est, caput antiquorum triumphantium coronabatur. Hercules autem hanc herbam primus capiti circumtulit. Nam nunc populum capite præferebat: nunc oleastrū: nunc apiū, cuius radices efficaciter pugnant contra insidias venenorum. Eius generis sunt *petroselinō*, *hipposelinon*, & *oleoselinon*. *Petroselinon* vocatū quod sit simile apio, & nascatur in petris montibúsque præruptis, quod nos *petrapium* dicere possumus. ἴλινον enim Græcè apium dicitur, sed est summum ac probabile Macedonicum: gustu suaue, & odore aromatico. *Hipposelinon*, quòd sit durum & austerum. *Oleoselinon*, quòd mollius folio & caule tenerū. *Feniculum* Latini vocant, quòd eius tyrsi seu radicis succus acuat visum: cuius virtus traditur vt serpentes annuam senectutem eius gustu deponant. Hoc olus Græci μάραθρον vocant. *Ligurium* à regione nomen accepit. Nascitur enim plurimum in Liguria, odoro aromatico & gustu acre. *Anniſon*, vt Græci dicunt siue vt Latini annesum, herba omnibus cognita, acerrimè ferues. *Coriandrum* ex Græco nomine sumptum, quod illi κόριον vocant. Cuius semen in dulci vino datum proniores reddit in venerem, si supra modū deris, amentiam nutrit. Canos etiam ex coriandro infici traditum est. *Ruta* dicta, quod sit feruentissima. Cuius altera agrestis atque virtute acrior, sed vtraque feruētissima comprobatur. Hanc venenis repugnare mustelæ docēt, quæ dum cum serpente dimicauerint, cibo eius armantur. *Inula* quam rustici alam vocant, radice aromatica, odoris summi, leui acrimonia. *Menta*, genus herbæ odoriferæ, huius genera sex.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XVIII.

CAPITA LIBRI DECIMIOCTAVI.

1 De bellis.
2 De triumphis.
3 De signis.
4 De buccinis.
5 De armis.
6 De gladiis.
7 De hastis.
8 De sagittis.
9 De pharetris.
10 De fundis.
11 De ariete.
12 De clypeis.
13 De loricis.
14 De galeis.
15 De foro.
16 De spectaculis.
17 De ludo gymnico.
18 De generibus gymnicorum.
19 De saltu.
20 De cursu.
21 De actu agonum.
22 De virtute.
23 De luctatione.
24 De palastra.
25 De agone.
26 De generibus agonum.
27 De ludis Circensibus.
28 De circo.
29 De ornamentis Circi.
30 De metis.
31 De obelisco.
32 De carceribus.
33 De aurigis.
34 De quadrigis.
35 De curru.
36 De equis quibus currunt.
37 De septem spaciis.
38 De equitibus.
39 De desultoribus.
40 De peditibus.
41 De coloribus equorum.
42 De theatro.
43 De scena.
44 De orcistra.
45 De tragœdis.
46 De comœdis.
47 De themelicis.
48 De histrionibus.
49 De mimis.
50 De saltatoribus.
51 Quid pro patrono agatur.
52 De amphitheatro.
53 De ludo equestri.
54 De retiariis.
55 De secutoribus.
56 De laqueatoribus.
57 De velitibus.
58 De ferali certamine.
59 De horum execratione.
60 De alea.
61 De pyrgis.
62 De calculis tesserarum.
63 De tesseris.
64 De figuris aleæ.
65 De vocabulis.
66 De iactu tesserarum.
67 De calculorum motu.
68 De interdictione aleæ.
69 De pila.

De bellis. CAP. I.

PRIMVS bella intulit *Ninus* Assyriorum rex. Ipse enim finibus suis nequaquã contentus, humanæ societatis fœdus irrumpẽs, exercitus ducere, aliena vastare, liberos populos aut trucidare, aut subiicere, vniuersámque Asiã vsque ad Libyæ fines noua seruitute perdomuit. Hinc etiam studuit orbis in mutuo sanguine grassari alterna cæde. *Quatuor* autem sunt *genera bellorum*, id est iustum, iniustũ, ciuile & plusquam ciuile. *Iustum* bellum est, quòd ex prædicto geritur de rebus repetitis, aut propulsandorum hostium causa. *Iniustum* bellum est quod de furore, non de legitima ratione initur. De quo in republica dicit Cicero: Illa iniusta bella sunt, quæ sunt sine causa suscepta. Nam extra vlciscendi aut propulsandorũ hostium causam, bellum iustum geri nullum potest. Et hoc idẽ Tullius paruis interiectis subdidit: Nullum bellum iustum habetur, nisi denuntiatum, nisi indictum, nisi de repetitis rebus. *Ciuile* bellum est inter ciues orta seditio & concitatio tumultus, sicut inter Syllam & Marium, qui bellum ciuile inuicem in vna gente gesserunt. *Plus quàm ciuile* bellum est, vbi non solum ciues concertant sed & cognati: quale actum est inter Cęsarem & Pompeium, quando gener & socer inuicem dimicauerunt. Siquidem in hac pugna frater cum fratre dimicauit: & pater aduersus filium arma portauit. Lucanus: In fratrem ceciderunt præmia fratris. Itẽ, Cui cernix cæsa parentis Cederet. *Bella* itaque dicũtur *interna, externa, seruilia, socialia, piratica*. Nã *piratica* bella sunt sparsa latronũ manus per maria myoparonibus, leuibus & fugacibus, non solum nauiũ commeatus, sed etiam insulas prouinciasque vastantibus. Quos primùm Cneus Pompeius post multam vastationem quam terra marique diu egerat, mira celeritate cõpressit ac superauit. Sicut autẽ bellum vocatur, quod contra hostes agitur: *ita tumultus* qui ciuili seditione concitatur. Nã seditio est dissensio ciuiũ: dicta quòd seorsum alij ad alios eant. Alij æstimant *dissensionem* animorum seditionem vocari, quã Græci διάστασιν vocant. Quo autem differat vtrũque Cicero docet: Potest enim, inquit, esse bellum vt tumultus non sit. Tumultus autẽ esse sine bello non potest. Quid est enim tumultus, nisi perturbatio tãta vt maior timor oriatur? Vnde etiam dictus tumultus quasi timor multus. Grauior autem est tumultus, quàm bellum. Nam in bello vocationes valent, in tumultũ non valent. Differt autem *bellum, pugna & prælium*. Nam *bellum* vniuersum dicitur, vt Punicum. Huius partis sunt pugnæ, vt Cannensis, Trimensis. Rursum in vna pugna sunt multa prælia. Aliud enim in cornibus, aliud in media, aliud in extrema acie geritur. Bellum igitur est totum: *pugna* vnius diei, prælium pars pugnę est. *Bellum* antea *duellum* vocatũ, eò quòd duæ sint partes dimicantium, vel quòd alterum faciat victorem, alterũ victum. Postea detracta li- tera d, & mutata u in b, dictum est bellum Alij per antiphrasin putant bellum, quòd sit horridum: vnde est illud. Bella horrida bella, cùm bellum contra sit pessimum. *Prælia* dicuntur à premendo, hostis hostem. Vnde & præla, ligna quibus vua premitur. *Pugna* vocata, eò quòd initio vsus fuisset in bello pugnis contendere, vel quia primò bellum pugnis incipiebant. Vnde etiam pugna duorum est aliquando sine ferro. Quatuor autem in bello aguntur. *Pugna, fuga, victoria, pax*. *Pacis* vocabulum videtur à pacto sumptum. Posterius autem pax accipitur, fœdus primùm initur. *Fœdus* est pax, quæ fit inter dimicãtes, vel fide, vel à fecialibus, id est, sacerdotibus dictum. Per ipsos enim fiebant fœdera, sicut per seculares bella. Alij fœdera dicta putant à porca fœdè & crudeliter occisa, cuius mors optabatur ei qui à pace resiliisset. Virgilius: Et cæsa fingebant fœdera porca. Fœderis partes induciæ. Et dictæ, quasi in dies ocia.

De triumphis. CAP. II.

OMne regnum seculi huius bellis quæritur, victoriis propagatur. *Victoria* dicta, quòd vi, id est, virtute adipiscitur. Hoc est enim ius gentium, vim vi expellere. Nam turpis est dolo quæsita victoria. Certa autem victoria est vel occisio hostis, vel expoliatio, vel vtrunque. Non est autem iocunda victoria, quæ per immensa detrimenta contingit. Et hoc est quod laudat Salustius, duces victoriã incruento exercitu deportasse. *Pompa* dicta est Græca significatione, ἀπὸ τῦ πομπεύειν, hoc est, publicè ostentare. Præcedit autem victoria pompam, ideo quòd ituris ad hoc certamen primum est victoriæ votũ. *Trophæum* dictum ἀπὸ τῆς τροπῆς, conuersione hostis & fuga. Nam ab eo quòd hostem quis fugasset merebatur trophæũ: quòd occidisset triumphum, qui dictus est ἀπὸ τῆς θριάμβου, id est, ab exultatione. Plenæ enim victoriæ *triumphus* debetur: semiplenæ *trophæum*, quia nondum plenam est consecutus victoriam. Non enim obtinuit, sed fugauit exercitum. Hæc tamen nomina scriptores confundunt. Tranquillus autem triumphum Latinè dicit potius appellatum, quòd is qui triumphans vrbem ingrederetur, tripartito iudicio hono-

raretur. Nam primùm de triumpho ducì concedendo exercitum iudicare ſolitum erat ſecundò ſenatum : tertiò populum. ¶ Erat autem apud Romanos mos, vt triumphãtes quadrigis veherentur: ex illo quòd ſoliti ſunt priores duces hoc habitu bella inire. Quicunque autem in conflictu viciſſent, *palma aurea* coronabãtur, quia palma ſtimulos habet. Qui verò ſine conflictu fugientem proſtraſſet : *laurea*, eo quòd hæc arbor ſine ſpinis eſt. Namque & purpuream & palmatam togam triumphantes induebantur, & ſcorpionem cum ſceptro in manu gerebant ad imitationem victoriæ Scipionis : licet & ſcipio baculus ſit quo homines innituntur. Vnde & ille primus Cornelius Scipio appellatus eſt, quia in foro pater eius cæcus innixus eo ambulabat. Super ſcipionem autem aquila ſedebat ob indicium quod per victoriam quaſi ad ſupernam magnitudinem accederent. Inde & colore rufo perliniebantur, quaſi imitarentur diuini ignis effigiem. Quod verò à carnifice contingebantur, id erat indicio, vt ad tantum faſtigium euecti mediocritatis humanæ commouerentur. ¶ Duobus autem generibus deletur exercitus, aut *internecione* aut *diſperſione*. Saluſtius. Hoſtes, inquit, aut oppreſſi aut dilapſi forent. Sic & vtrumque Virgilius. *Internecione*, vt: Submerſáſque obrue puppes. *Diſperſione*, vt: Aut age diuerſos & diſſice corpora ponto. Expolia, hoſtium præda : manubiæ, exuuiæ partes. *Præda* à prędando vocata. *Manubiæ* eo quòd manibus detrahuntur, Hæ & *exuuiæ* ab exuendo dictæ, quia exuuntur. Hæ & *partes* à pari diuiſione pro perſonarum qualitate, & laborum iuſta diuiſione. *Expolia* autem à palliis, quaſi expallia : victis enim detrahuntur.

De ſignis. CAP. III.

Signa bellorum dicuntur, quòd ex iis exercitus & pugnandi & victoriæ receptui accipit ſymbolon. Nam aut per vocem tubæ, aut per ſymbolon admonetur exercitus legionum. *Principalia ſigna* aquilæ, dracones & pilæ. *Aquila* ideo quòd eadem auis Iouis in armis auſpicio fuerit. Nam dum idem Iouis aduerſus Titanos proficiſceretur, aquilam ei in auſpicio apparuiſſe ferũt, quam ille pro indicio victoriæ acceptam tutelæ ſuæ auſpicatus, eam legioni ſignum dedit. quo factum eſt, vt deinceps militum ſignis committeretur. Cuius Lucanus meminit dicens : Signa pares aquilas & pila minantia pilis. *Draconum ſigna* ab Apolline morte Pythonis ſerpentis inchoata eſt. Dehinc à Græcis & Romanis in bello geſtari cœperunt. *Pilam* in ſigno conſtituiſſe fertur Auguſtus, propter nationes ſibi in cuncto orbe ſubiectas. vt magis figuram orbis oſtenderet. *Vexillum* & ipſum ſignum bellicum, tractum nomen habens à veli diminutione, quaſi velillum. Sub Romulo autem faſciculos fœni, pro vexillis milites habuerunt. Hinc & *manipuli* appellantur. *Manipulos* enim dicimus faſces fœni, quòd manum impleant. Cætera ſigna diuerſis prælata aguminibus ſecundum militarem conſuetudinem exiſtunt, per quę exercitus permixtionem præliorum aguoſceret.

De bucinis. CAP. IV.

Bucina eſt, qua ſignum datur in hoſte dicta à voce, quaſi vocina. Nam pagani agreſtéſque ad omnem vſum bucina ad compita vocabantur. Propriè ergo hoc agreſtibus ſignum fuit : de qua Perſius: Bucina iam priſcos cogebat ad arma Quirites. Huius clãgor bucinum dicitur. *Tubam* Tyrrheni primùm inuenerut, vnde Virgilius: Tyrrhenúſque tubæ mugire per æthera clangor. Hanc enim à Tyrrhenis prædonibus excogitatam dicunt, cùm diſperſi circa maritimas oras non facilè ad quamque prædæ occaſionem voce aut bucina conuocarentur, vento plerũque obſtrepente. Hinc poſtea bellicis certaminibus adhibita eſt ad denuncianda ſigna bellorum, vt vbi exaudiri pręco pro tumultu non poterat, ſonitus tubæ clangentis attingeret. Tuba autem dicta quaſi tofa, id eſt, cauua. Item tuba quaſi tibia. Inter tubam autem & bucinam veteres diſcernebãt. Nam *bucina* inſonans ſolicitudinem ad bella denunciabat. Virgilius: Qua buccina ſignum Dira dedit. *Tuba* autem prælia indicabat, vt: At tuba terribilem ſonitum dedit ære canoro. Cuius ſonitus varius eſt. Nam interdum canitur vt bella committantur : interdum vt inſequantur eos qui fugiunt: interdum receptui. Nam receptus dicitur, quò ſe exercitus recipit. vnde & ſigna receptui canere dicuntur. *Claſſica* ſunt cornua quæ conuocandi cauſa, erant facta, & à calando claſſica dicebantur. de quibus Virgilius: Claſſica námque ſonant. Apud Amazonas autem non tuba, ſicut à regibus: ſed à regina ſiſtro vocabatur fœminarum exercitus.

De armis. CAP. V.

Arma generaliter omnium rerũ inſtrumenta ſunt. vnde & vbi reponuntur armaria dicta ſunt. Item arma & tela omnium generũ, ſed arma ſũt quibus ipſi tuemur, tela quæ emittimus. Nã arma duplicia, id eſt, quibus percutimus, vel quib. tegimur. *Arma* autẽ propriè dicta ſunt, eo quòd armos tegunt. Nã arma

arma vel ab armis dicuntur, id est, humeris, vt: -- Latos huic hasta per armos Acta tremit--. vel ἀπὸ τοῦ ἄρεος, id est, à Marte.

De gladiis. CAP. VI.

Gladius generaliter dicitur ensis in prælio, sed ensis ferrum tantùm: gladius verò totus. Propriè autem appellatus gladius, quia gulam diuidit, id est, ceruicem desecat. ad hoc enim est factus: nam cætera membra securibus cæduntur, collum gladio tantùm. *Acies* autem gladij ab acumine dicta est. *Capulus* vocatur, vel quia caput est gladij, vel quia ibi capitur vt teneatur. Nam alibi acies ferri non finit. Mucro non tantùm gladij est, sed & cuiuslibet teli acumen, dictus à longitudine. Nam μάχαιρα Græci longum dicunt: hinc & machera. *Machera* autem est gladius longus ab vna parte acutus. *Framea* verò gladius ex vtraque parte acutus, quã vulgo spatam vocant. Ipsa est & *romphæa*. Framea autẽ dicta, quòd ferrea est. Nam sicut ferramentũ sic framea dicitur, ac proinde omnis gladius framea. *Spata* à passione dicitur verbo Græco, quoniam πάσχειν Græcè dicitur pati: vnde & patior & patitur dicimus. Alij spatam Latinè autumant dictum, eo quòd spacioſa sit, id est, lata & ampla. Vnde & *spatula* in pecoribus. *Semispatium* gladius est à media longitudine spatæ appellatus, non vt imprudens vulgus dicit, sine spacio, dum sagitta velocior sit. *Pugio* à pungendo & transigendo vocatur. Est enim gladius paruus bis acutus lateri adhærens. Item & clunabulum dictum, quòd religetur ad clunem. *Chelidoniacus* gladius ferrum est latum: cuius duplex mucro ad bifurcus in modum caudæ hirundineæ formatur: vnde & chelidoniacus dicitur. *Sica* à secando dicta est. Est enim gladius breuis, quo maximè vtuntur qui apud Italos latrocinia exercent, à quo & sicarij dicti sunt. Trãquillus autẽ dicit: Dũ cuiusdam gladiatoris in ludũ emissi gladius curuatus fuisset ex acie recta: procurrit vnus ad eum corrigendũ, tũmque à pugnante responsum est: fica pugnabo: inde ficæ nomen datũ est. *Secures* signa sunt quæ ante consules ferebantur, ne aut vsum perderẽt belli, aut vacãtes ocio aspectũ amitterent gladiorũ. Quas & Hispani ab vsu Frãcorum per deriuationem *Francisca* vocant.

De hastis. CAP. VII.

Hasta est contus cum ferro: cuius diminutiuum facit hastile. Nomen autem hasta ab astu sumpsit: vnde & astutia. *Contus* ferrum non habet: sed tantùm cuspide acuta est. Virgilius: Ferratáque trudes & acuta cuspide contos. Contus autem, quasi conitus. Est enim conitus acuta rotunditas. *Trudes* amites sunt cũ lunato ferro, quæ Græci aplustria dicunt. Trudes autem dicuntur ab eo quòd trudunt & detrudunt. Virgilius: Ferratáque trudes--. *Venabula* dicta, quasi venãtui habilia. *Excipia*, quia venientem excipiũt, quasi excipiabilia. Excipiunt enim apros, expectántque leones, intrant vrsos, sit tantùm firma manus. *Lancea* est hasta, amentum habens in medio: dicta autem lancea, quia æqua lance, id est, æquali amento ponderata vibratur. *Armentum* vinculum est iaculorum hastilium, quod mediis hastis aptatur. Et inde amentum, quo media hasta religatur, vt scil. iaculatur. *Claua* est, qualis fuit Herculis, dicta quòd sit clauis ferreis inuicem religata, & est cubito semis facta in longitudine. Hæc & *cateia*, quam Horatius *catam* dicit. Est enim genus gallici teli ex materia quàm maximè lẽta, quę iactu quidem non longè propter grauitatem euolat: sed quò peruenit, vi nimia perfringit, quòd si ab artifice mittatur, rursum redit ad eum qui misit. Hũius meminit Virgilius dicens: Teutonico ritũ soliti torquere cateias. Vnde & eos Hispani & Galli, teutones vocant. *Falarica* est telum ingẽs torno factum, habens ferrum cubitale, & rotunditatem de plumbo in modum spheræ in ipsa summitate. Dicitur etiam & ignem habere affixum. Hoc autem telo pugnatur de turribus, quas phalas dici manifestum est Iuuenalis: Consulis ante phalas delphinorũmque columnas. A phalis igitur dicta est *phalarica*: sicut a muro muralis. Sanè phalaricam Lucanus dicit neruis mitti tortilibus, & quadam machina, vt: -Nunc vibrata phalarica neruis. Virgilius verò ait, Turnũ manu phalaricam iaculasse. *Pala* sunt arma iaculorum atque telorum, à torquendo vel emittendo vocata. De quibus Lucanus: Signa parẽsque aquilas & pila minantia pilis. Cuius singulare pilum nititur. *Telum* vocatur secundum Græcam etymologiam, ἀπὸ τοῦ τηλόθεν, quicquid longè iaci potest: quanquam abusiuè dicatur & gladius, vt est illud: At non hoc telum mea quod vi dextera versat. Propriè autem telum à longitudine dicitur. Vnde & *mustella* dicitur, quòd longior sit quàm mus. *Cuspis* hastile amentatũ, à cespite dicta, quod est virgultum. Virgilius, Et pastoralem præfixa cuspide myrtum. Propriè autem cuspis est posterior pars hastæ.

De sagittis. CAP. VIII.

Sagitta à sagaci iactu, id est, veloci ictu vocata. Pennis enim fertur quasi auis, vt celeriter mors percurrat ad hominũ. His primũ Cretenses vsi sunt: quibus pennæ ideo, vt diximus, agglutinantur, vt leues sint & peruolent scutatos. *Spicula* sunt sagittæ vel lanceæ breues, ab spicarum specie nuncupatæ.

Scorpio est sagitta venenata arcu vel tormentis excussa. Quæ dum ad hominem venerit, virus quod figit, infundit: vnde & scorpio nomen accepit.

De pharetris. CAP. IX.

Pharetra sagittarum theca, à ferendo iacula dicta, sicut & *feretrum*, vbi funus defertur: quæ ideo etymologiam communem habent, quia pharetra mortem, feretrum mortuum portat. *Coriti* proprie sunt arcuum thecæ sicut sagittarum *pharetræ Vagina* appellatur, eo quòd in ea mucro vel gladius baiuletur. *Theca* ab eo quòd aliquid receptum tegat: c litera pro g posita. Alij Græco nomine thecam vocari asserunt, quòd ibi reponatur aliquid. Inde *bibliotheca* librorum repositio dicitur. *Dolones* sunt vaginæ lignææ, inter quas latet pugio sub baculi specie. Dolones autem à dolo dicti sunt, quòd fallant & decipiant ferro cùm speciem præferat ligni. Hos vulgus Græco nomine *oxos* vocat, id est, acutos. Vnde & apud medicos acutus morbus ὀξεῖα vocatur. *Arcus* vocatur, eo quòd arceat aduersarium. Inde & *arces* dicuntur, à quibus arcentur hostes. Item *arcus* ob speciem, quòd sint curuati artius.

De fundis. CAP. X.

Funda dicta, eo quòd ex eo fundantur lapides, id est emittantur. *Balista* genus tormenti ab emittendo iacula dicta. βάλλειν enim Græcè mittere dicitur. Torquetur enim verbere neruorum, & magna vi iacit aut hastas aut saxa. Inde, & *fundibalus*, quasi fundes & emittens. Contra balistam *testudo* valet. Series enim fit armorum vmbonibus inter se collectis.

De ariete. CAP. XI.

Aries nomen speciei dedit, eo quòd cum impetu impingit murum in modum arietum pugnantium. Validè enim ac nodosæ arboris caput ferro vestitur, eâque suspensa funibus multorum manu ad murum impellitur: deinde retrorsum ducta impetu maiore destinatur: sicque crebris ictibus concussum muri latus cedit, cauatúmque irrumpit, ac fenestram facit. Contra impulsum arietis remedium est *saccus paleis plenus*: & in eum locum demissus, quò aries percutit. Laxo enim saccorum sinu ictus arietis illisus mollitur. Duriora enim mollioribus facilius cedunt. *Plutei* sunt crates corio crudo intextæ, quæ in opere faciendo hosti obiiciuntur. *Musculus* cuniculo similis est, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur, quasi murilculus.

De clypeis. CAP. XII.

Clypeus est scutum maius, dictus ab eo quòd clepet, id est, cælet corpus, periculisque subducat, ἀπὸ τοῦ κλέπτειν. Oppositus enim sua defensione ab hastis & iaculis corpus munit. Clypeus autem peditum est, scutũ equitum. *Scutum* appellatum, eo quòd à se excutiat telorum ictum. Vt enim telis resista tur clypeus antefertur. *Vmbo* scuti pars media est, quasi vmbilicus. *Ancile* vocatur scutum breue & rotundum: de quo Virgilius:--Leua ancile gerebat. Et ancile dictum ab anciſione, quòd sit ab omni parte veluti anciſum & rotundum. Ouidius: Idque ancile vocãt quod ab omni parte reciſum. Quémq; notes oculis angulus omnis abest. *Pelta* scutum breuissimum in modum lunæ mediæ. Cuius meminit liber Regum: Fecit rex Salomon ducenta scuta de auro puro & trecentas peltas ex auro probato. *Scetra* scutum loreum sine ligno, quo vtuntur Afri & Mauri, de quo poeta: Leuam scetra tegit- - *Parma* leuia at a, quasi paruus clypeus. Dicitur autem & *testudo* scutum. Nam in modum testitudinis fit clypeus. Est & *testudo* scutorum connexio curuata in testudinis more. Námque in armorum generibus milites etiam ab animalibus nomina sumunt, vt aries. Et Saluſtius, In modum, inquit, ericij militaris.

De loricis. CAP. XIII.

Lorica, vocatur, eo quòd loris careat: solis enim circulis ferreis contexta est. *Squama* est lorica ferrea ex laminis ferrei aut æreis concatenata in modum squamarum piscis, & ex ipso splendore squamarum & similitudine nuncupata est. De ciliciis autem & poliuntur & teguntur loricæ.

De galeis. CAP. XIIII.

Cassis de lamina est: *galea* de corio. Nam *galeros* corium dicitur. *Cassidem* autem à Tuscis nominatam dicunt. Illi enim galeã *cassum* nominant: credo à capite. *Apex* est, quod in summa galeã eminet, quo figitur crista, quam Græci κῶνον vocant. Nam *conus* est curuata, quæ in galea prominet, & supra quam cristæ sunt.

De foro. CAP. XV.

Forum exercendarum litium locus, à fando dictum. Qui locus & *Prorostra* vocatur ab eo quòd ex bello Punico captis nauibus Carthaginensium rostra ablata sunt, & in foro Romano præfixa, vt essent huius insigne victoriæ. Constat autem forum causa, lege,

sa,lege,& iudice.*Causa* vocatur à casu quo euenit. Est enim materia & origo negocij: necdum discussionis examine patefacta:quæ dum præponitur causa est,dum discutitur iudicium est,dum finitur iustitia. Vocatum autem *iudicium* quasi iurisdictio,& iustitia,quasi iuris status. Iudicium autem prius *inquisitio* vocabatur. Vnde & actores iudiciorũ & præpositos *quæstores* vel quæsitores vocamus. *Negocium* multa significat, modò actum alicuius, cui est contrarium ocium : modò actionem causæ,quod est iurgium litis. Et dictum negocium,quasi nec ocium, id est,sine ocio. *Negocium* autẽ est in causis, *negociatio* in cõmerciis dicitur, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur. *Iurgium* dictum, quasi iuris garrium,eò quòd qui causam dicunt, iure disceptent. *Lis* à contentione limitis prius nomen sumpsit. De quo Virgilius: Limes erat positus litem vt discerneret agri. *Causa* aut argumento aut probatione constat. *Argumentum* nunquam testibus,nunquam tabulis dat probationem,sed sola inuestigatione inuenit veritatem: vnde & dictum argumentum,id est, argutum inuentum. *Probatio* autem testibus & fide tabularum constat. ¶ In omni autem iudicio sex personæ quæruntur,iudex, accusator,reus,& tres testes. *Iudex* dictus,quasi ius dicens populo, siue quòd iure disceptet. Iure autem disceptare est iustè iudicare. Non est autem iudex,si non est in eo,iustitia. *Accusator* vocatus,quasi adcausator, quia ad causam vocat eum quem appellat. *Reus* à re qua petitur nuncupatus, quia quanuis sceleris conscius non sit: reus tamen dicitur quandiu in iudicio pro re aliqua petitur. ¶ Testes antiquitus *superstites* dicebantur, eò quòd super statum causæ proferebantur. Nũc parte ablata nominis,*testes* vocantur. *Testis* autem consideratur:conditione,natura & vita. *Conditione*,si liber non seruus. Nam sæpe seruus metu dominantis testimonium supprimit veritatis. *Natura*,si vir, non fœmina: *Vita*,si innocens & integer actu. Nam si vita bona defuerit,fide carebit. Non enim potest iustitia cum scelerato habere societatem. ¶ *Duo* sunt autẽ *genera testium*: aut dicendo id quod viderunt, aut proferendo id quod audierunt. *Duobus* autem *modis testes delinquunt*, cùm aut falsa promunt,aut vera silentio obtegunt.

De spectaculis. CAP. XVI.

Spectacula, vt opinor,generaliter nominãtur voluptates, quæ non per semetipsa inquinant,sed per ea quæ illic geruntur. Dicta autem spectacula,eo quòd hominibus publica ibi præbeatur inspectio. Hęc & *lubrica* nũcupata, quòd in ludis gerantur aut in scenis. *Ludorum* origo traditur: Lydiis ex Asia trãseuntes in Hetruria cõsederunt duce Tyrrheno, qui fratri suo successerat in regno. Contentione ergo in Hetruria inter cæteros ritus superstitionum suarũ, spectacula quoque religionis nomine instituerunt. Inde Romani accersitos artifices mutuati sunt, & inde *ludi* à Lydiis vocati sunt. Varro autem dicit ludos à luso vocatos, quòd iuuenes per dies festos solebãt ludi exultatione delectare populum. Vnde & eum lusum iuuenum & diebus festis & templis & religionibus reputant. Nihil iam de causa vocabuli, dum rei causa idololatria sit. Vnde & promiscuè ludi, *Liberalia* vocabantur,ob honorem Liberi patris. Ob hoc despicienda est originis macula, ne bonum æstimes, quòd initium à malo accepit. *Ludus* autem *gymnicus* est aut *circensis*, aut *gladiatorius*,aut *scenicus*.

De ludo Gymnico. CAP. XVII.

Gymnicus ludus est velocitatis ac virium gloria. Cuius locus *gymnasium* dicitur, vbi exercentur athletæ, & cursorum velocitas cõprobatur. Hinc accidit vt omniũ propè artium exercitia *gymnasia* dicantur. Antea enim in locis certantes cincti erant ne nudarentur: post relaxato cingulo repentè prostratus & exanimatus est quidã cursor. Quare ex consilij decreto tunc *archon Hippomenes*, vt nudi deinceps omnes exercitarentur permisit. Ex illo gymnasium dictũ est, quòd iuuenes nudi exercentur in campo, vbi sola tantùm pudenda operiuntur.

De generibus gymnicorum. CAP. XVIII.

Genera gymnicorum quinque: saltus, cursus, iactus, virtus atque luctatio. Vnde ferunt quendam regem tot filios adolescentes habentem : totidem generibus de regno iussisse contendere.

De saltu. CAP. XIX.

Saltus dictus, quasi exilire in altum. Est enim saltus altius exilire, vel longius.

De cursu. CAP. XX.

Cvrsus à velocitate crurum vocatur. Est enim cursus celeritas pedum.

De iactu. CAP. XXI.

Iactus dictus à iaciendo. Vnde & piscatorium rete iaculum dicitur. Huic arti vsus est arreptos lapides procul ferire, hastas pondere librato iacere, sagittas arcu emittere.

De virtute. CAP. XXII.

Virtus est immensitas virium in labore & pondere corporis.

De luctatione. CAP. XXIII.

Vellatio à laterum cõplexu vocatur: quibus cominus certantes inuitẽt qui Græca appellatione athletæ vocantur. Locus autem luctationis *palæstra* dicitur.

De palæstra. CAP. XXIV.

Palæstram autem vel ἀπὸ τῆς πάλης, id est à luctatione, vel ἀπὸ τοῦ πάλλειν, id est à motu ruinę fortis nominatam dicunt. scilicet, quòd in luctando cùm medios arripiat, ferè quatiunt, idq; apud Græcos πάλλειν vocatur. Quidam opinantur artem luctandi vrsorum cõtentione monstratam. Námque inter cęteras feras eos solos & erigi congressos, & subsidere celeriter ac reuerti, & modò manibus tentare inuicem, modò complexu abigere sese more luctantium dicunt.

De agone. CAP. XXV.

QVæ Latini certamina, Græci ἀγῶνας vocant à frequentia qua celebrantur. Siquidem & omnem cœtum atque conuẽtum *agona* dici, alij quòd in circulis, & quasi agoniis, id est sine angulo locis ederentur, nuncupatos agonas putant.

De generibus agonum. CAP. XXVI.

AGonum genera fuisse: immẽsitas viriũ, cursus celeritas, sagittandi peritia, standi patientia: ad citharam quoque vel tibias incedendi gestus: de moribus quoque, de forma, de cantandi modulatione, terrestris quoque belli & naualis prælij, perpetiendorúmque suppliciorum certamina.

De ludis Circensibus. CAP. XXVII.

Ludi Circenses sacrorum causa ac deorum gentilium celebrationibus instituti sunt. Vnde & qui eos spectant dęmonum cultibus inseruire videntur. Nam res equestris antea simplex agebatur, & vtique communis vsus reatus non erat: sed cùm ad ludos coactus est naturalis vsus, ad dæmoniorũ cultum translatus est. Itaque & Castori & Polluci deputantur hæ species: quibus equos à Mercurio distributos historiæ docent. sed & Neptuno equestris ludus est, quem Græci ἱππικὸν vocãt: sed & Marti & Ioui in ludis equi sunt consecrati, & ipsi quadrigis præsunt. Circenses autem ludi ideo dicti, vel à circumeundo, vel vbi nunc metę sunt, olim gladij ponebantur, quos quadrigæ circuibant, & inde dicti Circenses, ab ensibus circa quos currebãt. Siquidem in littore circa ripas fluminum cursus agitantes, gladios in ordine in ripę littore ponebant, & erat artis, equum circa pericula torquere. Inde & Circenses dicti putantur: quasi circum enses.

De circo. CAP. XXVIII.

Circus Soli principaliter consecratus est à paganis, cuius ædes medio spacio & effigies de fastigio ædis emicat, quod nõ putauerunt sub tecto consecrandum, quem in aperto habent. Est autem circus omne illud spacium quod circuire equi solẽt. Hunc Romani dictum putant à circuitu equorum, eo quòd ibi circum metas equi currant. Græci verò à Circe filia solis, quæ patri suo hoc genus certaminis instituit, asserũt nuncupatũ, & ab ea circi appellationem argumentantur. Fuit autem maga & venefica, & sacerdos dæmonum, in cuius habitu & opere magicæ artes & cultus idolatriæ recognoscuntur.

De ornamentis circi. CAP. XXIX.

Ornamenta circi, oua, meta, obeliscus, carcer. *Oua*, honori Castoris & Pollucis ascribunt, qui illos ouo editos credendo de cigno Ioue non erubescunt. Fingunt autem Circensia Romani ad causas mũdi referri: vt sub hac specie superstitiones vanitatum suarum excusent.

De metis. CAP. XXX.

Metarum quippe appellatione propriè terminum ac finem mundi designare volunt. ab eo quòd aliquis emensus finis est, siue ad testimonium orientis occidentísque solis.

De obeliscо. CAP. XXXI.

Obeliscum Mespres rex Ægypti primus fecisse fertur tali ex causa. Cùm quodã tempore Nilus vehementi inundatione Ægyptum nocuisset: indignatus rex tanquam pœnas à flumine exigeret, sagittam in vndas misit. Nõ multo pòst graui valitudine correptus, lumen amisit: qui post cæcitatem visu recepto duos obeliscos Soli consecrauit. Obeliscus enim sagitta dicitur. qui ideo in medio Circo ponitur, quia per medium mundũ sol currit. Medio autẽ spacio ab vtraq; meta cõstitutus obeliscus, fastigiũ summitatémq; cœli significat: cũ sol ab vtroque spacio medio horarum

horarum discrimine transcendit. Summo obelisco superpositum est quoddam aeratum in modum flammæ formatum, quoniam sol plurimum caloris atque ignis habet.

De carceribus. CAP. XXXII.

IN Circo vnde emittuntur equi *carceres* dixerunt, ab ea re qua & ille carcer qui est in ciuitate: quòd, vt ibi homines damnati atque incluſi, ita hîc equi coercentur, ne exeant antequam signum emittant.

De aurigis. CAP. XXXIII.

AVrigæ Circi auriga & currus, equites vel pedites. *Auriga* propriè dictus, quòd currum agat, siue quòd feriat iunctos equos. Nam haurit, ferit dicimus, vt, Latus haurit apertum. Ipse est & agitator, id est verberator ab agendo dictus. Aurigæ autem duobus coloribus sunt: quibus speciem idololatriæ vestiunt. Nam *prasinus* terræ. *Venetus* cælo & mari à paganis dicatus est.

De quadrigis. CAP. XXXIV.

ERicthonius autem qui regnauit Athenis primus quatuor equos iunxisse fertur, sicut Virgilius autor est dicens, Primus Ericthonius currus & quatuor ausus Iungere equos, rapidisque rotis insistere victor. Fuit autem Mineruæ & Vulcani filius de caduca in terram libidine, vt fabulæ ferunt procreatus, portentum dæmoniacum, imò diabolus qui primò Iunoni currum dedicauit. Tali autore quadrigæ productæ sunt.

De curru. CAP. XXXV.

CVrrus à cursu dictus, vel quia rotas videtur habere multas, vnde & carrum quasi currum. Quadrigarum verò currus duplici temone olim erant, perpetuóque & qui omnibus equis iniiceretur. Iugo primus Ciristenes Sicionius tantùm medios iugauit, eósque singulos ex vtraque parte simplici vinculo applicuit, quos Græci ὀμοζύγους Latini *funarios* vocant, à genere vinculi quo prius alligabantur.

De equis quibus currimus. CAP. XXXVI.

QVadrigæ & *bigæ*, *trigæ*, & *septingæ* ab equorum numero & iugo dictæ. Ex quibus *quadrigas* soli: *bigas* lunæ, & *trigas* inferis, *septingas* Ioui: desultores lucifero, & hespero cõsecrauerunt. *Quadrigas* ideò soli iungũt, quia per quatuor tempore annus vertitur, ver & æstatem, autumnum & hyemem. *Bigas*, lunæ quoniam gemino cursu cum sole contendit, siue quia & nocte videtur & die. Iungunt enim vnum equum nigrum, alterum candidum. *Trigas* diis inferis, quia hi per tres ætates homines ad se rapiunt, id est, per infantiam, iuuentutem, atque senectam. *Septingas* maximus currus currit Ioui, propter quòd maximum deorum suorum eum esse credunt. Ideo autem rotis quadrigas currere dicunt, siue quia mundus iste circuli sui celeritate transcurrit, siue propter solem, quia volubili ambitu rotat. sicut ait Ennius, Inde patefecit radiis rota candida cœlum.

De septem spaciis. CAP. XXXVII.

SEptem spacia quadrigæ currunt referentes hoc ad cursum septem stellarum quibus mundum regi dicunt, siue ad cursum septem dierum potentium, quibus peractis vitæ terminus consummatur, quorum finis est creta, id est iudicium.

De equitibus. CAP. XXXVIII.

PORrò *equites singulares* ideo currere dicũt quia singulariter vnusquisq; cursum vitæ huius peragit atque transit, alio tempore sequens alium: per vnam tamen viam mortalitatis videlicet ad propriam metam mortis.

De desultoribus. CAP. XXXIX.

DEsultores nominati, quòd olim prout quisque ad finem cursus venerat desiliebat, & currebat: siue quòd de equo in equum transiliebat.

De peditibus. CAP. XL.

PEdites autem aiunt propter pede currere, quia pedibus curritur mortalitati. Ob hoc à superiore parte curritur ad inferiora, id est ab oriente ad occidentem, quia mortales oriuntur & occidũt. Nudi currũt, quia & hominis & seculo nullæ reliquiæ sũt. Recto spacio currunt, quia inter vitam & mortem nihil distant, Hæc ergo propterea fingũt, vt vanitates suas, & sacrilegia excusare conentur.

De coloribus equorum. CAP. XLI.

CIrca causas quoque elementorum idem gentiles etiam colores equorum iunxerunt: *roseos* soli, id est igni: albos aeri: *prasinos* terræ, *Venetos* mari assimilantes. Item *roseos* æstati currere voluerunt, quòd igneri coloris sint, & cuncta tunc flaueſcant. *Albos* hyemi, quòd sit glacialis, & frigoribus vniuersa caneſcant: veri *prasinos* viridi colore, quia tunc pampinus denſatur. Item *roseos* currere

Marti sacrauerunt. à quo Romani exoriuntur,& quia vexilla Romanorum cocco decorantur,siue quòd Mars gaudeat sanguine. *Albos* zephiris & serenis tempestatibus: *prasinos* flori & terræ: *venetos* aquis vel aeri,quia ceruleo sunt colore: *luteos*: id est croceos igni & soli: purpureos Iri sacrauerunt,quē arcum dicimus, quòd Iris plurimos colores habeat. Sicque dum hac expectatione deorum cultibus atque elemētis mundialibus prophanantur:eosdem deos atque eadem elementa procul dubio colore nascuntur. Vnde animaduertere debes Christiane, quòd Circum nomina immunda possideant.Quapropter alienus erit tibi locus, quem plurimi Satanæ spiritus occupauerunt. Totum enim illud diabolus & angeli eius repleuerunt.

De theatro. CAP. XLII.

Theatrum est quo scena includitur, semicirculi figuram habens: in quo stantes omnes inspiciunt. Cuius forma primùm rotunda erat sicut & amphitheatri: postea ex medio amphitheatro theatrum factum est. Theatrum à spectaculo nominatum ἀπὸ τῶ θεᾶσθαι, quòd in eo populus stans desuper atq; spectans ludos contemplaretur. Idem verò theatrum,idem & prostibulum:eò quòd post ludos exactos meretrices ibi prosternerētur. Idem & *lupanar* vocatum ab eisdem meretricibus: quæ propter vulgati corporis leuitatē. *Lupæ* nuncupabātur, Nā *lupæ* meretrices sunt à rapacitate vocatæ,quòd ad se miseros rapiant & apprehendant, *Lupanaria* autē à paganis constituta sunt: vt pudor infeliciū mulierū ibi publicaretur,& ludibrio haberentur tam ij qui facerent,quàm quæ paterentur.

De scena. CAP. XLIII.

Scena autem erat locus infra theatrum in modum domus inctructa cum pulpito. qui pulpitus orcistra vocabatur, vbi cantabant comici tragici, atque saltabant histriones & mimi.Dicta autem scena Græca appellatione, eo quòd in speciem domus erat instructa.Vnde & apud Hebræos tabernaculorum dedicatio à similitudine domiciliorum ἐνκαινισμὸς appellabatur.

De orcistra. CAP. XLIV.

Orcistra autem pulpitus erat scenæ vbi saltator agere posset, aut duo inter se disputare. Ibi enim poetæ comœdi & tragœdi ad certamen conscendebant:iisque canentibus alij gestus edebant. Officia scenica tragœdi,comœdi,themelici, histriones,mimi & saltatores.

De tragœdis. CAP. XLV.

Tragœdi sunt qui antiqua gesta atque facinora sceleratorum regum luctuoso carmine spectante populo concinebant.

De comœdis. CAP. XLVI.

Comœdi sunt qui priuatorum hominum acta dictis aut gestu canebant,atque stupra virginum & amores meretricum in suis fabulis exprimebant.

De themelicis. CAP. XLVII.

Themelici autem erant musici scenici qui in organis & lyris & citharis præcinebant. Et dicti themelici, quòd olim in orcistra stantes cantabant super pulpitum, quòd themele vocabatur.

De histrionibus. CAP. XLVIII.

Histriones sunt qui muliebri indumento gestus impudicarum fœminarum expri mebant: ij autem saltando etiam historias & res gestas demonstrabāt, dicti autem histriones, siue quòd ab Histria id genus sit adductum, siue quòd perplexas historiis fabulas exprimerent,quasi histriones.

De mimis. CAP. XLIX.

Mimi sunt dicti Græca appellatione, quòd rerum humanarum sint imitatores. nam habebant suum autorem qui antequam mimum agerent, fabulam pronuntiaret.Nam fabulæ ita componebantur à poetis vt aptissimæ essent motui corporis.

De saltatoribus. CAP. L.

Saltatores autem nominatos Varro dicit ab Arcade Salio, quem Æneas in Italiam secum adduxit, quique primò docuit Romanos adolescentes nobiles saltare.

Quid pro patrono agatur. CAP. LI.

Est planè in artibus scenicis Liberi & Veneris patrocinium, quæ priuata & propria sunt, scenæ de gestu & fluxu corporis. Nam molliciem Libero & Veneri immolabant, illi per sexum, illi per luxum dissoluti. Quæ verò ibi vocibus & modis & organis & lyris transiguntur,Apollines,&Musas,& Mineruas,& Mercurios patronos habent.Quod spectaculum odire debes Christiane:quorum odisti autores.

De am-

De amphitheatro. CAP. LII.

Amphitheatrum, locus est spectaculi, vbi pugnant gladiatores. Et inde ludus gladiatorius dictus: quòd in eo iuuenes vsum armorum diuerso motu condiscant, & modò inter se aut gladiis aut pugnis certantes, modò contra bestias incedentes: vbi non odio, sed præmio illecti subeunt ferale certamen. Amphitheatrum dictum, quòd ex duobus theatris sit factum. Nam amphitheatrū rotundum est, theatrum verò ex medio amphitheatro est, semicirculi figuram habens.

De ludo equestri. CAP. LIII.

Genera gladiatorum plura, quorum primum ludus equestrium. Duo enim equites præcedentibus prius signis militaribus vnus à porta orientis, alter ab occidentis procedebant in equis albis cum aureis galeis minoribus & habilioribus armis, sícque atroci perseuerantia pro virtute sua inibant pugnam, dimicantes quousque alter in alterius morte prosiliret, vt haberet qui caderet casum, gloriam qui perimeret. Quæ armatura pugnabat Marti duelli causa.

De retiariis. CAP. LIIII.

Retiarius, ab armaturæ genere, in gladiatorio ludo contra alterum pugnantem occultè ferebat rete (quod iaculum appellatur) vt aduersarium cuspide insistente operiret, implicitúmque viribus superaret, quæ armatura pugnabat Neptuno tridentis causa.

De secutoribus. CAP. LV.

Secutor, est ab insequēdo retiarium dictus. Gestabat enim cuspidem & massam plumbeam, quæ aduersarij iaculum impediret, vt antequam ille feriret rete, iste superaret. Hæc armatura sacrata erat Vulcano. Ignis enim semper insequitur: ideóque cum retiario componebatur, quia ignis & aqua semper inter se inimica sunt.

De laqueatoribus. CAP. LVI.

Laqueatorjorum pugna erat fugientes in ludo homines iniecto laqueo impeditos consecutósque prostrare amictos vmbone pelliceo.

De velitibus. CAP. LVII.

Velitum pugna erat, vt vltrò citróque tela obiectarent. Erat autem eorum varia pugna & spectantibus gratior quàm reliqua: velites autem vocati sunt, siue à volitatione: siue à ciuitate Hetruscorum, quæ Veletes vocabatur.

De ferali certamine. CAP. LVIII.

Ferarum pugna erat missas bestias iuuenes excipere & pugnare aduersus eas, vltroneo funere certare, non crimine sed furore.

De horum exercitatione ludorum. CAP. LIX.

HÆc quippe spectacula crudelitatis & inspectio vanitatum: non solum hominum vitiis: sed & dæmonum iussis instituta sunt. Proinde nihil esse debet Christiano cum Circensi insania, cum impudicitia theatri, cum amphitheatri crudelitate, cum atrocitate arenæ, cum luxuria ludi. Deum enim negat, qui talia præsumit, fidei Christianæ præuaricator effectus, qui id denuo appetit quod in lauacro iam pridem renunciauit, id est diabolo, pompis, & operibus eius.

De tabula. CAP. LX.

Alea, id est ludus tabulæ inuenta à Græcis in ocio Troiani belli à quodam milite nomine Alea, à quo & ars nomen accepit. *Tabula* luditur pirgo, calculis, tesserísque.

De pirgis. CAP. LXI.

Pirgus, dictus, quòd per eum tesseræ pergant, siue quòd turris speciem habeat. Nam Græci turrim πύργον vocant.

De calculis. CAP. LXII.

Calculi vocati, quòd leues sint & rotundi. Vnde & calculus dicitur lapis breuis qui sine molestia sui breuitate calcatur. Item calculi, quòd per vias ordinales quasi per calles eant.

De tesseris CAP. LXIII.

Tesseræ, vocatæ, quia quadræ sunt ex partibus omnibus. Has alij *lepuſculos* vocāt, eo quòd exiliendo discurrunt. Olim autem tesseræ iacula appellabantur à iaciendo.

De figuris aleæ. CAP. LXIIII.

QVidam autem *aleatores*, sibi videntur philosophicè per allegoriam hanc artem exercere, & sub quadam rerum similitudine fingere. Nam tribus tesseris ludere perhibent propter tria seculi tempora præterita, præsentia & futura, quia non stant, sed decurrunt. Sed ipsas vias senariis locis distinctas propter ætates hominum trinariis lineis propter tempora argumentantur. Inde & tabulam ternis descriptam dicunt lineis.

De vocabulis tesserarum. CAP. LXV.

IActus quisque apud *lusores* veteres à numero vocabatur, vt vnio, binio, trinio, quatrio, quinio, senio. Postea appellatio singulorum mutata est, & vnionem canem, trionem suppum, quatrionem planum vocabant.

De iactu tesserarum. CAP. LXVI.

Iactus tesserarum ita à peritis aleatoribus componitur, vt afferat quod voluerit, vt puta senionem, qui eis actu bonum affert. Vitant autem canem, quia damnosus est, vnum enim significat.

De calculorum motu. CAP. LXVII.

Calculi, partim ordine mouentur, partim vagè. Ideo alios *ordinarios*, alios *vagos* appellant. At vero qui moueri omnino non possunt incitos dicunt. Vnde & egentes homines *inciti* vocantur: quibus spes vltra procedendi nulla restat.

De interdictione aleæ. CAP. LXVIII.

AB hac arte fraus & mendacium atque periurium nunquam abest, postremò & odium & damna rerum, vnde & aliquando propter hæc scelera interdicta legibus fuit.

De pila. CAP. LXIX.

Pila propriè dicitur, quòd sit pilis plena. Hæc & *sphæra* à ferendo vel feriendo dicta, de quarum genere & pondere Dorcatius sic tradidit, Neu tu parce pilos viuaces condere cerui, Vncia donec erit geminam superaddita libram. Inter species pilarum sunt, *trigonaria* & *arenaria*. *Trigonaria* est qua inter tres luditur. *Arenaria* qua in grege dum ex circulo astantium spectantiumque emissa, vltra iustum spatium pilam excipere lusumque inire consueuerunt. *Cubitalem lusum* appellant, cùm duo comimus ex proximo ac penè coniunctis cubitis palàm feriunt, *Suràm* dicitur *dare*, qui pilam crure prolato ferendam colluforibus præbet.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM

LIBER XIX.

CAPITA LIBRI DECIMINONI.

1 *De nauibus.*
2 *De partibus nauium & armamentis.*
3 *De velis.*
4 *De funibus.*
5 *De retibus.*
6 *De fabris siue fornacibus.*
7 *De instrumentis fabrorum.*
8 *De fabricis parietum.*
9 *De dispositione.*
10 *De constructione.*
11 *De venustate.*
12 *De laquearijs.*
13 *De crustis.*
14 *De lithostrotis.*
15 *De plastris.*
16 *De pictura.*
17 *De coloribus.*
18 *De instrumentis ædificiorum.*
19 *De lignarijs.*
20 *De inuentione lanificij.*
21 *De veste sacerdotali in lege.*
22 *De nominibus vestium cæterarum.*
23 *De vestibus quarundam gentium.*
24 *De pallijs virorum.*
25 *De pallijs fœminarum.*
26 *De stratu & reliquis quæ in vsu habentur.*
27 *De lanis.*
28 *De coloribus vestium.*
29 *De instrumentis vestium.*
30 *De ornamentis.*
31 *De ornamentis capitis fœminarum.*
32 *De anulis.*
33 *De cingulis.*
34 *De calciamentis.*

De nauibus CAP. I.

ARTIVM quarundam vocabula quibus aliquid fabricatur, vel instrumenta artificũ, vel quæ ministerium exhibent, atque aliquid huiusmodi deinceps ex parte notanda studui. *Artifex* generale nomen vocatur quòd artem faciat: sicut aurifex qui aurum. *Faxo* enim antiqui pro facio dicebant. *Nauclerus* dominus nauis est appellatus ita quòd nauis in sorte eius sit. κλῆρος enim Græcè sors dicitur. Cæteri autem in naui in contributione sunt *Gubernio* qui & gubernator, quasi cohibernator, quòd cohibeat prudentia sua hiberna, id est tempestates maris. *Nauta* à naue dictus per deriuationem. Nauita autem pro nauta poeticè dicitur, sicut Mauors, pro Mars. Nam rectum est nauta. *Remea* vocatur quòd remum gerit, sic autem remex quomodo tubex dicitur nominatiuo casu. *Epipata* Græco sermone appellatur: qui Latinè dicitur superueniens. Hic nihil habet negotij: sed naulo dato in alias terras transire disponit. *Nauim* quidam perhibent dictam, eo quòd gnauum rectorem quærat, id est peritum, sapientem, strenuum, qui continere & gubernare nouit propter maritima pericula & casus vnde est illud Salomonis, Intelligens gubernacula possidebit. Lydij autem primùm nauim fabricauerunt, pelagíque incerta petentes peruium mare vsibus humanis fecerunt. *Rates* primum & antiquissimum genus nauigij è rudibus tignis asseribúsque consertum. Ad cuius similitudinem fabricatæ naues, ratariæ dictæ. Nunc iam rates abusiuè naues. Nam propriè rates sunt connexæ inuicem trabes. *Trieris* nauis magna quam Græci dulconem vocant: de qua in Esaia dicitur, Non transibit per eam trieris magna. *Carpasia* nauis à Carpatho insula nominata: sicut à Rhodo Rhodia, sicut ab Alexandria Alexandrina. *Liburnæ* dictæ à Libyis: naues enim sunt negotiatorum. De quibus Horatius, Ibis liburnis inter alta nauium. *Rostratæ* naues dictę ab eo quòd in fronte rostra ærea habeant propter scopulos, ne feriantur & collidantur. *Longæ* naues sunt, quas dromones vocamus: dictæ eò quòd longiores sint cæteris, cuius contrarius musculus, curtum nauigium. Droma autem à decurrendo dicitur. Cursum enim Græci δρόμον vocant. *Classis* dicta est à Græco vocabulo κλητὸν καλῶ, id est ligmis. vnde & calones nauiculæ quæ ligna militibus portant. *Anciramacus* dictus, pro eo quòd celeritate sui anchoris & instrumentis reliquis nauium vehendis sit aptus. *Phaselus* est nauigium, quòd nos corruptè baselum dicimus. De quo Virgilius, Pictísque phaselis. *Scafa* quæ κατάκοπος nauigium, quod Latinè speculatorium dicitur. *Barca* est, quæ cuncta nauis cõmercia ad litus portat. Hæc naues in pelago propter nimias vndas suo susçipit gremio. Vbi autẽ appropinquauerit portui reddit vicem barca naui quam accepit in pelago. *Paro* nauigium piratarũ aptum, & ex iis ita vocatũ. Cicero, Tunc se fluctigero tradit mãdátque paroni. Et alibi, Parunculis ad litus ludit celeribus. *Mioparo* quasi minimus paro, idem & carabus. Est enim parua scafa ex vimine facta, quæ contexta crudo corio genus nauigij præbet, quales vtuntur Germanorũ piratæ in oceani littoribus vel paludibus ob agilitatem. De qualibus Historia, Gens, inquit, Saxonum mioparibus non viribus nituntur, fugæ potius quàm bello parati. *Celones* quas Græci κέλητας vocant, id est veloces biremes vel triremes agiles, & ad ministerium classis aptæ. Ennius, Labitur vncta carina per æquora cana celonis. *Biremes* autẽ naues sunt habentes remorum ordinem geminum. *Triremes* & *quatriremes* trisi & quatuor ordinũ. sic & penteremes & hexeremes quinos vel senos ordines habentes. *Actuariæ naues* sunt, quæ velis simul & remis aguntur. *Hippagoga* in quo equos transuehere solitum est. *Pontonium* nauigium fluminale tardum & graue, quod nonnisi remigio progredi potest. Hinc & *traiectus*, id est extentus. Est enim funis latus, vnde *transenna* dicitur extẽtus funis. *Limbus* nauicula breuis, quæ alia appellatione dicitur & cymba & caupolus: sicut & lintris, id est carabus quo in Pado paludibúsque vtuntur. *Carabus* parua scafa ex vimine facta quæ contexta crudo corio genus nauigij præbet. *Portemia* nauicula Syriatici generis lata & fine carina à portando vocata. Vtuntur iis in Pãnonia. *Trabariæ* amnicæ naues, quę ex singulis trabibus cauantur: quę alio nomine litorariæ dicũtur. Hæ ex caudice factæ ex vno ligno cauatò, & inde caudicæ: quia à quatuor vsque ad decem homines capiant.

De partibus nauium & armamentis. CAP. II.

PVppis posterior pars nauis est, quasi post. Prora anterior quasi priora. *Cymba* locus vnus nauis, quòd aquis incũbat. *Carina* à curẽdo dicta quasi currina. *Fori nauium* latera concaua, à ferendo onere dicta, siue tabulata nauiũ quę sternũtur *dicta*, ab eo quòd incẽssus ferant vel foris emineant. De quibus Virgilius. Laxántque foros. *Colũbaria* in summis lateribus nauium loca concaua, per quę eminent remi, dicta credo quòd sint similia latibulis colũbarum in quibus nidificant. *Agiauia* sunt loca in naui per quæ ad remiges hortator accedit. De qua Ennius, Multa foro pónet, Et, Agiauia longa repletur. *Transtra* sunt

tabulæ vbi ſedent remiges, quòd in tranſuerſo ſint dicta, quæ Virgilius iuga appellat. *Remi* à remouẽdis, & decutiendis fluctibus dicti: ſicut tonſores à tondendis & decutiendis capillis. *Palmula* eſt extrema latitudo remi à palma dicta, qua mare impellitur. *Antemnæ* autẽ dictæ, quòd ante amnẽ ſint poſitæ. Præterfluit enim eas amnis. *Cornua* extremæ partes antemnarũ ſunt, dicta per tropum ab animali ad inanimale. *Malus* eſt arbor nauis, qua vela ſuſtinẽtur. Malus autẽ dictus: quia habet inſtar mali in ſummitate, vel quia quaſi quibuſdã malleolis ligneis cingitur, quorũ volubilitate vela faciliùs eleuãtur. *Modius* eſt cui arbor inſiſtit, ob ſimilitudinem mẽſuralis vaſis dictus. *Carcheſia* ſunt in cacumine arboris. *Trocleæ*, quaſi F litera per quas funes trahuntur. Cinna, Lucida confulgent alti carcheſia mali. *Trocleæ* autẽ vocatæ, quòd rotulas habeant. τρόχος enim Græcè rota dicitur. *Paraſtatæ* ſtipites ſunt pates ſtantes, quibus arbor ſuſtinetur. Cato, Malũ deligatũ paraſtatæ iũctæ. *Clauus* eſt quo regitur gubernaculum. De quo Ennius, Vt clauũ rectum teneam nauímque gubernem. *Porticulus* malleus in manu portatus, quo modus ſigniſicatur; datur remigantibus. De quo Plautus, ad loquendum atque tacendum tute habes porticulum. *Tonſilla* vncinus ferreus vel ligneus ad quem in litore defixum funes nauium illigantur. De quo Ennius, Tonſillas rapiunt, configunt litus ad vncas. *Anchora* dens ferreus ex Græca etymologia nomen ducit: quòd quaſi hominis manus comprehendãt vel ſcopulos vel arenas. Nam manus Græcè χείρ dicitur. Apud Græcos autem aſpirationem non habet. Nam ἄγκυρα dicitur, vnde & apud maiores ſine aſpiratione proferebatur. *Puluini* ſunt machinæ quibus naues deducuntur & ſubducuntur in portum. *Pons* ſcala nauium.

De velis. CAP. III.

Vela Græci ἀρμένα dicũt, proinde quod aere mouentur. Apud Latinos autem vela à volatu dicta. Vnde eſt illud, Velorũ pandimus alas. Genera velorũ ἀκάτιος, ὑπόδρομος, δόλων, ἀρτέμων, Siparum, mendicium. Ex quibus *acatium* velum maximũ eſt, & in media naui conſtitutum. *Epidromos* ſecundæ amplitudinis: ſed ad puppim. *Dolon* minimum velũ, & ad proram defixum. *Artemo* dirigendę potiùs nauis cauſa commendatum quàm celeritatis. *Siparum* genus veli vnũ pedem habens, quo iuuari naugia ſolent in nauigatione quoties vis venti lãgueſcit. De quo Lucanus, Summáq; tendens Sipara velorum perituras colligit auras, quòd ex ſeparatione exiſtimant nominatum. Pes extremus angulus veli in quò nautæ locantur.

De funibus. CAP. IV.

Funes dicti, quod antea in vſum luminis fuerint circundati cera, vnde & funalia. *Reſtes*, ſiue quòd rates contineant: ſeu quòd in iis retia tendantur. *Rudentes* ſunt funes nauiũ ex nimio ſtridore ita dicti. *Spiræ* funes quibus in tempeſtatibus vtuntur, quas nautici ſuo more curcubas vocant. Spiræ autem à ſparto vocatæ. *Propes* funis quo pes veli alligatur, quaſi propedes. De quo Turpilius, Quaſi cùm ventus fert nauim in mare ſecũdus ſi quis propedon miſit ſi velis ſiniſtrũ. *Tormentum* funis in nauibus lõgus quo prora ad puppim extenditur, quò magis cõſtringantur. Tormenta autem à tortu dicta: ſunt reſtes funéſq;. *Saphon* funis in prora poſitus. De quo Cecilius. Venerio curſu veni pro lato pede vſque ad ſaphonem. *Opifera* funes, quæ cornibus antemnæ dextra ſiniſtráque tenduntur retrouerſo. *Proſneſium* funis, quo nauis in litore religatur ad palum. *Mitra* funis, qua nauis media vincitur. *Anquina* qua ad malũ antenna conſtringitur. De qua Cinna, Atque anquina regit ſtabilem fortiſſima curſum. *Remulcum* funis, qua deligata nauis trahitur vice remi. De quo Valgius. Hic mea me longo ſuccedens prora remulco Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitiis. *Struppi*, vincula loro vel lino facta, quibus remi ad ſcalmos alligantur. De quibus Liuius, Tũncq; remos iuſſit religare ſtruppis. *Cataporates* linea cum maſſa plumbea qua maris altitudo tentatur. Lucilius, Hanc Cataporatem puer eodem defert vnctum plumbi pauxillum rudis linique mataxam.

De retibus. CAP. V.

Retia vocata ſiue à retinendis piſcibus, ſiue à reſtibus quibus tenduntur. Minus autem rete *implagium* dicitur à plagis. Nam plagas propriè dicimus funes illos quibus retia tendũtur circa imam & ſummam partem. *Funda* genus eſt piſcatorij retis, dicta ab eo quòd in fundum mittatur. Eadem etiam à iactando iaculũ dicitur. Plautus, Probus quidem antea iaculator eras. *Tragum* genus retis ab eo quod trahatur nuncupatũ, ipſum & verriculum. Verrere enim trahere eſt. *Naſſa* ex viminibus tanquam rete cõtextum. *Caſſis* genus venatorij retis quod capiant. Hinc eſt quod incaſſum dicimus, id eſt ſine cauſa: quaſi ſine caſſibus, ſine quibus venatio inanis eſt. *Conopeum* eſt rete in ſimilitudinem tentorij contextum propter muſcas & culices excludendos, quo magis Alexandrini vtuntur, quia ibi ex Nilo culices copioſè naſcuntur. vnde & Conopea dicitur. Nam conopea Ægyptus eſt.

De fabricis.

De fabricis siue fornacibus. CAP. VI.

Faber, à faciendo ferrum impositum nomen habet. Hinc deriuatum est nomen ad alias artium materias: fabros vel fabricas dicere: sed cum adiectione, vt *faber lignarius*, & reliqua propter operis scilicet firmitatem. In fabrorum autem fornace gentiles *Vulcanum* auctorem dicunt: figuraliter per Vulcanum ignem significãtes, sine quo nullum metalli genus fundi extendíque potest. Nihil est enim pene quod igne non efficiatur. Alibi enim vitrum, alibi argentum, alibi plumbum, alibi minium, alibi pigmenta, alibi medicamenta efficit. Igne lapides in æra soluuntur, igne ferrum gignitur ac domatur, igne aurum perficitur, igne cremato lapide cemẽta & parietes ligantur. Lapides nigros ignis coquendo candificat, ligna candida vrendo obfuscat, carbones ex pruna fuluida nigros facit, de lignis duris fragiles, de putribilibus imputribiles reddit, stricta soluit, soluta restringit, dura mollit, mollia dura reddit. Habet & medicaminis vsum. Nam sæpe vri prodest. Pestilentiæ quoque quæ obscuratione solis contrahitur, auxiliari certum est. In opere quoque aliud gignit primis ignibus, aliud secundis, aliud tertiis. Habet quoque & aliam in se diuersitatem ignis. Nam alius est ignis qui vsui humano, alius qui iudicio parer diuino, siue qui de cœlo fulmen astringit: siue qui de terra pervertices montium eructat. *Ignis* autem dictus, quòd nihil igni possit ex eo. Est enim inuiolabile elementum assumens cuncta quæ rapit. *Fabrica*, duabus rebus constat, ventis & flammis. *Flamma* verò proprie fornacis est dicta, quòd flatu follium excitetur. *Fornax* verò ab igne vocata: φῶς, enim ignis est. *Caminus*, est fornax, & est Græcum nomen deriuatum, ἀπὸ τῦ καύματος, id est, à calore. *Faucilla*, est deserta igne scintilla. *Pruna*, est quamdiu ardet: cùm extincta fuerit *carbo* nominatur. Pruna autem à perurendo dicta est: carbo verò quòd flamma careat. Qui dum interiisse creditur, maioris fit virtutis. Nam iterum incensus fortiore luce calescit. Cuius tanta vis est & sine igne firmitas, vt nullo humore corrumpatur, nulla vetustate vincatur. Extinctus enim tantùm incorruptibiliter durat, vt ij qui limites figunt, eos infossos terra substernant: & lapides desuper figant, ad conuincendum litigatorem, vt fixum lapidem post quantalibet secula limitem esse cognoscant.

De instrumentis fabrorum. CAP. VII.

Incus, est in quo ferrum tunditur à cædendo dictus, eò quòd illic aliquid cudamus: id est, feriendo producamus. *Cudere* enim cædere & ferire est. Veteres autem non incudem vocabant: sed *intudem*, eo quòd in ea metallum tundatur, id est, tendatur. vnde & tudis malleus, id est, à tundendo, id est, tendendo dictus. *Malleus* vocatur, quia dum quid calet & molle est, cædit & producit. *Marcus* malleus maior, & dictus marcus, quòd maior sit ad cædendum & fortior. *Marcellus*, mediocris. *Marculus*, malleus pusillus. Lucilius: Et velut in fabricam feruens cùm marculus ferrum, Multorum magnis ictibus tundit. *Forcipes*, quasi ferricipes, eo quòd ferrum candens capiant, teneantque: siue quòd ab his aliquid foruum capimus & tenemus, quasi *foruscapes*. Nam *foruum* est calidum, vnde & feruidum: vnde & *formosos* dicimus quibus calor sanguis ex rubore pulchritudinem creat. *Lima* dicta, eo quòd lene faciat. Nam *limum* lene est. *Cilium*, est vnde operantur argentarij, à quo & *celata* vasa dicuntur.

De fabricis parietum. CAP. VIII.

IN fabricis parietum atque tectorum Græci inuentorem *Dedalum* asserunt. Iste enim primus didicisse fabricam à Minerua dicitur. *Fabros* autem siue *artifices* Græci τεκτονας vocant, id est, instructores. *Architecti* autem *cementarij* sunt qui disponunt in fundamentis. Vnde & Apostolus de semetipso, Vt sapiens, inquit, architectus fundamentum posui. *Machiones*, dicti à machinis in quibus insistunt propter altitudinem parietum.

De dispositione. CAP. IX.

Aedificiorum partes sunt *tres: dispositio, constructio, & vetustas. Dispositio*, est areę vel solij & fundamentorum descriptio.

De constructione. CAP. X.

Constructio, est laterum & altitudinis ædificatio. *Cõstructio* autem vel *instructio* vocata eo quòd instringat, & cohærere faciat, vt lapides luto, & ligna, & lapides inuicem sibi. Nam & intinctio ferri in aqua *instructura* est. Nisi enim candens tingatur, stringi & cohærere non potest ferrum. Item *constructio* à multitudine lapidum & lignorum dicta: vnde & *strues*. *Aliud* est enim *ædificatio*, aliud *instauratio*. Nam *ædificatio* noua constructio est. *Instauratio* verò quod reparatur ad instar prioris. Nam veteres *instar*, pro similitudine ponebant. Inde & *instaurare* dicebant. *Constructio* autem constat fundamento, lapidibus, arena, calce & lignis. *Fundamentum*, dictum quòd fundus sit ædificij. Idem &

mentum à cedendo dictum, quod crasso lapi le surgat. *Lapides*, in structuris apti, albus, Tiburtinus, columbinus, fluuialis, sfungia, rubrus & reliqui. *Albus* lapis, alius durus, alius mollis. Mollis dentata serra secatur, tractabilis in opere est, ita vt in eo, quasi in tigno literæ scribantur. *Tiburtinus*, à loco Italiæ dictus, qui dum sit ad fabricam fortis, vapore tamen dissilit. *Tophus*, ædificiis inutilis est, fundamentis aptus mortalitate & mollitia. Ex æstu enim & halitu maris fricatur & verberatur imbribus. *Arenatus lapis*, concretus maris arenis, hic & bibulus dicitur. Seruat enim humorem acceptum. Idem & in Betica. *Gaditanus*, ab insula Oceani vbi plurimus exciditur. *Piperinus*, subalbidus cum punctis nigris, durus atque fortissimus. *Concleatius*, cocleis lapillisque & arena concretus, asperrimus & interdum fistulosus. *Columbinus*, à colore auis nuncupatus, natura vicinus gypso & mollitie simillimus. *Molaris*, in parietibus vtilis: quia est quædam natura eius pinguior duráque & aspera, ex quo etiam & molæ fiunt, vnde & nomen traxit. Huius quatuor genera, albus, niger, permixtus ac fistulosus. *Sfungia* lapis creatus ex aqua leuis ac fistulosus & cameris aptus. *Silex*, durus lapis ex cuius genere nigri silices optimi quibusdam in locis & rubentes. Aliqui silices contra vetustatem incorrupti permanent. Iidem & in monumentis sculpti, & incorrupti permanent: quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex iis etiam formæ fiunt, in quibus æra funduntur. *Viridis silex*, vehementer & ipse igni resistens: sed nusquam copiosius, & vbi inuenitur, lapis non saxum est. *Pallidus*, in cemento raro vtilis. *Globus*, contra iniurias fortis, & in structuris infidus: nisi fuerit multa suffrenatione deuinctus. *Fluuiatilis silex*, semper veluti madens est. Hunc æstate exhiberi oportet, nec ante biennium inseri in structuris domorum, fictilium operum, ad parietes & fundamenta: quæ coctis laterculis ad tecta imbriculis tegulisque aptantur. *Tegula*, vocatæ quòd tegant ædes, & imbrices quòd accipiant imbres. Tegulæ autem primæ positionis nomen, cuius diminutiuum *tegillum*. *Laterculi* verò vocati, quòd lati formentur circumactis vndique quatuor tabulis. *Lateres* autem crudi sunt: qui & ipsi inde nominati, quòd lati ligneis formis efficiuntur. Quorum *crates* dicuntur, in quibus lutum pro eisdem lateribus crudis portare solent. Sunt enim connexiones cannarum, dicti ἀπὸ τῆς κεραυνίας, id est, quòd se inuicem teneant. *Lutum* autem vocatum quidam per antiphrasin putant: quòd non sit mundum. Nam omne lotum mundum est. *Calx viua* dicta: quia dum sit tactu frigida, intus occultum continet ignem. vnde perfusa aqua statim latens ignis erumpit. Natura eius mirum aliquid facit. Postquam enim arserit aquis incenditur, quibus solet ignis extingui, oleo extinguitur quo solet ignis accendi, vsus eius in structuris fabricæ necessarius. Nam lapis lapidi non potest adhærere fortius, nisi calce coniunctus. *Gipsum*, cognatum calci est, & est Græcum nomen. Plura eius genera. Omnium autem optimum *lapis* est *specularis*. Est enim in signis ædificiorum & coronis gratissimus. *Arena*, ab ariditate dicta: non ab adhærendo in fabricis, vt quidam volunt. Huius probatio si manu impressa stridet, aut si in vestem candidam sparsa nihil sordis relinquat. *Columna*, pro longitudine & rotunditate vocatæ: in quibus totius fabricæ pondus erigitur. Antiqua ratio erat columnarum altitudinis tertia pars latitudinum. *Genera* rotundarum quatuor. *Dorica*, *Ionica*, *Tuscanica*, *Corinthea*, mensura crassitudinis & altitudinis inter se distantes. Quintum genus est earum quæ vocantur *Attica*, quaternis angulis aut amplius, paribus laterum interuallis. *Bases*, fulturæ sunt columnarum, quæ à fundamento consurgunt, & superpositæ fabricæ sustinent pondus. Bases autem nomen petræ est fortissimæ Syro sermone. *Capitella* dicta, quòd sint columnarum capita, quasi super collum caput. *Epistilia* sunt, quæ super capitella columnarum ponuntur, & est Græcum. *Pauimenta* originem operis à Græcis habent. vocata autem pauimenta eo quòd pauiantur, id est cedantur. vnde & pauor: quia cedit cor. *Ostracus*, est pauimentum testaceum, eo quòd fractis testis calce admixto feriatur. *Testam* enim Græci ὄστρακα dicunt. *Rudos*, artifices appellant lapides contusos & calce admixtos, quos in pauimentis faciendis superfundunt. vnde & rudera dicûtur. *Canalis*, ab eo quòd caua sit in modum cannæ. Sanè canalem melius genere fœminino, quàm masculino proferimus. *Fistulæ*, aquarum sunt dictæ: quòd aquas fundant & mittant. Nam Græce σίφων mittere est. Formæ earũ pro magnitudine aquæ & capacitate fiunt: per quas aquæ per modulos certos diuiduntur. E quibus est vncia & quinaria, digitus quadratus: digitus rotundus, & cæteri modi cuique causæ. Hucusque partes constructionis.

De Venustate. CAP. XI.

Venustas, est quicquid illud ornamenti & decoris causa ædificiis additur, vt tectorum causa auro distincta laquearia, & prætonsi marmoris crustæ & colorum pictura.

De Laquearijs. CAP. XII.

Laquearia sunt, quæ cameram subtegũt & ornant: quæ & lacunaria dicuntur: quòd lacus

lacus quoſdam quadratos vel rotundos ligno vel gipſo vel coloribus habeat pictos, cum ſignis intermicantibus. Principaliter autem lacus dicitur, vt Lucius, Reſultant ædéſque lacuſque. Cuius diminutio *Lacunar* facit, vt Horatius, Neque aureum mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio *Lacunarium* & per antiſticon *laquearium* facit.

De cruſtis. CAP. XIII.

Ruſta ſunt tabulæ marmoris. Vnde & *marmorati parietes* & *cruſtati* dicuntur. Qui autem marmora ſecandi in cruſtas rationem excogitauerunt non conſtat. Fiunt autem arena & ferro ſerraque in prætenui linea premente arenas, tractuque ipſo ſecante: ſed craſſior arena plus erodet marmoris. Nam tenuis fabricis & polituris accommodata eſt.

De lithoſtratis. CAP. XIV.

Lithoſtrata ſunt elaborata arte picturę paruulis cruſtis ac teſſellis tinctis in varios colores. *Teſſelli* autem à teſſeris nominati, id eſt quadratis lapillis per diminutionem.

De plaſtis. CAP. XV.

Plaſtice eſt parietum ex gipſo effigies ſignaque exprimere pingeréque coloribus. Plaſtice autem dictum Græce, quod Latine eſt pingere terra vel gipſo ſimilitudines. Nam impreſſa argilla formam aliquam facere plaſtis eſt. Vnde & *protoplaſtus* eſt dictus homo, qui ex limo primus eſt conditus.

De pictura. CAP. XVI.

Pictura autem eſt imago exprimens ſpeciem alicuius rei, quæ dum viſa fuerit ad recordationem mentem reducit. Pictura autem dicta quaſi fictura. Eſt enim imago ficta non veritas. Hinc & *fucata*, id eſt ficto quodam colore illita nihil fidei, & veritatis habentia. Vnde & ſunt quædam picturæ quæ corpora veritatis ſtudio coloris excedunt, & fidem dum augere contendunt, ad mendacium prouehunt: ſicut qui *Chimeram tricapitem* pingunt, vel Scyllam hominem ſurſum, caninis autem capitibus cinctam deorſum. *Picturam* autem *AEgyptij excogitauerunt primum* vmbram hominis lineis circumductam. Itaque initio talis, ſecunda ſingulis coloribus, poſtea diuerſis? ſicque paulatim ſeſe ars ipſa diſtinxit, & inuenit lumen atque vmbras differentiaſque colorum, vnde & nunc pictores priùs vmbras quaſdam & lineas futuræ imaginis ducunt, deinde coloribus implent, tenentes ordinem inuentæ artis.

De coloribus. CAP. XVII.

Colores autem dicti ſunt, quòd calore ignis vel ſole perficiuntur, ſiue quòd in initio colebantur, vt ſummæ ſubtilitatis exiſterent. *Colores* autem aut naſcuntur, aut fiunt. *Naſcuntur*, vt ſinopis, rubrica, parętonium, melinum, fretia, auripigmentum. *Ceteri finguntur* aut arte, aut permixtione. *Sinopis* primùm inuenta in Ponto eſt. Inde nomen à Synope vrbe accepit. Species eius tres, rubra & minus rubens, & inter has media. *Rubrica* vocata quòd ſit rubra & ſanguineo proxima. Hęc plurimis locis gignitur: ſed optima Ponto, vnde & Pontica dicitur. *Siricum* rubri coloris pigmentum, ex quo & librorum capita ſcribuntur Ipſum eſt & *Phœniceum* appellatum ita, eo quòd in Syria colligatur in littoribus rubri maris vbi Phœnices inhabitant. *Aliud* eſt *ſericum*, aliud *Syricum*. Nam *ſericum* lana eſt quam Seres mittunt: *Syricum* verò pigmentum quod Syri Phœnices in rubri maris littoribus colligunt. Eſt autem inter factitios. Nam ſępe fit aut ſinopide, aut ſandice mixtus. *Minium* primi Greci in Epheſiorum ſolo inueniſſe traduntur. Cuius pigmenti Hiſpania cęteris regionibus plus abundat, vnde etiam nomen proprio flumini dedit. Huius diſtillatio argentum liquidum gignit. Minium autem hoc quidam dicunt eſſe cinnabarin. *Cinnabaris* à dracone & barro, id eſt elephanto cognominatum. Aiunt enim draconum eſſe ſanguinem dum implicant elephantos. Ruunt enim beluę & dracones obruũtur, quorum fuſus cruor terram inficit, fitque pigmentum quicquid ſolo tinxerit. Eſt autem puluis coloris rubri. *Praſina* id eſt creta viridis, etſi in aliquibus terris pro miſcue generetur, optima tamen in Libya Cyrenenſi. *Chryſocolla* colore praſino eſt dicta, quòd vena eius habere aurum traditur. Hęc & in Armenia naſcitur, ſed ex Macedonia probabilis venit. Foditur enim ex metallis ęris: cuius inuentio argentum atque indicum prodit. Nam venę eius cum iis habent naturę ſocietatem. *Cypria* ab inſula Cypro, vbi plurima reperitur. *Sandaracha* in inſula rubri maris topazon naſcitur colore cinnabari, odore ſulphureo. Inuenitur autem in aureis & argentariis metallis, melior quo magis rufa, quoque mage virus redolet. quanquam & ceruſſa ſi torreatur in fornace ſandaracham facit, vnde & color eſt flammeus. Quòd ſi torreatur æqua parte rubricæ admixta, ſandicem reddit. *Arſenicum* quòd Latini ob colorem auri, *auripigmentum* vocãt, colligitur in Ponto ex auraria materia, vbi etiam Sandaracha. Optimum eſt quod in auri colorem tranſit purum & fiſſile, gracili venarũ diſcurſu. Quòd verò pallidius aut Sanda-

rachæ simile est, deterius iudicatur. Est & tertiũ genus squamosum, quo miscetur aureus color. Vis earum vt Sandarachæ, sed acrior. *Ocra* & ipsa in insula maris rubri topazon gignitur: vbi & Sandaracha. Fit quoque & ocra exusta rubrica in ollis nouis luto circulitis: quæ quanto magis in camino arserit, tanto melior fit. *Venetum* ceruleum temperare primùm Alexandria reperit. In Italia ex arenæ puluere & nitri flore idem faciunt. Sed si Cyprium in fornace adustum huic permistioni addes, *vestoriani* similitudo erit. *Purpurissum* ex creta argentaria cum purpuris pariter tingitur, bibitque eum colorem celerius lanis. Præcipuum est tamen aliud quod adhuc vase rudibus medicamentis inebriatur. Proximũ est egesto eo addita creta in vas idem, & quoties id factum est, eleuatur bonitas. Preciosissimæ purpuræ causa est quòd ipsi no maximè inficitur rubeáque. *Indicum* in Indicis inuenitur calamis, spuma adhærente limo. Est autem coloris cyanei, mixturam pupuræ cerulique mirabilem reddens. Est alterum genus in purpurariis officinis, spuma in æreis cortinis innatans: quàm infectores detrahentes siccant. *Atramentum* dictum, quòd sit atrum: cuius species & picturæ & quotidiano vsui necessaria est, istud inter factitios est. Fit enim & fuligine plurimis modis super ardentes redas resina adiecta, lacusculo ædificato, quòd fumum retineat. Huic pictores cum aqua miscent gluten, vt illustrius resplendeat. Ad festinationem autem operis etiam sarmentorum veterum carbones cum glutino triti inducendis parietibus atramẽti speciem reddunt. Sunt & qui vini fæcem siccatam excoquant, affirmẽntque, si ex bono vino fex fuerit Indici speciem id atramentum præbere. Sed & sarmentum vuæ nigræ vino optimo tinctum posteaquam siccitate arue-rit, si exuras & conteras, adiecto glutine, nitorem Indici reddet, vtáque plurimùm necessaria est, nullo negotio prouenit. Nam & si glebam silicis bene igne excoquas, & aceto acerrimo superfusam extinguas, madefacta suffungia colorem purpureum reddit. Eam vbi contrieris vsta erit. Omne autem atramentum sole perficitur. Omnes colores calcis admixtione corrumpuntur. *Melinum* dictum, quòd eius metalli ferax sit vna ex Cycladibus insula Melos nomine. Est enim candidum, nec vtuntur eo pictores propter niniam pinguedinem. *Anulare* quod vocant candidum est: quo muliebres picturæ luminantur. Fit & ipsum ex Creta admixtis vitreis gemmis. *Cerussa* fit hoc modo: In vase enim aceto acerrimo imploto sarmenta aminea in eodem vasculo collocabis, ac super sarmenta tabulas plumbi tenuissimas pones, deinde vas diligentissime claudes, illinésque ne aliquid inde spiraminis exeat. Post dies autem xxx. vas aperitur, & ex distillatione tabularum innata cerussa inuenitur. Quod ablatum & arefactum teritur, atque iterum aceto admixtũ in pastillis diuiditur, & in sole siccatur. Hae obseruantia si laminas æreas sarmentis superponas, æruginem creant Chalcantium.

De instrumentis ædificiorum. CAP. XVIII.

IN structura autem parietum *ad normam* fieri, & *ad perpendiculum* respondere oportet. *Norma* dicta Græco vocabulo extra quam nihil rectum fieri potest. Componitur autem ex tribus regulis, ita vt duæ sint binorum pedum, tertia habeat pedes duos vncias decem, quas æquali crassitudine politas extremis acuminibus sibi iungit, vt schema tritoni faciant. Id erit norma. *Regula* dicta quòd sit recta: quasi rectula: & impedimentum non habeat. *Perpendiculum* est quod semper appenditur. denique in fabrica nisi omnia ad perpendiculum, & certam regulam fiant, necesse est vt cuncta mendosa instruantur, vt aliqua praua sint, aliqua cubantia, prona nonnulla, alia supina, & propter hoc vniuersa sunt constructa. *Linea* à genere suo appellata quia ex lino fit. *Trulla* nomen factum, eò quòd trudit & detrudit, id est, includit calce vel luto lapides. *Marcellus* machina. *Scalæ* à scandendo vocatę. hærent enim parietibus. Scalæ autem dicuntur, quæ aut vnæ sunt, aut plures: quia numeri tantùm pluralis est nomen, vt literæ, quæ epistolam significat.

De lignariis. CAP. XIX.

Lignarius generaliter ligni opifex appellatur. *Carpentarius* speciale nomen est. Carpentum enim solùm facit: sicut nauicularius, quia tantùm nauium est fabricator & artifex. *Sarcitector* dictus, quòd ex multis hinc inde coniunctis tabulis vnum tecti farciat corpus. Idem & *tignarius*, quia tectoria lignis inducit. *Lignum* vocatur Græca etymologia, quia incensum in lumen conuertitur, & in flammam. Vnde & *licinium* dicitur, quòd lumen det. *Materia* inde dicitur omne lignum, quòd ex ea aliquid efficiatur: vel si ad ianuam referas, vel ad statuam, materia erit. Ad aliquid enim semper materia accipienda est, sicut elementa materiam rerum esse dicimus: quia inde ea quæ sunt facta videmus, & materia quasi mater dicta. *Trabes* vocatæ, quod in transuerso positæ vtrosque parietes contineant. Aliud autem sunt *tigna*, aliud *trabes*. *Tigna* enim iuncta trabẽ faciũt. *Trabes* autem sunt, cùm sunt dolatæ. *Tolus* proprie est veluti scutum breue quod in medio tecto est in quo trabes coeunt. *Cupla* vocatæ, quòd copulent in se luctantes. *Luctantes* dicuntur, quòd erecti inuicem se teneant more luctantium.

Agrantes.

Agrantes. Asseres Ab asse dicti, quia soli ponuntur neque coniuncti. *Scindulæ*, eò quòd scindantur, id est, diuidantur. *Epigri* & *claui* sunt quibus lignum ligno adhæret. *Claui* autem dicti quasi chalybi, quia ex chalybe fiũt, id est, ferro. *Chalybs* enim ferrum est *Tabulæ* à veteribus tagulæ vocabantur, à tegendo scilicet. vnde & *tegulæ*. *Commissura* dicitur tabularum coniunctio. *Sectio* autem dicta à sequendo ea quæ ceperit. Nam secare sectari & sequi est. *Serra* autem nomen de sono factum est, id est, à stridore. *Serræ* cereinique vsum Perdices quidam adolescens inuenit, quem puerum Dædalus frater matris suæ studiis perdocendum acceperat. Cuius pueri tãtum ingenium fertur: vt dum materiæ diuidendæ compendium quæreret, spinam piscis imitatus de ferro laminam exasperans dentium mordacitate armauit: quam ferram artifices nuncupant. Pro cuius artis inuentione Dædalus magister eius inuidiæ liuore permotus, præcipitem puerum ex arce deiecit. dehinc exulatum Cretam abiit, ibique aliquandiu fuit, vt fabulæ ferunt. Ex Creta pennis volauit, & inde Ciliciam venit. *Circinus* dictus, quòd vergendo efficiat circulum. Huius modus duplicata linea fit, quæ simplex per latitudinem extensa fuerat. Punctus autem in medio circini centrum à Græcis dicitur in cuius medium cuncta conuergunt. *Securis* vocatur, eo quòd ea arbores suecidãtur: quasi succurris. Item securis, quasi *semicuris*. Ex vna enim parte acuta est, ex altera fossoria. Hæc & apud veteres *pema* vocabatur, vtraque autem habens aciem, bipennis. Nam *bipennis* dicitur, quòd ex vtraque parte habeat acutam aciem: quasi duas pennas. *Pennum* autem antiqui acutum dicebant. Vnde & auium pennæ, quia acutæ. Et ecce nomen quod reseruauit antiquitatem, quia veteres dicebant pennas non pinnas. Hæc & *dolabra*: quòd habeat duo labra. nam securis simplex est. *Dextralis* dexteræ habilis. *Ascia* ab astulis dicta, quas à ligno eximit, cuius diminutiuum nomen est asciola. Est autem manubrio breui ex aduersa parte referens vel simplicem malleum, aut cauatum, vel bicorne rastrum. *Scalprum* dictum, quod scalpturis & foraminibus sit aptum, quasi scalforus. Cuius diminutiuum *scalpella*. *Terebra* vocata à vermeligni, qui vocatur terebra: quem Græci τρυπάνια vocant. Hinc terebra dicta, quòd vt vermis terendo forat, quasi terefora, vel quasi transforans. *Taratrum* quasi teratrum. *Scofina* dicta, quòd hærendo scophen faciat. Canterium, Gallia *Guuna*.

De inuentione lanificij. CAP. XX.

Mineruam quandam gentiles multis ingeniis prædicant. Hanc enim primam lanificij vsum monstrasse, hanc etiam telam ordisse, & colorasse lanas perhibent. Olitæ quoque hanc dicunt inuentricem & fabricæ, multarumque artium repertricem. Ideoque illi vulgò opifices supplicant. Sed & hoc poetice fingitur. Non enim Minerua istarum artium princeps est: sed quia sapientia in capite esse dicitur hominis, & Minerua de capite Iouis nata fingitur, hoc est ingenium, ideoque sensus sapientis qui inuenit omnia, in capite est. Ideò & dea artium Minerua dicitur, quia nihil excellentius est ingenio quo reguntur vniuersa.

De veste sacerdotali in lege. CAP. XXI.

Octo sunt in lege *genera sacerdotalium vestimentorum*. *Poderis* est tunica sacerdotalis linea, corpori astricta vsque ad pedes descendens. vnde & nuncupatur. ποδὰς enim Græci pedes dicunt. Hæc vulgò *camisia* vocatur. *Abanem* cingulum sacerdotale rotundũ polimita arte ex cocco, purpura, hyacinthóque contextum, ita vt flores atque gemmæ in eo videantur esse distinctæ. *Pileum* est ex bisso rotũdum quasi sphæra media, caput tegens sacerdotale, & in occipitio vitta constrictum. Hoc Græci & nostri *tiaram* vel *galeam* vocãt. *Machil* quòd est tunica talaris tota thicinyna habens ad pedes LXXII. tintinnabula: totidémque intermixta ad dependentia punica mala. *Ephod*, quod Latine interpretatur superindumentum. Erat enim pallium superhumerale ex quatuor coloribus & auro contextum, habens in vtroque humero lapides duos smaragdinos auro conclusos, in quibus sculpta erant nomina patriarcharum. *Logiõ*, quod Latine dicitur rationale, pannus duplex auro & quatuor textus coloribus, habens magnitudinem palmi per quadrum, cui intexti erant XII. pretiosissimi lapides. Hic pannus superhumerale contra pectus pontificis annectebatur. *Petalum* aurea lamina in fronte pontificis, quæ nomen Dei tetragrammaton Hebraicis literis habebat scriptum. *Batin*, siue fœminalia, id est bracæ lineæ vsque ad genua pertingentes, quibus verecunda sacerdotis velabantur.

De nominibus vestium caterarum. CAP. XXII.

Diuersitas vestimentorum, tegmen, tegumẽ, indumentum, vestimentum, & reliqua. *Tegmen* dictum eo quòd regat membra: sicut tegumenta, tecta quæ regunt corpora. *Indumentum* quòd intus ad corpus induitur: quasi intumẽtũ. *Vestimentũ* verò est quod vsque ad vestigiũ prætenditur, quasi vestimentum, vt est tunica talaris. Sed & hæc consuetudo sermo-

nes auctorum confundit. Discernitur autem *Vestitus* à cultu: quoniam laurius intelligitur *cultus*. Item cultus ab *habitu*. Nam habitus ad naturam pertinet, cultus ad homines. ¶ Plerǽque autem vestium aut à tempore quo maximè in vsu sunt appellantur, aut à locis vbi vel primùm vel maxime venditantur, aut à genere coloris, aut à nomine repertorum. ¶ Vestis antiquissima hominum fuit *perizomatum*, id est, succinctorium: quo tantùm genitalia cõteguntur. Hoc primùm primi mortales è foliis arborum sibi fecerunt, quando post prǽuaricationem erubescentes pudenda velabant. Cuius vsum quædam barbaræ gentes dum sint nudæ vsque hodie tenent. Hæc & *campestria* nuncupantur, pro eo quòd eisdẽ iuuenes qui nudi exercentur in campo, pudenda operiunt. *Tunica* vestis antiquissima appellata, quia in motu incedentis sonum facit. *Tonus* enim sonus est. Primùm autẽ fuere pelliceæ tunicæ quibus post offensam & ejectionẽ de paradiso Adam & Eua induti sunt. *Talaris tunica* dicta, eo quòd ad talos vsque descendat, & ad pedes defluat, sicut *pectoralis*, quia apud antiquos breuis erat: vt tantùm pectus operiret, licet nunc profusior sit. *Manicleata* tunica, id est manicata, eo quòd habeat manicas, quam χειριδώτην Græci vocant. *Dalmatica* vestis primùm in Dalmatia prouincia Græciæ texta est, tunica sacerdotalis candida cum clauis ex purpura. *Russata* quam Græci phœnicam vocant, nos coccineam, reperta est à Lacedæmoniis ad celandum coloris similitudine sanguinem, quotiens quis in acie vulneraretur, contemplanti aduersario animus augesceret. Hac sub consulibus Romani vsi sunt milites, vnde etiam *russati* vocabantur. Solebat enim pridie, quàm dimicãdum esset *ante principia poni*, quasi admonitio & indicium futuræ pugnæ. *Laculata* est, quæ lacus quadratos quosdam cum pictura habet intextos aut additos acu. *Iacinthina* vestis est aerio colore resplendens. *Molocina* quæ maluarum stamine conficitur, quam alii *melocinam*, alii *maluellam* vocant. *Bombicina* est à bombice vermiculo, qui longissima ex se fila generat, quorum textura bombicinum dicitur, conficiturque in insula Choo. Apocalama. *Serica* à serico dicta, vel quòd etiam Seres primi miserunt. *Holoserica* tota serica: ὅλον enim totum. *Tramoserica* stamine lineo; trama ex serico. *Holoporphyra* tota ex purpura. *Byssina* candida confecta ex quodam genere lini grossioris. Sunt & qui genus quoddam lini byssum esse existiment. *Fibrina*, tramam de fibri lana habens caprina. *Mastucina* & mena. *Linea*, quæ ex solo lino fit. *Linostema* vestis est ex lana linoque contexta. Et dicta linostema, quia in stamine linum, in trama lanam habet. *Recta* dicitur *Vestis*, quam sursum versum stãtésque texunt. *Segmenta* zonis quibusdam, & quasi præcisamentis ornata. Nam & particulas cuiusque materiæ abscisæ præsegminas vocant. *Leuidensis*, quòd raro filo sit, leuitérque densata. *Pauitensis* contraria Leuidensi dicta, quòd grauiter pressa atque calcata sit. *Citrosa*, quasi concrispa ad similitudinem citri. Neuius: Pulchram ex auro vestémque citrosam. *Velenensis* tunica est, quæ affertur ex insulis. *Exotica* vestis est peregrina de foris veniens, vt in Hispania à Græcis. *Polimita* multicoloris. *Polimitus* enim textus multorum colorum est. *Acu picta* vestis acu textilis aut acu ornata. Eadem & *Phrygia*. Huius enim artis periti Phrygii omnes dicuntur: siue quia in Phrygia inuenta est. Vnde & artifices qui id faciunt, *Phrygiones* dicuntur. Virgilius: Phrygiam chlamydem. *Trilicis* à tribus liciis, quia est simplex & biplex. *Ralla*, quæ vulgò rasilis dicitur. *Intripola* vestis illa vocatur, quæ dum sit vetus ad nouam speciem recurratur. *Pannutia* nuncupata, quòd sit diuersis pannis obsita. *Colobium* dictum, quia longum est, & sine manicis. Antiqui enim magis hoc vtebantur. *Lsbitonarium* est colobium sine manicis, quali monachi Ægyptii vtuntur. *Lumbare* vocatur, quòd lumbis religetur, vel quòd lumbis hæreat. Hoc in AEgypto & in Syria non tantùm fœminæ, sed & viri vtuntur. Vnde & Hieremias, trans Euphratem tulit lumbare suum, ibique illud in foramine petræ abscondit, & postea scissum reperit. Hoc à quibusdam & *renale* dicitur, quia renibus alligatur. *Limus* est vestis, quæ ab vmbilico vsque ad pedes producitur, Hæc autem vestis habet in extremo sui purpuram limam, id est, fluxuosam, inde & nomen accepit. Nam *limum* obliquum dicimus. *Licinium* vocatum, quòd textura eius ligata sit in totum, quasi diceret liginum, c. pro g litera commutata. *Armelausa* vulgò vocata, quod ante & retro diuisa atque aperta est: in armos tantùm clausa, quasi armiclausa: c litera ablata. *Camisias* vocamus, quòd in his dormimus in camis, id est, in stratis nostris. *Fœmoralia* appellata, eo quòd fœmora tegant. Ipsa & *bracæ*, quòd sint breues, & verecunda corporis iisvelentur. *Tubrucos* vocatos dicunt, quòd tibias brachasque tegant. *Tubraci*, quòd à bracis ad tibias vsque perueniant.

De Vestibus quarundam gentium.

CAP. XXIII.

QVibusdam autem nationibus sua cuique propria vestis est: vt Parthis *sarabra*. Gallis *linnæ*. Germanis *renones*. Hispanis striges. Sardis *manstrugæ*. *Sarabara* sunt fluxa ac sinuosa vestimenta: de quibus

quibus legitur in Daniele, Et sarabara eorum non sunt immutata. Et Publius: Vt quid ergo in ventre tuo Parthi sarabara suspenderunt? Apud quosdam autem sarabaræ quædam capitum tegmina nuncupantur, qualia videmus in capite magorum picta. *Linnæ* saga quadra & mollia sunt. De quibus Plautus: Linnę cooperta est textrino Gallia. *Renones* sunt velamina humerorum & pectoris vsque ad vmbilicum, atque intortis villis adeò hispida, vt imbres respuant: quos vulgò reptos vocant, eò quòd longitudo villorum, quasi reptat: de quibus Salustius, Germani intectum renonibus corpus tegunt. Dicti autem renones à Rheno Germanię flumine, vbi iis frequenter vtuntur. *Mastruga* vestis Germanica ex pelliculis ferarum, de qua Cicero pro Scauro: Quem purpura regalis non commouit, eum Sardonum mastruga mutauit. Mastruga autem dicta, quasi mòst uosa, eo quòd qui ea induuntur, quasi in ferarum habitum transformentur. ¶ Dignoscuntur & gentes ita habitu, sicut & lingua discordes. *Persæ* brachia & crura lineamentis, caput tiara tegunt. Eminent apicibus fastigiatis *Alani*: horrent & male tecti cum latratoribus linguis *Scotti*: sacrati vel sagati *Alemanni*. Linteati *Indi*: gemmati *Persæ*: sericati *Seres*: pharetrati *Armenij*. ¶ Nonnullę enim gentes non solùm in vestibus: sed in corpore aliqua sibi propria, quasi insignia vindicant, vt videmus *cirros* Germanorum: *granos* & *cinnabar* Gothorum: *stigmata* Britonum. *Circumcidunt* quoq; Iudęi *præputia*: *pertundunt* Arabes *aures*: *flauent capitibus intextu* Getę: *nitent* Albani *albentibus crinibus*. Mauros habet *tetra nox corporum*: Gallos *candida cutis*: *sine equis inertes extant* Alani: nec abest *gens Pictorum* nomen à corpore, quòd minutis opifex acus punctis & expressos natiui graminis succos inclu dit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat, pictus artubus maculosa nobilitas. ¶ Habet & sexus institutam speciem habitus, vt *in viris tonsi capilli*: *in mulieribus redundantia crinium*, quod maxime virginibus insigne est: quarum & ornatus ipse proprie sic est, vt concumulatus in verticem ipsam capitis sui arcem ambitu crinium contegat.

De palliis virorum. CAP. XXIIII.

Pallium est quo administrantium scapulæ conteguntur, vt dum ministrant expeditius discurrant Plautus: Si quid facturus es, appende in humeris pallium, & pergat quantum valet tuorum pedum pernicitas. Dictum autem *pallium* à pellibus, quia prius super *indumenta pellicia* veteres induebantur, quasi pellea, siue à *palla* per deriuationem. *Chlamys* est quę ex vna parte induitur neque consuitur, sed fibula infrenatur. Hinc & Græce nomen accepit. *Toga* dicta, quòd velamento sui corpus tegat atque operiat. Est autem palliu purum forma rotunda & fusiore, & quasi inundante sinu & sub dextro veniens, super humerum sinistrum ponitur: cuius similitudinem in operimentis simulachrorum vel picturarum aspicimus, eásque statuas togatas vocamus. *Toga* autem Romani in pace vtebatur: belli autem tempore paludamentis. Mēlura togæ iustę, si sex vlnas habeat. *Toga* autem *palmata* dicebatur, quam merebantur ij, qui reportabant de hostibus palmas. Ipsa vocabatur & *toga picta*, eo quòd victorias cum palmis intextas haberet. *Toga candida* eadémque *cretata*, in qua candidati, id est, magistratum petentes ambiebant, addita creta quo candidior insigniorque esset. Cicero oratione quā habuit contra competitores, in toga candida scripsit. *Cinctus Gabinus* est, cùm ita imponitur toga, vt togę lacinia, quæ post secus reiicitur, attrahitur ad pectus, ita vt ex vtroque latere ex humeris picturę pendeant, vt sacerdotes gentilium faciebant, aut cingebantur prętores. *Trabea* erat togę species ex purpura & cocco, qua operti Romanorum reges initiò procedebant. Hanc primùm Romulus adinuenisse perhibetur, ad discretionem regij habitus. Trabea autem dicta, quòd in maiore gloria hominem transbearet, hoc est, vltra & in posterum ampliori dignitate honoris beatum faceret. *Paludamentum* erat insigne pallium Imperatorū cocco purpuráque & auro distinctū. De quo Salustius, Togā, inquit, paludamento mutauit. Erat enim palliū bellicum, dictum, vt quibusdam videtur, quòd eo indutus palàm faceret Imperator bellum futurum. *Circumtextum* est, quod Græcè κύκλας dicitur. de quo Virgilius: Et circum textum croceo velamen acantho. Circumtextum autem dictum, quia est rotundum pallium. *Diplois* Græcum nomen, ab eo quòd sit duplex amictus. Horatius: Contra quem duplici panno patientia velat. Est autem vestis militaris, cuius vsus Gallicis primùm expeditionibus cepit è præda hostili. De qua vox illa senatui, Togis depositis Quirites ad saga conuersi fuerant. *Sagum* autem Gallicum nomen est: dictum autem sagum quadrum, eo quòd apud eos primùm quadratus vel quadruplex esset. *Penula* est pallium cum fimbriis longis. *Lacerna* pallium fimbriatū, quo olim soli milites vtebantur. Vnde & in distinguenda castrensi vrbanáque turba hos *togatos*, illos *lacernatos* vocabant. Inde autem *lacerna* quasi amputatis capitibus fimbriarum, neque ità laxis vt sunt penularum. *Mantum* Hispani vocant, quòd manus tegat tantùm. Est enim breue amictum. *Prætexta* puerile palliū est, quo vsque ad xvj. annos pueri no-

biles sub disciplinæ cultu vtebantur. Vnde & *prætextati pueri* appellati sunt. Dicta autem *prætexta*, quia prætexebatur ei latior purpura. *Casula* est vestis cucullata, dicta per diminutionem à casa, quòd totum hominem tegat, quasi minor casa. Vnde & *cuculla*, quasi minor cella, sic & Græci *Planetas* dictos volunt, quia horis errantibus euagantur. Vnde & *stellæ planetæ*, id est, vagæ suo errore, motúque discurrunt. *Birrus* à Græco vocabulū trahit: illi enim birrum bibrum dicunt. *Melotes*, quæ etiam *pera* vocatur, pellis est caprina à collo pendēs præcincta vsque ad lumbos. Est enim habitus propriè necessarius ad operis exercitium. Fiebat autem prius, vt quidā existimant de pelliculis melonum. Vnde & *melotes* vocatæ sunt. *Fimbriæ* vocatæ ora vestimentorum, hoc est, fines ex Græco vocabulum trahentes. Græci enim terminum ὅρον vocant.

De pallio fœminarum. CAP. XXV.

Regillum est prælatum reginarum amiculum, vnde & appellatum. *Peplum* matronale pallium ex purpura signatum: cuius fimbriæ aureis staminis summitate resplendeant. *Palla* est quadrū pallium muliebris vestis deductum vsque ad vestigia, affixis in ordinem gemmis. Et palla dicta, ἀπὸ τῦ πάλλειν, id est, à nobilitate, quæ est circa finem huiusmodi indumenti: siue quòd rugis vibrantibus sinuata crispetur. *Stola* matronale operimentū, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in læuum humerum mittitur. Stola autem Græcè vocatur, quòd superemittatur. Eadem & *ricinium* Latino nomine appellatum, eo quòd dimidia eius pars retro eiicitur, quod vulgò *mauortem* dicunt. Vocatam autem dicunt Mauortem, quasi Martem. Signum enim maritalis dignitatis & potestatis in eo est. Caput enim muliebris vir est, inde & super caput mulieris est. *Amiculum* est meretricum pallium lineum. Hos apud veteres matronæ in adulterio deprehensæ iudicabātur, vt in tali amiculo potius quàm in stola polluerent pudicitiā. Erat enim hoc apud veteres signum meretriciæ vestis: nunc in Hispania honestatis. *Theristrum* pallium muliebre dictum, quòd ἀπὸ θέρους, id est, in æstu & caumate corpora mulierum protegat, quousque hodie Arabię & Mesopotamię mulieres velantur, quibus in æstu tutissimo teguntur vmbraculo. De quo in Isaia legitur. *Anobaladium* amictorium lineum fœminarum, quo humeri operiūtur, quod Græci & Latini *sindonem* vocant.

De stratu & reliquis quæ in vsu habentur. CAP. XXVI.

Stragulum vestis est discolor, quòd manu artificis diuersa varietate distinguitur. Dictum autem, quòd in stratu & in amictu aptum sit. De quo Salomon: Stragulatam vestem fecit sibi. *Ludices* à ludis, id est theatris vocatas existimant. Cùm enim egrediebantur de ludi prostibulo iuuenes horum velamento tegebant caput & faciem, quia solebant erubescere, qui lupanar introissent, *Galnapes*. *Fulcra* sunt ornamenta lectorum, dicta quòd in iis fulcimur, id est, sustinemur, vel quòd toros fulciant, siue caput quæ reclinatoria vulgus appellat. *Cerutcalia* autem eo quòd ponantur sub ceruice vel cubito. *Puluillus* dictus à puluinari, qui est diuitum lectus. *Culcitræ* vocatæ, quòd calcentur, id est sarciantur pluma siue tomento, quò molliores calidioréque sint. *Tapeta* dicta, quòd pedibus primùm sternerentur, quasi tapedia. *Sipla tapeta* ex vna parte villosa quasi simpla. *Amphitabæ* ex vtraque parte villosa tapeta. Lucilius: Siple atque amphitaba villis ingentibus molles. *Mantelia* nunc pro operiendis mensis sunt, quæ vt nomen ipsum indicat, olim tergendis manibus præbebantur: siue mandelia à mandendo. *Mappæ* conuiuij & epularum appositarum sunt, quasi manupæ, atque ob id nominatæ: cuius diminutiuum mapella est. *Toralia* longæ perpetuæque mappæ, à toro dictæ. *Sabanum* Græcum nomen est. *Facitergium* & *manutergium* à tergendo faciem vel manus vocatur. *Vela* dicta, quòd obiectu suo interiora domorum velent. *Aulea* vela picta & grandia, quæ ideò aulea dicta sunt, quòd primùm in aula Attili regis Asiæ, cui successit populus Romanus, inuenta sunt. *Cortinæ* sunt aulea, id est, vela de pellibus, qualia in Exodo leguntur, à quibus tabernaculum extrinsecus tegebatur. Dictæ autem cortinæ à coriis, eo quòd prius ex pellibus fuissent factæ. vnde & in eodem tabernaculo legis iubetur, cortinas fieri ex pellibus arietū rubris, & ex pellibus hyacinthinis. *Cilicia* Arabes nuncupant velamenta pilis caprarum contexta, ex quibus sibi tentoria faciunt.

De lanis. CAP. XXVII.

Lana à laniendo, id est, vellendo dicta. Hinc & *Vellus* dictus, quod prius lanæ vellerentur, non tonderentur. *Linum* ex terra oritur, deflexumque nomen eius ex Græco. Nam linum Græci λίνον dicunt: siue quòd sit molle & leue. *Stupa* verò cannabi est siue lini. Hæc secundum antiquam orthographiam stuppa dicitur, quòd ex ea rimæ nauium stipentur. Vnde & stipatores dicuntur, qui in vallibus eam componunt. *Tomentum* appellatum, quòd aut in filo aut in tela tumeat, nec subtilitatem habeat. *Canabum* à similitudine cannæ vocatum: siue à Græca etymologia. Nam illi cānabum κάνναβιν vocāt.

Byssum

Byssum genus est quoddam lini nimium cādidi & mollissimi, quod Græci *papatē* vocāt, *Fibrinum* lana est animalium, quæ fibros vocant: ipsos & castores existimant: quos dum venatores sequuntur, ipsi sibi testiculos adimunt. *Aranea* vocata, eo quòd aeris infusione in frōdibus nutriatur. *Sericum* dictū, quia id Seres primi miserunt. Vermiculi enim ibi nasci perhibentur, à quibus hęc circum arbores fila ducuntur. Vermes autem ipsi Græcè βόμβυκες nominantur. *Placium* est stuppa & quasi crassedo serici, & est Græcum nomen.

De coloribus Vestium. CAP. XXVIII.

Tinctura vocata, quia tingitur, & in aliam fucatam speciem nitoris gratia coloratur. κόκκον Græci, nos *rubrum* seu *vermiculum* dicimus. Est enim vermiculus ex sylvestribus frondibus. *Conchilium* dictum, eo quòd ex cōchulis marinis color eius colligitur. Idem & *ostrum* vocatur. *Ostrum*, quòd pro colore purpuræ temperatur: plurimis quidem in locis, sed optimum in insula Cypro gignitur: siue in iis quos propior Solis cursus illuminat. *Cōchilia* autem sunt maris, quę circumcisa ferro lachrymas purpurei immittunt coloris. His collectis color purpureus temperatur. Etostrum exinde appellatum dicunt, quòd ex teste humore elicitur. *Purpura* apud Latinos à puritate lucis vocatur: apud Græcos autem πορφύρα dicitur cū aspiratione: apud nos purpura sine aspiratione. *Ferrugo* est color purpuræ subnigræ, quæ fit in Hispania, vt: Ferrugine clarus Ibera. Dicta autē ferrugo, quòd omnis purpura prima tinctura huiusmodi coloris existat. *Glaucius* color est ferrugineus, subniger. *Elbidum* ab elbo colore vocatum. *Elbum* enim est medius color inter album & nigrum: & elbum ab albo deriuatum. *Luteus* color rubicūdus, quòd est croceus. Nam *crocus* lutei coloris est, vt: Croceo mutatáque vellera luto. *Menum*, quòd sit colore nigro. Græci enim μέλαν nigrū dicunt. *Masticinum*, quòd colorem masticis habeat. *Blatteum*, blauum. *Mesticium*, osticium, quia ex vsto est. Fit enim ex dependenti fuligine tectorum egesta assiduis ignibus. Vnde & color eiusdem tincturæ flammeus est.

De instrumentis Vestium. CAP. XXIX.

Tela pro longitudine staminum dicta, cuius deriuatū est *telaria*. *Insubuli*, quia infrà & suprà sunt: vel quia insubulantur. *Radij* dicti, quia radendo fiunt. *Pectines*, quia pexa fila reddant & imprimant. *Colum*, quòd sit in longitudine & rotunditate, quasi columna. *Fusus*, quòd per ipsum fundatur quod netum est. *Alibrum*, quòd in eo librantur fila, id est, soluantur. *Calatum* leue gestamen ex ligno vel canna, aut ex iunco factum, in qua vel pensa ponuntur, vel leguntur flores. κάλαθος enim Græcè lignum est. à quo deriuatum est calatum. Nam Latinè *quasillum* dicitur. Cicero in Philippicis. Aut verò inter quasilla pendatur aurum. *Pensum* mulierum à pendendo dictum. Vnde pensa & impensa netum. *Fila* dicta, vel quia ex pīlis animalium sunt, vel quia lanificium filis tenuibus constat in modum pilorum, id est, quasi filorum. *Mataxa* à circuitu scilicet filorum. Nam meta circuitus dicitur, vel quòd transferatur. *Gubellum* corruptè à globo dictum per diminutionem, quasi globellum. *Panuliæ* vel *panuclæ*, quòd ex iis panni texantur. Ipsæ enim discurrunt per telam. *Stamen* dictum, quia rectum stat. *Trama*, quòd via recta transmittatur per telam. Est enim filum inter stamen currens. *Licia* sunt quibus stamina ligantur, quasi ligia. *Ordire* est texere.

De ornamentis. CAP. XXX.

HActenus de veste: dehinc ad cæterum cultum veniamus. *Ornamenta* dicta, quòd eorum cultu ora vultúsque decorentur. Primum ornamentum corona insigne victoriæ, siue regij honoris signum. quæ ideo in capite regum ponitur, ad significandum circumfusos in orbe populos, quibus accinctus, quasi caput suum coronatur. Hæc à Lucilio corolla, ab Homero στέφανη dicta est. Huius principium à Libero quodam gentiles existimant, quòd is in potando mota vino capita vincire fasciolis instituerit: idcirco olim linei & lanei generis corona fuit: sicut erat in sacerdotibus gentilium. Nomen *coronæ* hac ex causa vocatum, quòd initio circum aras curreretur, atque ad imaginem circuitus vel chori est formata & nominata corona. Imperatores Romani & reges quidam gentium aureis coronis vtuntur. Persæ *tiaras* gerunt: sed reges *rectas*, satrapæ *incuruas*. Reperta autem tiara à Semiramide Assyriorum regina. Quod genus ornamenti exinde vsque hodie gens ipsa retinet. Athenienses enim *cyclades aureas* gerebāt partim in vertice, nonnulli in fronte. Non enim eadem sunt insignia omnium regnorum. Gentilium vates *insula*, *apice*, *pileo* siue *galerio* vtebantur. *Insula* est fasciola sacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab vtraque parte dependent, quæ infulam vinciunt. Vnde & *vittæ* dictæ sunt, quòd vinciant. Infula autem plerunque lata erat, plerunque tortilis de albo & cocco. *Apex* est pileum futile, quo sacerdotes gentiles vtebantur: appellatus ab *apiendo*, id est, à ligando. Nam

virgula quæ in pileo erat, contexebatur filo, quod fiebat ex lana hostiç. *Galerum* pileum, ex pelle cesæ hostiæ factum. *Pilleum* autem dictum à pelle hostiæ vnde fiebant. *Cidaris* & ipsum sacerdotum erat, quod à plerisque *mitra* vocatur.

De ornamentis capitis fœminarum.

CAP. XXXI.

ORnamenta capitis fœminarum: Diadema, nimbus, capitulum & mitra. *Diadema* est ornamentum capitis matronarum ex auro & gemmis contextũ, quod in se circumactis extremitatibus retrò astringitur, & exinde dictum Græcè quod præligetur. *Nimbus* est fasciola trãsuersa ex auro assuta in linteo, quod est in fronte fœminarum. Plautus: Quò magis eam aspicio tantò magis nimbata est. Nam & lumen quod circa angulorum capita pingitur, *nimbus* vocatur: licet & nimbus sit dẽsitas nubis. *Capitulum* est quod vulgo *capitulare* dicũt. Idem & *cappa*, vel quòd duos apices vt Kappa litera habeat: vel quia capitis ornamentum est. *Mitra* est pileum Phrygium caput protegens, quale est ornamentũ capitis deuotarum. Sed *pileum* virorum est: *mitra* autem fœminarum. *Redimicula* autem sunt, quibus mitra alligatur. *Pileum* autem, vt prędiximus, à pelle erat. Nam mitra ex lana est. *Rigula* est mitra virginalis capitis. *Vittæ* sunt quæ crinibus innectuntur, quibus fluentes religãtur capilli: & vittę dictæ, quòd vinciũt. *Tenia* autem est vittarum extremitas dependens diuersorũ colorum. Item *vitta* est qua corona vincitur: *tenia* verò extrema pars vittæ, quę dependet coronę. *Reticulum* est, quod colligit comas, dictum ab eo quòd retinet crines ne effundantur. *Discriminalia* capitis mulierum sunt vocata, ex eo quòd caput auro discernant. Nam discriminare diuidere dicitur. *Ancie* sunt cincinni dependentes prope auriculas, Græco vocabulo ab auribus dictæ. *Acus* sunt quibus in fœminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & sparsos dissipent capillos. *Inaures* ab aurium foraminibus nuncupatæ, quibus preciosa genera lapidum dependuntur. Harum vsus in Græcia: puellæ vtraque aure, pueri tantùm dextra gerebant. *Torques* sunt circuli aurei à collo ad pectus vsque dependentes. *Torques* autem & *bullæ* à viris geruntur: à fœminis verò monilia & catellæ. Dictæ autem torques, quòd sint tortæ: & bullæ, quòd sint similes rotunditate bullis, quæ in aqua vento inflantur. *Monile* ornamentum ex gemmis est, quod solet ex fœminarum pendere collo, dictum à munere. Hoc etiam & *serpentum* dicitur, quia constat ex amphorolis quibusdam aureis, gemmisque variis in modum facturæ serpentis. Nonnulli hoc & *segmenta* & *longos habitus*: licet & *segmentatas vestes* dicamus: vt ipsa, Et segmentatis dormisset paruula cunis. Plerunque autem & per *monile* omnia ornamenta matronarum significantur quicquid illis munere datur. *Murena* vulgò vocatur, quòd scilicet auri metallo in virgulis lentescente quædam ordinis flexuosi catena contexitur: in similitudinem murenę serpentis, quæ ad collum ornandum aptatur. Hæc interdum auri atq; argenti texitur virgulis. Vnde & dicitur in Canticis canticorũ: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. *Catellæ* sunt catenulæ colli inuicem se comprehendentes in modum catenę, vnde & appellatæ. *Dextras* communes esse virorum ac fœminarum: quia vtriusque sexus dextra sunt, ampla & ante manicam portantur: & possunt ibi iungi clauo vno. *Armillæ* autem propriè virorum sunt collatæ victoriæ causæ militibus ob armorum virtutem. Vnde & quondam vulgò *virtutis* dicebantur. Ab intellectu autem circuli armilla non discrepat: quia ipsa quoque hoc vbi ponitur ambigendo constringit, sed quando *armilla* latius extenditur, *circulus* rotundus fit. *Fibulæ* sunt quibus pectus fœminarum ornatur, vel pallium tenetur: viris in humeris, ceu cingulum in lumbis. *Lunulæ* sunt ornamenta mulierum in similitudine lunæ bullulæ aureæ dependentes. *Specula* dicuntur, in quibus fœminæ vultus suos intuentur. Dictum autem speculum, vel quòd ex splendore reddatur, vel quòd ibi fœminæ intuentes considerẽt, speciem sui vultus: & quicquid ornamenti deesse viderint, adiiciant. *Periscelides* sunt ornamenta crurum mulierum, siue armillæ pedum à quibus gressus earum ornantur. *Olfactoriola* vascula sunt muliebria, in quibus odoramenta gestantur.

De anulis. CAP. XXXII.

PRimus *Prometheus* fertur circulum ferreum incluso lapide digito circumdedisse. Qua consuetudine homines vsi annulos habere cœperunt. *Anuli* autem per diminutionem dicti à circulis & anis, qui sunt circa brachia & circũ crura. Vnde & signa eorum per diminutionem *sigilla*. Nam *signa* maiora sunt: *sigilla* verò quasi minora signa. ¶ *Anulos primum homines gestare cœperunt quarto a pollice digito*, quod eo vena quędam vsque ad cor pertingat, quam notandam ornandámque aliquo insigni veteres putauerunt. ¶ Apud Romanos, *anuli de publico dabantur*, & non sine discrimine. Nam dignitate præcipuis viris gemmati dabantur, cæteris solidi.

Anulum

Anulum aureum neque seruus neque libertinus gestabat, in publico: sed anulo aureo liberi vtebantur: libertini argenteo: serui ferreo vtebantur. ¶ Apud veteres *Vltra vnum anulum vti infame habitum viro.* Gracchus in Meuium, Considerate Quirites siniſtram eius, en cuius auctoritatem sequimini, qui propter mulierum cupiditatem vt mulier est ornatus. Crassus qui apud Parthos periit, in senectute duos habuit anulos, causam præferens, quòd pecunia ei immensa creuisset. Multi etiam Romanorum pro grauitate anulum gestare in digito abstinuerunt. *Fœminæ non vsa sunt anulis*, nisi quos virgini sponsus miserat: neque amplius quàm binos anulos aureos in digitis habere solebant. At nūc præ auro nullum fœminis leue est atque immune membrum. ¶ Inter *genera anulorum* sunt vngulus, samothracius, tinius. *Vngulus* est gemmatus vocatúsque hoc nomine, quia sicut vngula carni: ita gemma anuli auro accingitur. *Samothracius* aureus est quidem, sed capitulo ferreo, à loco ita vocatus. *Tinius* purus est, primùm in Bithinia fabricatus: quam olim tinam vocabant. Flaccus: Lugente mea vita, nec smaragdos berillósque mi Flacce, nec nitentes per candida margaritas quæro, nec cortinalis me perpolibit anulus, nec Iaspius capillus.

De cingulis. CAP. XXXIII.

Cinctus est lata zona, & minus lata semicinctium, & vtrisque minima cingulū. Nam à cincto per diminutionem cingulum nominatur. Cincto autem iuuenes in exercitatione campestri verecunda velabant, vnde & *campestris* dicebatur. *Baltheus* cingulum militare est dictus, propter quod ex eo signa dependent, ad demonstrandam legionis militaris summam, id est, sex milium sexcentorum, ex quo numero & ipsi consistunt. Vnde & baltheus dicitur non tantùm quo, cingitur, sed etiam à quo arma dependent. *Zona* Græcum est, quam illi ζωνάριον, nos cingulum nuncupamus. *Strophium* est cingulum aureū cum gemmis, de quo ait Cinna: Strophio lactantes cincta papillas. Et Prudentius: Nomen hoc gemmæ strophio illigatæ. *Lunus* est cinctus, quem publicè habent serui. Et dictus lunus, quia transuersas habet purpuras, id est, lunas. *Calculum* cinguli genus à coacto loro dictum. *Fibula* Græcum est, quam illi φίβλαν dicunt, quòd ligat. *Subfibulum*, subligaculum. *Redimiculum* est quod succinctorium, siue bracile nuncupamus, quod diuidens per ceruicem & à lateribus colli diuisum, vtrumque alarum sinum ambit atque hinc inde succingit, vt constringēs latitudinem vestiat corpus, atque coniungendo componat. hoc vulgò *bracile*, quasi *brachiale* vocant, quanuis nunc non brachiorum, sed renum sit cingulum. *Succinctorium* autem vocatum, quod, vt dictum est, sub brachiis ductum alarum sinum ambit atque hinc inde succingit. *Fascia* est qua tegitur pectus, & papillæ comprimuntur, atque crispante cingulo angustius pectus arctatur, & dicta fascia, quòd in modum fasciculi corpus alligat. Hinc & *fasciolæ* quibus vulnera colligantur. *Vitta* dicta, quòd ea pectus vincitur instar vittis ligātis. *Limbus* est quem nos ornaturam dicimus. *Fasciola* est quæ ambit extremitates vestium: aut ex filis aut ex auro contexta assutáque extrinsecus in extrema parte vestimenti vel chlamidis. De qua Virgilius: Sidoniam picto chlamidem circumdata limbo.

De calciamentis. CAP. XXXIV.

Vtores nuncupati sunt, quòd insertis filo porcorum setis suant, id est, consuāt, quasi *setores*. *Caligarius* verò non à callo pedum, sed à calo, id est, ligno vocatus: sine quo consui calceamenta non possunt, quod Græci καλοπόδιον dicunt. Fiebant autem prius ex salice tantùm. hinc & *calciamēta* dicta, quòd in calo, id est, in ligno fiant, vel quòd calcentur. *Crepidas* Græci ante repertas vsi sunt. Est autem genus singulari forma, & idē vtrique aptum pedi vel dextro vel siniſtro. Crepidæ autem dictæ, quòd cum sono stringantur: siue à pedum crepitu in ambulando. *Calceis* reges vtebantur, & Cæsares forma eorum. *Patricios calceos* Romulus reperit iiij corrigiarum, assutáque luna. Iis soli Patricij vtebantur. *Luna* autem in eis non sideris formā, sed notam centenarij numeri significabat, quòd initio patricij senatores centum fuerint. *Ocreæ* tibialia calciamenta sunt, dicta quòd crura tegant. *Coturni* sunt, quibus calciabantur tragœdi, qui in theatro dicturi erant, & alta intonantíque voce carmina cantaturi. Est enim *calciamentum*, in modum crepidarum, quo heroes vtebantur: sed tale est vt in dextro & læuo conueniat pede. *Braxea* calciamentum comœdorum erat, sicut tragœdorum *coturni*. Quos quidam etiam calones appellant, eo quòd ex salice fierent. Nam Græci, vt diximus, lignum καλὸν vocabant. *Talares calcei socci* sunt, qui inde nominati videntur, quòd ea figura sint vt contingant talū: sicut *subtalares*, quod sub talo sunt, quasi subtalares. *Obstrigilli* sunt, qui per plātas cō suti sunt, & ex superiore parte corrigia trahitur, vt constringantur: vnde & nominantur. *Ossas* puto ab Oso primum factas, & quāuis nunc ex alio genere, tamen nomen pristinum retinent. *Mulleī* similes sunt coturnorum solo alto: superiore autem parte cum

offeis vel æreis malleolis ad quos lora deligabantur. Dicta autem sunt à colore rubro, qualis est mulli piscis. *Soleæ* sunt quibus tantùm pedum plantę teguntur. dictæ à solo pedum. Item soleæ materiales ex materia corio intexta. *Socci* cuius diminutiuum *socelli*, appellati inde quòd soccum habeant in quo pars plantę iniicitur. *Caliculæ caligæ* vel à callo pedum dictæ, vel quia ligantur. Nam *socci* non *ligantur*, sed tantum intromittuntur. *Cernui socci* sunt sine solo. *Lingulati*, quos nos *foliatos* vocamus. *Clauati*, quasi caluiati, eo quòd minutis clauis, id est acutis soleæ caligis vinciantur. *Perones* & *culponiæ* rustica calciamenta sunt. *Braxeæ* calciamenta mulierum sunt. *Corrigiæ* à coriis vocantur, vel à colligatione quasi colligiæ.

ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, ORIGINVM SIVE ETYMOLOGIARVM LIBER XX.

CAPITA LIBRI VIGESIMI.

1 *De mensis.*
2 *De escis.*
3 *De potu.*
4 *De vasis escariis.*
5 *De vasis potatoriis.*
6 *De vasis vinariis & aquariis.*
7 *De vasis olearijs.*
8 *De vasis coquinarijs & pistoriis.*
9 *De vasis repositoriis.*
10 *De vasis luminariorum.*
11 *De lecticis & sellis.*
12 *De vehiculis.*
13 *De reliquis quæ in vsu habentur.*
14 *De instrumentis rusticis.*
15 *De instrumentis hortorum.*
16 *De instrumentis equorum.*

De mensis. CAP. I.

PRIMVS *Dædalus* mensam & sellam fecit. Coquinæ apparatum *Apicius* quidam primus composuit, qui in eo absumptis bonis morte voluntaria periit, & meritò: quia is qui gulæ atque edacitati seruit, & animam & corpus interficit. Ab esu & comesu *mensa* factum dicitur vocabulum. Nullum enim alium habet vsum. *Torus* dicitur à tortis herbis, quæ accumbentium humeris supponuntur. *Stefadium* à stipitibus dictum, quasi stipadium: sic enim prius ceptum est. *Accubitum* à cibo vocatum, quasi ad cubitum epularum. *Conuiuia* apud Græcos à compotatione συμπόσιον. Apud nos verò à conuictu rectiùs appellatur: vel quia vitæ collocutionem habet. Item conuiuium dicitur à multitudine conuescentium: nam priuata mensa victus est. *Conuiuij triplex* est *modus* discumbendi, edendi & bibendi. *Discumbendi*: vt, —Toris iussit discumbere pictis. *Edendi* & *bibendi*, vt: Postquam prima quies epulis mensæque remotæ. Crateras magnos statuunt & vina coronant.

De escis. CAP. II.

CIbus dictus, quia capitur ore: sicuti *esca*, quia eam nos capit. *Victus* propriè vocatur, quia vitam retinet, vnde & ad cibum vocare, incitare dicitur. *Alimonia* dicitur, eo quòd eius sumptu corpus alatur. Hanc iuuenes accipiunt ad incrementum, senes ad perseuerantiam. Neque enim subsistere poterit caro nisi alimentis. *Alimentum* enim est quo alimur. *alimonium* alendi cura. *Affluentia* nũcupata, quasi rei nimium exuberantis effusio vltra quàm satis est, modúsque non est. *Opulentia* ab ope dicta est, quam si discutias, inuenies eius tenere modum. Nam quomodo opitulatur quod nimium est, cùm incommodius sit sæpe quàm paruum? *Epulæ* ab opulentia rerum dictæ. Epulæ autem simplices in duo necessaria diuiduntur, panem & vinum: & in duo superflua, quæ terra & mari vescendi causa exquiruntur. *Dapes* autem regum sunt, epulæ priuatorum. *Delicia* nuncupatæ, quòd iis delectentur homines, eásque suauiter appetant. *Pulmentum* vocatur à pulte, siue enim sola pultis, siue quid aliud eius permixtione sumatur, pulmentum propriè dicitur. *Satietas* autem & saturitas cibi

cibi differunt. Nam *satietas* ex vno cibo dici potest pro eo quòd satis sit: *saturitas* autem à saturo nomen accepit, quod est vario alimentorum apparatu compositum. *Crapula*, est immoderata voracitas, quâsi cruda epula: cuius cruditate grauatur cor, & stomachus indigestus efficitur. Immoderata enim voracitas vitiũ est, sed tantum id salutis est, quantum sustentationi naturæque sufficiat. *Ientaculum*, est primus cibus quo ieiunium soluitur, vnde & nuncupatum. Nigidius: Nosipsi ieiunia ientaculis leuibus polluimus. *Prandium*, ab apparatu edendi dictum: propriè autem veteres prandium vocabant omnium militum cibum ante pugnam: vnde est illud Ducis alloquium, Prandeamus tanquam ad inferos cœnaturi. *Merenda*, est cibus qui declinante die sumitur, quasi post meridiem edenda & proxima cœnæ. Vnde & *antecœnia* à quibusdam vocabantur. Item *merendare*, quasi meridie edere. *Annona*, tractum est à tempore, quo Romani veteres ad cibos aduocabãtur, sicut Martialis: Imperat excelsos frãgere nona toros. quod adusque hodie Persæ faciunt. *Cœna*, vocatur à communione vescentium. κοινὸν quippe Græci commune dicunt. Vnde & *communicantes*, quòd communiter, id est, pariter conueniant. Apud veteres enim solitum erat in propatulo vesci, & communiter epulari, ne singularitas luxuriam gigneret. Est autem *cœna* vespertinus cibus, quam vespertinam antiqui dicebant. In vsu enim non erant *prandia*. *Panis* dictus, quòd cum omni cibo apponatur: vel quòd omne animal eum appetat. πᾶν enim Græcè omne dicitur. *Cibarius*, est, qui ad cibum seruis datur nec delicatus. *Fermentarius*, fermentis confectus. *Azymus*, non fermentatus. Nam ἄζυμος est sine fermento, sincerus. *Acrizymus*, leuiter fermentatus, quasi acroazymus. *Siligineus*, panis à frumenti genere nuncupatur. *Siligo* enim genus est tritici. *Rubidus*, recoctus & rubefactus. *Subcinericius*, cinere coctus & reuersatus. Ipse est & *focatius*. *Clibanitius*, in testa coctus. *Spongia*, panis aqua diutissimè laxatus, similam modicam accipit, & fermentum modicum, & habet humectationis plusquam omnis panis. Vnde & *spongiæ* nomen accepit. *Placenta* sunt quæ fiunt ex farre, quas alij *liba* dicunt, eo quòd libant & placeant. *Laganum*, est latus & tenuis panis qui primùm in aqua, postea in oleo frigitur. *Dulcia*, sunt genera pistorij operis, à sapore dicta. Melle enim aspergo sumuntur. *Crustula*, diminutiuum est à crusta: panis oleo conspersus, in medio conuauus & tortus. Hæc & *torta panis*. *Crusta*, est superficies panis. Ipsa & fragmenta, quia diuiditur vt fracta. *Similæ*, subtilissima est farina. *Amolum*, flos farinæ tenuissimum præ leuitate de mola eiectum: vnde & appellatum, quasi amola. *Farina* & *fursures*, à farre dictæ, cuius sunt purgamenta. *Polles*, genus est farinæ candidissimæ. *Fermentum*, à feruore nuncupatum, quòd plus prima hora non potest contineri. Crescendo enim excedit. *Carnes* dictæ, quia caræ, siue à creando, vnde & à Græcis κρέας vocatur. *Crudum*, quòd sit cruentum: est enim cum sanguine coctum. *Coctum*, quasi coactum dicitur, id est ab igne & aqua violento modo actúque comestioni aptum. Sed & multi temporis aliquid coctum vocatur. *Assum*, quòd ardeat, quasi arsum. *Elixum*, eo quòd in aqua sola decoquitur. *Lixa* enim aqua dicitur, ab eo quòd sit soluta: vnde & solutio libidinis *luxus*, & *membra* loco mota luxata dicuntur. *Frixum*, à sono dictum: quãdo in oleo ardet. *Salsum*, quasi sale aspersum, demptis è medio syllabis tribus. *Rancidum*, ex vitio nuncupatum, quòd rancos efficiat. *Succidia*, carnes in vsum repositæ, à succidendo dictæ. *Lardum* dicitur, eo quòd in domo repositum conseruatur. Nam antiqui domos *lares* dicebant, *Taxea*, lardum est Gallicè dictum. Vnde dicit Afranius: In rosa gallum saginatum pingui pastum taxea. *Axungia*, ab vnctione vocata. *Sebum*, à sue dictum, quasi suebum, quòd plus pinguedinis hoc animal habeat. *Offa*, est propriè frustum dentium, cuius diminutiuum *offellam* facit. Vnde & *offarij* coci, quia particulatim, id est, *offatim* excoquunt. Nunc *offa* est latrantium, quia si in os canis iacitur, satiatus ilicò compescitur & silescit. *Frustum* vocatum, quòd capiatur à frumine. Est enim *frumen* summa pars gulæ. *Pulpa* dicta, quia cum pulte olim commixta vescebatur. Vnde & *pulmentum* & *pulmentarium* dicitur. *Pulpa* autem est caro sine pinguedine: dicta, quia palpitet: resilit enim sæpe. Hanc plerique *viscum* vocant, eo quòd glutinosa sit. *Lucaniæ* dictæ, quòd prius in Lucania factæ sunt. *Farcimen*, caro concisa & minuta, dictũ quòd eo infarcitum farciatur, hoc est impleatur, cum aliarum rerum commixtione. *Minutal* vocatum, quòd fiat de piscibus & isiciis oleribúsque minutatim concisis. *Asfratum*, quòd Latinè *spumeum* vocatur. ἄφρος enim Græcè spuma dicitur. *Martisia*, in mortario ex pisce fiunt, vnde & nominata *Isocen*, piscem quendam vocant, ex quo primum *isicia* facta sunt: & quanuis ex alio genere piscium fiant, initium tamen piscis vocabulum dedit. *Galaticæ*, à colore lacteo nominatæ. Gtæci enim γάλα lac dicunt. *Sphæra* à rotunditate Græco vocabulo appellatur. Quicquid enim in rotundum formatur σφαῖρα à Græcis dicitur. *Ius*, coquinæ magistri à iure nuncupauerunt, quia ea lex condimenti eius. Hanc

Græci *zeman* vocant. *Caseus* vocatur, quòd careat sero, quasi careum. Nam serum ei omne deducitur, vt ponderibus arguatur. *Colustrum*, lac nouum, quod neutri generis est. *Lac*, à Græco sermone deriuatum est pro candore. Græci enim album λευκὸν dicunt: lac verò & sanguis quod nutrit & quod nutritur. Nam lacte nutrimur: viuimus sanguine. *Quactum*, quasi coactum & quasi coagulatum. Accepta enim secum alia specie coagulat. *Mel*, Græcæ appellationis est, quod ab apibus nomen habere probatur. Nam *apis* Græcè μέλισσα dicitur. Antea autem melta de rore erant, inueniebantúrque in arundinum foliis: vnde Virgilius: Hactenus aerij mellis cœlestia dona. Siquidem hucusque in India & Arabia colligatum reperitur: ramis inhærens in similitudinem salis. Omne autem mel dulce dicitur. *Sardum*, amarum est absinthij causa: cuius copia, eius regionis apes nutriuntur. *Fauus* vocatur, quia comeditur magis quàm bibitur: φάγη enim Græci comedere appellant. Aiunt enim medici, & qui de humanorum corporum scripsere naturis, præcipuéque Galenus puerorum & iuuenum ac perfectæ ætatis virorum mulierúmque corpora calore feruere, & noxios esse iis ætatibus cibos qui calorem augeant, sanitatíque conducere frigida quæque in esum sumere: sicut contrario senibus qui pituita laborant & frigore, calidos cibos & vina vetera prodesse.

De potu. CAP. III.

Potio, à Græca deriuatione vocatur. Hanc enim illi πότον dicunt. *Aqua*, generaliter vocata, quòd superficies eius æqualis sit: hinc & æquora. Hanc quidam recentem vocant, quia reiicitur noua à fonte vel à flumine. Nam vetus putrescit, quia non est vtilis vetusta, vt vinum, sed statim sublata de flumine, fonte, vel puteo: fœtescit enim vetusta. *Vinum* inde dictum, quòd eius potus sanguine venas citò repleat. Hoc alij quòd nos cura soluat. *Lyæum* appellant. Veteres vinum *venenum* vocabant. Sed postquam inuentum est virus lætiferi succi: hoc vinum vocatum est, illud venenum. Vnde & Hieronymus in lib. quem de Virginitate conseruanda scripsit: Adolescentulas, dixit, ita vinum debere fugere vt venenum, ne pro ætatis calore feruenti bibant & pereant. Inde est quod apud veteres Romanos fœminæ non vtebantur vino, nisi sacrorum causa: certis diebus. *Merum*, dicimus cùm vinum purum significamus. Nam *merum* dicimus quicquid purum atque sincerum est: sicut & *aquam meram*, nulli vtique rei mixtam. Hinc & *merenda*, quòd antiquitus id temporis pueris operariis, quibus panis merus dabatur, aut quòd meridient eodem tempore, id est soli ac separatim non vtique in prandio aut in cœna ad vnam mensam. Inde credimus etiam, illud tempus quod post medium diem est, *meridiem* appellari, quòd purum sit. *Mustum*, est vinum è lacu statim sublatum. Dictum autem creditur mustum, quòd in se limum & terram habeat mixtam. Nam *mus* terra est, vnde & humus. Cuius tanta vis feruoris est vt vasa quanuis grandia ex eo plena absque spiramine relicta illicò disrumpat. *Roseum vinum*, id est cum rubore. Rosa enim rubet. *Ammeum* verò, quasi sine minio, id est sine rubore: nam album est. *Succinatum* succinæ gemmæ simile est, id est sului coloris. *Limpidum* vinum, id est perspicuum ab aquæ specie dictum, quasi limphidum. *Limpha* enim aqua est. *Turbidum*, quasi terbidum, id est terra commixtum, quod est fece. *Falernum*, vinum vocatum à Falerna regione Campaniæ, vbi optima vina nascuntur. *Colatum*, vas proprium nuncupauit in quo deportatur. *Gazetum* verò à regione vnde defertur. Gaza enim oppidum est Palæstinæ. *Infertum*, vinum dicitur, quòd altario libatur atque offertur. *Spurcum*, quod offerri non licet, aut cui aqua admixta, quasi spurium, hoc est immundum. *Honorarium vinum*, quòd regibus & potentibus honoris gratia offertur. Cato de innocentia sua: Cùm essem in prouincia legatus, quamplures ad prætores & consules vinum honorarium dabant: numquam accepi, nec priuatus quidem. *Crudum*, vinum est insuaue, quod serui potent. *Acerum*, vel quia acutum, vel quia aqua mixtum. Vinum enim aqua mixtum citò in hunc saporem redigitur. Vnde & *acidum* quasi aquidum, quia aqua lauantur vuæ in torculari post expressum vinum. Est vilis potus seruis aptus. *Conditum* vocatum, quòd non sit simplex, sed commixtione pigmentorum compositum. *Lactatum*, est potio è lacte. *Mulsum*, ex melle mixtum. Est enim potio ex aqua & melle, quod Græci μελίκρατον vocant. *Oenomolum*, mustum melle admixtum vehementer agitatum atque commotum. *Hydromelum*, quòd fiat ex aqua & malis Matianis. *Saccatum*, liquor est aquę feci vini admixtus, sacco expressus. *Luria*, oximelum appellatum, quòd aceti & mellis permixta conficitur materia: vnde & dulcedinem retinet & acorem. *Rodomelum* dicitur, eo quòd in succo rosæ mel admisceatur. *Melicratum*, vinum melle mixtum. *Medus*, quasi melus, quia ex melle fit: sicut calamitas pro *cadamitas*. *Fecula*, vua pinguis, decocta vsque ad crassitudinem mellis, ac refrigerata vtilis stomacho. *Passum*, quicquid ex vua passa compressum effluxerit. Dicitur au-

tur autem passum à patiendo. Nam percutitur vua siccior, & decoquitur, & inde fit passum. *Defrutum* dictum est, quòd defrudetur, & quasi fraudem patiatur. *Carenum*, eo quòd feruendo parte careat. Tertia enim parte musti amissa, quod remanserit carenum est. Cui contraria *Sapa* est, quæ feruendo ad tertiam redacta descendit. *Sicera* est omnis potio: quæ extra vinum inebriare potest. Cuius licet nomen Hebræum sit: tamen Latinum sonat pro eo quòd ex succo frumenti vel pomorum conficiatur, aut palmarum fructus in liquorem exprimantur, coctisque frugibus aqua pinguior, quasi succus colatur: & ipsa potio sicera nuncupatur. *Ceruisia* à Cerere, id est fruge vocata. Est enim potio ex seminibus frumenti vario modo confecta. *Celia* à calefaciēdo appellata. Est enim potio ex succo tritici per artem confecta. Suscitatur enim igne illa vis germinis madefactæ frugis: ac deinde siccatur, & pòst in farinam redacta molli succo admiscetur, quo fermentato sapor austeritatis & calor ebrietatis adiicitur, quæ fit in iis partibus Hispaniæ, cuius ferax vini locus non est. *Fex* dicta, quòd sese vasis emergendo afficiat. *Garum* est liquor piscium salsus, qui olim conficiebatur ex pisce, quem Græci γάρον vocabant: & quanuis nunc ex infinito genere piscium fiat, nomen tamē pristinum retinet, à quo initium sumpsit. *Liquamen* dictum, eo quòd soluti in salsamento pisciculi eundem humorem liquant. Cuius liquor appellatur *salsugo* vel *muria*. Propriè autem *muria* dicitur aqua sale commixta, effectáque gustu in modum maris. *Succi* dicti, quòd sacco exprimuntur, vt tissanæ. *Tissanæ*, *zema apozema* Græca vocabula sunt.

De vasis escarum. CAP. IV.

VAs dictum à vescendo, quòd in eo escæ ponātur. Cuius diminutiuum *vasculum* quasi vesculum. *Fictilia* dicta, quòd fiant & fingantur ex terra. Fingere enim est facere & formare & plasmare: vnde & *figuli* dicuntur. Et *vas fictile* dicitur, nō fictum in illud quod mendacium est. sed quod formatur vt sit, & habeat aliquam formam: vnde & Apostolus ait: Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quare me sic fecisti? *Fictilia vasa* in Samo insula priùs inuenta traduntur, facta ex creta & indurata igne, vnde & Samia vasa. Postea inuentum est rubricam addere, & ex rubra creta fingere. Antiquiorem autē fuisse dicūt vsum fictilium vasorum, quàm fundendi ęris aut argēti. Apud veteres enim nec aurea nec argentea, sed fictilia vasa habebantur: sicut ad vina doliis excogitatis: ad aquas *amphoris*, *hydriis* ad balnea: ac reliquis quæ in vsibus hominum, aut rota fiunt, à manu aptantur. *Argilla* autem ex terra excocta testæ vocabulum suscepit, quia dum mollis esset, efficitur testa, nec cōmunicat cum vocabulo pristini generis, quia quod fuit non est. *Aretina vasa* ex Aretio municipio Italiæ dicuntur vbi fiunt: sunt enim rubra. De quibus Sedulius: Rubra quod appositum testa ministrat olus. *Samia vasa* quidam putant ab oppido Samo Græciæ habere nomen. Alij dicūt cretam esse Italiæ, quæ non longè à Roma nascitur, quæ Samia appellatur. *Celata vasa* argentea vel aurea, sunt, quæ signis eminentioribus intus extráve expressa: à cælo vocata, quod est genus ferramenti, quod vulgò cilionē vocant. *Crisendita vasa* deaurata. Græcum est. *Anaglipta*, quòd superius sint sculpta. Græci enim ἄνω sursum, γλυφὴν sculpturam dicunt, id est sursum sculpta *Discus* antea iscus vocabatur à specie scuti: vnde & scutella per diminutionem. Est enim eiusdem similis. Postea discus vocatus est, quòd det cibos, id est apponat. A quo & discumbentes dicti: siue ἀπὸ τῆς κεῖσθαι, id est quòd iaceant. *Mesforium* vocatum à mensa per deriuationem, quasi mensorium *Parapsis* quadrangulum & quadrilaterum vas, id est paribus absidis. *Patina*, quòd dispansis patētibúsque oris sit. *Lancis grauata*, quasi cauata, g pro c litera posita. Hinc & concha, sed illa cauata, ista cōcaua: sic & Græci hæc nuncupant. *Apophereta* à Græcis à ferendo poma vel aliquid nominata: est enim plana. *Salinum* vas aptum salibus. Idē & *sulzica*, quasi salzica. *Acetabulum*, quasi *acetaserum*, quòd acetum ferat. *Cochlear* ab vsu priùs dictum. Hinc est illud veterum distichon: Sum cocleis habilis, & nec minus vtilis ouis: Nunquid scis potiùs cur cocleare vocor? *Trisiles* Græcè, Latinè tripedes. Quj autem quatuor pedibus insistunt, abusiuè dicuntur. In vasculis autem tria quæruntur quę placeant, manus artificis, pondus argenti, splendor metalli.

De vasis potatoriis. CAP. V.

POculum à potando nominatum. Est enim omne vas in quo bibendi est consuetudo. *Phyalæ* dictæ, quòd ex vitro fiant. Vitrum enim Græcè ὕαλος dicitur. *Paterę* phialæ sunt dictæ, vel quòd in ipsis potare solemus, vel quòd patentes sunt dispansísque labris. *Cratera* calix est duas habens ansas, & est nomen Græcum: declinatur autem apud eos, hic crater. Nā Latinè hęc cratera dicitur. Vnde Persius: Si tibi crateras argenti. Virgilius. Crateras magnos statuunt & vina coronant. Fiebant autem primùm à connexionibus virgularum: vnde & dictæ *crateræ* ἀπὸ τῆς κεράσεως, id est quòd inuicem se teneant. *Cyathi* quoque & *scyphi*, *cymbia*, & ipsa pocu-

lorũ ſunt genera. Ex quibus *cymbia* ſunt pocula ex ſimilitudine cymbæ nauis. *Emiſtis* ſpecies poculi, qua ductim, id eſt vno ſpiritu bibitur. *Bacchia* primùm à Baccho, quod eſt vinum nominata: poſtea in vſus aquarum tranſiit. *Culices* & *calathi* & *ſcalæ* poculorum genera, antea ex ligno facta, inde & vocata. Græci enim omne lignum κάλον dicebant. *Ampulla*, quaſi ampla bulla: ſimilis eſt enim rotunditate bullis quæ ex ſpumis aquarum fiunt, atque ita inflantur vento.

De Vaſis vinariis & aquariis. CAP. VI.

Enoforum vas ferens vinum: οἶνος enim vinum eſt, de quo illud eſt: Vertitur œnofori fundus ſententia nobis. *Flaſcæ* à Græco vocabulo dictæ. Hæ pro vehendis ac recondendis phialis primùm factæ ſunt: inde & nuncupatæ ſunt. Poſtea in vſum vini tranſierunt manente Græco vocabulo, vnde & ſumpſerunt initium. *Lagena* & *ſitula* Græca nomina ſunt: inflexa ex parte vt fierent Latina. Illi enim λάγηνος: nos lagenam: illi ſicile, nos ſitulam dicimus. *Cantarus*. *Hydria* vaſis genus aquatilis per deriuationẽ vocata: ὕδωρ enim Græci aquam dicunt. *Situla* quòd ſitiẽtibus apta ſit ad bibendum, quod vas Græci κάδδον vocant. *Catinum* vas fictile, quod melius neutro genere dicitur quàm maſculino, ſicut & *ſalinum* dicitur vas aptum ſalibus. *Orca* eſt amphoræ ſpecies, cuius minore vocabulo Vrceus diminutiuo vrceolus eſt. *Sciphus* in quo manus lauamus. *Seriola* eſt orcarum ordo directus vel vas fictile vini: apud Syriam primùm excogitatum: ſicut Cilicienſes à Cilicia nuncupatæ, vnde primùm aduectę ſunt. *Dolium*, *cupos* & *cupas*, à capiendo, id eſt, accipiendo aquas vel vinum vocatas volunt: vnde & *caupones*. *Vtres* ab vtero. *Mulgarium* Vas, in quod mulgentur pecora. Idem & *mulctrum*, quòd in eo mulgeatur lac. *Labrum* vocatum, eo quòd in eo lauationem ſolitum eſt fieri infantum, cuius diminutum *labellum*. Idem & *alueum*, quòd in ablutionem fieri ſolitum ſit. *Pelues* vocatæ, quòd pedes ibi lauentur. *Siphon* vas appellatum, quòd aquis ſufflando fundat: vtuntur enim hoc orientales. Nam vbi ſenſerint domum ardere, currunt cum *ſiphonis plenis aquis*, & extinguunt incendia ſed & cùm aras expreſſis ad ſuperiora aquis emundant.

De Vaſis olearijs. CAP. VII.

Micadium vas olearium. *Scortia* vas olearium, eo quòd ſit ex corio dictum. *Alabaſtrum* vas vnguentarium à lapide ſui generis cognominatum, quem *alabaſtriten* vocant, qui incorrupta vnguenta conſeruat. *Pyxides* vaſcula vnguentaria ex buxo facta. Nam quod nos buxum, Græci πύξον vocant. *Lenticula* medicum vas æneum vel argenteũ quadrangulum in latere apertum, quod & lichitum. Eſt enim vas olei, quo reges & ſacerdotes vngebantur, à liniendo dictum.

De Vaſis coquinarijs. CAP. VIII.

OMnia vaſa coquendi cauſa parata *cocula* dicuntur. Plautus: Ex æneis coculis mihi excocta eſt omnis miſericordia. *Olla* dicta, pro eo quòd ebulliat in ea aqua igni ſubiecto, vt altius vapor emittatur. Vnde & *bulla* dicitur quæ in aqua venti intus ſpiritu ſuſtẽtatur. *Patella* quaſi patula. Eſt enim olla oris patentioribus. *Cacabus* & *cucuma* à ſono feruoris cognominantur. Hæc in Græcis & Latinis communia nomina habent: ſed vtrum Latini à Græcis, an Græci à Latinis hæc vocabula ſumpſerint, incertum eſt. *Lebetes* quę ſunt Græco vocabulo vocatæ: ſunt enim ollæ minores in vſum coquendi paratæ. *Sartago* à ſtrepitu ſoni vocata quando in ea ardet oleum. *Tripedes* appellatæ, quòd tribus pedibus conſtent: has Græci tripodas vocant. *Mola* à rotunditate ſui vocata, vt mala pomorum: ſic & Græci. *Cribrum* quòd ibi currat frumentum, quaſi currifrum. *Rotabulum* dictum à proruendo ſtercora: ſiue ignem panis coquendi gratia.

De Vaſis repoſitoriis. CAP. IX.

Gazophylacium arca eſt vbi colliguntur in templa ea quæ ad indigentiam paupertum mittuntur. Compoſitum eſt autem nomen ex lingua Perſica & Græca. *Gaza* enim lingua Perſarum theſaurus, φυλακὴ Græcè cuſtodia interpretatur. *Arca* dicta, quòd arceat viſum atque prohibeat. Hinc & *archiũ*: hinc & *arcanum*, id eſt ſecretum, vnde cæteri arcentur. *Cibutum* Græcum nomen eſt, quod nos arcam dicimus. *Loculus* ad aliquid ponendum in terra factus locus, ſeu ad veſtes vel pecuniam cuſtodiendam, vnde & per diminutionem dicitur. *Mozica*, quaſi modica: vnde & modicum z pro d, ſicut ſolent Itali dicere *ozie* pro hodie. *Scrinia* ſunt vaſa, in quibus ſeruabantur libri vel theſauri. Vnde apud Romanos illi qui libros ſacros ſeruant, ſcriniarij nuncupantur. *Saccus* à ſago dictus, quòd eo conſuto efficiatur quaſi ſagus. *Marſupium* ſacculus nummorum, quẽ Græci μάρσιππον appellant. Quædam enim Græca nomina in Latinum paulò inflectuntur propter Romanum eloquium.

Sitar-

Sitarciæ nautarum sunt, ab eo quòd sutæ sunt *Inuolucrum* dictum, quòd aliquid in se teneat inuolutum. *Fiscus*, saccus est publicus. vnde & *fiscellæ* & *fiscinæ*, dicuntur: hunc habent exactores, & in eo mittunt debitū publicum quod redditur regibus. *Fiscus* autem primæ positionis est: deriuatiuum *fiscina* est: diminutiuum *fiscella*. *Canistrum*, fissis cannis contexitur, vnde & nuncupatur: alij Græcum asserunt. *Cistella*, à costis ex canna vel ligno quibus contexitur nominata. *Cophinus*, est vas ex virgultis aptum mundare stercora & terram portare. De quo dicit Psalmista pro Israel: Manus eius in cophino seruierunt. Dictus autem cophinus quasi *couus*, quasi cauus. *Corbes* dicti, quia curuatis virgis contexuntur. *Sportula*, diminutiuum à sporta: *sporta* autem dicta, quia exportet aliquid, vel quia ex sparto fit. *Spartus* verò est frutex virgosus sine foliis: ab asperitate vocatus, similis carici herbæ, & funes de eo conficiuntur.

De vasis luminariorum. CAP. X.

AColendo ignem & ligna, antiqui appellauerunt *focū*: φῶς enim Græcè, Latinè ignis est, vnde iuxta philosophos quosdam cuncta procreantur. Et reuera sine calore nihil nascitur, adeò vt de septentrione dicatur. Sterili non quicquam frigore gigni. Varro autem *focos* ait dictos, quòd foueant ignes: nam ignis ipsa flamma est. quicquid autem ignem fouet focus vocatur: seu ara sit, siue quid aliud in quo ignis fouetur. *Lucerna*, à licinio dicta est, vnde & breuis est lux, vt Persius: Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ. Si enim à luce diceretur: non staret versus. *Licinus* autem quasi licinius. Est enim candela lucernæ. *Candelabrū*, à candelis dictum, quasi candelaferum, quòd candelam ferat. *Cereus*, per deriuationem nomen à cera habet ex qua formatur: de quo quidam, Hic tibi nocturnos præstabo cereus ignes. Subducta luce altera lux tibi sum. *Candela*, à candendo dicitur, eo quòd candendo deleatur. *Lacuniaria*, pendentia sunt lumina, quasi lucanaria, id est in aere lucentia. *Funalia*, sunt quæ intra ceram sunt: dicta à funibus, quos ante vsum papiri cera circundatos habuêre maiores, vnde & funera dicuntur. Funalia autem Græci *scolaces* dicunt, quòd sint scoliciæ hoc est mortis. Hos Romani funes & funalia nominabant. *Funalia* candelabra apud veteres extantes stimulos habuerūt aduncos, quibus funiculi cera vel huiusmodi alimento luminis obliti figebantur. Idem itaque & stimuli præacuti funalia dicebantur. *Lampas* flamma est vertice lucens, dicta quòd labentis motum ostendere videatur. *Fax* dicta, quòd focos faciat, cuius diminutiuum facula. *Laterna* dicta, quòd lucem interius habeat clausam. Fit enim ex vitro, intus recluso lumine vt venti flatus adire non possit, & ad præbendum lumen facilè vbique circumferatur. *Lucubrum* vocatum, quòd luceat in vmbra. Est enim modicus ignis qui solet ex tenui stuppa ceráque formari. *Pira*, est quæ in modum aræ ex lignis constrúi solet vt ardeat. πῦρ enim ignis est, sed pira est ipsa lignorum congeries, cùm nondum ardet: rogus est cùm ardere cœpit: bustum verò iam exustum vocant. *Farus*, est turris maxima, quam Græci & Latini in commune ex ipsius rei vsu pharum appellauerunt, eo quòd flammarum indicio longè videatur à nauigantibus, sicut suprà diximus: qualem Ptolemæus iuxta Alexandriam construxisse octingentis talentis traditur. Vsus eius est nocturno nauium cursui ignes ostendere ad prænuncianda vada, portúsque introitus, ne decepti tenebris nauigantes in scopulos incidant: nam Alexandria fallacibus vadis insidiosos accessus habet. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucendi ministerium fabricatas pharos dictas. Nam φῶς lux est: vnde & lucifer Græcè φωσφόρος appellatur.

De lecticis & stelis. CAP. XI.

LEcticæ, à lectis herbis vocatæ. *Stratus*, à sternendo dictus, quasi storiatus. In iis solis antiqui ad dormiendum accubabant: nondum laneis stramentis repertis. *Storia*, quòd sit terra strata. *Cama*, est breuis & circa terram. Græci enim cami breue dicunt. *Cubile*, est cubandi locus. *Grabatum*, Græcum est. *Baionula*, est lectus qui in itinere baiulatur, à baiulando, id est, deportando. *Puluinar*, lectus diuitum est. inde & puluillus. *Spingæ*, sunt in quibus sunt spingatæ effigies, quos nos *griphos* dicimus. *Punicani lecti*, parui & humiles primùm à Carthagine aduecti, & inde nominati. *Lectica*, siue plutei lecti, de quibus Satilus Rufus de vita sua. Primùm, inquit, consuetudine imperatorum ipse pro lectis lecticis vtebatur. *Sponda* autem exterior pars lecti, pluteus interior. *Genialis lecti*, propriè sunt qui sternuntur puellis nubentibus dicti à generandis liberis. *Cunabula*, sunt lectuli in quibus infantes iacere solebant, dicta quòd partui adhibebantur quasi cynabula, nam κύειν est Græcè eniti. *Feretrum*, dicitur quòd in eo mortui deferantur & est Græcum nomen. Nam φέρετρον dicitur ἀπὸ τοῦ φέρειν, id est à ferendo. nam Latinè *capulus* dicitur, quòd super capita hominum feratur: sic Plautus, *Capularis senex*, id est vicinus capulo. *Scannæ*, sunt quæ altioribus lectis apponuntur dicta à scandendo. Hinc

& *scabelli* qui lectis paruis vel sellis ad ascensum apponuntur. *Scabellum* autem & suppedaneum dicitur. Nam quod Græci dicunt ὑποπόδιον: dixerunt Latini scabellum, & alij dixerunt suppedaneum, quòd sub pedibus sit. *Scansilia*, gradus sunt: vbi honorati in sedibus hærent. *Sedes* dictæ quòd apud veteres Romanos non erat vsus accumbendi. vnde & consedere dicebantur. Postea vt Varro ait de vita populi Romani, Viri discumbere cœperunt, mulieres sedere, quia turpis visus est in muliere accubitus. Sedes singulari numero propriè regni est, quòd Græci θρόνος dicitur. Item *thronum* Græci dicunt, nos solium. *Subsellia*, in quo rex sedet propter tutelam corporis sui, secundum quosdam à soliditate dictum, quasi solidum: secundum alios per antisticon, quasi solidum, à sedendo. Vnde & sella quasi sedda dicta est, & subsellia quasi subseddia. *Sellæ curules*, erant in quibus magistratus sedentes iura reddebant. Dictæ autem curules, quia apud veteres prætores & consules propter itineris longinquitatem curru prouehebantur, sellæ autem quæ post eos vehebantur, quibus sedentes dicere iura solebant, à curru currules sellæ sunt nominatæ. *Tripodes*, scabelli sunt habentes tres pedes, sed & candelabra tripoda sunt, quia similiter habent tres pedes.

De vehiculis. CAP. XII.

Carrum, à cardine rotarum dictum. vnde & currus dicti quòd rotas habere videntur. *Rota* autem dicta quòd ruat, & rotundũ à rota vocatum. *Reda*, genus vehiculi quatuor rotarum. Has antiqui retas dicebant propter quòd haberent rotas. *Carpentum põpaticum*, vehiculi genus est quasi carrum põpaticum. *Plaustrum*, vehiculum duarum rotarum, quibus onera deferũtur. Et dictũ plaustrũ quia voluitur quasi dicat pilaustrũ. *Carracutiũ*, vehiculum altissimarum rotarũ, quasi carrum acutum. *Capsus*, carruca vndiq; contexta, quasi capsa. *Pilentum* vel *petoritũ*, contextum iiij. rotarum vehiculum, quibus matronæ olim vtebantur. Virgilius, Pilentis matres mollibus. Horatius, Plures calones atque caballi Pascendi, ducenda petorita. Erat enim antea pilenta veneti coloris, non vt tunc sunt rufati, quibus nisi castæ matronæ vti non poterant: sicut nec vittis. *Basterna*, vehiculum itineris, quasi viæsterna, mollibus stramentis est posita, à duobus animalibus deportatur.

De reliquis quæ in vsu habentur. CAP. XIII.

Baculus, à Baccho repertore vitis fertur inuentus quo homines moti vino inniterentur. Sunt autem à Baccho baculus. ita à baculo *bacillus* per diminutionem. *Fustes* dicti, quòd præfixi in terram stent, quos rustici palos vocant, quibus iuuenes pro criminibus feriuntur. *Vectes*, dicti quòd manibus vectentur, vnde hostia saxáque euelluntur. *Forfices*, secundum etymologiam si à filo dicuntur f, ponitur vt forfices quæ sunt sartorum: si à pilo per p, vt *forpiceps*, quæ sunt tonsorum: si ab accipiendo per c, vt forcipes, eo quòd formum capiant, quæ sunt fabrorum. *Formum* enim dixerunt antiqui calidum: vnde & *formosus*. *Nouacula* ferrum subtile: satisque acutum. Dicta autem nouacula eo quòd innouat faciem. *In quodam vet. cod. ita legitur*, Nouacula est in quadam subtilitate tensum latius ferrum, radẽdis pilis acutissimum præparatum, quòd licet barbæ segetem metat impressum corpori, tamen substantiam relinquit illæsam. *Pecten*, dictus eo quòd pexos capillos faciat atque compositos. *Calamistrum*, est acus quę celefacta & adhibita calefacit, & intorquet capillos. Vnde & *calamistrati* appellantur qui comam torquent. *Clauis*, dicta quòd claudat & aperiat. *Catena*, quòd capiendo teneat. *Horologium*, quòd ibi horas legamus, id est colligamus. Est enim in solariis positum vbi à clauo per lineam currit vmbra, vt quancunque diei horam ostendat.

De instrumentis rusticis. CAP. XIIII.

Vomer, est dictus quòd vi humum eruat, seu ab euomendo terram. De quo Lucretius, Vncus aratri Ferreus, occultò decrescit vomer in aruis. Sumitque per detrimenta nitorem. *Aratrum*, ab arando terram vocatum dicimus quasi araterrium. *Buru*, est curuamentum aratri, dictum quasi bosnira, quòd fit in similitudine caudæ bouis. *Dentale*, est aratri pars prima in qua vomer inducitur quasi dens. *Cultellus*, à cultura dicti, eo quòd ex ipsis putatione veteres in arbore vtebantur & vite, priusquam falces essent repertæ. *Falx*, est qua arbores putantur & vites. Dictæ autem sunt falces, quòd his primùm milites herbam filicen solebant abscindere. vnde est illud, Pax me certa ducis placidos curuauit in vsus. Agricolæ nunc sum, militis antè fui. *Falcastrum*, à similitudine falcis vocatum. Est autem ferramentũ curuum cum manubrio longo, ad densitatẽ veprium succidendam. Hi & *runcones* dicti quibus vepres secãtur, à runcãdo dicti. *Serrula* est prætenuis lamina ferri, dentium mordacitate resecans arbores seu ramos. *Rastra* quoque aut à radendo terrã aut à raritate dentium dicta. *Ligones*, quòd terram leuent quasi leuones. *Scudicia*, dicta eo quòd circa caudicem terram

ram aperiat: & quanuis eius vsus in reliquis operiatur: nomen tamen ex caudice retinet. Hanc alij generaliter *fossorium* vocant, quòd foueam faciat quasi foueſſoriam. *Sarculum* ferrum fossorium est habens duos dentes à sarriendo, id est fodiendo dictum. *Pastinatum* vocant agricolæ ferramentum bifurcum quo semina purgantur. Vnde etiam *repastinari* dictæ sunt vineæ veteres, quæ refodiuntur. *Cilindrus* lapis est teres in modũ columnæ qui à volubilitate nomen accepit. de quo Virgilius, Area cum primis ingenti æquanda cilindro, Et vertenda manu. *Tribula* genus vehiculi vnde terũtur frumenta, & ob hoc ita vocatur. *Pala* quę *ventilabrum* vulgò dicitur à ventilandis paleis nominata. *Furcilla* dictę, eo quòd iis frumenta cillentur, id est mouentur. Vnde & *oscilla* dicta ab eo quòd cilleantur, hoc est moueantur ora. Nam *cillere* est mouere. *Tesserę* sunt, quibus frumentorum numerus designatur. *Trapedum* mola oliuaria. *Prælum* trabes quo vua calcata premitur, à premẽdo vocatum quasi *pressorium*. *Lacus* prælum quo premitur oleum quo liquatus profluat, & quo ab vuis vel oliuis torquẽdo oleum vinúmque exigitur. *Verennes* à vehere, id est exportare nominatæ. *Qualus* corbes coláque prælorum per quæ mustum fluit, à colando dictus. *Fiscłum* quasi fiscułum, à colando oleum dictum, vel quasi fiscella olei.

De instrumentis hortorum. CAP. XV.

Rota dicta quòd quasi ruat. Est enim machina, de qua à flumine aqua extrahitur. Lucretius, In fluuio versare rotas atque austra videmus. *Austra* autem, id est rota, ab hauriendo aquas dicta. *Girgillus* quòd in girum vertatur. Est enim lignum in transuersa pertica mobile, ex quo funis cum situla vel vtre in puteum dimittitur hauriendæ aquæ causa. *Lelonem* hortulani vocant lignum longum quo hauriunt aquas. Et dictus telon à longitudine. τηλὸ enim Græcè dicitur quicquid longum est. Vnde & *mustela* vocata, quasi mus longus. Hoc instrumentum Hispani *ciconiam* vocant, quòd imitetur eiusdem nominis auem, leuantem ac deponentem rostrum dum clangit. *Amalupus* qui & *canicula*, *ferreus harpax*, quia siquid in puteũ decidit, rapit & extrahit. vnde & nomen accipit. *Harpax* enim dictus quia arripit. ἁρπάζειν enim Græcè rapere est.

De instrumentis equorum. CAP. XVI.

Halerę ornamenta equorum sunt, & est sermo Græcus. *Frena* dicta quòd equos fremere cogant, vel hoc equi frendant, id est imprimant dentibus & obmordeant. Vnde & *nefrendes* dicti, adhuc lactentes porculi, quòd nondum aliquid frendant, id est comminuant dẽtibus. Hinc & *faba fresa* quę molita est. *Lupati* sunt freni asperrimi. Dicti autem lupati à lupinis dentibus: qui inæquales sunt. vnde etiam eorum morsus vehementer obest. *Camus* genus asperi freni est, quo caballi superbi coerceri solẽt, dictus à curuitate. χαμὸν enim Græci curuum dicunt. *Habena* ab habendo dictæ, quòd iis equos habeamus, hoc est teneamus. vnde & *equi habiles* dicti. Hęc & retinacula à retinendo ora. *Capistrum* à capite iumentorum dictum. *Sella* à sedendo quasi sedda. *Antella* quasi ante sella, sicut & postellam quasi post sellam. *Cingula* hominum, generis neutri est. Nam animalium genere fœminino dicimus, has cingulas. *Sagma* quæ corruptè vulgò dicitur salma, à stratu sagorum vocatur. Vnde & caballus *sagmarius*, *mula sagmaria*. *Capulum* funis à capiendo quòd eo indomita iumenta comprẽhendantur. *Calcaria* dicta, quia in calce hominis ligantur, id est in pedis posteriore parte, ad stimulandos equos quibus aut pugnandum est aut currẽdum, propter pigritiam animalium aut timorem. Nam ex timore stimuli nuncupati, licet sint & libidinis stimuli. *Strigiles* nuncupati à tergendo, quòd iis equi tergantur. *Character* est ferrum coloratum, quo notæ pecudibus inuruntur. χαρακτὴρ autem Græcè Latinè forma dicitur. *Cauterium* dictum quasi cauturium, quòd vrat & prouida sit in eum seueráque cautio, vt dum videtur cuius sit auaritia refrenetur. Quod interdum pro signo, interdum pro cura adhibetur, vt vis morbi ignis ardore siccetur.

VETERVM GRAMMATICORVM DE PROPRIETATE ET DIFFERENTIIS LATINI SERMONIS LIBELLI.

Authorum hæc sunt nomina.

1 CORNELII FRONTONIS.
2 NONII MARCELLI.
3 AGRAETII.
4 ÆLII DONATI.
5 ARRVNTII CELSI.
6 FL. SOPITARII CHARISII.
7 Q. ASCONII PEDIANI.
8 MARII SERVII HONORATI.
9 SEX. POMPEII FESTI.
10 M. TERENTII VARRONIS.
11 Q. TERENTII SCAVRI.
12 AGELLII.

Notæ quibus significatur

† Deesse aliquid aut corruptum esse.
* Bis dictum, vel esse authoris alterius.
[] Glossæ.

Cornelij Frontonis.

VLTIO vindicat factũ: *Vindicta* vel *vindicatio* futura prohibet. Ideò Mars vltor, non vindex dicitur.

Præda victos spoliat: *Rapina* subitò venit. Itaque illa victoria gaudet, hæc petulantia.

Cur, simpliciter precontatur: *Quare*, causam rationémque desiderat.

Qui deliquit non fecit, quod facere debuit: *Qui peccauit*, hoc fecit, sed parum rectè.

Remedium, ne periclitemur datur: *Medicamentum* ad subita pericula aptatur. Atque ita *remedium* submouet imminentia, *medicamẽtum* sanat non sana.

Flumen idem fluit & manet: *Fluuius* temporibus siccatur.

Corinthium ciuẽ dicimus, *Corinthiacum* vas, *Corinthiensem* fontem.

Picenum vas dicimus: *Picentem* verò hominem. Hilenius.]

Roseum per se: *Roſaceum* mixtum.

Fusco album opponitur: *Nigro* candidum. Qui *pugnat*, resistit: qui *oppugnat*, obsessor est: qui *impugnat*, per omnia inimicus est. Itaque *pugnat* exercitus: *oppugnantur* vel castra vel vrbes: *impugnantur* inimici.

Album natura: *Candidum* cura fit.

Decus honoris: *Decor* formæ: *Decorum* actionis.

Põpeij portic⁹, si possidet: *Põpeia* si publicauit: *Pompeiana* si in alterius dominationẽ venit.

Satiatus ventris. *Saturatus animi.*

Obiurgat eum, cuius habet potestatẽ: *Monet* propter beneuolentiam: *Admonet*, vt cõfirmet memoriã: *Submonet*, vt possit ordinatè pronunciare. Igitur in *obiurgante* potestas, in *monente* beneuolentia, in *admonente* memoria, in *submonente* officium.

Antiquũ est, quod excessit patrũ memoriã: *Vetus* annorum multorum sentit vtilitatem. Vinum hoc melius est, quò fit vetustius.

Sartrix, quę sarcit: *Sarcinatrix*, quę sarcinas seruat.

Videmus natura, *Spectamus* voluntate, *Intuemur* cura, *Aspicimus* ex improuiso, *Animaduertimus* animo, *Cernimus* oculis.

Ostentum, quod præter consuetudinem offertur, vt puta si videatur terra ardere, vel cœlũ, vel mare: *Portentũ*, quod porrò & diutius manet, futurúmque postmodũ aliquid significat: *Monstrũ* est cõtra naturam, vt est Minotaurus: *prodigiũ*, quod mores faciũt, per quòd detrimentum expectatur. Itaq; qui *prodigia* faciunt, *prodigi* vocãtur. In *ostento* raritas administrationem facit. In *monstro* rectus ordo naturę vertitur. In *portento* differtur euẽtus. In *prodigio* detrimentum significatur.

Tur-

Turbam angustus locus facit: *Frequentiam* multitudo.

Qui *putant*, omni genere errant: qui *suspicantur*, aliquo modo præuident.

Frater aut ex alia matre, aut ex alio patre potest esse.

Germanus ex iisdē parentib. sit necesse est.

Sermo omnium gentiū est: *Loquela* cuiusque gentis dialectus propria.

Comes iter facit: *Assecla* sequitur potentiorem: *Sodalis* adolescentiæ nomen est: *Cliens* implorat opem & fidem. Ita *comes* tutus, *assecla* officiosus, *sodalis* amicus, *cliēs* submissus.

Causa docet factum: *Ratio* soluit obscura.

Nomen proprium indicat: *Vocabulum* diffundit significationem.

Horret corpus: *Trepidat* motus animi.

Quærimus disciplinam: *Inquirimus*, de quo dubitamus. *Desideramus*, vel quod diligimus, vel, quod amisimus.

Temerarius, qui sine respectu salutis obiicit se periculis: *Audax* sine ratione impetū facit. Ergo *audax* nō prouidet, *temerarius* nō timet.

Longum prouerbium est, itaque verbum illi opponitur: *Longinquum* itineris est.

Felix ita natus est: *Fortunatus* cum opibus nomen accipit. Ita *felix* naturæ bono fruitur: *Fortunatus* commodo temporis.

Aestas est pars anni: *Aestus* calor temporis. *Aestus* à nimio calore nomen accipit: *Aestas* nomen non amittit, etiamsi temperata est.

Citius prouerbium qualitatis prælatiuæ, simile cognomini. Pro, maturius est, etiam significantiam habens. Vt, Iam fessi ante tempus citius, vt loquantur: non ostensiō qualitatis nec certi temporis: At *celeritas* sui temporis est perfecta.

Simul locū demōstrat: *Vnà* cōgregationē.

Cominus & *Eminus* de iaculis, quòd illud à manibus non recedit, hoc è manib. emittitur.

Parci semel: *Peperci* sæpius.

Dicimus, quod volumus: *Loquimur* inuicē: *Narramus*, quod ignoratur.

Vultus propriè hominis: *Os* omnium: *Facies* plurium.

Memoriosus habet ad dicta factáque referēda memoriam: *Memor*, beneficij memoriam vel iniurię refert. Ita *memoriosè* qui facit, ostēdit in omni re naturę bonū: *Memoriter* gratū vel fortè ex eo ostēdit, quòd vel retributt beneficium gratè, aut iniuriā vindicat fortiter.

Ordinatio simplex est: *Dispositio* vaga.

Consideratius prouerbium ex cognomine: *Considerantius* ex participio.

Dedicatur deo: *Consecratur*, quasi sanctum constituitur. hoc est, *Dedicatur* deo, quod illi debetur: *Consecratur*, quod prophanum sit.

Quatenus, qua fine: *Quatinus*, quoniam.

Voluptas facto gaudet. *Voluptas* fieri cupit.

Nouissimum ordinis: *Vltimum* orbis.

Furtim cùm incipit: *Furaciter* quasi artificiosè, à consuetudine inuolādi: *Furtiuè* quod iam ablatum. Ergo *Furtim & furaciter* furax, *furtiuè* locus facit.

Imum summo respondet: *Infimum*, vt infrà humum.

Commodat mutuam pecuniam: *Accommodat*, aptat.

Fulget natura, vt ignis, sol: *Splēdet* artificio vt aurum, argentum.

Meret precium: *Meretur* gratiam. Itaque illud vectigale, hoc honorarium est.

Pedale mensura est pedis: *Pedule* verò sub pedibus præstat vtilitatem.

Araneum, quod textum est: *Aranea*, quæ texit.

Opinio hominē suspectum facit: *Fama* vel commendat, vel destruit: *Opinio* ostendit: *Fama* indicat: *Rumor* tumultuatur.

Querimonia certæ rei est: *Querela* superuacua est. Itaque prior grauitatis est, posterior leuitatis.

Transfuga suos relinquit, & ad alios venit: *Perfuga* supplex est. Ergo *transfuga* vt adiuuetur, fit *perfuga*.

Hunc & Istum in proximo notant: *Illum*, ostendit quidem longè stantem, sed in conspectu: *Eum*, absentem refert.

Glorius, vnius est glorię: *Gloriator*, non habet causam gloriandi, sed tamen gloriatur, *Gloriosus* pluribus de causis cogitur.

Adrogat aliquid sibi, etiamsi non meruit. *Abrogat*, qui alij aufert, vel qui legē tollit.

Continuè, assiduè: *Continuatè*, sine intermissione.

Externus est exteræ gentis: *Alienus*, non loco, sed re differt: *Extraneus*, qui extra eandem ianuam est: *Extrarius*, qui extra eandē areā.

Lucidum est, quod aperto cœlo lumen accipit: *Luminosum*, quod multis foraminibus illuminatur.

Expertus est aliquid, aut in bona parte, aut in mala: *Experrectus* de somno.

Delubrum, in quo homines pericula sua diluunt: ponunt enim vel pilcum, vel scutum, vel alia suscepta votis: *Sacellum*, paruulum ædificium diis consecratum: *Templum*, in loco augurato: *Lucus*, locus fulmine ictus, & arborum spissitate tectus: *Fanum*, Fauno cōsecratum: vnde *Fauni* appellabantur prius, & illi, qui vagabantur Fanatici. *Bidental*, locus fulmine tactus, & expiatus oue: *bidentes* enim oues appellantur.

Interficere & perimere prisca sunt: *Occidere*, ob cædem dictum est: *Iugulare*, ob iugulum: *Necare*, à nece: *Interficere*, à facto: *Perimere* ab emtione, quasi iure tollere.

Virtus hominis summū bonū est, quę & in oratione & in cursu potest videri: *Fortitudo* vis corporis, ad sustinendos labores: *Vigor*,

amini habet elationem: *Velocitas*, corporalis celeritas, quasi velox & cita: *Vehementia* à vi: id est, impetu mentis.

Facultas locupletis: *Facilitas* artificis est. Itaque dicitur *facultatem* habet multam vel emendi, vel redimendi: Artifex opera perficiendi *facilitatem*.

Silet, cuius loquentis sermo comprimitur, ab ipsa significatione literæ S. *Tacet*, qui ne loqui quidem cœpit.

Ignoscit, qui dissimulat se nosse, quod comperit, & ita silentio peccata impunita dimittit: *Concedit* qui omnia peccata condonat.

Habere potest etiam fur & nequâ: *Possidet* nemo, nisi qui rei aut relictę aut donatæ, aut emptæ dominus est. Ita in *habente* onus, *possidente* ius est.

Munus, quod amicus, vel cliēs, vel libertus officij causa mittunt, vel munus gladiatorium: *Donū*, quod diis datur: Inde, vbi *dona* ponuntur, *donarium* appellatur. Possunt & illa nihilominus *dona* dici, quæ donāt pauperib. diuites vel potētes: illud quoq; *donū* putādū est, quod militib. donatur in castris, vt corona vallaris.

Noxa pœna est: *Noxia* culpa.

Sciēs, qui scit: *Scitus*, qui scitur, vel festiuus.

Animantia animus facit: *Animalia* animam habent.

Visum semel: *Visitatum* sæpius esse scito.

Abspulsus est ab aliquo pulsus: *Repulsus* retro pulsus.

Metus, motus est animi: *Timor*, quasi tumor: *Formido* fert interdum rationem: *Pauor* puerilis est.

Reperimus nostra, *Inuenimus* aliena.

Videte imperatiuum: *Videtote*, mandatiuū.

Proprium cuiusque suum. Priuatum, non publicum.

Onus vehiculorū & maius est: *Sarcina* hominum.

Sumimus, quæ posita sunt: *Accipimus*, quæ porriguntur.

Locuples à copia locorū: *Diues*, quia diuidēdi facultatē habet: *Opulētus* ab opibus: *Potēs*, qui, quod vult, potest: *Fortunatus*, cui fortè aliquid cōtingit. *Beatus*, qui apud Græcos μακάριος est: *Pecuniosus*, qui habet pecuniā vel pecora.

Grande incremento: *Magnum* amplitudine: *Immane*, præcipuæ amplitudinis.

Poeticè est rei, vt historicè: *Poesis*, operū cōtextus: *Poema*, certis pedib. & legitimis numeris inclusa materia: *Poeticū* in poeta vtile est.

Homonymia, vna voce multa significat: *Synonymia* multis vocibus idem testatur.

Clupeum armorum: *Clypeum* imaginis.

Paruū in tēpore: *Breue* in spacio: *Exiguum* in corpore infantis: *Pusillum* in corpore pumilionis.

Inuolat, qui in die venit: *Surripit* clàm, id est, furtiuè.

Species diuisio est generis: *Specialitas* ficta est ab Antonio [Guiphone] Grammatico: *Specietas* qualitatis.

Prouerbiū est euphonon: *Aduerbiū* vitiosū & fictum, tamen in vsum nunc est receptum.

Cōpendium vtiq; ad pondus pertinet: *Dispēdium* detexitur in pōderibus: *Damnū* dat omnibus: *Detrimentum*, vsu tritū: *Iactura*, quòd iacitur ex onere nauis.

Aeger animo: *Aegrotus* corpore.

Altitudo incrementū est corporis: *Alimentum* incrementum infantis: *Alimonia* deriuatiuum ab alendo quasi particula animi.

Aequalis alterius staturæ par: *Aequabile*, quod æquari potest.

Inscius aliquid nescit: *Nescius* nil nouit: alter in parte errat, alter in toto.

Glacies est, quę ex coitu aquæ constagnat: *Nix* ventorum ritu cadit.

Contrarium negotiū: *Aduersarius* homo.

Gallus natione: *Gallicus* ex Gallia.

Acuere & Exacuere, præpositione distinguuntur.

Incertum, nec tempus, nec numerum recipit: *Dubium* à duobus incipit.

Ambulare incipiunt infantes: *Inambulant* homines.

Modulari est, carminis modos facere: *Moderari* est, modum imponere.

Barbara locutio propriè peregrina est: *Barbarismus* fit etiā in sermonis Latini locutione.

Cadit etiam in plano: *Decidit* ex alto.

Subsidiū, quod subest deficiētibus: *Præsidiū* imponitur: *Auxilium* repentinū est. Ita *Subsidium* ad secūdos casus præparatur. *Præsidiū* ad custodiam collocatur: *Auxilium*, vt prosit, ex insperato venit.

Distrahere à trahēdo: *Deducere* à ducendo: *Diuellere* à vellendo.

Corruptela ipsa res est, *Corruptio*, corrūpētis administratio.

Cærulus naturæ color est, *Cæruleus* naturā fingit. Ita alterum est, alterum fit.

Qui *properat*, apparet non esse fessus, Qui *festinat*, videtur esse defatigatus.

Polimus rudia, *Nouamus* vetera.

Nobilem nobilitate rerum, *Generosus*, qui Græcè γενναῖος appellatur. Ita alter ex re, alter ex generatione est.

Natio solū patriū quęrit: *Gēs* seriē maiorū.

Præparare prius: *Cōparare*, vndique parare.

Gutta manat: *Stilla* cadit.

Conuenit in vnum: *Coit* in multos.

Causa est, de qua agitur: *Patrocinium*, quod accommodatur: *Oratio*, quæ loquitur.

Superbia est, à superhabendo: *Arrogantia* etiam in pauperem cadit.

Scrutatur in te ille, qui intercipit aliqua secreta: *Quærere* duo significat, vel quod abest, vel quod ad patrimonium pertinet.

Innuit vel capite, vel supercilio: *Annuit* ad id, quod dictum vel factum est.

Gnatus

Gnatus filius: *Natus* pullus.

Qui *insimulat*, vel arguit, vel fingit: Qui *simulat*, probare vult, quod non est.

Bellum etiam sine prælio est: cùm indicitur: *Prælium* ipsa pugna.

Diligentia à deligendo singula, huic negligentia opponitur, nec recipit errorem: *Cura* animi est, quæ anxium facit hominem, & tam honestæ quàm inhonestæ rei est.

Regium, quod regis: *Regale*, quod rege dignum est.

Erraticus & potest errare, & solet: *Erratiuus* animus est, qui solet errare, & desinit: *Erratio* enim animi est repentina commotio.

Error est rei vitium, vt amor, dolor: *Erratio* incertæ viæ.

Erratrix, per se rapta est, vt venatrix: *Erratica*, vt hedera, vitis.

Notat vel locum quis, vel personam, vel noxiam: *Annotat* qui notæ quid adiicit.

Salubre ad locum refertur, & ad cibum: *Salutare* consilium est. Ita *Salubre* non nocet: *Salutare* prodest consilio.

Committimus consilia. *Credimus* pecuniam. *Sub*, nonnunquam pro clàm ponitur. Vt, *Subripuit*, clàm rapuit: aut ferè notat aliquid subditum: *In*, aut intus significat, aut minus, aut valde & in compositione pro non ponitur, vt, indoctus.

Claritas tam luminis quàm perspicuitatis: *Claritudo* generis. Prior itaque splendoris, posterior nobilitatis est.

Vicinia vicorum coniunctio: *Vicinitas* hominum conseruatio est.

Communitas est communicandi voluntas: *Communio*, vndique munitio.

Fultio, dum fit: *Futura*, cùm facta est.

Ieiunium, dies est: *Ieiunitas*, cibi, abstinentia.

Elinguis habet linguam, sed vsu eius caret: *Elinguatus* amisit.

Suspicax arguit: *Suspicios*us recipit.

Restiarius, qui facit: *Restio*, qui vendit.

Austerus Græca consuetudine: *Seuerus*, à Sæuo.

Eloquentia perfecta vis orationis: *Eloquiũ*, pars supposita commodè eloquendi.

Seruitus est sub domino: Serui patientia *Seruitium* facit.

Vituperatio vitium parit: *Culpatio* à culpa incipit.

Nominatio nominat, quem appellat. *Appellatio* appellantis vox est, in ministerio, & Appellat ad potentiorem propter iniuriam, vt cùm inuocat auxilium magistratus, vel cùm pecuniam reposcit.

Treis in accusatiuo casu: *Tres* in nominatiuo & vocatiuo.

Necessitudo vel sanguinis, vel meritorum, cum præceptoribus, cum amicis. *Necessitas* immutabilis res est, vt mori necessitas est.

Serum ad negotium pertinet, *Serò* ad tempus.

Decus est instrumentum cuiusque: *Gloria* quasi honoris merces.

Honor dignitatis consummatio, vel priuatim, vel publicè: *Laus* secunda existimatio rectè factorum.

Familiare ad dominum non refertur, cùm amici familiares sint: *Familiarium*, quod seruo competit, vt sagum, gladius.

Infector colorem mutat: *Offector* officio obest.

Certum recipit præpositionem, & fit incertum, certúmque vel pondus vel rei pretium: *Verum* opponitur falso.

Figura artis est opus: *Forma* naturæ bonum, vnde etiam *formosus* dicitur.

Ignominia imponitur ab eo qui potest animaduersione notare: *Infamia* ex multorum sermone nascitur.

Nullus est tam in re, quàm in persona. *Nemo* in persona dicitur, vt, nemo homo.

Iratus ex offensa est: *Iracundus* natura.

Periculum contra quamuis rem timetur: *Pernicies*, contra necem.

Omnes nullum excipit, vt omnes homines, ita & res: *Cuncti* in personarum numero nominantur, prisco dicti verbo: *Vniuersi*, in vnam sententiam conuersi, dicendi quid, siue faciendi.

Feroces animo: *Feri* leones, cęteríq; similes.

Aufert, qui dedit: *Adimit* imperio coactus, *Eripit*, qui plus valet. Itaque *auferre* possumus, *adimere* iubemur, *eripere* valemus.

Studium animi est: *Disciplina* artis.

Inchoat, qui incertum facit, *Incipit*, cuius exitum sperat.

Bonus opponitur malo, qui alij vsu: *Commodus* alij necessariò vtique prodest.

Decens in gestu est, & motu corporis: *Formosus* ab excellenti specie dicitur.

Decor communis est omnium, & is facit decentiam speciei: *Species* propria est cuiusq. Itaque *Decor* in habitu est: *Species* in mẽbris.

Lis nascitur: Pertinacia efficit *controuersiã*: Et *litigant* homines: res in *controuersiam* deducitur. Ita *controuersia* partis est. *Lis summæ*.

Rixa sine armis est, habet defensionem: *Pugna* legem habet vel naturalem, vel moralem: Palæstrans enim vel exhibet virtutem, vel armis per summa vitæ pericula dimicat.

Occultè latent: *Clàm* cęlant. Alteri non prodere, alteri cælare habitui naturali inest.

Nauus à præcipuo nauis cursu dicitur, vel alterius causa natus, qui studet per officium suum, & recipit comparationem superlationémque quia cognomen est. Ita *nauus* operam nauat alteri: *Celer*, vt suam rem, ita alterius quoque celeriter perficit.

Agilem actio facit. *Strenuum* motus: *Fortẽ*

animus. *Robuſtum* corpus.

Contumeliam inferunt, *Iniuriam* patiuntur homines.

Spectacula loca ſunt, vnde ſpectamus. *Spectamenta*, quæ ſpectantur.

Paſcentia ſunt, quæ ex ſe paſcuntur, vt prata, & paſcentia mancipia: quia paſcuntur, ideo etiam paſtores vocantur: *Pabulantia* verò, quæ iis vtuntur, vt iumenta.

Voluentia, quæ voluunt: *Volubilia*, quę voluuntur.

Animus qualitas viuentis: *Anima*, cauſa vitæ.

Materies animi eſt: *Materia* arboris. Et *materies* qualitas ingenij, *Materia* fabris apta.

Hebeſcit, quod natura obſtupeſcit: *Hebetescit*, quod amittit aciem.

Cedò ſibi poſcit, & eſt immobile: *Dat*, qui non finire facit datum.

Fidelis fit: *Fidus* naſcitur.

Laus facti inſtrumentum eſt: *Laudatio* verò eſt rerum geſtarum relatio.

Ferè futurum ſignificat: *Aliquando* & *Nonnunquam* quod intermittere non patitur.

Aptum loco venit & tempore, quod habet ſuam materiam. *Vtile* vſus fecit, vt prudentis literæ: *Idoneum*, vt amicum per conſilia dicimus, & vt ſeruum in vſu hominis.

Saxum naturale: *Lapis*, qui è ſaxo cæſus eſt

Certatio eſt adminiſtrantium: *Certamen* operis.

Victima maior eſt: *Hoſtia* minor.

Tollere eſt leuare & erigere: *Auferre* legatum transferre. Virg. lib. 8.

Tollite cuncta, inquit, cœptóſque auferte labores.

Horrendum eſt tetrum & euitabile. Virgil. lib. 3. Æneid.

Concilium horrendum.

Horridum plerunque extans, & prominens. Virg. lib. 4. Æneid.

Et glacie riget horrida barba.

Meretrix honeſtioris loci eſt, & quæſtui. Nam *meretrices* à merendo dictæ ſunt, quòd copiam ſui tantummodo noctu facerent: *Proſtibula*, quòd ante ſtabulum ſtet, quæſtus diurni & nocturni cauſa. Plaut. in Ciſtel. manifeſtiſſimè diſcreuit.

Intro ad bonam meretricem, aſtat ea in via ſola.

Proſtibula ſanè eſt.

Genitrix ſemper, quæ genuerit, nũcupatur: *Mater* verò aliquando pro nutrice ponitur. Virg. lib. 8.

Geminos huic vbera circum
Ludere pendentes pueros, & lãbere matrẽ.

Plaut. in Menæch.

Ita forma ſimiles pueri, vt mater ſua
Non internoſſe poſſet, quæ mammam dabat,
Neq; adeò mater ipſa, quæ illos pepererat.

Pudet verecundiæ eſt: *Piget* pœnitentiæ. Plaut. in Pſeud.

Nimirum id quod pudet,
Facilius fertur, quàm illud quod piget.

Oſculum ab ore, *Suauium*, à ſuauitate dicitur. Varro de vita pop. Romani, *Ideóque hoc ab ore dicitur oſculum, non à ſuauitate, vnde & ſuauium, quod ſimile ſit ſuauitati.*

Sacrificare eſt, veniã petere: *Litare* eſt propitiare, & votum impetrare. Virg. lib. 4. Æn.

Tu modò poſce deos veniam, ſacríſque litatis, id eſt, impetratis.

Expleri eſt tantummodo plenum eſſe: *Satiari* ſuprà modum, & abundantiam. M. Tull. de republ. lib. 6. *Graues enim domina cogitationum libidines, infinita quædam cogunt atque imperant: qua, quia expleri nec ſatiari vllo modo poſſunt, ad omne facinus impellunt eos qui illecebris ſuis incenduntur.*

Arcus omnis ſuſpenſus fornix appellatur: *Arquus* non niſi qui in cœlo apparet, quem Irin poetæ dixerunt. Vnde & *Arquati* dicuntur, quibus color & oculi virent, quaſi in arqui ſimilitudinem. Lucret. lib. 6.

Tum color in nigris extabat nubibus arquſ.

Fors eſt caſus temporalis: *Fortuna* dea. Torrent. in Phor.

O fortuna, ô fors fortuna: quantis commoditatibus.
Quàm ſubitò hero meo Antiphoni opo veſtra oneraſtis hunc diem?

Nonij Marcelli.

CVpido & *Amor* idem ſignificare videntur, ſed eſt diuerſitas. *Cupido* enim incõſideratæ eſt neceſſitatis: *Amor* iudicij. Plaut. Curculione diſcreuit, & vim eiuſdem diuerſitatis expreſſit, dicens,

Quod Venus Cupidóque imperat, ſuadétque amor.

Cupidinem cùm genere fœmineo dicimus, cupiditatem ſignificamus. Virg. lib. 6.

Quæ lucis miſeris tam dira cupido?

Cùm maſculino, deũ ipſum. Plaut. Mercat.

Cupido quantus es?

Amare vim habet maiorem: *diligere* autem eſt leuius amare. Cic. ad Brutum: *Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus ſum, diliges.*

Perire leuior res eſt, & habet inuentionis ſpem, & non omnium rerum finem. Plaut. Capt.

Qui per virtutem peritat, non pol interit.

Alere eſt victu temporali vitam ſuſtentare: *Educare* autem ad ſatietatem perpetuam educere. Accius Andromeda,

Alui, educaui, id facite gratum vt ſit ſeni.

Ferus est sæuus: *Ferox* est fortis. Virg. 2. Æn.

Ferus omnia Iuppiter Argos
Transtulit. Idem lib. 4.
Et frena ferox spumantia mandit.

Antiquũ significat vetus. Virg. lib. 2. Geor.

Antiquáſque domos auium.

Antiquior, melior. M. Tull. de repub. li. 1. *Sed quoniã plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, quam si quis (vt aiunt) curauerit, maior ei profectò, quàm parenti debetur gratia.*

Fauſtum quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum & propitium. Vnde contrà *Infauſtum*, minax & inprosperum. Terent.

O fauſtum & felicem hunc diem.

Cuius ad personam refertur hominis: *Cuiatis*, vnde significat. Accius Telepho,

Qui neque cuiatis esset vnquam potuimus
Multa rogitantes scire.

Animus est, quo sapimus: *Anima*, qua viuimus. Accius Epigono,

Sapimus animo, fruimur anima: sine animo anima est debilis.

Vultus est voluntas, quæ pro motu animi in facie ostenditur: *Facies*, ipsa oris species. Sal. in Catil. *Prorsus in facie vultúque verecundia inerat.*

Sebum sit ex adipe ruminantium.

Muſſare hominũ sit occultè & pressa voce loquentiũ, quod celatũ velint. Virgil. lib. 10.

Se scire fatentur.
Quid fortunas ferat populi, sed dicere muſſant.

Murmurare maioris soni est, proximi ad tumultum. Virg. Georg. lib. 1.

Et resonantis longè
Littora misceri, & nemorum increbrescere murmur.

Priores comparatiui sunt gradus: *Primores* summę quęque res. Cicero Orat. *Quæ iſte rhethores ne primoribus quidem labris attigiſſent.*

Poeſis est textus scriptorum: *Poema* inuentio parua, quæ paucis verbis expeditur. *Poeſis* opus totum, totáque illa summa est vna θέσις, vt Annales Ennij: *Poema* est λέξις ἔιρυτμος, id est, verba plura modicè in quãdam conjecta formam: Itaque etiam distichon epigrammation vocant poema:

Poeſis est perpetuum argumẽtum ἔιρυτμον, vt Ilias Homeri, & Annales Ennij. *Poeticè* est ars earum rerum.

Doctum & Peritum cùm simile videatur, à M. Tull. discretũ est, vt sit *Peritum* plus, quàm quod *Doctum*, de Off. lib. 3. *Itaque cum sint docti a peritis deſiſtunt facilè ſententia.*

Vrbs est ædificia: *Ciuitas* incolæ.

Cogitare est dubitare: *Deliberare*, confirmare. Turpilius Philopatro,

Certum ac deliberatum est, me illis obsequi.

Scius secum, *Conſcius* cũ alio scius est: licet conscium indifferenter legerimus.

Auſpicium, auium inspectio, & quæ ex volatu earum significetur & vocibus: *Augurium* autem rerum omnium coniecturas prudenter & diligenter amplectitur.

Monſtra & *Oſtenta* similiter intelliguntur, quòd imminentia monstrent & ostendant: *Omen* verò votum est mentis & vocis: Vnde sacrificantibus dicitur, *bona omina habere*, id est, vt circumstantes & mente recta velint, & bona oribus proferant: *Portentum* non solùm quòd portendat, sed etiam quòd iam apportet, & faciat ex his significationibus, quæ in auspiciis & auguriis, & extispiciis ostenduntur: *Prodigium* autem semper pessimum est, dictum quasi porrò adigendum. Virgil. Æn. libro 3.

Sola nouũ, dictúq; nefas Harpyria Celęno.
Prodigium canit, & tristes denunciat iras.

Iniuria à cõtumelia hoc distat: *Iniuria* enim leuior res est. Pacuuius Peribœa,

Patior facilè iniuriam, si est vacua à contumelia.

Fulmen telum ipsum, quod iacitur. Vt Virgil. Georg. lib. 1.

Ipse pater medio nimborum, in nocte coruſca,
Fulmina molitur dextra.

Fulgur, ignis, qui coruscat: Vnde & *fulgetra* dicũtur, & *Fulgor*. *Fulguritum* dicitur fulgure tactum, vel exustum.

Iurgium leuior res est: siquidem inter beneuolos aut propinquos dissensio vel concertatio *iurgium* dicitur: Inter inimicos dissensio, *Lis* appellatur. M. Tull. de repub. lib. 4. *Admiror nec rerum ſolùm, ſed verborum etiã elegãtiam. Si iurgant, inquit, beneuolorum concertatio non lis, inimicorum iurgium dicitur.*

Merx est species ipsa: *Mercatura* actus ipse vel lucrum de merce: *Mercatus* autem locus, in quo agitur mercatura.

Superſtitionis & Religionis distantiam manifestissimè discernit M. Tull. de natura deorum libro 2. *Non enim philosophi ſolùm, verum etiã maiores noſtri ſuperſtitionẽ a religione ſeparárunt. Nam qui tota die precabantur & immolabant, vt ſibi ſui liberi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati, quod nomẽ patuit poſtea latius. Qui autẽ omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent diligenter retractárent, & tãquã relegerent, dicti ſunt religioſi, à religendo.* Sed verè *ſuperſtitioſi* proprietatem ex hoc habent, quòd prę cultura deorum supersedeant cætera, id est, negligant. Itidem & *religioſi* quasi religosi, omnium cæterorum sacrificiis seruiant.

Peius à malo, quod in vsu est, & creberrimè frequentatur: *Deterius* verò à bono, vt minoris sit meriti, quàm id quod placet. Vir-

gil.Georg.lib.4.

Deterior qui viſus eum ne prodigus obſit
Dede neci. Idem lib.8.Æneid.

Deterior donec paulatim ac decolor ætas.
Hæc enim melioribus comparata ſunt.

Circus eſt planicies rotunda, vt circuitus: *Globus* ſoliditas vndique verſum rotunda, vt eſt ſphæra, & ſtaminum glomer. M. Tull.de Natura deorum libro 2. *Cúmque duæ formæ præſtantiſſimæ ſint: ex ſolidis, globus (ſic enim ſphæram interpretari placet) ex planis autẽ, aut eſt circus, aut orbis.*

Manubias à Præda hoc diſtare veteres exiſtimarunt, vt ſit *Præda*, corpora ipſarum rerũ, quę capiuntur: *Manubiæ* verò pecuniæ ex præda vendita redactæ, & ſic apud plurimos.

Peruicacia eſt interdum bonarum rerum perſeuerantia: *Pertinacia* ſemper malarum. Acc.Myrmidonibus,

Tu pertinaciam eſſe Archiloche hanc prædicas,
Ego peruicaciam aio, & me vti volo.
Nam peruicacem dicis me eſſe, & vincere.
Perfacilè patior, pertinacem nil moror,
Hæc fortes ſequitur. illam indocti poſſident.
Tu addis quod vitio eſt, demis, quod laudi datur.

Senſus ſunt, qui ſentiunt: *Senſa*, quæ ſentiũtur. Cic. de Orat. *Et quod exprimere dicendo ſenſa poſſumus, nã primùm manifeſtum eſt, & ſapere nos cùm excitatio ſit vel ſenſus.*

Iuuentus, inuenes: *Iuuenta* ætas ipſa: *Iuuenilitas*, quod ὁμιλὼ vel πάϑος vocant Græci. *Iuuentas* dea, Ἥβη. Cic.in Bruto, *Ludis Iuuentas*. Et Liuius lib.5. *Iuuẽtas Terminúſque maximo gaudio patrum noſtrorum moueri ſe non ſunt paſſi.*

Moroſa eſt contrariis peruerſíſque moribus. Afranius Vopiſco,

Dum morigeram me, dum moroſam præbeo.

Vegetum eſt incolume: *Vigens*, forte. Nam *Vegetum* corporis: *Vigens* etiam animi poſſumus dicere.

Profeſti dies ſunt, à feſtiuitate vacui. Afran. Priuigno,

Quæ feſtiuo nos facere ſolemus die,
Quotidiano opere, promiſces omnia.
Et quæ profeſto concelebras die focum.

Quærere & requirere hoc differunt, quoniã *Requirere* eſt diu quærere. Afra. Fratriis,

Proin tu, dum quæram, ne requiram te vide.

Specula deſpicientiam ſignificat. Virgilius libro 10.

Leo, ſpecula cùm vidit ab alta
Stare procul campis meditantem prælia taurum.

Speculum, quo imago redditur. Marc. Tull. in Clodium & Curionem, *Sed credo poſtquàm tibi ſpeculum albatum eſt, longè te à pulchris abeſſe ſenſiſti.*

Profiteri voluntatis eſt: *Confiteri* neceſſitatis & coactus, quod ita poſitum ſæpius legimus. Cic pro Manilio, *Hîc ego non ſolùm confiteor, verumetiã profiteor.* Honeſtius profiteri, quàm confiteri.

Vlcus tecta & clauſa eſt malignitas. Virg. Georg.lib.3.

Quàm ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Vlceris os, alitur vitium, viuítque tegẽdo.

Vulnus hians & patens. Idem lib.9.

Produxi, preſſiuè oculos, aut vulnera laui
Veſte tegens.

Quartùm & Quartò prudentes differre dixerunt. Varro Diſciplinarum 5. *Aliud eſt quartò prætorẽ fieri, aliud quartùm.* Et *Quartùm* locũ ſignificat, & tres antè factos: *Quartò* tempus ſignat, & ter ante factum.

Turpe & Fædum quã habeant diſtantiam, manifeſtum eſt, nã *Turpe* leuior res eſt. Mar. Tullius de Offic. *Luxuria verò cùm omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt.*

Formæ & Figuræ quæ ſit differentia. Marc. Tullius manifeſtator eſt. Nam *formam* integritatem ſpeciei eſſe voluit: *Figuram*, formã noſtram. Marcus Tullius de officiis libro primo, *Principiò corporis noſtri magnã natura ipſa videtur habuiſſe rationẽ, quæ formã noſtrã reliquámque figurã, in qua eſſet ſpecies honeſta, eam poſuit in promptu.*

Dignitatem & Venuſtatem diſcernere voluit Marcus Tullius vt *Dignitas* viris: *Venuſta*, fœminis ſit attribuenda, de Offic.libro 1. *Venuſtatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.*

Monſtra & Oſtenta ſunt monita deorum. Virg.lib.3.

primúmque parenti
Monſtra deûm refero.

Prodigia, deorum minæ vel iræ.

Idem lib.3.

Sola nouũ, dictúq; nefas Harpyia Celæno
Prodigium canit.

Portenta Oſtenta, quæ aliquid imminere ſignificant. Lucil.lib.25. *Niſi portenta anguéſque volucres ac pinnatos ſcribitis.*

Celare eſt tegere & abſcõdere. Ter.in And.

Bene diſſimulatum amorem & celatum indicans.

Calare, inſculpere. Virg. Æneid.lib.1.

cælatáque in auro
Fortia facta patrum.

Ignoſcere & Concedere quemadmodum inter ſe diſtent, aperit M.Tull. ad Cæſarem Iuniorẽ lib.1. *Quod mihi & Philippo vacationem das, bis gaudio: nam & præteritis ignoſcis, & concedis futura.*

Contemnere

Contemnere & Despicere eo distant, quòd Despicere grauis, quàm Contemnere. M. Tull. de senectute. *Contemni se putant, despici, illudi.*

Cupiditas & Cupido diuersa sunt: nam Cupiditas leuior est. Lucil. lib. 23. *Cupiditas ex homine. Cupido ex stulto nunquam tollitur: quòd cupiditas pars quædam sit temperatior, defluens ex cupidine.*

Imitatio simplex est, & liuorem atque inuidiam non admittit. *Aemulatio* autem habet quidem imitandi studium, sed cum malitiæ operatione. M. Tul. in Cæsarianis, *Quasi quodam æmulo atque imitatore studium & laborum meorum & comite abstracto.*

Probatum & Spectatum, hoc vis maioris est, Lucil. lib. 26. *Tuam probatam mihi, & spectatam maximè adolescentiam.*

Bellum & prælium hoc differunt, quòd *prælia* partes sunt belli, hoc est, in bello congressiones. Lucil. lib. 26. *Vt populus Rom. victus vi, & superatus prælijs sæpe est multis, bello verò nunquam in quo sunt omnia.*

Inter *Cauere & vitare*, Lucilius esse distantiam voluit lib. 26. & esse plus *Vitare. Quid tibi cauendum censes, quid vitandum maximè?*

Vetustiscere & Veterascere quid intersit, Nigidius (Figulus) cõmẽtator Grãmatic⁹ *lib.* 10. deplanauit. *Dicemus quæ vetustate deteriora fiunt vetustiscere: inueterascere, quæ meliora.*

Nocens à Nefario, & Impio distare vti *Nocens* leuius vitari possit. M. Tul. de offic. lib. 2. voluit, *Nec tamen vt hoc fugiendum est, ita habendum est religioni contrarium, nocentem, aliquando & nefarium impiúmque defendere.*

Innuere est facie significare. Ter. in Adelp.

Non innueram, verùm in istam partem potius peccare tamen.

Annuere, concedere. Virg. lib. 10.

Annuit his Iuno.

Flagrare est incendi & ardere, *Fragrare* verò olere & in plurimis inuenitur ista discretio.

Noxa est peccatum leue. Virgil. Æn. lib. 1.

Vnius ob noxam & furias.

Noxia, nocentia. Idem lib. 8.

iræque & crimina noxia cordi.

Plus à Multo vetustas voluit discrepare, & potest videri hanc habere posse distantiam vt sit *Multum* à plurimo minus, ac non supra modum. *Plus*, sicut in plerisque, quod maioris modi est quàm necessarium est, atque ideo M. Tul. discreuit Epist. ad Catonem, *Nec iccirco mihi desiderandum esse dignitatem meam, quòd eam multi impugnarint: sed eò magis recolendam, quòd plures desiderarint.*

Inter *Speratam, & dictam, & Pactam, & Sponsam* hoc interest, quòd virgo priusquàm petatur, *Sperata* dicitur. Plaut. in Amph.

Amphitruo vxorem salutat lætus, speratam suam.

Dehinc *Promissa*, vel *Pacta*, vel *Sponsa* dici potest. Virgil. Æneid. lib. 2.

cui paruus Iulus.

Cui pater, & coniunx quondam tuæ dicta relinquor?

Et idem in alio loco,

Et gremiis abducere pactas.

Mutuum sine vsuris: *Fœnus* cum vsuris sumitur, & est accepti fœtus. Vnde & *Fœnus* dictum est, vt Græcè τόκος, quasi partus mutui sumti. Plaut. in Asin.

Si mutuò non potero, certum est sumam fœnore.

Vndè honestius *mutuum* est, quod sub amico affectu fiat meum tuum, vsu temporis necessarij.

Nutare capitis. *Annuere* vel *Innuere* nariũ vel labiorum: *Nictare* oculorum significantiam esse decreuerunt veteres. Plaut. in Asin.

Nec vlla vlli homini nutet, nictet, annuat.

Simulare est fingere scire, quæ nescias: *Dissimulare*, fingere, nescire, quæ scias.

Castitas & pudicitia paria deputantur, cùm sit *Pudicitia* ab iniuria turpium libidinum libera: *Castitas* & ab his continens, & remota: præterea & religiosa mundicia & puritas. Virg. lib. 7.

Præterea castis adolet dum altaria tedis.

Atque ideo plus est *Castitas à pudicitia*, quòd par sit cum aliis cæteris *cactitas.*

Alere & Pascere hoc distant auctoritate: vt sit *Alere* sufficiendi generis curam habere, *Pascere* natos cibo saginare γεροντα διδοσκάλῳ. *Vbi prægraues pascuntur pauonum greges.*

Ora & Oræ licet paria esse videantur, tamen, vt genere, ita intellectu distant. Nam quoties in his neutrum genus tangitur, vultus vel facies nostra significatur. Virg. lib. 12.

Ora citatorum dextra detorsit equorum.

Quoties fœmininum, cuiuslibet rei fines. Virg. Æn. lib. 1.

exire, locósque

Explorare nouos, quas vento accesserit oras.

Inter *Extinguere & opprimere* interesse Cicero voluit de Amicitia, vt sit maius *Opprimere*, quàm *Extinguere. Quamobrem* inquit, *primùm danda opera est, ne qua amicorum dissidia fiant: sin tale quid euenerit, vt extinctæ potiùs amicitiæ, quàm oppressæ videantur.* Quasi quod *Extinguitur*, possit renouari: quod *opprimitur*, non queat.

Morbum à Vicio prudentia veterum sic voluit separari, vt sit *Morbus* cum accessu vtique aut temporis, aut contagij: *Vicium* perpetua & insanibilis atque irreuocabilis causa.

Meminisse & memoriam redigere hoc differre Aristoteles putat, quòd διαφέδειμνημονεύειν τῷ μεμνῆσθαι & vult *Meminisse* omnium

esse animantium, vt cibi, potionis, somni, voluptatis: *In memoriam reuocare* quod excidérit, non nisi homines posse.

Die quarta, & die quarto hoc differre prudentes volunt, (quarum tamen auctoritas in obscuro est) vt sit *Die quarto*, temporis præteriti: *Die quarta*, futuri.

Mentiri & Mendacium dicere, quemadmodum distent, P. Nigidius studiis bonarum artium præclarissimus, manifestissimè separauit. Qui *mentitur*, ipse non fallitur, sed alterum fallere conatur. Qui *mendacium dicit*, ipse fallitur. Qui mentitur, fallit, quantum in se est. Vir bonus præstare debet, vt non *mentiatur*, prudens, ne *mendacium dicat*: alterum iudicat in homine, alterum non.

Festinare & Properare veteres voluerunt habere distantiam, Cato oratione quam de suis virtutibus scripsit. *Aliud est properare, aliud festinare.* Qui vnum quid maturè transigit, is *properat*, qui multa incipit, neque perficit, is *festinat*. Verùm vtrorúmque verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, vt sit sæpe animi *properare*, studiosè ad res aliquas contendentis *festinare*, corporis necessitatibus obsequendi.

Matronæ & Matrisfamiliás dissimilitudinem, hoc modo veteres quidam docti separant, vt sit *Matrona*, quæ peperit semel: *Materfamiliás*, quæ sæpius: sed hæc definitio vidétur absurda. Ad hæc fidelius locupletiores, *Matronam*, quæ in matrimonio sit mariti, etiam ante susceptos liberos dictam, meliore tamen matris futuræ spe, M. Tullius nomine nuncupatam. *Matrem* verò *familiás*, quæ in familia mancipióque sit patrisfamiliæ, etsi in mariti matrimonio esset.

Auarum semper in reprehensione est: *Auidum* autem ab auendo, quòd est etiam honestè cupiendo, & ab electione intelligi potest, ac per hoc aliquando malis, aliquando bonis adiungitur causis. Virg. lib. 2. Georg.

Pascuntur oues, auidæque iuuencæ.

Audétia, fortitudinis sit: *Audacia* temeritatis. Sallust. *Audacia pro muro habetur.* Virg. lib. 6.

audentior ito,
In casus omnes. Ibidem.
Aude hospes contemnere opes.

quòd humanitatis sit potius, quã temeritatis.

Prospicere & Respicere, distant, vt aduorsum videre. *Prospicere* rectè dicatur: *Respicere*, quasi retrò aspicere. Varro Manio, *Sedens altus alieno sumptu, neque post respiciens, neque ante prospiciens.*

Furorem ab Insania distare Cic. Tusc. lib. 3. ostendit. *Itaque non est scriptum, si insanus, sed si furiosus esse incipit. Insaniã enim cẽ fuerũt inconstantiam. Insanitatem sanitate vocantẽ: posse tamen tueri mediocritate officiorum, & vita cõmunem cultum atque vsitatũ. Furorem autem esse rati sũt mẽtis ad omnia cæcitatẽ: quòd cùm male esse videatur, q̃ insania tamẽ eiusmodi est, vt furor ĩ sapiẽtẽ cadere possit: insania nõ possit.*

Confidentia Fidentia discretionem pandit M. Tusc. lib. 3. *Qui fortis est, idem fidens, quoniam cõfidẽs mala consuetudine loquentium, in vitio ponitur: ductum verbum à confidẽdo, quod laudis est. Qui autem est confidens, is profecto non extimescit, discrepat enim à timendo fidẽs.*

Inuidia & inuidentia. Cic. Tusc. lib. 3. *Non dixi in inuidiam, quæ tum est, cùm inuidetur. Ab inuidendo autem inuidentia rectè dici potest, vt effugiamus ambiguum nomen inuidiæ.*

Aegrotatio & Aegritudo, Cic. Tusc. lib. 3. *Sed proprie vt Aegrotatio in corpore, sic Aegritudo in animo nomen habet.*

Iracundus & Iratus, Ebrius & Ebriosus, Amator, & Amans & alia quid inter se distent, Cic. discreuit Tusc. lib. 4. *Aliud iracundum esse, aliud iratum, vt differt anxietas ab anguore: neque enim omnes anxij, qui anguntur. Inter ebrietatem & ebriositatem interest, vt aliud est amatorem esse, aliud amantem.*

Lætari & Gaudere distant, vt Cic. Tusc. li. 4. *Atque vt confidere decet, timere non decet: sic quidem gaudere decet, lætari non decet: quoniam docendi causa à gaudio lætitiam distinguimus.* Vt autem innuit idem Cic. *Gaudium in sapiente, in rebus bonis semper est: Lætitia etiam in malis & turpibus esse potest.*

Pernicitatem & Velocitatem. Cic. discreuit Tusc. lib. 5 *Præstant valetudine, viribus forma, acerrimis integerrimisq; sensibꝰ, adde etiã si lubet pernicitatem*, Virg. Georg. lib. 3. hoc sensit.

Dura iacet pernix instrato saxa cubili.

Vt illud sit celeritatis, hoc patientissimæ fortitudinis.

Metũ, Timorẽ, Formidinẽ, Pauorem, Cicero discreuit Tuscul. lib. 5. *In quem autem metus in eũ formido, timiditas, pauor, ignauia incidit.*

Innocens est non nocens, & *Innocuum* illæsum. Virg. lib. 2.

Et sedere carinæ Omnes innocuæ.

Legere & Eligere, non sub eadem significatione intelligi vult Varro de re rustica, *Vna non solùm legitur ad bibẽdũ, sed etiam eligitur ad edendũ.* Vt sit *legitur*, colligitur, vt plerũque, *eligitur* verò melior quæq; de plurimis.

Miserari est flere & lamentari. *Miserari*, miserationum alienis casibus exhibere, & significatione actiua ad primum affectum, passiua ad secundum.

Aceroſum & Aceratum vtrunque nouè positum, sed distanti proprietate signatum. *Aceroſum* namque panem farre minus purgato, ac sordibus à candido separato dicendum veteres putauerunt. Lucil. lib. 25.

Quę gallã bibere ac rugis cõducere vẽtris
Farre aceroſo olei decumano pane coegit.

Hunc Græci ἀκίνυρον vocant. *Aceratum* verò est lu-

est lutum paleis mistum, vt lateratiis vsus est. Lucil.lib.10.

Nam laterem qui ducit, habet nil amplius vnquam,
Quàm commune lotum è paleis, cœnúmque aceroſum.

Multum infinitum est, *Satis* finitum: Auaris illud, hoc parcis & se continentibus applicandum est Lucil.lib.18.

Deniq; vt stulto nil fit satis, omnia cũ sint.

Omne atque totum volunt quidam esse seiunctum, vt *Omni* plus esse *Totum* putent: cùm indiscretè inter auctores frequenter positum legerimus, vt vtrunque cum significantia vniuersitatis. Quid quod *Totum*, quod plus putatur, non pro cuncto alicubi accipi potest. Virgil.Georgic.lib.3.

-totas
Aduoluere focis vlmos, igníque dedere.

Vt sit totas, integras: non omnes, quæ in mũdo sunt vlmos.

Eniti, Inniti, Obniti, cùm ex vno sint intellectu, acceptis tamen præpositionibus fiunt diuersa. *Eniti* enim potest videri aut aliquam gratiam, aut honorem, aut vtilitatem ærumnoso tendere sine labore, quanquam in aliquibus grauius audiatur, vt sint *enixæ*, parien di labore defunctæ. *Inniti* autem, incumbere, manifestum est. Virg.lib.6.

Ille vides pura iuuenis qui innititur hasta.

Obniti verò est, contra aduersarium oblu-ctari. Virg.4.Georg.

Vsqueadeò obnixi non cedere.

Illix & Illex hoc discernuntur, ab illiciendo *Illix*: *Illex* verò à quo lex non seruetur. Plaut.Pænulo,

Qui malæ rei antè fuimus Ilices.
Idem Persa,
Iniurie, illex, labes populi.

hoc est, viuens sine lege, sine iure.

Ergastulum & Ergastulus vt genere, ita & intellectibus differunt. Nam neutro carceris locus est masculino, custos loci pœnalis.

Fremere est magnum sonare. Virg. Ceorg. lib.2.

Fluctibus & fremitu assurgens Benace marino.

Frendere cum gemitu vel iracundia, miserum aut minax sonore. Virg.lib.3.Æneid.

Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem,
Dentibus infrendens gemitu.

Fora & Fori, vt genere, ita & intellectibus discernũtur. Neutro loca sunt, quibus ius dicitur: masculino, spacia in nauibus. Vt idẽ lib.6.

Inde alias animas, quæ per iuga longa sedebant
Deturbat, laxátque foros.

Vel locus apertus ac patens, vnde & gladiatores foros facere dicuntur, cùm longo sectantur circuitu.

Educere est extra trahere. *Educare*, enutrire, & prouehere. Varro Catone, vel de liberis educandis, *Educit enim obstetrix, educat nutrix, instituit pædagogus, docet magister.*

Aborsus ille dicendus est, qui & in primis mensibus, cùm conceptui exordium factum est. *Abortus* prope tempus pariendi: tunc enim moritur, quod nascitur. In plurimis hoc reconditum inuenimus.

Agrætij.

Verimus coniunctiuo modo, tempore præterito. *Fuerimus* eodem modo, tempore futuro.

Cùm diceres: verbo actiuo, cõiunctiuo modo. *Diceris*, verbo passiuo, indicatiuo modo.

Miramur opera, *Admiramur* virtutes.

Labium superius dicitur. *Labrum* inferius.

Rostrum non est, nisi quod incuruum est.

Exercitus laboribus. *Exercitatus* studiis.

Minores res esse aliquas, aut homines dicimus: nam *minoris* emptum aut æstimatum aliquid rectè dicimus, sicut est. *Pluris*, quod maioris summa taxatur.

Plures de multitudine scribimus, *Plures* comparatiui gradus. Cic. *Vnus plures prædonum duces cepit Seruilius, quàm cæteri.* Positiuum habet *Multi*, superlatiuum *Plurimi.*

Cepit, de capiendo. *Cœpit*, de incipiendo.

Vterque venit. *Vtrique* veniunt. Cic. *Iubeo promi vtrosque, binos vt habeam.*

Comparia vasa Delphica semper sunt: vnde ipse Cicero dicebat, *Scyphorum paria cõplura.*

Quæritur de inquirendo. *Queritur* de plorando dicimus: & sic *Quæstus* lucro, & *Questus* lacrymarum.

Poculum vas est. *Potio* quod hauritur. Cic. *Accepto poculo subitò in media potione exclamauit.*

Dimidiatum calicem bibi, non *dimidium* dicere debemus: non enim ipse vas bibis, sed quod intra vas est.

Olim & Quondam, & aliquando tria tempora tenent, præteriti, præsentis, & futuri: affatim inueniuntur exempla. Præsentis demus, quod difficile videtur. Virg.

Tumidis quod fluctibus olim
Tunditur. Idem,
Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.

Cic. *Expergiscimini aliquãdo & capescite Rẽp.*

Conscribere est multa simul scribere. *Exscribere*, quod ab aliis scriptum sit, transferre. *Transcribere*, cùm ius nostrum in alium trãsit. *Inscribere* accusationis est, vel occasionis. *Adscribere* significationis est. *Describere* dictionis vel ordinationis.

Extruere, est in altum struere. *Instruere* aciẽ vel actionem. *Astruere*, affirmare. *Constituere*,

ſtruendo coniungere. *Subſtruere*, eſt aliqua ſubſternere, ſuperpoſita re.

Memini me facere, dicere debemus, non, *Memini me feciſſe*: nam *Memini*, ſermo eſt totus præteriti temporis, qui ante factam rem in præſens reuocat. & ſi dixeris: *Memini me feciſſe*, duo præterita ſimul iungis. Cic. *Memini Pamphilum Lilybetanum mihi narrare ſolitum.* Idem infrà, *Reſpondi Metello Vt debui, & memini me dicere.* Terent.

Ego illam vidi virginem, forma bona, *Memini* videre. Virg.

memini, fama eſt obſcurior annis,
Aruncos ita ferre ſenes.

& multis præterea in locis. Neque inuenitur vbi ab aliis magnis auctoribus *Memini* ita poſitum ſit, vt non addatur aut etiam, aut aliquantus ſermo, qui præſens tempus reſtituat, niſi vno loco, & hoc quaſi mirabile,

Namque ſub Oebaliæ memini me turribus altis
Corycium vidiſſe ſenem.

quod poetæ pro neceſſitate metri licuit vſurpare.

Inſtar illius rei dicere debem⁹, nõ ad inſtar.

Arbor omne lignum dicitur. *Arbos* non niſi fructifera.

Hora dierum. *Ora* pro finibus.

Pignera rerum. *Pignora* filiorum & affectionum.

Columbæ, quæ manſuetæ fieri poſſunt, & domibus aſſueſcere. *Palumbes* feræ, arboribúſque & ſiluis, ſaxiſque inhabitantes.

Veniũt, qui accedũt: Væneũt, qui vẽdũtur.

Conſueſcimus bona. *Inſueſcimus* mala. Aſſueſcimus vtraque.

Contingunt bona. *Accidunt* mala. *Eueniunt* vtraque.

Fungi agere eſt. *Defungi* eſt deficere, vel peragere.

Adoleſcere augmenti eſt. *Inoleſcere* coagmenti. *Exoleſcere* vaneſcentis.

Auenæ ſteriles, germen eſt. *Habenæ* dicuntur retinacula iumentorũ: hoc de habẽdi poteſtate, illud de occupandi auiditate dictum.

Deuncem, decem vncias. *Diuncem* vndecim.

Pulchritudo formæ: in viris *Dignitas*: vnde Cic. pro Cælio. *Quis non poſſit huic ætati, atque dignitati, etiamſi ſine ſuſpicione, at non ſine argumento maledicere?* In fœminis autem *Honeſtas* dicitur: vnde Terent. de horrido & ſene Eunucho,

Illúmne obſecro inhoneſtum hominem, ſenem, mulierem?

Formoſus verò in luxurioſis, vt,

Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexim.

Ipſe pronomen dignitatis. *Ille* abiectionis, Terent. in And.

Id iſti vituperant factum.

Donũ dãtis eſt. *Munus* accipiẽtis: illud à dãdo, hoc à muniendo vel à mouẽdo dicimus.

Has manus, huius hominis dicimus. *Hanc* manum, multos homines coniungentes.

Coarguere eſt coercere, & compenſare.

Arguere oſtendere & patefacere. Virg.

Degeneres animos timor arguit.

vnde argumenta dicuntur, quæ cauſam cauſæ oſtendunt.

* *Sunt* ſermones (vt ita dixerim) communes duo ſibi contraria ſignificantes.

Victor eſt ille, qui portat, & qui portatur.

Hoſpes eſt, qui recipit, & qui recipitur.

Sacer eſt, venerandus & execrandus. Virg.

Auri ſacra fames.

Vltus eſt vindicatus & punitus.

Gratia malæ & bonæ rei cauſa, nam ſic dicimus inimicitiarum, vel beneficij gratia. Ita vt Salluſt. Opprobrij gratia. Cic. *Religioni & ſupplicij gratia, colendam & fruendam tradiderat.* Et Terent.

Quî referam ſacrilegio illi gratiam?

Suffragia populi, & quæ honorãt, dicũtur, & quæ donantur. Cic. de præfectura vrbana, *Iſtum ſex illis populi ſuffragiis redimere potui.*

Donamus, & illud, quod damus: & illum, cui damus.

Afficimus honore. *Afficimus* iniuria.

Eleuamus, & quæ in altum extollimus, & quæ alleuiamus, id eſt, leuiora facimus.

Subducimus, & quæ retrò ſubtrahimus, & quæ in promptu afferimus bello. Salluſt. *Catilina optimũ quenque in primã aciẽ ſubduxit.*

Pudet, & quæ ab alterius facto, & quæ de ſuo, vt in Adelph. de verbis Æſchini,

Vbi eum pudet fratris nõ ante confeſſum.

Supremus, *Summus & Vltimus*, & ſuperiorem & inferiorem ſignificat.

Altũ, & quod ſurſum eſt, & quod deorſum.

Procul, & longè & propè ſignificat. Vt,

clypeo eſt excuſſa ſagitta, procúlque
Egregium autorẽ, latus inter & ilia fixit.

Damnatus, *& Addictus*, *& obligatus*, vel potius abſolutus. Virg.

Quem damnet labor, aut quò vergat.

id eſt quem virtus ſua abſoluat, aut victorem faciat. Nunquam enim Virgilius in duobus locis vnam rẽ ponebat, præſertim cùm AVT, interponeret coniunctionem diſiunctiuam Idem alio loco,

Damnabis tu quoque votis:

ſicut voti reus, dixerat hic, ita & abſoluendos dixit: Vnde & *iure damnas* iſtius & iſtum, *eſto ligatum* dicitur, hoc eſt, *ſoluendo, eſto iſtum*, quod ſolui omnibus modis neceſſe eſt, ciſi res aliena ligatur.

In præpoſitio vtrique caſui ſeruit. Cùm in loquelas tranſit, fit etiam communis intellectus, nã & ſatis & parũ factũ aliquid, vel non factum dicimus, ſicut *Impotens & infractus.*

Latère

Latère & Absconsum esse aliquid dicimus, & latè patére. Virg.

Et scuta latentia condunt. Et,

Quod torua solum sub fronte latebat.

Horridum dicimus despicabile aliquid.

Horrendum, admirandum. Virg.

Oculos horrenda in virgine fixit.

Aduocatur, daturus patrocinium: *Inuocatur* præstaturum auxilium. *Euocatur* præbiturus obsequium.

Illuuies sordiũ est: *Ingluuies* vẽtris. illud qui dem à lauando, hoc ab inglutiendo dictum.

Torres, lignũ præustum: *Torrens*, aqua præruptè decurrens.

Commonemus præterita: *Admonemus* præsentia: *Præmonemus* futura.

Ne, multas significationes habet. *Vt*, *Ne quære doceri*. *Ne longa*, aduerbium prohibẽdi. *Ne breuis*, coniunctio disiunctiua. vt est,

Hominésne feræne.

Ne longa coniunctio causalis, Vt est,

Ne tenues pluuiæ. Et,

Ne subeant herbæ.

Temeritas sine cõsilio dicitur. *Audacia* post consilium.

Velocitas pedum & corporum. *Celeritas* animorum atque factorum.

Gaudium animi lætitia est: *Exultatio* membrorum atque factorum.

Vlcus est, quod nascitur. *Vulnus*, quod ab alio infertur.

Viuum, de victuro dicimus. *Viuentem*, de morituro.

Nascitur, quod de vtero decedit. *Enascitur* quod de terra aut de aqua exurgit.

Adducitur quis ad rem inhonestam: *Perducitur* ad studia: *Deducitur* ad honorem.

Eluxit qui luctum deponit: *Illuxit*, cùm lumen apparuit.

Nunciatur de lõginquo: *Denũciatur* de præsenti: *Adnunciatur* de futuro: *Renunciatur* de excusando & repudiando. Cic. *Renunciata est tota conditio*. *Deportare*, deponere: *Adportare* est aliquid afferre: *Comportare*, in vnum locum conferre: *Exportare*, de loco tollere. *Tẽperantia* est animorum: *Temperatio* rerum: *Temperies* ventorum.

Passim aliquid inueniri rerum, de re corporali rectè dicimus. *Affatim* de re aliqua incorporali: primùm enim de incessu, illud de affatu dictum.

Lepus animal est. *Lepor* iucũditas voluptatis, vnde & gradum aliquid, *lepidum* dicimus. *Lepos* eloquij.

Recipimus aliquid deferendum rogati. *Suscipimus* nostra sponte.

Aspicimus sursum. *Conspicimus* palàm. *Respicimus* retro. *Inspicimus* intus.

Præterea præteriti temporis. Sallust. *Nunquã Hispanos præterea tale facimus facere audiui*. *Temporis futuri*. Præterea haud suspecteris.

Eo verbum primæ personæ, facit *Eo, is, it*. *Eò* aduerbium loci, vt si dicis,

Eò redactus sum.

Eho aduerbium interrogantis est. Terent.

Eho Parmeno mi, nostin?

Eho est interiectio iubentis vel hortantis. Idẽ,

Eho puer, curre ad Bacchidem.

Heu interiectio dolentis est: *Eu* laudantis. Terent.

Eu Phormio, Idem,

Eu noster, laudo.

Heus aduerbiũ vocantis. *Heu* respondentis.

Limen ædium est. *Limes* regionum.

Arundo canna est ab ariditate dicta. Vt,

Fluuialis arundo.

Harundo, telum è canna. Virg.

Hæret lateri lethalis harundo.

Hirundo auis est, quæ tignis adhæret. *Hirudo* sanguisuga dicitur.

Spirare viuentis est. *Expirare* mortui.

Pertinacia malæ rei. *Perseuerantia* bonæ.

Consequimur studio. *Obsequimur* officio. *Persequimur* iniuria. *Prosequimur* ordine. *Assequimur* voto.

Nihil aduerbium. *Nihils* nomen est.

Nemo momenti. *Nullus* nihil dicitur.

Genus familiæ. *Gentem* regionem rectè dicimus.

Lætamur de nostris. *Gratulamur* de alienis. Hoc gratificans lætitia, Cicero dixit, *Neque istius hominis perditi subita lætitia, quàm huius hominis amplissimi noua gratulatio, diutiùs eum commouebat*.

Herbidum locũ dicimus, in quo herba est, etsi aridus esse cõsueuerit: *Herbosum*, qui herbam facilè generat, etiamsi ad tempus aridus sit. *Aquaticam* potionem rectè dicimus, quæ aquam aliunde recipit. *Aquosum* locum, quòd ex se aquam fundat. Ita & *mericã* potionem, *merosum* autem vinum appellatur.

Attollit Aggerat, non attollit, adgerat scribendũ est. In compositione enim AD prępositio accusatiui casus corrumpitur. cùm seruire vocali incipit, quando eam muta sequitur. Integra autem permanet, quando semiuocalis, vt *adficit*, *adripit*. Huius rei ratio reddẽda est: vocales omnis vocis principes sunt, & dominæ literarũ, vtque sint vniuersa fortiora naturaliter faciunt, subiecta & adiecta sibi protegunt, æqualia autem & resistentia elidunt. Nam quemadmodum nonnũquam inter se collisa franguntur, interdum & Syna lœphã faciunt: Ita consonantes sibi creditas cõseruant, quarũ virtutẽ necesse est, vt semiuocales imitatæ vicina sibi muta tueantur.

Quęritur ab aliquibus quid distat inter *Super & Supra*, & *Subter & Subtus*. *Super* est qđ eminet. *Supra*, quod substratũ aliquid habet.

Item *Subter* est, quod ab re aliqua superiore premitur & conculcatur. *Subtus* est, quod demissum altiùs non contingitur.

Sinum dicimus exterius expansum receptaculum: *Gremium* vestis receptaculum, interius iacens secretum. Virg.

Pandentémque sinus, & tota veste vocãté
Cœruleum in gremium.

Gremium autem dicitur à contrario, ab ingressu difficili.

Dicimus *Adytum & Penum*, *& Penetrabile* eo quòd adiri & penetrari raro soleant.

Largitas, humanitatis est: *Largitio* ambitionis.

Crassari in corporeis est, & sanguineis.

Grassari aut animi aut crudelitatis.

Album natura tantùm est: Candidũ etiam studio: nam & corpori & animo aliquoties assignantur: *Albos* ergo capillos, carmen *candidum* rectè dicimus.

Muliebre dicimus à muliere aliquid factũ: *Mulierarium*, per mulieres ordinatum, & per viros gestum.

Iuuentus ipsa hominis ætas, *Iuuentas* dea poeticè, ἐκ, vt Græcè dicitur.

Delictum, peccatũ aliquando dicimus: Delictũ militiæ. At alicuius rei examinatæ *Delectionem* appellamus: nam *Diligi* affectionis, *Deligi* iudicij est.

Inter *Commodatũ & Mutuatũ* nõnihil distat. *Cõmodamus* amico pro tẽpore equũ, seruũ, vestẽ. hanc ipsam rẽ, quã dedimus, receputi. *Mutuò damus* pecuniã, triticũ, vinũ, & his similia, quæ mutuò data recipi necesse nõ est.

Ligat quis vinculo. *Legat testamento.*

Loqui est hominis. *Obloqui* est obtrectatoris. *Alloqui* suadentis est, vel hortantis, vel blandientis. *Eloqui* oratoris.

Percussum corpore dicimus, *Perculsum* animo. Cicero de signis, *Tandem illa face perculsos esse.*

Effertur, qui portatur. Et, *Efferunt*, qui laudando extollunt. Idem Cicero, *Nimium hæc illi fortasse efferunt.*

Discrimen & ad periculũ pertinet, & ad experimentum.

Indigenæ homines dicuntur. *Indigenes* dij. Idem *Indigetes*, vnde geniti dij.

Circumpedes sunt obsequia seruorum. *Antipedes* amicorum.

Insita arbor est, cui infissæ alienum germẽ includitur. *Adsita*, cui incolumi aliquid, vt sustineat, adiungitur. Horat.

Quia populus adsita surgit, *quippe quæ vitibus maritatur.*

Fremor est rumor hominũ. *Fremitus* ferarũ.

Flauum dicimus rubeũ, sicut Flaua Ceres. *Furuum*, nigrum. Horat.

Quam penè furuæ regna Proserpinæ.

Fuluũ, rubeũ & nigrũ. Vt, Fuluũ leonem, & fuluam aquilam, & fuluum aurum. Vt Virg.

Fulua pugnas de nube tuentem.

quę haberet igneum de cœlesti, & sordidum de lugubri, aut certè de Ænea iracundiã, de Turno tristitiã. *Fuluum* certè aurũ, cui ad decorẽ splendoris sui ingeniti aliquid addatur.

Postulatur aliquid honestè: *Poscitur* improbè. Cicero in Prumẽtaria, *Incipiunt postulare, poscere nimia.*

Aluus virorum rectè dicitur: *Vterus* mulierum: *Venter* vtroque modo.

Supplicia de tormentis dicimus: *Supplicationes* de precibus diuinis.

Triceni de tricenis dicens, *Trigeni* de trigĩta.

Accersit, qui vocat: *Arcessit*, qui accusat. Sic Cicero, *Nos capitis arcessere.*

Ecquando, increpando vel inquirendo, interrogantis aduerbium est. *Quando* simpliciter loquentis.

Ecce, cùm ostendis. *En*, cùm increpas. Cic. *En cui tu quoque liberos tutò committas.*

Hem, cùm dolor iram mouerit, aut cùm admiratio, cogitatióque stuporem.

Aceruus mobilis est: *Acerbus* immaturus.

Asper in moribus, & in signis.

Abitum sine aspiratione de abscessu scribis.

Habitũ de vestitu gestúq; corporis dicimus.

Primus è multis, & *Prior* è duobus. Ita, *Postremus*, de multis, & *Posterior* de duobus. Et, *Alter* de duobus dicitur: Alius de multis.

Ve interiectio dolentis est, sine æ: *Ve*, coniunctio disiunctiua.

Præmiũ cũ diphthongo, *Pretium* per t. sine æ. Veteres enim maiores res sermonis cũ diphthõgo, & quadã dignitate scribi voluerũt.

Precari, est rogare. *Deprecari* est purgare, & excusare. Virg.

Equidem merui, nec deprecor.

Cicero, *Quid faciet Hortensius, auariciane crimina frugalitatis laudibus deprecabitur?*

Fides de fidelitate dicitur, *Fidis* de chorda.

Disertus orator est: *Disertus*, derelictus.

Delator, qui defert ad accusandum: *Dilator* qui differt ad proferendum. Martialis,

Tradueta est Gyaris, nec cepit arena nocentes,
Et delator habet, quod dedit exilium.

Deluit, purgat: *Diluit*, temperat. Liuius de morte Mithridatis, *Quod cùm diluisset.*

Aduersumte, Aduersarius: *Aduersus te*, imitator.

Deduco, de amico producendo, *Diduco*, distraho.

Derectum, in rectum vadens: *Directum*, in latera aptatum.

Partem nomen est, *Partim* aduerbium.

Fastus de superbia, & facit genitiuum fastuum: *Fastus* de libris, & facit fastorum.

Expectatur vẽturus, *Spectatur* qui videtur, vel probatur.

Appãret, qui videtur. *Pãret*, qui obsequitur.

ÆLII DONATI, Arruntij Celsi, & aliorum Terentij interpretum.

Redimus, quod plerunque falsum est: *Intelligimus*, quod certum est.

Vtimur fructibus rei, quæ ab amantibus saluo vsu nobis subministrantur. *Abutimur*, quando deperdimus rem & fructum. *Vsui* est ager, domus: *abusui*, vinum, oleum, & cætera huiusmodi.

Scribit, qui verba adhibet tantùm: *Facit*, qui etiam argumentum componit.

Oratio, in sensu est: *Stilus* in verbis. *Oratio* ad res refertur: *Stilus* ad verba. *Stilus* non est in tempore, sed prolata oratione: *Oratio*, est in cogitatione, & in prolatu.

Orationem in sententiis dicunt esse: *Stilum* in verbis: *Argumentum* in rebus.

Auferimus ea, quæ cum fastidio cernimus: *Ferimus* ea, quæ cum honore tractamus.

Curatio, proprié medicorum est: *Cura* reliquorum. *Facere* est in opere esse: *Efficere* perfectionem designat.

Iustum, in quo nihil iniquum iubetur: *Clemens*, in quo etiã multũ de iusto remittitur.

Aduersum, sine dubio præpositio est. Vt, Aduersum te habeo gratiam. *Aduersus* participiũ potest esse, ab eo, quod est, Aduerto.

Scimus, quod certum est. In And.

Nam qui scire possis, aut ingenium noscere?

Noscimus, quæ adhuc incerta desideramus. In Hæcyra,

Forma in tenebris noscí non quita est.

Laudat etiã alienus: *Gaudet*, qui pater est.

Ferre, est cum certo tempore: *Perferre*, finem expectat euentus.

Feruntur onera: *Sustinentur* supplicia.

Dedere se pertinacibus. *Obsequi* superiorib.

Obsequium assentator debet: *Veritatem* amicus. In And.

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Duriter, sine sensu laboris: *Durè*, crudeliter: illud ad laborem, hoc ad sæuitiã. *Durè* in alterum, *duriter* in nos aliquid facimus.

Cibus, qui etiam delicatis præbetur: *Victus* in paruis aridisque alimoniis est cõstitutus.

Quærit, qui ad plenum & perpetuum reponit: *Quæritat*, qui vix quotidie inquirendo victum inuenit.

Amator fingere potest: *Amans* verè amat.

Spondet puellæ pater: *Despondet* adolescentis.

Metuo illum, qui mihi ipsi aliquid facturus est: *Timeo* ab illo, cuius causa possum aliquid mali pati, etiamsi ipse nihil in me mali consulat.

Efferri dicuntur cadauera mortuorum: *ire* propriè ad exequias. In And.

Effertur, imus. Virg.

Ite, ait egregias animas.

Forma immobilis est & naturalis: *Vultus* mouetur & fingitur. *Vultum* sibi fingere multi possunt, *formam* nemo.

Modestia, ad probitatem vultus & morum pertinet: *Venustas* ad naturam corporis.

Honestum ad formam: *Liberale* ad vultum.

Feci, quasi facinus: *facere* enim quis & homicidium dicitur: *Commerui* minoris culpæ est: *Peccaui*, multo minoris, vel leuioris. In And.

Quid feci, quid cõmerui, aut quid peccaui?

Damnum rei est: *Malum* ipsius hominis.

Æger animus dicitur: *Ægrotum* corpus.

Dare, est quod repetas: *Dedere*, est ad perpetuũ. *Damus* amicis: *Dedimus* tãtùm hostibus.

Lex ad homines: *Omen* ad deos refertur.

Segnitia ad agendum: *Socordia* ad considerandum. In And.

Nihil loci segnitiæ neque socordiæ.

Opem ferre dicitur in malis rebus, & iis, qui de salute dubij sunt. In Adelph.

Fer opem, serua me.

Opitulari & opitulatio dicta ab opem tollendo, hoc est, ferendo. In And.

Sin opitulor, huius minas.

In verbis παρήμιον dicitur. In And.

Inceptio est amentium, haud amantium.

In nominibus παρονομασία. Cic. *Facie magũ quàm facetus ridiculus.*

Παρήμιον quoties verba sunt: Παρονομασία, quoties nomina.

Temulentus vino: *Temerarius* natura. In And.

Sanè pol illa temulenta est mulier, & temeraria.

Sanus, qui saluus est: *Validus*, qui multum rerum necessariarum ad salutem.

Exanimatus est perturbatus. Virg.

Exanimata sequens impingeret agmina muris.

Exanimus, mortuus. Idem.

Corpus vbi exanimum positum Pallantis.

Iracundia, ex iniuria: *Dolor*, ex miseria.

Inuenustus, cui displicens obiicitur: *Infelix*, cui placens negatur.

Ineptum, quod à quouis reprehendi potest.

Falsum, quod etiam prudentẽ possit fallere.

Sollicitudo est, quæ inhæret mentibus: *Sollicitatio*, quæ ab alio fit.

Amor, aduersus inhumanitatem: *Pudor*, aduersus ingratum animum.

Obtestatio dicitur, quando eũ adiuramus, quem rogamus: *Oramus* per eas res, propter quas rogamus. Virgil.

--per euersæ genitor fumantia Troiæ
Excidia obtestor.

Oramus, quæ bona sunt: Supplicamus in aduersis magis, vel cum lachrymis.

Lassus cura, ex præterita spe: *Confectus*, sic vulneratus aut percussus, vt sanari non possit. Conuenit gladiatoribus. Cicer. in Catil. *Gladiatori illi confecto & saucio.*

Lassus adempta attentione: *Confectus* cura, confirmato timore.

Fit, quod verum est: *Fingitur*, quod falsum est: *Inuenitur*, ne temerè fiat: *Efficitur*, vt in effectum perducatur.

Quæ opinamur, putamus: *Quæ putamus*, incerta sunt.

Promissio & Pollicitatio eandem vim habent: sed *Pollicitatio* maioris asseuerationis est.

Imponitur manus rebus, cùm perficitur id, quod cœperit. Virgil.

Imponit regina manum.

Relinquuntur res, cùm imperfectæ manent. Idem, Atq; opere in medio defixa reliquit aratra.

Petimus precariò. *Poscimus* imperiosè: *Postulamus* iure.

Expectamus tã bona quàm mala: *Speramus* bona tantùm.

Assolet consuetudinis est: *Oportet* rationis.

Coràm ad certas personas refertur. Vt,

Coràm quem quæritis, adsum.

Palàm ad omnes.

Veretur liber: *Metuit* seruus.

Despicere & Disquirere consilium: *Despicere*, deorsum aspicere.

Timor est malorum: *Pudor* tantùm bonorũ.

Aduerbia temporis aut certa sunt, vt, hodie, eras: *Aut incerta*, vt dudum, nuper. Itaque in certis certum additur tempus, vt iamdudum nunc, nuper.

Pudor est mali facti: *Verecundia* recti & honesti.

Expostulare est querelam apud eum ipsum deponere, de eo ipso qui fecit iniuriam: *Postulare* autem, querelam dicere de altero apud alterum.

Amoliri dicuntur ea, quæ cum magna difficultate & molimine summouentur & tolluntur è medio: *Discedere* dicitur, qui facilè abit è medio.

Amicus animi est: *Amator* corporis.

Amator qui ad tempus: *Amicus*, qui perpetuò amat.

Interrogatio est, cui necessariò respondetur aut etiã, aut non: *Percontatio*, cui nihil horũ.

Grandis ad partem ætatis refertur. Vt grãdis natu: *Maior*, generaliter & ad summam ætatis refertur, & ad comparationem ætatis pariter ponitur.

Commodum esse quis potest, & alieno tempore superuenire: *Opportunus* malũ etiã aduentum habere potest: *Commodum* in homine est, *aduentus* in eius facto.

Quantumuis & quantuis differunt, nam alterum contemptionis, alterum laudis.

Confidentia interdum in bona significatione, interdum in mala ponitur: *Fiducia* semper in bona.

Gaudemus nostris: *Gratulamur* alienis.

Sempiternum ad deos pertinet: *Perpetuum* propriè ad homines.

Vsuus perit, qui etiã dormiẽs opprimitur. *Videns* perit, qui vigilãs vim patitur & perit.

Falsum est, quo tegitur id quod factũ est: *Vanum* quod fieri non potest: *Fictum*, quod non est factum, & fieri potuit.

Falsum est fictum mendaciũ, simile veritati: *Vanũ* nec posibile, nec verisimile: *Fictum*, totum sine vero, sed verisimile: *Falsum loqui*, mendacis est: *Fictũ*, callidi: *Vanum*, stulti. *Falsum* loqui, culpæ est: *Fictum* virtutis: *Vanum*, væcordiæ. *Falsis* decipimur: *Fictis* delectamur: *Vana* contemnimus. Sic Arruntius:

Prudentia naturalis est: *Gnaritas* extrinsecus venit. *Imprudens* per se: *Ignarus* per alios.

Restituimur iis, quibus nos volumus: *Reddimur* iis, qui nos volunt. *Restituimus* volentem: *Reddimus* volentibus

Restituitur cupiẽs: *Redditur* cupiẽtibus: *Redditur & restituitur* cupiens cupientibus.

Expectatio certorum: *Spes* incertorum. *Expectatio* rerum propinquarum: *Spes* longinquarum. *Expectatio* destinat tempus: *Spes* nõ destinat.

Expectamus ante diem: *Speramus* ad diem.

Locus natalium est: *Ordo* fortunæ.

Consilium, in bonis animi: *Res*, in potestate fortunæ.

Lanij, qui laniunt pecora: *Lanista*, qui laniendis præsunt gladiatoribus.

Ducitur quis, ad supplicium: *Deducitur* ad lætitiam.

Cura, mentis est: *Curatio*, medicinæ: *Cura* diligentiæ.

Proxima nobis aut præterita sunt aut futura: *Præsentia* ea sunt, in quibus nũc sumus.

Labra sunt superiora: *Labia* inferiora.

Adducimur vnde nolumus: *Ducimur*, quò volumus.

Cessat desidiosus: *Requiescit* defessus.

Facetus est, qui facit verbis, quod vult: *Lepidus*, qui politus est, vt χαρίεις. *Lautus*, qui mũdus & splendidus est.

Oscula officiorum sunt: *Basia* pudicorum affectuum: *Suauia* libidinum vel amorum.

Dolus à lædendo dictus est, id est, à dolando, id est, minuendo. Nam & δόλος Græcis læsio dicitur, & *Dolones*, tela quædam bellica: & *Dolare* fabri, lignum est ascia cædere.

Prædicamus vt res sunt: *Laudamus* extollẽdo. *Prædicamus* voce. *Laudamus* argumentũ.

Statura corpori ascribitur. *Status* ad habitum refertur. *Status* est σχῆμα. *Statura*, longitudo corporis.

Indicat is, qui de se volens aliquid, & de aliis etiam prodit: *Cōfitetur*, qui de se tantùm, & qui inuitus.

Ius est, quod omnia recta & inflexibilia exigit: *Aequitas* est, quæ de iure multùm remittit.

Rursum est introuersum: *Prorsum*, prius versum.

Fides in concipiendis comminationibus: *Denunciatio*, comminantis est.

Iniuria, quæ fit innoxio: *Ius*, illa vindicta, quæ redditur reo.

Mancipia dicūtur, quòd manu capta sunt: *Serui*, qui seruati sunt, cùm eos occidi oporteret iure belli.

Concertatio ipse actus. In Adelph.

Nunquam vidi iniquius concertationem comparatam.

Certamen, res ipsa, de qua certatur. Virg. 5.

Velocis iaculi certamine ponit in vlmo.

Diuiduum à diuisione: *Dimidium* à dimensione dicimus.

Memor, qui apud se meminit: *Gratus*, qui meruit hoc nomine vocari, dū vicē reddit.

Laudat coràm, qui non tacet apud alios & hoc agit nō per epistolam, sed ipse pręsens: *Laudat* in os, qui apud ipsum loquitur qui collaudat.

Genus ad viuos pertinet: *Familia* etiam ad defunctos.

* *Genus* ad nobilitatem: *Familia* ad copiam refertur.

Raptio ad personam refertur: *Rapina* ad rem: *Raptus* ad stuprum proprie.

Ducimus volentes: *Abducimus* inuitos.

Suademus facilia: *Persuademus* difficilia *Suadere* facientis est: *Persuadere* perficientis.

Ordo vel bonorū vel malorū dicitur: *Grex* vel bonorū, vel malorum est, & leuium. Cic. *In his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique versantur.*

Ineptū, est tātùm stultum: *Absurdum*, quod & stultum est, & in ipsa stultitia diuersum, & quasi sibi repugnans.

Ludere piscem, est non læsum viuere: *Natare*, quod etiam languidi possunt.

Lenitas ad permittendum: *Facilitas* ad ignoscendum.

Prauum est quod ipsum lædit facientem: *Malum*, quod alios tantùm.

Pudet, in his, quę turpiter facit: *Piget*, in his quæ cū damno & malo, *Pudere* etiam ad dedecus: *Pigere* ad dolorē refertur. *Pudet*, quod turpe est. *Piget*, quod dolet.

Aggredimur, de longinquo: *Adorimur*, ex insidiis, & è proximo.

Patronus aut temporale nomen est defensoris, aut certè appellatio, per quam ostenditur, quid illi cultus aut obsequij debeatur: *Parens* autem veri amoris nomen est.

Deficit socius: *Prodit* parēs: *Deserit* patron9. Sallust. *Post defectionē sociorum & Latij*. Tertē.

Prodidisti & te, & illam miseram, & gnatum quod quidem in te fuit.

Plaut. Qui liberos habent, eos deserunt.

Bonus est, qui non nocet: *Liberalis*, qui etiā prodest. *Bonus*, qui non peccat in facto: *Liberalis*, qui nec in verbis.

Orare est placidos petere: *Obsecrare*, iratos rogare. *Obsecrans* plus facit, quàm *orans*: Plus *orans*, quàm *rogans*.

Torquemus hominē: *Extorquemus* veritatē.

Obnunciat, qui malam rem nunciat: *Annūciat*, qui bonam.

Erratio est pecudum: *Error* animi est, & loci, in quo erratur.

Coràm indiget adiectione: *Palàm* non indiget. *Coràm* ad certas personas refertur: *Palàm* generaliter dicitur.

Circūspicimus pręsentia: *Prospicimus futura.*

Despondet puellam, qui petit: *Spondet*, à quo petitur.

Ira de causa est: *Iracundia* de vitio multùm irascentis.

Conseruamus parta: *Quærimus* noua: *Parcimus* omnibus.

Ligare est iniicere alicui vincula: *Alligari* qs dicitur ad aliquid, sine quo esse nō possit.

Ridet, qui simpliciter ridet: *Deridet*, qui alterius irrisione & contemptu ridet.

Ducere est apud alium & palàm: *Subducere* apud seipsum & secretò.

Facilis est, cuius ira citò soluitur: *Clemens*, qui non irascitur.

Clemens est circa rectè agentes: *Placidus* etiam circa delinquentes. *Clementis* est, nulli lædere os. *Placidi*, arridere omnibus.

Clemens animo: *Placidus* vultu.

Sæuus factis: *Tristis* animo: *Truculentus* vultu. *Tristis*, qui dolet: *Truculentus & Sæuus*, qui terret.

Probus sibi: *Modestus* apud alios.

Adiutor dicitur in re bona: *Impulsor* in mala.

Adiutor à non irascente: *Impulsor* à criminante & irato.

Vitium est, si tonat tantùm: *Calamitas*, si tonat, & grandinat, & etiam fulminat.

Calamitas παρὰ τὴν καλάμην dicitur: *Clades*, quia clamatur: alius grandinis culmū frangentis, aliud furti aut doli mali. Sic Probus.

Orator est, dum agit: *Exortator*, cùm impetrauerit: Aliud dicentis, hoc effectitiam significationem habet.

Docet poeta: *Discit* Scenicus.

Fidus in maximis: *Fidelis* in minoribus negotiis.

Fidus est amicus: *Fidelis* seruus.

Monemus consilio: *Hortamur* impulsu.

Spoliare est, non minimam partem auferre: *Mutilare*, aliquid detrahere, sine quo res

esse non possit. *Lacerare*, cùm omnino non habeas, quod imminuas.

Agere, est aliquid necessarium facere: *Agitare*, voluptarium.

Expostulatio, apud illum ipsum, qui peccauit, *Postulatio*, de illo apud alterum.

Visere, officij est: *Videre*, quærẽtis aliquem.

Visere officij est apud ægrotos: *Videre* cognitionis.

Scimus, quæ ad nos deferuntur: *Rescimus* cælata.

Confessio bonæ rei est, *Coniuratio* malæ.

Dedecoratur, quod honestũ est in animo. Horat. Dedecorant bene nata culpæ.

Turpatur, quod honestum est corpore.

Opera est, si sciẽtes læserimus. *Culpa*, si nescientes: alterũ sceleris, alterum stultitiæ est.

Refellit, qui negat: *Purgat*, qui fatetur, & sic defendit. *Refellimus*, per coniecturam: *Purgamus*, per cæteros status.

Iratus, qui ex aliqua re lacessitus irascitur. *Iracundus*, qui ex parua, nullâve causa præcedente irascitur.

Rursũ propriè retro: *Prorsũ* antè significat.

Trepidatio ad vocem refertur loquẽtium. *Cursatio* ad sonum pedum. *Trepidatur* ab his qui morbum putant. *Cursatur* ab his, qui raptum sciunt.

Exanimatus est conterritus, conturbatus. In And. Quidnam Pamphilum exanimatum video?

Exanimus verò est occisus. Virg.

Corpus vbi exanimum positum Pallantis.

Fortuna in incerto: *Fors Fortuna* in bono ponitur. Virg.

Si qua in te fortuna fuisset. Et ipse,

O fors fortuna.

**Fortuna* dicta est incerta res. *Fors Fortuna*, euentus fortunæ bonus.

Tecta, ne videantur: *Tacita*, ne dicantur.

**Tecta* sunt, ne hæc alij sciant: *Tacita*, ne ipse indicet.

Sobrini ex duabus sororibus: *Consobrini* ex fratre & sorore. *Consobrini*, cùm de fratre natus est alter, & alter ex sorore, cùm ex fratribus, *Patrueles* dicuntur.

Mereri bona dicimus: *Commereri* mala, id est, delinquere, peccare. In Hecyra,

Sæpe, quod vellem, meritam scio.

Virg. Ego te, quæ plurima fando

Enumerare vales, nunquam regina negabo Promeritam.

Scimus manifesta. *Rescimus* occulta.

Prospicere futura. *Iudicare* præsentia.

Edicimus, quod iubemus fieri. *Interdicimus*, quod vetamus fieri. *Edicimus* vni generi hominum. *Interdicimus* diuersis.

Agit, qui rẽ iustã dicit: *Orat*, q animo demisso precatur, vt quasi beneficiũ præstetur sibi.

Scitũ dicũt, quod placet: *Inscitũ* q̃ displicet.

Offerimus iniuriam non merenti. *Reddimus* ei, qui meretur.

Accersi dicitur vxor ad maritum. *Abduci* à marito ad diuortium. Virg.

Et gremiis abducere pactas.

Facilis ad peccatũ, *Beneuolus* ad irã refertur.

Segregari dicitur quis à meretrice: *Seiungi* ab vxore.

Redditur nobis, quod nostri cupidum est.

Restituitur nobis, cuius cupidi sumus.

Rescisc unt ad quos pertinẽt & qui nesciũt: *Sciunt*, qui negligunt. *Rescisc imus* ex alio: *Scimus* etiam per nostram opinationem.

Bonitas in omnibus generaliter rebus est. *Aequanimitas* in spectãdo, *Bonitas* in probandis his, quæ bona sunt. *Aequanimitas* in ignoscendis vitiis atque delictis.

Metuimus eos, qui nos amant: *Timemus* etiam inimicos.

Vtimur cum honore: *abutimur* cũ iniuria.

Cura est in spe bonorum: *Solicitudo* in metu malorum.

Refutatio in rẽ est: *Confutatio* in personam.

Stillare est guttas emittere è corpore: *Extillari*, ipsum corpus guttatim finiri.

Deliratio senectuti cõuenit: *Timor* cõsciẽtię.

Fl. Sosipatri Charisij ex artis Grãmaticæ institutionibus.

Seruitũ multitudo est seruorum: *Seruitus* conditio seruiendi: sed veteres indifferẽter seruitium & pro seruitute posuerunt. Virgilius Æneid 3.

Seruitio enixè tulimus.

Mendum in mendacij significatione dicitur: *Menda* in culpa operis aut corporis.

Eboreum, & *Eboratum*, & *Eburnum*, ita placuit distingui, vt *Eboreum* sit ex solido ebore confectum: *Eboratum* extrinsecus ebore ornatũ: *Eburnum* à similitudine eboris aptatũ.

Podagrosus à podagra bene dicitur: Sed & *Podagricus* à pedum ægritudine.

Aeditimus dicitur, qui ædem seruat, quasi ædis intimus: *Aedituus*, ab æde tuenda.

Cùm dicimus *Hispanos*, nomen nationis ostẽdimus: Cùm autem *Hispanienses*, cognomen eorum, qui prouinciam Hispanam incolunt, etsi non sint Hispani.

Lanius dicitur, vt Terent.

Lanij, coci.

Lanio autem quasi diminutio lanij.

Cubicularius est custos cubiculi: *Cubicularis* verò lectus, cubiculo aptus.

Caligarius artifex: *Caligaris* clauus.

Clypeus genere masculino, significatione scuti ponitur, vt Labienus ait: neutro autem genere, imaginem significat. Plinius dubij sermo-

sermonis secũdo, indistincto genere dici ait, sed litera differre, vt pugnatorium per *i Clypeum* dicamus, quod est à Clepere, id est, cælare dictum: Imaginem verò per u, à cluẽdo. Sed hæc differentia mihi displicet, propter communionem i & u literarum.

Munificus est tanquam beneficus: *Munifex* autem tanquam opifex & artifex: Itaque *Munificus* munera largitur: *Munifex* autem munere fungitur.

Diuinitus cùm dicimus, ex Dei mente factum significamus: *Diuinè* verò cùm laudamus.

Rediuiua dicimus, quæ post interitum redeunt: *Recidiua*, quæ ex suo casu restituuntur: vnde Virg.

Recidiua manu posuissem Pergama victis.

Necessitas imperij: *Necessitudo* sanguinis coniunctio. Sallustius tamen necessitudinẽ aut sæpe pro necessitate ponit, nec vnquam necessitatem aut ipse, aut quisquam veterũ.

Vicinia dicitur loci demonstratio: *Vicinitas* verò vicinorum conductio.

Longitudo mensura est: *Longinquitas* regionis aut temporis.

Largè qualitatis: *Largiter* quantitatis: vnde nascitur *Largitas* aut *Largitio*. Nã *Largitudo* nusquam inuenitur, nisi apud Nepotem.

Insomnia plurali numero significari volũt Grammatici *Somnia*: singulari verò numero *Vigiliam*. Vt Pacuuius in Antiopa dixit,

Perdita illuuie atque insomnia.

id est, vigilia.

Chilones dicuntur, quorum capita oblonga & compressa sunt: *Chilones* autem cũ aspiratione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χείλη, vnde Chilones, improbius labeati.

Nihil si dicas, quantitatem uotas: Si verò *Nihili* adiuncta i, hominis mores.

Labra modica: *Labia* immodica, & inde *Labiones*.

Lingula cùm non à linguendo dicta est, in argento. In calceis verò *Lingula* à ligando: Sed vsus *ligulam* sine n frequentat.

Saturitas in cibo tantùm dicitur: In cæteris verò *Satietas*.

Stirps in significatione sobolis fœminino genere dicitur, vt ait Virg.

Heu stirpem inuisam.

Sed cùm materiam significat, masculino modò stirpem rectum. Idem,

Sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum
Sustulerant.

Breuis in natura: *Pusillus* in corpore, vt *Breuis* dies, *Pusillus* homo.

Pomata dicuntur, vbi poma nascuntur, vt oliueta: *Pomaria* autem, vbi seruantur, vt Penuaria.

Intrò est, in locum: *Intus*, in loco dicimus.

Quando acuta prima syllaba interrogationem temporis significat. Vt,

Quando erit illa dies?

Sed si posterior grauetur, significat quoniam vel quandoquidem. Virgil.

Quando tot stragis aceruos.
Teucrorum, tua dextra dedit.

Tergũ hominis: *Tergus* pecoris nominatur.

Here, quàm diu: *Heri*, quando: ita enim quidam putant dici debere.

Accedo tibi, eadem tecum sentio: *Accedo* te, id est, ad te venio.

Q. Asconij Pędiani interpretis Ciceronis.

Populati auaritia: *Vexati* libidine & crudelitate.

Sunt, qui *Templa* esse dicant, singulorum diis attributorum locorum: *Delubra* multarum ædium sub vno tecto, à diluuio pluuiæ munitarum: *Fana*, vnde fata petuntur.

Rogare, vt hominem: *Orare*, vt Deum.

Qui defendit alterum in iudicio, aut *Patronus* dicitur, si orator est: aut *Aduocatus*, si aut ius suggerit, aut præsentiam suam amico commodat: aut *Procurator*, si negotium susçipit: aut *Cognitor*, si præsentis causam nouit, & sic tuetur, vt suam.

Præiudicium dicitur res, quæ cùm statuta fuerit, adfert iudicaturis exemplum, quod sequantur: *Iudicium* autem res, quæ causam litémque determinat.

Susçipitur totum: *Recipitur* pars. *Recipitur*, quod hinc pendet: Solum aliquid propter se susçipitur.

Asportare aliquid, vt intereat: *Deportare* vt mutet iocum.

Transigere, quod manifestum est: *Expedire*, quod definiendũ: *Absoluere*, quod diuidẽdũ. An *Transigere* est, quod aut confiteri non timeat, aut negationẽ excludat: *Expedire*, quod definitione soluatur: *Absoluere*, quod per qualitatem licitum esse monstratur.

Iniuria semper iniusta est: *Læsi* etiam aliquis iustè potest. Nam & qui iure damnantur, læduntur, sed non iniuria.

Corrupta iudicia sunt in iis, qui acceperũt pecuniam: *Contaminata* in iis, qui offensione ordinis infamantur.

Dies fœminino genere tempus, & ideo diminutiuè *Diecula*, dicitur breue tempus & mora: *Dies* horarũ duodecim generis masculini est. Vnde *Hodie* dicimus, quasi hoc die.

Perditum, quod inueniri non potest. *Profligatum*, quod potest.

Peius *Prodere*, quàm *Oppugnare*, propterea quòd *Oppugnare* inimici & hostis officiũ est: *Prodere* grauius, cùm ad eos, qui ãmici esse debent, referatur hoc verbum.

Alacer dicitur is, cui omnis sensus, in suo quisque loco degit. *Lacer* verò qui sic est affectus, vt vultu indicet adesse animum non sincerum sensibus suis: Qua re cognita illud quoque intelligitur, aliud esse *Alacrē* aliud *Lætum*. Sunt, qui *Alacrem* festinantē & properum putant, quasi alis acrem.

Apertè ad verba pertinet non obscura: *Palàm* ad præsentium multitudinem, & qualitatem frequentis loci.

Destrictus potest esse sine vinculis in diuersum manu ducentium ferri: *Obligatus* etiam notis vinculorum in loco intelligitur: Plus est ergo *obligatum* esse, quàm *destrictū*.

Intelligitur aliquid argumētis: *Animaduertitur* sensibus præsenti animo vtētibus: Plerunque enim *Aduertimus* rem aliquam oculis, aut quouis sensu corporis sine animi attētione: Ergo plus est *Animaduersum*, quàm *Intellectum*. An ab aliis *Intellectum*, ab aliis *Animaduersum* intelligi posset? quod si est, rursus plus erit *Intelligere*, quàm *Animaduertere*.

Deponitur in sequestri: *Accipitur* ab eo, qui corrumpitur: *Recipitur*, id est, promittitur, id est, pro iudicato respondetur.

Sequestres sunt, apud quos pecunia deponitur: *Interpretes*, per quos inducitur pactio.

Argumentari & Argumentis vti ad rē probandam: *Dicere*, amplificatione vti ad rem, ad delectandum, commouendúmque audi-torem oratione perpetua.

Nefandum est nō fandum: *Nefarium*, quod sacra polluit, farre pio solita celebrari: Ergo *Nefarij*, sacrilegi.

Reiiciens malos & retinens bonos, *Verus Accusator* intelligitur. Qui verò cōtrà facit, vt sit impedimento cæteris, astúque regat, de hoc intelligitur, quòd *Prauaricator*.

Figura est circa gestum sitúmque membrorum: *Status* circa ornatum & habitum vestis, insignium, & armorum.

Videmus, quod in promptu est: *Inuestigamus*, quod non videmus.

In *nascendo* sortem: in *faciendo* industriam esse veteres dicebant. Terent. in Adelph.

Ego profectò ingenio egregiè ad miseriam natus sum.

Cic. 3. Verrina, *Homo factus ad istius libidines.*

Plus significatur dicendo *Spiritus*, quàm si *Animositas*, *Contentiōve* diceretur.

Inter *Singraphas*, & *cætera Chirographa* hoc interest, quòd in *Chirographis* tātum quæ gesta sunt scribi solent: In *Syngraphis* etiā contra fidem veritatis pactio venit, & nō numerata quoque pecunia, aut non integrè numerata, pro temporaria voluntate hominum scribi solent. More instituróque Græcorum & cæteræ tabulæ ab vna parte seruari solēt: *Syngrapha* neutrius manu vtrique parti seruandæ traduntur.

Bona in ipsis possessionibus: *Fortuna* in fructibus eorum.

Prætexta honestiorum: *Toga* viliorum, quod etiam circa mulieres seruabatur.

Omen, auspicium: *Causa*, excusatio.

Boni pro magnis: *Honesti* pro diuitibus, vetūstè.

Detrimentum vel vnius partis dici potest: *Intertrimentum* verò ad vtriusque partem spectat, dantis & accipientis.

Bona prædia dicuntur, *bona* satisdationibus obnoxia, siue sint in mancipiis, siue in pecunia numerata: *Prædia* verò, domus: agri.

Prædia sunt res ipsæ: *Prædes homines*, id est, fideiussores: quorum res, *Bona prædia* nunc vno nomine dicuntur.

Aliud *Socius*, aliud *Particeps*. *Particeps*, qui certam habet partē, nō diuisè agit, vt *Socius*.

Thensa sunt sacra vehicula: *Pompa* ordinū & hostiarū *Thensas* alij à diuinitate dici putant: alij, quòd ante ipsas lora tendūtur, quę gaudent manu tenere & tangere, qui eas deducunt.

Spolia quæsita de viuo hoste nobili per deditionem, *Manubias* veteres dicebant, & erat Imperatorum hæc præda, ex qua, quod vellent, facerent.

Ius, ad doctrinam pertinet: *Officium* ad virtutem.

Marij Seruij Honorati interpretis Virgilij.

ARæ & superis & inferis diis consecratæ sunt: *Altaria* verò sunt superorum tantùm deorum, quæ ab altitudine constat esse nominata. Vt,

En quatuor aras,
Ecce duas tibi Daphni: duas, altaria Phœbo,

Aræ dictæ ab ariditate, quia in iis adoletur ignis: *Altaria* ab alendo, quia igni adduntur alimenta.

Armenta sunt equorum & boum, quòd hæc animalia apta sint armis, vt scutis boū coria, equi prælio: *Greges* capellarū & ouiū sunt. Hæc tamen, armenta scilicet & greges, sciendū quòd plerūque cōfundit autoritas.

Angues aquarum sunt: *Serpentes* terrarum: *Dracones* templorum. Vt Æn. 2.

per alta immensis orbibus angues.

Et paulò post,

serpens amplexus vterque. *Item*,
delubra ad summa dracones.

Sed hæc significatio plerunque cōfunditur.

Aedem numero singulari de templo tantùm dicimus: plurali, & de domibus, & de templo.

Auguro dicimus secundum Plinium, [Grãmaticum]cùm præsagio mentis futura colligimus: *Auguror* verò tum cùm futura veris captamus auguriis.

Balsamum est ipsa arbor: *Opobalsamum* succus collectus ex arbore: *Xylobalsamum*, lignum ipsius arboris.

Barba, singulari numero hominum: plurali verò quadrupedum dicitur.

Culmus est ipse calamus: *Stipula* verò folia, quæ ambiunt culmum.

Coryli, propriè dicuntur: *Auellanæ* ab Auella oppido Campaniæ, vbi abundant, nominatæ sunt.

Camuri sunt boum, qui cõuersa introrsum cornua habent: quibus contraria: *Patuli*, qui cornua diuersa habent, quorúmque cornua terram spectant: His contrarij *Licui*, qui sursum versum cornua habent.

Candidum esse, id est, quadam nitenti luce perfusum: Aliud *album*, quòd pallori constat esse vicinum.

Crustam cùm dicimus fœminino genere, lapidis aut ligni, aut gelu partem significamus: Cùm verò *Crustum*: edulium aliquod significamus, partem panis vel placentæ. Virgil. 7.

Orbem fatalis crusti. Horat.
dant crustula blandi
Doctores.

Cellarium est paucorum dierum, vnde & cella dicitur importatum frumentum: *Penus* verò longi temporis.

Cervix cùm numero singulari dicitur, collum significat: si plurali vtimur, superbiam ostendimus. Vt in Verr. Cic. *Frange cervices.*

Carcer est vndecunque prohibemur exire, & dictus quasi arcer, ab arcendo: & quando locum in quo seruantur noxij significamus, carcere tantùm numero singulari vtimur: *Carceres* dicimus numero tantùm plurali, vnde erumpunt quadrigæ, sed poeta plerũque singularem vsurpat. Vt est 5. Æneid.

Ruúntque effusi carcere cursus.

Copiæ, de exercitu numero plurali dicimus, vt Sallust. *Memorare possem, quibus in locis maximas hostium copias populus Rom. parua manu fuderit. Copia* verò aliarum rerum est.

Cornus ipsa arbor dicitur: Pomũ verò *Cornum*, & *Corna*. Vt,

Lapidosáque corna.

Cæstus per diphthongum, significat arma pugilum, habet etiam pluralem numerum, & est quartæ formæ: nam *Cestu*, *cesti*, numeri singularis, fine diphthongo, baltheum Veneris.

Consultor est, qui consulit: *Consultus*, qui cõsulitur: *Consultum* verò res ipsa, de qua consulitur.

Deduco est persequor: *Diduco* verò diuido.

Despiciens, deorsum aspiciens: *Suspiciens*, sursum aspiciens.

Dissimulamus nota, *Simulamus* ignota. *Dissimulamus*, quod sumus: *Simulamus* quod non sumus. Vt Sallust. *Cuiusłibet rei simulator, & dissimulator*, de Catilina.

Dapes regum sunt: *Epulæ* priuatorum. Vel *Dapes* deorum sunt, *Epulæ* hominum.

Deos, perpetuos dicimus, *Diuos*, ex hominibus factos, quasi diem obierint. Vnde diuos & Imperatores vocamus. Iuuen.

Respice riuales diuorum.

Sed Varro & Ætius [Philologus Grammaticus] contrà sentiunt, dicẽtes, *Diuos* perpetuos: *Deos*, qui propter sui consecrationẽ timentur, vt sunt dij manes. Quod tangit in 12. dicens,

Turni sic est affata sororem,
Diua, deam, stagnis quæ fluminibúsque sonoris
Præsidet.

Dona sunt tantùm superorum: *Munera* inferorum. Vt in Bucol.

Phœbo sua semper apud me
Munera sunt, lauri & suaue rubens hyacynthus.

Ἔκφορον est, quod dicitur cadauere nondum sepulto. Vt,

Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim.

Ἔκταφον post completam sepulturam dicitur. Vt,

Daphnis ego in siluis, hinc vsque ad sidera notus.

Excubiæ sunt diurnæ: *Vigiliæ* nocturnæ.

Fas, ad religionem: *Iura* pertinent ad homines.

Flabra, hoc nomen tantùm pluralẽ recipit numerum, ab eo verò, quod *Flamina*, *Flamen* possumus accipere: licet sit vitãdum propter aliam significationem, nam dicitur *Flamen* Dialis, *Flamen* Martialis.

Frondeum, est totum de frondibus, vt truncus: *Frondosus*, verò est, lucus.

Flagrat, dicimus, quoties incẽdium significatur, quod flatu alitur: vt,

Flagrantibus aris.

Sed quoties odor, qui fracta specie maior est, per R dicimus *Fragrat*. Vt,

thymo fragrantia mella.

Fores propriè dicuntur, quæ foris aperiũtur, sicut apud veteres fuit: *Valuæ* autẽ sunt, vt dicit Varro, quę reuoluuntur, & se velãt: *Ianua* verò est primus domus ingressus, dicta, quia Iano consecratum est omne principium. Cætera inter ianuam *ostia* vocantur generaliter, siue valuæ sunt, siue fores.

Furiosus est, à quo furor nunquam recedit: *Furiatus* verò, qui furit ex causa.

Funus est cadauer iam ardẽs, quod dũ portatur *Exequias* dicimus: crematum, *Reliquias & bustum*. conditum iam, *sepulchrum*.

Fundere est supina manu libare, quod fit in sacris supernis: *Vergere* est conuersa in sinistram partem manu ita fundere, vt supernè conuertatur, quod in infernis fit.

Forfices sunt, quibus incidimus: *Forcipes* sunt, quibus aliud foruum tenemus, quasi *foruicapes*, nam foruum est calidum. Vnde & *Formosos* dicimus, quibus calor sanguinis ruborem pulchritudinis creat.

Humidum est, quod extrinsecus habet aliquid humoris: *Vuidum*, quod intrinsecus, vnde & vuæ dictæ sunt.

Hostiæ dicuntur sacrificia, quę ab his fiunt, qui in hostem pergunt. *Victimæ* sacrificia, quæ post victoriam fiunt: sed hæc licenter confundit autoritas.

Historia est eorum temporum, quæ vidimus, vel videre potuimus, dicta ἔστι τοῦ ἱστορεῖν, à videndo: *Annales* sunt eorum annorum & temporum, quæ ętas nostra non nouit. Vnde Liuius, Ex annalibus & historiis constat, inquit.

Ignarus est, qui ignorat: *Immemor*, qui oblitus est.

Ius generale est, sed *lex* iuris est species. *Ius* ad non scripta etiam pertinet: *Leges*, ad ius scriptum.

Infensus propriè dicitur plus, quàm *inimicus*.

Indocile est, quod penitus non potest discere: *Indoctum*, quod nondum didicit.

Labra sunt virorum: *Labia* mulierum.

Liquor cùm nomen est, LI breuis est: Cùm ad verbum venerit, producitur. Vt: *Liquor*, Liqueris. Virg. 1. Georg.

canis cum montibus humor
Liquitur.

Legumen dicitur, quòd manu legatur, nec sectionem requirat: *Frumenta* sunt omnia, quæ ex se aristas mittunt.

Lactans est, qui lac præbet: *Lactens*, cui lac præbetur.

Legiones peditum sunt: *Turmæ*, equitum.

Lucens est, quod aliunde illuminatur: *Lucibile*, quod lucet per se.

Mulctra tempus dicitur, quo mulgentur animalia.

Mulctrale vas, in quo mulgentur.

Medicor accusatiuum regit. Vt, *Medicor* illam rem: *Medicor vero illi rei* vsitatè dicimus: *Medicor illam rem*, figuratum est.

Myrtetum, ipse locus est: *Myrtus*, ipsa arbor.

Metor, metaris, metatus sum, significat eligere. Vnde Lucan.

Hesperios audax veniã metatur in agros,
Metior, metiris, mensus sum.

Monstrum dictum à monstrando, & refertur ad præsens eius significatio: *Prodigium* est, quod in longum tempus dirigit significationem.

Monumenta sunt memorię: *Monimenta* verò, à mentis admonitione sunt dicta.

Matrona dicitur prima pueri mater: *Materfamilias*, quę plures peperit. Alij dicũt rectius. *Matronam* dici quæ in matrimonio cũ viro conuenerit, & in eo matrimonio manserit, etiamsi liberi nondum fuerint: dictam matris nomine spe, atque omine, vnde & *matrimonium* dictum. *Matrem* verò *familiâs* esse, quę in mariti manu mãcipique esset, quę in familiam quoque mariti, & sui hęredis venisset. Alij *Matronas*, virgines nobiles dicunt. *Materfamilias* verò, quę in matrimonio per coemptionem conuenerunt. Nã per quandã iuris solennitatem in familiam migrant mariti. Inter *Matrem & Matremfamiliàs* hoc interest, quòd *Mater* est, quę pręter illam significationem, quę est πρός τι, quę tantùm conuenit in matrimonio: quod alij *Materfamiliàs* verò, quę conuenit, vt iam diximus, per coemptionem.

Naiades sunt Nymphę fontium: *Oreades* montium: *Dryades* arborum.

Noxia, est culpa, id est, peccatum: *Noxa*, pœna.

Nimbi dicuntur repentinę & præcipites pluuię: *Pluuias* ipsas vocamus lẽtas & iuges.

Olea est arbor ipsa, vnde deriuatum est *oleum*: *Oliua* fructus ipse, Vnde est *oliuum*. Legimus tamen *oliuam* & de arbore. Vt,

Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuę.

Oneratus est qualicũque pressus pondere: *Onustus*, cui onus ipsum honori est. Vt si quis hostium spolia ferat Sed *Oneratus* aspirationem non habet, quia ab onere venit: *Honustus*, quia etiam ab honore descendit, retinet aspirationem.

Opes numero tantùm plurali diuitias significat. Virg.

Troianas vt opes.

Numero tãtùm singulari, auxiliũ. Terẽt.

Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro.

Vtroque numero, possibilitatem.

Opim quando dicimus, nympham significamus: Si autem dicimus *opem*, auxilium intelligimus. *Opes* numero plurali, auxilia & census accipimus. Nam *Ops* terra est vxor Saturni, quam Gręci Rheam vocant.

Orare est petere: *Exorare*, impetrare.

Odorum, quod per se olet. *Odoratum*, quod odorem aliunde accipit.

Hoc Opus & hæc Opera tũc dicimus, quando negotium ipsum, quod geritur, significamus: Si autem fœminino genere dixerimus *Operas*, personas ipsas, quę aliquid faciunt, significamus.

Patulum

Patulum dicimus, quod per se patet naturaliter, vt, nares, arbor: *Patēs* est, quod & aperitur & clauditur, vt, ostium, oculi.

Patrij dij sunt, qui præsunt singulis ciuitatibus, vt Minerua Athenis, Iuno Carthagini: *Indigetes* autem propriè sunt dij ex hominibus facti, quasi in diis agentes, vt Æneas Romulus.

Plantæ raptæ sunt de arboribus: *Plantaria:* quæ ex seminibus nata, cum radicibus & terra propria transferuntur. Virg. 2. Georg.

Et viua sua plantaria terra.

Pecuaria, ab eo quod est pecuare venit: nã *pecua*, vt ait in Põpeiana Cicero, ab eo, quod est *pecu* venit. Vt *genu genua*.

Peior à malo dicitur: *Deterior* à meliore.

Parêre est obedire. Vt, Paret amor dictis: *Apparêre* autem est videri. Vt,

Apparet liquido sublimis in aëre nisus.

Pernix pedum est. Vt,

Pernicibus ignea plantis.

Celeritas pennarum. Vt,

celerique fuga sub sidera lapsæ.

Populos cùm numero plurali dicimus, vrbes significamus: cùm verò *Populum*, vnius multitudinem ciuitatis intelligimus. Vt, populum latè regem, bellóque superbum, de Romano intellexit.

Pollicemur sponte: *Promittimus* rogati.

Pauidus est semper timẽs: *Pauens*, ex causa.

Pone verbum, nullum habet accentum. Vt,

Pone metum Cytherea.

Ponè tamen in vltima habet accentũ, cùm significat retro. Terent. in Phor.

Ponè apprehendit pallio.

Piget ad futurum spectat: *Pudet* ad præteritum. Et licet penè vna sit significatio, tamen dicimus, *Piget* me illud dicere: *Pudet* me fecisse.

Poscere, est secundum Varronem, quoties aliquid pro merito nostro deposcimus: *Petere* verò est, cùm aliquid humiliter & precibus postulamus.

Penetrale dicitur, quod penetrat: quod autem penetratur, *Penetrabile*.

Rura dicebant siluæ & pascua: *Agrum* verò eum qui colitur.

Ripæ propriè fluminum sunt: *Littora* maris. Vt, Ouid.

Pro ripis littora pulsant.

Sinus genus est vasis, quod cùm significamus, si producitur: Cùm gremium significamus, si corripimus.

Squallens, splendens significat, quod à squammis venit. Vt,

squammis auróque trilicem.

nam à squallore sordidum significat. Vt,

Squallentem barbam.

Spinus masculino genere prunorũ arbor vocatur: *Spina* verò fœminino, sentes vocantur.

Salem quo vtimur, singulari tãtùm numero dicimus: cùm *iocum* significamus, plurale tantùm ponimus numerum, secundum Lucanum, qui ait,

Non soliti lusere sales,

Aliquando & *Vrbanitatem* per singularem numerum significamus. Terent. in Eunuch.

Qui habet salem, quod in te est,

id est, quæ res in te est. Masculini enim generis est, non neutri, & neutra πλήθωτα sunt, nec ab hoc accusatiuo nominatiuus esse potest, hoc sale.

Salum ab eo venit, quod est *Salum Sali*, Vt,

Pérque vndas superante salo:

Et quod ait,

Et sale tabentes artus, ab eo quod est, hic *Sal Salis*, cùm *Salum*, σάλευω.

Statio est, vbi ad tempus stãt naues: *Portus*, vbi hiemant.

Stirps genere fœminino gen⁹ significat. Vt,

Heu stirpẽ inuisam: Masculino arborẽ. Vt,

Sed stirpẽ Teucri nullo discrimine sacrũ.

Specula, quando speculationem significamus, generis est fœminini. Vt,

Specula Misenus ab alta.

Speculum autem, in quo nos intuemur, generis neutri est. Iuuen.

Speculum ciuilis sarcina belli.

quòd Græcè ἰνσπεῖον.

Sertum & Serta, cùm nihil adiicitur, dicimus. Vt,

Sertísque recentibus halant.

Item alibi expressius,

Serta procul tãtùm capiti delapsa iacebãt.

Si autem *Sertos* dixero, addo flores: Si *Sertas*, addo coronas. Vt Lucanus,

Accipiunt sertas nardo florente coronas.

Species rerum præsentium est, quod quasi aspicitur: *Fama* rerum absentium.

Sanies, mortui est: *Tabus*, viuentis scilicet sanguinis.

Timor de futuro est: *Odium*, de præsenti.

Turbo quando appellatiuum est, facit *turbinis*: Si nomen proprium, *Turbonis*. Vt Horat.

Turbonis in armis.

Troia, cùm prouinciam dicimus, & principale est nomen, breuis est Tro. Vt,

Troiæ ruinis.

διαρτικῶς. Quando nõ est principale, & deriuatio est, longa est, Tro. Vt, Troius Æneas,

Tellurem deam dicimus: *Terram* verò elementum.

Totum est vnius corporis plenitudo. Vt, Totum auditorium, id est, integrum. *Omne* de vniuersis dicimus. Vt, *Omne auditorium*, id est, Vniuersa auditoria.

Terror propriè est, qui aliis infertur, vt si dicas, Ille habet terrorem, hoc est, timẽdus est: vnde & *terribilis* dicitur.

Metus dicitur, quem habent timentes.

Volema ab eo, quod volam impleant, dicta sunt: *Vola* autem est medietas palmæ vel pedis, vnde & *inuolare* dicimus. *Volema* lingua Gallica bona & grandia dicuntur, sed magis dicta sunt ab eo, quod volam impleant.

Voluens, qui voluit: *Volubilis*, qui voluitur.

Vterus est mulierum: *Aluus* est, qua defluũt sordes. Sallust. Simulans sibi aluum purgari: *Venter* qui videtur. Iuuen.

Montani quoque venter adest abdomine tardus.

Vanus est, qui etiam sine vtilitate, mentitur: *Mendax*, qui tantùm ad decipiendũ. Sanè *Vanus* apud idoneos, stultũ inuenitur. Vt Iuuẽ.

Sic libitũ, vano qui nos distinxit Othoni.

Vrbs muros. *Ciuitas* eius habitatores significat.

Visus genere vtimur *masculino*, cùm de his loquimur, quibus videmus, Vt si dicam, Nubecula obest visibus meis: Sin *neutro* vtamur, ea quæ videntur, significamus.

Vitta sacerdotis sunt: *Laurus* verò etiam Imperatoris victoris.

Vallum dicitur ipsa munitio: nam *Valli* fustes sunt, quibus vallum munitur. Virg. de fustentaculis inquit vitium,

Primus vallos sub tecta referto.

Sexti Pompeij Festi
DE VERBIS
VETERIBVS.

Ambaruales hostiæ appellabantur, quæ pro aruis à duobus fratribus sacrificabantur. *Amburbiales* hostiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur.

Acus dicitur, qua sarcinatrix vel etiam ornatrix vtitur: *Acus* etiam paleæ quædam de frumento dicuntur.

Assiduus dicitur, qui in ea re, quã frequenter agit, quasi cõsedisse videatur. Alij *assiduũ*, locupletem, quasi multorum assium, dictum putarunt. Alij eum, qui sumptu proprio militabat, ab esse dando vocatum existimarunt.

Ad, aut propriè personam significat, vt eo ad Põpeium: aut locũ, vt, abiit ad theatrum. *At*, differẽtiã rerũ significat, vt cùm dicimus: Scipio est bellator, at Marcus Cato orator.

Adscripti dicebantur, qui in colonias nomina dedissent, vt essẽt coloni. *Adscriptitij* veluti quidam scripti dicebantur, qui supplendis legionibus adscribebantur.

Arbitrium dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur. *Arbitrariũ*, cùm adhuc res apud arbitrum geritur.

Ambitus honoris dici cœptus est, à circumeundo, supplicandóque. *Ambitio* est ipsa actio ambientis.

Adeo, cùm prima acuta effertur, idẽ significat quod accedo, vt cùm dicimus, adeo prætorem. Cùm secunda, idem est, quod vsque eo non quidem secundũ rationem, quia Ad prępositio accusatiuis accommodanda est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine.

Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, quanuis eam ab acutè videndo dictã volunt. *Aquulus* autẽ color, ab aqua est nominatus. *Aquilo* vẽtus à vehementissimo volatu, aquilæ instar, appellatur.

Apud & Penes in hoc differunt, ꝙ alterum personam cũ loco significat: alterũ personã, & dominũ, ac potestatẽ ꝙ trahitur à penitus.

Abgregare est à grege, *Adgregare* ad gregẽ ducere, *Segregare* ex plurib. gregib. partes seducere: vnde & *Egregius* dicitur, è grege lect⁹.

Auidus à non videndo, propter nimiam cupiditatem appellatur. sicut *Amens*, qui mẽtem suam non habet.

Beneficiarij dicuntur milites, qui vacãt muneris beneficio: è contrario *Munifices* vocantur, qui non vacant, sed munus Reip. faciunt.

Bardus stultus à tarditate ingenij appellatur, *Bardus* Gallicè cantor appellatur, qui virorum fortiũ laudes canit à gente Bardorũ.

Concinnare est aptè componere, *Concinere* est conuenire.

Cohum lorum, quo temo buris cum iugo colligatur, à cohibendo dictum. *Cohum* poëtæ cœlum dixerunt, à chaos, ex quo putabant cœlum esse formatum.

Comptum, genus libaminis, quod ex farina consperſa faciebant: *Comptum* Afranius pro ornatu, & cultu posuit.

Chilo dicitur cognomẽto, à magnitudine labiorũ. *Cilo* sine aspiratione, cui frõs est eminẽtior ac dextera siniſtráq; velut recisa videtur.

Cupes & Cupedia antiqui lautiores cibos nominabant: inde & macellum & forum Cupedinis Romæ appellabant. *Cupedia* autem à cupiditate sunt dicta.

Curia locus est, vbi publicas curas gerebãt. *Calabra* curia dicebatur, vbi tantùm ratio sacrorum gerebatur. *Curia* etiam nominantur, in quibus vniuscuiusq; partis pop. Rom. quid geritur. *Curiata* comitia, à curiis appellata.

Curiales eiusdẽ curiæ, vt tribules, & municipes. *Curules* equi, quadrigales. *Curules* magistratus appellati sunt, qui curru vehebantur.

Cœna apud antiquos dicebatur, quod nunc est prãdiũ. *Vesperna* quã nunc cœnã appellam⁹. *Cœnacula* dicũtur, ad quę scalis ascẽditur.

Cum imperio esse dicebatur apud antiquos: cui nominatim à populo dabatur imperium: *Cum potestate* esse dicebatur de eo, qui à populo alicui negotio præficiebatur.

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere. *Censio* hastaria dicebatur dum militi multę nomine ob delictũ militare indicebatur, quòd hastas daret. *Censui agri*

à censendo

à censendo propriè appellantur, qui & emi & vænire iure ciuili possunt. *Censores* dicti, quòd rem suam quisque tanti æstimare solitus sit, quantum illi censuerint.

Comedus, *di*, qui bona sua consumit, antiqui dixerunt: *Comedio*, *onis*, recentiores.

Extrarius est, qui extra forum, sacramentum iúsque sit. *Extraneus* ex altera terra, quasi extraneus. *Externus*, ex altera gente. *Extraneus*, ex alia terra, *Exterraneus* quoque dicitur, qui ante tempus natus, vel potius eiectus est. dictus autem *Exterraneus*, quòd eum mater exterrita, alio eiecit.

Explorator à Speculatore hoc distat, quòd *Speculator* hostia silentio perspicit: *Explorator* pacata clamore cognoscit.

Feralia, diis manibus sacrata festa, à ferendis pecudibus appellata. *Feria* à feriendis victimis appellata.

Fœnus & Fœneratores, & lex de credita pecunia, *Fœnebris*, à fœtu dicta, quòd crediti nummi alios pariant, vt apud Græcos eadem res τόκος dicitur. *Fœnum* quoque pratorum ab hac causa est appellatum, quando idipsum manens, quotannis nouum parit: vnde etiam *fæstuca* vocata est.

Fœnus appellatur naturalis terræ fœtus, ob quam causam & nummorum fœtus *Fœnus* est vocatum, & de ea re *leges Fœnebres*.

Factio & Factiosus initio honesta vocabula erant: vnde adhuc factiones histrionum & quadrigariorum dicuntur. Modò autem *nomine factionis* seditio, & arma vocantur.

Here, est aduerbium temporis: *Heri* dictum à Græco χθές.

Hæres apud antiquos pro domino ponebatur. *Hæredium*, prædium paruulum.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hostis, perduellis.

Impages, dicuntur quæ à fabris in tabulis figuntur, quò firmius cohæreant, à *pangendo*, id est, fingendo. Vnde & poetæ *Pangere versus* dicuntur, & agricolæ *Pangere plantas*, id est, infigere.

In, non semper abnuitionem significat, sed interdum etiam pro ademptione ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocando.

In præpositio significat modò *quod non*, vt inimicus: modò *actionem*, vt inclamauit: modò *vbi quod tendatur*, vt incurrit: modò *vbi quis sit*, vt inambulat.

Infectores qui alienum colorem in lanam coniciunt. *Offectores*, qui è colore proprio nouum efficiunt.

Illex producta sequenti syllaba significat, qui legi non paret, qui legem putat tenere se nullam: *Illex* correpta sequente syllaba significat, inductionem, ab illiciendo.

Manubia Iouis trea dicuntur esse, quarum vnæ sunt minimæ, quæ moneat, placidæque sint. Alteræ quæ maiores sunt, ac veniant cum fragore, discutiántque, aut diuellant, quę à Ioue sint, & consilio deorum mitti existimentur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant, & quanquam nullum sine igne fulgur sit, hæ propriam differentiam habeant, quòd aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant.

Modò, cùm per corruptum o. dicitur, significat *tempus*, vt, Modò introij, & ponitur pro *tantum*, vt, Tace modò, nũc iam. Quòd si producta posteriore syllaba enuntietur, datiuus, vel ablatiuus est casus ab eo, quod est *modus* Vt, *Modo quodam*, id est, ratione.

Mente captus dicitur, cùm mens ex hominis potestate abiit: & idem *Demens*, qui de sua mente discesserit: & *Amens*, qui à mente abierit.

Miseratur is qui conqueritur aliena incõmoda: *Miseratur* is, qui miserum subleuat. *Miseret me*, eadẽ forma dicitur, qua *Piget me*.

Oculissimum, charissimum. Plaut.

Oculissimum ostium amicæ.

Oculatum, pro præsenti posuit idem Plaut. cùm dixit,

oculata die. Idem ipse,

Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti decem.

id est, qui se vidisse dicat. *Oculitus* quoque dicitur, vt funditus, penitus: quo significatur tam charum esse quàm oculum.

Orba significat apud poetas priuata aliqua persona chara. *Orba* est, quæ patrem, aut filios, quasi lumen amisit.

Inter *Obsidionalem & Ciuicam coronã* hoc interest, quõd altera singularis salutis signum est, altera vniuersorum ciuium seruatorum.

Ob præpositio, aliàs ponitur pro *circum*: vt cùm dicimus, Vrbem obsideri, obsignari, obuallari. Aliàs *In*, vicem præpositionis, quæ est propter, vt, Ob merita, Ob superatos hostes, vnde *obsides* quasi *obfides*, qui ob fidem patrię præstandam dantur. Aliàs pro *ad*, vt Ennius,

Ob Romã noctu legionem ducere cœpit.

Præsidium est, quod pro salute & vtilitate alicuius auxilij gratia præponitur: *Subsidium* quod postpositum est ad subueniendum laborantibus.

Properare aliud est, aliud *festinare*. Qui vnumquodque maturè transigit, is *Properat*: qui multa simul incipit, neque perficit, is *Festinat*, [Qui neque citius agit, neque serius, sed medium quiddam tenet, is *maturat*: vt bene atque propriè Nigidius.]

Portenta rerum fieri dicuntur, cùm solida corpora rarò se ostendunt, vt cometæ, turbines, barathra, item sereno cælo fieri tonitrua. *Ostenta*, quæ tantummodo ostendunt. *Monstra*, quæ perspiciantur, quæque remedio purgentur.

Puri, Probi, Profani, Sui auri dicitur in manumissione, sacrorum causa: ex quibus *Puri*, significat quod in vsu spurcum non fuerit: *Probi*, quòd rectè excoctum, purgatúmque sit: *Profani*, quod sacrum non sit, & quod omni religione solutum sit: *Sui*, quod alienum non sit.

Quatenus significat qua fine. vt hactenus, hac fine: at *Quatinus*, quoniam.

Inter *Legem & Rogationem*: *Rogatio* est genus legis. Quæ *lex* non continuò est, ea *rogatio* est, non potest non esse lex, si modò iustis comitiis rogata est. Ælius Gallus.

Rogatio est, cùm populus consulitur de vno, pluribúsque hominibus, quòd non ad omnes pertineat: & de vna pluribúsve rebus, de quibus non omnibus sanciatur. Quod in omnes homines, réive populus sciuit *Lex* appellatur.

Reus stipulando, est idem qui stipulatur: *Reus promittendo*, est qui suo nomine alteri quid promisit, quive pro altero quid promisit.

Inter *Sacrum*, *Sanctum*, *& Religiosum* hæc differentia. *Sacrum*, ædificium consecratum Deo. *Sanctum* murum, qui sit circa oppidum. *Religiosum* sepulchrum, vbi mortuus sepultus aut humatus sit.

Regium est, quòd aut est, aut fuit regis: *Regale*, est dignum rege.

Sub vitem hastas iacere dicitur veles, cùm eas sub manu sursum mittit: *Sub vitem* præliari dicuntur milites, cùm sub vinea militaturi pugnant: *Sub vineam iacere* dicuntur, cùm astantibus centurionibus iacere coguntur sudes,

Taciturnus, qui facilè tacet: *Tacitus*, argutus etiam, quia potest aliquando tacere.

Martij Terentij Varronis
DE LINGVA LATINA.

VErba aliud nunc ostendunt, aliud ante significabant, vt *hostis*. Nam tum eo verbo dicebant *Peregrinum*, qui suis legibus vteretur: nunc autem eum, quem tum dicebant *Perduellem*.

Lacus, lacuna magna, vbi aqua contineri potest: *Palus*, paululum aquæ in altitudinem & palàm latius diffusæ.

Præsidiũ est dictum, quia extra castra præsidebãt in loco aliquo, quò tutior regio esset: *Obsidium* dictum ab obsidendo, quo minus hostis egredi possit in die.

Pauper, à paulo lare: *Mendicus* à minus, cui cùm opus est, minus est.

Diues, à diuo, qui vt deus, nullo videtur indigere. *Opulentus* ab ope, cui ea optimè. *Pecuniosus*, à pecunia magna.

Vindemiator, vel quòd vinum legere dicitur, vel quòd de vite id demit: *Vestigator*, à venatu.

Assum dictum, quod ab igni assudescit. *Vuidum* est, quod humidum: & ideo vbi id non est, succus abest, & ideo sudando assum destillat humorem. Vt *Crudum* minimum habet humoris, sic *Excoctum* parum habet succi, *Elixum* est è liquore aquæ deductum, & ex iure: quod iucundum magis, conditione succi.

Hasta, quòd astans solet ferri. *Iaculum*, quod vt iaciatur, fit, *Tragula*, à traiiciendo.

Damnum, à demtione, cùm minus re factum, quàm quanti constat: *Detrimentum*, à detritu: quòd ea, quæ trita, minoris sunt precij.

Merces à merendo, quod manu factum erat, & datum pro eo. *Manupretium*, à manibus & precio: *Præmium*: à præda, quòd ob rectè quid factum, concessum.

Loquax, qui nimium loquitur: *Eloquens*, qui copiosè loquitur.

Colloquium, cùm conuenitur in vnum locum, loquendi causa: *Loquela*, verbum quod in loquendo efferimus.

Loquitur is, qui suo loco quodque verbum sciens ponit: *Proloquitur* iste, cùm animo quod habuit, idque extulit loquendo.

Conserere manum dicimus cum hoste: *Asserere manu*, cùm libertatem comprehendimus.

Spondet, qui dicit à sua sponte: *Sponsor* etiã spondet, qui idem faciat obligatus: *Præs*, qui à magistratu interrogatus, in publicum vt præstet, à quo & cùm respondet, dicitur *præs*. *Vas* appellatus, qui pro altero vadimonium promittebat.

Inter *Agendi*, *Faciendi*, & *Gerendi* verba. Potest quis quid *facere*, & non *agere*. vt, *poeta facit fabulam*, & non agit: Contrà *actor agit*, & non facit, & sic à poeta fabula fit, & non agitur, & non fit. Contrà Imperator qui dicitur res gerere, in eo neque agit, neque facit: sed *gerit*, id est, sustinet: translatum ab his qui onera gerunt, quod hi sustinent.

Signa dicuntur eadem & *Sidera*. *Signa*, quòd aliquid significent, vt, libra æquinoctium: *Sidera* quæ insidiuntur, atque ita significant aliquid in terris perurendo.

Fretum, dictum à similitudine feruentis aquæ, quòd in fretum sæpe concurrat æstus, atque afferuescat. *Aequor*, mare appellatum, quod æquatum, commotum vento non est.

Q. TERENTII SCAVRI DE ORthographia.

DE, nonnunquam perperam ponitur, pro ex. *De prouincia* venire, qui se dicit, dicit perperam. Imus enim *in prouinciam*, vt, in nauem, vt in Circum. *Eximus è prouincia*, vt è nauibus, è Corsica. *De prouincia* existimamus, cùm de ea bene aut malè prædicamus. *De naui* dicimus, cùm longa an oneraria sit, rogamus. *De Circo*, cùm Flaminius, an Maximus.

Vitiosè dicitur. Senatum haberi *apud ædem* Apollinis, quod *in æde* dici oportet. Et *de senatus sententia* vitiosè: nam habent dicere, vt ex mea sententia. Item quidam dicunt, *de senatu ire*, dici potius, quàm *è senatu*: quòd de eo, quo inimus dicimus, in: de, cùm redimus. *Ex senatu eiectus* potius quàm de senatu.

Malè imperant qui dicunt, *de tabulis* quid dicere. De tabulis enim is dicit, qui eas laudat, aut culpat: *è tabulis* is dicit, qui quod est in his scriptum: recitat è scripto, quę pronuntiantur.

A capite dempta quæ vocant, malè appellant, quòd sunt *de capite dempta*, non à capite. *Ad caput additum* rectè dicitur, si est extra caput quod additur.

Qui transcribunt tabulas, nō describunt sed exscribunt, qui quales sunt scribunt, id est, tribuunt.

A scena, venit spectator: *è scena* venit, qui egit. Contrà *spectator è theatro*: *à theatro actor*. *De scena* loquitur, qui de ea bene an malè ornata sit, loquitur. *In scena* pronuntiat, qui hoc idem subtiliùs vult dicere, non *in scena*, sed pro scena dicit, pronuntiare actorem *in scena* significanter Græcè dicimus. *E scena* actor exit, venit in pulpitum, ac vestibulum: *in scena* itaque actor est, cùm eò venit.

Prodire dicimus, qui domo excedit. *Procedere* qui eo quod ducit producere.

Pro rostris dici oportet, cùm is qui concionatur, his dicit, qui ante rostra sunt. *Pro rostris* enim *& ante*, idem sunt.

In rostra ascendit, *è rostris* descendit: *de rostris* dicit, qui ea eiusmodi sint, dicit. †

In cōcione stat, *è cōcione* venit, *de cōcione* dicit.

Inscribunt quidam literis, *Datæ è Gallia*: Item, *Datæ in Roma*, vitiosè: nam sic dici oportet *in Gallia*, & *Romæ*. *Dantur* enim *in loco*, afferuntur *è loco*: sequitur vt dentur *in Gallia & Romæ*.

Agellij.

A*Doptatio* dicitur, quòd per prætorem fit. *Arrogatio*, quòd per populum.

Auarus appellatur, qui auidus æris est. *Locuples*, qui multas possessiones tenet.

Lex est generale iussum populi aut plebis, rogante magistratu. *Plebiscitum* est lex, quam plebes non populus accipit.

Rogatio est, siue cùm populus, siue cùm plebs rogatur, siue quod vniuersos pertinet, caput ipsum, & origo, & quasi fons.

Populus est, in quo omnis pars ciuitatis, omnésque eius ordines continentur. *Plebs* ea dicitur, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt.

Qui mentitur, ipse non fallitur, sed alterum fallere conatur. *Qui mendacium dicit*, ipse fallitur. *Qui mentitur*, fallit quantum in se est. *Qui mendacium dicit*, ipse non fallit, quantum in se est. Ita Nigidius.

Necessitudo dicitur pro eo, quod necessum est. *Necessitas* pro iure officióque obseruantiæ affinitatísque.

Errare dictum, ἀπὸ τοῦ ἐῤῥεῖν. Hallucinari ex eo quod Græcè dicitur ἀλύειν.

Qui vnum quid maturè transigit, is *properat*: Qui multa simul incipit, neque perficit, is *festinat*.

Vani dicuntur, non (vt vulgus dicit) desipientes aut hebetes, aut inepti: sed vt veterū doctissimi dixerunt, mendaces & infidi, & leuia inaniáque pro grauibus & veris astutissimè componētes. *Stolidi* vocantur non tā stulti, & excordes, quàm tetri, & molesti, illepidi, quos Græci μοχθηροὺς καὶ φορτικοὺς dicunt.

Venæ suapte vi immobiles sunt, & sanguinis tantùm demittendi gratia explorantur.

Arteriæ motu atque pulsu suo habitu & modum febrium demonstrant.

VOCVM ALIQVOT APVD TERENtium explicatio.

E veteribus membranis.

H*Eus, Ohe, Eho, Ehodum*, vocandi.
Antehac, Quoad, Posthac, temporis.
Vsquam, Vspiam, Nusquam, Quopiam, loci.
Amabò, Sodes, Hem, Meatu, blandientis.
Pol, Edepol, Castor, Hercle, iurandi.
Eu, Euge, Eia, Age, Agedum, hortandi.
Nullus, pro non.
Vtut, qualitercunque. *Vbiubi, Vbicunque, Cuicus, cuicunque*.
Heu, heu, dolentis.
Hui, Phy, Papæ, admirantis.
Vaha, deridentis vel indignantis.
Atat, expauescentis.
Ha ha hæ, deridentis.
Heu heu, au au, flentis.
Nequicquam, frustra. *Neutiquam*, nullo modo

Itidem, similiter.
Apprime, Valde.
Atqui, Certè.
Potis est, potest. *Pote*, potes.
Etsi, *tametsi*, pro quamuis.
Qui, quare vel quomodo.
Quam, quantum.
Maximè, sæpe pro libenter.
Eccum, ecce eum vel ipsum.
Ecca ipsa, ecce ea ipsa.
Hicce, pro hic, *hiccine*, pro hicne: *hitce*, pro hij: *istoccine*, pro istône: *huiusce*, pro huius: *hiscine*, pro hisne.
Illaclon', pro illaclône.
Malùm, interiectio.
Tute, tuipse.
Scelus, quandoque pro sceleste.
Periculum, pro experientia.
Res, pro prædiis vel vtilitate.
Facinus, quandoque factum.
Mala, maxilla.
Dica, scedula.
Angiportum, via arcta.
Occipio, incipio.
Cesso, tardo.
Faxo, *faxim*, pro faciam vel fecerim: *faxint*, facient, fecerint.
Dedo, do: *dedim*, dabo: *duint*, dent.
Scies, pro scis: *Scient*, pro sint
Face, pro fac. *Adduce*, pro adhuc.
Mitte, pro dimitte. *Rogo*, pro interrogo.
Offendi, pro inueni.
Mane, pro ausculta.
Opperior, expecto.
Percontor, inquiro.
Maturo, accelero.
Obtundo, eneco, de magna molestia.
Concedo, obedio.
Exigo, expello & sperno.
Arcessor, vocor.
Vereor, timeo. *Reuereor*, obseruo.
Calleo, callidè scio.
Abnuo, nego & subtraho.
Refello, contradico.
Gannit, latrat, inaniter loquitur.
Disperij, per deos perij.
Posterdie, pro postridie, hoc est, postero die.
Astu, astutia, vel prouidentia. *Astu* pro ciuitate.
Miserè, interdum pro immoderatè.
Præuiso, videre desidero.
Sedulò, intentò, *Seduliter*, studiosè, *exanimo*, sine dolo.
Ambages, verba frustratoria. *Phaleræ*, insidiosa.
Clientela, seruitium vel multitudo clientium.
Conclamatum, satis dictum.
Facessere, libenter & cum desiderio facere.
Id propterea, propter id.
Ostentare, vanè se iactare vel ostendere.
Propediem, breui vel cito.
Diem, breue tempus: *Aetatem*, tempus lõgum significat, adnerbialiter.
Debacchari furere, à furore non cessare.
Despicatus, despectus.
Aerumna, molestia vel miseria.
Flocci facere, contemnere, despicere.
Lacessere, prouocare.
Suffarcinatus, succinctus.
Iurandum, pro iusiurandum.
Exemplum facere, id est pœnam constituere.
Potesse potis esse, posse.
Qui, pro qui. *Quiuis* pro quæuis. *Quisnam* pro quænam.
Sycophanta, pro comedone.
Succenturiatus, sub centuria positus.

PAVLI

FINIS.

PAVLI MANVTII
PATRIS DE VETERVM DIERVM RATIONE.

SIDVO dierum in genera distribui Annum oporteat, multifariam rectè diuidetur, vt sic: *Annus constat ex Diebus* vel *Fastis*, vel *Nefastis*: aut sic, ex Diebus vel *Festis*, vel *Profestis*: aut sic, ex Diebus vel *Senatoriis*, vel *nõ Senatoriis*: aut sic, ex Diebus vel *Comitialibus*, vel *nõ Comitialibus*. harum enim quatuor diuisionum, si separatim singulæ considerentur, totum Annum quælibet complectitur. Nos autem, cùm de Diebus ex quæ scitu digna censuimus, quæque ad Romanæ historiæ notitiam valde pertinent, breuiter ostendere instituerimus, ex his diuisionibus vtemur ea in qua quæ maior pars est, (duas enim partes habent singulæ) ea, cum ea parte, quæ in aliis diuisionibus irem maior est, comparata, vberior aliquanto esse cognoscitur. incipiemus igitur à nominatis in prima diuisione, Fastis, & Nefastis: quandoquidem Fasti, quæ duarum primæ diuisionis partium plenior est, plures in anno sunt, quàm quæcunque pars in tribus reliquis diuisionibus latius patet, hoc est quàm vel Profesti, vel non Senatorij: vel non Comitiales. quòd si quis opponat, in kalendario plures notatos esse dies littera C, quàm littera F, vnde plures significantur Dies Comitiales, quàm Fasti: itaque non rectè me à Fastis, vt à pleniore parte, exordiri: sciat, non à me Fastos modò vocari quos notatos litera F videmus, sed omnes planè quibus fari tria verba, Do, Dico, Addico, Prætori licebat: quorum è numero Comitiales erant, & ij, quos in kalendario hæ literæ demonstrant EN. N'. Q. REX. C. Q. ST. D. F. P. quibus omnibus cùm fari liceret, etiam si non id semper fieret: qua de caussa notati sunt aliis literis potiùs, quàm F, vt indicetur, præter Fari aliquid etiam fieri licuisse: non absurdè mihi facere videor, si ad Fastos, littera F notatos, qui quidem verè Fasti dici possunt, quòd iis aliud prorsus nihil fiebat, quo Prætor à iure dicendo impediretur, eos quoque dies aggrego, quibus, Fari semper quidem licebat, non tamen, quod liceret, fieri semper solebat. vt omnino tria essent genera, quibus de singulis agetur suo loco: primùm Fasti ij, quibus fari semper & liceret, & soleret, qui notantur littera F, sũntque omnes XXXIIX. hi & propriè erant Fasti, & toti: propriè quòd per eos nisi cùm aliquis casus extra ordinem interueniret, nunquam Prætorius non dicebat: toti, quòd Fari, horis omnibus liceret. Alterum genus fuit, Fasti ij, qui & ipsi propriè Fasti erant, sed non toti, quòd iis quidem omnibus Fari, non tamen horis omnibus, liceret. erãt autem hi, EN. N' F. P. EN. Q. REX. C. Q. S. T. D. quas litteras infrà explanauimus. atque hi erant omnes LX. Tertium genus Comitiales fuêre casu Fasti, non propriè, quia, cum Comitia non haberentur, tũc fari solum Prætor solebat, hi modò toti erant Fasti, cùm nulla scilicet Comitia haberentur, modò ex parte, cùm haberentur illa quidem, sed minimè per totum diem. hi CLXXXIV. erant. Nos igitur Fastos omnes vocamus: quibuscunque Fari liceret, siue Fasti propriè, siue non propriè essent. Itaque ab his profesti, paullatim progrediemur diuidendo, vt, qui nobis propositus est huius narrationis finis, eò perueniamus. Omnes Dies aut Fasti sunt, aut Nefasti: & Fasti partim Festi, partim Profesti: Festos pleroſque partim Fastos, partim Nefastos fuisse, vt Quirinalia, Lupercalia, Terminalia, ex kalendario cognoscitur. quibus enim Festis diebus, adscriptum est N', ij sunt Nefasti. simul, & Fasti Nefasti, priore parte, Fasti, posteriore Dies Feralia adscriptam habet F. qui festus propriè non fuit, sed gestãdæ ad mortuos cœnæ dicatus dies. quòd quia nõ hora stata fiebat, sed vt cuique commodum erat, ideò totus dies potuit esse Fastus. proptrea, vt opinor, littera F. notabatur. Festis porrò diebus,

non dubito, quin omnibus haberi Senatum licuerit. cuius rei exempla sunt in antiquorum libris admodum multa. quanquam solemne hoc non erat vt semper Diebus Festis Senatus haberetur, sed legitimum vt haberi posset. solemne autem illud, ac statutum, ex more maiorum, vt kalendis, Nonis, Idibus, haberetur. Itaque in kalendario neque Kalendis, neque Nonis, neque Idibus littera C, quæ Comitiales dies significabat, per quos haberi Senatus non poterat, neque diebus omnino vllis Festis adhæret profesti dies aut fasti erant, aut Nefasti, & omnibus Profestis Nefastis haberi Senatum licebat. Profastis autem Fastis non planè omnibus, sed iis tantùm, qui Comitiales non essent, quibus autem Profestis haberi Senatus poterat, iis omnino Agi cum Populo non poterat: contra quibus Profestis haberi Senatum non licebat, iis Agi quidem cum Populo licebat, nec tamen semper agebatur: cùm ea res ex eorum voluntate penderet, penes quos Populi cogendi potestas esset. non enim, quod licet, id etiam necesse est. Quod autem dixi Comitialibus haberi Senatum non licuisse, declarant illa verba, in epistola Ciceronis ad fratrem, quæ tertia est lib. II. Consecuti sunt dies Comitiales, per quos Senatus haberi nō poterat. & illa in S. C. quod Cœlius ad Ciceronem misit, Epist. fam. lib. IIX. Vtique eius rei causa per dies Comitiales Senatum haberent, S. Q. C. facerent. Quibus verbis quod extra ordinem à Senatu eo S. C. decretum est, id omnino fieri solitum non esse, dilucidè constat. ita Senatus Fastis quibusdam haberi poterat, quibusdam non poterat: siquidem Comitiales inter Fastos iam retulimus. Nefastis autem haberi omnibus potuisse, iam diximus. Sanè qui me torqueat, nodus est, mihi quidem perdifficilis, in epistola ad Atticum libro I, in qua, cùm dixisset iam, Nam, cùm dies venisset rogationi ex S. C. ferendæ, paucis post versibus subiunxit, Senatus vocatur. quod certè mos maiorum minus ferre videbatur. nam, si Rogationi ferendæ dies est, certè Comitialis est. quòd si Comitialis, haberi Senatum non licet: cuius rei testimonio sunt ea, quæ paullò antè recitauimus, & ex epistola ad fratrem verba Ciceronis, & è S. C. nisi si factum id extra ordinem dicamus, vt Pisonis Consulis iniquissimis conatibus obuiam iretur: qui cùm esset lator rogationis & eius Rogationis, quam ex S. C. & de religione ferebat, idem tamen erat dissuasor. Comitialium magnus erat numerus: eósque fuisse dies Fastos, quod suprà dixi, ita existimo, vt mihi videar affirmare posse, non enim inani quadam coniectura, sed certa in primis, vt puto, ratione commoueor. nam in Orationibus Ciceronis, in Pisonem, de Prouinciis consularibus, pro Sextio, mentionem video fieri ea de lege, qua P. Clodius Tribunus pl. sanxit, vt omnibus diebus Fastis Agi cum Populo liceret. quo fit apertum, Fastis quibusdam non id licuisse, quod, vt omnibus liceret, lege Clodia sancitum est. quam tamen legem non fuisse obseruatam, demonstratū est à nobis in lib. de Legibus Romanis. Nec verò mirari satis possum, cum, Fastos aliquot fuisse Comitiales pateat, quî venerit in mentem Macrobio Fastis, dicere, Lege agi licuisse, cum Populo non licuisse, Comitialibus autem vtrunque licuisse. quorum alterum verè dictum constat, Comitialibus, inquam, & Lege agi, & cum Populo licuisse: quia scilicet Comitiales erant de numero Fastorum: itaque & illud, omnium Fastorum commune habebāt, vt Lege agi posset, & hoc præter ea proprium, vt etiam cum Populo posset: Alterum autem de Fastis diebus, quibus ait lege agi licuisse, cum populo non licuisse, in prima parte verum esse video, in secūda quî possit non esse falsum, haud facilè reperio. quî enim Fastis agi cum populo non licet, cùm Comitiales omnes fasti sint &, Comitialibus agi licuisse cum populo, iam ostenderim: dixisset hoc modo: Fastis omnibus lege agi licet, cum populo non omnibus licet: nihil erat, quod reprehenderes: siquidē, quod docuimus, quibusdam Fastis agi cum populo poterat, quibusdam non poterat: quibus poterat, eos si quis Fastos, aut Fastos Comitiales diceret, non erraret, cùm dies fuerit nullus Comitialis, quin idem & Fastus: sed Comitiales potius, quàm Fasti, vt reliquis Fastis proprio nomine distinguerētur, & Comitiales item potius, quàm Fasti Comitiales, breuitatis causa, vocabantur. Verùm quia libenter, quantum in me est, Antiquitatem soleo tueri; Macrobium, à quo multa didici, quasi gratiæ referendæ loco, ita conor excusare: vt cum Fastos nominauit, de iis tantum intellexerit qui Fasti vulgò dicebantur, non etiam de iis qui etsi Fasti ipsi quoque erant, Comitiales tamen appellabantur. spectauit igitur non verbi vim, quæ dies omnes, quibus Prætor tria verba fari posset siue Comitiales essent, siue nō, complectitur; sed consuetudinem loquendi, quod Fastos nominabant eos, quibus tantum lege agi posset, cùm eos quibus cum populo posset, Comitiales præcipuo vocabulo mallēt appellare. Quæritur hic fortasse: cùm Comitiales omnes essent Fasti, ísque & cum populo, & lege agi posset, cum populo quia Comitiales: lege, quia Fasti, fierétne simul vtrunque. Negatur. nam, etsi, licebat vtrunque

que eodem die, non tamen vtrunque poterat eodem tempore. cùm enim populus in Forum conueniſſet, quid iudicibus, aut litigantibus loci relinqueretur? porrò, ſi vacaret locus, quí tamen poſſet Prætor, aut Iudices, in tanto ſtrepitu, quantus coactæ in vnum locum multitudinis ſolet eſſe, eorum, qui cauſas agerent, orationes attentis auribus, animiſque, vt par eſt, excipere? ſedata mente diligenter aliquid conſiderantibus opus eſt, itaque abſurdum eſt, credere, potuiſſe eodem tempore & cum populo agi, & iudiciis operam dari: ſicuti Faſtis iis, qui Comitiales non erant, eodem quidem die non tamen eodem tempore, & Lege actum, & Senatum eſſe habitũ inuenio; ſic, vt Lege ageretur primùm, deinde Senatus haberetur. quòd cum ex aliis locis, tum ex III. & XII. epiſtola libri II. ad Quinctum fratrem intelligitur. Ergo cùm omnes Comitiales eſſent Faſti, non quia ſemper Lege ageretur, ſed quia ſemper liceret, ſi modò cum populo non ageretur; (nec enim vtrunque ſimul fieri, iam diximus) ita concludemus: Faſtos, litera F in Kalendario notatos, iuriſdictionem omnes habuiſſe; Faſtis, littera C notatis, & ius dici, & agi cum populo eodem die, non eodem tamen tempore, potuiſſe: ideóque Faſtos eos quoque fuiſſe dico non ex eo, quod fieret, ſed ex eo quod liceret. Hęc de faſtis: ſuperſunt Nefaſti. His omnino neq; lege agi, neque cum populo licebat. cùm enim opponantur Faſtis, quorum è numero ſunt Comitiales, eo iure, quòd omnes Faſti, ſiue Comitiales, ſiue non Comitiales, habent, prorſus careant neceſſe eſt, Feſtus etiam ſic: Die nefaſto apud Prætorem lege agere, religioſum erat. Cauſas tamen agi; & Concionẽ haberi, & legem promulgari, licebat. nam neque cauſſas agi, eſt lege agi: neque Concionẽ haberi: aut, legem promulgari, eſt cum populo agi. quæ probare ſingula magni negotij nõ eſt. Agitur lege, cùm Prætor tria verba fatur, Do, Dico, Addico: qui eſt vltimus iudicij dies: cùm verò cauſſis audiendis Prætor operam dat, lege tunc non agitur. quare faſtos eſſe neceſſe non eſt omnes dies, quibus aut pro reo, aut contra reũ dicitur: ſed faſtum eũ quidem eſſe neceſſe eſt, quo Prætor, aut qui iudicio præeſt, cum conſilio iudicum ſententiam ferre debet. itaque in epiſtola III. libri II. ad Quinctum fratrem, Ad III. Idus, inquit, dixi pro Beſtia, de Ambitu, apud Prætorem Cn. Domitium. Quem tamen diem (eſt autem III. Idus Februarij) factum non fuiſſe, Kalendarium indicat: notatur enim, vt nefaſtus, litera N nec omnino de octo diebus, qui ab Idibus appellantur, mẽſe Februario Faſtus vllus fuit, vltimo tantùm die, hoc eſt Idibus ipſis, excepto, qui nefaſtus priore, faſtus poſteriore parte fuit: notatur enim ſic, N'. Cõciones licet ad populum haberentur, non tamen Comitiali tantùm die, ſed eo facto, qui Comitialis non eſſet, & Nefaſto pariter haberi poterant. nolo enim quenquam in eo falli, quia fortaſſe, Agi ad populum, & Agi cum populo idem eſſe videatur: quæ diuerſa ſunt. nam Agebatur ad populum cùm ad populum concionem aliquis habebat, vt Gellius docet lib. XIII. c. V. Agebatur autem cum populo, vt ait Feſtus, cùm magiſtratus ad Conſilium aut Comitia vocabat. quod fieri Comitiali duntaxat die licebat. Concionari autem omnibus æquè diebus licuiſſe, exempla demonſtrãt. itaque quoties aliquod S. C. erat factum, dimiſſo Senatu, & S. C. ad populum recitato, magiſtratus aliquis, aut etiam priuatus Senator, Concione ei à magiſtratu data, ad populum verba faciebat, nec tamen is erat dies Comitialis: nam Comitialibus fieri S. C. aut omnino Senatum haberi non potuiſſe, demonſtratũ eſt. & Feſtus hæc apertè diſtinguit, cùm ait, Forum eſt, in quo iudicia fieri. Cum populo agi, Conciones haberi, ſoleant. Quo die igitur Agi cum populo, eodem, Agi apud populum, licebat: quo autem Agi apud populum, eodem. Agi cum populo, non ſemper licebat. Exempla ſibi quiſque notet in legendo, quod facillimum eſt: ſunt enim infinita. itaque puto me facere non ineptè, quòd iis recitandis quæ paſſim extant, conterendum mihi tempus eſſe non exiſtimem. Illud addendum vnum videtur: Cùm aduocabatur Concio, vt populus aliquid ſuffragiis, rogante magiſtratu, ſciſceret, tum actum eſſe cum populo, non ad populum: cùm verò Magiſtratus, aut etiam priuatus aliquis, magiſtratu ei concionem dante, ad populum verba faciebat, non vt ſuffragia deinde ferrentur, ſed vt aliquid exponeretur, tunc non cum populo, ſed ad populũ actum eſſe. Aliud eſt igitur, Habere concionem: aliud Aduocare concionem. Habere concionem, eſt Agere ad populum: Aduocare concionem, ſi aduocatur, vt ſuffragia ferantur, eſt Agere cum populo. ideo ſcripta ſunt hæc, apud Macrobium lib. primo Sat. Iulius Cæſar Auſpiciorum lib. XVI. negat, Nundinis Concionem aduocari poſſe, id eſt, Cum populo agi, ideóque Nundinis Romanorum haberi Comitia non poſſe. Addita enim ſunt illa verba. Id eſt, Cum populo agi quia non ſemper, Concione aduocata, cum populo agebatur, ſed interdum ad populum dũtaxat. Nundinis autem, cum populo quidem agere non licuit, ex quo ſequebatur, vt Comitia haberi nõ poſſent: ad populũ autẽ agere, hoc eſt concionẽ habere, certè licuit. non enim

aduersatur illud quod à Cicerone scriptum est, lib. I v. ad Atticum: Ante diem x. Kal. Nũdinæ: Concio biduo nulla. Quibus verbis, id quod factum non est, non id, quod nõ licuit, ostẽditur, nam cùm haberi Nundinis Comitia non possent, quod non ex Macrobio tantùm, verùm etiam ex Plinio lib. XIIX. cap. III. cognoscitur: propterea ne concionandum quidem P. Clodius, Appius, Metellus putauerunt, qui proximis diebus, Comitiorum caussa, Conciones habuerant. Superest de lege promulganda. id enim de tribus, quæ præposuimus, erat tertium Ferendæ legis, & Promulgandæ non eadem ratio fuit. Ferebatur die tantùm Comitiali; Promulgabatur etiã non Comitiali siue fastus, siue Nefastus esset. itaque C. Cato Tribunus pl. rogationem de abrogando Lentulo imperio, die non Comitiali, promulgauit. cùm enim & post IV. Nonas Februarij. & ante III X. Idus eiusdem mensis promulgauerit: quod ex epistola III. libri II. ad fratrem colligitur: Comitiali die promulgare non potuit, ac ne Fasto quidem. primi enim duodecim Februarij dies Nefasti omnes fuerunt. Hæberi autem Senatum per Nefastos omnes, licebat: nec per omnes tamen sed tantùm, cùm res postularet, habebatur, eorum magistratuum, quibus id iuris erat, arbitratu. ita Senatus in hoc præstare populo videbatur: quod agi cum populo per vnum modo dierum genus, hoc est, per Comitiales, quæ Fastorum pars erat, haberi autem Senatum per duo genera, hoc est, & per Fastos eos, qui Comitiales non essent, & per Nefastos omnes, licebat. Erant præterea Dies aliquot promiscui, quibus totis lege agi, neque omnino licebat, neque omnino non licebat, sed partim Fasti erant, partim Nefasti. horum tria erant genera: alij, prima & postrema diei parte, Nefasti, media Fasti, qui dicebantur *Intercisi*, & in Kalendaria his duabus literis notantur, E N: quod est Endotercisi, pro Intercisi. Veteres enim Endo pro In vsurpabant. itaque dixit Cicero lib. II. de legibus: Quos endo cælum merita vocauerint. Et Festus notat, Endoitiũ pro initium. Varro autem lib III. de re Rust. Endo suam domum. Alij priore parte Nefasti, posteriore Fasti: qui notantur ipsi quoque duabus litteris, N P, sed coniunctis, hoc modo N': quod valet, Nefastus primo, cuiusmodi fuisse dies ferè omnes Festos, inspecto Kalendario cognoscitur. Nonnulli priore parte Fasti, posteriore Nefasti: qui notantur sic, F. P. quod, Fastus primo, significat. quo ex genere videmus in Kalendario Vinalia fuisse. Dies eos, qui priore parte aut Fasti erant, aut Nefasti, de veteribus, quod meminerim, nemo nominat. de Fastis autem media diei parte hoc est de Intercisis, Varro sic lib. V. de lingua Latina. *Intercisi* dies sunt, per quos mane & vesperi est Nefas medio tempore, inter hostiam cæsam & exta porrecta fas: à quo, quod fas tum intercedit, Intercisi dies; aut quod Intercisum nefas. Patet iam. his litteris, quæ sunt in Kalendario, F. N. C. P. P. N'. E N, sex dierum genera significari, Fastos, Nefastos, Comitiales, Fastos primò, Nefastos primo, Intercisos, Quòd si cui veniat in mentem, hac duarum litterarum connexione N. non significari, quod nos diximus, Nefastus primo sed potius, Nefas Prætoris huius opinionem argumentum primò è cõiectura, vel ex ipsa potius, vt ego sentio, ratione ductum, deinde etiam Historiæ veteris infirmat auctoritas. argumentum est hoc, Nemo, cui pauciora sufficiunt, pluribus vtitur, quid opus erat, vt ij dies, quibus adscriptum videmus N, Nefasti esse indicarentur, duas potius litteras, quàm vnam, apponere? Cur N', inquam, non N? præsertim cùm Nefasti dies omnes hac vna littera, N, notentur: sicuti & Fasti, eorum quasi aduersarij, vna litera, F, demonstrantur. Age, dicat aliquis, leue hoc esse, planéque nugatorium argumentum. quod sanè mihi videtur contrà, quid Ciceroni respondebitur? mendaciine, & falsitatis, quasi testem corruptum, aut inscientem, arguemus, non ita, vt opinor, quisquam desipiet. Sunt igitur hæc in Epistola, Risi, Ciceronis verba, libro II. ad fratrem: Cognosce nunc Idus. Decimus erat Cœlio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. Quibus verbis, cùm Idus Februarij, de quibus Cicero loquitur, FASTUM ex parte diem fuisse, satis constet: quandoquidem eo die Prætor Domitius, vt de reo cognosceret, sententiámque ferret, in FORUM descendit: sequitur, vt N, quod Idibus omnium mensium, exceptis Iuniis, in Kalendario adscriptum videmus Nefastus dies omnino significari non possit. Eodem in libro altera est Epistola, quæ sic incipit: Sextius noster absolutus est ad II. Idus Mart. qui dies, si eo die Sextius absolutus est, certè Nefastus planè non fuit, fuit autem, cùm ei sit adiunctum, priore quidem parte Nefastus, posteriore autem FASTUS: sicuti & Idus Februarij, de quibus proximè diximus. & omnes dies, quibus in Kalendario N' appositum animaduertimus, Aggrediamur nunc quando & de Dierum ratione, & de literis, eos significantibus, satis multa, atque etiam, vt arbitramur, satis vera dicta, alias, quæ in Kalendario sunt, litteras, aut concisas, eóque obscuriores dictiones interpretari: vt, quos Antiquitas capit eorum commodo pro nostra virili parte consulamus.

KALEN.

A KIAN.F
B F
C C
D C
E NON.F
F F
G C
H C
A AGON
B EN
C CAR.N'
D C
E EID.N'
F EN DIES VITIOS.
G CAR EX.S.C.
H C
A C
B C
C C
D C
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D C
E F
F N
G C
XXXI

H K.FEB.N
A N
B N
C N
D NON
E N
F N
G N
H N
A N
B N
C N
D EID.N'
E N
F LVPER.N'
G EN
H QVIR.N'
A C
B C
C C
D FERAL.F
E C
F TER.N'
G REGIF.N
H C
A EN
B EQ.N'.
C C
XXIIX

D K.MAR.N'
E F
F C
G C
H C
A N'HOC DIE CÆSAR PON
TIF.MAXIM.FACT.EST
B NON.F
C F
D C
E C
F C
G C
H EN
A EQ.N'
B EID.N'
C C
D LIB.N'
C C
D LIB.N'.
E C
F QVIN.N
G C
H C
A N
B TVBIL.N'
C Q.REX.C.F
D C
E C
F N. HOC DIE CÆSAR.
ALEXAND.RECEPIT
G C
H C
A F
B C
XXXI

C K.APR.N
D C
E C
F CLVDI MATRI.MAC.
G N'ON.LVD
H N'LVDI
A N LVDI
B N LVDI
C N LVDI
D N LVD.IN.CIRC.
E N
F N LVDI CERER.
G EID.N'LVDI
H NLVDI
A FORD.N'LVD
B NLVDI
C NLVDI
D NLVDI
E CER.N.LVD
IN.CIRC
F N
G PAR.N
H N
A VIN
B C
C ROB.N'.
D F
E C
F N'LVD.FLOR.
G CLVDI
H CLVDI
XXX

A K.MAIN
B FCOMP
C C
D C
E C
F C
G NONN
H F
A LEM.N
B C
C LEM.N
D N'LVD.MART.
IN.CIRC.
E LEM.N
F C
G EID.N'
H F
A C
B C
C C
D C
E AGON.N'
F N
G TVB.N'
H Q.REX.C.F
A C
B C
C C
D C
E C
F C
G CXXXI

H K.IVN.N
A F MART. CAR. MO
B C NET
C C
D NON
E N
F N
G MENTI. IN. CA
PIT
H VES T. F.PR.
A N
B MART.
C N
D EID.N
E N
F Q.ST.D.F
G C
H C
A C
B C
C C
D C
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D F
E C
XXX

F K.IVL.N.
G N
H N
A N
B POPLIF. N'
C NLVDIA POLLIN
D NON. NLVDI
E NLVDI
F NLVDI
G CLVDI
H CLVDI
A N'LVDI
B CLVD. IN. CIR.
C CMERk.
D EID. N'MERk.
E FMERk.
F CMERk.
G CMERk.
H LVCAR. N'MERK.
A CLVD. VICT. CAES.
B LVCAR. LVD
C CLVDI
D NEPT. LVDI
E NLVDI
F FVRR. N'LVDI
G CILVDI
H CIN CRC.
A CIN CIRC:
B CIN CIRC.
C CIN CIRC.
D C
XXXI

E K.AVG.N.
F CFER. HOC DIE C. CAE. SAR. HISP. VICIT.
G C
H C
A NON.F
B F
C C
D C
E N' HOC DIE CAESAR
F C HISPALIN. VIC.
G C
H C
A EID. N'
B F
C C
D C
E PORT. N'
F C
G VIN. F. P.
H C
A CONS. N'
B EN
C VOLC. N'
D C
E OPIC. N'
F C
G VOLT. N'
H N'H. D. ARA VICTORIA
A F IN CVRIA DEDIC. EST
B F
C C
XXX

D K.SEPT.N HOC DIE
E N PER. NEF.
F N'
G CLVDI. ROMANI
H NON. F. LVD.
A FLVDI
B CLVDI
C CLVDI
D CLVDI
E CLVDI
F CLVDI
G NLVDI
H EID. N'
A F. F. EQVOR. PROB.
B LVD. ROM. IN. CIRC.
C CINCIRC.
D CINCIRC.
E CINCIRC.
F CINCIRC.
G CMERK.
H CMERK.
A CMERK.
B N'MER. H. D.
C C AVGVSTI. NATALIS LVD. CIRC.
D C
E C
F C
G C
H F
A C
XXX

B K. OCT. N
C F
D C
E
F C
G C
H NON. F
A F
B C
C C
D MEDITR.
E AVGVST. N'
F FONT. N'
G EN
H EID. N'
A F
B C
C C
D ARM. N'
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D CLVD. VICT.
E CLVDI
F CLVDI
G CLVDI
H CLVDI
XXXI

A K. NOVEM. N
B
C
D
E NON. F
F FLVDI
G CLVDI
H CLVDI
A CLVDI
B CLVDI
C CLVDI
D CLVDI
E EID. N' EPVL. INDICT.
F F EQVOR. PROB.
G CLV. PL. INCIR.
H CINCIRC.
A CINCIRC.
B CMERK
C CMERK.
D CMERK.
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D C
E C
F C
G C
H C
A C
B C
C C
D C
E F
F C
XXX

G K. DEC. N
H
A
B
C NON. F
D
E C
F C
G C
H C
AGON.
B EN
C EID. N'
D F
E CONS. N'
F C
G SAT. FERIAE SAT.
H C
A OPAL. N'
B C
C DIV. N'
D C
E LAR. N'
F C
G C
H C
A C
B C
C F
D F
E C
XXXI

KALENDARII ROMANI EXPLANATIO.

F. Fastus dies
C. Comitialis.
N. Nefastus

IAN.

NON. nonæ
AGON. Agonalia. Ouidius
EN. Endotercisus: pro, Intercisus
CAR. Carmentalia: quod sacra tum, & feriæ Carmenti. Varro
EID. Idus

FEBR.

LVPER. Lupercalia: quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. Varro.
QVIR. Quirinalia, à Quirino: quod huic Deo feriæ ad Q. fratrem lib. 2.
FERAL. Feralia: ab inferis, & ferendo, quod ferunt tum Epulas ad sepulchrum, quibus ius ibi Parentare.
TER. Terminalia: quod is dies Anni extremus constitutus. duodecimus enim mensis fuit Februarius.
REGIF. Regifugium. Ouidius. quanquam est inter Ouidium, & kalendarium, de Die Regifugij controuersia. ille enim assignat ei Februarij diem XXIII, in kalendario autem video ad XXIV. esse appositum. nec sanè, si modo Regifugij dies N fuit videtur esse potuisse die XXIII, hoc est Terminalib. qui N' dies fuit. alioqui dies idem & N' & N fuisset.
EQ. Equiria. Varro, Festus, Ouidius

MART.

LIB. Liberalia. Varro
QVIN. Quinquatrus. Varro
TVBIL. Tubilustrum: quod eo die in Atrio sutorio Sacrorum Tubæ lustrantur. Varro libro 5. Ouidius libro 3. Fastorum, & Festus
Q. REX. C. F. Quando Rex Comitiauit, Fas. Varro, Festus

APR.

CIRC. Circenses
FORD. Fordicidia: à Fordis bubus Bos forda, quę fert in ventre, quod ea die publicè immolantur boues prægnantes in Curiis. complures à Fordis cædendis Fordicidia dicta. Varro libro 5. Ouid. libro 4.
CER. Cerialia. Varro
PAR. Parilia: à Pariendo, vt ait Victorinus Afer. Alij, Palilia, à Pale: quod eo die Feriæ deæ fiunt. Varro lib. 5. Ouidius lib. 15. Fast. Festus in verbo, Pales: & Parilibus. Tibull. el. 6. lib. 2. Propertius in IV.
VIN. Vinalia: à Vino. Varro
ROB. Robigalia: dicta ab Robigo, secundum segetes. Varro
FLOR. Floralia. Ouidius, Plinius

MAI.

COMP. Compitalia
LEM. Lemuria. Varro, Ouidius
LVD. MART. IN CIRC. Ludi. Marti in Circo. Ouidius
Q. REX C. F. Quando Rex comitiauit, fas.

IVN.

MART. CAR. MONET. Marti, Carneæ Deæ, Monetæ Iunoni. Macrobius, Ouidius
IN. CAPIT. In Capitolio
VEST. NE. PR. Vestæ, Nefas Prætori
Mat. Matri Maturæ, Ouidius
Q. ST. DE. Quando stercus defertur. Varro, Festus, Ouidius

IVL.

POPLIF. Poplifugium: pro, Pupulifudium

APOLLIN. Apollinares
MERK. Merkatus
VICT. CAESAR. Victoriæ Cæsaris
NEPT. Neptunalia
FVR. Furinalia

AVG.

FER. Feralia
HISP. VIC. Hispaniam vicis
PORT. Portunalia
VIN. F. P. Vinalia. Fas Prætori. Varro, Plinius.
CONS. Consualia. Plutarchus
VOLC. Volcanalia. Varro
OPIC. Opiconsiua. Varro
VOLT. Volturnalia. Varro
H. D. ARA. VICTORIAE. IN. CVRIA. DEDIC. EST. Hoc die Ara Victoriæ in Curia dedicata est

SEPT.

FER. NEP. Feriæ Neptuno
F. EQVOR. PROB. Feriæ equorum probandorum. Valerius Max. lib. II.
LVD. CIRC. Ludi Circenses, in Augusti die natali. Suetonius. Dio

OCT.

MEDITR. Meditrinalia, à Meditrina Dea. Varro
AVGVST. Augustalia
FONT. Fontinalia. Varro
ARM. Armilustrum. Varro

NOV.

EPVL. INDICT. Epulum indictum
LVD. PLEB. IN. CIRC. Ludi Plebeij, in Circo. Suetonius

DEC.

AGON. Agonalia
SAT. Saturnalia. Macrobius
OPAL. Opalia. Varro, Macrobius
DIV. Diualia. Diuæ Angeronæ dies festus. Is dies à Varrone lib. 5. de ling. Lat. appellatur Angeronalia, ab Angerona, cui sacrificium fit in curia. Macrob. Saturn. lib. 12. kal. Ian. feriæ sunt diuæ Angeroniæ cui Pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt.
LAR. Larentinalia. Varro, Ouidius, Plutarchus.

DE NO-

DE NOMINIBVS IMPOSITIVIS EX CONSTANTINI CENSVRA.

Hæc Tito Probo tribuuntur.

DE PRÆNOMINE.

VARRO *simplicia in Italia fuisse nomina* ait existimationisque suæ argumẽtum refert, quòd Romulus & Remus,& Faustulus,neque prænomen vllum, neq; cognomen habuerũt. Qui ab eo dissentiunt, aiũt matrẽ eorũ Rhæam Syluiam vocatã:auum Syluiũ Numitorẽ:fratrem eius,Amulium Syluium: & superiores Albanorũ reges, Capetum Syluium: Agrippã Syluium: posteriorésque duces, Metium Suffetium,& Tutorem Claudiũ vocatos:nec cõtẽti iis,ad Sabinos transgrediuntur:& Titũ Tatium, Numam Pompilium, & patrẽ eius Põpium Pompiliũ: eius denique regionis principes enumerant,Putilianum Lauianum,Volesium Valentium, Metium Curtium.Alium Sumusileaticum, Hetruscis, recitant Lartem Porsenam.Ab equiculis Septimum Medium, primum regem eorum,& Sertorem Resium, qui primus Ius Feciale instituit. In hunc modum Varronis sententia subruitur. ¶ Romanos autem arbitrandum est *ab Albanis & Sabinis multiplicandorum nominum consuetudinem traxisse*: quoniam ab illis orti sunt.Omnia autem quæ ad vnumquemque nostrum definiendum excogitata sunt, eandem vim significandi hominis obtinent. Quod per proprietatem dicitur, hoc distat,quia eo *gens cognoscitur*, ideóque dicitur *gentilitium*.Cætera ordine variantur. Nam quod præponitur,*prænomen*:quod pòst fertur,*cognomẽ*:quod ad vltimum dicitur, *agnomen*:quorum series non ita, vt exposui, semper seruata est. Animaduerto enim in consulum fastis, perplexũ vsum prænominum & cognominum fuisse, dictum,Posthumũ Comminium Aruntium: & Posthumum Ebutium Heluam,& Vopiscum Iulium,& Opitrem Virgineum Tricoscum, & Paulum Fabium Maximum. Quinetiam quædam cognomina in nomen versa sunt: vt *Cepio*:nanque hoc in Bruto nominis locum obtinuit.*Gentilium nomina*,Varro putat fuisse numero & prænomina circa triginta. Pueris non priusquam togam virilem sumerent,puellis non antequam nuberẽt prænomina imponi moris fuisse, Quintus Scæuola autor est. Quæ olim prænomina fuerũt, nunc cognomina sunt: vt,Posthumus Agrippa,Proculus.Cæsar *Opiter*, qui patre mortuo, auo viuo gignebatur:vt *Opiscus*,qui in vtero matris geminus conceptus, altero abortu ejecto, incolumis editus erat.*Hospes* prænomẽ fuit in eo qui peregrè apud hospitẽ natꝰ erat, ídq; habuit Lucretius Tricipitius collega Lucij Sergij. *Volero* enim in prænomẽ abiit, quia nolẽtibus nasci liberis parẽtibus videbatur, quo vsus est Pub.Philo.*Laertis* prænomen,est sumptũ à Iarib.Tuscũ antè creditũ esse, fuítque consularis.*Herminus*, est prænomẽ Tito Virgineo Casto. *Stratus*, à stabilitate:*Faustus* à fauore prænomen ceperũt. Tullius prænominatus est ominis gratia, quasi tollendus,o litera, in u,conuersa. *Sertor*,qui per sationem natus est, appellatus est. *Ancum* prænomen, Varro à Sabinis translatum putat: Valerius autem scribit, quòd cubitum vitiosum habuit,quòd Græcè vocatur ἀγκὼν *Lucij* cœperunt appellari,qui ipso initio lucis orti erant: aut (vt quidam arbitrantur) à Lucumonibus Hetruscis.*Manij*,qui manè editi erant: vel ominis causa, quasi boni: Manum enim antiqui bonũ dicebant. *Cneus*, ob insignem rem appellatus,quòd vnum prænomen varia scriptura notatur: alij Neum, alij Gneum, alij Cneum scribunt: qui C litera in hoc prænomine vtuntur, antiquitatem sequi videntur, quæ multum ea litera vsa est: olim enim dicebant frugmentum, nunc frumentum refertur: & gnatura modò natura.Igitur etiam qui in corporibus gigni solet, Gneus appellatur, Qui C. corruptione syllabæ delectari videntur.Qui Neus, leuitatem Gaij indicant, à gaudio parentum dicti. *Auli*, qui diis alentibus nascuntur. *Mares*, qui Martio mense geniti. *Publij*, qui prius pupilli facti erant, quàm prænomina haberent: alij ominis cau-

sas, ex pube. *Tiberij* vocari cæperunt, qui ad flumen Tiberim nascebantur. *Titus* à Sabino nomine Tito fluxit. *Appius*, ab Acteo eiusdem regionis prænomine. *Cæsones* appellati sunt, qui mortuis matribus excti erant. *Seruius*, qui mortua matre in vtero seruatus est. *Spurij*, patre incerto geniti, quasi Epoptæ. *Numerij*, sola patricia familia vsa est rabia, idcirco quòd CCCVI. apud Trebiam flumen cæsis: qui vnus ex ea stirpe extiterat, ducta in matrimonium vxore filij Numerij Iotalicij Malemitani, sub eo pacto, vt quem primum filium suscepisset, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperauit. ¶ Antiquarum mulierum frequenti in vsu prænomina fuerunt, Rutilia, Cesellia, Rodocilla, Mutrulla, Burra, à calore dicta. Ista prænomina, à viris tracta sunt, Caia, Lucia, Publia, Mœrea. Cæterùm Caia vsu super omnes celebrata est: fertur enim Caiam Cæciliam, Tarquinij Prisci regis vxorem, optimam lanificam fuisse, & ideo institutum fuit, vt nouæ nuptæ antequam mariti interrogatæ quænam vocarentur, Caiam esse se dicerent.

CAROLI

CAROLI SIGONII DE NOMINIBVS ROMANORVM LIBER.

Cur Romani multis nominibus vsi sint.

CVM multæ res in tota antiquitate Romana parum adhuc tractatæ ac cognitæ sunt, tum illa difficilis atque obscura quæstio est quæ est de ratione nominum Romanorum. Nã etsi res est & à veteribus explicata diligenter, & ad huius etiam memoriæ hominibus penitus non neglecta, tamen quia illorum scripta vetustas vel consumpsit ferè vel deformauit, hi in hoc genere non satis accuratè omnia collegerunt, plurimum adhuc lucis desiderare videtur. Itaque, quoniam ad hos quos scripsimus, Romanorum magistratuũ Fastos eiusmodi maximè disputatio pertinet, quique proximè hac de re scripserunt, nec satis plenè nec ad rei veritatem satis aptè tantum argumentum tractarunt, faciendum esse nobis videtur, vt hoc loco quid de nominibus Romanorum inuenerimus, exponamus. Quum autem Romanos homines duobus primùm pòst etiam tribus nominibus vsos esse reperiamus, quorum vnum præcipuè Nomen, alterum Prænomen, tertium Cognomen aut Agnomen appellauerunt, iccirco danda opera est vt in huius quasi vestibulo disputationis causſam huiusce facti, quæ probabilis maximè videatur esse, reddamus. Qui igitur de his causſis disseruerunt, ij in duas ferè partes diuisi sunt. quorum alij hanc consuetudinem propriam fuisse Romanorum, alij à vicinis populis acceptam esse tradiderunt. Ac priorem quidem opinionem tuetur Varro, (vt est apud Valerium Maximum in epitoma de prænominibus) posteriorem verò quidam alij. Varronem autem mouit maximè illa ratio, quòd in Italia ante Romam conditam quosdam homines vno tantummodo nomine præditos fuisse, vt Romulum & Remum & Faustulum animaduertit. Itaque Varronis opinionem Priscianus, fortè sequutus, causſas cur Romani nomina duplicauerint, exponit duas: vnam, vt qui in quaque familia eodem nomine vocarentur, præposito aliquo alio nomine, quo inde prænomen dixerunt, distinguerentur, alteram, vt Sabinorum gratiam beneuolentiámque colligerent, quos Romulus in ciuitatem susceperit, aut suis Sabinorum nomina, aut contrà sua Sabinorum nominibus præponentes. Id quod in Romulo scripsit etiam Eutropius. Quinetiam Appianus huc spectasse videtur, quum in procemio historiæ scripsit Romanos vno primum nomine vsos esse, pòst duobus, tum tribus. Sic enim ait, Καὶ τὰ ὀνόματα Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ἓν ἦν, ἅσπερ αὐτόχθοσι ἄπασιν· ἐκείνῳ μὲν ὀλίγοι τὸ πρῶτον ἦσαν καὶ πολὺ χρόνος ἐξ οὗ καὶ πέντε ἤρξατό σφισιν ἐς ὄνομα διαιρεῖσθαι ἐπὶ παισὶν ἢ ἀρετῆς ἕνεκα πρώτοις. Itémque Varro libro De lingua Latina ait, Quum essent duo Terentij, aut plures, discernendi causſa, vt aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius esset: qui luci, Lucius: qui pòst patris mortem, Postumus. Qui verò secus senserunt, hanc rationem ab aliis populis mutuatos esse Romanos dixerunt: præsertim verò quum ipsi ante Romam conditam matrem Romuli legerẽt Rheam Siluiam, auum Numitorem Siluium, fratrem eius Amulium Siluium, posteriorésque duces Metium Fufetium, Titum Tatium, Numam Pompilium, patrémque eius Pomponem Pompilium nominatos. In hac autem opinione fuerunt Arruntius Claudius & Valerius Maximus. Nam Claudius (vt Diomedes scribit) à Græcis hoc sumptum tradit, apud quos multi æquè atque apud Romanos, tria nomina vsurpauerint, id quod in Alexandro Dardanio Paride & in Athille Æacide

Celeri intelligi posse putat. Valerius autem ab Albanis & Sabinis, à quibus potissimùm traxerunt originem, Romanos. hanc consuetudinem accepisse ait. Atque huic quidem ego etiam assentior, quippe qui & hanc rationem apud Italos populos fuisse, & aliis præterea eos quibusdam prænominibus à Romanis vsos esse comperiam, & Remum ac Romulum aut quia spurij fuerunt, gentis nomine caruisse, aut certè ex Siluia gente, cuius & mater erat, extitisse existimem. Distinguêdorum tamen filiorum atque nepotum caussa inuenta prænomina esse. Varroni grauissimo in primis auctori assentior.

Quid sit nomen, prænomen & cognomen.

Celebrata est igitur (quemadmodum demonstratum est) à Romanis hæc tota multiplicandorum nominum ratio. neque enim nomine aut prænomine tantummodo contenti fuerunt, sed cognomen & agnomen etiam adiunxerunt. Quod etiam significat Pausanias in Atticis, quum eos tribus aut etiam pluribus nominibus vsos esse tradidit, ita, κελεύουσι γε μ παρ' ἑαυτοῖς οἱ Ρωμαῖοι κ' τοῖς τὰ Ἑλλήνων, ἀλλὰ μ τοῖα (ὁπόσα γ' ὀλίγοις τε) μ' ὅτι πλείονα ὀνόματα ἑκάστῳ τίθενται. De quibus omnibus quum ab aliis alia tradita sint, quid ipse sentiam, non dicam, quid autem veteres senserint, verbis eorum expositis, breui concludam. Ac primùm quidem nominabo Valerium, qui ita ait, Omnia quæ ad vnumquenque nostrum definiendum excogitata sunt, eandem vim significandi hominis obtinent. Quod per proprietatem dicitur, hoc distat, quia eo genus cognoscitur, ideóque dicitur gentilicium. cætera ordine variantur. Nam quod præponitur, prænomen: quod pòst fertur, cognomen: quod ad vltimum dicitur, agnomen vocatur. Neque verò aliter sensisse videntur Sosipater, Donatus & Diomedes, grammatici non solùm antiquitate, sed etiam doctrina nobiles. quorum, vbi de propriis nominibus agunt, hæc verba sunt, Vocabulorum, quibus Romani capita recensebant, quatuor genera sunt, prænomen, nomen, cognomen, agnomen. Prænomen, quod nomini gentilicio præponitur, vt Publius: nomen, quod originem gentis declarat, vt Cornelius: cognomen, quod nominibus gentilicijs subiungitur, vt Scipio: agnomen, quod extrinsecus addi solet aliqua ratione, vel euentu quæsitum, vt Africanus. Quod si quis hos fortasse, vt leues, huiusce rei auctores repudiauerit, nunc animum referat ad ea quæ scripta sunt apud Dionysium, Plutarchum, Ciceronem & Suetonium, auctores rerum Romanarum grauissimos, eosdémque certissimos, à quibus hæc eadem opinio confirmatur. Dionysius quidem nomen vnum commune Romanis fuisse ait, alterum verò gentilicium. Sic enim de Lucumone ait, μαθὼν ὅτι Ρωμαίων ἑκάστῳ κοινὸν ὄνομα κεῖται, ἑ μετὰ τὸ κοινὸν ἕτερον, ὃ δὴ συγγενικὸν αὐτοῖς ἐστι καὶ πατρωνυμικόν. sic alibi commune nomen appellat prænomen, vt de Attio Nœo, ὃν αὐτὸς ἐκάλεῖτο κ' κοινὸν ὄνομα καὶ πατρωνυμικὸν Νέϊος. τὸ δὲ συγγενικὸν, Ἀττίος. Eodem autem in loco Dionysius commune nomen vocat Lucium, gentilicium verò Tarquinium. Plutarchus verò in Coriolano ait ita, Tertium igitur ei nomen Coriolano inditum est: ex quo intelligi potest, Caium ei fuisse propriũ nomen, Marcium verò gentilicium. id est, ὠ τούτου πέμπτον ἔχειν ὄνομα τὸ Κοριολανὸν ὃ μ μάλιστα δῆλόν ἐστιν ὅτι πρὸ ὀνομάτων ἴδιον ὢν ὁ Γάϊος· τὸ δὲ δεύτερον, οἰκίας ἢ γένους κοινὸν ὁ Μάρκιος. Idem etiam initio Marij Ea verba quia nimis multa visa sunt, atque etiam in promptu sunt omnibus, non apposui: quid tamen ille tradiderit, breuiter mihi esse ostendendum putaui. Sic igitur ille disputat vt varia & ipse fuisse nominum genera dicat. quorum alia prima, alia secunda, alia tertia vocat. Ac prima quidem nomina quæ propria, vt Cneum, Lucium, Publium: secunda verò quæ gentis caussa multis communia sunt, vt Pompeios, Manlios & Cornelios: tertia, quæ ab actione aliqua, vel à corpore, vel à moribus indita sunt, vt Macrinum, Torquatum & Sullam. & secundis quidem respondere apud Græcos Heraclidas ac Pelopidas: tertiis verò Grypum & Gallinicum putat. Quid? quũ Cicero epistola ad Atticum libro quarto, ita ait, Qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius: & Suetonius in Cęsare, quum inquit, Vt quod eo anno actum esset, Iulio & Cæsare actum scriberent, bis eundem repetentes, nomine ac cognomine: nónne satis ostendunt Titum quidem prænomen, Cęcilium verò & Iulium nomina, Cæsarem verò cognomen esse? Hæc mihi satis multa & satis firma visa sunt quæ afferrem cùm ad harum appellationum vim & naturam definiendam, tum ad eorum opinionem labefactandam qui contrà aut aliter senserint aut scripserint.

Quot & quæ prænomina fuerint, & vnde singula ducta sint.

Quum ergo multa vocabulorum genera sint, quibus plerunque veteres Romani appellarentur primùm de prænominib pòst de reliquis, quid sentiamus dicẽdum est Ac prænomen quidem πρώνυμον Græcè dictum scribit

bit Diomedes: Plutarchus autem modò primum nomen, modò proprium nomen, Dionysius (vt ostendi) commune nomen appellat. Vis autem Latini vocabuli satis perspicua est, nam quod nomini pręponitur, id prænomen dici voluerunt. Ex his autem prænominibus alia à Romanis, alia à finitimis populis frequętius vsurpata esse reperio: Romana autem ad triginta fuisse ex Varronis sententia tradit Valerius. Hæc autę fuisse videntur, Agrippa, Appius, Aulus, Cæso, Caius Cnæus, Decimus, Faustus, Hostus, Lucius, Mamercus, Manius, Marcus, Numerius, Opiter, Postum⁹, Proculus, Publius, Quinctus, Serui⁹, Sextus, Spurius, Tiberius, Titus, Tullus, Vibus, Volero, Vopiscus: peregrina verò Ancus, Aruns, Lar, Lucumo, Metius, Numa, Petro, Pompo, Sertor, Tallus, Turnus, Volusus. De quorum prænominum origine ac significatione, quoniam qui de nominibus modò scripserunt, nihil dixerunt, nos scribemus ea quæ à veteribus tradita, à nobis quanta maxima fieri potuit diligentia sunt collecta.

Agrippa, Festo auctore, vocatus qui cum labore matris sit natus, exempli caussa in pedes contra naturam, & non in caput, id est, ab ægro partu. Item Marcellus & Quinctilianus lib. 9.

Appius ex Sabinorum prænomine Actio venit, vt ait Valerius, idque Romæ Claudiorum fuit: quorum princeps Actius Clausus dictus est. Liuius lib. 3. quo in loco multa in scholiis diximus.

Auli dicti qui diis alentibus nascerentur. Valerius.

Cæso qui ex vtero matris exectus est. Festus, Valerius, Plin. lib. 7. cap. 9.

Caius à gaudio patrũ appellatus. Valerius.

Cnæum ob insigne næui qui in corporibus gignitur.

Faustum à fauore dictum scribit Valerius.

Quinctus, *Sextus*, *Decimus*, à numero dicti sunt, testę Varrone, vt qui quincto, sexto, & decimo quoque loco esset natus, is demum primis temporibus Quinctus, Sextus & Decimus diceretur.

Hostes, inquit Valerius, fuit prænomen in eo qui peregrè apud hospitem natus est, fuitque prænomen Lucretij Tricipitini, collegæ L. Sergij consulis. Macrobius lib. Saturnal. primo, qui in hostico procreatus esset, eum Hostum vocatum fuisse scribit. Est autem mendum apud Valerium. Hospes enim legitur non Hostus. Quòd autem legendum sit Hostus, ex eo intelligi potest quòd Liuius Lucretium Tricipitinum, cuius Valerius meminit, Hostum vocat. Et in consulibus Capitolinis, An. CCCXXXVI. scriptum est. *P. Lucretius Hosti F.* Macrobius etiam lib. 1. Hosti Hostilij mentionem facit.

Lucij duplex origo traditur à Valerio. aut enim à Lucumonibus Etruscis dictus est, vt Lucumo Tarquinienſis, qui se L. Tarquinium appellauit: aut is demum Lucius appellatus est qui lucis initio natus est. Quod scribit etiam Festus & Varro.

Mamercus prænomen gentis Æmiliæ fuit, de quo Plutarchus in Numa & Æmilio sic, Mamercus fuit Pythagoræ filius, à quo Numa Pompilius rex filium Mamercum nominauit, qui auctor & princeps gentis Æmiliæ fuit. Festus autem prænomen Oscum esse putat, quòd Osci Martem Mamercum appellauerint.

Manius dictus est qui manè est ortus: aut ominis caussa, quasi bonus: manum enim antiqui bonum dicebant. Varro lib. 2. De analogia. Valerius, Festus, Macrobius lib. 1. Saturnal. Zosimus autem Græcus historiarum auctor lib. 1. tradit Manium in gentem Valeriam profectum esse à quodam Valerio, qui primus sacra diis manibus fecit. Sic enim ait, τοῦτον τὸν βωμὸν ὁ Οὐαλέριος ἱδρύσατο, καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰς πανυχίδας ὀλιγαλίσας ἐπλήρωσε. Μάνιος Οὐαλέριος Ταραντῖνος. τοιέ τι γὰρ χθονίοις θεοῖς μάνης καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ τὸ ὑγιαίνειν βαλλίρι.

Marcus dictus est qui mense Martio natus est. Valerius.

De Numerio sic Festus, Numerius prænomen nunquam antea fuisse in patricia familia dicitur, quàm Q. Fabius, qui vnus post sex & trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductus magnitudine diuitiarum vxorem duxit Oracilij Maleuentani (vt tum dicebantur) filiam, ea conditione vt qui primus natus esset, prænomine aui materni Numerius appellaretur. Et Valerius ita, Numerio sola patricia familia vsa est Fabia, iccirco quòd CCCVI. apud Cremeram flumen cæsis, qui vnus ex ea stirpe extiterat, ducta in matrimonium vxore filia Numerij Oracilij Maleuentani, sub eo pacto, vt quem primum filium sustulisset, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperarit. Hinc mendosè apud Ciceronem lib. 1. De diuinatione legitur ita, His adiungatur etiam somnium Æneę, quod in numerum Fabij Pictoris Græcis annalibus scriptum est quum sit legendum. Quod in Numerij Fabij Pictoris. Fuit enim alter Fabius Pictor prænomine Quinctus qui de rebus Romanis Latinè scripsit, Gellio & Nonio teste (qui eius sæpe verba Latina proferunt) itémque Cicerone de legib. 1. qui eum inter historicos Latinos numerat. at qui Græcè iisdem de rebus scripsit, is videtur fuisse Numerius nominatus, quem tamen 1. libro Dionys. Quinctum nominat. Hac ratione in oratione pro Cluentio Numerios Aurios legimus. & lib. 3. De orat. Numerium Furium, & lib. 3. De diuin. Numerium Suffucium, &

apud Pædianum Numerium Quinctium.

Opiter dictus, cuius pater, auo viuo, mortuus est, quasi qui post obitum patris genitus sit, aut qui ob patrem auū habeat. Quod prænomen Virginio Tricosto consuli fuit. Valerius & Festus.

Postumus, qui post humatū patrē est natus. Varro lib. 2. de analogia, & Plutarchus in Coriolano, vt Posthumus Æbutius, de quibus Valerius Nā Liuij libri mendosi erāt, qui haberēt Postumius pro Postumus: quū tamē Postumius gētis nomē sit, Postumus prænomē.

Proculus, qui natus sit patre peregrinante patria procul, vt ait Plutarchus in Coriolano. Valerius autem ait, qui patre sene natus sit, quasi procul ætate progresso, eum Proculum esse vocatum.

Publij, ait Valerius, qui prius pupilli facti erant quàm prænomina haberent: alij omnis caussa à pube.

Seruius is primùm dictus est, quem seruiēs mulier peperisset, vt de Ser. Tull. rege scribit Dionysius. at Valerius, qui mortua matre, in vtero seruatus est.

Spurius dictus, qui sine patre esset, antiqui enim iisdem literis S P. Spurium, & sine patre scripserunt. Plutarchus in quæstionibus, & Valerius.

Tiberij, qui ad Tiberim nascerētur. Valerius.

De Tito controuersia est. Valerius à Sabino quodam, nomine Tito, manasse ait, Festus à Titulo. Titulos autem milites fuisse quòd patriam tuerentur, quasi Titulos.

Tullus ominis caussa dictus est, quasi tollendus, o in u versa. Valerius.

Volero, inquit Valerius, in prænomen abiit, quia nolentibus nasci liberis parentibus videbatur. quo vsus est Publilius Philo. Quare in anno CCCLIII. Capitolino ita est, *L. Publilius L. F. Voler. N. Philo.*

Vibum prænomen esse indicat annus CCC. Capitolinus, vbi ita est, *P. Sestius Q. F. Vibi N. Capitolinus.* Itémque Liuius lib. 26, Vibus Virius.

Vopiscus dictus, qui ex duobus conceptis vno ab ortu excluso ad partum legitimum deduceretur, quo prænomine præcipuè Iulia gens vsa est, Valerius, Festus, Plutarchus in Coriolano, Plin. lib. 6. cap. 9. Sed de Romanorum prænominum vi ac significatione hactenus. Peregrinorum autem multo obscurior ratio & significatio est.

Ancum scribit Varro à Sabinis ortum. Valerius autem tradit eum Ancum esse appellatum, qui virioſum habuit cubitum, qui ἄγκων Græcè dicitur, cui etiam Festus assētitur. Ancus enim, (inquit) ille vocatur, qui aduncū habet brachium, ita vt regi non possit. Hinc Ancus Marcius rex, & Ancus Poblicius imperator Lanuuinus contra Hostilium regē, Dionysio auctore.

Arruntem & Luconem Etrusca prænomina fuisse scribit Dionysius. Itaque Arruntem Tarquinium superbi regis filium, & Arruntem Tolumnium Porsenæ filium legimus.

Volusus Sabinū fuit, eóque vsus est pater P. Valerij Poplicolæ, Liuio & Capitolinis lapid. auctoribus: quanquam Græci Οὐάλεσον vocant.

Lartis prænomen, vt tradit Valerius, à Laribus sumptum est. Tuscum autem antè creditum est esse, fuitque consulis Herminij, Idem ferè Carisius & Priscianus lib. 5. Larsi familiaris est, facit laris, si Tolumij Porsenæ, Lartis. Et Seruius in 6. Æneidos, Lar Tolumnius à Cosso occisus, à loco dictus est. flectitur autem Lar Lartis. Et Liuius lib. 4. Daturos, quod Lar Tolumnius dedisset. Et Cicero Philippica 1 x. Lar Tolumnius Veientium rex. De Larte Porsena ita Dionysius li. 5. βασιλεύσαντος Κλουσινίων Λάρος ὄνομα, Πορσίνας ὄπλιτου. Quòd autem hoc prænomen Herminij consulis fuerit, (vt ait Valerius) id ex Dionysij lib 6. quoque cognoscitur: à quo ita anno CCCIII. consul scribitur Λάρης Ἑρμίνιος, & à Diodoro Λαρίνιος Ἑρμίνιος. Ex his autem intelligi potest quàm verè scripserint quidā in libro de Nominibus ita, Posteaquam in vrbem migrarunt Sabini, duplicari nomina cœperunt, vt Numa Pompilius, Seruius Tullius, Lares Porsena. quanuis hoc nomen Etruscum fuerit. In quo prænomine *Lartes* sciendum eo veluti prænomine vsos veteres. Seruius interpres Vergilianus ab oppido dictum putat. Itidem Plutarchus in Publicola existimauit, qui tamen Λαίρτης scribit, sed malè. Hæc illi. quàm autem verè, ipsi viderint. neque enim Lartes Porsena duobus tantùm nominibus vsus est, quum ex Tolumni gente fuerit. Carisio (quem antè nominaui) auctore nec *Lartes* in recto casu dicitur, sed *Lar*, quod superioribus testimoniis comprobatum est. nec Seruius *Lartem* ab oppido dictum ait, sed à loco: nec item Plutarchus vllo in libro, nedum, in Poplicola, ab oppido dictum ait, neque item est apud Plutarchum. Λαίρτης, sed Λάρης, quanquam mendosè. inquit enim ἐκάπτουσι Κλοίλιαν Πορσίνας. quum sit legendū ex Dionysio, τὸν Λάρην Πορσίναν. Cur igitur hoc illi dixerunt? quia interpretem legerūt, qui ita vertit, Supplex ad Laertē Porsenam confugit. Illi verò in Græcis libris versati, quid in Græco codice esse deberet, intelligentes, illud quod non erat, esse affirmarunt.

Metius, Albanorum prænomen fuit, vt in Metio Fufetio: & Sabinorū, vt in Metio Curtio: & Latinorum, vt in Metio Geminio & Metio Octauio, de quibus Liuius.

Numa Sabinorum fuit, vt in Numa Pompilio rege, & in Numa Marcio pont. max. de quo dixi in primum Liuij librum.

Pompe-

Pomponius prænomine vsus est Pōpo Pōpilius Numæ regis pater, Dionys. in Numa, & Liuius li. 41. Itaq; Numa filiū etiā habuit nomine Pōponē, qui ex se gētē Pōponiā propagauit, auctore Plutarcho, quāquā quidā imperitè Pomponij filiū Numā esse scripserunt.

Tullus Sabinorum prænomen fuit, de quo Festus. Dionysius etiam cum Tatio rege Sabinorum Romam commigrasse ait Tullum cognomine Tyrannum.

Turnus Latinorum fuit, vt in Turno Herdonio Aricino.

Sertor auctore Valerio dictus est, qui per satione natus esset, eóq; prænomine Sertor Resius vsus est. is qui primus ius feciale instituit. Festus autē Sertorē à prendendo dictū à quibusdam ait, quia quū cuipiā afferat manum, educēdi eius gratia ex seruitute in libertatē, vocetur adsertor, quū verisimilius sit dictum quòd sereret quidlac potius adsertorē à serēdo accepisse nomē, quū aliquē serat petendo in libertatem eandem qua ipse sit, id est iungat. quia fruges, quum serūtur, terræ iungit.

Satium prænomen à stabilitate dictū tradit Festus: simile autem nomē fuisse, Gellius.

QVEMADMODVM RO. PRAENOMINA scriberentur, & errores quidam in iis scribendis sublati.

His rebus expositis, reliquū est vt (quod in scholiis etiam Liuianis fecimus) qua ratione hæc ipsa prænomina scriberētur, tradamus. id enim maximè rē caussámque continere videtur. Romanorū igitur prænominū alia singulis, alia binis, alia ternis literis scribi solita, cùm à veteribus traditū, tū ab antiquissimo quoq; lapide numóq; ita retentū est vt nihil ea re possit esse illustrius. Auctores sunt Plutarchus in quæst. Sosipater, Donatus & Priscianus: quorū verba recitarē si rem indigere probationis putarē. Singulis literis scribebātur, Aulus, Cæso, Caius, Quinctus, Decimus, Lucius, Marcus, Manius, Numerius, Publius, Titus, vt A. Postumius, C. Iulius, K. Fabius, Q: Cæcilius, D. Iunius, L. Licinius, M. Valerius. M'. Curius, N. Fabius, P. Cornelius, T. Mālius, Binis. Appius, Cnæus, Spurius, Tiberius, Opiter: vt Ap. Claudius, Cn. Pōpeius, Sp. Veturius, Titus Æmilius, Op. Virginius. Ternis, Mamercus, Sextus, Seruius, Tullus: vt Mam. Æmilius, Sex. Iulius, Ser. Cornelius, Tul. Hostilius. Neq; verò horū omniū antiquæ notæ in libris sunt cōseruatæ, verùm nōnullorum ita aut vetustate aut negligentia sunt deletæ, vt non solùm nulla vestigia nobis sui reliquerint, sed ipsa etiā in alia prænomina transmigrarint. Cui tamē incōmodo nos & apud Liuiū & in Fastis ipsis ita occurrimus, vt & sua cuiq; prænomina reddiderim⁹, & ea propriis cuiusque, quæ desiderabantur, notis distinxerimus. Ac primùm quidē, quoniā multos esse animaduerti qui D. Decium interpretarētur, notū quidē errorē, sed errorē tamen, tollere volui nam præterquā quòd Decius est gentis nomen: Græcorum etiam monumenta satis indicant, quoties in libris Latinis aut aliis eiusmodi monumentis D. loco prænominis scriptum est. Decimum esse exponendum, quia Δέκμον plerunque habent, non Δέκιον.

Manius scribebatur hoc pacto M'. Id autē ex eo argumēto collegi. Animaduerti Curiū Dentatū, quē libri Latini, Græcíque plerūque Maniū Curiū nominant, in quarto eius triūpho Capitolino ita describi, M'. Curius, M. F. N. *Dentatus*. eadē ratione Valerium, qui anno CCLIX. dictator est, & à Dionysio Manius Valerius dicitur, in fragmētis Capitolinis ita vocari, M'. *Val.*--, præterea consules, qui anno CDXC in cōsulibus Capitolinis M'. *Valerius*, & M'. *Otacilius* scribūtur, à Polybio Μάνιον Ὀτακίλιον, & Μάνιον Οὐαλέριον nominari. Hæc igitur ipsa quū legissem, accuratior deinde factus sum in Acilius & Aquiliis, Æmiliis, Sergiis, cæterísque eiusmodi suo prænomine decorandis, quos in antiquis monumētis iisdē notis esse descriptos, apud Græcos ferè, aut Manios aut Mallios finitimo errore vocatos esse reperiebā. Quibus rebus adductus, tum prænomē tum eius antiquā notam linguæ Latinæ restitui, eáque ipsa re historiā ipsā Romanā, quæ magnā iacturā fecerat, sub leuaui. Puto autem veteres his notis M'. & M' distingui Maniū à Marco voluisse, qui M'. litera notatur. Iccirco autem dixi & M'. Nam quæ nota in Capitolinis tabulis est M' ea est in numis argenteis M'. vt M' *Cordius*. *Rufus* M' *Acilius III. Sir Caletu.* M' *Sergius Silus*. Quos numos cùm apud alios, tum maxim. è apud clarissimum virum Andream Lauredanum, patricium Venetum, reperi.

Numerius N litera scribebatur. Itaq; ego & prænomē & prænominis notā renouaui, quæ iā prorsus vetustate obsoleuerat. Etenim quū hoc esse Fabię gētis prænomē ex Festo & Valerio didicissem, quúmq; ex Fabiis eū primū Numeriū esse dictū, qui Q. Fabij filius esset eius qui, CCCVI ad Cremerā interfectis, supersuit, scirē, eūdémque in Capitolinis cōsulibus anno CCCXLVI N. *Fabius* Q. F. Q. N. *Vibulanus* describi animaduerterē, nō dubitaui quin & in eo & in cęteris Fabiis, qui N Fabij scriberētur, Numerius esset interpretandum. Quod ipsum deinde ex Diomede & ex Valerij lib. 4. c. 3. apertiùs etiā cognoui. Nam Diomedes Numerij prænomē N. litera designatū fuisse scribit, & qui in Capitolinis triumphis N. *Fabius Pictor* scribitur, is à Valerio Numerius Fabius Pictor appellatur. Hæc autē nota est in L. *Sextio*, *Sex.* F. N. N. *Sextin. Laterano*. & in epigrammatis antiquæ vrbis, N. *Iunio Epigono*. In libris autem Latinis ita euanuerat, vt

UNIVERSITA DE GRAN

nullam propè sui imaginem reliquisset, sed in C N & M,& C euaserat.

Cæsonis etiã nota K quũ interiisset, ex Tetio Scauro & lapidib. Capitolinis restituta est. Quod tamen intellectu non admodum fuit difficile. nam quum in Fabiorum gente, quos Cæsonis filios aut nepotes esse Liuius & Dionysius scribũt, eos in marmoribus Capitolinis,K.F.K.N.describi animaduerterem, in eã veni sententiã vt pro K.Cæsonẽ esse intelligendũ putarẽ. Quã literã eos iccirco in hoc prænomine vsurpasse existimo,vt à Caio, qui C litera notatur, internosceretur,in quã literam passim in libris Latinis mutata erat.

Tiberiũ duabus literis notatũ fuisse,& Probus tradit & antiqua marmora testimonio sunt,in quibus quoties TI. inuenitur,semper, Tiberius in Græcorũ monumẽtis est script⁹, vt in Sẽproniis, Æmiliis, Claudiisque Neronibus. Hæc autẽ ratio scribẽdi, præterquã in paucis, hoc tẽpore seruabatur. Quã certè in omnibus nostri non neglexissent, si Plutarchi verba in quæstionibus scripta attẽdissent, à quo inter ea prænomina, quæ duabus notãtur literis, *Tiberius* numeratur,quãquã verba eius mendosa sunt. inquit enim alia prænomina binis fuisse notata literis, ὥσπερ τὸν Βίβλιον καὶ τὸν Γναῖον, quũ sit legendũ ὥσπερ τὸν Τιβέριον quã vocẽ omnes qui hucusque eius loci testimoniũ protulerũt,(fuerũt autẽ plurimi) quíque eũ librũ Latinè verterunt,vt superuacaneã omiserũt. Miror autem amicum meũ in libello De nominibus ita scribere T. i.Titus. vt T. Ampius (quãuis in Sẽpronio Graccho Tiberiũ significet) in quo multi errant. miror(inquã)eũ ea scribere, quæ neque scriptorũ neq; lapidũ neq; numorũ auctoritate cõprobare possit,quũ in omnibus sit TI.Sempronius,non T. Sempronius,nisi mendosé.

Mamerci prænomen quũ esset prorsus tenebris vetustatis oppressum,in lucé produximus. Quod ipsum vnà cum eius nota debemus tum Capitolinorum marmorum, tum maximè Græcorum annalium monumentis.

Tullus item & *Opiter* eodem in numero poni possunt.Nam quum ab omnibus passim integra scriberentur, ea à nobis ad antiquæ scripturæ formulam ex Prisciani & Probi auctoritate redacta sunt,ita vt ille tribus,hic duabus literis notaretur.

De Seruio prænomine,quod nonnulli *Serg.* scribere cœperant, quasi esset gentis Sergiæ nomen, non dicam. est enim error iam satis à multis exagitatus.

Agrippa modò omnibus literis descriptus est,modò plerisque, vt in Capitolinis cõsulibus an. CCL. *Agrippa Menenius Lanatus*, & CCCXXXIIII. *Menenius Agrip.* F. Reliqua omnib.vt an. CCCXXXVI. *P.Lucretius Hosti.* F. CCC.P. *Sextius Vibi* N.& CCCXXXVIII. *C.Valerius Volusi*, N.CCCLII. *L.Iulius Vopisci.* N.at Volero plerisque,vt CCCLIII. *L.Publilius Voler.* N.Hactenus de notis prænominũ, de quibus nõ ita admodũ longa disputatione opus fuisset, si amicus meus qui de nominibus scripsit,in his tradẽdis, eadẽ qua cæteris solet in rebus, diligẽtia vsus esset.Ille enim satis esse duxit admonuisse, quædã prænomina vna litera notata,vt M. P. Q.L. C.D. T.quædam duabus vt SP.AP.CN. quædã tribus, vt SER. SEX. quæ omnibus nota erant: quæ verò omnibus ignota,ea præteriit. nihil enim de Manio, nihil de Numerio, nihil de Cæsone, nihil de Viberio, & priscis eorũ notis,nihil de significatione eorũ, nihil de tota hac tam multiplici & varia ratione, nisi quæ multis iam sæculis sciebamus,sine vlla tamen auctoritate,tradidit:ita vt nisi quatuordecim prænomina cognouisse videatur, aut certè,si plura cognouit.nõ, nisi ea quæ omnibus erãt in promptu, & quæ nulla ex parte deprauata erant,docuisse,quæ autẽ interciderãt,aut corrupta erant,pro notis præteriisse.Neque verò consulto omisisse potest, quippe quum inter prænomina statuat ea etiã quæ prænomina nõ sunt,vt *Licinius*,in Licinio Menenio Lanato apud Liuiũ.Quũ Licinius sit gentis nomẽ,& apud Liuiũ legendum sit L. Menẽnius Lanatus,quod ipse in scholiis Liuianis docuisse videtur,quidẽ Diodorus eũ nominat, Λεύκιον Μενήνιον Λάνατον. Ergo si breuitati studuit, cur ea quæ prænomina nõ sunt, pro prænominibus attulit? si nihil ex iis quæ ab aliis,vt ipse sefacturũ profitetur, dicta erãt,prætermisit,vt ignotissimũ & obscurissimũ quodq; præteriit?

De duorum prænominum pronuntiatione, Caij & Cnæi.

Iam verò illa nõ cõtemnenda ea videntur quæ de duorũ prænominũ pronuntiatione à veteribus tradita sunt,Caij & Cnęi.Quæ ipsa cũ C litera notẽtur, G tamẽ sono pronũtiari Diomedes his verbis testatur, G nona consonans est, in cuius locũ C solebat apponi,vt & hodie quum Gaiũ Cæsarem notamus, scribimus C.Cęsarẽ.ideóque post B literam tertio loco digesta est, vt apud Græcos T posita reperitur in eo loco. Et alibi, N prænominis nota Numerium significat, & præposita sibi G Gnęũ, quẽ antiqui Cnæũ scribũt. Et Valerius, Cnæi prænomen varia scriptura notatũ est:alij enim Cnæũ, alij Gnæũ,alij Næũ scripserunt. Qui G. litera in hoc prænomine vsi sunt, antiquitatẽ sequuti esse videtur, quæ multùm ea litera vsa est. Olim enim dicebãt frugmentum pòst frumentum: olim gnaturam,pòst naturam. itaque etiam qui in corporibus gigni solet, Gnæus appellatur. qui Cnæum dixerunt, corruptione syllabæ delectati esse videntur:qui Næum,leuitate.

Quæ prænomina pro cognominibus ęsurpata sint.

Fuisse præterea aliquot etiã prænomina quæ

lõgo pòst tẽpore pro cognominibus vsurpare cœperint ex vetustis non solùm grãmaticis, sed etiã annalibus intelligitur. Quod ipsũ in Agrippa, Voluso, Mamerco, Proculo & Tullo facilè perspici potest. quæ in L. Vipsanio Agrippa, L. Valerio Voluso, M. Æmilio Mamerco, C. Plautio Proculo, L. Volcatio Tullo. viris cõsularib. cognomina esse perspicui est. Quod etiã tradit Valerius his verbis, Quo olim prænomina fierunt, nunc cognomina sunt, vt Postumus, Agrippa, Proculus. Itémque Priscian. lib. 2. his, Inueniuntur autem multa quæ in aliis personis sunt prænomina, loco cognominum accipi.

De Prænominibus fœminarum.

Sanè restat vt quoniã de virorũ prænominibus satis dictũ est, de feminarum prænominibus dicendum esse videatur. Quòd eò accuratius mihi faciendum esse existimo, quòd amicus meus nulla antiquorũ auctoritate adductus, suo iure, feminas Romanas omnino caruisse prænominibus docuit. sic. n. in lib. De nominibus loquitur, Mulieres à nomine gẽtis vocabãtur, & vno tantùm nomine, vt Porcia, Cornelia, Iulia, Tullia. Itẽ Plutarchus in Problem. vbi quærit cur maribus nono, feminis octauo die nomina imponerẽtur, ait, Mulieres vno aut duobus appellabantur nominibus. Ego duobus appellari nũquam obseruaui, ni fortasse prænomẽ illud significare voluit Plutarchus, quod est omnibus mulierib. cõmune, vt dicerentur Caiæ. Hæc ille se obseruasse ait. ab hac autẽ obseruatione omnia tum auctorũ tum lapidũ etiã veterum testimonia maximè dissentiunt. Scriptorum primùm verba recitabo, pòst lapidũ. Valeri⁹ ita, Antiquarũ mulierũ frequenti in vsũ prænomina fuerũt, Rutilla, Cesella, Rodocilla. Mutrulla, Burra. Ista prænomina à virilib⁹ tracta sũt, Caia, Lucia, Publia, Numeria. Festus verò ita, Prænominibus feminas vsas esse testimonio sunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambę Caiæ solitę sint appellari, pari modo Lucia & Tita. Varro autem ita. In nostris nominibus, qui sumus in Latio, & liberi analogia necessaria. itaq. ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia femina Terentiũ genus. In præsentibus nominibus ideò non fit itẽm, quòd hæc instituta ad vsũ singularia quibus discernerentur nomina gentilicia, vt à nomero, Secũda, Tertia, Quarta. in viris, vt Quint⁹, Sextus, Decimus. sic ab aliis rebus quũ essent duo Terentij, aut plures, discernendi caussa, vt aliquid singulare haberent, notabãt forsitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius esset: qui luci. Lucius: qui pòst patris mortem. Postumus. E quibus quædã item cecidisse in feminis, proportione appellata declarãt Prænomina, antiqua mulierũ, Mania, Lucia, Postuma. Videmus. n. Maniam matrem Latũ, dici, Luciã Volumniã Saliorũ carminibus appellari. Postumã à multis pòst patris mortem etiã nunc appellari. Iccirco autem dixit, Quędã. nã paulò antè dixerat, Nõ quia Marcus & Numerius dicitur, iccirco Marcã & Numeriã dici. Postremo Plutarchus in Mario Posidoniũ reprehendit, qui quũ primũ nomen propriũ esse diceret, nulli tamen mulieri primu nomen esse dicebat. ex quo efficiebatur, mulieres proprio nomine caruisse. Itaque idem in quæstionibus apertè scribit, mulieres duobus, viros tribus nominibus esse vsos. sic enim ait, χρῶνται δὲ δυσὶν ὀνόμασιν αἱ γυναῖκες, τρισὶ δὲ οἱ ἄρρενες. Itaq. miror amicũ meũ Græcarum literarũ peritũ ita vertisse, Mulieres vno aut duobus appellabãtur nominibus. Non enim Plutarchus inquit, vno aut duobus, verùm expressè duobus. Idem præterea auctor est Romulũ ex Ersilia filiã vnam susceptisse, eámque ab ordine procreationis Primã appellasse. itémque Sullę dictatori filiã ex Valeria esse natam, eandemque (quia post obitum patris nata erat) Postumam esse vocatam.

Hæc ex auctoribus, quibuscum lapidum etiã testimonia consentiunt. Extant epigrammata duo Mutinæ vetustissima, vnũ in turri D. Geminiani, alterũ apud eruditissimũ virũ Ludouicũ Casteluetrũ, in quibus *primæ* mentio est. ea verò sunt hæc, *Saluia C. F. Sex. Tullius Sex.* F. V. *sibi & prima fecit & suis & prima Valeriæ Sp.* F. Et in multis epigrãmatis antiquæ vrbis, *Iulia secũda, & Cornelia secund. æ.* Item in eodem libro: *Tertiæ Priscæ Ionia Saluia.* Tertiam item Liniam legimus apud Suetonium in Cæsare, & apud Macrob. lib. 2. quam Tertullã vocat Cicero lib. 13. epist. ad Atticũ, & Valerius, Paullo Æmilio filiam fuisse ait nomine *Tertiam.* vnde Paullus apud Cic. O mea Certia, inquit, De Quarta est inscriptio vetus in prætorio Patauino eiusmodi.

V. E.
T. LIVIVS
LIVIA. ET. F.
QVARTAE. L. .
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI, ET SVIS
OMNIBVS

Et apud Liu. li. 40 Quarta Hostilia memoratur. Quinctę mẽtio est apud Liuiũ lib. 28. vt Quincta Claudia. Itẽ apud Cic. in oratione pro Cœlio. & de aruspicũ responsis. Præterea epigrãmata duo apud Horatium Malegutium clarissimum iuuenem sunt in agro Regiensi eiusmodi,

QVINCTAE NONIAE SEPTIMVS
KVFAE ET D. L. NICEPOR-
NONIAE Q. F. QVINCTVLAE & SEPTI-
MIA SP. E. QVINTA

De Lucia extat etiam tale Mutinæ monumentum in sepulchro marmoreo.

MEMORIAE CLA. FEM.
L. PAEDVCEAE IVLIANAE
MORIB. NATAL. AC PVD. PRISCIS.

IN LVSTRIBVS Q. FEM. COMPARANDA.
QVAE VIXIT ANNOS XIII. D. XLVII.
CVM MARITO FECIT ME. V. D. XX.
L. NONIVS VER.

De Mania tale est in lib. epigr. antiq. vrbis.

M. ACILI AEM. F. IVSTINAE.
P. SIRIVS SERPICANVS MARITVS.
VXORI OPTIMAE, ET KARISSIMAE.

Et alio loco,

POPPIDIA SP. F. A, XIIX.
IVLIA PROCLA F. EIVS. V. A. X. M. III.

Est autem *Proculus* Iuliorum prænomen, vt in Proculo Iulio regnante Romulo, de quo Liuius & Dionysius. In eodē libro est T. *Flauia Aug.* L. multáque eiusmodi alia. Quibus ex omnibus cùm illud intelligi arbitror de quo dicere cœperam, mulieres præter Caiam, alio aliquando prænomine esse vsas, tū illud etiā (quod idē ne fieri quidē vnquā se obseruasse profitetur) prænomina modò præponi, modò postponi consueuisse. siquidē Primam Valeriā, & Saluiā Primam, ac Quartā Hostiliā, & Liuiam Quartam, ac Quintā Noniam, & Noniam Quinctulā scriptas esse, animaduerti potest. Quod idē in viris Liuius etiam fecit, qui Attius Tullus, Attiꝰ Næus, Manlius Cnæus, & Octauius Metius: & Cicero, Maluginensis M. Scipio: & Suetonius, Claudius Appius Regillanus, & alia eiusmodi dixerunt. *Caiam* præterea, quod cōmune omnibus mulieribus prænomen fuit, & inuersa notatam fuisse, contráque Caium in viris, satis est ex Probo aliísque veteribus grammaticis atque lapidibus perspicuum.

De Prænominibus imponendis.

Nūc, quoniā ad rem pertinet, quid de prænominibus imponēdis veteres senserint, explicemus. Ac sanè qui de tēpore tradunt, quo ea imponeretur, auctores habeo nobiles illos quidē & magnos, verùm ita inter se dissidentes. vt vtrā sequaris sentētiam, facilè statuere non possis, nisi aliud aliis tēporibus obseruatum esse intelligas. Quid est enim tam dissimile, quàm ea quæ à Valeriō & à Plutarcho Festóve scribūtur? quorū ille pueris nō priusquam togā virilem sumerent, puellis nō antequam nuberent, hi verò maribus quidē nono, feminis autem octauo die imponi consueuisse prænomina tradunt. Verba Plutarchi sunt hæc in quæstionibus, τὰ μὲν παισὶν, τοῖς δὲ μὴ πρὶν ἐνιαυτοῖς, τοῖς δ' ἧττον, ὀγδόαις τὰ δ' ἐνάταις τιθέντας. Festi verò hæc, Lustrici dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus, quia his lustrantur atque eis nomina imponuntur. De ratione autem imponendi satis constat, suis quenque filiis ea prænomina indidisse quæ suæ essent cuiusq; familiæ maximè propria, ac primùm quenque filium patris esse prænomine plerunque vsum, eandémque deinceps rationē in adoptiuis filiis & liberis & nouis ciuibus esse seruatā, vt à quo quisq; adoptatus esset, aut per quē quisq; vel libertatē vel ciuitatem cōsequutus esset, eius maximè nomina vsurparet. Ac primùm quidē quod dixi, suæ quēque familiæ propria prænomina imposuisse, intelligendum est, non omnia omnibus familiis prænomina fuisse communia, sed alia aliis fuisse familiaria. *Appius* enim vix in alia quàm in Claudia gente patricia reperitur. *Marco* nequis vteretur decreto gentis Manliæ patricię cautum esse: *Lucium* à Claudiis repudiatum, *Cneum* & à Domitiis Ahenobarbis tantùm fuisse probatos, Suetonius in Tiberio & in Nerone tradit. Quòd autem plerunque primus quisque filius prænomen patris tulerit, id ex familiis iis quas in scholiis Liuianis digessimus, animaduerti potest. Fuisse autem quandam distinguendi rationem, si eodem pater & filius prænomine pręditi eodē tēpore floruissent, hinc intelligi licet, quòd Cicero Q. Q. Catulos, modò patre, modò filio, modò sene, modò adolescente distinguit. Quod idē de Q. Q. Fabiis Liuius. c. c. Curionibus Suetonius. Neque verò de adoptiuorum appellatione multa mihi esse dicenda existimo, quum à multis iam res sit ex veterum annal. obseruatione tractata. Illud tamē dicam, Dionem lib. 40. & 46, huius auctorem sententiæ esse: qui adoptarentur ab aliquo, eos nomina illorum omnia, à quibus adoptarentur, ferre consueuisse, suum verò gentilicium nomen retinuisse illud quidem, sed aliquo tamen modo commutasse. vt C. Octauius qui dicebatur, postea quàm à C. Iulio Cæsare est adoptus, C. Iulius Cęsar appellari cœptus est, ita tamen vt gentilicium Octaui nomen non desereret, sed id quodammodo commutaret, & Octauia num pro Octauio redderet. Idem in P. Cornelio Scipione Æmiliano, & in L. Mālio Acidino Fuluiano, & in P. Licinio Crasso Muciano factū est: qui omnes ab eo à quo adoptati erāt, nomina sumpserunt. Eodem spectans Cicero lib. epist. ad Attic. III. dixit, Cicero salutē Q. Cæcilio Pōponiano Attico. Eodem etiam referuntur ea quæ ab eo scripta sunt lib. 7. Dolabellā video Liuiæ testamenta cū duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomen. Quod autē scribit Dio, id etiāsi verū est, non ab omnibus tamē vbique retentum est. Neque enim Aurelius Orestes, qui à Cn. Aufidio, nec Calpurnius Piso, qui à M. Pupio (vt scribit pro domo Cic.) adoptati fuerunt, aut Aurelianus, aut Calpurnianus appellati sunt, sed ille Cn. Aufidius Orestes, hic M. Pupius Piso nominatus est. Eadē etiā ratione ne P. quidē Cornelius Scipio qui, Dione auctore, à Q. Metello Pio, nec M. Iunius Brutus, qui teste Plutar. à Q. Seruilio Cæpione sunt adoptati, aut Cornelianus, aut Iunianus, sed ille Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio, hic

Q. Seruilius Cæpio Brutus est appellatus, vt Dio. lib. 40. Cicero in Philippicis, numi argentei testantur, in quibus numis est ita,

Quintus Metellus Scipio. *Q. Cæpio Brutus pro Coss.*

Metellus autē hic Scipio P. Corneli Scipionis Nasicæ filius naturalis fuerat, teste Dione, qui ita ait lib. 40. ὁ Πομπήιος Κόϊντον Σκιπίωνα πενθερὸν οἱ ὄντα προσείλετο. ἔτος γὰρ ἤδη μὲν υἱὸς τῷ Νασικᾳ ἦν, ἐκ δὲ τῆς κλήσεως διαδοχῆς ἐς τὸ τῆς Μετέλλας τῷ Εὐσεβοῦς γένος ἐποιήσατο. id est, Pompeius Q. Scipionem socerum sibi collegam asciuit: qui naturalis filius fuit Nasicæ ille quidem, at adoptatus à Q. Metello Pio. Quod quum ita sit, nescio quid in mentē amico meo venerit scribere in libro De nominibus ita, Cicero lib. epist. ad Att. 6. Scipionē hic Metellus pro auum suum nescit censorē non fuisse. Significat Scipionē Asiatici illius filiū, qui adoptatus fuit à Q. Metello Pio. Cur mirer, hęc causa est. nemo enim Asiatici filiū fuisse Scipionē hūc scribit, nisi quē hic sequitur Dionis interpres. Neq. verò omnino hic Scipio Metellus Asiatici filius esse potuit, sed Nasicę primùm, quia hic idē P. Cornelius Scipio apud Eutropium, & Eutropij Græcum interpretē Pęaniū nominatur: & P. Scipio in Epitomis, & apud Ciceronē pro domo dicitur, quū ait, Atqui C. Atinius patrum memoria bona Q. Metelli, qui eū ex senatu censor eiecerat, aui tui Q. Metelle, & tui P. Seruili, & proaui tui P. Scipio. Asiatici verò Lucij prēnomē tulerunt. Deinde quod in Bruto auum huius vocat P. Scipionē Nasicam oratorem, proauum P. Scipionem Nasicam Serapionem, oratoris patrem, abauum verò P. Scipionem Nasicam Corculum Serapionis patrem: quæ quum in Asiatici filiū cadere nullo modo possint, in Nasicæ certē maximē cadunt hoc modo,

1 P. Scipio Nasica Corculū. cos. 591. 598. abauus Scipionis Met.
- 1 C. Lælius cos. 613. abauus Scipionis Metelli.

2 P. Scipio Nasica Serapio cos. 615. proauus Metelli Scipionis.
- 2 Lælia filia. vxor Q. Mucij Scæuolæ aug. cos. 636. proaui Scipionis Metelli.

3 P. Scipio Nasica orator. auus Scipionis Metelli cos. 642. vxor Cæcilia Macedonici filia.
- 3 Mucia filia. vxor L. Licinij Crassi oratoris cos. 658. aui Scipionis Metelli.

4 P. Scipio Nasica pater Metelli Scipionis.
- 4 Licinia filia. vxor P. Scipionis Nasicæ, patris Metelli Scipionis.

5 P. Scipio Nasica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus est. cos. 701.

5 P. Scipio Nasica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus est. cos. 701.

Descripsi autem etiā maternos Metelli auos ex Ciceronis sentētia in Bruto, ne quis eūdē de maternis, non paternis intellexisse suspicari posset, atque ita rē, (quod fieri ne hoc quidē pacto potest) ad Asiaticos traheret. Hęc autē cōmutādorū ex adoptione nominū ratio cum in aliis tū maximē in M. Licinio Lucullo. C. Cassij in consulatu collega Ciceronis interpretes decepit, qui quum in Verrē M. Terentiū, C. Cassiū cos. ac legē Terentiā & Cassiā nominaret, mendum esse in Terētio, & Licinium reponendū esse duxerunt: quod profectò nō feciissent si adoptionē subesse intellexissent, quod ex fragmēto illius consulatus Capitolino colligitur, in quo ita est, M. TERENTIVS M.F. VARR. LVCVLLVS C. CASSIVS. Ita etiā alibi. A. TERENTIVS VARRO MVRENA. neque enim Murena Terentiorum sed Liciniorum, vt Lucullus cognomen fuit.

Transeamus ad seruos. Nō est autē dubiū quin quēadmodū quū seruitutē seruiebant, prænomē domini sequebātur ita, vt Lucipores, Marcipores, Publipores, Quinctipores: quasi Lucij, Marci, Publij, & Quincti pueri dicerentur, vt à Plinio & Quinctiliano scriptū est: ita etiam in libertatē vindicati, patroni à quo manumissi essēt, nomina vsurpauerint. nā prēterquā quòd exēplo sunt M. Tullij Ciceronis liberti duo, quorū alter M. Tullius Tiro, alter M. Tullius Laurea dictus est, & Liuius Andronicus poeta, quē à M. Liuio Salinatore, cuius filios erudierat, libertate donatū scribit Eusebius in Chronicis: id etiā ex verbis Ciceronis ad Att. lib. 4. & Artemidori libr. 1. effici potest. Cicero. n. de Eutychide seruo Attici manumisso ita loquitur, de Eutychide gratū, qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cęcilius, vt ex me & ex te iūctus M. Pōponius. Artemidorus autē de serui cuiusdā nomine ita, Cognoui (inquit) quēdā, qui quū sibi videretur tria pudenda habere, ex seruitute in libertatē vindicatus, pro vno nomine tria accepit, duobus nominibus ab eo à quo manumissus fuerat, sumptis. Iā verò eos qui in ciuitatē susceptī essent, illorū potissimùm nomina tulisse quorū beneficio ciuitatē impetrassent, Latinorū scriptorum exempla ostēdunt. nam & Cicero ad Aciliū ita scribit, Cum Demetrio Mega mihi vetustū hospitium est. ei Dolabella rogatu meo ciuitatē impetrauit: qua in re ego interfui. Itaque nūc P. Cornelius vocatur. Itémq. in Verrem, Q. Lutatius Diodorus beneficiō Q. Catulli à Sulla ciuis Romanus factus. Eadém

que ratione de Dione, qui beneficio Q. Metelli ciuis factus. Q. Cæcilius Dio est appellatus. Et Cæsar lib. 1. De bello Gallico, ita, Cómodissimũ visum est M. Valeriũ Procillum C. Valerij Caburi filium, cuius pater à C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, mittere.

CVR GENTILICIA NOMINA in IVS *desinant, & quid Gens sit, & à Familia differat.*

His rebus expositis, reliquum est vt de nominibus gentilitiis agamus, de quibus amicus meus sic scripsit, Sciendũ omnia nomina quibus familiæ significãtur, proferri in ius, vt Porcius & Cornelius, Iulius, rectè ille quidẽ, sed parũ ad rẽ tantã. Illud enim docti hominis, & Romanę antiquitatis periti erat, causam ostẽdere, eámq. veterũ vsu & auctoritate probare, quã ipse (si potero) exponã. Credo enim eos ita factitasse, vt gẽtis originẽ eiusmodi derivatione significarẽt, vt quẽadmodũ in voce derivatio verbi, sic generis etiã, quæ voce illa exprimeretur, principiũ in voce appareret. Siquidẽ antiquissimã quanque gentẽ aut à viro aut à loco, tãquã à fonte aliquo, manasse & nomen accepisse, perspicuũ est: ita quidẽ vt hęc derivationis significatio in omnib. studiosissimè cõseruata sit. Hãc autẽ cõsuetudinẽ si in paucis quibusdã gẽtibus, & antequã vrbs cõderetur, & postquã cõdita est, sub regib. cõsulibúsque diligẽtissimè retentã esse ostẽdero, tũ neminẽ fore puto qui cõtrà dicat. Age. n. cur Iuliã gentẽ credimus aut Aemiliã, aut Atiã, aut Nautiã hãc eiusmodi terminationẽ adeò religiosè seruasse, nisi vt appareret in voce quod in re exstitit, ab aliquo ipsas initio derivasse? est autẽ ita. Nam Iulia gẽs Iuliũ Aenęę, Aemilia Aemiliũ Iulij filiũ, Atia Atim, Nautia Nautẽ Troianos viros sui generis auctores nũcupãt. At verò cõdita vrbe nonne id etiã obseruatũ est? Scribit enim Plutarchus Numã regẽ filios quatuor reliquisse, Põponẽ, Calpum, Pinũ, & Mamercũ, ab iisque Pomponiã, Calpurniã, Pinariã & Mamerciã gẽtes Romę propagatas. L. autem Tarquinium Priscũ scribit Dionysius Damarati Corinthij fuisse filiũ, & quu Tarquiniis vxoret Lucumonẽ Etrusco prẽnomine fuisse vocatũ: vbi verò Romã cõmigrauit, ad morẽ Romanũ sibi nomina cõposuisse: itaque cõmuni nomine se pro Lucumone Luciũ, gẽtilitio verò à Tarquiniis vrbe non se Tarquiniensẽ, sed Tarquiniũ appellari voluisse. Idẽ fecit Ap. Claudius, q. ex Regillo Sabinorũ oppido post reges exactos anno sexto se cũ cliẽtib. Romã cõtulit. Etenim quũ Clausus antè diceretur, nõ iã amplius Clausum, sed Clausiũ, post Claudiũ dici se, vbi Romæ domicilio collocauit, oportere existimauit. Itaque ab eo cęteri omnes Romę Claudij nominati sunt. Id autẽ ita esse, ex eo etiã intelligi potest quod ait Priscianus lib. 2. nomina hęc in IVS apud Romanos idem valere quod apud Græcos patronymica. verba eius sũt hęc, Nominũ deriuatiuorũ multa genera sunt, quorũ patronymicũ. i. quod à propriis tantũmodo patrũ nominibus deriuatur secundũ formã Greçã, quod significat cũ genitiuo primitiui filios vel nepotes. vt Aeacides Aeaci filio vel nepos. pro quo Romani nominib. familiarũ vtuntur, vt Cornelij. Omnes. n. ab illo qui primus Cornelius appellatus est, hoc nomẽ habuerũt, quicũque eiusdẽ familię sunt, sicut omnes minores Thesei Thesidas Greci appellauerũt. Hæc ille. Idẽ autem sentit etiã Dionysius, qui in Prisco hęc nomina συγγενικὰ & πατρωνυμικὰ vocat. Neque verò dubiũ est quin hæc tota ratio terminãdi vsq. ad reip. interitũ incorrupta peruenerit. Nã etsi nõnullos quasi gẽtilitij nominis expertes esse reperimus, vt M. Perpẽnã, & C. Norbanũ consulares, quos ita in libris & in Capitolinis marmorib. nominari videmus, id tamẽ cõtigisse videtur, aut quòd ij cognomine magis quã nomine delectati sunt, vt M. Agrippa, cuius gẽtilicium nomẽ in omnib. lapidibus omissum est, quũ tamẽ ex Vipsanio rũ eum gente fuisse Nepos & Dio tradiderint: aut certè quòd ea nobis ignota sunt. Quęcunque autem causa sit, nõ est quòd exiguus horũ numerus tã religiosũ tot aliorũ cõsuetudinẽ impediat præsertim verò amico meo sumo viro auctore, qui ita habere omnia sine vlla exceptione asseueraui. Quid autẽ sit Gens, vnde ipsa omnia gẽtilitia dicta sunt, ac quid à familia differat, nũc dicamus. Inter gentẽ & familiã illud intereſt, q gẽs ad nomẽ, familia ad cognomen refertur. Itaque illa tãquã totũ cõtinere videtur, hęc quodãmodo partẽ. exẽpli gratia. Valerij omnes vnius esse gentis dicũtur, quia vno nomine cõtinentur omnes: at verò partes gentis huius sunt plures, quę ex cognominũ varietate distinctæ sunt, eæque familiæ nominãtur, vt in gẽte Valeria Maximi, Messalę, Flacci, Læuini, Faltones: in Cornelia Scipiones, Lẽtuli, Dolabellę, Sullę, Cinnę: in Æmilia Mamercini, Lepidi, Paulli, Scauri, Barbulę. itémque in cæteris. At verò Valerij omnes vnius sũt gẽtis, itémque Cornelij atque Æmilij. Itaque rectè Festus gentem definit eã quę ex multis familiis cõficeretur. Quod autẽ intereſt inter gentem & familiã, idẽ intereſt inter genus & stirpem. Quę quidem ita esse, ex his veterũ historiarũ verbis intelligitur. Sueton. in Galba. Imagines vniuersi generis exequi lõgum est, familię breuiter attingã. Qui primus Sulpiciorũ cognomen Galbę tulit, cur aut vnde traxerit, ambigitur. Et Liuius li. 38. P. Scipio Nasica orationem habuit plenã veris decoribus nõ cõmuniter Cornelię gentis, sed ꝑpriè familię suę.

Et apud

Et apud Suetonium Cæsar, ab Anco Marcio sunt Marcij Reges, quo nomine fuit mater: à Venere, Iulij, cuius gẽtis familia est nostra. Et in Augusto Gẽs Octauia à Tarquinio Prisco rege inter Romanas gẽtes allecta, mox à S. Tullio inter patricias trãsducta primus ex hac magistratũ cepit C. Rufus. is quęstorius Cnæũ & Caium procreauit, à quibus duplex Octauiorum familia defluxit, conditione diuersa. Et Cic. in Bruto, Funebres orationes ipsæ familiæ quasi ornamenta seruabant ad vsũ, siquis eiusdẽ generis occidisset. Et Liu. lib. 9. Duodecim Potitiorum familias fuisse, quum gẽs Potitia tota interiit. Et lib. 1. Iulia gẽs Iulũ auctorẽ sui nominis nũcupat. Et lib. 7. sic loquitur Valer. Coruus, Nõ si mihi nouum hoc Corui cognomẽ diis auctoribus homines dedistis, Poplicolarũ vetustum nostrę familiæ cognomẽ memoria excesit. Et lib. 40. Inde cognomẽ familiæ inditũ, vt Annales appellarentur. Et Catul. Non decet tã vetus sine liberis nomẽ esse, id est tã veterẽ gẽtẽ, qualis erat Manlia. Hæc de gente, familia & genere. nunc de stirpe dicã, Cic. pro Rabirio, Qua in familia laus aliqua fortè floruerit hãc ferè qui sunt eius stirpis cupidissimè persequuntur Et primò De legibus, Hic orti stirpe antiquissima sumus. Et in Lælio, Qui aliquandiu propter ignorantiã stirpis & generis in famulatu fuerũt. Et lib. 1. de oratore Quid? qua de re inter Marcellos & Claudios patricios centũuiri iudicarũt? quũ Marcelli à liberti filio stirpe, Claudij patricij eiusdem hominis hereditatẽ gente ad se rediisse dicerent, nõnne in ea causa fuit de toto stirpis & gentilitatis iure dicendũ? Et Suet. in Claudio, Claudius Cn Põpeio antiquissimę stirpis Magni cognomẽ ademit. Quæ autẽ ratio est inter gentẽ & familiã, eadẽ est inter gentiles & agnatos. vt. n. familia aut stirps nos propius attingit quàm gẽs aut genus, sic agnati quã gentiles. Siquidẽ gentilis auctore Festo dicitur, qui eodem ex genere natus, & is qui simili nomine appellatur, rectè. quatenus. n. ait, Ex eodẽ genere, eos intelligit qui eiusdẽ gentis eũdẽ principem habent: quatenus, Simili nomine, eos qui quanquam vno gentis nomine omnes vtuntur, tamen aliũ atque aliũ auctorẽ sui generis nuncupãt. quomodo Cicero in prima Tusculana, se gentilem esse ait Ser. Tullij regis, quòd vterque simili gẽtilitio nomine vteretur, quũ tamẽ è diuerso vterque fonte manaret. Quũ autẽ ad Herenniũ scriptũ sit, Si furiosus exiistat, agnatorũ gẽtiliũmque in eo pecuniáque eius ius esto. itẽ, Si paterfamilias intestato moritur, familia pecuniáque eius agnatorũ gẽtiliũmque esto: agnati profectò videtur esse qui ex eadẽ familia sint, quibus deficiẽtibus, gẽtiles subeant. Nã Cic. dixit 1. De oratore, Iura gentilitatũ & agnationũ. itẽ, Ius gentilitatis & stirpis. & de legib. 1. Homines deorũ agnatione & gente tenentur: quum vtrãque cõiunctionem complecti vellet. Amicus autem meus in suo libro de nominibus gẽtem & familiã gentiles & agnatos idem esse censet, quũ ait Agnomen familiæ est appellatio & gentis, vnde agnati & gentiles dicebãtur qui ex eadẽ erãt familia, vt Cic. in Topicis ait. & idem in Brut. Ser. Tullium regem gentilem suum ea de causa nominat. Mea autem sententia. Ciceronis sententiam percepisse non videtur, qui in Topicis gẽtiles eos definit qui inter se eodẽ nomine sunt, id est ex eadẽ gente, vt infrà alio loco ostẽdã: familię verò aut agnatorũ nõ meminit. Est præterea intelligendum Plinium, gentiles nouo quodãmodo appellare. siquidem seruos gentiles esse dominorum ait, quia eodem prẽnomine appellarẽtur quo dominus. vt Marcipor, Quinctipor, id est Marci & Quincti puer.

De Romanarum gentium origine.

Duos autẽ populos seminarũ gentiũ Romanarum fuisse reperio, Aborigines & Troianos, qui ambo ab Ænea (vt Liuius & Dionysius tradunt) cõmuni nomine Latini sunt appellati. Aborigines autẽ, qui ante aduentũ Ænęę Latiũ, regnante Latino, tenebant, docet Dionysius ex Grẽcis in Italiã veniẽtibus esse conflatos. Græcos autem hos nominat, OEnotrũ ex Arcadia, Pelasgos ex Thessalia, Euandrũ itẽ ex Arcadia, Herculem ex Peloponeso profectũ. Atque etiã idem scribunt Romulũ superante Latinorum Albanorũmque multitudine, vrbẽ in Palatio cõdidisse. Quæ quum ita sint, iã id dubium esse nõ potest quin ad hos populos alij etiã plurimi ac cesserint, qui Romanã vrbem gentib. repleuerint. Siquidem accepimus Romulũ Cæninenses, Antemnates, Camerinos, Veiẽtes, Fidenates, quos bello deuicerat. Sabinos verò etiã quibuscum æquo marte pugnauerat, in societatẽ nouæ vrbis vocasse. Quinetiã multas Etruscorum vrbes se ad eum recepisse initio à Medullia facto, traditũ est. Hoc autẽ Romuli institutũ reliqui deinceps reges studiosissimè sibi cõseruandum esse duxerunt, vt finitimas ciuitates aut vi aut beneuolẽtia sibi adiungerent, Romámque transferrent. Itaque Tullus Hostilius euersa Alba familias eius vrbis Romã traduxit: Ancus Lucumonẽ Etruscũ in senatũ asciuit: Priscus Ser. Tull. Corniculanum sibi etiã generum adiunxit. Idẽ pòst quoque factũ est, liberata regio dominatu reip. Neque enim vnquã desitum est, ciuitatem victis populis & gẽtibus dari. Italiámque ipsam municipiis deuinciri, quousque bello Marsico vniuersa ferè ciuitate donata est. Quo tempore multi etiã ne Italicæ quidem gentis virtutis ergò in ciuitatẽ sus-

cipi cœpti sunt. Quoniam autē difficile, immō verō difficillimum est, omnium gētium originem inuenire, paucarū tantum quarūdam fontes & initia indicabo: ex quibus intelligi poterit, idem etiam in reliquis factū esse. neque enim vllam aliam historiæ Romanæ partem tā & à veteribus & ab iis qui nunc sunt, neglectam esse comperi, quàm quæ hanc quæstionem continet.

Huius autem tractationis hos quasi fontes constituo, vt alias gentes à nominibus Aboriginum vel Troianorum, vel aliorum eiusmodi populorum alias à prænominibus, nominibus & cognominibus, alias à locis, vrbibus & populis, alias à quadrupedibus, alias à re alia dictas esse affirmem.

Gentes ab Aborigenibus & Troianis orta.

Ac Vitellios quidem Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine colebātur, ortos tradit Suetonius in Vitellio.

Fabij à Fabio Herculis filio orti. Plutarch. in Fabio. Vnde Iuuenalis, *Natus in Herculeo Fabius lare.*

Antonij ab Antonio Herculis filio. Plutarchus in Antonio.

Potitiam gentem antiquiorem origine vrbis nominat Liuius, à Potitio illo sene qui ad tempus affuit epulis. Seruius.

Mamilij à Mamilia Telegoni filia. Liuius, Dionysius, Festus.

Multas præterea gentes Romanas à Troianis fluxisse credidit antiquitas. Itaque Seruius in 5. Æneid. scribit Varronem librum reliquisse de familiis Troianis, id est, quę genus trahebant à Troianis: & Iuuenalē idcircò Troiugenas appellare nobiles Romanos quasi è Troianis genitos. Inter cæteras autem hæ fuerunt.

Iulia à Iulo Æneæ filio Liuius, Dionysius, Suetonius, Virgilius. Itaque Proculū Iulium Romuli tempore *Iuli* Ascanij progeniem vocat Dionysius, & ipsi *Iulij* cognomen etiam tulerunt *Iuli* Albana fuit.

AEmilia ab AEmilio Ascani Troiani filio, vt ait Festus, cui rei fortè allusit Virgilius, quum dixit,

Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.
Hinc populum latè regem belloque superbum
Venturum excidio Libyæ.

Etenim progeniem Æneæ & Iuli vocare videtur Scipionē Pauli Æmilij filiū, qui Imp. Carthaginē excidit: populum autē, legiones Romanas quę ab iisdē etiā genus trahebant. alioquin si progeniem & populū idem dicat superuacanea iteratio videatur. Nihil tamē contra veteres affirmo, alij iudicabunt. Plutarchus autē Æmilios à filio quodam Pythagoræ Mamerco dictos ait, qui summo lepore præditus fuit, quæ Græcè αἰμυλία dicitur.

Atij ab Ati. Virg. *Atij genus Vnde Atij duxere Latini.* Quod Augusti caussa dictū scribit Seruius, qui ex Atia matre natus est.

Nautij à Naute Æneæ comite. Dionysius, Virgil. & Seruius in 2. Æneid. Quum Diomedes raptum Palladium sibi non esse aptū intelligeret, illud Æneæ transeunti obtulit, sed quum ille capite velato sacrificans conuertisset, Nautes quidam simulacrū accepit. qua re Mineruæ sacra nō Iulia gens habuit, sed Nautia. Idem scribit Varro in lib. *De familiis Troianis.*

Cloelij à comite Æneę eius nominis. Dion.

Iunij à comite Aeneæ eius nominis. Dion.

Sergij à Sergesto comite Aeneæ. Virgilius lib. 5. *—domus à quo Sergia nomen.*

Memmij à Mnestheo comite Aeneæ. Virgi. in 5. *genus à quo nomine Memmi.*

Cluentij à Cloantho comite Aeneæ. Virg. in 5. *genus Vnde tibi Romane Cluenti.*

Geganij à Gia comite Aeneę, vt ait Seruius in 5. Aeneidos.

Cacilij à Cæcade comite Aeneę, alij à Cæculo, qui condidit Prænestę. Festus.

Ab Italis.

Cœlij à Cœle Vibenna Etrusco, qui se Romam, regnante Romulo, cōtulit. Dionysius, Festus, Tacitus, Varro.

Pomponij à Pompone, Numæ regis filio. Plutarchus.

Calpurnij à Calpo Numæ F. Plutarchus, Festus.

Pinarij à Pino Numæ F. Plutarch. Seruius à quodā sene, qui quia ad tēpus ad dapes nō venit, *Pinarius* dictus ἀπὸ τῆς πεῖνας, id est à fame. Fortasse Pinaria gens duplex.

Claudij à Clauso Sabino. Liuius.

Valerij à Valeso Sabino. Dion. Itaque Valesij primùm, pòst Valerij dicti. Festus. Boni autem ominis caussa in delectu censúve primi nominabantur Valerius, Saluius, Statorius.

A prænominibus, nominibus & cognominibus.

Quæ adhuc exposita sunt, ea locupletissimorū monumentorum auctoritate probata sunt, quæ verò infrà dicentur, verisimilibus potiùs quàm veris argumentis nitūtur. Vera autem esse nego quæ veterum annalium fide carent. A prænominibus autem & nominibus & cognominibus gentes multę manasse videntur.

Vt autē prętermittā ea prænomina quę integra pro nomine gētilitio vsurpata videntur, vt Metius, Numerius, Appius Statius, vt P. Metius in epist. ad Mariū, & M. Mettius, & Q. Mettius, & P. Mettius, quæ se in veteribus lapidibus Romæ legisse Pierius scripta profitetur, quāquā duobus T T. vt Cn. Numerius in lapide vetusto, qui est Venetiis in turri diui Vitalis: M. Appius, cuius lapidē citat in Brutū Sebastianus Corradus: T. Statius apud Liuium tribunus plebis: & P. Statius in antiquis lapidibus vrbis antiq. vt hæc, inquam,

omittam, quæ aliquam fortasse quæstionem habere possint, at AVLII certè ab AVLO descendisse videntur. vnde Q. Aulius Cerretanus. Liuius, lapides Capitolini.

Cæsonij à Cæsone.

Cnaij à Cnæo, vt de petit. consul. Ex equestri ordine Pompilios & Cnæios.

Decimij à Decimo.

Hostij ab Hosto. Vnde epigramma antiq. vrbis. *P. Hostio P.F. Seuero.* Et Plutarchus in Romulo, L. Hostius.

Lucilij à Lucio.

Manilij à Manio.

Marcij à Marco, vel à Mamerco, vt ait Plutarchus in Numa. Etenim vbi ait, à Mamerco Mamercios Reges, lego ipse, Marcios Reges.

Lartij à Larte. quanquam Græcè Λάρκιος scribitur.

Postumij à Posthumo.

Proculeij à Proculo.

Publilij à Publio.

Spurilij à Spurio.

Seruilij à Seruio.

Sextij à Sexto.

Quinctij à Quincto.

Titij à Tito.

Vibij à Vibo. vnde C. Vibius Pansa.

Volusij à Voluso.

Tullij à Tullo.

Ancij ab Anco. Vnde Sp. Ancius legatus Fidenis interfectus. & Sp. Ancius Brilo, de quo in Bruto Cicero.

Petronij à Petrone.

Metilij à Metio.

Arruntij ab Arrunte.

Numitorij à Numitore.

Sertorij à Sertore.

Statilij à Statio.

Hi à prænominibus: à nominibus verò hæ,

Sextilij à Sextiis.

Quinctilij à Quinctiis.

Atilij ab Atiis.

Porcilij à Porciis.

Hostilij ab Hostiis.

A cognominibus verò hæ,

Rutilij à Rutilo.

Varij à Varo.

Plautij à Plauto.

Fuluij à Fuluo.

Vennonij à Vennone.

Albij ab Albo. Varro.

Albinij ab Albino.

Licinij à Licino.

Silij à Silo.

Geminij à Gemino.

Gallij à Gallo.

Flauij à Flauo.

Plancij à Planco.

Catij à Cato.

Fictorij à Fictore. Vnde Q. Fictorius, de quo Liu.

Cordij à Cordo. Vnde M. Cordius, in numis argenteis.

Papij à Papo. Vnde lex Papia à Papio lata, vt Cicero de offic. ait, (Papia autē gens fuit, quæ Mutili cognomen tulit, Appiano & Iap. Capi. auctoribus) non à Q. Æmilio Papo, vt amicus meus tradit in lib. de nominibus, neque enim leges à cognomine appellantur, vt in *Ius* desinant, sed, si id fortè fiat, in *Anus*, vt Gracchanæ leges, at non Gracchiæ: & Cęsarianæ fortasse, non Cæsariæ à nomine verò semper, vt Semproniæ & Iuliæ. Vnde Cicero in Philipp. prima, Quęre acta Gracchi, Semproniæ leges proferentur. quære Sullę, Corneliæ. Idem etiam improbat lectionem illā in Lælio. Videmus Papum Æmylium C. Lucinio familiarē fuisse, improbat autē, quòd cognomen nomini nunquam præponatur. quasi verò Liuius non sæpe dixerit Macer Licinius, Antias Valerius, Cursor Papirius: & Cicero, Vetus Antistius: & Cœlius: Balbus Cornelius: & alij, Paulus Æmylius & Crispus Salustius.

Furij, qui antè Fusij, à Fuso, quod etiā cognomen tulerunt.

Valerij, qui olim *Velesij*, à Valeso gentis auctore. Itaque cognomen etiam tulerunt Volusi.

Ab vrbibus & populis.

Tarquinij à Tarquinis vrbe Etruriæ. Dionysius.

Gabinij à Gabinis item dicti videntur.

Cominij ab Cominis Italiæ populis. de quibus Plinius.

Volscij à Volscis: vnde *M. Volusius* Fictor, de quo Liuius.

Vatinij à Vatinis priscis Latinorum populis, quorum oppidum Vatia.

A quadrupedibus.

A quadrupedibus etiā multas gentes nūcupatas esse, idoneos testes habemus Plutarchum & Varronem. Plutarchus in Poplicola ita, Quia pecudibus omnia bona constabāt, iccirco filiis suis eiusmodi nomina imposuerunt, vt Porcios. Et Var. lib. 2. De re rust. Nomina multa habemus ab vtroque pecore: à minore, *Porcius*, *Ouinius*, *Caprinius*: à maiore, *Equitius*. Eadem etiam ratione nos & *Asinios* & *Sullios* adiungere possumus.

A ministerio aliquo.

Flaminij dicti, quòd Flamini Diali ministrarent. Festus.

Pontificij fortè dicti quòd pontificibus ministrarent. ex quibus fuit Ti. Pontificius tribunus plebis. De quo Dionysius & Liuius.

A voce aliqua.

Terentij à tereno, voce Sabina, dicti, quæ molle significat, Varrone teste, vt ait Macrobius. quod si ita est, ergo & multi alii eodem modo, vt

Aurelij, qui antè *Auselij*, quòd iis publicè locus datus sit vbi soli sacrificium facerent. Festus.

Atricij ab Atro. Varro.

Publicij à publico.

Popillij à popillo.

Hirtij ab hirto.

Iuuentij à iuuenta.

Saluij à saluo. vnde boni ominis caussa primus Saluius in censu & delectu nominabatur. Festus.

Septij à numero septem.

Septimij à septimo.

Octauij ab octauo.

Nouij à nouem.

Nonij à nono.

Decij à decem.

Decimij à decimo.

Quemadmodum vsus cognominum & agnominum sit inuentus.

Cur autē duobus nominibus Romani homines, non contenti prenomine & nomine, tertium etiam & quartum adiūxerint, quod cognomen vocarint, magna existere quęstio potest. Ac mihi quidem videtur eos primùm vt qui idem prænomen noménque ferebāt, nota aliqua internoscerent, hāc tertii nominis rationē excogitasse, pòst autem, quū cognominum vsus increbuisset, eosdem etiam sine eiusmodi caussa cognomina indidisse. Hac ratione L. Tarquiniū Priscum & L. Tarquinium Superbum quum & prænomine & nomine cōuenirent, (inquit Dionysius) Priscum illum quòd natu maior, hūc Superbū, quòd contumacior esset, esse vocatum. Valuit autem in primis hic cognominum vsus ad confusam ipsarum (vt ostendi) gentium turbam distinguēdam. Quod exempli caussa in gente Cornelia perspici potest quę cognominum varietate in multas familias diffusa est, Maluginenses atque inde Cossos, Scipiones, Lētulos, Merulas, Cinnas, Sullas, Dolabellas, Iterúmque quū familia Maluginensiū creuisset, quartis nominibus est in alias etiam familias distributa, ita vt alii Maluginenses Cossi, alii Maluginenses Scipiones, alii Maluginenses Lentuli, itémq. Scipiones, alii Africani, alii Asiatici, alii Nasicę dicerentur; neque enim probo amici emendationē, ab eo traditā libro secundo annotationum, cap. 13. his verbis, Verba Ciceronis sunt libro 2. de orat. vbi agitur de salibus, Est autem ex hoc genere vetus illud quod aiunt Maluginensem illum M. Scipionem, quum ex centuria sua renuntiaret Acidinū cōsulem, prę-cóque dixisset, &c. Sed multùm etiā me torquet quiddam in his nominibus *M. Scipionē Malugin.* Nam nusquam inuenio Scipionem tanquam familiæ nomen poni, sed pro cognomine. Scio equidem per librariorum errorem sæpe *Scipionem* legi pro *Cæpionem.* quare crediderim hoc etiam loco non Scipionem, sed Cæpionem legi debere. Ratio qua impellor est hæc. Scio Q. Seruiliū Maluginensem sæpe à Liuio nominari in libris primæ decados, quo tempore Romæ creabantur tribuni militares. Scio quoque Seruilios cognomen habuisse Cæpionum, vt facilè possim affirmare hic esse legendum *M. Cæpionem Maluginensem.* hanc ergo ipse emendationem non probo. Nam quòd ait, Liuium sæpe Q. Seruilium Maluginensem nominare, non est ita. Semel enim tantùm libro quinto, anno CCCLXXII. nominat P. Seruiliū Maluginensem mendosè. pro Ser. Cornelium Maluginensem, vt in scholiis Liuianis ostendi cùm aliis testimoniis, tum quòd eo anno Diodorus pro eo tribunum mil. cos. pot. edit Σέρουιον Κορνήλιον Μαλούγωνα. Maluginensem autem fuisse cognomen non Seruiliorum, sed Corneliorum perinde atque Scipionem, apparet ex *L. M. P. & Ser.* Corneliis Maluginensibus, qui aut cōsules, aut tribuni mil. aut censores fuisse à Liuio sæpe traduntur. Quod cognomen aliquot etiam ex Corneliis retinuisse, postquam alia cognomina inuenissent, cùm hic locus indicat, in quo est M. Scipio Maluginensis, qui auctore Liuio anno DLXXIIII. prætor fuit tum anno DCLXXII. in Capitolinis tabulis, vbi est *Seru. Cornelius CN. F. CN. N. Lentulus Maluginensis.* vt omnino *Scipionem*, non *Cæpionem* legendum esse, contrà quàm ille censet, esse existimem. Neque enim intelligo qui illud sit, quod aiunt se nunquam *Scipionem* familiæ nomen inuenisse, sed pro cognomine. Siquidem eandem rationem esse iudico, quum dico M. Scæpio Maluginensis, atque quum dico M. Scipio Maluginensis, & P. Scipio Nasica, & P. Scipio Africanus, & alia eiusmodi multa. Sed ad propositum reuertamur. Ergo necessitas primùm cognomina excogitauit, pòst vsus, & commoditas custodiuit, & propagauit. Qui verò agnomen aliud esse à cognomine tradiderunt, ij mihi satis quòd sentiunt non probant. Ex eorum verò numero grammatici veteres existunt, qui (vt suprà dixi) cognomina appellant ea quæ tertio loco: quæ verò præterea adiiciunt, ea omnia agnomina nuncupant, vt Africanum & Asiaticum. Eiusmodi verò opinio facilè locuple-

locupletissimi auctoris. Ciceronis verbis refellitur, apud quem animaduertere possumus, ea omnia cognomina dici quæ etiam quarto loco ponuntur. Sic enim ille ait pro Murena, Quam laudem ille Africa oppressa cognomine ipso præ se ferebat, eandem hic sibi ex Asia cognomen assumpsit. Et in Suetonio, Erítque cognomen id tibi per te partum, quod nunc habes à me hæreditariũ. Idem Sapientem & Diuitem cognomina vocat, quæ tamen quarto loco erãt in M. Porcio Catone & in M. Licinio Crasso. Inquit enim in Catone, Cato quasi cognomen habebat in senectute Sapientis. Et in secundo de offic. P. Crassus tum cognomine Diues, tum copiis. Hac de caussa nos omnia, prẹter priora duo, cognomina appellabimus. Nã quòd amicus meus in libro De nominibus agnomen pro nomine gentilitio sumit, atque inde agnatos ducit, multò mihi minus ex iis quæ dixi, & iis quæ dicam, probatur.

Vnde cognomina tracta sint.

Deinceps sequitur vt inde cognomina tracta sint, dicam ea quæ vel veteres prodiderunt, vel ipse aut ratione aut opinione, sequutus eorum regulas atque præcepta, consequi potui. Ac Plutarchus quidem in Coriolano multos nobis huius quæstionis quasi fontes ostendit, quum ait, Cognomina apud Romanos imponi consueuisse, aut ab actione aliqua, aut à forma, aut à fortuna, aut à virtute, perinde atque Græci Σατῆρα & Καλλίτεκνον ab actione, Φύσκωνα & Γρύπον à forma, Εὐεργέτην & Φιλάδελφον à virtute, Εὐδαίμονα à fortuna. dixerunt: aut à salibus & dicacitate, quo pacto Græci Antigonum Δάσσον, Ptolemæum Λαμυρὸν appellarunt, Romani verò etiam Metellum vnum Diadematum, quod frõtem ex vlcere diademate diu obligasset, alterum verò Celerem, quòd celeritatem eius in apparãdis funebribus patri ludis sunt admirati, vocarunt: aut à casu nascendi, vt Proculum, Posthumũ, Vopiscũ: aut demùm etiam à corporis vitiis, vt Syllas, Nigros, Rufos, Cæcos, Clodios: quibus nec cæcitas nec vllum aliud corporis vitiũ cõtumelię fuit, verùm ipsa vitia pro nominibus propriis equissimo animo audita sunt. Plutarchus (vt dixi) in Coriolano. Mendum autem suspicor esse in exemplis eius: scribit enim Σύλλας dictos ésse à corporis vitio, quum alia lõge sit eius nominis origo, vt tradit Macrobius. Itaque legẽdum puto Σίλους, id est Silos. Sili autem sunt qui naso sunt sursum versus adũco, quod vitium est corporis, neque etiã placet, eũdem de cognominibus agentem Clodiorum feciss̃e mentionem, quod nomẽ est gentis, quę nec à vitio quidem corporis nominata est, (vt antè dixi) nisi forte Clodios pro Claudis acceperit. Claudius enim Quinctiorum cognomen. Quæ autem scribit in Coriolano, eadem fere tradita sunt ab eo etiam in Mario. Quinetiam Macrobius libro primo, alios à virtute, alios ab honore vel iniuria, alios à casu cognomina ait inuenisse. Libro autem tertio aliqũot etiã à studio piscium cognominatos esse ostẽdit. Præterea Plin. lib. 18. cap. 3. à rusticis operibus, libro autẽ 11. cap. 37. à vitiosis corporis partibus nonnullos cognomen traxisse ait Postremò etiã Varro à maiore & minore pecore cognomina indita esse tradit libr. 2. De re rust. cuius verba aſcribam, quia deprauata sunt & mãca. Nomina, inquit, multa habemus ab vtroque pecore, à maiore & à minore, à minore, Porcius, Ouinius, Caprilius: sic à maiore Equitius, Taurus, cognomina adsignificari, q̃ dicuntur Annij Caprę, Statilitij Tauri, Põponii Vituli. sic à pecudib. multi alii. hæc Varro. Nemo est autem qui non intelligat hic cõfundi exempla nominum & cognominũ, & sensum nullum bonum elici. Itaque si ita legamus, erit sententia aptior: Nomina multa habemus, ab vtroque pecore, à maiore, & à minore. à minore Porcius, Ouinius, Caprilius. sic à maiore Equitius, Asinius. Est autem intelligendum, quum dicimus Caprã, Taurũ, Vitulum, cognomina adsignificari, quòd dicũtur Annii Caprę, Statilii Tauri, Põponii Vituli: sic à pecudibus alii multi. Quinctilianus eadẽ fermè docet lib. 1. verba eius hęc sunt, Scrutabitur prẹceptor acer origines nominum quæ ex habitu corporis, vt Rufos Longósque fecerunt: vbi erit aliud secretius, Syllæ, Burri, Galbæ, Plauti, Pansę, Scauri, taliáque, & ex casu nascentium: hinc Agrippa & Opiter & Cordus & Postumus erunt. & iis quę post natos eueniũt, vnde Vopiscus. iam Cottæ, Scipiones, Lænates, Serrani sunt. Et ex variis causis gentes quoque & loca & alia multa reperias inter nominum causs̃as, Hæc Quintilianus, apud quem item credo esse mendosè Syllas pro Silos ob eam quam dixi causs̃am. Longum esset hoc loco Liuii, Dionysii, Dionis, Suetonii, Ciceronis aliorúmque multorum quo loco de hac re agunt, in hanc sententiam verba proferre. Quum igitur res ita habeat, iam quo modo hoc in singulis factum sit, videamus. Quibus in exponendis hanc diuisionem tuebimur, vt alia ab animo, alia à corpore, alia à fortuna tracta esse dicamus. Ad animum autem pertinẽt virtutes, mores, oratio, artes, studia, res gestę: ad corpus, partes corporis, color, habitus, vestitus, similitudo alterius, locus & quæ sunt eiusmodi. His autẽ rebus diligẽter animaduersis, omnis (vt puto) impositorum cognominũ ratio erit perfecta. Qui autem cognominũ terminationes persequuti sunt, ij frustra laborasse mihi videntur, quũ om-

nes terminationes cognominibus (si ita tẽpus & euentus tulerit) conuenire possint, præter eam quæ gentem notet. Itaque quũ apud Liuium nomina gentilicia multa pro cognominibus mendosè legerentur, ea ad suam integritatem ex antiquorum monumentis à me paulò antè redacta sunt, vt Fabius Licinus, Marcus Rutilius, Quinctius Flaminus, Furius, Pacilus & alia eiusmodi, non Licinius, Rutilius, Flaminius, Pacilius, vt vulgò legebatur.

Cognomina à sapientia ducta, aut contrà.

Sapientiam autem atque stultitiam dedisse multa cognomina Romanis, cùm ex Plinij verbis percipitur, tum exempla quæ subiiciam indicant. Scribit enim Plinius libro tertio, Reliquis animi bonis prestitere cęteros mortales sapientia: ob id Cati, Corculi apud Romanos cognominati.

Sophus, qui est Græcè sapiens, Sempronio-rum cognomen. quod primus tulit P. Sempronius iuris ciuilis peritissimus.

Cato, auctore Plutarcho in Catone maiore vir dicitur multarũ rerum peritus. eáque de re M. Porcius Cato vocatus est. Fuit autẽ etiam cognomen Hostiliorum.

De Cato inquit Varro lib. 6. De ling. Lat. Cata acuta Sabini dicunt: quare Catus Aelius Sextus, non (vt aiunt) sapiẽs, sed acutus. Quare dixit Ennius, Egregiè cordatus homo catus Aelius Sextus.

Sapientis cognomen inuenit C. Lælius (vt ait Plutarchus in Gracchis) quia, quum Tiberij partes aduersus optimates tueri cœpisset, discordiam ciuitatis metuens ab incœpto destitit.

Corculum, auctore Festo, antiqui à corde solertem & acutum dixerunt, eóque cognomine vsus est P. Cornelius Scipio Nasica, optimi viri filius, vt ait Cicero in Bruto.

Brutus stultum significat, vt ait Dionysius. Itaque L. Iunius, qui reges eiecit, factus ad imitationem stultitiæ, Bruti quoque haud abnuit cognomen. Liuius, Dionysius.

Bellutus est belluæ similis, vt ait Festus, quod cognomen tulit L. Sicinius, primus tribunus pl. Dionysius & Pædianus.

A virtute & moribus.

Nero Sabinorum lingua strenuum significat. Itaque Ti. Claudius Ap. Cæci F id primus tulit, quod post in eius familia mansit. Suetonius in Tiberio.

Marcellus vt Plutarchus tradit, Est Bellicosus, id est Αρήϊος, hoc est, Martius. Puto autem Marcellum dictum esse quasi Martellum, id est, Paruum Martem. Eo plebeia gens Claudia vsa est.

L. Sicinius Dentatus ob fortitudinẽ *Achilles* dictus. Gell. lib. 2. cap. 11.

Superbi cognomẽ tulit L. Tarquinius rex, quia socerum gener sepultura prohibuit. Dionys. & alij.

Frugi L. Calpurnius Piso appellatus ob mores, vt ait Pædianus in Pisonianam, & Cicero in Verrem.

Ouicula dictus Q. Fabius Maximus, quia moribus fuit humilibus. Plutarch. in Fabio & qui scribit de viris illustribus.

Caprarij cognomen C. Metellus ex contumelia traxit. Cicero libro tertio de orat. Itaque Scipio de eo dixit, matrem eius, si quintum pareret, asinum fuisse parituram.

Gurges vocatus Q. Fabius Rulliani F. à deuorato patrimonio. Macrobius. Plutarchus Λαιμαργὸν nominat.

Nepos aliquando cognomen contumeliæ fuit à prodigalitate, vt de Q. Metello collega P. Lentuli cos. scribit Valerius. vnde lusit Cicero ad Att. Sũptu iam nepos euasit Scaptius. Patrẽ tamen Metelli eum qui cum T. Didio consul fuit. Q. Metellum Nepotem vocãt etiam Capitolini scriptores. Nepotem autem eum dictum, quasi Q. Metelli Macedonici nepotem, significat in Cornelianam Pædianus.

Asper C. Trebonius ab insectandis patribus nominatus. Liuius lib. 3.

Lurcones, auctore Festo, dicti qui cum auiditate cibum sumerent. Fuit autem Aufidiorum cognomen.

Camillus, quo cognomine Furij vsi sunt, est puer ingenuus. Festus, Plutarchus in Numa, Macrobius lib. 3. Seruius in Virgil. vbi de Camilla.

Cicurinus cognomen Veturiæ gentis à morum simplicitate dictus. Varro de ling. Lat.

Vir optimus P. Scipio Nasica à senatu iudicatus & appellatus est. Liuius.

Ab oratione & dicto aliquo.

Lepidi Aemilij dicti sunt à lepore orationis, quia Mamercus Numæ F. Princeps eius generis summo lepore præditus fuit, quem Græci αἰμυλίαν dicunt. Plutarchus in Paulo.

Eutrapelus fuit cognomen Volumniorum. vnde Cicero ad Volumnium, Εὐτραπελία, inquit, tuarum literarum est autem εὐτράπελος idem quod Lepidus.

Attici cognomen inuenit T. Pomponius, quod Atticè optimè loqueretur. Cicero in Catone, Nepos in vita.

Figuli cognomen adeptus est Nigidius, quòd inconstantiam rerum humanarum rotæ figulinæ comparauit. Augustinus De ciuitate Dei.

Sura dictus P. Lentulus, qui quũ Sulla rationem ab eo pecuniæ publicæ repeteret, quam quęstor tractauerat, dixit se non posse rationem reddere, sed præbiturum surã, vt pueri solẽt qui in sphæræ ludo peccauerint. Plutarchus in Cicerone.

Scrofa

Scrofa Tremellius appellatus auctore Macrobio, quòd quærentibus quibusdam scrofam ruri, verba iurationis concepit, nullam esse in villa sua scrofam nisi quæ in centonibus iaceret, lectulum monstrãs. vt autem ait Varro li. 2. De re rust. quòd apud exercitum dixerit, hostes celeriter se, vt scrofa porcos, disiecturum: idque fecerit.

Ab arte & studio aliquo.

Pictor Q. Fabius dictus, quòd primus Romæ ædem Salutis pinxit. Plin. lib. 35. cap. 4. Cicero in Tusculana prima.

Metelli in re militari sunt quasi mercenarij: vnde genti Cæciliæ fuit cognomẽ. Festus.

Præconinus L. Ælius Stilo, quòd præco fuerit. Plin. lib. 33. cap. 1.

Eadem ratione videtur *Fictor* M. Volscij cognomen. Liuius.

Cornicen Oppiorum, Liuius. Vnde & Cornicinus apud Ciceronem in epist. ad Attic.

Fullo Apustiorũ, Liuius, lapis Capitol. Vnde iocus apud Macrobiũ, Miror sororem meam habere Maculam, quum Fullonem habeat.

Porrò autem à studio rerum rusticarum multa tracta fuisse cognomina, auctor est Plin. lib. 18. cap. 3. Ex eorum numero sunt.

Bubulcus Iuniorum cognomen, qui optimè bubus vteretur.

Pilumnus, qui pilum pistrinis inuenit.

Cicerones, *Lentuli*, vt quisque optimè cicerẽ aut lentem serebat: illud Claudiorum & Tulliorum: hoc Corneliorum cognomẽ. eadémque fortè ratione *Piso* Calpurniorum.

Serranus Atilius, quòd eum serentem inuenerunt dati honores.

Lactucinus Valeriorum cognomẽ à lactuca. Plinius lib. 19. cap. 3. Quare qui cos. anno CCXCVII. M. Valerius Maxumus dicitur in Cap. tabulis, is à Diodoro lib. 11. Μάξιμος Οὐαλέριος Λακτούκινος appellatur. Idem Plin. lib. 17. cap. 1. scribit ita, Fuere & ab arboribus cognomina antiquis, *Frondisio* militi illi qui præclara facinora Vulturnum transnatans, fronde capiti imposita, aduersus Annibalem edidit.

Stolo Liciniæ genti (ita enim appellatur in ipsis arboribus fructicatio inutilis:) vnde & pampinatio inuenta primo Stoloni dedit nomen.

Iam à studio piscium dicti sunt Licinius *Murena*, Sergius *Orata*, qui eiusmodi piscibus delectati sunt, vt ait Macrobius lib. tertio, Varro libro tertio De re rustica. quanquam Fest. Sergium Oratam dictum scribit, quòd duobus annulis aureis & grandibus vteretur.

Eadem ratione à maiore & à minore pecore cognomina multa ducta sunt, auctore Varrone libro secundo. hinc Statilij *Tauri*, Annij *Capræ*, Pomponij, & Mamilij *Vituli*. Quod etiam in Poplicola scribit Plutarchus, ἐπίθετο δὲ τοῖς παισὶν αὐτῶν Σουίλλοις, καὶ Βουβούλκοις, καὶ Καπρηρείοις ὀνόμασι.

Quinetiam à studio auium multa sumpta esse placet Varroni. Hinc Cornelium *Merulam*, Fircellium *Pauonem*, Minucium *Picam*, Petronium *Passerem* esse dictum.

Ab vrbe vel regione deuicta.

Iam verò ab vrbe vel regione deuicta, hæc quæ sequuntur.

Coriolanus à Coriolis oppido captis dictus est C. Marcius. Liuius lib. 2.

Fidenas à Fidenis L. Sergius & posteri eius. Liuius.

Messalla Valerius à Messana primo Punico bello capta. Macrobius, lap. Capitolini.

Priuernas L. Æmilius Mamercinus à Priuernate bello. Liuius.

Numantinus P. Scipio à Numantia deleta. Appianus, Velleius.

Isauricus P. Seruilius ab Isauris vrbe Ciliciæ captis. lap. Cap. Velleius.

Idem fecerunt qui regiones in potestatem P.R. redegerunt. quorum primus (vt ait Liuius libro 30.) P. Scipio fuit, qui à deuicta Africa cognomen *Africani* tulit: itémque L. Scipio frater eius, *Asiatici* ab Asia: Q. Metellus *Macedonici*, à Macedonia: L. Mummius *Achaici* ab Achaia: Q. Metellus alter *Balearici* à Balearibus, & L. Metellus *Dalmatici* à Dalmatia: Q. Fabius *Allobrogici* ab Allobrogibus: Q. Metellus *Cretici* à Creta: D. Iunius Brutus *Callæcus* à Callæcia: Q. Metellus *Numidici* à Numidia. Quorum apud omnes testata cognomina sunt. Hoc autem loco verba quædam amici mei non possum tacitus præterire, quæ ab eo in libro De nominibus posita sunt eiusmodi, Isauricus ab vrbe dictus. Ideo conqueritur Cicero libro epistol. ad Attic. 5. quum esset in Cicilia pro cos. & expugnasset oppidum Pindenissum, non esse aptum ad cognomen parandum. Qui (malùm) Pindentissæ? Nam Seruilius antè ab Isauro vrbe præclara fuerat appellatus. Non possum autem præterire, quia hic sensum germanum Ciceronis non videtur assequutus. Neque enim Cicero queritur Pindenissum non esse aptum ad cognomen parandum, sed ad gloriam ex eius expugnatione propter oppidi obscuritatem comparandam. Sic enim ait, Saturnalibus manè se mihi Pindentissæ dediderunt. Qui (malùm) isti Pindentissæ? Qui sunt? inquies. nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciciliam, Ætoliam, aut Macedoniam reddere. Quibus verbis de obscuritate (vt dixi) oppidi queritur, nõ de cognomine ine-

pto. neque enim quisquam vnquam imperator Romanus, aut Cilix, aut Ætolus est ex victoria nominatus, vt iis in cognomine inuidere posset: verùm aliquot ex iis prouinciis clarissimos triumphos egerunt. Hoc idé sentit etiam Cicero, quum scribit ad Cœlium, Oppugnabam oppidum Pindenissum tantis opibus tantóque negotio vt mihi ad summam gloriam nihil defit nisi nomen oppidi, id est, quòd obscurissimo nomine quum sit, ne mea quidem satis gloriosa esse victoria & expugnatio possit, qualis eorum fuit qui Ciliciam, Ætoliam & Macedoniam subegerunt. Nam quòd ait amicus meus ineptum ad cognomen esse, non video cur non Cicero Pindentissa dici facilè potuisset, & quondam Valerius Messalla à Messana victa, si splendidum, oppidi nomen fuisset.

A loco vbi bene maleue pugnatum est.

Regillensis A Postumus dictator dictus, quòd ad lacum Regillum cum Latinis bene pugnauerit. quod cognomen posteri etiam eius tulerunt.

Aeserninus M. Marcellus appellatus, quòd Æserniæ captus est. Epitomæ.

Creticus M. Antonius triumuiri pater dictus, quòd Cretæ mortuus est. Pædianus. Plutar. in Antonio. hunc tamen quidam Antonium *Cicereium* vitiosè nominant.

Germanicus Cæsar dictus, quòd in Germania obiit.

Bithynicus Pompeius dictus, quòd ex Bithynia suppellectilem regis Nicomedis deportarit. Festus.

Caudinus L. Lentulus, quòd ad furcas Caudinas obsessus cum cos. fœdus turpe suaserit, vt ex Liuio elici potest.

Ab aliis euentibus.

Collatinus Tarquinius dictus, quòd diu Collatiæ præfectus fuerit. Dionysius.

Poplicola Valerius, quòd populum coluerit. Dionysius, Liuius.

Torquatus Manlius quòd torquem in pugna Gallo detraxerit. Liuius, Gellius.

Pius Q. Metellus, quòd pietatem in reditu patris lacrymis deprecando adhibuerit. Cicero.

Pietas L. Antonius, quòd eo animo remp. tractarit vnà cum Fuluia, quasi pro Marco Triumuiro fratre laboraret. Vnde à Dione dicitur Λεύκιος Αντώνιος Πίετας, id est, *Pietas*. quanquam à Glareano mendosè Pœtus nominatur.

Drusus Liuius vocatus, quòd Drausum regem hostium interfecerit. Suetonius in Tiberio.

Cunctator Fabius, quòd cunctando Annibalem fregit. Plutarchus.

Venox Plautius quia censor, aquæ Claudiæ venas indagauerit. Liuius, Frontinus.

Scipio Cornelius, quòd patrem luminibus carentem pro Scipione rexerit. Macrobius.

Cursor L. Papirius à velocitate cursus. Liu.

Salinator M. Liuius dictus, quòd vectigal nouũ ex salaria annona commentus est. Liu.

Ambustus Fabiorum fuit (vt puto) quòd à fulmine ambustus fuerit. Sic enim Festus, Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quòd eius natis fulmine icta erat. Antiqui puerum quem quis amabat, pullum eius dicebant. Hinc etiam quidam *Rullum* Fabij Maximi cognomen profectum existimant.

Imperiosus Manlius, quia seueriùs delectũ habuit. Liu. Plutarchus Ἐπιτάκτην appellat.

Gracchanus dictus est Iunius histor. ab amicitia C. Gracchi tribuni pl. vt scribit Plin. l. 30.

Maximus Valerius, quòd plebem patribus conciliauit. *Cicero* in Bruto.

Maximus Fabius, quòd libertinos in quatuor tribus secreuit. Liu. lib. 9.

Magnus Pompeius, quòd res magnas ante ætatem gessit, Appianus, Plutarchus.

Asina Cornelius Scipio quia quum sponsores ab eo poscerentur, asinam produxit in forum cum pecuniæ onere, quasi pro sponsoribus præsens pignus. Macrobius.

Vespillo Lucretius dictus, quòd ædilis cadauer Ti. Gracchi tanquam Vespillo in Tiberim proiecit. De viris illustribus in Graccho. Idem etiam fuit Vespa. Vnde in 2. De orat. Vespa Terentius.

Annalis Villius, quòd legem annalem tulit. Liu. lib. 40.

Diadematus Metellus, quòd frontem ex vlcere diu ligauerit fascia, quæ diadema Græcè dicitur. Plutarchus in Coriolano.

Prætextatus Papirius, quòd in ætate prætextata summã prudentiam ostenderit. Macrob.

Lænas Popillius, quòd quum flamen sacrificium faceret, cum læna in publicum exierit & seditionem sedarit. Cic. in Bruto.

Coruus Valerius, quòd ei cũ Gallo pugnáti coruus omen victoriæ fuit. Liuius, Gellius.

Buteo Fabius, quia insidens in naui buteo auis bono auspicio duci ei fuit. Plin. li. 10. c. 8.

Caudex Ap. Claudius dictus, quòd primus caudicem, id est nauem, belli gerendi causa primo Punico bello conscenderit. Seneca.

Cæsar Iuliorum cognomen fuit, de quo alij aliter tradiderunt. amicus autem meus in libro De nominibus ita, Illud nõ prætermittam, Cæsarem non ab vtero cæso dictũ, quòd multis videtur placere, sed quod ait Seruius & Spartianus, ab elephãto primùm cæso. Nã in lingua Punica Cæsar elephas dicebatur. Quare in quibusdam argenteis numis apud me videre est, ab altera parte elephantem cũ hac inscriptione *Cæsar*, ab altera autẽ instrumẽta quib. elephãtos Romani perimebãt. Hęc ille,

Numum

Numum illum cuius ipse meminit, ego accuratè effingendum curaui, vt omnes homines eius industriam in Romana antiquitate illustranda cognoscerent. Sunt enim eiusmodi numi multi cùm apud alios, tum apud clarissimum & humanissimum virum Andream Lauredanum patricium Venetum. quanquã quæ ille ad hunc numum impetrandum attulit, ea à multis huius artis peritis reprehendi sæpe animaduerti, qui quæ ille instrumenta elephantorum interimendorum esse tradidit, ea pontificalia ac religionis potiùs insignia esse contenderent, albogalerum, vel tutulum, secespitam, asperſorium, & vas sacrificale. Albogalerum enim ita describit Festus, Albogalerus à galea nominatus est. est enim pileum capitis quo diales flamines, id est sacerdotes Iouis vtebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, cui affigebatur apex virga oleagina. Tutulum autem ita, Tutulum vocari aiunt flaminicarum capitis ornamentũ, quod fiat vitta purpurea innexa crinib. & extructum in altitudinem. Ennius, Libáque fictores, argeos & tutulatos. Itaque Varro lib. De lingua Lat. exponens hunc eundem Ennij versum, ait, Titulati dicti ij qui in sacris capitibus habere solent, vt metam. Id tutulus appellatur ab eo quòd matres familiàs crines conuolutos ad verticem capitis, quos habent vti velatos, dicunt tutulos: siue ab eo quòd tuendi causſa capilli fiebant, siue ab eo quòd altissimum in vrbe est, quod est arx, ea res tutissima tutulus vocatur. De secespita sic Festus, Secespitam alij securim, alij dolabram æneam, alij cultellum putant, Item Secespita cultrum ferreum oblongũ, manubrio eburneo, rotundo, solido, iuncto ad capulum auro argentóque, fixum clauis æneis ære Cyprio, quo flamines flaminicæ virgines, pontificésque ad sacrificia vtebantur. dicta autem est secespita à secando. Asperſorium quidam vocant, quo aquam lustralem aspergebant. vnde Virgilius,

-ter pura socios circuntulit vnda,
Spargens rore leui. Et alibi,
-corpúsque recenti
Spargit aqua.

Vas sacrificale est vel capedo, vel simpuuiũ. De capedine Cic. in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minúsne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles vrnula quàm filicatas aliorum pateras fuisse arbitramur? Et lib. 3. De nat. Deorum. Docebo meliora me didicisse de colendis diis immortalibus iure pontificio & more maiorum quàm capeduncules quas Numa nobis reliquit. De Simpulo Festus, Simpulum vas paruum nõ dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur, à sumendo dictum, Varrone auctore, vt fortasse à capiendo capedo dicta est. Et iuuenal. Satyra sexta. aut quis Simpuuium ridere Numæ nigrúmque catinum. Et Plin. lib. 35 In sacris quidem etiam inter has opes non murrhinis chrystallinisve, sed fictilibus prolibatur simpullis. His igitur rationibus adducti multi instrumenta hæc, quibus elephantes interficerentur, esse iure negant, pontificalia autem (vt dixi) insignia esse asserunt, quæ diuo Iulio Cæsari consecrato, & in deos relato tributa sint ab Augusto, qui in patris pont. max. mortui honorem hunc numum percusserit. itaque ab altera parte esse elephantem, consecrationis symbolum. Vnde Suet. in Claudio scripserit, Claudius auiæ Liuiæ diuinos honores, & circenſi pompa currum elephantorum Augusteo simílem decernendum curauit eadem etiam de causſa anguem elephanti ipsi esse subiectum, qui (auctore Plutarcho in Cleomene) heroibus sacer esset. Vnde Virgilius de angue ad tumulum Anchisæ mortui dixerit,

Incertus geniúmve loci, famulúmve parentis,

quum apotheosin eius significare vellet, vt ait Seruius. Sed siue hæc, siue alia sunt, profectò nihil hic numus ad eum qui primum elephantem occidit, neque ad ipsa demum elephantorum interimendorum instrumenta pertinet, quod amicus meus ingeniosè potius quàm verè confinxit, præsertim verò quum fabrile scalprum cum malleo ad eiusmodi belluas interimendas adhibitum sit, auctore Liuio.

Censorinus Marcius vocatus fuit, quòd bis Censor factus est. Valerius, Capitolinæ censuræ.

Flaminius Quinctiorum & Claudiorum. *Augurinus* Minuciorum eadem ratione co-

gnomen fuit, ab insigni fortasse aliqua re vel in flaminio vel in auguratu gesta.

Sacerdotis cognomen tulerunt Licinij.

Augu. Q. Scævola: *Pont Max.* alter Q. Scævola ab ipso sacerdotio quo fungebantur, vocati sunt.

Curio Scriboniorum cognomen fuit, quòd qui primus id tulit, curio maximus fuerit, vt ex Liuio intelligi potest. Qua ex familia. C. Curio consul, qui de Macedonia triumphauit, & C. Curio filius tribunus pl. auctor ciuilis belli fuit: ad quem sunt epistolæ Ciceronis in secundo libro. de quibus epistolis sic scribit amicus meus in lib. De nominibus, Ambiguitas est in nomine Curionis lib. 2. epist. fam. In qua re multi decepti sunt, non distinguentes patrem Curionem à filio. Nam illæ epistolę, *non* dum erat auditum, & *sera* gratulatio scribuntur ad patrem. Hæc ille. Hãc tamen opinionem intelligo à scholis omnibus esse repudiatam. neque enim videre se eruditi homines aiunt, quemadmodum, quum in extrema epistola de tribunatu C. Curionis filij agatur, ea epistola ad patrẽ transferri possit, qui multis antè annis consul triumphauerat. In priore verò, quum de reditu Curionis in Asia agatur, cur non idem sit Romam reuertens, qui fuerat absens? id est, cur non ad eundem redeuntem hanc scripserit, ad quem absentem superiores scripserat? præsertim verò quum in superioribus de patris clarissimi viri obitu mentionem fecerit.

Thurinus cognomen Octauio puero fuit, quòd regione Thurina natus sit. Suetonius in Augusto.

Sylla P. Cornelius dictus, quòd decemuir, aut prætor ex libris Sibyllinis ludos Apollinares instituit. siquidem Sylla, quasi Sibylla appellatus est. Macrob. quod cognomen pòst in familia mansit.

Augustus Cæsar Octauianus dictus est honoris & amplitudinis causa. Suet.

A corporis partibus.

A corporis autem partibus tot cognomina tracta sunt, vt vix comprehendi oratione posse videantur. Nam à capite *Capitones, Cilones, & Tuditani* sunt. Cilones enim dicti sũt, quorum vita oblonga, & compressa sunt, vt ait Carisius. Festus autem eos esse ait, quorum frons est eminentior, ita vt dextra sinistráque velut recisa videatur. fuit verò Flaminiorum, vnde in Numis argenteis C. *Flaminius Cilo.* Tuditani, qui caput simile malleo habeant. Tudites enim mallei sunt, à tundendo dicti. Iam *Cincinnati, Calui, Crispi,* in Quinctiis, Liciniis, Salustio à capillis sunt, vt *Crispinus* Quinctiorum. Quare Suetonius Caligulam Cincinnato crinem ademisse scribit veteris familiæ insigne. *Frontones* à fronte, *Nasones, Sili, Simi* à naso sunt. Sili sunt qui naso sunt sursum versus repando. Festus, Silus Sergiorum cognomen fuit. vnde in numis, M. Sergius silus. De simis Plin. lib. 11. cap. 38. A naribus cognomina Simorum & Silonum. videndum tamen ne legendum sit, Simonum & Silorum. Ita *Strabo, Patus, Cocles, Luscus, Luscinus, Rauilia, Ocella, Cæcus,* ab oculis. Plin. lib 11. cap. 37. Strabo, qui peruersis & detortis oculis est. Porphyrio. Plinius. Talẽ autem fuisse Cn. Pompeium Magni patrem cognomine Strabonem, scribit idem *Patus,* auctore Porphyrione, est qui oculis est leuiter declinatis, vel cuius oculi huc & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro Horatius Satyra tertia, strabonem appellat Pætum pater. *Coclitem* luscum dixerunt, vnde Cyclopas coclitas appellarunt. Seruius. At Plinius libro 11. Qui orbi altero lumine nascerentur, Cocliites dicti: item Varro de ling. Lat. *Luscus* Anniorum, *Luscinus* Fabriciorũ cognomẽ fuit, auctoribus Cap. Iap. *Rauilia* à rauis oculis. Festus. Vnde Cassius Longinus Rauilia. *Ocella,* qui paruis vtrisque oculis essent. Plin. lib. 11. vnde Ser. Ocella apud Cœlium in VIII. epistolarũ. Ap. Claudius *Cæcus* appellatus, postquam aspectum oculorum amisit. A superciliis *Silones,* id est qui eminentibus sunt superciliis. à Sileno, qui hirsutis superciliis pingebatur. Nonius ex Varrone. A lingua *Balbi & Blæsi,* quorum illud Aciliorum, hoc Semproniorum cognomẽ est. Sunt autẽ qui R literã pronuntiare non possunt, quo vitio laborauit Demosthenes. Vnde est in 1. De orat. Demosthenes ita balbus fuit, vt eius artis cui studebat, primam literam dicere non posset. Et in Priapo, Quum loquor vna mihi peccatur litera. nam prę, Pæ dico semper, blæsáque lingua mea est. eadémque fortè ratione. *Blæso* Corneliorum & Heluiorum fuit. Aures (inquit Plinius) homini tantùm immobiles, ab iis Flaccorum cognomen. *Labeones* & *Chilones* à labiis. Plinius, Festus & Carisius. *Verrucossus,* à verruca in labiis, Fabij Maximi fuit. Plutarchus. *Dentati,* qui cum dentibus nati sunt. Plinius lib. 7. cap. 16. Curij & Sicinij cognomen. *Barbatus* Horatiorum & Scipionũ. *Barbula* Æmiliorum, *Ahenobarbus,* id est, qui ænea barba esset, Domitiorum, fuit à barba. Plutarchus in Paullo. A colore *Rutilus, Eburnus, Aquilinus,* vt ait Festus. eadémque ratione *Albus, Niger, Rufus, Flauus* Iam *Scæua,* & *Scæuola,* & *Lauinus,* quòd læua manu pro dextra vterẽtur, dicti sunt, quæ Brutorum, Muciorum, & Valeriorum cognomina sunt. De Scæuola scribit Zonaras. *Mento* Iuliorum, *Dorso* Fabiorum, *Scapula* Corneliorũ, *Axilla,* & *Ahala* Seruiliorum. A cruribus autem hæc sunt, *Varus, Vatia, Atta.* Vari qui crura incurua habent, & sunt contrarij valgis. Vatiæ, quibus in exteriorem partem crura flectuntur.

ctuntur. Attæ, qui propter vitium crurum aut pedum plantis insistunt,& attingunt magis terram quàm ambulant.quorum primum Liciniorum,secundum Seruiliorum,tertium Quinctij poetæ fuit.Festus,Nonius, Plinius. Iam *Plauti*, *Pansa*, *Planci*, *Scauri*, quæ pedum vitia sunt, cognomina Romanis fuerunt. Plautus est, qui planis est pedibus,& nullam habet in medio cauitatem. Pansa, cui pedes lati ac pansi. Plancus, cui plani pedes, Scaurus, qui talos pedum tumentes & porrectos habet. Plin.lib.11.Festus.

A corporis habitu.

A corporis autem habitu sunt *Crassus*, *Macer*, vtrunque Liciniorum. *Longus* Sempronionum. *Galba* Sulpiciorum. *Gracchus* item Sempronionum. *Pulcher* Claudiorum. *Glabrio* Aciliorum. *Cossus* & *Aruina* Cornelliorum. *Paulus* Æmiliorum. De Galba scribit Suetonius in Nerone, atque an crassum an macrum significet,ambigit. Gracchum à gracilitate corporis dictum scribit Carisius. Varro autem à gerendo, quia mater eius qui primus Gracchus dictus sit, duodecim menses vterum gesserit, ac propterea sine aspiratione scribendum,vt ait Scaurus. Glabri sunt depiles. Cossi, rugosi corporis,à similitudine vermium ligno editorum, qui cossi dicuntur. Festus. Aruina durum est pingue, quod est inter cutem & viscus. Seruius. Paulus (vt puto)paruus est. vnde Terentius. Paullo sumptu dixit. cognomen est Æmiliorum, vt *Paullulus* & *Magnus* Postumiorum Albinorum.

Ab ortu.

Iam verò ab ortu ducta sunt *Geminus* cognomen Seruiliorum, quod primum tulerunt. P.& Q. Seruilij fratres. quorum Publius bis consul fuit cum C. Cotta an. D 1. & DV. auctor Cicero in Lucullo. *Tergeminus* Horatiorum & Curatiorum. Liuius. *Cordus* C. Mucij. Dionysius. Est autem Cordus serò natus. Quinctilianus. Quare Plutarchus C. Mucium Cordum Ὀψίγονον vocat. *Priscus* Tarquinij, quòd maior natus esset. Dionysius. Idem Priscus fuit etiam cognomen Seruiliorum,ac nescio an eadem ratione *Casca*, quem pro sene Latini veteres dixerunt, Varrone auctore De lingua Latina. De *Agrippa* & *Proculo* Vipsaniorum & Plautiorum cognominibus dictum est in prænominibus.

A loco vnde commigrauerint, aut vbi nati sint, aut vbi habitauerint.

A locis porrò vnde quisque Romam commigrauerit, hæc sumpta sunt,

Sabinus Regillensis. vel Regillanus, vt est apud Suetonium, Ap. Claudius dictus, quia ex Regillo Sabinorum oppido venit. Liuius.

Antias Valerius, Plinius in præfatione, quòd Antias & esset & diceretur.

Amerinus Sex. Roscius ex Ameria. Cicero pro Roscio.

Eadem ratione dicti videntur Furij *Medullini*, Fusij *Calenj*, Sulpicij *Camerini*, Appuleij *Saturnini*, Manlij *Vulsones*, Publij *Vulci*, Aulij *Cerretani*, Plautij *Vennones*, Ælij *Ligures*, Cominij. *Auruncj*. *Vsenas* certè & *Carrinas* & *Mæcenas* à loco tracta sunt, teste Varrone lib.2.De analogia.

Capitolini Manlij dicti sunt etiam antequam M. Manlius Gallos à Capitolio depelleret,quòd in Capitolio habitarent, quod nequis patricius faceret, damnato M. Manlio, decreto cautum est. Liuius eadem fortasse ratione & Quinctij & Sestij, Capitolini vocati sunt,& Genucij *Auentinenses*, quòd Auentinum. & Verginij *Cælimontani*, quòd Cœlium montem incolerent: & P. Terentius *Tusciuicanus* apud Liuium libro 45. quòd vicum Tuscum habitaret.

A principe generis.

Ælius *Lamia* à Lamo Formiraum conditore dictus. Horat.lib.3.Odarum.

Fusius, Furiorum, qui antè Fusij à Fuso. *Volusus*, Valeriorum, qui ante Valerij à Valeso. *Iulus*, Iuliorum, qui à Iulo generis sui auctore nuncupati. Marciorum cognomen fuit *Rex*, fortasse ab Anco Marcio rege. Siquidem in nummis quibusdam est ab vna parte caput hominis cum hoc nomine, *Ancus*: ab altera verò aquæductus cum his vocibus. *Aqua mar.* in ora verò nummi, *Philippus*. Nam & aqua Marcia à Marcio Rege deducta est, & Philippus Marciorum cognomen est, cuius gentis auctor Ancus Marcius rex.

A similitudine alterius.

Tantam præterea vim habuit similitudo alterius, vt inde cognomina etiam sæpe inuenta sint. vt de Cn. Pompeio Magno scribit Valerius libro 9. qui *Menogenes* à multis dictus sit, quòd Menogeni coquo suo similis esset & de P. Scipione, qui *Serapio*, à Victimario eius nominis sibi simili,& P. Lentulo, qui *Spintheris*, ab histrione Spinthere, adeptus sit: & alter Scipio, qui *Salutionis*, à Salutione mimo cognomen inuenerit. Plinius lib. 7.cap.22.

A fortuna.

A fortuna postremò hæc ducta, *Fœlix*, *Fatus*, in Sulla: *Dives* in Crassis: *Egerius* ab egestate in Tarquinio, post patris auique mortem egenus natus. Dionysius, Liuius.

Cognomina ex cognominibus orta.

Multa etiam cognomina ita immutata sunt, vt per diminutionem in *inus* à suo primitiuo defiexa sint. Albus enim, quod fuit cognomen primum Postumiorum, pòst *Albinus* euasit. ita Rufus in Corneliis *Rufinus*,

Mamercus in Æmiliis *Mamercinus*, *Messalla* in Valeriis *Messallinus*, inque iisdem Coruus *Corui*nus, in aliis etiam eadem fortasse ratione *Longinus*, *Crassinus*, *Caluinus*, *Læuinus Paullinus*, *Crispinus*, *Cæsoninus*, *Paetinus*, *Balbinus*, *Nigrinus*. quæ omnia derivata sunt. Item *Marcellinus*, vt in Cn. Cornelio Lentulo Marcellino, quod tamen cognomen in eo adoptionis signum fuisse arbitror. Hic enim P. Lentuli filius fuit, qui fuit M. Marcelli filius, Ciceronе auctore in Bruto.

Cognomina an hereditaria fuerint.

His rebus expositis, æquum est etiam cognoscere, quemadmodum ex cognominibus alia ad posteros quàm longissimè propagarentur, alia ne ad filios quidem peruenirent. Itemque succrescentibus in eadem gente cognominibus, quemadmodum vetustissimum quódque aboleretur, recentia verò omnia plerunque retinerentur. Ac primùm quidem qui cognomen patris, auíque, & maiorum tulerunt, idipsum fecisse videntur præstanti illius qui primus id cognomen inuenit, virtute & gloria adducti, ita tamen vt aut mutare aut relinquere illud cognomē pro arbitratu potuerint. cuius rei esse documēto possunt ea quæ de Cicerone scribit Plutarchus. Qui primus (inquit) Ciceronis cognomē tulit, is maxima laude floruisse videtur, quòd id cognomen à posteris non solùm non neglectum sit. verumetiam studiosè retentum. Et paulo pòst. Quum autē M. Cicero posteaquam magistratus cepit, crederetur cognomē illud aut vitaturus, aut certè mutaturus, respondit operam se daturum vt id esset & Scauris & Catulis illustrius. Præterea verò idem Cicero cognomina hæreditaria fuisse ostendit quū loquentē inducit Africanū cum nepote hoc modo, Erit id tibi cognomē per te partum, quod nunc habes ex me hæreditarium. Itaque videmus hac de caussa Album & Albinum per quingentos amplius annos in gente Postumia custoditum, Maximúmque in Valeria, & ferè etiam in Fabia, & item in Mucia Scæuolam. Hoc tamen non in omnibus seruatum esse inde apparere potest, quòd Strabonis cognomen, quod fuit patris Pompeij Magni, nē filius quidem vsurpauit, neque filij Q. Maximi Quiculæ Verrucosi ea quæ fuerant patris. Nouis autem ascitis familiæ cognominibus, vetera esse deleta agnosci potest ex Manlia gente, cuius primùm cognomen fuit Vulso, pòst Vulso Capitolinus, tum Capitolinus Imperiosus, pòst Imperiosus Torquatus, ad extremum autem tantùm Torquatus retentus est.

An aquè omnium cognomina fuerint.

Ex iis quæ dicta sunt, illud satis intelligi potest, æquè omnes Romanos ciues vti inuentis cognominibus potuisse, neque ipsum cognominū vsum plebi magis interdictum quàm optimatibus fuisse. Factum est tamē vt quoniā resp. primùm in patriciorū potestate fuit eorū etiam antè cognomina celebrata quàm plebis sint Vbi verò plebs ad remp. accessit, tum & plebeiorū etiā ad distinguendas familias cognomina audiri, perinde atque imagines ad posteritatem prodendam, poni sunt cœptæ. Quamobrem amicū meum in lib. De nominibus, in hoc præcepto tradēdo ita loquutum esse miror, Tribus nominibus senatores fuisse appellatos olim obseruaui, equites autē & plebeios maiori ex parte duobus. Liuius vbi de tribunis militaribus loquitur, hos plebeios nominat, sic, C. Sextilius, D. Albinus, P. Titinnius, L. Antistius. Senatores autem ita vocabantur. C. Ælius Paetus, M. Licinius Crassus, M. Porcius Cato. Hæc ille. Igitur quia Liuius quatuor tribunos militum è plebe duobus nominibus afficit, ipse in vniuersum præcipit, equites & plebeios duobus, senatores tribus nominibus esse vsos. neque quot incōmoda hanc rationem consequantur, animaduertit. Quid enim ait? an qui ex equestri & plebeio ordine in senatum legebantur, tum quum legebantur, cognomen inuenisse. ante lectionem cognomine caruisse, atque à lectione ipsa, non ab euentu, cognomen sumpsisse? an vero P. Valerium, inquit eum qui primus consul senatum ex equestri ordine suppleuit, antequā tertium Poplicolæ nomen ferre cœpit, senatorem non fuisse? an vero aut C. Mænium, aut Ti. Coruncanium, aut C. Dulium, aut Q. Cædicium, aut M'. Manilium, aut Q. Opimum, aut T. Didium, aut Marios, aut Antonios, qui consulatus, censuras, dictaturas gesserunt, & clarissimos triumphos egerunt, senatores, quia tertio nomine, veteribus & scriptoribus & lapidibus testibus caruerunt, non fuisse? Quid? nónne Cn. Pompeius Magni cognomen tulit tum quum ex Africa & ex Hispania eques Rom. triumphauit? siquinem viuente Sulla id cognomē inuenisse idem ipse scribit. M. vero Tullius, nónne antequam in senatum lectus esset. Ciceronis cognomine vsus est? At Liuius (inquit) quatuor tribunos plebeios sine tertio nomine protulit. ergo plebeij tertio nomine caruerunt. Quis affirmare possit eorum cognomina non esse à Liuio consulto omissa? quod in aliis etiam, eodem ipso auctore, fecit. Sic enim ait, Liuius sæpe duo profert nomina, neque caret reprehensione, quia historici est omnia explicare, & debet sanè scriptor posteritatis habere rationem magis quàm suorum temporum. An vero credibile est C. Sextilio & collegis eius tribunis militum consulari potestate remp. domi forísque à populo R. commissam esse, senatum in quē sæpe homines nullo vſi

hone-

honore prō arbitrātu censorum legebantur, eis lectione censoria non patuisse? Neque verò senatores pro patriciis eum sumpsisse, atque patricios tribus, plebeios duobus vsos esse cognominibus, intellexisse puto, præsertim verò quum C. Ælius Pætus, M. Licinius Crassus, M. Porcius Cato, quos ille senatores appellat, plebeij fuerint, quod ne illum quidem latere existimo. Quid quòd Pausanias, vt antè ostendi, Romanos minimùm tribus, plerunque pluribus nominibus esse vsos tradidit? Mihi quidem hæc eiusmodi præceptio non satis in vniuersum probari, nisi exceptione aut interpretatione aliqua illustretur, potest.

De patriciis familiis, plebeiis, nobilibus, & nouis.

Hactenus de gentium & familiarum Romanarū origine, nunc de familiarum conditione dicamus: quas, si genus spectabimus, alias patricias, alias plebeias: si honores, partim nobiles, partim nouas esse constituemus, de quibus omnibus sigillatim mihi videtur esse dicendum, vt hęc tota de nominibus Romanis susceptа disputatio perficiatur ac primùm de patriciis & plebeiis.

Romulum scribit Dionysius vrbe condita totum populum in duas partes distribuisse, vnam eorum qui inter cæteros aut genere aut virtute aut diuitiis excellebant, alteram eorum qui his omnibus rebus inferiores erant: atque illos quidem patres, hos verò plebeios nominasse: patres autem vel ab ætate quasi senes, vnde senatores, vel quòd filios, vel quòd patres haberent, plebeij, non haberent: vel denique Athenienſium exemplo, qui summo loco natos, εὐπατρίδας: obscuro, ἀγεροίκους vocarunt appellasse. vt autem patriciis sacra iudicia, magistratus, senatum & totius reip. administrationem commisisse, sic plebeios his omnib. muneribus vacuos quæstuosis artibus operam dare voluisse. Itaque in hanc sententiam apud Liuium libr. 10, P. Decius plebeius apud patres loquutus est ita, Semper ista audita sunt eadem penes vos auspicia esse, vos solos gentem habere, vos solos iustum imperium domi militiæque. Et lib. 6. App. Claudius patricius, sic, Penes quos sunt auspicia more maiorum? nempe penes patres. nam plebeius quidem magistratus nullus auspicatò creatur. nobis adeò propria sunt auspicia, vt non solùm quos populus creat patricios magistratus aliter quàm auspicatò creet, sed nos quoque ipsi sine suffragio populi auspicatò inter regē prodamus, & priuatim auspicia habeamus, quę isti ne in magistratib. quidē habent. quid igitur aliud quàm tollit ex ciuitate auspicia, qui plebeios consules creando à patribus, qui soli ea habere possunt aufert? Et lib. 4. Liuius, Interroganti tribuno, cur plebeium consulem fieri non oporteret, respondit, quod nemo plebeius auspicia haberet, ideóque decemuiros connubium diremisse, ne incerta prole auspicia turbarent. Plebs ad id maximè indignatione exarsit, quod auspicari tanquam inuisi diis immortalibus negarentur posse. Et alibi, Connubia communicata sunt, quibus sacra confusa sunt & auspicia. Atque hac eadem etiam ratione adductus Scæuola in Topicis apud Ciceronem gentiles definit, qui inter se eodem nomine sunt, & qui ab ingenuis oriundi sunt, quorum nemo seruitutem seruiuit, nec capite diminutus est. Hęc autem definitio aptè in patricios Romuli cadit, de quibus P. Decius sic apud Liuium loquitur, En Romæ vnquam fando audistis, patricios primùm esse factos, non de cœlo demissos, sed qui patrem ciere possent, id est nihil vltra quàm ingenuos? Et A P P. Claudius, An hoc, si Claudiæ familiæ non sim, nec ex patricio sanguine ortus, sed vnus Quiritum quilibet, qui modo me duobus ingenuis eorum & viuere in libera ciuitate scia, reticere possim? Quibus ex rebus intelligi potest, gentē primùm de patriciis dictam, quòd soli ipsi eam haberent, vnde etiam maiorum & minorum generum patricij dicti sunt, post ad plebeios etiam esse translatam, qui duobus, vt patricij, essent ingenuis orti. qui iidem postea non solùm gentem adepti sunt, sed procedente tempore patricios magistratus omnes, sacerdotia, auspicia, ordines, imperia & triumphos sunt assequuti. Est præterea intelligendum qui ciuitate Romana donabatur eum plebeium fuisse, patricium autem, nemi nem, nisi nominatim vel à regibus, vel à populo, vel denique ab imperatore factus esset, fuisse. De Romulo Dionysius ita lib. 3, Πατρικίους ἐποίησε, καὶ κατέλεξε εἰς τὸν τῆς βουλῆς τῶν ἀριθμόν. Albanas porro familias Iuliam, Geganiam, Metiliam, Quinctiliam à Tullo Hostilio in patricias esse translatas, Liuius & Dionysius auctores sunt: Octauiam à Seru. Tullio, Suetonius. Post Rges autem exactos App. Claudium à populo patricium factum, Dionysius lib. 5. his verbis, Καὶ ὁ δῆμος εἰς τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἐγράψεν. Et Liuius lib. 4. in Oratione Canuleij trib. pleb. Quid? hoc si polluit nobilitatem istam vestram, quam plerique oriundi ex Albanis & Sabinis non genere nec sanguine, sed cooptatione in patres habetis, aut à regibus lecti, aut post reges exactos, iussu populi, &c. De Cęsare autē ita Sueton. Senatum suppleuit, patricios allegit. Dio ita expressit, Ἐς τοῦτο γερουσίαν ἐσέγραψεν, καὶ εἰς τοὺς εὐπατρίδας ἐγκατέλεξεν. De Augusto item Sueton. Senatū legit, patritiorum numerum

explenit. quòd Dio ita expressit. ἐπέρχεις δ' ἵππαις βυκδίνειν ἐποίησε, τὸ, τὴν δυπατείαν χῆρος συμπλήσαι. De Claudio Tacitus lib. II. In numerum patriciorum vetustissimum quenque è senatu asciuit, paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerunt, exhaustis etiã quas Dictator Cæsar, lege Cassia, & princeps Augustus lege Seruia sublegere. Fuisse enim hanc patriciorum dissimilitudinem, quòd alij maiorum, alij minorum gentium essent, Liuius & cæteri auctores sunt, quanquam non eodem modo omnes. Liuius enim quos Romulus primùm legit, eos maiorum gentium, quos Tarquinius Priscus, minorum, quos liberata ciuitate L. Brutus, patres conscriptos appellat, quos ipsos Tacitus minorum gentium vocat. Hinc Cicero ad Papirium, aliquot patricios Papirios, quamquam minorum gentium, nominat. An verò minorum gentium omnes, præter eos quos Romulus primùm fecerat, dicerentur, facilè vocari in quæstionem possit. Cur autem vnius gentis ac nominis familiæ altera patricia, altera plebeia fuerit, quales pleraſque fuisse reperimus, nemo adhuc tradidit, nos causſas has potissimùm reddi posse putamus: vnam, quòd non ab eodem ambæ fonte fluerent, vt siquis familiam. M. Tullij Longi, qui patricius anno post reges exactos decimo consul cum Ser. Sulpicio fuit, quæ à Ser. Tullio rege duceretur, diuersam esse à M. Tullij Ciceronis oratoris familia dixerit, qui plebeius fuit, quam à Tullo Attio Volscorum rege, qui multo pòst Ser. Tullium regem vixit, manasse, quibusdam, auctore Plutarcho, placuit. alteram, quòd ex patricia aliqua gente alij ad plebem se contulerint, alij in patriciatu remanserint: ex plebeia verò alij à plebe ad patres transierint, alij non transierint: siquidem scribit Suetonius gentem Octauiam in patricias transductam procedente tempore ad plebem se contulisse, ac rursus per diuũ Iulium in patriciatum rediisse. Et Cicero in Bruto. Transitiones (inquit) à plebe sunt, quũ homines humiliores in alienum eiusdem nominis infunduntur genus, vt si ego me à M. Tullio esse dicerem, qui patricius cum Seru. Sulpicio consul fuit. L. etiam Minutium Augurium patricium ad plebem transisse, & tribunum plebis vndecimum factum esse tradit Plinius. tertiam, ab adoptione, vt quum plebeius à patricio, aut cõtrà patricius à plebeio adoptaretur. Necesse enim erat eum cõditionem sequi adoptantis. Ita M. Brutus plebeius à Q. Cepione patricio adoptatus, & Q. Cæpio Brutus dictus, & P. Scipio patricius à Q. Metello plebeio adoptatus, & Q. Metellus Scipio dictus, patriciam Brutorum, & plebeiam Scipionũ familiã reddiderunt. Quartam à libertate. liberti enim assequuntur illi quidem nomen domini gentilicium, at conditionem, si patricius sit, non assequuntur. Vnde Horatius Flaccus Plebeius, quũ & Horatij patricij sint. Quãquam nec qui adoptione, nec qui manumissione in alienam gentẽ migrabant, gentiles cum iis fuisse ex Scæuolæ definitione videntur, vel à quibus, vel ad quos transibant: illi, quòd capite diminuti essent: hi, quòd seruitutem seruissent. vt in Topicis exponit Boetius. Quintam, à ciuitate, nam qui ciuitatem beneficio alicuius patricij impetrabant, ij, nomẽ eius tantùm adipiscebantur, in plebe autem remanebant: & siquæ aliæ sunt eiusmodi. hæc de patriciis & plebeiis. Nobiles autem primùm patricij dicti sunt, quippe quibus primùm honores ij ex quibus nobilitas comparatur, in rep. paterunt: pòst autem plebeij etiam, vbi primùm ad curules honores peruenerunt, nobiles dici cœpti sunt. Neq; enim ex genere nobilitas, sed ex imaginibus parabatur. siquidem ij nobiles dicti, qui maiorum suorum imagines haberent. imaginem autem sui ponere ac posteris tradere non poterant, nisi qui curulem magistratum gessissent, quorum post aliquot tempora primus esse cæpit ædilitas curulis, qui magistratus antè patriciis patuit quàm plebeiis. Est autem imago, vt ait Polybius lib. v. simulachrum oris similitudinem affabrè miróque artificio effictam, coloribus pigmentisque adumbratam referens. quam in insigniori & celebriori domus parte collocabant. de iure autem ponendarum imaginum sic Cicero in Verrem, Ego me ob ædilitatem mihi delatam adeptum esse intelligo antiquiorem in senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curulem, ius imaginis ad memoriam posteritatémque prodendã. Sic enim legit Nonius. Et contrà Rullum, Est hoc in more positum, Quirites, vt ij qui beneficio vestro imagines familiæ suæ consequuti sunt, eam primam habeant concionem quæ gratiam beneficij vestri cũ suorum laude coniungant. Est autem consequi imagines familiæ, magistratus curules à maioribus suis item gestos capere. Noui autem dicti sunt qui nulla maiorum commendatione, ipsi primi ad magistratus curules peruenerunt. Quod intellexit etiam Plutarchus, quum in Catone maiore ita scripsit, εὐδόκιμον δὲ τὴν Ῥωμαίων τοῖς δοκιμίοις δόξαν ἐν ὄχλοις, ἀγεμφίοις δὲ γινεσθαι δι' αὐτῆς, καινὴ προσαγορεύειν ἀνθρώποις, ὥσπερ ἦ τὸν Κάτωνα, προσαγορεύον. Et App. lib. 2. καλοῦσι δὲ καινοὺς τοὺς ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' οὐκ ἐκ προγόνων γινομένους. Itaque Cicero in Rullum ait, Me hominem nouum consulem feciſtis. Item, mihi apud vos de meis maioribus dicendi facultas non datur, non quòd non tales fuerint quales

nos illorum sanguine creatos, disciplinisque institutos videtis, sed quòd laude populari atque honoris vestri luce caruerunt. Item, Quemadmodum quum petebam nulli me vobis auctores generis mei commendarunt, sic, siquid deliquero, nullæ sunt imagines quæ me à vobis deprecentur. Et in Pisonem, Obrepsisti ad honores commendatione famosarum imaginum. ET LIVIUS lib. I. ANCUS MARCIUS nobilis vna imagine Numæ. ET lib. 3. Ap. Claudium, virum honoratissimæ imaginis futurum ad posteros, legumlatorem conditorémque Romani iuris. ET Suetonius in Vespasiano, Flauia gens obscura illa quidem ac sine vllis maiorum imaginibus, sed reip.non pœnitenda. ET PÆDIANUS in orationem in toga cundida, Cicero competitores quatuor plebeios habuit, ex quibus duo nobiles, duo qui tantum non primi ex familiis suis magistratum adepti erant. ET LIVIUS lib. 22. Nec finè ante belli habituros quàm consulem verè plebeium, id est hominè nouum, feciſſent. nam plebeios nobiles iam iisdem initiatos esse sacris, & cõtẽnere plebẽ ex quo contemni desierint à patribus. ET PLIN. lib.35. cap. 2. EXTAT Messalæ oratoris indignatio, qua prohibuit inseri genti suæ imaginum alienam imaginem. similis caussa Messalæ seni expressit volumina illa quæ de familiis condidit,quum Scipionis Africani transisset atrium, vidissétque adoptione testamentaria Salutionis (hoc enim ei fuerat cognomẽ) Africanorum dedecore notam irrepentem Scipionum nomini.

De alia nominandi ratione.

HÆC igitur omnia, quũ illi haberent quasi instrumenta quædam nominandi.prænomẽ, nomen, atque cognomina: non his tamen contenti.alia etiam ad singulos significãdos, exempli caussa parris,aut aui prænomen,tribúsque nomen adhibuerunt. QUÒD cùm ex vetustis illorum monumentis, tum maximè ex Pædiano cognoscitur, qui in 2.in Verrem, sic ait, MORIS fuit quum aliquis ciuis ROM. ostendendus esset,significaretur aut à prẽnomine suo, aut à nomine, aut à cognatione, aut à cognomine,aut à tribu in qua censeretur, aut à curia,aut à censu.vt si esset senator equésve ROMANUS. QUOD autem à cognatione significatos esse scribit, à patris vel aui vel proaui prænomine, puto intelligi eum voluisse.Nam quòd à patris prænomine nominandi consuetudo fuerit, pleni sunt omnes libri:vt Q.Cæcilius L.F. à patris autem & aui, Capitolina marmora satis ostendunt: à proaui verò, epigramma quod est in li. Vet.Inscriptionum eiusmodi,

L.Munatius L.F.L.N.L.Pron.Plancus.
Cos.ceus.impiter.
VII. Vir epul.triumph.ex Rhetis.
Aedem Saturni F.de manubiis.
Agros diuisit in Italia Beneuenti.
In Gallia colonias deduxit Lugdunum & Rauricam.

Inuenio etiam significatos esse à cognomine patris multos, vt Q. Fabius Maximi filius, T. Quinctius Capitolini filius & in adoptiuis, vt Metellus Naficæ F. & in vetere lapide Romæ,

P.Cornelius Paulli Scipio.
Aemilianus cos. II.censor.
Augur triumphauit.

& in numis aliquot argenteis apud clarissimum virum Andream Lauredanum.

A.Postumius cos.
Bruti F.Albinus.

PORRÒ autem quòd à tribu ait, id tale est. quum tribus omnes Romæ XXXV numerarẽtur, atque ex iis aliquam necesse esset,cuiusque ordinis esset, ciuis Romanus obtineret, iccirco factum est vt à tribu in qua censeretur, significaretur: tribus autem nomen in auferendi casu poneretur. Ita legimus in 2. Verr.C. Verres Romilia. & alibi, L.Claudius Palatina. ET in 9.Philip.Ser.Sulpicius Q.F.Lemomia Rufus. Nã Romilia, Palatina.& Lemonia, tribuum nomina sunt. TRIBUS autem ipsa prioribus ferè tantùm literis significabatur. QUOD videmus adhuc in epistola Cœlij esse retẽtum,hoc modo, C. Luceius C.F.Pup. Hirrus. C. Scribonius C. F. Pop curio. id est Pupinia' & Popilia. QUO in loco multa in hanc rem à Paulo Manutio diligentissimè aque ingeniosissimè sunt collecta.

Quæ de nominibus Romanorum tradita sunt ea stante rep.obseruata esse intelligi.

HÆC habui quæ de nominibus Romanorum dicerem, quæ certa veterum auctoritate confirmarentur,quorum vestigiis insistentem haud difficile vnumquenque ea quæ à me prætermissa sunt, indagaturum esse opinor. Est igitur intelligendum hanc (de qua diximus) nominum rationem stante potissimùm rep.conseruatam esse: pòst autem cum libertate hanc etiam religiosam descriptionem labi ex omni parte cœpisse.Siquidem aliquot, quæ antè cognomina fuerant, pro prænominibus cœpta sunt vsurpari. Nam Iulum Antonium Africanum, Paullum Fabium Maximum, Potitum Valerium Volusum, Cossum Cornelium Lentulum sanè animaduertere licet imperante Augusto iis prænominibus esse præditos, quæ antè cognomina fuerant. quod ipsum Valerius quoque & Priscianus docuerunt.

VALERII PROBI GRAMMATICI, DE NOTIS ROMANORVM INTERPRETANDIS LIBELLVS.

DE MARCO VALERIO PROBO EX SVETONIJ Tranquilli de illustribus Grammaticis libro.

MARCVS Valerius Probus Berytius diu centuriatum petiit, donec tædio adstudia se contulit. Legerat in prouincia quosdam veteres libellos apud grammatistam, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdum omnino abolita, sicut Romæ. Hos cùm diligentius repetere, atque alios deinceps cognoscere cuperet, quanuis se contemni, magisque opprobrio legentibus, quàm gloriæ & fructui esse animadueterret, nihilominus in proposito mansit. Multáque exemplaria contracta emendare, ac distinguere, & adnotare curauit. Soli huic, nec ulli præterea Grammatices parti deditus. hic non tam discipulos, quàm sectatores aliquot habuit, nunquam enim ita docuit, vt magistri personam sustineret. Unum vel alterum, vel cùm plurimos treis, aut quatuor pomeridianis horis admittere solebat, cubánsque inter longos, ac vulgares sermones legere quædam, idque perraro nimis pauca, & exigua de quibusdam minutis quæstiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem Syluam obseruationum sermonis antiqui.

VALE-

VALERII PROBI GRAMMATICI, DE NOTIS ROMANORVM INTERPRETANDIS LIBELLVS.

EST CIRCA perſcribendas, vel paucioribus literis notandas voces ſtudium neceſſariũ. Quod partim pro voluntate cuiuſque fiat, partim vſu publico, & obſeruatione communi. Nam apud Veteres, cùm vſus Notarum nullus eſſet, ſcribendi facultatem, maximè in Senatu qui aderant ſcribendo, vt celeriter cõprehenderent, quædam verba, atque nomina ex communi conſenſu primis literis notabãt. Et ſingulæ quid ſignificarent, in promptu erat. QUOD in Nominibus, Prænominibus, Legibus publicis, PONTIFICÚMque Monumentis, Iuriſque Ciuilis libris etiam nunc manet. Ad quas NOTAS publicas acceſſit, & ſtudioſorum voluntas, vt vnuſquiſque familiares ſibi NOTAS pro voluntate ſignaret. QUAS comprehendere infinitum eſſet. PUBLICÆ ſanè tenendæ ſunt: quæ in monumentis plurimis, & Hiſtoriarũ libris, Sacriſque publicis reperiuntur, Vt P. PUBLIUS. C Caius. M. Marcus. CN. Cneus. Q. QUINTUS. M A R. Martius. Ti. Tiberius. C L. Claudius. T. Titus. SP Spurius. S E X. Sextus. S E R. Seruius. OP. Opiter. AB. V. C. Ab vrbe condita. P. R. E. Poſt Reges exactos P. C. Patres conſcripti S. P. Q. R. Senatus, populúſque Romanus. E Q. R. Eques Romanus. V. R. Vrbs Romana. C. R. Ciuis Romanus. COL. Colonia. Coloni. MVN. Municipia. Municeps. N. L. Nominis Latini. L. C. Latini Coloni. S. N. L. Socij Nominis Latini. *Et ſimilia, ſecundùm hæc*: Curiarum nomina. Tribuum. Comitiorum. Sacerdotiorum. Poteſtatum. Magiſtratuum. Præfecturarum. Sacrorum Ludorum. Rerum Vrbanarum. Rerum Militarium. Collegiorum. Decuriarum. Faſtorum. Numerorum. Menſurarum. Iuris Ciuilis: & ſimilium cæterorum, notas proprias habent.

A	*Auguſtus, Vel Aulus, Vel Aut, Vel aliquãdo, Vel Ager, Vel agrũ, Vel aiũt.*
A A.	*Auguſti, Vel Auguſta.*
A Ā.	*Auguſtalis.*
A. A	*Apud agrum, Vel Aurum, Argentum.*
AAA.	*Auguſti.*
A.A.A.F.F.	*Aere, argento auro flato ferundo. Vel Flauoferiundo.*
A.A.A.F.F.QV.TY.	*Auri, argenti, æris flator fabricæ Quirinalis Tyberini.*
A.A.S.L.M.	*Apud agrum ſibi locum monumenti.*
A. B.	*Alia bona.*
A B N.	*Abnepos.*
A B S.	*Abſolutus.*
A.B.V.	*A bono Viro.*
A B. V. C.	*Ab Vrbe condita.*
A. C.	*Alius ciuis.*
A C	*Actio.*
A C C.	*Acceptat.*
A.C I N.	*Actionem.*
A C O N. vel ACON.	*Actionem, Vel Actionum.*
A. C. V.	*A claro Viro.*
A.C V B. A V G G.	*A cubiculo Auguſtorum.*
A D. E.	*Ad exactorem, Vel Effectorem, Vel Extorrem.*
A D. F.	*Ad finem.*
A D. L.	*Ad locum.*
A D I A B.	*Adiabenicus.*
A D I.	*Adiutor.*
A D I. P.	*Adiutor prouinciæ, Vel Patriæ, Vel populi.*
A D N.	*Adnepos.*
A D P. vel A D O P.	*Adoptiuus.*
A. D. P.	*Ante diem pridie.*
A E D.	*Aedes.*
A E D I L.	*Aedilis.*
A E D I L L.	*Aediles.*

AEDIL.CVR. *Aedilis curulis.*
AED.PL. *Aedilis plebis.*
AEG. *Aeger.*
AEQ.P. *Aequalis persona.*
AER. *Aerarium, Vel Aerarij.*
AER.COL. *Aere collato.*
AER.P. *Aere publico.*
A.F. *Alio facto.*
A.F.P.R. *Actum fide Publij Rutilij, Vel Ante factum. post relatū. Vel Aemilius fecit, plectitur Rutilius.*
AG. *Agit. Vel Agil.*
AG. *Agrippa. Vel Agro.*
A.H. *Alius homo.*
A.I. *A iudice.*
A.L.AE. *Arbitrium litis æstimandæ. Vel Liti æstimandum.*
A.L.E. *Arbitriū liti examinandæ. Vel existimanda. Vel existimandum.*
A.L. *Alia lex.*
AL.III.L. *Alpinæ tertiæ legionis.*
AM. *Amicus.*
AM.N. *Amicus noster.*
AM.P. *Amabilis persona.*
AN. *Annius.*
A.N. *Ante noctem.*
AN.M. *Actionem mandat.*
ANN vel AN.vel A. *Annis.*
ANN.LXXII. *Annis septuaginta duobus.*
ANT. *Ante Vel antea.*
ANT.T.C. *Ante terminū cōstitutū.*
A.O. *Alij omnes.*
AP. *Apud.*
AP.IVD. *Apud iudicem.*
APP. *Appius.*
APP. *Appellat.*
A.P.Q. *Aulus Publij Quinti. Vel Auli.*
A.P.R.C. *Anno post Romam conditam.*
ARM.P. *Arma publica.*
AT. *Autem.*
A.TE. *A tergo.*
A.T.M.D.O. *Aio te mihi dare oporte-*
ATQ. *Atque.* (re
A.TREB. *Aulus Trebonius.*
AVG. *Augustus Vel Augur.*
AVGG. *Augustis.*
AVG.N. *Augustus noster.*
AVR. *Aurelius.*
AVT.vel AVTR. vel AVC. *Autoritas.*
A.X. *Annis decem.*

B

B. *Bonus Vel Brutus.*
B. *Balbus, Vel Balbus. Vel Bene. Vel Bona.*
B.A. *Bonam actionem. Vel Bonis auspiciis. Vel Bonis auibus.*
B.C. *Bonum concessum.*
B.D. *Bonum datum.*
B.F. *Bona fide. Vel fortuna. Vel Filia.*
B.F. *Beneficium. Vel Bonū factum. & aliquando Benefecit.*
B.F.C. *Bona fide contractum.*
B.F.P. *Bonæ fidei possessor.*
B.GR. *Bona gratia.*
B.H. *Bones homo. Vel Bona hereditaria.*
B.I. *Bonum iudicium.*
B.I.I. *Boni iudicis iudicium.*
B.L. *Bona lex.*
B.M. *Bona memoriæ.*
B.M.F. *Benemeritæ fecit.*
B.M.F. *Benemerenti posuit. Vel Benemeritæ.*
B.N. *Bona nostra.*
B.O. *Bene optime.*
B.P. *Bona possessio. Vel Bonorum possessor.*
B.P. *Bonum publicum. Vel Bona paterna.*
B.Q. *Bona quæsita.*
BR. *Bonorum.*
B.R. *Bonorum rector.*
BRITANN.C. *Britannicus.*
B.R P.N. *Bono reipublice nato.*
BRT. *Britannicus.*
B.S. *Bene satisfecit.*
B.T. *Bonorum tutor.*
B.V. *Bene vixit. Vel Bonæ Vir.*
B.V.A. *Boni viri arbitratu.*
B.V.V. *Balnea, Vina, Venus.*

C

C *Caius Vel Cum.*
C. *Caia. Vel Con.*
CA. *Causa.*
CA. vel CAM. *Camillus.*
CAES. *Cæsar.*
CAES.AVG.vel A. *Cæsar Augustus.*
CAESS.AVGG. *Cæsares Augusti.*
CÆSSS. AVGGG. *Cæsares. De tribus.*
CAR.CONV. *Carissimæ coniugi.*
CARISS. *Carissimus.*
C.B. *Commune bonum.*
C.C. *Consilio cæpit. Vel Cesset.*
C.D. *Quadringenta.*
CEL. *Celeres.*
CEN PP. vel CENS. vel CNS. *Censor perpetuus.*
CEN.A. *Censoris arbitratu.*
CENT. *Centuria. Vel Centurio Vel Centenario.*
CENTV. *Centuriones.*
C.F. *Caij filius.*
C.H. *Custos hæredum.*
CIC. *Cicero.*
C.I.C. *Caius Iulius Cæsar.*

CIPP.

CIPP. *Cippus, i. terminus, & Cippum, seu Lapidem.*
CL. *Claudius.*
C.L. *Caij Libertus, vel Caius Libertus.*
Ↄ.L. *Conlibertus.*
Ↄ.T. vel L. vel ⅂. *Caia Liberta.*
Ↄ.L. *Caiæ libertæ.*
C.LIB. *Caij libertus, vel Liberorum.*
Ↄ L. Ж. *Conliberta carissima.*
CM. *Comis.*
C.M. vel C A M. *Causa mortis, vel C. Marius.*
CN. *Cneus, vel Cneuius.*
C.N. *Caius noster, vel Cæsar noster.*
CN. ARR. *Cneus Arrius.*
CN.L. *Cnei Libertus.*
CO. *Coniugi.*
C.O. *Ciuitas omnis.*
Ↄ O. *Controuersia.*
COM.OB. *Comitia obdriaca, vel Obdurata, vel obchiaca.*
CON. *Consularis.*
CON.SEN.ORD. P.Q.R. *Consensu Senatus, equestris ordinis, populique Romani.*
CONS. vel CS. *Consiliarius.*
COL. vel C L. *Colonia, vel Coloniæ, vel Coloni, Collegæ, vel Collegia, vel Collegium.*
COL. *Collega, vel Colonia, vel Columen.*
COLL.FABR. *Collegium fabrum, vel Fabrorum.*
COH. vel COH. *Cohors.*
CONIV. *Coniunxit.*
CONIV. OBSEQVENTISS. *coniugi obsequentissimæ.*
CONIVG.M. *coniugi merenti.*
CONIVX. *coniunx.*
CONLIB. *conlibertus, vel conliberta.*
CONTVB. *contubernalis.*
COR. *cornelius.*
COS. *consul.*
COS.QVAR. vel IIII. *consul quartum, vel Quarto.*
COS.TER. *consul tertium, vel Tertio.*
COSS.DESIG. *consules designati.*
COSS. *consules, vel consiliarij.*
COS.DES. *consul designatus.*
C.P. *ciuis publicus.*
C.R. *ciuis Romanus.*
CR. *creticus, vel crispus.*
CR. *contractum.*
C.R.C. *Cuius rei causa.*
C.R.C.P. *cuius rei causa promissus.*
C.V. *centumuirum, vel clarissimus vir.*
C.V. *clarissimo viro.*
CVL. *cultores.*
CVR. *curionum, vel curiarū, vel cursor.*

D *Diuus, vel Decius, vel Diebus, vel Deuotus, vel Diutius, vel Dedicauit.*

D. *Diua.*
D.A. vel AVG. *Diuus Augustus.*
DATHI. *Dathico.*
D.AVG. *Deo Augusto, vel Diuo Augusto.*
D.B.I. *Dis bene iuuantibus.*
D.C. vel C ÆS. *Diuus cæsar.*
D.C.A. *Diuus cæsar Augustus.*
D.C.S. *De consulum sententia, vel De consilij sententia.*
DD. *Dedicauerunt, vel Dedicarunt.*
D.D. *Deo dicauit, vel Dotis datio, vel Dictio, vel Dis dantibus, vel Donantibus, vel Dono dedit, vel Dono datum, vel Deo domestico, vel Donauit, vel Dono dicauit.*
D.D.D. *Datus decreto decurionū, vel Dono decurionum dedit, vel Dono dedit, dicauit, vel Dono decurio dedit.*
D.D.D. *Dono dederunt, vel Dedere.*
D.D.D.D. *Dignum deo donum dicauit.*
D.D.D.D. *Decreto decuriones dederunt.*
D.D.L.M. *Dono dedit libero munere.*
DD.NN. *Domini nostri.*
DDD.NNN. *Domini nostri, De tribus Impp.*
DD.Q. *Dedit, donauitque.*
DD.Q.S. *Dis, deabúsque sacrum.*
D.D.S. *Dis, duabus sacris, vel Sacrum.*
DE. *Decius.*
DEST. *Destinato.*
DF. *Defunctus.*
D.F. *Decij filius.*
D.F. *Dotem fecit, vel Donum.*
D.G. *Dedit gratis.*
D.H. *Donauit hæredibus, vel Dono habuit.*
DICT. *Dictator.*
DIG.M. *Dignus memoria.*
DIL. vel DILE.

CTISS. *Dilectißimus.*
D.I.M. *Dis inferis maledictis, vel Malis, vel Dari iußit.*
D. IMM. *Dis immortalibus.*
D. IM.S. *Dis immortalibus sacrum.*
D.L. *Dat laudes, vel Donauit locum.*
D. L. *Delego.*
D.L.D.P. *Dis locum dedit publicè.*
D.L.S. *Dis laribus sacrum.*
D.M. *Dis manibus, vel Domus mortui.*
D.M. vel $\overline{\text{D.M.}}$ *Dolum malum, vel Dubium malum, vel Donauit monumentum.*
D.M.A. *Deo magno æterno.*
D.M.F.V.C. *Dolo malo, fraudisve causa.*
D.M.M. *Dis manibus Meuiorum.*
DN. *Dominus.*
D.N. *Dominus noster.*
D.N.MQ. *Deuoto numini, maiestatique.*
DNN. *Domini.*
D.O. *Dis omnibus, vel Deo optimo.*
DOMIC.COS. XIII.LVD. SÆC.F.C. *Domicius consul. XIII. ludos sæculares faciundos curauit.*
DOT. *Dotem.*
D.P. *Diuus Pius, vel Dis penatibus, vel Patriis, vel Dotem petit.*
D.PEC.R. *De pecuniis repetundis.*
D.PP. *Deo perpetuo.*
D.P.S.D.L.D.P. *Deo posuit sibi, dis locum dedit publice.*
D.Q. *Dis Quirinalibus, vel Disque.*
D.Q.R. *De qua re.*
D.Q.S. *De quo suprà.*
DR. *Drusus.*
DT. *Duntaxat.*
T.D.S.P. *Diem tertium, siue perẽ die, vel Siue perẽdium, vel Siue perendinum.*
D.V. *Deuotus Vir, vel Vester vel Dis volentibus, vel Deuotus Vestæ, vel Dies quintus.*
DVC.DVC. *Ducum ductore, vel Ducum ductio, vel Ductorum ductor.*
DVL.vel DOL.vel DVLCISS. *Dulcißimus. Sicq; in cæteris similibus.*
D.VIIII. *Diebus nouem.*

E *Est.*
E' vel E. *Eius.*
E. Æ. *Eius ætas.*
E.B. *Eius bona.*
E.D. *Eius domus.*
$\overline{\text{E}}$E. *Esse.*
E.F. vel FIL. vel FL. *Eius filius.*
E.F. *Eius fecit.*
E.H. *Eius hæres.*
E.L. *Edita lex.*
E' M. vel EI. M. *Eiusmodi.*
EMP. *Emptor.*
E.N. *Etiam nunc.*
EOR. *Eorum.*
EPI. vel EP. *Epistola.*
EP.M. *Epistolam misit.*
EQ.M.SP.POM. *Equitum Magister Spurius Pompeianus.*
EQ.OR. *Equestris Ordinis.*
EQ.P. *Eques publicus.*
EQ.R. *Eques Romanus.*
ER. *Erunt, vel Erit.*
EXCVR. *Excursio.*
EX.D.A. *Ex domo Augusti.*
EX.DO.AVG. *Ex domo Augusti.*
EX.R. *Exactis Regibus.*

F *Filius, vel Filia, vel Fuluius, vel Fecit, vel Februarius.*
F. vel F. *Filia.*
F. pro *V. Vt SERVVS. FVLGVS. FIXIT. pro Seruus. Vulgus. Vixit, & Digamma Aeolicum appellatur.*
FAB. *Fabius.*
FABR. *Fabrum, vel Fabrorum.*
FAC. *Facti.*
FACC. *Faciundum curauit.*
F.C. *Fides commissus, vel Fiducia causa, vel Fraude creditoris, vel Faciũdum curauit.*
F.D. *Fides data.*
FEB. vel F. *Februarius.*
F.F. *Flando ferendo, vel Idem facit, vel Filius familias.*
FF. *Fecerunt, vel Fabricauerunt, vel Fabrefactum, vel Fundauerunt.*
F.FA. vel F.F. *Filius familias.*
F.FF. *Fabricari fecerunt.*
F.F.F. *Ferro, flamma, fame, vel Fortior fortuna fato, vel Flauij filius fecit.*
F.FL. vel F.F. *Fratris filius.*
F.H. *Filius heres.*
F.I. *Fieri iußit.*
FID. *Fides.*
FIL. vel FL. *Filius.*

FL. *Flauius, Vel Flauia, Vel Flaminius.*
FLAM. *Flaminius Vel Flamen.*
F.M. *Fati munus, Vel fieri mandauit.*
F.M.I. *Fati munus impleat, Vel Impleuit.*
F.N. *Fides nostra.*
F.N.C. *Fidei nostræ commisit, Vel Commissum.*
FOR. *Forte, Vel forū, Vel foris. Vel Foras, Vel Fortuna, Vel fortunata.*
FOR.RED. *Fortunæ reduci.*
FR. *Fronte.*
FR.COR. *Forum Cornelij.*
FR.F. *Fratris filius.*
FR.I. *Forum Iulium.*
FR.L. *Forum Liuium.*
FR.POM. *Forum Pompilij. Vel Pomponij.*
FR.S. *Forum Sempronij.*
FS. *Fratres.*
FV.C. *Fraudisve causa.*
FVNC. *Functus.*
G *Gaudium, Vel Genus, Vel Gens, Vel Gellius.*
G.AVG. *Genio Augusti.*
G.B. *Gens bona.*
G.D. *Gens dolosa.*
GEN.COR. *Gente Corneliorum.*
GEM. vel GERM. *Germ. Vel Germanico.*
GG. *Gesserunt.*
GL. *Gloria.*
GL.E.R. *Gloria exercitus Romani.*
GL.N.L. *Gloria nominis Latini.*
GL.P. *Gloria parentum, Vel Patriæ, Vel Populi.*
GL.P.R. *Gloria populi Romani.*
GL.R. *Gloria Romanorum.*
GL.S. *Gallus Sempronius.*
G.M. *Gens mala.*
GN.N. *Genus nostrum.*
GN.R.S. *Genus Romani Senatus.*
G.R. *Genus regiū. Vel Rerum.*
GR. *Gratis, Vel Gerit.*
GRA. *Graccus.*
GR.D. *Gratis dedit.*
G.S. *Genio sacro, Vel Sacrum.*
GT. *Gentem.*
Loco *G. Antiqui ponebant.*
vel C. loco *H.*
H *Honestas. Vel Hic. Vel Hæres, Vel Hæredes, Vel Homo, Vel Honestus.*
H. *Hora, Vel Honestas.*
H. *Honor, Vel Honori, Vel Hora, Vel Hoc.*
HA. *Hadrianus.*
HB. vel H. *Hora bona, Vel Hæres bonorum.*
HB.F. *Homo bonæ fidei.*
HD. *Hic dedicauit.*
HDD. *Hic dedicant, Vel Dedicauerunt.*
HF. *Honesta fœmina, Vel Fortuna, Vel Hic fundauit, Vel fundat.*
HI. *Hæreditario iure, Vel Hercle iurauit.*
HIC LOC.HÆR. NON SEQ. *Hic locus Hæredes non sequitur.*
HL. *Honesto loco, Vel hic locus.*
HL.D. *Hunc locum dedit.*
HL.N. *Honesto loco natus.*
HL.H.N.S. *Hic locus Hæredes non sequitur, Vel sequetur.*
HM. vel W. *Honesta mulier.*
HM. vel H. *Hora mala.*
HM.A.D.H.N. TRAN. *Hoc monumentum ad hæredes non transit.*
HM.D.M.A. *Huic monumento dolus malus abest.*
HM.H.E.N.S. *Hoc monumentum hæredes eius non sequuntur.*
HM.H.N.S. *Hoc monumentum Hæredes non sequitur, Vel hæredem non sequetur.*
HM.P. *Hoc memoriæ posuit, Vel Hoc monimentum posuit.*
HO. vel H. *Homo, Vel Honestus.*
HOR.VI. *Horu sex, Vel hora sexta.*
HOS. *Hostis.*
H.P. vel H. *Hora pessima, Vel honesta persona.*
H.P. *Hic posuit, Vel Possent. Vel possint.*
H.POSS. *Hæreditatis possessor, Vel Possessores.*
H.R. *Honesta ratio.*
H.R.I.P. *Hic requiescit in pace.*
H.S. *Hæc sit, Vel Herculi sacrū.*
H.S. vel H. *Hora secunda, Vel Sacra.*
H.S.E. *Hic situs est.*
H.S.H.N.S. *Hoc sepulchrum hæredes non sequuntur.*
H.S.S. *Hic sepulti sunt.*
H.S.V.F.M. *Hoc sibi viuens fieri mandauit.*

Nota in supraſcriptis quod hæredes non ſequebantur monimentum, ſed monimentum ſequebatur hæredes.

I. II. III. IIII.	*Vnus, Duo, Tres, Quatuor vel Primus, ſecundus, Tertius, Quartus,*
Ī	*In.*
Ⱨ	*Inter. vel Interdum. vel Intra.*
Ⱨ A.	*Interea.*
I A. N.	*Ianuarius.*
Ⱨ .C. vel I.	*Intra circulum.*
I. C.	*Iulius Cæſar.*
I.C.E.V.	*Iuſta cauſa eſſe videbitur.*
I.C.	*Iuriſconſultus.*
I D.	*Idus.*
I.D.	*Inferis dis.*
I. D.	*In dimsdio. vel Iuriſdicēdi vel Iuridicundo.*
Ⱨ E.	*Interdum.*
I.D.C.	*Iuris dicendi cauſa.*
I.D.P.	*Iuridicendo præerit. vel Iuridicundo præfuit.*
I.E.	*Iudex eſto.*
I.F.	*Iulij Filius.*
I.FO. vel I.F.	*In foro.*
I.FO.B.	*In foro Boario.*
I.FO.C.	*In foro Cæſaris.*
I.FO. FLA M.	*In foro Flaminij. vel Flaminis.*
I.FO.I V. vel I.	*In foro Iulij.*
I.FO.L. vel L.	*In foro Liuij vel Lucij.*
I.FO.P.	*In foro pacis, vel Palladis.*
I.FO.PO P.	*In foro populi vel Pompilij vel popilij.*
I.FO.P.R.	*In foro pro roſtris.*
I.FO.TR.	*In foro Traiani.*
I.H.	*Iuſtus homo.*
III.VIR.	*Triumviri.*
IIII.VIR.	*Quartumuiri. & ſimiliter. VII. Septemuiri. X. V. Decemuiri. & deinceps.*
IIIII vel IIIIII vel IIIII vel IIIII vel IIIIII vel IIIIII	*Sextumuir. vel Sexūuir.*
I.I.N.Q.	*Inuſtis nuptiis quæſitus.*
I.L.	*Iure legis vel in loco vel Iuſta lex.*
Ⱨ .L.	*Intra limitem.*
I.L.D.	*In loco diuino.*
I.L.P.	*In loco publico.*
I.L.R.	*In loco religioſo.*
I.L.S.	*In loco ſacro.*
IMP.	*Imperator.*
IMPP.	*Imperatores.*
IMPPP.	*Imperatores. De tribus.*
I N.FR.P.VI.	*In fronte pedes ſex, Latū.*
LAT. VII.	*ſeptem. vel latitudine.*
I N.FR.P.XX.	*In fronte pedes viginti.*
I N.A G R.P.X X.	*In agro pedes viginti.*
I.O.M.S.	*Iouī optimo maximo ſacrum.*
I O.M.I.M.	*Iouī optimo maximo immortali.*
I.P.	*Iuſta perſona. vel Iuſtus poſſeſſor. vel In poſſeſſione vel Ius Pontificum.*
I.	*Iure rogauit. vel Iure Romano.*
I.R.	*Ius Romanum.*
I R.	*Iuribus Romanorum.*
I.S.	*Iudiciū ſolui. vel In ſenatu vel Iudicio ſenatus vel Iudicium ſolui. vel Iudicatum ſolui.*
I.S.C.	*In ſenatu conſulto.*
I.S.D.	*In ſeriis dis.*
I.S N.R.	*In ſenatu Romano.*
I.S.S.	*Inferius ſcripta ſunt.*
Ⱨ .T.	*Intra tempus. vel Iure teſtamenti.*
Ⱨ .T.C.	*Intra tempus conſtitutū.*
I V. vel IIII.	*Quatuor.*
I. V.	*Iuſtus vir.*
I V D.	*Iudicium.*
I V N O N. E T. PR O S E R P.	*Iunonij & Proſerpinæ.*
I V R D.	*Iuriſdictio.*
I V V.	*Iuuenis. vel iuuentus.*
K	*Calendæ, vel Caput. vel Clariſſimo. vel Cardo.*
K. vel K A L. vel K I.	*Calendæ.*
K	*Caſtra.*
K. vel. K.	*Cardo.*
K.	*Cariſſima.*
K A L. I A N.	*Calendis Ianuarij, vel Ianuarius.*
K A R.	*Karthago vel Kariſſimo*
K. A V G.	*Calendæ Auguſti. vel Calendis.*
K. C.	*Capite cenſus. vel Cenſitus vel Karthago ciuitas. vel Capite cenſuum. vel Caſus. Capite diminutus.*
K. D.	*Caſtra dedicantia, vel dedicauit. vel Dedicauerūt, vel Dedicamꝰ.*
K. D D.	*Cardo finalis.*
K. F.	*Calendæ Ianuarij.*
K I. vel I A. vel I A N.	*Calumniæ cauſa.*
K. K. vel C.	*Calendæ.*
K L. vel K A L. vel K.	*Calendis.*
K L. vel K. vel K A L.	*Cardo Maximus.*
K. M.	*Cardo poſitus, vel Caſtra ponit, vel poſuit.*
K. P.	

K.Q. *Calenda Quintilis. Vel Quintiles.*

K.S. *Calenda Sextiles. Vel Sextilis.*

K.T. *Capite tonsus.*

L

L. vel LIB. vel LIBERT. *Lucius, Vel Lucia, Vel Lalius, Vel Lalia, Vel Libertus, Vel Quinquaginta. Libertus.*

L.A.C. *Latini Coloni, Vel Coloniani, Vel Coloniarij.*

L.A.D. *Locus alteri datus.*

L.ÆL. *Lucius Aelius.*

L.AG. *Lex Agraria.*

L.AN. *Quinquaginta annis.*

L.AP. *Ludus Apollinis, Vel Apollineus.*

L.BIB. *Lucius Bibulus.*

L.B.M.D. *Locum benemerenti dedit.*

L.BO. *Lex Boaria.*

L.C. *Lucius Catius. Vel Lucius Cornelius.*

L.C.DIV. vel D. *Lucus diuinus. Vel Lucum diuinum.*

L.CAE. vel COE. *Lucius Calius. Vel Cælius.*

L.CEN. *Lucius Censorianus.*

L.CIN. *Lex Cincia.*

L.C.S. *Lucus sacer. Vel Lucrum sacrum.*

L.D. *Locum deditum, Vel Lucrum deditiuum.*

L.D.A.B.M. *Locum dedit Aulus benemerenti.*

L.D.D. *Locus dono datus.*

L.D.D.D. *Locus datus decreto Decurionum, Vel Libens dono dedit, dicauit, Vel Libens datum decreto Decurionum.*

L.D.DD. *Locum dono dederunt.*

L.DIV. *Lucus diuinus.*

L.E.D. *Lege eius damnatus.*

LEG. vel LG. *Legio.*

LEG.IIIITAL. *Legionis tertiæ Italicæ.*

L.EM. *Locus emptus.*

L.F. vel FIL. vel FL. *Lucius filius.*

L.FV. *Lucius Furius.*

L.G. *Legauit.*

L.G.D. *Legio decima, Vel Legem dat.*

L.H *Locum hunc, Vel Locus hæredum.*

LIB. vel L. *Libertus, Vel Liberti, Vel Libertas.*

LIV.REP. *Lex Iulia repetundarū.*

LIB.LIB.Q. POST.Q.EOR. *Libertis, libertabúsque, posterisque eorum.*

LL. *Lalius, Vel Legibus.*

L.L. *Lucij liberti, Vel Lucius libertus, Vel Liberta, Vel Lucij libertus, Vel Liuij libertus.*

L.L.Q.E. *Libertis, libertabúsque eorum.*

L.L.L. *Lucij liberti locus.*

L.L.L.M.M. *Lacerat lacertum Largij mordax Mevius. Author. M. T.C. libro de Oratore secundo.*

HS. vel ℔S *Sestertius.*

L.LVC.Q.F. *Lucius Luceius Quinti filius.*

L.M. *Locus, Vel Locum monumento, Vel mortuorum.*

L.M.vel M V. vel M *Lucius Murana, Vel Morena.*

L.MAN. *Lucius Manlius.*

L.NN.FAV. *Lucius Nonius Fausstinus.*

L.N. *Latini nominis.*

LONG.P.VII. LAT.P.III. *Longū pedes septem, Latum pedes tres.*

L.P. *Locus proprius. Vel Propitius, Vel lege punitus.*

L.P.C.R. *Latini Prisci Cives Romani.*

L.P.D. *Locus publicè datus.*

L.P.L. *Lex Plebeia.*

L.POS. *Lucius Posthumius.*

L.PR. *Loco priuato, Vel Locus priuatus.*

L.PVB. *Loco publico, Vel Locus publicus.*

L.Q.S. *Locus, qui supra, Vel quo*

L.R. *Lex Romana.*

L.RV. *Lex Rusticana.*

L.S. *Laribus sacrum, Vel Sacrorum, Vel Locus sacer, Vel Lucius Samius.*

L.SC. *Locus sacer.*

L.S.DEN. *Lucius Sicinius dētatus.*

L.T. *Lucius Tacitus, Vel Legē tulit, Vel Lucius Titius.*

I V. *Quinquaginta quinque.*

L.V. *Lex Vetus.*

L.VAL. *Lucius Valerius.*

LVCR. *Lucretius. Vel Lucretia.*

LVD. vel LVD AP. *Ludi Apollinares.*

L.VOC. *Lex Vocoma.*

LVD.SAEC. *Ludi sæculares.*

M

Marcus, Vel Miles, Vel Monumentū, Vel Manius, Vel Mulier, Minutius.

M. vel M. vel MVL. *Mulier.*

MA. *Macuuius.*
MAG. *Magistratus.*
MAG.EQ. *Magister Equitum.*
M.ÆM. *Marcus Aemilius.*
MAT.P.FEC.ET.S.ET.S.P.Q.E. *Mater piissima fecit & sibi, & suis posterisque eorum.*
MARIT. *Maritus.*
M.AVR. *Marcus Aurelius.*
MAX. *Maximus.*
M.B.vel W.vel MVL.B *Mulier bona.*
M.C.vel CIC. *Marcus Cicero.*
M.C. *Marcus Censor.*
M.C. *Monumentum condidit, vel Consecrauit, vel Constituit.*
M.EM. *Municeps eius Municipij.*
MENS. *Menses.*
MER.S. *Mercurio sacrum.*
MES.IAN. *Mensis Ianuarij.*
MES.FEBR. *Mensis Februarij.*
MES.MAR. *Mensis Martij.*
MES.APR. *Mensis Aprilis.*
MES.MAI. *Mensis Maij.*
MES.IVN. *Mensis Iunij.*
MES.IVL. *Mensis Iulij.*
MES.AVG. *Mensis Augusti.*
MES.SEPT. *Mensis Septembris.*
MES.OCT. *Mensis Octobris.*
MES.NOV. *Mensis Nouembris.*
MES.DEC. *Mensis Decembris.*
M.F. *Marci filius.*
M.FA. *Marcus Fabius.*
M.H. *Magnus homo, vel Malus.*
M.I. *Maximo Ioui.*
MIL. *Miles, vel Militauit, vel Millia.*
M.velu.INTER. *Morte interuentu.*
M.L. *Marci Liberti, vel Martij Liberti, vel Libertus, vel Militis locus.*
M.LEP.C.REG. INST. *Marcus Lepidus ciuitatem Regiensium, vel Regij instaurauit.*
MM. *Milites.*
M.M.vel MVL.M. *Mulier mala.*
M.MAN. *Marcus Manlius.*
M.MAR. *Marcus Marcellus.*
M.N. *Meo nomine.*
MNF.L. *Manifestus locus.*
M.N. *Millia numum. vel Numorum.*
M.P. *Marcus Pacuuius, vel Mensa posuit, vel Maximus Princeps.*
M.POP. *Marcus Popilius.*
M.R. *Miles Romanus.*
M.R. *Militia Rhauennatium.*
M.REG. *Militia Regiensium. vel Militum.*
MS.P. *Memoria suæ posuit.*
MS. *Mensibus, vel Menses.*
M.T.C.vel TVL. CIC. *MARCVS TVLLIVS CICERO.*
MV.vel M.vel MV. *Mutius.*
MV.F. *Mutij filius.*
M.VI.vel MENS. *Mensibus sex.*
MVN.vel MVNP. *Municipia, vel Municeps.*
MVLIEB. *Muliebrem.*

N

N.vel N. *Nominis, vel Non.*
N. *Noster, vel Nepos, vel Numisma.*
NAC. *Non, vel Numorum.*
NAT. *Natus.*
NATOR. *Natalia, vel Natio, vel Natione.*
NAV. *Natorum.*
NAVIC. *Naues, vel Nauibus.*
N.CL.vel NR.CL. *Nauicula.*
N.C.S.C.S.D.E. *Nero Claudius.*
NEG. *Nouis ciuibus Senatusconsulti suffragium datum est.*
NEP. *Negociator.*
NEPT. *Nepos.*
NEP.RED. *Neptunalia.*
NEP.S.vel SAC. *Neptuno reduci.*
N.F.C. *Neptuni Sacellum.*
N.F.N.vel NOB. *Nostræ fidei commissum.*
N.H. *Nobili familia natus.*
N.K.C. *Notus homo.*
N.L. *Non calumnia causa.*
N.M. *Nominis Latini vel Non licet.*
NN.vel NN. *Nonius Macrinus.*
NOB. *Nostri. In plurali.*
NOBB. *Nobilis.*
NOB.G. *Nobilibus.*
NON.APR.vel APRIL. *Nobilis genere.*
N.Q. *Nonis Aprilis.*
NR. *Nusquam, vel Neque.*
N.R. *Nero.*
N.T. *Nobilis Rhauennas.*
N.vel NAT. *Nostri temporis.*
NVP. *Natio.*
N.V.N.D.N.P.O. *Nuptias.*
Neque vendetur, neque donabitur, neque pignori obligabitur.

O

O.vel OR. *Ollius, vel Optimo, vel Oportet.*
O.A.Q. *Ordo, (vel Ordo, vel Optimo.*
OB. *Omnis ad quos.*
Obitur.

OB.C.S.vel CIV. SER. vel O. *Ob ciues seruatos.*
OB. M. E. *Ob merita eius.*
OB.M.P.E.C. *Ob merita pietatis, & concordiæ.*
O. CON. *Operas conduxit.*
O. E. R. *Operas conduxit.*
OFF. *Ob eam rem.*
O. H. S. S. *Officium.*
O. L. *Ossa hic sita sunt.*
OM. *Operas locauit.*
O. P. *Optimus Maximus.*
Optimo. Vel Opiter. Vel
OP. E T. S. P. *Oportet*
Optimo, & sancto patrono. Vel Optimæ, & sanctæ patronæ.
O. P. F.
OP. PRIN. vel O. *Optimo principi fecit.*
O. P. P. *Optimo principi.*
OR. *Oppidum.*
OR. vel O. *Ornato. Vel Ordo.*
ORB. PAR. *Ordo*
ORD. *Orbati parentes.*
OR. M. vel MIL. *Ordinis.*
O S.C. *Ordo Militum.*
O. V. D. *Omnes conciliat.*
Omni Virtute dedito.
Optimo Viuenti fecit. Vel
Omnia Viuens fecit.
Vel omnibus Viuis fecit.
Vel Omnibus Viris fecit.
Vel Omnibus Viuens
Θ. vel Θ. *fecit.*
Opertum.
Mortem significat. Est autem Græca litera cui θάνατος nomen est.

P

Publius. Vel Pedes. Vel
PA. *Passus. Vel Pater. Vel*
P. AEL. AG. LIB. *Pupillus. Vel Posuit.*
Pupilla.
PAL. *Publius Aelius Augusti*
PAR. *libertus.*
PARTH. *Palmatus.*
PATR. *Parentum.*
P. C. *Parthicus.*
Patritius.
Patres conscripti. Vel Pactum conuentum. Vel
Pecunia constituta. Vel Patrono Colonia.
Vel Patronus Colonia.
P. C. vel P. C. *Vel Præfectus castrorũ.*
P. CON. *Pecunia constituta.*
P. D. *Pactis conuentum.*
PEC. *Publicè dedit.*
PERT. *Pecunia.*
P. F. *Pertinax.*
Publij filius. Vel Publicè
fecit. Vel Pius Felix.
P. H. C. *Publicus honor curandus.*
PICEN. *Picenum. Vel Picentes.*
PIENT. vel PIEN TISS. *Pientissimus.*
P. I. R. *Populus iure rogauit.*
P. L. *Publij libertus. Vel Publius libertus.*
PLE. vel PL. *Plebis.*
PLEBS VRB. ET HON. V. *Plebs Vrbana. & honore Vsi.*
P. M. *Pontifex Maximus. Vel Plus, minus.*
P. M. *Principi Militum.*
POB. *Poblicius.*
PON. vel POM. *Pompeius.*
PONT. MAX. *Pontifex Maximus. Vel Pontifici Maximo.*
PONTIF. *Pontifici.*
POP. *Populus. Vel Popilius.*
POT. *Potestas, Vel Potestate.*
PO. RO. *Populi Romani.*
P. P. *Pater patria. Vel Pater Patratus.*
P P. C. vel P. C. *Patres conscripti.*
P. P. P. *Primus pater patriæ. Vel Pater patria Proconsul.*
P. P. P. P. B. M. *Pietas plenus posuit bene merenti.*
P. P. P. P. E. S. S. S. E. *Primus pater patriæ pro-*
V. V. V. V. V. V. F. F. *fectus est. Secum salus*
F. F. *sublata est. Venit victor Validus, Vicit Vires Vrbis Vestræ, ferro, fame, flamma, frigore.*
P. P. R. vel PACE. *Pace Populo Romano.*
P. R. *Postquam.*
P. Q. *Populus Romanus. Vel Pos-*
P. R. *sessori redditum.*
Prater.
PR. *Præfectus.*
PRÆF. *Præfectus cohortis.*
PRÆF. COH. *Præfectum.*
PRÆFECT. *Præfectus fabrum.*
PRÆ. FABR. *Præfectus Præsidij.*
PRÆ. PRÆS. *Præfectus Vrbis.*
PRÆF. VRB. *Prætor Vigilum. Vel Præfe-*
PRÆVIGIL. *ctus.*
Prætor constitutus.
P. R. C. *Post reges exactos.*
P. R. E. *Pridie idus Decembris.*
PRI. ID. DEC. *Pridie Calendas Martij.*
PRI. K. MAR. *Pridie nonas.*
PRI. N. *Principi iuuentutis.*
PRINC. IVVEN. *Pridie calendas.*
PR. K.
PROC. vel PRO. COS. *Proconsul.*
PROCOS. *Proconsules.*
PRON. vel PRO. NEP. *Pronepos.*

PR S.P. *Præses prouincia.*
PR SS. *Præsides.*
P.S. *Posuit sibi.*
PS. *Plebiscitum.*
P.S.ET.S. *Posuit sibi & suis.*
P.S.F. *Publicè sibi fecit.*
P.S.F.C. *Publicæ saluti faciundum curauit. Vel Publico sumptu faciundum curauit.*

P.V.D. *Pro Voto dedit.*

Q

Quintus. Vel Quinctius & Quinctius. Vel Qua Vel Que. Vel Quartum. Vel Quintilius.
Q.vel QVINT. *Quintilius.*
Q.vel QV.vel IV. *Quartus.*
Q.A.M. *Quemadmodum.*
QVÆS. *Quæstor.*
QVÆSS. *Quæstores.*
Q.B.F. *Quæro. Vel quare bonum factum. Vel Quare bonum facis.*
Q.B.M.V. *Quare bene mecum Vixit.*
Q.CAS. *Quintus Cassius.*
Q.E.R.E. *Quanti eares erit.*
Q.F. *Quinti filius.*
Q.L. *Quinti libertus.*
Q.L.F. *Quinti Lucij filius.*
Q.L.S.S. *Quæsiuit liberum statuam senatus.*
Q.M. *Quo magis. Vel Quomodo.*
Q.MAX. *Quintus Maximus.*
Q.N Q.AN.Q.N. *Quando neque ais, neque negas.*
Q.Q.vel QQ vel QQ. *Quinquennalis.*
Q.R.F.E.V. *Quare. Vel Quod. Vel Quemadmodum rectè factum esse videtur. Vel videbitur.*
Q.S.S.S. *Quæ supra scripta sunt.*
Q.V.A.vel ANN. *Qua. Vel Qui Vixit annis.*
QVÆVE.E.C.P.D.L. *Quæve eius causa parata, dato, lego, Vel Parauit.*
QVES. *Quæstor.*
QVÆSS. *Quæstores.*
QVIR.R. *Quirites Romani.*
QVARTÆ L. *Quartæ legionis.*

R

ROMA.
R.C. *ROMA ciuitas.*
R.D.D. *Res dono data.*
REG. *Regio.*
REI.M. *Rei Militaris.*
REI.P. *Rei publica.*
REST. *Restituit.*
RET.P.C. *Retro pedes centum.*
RET.P.XX. *Retro pedes Vigintí*
RET.P. *Retrò pedum.*
R.F.E.D. *Retro factum esse dicitur.*
RG. RHAV. *Regio Rhauenna.*
RG.D. *Regis domus.*
R G.F. *Regis filius.*
RH. vel RHAV. *Rhauenna & quandoque sine aspiratione RAV.*
R.L.P. *Rectè legi possit.*
R.N.LON.P.X. *Retro non longè pedes decem.*
RO. *Romani.*
ROM. *Romam.*
R.P. *Res publica. Vel Romani Principes.*
R.P.C. *Rei publicæ constituto.*
R.PRI. *Res priuata.*
R.R. *Reiectis ruderibus. Vel Ruderibus recolligendis.*
R.REG. *Rurum Regiensium.*
R.R.R. *Rurum Romanorum.*
R.R.R.F.F.F. *Regnum Roma ruet, ferro, flamma, fame.*
R.VER. *Rerum Veronensium. Vel Restitutor.*

S

Sacrum. Vel Sacellum. Vel Semis. Vel Sepulchrum. Vel Scilicet.
SACR. *Sacrum.*
SARM. *Sarmaticus.*
SARMATAR. *Sarmatarum.*
SATVR. *Saturnalia.*
S.C. *Senatus consultum. Vel Consulum.*
SC.D. *Senatus consul'os decretum Vel Senatus consultus decreuit.*
SC.FAC.E. *Senatus consultum factum est.*
SCRI.SVL.P. *Scriba Sulmonensis populi.*
S.D.SYL. *Sententiam dicit, Vel Dedit Sylla.*
SEMP. *Sempronius.*
SEPT. *Septimus.*
SER. *Seruius, Vel Seruilius, Vel Sergius.*
SEX. *Sextus, Vel Sextius.*
SEV. *Seuerus.*
SEV.AV.G.ARM.PART. *Seuerus Augustus Armenicus, Parthicus.*
S.F.S. *Sine fraude sua.*
SIC.V. *Sicuti Voluit.*
S.L. *Sacrorum ludorum. Vel Sacrum ludum.*
SN. *Senatus.*
S.N.L. *Socij nominis Latini.*
S.N.S.Q. *Si negat, sacrum quarit. Vel Sacramento quæritur.*

S.Q.

S.O. *Sine occasione.*
S.P. *Sine pecunia.*
S.P. *Spurius.*
S.P.D. *Salutem plurimam dicit.*
S.P.F. *Spurij filius.*
SP.L. *Spurij libertus.*
SP.M. *Spurius Milius.*
SPOR. *Sportulæ, vel Sportulis.*
S.P.Q.R. *Senatus, Populúsque Romanus.*
S.P.Q.R.P.T. *Senatus, Populúsque Romanus præcipiet tibi.*
SP.Q.S.C.P.S. *Sibi, posterisq; suis curauit pecunia sua.*
S.Q.S.S.E.Q.N.I. S.R.E.H.L.N.R. *Siquid sacri sácti est, quod non iure sit rogatũ, eius hac lege nihil rogatur.*
S.S. *Sententia Senatus, vel Somnium, vel Somniorum somniator.*
SS. *Sanctissimus.*
S.S. *Sacri scrinij.*
S.S.C. *Secundum suam causſam.*
S.S.S. *Sancto Siluano sacrum. Vbi supra scripta summa.*
S.S.S.S. *Sanio sanctissimo sacrum.*
S.T. *Sine testibus.*
S.T.A. *Sine tuthoris authoritate.*
STD. *Stadium.*
STLITIBVS pro *Litibus quod inuentum est apud Ferentum, in ciuitate Histomo.*
ST.P. *Stadium posuit.*
S.V.L.Q. *Sibi, Vxori, liberisq;*
SVRVM *Suorum.*
SYL. *Sylla.*

T

Titus. Vel Titius.
Titus Annius. Vel Tutore authore. Vel Tutoris authoritate.
TABVL. *Tabulas.*
TAR. *Tarquinius.*
T.B. vel TPB. *Tempus bonorum.*
T.C. *Testamento cauetur.*
TER. *Terentius.*
T.F. *Titi filius, Vel Titus Flauij*
T.F.I. *Testamento fieri iußit.*
T.FL. *Titus Flauius.*
THR. *Thrax.*
TI. vel TIB. *Tiberius.*
TIB.D.F.M. *Tibi dulci filio meo.*
T.L. *Titus Liuius. Vel Titi liber.*
T.LEG.III. *Tribunus legionis tertiæ.*
TM.DD. *Terminum dedicauit Vel dedicante. Vel Therme dedicatæ.*
T.P. *Titulum posuit.*
T.B.B. vel T.B. *Tempus bonum.*
TR.CEL. *Tribuni Celerum, Vel Celerũ.*
TR.AE. *Tribuni Aerarij.*
TRANS.AM. *Trans Amnem.*
TRANS PAD. *Trans padum, Vel Transpadana.*
TRIB. POT. vel POTEST. vel TRIBVNIC. *Tribunicia potestate.*
TRIVMPH. *Triumphator.*
TR.LEG.II. *Tribunus legionis secũdæ.*
TR. M. vel MIL. vel MILIT. *Tribunus Militum.*
TR.POT. vel PT. vel TRIB.POT. *Tribunicia potestate.*
TR.V.CAP. *Trium Viri capitales.*
TR.V.MON. *Trium Viri Monetales.*
T.S.F.I. *Testamento sibi fieri iußit, vel Testamento suo.*
T.V. vel TVT.VI. *Titulo Vsus.*
TVL. *Tullius.*
TVL.H. *Tullus Hostilius.*
TVL. *Tutela.*

7.

Turma, Vel Turmarius.

V

Vir, Vel quinque.

V.VI.VII.VIII. *Quinque, Sex, Septẽ, Octo.*
V.B. *Veterano assignatum.*
VAL. *Valerius.*
VAT. *Vates. Vel Vatum.*
V.A.XI. *Vixit annis duodecim.*
V.B.A. *Viri boni arbitratu.*
V.B.F. *Vir bonæ fidei.*
V.C. *Quinti Consults, Vel Vir Cõsularis, Vel Clariß.*
V.D. *Viuus dedit.*
V.DICT. *Vir dictatorius.*
V.E. *Verum etiam.*
V.F. *Viuens Vel Viuus fecit. Vel Valde feliciter, Vel Vsusfructus.*
V.F. vel FR. *Vsusfructus, Vel Virfortis.*
V.F.S.E.S. *Viuens fecit sibi, & suis. Vel Viuus.*
V.F.C. *Viam faciundam curauit.*
V.I. *Vir iustus Vel Illustris.*
VIC. *Victores.*
VII. *Septumuiri.*
VIR. *Virtutes.*
VIR.VE. *Virgo Vestalis.*
VI. VIR. *Sextum Vir. Vel Sextũuiri.*
VIX. vel V. *Vixit.*
VIX.AN. vel ANN. III. MENS. XI. DIEB. XV. vel V.A.III.M.XI.D.XV. *Vixit annis. tribus, mẽsibus Vndecim, diebus quindecim.*
V.M.M. *Votum meritò Minerua.*
V.N. *Quinto Nonas.*
V.P. *Viuus posuit. Vel Vrbis præfectus, Vel Vir probus. Vel Vir prudens.*

V.P.R.	*Veteri possessori redditũ.*
V.PRÆ.	*Vir prætorius.*
V.QVÆS.	*Vir quæstorius.*
VR.	*Vrbs vel Vrbis. vel Vrbanus.*
VRB.C.	*Vrbis condita.*
VRBISAL.	*Vrbisalia.*
V.S.	*Viuẽs statuit. vel Vir sacer*
V.S.C.	*Voti sui compotes.*
V.S.L.M.	*Viuẽs sibi locũ monumẽti. vel monumẽto. vel Viuus. vel Voto soluto libero munere. vel Viuens sibi legauit monumentũ. vel Votũ soluit lubens meritò. vel Voto solẽni libero munere*
V.S.L.L.M.	*Viuens sibi legauit locum monumento.*
V.S.P.	*Viui sibi possiderunt.*
V.V.F.	*Viuis viuens fecit.*
V.TRIVMPH.	*Vir triumphalis.*
V.F.F.	*Viuentes fecerunt.*
V.VRB.	*Vir vrbanus.*
VX. vel VNX. vel VC.	*S. Vxor.*
VXO.D.	*Vxorem ducit.*
X	*Decem*
X.P.	*Decem pondera. vel Põdo.*
X.V.	*Decem viri.*
X.VIR.	*Decem vir.*
X.DIBSS.	*Decem diebus.*
X̄.MILL.	*Decem milliaria.*
X.P.	*Decem pedes.*
X.PSS.	*Decem passuum.*
*	*Denarij.*
7.r. ☿.	Y.V.∽.

LITERÆ SINGVLARES
IN IVRE CIVILI.

In Legibvs et Plebiscitis Hae.

AAA F.F.	*Aere, argento, auro, flando ferundo.*
C.E.C.	*Colonis eius coloniæ.*
D.C.S.	*De Consulis sententia.*
E.HO.L.N.A.	*Eius hac omnibus lege nihilum rogatur.*
I.N.Q.Q.	*Iustis nuptiis quæsita, quæsitus. vel Iustus nuncius quæsitos: quæsitus.*
L.I.D.A.C.	*Lex Iulia de adulteriis coercendis.*
L.P.C.R.	*Latini prisci, ciues Rom.*
M.E.M.D.D.E.	*Municipib⁹ eius municipij dare damnas esto.*
P.I.R.P.Q.I. S.I. F.P.R.E.A.D.P.	*Populum iure rogauit, populúsque iure sciuit, in foro pro rostris: & ante diem pridie.*
Q.D.E.R.F.P.D. E.R.V.I.C.	*Quod de ea re fieri placeret, de ea re vniuersi ita censuerunt.*
Q.E.R.F.E.D.	*Quod eius rei factum esse dicetur.*
Q.F.E.I.S.F.	*Quod factum est, in Senatu fuerit.*
S.C.P.S.	*Senatus Cõsultũ plebiscitũ.*
S.F.S.	*Sine fraude sua.*
S.N.L.	*Socij nominis Latini.*
S.Q.M.D.E.R.A. P.P.V.L.O.E.	*Siquid me de ea re ad populũ, plebémve lati opus est.*
COSS.PRR.TR. PL.Q.N.S.Q. E.V.A.P.P.V.F.	*Cõsulares, Prætores, Tribuniplebis, qui nũc sunt, quod eis videbitur, ad populum plebémve ferant.*
SQSS.E.Q.I. N.S.R.E.H.L.	*Si quid sacri sãcti est, quod iure nõ sit rogatũ, ei⁹ hac lege nihil rogauit.*
S.R.L.E.I.C.Q. O.R.E.	*Si rem lex ex iussu, causãque omnium rerũ esto.*
V.A.	*Veterano assignatum.*
V.D.P.R.L.P.	*Vnde de plano rectè legi possit.*
V.F.	*Vsusfructus.*
V.P.R.	*Veteri possessori reditum.*

In Actionibvs Hae.

A.L.Æ.	*Arbitrium liti æstimandũ.*
A.T.M.D.O.	*Aio te mihi dare oportere.*
C.E.D	*Coniunctum esse dicetur: vel Conuictum.*
E.I.M.C.V.	*Ex iure manu consertum. vocari.*
F.C.	*Fraude creditores. vel Fiduciæ causa. vel Fideicommissum.*
I.D.C.	*Iuris dicundi caussa.*
I.D.I.I.	*Iudiciũ dabo iuris iudicio.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præerit. vel iuri iudicando.*
I.D.T.S.P.	*In diẽ tertiũ, siue perendiũ.*
N.K.C.	*Non calumniæ causa.*
P.P.L.V.	*Pro prædæ litis vindicariũ*
Q.A.N.Q.N.	*Quando ais, neque negabo.*
Q.B.F.	*Quare bonum factum.*
Q.N.T.S.Q.P.	*Quãdo negas te sacramẽto quinquagenario prouoco.*
Q.I.I.T.C.P.A. F.A.	*Quãdo in iure te conspicio, postulo, an fias author.*
S.N.S.Q.	*Si negat sacramẽto quærito*
S.S.C.S.D.E.T.V.	*Secũdũ suã caussam, sicuti dixi, ecce tibi vindicta.*
T.I.A.V.P.V.D.	*Tempore iudicẽ arbitrúmve postulat, vt des.*

IN

IN EDICTIS PERPETVIS HÆ.

C C.	*Consilium cœpit, vel caussa cognita.*
C.E.D.	*Conuictum esse diceretur.*
C.V.	*Centumuiri, vel clarissimi viri.*
D.ML.F.V.C.	*Dolo malo, Fraudisve caussa. vel caussa commissa.*
F.C.	*Fraude creditoris, vel Fidei caussa vel Fidei commissum.*
F.E.D.	*Factum esse dicetur.*
H.S.	*Hæc sit. vel Hic sit. vel Hora secunda.*
I.C.E.V.	*Iusta caussa esse videbitur.*
I.D.	*Iudicium dabo. vel Iuris dictio.*
I.D.C.	*Iuris dicundi caussa.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præerit.*
I.S.	*Iudicatum solui.*
M F.P.	*Malæ fidei possessor.*
N.K.C.	*Non calumniæ caussa.*
P.C.	*Patres conscripti. vel Pactum conuentum. vel pecunia constituta.*
P.DEL.V.	*Pro delictis vindicarium.*
P.P.L I.	*Pro prædictæ litis iudiciis.*
Q.A.M.	*Quemadmodum.*
QE.R.E.T.P.I. R.D.T.Q.D.T. D.D.P.F.	*Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatoriũ dabo. testibúsque duntaxat decem denunciandi potestatem faciam.*
Q.M.	*Quomodo. vel Quo magis.*
Q.R.F.E.V.	*Quod rectè factum esse videbitur.*
Q.S.S S.	*Quæ suprà scripta sunt.*

PONDERVM NOTÆ.

Semis alicuius rei notatur horũ signorum quouis. { S ~ 8

A S numus est Libralis, & notatur per Ł

Dipondius numus est bilibris, cuius nota est LL

Sestertius numus est duarũ semis librarũ cuius signum est huiusmodi. LLS

vel, vt fossæ Clodię visitur, sic. HS

vel, vt Iadræ, in arcu quodam sic. H-S

DE NOTIS NVMERORUM.

OMnis numerus per figuram vnitatis repræsentari deberet. Vt Denarius per decem vnitates IIIIIIIIII. Nouenarius per nouem IIIIIIIII, & sic de aliis. Verùm quia hoc scriptori pariter, & lectori fastidium pareret, institutum est, vt omnis numerus vsque ad Quinarium per figuram vnitatis scribatur. Vnitas per vnum I. Binarius numerus per duo II. Ternarius per tria III. Quaternarius per quatuor IIII. quanquam alij etiam sic IV. Quinarius verò per quintam vocalem V, notatur: à quo numero per adiectionem vnitatum deinceps ad Denarium peruenitur. Denarius per decimam consonantem X. Et notandum, quòd, quantum I. addit postposita ad X. tantundem demit ei præposita. Quare si supponas I. ad X. habebis vndecim: vt XI. Quòd si præponas, habebis nouem: vt IX. Idque de simplici vnitate intelligimus, quæ semel tamen præponitur. Nam si postponatur, ter repeti potest. Quod autem de I diximus, idem de X, & aliis Notis, cùm eas præponi aut postponi contigerit, intelligatur.

L. notat quinquaginta, ad imitationem Græcorum, qui per ν. id est N hunc numerum scribunt. L autem & N inuicem sibi cedunt, vt Lympha, Nympha. Huic si præponas X, habebis Quadraginta. Si postponas habebis Sexaginta.

C Centum significat, qui prima litera eius numeri est.

D Quingenta, quia, vt nonnullis placuit, post CD subsequatur. vel, vt aliis, quia inter hãc & M, quod Mille significat, quinque literæ intercedant, quæ dimidiũ millenarij numeri innuant. vel, quod magis placet, quia fit capitalis litera huius nominis dimidium, quod dimidium millenarij significet. vel potiùs quia Antiqui hunc numerum per sinistram partem M notarent sic Λ. quæ nota penè D similis est.

M Mille, quia principalis est huius nominis litera.

Et sciendum, quòd quælibet figura, si ei iacens recta linea supraducatur, tot significabit millenarios, quot per se significat vnitates, vt

$\overline{\text{I}}$	*Mille vnitates, id est mille significat.*
$\overline{\text{V}}$	*Quinque millia.*
$\overline{\text{X}}$	*Decem millia. & aliquando mille.*
$\overline{\text{L}}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{\text{C}}$	*Centum millia.*
$\overline{\text{D}}$	*Quingenta millia.*
$\overline{\text{M}}$	*Mille millia. & aliquando Millia.*

DE NVMERO LITERARVM EX ANTIQVISSIMO CODICE.

A	notat CCCCC	*Quingenta.*
B	CCC.	*Tercenta.*
C	C.	*Centum.*
D	D	*Quingenta.*
E	CCL.	*Ducentum quinquaginta.*
F	XL.	*Quadraginta.*
G	CCCC.	*Quadringenta.*
H	CC.	*Ducenta.*
I	I.	*Vnum.*
K	LI.	*Quinginta unum.*
L	L.	*Quinquaginta.*
M	M.	*Mille.*
N	LXXXX.	*Nonaginta.*
O	XI.	*Vndecim.*
P	CCCC	*Quadringenta.*
Q	CCCCC	*Quingenta.*
R	LXXX.	*Octuaginta.*
S	LXX.	*Septuaginta.*
T	CLX.	*Centum sexaginta.*
V	V.	*Quinque.*
X.	X.	*Decem.*
Y	CL.	*Centumquinquaginta.*
Z.	II.	*Duo millia.*

ITEM, SI HIS IACENS RECTA LINEA SVPERADDATVR, Quid significent.

$\overline{A}$	*Quinque millia.*
$\overline{B}$	*Tria millia.*
$\overline{C}$	*Centum millia.*
D	*Quingenta millia.*
$\overline{E}$	*Ducenta quinquaginta millia.*
$\overline{F}$	*Quadraginta millia.*
$\overline{G}$	*Quadringenta millia.*
$\overline{H}$	*Ducenta millia.*
$\overline{I}$	*Mille.*
$\overline{K}$	*Centum quinquaginta vnum millia.*
$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
$\overline{M}$	*Mille millia.*
$\overline{N}$	*Nonaginta millia.*
$\overline{O}$	*Vndecim millia.*
$\overline{P}$	*Quadraginta millia.*
$\overline{Q}$	*Quingenta millia.*
$\overline{R}$	*Octuaginta millia.*
$\overline{S}$	*Septuaginta millia.*
$\overline{T}$	*Centum sexaginta millia.*
$\overline{V}$	*Quinque millia.*
$\overline{X}$	*Decem millia.*
$\overline{Y}$	*Cētum quinquaginta millia.*
$\overline{Z}$	*Bis millies mille.*

ALIÆ NOTÆ NVMERORVM.

∽		CC. *Ducenta.*
∞	$\overline{M}$	*Mille.*
cXɔ		
qɔ	$\overline{V}$	*Quinque millia.*
Iɔɔ		
IMI		
ccIɔɔ	$\overline{X}$	*Decem millia.*
ɔMc		
DMIɔɔɔ	$\overline{L}$	*Quinquaginta millia.*
Iɔɔɔ		
cccIɔɔɔ		
LCM		
⚘	c	*Centum millia.*
⚘		
⚘		
⚘		
cQɔ	$\overline{D}$	*Quingenta millia.*
cMɔ	$\overline{M}$	*Mille millia.*

NOTÆ

NOTAE IVRIS A MAGNONE COLLECTÆ.

Hæc iuris σημεῖα libens rex accipe Carle
Offert deuotus quæ tibi Magno tuus.

AVG.	*Augustus.*
AA.	*Augusti.*
A.	*Augustalis.*
AVR.	*Aurelius.*
AG.	*Agit.*
AGr.	*Ager.*
A.	*Aut.*
AT.	*Autem.*
AC.	*Actio.*
ACM.	*Actionem.*
ACB.	*Actionibus.*
AMN.	*Amantissime.*
AM.	*Amicus.*
ATR.	*Auctoritas.*
A. Mr.	*Actio mandati,*
AP.	*Apud.*
APP.	*Appellatio.*
APA.	*Amputata.*
ACC.	*Accepta.*
ADI.	*Adiutor.*
ADI.P.	*Adiutor prouinciæ.*
AD Ł.	*Ad locum.*
A.D.F.	*Ad finem.*
ADQS.	*Ad quæstorem. vel ad quæstionem.*
A.P.T.	*Ad potestatem tuam.*
AP.A.	*Apud acta.*
ACO.	*Accusatio.*
APP B.	*Appellationibus.*
AVCTIB.	*Auctoritatibus.*
A.T.	*Auctoritas tua.*
ALL.	*Allegata.*
AQI.S.	*Aquiliana stipulatio.*
ANN.P.	*Annonæ præfecto.*
AQL.	*Aquileia.*
AFR.	*Africæ.*
ANT.	*Antestatus.*
ASI.	*Asia.*
ACH.	*Achaia.*
APV Ł.	*Apulia.*
A.P.P.O.	*Apud præfectum prætorio.*
APP.VRB.	*Apud præfectum vrbi.*
AT.	*Auctor tutor.*
ANT.	*Antonius.*
A Ł.	*Antelata.*
AVR.	*Aurelius.*
BA.	*Bona.*
B.P.	*Bonorum possessio.*
B.F.	*Beneficium.*
B.	*Bus.*
BI.	*Breuis.*
BF.D.	*Beneficium dedit.*
BFO.	*Beneficio.*
B.F.	*Bonæ fide.*
BOF.	*Bona fortuna. vel, Bonum factum.*
BIIF.L.	*Beneficij loco.*
B.E.	*Bonorum emptor,*
B.PO.	*Bonorum possessio.*
B.PN.	*Bonorum possessionem.*
BOR.	*Bonorum.*
BN.	*Bene.*
B S.	*Bona caduca.*
BV.	*Bona vacantia.*
BT.	*Breui tempore.*
BPT.	*Bona paterna.*
BEO.	*Bonorum emptio.*
B.G.	*Bona gratia.*
BF9T.	*Bona fide contractum*
B.M.	*Bonæ memoriæ.*
B9.	*Balbius.*
B.M.	*Bona materna.*
CA.	*Causa.*
V.	*Cum.*
9. Q.	*Con.*
9.	*Contra.*
C.	*Causa.*
CC.	*Causa cognita.*
CD.	*Contradictio.*
C.T.	*Certum tempus.*
C9RN.	*Comes rerum nitētium.*
C.RIP.	*Causa Reip.*
CL.V.	*Clarissimus vir.*

CAMP. *Campania.*
CVR.P. *Cursus publicus.*
CDO. *Conditio.*
CORS. *Corsica.*
CRI. *Consulari.*
COR. *Correctori.*
CC.VV. *Clarissimis viris.*
C.M.V. *Clarissimæ memoriæ vir.*
C.M.F. *Clarissimæ memoriæ fœmina.*
C.P. *Clariss. puer.*
CSL. *Comes sacrarum largitionū.*
C.R.P. *Comes rei privatæ.*
COM. *Comes.*
C.LARG.N. *Comes largitionum.*
ꝰSNVS. *Constantinus.*
ꝰSVS. *Consensus.*
CVI. *Cuius.*
COM.OR. *Comes Orientis.*
CMV7. *Centesimum miliarium.*
C.R. *Ciuis Romanus.*
CS. *Causas.*
CALA. *Calumnia.*
COVSIA. *Controuersia.*
CDRNC. *Cautum de rē nō necessaria.*
CDM. *Comes domesticorum.*
CQRE. *Cautúmque ratum fore.*
CALAB. *Calabria.*
CA.M.V. *Causa memorati viri.*
C.M.D. *Centum milia denariorum.*
CV.IVD. *Centumuirale iudicium.*
CTRIO. *Centurio.*
CL. *Claudius.*
CF. *Confinius.*
CS. *Cæsar.*
CP. *Corpus.*
CPTVS. *Corporatus.*
CAT. *Cautus.*
CD. *Certo die.*
CT. *Certo tempore.*
C.D.E.R.N.E. *Cuius de ea re notio est.*
C9. *Cautio.*
C9NS. *Cautiones.*
CSA. *Cæsar Augustus.*
COMOB. *Comitia Obriziaca.*
C. *Cornelius.*
CT. *Contractus.*
CR9. *Contrarium.*
CC. *Circum.*
CM. *Causa mortis.*
CVI9. *Cuius.*
CR.C.P. *Cuius rei causa promittit.*
CS. *Consiliarius.*
CM. *Capitis minutio.*
D. *Dedicauit.*
DD. *Dedicauerint.*
D.M L. *Dolum malum.*
D.M. *Diis manibus.*
D.M. *Domus mortui.*
Đ. *Dixit.*
DD. *Deinde.*
ĐĐ. *Dixerunt.*
Đ. *Donatio.*
DOT. *Dotem.*
DP. *Dotem petit.*
D.Q.S. *Die quo supra.*
DT. *Duntaxat.*
D. *Diuus.*
D.C. *Diuus Cæsar,*
D.C.A. *Diuus Cæsar Augustus.*
DN. *Dominus.*
D.P. *D. Pius.*
DA. *Diuus Augustus.*
DB. *Deuotus.*
D.V. *Deuotus vir.*
D.P. *Deuota persona.*
Đ. *Dampnat.*
D.L. *Do lego.*
DCT. *Decretum.*
DĐ. *Defunctus.*
DF. *Defunctus.*
DIG. *Dignus.*
DIG.M. *Dignus memoria.*
D.Q.R. *De qua re.*
DVL. *Dulcissimus.*
DIL. *Dilectissimus.*
DPC. *Deprecatio.*
DT. *Dotis tempore.*
D. *Diuus.*
DS. *Deus.*
DT. *Dentur.*
Đ. *Dam.*
DQ. *Denique.*
DBO. *De beneficio.*
DMO. *Domino.*
DAT. *Data.*
DOCS. *Diocletianus.*
DELO. *Delatio.*
D.I.S2. *Decimus Iulius Situanus.*
DQAT. *Denique auctoritas tua.*
DNM. *Dominum.*
DDNN. *Domini nostri.*
Đ.P. *Decretum principis.*
DCRIONS. *Decuriones.*
DOPA. *Data opera.*
DA. *Dicto audiens.*
DIAM. *Diuina manu.*
ĐOS. *Domus sua.*
DAT. *Datiano.*
DONb. *Donationibus.*
DFT. *Directum factum, vel patius, defunctum.*
DDAT. *Debuerat.*
DCRAT. *Decuerat.*
D.F.Q. *Domi forisque.*
D.N.E. *Dubium non est.*
D.N.P. *Dubitari non potest.*
DD T. *Dictum decies.*
DELNIS. *Decretum legationis.*
D.P. *De periculo.*

D.L.	*De libello.*
D.C.S.	*De consilij sententia.*
DN.	*Damnum.*
D.⁹	*Damnatus.*
D.R.P.	*De republica.*
DES.	*De statu.*
D.E.S.I.	*De statu ingenuitatis.*
DMo.	*Dummodo.*
DECB.	*Decembres.*
D.F.P.	*Dare facere præstare.*
ET	*Etiam.*
ETNc.	*Etiam nunc.*
EI⁹.	*Eius.*
E⁹.	*Est*
EMo.	*Eiusmodi.*
EE.	*Esse.*
ER.	*Erunt.*
EG.	*Eger, vel ergo.*
EP.	*Epistola.*
EPM.	*Epistola misit.*
EN.	*Enim.*
EET.	*Esset.*
EDO.	*Editio.*
EEM.	*Essem.*
EAT.	*Eatur.*
EX7.	*Existimo.*
EX9.	*Existimatio.*
EXPRT.	*Experientia tua.*
ED.	*Edictalis.*
EEL7.	*Exemplum.*
EMA.	*Emissa.*
ETMD.	*Et manu diuina.*
CD.	*Edictum.*
EX⁹ ∽:	*Existimationi.*
EX7C.L T.	*Excellentia tua.*
EXS.C.	*Ex Senatusconsulto.*
EXI.Q.	*Ex iure Quiritium.*
EX99.	*Ex communi consensu.*
F.	*Filius.*
FA.	*Filia.*
FFAM.	*Filius familias.*
FF.	*Fratres.*
FA.	*Femina.*
F.C.L.	*Fraudationis causa latitare.*
F.R.	*Finium regundorum.*
FF9.	*Fratris filius*
FL⁹	*Flauius.*
Fo	*Forte.*
FR.	*Forum.*
FM	*Fati munus.*
E.M.I.	*Fati munus impleuit.*
F.C.	*Fideicommissum.*
FF.	*Fecerunt.*
FF.	*Fabricauerunt.*
FF.	*Fundauerunt.*
FR.	*Fideiussor.*
FV.	*Fuerit.*
FVA.	*Fubia vel Fuluia.*
FO.	*Fortes.*
FV.	*Fuit, fuirit.*
FI.	*Fidei.*
F.	*Fundus.*
FICA.	*Fiducia.*
FOB.	*Fusionibus.*
FE.	*Factum est.*
FD.	*Fundum.*
FAMA.	*Familia.*
FLCA.	*Falcidia.*
FVAT.	*Fuerat.*
FLAM.	*Flamina.*
FLAV.	*Flauianus.*
FHCD.	*Familiæ herci scundæ.*
FFAE.	*Filius familiæ.*
FEB.	*Februarum.*
FLP.	*Flamen perpetuus.*
FLD.	*Flamen Dialis.*
FLQI.	*Flamen Quirinalis.*
FCTAS.	*Facultas.*
FACTIB.	*Facultatibus.*
G.	*Gratia.*
GR.	*Gerit.*
G.	*Gaudium.*
GG.	*Gesserunt.*
GORD.	*Gordianus.*
G.	*Gaius.*
GRANS.	*Gratianus.*
G. VAL.	*Gaius Valerius.*
GC.	*Gaius Cæsar.*
GS.	*Grauitas.*
G.	*Genus.*
GR.	*Genus Regum.*
GM.	*Germanus.*
GF.	*Germanus frater.*
GFI.	*Germanus filius.*
GL	*Gloria.*
GR.P.	*Gloria parentum.*
GL.D.	*Gloria decus.*
GT.	*Grauitas tua.*
GRA:	*Gratia.*
H.	*Honor.*
H.	*Honestus.*
H.V.	*Honestus vir.*
H.P.	*Honesta persona, vel honestus puer.*
H.F.	*Honesta femina.*
HV.	*Honesta vita.*
HL.	*Honesto loco.*
HLN.	*Honesto loco natus.*
H	*Hora.*
-H-	*Heres.*
HH.	*Heredes.*
OHO.	*Homo.*
OHON⁹.	*Homo honestus.*
HB.	*Hora bona, vel hæres bonorum.*
HM.	*Hora mala.*
HP.	*Hora pessima, vel hereditatis possessio.*

HI.	*Hereditario iure.*
HP9.	*Hic posuit.*
HF.	*Hic fundauit.*
HD.	*Hic dedicauit.*
H.B.V.P.	*Hereditatis bonorumve possessio.*
HC.	*Hac.*
HT.	*Hereditatem.*
HVI.	*Huius.*
HVC.	*Hunc.*
HVIM.	*Huiusmodi.*
HONOR.	*Honorius.*
HIVS.	*Heres institutus.*
HS.	*In sursum.*
HERF.	*Heredem facio.*
H.E.V.	*Heredem esse voluit.*
HD.	*Hereditas diuisa.*
AERB.	*Hereditatibus.*
HV.	*Aue.*
H.R.C.	*Honestæ recordationis.*
H.M.V.	*Honestæ memoriæ vir.*
HDNVS.	*Hadrianus.*
I.	*In.*
I	*Inter.*
II	*Interea.*
ID.	*Interdum.*
IA.	*Intra.*
I.L.	*Intra limitem.*
I.C.	*Iurisconsultus, vel intra circulum.*
I.T.	*Intra tempus.*
I.T.C.	*Intra tempus cõstitutum.*
IMP.	*Imperator.*
IMPP.	*Imperatores.*
IMP.CS.	*Imperator Cæsar.*
IMP.A.	*Imperator Augustus.*
I.I	*In iure.*
I.D.	*In Domino.*
I.PS.	*In possessione.*
I.L.S.	*In loco sacro.*
I.D.P.	*Iuri dicundo præst.*
I.L.R.	*In loco religioso.*
I.L.D.	*In loco diuino.*
I.L.P.	*In loco præsenti.*
I.P.	*In publico. In platea.*
I.L.A.	*In loco absenti.*
I.S N.	*In Senatu.*
I.S N.R.	*In Senatu Romano.*
I.FO.	*In foro.*
I.FO.CS.	*In foro Cæsaris.*
I.FO.CS.A.	*In foro Cæsaris Augusti.*
I.FO.P9.	*In foro pacis.*
I.FO.TR.	*In foro Traiani.*
I.FON.	*In foro Neruæ.*
I.F.TR	*In foro transitorio.*
IFO.IVL.	*In foro Iuli.*
IFO.POP9.	*In foro populi.*
I.FO.B.	*In foro boario.*
I.FO.FL.M.	*In foro Flaminio.*
I.I.	*Inibi.*
IXI.	*Duodecies.*
IXXI.	*Duodeuicies.*
IG.	*Igitur.*
I.Q.	*Iure Quiritium.*
IDNE.	*Iurisdictione.*
I	*Inde.*
IT.	*Item.*
IVD.	*Iudicium.*
IR.	*Iure.*
I	*Iter.*
IRM.	*Interim.*
IL.	*Illustris.*
IDV.	*Indulcatio, vel indulgentia.*
ID.	*Inde.*
II.	*Integris.*
IIR'.	*Integri restitut.*
IVDO.	*Iudicio.*
IVDA.	*Iudicia.*
IA.	*Ita.*
ITQ.	*Itaque.*
INL.MA.T.	*Illustris magnificentia tua.* (Alio,
I'.	*Intersectio, vel interdiu.*
IVN.	*Iunias.*
IL.S.T.	*Illustris sublimitas tua.*
I.EA.	*Interea.*
ID.AA.	*Iidem Augusti.*
IA.R.	*In aquæductus restitutis*
II.	*Iurisiurandi.* (nẽ:
IVL.	*Iulias.*
IVIANVS.	*Iulianus.*
I.C.E.	*Iure cautum est.*
K.	*Kalendæ.*
K.IAN.	*Kalendas Ianuarias.*
K.F.	*Kalendas Februarias.*
KM.	*Kalendas Martias.*
K.AP.	*Kalendas Aprilis.*
K.M.	*Kalendas Maias.*
K.IVN.	*Kalendas Iunias.*
K.IVL.	*Kalendas Iulias.*
K.AG.	*Kalendas Augustas.*
K.SEPT.	*Kalendas Septembris.*
KOCT.	*Kalendas Octobris.*
K.NOV.	*Kalendas Nouembris.*
K.DEC.	*Kalendas Decembris.*
K.Q.	*Kalendas Quintiles.*
K.S.	*Kalendas Sextiles.*
K	*Karissime.*
K.K.	*Karissimi.*
KD.	*Kapite deminutus.*
K.C.	*Kapite census.*
K.	*Kardo.*
KM.	*Kardo maximus.*
KAR.	*Kartago.*
K.C.	*Kartago ciuitas.*
K.P.	*Kardo positus.*
K.F.	*Kardo finalis.*
K.	*Kalius.*

K A.	*kastra.*
K M T.	*kalimontanus.*
K. P.	*kastra posuit.*
K. D D.	*kastra dedstitia.*
L. G.	*Legem.*
L T.	*Licet.*
L T P P O	*Longi temporis præscripti o.*
L.	*Lucius.*
L. T.	*Lucius Titius.*
L. C.	*Lucius Cornelius.*
L. M.	*Lucius Murena.*
L.	*Locus.*
L S C.	*Locus sacer.*
L. D VI.	*Locus diuinus.*
L. D D.	*Locus dedititius.*
L. R.	*Locus religiosus.*
L. Q. S.	*Loco quo supra.*
L V D.	*Ludus.*
L. G. D.	*Legem dedit, Vel Legatum dedit.*
L G.	*Legauit.*
L V D. AP.	*Ludi Apollinares.*
L P.	*Libripens.*
L. P.	*Locus proprius.*
L. P L.	*Locus publicus.*
L. V A L.	*Lucius Valerius.*
L. E M.	*Locus emptus.*
L. C E S S.	*Locus cessitius.*
L. M. D.	*Locus mortuo dedicatus.*
L. A D Q.	*Locus adquisitus.*
L. B P.	*Locus bene possessus.*
L. M. P.	*Locus male possessus.*
L. I. I.	*Locus in iure.*
L. I. Q.	*Locus iuri Quiritium.*
L. I I. ADF.	*Locus inter adfines.*
L. I M P L.	*Loca imperialia.*
L. P R.	*Loca priuata.*
L. S A. P A L.	*Loca Sacri palatij.*
L. I C.	*Loca incerta.*
L. V A L. R E.	*Lucius Valerius Rufus.*
L. P I.	*Loca periculosa.*
M O.	*Modo.*
M C.	*Mancipium.*
M T.	*Mortis tempore.*
M.	*Mihi.*
M M.	*Matrimonium.*
M F T I. F.	*Manifesti furti.*
M.	*Marcus.*
M. C S.	*Marcus Cæsar.*
M A X.	*Maximus.*
M A X. C S.	*Maximus Cæsar.*
M A X. P O N T.	*Maximus Pontifex.*
M. P. T R. P O T.	*Maximus Pontifex Tribunitia potestatis.*
M°.	*Miles.*
M M.	*Milites.*
M L.	*Militis locus.*
M. A G.	*Militis ager.*
M°.	*Modo.*
M G.	*Magis.*
M A G.	*Magister.*
M A G. M I L.	*Magister militia.*
M M T.	*Momentum.*
M M P.	*Momentum petit.*
M M. A C C.	*Momentum accepit.*
M M. L.	*Momenti loco.*
M F I.	*Mala fide.*
M. F I. P.	*Mala fidei possessor.*
M. H.	*Malus homo.*
M F.	*Maleficus.*
M°.	*Martius.*
M. R F.	*Martius Rufus.*
M I N.	*Minor.*
M.	*Men.*
M°.	*Mus.*
M I.	*Mihi.*
M F.	*Manifestum.*
M S.	*Molestus.*
M P.	*Male positus.*
M T.	*Mater.*
M V L.	*Mulier.*
M A M A.	*Matertera.*
M V L. B.	*Mulieris bona, Vel Mulier bona.*
M V L. M.	*Mulier mala.*
M N F.	*Manifestum.*
M F. L.	*Manifestus locus.*
M F. O P P.	*Manifestum oppidum.*
M F. T T.	*Manifestum territorium.*
N I.	*Nisi.*
N Q.	*Neque.*
N. S.	*Nisi si.*
N.	*Nam.*
N°.	*Nec.*
N.	*Non.*
N S.	*Noster.*
N O B.	*Nobis.*
N O B. P.	*Nobilissimus puer.*
N O P 7.	*Non oportet.*
N. P 7.	*Non possunt.*
N L L.	*Nihil.*
N V O.	*Nunc vero.*
N E 7.	*Necesse est.*
N C.	*Nunc.*
N°.	*Noster.*
N L.	*Nihil.*
N.	*Nam.*
N N.	*Nostrum.*
N.	*Nisi.*
N. M.	*Non minus.*
N.	*Nus.*
N Q.	*Namque.*
N Q.	*Nusquam.*
N V.	*Non vis.*
N V V.	*Non vult.*
N O B. C.	*Nobilis genere.*

NOB.G.N.	*Nobili genere natus.*
NOB.F.N.	*Nobili familia natus.*
NR.	*Nero.*
N.C.	*Nero Cæsar.*
N.CL.	*Nero Claudius.*
O.	*Oportet.*
OMB⁹.	*Omnibus.*
OO.	*Oportuit.*
O⁹.	*Os.*
OB.	*Obriziacum.*
OP⁹.	*Opus.*
OPP.	*Oppidum.*
OO.	*Omnino.*
OE.	*Oportere.*
O.C.	*Ope consilio.*
O.D.M.	*Opere donum munus.*
P.	*Pre.*
PP.	*Propter.*
P.R.	*Populus Romanus.*
P.	*Pris.*
P.	*Pos.*
P⁹.	*Pro.*
P.	*Per.*
P.O	*Potest.*
PL.	*Placuit.*
PE.	*Peregrinum.*
PQ.	*Postquam.*
PS⁹.	*Possunt.*
PR.	*Prætor.*
P.R.O.	*Pop. Romanus.*
PRS.	*Præses, vel præsens.*
PR.P.	*Præses prouinciæ.*
PP.V.C.	*Præses prouinciæ, vir clarissimus,*
PQ.R.	*Populusq; Romanus.*
P.KA.	*Parens karissime.*
Pi.	*Pri.*
PT.	*Præter.*
PIVG.	*Priuilegium.*
PS.	*Possunt.*
Po.	*Poterit.*
PF.	*Præfectus.*
PFL.	*Patris filius.*
PFM.	*Paterfamilias.*
PP.	*Proposita.*
P'.	*Post.*
PC.	*Post Consulatum.*
P.C.	*Patres conscripti.*
P.AO.	*Patris actio vel principalis actio.*
P.	*Pœnam.*
PIC.	*Periculum.*
PV.	*Prouincia.*
PAT.	*Patri eius.*
P.	*Publius.*
PRG¹.	*Peregrinus.*
PC.	*Proconsul.*
P.C.L.	*Prisca lex, vel prisci Latini.*
PIC.	*Picæno.*
PIC.ANN.	*Picæno annonário.*
PIC.VRB.	*Picæno vrbicario.*
P.V.	*Præfectus vrbi.*
P.P.	*Præfectus prætorio.*
PF.VIG.	*Præfectus vigilum.*
PF.ANN.	*Præfectus annonæ.*
P.CL.R.	*Præfectus classis Rauennatium.*
F.CL⁹.	*Præfectus Clussis.*
P.AEG.	*Præfectus AEgypti.*
P.SYR.	*Præfectus Syriæ.*
P.IVD.	*Præfectus Iudeæ.*
P.GAL.	*Præfectus Galliarum.*
P.AF.	*Præfectus Africæ.*
P.AF.P.	*Præfectus Africæ prouinciæ.*
PP.AVG.	*Perpetuo Augusto.*
P.S.T.Q.H.	*Præcipito sumito. tibiq; habeto.*
QA⁹.	*Quia.*
QR7.	*Quare.*
QS.	*Quas.*
Q7.	*Quod.*
Q.	*Quam.*
QN.	*Quando & quoniam.*
Q.	*Quare.*
QVAM7.	*Quemadmodum.*
QD.	*Quædam.*
Q3.	*Quia.*
QS.	*Quis.*
QVI.	*Quamuis.*
Q Q⁹.	*Qunque.*
Q.	*Qui.*
QPP.	*Quippe.*
QB9.	*Quibus.*
Q.	*Que.*
Q.	*Quæ.*
Q Q.	*Quamquam.*
QIS.	*Quis.*
Q.	*Quem.*
QS.	*Quasi.*
Q.	*Quæstio.*
Q.	*Querius.*
Q.R.	*Querius Relius, vel Queres.*
QT.	*Quantum.*
QT.	*Quotiens.*
QOT.	*Quo tempore.*
QoMo.	*Quomodo.*
QQ.	*Quoque.*
QoQoMo.	*Quoque modo.*
QA.	*Qua.*
QR.	*Quare.*
QAPP.	*Quapropter.*
Q.D.R.	*Qua de re.*
Q.D.R.P.G.V.	*Qua de re petograuitatem vestram.*

Q.D.R.P.L.V.

Q.D.R.P.L.V. *Quæ de re peto laudabilitatem Vestram.*
Q. *Quur.*
QN. *Quænam.*
Q.D.C. *Quæ de causa.*
Q.D.C.V. *Quæ de causa Venit.*
QRO. *Quæro.*
QMG. *Quo magis.*
Qi. *Qui.*
QT. *Quintus.*
Q19C9. *Quintus Celius.*
QM. *Quintus Murena.*
QR. *Quam rem.*
Q.L. *Quem locum.*
Q.PT. *Quam patriam.*
Q.PROV. *Quam prouinciam.*
QP. *Quo petit.*
QP. *Quem petit.*
QR. *Quem rogat.*
Q.ADS. *Quem adserit.*
Q.DIC. *Quem dicit.*
QV. *Quem Vult.*

R. *Res.*
RT. *Rescriptum.*
RPŌN. *Respondit.*
RD. *Reddi.*
R. *Rum.*
R. *Respondit.*
R. *Romanus.*
R. *Rom.*
RS. *Responsum.*
RG. *Recognoui.*
REG. *Rege.*
REC. *Recuperatores.*
R.C. *Romani Ciues.*
R. *Rex.*
RP. *Respublica.*
R.Pr. *Rei priuata.*
RGL. *Regulis.*
RG.F9. *Regu filius.*
RG.FA. *Regis filia.*
R.D. *Regis domus Vel domum.*
R.M. *Regis munus.*
RA. *Roma.*
RAV. *Rauenna.*

SD. *Secundum.*
SC7. *Sicuti.*
S. *Senatus.*
S.c. *Senatusconsultum.*
ST. *Sententia.*
SV. *Sine*
SN. *Sine.*
SN.A. *Senatoria auctoritate.*
S. *Suns.*
S. *Sed.*
SA. *Sententia.*
SD. *Sententiam dedit.*
S.D. *Sententiam dixit.*
S.F. *Satis fecit, Vel Sacrisfaciundis.*
SFT. *Satisfactum.*
SS. *Sestis.*
S. *Sunt.*
SND. *Sine dubio.*
S. *Ser.*
CLS. *Scilicet.*
SNP. *Sine periculo.*
SN.P.M. *Sine periculo mortis.*
SIGN. *Signum.*
SS. *Suprascriptas.*
SPM. *Supra memoratus.*
SCS. *Sanctus.*
SCA. *Sancta.*
SC.MM. *Sancta memoria.*
SPD. *Supra dictus.*
SCD. *Secundum.*
ST. *Statutum.*
ST.TP. *Statutum tempus.*
S.D. *Statutum diem.*
ST.9S. *Statutum Consulem.*
ST.SN. *Statutum Senatum.*
S.P.Q.R. *Senatus populúsque Romanus.*
SC.L. *Sacra largitiones.*
SCLCM. *Sacrarum largitionum Comes.*
ST.P. *Stadium posuit.*
ST.DD. *Stadium dedicauit.*

TR. *Trans.*
TM. *Tamen.*
TMRAC. *Transactio.*
TR. *Ter.*
TR.P. *Tribunitia potestas.*
TAB. *Tabula.*
T. *Ton.*
T. *Tum.*
TMT. *Testamentum.*
TIT. *Testamenti.*
TOT. *Testamento.*
Tc. *Tunc.*
T7. *Tur.*
TBM. *Tabula matrimoniales.*
T. *Tunc.*
To. *Tanto.*
T. *Ter.*
T. *Trans.*
TP. *Tempus.*
TP.B. *Tempus bonum.*
TIB. *Tribunus.*
TR.PL. *Tribunus plebis.*
TBC. *Tribunitia.*
T. *Tullius.*
TIB. *Tiberius.*
TIB.CS. *Tiberius Cæsar.*
TIB.CL. *Tiberius Claudius.*

T r.	*Tri.*
T M.	*Terminus.*
T M. P.	*Terminum posuit.*
T M.D D.	*Terminum dedicauit.*
T IB.I.	*Tiberij.*
T IB.R.	*Tiberij Romæ.*
T M.	*Termæ.*
T M.D D.	*Termæ dedicatæ.*
T.	*Tem.*
T B.	*Tibi.*
T B.D.F.	*Tibi dulci filio.*
T B.D.F.M.	*Tibi dulci filio meo.*
T B.D.F.M. A O P T.	*Tibi dulci filio meo adoptiuo.*
T R A I.	*Traianus.*
V.	*Vel.*
V V T.	*Velut.*
V V I.	*Veluti*
V o.	*Vero.*
V.F.	*Vsumfructum.*
V.C.	*Vsucapio.*
V B.	*Verba.*
V V.	*Velut.*
V.E T.	*Verum etiam.*
V.G.	*Verbi gratia.*
V R B.	*Vrbis.*
V.P.	*Vir perfectiſſimus.*
V I R.	*Virgo.*
V I R.V.	*Virgo Veſtalis.*
V.	*Veſtes.*
V E S P.	*Veſpaſianus.*
V E S P.C S.	*Veſpaſianus Cæſar.*
V A L.	*Valerius.*
V A L.C S.	*Valerius Cæſar.*
V.M V N.	*Via munijt.*
X.	*Exiſtimauit.*
X.	*Exiſtimatio.*
X.	*Xenodochus.*
X:	*Decies.*
Y M N.	*Hymnum.*
Z E N.	*Zenobius.*

PETRI

PETRI DIACONI

DE NOTIS LITERARVM MORE ROMANO LIBER, AD CONRADVM IMP. RO. PRIMVM.

ONRADO Dei gratia Imp. Romano, omnibus inuictę perpetuo, PETRVS Diaconus. Quicquid vbique in Solomatero remorantes Apocrisarij adeo conseruati imperij matri erunt, ex parte præceptoris nostri Rodulphi, Cancellarij nostri Imperij flagitari, scilicet, vt Librum notarum, iam iam penè deletum, renouans vestræ eminentiæ destinarem. Amplexus sum (fateor) interioribus brachiis tāti præceptoris famā, & de sacri vestri Imperij incolumitate Deo cōseruatori omniū gratias egi, ardentissimo desiderio flagrās aliquod opusculū tanto imperio gratū, quomodolibet exarare. Similiter etiam concernētes vos omni nixu veterum prædecessorū vestrorum industriam imitari: qui vbiq; dispersos libros in Romano palatio adunaue runt. Æmilius namq; Paulus Imp. Ro. Persen. regem potentissimū superans, librorū copiam in Vrbis palatio adunauit. Dehinc Lucullus ex Pontica præda. Post Cæsar dedit P. Terentio M. Varroni negotium maximæ bibliothecæ exornandæ. Qui tā multa scripsit, quàm multa vix quisquā legere posset: tam multa legit, vt aliquid scribere vacauisse, nobilitas Romana miretur. Similiter etiam Publius Græcas, & Latinas adduxit. De his iterum. Nunc quas primus notas instituit scribamus. vulgares notas habemus, primus Mille, & Centum inuenit ad hunc scilicet vsum, vt quicquid per contēptionem præsentium diceretur, librarij scriberent cōplures simul astantes diuersis inter se partibus, quot quisq; verba, & quo ordine exciperet. Dehinc Tullius Tyro Ciceronis libertus notas prępositionum cōmentatus est. Post hunc Philargius, Samius, & aliqui Mecœnatis alias addiderūt. Deinde Lucius Anneus Seneca cōtractas omnium digesto, & aucto numero, opus in quinq; millia extēdit Notę autē dictæ sunt eo, quòd verba in syllabas præfixis characteribus notant, vt ad notitiā legētium reuocarēt quas didicerunt. Quas, qui scribūt, propriè iā Notarij appellātur. Scribebantur autem verba per huiusmodi notas breuitatis caussa, vt per B. P. Bonum. factum per S. C. Senatus consultū. Per R. P. Res publica. Per P. R. Populus Romanus, Per D. T. Duntaxat. Per supremā ω literā: Mille. Per P. Pupillus. Per q. aduerso capite Pupilla. Per vnum K. Caput. Quinque autē sunt apud Græcos mysticæ literæ. Prima Y. humanā vitā significat. Hac Pythagoras Samius primus formauit vitæ cursum. Nā primam ætatē, quippe, quæ adhuc sine vitiis est, inferiori parti huius literæ dedit. Biuium, quod supereſt, adolescētia cœpit. cuius dextera pars ardua est, sed ad beatā vitam tendens: sinistra facilior, ad malum vergens. Secūda θ. quod mortem denotat. Nam cuius nomini Imperatores eandem θ apponebant, supplicio afficiebatur, & dicitur θ ἀπὸ τῦ θανάτυ. i. à morte: & habet per medium telum. i. mortē significat Militis in bello. Tertiam est T, figuram demōstrās Dominicæ Crucis Reliquas vero duas, primam, & vltimam, sibi vēdicat Christus dicens, Ego sum α, & ω. Cōcurrentibus enim in se inuicem α & ω vsque deuoluitur, & rursus ω ad α replicatur, vt ostendatur intra se Dominus initij decursus ad finem & finis decursus ad initium. Sanè literam k Saulius magister primus Romanis adiecit, vt in sono duarum literarum discretionē faceret H, & Q. Quæ ideo superuacuæ dicuntur, quòd, exceptis calendis, superfluæ videātur. X, litera vsq; ad Augusti tempus non erat: sed pro ea C, & S, scribebant. Sed tempore Crucis euenit, vnde duplex vocatur: quia pro C & S ponatur. A Græcis duas Augustus literas mutuauit Romanis Y & Z. & hæ vsq; ad Augusti tēpus non scribebantur: Sed pro Z duas SS ponebant: Pro Y verò I. scribebant. Sed de his hactenus Ad Notarum descriptionem renouandam, CHRISTO Auspice, veniamus.

A

A — Assolet, Vel Aulus.
A — Aut, Vel Ager.
A A. — Aut, Vel Ager.
AA. — Augusti, Vel Augusta.
AVG. vel AVG. — Augustalis.
AG. — Augustus.
AC. — Ago.
ACON. — Actio.
AMS. — Actionem.
AVR. — Amicus.
AMN. — Aurelius, Vel Aurum.
AT. — Amantissimus.
ATR. — Autem.
AD. — Authoritas, Vel Author.
ACC. — Adiutor.
Acceptat, Vel Acceperat.
AER. — Aerarium.
ADI.P. — Adiutor prouincia.
AD.L. — Ad locum.
AD.QSR. — Ad quæstorem.
AP. — Apud.
APP. — Appellat.
AM.NT.AMN. — Amicus noster amantissimus.
AC.MT. — Actione mandati.
AD.F. — Ad finem.
AG. — Agit.
AGT. — Agitur.
ALA.LG. — Alia lege, Vel Legione.
A. — Annus, Vel Absoluo, Vel Absolutio.
ANN. — Annos, Vel Annorum.
A.TP. — Annuo tempore.
AD.P. — Ante diem pridie.
AEDIL.CVRVL. — Ædilis curulis.
AEDIL.PLEB. — Ædilis plebis.
AE.D. — Aedem dicauit.
AED.IN M. — Aedes inscripsit mercede.
AED.S. — Aedibus sacris.
ARC. — Arca.
A.P.Q. — Aulj Publij Quinti.
A.A.C. — Ante auditam causam.
AVT.PR℞. — Author prouincia Romanorum.
AP.N. — Apud nos.
APPN. — Appellantur.
ARG. — Argentum.
APPS.CLV. — Appius Claudius.
ALXA. — Alexander.
AD.D. — Ad Dioscorem, Vel ad discordiam.
A.ALR. — Alij adulterauit.
A.T.AB. — Adulescenti testiculos abscidit.
AP. — Apud.
ANT. — Ante, Vel Antea.
AGO. — Agor.
ACN — Actione.

AVG.N. — Augustus noster.
AG. — Agro.
AG. — Agrippa, Vel Agit.
A'S.L.F. — A sua lege fecit.
A'S. — A suis.
ARM.E. — Arma eius.
A' CSL. — A Consulibus.
A'C.S.L.E.C. — A consiliariis sua legionis, & ciuitatis.
AC.MR. — Ancus Martius.
AN.G.P. — Angelus percussit.
AO.P. — Auro puro, Vel Auro posito.
A.C.P.VI. — Ad caput pedes sex.
A.TT. — Ante titulum.
BRC. II. — Arcas duas.
ARR. — Arrius.
AMPHTR. — Amphiteatrum.
A'S.TT. — A supra tecto.
AER.ST. — Aerario Saturni.
A.P.CLN. — Ad pedes columna.
A' COSS.CI. — A consulibus ciuitatum, Vel a consiliariis.
AD.D. — Ad discendum.
AC.D.Q T.P. — Actione dotis, qua tibi petitur.
AC.DN. — Actione domini nostri.
AVC. — Auctoratus, Vel auctoritas, Vel auctor.
AMN. — Anima.
A.TR.TP. — Ad turrem Tarpeiam.
A.FBR. — Ad Fossabaurum.
AC.L.AQ. — Actio legis Aquilia.
Militis ignorantiam denotat.
AD. — Adest.
AD.F. — Ad frontem.
AL. — Alluit.
A.G. — Aulus Gellius.
ADLR. — Adulterauit.
AD.P.XII. — Ad pedes duodecim.
A.AT. — Antea audita.
ANN.SEN. — Anneus Seneca.
A.

B

Bonus, Vel Bene, Vel Balbus, Vel Brutus.
B. — Bene, Vel Bona, Vel Balbus.
B. — Bustum.
B.A. — Bonus, amabilis.
B.F. — Bona fides.
B.S. — Bona sua.
BS. — Bonus.
BO.EM. — Bonorum emptores.
B.PC. — Bona pecunia.
B.ARA. — Bona aurea.
B.A. — Bonam actionem, Vel Bonis Auguris, Vel auspicijs.

B.M.H.E.

B.M.H.E.	*Bona memoria hic est.*
B.M.N.	*Bona munera.*
$\overline{\text{BI}}$.	*Balbius.*
B.M.	*Bene merentes.*
B.MR.C.	*Bene mereat cibum.*
B.MR SE.	*Benemerentibus serua.*
B.MR.SE.H.	*Benemerentibus seruatur hoc.*
BB.	*Bonorum.*
BFC.	*Beneficiũ, vel Benefecit.*
B.M.F.	*Benemerentibus fecit, vel Benemerenti.*
B.V.	*Bonorum venditor.*
B.H.	*Bonorum hæres.*
B.HT.S.	*Bonorum hæreditas.*
$\overline{\text{BR}}$.	*Bonorum.*
$\overline{\text{BR}}$.SI.	*Bonorum serui.*
B.LB.	*Bonorum liberi.*
B.FL.	*Bonorum filius.*
B. P.	*Bonorum possessor, vel Bonorum potestas. vel Bonorum publicum.*
$\overline{\text{BA}}$.	*Bona.*
BN.	*Bonum.*
BN.	*Bona nostra.*
$\overline{\text{B}}$.V.	*Bona vestra.*
B.F.	*Bona fœmina, vel Bona fortuna vel Bonum factum.*
BFI.C.	*Bonæ fidei contractus.*
BVS.	*Bonus.*
B.F.C.T.	*Bona fide contracta.*
$\overline{\text{B}}$.VD.	*Bona vendita.*
B.M.	*Bona materna.*
B.P.	*Bona paterna.*
B.ER.	*Bona eorum.*
B.ER.ST.	*Bona eorum seruantur.*
B.ER.INT. B.E.I.	*Bona eorum inueniuntur, vel sic aliquando.*
BN.H.I.	*Bona hic inuenies.*
B. E⁹.	*Bona eius.*
B.E.IA.	*Bona eius industria.*
B.E.CA.	*Bona eius caduca.*
B.F.	*Beneficium, vel Benefecit.*
B.E.E.	*Bona ex edicto.*
BE.	*Breuiter, vel Beneficium.*
B.FR.	*Bona fortuna.*
B.H.$\overline{\text{S}}$.I.	*Bona hic sita inuenies.*
B.MT.	*Bona materia.*
B.R.P.N.	*Bono rei publicæ nato.*
BEL.	*Bellum.*
BA.	*Bra.*
$\overline{\text{BE}}$.	*Bre.*
B⁹.	*Bus.*
B.	*Bus.*
BIINIIMIIRII TIFIICIT pro	*Benemerenti fecit.*
BN.M.FEC.	*Benemerenti fecit.*

C Causa. Causat. & Centum. & Con. & Contra. & Cum. & Cornibus. & Condemno, & condemnatio. & Caius. Inuersa verò, si scribatur eadem littera, vt Ↄ, mulierem Caiam significat: quia tam Caias esse vocitatas, quàm Caios, ex nuptialibus sacris apparet: & plurima sunt monumenta veterum documento. Item de diga.nma Æolico, ꟻ. vt in multis sepulchris SERꟻVS, FVLGVS ꟻALE, ꟻIXIT.

C. vel CA.AM.	*Causa amabilis.*
CA.M⁹.	*Causa mortis.*
C.C.E.	*Causa conuenta est.*
C.N.EE.CC.	*Credimus non esse causam conuentam.*
CÆS. vel CS.	*Cæsar.*
$\overline{\text{CS}}$.A.	*Cæsar Augustus.*
$\overline{\text{CS}}$.M.	*Cæsar Maximus.*
$\overline{\text{CS}}$.IP.	*Cæsar Imperator.*
CNTO.	*Centenario.*
$\overline{\text{CI}}$.	*Centummillia.*
CTR.	*Cæterum.*
$\overline{\text{CC}}$.	*Circum.*
$\overline{\text{CT}}$.	*Causat.*
CT.RM.	*Ciuitatis Romanæ.*
C.R.	*Ciuis Romanus.*
CR.C.P.	*Cuius rei causa promittis.*
CC.	*Ducenti.*
C.ML.	*Centum millia.*
CTR.M.	*Citra murum.*
C̃.	*Corymbus.*
C.N.	*Ciuis noster.*
C$\overline{\text{TR}}$.	*Cæterùm, vel Ciuitatis Romanæ.*
$\overline{\text{CT}}$.	*Caput.*
C.C.	*Calumniæ causa.*
CM⁹.	*Comis.*
COR.	*Cornelius.*
CORP.	*Corpus.*
C Ꝯ.	*Contrarium, vel Contractum.*
ↃO.	*Consulibus. vel Consules.*
COSS. vel CONS. CS.	*Communes, vel Consiliarius & aliquãdo Cõsul.*
COM. vel $\overline{\text{CO}}$.	*Comitia obdurata.*
OBD.	*Clarissimus vir.*
CL.V.	*Clarissima fœmina, vel Filia.*
C.L F.	
C⁹.	*Cuius.*
Ↄ.	*Con.*
C.C.F.	*Caius Caij filius.*
CIV.	*Ciuis, vel Ciuitas.*
C R.C.	*Cuius rei causa.*
CLI.	*Claudius.*
C.III.INV.	*Cubitos tres inuenies.*
C.LDBL.	*Causam laudabilem.*
CSS.	*Cum suis seruis.*
C.S.FL.	*Cum suis filiis.*

C.CLR. *Causa clara regi.*
C.V. *Causa Virginum.*
C.B. *Ciuis bonus.*
CORN.R.F. *Cornelii regis filia.*
C.F.R. *Causa filiæ Regis.*
CCC.D.P. *Trecentum duplex.*
CORN.AVRS. *Coronas aureas.*
C.IT. *Causa iusti.*
C.S.H. *Cum hæredibus.*
CS.P.E. *Cum sua pecunia est.*
C.II. IV.P. *Cubitos duos inuenies plumbum.*
C.IV. ARG. *Cubitos decem inuenies argentum.*
C.XXIV.AVR. M. *Cubitos viginti inuenies aurum mirabile.*
C.PT. *Causa petitionis, vel Causam posuit.*
C MAR.P. *Caput margine plena.*
CVIT. *Ciuitas.*
CCC.T.P. *Trecentum terræ pedes.*
CPS. *Capsa.*
C.M.T. *Causam mali tui.*
C M.T. *Crementum multum.*
CPRSS. *Cupressi.*
CN.T.VI. *Centenaria sex.*
CT.V.O.A B. *Ciuitas vita omnia aufert bona.*
CML.XII. *Camelos duodecim.*
CORN. *Cornibus.*
CVI. *Cuius.*
CED. *Contuastus esse dicitur.*
C.C.R. *Contrarius contractus.*
CONTVB. *Contubernali.*
CR. *Crepitus vel Crispus.*
CD. *Condemnatus.*
C.PS.E. *Causam posuit edicti.*
CENS. vel CNSP. *Censor Pompeius.*
CD9. *Condignum.*
CLS. *Clarissimus.*
CL. COS. DESIG. *Claudius Consul designatus.*
CS. *Communis.*
CSI. *Controuersia.*
CT.RÆ. *Ciuitatis Romæ.*
C. *Comitialem diem quoque significabat.*
CO.ꝫ ꝫ. *Collega.*
D D. *Diuus.*
D. *Dedicauit.*
D9. *Dedit, vel Die.*
DD. *Damnum dedit.*
DR.P. *Dare spondet, vel promittit.*
D9.E. *Damnatus est.*
DD. *Dedimus.*
DD9. *Dandam.*
DD.M. *Dedimus mercedem.*
D9 D9. *Dandas.*
Đ. *Dedit, & quandoque Dedicauit, & aliquando Denarium dicit.*
D.D. *De donis, vel deinde.*
DD. *Dedicatio.*
DD. *Doctio Ducis.*
DD. *Dedit Deus, vel Dono dedit.*
DD. *Decreto dato, vel Deo dedicauit.*
DD. *Doctis dictio.*
DD. *Dedicauerunt, vel Declinauerunt.*
Đ Đ. *Dixerunt, vel Dederunt.*
DEST. *Destinauit.*
DPO. *Depositio.*
DŁ. *De loco.*
DOT.R. *Dotem recuperauit.*
DF. *Defunctus, vel Defuncta.*
DQ.R. *De qua re.*
DV. *Deuotus.*
DV9. *Deuotus.*
D.B. *Decius Brutus.*
DP. *Deuota persona.*
D.A. *Diuus Augustus.*
D.A. *Dona.*
D.B.C.D.CDB. *Diebus Cæsaris Dictatoris causa dedicata est.*
D.C.A. *Diuus Cæsar Augustus.*
D.B.D.D. *De bonis, dixerunt, vel Dederunt.*
D.B.S.F. *De bonis suis fecit.*
D.B.N. *De bonis nostris.*
D.C.S. *De consulis sententia.*
DCT. *Detractum.*
D9. *Dedicauit, vel dixit, vel Damnauit, vel Ducit, vel Donat, vel Donauit, vel Damni.*
DP. *Diuus Pius.*
DIG.M. *Dignus morte, vel memoria.*
DDC. *Dedicauerunt.*
DII. *Dilectus, vel Dilectissimus.*
D.M. *Dis Manibus, vel Domus mortui.*
DM. *Deum, vel Demum.*
D.M. *Diuus maximus, vel Dis maximus, vel Diuos Manes.*
D.M.S. *Dis manibus sacrum, vel Dormierunt, vel Dormiunt mortui securi.*
D.M.S.C.P. *Dies mali sequantur, cras peius.*
D.M.L. *De malè loquentibus.*
D.M.S.C. *Dies malus sequitur cras.*
D.Q.S. *Die quo supra.*
DOT. *Dotem.*

D.P. *Dotem petit, vel Dotis promissio.*
D.F. *Dotem fecit.*
D9O. *Donatio.*
D.L. *Do legē, vel Dono legauit. vel Dico legem.*
DNS. *Dominus.*
DNA. *Domina.*
DNO. *Domino.*
D'.DS. *Duo deserebantur.*
DV.I.S. *Deuotus istorum seruatur*
DT. *Duntaxat.*
DEE. *Damnatum esse.*
D.D.N.M.P. *Dare de nutu mihi parat.*
D.M.O. *Domum mitius operans.*
D.P.F. *Denunciandi potestatem fecit.*
DERS. *Deserta.*
DD.DD.D.A.A. *Dedicarunt, dederunt, dono, auro, argento, ære.*
D.V.M.T. *Dolo, vel malo tuo.*
DVL. *Dulcis.*
DVMS. *Dulcissimus.*
DS. *Deus.*
DS. *Dis.*
DT. *Durat.*
DO. TRA. vel TRIN. *Diuo Traiano.*
DO.VAL. *Diuo Valerio, vel Valeriano.*
D.S.P.O. *De sua pecunia obijt.*
D.S.P.S.P. *De sapientia sua perfecit.*
D.MN.FL.R.L.S. E.I. *De munere filiæ Regis lucus est iste.*
D.H P.I.M.R.R. H. *De hac petra intus mune- Regis habes.*
D.M.B D. *De memoria bene dicit.*
D.P. *De pecunia.*
DOS.CS.D.CCL. PC.A.GVS. *Duos cubitos est concluſa pecunia Augustæ Virginis.*
D.D.VRG. *De donis Virginis.*
D.R S. *De Regibus.*
D.PS. *De Principibus, vel Pauperibus.*
D.VS. *Deæ Virgines.*
D.V.S. *De Virtutibus.*
D.VS. *De Verbis.*
D.M.L. *De malè loquentibus.*
DSP. *De sapientibus.*
D.IPS. *De ipsis.*
D.B.MB. *De bene merentibus.*
D.TB. *De Tribubus.*
D.PF. *De Præfecto.*
D.R.M. *De Romanis.*
D.TRBNL.T.S. *De tribunali tulit sententiam.*
D.P.ORT. *De parte Orientis.*
D.P.OC. *De parte Occidentis.*
DETI. *Defuncti.*
DPS. *Discipulus.*
D.M.S.C.S.R.P. T.ĐEINV. CAR. *Dies malus sequitur cras, si ruperis tonitrua, dein inuenies carbones.*
D.FEC.R. *De pecuniis repetundis*
DIIIB. *Diebus.*
DVC.DVC. *Ducum ductor.*
D.D. *Ducum dux, vel Duc, Duc.*
D.AE. *De ærario.*
D.B.C. *De bene consulentibus.*
D.B.N. *De bene notatis.*
D.R.P. *De republica.*
D.B.C. *De bono communi.*
D.B.IN. *De bonis incertis.*
D.B.I. *De bono iudicio.*
D.SVP.P. *De supina pila.*
D.N.G. *Diutius non gaudebis.*
D.D.M.V. *Dies mali Venerost.*
D.R.N. *Deus respice nos.*
DC.N.N.B.D. *De Cæsare nemo non bene dicat.*
D.A.M.S.AV. *De auibus malè senserunt Augures.*
D.I.L.IV.A. *De isto lapide inuenies aurum.*
D.N.P.F.S. *De numerata pecunia faciet sacrum.*
D.T.G.Q.S. *De tuo genio quid sentis.*
DEG.AM. *Degeneras à tuis maioribus.*
DEGN.T.O. *Degenerem te ostendis*
DI.V.BB. *Dilutum vinum biberat.*
D.M.B.M.F. *Dis manibus bonæ memoriæ fecit, vel Bene merentibus fecit.*
D.L.D.P. *Dis locum dedit publicè.*
D.S. *Dato solo.*
D.D Q O.H.L. S.E.V. *Dis, Deabúsque omnibus hunc locum sacrum esse voluerunt.*
DD.F.H.L.I.O. LIB.PRI.DD. M.AR.PV.ET. LI.P. *Dedicatus est hic locus Liberatori primum, deinde Marti Pugnatori, Libero Patri.*

E

E. *Eius*
E.N. *Est noster. vel Et non*
E.E. *Esse.*
EX. *Eius.*
EX.M.D. *Eius memoria dixi.*
EX B. *Eius bona.*
EC.ABS.CP. *Hæc abscondita pecunia.*
ER.L.M.ETN. *Erit locus memoriæ æternæ.*
ELG.B.E. *Elanguit bonitas eius.*
ESS.VDD.MM. R. *Esse videndum monumentum Regis, vel Vendendum.*

ET. *Etiam*
ET.NC. *Etiamnunc.*
EG. *Ego, vel Aeger, vel Eius, vel Aegrum.*
EG.M. *Eiusmodi.*
EE. *Esse.*
EE.I.P. *Esse in potestate, vel in posterum.*
EE.G.M.I. *Esse magis potest, vel Magister potest.*
EE.M.F.I. *Esse magis fieri iussit.*
EE.N.P. *Esse non potest.*
E.ERG.R. *Eius ergo Rex.*
EIMO. *Eiusmodi.*
E p̄ vel EP. *Epistula, vel Epitaphium.*
EP.M. *Epistulam misit.*
ER. *Erunt.*
ER. *Erit.*
ERP. *Eripiet, vel Erit paratus.*
ERG⁹. vel ERG. *Ergo.*
EPS. *Episcopus.*
EQ.R. *Eques Romanus.*
EV. *Eius.*
Ex. *Exigitur.*
EXC. *Ex consuetudine, vel ex contione, vel Ex conditione.*
E.A. *Estante.*
E.R.B. *Eius regit bona.*
EOR. *Eorum.*
E.PP. *Et præparat.*
E.H.E. *Exhæres esto.*
EH. *Exhæredibus, vel Exhæreditatis.*
E.I.RQ. *Exiui requietum.*
ER.A. *Ea res igitur.*
E.I. M.C. *Ex iure manu consertum vocauit.*
E.H.O.L.N.R. *Eius hac omnibus lege nihil rogauit.*
E.E. *Ex edicto.*
EHE. *Exhæreditate est.*
E.C.S.A.B. *Eius causa Senatus abdicauit.*
E.M. *Ex more.*
EX. M. *Ex malitia.*
EDV.P.D. *Edulium populo dedit.*
EĐ.V. *Edendo vsumus.*
E.V.V.V.N.V.V.E. *Ede, vt viuas, ne viue, vt edas.*
E.P. *Edendum parce.*
E CONV. *E connubio.*
E S. *E Senatu.*
E C. *E comitio, vel E Capitolio.*
E S.Æ.M.R. *E sacra ade Martis.*
E P. *E palatio, vel E publico.*
EQ COH. *Equestris cohortis.*
S *Est.*
) *Ea.*

F

Fecit. aliquando Felix. & Familia & Fuit. & Fit. & Figura. & Fides, & Filius.
FAM. *Familiaris.*
FR. *Frater.*
FEM. *Fœmina.*
F.FL. *Fratris filius.*
FA. *Filia.*
FO. *Forum.*
FDC. vel FC. *Fideicommißum.*
FD.M. *Fides mundi.*
FRS. *Fortis.*
FE. *Fundauerunt.*
FER. *Fecerunt.*
FB. *Fabricauit.*
FC. *Fecerunt.*
FRMS. *Fortißimus.*
FEA. *Fœmina.*
FF. *Fecerunt.*
FC. *Fecit.*
FLA.R. *Filia Regis.*
F.F. *Filiusfamiliæ.*
FF. *Fabre factum.*
FLB. *Flabrum.*
FRT. *Forsitan.*
F.D. *Fecit d. ues, vel Deus.*
F.FBC. *Fecit fabricatio.*
FO. *Forum.*
FR. *Frater.*
FR. *Forum.*
FR.F. *Fratris filius.*
FS. *Fratres.*
FRA.C. *Fraude creditoris.*
FO.S.V.P. XX.IN MM.LDBLE. *Fode sub via pedes vigintis inuenies monumentum laudabile.*
F.H.IV. *Fortunam hic inuenies.*
FN.AGR. *Fines agrorum.*
FRES.ARR. *Fornaces Aurificum.*
F.P.H SB.TLA. *Fortis porta hac sub tabula*
FR. *Forum regundorum vel Regum, vel Finium regundorum.*
FLS. *Flauius.*
F.M.IT. *Fati munus impleuit.*
FN.AGR. *Fines agrorum.*
F.M. *Fecit memoriam, vel Fanctum monumentum.*
F.S.E. *Factum sic est.*
F.S.E. *Factum est.*
F.T. C. *Familia testis causa, vel Famula.*
F.FAM. vel F.F. *Filiusfamilias.*
FIC. *Fiscum, vel Fideicommissum.*
FIC.R.P.C. *Fiscum Reipublica causa.*
FI.B. *Fide bona.*
FIR. *Fideiussores.*
F'E. *Fortem.*

FD.AG. *Fundum agri*
F'B. *Fabricabant.*
F.P. *Forma publica Vel Fama*
F.PP.R. *Forum populi Romani*
FE. *Familiæ.*
F. *Fit. & aliquando Fur.*
F.P. *Fidei promissor. Vel fides promissa*
F.R. *Finibus regnandis*
F.C.L. *Fraudationis causa Latina*
F.CD. *Fraude credentes*
F.E. *Filios eius*
F.ED. *Factum edicto*
F.E.D. *Factum esse dicetur*
FABR. *Fabrorum*
EDI.M. *Fides mera*
FF. *Fefellerunt*
F.F. *Fortuna felici*
FAC.B. *Factum bene*
FAC.F. *Factum feliciter*
FAV.F. *Faustinæ fatum*
FID.D. *Fide dignus*
FID.SER. *Fidelis seruus.*
FID.F. *Fideliter factum*
FID.P.R. *Fides populi Romani*
FID.R.P. *Fides Reipublicæ*
FID.S. *Fides Senatus.*
FID.P.C. *Fides Patrum Conscriptorum*
FID.IMP. *Fides Imperatoria*
FID.R. *Fides Regia*
FID.INTEM. *Fides intemerata*
FIG. *Figulus Vel Figura*
F.CL. *Fraude clientis*
F. *Fastum quoque declarabat diem*

G *Gaudium. & aliquando Gaius, & genius & Gens, & Gratia.*

G9. *Gens. & Genus.*
GR. *Gerit. Vel Gratis.*
GS. *Gesserunt*
GG. *Gesserunt*
GA. *Grauis.*
GAV.V. *Grauitas Vera. Vel Vestra*
G.B. *Gens bona*
GENS. *Gentes*
GD. *Gaudium*
GR.EX. *Gratia eius*
GRC. *Græcus*
GLA. *Gloria*
GLA.S.H I. *Gloria sua hic intus*
G.RM.HI.RQ. *Genus regium hic requiescit.*
GN.N. *Genus nostrorum. Vel Nostrum*
GN. *Gens & aliquando Genus*
GT. *Gentes*
GRI. *Gerit*
CS. *Genus*
G.D. *Gens dolosa*
GMF. *Germanus frater*
GV. *Genus*
GN.R.S. *Genus Romani Senatus*
GR.AT.RS.B. *Genitor autem reseruator bonus Vel, Gerit rem Senatus bene*
G.V. *Grauis Valerius*
G9.R. *Genus Regium*
GM°.FI°. *Germanus filius*
GLI. *Gloria*
GL.P. *Gloria parentum*
GAV. *Grauitas Vera, Vel Vestra.*
GX. *rex*
G.II.IVI.L.M. *Cubitos duos inuenies locum mirabilem*
G.GEN.GER. *Gaudium generis Germanici*
GLA.S.H.INTE. *Gloria sua hic intus est.*
GERM. *Germanicus*
GM.FI. *Germani filius*
GOTH. *Gothicus*
GR.E. *Gratia eius*
GS. *Gessit*
GR.D. *Gratis datum*
G.P. *Gula parentum*
G.F. *Gula filiorum*
G.IN. *Gens iniqua*

H *Hoc*

H̄. *Hæres*
H̿. *Hæc.*
H°. *Habet, Vel Hæres. Vel Huius*
HO.H̄. *Homo honestus*
HC. *Hunc*
H.F. *Hic fundauit*
H.DD. *Hic dedicauit*
H.E.M.TBNR. *Hæc est memoria Tribunorum*
H.ÆDF.Q.C.P. *Hoc ædificium, quod cernis.*
AMR.PFEC. *prudens amator perfecit.*
HER.S. *Herculis sacrum*
HÆS.PRC. *Hæredes principis*
HÆ.M. *Hæredem meum*
HIC.IV.EDF. *Hic inuenies ædificium Regale*
REGL.
H.M.M. *Hic memoria immorabilis*
H.GOG. *Hæredem cognitorem, Vel Hæredem cognouit*
HC.L.RO. *Hunc locum Romanorum*
HC.AM.N. *Hunc amicum nostrum*
HC.L. *Hunc locum*
H.DD. *Hic dedicant, Vel Hoc donum datum*
H.SPL.M.AV. *Hæc sepultura modò aucta*
H.S.V.F.M. *Hoc sibi viuens fieri mandauit*
H.M.S.M. *Hic mater sua mortua, Vel Hora mala sumpsit moram.*
TH R. *Theatrum*

H.S.E. *Hic sepultus est.*
H HA.P. *Hæc habet pecuniam.*
H.S. *Hic sunt.*
HH. *Hæredes.*
HR. *Hæres.*
HTT. *Hæreditatibus.*
H.I. *Hæreditario iure.*
H.I. *Hic inuenies.*
H A. *Hora.*
HS. *Hos.*
H.O S. *Hic hora secunda.*
H.P. *Honesta persona. vel Puella.*
H.L N. *Honesto loco natus.*
H.V. *Honesta vita.*
HSB. *Hostibus.*
HSS. *Hostes.*
HOM. *Homo.*
H.HOM. *Homo honestus.*
HC.V. *Hunc virum.*
HC.AM.N. *Hunc amicum nostrum.*
HEM.M. *Hæredem meum.*
H B.V.P. *Hæres bonorum ve possessor.*
HV. *Huius.*
H.M. *Hora mala vel Hora mortis.*
H.M.H.N S. *Hoc monumentum hæredes non sequuntur.*
HOC.M.N. NON SEQ. *Hoc monumentum hæredes non sequuntur.*
H.P.S. *Hora pessima.*
H.S. *Hæc sit. vel Hora secunda. vel Hoc satis.*
H.S. *Hæc sunt.*
H.S B. *Hic situs bonus.*
H.S.S. *Hostes sacrilegi.*
H.V.B.P. *Hæres verus bonorum possessor.*
H.D.M. *Hæc domus mortis.*
H S. *Hostia sacrilega.*
H.M.EXT.N. REC. *Hoc monumentum exteros non recipit.*
H.M.D.A. *Hoc mãdauit dari Augustus.*
H.M.S.S.E.H.N S.

I *Inter. & Intra. & In.*
I. *In.*
I9. *Intra.*
I S. *Ii sunt.*
I.AGL. *In angulo.*
IMPL. *Imperialis.*
IIII.TT. *Quatuor tituli vel Tribuni.*
III.VIR.R.P.C. *Triumuiri reipublicæ cõstituendæ.*
IIII I.VIR. *Sextum Vir.*
III.VIR.ÆD. CER. *Triũuiri ædiles cereales vel Cærimoniales.*
II. *Duo millia.*
IIII.V. *Quartum Viri.*
III.VIR.A.A.A. F.F. *Triumuiri are, argẽto, auro, flando feriundo.*

II. *Ius iurandum vel iuste iudicauit.*
I.G. *In agro.*
I.I.I. *Iusta iudicauit iudicia.*
I.L. *Intra limites vel in loco.*
INT.vel INC. *Initio.*
INTS. *Introeuntes.*
I.M.IST B. ABSC. *In memoria ista sũt bona abscondita vel In monumẽto isto &c.*
IN.HC.MM.S. P.SN.FN. *In hoc monumẽto sunt pecunia sine fine.*
IN.BM. *In bona memoria.*
INTS.S.B.EX. *Intus sunt bona eius.*
IN.L. ADMRBL. *Inuenies locum admirabilem.*
IN.M.I.S.T.D. AVGI. *In memoria ista sunt diuitia Augusti.*
IN.HC MM.S. P.S. *In hoc monumento sunt pecunia sacra*
INST.S.AR.E. M.S. *Intus sub ara est memoria sacra.*
IN.AGR.P. *In agro pedes.*
IN.FR.P. *In fronte pedes.*
I.TPL.APL. *In templo Apollinis.*
I.M.TPL. *In medio templo*
ID. *Index.*
IT.P.VI. *Intra pedes sex*
IT.P.XIII. *Intra pedes tresdecim.*
I.MO. *In medio*
INR.AR. *Intra aram.*
IN.FO vel I.FO. *In fundo vel in foro*
I.M CTT. *In media ciuitate*
IT.LM. *Intra limen vel limites*
I9D. *Interdum*
IA. *Interea*
IAD. *Iamdudum vel Iamdiu*
IA.SD. *Iam satisfadandum*
IA.RI. *Iam respondit*
I.AGL. *In angulo*
I.FT. *In fonte*
I.PTO. *In puteo*
I.PNA. *In piscina*
IT.II CL. *Intra duos colles*
IT.II SPLC. *Intra duo sepulchra*
I.PTE. *In pariete*
IMPLE. *Imperiale*
I.C. *Iuxta Catulum*
I.D. *In dominio vel In dimidio vel Iurisdicundi*
I.P.S. *In possessione*
I.L.S. *In loco sacro*
I.L.D. *In loco diuino vel in loco domus.*
I.S.N.R. *In senatu Romano*
I.F. *In foro*
ID.ID. *Iudicium iudicandum*
ID. *Interdum*
I.D.P. *Iuredicundo præcepit.*
I.D.C. *Iuris dicundi causa*

IE.

I.E. *Iudex esto.*
I.F. *In foro, vel Interfuit.*
I.FOR.CS.A. *In foro Cæsaris Augusti.*
I.FOR.FL M. *In foro Flaminio.*
I I. *Ibi, vel Inibi.*
I M. *Iam.*
I Aꝑ I. *Iam respondit.*
I A.Q. *Iam quam.*
I D' E. *Idem est.*
I D.Q. *Idémque.*
I.P T. *In positione.*
I.Ł ꝑ. *In loco religioso.*
I.Ł .Đ. *In loco diuino.*
I.Ł .P I. *In loco præsenti.*
I.Ł .A. *In loco absenti.*
I B'. *In breui.*
I.P'. *Intra prouinciam.*
I.C. *Intra circulum.*
I.T.T P. *In tuo tempore.*
I.T.C. *Intra tempus constitutum.*
I⁹.P. *Intra posuit.*
Ɨ E. *Interest. vel In eum.*
I M P.CS.A. *Imperator Cæsar Augustus.*
I.F̄C E. *Ius præcepti.*
XIIX. *Duodeuigesies, vel Duodeuicies, vel Duodeuiginti.*
I X.I. *Nonus decimus.*
I X.I. *Nouem decem.*
I.D.T.S.P. *In die tertio, siue perendinum.*
I.S.F. *In Senatu fuerunt.*
I F T. *Interfuerunt.*
I D I.D. *Iudicium dabo.*
I M P.A V⁹. *Imperator Augustus.*
Ɨ A. *Interea.*
I G. *Igitur.*
I T̄. *Item.*
I⁹ M. *Hymnus. i. laus.*
I.N.E E. *Iustum non esse.*
I.F O R.C S.A. *In foro Cæsaris Augusti.*
I.F O R.F L M. *In foro Flaminio.*
I.F.C S. *In foro Cæsaris.*
I.F.P. *In foro Pacis.*
I.F.T R. vel T ꝑ. *In foro Transitorio.*
I.F.N. *In foro Neruæ.*
I.F.T R. *In foro Traiani.*
I.F.H A. *In foro Hadriani.*
I.F.I V. *In foro Iulij.*
I.F.P O P. *In foro Pompilij, vel Pompeij, vel Popilij, vel Populi.*
I.F.B. *In foro Boario.*
I.F.L. *In foro Liuij.*
I.F. FL A M. *In foro Flaminij. vel Flaminia.*
I.F.P. R. *In foro prorostris, vel Populi Romani.*
I.L.P. *In loco publico.*
I P.C S. *Imperator Cæsar.*
I.S C. *In Senatu consulto.*
I.F.P.XIII.I.A.P.T. *In frõte pedes xiij. in agro pedes totidem.*
I.C L. *Intra cliuum.*
I P. *Ius prætoris, vel Præcepti.*
I I X. *Duodecies.*
I N̄. *Interciſum denotabat diẽ*

K

Castra, vel Caput.

K̄. *Calendæ, vel Calendis.*
Ƙ. *Carissima.*
K⁰. *Cardo.*
K S. *Chaos.*
K M̄. vel K. *Charissimus.*
K K. *Carissima, vel Carissimi.*
K.I A N. *Calendis Ianuarij.*
K L D. *Calendas.*
K I. *Carissimi.*
K R.R.N. *Carus Rex noster.*
K R.A M.N. *Carus amicus noster.*
K R A.C.M. *Cara caue me.*
K R M. *Carmen i. tonus, vel sonus.*
K K.S T.C N D. S P L C. *Cara sunt cernenda sepulchra.*
K.Q. *Calendis Quintilis.*
K.S. *Calendis Sextilis.*
K R. *Chorus.*
K R.M. *Cara memoria.*
K.C. *Capite census. vel Calũniæ causa, vel Capite casus.*
K.D. *Capite diminutus.*
L.P S. *Castra posuit, vel Castra peregrina.*
K̄.F E S. *Calendis Februarijs.*
K̄.M A R T. *Calendis Martij.*
K̄ A P. *Calendis Aprilis.*
K̄.M A. *Calendis Maij.*
K.P. *Castra Ponti, vel Cardo positus.*
K.M R. *Cara memoria.*
K.M. *Cardo maximus.*
K L.S E P. *Calendis Septembris.*
K L.O C T. *Calendis Octobris.*
K L.N O V. *Calendis Nouembris.*
K L.D E C. *Calendis Decembris.*
K.M. *Cardo maximus.*
K ĀR O. *Carthago.*
K.F. *Cardo finalis.*
K. *Cœlius.*
K.M T. *Cœlius mortuus.*
K.F X. *Castra fixit.*
K.D D. *Castra dedicauit.*
C A R C. *Cara ciuitas.*
K.M. *Cardo marinus.*
K.D. *Capite donatus.*
K A R.C. *Carthago ciuitas.*

L

L. *Lucius, Vel Libertus, Vel Locus.*
Lm. *Lex Vel Lector.*
L G. *Leges.*
L I T R. *Litera.*
L C. *Locus.*
L.L. *Laudabilis loci.*
L D. *Laudandum.*
L G.D. *Legem dedit.*
L G S.F. *Legem suam fecit.*
L G.P M. *Legem promisit.*
L G.S'.I. *Legem seruare iussit.*
L G.S'.P. *Legem seruare promisit, Vel præcepit.*
L G. *Legauit.*
L B. *Liberi.*
L C.S. *Locus sacer.*
L C.S N. *Locus Senatus.*
L.D V I. *Locus diuinus.*
L.D D. *Locus dedicatus, Vel Dono datus, Vel Locum dono dederunt.*
L.R. *Locus Religiosus.*
L.Q.S. *Loco quo supra.*
L.P. *Locus propitius.*
L E M. *Locus emptus.*
L.P L. *Locus publicus.*
L.A D Q. *Locus adquisitus.*
L.M.D. *Locus morti deditus.*
L.B.P. *Locus bene possessus.*
L.I I. *Locus iniuriæ.*
L.I I.Q. *Locus iniuriæ Quiritum.*
L.I T.F. *Locus inter fines.*
L.I M P L. *Locus imperialis.*
L.P R. *Locus priuatus, Vel Proprius.*
L.S.P A L. *Loca sacra palatij.*
L.I C. *Loca incerta.*
L.P L. *Loca periculosa.*
L T. *Lucius Titius.*
L.T. *Locus Titi.*
L M°. *Lucius Murena.*
L.V A L.R F. *Lucius Valerius Rufus.*
L V P.A P. *Ludus Apollinis.*
L.P R.C R. *Latini prisci, ciues Romani.*
L.C. *Libertatis causa, Vel Latini ciues, Vel Consules.*
L.I.D.A G. *Lex Iulia diui Augusti.*
L.M.E. *Lex mecum est.*
L G.E G. *Legem egisse.*
L.R.I. *Lex Regis iusta.*
L.B.P. *Locus bene possessus.*
L C.D I V. *Lucrum diuinum.*
L C.S. *Lucrum sacrum, Vel Locus sacer.*
L.D. *Locum deditum, Vel Dedit.*
L.D.D.D. *Locus datus decreto Decurionum, Vel Locum dedicationis dono dederũt Vel Locus dedicationum dedicatus.*
L G.F.S. *Legem fecit suam.*
L E G. *Legio.*
L.H. *Locum hunc.*
L T.P R. *Latini patres.*
L.M.D. *Locus morti deditus, Vel Manibus dicatus.*
L X. *Sexaginta.*
L.Q.S.E. *Locus, qui super est.*
L E G.X. *Legione decima.*
LLS. *Sestertium notat.*
LIBER. L. F.F. O. M.D.S.

M

M *Meum, Vel Meam, Vel Marcus, Vel Miles, Vel Martius.*
M R. *Marcus.*
M A X.P O T. *Maximus Pontifex.*
M C. *Mancipio.*
M F.F. *Manifestum fecit.*
M.F. *Mala fide, Vel Malefidus, Vel Malæ fidei.*
M.F.P. *Malæ fidei possessor.*
M N F.L. *Manifestus locus.*
M F.O P P. *Manifestum oppidum.*
M F.T T. *Manifestum territorium, Vel Titulum.*
M N M. *Manumissum.*
M.D.O. *Mihi dare oportet.*
M A G.M L. *Magister Militum, Vel Magistratus.*
M.R F. *Marcus Rufus.*
M.C S. *Marcus Cæsar.*
M M°N. *Matrimonium.*
M A I. *Maior.*
Mi. *Mihi.*
M I N. *Minor.*
M M. *Militem.*
M.L. *Militis locus.*
M.A G. *Militis ager.*
M°. *Modo.*
M°R.P. *Mortem ponit.*
M. *Molestus.*
M M T. *Monumentum.*
M M.P. *Monumentum petit, Vel Posuit.*
M M.A. *Monumentum accepit.*
M M.L. *Monumenti locus.*
M S. *Mos, Vel Mus.*
M.V N.T.
M V L.B. *Mulier bona.*
M V L.M. *Mulier mala.*
M V L .P. *Mulier pessima.*
M.P. *Male positus.*
M.P.D. *Maiorem partem dixi.*
M.C.V. *Manu consertum vocauit.*
M.T.F.E. *Malo tuo factum est.*
M.M.P.

M.M.P. *Malo mancipio potestate.*
M L.Q.E. *Melius quicunque erit.*
M.H.E. *Mihi hæres erit.*
M.C.M. *Mortis causa manumissus.*
M N.M N. *Municipalis municeps.*
M V N. *Municipium vel Municipes.*
M O. *Modi.*
M L.P R. *Multum primum.*
M R.C.P. *Murum cum porta.*
M M.R G. *Memoria Regis.*
M M L A N T. *Mememoria Latonæ.*
M V N R. vel M V N *Munerabilis.*
M L. *Miles. Vel Maleficus.*
M L T. *Milites.*
M. *Munus.*
M S. *Molestus.*
M M L E. *Memoria legatorum.*
M.M.F. *Mutius Martij filius.*
M.C.F. *Mortis causa fecit. Vel fuit.*
M I I C V M. *Mucum.*
M I I S. *Menses. Vel mensibus.*

N *Nam. Vel Nec. Vel Non. Vel Nomen. Vel Nepos. Vel Nonius.*
N Q. *Namque. Vel Nunquam.*
N.M *Nam malum.*
N.S F.E. *Nam satisfactum est.*
N⁹. *Nascitur..*
N⁹.E.P. *Natus est puer.*
N Q. *Neque. Vel Nusquam.*
N R. *Nero*
N. *Nos aliquando.*
N⁹. *Nisi. Vel Noster.*
N.C. *Nero Cæsar.*
N.P. *Nihil potest. Vel posset.*
N. N. *Non enim.*
N.M. *Non minus.*
N.V. *Non vacat. Vel non valet.*
V.VV. *Non vult.*
N.S.E. *Non sic est.*
N C. *Nunc.*
N.C. *Non certè.*
N.L. *Non longè.*
N.V. *Non vis.*
N.L.C. *Non licet.*
N B. *Nobis.*
N B L. *Nobilis.*
N O B.G. N. *Nobili genere natus.*
N O. *Nos.*
N O B.F.N. *Nobili familia natus.*
N N R. *Nostrarum.*
N.E.D. *Notus, & dies.*
N Q N. *Nunquid non.*
N.Q. A N. *Numerat, qui annumerat.*
N.P. *Non potest. Vel Non patet.*
N.C. *Non credo.*
N.C.N.P. *Non clam, nec precario.*
N.L. *Nominis Latini.*
N.R. *Non restituerunt.*
N.K.C. *Non calumniæ causæ.*
N.N Q N. *Numerat, neque numerat.*
N S. *Noster.*
N̄ *Nostri.*
N̄M̄ *Nostrum. Vel Num.*
N O. *Nostro.*
N ŌN. *Nonarum.*
N.M. *Nomen muri.*
N Ō R. *Nostrorum.*
N̄. *Non.*
N O B.G. *Nobilis generatus.*
N.L. *Nonius Lucius. Vel Non lege. Vel Nominis Latini.*
N̄. *Numerator.*
N E P T. *Neptunus. Vel Neptunalia.*
N. vel N F. vel N P. & N F. *Nephastus.*
N T. *Nominatis.*

O *Oportet. Vel Omnis. Vel Ostendit. & aliquando Omnibus.*
O O. *Oportebit. & Oportuit. Vel Omnino, & Omnes aliquando.*
O P T. *Oportet.*
O.F.B. *Oportebit fide bona.*
O P. *Opiter. & Oportere.*
O N̄A. *Omnia.*
O P. *Opus.*
O P̄P. *Oppidum.*
O B. *Obriacum.*
O.B N. *Omnia bona.*
O N̄. *Omnino.*
O.A.C.O.N.T.I. O B. *Orbem.*
O D. *Ordo.*
O F F. *Officium.*
O C. *Occursum.*
O. *Os & ostentat quandóque.*
O N T M. I M P L. *Ornamentum Imperiale.*
O.O.T S. *Ornamentis omnibus textus.*
O.E.R. *Ob eam rem.*
O.C. *Ore concilio. Vel Ora cõcilij.*
O.D.M. *Opera domus munus.*
O T.F N. *Ostium fenestræ.*
O⁹. *Ostendit & Oportet.*
O M S. *Omnibus.*
O S. *Omnes.*
O M. *Omnium.*
O M A. *Omnia.*
O P T.P. *Optimo principe.*
O M.V.F. *Omnibus Viuis fecit.*
O R N.I M P. *Ornatus Imperialis.*
Ø *Operto. Vel Opertum, & nomini Militis.*

S C.C M. *Sacratus commnes.*
S C.L. *Sacri largitoris.*
SS.vel
S A T. *Satis*
S T F. *Satisfecit.*
S F. *Satisfacit.*
S.G. *Satis gestum.*
S C.C M. *Sacra coma.*
S COR. *Sanctorum.*
S C.M M. *Sanctæ Memoriæ.*
S P M. *Spiritum.*
S N. *Sententia, Vel Sine.*
S.D. *Sententiã dixit, Vel Dedit, Vel Senatus dixit.*
S G. *Sacrilegium.*
S N.D. *Sine dubio.*
S C L. *Scilicet.*
S N.P.M. *Sine periculo mortis.*
S.C. *Senatus consulto.*
SS. *Suprascriptus, Vel Sine sensu.*
S C D. *Secundum.*
S G N. *Signum.*
S T.T. *Statutum tempus.*
S T.D. *Statutum diem.*
S T D.D. *Stadium dedicauit.*
S D. *Supradictus.*
S P.M. *Supra memorauit.*
S IG. *Sigillum.*
S T. T P. *Statuta tempora.*
S T.C S. *Statuti Consules.*
S T.S N. *Statui Senatores, Vel Stupet Senatus.*
S T.P. *Stadium posuit.*
S⁹. *Sunt.*
S P D. *Supradicti.*
S C S. *Sanctius.*
S C M. *Sanctum.*
S B. *Sibi.*
S T. *Statutum.*
S V. *Siue.*
S QD. *Siquidem.*
S A. *Sententia.*
S L. *Sylla.*
S.T. *Sine testiculis, Vel Sine testibus.*
S.V R. *Sine Viribus.*
S.G N.vel G. *Sine genitalibus.*
S.O. *Sine oculis, Vel Sine occasione.*
S.M. *Sine manibus, Vel Sine malo.*
S.P. *Sine pedibus, Vel Sua pecunia.*
S.P. *Sine patre.*
SP. *Spurius.*
S.9. *Senatus consultus, Vel Consultum.*
S T.S N. *Statuta sententia.*
S T.C O S. *Statuto Consulis.*

S C.P S. *Senatus consultum Plebiscitum.*
S C I.A F. *Scipio Africanus.*
S.I.D. *Supplicatio immortali Deo.*
S.V R. *Sine Viribus, Vel Sine Virtute.*
S.X.P.Q.R. *Salua crux populum, quem redemisti.*
S.S. *Sacri scrinij.*
S.C O N. *Sine consensu.*
S. A V. *Sine auribus.*
S.C O R. *Sine corde.*
S.L. *Sine lingua, Vel Sine liberis.*
S A C.S. *Sanctio sancta.*
SS. *Sanctiones sanctæ.*
S.D. *Sacrum Dis.*
S.M. *Sacrum manibus.*
SEQQOD.E T. P.R. *Senatus Equestrisque ordo, & Populus Romanus.*
S.L.M.N. T.
T *Tullius, Vel Tanto, Vel Titus.*
T9. *Ter, Vel Tam, Vel Trãs, Vel Tum.*
T C. *Tunc.*
T P. *Tempus.*
T M. *Tantum, Vel Terminus, Vel Therma.*
T.M.R.
T N. *Tamen.*
T M.P. *Terminus positus.*
T T O. *Testamento.*
T T J. *Intus.*
T B.R. *Tiberius Roma.*
T B.T. *Tibi tantum.*
T B.D.F.M.A D. *Tibi dulci filio meo adoptato.*
T R A I. *Trasianus.*
T⁹. *Tibi, Vel Tribuni.*
T B. *Tribunus.*
T B.P O T. *Tribunitiæ potestatis.*
T B.C L. *Tiberius Claudius.*
T T.Q T S. *Titus Quintus.*
T B.C S. *Tiberius Cæsar.*
T T.I M P. *Titulum imposuit.*
T P.M. *Tempus malum, Vel Medium.*
T.I.A,V. P.V.V.D. *Tento iudicẽ, arbitrúmue, post Volo, Vti des.*
T. *Nomini Militis appositum ipsum in bello superstitem esse signabat.*
V *Vicit, Vel Victor, Vel Veniet, Vel Vitellius, Vel Vester, Vel Vestro, Vel Vero.*

V S.E.	*Visum est.*
V.vel V S.	*Vester.*
V.V.V.	*Viros Vrbis Vestræ.*
V A L.C̄S.	*Valerius Cæsar.*
V̄S.C̄S.	*Vespasianus Cæsar.*
V P.I P.	*Vespasianus Imperator.*
V.M V N.	*Vias muniuit.*
V R B.	*Vrbi.*
V I.G.	*Verbi gratia.*
V M̄ E.	*Vertm etiam, vel Veterum etiam.*
V°.	*Vero,*
V̄.	*Vel, & Ver.*
V.V.	*Veluti, vel Venerunt.*
V I R.	*Virgo.*
V R B.℞.	*Vrbis Romanæ.*
V A L.	*Valerianus.*
V L P S.	*Vlpius, vel Vlpianus.*
V.C̄.	*Vir clarissimus, vel Clarus.*
V M.	*Vestrum.*
V L.	*Videlicet.*
V B.	*Vobiscum.*
V̄V.C̄C.	*Viri clari.*
V R.	*Vrbs Romana.*
V R B.R.	*Vrbis Romæ.*
V S.L.M.P.	*Viuens locum monumenti posuit.*
V.N.V.	*Viro nostræ Vrbis.*
V.T.	*Verumtamen.*
V.S.	*Voluit Senatus.*
V.C O S S.	*Voluerunt Consules.*
V.C.C.F.	*Vale coniunx charissima feliciter.*
V.D.A.	*Vale dulcis amice.*
V.D.N.V.	*Vale decus nostræ Vrbis.*
V.S L.M HD. S.S.	*Viuus statuit lege mandari hoc de suo sibi.*
V V.F F.	*Viuentes fecerunt.*
✠.	*Xidus.*
X.	*Denarius.*
*.	*Xynodus.*
X⁹.	*Existimatio.*
X⁹.vel X.	*Decies dedit.*
X.D.	*Decies existimet.*
X.E.	*Decem viri.*
X X I I X.	*Duo de triginta.*
X I X.	*Vedeuigesimo anno.*
~~XX~~ I I I I.	*Triginta quatuor.*
X V.	*Quindecim.*
Y M N.	*Hymnus.*

DE MINVTIIS, EX DEMETRIO ALABALDO.

AS XII. Scrupulos habet.	Vnciarum Libra.			~~SS~~	id est
Deunx, vel Deuns.	XI.	~~SSS~~		~~SS~~	CCLXXXVIII.
Dextans, siue Decuns.	X.	SSS		SS⁹	CCLXIIII.
Dodrans.	VIIII.	S⁹S⁹		SS'	CCXL.
Bes.	VIII.			~~SS~~	CCXVI.
Septunx, siue Septus.	VII.		3	S~~S~~	CLXXXXI.
Semis.	VI.	S		~~SS~~	CLXVIII.
Quicunx, siue Quincus.	V.3.				CXLIIII.
S				~~SS~~	CXX.
Triens.	IIII.	3	S	~~SS~~	XCVI.
Quadrans.	III.	3 v		~~SS~~	LXXII.
Sexuncia.	I.	3		~~SS~~	XXXVI.
Vncia.	S		ſ	~~SS~~	XXII.
Sextans.	II.	3 v		~~SS~~	XLVIIII.
Semiuncia.	S			~~SS~~	XII.
Duella.	V v			~~SS~~	VIII.
Sicilicus.	9			-S-S-	VI.
Sextula.	v			-S-S-	IIII.
Hemisecla.	✠			-S-S-	II.

DE PONDERIBVS.

Siliqua dimidia Sextula, κεράτιον Græcè. Lentis octo semina cõtinet. Sic autẽ est. ℈ II.

Obolus, qui Latinè dicitur Scrupulus, Siliquas omnino continet sex.

Drachma, siue Argenteus. ℈ III.

Tres autem Scrupuli Drachmam faciunt.

Sextulam creat additus Scrupulus Drachmæ. ℈ 4.

Denarius ℈ 4. hoc est, sexta pars Vnciæ, ita pro vna Libra xij. Vnciarum faciet Denarios lxxij.

Sicilicum facit duplex Drachma. Ð. VI.

Sextulæ duæ Duella vocantur, & tertia pars Vnciæ est. I. Ɔ. VII.

Semiuncia, Semisuncia, Sexcuns, vel Sexcuntia tres dimidiæ partes Vnciæ.

Vncia Sextulas senas habet. vel dicas, Vncia vna Drachmæ. VIII.

Scrupuli xxiiij. Siliquæ cxliiij.

Libra Italica continet Drachmas xcvj. id est duodecim Vncias.

Libra Græca minor est, vt quæ Drachmis conficiatur septem & septuaginta.

Mnam, seu Minam constituunt centũ Drachmæ, maiorem Drachmis quatuor Romana Libra.

Dipondius Libræ duæ.

Sextarius verò Libræ duæ cum dimidia sunt.

Talentum Atticum maius tres, & octoginta Minas, & Vncias insuper quatuor habet, nec maius vllum pondus Attico Talento.

Talentum Atticum minus Minas continet sexaginta; quæ sex millia Drachmarum sunt.

DE MENSVRIS.

Amphora, capit quantum Tessera quoquo versus in Area Pedum quatuor.

Pes sexdecim constat digitis.

Modius est duplex Amphora. Græcè μέδιμνος id est Medimnus.

Sextarius fit triplici Amphora.

Cotyle vocatur dimidium Sextarij, & Hemina.

Chœnica completur quatuor Sextariis.

Congius verò completur sex sextariis, qui Latinè Chus dicitur. Inde quidam putant Sextarij nomen, quod eum sexies Congius capit. Scribit tamen Iulius Pollux Cotulam Chœnicis esse tertiam partem Chœnicas. octo & quadraginta Medimno contineri. Sed & Hemina sex impletur Cyathis. Cyathi verò pondus ferè Drachmæ decem, sicut Oxybaphi quindecim Cyathi pars quarta Mystros. Huius tertia Cyamæ, quæ duo Cochlearia capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt Modios, & omnium maximus Culleus, quem viginti Amphoræ complent.

Sextarij nota hæc est. ℥

Et hæc nota aliquando capitur pro Scrupulo.

Sed Scrupuli figura talis esse censetur. Ɔ

Vnciæ verò S.

Semis ℥

Libræ. talis Δ

NOTA

XXIIII.

NOTARVM ET LITERARVM SINGVLARIVM DICTIONVMQVE CONTRACTIVS ET PER COMPENDIVM TAM IN antiquis Inſcriptionibus quàm in nummis ſcriptarum explicatio.

A.	Aulus, *prænomen.*
A.F.	Auli filius.
A.F.A.N.	Auli filius Auli nepos.
A.L.	Auli Libertus.
A. *Vel* AN.	Annis, *Vel* Anno, vel Annos, *Vel* Annum.
A.D.	Ante diem.
A.AA.F.F.	Ære, Argento, Auro, flando, feriundo.
A.P.F.	Argento *ſiue* Auro publico feriundo.
A.P.V.	Argento publico.
A.P.R.C.	Anno poſt Romam conditam.
A.P.	Antonij Prætoria.
A.RA.MIL.FRV.	A rationibus militaris frumenti.
AB.AVG.M.P.	Ab Auguſta millia paſſuum.
AB.V.C.	Ab vrbe condita.
ABD	Abdicauit, *in Faſtis.*
ABD. *Vel* ABN.	Abnepos.
ACT.	Actiacus *ſiue* Actiuum.
AD.AVG.TEMPT.C.P.	Ad Auguſti tempora certum pondus.
AD.FRV.EMV.	Ad fruges emundas.
ADIAB.	Adiabenicus.
ADN. *Vel* ADN.	Adnepos.
AD.TR.IVD.	Ad tribus iudicandas.
AED. *Vel* AID.	Ædilis.
AED.CVR.	Ædilis curulis.
AED.PL.	Ædilis plebis.
AEL.	Ælia *tribu ſcilicet.*
AEMI. *Vel* AIM.	Æmilia, *tribu ſcilicet.*
AFR.	Africa.
AG. *Vel* AGR.P.	Agrippæ filius.
ALA.I,PR.C.R.	Alia prima Prætoria ciuium Romanum.
ALIM.ITAL.	Alimenta Italica.
AN *ſeu* ANI.	Anienſi, *ſcilicet tribu.*
A.N.V.P.M.	Annos vixit plus minus.
AN.XV.PR.H.O.C.S.	Annorum quindecim prætextatus hoſtem occidit, ciuem ſeruauit, *Vel* hoſte occiſo, &c.
ANN. ĐCCCLXXIIII. NAT. VRB. CIR. CON.	Annorum DCCC.LXXIIII. natalis vrbis circus conditus. *Hadriano.*
ANT.AVG.	Antonius Augur.
AP.	Appius, prænomen.
AP.F.	Appij filius.
AP.F.AP.N.	Appij filius, Appij nepos.
AP.L.	Appij libertus.
APP.E.	Appellatus eſt, *in faſtis.*
AQ.MAR.	Aqua Marcia.
ARAB.	Arabicus: *ſiue* Arabia.
ARAB AQVI.	Arabia Adquiſita.
ARM.	Armenia, *Vel* Armeniacus.
ARM.CAP.	Armenia capta.
ARG P X.	Argenti pondo decem.
ARK.RET.P.	Arkæ retro poſitæ.
ARN.	Arnienſis, *tribu ſcilicet.*
AR.VV.D.D.	Aram votiuam dono dedit.

AST. Asturica, *vel* Asta.
AVG. Augustus, & aliquando Augusta, Augur, Augustalis.
AVG F. Augusti filius.
AVG.N. Augusti nepos.
AVG.L. Augusti Libertus.
AVG.P. Augusti puer.
AVGG. Augusti *de duobus.*
AVGGG. Augustorum *de tribus.*
AVG.CVR.R.P. Augustalis, curator rei publicæ.
AVG.ET POP. Augustales & populus.
AVG.ET Q.AVG. Augustalis & Quæstor Augustalium.
AVR. Aurelius.
B.F.COS. Beneficiarius Consulis.
BF.PR. Beneficiarius Prætoris.
B.PR.PR. Beneficiarius Præfecti Prætorio.
B.PR. Beneficiarius Præfecti, *siue* Prætoris.
B.PROPR. Beneficiarius Propræto-(sulis.
BF.PR.COS. Beneficiarius Procon-
BF.TRIB. Beneficiarius Tribuni.
B.M. Bene merenti.
B.M.F. Bene merenti fecit.
B.M.F.C. Bene merenti faciundū curauit. (curauit.
B.M.P.C. Bene merenti ponendū
B.D.S.M. Bene de se meriti.
B.R.P.N. Bono Reipublicæ nato.
BER. Berytus
BRIT. Britannia, *siue* Britannicus.
BRIX. Brixia *vel* Brixianorum.
C. Caius, *prænomen.*
C.F. Caij filius.
C.F.C.N. Caij filius Caij nepos.
C.L. Caij libertus.
Ↄ. Caia, & aliquando consyllabā notare videtur.
Ↄ.L. Caiæ libertus, *seu* conli-
Ⅎ.L. Caiæ liberta. (bertus.
C. Centuria *siue* Centurio.
CL.EG. Centurio Legionis
Ⅎ.VET. Centuria Veturi.
Ɛ.LEG. Centurio Legionis.
Ɛ.IN LBG. Centuriauit in Legione.
C.F. Clara *seu* Clarissima femina. (causa.
C.C.C. Calumniæ cauendæ.
C.L.AVG.F. Caius & Lucius Augusti filiis.
C.C.M.M. Collegium centonariorum Municipij Mevani osæ.
CC.VV. Clarissimi viri, *siue* Clarissimorum virorum.
C.R. Ciui Romano, *aut* Ciuiū Romanorum.
C S. Cæsar Sanctissimus. *Salonino Valeriano.*
C.S.H.S.S.S.V.T.L. Cōmuni sepulchro hic siti sunt. sit vobis terra leuis.
C.I.V. Colonia Iulia Valentia, *siue* victoria.
C.CA. *siue* CAR. Colonia Carthago.
C.CIV.D.D.PVBL. Corona ciuica data decreto publico.
C. *siue* CAES. Cæsar.
CAES. Cæsares, *de duobus.*
CAESSS. Cæsares, *de tribus.*
CAM. Camillia, *siue* Camillina *tribu videlicet.*
CAMB. Cambidonum.
CAP. Capitalis.
CEN. *vel* CENT. Centurio.
CENS. *vel* CENSS. Censores.
CER.QVINQ.ROM. CON. Certaminū quinque Romæ conlegia.
CERT.SAC. Certamina sacra.
CL.VIR. Clarissimus vir.
CLA. *vel* CLAVD. Claudia, *tribu scilicet.*
CLAS.PR.MIS. Classis Prætoria Misenas *siue* Misenensis.
CLAS.PR.RAVE. Classis Prætoria Rauēnas
CL.CEL. Claudia, Celeio, *tribu, & patria scilicet.* (voto.
CL.V. Clypeis votis, *siue* Clypeo.
CLVENT. Cluentia, *tribu scilicet.*
CLV.& CLVST. Clustumina *nepe tribu.*
CLVV. Cluuia, *vel* pote *tribu.*
CN. Cnæus.
CN.F. Cnæi filius.
CN.F.CNN. Cnæi filius Cnei nepos
CN.L. Cnæi libertus.
COACT.ABD. Coactus abdicauit. *in Fastis.*
COH.PR Cohortis Prætoria.
COH.I.CR. Cohortis primę Cretēsis.
COH.I.PR.P.V. Cohortis primæ Prætoriæ Piæ Victricis.
COL. *siue* COLLIN. Collina, *tribu scilicet.*
COLL.FABR. Collegium fabrum.
COLL.A.A.PATRENS. Colonia Agrippina. Augusta Pratensis.
COL.AEL.HADR. AVG. Colonia Ælia Hadriana Augusta.
COL.ALEX.AVG. Colonia Alexādria Augusta.
COL.ANTI. Colonia Antiatū. (gusta.
COL.ANTIO. Colonia Antiochia.
COL.AR.FLA. Colonia Ara Flauia.
COL.AS. Colonia Asturica, *siue* Asta
COL.AVG.FEL. BER. Colonia Augusta Felix Berytus.
COL.AVR.P.MET. SID. Colonia Aurelia Pia Metropol. Sidonis

COL.BER.IO.MH Colonia Beryt⁹,IO.*ignoratur*, MH. *forsan* MHTROPOLIS.
COL.BER.SEC. ColoniaBeryt⁹Secũdanor
COL.CÆS.AVG. Colonia Cæsarea Aug.
COL.COR. Colonia Corinthus
COL.FEL.AVG. Colonia Felix Augusta
COR.FOR.IVL. Colonia forum Iul.
COL.IVL.AVG. FEL.BER. Colonia Iulia Augusta Felix Berytus.
COL.IVL.AVG. FEL.CAR. Colonia Iulia Augusta Felix Carthago.
COL.IVL.AVG.F. C.GAB. Colonia Iulia Augusta Felix C.GAB.*ignoratur*
COL.IVL.AV.FE. HEL. Colonia Iulia Augusta Felix Heliopolis.
COL.IVL.BER. Colonia Iulia Berytus
COL.IVL.CONC. APAM.AVG. DD. Colonia Iulia concordia Apameorum Augusta dedicat.
COL.IVL.COR. Colonia Iulia Corinthus.
COL.IVL.VAL. Colonia Iulia Valẽtia
COL.NAR. Colonia Narniensis.
COL.NEM. Colonia Nemausensis
C.T.T. Colonia Tifernatium Tiberinorum *forsan*
COL.VEN.LEN. AVG.ALEXAN ÐRIA.ANT.A- PELLINA- TIVM Colonia Venelenia *ignoratur*, Augusta Alexandria Antonia, *ab Antonio Gordiano Aug.*
COL.VIC.IVL. CELSA. Colonia Victoria Iulia Celsa.
COL.V.T.T. *ignoratur* (no 1.
COL.VIM.AN.I. Colonia Viminatiũ.an-
COL.VLP.TRA. Colonia Vlpiana Traiana.
COM.ASIÆ. Communitas Asiæ.
COMM.CONS. Communi consensu
COM.DOM. Comes Domesticorum
COM.HAB.C. Comitiorum habendorum causa.*in Fastis.*
CONG.F.R. Congiarium pop. Rom
CONS.SVO. Conseruatori suo.
COR. Cornelia *tribu scilicet*
COR.TR. CornicularíusTribuni.
CORR.FLAM. Corrector Flaminiæ.
COSS. Consul.
COS.DES. Consul designatus.
COS.*&* COSS. Consules
CONS.*& aliquàdo* CONSS. Consules
COS.VIR. Consularis vir.
COSS.S.S. Cõsulibus supra scriptis
COST. Constitit.
CVR.COL. Curator Coloniæ.
CVR.KAL. Curator Kalendarij.
CVR.P.P. Curator pecuniæ publ.
CVR.R.P. Curator Reipublicæ
CVR.R.P.PIS.& FAN. Curator Reipublicę Pisauri & Fani.
CVR.VIAR. Curator viarum.
CVST. Custodi *siue* Custos.
D Decimus.
DF. Decimi filius Inepos.
D.F.D.N. Decimi filius, Decimi
D.L. Decimi libertus.
D. Domo, quando locorũ nominib.præponitur vt,D.PERVSIA.
Ð. Domo.
Ð. Quingenti.
D.D. Donum dedit, *& aliquando* dedicarunt.
D.D.D. Donum dedit,dedicauit
D.D.D.D. Donum dederunt dedicarunt. (ritò.
D.D.L.M. Donũ dedit libens me-
Δ.Ε. ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ. (crum.
D.I.M.S. Deo Ioui Maximo sa-
D.M. Dis manibus.
D.M.S. Dis manibus sacrum.
D.P. Di Penates. (perialib.
D.N.& DN. Domino nostro in Im-
DN Dominus.
D D.N.N. Domini nostri, *de duob.*
D.D.D.D.N.N. Domini nostri, *de trib.*
D.D.AVGG.Q. NN. Dominorum Augustorúmque nostrorum.
Ð.N.M.Q.E. Deuotus numini maiestatíque eius.
D.S.D. De suo dedit.
D.S.D.D. De suo donum dedit.
D.S.P. De sua pecunia, *vel* De suo posuit.
D.S.P.P. De sua pecunia posuit.
D.S.P.F. De sua pecunia faciundum.
D.S.P.F.C. De sua pecunia faciundum curauit.
Ð.SB.M. De se bene merenti.
D.S.I.M. Deo solo inuicto Mithę.
D.S.P.V.I.S.L.M. De sua pecunia votum, iam soluit libens merito, *siue* De sua pecunia vouit, idem soluit libens meritò.
DAC. Dacis,*siue* Dacicus.
ÐAC.CAP. Dacia capta.
DEC. Decurio.
DEC.C.C.COL. AVG.LVG. DecurioCollegij centonariorũ Coloniæ Augustæ Lugdunensis.
DEC.ORN. Decuriæ ornamento.
ÐEO.NEM. Deo Nemausensium.
DES,*vel* DESIG. Designatus.
DICTi. Dictator.
DIC.PER. Dictator perpetuus.
DVC.DVC. Duce decenario.
DVM. Dumia,*tribu videlicet*.
E Eius,*vel* Est.

Δ.Ε.ΣΕΒΔ.ΕΤ	ΕΤΣΕΒΗΣ ΕΥΤΥΧΗΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΕΤΑΡΤΟΥ.
EID.MAR.	Eidus *vel* Idus Martiæ.
ΕΠΙΣΤ	ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
EQ.AVG.N.	Eques Augusti noſtri.
EQ.ORD.	Eques Ordinis.
EQ.PVB.	Eques publicus.
EQ.R.	Eques Romanus.
ER.LEG.	Eraniſta Legionis.
ESQ.	Eſquilina, *tribu ſcilicet.*
ET Δ.	ΕΤΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ
EVR.	Europa.
EX.A.D.	Ex ante diem.
EX.A.DC.A.	Ex auctoritate diui Cæſaris Auguſti.
EX.AVQ IR.PV.& EX.AVC.Q.IVN. RVS.PR.VR.	Ex auctoritate Q. Iunij Ruſtici Prætoris Vrbani.
EX A.PV.	Ex argento publico.
EX.EA.P.Q.I.S. AD.A D.E.	Ex ea pecunia quæ iuſſu Senatus ad ærariū delata eſt.
EX.B S.	Ex bonis ſuis.
EX.C.C.	Ex Colonorum conſulto.
EX.FIG.	Ex Figlina *ſeu* Figulina.
EX.D.D.	Ex Decurionum Decreto.
EX.D.ORD.	Ex Decreto Ordinis.
EX.PR.	Ex Prædio.
EX.SC.	Ex Senatuſconſulto.
EX.SC.TERMIN.	Ex Senatuſconſulto. terminauerunt.
EX.V.	Ex voto.
EX.V.P.	Ex voto poſuit.
EXEM.DEC.Q.F.	Exemplum decreti quondam facti.
EXERC.	Exercituum.
ESQ.	Eſquilina, *tribu ſcilicet.*
F.	Factus, Fecit, Felix, Feria & Feſta.
F.	Filia & Filius.
F.C.	Faciendum curauit.
FF.	Flando, feriundo.
F.F.	Fieri iuſſit.
F.L.	Flauius, *& aliquando* Flauia, *vtpote tribu.*
FAB.	Fabia, *tribu ſcilicet.*
FABR.	Fabrum.
FAL.	Falerina, *tribu videlicet.*
FEB.	Februarius.
FEC.	Fecialis, Fecit, Fecerũt.
FER.LAT.C.	Feriarum Latinarum cauſa.
FIG.	Figlina, ſeu Figulina.
FIN.POM.TER.	Fines Pomerij terminauerunt.
FLAM.DIAL.	Flamen Dialis
FLAM.MART.	Flamen Martialis
FLAM.PH.CP. H.C.	Flaminini Prouinciæ Hiſpaniæ citerioris, Prouincia Hiſpania citerior.
FL.FEL.	Flauiæ felicis. epitheta Legionum in militaribus
FLAV.	Flauia, *tribu ſcilicet*
FOR.COR.	Forum Cornelij
FOR.RE.	Fortunæ reduci.
FORT.PRIM.	Fortunæ primigeniæ
FR.	Fronte.
ꟻ.	F. *cõuerſum ſeu digamma Aeolicum pro V.*
G.F.	Geminæ fidelis
G.P.E.	Geminæ piæ fidelis.
G.P.R.	Genus populi Rom.
GAL.	Galeria, *tribu ſcilicet*
GER.	Germanicus
H.	Heres, & Hora
H.F.	Heredes fecerunt.
H.F.C.	Heredes faciundum curarunt.
H.B.M.F.C.	Heres bene merenti faciundum curauit.
H.A.I REMIS.	Honore accepto impenſam remiſit.
H.AR.H.N.S.	Hæc ara heredes non ſequetur.
H.C.D.D.	*Quia in principio aliquid deeſt, ignoratur fori.* *IN, vt ſit,* In honorem collegij dedicatum.
HEL.	Heluetia.
H.ET.L.	Heredes & liberti.
HERED.EX.T. F.C.	Heredes ex teſtamento faciundum curarunt.
H.E.T.F.C.	Idem notant.
H.M.H.S.	Hoc monumentum heredes ſequetur
H.M.H.N.S.	Hoc monumentũ heredes non ſequetur.
H.M.H.E.N.S.	Hoc monumentum heredes exteros non ſequetur
H.M.D.M.A.	Huic monumento dolus malus abeſt.
H.R.I.R.	Honore recepto, impẽdium remiſit.
H.S.E.	Hic ſitus eſt
H.S.S.	Hic ſiti ſunt.
H.S.F.	Hoc ſacellum fecit.
H.S.T.N.E.	Hic ſita tamen non eſt
H.S.	Seſtertij nota.
H.V.S.R.	Honore vſus ſumptum remiſit.

HO.	Hostem occidit *seu* hoste occiso.
HOR.	Horatia, *tribu videlicet.*
I.D.	Iure, *seu* Iuri dicundo.
I.O.M.	Ioui optimo maximo.
I.O.M.D.	Ioui optimo maximo dedicatum.
I.O.M.H.	Ioui optimo maximo Hammoni.
I.O.M.S.	Ioui optimo maximo sacrum.
I. O. M. S. P.Q.R. VS.PR.S.I.IMP. CÆ. QVOD. PER. EV. R.P. IN AMP.ATQ. TRAN.S.E.	Ioui optimo maximo senatus populúsq; Romanus, voto suscepto pro salute Imperatoris Cæsaris, quòd per eũ respublica in ampliori atque trãquilliori statu.
I.S.C.	Iudex sacrarum cognitionum.
I.S.M.R.	Iuno Sospita Magna Regina, *vel* Mater Romanorum.
I.S.S.	Infrà scripta sunt.
IAN.CLV.	Ianus Clusus.
IMM.A.IIII.	Immunis annis quatuor
IMM.II.HON. IIII.	Immunis iterum, honoratus quartum.
IMP.	Imperator.
IMP.N.	Imperatoris nostri.
IMPP.	Imperatores, *videlicet duo.*
IMPPP.	Imperatores tres.
IN.A.P.IIII.	In agro pedes quatuor.
IN.AG.P.X.	In agro pedes decem.
IN.FR.P.IIII I.	In fronte pedes quinque.
IP.FR.P.IIX.	In fronte pedes octo.
IN.H.DD.	In honorem dedicatũ.
IN.H.H.	In hoc honore.
IN H M.	In hoc Magistratu.
IN.M.M.E.	In Magistratu mortuus est.
IN.E.L.F.E.	In eius locũ factus est.
IN.M.O.E.	In Magistratu occisus est.
IN.PR.O.E.	In prælio occisus est.
IN SING.H.	In singulos homines.
IN.TVT.	In tutelam.
INF.ÆR.PP.R.	Inferat ærario Pontificum Romanorum.
INL.	Inlustris.
II.VIR.	Duumuir, *siue* Duouir.
II.VIR.	Duumuir, *siue* Duouir.
II.V.DD.	Duumuiris dedicantibus.
II.VIR.I.D.	Duumuir iuridicundo.
II.VIR.Q.	Duumuir Quinquennalibus.
III.VIR.	Triumuir.
III.VIR.A.A.A. F.F.	Triumuir ære, argento, auro flando feriundo.
III.VIR.R.P.C.	Triumuir Reipublicæ constituendæ.
IIII.VIR.	Quartumuir, *vel potius* Quadrumuir.
IIIII. VIR.I.D.	Quartumuir iuri dicundo.
IIII.VIR.A.P.F.	Quartumuir argento, *siue* auro publicè feriũdo.
IIIII.VIR.	Sexuir *seu* Seuir.
IIIII.VIR.AVG.	Seuir Augustalis.
IVL.	Iulia, *tribu videlicet.*
IVR.DIC.	Iuri dicundo.
IVR.REG.	Iuridico Regionis.
IVVEN.MED.	Iuuentutis Mediolanorum.
IVVEN.M.	Iuuenum moderator.
K.	Kæso *seu* Cæso *prænomen.*
K.F.	Kæsonis filius.
K.F.K.N.	Kæsonis filius, Kæsonis nepos.
K.L.	Kæsonis libertus.
K. *siue* KAL.	Kalendæ.
L.B.	ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.
L.	Lucius, *prænomen.*
L.F.	Lucij filius.
L.E.L.N.	Lucij filius, Lucij nepos.
L.L.	Lucij libertus.
L.C.MEMIES.	Lucius & Caius Memies.
L.C.	Locus concessus, *vel* Loco concesso.
L.D.S.	Locum de suo.
L.D.S.C.	Locus datus Senatuscõsulto.
L.D.D.C.	Locus datus decreto collegij, *siue* collegarum.
L.D.D.D.	Locus datus decreto Decurionum.
L.Ↄ.Ↄ.Ↄ.	pro eodem, vt puto.
L.D.E.D.D.	Locus datus ex decreto Decurionum.
L.P.D.D.D.	Locus publicè Decurionum decreto datus.
L.L.P.E.	Libertis libertabus posterísque eorum.
L.M.	Libens meritò.
L.P.V.LAT.P.III.	Longum pedes quinque latum pedes tres.
LEG.	Legatus.
LEG.AP.	Legatus Antonij Prætoria.
LEG.AVG.	Legatus Augusti.
LEG.AVG. PR. PR.	Legatus Augusti Proprætore.
LEG.LEG.	Legatus Legionis.

LEG.PRO.PR. Legatus Proprætore, *siue* Proprætoris.
LEG.PROV. Legatus Prouinciæ.
LEG. Legauit.
LEG. Legio.
LEG.PRI. Legio prima.
LEG.II.TR FOR. Legio secunda Traiana fortis.
LEG.VII.CL.GEM.P.FID. Legionis septimę Claudiæ Geminæ, Piæ, Fidelis.
LEG.XII.GEM.M.V. Legionis duodecimę geminæ, Mineruæ, Victricis.
LEG.XVI.FR. Legio decimæ sextę Frensis.
LEG.XX.V.V. Legionis vigesimæ Valeriæ Victricis.
LEG.SS. Legionis suprà scriptę.
LEM. Lemonia, *tribu scilicet.*
LIB.LIB.Q.P.Q.E. Libertis libertabúsque posterísque eorum.
LOC.D.EX.DD. Locus datus ex decreto Decurionum.
LVD.S. Ludos Sæculares.
M. Marcus, *prænomen.*
M.F. Marci filius.
M.F.L.N. Marci filiꝰ, Marei nepos
M.L. Marci libertus.
M.M.L. Marcorum libertus, *duorum scilicet.*
M.M.M.LIB. *Trium* Marcorum liber.
M M.ET.3 L. Marcorum & Caiorum libertus.
M. Mater *aliquando.*
M. Mensis.
M. Miles.
M COH. Miles cohortis.
M.B. Municipij Bergomatiũ.
M.S. Municipij suo.
M.R. Municipij Rauennatis.
M.D.M.I. Magnæ Deum matri Idææ.
M.F.C. Monumentum fieri curauit.
M,P II. Millia passuum duo.
MN. Milia nummum.
M.V. Mineruæ Victrici, *Legionum epitheta in militaribus.*
M'. Manius, *prænomen.*
M'.F. Manij filius.
M'.F.M'.N. Manij filius Manij nepos.
M'.L. Manij libertus.
MAC.AVG. Macellum Augusti.
MÆC. Mæcilia, *tribu scilicet.*
MAG. Magister.
MAG.EQ. Magister equitum.
MAG ET DEC. Magister & Decurionibus.
MAG.IVV. Magister iuuentutis.
MAG.QVINQ. COB. FAR. TIGN. Magister Quinquennalicius collegij fabrum tignariorum.
MAG.X.VIR. Magister Decemvirum.
MAM. Mamercus, *prænomen.*
MAM.F. Mamerci filius.
MAM.F.MAM.N. Mamerci filius Mamerci nepos.
MAM.L. Mamerci libertus.
MAR.VLT. Mars vltor, *siue* Martis vltoris.
MEN. Menia, *tribu scilicet.*
MERC.AVG. Mercurio Augusto.
MERV. Meruit.
Mil. Miles & Milia.
MIL. Militauit.
MIL.IN COH. Militauit in Cohorte.
MIL.LEG.S.S. Militi Legionis suprascriptæ.
MIL.CL.PR.RA. Miles classis Prætoriæ Rauennatis.
MIN. Minucia, *& potè tribu.*
MVL. Mulier.
MVN.CAL.IVL. Municipium Calagurris Iulia.
MVN.SASS. Municipij Sassinatum.
N. Numerius, *prænomen.*
N.F. Numerij filius.
N.F.N.N. Numerij filius Numerij nepos.
N.L. Numerij libertus.
NS. Numerus etiam.
N.& N. Numeralibus literis prępósito, notant NVMERO.
N. Nautarum.
N.MONVM. Nouum monumentum.
N.& NAT. Natione.
NAT.GAL. Natione Gallus.
NON. Nonas *vel* Nonis.
N.TRAN.H.L. Non transilias hunc locum.
NVM.DOM.AVG. Numini domus Augustanæ.
O.C.S. Ob ciues seruatos.
O.D S.M. Optimè de se merenti.
O.E.B Q.C. Ossa eius bene quiescat
OB.AN.L. Obiit anno quinquagesimo
OB CIV.SER. Ob ciues seruatos.
OB HON.AVG. Ob honorem Augustalitatis.
OCR. Ocriculana, *tribu scilicet.*
OFF. Officiarius.
OP.DOL. Opus doliare.

ORD.RET. Ordine retrogrado
OST. Ostia
OVF. Ouſentina, *nempe tribu*
OVF.MED. OuſentinaMediolano *tribu ſcilicet & patria*
P. Publius, *prænomen*
P.F. Publij filius
P.F.P.N. Publij filius, Publij nepos
P.L. Publij libertus
P. Pater. Pontifex. Poſuit. Puer
P.C. Patrono Coloniæ
P.C. Patrono corporis
P.C. Ponendum curauit, *ſiue* curarunt
P.C. Poſt conſulatum
P.F. Pius felix. *In Imperialib.*
P F. Pia fidelis, *Legionum epitheta in militarib.*
P.M. Pontifex Maximus
P.M.vel P.M. Plus minus
P.P. Pater patriæ
P.P. *Idem notant*
P.P. Patris parentis
P.P. Pater patrum, *vel* Pater patratus
P.P. Pecuniæ publicæ
P.P. Publicè poſuit
P.P.P. Pater patriæ prouidentiſſimus, *forſan vel aliud ſimile epithetum*
P.P.P.C. Patrono perpetuo Coloniæ
P.P.H.T. Præſes prouinciæ Hiſpaniæ Tarraconenſis
P.P.HISP.CIT. Præſes prouinciæ Hiſpaniæ citerioris
P.H.C. Prouinciæ Hiſpaniæ citerioris
P.D.D. Publicè dono datum, *ſiue* dedicatum
P.D.D. Poſita decreto Decurionũ
P.R. Populus Romanus
P.S.F. Pecunia ſua fecit
P.V. Piæ Victricis, *Cohortium epitheta*
P.V.A. Prætorij Vrbani Antoniani
P.M.SALONIEI Publius Salonius & Marcus Salonius
P.POR. Publij Por. *ſiue* puer, *pro ſeruo*
PAL. Palatina, *tribu videlicet*
PAP. Papia, *nempe tribu*
PAPIR. Papiria, *vel pote tribu*
PART.MAX. Parthicus Maximus
PAT.COL. Patrono Coloniæ
PEC. *ſiue* PEQ. Pecunia, *ſiue* Pequnia
PED. Pedes
POB. *ſiue* PVB. Poblicia, *ſiue* Publicia, *tribu ſcilicet*
POL. Pollia, *tribu videlicet*
POM. Pomptina, *tribu*
POP. Popilla, *vel* Popillia, *tribu*
POST. Poſtumus, *prænomen*
PR. Prætor
PR.CI. Prætor Ciliciæ
PR.A. Prætoria Antonij
PR.AER, Præfecti ærario
PR.K. Prætori candidato
PR.Q.A. Prætori quinquennalicio Kandidato
PR.Q. Proquæſtore
PR.Q. & PR.Q. Præfecto Quinquennalicio
PR.I.D.AVX. Præfectus iuri dicundo Auximi
PR.II.VIR. Præfectus Duum viri
PR.IVV. Præfectus Iuuentuti, *ſiue* iuuenum
PR.PR, Præfectus prætorio
PR.PR. Proprætor. *ſiue* Proprætore
PR.PROCOS, Præfectus Proconſuli
PR. *vel* PRID. Pridie
PRAEF.OR. MAR.ET CL. Præfectus oræ maritimæ, & claſſis
PROCOS. Proconſul, *vel* Proconſule
PROP.PRA. Proprætor Prætoria Antonij
PROQ. Proquæſtor *vel* Proquæſtore
PROQ.P. Proquæſtor Prętorius. *vel* Prętoris
PRON. Pronepos
PVP. Pupinia, *nempe tribu*
Q. Quinctus *prænomen*
Q.F. Quincti filius
Q.F.Q.N. Quincti filius Quincti nepos
Q.L. Quincti libertus
Q.C.M P.I. Quinctus Cęcilius Metellus Pius Imperator
Q. *vel* Q. Quæſtor *ſiue* Quæſtori
Q.ALIM. Quæſtori alimentorum
Q.P. Quæſtor Prętorius *ſiue* Prętoris
Q.PR. Quæſtori prouinciæ
Q.DES. Quæſtor deſignatus
Q.PROCOS. Quæſtor Proconſulis
Q.VRB. Quæſtor vrbani
Q.Q. *Quinquennalicij*
Q.Q.CORPOR. Quinquennalicius corporis
Q.Q.P.P. Quinquennalicij perpetui
QQII. Quinquennalicio iterum
Q.I.S.S. Quæ infrà ſcripta ſunt
Q.I.S.S. Quæ infrà ſcripti ſunt

Q.D.E.R.F.P.D. E.R.I.C.	Quod de ea re fieri placuit, de ea ita censuerunt,
QVI.S.P.P.S.	Qui sacris publicè præsto sunt.
QVI & QVIR.	Quirina, *vtpote tribu*
Q.HH ~~SS~~.	Qui hæredes sunt
QVINQ.	Quinquennalitatis
QVOD.V.M S. EX.EA.P.Q.I. S.AD A.D.E.	Quod viæ munitæ sunt ex ea pecunia quæ iussu Senatus ad ærarium delata est
R.G.C.	Rei gerundæ causſa.
R.P.C.	Reipublicæ constituendæ
R.P.C.C.	Reipublicæ constituendæ causſa
REIP.	Reipublicæ
REIP.TIF. TIB.	Reipublicæ Tiferatium Tiberinorum
R.VER.	Reipublicæ Veronensis
REM.P N.	Rempublicam nostram
R.P.& RES.P.	Respublica
RAT.S.R.	Rationalis sacratum rationum
REC.	Recepta
REG.	Regione, Regni, Regis
REST.	Restituit
REST.A.CAMB. M.P.XI.	Restituerunt à Cambido no millibus passuũ vndecim.
ROM.	Romilia *vtpote tribu*
ROM ET AVG.	Romæ & Augusto
R.R PROX. CIP.	Ruderibus reiectus proximo cippo
R.XL.	Remissa quadraginta
S.	Sextus, *prænomen*
S.	*pro eodem nominibus propriis postpositũ, seruum, vel seruam notat*
S.	Semissis nota
S.C.	Senatus consulto
S.VE.C.	Senatusve cõsulto faciũdũ curauit, *vel* curauerunt
S.S.	Sanctus Senatus
S.S.& S S.	Suprà scripti
S.S S.	Suprà scriptæ summæ
S.S.T.N.	Suprà scriptorũ tantùm nomine
S.L.	Senatus legitimus
S L.M.	Soluit lubens merito
S.P.F.	Sua pecunia fecit
S.P.F.C.	Sua pecunia faciundum curauit
S,P.D.D.	Sua pecunia donum dedit
S.P.P.D.D.	Sua pecunia posuit, donum dedit
S.P P.S.	Sacris publicis præsto sunt
S.P.Q.L.	Senatus populúsq; Lanuuinus
S P.Q.R.	Senatus populúsq; Romanus
S.T.T.L.	Sit tibi terra leuis.
S.V.T.L.H.F.C.	Sit vobis terra leuis: hæredes faciundum curarunt
S.V.P.	Sibi viuens posuit
SAB.	Sabatina, *nempe tribu*
SAC.	Sacerdos
SAC.VG.	Sacerdos virginis
S.SOL.	Sacerdos Soli
SAL.	Salutem
SARM.	Sarmaticus. *in Imperialibus*
SCA.	Scaptia, *tribu scilicet*
SED.S.C.	Seditionis sedendæ causſa
SEQ.	Sequanus
SER.& SERG.	Sergia, *vtpote tribu*
SER.	Serũius, *prænomen*
SER.F.	Seruij filius
SER.F.SER.N.	Seruij filius, Seruij nepos
SER.L.	Seruij libertus
SER.	Seruus
SER.OFF.	Seruo officinario
SEV.AVG.	Seuiro Augustali
SEX.	Sextus, *prænomen.*
SEX.F.	Sexti filius
SEX.F.SEX.N.	Sexti filius Sexti nepos
SEX.L.	Sexti libertus
SET.	Sextilis, *mensis*
SIG.LIB.	Signum liberi
SIL.	Silius
SING.X .II.	Singulis denarios binos
Sp.	Spurius, *prænomen*
SP.F.	Spurij filius
SP.F.SP.N.	Spurij filius Spurij nepos
SP.L.	Spurij libertus
SPEC.LEG.	Speculator Legionis
SPL.EQ.R.	Splendissimo Equiti Romano
STE.& STEL.	Stellatina, *tribu scilicet*
STIP.	Stipendiorum, *siue* Stipendiauit
STIP.AN.VI.	Stipendiauit annis sex
SP.	Stipendiorum
SVB.SVC.	Suburana quæ & Sucensana. *scilicet tribu*
SVC.IVN.	Sucensiana quæ & Iunia, *vtpote tribu*
SVBROG.	Subrogasset
SVF.	Suffectus *aut* Suffecti
SVM.MAG.	Summus Magistrati

~~SS~~.	Sestertij nota est, quę, aliàs ~~SIIS~~. & ~~LS~~. & TTS &. ~~LSS~~ & ~~LLS~~. & ~~IS~~.
T.	Titus, *prænomen*
T.F.	Titi filius
T.F.T.N.	Titi filius Titi nepos
T.L.	Titi Libertus
TT.L.	Titorum libertus
T.	Tunma
T.AVG.	Tutelæ Augustæ
T.F.I.	Testamẽto fieri iussit
T.P.I.	Testameto poni iussit
T.LEG.$\overline{III}$.	Tribunus Legionis tertiæ
T.LEG.$\overline{III}$.ITAL.	Tibicẽ, *vel* Tribunus Legionis tertiæ Italicæ
TAB.	Tabularius
TAB.P.H.C.	Tabulari⁹ prouinciæ Hispaniæ citerioris
TABVL.$\overline{XX}$.	Tabularius vigesimæ
TER.	Terentina, *tribu videlicet*
TI.	Tiberius, *prænomen*
TI.F.	Tiberij filius
TI.F.TIN.	Tiberij filius Tiberij nepos
TI.L.	Tiberij libertus
TON.	Tonsor
TR.MIL.	Tribuni militum, *aut* Tribunus militum
TR.PL.	Tribunus plebis
TR.PL.DESS.	Tribuni plebis designati
TR.P *seu* TRIB.POT.	Tribuniciapotestate
TRIB.SVCC.	Tribus Succusana.
TRO.	Tromentina, *scilicet tribu*
TRIVN.PPP.	Triũ Publiorũ, *forsan*
TVL.	Tullus, *prænomen*
TVR.	Turma
Θ &	*Nomimibus præpositum*, mortuum *siue* mortuam *significat*
Θ.K.	Θεοῖς κατα χθονίοις.
V.	Volerus, Volusus, *siue* Vopiscus, *prænomen*
V.	*Nomimibus propriis in sepulchralibus aliquãdo præpositum*, viuum *denotat*
V.F.	Victrix fidelis. *Legionum epitheta*
V.F.	Viuens, *aut* Viuus, *seu* Viua fecit
V.F.S.ET.S.	Viuẽs fecit sibi & suos
V.P.	Viuens posuit.
V.B.	Viro bono
V.C. & $\overline{V.C}$.	Vir clarus, *aut* clarissimus.
V.E.	Vir egregi⁹, *aut* excellẽs
V.P. & $\overline{V.P}$.	Vir Patricius *seu* præfectus
V.P.P.P.H.	Vir præfectus, Præses, prouinciæ Hispanię.
V.E.FL.AVG.PP.	Vir excellens, *aut* egregius, Flamen Augusti, *siue* Augustalis, perpetu⁹
V.S.	Votum soluit
V.L.S.	Votum libens soluit
V.S.L.M.	Votum soluit libẽs merito
V.S.P.L.L.M.	Votum soluit publicè, libens meritò, aliorum enim L. superfluum esse reor
V.S.C.	Votum solui, *aut* soluẽdum curauit
V.S.	Voto suscepto
V.DD.	Voto dedicatum
V.S.$\overline{I}$.	Vice sacra iudicans
V.V.	Valens Victrix, *siue* Valeria Victrix. *Legionum epitheta*
V.V.	Virgini Vestali
V.V.MAX.	Virgini Vestali maximę
V.V.ET.V.	Valentini veterani & veteres
VV.CC.	Viri clarissimi, & Virorum clarissimorum
V.V.E.	Vobis visum erit
VAL.BYZAC.	Valeriæ Byzacenæ
VEIEN.	Veientina, *tribu scilicet*
VEL.	Velina, *tribu videlicet*
VET.	Veturia, *nempe tribu*
VET.	Veteranus
VET.AVG.N.	Veteranus Augusti nostri
VET.LEG.$\overline{II}$.	Veteranus Legionis secundæ
VIC.S.	Victoria Sicula.
VIR.DIAN.	Virgini Dianæ
VOL.	Volusus, *prænomen*
VOL.F.	Volusi filius
VOL.N.	Volusi nepos
VOLT.	Voltina *tribu scilicet*
VOT.	Voltinia, *tribu videlicet*
VOT.P.SVSC.	Voto publicè suscepto
VOT.P.SVSC.PR.SAL.ET RED.LO.M.SAC.	Voto publicè suscepto pro salute & reditu Ioui optimo Maximo sacrum
VOT.S.PR.R.CAES.	Voto suscepto pro reditu Cæsaris
V.PR.RE.CAE.	Voto pro reditu Cęsaris
VOT.V.	Votis quinquennalibus
VOT.Q.Q.MVL.X.	Votis quinquennalibus, multis decennalibus

VOT.X.FEL.	
VOT.XX.MVLT.XXX.	Votis vicēnalibus, multis tricennalibus.
VI.VIR.	Sexuir, *aut* Seuir.
VI.VIR.AVG.	Sexuir Augustalis.
VI.VIR.VRB.	Sexuir Vrbini.
VI.VIR.EPVL.	Septemuir epulonum.
VIII.VIR.	Octumuir.
VIII.VIR.II.Q.Q.	Octumuir iterum Quinquennalicius.
VIII.VIR.III. AER.SAT.	Octumuir tertium ærarij Saturni.
VIX.A.LIIX.	Vixit annis quinquaginta octo.
Φ.AN.& Θ.A.	Vixit annis, *vel* mortuus est anno.
X.	Decimus, *prænomen.*
X.Vir.	Decemuir.
X.VIR.AG.D.A.TR.IVD.	Decemuir agris dandis ac tributis iudicandis.
XV.VIR.S.F.	Quindecimuir sacris faciundis.
XX.HIER.	Vigesimæ hæreditariū.

Denarij notæ sunt, pro XXX.

Numerorum notæ, antiquitus magis quàm nunc vsurpatæ.

IV.	*Pro* IIII.
IIIIL	*pro* VI.
IIX.	*pro* VIII.
XIIX.	*pro* XVIII.
XXXX.	*pro* XL.
XXC.	*pro* LXXX.
CD. *siue* CƆ.	*pro* CCCC.
D. *vel* Ɔ.	*pro* CCCCC.
M.	*pro* M. Mille.
∞.	*pro* Mille.
cIↃ vel .	*pro* Mille.
∞IↃ.	Quatuor millia.
aut .	Quinque millia.
aut Φ	Decem millia.
aut Φ	Quindecim millia, & sic deinceps.

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI TRACTATVS DE COMPVTO, VEL LOQVELA PER GESTVM DIGITORVM.

DE Temporum Ratione, Domino iuuante, dicturi necessarium duximus, vtilissimam primo, promptissimámque flexus digitorum paucis prænostrare solertiam. vt, cùm maximam computandi facultatem dederimus, tum promptiores legentium ingenio ad inuestigandam, dilucidandámque computando seriem temporum veniamus. Neque enim contemnenda, paruipendendáque est Regula, cuius omnes penè Sacræ expositores Scripturæ non minus quàm literarum figuras monstrantur amplexi. Denique & multi alij alias, & ipse Diuinæ interpres Historiæ Hieronymus in Euangelicæ tractatu sententiæ huius adiumentum disciplinæ non dubitauit assumere. Centesimus inquit, & Sexagesimus, & Trigesimus fructus, quanquam de vna terra, & de vna semente nascatur, tamen multum differt in numero. Triginta referuntur ad Nuptias, nam & ipsa digitorum coniunctio quasi molli osculo complexans se, & fœderans, maritum pingit, & coniugem. Sexaginta verò ad Viduas, eo quòd in angustia, & tribulatione sunt positæ. vnde & superiori digito deprimuntur. Quantóque maior est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto maius est præmium. Porrò Centesimus numerus (diligenter quæso lector attende) de sinistra trâsfertur in dexteram. Et eisdem quidem digitis, (sed non eadem manu) quibus in lęua Nuptæ significantur, & Viduæ.

Circulum faciens exprimit virginitatis coronam.

Cùm ergo dicis Vnum, minimum in lęua digitum inflectens in medium palmæ arctum infigas.

Cum dicis II, secundum à minimo ibidem impones.

Cum dicis III, tertiū similiter inflectes.

Cum dicis IIII, minimum leuabis.

Cùm dicis V, secundum à minimo similiter eriges.

Cum dicis VI, tertium nihilominus eleuabis, medio dūraxat solo, qui medicus appellatur, in medium palmæ fixo.

Cū dicis VII, minimū solū super palmæ radicem, cęteris interim leuatis, impones.

Iuxta quem, cum dicis VIII, medicum.

Cum dicis VIIII, impudicum é regione compones.

Cum

Cum dicis X, vnguem indicis in medio figes arctu pollicis.

Cum dicis XX, summitatem impudici inter nodos indicis, & pollicis arctè figes.

Cùm dicis XXX. vngues indicis, & pollicis blando coniunges amplexu.

Cùm dicis XL, interior pollicis lateri, vel dorso indicis superduces ambobus dūtaxat erectis.

Cùm dicis L, pollicem exteriore arctu instar Græcè literæ *ſ* curuatum ad palmā inclinabis.

Cùm dicis LX, pollicem, vt suprà curuatū indice circumflexo diligenter à fronte præcinges.

Cùm dicis LXX. indicem, vt suprà, circūflexum pollice in longum extenso implebis, vngue videlicet in mediū indicis arctum fixo.

Cùm dicis LXXX, indicem, vt suprà, circūflexum pollice in longum extenso implebis, vngue illius erecto trās medium indicis arctum.

Cùm dicis XC, indicis inflexi vnguem radici pollicis erecti infiges.

Atque hactenus in læua.

CENTVM verò in dextera, quomodo in læua X. facies.

CC. in dextera, quo modo XX. in læua.

Eodem modo cætera vsque DCCCC. (ua.

Itē mille in dextera, quo modo vnū in lę-

Duo millia in dextera, quo modo II. in læua.

III. in dextera, quo modo III. in læua. Et cętera vsque ad nouem millia.

Porrò x. cùm dices, læuam in medio pectoris supinam appones, digitis tātùm ad cælum erectis.

XX. cùm dicis, eandem pectori expāsam latè superpones.

XXX. cum dicis, eadē prona, sed erecta, pollicē cartilagini medij pectoris immittes.

XL. cùm dices, eandem in vmbilico erectā supinabis.

L. cùm dicis, eiusdem pronæ, sed erectæ pollicem in vmbilico pones.

LX. cùm dices, eandem prona femur læuū desuper comprehendes.

LXX. cùm dicis, eandem supinam femori superimpones.

LXXX. cùm dicis, eandem pronam femori superimpones.

XC. cùm dicis, eandem lumbos apprehēdes, pollice ad inguina verso.

At verò C, & CC, Et cętera vsq; ad DCCCC. eodem, quo diximus ordine, in dextera corporis parte complebis.

Decies autē centena millia cùm dicis, ambas sibi manus in rectis sibi inuicem digitis implicabis.

Est & alter modi computus articulatim currens, qui, quoniam specialiter ad Paschatis rationem pertinet, cùm ad hanc ex ordine ventum fuerit, opportunius explicabitur.

Cuius ordo ludi, vel loquelæ talis est.

Cùm primam Alphabeti literam intimare cupis, vnum manu teneto. Cùm secundam, II. Cùm tertiam III. Et sic ex ordine cæteras, verbi gratia, si amicū inter insidiatores positu, vt cautè se agas, admonere desideras, III, & I, & XX, & XVIIII, & V & I, & VII, & V. digitis ostēde Huius nanque ordinis (cautè age) significant. Potest & ita scribi, si causa secretior exigat. Sed hoc Græcorū computo, literisque facilius discisimul, atque agi possunt. Qui non, vt Latini, paucis iisdémque geminatis, suos numeros solent exprimere literis. Verùm toto Alphabeti charactere in numerosum ordinem figuras extendunt. Tres, qui plus sunt, numeros notis singulis depingūt, eundem penè numeri, figurandique scribendi Alphabeti ordinem sequentes hoc modo, α, β, γ, δ, ι. & cætera id est I. II. III. IIII. V. Qui & ideò mox numeros digitis significare didicerunt, nulla instāte mora literas quoque pariter iisdem præfigere sciunt. Verùm hæc hactenus. Nunc ad ordinem Vnciarum, & rationem, quantum ipse temporum cōditor, ordinatórq; Dominus adiuuare dignabit, exponendum veniamus.

EIVSDEM DE RATIONE VNCIARVM.

Vnciarum quoque diuisionem nosse, quę nō minus tēporibus, rebúsve aliis, quàm minus est apta cōputandis nō ignobilis intētio est, quibus quia & dispersæ passim historię, & ipsa sacra scriptura vtitur, nomina pariter, & figuras earū paucis affigere curauimus.

V	Libra, vel As, vel Assis,	XII	vnciæ.
⸗	Deunx, siue Labus,	XI	vnciæ.
⸗	Deunx, vel Dextans,	X	vnciæ.
⸗	Dodrans, siue Doras,	VIIII	vnciæ.
⸗	Bes, siue Bisse,	VIII.	vnciæ.
⸗	Septunx, siue Septus.	VII,	vnciæ.

S Semis,
Quinquunx, siue cingus,
Triens, siue Tras,
Quadrans, siue Quadras,
Sextans, Siue Sextas,
Sexcuns, siue Sexcuncia,
Vncia,
Semuncia,
Duæ Sextulæ, siue Sesclæ, id est, Tertia pars vnciæ.
Sicilicus,
Sextula, siue Sesclæ,
Scrupulus,

VI vnciæ.
V vnciæ.
IIII vnciæ
III vnciæ.
II vnciæ.
vna Vncia & semis.
XXIIII Scrupuli
XII Scrupuli.
VIII Scrupuli.
VI Scrupuli.
II Scrupuli.
Sexilicæ.

Hæc inquam ponderum vocabula, vel characteres non modò ad pecuniam mẽsurandam, verùm ad quæuis corpora, siue tempora dimetienda cõueniunt. Vnde & ratio & mos obtinuit, vt in cautione computorum pueri vnum, & duo sæpius asse, & dipondio mutent. Item Tressis, Quartussis, Quinquussis, Sextussis, Septussis, & cætera huiusmodi, quasi tres asses. IIII. asses. V. asses. VI. asses. VII. asses proferant, & in eundem modum sequentia numerorum quãplurima. Siue igitur horam vnam, siue diẽ integrum, siue mensem, siue annum, seu certè aliud aliquid maius, minúsve temporis spatiũ in xij. partire vis ipsa xij. pars vncia est. Reliquas vndecim, deuncẽ appellant. Si in sex partire vis, sexta pars sextãs, reliquæ Dextãs. vel, vt alij Distas vocitantur. Si in quatuor, quarta pars Quadrantis nomẽ, residuę tres Dodrãtis accipiunt, & huius disciplinæ: regula soluitur, quæ & plerosque turbat imperitos. Quia Philippus in expositione beati Iob, Æstum maris Oceani quotidie bis venire describẽs, adiũxerit hũc vnius æquinoctialis Dodrãte trãsmisso tardius sine intermissione, siue die venire, siue nocte. Porrò, si p tria quid diuidere cupis, tertiã partẽ Trientẽ, residuas Bissem nuncupabis. Si per duo, dimidiũ semis appellatur, sic & cætera quæ verbo melius colloquentis, quàm scribentis stilo disci pariter & doceri queunt. Itẽ de corporibus, siue milliariũ, siue stadiũ, siue iugerũ, siue perticã, siue etiã cubitum, pedémve, aut palmũ partire habes opus, præfata ratione facies. Denique & in Exodo, dimidiũ Cubiti Semis appellatur, narrãte Mose, quod habuerit arca testaméti, duos semis cubitos longitudinis, & cubitũm, ac semissem altitudinis. Et in Euãgelio quarta pars totius mũdani corporis, id est, Terra mysticè Quadrantis nomine censeatur, cùm mittendo in pœnã peccatori dicitur, Non exies inde donec reddas nouissimum Quadrantem, id est, Donec luas terrena peccata, vt Beatus exponit Augustinus.

TESTIMONIA VETERVM QVAE AD HVNC BEDAE TRACTATUM intelligendum pertinent, petẽda ex Plutarcho initio Apopthegmatũ Regum, & Impp.

Ex Macrobio Saturna. Lib. primo.
Ex Plinio Natur. histor. Lib. XXXIIII. Cap. VII.
Ex Apuleio Apologia secunda.
Ex Quintiliano Orator. Inst. lib. I.
Ex Iuuenalis Satyra decima.
Atque suos iã dextra computat annos.

FINIS.

NOTÆ

NOTAE IN MARCVM TERENTIVM VARRONEM DE LINGVA LATINA.

LIBER PRIMVS.

DE LINGVA Latina ad M. Tullium Ciceronem liber quartus. Alii legunt, De lingua Latina, de disciplina originum verborũ ad Ciceronem incipit liber priprimus Potest ita legi, M. Terentii Varronis de lingua Latina liber quartus, qui est de verborum originibus ad Ciceronem liber primus. Quam lectionem ausim pro vera affirmare. Constat enim omne opus de lingua Latina in tres partes à Varrone distributũ, Etymologicẽ, Declinationẽ & Syntaxin: duásque posteriores partes septimo, ac deinceps, libris explicari. Primã verò, eámque bipartitã, sex libris cõtineri, quorum tres priores P. Septimio quæstori: posteriores Ciceroni inscripti. Illos quidẽ, de disciplina originis fuisse, in queis singulis per se libris, quę cõtra etymologiam, quæ pro Etymologia, quæ ad eius formã pertinerent à Varrone disputantur. Hos autem de verborum origine fuisse, quibus quæ vocabula locorum ac temporum ex scriptis veterum qui prosa oratione scripserũt, excerpta essent, quarto & quinto: vt & sexto, earundem affectionum vocabula ex poetarum libris selecta, Varro explicauit. Ac proinde hic liber quartus est de lingua Latina: primus autem de verborum originibus.

A pertendendo) cur non potius à pertineo, pertinaciam, quam à pertẽdo, declinat, cùm à teneo tenaciã dicamus. Plautus Captiuis, Tenáxne eius pater? PH. Imò edepol pertinax. Ea fortasse ratio esse potest, quod plerũque pertẽdere significat idẽ ac pertinacem esse, vt apud Terentium Eunucho, act. 1. Scen. 1. Pertendens gnauiter: Propertium, pertendens animo. Cæterùm vt à peruicacia differat pertinacia, vide Nonium in Peruicacia.

In quo non debet pertendi) ac proinde Nonio Peruicacia, interdum bonarum rerum perseuerantia: Pertinacia, semper malarum dicitur. Glossis pertinax φιλόνεικος, φίλορις, δυσέριστος καὶ φιλέριστος. Glossis meis manuscriptis impudens, obstinatus, durus. tametsi plerisque vt & eædẽ glossæ testantur. Pertinacia sit idem quod perseuerantia. vnde Glossis excusis Pertinacia ἐγκράτεια, φιλονεικία.

At pertendit) pertenditur. Vertr. id Gręci ὑπερδιατείνεσθαι. Glossę manuscriptę imminere: ego verò, immorari.

Scrutantur) scrutamur.

Περὶ σημαινομένων) id est de significationibus.

Quasdam) quædam.

Cuncta) alij, certa: non necessariò. Cuncta enim hic, integra, non mutila, non mutata.

Vt hostis) idem penè Cicero 1. offic.

COLVMNA 4.

Vetustas non pauca deprauat) Vetustas interdum etiam sumitur pro diuturnitate tẽporis in futurum. Cicero, hoc nulla vnquam vetustas obruet.

Non pauca deprauat) pauca non deprauat. T. id est pauca retinet integra.

Fugitiua sedulitas Mutij & Bruti retrahere nequit) Sic Terentius, fugitiuum retrahã argentum: & Varro 1. de re rustica, Fugitiuarius, qui fugitiuos sequitur, vt retrahat, adde quæ scripsi ad legem 18. in verbo fugitiuarius. ff. de præscriptis verbis.

Non si non potuero) non si potuero: T.

Si quiuero) si quæro, alii si quiero.

In tramitibus) intrantibus.

Possent) possint.

Propter bis quaternas causas, &c.) alii, propter quaternas caussas: alii, propter has quatuor caussas: alii, propter ternas caussas, alii, propter has quaternas caussas. Vertranius Maurus hanc vocem, Commutationem, de-

lendam existimat hoc loco, artationis seu arctationis vocabulo correptionem dictionis intelligens. Turnebus putat mutationē vocabulis accidere vel litterarum, vel syllabarum causa. Eam, quæ ex literis accidit mutationem, quadrupliciter fieri, demptione, additione, artatione, cōmutatione. Quæ in syllabis, productione, demptione, additione, artatione: atque ita, non malè hic legi, propter bis quaternas causſas. Qua forma libro 7. infrà, libros faciam bis ternos. Verùm propiùs consideranti, locus deprauatus ita restituendus mihi videtur. Propter has quinque causſas, litterarum enim, item syllabarum fit dēptione aut additione: & propter earum artationem, productionem aut commutationem. Nam Fabius libro 1. has quinque mutationis causſas in vocabuleis enumerat. Si corripiantur, si porrigantur, si quid illis adiiciatur, si detrahatur, si permutentur litteræ vel syllabæ. Dicam apertiùs: dictiones singulas maximè mutari, si littera vel syllaba illis vel adiiciatur, vel dematur, vel ex vno loco in aliū mutetur. Vel ex breui longa: vel ex longa breuis, efficiatur. Totidem enim mutationem causſæ accidunt.

Artationem) attractionem. Ita veteres legunt, superfluè: cùm attractio litterę vel syllabæ nihil aliud sit, quàm vel litteræ vel syllabæ additio, de qua immediatè dictum est. Proinde Vertranius legit, arctationem, eo vocabulo syllabæ potiùs quàm litteræ correptionem intelligens. Tametsi interdum artare significet replere, vt apud Ciceronem pro Rabirio. Vt econtrario Augustum, idem quod plenum ac densum, apud Tibullum. Turnebus verò tractationem legit, ídque interpretatur traiectionem & trāspositionem. Alij alternationem: alij alterationem legūt. Ego excusæ nihil necessariò mutandum censeo.

Idem enim arctum quòd arctum) Artationi productionem ac latitudinem opponit.

Hæc commorandum esse modo non putari) hic admonendum. A. commonendum. V. & S. commemorandum, Ver.

Expediam) expendam.

Quatuor explicandi gradus, &c.) quatuor explicandi gradus. Infimus in quo &c.

Aerifodinæ) Aurifodinæ. V. Arefodinæ M. S. Cretifodinæ. M.S.

Viocurrus) Vnoculus, malè. legendum est, viocurus. Significat autem viarum publicarum curatorē, de quo in l. 2. in fin. ff. de cloacis. Paulus 5. sentent. 6. §. 2. qui publicis operibus procurat l. 2. §. 17. Ne quid in loco publico: l. 2. ff. de via publica.

Confinxerit) quod finxerit.

Rudentisibilus) in epistola Cœlij legitur Rudentum sibilus: malè. Rudentisibilus enim Pacuuius ita confixit, vt alibi Curui frontem: vt & Lucillius Repandirostrum, Cortinipotentem, Hippocampelephantocamelos. Laberius reciprocicornem, lanicutem, vestitrahum, & Aristophanes innumera huiusmodi.

Incuruiceruicum pecus) idem apud Quintilianum 1. c. 10.

Chlamyde contorta clupeat brachium) Verba Pacuuij in Hermiona. Apud Nonium legitur clypeat: pro quo Liuius dixit paludamēto circum læuum brachium impetum facit. Est autem hic obiter notandum peregrinātes, chlamydem sumere solitos. Vide Plaut. in Mercatore.

Philosophia ascendens) descendens.

Vbi est aditus & initia regis) aditus ad initia rei A. alij, aditus & initia regiæ. Turnebus ita, Et initia regis, eo sensu, qui ad quartum gradum peruenerint, ij reges fuerint. Nam & ita Horatius, Rex eris, si rectè facies. Auso. erit rex, qui faciet rectè. Plautus, Rex sum si illum attigero.

Scientiam ad opinionem aucupabor, quod etiā nonnunquam, &c.) id est, quid opiner, dicam. Nam in nostra valetudine opinionem interdum medici sequi solent.

Colvmna 5.

Secundum non præteribo) secundum præteribo, vel eo sensu: Si gradum summum non ascendo, tamen secundum prætergrediar. Turnebus verò sic: Non solùm ad Aristophanis & Cratetis Grammaticorum lucernam hoc elucubro, sed ad Cleanthis, qui fuit Philosophus: quasi diceret, non modò vt grammaticus, sed vt Philosophus has verborum origines expediam. Solebant enim philosophi, maximè Stoici, ad ineptias vsque verborum origines enucleare. Quod cùm Cicero faciebat, dicebat se Stoicorū ineptias imitari. Huic interpretationi fauet quod sequitur in M.S. Volui præterire eos, qui poetarum modò verba, vt sint ficta, expediunt.

Nolui præterire eos) Volui præterire eos M. S. T. Hoc enim vult Varro, se voluisse vltra quosdam grammaticos progredi, qui nuda ac sola poetarum verba, vtcunque sint ficta, expediunt. Vnde mox adiicit, se non tātùm in Ennij verba (Ennij vocabulo veteres poetas intelligens) sed & antiqua ac prisca à Latini etiam regis temporibus deducta, inquisiturum. Neque probo quod quidam hic accipiunt poetarum modo, pro poetarum more.

Expediunt) expendunt.

Non enim videbatur consentaneū quærere me in eo verbo, quod finxisset Ennius, causā negligere quod antè rex Latinus fecisset) Ennius, causa ri: negligere &c. Scal. Si ita est, nō quærere etiam,

tiã vt superfluũ, dispungendũ est, sed excusse vt apertæ satis, nihil mutandum censeo: ait enim Varro, non esse consentaneum poeticorum tãtùm verborum origines scrutari, priscorum verò originationem negligere.

An non potiùs mea verba) An non potiùs vsitata verba.

Obliuia) id est obsoleta, ignota quorum Latini obliuiscebantur.

De obliueis relinquam quorũ partem, cùm ita inuenerim, vt opinor, scribam) partim, quo ita inuenerim, ita opinor, scribam. T. ita restituo, De obliueis reliquã eorũ partem, cùm ita euenerit, vt opinor, scribam. Vt hoc Varro velle videatur, obliuiorũ verborum quędam nõ omnino ac penitus obliuia, sed quasi de his prout res ita ac sermo tulerit, etiam ex sui ingenij sententia quædam dicturum: alia, prætermissurum: at non illa quę etsi rarò, sunt tamen in vsu aliquo.

Pythagoras) v. Aristot. Ethyc. & Physic.

Initia) Principia A.

Vt omnia fere) vt adeò ferè. A.

Quin fuerit motus) quin fuerint motus. MS T.

Eius enim interuallum) eius annum interuallum MS. T.

Initiorũ quadriga) quadrigas quadripartitionẽ per translationem vocat. Propriè quadriga. Glossis τέθριππον quadrigum πεντάζυγον quadrigæ πεντάπωλία.

Quare quatuor) Quare quod quatuor. A.

Quatuor genera rerum, totidem verborum.) Idem Varro lib. 20. rerum humanarum (vel vt ibidem quidam legunt Rhetoricorum) apud Nonium in Quadrifariam, quæ ad mortales pertinent, quadrifariam dispertierim, in homines, in loca, in tempora, in res.

Horum enim) harum enim MS. Vtrunque mendosè A. nisi legas, minimum horum.

De his locis) de quibus locis MS. T.

Sed quæ) si quæ.

Quæ radices) quod radices.

Fines suos) fines suos.

Sæpe enim ad limitem arboris radices, sub vicini prodierunt segetes) vel, sub vicinas protriuerunt segetes: vel ita, arboris radices subuicinæ protriuerunt segetes. arbores dixit vel radices subuicinas proterere plerunque segetes alterius.

Incipiam de locis, sub ipsius loci origine) id est dicturus de vocabuleis locorum ab originatione huius vocabuli, locus, incipiam.

Vt nunc dicunt conlocatum) τὸ nunc, non frustrà adiectum à Varrone. Nam antea Varronis ætatem dicebant locatum, non vt nunc, conlocatum.

Apud Plautum in Aulularia.

Tutiam habeo) v. Nonium in Locandi significatione: Virginem habeo: ita apud ipsum Plautum in Aulularia.

Cassam dote) dote cassam. ita apud ipsum Plautum loco superiore.

Trita) alij terea: ali terea: alij Græca, alii Treca: alij Creta: alii Thrace: alii Thressa. Scaliger legit, Tritaui.

Fanum in cuius muro locaui) fanum intumũ locaui V. fanum in ciuium muro. T. in cuius mœro liberi fanum locaui S.

Vbi quidquam) vbi quidque MS. T.

Quod vsque id emitur) quod vsque, id emit. V. Quod vsque idẽ, vt TS. eo sensu, non antè conquiescit, quàm locatus est publicano: Vt hæc verba vel ad Præconem (qui semper vagatur donec repererit pretium) vel ad mercedem quæ semper ὑπωλάζει referantur: eóque significatu. Plaut. dixit, It ad me lucrum.

Locarium) quòd & solarium in l. 15. ff. qui potiores: Græci τοπαπικόν.

Quod datur in stabulo & taberna vbi consistant) quod datur in stabulo & taberna vti consistant. Sic in l. 15. 1. ff. locati, ibi stabulum vel vbi greges eius stare oporteat.

Loci muliebres) honestè, pro vtero & natura mulieris: vt & apud Catonem & Lucretium. Dioscorides 1. πόπυς dixit.

Columna 6.

Cælum dicitur duobus modis) pro eo scilicet in quo sunt fixa sidera & pro aere, ita in iure Instit. de iure naturali animalia quę in cœlo: pro quo Theophilus τὰ ἀναίσια.

Nam & Asia) Nam vt Asia MS. T. Duas autem hic orbis partes facit, tametsi Salustio teste, in Iugurtha, plerique tertiam posuere Africam.

Asia dicitur pars prioris Asiæ) ea Asia minor dicitur intra Taurum sita.

In qua est Ionia & prouincia nostra Cilicia) τὸ Cilicia dispungendum. nec enim Cilicia minoris Asiæ pars v. Ciceronem pro Flacco, & Strabonem.

Pars eius summum) pars eius, summum T.

Demonstrat cùm dicit) cùm demonstrat dicit. T.

Hoc vide, &c.) Versus Pacuuii Trochaicus.

Memorant) memorant Graij aera. T. atque ita versus erit absolutus.

Lucretius suorum & vnius viginti librorum initium fecit hoc) Si is numerus librorum Lucretij fuit, aut eius epitomen aut reliquias tantùm: aut alterius Lucretij opus habemus: alterius, inquam, fortasse eius qui amatorio poculo in furorem versus per dilucida interualla libros cõscripsit emendatos, posteà à Cicerone: natus ab eo vndecim annis: à Varrone 24.

Aelius Gallus) Ælius M.S. Stillonem intelligit: quanquam & Ælius Gallus de significatione verborum, quæ ad ius pertinent, scripserit.

Non malè, quod posterior Aelius multò potiùs cælare à cœlo: quàm cœlum à celando) Atqui Plinius ex Varrone probat, cœlum à celãdo dictum. Ea re, Scaliger hunc locum ita emendat, quòd post reor multò potiùs celare à cęlo quàm cœlum à celando. Ego verò ita lego, non malè, quòd postremò Ælius (tradit scilicet) multò potiùs celare, &c. eo sẽsu, Ælij Galli: duæ de cœli originatione sententię non probandæ. Nam à prima, qua cœlum à cælando (Græci τορθύειν) putat dici, Aelius tãdem desciuit propterea quòd idẽ putat cælare potiùs à cœlo: quàm cœlum à celando dici. Secunda item eius opinio falsa, cœlum ideò dici, quòd diu minimè cælatur, id est occultatur. nã & interdiu & noctu cælatur.

A chao cauum) à chao couum M.S. fortasse cohum: nam & ita Festus, alij etiam à κοῖλον deducunt.

Andromacha) Andromeda. S. Vt sint Anapesti ex Andromeda Ennij.

Noctique caua) Andromacha: Nocti quæ caua. A.T. alij, pro nocti legunt noctu. Hi autem Anapesti hoc modo restitui possunt, nocti, Quæ caua cœli, signi tenentibus confici bigis.

Cauationem) alij rationem, alij notionem, alij nationem. Turneb. procreationem (Cœlum enim omnia Ennio generat) alii adgnationem, alii adnationem legunt.

Cœli ingentes fornices) Sic Varro in Menippea, Cœli, cauernas dixit: & vetus poeta cortinam. sed tamen fornicis vocabulum hac significatione impropriè sumi: Cicero 3. de Oratore existimat.

Vt à cauo, cauea, cauile) Pro cauile alij legũt caulliæ: alii cauille, alii caulę (quo sensu Lucretius caulas corporis pro meatibus corporis vsurpauit) Turnebus cauile pro cauillatione hic sumi arbitratur. quid si cauernæ.

Conuallis, cauata vallis) hæc duo cauata vallis ineptum glossema. S. Glossis conuallis μεσοφαράγγιον.

Et cauere cautione) caue cautio vel cauatæ cauitione. V. cauete cauitiones M. S. T. & cauedium. S. Ego, verba priscæ formulę aut legis hic laudari non puto: ita tamen restituo: & casæ, à cauatione. id ita esse vel Festus in casa, mihi concesserit.

Vt cauum sit ortum, vnde omnia apud Hesiodum, à chao cauum cœlum) vt cauum sit ortũ, vnde omnia apud Hesiodum à chao: à cauo, cœlum.

Territorium) v. l. 239. §. 8. ff. de verborum signification. Ciceronem in Verrem, Frontinum, Siculum, Flaccum, Glossis Territorium ἀγρὸς, ἐπικολωνία, ἐπιτείχισμα, ἐνορία πλαχόρος.

Termentarium) extermentarium. V. malè hic obiter notandum, Termentum Plauto detrimentum esse, teste Festo. Est & Glossis Tersorium ἐκμαγεῖον, quod & alibi Tergorium.

Triuolum, quo teritur) Tribulum, quo teritur. quidam ita legunt, non malè. Nã & Tribulum legitur apud Varronem 1. de re rustica & Nonium. Veteres etiam dixêre, Tribulam in fœminino. Virgil. 1. Georg 2. Columell. 21. vnde Tribulare apud Catonem pro agitare: hinc etiam Trebla Catoni.

Fines agrorum termini) v. titul. finium reg. & Titul. de Termino moto.

Limitare iter) limitaneum iter, militare iter. Vertr. (nam & militaris via Ciceroni, Higino, Columellæ malè. Limitare iter, est semita modica, quæ relinquitur inter duo confinia lata pedes quinque ex duodecim tabularum præscripto, de quo dixi ad l. quinque Pedum. C. Finium regundor.

Termini cùm in Latio) alii, quàm is in Latio: alij, cuius & Latio: alii cùm in Latino: alii cùm Terminus in Latio. T.

Termen) alii termon: alii termo. T. quidam terminia.

τέρμα) τέρμονα. T. Glossæ Termini τέρμονες, Termino τερματίζω.

Via quidem) Via siquidem. A.

Quæ sola teri possint) quæ solo teri possint. Scal. Lucretius, Loca nullius antè trita solo. Solum, infimum pedum calcaneum. Plautus, Qui auro habent suppactum solum.

Pinsibant) pinsabant. A. Pisabant apud Nonium. alii pinsebant quo modo Ennius annal. 10. pinsebant terram genibus.

Ab eo qui Romanus combustus est) alii legũt, ab eo quod Romanus Romæ non combustus: alii, quo ad Romæ, eo sensu, mortuo nõ combusto, vel combusto, osse tamen eius excepto, ad purgandam familiam, nec sepulto, familia funesta manet. Cætera vide apud Seruium libro 6. Aeneid. Cicero 2. de legib. Varronem 3. de vita populi Romani, & Nonium in Anthraciis. de sepulturæ veteris ratione. Quod ad penultimam lectionem attinet, ea Vertranio placet, displicet Scaligero. Nam etiãsi Romæ nõ fuisset combustus, non dicebatur humatus, antequam iusta soluta fuissent. neque propriè situs nisi posita inscriptione. Ante Nouendiale sacrum supra terram esse dicebatur: vbi comburebatur locus vstrina: cùm conditus, funus: post denicale sacrum, humatus: vbi humatus, sepultus.

Aut si os exceptum mortui) digitum ad eam

eam rem abscindi testatur Festus: id genus Februi exuerrias, vel exuerræ Festo in Euerriator.

Colvmna 7.

Et dicitur humilior, quæ ad humum sunt, aut à re Vt Sabini & Lucani] Et dicitur humilior, quæ ad humum, vt Sabini vt Lucani. V. Et dicitur humilior, demissior, infimus, humillimus, Turn vt hoc modo coniungantur, voci, humilior, ea quæ pòst sequūtur, ibi, vbi nunc est Roma Septimontium, Scal. ita legit. Sunt quæ ab humo, vt Apulia & Latium: aut declinata ab hominibus, & Sabini & Lucani; Vtrumque vt Hetruria & Thusci, eo sensu: ab humo Hetruriam, ab hominibus Thuscos dici. Idem paulò antè sic legit, Et dicitur humilior, hinc vbi nunc est Roma Septimontium. Et pòst, Sunt quæ ab humo vt Apulia & Latium. alioquin, funesta non dicitur humilior, sed mortuus potius. Idem alio loco notat posse & hunc locum ita legi, & dicitur situs.

Latium Vtrumque] nouum & vetus Latium intelligit: alij tamen legunt, Latium aut vtrunque.

Qua regnum fuit Latini Vniuersus ager dictus Latium] dictus Latius V. T. vt aruus apud Plaut. Potest ita legi, dictus Latinus, vt & infra à Prænestе Prænestinus, Aricia Aricinus.

Vt nostri augures publicè dixerunt] publicei. V. S. Cicero. publici augures videntur.

Ab Romulo] à Romo. V. T.

feruntur auspicia] seruntur auspicia. V. T.

Eo enim ex agro Romano primum progrediebatur] alij, Romam primùm. Scaliger ita legit, Romani primùm progrediebantur.

Gabinus siue peregrinus] Gabinus quoque peregrinus. S.

Secundum hos hospitia habent singularia. Ab reliquo discretus] Secundum quos auspicia habent singularia, alij, secundum hos auspicia habent singularia ab reliquo: alij, secundum quos hospitia habent singularia, ab reliquo discretus.

Ager] Vetus scriptura ita habet, ager dictus est, in qua terra agebant, & vnde quid agebant, aut quo fructus causa: à quo id Græci dicunt ἀγρὸν vt ager, quo agi poterat. Fabius tamen primo & vltimo ridet Varronem cùm ager ab ἄγειν Græco sit, non e contra.

Sic qua agri dictus] Sic agitatus eius. M. S.

In quadratum actus] Vetus scriptura in quadratum actum, & latum & longum est centum & viginti. Turn.

Centuria] vide Columellam. Sic. Flac. Varronem de re rustica.

Vt tribus multiplicata idem tenet] alij legūt tribus partibus. Turnebus verò ita, vt tribus partibus multiplicatæ: vel ita, tribus multiplicatæ.

Qua vehebant Viæ, quo fructus conuehebant Villæ.] Imò quà vehebant primò vehæ, deinde viæ. Item quo fructus vehebant & vnde vehebant; vehiæ: & postea villæ, vide Varron. 1. de re rustic.

Ager cultus à coalescendo] malè à coalescēdo. Varr cultum agrum deducit, cùm potius à coalescendo esse ac dici debeat.

Quod primùm ex agro plano fructus capiebant campus] malè: id enim potius à Græco. Nam Siculi ἱππόδρομον κάμπον vocabant à flexu equorum qui ibi certabant.

A collendo colles] cur non potius à collo, colles.

Saltus &c.] v. l. penult. §. 1. ff. si seruit. vindicetur: l. 25. ff. de pignorat. act. l. 12. ff. de act. empti. l. 8. ff. de instructo. alia est explicatio huius verbi. Nam in assignatione agrorum quatuor centuriæ coniunctæ, saltus. significat aliàs saltus montem ingentem, vt saltus Pyrenæus dixi plenius ad Festum in voce Saltum.

Semen, quod non planè id quod est] alij id quod inde: alij, id quidem vnde. Vertranius. Semen dici putat, quòd se minus fit cùm seritur quàm cùm metitur. Turnebus à semi, quòd sit semiperfectum quiddam, habita ratione ad id quod ex eo prodit.

Alia quæ] alia, quæ M. S. A.

Secta terantur] de tritico id intelligi oportet, non de farre. Far enim non in area, sed in pistrino pinsebatur, atque ex suis folliculis extricabatur: cui vsui pistulæ farrariæ.

Loca in Vrbe pura areæ] Pura, id est non ædificata, vnde locus purus in iure, non ædificatus.

Colvmna. 8.

Ager restibilis, qui restituitur] alia significatione ager restibilis dicitur, qui bis in anno aratur. Cæterùm ea forma restibilis à restituēdo, qua prostibulæ & prostibulū, à prostituendo. Restibilis autem παλιμφυὴς & παλίμβλαστος Græcis. dixi plenius ad Festum.

à Nouando noualis ager] Nouare hìc est arare quod Græci νειοῦν, adde Varronem 1. de re rustic. 18. Plin. 19. quid Noualis terra, vide l. 30. §. 2. ff. de verborum signif. Glossis Nouale νειάσιμον, Noualis terra. νέασις νέαστος.

Noualis ager aruum.] alij ita legunt, noualis ager aruus, vt apud Plaut. non aruus hic sed pascuus est ager. Eadem ratione apud Grammaticos & Varronem, ager aruus dicitur. alij aruum interpretantur agrum aratum nec satum: alij agrum sationalem.

Arationes] Arationes, agri erant publici,

qui aratoribus colendi dabantur (plerunque aratoribus etiam lege publica auferebãtur, & colonis assignabantur. vt Capuanus lege Iulia) ex quibus decumæ siue decimæ (vnde agri decumani dicebantur, iis oppositi qui immunes Ciceroni 4. in Verr. dicuntur) vt ex pascuis agris, scripturæ (Plautus, ob meam pecudem scripturam accepit. vide quæ scripsi ad l.9.Cod.de vectigalibus in verbo Arabarchiæ.) è portubus, portoria, vectigalia populo Romano pendebantur. Cicero pro L. Manilia, Neque ex portu, neque ex decumis, neque ex scriptura vectigal seruari potest: & 4.in Verr. Mercator, arator, an pecuarius. Vbi postea meminit ordinis aratorum, pecuariorum & mercatorum. Et hoc quidem modo aruus & pascuus ager distinguuntur, vt & pecuaria & aratiuncula apud Plautum.

Sustollit.] sustulit. A.

Sulcus &c.] Varro τὸ sulcus, à sustollit deducit, quod melius à Græco ὀλκὰς. Et in libris de re rust. sulcum interpretatur, quà aratrum vomere lacunam facit. Et veteres quinto, sexto & nono sulco serere dicebãt, pro quinquies, sexies, aut nouies serere agrum de sulcis aquariis v. l.1.§ 5.§.9.l.24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ.

quòd ea terra iacta, id est proiecta, porca] alij legunt, porrecta. Sic idem Varro 1. de re rust.29.porcam dictam esse ait, quòd ea seges frumentum porricit. Alij grammatici quòd porriciat, id est prohibeat aquam frumento nocere. Porcas à rusticis liras vocari Columella ait. Cùm inter duos sulcos latius distantes medius cumulus ficam sedem frumentis præbet. De porcis & sulcis aquariis, v. l. 24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. vide Festum.

prata quod sine opere parata] aliter Colum. 11. c. 17. quòd protinus sint parata, nec magnum laborem desiderent. Et Varro 1. de re rustic. prata parata appellant. Fortè pratum à Græco est. Nam apud Græcos πρασιὸν, viride. adde l. 31. ff. de verborum signif adde Festum.

Sine opere] sine opera.

Diuidit in eos agros, cùm scribit Sulpitius] mendosus hic locus videtur Vertranio. Vetus ita habet, Diuidit enim eos eius Sulpitius. Turnebus, diuidit enim eos Sejus Sulpitius. Scal. alludit eò cùm scribit Sulpitius.

Vt rursus capias fructus appellantur rura] Falsò hæc à Varrone. Rura enim potius à Græco ἄρουρα.

Sulpitius.] Iurisconsultus scilicet.

plebei rura largitur ad aream] alij legunt largitatur ad aream. Scal. verò, plebei rura largiuntur adoream, vel plebi rura largitura adoream. Adoream, id est vberes fructus, & prouentus. Id enim Plauto ex aliis authoribus. aliàs ad aream largiri rura, quidàm putant idem esse quòd, agros frumentarios largiri: contra quàm prata ad fœnile. Alij, ad annuas messes largiri. fortè addendum est adarandum. Alioquin aream dictam Festus arbitratur, quasi exaruerit, neque quicquam possit generare.

Prædia dicta: sic & vt prædes à præstando] cùm quid de publico conducebant mancipes & publicani, prædes dabant, qui prædia sua ob eam rem obligarent, teste Cicerone in Verrem, Ac prędia, res ipsæ: prædes, ipsi fideiussores, Asconio. v. Festum in Præs.

quod ea pignori data] pignore dato, alijs eo pignore dato.

publicè mancupes fidē præstant] Publicè mancupi fidem præstent, Vertr.

Vbi nunc est Roma septemmontium demissior infimus locus] vbi nunc est Roma Septimontium nominatum à tot montibus. T. Scaliger in appendice putat citare hîc à Varrone versum Trochaicum cum acrostichide hoc modo, Hîc vbi nunc est Roma, Septemmontium demissior infirmus locus. Quæ verba, Varronis interpretatio mox sequitur, infimus, humilimus. Antea quoque dixi quibusdam videri hæc verba Varronis coniungenda superioribus, vbi de familia funesta agitur.

Terra abiit in nimbos] abit.

Pacuuius, Terra exhalat auram atque auroram humidam atque humectam] Est qui ita restituat, Pacuuius, exhalat auram terram atque auroram humidam atque humectam.

Hinc sudor quiuis deorsum in terra himber] hinc sudor aquæ vis deorsum. A. hinc sudor vdor ei quamuis, V. hinc sudor, vdor. Is quauis deorsum in terram vnde sumi potest puteus. Alij ita legunt, hinc sudor quiuis himber in terra: alij hinc vdor. Aquæ vis in terra himber. Alij, hinc vdor aquæ vis deorsum. hinc terra Vmbria. (Vmbri Diodoro, Solino & aliis ἀπὸ τῆς ὀμβρου) Vel ita, hinc vdor, hinc quæuis deorsum terra, vt humbria humilior. De Vmbria adde Isidorum.

Aeoles dicebant τὸν πύθιον καὶ πότιμον &c.] Æoles dicebant vt πότιμος sic ποτήρ & πότος, vt nunc φρέαρ. T. Æoles dicebant πότιμον, sic potura à potu V. Æoles dicebant ποτέα ἀπὸ τοῦ πότου, non vt nunc φρέαρ. S. alioquin πύθιον non est dictio Græca eo sensu: sic & πότιμος. Illud enim Thucydidi significat templum Pythij Apollinis (non aquam vt perperam putat Hesychius) Hoc verò fluuiũ significat, non puteum. Quinetiam potura. verbum satis insolens.

Puteoli à puteis vel putore.] adde Festum. Strabonem 5. Stephanum de vrbibus.

Vbi in puteis obruebantur homines qui locus publicus extra Exquilias] Horatius de Exquiliis lon-

liis loquens, Hic miseræ plebis stabat commune sepulchrum,&c.plebis dixit,quia is locus sepulturæ inopum in suburbanis destinatus: Culinas appellatum eundem locum Vrbicus scribit.

Puticulos] alij Putiluculos: legendum Puticulos. S.

Quòd inde suspiciunt lumen]quòd antea suscipiunt. A. Quo deinde suscipiunt perpetuò flumen,lacus:Lacunę,in qua ibi aqua.T.quo inde suscipiunt. V. quo inde suscipiunt perpetuò flumen,Lacus,Lacunę.Lama vbi aqua contineri potest S. vt τὸ quo inde fit idem quòd vnde.

Perpetuò lumen]perpetuos lumen V.perpetuo flumen.T.Nisi τὸ Lumen significet funera quæ cum funalibus efferebantur.

Stagnum quod Græcè στάμνον] στέγανον Vertr. στέγνον T.Stagnum à Græco στέγνον S.inde Statinæ seu Statiuæ aquæ,contrariæ perennibus & manantibus.2. Plin. 88. Ego nihil mutandum censeo.Id enim vult Varro, Stagnum à στέμνον deriuari: id enim appellationis habuisse primùm.de Stagno. adde l. 1. §. 4. π. vt in flumine publico.quod restagnare.v.l.1.§.6.π. de aqua & aquæ pluuiæ.l.2.§ 28.π. ne quid in loco publico.

Quod nomen habet primum]habuit primum V.hoc quid sit.dixi.sed quid? Scaliger ita legit,quod non habet rimam.mouetur autem eo quòd Græci vocant στέγνον, id quòd minimè rimosum est & fideliter continet,cui contrarium sit futile.

Stillicidia,fluminaque vt ita fluant cadántque] Stillicidia fluuia, quæ vt ita fluant, cadántque V. Stillicidia, flumina, aquæ vti fluant cadántque S.(sic enim in Senatusconsulto apud Frontinum quominus ea aqua ire,cadere, fluere) inde Caducæ aquæ,quæ ex diuidiis seu Castellis & fistularum manationibus fluebant. Ego ita lego, stillicidia, vti nunc sunt vt ita sint,cadántque. argumento legis 17.§ 3.π. de seruitutibus prædiorum vrbanorum.

Fluit continuè]fluit continuò A.

Qui circum Aternum habitant flumen Amiternini] fortè legendum Amaternini Græci ἀμφιτέρμονες.

Qui aliter facit ex ambitu causam dicit]qui aliter facit indagabili ex ambitu caussam dicit.V.Vertr.ita lego, Qui ad honores iter affectat indagabili &c. vel qui honores ita affectat &c.indagabili ὑπόβινος.

Quot caput] cuius caput.S.

Extra Latium] rectè: oritur enim Tiberis in Tuscis: ideóque nomen eius nō Latinum.

Nihil Latinum, vt quod] Latinum & ignotum vt quod A. malè. nec enim ignota Tiberis origo. Nam à Tiberi Tusco, Tiberis qui antè Albula.vide Festum.

Anceps est historia] id est duplex. sic enim apud Nonium in Anceps.

Dehebrim] alij Tibrim: alij Deheberim.3. Plin.5.

Albulam vocitatum] Albulam appellatum.V.

COLVMNA 9.

Propter Tiberim regē]alij Tiberium legūt ex Liuio. De Tiberi hoc constat. Tiberim, à Tiberi Tusco: à Tiberi, Tiberium regem, Deum Tiberinum,Tiberiûm familiam.

Et Austrum]& Eurum.V.

Europa]vide Festum in Europa.

Manlius] Manilius v. Mallius M S: de Manliorum & Maniliorum familia dixit ad Festum.

Sunt & nomina] multa desunt *quæ ibi ab Sabineis necata armis*] necata armillis: ita lego.

Tarpeium saxum] pars erat montis Tarpei seu Capitolini, vnde nocentes deiiciebantur periuri communiter.Manlius eò etiā deiectus:vt & qui Tribunorum maiestatem violassent, quæ pœna postea legibus vetita. l.25.π.de pœnis. saxum etiam dicebatur simpliciter.Horat.Deiicere è saxo ciues.

Ab eo latè Saturniam terram, vt etiam Ennius appellat] Italiam,Saturniam olim vocatam author Halicarnasseus:eorum oppidum Saturniam illic fuisse vbi Roma,testatur Ennius apud Catonem in Fragmentis Originum. Hinc Virgilius, Ianiculum hinc: illi fuerat Saturnia nomen. T.S.

Quam Iunius scribit] quam Iunius describit,vel de qua Iunius scribit.

Iunius] Gracchanus s. de quo in l.vnica.π. de officio Quæstoris.

Nunc vocant Pandanam]quòd semper pāderetur,ac pateret,teste Verrio.

Ab aduentu hominum] ab aduentu hominum.T.hanc emendationem à Scaligero nō probatam: eò magis admittendā puto, quòd sequentia Varronis verba eam satis euidenter arguunt,ibi paludibus: & pòst, qui aduehebantur ratibus.

Ea qua tum itur Velabrum]ea qua tum descendebant, dicitur Velabrum. ea qua tum dicitur velabrum.V.de qua tum dicitur velabrum.infrà,qua nunc itur velabrum.S.

Vnde ascendebant ad rumā noua via lucus est & sacellum lacum] Vnde escendebant ad imam nouam viam locus sacellus labrum. V. vnde escendebant ad imam nouam viam locus sacer velabrum T. vnde ascendebant ad Rumiam, noua via, vti lucus & sacellum larum.S.

Velaturam facere dicuntur] velaturam facere Varroni lib. de re rustica dicuntur qui

ex plaustrorum vecturis viuunt. Plutarchus, πλὴν δὶ πορθμείου βηλατοῦσιν καλοῦσιν.

Quadrantis ratitis] ratici. V. malè. Quadrans ratitus dicitur Festo & Plinio 38. cap. 3. quòd in eo esset ratis effigies: vt nauis, in asse. Ratitus igitur idem quòd ratem habens, rati insignitus ac notatus. Quin, ex hoc loco notari potest, quadrantem portitoribus solui solitum vt & balneatori. Horat. Iuuenal. vnde balneum, res quadrantaria dicitur Senecæ epist. 87.

Reliqua Vrbis loca discreta, Et Argeorum sacraria in XXVII. *partes Vrbis disposita &c.*] Alij Argeos loca sacris faciendis interpretantur. Alij verò existimant per quatuor tribus Argeos diffusos per XXVII. sacraria: cùm & infrà legatur Primæ regionis quartum sacrarium: & pòst, Argeorum sacellum sextum. Planè Varro hoc dicere videtur, Argeorum sacraria in XXVII. partes vrbis disposita.

Vt Argeorum] cum Argeorum. V.

In XXVII. *partes*] in totidem partes, seculo Varronis, Roma distributa: seculo Augusti, in XIV. teste Dione lib. 55. Plinio, Tacito. P. Victore,

COLVMNA 10.

E queis prima est scripta regio Suburana] vt vltima Arnientis. Cicero in Rullum, describat ab Suburana vsque ad Arnientem.

A cælio] à Cœle. V. alij Cele. Halicarnassius κάλιος.

Cælij] Cœlis. V.

Vicus Tuscus] Ergo Varro putat à Vibenni Tusci copiis in eum locum deductis vicum Tuscum appellari, quòd aliter extat apud Liuium.

Inter eas] inter eos. V.

Mineruium.] Templum Mineruæ, vt Dianium, templum Dianæ.

Cerionia, quod hinc oritur caput Sacræ Viæ] videtur id velle Varro, Cerioniam denominari à κάρα quod caput est Græcis: quasi Carioniam dicas.

Sacræ Viæ] v. Festum in Sacram viam.

Ab Streniæ sacello] ab Stireniæ sacello. V. alij Sereniæ. v. Festum in Sacram viam.

Quotquot mensibus] quot mensibus V. sic Cato c. 43. rei rusticæ, Capita oleagina quot mensibus fodere oportet. Idem verbum reperitur in lege Cum hi. 7. §. fi cui 24. π. de transac. l. nec semel 12. §. nouissimè 5. π. quãdo dies legatorum. ad eam formam, superioribus locis, in iure, quotannis dicitur. & Plauto in Sticho, scena 2. quot Kalendis. Liuio 5. quot diebus Cæterũ Idibus (vnde Idulia Festo in Sacram viam) hæc sacra fiebant: iísque agnã immolabant Ioui, teste Ouidio. ex cuius agnæ lana, flamines Diales conficiebant albos galeros suos. Ad eã cõsuetudinẽ allude re videtur Horatius his verbis, Dum Capitolium, Scandet cum tacita virgine Pontifex.

Proximo cliuo] primore cliuo V. & Vert: primori cliuo. A.

Subura] Sucurra v. Festum & Quintilian. 1. *Sucusam*] Succusam. V. & Vertr.

Secundæ regionis Esquilinæ] secundæ regionis collis Esquilinæ.

Esquilinæ] Exquilinæ. V.

Rege Tullio] rege Tullo. V. & Vertr.

Lucus fagutalis &c.] lucus fagutalis & virarum Querquetularum sacellum.

Concinit] conuenit V.

Lucus Mephitis] lucus Mefitis. V. lucus Martis. V. lucus Meficis. V. malè. vide Festũ in Septimontio. & Seruium 7. Æneidos.

Quorum angusti fines nõ mirum. Iãdiu enim late auaritia Vna est.] quorũ quod anguſti fines non mirum: iamdiu enim latè auaritia vagata est. vel auaritię via est. Hinc Ouidius, Iupiter angusta vix totus stabat in æde. & Varro. de vita populi Romani. Omnia regiis temporibus delubra parua fuerũt, vt in veteri cultu. quę sunt consentanea, quòd sint paupertina, sine elegantia ac cum castimonia, certè statuaria, quam Alexandrinus κατοχίαν appellat, multò pòst introducta.

Lucus larum & Querquetulanum sacellũ] & larium Querquetulanum sacellum. V. larum Querquetulanum. T. vt apud Liuium larum permarinum. Porrò, quos lares querquetulanos hîc Varro appellat, Festus Nymphas Querquetulanas vocare videtur.

Terricepsos] Terticepsos. V. terticeps V. T. Vertr. Tricepsis Volaterranus.

Dexterior Via] dexteriore via T.

Tabernola] pars quædam in vrbe ad Cœlium montem.

Quadricepsos] quatriceps V. quatricepsis Volaterranus.

In figlineis est] in singulis est. V. in Esquilis est. T.

Quinticepsos] quinticepsis V. quinticepsois T. Porrò biceps, triceps, quatriceps, quinticeps, nõ significat, habere quatuor vertices, vt putat Volaterranus: sed secundũ esse, tertium, quartum, quintum caput.

Septimius mons] Sceptius mons. V. T.

Pætilium] Petillium V. alij Petellinum: alij Petilinum: ex P. Victore. Vertr.

Esquilinus sexticepsos] Esquiliis est. S.

Cispius mons] sic Festus: alij, Cispeus.

Aedituumus] æditiuus. V.

Habere] habitare.

E queis] è quibus. V.

Viminio] Vimineo. Victor. Vimino. V.

Vimineta] vimina nata. A.

COLVMNA. 11.

Ex Argeorũ sacrificiis] ex Argeorum sacris

Aduer-

Aduersum est pilæ Naris, ædem salutis.] aduersum est pila Honoris V. aduersus est pilâ Horatiam T. (in ea Curatiorum spolia fuisse testis est Halicarnasseus) Alij Pilonoris legunt: alij, honoris ædem, malè. cùm trecentis annis post Argeorum sacra, dedicata ædes honoris fuerit à Marcello. Turnebus aliquando legit aduersus est Apollineris ędem. vel aduersus est Apollinaris. Collis vel vicus. Hunc secutus Scaliger legit Apollineris ædę & Salutis. Hæc enim omnia fuerunt in colle Quirinali & Apollineris ἀρχαϊκῶς vt boueris, fueris, lapiderum, nucerum, regerum.

Collis Mutialis] collis Martialis S. teste Dionysio 9.

Habere solet] habitare V. Vert. T.

Dei fidij] per eum sanctissimè adiurabant. vnde Græcis πίστιος. Comicus per Dium fidiũ quæris, iurato mihi. Video, necesse est eloqui quidquid roges.

Mustellario] Instellario. V.

Turaculum] auraculum V. auguraculũ. T. Locus erat vnde augures auspicabantur Festo: in quo Numa inauguratus, Liuio. auguratoriũ appellat Victor, ídque in Palatio collocat. Græcè, οἰωνιστήριον, οἰωνασκοπῖον. In castris quoque similis locus erat, vbi duces auspiciis operam dabant ídque augurale Tacito 2.

Aedificium solum est] id est, multa illic delubra & fana, sed priuata tantùm ædificia.

Quod Palantes] quod Palantei V.

Aborigines] qui essent. v. Festum.

A pecore] id est pecoris balatu vt Næuius. nisi sit legendum, pecusum à pecore, v. Festum in pecusum, partem palatij fuisse Scaliger notat.

Germulum] Cermalum Fest. Κέρμανον & γέρμανον. plutarchus in Romulo.

Hi inuenti] è Tibri inuecti. S.

Veliæ] Cato testatur in fragmentis Veliam, partem montis Capitolini à vellenda lana appellatam ante monstratam ab Hetruscis vellaturam.

Vellera] velle mera V. vel lemina: vel vellimina. Nam & ita Varro in libris de re Rustica. S.

A quo tribus appellata,] sic Plutarchus in Romulo. Centurias tamen equitum fuisse ait Liuius, & Plin. de viris illustrib. vnde Horatio, celsi Rhamnes. Sed nihil vetat, populum in tres partes diuisum: & tamẽ ex ea vnaquaque centuriam equitum institutam.

Tatiensium] Tatium. V.

Tatienses] Taties. V. Vertr. Titienses. Plin. Liuius. Festus: alij, Tatij. vtrunque non male: nam à prænomine Titi Tatij regis, Titienses: à nomine, Tatiẽses, Titios vocat Propertius: vt Lucanus Titios sodales.

Ramnenses à Romulo] Ramnes. V. alij Rhãnes. Cæterùm qui Ramnes vel Ramnenses hîc, Varroni, tribus: Horatio, ciues Romani.

A Romulo] idem Liuius, Plutarchus, Plinius.

Luceres à Lucumone] Sic Plinius: Festo Lucerenses & Lucomedi à Lucomo Tusco vel à Lucero rege Ardeæ. Plutarchus ab asyli loco. Vide Sigonium 1. Emendat.

Iunius] Gracchanus cognominatus à Gracchi amicitia, vt ait Plinius. Eius Cicero meminit 3 de legibus, & lex vnica ff. de officio Quæstoris.

Volumnius] Voluius. V.

Quinta, quod sub Roma, Romilia.] Ex hoc loco possis colligere, certum quendam ordinem fuisse tribuum. Sic Cicero in Rullum conqueritur in agri diuisione & assignatione, Rullum incipere à Romilia prætermissis vrbanis Saburana, Esquilina, Collina, Palatina, à quibus primis incipere debuit. T.

Et ste Harpocrates digito significat, qui sunt Taantes & cæt.] Et soe & cæt. V. etsi, & cæt. Vertr. etsi Harpocrates digito significat, vt taceas, Politianus Miscell. 83. Fortè legendum, vt taceam, optimo sensu. Etsi Harpocrates digito teneat labellum & significet ne hoc euulgem, tamen hoc dicam. Alij ita hunc locum emendant. Est st. non malè, pro silentij indicio nè st. vsurpantes, vt est apud Plautum Truculento Act. 3. scen. 1. apud Terentium Phormione Act. 5. scena 1. Scaliger putat, hæc verba sumpta ex veteri quodã poeta qui ita fortè scripserit, Sancte Serapis, Isis & Harpocrates digito qui significat st.

Harpocrates] Plutarchus in Iside refert Harpocratem Osiris & Isidis filium exterricinium, id est natum ante iustũ tempus (quẽ ἀλιτόμυρον Græci) vocem non emisisse nascendo: atque ob id silentij Deum haberi, eiúsque signum apud Ægyptios ore obligato atque digito obsignante. Inde Ausonio sigalliõ dicitur. Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet. Catullus, & patruum reddidit Harpocratem, id est mutum & elinguem. his adde Augustinum 18. de Ciuitate 5.

Taautes] Taantes Eusebio. Mercurius fuit non Deus Phœniciorum, sed Ægyptiorum Thot vel Theuth. teste Cicerone in libris de Natura.

Astarte] quæ & Astaroth. Ea fuit Venus quam Solomon etiam coluit: 1. Reg. 11. dicta autem Astarte à grege & victimarum multitudine. Alj putant fuisse Iunonem sub ouis forma adoratam: Nam & Iuppiter Ammon, sub specie arietis colebatur. Alij, deam fuisse Sidoniorũ & quidem Venerem, Astri figura cultam: quemadmodum & Dagon à reliquis Phœnicibus, sub piscis forma, quibus

Dag piſcem ſignificat.

Ambracia] Samothracia V. rectè. Hi enim omnes Dij in Samothracia culti. alij legunt Imbraſia. Nam & ita Ambracia dicitur à fluuio Imbraſo, teſte Callimacho & Stephano. quanquam τὸ Ambracia non omnino repudiandum, cùm inibi Æneam Veneri & Diis magnis (qui ſunt Dij Samothraces) templum ædificaſſe Dionyſius ſcribat.

Samothraces Dij] qui à Dardano in Phrygiam: ex Phrygia ab Ænea in Italiam poſtea deuecti. Varr. 2. Humanar. Feſtus in Salios. Vnde hi Romanorum penates καὶ θεοὶ μεγάλοι, teſte Caſſio Hemina. Tertullianus libro de ſpectaculis, Tres aræ, trinis Diis parent, Magnis, Potentibus, Valentibus. & Iuuenalis, Iuret licet, & Samothracũ & noſtrorum aras. Eorundem ſacris religioſiſſimis homines initiabantur.

Neque, ſt Sulgus putat, hi Samothraces Dij qui Caſtor & Pollux] Pauſaniæ tamen & Euſebio de præparatione Euãgelica, Samothraces Dij Caſtor & Pollux. Cabiri, Corybantes. Macrobius Iouem Iunonem & Mineruam fuiſſe ait.

Diui potes] qui & ob id κρίσεως Euſebio de præparatione Euangelica: Cabir enim Syriaca & Phœnicia lingua, potem ſiue potentem ſignificare, vir doctiſſimꝰ antea notauit. quo pertinet illud Tertulliani, ſuperius à me relatum ex libro de Spectaculis. Tres aræ Triniis Diis, magnis, potentibus, valentibus.

Hæc duo cælum & terra quod anima & corpus: humidum & frigidum] hæc verba humidum & frigidũ, ad corpus referenda. Eſt enim anima calor & ſiccitas.

Parire] ἀρμοῖκὸς pro patere.

Genus penneis condecoratum] id eſt aues: vt & apud eundem Ennium corpora pennipotentum, id eſt auium.

Non animas] ſumptum ex Epicharmo. vide Laertium in Platone.

Venit diuinitus ſe pulleis inſinuans ſe ipſa anima] Lucretius in pecudes alias diuinitus inſinuet ſe Ennius, vt noſter cecinit.

Animalium ſemen ignis] v. Feſtum in geniales Deos. Turnebus putat Zenonis eam ſententiam fuiſſe, ignem ſua vi omnia deflagrare: deinde omnia per ignem renaſci, quod Scaligero diſplicet: primò, quòd Zeno huius ſententiæ author non fuit. Deinde non magis fieri poſſe vt anima conſtet ex incendio & conflagratione, quàm ex corruptione. Cẽſet itaque, hic non agi περὶ ἐκπυρώσεως, ſed de eo quod præter quatuor elementa, quintum conſtituitur à Zenone (quod ab Ariſtotele ἐντελέχεια) igni ſcilicet: ex quo mens & anima. De quo vide Ciceronem. 4. de finibus. & in Academicis: Tertull. libro de anima. Plutarchum in Decretis. Laertium in Zenone.

COLVMNA 12.

Innumerabiles & immortales ignes] Stellas & Solem intelligit.

Epicharmus Ennii] id eſt Ennius in eo opere cui titulum fecit, Epicharmus. Nam Epicharmi poetæ Pythagorici quædã περὶ τῆς παλιγγενεσίας interpretatus eſt Ennius: ab eo opus ſuum Epicharmum inſcripſit, in quo illã παλιγγενεσίαν ſibi accidiſſe teſtatus eſt. Hoc verſu, Nã videbar ſomniare ego Medeſſe mortuũ. Et Horatius de Ennio loquẽs, dicit Ennium, curaſſe ſomnia Pythagorica.

Iſtic eſt &c] Trochaicus ex Ennij Epicharmo.

De ſole ſumptus ignis] Varro 1. de re ruſtica, Principia mundi Ennius ſcribit, aqua, terra, anima, Sol.

Iſque actus mentis] iſq; totus mentis eſt. T.

mentis] id eſt mens, quomodo in eodem opere alibi Terra corpus eſt, at mentis, ignis eſt.

Humores frigidæ ſunt humi] humores frigideſcunt humi. V.

Omnia ex ſe genuerunt] omnia ex genuerunt. V. T.

Frigori immiſcet calorem] Trochaicus.

Humori aritudinem] Sic Varro in Prometheo. Excuſi & Vertranius, ariditatem habẽt. vtrũque probabile eſt. Nam & Plauto hilaritudo & hilaritas dicitur: Cęcilio Pulchritudo & pulchritas: Tullio beatitudo & beatitas. de quibus vide Gellium 13. cap. 3.

Animam æther adiungat] adiungat, id eſt adiungit: eſt autem clauſula Trochaici verſus Paccuuij in Chryſe, qui integer eſt apud Nonium. Cæterùm hoc innuit, animam eſſe ex æthere, corpus ex terra: ne alioqui putes hîc agi de connubio & amore cœli & terræ, de quo apud Euripidem, Æſchylum, Virgilium. Statium, ex opinione Scytharum cuius meminit etiam Herodotus 4. & Pauſanias.

Eſſe igitur corpus terram quæ deperit ipſam] quæ peperit ipſam. V. qui dederit ipſam S. ego ita lego, Eſſe igitur corpus terram quæ deperit ipſum, Quod dedit atque cap t, neque diſpendi facit hilum. His ita, Ennij verſus integer reſtituitur ex ipſomet Varrone infrà, libro octauo. Eſt autem ſenſus Animam ab æthere: corpus è terra, vnumquodque illuc, vnde profectum, reuerti: terram (metaphora eſt ab amantibus ſumpta) deperire ipſum quod rei vnicuique dedit: eandem recipere (metaphora ſumpta eſt à fœneratoribus) id omne quod dedit, ſine vllo diſpendio.

natis] Nati. Vulg. & malè.

Vbi nimius ardor] non minus ardor M S. malè. hoc enim significat omne corpus interire, ac sterile esse vbi nimius sit ardor, aut humor.

ardor & humor] Principia illa duo Pythagorica.

in Nuptiis] Idem Varro x 1. de vita populi Romani apud Nonium. v. Festum in Facem. Plutarchum in Problemat. dixi ad legem penultimam. ff. de donationibus inter virum & vxorem.

hic &] hinc &. V.

iunctione sumit Venus, hinc Comicus] iunctione sumit Venus Comites hinc. V. iunctionis Venus, comites hinc. T. eo sensu ab aquæ & ignis iunctione Venerem dici: ac proinde Ignem & aquã Comites Veneris in Nuptiis adhiberi. sed alij legunt, vinctione, quod magis probo. Nam Venus à vinctione potius, quàm à iũctione est. Ego verò locum depravatum scio, non tamen insanabilem. Sententia, itaque paulò altius repetita sic lego, in limine adhibentur, quòd coniungunt hæc. & mas ignis, quòd ibi semẽ: aqua fœmina, quòd fot⁹ (vel quòd fouet) ab eius humore & igniũ vinctione, subit Venus. Hinc Comicus victrix Venus, &c. meæ emẽdationi fauet, quòd poetæ de cœlo semen igneum descẽdisse in mare fingunt. ac natam è spumeis Venerem vinctione, aut si mauis coniunctione ignis & humoris. Quin Varro ex Comico statim probat Venerem victricem appellari non à vincendo, sed à vinciendo.

sumit Venus] subit Venus. Ita legendum censeo, vt superius ostendi.

Victrix] alij vinctrix, cùm à vinciendo deducat, non à vincendo.

Venus Cœligena] οὐρανία Platoni in sympos. ea ab Ægyptiis celebratur, teste Æliano lib. x. diuinandi dea, cui rei vocabant, ψαλία celebrabrant, abstinentes temeto. ab ea Venere alia fuit Venus πάνδημος, quæ volgiuaga Lucretio, ἀποστροφία & verticordia.

In Asoto Ennij] In Sota Ennij V. legendum in Sotadico Ennij. nec enim Ennius sed Cæcilius Asoto scripsit.

Ibant malam viere] ibant malam viere. V. ibant manè viere. A. Vertr. alij, ibant malaci (id est molles) alij, ibant malaciam viere. T. S. quod est, mollem Plauto. Hic autem versus valde deprauatus est apud Censorinum, c. vlt. hoc modo, ibant mala eluere, Veneriam corollam.

Palmam &c.] Palmam Varro hoc loco dici existimat, quòd paria habeat folia. dicendum potiùs, à similitudine palmæ humanæ dici, vt & palmites. Quin idem Varro in libris de re rustica à pariendo, parilemam deducit: inde postea, factum, Palma. adde Plutarchum 8. sympos. Cæterùm vt nihil dissimulem tota hæc sententia de Palmæ originatione, videtur à sua sede aberrare, & inceptam de Venere originem interturbare.

quam haberet vim significantes] quam habeat vim, significant res Veneris, Vertr. res veneris, id est, coniunctio maris & fœminę vt in lege 23. ff. de adulteriis. In aliis ita legitur, significantes Veneris. I. Excusa valde placet. licet hæc verba, quã haberet vim significãtes, nihil aliud ostendunt, quàm vitam & originem. nam mox declarat, Vis vocabulum pro vita accipi, laudato ad eam rem versu Lucilli. Vt ad rem redeam, Effectus ignei seminis è cælo delapsi, & spumæ maritimæ Venus. Inde, vis, origo, ac vita eius. Alludere his verbis videtur ad Græcum vocabulum ἀφροδίτης, quæ ab ἀφρὸς spuma.

a qua vi nateis dicta vita] à qua vi nateis dicta vita, vides. Vis V.

Saturnus] vocabulum Tuscum: Tuscorum autem lingua Aramæa & Syriaca, Saturnus latentem significat, à quo Latium eius vxor ops Latia in Pontificum indigitamentis. Vide 13. Gell. 21.

Et quod ignis Saturnalibus] ex quo igneis Saturnalibus. Vertr. hoc autem vult Varro Saturnum à Satu, id est principio rerum omnium dici ostendi, quod eius feriis Saturnalibus ignis (principium generationis) seu cerei lucentes dabantur.

cerei superioribus mittuntur] superioribus dixit: quia pauperes clientes proceribus cereos mittebant. de quo vide Macrob. 1. cap. 7. & 12. eóque pertinet illud Epigramma Antipatri. 6. Anthologiæ λαμπάδα κηροχύτου, &c. Quin Saturnium cereis accensis precabantur ídque Lucem facere Saturno dicebant: quod tamen Festus interpretatur caput detegere Saturno, propterea quòd, cùm aliis diis preces concipiebant, caput obnubebant.

Ops, quòd hæc omne opus] Potest & à Græco ὦπις.

Hæc enim Terreis genteis, &c.] Isthæc terris genteis omnes peperit & resumit denuo: Isthæc dat cibaria. Isthæc omnibus fruges gerit. Scaliger ita hoc versus restituit Ennij Epicharmo.

Ennius] in Epicharmo.

quæ quòd gerit, quæque gerat. V.

Ceres] huic Etymo assentitur Cicero. nisi malis à Cereo antiquo verbo quod est Creo: aut à Græco χῆρις. Nam ita prius vocabatur, teste Hesychio.

Istic] Trochaici versus Epicharmi Ennij.

Iuppiter quem Græci aera] ita Æschylus apud Clementem Stromat. Democritus apud eundem in Protreptico, & Plato Comicus.

quem Græci vocant aera] similis est locus Pacuuij in Chryse. ibi, Græci perhibent æthera: & Ennij, vt à Probo citatur, perhibent quémne æthera lingua.

Hæc propter &c.] locus est corruptus, nisi etiam legas, Hæc propter Iouem sunt, ista quæ dico tibi.

Qui mortaleis atque Orbes belluásque omnes iuuat,] quia mortaleis omnes atque arbores herbásque iuuat. Vertr.

Iuuat.] Iouem à Iuuando dici Varro, & post eum, Cicero existimat: displicet tamen illa originatio Lactantio 1. Institut. 2.

Quod patefaciat omnia & ipsum semen. Nã tunc est conceptum, & inde cum exit.] conceptum & idem cum exit. V. conceptum, exinde cum exit, quod oritur. Vertr. eo sensu, ex quo primum semen quod oritur apparet, tũ conceptum esse cernitur. Scaliger verò ita, & idem tunc exit, quum oritur. Ego verò ita legendum censeo. Nam tunc, vel, quòd tunc est conspectum inde cum exit, quod oritur. vel ita, Nam tunc est conspectum exinde, cũ exit quod oritur. nisi etiam malis ita, cum exit, cum oritur.

COLVMNA 13.

Diouis & Diespiter dictus, hoc est aer dies pater.] τὸ aer refero ad Diouis. Gellio Diouis quasi die iuuans. vnde idem Lucetius dictus est. Est etiam Diespiter, Dis pater. Iuppiter & aer infimus.

Sub dio.] adde legem vnicam. §. 3. ff. de via publica: Festum in Dium.

Negant sub tecto per hunc deierare oportere.] Idem Varro de liberis educandis: & Plutarchus in Romanis c. 28. Cato apud Nonium. Sic nominare deam Tutelinam sub tecto, religio erat, teste Plinio.

Putabant hunc esse Sanctum à Sabina lingua.] putabant hunc esse Sangũ, &c. V. rectè. Nam Catone in originibus teste, qui Sangus Sabinis, is Sanctus Romanis, ab eo Sagi pontifices. verùm Festus in Propteruiam, & Lactantius eum Sancum vocant. Propertius autem Sanctum. Pars Sanctum voce canebat Auctorem generis. Abs Sango, Sanqualis porta Romæ, quòd proxima ædibus Sangi. Festus in Sanqualis. Ouidius 6. Fastorũ, Quærebã Nonas Sanco Fidio ne referrem, an tibi Semo pater (anteà malè in illo Ouidij loco legebatur, Semipater vt & in inscriptione veteri Sanco semipatri: vt apud Liuium 8. idem Semi pater qui & Sancus.) tum mihi Sancus ait. Cuicunque ex illis dederis, ego munus ha beho, Nomina terna fero, sic voluere Cures. Quo ex loco notari potest trina nomina fuisse vnius ac eiusdem, Semo pater, Dius Fidius, Sancus. aliis, Sanctus Fidius & Hercules. & ita Vertranius putat.

Dius Fidius, id est Diouis filius.] *Vt Græci* Δόσπιστον.] sic Festus in medius fidius.

Sanctum ab Sabina lingua & Herculem ab Græca.] Festus in Propter viam, Herculi aut Sanco, qui idem est Deus.

Idem.] Item.

Quorum quòd finis ortus, orcus dictus.] quorum quòd finis. orcus dictus Scaliger in Cõiect. Vt orcum in neutro, pro loco vsurpetur: in masculino, orcus pro Deo, quemadmodũ cœlus & cœlum. Alij putant Diiouem hîc infimum aerem & orcum appellari, cuius vxor inferna Iuno seu Proserpina. vnde Virgilius, Iunoni infernæ dictus sacer. Potest quoque videri orcus dici à Græco ὅρκος quod conditorium mortuorum est Menandro.

Finis ortus] sic Amphiaraus in Thetide de orco loquens. O cunctis finitor maxime rerum.

Ea dicta Noctiluca in Palatio.] Horatius ita Lunam appellat, Ritè crescentem face Noctilucam. Lemnius vetustissimus author Venerem eam esse ait. alia significatione Varroni in Bimarco, Noctiluca vsurpatur pro lucerna.

Noctiluca.] quòd noctu luceat, eadem ratione à Plauto in Curculione Noctiuigila, νυκτιλάμπις dicitur, Glossis Nocticula. ἡμέρα νυκτιλάμπις.

Ibi noctu lucet templum,] id est noctu in eius templo lampades lucebant. vnde Varr. lib. 5. scribit, Noctiluca, lucere, ab luce: quod propter lumen amissam is cultus institutus.

Vocabulum Græcum alterum, Latinum alterum.] id est Apollinis Græcum vocabulum est, Dianæ, Latinum.

Et hinc quod in altitudinem & latitudinem simul Diuiana appellata.] & hinc quod Diuia &c. T. hæc quòd Diuia in altitudinem &c. S. Hoc vult Varro, Dianam seu Diuianã dictã, quòd Diuia sit: id est in duas vias feratur, in altitudinem scilicet & latitudinem, Nigidius tamen apud Macrobium lib. 1. Dianam Ianam interpretatur, fortasse abs Iano seu Fano, qui & Sol, quòd simul cum eo in altitudinem & latitudinem feratur. cui assentitur Cornificius lib. 3. vt eo sensu Diuina sit quasi Diuina Iana, vel Fana. Ianæ Lunæ fit mentio apud Varronem 1. de re rustica 37.

Diuiana] alij Duana.

Plautus.] in Asinaria, Act. 3. scæna 3. in Persa ait 2. scæna 4. in Pœnulo. act. 5. scæna 2. Sticho act. 5. scæna 4.

Quasi proserpens bestia] id est quasi serpens.

Vel quod Terra, Vt Physici dicunt tuuat & lucet.] Turnebus ita legit, vel quòd altera terra, &c. Nam vt scribit Cicero, Xenophantis opinio fuit habitari in Luna: eámque, terram multarum Vrbium esse ac montium. Hoc igitur indicat Varro, Lunam esse quandam terram

terram lucentem, adde Plutarchum in tractatu de facie quæ in orbe Lunæ.

Parientes eam inuocant) sic apud Terentiũ, Glycerium parturiens, Iuno Lucina fer opẽ.

Iuno Lucina) de Iunone hoc notãdum præter superiores significationes, Iunonem id mulieribus fuisse, quod viris geniũ: ideóque apud Petronium iurat mulier per Iunonem suam: & apud Iuuenalem de viro muliebria patiente & molli dicitur, & per Iunonem domini iurante ministro.

Ignis à nascendo, quod hic nascitur, & omne quod nascitur) quòd hic nascitur, &c. V. quod hinc nascitur omne, & quod nascitur S. quod hinc nascimur.

Quòd nascitur ignis scindit, ideò calet, &c.) Ignis gignit V. ignoscit, ideò calet. A. Vertr. ignis indit. S. Porrò scindere est penetrare.

Vt qui denascitur) Cassius hemina apud Nonium cap. 1. in Denasci quæ nata sunt ea Denasci aiunt. Denasci Græcis ἀπογίνεσθαι: alij verò legunt, vt quod denascitur.

ab ignis iam maiore & ac violentia Volcanus dictus) ab ignis valore vique Volcanus dictus. V. Vertr. quidam Vulcanum eum fuisse existimant, qui Tubalcaim in scripturis.

ab eo quòd per splendorem fulget, fulgor) Sic Festus fulgura à fulgere, id est ferire: alij fulgorem à flammæ fluore dici putant. Vertr.

Et fulguri, quod fulmine ictus Phaeton contrariis Diis) & fulguritum quòd fulmine ictum, Vt Phaeton Vertr. fulmine ictum contrariis diis S. Inde fulgurita loca, fulgure icta. Festus in fulguritu (eadẽ bidentalia & obstita, apud eundem auctorem in Obstitum.) Fulguritæ arbores Plauto in Trinũmo: & fanatica arbor, fulmine icta v. Festũ in Fanatica.

Cõtrarius dis) id est igneis, quique igni prę sunt, his enim Phaethon fulguritus.

Nympha Iuturna) Sororem fuisse Turni Virgilius scribit, ab ea lacus & ædes Iuturnæ Romæ ab eadem fortè, Iuturnæ fons in Italia salubris iuxta Numicum amnẽ, vnde Romam ad omnia sacrificia afferri aquam solebãt, teste Seruio: tametsi Varro eam aquam non ad sacrificia, sed ab ęgrotis petitã fuisse notat. dẽ Strabo refert de Lacu Acutiliensi.

quæ iuuaret) quod iuuaret.

Tiberinus) Is genius & Deus Tiberis, Ciceroni 3. de Natura.

Velino) Velini.

Velinia) Nympha quæ lacui Velinio præsidet.

Nymphæ Commotiæ) Commotis. V. Comitiæ V. alii legunt Lymphæ Comitiæ T.

à commotu (quod ibi insula in aqua cõmouetur. v. Macr. 1. Satur. 7. Dionysium. Plin. li. 2.

Neptunus) ab obnubendo Neptunum appellari Varro hic ait: Cicero 2. de Natura, à nando.

à quo Nuptiæ, Nuptúsque dictus) à quo Neptu. Nuptiæ dictæ. vel Nupta dicta.

Salaria Neptuni à Salo) Ea ἀπὸ τῆς Græcis vti refert Tullius in Timæo. Est autem salaria maris recessus aqua quæ ad salum cedit: vt Venilia quæ ad littus venit, & eiusdem accessus. Illam veteres Saxones Lidunam: hanc Malinam vocabant, vti testis est Beda Anglo saxo, & apud Marcellum Empyricum, Liduna, & Malina aliquot locis, accessus maris & recessus nõ quotidianos, sed Lunares significãt: quos obseruari iubet in herbis legendis.

Colvmna 14.

Venilia à veniendo) dixi superiùs Venilia maris accessum esse. fuit etiam Venilia Nympha, Turni mater. Virgilius, Cui Piluumnus auus, cui diua Venilia mater.

Plautus) Cistellaria.

quod ille) quod ibi. V.

tranquillo) deest apud Plautum.

Ventum gaudeo) ventum gaudet. V. hac formula aduenientes exceptos, Scaliger existimat. Verùm tamen Varro hoc velle videtur aduenientes ipsos, euitato maris periculo, his verbis, Ventum gaudeo, vti solitos. adde Plautũ in Curculione. alia significatione sumitur ventũ facere apud Liuiũ Comicũ & Terẽtiũ quod vel flabello vel tunica fiebat.

Mamersi) nouit etiam hoc nomen Martis Lycophron.

Virtus & viri vis à virilitate) Virtus vt viritus à virilitate S.

Honus est honos) Species prouerbii.

Polluces, nõ vt nunc Pollux) sic Plautus Bacchidibus, Castor Polluces, &c.

Feronia) Flaccus, ora manúsque tua lauimus Feronia Lympha. alij legunt, Ceronia, alij Cerronia.

Nouensiles) alii Nouensides. Horum sæpe meminit Liuius. Arnobius refert ex Pisone fuisse nouem Deos, in Sabinis apud Trebiã: ex Granio, nouem Musas. Cornificius verò nouitatum præsides esse ait.

dicimus Laram Vestam) ita Antonius Augustinus, dicimus veteres verò, Herculẽ, Vestã. Scaliger, dicimus Heremi, Vestã, Eam antiqui colebant postquam creuerant hæreditatem. v. Festũ in Herẽ. Idem, in Apendice (quod & monuit T.) ex veteri scriptura, dicimus Hecatem: legit, dicimus hęc, Palen. Excusę nihil necessariò mutãdũ. Quid enim Lara fuerit, satis notũ. fuit autẽ Larũ mater, quæ Muta & Larunda Lactãtio li. 1. & Macr. Auso. Larunda progenitus Lar. aliis Larum mater, Mania.

Fortem fortunam, fidem. Eare Sabinorum linguam olent) Fortunam fortem, fidem Lares Sabinorum linguam olent. S.

Vouet Opi) idem refert Halicarnasseus, nisi quod pro Ope Rheam nominat.

Larundæ) Larũ deę. V. de ea superius dictũ.

Quirino) id est Marti, quem Enyalió vocat.

Halicarnasseus) non Romulo. Nam Romulus Tatio superuixit. Hanc distinctionem ignorans Vertranius, audet Varroni ignorātiam aut annalibus falsum impingere. Cæterùm Lilius Gregorius hoc loco legit, Carino.

Cloacinæque) Cloacina dicta fuit, quòd eius simulachrū in Cloaca repertū. v. Lactantium & Tertullianū in lib. de Pallio. fuit & Venus Cluacina dicta à pugnando. Nam Cluere veteribus, pugnare.

primum nominem) primum nominatim V. primum nomen nominē: alii primum nomē nominatum. Vertranius, primū generatim nominē alites ab alis: volites à volatu. Deinde nominatim.

alites ab aleis) alites alii. V.

Luscioli) luscinia V. alii Luscioli, ex Plau.

ex Attica progne in luctu facta auis) Idem Aristophanes in auibus.

Galeritus) alii Galerita, fœminino genere. eam Græci, quòd quasi tumulū in capite habere videatur, ὀπτυμβίδα κορυδὸν ἢ κορυδαλίδα cognominant.

merula quòd mera, id est sola solitat) Hoc Etymon improbatur à Fabio 1. cap. 6.

Graculi quòd gregatim) Imò Graculus à voce qua vtitur. Fab. 6.

quòd gregatim) Vide lib. 15. §. 2. π. locati.

Vt quidā Græci τὰ γέργερα) γέργενα fortè legendum est ex Hesychio vel γέργαρα vel ita: sunt quædā Græca: vt grus γέρανος. vel ita: vt quædam Græca Grex, id enim auis nomen Aristoteli. T. Scaliger verò legit γέργαρα: id enim nomen pro quauis multitudine apud Macrobium & interpretem Aristophanis ἀχαρνῆσι.

Cybium) v. Plinium & Athenæum.

Melandria) ita falsi thynni partes vocant. v. Plinium.

Vræon) Horæum. T. ὡραῖα partes maximæ thynnorum piscium ὡραῖος verò Athenæo salsamentum à verno tempore. ὡραῖα bellaria.

Lingulaca) nebulaca V. lingulata 7. quod linguæ similis sit, præsertim bubulæ. Lingulaca tamen est solea Plautus in Casinā, soleas vin' lingulatas?

Surenæ) sirenæ. V. Striatæ Turneb. ex Plauto vel venerię. ex Seneca. Epist. 15. & Plin. 9. & 32. Alii legūt Buccina: alii Vris ex Isidoro: alii suris. eò tādem inclinat Turneb. vt legat mures. sunt autē mures & musculi è genere cōcharū à similitudine dicūtur: vt & murices.

in ripa atque eas dissoluere) atque ita à λύω seu luo, Luria vel Lytra. sed quid? alii legūt Lira. Turnebus Lua.

dissoluere, & Lytra) alii dissoluere vt luere: Vertranius, dissoluere, ἀπὸ τῆς λύσεως, id est à solutione.

Fiber ab extrema ora flaminis:) Nam Fiber à finio: vt faber à facio: Tuber à tumeo: liber à luo: creber à cresco: glaber à glubo: scaber à scarreo: suber à suo: craber à craceo (i. gracilis sū) Mulciber à mulceo, cribrū à cerno: S.

quod consulere) adde Nonii & Fab. 1. cap. 6.

consulat) consat. V.

Consul fiat) consul fuat. A. Vert. consulciat. V. à vetere consulcio: vnde consultum vt à fulcio fultum, alij consul clueat.

qui præiret iure & exercitu) alii qui præiret iuri & exercitui: non necessariò. notat enim Nonius, Varronē ablatiuo pro datiuo sępius vti solere.

Censionem id est arbitrium) à censere quod veteribus arbitrari.

quæ Triūuiri Capitales nūc cōguirunt.) Plaut. Quid faciam nunc, si tres viri me in carcerē cōpegerint? & in Asinaria, Ibo ego ad tres viros, vestráque illic faxo nomina erūt. Cōstat ex l. 2. §, 30. π. de origine iuris, eos carceris custodiam habuisse, vt cùm animaduerti oporteret, interuentu eorum fieret. Estque ea de re elegās locus (corruptus tamē) apud Tacitū li. 5. Annaliū, vbi de filia Seiani loquitur. Tradunt, inquit, temporis eius auctores quia triumuiris capitalibus (in excusis *triūuirali* supplicio) supplicio affici virginē inauditū habebatur. à carnifice, laqueū iuxta, cōpressā, ad eosdē pertinet l. 52. §. 12. π. de furtis, aliàs ridiculū videtur quod Turn. arbitratur Triūuiros capitales cognouisse de solis peregrinorū seruorū causis & furtis ciuium. dixi ea de re ad leges 12. Tabularum.

quòd terni tribus tribubus) ita legendū, quod terni è tribus tribubus. vt ex hoc loco obiter notemus, Varr. ætate nouem creatos: Tribunos militū postea verò xxiv. vt Polybius scribit. Initio soli erant comitiati, id est creabantur in comitiis: postea in castris creati, & Ruffuli appellati,

Tatientium) alii Tarium.

Crustumerina) alii Crustumina: quia & Crustiminū & tribus Crustumina apud Liuium: sed tamen Crustumerina legi potest ex Festo, & Virgilio lib. 7. Aeneid.

à consule dicebatur) postea à populo dicti sunt Dictatores: Fenestella c. 8. dictatorē ex eo cognominatū refert, quòd ab eo cæteri magistratus dictarentur.

Vt est summa populi Romani Dictator) vt est summus populi Romani dictator. V. vt est summa in populum Romanum Dictatoris, à qua is quoque, &c. Vertr.

Magister populi) idem testatur Cic. de finib.

COLVMNA 15.

Hippopotamus) alii Hippocampi. Est autem animal cetacei generis. v. Plin. 36. cap. 5.

Cerceris) cæleris V. alii Cercuris: alii κερκὶς alii κερκιδαμεὶς, quā ἐρέδιον Græci, Latini ardeā.

Vt Aegypti in flumine) id est in Nilo: id enim Aegyptus.

quadrupes) locus est corruptus aut mutilus. *Lytra quod succidere dicitur arborū radices*

Seneca Epist.109. Antonius Sciochus Florentinus author libelli, quem vulgus Fenestellę tribuit c.8. dixi de ea re ad leges XII. Tabularum.

Pontifices) Pontifices T. à pote seu possibili & facere, quod sacrificare. v. Halicar.

cùm ideò) quod eo.

Vls & cis Tiberim) Ius & cis. V. & malè. cis & vltis Tiberim in l.2.§.31.ff. de origin. iur.

Curiones dicti à Curiis) Curiones totidem erant quot & Curiæ, id est xxx. sacrificabant autem pro Curiis, teste Dionysio. in iis etiã epulabantur cum magna hilaritate. Iidem ludis publicis Epistolas histrionum, Comœdorum, Tragœdorum legebant, cùm quid à populo vel principe vel domino petebant. vnde Martialis dixit, Epigrammata Curione non indigere, sed cõtenta sua esse lingua: lingua sua, inquam, hoc est maledica, & apud Trebellium Pollionem, Dici iussit per Curionem Taurum, toties ferire non difficile. Idem per Curionem dici iussit, Imposturam fecit & passus est.

Flamines quod in Latio capite velato erãt semper) Hæc verba in Latio, videntur superesse. Alij legunt flamines quod in sacro. Scaliger verò ita, flamines quod licio in apice velati erãt. Apice, id est galero filo inuoluto. Velati legati etiam dicebãtur, quibus caput cinctũ licio laneo. Liuius 1. Virgil. 12. hæc supplicia & velamenta Græci ἱκετήρια. & ab eo Plautus Amphitr. dixit orare velatis manibus, quòd filo laneo velatum esset eorum caduceum. Hoc etiam vocabant velamina. velationem, Græci στέμματα. Illud adiiciendum Diali flamini siue apice sub tecto esse, licuisse: sub dio, non licuisse. vtebatur autem pileo albo, qui inde Albogalerus, in quo oleaginea erat virgula.

Furinales feriæ) V. Festum in Furinalia.

à diuo patre Falacre) an quòd fallis circi præesset, de quibus Tertullianus & Iuuenalis: aut quòd caluitiem arceret. Huc enim vix pertinet, quòd phalacræ Hesychio dicũtur quædam Nymphæ.

in Comitio) in comitiis. Nam quinquatribus mense Martio saltabant in foro, vbi Comitium erat, & in Capitolio XII. erant à Numa Pompilio instituti, qui Palatini ob id vocati: vt quos addidit Hostilius Collini & Agonales. Trabeati erant (vti refert Halicar.) & altos apices gerebant, in conum fastigiatos, & ancilia manu altera, altera hasta tenebãt, accinctique gladio erãt. Eorum Præsul motus edebat, & ab aliis referebãtur. Illud Ampiruare, hoc redandruare dicitur à Lucillio. motis ancilibus necdum cõditis infaustum erat aliquid suscipi. v. Festum in Redantruare: Tacitum, Suetonium vbi de Othone.

COLVMNA 16.

Luperci) de Lupercis vide Liuium Halicarnass. Plutarchum: Eorum in vrbe purganda agmina erant plura. quidam Fabiani à Fabio: quidã Quintiliani, à Quintilio. Hinc Propertio, licens Fabius Lupercus. vide Festum in Fabiani.

Fratres aruales) Vide Plin. Gell. 6. c, 7. in f.

quia fratria dixerunt) sunt qui à fratria dixerunt. T.

Fratria est Græcum vocabulum) In tres fratrias seu tribus Athenæ distributæ. dictę autem φρατρίαι ἀπὸ τῶν φρεάτων.

Vt Apollini etiam nunc) Vt Apuli V. alij Appoli. Turnebus, Neapoli. nõ malè. fuit enim Neapolis oppidum Græcum. fauet huic emendationi Strabo libro 5.

Sodales Titij) ita Lucano dicti vt Tatij, à Tacito.

à Titiis auibus) Titos vocare videtur Persius, eiúsque antiquus interpres. Seruius Palũbes Tetas, Isidor. Titos, quòd fartę pabulo.

quas in auguriis certis) quas in tuguriis Pomp. Festus: Vertr. malè. vult enim Varro non in omnibus auguriis, Titias aues obseruari.

Fetiales) quos Fest. Fetiales. εἰρηνοδίκας Dionys. εἰρηνοποιοὺς καὶ σπονδοφόρους. Plutar. adde Cic. de Repub. Varr. de vita P. Romani.

& inde desitum) alij, non pugnare desitum est. Fœdere fides pacis constituitur. author Fenestellę. Alij, & cùm pugnare desitum, &c. malè. Nã testatur Varro apud Nonium, hoc obsoleuisse suis temporibus: id est, fœdera quidem per eos fieri, sed bella ab eis nõ indicta. Vnus fecialium Pater Patratus dicebatur, quòd & ipsum parentem & illi parentem esse oporteret.

Qui res repeterent) id genus repetitionis clarigatio appellabatur. quod verbum prehensionem Liuio significat lib. 8. Glossis clarigatio ἐνεχυριασμὸς, ἐνεχυριασία.

quive nuntij senatus essent) qui verò nuntij, &c. V.

Isicrates) ita legit Antonius Augustinus. Iphicrates. V. alii Isocrates. alii Crates. Vertranius Hypsicrates (quem Grammaticum fuisse constat ex 16. Gell. 12. Est & alius apud Lucianum in Macrobiis Amisenus historiarum scriptor) Turnebus ipsa Crates. Est autem nomen Grammatici.

Græcè κούρτον apud Poetas dictam) alii cohorton: Turnebus χόρτον. Est autem χόρτος ὀπρίβολος Iliad. δ & ω. Euripidi σύγχυρτα πεδία limitanea.

Manipulos) in singulari: vt Maritos apud Catullum. S. sed si ita est, infrà legendum exercitus minimę manus: nõ minimas manus. A manipulo fit manipularius. l. 3. Cod. Theo-

de s.ad l.Iul.repetundar.manipulatim v.Nonium in Manipulatim & Manipuli.

milites quod trium millium)l.1.in fi.ff.de testam.militis.

Hastati)hi loricam, scutum, gladium Hispanicum,& veruta duo ferebant(ὕσσοις, vocat Polybius)in prima acie pugnabant.

Pilani) in legione Romana pilani (quos Polybius γεωμάχοις & γεωφοφόροις)gladiũ,parmam,vel cetram ferebant.v.Festum in Pilanis.glossis Pilum ῥωμαϊκὸν δόρυ.

Principes)hi veruta ferebant,vt hastas triarii.cætera, similes triariis, in secunda acie pugnabant.

& post)sed post.

minus illustres sumuntur) minus illustres sumunt.T.

Triarij)in extrema acie pugnabant. Polybius.

extremeis)extremi.A.

Plautus) eadem referuntur à Sexto Pompeio in Subsidium:ex qua comœdia, non liquet.

ab abscindendo) ab obsidendo.V.ab obscindẽdo.T est enim obsidium quasi obscidium. vt discidium & dissidium.

Duplicarij)sic apud Vegetium, sunt armaturæ duplares,quæ consequuntur binas annonas:vt simplices,quæ singulas:antea malè legebatur duplicaui. alii legunt duplarii, qua forma dicitur simplaria venditio in l. 48.in f.π.de ædilitio.

Turma terma est)terima.vide Festum.

Decuriones)Glossis Decuria δεκὰ ἰὰ δεκάς.

optiones)v.l.6.ff.de bonis damnatorum.

Liticines & classicos à classe) liticines à lituo:classicos à classe.

Classicos à classe)classines V.Classicines.T. nihil mutandum:nam & infrà libro 5.Classici appellantur.

qui item cornu canunt) qui item cornu vtuntur. V.

COLVMNA 17.

Comiciis ad comitatum vocant) comitiis comitiatum aduocãt.Vertr. (nam & ita Liuio, Ciceroni,Gellio.vnde Incomitiare &Comitiare)comitiis comitatum legunt.V.

minus nullo est)minus nihilo.vel minus vllo vel vno.

cui eæ primæ) cui ea opima A. cui est opimè.V.T.

ab eodem fonte copiæ)copiis.V.copiis.T.Copis ἀρχαϊκῶς pro copiosus. adde Nonium in Copi,Festum in Copona.

id est ab arte, &c.) vt ab arte medicina fit medicus.

quæ omnino vltima. Huic rei) quæ omnino vltima huic rei.S.

aperietur. Quare quòd ab arte artifex dicitur, nec multa in eo obscura relinquam.similis causa, quæ abscientia vocãtur aliqua) aperientur nec multa in eo obscura relinquã. Quare quòd ab arte artifex dicitur similis causa, quæ ab scientia vocatur aliqua,&c.S.

præstigiator) tales sunt ψηφικλέπται qui glossis ψηφοπεκταί qui oculos spectantium fallunt.

monitor)Glossis ὑποβολεὶς, subiector,submissor:Vide l.8.ff.de instructo.quanquam inibi quidam legunt vinitor.

nomenclator) qui nomenculator à nomine calãdo in lege 7.§.5.ff.de operis libertorum: l.vlt.ff.de liberali causa.

legulus)qui oleam legit. V. Catonem li.de re rustica:l.13.§.6.ff.de vsufructu.

vinum legere) id est vuas legere. Nam hic vinum pro vuis.

Vestigator)l.12.§.12. ff.de instructo *quas indagator*)quasi indagatur.A.

Venator à venatu. Quod sequitur verbum ad ventum & inuentum) venator à vento, quod sequitur Feram ad ventum & in ventum. A venator à venatu quod sequitur ceruum ad ventum & in ventum.S.

perpascat)pascebant.

pecora vniuersa)pecunia vniuersa.V.

quòd in pecore)& quòd in pecore.

qui fundamentum instituit) qui negotiũ instituit.A.

pedem ponit)pedem posuit.

pes magnus) vide authores de limitibus agrorum.

peculatoriæ oues) peculatus. V. peculatoriæ oues.T.quæ peculiares Plauto.

id enim peculium primum) inde enim peculium primò S.

Hinc peculatum publicum primò, vt cum pecore diceretur multa)hinc peculatum publicum furtum & peculatoriæ oues aliúdve quid. S. Ego ita restituo,Hinc peculatum publicum primò,vt cum pecore diceretur multa: & id pecus esset coactum in publicũ, si erat auersum,ex quo facta nummaria.Hoc ait Varro, multas seu mulctas primis temporibus fuisse è pecore:pecora huiusmodi in publicum coacta.eum qui pecus huiusmodi auertisset, peculatus publici teneri solitum,hodie multas non esse,aut dici è pecore, sed numarias factas. Huic emendationi fauet Festus in peculatum:sed quàm maximè ius nostrũ in lege aliud est fraus 131. §.1.ff.de verb. sign.vbi inter cætera, Vlpianus notat,multam hodie pecuniariã esse animaduersionem. In eo enim quod dicit, hodie satis ostendit, primò nõ ita fuisse,sed pecore multam primis temporibus dictã fuisse:peculatum ideò dictum pecoris in publicum coacti auersionem: nimirum ante vsum frequentem & quotidianum æris argenti.

ex qua

ex qua fructus maior]& qua fructus de malo.S.id est, ex quo fructus fit per interuersionem.ita loquitur Plautus & Apuleius.Verùm de hoc loco superiore sententia dixi, & legendum, ex quo facta numaria.

Græcis bos βοῦς] Græcis illis vsus, quòd βοῦς bos. V. Græcis ἰς sus. Bos quòd bos T. Græcis ἰς sus:βοῦς bos S.

Οἶς ouis. Ita enim antiqui dicebant, non ὄν nunc προβατον]Suidas.οἶς τὸ προβατον.

Armenta]vide.Festum in Armenta.

Τυδλος] ἰτιλός. V. ita vituli apud Gellium 1.c. 11. à quorum copia Italia dicta quòd armentosissima.Hesychius idem esse scribit.

aut quòd plerique Vegeteis Virtutis] Plerique vegetei,vel plerunque vegetei. A.

Capra,carpa]vel à carpēdo.sic enim Festus. Est tamē Turrenū siue Tuscū vocabulū, Hesych.Antiqui etiā dicebātur Crepæ.vide Fest.

omni carpæ capræ] omni carpæ capræ. V. nullo sensu.omnicarpæ ποικιλόφωνοι.

Porcus quòd Sabini dicunt de aprino porco poridus, inde porcus] Ita Augustinus legit eo sensu, Sabini catulum capri vocabant porcū. Turnebus ita,Sabini dicūt à primo porco,inde porcus. obscuro sensu Scal.verò sic,Sabini dicunt aprum porcum:proinde porcus. videtur ita legi oportere.Sabini dicunt de aprino porco,porrigus vel porgus, inde porcus.

nisi à Græcis quòd Athenis in libris sacrorum scriptum esset πόρκων, κάπρων]Est & apud Lycophronem in Alexandria etiam πόρκος.vnde ab Sabinis Porcopor id est puer suis.Nam πὸ Por Laconibus & Dorien sibus puer. hinc Marcipor, Publipor, Quintipor apud Nonium in Gargaridiare, sic & Gripor apud Festum in Quintipor pro Marci Publi, Quinti filius. de Porco hoc etiam Varro in 2. de re rust. c. 4. Porcum ait Græcum nomen antiquum, sed obscuratum.nunc enim vocari,χοῖρον.

dicebant Ares Veteres]apud eosdem veteres dicebant ἄρλυ.

nostri aruiga]alij Haruigen,alij Haruiga ex Festo:alij:Haruiga ex Donato: alij Hariga vt Turneb.S.Ariga.Nā Hes.ἄρειχα, ἄρρην, προβατον.

hinc aruignus] id est arietinus. alij legunt aruigris.inde fortasse aruina,pinguedo.

vel aruiga quæ cornua habet. Eiusmodi boues παπαλεῖς Græcis:Patales Festo:quēadmodū in oue sacrificio destinatur, requirebant vt dentes haberet cæteris longiores. Mihi aliud videtur,non q̄ oues cornigeræ esse non possint,sed quòd in Pōtificalibus libris aruigem vocari dicat Varro, quæ cornua habeat: cui cùm opponat aruigem,cui testiculi sunt adēpti: cōstat cornuū perperā hîc fieri mētionē. Nec enim cornua marem faciūt. Legendum itaque videmus in hostiis eam aruigem, quæ ὀρχέδια habet: quoniā, si cui mari testiculi dēpti,ob id,vt Natura versa,veruex declinatur. Hac emēdatione nihil apertius, nihil verius.

agnatus,agnus]à Græco potius ἄμνος agnus deducitur.

Hinccanis] à sagaci scilicet sensu & acuto. Canum enim pro acuto.

quòd hîc item] hunc locum mox emendo.

Noctiluca] Noctuculus T.à noctu & lucu, .i.luce.Victorius, Noctulus vel Noctulucus. Scal. verò Noctulugus,quòd canis in somnis soleat σκυζᾶν (Glossis σκυζᾶ canit.)alij Nictaculus, vt canis à nictādo dicatur. Festo enim nictit ,ppriè canis in odorandis ferarū vestigiis leniter ganniens. Itaq; totū hunc locum sic restituo,quod hîc item nictit.vlulátque in custodia, & venando signum dat, canis dictus. his addendum,Glossis Nocticulam ἐκάτιλω νυκτοφαίνουσαν dici. Quin & verbum Canis melius à Græco κυών.

in custodia]Canes enim custodes dicuntur. vt apud Columellam.

à quo etiam rete quoddam Panther]hinc Pātheram emere in l.11. in fin.ff.de act.empti.

qui Viuus adhuc capi non potuit]Tigris primùm visa est Romæ in dedicatione theatri Marcelli multis post editionem huius libri annis 8.Plin.17.in fin.

Camelopardalis]de qua Horatius,diuersum confusa genus, panthera Camelo. Æthiopes Nabin appellant. Est autem collo similis equo:pedibus& cruribus boui: camelo capite: albis maculis rutilum colorem distinguentibus:inde Camelopardalis.8.Plin.18.

Alexandria Camelopardalis nuper aduecta] Ea primùm visa dictatoris Cæsaris ludis Circensibus,8.Plin.18.Dion 43.

quasi gerus]à gerendis cornibus ceruos deducit, qui melius declinasset à Græco κεράω.

Volpes, quod Volat pedibus]Cur non potius à Græco ἀλώπηξ?

Proxima animantibus sunt ea] Proxima animalia V. proximè animalia sunt ea. T.proximè animal.S.id est statim post animalia nisi malis, stirpes quasi animalia esse, quod & censuere quidam Philosophi, inter quos Plato in Timæo.

Virgultum à Viridi] Imò viride à virgulto, cùm prius fuerit virgultum.

COLVMNA 18.

quas & Actius] quemadmodum & Actius.

in Pontificalibus libris] in Pontificiis libris.

Videmus in hostiis] videmus. In hostiis vel Bidentes in hostiis. S. nihil mutandum puto, vt mox dicam.

In Pontificalibus libris Videmus in hostiis eā aruigē quæ cornua habet,quoniā ὰ cui ouis mari testiculi dēpti, & ideo ὄτ natura versa Veruex appellatur] Locus est deprauatus. dixi paulo antè videri quibusdā legēdū ita esse. In Pōtificalibus libris bidētes in hostiis eā aruigem

pinus iuglans]Nux iuglans.V.

Nux quòd & nox aerem, ita huius succus facit corpus atrum] alij tamen à nocendo nucem.vnde à Græcis κάρυον παρὰ τὸ κηρεῖν. Nisi malis à Syriaco Lux τὸ L in N mutato, vt in Lympha Nympha.S.

Ruta quam nunc πήγανον appellant] rectè.nã antiquis ῥύπη dicebatur. Nicander.Hesych.

Radix] extat apud Nicādrū, sed βbaculo. κορέανδρον]κορίανδρον κορεώδον.T.

μαλάχη κύμινον]malacheCyminon.his enim vt Latinis vtebantur.

Brassica, & præseca] Brassica vt præsica.vt infrà.

præsecatur] alij præsicatur, vt apud Plautum exicas arundines,pro execas.

cucumeres dicuntur à curuore] Imò à Græco κυκύος.

Fructus à ferendo res & hæ quas fundus, & hæ quæ in fundo seruntur & fruamur]seruntur vt fruantur T.serunt vt fruamur. S.ego nihil mutandum censeo, nisi quòd duobus locis τὸ, &, accipitur pro siue:eo sensu. Fructus dicimus quòd eos feramus vt fruamur, siue eos fundus vltrò ac sponte,siue arte, cura,diligẽtia, opera & industria hominum sollicitatus ac cultus proferat,vt in ea re duo genera fructuum constituat Varro, Naturales & Artificiales, de quibus dixi ad legem fructus 45. ff. de vsuris. l. 48. ff.de adquir. rerum dominio. l.22.Cod.de rei vindicat.

& frumentum] vnde frugamentum.vide Festum in Frugamentum.

Sed hæ è terra, etiam frumentum,quòd exta loco quo solent addi ex mola, id est ex sale & farre molito. Hæ à terra:& ipsum frumentum, quòd exta aulicoqua solet addi mola. ea est ex sale & farre molito. Vertr.alij legunt exta ollica. alij quod in ollico, quo solet addi ex mola. Antonius Augustinus, quod exta olla coqui solent,addita mola.ea est ex sale,&c.Ad hunc modum interpretes variarunt in huius loci restitutione:quod antequam faciam,obseruandum, molam dici far tostum & sale sparsum, quod molitum hostiæ spargebatur. Festus in Mola. Et aulicoqua exta, quòd in aulis coquerentur, teste Festo in Aulicoqua, ad differentiam eorum extorum quæ torrebantur in veru, de quibus Varro paulò antè dixit ibi, Hæ sunt quarum in sacrificiis exta in olla non in veru coquuntur. His ita explicatis,locum sic emendo,Hinc declinatæ fruges, vnde frugamentum.sed est è terra etiam far, quod extis aulicoquis solet addi in mola. ea est ex sale & farre molito.adde Valer.c 1.

COLVMNA 19.

Puls: vel quòd ita Græci, vel ab eo, &c.]Puls Græcis πόλτος vel πολτὸς.inde Glossæ πολτὸς, Farres, Pultes. inde Puls esse potest. vide Athenæum. Erat autem Pul Romanorum: vt polenta Græcorum.18. Plin.8. Itaque pulsificum artificem Plautus sumit pro Romano & Italo: & se Pultifagonidem dicens, Romanum aut Italum significat.à Pulte Pultorium vas.Glossis σηρεσκός.

quòd ita sonet]Puls igitur à sono quẽ reddit cùm insipitur ei aqua.cui simile illud Nęuij, Bilbit simphora, & Eubuli Comici apud Athenæum 6.λόπας παφλάζει βαρβαρὼ λαλήματι.

aquæ feruenti insipitur] alij,inspergitur.nõ necessariò.Est enim insipere vel insipare, Festo iniicere.Quare legendum,cùm aqua feruens ei insipitur vel insipatur. Sic insipare & obsipare farinam pullis vel escam, Festo in Insipare,& Puls,est iniicere,proiicere,alij pro insipitur legunt pinsitur.

Panis quod primum figuras faciebant mulieres in panificio, Panis] quòd primò figuras faciebant vt mulieres in lanificio panus:Turnebus,eo sensu, Panem ideo appellatum à tumore. Est enim in lanificio panus,tramæ tumens inuolucrum.Est etiam panus,ita obseruante Scaligero,crustulum quod in sacris adhibetur cybij figura, oleo coctum.Quinimo ab Athæneo 3. παυὸν ἄρτον significare. à quo παυία,πλησμονή:παύια τὰ πλήσματα.Sic sentio,Panis vocabulũ ex eo esse,quòd initio mulieres in panificio:id est,tunc cùm panem facerent, Panos figuram imprimerent. postea, figuras alias institutas,sed quoniam in veteri legitur, posteáque ei. Possumus & hunc locum ita emendare,Panis, quòd primò figuras faciebãt mulieres in Panificio, Pani:posteaquam ei figuras facere instituerunt alias.ac proinde anceps erit Panis originatio,vel quòd Panos figurã singulis Panibus imprimerẽt: vel quod in Panificio massulã quandam panis seligebant,ex qua figuram Pani Deo ponerent.

in Panificio] Glossis Panificium ἀρτοποιία, quin & locus vbi fit panis ἀρτοποιεῖον: quo defertur Panarium ἀρτοφόρον. Quin iisdem Glossio Panificium πυπανεῖον.sunt autẽ πύπανα libas

Vnde id dictum]inde dictum.

nisi ab eo quòd Græci κόκκον: à quo Græcis quoque granum dictum]à quo Græci κεγχὼ V. Sũt enim κεγχαι littora, à quorum similitudine Græcis granaria dicta. sed tamen Turnebus legi posse existimat ῥόγοις.Id enim Siculis granarium,teste Epicharmo apud Pollucem.Sed quid ? Scal. aliter emendat,hoc videlicet modo:Græcis κοκκος, à quo Græcis κόκκος,granum dictum. Sed meo iudicio longè petita erit grani etymologia, si id à κοκκὼ vel κοκκεῖ declines. Certè Varro de re rust.granum à gerendo esse ait, quòd gerat spicas.

horreum ab horrendo] ab horrido A. alij ab hordeo. à farre, farreum primò dictum. Festus notat.ex farreo horreum factum.

quod tritum est spiceis]è spiceis.S.

Far à faciendo, quòd in pistrino fit]longè petitum.potest ita paulò commodius legi far à

fragescendo (id frangere significat Nonio) quòd in pistrino fit. Emendationi nostræ fauet Isidorus 17.c.3. Is enim testatur, Far à frãgendo, quòd initio ante molarum vsum, frumentum in pila missum frangerent, id enim primum genus molendi fuisse.

Nam id priùs μελίνη] nam id priùs μελίνη. T. vt apud Festum in Milium.

Quod libaretur, priusquã esset, & erat coctũ] priusquam essetur. V.T. priusquam essent. S. libabatur enim Diis, antequã comederetur.

Priusquam esset, & erat, coctum] priusquam essent coctum.

Quòd in testu caldo] in testa calda. V. Testus vel Testum κρίσπος. (vide Festum.

Matralibus] Matralia matris Matutę festa.

Circuitũ æquabiliter fundebãt] Quidã hîc τὸ fundere, accipiũt pro ἐλαύνειν: vnde ἐμπλάστρι genus cibi. alij ita, quòd mixtæ farinæ caseo aquam in circuitum æquabiliter fundebant.

A globo globuli] globi. V. T. & ita apud Catonem. Glomi Festo. Sphæras vocat Isidorus à forma. 20.c.2.

Crustula à crustã pultis, quoius crusta dicta ea quæ & coriũ exuritur] lego, Crustula, à crusta panis, quę quòd oleo exuritur, crustadicta. sic enim Isidorus 20.c.2. Crustula, diminutiuum à crusta, panis oleo conspersus. & post crusta superficies panis. Idem meæ Glossæ quoque testantur. Crusta, quasi vsta.

Θρύλλον καὶ πεύφον] hęc duo Turneb. disputgit.

πεύφον & placenta quod edebant cum pulte] placẽta. Quod A. Tritõ & placẽta V. Thrium V genus libi Athenienśium iucundum, eo φ simile frondibus quæ θρία dicuntur, inuoluerentur. nisi malis legere ἔθριον. hoc enim Græcis Laganum. Scaliger verò ita legit, Intritũ καὶ πλακοῦντα. Nam, interere, verbum culinariũ. Terent. Tute hoc intristi. & entriti memini Hesychius. quod Galatis Embrecton: meminit etiam Apicius Embracti Baiani lib. 9.

Quod edebant cum pulte. Ab eo pulmentũ, & Plautus: Hinc pulmentariũ dictum] Charisius legit, Pulmentũ, quòd id cum pulte esset. vt Plautus inde in Pulmẽtũ dictũ. Ego verò ita lego, & placẽta, quod edebant cũ pulte, ab eo pulmentũ. Plauto in Aulul. Hinc pulmentarium dictum. Glossis παρατράγημα Pulmentarij meminit Horatius 2 Satyr. 2.

Plautus] in Aulul. vt Vertranium defecerit memoria aut diligentia, qui in nulla Comœdia Plauti id extare scripserit.

Hoc primũ debuit pastoribus Caseus] hoc primum fuit. V. hoc primum prębuit. S. ita emẽdo, Hoc (id est pulmentariũ) primũ præbuit pastoribus Caseus. vel, Hoc primum fuit pastoribus Caseus. id est primis tẽporibus Caseus pastoribus fuit loco pulmẽtarij. si tamen legas, tepuit dicendũ erit, caseũ à cocto non coacto lacte. sed id mihi nõ placet. Hoc enim vult Varro, Primis temporibus, Pulmentarij vice caseũ pastoribus fuisse. & poma quæ natura illis suppeditabat sine igne: posteà verò poma cœpisse decoquere in olla.

Caseus à coacto lacte & coaxeus dictus] à cocto lacte & coxeus. V. Isidorus 2. c. 2. Quaxum à coacto lacte declinat.

Quæ nimis cruda] quæ minus cruda. A. V. T. Etsi scio minus pro nimis interdum accipi, vt in lege 1. §. 1. ff. ne quid in flumine in editione Haloandri, ibi ne deriuationibus minus concessis flumina exaresc ãt: hanc tamen prælicentem licentiam hîc vix admitto. vult enim Varro, pastores nõ cõtentos iis quæ natura illis suppeditabat sine igne, poma quæ nimis cruda esse poterant, decoxisse in olla. cui rei τὸ minus non conueniret.

Ab olla olera dicta] hîc loc' potest adiuuare explicationẽ prouerbij, ipsa olera olla legit.

Olera è queis ad coquendũ quod rueret è rure, Ruapa & unde Rapa] quòd erueretur è terra V. quòd terræ rure, Ruapa &c. V. quòd è terra ruerent, Ruapa &c. S. Ego verò ita emendo, olera, è queis ad coquendum quæ ruebant è rure, Ruapa, vnde Rapa. sed tamen satius erat Varroni Rapam à Græco ῥάπυς & ῥαφὶς vel ῥάδαξ (quod Glossis Radix) deducere. hîc interea obseruandum, Rapinæ verbum, insolens satis, à rapa deductum, quo ius nostrum vtitur in lege Lucius Titius 88. §. matre & vxore 16. ff. de legat. 2. Rapinam facere pro rapas serere. id rapistrũ vocat Columella 9.c.4.

Orchitis] ita dicta à magnitudine testiculorum, qui Græcis ὄρχεις. de orchite vide Festum & Virgilium 2 Georg.

Quòd ea antiquitus orchemora] quòd ea Attico orchę minor. V.

Orchemora] orcae minor. V.

Suilla sic ab illis generibus cognominata] suilla sic habilis &c. V. Alij, suilla, sic à suillis generibus.

Hanc primò assam, secundò elixã, tertiò è iure & ti cepisse natura docet] hac primò assa, secundò elixa: sed tamẽ veteres vsi accusatiuo pro ablatiuo vti assam, elixam, pro assa, elixa. vide Nonium in Accusatiuus.

Tertio, è iure & ti cepisse natura docet] Suilla è iure, quę neque assa, neque elixa est, sed quę in patina condita. Plautus quouis modo condias vel patinarium vel assum. Ius autem coquinæ magiri (ita lege apud Isidorum 20. c. 2. non magistri) à iure nuncupauerunt, quia ea lex condimenti eius.

Assum, quòd ab igne assudescit] assudescere, à sudo. sudum quasi seudum, id est sine vdo: Festus in Sudum. vdum verò (vt mox Varro) seu vuidum idem quòd humidum. Isidorus 20.c.2. assum quasi arsum.

Elixum è liquore aqua] Isidorus 20.c.2. Elixum à lixa, id est aqua, quòd sit soluta: vnde

luxurioſus & luxata membra.

Ex iure, quod iucundū magis conditione eſt] Conditio conditura.

Succidia, à ſuibus cōcidendis] Iſidorus dicto loco carnes in vſum repoſitas à ſuccidendo.

Salere] Diomedes 1.c. 4. ita ſcripſiſſe Varronem exiſtimat, non ſalire.

Tergus ſuis, ab eo quòd eo tegitur] Tegꝰ ſuis, ab eo quòd tegitur. V. atque ita tegus legitur apud Plautum in Captiuis, callos detruncato tegoribus. quo loco, tegoribus, non tergoribus neceſſe eſt legi, propter rationem trochaici verſus. & in octonario eiuſdem fabulæ, prætruncauit tribus tegoribus glandia.

Perna à pede ſuis, à nomine eius] a pede ſuetis &c. V. T. non malè: Nam veteres ſuerum dicebāt pro ſuum, vt bouerū apud Catonem pro boum. Scaliger verò aliter, Perna à pede: ſueres à nomine eiuſdem, vt ſueres ſint ſuillæ partes. vide Feſtum in Spetile.

Suis, à nomine eius Offula & offa minima in ſue] quædam quæ ad hunc locum pertinerēt ſuperiore ſententia à nobis explicata ſunt. hęc ſequuntur, offula ab offa minimæ ſueræ T. ſuillæ carnis. A nomine eius offa. S. ſuis. A nomine eodē offa dicta, vt offula minima in ſue.

Inſicia] ſic apud Arnobium. Iſicia. V. quæ Græci etiam ἰσίκια. vide Alexand. Trall. Aphrodiſienſ. Athenæum.

Proſectum] Ouidius, impoſuit proſecta calentibus aris. ſic pro ſecari exta dicūtur Suetonio in Auguſto. Feſto Proſicium eadē forma qua inſectum dicitur Inſicium. Præſicias dixit Arnobius.

Murtatū] myrtatū. V. Myrti vel murtę vsū. ante piper fuiſſe apud veteres refert Plin. 15.

A murto] à murta. V. ſic enim veteres genere feminino enunciarunt.

Quòd eo largè fartum] quòd eo largè fartis. V. fartis, id eſt farciminibus.

Lucanicam] vide Martialem in Xeniis, Apicium, Papinium. Lucania vel Lucaniæ dicuntur Iſidoro 20.c.2.

COLVMNA 20.

τύφλον ἔντερον] ἁπλοῦν ἔντερον. V. alij, τυφλοέντερον.

Ennius, Neque diſpēdi facit hilū] dixi de hoc loco ſuperius, vbi de diis & infrà libro 8.

Apexabo] Arnobius lib. 7. Quid hæc ſibi volūt Apexabo, inſicia, ſilicerniū, longauo quæ ſunt nomina & farcimium genera?

Tertium fartū] Tria igitur genera fartorū in exteis, Hilum, Apexabo & Longabo.

Longabo] Longauo. Arnob lib. 7. Longauo. V. alij Longao & Longuno.

Quod lōgiꝰ quam duo hila] quàm duo illa. V.

Augmentum] argumentum. V. augmentū. T. vt & apud Arnobium lib. 7. Augumina etiam dicuntur.

Magmentum] Magnentū. V. malè. Arnob. lib. 7. Non magmenta, non augmina feciſtis. adde Feſtum.

Ad religionem] ad regionem. S.

Propter hoc mōtana fama] propter hoc cūta rea. V. propter hoc magmentarea fana. T.

Itaque propter hoc mōtana fana cōſtituta locis certis, quo id imponeretur mata: ab eo quod Graci μάπωϛ μάπυ.] Imponeretur mactæ, & pòſt pro μάπυ, μάπυ. V. mactæ, vel macteæ ab eo quòd Græci μακτύη. T. nā macteæ vel mactya Athenæo omnia pretioſa edulia. Alij, μάλλον: alij, μάμης: alij μάγδαν: alij, mactre. Scaliger ita emendat, vel ab eo quòd cùm id imponeretur mactè dicerent. Eo ſenſu, Magmentū dupliciter dici, vel qꝰ magis ad religionē faceret: vel quòd cùm id Deo pollucerent, mactè dicerēt. Hoc. n. veteres dicebant in pollucenda dape. Macte hocce vino, macte hacce dape. Hæc opinio defendi poteſt ex Catone de re ruſtica c. 130. 132. 134. 141. Arnob. 7. Mactus hoc vino. Seruius 9. Æneid. Mactus eſt Taurus, & 4. Æneid. Mactū verbū ſacrorū κατ' ἐφημίδα dictū, quaſi magis auctum. vnde & Magmentum dicebant: quaſi magis augmētum: adde Nonium cap. 1. in Adolere. cap. 4. in Adolere & Mactare. Iſidorum 10.

Imponeretur] verbū ſacrorū. Tertul. in Apologet. de decima Herculis, ne tertiā partē in arā eius imponatis. Ouid. 1. Faſt. Sacerdos imponit librū. Iuuen. Farra imponite: adde Virgil. 7. Æn. & 4: Lucanū 6. Siliū 4. Ariſtot. οὐδὲ θήσειν πλανητόν. Eſt autem imponere θεῖναί τινὰ βώμοις ἐπὶ θυσίᾳ. vt Dionyſ. li. 7. vel, τοῖς βώμοις ἐπιτιθέναι. vt Herodianus lib. 5. loquitur.

Item Græcè ſigillatim & ouum bulbū] Hic locus deprauatus Antonio: deploratus Vertranio videtur. Scaliger ita emendat, Itē Græca fingit Latium vt ouum bulbum, ὃ ὂν βόλβον.

Lana ex Gracis] non à λάχνη, ſed à λῶτος, vnde λάμισαι Apollinario & Æſchylo.

Punicum quod à Pœnis] Tibullus puniceū, purpureúmq; Tyros. illud φοινικοῦν, ſeu rubrū, & ſanguineū: hoc πορφυροῦν in cęruleū vergēs.

Subtemen] ſubtegmen, V. de ſtamine & ſubtemine. v. l. ſi cui lana 70. §. 2. ff. de legat. 3. l. veſtimentum 22. ff. de auro.

Trama quòd tranat frigus id genus veſtimēti] trania quòd tranat phrygiū, id genus veſtimēti. V. trameat filū genus veſtimenti deſum A. quòd tramat frigus T. quòd trameat frugionis veſtimentum. S. Frugionia veſtimēta Itali ex voce Syriaca Ricamata: in quibus tramæ diuerſis modis retortę & perplexi męandri ſunt.

Tranat] alij traniat, alij trameat. i. trāſmeat.

Denſum] inde leuidēſis veſtis, vario filo ac leuiter denſata: cui opponitur pauidenſis vel pauitēſis denſius texta. Vide Iſidorū 19. c. 22.

A dentibus pectinis] de pectine adde l. 4. C. de veſtibus oloueris.

Panus Græcum] Nam Græcè πάνος & πανὸς πλώσιος.

Fanulum

pannelum] pannellum. A. pannuellum T. pannelium. S. Isidoro 19. c.29. Panuliæ & Panuclæ, Hesychius παυκλον. Nonius Panulam vocat à luendo. Non est igitur sudarium, sed cùm totum lanificium & filum inuolutum est.id à diuidendo, alij à voluendo.Sunt & apud Isidorum 19.c. 22 Pannutia diuersis pannis obsita:& Pannicularia in lege 6.ff.de bonis damnat.Est & Glossis Panucellium πηνεῖον, & Panuculum πλωτιδιον.

alterum viris] Cinctus virorum, cingulum mulierum(interdum tamen virorum)cincticulum Plauto puerorum & adolescentum semicinctium,zona dimidia & angustior. Cinctus verò Gallicus, modus tuendæ togæ.

Parma, quòd à medio in omnes partes par] ea erat rotunda, minor scuto, quod oblongum & longitudinis 4.pedum& semis.V.Polyb.Glossis parma. ἀσπὶς ἱππικὴ ἀσπιδισκάριον.

Conum, quòd cogitur] Imò potius à Græco κῶνος.

in cacumen]in acumen.

Tragulæ à traiiciendo] ab ea Tragularij Vegetio,qui ad manubalistas,vel arcubalistas dirigebant sagittas.

Scutum à sectura]Imò à Græco σκύτος.

consectũ sit tabellis] cõsecteis sit tabellis. A.

aut à Græco] vmbones à Græco: ὀβὸς enim curui: ὄβωμα curuitas, gibbus. ὄμβος supercilios eminẽtia:nõ ab ὄμβειν quod ab ἀναμβάνω.

aut à Græco vel quod ambones] à Græco quod ἄμβωνες.

à clade] Clades surculorum detractio. (Nam κλάδος Græcis ramus) vt calamitas calamorum,strages stratorum.

similiter ab omine pilum, quòd hostis feriret vt perilum]quòd hostis periret vt perilum.V. feriret vt pilum.T.ita lego, quòd hostes ferit, vt pellat.(huic lectioni fauet Festus in Pilumnoe) vel quod hostes ferit vt pilum.

Lorica]Glossis θώραξ.

succuderunt Galli è ferro] succudit Gallia è ferro V.

subsid vocabulum]locus mendosus, nisi legas,significat id vocabulum.

ex anulis ferream tunicam]ἀλυσιδωτὸν Diodorus 5.Gall Halecret. quasi ἀλυκερτὸν.

Balteum] Glossis ζώνη. Balteus, cingulum quod & ζωστὴρ & ζωστήριον & cingula. adde Titul. Cod. Nulli licere in frenis & in equestribus sellis & in balteis margaritas,& cæt.

Ocrea quod opponebant ob crus] aliud etymon vide apud Festum in Ocrem, Glossis ὀκρεὰ πρόκνημίδες.

Galea ab galero] fortè à γάλη galeæ dictæ, quòd ex felina pelle fierent: vt à cane κυνέη: à lupis, λυκέη. Cæterum Glossis Galea πρόκνημίδες: & quod sæpe cristata, λόφος.

Tuba à tubis] quasi diceret Tuba à Tubo dicitur:id est Tabo canali,

quod ea Varicare nemo possit] quòd ea vari ac ærumnæ essent. S. Vari vel varij (vnde Varrones) bacula fucillata. Ærumnæ verò Festo,furcillæ. Si retineamus excusam,sensus erit.Quòd ea parte nemo deductis diuaricatísque cruribus & pedibus stari possit. Ego verò Varicandi verbum, quo hîc vtitur Varro simplicius accipio pro superare. nam glossis Varicat & Transuaricat, ὑπερβαίνει.

litteræ. V. Cerui] litteræ. V. vocantúrque Cerui.ita legendum.

à similitudine cornuum cerui] Ceruorum ambustis imitantes cornua ceruis. Sill. 10.his vtebantur ad pluteos & vineas. brachia vocat Lucanus.

à similitudine Vineæ] Idem Festus Vineæ. Vegetius 4.c.15.

Testudo]vide Vegetium 4.c.14.

aries)vide Vitruuium 10.c.19.

cibillã appellabant,ea erat quadrata,(vt etiã nũc in castris est à cibo cibilla dicta:postea rotũ facta) traiectio manifesta. sic lego, cibillã appellabãt.à cibo cibilla dicta,ea erat quadrata,vt etiã in castris est:postea rotunda facta.

à cibo cibilla dicta) à cibo cilliba. V,sic Festus Græcis κίλικες,mensa tripes.

μίσυ)μίσυος.T.

mensa) id est admensa. ac proinde mensa vel à Græco μίσυος: vel à metiendo.

Trulla) Tryllæ & Truellæ in iure dicuntur.vide l.13 ff.de instructo.

COLVMNA 21.

Vt Truulla. Hinc Graci πυξλίον)vt Troulla.hinc Græci Trullam.V.Torulla.hinc Græci πρύλλος. hoc vocabulo vtitur Aristophanes Nubibus,Truilla à Truare, quod mouere significat Lucilio. vel, hinc Græci πυτίλλη quod idem est ac πρύνη Hesych. aliàs πυξλίον, catinus,patina, acetabulum, poculum Hesychio. Trulla vas potorium, Iuuenali. Glossis Trulleum, Guttum Aquiminale, χρυσίον ξέσον Trulla lignea: ξυλήρυσις,ξυλήρυστρον, seu ξυλήεστρος.

nisi quod latius concipit aquam) nisi quod latius est quod concipit aquam.V.T.

& quod manubrium cauum est) Cicero in Verrẽ, Trulla excauata cũ manubrio aureo.

manubrium)Glossis στέλεον & στελέον.

nisi vinaria trulla accesit) nisi in vinaria trulla.T.

matellio) huius verbi meminit Varro apud Nonium:Festus, Cicero in Paradoxis.

matula) quæ matella. Glossis στάμνιον, στάμνος,vrceus,vrna.

futum) futim. V.futis, Sipontinus.

μάγνος] hanus Sipont. magnus. V.Nanus. T id, Festo in Nanum, vas aquarium humile,quod vulgò situlum barbatum appellant. vnde Nani. & Glossis, barbatus (vbi tamen

corruptè Bardatus(ναίνος,τὸ σπιῶδος.

barbatus]barbatos. V. situlus barbatus.Festo in Nanum. Bardatus Glossis corruptè dicitur. Est & iisdem Barbutum εἶδος ὀργάνου, & Barbatoria παρονοκουρία. Barbatus etiam alio significatu ῥυπώπης.

peluis à pedum lauatione pedeluis] Imò à Græco πέλλα. de quo vide Pollucem.

κάπυον] κάπαιον.

Vbi assa ponebant] in Catina iurulenta & pulmenta ponebantur:in lance assa. apud Siculos tamen in Catino etiam assa ponebātur.

magidam]magidem,in lege seruus 36.ff.de cond.indebiti.

Langulam] lanculam. V. Lancula vt langula sit diminutiuum lancis.

à magnitudine] Imò potius à Græco μαγίς. quæ & Glossis μακτρα. magidis fit mētio in l. 36. ff. de cond.indebiti. adde Pollucem 6.Onomast.10.& 7.c.5. & 7.c.5.& 6.c.12.

Patinas à patulo] Imò à Græco πατάνη.

quòd heis libarent cœnas patellas] quòd heis libarent cœnis patellas.V.ego ita lego,vt pusillas queis Diis libabant è cœna, patellas. Vult enim hoc Varro,patellas esse pusillas patellas, quibus antiqui diis suis libabant aliquid è cœna. Nam id pro more apud veteres. Varro apud Nonium c.15.in patella : Oportet bonum ciuem legibus parere, deos colere,in patellam dare, μικρὸν κρέας. Cicero de finibus. non ita religiosi,vt non edant de patella:id est,de iis quæ sunt diis libata.

Τρυβλίον ἢ κρέανον *Graca sunt*]Triplion & canum de Græco sunt.V.

Cylibathum] Cilibanum.V.Cilibantum T. sunt enim Græcis κιλικαῖπες, tripodes in quibus milites fatigati reponunt scutum.

Ἀπὸ τῶ κύλικος] à Cylicio. V. Athenæo κυλικεῖον, repositorium vasorum.

Qui illa capit] Cilibanthus.A.T.quo illa Capis.S.de Capide vide Festum in Armillum.

Capula] Capides.V.

Fictiles] ex eodem genere antiqua supellex sacrorum ac templorum fuit.

Magistri] hi in conuiuiis bibendi arbitri. Nonius c.2. in Modiperatores. vnde lex magistra Catullo,quæ συμποτική.

Poma quòd hac poscunt potum] Idem Varro 1.de re rust. Vetus verò liber,Et etiam postea hæc possunt. Turnebus, & etiam posca: hæc poscunt,à poto.

Ἀπὸ τῶ πότου *Graca*] Ἀπὸ τῶ πότου Græco.

Origo potionis. Aqua] origo potionis aqua.

Aqua.]vide Festum.

Fons vnde funditur è terra aqua viua] adde l.1.§.4.vbi de viua aqua.ff.de fonte.

fistula] adde 19. Isidor.10.passim in iure fistularum fit mentio.

Sinum] vide Nonium in Sinum.

Depesta] Lepista. Festo & Varroni apud Nonium c.15. in Lepistæ. Flepesta. V.Lepesta T.S.à λεπάζω,vel à δεπάζω,vel à δέπας.

δεπάσαι] δέπασον. & ita Athenæus & Pollux.T.S.

Quare vel inde] Quare videlicet inde.

Guttum] vide Nonium c.15. in Polubrum.

à sumendo]id est bibendo.

Simplum] simpiuium. Arnob. 5.6.simpubium Nonio & Iuuenali 6.ab simpulo simpulatrices, vide Festum in simplum.inde natum prouerbiū,Fluctus in Simpulo excitare.

Epichysis] ex ea fundebant in cyathum.vide Athenæum.

Vna columella] id est oblongo pede.Erat & incitega machina,vbi amphoræ ponebantur.

& in ea & cum ea] & tina & cum ea. S.vide Nonium c.5.in Cupa,& Tinas.

Vrnæ] Glossis vrna ὑδρία.Cadus,aquaria. hinc vrnula.Nonio.

Vrnarium]vide Nonium c.15. Vrnarium.6. Vitruuium 4.in f.1.Pallad.9.

Columna 22.

ante balneum] ante balneum.V.id est ante domus lauatrinam. Balneum, priuatum: Balinea,publica.

Vrinare est mergi in aquam Imburum &c.] Vrinari est mergi in aquam in vrbum, fictum &c. S.alij.Impurio: al j Bura: alij Buris. Vruum τὸ ἀνασῖμον sursum versus reflexum, qui motus vrinatoribus accidit.

mergi in aquam] Glossis vrinator κολυμβητὴς à natando, & δυτὴς quod mergatur.vnde mergus δυτὴς ὄρνις.

quod est Vrbum]quod est bura. V.

Calix à caldo]Imò à κύλιξ Græco.id aënum vel ahenum videtur appellare lex cùm de Lanionis 58.§.3.ff. de instructo.eo enim aqua ad potandum calefiebat : vt cacabis pulmentarium coquebatur.

calda puls]calda plus.V.nec enim calicib⁹ puls,sed aqua ponebatur. Eodē loquendi genere vsus est Varro infrà eodē vbi de instrumētis. Vomer,inquit,quod vomit plus terrā.

calidum eo bibebant]caldum &c. Calidam bibebant veteres: quinimò id illis in deliciis. vide Senecam, 1.de Ira 12.& 2.de Ira 25.v.l.18. §.3.ff.de instructo.

cibum]pulmentarium appellat lex. 18. §.3. ff.de instructo.

ab eo cacabum] Imò à Græco.Nam cacabi meminit Pollux & Athenæus.

cacabum] caccabū in d.l.18.§.3. ff.de instru.

sedum]sonum : V.alij solū: solium. T. aliàs sedum herba est quæ semperuiuum dicitur.

seliquastrū]ita legit ab Holoādro in l.4.ff.de supellectile vbi Florentina sedularia habet.

subsellia] ita in l.25.§.1.ff.de auro. fursellia. l.3.ff.de supellect. vbi Græci σανίλια.dabantur subsellia Triumuiris, Quæstoribus, Iudicibus:

cibus: sellæ fuerunt Curules ac Tribunales. vide Nonium.

Arca quòd arcentur fures ea clausa] Sic Græci φοριασμὸν, παρὰ τὸ τοὺς φῶρας εἴργειν. Potest etiã arca ab arcendo, id est continendo. vt apud Festum. vnde arcus in fornicato opere, παρὰ τὸ ἄρκειν.

Armarium] Aumarium Fulgentio. Glossi, πυρρίσκος à forma: vnde & iisdem Turricula.

Armamentarium] armamentum.

Mundus muliebris] huc refer legem 7.l.13.l. 25.§.10. l.30.l.32.§.6.l.39.ff. de auro, argento mundo. Tertullianus duplicem cultum fœminarum facit. Cultum quem mundum muliebrem quemque in auro, argento, gemmis & vestibus collocat: alterum ornatum, quem immundum muliebrem vocat, in cura capilli, cutis, & earum partium quæ oculos trahunt positum,

Cinerarius] Glossis Cinerarius δοῦλος ἐταίρας. Idem Cinnflo. Huc pertinent ornatrices. de quibus in lege Itẽ legato 49. l. legatis 65. §. ornatricibus ff. de leg. 3. aliis Glossis Crispicapillus οὐλόθριξ.

Discerniculum] quod aliis discriminale & acus: de acu vide l.25.§.10. ff. de auro.

Speculũ] mũdi muliebris est speculũ l. cùm aurum 19.§. lectum 8. in f. l. argumento 25.§. ornamenta 10. vers. continentur. ff. de auro.

Quod ibi spectant] quod ibi expectant. V. quod ibi se spectant. T. Plaut. quæ se suámque ætatem spicit, speculo elusa est.

Vniuersa ouis] vniuersæ ouis S.

Vestis à velis] Imò à Græco ἱδνίς.

Vel ab eo] vela ab eo. T.

Quòd vellebant lanam, ex lana facta vestis.] quòd lauabant &c. T. Lanea ex lana facta. S. τὸ lanam expungendum.

Contineret] retineret.

à rete reticulum] quod & Reticulus Glossis κερκύφαντος: vnde apparet in lege 25.§.10. ff. de auro, reticula & crocusantia pro eodẽ sumi & tamen non dissimulandũ eò loci legi ab Haloandro Crocohyphantia: ab aliis Crocyphatum, aliis Glossis Reticulum κεκρύφαλον.

Texta] alij Testa.

Colligarent Dictum capital] colligarent, dictum Capital. A.

Capital] Capitulare Glossis κεφαλόδεσμον.

Rica] vide Festum in Rica: 10. Gellium 15. ab Rica, Ricula Turpillio & Hesiodo. Sudarium esse scribit Nonius. Græci καλύπτρα.

Mitra] vide l.23.§.2 ff. de auro. hinc semimitræ. l.25 §.10 ff. de auro.

Priꝰ de indutu aut amictu] Priùs de indutu, tum amictu. V. T. de his quæ præcingendi, insternendi, adiiciendi, incumbendi causa parantur, vide legem 23.§.1. ff. de auro.

Capitiũ ab eo quod capit pectus] malè igitur Nonius c.14. Capitium capitis tegumentum esse ait: cùm non capitis, sed pectoris sit. atque ita capitium accipiendũ in l. 23.§.2. ff. de auro. Tentari potest an idem sit Capitium quòd fascię pectorales, quę Glossis στηθόδεσμοι. Nam strophiis cohibebant papillarum tumorem puellis. Nonius c.14. in strophium.

Subucula] Glossis ὑποδύτης. vide Nonium cap.14.

Plautus] in Epidico scena 4.

Intusiatam] Indusiatam, & ita apud Nonium cap.14.

Patagiatam caltulam] ita apud Nonium superiore loco, in Castula.

Ac crocotulam] aut crocutulam. A.

Vt ἄσβιστον &c.] alij, vt asbystõ. Vetus & abastõ. Scaliger, vt Ambustum. Amictus dictum, quòd Amiectum, id est circumiectum. aliàs ἄσβιστον Plinio, Pausaniæ & Stephano linum quod igne non consumitur, ex quo regũ funebres tunicæ cõtextæ corporis fauillam ab reliquo separabant cinere: pretium eius æquabat pretium excellẽtium margaritarum, à quibusdam asbestinum, & viuum. 19. Plinius 1.

Amictus] amictui T. adde l.23.§.1. in verbo amiciendi. ff. de auro.

Quòd vestes se] quo vestes se. V.

Quod vestle se] T. quod vestitas se V.

Circumiectum] circumiectui. V. T. id est ad circumiiciendum. id ἀφεῖσθαι. l.45. ff. de verborum significat.

Circumtextum] Græcis cyclas. Isid. Virgilio, & circumtextum croceo velamen acantho.

Antiquissimi amictui] Antiquissimis amictui. V. antiquissimi amictuis. S.

Ricinium] vide Seruium & Ciceronem de legibus.

Duo simplicia paria] ἁπλοῖς. Paria idem quod duo Festus, paribus equis quibus quod æs dabatur, pararium. Eadem forma pararius dicitur Senecæ, qui inter duos medius.

Recluſum propter leuitatem] reticulum propter leuitatem. Vertr. R. excluſum propter leuitatem, eo sensu: primo parilia, deinde pallia τὸ R. extrito ac reiecto.

παραπλεκία, χλαμὺς] παραπίχυα. V. T. vestis muliebris Hesych. & Polluci 7.4.

COLVMNA 23.

Colendi] colligendi A. legò quærendi & cogẽdi, vt in lege in instrumẽto 8. ff. de instructo Paul 3. sentent. 6.§ querẽdorũ §. cogẽdorũ: & vtrunq; etiã re ipsa hìc exponit Varro.

Sarriendo] sarciendo. V. alij sariendo, serando, vt libro 6. est enim serare, claudere.

Rutum] Græci κρατίον. inde Rutellum apud Nonium, à ruendo, id est æquando. vide

Ciceronem 16. ad Atticum.

Quod arauit terrā] quod eruit terrā. V. quod adruit. T. alij, quod aruit.

Manicula] manibula. V.

A curuo curuum] à curuo vruum. V. alij ab vruo, curuum.

Conum] cauum.

Appellatur] oppilatur. V. id est oppletur, clauditur. Cicero, iis oppilatis.

Conum] cauum.

Irpices] vrpices: alij Hurpices. Cato c. 9. de re rustica.

Quæ in terra sūt sirpices] quę in terra serpūt sirpices: sic infra, spinæ quæ in agris serpunt.

Sirpices] Græci ὀξιναὶ. vide Hesych.

Fenisecia] fenisecta. V.

Quibus dentalibus] quibus dentatis. V. qui dentalibus.

A quo & Rutabri dicti] alij Rutabri: alij Rutubatri: alij Runcastri (quomodo legendum 2. Gell. 25.) alij Rumicestri S. alij Rubicestri: alij à quo erutum, Rastri dicti T. Vt ab rasu rastelli: à quo rutu Rastri dicti. S. ego nihil mutandum censeo.

Falces à farre] Imò à Syriaco Phelc. à quo πέλκυς: vt à Phalga, Falx.

Falces fænariæ & adoreæ] alij, pro adoreæ arboreæ: alij arborariæ: quæ & putatoriæ in lege 8. ff. de instructo: & apud Paulum 3. sentent. 6. §. quærendorum: sunt & stramentariæ apud Catonem 3.

Lumariæ falces] linariæ. V. alij Lunariæ, alij Lunecta. quid si Dumariæ legas? vt sint falces quibus secant dumeta. Lumariæ tamen legi potest. Est enim Luna Festo genus herbæ & spinæ.

Agricolæ soluūt. id est luunt] manifesta mutatio. est enim legendum agricolæ luunt, id est soluunt.

Sirpata] sirpicia. V.

Phancillas] falcillas. V. Zanculas. S. Ζάγκλη. Syracusia lingua δρέπανον.

Chersonesicè] Chermonesicè. V. alij Cheronesitæ: alij Cremonenses. Scaliger, Chermes Pœnicè dicunt, vt hæc videatur Varro ex libris Magonis Carthaginensis, qui de re rustica scripsit, hausisse.

Inde post in vrbe Lucilli pistrina &c.) Locelli. V. Inde pistor vel Lucilij pistrina, vel pistrix. S. citare autem videtur Lucilium, Is libro 26. teste Charisio libro 1. pistrina in genere fœminino extulit: vt Terentius pistrillam. Pistrix etiam legitur apud Festum in Mamphul.

Trapetes, molæ oleariæ] dicitur Trapetum in lege, Sed addes 19. §. 2. ff. locati. Glossę Trapetum ἐλαιῶν μύλος ἐλαιουργεῖον.

Molæ oleariæ] molæ oliuariæ in l. 21. ff. de instructo. Paul. 3. sentent. 6. §. cogendorum.

Nisi Græcum] fortè à τραπεῖ.

Molæ à molendo] alij à moliendo. vnde paulò post, moliuntur. sed tamen apud Plautum legitur molere, apud Horatium permolere, quod est subigere.

Vallum à volatu] vanum. V.

Volant inde leuia] id ἄχνη. ventilabro iactamus fruges, vt ventus dissipet paleam & acus. vallo ita in aerem proiicimus fruges, vt tamen in vallum recidant. vannus autem idem ferè quod vallum. adde Varronem de re rustica.

Corbes] adde l. 8. ff. de instructo.

Quod corruebant] quòd eò corruebant. V. id est coniiciebant. Catullus. & in quo me corruerit genere. nisi potiùs torruerit legas, propter ea quæ apud eundem auctorem sequatur de ardore.

Tragula] trahula. V. à traha. Virg. Georgic. Tribuláque, trahęque. alij trahes. Glossis Trahea τυχάνη τὰς βώλους ἀφανίζουσα.

Sirpea quæ virgeis) sirpea quæ iunceis. A.

Sirpatur] id est colligatur. Nam Sirpare est colligare. vnde quæstiones obscuræ, sirpi Latinis. Græcis γρίφοι.

In qua stercus aliúdve quid euehitur] v. l. 2. §. & molas 10. ff. de instructo.

Aliúdve quid vehitur, quo ex viminibus vterētur, & quod eo vehitur, breuis veha vehiculū dictum] aliúdve quod geritur quod ex viminibus vietur: aut eo vehitur breui, est vehiculum dictum.

Arceræ] dixi ad leges XII. Tabul. adde Nonium in Arcera.

Sed ea omni parte] sed à parte. V. sed apertè. T.

Quod perlucent] id est videntur, spectari palàm possunt.

Nominata à parte] nominata apertè.

Munitur] mœnitur.

Vbi sint] vbi sunt. S. vbi sint & quod opus est ad vitam sustinendam, vbi habitent tutò.

COLVMNA 24.

Tutò, vel oppida quòd &c.) tutò, oppida. Quod S.

Quò munitius essent) quò mœnitius essent T. quò muniti essent. A.

Et quòd aggerem contineret murus, &c.) cōtinet manus V. T. quòd aggerem cōtineret murum. Quòd muniendi causa parabatur murus: quòd sepiebant oppidum, eo mœnire. Munus enim summa T. Quod mœniendi causa parabatur, mœnus: quo sepiebant oppidū, eo munere. Mœnus. In summo pinnæ. S. ego sic legēdum puto, quòd aggerem contineret, munium, quòd muniendi causa parabatur, quo sepiebāt, oppidum, ex eo munio, murus: nisi malis ita, vel quòd aggerem cōtineret, munitio. Huic emendationi fauet Isidorus 15. cap. de ædificiis publicis, vbi docet

cet Munium dictum, quasi manu factum: & muros à munitione dictos.

quas insigniti milites habere solent] quas insignia milites. S. alij quas insignes milites.

in gladiatoribus Samnites] docet Samnites milites galeas habuisse. hinc Iuuenalis, Pinni rapi cultos iuuenes, puerósque Lanistæ. Per Lanistas, Samnites intelligit, ab armatura Sānitum. Liuius 9. Clemens Alexand. Stromat. 1. Athenæus. Hinc Samnis pro gladiatore apud Lucilium & Horatium.

Turres à toruis quòd hæ prospiciunt antè alios] Ego verò ita lego, Turres à tuēdo, quòd hæ prospiciunt alios: vel, quòd hinc prospiciunt exactè alios. nisi malis Turrim à Græco τύρσις.

Etrusco ritu multa] Etrusco ritu vt multa V.

Tauro & vacca] Cato, Qui vrbem nouam condit, Tauro & vacca aret: vbi arauerit, murum faciat: vbi portas vult esse, aratrum sustollat & portet, vt portam vocet.

aratro] vt aratro vrbs condebatur (quemadmodum superiùs est ostensum, & confirmatur l. pupillus 239. l. vrbs 6. ff. de verborum signif. ita euertebatur. Horatius, Imprimerétque muris hostile aratrum: & Modestinus noster refert Carthaginem aratrum passam in l. si vsusfructus 21. ff. quibus modis vsusfructus.

munita] muniti. T.

introrsum factum murum] introrsum factum, murum. V. T.

Postà quòd fiebat orbis] qui postea fiebat orbis, vrbis principium. T. alij vrbs. Principium &c.

eiúsque ambitu auspicia vrbana finiuntur] Auspicia vrbana vocat, quæ fiebant à magistratibus, cùm in campum irent, ac pomerium transirent. Cicero 2. de Natura. Id genus auspicij perenne.

Cippi] Lapides pomerij finitores.

circum Ardolam Ardeam) circum ars clam. V. circum Ardeam. T.

colonia] coloni. V. T.

quod ex vtraque &c.] quod dextra ex parte viæ, sunt ædificia, fundulæ à fundo. Quod exitum &c. V. T.

fundulæ à fundo quod exitum non habet.] Ita lego, Fundulæ à fundo. Quòd exitum nō habet, ac peruium nō est iter, Angiportū: quod id angustum ab angendo & portu. Et Fundularum verbo, vt opinor, intelligit semitam plenam. Nam Fundus, ager planus, à similitudine fundi vasorum. v. Festum.

ac peruium non est] ac peruia non est. V. S.

& id Augustum] si id Augustum. V. T.

μακελλωτὰς subaudi θυρίς.

& Castelli μακέλλους] Glossis μάκελλος septū.

Secundum Tiberim] id est vltra, vel ad ripas Tiberis.

ad Iunium forū piscariū vocant. Ideo ait Plautus, apud piscarium vbi varia res] ad Iānū &c. V. ad Iunonium &c. Alexander 2. genial. 2. & Vertr. ad Ianium. S. Nondum video in tot variis lectionibus rationem Etymi vocis, de qua noster Varro tractat. quid enim foro Iunio, Iano, Iunonio & Ianio ad res varias? Interim tamen cupedinis forū, est piscatorium, vt cognoscimus ex Apulei locis.

Plautus] in Curculione act. 4. scen. 1.

Forum Cupedinis à Cupedio] alij à fastidio, quòd fastidiosis quæruntur cupediæ: & Fastidium id Latinis quòd Gallis friādise, & fastidiosus friand. Fauorinus, quibus sumptus & fastidium pro facetiis procedit. & Isidorus cupes fastidiosus. Alij cupedinis forum dici volunt, à cupediis seu cauponendo (quod Græcis καπηλεύειν) dictum forum Cupedium, qua forma Caupo, Cupo & Copo: Cupa Caupa & Copa. Cicero ad Pōtifices, Panis & vinum à propola & decupa. Virgil. Copa syriſca. Aliud Etymon Varro 1. rerum humanarum adfert fori cupedinis, quòd in area euersæ domus Numerij Equitij Cupedij fuerit. v. Festum in Cupedinis.

Macellū] ridicula Varr. Etymol. nam à mactādo potiùs dicitur macellū, quàm ab alia re.

Macellus] idem testatur Var. li. rerum humanarum.

Lacum Curtium] Tres historiæ hîc referuntur à Varrone de Curtio lacu.

Procilius] Porcillus. v. & malè. vide Ciceronem 2. ad Atticum.

(Ælius Stilo) L. Ælius Stilo Varr. magister.

Ex senatusconsulto] de quo v. Liuium 7. Plutarchum in Parallelis: Festum.

COLVMNA 25.

Deum manū] qui & Summanus: quòd manium summus. alij legunt, Deum maino: alij Deum manio.

Postulionem postulare] id est postulationem postulare T. S. Est autem postulatio, cū dij vocati expiationem postulant: quinimo, res ipsa petita, postulatio. sic Cicero, Postulationes de cretę Ioui, &c. Sed quid? Turnebus legit posti Leonem eo sensu: id est Deum manū postulare Leonem, id est fortissimum ciuem. alij legunt Pesti Leonem. sed quia historię testātur non de peste, sed de hiatu terræ occludendo quæstionem fuisse, præstat priorem interpretationem amplecti.

eodem mitti] eo dimitti. T. S.

& à Concordia versum] & à Concordia versum. V. & ad Concordiæ conuersum. S. eo enim conuersum.

(Ælius) Cornelius. V.

Lutatius] Luceius.

Fulguratum] fulguritum V. T. ita apud Festū in Fulguritū: inde fulguritę arbores Plauto: loca fulgurita, de cœlo tacta & sacra. Latinis Bidental & Bidentale Glossis κεραυνοβόλον κεραυνωθὲις tactus. hinc fit vt apud Lucanum

aruſpex collectas fulguris reliquias ſanctiſſimè condit.

Tullio] vide Saluſtium in Catilina.

quod Syracuſes] de Latumiis Syracuſanis, vide Ciceronis vltimam in Verrem.

Latomiæ] ſic Feſtus. & apud Liuiũ Triũuiri carceris latumiarũ. alij latumiæ: vt veteres libri. hinc lautumarius Ciceroni in Piſonẽ dixi ad Feſtum. Gloſſis λεθοτομεῖον lapidicina.

Armiluſtrum] erat etiam Romæ vicus Armiluſtri. & locus qui caput armiluſtri diceba tur in Auentino.

ſpectaculeis ædificatus,] id eſt locus contabulatus, vnde ludos ſpectant: loca autem erant diuiſa patribus, equitibúſque. Gloſſis ſpectacula θεωρία.

Fertur pompa] in ea pompa ſimulachra deorũ trãſuehebãtur, Victoriæ, Neptuni, Martis, Apollinis, Cereris. Ouid. Amor. ſed iã pompa venit linguis, animíſque fauete, Tẽpus adeſt plauſus, aurea pompa venit. Idem circus erit celeber pompáque deorum.

In cornicula] nomẽ Comœdię Plauti cuius meminit etiam Varro infrà lib. 6.

millies aduentu] milites ad vectim. vel milites ad vectũ. V. milites aduẽtu, T. (vt miles in ea fabula ludderetur, & ꝑ circo eſſet, cùm per ludibriũ circuiretur.) mulieres ad reſtim. A. V. vt reſtim ducere, ſit cordax, genus ſaltationis Comicæ, de qua Ariſtophanes in Nubib⁹: Lucianus de ſaltatione: Pollux 4. Athenęus 1. in ea præſultor funẽ ducebat, quo adprehẽſo eum alij ſequebãtur. Terentius Adelphis, Tu reſtim ductabis. Horat. 1. Epiſt. 10. Tortum digna ſequi potius quàm ducere funẽ. Scal. ita emendat, milites ad vectim. id enim milites vocaſſe circum, quo in loco vecti aut palo ad terram adfixo circumeundo ludebãt. qui locus veteribus ideo etiam Palaria dicebatur, teſte Chariſio.

Quid ceſſamus] verſus Trochaicus.

Circus noſter ecce adeſt] Sic Plaut. in Milite. Iã eſt ante ędes circus, vbi ſunt ludificãdi mihi. eſt autem apud Plautum eò loci idem iocus qui & hîc.

antequam magiſtratus miſit] antequã magiſtratus ſignum miſit A. Ouidius, Maxima iam paruo Prætor ſpectacula circo Quadriiuges ſigno, carcere miſit equos.

ſcripſit poeta] ſcripſit Ennius. V. fortè nihil mutandũ in hoc Varronis loco. cuius ſeculo, Poetę vocabulo per Antonomaſiam fortaſſe Ennius intelligebatur: vt ſuccedaneis temporibus Virgil. §. 2. Iuſt. de iure naturali.

ad murtium vocatus] ad murcie. V. ad murũ, alij ad murtim.

quod is locus eſſet] quòd alij ineſſe. A.

Mutta veneris] quæ & myrrea & murtea. Plinio & Liuio. Fuit etiã Romanis dea Murcia, de qua v. Feſtum, Tertullianum, & ea quæ ſcripſi, ad leges XII. Tabularum.

Ludis Tauriceis] ludis Taureis. V. ludis Tauriis. Feſtus. In honorem inferorum Deorum inſtituti fuerunt hi ludi, cùm peſtis in mulieres grauidas incidiſſet ex carne taurorum vẽdita populo.

COLVMNA 20.

Curiæ veteres] Vide Feſtum.

Roſtra] huius loci, qui Romæ, ſit mentio in lege 2. §. poſtea 4 π. de origine iuris.

Græcoſtaſis] vide 33. Plin. 2. Aſconiũ 3. Verr. Vide Feſtum in ſenacula tria.

ſubſtructus] erat enim ſub ſenaculo, de quo mox.

ſenaculum] ita legitur apud Feſtum & Valerium. alij ſenatulum legũt à ſenatu, ex P. Victore & Lampridio.

Lautola] Lautulæ. Feſt.

ad Ianum geminum] dicitur enim bifrons.

Locus ad buſta Gallica] v. Liuium 5.

oſſa conſita] id eſt ſimul humata.

Doliola ad cloacam maximam] Ruffus, & Victor hunc locum in Auentino ponunt.

Vbi non licet deſpuere] vide Feſtum Doliola.

duæ traditæ hiſtoriæ] tertiam vide apud Liuium 5 & Feſtum in Doliola.

Ab argo] ab Argula, ſeu quod V. ab Argu lapſu. T. id eſt Argus lapſu. vel ab Argula, ſeu Argo.

Publilius vicus] vicus Publij, Ruffo: vicus Publius. V. T.

quod ab his viris dicuntur ædificati] quodam viocuris. T. S. ego nihil mutadum cenſeo: vt, his viris, referatur ad ea quæ ſuperiùs poſita ſunt, Ædilibus plebeis.

ad florales vs⁹] ad floras ſuſus. V. (floras pro floræ ἀφαιρέσει. vt familias pro familiæ.) ſuſus autem pro ſurſum. T. ſuſum verſum aut ſuſus verſum. S.

Capitolium vetus] quod in regione vrbis quæ alta ſemita prope tẽplũ Floræ victori. inibi Iouis, Iunonis & Minervæ ſacella. In altero Capitolio, quod erat in octaua vrbis regione communi templo colebantur illi Dij. Mediũ Templum Iuppiter: Minerua dextrã: Iuno ſiniſtrã occupabat. In Capitolio quoque omnium Deorum ſimulachra erant. vnde à quodam Capitolium, Eccleſiæ idololatria.

Vicus Ciprius à Cipro] v. Liuium 1.

Ciprum Sabinè bonum] ex Syriaca lingua qua vſi Tuſci antiquitus.

immitteret] iniiceret. A. V. T.

ὀπισθόδομον] ita poſticum templi Mineruæ Athenis: vbi publicum ærarium.

dicimus] dicamus. V. id eſt conſeruamus. vn de dicatio.

Cauum ædium] quod Cauediũ. Id μεσαύλιον.

ſi nullus locus relictus erat ſub dio qui eſſet] locus ſub dio Gloſſis ſubdiual ὕπαιθρον.

Teſtudo] vide Vitruuium: dixi etiam quædam

dam de testitudine superius, vbi de Instrumentis bellicis.

impluuium) Impluuium ad tectum: Impluuium, ad solum.

compluuiũ, & trunque à pluuia) est impluuiũ & compluuiũ, à pluuia. illud, locus in quam: hoc, locus à quo, atque ita intelligi oportet quod à Festo scribitur in voce Impluuium. Cæterùm quòd hic compluuium, cõfluuium dici existimo apud Nonium, in Vrnarium. Ad quam rem nobis est confluuium, ad quã vrnarium: Glossis compluuium μίσωλον.

Tuscanicum) v. Victruuium.

COLVMNA 27.

Atrium ab Atriatibus Tusceis) Imò quod αἴθριον. S.

Canaculum] quod olim in plano: postea in edito. vnde Glossis ὑπερῷον. Rarus venit in cœnacula miles. adde Festum in Scensas.

Iunonis] Hostiliæ scilicet. Nam ea Lanuuij colebatur.

ibi canabant] vbi cœnabant. V.

hiberna] v. Plin. Epist. ad Apollinarem.

religionem] ligionem. V. regionem. T.

Porcius] potius. V.

Tutilnæ loca] Tullinæ, vel Titulinæ V. & ita Varro Menippea. Erat autem hæc Dea frumentorum reconditorum, cuius ædicula in XIII. vrbis regione. eiusdem etiam signum erat in Circo. Tutani verò templum extra portam Capenam, cùm Annibal pedem ab vrbe retulisset, quòd ea ratione ab euentu Rediculum. Tutani meminit Varro in Hercule. adde Festum, Plinium 10.

Nemoribus Næuis] vide Festum in Næuia.

Rauduscula] Randuscula quæ & Raduscula. Festo Roduscula.

Mugionis] Mucionis. V. Mugionæ, Festo. Myconis Halicarnass.

à mugitu] à Mugio quodam. Fest.

Bucitatum antiquum oppidum] in buccinatum antiquum oppidum vel imbuccinatum. T. (id est buccina citatum. de quo vide Varronem: huius etiam consuetudinis meminit Polybius) Scaliger verò ita, quòd ea pecus in bucita, tum antiquum oppidum, exigebatur, &c. Nam Buceta & Bucita in antiquo glossario, quæ Gellio 11. c. 1. pascua.

antiquum oppidum] id est palatium in quo Roma, quæ & quadrata Ennio. Adde Festum in quadrata Roma. sic κατ' ἐξοχὴν Græcis ἄστυ Athenæ.

Romanulam] Romaniam. V. T.

quæ habet gradum in naualia] in noualia. V. in noua via. S.

signum & ius institutum] signum & institutum. A.

Vt sit clausa] vt sit aperta. V. operta. T.

missi cum bellum fit] hinc belli porta à Plutarcho de fortuna pop. Romani.

Vt etiam nunc fit in Castris] Lecticæ militares dicebantur: Cubæ, Sabina lingua. vide Festum in Cubam: Græca, καμβυτάδες: Platoni in sympos. καμβύνια: Euripidi καμβύνη: Aristophani σκάδες.

Lectos] lecticas. V. lectis. T. rectè. Nam lecti in lecticis ponebantur vt in feretro. lectus mortui. Est enim lectica, id quod lecto substernitur.

quam lecticam] quam lectionem. V. T.

quod inuoluebant] quæ inuoluebant. & ita Varro apud Nonium in Toral.

ferè stramenta erant è segete] postea ex pellibus. Plaut. Anus licet in pellibus protenditur. & Iuuenalis, siluestrem montana torum cùm sterneret vxor Frondibus, aut culmo, vicinarúmque ferarum pellibus. & Valerius Maximus refert Catonem hædinis pellibus vsum pro stragulis, tanquam nihil mutasset è prisca frugalitate Certè στέγαστρον pellem significat: & Latinum Dormio (quod antiqui Dormio) ἀπὸ τοῦ δέρματος à pellibus.

segestriam appellant] segestria appellabant. Varro lib. de vita pop. Rom. apud Nonium c. 1. in Toral. & cap. 14. in penult. alij segestriam legunt. Glossis segestrum περίδερμον, στέγαστρον.

quod in ea fagum] quod in eas agus. V. quod in eas fagus. M.S. quod in eas acus. T. id est paleam. Græci ἄχυρον.

calcabant] inculcabant. V.S. rectè id enim de culcita.

Culcita] Culcita est quicquid tomento inculcatur.

ac quidquid] hac quidquid. T.

puluinar] Glossis στρῶμα καθίδρυμα στρώματος.

à pelluleis] à pellibus. alij, plumis, alij à pluribus, alij, à pollulis. V. à polulis T, non malè. Nam polluta, idem quod parua. Cato labellum pollulum. Igitur puluinaria & puluini, polluli lectuli. Scaligero tamen polulæ seu Polæ sunt pilæ aluta molli tomento farctæ, quibus datatim ludebant in foro. vnde Pollice pila ludere Festo, inde Polliones & Pollæ cognomenta Romana.

in heis multa peregrina, & fagum Reno Galli quid gauna cumma eius fagum & Amphimalon Græca] locus mendosus Antonio Augustino: Vertranius sic, vt à Senonibus Gallis queis Gausapina est, vt fagum & amphimalon Græca. Turnebus ita, fagum, Reno, Gallica, gaunacum (καυνάκη) Hesychio stragula altera parte villosa vel genus pallij,) Scaliger ad hunc modum legit, fagum, Reno Gallica: Gaunacum maius fagum, &c. vide Athenæũ, Hesych. Pollionem 6. Aelianum de animalibus. 17. c. 17.

Sagum] vox Gallica vel teste Strabone. Plinius ait inuentũ Gallorũ esse: erat autem scutulata & virgata, id est reticulatè distincta.

Reno] Gallis significat exuuias pecudum. Cæsar 6. Sallust. Seruius. Sosipater.

COLVMNA 28.

Torale] Toral A. Vertr. στρώμνη Glossis Toral. Sternum, stratus.

Torus à toruo] Torus funis ex loris retortus. Cato, ob id tori dicti quòd loris tenderentur. Herodotus τόροισι.

Torusnus) Torulus. T. quo verbo Plautus vtitur in Amphitruone.

Scabellum] quod glossis ἀναπτόδιον: alij scalum.

geritur ab inferiore in superiorem] gerit in inferiora superiorem. V.

Peristromata] l. 45. ff. de verbor. sign.

sic aliud aliquid item conuiuij causa ibi] sic aliquid item in conuiuiis. vt gausapea. V. ea erant villosa tapetia: vt hodie Turcica. nec alioquin τὸ ibi referendum est ad ædeis, vt Turnebus existimat. Cæterum Gausapia Glossis βαρβαρικὸν παλλίον.

Assipondium] Assipondium as vnus.

ac erat libræ pondus] hinc asses librales. Festus in graue æs: olim enim asses erant librales. postea sexcentarij facti. vide Festum in sexcentarij.

decussibus bicessis] decussibus vicessis Vertr. T. vicensis. V. Est autem differentia inter illa duo, Bicessis quod est duos asses & vicessis quod est viginti.

quod dixi solum] quod dici solitum. V.

decussibus bicessis] decussibus vicessis. V.

ducenti) ducenties. V.

se Galet dimidium, Gt in selibra & semodio] aliàs significat sine. v. Festum in Sed.

Gncia ab Gno] Imò à vocabulo Siculo: de quo vide Aristotelem apud Pollucem 9.

Semissis quod semi æs id est dimidium assis) glossis sesquas ἀσσαρίου ἥμισυ.

concussum] conlisum. V.

Nummi, id à Siculis] Idem Pollux 9. ac proinde Suetonius apud Suidam malè à Numa, nummos appellatos scribit.

denos æris] denos asses.

sestertius quod semistertius] Idem Volusius Metianus libro de asse. Festus. Apuleius apud Priscianum lib. 6. Charisius tamen lib. 1. Institut. dici putat sestertium, quòd de tribus assibus ei semitertius deficiat, adde 33. Plin. 3. Glossis sestertium δράχμιν, δυάδιον.

retro æra dicerentur] id est ære retro numerarent pro dupondio & semisse, semissem tertium dicentes.

sembella quòd sit libellæ dimidium] eadem semilibra ἡμιλίτριον.

sembellæ quod Galet dimidium, & est quarta pars] quod libellæ vt hæc quarta pars. V.

δωτίνη] δῶς. S. vt est apud Hesiodum.

ab eodem Donum] ab eodem Demum. V.

Vt ipsi δῶσι] vt assedonium. V. vt Asiæ δῶμον T. eo sensu domum, vel ab Asianis, vel à Græcis, vel ab Atticis.

à Græco ἀρράβων] imò à Syriaco antea malè ἀρράβον.

refactum] refectum. vide refectum. T.

COLVMNA 29.

quàm exoluerit] quàm vt exuleret. V. ex eo luerit, quàm quanti. A.

Intrigo] Intertrigo T. vt cùm inter se pedes vel femina teruntur.

dicta Gt exigi possint ob peccatum] dicata vt exigi possint ob reatum. V.

olim Gnum dicebant multa] origo multæ inde sumpta.

Gnum] vinum. A.

pœna à puniendo, Gel à pœnitendo] pœna à pœniendo, &c. V. puniendo vel ponendo. V. vel à ponè, vt quòd post peccatum sequitur. Vertr. T.

corollarium) vide Plinium.

μοῖτον] vide Hesychium.

Sophron] scripsit Sophron mimiambos prosa oratione, vt eius imitatione Herodotus, vel Herodes, quem secutus Martius, teste Mauro Terentiano & Gellio.

μοῖτον] αἰατίθημιον μόρτον ὦν thynno. V. pro αἰατιμῶ, id est supero pretio. T. alij μοῖτον ἴσημοι. Scaliger, μοῖτον αἰτίμον, id est par pari.

ea pecunia] si is ea pecunia. V. super ea pecunia. V. T.

sacramento à sacro] Vide Festum. Fab. 7. c. 16. Valer. Maximum 7. c. de testamentis.

Gterque quingentos æris ad pontem dependebant] quinquagenos æris ad Pontificem dependebat. V. in Probi notis legitur, Quando negas, te sacramento quinquagenario prouoco: & apud Festum est quinquaginta.

quæ à populo] quæ populo T.

COLVMNA 30.

adtributa adtributa pecunia, quæ tradita ea lege, vt alij soluatur. Xenoph. Cicero in Verr. & Asconius ibidem.

Tribuni ærarij) vide Festum in Aerarij Tribuni.

Id quos] in quos. V.

as militare] Hinc milites ære diruti, quorum stipendia in fiscum deferebantur. Festus in Dirutum ære militem. Eo fine in militia & exercitu, librarij caducorum, & librarij depositorum, de quibus in lege vlt. ff. de muneribus.

quod ait Plautus) Aulular. act. 3. scen. 5.

cedit miles) id est venit.

as quoque stipem dicebant) vide Festum in Stipem.

asses libræ pondo erant] asses libras pondo. T. antiquus genitiuus, pro libræ.

à stipando stipem) sic Plutarch. & Porphyrio:

rio:hæc pecunia impensa Festo.

Vocabulo]verbo.A.

Thesaureis]*id est* deorum cellis.

stipem dicunt] vide Ciceronem 2. de legibus.Ouid. Senecam in Epistolis.

restipulari] vide Festum in Stipem.

stipulari] Glossis Restipulat ἀιθοείζει Restipulatio ἀιθοεισμός.

milites]militis.V,multi.T.

impendendo]pendendo.T.

& inde prima pēsio,& sic,aut secūda,aut qua alia] & in prima pensione & in secūda sit.V.

quod compenditur] quod cùm penditur.

accedebat]impendebat.

impendium appellatum]impendium appellatur:Malaspina in 6.ad Atticum 1.impendiū appellatam T.

fors quod suum fit sorte]Ex hoc toto notādum quid fors, quid vsura,quid compendiū, quid impendium. fors quod suum vel nostrum fit sorte. sorte id est sortitione vel dei munere.vsura quod sorti accidit ex vsu,id est ob vsum.eadem,impendium quod in sortem vel sorti impendeat.Compēdium, quòd cùm penditur fors,vna sit ac pendatur.

per trutinā solui solitum Vestigium nunc manet in ade Saturni quod & etiā nunc propter pensuram trutinam habet positam] Idem Festus in Aerarij vbi dixi.

Finis libri Quarti.

Notæ in quintum librum Varronis de lingua Latina.

Loquitur]loquuntur.V.T.

Chrysippus] Aristippus.V.T.

plus litterarum)id est doctrinæ

amittant]mutent.V.mittant.V.T.

COLVMNA 31.

Turdalio,Turdelice]Turdelice.V.Turdelico,Turdelice.T.alij Turdelicio.

Lucianum]Lucienum.V.T.S. sic apud Varronem de re rustica.

declinauit,Vt à Vetere Vetustum,Vt ab]declinauit,vt à vetere,vt ab V. T. declinauit à veter.T.

ab solo solum]ab solu solum. V. T. ab solo, solium S. Putat autem Turnebus veteres solùm declinasse in masculino.Verùm hoc velle videtur Varro, solùm & solus veteribus pro eodem.

ab libero liberum ab lasibus lares]Quid hoc ab libero liberum? Ita emendo,ab lœbeso liberum? ab lasibus lares. emendationem nostram confirmat Festus in Lœbesum sic veteres Arbosem plusima,pignosa,Quæso,maiosibus & meliosibus: & in lege 2.§.fuit autem 36.ff.de origine iuris Valesij,Fusij: nimirum ante inuentam R.

Ab lasibus lares]v. Festum in R.

mundi & motus]mundi motus.T.S.

tempestiua & à motu eorū] Tempestiua ætas.motor eorum.S.

& à motu eorum]& à motore eorum.V.motor eorum S.& à motu deorum qui toto cœlo coniuncti.

mundus deo]mundus dio.

à quo tempus id ab hoc dio, dies] à quo tempus:& ab hoc deo,dies.

Meridies, &c.) adde Nonium cap.1. & c.6. in Meridiē,vbi hoc adiicit,Meridiē veteribº. etiā significasse, mediā noctis: adde Isidor.3.

inumbrauit] id est ex descriptione vmbræ comparauit.Huiusmodi horologium σκιαπεικόν,Glossis,vmbro σκιάζω.

à supremo]à superrimo.V.T.

hoc tempus XII.*Tabulæ,dicunt occasum solis*] Idem lib.6.infrà cap.2.

Lex prætoria]lex Pletoria.

crepusculum à crepero]id est dubio.Creperū enim dubium.Festus,Creperum.5.Isid.4.Crepusculum igitur idem quod dubia lux.

Lucij prima luce in creatione) Lucij prima luce in Reate. Varr. Lucij prima luce creati Vertr.adde Festum in Luciu.

Vt Catulus ait) Catullus V.Paecuuius.S. vide Varronem 1.de re rustica.

ἰαπύεγον) ita Homerus: & Augustinus 21. de Ciuitate 8.

Plautus) Amph. scena 1.9. Vitru.4.Fabius.

Iubar quod iubata) οὖλος ἐθείρας ἕπτερος.Scal. Glossis ἄγλη φώσφορος. alibi σέλας ἡλίου fulgor solis.

Ennius, Aiax)Ennius Aiace.V.

Vt in Bruto Cassius) in Bruto Cassij. V. in Bruto.C.Attij. T. Actij Brutus à multis citatur à Cicerone 1.de Diuinat.& in Sestiana:& à Varrone lib.4.ſ.

nocte intempesta)sunt verba Lucretiæ conquerentis de Tarquinio. His simile illud Ouidij Nox erat, & tota lumina nulla domo.

deuenit)aduenit V.

Plautus)Asinaria act.3.scen.3.

videbimus. Factum Volo.1.redito conticinio.) Idem lib.6.vbi de temporibus & de cōticinio legendum ita videtur. Factum volo, redito huc conticinio A.Vertr.

dies est)tunc dies est.A.

solstitium quòd sol eo die sistere) Solstitium quòd solo die sistere.S.

aut quod sol ad nos Versum proximū,est)aut ꝙ sol aduersum nos, proximè stet:vel ita,aut quòd sol ad versum proximum stet. S. Metaphora à bubus.Versum enim rustici appellant,cùm sulco ad finem perducto iterum reditur eò vnde arationis initium suscipitur. Plinius 18. hinc in porticibus versura Vitruuio:& apud Lacedemonios,τρισλαξ,certamē virginum,in quo tres versus percurrendi.

COLVMNA. 31.

Aequinoctium] quod & Æquidiale: Græcis ἰσημερινόν.

circites anni] circi anni. M. deest id Scaligero Certè Festo circites circuli magni: sensus est, Circulos paruulos annulos: magnos, annos appellari.

Vnde ann°) Imò ab ἔννος q. Græcis circul°. A

Huius tēporis pars hiēps) pars prima hiēps.

Ver, quod tum virere) quod tum viuere. A.

Autumnus) desunt multa. & quidem ipsum Etymon Autumni, supplendum è Festo, cui Autumnus dicitur, quod tūc maximè augeāt homines opes, coactis agrorum fructibus. Ideo Græcis πλειστοφόρος ὥρα: & Latinis Autumnitas fructus.

ab sole, hic menses, à lunæ motu) hoc innuit, Quatuor anni tempora à sole: menses à Luna nominari, à luna, inquam, quæ Græcis μήν. vnde menses.

à mensibus intermestris dictus) sic Cato de re rustica, ca. 37. Antea legebatur, intermēsis. Vtrunque tolerabile. significat autem intermē struum, spatiū quo Luna silet & in coitu est, de quo videndus Varr. l. de re rustica: & Ammianus. Hinc Plinio Luna intermenstrua: Iulio Firmico Synodica: aliis interluniū, quod Glossis ὑπόκρυσις σελήνης. legendū ὑπόκρυψις.

mensis senescentis) id est desinentis.

ἔνλυα καὶ νέα) alij μίαι νηοῖαι. Menses Atheniēsiū primò XXIX. dierum. Trigesimus additus à Solone, quē τριάκαδα & ἔνλυα καὶ νέα, appellauit, teste Laertio, quòd Luna quæ biduo in coitu latet, quasi vetus & noua nondum trigesimo die splenderet.

lustrum tempus quinquennale) ita Festus, Statius Papinius, Plinius vterq. l. 4. §. 1. ff. de reb. credit. l. 30. §. 1. §. de legat. 3. l. 67. in fin. de furtis. Alij lustrū esse existimāt annis quatuor exactis quintū incipientē, qui itidē lustri secuturi sit principiū: sic dies qui bissexto intercalatur quarto anno. Ouid. 2. Fastor. lustrum appellatur.

Vltro tributa) sic Liu. li. 39. alij vltra tributa.

per censores persoluebātur) sic Neratius Priscus repetere per iudicē. Iulian° 4. ad Minuciū Natalē in l. vt. ff. de reb. q. lit. per iudicē petere. Vlpianus prohibere per prętorē, cauere per iudicē, Callistratus per iudicē reposcere, trāsferre per iudicem. l. vlt. ff. de rei vindicat. per iudicem auferre. l. 4. §. quod si is 6. ff. de doli mali per iudicem exigere vel petere, l. vt §. 2. §. 3. ff. ratam rem.

seculū) sęculum. M. Vtrunq; Glossis dicitur. αἰῶνα) αἰὼν. quasi ἀεὶ ὤν.

Plautus) in Truculento.

est satis) sat est. A

dies accesserunt) diem accesserunt. M. S. id est ad diem venerunt.

Dicā prius qui Deorum causa) ordinē mensium ferias hic percēset, Varr. de quibus cōsule Ouidium, & Kalendarium vetus, quod superiùs in eū finem excudēdum curauimus.

dicti ab agone) id est ferione. sic Ouid. 1 Fastorū, sēper agātne rogat, nec nisi iussus ait. Sene. 2. Suasor. eo alludit, Carnifex manū porrigit, deinde respicit ad patrē & dicit, Agone?

per quos Rex in regia) Ouid. Fast. Rex placare sacrorū Numina lanigerę cōiuge debet ouis.

quod interrogatur à principe ciuitatis) quòd interrogat Princeps ciuitatis A. Vertr. Sca. adde Fest in Agoniū. & ex Plutarcho patet interrogari solitum eum qui fundebat vinū inter cornua victimarum sic apud Maronē ipsa tenens dextera paterā pulcherrima Dido Candentis vaccæ media inter cornua fudit.

qui fornacalibus suis non sunt feriati) In sua Curia quisque Fornacalibus (quæ indictæ feriæ erant) feriabatur & sacra faciebat: sed stulta pars populi, quę sua Curia esset ignorabat. Itaq; rem diuinā Fornicalibus omissam, Quirinalibus faciebat. Proinde Quirinalia stultorum feriæ vocantur apud Ouid. & Festum in stultorum feriæ.

Feralia, Ferialia. M S. T.

Feralia ab inferis & ferendo) Ouidius. Hāc quia iusta ferunt, dixere feralia lucem. Inde inferia & arferia aqua Festo, quę adferebatur ad sepulturā, vt libaretur pro mortuis.

Terminalia) Glossis ὁπουτήσια pro ὁρτήσια, alio loco ὁρχηστοία ἑορτὴ ὁρίου θεοῦ. adde quæ de terminalib. scripsi ad Tit. ff. de termino mo.

Duodecimus enim mēsis fuit Februarius) anno à Martio scilicet incipiente.

& cū intercalatur inferiores quinq; dies duo decimo demuntur mēse) hęc à Varrone scripta ante annum à Varrone emēdatum. Nā alternis annis binos, & vicenos ternos intercalabāt dies, mēsemq; cōficiebāt intercalarē: addi tis ei quinq; diebus vltimi mensis, id est Februarij. His adde quæ de intercalatione dixi ad l. 2 ff. de diuersis & tempor. l. cùm bissextū 98. ff. de verborum significatione.

Equiria) sic Oui. alij Equurria à cursu equorū

Liberalia) Glossis διονύσια, quippe Liber pater διόνυσος. V. Ouid. 3. Fast. Var. 1. de re rustica. August. 6. de ciuitate 9.

sedent) id est, feriātur Plaut. Vēter meus resident esuriales ferias. vsurpatur & à Cicerone 2. de legib. *cum libis & foculo pro emptore.*

sacrificātes] locus corrupt° Antonio & Vert. videtur. nisi quis existimet sua etiā sacrificia emptoribus liborum sacerdotes Liberi patris vendidisse neq. gratis sacrificasse. fortè non à verisimili cōiectura aberit, qui nō, p empto re sacrificātes sed p forib° sacrificātes legerit

& foculo) Foculus ignitabulum seu paruus focus. Eo vtebantur cū rem diuinā extra templa in locis nō sacris, aut in quibus ara non erat, faciebant. Cicero pro domo, C. Attius bona Q. Metelli consecrauit, foculo posito in rostris, adhibitóque tibicine.

COLVMNA 33.

forsan hic dies appellatur potius Agonica] de die Liberaliorum loquitur. Eóque pertinet quod scribit Massurius Sabinus libro Fastorum 2. apud Macrob. 1. Satur. 4. Liberalium dies, inquit, à Pontificibus Agonium Martiale appellatur. Martiale autem vocat, quod veteribus idem numen Bacchus & Mars. de quo vide Varronem in Menippea ἄνθος ἔαρ κεφαλῆς Macrob. 1. c. 19.

Quinquatrus: hic dies, & vnus à nominis errore obseruatur] Hoc innuit, Dies quinquatrium quinque fuisse, cùm dies vnus esse debeat. Quintus scilicet post Idus Martias. Cæterùm Glossis quinquatria πανδήμια.

proinde & sint quinque] vt sunt quartus siue quintus. A.

eo die [Quinquatrium. Fasti verò X. Kal. April. & X. Kal. Iunij.

in atrio sutorio] ita Festus, in atrio saturio. Alexand. 11. Genial. 22. in atrio satrij. Vertr.

sacrorum tubæ] id est Mineruæ & Volcani: nec enim omnes Tubæ lustrabantur, teste Ouidio de Tubilustrio adde Festum in Tubilustria.

accersita] arcessita. S.

Pergami prope murum Megalesion, vbi Templum eius Deæ] Pesinunte, vbi Megalesion templum eius deæ: vel ita, Pergami ἀπὸ μικρᾶς μεγάλης, vbi templum eius deæ. S. Est autem Megalesion templum τῆς μεγάλης θεᾶς.

Fordicidia] quæ Hordicidia Festo & Varroni 1. de re rustica: ex promiscuo vsu τῶ Digamma & F. Fastis Horcicalia.

Bos forda quæ fert in ventre] quæ prægnans Varroni 2. de re rustica, & Fest. Græcis boues fordæ, φοράδες. Glossis fordas ἐγκυμονούσας. Forba θυσία ἐγκύμονος βοός.

Forda] sic Ouidius 4. Fastor. horda Varro 2. de re rustica & Festus. Et ita paulò antè fordicidia pro Hordicidia apud eosdem authores.

in curiis complureis] id est triginta pro numero Curiarum, quæ totidem fuerunt, teste Ouidio.

Palilia] sic Ouidius 4. Fastorum, quæ & Parilia Ciceroni 2. de diuinat. Athenæo. Fastis marmoreis & Festo in Popularia & Parilibus. sed facilis fuit mutatio τῶ L. in R. vt in Remuribus & Lemuribus. Cæterum notandum hoc est obiter Paliliorum die Romam conditam, XII. Kal. Maias.

Cerealia] in hac pompa ouum poni solitum Varro 1. de re rustica 2.

Vinalia] dies quo Ioui vinum nouum libabatur. vide Festum in Calpar. Macrob. 1. Saturn 4. Græci πόσιμα. Plutarchus sympos. 3. Priora X. Kalend, teste Ouidio (I X. Plinio) Posteriora X I I I. Kal. Septemb. & his posterioribus quæ hîc dicuntur Varrone, magis conueniunt quàm prioribus, quibus nemo tunc vindemiam auspicatur. Porro quod de vino diximus, idem penè in frumento. Nam quòd primò præmetebant sacrificij causa. Præmessum Latinis, vel Præmetium teste Festo. προλογία Laconibus: quòd verò post messem offerebant Cereri, florifertum.

aliquot loceis Vindemiæ primùm à sacerdotibus publicè fiebant] sic Athenis quandiu feruebat mustum, religio erat tangere. Plutarch. sympos. 8.

Vt iussit Vinum legere] vuas. eadem forma à Catone vinum pendens dicitur.

aqua facit] aquam facit.

facit] id est sacrificat.

inter cuius exta cæsa & porrecta] Exta cocta cædebantur: deinde proiiciebantur in terram. Iis proiectis res diuina facta videbatur. Quid cæsa & porrecta, vide Festum in Exta & Prosiciæ. Nonium in Prosecta. Macrob. 1. Saturn. 16. in pr.

flamen prorsus Vinum legit] mos enim fuit vt flamen prior auspicij causa vinum legeret.

Robigalia] alij Rubigalia, ea fiebant V I I I. Kal. Maij.

secundum Tiberim] id est vltra.

Iunio mense] Iulio mense. T. vide Ouid. & Macrob.

Populifugia] quæ opinor Fugalia, & Fugialia appellat Augustinus 2. de Ciuitate 6.

Nonæ Caprotinæ] vide Macrob. Saturn. 11.

mulieres sacrificant] mulieres liberæ, & ancilæ sacrificant, Vertr. vide mox addit. Varro, ob hoc togam prætextam datam eis, aliàs ingenuarum mulierum prætexta, promiscua & communis erat. & ex Macrobio 1. c. 11. apparet, ius togæ, ea die ancillis datum, quòd habitu matrum familiàs & virginum assumpto hostes fefellissent.

sacrificant] sacrificantur. Veteres ita habẽt, & antiqui quoque ita locuti, teste Nonio.

ob hoc toga prætexta] cur toga. V. Vertr. togata prætextata. Turnebus ita legit, existimans hunc locum referri ad fabulas togatas, quarum species Atellana, Prætextata, & Tabernaria, citátque ad id Horat. illo loco, vel qui prætextas, vel qui docuere togatas. verùm hîc nihil de prætextatis fabulis. & hic locus ad prætextatum vsum Nonis Caprotinis ancillis permissum referendus.

Apollinaribus ludeis docui populum] locus est mutilus, vt coniicere licet ex libro 25. & 27. Liuij. Fiebant autem hi ludi ante III. Nonas Quintil.

cui eo die] X I V. Kal. Septemb.

in portu Tiberino] in ponte Æmylio. T. propè portam Collinam. Vertr.

Vinalia rustica] diuersa ab vrbanis quæ Ioui fiebant. I X. Kal. Maij mense Veneri sacro.

ante diem xij. Kal. Sept.] ante diem XIV. Kal.

Sept. Anton. Auguſt. & Vertr. ex Faſtis.

COLVMNA 34.

quòd tum Veneri dedicata ædis] hinc facilè coniici poteſt cur Menipeam ſuam Varro inſcripſerit Vinalia περὶ ἀφροδίσιων. Verr. S.

orti eius tutelæ aſſignati] Idem Varro confirmat 1. de re ruſtica in Veneris tutela hortos fuiſſe. Næuius Coquos edit Neptunum Venerem, Cererem. id eſt, piſces, olera, panē.

Volcanalia] X. Kal. Sept.

Opeconſiua] Opiconſiua. MS. ea fiebant VIII. Kal. Sept.

ſcriptum id dicitur] tritum id dicitur.

dicitur & à ſuffiendo ſubligaculum] dicitur à ſuffiendo, vt ſubligaculum A. dicitur à ſubterfiendo T. dicitur à ſuffiendo: vt à ſubligando, ſubligaculum, quidam ita legit. Feſtus ex eo dictum putat ſuffibulum quòd fibula comprehenderetur: ſed Varro ad Veſtales hoc refert: quæ maximè omnium ſacerdotum ſuffitionibus vtebantur, v. Nonium & Feſtum in Exſit.

cùm dicant, Nouum vetus vinum bibo: nouo veteri morbo medeor] ita quoque apud Feſtum in Meditrinalia. Alij ita legunt. Nouum vinū vetus libo: vetus vinum, nouum libo. Nouo veteri vino, morbo medeor. vt hoc dicat Varro, Meditrinalibus muſtum vinum nouum libantes & guſtantes boni ominis cauſa vetus dixiſſe. ita enim Feſtus. Plinius 28. c. 2. Cur ad primitias pomorum, hæc vetera eſſe dicimus, alia noua optamus?

Veterinouo morbo medeor] ſic antè vinum & nouum & vetus libari & deguſtari medicamenti cauſa. & Plutarch. 14. ſympoſiar. refert nouum vinum bibentes ſolitos fuiſſe precari ἀλυπίαν καὶ σωτήριον εἶναι τοῖς φαρμακοῦ τὴν χρῆσιν ποιήσασθαι. S. & à medendo Meditrina dea medendi & meditrinalia.

Fontinalia] ita Feſtus. vnde porta Fontinalis: alij Fontinalia.

Saturnia] gloſſis κρόνια.

Armiluſtrium] vide Feſtum in Armiluſtriū.

Opalia] vide Macrob. 1. Satur. 10.

Angeronalia] feriæ diuæ Augeroniæ. Macrob. 1. Satur. 10.

ab Augerona] dea, animorum angores depellente, quam ita vocat Feſtus in Angerone. Macrobius 1. Saturnal. 10. Angeroniam Plinius 3. c. 8. eam Angeronam vocat: non malè. Nam eius ſimulachrum erat obligato & obſignato ore, deáque ἐπιστάσις exiſtimabatur. Huius. Feriæ verò XII. Kal. Ianuar. ei faciebant rem diuinam Pontifices in Volupiæ ſacello,

cui ſacrificium fit in curia Accalia. feria Laurentinæ is dies] cui ſacrificium fit eo die: ac cuius feriæ publicè. Laurentinæ is dies, &c. S.

in Curia Accalia] in Curia Acculeia. T. alij in curia Acuſeia.

Laurentalia] Laurentinalia, Macrob. 1. c. 10. Laurentalia. Feſtus.

Sexto] Feſto Macrob. S.

qui atra dicitur] qui Acca dicitur. rectè. nec enim atra die licebat ſacrificare, & alioquin Accæ meminit Gellius 5. c. 7. Macrob. 1. c. 10. Scaliger ita emendat, quia altera dicitur ob ditem Tarruntium, Acca Tarruntia. quaſi diceret Varro. Laurentinæ feriæ ab Acca nutrice Romuli, quæ Laurentia cognominata eſt, non ab ea Acca quæ nupſit Tarrutio nobili & diuiti viro. Eius meminit Auguſtinus licet à quibuſdam Tarrutius: ab aliis Taratius: ab aliis Tarratius nominatur.

& dicunt hunc diem Tarentini, Accas Tarentinas] & dicunt hunc diem Tarentini MS. Turneb. qui tamen totam hanc ſententiam interpungit.

faciunt Diis manibus ſeruilibus ſacerdotes] faciunt Diis manibus eius ſacerdotes. Vertr. alij, faciunt Diis manibus eius ibi ſacerdotes: vel faciunt diis manibus aruales ſacerdotes. rectè. Nam Accæ rem diuinam faciebant aruales ſacerdotes.

Septimontium ab his ſeptem montibus] Velia ſcilicet, Fagutali, Suburra, Cermalo, Ciſpio, Oppia.

feriæ non populi ſed montanorum modo] non populi modò, ſed montanorum vt hoc dicat Varro, Septimontium fuiſſe ferias non populi, ſed montanorum tantum. Et ita eſt. Septimontij etymon à ſacris montanorum eſſe, montanorum, inquam, ad eorum differentiam qui in humilibus locis habitant. Vt ex hoc loco conſtet, non modò habitam fuiſſe differentiam apud Romanos mōtanorum & eorum qui in humilibus locis (quod & apud Athenienſes factum, quorum alij διακρεῖς, alij πεδιεῖς) ſed montanos & paganos (de quibus mox dicetur, à Varrone) ſua ſacra ac collegia in vrbe habuiſſe. Cicero pro domo, Nullum eſt in hac vrbe collegium: Nulli pagani aut montani qui de mea dignitate non decernant.

vt paganalibus qui ſunt alicuius pagi] vt Paganalia, quæ ſunt alicuius pagi. MS. vt paganalia eorum qui ſunt alicuius pagi, ita lego. Paganaliorum meminit Macrob. Satur. 16.

eorum qui ſunt alicuius pagi] Pagi, inquam, etiam in vrbe & Paganos hic opponi montanis conſtat. porro cùm paulò poſt dicat Varro de feriis Paganicis, apparet Varronem diſtinguere Paganalia à Paganicis feriis: priora, feriæ priuatæ alicuius pagi: hæ omnium. Et Paganorum quidem Dea Ceres, quæ & Empanda Nonio cap. 1. in Panderæ numero 209.

De ſtatutis dixi] de ſtatis dixi. MS. malè. Nam ſtati dies profeſti Macrobio. 1. c. 16. ſtatuti, cepti ſolennes ac conſtituti quorum obſerua-

seruationes ex Fastis notabantur: quo sensu Cicero solenne & statutûm sacrificiũ dixit. Solennes feriæ, extra ordinem impositis feriis opponuntur in l.6.§.7.ff. ex quibus causis maiores: & repentinis in l.3. Cod. de dilationibus.

de annalibus dicam) id est anniuersariis, nõ tamen statutis, sed cõceptiuis: quę indicebãtur quotannis.

sacrificatur) sacrificant.

sementinæ) sementinæ, ita MS. & Festus.

Paganicæ) quæ diuersæ à Paganalibus, de quibus paulò antè. etsi Paganalia in conceptiuis numerat Macrob. 1. Satur. 16.

COLVMNA 35.

Nouendiales) Nouendiales. Nouendiale sacrum, à nouem diebus quibus feriabantur, indicebatur. quoties lapidibus pluerat. adde Festum in Nouendiales.

Calentur) calantur. MS. id est pronuntiantur.

Curia Calabra) quæ in Capitolio propè Romuli casam. vide Festum in Curia. Macrob. 1. Saturn. 15.

sic dicta, Quinque calo &c.) sic dicto quinquies, Kalo Iuno Nouella vel sic, Dies te quinque Kalo Iuno Nouella. Septem dies te kalo Iuno Nouella. Scaliger: eo sensu. Quinquies, cùm quintanæ erant futuræ Nonæ decebat: septies, cùm septimanæ. Macrobius Saturnal. 15. refert, priscis temporibus Pontifici minori hanc prouinciam delegatam, vt nouæ lunæ primum obseruaret aspectũ, visámque regi sacrificulo nunciaret. Itaque sacrificio à rege & minore sacrificulo celebratis populo calato, id est vocato in Curiam Calabram (quæ casæ Romuli in Palatio proxima erat) quot numero dies à Kalendis ad Nonas supererent, pronuntiabãt: & quintanas qûidem quinquies dicto verbo ΚΑΛΩ. Septimanas, eodem verbo repetito septies.

Iuno Nouella) Iuno Couella. V. non malè. à cauo (quod est cauo & cœlesti) quæ eadẽ ab ὁδεύω. Cæterùm Nouellã an Couellã Iunonẽ legas, nihil interest. Eadem autem erat quæ Luna & Lucina: quam mulieres, vt viri suũ genium, habebant. In eiusdem tutela Kalendæ Macrob. l.c. 9. vnde Kalendariis Iuno. Macrob. 1. cap. 15. Neque hoc prætermittendum quod hoc loco vir doctissimus coniecit, posse & ita legi, Iana nouella. quomodo & apud Varronem in libris de re rustica.

feriæ primas) id est celebriores. nisi malis legere ferias priuas.

Tusci Itus) apud Macrobiũ Satur. 15. Itis, vbi alii Idis, esse verbum Tuscum, quod Iouis fiduciam interpretatur, quòd Idus Ioui consecratæ: vel à videdo, Vidus, quòd eo die plena luna videatur: vel ἀπὸ τοῦ εἴδους, quòd eo die plenam speciem Luna demonstret: vel ab oue Iduli, quam Tusci omnibus Idibus immolabant, vel ab Iduare, quod Hetrusca lingua significat videre, vt sint Idus, dies mẽsem diuidentes.

postridie Kalendas) vide Afraniũ Fratriis. Quid. Plutarch. Macrob. Gell.

dies nouo inciperent) nihil noui inciperent.

omnia verba) id est Do, dico, addico.

Comitiales) hi contrarii nefastis. Plautus Pseudol. Istorum nullus nefastus, Comitiales sunt meri. adde Macrob. 1.c. 16.

Itaque non potest agi, necesse est aliquo eorum vti verbo) ita quia non potest lege agi, necesse aliquo vti verbo, cùm quid peragitur. Vertr. anteà legebatur, Necesse est enim, &c.

Q. Mutius) C Mutius. MS.

abnegabat) ambigebat. A.

Intercisi) vide Macrob. 1.c. 16.

Quando Rex comitiauit fas) Comitiauit, id est, sacrificauit in Comitio, vel in Comitium venit. Fas, id est, Fastus dies. vide Festum in Quando Rex comitiauit fas.

Rex) herus, vulgata: & malè.

fas) fissus. Giral. libro de anno & mensibus quasi hic dies in Fastis intercisus.

dicat ad Comitium) itat ad Comitium. Hoc enim vult Varro his verbis, Quando Rex comitiauit, fas: Regi sacrorum in Comitiũ ire non licuisse, propterea quòd neque magistratum, neque verba ad populum habere poterat, nisi hoc die qui notatus est in Fastis. Ibat enim in Comitium sacrificii causa, eóque properanter patrato, protinus fuga se è Comitio corripiebat, teste Plutarcho. proinde notas illas Q.R.C.F. quæ leguntur in Fastis. quidam interpretantur, Quando Rex Comitio fugit. Ouidius, Quatuor inde notis locus est. quibus ordine lectis, vel mos sacrorum, vel fuga Regis inest.

Quando stercus delatum fas) vide Festum in Quando stercus delatum fas.

pertineat) pertinet.

Iunius Gracchus) Iunius Gracchanus. MS. citatur in lege vnica de officio Quæstoris.

cuius nomen ego, antiquis literis, quod nusquam inueni) rectè. nec enim sub antiquis regibus Veneris nomen nec Latinum, nec Græcum, teste Macrobio 1. Saturnal. 12. & Arnob. 2.

quod Ver omnia aperit, Aprilem) quasi Aperilem. vide Macrob. 1. Satur. 12.

COLVMNA 36.

à die Februato) id est à Lupercalibus.

testatur antiquum oppidum Palatium) ostratur antiquum oppidum Palati. S.

gregibus cinctum] de gregibus Lupercorũ intelligit, quorum alij Fabiani, alij Quintiliani dicebantur. T. de quibus vide Festum in Fabiani. sed tamen Scaliger ita legit, gregibus humanis cinctum. eo sensu : Circa vetus oppidum initio greges pastos fuisse : eo verò in vrbem incluso, cinctum gregibus humanis.

Verborum declinantium] verborum declinationem T. Declinationes, deriuationes, inflexiones, à primigeniis seu primitiuis.

adsignificat] id est, consignificat.

discrimina] discriminum.

aliquò] aliò. A.

Vna. In nullis] vna nullius. Vel vna cum multis, V. vna in nullius. T.

erant] erunt.

præuerbiis] id est præpositionibus.

& decessit, & concessit] & decesit, & discessit, & concessit. Vert.

hæc decem] Re, ad, ab, in, ex, sub, de, dis, con, præ. proinde rectè emendatum superius, recessit, accessit, absessit, incessit, excessit, successit, decessit, discessit, conclusit, præcessit.

Discrimina] discriminum.

Democritus] Epicurus T.

secuti & item alij] secutus, quod, Vertr. securus T.

postulet] postuletur. S. vt sit Hellenismus: nam & sic dicitur, Exigi pecuniam.

non postulat] non postulatur S.

COLVMNA 37.

Locus] locutus V. pro, de iis difficile est loqui.

quorum repertum] quorum in promptu. A. quorum in partu. V, T. id est, quorum in origine.

& cùm hoc agitamus] & cùm hoc cogitamus. V. cùm nos agitamus. S.

Coactio] coemptio, vel coitio. V.

apud fullonem cum cogitur, consiliari dicitur] Consiliari, pedibus argutari. Titinnio in in Fullonibus. A. Fullonibus, saltus Fullonius. Senecæ Epist. 15.

cogitur] coacta vestimenta ex pilis, vocacamus Feltra,

consiliari) conciliari. V. Conciliare: Fullonium verbum. Græci συμπλοιῶ, πίζω, ἐπορεῶ καὶ συπατῶσι.

sic alia & vt Libentina] sic alia Lubentina. Ita Vetus: ita Nonius, & August. 4. de Ciuitate 8, alij ita, vt Libentia, alij, ac Venus Libentina. & Libitina, sic alia, &c. Id autem epitheton Veneris fuit, teste Plutarcho, in Romanis & in Numa. ab ea Libitinarij in eius templo, quæ ad Libitinam & funera pertinebãt, vendebant. Glossis Libitinarius, ὑπαφιασής, qui & alio loco ὑπεξυπνής, & vespillo. sicuti ὑπεξκαυσής, Rogarius, & bustuarius.

COLVMNA 38.

Mamurium Veturium] Mamuriam veterũ, Vel Mamuri veteri. V. Ex hoc loco constat multis in rebus, certa nomina dicis causa vsurpata. vt in nuptiis Caiæ & Cæciliæ & Talassionis: in Vestali capienda, Amatæ 11. Gell. 12. Nonis Caprotinis, Caii, Marci, Lucii : in censu vel delectu faciendo, Valesij, Saluij, Statorij. & breuiter, in sacrificiis & aliis multis, bonis nominibus aliquos eligebant. sic in Saliari carmine, boni ominis causa, Luciam Volumnia, & Mamuriũ Veturiũ nominabãt.

Terentius ait] Iuuentius ait, vel Iuuentinę ait V. sed nihil impedit P. Terentium hæc ipsa scripsisse in Comœdia Agnorizomene, de qua Festus. ac præterea, duo Terẽtij fuere, vnus Afer: alter Terentius Libo.

sic cum] sic enim.

narrum] gnarum: id enim absque g veteres dicebant.

adiucienda] à tacendo. V. à iacendo. MS. à dicendo. T.

pueri dicuntur infantes] vide Æschylum Choëphoris.

fatuus] locus mendosus. A. fatuus nec fari. T.

fari.] προφητεύειν.

vilem & vaticinari] fatui primò pro vatibus, postea pro vesaniis accepti. Sic apud Platonem μαντικὴ quasi μανικὴ.

poeteis] pœnateis A.

fasti dies] vide suprà.

extra vrbem agris effati] vide Priscianum.

effari templa] adfari templa. V. ημιζειν Græci, sistere fana, Festo & Tacito.

pollutum] polluctum. vt infrà.

inde Herculi decima data est] Macrobius 3. c. 12. Re bene gesta decimam Herculi profanauit. adde quæ de decimis scripsi ad l. 2. in fin. ff. de decimis.

id dicitur. Pollutũ &c.] id dicitur pollutum A Plaut. vt decumã partẽ Herculi polluceã.

Pollutum quod a porricendo] cur non potiùs à pollucendo? nisi fortè pollucere, à porricere est.

porrecta] proiecta. A. malè. Hinc Macrobius 1. cap. 6. Inter cæsa & porrecta fari. *Porricere* verbum solenne fuit sacrificantibus, 3. Macrob. 2. Virgil. 3. Ænecid. Extáque salsos porciam in fluctus. Hinc illa, exta porriciunto. Plaut. Pseudol. ait, Scen. 3. In manibus exta teneam, vt porriciam.

pollutum] polluctum, vt suprà. Id autẽ verbum solenne sacrificantibus. Cato de re rustica 132. Ioui dapem polluceri. Plinius 32. c. 2. Ne squamosi pisces pollucerentur: Festus. Herculi esculenta poculentáque pollucere. Est autẽ diuersissimũ pollucere à polluere.

& cum

Vt cùm] at cùm Gyrald. 17. hiſtor. Deorum.
profanum dicitur] profanatum dicitur. T.
Prætor Vrbanus] Populus Romanus. Vertr. malè. nam Prætor vrbanus in eo ſacrificio laneam geſtabat 3. Macrob. 12. 5.
iuuencam] vide Halicarnaſ. Liuiũ. Virg. 8.
falli] à Græco σφάλλ & φάλλα.

COLVMNA 39.

Tranſlatione] tranſlatio. V. tranſlatitio, Vertr.
Res betæ] ita etiam loquitur Varro 1. de re ruſt. eo verbo intelligi propagines betarũ.
Famiger, Affabile] famigerabile. S. ita quoque Sipontinus legit.
Et fatuus & fatue] fatuus & Fautus, Vertr. Fatuus & Fatua. A. Macrob. 1. Saturnal. 13.
loqui ab loco] Imò potiùs à λόγος, vel λέγω.
quiſque] quidque.
in fastis Sabinis] ſumptum id videri poteſt ex aliquo veteri ſcriptore.
ad aliquam locutum] ad aliquem locum V.
conſulendi] conſolandi. V. T. παραμυθεῖσθαι.
concinne &c.] continuè loqui à cõtinuo. V.
à concinne] à concinno. A. à concino. T. id eſt conſono à cinnare, S. à cinno Nonius.
reſpondent] cudant. V. cadunt S.
proſcenio] in proſcenio A.
poeta cogitante] Terentius, cogitare commodè.
ab his rebus] ab queis rebus V. à nouis rebus T. vt nuntium à nouo interpretetur.
Aelius] qui & Stilo & Præconinus vocatus eſt, Varronis magiſter.
Senes aliquot nimium nouum verbum] ſenes alij quod nimium, &c. vide 10. Gell. 21.
nouum verbum] eo vſus eſt M. Cato, Salluſtius, Cæſar in oratione pro Roſcio Comœdo & aliis locis: & vetus interpres Nouellæ, de Lenonibus 14. ἐσχάτας ποινάς vertit, nouiſſima ſupplicia, quæ Iulianus interpres vltima & in Nouella vt defuncti cap. 2. nouiſsima ſententia, pro vltima ac definitiua.
Quomodo additæ] quom aditæ. A.
In legibus] XII. Tabularum: dixi ad leges XII. Tabularum, Titulo de pactis.
Vbi nuncupatæ pecuniæ ſunt ſcriptæ] id eſt in quibus legibus fit mentio nuncupatæ pecuniæ. Ne alioquin putes, hic à Varrone, nuncupatas pecunias appellari, quæ ſint ſcriptę.
quis eſt qui meum nomen nuncupat] apud Cẽſorinum, Quis meum nominans nomen excier.
δηλῶ] δείκνω.
poteſt] cupit.

COLVMNA 40.

indicit illum] indicit bellum. V. T. indicit illicium. S.
indixit ſanus] indictiuum funus. S. indictiuum illi funus prędicit. T. vide Feſtum in Indictiuum funus.
prodixit diem] prædixit diem. V. malè. Prodicere diem eſt diem antè denunciare.
dictum in mimo] dictum in mimo. idẽ quod dicterium.
dicta ducibus] dicta à ducibus MS. dicebus T. dictum à ducibus παράγγελμα, teſſera.
dicis immò] dicitur in imo. V. dicuntino MS. dicitur immò. V. dicunt in os. T. niſi fortè, dicuntino, ſit imperatiuus, ea forma qua præfamino apud Catonem, progredimino apud Plautum in Pſeudolo.
dicis cauſſa] ſic dicis gratia in l. 4. ff. cõmodati, vbi pleniùs dixi de ea re. hoc adiiciendum, Dicis cauſſa Soſipatro eſſe nomen indeclinabile vnius tantùm caſus, & quidẽ genitiui.
ſi dico quid ſcienti &c.] locus mendoſus. A. Vertr. ſic dico quid ſcienti, quod, &, &c. T. ſi dico neſcienti quid & quod ignorauit trado, hũc doceo. Id declinatum, vel, quòd cùm docemus dicimus.
ratio putari dicitur] putare rationẽ Plutarcho in tractatu de Adulatore, ἐκλογίζεσθαι λόγισμον. ſic in l. 31. §. 3. ff. de negotiis, putare ſumptus: in lege Thais 41. §. Titius 7. ff. de fideicommiſſ. libert. putata ratio.
diſputare] diſputat.
cuiuſque generis] vniuſcuiuſque generis. A.
Sermo à ſerie] vel ab εἴρω vel ab ἴρω.
& in Veſtimento ſartum] Imò ſartum deducitur potiùs à ſarciendo quàm à ſerie. Sarcire eſt integrum facere: vnde ſanè ſartéque in Augurum libris, id eſt integrè. Feſtus in Sarte. hinc Sarta tecta in l. 7. §. 1. ff. de officio proconſulis. l. 7. §. 2. ff. de vſufructu: l. 7. §. 2. ff. ad l. Iul. repetundar. vbi quidam legunt ſarcta, non ſarta.
ſic Augures dicunt, ſi mihi auctor es Verbi] hoc in precatione ſua dicebant augures: Iouis pater, ſi mihi auctor es verbi, populo Romano Quiritium hæc ſanè, ſartéque eſſe, vti tu nunc mihi benè ſponſis benéque volueris.
Ex iure manu conſertum Vocare] ex iure, manu confertum vocare. V. adde quę ſcripſi ad leges XII. Tabularum Titul. de poſſeſsionib.
nam adſerere manu] locus eſt interpolatus ita legunt, manum adſerere. adde Feſtum in Adſerere. & in Sertorem.
Conſortes] vide Feſtum in ſors l. 14. Cod. de contr. empt.
ſors eſt impendium quod inter ſe iũgat] quod in ſortem, vel quòd ſorti ſe iungat Malaſpina in 6. ad Atticum 1. ſors eſt quod inter ſe iungit. T. in iure, ſors, pecunia principalis quibus vſuræ accedunt. & lib. 4. ſupra in f. ſors, quod ſuum ſit ſorte. adde l. 24. ff. de vſufructu legato: l. pen. §. ff. ad l. Falcid. l. 58. §. cùm autem. 6. ff. ad Trebell.

Legumina) vide Varronem 1. de re rustica.

Murmurantia litora) sic venter murmurari dicitur, vide Nonium in Murmurari.

COLVMNA 41.

Quirites à Curensibus) à Curetibus V. Vertr. alij à Curibus.

Et ab iis) id est ab iis.

Itaque hos imitatus Aprisius ait in Bacche) imitans Chrysippus in bucco, quis me iubilat? vicinus atus antiquus. V. T. Aprisius in Bacche. V. Itaque hoc imitatus aptè Attius in Bacchis. vel, Itaque hoc aperte Attius. S. Bacchas vertit in Euripide Attius. Est tamē qui Chrysippi nomine personam ex Tragœdia Attici intelligat.

à θερίμεω Graco) θερισμεύω.

Sua voluntate) quidam putant hæc verba superesse: ac proinde hoc loco sponte suapte, id est sua voluntate.

Terentius) in Adelphis: vbi tamen hæc verba paulò aliter referuntur.

Qui idem & faciat) qui id dum facit V. T.

Consponsi) fide mutua obligati.

Quæ pecunia) qua pecunia. Sipontinus & T.

Contra sponsum rogata) id est ad mutuam quādam sponsionem. Itaque proximo libro legitur, sponsus contra sponsum rogatus, id est ad spondendum rogatus. adde 4. Gel. 4.

Non enim si volebat) non enim si volebat. V.

Cùm spondere) consspondere. T. id est simul dicere: sic, respondere post alium dicere.

Cū à sponte respōderetur) ad spontem respōderent. T. id est ad voluntatem: sponte tamē in ablatiuo vt frequentiùs inuenias: cū genitiuo etiam nonnunquam. hinc apud Gellium homo suæ spontis.

Non spondet ille statim qui dixit sp ondeo, si iocandi caussa dixit) huc pertinet lex 3. in f. ff. de obligationibus & actionibus.

Sequere &c.) sequere, sequere Polybadisce: meam spem cupio consequi. Polyb. sequor hercule quidem, nam lubenter mea sperata consequor. adde Noniū in verbis. Inter speratam, dictam, pactam & sponsam.

Hercule) hercle. A.

Sperata) ἡ μνηστευθεῖσα pro denupta accipitur apud Plautū in Amphitruone & Afranium, vide Nonium d. loco.

Et quod) & non.

Dicunt) dicitur. MS. Vertr. alij dicitur.

Neque illa sperat ur &c.) neque ille sperat us qui dicitur adolescēs: neque illa sperata est: eo sensu, cùm sine sponte dicunt, verè neque ille sperat us est, qui dicitur adolescens, neque illa sperata est.

COLVMNA 42.

Vas) hinc vadari Liuio 3. vades autē ideò dicti, quòd qui eos dederit, vadēdi, id est discedendi habet potestatem. Acro ad illa verba Horatii 1. Satyr. 1. Ille datis vadibus. Glossis. vades ἐγγυοι, ἀνάδοχοι vadatur κατεγγυᾶται, μὴ παρεγγελίας σωτάσιται.

Qui pro altero vadimonium promittebat) etiā in causa criminali. Liuius 3. Glossis vadimonium ἐγγύα ἐκγυοδοσία.

Vades ne darent) alioquin ordinarium erat fideiussorem à venditore dari. l. vlt. §. vlt. ff. de rescindenda. Primus vades dedit Cæso Quintius teste Liuio. vide Demosthenem, καὶ πιμοκράτους.

Nec sine canendo tibicines dicti) sic suprà lib. 4. Nec vinalia sine vino: nec Curia Calabra sine calatione potest aperiri.

Alterum cum præpositione) cum R. positione Vertr. vt id dicat, osmen & osnamē (quod postea ornamentum dictum est. S. in R. mutato) non idem esse. alius in osmen & osnamen nulla præpositio est.

Facit fabulam) id est, Comœdiam: verbi gratia, Andriam, Perinthiam.

Et qui aliquid agit non esse infitientem] sic vocabāt otiosum. A. Augustinus putat locū esse deprauatū. Scaliger ita emendat, Et qui aliquid neget, esse inficiētē: rectè, vt Negare, nō agere est: ita inficientem esse, nihil facere.

Adlucet] adlucere est cereum aut facem ferre. Plaut. Curcul. Luces cereum: in Casina, Lucebis nouæ nuptæ facem.

Abluere & luce dissoluuntur tenebræ] ab ad & lucere V. abluere. M.S. alii ablutē: alij ab luce ego ita emendo, Id ab eluere, & luce dissoluuntur tenebræ.

Noctiluca] id est Luna.

Lucere item à luce] Luci item à luce, quod &c. Lucaria item à luce, quòd propter lucē amissam, is cultus institutus. S. vide Festum in Lucaria.

Quæres] id est aliqua res.

Conquæstor] quæstor.

Actiacum illud] Articum MS. Arctiçum. V. Actiacum. T. vitium illi obtulit, violauit: quod incidit in inuidendum, vel quod incidit in videndum S.

Obliuio lauet] obuiolauit. V.

COLVMNA 43.

Cum muliere fuisse] sic Cicero de Fato, pro connubere: τὸ συμμεῖναι.

Cerno idem & alet. Itaque pro & video] Cerno pro video. atque idem valet. Vert.

In membreis] in tenebreis.

Cerno à creo] à κρίνω MS. à cereo. V. quod idem ac creo. Nam & in Saliari carmine Cerusmanus est creator bonus. & Ceres quòd omnia creat, Cerno à κρίνω. S.

Descripti] discreti.

Et qui id in testamento] & quod in testamento cernito. T. & quid in testamento. V. & qui id in testamento dicis vel iubet. Vertranius ita le-

ita lego,& cernito in teſtamento,&c.dixi ad Vlpianum,& libro ſuperiore.

in creatione]in cretione. vide Vlpianum c. 22.& cap.28.

adhibere iubent]adhiberi debent.Vertr.

ab eodem]Ennio.

Vitam cernere]multa cernere.V.malè.Nam ter ſub armis vitam cernere dixit, ex Euripide.& alibi,vitam cernamus vtrique,id eſt, de vita decernamus.

Vos epulo]Nos epulo.V.apud Feſtum ita legitur, Quos vbi Rex paulò ſpecit de montibu' celſis.vbi dixi de huius loci lectione.

qui habeant ſpectionem] vide Feſtum, Ciceronem Philipp.

quo oculos iungimus &c.] oculo iungimus. V.ita lego,quod oculo iniungimus:quo ſpicimus,ſpecillum.

poetæ]Ennij,ſcilicet.videtur autem hic locus ſumptus ex Ennio : citatur autem à Cicerone.

aut auſculto] & auſculto.alij,haud auſculto.ſic audire & auſcultare opponũtur apud Cæcilium & Pacuuium.

Repotatio]Repotia.A.

antiquum non vt nunc φίαρ] antiquum πίπερ non vt nunc φίαρ dictum.S.

mantellium] mantellum. V. mantelum, Plauto.

manuterium]manutergium.A.χειρόμακτρον, χειρομάκτριον μανδύλιον.

nuntium erit] nuntiatum erit. nuntiamus in lætis:obnuntiamus in malis.

Quod bonum &c.]huius formulæ,meminit Cicero,& 2.de diuinatione,& Liuius.

Colvmna 44.

de mœris]ἀρχαϊκῶς pro muris.

Voca inlicium hoc ad me]antiquum,pro huc ad me.vide Feſtum.

murrha,vnguentiſque vnguntur] diſtinguit inter murrham & vnguenta.murrha ſuo cõſtat ſucco:vnguenta compoſita ſunt.

poſt autem]poſtante. V.poteſtate. T. prior lectio non mala:nam & ita Latini,Inante dicunt.

conuentionem]pro concione id vſurpatur. vt Vertranio neceſſe non fuerit mutare in concionem. Gloſſæ, Conuentio, συνέλευσις, συνοδος.

C.Calpurni]C.Calpurnio.

Iudices]id eſt,Conſules.ſic Conſulere pro iudicare.Qui rectè conſulat,Conſul fuat.vide Feſtum.

Hic accenſo, illic præconi]Hic accenſo, ille præconi.

idem vt præco]item & præco.A.

Bæotia] An hæc comœdia ſit Plauti, vide Varronem apud Gellium 3.c.3.

alij eſſe dicunt]M. Attij. A. Aquilij. Vertr.3. Gell.3.M. Accij Plauti.M.S.Ælij S.

circum aras]circum aures.M.S circum aureas,vel circum mœros, vt & ſuprà & infrà: niſi aras pro mœris intelligas.

inquiſitionis]anquiſitionis.

accuſauit]anquiſiuit.

mittas auſpicium] id eſt qui nuntiet ſecundum auſpicium.

commeatum Prætores vocet ad te] Cùm eat præco,reum vocet ad te.

cornicine]cornicem.v.

ad priuati ianuam] Huius moris facit mẽtionem Plutarchus in Gracchis. Tacitus 1. Annal.

Argentarij tabernas]quæ in foro.

ex ara]exire.

concionem aduoces]concionem auoces.

quod attingat]id eſt,quod incipiat.

Cenſoribus] antea legebatur ceſſoribus. vt coſſ.pro conſulibus.

Claſſicus canat] Claſſicum canat.A. malè. nam claſſicum,Tuba:is qui tuba vtitur,claſſicus. Claſſicum autem à claſſibus populus dicebatur, quæ in comitia centuriata conueniebant.

hoſtium]oſtium.

ex heis quæ interea]ex iiſque interea.

Colvmna 45.

quod cenſor]locus mendoſus.A.

id quod propter &c.]id quod per.&c.

Inlicio & inlicium]Inlicis.V.Inlicium & Inlicio quod.S.

in choro Proſerpinæ] erat in Laodamia Liuij Andronici.vbi Laodamia Proſerpinam exorat,vt ſibi frui liceat,complexibus viri mortui.

pellexit]pellicuit.

quod Augur Conſuli adeſt]vide Varronem.3. de re ruſtica.

ac præit]Præire.ὑποπέμπειν.

dicis cauſſa]de eo dictum eſt ſuperius.

Colvmna 46.

M.Iunij]Gracchani.

Inlicium]Inlecium.

illimè illexit] Illigit, illecítque.T. illicit & illexit.Vertr.

quæ cum E]quia I cum E.A.Vertr.

Errare ἐρρεῖν]Errare ἔρρειν.

δομὰν]δόμειν.

ῥύγκος] ῥύγχος.

NOTÆ IN LIBRVM VI. VARRONIS.

Priore libro] id est, prioribus libris, quarto & quinto.

inde si post aliqua dempta sint] inde si pòst aliquæ demptæ sint. Vert. S.

obscurior fit voluntas, in posteriores non reprehendenda. Igitur] Obscura fit voluntas impositoris. Non reprehẽdẽdi igitur illi &c. A. T.

facilius] vt facilius.

operam Myrmecidis] Myrmecides (vt & Callicrates Lacedæmonius) quadrigas fecit quas musca tegeret: & in sesamo distichon elegiacon literis aureis scripsit. sed & nauẽ quam apicula pennis absconderet. Ælian. lib. 1. Plinius lib. 7.

verba omnia] non omnia verba. Vert. nihil mutandum censeo, vt mox dicam.

ab eo quod &c.] locus mendosus videtur Antonio Augustino. Sensus est quidem obscurus, at non desperatus. ita potest restitui, ab eo quòd non ea sunt in lucubratione liberali prosecuti. Id vult Varro. Non multa esse verba in soluta oratione & poesi, de quorum etymo non constet. ab eo quod, id est, propter ea quòd viri litterati, qui de Etymologia scripserunt, paucorum vocabulorum originem reddiderunt, idque probatum iri ostendit ex C. Ælij lectione.

licet multum legerent] licet multũ legerim. A. licet multum legeris. Vertra. non malè. vt respondeat sequenti, videbis.

in primo] in primis. V.

exili littera expeditam] i. leuiter explicatam.

cùm non modò Epimenides post annos quinquaginta expeditus] pro expeditus Turnebus legit experrectus, pro Epimenides Epimenidis. alij ita, Epimenidis opus post annos quinquaginta expeditum. Scaliger verò, Epimenidis corpus post annos quinquaginta expergitum. Hæc ille. Expergitum verò antiquè pro experrectum, Festo.

post annos quinquaginta] ita Plutarchus & Laertius.

Teucer Liuij] id est, Tragœdia Liuij Andronici. Teucrum etiam Pacuuius composuit, teste Cicerone, 1. de Oratore.

duodecim] decem.

Pompilij] ab eo instituti Salij, ab queis saliare carmen.

fons in carminibus saliorum] foris in carmibus saliorum. V. S.

COLVMNA 47.

multo propius nobis fanto] hæc non expungenda, vt censet Augustinus, cùm id Plautino more dixerit.

prima verba poetica] id est Carmen Saliorum, qui primi poetæ apud Romanos.

vt quia quare] vt quærere à qua re sit, T.

ad medendum medicina] à medendo medicina. A.

non possem] non possim.

equites ab equite: equitem ab equo) equites ab equito: equito ab equo. V.

vnus erit, &c.] versus ex Annalibus Ennij paulò immutatus ab Ouidio in Metamorphosi, & 2. Fastorum. Sunt autem verba Martis ad Iouem de Romulo in numerum deorum referendo.

Hecuba] Ennij fabula.

ô magna templa cæli, tam commista stellis splẽdidis) ô magna templa cælitum commista stellis splendidis. S.

in Peribœa) Paccuuii.

scrupea saxa, &c.) Ardua per loca agresti Nititur, ac trepidãte gradu, saxáque scrupea Bacchi, altáque templa propè aggreditur. S.

ex Andromacha) Ennij, vt coniici potest ex Cicerone: quanquam apud Ciceronem citatur aliter hic versus.

quàm quia initium erat oculi) quaqua intuerant oculi MS. quaqua intuemur oculis.

in hemisphario) in Hemisphæriũ. T. Est autem locus vbi æther conspicitur.

vbi terra cærulo septum stat) vbi concha cærulo. M. S. vbi concha cæruli. T. vbi æthera cærula septum stat. V. S. potest ita legi, vbi terra cærulo septo stat. Cærulum autem septum, mare: stare, vel pro contineri, vel pro replere.

in arce item) in arce ita. M S. in arce autẽ. S.

Testaque meta sunto, &c.) Locus mendosus videtur Antonio Augustino. Veteres excusi ita habẽt: Testáque me ita sunto, quoad ego eas te linguã, alij, Tescáque me ita sũto. Scal. ita emendat in Cõiectaneis, Tesca dumecta sunto, quoad ego castè lingua nuncupauero. quo loco Tesca dumecta interpretatur deserta dumecta. In Appendice verò ita, Tẽpla Tescáque incita sunto, quoad ego castè lingua nuncupauero. vbi, incita, idem quod immota. hinc calculi inciti Isidoro 18. cap. 73. & Ciere calces, Plauto κινεῖν.

olla ver arbor) olla ter. V. vlla ber. M S. olla vera arbor. T. alij olla fera: alij olla vber. S. ad hunc modũ restituit, Olla veter arbor quisquis est, quam me sentio dixisse, Templum lectúmque esto in sinisterum: olla veter arbor quisquis est, quidquid est sentio dixisse Templum, tectúmque esto in dexterum: inter ea, &c. S.

quod ego relinquam nuncupauero) quod ego eas te linguam. V. quoad ego castè lingua nuncupauero. S.

quam

quam me] quod me: sic infrà.

interea] intra ea. V.S. tesca spatia & effata.

concretione] concrecione. V. conregione T. conrecione. S. quod idem est quod conregione. sic veteres subicitare. Inicere, pro subigitare & iniicere. Cõregione autem est è regione, vti Festus notat. Turnebus cõtrà: corregionem definit, regionem intra fines cõprehensam. moris enim fuit in dedicandis templis & fanis, etiam fines ipsos concipi.

sensi] sensit.

Ennius in Medea] hic præponendus est hic versus, Astu atque Athenas antiquum opulentum, oppidum.

COLVMNA 48.

quod addit templa] quod ad id templum.

Curia Hostilia templum est, & sanctum nõ est] adde 14. Gell. 7.

Tesca] vide Festum.

Lemnia quis tu es, &c.] Quis tu es mortalis qui in deserta Lemnia & Tesca te apportas loca? S.

Lemnia præstolare] Præsto littera rara. vel Lemnia Peræ esto litor arat MS. Qui Lemni aspera tesca tuere & celsa Cabirum, delubra tenes, mysteriáque &c. sunt autem versus Anapæstici, ex Philoctete Attij.

& celsa] excelsæ.

Cabirum] Cabirorum mysteria erant in Lemno & in Samothrace, de quibus vide Strabonem.

deinde Volcania] & Volcania.

ab limine] ab lumine.

Et Nauius &c.] Ætnea vi spirante vapor feruidus. S.

Vides, vnde ignes cluet mortalibus diueis] videmus, vnde ignis lucet mortalibus clam diuisus. Faernus ita hunc locum emendauit ex Cicerone 2. Tusculana. ab eo sunt, A. Augustinus, Vertranius, Turnebus, Scaliger hos Anapæsticos contrà, ita restituit: vnde ignes mortalibus Diuisse cluet doctu' Prometheus clepsisse dolo, pœnásque Ioui fato expendisse supremo.

cluet] clauet. MS. claret T.

diueis] diuus MS. diuisse S.

ideo quòd sancta] ideóque sancta T.

ibi] id est in Lemno.

illud] ex Medo Paccuuij.

Quis pater] versus Ennij.

Bellum tueor, & tueri villam] velle tueri villam. V.

Aeditumum] ita Varro 2. de re rustica: adde Gellium 12. c. 10.

Tu domi] Tueri. V.

quod opus fiat] quid opus siet. V. quid opus fuat. A. quod opus fuat. V. quod opus est, vt fiat. ita apud Plautum Menæchmis. actu 2. scen. 3.

etiam inde idem, illud enim extemplo] etiam indidem illud Ennij, extemplo, acceptũ mactato & filium. S.

Extemplo] verbum sacrorum: vt Ilicet iudiciorum. hoc, dimisso senatu: illud, patrato sacrificio à prætore pronuntiabatur.

Peruade polum] Anapæstici.

continueis secepit spoliis] se cæpit. MS. si vel sic cæpit spoliis. T. continuus sex apri: Scaliger ita hos Anapæstos restituit: vt hoc quidem loco τὸ S. significet signis.

circum septum] contra septum. V. conseptum. S.

insidunt] ἐγκρύπτει.

signum candens] signum cadens. V.

In rectore] ita Vertranius: in pectore. V. in Eurysace. T. Est autem in hunc modum locus hic restituendus. super oceani stagna alta patris, terrarum anfracta reuisam.

ab eo leges] XII. Tabularum. v. l. 8. ff. de seruit. rustic.

in directo pedum octo: in amfracto sexdecim] Idem habetur in l. 8. ff. de seruit. rusticorum prædiorum, nisi quòd pro in directo, in porrectum ibi legitur.

octo] d. l. 8. & l. 23.

in amfracto] in anfractum, id est vbi flexum. d. l. 8.

sexdecim] imò XXIIII. Nam ambitu tres dimetientes suas & septimam complectitur. ac proinde Scaliger in Appendice putat hic non agi de toto ambitu, sed de dimidio, idque angulorum cuiusuis viæ rationem exposcere.

Triuia] τριοδῖτις. I. Macrob. 9.

quod in triuio ponitur] cum corona quernea & draconum voluminibus. vide Sophoclem ῥιζοτόμους. Estque querna corona, deorum inferorum, ad quem etiam modum Parcæ coronantur.

COLVMNA 49.

Titanis] quæ & πτιλωὶς Appollonio 4.

Manilius] Manlius.

Latona parit &c.] Latona pariit casto cõplexu Iouis Deli gemellos creta Titano deos. ita restituendi hi versus.

obtines] obsides. Cicero 2. de diuinat. apud quem pleniores hi versus.

quòd iis medius sit locus terrarum] Creditũ ab antiquis, Delphos in eundem locum conuenisse duos coruos. vide Strabonem libro 9. (duos olores fuisse Plutarchus scribit duas aquilas, Pindari interpres) missos à Ioue, hunc ab ortu, illũ ab occasu. Inde (referẽte Pausania) posteri rati sunt illum locum medium terrarum esse, in cuius rei memoriam inibi in lapide extructũ monumentum cum hac inscriptione ὄμφαλον. Eò pertinet Ouidianum illud 10. Metamorphos. Et orbe

In medio carſerunt præſide Delphi. & author obſcœni carminis. Delphos Pithius, orbis vmbilicum vocat.

Neque hic locus terrarũ eſt medius] Idem refert Plutarchus libro De defectu oraculorum.

Neque noſter ὀmbilicus, hominis eſt medius] Andreas Veſalius aduerſus receptam veterum authoritatem (id enim ita ſentit Vitruuius 3. c. 1. Galenus libro xv. de vſu partium: & libro xi. de placitis Hippocratis & Platonis) libro 6. de hominis fabrica tradit, nõ in vmbilico, ſed in pubis oſsium coalitu corporis humani exquiſitum mediũ eſſe. quod & Pythagoras exiſtimat, vt mox dicetur.

Itaque pingitur qui ὀocatur ἴχθυν à Pythagora] Itaque pingitur ἡ χθὼν Terra Pythagoræ. MS. ἡ χθὼν Πυθαγόρεϊ, id eſt Terra Pythagoræ. vt Pythagora ſit genitiuus Doricus. ſed planè ſenſus perturbatus eſt. ita lego, Ita pingitur (quæ vocatur ἡ χθὼν à Pythagora, vtque media cœli) linea ducta infrà vmbilicum, parte qua diſcernitur homo, an fœmina ſit: vbi ortus humanus ſimilis vt in mũdo. quaſi diceret Varro, Media pars hominis non in vmbilico eius, ſed in pubis parte. ea enim diſcernitur homo, mas an fœmina ſit. Eandem partem Pythagoras obiicurè (quemadmodum multa alia) videtur appellaſſe terram (ad differentiã fortè alterius partis quã cæleſtem aut cælum nominabat) terram, inquam, mediam cæli: nec enim duo illa verba, ac terræ, hic quidquam conferunt, ſed potiùs à quodam prauo ac diſtorto interprete, è gloſſa in contextum coniecta.

Per id quod diſcernitur homo, mas an fœmina ſit] hac enim parte ſexus æſtimatur l. quæritur 10. ff. de ſtatu.

Vbi [ibi.

Terra mũdi media] mirum id tribui Pythagoræ à Varrone, cùm id apertè neget Pythagoras apud Plutarchum in Numa.

Sed quod ὀocãt Delphis in æde, &c.] ſed quod vocant Delphis μεσομφαλίαν in æde.

Ad latum eſt quiddã ὐt theſauri ſpeciem &c.] allatus, vel allatum. V. ad latus foraminis eſt quiddam vt theſauri ſpecie, quod Græci ὄμφαλον dixerunt. Vertr. Scaliger ita legit, foramen allatum eſt quoddam theſauri ſpecie: vel theſauri ſpecie allatum (Straboni 10. eſt πτειναῖον à faſciis, in modum alarum vtrinque penſile. adde Strabonem li. 9.) Idẽ apud Feſtum in Fauiſſe ita legit, foramen ad latus eſt quoddã theſauri ſpecie, &c. id eſt ad modum illarum fauiſſarum, quas Græci θυρωμάτους vocant. vide Plutarchum in Philopoem. & Liuium 39.

Vt theſauri ſpeciem] vt theſauri ſpecie Vertran. vt tenſauri ſpecie S. quaſi diceret, eſt foramen Delphis ſimile tenſorio foramini, eo ſenſu: Foramen illud tæniis vtrinque vinctum eſt, quemadmodum & tenſorij vmbilici, in quos inſeruntur funes illi, quibus vtrinque ad latus vinciuntur equi funales. ſed præſtat his verbis intelligi foramen quoddam allatum fuiſſe Delphis, vt ibi eſſet theſaurus.

Vmbilicum] hanc vocem diſpungendam exiſtimat Scaliger.

Altrix terra] βωσιαίτειρα, κουροτρόφος.

Ennius] in Eumenidibus, quas ipſe vertit ex Æſchylo.

Areopagita quid dedere aliud quàm padam] quàm peram. V. quàm pudam T. id eſt quàm pudet. Scaliger ita, Areopagiticam ea dere vocant petram.

Muſæ quæ pedibus magnum pulſatis olympum] vnicuique Muſæ veteres ſedes in cœlo aſſignabant. qua de re vide Macrob. 2. in ſomnium 3. atque ita è cœlo Muſam inuocat Horatius: Deſcende cœlo.

Pulſatis olympum] citatur à Seruio.

Quaſi Helleſpontum & clauſtra] Qua Pontus Helles T. ad Helleſponti clauſtra, quod Xerxes S.

Concludit] conlidit, malè. Nam Æſchylus dixerat κλεῖσαι βόσπορον. Herodotus ζεύξαι.

Loqui in AEgeo freto] alicui in Ægeo freto. V. allicui in Ægeo freto. S. id eſt allexi.

Ab inſulis] id eſt ſcopulis: alij legunt ab hinnulis.

Paccuuius] in Duloreſte.

Aeges] diſpungenda hæc vox eſt.

Dicitur] dixit V.

Ennius] Næuius.

Conferre aut ratem aratam qui perit, & quidum mare] conferre queant T. conferta rate, inærataque peritè, Qui dium mare, &c. S. vt conferta, hoc loco, ſit numeroſa: Inærata, χαλκόμυλοι, diũ mare. id quod Græci, εἰς ἄλα δίαν. aliàs, conferre ratem, eſt eam agere. ſed quid? Idem ipſe in Appendice hunc locum ita legit, Vt conferre queant, rate mœrataque perite, per liquidum mare. vt Varro hoc loco videatur referre, quo primùm claſſem fabricare, & in ea ſe exercere cœperunt Romani, de quo vide Polyb. 1.

Videntur. Ratis enim &c. videntur, rareſcũt, & hoc ratis. Stiatum illud, vbi plures mali aut aſſeres ac reſtes ab lato. S. vt ratis ab rareſcendo dicatur. aliàs nullum hic Etymon ratis adfertur.

Dextra & ſiniſtra] dextra ſiniſtra. S.

COLVMNA 50.

*Aut aſſeres * agreſtiũ ab agro*] aut aſſeres ac reſtes ab lato. S.

Inſulas

Infulas] ab Infilare dictæ infulæ. Infilare autem est amicire.

cũ ad sepulchrũ] velari. n. solita sepulchra.

sed velatas] cùm velatas. T. locus mẽdosus videtur Antonio Augustino. velatas frondẽtes comas. S.

Cornuatam vmbram iacit] Cornua taurũ. T. Cornuat aurum, vmbram iacit. icere paret. Cornuata à cornibus. S. Cornuare est inflectere: paret, idem quod apparet, vt ex formulis iurisconsultum constare potest, si paret eum dare oportere. l. 5. ff. de rei vindi. l. 11. §. proscribere. π. de insti. l. 47. §. sed si π. de lega. 1. l. 7. ff. secundum tab. l. 7. §. illud sciendum, π. ex quib. caus. in possess. l. 179. π. de verb. signi. l. 34. π. de regulis iuris, vmbram etiam iacere. Plinius dixit lib. 2. nisi legas vibrans iacit. vel, vibrat, iacit.

curuamus] curuantur. A.

Cosauli, dolosi] osculo, dolori. V. orculo, dolosi. T. Coesuli. S. id est cæruli vel Cosaulæ.

omina verò ad patula coemisse] Locus hic corruptus Antonio Augustino videtur. omnia ad patula, est in veteri, Scaliger ita emendat, Ennio verò ac Paccuuio misesia incusia, &c. In Appendice verò ita, omnia dapatilia coemisse Iani Cusiones, Duonus, Ceruses, Diuius, Ianúsque venit. Putat autem duos esse versus Saturnios, in queis τὸ Coemisse, vel Comisse, Comedisse: Duonus Ceruses, bonus creator Cusiones, Curiones. Quin, in coniectaneis scribit, errores qui hic sunt, vel eruditissimos, deterrere à tanto negotio adgrediendo, hoc est ab emendatione huius loci. Ego verò tentabo vt potero hunc locum restituere, verbis Varronis paulò altius repetitis, ad pleniorẽ intellectum. Ad hunc itaque modũ restituo, vt in multis verbis antiquis dicebant. S. postea dicunt R. vt in carmine Saliorum sunt hæc Cosauli, Dolosi, Eso, osnamenta, arbosem, quæ sere. Item Cusiatij Muses, Ruse, itémque lases, fesiæ &c. pro Corauli, dolori, ero, ornamenta, arborem, quærere, Curiatij, mures, rure, lares, feriæ. Rem ita esse deprehendet lector exacta collatione, Festi, Varronis, ac veterum adhibita.

coemisse] conuenisse. V.

Iam Cusiatij] incusia vel Iani Cusiones, S. Iani Cusianes. MS. T.

muses Ruse] mesidie onese vel Duonus Cerusus. S.

Rusedúmque] rudesúmque. S.

dúmque Ianus venet post] Venese quod Venere post. vel Diuius Ianúsque venet. S. Turnebus, sunt Curiones qui iam venerant ad omina Diuius & Ianus.

diuum exta cante] Diuum, id est Ianum.

cante] id est cantate. sic apud Festum Canta pro Cãtato: vbi tamen emendo Cãte pro Cantate.

supplicè Cantè] id est suppliciter.

veteres Casmenas Cascas res volo profari, Et primùm, &c.] veteres ô Camænæ, cascas res volo profarier, & Priamum.

volo profari] pro fari volo MS volo profarier.

Ennius] hunc versum citare videtur Cice. 2. Tusculana.

Casci populi] coloni deducti à Latinis antè Romam conditam. v. Halicarnass.

Manilius] Manlius.

Cascum duxisse cascam] id est decrepitum decrepitam duxisse.

Canoras conficiebant nuptias] alij canoras interpretantur concinentes: alij, Caron eas faciebat nuptias, eo sensu, Charontem eas nuptias celebrasse, quòd decrepito decrepita nupserit.

Papinij] Pomponij apud Priscianum.

Ridiculum est, &c.] hos versus ita restituit Octauius Pantagathus, cùm antea legerentur corrupti hoc modo, Ridiculum est, cùm te Cascam tua Casca dicit. Amica Philippotomis, eius qui senex puerum dicit pusum: puellam pusam. sic fiet mutuam mulinam. Vt sis verum pusus tu, tua amica senex. Turnebus ita, Fili Petroni sesquisenex puerum dicit pusum pusa puella, ast mutua muli. Nam es verè pusus tu, tua amica senex. Scaliger verò ad hunc modum, Ridiculum est cùm te Cascam tua dicat amica, Fili Petroni, sesquisenex puerum. Dic tu pusam illam, sic fiet mutua muli. Nam verè pusus tu, tua amica senex.

mutua muli] mutuam mulinam. V. mutua muli. T. S.

tua amica senex] Idem apud Priscianum libro 3.

Cassinum] Cascinum.

Cassinum forum] Cascinum forum.

pupum senem] papum senem, S.

Casnar] v. Festum & Nonium.

Ambe] Ambio MS. ἄμφι.

Canis caninam non est] Caninam, idest carnem vel pellem.

Ambagio dicta vt Ambustum] Abagio dicta vt Abustum.

Ambiegna] Ambegna. Fest. T. ambigna Fulg.

COLVMNA 51.

Fœta] feta S.

magnus homo] μέγας apud Aristophanem Stolidus & ineptus.

immanis canes vt] sic Homerus ὄρνιθος ὥς.

Vt signa canant] vt, signa canunt. citatur autem hoc commation ex Ennio.

rostrata] rostra.V.

adcidisset] accidisset. Cicero 5.ad Atticum cecidisset.

trabes] vide Priscianum lib.7.& Varronem infrà.

Ennius, &c.] hæc verba à Macrobio 3. cap. 8.tribuuntur Medeæ apud Paccuuium. Scribendum igitur, in Medo Paccuuius:sic apud Diomedem,falsò tribuũtur illa verba, Quis tu es mulier,Medo Ennij.

glossemata] id est verba obscura.

Casmillus] vide Plutarchum in Numa:Halicarnass.2.

qui cummerum fert] qui merum.V.ita legẽdum,qui cumerum. Cumerum seu Cumera vas nuptiale.v Festum.

in quo quid sit in ministerio] cum quo quid sit in ministerio.Vertr.

extrinsecus nectunt] extrinsecus nesciunt.

Casmillus vocatur in Samothracum mysteriis] idem refert interpres Appollonij.

Diis magnis] qui & Diui potes,& Cabiri.id enim Cabir Syriacè significat.

Verbum Græcum arbitror] idem refert Festus.Tuscum tamen verbum esse Macrobius lib.3.scribit.

apud Callimachum] Vide Macrobium dicto loco.

in penateis eius] in poemat.β.Vert.

apud Ennium] in Sotadico scilicet.adde Festum.

subulo finitimas, &c.] subulo quondam marinas propter astabat plagas.

astabat] assabat,Scaliger. Assare tibicines dicũtur qui sola tibia canunt,nulla voce admissa.v Festum in Assa.

Veresus] scripsere alij rẽ versibus,&c.apud Ciceronem in oratore ad Brutũ ita legitur.

Fauni] qui iidem apud Latinos quod Magi apud Persas, & Bardi apud Gallos.

in versibus quos vocant Saturnios] qui tãdem, inuentore Ennio, degenerarunt in Heroicos.Cicero secundo de legibus. Horatius de arte. & hoc quidem Ennius ait in Næuium, qui Saturnio carmine secũdum bellum Punicum scripserat. Est autẽ versus Saturnius Iambicus Hypercatalecticus.vt:Dabunt malum Metelli Næuio poetæ. vide Festum in Saturno dies Festus.

à versibus viendis] à versibus vagiendis,Scaliger.

Corpore Tartarino] desumptum à Græcis, ταρτάρου ἐκγιγαγῆτα μελάμπτερος αἰπαίειρα. Scaliger.

Paluda virago] Paluda virago cui par imber & ignis spiritus & graui terra.ita citatur apud Probum. Porrò Paluda pro paludata. alij legunt prognata.

Virago] Glossis αἰδρειὰ, γλυκαία : alio loco αἰδρογύνος.

Tartarino] id est horrendo, horribili. Festus.

Plato in quarto de fluminibus] Hic dialogus est Phædo, quartus primæ tetralogiæ. Nam & ita diuisi Platonis libri à Criticis,vide S.in Appendice.

Epeum fumificum coquum] Coquum fuisse testatur Athenæus: lixam verò Theocritus.

apud Ennium] apud Næuium.V.

Lucam bouem] id est Elephantum. Hoc etiã adiiciendum Scarabeos, quos Galli Ceruos volantes appellant, Lucas etiam dici à Plinio 11.cap.28.

Verginij] Virgilij.

COLVMNA 52.

id est] identidem vel non item.V.

cornutas] cornuatas.V.

quos dentes multi dicunt, sunt cornua] idem refert Pausanias.

non Africanæ bestiæ] id est Pantheræ.

Orator sine pace redit] Cyneam intelligit qui re infecta à senatu remissus, de quo vide Plutarchum in Pyrrho, authoritate ac suasione Appij Claudij Cæci,cuius verba ab Ennio recitantur. Quo vobis mentes &c. adde legem §. quinto, ff. de in ius vocando.

qui enim verba haberet orationum publicè aduersus eum quo legebatur ab oratione,orator dictus] aduersus eum cum quo belligerabatur. Vertra. Qui enim vt orationem haberet publicè ab vniuersis, tum quod legebatur, ab oratione orator dictus : Turnebus. Qui verba haberet rationum publicè aduersus eum quò legebatur. Scaliger : ita lego, Qui enim verba habet & orationem publicè aduersus eum in quem legebatur, &c.

Cùm res maiore ratione legebantur potissimum, &c.] cùm res maior erat, eò legebantur.A.cui fauet lex quarta, §.ordine 1. digestis de legationibus. eò legebantur, Vertranius, vt Plautus Sticho actu tertio, scena secunda, oratores veniunt huic legati publicè. Scaliger verò ita, cùm à Republica maiore ratione legebantur. fortasse non absurdè legi poterit, Cùm res maior erat, ij legabantur qui, &c. de legatis vide titulum Pandectarum de legationibus.

oratores doctiloqui] qui & ἐπίτροι Homero. Certè in iure constat oratores pro legatis vsurpari

ſurpari in lege. Lege Iulia 7. ff. ad legem Iuliam de re publica.

olli) id eſt Numæ.

Egeriai) id eſt Aegeriæ Nymphæ.

ollus letho datus eſt) ollus Quirinus letho datus eſt. Feſt. in Quiris. hinc Cicero in li. de legibus. Hos letho datos. adde Feſtum in Indictiuum funus & Simpludiarea.

λήθη) lethũ, à Græco λήθη, id eſt obliuione. Priſcianus verò à Leo leui, letum. Cæterùm cur letho datum potius dicerent quàm mortuum, ideò fortè, ne mortui mentione iniecta, viderentur δυσφημεῖν. Itaque vel vixiſſe Plutarch. in Cicerone, vel fœlices eſſe dicebant. vide Ammianum 25.

menſas) quæ & Curiales, & Anclabræ ab anculando id eſt miniſtrando, & aſſidellæ dicebantur. alij legunt menſes quos additos fuiſſe à Numa teſtantur hiſtoriæ.

ancilia) ancilia primus. S.

anciſu) ambeciſu. MS. T. S.

ab vtraque parte, &c.) vt Thracum inciſa, vt Saturnio in carmine. S.

Saturnio, &c) item alibi, Libáque.

fictores) alij fartores. dixi ad Feſtum in Ferctum.

è ſcirpeis virgultis) Ouidius, Tum quoque Priſcorum virgo ſimulachra virorum, Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet.

triginta) viginti quatuor.

in ſacris, In capitibus) alij, in ſacris capitibus. S. in ſacris apicibus, id eſt, pileis, teſte Dionyſio 2.

vt metam) id eſt forma metæ figuratum pileum lanatum. Feſt.

vti velato) vti elatos. S.

ait) Ennius.

Volturnalis) vortumnalis.

Falacer) Falacralis.

patrona) pater.

Catus Aelius Sextus) vide Ciceronem.

& quod eſt, tunc &c.) & quod eſt. Tunc cæpit memorare ſimul, rata dicta accipienda, acuta. S.

Thynno capto) locus mendoſus. A. Vertran. Tunno capto corium. V. Tunnos captato, cordulum exclude: minores occidunt Lupe, ſaperdæ te, & iura ſilui. ſumen te atque amia: Scali. in Cõiectaneis. Eſt autem ſpecies prouerbij talis, Thunno captato coruum excludendum foras.

occidúntque lupos aperditè. &c.) occidunt, lupe, ſaperdæ te & iura ſiluri. T. Rectè Lupe, Nam in lupum inuehitur Lucilius, quem in ſuo etiam poemate perſtrinxit Perſius & Horatius.

Quæque cæruleo, &c.) Corpore cæruleo cauáque cortina receptat. T. Quæque freto caua cæruleo cortina receptat. Cortina dicta quòd, &c.

COLVMNA 53.

ea à corde) Imò potiùs à rotunditate quòd cortes rotundæ. Cato originib.

inde inuicteis ſumpſerunt perduellibus.) Quid vnde inuitis ſumpſerint. T. vindictam victis ſumpſerunt perduellibus.

ſtellis quattuor) ſtellis tribus. T.

Opilius) Turpilius. V.

veſpernam) veſpera, adde Feſtum in Sceſſas.

itaque dicitur) vt ab eo ſtella Veſper appelletur. V. T.

alter) alterutrum. S.

id eſt) id eſt. T. S. quaſi diceret, Veſper non modò ſignificat tempus, ſed & ſtellam.

Graci διέσπερον) dicunt ἕσπερον.

Nauius) Næuius Iouem V. vt ita expleatur verſus Saturnius.

ſolis occaſu diei ſuprema) ſol occaſus ſuprema &c. ita Gellius. dixi ad leges XII. Tabularum.

Cornicula) Cornicularia.

decem) duodecim. A. Vert.

à ſtipatione) à ſtipe: eo ſenſu à ſtipe ſtipatores: à λάτρο. (quod eſt mercedula) Latrones.

λάτρον) κέρδος. V.

nonnunquam milites appellant latrones) vide Ennium Annal. 1. Plautum in Milite glorioſo. Feſtum in Latrones, & Nonium in Latrocinari.

quod item vt milites cum ferro) quòd itẽt milites cum ferro. A. quod item, vt illi milites. Vertr.

Item) ſumpta ex Lycurgo Næuij.

Diabathra) riſi egomet caſabundum ire ebrium diabathra, &c. eſt autem Diabathra genus calceamẽti à quo diabathrarij. Feſtus in Diabathra. hinc Diabathrare Plauto in Aulularia, ſcena, Narraui. qua ratione quidã in l. 2. Cod. de excuſationibus artificum pro Diatretarij, legunt Diabathrarij: non neceſſariò. ſunt enim Diatretarij qui margaritas perforant. dixi ad legem 27. §. ſi calicem diatretum. ff. ad l. Aquil.

& erat amictus) atque amictus erat.

Lanam carere) lanas carpere. V. Lanam carere eſt purgare: hinc Carduus & Carminare ξαίνειν ἢ κέρειν. eo verbo vtitur Nonius.

Coſmotria) Aenathria.

nequam) Nequam eſt lana. A. Neque eſt lana. T.

oſca) eadem Solox Lucilio. vide Feſtum in Solox.

in Perſa) act. 1. ſcen. 3.

& in Latina) & in Latio.

Adſcriptiui) adde Feſtum in adſcriptitij.

UNIVERSITA DE GRANA

in Trinummo] act.2.scena 4.

illum tibi] illum ibi.V.

id est inanem] inde inanem.V.A.

Vbi Rorarij, estis? vbi rorarij. Estis? &c.vide Nonium, Festum, Liuium. hic autem locus ita integer esse poterat, sequimini me hac sultis legiones omnes Lauernæ.vbi Rorarij, Estis?&c.

Cato] libro de re militari.adde Varronem libro de vita pop.Romani, apud Nonium in Accensi.

potest id ab arbitrio, &c.] potest esse id ab Accio. Vertr.ei fauet Varro libro xx.rerum humanarum.Scaliger ita emendat, id ab arbitrio eius (nam inde arbitrium) cuius minister.

nam inde] nam id est.T.

Pacuuius Deum Triportenta] locus non est mendosus sed lacuna.

Idem] Plautus Mercatore act. 3. scena 4.

COLVMNA 54.

diuidia] diuidiæ:A Vertr.

Curculione] act 2.scæna 1.

tibi est, lienes necant] tibi sit.lien necat,A.

in Phagone] Huius fabulæ nemo veterum mentionem facit.

omne edulium] omine medullium.V.omne medullium.T.

Honos syncerasto perit] Continuò is me ex syncerasto crurifragiũ fecerit. T.vt sit Trochaicus.

in Parasito pigro] quæ & λίπαργος, ex qua citat Priscianus versum.

Trames] Tarmes.S. intelligit vermiculos. vide Isidorum.

Age, euge, specta] à grege specta. T. antea à grege.alij, Age age specta

Vibices] viuices V.viuices.MS.

quid essent] quid est: vt sit quadratus Iambicus.

Cistellaria] Neruolaria Vertr. Clitellaria S.quæ & Astraba, nam ἀστράβη, Clitella.atque ita citantur, vt sæpiùs fabulæ poetarum Latinè & Græcè.

sunt heic] sumptuis.S.

Diobolares] sic apud Planudem.

scenicula] schæniculæ Vert ita Festus:schœnicocolæ.T.schœnicolæ.S.

à scæno nugario Vnguento] fiebat ex σχοίνω.iũco odorato: de quo Varro lib. de re rustica. hinc schœnæ, delibutæ.Plaut.in Pœnulo.

nugario] nugatorio. Vert. id est vili. nucario. A.

miraculæ] muricolæ, vel myricolæ S. id est μυροτρίβαι. nisi hic locus pertineat ad φοβήθρας καὶ μερμόνας.

distortas oribus] distortis oribus, deformes.

Ibidem] Idem Neruolaria. S.in Eruolaria. T.

scrantiæ] scraptæ.Non.Fest.Scratiæ.M.S.T. Strateæ.3. Gell.2. Scranctiæ. V. scractiæ MS. scracere Gallis *cracher*.

scrupedæ] crupedæ.S.κρούπεδα Græcis sculponeę, quasi per scrupos & lapillos incedentes, id est difficulter ingredientes.

Stritabilæ] stratiuolæ.3.Gell. strictipellæ. MS.vt sint strictiuellæ Nonio, quæ stringant cutem, quæ volcellis cilia ac pilos euellunt, vel quæ nimio calamistrorum vsu, pellẽ adurunt, vnde incoctę dicũtur Festo, in Incoctę.

Tantalæ] sordidæ 3. Gell.2.Nonius Tantulę M.S.id est paruulæ.

ab screando scrantiæ] ab excreãdo scranciæ. Vertr. ab excreando scrancia siccam significat.S. vt innuat, mulierem tussiendo & excreando exhaustam: quod inter caussas repudij apud Iuuenalem, Iam grauis es nobis, nimiúmque emungeris.

Auscaripedam] Auscuripeda.V à scauro pede scauripedam. T S pes scaurus cuius tali sunt extantes, vnde Scaurorum nomen.Glossis scaurus στρεβλόποις, alij legunt Ascaripedã, vt Scaliger, ἀσκαρίδες vermes.

à Vermiculo piloso] ἀσκαρίδες Græci, quos Gaza perperam vertit Tipulam.

Valerius] Soranus, cuius meminit Cicero lib.de Oratore ad Q.fratrem.

à pede ac scrupea] Plaut.quod ea scrupea esset pede.

positum, Incuriosa, &c.] positum in curiosa T.positum pro Curiosa.Itaque est in Menalippo, Reiicias abs te religionem, scrupeæ imponas.

Menalippe] Menalippo.S.Attij poetæ.

reijcis] reiicias.S.reiicit religionem, qui omen ad alium transfert.

stritabillas à stritillando] strictibilas à strictilando M S. T. Stratiuolæ 3. Gell.2. Stratiuulæ.

stritare] à terendo. eadem forma qua stritanus pro tritauus. strictare. T. à stringo. scrutare, M S. structare.S. à struo, id est moueo.vnde in legibus XII.Tabul.pedẽ struit, id est mouet vide Festum in struere.

eo qui sistit ægrè] Altæ huiusmodi personæ vocabantur.

Actiosa, &c.] Actiosæ annonam caram è vili concinnant viris, Vertr. alij legunt Axiosæ: alij Axitiosæ, ex Festo, id est factiosæ, quę & Axiæ eidem.

in sitelitergo] in scythæ liturgo. S. Nam Athenæo, Scythæ, liturgi sunt, eúmque ordinem apud veteres tenebant in stipandis regum corporibus, quem hodie Germani.

mulieres Vxorculauit, &c.] mulier es, vxor: ciuicã te ego noui.scio axitiosam. T.mulier es, vxor. Cuia vir? Noui scio, axiosa es.S. hoc conuin-

conuicio, Mulier, dimittere ſolebāt vxores. Terentius, oh pergis mulier eſſe. Plaut. Caſina, foras, mulier es. niſi vxorculare hic eadē forma dicatur qua apud Varronem in γυνῶσι σεαυτὸν mulierare.

ſuſpicatrices] conſupplicatrices. MS.

Ceraſtibola, Vt de lumbo obcœnabis] Cera ſtribula. V. Caraſtribula. vt delumbus cœnabis. Terent. Caro ſtrebola, vitellina eſt, cœnabis. Scaliger. Caro ſtrebula Arnobio quę ex coxendicibus demitur, ideóque à vertēdo ſtrebula. Nam στρέβλος Græcis curuus & prauus.

ego illam] ego illum. V. ego ſima actutum adraſi. T.

Lima] limæ.

in Pœnulo] act. 3. ſcen. 1.

Truculento] act. 2. ſcen. 6.

Grallator] vide Nonium & Feſtum.

ab luctu] ab luca. V. ab aliquo. T.

qui inſcribitur nomina Barbarica] qui inſcribitur νόμιμα βαρβαρικά. T. S. ſic citatur in Thyrenicis legibus ab Athenæo.

Barbarica] à Barbaris enim mos præficarū inductus à Phrygia] teſte Polluce. adde Varronem 4. de vita P. Romani apud Noniū in Nænia & Præficæ, ab Ænea eiúſque comitibus (ab iis Cares acceperunt, teſte eodē Polluce) vnde Nænia ſeu ὑλώτιον Phrygium vocabulum: id Latini leſſum. Canebant autem Nænia ad Tibiam quam Catullus ideò Barbaram vocat eadem etiam canebant in funere infantium. Statius 6. à quo fortè genus legis puerilis, Nænia Horatio dicitur: & tandem pro Nugis & friuolis, quòd quæ canerent in mortuorum laudem, nugæ eſſent. Plautus Aſina. non nugæ: non enim mortualia. & apud Gellium 18. cap. 7. Cato Philoſophos vocat, mera mortualia vel mortuaria gloſſaria.

dicta] ea dicta.

à præfatione] à præfectione.

decem Coclites quos montibus ſummis, ripis ſedere] ſimus ripis ſedere. M S. ſcimus Ripheis fodere. Terent. decem Coclites ques montibus ſummis Ripeis fodere. Scaliger, Ques pro qui. Coclitum autem vocabulo intellige, Arimaſpos vnoculos. Fodere autem eos quòd dicit, referendum ad auraria metalla quæ Gryphi adſeruabant, quos Latini Picos, teſte Plauto in Aulularia v. Nonium in Picos. Feſtum in Dracones.

ab oculo Cocles] Imò potiùs à Græco κώκλωψ. S.

Curculione] act. 3. ſcen. 1.

apud Caſſium] C. Actium T. apud Attiū. S.

COLVMNA 55.

Quid noctis videtur, &c.] Quid nunc noctis tempus eſt, Terent. vt ſint Anapæſtici, alii legūt, Cùm nox videtur. Scaliger, Quid nobis videtur? in altiſono cœli Clypeo temo ſuperat ſtellas, cogens ſublime etiam atque etiam noctis itiner.

ſublime cogens] ſublimis agens. T. cogens ſublime S.

cultura tempus] colendi tēpus. Gloſſis Cultura γεωργία, γεωπονία.

ſeptem ſtellas] ita Cicero vocat Septentriones 1. Tuſculana.

Vt Homerus] Iliad. σ. & odyſſ. ε.

Valentes glebarij] Græci καμίνους γεωργοὺς δυνάτους, δύπλοβίους. Eadem forma valentes virgatores. Plauto in Aſinaria dicuntur.

Glebarij] à gleba dicti. Gloſſis βώλος γῆς. hinc deminutiuum Glebula βωλάριον.

à detritu] è detrito M S. detritum. Vert. detritum. T. ita lego, Et detrito. eo ſenſu, nō dici Terriones, ſed Triones ſyllaba. Et detrita Scaliger ita legere videtur: S. detrito eo ſenſu Trion es o lim Striones dictos à Stria, quā proſcindendo ſulcos faciunt: poſt, non ſtriones ſed Triones. Gloſſis Triones βόες ἀρχαῖοι. Item Triones ἄμαξαι.

terna trigena] ternæ trigona T.

Inde hic bene potus primo crepuſculo] Indè bene appotus, &c. V. Inde benè appotus primulo crepuſculo, Domum ire cœpi tramite dextera via.

In Condalio] nomen eſt fabulæ Plauti, quā eidem Feſtus tribuit. Vide Gellium. Condali autem eſt anulus.

tam crepuſculo] tua crepuſculo. V.

Vt ament &c.] vt amens lampadas accendit. Scaliger.

accendere] occidere. V. occidit. S.

Volo, at redito conticinio] volo. huc redito cōticinio. Sic ſupra libro 5. vbi de Conticinio.

reciproca tendens, &c.] Trimeter Iambicus, cum principio ἀκεφαλόν, ſed poteſt ita concinnari, Tendens neruo tela reciproca concita equino. S.

apud Plautum] Pſeudolo act. 3. ſcen. 3.

Vt tranſuerſus, &c.] ita legitur apud Plaut. Non prorſus, verùm ex tranſuerſo cedit, quaſi cancer ſolet.

qui in id quod eſt Verſus] qui in id quod eſt in verſum. MS. in verſu. T. inuerſum. V.

COLVMNA 56.

Iámque auroram Anapeſt rutilare] id ſumit pro χιονίζειν. Albicare dixit Mattius in miniambis. vt l. 25. §. 1. ff. de heredib. inſtituendis, albeſcente cœlo.

mulieres Valde rufæ Rutilæ dictæ] à ruffea facie: & à Catone 7. originū. Ruffæ, à capillis, ad id vtebantur cinere ex fecibus vini redacto, idque vocabant fæculam. v. Feſtum in Ruſcum & Rutilium.

ſcortatur] obſonat: ita legitur apud Terentium. T. Vertr.

In aliquot sacris scriptum. Ne quid scorteum.] Ouidius, scortea non illi fas est inferre sacello, Ne violēt puros exanimata deos. Glossis scorteum δερμάτινον.

morticinum] morticinum, dixi ad l. vnicam in fi. ff. de via publica. Glossis, morticina θνητά σώματα.

scorto] scorteo.

multis nomen] Coronis Anapæstica.

omnia sunt eius] omnia sunt eius.

itaque in Ioue hoc & Homerus] id est Iouem annuere dicunt. hinc Græci νεύειν κεφαλήν.

apud Plautum] initio Militis glorioſi.

esuriens insanè benè] esuriens insani eadē. T. ne alioquin versus claudicet.

Epithyrum Vocabulum est esbi] de quo vide Columellam. dicitur autem, non quòd adiiciatur caseus, sed quòd adiiciatur caseo.

apud Pacuuium] in Teucro. & apud Ciceronem 1. de diuinat.

Flexanima tanquam lymphata, &c.] Flexanimat aquam Lymphatam. V. Flexanima. MS. Ciceronis, vbi hic locus plenior.

Thetis] Thelis. T. ita enim locutus Ennius & pro Thelide Thetin: sic medica, p melica.

peruolgans] Lucretius, peruolgant fulgura cœlum: alij, peruolans feror.

furor] feror. sic Apollonius 4. locutus ἐξ οὗ τὸν ἀμ' ἀλλυδίοισι φόρευμαι. S.

pullos tranquillo mari dicitur facere] Plautus Pœnulo, Nisi illam tranquillam facis quàm mare est olim Quom alcedo pullos educat suos. v. Plin. 10. c. 32.

Vt suo] vt in suo. V. & malè.

duodecim Viros] Quindecim viros. MS. A. Decemuiros Vertr. vt alludat Varro ad senatusconsultum, de quo Liu. 25. quo cautū fuit vt Decemuiri Sybillini sacra Græco ritu facerēt. de quo v. Macrob. 1. c. 17. Hi postea XI 1. postremo XV. Horatius, Quindecim Diana preces virorum curet.

Græco ritu] in sacro Cereris scilicet. Cic. de leg. néve quē initiāto, nisi Cereri Græco sacro *ritu*] seu Castu, vnde in Casto seu Castu Cereris esse, idem quod Cereri operari, ἁγίζειν puriter facere: tunc minuebatur populo Luctus. v. Festum. Glossis Castus, ἁγὴς ὁ καθαρός. Castimonium ἁγνεία.

recte perfectis sacris] rite, &c.

comiter monstrabitur] sic Ennius apud Cic. Comiter monstrat viam: & in lege non dubito 7. in fi. ff. de captiuis comiter maiestatem populi Romani conseruare.

Latinā] Latinè.

Attilium] quem Cicero durum vocat (integras fabulas ex Græco vertit) quemque Volcatius præfert Terentio.

Lyde] Lude.

Come conae] Come crede. V. come tunde. T. Comere enim propulsare. quo sensu Plautus. Pectere. & Terentius Depexum dare.

Nulla res neque, &c.] ita interpunge. Nulla res, neque cicurare, neque mederier potis est, neque reficere. S.

cicurare] pro quo Nigidius in historia Animalium curare dixit. Hinc cultura Horatio.

COLVMNA 57.

Plautus] in Comœdia deperdita. & tamen similis est propè locus in Rudēte, hoc modo. Eluas tu, an exūgare, cicum non interduim.

Ciccum] κύκκος. Hesychio διαχώρησις. Glossis Cicum ῥύπακκος.

Densum] genus vestimēti à dētibus pectinis quibus feritur, quódq; dēsitate frigus arcet.

interduo] interdico.

Eccum] circum.

apud Plautum] in Menechmis act. 1. scen. 2.

effutitium] effutitum.

Hebe] Hebe. V. vt sit ἀΐδιον.

Spe quidem] sæpe A. ipse T.

Pompilium] Popilium Vert. de quo Cicero 9. famil.

Heu qua me causſa] Eheu qua causſa fortuna infesta premis me? S.

apud Lucretium] apud Lucilium. Vertr. S. aliàs hic versus non extat apud Lucretium.

atque aliquos, &c.] atque aliquo subitò ab rebus Clepſere modò qui: vel, foróque T.

ibi ab rebus clepſere foro] ibus ab rebus clepſere foróque. S.

Mattium] Mattius Mimiambos scripsit. Iliada Homeri transtulit Latinè (vt Liuius Andronicus 200. annis antè, Odyſſea.) Cato Cæsari amicissimus. alii tamen Manium vatem legunt, de quo v. Liuium 25.

mœrebat] mœrebant S.

manducari] pro manducare. ita veteres locuti, teste Nonio.

Vt Actius scribit scena] per e simplex nō ſçē.

pappum Mæsum] pappū Mœsium vel Messium. V. pappum Mesium nō Mæsium. S. vult enim probare Varro, ea quæ cum diphthógo scribūtur, simpliciter à nōnullis pronūtiari. Est autē Pappus canens carduorum lanugo. vide Fest. in Pappi. nomen ex eo habet, quod vt anus canescat. Mæsius autem Oscorū lingua maiorem significat.

Cæcilius ne rusticus fiat] Cæcilius Prætor ne rusticus fiat. S. ex Diomede.

pueris turpicula res in collo suſpenditur] cum puerilis V. cum puerulis, &c. T.

Turpicula res] veretrum. S. quod fascinus & fascinum ad fascinationes depellendas, ad id etiam profuisse Satyrica signa in hortis. Plin. refert hinc inauspicatæ aues foribus affixæ amoliri malum credebantur. Caluę & crania asini ad id quoque credebantur prodesse. adde eundem 28. cap. 1.

nequid obsit bonæ scenæ causſa] ita lego, Ne quid

quid obsit: bonę sceuę caussa. Bonę sceuę dixit pro bonæ rei. Scæua enim manu vtebantur vt sæpius fures, vt quæ minus obseruetur: quod Marrucino obiicit Catullus Idem apud Plautum in Pseudolo.

quid sit, aue sinistra quæ est] quod sit aui sinistra scæua, &c. T S. anteà legebatur aut sinistra.

aue sinistra] id est prospera, cui contraria impediens & Arcula (ab arcendo) Cliuia, id est difficilis, remoris (à remorando) Inebra, Enebra, Altera (quæ bonis auibus superueniens vitium illis faciebat) volsgra. quæ volando malum auspicium facit.

Plautum) in Cistellaria.

Quia ego] Quum ego. A. Tum ego: ita apud Plautum.

quod de sinu] quod est mihi frequentem v. Ita omnibus relictis rebus. T.

qui adest assiduus] Idem Cicero de petit. Consulatus.

COLVMNA 58.

tanti est frequentare) est facilè frequentare tibi, vtilésque habere ita in praudio. T.

Apparet dicere, &c.] apparatū dicit facilē, est curare V. ego verò ita lego, Apparet dicere, facilè est curare, vt adsimus. interpretatur. n. Varro hęc verba, Tanti est frequētare.

corpora letis, &c.] corpora letis decretum stare est, quibus concidet obrutu fossim.

fossare corpora] dare corpora. v. fodicare, stare. MS. T. fodare Festus.

telis, &c.] telis, quibus concidit fossim obrutus.

fac siet obrutus] faxim & obrutus. V. face musset obrutus T. facimus & obrutus. V. quibus concidet obrutu fossim: vel, quibus concidet obrutu fossim. S.

Mussare] fortè ex Ennio sumptum 6. Annali.

neque Mu facere audet] sic Lucilius, Neque Mu facere vnquam. Est autem Mu, canum: vt γρυ porcorum: ab hoc grunnire: ab illo Mutire.

apud Pacuuium] in Chryse.

dij monerint meliora] dij munera dent meliora. V. monerint hic, pro monuerint.

à vertendo] ab auertendo.

Aulularia] act. 3. scena 3.

pipulo te differam] Aristophani περικωκύειν. Estque tractum à gallorum pipatu. Nam propriè pipare dicuntur gallinæ. v. Festum in Pipare.

Plauti] hæc hodie non extat apud Plautum.

animus cum pectore] animúsque in pectore. S. sumptum autem hoc est ex Homeri Odyss. 20.

gannit] obgannit. alij, obganniuit, vel gānuit. Scaliger, obgannuit. Ganniunt autem canes ob dominorum aduentum, vel, vt ait Lucilius, gannitu vocis adulant. Homerus, γάνυσται. Glossis σκύζα canit, vnde gannit. iisdem translatitiè gannat χλευάζει. Gannator χλευαστής.

totæ familiæ] toti familiæ.

dibalare] vidi balare. T. Dibalare est deblaterare, tractum à balatu pecorum.

hæc inquam rudet] vide hunc locum pleniorem apud Nonium.

hinnilitabat] heylitabat vel militabat. V. eiulitabit. T.

aperiant] aperta.

volutare vlulantis] volutares vlulantes. S. volutares sues, qui & colluuiares sues in colluuie nutriti.

mugitur] Acroteleuticon ex Sotadico carmine. adde huic loco Plinium. vbi de Tauris.

clamor ad cœlum] ad cœlum clamor. A. clamor it ad cœlum. S.

voluenda per æthera vagit] volitátque per æthera vagor S.

& à frundice, frunde frutimi suauiter) & à sueta frundice, M. S. T. esueta frendice, frunde frutini suauiter. V. eius ab hirundine Hirūdo fritinuit suauiter. T. (vnde Varro Virgula diuina, & pullos peperit fritinnientes. Alij tamen cicadam fritinnire dicunt: hirūdinem thrinsare.) eiusdē ab hirūdine: nefrēde fritini suauiter. S. Nefrendus puer, vt senex, qui dentibus frendere, id est frangere non potest. vnde fressa faba, frēdere fruges: nefrendes, porculi. vide Notas in Festum.

M. Actius] Marius. V.

Plautus] Casina. act. 2. scena 2.

sues auoluerat, &c.] vt res voluerat, ita tradidi: qua in re neque in iudiciū Æsopi nec Theatri iniectus sum. T. quasi diceret, Æsopus Tragœdus, & alij, has verborum deriuationes mihi non darent. Scaliger ita emendat, à sue suboluerat, ita rudebat vel grūdibat. tametsi rudere etiam suum, vel leonum.

Ita trude neque in re neque in iudicium Aesopi neque Theatrales in Colace] paulò ante huius loci emendationem attuli ex Turnebo. Scaliger verò ita, In Colace neque in rē, neq. in iudicium Æsopi, neque theatri des nexū.

in Colace] Attilij in Colace. T.

Manilius] Mamilius. T. ita apud Ciceronē, 3. de oratore, & Varronem de re rustica.

in quo sint mancipi] in quo sunt mancipia. T.

præterquā quæ mancipio dentur] præterquā quod mancipio detur. V. T. præterquā si mācipio dentur. Vert. Hūc locū ita interpretor.

Varro duas Iurisconsultorũ sententias profert, Manlij vnam: Scæuolæ, alteram. Ille, Nexum putabat dici id omne quod per æs, & libram gerebatur: & in eo quæ erant mãcipi, contineri: sed & eos actus quibus dominia transferuntur. Contrà, Mutius Scæuola, Nexum quidem id dicebat esse cui æs & libra interponebatur ad obligandum aliquem, at non, vt quid mancipio daretur: id est vt dominium transferretur. Varro, quasi index aut arbiter honorarius, Mutii Scęuolę sententiã præfert ac tuetur. Hoc, inquit, verius esse, ipsum verbum Nexus ostẽdit, vt id quod per libram obligatur neque suum fit: id est quod non fit accipientis. Nexum appelletur. proinde quæ de mancipio ac mancipiis Turnebus hic commentus est, nihil ad rem. prodest autem nostra interpretatio ad multos iuris nostri articulos intelligendos.

neque suum sit) neque suum fit. V. suum, id est accipientis.

debeat, dum solueret, &c.) debeat, dat dum solueret. V.

Popilio) Poetelio Visolo. V. Popilio auctore.

Bonam copiam eiurarent) bonam copiam eiurarent. V. Bonam copiam iurare dicebatur debitor qui sui copiam ac suarum operarũ copiam facturum creditori suo iurabat: aliis verò, est iura re sibi bona esse, ex quibus creditori possit fieri satis, séque soluendo esse. Eiurare verò bonam copiam dicebantur qui iurabant sibi non esse vnde creditori satisfacerent, id enim eiurare Festo ij corpore non seruiebant. & hoc quidem ex fonte veteris ritus, beneficium cessionis bonorum originem habet de quo scripsi ad Titulum Pandectarum de cessione bonorum, & ad Nouell. 155. Ne quis bonis cedere cogatur.

ne essent nexi) ne essent vincti. T.

in Cassina) act. 2. scen. 2.

deliquium) delicuum. T. & ita Glossæ deliquum. Fest. deliquom est, apud Plaut.

auctorem Cæcilium) Accilium. Vide Attilium S.

liquitur το liquitur dixit vetere declinatu. Varr. 3. rerũ diuinar. voluptate liquescimur.

Hesiona) Esiona.

enimuero gladij lingula à lingua) verùm lingula à gladij lingua Vertr. v. Festum.

gladij lingua à lingua) vide 10. Gell. 25. adde Festum in lingula.

Vitulantes) id παιανίζειν Græcis.

à Vitula) dea lætitiæ. Macrob.

in Dulorestie) in Dolo. V. in Dolone, in Obolo vel obolostare. S. hanc enim Comœdiã vocauit Fœneratorem.

COLVMNA 59.

in Demetrio) Turpilli, non Ennii: ea versa est ex Alexide.

persibus aperite) persicus à Vertr. ex Festo persibe S. à simplici sibus quod est acutus. vide Festum in Persicus & Sibus.

in Lampadione) in lampade. S. citatur enim Alexis & Antiphanes ab Athenæo ἐν λαμπάδῃ.

Protinam) vide Nonium.

Agidone) Agone. S. citatur enim apud Athenæũ Alexis ἐν ἀγῶνι. vel Ædone. ea est fabula Liuii Andronici apud Priscianum. nisi legas Ægeone, qualis scripta est ab Euripide.

Caudacus) gaudacus. T. verbum à gaudeo dictum. M. Scal. Clucidatus vel Glucidatus παρὰ τὸ γλυκύ. vide Festum. Quin Glossis gloditatus ἡδίς.

Proebia) Prœbia. S. vt Inebra superius, ex Festo.

à præbendo) à prohibendo. ita Eestus.

Vt sit tutum) vt sit locũ. V. vt sit totũ. MS. vsitatum, S.

in Therino) in Technico. V. forte est Cæcilii hic locus qui citatur in Fallaci.

confictitant) conficiant. V. conficiant, vel cõfigant. MS. confictant. T. à conuitant. S.

à conficto) à confictu. T. conuito. S.

Tarentina Pacuuij) est enim alia Næuii. v. Festum in Adnutat.

Tunicularia) Trucularia. V. Auricularia. T.

resarcire) reserare. V. sarrare. MS. satum MS.

ab serra) abserare.

producendnm) procudendum, V. protendendum. MS.

COLVMNA 60.

disciplina originis Verborum) id est Etymologicè.

& in illis sit) & vtilis sit.

Vtilia) vt illa.

soluta oratione) de soluta oratione.

Finis libri VI.

NOTÆ IN LIBRVM septimum Varronis de lingna Latina.

eius prima pars) cuius.

cognatio) agnatio,

COLVMNA 61.

agnationes) cognationes.

descendendo) discendo.

conseruorum omnis) conseruorum nomina, omnis.

caussam quare & tum) caussa inquam cur eas

eas ab impositis nominibus declinarint quã offendi.

COLVMNA 62.

& in eis rebus] ea in.
ac his iũgitur]atque his A. τὸ a, deest Faerno.
cùm sicut &c.] locus mendosus A. tum sicut ex hac syllaba vnum. Vertr.
& maneat] remaneat.
declinatus]declinandus. V.
quædam priora, quædam posteriora]ita quoque Aristoteles.
ab equo] equito. ab equo, equile. Vertr. ab equo equito. V.
ager propter eorum quam dicunt &c.] propter eorum qui dicuntur Vertr. ager eorum propter quæ dicuntur MS. locus mendosus videtur A. Augustino. propter eorum qui dicunt vsum sunt declinati casus. Vertr.

COLVMNA 63.

& alia vrgent] & alia vigent. MS. cùm alia vis viget. M S.
ab eo qui vendit: Artemidorus] qui vendit Artemidorus.
Ionia, Ionam]Ionem.
quod non]quæ non.
Artemidori]Artemæ.
Ionæ]Ionis.

COLVMNA 64.

de quibus quæ experiero es] de quibus quæ experierint. V. de quibus quæ ex prioribus, tum de alteris totidem scribere, ac S.
quæ petimus, quod] quæ petimus: quippe quo A. quum petimus. Vertr.
quod is vtilitatis] quam vtilitatis. V.
quærere]quærimus.
quod non videmus] quid non videmus. V. quid? non videmus. S.
περίςυλον] περιςύλιον. A περιςυλίου similitudinem. MS. Vertran. peristylij similitudinem. Scal.
& cubiculum ad æquale] & cubiculum ædiculæ. S.

COLVMNA 65. & 66.

si ex diuersis]sic ex diuersa. A.
à luo]ab luo. A.
liberalia & muliebria] virilia.
sequi debeamus]sequi non debeamus. Vertran.
vnus albus, alter Aethiops] vnus Gallus, alter Æthiops.
expectari] spectari. A.
Menachmos]Menehemos. M.
num discrepent]num discrepent. A.

COLVMNA 67.

quæ infrà sunt]quod infra sunt. A.
seruanda]secanda. V.
vt quisque]vt quis quæ. A.
effinitum] finitum. A. Vertr.
his dictis]his discretis.
quis, quem, cuius]quis, quem, quoius. V.
quæ quam]qua, quam.
cuius]quo ius. V.
cui]quoi V.
quæ]quai.

COLVMNA 68.

sic eis mulieribus] sic ea, eis mulieribus. A.
nominandi] denominandi. Scal. intelligit enim quæ πατρονυμικῶς dicta sunt.
seruare videbis]seruari videbis.
sediculum non est]imò est. vide Festum.
à Roma Parmenses &c.] à Roma Romenses, &c. & Albenses & Parmenses. Vert.

COLVMNA 69.

fingi præterito]fungi.
Sic amabor, legor] sic amor, legor, & eiusmodi verbis est vocabulum. A. non est vocabulum.
legor]legar. V.
fit] sit.
amatus eram] amaturus eram.
quod cum his]qui cum his. V.
æs, ærarias, non ærelauinas]æs ærelauinas, nec ærarias. Vertr.
insulsum] insalsum. A. non insalsum. Vertran.

COLVMNA 70.

ab alaca, alacus]à lauda alaudus. V. ab alauda alaudas. S.
In quod]id quod.
Patricio casu]patrio casu. V.
Patricus]Patrius V.
surus]sciurus. A.
suro]sciuro. A.
sure]sciure. A.
cùm è breui meli certe]Hoc vix fieri potest. quis enim videt τὸ ἢ breue?
quidquid]*queque*]A.
in vocando]inuocandei. A.

COLVMNA 71.

quibus das]quibusdam.
sed queis das]sed queisdam. A.
non hibus & hibuscum dicatur] cùm non ibus, hibuscum dicatur. Vertr.

& optimum &c.] vt optum, optius, optimum, aliàs, & Vertr.

deſit, & melius] deſit vt in hoc melum, melius, meliſſimum, Vertr.

triſyllaba fierent] locus mendoſus. A. quadriſyllaba fierent. Vertran. Ego ita lego, neque alia triſyllaba fierent alia quadriſyllaba. Verbi gratia, Macer & tener diſyllaba: & tamen macer facit macrior, triſyllabum: tener, tenerior, quadriſyllabum.

COLVMNA 72.

in mediis non ſunt] in aliis media non ſunt, A. Vertran.

& nominant à libertinis orti publici ſerui] vt nominentur libertini olim publici ſerui Romani. Vert.

antequam ſub magiſtratibus &] antequam fuerint, magiſtratibus, qui eos liberarunt, dare cœperunt. Hinc

COLVMNA 73.

Læſas] lænas.

NOTÆ IN LIBRVM *Octauum Varronis de lingua Latina.*

COLVMNA 75.

Crates &c.] Grammaticus illuſtris *ἀνωμαλίας* defenſor: vt Ariſtarchus *ἀναλογίας*. vide Gellium 11. ca. 25. De Cratete plura apud Suetonium in libro de claris Grammaticis.

idque eſt & virtus] locus mendoſus. A.

an & ſus] an nullius. V. vnius A. Vertran.

Ego populi conſuetudinis non ſum dominus, at ille meæ eſt] ita lego, Ego populi conſuetudinis non ſum dominus, vt ille meæ eſt.

COLVMNA 76.

aliter, ac] aliter atque in A.

cur non modò & ideatur] cur non modò non, ita lego.

quibus rebus] ex quibus rebus.

quod qui in loquendo &c.] quod in loquendo conſuetudinem, qua oportet vti, ſequantur, non ſine ratione, ita lego.

quod ſit] quòd non ſit. A. Vertr.

ſuperaſtra κατασήματα.

COLVMNA 77.

qui amiſſa modò quarant] locus mendoſus. A. qui amiſſa non modò quærant. Vertr.

COLVMNA 78.

inducteis] indoctis.

diuiſum?] diuiſum, S.

parte?] parte. S.

non quantum polo] non quantus polus S.

ab eo ἰσημερινῶ.

rurſum iidem] rurſum identidem aliis, Vertranius.

COLVMNA 79.

ſanè muræna] An è muræna.

non horum] cùm horum. V.

cùm omnes animæ hominum ſint diuiſæ in octonas partes] ea diuiſio eſt Stoica, cui ſectæ Varro addictus. Octo illæ partes vtique ſunt quinque ſenſus σπερματικὸς λόγος, τὸ φωνητικόν, τὸ λογιστικόν. vide Laertium.

quadripartitam] quadriplicatam.

animaduertit] animaduertat.

lentibus nateis] lentibus ſatrs. A.

COLVMNA 80.

Lana Gallicana] id eſt Parmenſis. Martialis, Velleribus primas Appulia, Parma ſecundis Nobilis Altinum tertia laudat ouis.

COLVMNA 81.

quod id, quod] quod heic quod.

proponimus] præponimus.

Vocis & verbis figuras] Vocis verbi figuras. Vertranius, Verbis vocis figuras. alij ita legunt.

COLVMNA 82.

non diſſimilitudines] nos diſſimilitudines A. Vertr.

in hoc] hunc.

COLVMNA 83.

ira caput] illa capit. V. hic locus S. libro 4. relatus.

apud Plautum] Moſtellaria act. 1. ſcena 3.

Præ Philolache] Philolachete.

ſurdum theatrum] κωφὸν θέατρον. Galen. περὶ μαθήσεως, λόγος α.

omnes tres] omnes hæ res. A. omnes res vulgat.

cubiculum ſurdis ad ſilentium non ad adi-

tum]Locus mendosus A.& Vertranio.

COLVMNA 84.

cùm debuerunt esse ornati disciplina] cùm debuerunt antea.A.

COLVMNA 85.

Vinum quod Chio , aliud quod Lesbo] Helleniſmus εἶνος χῖόθεν, οἶνος λεσβόθεν, apud Plautum, Hospes.Zachinto.

Idémque,item &c.]locus mendosus A.

concedit]consedit.

COLVMNA 86.

quidem nomina tus]quædam nomina.

rgatur non dicas]rogant cur dicas.V.

Vehant]vehent.A.

COLVMNA 87.

quod in nihil]quod nihili.A.

quominus sit ratio peruellere]quominus si ea ratio V.quominus sic ratio.V.si ratio.quo minus,extrito, atque dispuncto.

sic in Vocabulis casuum possunt item fieri]hîc in vocabulis casus possunt item fieri.

quod nunquam apud poetas inuenis factum] id est quod deest in fabula, sæpenumero expletur à grege.

sic angustis claueis altera lateis] duplex clauus,vnus angustus:alter latus. Erat autē clauus, plagula quę ab humeris in pectus demittebatur,vt ὀπωμίς Græcorum.

Decuis]decus.

COLVMNA 88.

Vt hoc gladium] Varro de re rustica : Latet conditum gladium.adde Nonium.

millia denaria]millia denariûm V.

dupondius fictus]dupondius dictus.

COLVMNA 89.

Sappho & Alceris] Sappho & Sapphus, vt Alceus.

quod quisque &c.]quod quisque caput pertenderit sequi , debet eius consequentias casus in declinando facere:at non cùm dixerit recto casu Alceris.S.

& non secutus erat analogias]desunt.

reprehendendum]reprehendunt.

dixisse lana]dixi de lucerna.

in nationes exprocreante]natione expocreãte.Vertr.

COLVMNA 90.

Itaque differunt ac dicuntur] discedunt, ac dicuntur.

COLVMNA 91.

dicebatur esum]olim dicebat esum.V.

& iam hoc reprehendit] ante etiam hoc reprehendit A.

animaleis]animanteis.V.

cum imperamus]cur imperamus A.

in præteritis V.dicimus longum] Sic Ennius annuit sese mecum decernere bello.

sacrificor & lauat]sacrifico res V.

sacrificat]sacrifico A.

apud Plautum]in Truculento,actu secundo,scen.1.

adlauant]lauant.A.

COLVMNA 92.

nosse similia intelligunt]non esse similia intelliguntur.Vertr.

Vtrum in secunda]locus mẽdosus A.Vertr.

nulla iniuria]nulli iniuria A.

repudiant]pugnant.

nam quod]natura.

COLVMNA 93.

hæc murenæ]heis murenæ A.

COLVMNA 94.

si aliis]sic alij.A.

NOTÆ IN LIBRVM Nonum Varronis de lingua Latina.

cuiusque simile]cuius est A.

senior seni]senis seni.A.

COLVMNA 95.

si videatur esse Vt dixi &c.]videatur esse,vt dixi:neutrum est.A.

Nestocles Parmenisius] Mnestocles Parmenisius.S.

minus erraret]minus erraretur.

COLVMNA 96.

nutat]ægrotat.

nomini]nominatum.V.

Purpurina]spurina.

quæ sit ratio & propositio] quæ sit propositio.

COLVMNA 100.

sed item est]sed idem est V.

Alij ab Aristarcho] Phrasis Græca, ἡ ἀπὸ τοῦ ἀρχοῦ.

COLVMNA 102.

quattuor figuras]quatuor figuræ.

tamen eam] tamen de ea.

temperari]reputari.

de genere multi]eo genere multi.

Ennius ait]in Andromacha.

Hectoris natum &c. Hectoris natum de muro iactarier S.

COLVMNA 105.

Vsui species]vsus species.A.

scala falera]in plurali.

Caseus surus] cascus surus S. vt suprà libro septimo.

Arusini) Aristæ.

NOTÆ IN FRAGMENTVM FESTI.

COLVMNA 119.

Metaplasticos] *quod item*)quod idem.

Metonymia] *Vegerat*)vegebat,id est vegetabat,vide Nonium in Veget.

persuasit animo Vinum, Deus] persuasit nox vinum,Deus,qui multò est maximus,&c.cui simile est illud Terentianum ex Adelphis: persuasit nox,amor, Vinum, adolescentiam. & Propertius,Hâc amor, hâc Liber durus vterque deus.

COLVMNA. 120.

Masculina] qui non ἀῤῥενικὰ & γυναικεῖα, sed ἀρσενικὰ & θηλυκὰ] qui non ἀῤῥενικὰ καὶ γυναικεῖα ea,sed ἀῤῥενικὰ vocant.

Matronis] vide infrà Pilentis: & Liuium libro 5.

Apollini]ita in æreo numismate, Apollonis sancto.

COLVMNA 121.

Mille singulariter]vide 1.Agell.16.

Municeps,id est communicus] idem Placidus in Glossis.

à muntis]à mœniis.antiqui enim mœnium pro munus.

Mancipatus]*Vt patri sim heres &c.*)vt patri tum heres existeret,& tam heres est,quàm si idem in potestate aliena non fuisset suus heres, vt patet ex eo quod ait Seruius Sulpitius in ea oratione quam dixit pro Ausidia. vide 5.Agell.19.

Magistri] vide Festum in Vici,& Paul.in Magisterare.

Maledictores]*Cato in oratione*)citatur eadē oratio infrà in Nauitas.

Magnificus] *qua*) de falsis pugnis contra Thermum,vide 13.Agell.18.

at nepos eius]vide 13.Agell.18.

Mutiani] *mutum*)murum.

COLVMNA 122.

Matrona]*ob quam etiam causam &c.*) quā enim primam hoc iure vsam ait Verrius,eam cæteris exemplum dedisse, adeò vt, nec cum vxoribus adessent , quo descenderent, cogi viros à magistratibus, quod communi vehiculo vehitur vir & vxor : ita Scaliger emendat.

Minuitur]11.Plinius 18.

cùm in casto Cereris] vide Tertullianum libro de ieiunio: Arnob. libro 5. Id Græci ἀγνίσειν τὴν θεὸν: Qui his castimoniis operabantur,luctu carere soliti erant.

Mundus] *ante diem sextum Nouem.*] ante diem tertium,Non.Octob.ex Pauli Epitoma 1.Macrob.16. Plutarch.in Romulo: Apul.Apolog.1.

Mundo]*Deorum manium*)Macrobius,Mundus cùm patet,Deorum tristium, atque inferorum,quasi ianua patet.

Minora templa] *cum loca aliqua tabulis &c.*) Id ita esse indicant Seruianæ Schedę his verbis. Alij templum dicunt, non solùm quòd potest claudi, verùm etiam quod palis aut hastis, aut aliqua re tali & lineis aut loris, & simili re septum est, quod ecfatum est amplius vno exitu in eo esse non oportet, cùm ibi sit cubiturus auspicans.

Manalis fons]*neque tamen speciendius &c.*) neque tamen specu inciliísve cietur,quia flumen id auspicatur, quod sua sponte in amnē influit,vt id Festus velle videatur: ad auspicādum flumina ope humana (puta specu & inciliis)ducta. non prodesse,sed quæ sponte sua in amnem influunt. Loqui autem videtur de perenni auspicio , quod dicebatur, quoties quis amnem aut aquam,quæ ex sacro oritur, auspicatò transit. Ex sacro,inquam, id est capite fontis. Nam capita omnium fontium, non ex castellis aut diuiduculis, sacra.vide in Petronia.

COLVMNA 123.

Mensa] *legibus earum omnium mensa sacra sunt*)id est legibus ædium sacrarum , mensæ quoque & arulæ sacræ sunt. Id enim Papyriano iure continebatur , idem de vasis & omnibus, quæ in æde continebantur cùm dedicarentur.

Vt velut in ararum vel puluinaris loco sint] id est mensæ , quæ ita dedicatæ in

tæ in templo, aræ vsum & puluinaris locum obtinent.

priuatis quoque] hoc significat, Priuatis licuisse in mensis suis sacra facere, parentationem tamen, non sacrificium, sacra facere, inquam, Salinorum impositione, vel sigillorum alicuius dei: putà, Herculis vel aliorum, Arnob. 2. Statius in syluis. Martialis. Inde Didoni apud Virgilium libatio in mensa. ac proinde parentatio etiam in loco non sacro, sacrificium in sacro tantùm perficiebatur.

Mensæ] *tenebat aram*) aræ primùm ansæ: quòd eas à sacrificantibus teneri necessarium esset. 3. Macrob. 5. & Virgil. Talibus orabat dictis, arásque tenebat.

Mutas] *solebant antiqui duplicare*) idem Festus in Solitaurilia.

Manumitti] *sacrorum causa*] In manumissionibus, quæ fiebant sacrorum causa, pendebatur auri nescio quid. vide Festum in Puri.

ita edicite, &c.] ea solemnia verba manumissionis, de quibus in lege 23. ff. de manumiss. vindict.

ac pro eo auri xx. *puri probi profani, mei soluo*] lege Manilia, teste Liuio 7. id constitutum, vnde aurum vicesimarium. Liuio 27. & Lex vicesimæ in l. 2. §. ab hoc 44. ff. de origin. iur. huius etiam meminit Cicero 2. ad Atticum 16. Hanc autem vicesimam dominus soluebat, pro liberato seruo. adde Epictetum apud Arrianum libr. 2. & 3. cap. 26. adeò vt nulla manumssio, referente ita Tertulliano, non esset vectigalis, eámque manumissi vicesimariis εἰκοστώταις. (est enim ita legendum apud Arrianum 3. cap. 17. non εἰκοστόναις.) inferebant: quod postea iis remissum à Nerone, Tacito teste, decimotertio Annal.

puri probi] vide Festum in Puri probi.

soluo] soluit.

Migrare mensa quòd legibus eius sacra esset] τὸ legibus eius, deest. S.

inauspicatum habebatur] Hoc in superstitione veterum fuit mensas non linquendas, idque confirmat Plinius 29. cap. 2.

cùm sequitur sua migrantem pœna] cùm segnior suaderet caussa.

COLVMNA 124.

Mensas aiunt quidam fuisse in triuiis] Vnde quidam fuisse in tristibus dicunt, ex libris qui sunt Rituales appellati. Scal. Vt sit verisimile, Rituales libros, ea parte qua de mensis consecrandis in templo edicebant, de auguriis mensalibus (quæ vernisera appellant) de diris ac tristibus, quæ contrà accidebant, edixisse.

triuiales] deæ quæ in Triuiis coleretur, siue Dianæ, siue Hecatæ positæ Idem ait, curiales mensas dici non tam quod Iunoni, quæ Quiris appellatur, positæ, sed quod ei Sabini in curiis sacrificabant. vide ĩ. in Quirites.

Mamertini Ver sacrum] Vide ĩ. ver sacrum & 3. Plin. 13.

Vt dicerentur Mamertini] vide Strabonem.

Muries] ex hoc loco Nonius, in Satis, emendandus. Porro id genus muriei ex Schedis Seruij nondum impressis explicandus. Virgines Vestales, tres maximè, ex Non. Maiis ad pridie Idus Maias alternis diebus spicas adoreas in corbibus messuariis ponebant, eásque spicas ipsæ virgines torrebant, pindebant, & molebant: atque ita molitum condebant. ex eo farre virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus, Idibus Septembr. adiecto sale cocto & sale duro.

Mortuæ] *flaminicis*) flaminibus.

COLVMNA 125.

Maleuoli Mercurij signum) *in Turdellis Romæ M.*) Mercurios vel Mercurius.

Maximum Prætorem] vide Liuium 7. vide s̃. in Maior.

Marspedis] *ne Messala &c.*) quidquid dubitet Messala, constat, in formula solitaurilium ad lustrandum agrum ambaruali sacrificio solum Martem nominari, Marspiter te precor. Porro Marspiter non est filius Martis, sed Mars pater, qui & Siluanus Catoni 141. Tres autem erant cuique possessioni siluani. Domesticus, ipsi possessioni: rusticus, ipsis pastoribus consecratus: Orientalis, cui in confinio lucus erat positus. vide authores de limitibus agr. de eo loquitur Cato.

Modo] à modo quodam, id est ratione dicuntur omnia ista commoditas.

Nænia] ἐπιτάφιος ᾠδὴ. Gloss.

νέατον] νέστην, extremum intestinum.

νέτη] alij νεάτη, scribendum νήτη.

Neniæ deæ] vide Arist. 6. de animal. 9.

COLVMNA 126.

Nauali corona] De Saturnio carmine Attilius Fortunatianus hoc refert, Triumphantes in Memoriam victoriæ suæ, Titulos Saturniis versibus in Capitolio posuisse.

Neutiquam &c.] idem Placidus in Glossis.

Nefrendes] sic Nefrendes porci Terentio Scauro in libro de Ortographia, quòd fabam frendere non possint Et Nefrens infans Placido in Glossis, nondum dentatus, quique cibum frendere nequeat, id est frangere.

Nec coniunctionem] *nec esit*) antea nec esit, malè.

COLVMNA 127.

Neutiquam] *sed mihi &c.*) hic versus citatur à Cicerone in Academicis fine poetæ nomine.

Cicero] libro de Vniuers.

Nepos luxuriosus] idem Placidus in gloss.

Tuscis] Græcum est etiam vocabulum quo vtitur Apollonius lib. 4. Theocritus Eidyl. 17. Eustathius in Δ Odyss.

Aristarchus] aliis Callimachus.

COLVMNA 128.

Nefasti] nephasti V. notantur autem nefasti dies in veteri Kalendario N. litera, vt nefasti priores N. P.

Ne si pro fine] *in lege dedicationis Aræ Dianæ*) in Schedis veterum inscriptionum extat fragmentum huius dedicationis his verbis, leges huic aræ eadem sunto quæ aræ Dianæ sunt in Auentino monte dictæ.

Nauteam] *Labeo in comment. iuris Pont.*) citatur infrà in Spurcum.

COLVMNA 129.

Naualis scriba] *quibus rem geminent*) quibus remicant. V. quibus remi eminent, vel quibus remi emicant.

COLVMNA 130.

Nudiustertius] *dicitur cœlum cauum*] V. Varr. 4. de lingua.

COLVMNA 131.

Numere & numero] adde Nonium c. 4. numero 319.

Nuptias] *Parentem*) Funestam. V. Liu. 1. & infrà Parici quæstores.

COLVMNA 132.

Nuncupata] alij nuncupatur.

Nundinas feriarum diem esse voluerunt] lege deinde Hortensia factum est, vt is dies fastus esset. 1. Macrob. 16.

Nuculas Praenestinos] vide Liuium 10. & 13. Macrob. 3. Satur.

Nummum ex Græco] vide Pollucem.

Numella genus vinculi] hinc Placidus in gloss. numellatus, id est, numella ligatus.

Nuces] *auspicium fiat secundum & sollistimum*) id displicet Plinio 15. cap. 22. & Varroni apud Seruium 8. Eclog. Huc pertinent illa Catulliana, Concubine nuces da: & Virgilius, Sparge marite nuces.

Numam] vide 13. Plin. 13. Liuium 40. Plutarchum in Numa.

COLVMNA 133.

Nouerca Veterannia] Ecterannia. V. Veteres annia.

Nauibus] idem Varro 4. de lingua.

Nauti consulatu.] *T. Sicini Volsii*) vide Dionysium libro 8.

Sepulti in crepidine] hic locus indicio est hîc agi de iis qui intra vrbem sepulti vel combusti, contrà quàm leges XII. Tabul. permitterent. qua de re vide Ciceronem 2. legib. Plutarchum in Problemat.

Noua curia] *vt in iis ea sacra curarent, quæ cùm ex veteribus in nouas euocarentur*) dicam plenius ad l. 6. §. 2. in fin. ff. de rer. diuis.

COLVMNA 134.

Nixi di.] *mensæ*) mensæ tripedi. M. S. nullo sensu.

Ningulus] *atque in te*) atque vt te.

Niger lapis] *& Quintilium*) ab eo Lupercl Quintiliani. vide infrà Quintiliani.

COLVMNA 135.

Nuces mitti] Mos hic spargendarum nucum habetur in veteri inscriptione quæ extat apud Vrsinum.

Nouendiales feriæ lapidibus pluissent] vide Liuium 1. & 33.

Nonarum] v. 5. Agellij 17.

oculissimum] *oculatum Argum*) Græci πανόπτην.

COLVMNA 136.

October equus] vide Plutarchum in Problemat. & Asconium pro Milone.

COLVMNA 137.

Occupatitius ager] de agris occupatitiis, vide scriptores de limitibus agrorum.

COLVMNA 138.

Ortygia nunc] non. Ant. August. male.

orbius cliuus] Vrbius M. S. vrbicus Liu. 1.

COLVMNA 139.

Ordinarium] *est cùm ait*) pertinent hæc verba ad explicationem verbi Peremere.

Persicus] alij persibus. vide Varr. 6. de lingua Lat. vide in Sibus.

Perpetrat] *imperia qui detinuit patris*] nec pretio quit. Et in Nyptris.

Puteum] vide Varronem 4. de lingua Lat.

COLVMNA 140.

Putitium] Potitium.

Pegasum equum] vide infrà Pegasides.

Porca præcidanea] *præcidarium*) ea præcidaria Mario Victorino. differt autem à præsentanea.

Placenta] *ex tribus pultibus factũ*) id est farre, oleo, & melle, teste Seruio 7. Æneid.

Porriciam] *quod est profanatum*) vide Varronem de lingua Lat.

COLVMNA 141.

Postliminium] *in optimone*) in ditione. ita videtur legendum. Nam & in fragm. legis Seruiliæ, sic est, quíve in arbitratu, dictione, potestate, amicitia.

Propter viam] vide Plaut. in Rudente.

COLVMNA 142.

Punicum] dicitur etiam vestis nomen. vt apud Horatium in Epodis, &c.

Profusus] vide in Occisitantur.

Ple-

COLVMNA 143.

Plebi ædiles] plebei ædiles.v.l.2.ff.de orig. iur.Dionys.Halicarnas.lib.6.

Plorare]*Sinurus sacra &c.*)ita legēdum,Si Parentem puer verberit,ast ole plorasit,puer diuis parentum sacer esto.

esto]estod:ita veteres teste Quintiliano.

Penem cænis puris]sic Gloss. cæna pura παρασκευὴ, προσάββατον. vido Augustinum in Ioannem.

Possessio]*ad interdictum venit*) id est ad ius, ad Prætorem,teste Petronio Arbitr.

COLVMNA 144.

Papiria tribus]vide Liuium lib.9.

COLVMNA 145.

Parare inter se munus]pro quo Liuius Sepius dixit, Comparare lib. 30. & 32 & 37.vide Sallust.in Iugurth.Cicer.1.ad Attic.

Peregrinos interpretor] vide l.2.§. post aliquot.ff.de orig.iur.

Polimenta]ita Plaut.in Menæch.polimina Arnob.lib.7.

COLVMNA 146.

Potitium]*decima bouum*)sic antiqui in foro bouario. De decima quod ait, vide Plutarchum in Problem. vide Varronem 5. de lingua,Tertullianum Apolog. c. 14. dixi ad l.2. §.2. ff.de pollicitation.

COLVMNA 147.

Prætexta bulla] vide Vetrium apud Macrob.lib.1.cap.7.

Porcas] vide Varronem 1. de re rustica cap.29.

COLVMNA 149.

Possessiones]*collidebat*)colebat.Ant.Aug.legendum, possidebat,ex libro 15. capite 13.Isidori.

Poteratur]*in ea qua vocis est cum*)in ea quę est,cum.

COLVMNA 149.

Punici non Pœnici) imò ita in columna rostrata, classes Pœnicas: & in fragm. bellum Pœnicum.

COLVMNA 150.

Pellicolationem à pelliciendo] seu perliciendo, vt Vel Longus in libro de orthographia monet.

Pascales oues] quibus opponit Pelitas Tarentinas.vide Columellam lib.7.c.4.v.in Solox lana.

Pronubæ] vide Tertullianum in exhortat. ad castitat.

COLVMNA 151.

Pilentis]vide suprà Matronis.

Pullus] antiqui autem puerum quem quis amabat pullum eius dicebat: idem Placidus in Glossis.Arnob.lib.4.

Puls] vide infrà in Tripudium.

COLVMNA 152.

Pullarium]hoc verbo vtitur Liuius lib.10. Valerius lib.1.c.4.

Publici augures] vide in Publicus ager. vide in Quinque genera signorum,Ciceronem 2.de legibus.

Templo cœli regionibus designato]Templum dicitur hîc, locus manu designatus in aere, post quem factum illico captatur augurium, teste Seruio 1.& 6.Æneid.

lituo qui quirinal appellatur]vide Seruium Ecclog.9.

Picus rex]vide Lactant.lib.1.

Pollubrum]vide Nonium.

Publica pondera oetier]alij oitier, alij vtier.

COLVMNA 153.

Pecuū M. Cato] in oratione pro Rhodiensib.quæ extat apud Gell.lib.4.cap.7.

Procum]*in iudice conlocando*] id est adeundo vel eligendo.

Prærogatiua centuriæ] Sic Ausonius in gratiarum action.prima.

Præciamitatores]*abstineant se opere*)ab opere se abstineant.

COLVMNA 154.

Procincta classis] vide suprà Eudo procinctu.

Prosimurium extra Auentinum, nunc etiam intra ædificia]mōs Auentinus olim extra Pomerium, deinde à Claudio intra Pomerium receptus,de quo Tacitus libro secundo. adde Varr.lib.4.de lingua Latina,Liuium lib.1.Vopiscum in Aureliano.

COLVMNA 155.

Penus segetibus sæpius]tegetibus septus.hāc lectionem confirmat Ouidius 4. Fast.loquēs de æde Vestæ,de qua hîc illo versu, Et paries lento vimine textus erat.

COLVMNA 156.

Purimenstrio] purimenstruo: Sudæ μητρωακαί.

Pollucere merces pisces]vide Plinium libr.31. c.1.vbi de piscibus pollucendis.De pollucendis mercibus,vide Varronem lib.5. de lingua Latina,Tertullianum Apologetic.c.39.

Pecunia]*appellatur Lucaria*) huc pertinet fragmentum vetus Senatusconsulti, in quo inter cætera leguntur, V.F. De Lucari Iudorum Sæcularium.

COLVMNA 157.

Quirites]*in funeris indictiuis*)in funerib⁹ indictiuis.vide s̄. Indictiuum. adde Varr.lib.6. de lingua Latina,& infrà Simpludiaria.

COLVMNA 158.

Quintipor]vide Plinium 33.c.1.

COLVMNA 159.

Quando Rex comitia sic] legendum ita, quãdo Rex comitiauit, vt apud Paulum.

dicuntur] edicuntur. Nam & ita Varro suprà de lingua Latina.

COLVMNA 160.

Quando stercus delatum] *aluum*) cliuum. nã & ita Varro 5. de lingua Latina.

COLVMNA 161.

Quot serui tot hostes] *Benificæ*) alij beneficæ: de quo vide Macrobium 1. Saturnal.

COLVMNA 162.

Rufuli] videndus Asconius Verrina 2.

Romani] *artificum*) alij, artificium.

equitando] vide Dionem lib. 43.

paribus] fortè hæc vox ita accipienda est, vt apud Virgilium, prima pares ineunt.

Rubidus panis] *vt parũ coctus*) vt percoctus. Est enim recoctus Isidoro c. 2.

Romanam portam] quæ Romanula Varroni 4. de lingua.

COLVMNA 163.

Rutilium Rufum] Rutilius vel Rutulus Rufus. adde Varron. 4 de lingua.

COLVMNA 165.

Romam] eadem extant apud Plutarchum in Romulo.

COLVMNA 166.

Romam ante Romulam] Proprium Romæ nomen vetitum publicari: atque ob id Vertranius Soranius neci datus. vide Solinum capite 1.

Romanam portam quæ & Romanula] Varroni 4. de lingua.

COLVMNA 167.

Ruminalem] vide Varronẽ 2. de Re rustica cap. vlt. Nonium in Numa.

COLVMNA 169.

Radere genas] vide Seruium in 12. Æneid. & ea quæ scripsi ad ll. 12. Tab.

COLVMNA 170.

Ratumena porta] vide Plinium 8. c. 43. & libro 18. c. 2.

Reconducta] alij reconducie.

COLVMNA 171.

Refriua] *reuirtico*) alij è tritico. scribendum reuertantur.

Remurinus] vide Dionys. Halicarnas. 1. & Plutarchum in Romulo.

COLVMNA 172.

Regifugium] *Tullius*) Iulius: & ita Macrobius in Saturnalib.

Saliares] *virgines*) vide infrà Salias virgines.

Statim fugit] vide Plutarchum in Probl. Ouidium in Fastis.

Quando Rex] vide Varronem 5. de lingua.

Relegati] *Senatusconsulto*) Senatusconsulto.

Magistratus] magistratuus.

Religiosus] *& alij senes*) Allienſis dies: de quo vide Liuium lib. 6.

COLVMNA 173.

Repastinari] *abstinui*) obstinui: vide s. in Obstinato.

COLVMNA 174.

Reses & residuus] ita Placidus in Glossis.

Somno] alij, sumnos: antiquè, vt fruns pro frons.

Pacuuius] alij Pacũius, antiquè, vt fluius pro fluuius.

COLVMNA 175

Remanant] reuitant, & ita apud Plautum in Captiuis.

Desunt riuos, campósque remant] deserunt cliuos, campósque reuitant.

COLVMNA 176.

Religionis præcipuæ] *Marco Aemilio Lepido*) vide Valerium 4. c. 2.

Quint. Fuluius] adde Liuium lib. 43.

Tit. Sempronius] vide Valerium 6. cap. 5. Ciceronem 6. de Repub. Agell. lib. 6.

L. Amil. Paulus] Lucius Æmil. Paulus. vide Liuium in epitoma libro 46. Plutarchum in Paulo.

P. Corneli Scipionis &c.] vide Plinium 34.

M. Valerius Messala] vide Plinium 17. cap. 26.

In ara ipsa Iouis] alij in ara Iouis, anteà malè, in capite bis.

L. Cornelij Lentuli] vide Valerium libro 5.

P. Africani Luci Mummi] vide Ciceronem lib. 2. de Oratore. Plutarch. in Apoph.

Q. Fului nobilioris] huius censuræ nulla extat memoria in veteribus monumentis.

Q. Pompeij] vide Plinium 7. cap. 43.

COLVMNA 177.

Romanos] vide Dionysium Halicarnasseum lib. 1.

Ridigo] *nauibus ambulabant*] ita locutus Cato in libro de re rustica c. 1. quin etiam Cicero, maria ambulauisse dixit, Xenophontem imitatus.

ambulabant] am bullabant. nam Ennius, vt sæpius geminauit literas, vt s. habuimus in Solitaurilia.

Respublicas] *Caius Gracchus*) vide Ciceronẽ in Bruto.

Recipie] recipiem.

COLVMNA 178.

Rustica Vinalia] vide Varronem 5. de lingua. Plinium 9. cap. 7. Plutarchum in Problemat.

COLVMNA 179.

Suppum] alia significatione sumitur hoc verbum apud Isidorum 18. cap. 65. pro iactu quodam in tesseris.

COLVMNA 181.

Sublicium] *Vocabulo Volsicorum*) Latinis verò sub-

verò Sublicæ vide Vitruu.3.cap.3. legitur tamen apud Salluſtium libro 4.ſublices.

Suberies)vide ſ̄ ſuber:Iſidorum 17. cap.17.

Silicerniũ]vide Non. & Placidũ in Gloſſis.

COLVMNA 184.

Surum)vide s̄.in Crebriſuro.

Scyrium)alij Surium.

Summuſſi]apud Seruiũ in fragmentis muſſare pro tacere,& murmurare accipitur.

COLVMNA 185.

Solatum)*arquato*)vide Noniũ in Arquatus.

Soſpes)*parentem & patriæ*) hic titulus tribuitur Cæſari in denariis argenteis.

COLVMNA 186.

Ad patriam ſoſpes) ſumptum ex Homero ἐὺν' ἱκάνῃ ἰκέσθαι.

Sucretilla)vide in Todi &Crocotilũ Varr. lib.6.de lingua Latina.

Suburanam tribum)vide in Suburam.

Succidanea hoſtia) vide Agellium 4.cap.7.

COLVMNA 187.

Sulci)*ſictum*)dictum.

COLVMNA 188.

Superſtites]vide Seruium lib.3. Æn.

Supernati]alij Supernata. & ita Politianus in Miſcellaneis,cap.73.alij legũt, expernata.

Supremum]*belli & armorum mauors potens*) Mars hîc belli potens dicitur, vt apud Horatium Venus Cypri potens

Subſidium)vide Præſidium.

COLVMNA 189.

Subſiles]vide in Ipſulices.

COLVMNA 190.

Subuerbuſtam&*erubus* &*ſtum*) verberibus vſtam.Sic apud Horatium,vſti virgis.

Supplicia ſunt quæ caduceatores portẽt)Hoc ſignificatu ſupplicium ſumitur apud Salluſtium in Iugurtha.

Sumius capito aut &*c.*)ea ſignificatione vox ſupplicium ſumitur apud Iſidorum 5. & 6.cap.28.

COLVMNA 191.

Sufes) vide s̄ in Meritauere.

Sub&*item*)*ſubiicit*) alij ſubit.alij ſubmiſit.

Supa) alij ſupat.

Olam]alij ollam.vide in Solitaurilia.

COLVMNA 192.

Struere adicere]alij adiicere.

COLVMNA 193.

Stipem]Stipem Gloſſæ ἐλεημοσύνην.

Stirpem in maſculino genere] vide in Nautiorum:Cariſium lib.1.

Stiper]*hoſtium*) alij oſtium, ſic s̄. in Scrupi hoſtreis pro oſtreis.

COLVMNA 194.

Satura]in fragmento legis Seruiliæ ſic eſt, extra quam ſeu quid in Saturam feretur.

Suber arbor ac ſuberies]vide in Suberies.

COLVMNA 195.

Sterilem mulierem]*cepit*)alij concipit.

Seplaſia aut ſeplaſium] vide Nonium in Seplaſium.

Pomponius in Adelphis] citatus ab eodem, Nonio,in Datatim.vide in Seplaſia.

COLVMNA 196.

Sanctum]vide Macrob.in Saturnalibus.

Saccomorum] Sycconiorus Iſidoro libro 7. cap.7.alij ſaccomorus.

Sacrem]Plautus in Menæchm.

Syncers]alij Synuri,ita apud Plautum.M S.

Sacrificulus]*ſicinius bellutus*) imò Manius Papirius,teſte Liuio & Dionyſio.Sed fieri poteſt vt Feſtus,aut potius Verrius,alios authores ſecutus ſit.

COLVMNA 197.

Sacratæ leges]vide in Publica pondera.

Sagmina]*ius ſacratum*) Cicero O fides alma apta pinnis & iuſiurandum Iouis.

COLVMNA 198.

Sanates]vide Feſtum in Sanates.

Sani ſorcti]alij ſanati facti : alij ſani ſorctique,adde Feſtum in Fortis.

Sarcta ſinea]vide in Sarpiuntur.

COLVMNA 200.

Scæuam &*in bona*]Plaut.in Pſeudolo, Bona ſcæua eſt mihi.adde Varr.6.

Saperda]*ſapientem etiam ſignificat*)Varro apud Nonium in Saperdæ.Omnes videmur nobis belli,feſtiui,ſaperdæ.

COLVMNA 201.

Saliuares]*paraſiti Apollinis*) vide Athenæum libro 6.

COLVMNA 202.

Salias Virgines]vide in Regiſugium.

COLVMNA 203.

Seculares ludi]vide Acronem in Horatij carmen ſeculare.

Operatus tribus diebus totidemq; noctibus] vide Acronem dicto loco.

Scutilum]*ex Græco*)ἀκύτιος.

In pŏpa aliud dicimus ſcutilũ]vide Mãduc⁹.

Squalidum]*quod proximè ad ſimilitudinem ſquamæ piſcium accedit*)idem Agellius 2.c.6.

Schoeniculas]vide ſupra in Proſedas.

Scorta]*ex pellibus facta ſcortea appellantur*) idem Varr.7.de lingua Latina.

Scaptenſula]σκάπτη Græcis ὕλη.

COLVMNA 204.

Spetile]*ſuis*) ſueris Varro.

Spicit]*ſolo ſpexit de contibus celſis*)Vltro ſpexit de montibus celſis. Pompon. Lætus: alij pro,vlo,legunt,ſedulo,vel paulò.

COLVMNA 205.

Scraptæ]ſcrantiæ.Varr.lib.6.de lingua Lat.

Scrupi]*in Andromacha*) ita apud Nonium in Scapres.Alij, in armorum iudicio legunt.

Aſpera] alij aſpera.

Scribonianum]*puteat*)hoc ipſum Scribonianũ puteal expreſsũ eſt in argẽteo quodã denario cum inſcriptione, puteal Scribonian.

antea atria)ante atria.nã & ita ſ.in Tablinũ.

COLVMNA 206.

Sceleratus vicus]vide ſ.in Orbius cliuus.

Sexagenarios] *ſcirpeas hominũ effigies,&c.*) vnde Dionyſ.lib.1.

COLVMNA 207.

Simpludiarea] vide ſuprà Indictiuũ funus.

Sinistræ aues]videdus Plutarch⁹ in Problẽ.

à deorum ſede] ab hoſpitio rum ſede: ſic enim apud Varronem 5.de lingua Latina.

Senatores] vide Agell.3.cap.8.Liu.26.c.36.

Septentriones] *Ennius*)plenior extat verſus apud Varr.lib.6.de ling.Latina.

COLVMNA 208.

Septimontium]vide ſ. in Sacrani.

Siſus]*Prætoris*)alij curatoris,vt in lege Manilia apud ſcriptores de limitibus agrorum.

Siparium] idem Iſidorus,19.cap.13.

COLVMNA 209.

Seruorũ]*ſeruos*)alij ceruos.v.Crinitũ19.c.18.

Siſpitem Iunonem]alij ſoſpitem.

COLVMNA. 210.

Saturno]*ſacrificiũ ſit capite aperto*)idẽ ſuprà *Metellus*]de quo v.3.Macr.13. (in Satur.

Claudium augurem]Vide Liuium 45.

Iuſsiſſet] *adeſſet*) Nam in auguratione eius qui augur creandus eſſet, alius augur adeſſe ſolitus erat.de quo vide Macrob.lib.4.in Indice.Liuium 35 Suetonium in Caio.

Sacra ſibi familiaria]de ſacris familię Claudiæ vide Feſtum in Propudianus capite 12.& Macrobium lib. 1.cap.16.

Scaptea]de qua.v.Plin.& Liu.

Stellatina tribus] *Vrbe Capena*) vide Pliniũ lib.3.ſunt qui etiam legunt hoc loco, regione Capena.

Sabini] *quod ea gens* P̄P̄.) in argenteis de nariis.D P P.ſignificant deos penates.

COLVMNA 211.

Cellæ Curulis locus in Circo datus eſt Valerio Dictatori]vide Liu.lib.2.

Sontica cauſa]*M.Porcius lato de re*)M.Cato de re floria.ita citatur ab Agellio 10.c 13.

Spicunt]*in ea quam habuit in Q.Thermum de ſeptem hominibus*)citatur oratio de decem hominibus & in Termum ſæpe à Feſto,& ab Agellio 13.cap.14.ita vt hîc pro ſeptem hominibus ſit legendum,decem hominibus.

Spatiatorem] citatur hic locus ab Agellio, 7.cap.12 paulo aliter,ſed corruptè.

Stata ſacrificia]*de ſacrificio commiſſo*)ita legitur apud Agell.7. cap.22. de ſacrilegio cõmiſſo, ita legitur in Prohiberi comitia ſ. & in Epitoma Pauli.

COLVMNA 212.

Sacramentum] *poſt hoc factus erit*) alij poſt hac: alij,poſt hanc legem rogatam.

Quicunque facti erunt] quicũque ex hacce.

Id aes dici ceptum eſt]idem Varro.

Sextantarij aſſes]*quod propter bellum punicũ*)q̄ per bellũ Punicũ. ita legit Hermolaus.

Sextãtarij per quos cũ ſolui cœptũ eſſet,&c populꝰ aere alieno liberaretur]vt populꝰ aere liberetꝰ.

Septuẽnio quoq; anno]*vsꝰ eſt vt priore numero*] ſeptuennio quoq; quod eo vſus eſt vt priore

Seſterti]vide in Sextantarij. (nummo.

COLVMNA 213.

Solida ſella] vide in Silentio ſurgere, adde Liuium lib.10.& in Silere.

Expreſſe]ita antiqui, per S ſimplex.

Silatum iantaculum) ita in quibuſdam, vt & infrà,iaiuni.& in gloſſario,iantat.

Suffragatores]*notabat appoſito pũcto*)antiqui ſuffragia non ſcribebant,ſed pũcto notabãt, teſte Porphyrione in illũ Horatij verſum, omne tulit punctũ:adde Cic.pro Cn. Plancio.

Struppi]vide ſ. in Stroppos.

Seceſpitam eſſe Antiſtius Labeo ait ferreũ cultrum]Suetonius in Tyberio,inter Pontifices ſacrificanti pro ſeceſpita plumbeum cultrũ ſubiiciendum curauit.

Quam ſacrario] Sacrariũ templi locus ſecretior erat:vt adytũ, locus ad quẽ nulli erat aditus,niſi ſacerdoti. In eo res ſacræ reponebantur l.1.ff.de rer.diuiſ.Seruius 2.Æn.

Rediculo]reticulo. natus hic error ex antiqua conſuetudine ponendi d.pro t.

Tubæ)id eſt tubi.antea,nube.

In templo Bonæ deæ] non quod vltra Bouillas in via Appia fuit (cuius pro Milone Cicero meminit)ſed quod in Auentino, cuius P. Victor facit mentionem.

COLVMNA 214.

Siniſtrum]vide ſ.in Silere.

Stipatores]*deſtituantur*)ita apud Agellium 10.cap.13.alij conſtituantur, alij deſtinantur.

COLVMNA 215.

Tapputæ]alij tapete.v.Non.

Tauri ludi]v.in Talipedare.

Tribunitia rogatione]*Aelius in* XXI. *ſignificat verbor.*)ita citatur ſ.in Poſtliminium.

COLVMNA 216.

Tauras]vide Varr.2.de re ruſt.c.5.

Tullios alij dixerunt eſſe Silanos] pro Syllanos gloſſę Siluanos legũt,in quibus Siluanus exponitur κρουνός.in lege Fundi 17.ſ.itẽ cõſtat ff. de act.empti. Siluani dicuntur perſonæ ex quorum roſtris aqua ſalire ſolet.

Topper]*humanũ*)homonẽ. ita in Hemona.

Topper vt ſit patris eicit iras)alij eiecit ira, alij,pater eiecit foras.

Torrens)vide Varr.1.de re ruſt,cap.2.

COLVMNA 217.

Tutulũ)*forma metalli*)alij formam è tali:alij forma è tali,adde de Tutulis Tarr.lib.6.& Tertulliam.in lib.de Pallio.

Tuguria Valerius in explanatione Duodecim)ita citatur in verbo Sanates.

COLVMNA 218.

Tumultuarij)vide Seruiũ initio lib.8. Æn.

Domeſticum)id Cic.8. Philippica Italicum.

Teſta)vide Varr.lib.8.

COLVMNA 219.

Tonsillam] *Phinidis*) ita apud Nonium, alij Phœnissis, malè.

COLVMNA 220.

Tablinum] *atrium*) vide suprà in Scribonianum.

NOTÆ IN SCHEDAS.

COLVMNA 221.

Manubiae] vide Acron. in Horatium lib. 1. Odar. 11. & Seruium libro 1. & 11. Æn. & suprà in Trisculcum.

COLVMNA 226.

obiurare] vide suprà in Obitu.

Ommentans] id est expectans, ita enim glossæ à mantando, id est manendo. adde Nonium in Mantat.

COLVMNA 227.

Obstitum] *qui deo deaque*) qui deo qui deæ. alij, siue deo siue deæ, ita Macrobius 3. Satur. 9. Cato de re rustica c. 89. Agellius 2. c. 28. Arnobius lib. 3.

Obsidium] *obsidium cœpit*) Sic Tacitus libro 4.

COLVMNA 228.

Optima lex] *magistrorum*) magistratuum.

Vt optima lege] de antiqua formula, Vti quod optuma lege fuat, vide Agellium 1. c. 12. Liu. lib. 9.

COLVMNA 230.

Oppidorum] *Cato*) hæc vox distungenda.

Pa pro parte] sic apud Ausonium, do pro domo.

Praedotiunt] alij prædutiunt. vide suprà in orcus. sic veteres exfociunt.

Triuiclioes] id ita dicitur, vt Aboloes.

pilare] *sunt qui Graecae originis*) nam Græci fures φιλῶπας dicunt ita scribendum. Seneca lib. 7. epistol. 22. filistas vocat.

Picati] *Dori*) imò Bœotij, si verum dicit Hesiodi antiquus interpres in Theogonia.

COLVMNA 231.

Petrarum] *Leuius*) alij Liuius, alij Læuius ex Agellio 12. c. 10.

Pisalitem] alij pisatilem.

COLVMNA 234.

Tagax] *& Mutonis, &c.*) ita legendum & Mutoni manu perscabere posse tagacem.

Talionis] *rabit*) alij rupit, alij rapsit. vide suprà in Pacionem.

COLVMNA 235.

Tappulam] alij tapullam. v. in Sodales.

Tripudium] vide suprà in Puls.

Tintinnare] *molae*) alij mollem.

COLVMNA 236.

Tentipellium] *indéque*) dij idem.

Vici appellati, item magistri paci] antiquè, pro magistri pagi. v. suprà in Orcus. sic antiqui dicebant leciones.

distributa inter se distant nominibúsque dissimilibus] hæc verba desunt quibusdam.

in Oppidi Vicis] in oppidi vicani.

Viginti quinque] Vide Agellium, 20. c. 1. 6. Plin. lib. 1.

Victimam quae Vincta ducatur] alij vitta legunt. Nam vittati boues ad aram ducebantur, teste Seruio 2. Aen. alij legunt, victa.

COLVMNA 237.

Viæ] in hoc fragmento agebatur de viis muniendis, & lapide sternendis, & de iure per eas iumenta agendi.

Vastum] vide Non. in Vastitudine.

Ve Victis] *adpenderetur*) pensum.

Brennus Rex] alij Brennus dux.

Vira] vide Varron. 4. de lingua.

Vruat] Placidus in gloss. oburbat, circumscribit.

Vngulus] *nacta est qui eorum requireret*) nacta siquis requirit.

ebrio] alij elirio.

COLVMNA 238.

Vindiciæ] *tor arbitros tres dato*) prætor arbitros tres dato.

NOTÆ IN FESTVM & Paulum.

Abacti qui coacti deposuerunt imperium] vt abacti magistratus qui per vim depositi: ita in iure abactus venter. Paul. 4. sent. 9. §. aborsus (qui Græcis ἐγκυμονούμενος 31. Eclog. 6.) qui per vim eiectus, dicitur. Ad eundem modum oues abactæ, porci abacti l. 3. ff. de abigeis. abacti caballi Cassiod. 8. variar. 32. nam vt sæpius vis in abigeatu admittitur l. 1. §. 3. ff. de abigeis.

Abalienatus] Glossis Abalienat ἀπαλλοτριοῖ. Abalienata ἀπαλλοτριωθέντα, sic in l. 8. ff. de alienat. iudicij mutandi. iudicij mutandi causa abalienare. & in l. 38. in f. ff. de leg. 3. prædia. abalienare dicitur. adde infrà Alienatus. adde legem Alienatum. 67. ff. de verborum significat. Ciceronem in Topic.

Abambulo] Glossis Abambulo κατ' ἰδίαν ἀφεπατῶ.

Abarcet] vide infrà Arcere.

Abauus] Glossis προπάππος πάππος, in iure proaui paterni aut materni pater. l. 10. quarto gradu 15. ff. de gradib.

Abditiui, abortiui] Abditiuus qui & auulsus Glossis & ἀποσπασθεὶς, quasi Abeditiuus aut malè editus, Eadem ratione subditiua, Arnob. 5. non tantum mystica sed suppositia. & Glossis subditiuus ὑποβολιμαῖος. id est suppositius & subdititius & ὑπολογιμαῖος. Est etiam

qui hoc loco legit, Abactiui, à partu abigendo, vt in l. 4. ff. de extr. crim. l. 8. ff. de ſicariis, l. 9. ff. de pœnis. alij, Abductiui.

Abemito] *emere pro accipere*) idem in Emere infrà hinc ſurremit, ſumpſit. infrà in Surremit: & ſurempſit, ſuſtulit. infrà Surrempſit. Sed & Gloſſæ Abemit, ab eo accepit ἔλαβεν.

Abgregare. Gloſſis ἀπαγελάξειν, διαχωρίζειν.

Egregius] idem infrà Exgregiæ.

Vt Pecunia] idem in Peculatus.

peculia] vide infrà Peculium.

Abietaria negotia] abietaria negotiatio.

quam materiam] quam materiariam: alij materiationem. ego ita lego, quam materiaturam. Hoc enim verbo vtitur Vitruuius 4. ca. 2. ea Græcis ξυλουργία (Galli minutiariam vocant) vnde ξυλουργοὶ Cedreno. Propius eſt huic loco, quod iidem appellantur Matricarij Nouell. 13. c. 5. quaſi materiarij. ac vix ſcio an corruptè inibi legatur Matricarij pro Materiarij. Cæterùm Materia id dicitur, vnde fieri poteſt ædificium (quam Græci ἱρασπάλιον ὕλλω. 2. Eclog. 2. cap. 171.) ac proinde ligno (quod comburendi cauſa paratur) opponitur l. 12. ff. de vſufructu. l. 18. §. 2 ff. de pignoratitia. l. 14. ff. de periculo: l. 47. ff. de act. empti. l. 55. l. 56. l. 57. ff. de legat. 3. l. 167. ff. de verborum ſignificat. Eſt autem materia Gloſſis ὕλη ξύλων καὶ ἑτέρων. atque ita poteſt accipi. 19. Eclog. 6. c. 7.

Abiiſſe pro adiiſſe] pro obiiſſe rectè: nam & infrà Abitio pro morte.

Abitionem &c.] hinc abiit pro obiit ſuprà Abiiſſe. idque dicebant veteres διαφημίας vitandæ gratia Plutarch. in Cicerone. Tertullianus de teſtimonio animæ, Si de aliquo, inquit, iampridem defuncto, tanquã viuo, quis requirat, præ manu occurrit dicere, *Abiit tam & reuerti debet*. Inde eſt quòd in Titulis monumentorum nunquam. Obiit vel mortuus eſt, ſed ſemper, vixit. vtebantur & hac formula, beatum eſſe. vide Ammianum 25.

Abnutare ſæpe abnuere] eſt enim frequentatiuum Abnuto. ſumitur etiam plerunque pro negare. hinc ſimplex abnutiuum in l. 83. ff. de verb. obligat. Caper in libro de orthographia, confeſſiua vox fit, ex duplici voce abnutiua, vt non nolo. id Gloſſis ἀπομοκὶν, & abnuitio infrà in verbo In & abnuit infrà in Pro. cui ibidem opponitur adnuo. vnde Adnutiuum Gloſſis κατομοτικόν.

Ab oloes pro abillis] poteſt hic locus etiam ita accipi quaſi diceret τὰ οε pro ι apud veteres vſurpatum: ſic infrà Loebeſum pro liberum: Loebertatem pro libertatem. vide infrà Loebeſum. ſic infrà Pilumnoe, & pobloe, faſcinoe, pro Pilumni, pobli, faſcini: & alibi infrà in Plorare, aſt oloe ploraſſint. Sed veriſimilius mihi fit, alio fine id à Feſto dici, nempe vt oſtendat oloes pro illis dictum à veteribus, tunc cum abhorrerent à geminandis litteris. id quod ſequẽtia ſatis oſtendũt. probantur autem euidentiſſimè infrà in Ollic.

Aborigines quòd errantes] dicti igitur quaſi aberrigines & à montibus, quos Græci ὄρη vel quòd ἀρχαῖοι, id eſt auctores generis. Nã & Gloſſis αὐτόχθονες. Sic origines Salluſtio ſunt, quas Græci μυθόπολεις vocant. tametſi alio ſenſu μυθόπολις in lege 4. §. ff. de off. Proconſul. pro capite prouinciæ. Cuiuſmodi vrbem Ammianus matrem vrbium. Curtius maiorem patriam vocat. eam autem rationem ad vrbes reliquas habebat, quàm Metrocomia ἀφὸς κώμας.

Abortatum] hîc in neutro, vt in lege 20. §. 4. ff. de adquir. hæred. dicitur & Abortus in lege 2. Cod. de poſthumis: & abortio. l. 18. §. 5. ff. de pœnis. fit autem circa tempus pariendi, vt Aborſus circa tempus conceptionis, de quo vide Nonium.

Abrogare] abrogo. Gloſſis Ἀποκυρῶ. ἐλάττω. adde legem 102. ff. de verb. ſignif.

Acceratum] vide infrà in Acus, palea: & in Obacerare. Nonium in Acerоſum.

Acerra] *alij dicunt arculam eſſe thuriariam*] vnde Gloſſis Acerra, Accepturaria. Turibulũ, & λιβανωτείς. Turibulũ verò alibi θυμιατήριον.

Acetare pro agitare] ac proinde cing mutatur propter affinitatem & cognationem litterarum inter ſe: vt in κυβερνήτης gubernator: κωβιὸς gobius. vide Priſcianum libro 1. Ea re fit, vt cùm agitandi hîc mentio fiat, pro acetare, legendum putem, Acitare, non Accetare.

Acieris] Aceres Gloſſ. ἀλίνη ἱερουργικοῦ ab Acieri, Aciarium σῶμα. Gloſſis, vbi malè σωμάτα: & in iiſdem Denticulum Aciarium σωμάτιον: iiſdem Aciarium diuerſa ſignificatione ῥαφιδωτήριον.

A claſſis tunica] vide infrà Calaſis. Gloſſis Aclaſſi κώμαται.

Acrumærumna &tenſilia ampliora] alij ærumeruma. alij Aerumina. Vetus Acrũ ærũ autenſilia. verendum eſt ne vna dictione legendum ſit Macræruminа, vel Macraerumenta, vt ſint in vaſis æreis, maiora. Gloſſis Aeramenta χάλκωμα. Æramenta χαλκώματα.

Actus] *in Comœdiis & Tragœdiis certa ſpacia canticorum*) nam ſcenici agere dicuntur. vide infrà Agere.

modo inter Vicinos quatuor pedum latum) Hinc mirum videri poteſt quare Iauolenus viæ latitudinem legitimam fateatur: latitudinis arbitrariam faciat, in lege, certo generi 13. §. latitudo. 2. ff. de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum.

in Geometriæ maiorem partem iugeri id eſt cxx. pedes) idem Boetius 2. de Geometria: & Epiſtol. 38.

actuoſi] axitioſi v. infrà Axitioſi.

Acupe-

Acupedius] Aquipedius, vel Agupedius. ἀχαϊκῶς: vt pegunia pro pecuuia: alij legunt, Acrunipedius.

Acus palea]v.infrà Obacerare.

ſubſtruendum]ſubſternendum.

Idem in eodem]Idem eodem.

Primo] Primò.

Argillam mixtam acere) vide ſ. Aceratum & Obacerare.

Acus dicitur] *vel etiã ornatrix vtitur*) Acus inter alia ſignificat ornamentum capitis.l.25. §. 10. verſ. ornamentorum. ff. de auro. Conſtantinus in lege 1 Cod.Theod.de repudiis,ſi præter hæc tria crimina repudiũ marito miſerit, oportet eam vſque ad acuculam capitis in domo mariti deponere. Id diſcerniculum Latinis: Græci κεκλαμίδα. Gloſſis Acucla. ῥαφίς.

Ornatrix]vide legem 49.& 1. 65.§.ornatricibus ff.de legat.3. Græci κοσμητείας & κομμωτείας vocant. quo nomine Fabula edita eſt à Næuio.Iiſdem ornamentarius κοσμήτης & κοσμητικός.

exercetur quoque inſtructio)falſò hîc Feſtus legiſſe videtur,acum pro acie.

cùm ſarcire]quia ſarcire.

ἀκέσασθαι] ῥάπτειν.

Adaſia] *ouis recentis partus*)& maior natu. Iſidoro in Gloſſis.

Adaxint]vide Nonium in Adaxint.

Adcenſi]vide infrà in Adſcriptitij.

Addicere damnare eſt] inde Addicti, pecunię damnati.Valerio 6.c.1.Quintiliano 5.&7.

Addubanum,Danubium] Ad Dubanum,ad Danubium:vel ad Danuuium.A.id eſt ad Danubium. Alij ad dubienum,ad dubiũ. vt dubienus ea forma pro dubius ponatur,qua ſociẽnus pro ſocio apud Noniũ. Poteſt tamen & ita legi,Ad dubenũ,pro,ad dominum.vide infrà Dubenus.

Addues]veteres adduo pro addo: vt venũduo,pro venundo:creduo,pro credo.Gloſſæ Adduo προσιβῶ.

Adeo]*idẽ ſignificat quod accedo*]Gloſſis προσέρχομαι.

quod vſque eo]ea ſignificatione τὸ Adeo ſumitur l.8.ff. de iuriſdict. l 7.§. 6.ff. de pactis: ſed & eadem ratione apud Nonium legitur, Ad quo, pro inquantum : & Gloſſis Adeo ὅτι τοσαῦτον ὅτι τυγχάνεις.

non quidem ſecundum rationem] hoc vult Feſtus,neglecta ratione.particulã Ad.in verbo Adeo,iungi alteri caſui quàm accuſatiuo.

Ad exitam]ad exitimam.ita legendum cẽſeo : mihíque fidem facit id quod infrà legitur in Extimum.

Adfabrum]à quo adfabrè Gellio 7.c.7.Affabrè Gloſſis καλῶς.

Adſatim]Gloſſis μεμιεγμένως, ὅτι πᾶς μιεχὲς luſi)Homerum exprimit,qui in Odyſſea ſcripſerat, ἡ αἰθυίσσῃ ἴδωκα, id eſt ἀφθονίσιος :ſic primo feudorũ 5.cum aliqua turpiter ludere, nihil aliud quàm quod paulo antè dictum fuerat, adulterare:&,vt verboFeudiſtico vtar Cucurbitare.

Adfectare] v.l.8. in f.ff.ad l.Aquil.ſic adfectatæ tutelæ §.item tria Inſt.de excuſat.tutorum ὑπόνοια. Theophilo ibidẽ. Adfectare apud Nonium etiam ſignificat,afficere.

Adſines in agris vicini]ea ſignificatione ſumitur in l. 12.ff.finium regundorum.Gloſſis Adfinis ἀγχιτέρμων.

conſanguinitate coniuncti] Gloſſis Adfinis: κατ' ὁμηγαμίαν συγχύσεις. v.l. 4.§.3.§.4. ff. de gradibus.l. 17.Cod.de Nuptiis.§.6.Inſt.de Nupt.

Adgrettus] Adgretus. vide infrà Egretus: dicitur autem vt mertus,pultus.

Adigas] *dare cogas*) ad rem cogas. vel adire cogas.alij,valde cogas. Cõſtat enim τὸ,Ad ὑπόνοιαν addere : vt in Adfabrè Adprimè. v. 7. Gellij 7.Hinc illa in iure,ad iuſiurandum adigere.l.8.in fi.ff.de in ius vocando iureiurãdo adigere.l.31.ff.qui & à quibus,l. adigere iure iurando 6.in pr.& § 3 ff de iure patronatus.

Adlecti]*qui propter inopiam*)Senatorum intellige. Id autem factũ poſt pugnã Cannenſem. Alia ſignificatione Adlecti Varroni dicuntur ſuffecti in alterius locũ. vt & in l. 11. 12.13.Cod.Theodoſ.de ſuſcept. Aliàs,adlegi eſt adſcribi & referri in numerum l.3. §.2. ff. de decur.vnde allectio:vel adlectio.l.7. Cod. de incolis.Gloſſ.Ex allectis ἐκ τῶν λογοχράφων.

nam patres]alij igitur Adlecti à patribus & conſcriptis.

patres]vide infrà Qui patres.

conſcripti]vide infrà Conſcripti.

Adlicio]vide infrà Lacit & Lenones.

Lacit]vide infrà Lacit.

Inlicere]vide infrà inlex.

fruſtrantẽ inducere] fruſtrari ſeu inducere.

Admiſſiua iuberent] iuuarent.

Adnictat] Adnutat. ita veteres libri. Differẽtiam facit inter illa duo Nonius.Adnictare oculorum : Adnutare aurium vel Labiorum eſſe vult.adde infrà Nictar.

Adoleſcit] Gloſſis ἀκμάζει. vnde ἀκμαῖος adultus.vide infrà Suboles,Nonium in adolere duobus locis , & in Adoleſcere. huic contrarium Adoleſcit Gloſſis ἀπακμάζει.

ἀδολίσχω] ἀλίζω) Vet. ab oleſco.S. vel ab ἀλδῶ vel ἀλδαίνω.

altare]vide infrà Altaria.

exoletus] vide infra Exoletus.

Oleſcendi,ad eſt creſcendi]vide infrà Suboles.

Adoptatitius] Adoptiuus.V.Adoptiti⁹ MS. adoptarius Iſidoro in Gloſſis.

Ador]Græci ἄθυρ,quod nonnullis Adur(alij Adus) cuius genitiuus Adoris, penultima nunc longa nunc breui apudSannium veterem poetam & Auſonium. Gloſſis Adis σῖτος adde Nonium in Ador & in Adoreum.

Adorare]vide Nonium in Ador.

significat agere] quin & transigere. v. infrà Nec ibi, si adorat furto.

oratores] v. aliud Etymon infrà Oratores.

Adoream] *Adoriā Glossis Adoria εἶδος σίτου.*

laudem) vnde Adorioſus Gloſſis ἔνδοξος & Ador *νίκη*. Plautus, adorea affecit populares ſuos. aliud autem adoreum apud Nonium.

Adpromiſſor] adde lege 64. § 4 ff. ſoluto. l. 5. § 2. ff. de verb. oblig. l. 43 ff de ſolutionibus.

Adrumauit] id φιλοτιμήσεν Græcis, & Iſidori gloſ. ſimile apud Nō. Rumiferare & Rumitare *à rumine*] vide infra Rumen & Subrumari: adde Nonium in Rumen.

Adſcripti] vide Liuium 4. vide legem 6. l. 20 l. 22. l. vlt. Cod. de agricolis. (accenſos.

Adſcriptitij] *ad cenſos*) v. c̄. Adcēſi alij legūt

Velatos] v. v̄. Velati. Iidē dicūtur etiā velites.

Ferētarios] v. v̄. Ferētarij & Non. in Ferētarij.

rorarios] v. r̄. Rorarij & Noniū dicto loco.

Adfectata] Adfectata.

Vel in malā] vide l. 19. §. 19. §. 21. ff. de Iniuriis.

Adſerere manu eſt admouere] adſerere, eſt manū admouere. Ms. aſſerere manū eſt admouere. vulgat. (inde enim aſſertor qui manum alicui aſſerit eius educēdi gratia ex ſeruitute in libertatē. vide infrà Sertorē & Gloſſis Adſertor ἀφαιρέτης, ἀναγκίτης. Adſertio ἀφαίρεσις) alij ita legunt, Adſerere, eſt admouere.

quòd ea] quò ea. (mittuntur.

quæ in terram dimittuntur] quę in terrā deſeri dicuntur] ſic dicimus adſerere arbores. l. 7. § 3. ff. de vſufructu. tranſlatitiè verò adſerere prolem, pro adoptare: adſerere in libertatem, id eſt libertati: liberis inſerere.

opponuntur] apponuntur.

Adſidelæ] Aſidelæ.

Adſiduus] Aſſiduus, vulgata. & quidem rectius. nam ab aſſe dando, aſſiduus, Cariſio lib. 1. Gell. 16. cap. 10.

Adſipere] *à ſapiendo*) vnde Gloſſę ſapit, ſapore habet: interdum, actiuè pro ſaporem immittit. vt apud Tertullianum, Fermentum modicum deſipit totam conſperſionem.

Adſtaſſent ſtatuerunt] Aſtaſſent ſtatuerunt. vulg. Adſtaſſint, ſteterint. S.

Adtegrare, &c.] Adtegrare eſt vino ſacrificium augere.

Integrare enim &c.] Adtegrum, minus factū Integrare, in ſtatutum redigere. S. vulgata, in ſtatum redigere.

Adteſtata] hæc fulgura contraria peremptalibus. vide infrà Peremptalia.

quæ iterato fiebāt] v. i̇. Renouatiuū fulgur.

Adtritum] πεδώνιον) πεδώνας alij πεδόνιον. Gloſſis πεδώνιον, Velum.

Adtubernalis] Attibernalis. vulg. Atturubernalis (Gloſſis κατηλογάτων) alij Attubernalis. adde infrà Contubernalis, & Tabernacula.

continuæ] continuè. vulg. legendum puto continuus niſi quis malit hanc vocem vt ſuperfluam atque otioſam diſpungere.

pellibus contegantur] v. infrà Cōtubernalis & Tabernacula. l. 7. ff. de ſupellectile. inde pelliones vel polliones in lege vltima. ff. de iure immunitatis lib. Cod. de excuſat. artif.

tabernacula] v. infrà Tabernacula: legē 183. l. 184 ff. de verb. ſignificat.

Aduelitatio] *iactatio quædā verborū*) iactatio quædam probrorū. ita legitur infrà in dictione Vel tatio. adde Nonium in Velitatio.

Velites] v. Nonium in Veles.

Adulari] Adolari. MS.

compoſitum ex accedendo & adludēdo] cōpoſitum ex ad & ludendo. S. Eſt autem propriè Adulatio canum blandimētum Nonio: fortaſſe ἀπὸ τῆς οὐρᾶς, à cauda qua mota canes accedendo blandiuntur.

Adulterium] adde legem 101. l. 225. ff. de verb. ſignific.

Adulterina ſigna] v. legem 30. ff. ad legem Cornel. de falſis: Paul. ſentent. 25. §. 1. & §. 7. Inſt. de pub. iudiciis. Eadē ratione in iure adulterina moneta, monetæ adulteratores, adulterinum teſtamentum, adulterinæ ſtaterę

Aduocitat ſæpe vocat] hic iūgenda eſt ſignificatio verbi Aduocat, quę in l. 18 ff. ratā rem, vbi τὸ aduocare, eſt aduocatis vel teſtibus sūptus miniſtrare, vel negotiis auocari.

Aduocem aduerſariū] Gloſſis Aduoces ἰνστάτους. Fortaſſe legendū Aduorſē vel Aduerſem.

A e] *A i. ſcribebāt*) idq: frequētiſſimū poetis.

Aedilis magiſtratus) hæc vox diſpungēda: nam mox ſequitur, poſtea hoc nomen ad magiſtratus tranſlatum.

quòd facilis ad eū plebi aditⁿ eſſet] Imò quòd ædibus publicis præſtet. l. 2 §. 21. ff. de origine iuris. vnde ædituentes Lucretio. apud Gelliū 12. c. 10. De ædilibus paſſim in iure.

Aedilatus] Ædilitas; & in l. 17. ff. de cōpenſ. Ædulitas.

Aedis in edito) in aditu. S. hinc enim ædes Varroni quòd plano pede aditur: vel, vt Tertullianus in libr. de Pallio loquitur, planitus.

αἰώνιον] αἰώνιον.

ponitur pro omni genere cōſtructionis] hinc nauem ædificare dicimus l. 46 §. 2. ff. de iure fiſci: & inſulam l. 27 §. 5 ff. de rei vindic. l. 11. §. 9. ff. de Publiciana.

Aeditimus ædis intimus] hoc Etymō diſplicet Ciceroni in Topicis. Gellio 12. ca. 10 adde eundem 6 c 2. Plin 32. ca. 2. Chariſium lib 1.

Aedituus] *ſacræ ædis tuitor*) ſic Theophilus §. Tutoris Inſt. de Tutelis. & ita Ædilis accipitur in l. 3 § 3. ff. de Tabulis exhib. ob id Hierophylax appellatur in l. 28. ff. de annuis. hinc Ædituari in tēplo apud Non. dicitur Gloſſis Æditilis Νεωκόρος. Iiſdē νεωκόρος & νεωφύλαξ Etutor] tutor. (dituus

Aegeum] *Aegea*) Ægeum.

Aegrum] hinc ægræ mulieris offenſam placare. l. vlt. ff. ſiquis aliquem teſtari.

Aegyptinos, Aethiopas] id eſt nigros & fuſ-

cos. Nã glossis Ægyptiũ, nigrũ à colore vulturis qui αἰγύπιος. iisdem Æguptium φαιόν.

Aemidum. tumidum] alij timidum, ego vuidum pro humidum tametsi Aemidum, quidam παρὰ τὸ αἷμα, vt inflatum significet. Glossis Aemidus πεφυσημένος.

Aenatores] Aeneatores. Glos. σαλπικταὶ Κυμβαλοκρούσται.

Aeneolum] Aeneolo. alij Aenulum. Isidorus Enulum.

fit] sit.

Aequidiale ἰσήμερον. Glossis.

nox diei potius quàm dies nocti adnumerari debet] vide quæ scribam ad l. more Romano. 8. ff de feriis & Gellium 3. c. 2.

ἰσημερία] & *ἰσήμερον*, vt suprà dixi.

Aequilauium] sic Aequilotium, aequatio Isidoro.

Aerarij à tribuendo ære] Glossis Herarius ταμίουχος. vide quæ de ærario scribam ad l. 42. ff. de iure fisci. alio significatu χαλκοῦς, χαλκουργὸς, χαλκότυπος. & Artifex seu faber Aerarius.

Aerarium in æde Saturni habuit] Idem Varro lib. 4. in fine. Macrob. 1 Saturnal. 8 & Plutarchus. Glossis Aerarium χρηματοφυλακεῖον.

Aeribus] *ab ære, id est aeramẽto dicit Cato*) ab æres quod & æramentum dicit Cato, Glossis æramentum χάλκωμα. Aeramenta χαλκώματα.

æramentum] æramen, species ex ære. l. 12 Cod. Th. de operib. publicis.

Aerosam] vt ærosa Cyprus, sic ærosa pecunia in l 102. ff. de solutionibus: vbi dixi. vnde & Glossis χαλκὸς Auriginosus, ab auri colore: & auroſus πολύχρυσος.

Aerumnulas furcillas] vide infrà furcilles.

retulit] reponit.

muli Mariani] vide infrà Muli Mariani.

oneroſos] oneroſo.

ἄρειν] inde Aerumnulæ.

Aeruſcare] inde æruſcatores, qui æſculatores. Glossis Aeſculator χαλκολόγος (qui & Numularius, à χαλκολογῶ Aeſculor.

Aestimata pœna] *ouẽ decuſſi, bouem centuſſi*) vide ℈. Multam, Ouibus, Peculatus: 11. Gell. 1.

Agazones] l. vlt. ff. si quadrupedes. Glossis Equilio & ἱππωνόμος.

minantes] sic infrà in Agere, & infrà Inigere ante se pellere, id est minare. éstque frequens verbum Hieronymo & legibus Langobardorum, Burgundionum, Alemanorum, sed & legi Salicæ. Ad eam normam Apuleius prominare dixit. & Amianus ad Paulum 1. sentent. 17. actum interpretatur, qua pecora minare consuemus. & in Ausonij versu de Myronis bucula. Ageret iuuencas cùm pastor domum suas, suam relinquens me minabat, vt suam.

Agea ☞*ia in naui*] quæ & Agear Glos. πάγος, πλοῖον] vide Isidorum 19. Etymol. 2.

Agere] *id est minare*) dixi supra in Agaso.

agi cum eo furti] vide legem 25. & passim. ff. de furtis.

indicare] iudicare.

cauſſam ago] & post.

Scenici agere dicuntur] vide suprà Actus.

Agina] *qua*) quo.

Vnde Agmatores] Glossis Aginare est πρακτεύειν negotiari, in quibus tamen perperam legitur στρατίνευθαι & στρατδύει, pro πρακτδύεσθαι & πρακτδύει. vnde πρακτδυταὶ, Nouella 30. c. 2. & 118. c. 24. Edic. Iustiniani 13. c. 7. At Isidoro & glossis Acinari est tricari: Aginantes exstricantes. aliis Aginat διαφάσσεται, στρέφει, μηχανᾶται.

Agnus] *communis erat generis*) vide infrà Recto fronte. sic in Numæ legibus Agnus mas, Agnus fœmina.

ſicut & lupus] vide infra Masculino & Recto fronte. sic apud Ennium lupus fœmina.

ex Græco λύκος] ex Græco ἀλύκος. S.

Agolum] *quo pecudes aguntur*) fortasse à Græco ἀγελαῖον. inde etiam Galli bacillum oblongum vocant Gaule.

Agoniam] *quo rex hoſtiam*) vide Varronem 4. de lingua.

rebus agendis: Agonalia, &c.] rebus agendis cuius festa Agonalia dicebant: & hunc quidẽ in modum postrema huius dictionis explicatæ à Festo verba in hanc sedem aduocãda. S.

Agonalia eius feſtiuitatem] dispungenda. Cæterùm Agonalia Glossis Agonaria θυσία.

Agonis] Agonus.

Agonenſis] Agonensis.

Agoniũ] *id est ludũ ob hoc dictũ, &c.*] Agonium locus est in quo ludi initio facti sunt. ob hoc dictum, quòd fuerit sine angulo. S.

Albegmina] Albegmina, quæ quòd Diis porricerentur, porriciæ & prosecta & prosegmina. Proſiciæ Glossis αἱ τῷ θυμάτων ἀπαρχαί. Tertullianus ea ita descripsit, de opimis & integris superuacua quæque truncatis capitula & vngulas, quæ domi pueris vel canibus destinatis: hinc ablectæ ædes Plauto, derelictæ.

Albeſia] *decumana ſcuta: & poſt decumani fluctus*] adde infrà Decumana oua: & Decumanus appellatur limes.

Albula] *Tiberis fluuius*) vide infrà Tiberis.

Tiberio] Tiberino.

Alcedo] *Catamitus*) vide infrà Catamitum & Alumento.

pro Nilo, Melo] vide infrà Melo, & Alumento.

Alebria] Alebrius vel Alerius. Glossis ἄλφος. Alebra, quibus alimur: Alibre, Alimentum.

Aleonem] Tertullianus de fuga. Nescio dolendum an erubescendum sit, cùm inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum & aleones & lenones, Christiani quoque vectigales continentur. Glossis κάπηλος, Aleo.

aleatorem] vide Titulum de aleatoribus.l. 4.§.2. ff. de ædilitio: l.225. ff.de verborum ſignificat. Gloſſis κοίτησις, κυβεία à κυβεύω, quod eſt Aleo ſeu alea ludo.

ganeo] vide infrà Ganeum.

lurco] luſtro. Vet. & ita legendum Catullo in Mamurram, pro vltor. Facit infrà Luſtrũ, ſed tamen nihil neceſſe eſt mutari, nam & Lurco vox nota: vnde Lurconiana condimenta Tertulliano in libro de Anima c.15.

Algeo] *conectus*) collectus.

Alica] vide incerta Verrij Flacci: adde infrà Pollucere merces.

Alicariæ] *hæ*) eæ.

Proſtibulæ] vide infrà Proſedas.

Alienatus] vide l.67.ff. de verb.ſign.

Ali rei] Plaut. in Milite, Nulli ali rei eſt improbus.

Alites] *Buteo*) vide infrà Buteo.

ſanqualis] vide infrà Sanquallis.

immuſculus] vide infrà Immuſculus. alij legunt Immuſtulus.adde 10 Plin.7.

Aliuta] *ipſos Iouis ſacer eſto*] ipſos antiqui pro ipſus. ſic iidem Conſol pro Conſul: & è contra fontes pro fontes: frundes pro frõdes. vide Velium Longum de orthographia.

Allus] Allex, alij Hallus, vt infrà in dictione Hallus,pedis maior digitus.

Alma,ſancta] ἁγνὴ Gloſſ.

pulchra] κλυτὴ ὡραία. Gloſſ. inde Almus iiſdem κλυτός,ἔνδοξος.

alens] θρεπτείρα. Gloſſ.

Almities] ea Chariſio lib.1.διατρόφεια Gloſſis αὔξησις ἀρχῆς. Almitus αἰώρημα, ἀναγωγή. Almetes,κάλλος αἰατροφῆς.

Altaria]aliud Etymon vide ſuprà Adoleſcentia. Cæterùm non obmittendum Altare dici & Altarium Gloſſ. Altarium θυσιαστήριον.

Altellus] *quaſi altus in Tellure*] vide infrà in Altus. Eſt autem idem ac expoſitus & Alumnus. Græci θρέπτος. 25.Eclog.1.c.6.οἰκοτροφῆς,ἐθρέψατο.Latini alumnos appellãt,l.26. Cod. de Nuptiis. l.1. Cod. quæ res pignor. ſed & Græci ἀμφίβρεφα βρέφη appellant Novell.23.adde de expoſitis.l.152. ff. de iuris & facti ignor. l.4.ff.de agnoſcend. liber.l.1.& paſſim de infantibus expoſitis.

A macro Macellus] à Marco Marcellus: ego lego,à Marco Marculus.vide infrà Marculus.

ab altello altellus] ab alto, altellus. ita legendum cenſeo. id enim conuenit ſuperioribus. facit & id quod infrà in Altus.

Alter] *altera auis non bona*) ſi modò priori vitium facit. ad quem modum fulmen peremptale quod priori vitium fecit. Cæterùm alteram auem potius,quàm aduerſam Augures efferebant, vt ita malum omen viderentur minuere,atque eleuare.

Altercatio]Gloſſis Altercatio ἀμφίλογοι λόγοι. reperitur hoc vocabulum in l. 4. Cod.de neceſſariis ſeruis.&c.6. Quintil.5.

Alternatio] hinc alternatim per vices. vide Nonium in Alternatim, & Gloſſæ Alternis ἀνὰ μέρος, ἀμφίλαδον. Alternam teſtis, qui vacillat. Alternationem verò noſtri pro diſiunctione vſurpant l.2.§ 2.ff.quod certo l.7.§.4. ff.de iniuriis. In lege verò 9. ff. de ſeruo corrupto, ſine alternatione, eſt illo vno caſu vel vno tantùm caſu.

Alterplicem, duplicem] id eſt doloſum Iſidoro in lexico. ita Horatio Vlyſſes, duplex.

Alterta] Alterria.

Altum] vide Nonium in Altum.

Altus] vide ſupra Altellus. alias ab altitudine,vnde Gloſſis Altus ὕψηλος.

Alucinatio] *alij Hallucinatio*) Eſt enim Hallucinari Nonio aberrare, & Gellio 16.c.11. Hallucinari ἐν τῷ ἀλύειν quod Gloſſæ etiamnum confirmant. non tamen neceſſariò requiri aſpirationem in hoc vocabulo, vt & in multis,Gellius ſcribit 2.c.3.

Alumento pro Laomedonte] alij Laumento pro Laomedonte &c. ſic Lautumiæ pro Laotomiæ:Laudicea pro Laodicea.

Melo pro Nilo] vt ſupra Alcedo: & infrà Melo.

Catamitus] v.ſuprà Alcedo & ℣.Catamit⁹.

Aluus]adde Nonium in Aluus.

Am præpoſitio loquelaris, &c.] Am præpoſitio ſignificat circum. vnde ſuprà locellaris ſeruus ambactus, id eſt circum actus, dicitur. ita hunc locum reſtituit Scaliger. cui *ſeruus* lucellaris vel lucellariis eſt μισθωτός:cuius operas quotidianas dominus locatu, *lucelli* & quæſtus gratia: aut qui in eam rem diſcurſat. niſi loquelaris ſeruus accipiatur pro internũtio:aut vox loquelaris omnino diſpungatur.

ſignificat circum] *ab ἀμφὶ ſuprà*) infrà idenim infra eſt in dictione Amnis. ſed Feſtus non ſeruat exactum ordinem Alphabeti in ſyllabis,ſuo quoque loco digerendis.

Seruus ambactus] ſeruum libertate donatum intelligit Perſ.Satyr. 5.Quibus vna Quiritẽ vertigo facit.& pòſt. Verterit hũc dominus momento turbinis exit Marcus Dama. hinc circundictiones manumiſſionũ inextricabiles. in l.6. Cod. de emancipationib. vide infra manumitti. l. 23. ff.de manumiſſionib.

Ambactus apud Ennium, lingua Gallica actus dicitur] poteſt & ita legi,Ambactus alius Ennio, quàm qui lingua Gallica Ambactus dicitur, & ita eſt.Nam Ambactus Gallis,teſte Cæſare cliens, Ennio, δοῦλος μίσθωτος. niſi actum eum eſſe Gallis,qui Ennio ambactus.

Actus] ſeruus.

Amatio] Amutio alij Amaſco, amare cupio. vel amare incipio. ego nihil mutandum eſſe neceſſariò cenſeo, vide Nonium in Amatio.

Ambaruales hostiæ] vide ſ. Amtermini.

à duobus fratribus] ac frugib⁹. ita in veteri. Alij legunt à XII. fratribus. totidem enim Plinio 18.c.2.6. Gell.7. Fulgent. Macrob. Auſon.

Ambaxioqui, circumeũtes cateruatim] Ambaxiqui circumeunt cateruatim: ab Am, & Axes ſeu Axi. id eſt glomerati. vide infrà Axes.

Ambegni] vide Varron. 5. de lingua & Fulgentium.

Ambeſt ita tertia perſonæ, Verbum eſt] eadem ratione Comeſt apud Nonium dicitur. dicitur aliàs regulariter Ambedit, vt in l. 38. ff. de adquir. rerum dominio.

Ambidens ſiue bidens] vide infrà Bidental & Bouem & Bidentes. adde 6. Gell. 7. 18. Plin 2.

Ambiguum] vide l. 3. & paſſim ff. de rebus dubiis. l. 125. ff. de verb ſignif.

Ambitio] adde Varronem 4. de lingua. Nonium in Ambire.

Ambitus] de legitimo ſpatio à vicina inſula dixi ad l. 14. in fin. ff. de ſeruit. vrb. adde Iſidorum lib. 15. Ciceronem in Topicis. Vitruuium 1. c. 1. Varronem 4. de lingua.

Ambo] vide incertà Verrij.

dictum] ductum.

Ambrices] Inde Galli Lambrices.

regulæ] alij tegulæ, malè. nam & mox ſequitur, regulis imponuntur.

Ambrones] *gens Gallica qui ſubita inundatione maris &c.*) hanc narrationem Ephori ridet Strabo.

Vt & turpis vitæ homines Ambrones dicerentur] inde Gloſſis Iſidori Ambro, deuorator, decoctor, luxurioſus profuſus.

Ambulacra] Gloſſis Ambulacrum. διάϛημα, περίπατον, quod & vno in loco Ambulatio: alio: Interſpatio: vbi malè Intercaptio.

Amburbiales hostiæ] inde etiam Amburbium, infra in Antermini. (ὑβρὶς.

Ambuſtus] Gloſſis θερμοφλυσθὲς, πεπυρακτωμένον.

Armenta, quibus Vt mitti poſſint, Vincuntur iacula] Gloſſis Ammentum, ἄμμα λόγχης.

Amicinum] Anucinum.

Vtris pediculum] Gloſſæ Amicinus, ἀσκοῦ ϛόμα. alibi Aruianus.

Amicitiæ] ab antiquis ameci & amecæ per æ, ab antiquis amęqui & amęquæ. S. Gloſſ. Animecũ ἰσόψυχον. Animæquus, patiens animo.

Aminula Verbs] Aminula vrbs.

Amita patris mei ſoror] ita Gaius 2. Inſt. 8. Amita vero magna, aui paterni ſoror: l. 1. ff. quarto. l. vlt. §. quarto. ff. de gradib. Amita matior, proaui ſoror. Paul. 4. ſentent. 11. (quæ & proamita l. 1. in fin. §. 7. ff. de gradib.) Amita maxima, abaui ſoror. d. l. vltima. §. ſeptimo. (eadem abamita dicitur) Ataui ſoror, nomine caret.

Amites] στάλικες.

pertica aucupales] Gloſſis ἱξευτικοὶ κάλαμοι.

Amnenſes] Interamnæ & Antēnæ, alij Interamnenſes & Amnenſes, nihil mutandum cenſeo. nam & Interamnæ Latina vox eſt. Græcis μεσοποτάμιοι. ſic Gloſſis Interdia, μέσαι ἡμέραι.

Amnis] *Am*) vide ſuprà Am.

Amœbeum carmen] *ex æquali numero*) æquinumero. & ita Seruius in 3. Eclog. adde quædā his nō planè diſſentanea ex Iſidoro 6. c. 19.

Amſa] diſpungenda hæc vox.

malum] maius.

Amœna] vide incerta Verrij.

Amoſio annuo] Annos, annua. ſic enim Gloſſarium, idque interpretatur πολύετης eidem Annua, eſt anus γραῦς. Anet γραῖα. Anites γραυτία. adde infrà Anatem, morbum annuum.

Ampedices] *nunc appendices*] vide Nonium in Appendix. ſic ſubſtituti dicuntur præcedentis appendices inſtitutionis. l. 35. ff. de acquir. vel omit.

Amputata] *purum pro puto*) vide ſ. Putus.

Amſegetes] *quorum ager*) quorum ſeges.

Amtermini] Amptermini: alij Amitermini: alij Antermines: alij Amtermones.

prouinciæ] P. Romani viciniæ. S. vt Amtermini fuerint, nō qui in agro Romano, ſed qui in vicinia. putà vel Sabino vel peregrino vel hoſtico vel incerto. Ager verò Romanus, quidquid Amburbiali ſacrificio vno die luſtrari poterat. cui⁹ fines amburbio definiũtur.

Amburbium] adde ſuprà Amburbiales.

ambarualia] vide ſuprà Ambaruales.

Amuſim] vide infrà Examuſſim.

mutire] vide infrà Mutire.

Anatem morbum annuum] hunc morbum quædam Gloſſæ Anitatem appellant. dixi quædam ad hunc locum ſupra in Amoſio.

ſenium] vide infrà Senium.

Ancæſa] quaſi inciſa.

cælata] celata. vt in l. cùm aurum. 19. §. Infecti. verſ. an celati. ff. de auro.

cælare] hinc cælatura in l. 13. ff. de condict. furtiua.

Anceps] *captatur*) capiatur.

Ancillæ] *Dij & deæ Anculi & Anculæ*) ij quaſi reliquorum deorum miniſtri, ab anculare dicti, quod eſt miniſtrare. Gloſſis Ancilia ἕλπια καὶ δορήματα.

Anclabris menſa] vide infrà Eſcariæ.

Anclare] Antlare. vide ſ. Exāclare, & Non.

anclabant] antlabant, alij anculabant.

florem Liberi] id eſt vinum, quòd Liber Bacchus, Deus vini gentilibus.

Ancunulentæ] Anculentæ.

inquinamentum] vide infrà Cunire.

Ancus] *qui aduncum brachium*) inde Ancus Gloſſis Mancus.

Andron] vide Vitruuium 6. c. 10.

in quo Viri plurimi] in quo viri plurimum.

Vt gyneceum] vide Tit. Cod. de murilegulis & gyneciariis & procuratoribus gynecij. is

locus Græcis quoque γυναικωνῖτις, Vitruuio 6. c.10. Gloſsis, muliebrum γυναικεῖον.

Andruare, id eſt recurrere] Gloſsis ἀνδρίζεσθαι hinc Antroare, infrà in Antroare, & Redantruare, ſeu Redandruare. adde Varronem. Alio ſignificatu Antruare, Gloſsis ἀπηλεῦσαι (pro ἀπηλεῦσαι) quod videtur tractum à Græco ἀπήλαιον, antrum.

à verbo αἰαδραμεῖν] à verbo αἰαδραμεῖν: vel ita, à verbo Truare, id eſt mouere. vnde & Trua vocata.

Drua] Trua. vide infrà Antroare, & Truo. quæ omnia Nonio non à mouendo, ſed à terendo. Quid Trullæ, Tryllæ, ſeu Truellæ, dictū in lege 13. ff. de inſtructo. l. 36. ff. de auro.

Angerona] *cū angina*) vel quòd angores animi putabatur depellere. Macr. 1 Sat. Gloſsis Angeronia, ἡ θεὸς τῆς βυβῶνος ἢ καίεσθαι dixi ad Var.

Anginam] quæ & Anguina & ἄγχωνα, Gloſsis. adde Nonium in Angina.

Angiportus] vide Varronem. Gloſsis Angiportum, στενωπός.

Angor (σωάγχη) *ἀγχόνιλειν*) alij ἄγχει, ἴλεεν.

Plautus] Moſtellaria, vbi tamen variatur huius loci lectio.

Angulus] *aduncatur*) adducatur.

Annaria lex] vide Liuium 40.

Annus] *triennium*) *trimum.*

Antarium bellum] ὁ πρὸ τῆς πυλῶν πόλεμος. Gloſsis Antarium, ἀνταῖος & antepagmentū: hinc Antani ſiue Antarij funes, Vitruuio.

Antè] *prò antea*) pro antidea.

Anteſixa] vide Liuium 26. & 34. Vitruuiū 3.

Antes] σύγκλεις καὶ τάξεις ἀμπέλων.

ante latera hoſtiorum] vide infrà Antipagmenta: vide Nonium in Antes.

Anteurbana] προάστεια, quæ & ſuburbana Nouel. 7. ca. 3. §. 1. Nouell. 84. c. 1. l. 198. ff. de verb. ſignif. Gloſsis προαστεῖον, Proceſsio.

Antia] Antide. Gloſsis.

Muliebres capilli &c.] quibuſdam Gloſsis Antiæ τρίχες αἱ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τῆς φρυῶν. Tertullianus de pallio, genuinos inter antias adumbratos.

αἴη] αἶπος.

Anticum] vide infrà Poſticum.

Antigerio Valde] idem Gloſſæ: iiſdem Antigerium, quemadmodum, in primis: quod & Placidus confirmat. aliis Gloſsis Antegerio, ſeu αἰπιερέσιο, eſt προλήμμα, γίλιν.

Antios] Actos. Gloſſ. auctos: Vrſin.

Antipagmenta] adde ſuprà Antes.

Antiquare, in morem priſtinum reducere] ſed & obſolefieri & memoria tolli. vide Nonium in Antiquari.

Antras] Ancras. Gloſsis Placido in gloſsis. Angras Gloſſ. Iſid.

Antroare] adde ſuprà Andruare, & infrà Redantruare.

truant] vide infrà Truo.

sequentes] conſequentes.

Anus] *antiqui non geminabant conſonantes*] idem ſupra in Ab aloes: & infrà Aulas: & in verbo Solitaurilia. Iſid. 1. c. 26. in fin.

Anxur] alij Anxur legunt, q. Iouē ἄξυρον imberbē illic colerēt. quin ita in nūmo Pāſæ.

Ape] *compeſce*) Gloſſæ Ape κώλυσον.

Apiculum] *velatum apicem gerūt*) velati apicem gerunt. S. idque ponè. Nunquam enim ſine illo ſub dio: aut in publico. Nunquā ſine apice, ſed tamē propter æſtū, ponè regerebāt.

Apluda] p. frumēti furfurib⁹ accipit Non.

Apluſtria] Apluſtra. à Græco ἄφλαστα πλοίου. Gloſsis, Apluſtra, ἄσφαλτος καὶ τὸ ἄχνη τῆς πρώρας.

Ampluſtria] Ampluſtar.

Apor] Apot. alij Ape.

Appia via] de qua vide Liuium 9. ea ducebat Brundusium.

Appio Claudio] de quo vide l. 2. §. poſtea cùm Appius. ff. de origine iuris.

Apricum] vide Nonium in Apricari & Apricitatio.

Aptus] vide ſuprà Apex.

Apua] ἀφύλω Græci dicunt. ſed Latini tenui pro aſpirata vtuntur, vide ſuprà Album.

Apud] vide Nonium in Apud.

Aqua à qua iuuamur] à qua viuamus. adde Varronem 4. de lingua.

Aqua & igni interdici ſolet dānatis] in locū huius interdictionis ſuccedit deportatio. l. 2. ff. de pœnis. cuius fit in iure paſsim mentio.

quā accipiunt nuptæ] quæ accipiunt nuptæ, alij, qua accipiūtur nuptę. his adde quę ſcripſi ad l. 69. ff. de donat. inter virū. adde *f.* Facem.

Aqualicium] Tertul. 40. Apologet. Aquilicia Ioui immolatis. vnde Aquilex Varroni apud Nonium ſignificare eum videtur, qui aquis è cælo eliciendis præficiebatur. aliàs Aquilices οἱ τὰ πυρόκαρα ἐρασζομένοι, ποταμίται, ὑδροσκοποί. Idem Aquilex ὑδραγωγός. apud eundem Tertull. ſuperiore libro c. 23. ſit mentio Cæleſtis deæ, quæ vt pluuiarum pollicitatrix colebatur ab Ethnicis.

manali lapide] vide infrà Manalem lapidem: & Fulgentium in Manales.

Aquagium] lege 13. in fin. ff. ruſticorum præd. l. 9. ff. quemad. ſeruit. amitt. l. 3. §. 3. ff. de aqua quotidiana. ὑδραγώγιον Græcis, quod Gloſsis Aquiductium & Aquarium.

Aquarioli] Tertull. in Apologet. 43. Primi erunt Lenones, perductores, aquarioli. iidem Gloſsis βαλάδες, & alio loco Bacariopes. Aquarij Iuuenali, vt & Gallis τῷ Μ. præfixo.

mulierum impudicarum ſordidi aſſecla] vide Gloſsis Bacario πορνοδιάκονος.

Aquilus color fuſcus & ſubniger] hinc gloſsis Aquilum, μέλαν.

antiqui duos colores noſſent album & nigrum] ab his enim duobus pendent reliqui.

Aquilius] Aquillius, Faſtis Capitolinis & nummis; *alij* Aquillus.

Prænomen] alij nomen, & rectè. nunquam enim Romæ tale prænomen. Porrò, Aquilia familia duplex patricia & plebeia.

Aquilo ventus] Glossis Aquilio βόρρας. adde Nonium.

Aquipenser] ita Glossis: alij Accipenser.

Arabice olet] species prouerbij.

Arbilla aruina] Arbilla, arbina seu seuum.

Arbiter dicitur iudex] vide Titul. de receptis arbitris. l. 76. ff. pro socio, vbi de duobus arbitrorum generibus.

Quod totius] qui totius.

Arbitrium dicitur sententia] facit lex 1. l. 3. l. 19. ff. de receptis arbitris.

Arbosem pro arbore] sic asenam, asas, lases, fesiæ.

Arbius] Virg. Eclog. 7.

Arca] adde infrà Arcam: hinc in iure arca ærata vel camerata in l. 19. §. 5. ff. locati lapidea. l. 7. §. 1. ff. de religiosis. fumentaria olearia l. ff. de numeris. inde arcarij in l. 1. Cod. de excusa. artif. & Titul. Cod. de susceptoribus præpositis & arcariis.

Arcula] vide Varr. 8. de lingua. Id in iure verbum satis frequens, vt in l. 39. ff. de religios. l. 53. ff. de legat. 3. Glossis κιβώτιον.

Arcelam] Glossis arcela.

Mammula] dicitur & mammicula Plauto in Pseudolo. Actu Quid hoc ibi: vbi mamma mammicula opprimitur alia. nam paulò antè dixerat vbi labra ad labella adiungit. aliàs superior Plauti locus deprauatus, cùm ibi legatur, manicula, deminutiuum à manu.

Mamilla] Glossis mamilla: inde ornamentum mamillarum in lege 32. in f. ff. de auro. quod & mamillare.

Arcani sermonis] *arca*) vide s. Arca.

Arcere est continere] adde l. 2. §. 9. ff. de aqua pluuia: vnde Glossis ἐπέχω. significat etiam petere infrà. Nouerca, & Sagmina: nisi legendum ibi est, erceſſebantur, pro arcebantur. Nam Glossis Erceſſere κωλύσαι; iisdem arceſſit μετεκωλύσατο, ἐφώνησεν.

Arcus in ædificiis] de arcu aquę ducēdæ vide l. 11. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. quid arcus ab arqu differat, vide Nonium in Arcus.

Ab arcet] vide s. Abarcet.

Porcet] vide j. Porcet.

Coercere continere] eo sensu coercere sumitur in l. vnica. §. 9. ff. de fonte.

Arcubia] qui in arce cubant.

Arcula dicebatur auis] Arciua dicebatur auis. inde Arciuus Glossis κωλυτικός.

Arculata circuli] id Isidoro sphæra.

Arculum] *quem capsti imponebant*) vide infrà Cesticellus.

Arculus] *deus qui tutelam gereret arearū*) ea res mouet, vt legendum sit Areolus, vel Arulus: nisi quis pro arearum legat, arcarum.

Arcuma] Ἀιcirma.

Quo homo gestari possit] quòd homo gestare possit.

Area] locus vacuus in iure, *Area*, locus in vrbe sine ædificio. l. 211. §. locus ff. de verb. signif. vel qui de positis ædibus manet. l. 20. §. 2. ff. de seruit. vrban. l. 21. ff. de pignorat. l. 98. §. 8. ff. de solutionib. aliàs, locus in quē collecta pluuia descendit. l. 20. §. 3. §. 6. ff. de seruit. vrb. In rusticis verò prædiis, locus est terendis frugibus ac leguminibus aptus. l. 14. in f. ff. de aliment. legatis l. vlt §. 1. Cod. de seruit. & & aqua. Glossis verò Ara αὐλή, πρασία, ὑπαῖθρον ἄλως.

Quasi exaruerit] in Glossis Ariæum, aut potius aridum ξηρόν.

Arferia aqua] id est adferia: vnde glossis Adferial ὕδωρ τὸ δεῖν τοῖς νεκροῖς ἀπενδύμενον dicitur: vt inferius vinum, quod inferretur. Positum est autem hoc loco τὸ Ar pro Ad. vt in Aruere, arcire, arcedere, arucho, arcesso.

Argea] Argei. ita Varro, Ouidius, Plutarch. & Glossæ.

Argennon argētum] Argennon, argenteū S.

Aridium] vide Nonium in Aridum.

Irrigare] de irrigatione vide l. 1. § 3. ff. de aqua quotidiana.

Arilator] alij Arrilator: nec enim id verbū ab area, sed ab arra: alij Atulator. vide Gell. 16. c. 7. aliis Ariblator. Glos. μαστόλος, Dardanarius, Cociator, Arilator. alio loco Arilator ἰφίτης, βυμοφόρος, πραγματευτής. De Dardanario quod dicat magnam lucem adfert legi 6. ff. de extraord. criminib.

Qui etiam cocio] ita quibusdam glossis: aliis Cociator. aliis Coctio. vide j. Coctiones, aliis Cunctio & Cuctio.

Aliqui] alij *aqui*.

Arma ab armis] vide infrà Armillas, Armillum. sed tamen Varro arma, ab arcendis hostibus deducit.

Vt scutū gladios &c.] adde l. 3. §. 2. ff. de vi & vi: l. 14 §. 1. ff. de re militari l. 41. ff. de ver. sig.

Sicut tela quibus procul] v. j. Tela. §. 5. Inst. de publ. iudiciis. l. 233. §. 2. ff. de verb. signifi.

Armata Virgo] *maxima scilicet Vestalis cui lacima toga in humerū erat reiecta*] in veteribus nūmis eo habitu ferè conspicitur. Alij tamen hîc legunt Amata. ex Gellio 1. c. 13. malè. cùm Armata hîc dicatur, nō ab amore aut armis: sed ab armo id est humero.

Ne pomum ex alieno legatur in armum] vide quæ scripsi ad 2. Feudorum 27. in f.

In armum] vide infrà Armillas.

Armentum] *ad opus armorum*) ab arādo Isidorus deducit 12. c. 1. adde l. 12. ff. de seruit. rustic. præd. l 81. §. 3. ff. de legat. 3. l. 89. ff. de verborum signif.

Femininè armentas apud Ennium positum] vide Nonium in Armenta.

Armillas] alia significatione sumuntur Ar-

millæ in lege 25.§.10.ff.de auro dicitur etiam Gloſſis Armellum: inde gloſſis Armillarius φελλοποιὸς, & Armilium σκεῦος φέλλου αἰδεῖ: Brachionarium. iiſdem φέλλον viriola, & armilla: vnde illa duo, armillæ & viriolæ iunguntur in lege 25.ff.de auro.

Arma]vide ſ. Arma.

Armillum vas vinarium in ſacris]Nonio verò vrceoli vinarij genus: vnde apud eundem prouerbium, Anus rurſus ad Armillum. nota eſt enim Anuum in vinum propenſio.

Armo]vide ſ. Arma.

Armiluſtrium]Gloſſis ὁπλοκάθαρσιον. Armiluſtra verò ὁπλοκάθαρμος. & alio loco ὅπλων κάθαρσις, Armiluſtrum.

Tubis canebant]imò claſſico: eo enim exercitus vocabatur.

Arnæ caput]Alij caput Agnæ. Gloſſis arna μήτηρ καὶ βάῤῥωνα.

Arquites] Arcutus Gloſſis τοξωτός.

Arſe verſe]*inſcribat aliquis in oſtio Arſe verſe*)Inſcribat aliquis Arſe verſe in oſtio S. Plinius 28.c. 2. Etiam parietes incendiorum deprecationibus inſcribuntur.

Arſineum] Arſinum Gloſſis διάκριμα, Arſinia Catoni 2.originum.

Artifices]l.12.§. 42.ff.de inſtructo l.31.ff.de ſolutionibus opponitur officio artificum in l.65.§.1.ff.de legat.3.

Artitus]παίπαχος, πάνυ ἀβέλαιος. Gloſſis.

Aruum]*necdum ſatum*)Gloſſis Arua ἄρουρα, γῆ, χώρα, πάτια. Aruum χωρία, γῆ σπορίμη: vnde Aruipendium χοῖνιξ γεωμετρικός.

Arytenam]Arutenã Charis.matulata. Gloſſis ἀρύταινα: videtur & iiſdẽ dici Atena genus poculi figlini φῶλοι πρυτάνεις ἐν ταῖς θυσίαις χεόμενοι.

Ab hauriendo]ab ἀύειν.

Aſſa dicebantur cantus tibiarũ] Imò nõ cãtus, ſed mera vox Nonio. quo modo, vox celeuma, remigibus remi moti erant: vt in Argo naui per Cytharã. Aſcon. in Diuinat. niſi hîc legamus cũ cãtu. hæc.n.iungebãtur inter dũ, teſte Nonio in Aſſa. alio ſignificatu, Aſſa vox dicitur apud Iſidorum.

Aſſeres] *quòd aßideant parieti*) hinc, Aſſeres Græcis τροπῆες. Gloſſis δοκίδες κοντοὶ δοκοί.

Aßiratum]*alij Aſſaratum.*

Genus potionis ex vino & ſanguine tẽperatũ) eiuſmodi potio in ſacris fuiſſe videtur, teſte Sall.in Catil. aut mos amicitię firmandę. Quę dam. n. gentes diffuſum brachiis ſanguinem ex alterutro deguſtatum fœderi cõparabant, de quo vide Lucianum in Toxari ſiue de Amicitia. Valerium 9. c.11. vbi de Mithridate. Tertul.in Apologetico c.29. Arnobius 8. hodie ab ipſis Latiaris Iuppiter homicidio colitur: &, quod Saturni filio dignum eſt, mali & noxij hominis ſanguine ſaginatur. priſci ſanguinem Aſſir: hinc Gloſſario Aſſer ἄμμα.

Aſtu]*in quo qui cõuerſãt cauti & acuti*]è cõtrario qui non in oppido, ſed in agris verſantur ſimplices: vnde ſimplex ruſticitas in iure.

Atanuuium]Atauium.

Potitij]potioni.

Atauus] *quia tata eſt aui*)alij quia Atta eſt abaui. & ſic ſ. in Atta. vide ĩ. Auus. alij legunt quia Atta eſt aui.

Atra bilis ab atro, id eſt animi vitio]hęc verba, animi vitio, ſuperuacanea ſunt.

Atratas]atritas.

Atrium]*aterreum*)aterium.

Atroces]*quia illi atrocia*)quia illi ἀτροκία.

Quæ cruda sũt]vide Nonii in Atrox crudũ.

Attæ]οἱ τὸ πρῶτον ἀρχόμενον ἀφιπτασθαι. Gloſſ.

Quintio poeta]vide Horatium.

Attam]vide ſ. Atauus.

Atticiſſat]*Plautus*)in Menalip.

Sed]verum.

Attinge pro attingam]alij attingem pro attingam. ſic veteres dicẽ pro dicam: vt Attingebo, claudebo, viuebo efferebant. ſed poteſt ita legi, Attingem pro artingam. Nam apud Nonium Attigit, pro attingit.

Auctor communis generis]ſic ſponſor dea, apud Ouidium.

Audacia]vt differat ab audentia. vide Nonium.

Audiuitaui]*Auditaui.*

Auere]*& auiditate*)& auiditas.

Augur]*edicitur*]editur.

Auguſtus locus]*quia aues paſta id ratũ fecere*) veteres optimũ putabant augurium, ſi aues paſcerẽtur. Claudius Pulcher, *inquit* Sueton. apud Siciliam non paſcentibus in auſpicando pullis, per cõtemptum religionis mari demerſit: vt biberent quando eſſe nollent. prælium nauale iniit, & ſuperatus eſt. & Aſconius ſcribit, dici ſolitum magiſtratum ineuntibus, Aues paſcunt. Cicero de Diuinatione, Dicito ſi paſcuntur.

Ratum fecit]Erat id verbũ inter cętera Auguralia. Cicero. 1. de diuinat. Cur à dextra cornuus, cornix à ſiniſtra facit ratũ? & libro 2. Cur aliis à dextra, aliis à læua datum eſt auibus, vt ratum facere poſſint? Eóque alluſiſſe videtur Cherea apud Suetonium in Caligula c. 58. accipe ratum.

Aulas] *aulicoqua exta*) alij ollicoctia exta. vnde Extaris aula Plauto. & Gloſſis Extat olla: vbi exta coquuntur.

Aulis]ollis.

Coquebantur] alia enim exta torrebantur. Varro 4. de lingua.

Aureas]vide infrà Aureax & oreas.

Rediguntur]religantur.

Aureax auriga &c.] Gloſſis Aura exſolitarius ἱππάσιος pro Aureax ſolitarius ἱππάσιος: quo loco ſolitarius κάλλιππος & Caballarius.

Dicebatur]dicebant.

Oria

oriàs]vide infrà *orea*.

Aureliâ familiâ]*à sole*) alij ab aureo sole.

Aurichalcum)*orichalcum*)sic infrà in Cadmea terra. Et Græcis ὄρει χαλκόν. Glossis Aurochalca, Κεραμίτινα. id auro præstantius fuit, teste Plauto & Seruio. Aristoteles negebat suo tempore reperiri in rerũ natura. ac proinde Æs Corinthium) quod ex auro & ære fiebat, & auro præstantius etiam habebatur) diuersum: sed & ab eo quod nunc Lethonem vocamus, vnde tibiæ fiebant, teste Horatio. De orichalco locus extat in l.45.ff. de contr. empt.l.4.ff.de l.legat.1.

Auritus]Glossis αὐτοπτης, αὐτοπάρυχος.

Aurum]*vnde & Thesaurum*)Pandectę Florentinæ Thensaurum. Quid sit Thesaurus vide l.67. ff.de rei vindicat.l.38. §.5. ff. de auro l.31 l.36.ff.de adquir.rerum dom. l.3.ff. de adquir.possess.l.1.l.3.in fin.ff.de iure fisci.l.vnic. Cod.de Thesauris.

Hippocrates medicus] Hypsicrates. ita ex Varrone,& Gellio 16.restitui potest.

Aurum]Aurion.

auertat] alij auruncet, quod auertere est. inde Aurunci,quasi sedibus auulsi: & Auruncus Deus ἀποτρόπαιος.

Auscularí,pro osculari]sic è contrà,osculana pugna,pro Ausculana.

Ausoniam]*& Cales*)vide Liuium.

finitur]*finditur*.

Aruncam]Auruncam.

Auspicium] *apud veteres sine A*)vide infrà Spicit.adde Respici auis.

Autumnum]alij Auctumnum.

Auunculus] matris meæ frater, sicuti auiæ meæ frater,auunculus magnus: abauiæ maior:proauiæ,maximus auũculus dicitur l.9.§. 15.§.16.§.17.ff. de gradib.l.5. ff. vnde legitimi.

Aues]vide l.vlt.§.13.ff.de gradib.

tata] vide s. Atauus. alij legunt ἄγις, alij Appa:vt apud Callimachum.

Auxiliares]αὔξησις &c, αὔξω,à quo nos dicimus rerum crescentiam, auctionem. potest etiam sententia constare sine dictione Rerũ.

Auxilla,olla paruula] sic ab ala,Axilla dicitur.

Axiamenta]Axamenta,ab axare.id est nominare. infrà Axare. Fortasse quòd in axibus & tabulis scribebatur. Glossis Axmenta. στίχοι ὀπισθόσιον ἀσκλήσεις.

carmina Saliaria] ea prætextati pueri discebant,vt legitimam formulam: vt & Carmen Nelei de moribus.

Axare,nominare] inde Glossis Anaxant, id est nominant.

Axe]Axes vel Axei.

Axiosi]ita apud Plautum,citante Varro.dixi ad Varronem.

factiosi]Glossis factiosus νεωτερίστης.iuuenes appellantur, in l.28.§.3. ff.de pœnis.Νεωτερικοὶ Harmenopulo 6.c.7.

Axies mulieres]alij Axiles mulieres.& Glossis Axites (nam ita legendum non Axitas) ὑποκλισματικαί.

Bacar] quod & Bacarium Isidoro. Bauar corruptè in Glossis.

Bacrioni] baccioni, alij batrioni.vide infrà Bacrionem.

Bacrionem] Baccionem, alij Battionem, alij Batrionem. Bacario Glossis πυρροδμάκονος.

Baiulos] *baiulaui*) vide Nonium in Baiulare.adde l.235 ff.de verb.signif.5.Gell.3.Baiolator Glossis βαστακτὴς Baiulatio. βαστάγμος:iisdem Beolat.βαστάζει.

Pistricem] Alij *Pistem*. Est autem Pristis nauigium à forma belluæ marinæ.

esse]id est.

Balatrones]hinc Galli Bellistres.

bullas]ballas.

Barathrum]βάραθρα βαρέα.

Barbari omnes gẽtes exceptis Græcis]In iure Barbari sunt, qui imperio Romano non parent.l.6.in fin.ff.de bonis damnatorum.l.5.6. ff.de re militari.l 26.Cod de Episc.l.2.cod.quę res exportari.l.9.cod de re militari.inde Barbaricum, de quo proxima dictione infrà.

M.Attius] Plautus.scilicet in Asinaria.

noster Apostolus] primo ad Romanos. sunt autem verba Pauli Epitomatoris non Festi.

Barbaricum clamor exercitus] alio significatu Barbaricum in iure sumitur. Nam Barbaricum in l.1.C. quæ res exportari. l.2.Cod. de commerciis seu βαρβαρικὸν,19 Eclog.1.c.73. Barbarum solum, ac minimè Romanum in l.2.Cod.de Eunuchis. natio Barbara.in l.vnica.de littorum & itinerum custodia. Ammianus 18.visus in Barbarico miles.

Bardus.stultus] vide Nonium in Bardum. Glossis Barburra, ἄφρων,κόπτος,ματαῖος:iisdem tamen Bardus βραδὺς,αἰσθόπτος, ἄφρων.

Bardus Gallicè cantor] vide Ammianum.

Lucanus]hoc vno tantùm loco Festus Lucanum citat.

Barrire] Glossis τρίζειν, est elephantorum. sed & Isidorus lingua Indica, Elephantem Barro vocari scribit.

oues dicimus balare]Glossis Balare,βληχᾶσθαι Ballatum & Balatus, βληχώμενος, & alio loco βληχμός.

Basilica] locus in quo iudicia exercebantur, Fab. 12 adiunctus foro, vt sæpius,Vitruuius 5. facit l.81§.5. de verb.obligat.hinc viæ basilicæ, regiæ. l.2.§.12. ff. de verb. oblig. Theophil.§.item si Inst. de l Aquilia.

Bellarium & bellaria res aptas bellis] alij legunt, res bellarias appellabant. alij significatione bellaria sumuntur apud Gellium 13. c.11.& Glossis Bellaria τραγήματα.

Bellitudinem]*Verrius*)Varus.

Bellurè]*belle*) vide l.4.ff.de vsu.l.4.in fin

ff.quibus.l.53.in fin. ff. de legat. 2. l. 9. ff. de operis noui nunt.l.2.ff.de suis.l.2.ff.ad Senatusc.Tertul.

Bellum à belluis] Imò à duello, vt Varro scribit lib.6.vel à βίλος, vt à prælio differat.vide Nonium.

Bellutus, bestia similis] hinc Tapetia quæ intexta animalia habent ζωωτά, belluata, Plauto in Pseudolo. vnde videtur hîc legi posse, belluatus.

Beneficiarij milites] de quibus vide l.vlt.ff. de iure immunitatis:Nouell.13.

munifices]munifici. dixi ad l.18.ff.de verb. signif.

Beneuentum] vide infrà Segesta.Liuium 9. 3.Plin.11.Stephanum de vrbibus.

μαλοίπον] μαλοέπον : alij μαλεδόρτον.

Benignus] Benignum in iure, æquum & bonum.l.5.ff.de legat.

Benna] hinc Benarius, σιλιαρίκης: & Combennones,qui in eadem benna sedent:

Bes] veteribus Des; vide Varronem lib.3. de lingua. vel Bessis. nam ab octo in asse deminuitur,in ratione partium ineunda:ab vncia ad octo fit incrementum.

Vncia octo] id enim bes l. 12. 8. ff.mandati. Inde socius ex besse, l. 76.ff.pro socio: & besses vsuræ,quoties octauo anno vsuræ sortem exæquant. l. 26. versiculo, super vsuris.Cod. de vsuris.

fiat]fit]

bessis ex triente] quibusdam hæc videntur esse dispungenda.

triens]trientis.

Bibliothecæ] *tam librorum numerus, quàm locus ipse*) idem extat in l.52.ſ.7.ff.de legat.3. l.50.ff.de contr. emp. sumitur & pro armario librorum in l.12.§.34.ff.de instructo.

Bidental]*quoddam templum*)hæc verba videntur superesse.Cæterùm Glossis *Bidental*, τόπος κεραυνοπλήξ. vnde Persius hominem κεραυνοπλήγα bidental vocauit.

Bigenera]*cicurſus*)cicur sus.rectè.est autem hibris,Latinis.

Bigna] id ita effertur, vt prignus pro priuignus.

Bilbit] Glossis Bilibit, βομβύζει, ὀπτασιασμὸς φωνῆς.& Bilbinus, εἶδος ἀγγείου.

Bilingues]Bilinguis.Glossis δίγλωσσος.

Brutates]Brutiates.

Binomius]Binominis.

Bisesta] vide ſ.Dissulcus. alij legũt Bisæne.

Bitienses]à bitiendo dicti, quod à Betire. seu Bætere & Betere. de quo vide Nonium. vnde Baesis θεσσάλησις.alij legunt Betare:alij à betere Betienses.

Blatterare]à βλάξ.vide Nonium,in Blatterare & Blattis.

Blennos stultos)*Plautus* Bacchidib.

Blitis]vide Nonium in Blitea.

blax]v.ſ.Blaterare.

Boa]ita Lucillius,alij Boua.

crurum quoque tumor] adde infrà Tama & Flemina. nec tantùm morbus ipse Boa, sed & ipse ægrotus dicitur.quomodo & Ergastulus,carcer : & noxa,qui in ergastulo & carcere,& qui nocuit, dicitur. Est etiam Boua,boũ morbus, authoribus rei rusticæ.

Boare]vide Nonium in Bount.

Boia]collare est. Author Martyrolog.Tolle boiam de collo meo. Cæterùm quod apud Plautum legitur Boias boiam terit, obscurè positum est,proGallus cum Galla cubat.Sunt enim Boi populi Galliæ.

Boicus ager] *in qua sunt*) in quo sunt Mediolanenses.vide Liuium & Iustinum.

Bombitatio] alij Bombizatio,alij Bombisatio.& Glossis Bomuis. βόμβος: & Βομβώ,Bombio Bombites verò μύρμηκες.

Bona]adde l.21.l.39. ſ. l 83.l.182.ff. de verb. signif.

Botulus]φύσκος.

Bouem bidentem] vide suprà Ambidens & Bidental.

Bouinatur,conuiciatur] & tergiuersatur.11. Gell.7.vide Nonium Bouinatores. sed & Bouinator Glossis,inconstans. Iisdem Bominator,qui & δορυξοποιός.

Bracchium]*breuiores*)breuiora.

Brundisium] Brundam : alij, βρεντήσιον.alij Βρεντήσιον,aliis Βρέντη.quod lingua Cretensium ceruum significat.

Brutianæ parmæ]vide infrà Parmulis.

Brutiani] Bretiani 10. Gell.13. Bretij Straboni.Glossis οἱ ἀγυιαὶ τάξεις χειροτῶνες, & χέρσαι, πρεσβύτεροι. Fulgentio gerones. fortasse quòd literarum gerones, & publici cursores.

Brutum antiqui grauem] inde Horatius, Bruta tellus. sed & Brutum, hebes & obtusum Nonio.

Bubleum] alij Bubeum,alij Bublinum, vide Theocrit.Eidyl.14.alij biblinum, βιβλίνεος, Hesiod.

Bucchina]*Buchianũ*)alij Buchia,alij Bucanẽ.

Bucerum pecus]*de bubus*)Glossis γύμνα βοῦς. in meis Glossis, Bucerum, vox inepta.Bucerinæ,armenta. & Nonio Buceriæ, boum greges. quid Buceta, dixi ad Varronem ex Gellio.

Bulgas] vide Nonium in Bulga. Gall. Bouges & Bougetes.

Bulimam] Bulimum. id etiam Furcilla, & Curcilla.

Bu à magnitudine] hinc βουπάνεσσι τόποις. Nouell.6.

grandes pueros bupædas] Latinis Cataſtri, Catuleſtri & Cathaſtri.8.Vitr.4.

Bulla aurea]à βέλη) Bulla, à βέλη dicitur: sicut ab αἰωλὸς abolla.

Burranica patio] *à rufo colore quem bu-*

rura

rum] vide infrà Burrum. inde Hiſpanis Burracei, homines potione rubentes: & vas vinarium, Burracea.

Burrum] vide ſuprà Balenæ & Burranica, in Gloſſis ξανθὸν & πυῤῥὸν.

Buſtum] quę circa buſtum verſantur, & quę de buſto in tecta aliquid ferebant aues, Ambuſtandæ, vel potiùs Ambuſtaneæ, incendiũ portendebant. vnde aues incendiariæ (vide Seruium in Fragmentis) & Spinturnices παρὰ τὸν σπινθῆρα, quòd carbonem ex rogo aut ex altari in ædes inferrent.

Cęſtrina] ea ſeparabatur plerunque à ſepulchro: idque ſepulchri Tabellæ indicabant. Publicæ autem vſtrinæ erant in Exquiliis.

Buteo] vide ſuprà Alites.

Butubata] dictio compoſita à Bu (quod eſt bibere: vnde Buæ potio paruulorum Nonio & Vinibuæ, ebrioſæ) Tu quod eſt cibus (vnde Tuburcinari manducare) Ba id eſt mamma: Ta, id eſt Tata. S.

Cacula] vide ſ. Metelli, ibi, Caculæque.

Cęſeruus militis] Gloſſæ Cacula δοῦλος στρατιώτου.

Plautus] in Trinummo.

dicitur] vide aliud Etymõ infrà Procalare.

Clauis ligneis] vide infrà Catones.

Cadmea terra] *orichalcum*) vide ſuprà Auricalcum.

Caduca auſpicia] ea fiebant, ſi virga (quæ Commentaculum infrà, in Commentaculum) è manu flaminis excidiſſet.

Caduceatores] à caduce quod Carmeum à Syracuſio Καρύκειον: quod & aliis κηρυκεῖον in l. 8. §. 1. ff. de rerum diuiſ.

Cæcum Gallum] hîc pro inſidioſo, occulto, & latenti, vt & apud Noniũ, & in meis Gloſſis. Alia ratione, cæcum cubiculum Varroni lib. 4. de lingua. & τύφλος τοῖχος, ſeu cæcus paries, ac feneſtras nõ habens. 2. Harmenopul. 4. §. 43. & 78. Quin, cæcum interdum improuidum ſignificat. de quo vide Nonium & Iſidorũ 3. cap. 19. Cæca vox quæ mox ac emiſſa fuerit conticeſcit, & ſuffocata nequaquam longius progreditur, ſicut in fictilibus. Quin etiam interpretibus iuris, cæca teſtimonia quæ fiunt parte abſente: & gloſſis meis, cæco marte, idem ac nocturna pugna.

Cædem] κτάνειν) κόπτειν.

Cædere à cædendo] Cedere à cadendo.

Calaſſis] adde ſuprà Anceſa.

Cælibem] Gloſſis ἄγαμος ἀνὴρ Celebs, ἄγαμος γυνὴ Innupta ἀγαμία Celibatus. & alio loco Cælebs ἀγύναιος, ſine vxore. Cælibes ἀσκητοί: Cæterùm hoc loco quidam legunt Celibem. alij Celitem (quòd dignã cælo vitam agat) Idem Iſidorus. Sed dicendum eſt Cęlibem dici à κοίλυ, quod eſt connubij expers, vt meæ gloſſæ teſtantur: ſeu carens concubitu, vt αἰγόλυ carens capris, κερκόλυ, carens cauda: vide infrà Cercolopis.

Cælla] cella in l. 3. §. 2. ff. de off. præf. vigil. inde fugitiuus in cellam ſe recepiſſe ſcribitur in l. 17. § 15. ff. de ædilitio. Inde cella olearia & vinaria l. 10. in f. ff. de vſu & habitat. penuaria l. 3 §. 8. ff. de penu. hinc κελλάριος gloſſis Penuarius κελλάριον Penu: κελλαρικόν, Penarium: cellarius, cellæ præpoſitus l. 24. ff. de manumiſſ. teſt. l. 12. ff. de Inſtructo. l. 12 Cod. de diuerſ. offic. & cellarij locus cellandis rebus l. 41. §. 1. ff. de legat. 3. Cellarienſes ſpecies l. pen. Cod. Theodoſ. de indulg. debit. interdum pro annonis cellaria ſumuntur, vt in l. vlt. Cod. Theodoſ. de offic. omnium iudic. & apud Sulpitium Seuerum 2. hiſtoriæ ſacræ.

Cæna] *Veſperna*) vide infrà Veſperna.

Cænacula] Cenacula l. 15. §. 5. ff. de pignorat. & ibidem Cænacularius, & cænacularium exercere. l. 5. ff. de his qui offic.

Cærimoniarum] à Cerus quod veteri lingua ſanctum: vel à Cerere.

Cæſar à cæſarie) alij ab elephanto, qui Punica lingua cæſar.

Cæſones] hoc auſpicatius gigni refert Plin. 7. c. 9. exemplum adferens Scipionis Africani & Iulij cæſaris.

Calaſis] à Græco κάλαμος. adde ſuprà Acclaſſis.

Calathos] *quaſillos*] vide infrà Talaſſionem.

Calatores] calator gloſſis κλήτωρ. iiſdẽ calatores δοῦλοι δημόσιοι κρείττονες: & pòſt, ἐκτὸς ἱερέων. adde infrà Incalanto, Incalationes, Incalatiuè, Procalare.

Calbeos armillas] Gloſſis clabę κόσμια. Galbei Suetonio.

Calces] vide infrà cancri.

Calicata ædificia] adde infrà Decalicatum.

Calim] *pro clam*) vide infrà clam.

Cam pro ſuam] vide infrà Sas.

Im] vide infrà Im.

Calıptra operiebant] à καλύπτω quod eſt velo, Tego, Operio: vnde κάλυμμα velum, velamen, καλυπτήρια, Tegeſtas, Teſtamentum, Tegimẽtum, ſeu Tegmentum: καλυπτηριάζω, Imbrico: καλύπτης, Imbrix. quid καλυπτήρια, dixi ad Titul. codicis de donationibus ante nuptias.

Calix] *quòd in eo caldum bibatur*) hic locus argumento eſt veteres calidam bibiſſe: de quo dicam ad l. 18. §. 3. ff. de inſtructo.

Caldum] alij caldam, vt aquam intelligas, Gloſſis calda θέρμον.

Catones] vide infrà Metelli: & Nonium in calonum.

Græci κάλα] κᾶλα.

clauas] vide ſuprà baçula.

Calpar] à κάλπη. vt ab aula Aular. Gloſſis calcar: perperam ſcriptum pro calpar θυσία ἀπαρχὴ οἴνου: & pòſt calper οἶνος ἐν θυσίᾳ.

Camaracę] *Camuri boues à curuitate*] v. ĩcerta

Verrij ex Charisio. 6. Macrob. 4. in f. sic Nonio Camerum obtortum: vnde Cameræ, tecta in curuitatem formata. hinc Camerata area, arcuata, in l. 16. §. 5. ff. locati: vbi tamen legitur, ærata, in editione Florentina, & Haloandri.

Camuri boues] Gloss Camuris, ἄγνοις, ταύροις. 6. Macrob. 4. in f. & Camuris hircæ sub cornibus aures, vbi Camura cornua interpretatur in se redeuntia.

Camelis virginibus] alij Cameſnis, alij Camenis. argumento eorum quæ dicuntur infra Camœnæ. nisi malumus ita legere, Camellis, quæ & γαμήλιοι θεαί. Possis & ita legere, Cameſnis vel camenis, quæ Glossis μεῦσαι. vel Camelis virgines nupturæ &c. hoc adiiciendum, Glossis Camillam ἱέρειαν exponi.

Camenæ musæ] ita Glossæ,

Camillus] adde ſ. Cumeram & Flaminius. 3. Macrob. 8.

Cana] adde ſ. Canephora. Glossis Cana παιδάκεια θεός.

Canalicolæ] *forenses*) Græcis ἀγορᾶιοι.

Canales] canalem.

Cancri] *calces*) vide ſ. Calces.

Candelabrum] *figantur*) vide ſ. Cincidela.

Canentas] Carentas.

Canephoræ] Canifera.

Canum] vide ſ. Cana.

Canicæ] adde Nonium in Canicas.

Canitudinem] adde Nonium in Canitudo.

Cannensem] *propisſore*) præpostere.

Canta] Cante pro Cantate: ita lego ex Varrone 6. de lingua Diuum exta cante.

Cantharius] Glossis κανθάλλις μηχανικός.

Canturinus nomen loci] nomen ioci.

Caperatum] *à cornuum caprinorum similitudine*] idem Nonius in Caperare.

Capidulum] alij capitulum.

Capillata] v. 16. Plin. 44.

Capis] adde Nonium in Armillum.

Capitat] Capitale. adde Nonium in Capital.

Capitalis lucus] Capitalis locus.

Caput] capite.

Capitarium est] *quod capi potest*) Imò quod caput est: κεφαλαῖον Græcis. alias Capitarium, quod pro capite penditur, seu Capitatio.

Cappas] campas. adde Nonium in Hippocampi 2. numero 397.

Capræ] vide Varronem 4 de lingua.

Capreoli] fortasse idem Capreoli, quod Capronæ Nonio: nisi quòd infrà, Capronarum fit mentio.

Caprilia] *ad Capræ paludes*) vide Liuium, 1. Plutarchum in Romulo.

Caprona] idem Nonius in Capronæ, numero 81.

Capruncula] Capeduncula, vel potiùs Capeduncula. Cicero de Natura, vel potiùs capeduncul is quas Numa reliquit.

Capsæ] vnde Campsarij Epiphanio libro 2. Campsarij in l. 3. ff. de offic. præf. vigil. qui vestimenta in balneis seruant. At verò in lege 13. ff. de manumissis vindicta: Suetonio in Nerone c. 36. & Iuuenali Satyra 10. Capsarij dicuntur, qui libros portant. alio significatu sumuntur in lege vlt. ff. de iure immunitatis.

κάμπτρας] κάμψας.

Capuam] *à Capy &c.*) Capuam à Capy, seu pede introrsus curuato esse ait rectè. Nam Græcis κάπτειν, παρὰ τὸ κάμπτεσθαι.

Falconem] vide infrà Falcones.

Capulum] *& id quo mortui efferuntur*) & breuiter quidquid intra se capit: vt Sarcophagum. vide Nonium in Capulum.

Carinantes probra obiectantes] inde Carinari Glossis χαριεντίζεσθαι, hoc est illudere.

Obiectantes] obicientes.

Carissam] Caprissam: alij, Carisam Glossæ fortasse à Caribus. notum enim qui Cares fuerint.

Vasram] ita Isidori glossæ. alij legunt vafrum Glossæ μανιῶδη & πονηρόσκωπτον exponunt.

Carnificis loco habebatur is qui se vulnerasset] cui ob id etiam non parentabant, neque iusta faciebant, nisi suspensis oscillis, velut per imitationem mortis. Idem non lugebatur ab vxore l. 11. §. 3. de his qui notantur infamia. Tarquinius huiusmodi homines iubebat crucifigi. v. Cassium Heminam apud Seruiū Danielis.

Casa] hoc verbum satis frequens in iure. §. 5. Inst. de rerum diuis. l. penult. ff. de vsufruct. l. 41. §. ult. ff. de legat. 3. l. 5. l. 6. ff. de adquir. rerum dominio.

Casaria] dicitur eodem modo quo focaria, quæ focum colit. l. 12. §. 7. ff. de instructo, à qua focarius l. 1. §. 5. ff. nautæ caupones.

Casæum antiquum] dixi ab Varronem 4.

Caseus à coeundo] alij à cogendo. vide Isidorum.

Casnar] vide Nonium in Carnales.

Cassabundus] *alij casabundus crebrò cadens*) id nostris Cassitare l. 20. §. ff. de seruit. vrbanorum.

Cassiculum] *à cassibus*) aranearum piscium, vel aliorum animalium. Glossis δίκτυα.

Cassilam] *pro casside*) Glossis: cassis κέκρυφαλος. adde l. 1. Cod. Theodos. de fabricensibus.

Castrensi corona] vide 5. Gell. 6.

Casus] *sed etiam vocabulorum formas*) adde Varronem 7. vbi de Casibus.

Catamitum] vide ſ. Alcedo.

Catampo] κατ' ἄμφω: alij Catambo. quidam κόντικα, vt in lege 1. Cod. de aleatorib.

Catax] qui & coxo. vide Nonium in Catax.

Catillam

Catillatio] *expoliaſſent*) vide infrà Catillones.

Catillones]*Catiliones*)vide infra Fiſcellus.

guloſius]Nam Catullire eſt eſurire, vel libidinari. Nonio apud Macrobium 3. Saturnal. 19.Catillones propriè dicuntur qui ad pollu-ctum Herculis vltimi cùm venirent,catillos luguribant.

Catones] Cothones. ſunt autem Cothones vel Cothona,portus artificiales. Seruio 1. Æneid.dixi ad l.59.ff.de verb.ſignific.

Catulus genus vinculi] adde infrà Millus collare canis:& Noniũ in Collare: & Luciliũ ibidem,cùm manicis catulo collárique vt fugitiuum deportem:cuiuſmodi ferè iniiciebatur torquendis l.7.ff.ad l.Iul.de vi publica.Eſt præterea Catella deminutiuum apud Noniũ à cathena:vt infrà in Redimiculum.

Caudeca]*Caudeta.alij,Caudea ciſtella ex iũco*) in Gloſſis manuſcriptis corruptè Caudia iunceum quod vinciã caudę emergat,dicitur & ſcrippum & tibini.

Cauiares]*cauiæ*) cauæ:alij cauiar, & rectè. Pars enim ſecundum caudam Cauiar, vt in boue Pallaſea:in ſue,offa penita.Scaliger id ita eſſe putat ex his quæ dicuntur infrà in October equus.Verùm,hîc de quinquennali ſacrificio:ibi de annuo ac ſolemni agitur.

Cauillatio] à cauillando. quod à cauendo rurſus deminutiuum.vide l.177.ff.de verborum ſignific.

Cauitio]id eſt cautio. Hinc Plautus Cauita pro cauta. vt nauita pro nauta. fauitor pro fautor apud Nonium.

Cautionem] quæ & Cautela. vide Nonium in Cautio.

Cauum]v.infrà Chaos

&] ex.

Celibari]Cælibari.

Curis]vide infrà Curis.

Cenina]Cænina.

Cenite]Cænite.

Cenſio]*æſtimatio*) alij æſtimatio deſcriptoria.

Cenſores] Gloſſis Cenſor τιμητὴς. Cenſura διατίμησις τιμάτης ἀξιώμα.

Cenſui cenſendo agri] Cicero pro Flacco, Quæro ſintne iſta prædia cenſui cenſendo.

Cenire]vendi:id eſt cui ſunt mancupi: non qui vſu tantùm tenentur.

Centenaria cœna] ita legitur apud Tertullianum in Apologetico cap.6. alij Centuriæ cœnæ.

Lege Licinia] ſumptuaria,de qua, vt & aliis ſumptuariis, vide Macrob.3. Saturnal.17. Gell.2.cap.24.

non plus centuſſibus]Tertull.cap.6. Apologetici,Videte Centenarias cœnas, à centenis ſeſtertiis dicendas,Et apudGelliũ dicto loco, Fannij centuſſiſque miſellos.

præter terra nata]apud Gelliũ præter terra nata, vite, arboréque: & Cicero in quadam Epiſtola ad Fabiũ Gallũ,Dum volunt,inquit, lauti iſti terra nata,quæ lege excepta ſunt,in honorẽ adducere,fungos,helluellas, herbas omnes ita condiunt, vt nihil poſſit eſſe ſuauius.

qui erant breues nummi ex ære] hæc verba aut mendoſa,aut potius adiecta à Paulo.

Centenas pondo]dicebant etiam interdum laxius,centenas pondo libras.

Centumuiralia iudicia]de quibus v.l.13.l.17 ff.de inofficioſo.l.vlt.Cod.de petit. hęredit l. vlt.Cod.de liberis præteritis.

triginta & quinque tribus]v.infrà Curia.

quæ & curia dictæ ſunt]hæc verba non ſunt Feſti.

centuriata]*item Curiata*[hæc duo verba ſi recipimus, ſcribendum eſt poſtea centurias & curias.

turmas]cẽturias & curias:alij,per cẽturias.

centuriatus ager]*ducenta*)ducena.

cercolopis] Cercalopex. Alij Cercolips, vt ſit nõ caudata ſimia: de qua ſ. dictum eſt in Cælibem. opponitur autẽ Cercopitheco ſeu caudatæ ſimiæ,quæ & Cluna Latinis.

cercopa]*quaſi* κέρδοπα)longè petitũ Etymõ. legẽdũ fortaſſe,quaſi κέρκωπες qui & πανοῦργοι.

cermalus]v.ſ.Septimontium:dixi etiam ad Varronem libro 4.

cernuus calciamenti genus] pro inclinato ſumitur, & in gyrũ ſe cùm aliis vertẽte apud Nonium.vnde Cernuli Gloſſis πτωχοὶ.

cerritus)Gloſſæ manuſcriptæ Cerritũ, inſanum,amentẽ.Nonio Ceriti,laruati malè ſani,aut Cereris ira aut laruarum incurſatione vexari.

cerrones]Concerrones vel Congerrones.

χέρρας]v.infrà Gerræ.

Ceruaria ouis] quæ, ſi ceruus deerat, qui Dianæ mactaretur,immolabatur. vide Ouidium.

Ceruus]v.Varronem.

Ceſpes]*in modum lateris*)inde Græcis χερσόπλινθος.

Ceſticillus]Ceſtillus.

quem ſuperponit capiti]v.ſ.Arculum.

Chalcidicum]v. Vitruuium 5. Dionem,caſſiodor. in Faſtis: calchidicum etiam pro cœnaculo ponitur.

Chaos]v.ſupra cauum: & infrà,cohum & Inchoare.

chilo]*cilo*)Gloſſis προκέφαλος hinc Fabius cilo in l.1.ff. de off. P. vrbi.l.vlt.ff.de officio P. vigilum.

cibus]κιβάτιον) κίβος.

ciccum] Gloſſis κύκκυος. accipitur etiam in Gloſſis manuſcriptis pro vmbilico lupi.

cicindela] Gloſſis λαμπυρὶς. Gloſſis manuſcriptis genus muſcarum vel ſcarabeorum.

candelabra] v.ſuprà Candelabrum. poteſt & hoc loco legi, Candela: quàm à candore Iſidorus.

Cicuma) Cucuma: alij, Ceçuma.

noctua] Gloſſis Νυκτερὶς & veſpertilio.

Celium] *ſupercilium*) vide infrà ſupercilium.

Cillibæ] dixi ad Varr. 4. vbi de menſis:

Cimbri] *latrones*) eadē forma Iſauri, piratæ: l. 20. Cod. de feriis. Ambrones diſſoluti & turpis vitę homines. ſ. Ambrones Opici & Oſci, Obſcæni, infrà Oſcum.

Cincia] vide quæ ſcripſi ad l. 3. ff. ſi pars hæreditatis.

Cingulo] *quod vir in lecto ſoluebat*) adde infrà Cinxiæ: Nonium in Cingulo: & quæ ſcripſi ad leges XII. Tabul.

Cinxia] quæ fortaſſe videri ea poteſt eſſe quæ Virginenſis Auguſtino 4. de Ciuitate II. & Virginalis Arnobio: de qua etiam ſcripſi ad leges VII. Tabul.

Cinguli] v.ſuprà Cingulo.

Circanea] Circenda.

Circumluuium] hîc pro iure prędiorum ſumitur. At in Gloſſis manuſcriptis pro loco quem aqua circumluit: qualis locus deſcribitur in lege 7. §. quod ſi vno 4. ff. de adqui. rerum dom.

Ius prædiorum] ius prædiatorium.

Ciſpius] *hominis*) Ciſpij Anagnini.

Ciſterna) adde l. 1. §. 4. ff. de fōte. hinc Ciſterna vini, Metaphoricōs in lege 21. §. ſed ſi de naui ff. de furtis. Gloſſis λάκκος. Gloſſis MS. Ciſterna, eſt lacus collectorius.

Citeria] *quæ in pompa*) huiuſmodi effigies in pompis deferebantur. adde quædam ex Plutarcho in Ageſilao. adde infrà Manducus.

Cæcilium] Cælium.

ire] iri.

Citimus] Cis enim antiquum, Citis faciebat: vnde Citimus: aliis Citumus. v. Nonium.

Cls] vide infrà Vls.

Cltumus] à genitiuo vltis. v. l. 2. §. & quia 32. ff. de origine iuris.

Ciuicam] v. 5. Gell. 6.

Clacendix] Calcendix.

Clam] *à clauibus*) vel à Calim. v. ſ. Calim.

Claritudinem] v Nonium in Claritudo.

Claſſici teſtes] id eſt Ciues: qui neceſſariò erant in aliqua claſſe. alias, Claſſici Gellio 7. c. 13. primæ tantùm claſſis homines. Trāſlatitiè verò pro inſigni, vnde Claſſicus ſcriptor Gellio 19. cap. 8. Eſt & gloſſis MS. Claſſarius ſeu Claſſicarius, idem ac Claſſicus σαλπιγκής. Alio quoque ſignificatu Claſſici in lege vnica. Co. Theod. de Claſſicis, deputati nauibus purgādis & deducendis.

Claſſis procincta] adde infrà Endoprocinctu. Gloſſis Procinctum eſt ὅταν εἰς πόλεμον συγκαλέσωσιν. Theophil. Inſt. de teſtament. ordinandis νῦν γὰρ ἐμέλλου ἐξεῖναι ὅτι πόλεμον.

Claua] adde ſuprà Cacula & Calones.

clauata] *veſtimenta clauis intexta*] hinc definitum. Clauos aureos vel purpurę, veſtimētorum eſſe, etiam non conſutos veſtimentis. l. 19. §. 5. ff. de auro: multò magis conſutos l. 25. § 1. ff. de auro.

intertexta] intexta.

clalciamenta clauis confixa] Ab huiuſmodi clauis, clauarium, donatiuum in clauos militarium caligarum: cui muneri, vt clauarius, pater Suetonij præpoſitus. alia ratione clau⁹ morbus in l. 12. ff. de ædilitio: alia item in l. 31. §. 8. ff. de incendio pro clauo nauis, qui & Clauis Gloſſis, Claues, οἴακες πλοίου. quin & alia in l. vnica. Cod. de excuſatione artificum vbi Clauicularij, qui & Clauarij Gloſſis & ἡλοκόποι clauorum artifices ſunt, aliter quàm in l. 8. ff. de cuſtodia. Græci interpretes ſumūt Clauicularium pro carceris prępoſito, fortaſſe quòd claues geſtaret.

claudere] *cuius rei tutelam penes Portumnum eſſe putabant*) vide Seruium 6. Æneidos. ab eo Portumnalia Varroni 5. de lingua. in æreis nummis Neronis, portus Oſtienſis agnoſcitur, cum huius Dei imagine. vide Ouid. 6. Faſtorum.

clauum] Clauum.

portarum] portuum.

claudiana] *collectus*) coniectus.

clauum conſuetudo erat mulieribꝰ donare] claues iiſdem adimebantur in diuortio. v. Ciceronem 2. Philipp. Ambroſ. Epiſtol. 65. qua de re diximus ad l. 2. ff. de diuortiis.

clauſula] Seneca 1. Epiſtol. 11 Iam clauſulam epiſtola poſcit. & 3. Epiſtol. 26. finire iam volebam, & manus ſpectabat ad Clauſulam. Gloſſis Clauſula νόημα.

κωλοφωνία] πεῖσμόδν: alij κῶλον.

clauus annalis] *vt per eos numerꝰ colligeretur annorum*) v. Liu. 7. circa principium.

clientem] *Plautus*) in Milite.

clingere] *cingere*) cludere. in Gloſſis MS. cliꝰ ciſcere, diſiungere.

κλείειν] κλεῖζειν.

clitellæ] *accliua*) accliuia.

cliuia] v. 10. Plin. 14. hinc cliuina auis, quā quidam clamatoriam vocant, apud Plinium dicto loco.

cliui] v. Publicius.

cloacæ] vide infrà Cloacare. & l. 1. §. 4. ff. de cloacis.

cloelta] v. Liuium 1.

cloelio] Cleantho.

clucidatum] v. infra Glucidatum. id autem παρὰ τὸ γλύκυ.

clumæ] clunar gloſſis.

clunaculum [*ſanguinarium*) ſanè victimarium vel ſaginarium.

clunas] cluras Glpſſis. & malè.

clunes

Clunes] vide incerta Verrij.

infractos)deſertos.v. Nonium 3.43.

Clutum]*inclutus*)vide infrà Inclutus.

In]v.infrà In.

Clypeum]*Gabiorum*)Sabinorum.

Cnaſonas] Cnaonas.

ſcalpunt]id genus acus muliebris diſcerniculum: diuerſum ab eo quod fiſtulam & καλαμίδα appellant, quo crines ſuſtinentur.

Cneſoſum] vide infrà Gneſoſum.

Cocetum]Coccetum.hoc verbo vtiturTertullianus libro contra Valentinianos.

Coclacæ] Conchalacæ κόγχλακες.

Coctiones] Cociones alij Cunctiones, alij Cuctiones.v.16.Gell.7.& ſuprà Aulator.Gloſſis Cocio μαγείλος.iiſdem Cociator dicitur.

Coctū)*coquēdo coaretur*)coquēdo coercetur.

Cocula ſuſa] quæ cocitatoria in l. penult. ff.de penu. & cocinatoria in l.19.§.12.ff.de auro:& coquinaria: aliis coquinatoria,aliis coctiatoria.

Cælius]*Coele quodam*)Coelio Vibenno.

Cognitor) à Procuratore hîc diſcernitur cognitor.hîc præſentis:ille abſentis eſt.Anianus in l.ſi lite. Cod. Theodoſ. de cognitoribus & procuratoribus.Propriè tamen dicitur cognitor in cauſa ſtatus,teſteAſconio.3.Verr. Donatus in Adelphis. In tria, inquit, diuiſit officium orationis ſuæ. in aſſertoris, principio eam dicit eſſe liberam: in cognitoris,ciuem Atticam:in fratris,meam ſororem. adde Paul.1.ſentent.2.Titul.de cognitoribus:& libro 5.Titul.25.

Cohum)v.ſuprà Cohum.

Coinquire,deputare)Conquinire, decubare vnde Conquineſcere Nonio,decubari.

Collus)Culeus,qui & collare.Nonio.alij legunt Culleus. vt ſit vas parricidale, de quo in l.penult.ff.ad l.Pompeiam de parricid.

Colophō)*colluuione*) adde Nō. in Colluuio.

Coloſſus]v.34.Plin.7.

à Caleto artifice] à Coleto Charete. alij à Charete:teſte vel ipſo artifice, qui ſubſcripſit Coloſſo.

Centum & quinque]Imò 70.tantùm vt ipſemet Chares ſcripſit.

Comedum] *Comedo*) adde Nonium in Comedones.

Comitiales dies]his adde de Comitiali morbo infrà Prohibere: & alia quædam ex verbo Quando Rex comitiauit fas. De Comitiali morbo,vide infrà Prohibere Comitia.

ſimul]inſimul.

Commentacula] comotacula.

Cirgæ)adde infrà Culticula.

Commentaculum]*ſacrificiis*)ſacris.

Committere]*relinquere*)delinquere.

Comœdice]*Plautus*)in Milite.

Euge heus adſtitiſti] Euge εὐγε μάλιστα hercle adſtitit.Ita legitur apud Plautum.

Comparſit]*Terentius*)in Phormione.

Compaſcuus] vide Ciceronem in Topicis 15.Iſid.13.

Compernes]vide Nonium in Compernes.

Compilare] ne pilos quidem relinquere, Aſconio.alij,hoc verbum deriuant,à pilis militaribus. Eſt enim pilentum agmen,denſum ac preſſum: vti eſt apud Seruium nondum excuſum:ideóque Pilare,cogere eſt.

& in Cnum condere] vide infrà Pilare. qui publica ſacra compilauerunt. l.9.§.1.ff.ad l. Iuliam peculatus.

Compitalia]videndus Varro 5.de lingua.

Compluriens] adi Nonium in Compluriēs.

Compredes]vide infrà Præs.

Comptus]*quod*)qui.

Conauditum] *conangustatum*) conaugulatum.ſic Gloſſis Conadunare συναγαγεῖν.

Conceptiuæ] Conceptæ. dixi ad Varronem.

ſementinæ]ſementiacæ.

Conciliabulum] 15. Iſid.2.diuerſum à foro. 1.Gel.7.Paul ſentent.6.Liuius 4.25.39.

Conciliatrix]Gloſſis προξενήτεια.

Concilium] *Cocando*) conuocando.

Concinnare]vide Nonium in Concinnare. Gloſſis συγκιρνᾶναι. adde Nonium in Cinnos & Cinnus & Concinnare, duobus locis. hinc Concinnatores litium dicuntur, l.9.§.2. ff.de off.proconſ.

Concinere]conciere.

Conclauatæ]conclauia.

Conclauia]vide l.1.§.1.ff. de ventre. l.47. ff. de damno Gloſſis συνοίκια.

claue]claui.

Condicere eſt dicendo denuntiare] vide §.appellamus 2. Inſt. de actionib.Gloſſ.Condico συντάσσομαι μετὰ παραχωλίας.

Condulus] Condalus. Græcis κόνδυλος. alij Condalium.

Confecerunt] alij Condalium. Gloſſis Conficit συντελεῖ.

Confecta ſus] talis fuit ea quæ cum 30. porculis ab Ænea mactata.

Conflages] Confluges Nonius. Iſidorus Confrages. Vtrunque autem eo modo dicitur,quo ſufflamen & ſufframen.

confluunt]confligunt.

Congruere]vide J.Gruere. Gloſſis συναγεῖν.

quæ non ſe ſegregant] quia non ferè ſegregantur.

Coniector]Gloſſis ὀνειροκρίτης

Conitum] alij Conſtus. alij comitus. alij conptum,alij conſtum.alij comtum.

excultu]cultu.

Contuola]cohiuola. Gloſſis cohiuum, vel coniuum κάλυξ ῥόδου μυρικός.iiſdem concordem etiam ſignificat.

occulta;] oſcula.

Conlatiuum ventrem]Plaut.in Curculione.

Concluare] adde infrà ſublucare. Gloſſis

Conlucatis εἴδος νέμους. vbi pro Conlucatis legendum est Conlocatum,

eum profanæ siluæ] conlucatæ dicuntur priuatorum siluæ luci, qui sacri erant, incedui.

Conruspari, conquirere] Nonio Ruspari est scrutati Glossis Ruspinat ἐξετάζει.

Conscripti] vide suprà Adlecti.

Consentia sacra] ita & Consentes Dij gentilibus, consensu recepti.

Considerare] adde infrà, Præsiderare.

Consilium] quod & Deliberium. Glossis συμβούλια, γνώμη.

Consiliant] consideant.

Consiptum] *pro Conceptum*) Glossis Conseptum σύλλογος.

reperitur] inuenitur.

Consponsor] Cicero 12. ad Atticum. vide infrà Spondere, & Sacramentum.

Consponsos] vide Varronem.

Consternatio] adde Nonium in Consternari. Glossis Consternetur] σκιρτᾷ, πτύρεται κίνεται, σωματεφίεται.

à sternutamento] à sternata mente.

quòd eo toto] eo quòd toto.

Constitutus hominum] Constitutus. hominum consistentium multitudo: & ita apud Varronem, Constitutus hominum.

Consualia] vide Varronem & Nonium in Cernuus.

Contagionem] vide Nonium in Contagio. Glossis contagia μολυσμοὶ μιάσματα. iisdem Contiagia νοσοὶ ἐκ παραπτεσεῶς

Contemplari] Glossis συχάσαι. adde Nonium in Contempla.

Contestari] vide l. 1. ff. quod iussu. hinc Contestatio. Paul. 2. sent. 14. contestatò. l. 1. §. Iulianus. ff. de liberis agnoscendis. Glossis contestatæ μαρτυρήσασαι. Contestatur συμμαρτύρεται. his adde quæ de Antestatione scripsi ad leges XII. Tabularum Titul. 7.

Contestari litem] vide legem 1. C. de litis contestat.

Contrarium as] Contarium æs.

Contubernales] domestici l. vlt. ff. de auro, (vnde Gloss συωτικοὶ, & συώκλωσι, & Contuberniũ συωτικέσιον, συωκλώσιον) milites l. 154. ff. de verb. signific. (vnde Glossis Contuberniũ συώσιον σραπωτῆ) seruorum coniuges & nati. l. 2. §. 3. ff. de Instructo. dicitur etiam Glossis Contubernarius. vt & aliis Contabernarius.

Tabernacula] vide infrà Tabernacula.

licet ex tentoriis] licet tentoria & pellibus. hinc sub pellibus degere milites dicuntur in l. 7. ff. de supellectile & Ammianus 19. sub pellibus exercitu diffuso. adde Liuium 5. Tacitum 3. & 14. 2. Valer. Max. 2. Lamprid. in Alexandro. inde pelliones. in l. vlt. ff. de iure immunitatis. l. vlt. Cod. de excusat. artif.

pellibus] vide suprà Adtubernalis.

Contubernium] l. 5. §. à barbaris. ff. de re militari: seruile connubium. l. 14. §. seruilis. ff. de ritu: l. 49. de manumiss. test. l. 3. Cod. de incestis. Paul. 2. sent. 20. §. 2. Inst. de hær. ab intest.

Contuoli] Conculi, alij Coniuoli.

Conuallis] vide Varronem.

Conuentæ conditio] conuenta conditio, vel conuentio. Vtrunque ferri potest. nam & Conuenta seu Conuentum. & Cõditio idem quod conuentio. Idque formula diuortij satis indicat: Conditione tua non vtor. l. 2. §. 2. de diuortiis.

Conuentus] *ab antiquo conuentum*) sic conuenire Nonio obuiam fieri. & nostris in ius vocare. vnde conuentio l. 47. ff. de rei vind. l. 7. Cod. de præsc. xxx.

multitudo, &c.] hinc Glossis conuentus συνοδία, συνόδος, ἀγορά, συνάλυσις, ἄθροισις.

tertiò cum à magistratibus iudicij causa populus congregatur] Idem Theophilus §. eadem Inst. quibus ex causis manumittere: & in pri. Titul. de success. sublatis. hinc Ciceroni 7. in Verrem. Liuium 38 Cæsari 6 conuentum agere, quod & infrà, forum agere in verbo Forum.

supplicationi, &c.] hinc Conueniri Nonio colligi, coire.

Conuexum] Conuexus Glossario περιφέρεια.

Conuicium] *à vicis*) malè apud Nonium c. 1. à vitiis. nam à vocibus dicitur in l. 15. §. 3. §. 4. ff. de iniuriis. Glossis καταζόησις, ἐχλαγώγια. ac fortasse iisdem, ex superiore loco, ἐχλαγάζει conuicium legendum, nõ comitium. & ἐχλαγωγῶ. Conuicium facio pro Comitium facio. quod tamen temerè affirmare nolim.

prius] primùm. Cæterùm quod scribit in vicis prius habitatum, id ipsum confirmatur ab Aristotele 1. Politicôn variis locis.

Conuoti] ita & Deuoti dicuntur, Glossis κατασωσιωμένοι.

Copona] hinc Coponicula. Glossis κάπηλον. alij, Caupona. sed vtrunque iisdem dicitur Copo & Caupo.

à Copiis] alij à Cupis: alij à Copi, id est Copioso. vnde Copiantur Nonio.

Corculum] *acutum*) cautum.

Plautus] Nihil ad rẽ hoc Plauti exemplum, sed potius id quod ait Cicero de Scipione Nasica, eum vulgo appellatum Corculum.

Corgo] Gorgo. Glossis. αἰμυφιζόλας.

Cortus] vide Nonium c. 3.

ludus] alij lucus, alij lupus, quod magis probandum. vide infrà Masculino genere.

hic frons] vide infrà Frontem. alij legunt hic frons.

Corniscarum] *In Iunonis tutela*] hinc Graculi monetæ, monetulæ & monedulæ. à Moneta: quæ & Iuno dicitur. Glossis Muneta dea μνημοσύνη.

Cornua

μισωλή.

Cornua] *fiunt*) fiant vt belluæ.

Corona] de Corona donatiua, graminea, myrtea, nauali, obsidionali, ciuica, murali, ouali, triumphali, v. ī. Donaticę, Gradiuus, Myrtea, Naualis, Obsidionalis, Oualis, Triumphales & 5. Gell. 6.

Cossi] v. 11. Plin. 33. qui & postea Cusi. Gloss. ξύλου σκώληξ. Hispanis Gusani. Teredones etiam Græci, vt & Latinis Termites 12. Isid. 5. Est igitur Teredo in ligno, quod vermis in carne, tinea in vestimētis: eruca in olere, tarmus in Lardo.

Cotiliæ] Cutiliæ. ita legitur apud Varr. 4. de lingua: 3. Plin. 12.

Coturniū vas] fortasse idē quod gutturniū.

Craticulum] κρατίον: alij κρατάνιον, alij κρατάμμα: alij à Crate: vt à rete, reticulum.

Crebrisuro] vide infra Suro.

Creduas] *Plautus*) in Bacchidibus.

Creperum, dubium] inde Crepera vita: infrà in Decrepitus, & Crepusculum Varroni 5. de lingua: 5. Isid. 4. adde Nonium in Crepera res. Est autem Creperum Sabinum vocabulum.

increpitare] vide infrà Increpitare.

Crepitulum] Crepiculum. Tertullianus libro de Pallio Crepidulum.

Creterre] *à cratere*) Craterra Nonio.

Vas vimi] ita Nonius in Craterra: vt & apud eundem, Craterræ vasa olearia.

Creui] *hereditatem adij*) imò minus quàm adij. Nam cretionem aditio sequebatur. Glossis Cretio προσθέλευσις κληρονόμου. Porrò quid sit Cretio in iure & quid Cernere, vide Vlpianum in fragmentis Titul. 12. §. 27. & sequētibus. vbi plenissimè dixi l. 17. Cod. de iure deliberandi: Varronem 5. de lingua.

Crines] κρίσιν) διάκρισιν.

nam iidem eos κριτίδας vocant] nam ideo eos crines vocant.

Crocatio] v. Nonium in Crocire & Crocitū.

Crocotilam] *Extortis talis*) alij, extritis talis. vitium in corpore mulieris notatū, vt sit cōpernis, valga & vatia. Lucillio lib. 17. Huiusmodi mulieres καμπόδιαι Athenienſibus dicebantur: nisi quòd quibusdam eæ videntur esse, quę falcatos habebant pedes. v. ī. Falcones.

Cum crocotilis crusculis] alij Crotilis crusculis, alij todellis crusculis. Est autem Crotilum exile. vnde etiam succrotilla vox tenuis, infrà in Sucratilla. Todi verò, genus auium paruarum infrà Todi.

Crusculis] v. infrà Crusculum.

Crotinū genus operis pistorij] fortasse à croci colore dictum. vnde etiā Crocota, Nonio, genus vestis crocei coloris: vnde Crocotarij.

Crucium] *Vinum insuaue Crucium dixit*) sic Alexis loquens de vinorum generibus, κορέννυσος ἐασάτισμος ἐστι.

Crumina] Glossis Crumina, θύλακος.

tene tene, &c.] tene cruminam, in ea erunt xxx. minæ.

Crusculum] adde suprà Crocotilum. (μῆλα.

Crustaria] *Crustatis*) Crustata. Glos. γεγεμισμένα.

Crustumina tribus] sic Cicero pro Plancio & Balbo, alij Crustumerina tribus.

Vrbe Crustumena] vrbe Crustumeria. Porrò, de Crustumeria Sabinorū, vide Halicarnass. 2. Plutarch. in Romulo: Steph. de vrbib. Crustumerio Latinorū. v. Liuium. 2. Crustuminio & Crustumerio Liuiū 1. Crustumero v. Virgil. 7. Æneid. Crustumio. v. Silium. 8.

Cubam] Cumbam.

quam militares lecticam] dicti ad Varronem 4. vbi de lectis.

Cubans auspicatur) Virgilius, Pellibus incubuit stratis somnósque petiuit.

Culcita] adde Non. in Culcita duob⁹ locis.

Culigna vas potorium] Glossis σκεῦος οἴνου.

Culina] quæ & colina & coquina. v. Noniū in Culina.

Culliola] v. infrà Gulliocæ.

Culticula] Culcitula.

fusticulus] adde quædam ex verbo Commentacula.

Cumalter] ad eundē modū Cassius in Epistol. dixit cumpartim. Cum primè 17. Gell. 2.

fodes] v. infrà Sodes.

Cumeram] Horatio vas vimineum, vel ficti le reponendis frugibus.

Vtensila] Vtēsilia. vt. s̄ in Acrumeruma, & in l. 12. §. 28. ff. de instructo: l. 12. ff. de decurionib.

Cum imperio] diuersa sunt cum imperio esse & cum potestate. hic enim distinguuntur. & infrà cum potestate Ita distinguitur Imperium à potestate in l. 7. & 10. ff. de vi publica.

esse] *est*.

Cum potestate] *esse*) est.

Cuniculus] In iure Cuniculus canalis sub terra opertus l. 26. ff. de damno: l. 11. ff. de aqua & aquæ pluuiæ: l. 3. §. 6. ff. de riuis. cui ibidem opponitur, specus seu fossa.

Cunire] *inquinare*] vt s̄. Ancunulentæ.

Cupes] *Cupedia*) Cupedia v. Nonium in Cuppedia. alij Cuppediæ. vt apud Gell. 6. c. 13.

cibos) scyphos.

forum cupedinis] v. Varr. 4. de lingua.

Cupressi domibus mortuorum ponebantur] Idē Plin. 16. c. 33. ideo ferales dicuntur Horatio, & Diti sacræ.

Cura] cui similis Curatura & Curatio. v. Nonium in Curatura.

Coredat] coreda.

Curatores] *qui pupillis loco Tutorum*] v. Inst. ff. de Curatoribus.

qui rei frumentariæ) hi curatores emēdi frumenti σιτῶναι in l. vlt. §. 5. de munc. & hon.

Curia] v. Nonium in Curia. Glossis βουλὴ βουλευτήριον.

Calabra curia) v. Varr. 4. de lingua: 1. Macr.

15. Glossis Calebra ἵππων βουλή. sed quoniã hîc Calabra curia dicitur vbi tantum ratio sacrorum gerebatur, videtur illo Glossarum loco legendum ἱερῶν βουλή.

quibus postea additæ sunt quinq;) hæc verba temere hic adiecta à Paulo. v. s. Centũuiralia.

nomina Curiarum virginum] nomina Curiũ aut Curetũ virginũ. vel, si mauis, Curiensiũ. Sabinorum enim nomina imposita Curibus.

Curiales] serui curiarũ Terentio: Curiales vernulæ inter publicos seruos & communes numerantur. de quibus in l. 6. §. 1. ff. de rerum diuis. quibus cùm manumitterentur nomen magistratus imponebatur. Curiones postea appellati obsoleta veteri cõsuetudine Comitiorũ quę appellatio postea attributa præconibus, & Calatoribus. Glossis Curialis βουλεύτης, βουλευτικός.

Curij] Curiati.

Curio) Curiatio.

Curionem agnum] v. Nonium in Curio.

Plautus) in Aulularia. (maximus.

Curionium] *Curioni*) de Curionibus. adde ī.

Curis] vide Celibari.

Curriculo pro cursim] adde 12. Gell. vlt.

Curriculus] adde Noniũ in Curriculus. dicitur & apud eundem Curriculum.

Curtij locus] Curti lacus.

Curules magistratus] l. 2. § 26. ff. de origine iuris: l. 1. ff. de ędilitio: §. 7. Inst. de iure naturali. Liuius 6. Glossis Curulis sella διφρος βασιλικὸς, & alio loco ὑπατικὸς θρόνος. Theophilus in §. proponebãt. Inst. de iure naturali σέλλιον τοῦ ὑπατικοῦ vocat.

Cussilirem] Cossilirẽ. alij, Cossilires, qui cossim vel coxim, id est varicitus lirant vel ambulant. Translatitiè, pro otioso, vt hîc.

Custodelam] ita s. Confugela.

Cutis] vnde Cutitus. vt. j. Intercutitus.

Cybele] Cybebe.

κύζικον, σίκλον, κυδώνειον, κύστικος. V.

Cymbium poculi genus] hinc cymbia argentea in l. 32. §. 1. ff. de auro. 20. Isid. 5. adde Nonium in Cymbia.

Cyparissæ] vide infra Cyparissiæ.

Cyparissæ] Cyparissæ, vt s.

Cypria Venus] diua potens Cypri Horatio.

Cyprio boui merendæ] *id est stercus.*

in qua boues humano stercore pascuntur) falsũ hoc esse multi putãt. id enim nulli animanti ruminanti accidit.

propter stagna, &c. Prope stagna: genus vbi lanigerum piscibus pascit.

D*Acrimas, Nautia quæ dãtur legatis hospitij gratia*) in eum vsum Xenoparochi, de quibus in l. 18. §. 10. ff. de muneribus. de legat. adde dictam l. 18 §. 12.

Dagnades] Dacnades. δακνάδες, Hesychio.

canturiendi) id Glossis ψυθιρίζειν. alij canticando legunt.

Dalinum] aliunum. & ita Glossis Daunum ἄφερνα iisdem Dauus ἄφορνι, ἄπιεροι.

Damiũ sacrificiũ quod fiebat in operto] Glossis θυσία ὑπαίθριον ἀνδρῶν.

dea damia) Dea Damia: aliis Dea Damia.

sacerdos eius Damias) alij Damiatrix, alij Demiatrix.

Danunt] adde Nonium in Danunt. Glossis Dianunt δίδωσιν & Didita. διαδοθέντα.

Daps] Glossis δωχία.

res diuina) inde Nonio Dapes, apparatus religiosi, opipari: sed & infandi atq; vitabiles.

daptice se acceptos) dapsile Nonio. adde eũdem in Dapalis cena. & Glossis Dapᵉ πολυτελῆ δεῖπνα. (rare est obloqui: confingere.

Deblacterare stultè loqui] Nonio Deblaterare stultos appellant) Glossis βλακεῖ iactãs. βλακεία iactatio: & βλακὸς stultus & Blaterare, ματαιολογεῖν. Blato ματαιολόγος. (ædificia.

Decalicatũ] quod & Calicatũ v. s. Calicata

Decima quaque veteres Diis suis offerebant] Imò vni tantùm Herculi. Varro 5. de lingua de ea re dixi ad l. 2. ff. de pollicitationib.

Decotes] alij Decutes, quasi sine cute & flocco vel flacco vnde Deflocare Nonio.

Decrepitus] Glossis Decrepitus ὑπέργηρος, πυμβωμένος, γέρων ταχυθάνατος ἐκπεπτωκώς.

crepera iam vita) v. s. Creperum.

crepusculũ extremũ diei tẽpᵒ) Glossis κρεπούσιον ὄρθρος. & alio loco Crepusculo. ὄρθρου ὑπάρχον.

nec vllũ potest facere crepitum) quidã decrepitũ dici putant ab vltimo crepitu cãdelę vel lucernæ: id enim decrepare, & destertere.

Decultarunt valde occultarunt] vt participia De augeat: vt in verbo depositũ l. 1. ff. depositi. sic j, Dedita valde data. (ctus v. Albesia.

Decumana oua] addes s. Albesia. decumani flu.

Decumanus limes] 18. Plin. 34. qui & Decimanus Siculo Flacco. adde Aggenum de limitibus: & Duodecimanus Hygeno.

Cardo) v. Siculum Flaccum: & Aggenum, idem & Kardo Hygeno.

Decuriones] qui & Decurioni s. Centriones: & Decures s. Decures.

qui denis equitibus præsũt] Glossis Decurio. δεκαδάρχης. Decurionatus δεκαδαρχία. alio significatu decurio sumitur in Titul. ff. & Cod. de Decurionibus.

Dedita] v. quæ s. dixi in Decultarunt.

Deformitatum] Deformicatum.

à fomitibus] v. infrà formites.

Defrensam] Glossis Defrẽsa ἄγυια διεφθαρμένη. & Defrens ἄγυια διεφθαρμένη.

Degere] Degerere.

Degunere] Glossis κατηγύσαι, & συγκύσαι. alij Degumare, alij Degumiare à Gumia. de quo infrà in Ingluuies. id autẽ à γόμος, quod significat πλησμονὴ τῆς νύκτος. Saburrã Latini vocãt. v. Noniũ 2. 37. dicitur & Degulasse Nonio: Degulator Apuleio in Apologet.

Deinceps] Glossis εἰφεξῆς. (dixit.

Deinc ipem] sic Apuleius deincipẽ sermonẽ

Delapidata] *lapidestrata*) sic in l.1.§.2.de via publica.

Deliberare] id est perpendere. adde Nonium in Deliberare.

Delibrare aquam, sulco deriuare] aut potius conferre altitudinem loci vnde concipitur aqua, cum loco quo ducenda est. Vitruuius 8.c.6.hinc libramentum aquæ apud eũdem authorẽ 8.c.3.8.c. 6.& c.9. libratio,libra, aquaria. de librationibus aquarum & quemadmodũ dioptris aut libris aquariis aut chorobate. v.eundẽ. Porrò Delibrare, alio significatu accipitur apud Colum. 4.c.24. Authores rei rusticæ pro librum tollere seu decorticare de quo vide Nonium in Delibratum.

Delicare]*pro Dedicare*)vt & apud Nonium pro aperire,explanare & indicare.

Delicata]delicatus quasi lusui.

deditus] Glossis Delicatus καθάρειος, τρυφερὸς απαίταλος.

dedicare, dicendo deferre] sic Nonius.Dedicare est dicere.

Delicia est tignum] deliquiæ Vitruuio dicuntur huiusmodi tigna. 6. c.3. aliàs. Delicia apud Nonium,pro raro ac singulari.

fastigatum]fastigium.

Delinquere] *hinc delinquia*) vide infrà Deliquium.Cæterùm id deducit à delinquendo, quod est prætermittendo, cùm potius sit à delinquendo, quod est à deficiendo,Tubero, num deliquit aut supereſt aliquid tibi? Cœlius in historiis, delinquere frumentum, & Glossis Deliquiunt μειοῦσιν.

Deliquium solis]vide ℨ.Delinquere. Glossis Deliquium solis ἐκλείψις ἡλίου.

Delinquendo]deliquando.

Delinquat]deliquatur.

Deliquum] Delicuum Glossis.

Plautus]in Casina.

Delubrum] hanc Festi interpretationem reprehendit Asconius in Diuinat. Porro Delubrum sigificat etiam Dei simulachrum & locum consecratum. de quo vide Varronem apud Macrob.3.c.4.Seruium 2.& 4.Æneid.& Glossis Delubrum καθίδρυμα ξοάνου, ἀνάθημα.

Deluit]Glossis ἀποκλύζει.

Demagis] Glossis σφοδρῶς.

pro minus]Imò pro minus apud Nõ.2.229.

Deminutus capite] v. Titulum ff. de capite minutis.

Demoe]δῆμοι.

Denaria ceremonia & tricenaria]vide infrà Purimenstrio.

rebus]*diebus*.

carendum] inde enim Ceremoniam dictã putat Macrob.3.c.3.

Denicales feriæ] Denecales adde infrà Priuatæ feriæ.

Depeculatus]*à pecore*) à peculatu. hinc depeculassere Nonio. ad eam formam Dear-gentassere.

peculatus] v.infrà Peculatus.

Depontani]*sexagenarij*) v.ℨ. Sexagenarios.

Deprehensa genus militaris animaduersionis castigationis maior, ignominia minor] extremæ quidem pœnæ hæ militares collocantur, castigatio & ignominiosa missio in l.3.§. 1.ff.de pœnis.non fit tamen inibi mentio Deprehensæ,nisi fortè in iis pœnis quæ illo loco enumerantur deprehensam. putemus esse pecuniariam multam, vel munerum indictionem.proinde etiam hîc legi potest Depensa, non deprehensa ab ære pendendo.

Depuuere]Depuuire.

Δίφεις]*pelles*) *& post segestria*)Glossis segestrum χερσίδερμοι, vbi falsò περσίδερμον.

Derogare]dixi ad l.102.ff.de verb.sig.

Desiuare]Desinare.vnde Glossis Desinator ἀδολέσχης.

Despretus]7.Gell.10.

Detudes]*detonsos*) detonses. Glos.μαιδέντες.

Dextimum] veteres Dextimum dicebant pro Dextrum. vide Nonium in Dextima.

Diabathra] vide Varro. 6.de lingua.

Dianius] Dianium,ita apud Liuium:vt Vitruuio.Aesculapium, & Varroni Megalesiõ.

Dicassit] Glos, σωιηχῶς λέγει.& alio loco Dicassit ἐπαγορδύει.

Dice pro dis]Dice pro Dicem (vnde Nonio Dicebo)alij pro Dicam,malè.vide ℨ.Attinge, pro Attingam.

Dicearchia] Dicearchia. v. infrà Minorem Delum.

Dici]*Curensibus*)adde ℑ Quirina tribus.

Dies]de diebus Comitialibus, Præliaribus, Religiosis,Seruorum. vide suprà Comitiales, & infrà,Præliares,Religiosi,Seruorum.

Diffarreatio] cui contraria farreatio. Boet. in Top.Vlpian. Titul.9. Halicarnass.2.Tacit. 4.Annali.18.Plin.3.Glossis Confarreatus συμζιώσεως χάριν ξύνεξις.

Dignorant] Denotant. Glossis Dignorat. διαπρίνει. alio loco Dicorat διαγινώσκει. alij legunt,Dicnorant.

Dilaniare)*lacinia*)laniena.

Dilectus militũ]v.infrà. Lacus & Necglegẽs ita quoque scriptum in l.20. ff. com. diuid.l. 36.ff.de statulib. l.3.ff.ad l.Iul.Maiest.l.4.ff.de re milit.& 4.legũ Francicarum. c.71. quib.tamẽ locis quidã legũt, delectũ: quidã, edictũ.

Diobolares meretrices]vide Fulgentiũ Planciadem. Glossl.Diouolares, perperam διοβόλους pro διοβόλους.

Dirigere]*apud Plautum*) in Curculione. Clypeatus elephantum vbi Machera dirigit: & ita legendũ apud Non.c.4.148 non diligit.

Diruncium]Derunciunt,alij Diruncinant.

Dirus]adde Nonum in Dirum.

dei ira]hinc Glossl.Diræ,ὄργαι, κατάραι διοχλωσίαι & Dirus διοχλωτὸς.

Dirutum ære militem] adde Varronem 4. de lingua. adde infrà, Resignatum æs. eo fine librarij caducorum in l. vlt. ff. de iure immunitatis: potest & huc referri pecuniaria multa de qua in l. 3. §. 1. ff. de re militari.

Disertim pro disertè] ac planè Nonius in Disertim. Glossæ Disceptim σαφῶς φανερῶς.

Dissertiones] Disortiones. Glossæ Dissortiones διακληρωθέντες (inde dissortium & dissortes.) Glossis Dissortium διαχωρισμὸς διάστασις.

consortioni oppositæ] de Consortib. v. l. 31. in f. ff. de excus. tut.

consortes] vide Erctum & Sors.

Dissertus] Glossis λόγιος.

à disserendo] Glossis disserit διασαφεῖ, διασαφηνίζει Disertè εὐπικῶς ἐλλογίμως.

Dispensatores] vide Varr. 4. de lingua 35. Plin. 3.

æs pensantes] vide infrà in Pendere pœnas.

Dissulcus] Disulcis Glossis χωρὶς διαίτης, vbi scribendum χωρὶς διχαίτης.

setas] v. s. Biseta.

Diuidiam] vide Nonium Diuidiæ, Diuidiæ, & Diuidos. Glossis Diuidia διχόνοια.

Diuidicula] *quæ nunc sunt castella quibus à riuo communi aquam quisque in suum fundum ducit.*) Hesych. Κάστελλος, ὄνομα τόπου μεθ' ὃν ἄγεται τὸ ὕδωρ.

castella] l. 19. ff. de seruit. vrb. l. 1. §. 19. ff. de aqua quotidiana, quæ & castelli. l. 41. §. 1. ff. de legat. 1. plerunque ex plumbo fiebant. l. 17. §. 8. l. 38. §. 2. ff. de act. empti.

Dium] *diurnum*) dium: sic paulo post infrà in Dium.

sub dio] vide Varr. 4. de lingua. l. 1. §. 3. ff. de via publica.

Diuus heroum aliquis] Diuus fidius, ab Ioue genus ducens. S.

Dium fulgor] Glossis Dium ἀστράπτει.

Doli] *in bonis*) vide l. 1. §. 3. ff. de dolo. l. 26. ff. de captiuis.

Doliola] vide Varronem 4. de lingua.

Donaticæ Coronæ] vide infrà in Optionalis & Donaticæ hastæ.

Donum] vide Nonium in Dona. l. 194. l. 214. ff. de verborum significat.

Dorsum] adde Nonium in Dorsa & Dorsum.

Dotem] ea φέρνη, σπείξ Glossis. adde Titul. C. 10. de rei vxor. act. Vlp. de dotib. ff. de Iure Dotium.

Dracones] *incubantes eos thesauris custodiæ causa finxerunt*) videtur Festus alludere ad id quod Varro 6. de lingua. & Nonius de Picis scribunt.

Ideoque Aesculapio adtribuuntur] idem infrà plenius in verbis, In insula Aesculapio facta.

Dubenus] dixi quædam suprà in Adubanus. alij hîc legunt Dubienus, qui nunc dubius vnde Glossis Dubinos vel potius Dubienus διωσός.

Dominus] dubius vt s. eod.

Duellim] *Glossis* πόλεμος, ἀρπαγή.

perduellis] alij perduellio. adde l. 234. ff. de verborum signific. dicitur & Glossis Diuellio πόλεμος & Diuelliones πόλεμος, ἁρπαγή.

Duicensus] id est bis census: sic incensus, qui censum non est professus. de qua dixi ad leges XII. Tabul.

Cum filio] vide suprà Improbus. Glossis δύτεκνον δοπαχαμαθός.

Duidens] *bidens*) v. s. Bidens.

Duis] *pro dis*) pro bis.

Dumeta] *Dumeta*) Glossis Dumeta ἀκανθώδεις, λοχμώδης ἢ δασυώδης τόπος.

Dumosa] adde s. Dusmosa.

Duodeuiginti] vide suprà Dextans, sic apud Nonium Duodeuicesimo.

δυοκαὶεικόσι] δυωνδείκοσιν & ἀνοσδείκοσιν. V.

Duonum] Duonus. Glossis ἀγαθός.

Duplabis] Glossæ Duplauit ἐδίπλωσιν.

Dusmoso] adde s. Dumosa

casmenæ] vide infrà Pœsnis.

EApe, ea ipsa) Glossis Ea ipsa ἐκείνη αὐτή.

Eccere] *per Cererem*) Glossis Eccer διὰ τῆς δήμητρος, sic intra Equirine per Quirinum.

pro ecce] Glossis Eccire ἰδού.

Edeatre] Edeatræ, alij Edesmatræ.

Edecimata] Edecumata in quibusdam glossis ἀδίκαστον, ἀδωροδόκητον.

Ederam flamini Diali, neque tangere neque nominare fas erat] de his quæ flamini Diali interdicta, vide infrà Equo vehi, Fabam lurare. adde 10. Gell. 15. Plutarch. in Problem.

Diali] Glossis Dialis ὁ τοῦ Διὸς ἱερεύς.

edera] v infrà Hedera.

Effafilatum exectum] Exfafilatum. alij Exfilatum. alij Exafilatum. alij Expapilatum. vt infrà, Expapillato, exerto bracchio.

Effari] φάσθαι, φάτω.

Egeriæ] Aegeriæ. alij, νυμφαίας.

conceptam] conceptum.

Egretus] *adgretus*) v. suprà Adgretus.

surgendo] sugrediendo.

Eiuratio] Glossis Eiurat. ἐξομνύει. hinc etiam Deiurium 7. Gel. 18.

Elucatena] Helacatenes 32. Plin. vlt.

salsamenti] calciamenti.

malandrea] melandria. v. Varr. 4. de lingua. 9. Plin. 15. 1. Athen. 20.

Elices, sulci aquarij] v. infrà Incillæ Inlices, Inlicium. de Elicibus dixi ad l. 1. §. 9. ff. de aqua & aquæ pluuiæ. Elicatores, Glossis, ὑδραγωγοί.

Elinguem] hinc Glossis Elinguatio γλωσσοτομία.

Elixa] ἐξ ὕδατος ἑψητόν. Gloss. adde Nonium in Elixum.

Elucum

Elucum significat languidum] quin & Eleucus ipsam tarditatem animæ significat Gellio 6.cap.12.Tertull.de Corona,ab eluco defensare.

Elumbem]*euulso*)auulso.

Em]adde infrà Im.

Emancipati] Glossis χειράφετοι. & Emancipatio χειραφεσία & ἐξοικείωσις. adde Vlpianum Titul. o & quæ scripsi ad l.6. Cod.de emancipat.liberorum.

qui aliorum fiunt dominij]alij,domini legũt pro dominij. neutrum rectè. origo erroris non ab alio quàm Festo. Emancipare enim hoc postremo significatu videtur accipere pro mancipare cùm sint illa duo contraria: tametsi interdum cõfunduntur illa duo sic apud Nonium, senectus nemini emancipata. idem ac senectus nemini mancipata', idque etiam non sine aliquo respectu dicitur. Nam qui quid emancipat, alteri id mancipat: nec mancipatio vlla sine emancipatione: vt nec venditio sine emptione.

Emere]*pro sumere*)vide suprà Abemito.

Empanda]*Paganorum dea*) de qua dixi ad Nonium.

Emussitata]idem quod amussitata.

Endoitium)de particula Endo pro In,adde infrà Endoplorato, Endoprocinctu,Endoiacito.& Gloss.Endopicus, Endoclusa,Endopeciscas. Endedocarit, Endofestabat, Endoribuum.

Endoplorato] alij Edendoplorato. adde infrà,Sub vos placo.

Implorare]vide infrà Implorare.

Endoprocinctu]vide infrà In procinctu.

incincti]succincti.

Enubro] vnde glossis Enibra, Enibrum,Eniber picus,Inebræ aues,Enibræ.

Epicrocum] ita Glossis. vide Varronem 6. Nonium 4.227.

Epilimma]Epalimma.

Epolonos]*quos nunc Epulones*)Epulares.

Epulares)Epulones. vide suprà Epolonos.

Equirine] Ecquirine,vt sit iusiurandũ per Quirinum:vt suprà Eccere,per Cererem.

Equo vehi Flamini Diali] adde quæ scripsi suprà in Ederam.

Equitare]*equum publicum merere*)alij,equo publico merere.

Equus Marti immolabatur)vide infrà October equus.

Erctum circúmque] antea legebatur Ercetũ citũ,quod fit inter consortes,alij legũt Herctum &c. ab Hercisci. vnde illud notum in iure familiæ Erciscundæ, vel herciscundæ. aliis, Erctum citum, idem quod hæreditas diuisa. Glossis Herctus, citus, vt apud Seruium Erctum non Citum, patrimonium non diuisum: Erctum,ciendum, hæreditas diuidenda.Ciendæ,diuidendæ. Erciscundæ διαιρέσεως.

consortes]vide suprà Disertiones.

libris legum Romanarum] libris legum Romanorum.

Erctum]sensus est,patrimonia prius erciscebantur,id est coercebantur,seu coniungebantur,deinde ciebantur,id est,diuidebãtur. Hinc Seruius 8. Æneid. Ercto non citò interpretatur,hæreditatem coercitam, nõdum tamen diuisam.

Erebum]quidam ab Ereb deducunt vocabulo Hebræo vel Syriaco, quod Latinis ἕσπερα. vnde Erabes vel Arabes, quasi ἑσπεριοί.

Virgilius]lib.9.Æneid.

Ergo]adde Nonium in Ergo.

Eritudo,seruitudo] quidã ab antiquo Erus deducto à Græco ἔρος Eritudinem dici arbitrantur. Verùm insolens plus satis verbum seruitudinis facit, vt in eius vicem legam, seueritudo:vt apud Nonium : & eò amplius Eueritudo,pro Eritudo.

Erugere]*factum*) alij ructum. alij eructum, v.10.Gell.7.

Eruum]adde Nonium in Eruum.

Escariæ mensæ quadratæ] vide Nonium libro 4.

Anclabris]vide suprà Anclabris.

Anclatur]antlatur.vide suprà Anclare.

Escit]esit. adde infrà Superescit: & infrà, Nec coniunctionem.

Euboicum talentum]*cistophorum*) vide infrà Talentum.

quatuor millium denarium]id falsum.

Eudiæon]vide Hesychium εὐδίαιον.

climos]clysmos,vel κλυσμός.

Euelatum] velabra) ea ventilabra. Columellæ 2.c.1 .& Varroni 4.de lingua.

Euerriator] *qui accepta iure hæreditate iusta facere debet*] huc adiiciendum ex verbo Herem infrà,antiquos accepta hæreditate Herem Marteam coluisse.

quæ]qui.

dictarum]dictæ.

Europam]vide Varronem 4.de lingua.

tutelam] tutela. Tutela in naui παράσιμον τοῦ πλοίου,id est cælaturæ, seu ἐκτυπώσεως. Phœnicibus παταῖκος.teste Herodoto.

effigiem]effigie.

Exagogem,euectionem]vide Plautum in Rudente.

Examen] *& æquamentum*)id Græci σήκωμα. Latini sacoma vel sçamma.

Examussim]plura apud Nonium in Amussim.

amussis]vide suprà Amussis.

Exanclare]vide suprà Anclabris. adde Nonium in Exanclare duobus locis.

Exbueres] Exuberes. Græci ἀπογαλάκτοις lacte depulsos:vt suberes ὑπομαστίοις.

exbuæ] exuberæ vel exburæ. sunt autem hoc loco Exbuæ, epotæ: à bua potionis genere, teste Nonio. vnde Vinibuæ mulieres, bibaces.

Excipuum] aliud ab Excipulo, quod Glossis ἐνδοχεῖον.

Excudere] *cudendo*) cædendo.

Exdorsuare] adde Nonium in Exdorsuare.

Exdutæ] Exclutæ.

Exemplum] istud) & hoc.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati, &c.] quidam ita legunt, Exercitionem, exerciti dicebant antiqui, exercitationē exercituis. Nā antiqui, teste Nonio, exerciti vel exercituis. Quin Turneb. 3. c. 5. dispungit verbū exerciti. sed vt video alia mens est Festo, ab Exercito Exercitionē: ab exercitato exercitationem declinanti.

exerciti] vide infrà Exercitus.

Exercitus] homo multis negotiis exercitus. vide Nonium in Exercitum.

quarti ordinis] ordinem hic appellat id quod alij declinationem.

Exesto] sic apud Lucianum in Pseudomante, ἴξω χρησταίων, ἴξω δεπκαυρείους.

Eximctus] id in resolutoriis sacris, verbi gratia, Iunonis Lucinæ, dicebatur, ad quæ nisi solutis nodis accedi fas non erat.

Exfit] quod malè apud Nonium Tesfit.

suffitio] de suffitionibus dixi quædam ad Varronem 5. de lingua.

Exfati] *mertat*) vide infrà Mertat.

Egregiæ] vide suprà Abgregare.

Exiles] *ilia*) vide infrà Ilia.

à tenuitate Viarum] à tenuitate inarum Est autem Ina, pars chartæ tenuissima. Marcellus Empiricus c. 31. ad vlcera in ano facta chartæ combustæ, seu inarum eius, conferunt. vide infrà Ilia, & Plinium.

Exilica] Exulica.

Exordium] ita apud Nonium c. 1 alij Exodum: fortè quia nullos alios authores legerunt præter Biblicos, in queis Exodi fit mētio: & tamen fatendum vtrunque efferri, vt ἔξοδον & ἔκβολον.

Exoletus] Glossis ὑπερακμὸς. πεῖσακος. Exoleo, παρακμάζω. Exoleto πείσκω.

Exomides] vide 7. Gell. 12.

Exoriri] *adolescere*] vide suprà Adolescit.

Expapillato] vide suprà Effafilatum. adde Nonium in *Expapillato*.

Expatare] Festus vitioso codice videtur vsus, & expatare pro Expatrare legisse, quod Glossis ἐπιπλεῖν.

Expectorare] vide Nonium in Expectorare.

Expergitus] *expergefactus*) Glossis ἐξυπνισθείς passiuè sumitur. Gellius 6. c. 10. istare animos hominum expergebat.

Experitos, imperitos] Glossis Expetides, ignari. Vtvt sit, Experitus hic diuersus ab experto: idem quod expers.

Expreta] Experta.

experti] experitia.

Exta] adde de extis Regalibus, infrà Regalia.

Externus] *alienus*) alienus vel alius.

Exterraneus] Exterricineus.

Extimum] adde suprà ad Exitam, seu ad Extimam.

Extrarium] *sacramentum*) alij sacra: vt id referatur ad sacra familiæ aut gentis, qualia erant in vsu Romanis. vnde liberi in sacris paternis constituti leguntur passim in iure de quo dicam ad legem vlt. Cod. ad Tertullianum.

Exugentes] Exurgentes. alij Exsugentes. vide Nonium in Exsugebo.

Exuuiæ] vide Nonium in Exuuiæ.

Faba] de faba fressa & refriua, adde infrà Frendere & Refriua.

nec tangere nec nominare Diali] idem 10. Gel. 15. adde quæ scripsi suprà in Ederam.

Lemuralibus faciunt larua] idem Varro apud Nonium in Lemures 2. 513.

Fabiani, Quintiliani] hi Remi: vt illi Romuli partium fuerunt. Ouid. Fastor. 2.

Quintilio] vide infrà Quintia prata.

Facem] vide infrà Patrimi: Rapi.

aqua quæ] vide suprà Aqua: & Varronem 4. de lingua.

Facessere] *Pacuuius*) in Teucro apud Nonium.

Facessite &c.] hic versus plenior apud Nonium.

Factio] Glossis Factio, σκδιωφία & σωσκδιή. Vnde iisdem Facionarius, σωσκδιάσης.

factiosus] adde suprà Axiosi. Glossis factiosus, γιωπιφίσης.

Facul] adde infrà Perfacul.

Fallæ] *turres lignea*] vide Nonium in Fallæ. inde Falarica Nonio c. 18. 20.

falando] falado, alij falanto. Id enim Græcis φάλαγγος.

Falarica) vide Nonium in Falarica. Glossis χειροβαλίστρα.

Falcones] vide suprà, Capuam in fin. Glossis Falcones, δάκτυλοι ποδῶν ἴσω βλέποντες.

Faleri] *à fale*) à fale.

Falsius] *rationabiliter*) αἰαλόγως.

Famelicosam] Familicosam, vel Famicosam.

Familia] *mater familia*) materfamilias.

Pompiliorum] Popilliorum.

Famino] *dicito*) Cato, hoc vino præfamino.

Fanatica] Glossis Fanaticus, ἱεροπικὸς, ἐνθουσιαστικός.

arbor fulmine icta) vide infrà Fulguritum: & Obstitum.

Fanum] *hinc fana sistere*) vide infrà Sistere.

à Fano) à Fauno.

Fasti-

Farſenum] Farcenum vel Fraſenū: alij Farfanum. videtur autem id ſumptum ex Plauti Milite.

Farreum] 18. Plin. 3. quod antiquis etiam horreum. vide infrà Horreum.

Fartores] alio ſignificatu apud Varronem Gloſſis σιτωνικοί.

Faſtigium] vide Nonium in Faſtigium & Faſtigia. hinc autem faſtigatio dicta.

Faſtis diebus] *iucunda fari*) iura fari vel iuridica.

quædam] hoc verbum diſpungendum. vide infrà Nefaſti.

Faſtorum libri] Græci ἡμερολόγιον. Faſtus etiam dicitur Latinis.

Faſti &c.] fandi. ita legendum. Nec enim Faſti, dies feſti: ſed quibus licet Prætori fari iuridica verba Do, dico, addico. ab his diebus Faſtorū libri, quibus dies faſtos cognoſcimus: & translatitiè, Faſti Conſulares, quibus Conſules ſingulorum annorum continentur appellati.

Fauentia] *at*) ac.

populum ſacrificiis fauere iubebant] hinc illa formula, Fauete linguis. Idē Cicero 1. de diuinat. 28. Plin. 21. Horatius. Virgil. 5. Æneid. Papin. 2. Syluar. in Genethliaco Lucani. Martial. 9. Ouid. 2. Faſtor. & 3. Amor. 12. 3. Elegiar. Seneca de vita beata ad Gallionem. Seruius 5. Æneid. Donatus Andria. Quintil. Declamat. 365. Iulius in oratione quæ μυστηριώδων.

Æduiſſæ] vide 2. Gell. 10. Flauiſſæ Nonio, quòd in eis non rude æs argentumque, ſed flata ſignataque pecunia conderetur.

cælis ciſternisque ſimiles] Græci ὑποφεγεις vocant. vide Varronem 6. de lingua. Plutarchū in Philopœm. Liuium 39. hinc Theſaurus, orcius tranſlatitiè Næuio apud Gellium 1. c. 24. Ideòque quòd apud Varronem 6. de lingua id legitur. Foramen ad latus eſt quoddam Theſaurī ſpecie. & nihil aliud ſignificat, quàm foramen illud factū fuiſſe ad modum fauiſſarum, quas Græci ὑποφεγεις vocant.

Fauſtulum porcellum] a porcellum genitinus pluralis id enim Feſtus explicat fœtum porcorum. ob quam fetuam Fauſtitatem Deam, quam Alumnam Horatius vocat, colebant.

Februarius] *purgaretur*) id enim Februare. vide Nonium in Februare.

a Lupercis] vide Varronem.

Fedum] adde Nonium in Fœdum.

foſtim] foſtem.

Foſtiam pro hoſtia] ita legendū infrà in Fœidus: quin & ita ſcribendum, Velius Longus de Orthographia refert

Felices arbores quæ fructum ferunt] vel in quibus ficus atra. vide Macrobium 16. & Plinium. 27.

Fertum] vide Catonem de re ruſtica, alij legunt Fertum: vnde Ferctores Iſidori, Gloſſis, fercta ferentes.

ſtrue] vide ſuprà Strues.

ſtruferctarij] ſtrufertarij.

Ferentarij] vide ſuprà Adſcriptitij.

Auxiliares] auxiliatores.

Feria] Gloſſis Feriæ ἀργίαι, ab operis ceſſatione.

appellata] vocata.

Feriæ ſtratæ] de feriis conceptiuis, Denicalibus, priuatis, ſementinis, ſtultorum, vide 5. Conceptiuæ, Denicales, & infrà Priuatæ, Sementinæ, Stultorum.

nundinæ] vide infrà Nundinæ.

Ferire] *feruntur*) ferantur.

Ferocit] *idem*) item.

Feſcenini] *feſcenina*) feſcenia.

Feſnoe] Feſceninæ vel Faſcenonea. alij Feſcenoe, alij Faſcino, vt Pilumnoe, poploe, pro, Pilumni, pobli.

Feſtram] oſtium erat minuſculum in ſacrario, de quo volumen ſcripſit Antonius Gnifo, vir doctus: cuius ſcholam frequentabat Cicero poſt laborem fori: vti refert Macrob. 3. c. 12. apud quem pro feneſtram, feſtram legi oportet.

Fetiales] vide Liuium 1. Virgilium 8. Æneidos: Dionyſ. Plutarch. alij legunt Fæciales. vide Nonium in Fœciales.

à feriendo] vel à feta cæſa. vide infrà Porci.

pacíſque faciendæ iuseſt] vnde Gloſſis σπονδοφόροι.

Felicata] Felicata.

filicis] felicis.

Filicones] Felicones.

filice] felice.

Fiſcellus] *Catillones*) vide ſuprà Catiliones.

Flamen] Gloſſis ἱερομνήμων, à Dio, id eſt aere. vide Varr 4. de lingua.

Flameo] *cui non licebat facere diuortium*) vide 11. Gell. 17.

fulminis eodem] fulmine eodem.

Flaminia] Flamilla, alij, Flaminica.

Patrimes & matrimes] patrima & matrima: alij patrimus & matrimus. vide infrà Patrimi. Sunt autem Patrimi & matrimi, quibus in viuis eſt vterque parens: vel qui ex eodem patre vel matre, Græcis ἀμφιθαλεῖς, vt è contrà ὑπερθαλεῖς Cedreno, vterini & conſanguinei.

Flaminius] *patrimes & matrimes*) patrimus & matrimus.

Camillos] vide ſuprà Camillus.

Flator] Gloſſis αὐλητής. Arnob. 2. Tibia calamóque flatites.

Flemina cùm ex labore viæ sanguis defluit circa talos] Idem in Tama infra eo. adde Boa supra eodem. Et Placid in glossis, Fleminum esse ait, vestem in quam, ambulando, sanguis in pedes defluit.

Flustra] hinc deflustrare vel deflustrari, id est sedare, vel sedari, quietum reddere, vel reddi: quo verbo Tertullianus vsus videtur libro de Pallio: quem authorem cùm ea parte videam corruptum, emendabo vt potero: Sic & mari, inquit, fides infamis, dum flabris aquæ mutantibus detranquillat probum: deflustrat intemperatum: & extemplò de decumanis inquietat

Focus fomenta] *foculi a fouendo, id est calefaciendo*] hinc Glossis Fomentatio πυρύασις. adde Nonium in Focillatur & Focula.

Fœdus] *hostia*) fostia, vt suprà in Fedum.

Fœda] feda, feta.

Folliculare] seu follimen ἄσκωμα.

Lecta] tecta.

à quo vita follicularis] à quo vita folliculū: vel, follicula res, ita lego. Nam folliculum Nonio pro corpore sumitur.

Fons à fundendo] ideò veteribus dicebatur funs, non fons.

Fomites] adde suprà Defomitatum.

Fontinalia] vide Varronem.

Forago] *à furando*) à forando.

Forbeam] alij Fibram.

φορβὴ] antea Fibra.

Forcipes] *forma id est callida*) idem Velius Longus libro de Orthographia.

Fordicidiis] quæ & Hordicalia. Cato 2. de re rustic. 5. celebrata 7. Kalend. Maij. Glossis θυσίαι ἐγκύμονος βοός. vide infrà Horda. Varronem lib. 5.

Boues fordæ] ἐγκυμονοῦσαι.

Forma] *calidam*) calidum.

deforma] formida.

hieme formido] hieme calido, formido.

Formucales] formucapes, rectè: vide in Forcipes.

Fornacalia] vide infrà Popularia sacra.

Fortis] forectes, forects, forotes: alij forcties: alij, forctis, vt infrà in Horctum, & in Sanates.

Forum] *viis*) vicis. cùm is qui prouinciæ præest, forū agere dicitur: & de controuersiis corū cognoscit. Lucas in Actis, αἱ ἀγοραὶ ἄγονται: adde Ciceronem 3. Epistolarum, & 7. in Verrem. Seruius ad illa verba Virgilij 5. Æneidos. Indicitque forum. adde Cæsarem, Plinium. Galli *Tenir les Estats*. adde quędam ex Nonio in Fora, in fine.

Vestibulum sepulchri] vide Ciceronem 2. de Legibus.

ferecula] fercula, alij ferula.

Frater] φήτωρ) φράτωρ v. 13. Gell. 3.

Fratriare] *Sororiare puerorum*) puellorum.

Frausus] vide Nonium in Frausus: ita legendum. Liu. 23. fraudem frausi: pro, fraudem ausi.

Fregellæ] *felij hospites*) illim.

Frendere] *faba fressa*) Glossis faba fresa ἐριγμός. faba solida κυάμος. de Refriua vide infrà Refriua.

Frigere] φρικεῖν) φριγεῖν.

Fringilla] *frigutire*) vide Nonium in Frigere.

Friuola] Glossis σκευαρία. iisdem σκευάριον. vascellum. adde l. 11. §. solutam. 5. ff. de pignoratitia.

Frontem antiqui masculino genere] vide suprà Corius: & infrà masculino, & Nonium cap. 3. in Frontem.

Frutinal templum Veneris] Veneris fruti me minerunt Solinus, Augustin. 4. de ciuit. 21. Est autem verbum detruncatum ex ἀφροδίτη. Sic Venus Murti dicebatur. Cæterùm quidā hoc loco legunt, Frucinal, alij, Erucinal, vt sit templum Veneris Erucinæ, quod duplex, in Capitolio, scilicet, & ad portam Collinam fuisse testatur Liuius 22. 23. 30. 40. hanc deam Isim Glossæ vertunt.

Fruti] id enim cognomentum Veneris, vt dixi: alij legunt frutæ vel frugi.

Frux] ita legendum, Frux, frugis dixerunt antiqui. fructum & fructam à fruor.

Fucilis] à fuco: alij, futilis: alij, fucilia.

Fulgere] *vnde fulgur*) vide Varronem 4. de lingua. De fulguribus quæ peremptalia, pestifera, postularia, prouorsa, renouatiua. vide infrà Peremptalia, Postularia, Prouorsum, Renouatiuum.

Fulguritum] *fulmine ictum*) vide suprà Fanatica: adde infrà Obstitum.

Fulmen] *à fluore*) à fuluore, alij à fulgore.

Fundus] *fundus quoque dicitur populus rei*) vide Ciceronem pro Balbo, Tum fit fundus, cum scita ac iussa nostra sua sententia comprobat. Plautus in Trinum. ei rei fundus pater fit potior. Adde Gellium 16. 13. & 19. c. 8.

Furcilles] vide suprà Ærumnulas: & infrà, Muli Mariani.

Quibus homines suspendebant] Imò quibus mouebatur aliquid.

Furnalia] Furrinalia. Varro quinto de lingua (vnde Furinalis flamen & Furinales feriæ. Varro 4. & 6.) alij Furinalia ex fastis marmoreis scribunt, quæ VIII. Kal. August.

Furuum nigrum] §. 2. Instit. de obligat. ex delicto l. 1. §. 2. ff. de furtis.

Futar

Futare]ἰκίγγειν Isidoro.

Vnde confutare]& refutare, vide infrà Refutare.

Futiles] *Vasa futilia à fundendo*) Lutatius Grammaticus, futile, vas lato ore, fundo angusto, quo vtebantur in sacris Vestæ, in cuius sacris, aquam in terra poni piaculum. Vnde excogitatum, vas quod stare non posset: sed si positum, statim funderetur. Inde homo futilis, Terentio vas futile plenum rimarum.

Gaia] Caia, ita scribebant veteres antè Constantinum: mulierem verò, Gaiam. Festus hunc sonum literæ, non figuræ secutus est. Quod ad rem ipsam attinet, vide Plutarchum in Problemat. 8. Plin. 48. Iulium Paxidem in Epitome Valerij Maximi de prænominibus. Hoc obiter adiiciendum, mulieres quæ prænomine alio carerent caias: earum libertos, caios & caiæ libertos appellaros vide ciceronem pro L. Muræna. & Velium Longum de Orthographia.

Galbeum]hinc galbeæ lineæ, T. in Ruscum.

Gallam bibere] adde Nonium c. 5. in Acero sum numero 97.

Galli] vide Herodianum, Arnob. 7. Iuuenal. Satyr. 6. Galli, etiam sumuntur pro mirmillonibus. vide infrà Retiario.

Ganeum]Terentius in Adelphis.

abductum)abditum. alij obductum.

Gannitio]adde infrà Nictare: dixi ad Varronem lib. 4. de lingua.

Galearia]Galeria vel galerita.

Genas]*sulti*)sultis.

flore longo] flora lanugo: vt apud Attium in Bacch. apud Ennium: & apud Pacuuium in Antiopa. flori crines.

Genitales Deos] alij, Genitales Deos. nam & ita veteres nummi, & apud Virgil. 6. Romulus in cælo cum diis genitalibus ætium degit. Et lib. 2. Georg. genitalia semina poscunt.

semina rerum]vide Varr. 4. de lingua.

à gerendo qua] à genendo, quo plurimum posse putabant. quos postea genios appellarunt. S. Vt hoc loci particula, genendo, sit idem quod genitura,

gerulos] alij genios. non necessariò. vide Censorinum libro de die Natali.

Genialis lectus]sic genialis, hospitalis. vide Nonium in Geniales.

qui nuptiis sternitur]qui sternitur. Vrs.

Genium] Genius Generis Deus. Nonius in Genium & Parsimonia.

Gens Aelia] *hoc non proprium Aeliæ gentis, sed Corneliæ, Iuliæ, Claudiæ, & aliarum quæ ex multis familiis*]vide infrà Ingens. Liuium li. 4. l. 1. ff. de probat.

Gentilis]vide l. sæpe 53. ff. de verb. signif. Cicer. 2. de inuentione. & in Topicis.

Genus[Gens.

γλῶ] γλῶος.

Gerræ] vide suprà Gerrones: Nonium in Gerræ.

Gesum]sic Isidorus. alij Gessum.

graue iactum] graue iaculum. Scal. Gallorum iaculum. vide Nonium in Gesa.

Gigeria ex multis obsoniis decerpta][mò intestina, siue ventriculus gallinarum. Non. in Gigeria, nu. 290.

Gingeriator] Girenator. alij Gingrinator. γιγγρίζω, αὐλῶ μικρόν. Glossis, Gingriua, Gingriba εἶδος φωνῆς σάλπιγγος.

Gingrire anserũ]hinc Gingrum Glossa φωνὴ χηνός. Arnob. 6. anserũ gingritibus. Soli. 10.

Glisc ere est crescere] adde Noniũ in Glscit. &]vt.

Glittis] Glictis, alij Glutis, Cato vti bene subactum, vti bene glutum siet. Glossis Glis glittis, humus tenax.

lenibus]leuibus.

Glocire]Gluctire.

Glomus] Globus Varroni. 4. de lingua, Sphæra Isidoro 20. c. 2.

Cybij]cibi. alij cubi, alij rombi.

Gloria]Glosia.

Glos viri soror] & fratris vxor, Nonio. ἡ τῶ ἀνδρὸς ἀδελφή. Γάλως παρὰ πλαύτῳ. adde l. 1. §. 6. ff de gradibus.

Glucidatum]Clucidatus. vide suprà Clucidatum. Glossis Gloditatus, ἡδύς.

Gluma] vide Nonium in Gluma Glossis λεπύριον κρίθης.

Gnaus] Pandectis: Cnæus. & ita veteres.

& corporis insigne) id est næuus, vnde Næuia famil æ cognomentum: vt natus, gnatus: nauus, gnauus.

γίγνεσθαι] γίγνεται.

Gnarigauit)hinc gnaritas Nonio, pro scientia. hinc gnarus Tacito, & in l. 43. ff. ad Trebell. Vbi tamen ignarus legitur, & Gnarutis Ausonio. Arnob. 2. Glossis Ignatures ἀγνοοῦντες. iisdem Gnarurat. γνωρίζει. Gnarurem, γνάριμον. Gnari ὀπτάνυοι.

Gnephosum]Gloss. Gnefonsum, σκοτεινὸν ἀμαυρόν. adde s. Cnephõsum: al j Gnetonsum.

Gnitus]Gnitur.

à generalibus]à genubus.

Graduus] γραδύνειν) χαδύνειν.

quia gramine sit ortus] ex flore. vide Ouid. 5. Fastorum.

Grallatores] Varr. 6. de lingua. Non. in Grallatores. Plaut. in Pœnulo, Grullatores. Gloss. παίκται φορδύντες.

ad similitudinem]ad simulationem.

& grallatorem gradu]& clauatorem gradu Vet. Clauator, calo.

Gramia oculorum vitia] vide Non. in Gramia.

Glamas]gramas. Æoles γλάμας, λήμη.

Grando] hoc verbum masculini & fœmi-

nini generis esse Nonius scribit in Grando.

Grassari] Gloss. λαποδυτεῖν. Grassator, λαποδύτης. adde Nonium in Grassari.

Grassarij] grassari.

gradi ambulare est: Vnde tractum grassari] Sic grassari Nonio, ambulare.

Grauastellus] Rauastellus. V. infrà Raui coloris appellantur.

Plautus] in Epidico.

Graue as dictum à pondere] Hinc graue Nonio, ponderosum.

quia deni asses &c.] quia asses singuli pondo libram efficiebant: deni asses, denarium, ab hoc assis numero dictum, Vrs. vide 33. Plin. 3. & infra Sextentarij.

libras] libræ.

sed bello Punico] vide infrà Sextantarij.

librarius] libralibus.

tantundem] tantuli.

Grauida] inde Grauidauit. impleuit. Non.

inciens] Gloss. inciente, innittente, pariente, à ciendo & inuocando proximos quosque auxiliatores.

Greges] ἀγέλας) γήγρεγα.

Gricenea] Gricena.

Groma appellatur genus machinulæ] vide Hygenum libro de limitibus. Gnoma, vide Gruma, Nonio ca. 1. numero 316. hinc degrumare ferrum, degrumari, grumam dirigere apud eundem Nonium. Glossis Grumat, μετρεῖ, ἐξίσῃ. Iisdem Gruma γνώμων. & alio loco Gruma βασιλικὴ γνώμη.

Gruere] *Grunire*) Grundire Nonio, quem vide in Grundire & Grunnire.

congruere] vide suprà Congruere.

quia id genus volucrum minimè soliuagum est] idem suprà Congruere.

Grumus terræ collectio] vide Nonium in Grumus. Grimini, lapides terminales. Gloss. Grumi τύμβοι.

Gulliocæ] vide eadem verba in Culiola. S. alij Galliocæ. Gloss. Guilliciola cortices nucis inglandis viridis. alij legunt Gulluca. Nã Glossis Gulluca, καρυοτυμία: alij & Gutilliocæ: alij Guliocæ, κάρυα μάκρα.

Gurgustium] οἰκημάτιον βραχὺ à gurgulione) quin & gurgulio est.

Gutturnium] Gutturnum. Glossis Guturnum, εἶδος σκεύους ὀρυκτοῦ, Gutturnium, βαθμὸς φρεατικὸς.

guttatim] adde Nonium in Guttatim.

Halaphanta] is Nonio c. 2. numero 366. Halophanta, id est Sycophanta. alij Holaphanta: Vrsinus Holpata, à Græco ὅλος & ἁπατάω.

Haruiga] Aruiga 4. Varroni de lingua: alij Aruga, vel Arinca, alij φίκα, alij Aringa, haruga.

Hasta] *signum præcipuum est hasta*] signum pretij est hasta, Vrsin. Auctionis signum hasta in foro posita. Tertullianus in Apologetico, sub eadem voce præconis. sub eadem hasta. sub eadem annotatione quæstoris, diuinitas addicta conducitur. hinc Titulus ille Codicis, de fide & iure hastæ fiscalis.

Hebes] *retusi acuminis*) obtusi. vide Nonium in Hebes.

Hedera] vide suprà Ederam.

quod hæreat] vide supra Ederam.

Heluela] heluella. alij eluella: ita quidem apud Nonium in Lentem.

Helus heluſa] Helus, Heleſa.

Hemina] vide infrà Publica pondera.

Herbam do] adde Nonium in Herba.

Herbilis anser] vide Seruium in Fragm.

gracilior] grandior.

Herceus] Hercius.

penetralem] adde infrà Penetrale.

Heredium] vide Varronem 1. de re ruſt. 10. Nonium in Hæredij.

Herem Marteam] dixi ad Varronem 4. de lingua, vbi de Lara. adde quæ superius à nobis dicta sunt in Euerriator.

Heres] *pro domino*) §. vlt. Instit. de hæredum qualitate & differentia. Plautus in Menæchmis. & Glossis Heres κύριος.

Hetta] Ecta: alij Hitta: alij Hicta, alij Hittus. vnde Hittio.

pusulam] pustulam.

Heus] locus mendosus. A.

Hilum] Hillum Nonio & Hilũ promiscuè.

Nihil] vide infrà Nihili.

Hippacare] Hippitare, Isidori Glossis.

Hippagines naues] ἱπποαγωγοὶ) antea malè ἵπποις.

Hirquitalli] vide J. Hirquitalli à libidine hircorum, vnde Irquis. Glossis παγκὰν παῖς. Censorinus c. 4. de die Natal. Vox crassior & inæqualis fit homini tertia hebdomada, hoc Aristoteles appellat τραγίζειν. antiqui nostri Hirquitalire, & inde ipsos putant Hirquitalos appellari, quod tunc corpus olere Hircum incipiat: Velius Longus. Hinc tractum est vt eos qui sunt in adulta ætate Hirquitallos vocemus. his adde quæ de hircoso scripsi ad l. 12. in fin. ff. de ædilicio.

Hirrire] *garrire*) ringere.

Histriones] Glossis παντόμιμοι.

Hodidocos] ὁδιδόκος.

Horctum & forctum] fructũ, alij Horctem & forctem, suprà in Fortis: & infrà in Sanates.

Horda prægnans] *hordicidia*) Fordicidia. vide suprà in Fordicidiis & Hordicalia. Varr. 2. de re rustica 5.

Horreum] in fœminino etiam dicitur Nonio, in Horrea.

Hortus apud antiquos omnis villa dicitur] adde quę de hortis dicã ad legẽ penult. §. Virgini in hortos. ff. de donat. inter vir. & vxor.

oriẽtur] est igitur scribẽdũ ortus nõ hort⁹.

Hostia] quid opima hostia & prodigua. vide infrà Opimæ & Prodigæ.

Hostire] Ouid.1.Fastor. Hostibus à domitis hosti anomen habet. adde infrà Redhostire Nonium in Hostire & Hostimentum.

Hostimentum] adde suprà Hostia, Nonium in Hostimentum.Liuium 5.

Hostis] ab hostiendo, quòd ex æqua causa pugnam ineat. vide Nonium in Hostimentum.

apud antiquos peregrinus] Ita Persę hostes à Lacedæmoniis ξένοι appellati. de peregrino dixi ad l.1.Cod.de heredib.instit.

& qui nunc hostis, perduellis] perduellio. adde legem Quos nos hostes 2.34.ff.de verb.signific. Varronem 4.de lingua:Ciceronem 1. offic.

I*Cadion*] ita legendum infrà in Rhonde,nõ Sicadion.

Icit] *percussit*) Icit,percutit.Nonius in *Icit*.

Idulis,ouis] Ouid.Idibus alba Ioui grãdior agna cadit.adde Macrob.1.Satur.15.

Iecunanum] *I*ncumanum,vel iecinorum.V.

Igitur] *postea*) vide Nonium in Igitur.

Ignia[Glossis ignia. νοτιά.

Ignis Vestæ siquando interstinctus esset] dixi ad leges XII.Tabul.adde Liuium 28.

tabulam] clabulam. S. est deminutiuum à claua.

terebrare] verberare:alij,terere.

Ilia] *ab ina, quæ pars chartæ est tenuissima*) vide s̃Exiles:vbi legitur ilia pro ina Ilũ videtur appellari ab Isidoro 17.c.9.in Ferula.

Ilicet] Glossæ,Ilicet,scilicet,sine dubio.

Im pro eum] Macrob.1.Saturn.4.

Imago] *ab imitatione dicta*) ob imitationẽ. V.Non tantùm autem imago similitudo,sed & vagina,Nonium in Imago.

Imbrex nomen cuiusdã Comici] vide 13.Gel. 14.& 15.c.24. vide infrà Obstitum, Obliquũ: aliàs diuersam habet significationem. vide Nonium in Imbrices.

Imbricat] *tempestate pluuiam videtur significare*) à tempestate. ita lego: vt Imbrica sit à tempestate pluuia.

Imbutum] adde Nonium in Imbrices. alij imbutum legunt.

Immolare] *mola*) vide infrà Molæ.

Immunis] vide infrà Munem. adde etiam infrà Impetum.

Plautus] in Trinummo,immune est facinus. in excusis Plauti : vt & apud Cicer.1. de inuentione , à quo hic versus refertur , legitur immane:eóque loco nonnulli legunt immene.

Immusculus] alij Immusulus:alij,immustulus:alij Inemustulus. vide suprà Alites , Plin. 10.c.7.

Immustulus] *immittat*) alij mutat:alij immutat.

pangendo] vide infrà Pangere.

figere] figendo.

infligere] infingere.

Impensam stipem] Impensam stipem.

Impetritum] id in auspiciis, quod in sacrificiis litatio.

Impetum] *immunis*) vide suprà Immunis.

Impite] Impete: alij impetite : hinc Impeteius βιαῖος.

Implorare] adde suprà Endoplorato:& infrà Plorare.

Impluuium] inde impluuiatus color Nonio.

compluuium) dixi ad Varr.4.de lingua.

quo) qua:ita apud Varronem 4.de lingua.

Impolitias) hoc verbo vtitur Gell.4.ca.12.

porca) vide infrà Porcas.

Impos) ἀνεξούσιος.Gloss.

Improlus) locus obscurus & mendosus A. Improles Gloss. Improles qui nondum vir est: ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευθείς, cui contrarius, Duicensus , qui cum prole in ciuitatem adscribebatur:vide suprà Duicensus : vel qui liberos non habet. vnde Glossis ἄγονος, ἄτεκνος, αἴνβος. adde Victorin.de orthographia.

Imputatum] *putum*) vide infrà Putus.

In) *abunitionem*) abunitionem : Abnutionem dixit Paulus in l.inter stipulantem 83.ff. de vsurpationib. & vt quidam putant, infrequens,probo:frequens in l.1.§.2.ff.demigrando. Sed Vrsinus legit, pro augmento , quod non probo:mox enim Festus aliam τῶ, in,adsignificationem ponit,ibi,modò auctionem. Brissonius legit,additamento.

inclamando) vide ĩ Ingens & Insanum.

modò auctionem) vide suprà Clutum.

qui) quis.

Inarculum) quod & Arculum Seruij Fragmentis.

ex malo punico incuruata) & ex omni felici arbore 10.Gell.15.vide Scalig.4. de lingua.

sacrificans) deest Vrsin.

Incauillatio) Glossę MS.Incauillatur,inderridetur.

Incessere) adde infrà Petissere.

immittere(inniti.

iactu) iaculo.

Incestus) adde Nonium in Incestus.

Inchoare) *quod Hesiodus*) vide Varronem 4. de Lingua.

chaos) vide suprà Chaos. Ergo à chao Inchoare,quod & Terentius confirmat:ac proinde per h scribendum.

Incilla) Inciliæ vel incilia V.adde infrà Inlices & Inlicium : & suprà Elices. l.1.§.5.ff.de Riuis.

Incita) significat etiam egestatem Nonio.

Incitega) Intega,quòd partem mensæ integeret,(nam veteres pro integere incitegere,) ἐγεύθηκη & ὑποκρητήριον. In earum locum

gauſapas poſtea inſtraueruntRomani.

Incultus]vide ſuprà Clutum.

Incoctæ ſæ]vſtæ.

Incomitiare]*Plautus*)in Curculione.

In conuentione]Conuentio pro concione,vt apud Varronem 4.de lingua.

Increpitare]vide ſuprà Creperum.

Increpitato] increpato.V. adde Nonium in Increpitat.

Indepiſci]adde Nonium in Indipiſcere.

Indictiuum funus] adde infrà Quiris in f.& in Simpludiarea.Varronem 4.& 6. de lingua Latina. hocautem modo funus indicebatur. ollus Quiris letho datus eſt. & apud Terent. Phorm.actu 5.ſcen. vlt. Exequias Chremeti, quibus eſt commodum ire, iam tempus eſt. eo alludens Ouidius 2. Amorum,loquens de Pſittaco,Occidit(inquit) exequias ferte frequenter aues.

Indiges]ἡμίθεος,Gloſſ.

Indigitamenta]Gloſſ.ἱερατικὰ βιβλία.

Indigitanto]*imprecanto*)indiguitando, imprecando.

Indoles]adde infrà Suboles: v. Nonium in Indolem.

Incrementum]olere enim eſt creſcere.

Induſtria]χαλὴ ἕλπις ἐπὶ γεωργίᾳ.Gloſſ.

Inebræ] inhibæ 12. Iſido. 1. Inibræ, Gloſſis ἐνδοπίαι. vide ſuprà Enubro.

Ineopte]vide infrà Ipſipe.

Inermat]hinc Inermus Nonio.

Iners]inde Inertitudo.

Infectores]βαφεῖς.

Effectores]vide infrà Offectores.

Efficiunt]officiunt.

Inferiæ] quæ & inferilia,Gloſſis καταχθόνια. Inferiæ iiſdem χόαι. Iiſdem Infertilia ἐισκομίσματα.

Inferum]inferum.

Infibulati flamines)ſacerdotes.

Infindere]infendere,Gloſſ.

Infit,incipit]hinc info.ἄρχομαι.

Infitiari,creditum fraudare]Iſido.15.c.26.l. 14.ff.Depoſiti.l.2.ff.de except.l.7. ff. de ſolution.l.61.ff. de furtis. hinc inficiator. Cicero 1.de Orator. Quintilian.7.c 2.7.c.2.Martiali. Nonio tamen Inficiatores,falſi criminis obiectores. hinc inficiatio §. quædam. Inſtit. de act. l. 16. ff. Iudicatum ſolui l. 67. ff. de furtis.

Infra claſſem]primam ſcilicet:in qua cenſebantur ij, qui centum millia æris, aut ſupra poſſidebant,Dionyſ.Liu. aut, vt Plinius ſcribit 37.c.3. centum & decem millia. Aſconius 7.in Verrem,centũ millia ſeſtertiorum.Gell. 7.c.13.cxxv.millia æris.

abſultne]furtine.

Inſulæ]vide ſuprà Exinfulabat.

Ingens] *augendi*)vide ſuprà In.

gens]vide ſuprà Gens.

Ingluuies]*glumia*) dixi ad Nonium 2. numero 377.adde ſuprà Degunare.

Guttus]gutta, alij gluttus,qui aliis glutto: βεῦγκος Græcis.

Inhibere]vide Ciceronem 13. ad Atticum.

Iungere]ſugere.

Inigere,iungere]inigere.

Minare]vide ſuprà Agere & Agaſones.

Inuges] adde infrà Iuges.

Iniurium periurium] iniurius,periurus,ita lego.aliis Iniurius,qui contra ius facit.

Inlex]Illex.Nonio & Illix.

Ab inliciendo] vide ſuprà Adlicit.

Plautus]in Aſinaria.

Inlices] vide ſuprà Incillæ.

Inlicitator]adde infrà Licitari.

Inlicium] vide Varronem 4. de lingua,alij *Indicum*.

Concionem]concilium.

Collicia]collicia V.adde ſuprà Incillæ, Inlices, Elicium. Catoni 1. de re ruſtica, colliciares.

Inori minores] Inori ſine ore.alij legunt Inori,Inores. hinc Inores oſtræ Lucillio. Sat. apud Nonium in Oſtrea. vide Gellium 7. c. 6. Quædam animalium alia alio carent ſenſu.aut cæca natura gignuntur, aut inora,inauritáve.

In pelle lanata noua nupta cõſidere ſolet]hoc tribuitur ſoli Flamini & flaminicæ à Seruio.

In procinctu] ἐν παρατάξει πολέμου: adde ſuprà Endoprocinctu.

Inquilinus]*Vel*)velut.

Inſanum] adde & confer huic loco Nonii in Inſanum.

pro Valde] deeſt Lipſio: & aliàs ita, apud Plautum.

Plautus]in Moſtellaria.

Inſeque] εἶτα Gloſſ.hinc Liuius Andronichus initio Odyſſeæ,Inſeque muſa virum. & infrà, ſeceſſiones narrationes. adde 18. Agell.9.L.

Inſignes]*feminæ*)femore,

Quaſi inſignites]vide Nonium in Inſignitè.

Inſipare,mucere] vide infrà Supat. Varronem 4.de lingua.

Inſipere farinulam]vide ſuprà Supat.

Pultis]pullis.

Inſons]vide infra Sons.

Sonticus]vide infra Sonticum.

Inſuaſum] ſuaſum. vide infra Suaſum:alij legunt inſuorſum.

colorem] is color impluuiatus à Nonio appellatur c.16.

Ex fumoſo ſtillicidio]fumato ſtillicidio,Nonio. hinc Gloſſis Inſuaſum ἴδιος δοκεῖον καπνισμένον.

Inſula]frequens verbum in iure,quod quid ſit,vide in l.3. §.2. ff.de offic. præfect. vigil.l. 58.ff.locati.l.91. ff. de legat.3. Inde Inſularius

l.16 §.1.ff.de vsu l.5.§.1. ff.de Institor.action.

cinguntur]coniunguntur.

Intempestem] Glossis Intempesta, ἀωρος, ἀκαίρος, ἄθυτα, ἄκρατος.

tempestatem]v.infrà Tempestatem.

Intercapedo]Glossis διάστημα, διάστασις χρόνου.

Inter cutem]flagitatos] Intra cutem flagitos.v.Intercutitos.

Intergerini]alij Intergerij,alij, intergerini: alij Intergerriui,à gerris,id est,cratibus.Vnde Craticij & concraticij dicuntur in iure l. cùm duobus 51.§.Item Mela 15. ff. pro socio. dixi infra in Solea. Glossis Intergerinus paries. τοῖχος ὁ δύο κατασεις διαιρίζων.

Internecium]Internecinum,Græci ἐπιφόνιον, Glossæ MS.Internecida,qui falsum testamentum fecit,& ob hoc hominem occidit.

Internectio]Glossis Internecio,ἀναίρεσις.

interfectio] deest Vrsino.

Inuoluus]Inuoluulus.

Iouistæ]locus mendosus.Scal.legit,Ious esto. Sed tamen quia id minimè cohæret cum sequentibus,hanc lectionem postea repudiat L.ps.39.c.20.ita emendat,Iosipse,pro ipsipte: & ita Gloss. Iosipse αὐτός. Fortasse legendum Iouiustæ, vt sit compositum à Ioue & vstæ. ea forma qua dicimus subuerbustæ.

Ipsipe) ipsipte. Gloss.αὐτός. Sic Cato mihipte posuit,pro mihipsi.alij ipsipti pro ipsimet. Vide ineopte.Hîc notādū Claudiū Imperatē multasse Senatorē:q Isse pro ipse dixisser.

Ipsulices] Ipsiplices quæ Glossis αὐτόφυτα φύλλα.

Ircei genus]Ircens,vt in voce sequēti,infrà. fortassē legendū Isicia,vt apud Isid.20.cap.2.

Irnella]fortè vrnula.

Irpices]ita apud Varr.4.de ling alij Ircipes.

Irquitallus puer]Hirquitallus s. in Hirquitali.Glossis Irquitalus νηπώπατος:& Irquis ἡγεμών πᾶς, ἀρχηγέτους,vbi fortasse legēdum ἄρχην ἡλικίας.

Ita mehercules]Ita me Hercules.

Italos)vitulos.

Itali]ab Italis.

Italia]adde Thucydid.6.Varr.2.de re rust. 5.Colum.6.in prin.Virg.Æn.Dionys.1.Antiquit.11. Gell.1. Apollodorum in Bibliotheca Stephan.de vrbibus.

ab Attelido appellata]de eo nihil extat.fortè legendum,ab Atte Lydo,quasi Attalia.Lydos aliàs in Italiam venisse constat ex Strabone 5.Herodot.1.& Dionys.1.

Itonida]Itonis.

Iubar]v.Varr.4.& 6.de lingua.

Iubere]adde Nonium in Iubere.

Iubilare]Idem Varr.5.de lin. galij Iobilare.

Iuge auspiciū]Cic.2.de diuinat.v.Seruij fragmēta in illud,Primū omen equos in gramine vidi.Iugeris enim, quod ex iunctis bobus fit.Id etiam obseruabant ne produturo magistratui disiunctis bub⁹ plaustrū obuiā veniret.

cum iunctum]cum vinctum.

Iugere)v.Nonium in Tegillum,vbi vigere mulsus,pro,iugere miluos.Glossis Iugit. κῶπη βοεᾶ pro ἰκτῖνος βοεᾶ.

Iuges) adde suprà Iniuges. Glossis Iugites συνεζευγμένοι

Iugula)*Glossis*)ἄκρον ὀφείονος.

quasi nox iuglandis)aliter.v.Varr.6.de ling. quòd inter eius humeros videtur iugulum.

Iugum sub quo victi) v.Liu.& Florū.alia significatione Iugum ζυγός,ἀκροφεία,ζυγοκέφαλον.

Iunium) *à Iunone*) Varr.9.de ling.à Iunioribus: quin & ipse Festus in Maius: adde Ouid.6.Fastor:& Macrob.1.Saturnal.

Iurare Flamini Dialis fas non erat)Hinc illa verba Prętoris in Edicto perpetuo,sacerdotē vestalem & Flaminem dialem in omni mea iurisdictione iurare nō cogam 10.Gell.16.adde Plut.Problemat.

Iurgatio)*iuris actio*) iuris agium.ita iurgiū. definitur in c. forus §. iurgium de verb. signif.adde Nonium in Iurgium.

Iussa)Iusa.

Iusti dies,&c.) alia significatione Iusti dies sumuntur apud Gel.20.c.1. pIustitio,id est iuris interstitiōe & cessatione inter litigatores.

Iuuenalia)Iuuenilia,non malè.nam vtrunque Iuuenalis & Iuuenilis dicitur Glossis.

Iuuentutis sacra)Iuuentatis:adde Nonium in Iuuentus, Iuuenta,& Iuuenilitas.

Labes)alio significatu Labes:in iure hiatū terræ & χάσμα signific.l.15.§ 2.11.Seruⁱ l. vlt.ff.locati: & Glossis labes λύμη idē q Lues.

Lacerare) *Lanius*) alia ratio Etymi apud Græcos à quibus κρεοπώλης.

Lacinia)v. s.Dilaniare.Glossis κρεανίδιον Lacinia,fimbria.

quod) quædam.

capitio)pectoris ornamentū v.Varro.malè Nonio capitis ornamentum. (seductio.

Lacit) vide s.Adlicit. hinc Glossē Lecebra

Lacessere)v.j.Petisere, Non.in Lacessere.

Lactat)v.Nonium in Lactare.

Lacobrigæ)*Brigæ*)ex Arcobriga V.&ercobriga. Vrs. Cęterū Bryga veteri Hispanica ling. oppidū dicitur. hinc illa in Hispania oppida Arcobriga, Arabriga, Augustobriga, Cartobriga, Croliobriga, Deobriga, Iuliobriga, Lacobriga, Mirobriga, Midobriga, Merebriga, Nertobriga, Nemetobriga, Obriga, Segobriga, Tuntabriga, Talabriga, siue Alabriga, Turobriga, Vertobriga.

Lacuna) *lamam*) limam, alij λίμνην. Lamæ Glossis παλάδες τόποι, id est Lutulenti loci.

lustrum)λουτρόν.v.j.Lustra.

Lacus)*eruendus*) fruendus.Vrs.

dilectu)v.s.dilectus.

Lana) militare vestimentum esse ait Nonius in Læna.

habitus)habuit.Vrs.

χλαίνω) χλανίδα.Vrs.

Lãce, & Licio]dixi ad §.cõceptũ vers.quum enim,ibi secũdũ veterẽ obseruationẽ,Inst.de obligat.ex delicto:& ad leges XII.Tabularũ.

Lanea effigies]vide infrà Pilæ.

in]ad.

redacta]sedatæ:alij,relatæ.

Lanerum(Lauerum. [malo.

Lapidem]*si sciens fallo*] Liu.1.id est si dolo

Lapidicinæ] alij Lapidicinæ, Gloss. M S. meis,lapidicina,locus vbi lapides cæduntur, Græci λατομίαι & λιθοτομίαι.v.9.l.§.l.13.§.5.ff.de vsufructu.l.32.de iure dotium.

excinduntur]exciduntur.Vrs.

Lapit]ita quoque apud Non. alij,Lipit,alij lipuit,alij lapuit,alij labit.

Larentalia]Laurentalia,alij Larentaria.

nutricis]alij inuentoris. Inuentor est plusquam nutricius,qui expositos sustulit & educauit. de expositis dixi ad Titulum de Infan-

Larentiæ]Laurentiæ. (tibus expositis.

Latinè loqui]*& sic eius illa pars maneat*)idem Polyb.lib.2.

innotita]innoxia.

Latrones eos antiqui vocabant qui cõducti militabant]v. ſ. Stipatores, corporum custodes. hinc Nonio latrocinari, militare mercede. τῆς λατρείας τῶ λάτρου,ita Varr.6.de lingua.

Latumias]ita Cic.7.in Verr.hinc Gloss.Latomij,lapidum cæsores.alij, lautumias legũt. vt in l.9.ff.ex quibus causis maiores. l.1. ff.de Aleatoribus,Senecam 9 declamat.& 5.cõtrouers.Sic Laumedon & Laomedon.Quin,paulò pòst,Glossæ meæ manuscriptæ,Lautomia, custodia carceri:Lautumiæ Vincula,cathena carceris custodiæ: Lautumnum,supplicij genus.

Laudare]*apud antiquos nominare*]& verbis efferre.v.Nõ.Laudare.Gell.2. ca. 6.dixi ad legem Tenetur 6.§.5.si tibi iter ff.de act.empt.

Lauerniones]*deæ Lauernæ*)dea erat furum, quam vt faueret,fures inuocabãt:vt & Græci suã κερδῶιδικην, ita enim Glossis Lauerna appellatur.v.Noniũ Lauerna.dixi etiã de Lauerna ad leges XII. Tabul. inde Glossis meis Laborna qui filios alienos seducit. Cæterũ Lauerna,caput sine corpore.Ausoni*,Carminũ

soliti]solitos. (Lauerna.

luere[diuidere.

Laureati milites]*currum triũphantis*)curru triumphantes vrbem ingrediebantur.vt ouãtes equo:sequentibus eos, non militibus,sed vniuerso senatu.v.5.Gell.6.

Lautia] Lauticia:v.ſ. Dautia,quæ ξένια l.6. §.3.ff.de offic.Procõs.& παρχὰ.vnde Xenophon rochi in l.18.§.10.ff.de munerib.& honorib.

Lautulæ]Varro 4 de lingua.

Lectosia]Leucosia. ita Dionys.lib.1.alij Leucasiam,vt Canterus 3.Nouar.c.10.

Legimus aut scriptum,&c.]plures significationes τῶ legere.v.apud Nonium in Legere.

oleam]olera.

glandemne]v.ff.de glande legenda.

Legio Samnitium]vide Liuium lib.10.

circumdatam]circumdati.

iurauerunt]iuraueranr. (gladiatorum.

Lemniſci] Gloss. Lemniscata,maior palma

fascæ coloristæ]fasciæ coloriæ.

Lenones ab alliciendo] id est decipiendo,v. suprà Adlicit & Lacit.

Lepistæ]dixi ad Varr.4.de ling.adde Non. in Lepistæ. Næuius apud Fortunatianum de Saturnio versu, Ferunt pulchros patera (alij crateras)aeras lepistas.

Leria]Lęna alij λῆρος ornamẽta muliebria, de quo v.Pollucẽ,Hesychium & 6. Epigram.

Leuir]*Vxoris meæ frater*] vxori meæ frater meus.v.9.Isidor.8. quasi læuus vir:v. Non.in Leuir. Viri frater leuir. Græcis δαὴρ l. 4. §. 6. ver. Viri frater.ff.de gradib.Gloss.αἰδράδελφος.

Libellæ]v.l.Iudices.C.de Episco.audiẽtia.

Liberales]hinc nostri,liberalia studia,quæ ἐλευθέρια in l.1.ff.de extraordinariis cognitio

Liberalia]Liberi festa. (nibus.

loquemur]loquuntur.

Liberata, &c.] effata, liberata, defanata.S. Arnobi*,spatiola Tẽplorũ defanata ponebãt.

ponebant]x11.Tabularum authores.

Libertatis]*constructum*)constitutum.

Librilla]alij librilia.in eorum locum Fusti balũ posteritas excogitauit: de quo Vegeti*. Cęterũ hìc deest verbũa quo regatur oratio;

Licitati]adde ſ. Inlicitatũ hinc animose licitus in l.29.ff.familiæ. de vestibulo liceri. in l.19.§.1.ff.cõmun.diuidundo. hinc licitatio l. 6.l.22 §.1.ff.familiæ.licitatione vincere.l.9.ff. de Publicanis. superiorem esse in licitatione l.4.Cod.de vectigalib.& commissis. calor licitantis l.9.ff.de Publican.

cõtendẽtes]hinc licitari Nonio,pugnare,rogare.Glossis Licitare ὑπερθεματίσαι: Licitario, ὑπερθεματισμὸς & διακύρυξις. (12.Gell.3.

Lictores]adde l.8.l.23.ff.de manũ. vindicta.

quod fasces virgarũ ligatos ferũt] hinc Glossis lictor ῥαβδοῦχος. lictor sũnus ἀρχιραβδοῦχος à ligando Nonius deriuat.Hinc illud,Lictor colliga ad palum 12.Gell.3.

parẽtes]apparẽtes v.ſ. Viatores(λυμανοχλίαι.

Limaces cochleæ] Verme dicũtur Glossis &

Limitat° ager]de limitatis agris v.l.16.ff.de adqu.rerum dominio:Iulium Frontinum de limitibus agrorum.

Limites]*in agris*]sunt etiam imperiorũ limites l.5. Cod. de annonis seu limina : vnde postliminium dictum §.5.Inst.quibus modis ius patriæ potestatis.

termini] *duo præcipui limites*] Cardo à septentrione in meridiem. Decumanus, ab oriẽte in occidente per transuersum directus, vt formã denarij faceret.v.18.Plin.33. 15. Isid. 14.v.Siculum Flaccum & Hygenum.

obliquus] v. Hygenum & Non. in Limum obtortum , & Glossæ, Limis,obliquis oculis.

Lingua]*pars corporis*)eo significatu sumitur in l.1.§.1.Cod.de off. Præto.ibi linguis abscissis pœnas loqui.

differentia sermonis] hinc lingua Latina, Græca,Punica,Gallica.l.11.ff.de legat.3.

promontorij genus]lingua eo significatu accipitur i Liuio 5.Cæsare libro 3. belli Gallici.

Lingulaca genus piscis] Varro de lingua.

auguratrix]alij garrulatrix,rectè:lingulacæ Nonio verbosi & Locutuleiæ. alij etiam hic legunt,arguratrix,vt Canterus 4.c.28.

Litatum]*solutum*)solitum.

Liti cecidisse] litis.

Lituus] *liticen*) 20. Gell. 2.Ouid.6.Fastor. dixi ad legem XII.Tabularum. Glossis Liticen ἱερουλπηκτής.

effundit]effudit.

Lixæ]à lixa.id est aqua. Non. lixas deducit.

Læbesum] adde suprà ab oloes, pro ab ipsis. alij Leibesum.sic in quibusdam denariis Cassij Libertas : in aliis Deidi, Opeimi, Seruerli, De vsu diphthongi ei vide Quintilianum, Nigidium apud Gellium : Longum, Terentium,Cicer.3.de Oratore: & in Seruianis sche dis Lœbasius, quia Græcis λοιβὴ res diuina.

Lotos]*tibiæ*)vnde loton pro fistulaAthenęo.

Lucani]*cretosa*)ætherosa:alij ærosa.

Lucar]*quod ex lucis captatur*) capitur πλούμβριον εἰς θέας,sumptus in impēsas scenicas.Plutarch. Problemat. θεάτρικον ἀγώγιον. Gloss. Itē μισθὸς ἀπὸ φίσκου Liuius 3. Lucaris meriti(vbi malè lucris meritis) donū mittite. Tertullianus aduersus Gnosticos, loquens de Iohanne Baptista, Truncatur, inquit, in puellæ salticæ lucar.Hoc adiciendum, Tiberij temporibus, lucar histrionum coercitum. Quæ cùm ita sint, legendum hîc, non lucis. sed ludis. dicam ea de re plenius ad l. vnicam Cod.de expensis ludorum publicorum.

Lucrenses] *à Lucro*) à Lucomo. vide infrà in Lucomedi. alij à lucomone vel à verbo Etrusco.Varro 4. de lingua à Lucumone.alij à Lucretino. Asconius libro 3. Verrin. à Luco asyli. Plutarch. in Romulo. vt non immeritò huius verbi incertam causam originis scribat Liuius 1.

Lucetium Iouem]Gloss.λευκέριος ζεύς.

Lucius] Idem Varro. lib.5.de lingua circa principium.

Lucomedi] *Lucomo*) alij Lucumone, qui & Lucmo Propertio.

Lucerenses]vide suprà Lucerenses.

Lucomones]*infesta*)festa.

Luctus]λύπειν) λύζειν.

Lucuntere]Lucentem,Lacuntē: alij Lucūter, Græcum λεύκωτήρ ab aspersione albæ farinæ,Dicitur & Lucuns,Lucuntis.Non.2.493.

Lues]adde Nonium in Lues.

diluens]dilues.

Luma] lima vel lina.V. Excusa magis placet.Nam à luma Varroni 4. de lingua,falces lumariæ. Glossis Luma βάτων ὁμοία ἀδύσμῳ ἣν τινὲς ποταμογείτονα καλοῦσιν,ἄλλοι καλαμίνθην.

Lumbago] Glossis Lumbaga & Lumba.

Lura]lora.

Lucrones]à lucrando,Nonius in Lucrones. Glos.M S.Luricones, deuoratores: & Lurco, glutto.

Lurida) Gl.Lurida,pallida,sordida, ἰκτερικά.

Luscitio) qui & Nonio luscioſus, qui ad lucernam nihil videt. μείωψ. glos. Lucinosus, qui Vespertilio aut parū aut nihil videt. Iuri νυκτάλωψ.& luscitiosus.l.10.§.4.ff.de ædilitio.

Lustra significant lacunas] v.s. Lacuna: alij lamas legunt.

aprorum cubilia)vt & ferarum habitacula. Nonius in Lustra.

in lustris vitam agere) lustra enim pro lupanari,Nonio.Eidem,lustratus, luxuriosus.

tempus quinquennale) frequens in iure lustrimentio hoc significatu, id est pro quinquennij tempore.glossis lustrum πεντατηρίς, Lustrale πενταετηρικόν.

Lustrici dies) vide Macrobium 1.Satur.16.

nomina imponuntur)Hinc Nominatio apud Tertullianum libro de Idololatria. dixi ad Non.in c.15.

Luxa membra) *Luxuriosus in re familiari solutus*) hinc mulier luxuriosè viuens in l.19. ff.de Curatore furios. & aliis, & luxuria in l. 40. ff. de damno l. 1. ff.de ædilitio, impensa profusa.vide Nonium in Luxuria.

Luxantur) Sic & Nonius, Luxum, interpretatur vulsum,loco motum.

Lycophos) à λύκη. ea lux apud veteres:inde lycophos. (phis.

Lymphæ à Nymphis) Imò,Nympha à lymphis.

Macellum) v.Varronem (differt autem à macellum, quod diminutiuū à Macro, de quo s. Altellus. Nonius in Macellum) à macello Macellarius, glossis ὀψωνοπώλης.

Mactus]*magis auctus*) Nam mactare magis augere. v.Non.in Mactare.

Madusa)madulsa.ita in Pseudolo.

sit)satis.

Mæandrum) Mæander. Nonio 2.550. inde meandrata facies apud eundem. Mæandri meminit apud Virgilium libro quinto.

Mæniana] meniana Nonio. adde Varronem l.20.ff. de seruitutibus vrbanor. l.2.§. cùm quidam 6. ne quid in loco. publico l. 242. ff. de verb. sign. 35. Plin. 10. & 34.c.6.9. Valer.12.15.Isid.3. & mœnianum græcis ἐξώστης.in l.Meniana.C.de ædif.priuatis.

à Mænio) à Menio quodam Censore. vide de eo Plin.34.c.5.

Masius)*oscos*)oscor vel oscorum.

Magister)magistrare vel magistrari.

Vindemagistri)l.cui præcipua 57. ff.de verb. signif. magister etiā dicitur Theophilo Tit.de succes. bonorum, qui bonis debitoris vendendis constitutus erat à creditoribus.

pagorum]Glossarium, Magister Pagi ἀμφοδάρχης: adde Siculum Flaccum de limitibus agrorum.

pagorum societas) pagorum, curiarum societas Vrs. & Plaut. Aulularia, Nostræ qui est magister curiæ. adde infrà Vici.

societatum]l 4.ff.de Pactis.

Vicorum] Sueton. in August. c. pen. & vlt.

collegiorum]Equitum. l.2.§.19. ff.de origin. iuris.l.de offic.Præfect.vrbi.

magistratus] l.57.ff.de verb. significat.vide Varronem.

dicamus]dicitur.

Magisteria]magistri.v.hunc locum emendatum:suprà columna 121.

quæ]qui.

magis cæteri possunt]v.l.57.de verbor.sign.

. . . *linis*] hoc fortasse referendum ad magisterium aliquod Apollinis ludorum.

contra ora . . .] fortè contra orationem alterius oratoris.

Magmentum] vide Varronem 4.de lingua. vbi de victu. aliud est autem Glossis Magmentarius μύρεψος. & magmentaria vasa, in quibus Magmenta & exta sacra imponebãt.

magis augmentum] maius augmentum.

Magni] Catonis, Atei, & Nepotis Catonis.

Magnum socerum]l.4.§.6. socer magnus.ff. de gradibus, quem nostri authores prosocerum appellant.l.Is.ff.rerum amotarum. l.3.§. 2.ff.de in ius vocando. l.146.ff. de verb.sign.

Magnam socrum]quæ & prosocrus.l.4.§.6. versiculo.item prosocer.ff.de gradibus.

Maiestas]Glossis μεγαλείστης.

Maiis Idibus]*Mercurij ædes*)vide Liuium 2.

Maius Mensis]*Iunius*] vide aliud Etymon. suprà in Iunium.

res diuina . . . . fiant solemnes]res diuina fiat Idibus eo mense S.

Maior patruus]l.10.§ 16. vers. patruus maior.ff.de Gradibus.

Maior amita] l.10.§.16.vers. Amita magna, ff.de gradibus.

Maior Auunculus] l.10.§.16.vers.Auunculus maior.ff.de gradibus.

Maior Græcia] adde Festo, vel, quòd propior Romanis esset Transmarina Græcia, eandem exoticam vocat Messenio Siculus seruus apud Plautum non ex sua persona,sed ex persona Græcorum.

Maior socrus] . . . *iora auspicia*] id est maiora auspicia:quo vt intelligas,v.13.Gell.4.

Maiorem Consulem] *Prætorem autem maiorem*)vide infrà maximum Prætorem.

Maledictores] *Hispania*) hoc qui sit non constat.

Maleuoli Mercurij signum] vide hunc locum emendatum suprà apud Festum.

Maleuoli]*Ianum qui item erat in Turdellis* quid sit etiam non constat.

Malleoli]*videlicet*)scilicet.

ij qui ad incendium] hinc Gloss. Malleolus σφύρας πυρίκολα. & alio loco πυρίκολα,adde Nonium in Malleoli.

Malluuium]malluuiæ.

pelluuia] vide infrà Pelluuiæ.

malluuium latum]*commẽtariũ*)cõmẽtario.

Maltha] hîc pro pice sumitur: apud Noniũ maltha mollis. Glossis Maltana. πισσόκηρον.aliis,malthana.

Mamercus]*appellant*)dicunt.

Mamertini, &c.]Mamertini appellati sunt Messinenses hac de causa. A. vide Strabon.6.

Ver sacrum]v.infrà Ver sacrum.

Tauricana]Tauronimitana.

cite]exercitum.

Mamilia Turris]vide 7. October equus.

suburæ]suburæ.

Mamiliorum familia]*Mamilia Telegonis filia*)Manilio Telegoni filio.ita legẽdũ. intelligit autem Octauiũ Mamiliũ Tusculanum, Superbi generis & Latini nominis principẽ, de quo Liuius 5. Dionys. 4. Qui primus ciuis Romanorum ex hac familia, L. Manilius, C. Nautio & L. Minucio Coss. Liuius libro 3.

condidisset]est appellata.

Mamphula] *panis Syriacigenus*)Mamphul pistrinorum manceps, à Græco μανοπώλης. Nec id mirum, cùm multa Syri à Græcis habuerint.

pistricem] dixi ad Varronem 4.de lingua.

Valida]validam.

addas]nunc addam:vel, ad classem.

Mamphur]Mimphur.

in operibus tornandis] in Torno id Mamphur,quod in machina tractoria,fucula.

Mamurij]*cantibus*)carminibus.

latius) latus.

Manalis fons] locus obscurus, & fortasse mendosus.A.V.

spiciendius[spiciendus.

Manalem lapidem] Manal vel Manale,vel manalia apud Nonium in Trulleum c.15.numero 32. vt sit ostium manium & Orci.

Orci ostium]Ethnici orci ostia collocabant iis potissimum locis quæ fœditatem odoris exhalabant.Verbi gratia in Auerno lacu. Cicero 1.Tusculanar. Plautus, Acheruntis ostiũ in nostro est agro. Lucretius. Ianua nec puteis orci regionibus illis credatur.

manalem etiam lapidem] v.suprà Aquilices. Non.in Manalis lapis & Fulgentium.

protraherent]pertraherent. Vrs.

manare]manat,*fluit.*

mane]vide Mater matuta. Varr. 5. de ling.

Manare Solem]*mane*)v.infrà Mane.

Manum bonum)Idem Varro de lingua.numer.2.Non in Manum.

. . . . . *olitos*] manare solem solitos, v.hunc

vide hunc locũ emendatum suprà col.124.

Mane] vide suprà Manare: & Nonium in Mane.

à diis manibus] v.j̃.Manes dij.

mana] mania.

mater matuta] v.infrà Mater matuta quæ Græcis λευκόθεα. adde Ciceronem 1. Tusculanarum:Nonium in Manum.

Manceps] adde infrà Mancipatio, suprà Emancipati.

capiatur] capit.conducit.l.53.ff.locati.

idem præs] adde infrà Præs.

pro eo] pro quo.

Mancini fama] Mancini Tifata.

Manducus, &c.] Manduci effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas formidolosásque præferri solebat. Vrs.

clare] quia pol clarè.

Manes dij] adde suprà Mane.

terræ neque] terrenáque.

Manuos] Manes.

Aelius Stilo] Aurelius vel Atcius.

&] vnde.

Maniæ] *dici ait*] dicunt.

appellant] vocant.

vt Mania, &c) sunt qui Maniam laruarum matrem auiámque putent.

Manius agrum] Manius Aegerius Lucius: alij Manius Aegerius Nemonensem Dianã consecrauit, cuius Rex Nemorensis, eius sacerdos. ea autem erat Aricina.

consecrauit] id est ei signum posuit.

Asinius) Finnius.

initio] deest Vrsin.

Lucius] vide suprà Lucinus, ita Varro 4. de lingua.

Mansucium] Mansucum.

Mansues] vide Nonium in Mansuetus & Mansues.

Mansuetum) vide Nonium in Mansuetus.

Mantare] vide Nonium in Mantat.

Iam ore] Iam ohe adeò, manta iam, hoc vide vt cæcus animum aduentus angit. S.

Manticularum vsus] ad manticulandum astu aggreditor. scite quid prome, erue, erue. item, Educ, I, manticulator. ita me facti oppressit iugo.

manticula tactu] manticulatam astu, sanctiora addicis. iura iuranda.

Plautus) Planius.

extergeantur] manticulæ igitur etymon à mantilibus seu manticulis quibus extergentur: nisi hoc verbo mantile, quis putet iuramentum hic prouerbialiter definiri, quòd iuramento quotidianæ noxæ extergeantur. Vnde & à Laberio, emplastrum æris alieni.

Mantisa] *Tusca*) osca, imò Latina, pro manutensa, quòd manu porrigatur, vnde mantesa, & mantesia.

Manubiæ Iouis) adde j̃. Peremptalia, de manubiis. adde Nonium in Manubias.

dicuntur) creduntur.

Placidéque) placatæ.

superarunt) superorum.

Manum & mentum prouerbium) v.13. Gell. 18. Lycophr. Interpr. in Iambicis: Eustath. in 1. Homer. Iliad.

Manumitti) v. hunc locum emendatum suprà pag.123.

Hunc hominem, &c. vide l.23.ff.de manumissis vindicta, §. Caium li.1. Instit. Boetium in 3. Topic. adde supra Am. & Ambactus.

Mapalia) Gloss. Mappalia Καλύβαι.

poenicæ) punicæ.

solet solutè viuentibus obijci) Seneca in Ludo, mera Mapalia fecistis, id est dissolutè egistis.

Marculus diminutiuum à Marco) ita legendum censeo supra in Altellus in fin. Glossis Marculus alio significatu & Marculù σφυρίον seu σφύρα σιδήρου & κότανον, dominulus à domino, in l.41.§.4.ff.de legat.3. eadem forma, vt dicitur.

Marspedis) v. hunc locum emendatum suprà Col.125.

imprecatiuè sesita vallium) quidam pro, sesita, legit solita, & sic in precatione solitaurilium & Saturnalium 10. Turneb.15.

ne Messala quidem Augur &c.) fortè Marspedis, id est quod Martis puer aut filius.

Martialis campus] *Equiria*) vide Ouidium Fastorum 3.

Martius Mensis initium anni] v. Varronem 5. de lingua num.4.

Martias Kalendas Matronæ celebrabãt) hinc illud proponitur in l. Sed si vir 31.§. Si vir vxori munus immodicum Kalendis Martiis aut natali die dedisset, donatio est 8.ff.de donationibus inter virum & vxorem.

cœpta sit) cœpta erat vel est.

Masculina) vide hunc locum suprà emendatum col.120.

sed ἀρ) ἀρσενικὰ καὶ θελικά.

Masculino genere parentem appellabant antiqui etiam matrem) facit l.51. in fin. ff. de verbor. significat.

dixit Gracchus] huius orationis meminit Gellius.

malo cruce) v. Nonium in Crux.

posteriorem) posteriore.

hunc frontem) v. suprà Frontem. Nonium cap.3. in Frontem.

hunc stirpem) vide infrà Spicum: Nonium cap.3. in Stirpem.

hanc lupum) v. suprà Agnus.

hanc metum) v. infrà Metus: Nonium cap.3. in Metum.

Idem cùm in Popilium & matronas &) in populum & Mathonem A. in populum & ma-

tronas, eo exemplo instituto dignus fuit qui malo cruce periret.

Matellio] adde Nonium in Matella.

Materfamiliæ] qui & materfamilias. adde Nonium in Matronę & Matresfamiliæ. l. 5. in fin. ff. de liberis exhib. l. 195. in fin. de verb. significat.

appellauit] vocaui.

Mater Matuta] v. suprà Manum. Gloſſis ἐυκοδέκα, adde Nonium in Manum.

materiæ] materies.

Matertera] l. 10. §. 14. verſ. matertera. ff. de gradibus.

mater] matertera.

Matralia] v. Varronem 4. de lingua.

Matrici] Mattici vel Martici, à magnis malis, non quaſi Malatricij, vt hic putat Feſtus, ſed quia veteres μητύας τὰς σαγόνας vocabant. vnde etiam γναθῶνες gulosi.

Matrimes] v. infrà, Patrimi & Matrimi & Paliu. patrimus.

Matronæ] v. hunc locum emendatum suprà col. 122.

in vehiculo deſcendere cogebantur] videndũ num hæc pertineant, ad ea quæ de Veſtali Claudia produntur, quæ patrem complexa de curru ſe detrahi paſſa nõ eſt. Cicero pro Cælio Valer. Max. 4 Suetonius in Tiberio 2.

Matronas ferè] fortè.

quibus ſtolas habendi ius erat] v. l. Veſtis 23. §. veſtimenta 2. verſ. muliebria. ff. de auro. Cic. 2. Philipp Sed citò Curio interuenit, qui te à meretricio quæſtu abduxit, & tãquam ſtolã cedidiſſet, in matrimonio certo collocauit.

Matronis aurum redditum] Liuius 5. & lib. 6. Plutarchus tamen in Camillo donatum Apollini: Plinius 33. c. in Iouis cella collatũ ſcribit.

contulerunt ornatus] v. infrà Polentis.

Matrona] v. hùc locũ emendatũ 5. col. 120.

Matula] l. 25. §. 10. ff. de auro argento. Gloſſ. ἀμύστιον. vbi tamen legitur matulata: ea Matella Nonio.

Maximæ dignationis] v. ordo ſacerdotium.

inter quindecim] decem conſtituuntur à Var. 4. & 6. de lingua, Dialis, Martialis, Quirinalis, Vulcanalis, Volturnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Pomanalis. Adde Carmentalem ex Cicerone in Bruto: Portumnalem ex Feſto: item diui Iulij & Auguſti ex eiuſdem & eorum temporum hiſtoria.

minimi habetur] minimè habetur.

Maximam hoſtiam ouilli pecoris] maxima hoſtia ouis: maxima victima. Taurus, Virgilius, & maxima Taurus victima: victimæ maiorum animalium: hoſtiæ, minorum.

ab animo placidiore] ſi compares cum ſuibus & capris.

Maximi Annales] *conſecraſſet*] confeciſſet. & Vrſ.

Maximum Prætorem] Sic in carmine Marcij Vatis, His ludis faciundis præſit Prætor, qui ius populo plebique dabit ſummum. adde Liuium lib. 25. Macrob. 1. Saturn.

quia] *qui quod in ſalutis augurio*) v. Ciceronem de diuinatione, Tacitum 11. Dionyſ. 37.

Prætores maiores] v. ſuprà Maiores conſules.

Maximus Curio] v. Liuium 27.

Maximus Pontifex] *religiones*) religionem.

Vindex contumaciæ priuatorũ, magiſtratuumque] ſuſpecta ſunt hæc verba Pauli quibuſdã, quæ tamẽ, minùs quàm ſuſpecta eſſe debẽt. Nam priuatorum contumaciam coercebat Flamen, ſi feſtis operabantur. v. Macrob. 1. c. 16. & infrà Præclamitatores & magiſtratuũ. Sic apud Valeriũ Maximum Metellus Pontifex Poſthumium Conſulem, eundémque Flaminem Martialem ad bellum gerendum. Africam petentem, à ſacris diſcederet, multa indicta, Vrbem egredi non patitur.

Me caſtor] *diceretur*) dicerent.

Meddix] Medix, qui & Medixtutichus Liuio 26. & 24. malè apud Senecam 1. de Tranquillitate 3. Ceryx. hic tamen alij legunt Mediſtriticus.

Medialem] Medidialem: ita legũt antiqui, medidies pro meridies.

Mediocriculo] locus obſcurus & mendoſus. emendatus ſuprà col. 121.

gerere] gerere.

Medioximum] medioximum Nonio, antiqui mediotumnus, à numero, vt à quoto quotumnus.

Mediterreum] *mediterraneum*) Gloſſ. mediterraneus μεσογαῖος, mediterranei, μεσογειακοί.

Meditrinalia] dixi ad Varronem 5. de lingua numero 3.

diceret] dicere.

ceptum] conceptum.

Meditullium] π tullium, in hoc verbo extenſio eſt vocabuli nihil ſignificans, teſtis Cicero in Topicis.

Medius fidius] iuramenti ſpecies compoſitum ex Me & dius. Fidius ita Mecaſtor, Mehercules, alij ex E compoſitam dictionẽ putant, vt Eccere, Ecquirine Ecaſtor.

Iouis filium id eſt Herculem] Iouis filius, id eſt Hercules MS. Vrſ.

Es] vt.

Fidius pro filio] Varr. 4. de lingua. num. 10.

Medullitus] adde Non. in Medullitus. Gloſſ. Medullitus nomen, ἀ δυνάμεως τινος.

Meſancilum] Meſaneilum, Meſancylum. μεσάγυλον, aplaras vocat Ennius.

Mælsbeta dicta) vocata.

Melus] Meloas vel Melia.

à ligno mali] à ligno Melia.

Melo] vt suprà Alcedo.

Melos] alia ſignificatione ſumitur apud Feſtum.

Meltom] ita lego Meliõ, meliorẽ dicebant.

Mem-

Membrum abſcindi mortuo dicebatur) dixi ad Varronem 4. de lingua, num. 4. & ad leg. XII. Tabul. in quibus ſic erat, Homini mortuo oſſa ne legito, quo poſt funus faciat.

Memorare) *licere*) hinc Gloſ. Memora εἰπεῖν.

Memorioſus) Gloſſis μνήμων.

Mendicum) pro velo hic: aliàs Gloſ. mendicus ἐπαίτης.

Mendicum] *quem*) quam. A.

Menſa] Meſſe.

menſam] meſſem.

Menſæ] vide hunc locum reſtitutũ ſuprà columna l. 123. vt Feſti verba intelligas, lege Pauli Epitomen, Macrobium 3 Saturn.

Menſarij) Liuius 7. Cicero pro Flacco, qui & menſularij in l. ſi ventri 24. in bonis menſularij. ff. de rebus authorit. iud. Gloſſis τραπεζῖται. Hi rationes publicas, vt argentarij, priuatorum conficiebant. vide Sigonium 2. de iure ciuium 11. Huc referenda frequẽs Menſæ mentio. de qua in iure & in l. 4. ff. de edẽdo. l 47. ff. de pactis. l. 5. §. 1. l. 19. § 1. l. vlt. ff. de Inſtitoria. l. 77. §. menſæ. ff. de legat. 2. l. 27. §. 1. ff. de liberatione legata. l. 27. ff. de furtis. l. 3. C. de inſtitutionibus Nouell 137. 14. Gell. 2.

Mente captus) v. l. 25. C. de nuptiis.

hominis poteſtate) hoc Feſti Fragmentum ſupplendum eſt ex ſuperiore Feſt. Epitome.

Mercedicius) Mercediuus. Gloſſ. Mercenarius μισθοφόρος, μίσθιος.

Mercedonias) dies ſcilicet hoc eſt intercalares. Nã intercalaris dies, Mercedonius. Plutar. in Cęſare, vel Mercidinus. Idẽ in Numa.

Mercurius] *deſtinabat*) feſtinabant. MS. Vrſ.

Merendam) quaſi medendam ἄριστον δεῖλινόν.

pro prandio) Nonio verò merenda, poſt meridiem cibus.

Merga] *Vt illæ ſe in aquam mergunt*) idẽ Varro 4. de lingua, numero 13.

Meritauere] v. hunc locum emendatum ſuprà col. 121.

Mertat pro merſat) v. ſuprà Exfuti. Non. in Mertaret, Mergeret. Mertare eſt etiam merentem facere Nonio, in Mertaret, pro mentem faceret.

Merum) pro ſolo hic accipitur, vt & apud Varronem 4. de lingua num. 11. & Nonium in Merum: & Gloſ. Merum ἄκρατον, μόνον, ψιλόν.

Meſon) Mœſon. alij Męſon, v. Athenæum.

Meſne) Moeſone.

Metaphoram) v. Quintilian. c. 8. c. 6. vide hũc locum emendatum ſuprà col. 119.

Meta.. ſtices) Metaphraſtices. alij Metaphraſticen. alij Metaphraſi. alij Metaſtaſi. alij Metabaſi, vide emendatum hunc locum ſuprà col. 119.

Metari) vide Non. in Merari. vide Titulum Cod. de Metatis. hinc metatores l. 3. l. 5. C. de aduocat. diuerſor. iudic. l. 9. Cod. de prox. ſacror. ſcrinior. c. Vegetium 7. Cyprianum 1. Epiſtol. 4. & Iſidor. hinc metatus miles.

Metelli) μίσθιοι.

in re) in lege.

quaſi mercenarij) hinc Glo. Metellus. μίσθιος.

annalium vigeſimo ſeptimo) Annalibus.

Galones) v. ſuprà Calones.

caculæ) v. ſuprà Cacula.

ductum) dictum.

Metonymia) *tremis*) tremit.

Metus feminino) vide ſuprà maſculino & infrà Recto fronte: Nonium in Metus.

Migrare) vide hunc locum infra emendatum. col. 123.

Militem) à mollitia. v. l. 1. ff. de teſtament. militis.

κατ' ἀντίφρασιν] *per antiphraſin.*

Milium] κέγχρος) Glo. miliũ κέγχρος ἢ νύμφη.

μελίνλω) it. Varro 4. de lingua.

Millus colare canum) adde ſuprà Catulus.

Vobis) Nobis MS. Vrſ.

erit) erit is.

Miluina) v. Solinum c. 10.

Mina ſingulariter d..) Minam ſingulariter dici pro eo quod, Minæ, pluraliter dicimus, Curiatius author eſt. Item M. Cato in Suaſione... mina colligi nulla potuit.

Minora templa) vide hunc locũ emẽdatum ſuprà col. 122. adde Varronem 6. de lingua.

templum) v. infrà Templum.

angulóſque adfixus) angulóſque adfixos.

Minorem] *Delos*) Delus.

Dicaarchia) v. ſuprà Dicæarchia.

Minores & maiores inter cognomina feminarum] hinc Gloſſ. minores μειζόνιες. & minor μικρότερος. Si tres erant, dicebatur, prima, ſecunda, tertia Seruilia: ſi duę maior, minor, Seruilia. Liuius, Tullia minor: Horatius, Sagana maior.

Minotauri) vt & porci. vide infrà Porci.

Minucia] *eſt*) eſſet.

Minucia porta) Pauli eſt hoc fragmentum non Feſti, vt ſuperius.

Minuebatur] *familiam*) familia.

caſtro Cereris) caſto Cereris. dixi ad Varro. & ex Liuio 20. conſtat, à lugentibus Cerealia celebrari non licuiſſe.

conſtitiſſent] conſtituiſſent.

Minuitur populo luctus) vide col. 122.

gratulationi) gratulatione.

Minurritiones) minurrationes. gloſſ. minurit μινυρίζει.

Minuſculæ] *Quinquatrus*) v. j. Quinquatrus.

Minutum) μεῖον) μινύειν.

Mirachidion) Miracidion.

Miracula) ita Nonius in Mira: miraculæ Varroni.

Mirior) idem Non. mirius magis mirum.

inquam tibi) tibi inquit.

Miſeratur) adde Nonium in Miſerari & Miſereri. Gloſſ. miſeratur, οἰκτίρει.

Moene) *per*) pro.

Mœnia] [&] *alia*) & cætera.

Neruolaria] extant hæc in Sticho Plautina.

fungar] fungor.

Mola salsa] vide suprà Immolare. & Varronem. Glossis Molæ salsæ κρίθαι πεφρυγμέναι.

molistones] molitores.

monendo] molendo.

Molestras] ouiles) ouilas vel ouinas.

Molucrum] μύλικρον) μύλακρον.

mola] rotæ.

Verruntur] verruntur.

Afranius in Virgine Ferme Virgini] ferme, Virgini tam crescit vterus, quàm grauidæ mulieri. vocatur molucrum, transit etiam sine dolore. Gabriel Faernus ita legit, ferme Virgini tam crescit vterus, quàm grauidæ mulieri, Molucrum vocatur, transit sine doloribus. Sūt autem senarij duo post verbum Virgini Scaliger ita, fermè excrescit Virgini vterus tanquam mulieri.

Momar] Idem Isidor. Gloss. & Plaut.

Vocat] appellat

Momen] si paruo possent) si à paruo posśūt.

Monimentum] momentum. adde Nonium in Momenta & Monimenti. adde l. 2. §. 6. ff. de religiosis.

Monstores] *qui in scena monent histriones*) ὑποβολεῖς. & qui opera rustica vrgebant. l. 8. ff. de Instrumento, & apud Paulum sentent. 6. & qui dicentibus oratoribus præstò aderant, subsidij causa. Cicero in diuination. Plini. in Panegyrico.

Monodos] 7. Plin. 16.

Monstrum] v. l. 38. ff. de verb. signif. l. 7. in fi. Cod. de posthumis heredibus.

Prodigium] v. ī. Prodigia. & d. l. 38. & d. l. 3.

prædictum & quasi prædictum) prodictum vel prædictum.

ostentum] v. infrà Ostentum. & d. l. 38.

Morbosum] adde l. 16. ff. de Ædilit.

Morbosum obisse] obiisse: inde obitus.

ob Romam) vide infrà Ob.

Vadimonium obisse] obisse.

esse) isse.

Mortis causa stipulatio] v. legem mortis causa. 34. ibi, vt quid stipuletur. ff. de mortis causa donationibus.

Mortuæ pecudis] Flaminicis] Flaminibus.

sua morte extincta) id morticiniū vel morticinum Varroni, & l. pen. ff. de via publica. Glossis Morticina θανάσιμα.

Mos est] v. Macrobium 3. Saturnal.

Moscus] Moscillis.

Muger dici) *castrensium*] castrensibus.

Mugimari est nugari] murmurare Nonio. Isidor. caussari: hoc verbo vsus Plinius in Præfatione.

Mugionia] ita Solinus 2. Mucionis à Mugitu Varro 5. de lingua.

Mulciber] molliendo.

obtutu] obtuitu.

Muli Martani] v. suprà Aerumnulas.

Mario instituto] Marij instituto.

Mulis] *currui vehiculoque adiūgi*) hinc mulæ charrucariæ in l. 38. §. 8. ff. de Ædilitio. & Rhedariæ.

Mulus] *tā sterilis, ea sit quā mulus*] hinc mulus ad generandum inhabilis dicitur in l. ædiles 38. Sed enim 7. ff. de ædilit.

equi creetur] equus oriatur.

Mulleos] *quibus Reges Albanorū primi*) quibus verò Imperatores Romani aliquando vsi Campagij Nouell. 126.

allucinatos] alij alutocinatos: alij, lunatos, alij, alutatos. Iuuenalis, Appositā nigrę Lunam subtexit alutæ. adde Horatium lib. 1. Satyr. 6. ibi, Nam vt quisque insanus. Tertullianū & Plutarchum in Problemat. Scaliger ita, alij vncinatos: eo sensu, magistratu functi, mulleos: milites fulmentatos: cæteri Romani, Perones.

perones] iis vtebantur per niues & glaciē. Iuuenal. Satyr. 14. Sidonius Apollinaris Epistolar. 4.

Tibialis] Tibiatim S. id est ad mediā tibiā. ita erant genera omnia calceamentorum, qualia Turcarum hodie. Tertullianus in libro de Pallio, Impuro cruri, purum aut mulleolum inducit calceum.

mullando id est fuendo] quid si à mullis à rubro colore? vt, Isidorus & Dion.

Multam] *pœnam quandam*) pœna quidam.

pecuniariam] multa, pecuniaria pœna hic, olim non ita. l. aliud. 131. ff. de verb. sign.

maximam multam] v. infrà Ouibus.

quia non licebat] v. ī. Peculatus furtum publicum

æstimatúrque bos] v. ī. Peculatus ouibus & suprà Æstimata.

Multifariam] Gloss. πολυτρόπως πολυμερῶς. Eadem forma Totfariam à Varrone, dicitur & Glossis Difariam διχῶς. Trifariam τριχῶς Quadrifariā τετραχῶς, τετραπλῶς. Septifariam vide Nonium.

in multis locis fari] in partibus multis. Nonius.

Mundus appellatur] *etiam dicitur ornatus muliebris*) vide ff. de auro argento & mundo. v. Nonium in Mundus. Glossis κόσμος.

Atteius] Attius.

pater] patre.

idem loco] vide hunc locum emendatū suprà col. 122. adde Macrob. 1. Saturnal. 16.

Volcanalia] Volcanali.

ex iis, qui intrauere, cognoscere potuit] vt ex iis qui intrauere cognosci potuit.

Commentariis iuris ciuilis) v. 3. Gell. 18. l. 4. §. 1. ff. de verb signif.

ille eius) illi eius.

per eos dies) adde infrà Religiosus. Pręliares dies, Prohibere Comitia.

Mundum]

Mundum]*eo tempore*) eo die.

Munem]pro officio hic : apud Noniũ Munes consentientes ad ea quæ amici velint.

immunis)vide suprà Immunis & Impetũ.

Muneralis]Muneraria.

Muneralis lex vocata est, qua Cincius cauit] vnde Cincia lex,de donis dicitur Liuio 3. 4. Arnob.2.Tacito 11.13.& 15. Ciceroni in epist. 1.ad Atticum, Plin.lib.5. Epistol. ad Valerianum adde l.1.ff.de extraordin. cognition.ad legem Cinciam scripsit Paulus librum singularem,vt constat ex inscriptione legis 29. ff.de legib.

neque]Neu.

Neque]néve.

roga]rogato.

fuerat]nec fuerit.

Municeps]Gloss.πολίτης.adde l.1.§.ff.ad Municipalem.

item qui in Municipio à seruitute se liberauit] item quem municipiũ à seruitute liberauit. Nam & ita apud Varronem 7. de lingua, à municipio manumissi.

Municipalia sacra]id est,municipiorum.

conditam]acceptam,vt j̃.

Municipalia]*adfuissent*)assuescent.

Municipium]adde supra Municipes,& l. 1. §.1.ff.ad Municipalem.

Acerrani]Corani.

Arpinates]Vrzinates.

Bononienses)Bobutinienses.

Munitio)Molitio.

mortificatio] mortificatio,vel mollificatio, alij Morsificatio. adde Nonium in Morsicatim.

Munus]vide l.munus 214. ff. de verborum signif.

domum[vide d.l.214.

Murcia dea) Liuius 1. Varro 4. de lingua. & Plutarch. in Problemat adde quæ scripsi de murcis & murcia ad l.4.§. eum qui 12. ff. de re militari.

Murcus) murtus. Nam à murteto murtia primùm,Varro.Plin.Plutarch. & Metæ Murtiæ in Ciaco apud Tertullianum de spectaculis.Apuleius apud Varronem,Intimus circus ad Murtim.

Murgisonem)Murgiso tanquam Moriciso.

Muries dicebatur]Glossis Muria,ἅλμη.

dehinc]dein.

Muries est] vide emendatum locum suprà col.124.

in seriam coniecto] seriæ doli genus l.15.§.6. ff.de Vsufructu. & dixi ad leg. 206.ff.de verborum signif.

addent]addunt.

Murrata potione)vide quæ dixi ad l.16.ff.de Tritico,vino,&c.

duodecim tabulis cautum)dixi ad L.XII.Tabular.

Murricidum] murcidum. V. lego muricidum,qui mures tantùm audeat necare. Μυόκτονον Græci appellant.

Plautus]in Epidico.

Murrina] murrhina Nonius.dixi ad l.16.§. 1.ff. de Tritico.

nectar]vide infrà nectar.

Mussare) vide Nonium in Mussare, Mussitare.Gloss.γρύξαι.

Mussabant]mussabat.

Mustricola) forma calcei dicitur in l. sed etsi 5.§.si magister 3.ff.ad l.Aquil. Item quæritur 13. §.item.4. ff.locati Mustricula verò Glossis,machina ad stringendos mures, quæ & Muscipulum & Muscipula iisdem μυάγορα παγὶς ἐπὶ μυῶν.

Muta exta) vide emendatum hunc locum suprà col.123.non muta igitur,ex quibus aliquid diuinationis animaduertebant : putà si ab incendio,veneno,aut alio tali periculo cauendum esse respondisset augur:aut si finium diminutionem portendi dixisset.Id enim ex Festi fragmẽto facilè potest intelligi,

Mutini) vide emendatũ suprà col. 121. dixi ad l. XII. Tabul. adde Tertullianum Apologet.c 24.Arnobium 4.Lactant.1.c.20.August. 4.de Ciuit.Dei 11.

Velis]Veliis.

Mutini]*prætextatis*)prætextis.

Mutire) vide supra Amussim. Est autem mutire, ne Mu quidem audere facere γρύζειν Muttum, Gloss.. γρῦ adde Nonium in Mussare.

Myoparo)ita Nonius.alij Mioparo,adde infrà Parones.

Nam & Midion, & Paron) Nam & Myson & Paron, inde Myoparo. nauicula pyratarum,Nonio.Inde Parones Cercuri,

Myrmilonica)murmilonica.

ipsum)vsu.

Myrtea corona)vide infrà Oualis.

. . . . *vt patri sui*] huius fragmenti initium,vox Mancipatus : cuius restitutionem vide suprà col.121.

M . . reip. . pub.] hoc fragmento quid sit Munus explicat:cuius restitutionem,vide suprà in Munus.col.123.

M . . . letabarum) huius fragmenti initium,Mille vrbium: cuius restitutionẽ vide suprà col.123. in Mille vrbium.

N*Accæ*]emendatur suprà col.129.

nauci)vide infrà Naucum.

id est) id quod est.

Nænia)ita Nonius, & Gloss. Græcè Nenia ἀτονία.alij Nænia.dixi ad Varronẽ. vide hunc locum supra col.125.

aiunt)autem.

dicitur)dictum.

νέτον *extremum dicunt*) νεάτον : alij νέστην extremum intestinum dicunt.

νέτη] νεάτη. alij νήτη.

Nænia est] *Plautus*) fortasse in Truculento.

Nævia silua] emendatur suprà col. 130. vide Varronem 4. de ling. vbi Parthis.

Nancitor] emendatur supra col. 129.

in XII.] id est in legibus duodecim Tabularum, vbi dixi.

prædatus] prædo. V.

quis] qui.

nancitur] nancitor.

Nanum] emendatur suprà col. 115.

situlum Barbatum] Glossis Bardatus (legendum Barbatus) ναῦνος τὸ σκεῦος. Iisdem Atnanulus ἅγιον ἱερέως σκεῦος, κειμήλιον.

pomiliones] pumiliones. vide 19. Gell. 13.

Napuras nectito) vide infrà Nectere.

Napuræ, feniculi] funiculi.

Nare] vide Nonium in Nare.

dictum) ductum.

nauis] auis.

Nares] *flamus*] flamus.

Narica] Narita. νηρίτης. vide suprà col. 129. eadem νηριταῖα.

muriaticam] muriatica.

in vasis stagneis] id est stanneis: vnde nummi stagnei in l. 9. §. 2. ff. ad l. Cornel. de falsis. adde Senecam 3. de ira 35. Proinde non ferendum quod vir doctus putat, stagneum vas, incrustatum vas esse.

Naricam bonam &c.] Bonam naricam, & camarum & tagenia, Echinos fartos, cōchas piscinarias, adde 32. Plin. 8. alij legunt, & canatam, & comæquinas fartas & conchas piscinarias: alij, sequamicam & comacinas. de sequamica vide 4. Strabon. Vetus liber, & canatum, & tagumaquinas.

Nassa) Gloss. κύρτος ἁλιεύτικος. Nassæ meminit Paulus 3. Sentent. c. 66.

piscatorij] piscatoria.

Plautus] in Milite.

Nassiterna] Nasi terna Nonio (& Fulgentio infrà) à naso. vnde Nasiterna genus vasis aquarij ansati, qui & ansa, de ansa vide l. 26. §. 1. ff. de acquirend. rerum domin. l. 21. §. 4. ff. de furtis.

quo equi perfundi solent] vide quæ scribam ad l 4. in prin. ibi. qui aquam equis spargunt ff. de his, qui notantur infam.

Ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio] Ecquis huc adfert nassiternam cum aqua sine suffragio.

suffragio] suffragium hic opinor, instrumentum, quo equorum aqua perfusæ suffragines curātur, suffraginum fit mentio apud Isidorum.

truilos] Trulleos, apud Fulgentium. Tryllæ dicuntur in l. 19. §. 9 ff. de auro, argento.

pertusos] pertusos.

Natinatio] vide hunc locum emendatum suprà col. 129.

M. Cato] in originibus, fortè, qui scripserat audito tumultu Macedonum, Etruriam & cæteros natinari, id est tumultuari.

Natio] vide emendatum suprà col. 128. adde l. 31. §. 21. ff. de Ædilitio.

Cin] Cincium huius sententiæ authorem esse ait.

Nauali corona] adde 5. Gell. 6.

Cn. Pomp.] vide 16. Plin. 4. & 7. c. 30.

Naualis scriba] *esset*) esse.

columbaria] columbar, alij in columbari, id est in vinculo colli.

remigent] rem geminent, vel remi eminent. Turneb. id enim Columbaria.

Naucum] Nauci. vide suprà Naccæ, & infrà Noægeum.

quod in oleæ nucis, quod intus sit] quod in olea nucique intus sit. A.

in fabulo] in fabæ hilo.

iuglandum] iugulandam. de Nuce iuglande, vide Macrobium lib. 7. Saturnal.

Tunicularī] cunicularia.

sed] &

illic] illuc.

Naucus] Naucis, Nauci, vide suprà Naccæ.

Nauia est] *iussit Rex cotem ac nouaculam*] historia nota ex Liuio, Cicerone 1. de Diuinatione. Dionysio 3. Plinio 34. capite 5. 1. Valerij 4.

ficu] fortè ruminali, de qua Plinius 15. capite 18.

. . . *tas*] Nauitas pro Nautas.

Cato in ea quam scripsit] fortè aduersus M. Acilium: adde J. Penatores.

cùm ait nauitæ, vinum atque oleum] Fortasse is locus est quem Plinius tradit 14. cap. 13. Cato cùm in Hispaniam nauigaret, inde cum triumpho rediret, non aliud vinum bibi, quàm remiges.

Nausci] *fit*] fit.

Naustibulum] *videtur*) alij, videlicet.

Nautea herba granis nigris, qua coriarij vtuntur] Nonio Aqua de coriis. Glossis Nautea, ἐσμὴ βύρσης.

à nautea] à nausea.

T. in S.] T. & S.

Plautus Artemone] Fortè Curculione, vel Casina. aliàs hæc Plauti Comœdia non extat.

Nautiorum familia] vide Dionysium libro 6. & Seruium 3. & 5. Æneidos. huius loci restitutionem vide suprà col. 128.

Bruti] huc fortasse pertinet quod Florus refert libro 12.

Nauus] vide suprà col. 129. Glossis εἰδήμων, Nauiter, σπουδαίως.

Nebu-

Nebulo] vide suprà col.127. adde Nonium in Nebulones. Gloss. Nebulo, ὁ τὰ ἴδια λάθρα κρεπτὰ φαγών.

Nec coniunctionem] *disiunctiuam*) Idem fatetur Augustinus in Grammaticis præceptis, quod tamen non faterentur nostri: de quo vide Alciatum in l. si quis 133. ff. de verborum significat.

ab antiquis pro non] l.1.§.si ad fiscum 18.ff.vt legatorum nomine l.3. si duo 10. ff. de Carboniano.

essi] vide suprà Escit:& infrà Supersescit,ibi carcer custos nec esit. Turneb.

si adorat] vide suprà Adorare, adde Varronem 8.de lingua.

Nec mulieri] vide suprà col.127.

Neci datus] vide infrà Occisus.

Necerim] Necim,alij nec im.v s.col.126.

Necessarium] *Opillius*) Opilius.

prohiberi] prohibere.

Necessarij] Gloss.Necessarius οἰκεῖος (*οἰκειότης in quos necessaria officia*) vt hæreditas quam liberis debemus. v. Instit. de heredum qualitat.

Nectar] adde suprà Murtina. Virgil.1.Æneid.id Plinio 14.c.16.Nectarites.

Nectere] *naturas*) Nepuras.v.suprà Napuras.

Nefasti dies] hic locus sanatus ab Vrsino. suprà col.128.vide suprà,Fasti:Varronem: Ouidium,Macrob. Porrò Nefasti Glossis ἀποφράδες.

Nefrendes] vide Fulgentium Placiadem. vide suprà col.126.

nebrundines] nefrundines.vide ſ.Rienes.

Negibundum] alij, negabundus. vide suprà col.127.

Neglegens] neclegens.

electum] dilectum vide suprà Dilectum.

Neclegens] neglegens.

Neminis genitiuo casu] pro nullis: adde Nonium in Neminem.vide s.c.126.

in Erechtheo] fortè Ennij,In Erectheo,sunt versus:de qua Tragœdia vide 6 Gell.16. Macrob.1 Saturnal.

non miseret neminis] hic duæ negatiuæ pro vna accipiendæ, vt apud Nonium in Negatiuas duas:& in l.duobus negatiuis. 237.ff.de verbor.significat.

Nemo] vide suprà col.126.

Nemora] ἐν νόμοι σπαρτοῦ) ἐν νόμοι σπαρτοῦ. ὅμως δὲ ἐνίοτε...) παρὰ τὸ νομὰ δὲ ἐν τοῖς.

Nemut] *cùm aut*) fortè Cato.

Nepa] idem Nonius in Nepam.vide suprà col.128.

scorpius] idem Nonius Glossis Nepa σκορπίος,& alio loco γένος σκορπίος.

Plautus] in Casina.

Nepotes] *luxuriosæ vitæ homines*) vide suprà col.127.hinc Gloss.Nepotatus ἀσωτία.

quod non magis] aliud Etymon adferrur, à Nepa, quæ deuorat omnes filios, vno excepto.

quod natus post sit patri, quàm filius] Quidam putant Nepotes a Græcis νέποδας appellatos. nã & ita Theocrito Idyl.7.Eustath. Odyss.ν.

Tuscis] hic locus restitutus ab Vrsino s. col.127.in Nepos luxuriosus.

Nepus] Nepurus.vide suprà col.124.

Nequam aurum] vide suprà col.127.ἀχρεῖος, cui opponitur homo frugi & diligens: de quo l.11.ff. de periculo & commodo rei vẽd.

Nequeunt] nequiunt,vel nequeunt:alij nec eunt.vide suprà col.126.

Nequinates] vide suprà col.35.

Nequinont] alij neque nunc A.sic infrà Produnt,pro prodeunt, Redinunt,pao redeunt, Obinunt pro obeunt.

solinunt] id est solent:ex hoc loco verisimile fit mihi infrà in Solino,non consulo, sed idem quod soleo,legendum.

Liuius in Odyssea] Homeri Græca verba.

Nequitum] vide suprà col.127.

præterquam] per quam.

Neruum] vide suprà col.127.

adepol] eo pol.

Ne si] vide suprà col.128.

Nexum] dixi ad Varronem.

Nexi danto] nexi datio.

nexi liberanto] nexi liberatio.

Nictare] vide suprà col.134.

nexari] nictari.

in Macchoco pone] in Maccho copone.

scribet] scribes.

nictabere] nectabere.

pugilem] pugile.

nicti canis] inde Nictaculus apud Varronem 4.de lingua.

venenox] venox Apta solet:si fortè feras exnare sagaci Sensit,voce sua nictit, vlulátque ibi acutè.

nictit] nictu.

vnde] & vnde,vel & inde.

gannitio] vide suprà Gannitio.

Niger] vide suprà col.134.

Nihili] vide suprà Hilum.

Ningulus] pro necullus vide sup.col.134.

Niquis] *sciscito*) vide ſ. Sciscito.

scita plebis] vide infrà Scita plebis.

quacquam] quisquam.

Nixidẽ] vide Nonium c.1.in Enixæ numero 281.vide suprà col.134.

signa] sua.

M.] Manius.

quæ] qui.

Nobilem] adde Nonium in Nobile suprà col.134.

perg] pro C.

gnobilis] ignobilis. Gnobilis pro nobilis. Glossis Gnor, legẽdũ Gnouit,οἶδεν, ὅπερ γνώσκει. Gnotu, legendum gnorunt, γνόσιν, διάγνωσιν.

Gnarurat γνωρίζει. Gnarurem γνώρμον. Gnaritur. γνωρίζεται.

gnobilis] ignobilis.

hic sum] hic suam.

gnobilis] nobilis.

in Virgo] in Virgine.

incendunt] incedunt.

gnobili] nobili.

Noctilucam] Gloss. Nocticula, malè, cùm legendum sit Noctiluca, ex Græca interpretatione, quæ inibi est νυκτιφαίνουσα.

Nægeum] vide suprà col. 134.

à nauco] vide supra Naucum.

Nomen] vide supra col. 133.

Nonarum] sumpta hæc ex 4. Verrij, de quo vide Gellium 5. c. 17. Liuium 6. Ouidium 1. Fastorum Plutarch. in Problemat. Macrobium 1. Saturn. vide suprà col. 13[illegible].

nuptiis] nuptiis MS. Vrs. vide Macro. 1. c. 15.

Noncolæ] Noncolæ.

Non omnibus dormio] species prouerbij.

à Cipio quod a[illegible]] & ita 9. Epistol Cicer. vbi malè Capius. Cæ**i**orum familia Romę à Cipio fortè orti cui cornua esse nata finxerūt. Ouidius 15. Metamorph. Valerius 5. c. 6. Plinius 11. c. 37.

Nonuncium] Latinis etiam Dodrans. Theophil. § 5. Inst. de hæred. instit.

teruncium] Latinis Triens.

Nothum] vide Nouellam ἀξεὶ ποσῶν. vide suprà col. 137.

Spurius patre natus] Spurius incerto patre natus. A. nisi Spuriū patrem pro incerto accipias. vide Quintilian. 3 Plutarch. in Probl. Instit. de nuptiis.

ex concubinâ] ex captiua Onesia Seruium Tullium natum ferunt. Claudius Imperator in Oratione Lugdunensi, serua natum, non credidit Liuius, cōtrà, Dionys. 4. ideò Seruij prænomē illi impositum, quòd serua natus. adde Plinium in libro de viris illustribus.

Spurius Tulli tribulis] Sp. Tulli Tiburtis.

maluimus] malumus.

Oclisiæ Corniculanæ] Oclisiam Corniculam.

Nouæ] vide suprà col. 133.

proximæ] proximè.

Vbi] vbe.

septem] alij quatuor. Triginta curiæ erant: septem hoc loco nominat Festus, & tamen quatuor tantùm referuntur. adde de Titia & Tifata infrà Tifata & Titiensis. de Faucia v. Liuium lib. 6.

Velitiæ] Velienſis.

Nouales ager] vide l. 3. § 2. ff. de verborum significat. vide suprà col. 133.

T. Sicinii] hic locus restitutus ab Vrsino s. col. 131. cuius dictio initialis, Nauti consulatu. & T. Sicini Volsci.

Nouendiales feriæ] Nouendialia Gloss. ἔνιαται τῶν νεκρῶν ἀγάλματα. adde quæ dixi de Nouendiali sacro, ad Nouell. 115. c. 5. & ad Nouell. 133. c. vide suprà 26. 135.

more] monte.

Nouerca] vide hunc locum restitutum suprà col. 133. adde quæ dixi de Nouerca ad l. 4. § 6. ff. de gradibus.

augendæ] arcendæ, vel accersendæ V. alij arcessendæ, vt in l. 39. § 1. de leg. 3. vel arcendæ, id est petendæ, quærere: vt s. in Abarcet.

Noxa [Glossis αἰτία. dicitur & iisdem Noxatio, adde Theophil. § 1. Inst. de noxalib.

lex iubet noxæ dedere] l. 7. § 1. ff. quod vi l. 1. § noxæ. ff. Si quadrupes. Glossis noxam (legendum Noxæ) dedit εἰς πάλαι ἀδίωκεν, εἰς δουλείας.

Noxia] Glossis ἁμαρτία, adde ĭ. Obnoxius.

pœnam] pœna.

Melanippo] Menalippo.

Chereſtrato] chereſtrato.

mulieris est] muliebrem &: vel muliebris.

Nuces] hic locus Festi restitutus ab Vrsino s. in col. 132. in Nuces flagitantur nuptis.

nouæ] nouæ.

nuptis] nuptiis, vel à nuptis.

Nuculas] hic locus Festi restitutus ab Vrsino s. col. 132.

Prænestinos] prænestini, vel prænestinas, vide Liuium 10. & 13. Macrob. 1. Saturnal.

Nudius tertius] vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col. 130. Glos. νεωστὶ μεσεινὸς Nudiustertianus.

Numam] vide hunc locum Festi restitutū ab Vrsino suprà col. 132. in fin.

Numella] vide Nonium in Numellæ.

Numen] sumitur & pro ornatu apud Nonium.

Numera Senatum, &c.] Cœlius 8. Epist. ad Ciceronem: Cùm posset rem impedire, si, vt numeraretur, postularet, tacuit. sic apud Dionys. Halicarnas. 16. Lucius Cornelius ab Appio postulat, διαριθμεῖν τὰς γνώμας. Plinius in Panegyrico: Consulti omnes atque dinumerati sumus, & Cicero 5. ad Atticum, consule aut numera.

diuidantur] referuntur.

quamus] quam is.

inductus] inductis.

Numerius] adde Nonium in Numerius c. 4. numero 319. & Fragmentum de prænominibus.

Nu . .] hic locus Festi restitutus ab Vrsino supra col. 131. in Numero, vel Numerus, adde Festum in Numerum.

numero te expurgat timor] numero te expurgasti. ita legitur apud Nonium in Numerū.

fuce] fuge.

Es] e. vt.

Nuncupata pecunia] vide suprà Graue æs.

nexum] v. suprà Nexus, & apud Varronem.

receptáque] quod.

Nundi-

Nundinalem cocum] vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col. 172. hinc Nundinalis cocus, qui nono die, & in nouendiali coquit.

Plautus] in Aulularia.

Nuper] *nouiter*) nouiper. hinc Glossæ Nuper, νεωστί.

Nupta verba] *Discolo*] Dyscolo.

Nuptam] vide suprà col. 130.

Nuptias] vide suprà col. 131.

ratio] pactio.

caput nubentis obuoluatur] vide j. Obnubit.

vocarunt] vocarint.

parenstam] paricam.

Nuscitiosum] alij luscitiosus. dixi ad l. 10. §. 4. ff. de ædilitio.

Popilius] P. Opilius.

Nomades] vide suprà col. 135.

OB] de hac particula vide 4. Gell. 17.

Vnde obsides pro obsides, qui fidem patriæ præstandum dantur] Glossis obses. ὅμηρος, αἰτέχυρον vel αἰτεύχυρον.

aliàs pro ad] vide suprà Mortem. vide infrà Oboritur.

Ob] *accensi*) incensi.

obculit] obtulit.

obiacent] vide j. Obiacuisse.

Obos] *testatus*) testatum.

Obacerare] vide suprà Acus.

aceratus] vide suprà Aceratum & Nonium in Acerosum.

Obambulare] adde infrà Obigitat.

Obdere] *opponere*) Glossis Obdit, Obicit.

opperire] operire. adde Festum in Obducere.

Obescet] obescit, vide suprà Escit.

Obesus pinguis] Glossis παχὺς, Bassus (legendum Obesus) Grossus, Crassus, iisdem παχὺς, ὑποκοριστικῶς, Bassulus. vbi legendum obesulus. Sic Nonius Obesum pro vberi & crasso, gracili & exili. adde 19. Gell. 7.

Obherbescere] alij obhebescere, alij obescere.

Obiacuisse] adde suprà Ob præpositione.

Obigitat] *ambulare*) vide suprà Obambulare.

Obinunt] *obeunt*) vide supra Nequinont pro Nequeunt.

Obitu] *pro aditu*] adde Nonium in Obitus.

Obiurare) *obstringere*) astringere.

Pantasilea] Pentesilea.

Obliteratum] alij obliteratur. adde Nonium in Oblitterare. Glossis Obliterat, λήθη περιτρέπει, obliterata. ἐξηλημμένα. sic Gellio 19. c. 7. Obliterata gens, pro obliterata.

Oblucinasse] Oblucuuiasse. adde Nonium in Hallucinari.

Obnectere, obligare maximè in nuptiis frequens est] obnectere, obligare, nexis mancupiis frequens est: vel, nexi mancupij.

Obnoxius] *pœnæ*) penè, malè. id enim à Noxa, quod est delictum. suprà. adde Gellium 7. c. 17.

Obnubit] vide infrà Nuptias.

Nuptiæ] Nuptias.

operitione] opertione.

Oboritur] *ob quo ad*) vide suprà ob.

Obpuuiat] *à pauiendo*) vide infrà puls.

Obrutuit] obrutuit ita Nonius in Brutum.

Obsecrare] adde infrà Ob vos sacro.

Obsequela] vide Nonium in Obsequium.

Obsequium] vide infrà Prosequium.

Obseruasse] adde Nonium in Obseruare.

is] is qui: V. bis. Vrs.

obseruat] obseruasse id est.

Obsidionalis corona] vide Plinium 22. c. 3. 4. 5. 6. & lib. 7. cap. 28. Dionys. 10. & 11. Valer. Max. 3. c. 2. 2. Gell. 11. & 5. c. 6. Fulgentium Placiadem: Liuium 3.

aliisque] aliquot.

Romæ] Romanus.

vicies] vicesies.

singularis] singulis.

Obsidionem potius dicendam quàm obsidium] adde Nonium in Obsidio.

quid haud] quidem haud.

Obsidium] adde suprà Ob.

apud] ad.

vt in]

Obsonitauere] *de lege Orchia*] Ne legi Orchiæ.

qui antea &c.] quia antea per se cænitauere: postea centeni obsonitauere.

postea centenis] postea denis. A.

Obstinato] *perseueranti*] pro iusiurandum.

de decem hominibus] adde infrà Sacramento.

captus stupris] cutitus: alij intercutitus stupris.

flagitiis] flagitatus.

Obstinet] *se celo*)

Obstitum violatum] Obscitum. adde infrà Pura vestimenta.

Obstitum Cloatius] Obscitum Cloatius.

attactúmque de cælo] vide infrà Fulguritum.

qui] cùm quid.

videri] videre.

Obstitum obliquum] *ex augure*) exaugere.

Obstipolúmve] obstitúmve, obstipo lumine.

Licinius Imbrex] Cæcilius in Imbres.

Imbres] vide suprà Imblex.

Obstrudant] *Obstrudenti*) obstrudere lentis aliquid quoad pectam sedens.

Ob vos sacro] pro obsecro vos. adde suprà Obsecrare.

Sub vos placo] vide infrà. Sub vos placo.

Occare] adde Nonium in Occationem & Occationis. Glossis occat. βωλοκοπεῖ.

Cicero) de Senectute iuxta æditionem Petri Victorij, & vt citatur à Nonio in Occationem.

*Occentare)putatur)*putabatur.

*quia illam)*querelam. Vrs.

Occentassint)idem verbum refertur in XII. tabul. vt refert Cicero 4. de republica, teste Augustino lib. 2. de Ciuit. 9.

*cantus)*candus, malè.

*qui illam)*querelam. Faërnus. A.

Occisus) à cædendo dictus) à cædendo & ictu. Vrs.

necatus)adde suprà Neci datus.

Occupatitius ager] vide hunc locum Festi restitutum ab Vrsino suprà col. 137. adde & infrà Possessiones. Cæterùm, notandum est occupatitium agrum, de quo hîc, differre ab occupatorio, seu Arcifinio, id est occupato pulsis hostibus, cuius meminit Aggenus Vrbicus. adde Nonium in Occupare.

qui desertus à cultoribus] Glossis occupatiua, καταλιμπτικά.

Ocimum] ocymum. vide Nonium in Ocymum & suprà col. 137.

ocimum]ocymum.

a]α.

Ocius]*dicta à nostris*)dictas nostras.

ὠκὶς] ὠκόω.

Ocius] *dicta à nostris*)dictas nostras.

collationis]consolationis.

Ocrem] *patria*)petrita. Scal. 4. in Varr.

ocreæ]ocriæ. Varro 4. de lingua.

Octauia]*decemuir*)Decemuirum.

October equus]*qui in campo Martio*] vide j̄. Paribus.

ad Turrem Mamiliam] adde suprà Mamilia Turris.

cauda]quoda: vel coda.

ab Ilio sunt oriundi]vide suprà Equus.

deseratur]differatur.

Menzana Ioui] qui sit, quærendum. alij Menizana, id est Mense Iouis.

Oculatum]*Plautus*)in Pseudolo.

item opse)in Truculento.

. . . *dolo &c.*] vide hunc locum restitutum suprà col. 135.

Osculatum]oculatum.

Ocultissimum] *carissimum)* adde Nonium in Ocul tus.

Plautus[in Curculione.

Oenigenas, vino genitos] œnigenas, vnigenitos, Vrsin. nam œ pro v antiquis vsitatum.

Offectores)vide suprà Infectores.

Offendices]*Choriola*)coriola.

Offudas] offritas vel officias, vel offucetas: alij, offucias. Placidus in Glossis offucias.

Oleagineis coronis ministri triumphantium vtebantur]vide 5. Gell. 6.

Oliuetam] Oliuitam, in Schedis suprà col. 230. vide Nonium in Oliuitatem.

nullam]nullum.

Ollic]*olli, illi.*)vide s̄. Ab oloes.

Oluatium]olus atrum.

Omen]adde Nonium in Omen.

oremen]ormen.

quod auibus]quod non auibus.

Omentatus in Odyssea]omentans Liuius in Odyssea, de hac Cicero in Bruto. vide Schedas suprà col. 226.

in Pylum]reperitur hic versus lib. 1. Homeri Oyss.

aduenies]deuenies.

Opalia] vide Varronem 1. de lingua Latina: Macrobium 1. Saturnal. 10. is autem erat XIV. Kalen. Iun.

supplicatur]supplicant.

Opilio]Opilo.

genus auis] vide j̄. Opunculo. est & Glossis opilio, αἰπόλος, Caprarius.

Opima spolia]*tenénsque falcem*) adde infrà Saturno.

quæ]quod.

Consiua]adde infrà Præfericulum.

terra]natura.

paulo . . . trina]paulo minus DXXX. tantum trina. Sigonius. id ita esse euincunt Fasti Consulares.

Viridomaro]Virdumaro.

duci hostium . . .] non sit, Ad ædem duci hostium detraxerit. Quod autem omnia solita non sint ad ædem Iouis. Sigonius.

bouem]boue.

compelli reges]Pompilij regis.

legem opimorum spoliorum] Initium esse puto dictionis explicatæ à Festo: nisi sequenti coniungas, Vt qui opima lege: vel infrà, optima lex.

ædis]æris.

habeat]habeant.

neque scitur]neque quod scitur.

vt qui opima]vt qui optima.

Opiter] Placidus in Glossis Opiter est qui obito patre, auo viuente natus est: vel fortè legendum Obiter.

obitu patris]obito patre.

Oppido]adde Nonium in Oppido.

vel quod]vel quod oppido.

Oppidum] adde l. 239. §. 7. ff. de verborum signif.

Ops]*opulentum*)aliàs pro dea sumitur, vt s̄. Opis.

inops . . . Concedit] inops, sed etiam cops, vt is cops edit.

Optima lex]adde suprà Opima spolia.

ius]eius.

M.Fabij Voluſinagentis] M. filij Voluſi nepotis.V.vide Liu.2.
propter]poſt.
dici]adiici.
Optio]*ſed in re militari*)adde l.6.ff.de bonis damnat.Taruntium Paternum lib.1. Militarium in l.6.in pr.ff.de iure immunitatis: adde Nonium in Optiones.
Optionatus]*haſtas donaticas*)adde ſuprà Donaticæ Cereris.
Opunculo]opiniculo.V.opuncato.
opilionis genus cantus]vide ſuprà Opilio.
Orae]vide Nonium in Ora.
quam expediam]qua me expediam.
Orare]adde Nonium in Orare.
oratores qui nunc legati]dixi ad Varronem. adde Nonium in Orator.adde ſ.Oratores.
face verò]Tum face verò A.
Orata[Gloſſis Aurata χρύσοφρυς *oricolas*.alij oriculas Catul.Oricilla.
Itaque Sergium] Sergium oratam ab orata piſce vocatum refert Varro 3. de re Ruſtica: Macrobius libro 3.Saturnal. Cicero 2. de Finibus.& 1.de oratore,& 3.officiorum,9.Valerius 1.9.Plinius 54.
Oratores]*dicti quòd*)aliud Etymon vide ſuprà in Adorare.
alij pro legatis appellant]aliàs Romani legatos appellant.adde Nonium in Orator.
Legatus ſum]legatus miſſus ſum.
Calius]Cælius.
miſit]miſſi.
pro decretoribus]pro deprecatoribus.
exorator ſim]exoratur.
ſi quid oritur]qui oratur.
ſertis & loci veteribus]& pro diſertis elocutoribus.
cauſam quoque eorum] cauſam, orationes, diſſertationes quoque eorum
Orca] adde Nonium in Orcas. Gloſſis orchæ ἐλαίαι ὀπωρικαῖς.
ficaria] viuaria vel fictilia. alij færaria, vt ſint vaſa ad defecandum muſtum.
Orcheſtra]vide lib.5.Vitruuij 6.& 7.
qui nunc pla...]qui nunc planipedes, &c. ita dicti,quòd non in podio, ſed de plano agerent, opponuntur mimis, vt pedaneis,cubules. Auſonius, nec de mimo planipedem: nec de Comœdis hiſtrionem.
Orchitis] vide Virgilium 2. Georgicorum 15.Plin.1.& 3.
orcus]vide Varronem.
Orcum exemplorum]exempti.
Vragum]Virgum.Lipſ.3.quæſt.20.
Ordinarium credant]tradant.
Ordo ſacerdotum]10.Gell.5.
Dialis]vide ſ.Maximæ dignationis.
ſupra]ſuper.
omnes]is.
Dium]Dius vel Dium.
Orae]vide ſ.Aureas & Aureax.
permitti]promitti.
deprandi autem Leonis]id eſt famelici.
oreae]oreas.
equos]equus.
ornatus]*aut gladiator*)vide Senecam 4.Natural 1.
Oſcilla] *os calare*) alij os cillere, id eſt monere.
in quibus homines ſe per funes iactant] vide Higinium,Tabula 130.& lib.2. de ſignor.cœleſt.hiſtoria,in verbo Arctophylax: & interpretem Arati, in verbo Canis. ita oſcillum fiebat ab Athenienſibus,adde Macrob. 1. Saturnal.& Seruium 1.Georg.Cæterùm oſcilla Gloſſis σφαῖρα.
Oſcillum]*ait*)dicit.
calare]celeres.
cunarum]funium.
Oſcines]*aues*)alites.vide ſ.Alites.
aut]alites.
ac[aut.
immiſſulus]miluus.alij Immuſſulus:adde ſ. Immuſtulus.
pica autem]Picus autem.
Oſcinum augurium]*cecinit*)crociuit.
Oſcum duas]*leges Oſcæ*]leges oſcitæ.
id eſt ſacratæ]Imo adſcitæ.
opicum) quid opici homines, vide Gellium 2 c.25. 11.c.16.13.c.6.
Oſculana pugna]Auſculana pugna,alij Aſculana: depugnata fuit aduerſus Pyrrhum, teſte Plutarcho. Prouerbium de iis qui victi vincunt.
ambo]amabo.
Oſtentum]*præſens*]Pœtheus prœſt oCerritus nobis ſe ſtupens vltro oſtentum obtulit.
irridetis]irrides.
aſportatur]adoptatur.
Oſtiæ]*ab exitu Tiberis*) ad exitum Tiberis.
Oualis]vide Plin.15.c.26.5.Gell.6.
myrtea]vide ſuprà Myrtea.
Ouantes]*geminata o litera*) ab oue Plutarchus in Marcello: ouantes διὸ τῆς διαίρεσις Dionyſ.lib.5 deducit.
Ouem maſculino]v.infrà Recto fronte.Nõ. in Oues.adde Gell.11.cap.1.
ouibus duobus]vide infrà Ouibus.
Ouſentina]Oſentina.
Ouſente]Oſente,
Ouſentina]*Lucretius*)Lucilius.
Ouibus duabus]ouibus duobus.
autem]triginta.
peculatus crimen] vide infrà Peculatus, & ſuprà Æſtimata.
boues centenis]vide ſuprà Multam.
ſuprema]vide ſuprà Multam.
Oxime]*ociſiſſime*)ocyſſiſime.

Pacem] *pacem à pactione*) idem in l.1.§.ff. de pactis.

Pacionem] *paciſci*) vide Nonium in Paciſcunt.

paceo] pacto, paco Gloſſis Paco εἰρωνεύω.

Pædidos ſordidos] *quia παῖδες*) fortè à pedib. ſeu pediculis. vide 5. Pedibus obſitum. Is autem videtur eſſe qui Nonio Pæminoſus, ac mali odoris, à pedore: vbi vereor no legendū ſit Pedidoſum non peminoſum.

Pagi] *aquæ*) fontes.

Pagina] *ſiguntur*) figantur.

Palatium] vide Varronem 4. de lingua.

alij] vel.

Palanto] Palante.

ex Hercule] & Herculem.

Palatualis] *ei deæ*) quæ & Palatica Varroni 6. de lingua: & Palatia lib. 4.

Pales] *paritia*) vide infrà Parilibus & Popularia ſacra.

Pancarpia] dixi ad Nouell. 105. c. 1.

Pangere] vide ſuprà Impages.

Vel figi] id eſt figi.

Panibus] vide ſ. October equus.

Pantices frus] Pātices fluxus. V. adde Plaut. in Pſeudolo.

Panus] *panicula*) panucula, quæ & panula, Nonio in Panus.

Papiria] vide locum Feſti emendatum ab Vrſino ſuprà col. 144.

Pappe] . . . *ó quoque &c.*) vide hunc locum ſuprà emendatum col. 145. in Parare.

factus] ffs.

Pararium æs] *quod pro binis equis*) quod pro paribus, id eſt, binis equis dabatur. Ita Feſtum ſcripſiſſe puto. facit vox Paribus infrà.

Paribus equis] adde ſuprà Pararium æs.

Parici] Paricidi. vide Quæſtores.

id autem] indemnatum.

Parilibus] alij palilibus. vide ſuprà. Pales, & infrà Popularia ſacra. adde Varronem 5. Ouid. 5. Faſt.

Parmulis] *Bruttianis*) vide ſuprà Brutiani.

Parones] *myoparo*) vide ſuprà Myoparo.

Parret] Paret. ita Cicero Diuinat. in Verr. ſi paret, & libr. 4. & Inſtit. de act. & pro quo Theophilus, condemna. eum Iudex.

Parſi] *in eadem oratione*) in oratione ad Iites Cenſorias.

Partus] *pro naſcendo ponitur, & pro parato*) vt partus ita partitudo & pactio dicitur: vide Nonium in Partus.

Nævius] Ennius.

malè parta malè dilabuntur] Prouerbij ſpecies.

Parum cauiſſe videri] alij, patrauiſſe videri. ita omnino legendum, de quo plenius dicam aliquando ad l. 3. in verbis, non videtur. ff. de his quæ in teſtam. delentur.

Paſcales oues] adde infrà Paſſales.

ignaro Terentino] in agro Tarentino.

Terentino] vide infrà Terentum.

Paſcito linguam] Peſcito linguam. Ambroſius 3. de virginibus v elandis, Gentiles idolis ſuis reuerentiam tacendo referunt. adde l. 5. Cod. de his qui ad Eccleſiam confugiunt, vel ibi exclamant.

Paſſer] *ſtrutomellum*) ſtruthocamellum.

Paſtillum] *libi genus rotundi*) Gloſſis τερχόσιος.

Patagium] adde Nonium in Patagium.

Patalem] Patulum. adde 5. Propatulum. In ſacrificiis id requirebatur, in tauro, vt diuerſa cornua haberet, & latè paterent (quemadmodum in oue, vt duos dentes haberet cęteris longiores: ſuprà Bidental) ab eo patales boues Plaut. Ego ruri amaxari me mauelim patalem bouem. Græcè πατελεῖς: v. Athenæū 9. & πατνοὶ Heſychio.

Patella] adde Nonium in Patellæ.

Velut capidul . . .] vide ſuprà Capis, capidis. & capidunculorum meminit Cicero 1. paradoxor. & 3. de Natura, Varro 4. & 8. de lingua.

Pateram] *perplouere*) perpluere.

Pater patrimus] vide ſuprà Matrimes & Patrimes, & infrà Patrimi.

Patres Senatores] adde infrà Patrocinia.

Patricios Cincius ait] Cincij opinio vera fortaſſe fuit tum, cùm primum Patricij à plebeis in ipſo initio vrbis Romæ fuere diſtincti. Gloſſis Patricius ἀπατεώδης, αὐτόχθων ἀνθρώπος, Patricij πρόγονοι.

Patrimi] vide ſupra Matrimes & Patrimes, & Pater patrimus: & infra Rica.

ex ſpina alba) ex pinu.

qui facem præferret] vide ſupra Facem. v. infra Rapi ſolet.

Patrocinia] vide Dionyſ. 6.

Patres] vide ſupra Patres.

Pauciens] paucies Nonio.

Paueri] Pauera.

Pauimenta] vide ſ. Obpuuiat & infra Puls.

Pectenatum] Pectinatum.

Pectuſcum] Petuſcum.

quia] qua.

aliquos] aliquot.

Peculatus eſt] adde ſupra Depeculatus.

Vt pecunia] vide ſupra Abgregare.

noxij] noxiæ.

pecore multabantur] vide ſ. Ouibus.

Peculatus id eſt] adde Multam: Ouibus & Æſtimata 11. Gell. 1. hoc caput Verrio & Feſto, indignum eſſe putat Antonius Auguſtinus.

nihil præter pecora habebant] cōſtat primos nummos æris à Seruio Tullio ſignatos ouiū boúmque effigie: vt ait Varro 2. de re Ruſtica, & 4. de lingua 18. Plin. 3.

Peculatus furtum publicum] *duarum ouiū*) vide

vide s̃.Multam.

ea lege]eam legem.

T.Menenius & Sestius Consul]falsum est ante hos consules, aut etiam ante Tarpeiam legem æs non fuisse signatum. Quidam Argẽtum paulò ante primum Punicum bellum: alij, sub Seruio.

Tarpeia lege]ea cautum fuit, vt duas oues aut xxx.boues multa nõ excederet. Lege verò Menenia oues decussi: boues centussi æstimati.

bos centusibus]v.s̃.Multam.

Pecunia]Pecuniæ.adde s̃.Abgregare: Peculatus, peculium.

Pedarium senatorem]alius est à Pedaneo iudice qui Glossis χαμαιδικάστης.

Pedem struit]Glossis φεύγει.

Pedestria auspicia]*nominabantur*)appellabantur, vel arbitrabantur, vel nominabãtur.

Pedibus obsitum]*pedicosum*)pedidosum, adde supra. Pædidos.

Liuius]Næuius, Nonius.

Pedulla]quæ & Pedalia.

ΠΕΛ] πέδιλα.

Pegasides]Pegides.

appellatæ sunt]appellatus est. Vrs.

Peligni]*Volsini*]Volsimi.

Pasinus à quo pacinates]Pecinus à quo Pecinates. Alij, Picinus à quo Picentes, adde infra Picena. Dionys.1.

Pellicum]pellitum.

Pelluuiæ]adde s̃.Malluuium & infrà Polubrum. Glossis ποδονίπτης Pelluuium.

Penatis]*proportio*)portio.

Penatores]*nautas*)natiuitas vel nauitas. vide s̃.Nauia.

ficiscedarum]ficedularum.

Pendere pœnas]adde s̃.Dispensatores. Glos. τίνειν τιμωρίας.

penem]codam.v.infra Peniculi.

canis puris) Cæna pura qua fungebantur cùm in casto Cereris essent. Glossis προσάββατον, παρασκευή.

Offa penita]v.infra Offam penitã. Arnob.6.

Peniculi]v.infra Peniculi.

Tunicularia]Cunicularia.

compellas]compellat.

circumtectuas[circumtecta.

Penem caudam]Penem codam.v.Non.& j̃. October, Peniculi, Penitam. Cicer.9.Epist.22.

Penetrale sacrificium]adde s̃.Herceus Iuppiter. Glossis Penetralia ἐκδότατα.

Penetrare, penitus intrare)ac per vim: v.Festum in Penetrare. Glossis, Penetrat διαπερᾶ.

Pæniculi) *caudæ*)codæ.v.s̃.Penem.

Penitam)pœnitam.v.s̃.Penem.

offam)v.suprà Offa.

Pennas)*pesnas*)v.infrà Poesnas.

cæsnas)cæsnas.

Penora)*eorum*) earum.

penarius) penarium. Gloss. Pœnaria cella & Promontoriũ (legendum Promtuarium) ταμεῖον. Cęterùm penus & penum dici author est Nonius. Glossæ Penum ὅσα εἰς πόσιν καὶ βρῶσιν συναθροίζεται. v. Titul.ff.de penu legata: 4. Gell.1.

Pentathlum]*quinquartium*)quinquertium. v.infrà Quinquertium.

Penus) *intimus &c.*) intimis tegetibus septus.

Vestalia) ea fiebant V.Id.Iunij.

Perbitere) Præbitere.v. Nonium in Perbitere.

Plautus) in Pseudolo & in Pœnulo.

perire) præire.

Percunctatio) *per o solere scribi*) & ita quoque apud Nonium in Percontari & Percontat. Gloss. Percontatio πύσμα Percontatur πυνθάνεται.

per cuncta visit)percunctari sit, vel, per cunctas res it.

Perditum)*interit*)interiit.

Perediam)*Plautus*)in Curculione.

Peregere)Peregre.

Peregrina sacra) *aut euocatis Diis*) v. 28. Plin.2.Macr.3.Saturn.9. Seruius 2. Æneidos. ad illa verba Excessere omnes aditis arísque relictis. addde l.9.§. illud notandum 2.in fin. ff.de rerum diuis.

conlata)conata vel coacta.

Peregrinus ager)v. Varronem 4.de lingua.

Peremere]Perimere.

Peremne) puto legendum Peremnere, vel Peramnare: nisi το Peremne, aduerbij loco sit positum.

qui amnem)v.j̃.Petronia amnis & Spicum. Ciceronem 2.de diuinat.

Perempta)*imperfectis*)interfectis.

Peremptualia fulgura) dicta à peremendo, id est prohibendo. v.s̃. Peremere. vide infrà Postularia fulgura.

Gracchus)Granius.

vt)aut

manubia)v.s̃.Manubię.

omnia)omina.

Perfacul)v.s̃.Facul.

& per se facul)& per se, Facul: id est tã simplex Facul, quàm compositum perfacul.

Perfugam)*sui voluntate*)sua voluntate, vnde Glossis αὐτόμολος.

transfuga)v.l.3.in fin.ff.de sicariis: l.8.§.2. 38.§.1.ff.de pænis l.19.§.8.ff.de captiuis. l.7.ff. de re militari,

Pergite)*Vergilius*)Eclog.6.

Perimit)Peremit.

permissus)adde infrà Pro & Promissus.

aries)agnus.

Perpetem)Perpetim.

Perpetrat) Perpetat. Glossis Perpetrat κατορθεῖ. Perpetratio. Κατόρθωσις.

imperia qui decimus patris Spartā, deponere, &c.] impetria qui. alij, imperio quiti. & in Nyptris Spartanum repedare instat, id si perpetrat. Quo loco τὸ Quiti, idem quod potuerūt. Sic Glossis Quiuit ἡδυνήθη.

decimus] detinui. V.

deponere] reponare. V.

Persicum] Plautus in Amphitruone.

Persicus] Persibus. sic infrà eodem: & Varro 6. de lingua: adde infrà Sibus.

nihil deconciliare sibi &c.] Nihil de conciliares, illi, nisi quid persibus sapis.

est) adest vel adest.

Persillum) *rudiculum*) à rudere dictū. significat autem globum piceum vel picatum. alij Rudusculum picatum.

quo) & quo.

Portunalis) Quirinalis.

Vnquet) vnquit.

Personata) v. Liuium lib. 7.

à personatis) actam à personatis.

ponere personam) ad id cogebantur exsibilati: cuius rei exemplum extat apud Macrob. 2. Saturnal. 7. vbi de Pylade histrione.

Pertisum) v. infrà Redarguisse.

Pertusum) *cum Ventrem*) cum dicitur.

Pesestas) *Interpretatores*) Imprecatores: alij inter precationes.

cæteris) aliis.

possint) possit.

Pesestas) Pestitas. dicitur etiam Nonio Pestilitas. & Glossis Pestimus λοιμοφόρος & Gell. 19. c. 7. Pestilenta loca & in lege 4. Cod. de ædilitiis actionibus, pestilis fundus vel pestibilis fundus.

Pestiferū fulgur] v. infrà Postularia fulgura.

Petauristas) qui & Mechanici. Est autē Petaurum, tabula affixa parieti, ad quam Gallinę vespere volatu se recipiunt vt pernoctēt. adde Nonium in Petauristæ.

πρὸς ἀήρα) πρὸς αὔρας.

Petilam) *substrictam*) inde Nonio Petilum, tenue & exile.

interpretatur) interpretantur.

Petimina in humeris iumentorum Vbera) Glossis Petumen κτήνους ἕλκος. Est & apud Noniū Petico genus morbi.

Petissere) *significabat sæpius petere*) Et tamē Priscianus lib. 8. vbi de speciebus verborum tractat, negat huiusmodi verba facesso, capesso, lacesso, arcesso frequentatiua esse, sed desideratiua.

Petoritum) v. 15. Gell. 30.

Petrarū genera duo: naturale, & pòst, alterum manufactum) *altè delata, &c.*) altè elata Specus petrisque ingentibus tecta.

ceterisque) petrisque.

Vbi ego septa petris) vbi Echo septa petris.

quæ Iouis) qui locus: alij, quæ domus.

Petronia amnis) *profluens*) perfluens.

perenne) v. s̄. Perenne nisi vtrobique legēdum Peramne. femininè antiqui enunciabant. vide infrà Spicum. Nonium cap. 3. in dictione Amnem.

Petrones] Petronesi.

rupices] adde infrà in Squarrosi. Tertull. de pallio, ille apud rupicem & siluicolā & monstrorum eruditorē scrupea schola eruditus. & pòst, passiuitas offert libertinos in equestribus, subuerbustos in liberalibus: dedititios in ingenuis, rupices in vrbanis, scurras in forensibus, paganos in militaribus. Idem in Apologetico ca. 21. rupices & adhuc feri homines. & lib. de Anima capite 6. Animæ rupicum & Barbarorum.

Petulantes & petulci] *crebro petunt*) sic à petendo petulantiam dici testis Cic. 4. de Republica apud Nonium, in Petulantia dicta est. & Glossis Petulantia προπέτεια.

exiliuit] exiluit.

pedicus] pedibus.

Phascola] Pascola: alij Pastola, alij Phacella.

pernas] penas vel peras.

Piacularia auspicia] *quæ sacrificantibus*) cum sacrificabant.

decidisset] cecidisset.

Piacularis porta] *Cloatius*) Cluentius.

cum ex sacro] cum ex facto.

Vt aliqua] vt alicuius.

Piari] Nonio Piare, est expiare, purefacere, condere, consecrare, eidem in dictione Piē pro colere & custodire: & Pium, religiosum. Glossis Piacula ἀποτροπιάσματα, ἁγνιάσματα, Piatur ἁγνίζεται, καθαίρεται. iidem ἁγνίζω Piago, Purifico. ἀποτροπιάζω Propiaculo expio, ἀποτροπαστήριον Piaculum. Quin apud Nonium, Piare idem plerunque quod Impiare & cōtaminare. hinc Glossis Piacula μολύσματα. Est autē iisdem Glossis μολυσμὸς Contagium, Inquinamentum, à μολύνω quod est Attamino, Contamino, Inquino, Polluo, Incesto. Id ipsum etiā confirmāt eædem Glossæ, quibus Piacula λύματα, quod est Inluuies & καθαρσία.

Piatrix] *simulatricem*) alij simpulatricem: alij similatricem.

alij sagam) v. j. Præsagitio, & Non. in Sagę.

expiatricem] Iuuenal. ecce auia ac metuens diuum matertera cunis exemi puerum, frontémque atque vda labella Infami digito, ac spumantibus ore saliuis Expiat. Glossis Expiare ἀποτροπιάζειν.

picati) *in speciem Sphingum*) idem apud Hesych. φίκρα, φίγα, σφίγγα.

phicas) Picas. sic Alpes dicimus, pilippum, Triumpum.

picena] adde s̄. peligni.

picta] *ante a Vocabatur purpurea*) atque ita quam Liuius 30. appellat pictam togam, lib. 31. purpuream vocat.

T. Papirius) L. Papirius.

pictor

Pictor Zeuſis]*anum*) deeſt.

γραῶ] alij γράνλω.

addere . . tulerit, &c.] ad id retulerit, & ineptia pari & nullius prætexto nomine.

Prætoris] auctoris. alij, Poetæ.

Picum auem] vide Nonium in Picumnus eſt auis.

à Pico rege Albanorum] vide Vergilium 7. Æneid. Ouid. 14. Metam. 10. Plinium 18.

quod diſſolutus ſit) quod is ſolitus.

Pierides] *quo*) quod.

Pietatem & deos cæteros colebant Romani] vide Ciceronem in libris de legibus. Cæterùm quid Pietas, vide Nonium in Pietatem.

Pietati ædem ab Acilio conſecratam] Aciliũ Glabrionem intellexit: de quo v. Liuium 40.

quondam quædam quæ patrem ſuum incluſum carcere mammæ ſuis clam aluerit] Idem Valer. 5. c. 4. Higinus Fabul. 254.

impunitas] impunitus.

conceſſa] conceſſus.

Pigere interdum pro tardari] inde Piger. ſic Gloſſis Piget ὀκνῶ, Piger ὀκνηρός, adde Feſtum in Pigrare.

Pignoſa]*pileſi*) Paliſi, alij Plualij. alij, Pinaſij.

Pila quæ parietem ſuſtentat] Gloſſis κρηπίδωμα.

Pila] v. Macrob. 1. Saturnal. 7.

ex lana] v. s. Lanæ.

Compitalibus] v. Macrob. d. loco.

inferorum] alij inferiorum.

Pilani)*Pilis*) genus teli eſt. v. 10. Gell. 25.

Pilare & Compilare) v. ſuprà Compilare.

plures) fures.

fures piletas) fures πειρᾶται. alij, plures. alij, fores. alij, fures φιλῆται.

Pilat pilos habere incipit) pilis veſtitur: Pilare vt Plumare dicitur Nonio.

Pilates) Peloſtes.

Pilea) in neutro, eſt etiam fœmininum. v. Nonium in pileus.

pugnare] militare.

Pilentis] *contulerunt*) v. ſuprà Matronis.

Pilumnæ poplæ] Pilumni populi.

hoſtes] hoſteis.

Pimpleides] Pipleides vel Pepleides vel Pecteides.

ſubtilitatem] alij, fœlicitatẽ. alij, facilitatẽ.

Pipatio] *clamor plorantis*] hinc Pipare apud Tertul. 1. aduerſ. Valent. ſumitur pro, plorando vocem emittere. apud Nonium verò Pipulum, conuitium.

Piſcatorij ludi] *menſe Iunio*] ita Ouid. 6. Faſtorum. alij Kal. Sept. vt Varro 5. de lingua.

id genus piſciculorum datur ei deo pro animis humanis] idem Varro 5. de lingua. Ouid. 3. Faſtorum. adde infrà Pollucere merces.

Piſcina] *obtuſo ore*] id eſt obtuſo.

res eſt) reſes.

Piſtum à pinſendo] adde ſuprà Coquum. alij legunt, à piſando. Eſt enim Piſare Nonio frangere, tundere. Ab eo Gloſſis vno loco Piſaculum: alio Piſtaculum quod ὕπερον Pilum.

polstum] molitum.

Plancæ] Palancæ, ob quam cauſam Planci appellantur.

qui ſuprà modum pedibus plani ſunt] iidem Ploti infrà in Ploti. Gloſſ. Plancus πλατύπους.

. . . *um pertuli*) plauſtrum perculi. Eſt autem ſpecies prouerbij.

Planta oliaginea] oleaginea.

Plauta]*olerum*] olearum.

Plaudi] Planti. alij, Plauti. alij Plati, à Græco πλατύς, quod latum ſignificat: idque vero propius eſt: cum Plaudi hîc dicantur quorum aures latius pateant.

Plebeia Pudicitia ſacellum Romæ] vide Liuium 10.

conuiuio] connubio.

Plebes Ædiles diſsidẽte plebe] idẽ Dionyſ. 6. *& ſeptẽ ferunt*] de tabernis in foro id intelligi poteſt v. Liuium 26. & Sextum Ruffum.

Plena ſue] Telluri grauida ſue ſacrificabatur. Ouid. Faſtor. 1. c. 4. & 5. Metamorphoſ. Arnob. 7. & forda boue. v. s. Fordicidiis.

Plentur]*ſine præpoſitione*] adde infrà Spicit.

Plera] *Pacuuius*] in Teucro apud Priſcianum libro 5.

Pliſima] Plurima.

Plorare] adde ſuprà Endeplorato: Explorare, Implorare.

Latij] Tatij.

ſi nurus, &c.] alij ita legunt, ſi nurus inceſtum paſſa non ploraſſit, ſacra diuis parentum eſto.

ſi parentum] ſi parentes.

ploraſſit] ploraſſint.

Ploti]*planis pedibus*) v. s. Plancæ.

Ploximum] Ploximum. alij Ploxenum ex 1. Quintil. 10. vbi ſcribit eam vocem vſitatam fuiſſe circa Padum.

capſum] alij capſam. alij cautum, quod eſt ferrum quo rotæ vinciuntur.

Ciſia] Ciſium vehiculi genus Nonio, Ciceroni pro Sextio & Philipp. 2. inde Ciſiarius carrucharius in l. 13. ff. locati.

capſaue] capſámve.

ploximi] ploximi.

Plutes]*dicuntur*) ſignificantur.

Polet]*pollet*) Gloſſis κάμνει. inde Pollentia Nonio.

Pœnus] v. s. Pennas.

Caſmenas] v. s. Duſmoſo.

Polimẽta)*à politione veſtimentorũ*) huc pertinet l. 9. §. 5. l. 13. §. ſi fullo veſtimenta polienda 6. ff. locati. adde s. Depolita. hinc Gloſ. Polit. πλύνειν, πλύνω, Pollo. vnde πλυνεύς fullo, & Politor σμήκτης, qui & alio loco Pumicator.

à politione segetum] l. 52. §. 2. ibi aut agrum politori damus. ff. pro socio. adde s. Depolitum. adde Nonium in Politiones agrorum.

Pollit] Polit. alij Pilit.

Pollubrum] Polubrum, Nonio.

pelluuium] v. s. Pelluuiæ.

Pollucere merces . . . liceat] Pollucere Mercurio quæ liceat sunt, far, &c. hoc autem verbo vtitur Cato in lib. de re rustica. Plautus in Sticho Plin. 32. c. 2.

Alica] vide s. Alica.

pisces] legem Numæ ea de re vide apud 32. Plin. 2. adde s. Piscatorij ludi.

squarum] scarum.

Pomonal] de flamine Pomonal. v. suprà Maximæ.

diuerticulo] diuerticulum.

Pone] *pro loci*) prologi.

Popillia fr. . .] *Pinaria à sorori*] de Pinaria familia, vide Ciceronem pro Domo. Dionys. 5. Vergil. 8. Liuiũ 11. adde infrà Potitium. De Popilia tribu alibi, aut rara mentio est.

Popillia tribus] *à progenitrice sumpsit vocabulum*) progenitricis vocabulo hîc intelligatur persona aut familia, incertum.

Popularia sacra] *fornacalia*) v. s. Fornacalia.

Parilia] v. s. Parilibus.

Porca præcidanea] v. s. Præcidanea.

Populi commune. . . cum plebe suffragium] in legibus ferendis scilicet : idque centuriatis comitis: aliud verò tributis, in quibus plebiscita fiebant. 10. Gell. 20. & 15. c. 27. adde l. 238. ff. de verb signific. Inst. de Iure naturali. Boetium in Topic. Isidor. 5.

Porca) *dicuntur*) ducuntur.

porcant] porcent. alij porceant. adde suprà Arcere Nonium in Porcent.

Porcam auream] *factam*) solitam.

Porcas] vide Varr. 1. de re rustica 29. adde suprà Imperator.

duos] alij duci: ad de Nonium in Porcas & Porcæ. l. 24. ff. de aqua & aquæ pluuiæ.

Porci effigies] vt & Minotauri. v. s. Minotauri. de Aquila, vide Plinium 10. c. 4.

porca fœdus firmari solet] v. suprà Fœdus & Fœciales. Liuium 1. Varro 2. de re rustica 4. Virg. 8. Quintil. 8. c. 3.

Porigam] *è riuo regam*) è ciuo regit, alij è proregam tractum sit.

Portenta existimarunt] adde Nonium in Portenta. Glossis, Portendit σημαίνει, διατείνει.

ostenta] vide suprà Ostenta. & l. 38. ff. de verbor. sign.

Portenta rerum] *solita*) solida.

Portisculus] Nonio hortator remigũ: quòd portiusculum perticam eáque excursum & hortamenta moderetur. Mesonauta videtur appellari in l. 1. §. 2. ff. Nautæ, caupones. cuius munus χειρίμβολον, id est manus immissionẽ facere. d. l. 3 §. quod Liuius lib. 40. hortationem remigum, Græci κέλευσμα vocant. vnde Glossis Porticulus κελεύσις.

Partum) *Sagulatum*) v. infrà Vagulatio.

Possessio] *non enim possessio est . . . de rebus, &c.* non enim possessio est, nisi in iis rebus quæ tangi possunt. Auctore, Prætore, qui dicit se possidere is verè potest dicere, &c. non enim possessio est vera nisi de rebus, &c. v. l. 3. ff. de acquir. possess. Theophil. Inst. de interd.

Vti nunc possidetis] v. l. 1. ff. & Cod. vti possidetis.

Q. D. A. quo de agitur.

Possessiones] v. suprà Occupatitius ager.

colitibebat] colebat.

Posticum ostium] adde Nonium in Posticam. Gloss. Postica παραδύεσα κατάπιν τῦ ἱκου. Vlpian. posticas vocat in l. 13. §. 7. ff. de vsufructu.

antica] v. suprà Anticum.

ad meridiem antica] vide Varr. libr. 6. de lingua. Liuium 1. 2. Plin. 54.

Postliminium] Postliminio: Glossis Postlimem quoque dicitur ἐπανόδος ἀπὸ τῦ πολέμου. quod quid sit v. in lege Postliminium 19. ff. de captiuis, & postliminio reuersis. §. 5. Inst. quibus modis ius patriæ potestatis.

dicitur] est.

Postliminium] Postliminio.

item qui seruus] Itémque seruus. Etiam seruus postliminio redit l. 1. ff. de captiuis. l. 2. l. 20. Cod. de postliminio. 34. Eclog. 1.

muli) & equi. l. 2. ff. de captiuis.

nauis] vide tamen l. 2. ff. de captiuis.

postliminium receptum is] hæc verba omnino dispungenda.

cum populis liberis] v. l. 5. §. l. 19. de captiuis.

cum fœderatis & cum regibus postliminium nobis est ita, vt cum hostibus] Imò non est. l. non dubito 7. ff. de captiuis.

quæ nationes in opinione nostra sunt, cum his] pro in opinione quidam legunt, in ditione.

Postularia fulgura] *aut*) vt.

desiguant] desiderant.

pestifera] v. suprà Pestifera.

peremptalia] v. suprà Peremptalia.

aut] vt.

peremunt] v. suprà Peremere.

tollunt] alij olunt.

Posthumus] ita Glossis & passim in Pandectis Florentinis. alij legunt Posthumus.

Post mortem patris natus] Glossis ὁ ζῶντος μὲν τῦ πατρὸς συμπαραδυόμενος, ἀποθανόντος δὲ γενόμενος. adde l. 3. §. 1. ff. de Iniusto. l. 164. ff. de verbor. signif. 2. Gel. 16.

Potestur] adde Nonium in Potestur.

Poteratur) adde Nonium in Poteratur.

Potitium] *Pinarium*) vide suprà Popillium. Macrob. 1. Saturnal. 12. & 3. c. 6.

ara quæ maxima] in ea lectisternium non fiebant. Custodiebatur in eodem loco, vt omnes aperto capite sacra facerent 3. Macrob. 6.

Profa-

profanasset] hoc verbo vtitur Cato in libro de re rustica.

decumantibus, & post quinquaginta millia aris] v. infrà Putitum.

cùm essent ex familia . . . . numero duodecim] cùm essent familiæ numero duodecim. ita Liuius 9. & Valer. 1. cap. 2.

interierunt] intererant.

Potitus seruitu . . . .] *Potitus seruitute ab antiquis . . . .* ab antiquis potitus hostium, &c. id genus loquendi Iuris authoribus familiare. v. l. 15. ff. de captiuis.

Præbia] v. infrà Prædia.

Præcepit at. sæpe præcipit] sunt enim verba, into, frequentatiua vt sępius à supinis deriuata u in o mutato. vt scripto, edicto, domito, &c. de quibus vide Priscianum 8. cap. de speciebus verborum.

Prædamitatores] alij Præciannunciatores, ij Præciamitatores.

antecedunt] antecedentes.

Vt homines sę ab opere abstinerent] vide Macrob. 1. Satur. 16. adde quædam alia quæ scripsi supra in Maximus Pontifex.

Præcias dicebant] alij Præcia dicebatur: alij, Præcia dicebat.

Præcidanea agna] Præcidaneum, idē quod præcidendum. Nonio à præcidendo, id est, immolando v. ĩ. Præcidere.

Vocabatur] dicebatur.

Præcidaneā porcam] v. sup. Popularia sacra.

Præcidere] *antecedere*) antè cædere.

Prædia] *Prebia vel Proebia ea remedia*] v. suprà Præbia.

Cæcilia] Caia.

onus suæ] zonæ suæ.

sanctus] sangus: alij sancti.

prædia] prœdia vel prœbia.

Prædonulos] Prædonculos.

Præfectura] *in quas legibus*] in quas his legibus.

quattuor sex virũ pro populi] quattuor viri & sex viri annui qui pro populi suffragio: alij perperam. pro sex, legunt, viginti sex.

Calatiam] Calatium.

Allisas] Allicas.

Præfericulum] *Opis Co . .*] Opis Consuæ. v. supra Opima: adde Varr. & Macrob.

Præfica] adde Nonium in Præficę, & in Męuia. Glossis Præfica ἡ πρὸ τῆς κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. Θρήνους ἐπ' ἐκφορᾷ.

Nausius] in Frero vide Varronem 6. de lingua.

Præiurationes] v. Exemplum præiurationis apud Liuium 2. vbi de M. Flamoleio & M. Fabio. & Polyb. 2.

Præliares dies] *quibus fas est hostem bello lacessere*] v. s. Mundus: Mundum: & infrà Religiosus.

Prametium] alij Præmessum. Glossæ Præmetiuum, ἡ προεθεσμὸς Δημήτρας θυσία: adde ĩ. Sacrima, dixi etiam ad Varro nem.

Prænominibus fœminas esse appellatas] vide 6. Agell. 7. Plutarch. Problem. & suprà Præbia.

Præpetes aues] v. 6. Gell. 6.

sint] sunt.

Titia] Tertia.

quam petamus] quæ præpetamus, alij, quæ petamus.

Prærogatiua Centuria] primæ interrogabātur, primæ suffragium ferebant centuriatis Comitiis. Erat autem maximum earum priuilegium, quòd rarò ab eis cæteræ discreparent. Cæterùm quòd primæ essent, sortitò eueniebat. Reliquæ, iure vocatæ dicebātur. vide Ciceronem pro Muræna Philipp. 2. & libro primo & secundo de diuinat. Liuium passim.

qua rus] quod rustici.

Præs] vide suprà Comprędes: & Manceps: Varro de lingua. Glossis ἐγγυᾶ ἀνάδοχος. iisdem ἐγγυητής, fideiussor, Sponsor, ἐγγυητή, Vades: ἐγγύη, Vadimonium, fideiussio.

Præsagire] Glossis προμαντεύειν, iisdem Præsaga προμάντις. Dicitur etiam Præsagitur pro Præsagit, teste Nonio, adde infrà Præsagitio.

Sagax] v. infrà Sagaces.

Præsagitio] adde suprà Præsagire.

Sagæ] vide supra Piatrix sacerdos.

Præsiderare] adde sup. Considerare.

antè sideris tempus] à sidere præsiderare & considerare, vt supra dictum est: sed & Siderosus Glossis ἀστρολὸξ ὀπλιτικός, qui alibi Caducus.

Præsidium] Glossis παραφυλακή, προσασία, φύλαξ, φυλακή, προσευχὴ φρουρά, ὀχύρωμα.

Præstinare apud Plautum] in Captiuis & Pseudolo.

Præstitem] *qua*) quem.

Præstolari] Glossis Præstulari προσκαρτερεῖν παραμένειν. adde Nonium in Præstolari & Præstolat.

Præteriti Senatores] v. l. 31. Cod. de fideicommiss.

Tribunos militum] Tribuni militum. vide Asconium in Diuinat. & in Pisonem: Valerium 2. cap. 4. Gellium 4. cap. 20. & 7. cap. vlt. & 16. cap. 13.

quoque] quoque.

Curiatim] Curiati.

Prætexta] Glossis προπόρφυρος. & alio loco ὑπερπόρφυρος συγκλητικός. Prætexta toga. adde Nonium in Prætexta. ab eo Prætextata ἱμάτια.

Prætextæ] vide infrà Togatarum. Palliatæ erant, quæ ex Græco in Latinum i. Prætextæ & Togatæ quæ argumenta ab Latinis & Vrbanis rebus sumpto, vel de togatis viris

vel de prætextatis pueris & puellis compositæ. vide Horatium in arte.

scriptas] scriptæ.

Prætextatus] prætextatum) alij prætextum. Glossis Prætextatum ἔπαμον. Cæterùm suprà in Pictor Zeusis prætextum nomen alicuius dicitur pro aduocato, laudato ac citato. de Prætexta & prætextatus dixi ad §. 1. Inst. de iniuriis: & l. 3. in fin. ff. de lib. exhib.

Prætextum] Prætextatum.

Prætor] *Albanos*) Albanus.

ad P. Decium] at Pœctum.

ad caput Oetentinæ] ad caput Ferentinæ, ita Dionys. 4 & 5. Liuius 1.

Prætoria cohors] *Scipio Africanus primus, &c.*) ita Cæsar, propter inimicos, aliquandiu vsus est custodia corporis & prætoria cohorte Hispanorum.

Prætoria porta] *initio prætores erant qui nunc Consules*] adde Nouell. 24. & 25. Varr. 4. de lingua.

quorum tabernaculum, Prætorium] l. 31. C. de Episcop. l. penult. Cod. de off. rect. prouinc. l. 3. Cod. de operibus publ. l. 3. C. de Metatis. l. vlt. C. Theodos. de officio omnium iudicum. Vopiscus in Aureliano.

Præuaricatores] Quid præuaricari & præuaricator. v. ff. de præuaricatoribus l. 1. §. 1. §. 6. ff. ad Turpil.

à prætergrediendo) à gradiendo alij. Italego, à præuaricando, id est prætergradiendo. Glos. præuaricat διαπεπλίζει.

Prandicula, sentacula] Glossis Prandicularius ὁ μὴ μεσημβρινὸν ἄριστον.

Precem] alij Præcem.

Præsan] Præcidanea. vide Cato. de re rustica 4. Gell. 1. alij Præsentaneum legunt.

purgandæ] pugnandæ.

Prima] *ducant*) dicatæ.

Primanus tributus] *tributum*) adde suprà Ærarij. & Varr. 4. de lingua.

Primigenius sulcus] vide infrà Sulci.

Primnesius Palus] alij Primesius: alij Prymnesius, alius Primnesiu. Est autem funis nauticus, quo nauis ad palum religatur, quem alij tonsillam dicunt. vide infra Tonsilla.

Primordia] Glossis ἀπαρχαὶ γάμου.

Principalis castrorum porta] quæ & principia in l. 12. in fi. ff. de re militari: l. vlt. C. quæ sit longa consuetudo l. 1. C. de veteranis.

Prisca Latina &c.] Coloniarum aliæ, priscæ, aliæ nouæ.

Prisci Latini] v Liuium 1.

Priscus Tarquinius] v. Liuium.

Pristinum ob eo quod est prius] Glossis Pristina ἀρχαία.

Priuatæ feriæ] ac singulorum. v. Macrob 1. Saturn. 16. adde infrà Sine sacris hæreditas: & Propudianus porcus.

denecales] v. suprà Denicales.

Priuato sumptu se alebant milites] v. Liuiū 4.

Priueras] à priuo, quod significat propriū vniuscuiusque ac singulare v. infrà Priuos.

Priuignus] v. l. 4. in fin. ff. de ritu: l. 4. §. & quidem 6. ff. de gradibus, Glossis πενθερὸς.

Priuuioes prius singulis] Priuoes Priuis, singulis.

Priuos, priuáque antiqui pro singulu] v. Nonium in Priua & Priuum. 10. Gell. 21.

Pro significat in] v. plura apud Gell. 2. cap. 17. & 11. cap. 3.

pro rostris] v. l. 2. § 4. ff. de origine iuris.

pro amplificando] vt profugi in l. 9. ff. quod metus causa.

prodi] hinc prodius Nonio, pro interius lógius. hinc Prodigia, protollere & infinita.

pro priuandi facultate & in propudio] hoc vult Festus, dici propudium, id in quo nullus sit pudor.

alius! alio] aliud pro alio. quidam ita legūt apud, ab, ob. Ego nihil mutandū censeo, hoc enim significat, particulam, pro, nunc vim τῆς ἀντὶ nunc τῆς ἀντὶ, obtinere. Hanc enim vsurpant nostri cùm significant verè non esse id de quo agitur, sed haberi pro eo ac si esset, sic in iure, pro Tutore. ff. pro Tutore: & Proconsule: & ita infinitis locis.

pro prædio] pro præde.

pro consule] pro consilio.

pro ante] Glos. ἀμφοτέρως. v. adde Non. in Pro.

promittere barbam] vide infra Promissus & Promissum.

Procensu] *pro tribunali*) sic in l. 2. ff. de re iudicata, cui opponitur de plano l. 1. §. 8. ff. ad Senatusconsultum Turpill.

Proscapulis] pro tergo Liuius dixit lib. 10. ius Virgarum Plinius 10.

complures leges erant in ciues rogatæ quibus sanciebatur pœna verberum] dixi ad l. 8. §. 3. ibi vt verberibus necetur. ff. de pœnis l. 8. ff. ad l. Iul. de vi publ. v. Apostolorum acta 22. Gell.

em] hostem.

profuit] profui.

Prosententia] *pro rostris*) v. suprà Pro (sign.

Probrum] adde l. 41. ff. de ritu: l. 42. ff. de ver.

qui nisi probrū omnia indelicta æstimant] Stoicum hoc decretum est, οὐδὲν κακὸν εἰ μὴ αἰσχρόν.

Vestalis] v. infra. Sceleratus vicus. dixi ad leges XII. Tabul.

Procalare, Prouocare] Glos. προκαλεῖσθαι. Prouoco.

kalendæ] καλάνδαι. Glos. singulare nō habet.

calumnia] adde Nonium in Calumnia.

Calones] v. supra Calones.

Caculæ] v. supra Caculæ.

Calatores] vide suprà Calatores.

Procalato] *prouocato*) prouocatio alij, procalatio.

Procari poscere] idem infrà in Reciprocare, Nonius in Procacitas & Procacitatem.

Procaces meretrices] v. infrà Procum.

Procī] vide infrà Procum & Nonium in Procacitas: Seruium 1. Æneid.

Procas]v. j. procat & procum.

Procellunt, procumbunt] Gloss. Procello προβάλλω, ὑποτρέχω, προτρέχω.

Procera prolixa]v. j. procum.

Proceſtria]*quæ ſunt ante caſtra*) hinc Gloſſis Procaſtria σκήματα πρὸ παρεμβολῆς. Iiſdem παρεμβολὴ Caſtrum, & παρεμβολικὸς Caſtrenſis.

Procincta claſſis) adde ſuprà Endoprocinctu. vbi dixi. Gloſſis in Procinctu ἐν παρατάξει.

Sabino cinctu)v. Liuium lib. 5.

. . . . *ta in procinctu fieri*] teſtamenta in procinctu fieri: ea à militibus fiebant. Inſt. de teſtamentis vbi v. Theophilum. l. vlt. ff. de bonor. poſſ. ex teſt. mil. 1. Gell. 11. & 15. c. 17. Ciceronem 2. de orat. Plutarchum in Coriolano.

Procitant] *Vocitant*) Gloſſ. Procitat προσκαλεῖται.

citare]v. infrà ſolicitare, ſi citatus non reſpondit in l. 7. ff. de in integrum reſtit.

procet]v. ſupra Procat.

Procitare]*prolicere*) pollicere.

Procitum teſtamentum] *Liuius*) in Odyſſea.

Procubitores]*ferè Velites*] feri velites.

Proculmant alij, vt infrà eodem.

Proculum] *qui natus eſt patre peregrinâte procul*) Gloſſis Proculus πλάγιος.

Procum patricium]*ſignificat procerum*] Cicero ad Brutum, vt Cenſoriæ Tabulę loquuntur, Fabrum & Procum, ita Proci, Plauto in Pœnulo, proceres.

eas ſi Vnquam] claſſium quam.

proci]v. ſupra Procari.

Procas]vide ſupra Procari & Procitant.

meretrices procaces]v. ſupra procaci.

Prodegeris, conſumpſeris] adde infrà Prodigiæ hoſtiæ l. 18. ff. de off. præſid. hinc Prodigus in iure in l. 1. ff. de cur. fur. Gloſſ. ἀσώτου. & Prodigitas Nonio, profuſio.

Hymni]Hymnide.

producta, &c.] pollictæ, prodigum eſſe amatorem addecet.

in]me.

Prodixiſſe]prodixiſſe. Verùm illa duo pro eodem plerunque ſumuntur: vt & prodita res & prodicta. Liuius 38.

qui patriam hoſtibus prodiderunt]v. Titul. ff. ad leg. Iul. maieſt.

prodiſſe]prodidiſſe.

Prodigia] prodigia, porrò adigenda. Nonius. adde l. 3. Cod. de lib. & poſtlim. hinc prodigioſum in l. 14. ff. de ſtatu. l. 38. ff. de verbor. ſignificat.

Prodigiatores]v ſupra prodegia.

Prodiguæ hoſtiæ]v. ſupra prodegeris.

Prodimunt, prodeunt) Sic ſupra Nequinunt pro nequeunt.

Prodit]*in apertum*) προέρχεται.

ſed etiam porro]vnde prodius Nonio.

Prodita)prodit.

memoriæ) hoc verbum ſuperuacuum eſſe videtur. vt id dicat Feſtus, prodere, eſſe, porro dare.

cupidè]cupidi.

Produit]*prodito*) produiro, niſi loco produit quis legat, prodit, aliàs hic aut illic mutari verbum neceſſe eſt.

profanum]*quod non eſt fanum*) quod non eſt fandum. Varro 4. de lingua, Macrob. 3. cap. 3. quod extra fanaticam cauſſam, quaſi porrò à fano: id eſt religione. adde l. 6. ſupra ſacræ. ff. de rerum diuiſ. l. 83. §. ſacram. ff. de verb. oblig. l. 9. C. de religioſis. Gloſſis profani ἀμύητοι, βέβηλοι, Ἀνίερα.

. . . *ſeudo*) Plautus in Pſeudolo.

. . . *interea*) vt porriciam interea, &c. hic enim Feſtus explicat verbum porricere.

conſume) conſumere.

ex tanto librorum eius numero) Atqui libri quinti initium Verrio fuit litera p. Feſti verò XV.

inſcribuntur) qui inſcribuntur.

Profeſti dies) v. Macrob. 1. Satur. 16.

in Priuigno) Afranius in Priuigno: hi verſus extant integriores apud Nonium in Profeſti & Feſti.

Profundum) adde Nonium in profundum.

Profuſus] *Terentius in Ad.* in Adelphis.

murmuro) murmure.

progenerum) l. 4. §. 5. ff. de gradib. l. 3. §. 2. ff. de poſtulando.

prohibere comitia] *morbo qui Vulgo quidem maior*) v. quę ſcripſi ad l. 4. §. 5. & l. 53. ff. de ædilit.

Comitialis) v. d. l. 53.

medium]me deum.

prolato ante ſe portento] Gloſſis prolata ἢ ἐξενεχθέντα.

Proletarium capite cenſum) de proletario & Capite cenſo. v. 16. Gell. 9. Nonium in Proletarij dicti: & in Proletarij ciues.

Idem) Item.

proletarij]proletanei. alij prolectanei.

promettere) à mellere antiquo: ϕ παρὰ τὸν μίλλειν, cuius veſtigia in voce Remelligines.

promeneruat) alij promenerat. alij promouerat.

promerion) alij promorium. fortaſſe Promerium.

promedium) pro medio.

promiſcuam]promiſcuè) pro promiſſione.

promiſſus capillus) vide ſuprà pro, & premiſſus.

promulco agi) adde infrà Remulco. Gloſſis χαμαύλοις trahæ.

ſcapha]ſcapha.

Promulgari]*quaſi promulgari*) Gloſſis Promulgat νομοθετεῖ, προχειρίζει, διατίθεται. inde promulgatio in l. 13. §. 2. ff. de excuſ. tutorum Cęterùm propriè Promulgari dicebantur le-

ges,cui primum in vulgus edebantur,vt hic, & cùm trinis nūdinis scriptæ proponebātur publicè, vt legi possent ab iis qui in vrbē è rusticis tribubus ac municipiis veniebant: postea,ferebantur:& in æs incidebantur.Cicero 1.& 5.Anton.pro Flacco.& 3.de legib.

Pronubæ] Glossis Pronuba ἡ παράνυμος.

nuptis] nuptiis.

matrimonij paupertatem] matrimonij perpetuitatem.

Propages] adde Nonium in Propago.

propagines] progenies.

Propatulum] *patuli*) v. supra Patals.

supra] super.

Properare] vide Verrij incerta:16.Gell.14.

Properus] *aduerbium properè*) adde alia duo ex Nonio properatim & properiter, adde Gell.12.c.vlt.

Prophetas] Glossis προφήτης propheta.

purant] alij purgant,alij parant.

Propius sobrino] ita in tit. Cod.vnde legitimi:nostris,] propior sobrino l.1. in fin.l.10.§. quinto gradu.ff.de gradib.

filia] filius.

Propteruiam] adde Macrob. 2.Nonium in Bidentes.

sanco] sango. v. Varronem 4.de lingua. & infrà Sangualis porta.

Profecturi] *sanco*) sanio,alij,Fauno,alij Sango.alij Sancto.

Propudianus porcus] Propudi ait,in sacrificio gentis Claudiæ.

Propudium] v. supra Pro.ibi,aliàs pro priuandi facultate.Gellius 2 c.7. si pater imperet vxorem ducere infamem propudiosam, non parendum,facit l. 12.ff.de sponsalib.13.§. 5.ff.de bonor.possess.contra tab.

cum] quum cum.

maledicto] maledicti.

sint] fuit.

Prorsi limites] ita apud Hygenum de limitibus, & apud varios auctores de limitibus, quibus opponuntur transuersi.

Prorsus] πρός.

Prosapia] ita apud Varronem lib.6. Nonio verò,Prosapies.Vtrunque Glossis dicitur.

sipare] alij,sutare legunt, nullo,quod sciā, iudicio.

Prosedas] alij Prosedas.non necessario.

Plautus] in Pœnulo.

prostibulæ] vide suprà Alicariæ.

Prosicium] Nonio Prosecta. Glossis Prosiciæ αἱ τῆς συμφύτου ἀπορραί.

proijcitur] porrigitur.

Prosimurium] Posmurium.

pro murum] post murum.

rus] ius.

Prospices] Prospica: ita apud Nonium vt & Despicia pro Despice & Prospice.

Prosumia] v.Nonium in Prosumia.10.Gell. 25.in fi.alij legunt,Protumia,alijPortumnia.

Protelare] vide Nonium in Protelare.Glo. Protelum πλαμωφεγ.fic Nonio Protollere.

πλᾶς] Thae.

Protinam protinus] Protinus etiam veteres dixere.v. Nonium in Protinus.

Terentius] Phormione.

Prouincia] adde l.99.1.ff.de ver.signif. earū aliæ consulares,aliæ Prætoriæ,aliæ vrbanæ. Cicero Philipp. 1. vnde Prouinciales. l.190. ff.eodem titulo. res prouinciales.l. 35. ff.de hæredib.instit.

Prouorsum fulgur] *Ioui fulguri*] Ioui fulguratori.

nocturna Summani] eadem videntur dici à Seneca 2. Natural. 49. Gloss. Κεραυνοσκόλον ὑπὸ τροφῆς νυκτερινόν, fulgur submanum. κεραυνοσκόλιον fulgurium.

summani] vnde infrà Summanalia liba.

Prugnum] *pro priuignum*) pro prunum. alij, pro Pronum.

Pubæ præsente] *ab iis qui puberes sunt*] Galli la ieunesse.

Pubes] v. Inst.de Nuptiis. Vlpiani frag.tit. 11.§.28.

Publica] pondera.

pilli) fillij.alij filij.

oetier] vtier.

Vt hi] vti.

quadrantal vini octoginta pondo fiet] Idem Plinius 14.c.4. Est autem Quadrantal vini,idem quod amphora Volusio Meciano in libro de asse. adde infrà Quadrantal & Hemina.Glossis quadrantale μεγμεῖον,orcium,Amphora.

*P.*15.fiet.

librario] vinario.

sex de quinque libræ in] sexdecimque ij.

hac) hæc.

D.M.] dolo malo.

multaretur] multetur.

Publica sacra] *priuata*) adde supra Priuatæ feriæ.Propudianus porcus.

Publicius citiues] *malleoli*.] Malleoli.

Aediles Curules) Aediles plebis.v.Ouid.5. Fastor.

munierunt] mœnierunt.

Velia] Vel,alij vehicula.

possit] possint.

pudicitiæ signum) *familia naedissèt*] vbi familia atque ædis est Herculis.alij, vbi familia habet & ædis est Herculis. vel, vbi Aemiliana ædis est Herculis.

Puelli] adde Nonium in Puellos. Glossis Puellus παῖς ἀρχαῖος.

Ennius:Pœni,&c.] hic versus integrior citatur à Nonio.

Pugio) adde Nonium in Pugio. Glossis παραξιφίδιον,παρὰ ζώνην, quod alibi παρὰ ζώνην & μάχαιρα.& fica:alio item loco ξιφίδιον.

Puilia

Puilia saxa] *Pictor*) lictor.
Pulchralibus[*cupidiis*) cupidus.
idem] Cato.
Pullus Iouis] *puerum quem quis amabat pullum eius dicebant*] vide ĩ. Puer.
Puer] *icta*) tacta.
Puls] vide Varronem 4. de lingua.
terripauium] terripuuium.
pauire) puuire, adde suprà Obpuuiat.
Punctariolus] Punitariolas.
ipse] Cato.
Punici dicuntur non Pœni] non Pœnini.
Pura vestimenta] *non obsita, non fulgurita*) nõ obstita, id est fulgurita, vide suprà Obstitum.
Puri puti] adde 6. Gell. 5.
manumissione] id est liberatione.
Spurco) porco.
Purime] alij Puriter, vt apud Nonium.
Purimenstruo] *qui sacrorum causa toto mense*] vide suprà Denariæ Cerimoniæ & Tricenariæ.
Puteolos] vide Varronem 5. de lingua.
multitudine] similitudine.
Puteum] in neutro: est & masculini generis. vide Nonium in Putei.
Puticuli) vide Varronem 4. de lingua.
in puteis] vt puteus.
Putitum] Putitium, alij Politum, alij Putidum. vt apud Nonium, 4. locis.
Plautus] in Bacchidibus.
at] ab.
millibus æris] vide suprà Potitium.
publicus] publicos.
Putus] vide suprà Amputare & Imputatum, vide Nonium in Putus.
putate] putare.
. . . *sycophanta est*) verba Plauti in Pseudolo.
. . . . *uanda*] Parilia sibi obseruanda, &c.

Q*Vadrantal*) quod & Quadrantale Glossis. vide suprà Publica pondera.
quam ex Græco ἀμφορέα) Glossis ἄμφορα, κεραμεῖον, orcium.
quòd vas pedis quadrati) qui Quadrantal Gell. 1. c. 20.
in publicum) in pulli. V.
Quadrata Roma) vide Dionysium li. 1. Plutarchum in Romulo: Solinum cap. 2. Tacitum 12.
extiterat) exterat.
Quadruplatores] vide Asconium de diuinatione 4 in Verrem.
Quadrurbem Athenas] vide Plutarchum in Theseo. sic Glossis Quadriiugem, τέτραρον.
Quæso) *Munda*) mundo.
liberorum sibi quæsendorum) sibi liberorum quesendorum. dixi ad l. 220. §. 3. ff. de verb. signif. vide 4. Gell. 3.
Quæstores] . . . *cidi appellantur*) parricidij appellantur. adde suprà Pari. l. 2. §. & quia. 23. ff. de origine iuris.
Quande] *imp.* . . . *secando*) Vt & in secundo.
grauis tergaios) Graius inter Graios.
Quam de] *pro quam*) pro quando.
Quando] *Plautus in Menæch. &c.*) Plautus in Menæchmis, ideo quia mensam edo, detergo.
C litera] E litera.
Quando Rex comitiauit) alij, Quando herus. male. adde ĩ. Refugium: Varronem 5. de lingua. vbi de diebus hominum causa constitutis agitur.
Quando stercus) vide ĩ. Stercus. adde Varronem 5. de lingua.
Quartarios) Fortasse Galli inde suos Chartiers.
colligere] collisere.
Quatenus] *quatenos*) quatenos. & ita quoque alio loco infrà legitur.
Quatere] adde Nonium in Quatere.
quassare est sæpe quatere] adde Nonium in Quassum. 2. Gell. 6.
Quaxare) Quoaxare. alij Quassare. idem quod coaxare.
Quercus] *querqueram*) vide infrà Querqueram.
Querqueram] febrem intellige. adde suprà Quercus. Ea Gellio 20. c. 1. Quercera febris & rapida, qualis vetus quartana. de qua in lege 60. ff. de re iudicata.
κέρκωρα] κάρκωρα.
carcer) cancer.
mihi) mei.
Plautus) in Friuolaria.
bilis querqueratus) bilis aqua intercus, Amussis febris querquera. Priscianus lib. 6.
Querquetulanæ] *utræ*) alij legunt nunc: alij, vitæ, Græcis χλωρίδες καὶ ἅμα δρυάδες dicuntur. vide Varronem 4. de lingua.
sciens) sagas. vide suprà Præsagire.
Querquetularia] *querquetum*) Quercetum.
Viragines) Virago. Glossis αἰδρεία, γυναία.
Ques] *queis*) qui vel quis.
Quianam] *genus isti*) genuisti.
Quianam) heu quianam. ita apud Virgilium 3. Æneid.
Quietatus) Quietalis.
Quid hoc censetis, illuc transite) hæc verba dicebantur in senatu ab eo magistratu qui retulerat aliqua de re ad senatum, vt per discessionem senatusconsultum fieret. vide Plinium 4. Epist. 14. hinc familiare authoribus antiquis, verbum discedendi, & discessionis v. Ciceronem 1 Epist. 2. adde 14. Gell. 7.
Quincentum] *vsurpant*) vsurpabant.
Quinquatrus) adde suprà Minusculæ.

qui ferè his] quibus ferit. alij qui feriis. vide Varronem 5. Ouid. 3. Macrob. 1.

Quinque genera signorum] *obseruant*) obseruabant.

Quinquertium] vide suprà Pentathlum vide l. 2. ff. de aleatoribus. Glossis πίνταθλον. Quinquertius.

Quintia] *prata à Quintio Cincinnato*) vide Liuium 3. vide suprà Fabiani. Ouid. 2. Fastorum.

Quintipor] *Gripor*) Calpor.

Qui patres] vide Liuium 2. vide suprà Adlecti.

& duo genera appellaret esse] sic duo genera appellauere.

Quippe] *appellare esset*] appellata sunt.

Quirmalia] vide Varronem 5 de lingua.

idem] eædem.

stultorum feriæ] vide infrà Sultorum feriæ. vide Varronem 5. de lingua. Plutarchum in Problemat.

antequam &c.) hæc, & sequentia semicirculis inclusa, repetita sunt ex eo capite, cuius initium Quirinalis collis.

quidem &c.] quidam suorum fornacalium sacrorum ignari, eo potissimum &c.

Quirinalis collis] *Agonus*) Agonus, alij Agonium. vide Varr. 4.

Qui. . . . Quirites à Quirino cui aqua & vino in Curiis sacra faciebant.

illius Quiris letho datus est] ollus Quiris letho datus est adde Varronem 6. de lingua. & suprà Indictiuum funus, & Simpludiarea.

Quiritium fossa] vide Liuium 1.

Quispiam] *aliquæ*) aliqua.

quæ] qui.

Quisquilia] Glossis Quisquilia, σκύβαλα.

Quod quid] quid.

π] ὅπ.

Quoniam] ὅτει) ὅπ.

Quot serui tot hostes] *Quot seruitute &c.*) Idē Senec. 6. Epistol. 47. vide Theophilum, §. sed maior. Inst. de his qui sunt sui. & Macrob. 1. Saturnal. Aristot. 1. Polit.

R *pro S*] S pro R.

Lasibus] vide Varronem 4. de lingua.

R. duobus] *differitur etiam*) dissecti, cuius etiam, alij differitur cuiuspiam.

Rabidus] *à rabie*) vt & Rabere apud Non.

Rabula] vide Nonium in Rabula, & in Rabulæ, & infrà in Raua. sunt qui legunt Rabicula.

intus] inuentus.

Radere] lege XII. vide Ciceronem 2. de legibus, & 2. Tusc. dixi ad leges XII. Tabul. adde 13. Plin. 37.

Rapi simulatur virgo] *trahitur*) traditur.

Rapi solet fax] vide suprà Facem: Patrimi.

Trisque] vtriusque.

Alterius utrius] alterutrius.

Rasores] huc referri potest verbum Rasitauisse, quod apud Gellium est 3. c. 4. & Rasorius, Glossis ξυσητὴς, qui & alibi, Ralla, Rallum, Rallus.

Rates vocant ligna] vocant ligna, fortasse idem quod Ratariæ Gellij 10. c. 25. in fin.

Ratium quadrantem] dixi ad Varronem 4. de lingua.

Antonius] vide quædam de Antonio apud Plin. 9. & 3.

Ratumena porta] *Etrusci*) Claruſci.

Velis consternatis] vehis consternatis.

conspectúmque] in conspectum.

Vetenti) vegenti.

Ratus sum] Glossis λογίζομαι.

Raua vox] *Rabula*) vide suprà Rabula.

Raui colorus] adde Nonium in Rauum fuluum.

Plautus] in Epidico.

rauistellos] vide suprà Grauistellus.

Rauillæ] Raullæ: alij Rauillæ.

quemadmodum à cæsulis casula] quemadmodum à colore fusco sullæ.

Rauim] *Plautus*) Aulularia.

experiurauisti] expurgaui.

Rauim dicebant pro raucitate] adde Noniū in Rauis.

rauis] rauius: aliis, Rauit, Raucè loquitur, & rausurus.

Receptitium seruum] vide 17. Gell. 6. & Nonium in Receptitium seruum.

Recinium] alij Ricinium. Glossis Ricinus, κρότων. Nonio Ricinium (quod postea Masurtium dictum esse ait) & Ricinum.

qui XII. interpretati sunt] dixi ad leges XII. Tabul.

Virilem togam qua] alij, Virtogam. alij, Vertogam qua. vt Ver Verrium significet.

prætextam] prætextum.

clauo purpureo) fiebant etiam claui ex purpura. l. 19. §. simili modo. 5. ff. de auro, argento.

Reciperatio] ea plerunque fiebat post res so lenniter repetitas à fetialibus.

Recipio] Recipiem.

Reciprocare] *pro vltrò citróque poscere*) & apud Nonium pro Recipere.

procare est poscere) vide suprà Procari.

Rapido &c.] rapio, reciproco pedem cito. vel ita, Vltrò citrò restem.

tollenono aut ptlum] tolleno.

Vel ptlum] vide ſ. Tolleno.

Reconducta fecerit] Reconderit. alij, Reconduit, refecerit.

Recta] vide Regillum.

Recto fronte] vide ſ. Specus.

à stirpe supremo] vide suprà Masculino: & ſ. Stiricidium: Spicum.

Ilia Dea nepos] id est in fœminino nepos. vide ſ. Specus. Nonium in Nepos.

lupus feta] vide suprà Masculino: alij legunt *lupus fœmina*. nam & ita Nonius. adde 1. Quintil. 10.

nulla metus] vide suprà Metus Masculino Nonium 3. in Metum.

hic ouis] vide suprà Ouem.

hæc agnus] vide suprà Agnus.

Redantruare] ita Nonius, alij Redampiruare: alij, Redamptruare.

Vt ampiruet &c.] vt amburuet: sic vulgu redamdruat idem. vel ita, vt Amptruat: inde & volgu redamptruat olli.

redamplauit] redantrauit.

Pacuuius] in Chryse ita apud Nonium.

promerenda] proærenda. alij, promerendæ.

redantruare] redamptruare, alij redampiruare.

Redarguisse] Redarguesse.

pertisum] vide suprà Pertisum.

ferunt] ferum.

Redemptitauere] *malefacta*) efacta.

Redemptores] Glossis Redemptor ἐργολάβος.

conduxerant] condixerant.

Redhostire] adde Nonium in Redhostire.

Nauius in lupo] Næuius vel Nonius in Ludo.

Salutat iube] salutant iubæ.

milium] mulium.

meassem] eassem V.

obiectet] cum ea se oblectet.

hostire] vide infrà Satus dies.

& in Hectoris lytris Quæ] & in Nectoris lyrisque.

hospius] hostiris.

Redibitur tum] Redibitum.

&] ei.

Rediculi fanum] dixi ad Varronem 4. de lingua.

Redimiculum] vnde Glossis Redimiculat ἀναλύει δέσματα, corruptè pro Redimicula ἀναδέσματα, vel vt infrà exponit ἀναδέματα, quem admodum in lege 26. in f. ff. de auro, Anademata dicuntur, quibus vinciuntur mitrę: vnde & vittæ in l. 25. §. 10. ff. de auro: ac proinde Catellam hic vocari à mulieribus refert Festus. Est enim Catella deminutiuum à catena, teste Nonio in Catellæ.

Redinunt, redeunt] sic suprà Nequinōt, pro nequeunt: solinunt, pro solent: ferinunt pro feriunt, & Prodinunt pro prodeunt.

Rediuiam] *luere*) alij perperam, tuere vel duere. Cæterùm luere idem esse quòd soluere, constat etiam ex verbo Reluere infrà & in l. 8. in f. ff. de re militari, & C. de luitione pignoris.

Liuius] Læuius.

Rediuia] Glossis Reduuia παρονυχίς. iisdem παρονυχία Redubia.

reluuium] rediuium.

Rediuiuum] Glossis παλίζωον.

primo] tertio Verrinarum, qui primus est de prætura vrbana.

Referri diem prodictam, id est ante ferri] inter varias significationes Referre est præferre, ex Nonio.

Refriua faba] Refriua fabra.

Vt ait] via.

reuocent] reuocant.

Refriua] Refriuam.

quæ] quam.

Refutare] vide suprà Futare.

Regalia exta) *potentibus*) petentibus.

dominationem] id est ἀντιξουσίαν, vt sit emancipatus, vt sit sui iuris.

Regiescit] Reglescit.

Regifugiam] Glossis καταφυγή.

vi. *Kal.*] Martij scilicet: id enim ita esse testatur Ouidius. Sed tamen Macrobius 1. Saturnal. v. Idus Iunij exactos reges fuisse scribit: eóque pertinet quòd paulò post ascribitur de kal. Iuniis.

Regillis] vide s̄. Rectæ. Porrò Regillā vestem diminutiuè à regia dicta, scribit Nonius.

actis] erectis.

Virginis] virgines.

ominis causa) vide suprà Rectæ.

Regimen pro regimento) Regimenti verbo vtitur Aurelius Archadius in l. vnica §. 1. ff. de offic P. Prætorio.

Relegati] eorum passim in iure mentio.

Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi] de porta Carmentali, vide infrà Scelerata porta.

Religionis præcipuæ) in Capitolio.

ara) huc videtur referēdum quod Plinius 17. c. 25. refert bello Persico, in Capitolio, bis enatam palmam.

Religiosi) hic opponuntur superstitiosis, vt & alibi religio & superstitio l. 2. ff. de iustitia & iure. l. . §. 1. ff. de collegiis. l. 30 ff. de pœnis. Est exemplum superstitionis, quæ & simplicitas in l. 4. §. 5. ff. de religiosis. adde Nonium in Religio.

Religiosum] *ad*) at.

Religiosus] *etiam officiosus erga homines*) hinc Gloss. Religio εὐσέβεια, αἰδῶ.

dies religiosi] qui & infames & infausti, Nonio in Religio.

quibus, nisi quod necesse est, nefas habetur facere) v. suprà Mundus, v. suprà Præliares dies.

sex & triginta atri) Terni erant singulis mensibus, postridie Kal. Non. Idus.

Alliensis] Alliēsis dies postridie Idus Quintiles, vide 5. Gell. 17. Macrob. 1. Saturn.

atque ij] alij.

quibus mundus patet) vide suprà Mundus. Ter autem in anno mundus patebat 9. Kal. Septemb. postridie Volcanalia 3. Nonas Octobr. & 6. Id. Nouemb.

in ædem bonæ deæ) vide suprà Mundus.

mystica]alij mysticè,alij auspicia.

sanctum murum]l.8.in f. ff.de rerum diuis.

Religiosum sepulchrum) vide l.6.§.4.ff.de rerum diuis.

putant]putat vt.

qui non iam]quoniam.

qua]eo.

reluere,resoluere] adde suprà Rediuiam.

ipsi]ipsa.

opposuit]oppositum.

Remancipatam]Glossis Remancipat ἀπαναγκάζει. Ἀναπαιρέσεις.Remancipo.ὑπογράφω.

Remant repetant] alij Remanant,alij Renitant, alij Remeant. Glossis Remeat ἀναστρέφει ἐπανέρχεται adde j.Remeare.

Remeare redire]adde suprà Remant.

commeatus dari dicitur]ita Commeatus accipitur in l.2.in f.ff.ad municip.l.1.& l.3.§. 7. l. 14. ff. de re militari & l. 1. Cod. de commeatu.

possit]quis possit.

Remeare]*emancipato*]Emancipato.

redireque]redire cum.

Paucius]Paccius.S.

lulum]locum.

Remeligines]Remeligenes.

patina]Casina.

diu intus]diuinitus.

Remores aues]Remoræ aues.

Remulco]vnde Remulcare Nonio.adde supra Promulco.

Renanciscitur]*reprehendit*) deprehendit.

nanciscitur]adde suprà Nancitor.

Rena. .]Renanciscitur.

Renouatiuum fulgur]vide sup.Adtestata.

Repagula] Glossis καλυπτῆρες, κόρακ. Est autẽ κόρακ· σιδηρᾶ ξύρας, vncinus & repagulum : & alio loco Repagulum κλεῖθρον, μετρ. ξύρας, μαίδαλον iisdem μαίδαλος Pessulus.

ita]quia ita.

in Verrem libro quarto]Ea est quarta Verrina,quam Cicero scripsit:non egit,aliàs,sexta est Verrinianarum. adde suprà Rediuiam.

Repanda]Retanda.hinc flumina Retanda, arbores retæ,11.Gell.17.

Pompina]Pomptina.

Repastinari] adde Columell.3.cap. 18. Isid. vlt. Etymolog. 14. Pallad. 2.c.10. hinc pastinandus fundus l.15.§.1.ff. quod vi:Pastina instituere l.7.in f.ff.soluto. pastinationes l.79. ff.de verborum signif.Tertulliano de cultu, repastinare diuitiarum vsum,est repurgare. & 2.aduersus Marcionem , commissio iniuriæ repastinatur,id est rehoratur,& in exhortatione ad Castitatem scribit,Deum in vltimo compescuisse concubitum non sine ratione repastinationis: propagationis verò in primordio. Glossis βωλοστρεῖον , Pastinum, βωλοστροφία.Pastinatio,Repastinatio,βωλοστροφῶ τὰ γῆ Pastilenda:βωλοστροφῶ, occo, occilio,Pastinor,Pastino, μετασκάφω χέρας Pastino , repastino.

natura]natum.

exodicatur]ex quo dicatur.

Vt fiat pascui] vt fiat pascuus : alij vt fiant pascua.

Satione]sationes.

Repastinata serati senex frugis]Repastinasse ratus sentes fugis vel repastinatas arati sentices fugis.

Repedare,recedere] adde Nonium in Repedare.

Repotia] *appotalis liber*] Repotialis liber.

Repudium] vide l. 101. l. 191. ff. de verborum significatione. Glossis ἀποστάσιον , ἀπόλυσις.

Repulsior]*Nec*) alij hæc:alij Ec.

Reque eapse]adde suprà Reapse.

Sæpe]deesse debet.

Spem]sum.

Res comperendinata] vide Asconiũ in Prætura vrbana 3.in Verrem. & Ciceronem pro Murænam:10.Gell.24.& 7.cap.1.hinc diesComperendini.Macrob.1.c.16.

in diem tertium] hinc Glossis Comperendinatio τριήμερος ὑπέρθεσις trium dierum dilatio.

Resecrare]*Plautus*)in Aulularia.

Reserari]adde Nonium in Reserare. Glos. Reserat ἀνοίγει.

Reses ignauus] eadem forma Deses dicitur.

Pacuuius in . .] Paccuuius in Armorum iudicio.

Residiare]Resultare.

Resignare] *pro subscribere*) adde infrà Resignatum & infrà Signare.

Resignatum as] vide suprà Dirurum ære, vbi dixi.

in tabulas refertur] reo fine in exercitu librarij caducorum in lege vltima. ff. de iure immunit.

Resignare]vide suprà Resignare.

Resperſum vinum]alij Respersum.

Respicere autem &]auem,est.

Respici auis] adde suprà Auspicium : hinc Spectio Varroni 5.de lingua: verbum Augurale.

Respublicas multarum ciuitatum pluraliter dixit C.Gracchus] id est, verbum Respublicas vsurpauit pro multis ciuitatibus.

Ennij]Penni.

Restat pro distat] fortasse legendum pro distat resistit:vt apud Nonium in Restare 1. Gell.22.

aut]ast.

Restibilis ager] Glossis ἀγρὸς ὃς τῷ ἱπποις ἀροῦται : cui opponitur Noualis : de quo

de quo in l.30.§. Noualis. ff. de verb. signif. Restibilis ager Columellæ pinguis eundem veruacto opponit 2.c.10.4.c.13.

Retiario pugnanti] de Retiario adde Isidorum, Iuuenal.Satyr.8. Sueton. in Claudio c. 34.& in Calig. Tertull. de spectaculis cap.10. Valerius Maximus 1. Titul. de somniis.Artemidorum.

Non te peto, piscem peto] Qnjntilianus loquens de mirmillone, Vinum capere vult.

à Pytthaco] Idem Strabo 13. Diogenes libro 1.

Reus]id verbum passim in iure, & specialiter Titul. de duobus reis: adde Ciceronem lib.de Oratore.

Reus stipulando] qui & reus stipulandi in l.1.ff.de duob.reis.

Reus promittendo] qui & reus promittendi in l.1.ff.de duobus reis.

quid horum &c.) quid horum fuit vitium iudici arbitróve reóve dies distensus: vel diffusus esto:vel diffusus est.vide l.2.§.3.ff.si quis cautionibus.

actor, reúsque]actorum reíque.

me]reus.

. . . are oportere] Rhegium appellare oportere.

regione]regno.

ῥαταῖαι] ῥῆξαι, alij ῥαγῶναι.

Rhinocerotem] vide 8. Plin.20.

Rhonde sicadiónque] Rhondes Icadiónque. vide suprà Icadion.

quàm leuis sed]quàm illa essent.

Rica] ea postea, sudarium dicta. vide Nonium in rica.

quo Flaminicæ]vide Varr.4.de lingua.

patrimæ & matrimæ]vide suprà Patrimi & Matrimi.

Ricæ & Riculæ] Turpilius apud Nonium in Ricinum, Interea adspexit virginem gestantem in capite riculam,

Vt]vel

Rictus] vide Nonium in Rictum & Rictus.

rixæ] vide l.4.ff.de vi bonorum.l.vlt.ff.de sicariis. l.52.§.1.ff. ad l. Aquil. Glossis Rixa μάχη.

rixiosæ]rixosæ.

ringitur] Glossis πικραίνεται, ὀργίζεται. adde Nonium in Ringitur. iisdem Rictum, Mensura oris.

Rideo] *Canterio*)alij Cantherius.vnde prouerbium in porta Cantherius.

nisi]de iis:alij id iis.

Ridiculus)hinc deridenda loqui. in l.4.§.1. ff.de ædilitio.

Reines]inde Renitiosus & Rienosus.Gloss. νεφριτικός.

nefrundines] vide suprà Nefrundines.

Rigido] *locatus*)iocatus.

cerula prata) campi cærula prata, ita Macrobius.

Vsurum] surum.

surus]vide infrà Surum.

possunt]possent.

rustes]fustes.

Rigidum] *frigidum & post durum*] idem Nonius in Rigidum.

Rimari]adde Nonium in Rimari.

Rius mos] *in sacrificiis*) facit Nonius in Rituis.

Riuus)vide l.1.§ 2.ff.de riuis.

non spe concilióve]non specu,incilióve.

siue super terram fossa, siue subter specu] specus & fossa hîc opponuntur, vt & per specum ducere,& per apertum in l.3.ff. de riuis.

super]subter.

Robigalia] Anno x 1. regni Numæ is dies constitutus. vti refert interpres Arati Latinus.

quem putabant rubiginem auertere) de rubigine, adde quæ scripsi ad l. 15.§.2. in verbo aut satis feruore non assueto.ff.locati.

Robum] *robur*) hinc Glossis Robur μελαίδρις.

Robus quoque in carcere dicitur locus, quo præcipitatur maleficiorum genus) Lucretius 3. Carcer & horribilis de saxo iactu deorsum, verbera carnifices, robur, pix lamina,tedæ. Plautus in Pœnulo,Vt ego detrudam ad molas, inde porrò ad puteum atque robustum Codicem. & in Captiueis, At ego faciam vt pendeas.nam in Robur te totum dabo.Valerius 6.cap.3. de robore præcipitati sunt.Tacitus 4. Annalium, Robur & saxum minitantium. quo loco robur & saxum rectè coniunguntur propter affinitatem pœnæ cum præcipitatione è saxo, de qua vide l.25.in fin. ff.de pœnis. quibusdam Robur aut robur videtur idem esse ac eculeus, aut equuleus. Ac ne quid (quod ad hunc locum pertinet, omittam) sciendum est duas carceris partes præcipuas.Robur,de quo nunc dictum est:& Tullianum de quo vide Sallustium.

Rodus] alij Rudus.adde infrà Rodusculana porta.

Constituit]constitit.

sensit]sensim.

obuiam]obuium.

saxum rudum]saxio rudem.

paxillum]pauxillum.

matexam]metaxam.

rudusculo libram ferito] adde Boetium in Topica Ciceronis: dixi ad leges x 1 1. Tabularum.Titul de contract. empt.vbi de mancipatione. adde Ciceronem 4. ad Atticum 8. & 6. Epistol. penult. & 7. Epistol 2.5. Valer.6.

Rudusculana porta]alij Raudusculana.vide Varronem 4.de lingua.

rando] vide suprà Rodus.

Rogat] ne lex Babia) de qua vide Liuium lib. 40.

Rogatio] Id ius singulare nostris auctoribus l. 8. l. 14. l. 15. l. 16. ff. de legibus. Priuilegium Ciceroni (de quo dixi ad leges XII. Tabul.) quòd à lege ideo Festus hîc ait differre. Cæterùm leges promulgatæ dicebantur si erant trinundino propositæ: rogatæ, cùm Tribus rogarentur, vellent iuberentne: latæ, cùm receptæ, & adprobatæ.

quod in omnes homines, réſve populus ſciuit, lex appellatur] vide l. 8. ff. de legibus.

Romam] vide Dionysium Halicarnassæum, Liuium.

Palatinus] vel Palatium.

Romus] alij Rodius.

Theſpiáſque] Thespiadásque.

primum omnium] prima, alij primam.

Callias Agathoclis] Callinus Agathocles.

quoſdam] quendam.

Galatas] Galitas.

Romam] Romanos.

non Romulam] vide Varronem libro 8. de lingua.

Cincia, & poſt, familiæ] de Cinciorum familia quædam scripsi ad l. 3. ff. si pars hæreditat.

Romani] . . *artificium* . . *cæperunt*] Fortasse hoc scripsit Festus: Romanos ciues agriculturam & militiam exercuisse: sedentariam verò artem per seruos & aduenas. vide Dionysium 2. & 9.

Romulia tribus] vide Varronem 4. de lingua.

Romulum] *à ficu Ruminali*] vide infrà Ruminalis.

ruma] adde infrà Rumen. Nonium in Rumam.

à virium magnitudine] est enim Græcis ῥώμη idem ac robur.

Romulus & Remus] à virtute. adde suprà Romulum.

Rorarios milites] vide suprà Adscriptitij. & Varronem, Nonium in Roratij. Glossis Rorarij ἀκροβολισταί.

Roſcius] *de oratore*) vide Ciceronem 1. de Oratore.

. . . *menſe Auguſt.*] Rustica vinalia mense Augusto.

Roſea] hunc campum sumen Italiæ, quod ad gramen, dicitur Plinio 17. c. 4.

Rotundam] Rutundam.

Rubidus [*apud Plautum*) in Sticho.

Catina] Casina.

Ructare] vide Nonium in Ructus.

Videres alios] videtis alias.

Cicero] Philippica 2.

Rufuli] Liuius 2.

Conſul faciebat] vel Dictator. Liuius 9. Polybius 6.

Rumen] vide Nonium in Rumen.

rumare] vide suprà Adrumauit. & infrà Sub rumari. Glossis Rumat. ἐμβεγμαίζει.

ruminare] vide Nonium in Ruminare, Ruminat, Ruminatur.

Rumex genus teli] ex hoc loco Gellius 10. c. 25. emendandus, apud quem pro, rumigestri, falces. legendum, rumices, trifaces. Glossis alio significatu Rumex, λάπαθον ac Lapathium.

ſparí] 10. Gell. 25. Glossis Sparus, τὸ δόρυ ἀκοντίου.

Ruminalis dicta eſt ficus] de qua vide suprà in Romulum.

rumis] rumus. alij Ruma, vt apud Nonium.

hædos ſubrumos] vnde infrà Subrumari dicuntur hœdi.

Rumitani] *rumigerantur*) inde rumigerulus. Glossis ῥυμλίται. Dicebant autem veteres non tantùm Rumigerare, vt hîc: sed & Rumiferare, de quo vide Nonium.

ſe] sere.

Rupitias] Rupit, alij Rupsit.

in XII.) dixi ad leges XII. Tabul.

dederis] dederit.

Ruri] Gloss. Rure, κατ' ἀγρόν.

ruri ſe] ruri fere se. ita apud Terentium.

Ruſcum] *amplius paulo herba & exilius virgultis*) alij & exiruis, nullo sensu: ita lego, herba & exilius virgulto: vel herba exilior virgulto. hinc Glossis Ruscum, χαμαιδάφνη, κυνόσβατον, εἶδος βοτάνης.

fruticibus] fructibus. malè. sed & à fecibus vini fœculam vocant. dixi ad Varronem 6. de lingua.

ſolitæ] solitas.

ars & cet.] auri. alij ita, auri, arsinea, rete diadema, coronas aureas. fascias galbeas.

facie, galbeas) facilè galbeos: alij fascias galbeas.

galbeas] vide suprà Galbeum.

Ruſpari] vide Nonium in Ruspari. Glossis Ruspinat, πλεονεκτεῖ.

amaptimas] maritimas.

Ruſtica vinalia] vide suprà Roscij: Varronem 5. de lingua.

in Luco Libitinenſi] anteà legebatur, in luci libiti à densi.

ipſius) antea, pius.

Ruta cæſa] ea sæpius venditor excipiebat, seu recipiebat. plerunque disiunctim efferebant ruta & cæsa. v. Ciceronem 2. de Oratore, & in Topicis: Nonium in Ruta: adde l. 5. §. 7. ff. ad exhib. l. 66. in fin. ff. de contract. empt. l. 17. §. 6. l. 38. in fin. ff. de act. emp. l. 241. ff. de verborum significat. l. 2. Cod. de cont. empt.

contraxit] extraxit.

Rutabulum] alij Rotabulum.

otiose] otiosus.

Nauius] Nauius, alij Nouius.

iri] viri, alij viro.

Rutilæ canes non procul à rubro] adde infrà Rutilium.

Rutilium] alij Rutilius, alij Rultilus.

Rufum significat] vide 2. Gel. 26. adde infrà Rutilæ canes.

Rutilias] alij Rutiliæ vel Rutilæ. adde suprà Rufum & Varronem 6. de lingua.

Rutrum] vide Nonium in Rutrum.

Sabatina] vide Florum lib. 6. Liuium 6.

Sabini dicti] *PP.*) id est præcipuè.

Sabini quod . . .] *Sabini quod volunt somniãt.*) Est species prouerbij.

Saccor] saccorum. alij. Sycomorum.

Sacella] vide 6. Gell. 12.

Sacer mons] *Ioui consecrauerunt*) vide Dionysium.

locus] locum.

sacram viam] vide s̃. October ea parte qua agitur de Sacrauiensibus.

Idulium sacrorum] edulium sacrorum malè. Idulia sacra dicuntur, quòd fierent, quot Idibus, & ab oue quę quot Idibus immolabatur. Ouid. Idibus alta Ioui grandior agna cadit: dixi etiam ad Varronem 4. de lingua.

Sireniæ] *Streniæ*) vide Varronem d loco.

nec] nec ita.

Sacramento) sacramentum.

in Q Thermum de T.] adde s̃ Obstinato.

sacramentum æs] vide Varronem suprà de lingua.

sine eo quis interrogatur, siue contenditur] siue in rem agatur, siue contenditur.

plebis] militum.

posthoc] posthac.

facti] acti.

ex] exigunto.

iudicare, esséque] iudiciaréque esse, esséq;.

Sacraui] *vere sacro nati*) vide infrà Ver sacrum.

Sacratæ leges] adde l. 9. § propriè 3. ff. de rerum diuis.

sacer alicui deorum] vide Macrob. 7. adde Nonium in Sacrum.

sicut] sic vt.

Sacrem] vide hunc locum emendatum suprà col. 196. in Sacrem porcum.

Sacrificulus Rex &c. [qui ea sacra quæ reges facere sueuerãt facit: Post reges exactos. creati Reges sacrificuli. & quidem primi M. Papisius &c. vide Plutarchum in Probl.

Sacrima] vide hunc locum emendatum s̃. col. 196. in Sacrificium.

præmissum] alij præmerium, alij præmetium. vide suprà Premetium.

. . . primis fiet] Sacrima sacrificium quod pro vuis primis.

Sacrosanctum] Gloss. sancrosanctas ἀφιερωμένας. iisdem sacrosanctum ἅγιον, ἱερὸν, καθωσιωμένον.

vt qui violasset, morte penas penderet] facit lex vlt. ff. de rerum diuis.

Sæculares ludi] vide Valerium 2. cap. primo Horatium in Carmine sæculari Zosimum.

. . . ppellatur] appellatur Terentum. vide j̃. Terentum.

post centum annos] inde sæculares dicti. Est enim sæculum id temporis spacium.

Popillio Lenate] vide Censorinum.

. . stis furulis) hostiis furuis, fiebãt enim hi Ludi Diti & Proserpinæ tribus noctibus.

Sagaces) vide suprà Piatrix, Præsagitio & infrà sagaces. Glossis sagax ἐχέφρων, ἀγχίνους, πανοῦργος, προγνωστικός.

solertis acumenis) vide suprà Præsagire.

cognoscere . . . .) cognoscere posse sagacem.

saxa) vide s̃. Piatrix & Præsagitio. vide Nonium in Sagæ.

Sagminata) vide l. 8. s̃ ff. de rerum diuis.

arcebantur) id est petebantur, dixi ad Nonium.

Scalos) Scapos, alij scopas.

Salaciam Deam) Glossis salacia, ἀμφιτρίτη. Νηρεῖς, quæ & Salmacia. vide infrà Salmacis.

Salaria via) quæ & Collina.

Salias virgines) sacrificium facere.

in Regia cum Pontifice paludatas) vide Varronem.

Saliorum) vide infrà Salios.

Salicem] *idem*) Verrius.

Salinum in mensa pro aquali solitũ esse poni ait cum patella) atqui nihil aliud salinum quàm patella, in qua diis primitiæ cum sale offerebantur, vti refert Acron ad illa Horatij, cui paternum Splendet in mensa tenui salinum.

cum fornax) potest esse exemplo leg. 27. §. 9. ff. ad l. Aquil.

Salios) Glossis salius ἱερεὺς ὁ τὰ διοπατοῦ ὅπλα θεραπεύων.

ex Samothrace cum Aenea deos penates) dixi ad Varronem 4. de lingua.

sunt) dum.

Salmacis nomine nympha) Glossis Salmacia ἀμφιτρίτη, quam & Salaciam vocat. vt suprà Salariam Deam maris: vnde Salmacidus ἁλμυρός. Salmacidum ἁλμυρόν: Salmaria aqua ἅλμυρον ὕδωρ.

quam qui bibisset vitio impudicitiæ mollesceret) id ita creditum vulgò vti refert Vitruuius 2. c. 8. Verùm Strabo lib. 14. in diuitias & incontinentiam causam reiicit.

antecedentium]accedentium.

Salmacida]Salmacida.

ſine ſanguine & ſudore] ſine ſudore & ſanguine.

Saltum]*& paſtiones ſunt*)adde Varronẽ 4. de lingua. l.pen.§.1.ff.ſi ſeruit.vind.l.25.ff. de pignorat. l.52.ff.de act. empti. l.8. de inſtructo.Inde ſaltus paſcuus l.19.§.1.ff.locati.ſaltus paſtionéſque l. 8. ff. de inſtructo. ex his per greges & paſtiones fructus percipiebantur.l. 32. ff.de vſufr.l.9.ff.de inſtructo. quin ex venatione arg.l.62.ff.de vſufructu. Horum alij æſtiui,alij hiberni:l.67.ff de legat.3.l.3.§.11.l. 44.in f.ff.de adq. poſſ. l. 1.§.æſtiua ff.de aqua quotid.Horum cuſtodes ſaltuarij.l.60.in 6.ff. de legat 3.l. 8. in f.l.12. §.4. de inſtructo.His adſcripti,ſaltuenſes.l.1.Cod de fugitiuis colonis lib.xi. l.13.Cod. qui militare lib.xii. hinc ſaltuenſes fundi l.13.Cod. de fund. patrimonialib.lib.xi.

ſaluti]alij ſalutis.legendum ſaltuis,vel ſalti.vide Nonium in Salti.

Saluares . .]Salua res eſt cùm ſaltat ſenex. ita Seruius 3.& 8. Æneid.

C.Sulpicio]P.Sulpicio.

C.Fuluio]Cn.Fuluio.

Prætore Vrbis]P R. V R B.

inſtaurati qui]inſtaurandique.

Pompinium]Pomponium.

non interrupta religionis]piaculum enim erat ludos interpellari vide Arnobium.

ludos Apollinares]de quorũ inſtitutione vide Liuium 25.Macrob.1.Saturn.

paraſitorum Apollinis.

ſecundarum partium fuerit)*ſecundas agere*) paraſitari.vide Senecam de ira 3.

. . ſporta]Salutaris porta.

. . utationes] ob ſalutationes quæ prætori & Proconſuli exeunti in Prouinciam fiebant.vide ſuprà Prætor.

ludi Scenicos] de ludis Scenicis agit: qui & Megaleſij. vide Liuium 34.& 36.Valerium 2. c.1.Aſconium pro Cornelio.

heſtra]orcheſtra.

Sambuca]ita apud Vitruuium 6.c.1.Eſt autem Sambuca hac ſignificatione inſtrumentum triquetrum imparibus longitudine fidibus & ſonis: adde Athenæum 14. Dipnoſophiſt. Alij tamen legunt Sambina,non Sambuca.

machina] eo ſignificatu ſumitur ſambuca apud Vitruuium 10.c.22.Polyb.8.

Sam . .] Sambuca &c.

Samnites]σαμνῖται)σαυνῖται.

Samnio]Samo.

. . anates] Sanates.vide 16.Gell.10.

ſortibus] ſortibus. vide ſuprà Forctum & Horctum,dixi ad leges xii.tabul.

Sanctum]vide ſuprà Religioſum.

ſanctio] vide leg.9. §.propriè.ff. de rerum diuiſ.

Sandaracagenus coloris] vide Sandaracha Vitruuio 7.c.12.

Sanqualis auis]vide S. Alites.Plin.10.c.7.eadem Sangua. vnde quidam putant eam auẽ fuiſſe in tutela Dei Sanguis:vt & Picũ in Martis:coruum in Apollinis: pauonem in Iunonis:noctuam,in Mineruæ tutela.

Sanqualis porta]*ædibus Anci*]ædi Sangi.vide ſuprà Propter viam. & Varronem 4. de lingua.

Saperda genus peſſimi piſcis] Saperdæ Nonio,ſapientes,elegantes.

ſarcitom xii]dixi ad leges xii.Tab.

Sardi venales;] Sardi venales.vide Plutarchum. in Problem. Ciceronem ad Fabium Gallum,Liuium 5.

Valentium]Veientium.

paretexta]prætexta.

E . . eorum]Etruſcorum.

At Sinius Capito]Idem refert author de viris illuſtrib.quod tamen non admittũt Faſti. Nam Conſules qui hîc referuntur, fuerunt anno D X V. Is verò qui triumphauit de Sardis anno D L X X V I I. & D L X X X X I X.

Sarpta Vineta]Sarpa vinea.

ſarmenta]adde l.55.§. 4.ff.de legat.3. Gloſſ. κλῆμα τὸ βότρυς ἔχον. Palmes, κλῆμα ξύλου 9.Sarmentum.

Sarra] *Tyros*) Epiros,alij Pylos malè. hoc enim Tyros antiquitus: quin & antea Tur & Sar,inde Sarranum oſtrum. Virgil.1. Georg. & Sarranæ tibiæ:Probus Ennium ait dixiſſe, pœnos Sarra oriundos,id eſt Tyro.

Sartè ponebant pro integrè]vide Chariſ.1.

Vocantur]locantur.

Sas]adde infrà Sos pro eos.

nec]neque.

philoſophia]philoſophiam.Alij,ſophia ſapiẽtia,quæ perhibetur:alij,ſophia, quæ doctrina perhibetur.

Sati . .] Saticulan,&c.vide paterculum 1. Liuium 27.

Fuluius]Fluuius.

P.] L.

Satis]*recitare*]rectare.

Satura]*& lex*)dixi ad l.vnicam in pr.Cod. de Latina libertate. Gloſſæ Satura πόμα πολυειδὲς.

Saturnia Italia] *& mons Saturnius*) vide Várronem.

Saturno dies factus menſe Decembri)ea ſunt Saturnalia.

falx eſt ei inſigne]vide ſuprà Opima.

Verſus antiquiſſimi Saturnij] dixi ad Varronem.

Saturnus]Satirnus.

à ſationibus]aliis à ſaku.

ſacrifi-

....*sacrificium &c.*] Saturno sacrificium sit capite aperto. vide Plutarch. problem. Macrob. 1. Saturnal. Seruium 3. Æneid. 28. Pliniũ sexto.

...*xum Tarpeium*] Saxum Tarpeium v. infrà Tarpeiæ: & Tarquitias Scalas: adde legẽ 25. in fin. ff de pœnis.

Scænam] *re vocat*) re vocat, alij, re locat.

Scandu...] Scandulaca.

Scapten...] Scaptensula.

S...] Scaptia tribus.

Scelerata porta] *quæ & Carmentalis*) adde s̃. Religioni est.

Scele...] Scelerata porta.

Sceleratus campus] *defossæ*) v. s̃. Probrum Virginis Vestalis.

Sceleratus vicus] *corpus eius iacens filia carpento superuecta*) v. Liuium.

Scena] adde infrà Secespita.

Scensas] Scenas.

Vespernas] v. infrà espernas.

Schedia] Glossis Sclodia. Καμουλκίς.

Schoeniculas] *Plautus*) in Neruolaria apud Varronem 6. de lingua.

idem] Plautus in Pœnulo.

Schoeniculæ] schoeni. v. Nonium.

Scirpus] scriptum. Glossis scripus φλοῦς πάπυρος.

in scirpo nodum quærere] Species prouerbij.

scirpo induetur ratis] scirpea induitur ratis: alij legunt, scripea.

id est an] iam te.

Sciscito] Scisco. vide s̃. Ni quis sciuit.

Scita plebei] id est plebiscita. v. §. 4. Inst. de iure naturali.

plebs] plebs.

Scitum populi] *Te*.... *&c.*) Terentius Phormione, satis, inquit, scita est. & in Heautontim. At si scias quàm scitè in mentem venerit.

Scortæ] vide Varr. 6. de lingua.

dictæ] dicti.

Scorteum] Scranteum.

Scraptæ] adde Nonium in Scraptas, & Varronem.

excreare] adde Nonium in Screare.

Scribas] hinc scriba magistratus in l. vlt. §. 17. ff. de muneribus. inde scribitus in l. 1. ff. de muneribus: vel scribatus. vide Titul. Cod. de Tabulariis scribis, logographis & censualibus.

antiqui librarios & poetas: & pòst, at nunc scribæ librarij qui rationes publicas scribunt in tabulis) hinc librarij horreorum, caducorum, depositorum. in iure l. vlt. ff. de iure immunitatis: scripturarios vocat Nonius & Tabularios: quorũ fit mentio in l. 18. §. 10. ff. de muneribus. qua in lege recensentur Archeotę & logographi. his adde librarios, calculatores & rationarios, de quibus in l. 15. §. 5. ff. de excusationibus tutorum.

Scriptum) scribtum.

vbi) vbi scribæ.

Scripturarius ager) alij scriptura ager publicus. adde Nonium 1. 172.

Scrupi) *aspera saxa*) inde scrupedæ: v. Varr. v. Nonium in Scraptas, Scuræ. v. Nonium in scurrile duobus locis.

συρράζειν) συγκυρεῖν.

Scipiadas, *&c.* Scipiades dicto, penitusque interemit, ipsi, molli & deliciæ Luci, effigie atque cinædo & sectatori adsiduo quo rectius dicas.

Scut...) Scutilum.

Sed pro sine) Se pro sine. exemplum vide infrà in Secordiam. Significat interdum dimidium vt in selibra & semodio. vide Varronem 4. de lingua, vbi de asse.

Secespitam) adde suprà Scena: & infra Scecium.

secessiones, narrationes) ab antiquo secere, quod est dicere. vnde Inseque apud Ennium, dic: & insexit dixit. vide suprà Inseque.

Secium libum) *secespita*) vide suprà Secespita.

Secordiam) alij, socordiam, vt & Glossæ.

ex se quod est sine) vide suprà Sed pro sine. vnde quidam hîc legunt sed.

sectarius veruex) alij sectatus veruex.

Sectio, persecutio iuris) vide infrà Sectores.

Sectores) Ascon. 3. Verr. Sector, Æstimator, aut redemptor bonorum damnati atque proscripti: sectio, ea redemptio. adde Ciceronem 2. Philip. vbi de sectione bonorum Pompeij.

secus) vide Sexus. Charis. 1.

sediculum) sediculam.

Seges) vide Nonium in Seges.

Segesta) *Beneuentum*) v. suprà Beneuentum.

segnitia) vide Nonium in Segnitas pro segnitia.

seliquastra) ita legitur in editione Haloandri in lege 4. ff. de suppellectile. pro, sedularia.

Sellæ curulis locus) Sellæ curuli locus.

Sementinæ seriæ) 1. Macrob. 16.

Semis) S. literam pro aspiratione v. infrà Serpsit.

Sempronia horrea) *lege Gracchi*) de frumentaria lege Gracchi v. Ciceronem 3. Tuscul. & Flor. Epit. 60.

Senacula tria) dixi ad Nouell. de ordine sedendi quæ est 62. adde Gelliũ 14. capite 7. de Senaculo v. Varronem 4.

D.T.) de Republica.

in quo exterarum nationum legatis senatus dabatur) Is locus Græcostasis Varroni 4. de lingua 33. Plin. 2.

Senaculum) alij Senatulum.

Senatui decretum à consulto]hoc vult Fest⁹, aliud esse Senatus decretum, aliud Senatusconsultum. huius illud partem esse. verbi gratia, vt si alicui decernatur Prouincia.

Senis crinibus nubentes ornantur]Plautus in Mostell. gerendum censeo morem & capiundas crines. Idem in Milite, adducas matronarum modo, capillo ornato: crines, vittásque habeat. Cæterùm seni crines hoc loco, in sex partes distincti. Martialis, portabat vxor rufa crinibus septem.

sponde]spondeant.

Senium)adde s̄. Anatem. & Nonium in Senium.

Sentes] *turba*)upa.

Sentinare] 19. Gellij primo inde Sentinatos.

sentinat satis]sentinat ratem.

Seplasia] platea Capuæ in qua vnguentarij negotiari solebant, de quibus vide Varronem 6. de lingua. hinc Glossis seplasiarius & seplassiarius παντοπώλης, παντοπωλεῖον seplasium, iisdem Seplatiarius μυροπώλης. adde Nonium in Seplasium.

Cicero]in Pisonem. vbi v. Asconium.

. . . *septem stellæ*]Septentriones septē Stellę. vide Varronem 6. de lingua: 2. Gell. 25.

Septimontio]*Faquali*)Fagutali.

Cermalo]Germalo.

Opita]Opitre.

Cispius)Cisition.

Mefitis)Dei s. de Luco. vide Varronem 4 de lingua & Seruium 7. Æneid.

Septimontium] vide Varronem quinto de lingua.

septem locis]septem montibus v. Plutarch. in Problem.

Cermalo] Germalo. vide suprà Germalus.

. . . . *chrum est*]sepulcrum est.

. . . . is dicitur] Sequester is dicitur. adde 20. Gell. vlt. Glossis sequester μεσίτης ἔντρετος συνθηκοφύλαξ sculna: μεσιτεύω sequestro: μεσιτεία sequestratio.

ora . . . .] oratione quam scripsit de indigetibus.

Plau . . . .] Plautus in Mercatore.

Serilla]*Istrica*)Histricia.

subcus]subscus. v. infrà Subscudes.

Serpsit]*serpulæ*)v. infrà Serpula.

pro spiratione]v. s̄. in Semis.

. . . *antiqui*]serpsit antiqui.

Serpula]v. s̄. Serpsit.

Sertorem] *afferat manum*) adserat manum.

adsertor]v. suprà Adserere.

seruatur]alij seritur. alij, seruntur.

Seruilius lacus]eo)ab eo.

Seruorū dies]*Tullius filius ancillæ*)& vt infrà, natus serua: vide Liuium 1.

natus est]ædem dicauit Dianæ.

Seruorum dies[*Idibus*)Idus.

natus serua] Sic Liuius primo, alij legunt seruus.

seruos]ceruos.

. . . . *in carmine*] Sesopia in Augurali & Saliari carmine.

Sestertius quarta pars denarij quo tempore] v. 33. Plinium tertio Vitruuium 1. Męcianum de asse.

Sestertij no . . . .] Sestertij nomen.

bigati]adde suprà Graue æs: 33. Plin. 3.

Sex suffragia]*adiectæ*)adfectæ.

sex vestæ sacerdotes constitutæ]Numa quattuor virgines Vestales cum maxima creauerat. Postea Tarquinius Priscus duas addidit, vt essent sex cum virgine vestali maxima *quia ciuitas Romana in sex distributa partes, in primos secundósque, Titienses, Ramnenses.*

Luceres] L. Tarquinius Priscus tribus siue Centurias auxit. ac sex fecit primos ac secundos (quod etiam confirmat Linius & Dionysius)Ramnenses primos & secundos Tatienses, primos & secundos Luceres.

Sexagenarios]vide Nonium in Sexagenarios.

eius]eas.

arguerit]arcuerit.

quo tempore primum per pontem cœperūt comitiis suffragium ferre, & post, de ponte] vide suprà Depontani. Inde prouerbium, sexagenarij de ponte apud Nonium dicto loco. vide Macrobium primo Saturnaliorum 5. Varronem sexto de lingua: Ciceronem pro Sextio, pro Roscio, Ouidium quinto Fastorum, Plutarchum in Problem. Quod ad pontes attinet, Pontes, mensę erant angustissimę pedibus altioribus, singulæ singulis tribubus adtributæ, in comitio vel foro ad tempus positæ quibus suffragiorum cistæ imponebanbantur, de quibus vide Ciceronem 3. de legib. Plutarchum in Mario.

Sextarij asses]vide Varronem 4. de lingua, vbi de asse.

quod]quo.

propter bellum Punicum] vide suprà Graue æs.

Vt ex assibus qui tunc librarij erant, fierent sextarij]sextarij, id est seni. vt suprà in Graue æs. 33. Plin. 3.

per quos cum solui cœptum esset] hic locus facit ad intellectum legis 10 2. ff. de solutionibus.

Sexus]secus vide suprà Secus. Charf. 1. virile secus non virilis sexus.

aliter significat &c.]aliter sexu, natura habitúsque.

agit

agit]ait.

Virili sexu adoptauit sibi] virile sexu adoptauit sibi. Nam antiqui sexus in neutro dixerunt. v. Nonium in Sexus.

sibina) fortasse id teli genus quod Gellius 10.c.25. scribones nuncupat.

sibus callidus acutus) v. s. Persius Persibus.

sic verſantur . . .] hîc agit de succula.

. . . pellant dolonem] superum appellant dolonem.

dolonem] v. Virgil.7. Suetonium in Claudio. alia significatione sumitur in l.52.§.1.ff. ad l.Aquil.

. . orte moroque]morte moréque.

Sexto Tarpeio] vide suprà Saxum Tarpeium.

Sicilices)ita Gell. 10.c.25.alij Scilices.

Sicilibus)sicilicibus.

Sicilicum dictum quod semunciam secet) ineptum etymon. Nam verbo Syro sicet, stultum est Latinam originem quærere.

Si fus) . . *generatiua*) lege Riualicia, quæ de riualibus lata. Qui Riuales v.l.1.§.28.ff.de aqua quotidiana.

Signare) *Scribere*) v. s. Resignare. & Resignatum. Præter significationes signandi hîc enumeratas à Festo hæ videntur adiiciendæ designare, ostendere, imprimere. v. Nonium in Signare: & Signata virgo, integra. v. Nonium in Signatam. Quin apud eundem, Designare, est cum nota & ignominia aliquid facere.

modo anulo signa imprimere) v. l.22.§.signum & passim ff qui testamenta.l.1.§.si pecunia 36. ff. depositi. vnde signatores & signatorius anulus.

modo pecora signis notare)Virgil.1.Georgic. Aut pecori signum, aut numeros impressit aceruis.

. . ri dicitur)signare dicitur.

consignare) adde l.penult ff.de donat. inter virum: l. vlt. ff. de dote præleg. 1. acceptam Cod.de vsuris,l.20.Cod.de pignorib.

Silicernium) Cicero 2. de diuin.Nonius in Silicernium, ait silicernium esse conuiuium funebre. hinc Glossæ Silicernium σκεδασιτον. λύχνους γὰρ ἄπτειν πένθος ἐν θέμει.

silicem)silentium.alij solum.

silentium) adde infrà sinistrum & solida sella.

. . oloſtate) Cæcilius oboloſtate.& Donatus in Adelph. v. Nonium variis locis. Planciadem.

Sluij Iulo)Iulio.

Silus) alius est à Silone. de quo v.Nonium in Silones.

naso susum versa repando)Glossis σπασί.

Simpludiarea funera)simpludearia.alij simplitudiaria, quia simpli ludij adhiberentur. D.T.)duntaxat.v.s.Senacula.

ludi corbitoresque) desultoresque. alij, ludi comitores, qui & corui: metaphora ducta coruis qui ita volant.

ludorum]ludiorum. alij ludionum.

indictiua]v.s.Indictiuum funus.

Simpludiarea]simpludearia.

Simpulum) v. Tertull.c.13.Apologetici.alij legunt sympiuium ex Arnob.3.6.alij sympulum,ex Iuuenale. vnde Simpulones. alij simpuuium.de quo vide Nonium in Simpuuium. Glossæ Simpalum κύαθος.

Simultas]Gloss.αἰπποληϊεία ἔχθρα,αἰπηχθεία.

. . . in prouerbio] sine sacris hæreditas in Prouerbio. vide Plautum in Trinummo & Captiuis.

priuata] v. s. Priuatæ & Publica sacra. dixi ad leges X I I. Tabul.

relictúsque hæres sicut pecunia etiam sacrorum erat] Cicero pro domo sua: Quas adoptiones hæreditates nominis, pecuniæ sacrorum secutæ sunt. Vopiscus in Aureliano, Iube vt lege agatur, sitque Aurelianus hæres sacrorum, nominis & bonorum totiúsque iuris. adde quædam alia ex 5. Gell.19.

sic]sicut.

siniſtræ aues]*exorientes*) quæ nunquam occidunt.

Siniſtrum in auſpicando] *at ſilentium, &c.*] hoc vult Festus Sinistrum auspicium, lætum ac posterum esse: silentium, quod non est interpellatum.

ſilentium]adde s. Silicernium.

dubij]vbi.

ad]at.

Siparium]*mimicum*)minutum.

Siremps]*quaſi ſimilis res ipſa*]quasi similiter malè. Nam Siremps dictio ex tribus composita, quasi similis res ipsa. Quin τὸ siremps in ablatiuo firempse facere, testis Charisius libro 1.

Siſpitem)adde ſ. Sospes.

Sistere]*quod*)quam.

Sobrinus]v.l.3.ff.de gradibus. Consobrino, Sobrino.

Sodales]*dapibus*)datis.

Sodes]v.s.Cumalter. V. Sultis.

Solatum]hinc solati, qui hoc morbo laborant.29.Plin.6.

Solea]*pro*]per.

robuſta]robustea.

paries craticies] vide l. cum duobus 52.§. vbi Mela scribit, si duo vicini semipedes inter se contulerunt, vbi craticium parietem inter se ædificarentur 13.ff. pro socio, vbi quidam legunt concraticium. dixi ad illam legem.adde s. Intergerinus.

Solicitare)sollicitare.

citare]v.s.Procitare.

Solida sella] *sit totum ait dictum solidum*) vide infrà Solla.

Solino] Idem Messala.

Consulo] malè sic emendo, Nam idem quod soleo, & ita solinunt, pro solent. Nequinont pro Nequeunt. v. s. Nequinunt.

Solipunga] Solipuga. alij, salpuga vel salpunga, solpuga, solpugna, solipugia, solipagna, solipaga. adde Plin. 29. c. 4. Liu. 9.

maleficæ] Veneficæ.

Solitaurilia] Gloss. θυσία ἐκτος καὶ ἐν τοῦρου.

*Veruece*s] verbices sollum.

sce totum] v. infrà Solla.

caditur] creditur.

putent] portent.

confusa] confixa.

antiquæ consuetudinis] antiqua consuetudine.

Solla) solia vel sola.

sollæ] soliar.

solo] à sollo.

lauandi] cauandi.

à sedendo] ascendendo.

à sollo] solo. v. infrà Sollo.

Solla] sola vel solia.

solia] soliare vel solla.

sollisternium] solliſt. V.

Sollistimum] *humani*] humanæ vi vel humi cadant.

aui] aut.

Sollo osce] v. s. Solitaurilia.

quod nos totum] v. Solida sella.

Suasa] Vasa.

sólla] sollo.

curiosa] curiosa.

solliferreum] v. s. Solitaurilia.

solemnia] v. s. Solemnia & Solitaurilia.

Sollo] *Liuius*) Lucillius

Solox lana crassa] Gloss. Solox ἱερὸν καὶ παχύ.

hirco] atque hirco, vel hircóque.

Solox] *Barathro*] Barrato.

pascali) pastali.

hirco] hirco.

Solum) *aliubi*) alibi.

Soniuuio) Vtitur hoc verbo Cicero in Epistola ad Cæcinnam.

Sons] Gloss. fontes ἀπὸ, ἀπὸ θυσιῶν βλαστεῖν.

Insons] v. s. Sons.

Sonticum morbum] Gloss. Sonticus morbus ἱερὸς νόσος. adde suprà Insons. adde l. 4. §. 5. ff. de Aedilitio, vbi dixi.

Soracum] saracum vel Sarracum Iuuenali Satyr. 6. & 5. vel sorracum Vitruuio libro 10. c. 1. serracum Quintilian. 8. c. 3. hinc serraculum in l. Quemadmodum 29. §. 2. si nauis. ff. ad l. Aquiliam, vbi alij legunt seruaculum serramen, ferraculum, verrinem, verriculum, gubernaculum.

Pla...) Plautus in Perſa.

icillum) icicillum.

Sororiare) sororiæ.

fraterculare) v. suprà Fratrare.

Fribolaria) friuolaria.

papillæ) tum papillæ primum (primulum. Faernus) sororiabant, illud volui dicere, Fraterculabant.

Sororiare) sororiæ.

Sororium Tigillum] v. Liuium.

Metij suffetij) Metri Fusitij.

Curiatij) curiari.

sors & patrimonium significat] Gloss. Sortes χρησμοὶ, κλῆροι καὶ κτήσεις διατεσμάτων.

Sortutillus) scrutillus: alij, Sartutillus, alij scrutillus.

sullus) suillus.

Sos) v. suprà Sas.

dea dearum) dea diarum, vel dia dearum.

Sos) *dea*) dia.

Sospes] adde suprà Sospitem. Gloss. Sospes σῶος. hinc Sospitare j.

Sospitare) adde Nonium in Sospitent.

Supra) Gloss. Sperus εἶδος ἀκοντίου. adde Nonium in Sparij: Sparios, Sparus.

murices] rumices.

an M.] An.

Triumuirum] Triumuir.

Spectio] Augurum alij spectionem & nuntiationem. alij spectionem tantum habebãt. Magistratus verò auspicia, spectionem, & obnuntiationem. Varro 5. de lingua. Cicero Philipp 2. & 3. de legibus, & 2. de diuinat. 3. Gell. 14. & 15.

quia] iis qui.

Spectu] Specto.

Specus fœminino] adde l. 1. §. 3. ff. de riuis. Nonium in Specus.

stirps aut] stirps vt.

Ennius] XVI. Annalium, vt refert Priscianus 6.

casu] causa vel caua.

sub monte alta] alte vel montes late.

intus patebant] in ius patebat, vel intus patebat.

Speres antiqui pluraliter] vide Nonium in Speres.

Spetile] Spectile.

Vilibus] villis vel suillis.

Carbonaria] *Aulularia*] vide Nonium c. 2. numero 633. in Præcisum.

pernant] aliter v. Nonium c. 2. numero 633.

sueres] hoc quid sit, quærendum.

spetile] spectile.

callum] galium.

Spetile] specile.

Spicit sine præpositione] v. suprà Auspicium.

Plautus] in Milite.

quod vbi rex Paulo, &c.] quos vbi Rex pulsos specit de cortibus altis. alij, Quos vbi Rex paulò aspexit de collibus summis.

paulo] dulo vel sedulo.

Contibus

cõtibus]põtibus,alij,collibus: alij,cortibus.

Spicum maſculine] Speum maſculinum v. Nonium in Specus

hunc Stirpem]v.ſupra Maſculino.

hanc amnẽ] v.ſ.Perronia amnis,& Perẽne.

Spinther]*Plautus*)in Menæchmis.

Spintyrnix]Spinturnix: incendiariã auem appellat Plin.lib.10.cap.3.v.Iulium obſequẽtem libro de Prodigiis. Lamprid. in Commodo.Spinturnicium Plautus in Milite.

occuſatrix,&c.) videntur hic verba alicuius Poetæ referri.

Spondere] *Compoſitis rebus diuinis*) adde ſupra Conſponſor.

ſponſis]bene ſponſis.

Spurcum vinum] v. Nonium in Spurcum. Gloſſis Spurcus ἀκάθαρτος, ἀχεῖος.

Squallidum] adde Nonium in Squalam, Squalare, ſqualidum, ſqualor.

Squarroſos]ſcarroſos.

Squarroſa]ſcarroſa.

Squarroſi]*rupicũ*) rapicũ.v.ſ. in Petrones.

Stagnum]v.Varronem 4.de lingua.

στεγνὸς] συιγνὸς: alio ſignificatu Stagnum Gloſſis κασσιτέρου,Stagnea κασσιτέρεια.v.l.9.§.2. ff. de falſis.

Stalagnium]*ium*)tum.Virg.Aureum.

Stata]*de ſacrificio*) de ſacrilegio.

Statuliber]vide titulum ff.de Statuliberis. Gloſſis Statuliber ἐλεύθερος, χρόνῳ κληρονόμος, ἀφεθείς.

Status dies]aliis ſtatutus. Gloſſis ὡρισμένη ἡμέρα, προθεσμία.

hoſtire]vide ſuprà Redhoſtire.

in Curculione]& in.de quo videCiceronem 3.officiorum.

ſi ſtatus conditus dies)dixi ad leges XII.Tabularum.

Stellam]*quæ ex lamella*) ſtellam quæ ex tamella.

Stellati]Stellatina tribus,de qua Liuius 6.

ſtellionem] ſtelionem. v. Titul.ff.ſtellionatus.Plinium 30.c.10. Virgilium 5.Georgicorum.Gloſſis ſtellio ἀσκαλαβώτης.

Stercus]v.ſupra.Quando Stercus,adde Varronem 5.de lingua, vbi de hominum diebus cauſa inſtitutis.

Stipatores]*ait*)ait Verrius.

Vnde & ſtipam quæ amphoræ, cùm extruuntur firmari ſolẽt)vel à ſtipo quod eſt firmo.vel hinc ſtipulatio dicta Inſtit.de verborũ obl.

qua)quam.

deſtituantur]conſtituantur.

Stipatores] *antiqui latrones vocabant*) v.ſupra Latrones:hinc Nonio latrocinari, militare mercede. Gloſſis Stipator σωματοφύλαξ, qui & iiſdem ſatellis.

Stipem]*& id quod*)de eóque.

ſtipendium militi) Gloſſis ſtipendium ὀψώνιον στρατιωτικὸν μισθὸς στρατιωτικὸς στιπήσιον, μισθοφόρα.

ſtipulari) hinc ſtipulatio Gloſſis ἐπερώτησις ἐγγυοδοσία.

Stirs . . .]Stirps.

à ſtirpe ſupremo] v. ſupra Recto fronte. v. Nonium in Stirpem.

Stiricidium quaſi ſtillicidium]Glo ὑδροστάσιον.

ſtillat)Gloſſis στυγὼν, στελαγμός. ſtalpa, Gutta.

Stlata)Gloſſ.Slatta πτερυκτικὴ σκάφος εἶδος.

ſed ta)ſcilicet.v.trenam.

ſtlitem) v. ſ. Strenã & Stritauum.hinc Decemuiri Stlitibus iudicandis.v.Quinct.l.c.6.

Stolidius]*vide*)vide.

quisa]*quid illi*)illic.

Andronico]Androgyno.

oportuit]oporteat vel oportebat.

Strebula] *Plaut.*)in Friuolaria q̃ nõ extat.

Strenam]*tertiúmque*)initiúmque.

Vt in loco & lite) diuersè tamen. Nam in Stlis & Stlocus S. & T.præponitur.in ſtrena, S.tantum.

Striges]*coniunctè*)continuatè.

Stri . . .] *Striga Gloſſis* λαμπυγὼν, γυνὴ φαρμακίς.

ſtrigas] *ſuppeditat & vt*) σύρνια πομπεύειν νυκτικόμπους εἰδῶλα δ' ὀλοά. Alciatus in Parergis.

ſtritauum]v.ſuprà Stlata.

Stroppus] σεφιον) συσφιον. adde Nonium in Strophium.

diem)ſidem.

Struere]*inſtruere*)induſtria.

aut]at.

In XII.)v.l.233.ff.de verbor.ſignific.dixi ad leges duodecim Tabular.

furere]fure vel fugere.

Strues genera liborum] v. ſuprà Ferctum. Gloſ.ſtrues ξύλων σωρὸς ἢ καὶ θυμάτων.

Struſertarios] Struifertarios. v. ſupra Ferctum.adde Catonem in lib.de re ruſtica.

Struices]*Plautus*)in Menæchmis.

Strupi)Strui.

Strutheum)*Stultorum feria*)v.ſ.Quirinalia.

Stuprum)adde Nonium in Stuprum.

pergetis)pergentis.

Suad ted)ſed te.Idem Meſſala.

Suaſum)adde Inſuaſum.

Plautus)in Truculento.

fumoſe)v Noniũ c.16.in Impluuiat9 color.

Sub corona)ſ.Gell.7.

Veneat)veniat.

Veneat)veniat.

Subiugum)*ipſi eam*)ſpecie iã vel ſpeciẽ eã.

Sub vineam]v.l.13.§.4.ff.de re militar.adde ſ. Vineæ. de vite, adi legem 13.§. 14.ff.de re militari.

Sub vitem]ſummiſit)ſubiicit.

ſubit]ſubiicit.

Velet)adde ſ.Velitatro.

Sub vos placo v.ſ.Ob vos ſacro:Eundoitiũ.

ſupplico)ſupplicio.

Vt in legibus] hæc exempla nihil ad rem.
edendoque] etendóque.
Subices] 4. Gell. 17. subiicies Nonius.
Vnde] inde.
aerio] ærio, vel sonitu sæuio.
Subici] *explandi*) expandi.
Subigere] subicere.
libro] xv. Iuris Pont.
Subleſta] hinc subleſta fides, infirma. v. Nonium in Subleſtum.
Sublicium] vide Liuium 2. Plin. 36. c. 15. Var. 4. de lingua & 6. Cæſar 4. de bello 3. Vitruu. 3. Gloſſis Sublices, καταπήγες οἱ ἐν ποταμῷ τῶν γέφυραν ὑποστηρίζοντες.
Sublimauit] adde Feſtũ in Sublimare. Gloſſis ſublimo ὑψῶ.
dixit] dixit Cato. (care.
Sublucare] Paul. 5. Sent. 6. §. actor. v. s. Collu-
Suboles oleſcere] v. ſuprà Adoleſcere.
adultæ) adulti.
indoles] v. ſupra Indoles.
Virgilius] 3. Georg.
Subrumart] vide ſup. Adrumauit & Rumẽ.
his vocabantur] rumis vocabatur.
luc] lacte.
Subſcudes] v. ſuprà Serillæ.
. . . bſidium] ſubſidium.
vt Plautus . . . . gite nunc ſubſ . . . t triario ſi] Plautus, Agite nũc omnes, quia ſolẽt triarij.
triario] Liu. 8. v. Varr. 4. de lingua.
Subſilles] Ipſulles.
Subuerbuſta] dixi ad l. 1. §. 8. ff. de fugitiuis. & ad Vlpianum Titul. 1. §. 11.
Vlceroſam] viceroſam.
Subulo] *tibicen*) Gloſſis ſubulo αὐλητής, adde Varronem.
Suburam] v. Varr. 4 de lingua. Quint. 1.
a pago Succuſano] Idem Varr. 4. de lingua.
Succenturiare] *militia*) malitiæ.
ſuccenturiata] ſuccenturiata.
Succerda ſtercus ſuillum] Gloſſis Sucerda χοιρεία κόπρος. adde Nonium in Sucerdæ.
Succidanea hoſtia] adde Non. in Succidia.
ſuccedendo] ſuccidendo.
Succingulum] *Plautus*) in Menæchmis.
Succrotilla] Succortrila, ſuccotilla, ſuccotrilla, v. ſuprà Crocotillum.
feminea] femina.
Sodellis] todellis, vide ſ. Todi.
. . . cula eſt machinæ genus) Succula eſt machinæ genus, vide hùc locum reſtitutum ab Vrſino s. col. 186. Gloſſis Suculæ δοκοὶ ξύλων.
hyadas] Cic. 2. de Natur. 15. Gell. 9. Virgil. 1. Georg. Gloſſis Suculæ ὑάδες.
Suduculum] Seduculum.
Sudum] v. Nonium in Sudum.
Sufes] v Senecam 1. de Tranquillitate 3. quo loco Medix non Ceryx legendum.
Suffibulum] v. Varronem.
Suffimenta] *dis*) bis.
prælio] pilo.
Suffiſcus] *fiſci ſimilitudine*] v. Aſconium 2. Verr. vbi de ſportis, ſportulis, ſportellis, ſaccis, ſacculis, ſacellis, fiſcis, fiſcinis, fiſcellis.
Suffragat] *ſuffragatores*] vide ſuprà hunc locum emendatum ab Vrſino col. 213.
Sugillatum] κοῖλον) κυλόν.
Suillum] *ſubire*] ſurire. Gloſ. ſurit. κοπρᾷ.
Sultis] *ſodes*) ſi audes: vel, ſodes, ſi audes. vide ſuprà Sodes.
Vlicet in loco] ilicet, ire licet, illicio.
ſcis licet] ſcilicet.
ſum] *ſummam*) ſumma.
Summanalia] *ficta*) finctæ vel facta.
Summiſſi] ſummiſſi.
ſit] fiet.
Terentius] fortè in Adelphis, vt muſſitandam iniuriam dixit.
Agnorizomene] Anagnorizomene.
Supat] ſipat. vide ſupra Inſipare.
ſipat] inſipit.
Suppellectilis) hoc ait, ſuppellex facit ſuppellectilis: ſenex ſenis. hoc nullam ſyllabam: illud duas adſciſcit. Vide Chariſ. 1.
proportionis] portionis.
alia complura] alta comptum. V.
Supercilia in Iunonis tutela] Varro 4. de lingua eadem ſcribit.
luce] à luce Lucina. Pli. verò 16. c. 44. à luco.
fruimur] fruuntur.
Supercilium] vide ſuprà Cilium.
Supereſcit] vide ſuprà Eſcit.
Romæ] Romanis.
Attius] Acer.
hinc] ſi.
ſedit] cedit.
Superſtites] Cicero pro Muræna: aliàs, qui ſuperſunt mortuis incolumes. Inde ſuperſtitioſi. v. Cic. 2. de Nat. v. Non. in Superſtitioſus.
Vindicias ſumere iubentur] dixi ad leges XII.
Supparus] vtitur hoc verb. Plaut. in Epidic.
Afranius] in Epiſtola. Sic Non. in Supparus.
Suppernati] eſt etiam adamas ſupernas, apud Macrobium 2. Saturnal.
Catu] Carullus verſus ad Coloniam.
. . . foſſa ligari ia . . . curi] in foſſa ligari iacet ſupernata ſecuri. Politianus, expernata: alij, ſeparata ſcripſerunt: & pro ligari, alij, liguri & ligeris.
Supremum] vt in legibus XII. Tabularum.
ma tempeſtas eſto] dixi ad leges XII. Tabularum. adde Varronem 5. de lingua 17. Gell. 2. Cenſorinum de die Natali, item Plinium 7. capite 60.
Suppum) alij, Supum. Græci ὕπτιον.
ponentes litterã] ponẽtes S literã ita legos: & à me eſt, id quod ſcripſi s. in Semis & Serpſit.
ſi ſuggeri] ſuggeris.
rogat] rogas.
Surremit) v. ſuprà Abemito.
manu] manum.
Surremſit] v. ſuprà Abemito.

Surum] v. suprà Crebrisuro & Rigido.
ferret] ferè.
Susque deque] eo vtitur Plautus in Amphitrione 16. Gell. 9.
Sutelæ] Fulgentius. Plautus in Casina & Captiuis.
merula per versus] memineris.
quod cantat colas] quos colax.
cum suo quique] cum cibo tu quoque eos.
.... tique in Prouerbium] sutrium quasi eant. Vtique in Prouerbium. vide huius loco emendationem suprà col. 191. de Sutrio. adde Liuium 1.
Sycophantas] *quosdam*) quosdam.
capite) capital.

T*Abellis*] *citróue*) citróque.
Tabernacula) v. suprà Adtubernalis & Contubernales.
quod ex tabulis) v. l. 182. de verborum significationibus.
Tablinum] Tabiinum.
dicitur, &c.] dicitur publicorum rationũ causa factum. Quòd antiqui magistratus in suo imperio tabulas rationum ibi habebant.
Tædulum] *tædio*) tædium.
Tænias] *sepulchrum plenumtæniarum*) id est coronarum sepulchraliũ: nisi Tęnias interpreteris fascias, quibus inuoluebãt mortuos.
Tæpocon] *Tãpercon, Taencopon, Taenpton genus scribendi deorsum versus, vt nũc dextrorsum scribimus*] Huc referri posset, quod Cicer. 2. de diuination. scribit Sybillam quędã verba, ita scripta reliquisse, quæ ex primis singulorum versuum litteris conficerentur, quæque ab eodem ἀκροστιχὶς appellantur.
Tæpocon] Tahenpocon, Temperon, Tempocon, Taempoton, Tampercon.
Tagax] *à tangendo*) à tegendo. alij à tagendo, quòd aliena ideò tagat, id est, attingat.
& mutonis manus præscribere posse tagacem] & Musconi manu perscribere posse tagacem. Nonius.
Tages] vide Ciceron. 2. de diuination.
Talassionem] alij Thalassionem, alij Thalassium. v. Dionys. Liuium, Plutarch.
calathus) v. suprà Calathus.
Talentorum] adde de Talento Euboico sup. Euboicum: de Babylonico, Ælianum 1. c. 22.
Atticũ sex millium denarium] Idem Plinius 35. c. 11. Liuius 34. Athenæus 4. c. 6.
Rhodium &) septem millium.
quingentorum) quadrigentorum.
duodecim millium] sex millium.
trium denarium) trium millium.
Taliam] Tallam.
Talionis) v. 20. Gell. 1.
Si membrum rapserit) dixi ad leges XII. Tabularum.
rapserit) ruperit vel rupit.
Talipedare) v. sup. Taurij.
Tam] *præpositiuam*) positiuam.
Nouius] Nonius.
scriptum sit] quod scriptum est.
subimus] audimus.
quanquam) quam.
escator] è casta.
Tam] *præpositiuam quandam*) præpositiuam, positiuam.
Tam modo] *Attius*) Plautus idem Trinummo.
Tama] *cum labore*) v. suprà in Flemina.
Lucilius] Lucretius.
Tame] *in carmine*) Saliari.
Taminia vua] via, Fammina, malè. v. Plin. 23. c. 1. alij Flaminiali.
Taminia] *vua*) via.
Tandem] *Cicero*) 2. Catilinar.
Tappete) Tapęte.
Tappula lex de conuiuiis)
Tappullam lex) Tappullam.
Tapullam) Tapullam.
contere) contemnere, alij conceræ, id est congerræ.
Tarmes genus vermiculi) v. Vitruuiũ, Plautum in Mostellaria, Isidorum.
Tarpeiæ] de qua v. Varronem.
Tarquitias] Tarquinias. adde quædam ex verbo Saturno, suprà.
appellatas) dictas.
Tartarino] *Ennius*) v. Varronem 6. de ling. & Probum Eclog. 6.
Tatium) *Tatiani*) Titini.
Tauras] *rapiant*) pariant.
Tauri ludi] adde Varron. 4. de lingua emendatum suprà.
diu vendita) diuendita.
Taurium) *tauricos*) taurios.
Taxat] *arbitroue*) arbitrione.
Tegillum] *cuculliunculum*) cuculliuinculũ.
Plautus) in Rudente.
Tela) v. suprà Arma in f.
armum vocari existimandum est) est quam arma. V.
Temetum) Glossis Temetum οἶνος.
sequimini) sequimini præ. Minatæ sequere: Temeti timor.
in duobus dossenis) est Atellana Nonij: haud nomen comici.
temulentiamq́ tollite) exigito temulẽtiam.
Tempestatem) v. suprà Intempestam.
Templum) v. suprà Minotaurus. v. Varronem 6. de lingua.
Tenite) Teniræ.
Tensa) Thensa. Glossis Thensæ ἅρμα θεῶν. adde Varronem.
Tentipellium) *promo*) primo.
medicamentum quo rugæ) Gręci φάρμακον πρὸς ῥυτίδας.
inducis) inducitur.

Terentum locus] vide suprà Pascales & Sęculares. Auson. in Ternario, Trina Terentino celebrata Trinoctia ludo.

Termes] *nimis*) minus.

Termino] *sacrificabant*) sacra faciebant, vel fiebant.

Terminus] super eum foramen.

Tertium] *quintus*) cos.

Tesca] Tesqua. Glossis κατάκρημνοι, ῥάχεις ὄρυμοι τόποι. v. emendationem huius loci apud Varron. 6.

Thalea] Thaliæ.

Thomices] *Torta*) torto.

Thraces] *palmularum*) parmularum, parmularum.

Throcum] Thracum, vel Thronus.

Tyberis] v. supra Albula.

Tiberis a Tiberi) Tibris à Tibri.

Tibicines] *ædificia*) ædificiorum tecta.

Tifata] *locus*) lacus.

Tignum] *concapu*) concapet, vel capulo, alij concapes, dixi ad l. 1. ff. de tigno iuncto.

Tinia] Tinæ.

Tippula] *Timulces desidat*) decidat.

Plautus] in Persa.

Neque Tippulæ leuius] adde Non. 2. numero 852.

Titinnire] Tintinant, Tintinnabunt & Tintinna.

Tintinnire] Tintinire Nonio, vnde Tintinnabulum. Glossis κωδόνιον. & Tintinnaculum κώδων. dicitur & iisdem Tintinabulum. hinc Tinnitus ἦχος χαλκώματος βόμβος.

molle] mollem, molæ.

tintinnabant] tintinabant.

Afranius) in Vopisco. Sic apud Nonium in Tintinnire.

Titiuillitium] Plautus in Casina, vide Fulgentium Placiadem.

Todi] *todillis*) v. supra Succrotilla.

Togatarum] vide suprà Prætextatæ. Togatas Gręci Palliatis opponunt. Togatarum alię ingenuarum personarum, quę prætextatę: alię vilium personarum, quæ Tabernarię.

Tolerare] *Aut*) haud.

secedere] se cæde, se cædet.

Toles] Tolæ.

Tollenno] alij Tollenono. Glossis κηλώνιον & Ciconia.

Tolenno] v. supra Reciprocare.

Tongere] *tongitionem*) tongionem.

Tonsam] *remum*) Glossis Tonsæ Copæ.

Asota] Sotadico Scalig 4. Varr.

alius in mari] alius in mari vult magno tenere tonsam: alij Rhetorica tongent. Scalig. 4. Varronis.

Tonsilla] *palus*) v. supra Perimnesius.

littore in læda edite] littore edite.

Medio] Medo.

Phinidis] Phœnissis.

Topper] citò.

Viret) vires.

Vnde] vndæ.

tunc) te.

inueniuntur] inseruiuntur, vel inseruntur.

Torrens] *quamuis*) quiuis.

Torrere] torreri à torro.

eadem in opera] ædet vel Ædepol.

Plautus) in Casina.

Torrere) torreri.

Transtra] *pariete in parietem*) per parietem vel ex pariete.

Trepit] Trapit vel Tropit. V.

turbatione) trepidatione.

Tributorum] *alia in Capite, alia ex Censu*) l. 32. in fin. ff. de vsufr. legato. l. vlt. supra 7. ff. de censib.

Trientem) Liuius 6.

Trifax) ad Gell. 10. c. 25. in fine, eo modo Bifax dicitur.

Trisulcum] quia incendit, fundit, aut terebrat. adde supra Manubiæ, Seruium 2. Æneid. Tria fulminum genera, quod afflat, quod incendit, quod findit.

fulgur) fulmen.

Tritonia] Tritogenia. Trogenia.

Tritonis) Trogeonis.

Troia] *lusus*) ludus MS. Vrs.

Tromentina Tribus) v. Florum 6. Epit. Liuium 6.

Tromento) Tromente.

Trossuli) v. 33. Plinium 2. Trussuli.

Truo) Trumo.

onocrotalus) de Onocrotalo v. 10. Plin. 47. aliàs, Truo verbum idem quod moueo, v. suprà Antruare.

Tryga] Trygon.

Vinum) humum.

Tubilustria) v. Varron. 6. de lingua. Ouidium 3. & 5. Fastorum.

Tuditantes) Tuditatores. hinc Tudiculare Nonio, Glossis Tudicatores χαλκοτύποι.

Tuor) Tueor.

tueor) tuor.

. . . ria à lecto) Tuguria à lecto. v. hunc locum emendatum supra col. 17.

in V . . . .) in Virgine.

. . . . bolimæo) Cæcilius in Hypobolimæo.

Tullianum] *alij*) Tullios alij.

tullij] tulli, qui Sophocli συρίγγες salientes. dixi ad legem Lines 15. ff. de act. empti.

Silanos] siluanos.

ornatur) oriatur.

Tumu . .] *Tumultu milites*) v. hunc locum emendatum supra col. 128.

. . . Aelius) Tumulustilo.

quam Italicum aut Gallicum] idem Cicero 8. Philipp.

Aelius] vide hunc locum emendatum supra col. 218.

Turbel

Turbellas]Turbelas.
Plautus]in Pseudolo.
quales quantas]quo alto, vel quo pacto.
turbellas]turbelas.
Thurrhenos]Turannos.
Thuscis]θύσκολον) θύσκολον. V.
Vnici studiosi]vnicè studiosi.
Tuscum Vicum]Varr.4.de lingua.
descendente)discedente.
Tuscus]*obsidione*)obsessione, MS. Vrs.
Tutulum]vide Varronem 6. de lingua.
Argeos]Argeus & Tutulatus. Varr.
Tyria]*hunc ferrium autem*) hunc ferreum autem, Lipsi. Quæst.20.

Acerram]Varrus.
& alij]& Ælius.
Vagorem) vide Nonium in Vagor.
qui clamor]cui clamas.
Vagulatio]Valgulatio.
in lege]in libro.
defuerit]defugerit.
is tertius]certis.
ob portum]vide suprà Portum.
obuagulatum] obualgulatum. vide supra Obuagulatum.
Valgos]*qui diuersas suras habeant*]Valgum Nonio intortum. Glossis Valgium στρέβλον.
talis]sauiis.
in Stilitergo] in milite. alij, in Scythe liturgo.
sit]sin.
brocchum]boccu m.
Vallescit] hinc euallefacere. Varro apud Nonium in Posticam, vbi corruptè vallem fecerunt.
Valuoli]*facti*)fustibus.
Vapula] *Vapula ergo*]vapulare ergo.
ideo dico]id ego dico tibi.
non tu &c.]non manes? vapula.
Vastum pro magnum] *Pacuuius*)Imò Varro Mario. apud Nonium c.2 numero 347.& Pacuuius Teucro.
Quales scabres, &c.]squale, scabréque. ita lego apud Nonium c. 2. numero 437. vide eundem 2. num.891.
quod]quamque.
Ve Vobis]vide Liuium 5. Plautum in Pseudolo.
Ve Vobis]*Ve nobis*] in nobis, vel in vobis.
Vecticularia] *qui Vectibus parietes alienos perfodiunt*[In Græcis τειχωρύχοι.
Ve-grande] Adde Nonium in Vegrande.
Plautus Ciſtellaria) Plautus Aululatia.
Veia]vide Varronem 4. de lingua.
Veiarij]Veiari.
Veitura]veiatura.
Vel]*Conligatio*)coniunctio.
scilicet]sed non.
si Velati] vide suprà Adscriptitij. Velites qua velati. adde Nonium in Velare.
Velitatio] adde suprà Sub vitem. adde Nonium in Veles & Velitatio.
Plautus]in Menæchmis.
Venditiones]*olim dicebantur*]Venditio pro locatione dixi ad l. Veteres 19. ff. de act. empt. & vend.
Ver sacrum]vide suprà in Mamertini, Nonium in Ver sacrum.
Vredis] veredas. Glossis Veredus, πῶλος. Pullus, equuleus.
Vergilæ)Vergiliæ. Glossis Virgiliæ, πλειάδες.
Vermina)hinc Verminari, Nonio.
Verniſera auguria)*mensalia*) Messalæ, malè: de mensalibus Auguriis. vide 28. Plin. 2.
Versuram facere)*Versuti*] adde Nonium in Versutos & versutiloquas.
Verticulas) Glossis Verticulum ἀνανδρίλιον.
Veruncent]Verruncent Nonio, in Verruncent.
Pacuuius) in Chryse apud Nonium in Auerruncare.
Verata) veruto. adde Nonium in Verutũ.
Vescor)adde Nonium in Vesci.
Vesculi)Vesces, Vescus. Gloss. ὀλιγόσιτος.
paruæ & paruum Iouem] prauæ & prauum Iouem.
Vescus] adde Nonium in Vescum. Glossis Vescus & Vesces ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεῖς.
Vespæ & Vespiliones) Vespilones.
Vespulones)vespulæ.
Vesperna)vide Cæno & Scensam. vide Donatum.
Vesperugo) Glossis Ἕσπερος. adde Varronem.
Plautus)in Amphitryone.
Vesticeps puer) alio significatu Vestispici. Nonio vestium custodes.
Veteratores] *Cannius*) Gannius, Sannius, Granius, C. Annius, T. Annius, Canius.
Veterinam) *iumentum*)ὑποζύγιον, quod vehere potest: vide Nonium in Veterina. Veterinarius Glossis ἱππιατρός.
Veternosus)vide Nonium in Arquatus.
grauisomno)ita Virgilius, pro Lethargo.
hydropicum] prophtisi. Ver. apud Apulcium 9. Glossis Veternosus, φθισικός, ὑδρωπικός.
Viatores) Sumitur etiam Viator pro vicimagistro Glossæ vertunt ἀμφοδάρχης, Viaculum, ὁδῶν ἐπιμελητής. vide quæ scripsi in verbo Lictores suprà.
Vibrissæ) Vibucæ. Glossis Vibrucæ, τρίχες ῥινῶν. Legendum τρίχες ῥινῶν.
Vibrissæ)vibrissare.
Vici)*villas non habent*) villas habent.
magistri pagique) magistri pagi qui quotannis creati fuerint. adde de magistris vici ac pagi, suprà, Magisterare.
ædificij)ædificia.
iis)viis.

Vicarij]Vicani.Glossis Vicani, κωμητικοί.

oppidonias] oppidonis. alij, aut in oppidi viis.

Vicarij]Vicani.

Victimam] Glossis Victimæ, τὰ μεγάλα θύματα.

quæ ad hostis victos] quæ hostibus victis. alij, quæ ob hostes victos, sic hostia, hostibus à domitis hostia nomen habet, Ouid.dixi ad Varronem.

Vietus]hoc verbo vtitur Terentius in Eunuch.Glossis Vietum.μεμαραμένον.

Viget] *sed*)non.

qui]quæ.

Vinalia]duplicia,quę Veneris,mense Aprili:eáque veneralia :quæ Ioui,mense Sextili.

Vinciam]Viciam.

Vindiciæ] Vindicias. vide hunc locum in Schedis suprà fol. 238. adde quæ scripsi de Vindiciis ad leges XII.Tabul.

de quibus controuersia est] Glossis Vind.gestæ, τὰ ἐν ἀμφισβητήσει πράγματα.

Vindicias neque sacra, neque in numen veretur)vindicia,numen neque sacra veretur.

Ser.Sulpicius . . .)Seruius Sulpitius nomine etiam singulariter formato vindiciam esse ait rem de qua controuersia est.

tulit . . si velit is]tulit rei siue litis.

arbitros tres dato]tot arbitros aeris.

fructus]fructi.

Vineæ etiam militares] Sic Varro 4. de lingua.vide suprà sub Vineam.

Vinulus]Glossis Vinnicus,νωχελής.

Plautus]*in* Asinaria.

Viritanus ager]*viritim*)virenti.

Vitiligo]*non*)num.

Vitulans]vide Nonium in Vitulantes.

vt prato vitulus]vt partu.

Viuatus] Viriatus:ita apud Nonium in Viriatus.viriatum magnarum virium.

Viuissimus]*à videndo*) viuo. Glossis Viuidum,ζωτικόν, Viuidè, ζώντως.

Vls]vide suprà Citimum.

Vmbræ]Neptunalibus, & aliis solennibus, vt in solenni Annæ,Perannæ.vide Ouid.

Voisgram auem]*fecilitram*) fucillantem.

Volones]*cladem*)plagam.

Volturnalia] Volturnalibus, Volturno Deo suo sacra faciebāt.Glossis Vulturn⁹,εὖρος.

Vruat] vide Varronem 4.de lingua.

quæ sit]fit.

occ . . caput]occultat.

Vxorium] ἀγαμίου δίκη. vel alibi ὀψηγαμίου καὶ κακογαμίου.

NOTAE ET VARIAE LECTIONES IN NONIVM.

TIBVRIENSIS] Tiburticensis. De compendiosa doctrina per literas. ad filium) delenda hæc videtur inscriptio : nec enim hoc primo capite ordo literarum seruatur.

CAPVT I.

Cæcil.] vide Ciceronem in Catone maiore.

esse odiosum se] alij, cùm ipsum esse odiosum.

mala ergo est merx]mala est merx, mala est ergo, v. mala est, merx mala est ergo.sic infrà in cap. 3. num. 13. mala est ergo, Turneb. 17.Aduers.21.

reticenti]recenti,Iun.alij,reticentia.Est qui hunc locum ita restituit, S E. Lapit cor cura, ærumna corpus conficit. N. Parum est, quod te æras malè habes, ni etiam hîc ad malam Ætatem cruciatum adiungas reticentia? Ecfare, quæ cor tuum tumiditas territat? S E. Mane,expedibo actutum, ibi quod contra rogo respondeas.

senium ipsum positum]pro malo I.

sesemet diebus] alij,sæpe meis ædibus: aliis quot pestes, iurgia, sesemet hice demigrarunt ædibus.

operæ quæ actor] operæ coactor, cantor &c.

mihi hæc sunt nuptiæ)mihi nuptia est, Iun.

Trebellius multo]Trebelliu' multo.

compendio]compendi,Iun.

Velitari te res tamen] velitarier restamus. Velitari,id est,velitum more pugnare.

Syrus, &c.] sirus.alij, Si rus scorto constituit, claues, ilico abstrudi iubeo, rusticæ ne sit togæ, Copia. id est tecti. quo loco τὸ rus constituere notandum : vt ex Cicerone,constitui in Tusculanum: & Iuuenale nocturnæ, constituebat amicæ. Alius ita legit Syrus, Cum scorto instituit ire.claues illico abstrudi iubeo,tecti ne sit copia.

audiui]at cui.

hiatus]cyatus.

&c.

& fœdera tollent] Tanti se temporis montes & fœdera tollent.

aufert] fert.

5 *ducet*] duce.

quadrupedum] quadrupedem.

doma infrena & iugo] domabit in frenum, & iunget validè, cuius tenacia infrenari nimis nequit, Iun. doma infrenem, & iugo valido, quorum tenacia infrenabilis. Scal. doma infrenum, & iunge validè, equorum tenacia infrenari nimis nequit, Lipſ. ex Varr. Codice.

Vixiſti durus difficilis, tenax] vixiſti triſtis, durus, Lipſ.

8 *amanti*] quin amantis I.

Hoc quæro ignoſcere iſtic ſolent necis minoris noxia ſerum. ſi fortè quaſi alia res vim cauo) ſolùm vt ne habeas noxiæ ſeruum, ſi fortè quaſi alias res vim paro, Iun. hoc quæro ignoſcere. Iſtic ſolent, vel habere minoris noxiæ ſeruum, ſi fortè quaſillarias inibi tago. Palm. Quaſillariæ, quę & quaſſitariæ Petronio codicariæ ac familiæ pars ſordidiſſima.

Muſconis] mutonis, ita legendum, de quo vide Feſtum in Tagax, Horatium ſecundo. 2. Satyr. 1.

Aſace] tagacem Iun. vt apud Feſtum. Varro Coſmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου.

Phrygio qui puluinar &c.] Varro κοσμοφθορίῳ, Phrygio qui puluinar poterat pingere. ſoiar. leuigabat Scal.

ſoliarde vigebat] ſolida arte vigebat Iun. ſoliar defingebat. Turneb. 17. aduerſ. 21. ſoliar leuigabat Scal. 4. de lingua.

11 *meruerit*] meminerit.

12 *ô peſtifera. pontica. fera*] ô peſtifera ſontica fera. Sontica, id eſt noxia: vnde ſonticus morbus, ſontica cauſa.

Velle tollutim hic ſemper incepturus videtur) velle tollutim hic ſemper neceſſarium videtur.

Varro Triodite Tripylio περὶ ᾠδῆς] Varronis ſatyra cui nomen Triuiale Trifolium: ſeu de triplici ſecta eorum, qui voluptati, qui contemplationi, qui actioni eſſent dediti: vel de bonis animi, corporis, & vitæ ſeu externis.

Vbi inſilui in coleatum equuleum] in coleatum equuleum T. ad canterij diſſimilitudinem hoc dicit Turneb. 17. aduerſ. 21.

13 *Acherontius capularis*] Archeronticus tam capularis capulo proximus.

Nouius Pappo Præterito] Nouius: Pappo præterito. Eſt autem titulus fabulæ Pomponij.

inuitaueris] inuitabis.

Varro Coſmotoryne περὶ φθορᾶς κόσμου] Satyra in qua Varro dicebat omnia in antiquum chaos reditura, ac permiſcenda, non ſecus ac in cochlear (quæ Græcis τρύων) omnia quæ in olla, Turneb. 7. aduerſ. 21.

18 *propter cunam capulum poſitum &c.*] propter cunas capulum poſitum eſt. Nutrix tradit Pollinctori: detis habenas animæ, Labi dum ventus nos flamine ſudo ſuauem ad patriam perducit. Guilel.

14 *helio ptopo olfacit*] Iun. helluo πρὸς ἥλιον olfacit Iun. heluo probè olfacit temetum Muret.

15 τὸ σῶμα] τὸ κῶλα.

ſum mollior] ſubmollior Iun.

magis ſque ſaltat quàm ego V.] malacus æquè eſt quàm ego Iun. & Pith. 1. aduerſ. 17. magis aptus eſt quàm ego V. Camer.

meritò & quietus, ac demiſſior probandus] merentis vt quietus ac demiſſior probandus ἀχιλλέως ἡρῳικῶς ἰωνικῶς κναίδου. Turn. eo ſenſu: Melior eſt & quietior in luctu & mœrore, ſiue heroico more luget, vt Achilles: ſiue Ionico, vt Cinædus.

ἄξια &c.] ἀχιλλέως ἡρῳικῶς ὁ ἰωνικὸς κναίδου, Iunius præfert Achillis in ſerua Briſeide amorem, molli & honeſtatis fines ſupergreſſo. Iun. ἀχιλλέως ἡρῳικῶς ἰωνικῶς κναίδου, Turneb. vt ſuprà.

16 *cui ſuſpirium tradidit &c.*] ipſus ſpiritum cui tradidit qui med eſt animi exercitus. vel, ipſa ſpiritum cui traddi, qui mei eſt animi exercituar. vt exercitus hîc ſumatur pro exercitio.

18 *alis*] id eſt alius, Lipſ.

illicite] illicit.

19 *hominis*] nominis Iun.

minis] mimicis Iun. inimicis.

fur dominum] Endo manum.

21 *excitari*] exſilire Iun.

& pullos peperit fritinnientis] & pullos pepe rit fritinnientes, Quos non lacte nouo leuata paſcat, Sed pancarpineo ocimo coacto Libamenta legens caduca veris Ad quos tum volucres venit puſillos Vſque ad limina indica, eſca vilis Scal. in Coniect. Verr.

22 *tractum à veſtibus ſine flocco*] malim à floceis. Plautus, duo defloccati ſenes.

debebas] audebas I.

26 *concliones maximas*] cociones maximos.

Atellanas] Tellenas MS. I. vide Arnobium aduerſ. Gentes, & Iunij Adagia.

28 *coagmentum*] æquamentum. ita lego.

ſemuſſitata] amuſſitata. ita lego.

diu gens] id ingens I. dium genus es ad amuſſim. Palm.

teneo] teneo μακρὸν MS. teneo μακρὸν γράμμα, id enim dicere ſolebant iudices in iudiciis, vide Heſych.

æquamentum leuigatum] æquamen leuamentum Iun.

coaquanda] coagmentanda.

30 *nam mutus ſonus*] nam mutitus, vel mu, ſonus eſt.

32 *præpoſtera*] propaia.

33 *erret exlex*]erret & exlex Scal.

34 *parum conficeret*]parum.MS.

lapatium nullum vescebatur]Lapatium nullus vescebatur,Lips. Nullus pro non, Comicorum more.

psaltria]Psalte Pisia,Iun.

adstrepis]at strepis.

35 *frontem lecticæ*)fronde lecticam.

quæ]qui MS.quod Scal. 4. de lingua. vide infrà caput 14.

41 *inscituram*]inspecturam.Iun.Inscitam.

spiciat]aspiciat.Iun.

alteram apportat)Alter amat,potat.

45 *sanute soli mihi in magno mœrore,tristitia in summa, crepera iuuentus salutis*] Sane tute sole mihi in magno mœrore,crepera re, iuuentus ventus salutis. Pal. quasi diceret, Tu solus in rebus asperis mihi fuisti ventus ad salutem. Verùm Scaliger ita emendat hunc locum venustius: Samni Sole mihi in magno mœrore metúque, Tristitia in summa, crepera in re, inuentus salutis.

iuuentus]inuentus I.Ventus.Palm.

47 *à bonæ vitæ commodo*] à boue. Lisp. à boum vitulorúmque commotu,ita lego.

viuere]Vitulari.

sicuti]sic.

78 *Inscitia*]inscientia,Iun.

52 *Ex animo*] exanimato, I. exanimum Fab.

hypolimæo]Hypobolymæa,Scal.in Fest. Hypobolymæo mea,Muret.4.Var.13.

speribus] Speres in plurali. vide Festum in Speres.

lactans)lætans Muret: vt Cicero his verbis, maleuolentia lætans alieno malo, videatur Græcorum ἐπιχαιρεκακίαν exprimere. Sed tamen nihil mutandum censeo, cùm Nonius hîc verbum, lactare: non lætari interpretetur.

55 *tetri,tardique*]tardi raríque,Iun.

59 *senica,non sescuncia*] non sescunciæ,id est nihili:sic Afranius,homo non nauci, Næuius, non quisquiliæ. Varinus apud Ciceronem, non semissis. Plautus, non assis, non trioboli.

60 *succussatura*]succussatu,Iun.

victor]vector.

delirare]delerare,MS.I.

de recto]decreto.I.

lira]lera MS.I.

labeas)glebas. ita lego, ídque fiet euidentius,si huic loco Pomponij in Prostibulo,adiungatur alius proximè sequens, in Centuriatim,numero 63.

officium fungor ruderum]fungor ruberum Vatei:fungor Iberum,Lip.Nam Lucillius in Hispaniam cum Prætore profectus.

65 *struendum*]sternendam,Iun.

aggerent]aggerem.

66 *illo*]illinc,Iun.alij,Illim pro illinc.

vnum effert]vna affert. Turneb.

margopoli περὶ ἀρχῆς]Satyra Varronis,in qua insaniam populi furentis in comitia & honores reprehendebat.

die nos lemmatos] δι' ἑνὸς λήμματος. Vet. dilemmatos,P. Victor,quem vide 4.li.23.Varr. 5.δι' ἑνὸς,lemmatos logos Muretus: nec enim Antipater dilemmatis vtebatur, sed logis vt testatur Alexander in 1.Top.putat autem idē esse, λόγοις μονολημμάτοις & λόγοις, δι' ἑνὸς λήμματος,quod etiam viderat Turneb.8.aduers.6.& 17.c.23.

displanat]complanat,Iun.

67 *sit maximus multò*] set maximu multo.Guil.

68 *tutulatam*]titulatam.

70 *Qui coner noctu clanculum brusire dotem,ne remittat,vafer honestè vt latites ac nos laudas diutius*] Qui conere noctu clanculū Rus ire,dotē ne repromittas Vafer, Honestè vt latites, & nos ludas diutius.Guil.1.Veris.2. Cuiac.11.obs.8.ita etiam legit, nisi quòd pro qui conere,legit, Quin coneris:& eludas,pro ludas. Cæterùm quod attinet ad excusam lectionem, Iunius putat Brusire, idē esse quòd deuorare ac comedere: ídque Græcis βρύνειν, aut βρυκᾶν. Est alius, qui ita legit, Quin coner,&c.

71 *stagari*]sta Cai:alij,Sagari.

particulones]qui te in partes concidant.Alludit. n. ad eos particulones inter quos res aut hereditas aliqua est communis.

72 *si quæ opificio non probiter clepere*]scitq; opificio non probiter clepere,ita lego.

74 *annos institit*]anno in cursu institit Val. annuo in cursu institit,Lips.

75 *venenum Pharmacum.*]vide l.236.ff.de verb.significat.

76 *modò sursum, modò deorsum*]*tanquam collus cernus*] hi sunt Petauristæ & funābuli.

consualia]vide Varr.5.de lingua.

78 *hic inquam rudet &c.*]Hęc inquam rudet.Varro 6.de lingua.

eiulitabit]hinnilitabat.Varro 6.de lingua: heilitabit: nam & quidam ita legunt apud Varronem.

veluti arenarius] ancarius MS. Turnebi 17. aduers. 24. Vbi Ancarium ex vrbe Ancara Italiæ interpretatur. alij legunt aggarius, vel perangarius, Iun. velut angarius.Scal. 6. Coniect.Var.

clamat quiritatem] clam it quiritatum: ita lego.

79 *Ciperi*] aperi Iun. Hei perij.

carisior] curiosior, Iun. id est curis magis enecta, & macilentior. vide Guil. 3. Veris. Plaut. Aulularia, sat scio magis curiosam nusquam esse vllam bestiam. M.L.volo ego, ex te:

exte scire qui sit agnus eurio. 2 v. Qui ossa atque pellis totu'st ita cura macet,

81 *Capronæ*] vide quæ scripsi ad Festum in Capreoli,& Capronæ.

83 *Disumma*] Decio summa.Iun.

84 *Trulleus Postomis*] Trulleus Postomide I. Prostomis. Turneb.17.aduers.24.id imponitur naribus equorum.

85 *Tricones*]vide Capitolin.

Panæi] παναίθου. Iun.id est splendidi, arque in reddendo facilis,alioquin Lucilius Græcas voces sæpenumero satyris suis insperssit. Sed tamen Turnebus 17. aduers.24. legit Paceni. Muretus verò 3. Var.8.peracer.

Lentus id est facilis] fortè quòd quæ lenta sunt,vt vimina,ad opus facilitatem habent.

88 *Amicis nostris videmur viri*] Viri videamur amicis I.

91 *Senatus*]senatum Lips.

93 *Delicus*] delicis: fortè, Deliacis:vt sint versus Trimetri.Iun.

95 *Bonam*]bouam Turneb.17.aduers.24. Vas vinarium longum, turgidum, bouæ serpenti simile. Boua etiam significat etiam papula toto ebullientes corpore, & in Lexico dicitur νόσος βόων.

obleuisse]aboleuisse.

æra induxere] æram duxere:Iun.pro dixisse:de æra vide paulò inferius.

98 *Varro Bimargo*] Bimarco. V.Bimarcus nomen Satyræ Varronis, in qua fastum & arrogantiam stolidam & ineptam Romanorum in prænominibus irridet: vt qui non semel,sed bis,si ita dicendum est,Romani dici affectarent.

99 *Vatrax & varicosus*] Vatrax tortis pedibus,à ranæ vocabulo,quæ Græcè βάτραχος dicitur.

Qua varicosus] qua verrucosus M S.Cognomentum Fabij Maximi,vide Plutarchum in Fabio.

100 *Catax*] quem nunc coxonem dicimus,vt hîc attestatur Nonius,Est autem clau dus coxus Isidori Glossis. Coxus autem vt & choppus κωλὸς, vnde in Glossis coxigat,κωλοῦται.adde Festum in Catax.

102 *Bronci sunt producto ore*] in vetere lexixo Bronchus appellatur, qui superiore labro est tumidiore.

Nouit] ouat I. ouat. Iani M S.bouillanus, Turneb.17.aduers.24.

103 *Num censes*] ita reponendæ hæ dictiones.Iun.

Τυφὼ] Locus est apud Homerum Odyss. λ.Iun.Turneb.17.aduers.24.intelligit δεῖγμα ἐπιτερπὲς.

Verucam]verrucam,T.

pictum]dictum.T.

105 *Papiapapæ*]papias significat patercu- lum, atque ita seniores à iunioribus vocabatur.Papiapapæ verò,Papæ patercule,in ea Satyra Varro nimios laudatores & admiratores reprehendit.

Quare residentlingulacæ] Quare fit,vt lingulacæ,Turneb.17.aduers.14.adde Festum in Lingulaca.

109 *Quos strabos*] quos scambos Turneb. à deprauata oculorum acie.

Flextabul τοῖσι ἀχθῶν] Flexabula M S.vt de prouinciis administrandis, & tanquam flectendis prouincialibus, differat Varro. (Est enim Flexabulum instrumentum ad flectendum]in hac Satyra verisimile est Varronem multa in Magistratuum sordes & auaritiam disputasse.

110 *extra*]præter.

111 Ἐκατόμβη τοῖσι θυσιῶν) In ea Varro sumptuosa sacrificia reprehendebat, verúmque sacrificium esse puræ & integræ mentis dicebat.Sic ȷ.Putus numero 112.Mea hecatombe pura ac puta.

Ἕως πότε τοῖσι ἀεροῦ] Satyra Varronis in qua de temporibus & negotiis vitæ humanæ tractabat.

Ταφὴ μύρπιτος] Satyra Varronis in qua nimiam sepulturæ curam irridebat.

112 *Chrysosandalos*] Chrysen δοῦλος vocat amiculam,de lacte & cera Tarentina,vt Turneb.17.aduers.24.

Vocat]locat.Iun.

ceram Tarentinam] cerá aretina M S.cera Reastina vel Reatina. I. Ego nihil mutandũ censeo.Sunt autẽ verba amatoris amicam suam à teneritudine commendantis. Sic Horatius Od. 13. laudat cerea Telephi bracchia.

rationes]orationes.

ambiguos]ambigiosos.

113 *Idem Parmenone*] idem ȷ.c.6.n.20.

timentes)timentis.Iun.

fugenam]fugámque Turneb. 19.aduers.19. fugelæ.Scal.4.de lingua.

compedem]compedam.Scal.d.l.

Idem Sesqui Vlysse] Satyra Varronis in qua mores hominis astutissimi depingebat. Est enim Sesquivlysses apud Varronem, astutissimus.

Vellemus]vellem is. I.

aerinas]aërinas MS.ab aëre ita legendum, Turneb.29.Aduers.17.

114 *Tonitrum fulget, &c.*] tonitrus &:I. cognitio fulgetræ, tonitrui,fulguris à fulgure orta.

tonitrum] tonitrium.

a flumine]à fulmine.

115 *Varro est modus matula* τοῖσι μίσθης] est modus matula. In hac Satyra Varro modum compotationi iniiciebat. Nam & matula potum significauit, cùm cibum sicciorem in ventrem: liquidiorem in vesicam descendere censerent.vide Turneb.17.aduers.21.

ad medendam] ad medendum.V.

cui nihil]cui non M S.Vino nihil.I.

coagulum]id est glutinum.

117 *flagrionibus priuigno*] desunt nonnulla,qui sequuntur Iambici, ex Afranij Priuigno,alieniori loco inserti.Iun.

118 *merendam occurro cautè, cùm Veni iuuat*] merendam accurro lautè,quod Venus iuuat.Lips.

cautè]ad cænam.Iun.

iuuat]iubet.

122 *Vestibus*]vestitus.Iun.

Vt quàm pessimum] quàm vt opes summum M S.quàm vt pessimum.I.

126 *Et camoris*] & camuris. vide Festum in Camara & Camuri boues.

127 *diritas*]duritas.Vulgati.

132 *irruunt*] irriunt I. irrire canes dicuntur, dum ringuntur & irritantur. adde Festum in Hirrire.

irritata cane,&c.] Donatus hũc locum ita citat, Irritata canis quod homo quàm plurima dicta I. Charisius citat,Irritata canes.

140 *Versus*] vide Iunium 6. Animadu.2.

142 *effœminatum*] feriatum.I.

certè ignauiæ] inertæ Vulg. Inertis apud Ciceronem: ego,ignauæ.

144 *seruum serium*] toruum serium.alij, seruum sæuum.

148 *baculo*]bacillo.Turneb.29.aduers.17.

149 *Valde*] non valde.

Non]Nec.

τῶ σοῦ κράτος] ὁ πλίτου I. quam ὁ πολὺς ἄκρατος Turneb. 29. aduers. 17. quam τὸ σοῦ κράτος, id est, quàm tua hæc galea. Andabatam enim hîc alloquitur eo sensu. Aurum non minus exercet oculos, quàm tua hæc galea. Certè Andabatæ pugnabant ex equis, galea, fronte,oculisque tecti.Lips 2 Saturnal.

151 *nam Vt arquatis,&c.*] Nam vt arquatus,&,quæ non sunt,& quæ sunt,lutea videntur,&c. Turneb.29.aduers.17.

Animos] animum.

162 *catulo*] catulus, est vinculi genus.vide Festum in Catulus.

164 Ἱπποσύνη]id est equitatio. quæ inscriptio facit, vt quod mox legitur, Apollonium ita excuriant, quia nihil habebat,referam ad Censoriam illam notam,cuius meminit Gellius 4. cap. 20. qua P. Scipio Nasica, & M. Pompilius censores equitem quendam in ærarios retulerunt, quod ipsi vberrimo & habilissimo equus strigosus & malè habitus esset: & fortasse pro quia nihil habebat,hîc legi potest, quia nimis strigosum equum habebat.

170 *impertit, fleuit*]in partibus flent.Iun.

Fleuit facilius]eluit facilius. Eluere est decoquere,substantiam lancinare.

171 *salutem*]populum salute & I.

172 *scripturarios quos nunc Tabularios*] Imò scripturarius erat, qui commentarium scripturæ conficiebat pecoris in pascuis publicis pascentis,& ex singulis capitibus vectigal exigentis, idque scriptura dicebatur.vide Festum in Scriptura, Turn.29.Aduers.17.

publicanum, &c.] Publicanus verò Asiæ, fiam vt scripturarius,Iun. Turneb. 29. aduers.17.

173 *Versipelles*]vide in Mutare.

176 *tibi quod*,si quod.I.

Illuuiem]eluuiem T. Eluuiem facere, est egerere cibi reliquias per ventrem.

179 *quonam clam Vos eliminat*] quia nam clamore eliminat.

cantabit:istic manet,eliminabo &c.] concauos MS.Cœna.Sosipater,cœna, vos istic manete. I. Concha vos istic manet, eliminabo, &c. Turneb. 29. Aduers. 17. Concha vos manet, id est cœna vobis parata.nam in mensa concha salis poni solebat.

180 *sidere*]sedere.

incoxaui nate] viua te M S.I.incoxaui nates, Fab.

181 *insipui*] Insipaui I.à sipare, quod est iacere:vnde dissipare.

182 *animaduertite*] animo attendite.I.

culpam ampliare] culpam applicare.

184 *quàm pugnæ pilant*] quàm pugnæ pilant.Pal.Pugæ,id est nares: alioqui sermo est hîc de pueris pathicis.

186 *Varro, idem Atti quod Titij*]Varro Atticus Tettix Turneb. 29. Aduers. 17. id est Attica cicada, quam Athenienses gerebant olim, indigenas se indicare volentes. Capillos enim inuolucro comprehensos, cicadæ morsu nectabant. Proinde Virgilius, Ergo omnis cano residebat cute capillo, Aurea solemni comptum quoque fibula ritu,Cecropiæ tereti nectebat dente cicadæ.

quid blateras] quid latras.T.d.loco.

Hypobolimæo Rastraria] dixi de huius loci emendatione superius.

tintinnabula] tintinnacula. I. Vtrumque elicitur Glossis. vide notas in Festum in verbo Titinnire.

Altanus] Albanus Lips.mons.

189 *hirnea Pappi dicimus*]Hirnea,I.vel(vt in dictione Expedibo) Vernionibus papa decimus I.alij,papæ legunt.

turgens Verminatur] turgens venter verminatur,id est parturit.

192 *barbaricam pestem*] barbaricum pestem,fortè,restem legendum.adde cap.4.numero 46.infrà.

nauibus] Sabinus. ita legitur malè infrà. c.4.46.

203 *Vernaliter*] verniliter.

206 *Vitabili & maledicto*] vitabili malèdicto.Iun.

207 *La-*

207 *lacrymantes ex habitu*] lacrymante ex habitu. I.

cinnus] à Cinno, concinnare deducit, melius quàm infrà à concinere, vt & Varro 5. de lingua.

concinnabatur] concinebatur I.

concinnare] concinere I.

209 *hanc Deam melius &c.*] Hanc deam Ælius. Scal. in Coniect. Var. Intelligit autem hoc loco Varro, cuius testimonium hîc citatur à Nonio, Empandam Deam paganorum quæ & Ceres. de paganalibus paganorum feriis, dixi ad Varronem.

210 *blatis*] In MS. Lacuna est defectus index. itaque potest id substitui, ἀπὸ τοῦ βλάζειν, siue βλάκευειν, aut à balatu.

213 *incursatione*] incursitatione I.

iuuenem] viuere MS. I.

214 *calcitrones*] calcitronem equum Xenoph. 3. ὑποκινηθιόμενον, λακτιζωμι. hinc mula λακτίζουσα dicitur 19 Eclog. 10 c. 11. quę in lege 43. ff. de Ædilicio cessum dare dicitur.

horridum miles] horridus miles. I.

non vitabat] non vitabat. Nunc emunt trossuli, nordo nudi, vulgò, Attico talento, equũ Varro ; Trossulo, numero 240. ita hunc locum coniungunt.

221 *Varro Marcipore*] Marcipore Satyra Varronis, in qua de seruitute & herili imperio, de numero seruorum enormi, de dominorum immanitate & sæuitia in seruos disserebat.

nubes] vide . cap. 6 Meridiem.

aquali] æquali. Turneb. 29. aduers. 17. numerò 221. Porrò Turneb. 29. aduers. 17. ita legit. Ventique ab axe se eruperant frigidi.

222 *Ventique*] vide . numero 221.

223 *spatulæ*] spatale I. Turneb 29. aduers. 17. quo vocabulo luxus & voluptas notatur.

225 *febris proprietatem &c.*] Lipsius ita legit, sublato glossemate: Febris proprietatem Varro Andabatis aperiendam putat, idque cum.

candorem] caldorem. I.

228 *præparat*] proferat. I.

229 *Endæmonibus &c.*] Endymionibus. Quare si in somnio recideris, & ἀλλ' οὐδέποτε I. alij legũt Endæmonibus: alij Eumenidib. Cæterũm hunc locum Turn. 29. adu. 17. ita emendat, Quæ res, si in somnum recideris, ἐν ὕδατι πίπτοντι eris, iterum experrectus. Alij, Quę res si in somnium.

233 *reponant*] respondeat I.

234 *taciturus*] tacitus I.

Taximusos is] taxim vxoris I. Turneb. 29. aduers. 17. vt sit tetrameter, & ita in Taxim. infrà id est sensu tangendo potest & ita legi, Nouos maritos tacitus taxim vxoris soluebat cingulum. vide Festum in Cingulo, & Cinxiæ.

silicernium] vide Festum in Silicernium.

exequiati laude] execti: cum laude, I. exequiati laute Lipsius exequiati cum Lauso, Palmer. & Guil. 3. Veris. 12. hinc illud Plauti Thetis quoque etiam lamentando lausum fecit filio. Tria enim præcipua in funere, exequiæ, lausum siue lessum, & silicernium.

236 *lapidibus*] Lapiditus.

ἡ ἀπαίτησις &c.] οἱ ῥ' ὑπομύωσιν Edones Romani. vt turba intendant annonam I. Est autem Homericum hemistichium, intendere annonam & vexare I. annonam adtemptare. 6. ff. de extraordinariis criminibus. alij pro intendant, legunt incendant.

239 *parochus*] vide quæ scripsi ad l. munerum 18. & l. honorem 16. ff. de muneribus & honoribus.

hoc schemate enim Græcè] hoc σχῆμα enim Græcè.

240 *nunc emunt*] dixi suprà numero 214.

241 *caluum*] Grillum I. vide infrà Ericius.

242 *Varro ὁ ἡρακλῆς Tuam fidem*] Varro: ἡρακλῆς tuam fidem. Est autem nomen Menippeæ Varronis, cui frequentissimum fuit Satyras proverbialibus aut vulgaribus Titulis præscribere.

tutanus] tutatus I.

Hæc propter] hoc propter.

244 *cùm videre volunt in mari thunnos*) vnde θυννοσκόποι.

non mans] ὁμῶς sonitus. I.

sonitu matris deum tonimus] sonitus matri deum tonimus Tibinnos scemnici MS. Fab.

246 *tibinos à tibiis modos*) Insani legendum Insanitas: nec enim Nonius hoc loco Tibinnos exponit, sed insanitatem: id quod euidentiùs fit, infrà in dictione Insanitas, vbi hæc eadem verba habentur. Estque alioquí solenne Nonio, dictiones easdem diuersis locis plerunque interpretari. vide Fab.

apage in dierectum] in derectum. sic infrà Festum in Derectum. aliàs dierecti, crucifixi.

347 *vetera*) veterina. I.

melodinis tonos lyras) μελῳδεῖν ἄτονος lyra, Iun. vel ἄχορος I. melodinis, ὄιος λύρας. Turn. 29. aduers. 17. μελῳδεῖν εἰς ὄιος λύρας Canterus.

251 ὑπὸ τῆς ἕω) ὑπὸ τῆς ἠοῦς.

Homerus) Iliad. φ.

Homerus) Iliad. ξ.

Κύμα τύσει) κύματος. T.

257 *ita enim carnificis*) Ii enim: vel isti enim carnificis officium antiquitus fungebãtur Lipsius. 23. Elect.

258 *Maximi*]maxime I.

260 *comitate*]communitate I.

præterquam]absque I.

261 *humidiore*]humido.

262 *aquilo*]Aquilino. vide 3. Agel. 28.

263 *cognitionem*] consitionem M S. Constitutionem. I. constitionem. Turneb. 29. aduers. 19. Sic Cicero institiones stellarum dixit, in Tuscul. Græci στηριγμὸν, Stationem Astrologi, cùm astra stare videntur, appellant.

264 *bidental*]vide Festum.

quòd binæ pecudes immolentur] vide 16. Agell. 6.

267 *Receptitium*]Receptiuum.

268 *coniectaneis*]conlectaneis. I.

districtore]distractore I.

273 *culinam*]colinam M S. adde Festum in Culina.

Coquinam]non coquinam Lips.

qua finis it vt antica & postica] qua fini sit antica & postica. Palin.

274 *vixerint*]vixent MS. pro vixissent.

Curius]Lucillius I. ita legendũ ex Lactantij testimonio.

priusquam infans esses facinus] priusquam infans, facinus Lips. id est infandum.

vescuntur tui]vide infrà Vescor, vbi hic locus rectè habet & explicatur.

aliquis]aliquid I.

philosophus[Philosophis I.

suppetit ac]suppeditat aut I.

276 *quod plurimum vestium sumant*]quod plurimum vestium suant.

sarcinatricis]Sacrinatrices. I.

machinis]id est pergulis in quibus sarcinatrices opus faciebant, non Mineruæ modò, sed & Veneris.

277 *schœnis*] Scenis. I. Schemis. Turneb. 29. Aduers. 19. Latini etiam dicunt Schema & ita legendum apud Tranquil. in Tiber. v. 43.

cinædon, Laconicon] cinædologon Nicona I. Turneb. 29. Aduers. 19. Cinędologi qui sint, vide apud Athenæum 14. c. 7.

alio &c.] salio in genere sunt ludij velites Galli. Pal.

278 *quo suam quisque senator*]quo sententiam quisque senator Lips.

279 *tum*)Tamen I.

280 *quod assint iis quos nutriant*] melius fortasse à Græco ἄτα. vide Eustath.

281 *Nixis*] enixísque. I. enixis. Turneb. 29. Aduers. 19. A nixis Lips. eo sensu : enixæ à Nixiis Diuis. de quibus vide Fest. in Nixi Di.

præsunt]præeunt.

282 *remulcare trahit*] remulcat I. id est re mulco trahit.

283 *Romanis præcipitatis*]Romanis præcipitati. Scal.

voluit]voluit. I.

284 *neque fossas aut bellum*]neque fossas aut vallum.

285 *amant*] alij armati, alij armant.

286 *metus &c.*) menis. MS. mentis. I. mœnus propriè id ab Nasica traditum vt sine metu videretur, primò antè testudinem constitit, vel cui mœnus propriè id ab Sura traditum Pal. Is enim sub Sylla res gessit. Mœnus valet munus.

288 *Adolere*] vide suprà c. 4. dixi etiam ad Varronem 4. vide Victu.

& aucta ætate] & aut ætate, aut aliqua, Lips.

289 *accensisi*] Accersiti, I. Turneb. 29. Aduers. 19. Accersiti, deputati.

293 *Ecclesiam*] Varro Ecclesia Scal. vt sit titulus Comœdiæ: M S. alij legunt, Varro è culina.

Arcam] aream I. arctam Turneb. 29. aduers. 19.

295 *Cinnus*]vide ĩ. Concinnare.

298 *Canina facundia*]vide Lactant. 6.

299 *Medidiem*]vide Varronẽ 4. de ling.

230 *ductum*]dictum.

302 *Sanniones*]verisimile est Italicos Zani inde esse.

Quid porrò)quid enim potest. I.

est]esse. I.

303 *libro primo*]cap. 10.

libro primo]cap. 23. & 32.

304 *Vellantur &c.*]legantur: Cætera quæ velluntur è terra, neque subserantur, quod ita agi I.

305 *libro primo*]cap. 19.

istriam facit]striam vocat, facit MS. striam vocat. I.

seges]secus I.

proscissas cossigerare]id est in coxam aggerare. Turn. 29. aduers. 19. M S. Possigerare. alij ita legunt, prosit aggerare. I. Cossimgirare, Scal. in Fest.

deruere]diruere MS. diribere I.

307 *libro primo*]cap. 31. à quo abest τὸ Vesperi.

310 *Homerus πολλὰ &c.*] Hesiod. πολλ' ἐπικάμπυλα κάλα. I. Πιδ' ἐξ κωλ' ἐπίθεντο. Turne.

311 *conuentum*]conuentu. I.

313 *miri*]mihi sed auctoritates. I.

315 *cùm incuriosum locaretur*)cùm in curiosum iocaretur. Turnebus 29. Aduers. 19. Lips.

terebratum quidem pertundis] Terebra tu quidem pertundis, Turneb. d. loco.

316 *in quæ directa quatuor*] sic in castris & coloniis capiendis & agris assignandis groma ponebatur in tetrantem antica & postica linea se inuicem ad angulos rectos inter secãtibus. v. Suidam, Polyb. Turn. 29. Aduer. 19.

est autem gruma]Gromam vocat Festus,

qua flexa] qua fixæ I.

319 Fui-

319 *Fulguratoris, &c.*) Fulguratores vt exſtipices & aruſpices I. Turneb. 27. Aduerſ. 19.

Inſpectores] ſuſpectores I.

321 *Paſtus quod eſſet paſcere dicebant*] paſtus quod eſſet, paſcere dicebant, Turn. d. l.

Eſſet] eſſe I.

323 *Quaſi è Gitiis locum*) quaſi è vicis loqui quia, &c. & poſt pro cauilletur, cauillentur. Lipſ. Sic Feſtus, conuicium à vicis.

324 *Prolubium eſt patere amicitiam & fidem*] prolubium eſt libido: prolubium eſt petere, &c. Lipſ.

Nouius] Næuius I.

Veneri] Veneris I.

325 *pro repetitu, Gel acceſſu*] pro impetu, ingreſſu, incurſu, Turneb.

327 *Nonis: Gnde florent, &c.*] Nobis vnde ferent fructus, vitæque propagmen I.

328 *Paccuuius Attalanta*) Paccuuius Tantalo Scal.

canterem ipſum prægradat Parthenorem] cãpterem ipſum prægradat Parthenorẽ Turn. 29. aduerſ. 19. Campter, flexum in curriculis. Campterem ipſum, Iam prægreditur Parthenopeum. Scal. 4. de lingua. In manuſcriptis Iunij Cancerem legitur. Ipſe verò Iun. legebat carcerem, vel vt in aliis MMS. Cancerem pro cancello.

Næuius] Agrypnuntibus: vt Boethuntibus I. Ἀγρυπνιαζούσις, Turneb. 29. Aduerſ. 19.

330 *Alcion, &c.*] Altion hunc genuit, I.

331 *Muſarchus*] Meſarchus I.

333 *columna Mæniana*] colũna MœniaTurneb. 29. aduerſ. 19. alij Mæuiana.

339 *denteſabres*] dente faber I.

Quid mirum &c.] Quid mirum i. ex agri, Turn. 29. aduerſ. 19.

340 *Deinde Naniam cantari*] v. Principium huius ſententiæ infrà in Nenia, numero 594. cap. 2.

Cantari] Cantoris MS. & malè.

340 *Ludiſtricas*] ludis tritas præficas. Idem I. in MS. malè ludis trigas.

341 *Parectato*] parectati, Scal. parectatos & chlamydes Turneb. 29. aduerſ. 19.

342 *Tunc marcus Præco*] Tũc Marcius Prætor. Lipſ. quid enim præconi cum cura bellis?

Idem: Adſiduo neminem Gindicem] Idem Adſiduo neminem vindicem niſi adſiduum eſſe voluerunt. Turn. 29. aduerſ. 19.

In Capvt II.

1 *Gitium*] vinum Fab. V.

Cato] capto MS. Capito I.

2 *Deligato ſigninum redeuntis*] legatos Signiam redeuntes, alij legatos Igunium redeũtes, Turn. id oppidum Eugubium.

5 *Adhamauerunt*] vide Ciceronem 4. epiſt. 2.

8 *Hero filius Diogenis*] Herophilus Διογένης. Ego nihil mutandum cenſeo, vt mox dicam.

è Gentre aquam mittit] ventris aquam mittit, ita emendo, An hoc præſtas hero, filij Diogenis, quod illi ex vtre aquam mittis? An hoc te iactas?

9 *Merces pro eo quod dicitur admiſſum*] hoc innuit, equimentum mercedem eſſe, quod pro admiſſura qui penſitent, vt ſequens exẽplum Varronis oſtendit.

10 *Nihil ſunt Muſæ, &c.*) Nihil ſunt Muſę policis veſtræ, quas ærifice duxti, ita legitur infrà capite 4. numero 130. in Ducere. Ærificere eſt ex ære ducere. Policis πολικεῖς vel ἱμπολητὰς. Lipſ. ita legit, Nihil ſunt Muſę Polyclis, veſtis quam artifice duxit: aliâs quaſi ęrifice dixit. Puto à Varrone, id innui, nihil ad ſapientiam facere, cupiditatem illam imaginum & ſtatuarum comparandarũ. ſed potius in ſeipſum deſcendendum, hæc enim verba ex Poemate Varronis, cui titulus γνῶθι σεαυτόν. Porro ærifice ita dictum, vt apud Cicer. regifice.

11 *In Aſtraba*] Fabulæ nomen à doſſuario iumento, vti & nomen refert.

12 *in primo*] cophino I. ex Agellio.

14 *Ad ſe Gnum eſſe, &c.*] aſſe vinum, aſſe pulmentarium.

Secundas [Victor. 10. Var. 13. ſed edas, & ita infrà in Neceſſitudo.

Quo naturæ] quo naturæ aurigatur neceſſitudo, Muret.

22 *Inani tetra ordo menſem*] in anni tetra chordo mẽſem Turnebus. in anni tetrachordo menſem. v. Iunium c. 3. de anno. Eleganter Varro quatuor anni tempora à muſico inſtrumenta ducta ſimilitudine, anni tetrachordõ appellauit.

Cape hanc caducam &c.] cape hanc caducam Liberi mollem dapem. De fronde Bromiæ autumitatis vuidam Scal. in Coniect. Varr.

Nauali Eteſiæ] Nauales Eteſiæ vel Niuales Lipſ.

23 *Varro Prometheo libro primo, Humanam quandam*] Varro Meteoris libro primo rerum humanarum.

humanam quandam gentem ſtirps inquit, &c.] Humanarum: Quandam conquit MS. concoquit I. Humanæ; quandam ſtirps gentem concoquit frigus calori atque humori aritudinem miſcens Scal. 4. de lingua.

24 *Varro pro Callio Gel Fundanio*] Varro Gallo Fundanio, de Admirandis Scal.

Vinum quod ibi natum ſit] id eſt in Corynia loco Achaiæ, quam vt ſuſpicari licet, nominarat. v. Theophr. 9. Plinium lib. 14. Victor. 7. Var. 1.

25 *ἀπὸ ἰουπελίας*) ἀπὸ ἰουπελίας. Turn. Satyræ Varronianæ nomen.

26 *Verum*]Viri.

28 *Varro* ἔχω σε ἢ περὶ τύχης: *Leges ruina &c.*] Varr. ἕως πότε περὶ ὀρῶν, Teges ruina subiacentem ne sub dio ambesset algus dentientem frigore, Scal.

nam tam]Nautam.

maius]manus.

algóque]algúque.

29 *Aetatem pro sæpe*] ita quoque vsurpatur à Terentio, Eunucho & Heaut.

Libanum vt]Libanum qui.

31 *paullo da ad simile*]Pullo da, ille simul assulatim viscere.

32 *Ibi anxitudo*]vbi anxitudo.

34 *Affigere*]Affligere.

36 *feri*]fert.

39 *ad sese*]adesse.

40 *Vel posteros*]vel improsperos.

42 *Hæc est ratio*)hæc est ratio, peruersa æra, summa, Turneb. Æra, in rationibus subducendis, singula capita veteres vocabant: nam ad assem, rationes putare solebant & capita æris mutis numeris notabant. Cicero in Hortensio, Si æra singula probasti.

45 *Hinc licet*]hinc ilicet.

Anus rursum ad Ar illam] id est ad ingenium redit. Citatur hoc prouerbium ab Apuleio libro 6. & 9. vide Festum in Armillum.

49 *Dij maluerint*] meliora Dij mihi nuerint MS.I. Dij mouerint. Idem.

Dij monuerint]diminuerint MS.

Istam] stanc.

50 *Effutiam*]effugiam. I. alij efficiam.

55 *Anima mater*]animam ęther Turneb. & ita apud Varronem 4. de lingua.

56 *Mortalibus*]mortalis, I.

58 *Varro caue canem*] id ianuis inscribi, veteribus mos. vide Nonium infrà numero 647. Petron. in Satyr. Aristoph. in Lycostrat. adde l. 40 l. 41 l. 42. ff de Ædilicio.

59 *Nunquid abscondisse*]nunc quid abscondidisti.

60 *Attigit*] contingit. Attigas, contigas.

61 *Quid sit*]Quid sit seditio. tabétne.

62 *porricerent*]proiecerunt Turneb. proiecerit MS

70 *alij vocibus*]Musicis I.

in conuiuiis]v Ciceronem 2. Tuscul.

73 *Betere, &c.*]Betere est ire. Varr. τοῦ πατρὸς τὸ παίδιον, περὶ παιδοποιίας. Nos multos, quod parere ea non poterat mulier, foras betere iussit. Pac. Nyptris, Vos hinc defensum patriam in pugnam berite. Idē Medo, Si recte pergit iter, tunc si ire conor prohibet betere I. Assa non multò post quòd ea non potest parere mulier, eam betere foras iussit, Scal. in Coniect. A se annos multos quòd ea parere non poterat mulier, eā betere foras iussit, Muret. Nonius referre videtur verba Verr. ad Sp. Caruilium, qui primus Romæ diuortium fecit, de quo v. 2. Valer. 1. 4. Gell. 3. & 17. cap. vlt. adde l. vitricus 60. in fin. ff. de donationibus inter vir. & vxor.

Varro Assanos)Varro τοῦ πατρὸς τὸ παίδιον, vt suprà.

iam si] tam si.

74 *ad alterum*[adulterium.

76 *addamus*]condamus.

79 *Cæcilius hymnide siue*]Hymnibus Desine V. malè. Est autem Hymnis fabula Menādri, quam Latinā fecit Cæcilius, cuius testimonio vtitur Cicero 2. de finibus.

inermus]inermis.

80 *reboant*]rebount.

dominum]colorum.

81 *delime bipennis, &c.*] delimat bipenni Velleius Paterculus I. ex MS. vt Leius Paterculus. Palmerius ita legit, Delimat bipennes velis passis seruaculus. Delimare est obliquare, obtorquere. Seruaculus gubernator. Scaliger verò ita, Delumbe pennis. fortasse ita legendum, delimatur pennis vt leuis passerculus. vt videatur Varro in sua Marcipore segnitiam dominorum in seruo depingere.

annos, &c.]At nobis caduci naufragi, vt Ciconiæ. Quarum bipennis fulminis plumas vapor, Perussit, alte moesti in terram decidimus I.

83 *Varro lege Menia*]lege Meuia dixi s̄.

metamelos inconstantiæ filius] quem etiam pœnitet, is à constantia cecidit.

85 *non defuit*]defuit. Plaut. Mostellaria decet me amare, & te bubulcitare MS. Fab.

92 *Bura*]Buris, Fab.

in aruo]in agro.

94 *lanigeræ*]lanigenæ. I.

buceriæque]buceræque I.

Cælius]Cecilius, I.

97 *potionem positam paruulorum*] potionem vocitant paruuli Fab.

docent]vocent.

cum vinulentus diceret, vini buas designauit.] Cùm vinulentas disceret, vini vuas designauit. v. Vinibibas designauit Bong. Planè nihil mutandum censeo, neque Vini vuas, neque Vinibibas, cùm dictionem Buas Nonius hîc velit interpretari.

98 *qui te plus*]qui pote. v. Iuniū 6. Anim. 18.

nutrire]intritæ.

comest]comes.

commenducatur]commanducatur.

102 *turba*]turbæ.

103 *patrem*]partem.

108 *pingentis cælum*] pigmentis cœlum.

compositi]contemptitij.

109 *commictilis*]mictilis.

110 *plauta*) plauda. plauta vna est pedibus cariosis mensa libauit. adde Festum in Ploti.

mensulibano

mensulibano] mens elephanti I. vel mensu elephanti, vt vel stupidam vel molem corporis insinuet.

112 *Promiscaris meis*] promis carus meis, I. Promiscam Scal. dum vixi, Promisca is me meis in cortibus pauit Palm. id est promiscuè me pauit: vel ita, dum vixi, Promus caris mei. Promus id est liberalis.

in propatulo] in loco.

113 *opicillum*] inops villum.

Se] è.

114 *petisset*] Pæti, set cura I.

119 *pater copem causarem facit*] pater capẽ cassum facit, vel casnarem facit, Palm. ego ita lego: Te quidem enim iam pater copem cum sua re facit. Copem, id est heredem. Sũt enim verba Turpilej in Epiclero, seu de hæreditate. Copis nihil aliud quàm copiosus.

120 *te honestet*] dehonestet.

duxeris] dixeris.

121 *fidicinis*] Pheniſſis: quidve Adrastio. I.

122 *Pro industria ne te regem, &c.*] pro industriam te MS. proin Dryante rege prognatum patrem, &c.

Aeneum] en eum.

125 *Accius Engona*] Accius Antigona.

127 *gratia ea est*] grata ea est.

si me esse, &c.] si med esse eodem letho, Conqueritur Antigone quòd non eodem letho data esset comes patri Agamemnoni ab Aegysto, vt comitare sit comitem mittere. Est qui ita legit, eodem lecto cobitasset patri. Sic apud Plautum in Curcull. cubitare cum viris.

132 *in quibus*] In queis Libyssa citrus fasciis.

fascæ] v. infrà fasciæ.

136 *carnales sedules*] Casnares senes. I. ex M S. Carnales se. Nam Casnar Oscè, senem significat Varroni 6. & Festo, Scalig. in Coniectan. Varronis ita legit. Casnares seniles Varro sexagesimo. vix ecfatus erat cum more maiorem vltro Casnares accipiunt de ponte in Tiberim deturbant senibus crassis. heu muli, non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos non modò aufert, seu tollit, nisi veneno? alludit autem Varro ad Vetus Prouerbium, Sexagenarios de ponte, vnde & depontani. Ab eo inscripta est Satyra Sexagesimus. Hoc etiam fieri in Ceone insula, testis est Menander. v. Strabonem, Stephanum, Aelian. dixi ad Festum in Sexagenarios.

Vix & fatus] vix ecfatus, vel vix hæc fatus. I.

137 *humile, &c.*] homuli M heu muli non videmus quid faciant. sic Catullus, mule, nihil sentis.

141 *lignantur*] Plaut. Captiuis, Num lignatum mittimur?

Cælius] Q. Claudius. vide 17. Agell. 2.

142 *architecto omnes*] Architecti omnes.

144 *letium genus*] lentium genus. V. leti omne genus cognominatio. morborum cognomen est vel cognomine est Lipſ.

galeare] calcare MS.

147 *troginus calix*] Terginocalix I. à tergendis & exsiccandis calicibus. alij Tergiuocalix.

sed hæc] sed hi. M S. I.

Pacuuius, &c.] Pacc. discipulus is bicorporis cluit. Ennius, Musarum Pompilius cludo I.

148 *cibicidas*] cibicidæ, edones. Glossis Ciuicida σκαπτοφάγος. vbi manifestè legendum σπυροφάγος.

149 *me ruperint*] ruperim. I.

150 *quam*] quanti. I.

Maconis) Magonis. I.

152 *communitum*] commonitum. I.

153 *in laterem*) fila tenerem.

157 *repelli*] refelli. alij repesselli.

adfinem esse] adfines esse.

is ego] iis ego. I.

159 *Cæcilius Peribœa*] Cæcilius Hypobolimæa. Rastraria.

dum abeam, &c.] dum habeat, tum amet, vbi nihil habeat, alium quæstum cœpiat. I. dum abeam quoquam.

160 *aquæ*] atque. I.

161 *decet*) docet. I.

164 *concalluit*] concaluit.

165 *exemplo*] exemplo S.

egisti] Aegisti I.

166 *Thyeste*] Titthe. I.

167 *congerminati*] congermani.

168 *annalium: Peranna*] Anna, Peranna.

171 *scinde Vnam*] scinde inam. Pal. idem, quod alibi dixit Valerius cædere hillas Petronius diuidere.

172 *& ratione*] Atacinnus, vel Serrano. Ne aut I. Et trionem M S. alij Septentrionem.

ista] icta.

133 *cui potestas*] potestas cui. I.

discrepat] discerpat. I.

175 *coniecturarium*] coniecturarium: vel consectarium I. consectarium legitur apud Ciceronem.

178 *crebritudinem pro crebritate, &c.*] celebritudinem, &c. pro celeritate. v. Fab.

celeritudinem clandestina celeriter] clandestina celeritudine. Fab.

cogitata dici decet, non explanari] cogitatè dici debent, non explanari, Fab.

179 *magni modi*]nitidi.I.

Sallustius]lib.1.historiarum.

180 *auspicari*]auspiciari.

182 *Concalfecimus*] calficimur. alij calefiamus.I.

185 *Quadam tristitia liberari*]quadam tristitia librari.Lips.Ego verò lego,quadam tristitia ligari.

188 *cubiculo*] Bucolico. Dormire mallem scilicet. Lips.hæc verba expungit. Iunius verò legit edormire.

potius]potus.I.

dominus]domi.I.

peregrinanti]peragranti. L.

189 *fore*)ferè.I.

notha] Notha.Victor.19.Var.10.

Voluntate comedunt,&c.]voluptate cum edunt.I.

191 *Continuare*]continuare iubet.I.

194 *De re rustica lib.1.*] cap.24.

Salentinam,Orchitem, Pausiam, Serginam, colmineam] apud Varronem ita legitur, Sallentinam, Orchitem, Poseam, Sergianam, Colminiam.

195 *Videtur*]videretur. I.

196 *Ad Apollinem*]ad Apollinis.

198 περὶ λέξεων] περὶ αἱρέσεων.& ita Priscianus libro 3. Satyra autem hæc Varronis erat,de diuersis dictis & sententiis discrepantiũ Philosophorum,quos more suo insectabatur.

Exitum ad cælos habent proprium] exitum habent antelos proprium Lips. 11. Varro disputat de finibus bonorum aduersus Philosophos.

200 *Varo*] varto M S.Barathro,vel Barbato.

202 *Sador*]sader.MS.sudor.I.id est abstergor à balneo. vnde sudum. alij legnut Sabor. alij Scabor vel Rador.v.Turn.29.adu.22.

Subellor] id est subere defricor. nisi legas subellor, id est nitorem concilio. alij legunt Suppellor.

punicor] pumicor I. rectè: pumicis enim vsus leuigando & exterendo corpori expetebatur.Hinc Pumicare Tibullo & Catullo.

203 *deunctus*] deunciatus MS. deruncinatus.I.

208 *debilo homo*] debil homo.Lips.

209 *Danaus*)Danais I.

211 *plenus*)Blennus.I.v.Festum.Blennúsque annos rusticus. Palm. id est blennus asinus.

212 *Partis quantam*]parabis tantum.

213 *In molis*] in Scholis, vel in choris I.si molis retinemus, videtut hoc velle,seruos inter molendum de polenta rapere & inuicem alium alij dare.

Raptim pila,datatim]Tria genera ludendi, datatim(vnde Datatores Plaut.in Curcullione)raptim & expulsim. v.Turnebum 6. Aduers.4.

215 *dulcedinè*]dulcitudine.

218 *Deperculassere*]depoculassere.

decalanticare]decalauticare,alij decalenticare & malè. Decalanticare est calanticum detrahere seu tegmen capitis muliebre. alij decalanticare.Vlpianus in l.25.§.10.ff. de auro. mitræ semimitræ, calantica. alij decacauticare. Est enim Gloss. Cacautica,εἶδος ζώνης.

220 *Ad vitam*]adiutam.

danunt]dant.

221 *Qui det, & de illa*] quippe & de illa pessimè quàm,Palm. Qui de te & de illa pessima quam deamas promeres.Scal.

222 *Notonicassioni*] Notonicas ioni MS. ἀκοντιζουψίν.I.

223 *Occubuisse*]obbibisse.

224 *Thyeste*]Thersite.

simul oppugnare]simulare.

226 *patrio exemplo*]Decij s.adde huic loco infrà eodem, in Verruncent. num.895.

deuorabo] deuotabo. M S.quo vocabulo vtitur Cicero in Paradoxis.

227 *hosteis*]hostiis.I.

229 *De magis valde magis*] mirum igitur pro valde minus accipi apud Festum, cùm & Glossis de magis sit,σφοδρῶς.

Rex Corus, &c.] Rex Cotys ille duos ventos Austrum & Aquilonem, nouisse aiebat solos se de magis istos, ex nimbo austellos, vel nec nosse putare, nec esse putare.

232 *armata dextera*] armati à dextera:vel armati dextra magis magísque.quo exemplo Plautus Aulularia, plus plúsque minus minúsque.

234 *Sed tibi,&c*] Hic alius tibi molit,ac.

235 *robore*] ebore.Vul.malè.v.Fes.in Robũ.

236 *In sylua currere*] curare M S.Sic Propertius 4. curare pastorem. Sallustius curare in agmine. Sed Palmer. legit gurare, idque gyrare seu venari. Glossis γορεύειν. Certè τὸ in sylua currere, non displicet: nam & Titulus satyræ.vnde hic versus Meleagris seu de venatione.

238 *Desabulare*]desabulare.Scal.2.Auson. 31. quod est stabilem reddere, vt in interpretatione verbi falsus sit Nonius.

Vnam veniam]vnámque viam Zenona mouisse duce virtute: vel potius,Zenona mœnis. Nam Varro hîc refert Zenonem Stoicũ selam virtutem sufficere ad beatam vitam sotasse. Carneadem non sufficere sine bonis puternis aut certè firmiorem reddi.

239 *Vigilabis*] vigilabilis.

242 *Duodeuicesimo*] duouicesimo.I.

Duodeuicesimo] duo & vicesimo. 5. Agellij 4.duodeuicesimo.I.

243 *Diurnare*]v.12.Agell.2.

244 *norat*]

244 *norat*]qui norat,I.

quem nobilem diuinum &c.] Quam mobilem, Dinum lirans Sol, harmoge Quadam gubernans, motibus diis veget. I. Namapud Aristophanem *δῖνος* pro Ioue rerum potitur.Harmoge verò Eupolidi & Polluci,harmonia : aliter etiam hic locus legitur infrà. numero 876. in Veget. pro diuino alij legebant clicium.alij diuum.

249 *dicteria*]vide Macrob.2. Saturnal. 2.

neque orto psalticum] Atque Orthophallicum I. Et ortophallica attulit Psalteria, quibus sonant dicteria.

254 *tãtas etiã optumas*]tãtas & tã opimas.

257 *denasci decrescere*]Varro 4.de lingua vt qui denascitur ignem amittit & frigescit. Glossis Denasci *ἀποψύχεσθαι*.

quæ nata sunt in omnia denasci aiunt] exprimit Græcum prouerbium. *πᾶν τὸ γηρᾶσκον καὶ θνητὸν ὀφείλειν.*

259 *quæ ego,&c.*]Quia ego hodie extorrem hanc domo faciam, pilatricem pallij, euallauero pulchre.

261 *atque*]itaque I.

ex officio] ex efficio. Plaut. Trucul. Nunquam hoc vno die exefficias opus.

262 *iamque*]iam quod.

dicam)edicam.

esurienti] esuriente.Porrò esurienti leoni ex ore prædam exsculpere,species prouerbij.

263 *auersis*] aduersis I.

270 *nascens & sine modo desistens*] nascens & sine modo existens,Vulg.

272 *nata licet similis*]Natta.similẽ rationẽ.

274 *Ventum*] ventrem.

278 *exite*] excite.

280 *domina*] vide Iunium 6 Animal.10.

281 *Varro sera parecte*] Varro Serapi: Rectè purgatum scito, quum videbis Romæ in foro ante Iani, ad pueros pila expulsim ludere, I. Videtur autem hic locus petitus ex Varronis Eumenidibus:vbi de Serapide multa mentio,vti apparet ℣.in dictionibus Precã tur & Miras. Fortasse parecte,Est adolescentia.Nam parectatus est Ephebus.

282 *morbiferis operis*] morbifer aer infecti aeris tractus I.

284 *damacrinum &c.*]Damacrino insano equisoni exhibet, is morbi fluctibus educet nunquam,I.alij,Damacreno insano.

cocleatum][celeratum I.coleatum Scal.

288 *qua ducerent loca*]conducerent loco I.Sic infrà Equisones.

293 *elucifacere*] Elucificare,MS.v.10.Agel.17.

294 *exigor*]v.15.Agell.14.

299 *recubuisset*]requieuisset.

300 *donati*]donari.

304 *ac destina*]ac hyeme : quidã ita legũt. alij, de Acdesti hunc locum intelligendum putant,de quo Pausanias in Achaicis,Arnob. 5.aduers.Gentes.

centenario]centonario.

ascendis]conscendis.

306 *ebriacus,&c.*]alij Ebriatus,alij Ebriolatus,ebrius factus.

hilarem]hilariam.

arripiunt]arripiant.

ebriacus]ebriolatus.

307 *exfundere, &c.*] exfundare à fundo euertere.

antipater] Annalium.

310 *pro cibo*] primo MS. Sic ℣. Sacrificantur.Lipsi.cum primore cibo. hunc locum cõiungit Guilel. cum alio qui infrà in Stratilinum c.12.num.56.vbi de DeoFabulino.

nutrici]nutrices.

311 *fortunasse illos*]fortuna se illos.

315 *nostra*]vestra.

316 *falla pro falaciam*]pro fallacia, ita lego.Falla quoque significat turrim ligneã:sed hîc ad fallaciam æquè transfertur, vt & illa machina,fabrica sutella.Turn.29.aduers.23.

317 *iners*].

318 *flaminis fieri flora*] fimbriis fieri florida, aliâs exemplum Nœuij nihil ad fimbriæ interpretamentum.

322 *Mortalem summum fortuna repente, &c.*] mortalem fortuna repente Reddidit è summo regno,vt famũl infimus esset: alij ita emẽdant, Redditus ex summo regno famul vltimus esset. Quid si pro mortalẽ, legamus, cortalem,id est cohortalem,&gregarium,eo sensu : Cortalem summum fortuna repente reddidit,id est fortuna summum reddidit cohortalem ac gregarium,vt summo è rege aut regno,famul optimus esset.

323 *si agron*][yagrion.

sunt)sum,I.

324 *Nonius sane à suo*)Nœuius Dane:suo,I.

luporum exauctorem maluanum & fulguritatem arborum)Luporum exactorem Maluanũ V.Luporem exactorem Siluanum.Turn. 29.aduers.23.id est Martem.is enim lupos arcere credebatur.& à Catone ca.38.de re rustica,Mars Siluanus dicitur:alij, tamẽ hunc locum ita emendant,Luporum exactorem Siluanũ & fulguritarum arborum. Grammaticis Syluanus dicitur, *πᾶς θεὸς, ὑλαῖος*, omnis Deus Syluicola.

327 *Folliculum Lucilius posuit pro corpore*) adde quæ scripsi ad Festum in Folliculare.

329 *heu cuiates*)delendum τὸ,Hem:vel legendum,pro cuiatis,cuiam.

330 *ne masalis suam*)id est ne castrat⁹ fiã. *Anticile*)Anchiale.

331 *perficiendo*)præficiendo.

332 *deuincat, &c.*) Deum Cadmo semel generatum semel affare, I.

334 *mi reliqua fides,regno,cobisq; Quirites*) Ea mi Reipublicæ fides regno.

335 *passerinum prandium*) ego ita lego,vt se obiectent frustratim passerinũ prandium,

Lucillius Satyr. &c. Colloquium enim duorũ est in hoc Pomponij Verre. vnus enim alterum exhortatur ad venationem leonum, & qui se in eo genere exerceant valentes esse ait. alter cum irrisione ita respondet, id quidẽ dici posse. sed tamen in eiusmodi venatione homines se oblectare frustratim discerpendos leonibus, iisque esse veluti passerinum prandium: quasi diceret hoc, deuoratum hominem leoni esse, quod homini passerem seu passerinum prandium: idque videtur prouerbij species.

Saturarum] Lucillius Satyrarum. Nonius, I.

336 *cras credo hodie nihil*] in morosos & auaros, vel in fictos amicos intempestiue se excusantes inuectum fuisse Varronem in hac Satyra verisimile est.

Non habere, &c.] habere & non habere fastidiliter habere, v. ſ. Mutabiliter: auet habere & non habere, Pal.

340 *fieri inuita*] fieri initio.

foro] é foro.

ex pinu ablata] ex spina alba, Iunius: ex spinu, Scal.

Vt] vti, Scal.

afferret] coniunge cap. 4. infrà Fœlix.

341 *flauissas*] fauissas Festus appellat, vbi de ea re dixi & apud Varronem.

quintum] v. 2. Agell. 10.

Latinè] Latinos.

eas] eos.

343 *Cælius*] Claudius, adde 12. Gell. 2.

Nouius] Næuius.

344 *tum*] tam.

347 *ferabite*] fera vite, Turn. 29. aduers. 23. Scal. in 4. de lingua, Nec audiendi sunt qui in suis thesauris Ferabire, pro agresti sumi apud veteres scripserunt.

myrtetis] murtetis.

350 *frons pro fronde*] fros pro fronde. ita Charisius. alioquin stulta inculcatio frõdis à Nonio affertur. Lips. Sic pos pro ponte, mos pro monte.

354 *Adpol &c.*] Æpol, ego cui.

ego neque florem, neque flores volo mihi] Tria sunt in vino, Flos, flor, vinum. Flores sunt feces, quòd in fece sunt, flocci & panni, vnde Persius pannosam fecem vocat, Turnebus 29. aduers. 23.

355 incerni] inicere.

356 *suis*] suis.

357 *ad honorem*] ob honorem.

358 *Nec grandiri*] chorus apud Sophoclẽ in Oedipode, v. Victor. 15. Var. 20.

360 *grauedinosi*] grauidinosi.

361 *περὶ ἀγρεσμῶν*] *περὶ χωρισμῶν*. Scal. Auſ. lect. 18.

ligneæ ab homine isto &c.] ligneę finare molet ab homine isto. Vulgata hæc est lectio mirè deformata. fortasse ita legendũ est, quibus ambulare solent homines, qui in viis agitant, Varro: sic illi animi nostri sunt grallę: crura ac pedes nostri cesia, re ἀκινητὰ, sed ab animo mouentur: Palmerius verò ita legit, Grallæ sunt fustes, queis innituntur grallatores, qui gradiuntur grallis, quæ sunt perticæ ligneæ in arena & ab homine, qui instat, agitantur, Varro mulum muli scabunt περὶ ἀγρεσμῶν, sigilla animi nostri sunt, grallæ: crura ac pedes nostri, cisia, re ἀκινητὰ, sed ab animo mouentur. Sigilla vocare videtur πυρίσπασται, αὐτόματα. vt est apud Petroniũ larua argentea. Horatius, Duceris vt neruis alienis mobile lignum. Muretus 13. Var. 19. in hunc modum legit, Grallatores qui gradiuntur grallis quæ sunt perticæ ligneæ: sed ab homine qui iis stat agitantur, sic illi animi nostri sunt: grallæ, crura ac pedes nostri: ex se ἀκίνητοί τε, sed ab animo mouentur. Scal. verò in Cõiectan. ita Grallatores sunt callobathranij vel καλοβάται. Grallæ enim sunt fustes qui innituntur, Varro Mutuum muli scabunt περὶ χωρισμῶν, Grallatores qui gradiũtur, perticæ sunt lignęæ, Ab hominis quoque vi istæ agitantur. Sic illi animi nostri sunt colla crura, ac pedes nostri etiam ἀκίνητα, sed ab animo mouentur, γύπωνες à Græcis dicebantur.

366 *facit ne dubitem*] Ne diu bitem, Guil. Bitere & Bitare est ire.

demia] Demi, à I.

367 *sparsi globis*] sparsi alij globis.

368 *puerum mulieri præstare*] separandum hoc scholion Marcelli à Poetæ Nonij verbis, Nemo scit.

Fusium] Fusium. Sic apud Dionem φούσιος.

quintiporis] Quintipor significat Q. filius. Eadem forma dicitur Marcipor Publipor. Porcipor: Porro hic locus ita legitur à quibusdam, Quintiporis Clodiani feriæ, ac poemata gargaridans dices, ô fortuna, ô fors fortuna, quantis commoditatibus hunc diem: idq. ita esse euincet locus qui ſ. c. ſ. nu. ſ. in fi.

clodiant] clodicant MS. Clodiani. Scalig. 4. de lingua.

373 *absolutis*) obuestis MS. absoluistis, I.

375 *ad quem herpestica*] atque herpos ita. I.

Gemũ suũ defrudet] Sic Terẽ. in Phormione.

Varro περὶ ἐξαγωγῆς Varr. hac Satyr. disputare videtur aduersus eos Philosophos qui ægritudine aut cura aliqua oppressi, vel. vt cũ Iurisconsulto loquar, in l. 6. §. 8. ff. de iniusto, iactatione sibi mortem consciscebant.

377 *genuæ*] Gemie MS. lego gumiæ vt apud Fest. in Ingluuies. (improbæ, ineptæ.

quod] ita quo veniunt illæ gumiæ, vetulæ,

illæ vetulæ] illi æ. MS. illepidæ.

383 *Vt*] qui esset vt.

384 *egredere*] aggredere.

386 *Varro cum illo*] Varro in Eumenidib⁹.

vento &c.] aduẽto vel ventito, video Gallorum

rum in templo frequentia,qui dum esset,iam hora,deam adlatam,imponerent ædis signo: sic deam gallantes vario retinebant studio, I. *studio eodem. Nam, &c.*] studio eodem. Nam quæ vetustas.

Venustas]vetustas,MS.Fab.

389 *gramia*]gramiæ.

390 *gigeria sunt*] gigeriæ sunt. Scal. in Fest.in Gigeria.

394 *hora iuuentutis dea*] eadem & iuuentus:dixi ad Festum in Iuuentus.

395 *danunt*]duint.

396 *Vehutos,&c.*]vehutos.

Hippocampus mactet] Næuius sireno Circes Delphino,MS.inclytos hippocampos mactar,Næuius Sirene. igitur Delphino I.ὡς ἵππους ἐπιτηδείους ἐν αἰθέρι.(Scalig. 4. de lingua. multa enim sunt huiusmodi apparentia in aere(Sirenes citis delphino iunctis vehiculis, hippocampísque asperis. adde quæ scripsi ad c.4.in Lustrare.

hippocampus] hippocampos.adde Festum in Cappas,vbi emendandum campas.

hippocampi elephantos camillos] hippocampe-lephante camillos,Scalig.ita legit.

398 *producta*]produete.alij producte.

399 *siue*]eo.bibe.

403 *nano an horno*] annuo an horno I.anno an horno, Scal.

abstuleris]abstineris.

inscribit, &c.] inscribi T.Scantius horno per Dionysia: quod ea die mea erat præbitio in ianua. Caue canem, caue canem,Scalig.in 4.Propert. ita hunc locum iungit alteri Varronis, qui ȷ. numero 647. in voce Præbitio. Porro anno & horno aduerbia sunt: vnde Annotinus & hornus. quod de cane dixit,idem apud Petronium. Non longè,inquit ab hostiarij cella canis ingens, catena vinctus in pariete erat pictus, supérque quadrata litera scriptum, Caue canem,caue canem.adde s̄.Albicatur numero 58.

inscribit]irrepsit.

404 *Votum*]noctem.

coerceo]coercuero,Fab.

405 *hostire, offendere, &c.*]hostire,defendere, cedere: Pacuuius Erotopegniõ lib.2. Hunc quod.

Voluntatem)voluptatem.

413 *infinitatem*]infirmitatem.

417 *animalium*]animantium.

Hic implicabatur caput fateor] huic implicabatur caput fasceo.

422 *exsulatum*] exsolati.

mediastimum]mediastrinum.

ne]me.

426 *senectuti*]seruituti.

427 *gignatam*]ignotam.

Tam iam potiuntur frugum] aut iam potiuntur frugum. Frugum dixit pro Phrygũ.

428 *Næuius*]Ennius.

430 *matre meo iure factũ ancilas*]mater me eiutas, astu incitas, genitorem iniustum approbas: vel matrem eieras, astu incitas: vel mater mea iure factum incilas. quo loco Astu vrbem significat,vt apud Terentium Eunucho.

435 *tolerari*]tolerare,ita apud Terentium, tolerabilis qui possit tolerare.

437 *denique*]deinque,I.hi versus repetuntur infrà numero 700.

Varro Manio]Fest.in Vastum:id tribuit Pacuuio, quemadmodum & infrà.num.769.

ac periret)asperum V.

squale scabieque, &c.] scabie illuuie I.alij, squale, atq.scabieq.apud Fest.in Vastũ,Quales scabres quod inculta vastitudine & ita legitur ȷ.c.2.in Vastitudinem. 891.Quales scabres quam inculta vastitudine:infrà,numero 761.ita legitur hic locus, Ager derelinqueretur.ac periret squale scabréque, illuuie ac vastitudine:aliter etiam c.1.& 5.num.769.

inualnicie, improfundie] inualentia,imperfundie.V.alij inualnitie.

squalitate,&c.]squalitate summa ac scabie summa,in re summa.

439 *Bassus*]crassus.

442 *Nouis dictis*]nobis dictis.

445 *namque huic inuenio.&c.*]namque venio huc vt mea ope.opes Troiæ integrem I.

447 *Rhodiensis est*]Rhodiensis st.

liber essem,&c.] libera essem iam:diu,si habuissem,ingenio istoc coamatores mihi.

430 *insanus valde*]vò valde,expungendum videtur.

451 *obtruncatur*]detruncatur.

458 *iudicatum atque indictum*]iudicatum condemnatum atque addictum MS.

460 *indipisces*]indepoſces, quod vix admitto. Perit enim alioquin τῶ indipiscere interpretamentum, quod Nonius hîc proponit.

461 *crustatos*]incruſtatos.

465 *cupiditatis*]cupidinis.

466 *Cælius*]Q.Claudius v. 17. Agel.2.

inermes in latebras]inermi inlatebrant sese.

467 *in frontem*]in fronte.

468 *impudens*]impudenter.

impuratus]impudicus.

impune]& impuno.

rapistor]rapinator.

470 *perduxit*]produxit.

476 *inficiatores probassent*]inficiator probasset.

479 *male*]mala.

481 *educantur barbati*] edicuntur barbari.

482 *Lucuns*] Lucuns. Sic & infrà eodem passim: & lucunculus pro luculentulus. vide Festum in Lucuntere.

483 *& non allium. & sardæ*] & non alia sardæ I. non alia sardæ, panu pemma, lucuns, cibus qui purissimus multo est. S. apud Festum in Lucuntere.

penia]pemma I.

remma, &c.]pemma.

lucuus nihil] Lucuns illi nihil. Ista minibant Scal.

adiuuat istam] ista ministrat. M S. Ista ministrant. Scal.

pistori nouat] Pistor ouat, I. Pistor nouat MS. Pistori nubat, cur non scriblitario Lips. Scriblitarius, qui placentas conficit. Prolog. Pœnul. Nunc dum Scriblitæ æstuant, accurrite, pistori non, at cur non scriblitario, vt mittat fratris filio lucunculos. Scal. in Fest. Lucunculus deminutiuum à Lucuns. Tertull. de Spectaculis, stillicidia mellis de liuacunculo (legendum lucunculo) venenato. Apuleius 10. de Pistore dulciario, hic panes, crustula, lucunculos, &c. Et Festo lucuntere, genus operis pistorij: Græcè λευκαντὴρ, ab aspersione farinæ, quæ alba est.

scribitario]scriblitario.

484 περὶ ἀῤῥενότητος] περὶ ἀρετῆς κυνήσεως.

narro, &c.] narro ideo: ita hic.

485 *Varro*)Barathro.

cuculator]circulator.

486 *mea*] modo.

487 *repositum*] depositum ac mœrentem. Pal.

immerentem]& merentem. I.

488 *Videt*]vide, vt M S. videlicet.

acos] Fabricio. M S. à Coss. aut Samnitis copiæ Curio defuerunt. M S.

489 *iactuosa*]actuosæ.

490 *lusus*]lusum.

490 *gallus*]calus 9. Agell. 12.

fugite]fugis & MS. I. fugit & Fab.

404 *Viri*] diui.

superna]supernè.

496 *Accius*] Publilius, MS. Turpilius I.

497 *acta*]Atta cuius meminit etiam Horatius.

placent, tunc, &c.] placeat, tu. I. si placeat, tu impunè superbis.

impunè superbis] impune luparis. Bong. recte. Nonio lupari, est scortari.

498 *sanguine*]citatur hic versus ab Agellio è Furij poematis.

fuerunt]inerunt.

qui]quod.

501 *Socratem*]Isocratem.

502 *Vitioso*]vitiose.

504 *ligello*]tigillo.

505 *scitras*]chytras.

aduersum]ahenum.

507 *ligurrierit Attius*]liguerit ius I. liguerat. Victor, 12. Var. 3.

508 *decem mercedem*] Demetrio, ex Varr.

quas]ecquas.

Iterserare] inter se memorare MS. inter se memorent.

509 *litaueram, &c.*]militaueram. nam in furtis celebrassit M S. I. mihi Lauerna in furtis celebrassit manus I. celebrassis manus, Scalig. in Fest.

Musas]inuisas.

510 *Tucca*]Tusco.

Vnde es, &c.] vnde is nihili? vnde? vbi lustratus? vbi bibisti? I.

511 *lusciosi*] v. quæ scripsi ad l. 10. §. sed & ff. de ædilicio.

513 *fabam, &c.*) eadem v. apud Festum in Fabam. Ouidius, Cúmque manus purè fontana perluit vnda. Vertitur, & nigras accipit ore fabas. Auersúsque iacit, sed dum iacit, hęc ego mitto. His, inquit, redimo méq; meósq; fabis. Hęc nouies dicit, nec respicit, vmbra putatur colligere, & nullo terga vidente sequi.

514 *demonstrat*]demonstrant.

De oratore libro 6.]manifestum mendaciũ, neque enim Cicero plures tribus composuit.

leuitatis]lenitatis.

515 *subsilis, &c.*]Non subsilies ac plaudes & ab Arato posces Astricam coronam, quid hoc mirius? v. j. in Poscere.

520 *Quam sit*) qua ni.

521 *memorant*] commemorant.

522 *qui*)cui.

525 *noster Atticus riualis homo iturus*] noster antiquus riualis domum iturus. Riuales, qui vno riuo vtuntur.

iturus]item lectus.

cum macescebat] commacescebat.

127 *actum*]ac tum.

ordinum munia]ordinum extrema munia.

munia]munem.

528 *tertio*]sexto.

530 *deletorio*)de Lætorio.

531 *mobilitate mœstas*) mobilitata mente.

532 *mistyris*)mictilis. v. suprà Commictilis num. 109.

pulmentaria vtentibus) pulmentar aut intibus, aut aliquid genus herbæ, & ius mœnarum bene habet, sed myctilis, hoc est merx Scal. in Catul. adde numerum 109. s.

533 *mertaret*)mœraret.

quod sicut res ista mecum) quod sit, vt decuit, stares mecum aut meus mœraret dolor.

534 *nam mœnia*) amnia.

539 *petere aurum ex flamma, expediat è cœno cibum*)Hoc Lucilij, vt & alia multa imitatus est Terentius Eunucho, E flamma petere te cibum arbitror.

&)en.

541 *boni ministrantur, illum nunc irrident mali*) Boni immiserantur, illum irrident mali, Lips. Im antiquè pro eum. Est autem ratio hæc dicendi æquissima versus prioris, in quo dixerat,

dixerat, Pauperi melius esse mori, quàm mendicari, quia si moritur, inquit, misericordiam à bonis, si viuit, irrisum à malis consequitur.

542 *an sit quod hic non mertet)* an sint quos hic mertaret.

ea) ita.

546 *Calleci voce)* Gallei voce. Loquitur autem de Gallis.

548 *habet habere, & non habere)* auet auere & non auere, ita lego.

550 *Vermiculata]* vinculata.

ingens) cingens.

155 *sperans ætatem eandem hæc proferre posset mansum ex ore daturum)* sperans ætatem eandem hæc proferre potuisse, & mansum ex ore daturum, &c. Vbi notandum prouerbium, Mansum ex ore dare.

552 *ephebetum, &c.]* Ephebum mulierauit, hic Admecadæ cubile primus polluit: alij ita: ephebum mulierauit ad me accedens adolescentem cubiculum, &c. I. alij, pro ephebeto, effebitum vel effœtum legunt: nisi ita legas, hic annorum decem adolescenti cubiculum pudoris primus polluit.

553 *Honilia: Atrice vrsum)* conciliatrire visum, ex 7. Agell. 9.

callis) Gallis. Agell. ibidem.

555 *manstus)* manuatus vide 16. Agell. 7.

556 ἄγαν μέθυ, *viduam)* ἄγαν μηδὲν quam.

557 *Vincor non esse masculum ad rem)* alij ita, Vincor non esse masculum.

Arem] Arem, id est Martem. Sic Plautus in Trucul. Ad legionem bellator clues: at ego in culina Ares. Est autem species Prouerbij, perinde ac si quis diceret, si id probaueris, dabo Martem non esse mansuem ac fortem.

561 *requiescendi)* quiescendi.

condensiores manipulatim) cùm densi in orbes manipulatim, orbes facere, in orbem pugnare, notum in re militari.

562 *palustria quæ erant]* palustriáque erãt.

565 *putandi modiperatores)* bibendi M S. potandi modiperatores, ita lego.

magistri) vide Varronem 4. de lingua vbi de Mensa vinaria.

573 *Mediastinos]* mediastrinos.

mediastinum] mediastrinum.

mediastinus] mediastrinus.

575 *ingenium]* ingenio.

576 *ocule]* occultè.

577 *afræ]* vafre.

580 *Nenum]* Nænu.

nenu] nænu.

Fusium] Fufium.

natalis fortunæ] Natali fortis.

583 *Quin id Circæo]* Idcirco.

pripendantur soni] qua præpedinatur soni pedum.

584 xxx.] xxxv.

588 *quam lympham melius è lacuna fontium allatam, nidos potili permisceat]* nidus poculi M S. nidos pocilli misceat. Palm. & τὸ nidos pro nidore accipit, quem Nonius hîc pro poculo eo sensu Varronem luxum temporum suorum reprehendere, quod Romani aquam niualem permiscebant, cùm salubrius è lacuna fontium aquam haurire possent, ac nidorem pocilli permiscere hîc nihil aliud esse quàm vinum Lympha. ego ita legi posse arbitror, nido potaturi permisceant, Nido potaturi, id est è poculo. Noni⁹ enim hîc Nidum interpretatur.

597 *cumanos calices]* cum ansis calices MS. fortè legendum, Decumanos calices, id est prægrandes. Nam grandia pocula commemorat. Varro.

598 *faciam]* factam.

601 *obscura]* obscurè.

603 *quin illa facta]* quin illa stacta, Lips. Plaut. Mostell. Vbi vnguenta sunt. Quid opus est cum stacta acculo.

605 *obstringillare]* hoc verbum reponendum apud Senecam lib. 1. epist.

609 *vt simulatim]* siminutatim M S. vt sit minutatim.

611 *denique]* tum.

de republica] de re rustica lib. 1. c. 59.

615 *campis]* patriis 18. Agell. 11.

618 *Fullonico]* Philonico.

sonaram] sonorum M S. zonulam I.

absedet] abscidit.

619 *pleuitatem]* plebitatem I.

620 *Plotino]* Plocino MS. Plociona, πλεκιωνὴς, stuprum emptor.

coloratam frontem] vide infrà Frontem.

petilis habris] petilis labris Iun. id est exilibus.

petilis, &c.] hoc interpretamentum non esse Nonij Iunius putat.

habris mollis] habra mollis.

622 *herona mille]* herona mole MS. heroa. à mole M S. vel cum heroa, malè, λύβον à mole. Vilel. Canter.

623 *panulam]* vide Varronem de lingua, vbi de vestitu, alij legunt, panuclam.

subtegminis] subteminis. vide Cuiac. 11. Obseru. 6.

624 *pallio datur]* palliolatur.

625 *diu]* diui MS. Sunt autem verba Decij, vide Accium in Æneide seu Decio.

626 *idem eodem]* ideo.

628 *magnus poeta]* magnius poëma MS. Mac geminis poema.

629 *Nauius]* Nouius.

Amna Grennuntius] Agrypnuntibus, vide infrà Promicare.

630 *coquentibus hædum]* loquentibus dũ.

631 *Afranius]* Nouius.

Aliber totius] Aliber totus MS. Æqualibus.

torus I. Scaliger ita, Aliter eius. Ego vero ita lego, à libertate ius monilis posſeſtricem, id eſt petentem: vel, à liberto eius monilis poſceſtricem.

tonſtrix] contextrix. Fab.

633 *Nævius Aululariâ*] Ennius Erularia, vel Herularia MS. Carbonaria. Feſtus in Spetile.

præciſum, omaſum, pernam, callum, glires, glandia] Apud Feſtum in Spetile ita legitur: Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

634 *origine*] expungenda eſt hæc vox.

oritur ex catinatis] ex Cantabris, ita legendum ex Mela, Plinio, Strabone.

635 *Syracuſis*] Syracuſæ.

ſola] ſoleas. Palm. Syracuſis ſoleæ ſunt Syracuſanæ, vt Trinumno, ficus zacintho, zacinthiæ, apud Varronem, cultu Bithynio, id eſt Bithyni.

pueri in ludo ſolent, &c.] pueris in ludos tellos, (fortè talos) paſceolos furare, I. Pueris in ludo ſoleas & ſacellos paſceolos furari. Palmer. Spicileg. Sacelli, id eſt parui ſacci. Ideóque. Cato Panſam hîc incuſat, quòd is iam puer in ſchola inſuerit furari.

637 *Portiſculus*] Pertiſculus, Fab. Vnde mox Nonius qui eandem perticam tenet.

Thus antè] Tum ſanctè.

Cithera] Sic S. Exoticum: alij, chere: alij, There: alij citherejs: alij, Hetera.

pulſus] curſus.

638 *faciat*) iaciat.

640 *te*] deeſt. Scal. apud Feſtum in Occentare.

differam] differam te, Scal d. loco.

641 *Pics diuitijs, qui aureos montes colunt, ego ſupero*] dixi ad Feſtum in Dracones.

644 *nocte te tabernas*] noſtra taberna.

645 *ſi inde, &c.*] is endo naues putidas, atque ſenticoſas, commeatum moinire volebat. Palm. Is indu naues putidas, atque ſenticoſas commeatum ponere, vel commeatu onerare.

647 *caue canem*] caute M S. adde quæ in hunc locum ſcripſi. ꝯ. in voce Albicatur numero 58. & Hornum num. 403.

650 *præriſtini*] & præfiſcini.

652 *ſe ſeneces*] ſeſe neges te.

654 *lætantem*] lactantem.

nec aſſat, &c.] necaſſet, quo quis cruciatu perbiteret.

656 *prouidere*] prouegere.

prouideam] prouegeam.

657 *puellaſcere*] *effeminari*] puellaſcere & effeminari M S. Puellaſcere eſt effeminari.

658 *per*] Papæ.

660 *extra*] exta.

proiecisſem] porrecisſem.

Mania Medicate] mania meditatè M S. Mania medica. Te mania medica, Titulus fabulæ infrà in Piſtillus.

661 *primiter dapes*] primitus de pannibus, vide infrà Pannibus.

ſicuti, &c.] Sicuti cùm primos ficos propala recentes, Protulit, & pretio ingẽti dat primitus paucos I. vt cum primitiis, &c. Turn.

664 *Ariſtotus*] Ariſton Chius. vide Ciceronem lib. 1. de legibus, & de natura Deorum. 3. Laertium in Zenone.

666 *Proletarij, &c.*] Proletarius publicitus ſcutis, ferróque ornatur. Hi yerſus pleniores apud Agellium 16. c. 10.

667 *Aſſitogiola*] Agitatoria.

669 *Capuncula*] capeduncula.

Adolabitis] adulabitis.

678 *Synephebo*] in Ephebo.

octo medicarios, &c.] tot ero medicarios honeſtos audiuiſſe M S. clare poſſis, I. cum hero medicari hos boues tot aut. H S. Semis dare poſſis. Effuſiſſimi erant veteres in dando libertate. Caſina, Quid tu me verò libertate territas? Quid tu ſi nolis, filiúſque etiam tuus, Vobis inuitis atque ambobus ingratiis, libella liber poſſum fieri? Itaque metuendum non erat, ne qui ſeſtertium ſemis daret, libertatem non impetraret.

audies cùm, &c.] audies. Lucillius, Amicula aſpera atque præcox. Varro Synephebo, Cùm tempus, &c.

679 *Acari ſtudio*] Acharistione.

& aduerſum] te aduorſum I.

Aequum eſt me habere eos pauperem ſumptu meo] Æquum eſt me habere, eos pauperari &c. M S. Æquum eſt me alere, quos pauperaui ſumptu meo.

681 *inquit*] iniquè.

682 *pollinctores ſunt qui mortuos curant*] ab antiquo Pollingo. Gloſſis Pollingo. ϕροντίζω νεκρὸν, συνεσπλόκω, σκευαζω, παρασκεύω. Iiſdem παρασκεύω νεκρὸν, Pollingo, & Pollinctor, ὑπηρέτης.

& id æſtate] & ex æſtate.

688 *Fado*] fato.

Peliam me, &c.] Peliam Medeæ promiſiſſe, vt ſe vel viuum degluberet, dummodo redderet puellum: Vel ita, Peliam Medeæ promiſſe (pro permiſſe) vt ſe vel viuum degluberet, dum modò puellum redderet, l. adde Petr. Victor. 5. c. 6.

Vltra intra pectus, &c.) O ſtulta noſtri pectoris domitio, inuigilabilis, Quæ me puellum impuberem cœpiſti, I.

689 *Squamigerum*] Squamigeræ.

691 *Phrygia & terminis*] Phrygiæ terminis.

Paſſim quæ præda pecua] paſſim quæ pretia pecua. Præcia autem à præciendo ſeu clamando. vide Feſtum in Precias.

695 *os*] hoc.

696 *magnate*] magnus, vel mignate Iun. Deum

Deum me sentit] Deum me incendit, Lipſ. Putat autem esse verba Orestis, qui oraculo iubebatur matrem interficere: hominum tamen verecundia tardabatur. simile est quiddam Sapphus apud Aristotel. in Rhetoricis.

698 *Perfice*] perfica.

perfeceris] perficiens.

perfice] perfica.

699 *Petiolus*] Petiolus.

760 *petigo*] Petigo.

denique] deinque, vt s. numero 437.

702 *paßsuum ad vsum*] Pessimum M S. passim ad vsum Lipſ. Passimum ad vsum, ita legi potest: vnde etiam passimitus vox frequens Tertulliano: apud quem passim ac per peram legitur passimitus. Passimum ad vsum trahi est ad promiscuum vsum, quod hîc ostendit Nonius.

internecionem] interitionem MS.

solum] solutum] MS. absolutum.

704 *Vt*] vel.

705 *honestam*] inhonestam.

706 *putescesceret*] putresceret.

709 *tacitaq; aduenientium*] tacitéque aduentum.

715 *leuitate*] lenitate.

715 *occultaque sunt consentanea quod*] eo cultu quod.

716 *plagis*] plagiis.

717 *aut*] at.

722 *argilla*] atgillosa.

situ pemmosa] æstu rimosa.

732 *Longè ab vrbe villicam*) nam longè ab vrbe villicarier. & ita legitur infrà Rarenter c. 11. numero 52.

737 *Riscus*] risus MS. rursus.

738 *Repedare Lucillius*] pede iterare Lucillius.

Vt Roma vitet gladiatoribus] vtrum euitet gladiator I. Romam vt bitet, spectaculum gladiatorius Palm. vt Romæ videret gladiatores.

idémque &c.] Idem post, quod factum MS. queis cunctis ego à Metello repedabam numero: id est celeriter, ocyus, nisi pro Queis cunctis legas, ludis factis: vel, vt factum, id est cùm primùm id factum.

739 *Redandruare*] Redantruare.

Vt vulgus &c.] sic vulgu redandruat: inde hic versus paulò aliter apud Festum.

Chryse Græcos] In promerenda gratia simul cùm videam Graios nil mediocriter Redantruare, opibúsque summis prosequi. vide Festum in Redantruare.

740 *Redhostis redit*] Redhostit, reddit.

quid hic &c.] cedo quid hîc redhostis eam, cùm in assem obhiet facilius Aliter enim hic locus extat apud Festum in Redhostire.

aliter relatum] aliter ac sit.

742 *Medico*] Macco I.

& propter] ea propter. MS. & Lipſ.

743 *pulmones*] perniones.

appetitus] arthriticus M S. quod pedibus, Lipſ.

ramice] cum ramice.

an nescio quo] à nescio quo M. & Lipſ.

rapturis] raptori, Lipſ.

ramicis) ramices.

644 *sextam tesseras*) sextantes syluas feras vel sectantes. In syluis feras I. Sectãtur feras Fab. syluas sectantes feras, Lipſ.

746 *sequius*] vide Cuiac. 1. Obs. 3.

Vester ruminabitur] vostræ ruminetur.

749 *Redurare*] Returare I.

750 *Romæ*] Romana.

pudentis] pudentes: alij prudentes MS. putantes Lipſ.

Viuere tum in patriam] patria, vixere in patria Guil. cum patria Lipſ. Ergo tum Romæ parcè puréque putantes viuere cum patria, nunc sumus in Rutuba, id est in perturbatione.

751 *aduocare*] ac vocare.

756 *hisce manibus*] hic sermonibus Lipſ. in antiquis & epistolis, ita legit, Manialibus. Scaliger Maniæ infantium terriculamenta & lactentium faciet Dij præsides propter rumam. v. 15. Plin. 56.

758 *ætate*] ætare.

aut] ac.

759 *Marco*] Vimarco.

760 *è*] à.

761 *Scrabreq;*] scabræ atque, dictum est de hoc loco s. numero 437.

762 *habitissimum*] habilissimum.

765 *Scraptas*] screatias, vel screaptas I. ex Festo Scranctias vulgat.

stritabilas) strictiuellas, alij scrutibillas: alij arictiuellas.

766 *Cryptis*] eurypis.

ambulare] habitare Scal. 4. de lingua.

767 *crementa*] cremento.

scaprésque] scabre atque.

769 *squale*] squales. dixi de hoc loco suprà numero 437.

771 *Sunat*] simat I.

773 *cum*] cui.

775 *sublimat*] sublimas.

777 *abs te*] ab deo.

779 *Septisfariam*] septemfariam.

781 *scriptat*] scriptas.

scriptis] scrupis.

solemus] olim.

783 *Chrysicum*] Chrysæ cum.

786 *Neque in puluere &c.*) Nec in poluto, mystico coquam carnes, quibus &c. Scal. 4. de lingua.

788 *notio*] nomina tuo.

790 *Somnorinas*] sommurnas.

Leuius] leuis meus.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GR NAP

791 *retineret*]recineret.
tum]tamen.
793 *interstringam*]stringam.
794 *Manias*]Ismenias I.
Theobogenes]Thebogenes I.
796 *molle*]mole
803 *solitatem &c.*]soliditatem memoras? formidas tibi:sic infrà c.5.numero 96.
804 *æstuat*]exciuit.
806 *profecti &c.*]profectò haudquaquam est ortus mediocri.vide Iunij Animadu.
810 *curre, & nuntia venire, & mecum speratum adducere &c.*] curre & nuncia venire me,& meum speratum adducere.vide vt puellam curent Lips.5.Epistol.
mecum]metum.
812 *fluctiuago*]fluctifrago.
814 *illis quæ sibi*]illísque tibíque I.
819 *populo*]populúmque.
821 *Solennitus à declitati*] solennitúsque adeò ditem.
822 *nitidi*]nothi dij.
823 κάπροι]σάπροι.
826 *fonicia sunt &c.*]phonaseus adsum. alij Phœnix, legunt. Phonascus, ἀπὸ τοῦ φώνην ἀσκέω.quòd vocem exerceat.
833 *cæptum*]exceptum.
835 *dissipare*]dissoluere.
838 *probat vltorem*]probat victorem.
840 *perspectaui percautum*] prospectaui periculum,MS. perspectaui perculum.
841 *Temerius*]Temerus.
844 *nobis, tibíve tudiculasse*] bis téruè tu (dic.
846 *Vigere &c.*] in aere volitans miluus aquam è nubibus tortam indicat fore, tegillum vt pastor sibi sumat I. Iugere dicuntur milui, cùm vocem emittunt. Id autem prognosticon pluuiæ, alij, pro tortam indicat, Tertam legunt.
851 *melixa*]melexia.
852 *par neci orbificor*]pernici orbificor.
856 *taxit pro tetigerit*]taxis pro tetigeris.
857 *leuis tippula &c.*]vt leuis tippula lympharum frigidos transit lacus I. de Tippula. vide Festum in Tippula,in M S.lymphorum legitur.
leuior es]vide Festum.
859 *transenna demissus*]id est fenestra, vt hîc Nonius interpretatur. Seru. vide 5. Æn. fune demissus interpretatur, cuius opinionem vt veriorem defendit Turneb. ex Valerio, Macrob Plutarch.Plinio,Isidoro.
861 *artificis*]aurificis.
865 *tetricæ horrentis*]teticè horrenteis:alij, tetricè horrenteis.
868 *hîc vt muscipula contenta*]hîc vt muscipulæ tentæ: atque vt scorpius cauda sublata,Turneb.muscipula,id est,infidiæ.
869 *tristitias ante diuortium*] ante dorciũ MS.tristitas anted hostium, Lips. id est præsens.Anted autem hîc dictũ more antiquo.
diuortium[dorcium.
872 *vbi*]ibi.
874 *cum*]cur.
& iam qualis qua[& in aquali aqua. Sic ĩ. in Fœlix,legendum.
876 *quam mobile*] hic locus emendatior legitur & exhibitus est etiam à nobis suprà numero 248.in Diis diutinis.
878 *Nemæa*]Medea I.
882 *Cæde vsti hæc*]Cæsíque Næa atque.
886 *nimis*]ne mi.
887 *nedum*]nedum.
860 *vetustatisq́*]venustatísque.
891 *vtratusta*]vtere tu ista.
891 *& raueste & vastitudine tardè formatuis*]atra veste, & vastitudine tetra formatus, Scal.
tarde forma]trade formam M S. tetra formatus,Scal.vt s̃.
quales scabres qua)squale scabre atque.dixi de hac lectione s̃.numero 437.in Illuuies & apud Festum in Vastum.
892 *exsilium*]exsulem.
893 *imperandi*]imperitandi.
895 *verans*] venerans. adde huic loco alium,qui s̃ numero 226.in Deuorare.
& puncto]& ponito MS.& Ponti auerruncent censuram simul,Lips.Cursura Ponti nauigatio. Virgil. Hic cursus fuit.Horat. Qui per mare currunt.
cur syriam] tum Syrmia. de Syrmiis vide Festum.
898 *sensilo cum*]sensiloquum I.
903 *contra &c.*] flagitium nescis bello vinci à Viriato Annibale I.Hunc locum Scaliger apud Festum in Viriatum, ita restituit, Lucillius libro 26. vt populum Romanum victus vi & superatus præliis. Sæpe est multum,bellè verò nũquam, in quo sint omnia, contrà,flagitium nescire,vinci bello à Barbaro Viriato Annibale.Idem lib.2. In viriatum hunc infamem iuuasse, animámque Elisisse illi.
907 *vir Viratium vxorem habere Atalantam*]Viratius MS.Viraciam vxorem Atalantam Scal. apud Festum in Viriatum Viracia ἀντιάνειρα.
908 *vulga*]bulga.
909 *verrucam*]3.Agell.7.
910 *vibices*]vide 10.Agell.3.
Vis]eos.
911 *æstate*]ætate.
612 *excrescunt*]increscunt 18.Agell.11.
913 *concoctásque*]concretas apud Priscian.
916 *Tonso*]intonso.
918 *vermiculato*]vermiculatum multis segmentis elaboratum,veluti multis vermiculis concinnum.
920 *si de iure*]si de re.

926 Præ-

926 *prætextas*) prætextatas.

928 *Cinerans cludebat*) crunerum is cludebat I. cinerarios eludebat Lipſ. de puero qui iam tondendus, in gyrum currens, volebat effugere cinerarios. Catul. Iam tuus cinerarius tondet os.

IN CAPVT III.

2 *Villa*) illi.

3 *Ennius*) eò Liuius I.

ad armentas, &c.) ad armentas ipſius eaſdem, Tu curuifrontes paſcere armenta ſoles. Scal. 4. de lingua.

curuifrontes) cornif. ontes paſcere MS.

9 *iugatos*) iubatos.

in ſeſe) ſinu ſe.

Acimnius) Atacinus.

11 *Feminino*) vide Feſtum in Petronia amnis.

Epinauſimacheumandria) ὅτι ναυσιμάχη: cum Andria vndam.

ſalſo ſanctum) ſalo iactatum.

acerbos) aceruos.

12 *operas*) telas.

15 *quamque*) quaqua: vel, quacunque, idque metri cauſa.

18 *diſpenſatorem*] à diſpenſatore.

21 *Frigidiſſimus*) fragiliſſimus. huic lectioni ſubſcribit Priſciani codex.

mala) maia.

22 *accubitionem*) accubationem.

23 *in columna*) in culmine.

25 *actoribus*) auctoribus.

26 *Victa traxit*) vincta taxus.

27 *meam eſſe leuitatis*] notam eſſe leuitatis, vel meram eſſe leuitatem.

32 *coquinari*) coquinario.

cultelli empeſtati è Bithynia) cultelli illi importati è Bithynia, Lipſ.

33 *de me hortatur*) dehortatur. 7. Agell. 2.

credit) credidit. Agell. d. l.

34 *cupreſſas*) cupreſſus.

35 *cæli*] de ſcenicis origin. I.

36 *accolus celeriter*) Iacolis celeriter, Lipſ. iaculis.

39 *diſſoluatur, &c.*) diſſoluetur omnis humana conſociatio. Vulg.

40 *nec ſic, Vbi*) Neſcis vbi Græci, vbi nunc Socratici charti? quid quæritis? primus Lipſ.

petimus] perimus.

41 *in Marte*] in Macer.

puluem] peluem.

43 *abroico*] ἀγροίκω.

quaſi lupus ab armis Galeo, clunes infractos gero] Fuit opinio olim, lupum armis validum tergo infirmum eſſe, quod in prouerbialem ſententiam propè abiit.

deſertos] infractos. ita apud Feſtum in Clunes.

44 *magnus, &c.*] cœlus mater magna his eſt tellus.

45 *caſtu*] caſtitu.

caſtus) caſtitus.

46 *niſi pecorum, &c.*] nos hîc pecorum more per æſtiuos. vel (vt alibi) per æſtiuos ſaltus deuiáſque calles. Lipſ.

48 *Viarum*] vuarum.

52 *decilla*] egilia.

54 *Pol, &c.*] Pol à cubitura, mater, magis ſum exercita Fere quàm à curſura, eo ſum tardiuſcula I.

55 *currentis*] Victorius putat hanc vocem expungendam MS.

58 *catella*] catellum.

56 *corius*] vide Feſtum in Corius.

depuuit] depauit MS. non malè, ὅτι οὐ πάϑεν.

60 *nemini, &c.*] Nemini fortuna currum miſſum à carcere intimo leui, Inoffenſum per æquor candidus ad calcem ſiuit.

61 *quercu*] querquero.

altitudine] amaritudine.

64 *cor Vtrunque, &c.*] colare: Vtrum ſcapulæ plus, an collus calli habent, neſcio.

66 *abtorque*] obtorque, ſic Virgil. obuertunt pelago proras.

ſupra] ſipa MS. id eſt eiice.

tortas capulas] id eſt funes.

67 *talpæ*] ſcillæ I. vt ſit cæparum genus. Alioquin nemo audiuit lachrymoſas talpas. Scaliger legit, thalle.

lippus edenda, &c.] Lippus edendo acri aſſiduo: ceparius ceba, I. vt ſit hexameter.

& feßiminum] veſci cuminum.

69 *iam diſrumpetur medius, iam Vt Marſus colubras Diſrumpit cantu, &c.*] Virgilius Eclog. 8. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

73 *Graius*] Granius.

85 *noctu*] nocturna.

86 *errantia*] errantiæ.

88 *Longè fugit, qui ſuos fugit*] Titulus prouerbialis Satyræ Varron. Sic Terentius, Ita fugias ne præter caſam. vide Turnebum 15. aduerſ. 5.

ſed Vt iis erat, &c.] Sed is viſcerat hæc, legumina, ſarta, rapa pauca, cicer, eruiliam, cæpa: allia ac pyra cæteris. Palm. Vt hæc iocosè vocet viſcerationem hominis agricolæ & tenuioris.

pauca, &c.] Parata, cicer, eruiliam, cæpa, tegia, allia cypria cæteris I.

89 *maſculino*] vide Feſtum in Maſculino & in Frontem.

repugnatio] depugnatio.

Vitare ſcias] vt amittas.

coloratum] coloratilem.

92 *craſſa*] creſſis.

ſerrano: cali, &c.] erance cili MS. An Siculi nominet ſalis fretus.

more] ore.

dictis segregans) dicta segregent I. vide infrà Obscœnum.

98 *fulmentum*] fulmenta, lectum scandunt Turneb. 15. aduers. Prouerbium quo significatur id quod subest præesse velle. vide Iunium in Adagiis.

supponi foco] suppinge soccis.

tumulo in excelso loco propter mare) tumulo in excelso propter mare. adde quædam infrà c. 6. numero 26.

104 *Pisia diacematico foro præstatur virtuti laus gelu, sed multo ocyus senio tabescit)* Pisis diadamatico foro præstatur virtuti laus, gelu. sed multo ocyus, senio tabescit, Turneb. 15 aduers. 5. Diadematicum forum vocat, Pisæum, in quo victoribus diademata & coranæ tribuebantur.

110 *murena vlla*) muri, villa.

111 *pedibus tristeis*] pedidos tristes, graueolentes. vide Festum in Pædidos.

acres) atros.

114 *sensus, Poriæ, &c.*) Sensus, portæ, venæ, hydragogia: cloaca, intestini I. id innuit. sensus esse fontes quosdam naturæ venas, hydragogia & canales: intestina, pro cloaca esse corpori.

115 *orat perfecta hac video*] orat perfecta ac vide M S.

duella trapula] heluellæ I. sunt olera minuta, teste Festo. Sed Turneb. 15. aduers. 15. legit duella, rapula. Duella, id est bella, quo pacto ex duello bellum, ex duellona bellona. Scaliger ita apud Festum, in Heluella: Lenti calido, eluella, rapula, rumices.

romiæ] rumici MS. rumicæ, Turn. d. l.

120 *Nauius Maccho, &c.*] Nouius Macco exsule: Verberato populus.

ergo] ego, I.

spirion] Zopyrion, Labias discidit vtrunque secutus.

123 *lapides*] λάας.

124 *lepidus statues*] luxuriæq; tuæ statues.

129 *limphorem*] lympham.

130 *in paupertatem eo licentiatus*] in paupertinum eo licentiam. Alius legit, in paupertatem eo licentatus.

131 *latrina*) lauatrina.

lacúque] languet.

neutri] ventri.

133 *vestigium*] vestitum.

134 *ruralibus*] opusculis.

sumptum comitia] vbi tum.

instant] instat.

rem faciet] peiorem faciet.

136 *acri crepitantes*] acres crepantes.

thesiantem] Thyasiantem, id est thyaso hac chantum conuenientem.

parci huius] pari in hui⁹: MS. Palm. bacchis.

138 *margaritam, &c.*] margarita, vt Amethystus, smaragdus, I.

141 *metus*] v. Festũ in Masculino & Metus.

142 *iactati sumus, &c.*] Acciti sumus vt depontare M S. Accitissimus vt deportaremur, murmur fit verus: nisi malis legere dopõtaremur: vt alludat ad morẽ de põte deturbandi (senes.

145 *maiores*] vtri magis.

suus] lusum.

internundinum barbam radebat] internundinum, est spatium quod inter nundinas est. Hinc intermenstruum quod inter menses. vide Turnebum 19. aduers. 5.

Romam ipsam in arcosice, non] Romam ipsam narcosin ænon, I.

146 *quos*] queis.

qualia sunt] cilia fronte.

suræ, nec pedes] suræve pedésve.

147 *iliada: nepos*) Ilia dia Nepos I.

149 *tendamus neruias*] extendamus, id est comminuamus fides.

151 *neque offerre, &c.*] Neq; ferre hũc diutius errare & conqueri necesse suæ obsequelæ. Vilem. Canter. Neq; ferre hũc diutius tricari & cõqueri, nec esse suæ obsequelæ. Guil. 2. Veris. 21. Tricari est Fallere. vnde Tricones.

carique] cari.

152 *in acta cooperta age inoras*] in arca cooperta age minores. M S. in acta cooperta alga, Palm. & Fab. Acta, id est littore.

multum numus piscis] multis nummis vel multinummis.

inoras ostreas] inoræ, quæ ore carent. 7. Gell. 6. dixi ad Festum in verbo Inori.

ostreas lucrinas] ostream lucrinam.

his itidem] hoc fit idem.

153 *vt etiam putantibus*] vt æstimantibus.

μηλ'] πόλλοιδε οἶες.

Terentio: quando citatus] Idem Terentio quando MS. idem M. Terentio.

excitatus] excusatus MS.

eum] ei. M S. adde 11. Gell. 1.

vnum ouem multam dico] vide Plin. 80. vide Festum in Ouem, & in Recto fronte.

154 *suo*] sæuo.

Titanum] Titana.

155 *statuis aquis*] statiuis aquis.

158 *protundit*] profundit MS. profudit.

appositum, posticum] appositis, postico.

quæ exierunt] qua exierint.

159 *nam*] nunc.

160 *cessum ad præsepiam suam*) Esum ad præsepiam suam. ita apud Plautum.

162 *putrem puticas*] putent pantices.

164 *vallato mobilis septos*] vallatos. alij, Vallatos mobili septo. alij Vallato mobiles septo M S.

166 *licio*] lino.

167 *non*] nobis M. vide suprà. in Catax. c. 1. num. 100.

170 *pigre*] pigret.

Potestate pigne] post ætate pigret M S. post ætate pigrent. I.

174 *Pomp. Dogali: vnum penum quæ*] Do, illi

vinum,penúmque omnem M S. Pomp. Dotata:vinum penúmque omnem. Nonius Dotata. Cæterùm alium præberem penum. Atta, meum in penum componam ſatius eſt. Palm. Dotatam Pomponius & Nonius ſcripſere. Attæ verò togatæ ſcriptorum ſit mentio apud Horatium.

dofacta]dotata.

meum]mecum.

175 *cui medentia*] cui me dem edet hac. Iun.

178 *Lyde*] vide.

179 *Vulgari*]Vulcani.

cum virgis]cum fibris MS.alij cum vigris. Nonius Gall. macto te hiſce virgis verbenis: macta tu illum infortunio.

porrigere]proſicere,vel porricere.

182 *minia*] mania,vt ſuprà in voce Præſente.

peſtinau &c.] patinas paſtillos mihi cantant.

Muntius]Horatiùs.

183 *bom ſecundè &c.*]Nobis vnde forent fructus vitæque propagmen I.

184 *Lucillius &c.*] Licinius rerum Romanarum.

patibulum ferat per vrbem] patibulus ferat per vrbem:alij.Patibulo ferat per vrbem.

affirgar]ſuffigar.

185 *factos*]facito.

tremunt]premunt.

188 *admouebat*]apponebat.

ſexus]ſexu.Scal.in Feſt.

197 *teſſit & ſale &c.*]exſit, eſt ſal ſordidum quod vſtum eſt.& in ollam rudem fritilem obiectum poſtea &c. vide Scaligerum in Coniectaneis Varronis: & apud Feſtum in Exſit.

200 *vbi atque erunt dum ſibilus inſtitis*]aquæ M S. vbi acquierunt dum ſibilus inſtat, Lipſ.vel ſibilus inſit.

201 *tergius*)tergum.

203 *viſcere ſuo*)hiſcere MS.miſcere.

exercitum)exercitúne.

Africa terribilis &c.) Africa terribilis contra,concurret Iberis,Ac gens Æneę miſcebit ſanguine ſanguen , Lipſ. Africa terribilis contra concurrere ciuis Ciui , atque Æneæ, &c.Fab.

206 *ſi valebit pluus*)ſi valebit puls,in buc cam betet:ſi licium in ſchemam Palm.

dicite)die in.

gymnaſio &c.] gymnaſióque : vt ſchema antiquo ſpectatores retineret.

230 *calamóque*)culmo.

231 *erumna*)in re ſumma.vide ſuprà c.1. numero 438.

233 *Maſc.*)adde Feſtum in Maſculino.

240 *nulla eſt,tale etiam eſt*)eſt tali Setiæ I.Eſt autem Sitia(vnde fabulæ nomen)oppidum Campaniæ.

241 *durum*)durius.

243 *Nyctegreſia ſcendit hora laterum*)Nyctegerſia aſcendit hora laterum M S. Aſcendit aura laterum texta Vulcani vorax.Palm. aura vulcani, flamma. Scandit ira laterum texta Vulcani. Vil. Cant. Ita Vulcani μέγος ἐφαιστοῖο..

245 *ruſſatia*)ruſſa tria.

246 *incauti*)in cauſſis.

247 *maſculini*) maſculini & neutri: ita lego.

vt videret,totum deniq; etiam ſuis manibus &c.) vt videret tortam : denique etiam ſuis manibus lanea tracta miniſtraſſet infectori, Palm. Tortam viere,eſt reſtim nectere: paupertatis indicium.

250 *obrepſit*)oppreſſit.

254 *videas ægrotum*)videns ægrotum?& eius prius turdum , quàm aluum ſubducere malis,Lipſ.3.Veriſ.

album quam tympem) alphum quàm typen.MS.aluum quàm turdum Scal.

235 *prædatus*)pedatus.

cum prytimon certum)cercum MS.ἐρετμὸν κέρκον.

256 *Quare &c.*) quæro meas libidines ad tibias bilingues.

260 *patri*)patrio.

quod)quos.

iuxtim)mixtim.

riuos)vos.

261 *Diffidem amantem cidere*) diffidam amantem cedere MS.Diffugiam,an mãtem, ne quid ea re turbem vulgum ambigua Lip. Diffidam autem, & de re turbat vulgam ambigua,ac ius vitat,mœros diſſicit,Scal.

ambigua)euitet.

263 *manu*)nam.

264 *portoperipocons &c.*)Portit per ὑποκόρισμα. Dede cedo cacatum. vipera eſt in veprecula Scal.

265 *Stipidius*)Fufidius.

ſpiras)aſperitatem.

266 *optatum germanus meas*) Oppius: tum germanas I. Turpil. Dotata. Manus meas veſpera oriente clanculum Ferri ad ſpeciem declino,Scal.

ſpeciem declino)ſpecum deſtino.

267 *Lucillius Andronicus*) Liuius Andronicus.

rege)teget.

268 *toto orbe*)tota vrbe.

ſuperet)ſumeret.

curuantem)ouantem.

IN CAPVT IIII.

Fabulare)fabula verè.

explicatione)piatione.

Ni ego,illi puteo,ſi occepſo animã omnem in-

tertraxero]Victorius 2. Var.2. negat hunc locum Plauti à Nonio intellectum,animam enim hîc aquam non efferri simpliciter, sed putei animam dici.

Phrygios]Phrygiis.

cantus]cornus videtur pro fistula aut tibia dici, vt lotus I.

iracundum vel furiosum]iracundiam,& furorem.ita lego.

de Republica libro 1.]libro 5.Fab.

Noctilucam tollo]noctu lucam(bouem)tollo,vel,noctilucam, Lucilliano vocabulo.dixi ad Varronem & Festum de Noctiluca.

laßis]classes.

3 *obiectum viuo atq; vmbram*]octiectu suo vmbram Pal. Eadémque obiectio sui corporis,vmbram,noctémque efficiat, cùm ad numerum dierum aptam,tum ad laborem quietem Vil.Cant.j.Terræ mentionem facit.

Obuia mens]obuiamus.

alteri]alter.

celebro]crebro.

Hinc colemena &c.]hinc colomena lece minis M S.Hinc colo Mænalium geminis aptũ cornibus I. Hinc columen alæ. Turneb. Columen,auxilium,firmamentum.

Consellas]tonsillas.

miles obrepere &c.]milites occepere I.

laxiore]vt laxiore.

vnus consternit]Imus consternitur.

pestibus]restibus.

aptéque]aptè MS.

4 *Veterum vnum &c.*)Verum vnum recidisse,tamen à sene Tiresiai æqualem.

tamen]à mense.

5 *ne si quo casu*]nisi quod casu.

aduersos]auersos.

9 *Accius Medea &c.*]Tunc dia Medea es,cuius aditum expectant &c.

animos]animum MS.

animum attendo]animo attendi.

Pomponius Macco] Macco,idem quòd stultus,à Maccone muliere stultissima, vt ex Aristophane in Equitib.cõstat:inde fortè Maccus,Turneb.17.aduers.21.& 29.c.20.Apuleius Apolog. 2. macci prorsus & buccones videbuntur, citatur quoque Pomponius in Maccis geminis.

Appellare]applicare.

13 *æmulatus*]æmulus.

audio quando] desideratur hîc pars sententiæ.

15 *Armis*] Arimini. Sic infrà in Rogare scriptum est.

16 *Ignoscere*)igniscere.

17 *actum*] Acetum. vide Turneb. 19. aduers.20.

acrius mel]acre vt.

Aut Philippo]aut Philisto.

Theopompo acrius]Theopompo acrius, aut Ephor mitius inueniri potest.

18 *vllæ*]vllo.

perculeris]pertuderis.

22 *potes &c.*] potest, qui Augiæ egit κόπρον. designat Herculem. κόπρον Græcè dixit pro stercore.

25 *fefellerunt*]fallarunt I.id est suxerunt.

Atticè] Atticis.

26 *in omne*]& omnem.

27 *amantis æstuantis*)amantes ęstuantes.

31 *aridum siccum*] arida caro, Macrobio videtur opponi salsamentis.

aures terget]aure sedet.

33 *adactus*]adauctus.

34 *Ennius quem incertum*]quo enim cœtum MS.EnniusChœnice:Tum tu isti crede, atque exerce linguam , vt argutarier possis. Turneb. Chœnix fabula Ennij fuit de nomine mensuræ Cræcę,vt modius Varronis,quæ mediocritatem victus ostendit,Turn.29.aduers.20.

Fullonibus]Fullonia.

36 *Quis se magis*]Chryse:magis.

Embono] Hypolimæo MS. Symbolo MS. Emporo, id est mercatore, Turneb. 29. aduers.20.

vel tantis]velitantes.

Asia] Asina M S. Astu Lips. Turnebus d. loco.

Videt)video.

39 *Cæcilius Plocio*] Cæcilij Plotium MS. Plocion, Cæcilij fabula ab ornamento capitis.

40 *Quo*]quam.

41 *Varr. Agath.*Plato scripsit symposium de conuiuio Agathonis poetæ, in quo de amore disputat.Cuius fortè exemplo hanc fabulam Agathonem inscripsit, hoc est de amore.Turneb.29.aduers.20.

abdicatur]abducatur.

42 *Aduersi venti &c.*]aduersi venti conciderunt: quòd si pergunt diutiùs mare voluere,vereor ne me quoque, cùm domũ iam ab Ilio Cessim reuertero, præter canem cognoscat nemo,Turneb.29.aduers.20.I.

44 *macte*] vide suprà cap. 1. in Adoleo, numero 288.

Dúmque adolescendi] donicum olescendi. alij,dúmque olescendi.

gloriæ)gloria.

45 *dum vsioni*]tum vsioni quod satis esset, tum quod etiam quod acroasi bellorum hominum,Turneb.29.aduers.20.

nunc quod etiam]nunc quod sum MS.tum quod etiam Turneb.

acta bellorum]acroasi,MS.

in carteo stadio ἐπιταφίων lego, à quo qui certasset] in charteo stadio Epitaphion agona, &c.Turn.26 aduers.20.

afferas]auferas.

46 *barbaricam peſtem Sabinus*] Barbariam veſtem nauibus. Sic 3.c.1.num.192.

multitudo, minus, &c.] muſſati, dominus matura oua ad cœnam committit, v. 3. Dominus num.125 & Maturum 306.

Quod] quid.

50 *poſt meſſem*) præter meſſem.

qui] quis.

51 *Velocius, &c.*] velocibus iuuenis membris.

54 *iuuatque*] iuuántque.

55 *curationem differre*] deferre M S. cum ratione differre, Lypſ.

57 *populum iſtum*] populo.

Volumus] voluimus.

neceſſe luctu] neceſſe eſt lautum. vide infrà numero 280.

62 *duxit*] dixit.

comparant] componant.

Sic Vinctus animus, &c.] ſic multis animus quorum atroci vinctus malitia eſt.

Cum Plaucio, &c.] cũ poclo bibo eodẽ, amplector labra, labellas. Fictrices cõpono, hoc eſt, tum ψωλοκοπουμαι I. Ita legendum, indicio eſt id quod infrà in Fingere num.202.

63 *propter crepas*] percrepas MS. alij perterricrepas. Sic Lucretius perterricrepum ſonitum dixit.

molliciem] militiam.

ad te retardat ſocium] ire tardat, ſi alium, Lipſ.

nec eſt] neceſſe.

66 *callent domi*] callent domitum, M S. callent dominum imperium.

Viuendi] bibendi.

Lucillius] Lucinius.

feſtus deſidet] Feſtum reſidet, id eſt agit. Plaut. Captiuis, venter guttúrque reſident eſuriales ferias.

68 *Vidularia*] Aulularia.

Ixionas Archilochio] Ixionis ἀρχιλοχικὰ.

Huncine Vnquam) hunc ne inquam M S. Huccine vnquam Hyacinthi hominis continupotentis Scal.

Deliciis] Deliacis, MS.

Vrier, Vt vim, &c.] vti er, vt cum contendas tuam maieſtatem viris.

philotoreon] φιλοτίμως.

iam potero incipiam] iam pater incipitam.

Vt hinc comportet, &c.] vt hinc compoſſet, MS. vt hic compo. & Citium & Salaminem

Salaminem habeam] Salamine habeam.

Lemniis] lenonibus.

nihil coniectura] nil coniectura.

flexiuiſſe] flexa ceruice.

quò contendiſſet] quà contendiſſet MS. quò contendi, ſed te ita: vel, ſed te Tita, Palm. Quo loco, ſed te, ſignificat ſine te, alius legit qua contendis ſemita.

Tarentinum tuum] Tarentum hunc.

69 *ſub armis Vitã cernere*) Euripides ex quo Medeam exulẽ vertit. Ennius ſcripſerat πρὸς ἀσπίδα ζῆν. Cęterùm Turne. exiſtimat in hoc loco τὸ, cernere nõ ſignificare amittere, quẽadmodum interpretatur Non. ſed dimicare.

impetrem] impetrent.

Bæbium] habitum.

niſi] ni.

ad finem] ad fines.

malunt] malim.

exercitum] exercitus.

70 *farto*) fartum hîc, pro libamẽto furioſis luſtrandis recepto, accipi videtur.

71 *Videntur frigus, &c.*] videtur Phrigius ex inceſſu, quàm eſt confidens. Dij hunc perduint I. videntur frygis inceſſum, quàm eſt cõfidẽs. dij iſtũc perduint, Lipſ. videtur frigus inceſſe q̃ tu es cõfidẽs, dij te perdãt M S. Fab.

infrenis obſtes, &c.] infrenes, obſtes animis.

duas ſibi res] duas Iſocrati res, Victor. 4. Var. 4. hoc enim de ſe teſtatur Iſocrates in Panathenaico.

72 *& Voluere*] heret, voluere.

quod de nata eſt modo) quod re nata ſubit

73 *epiroti*) biroti. (modo.

mihi) ni.

exemplo) extemplò.

75 *Veteres*) vereris.

ſecus Vel ædiliciũ modius purus, &c.) ſecur' ledæ delitium, modius purus, putas, ſi adhuc characterem Cleophantus cõueniet, I. Secus, vel ad ædilium modium purus, putus, ſi ad hunc charectera Cleopater conuenit Fab. æquus vel ædilium modium MS.

ſi adhuc) ſi adhunc.

Cleophantus) Cleopater.

tui) tu.

inſidiiſque locatur) inſidiáſque locaſti. A.

76 *ecce caldis pedibus*) ecce tibi calidis p. q.n.ſ. irrumpit in Fab.

ſemuſtulatus) ſemuſtulatus.

78 *aruus*) æuus.

contentiſumus) contentus ſum.

79 *ſed pauca otio coacto*) Pancarpineo ciuo MS. ſed pancarpineo cibo coacto I. vt ſint verſus Phaleucij. Vocat autem Pancarpineum cibum, è miſcella generis frugum congeſtum.

85 *biſquinoctogintа*) Biſquinoctogena.

87 *luctus*) curas.

88 ἀεὶ μάζης) ἀεὶ ἀδόντες, v. ϛ. in Ferre nu.186.

89 *Vel*) mel.

Cauſſam conijcere hodie ad te Volo) v. l. 1. ff. de Regul. Iur.

in caſio) Nicaſio.

& conijcere) it coniicere hac neſcio quid de ratiuncula. Atque eccum incedit, hoc procul cõceſſero. It coniicere, id eſt parat coniicere. ſic Terentius, it viſere.

quicquid de latratiuncula) quid de latriuncula MS. quid de ratiuncula, I.

91 *occidiſſe*) concidiſſe.

93 *ſert*) ferret.

97 *maximũ cædit ferro sed cædere Vlyssem*] Aiax dum credo ferro se cædere Vlyssem.
libro xxix]libro XXVIII.
grato vrgere &c.]gnatæ vrge.restant,perimus,MS.Sic ꝫ.num.484.in vrgere.
99 *constare dicunt*]constare hominem.
101 *de Bruto*]D.Bruto.
102 *ferre*]tenere.
tueamur]teneamus.
in continentibus]Ne in.
103 *est natum*]æstimatum.
coci]foci M.Sociis.
104 *quidem*]quod.
105 *concelebrare diu amare*] concelebrare,dissamare vel diuulgare,Lipſ.
multis inductis] multis inde locis,MS.multis endo locis Cuiac.11. Obſ.9.alij multis in-
107 *Certa*]cætera. (du loci.
mutandis]mutuandis.
109 *Pansa,&c.*]ſponſa.Papę Pol eò magis curabo,vbi cognorint.
eos ipse]quos ipſe.
111 *quem Index*]quidni Iudex.
notum fuisse]votum fuiſſe.
Et amplius illam apparere] etiam thus illã apparere.loquitur de apparatu rei diuinæ.
114 *vel*]&c.
te satis qui audem ache]te ſatis qui laudem Lachis Scal.rem ſatis qui delicem.Idem Pansimacho. Imò verò in antè, ſolidum ſumus
hic]hæc. (delica.
solitus sum]ſoli ius ſuum,Scal.
istum ventrem]iſtum in. (deliciis.
115 *præseruit,labra delicit*]Preſternit labra
118 *etiam hoc versibus*]atque hoc verſibus.
Animóque agrotat,&c.]animo qui ægrotat videmus, hoc innuit, Habitum corporis,indicium eſſe animi turbati.
119 *vbi*]ſi.
nonnumquã faciunda)nõ faciẽda nõnũquã.
tam tu depositus bubulcus]iam tum depoſtu bubulcus.
vecors flãmeꝰ &c.]vecors flãmeo,Depoſitꝰ
quæ scribi]quæ ſcribo.
121 *Adureor*]At vereor. (& quoniam.
122 *Igitur quiescet,quoniam*]igitur quieſce
pareas]parcas.
De rustico]Det ruſtico.
quicunque dixit]qui condixit.
123 *quo more*]quem ore.
125 *Dominus rursum*]v.Lipſ.1.Saturn.vlt.
libro sexto]libro 7.
inquit, Crasso Mutium] inquit Craſſi. ſic apud Mutium.
XIII]XIX.
meretricis,&c.]meretrices ad me deleniſicæ,Atticæ,conuenerant,condixérántque,I.
extra cubui] dextra accubui Lipſ. eſt enim ſermo de conuiuio, in quo ſe dominam dextro loco accubuiſſe ait.
Alteri scribam]alter ſcribã MS.de hoc loco v.Lipſ.3. Scal. Caſtigat: Guilelmiũ Veriſimil.
Disturnbimus mussati,&c.] v.ꝫ.num.46.& ꝫ.numero 306.
128 *fortis turba*]Parthis turba.
omnes,nã discrimen,&c.]omnes natura,vt.
neque signat linea alba] prouerbium quo oſtendimus nullũ diſcrimen à nobis fieri. videtúrque hic locus deſũptus èCharmidePlat.
pistris]pixtrix.
129 *aduocari*]auocari.
130 *Auidus iudex reum ducebat esse κοινὸν hoc modo*]κοινὸν ἔρμαιον Turn.29.aduerſ 27.perſtringit Iudicum nummatiorum auaritiam, qui reũ cùm habent,prędã habere ſe putant. Ducere igitur κοινὸν ἔρμαιον eſt, reum promiſmiſcui vſus ac communis ducere.
Orco spondent septimum] Hæc verba aliena à Lucillio,Lipſ.
ducatque æri simul,&c.]duc atq; æris ſimul adde alieni.
Hercules Antianus] Hercules Anteæanus MS.Tabula Herculis cum Antæo luctantis.
vbi ille abit]vbi ita,abit.
131 *Tamen aliti verruca*]tamen alij verruca,aut cicatrix neuúſue:vel papulę differunt. Notandum obiter τὸ alij, in dandei caſu hîc poſitum eo ſenſu,Etiam eos, qui forma ſunt eadem,habere aliquid diuerſum.
133 *existimatio*] æſtimator,ſic legendum ꝫ.Referre,numero 394.
eum]meum
134 *demisso*] fractóque fiant.
affert]auferit.
135 *machinis*] machinæ MS. machinato, ꝫ.in Tranſenna.
136 *discere labora,&c.*] labora,diſcere ne res ipſa,ac te ratio.
138 *consenescit*]conſeneſcere.
139 *adæque*]atque.
claram allatam] illatã MS. illoſtrémque I. adlata ἀρχαϊκῶς claram alata dicaſſet Lipſ. vt clarare pugilem apud Horat. Alata fama à celeritate dicitur.
140 *Assiduo*]Aſſide.
locum]lutum.
descendant]eſcendant.
142 *Adest alba,&c.*Adeſt alba n.c.C.q.tu reſtitui iuſſiſti,ſed &c. M.at eſt ſtatua neſcio c.C.q.cum r.i.A.c.ea deiecta tum eſſet exſenatuſconſulto Palm.
143 *te recedere*)det recedere.
definitam viam]infinitam.
144 *illuc oculi*]illò oculi.
deducat hunc voce Leo]deducta ad hũc voce Leo.Palm.deducta tunc voceLeo.Fab.hic enim exprimit Apologon Leonis cubantis in morbo,& omnia animalia, vulpe excepta,ad ſe adlicientis, Deducta igitur voce hic dixit, vt & Terentius deducta oratione.
147 *At non sunt*]aut niſi.
Acceperisne]Acciperétne.

148 *Diligit*] dirigit. ita hîc legendum, vt & infrà duobus locis. Nam & ita legitur apud Festum in dirigere, vbi tamen perperam legitur discedere pro discindere.

totam]coctam. alij coactam.

diligit]dirigit Scal. disiicit.

150 *Ennius*]Ennius Erechtæo Muret.

eripite ô cui, &c.] eripite ô ciues, quibus nunc ærumna mea libertatem paro, quibus seruitutem miseria deprecor I. extant autem hi versus paulò aliter apud Agell 6.c.16. Porro hic sermo est de Erechtæi filiabus, quæ pro salute patriæ mortem oppetierunt.

154 *Vt sæpius faciunt*]vt sæpiis faciunt.

iniuriatum] in viriatum, Scal.

inuolasse]inuasisse.

tamen]tandem.

155 *non potest, Menalippe, hic sine tua opera exanclari clauos*]Species Prouerbij: de clauo autem vestimenti id intelligit Turneb. 29. aduers. 27. Fab. pro clauos, legit latos, quod certè magis probarem, nisi de clauo trabati, id intelligendum esset.

quantaſque]quantas, quoque.

ferè exanclauimus] feri, exanclauimus: vt ad Tyrannum referatur.

Vlciſcerer]vlciscerem.

156 *ædilis*]herilis.

eliminat]eliminor.

accindit]accidit.

ariuodeo]Armodio MS. A RiuoDeo. Turn. 29. aduersar. 27. armos deo I. quasi diceret se obuertisse Deo humeros. Ego ita lego, occipitium Κρὸς deo ostendo: ex oraculo elimino vel aris deorum, &c.

quoniam]quam.

Conclauos, &c.] cœna: vos istic manete, I. Turneb. 29. aduers. 27. putat hîc agi de clauo vestimenti ac translatitiè, de negotio aut re maximi momenti, ac difficili, quæ sine alterius opera præstari non possit. Ego vero aliud sentio ac ita lego, conclaui in isto manete, eliminabo extra ædes coniugem.

157 *quid hic cœptat, aut quo euadet hodie*] scin quam? quò euadat, vide.

post concitata]passim.

160 *prius domes*] vt primum domes.

164 *exeatis*]is exeat.

165 *foribus impoſita periclitantur*] foris imposita periclitantur.

167 *Vbi*] nisi.

me de cordis]Medea MS.

extulisse]extulisses MS.

gaudij dator] gaudij παῖδος vel patho.

ſuſcipiunt]susciciunt.

169 *ingluuiem*]illuuiem.

176 *dare*]venire.

177 *ibi erat*]vbi erat.

ſcopios]scopos.

178 *purges*]perugeas.

deauras]deuras, peruras.

183 *Suámque Vt culpam, &c.*) sua si quid culpa experere mortalem vt sinat.

184 *Exiit*]exsilit.

libro ij.]adde alium locum ſ.c.2.in Fax.

cum item]cur.

inæquali] in aquali: & in aquali: Scal. 4. de Lngua.

186 *prælio captiuos, &c.*]Varro Prœlio captiuo ἀθεῖ νἰδνῆς. Non posses eam amplius perferre. tamen suadet vt noceat, v. quæ scripsit ſ. num. 88. in Censere.

colligere auxilium, &c.] collegæ auxilium tamen, etsi indigno, feramus. Verba sunt, Fabij Dictatoris auxilium ferentis Minutio adæquato sibi imperio. alij legunt colligite.

Vt ad te]& ad te.

Veſtigia ſed]vestigia se.

191 *ea ſum*)eam sum.

noctis factiones) noui factiones. vel nostris factiones.

Non Vtilitate) Nobilitate.

intercedere)intercidere.

192 *formoſiſſimam eſſe*)formosam esse.

donatum equum)domatum equum MS. vt adoriatur mœchum Lips.

ne ferocs oratione, &c.) ne ferociorem faciant te tam præclara cæli.

193 *directius ſeſe*)dat rectius se.

ei cognatio)ei cognati.

Videre)viderunt.

195 *ergo improbus eſto*]improbus ego: esto.

Hæc effatus ibique] Hæc effatus ibus Lips. Ibus posuit, ἀμφαίνως pro iis.

Inimis, &c.) inimicis vt infrà in Adiutatur.

potiri, &c.)es potin' vt dicta faceſſas.

aliquis Veſtrum enunt iet Gemmæ, Vt res ſuas procuret ædibus faceſſat) formula diuortij, de qua dixi ad l.2 ff. de diuortiis.

naturam dico faceſſi)naturam dicto facesse, Fab. matura, & edictum facesse, Palmer.

197 *aperire &c.*] aperiri prorsum, aut.

ante fatiſcar qui) haud fatiscar quin.

Vt ſi ita)at si ita Scal.

niſi nunquam fatiſcare, &c.) si vnquam fatiscar facere, quidquam quod quibo boni.

198 *Ferus ſignificat equum*)Ferus iterum equus.

200 *aerium*)actutum.

abſtruſo) obstruso.

Pauxillus)pusillus.

201 *Eodem*)hi versus restituti ſ. in Componere num. 62.

incipiat, &c.) insipiant fingi, ad id quod si euadant.

quiferimus) quærimus.

figulis oblitis) singuli obliniti: vel, figuli obliniti.

203 *ſecuriſſimus*)vetustissimus.

210 *alienum mœſtum ſouere*) alienum est confouere.

insideat] insidat.

211 *mulctaria*] mulgaria: alij mulctralia.

culina] cullia M S. culleo. vel culigna legendum. Illud vas vinarium : hoc potorium.

213 *humi*] humo.

Aeneid. lib. 2. &c.] Enn. Annal. lib. 1. Fusus sine mnte, sine vllo subiacerent.

214 e *ducta*] deducta.

217 *faciam vitula*] faciam vitulam.

218 *aut arena, si ex sole, &c.*) ait à cœna se exsule, Quinque annos, neque amicus vnquam grauis, neque hostis fuit, V.

veneficiis & egresia, &c.] hostium deperisti, & graue.

225 *vnde thensam*] vende thensam.

cum fingere] confingere, vel confringere.

certamus, &c.] certamus sine diploide.

hæc eadem] hac eadem.

229 *veteres palmam*] vide Festum in Herbam do.

donant] dona tenent. v. Festum in verbo, herbam do.

constat] conlustrat.

det] docet.

226 *vbi hic me sis*] vbi ne hic sis.

me scis] in oscis M S.

vrbem) vrbe.

tenebrosis κακοδαίμονας] tenebrio, κακὸς δαίμων.

impulsum] impulsus.

227 *vtrumque mulieres & epicrocum viri quoque habitarunt*] epicrocum habitare, est epicroco vti. epicrocum genus anniculi croco tinctum.

cumas] comas M S. comas habitasse. est aluisse.

228 *non rident*] non vident M S. nos rident : credo ridere, hiantes video, ridentes non audio, Fab.

230 *& fortia*] è fontibus.

231 *tu cum*] tunc.

cuius cum] cui cum.

displetu] defletus.

232 *nobiscum esset*] à nobis comesset.

retardat] retrahit.

onera, &c.] coronam M S. vnguenta, mensam, talos, vinum, hæc huiusmodi: Quibus rebus vita amantum inuitari solet, Lips. venerem, mensam, talos, vinum, & hæc huiusmodi, quibus rebus vita amatur, tum inuitari solemus Fab.

locus] lucus.

cito enim] scito etenim M S.

ipsum audi vino inuitari] ipsum auidè vino inuitari Lips. Loquitur Vlysses, de Cyclope, quem vino decepit.

234 *timere occœpit, &c.*] timere occœpi, & interdum oscitarier : ineptus, quid mihi vellem, ex insolentia. Nesciebam Lips. nisi legas, & tremere occœpi. Est autem adolescentis sermo de initio sui amoris.

ille insolens autem] ille insolens eam, Fab.

Ita è fletu & tenebris obstinacius speciem amissi luminis conspiciunt insolentiam] ita è fletu & tenebris obstinacius speciem emissi luminis, &c. Ego hunc locum sic emendo, Ita è fletu & tenebris obstinacius speciem emissi luminis aspiciunt insolentia. Emissi, id est in oculos se ingerentis & incurrentis.

235 *agitis*] agetis.

lucos, &c.] lucos Ingenium arbusta vineta sunt, non obscuritas I. nata sunt, non obsita, Scalig.

236 *Andromeda*] Antomedia.

237 *Pictoribus*] pistoribus.

240 *infidámque flacitam*] infidam, coflaticam.

domum] modis.

menti vtiq;, &c.) ventũ vti, Vul. Iuuentuti

habitati ouis quàm propitius] habitatio vis quam propius.

persuadet] persuadetur.

περὶ φθόνου] antea malè, περὶ φόνου.

qui voluntatem] qui voluptatem I.

concurristis] concucurristis I.

domo] ab domo I.

id est] &.

feram ignoscite] feram cognoscite I. ferámque gnoscite, Scal. Est qui excusam defendit, seruata littera M.

250 *impudentissimum*] imprudentissimum.

ergo improbus esto] tibi, ego improbus: esto.

251 *iactanda*] agenda.

idatque adsederet) iactat quod assederit.

tibi nunc semiuiri) Iuuenal. semiuir obscœno facies reuerenda minori.

teretem comam volantem iactant tibi Galli) iactant comam & caput fanatici.

252 *videret*) viderem.

incendij) incendio.

258 *pseudomenus*) pseudomenon MS. pseudomenos sophisma captiosum & mendax.

259 *palam*) pansam vel pansa.

261 *tu ab*) tua.

quid quærimus acre) hac re.

262 *insulta miseram te quoque in me*] insultat miserum te quoque Muti M S. Fab. de eo Persius, Te lupe, Te Muti.

263 *Tulli animum, &c.*] Tullium ex omine atque nomine ipsum interfeceris, Lips. vt sint verba Tulliæ suadentis marito mortem patris. Porro ex omine dicit, quia videtur Tullius dictus à tollendo.

Piscium magnam) piscium genera.

265 *ire addemenetus*) ire addet Menedemus I. Ire Dæmenetus Lips. vt sit sensus, Chremes in indulgendo filio medium tenet. Dæmenetus, Plauto in Asinaria, excessit, filium ad meretrices etiam deducendo.

266 *parasiti autem diuitias*) rem parasiti, ac diui-

ac diuitias aut MS. diuitias auent.

ac probrum]ad probrum.

farticula]deminutiuum à farta.

270 *lactes agninas*]lactis agnina, apud Priscianum: lactis agninas.

271 *sed pancarpineo, &c.*]vide s̃. in Cogere numero 79.

Quoniam legere, &c.] quam legem: M S. quin legere te optimum esset, &c. M S. Fab. Quin legere te esset optimum atque ęquissimum, Qua cum vegenda ætas & viuendum est tibi.

Vegeta]vegenda MS. vegenda ac viuendũ esset tibi.

Qui verba venatur, mea pestis ars cædat, &c.) Qui verba mea venatur pestis? Arcedat & sermonem hunc subligat, Scal. Arcedere pro acedere. Qui verba venentur mea Postis arcedat, & sermonem huic sublegat Guilel. Postis pro postes.

mea pestis ars]ecce pestis accedat, &c.

sermone satus]sermones otiosus.

272 *studet*]stridet.

273 *Illæ nobilis, &c.*]ille nobilis, quondam canis, hinc linquit homines in terræ pila. Videtur loqui de Menippo Cynico.

in terra pila] id est in terra rotunda Turn. 29. aduers. 28.

274 *Idem Schematico*] Schematicũs: Lips.

275 *Frigus*]Phrygiis, vt s̃. in Anima num. 2.

Vocas sed]vocasset.

incuria]incuria.

liquidus cultiúsque, &c.] liquidiusculúsque ero, Turn. 29. 28.

Vt vinea fulmine]in cista viminea.

Vt ista]vt cista, I. Rarum exemplum. aurũ quod in cista erat fulmine colliquisse, integra cista, Turn. 29. 28.

Quid est tanti, &c.]Quod æs, stannum aut quid aliud, & informe, Lips.

cum]cui.

Accius stasiast] Stasiastas, id est seditiosos, Fabula fuit Accij.

Cum subida, &c.)cum subitò dolore hoc anima corpus liquerit, I. Cùm tibi de dolore hoc anima corpus liquerit, Turn. 29. 28.

percontaris, quo pacto(tenésque quo pacto.

277 *Nauius*)Liuius.

Tum autem lasciuũ Nerei simum pecus ludens ad cantũ clausum lustratur)tum lasciuũ, simum Nerei pecus ludẽs ad cautem, classem strat, Turn. 29. 28.

clausum lustratur)classum MS. classium I. clausum lustratur. Sirenes citis Delphino iunctis vehiculis hippocampísque asperis, Scal. in 4. de lingua Varr. adde s̃. c. 2. in Hippocampis numero 397.

At mecum)at me cum.

268 *defregi*)confregi.

279 *Quémnam te esse dicam ferã*)quámnãte esse dicã feram. Turn. 29. 28. Ego ita lego, Quámnam te esse dicam ferã, qui manu corporis feruidos fontes aperis, lacus sanguinis, téque vita leuas ferro ense? Hæc enim verba sumpta ex Varronis ἐξαγωγῇ, in qua disseruit aduersus Philosophos qui iactatione, mortẽ sibi cõsciscebant. Cæterùm per feruidos fontes corporis, venas intellige, in quibus sãguis feruet: quæ & sanguinis lacus etiam vocat.

Feruidos fontium aperis lacus:)fœcundos aperis lacus.

280 *Malis necesse, &c.*)v. s̃. numero 57.

cui ictum)qui victum.

281 *Vt taceret pugnax*) vt acer & pugnax.

Cetta Senex)Lucius Cotta Senex.

Magnus trico)v. s̃. c. 1. num. 85. Tricones.

si vel iudex &c.)iudex sicubi ipse id lente ferre videare.

285 *deciminutia meæ*) dedi minutiæ meæ ἐπίτευγμα appendi.

288 *Virtutis hæc tuæ artis*) virtutísq; tuæ, (atque.

Hac tamen)hic tum.

289 *Mæsia*)Mysia.

291 *Qui aut*)quia.

honoris)honor.

Pater, &c.)Is patrem honestè re mactauit aurea, I. Patera Nestorẽ, mactauit aurea Turneb. 29. 28. Mactauit, pro honorauit, vt apud Ciceronem mactare honoribus. mactare est auctiorem facere. Est qui aliter legat hoc modo, Patera em mactauit aurea. Em, id est eum.

& ignibus diui)& in agnibus Diuis MS. & manibus Diuis. id est infernis: vel inanibus Diuis, I. id est corpore cassis.

arcitenens dea)id est Diana.

Quod Calendis, &c.)quot calendis.

fatuam)fauatam, MS. vel fauo dulcoratam: vel, fabaciam, I. fabatam Turn. 29. 28. Fabata pulla Romani & priuatim & publicè rem diuinam aliquando faciebant.

magis augere)v. s̃. c. 1. Adolere, &c. 4. Adolere.

Philocteta) opeolempota. MS. Neoptolemo I. Neoptolemo ita, vt dixi, macte hîs armis: macte virtute patris.

At ego)ita ego.

Do date mactantem) Dotatæ mactant, &c.

Mactato, &c.)Macto te misce Virgil. verbenis mactat villam infortuito MS. macto te hisce virgis, verbenis: macta tu illã infortunio: vel, macto te hisce priuis verbenis, &c.

292 *in concubio*]id est concubitu, concubiũ enim hîc non pro parte noctis, sed pro concubitu: idque ex Euripidis Hecuba sumptum est, Turneb. 29. 28.

serui ad cupidines)seruiat cupidini.

statu esse optimo)statuo esse optimè.

ac leuiter)aut leuiter.

Varro Tithon περὶ γήρως)rectè. fuit enim Tithonis senectus à poetis memorata.

Si multum luſi)Riſi multum, luſi modicè ambos.

293 *Et illud*]atque illud.mitigabat Sandalio caput.idem Terentius.

à fiſtula,&c.)ac æſtiua MS. ac æſtula.

296 *hybernas,&c.*] hiberus Terras ac meret ter ſex ætate,I. dũ miles Hibera Hac meret in terra ter ſex,ętate quaſi,annos.Idẽ lib. II.Annos, hic terra iam plures miles Hybera Nobiſcum meret. vt hinc conſtet Lucilium diu in Hiſpania fuiſſe,& quidem annis XVIII. quos hîc vocat quaſi ætatem.

ære publico]equo publico.

Qui merita hominem]Qui meritat hominẽ ſe ſeruum facit.

297 *Pruſiades*]Pruſias.

298 λεπτομερὲς] λεπτομέρειαν. (ginor.

300 *Mutilamur*] muginamur,v. s. in Mu-

molimur]caluimur.ita lego.

ſubducimur]ſeducimur.

horriferæ & ſoni]horrifer equi ſoni MS.horrifer Aquilonis.

Et iam aurea]& in area.

303 *& eos quas ipſe*[AcciusChryſippo quaſi.

Omnia tumendo mucro] tumendo mucho. Turneb.29.aduerſ.28.vt μύχον,hîc vſurpet pro penetrali:niſi pures vnicũ verbum eſſe ἐνδόμυχον. Eſt qui legat omnia endo mari: alius,Tũ endo mari.

304 *face,illo met,&c.*]facies,illo me vtere lubente.

306 *Qui & vigilarem*]vt ſi vigilarem.

Diſcumbimus muſſati)v.s. num.46.& 125.

312 *tranſmeare*]tranſmetare.

fluctibus]ſe fluctibus,MS.V.

Doctior quàm cæteris iſſamitis)quàm cæteri ſiſamittio.

318 πρὸς τρίτον]πρὸς μανὸν.Tur.29.aduerſ.28.

Tũ contremula aquilenta apud alta littora, Oriris,ac reluces nobilis omnibus] Tu contremula &c.MS.Tu cum tremula aquilenta,&c. Trimetri verſus de Luna.Eſt autem aquilenta ab aqua,(vt à muſto,muſtulenta:à vino,vinolenta) Epitheton Lunæ , quòd humorem terris inducat.

Me Argos referam,&c.] Ergo me Agros referam:Nam hîc cluo iam gnobilis.

debilitat)nobilitat.

319 *Numero ſigno*)Numero ſignificatione MS.Numero citò.

numerum)numero.

Nequis ad numero] Neque ſat numero mihi videbat.

inepti,&c.)ineptis:pertimuiſti.

Ferè numerariis præmuniebant) Numeria MS.Ferè Numerij prænomine erant MS.Numerios prænominabant. Anton.Auguſtinus inFeſtũ in dictione Numerius,vbi dixi.Turneb.29.aduerſ.28.

in partu precabantur numeri)precabantur: Numeriani I.Turn. dicto loco precabantur Numeriæ,quam deam,&c.Numerię Deę partum adiuuantis meminit Auguſtinus.

320 *niti naturæ*)nitere.

nitens humu)v.i.Humu.

322 *Verùm ea neceſſitudo*) ſumpta hæc ſunt ex Salluſtij bello Catilinar.

ſedeas)ſed ædas.

Aſſẽ vinum)v.s. Aurigatur.

323 *Equidem mihi videor,&c.*) Et quidem mihi videtur pro nec ſſitate.

328 *fidem per eos,&c.*)idem Tereo,ſed vbi clamor is regem,auferre.

is qui eſt)Vlyſſes eſt,quem.

prius ſuos)primum ſuos.

non negaſſet)non nugax,MS.non nugas eſſet ſaltatoribus in Theatro fabula.

funditus delenda)rurſus delenda funditus.

Cum in eo,&c.)cùm in eo eſſem occupatus, q; in Schola curaré,inſcribit Scãtius horno per Dionyſia.v.s. in horno,Horno curari,eſt frugibus & vino ipſius anni foueri & ali.

Paulum Marcelli]Paullum Marcelli.

nulla deinde victoria tam) millia decem victoriatum,Græca I.

curauit & occuparem)id eſt,vt darẽ fœnori.

329 *bimatram*]bilem atram.v.s.in Atrum.

Vereremur)vt teremur.

Veſtra abundè)verti labundus.

330 *turpitudini adhibetur*)turpitudo adhibetur,aut.

nuptulæ)nuptæ.

reſtaurant)returant.

altaiſſimem regionum)dicaſpolon MS. alija emendant,altiſpicem regionum fac, deſiſtat exercitum morari,n.m. a.domuitione arceat.N. ô obſcœnum hominem.

qui arcana,&c.)qui Arpinam Aſamque.De vtraque v.Stephanum de Vrbibus.Ego verò ita lego,arcem aſtúque.

omnibus fauſtis)ominibus fauſtis.

adhibent)adhibeant.

332 *firmans*)formans.

Perſequere)proſequere.

333 *dicat*) dixit.

hæc delectare domíve)& delectare domi te.

334 *Atque cum cupio &c.*)atque eum Curio.(vel Cæpio)laudatum accenſúmque prę-miorum ſpe,quibuſcum optauiſſet,ire iubet. Lipſ.Alius legit pro Curio,Cupio.

ire iubet)ire iuuet.

Diogenes qui amicos)quiCynicos,vel quiCynicus Vil.Canter.Diogenes Cynicus,Guilel.

quid)quid.

335 *in flumen*)frumẽ,ſeu rumen.ea eſt pars colli qua eſca deuoratur,inde dicitur fruniſci & ruminari,& cætera eiuſmodi obſcæna.

Volummio)Volumni.

Si quod verum inuſitatũ autem ζητούμενον)ſi quod verbum inuſitatum,aut ζητούμενον.

expergefa-

expergefactum, aduenienſ tenebroſum offendi dominum] expertem ſe factum aduenientem offendi domi, Lipſ.

337 *regere*]retegere.

gaudeat]audeat.

345 *mente exſenſa tardigemulo ſenio, &c.*] exeſa tardi ingenio ſenis Vulg. 2. Agell. 6. alius legit, tardigenulo.

346 *Nam virtutem*] vnam virtutem.

Cum ſciam nihil in vita proprium mortali datum eſſe] Terentius Andria, Nihílne eſſe proprium cuiquam?.

349 *prolectos*]proiectos MS. protelatos.

adiuuare]adiugare.

350 *an prodenda dies*]an porro prodenda dies ſit? ita legendum ex Donato.

351 *adhibere*]adigere.

352 *explanandis*]explicandis.

353 *regere*]tegere.

354 *imitabo*]v. ſ. Imitari.

Nec par vocat]nec par vacat M S. Nec paruo catullio prerio, vel catillo.

præſens]præ ſe ſibi.

355 *improbi*]in prioris.

358 *continere*] conterere.

359 *Fuimus pernicies, &c.*] Sic Virg. Æneid. fuimus Troes.

360 *æſtatis*]ætatis.

pro pure]purpurea.

Vbi niti de Phœbi] vbi nitidæ Phœbes M S. vbi nunc Ephœbi. alij: vbi nitidei Ephœbi veſte pulla candidi modeſte amicti paſcunt pecora. (cora.

amictius paſcunt pectore] amicti paſcunt pe-

361 *inde tenuiſſet*] lumine tenuiſſet. vide in Rimari.

macula retiales]v. ſ. Macula num. 311.

amnis]omnis.

pietate]picta de.

palam]pallam.

facito Demea]facto demitto.

362 *Vt multetur malo*]vt mulcetur maloM.

364 *Paſſo vel hoc. &c.*) Paſſo velouicinam Aquilone horiam fer foras.

Herofilius Diogenes) Herophilus Διογένης. v. ſ. in Aquilone.

369 *hæc iſtis & facit*) iſti, ſed facit nemo.

377 *ſub tiliis*)ſubſilies.

& ab aratro poſces adſtrictam coronam) ab Arato poſces aſtricam coronam I. à theatro poſces aſticam coronam. Aſtica corona, id eſt ciuica.

380 *prophanari modo*]prophanarim oro.

in ade]vni cædo.

382 *Vbi piem*]vbi opem.

384 *continuatione*) continuitatem, ex Varr. *poteſt*)patet.

Pania)planitie. (lanorum

Aeſculapiorum)Aſculanorum M S. Auſcu-

theſaurus)theſauris.

394 *Vt exiſtimatio nomen*) vt exiſtimatio nomen. ſic ſuprà numero 133.

degreſſa]egreſſa.

395 *incultos*]inculta.

396 *inuite*]inuictæ.

populioris aures)populioris MS. foris aures MS. populi aureas, id eſt frena. alij populo ora, aures & pectora.

Contemptum]tu Lucillum credis contentũ.

397 *ſi ſe cupit, & ſi quoque à me quæroget, non impetret*]ſi ſe cupiet, ſic quoque à me quę rogat, non impetret, his verbis ita reſtitutis à Guilielmio. alij legunt, ſi æs cupiet, tum quoque à me, &c. Nam in ſuperiore verſu delicatus creditor negabat, ſe tantum ferri crediturum, quantum auri à ſe peteretur.

398 *leges*]res.

401 *Si tamen non ad te*] ſi nondũ tamen.

403 *fortunam in temeritatem declinando corrumpebant*]fortunam in temeritate V. Fortia. in temeritate M S. Ego lego fortitudinẽ Quid enim verius quàm à prauis rumoribus aduerſa alicuius, in eius prauitatem: ſecunda in caſum: fortitudinem in temeritatem declinando corrumpi, id eſt declinari, atque ita corrumpi. ſic Fabius P. Aemilio ſine te timidam pro cauto appellari.

mitionibus]initio concionibus.

inuideat]inuidebat MS. inuidiam.

reditu]reditus.

405 *Idque dudum*]lámque diu.

iniiciendo]inficiendo.

Vt ij, qui conuiuij purpuram] vti qui cõbibi purpuram volunt, ſufficiunt prius lanam medicamentis quibuſdã. ita legitur ſ. ca. 12. n. 13.

407 *ætas, quæ, veſtis*] veſtis ætas, quæ.

410 *qui multi*]qua multi.

occiderunt)occiderant.

411 *Tuus ſermo*]tuus ſervus.

412 *Vultis hoſteus*]multis hoſtiis.

413 *Quod quæ te in tranquillum*] Quod quæ te vita in.

hoſtis] haſtis. Coniunge huic loco alium Lucillij ex eodem libro qui ſ. c. 6. num. 82.

421 *Atque ſi addam quanta*] atque ſi addam quanti.

quod miſeros]quot miſeros.

Interea ſtat ſentibus pectus) Interea ſtat ſentibus fundus. ita legitur in Tiberij Donati commentariis in Andriam.

422 *quos ego habui*]quam ego habui.

pro ſpiſſo venit) pro ſpiſſo euenit.

præſentaneum]præſentarium.

incendis]incedis.

Verum haud facile venire illi]venire illò ſẽtentia eſt elegans. alius legit inuenire illi cui.

aut poſſe] haud poſſis, Lipſ. haud poteſt.

ſpiſſa omnia]ſpiſsè omnia.

423 *Teleſinus*]Aleſinus. (veſtigia.

425 *ſpurca gremio veſtigia*]ſpurcę gingiuæ

Flaccorore, vna equidem]Flaccorum munere quidam.

Ena equidem] Amunius quidam.

Spurca improbi spurcitiam improbi.

Concordes eum vires] concordésque coniu-
faciat] facias. (ges.

ea aternam] Attaliam, Atarna I. ex vestigiis veteris scripturæ. Sunt autē ea Mysiæ oppida.

426 *inauditum*] maturum.

senibus] lentibus.

427 *eripi*] erigi.

Ferte ante, &c.] Ferte ante auroræ radiorum ardentem iudicem. E somno in segetem agrestes cornu concitent, vt rorulentas terras ferro putridas proscindant, glebásque ex aruo molli excitent. nisi quis malit, pro putridas positas, I. Sed Turneb. 29. Aduers. 2. Forte autem auroræ radiorum ardentem iudicem cum sono in segetem agrestes cornutos cient, vt rorulentas, ferro, terras vuidas proscindant, glebásq; auro ex molli excitent, vt hoc loco Cornutos pro bobus accipiat. alij, pro ardentem, ardentis: pro sono, somno: pro, vt rorulentas ferro terras vuidas: vt rorulentas terras ferro perfidas.

haud sterils in segete rex te obesse] locasse M S. malè. legendum obsesse, quod est obseuisse, vt apud Horat. diuisse, pro diuisisse.

Varro ἀμμαν & rectè] Varro ἄλλως μέλεις ἢ περὶ φιλαργυρίας, Turneb. 29. aduers. 2.

428 *super caput*] supra caput.

431 *adde isto sacer, &c.*] Audistis sacer.

ille τύπος, Syphax] syrophœnix. Quod facere est solitus, M S. adde isto sacer illoto, collo ac syrophœnix, Turn. 29. aduers. 2. (tulit,

domicilium contulit] id est habitatum se con

Signata sacra esse deserunt, postea quā homines sunt facti] signa tū sacra. &c. Lipsi. sacra, id est signa deorū sacra, religiosa, posteaquā homines sunt facti sacri. Ego lego, signa sacra.

432 *Patrocinantem vbi factum, &c.*] Patroclum autem vbi factum adierit Sanium Lipsi. vt fit sermo de Achille certamen moliente cum Patroclo.

433 *Nunc pergamus, suppliciis*] Nunc pergamus vt suppliciis.

Fratribus] fratriis.

434 *Læli, &c.*] Extat oratio Lælij, quam omnes habemus in manibus, sympina Pontificum diis immortalibus grata sint, famiæque (vt is scribit) capedines, v. Iunium 11. Animaduers. 10.

si imperia] sympinia. vt S. sympula Pontificum diis, Turneb. 2. aduers. 2.

sine famio, quæ] sint, famiæque.

his] is.

procella eius] pro scelere eius.

famiam, ibi ancipiti telo, &c.] Samiam, sibique illico telo præcidet caulem, testésque vna amputat ambo. (robore.

435 *Melius est virtute eius*] virtute, id est,

virtute] virtutem.

se à malis sperni procul] sese à malis sternit.

436 *quis te ignoret*] quis te ignoro.

περὶ γαμικόντων] περὶ κρητικόντων.

ταμίειον σωλήχων] τὰ μυτίνου ναυήχων I. Θαλήτος νεῦν ἴχνον. Turneb. 29. aduers. 2. vt sermo habeatur de quodam superciliosо, qui se animam Thaletis habere dicebat.

Cythaum] Gytheum.

437 *Andromeda iuncta, &c.*) Andromeda vincta & proposita, &c. non debuit patri suo homini stupidissimo in os exspuere vitam I.

439 *An ego te acuam, &c.*] Ante ego Trinacriam atque animosam. Thessaliam indomitam frenis subigántq; doméntq. Bellando, I.

subagitaret] subigitaret.

440 *malos, annos, &c.*) malè annos multos.

441 *neque roget*] atque roget.

442 *exercere*] exerere.

Quod non solùm celeriter, &c.] Non solùm stringit baccas, sed etiam ramos glubit.

444 *orationem*) orationi.

449 *distillare*] destillare.

Lucilius] Cicero Tusculana primo ex Ennij Thyeste hæc adducit.

450 *Socrates in amore*] si Socratis amores in M S. sic Socratis amores in adolescentulis paulo meliore facie signat, nihil quod amaret, Lipsi. παιδικὰ Socratis perstringit ex eo quod mulieres non amaret. Alius ita legit. Id Socratis amores in adolescentulos, paulo meliores fuisse signat, nihil quod amaret.

signat] signant nihilque.

451 *Nauibus duodecim*] de Vlysse hic locus intelligendus. vide Victor. 20. Var. 22.

452 *Cælius*] C. Claudius.

Victoria inerti] victoriæ incerti.

Et Tatini] ea dum fiunt 17. Agell. 2.

453 *Symphonia odiosum*] odiosum M S. sin forma odiosum tandem Lipsi. vt sint verba matronæ.

454 *multato fœdè*] mulcato fœdere.

455 *iactauit sese*] iactabit sese.

iactet, mihi] iactet mihi.

quondam meo] quondam fecit.

non] nam.

ac dici] addicit.

458 *Pistris*] pistrix.

460 *gracile, lentum*, gracilentum.

462 *Tenet*,] tenes.

466 *nihil tetrius*] nec tetrius, nec.

468 *quæ parta*] quàm parta.

Vices] duces.

469 *potest, Solui dum salvo in tergo, & tergi non licet*] potes solui dum salvo tergo & tergi non licet, Turneb. 29. aduers. 2. tergi-num, scutica.

470 *trahere*] tradere.

Polemon & amauit, &c.] Polemonem amauit & post mortem huic transmisit suam scholam, quam dicunt, I. vt sit sermo de Xenocrate.

nocrate, de quo vide Laertium, Victorius 6. c.2.legit,& post Cratem.

472 *poterunt*] potuerunt.

477 *dominum*]dum.

478 *Curisis tunc*]Curis istuc.

Cedit Achilli, &c.]cedit Achilli inclytis armis vesci studet, vt ea cuncta optima is leuia præ illis putat.

Num]nunc.

Priùs quàm infans esses, facinus oculi Gescuntur tui] priusquam infans facinus Lipsius vt Infans, hîc, sumatur pro infando. Turneb. 29. 2. & hic quidem locus suprà est in voce Infans.

480 *Varro*] βαπτάριον ἢ βοὸς σὲ ταῦρον Varro]βαπτάριον ἢ βοὸς σὲ ταῦρον, Turneb. 29. 2.

Vbi maneant tapeti eorum] vbi maneant τάφοι eorum, quoniam,&c.

nec Vola nec Vestigium] species prouerbij, vola, manus: vestigium, pedis.

Viderit, sciet]viderit, sciret.

482 *Barathrum*] Sattharum M S. Saccarum I.Herodoto, Stephano, Plinio, Saccæ sunt Scythiæ populi: nisi malis Scythas.

484 *Cæde hostium, &c.*] Cæde ostium gnate vrge, restant, periimus.

gaudio]grauido suprà c.2. numero 360.

Vllæ iactu]vllo iactu.

487 *Quasi si me*] Qui si nihil ad beneficium adderem.

495 *Hæc tu me*]hæc dum me.

497 *non perfugarum*] non furiarum, vt suprà in Pueros c.2.num.168.

In Caput v.

1 *te conficit*]tecum sæuit.

Homine]omine.

2 *cum tam pusillus*] cùm sis tam pusillus.

Vales]vales. Qui saxa, siluas, lapides, montes disiicis, dispulueras, homines, pecuáque, belluásque.

6 *tulit*]tollit.

Nunc quis]Num quis.

7 *in seueritatem*]in seueritate.

libro III.] libro IIII. vt ī.cap.6.num.7.

subhorrescere]subhorrere.

8 *stet*]stent.

adstare in via, &c.] adstat ea in via sola, prostibulum.

10 *quæ grauiùm*]quí genuerim.

Do, & pudet]dolet & pudet.alij, dolet pudétque.

An pro me, Daue, quietè adiutem inuenio) Andromeda, nec quí te adiutem inuenio. vide Cuiac.11.Obseru.21.

Dane]dant.

quietè adiutem] quí te adiutem. MS. quietem ad cutem.

Quid quondam] Quid? quoniam.

13 *qui illecebris*]quos illecebris.

incenduntur]incenderunt.

14 *exstabat*]existit.

arguis]ar gui.

multi in quo, &c.] multi iniquo, mulier, animo sibi mala ausere, in malis, Queis &c. Ausere, pro auxere: vt nisi, pro nixi.

auferre]ausere.

ad Fusium]Fusium. Huic autem loco iungendus alter eiusdem Varronis ad eundem Fusium ī.c.1.num.371.

Dij quæso] dic quæso.

17 *Phœnissis abdraconis*]Phœnissis: à Draconis stirpe, vel à Draconis stirpe I. Ab draconis es stirpe armata exaratus, genere antiquior. Sparticorum qui ex dentium Draconis satu producti. Meminit Lycophron & eius interpres: Apollodorus in Biblia, Euripides in Supplicibus: Diodor.4.Ouid.in Metamorph.

Quam tu antiquiùs]qua nihil antiquiùs.

plurima]plura.

Si quis (vt aiunt) curauerit]Si is qui creauit.

19 *multi rogitantes*] multa rogitantes rescíscere.

21 *esse*]est.

22 *Tisiphone te*] Retinet vel resedet pulmonibus ad id vnguem.

attuli Eumenidibus] attulit Eumenidum M S.

23 *& depressa*] quid & pressa.

24 *Calphurnij saua lege, &c.*] Calphurnij sæuam legem Pisonis reprehendi eduxíque. Est autem hæc de pecuniis repetundis, Ciceróne teste.

25 *Summa est*] vel ima.

At quæstus]atque istoc vnum.

Verbum enthymemate malo cum] verum enthymema malignum.

27 *Solicita studio*]Nil solio.

sepsissent]texissent.

Vocitatur]concitatu.

Vertice]vrbis.

31 *& mente rectè*]& recta mente.

32 *constant contumeliam*] concitant contumeliam MS.alij, cùm stat contumelia.

33 *fulgetra*]fulgetre.

35 *mercaturis, & mercibus*]non mercaturis sed mercibus.

Ita nos]inter nos.

39 *tanquam relegerent*] aliquam rem eligerent.

eligendo]religendo.

religiosi] relinquosi.

39 *sectiles*]sectionem.

Censores]Decemuiri vendent.

40 *Archiloche*] Antiloche, Scal.4. de lingua.

à me]hac me.

dicis]dici.

laudi datur] probro datur.
42 *Idem Catilina*]desunt.
45 *promiscuè*]promisces.
46 *tutum*]tu cum.
47 *futuris incinctum*] furiis incinctum.
52 *differentia*] differitas.
53 *dicere*]ducere.
55 *inscalpere*]insculpere.
57 *te contemni*]à te contemni.
Senatus voluit]Senatum volunt.
65 *annuere*]innuere.
67 *noxias tamen, ni sciunt*] noxias tamen inscij attingunt.
69 *promissa*]dicta:ita legendum esse verba quæ hîc interpretanda sumit Nonius, satis docent.
sponsa] desponsa. vt infrà. nisi fortè τὸ desponsa, quòd infrà est, ex hoc loco mutari debet.
desponsa]sponsa.
70 *multi sumpti*] mutui sumpti.
fiat, tamen vsu temporis, &c.] fiat meum tuum vsu temporis necessarij,Iun.fiat meum tuum M S.
Annuere vel innuere narium] aurium Propert.facili deus annuit aure.
renouari]reflammari.
78 τῷ μεμνῆσθαι] τοῦ ἀναμεμνήκεσθαι V.
80 *Mentiri*]vide 11.Agell.12.
præclarissimus]præcellentissimus.
iudicat in homine] incidit in hominem.
81 *maturè transigit*] mutare transit. vide 16.Agell.14.
82 *quæ peperit semel*]vide 18. Agell.
definitio]differentia.
Adhæc fidelius locupletiores] Ad hanc Ælius de loquendi proprietate. vide Agellium 18.c.6.
M.Tullius nomine] matronæ nomine.Brissonius, vide Cuiac.c.Obs.11.
patria]patrisfamiliæ.vide Festum.
83 *à delectatione*]ab electione.
86 *sanitate vocantem*]insanientem.
87 *loquentium*]loquendi.
88 *inuidiam*]inuidentiam.
90 *Inter ebrietatem*] vt inter ebrietatem.
hoc]deest vulgatæ.
aliud est]aliúdque.
92 *integerrinísque*]integrísque.
95 *vindemia*]è vindemia.
96 *sodalitatem*] solitatem.sic suprà cap. 2.numero 803.
mei & aliquando]talia.
97 *ventris*]ventri.
Coegit, tunc Græci, &c.] coegit Cumano. hunc Græcè αὐτόπορον.vide Scal. in Fest.
laterarij]laterariis.
Latere qui ducit, &c.]Nam laterem qui ducit,habet nil ampliùs vnquam,Quàm cōmune lum,è pa leis cænúmque arenosum.

tu

98 *posse*]potisse.
100 *fit diuersum*]fiunt.
103 *noctes misera*] noctem, miserias quas perpellant.
104 *loca sunt*] iudiciorum & litium sedes sunt: masculino spatia in nauibus apertiora.
105 *hoc & magister*] docet magister.

IN CAPVT VI.

De impropriis] de propriis verbis & nominibus.
1 *Cùm tot &c.*]Quintipor Clodius tot.
sine vlla fecerimus] sine vlla fecerit Musa MS.sine cura.alij,sine falla seu fallentia.
2 *actutum*]actum.
Marcelli]macelli.
4 *vitrea æstate os &c.*]vitreæ togæ ostentant tunicæ.sic infrà in Tunica.
5 *quòd is ager*] quòd is agger.ita legendum censeo.
7 *libro iiij.*]libro iij.suprà cap.5.num.7.
Subhorrescere]persubhorrescere,MS.per es horrescere.
leniter]sæuiter.
9 *animata*]in animata.
seuerius]sed veritus.
euntur omnia versum]aguntúrque omnia versum.
15 *palustrem*]plaustrem.
loco] loro.vide suprà in Equiso.
16 *Cæli oræ anastricæ ostenderent*] Cæli oras astricas ostenderet, M S. cæli choreas astricas ostenderet. Scal.5. Varr. de lingua,qui huic loco tres alios versus Varronis ex c.1.s̄. Inferum adiungendos monet.
doctrinis]doctis.
18 *In quibus libris sacraturi*]in queis libissa citrus.vide s̄.cap.2.num 132.
20 *Lepusculi*]vide suprà c.1.num.113.
compedem]compedam.
21 *suo casu*] sub occasu M S. sub occasu. Lips.
22 *Ebrios & Ticinios*]Ebrios ex Ticinnio M S. & Ieiunos.
aut si nociuo]aut vinosos.
Et cæteri scholasticis, &c.]Et alteri scholasticis fartis auribus scholica dape atque ebriis festina ἀπραντολογία,consurgimus ieiunis oculis.
23 *operto*]aperto.
24 *Gibberum*]Liberum.
gibbero]gibero.
26 *purpura textæ*] prætextæ. citat Agellius 2.cap.6.
27 *desertio*]de Sertorio.
modos præcepturus]mons præreptus.
nimio progressæ, &c.] progressæ nimio simul & incerto. sic apud Agellium 10.c.16.
36 *quoque rerum incorporearum*]quod incorporatum est.
38 *grauius*]leuius.

39 nus-

39 *nusquam*]nunquam.
41 *Vti*]Titi.MS.dici.
Spectes]spectet.
Arripio &c.]Arripio & rostrum labiásque. hîc: Zopyrioni percutio. Atque in percutio &c.MS.
protrudendum cesserent] protrudendo incesserent.
43 *Caue ex corde frontem &c.*]caue etiam frontem excordem,labia,supercilia, rictus I. Caute experge,vt apud Plautum.
labeat semper facto rictus)& labeas semper facito rictus.
antè auris) Endo aures modicè sobolibus paruulis intortæ demittebantur vt cincinni, Lipſ. Ante inauris nodo crobyli paruuli intorti dimittebantur ex cincinnis, oculi suppetuli,nigellis papillis,quam(id est aliquam) hilaritatem animi significantes animi rictus paruissimus vt refrenatus, risu, roseo. vide Scal.in Catalectis & Palm.1.spicileg.
48 *incrementum*]crementum.
Si albus capillus &c.) si albet capillus hic videtur neutiquam ab ingenio senex. Inest in hoc &c.
50 *scyraniísque leonum*)scymníque,id est catuli.
Concursaret agros catulos) concursare agros catuli.
54 *tenero moueat succussa lacerto &c.*)Tenerom moueat succussu lacertum,Et manus vberior (vel vlterior) lactanti in sumine sidat,Lipſ.manus interior,id est sinistra:docet autem quid mulieres nutricationi lactentiũ puerorum non sufficientes facere oporteat.
moueat)maneat.
57 *lubiat oculos &c.*)lubidinis oculi haberent:quid magnum interesset, puerum vtrum esset deuirginatum vsurus, an μόνον ἐφυσαι purum dum cogitol.lumbi ad oculos, Lipſ.
65 *Neque quas agipẽnis anates &c.*)neque quassagi-pennas anates rennipedas, buxeis nostris, pecudes, palustres nocte nigra &c. Palmer. Quassagipennas dixit anates, quia quassis pennis agantur.
palũdibus)paluſtribus.
68 *præbetur*)præbetur.
71 *Reos*)Idem Cicero 2.de Orator.
74 *Incestum*)à Græco αἰδοῖον,κίσσος cingulum pudoris,quo ornabatur sponsa.
82 *Caluus Palantino*)Galuu Palantina:ita legi potest: sic Cicero Verres Romilia, supple tribu.
bonu bello) bonu & sæuo ac duro in bello multò optimus hastis.Ita huic loco iungendus est alius ex eodem Lucillio lib.30. qui ſ. capite 4.numero 413.
83 *spem quem*)spem quam.
Ennius)cantus.
85 *In bonis &c.*) id bonis porrò (vel proprium) est viris, si irati, seu cui propitij sunt dij,vt diutius eadem vnà maneant in sententia. nam cum benignitate sollicito propositus.Ego ita lego,In bonis porrò est viris, seu irati, seu cui propitij sunt dij, vt diutius eadem maneant in sententia. Nam cum benignitate sollicitudines proferunt oppositas.
nam)&.
solicito propositus) solicitos proposito.
86 *clangentes*)clangente,Scal.
88 *famularent perpetuere*)famulanter pete.vide ſ. in Famulanter.
94 *Calchis sat &c.*) Calchissat hic vicinus, se autem peperisse, & vobis datum id prudenter,& natum ab Homero,I.calchissare,est ariolari à Calchante vate.
96 *grumiter*)grauiter.
97 *Ventris*)ventri.
pane Cumano coegit)-pane coegit Cumano,A.
gallam bibere) vide Festum in Gallam bibere.
100 *miserat*)id erat.
101 *grauatim*)gradatim.
102 *Asiaticas*)Asiam.
104 *Dolentis persona*) Hæc verba, Nonij interpretamentum.
106 *lauare sanguen sanguine*)Lauere.
Vident lauere)uiden lauere.

In Capvt vii.

1 *Fructu*)fluctus.
hominis)in omnes.
2 *Fama nam*)Flamma.
deuagant matrona &c.] vagant matronæ percitæ tumultu.
Constitit.credo) consuit credo.
Idem Hercul.Tuam fidem) idem Hercules tuam fidem,vt sit titulus Satyr.Varronis.
Pappo: præterito populi &c.) pappo præterito vel Pappo populi: atque ita suis numeris senarius constabit.
3 *Refragabunt pro suffragabunt*) suffragant pro suffragantur.
libro XIIII)libro IIII. Vix enim plures historiæ libros composuit Sisenna: & hæc verba pertinere possunt ad bellum sociale, de quo Sisenna libro 4.
refragabunt) suffragauerunt.
5 *Lucubratione: cum primo*) Lucubrationum primo.
hospitium)auspicium.
tertio: Verum &c.) quartò verum prætor adueni. vide Auspicia.
7 *abundante*) abunde ante.
10 *mihi adero*) inibi adero.
age ante) age iam te.
11 *Fullonia*)Fullonibus.
Asta atque Athenas) Asty,atque Athenas.

contempla] contempla:ac templum Cereris ad lævam adspice, Scal. ita hunc versum supplet.

12 *Cur illa hic &c.*] cur illaqueetur, hic mecum altercas,tace.

16 *is non bene vult tibi*] is tibi non bene vult,qui falsò criminat apud te.

19 *tu quidem*]tumidum.

20 *Tamen oculis &c.*]Quandoquidem amorem intercapedine ipse leniuit dies tamē oculi longa intercapedine appetunt cupidè intueri:etiā extinctos amores intueri volupe.

conspicio coleatam cuspidem]id est,eam partem qua viri obscenè.

23 *fraternum ira &c.*] frater non ex ira exsilium vetat MS.

25 *Anoputio πολιτικλίνε &c.*) Anthropopoli ἀφεὶ γῆρι θλιαλής.

πολύπικλις &c.] πολύπλιε καὶ ὑπὸ ἐπήρεατον, nec dares,nec polliceres quod datum est.

polliceres]polluceres: vt verisimile sit Nonium perperam legisse, polliceres pro polluceres.

quid]quod.

26 *Numeriam &c.*]Nuceriam conuertit quod oppidum:cætera S.sennæ huic loco iūgenda,quæ extant s.cap.3.numero 100.Huic emendationi fauet Appianus 1.ἐμφυλ.& alioquin Nuceriam bello sociali captam esse constat ex Floro 3.c.18.

27 *faiga*]castigat.

37 *Seruos*] per vos. Priami sunt verba ad excubias Græcas, cum noctu, ob lustra Hectoris,ad Achillem iret.

46 *si malos imitabo*]si malè imitabis.

47 *Quid stas, age &c.*] Qui discas, ege, moue inanem primus I. fortè ita legendum, moue te in nauem, vt loquatur de naui vinaria: citatur enim hic locus ex Nonij Vindemiatoribus.

52 *Ennius:quo pacto Troiam vrbem reliquisset*] En quo pacto Troiam vrbem liquerit Lipsi.1.Antiquit.2.

53 *Cretula:Nil petitura*] Cretula vel petiture:V.alij, Cretula vel Petitore. Videtur enim Pōponius hanc fabulam de candidato, magistratum ambiente scripsisse.Nā candida ta creta. voluit etiam hoc quasi interpretamento Nonius designare aliam fabulam cui Titulus fuit Petitor heres.Hanc emendationem adiuuant illa verba quæ sequuntur, Bene eueniat,ita sit, Tibi bene sit: quæ verba sunt bene precantis candidato.

54 *captiuos plurimos &c.*] Idem captiuos plurimos Cicilienses.

55 *conuiuant*]conuiuantur.

Miserete manus, date ferrum]miserete,manui date ferrum.V.miserete anus, Palm.

59 *Ennius*]Varro.

61 *corrige*]porrige.

62 *Crassus libro* XVI. *Iliados*]Cn. Mattius, Nunc socij,nunc site viri,Scal.

64 *Eandem*]Tandem.

65 *patria*]patriæ.

66 *vt si*]vsi.

septum]sceptrum.

67 *eo citante opicium*] illi contante MS. vt citanti opi sim. Fab.illico hinc ante hospitium.Guilel.

suis]seruis.

68 *ad,me nam*]ad Menam, MS alij, admænam. Mæna hîc vilis piscis, vt & Ciceroni,secundò de finibus, non proprium nomen viri.

70 *Patruo*]patris.

79 *Nescio qui*]Nescio quis.

82 *alius*]altius.

Idem de rerum natura libro.1.]de re rustica.

85 *vt solitis*]vti.

86 *quæ est ædes*]qui in ædem.

87 *Natis quos Menippe hæresis nutricata,& tutores do*]Hæresis nutricatus,tutores do.MS. alij, Natis quos Menippea hæresis nutricata est,tutores do.

adscisceres]adsciscere MS. herciscere I. alij, algiscere,id est augescere.

sanè]sine.

volam]velim.

88 *Atque dolo attonitos*] Idola atque atomos.

89 *mediastinum*)mediastrinum.

92 *Consecrabor*]consecrabo.

98 *Viris*]Viri.

primores]primo.

Idibus]edulibus Eduæ: à potione Potinæ nutrici,vt suprà in Eduam.

100 *lugatiam polam*]vagati ampolamMS. vagati Ampuliam,atque agrum Campanum quod eius per militem licebat, exspoliabantur,Palm.

103 *ruminaris antiquitates*]Palmerius putat hoc verbum,Ruminaris, adiectiuum nomen esse.

104 *Serapi vtor*]Serapidis MS.Seraphi.

Théo hera] θεοῦ ἥρᾳ: vel potius θεᾷ ἥρᾳ, alij θεοῦ ἥρᾳ.Iunoni deæ.

105 *animo*]nummo.Turneb.lib.4.c.8.

110 *in communi*]in commune.

113 *canticulam*]canticulum.

IN CAPVT VIII.

2 *se itiner*]sese itiner.

Coniugium Tisis pater eat te]coniugem.cl. filiis patere ad te.

4 *cùm fluit*]confluit.

5 *misericordia*]miseriæ.

adeò ferunt]adeò fecerunt.

6 *simulauit*]simulari MS.simulat me.

Nam libro II.]Nam libri quæstuis.

dere-

deridebant) deribant MS. diribiunt, hoc est distribuunt.

7 *Tumultu*] tumulti.

Cuius vos tumulti &c.] cuius tumulti causa ab itere meo quid parum diuorti I. Cuius vos tumulti causa accierim & quid parè aduortite, V. Cuius vos tumulti causa accierim, eo quod parum aduortis.

acie timeo) ab itere meo MS. accierim.

quid parum aduorti] quid parè aduertite. V.

12 *potisset*] potuisset MS. vt sit Pæon pro dactylo.

factum] captum.

mitteret] mutaret. MS. alij mutilaret.

14 *summas*] supremas.

quò reuoces summam exercitis] quo rei loces summam exere.

hosti quotquot Decius] hosti. Quid quod Decius &c.

15 *odiorum*] ô dirum MS.

obuium] ouium.

horribilem] terribilem.

17 *Tunc quod*] Tu nunc MS. Tu ne.

19 *cùm fluit*] confluit.

20 *Frons*] Fros.

Creditur lucos] creditur lucus.

platanos ramis] Palladis Platanus ramis.

21 *Eua castor &c.*] Eu æcastor vt ego moribus.

23 *anteit*] antidit.

24 *Perdici*] pernicij legitur apud Agellium 94. c. 14.

putemus] putem.

27 *Iam vbi nos &c.*] Iam vbi nos duplicant aduenientis timos Panos.

timos Papósque] timos panos, I. vt sentiat de Panico timore. Paulò rectius alij legunt, timos, pauósque.

28 *morabilem*] vorabili IONI. Plaut. Aulul. Quem quondam Ioni custodem addidit Iun. morabiliori, Faber inorabili Lipsi. Palmer.

31 *interdum inferam penitus depressum*] interdiu inferum penitus depressum: vt suspicari liceat Anapesticum versum fuisse.

36 *ne se humu*] nitens humu, vide suprà in Niti.

38 *sufflabat &c.*] Si flabat turbidus aquilo.

40 *oblectabantur*] oblectabant.

41 *Atque*] Aquilæ.

Etis] veteris.

42 *eripuisti primitus*] deripis tibi.

45 *Nam terna tunc erat*] Thracias tunc erat, vt intelligas de vento: vel tertia tunc erat de vigilia.

47 *pendit*] pandit MS. Iuuit. Turn. alij. Iuit, vt sit versus μειουρος.

dissociat] diis socia.

omnia nefantia] omnia ac nefantia. MS. omnia bona ac nefantia, Mercer.

51 *suprema*] supremè 9. Gell. 14.

54 *de*] deest.

secunda ad stabula] egi vnde ad stabula.

55 *Nisi citia* inscitia.

56 *suppilatores*] suppolitores.

Velitari] puellitati.

58 *ex aquis &c.*] ex aquis scunt MS. ex aquis crescunt. itaque quòd.

59 *detundite guberna*] detendite guberna. Nam guberna, hîc pro gubernaculo positū.

61 *Scylace*] Colace.

62 *reddunt*] referunt.

64 *secundo*] tertio.

67 *Calcis &c.*] χαλκειους. Nam & Menander fabulam docuit χαλκεια.

70 *cata gelo*] strata.

71 *Pugilis*] dicat pugil, is spectatores.

suam] sua.

72 *Fructus parant*] fructus causa fecerunt.

75 *armauerat*] armauerit.

82 *Deque*] denique.

84 *Maximus si argento, &c.*] Argento maximus: etsi imberbi Androgynus, barbatus mœchocinædus MS. argenti sex centum ac mille reliquit Imberbi Androgyno barbato, mœchocinædo Scal.

Quod facit Saturnorum similes] facie MS. Quod facie saturorum similes, vel, falcis saturorum, Lipsi. quippe cum falce Saturnus pingebatur. vide Festum in Opima & Saturno. Ludens igitur Varro dicit, eos incuruos, vt falcem Saturni.

maxima fiunt] maximi sunt, idq; imberbi.

91 *Cato*] catus.

IN CAPVT IX.

1 *plenum probibai*] plenum probri.

aspellit] aspellitis.

In Caliphonis &c.] Ni Calliphonis nunc te miseret liberum.

Regnum Imperator æternum morum sator] Regnum Imperator, æternum mœrum sator Guilel. Regnum Imperator æternum deorum sator.

παπαῖ] Papæ.

3 *Dicis.*

Sic Ceretur illam rem] cum sic.

peteret] bettere.

maximè acta gratulatione] maximè. Atta gratulatione &c. Lipsi. Nam Quinctius Atta poeta est comœdiæ veteris. alij ita, Attina gratulatione.

4 *Luuius*] Lelius.

madefactum] malefactum.

5 *ratiocinandi*] rationandi.

6 *capi sortiri*] capiti.

etsi olim lupa prostibulum quæ Numini opus, atque absit] Si nihil ad faciem & solum lupa prostibulū Numini op⁹ atq; astus, Lipsi.

prostibulum &c.] prostibulúmque Numini opus sit & obsit.

honeratus frugibus] oneratus frugum: & ita constat senarij ratio.

mecum prius tuis] me cùm priuas.

gesserint] cesserint.

prudentia] prudentiæ.

7 *numerauit*] numerauit.

8 *Hic verò*] Nec verò.

præfectus reponatur] præfectus præponatur. loquitur de eo, quem Græci χιλιάρχην vocant.

si miseretur sepsi, Vide ne illorum causa superiore loco collocauerit] si miseratur se ipsi vide ne illorum causa se priore loco collocauerit.

8 *mortalis fœmis*] mortaleis felices scilicet misereri sæpe studio nolo.

quod in solum venerat] quod in os mihi venerit, ita lego.

10 *primo*] promo.

Et id] Eid. pro id.

rei quæ] reque. pro rei, vt die pro diei.

11 *Quod lacrimas*] quot lacrimas.

12 *Lernete*] cernite.

13 *priuo*] primo.

15 *victu*] victu, vide 4. Agell. 16.

16 *descenderent*] descenderent.

18 *genetiuo*] genetiuo.

19 *in*] deest quibusdam.

mortem subo] mortem inhio.

20 *Varro de liberis*] Cato vel de liberis.

21 *Hostio*] Hostor.

In Caput X.

2 *Semina*] Gemina.

non valentia] haud valentia.

animus hoc] animus hoc.

dos cellaue] dos cellaue. MS. *ubi ni sic*. Scaliger. ad nil nemini crede.

misso clandestinorum pectore &c.] misso clãdestinorũ rũpi. MS. Ego misera, risu clandestino rumpier, ferè mater aures, ora ferueræ. S.

lictoribus] lictoribus.

θεὸν νομὸς] θεὸν ὦ γελοιον.

Libro iij] libro iiij.

Calcis] Felicis.

terra, lauere] terræ lauere.

squalam] squalidam.

miserum] miseram.

sanguinem] sanguon, sanguine.

videri lauere] video lauere.

Andromeda] Andromacha.

locant in clypeo] collocauit in clypeo.

3 *Facite vt agnis serpat signa insipite*] Fac concidite, facite vt agnus serpat signa in fruste concidite alij, signa insipite, deest inuicte. vide Festum in Insipere.

4 *Et sonit*] æs sonit, vel aer sonit.

sonere] sum ille illud Accij apud Priscianum sed valde selonum regæ.

Hermaphrodito] Hamapotide.

Accius] Pacuuius.

5 *Cuncta expedibo*] cuncta expedibo.

10 *Conatus artiuit*] cùm natus artiuit matri inter femina

11 *Audibo pro audiã, Enn. Telamone, more antiquo audibo*] Audibo pro audiam, more antiquo. Enn. Telamone,

Nunc ab eo] Nunc habeo.

12 *Lingua bisulcis actu crispo fulgere*] linguæ bisulcæ iactu crispo fulgere.

Magni] Manli torques Manli vocat, torques detractos Gallo.

15 *non possum ciuem pati, orcus est, &c.*] nõ possum pati, Horæus est, id est, ætate integer. Scal. 4. de lingua legit, porcus est.

19 *cupidinis*] libidinis.

22 *da*] dabo.

25 *Morum pater &c.*] Morum pater est negatò esse sic me MS. Pater. at st negato.

27 *Pithone*] Pintone.

31 *Sapiui*] vide Priscianum.

36 *Fidebo*] viuebo Lipſ. eo sensu. Tibi cùm videbo fidelis ero.

De pathicis] depaticis.

In Caput XI.

1 *De animo*] de Antio MS. de Annio vel Manio.

6 *singula*] singulæ.

8 *Neu. Paul.*] Pacuuius.

11 *largimur*] largiter.

15 *sauiter*] vi permisit sæuiter.

19 *Et structum ampliter*] exstructum ampliter. ad quam nunc accumbimus.

mensam] his adde suprà Epulum.

largis] largito.

pugnate] pugnato.

experiri te &c.] te operiri, quanti sperem &c.

21 *Viuax &c.*] bibax vetus quàm diuiter nunc consulis.

22 *captandum*] captando.

23 *præscriberem*] perscriberem.

26 *partim da cursim aquiter*] partim da cursu æquiter.

Nam vt pergam accensa &c.] Nã vt Pergama accensa & præda per, &c.

27 *qui mihi atque Epises*] mihi atque Ysiscon vel Vopisco.

ligaris] ligaris.

Veniens] aduenient.

senio] senno.

29 *Non ignauiter putando*] non ignauiter pugnando.

31 *mus est pellere*] materno viuis pectore Ius.

36 *deiecta*] delecta.

39 *nos feramus*] vos feratis.

40 *haud*] aut.

si omnes] hoc omnes.

42 *ista has*] istbæc.

43 *Sat me &c.*] satine vt meum corpus

lupinis

luptatibus stat? immortalitus se obtulit hæc facultas, Lips. stare voluptatibus, plenũ esse. sic Titinnius, Agrum stare sentibus: Sisenna, Cœlum caligine stare. Alius ita legit: Satíne vt meum cor voluptatibus abundat? immortalitus sese obtulit mihi hæc facultas.

46 *cogitat*] cogat.

47 *Salbeolo parciter*] albeolo parcitur MS. sed alueolo parcitur. V. Saueolam parciter Lips.

48 *Purgamento*) Pantaleonte M. priuigno. amanti illa Lips.

49 *Hæ malos*) Ei malo.

à lecto iam longiter rati] à leto iam longiter errat: ita apud Lucretium 3. extat in disputatione de immortalitate rati.

rati) acti MS. errat Lucret. 3

51 *Saniter Afran. Megalensibus: Adesto, assentio te amare, me adorare sauiter*] sauiter Afranij Megalẽsis. At st: sentio te amare me, adorare sauiter.

te amare) non amare me, at adorare.

52 *Voluntas*) voluptas.

Multum ames &c.) multum ames, es paulum, des crebrò, venias rarenter. Ennius Andromacha, sed quasi ferrum, aut lapis durat: rarẽter gemitum conatur, Trabea Ergastulo: nam longè ab vrbe villicariet, quo herus rarenter venit.

durat rarenter &c.) dura, rarenter gemitum conatur. Pomponius Ergastulo. Nam longè, Iun.

Toruiter me amores amauit) toruiter, me amore sauciauit, Lips. est narratio mulierculæ, quæ auctoratum ad bestias amare cœpit, liquet ex titulo comœdię.

57 *Lupiasti*) Pancratiastæ vt s̃. libro 1. Ast hic quem tu nunc. Scal.

58 *Vel pectore rustico &c.*) vel pectori rustico contem tractes. N. laui dudum manus, Palm.

59 *Virginem præteriens &c.*) Indidẽ præteriens vidit dominos senium in ludo verecunditer non docẽtem discipulum, sed scalpentem nateis. Palm. dominos pro dominis: seni pro sene: scalpere nates, virgis cædere.

sensim &c.) senes, vnum verecunditer.

61 *perfusè atque abundè &c.*) profusè atque abundè spersa vasa &c. Lips.

sparsi vsi) semper.

62 *Macco: mens*) mereo mens.

IN CAPVT XII.

1 *Nau. Tripartita*) Nouius Triperdita.

concursu) cum concursu.

Tot tropæa, tam de subitò, &c.) Tot tropæa transdes, summam gloriam euorti sines tam desubitò? Lips.

2 *facias lutum*) facias lucrum. Idem homine, Lips.

contendit &c.) Idem contendit oculos, derepente abit celox, Lips.

cenam) scenam.

3 *Theog.*) Ornithogonia.

Higiuius, Picũnus est parua veste picus Martis) Hignus: est Præneste picus Martis Fab. Picumnus parca est veste: Picumnus, picus Martis Palm. alij legunt, parca veste: Lips. varia veste.

naturalium) gestarum.

4 *Veterum*) cæterum.

Non paucis &c.) me paucis malle à sapientibus esse probatum ἡπᾶσιν Lips. Nam paucis malè se ac sapientibus, Fab.

expendendos ab his) expẽdendos aliis M S. expendendos ciues, Fab.

5 *Idem*) Id.

6 *fulgentem*) fulgentibus.

8 *ea ascriptiuis*) de ascriptiuis cum.

9 *regius*) cum religio. vide suprà in Later.

11 *quæ damna*) quæ data.

13 *nimis enim erat &c.*) Mummius erat enim odio quodam.

Vti qui combibi) Hic locus corruptus extat s̃. cap. 4. num. 105.

Ideò quod) id est quod.

14 *magis compotem & multis malis?*) magnis compotem est Lips. compos mali, pro malorum. Item Plaut, vino cupidæ eo more expertem. Turpil expers malitiis.

15 *Miracula &c.*) miracula cient elephantes.

16 *Quando*) quin.

18 *Ver sacrum*) vide Festum in Mamertini: in Ver sacrum. Eusebium 3. de Præparatione.

19 *Aut cùm iter est &c.*) vt cùm iter est aliquò, & caussam commenta viai, aut apud aurificem ad matrem, cognatam ad amicam Lips. Hæ sunt excusationes mulieris, si quò ad amicum ire volunt inscio marito,

caussam commentaui) commenta viauit, Palm. Gnil.

Vt apud) aut apud.

Syllam) Sylla.

21 *Aut operatu*) aut operanda.

23 *feruenti*) candenti,

perstringant) præstringat.

29 *quæ mandata arcana &c.*) neque mãdata arcana T. Amdio dedissent Lips. fuit iste Pompeianarum partium: de quo vide Ciceronem 8. ad Atticum. & hoc libro 4. scripsit Varro de bello Ciuili.

30 *inconsultu meo*) inconsulto me.

inscribit) inscripsit.

institutio) constitutio.

triginta) viginti.

Exponere validam) & disponere MS. & Olyssiponem validam.

cuius ubi annis &c.]cuius ibi annis multis Asculi vestigium Palm.

Homeri]vide 6 Agell.2.

39 *natus quod*[catus quod MS.Scaliger in Catalectis Æneas tot aptust. quot luces habet.notæ sunt statuæ Demetrij Phalerei.

41 *Atabus*]Atelabus cum volucris.

42 *loculos soli*]oculos Lollij.

46 *negatiuam nouè*]negatiuę vnius significantiam habere.ita lego infrà eodem §4.

48 *turbam orantibus*] turba morantibus, vt suprà in Discrimen:alij Tubam.

49 *Sisilare*]citat hunc locum Priscianus.

50 *solebant ferre*]solere prouehere.

dare]darent.

resonare] resonare,id est soluta zona premere.Lipsi legit donare.

Pascuntur &c. [saltibus in vacuis pascant.

& plena]& plana.

52 *calore*[caldore.

54 *Negatiuas duas*] vide S.eodem Negatiuas duas.

56 *puerilitatis*]puerilis ætatis.

In Caput xiii.

1 *Hercules*]Ercules.

2 *Cycoples coclytes*]cyclops longus pedes.

3 *Horiu*]oria:â legenda ora.

Saluete horia]salute horiæ quæ.

4 *Rerum flumen &c.*]Verum flumen vti atque ipso diuortio aquarũ: ilignis pedibus cercurum conciuit equis.

5 *celerarent*]celarent.

6 *Myoparones*]Myoparonas.

7 *ὠνὶ τροφῆς*] ὠνὶ τῦ γεύεσθαι.

faselo naclum]Alius nactus tonsillas littore remouit conflictum,

trahi]tragi.

8 *Lenunculus*]qui & Remũculus Agellio.

super]per.

14 *lucis*]luci.

pedes]oculos.

16 *Ancora*]Anguinæ.

Vel omnia]malum vela.

anchora soluta] anquina soluta: Anquina Isidoro funis: eámque lectione postulat lex versus.

17 *Qui progubernator*] cui progubernator.

propè euertit]properè.

prouectus]profectus.

In Caput xiv.

1 *singula obuncula*]tegula obunctula.

sordidis sint, & ditis] sordidis syntheticis: sordidis,id est parum decentibus.

& dicis]vt dicis.

poeticon]ποιητικόν.

alius Menandri]Thau Menandri.

salantica]carantica,à κάρα.

3 *segestre*]vide suprà cap.1. Toral.

4 *Quod*] Quot,

5 *lectuariam*]lectaricariam.

vela]vasa.

6 *medici*]mendici.

holoserica]holoporphyro.

Partum]partim.

7 *tectum est quiduis*]tecum est,quiduis satis M S. cùm tectum est (quid vis) satis est: Guil.id est, cùm tecta es ac vestita, quid vis amplius?

aliens]id est alij,vt socienni, socij:dubienni,dubij

9 *Toga tracta est &c.*]Toga detracta est, & abolla data est ad turbam mihi, fera militias munera belli vt præstarem. Palm.belli, id est in bello, aduerbialiter sumitur,vt Grammatici volunt.

Velli]belli.

12 *Sardinia ista pedibus*] Sardinianis tapetibus,chlamydas &c.

13 *tunicularn induam*]induculam.

παπία πάπαιο]papia papa.

diffingitur purpura] purpura discingitur.

15 *Rica*]vide Varronem 4.de lingua.

nunc]nos.

ricam,Ricinum)ricam ricinium:ita legẽdum ex ipso Nonio inMollocina ſ. & c.16 ſ Altulam.

16 *Ricini*]ricinæ.

cita]cice M S.ricæ.

&]deest quibusdam.

oraria]quibus os obuelatur.

Veliterna]Hetera.Est enim Veliterna Titinnij non Turpilij.

18 *Indusiatam*] intusiatam. Varr.4.de lingua.

caltulam] castulam. vide infrà cap.16.castula.

19 *aurea chlamys,qua*] aureus clauus qui MS.Scal.

mancis mortualibus]malaciis mortalibus.

20 *subnimium*]subminium.

bellien sem interim escam meram]Veliesem interim Oscam meram Lipsi. Oscum, id est opicum inter conuicia spurca, & in eas quæ capitis non pudici.

24 *delitiarum*)diuitiarum.

25 *Praterea &c.*] prætereo quod in lecto MS.quod endo lecto.

antè]id.

31 *carinarij*]cerinarij MS.id est cerini coloris infectores.

33 *discere*]docere.

Et quo]Ex quo.

34 *Vnscè*]vnitè.

quotidianis]quotidianus.

37 *capitum tegmina*]imò pectoris,ac mamillare fœminarum. vide Varronem. 4. de lingua. Quin,locus Varronis hîc prolatus à

Nonio

à Nonio contra eundem facit.

ea]hæ

appellauit]appellant.

38 *Encombomata.*]ἐγκόμβωμα genus suppari aut cincti fœminei aut seruilis. V. Pollucem 4.cap.18.

Parnacides] Arnacides, ἀρνακίδες meminit in Sympolio Plato. Est autem in genere coactilium quo pedes includuntur.

In Caput xv.

1 *Frangantur*]figuræ.

2 *Aphoscaschias*]ἀφοσκάσεις I.(id est excrementa alui) Apothecas Chias Lipſ. Apothecæ, cellæ vinariæ.

4 *Cælius*]Cæcilius.

6 *dare*]dixi ad Varronem, vbi de Menta vinaria secunda.

dare]dixi ad Varr. 4.de lingua.

8 *sic cateras*]è terra, vt situle.

10 *iuuer*]iubet.

habent]habes.

Vrnarum]adde huic loco Nonium in Humum: in Suffudatum: in Sabulũ: in Porcas, hæc enim loca simul iungenda.

11 *Argenteo*]argento, sumptũ ex Homero. v.Turn.in 4.Varronis.

12 *Vimitari*]inuitari.

14 *Cumanos calices*)decumanos.

16 *aduentoribus*)adeo emptoribus.

19 *Voluit*)noluit.

21 *aquilinæ*)culignæ.

32 *esse parata*]essent parata. Vrceolum aquę manalẽ vocamus. S.id postea aquim anile. & in l.3.ff. de supellectile legata: Aquiminale.

Manalis Lapis]v. Festũ in Manalem lapidẽ.

manalem]manale. V. Festum in Manalem lapidem.

qui tunc mouetur]v. Festum in Manalis

33 *capides*]dixi ad Varr. 4. de lingua: v. Festum in Caius.

34 *Sinum*[sino.

35 *lepista*]dixi ad Varr. 4. de lingua: vbi de Mensa vinaria.

36 *Craterra*]Creterræ.

fonte]fonte.

craterra]creterræ.

anaucea populo]anante à MS. Anancea poculo.

In Caput xvi.

2 *Infectores*)institores.

Impluuiatus color] qui suasum & Insuasum Festo.

fumato stillicidio]fumoso stillicidio, Festus.

3 *impletus*]implutus:

4 *malatis mortualibus*] malaciis mortalibus, sed castulam.

5 *Castula*]Caltula v.5.cap.14. Indusiatam.

praecinctur]Sic Varr. de re rustica oleũ vsui, quod nuda]quo nudæ.

& *ab ostro colore*]ad ostri colorem.

Veliterna]Hetera.

gestantem]iniectam.

Aurora ostrinam) Aurorat ostrinum, MS. id est diescit, luceſsit.

10 *Croceus*]crocinus.

12 *coriarij*]carinarij vel cerinarij.

13 *Hispanum*]spanum.

lugerent, &c.]lugerent: funere ipso pullis pallis amicto, Scal. in 4. Varr. sed ita legendũ. Vt dum supra terram esset riciniis lugerent, funere ipso pullis pallis amictæ, Scal. hæc etiam verba sequi debent alia Varronis quæ proximè ſ. in Anthracino.

14 *proximo*]proximè, MS. proximum, Scal.

demisso]dimisso.

In Caput xvii.

1 *Sparagos*]Asparagos.

3 *tacitulus*]taciturus MS. tacitus.

5 *Videris*]videbit.

8 *Ocymum*]ocynum.

horto]corcho, MS. Choro.

12 *citò tollit*]sitim tollit.

17 *ad folliculos, &c.*]&ad folliculos reliquos & vinacea adiiciebant sapam.

In Caput xviii.

Quem procul adspexit &c.] Quum poculũ adspexit imbitere, volat. Reuertit qua catapulta volat.

Paceuo, &c.]Pacio: soleo rescit. MS. sol corusçat, ærea sor, hastile satissa, I.

Plaustra coriis]plaustra coricis Lipſ. Corici leuia missilia Virg. Coricique leues humeris, & letifer arcus.

Aegades]Ægates.

3 *Velox*]veles.

4 ἄμμον μυτρεῖς] ἄμ.ου μφιπὶς αἰεὶ μυρτυείας M S.

7 *Vna epistola*]vnam epistolam.

cata pultas concitat)catapulta concitos.

8 *Volabile*]volabilem currens sparo.

14 *perignari*)pergnari.

15 *proelia*]proeliam.

16 *fecit Veritus*]fecerunt verutis.

19 *tela Galliarum*] Telum Halliarum genetum.

20 *Qua Validè, &c.*]Quæ valido venit cõtorta falarica mista.

21 *Volabile*]volatilem.

traicit)traicit.

23 *à caterû*)ac teres.

24 *Ac durus*)aut.

25 *Cõnixus tamen & tempora singula cõstituit, & sicut steterat*]Connixus tamen ex tẽpore signa constituit Lipſ. Et tempori signa constituit, & manipulos sicut steterãt, obuerti iussit, Guillem. Tempori, id est celeriter. Plautus Rudente, Vigilare hominem oportet qui suo vult tempori negotia facere.

29 *puteos*)pluteos.

harpagis)harpagiis.

31 *Cariſci*)corici MS. Glorisci Camer. Lipſ.

1. Epistola.4.

IN CAPVT XIX.

6 *Fratriæ*] εἰνατέρες Ianitrices.

7 *Amitini fratrum maris, & fœminæ filij* vide l.1. ff. de gradibus.

IN ISIDORVM
De disciplina & arte.

CAPVT III.

820.36. *Ezechiele angelo*) Ezechiele per angelum.

820.52 *Apud eos*) apud Græcos.

CAPVT IV.

821.11 *Collisione varie*) collisione vocis.

20 *Quiddam semisonum*) quiddam semis.

822.4 *Et Latinè*) & legitimè MS.

13 *Vberius eleuatus*) vberius elatus.

15 *Literam Salustius*) literam saluius MS.

CRPVT VI.

825.35 *Vel quod*) vel quam.

827.6 *Ab inchoantis iudicio*) ab inchoantis indicio.

828.36 *Vbiuis præponuntur*) vbiuis ponũtur.

830.34 *Quia tractus*) quia iteratus, vel: in aliis exemplaribus contrarius.

829.9 *Rama*) Ranna

842.18 *Cũ suis operibus*) cum suis opibus, al.

853.15 *Res relegata sit*) res religata sit.

862.8 *Vsum habere*) non habet.

894.24 *Iudicium chria erit*) iudicium crisis erit.

58. *Iuuentutem, illam*) Iuuentute illa.

867.41 *Cum quidam iactatione*) cum quidã iactantia.

869.58 *Aliæ derogatiuæ*) aliæ negatiuæ.

877.38 *Et per varias formas iterationésque*] Et per varias formas rationésque.

881.35 *de cuius re quæritur*) de cuius notatione quæritur.

882.16 *iuxta rationem*) iuxta proportionem

892.27 *Nã prouocati studiosi*) al. studio sic.

901.28 *per astrorum rotatus*) al. per astrorum ratos

906.16 *feruefacta mitescant*) al. feruefacta maturescant.

31 *vapore eius vniuersa*) al. terra consumeretur, sed vt C.

34 *vicissitudinum permutationũq; seruatur*] al. mutationum motus accipit.

49 *se intinxerit*) al. se iniunxerit.

908.32 *per diuersos orbes*) al. per diuersos ordines.

911.16 *deperditur vnus*) deperditur humor.

912.12 *ad iustæ pondera libræ*) Adustæ pondera libræ

916.46 *ex aeris*) ex eius.

917.29 *per hũc cursũ comitetur eos insania*] per hunc cursum comitentur eos insidiæ.

919.50 *quæ ita veluti*) quod velociter.

920.5 *coloris fellei*) id est nigri.

23 *quasi popula*) quasi pupilla.

926.15 *spatomeleguna*) spatomole, guna: alia exemplaria habent guua, alia guuia.

21 *gliscere*) Clystere.

25 *sanæ fieri*) sanæ feriri.

59 *suaui telino*) telinio, fortè Delinio.

923.10 *quæ proinde*) vnde &

926.26 *signo dato congressio*) signo dato egressio.

48 *& in eisdem solis*) & in eosdem soles.

59 *quæ plebs*) quæ plebes.

931.16 *qui non irritatur*) qui non irretitur.

24 *tractare arbitrio patitur*) tractare iure patitur.

39 *fines vtrique*) fines vtriusque.

50 *est commodum*) est commodo.

55 *quia per se additur*) quia prece aditur.

932.7 *fidei contracta*) fidei contractu.

933.31 *ad alios eunt*) ad alios sæuiunt.

634.6 *item & abiuratio*) itẽ & obiuratio.

635.4 *quasi iugum boum*) quasi in boue.

34 *est & lautumna*) est & latomia.

642.10 *& in florem cuncta prorumpunt*) & in florem, cuncta rumpuntur.

943.5 *eliis agentibus*) Elidiis agentibus.

954.23 *qui interpretatur iniquitas*) qui interpretatur nequitia.

953.53 *esse affirmans*) esse constat.

55 *historia continetur*) al. historia retinetur.

955.59 *in insula Pathmos traditur*) in insula Pathmos creditur.

957.56 *apud Græcos quoque caliterius*) apud Græcos quoque Cassiterius.

57 *nostrum aliena*] al. nostrum nullatenus.

659.28. *epistolarum colloquia*] epistolarum eloquia.

960.23 *quam euocaristeo marmore*) quam earysteo marmore.

960 *& euocaristi viriditas*) & Carysti viriditas.

42 *quædam nomina*) quædam genera.

961.47 *rustici venus*) Rustici vorsus.

962.16 *est æra*) est area. 18 *est era*] est area.

41 *si est era*) si est area.

963.16 *quoto kalendas*) Quoto Kalend. die.

964.7 *hinc & laterculum*) Hinc & Latine cyclum.

966.44 *sacramentum apparuit*) sacramentum aperuit.

967.11 *qui tantùm lunationes*) qui tantùm lunas.

40 *nequeat annum subintroducere*) nequeat annus subintroduci.

52 *in se resoluuntur*] in se reuoluuntur.

968.20 *A ſo'ito*]à abſoluto.

969.17 *Symbolum confitentibus*] ſymbolũ competentibus.

40 *Autem illius*] Autem nullius.

970.7 *In ſacris collectus*[in ſacris collectis, al.in ſacris collecta.

13 *Latinè ſicinium dicitur*] Latinè Succinium dicitur.

15 *Vel ſaltationes claſſium*] vel ſaltationes plauſuum.

22 *Quod carmen inde.*] Quos inde.

38 *Pſalmus & verò canticum*] Pſalmus verò cantici.

970.73 *requies diſtincta*]requies diſtincta.

974. 42 *Quando claudum*] quando paralyticum.

976.32 *Letaniæ verò dicuntur*] Letaniæ verò indicuntur.

36 *An exomologeſis dicantur*] in exomologeſis indicantur.

978.46 *Quia eſſentia vita viuit*] quia eſſentiæ vita viuit.

979. 49 *Ipſam maieſtatem*] ipſam manifeſtationem.

50 *Vnde & Iohannes in epiſtola ſua dicit*] vnde & Dominus in Euangelio dicit.

981.24 ὀρθῶς *vnus*]Rectius vnà, id eſt cum dicitur enim coeſſentalis.

985.23 *opera indeficiẽter*]opera indefinẽter

53 *Qua de vnita eius*]Quæ de vnitatis.

989.9 *Per qua*]al.per quos.

990.10 *Sunt autem ſublimiora*] ſunt autem ſublimiorum.

27 *Quoniã ſeraphim*]quoniam cherubim

991.27 *Nomina computentur*] nomina cõmutentur.

992.20 *Et populi Dei*]Et populus Dei.

37 *Sunt propagati*) ſunt progeniti.

993.4 *Cauſa nominis immutati*] cauſa nominis immutata.

994.12 *Ab amaritudine vocatum*]ab amaritudine figuratum.

Gothoniel]Othoniel.

995.38 *Ioachas robuſtus*]Ioathan cõbuſtus.

46 *Amri* Ambri.

996.47 *Non ambigens*]non ambiens.

997.3 *De conuerſatione*]de conuerſione.

1001. 38 *interpretatur obediens*] interpretatur audiens.

1003.10 *Vel Domini*]al.vel Dei.

27 *More malleatoris vtraque ferit*] more malleatoris vtrinque ferit.

1004.53 *Sacerdos & Pontifex*) alij ſacerdos vel Pontifex.

1005.7 *Cum pro æſtu* cum per æſtum.

27 *Sacramenti myſteria*] Sacramenti miniſteria.

28 *Apud Hebræos Nathinnei*] apud Hebræos Nathanei.

1006. 12 *Oſtiarij, id eſt ianitores qui*] hæc vſque ad dictionem Filij in manu ſcripto Cod.non.leguntur.

Malos habentes] al.malos tenentes.

39 *Nam heremum dicitur quaſi remotum*] Nam ἔρημος dicitur deſertum.

1007.7 *Orthodoxus*] ὀρθὸς enim recta, δόξα, opinionem ſiue ſententiam ſignificat.

1010.1 *Aut ſuper ſtatuta*]aut ſup inſtituta.

30 *Eſnes*]Eſſei.

33 *Geniſtes*]Geneſtæ.

41 *Meriſtes*]Mereſtæ.

1012.19 *Prouincia Cataphrygia*]Prouinciæ Friigia.

1013.2 *Per Prophetam*]per prophetata,al. profectum, quæ lectio vberior eſt.

1014.9 *Circumciliones dicti*] Circum celliones dicti.

18 *Qui Conſtantij perſecutione*] Qui Conſtantio perſequente in Catholicam redire delegerunt.

1016.52 *Et ſenſus penetratione*] & ſenſibus capi,& ratione.

1017.4 *Quaſi voluntans*]quaſi voluntantem.

42 *Vt maro*]Vt Varro.

1019.8 *Ea qua per violentiã dicũtur*) eáq; per vinolentiam diſtribuere dicuntur. [bre.

1020.16 *Quis noſcere Fibra*]qs noſcere Fa

1021. 24 *ſe plenos; aſſimulant*]ſe plenos ſimulant.

56 *Actus & euenta*] Actus & euenta.

1022. 10 *Et diuerſo factu*]& diuerſo factp, al.fato.

32 *Quidam ages*]ſtatages,al.Sages,al.ſtrages.

1023.32 *In cælũ recepta*] in cœlũ receptor.

1024.28 *Tenere perpeßi ſut*]tenere permiſſi ſunt. [Baal.

1625.10 *lingua Punica Bal*] lingua Punica

39 *Perſuadendo adducit*] perſuadendo adicit.

1026.21 *Sed plana*] Sed planè.

1027.45 *Mars autem apud Græcos*] Hæc verba apud Græcos,ſuperuacua eſſe puto.

52 *Phœbum quaſi ephebum*] potius ἀπὸ τοῦ φοιβάζειν,id eſt purgare.

1029.16 *Quod commixta corda*] quod miſta concordat.

20 *id eſt fœmina*] potius quaſi ἀθήλαμ. quod lactata non ſit.

44 *ſine vi*]ſine viro.

1030.46 *in heremo videri*]in heremo Iudæi

1031.34 *propter tres effectus*] propter tres affectus.

45 *quaſi numina*]quaſi nomina.

1032.33 *qui Græci panita*]q Græcè *mulcta*.

1034.12 *eſt quam Nenius*]eſt qua Nenius.

146 *ateri effuderunt*]cæteri effulſerunt.

1036.28 *& Cuſa*]& Luza.

1087.28 *Vrbs Scythia*]vrbs Cythium.

1040.36 *cũ velis pelagi*] al.cũ velis pelagi.

1040 *Varro Italiam appulisse*] At Varro Italia expulsos esse.

1040 *Et Eurimedusa*] & Eurymosæ.

Successit Agranus] successit Granus. al.

Antea Emaci] al. Amasani vel Amacani.

Prolij, prolis spem perderent] al. spem prolis amitterent.

1041 *In ossibus capitum portare*] in ossibus capitum potare.

1042 *Id est* Χαὶ τῶ Διὶ] al. id est, Χαὶ τῷ Διΐ.

Vandelicus amnis] al. Vandalicus amnis.

Vt tolerates] al. vt Olarates. Amstuarij, al. Sam si: Vari: Quadi: al. Elandia: & Vbantes.

hi magnam coluerunt gentem] in magnam coluerunt gentem. al. creuerunt, al. conualuerunt.

1043. *Quod genus*] quos Cneus.

Circa Ysturam, al. circa sturam.

Flamen septem] flumen septi.

1044 *His nomen Gaulpen*] al. His nomen Gauleon. rectius Gaulo.

Pamphili] Panfigi, al. Pangij, forte Pamphagi.

1046 *Grauissimo edicto corripuit*] grauissimo dicto corripuit.

1047 *Luxuriosa dominationis cupiditatem & crudelissimam*] luxuriosos dominationem cupiditate crudelissima.

In ore] al. in more. more.

1048. *Quod equo sedeant*] quod equo insideant.

28 *Culpam contraxerint*] culpam construxerint.

1049.11 *quos sub se*] al. quos sub secunda

1050.18 *domus genus familiæ*] al genus familia, quam lectione magis probo. Nã Domus & pro genere & pro familia accipitur.

35 *Quasi* πολίτων ἀδρισμοῦ] quasi ex conjectura.

1051.19 *Extra parietes proces dicuntur*] extra parietes proceres dicuntur.

42 *Et in locum*] al. & in loco.

51 *Magistratus*] al. Magistrati.

1502.31 *Locatum tenentes*] al. locatum colentes.

52 *Nam sola Vrbs*] al. Nam sola Roma vrbs.

1053.3 *Mancipium esse putantur*] al. mancipia esse dicuntur.

1054.9 *Quam reputent*] quam putent. al.

28 *Est & stirps*] al. esse stirpis.

36 *Vnigenitus quod sit Vnicus*] Vnigenitus, post quem nullus.

50 *Quod humana consuetudine*] al. quod humanam consuetudinem.

1055.18 *Quid de defuncto*] al. Qui post defunctum.

30 *Hausto concipere*] Ita reposui loco eius quod prius erat. id est. Haustro.

Tius Gracum nomen] Τέως enim patruum significat.

1066.5 *Vel tribus mulieribus*] V. C. quasi duabus vel tribus maritus.

Viro Vno] secundo non.

1057.25 *Qui nutritur*] qui nutrit.

1068.18 *Aelatus pro eo*] potius referendum est ad Literam Elatus.

Nam quidam auarum] Nam quid est auarum esse.

1069.12 *Aenormis*] potius legẽdũ. Enormis

1072.14 *Confusus a confusione.*

25 *Colligatus*] collegiatus.

1071.47. *Vel in cereumate*] vel in certamine.

3073.6 *Tenebras crepat*] tenebras vertat.

12 *Ira in id actus*] al. ira inductus.

1075.33 *Cogebatur à dominis*] al. cogebatur ad nominis ignominiam.

44 *Quasi fœtu abunda*] al. quasi fœtunda.

1076.43 *Species argumenti*] species ab argumentis.

1078.34 *Cui nec animam à mane habenti, surrexit tumulus*] Cui nec absenti. Ego legendum arbitror, Cui nec animam debenti supperit tumulus.

45 *A pudore Vocatos*] à pudore vocatus.

Pudorem] Putorem.

1079.4 *Latus*] locus.

Multa quæ] multáque.

51 *Illuc currere*] illæ cursus.

52 *A fluore*] à furore.

1280.1 *Lautus*] lauatus.

1081 *Apud Gracos oydetri*] fortè ἀδῆ χαί.

Nec quicquam] nequicquam.

1082. *Orthodoxus vestla gloriæ*] imò nostræ sententiæ.

Et obtusior] & obscurior.

Oblectator] oblactator.

1083. *Quod pueros agat. i doceat*] Imò διὰ τῆς ἀγωγῆς, id est institutione.

Enim Viciam] enim vigiam.

Herba Vitia] herba vigia.

1084. *Mercedis*] mercedem. al.

Omnium] hominum. al.

1085 *Quia resipit* quia recipit. al.

1086. *Quasi satis Verus*] quasi satis seuus.

Sauus] forte seeuus.

1087. *Quod sit exsiccatus*] al. quod sit exsuctus.

Sagio] al. Saio.

1089. *Diurnus*] diuturnus.

Ponderum lancis] Ponderum lanx, vel lances.

Vesanus porro sanus] Vesanus non prob sanus.

Quod spiret] al. quod inspiret.

Per tenues Venas] al. per tenues vias.

Quod Viuacior] al. quod viator

Odore attractus]

1091.37 *odore attractus*]al.odore attactus.
1092.14 Græci mallonem]fortè μαλλοὺς.
48 *plerique pupillam*]al.papulam.
1093.4. *& somno conniuentibus*] al.somno cohibentibus.
36 *Auriũ inde dictum*]al.auribus inditũ.
43 *Pinnula*]al.pennula.
44 *Pinnum*]al.Pennum.al Penna.
47 *spiritus nare*]al.Spiritus manare.
57 *Pinnulæ*]al.Pennulæ.
1095.6 *accuses frangere*]al.accusas frãge.
24 *bracchia cilluntur*)Bracchia cillantur.
1096.31 *Græcè incisio dicitur*]alludit fortasse ad etymologiam δέρματος. Nam δέρμα dicitur ἀπὸ τοῦ δέρω, quod significat scindo, vel cædo.
60 *compagia*]al.Compago.
1097.9. *vertibulæ*]vertibula.al.
17 *dum flectuntur*]dum plectuntur, al.
19 *vallata seruetur*]vallata saluetur,al.
22 *leua*]al.leuo.
1098.52 *voluit*]al.cogit.
1099.20 *id est circumfusa*]al.circumflua.
45 *ex vno saltu*]ex vno motu.
1100.47 *omentum membranum quod*] al. membrana quæ.
1101.9 *ac replexæ*]ac reflexæ,
28 *quod iactu sumitur*] quod iactum sumitur.
37 *menstrua propter circuitum*] Menstrua à circuitu.
1103.32 *qui viri*]fortè viridiores.
3 *adolescens sed minus*] in quodam v. c. semper Aduliscens scribitur & duliscẽtior, & senis pro senex,al.senex,al.iuuenior.
1104.61 *cur diceret*]cur non diceret.
1105.6 *quo ille pomi esu mortem meruit*]al. qui vetitę arboris pomum mordens,mortem incurrit.
10 matura]al.merita.
1106.7 *vt in temporibus Xerxis Regis*] al. Xerxi quippe vulpes.
32 *vel Scinodontes*]fortè σχιζοδόντες.
37 *quos Græci sterisios*]fortè στερητικοὺς.
1107.37 *calamis venarum*] al. auenarum pastus.
1108.23 *suos stupescere faciebant*]suos stupefaciebant.
50 *quæ Latinè scedra dicitur*]quæ Latinè excedra dicitur.
1111.27 *à matre vocatus*) à mare vocatus.
52 *vnde eas capreas*)vnde eas creas.
1112.50 *vsus in excolenda terra*) vsus colendo terram.
1113.1 *trionem hic* moderatur) Trionum hic moderator.
23 *camor enim fortè* κάμπυλον.
34 *est à rumine*)al.est à ruma.
37 *quasi assedus*)quasi adseddus.
38 *hoc animal*)al.ab antiquis.

1114.40 *badius*)ἀπὸ τοῦ βαίων, hoc est,ramipalmarum,qui colorem spadiceum referunt: & hodie Hispani hunc colorem Vayo vocãt, Et vn vayo equum spadicei coloris vocant, cerumulus.
1115.3 *petali*)petuli,al.petei.
4 *calidi*)candidi
ceruinus)cermalus.
1116.4 *musino*)musinco.
48 *propter volucrem*)propter celerem,al. velocem.
1117.38 *mons elisio*)mons al.Elefio.
41 *autem promoscida*) al. promuscida al. proboscida.
43 *boues Lucanos*)boues lucas,al.
48 *Lucanos*)al.Lucas.
1118.6 *& homines viuos*)& homines visos.
52 *quasi leopos*)quasi leopes.
1119.3 *& tantum*)& tanto.
46 *quidam cruda*)quidam cruram al.clunam,al.duram,al.cluram.
1120.9 *prædicit*)præcidit.
16 *vulgus captum*)vulgus cattum.
20 ἀπὸ τοῦ κάλειν.al.κάζεσθαι.
1121.21 *dum pluit ei*)dum super eius.
1124.11 *lacte irriguis vberius se*) Lacte riguis se vberibus.
23 *obites dicta*)opheltes dicta.
38 *salpinga*)scalpiga.
41 *brucus est*)in tribus exemplaribus manuscript.non habetur.
1125.25 *& animam extinguit*) & animam eximit,al.exigit.
1127.38 *in carne putrefacta*)in carne putre.
1128.14 *vt musculus*)vt masculus.
16 *& musculi*)& masculi.
1129.9 *lapidum tergo repercussus*)lapidum repercutiat tergore.
18 *vngulis binis*)non legitur in v.c.
29 *libidinem inhiberi*)libidinem minui.
50 *inclusum vasis*)v.c.inclusum nassis.
51 *infestis luminibus*)infestis numinibus.
1132.8 *spongia*)al.Sfungia.
23 *docetur cruore*)al.docetur crure.
48 *sine masculi commixtione suscepta*) al. sine susceptione concepta.
49 *quæ idem insequens*) al: quæ item in consequens.
1133.6 *aliæ incolæ*)al.aliæ incuriæ.
14 *& merula*)al.& merura.
1134.6 *Gradipes*)fortè βραδύπους.
1136.8 *dirigendi latè interluceant*) al.dirigendi iactæ,al proiectæ.
1137.9 *insidiarum vias monstrare*)insidiarum vices monstrare.
38 *tradere iure*)tradere dure al.
1130.21 *eos posse*)al.eos post se.
1139.11. *vpupam*)al.opopam.
27 *merula*)al meruta.
1140.40 *castros*)al.costras.

7 *quaſi focus*]al.quaſi fagus.
1142.11 *cum me expectares*]al.cũ ad me ſpectas &c.
1143.9 *Vna porta*]al.vna parte.
1145.16 *axium circuli*]axium cicli,al.
1149.2. *a parte Gallica*)al.à parte Galliæ.
41 *alatis viribus Auſtri*]al.alitis viribus Auſtri.
1150.12 *in Chio*]al.Plin.Cea.
20 *Lechnus*] al.Lethnus Plin.Linũ vocat.
29 *in India Siden*]al.in India Sidin.
30 *omnia merguntur*] Plin. lib.31.cap.2.in Africæ Lacu Apuſcidamo.
33 *ſaxa generat*] Plin.lib. 31.cap.2. ſaxa egerere ait.
in Achaia aqua]Plin.in Arcadia.
37 *qui humoris nexibus humum*]al.qui humores noxios in humum.
1155.8. *qui lacus magnitudine ſui*]al.qui lacus magnitudinis vi.
1158.30 *ſibi ambigendo*]ſibi ambiendo.
42 *ex Vna Prouincia*]ex vna mons.
1159.4 *tunc præruptis*]tunc ruptis.
1160.30 *Venti per concaua terræ præcipitati*) ventis per caua terræ citatis.
32 *montes tumulique ſedere*]montes tumidique ſedere.
1162.12 *regiones in eius nomen tranſierunt*] Regiones in eius nomen traxerunt.
1164.56 *ſunt propãſis iugis*]sũt ꝓnis iugis.
1166.55 *hanc Cygnus*] hanc Cydnus.
57 *& Coryſcos* & Corycus.
59 *cholore pulchrior*]colore plus.
1167.5 *& Veſenus*]& Veſelus.
45 *callaicum quoque*] Callainam quoque.
1169.22 *quem peranitem*]peonitem.
1171.4 *occa*)ocea.
1172.9 *bizacena*]Bizacena.
28 *à flumine Amiſiga*] Amtiga. Plin.verò in Tingitanea Ampſagam fluuium ſtatuit.
57 *à meridie Gaulalũ*]à meridie Gaulacũ.
1174.57 *ſua enim apte*]ſuapte enim.
1175.7 *quod vocatur Heſpuceras*]Plin.quod vocatur Heſperion ceras.
55 *iura finxit*]iura fixit.
1176.21 *& Malelum mare*] & Matthæum mare.
1178.43. *oculos aquæ*]oculos aquis.
1179.3 *Ebolus Inſula*] Eboſus,al. Ebyſſus, Plinius Ebuſius.
43 *hoc Hipponeregium*]Hipporegium, & ita Plinius.
1180.1 *caſim*]Crau. (næ,al.
39 *quaſi alpes Pænina*] quaſi alpes penin-
1181.36 *inter arduos montes locæ*]inter duos montes loacra.
1182.39 *Hiatus*]al.iactus.
1185.4 *Adiæ*]al.Andiæ.
25 *& Calamiæ*]& Calamos.
1188.9 *à Pauſina*]al.à Pauſima.
59 *colorem ſuis*]al.colorem ſui.
1189.28 *in medio lanea*)in media lanea.
31 *in exordio Oenotri*]al.in exordio Enotri.
1191.57 *dictus à Vicinis*]al.dictus ab ipſis.
1192.6 *ne paſſim Vaga hoſti pateret*] al. ne vagantes hoſti paterent.
47 *quintanæ*]al.Quintana.
55 *imbuli*]al.imbulia,quia ſubuelamina.
1193.40 *& monſtrifera*]al.monſtrificæ.
1195.39 *proiecit materias*]proiecit macerio.
1198.30 *quaſi ſinſores*]al.quaſi pinſores.
1200.18 *ac teſſelis*]ac teſtellis.
1201.16 *formatum ſiue formatium*] hodie Hiſpani vocant Tapias.
34 *tabulis interſtantibus*]al.tabulis in terra ſtantibus.
1202.31.*Teſcua*]al.Teſqua.
1204.48 *ruſtici agrum Vocant*] ruſtici agnum vocant.
51 *Lyra quod defoſſum eſt*] quod defoſſum eſt lyra.
52 *Galli candetum*]Galli centenum.
54 *autem pedũ CL. quod aratores caudecũ Vocant*]pedes CL.quadratos iuſtum candetũ.
1205.4 *nomen mutare non potuerunt*] nomen tamen non perdiderunt.
1206.9 *appellamus itum*]appellamus aditũ.
15 *à callo pecudum*]à callo pedum.
1207.28. *& confricato*]contritos,al.contriſtatos.
46 *Vnum quod foditur*]Primum iſtud Plin. vocat vinum.
50 *ad lanas ſulfindendas*] ad lanas ſuffiendas,al ſuffundendas.
53 *deprehendat nitore ſuo*]nidore ſuo.
54 *impoſitis ignibus*)impoſitum ignibus,al.
1208.24 *cum lunæ noctibus*] Plinius habet luna.
57 *caneſcentibus littoribus*]Plin.caneſcentibus conuallibus.
1209.4. *& maximè fricabile*) & maximè friabile,al.
1209.56 *ſaxi abrupti*]ſaxi abrupta.
1210.17 *cos enim*]Cotis,fortè κῶμμι.
32 *occultum continet*]occultum gerat,al.
1211.14 *ex eo ſcripta*]ex eo ſculpta.
49 *dulci intinguitur*]dulci extinguitur.
52 *fluctuari traditur*]fluctuari creditur.
54 *ad cutem*]al.ad cotem.
1212.9 *fiſſilique Vena*]ficiliſque vena.
12 *quòd cute*]quòd cote.
24 *fuerit contexta*]fuerit contacta.
29 *laminoſæ ſciſſibilis*]al ſed Iſci ſimilis.
32 *obſius*]al Obſcius Plin.Obſidius dicitur.
30 *in Samo Italiæ*]al.in inſula.
mytridas]Plin.Mytrax.
49 *emites*]Ita v.Cod.Ego ex Plinio corrigo Chernites,lib.36.cap.17.
54 *melantes*] Plin. Melitiem vocat lib.36. c.39.
56 *Iſmirus*]v.c.Hiſmiuis,al.Hiſmiridius.
58 *ſimilis ocreæ*]corrigo ex Plinio,Oſtreæ.

1213 *Amnites*] amites.
5 *meloticus*]moloticus.
7 *Sauinus*] al.Sabinus.
15 *ex sese remittentes*]al.ex sese renitentes.
52 *inter tinctus variis*] al.interdistinctus, al.interstinctus.
59 *Ligdinus*]al.Lychnites.
1214.8 *Thebaicus intertinctus*]interstinctus.
10 *adscriptus coticulis*]adscriptus concolis.
26 *ad cutem*]ad cotem.
29 *in choo*]al.in Chio.
32 *est & Limensis*]est & Lunensis,al.
43 *saxi eiusdem*]saxi eius,al.
1215.3 *viride smaragdum*] viride amarum.
20 *aut lapilla mentis*] aut fortè capilla mentis.
24 *aeris venis*]al.hærens.
27 *punctis abhorret*] Emendo ex Plinio, punctio obhorret.
60 *vel Germania*] corrigo ex Plinio, vel Carmania.
1216.14 *additis præcantationibus*]al.additis præcationibus.
34 *baccæ eius vel via candidæ*] v.c.Venæ eius candidæ.
1217.13 *sit electron*) v.c Electror. ita & Plinius.
26 *Ligurius vocatus*] Corr.ex Plin.Lyncurius.
40 *est autem sculpturis*) est autem scalpturis.Plin.
47 *densitate obtusus*)nec densitate obtusus.
1218.5 *nitore purpura* nitore pura.
26 *Pedorus*) Emendo ex Plin. Pœderos, quam eandem cum opalo facis.
30 *prærogatiuo vocabulo*]in vocabulo.Plin.
35 *ad lacteum saporem*)ad lactis saporem.
42 *Galatias*)Plin.Galaxia.
51 *cimedia*)corr. ex Plin.Cynædia.
54 *Beloculus*)emendo ex Plin.Belioculus.
1219.2 *Achates*) v.c.Agathes.
8 *abscetos*) ex Plinio emendo Apsyctos, in Indice verò Plinij corruptè legitur Aperctes.
12 *media*)al. medea.
15 *à Vegenis*) à Veientibus, Plin.Veiis.
16 *baryptos*)emen.ex Plin. Baroptis.
18 *meramelas*] corr. ex Pl. Melomela.
21 *tricuus*)corr.trichus.
23 *è summo ocreæ*) Plin. candidum.v.c.habet aerem fortè legendum est,croceum.
31 *sangrus*)corr.Panchrus.
32 *olca*)al.olea.
34 *mitridax*)corrigo ex Plin.mitrax.
47 *exocontalibus*) corr.ex Plin. exontalithos.
52 *murina*)corr.ex Plin.murrhina.
53 *in Germania*] emendo ex Plin.in Carmania.
1220.28 *abstrahi magnets*) al. abstrahere magnetem.
33 *Galatias grandinum & candorem & figurã adamãtinæ habet. Etiã in igne positus manet suum frigus*)locus est corruptissimus, quẽ ex MS. ita restituo Galatias grandinum & candore & figura,adamantinæ duritiæ habet etiam in ignes posita manere suum frigus.
50 *parietes imitatur*) Pl.eiaculatur.
53 *fulgorem*)fulgore MS.
ac regit)emend.ex Plinio regerit.
54 *electria quasi electoria*) alectria, quasi alectoria.
1221.11 *velut inter mortuos extinguitur*) ita Cod. omnes corrigo ex Plin. intermortuus.
13 *Sandasirus*)corr. ex Plin.sandastros.
15 *veluti introlucidam*) v.c.intra lucidum ignem.Plin. in transluciclo stellantes.
18 *lignis*]Plin.Lychnites.
25 *sculpturis resistit*)scalpturæ resistit.
27 *quodam animali*]
34 *alabandina*)Plin.halabandica.
36 *dracontites*)draconites, Plin.
37 *non ingemescit*] non ignescit. Plin. gemmescit.
47 *flogites*)Plin.phlegontis.
1222.8 *aurea*)pallida.
12 *leocrysus*)corr.ex Plin.Leucochrysos.
13 *malechrysis*]Plin Melicrhysos.
21 *quadrata semper tesseris*] Plin. quadrata,semper tesselis similis.
25 *calcofanus*)Plin.Calcophonos.
30 *in maleficiis*]Plin litigio illata.
31 *modò si inferatur*)modò inferatur MS.
35 *similiamcius*) Plin. Zmilacis, in MS. Zimilanitius.
36 *pro connexione marmoris*) pro connesio marmori,al.
41 *quanquã rutilet*)quanquam rutila,Plin.
42 *eius si feruents*) al.si feruentem aquam.
45 *achati*)acate MS.
47 *gemmæ sculpantur*) ac.scalpantur.
56 *carcinæ*)al.carcinias.
1223.2 *ex rutilo sanguineum*) ex rutilo sanguineo,Plin.sanguinea.
3 *nigrum candidus cingit*)V.candido cingitur.ita & Plin.
7 *liparia suffita*]Plin.liparis suffita.
8 *anancitida in necromantia*) al.Pl. Anachitide in hydromantia.
10 *euocatas tenere*) Plin.teneri.v. c.tenere Pagani.
13 *Bronsa*)Pli.Bronnia.
14 *è tonitruis cadi*) al. è tonitruis cadere.
20 *habens stellas*)habens stillas.
25 *ex vero genere alterius in alia falsa transducere*) al.Plin.ex veris gemmis in alterius falsas traducere.
30 *quidam vtrum*] v.c. qui è tritis,Plin.è ceraunijs.
53 *fama est pulsa*)Plin.fama est appulsa.
60 *hanc artem studuit*)al.fortè deest,persi-

cere, aut aliquid huiusmodi.

1224.1 *lignis conquitur*] al. lignis coquitur.

1224.2 *adiectio cupro*] adiecta cypro.

10 *est alia speculis aptior*] est alia speculis sequacior. al. Plin.

12 *proximo in*] Plin. quem proxima.

14 *vitrum repulit*] al. vitrum pepulit.

19 *vocabatur admonitrum*] al. ex Plin. ammonitrum.

21 *& obsianus*] Plin. & obsidianus.

42 *pretia abstraherentur*] Plin. pretia detraherentur.

122.58 *Græci cairon*] fortè καθαρόν. Ita ex coniectura posui.

60 *solidi*] al. Folles.

1226.10 *dum enim quacunque causa*] dum enim quocunque casu.

29 *quod exscindat*] al. excedat. fortè exedat. Ita Plin. exest. & perrumpit vasa.

38 *ex nimio stillat*] al. ex minio destillat.

1227.37 *senis prætenui bractea*] Plin. Prætenui pyropi bractea.

59 *fornacibus insidente*] al. desinente.

1228.36 *strictura*] Plin. à stringenda acie.

42 *oleo delectatior*] Plin. delicatior.

51 *vnde & in simulacrum ferro in aere pendere videtur*] vt in eo simulacrum eius è ferro pendere in aere videretur.

1229.16 *& in Gallacia*] Plin. & in Galecia.

58 *Poetis electron*] Elector. ita & Plin.

1230.4 *& argenti vna*] argenti & aurum.

39 *vnde in lanceis*] deest.

43 *& vnciis*] al. & vncis.

51 *ab arboris semine*] al. ab arbore cuius semen est.

1231.24 *põderis semissem*] põderis semis est.

1232.18 *à quibusdam caulacus*] à quibusdam causatus, al.

23 *sermone cote*] fortè sermone κοπή.

44 *appellata metreta*] al. appellata metra.

1235.13 *Democritus magnus*] al. Magus.

32 *nomine stercutus*] Plin. stercutius.

33 *cuius ara apico*] cuius ara à Pico.

1237.32 *eius ordines*] sex ordines.

42 *Scindula*] al. Scandula.

1238.7 *frugis curuetur qua*] frugis curuentur quæ. al.

1239.35 *nomen proprium*] al. πρωτότυπον.

1240.7 *veniculæ*] al. venunculæ.

28 *Balanin etiam Græcè grande vocata*] Fortasse ita legendum est, βάλανος enim Græcè glandem significat.

38 *& lenis*] & leuis.

1242.43 *& licinium*] al. & lucinium.

Hastula] ita hodie Hispani Hastillas vocant, quæ Græci κάρφη.

1243.38 *Malomellum*] al. melimelum.

49 *sunt quintinas*] corr. sunt κύτινοι.

60 *in gustu acorem*] al. in gustu aquorẽ.

1244.35 *quòd dulcedine*] quòd dulcis, al.

1245.36 *est exudet*] al. est excludas.

1246.14 *silicon*] al. silicon fortè ξυλόγλυκον.

25 *in Germaniæ*] fortè Carmaniæ.

40 *quasi Ceomenes*] ex coniect. καιομένης δρυὸς ὀπός, tametsi ridicula est etymologia.

51 *cypressus*] al. κυπάρισσος.

1247.2 *dum vrerentur comprimerent*] dum vrerentur opprimerent.

27 *responsa dare*] al præcanere.

31 *fructus grandula*] Fructus Galla. al.

1248.18 *tramaritiam*] al. tramariam.

21 *artibus mistra, id est odia*] al. ministra odia, fortè μισέα, id est odia, tametsi ridicula est Etymologia.

40 *Rodandarum*] fortè rodophno, vel Rhododendron.

58 *non magnum*] al. non magna.

1250.9 *appellatur Clodonia*] al. Colonia, fortè cladonia.

10 *cui probatio*] al. natura probabilis.

1252.43 *quod ligno*] quod lino.

52 *Cypram*] Cyperum.

1253.23 *informato redimine*] al. scrimine.

31 *quipparum*) emendatio κύπειρος.

44 *foliis gladioli*] al. gladiolæ.

1254.5 *floribus aspirans*) al. floribus & dulci aspirans.

16 *& flore violæ*) & flore volui.

1255.16 *Latinorum Poleium*) polegium.

1256.35 *vulgus stringum*) stincum.

53 *vel penterobinam*) Corrigo Penterobon.

1258.11 *Daucus*) Daucus herba fœniculi similis foliis tyrso bipalmis.

42 *singulas annotatiões*) adnodatiões fortè.

44 *ad lucinium*) al. Lychnia.

49 *Latini Colena*) al. colora. Plin. culinam herbam origano similem facit sapore.

60 *Pilogenus*] corrigo Polygonon.

1259.59 *ilum*) v. quæ scripsi ad Festum in voce Ilia & Exiles.

1260.1 *quam appodelon*] quam opodelon.

9 *soliti quid dicere*) soliti prædicere.

33 *igni species*) cutis & species.

36 *resimplicata*) res implicata.

1261.57 *vnde & esca vulgò*) Hodie etiam Hispani fomitem igni accendendo aptum yesca vocant. Itali ipsum nomen esca retinent.

55 *rustici alant*) rustici alam.

1265.38 *per maria*) in alio Agami.

58 *bello vocationes*) al. bello vacationes.

1266.9 *postea detracta*) mutata & detracta litera.

27 *à porca fœde*) à porca fœda, al.

1267.31 *expolia*] spolia.

46 *exercitus legionum*) ita in duobus cod. At in vetustissimo post exercitus, est punctum: & deinde legionum prin. signa.

59 *in*

59 *in signo*] In signa.
1261 *Vt magis*] v. c. habet malus
8 *prælata agminibus*] prælata imaginibus.
15 *in hoste*] al. in hostem.
1269.42 *Tranquillinus*] Tranquillus, al.
1270.1 *Est enim conitus*] al. est enim contus. al. conum.
2 *Græci aplustria*] aplestria, forte
5 *quasi venatui habilia*] ita habet venatui. habilia, vel quæ venientem excipiunt.
8 *expectántque*] exceptántque.
58 *sint & peruolent scutatos*] præuolent hastas.
1271.39 *inter se collectis*] inter se colligatis
1274.34 *tantùm pudenda*] tātùm verecūda.
1275.9 *certantes inuitent*] al. initent. al. innituntur.
24 *complexu ambigere*] al. ambigere.
1276.48 *Obeliscum Mespres*] al. Mesfres. al. Meseres.
1277.45 *primus Cristenes*] Cristines.
1278.21 *est creta*] certa meta, id est iudicium: alius habet actus.
1279.9 *hac expectatione*] fortè spectatione.
1280,53 *è fluxu*] al. luxu, fortè flexu.
55 *per fluxum*] fortè flexum.
59 *quorum*] al. cuius.
1281.55 *Velitam*] al. Veletum.
1283.13 *qui eis actu*] Ita in omnibus exemplaribus: sed non dubito quin legendum sit lactum.
1284.17 *in grege*] al. in Græcia.
1285.20 *gerit*] al. regit
38 *Græci dulconem*] al. durconem, puto legendum ὁλκάδα.
48 *quas dromones*] fortè δρομάδας.
1286.32 *& caupolus*] al. caupillus.
57 *Agiauia*] Agea peruia loca sunt.
1287.22 *Malum deligatum*] al. disligatum.
1288.9 *more curcubas*] al. cucurbas.
32 *Cataporates*] al. Cataporate, censes antè legendum lina.
1289.25 *sæpe vri*] ruri. al.
31 *qui iudicio paret*] al. in iudicio apparet.
5 3 *ad conuincendum litigatorem*] al. ad conu. lit. post quantalibet secula vt fixum.
1291.5 *sfungia*] al. isfungia.
10 *motalitate*] al. mordacitate.
17 *Concleatius*] Cochleaticus.
26 *Sfungia*[al. *isfudgia*.
59 *Calx viua*] Ita v. c. al. calcis.
1292.10 *optimum lapis est specularis*] al. de lāpide speculari.
56 *colorum pictura*] al. tincturæ.
1294.8 *fretia*] Ita omnes cod. Plin. Eretria
1295.17 *in vas idem*] in ius idem.
19 *quòd iscino*] quòd scino al.
46 *Sfungia*] isfungia. al.
1296.7 *eruginē creant chalcantium*] in exc. quodam exempl. ita legitur, creāt chalcantum dictum, quod calcis est thimum, id est flos, vnde & apud Latinos æris flos appellatur.
25 *vniuersa sunt*] Ita habent omnia exemplaria. Ego ruunt, legendum arbitror, non sunt
1297.1 *Agrantes*] In v. c. deest.
29 *in medio circini*] fortè circuli.
48 *Scalprum*] Scalprus, al.
55 *harendo scophen*] al. scopham.
56 *Guuia*] al. Guluia.
1298.22 *Abanem*] al. Abanæth. al. Alban est.
28 *tiaram vel galeam*] al. galeriam.
1299.40 *Laculata*] Lacunata.
44 *alij maluellam*] Malo ellam.
55 *& mena*] mela, quod è colore nigro. Græci enim μέλαν nigrum vocant.
1300.18 *biplex*] bile.
19 *Intripola*] interpola.
24 *Libitonarium*] al. Leuitonarium.
37 *fluxuosam*] flexuosam. al.
57 *Parthis Sarabra*] al. Sarrabara.
59 *Sardis manstrugæ*] al. manstrucæ.
1301.6 *Linnæ cooperta est textrino Gallia*] al. Linna cooperta est textrina Gallus.
25 *& malè*] malis.
26 *cum latratoribus*] al. latrantibus. al. latratricibus.
27 *Linteati indi*] à Lineati, quod probo. Nam indi ita faciem lineamentis pingunt.
32 *Stigmata*] al. stemmata.
38 *abest gens*] al. genti.
40 *ad sui specimen*] al. ad sui speciem.
47 *sui arcem ambitu*] al. sui arcē ambitus.
52 *Pallium*] al. palleus.
57 *pallium*] palleum.
1302.3 *Est autem Pallium*] al. palleum.
30 *hominem transmearet*] hominem transueheret.
32 *insigne pallium*] insigne palleum.
1303.7 *& Græci*] al. & Græcè.
30 *à nobilitate*] legendū cēseo, mobilitate.
1304.21 *Mantelia*] Mantilia.
1305.12 *quasi crassedo*] quasi crassitudo.
25 *quos propior*] quos propius.
1307.5 *Cidaris & ipsum*] al. Cidaris & insigne.
31 *Rigula*] Ricula.
1308.3 *& longos habitus*] al. longos ambitus dicunt.
4 *vt ipsa*] al. vt ipse. Et.
20 *ampla &*] In vet. cod. desunt.
139.28 *nec certinalis*] quos Tinica lima.
1310.46 *Braxea*] al. Baxea.
57 *Ossas*] osas.
ab oso] ab osse.
1311.7 *quod soccum*] al. quod saccum.
1312.6 *Braxea*] al. Baxeæ.

1311.49 *Stefadium*] al. Stiphadium.

54 *nam priuata mensa victus est*] al. Nã priuatę mensæ victus conuiuium non est. Alia verò exemplaria, Nam priuata mensa, victus est: conuiuium non est.

1312.49 *quàm paruum*] quàm parum. al.

1313.7 *indigestus efficitur*] afficitur.

19 *Vnde & antecœnia*] al. vnde & antecœna.

à quibusdam vocabantur] vocabatur.

46 *Sfungia*] al. spongia.

aqua diutissimè laxatur] al. diutius malaxatus.

51 *Laganũ*] al. Legenum, in manuscripto codice deest hoc genus panis.

54 *Melle enim aspersa*] al. aspersa.

55 *Crustula*] Hoc etiam in vet. cod. deest.

59 *quia diuiditur*] quia diuiduntur.

1314.16 *dicit Afranius in prosa Gallũ*] Afranius in prosa Gallum.

40 *Pulpa*] Hæc desunt in vet. cod. vtque glutinosa.

48 *Afratum*] al. Afrotum.

60 *Hanc Græci ζεμαν*] Ita exempl. v. sed non dubito quin legendum sit ζωμόν.

1315.10 *Accepta enim secum alia specie*] al. acceptas enim secum alias species.

17 *& Arabia colligatum*] al. collectum.

60 *temporis pueris operariis*] al. pueris & operariis.

1316.12 *spiramine relicta*] al. repleta.

1317.3 *quod defrudetur*] quod defraudent.

32 *humorem liquant*] al. linquant.

1318.14 *Vulgò cistonem*] al. celionem.

22 *siue κοπὶ τῶ κιδαν*] Græca legi non possunt in manuscripto. Coniicio legendum esse κοπὶ τῶ κιδαν.

23 *Messorium*] al. Missorium.

37 *nunquid scis*] al. nunc discis.

Trissiles] Ego lego τριχαλεῖς.

57 *à cõnexionibus virgularũ*] al. virgultorũ.

1319.4 *Bacchia*] Bacina. al. Baccea.

6 *Ex scalæ*] al. & sicale.

23 *& situla*] al. & sicula.

25 *illa sicile*] fortè σικυδιον.

37 *sicut Cicilienses*] al. Cilices.

1320.17 *vt altius vapor emittatur*] vt altius vaporem emittat.

22 *quasi currifrum*] al. currifrugum.

36 *Cibutum*] al. κιβωτός.

50 *Molica*] Mosicia, quasi Modicia.

1321.1 *Sitarciæ*] Sitharthiæ. al. Siftarchiæ.

17 *Sportula*] Hæc in v. c. non sunt, bona alioquin.

39 *Est enim candela*] cicendela.

51 *Græci Scolaces*] fortè Σκόλοπες.

52 *Scolsciæ*] Ego lego σκολιαὶ, hoc est intorti. tametsi hæc etymologia non bene respondeat voci σκόλοπες.

60 *quod labentis*] al. lambentis.

1322.13 *Farus*] al. Pharum.

36 *cami*] legendum χαμαὶ, humi dicunt.

38 *Batonula*] Batanula.

45 *De quibus Satilius*] Satirius. al.

1323.42 *quasi dicat pilaustrum*] quasi dicat pilastrum.

45 *vndique contexta*] vndique contecta.

51 *sunt rusatis*] al. Sunt rosati.

1324.6 *saxaque euelluntur*] saxáque euoluuntur.

40 *quasi boscira*] Lego βοὸς ἔρα.

46 *Falx*] al. Falcis.

60 *circa candicem*] al. codicem.

1325.2 *ex caudice*] al. ex codice.

8 *quo semina purgantur*] al. purgantur, al & rectius sparguntur.

7 *frumenta cillentur*] al. cilluntur.

43 *Telonem*] al. Tolone.

VARIÆ LECTIONES IN FVLGENTIVM PLANTIADEM.

801.16 *reperiens*] Rex Persei.

17 *Mnaseas in Cecrope*] Mnaseas in Europæ imbro.

18 *Victus*] vinctus.

19 *Vespillonibus*] vespillonibus.

26 *Pollinctor eius funeri dũ vnctionem parat*) pollincto eius funere domuitionẽ paramus: aliàs pollinctores funere domuitionẽ para-

29 *Tagetis*] Stagetis. (mus.

Bacchetidis] Baccitidis. alij, Bacidis, &c. fuit autem Bacis Fatidicus qui oracula & lustratus libros cõscripsit, quos legisse se testatur Pausanias in Messenicis.

34 *immutanda*] commutanda.

37 *Messanios*] Athenas.

Iouis] Marti.

38 ἑκατὸν φόνια] ἑκατὸν πηφόμφα. vel ἑκατὸν πφονιυσμφα. alij, ἑκατόμβροι φόνυμβ.

39 *Iouis hominem &c.*] Marti de homine apud insulam Blẽnon quod sacrificatum eli à duobus Cretensibus, & vno Locro.

802.3 *efferre*] offerre.

nefrendum] nefrendum.

4 *περιττὸ id est*] deest quibusdam.

5 *Sicinium*] v. c. Sitium. alij siccium.

8 *aduersas*] v. c. è contrà.

11 *Bab.*]Bebius.
fastus dies]festalia sacrorum.
12 *geminas*]geminos.
14 *ambeguas*]ambiguas,alij ambiquas.
19 *qua nec iam*[quia nec busta.
22 *Melius*] Melius sughrundarium miser quereris,&c.
24 *senes incuruos*)Senes iam incuruos.
29 *morti*]mori.
31 *Larentia*]Laurentina.
32 *pro agris*]per agros.
38 *eósque*]&.
803.8 *dignos*]In v.c.non habetur.
11 *Veneratione*]remuneratione.
12 *depinnato*]depennato.
16 *Sceparnionem*] Separnum : alij separium.
17 *his nuncium indicassem*]Hismuntium indicassem.
19 *Interdiu*]in die.
21 *Milit*]in Mercatoris Comœdia.
22 *Quid iam*]In v.c.non habetur.
25 *Tutuli*] Tituli,& Titulum, vide Titum.
29 *caput tectabant*]tutabant.
32 *nauiculam*]Nauicellam.
37 *ad Philippum*]pro Philippo.
39 *faciam*]Feram.
40 *autem*]Autentium,alij autenticum.
73 *fati*]Fratri.
46 *marito detrahentis dicitque*] maritis detrahentes dicere.
45 *Pumilus*]Pumilio.
49 *Pumilo-*]Pumilios.
50 *leuem*]lenem,fortè læuem.
53 *subtilem telam*]subtilia tela.
54 *Possisne,necne clam*]Possis clam.
55 *proinde*]perinde.
58 *Quid nam*]Nam quid.
804.3 *empsitem*]emissem.
5 *Titiuillity sat cedo tibi*] Titiuiles Flacce do tibi,alij pro sat legunt sal.
6 *Sculponeas*]Isculponeas.
8 *ait:sculponeis*]Isculponeis.
10 *Quis quaso*] Melius insculponeas quibus,&c.
11 *per alienas domos gyrare*] per alienas domos infrontate girare,alij instanter gyrare: alij ligurrire.
16 *Operam Vxoris polliceor foras,quasi catillatum*]Quin meã vxorem mittam cauillatum.
18 *nominari*]dici.
20 *digni fuerunt*]forent.
21 *Statius Cæcilius*]Flaccus Tibullus.
22 *Melane*]Molitrice.
26 *appellari*]dici.
27 *cellarios*]cellaritas.
unde promant]deintus promant.
31 *Memor*]Memos.
34 *Auctio dicitur Venditio*] Auctionem dici voluerunt venditionem.
38 *Nasiterna*]Mnasiterna.
39 *fabula*]Comœdia.
40 *Nasiternatus*]Mnasiternatus.
41 *nasiternam*]Mnasiternam.
43 *antistas*]antistans.
47 *Chrysato*]Bacchidibus.
Fortè vt assedi] Fortè ego vt in stega consederam.
48 *nauiculæ*]nauicellæ.
49 *dromonis*]dromadis.
52 *Limbus Verò*]hæc non sunt in v.c.
59 *qua paruo stipendio prostant*]quę se paruo stip.prostant.
805.2 *Non ego*]non est in v.c.
6 *Galbius*]Caius.
7 *confodiende*]confodientę.
9 *Si tibi Machæra*] si tibi machæra est foris.
15 *Fonteius*]Fronto.
20 *domustionem*]omnes dom.&c.
23 *Flocce*]flocci pendo.
26 *Διὸς*]in Zesia.
proferto]proferre.
29 *opiparè*]deest in v.c.
31 *Callim*]Callimorphus.
3 *Ambrosio*]Ambrosiæ red.tu c fauore,
36 *& sunt*]vt sunt.
38 *Venustarem*] venustarẽ, venustare verò exclarare est.
40 *nauiculæ*]nauicellæ modicisimum.
41 *bamplum*]Lembum:alij blaunam.
47 *peiere*]pellere.
49 *Itaque*]Itane habes v.c.ab eis.
51 *Valgia*] In v.c.post vocem Exercitam continuè legitur ita,& vbi suprà ait.
806.1 *Simplones*] Simplones,vel simpulones.
3 *simplator*]simpulator.
Sutrius]succius, alij sucuius,vt apud Macrobium.
Gerones]Gerrones.
12 *Cistellam effer*]Cistellam mihi offers.
17 *sic ex re*]sic ire.
20 *Aretinas*]aricinas.
22 *Hallucinari*]Alucinare.
24 *Nam centum*]nam contemptum.
31 *Cæsi itaque*]Cessi itaque.
33 *stat dum lixa bibat*]iuuat.
36 *sudus oras*]sudus oritur.
39 *Rubrius*]Rabirius,alij Rutilius.
43 *ambulans*]existens.
46 *Manubiæ*]Manubies.
48 *reperta*]restiterant.
49 *Amarium*] Aumatium, vel Automatium,vel Armarium.

FINIS.

UNIVERSIT DE GRAN

INDEX GENERALIS IN

Varronem, Verrium, Festum, Nonium, Fulgentium, Isidorum & alios authores.

NOTÆ IN HOC INDICE OBSERVATAE.

V. Varronem designat.
Ver. Verrium.
F. Festum editionis Vrsini.
S. Schedas Festi, quæ à Pomponio Læto relictæ.
F.P. Festum Paulo Diacono coniunctum.
N. Nonium.
PL. Plantiadem.
IS. Isidorum.
V.G. Veteres Grammaticos.

Sine notis specialibus alij authores numero simplici designati.

Caterùm prior numerus, columnam: secundus, lineam designat.

A Latinum, If. 1234.45
A curis liberum esse N 705.6
A poetta fabula fit V 42.30
Aaron If. 994.2
Ab actore agitur V 42.30
Abacti F.P 243.1
Abactor If. 1069.14
Abactus If. 1069.35
Abacue If. 998.48
Abalienatus F.P 243.3
Abambulantes F.P 243.4
Abanes If. 1298.22
Abatcet F.P 243.5
Abates, quinam dicti If. 1079.59
Abauus F.P 243.4. If. 1054.19
Abba quid significat, If. 1006.40
Abdias If. 999.5
abdicare N 737.48
abditiui F.P 243.8
abdo If. 994.31
abducere V.G 1357.N.692.1
abduci V.G 1356.44
Abel If. 991.45
abemito F.P 243.9
abgregare F.P 243.11. V.G. 1372.13
abia If. 995.19
abies If. 1246.32
abietaria F.P 243.19
abij 1425.52
abiisse pro adiisse F.P 243.21
Abimelech If. 994.18
abitio F.P 243.22
abitus V.G 1352.25
biugat N 524.56
abiuratio If. 934.6
ablactatus If. 1069.5
ablatiuæ præpositiones If. 828.47
ablatiuus If. 825.40
ablegare N 500.57
abnepos If. 1055.50
abnuo V.G 1380.5
abnutare F.P 243.23
abolla N 788.11
aboloes F.P 243.24
aboriatur N 523.51
aborigines F.P 243.26
aborsus V.G 1346.5 N 736.50
abortiuus If. 1069.36
abortum F.P 243.29
abortus N 736.32 V.G. 1346.7
Abram If. 996.13
abrogare V.G 1330.33
Absalon If. 995.12
abscondit N 526.11
absconditum N 687.57
absconsum esse V.G 1379.1
absectos If. 1219.8
absente N 526.39
absidia If. 1200.4
absinthium If. 1257.41
absoluere V.G 1362.40
absonum N 524.4
abspulsus V.G 1331.29
abstemius N 521.31 PL. 806.39 If. 1069.3
abstracta quantitas If. 874.19
abstulit N 713.17
absurdum V.G 1357.42
absynthium N 591.38
abydos, insula If. 1176.5
abundans N 675.32
abundare N 506.23 superesse N 701.54 N. 703.58
abunde N 726.9
abusa N 526.5
abuti V.G 1353.8. 1360.20
abyssus If. 1155.25
academici If. 1016.47
accatia V 34.1
acanthus If. 1254.28
acatium If. 1287.49
accæ Tarentinæ V 34.36
accedo tibi V.G 1326.11
accedo te V.G 1362.11
acceleratæ N 719.22
accendi N 681.10
accensi N 777.21 V. 53.57
accentus If. 831.37
accenti genus militiæ N 516.14
accepta parabola If. 1000.25
accepto N 525.44
acceptum restituere N 699.48
accersere, arcessere V.G 1352.14
accersi, abduci V.G 1360.3
accidens If. 875.39
accidentia If. 877.7
accidere V.G 1347.37
accinge N 748.45
accipere, admittere N 620.13. audire N. 620.3 concipere N. 620.1. datum sumere N 619.53 decipere N 620.10 increpare N 619.49 pascere N 620.8 sentire N. 619.56 tractare N 619.49 videre N. 619.57. 701.18. V.G 1331.39
accipi V.G 1363.23
accipiter N 593.18. If. 1138.12
accola If. 1069.21
accommodat N 523.33

UNIVERSITAT DE GRANADA

Accommodare V. C. 1330. 7. adhibere N. 622. 59
Accommodatum, adiunctum N. 622. 40 procliue N. 622. 51. propensum N. 622. 58
Accubitum Is. 1311
Accusator Is. 1273. 32
Accusatiuus is. 825. 37
Accusatiuæ præpositiones Is. 822. 46.
Acephali quid dicti Is. 1015. 6
Acer, fortis N. 620. 44
Acer, genus arboris Is. 1247. 45 & 1067. 35
Aceratum F. P. 243. 55
Aceratus N. 734. 45
Acerba mors Is. 1105. 9
Acerbum, horrendum N. 614. 21. infandum N. 614. 21, immite N. 614. 21. incoctum N. 614. 23. præcoquum N. 614. 23.
Aceroſum & Aceratum V. C. 1344. 53
Aceroſus N. 734. 39
Acerra F. P. 243. 36
Aceruus V. G. 1352. 23
Aceta V. 85. 6
Acetabulum is. 1318. 33
Acetare F. P. 243. 40
Acetum is. 1316. 35
Achab is. 995. 46
Achaia Is. 1188. 38. & 1168. 15. & 1169. 25
Achæi qui & Achiui is. 1040. 35
Achaici 1434 32
Achas is. 995. 32
Achas oppidum is. 1056. 58
Achates is. 1119 2
Acharias is. 995. 12
Acheron N. 592. 40
Acidum is. 1316. 38
Acies gladij is. 1269. 13
Acies vnde dicta is. 1049. 43
Acieris F. P. 243. 41
Acina N. 598. 42
Acinus is. 1219. 55
Acipenser N. 795 12
Acitabulus is. 1132 20
Aclaſſis F. P. 243. 44
Aclides N. 297. 48
Aeoliæ insulæ Siciliæ is. 1178. 2
Acolyti is. 1055. 58
Acone is. 1254. 45
Acorum is. 1253. 46
Acre, acerbum N. 620. 34. aſperum N. 620. 34. auſterum N. 620. 33. celer N. 620. 30. diligens N. 620. 54. prouidum N 620. 53. ſæuum N. 660. 48. ſeuerum N 620. 58. vehemens N. 620. 48. velox N. 620. 30.
Acrimonia N. 524. 51
Acritas N. 761. 48
Acrizymus is. 1313. 40
Acroceraunij montes is. 1180. 32
Acrumæruma F. P. 243. 45
Actio V. 37. 9
Actioſa V. 54. 28
Actiuum genus is. 817. 40
Actor is. 1067. 20
actor agit V. 42. 29
actores Is. 1051. 25
actores pronuntiare dicuntur V. 39. 29.
actualis philoſophia Is. 874. 6
actualis aſtronomia Is. 874. 37
actualia nomina Is. 824. 50
actuariæ N. 786. 9
actuariæ naues Is. 1286. 25
actum admotum N. 622. 23. appulſum N. 622. 14. coactum N. 622. 21. infixum N. 622. 17. perfectum N. 622. 12. tritum N. 622. 22.
actus F. P. 243. 46. V. 7. 23. & 7. 34. & 6. 46.
actus Apoſtolorum is. 955. 50
actus duplicatus is. 1284. 44
actus quadratus is. 1104. 41
acuere V. G. 1332. 20
acupedius F. P. 1243. 53
acu picta is. 1300. 12
acupicta veſtis is. 1300. 12
acus F. P. 243. 55. F. P. 244. 1. V. G. 1371 36. is. 1307. 45.
acutum N. 709. 47
acuta vox is. 897. 50
acutus is. 842. 39
acyrologia is. 843. 40
ad aliquid nomina is. 824. 34
ad aliquid numerus is. 890. 24
ad buſta Gallica V. 26. 18
adactauit N. 525. 47
adagia F. P. 1445. 18
adagio V. 50. 47
adamas Indicus is. 1210. 14
adamiani is. 1011. 46
adam is. 991. 28
adaſia F. P. 244. 11
adaxint F. P. 244. 12
adaxint N. 525. 50
adcenſi F. P. 244. 13
addictum N. 522. 23
addictus V. 40. 9. V. G. 1378. 4L
addicere F. P. 244. 16
addixit iudicium V. 40. 4
addubanum F. P. 244. 18
adduce V. G. 1379. 30
adducere, ducere N. 623. 54. intorquere N. 623. 58. rotare N. 623. 58. producere N. 624. 1
adduci, cogi N. 623. 55
adducitur V. G. 1379. 56
addues F. P. 244. 19
adeo habet duas ſignificationes F. P. 244. 20
adeſum N. 523. 25
adfabrum F. P. 244. 28
adfatim vnde dictum F. P. 244. 29
adfatus V. 38. 41
adfectare F. P. 244. 31
adficere, adripere V. G. 1350. 48
adfines F. P. 244. 34
adgregare V. G. 1372. 13
adgrettus F. P. 244. 36
à dictis factiſque maiorum fides petitur is. 884. 28
adiectiones quid vocantur is. 967. 59
adigas F. P. 244. 39
adimit V. G. 1334. 32
adipatum N. 523. 42
aditicium F. P. 244. 40
aditus, ingreſſus N. 618. 46. aduentus N. 618. 59. interpellatio. N. 618. 40. Is. 1198. 54
adiugare N. 525. 56
adiutor V. G. 1358. 43
adiutatur N. 763. 16
adiuuare N 689. 15
Adhæſum N 524. 39
adhamare N 521. 46
adlecti F. P. 244. 41
adlicit F. P. 244. 46
adliueſcit F. P. 244. 49
adlucet V 42. 48
adminiculandei V 67. 17
adminiculaui N 527. 15
admirabile cauſæ genus is. 861. 47
admirati V. G 1346. 18
admiſſiuæ aues F. P 244. 50
admoditæ is. 1125. 9
admonitio N 591. 48
admonere, commonefacere N. 621. 11. percutere N. 621. 13. V. G. 1318. & 1379. 15. 1055. 52
adnictat F. P 244. 52
adnunciari V. G 1349. 41
adolere N. 516. 1. vrere N. 614. 35. augere N. 624. 37. honorare N. 624. 37. propitiare N. 624. 37
adoleſcere, creſcere N 624. 42
adoleſcens is. 1103. 44
adoleſcentia is. 1101. 47
adoleſcentiaris N 525. 55
adoleſcentior is. 1104. 31
adoleſcenturire N 525. 24
adoleſcere V. G 1347. 42
adoleſcit F. P 244. 55
adoleuit N 516. 5
adoptatio V. G 1377. 59
adoptatitius F. P 249. 1
adoptione filij qui dicuntur ifid. 1054. 50
adoptiuus filius Ifid. 1055. 7
adoptiuus ifid. 1069. 37
adonari ifid. 978. 38
ador F. P 245. 2
ador frumenti genus N 512. 55
adorare N 512. 37
adorare apud antiquos F. P 245. 5
adorea laus F. P 245. 9
adorea ſacrificia Ifid. 1237. 25
adoreum tritici genus Ifid. 1237. 18
adoreum vnde dictum N. 516. 25
adoriri V. G 1357. 51
adpromiſſor F. P. 245. 11
adquirere V 42. 51
ad quo pro in quantum N 526. 28
adrogare V. G 1350. 32
adtumauit F. P 245. 13
adſciſcere F. P 245. 16
adſcribere N. 700. 2. V. G. 346. 56
adſcripti F. P 245. 17
adſcriptitij F. P 245. 19
adſcripti V. G 1371. 49
adſcriptitij V. G 1371
adſcriptiui V 53. 45
adſectata femina F. P 245. 10
adſerere manu V. 40. 34. F. P. 245. 33

adfectatx N 415.5
adfidelx F.P 245.38
adfiduus F.P 245.40
adfipere F.P 245.46
adfita V.G 1351.52
adfpecti N 757.34
adftaſsent F. P 245.51
adſtipulari N 522.20
adtegrare F.P 245.49
adteſtata F.P 245.53
adtributum V 30.2
adtritum F.P 245.56
adtubernalis F.P 245.58
aduelitatio F.P 246.4
aduena Iſ. 1069.17
aduenæ Iſ. 1052.43
aduenire, incipere N.614.10.venire N 614.8
aduentus N 686.42. V. G. 1355.59
aduerbium Iſid. 823. 32. V. G. 1332.2
aduerruncare N 515.34
aduerruncaſſare N 515.37
aduerſa cum obelo Iſ. 835.44
aduerſari N 691.14 N 696.18
aduerſarius V.G 1332.18
aduerſum, & aduerſus te V.G 1352.49.V.G.1353.28
aduerſus F.P 246.7 V.G 1353.29
aduertere V. G 1363.17
aduocaſſe N 515.19
aduocatur V.G 1379.8
aduocatus Iſ. 985.49 V.G 1362.35
aduocitat F. P 246.14
aduorſum N 915
adulari F.P 246.9
adulatio N 431.55
adulter,& adultera F.P 246.11 Iſ.1068.34
adulterina ſigna F. P 246.13
adulterio pro adulter N 522.47
adultum N 516.5
adulterium Iſ. 933.35
adytum V. G 1351.11
Ædeis V 26.47
Ædilis V 35.28
Ædilis V 40.1
Ædilis F. P 246.18
ædis F.P 246.16 N 262.20 Iſ. 1194.50
Ædificatio Iſ. 1290.55
ædificiorum partes tres Iſ. 1290.40
Æditimus F.P 246.32. ædituus V.G 1360.46.& 47
ædituor N 515.60
ædituus V 48.30 F.P 246.33
Æger V.G. 1332.8.Iſ.1069.6 ægrotus V.G 1354.17
ægeum V 49.47
Ægeum mare F.P 246.34
Ægophtalmos Iſ. 1122.60
Ægritudo N 733.46
ægrotatio N 733.46. V.G 1344.14
ægrotus V.G 1332.8 Iſid.1069.7
ægrum F.P 246.39
Ægyptij Iſ. 1056.21.& 1059.22.& 15
Ægyptij lapides Iſ. 1215.18
Ægyptilla Iſ. 1219.10
Ægyptius Labyrinthus Iſ. Iſ.1164.32
ælatus Iſ. 1068.19
æliopolis Iſ. 1187.27
æmatithes Iſ. 1212.12
æmidum F.P 246.43
æmilia gens F.P 246.44
æmulatio V.G 1341.11. N 719.59 N 739.21
æmulus,inuidus N 619.23. ſectator N.619.26.imitator N 619.27.Iſ. 1068.6
Ænaria F.P 246.49
ænatores F.P 246.51
ænea limina Iſ. 1227.55
æneolum F.P 246.55
æneſi F.P 246.54
ænormis Iſ. 1069.13
ænulum F.P 249.45
æolides Iſ. 1037.23
æquabile V.G 1332.12
æquæuus Iſ. 1068.11
æquales numeri Iſ. 890.12
æquales,æquæui N 617.26
æquales numeri Iſ. 890.30
æquales ſimiles & ex æquo N 622.22
æqualis V.G 1332.12
æquanimitas V. G 1360.15
æquare N 622.35.continuare N.622.37
æquilauium F.P 247.1
æquidiale F.P 246.56
æquimanus Iſ. 1069.41
æquimelium V 26.16
æquimentum N 522.32
æquinoctialis circulus Iſ. 905.10
æquinoctium Iſ. 941.38.V.32.2
æquitas V.G 1357.5
æquiter,pro æquè N 773.12
æquiuoca Iſ. 876.2
æquor V 49.51 N 520.5.V.G 1376.54.Iſ.838.42. campus N 614.3. fluuius N 614.6. mare N 614.5
æquus Iſ. 836.36.Iſ.1068.8
Aer N 610.57.Iſ. 1145.59. altitudo N 610.60.ſonus N 621.2. denſus Iſiod. 1146.15
æra N 593.37
æra,numeri nota N 515.13
ærarium V.30.30.N 591.44. Iſ.1225.27
ærariæ V 69.53
ærarij tribuni F.P 247.5
ærea pecunia Iſ. 1225.25
ære diruti N 784.27
æreus nummus Iſ. 1225.13
æriæ vndæ Iſ. 1155.35
æribus F.P 247.8
ærificium N 522.38
æriſodinæ V 4.29
ærij Iſ. 1039.32
æris flos Iſid. 1227.58 Iſid.1228.3
æromantia Iſ. 1021.21
æroſa F.P 247.10
ærugo Iſ. 1218.6
ærumna V.G 1380.18
ærumnulæ F.P 247.11
ærumnoſus Iſ. 1069.8
æruſcare F 247.19
Æs Iſid. 1216.54.Iſi.1227.50
æs militare V 30.4
Æſerninus 1435.14
Æſopicæ fabulæ Iſ. 854.37
æſtas V.32.11.V.G. 1329.29. Iſido. 942.11. meridiano datur Iſido. 942.28
æſti N 756.26
æſtimata pœna F.P. 247.21
æſtimiæ F.P 247.25
æſtiua,loca vmbroſa Iſido. 1182.8
æſtiuum malum Iſ. 1244.7
æſtiuum ſolſtitium Iſ. 941.40
æſtuaria F. P 247.26
æſtus N 624,13.V.G.1329.29.Iſid. 1153.43. marini impetus N. 614.15. commotiones N 614.16
ætas N 593.13. Iſid. 994.52.& 943.41
ætas hominis Iſ. 943.51
ætas mundi Iſ. 943.54
ætatem V.G 1380.24
ætatem pro ſæpe N 524.14
æther Iſ. 1144.51
Æternus Deus Iſ. 979.37
æternare N 526.5
Æthiopes vnde dicti Iſ. 1044.41 Iſ.1036.20
Æthiopicus Iſ. 1222.34
Æthiopia Iſ. 1173.5
Æthites lapides Iſ. 1212.38
Ætiani Iſ. 1013.12.& 14
Æthiologia Iſ. 871.7
Ætites Iſ. 1222.60
æuiternum V 32.32
æuum Iſ.943.48.N.393.34.V.32.31
Affabile V 39.4
Affari N 745.7
affatim V.G 1349.49
affectare N 525.52
affectu fratres Iſ. 1056.46
afferre N 688.25
afficere V.G 1348.26
affici N 777.12
affirmatio Iſ. 878.11
affluentia Iſ. 1312
aforus Iſ. 1130.27
afratum Iſ. 1314.48
afri Iſ. 1036.24
afri vnde appellati Iſ. 1043.46.Iſ. 1044.4
Africa Iſ. 1161.5.Iſ.1171.30
africani 1434.29
africus ventus Iſ. 1148.51
Agar Iſ. 993.10
agareni Iſ. 1036.11. Iſid. 1039.10
agaricum Iſ. 1259.15
agaſones F. P 247.28
ἀγκυρα Iſ. 1287.37
agea F.P 247.29
agedum F.P 247.31

Age. Agedum. V. 1378.50
Ager. V. 7.20. If. 1202. 72. cultus V. 7. 37. Aricinus V. 7. 7. Gabinus V. 7. 11. Germalensis V. 11. 19. Hosticus V. 7. 18. incertus V. 7. 19. inculus V. 7. 39. Peregrinus V. 7. 11. Prenestinus V. 7. 6. Romanus V. 7. 10. Veliensis V. 11. 19
Agere F.P. 247. 33. V.G. 1359. 58 N. 688. 37. persequi N. 621. 60. gerere N. 621. 25. leto dare N. 621. 55 loqui N. 621. 58. fugare N. 622. 3 porrigere N. 622 5. intendere N. 622. 7. inquirere N. 622. 7. vrgere N. 622. 9. impellere N. 622. 9. & pati If. 876. 49
Agitare V.G 1359. 3
Agere augurium V 37. 24
Agere causam V 37. 23
Aggæus If. 999. 30
Aggens pro agens V 1. 35
Agger If. 1201. 9. If. 1206. 1
Aggeres V 24. 4
Aggilla V 35
Agglomerare N 503 33
Aggredi N. 716. 16. N. 712. 49. V.G 1357. 55
Aggulus pro angulus V 1. 35
Agiauia If. 1286. 57
Agilis N. 515. 41. If. 1068. 4. V.G. 1334. 60
Agina F.P 247. 41
Agit gestum V 37. 10
Agitantur V 37. 10
Agitari N 715. 60
Agitur pecus V 37. 11
Agmen If. 1047. 60
Agnati, vnde dicti If. 1056. 3
Agnomen If. 823. 49. & 1397
Agnus vnde dicitur F.P. 247. 44 If. 1111. 32. If. 984. 9
Ago V 37. 9
Agredulæ If. 1153. 21
Agricola If. 1069. 21. If. 1314. 50
Agrigentinum sal If. 1208. 32
Agrippa 1405. 24. 1411. 55
Agrippa Menenius Lanatus 1411 57
Agrippæ N 799. 2
Agrosius V 5. 44
Ahala 1440 57
Ahenobarbus 1440. 47
Aiat quod est dicat, N 5. 13. 15
Amilia 1415. 43
Aiutamini pro aiutare N 525. 11
Ala If. 1095. 10
Alabandicus lapis If. 1114. 5
Alabandina If. 1121. 34
Albania If. 1165. 28
Alabaster N 792. 24
Alabastrum If. 1319. 58
Alacer V.G 1363. 1. If. 1068. 1
Alacris If. 1068. 3
Alacritas N 741. 26
Alacus V 70. 22
Alæ quid? If. 1049 56. If. 1095. 10
Alani quid dicti fuerunt If. 1042. 11
Alania If. 1167. 30
Alarum herba If. 1253. 25
Alea If. 1181. 23
Aleatores If. 1181. 52
Alebria F.P 248. 30
Alemani qui vocantur If. 1042. 13
Aleo F.P 248. 31
Alere N. 721. 33. N. 731. 46. V.G. 1342. 33. V.G. 1335. 57
Aletudo F.P 248. 33
Alga F.P 248. 34. If. 1260. 14
Algeo F.P 248. 37
Algu pro algere N 524. 7
Alica If. 1237. 29
Alienus V.G 1330. 36
Alites If. 1139. 56. V. 14. 34
Alibrum If. 1305. 60
Alica Ver. 116. 29. F.P. 248. 40
Alicariæ F.P 248. 41
Alicastrum If. 1237. 30
Aliena verba V 5. 15
Alienatus F.P 248. 45
Alimentum If. 1312. V.G. 1332. 9
Alimodi F.P 248. 46
Alimonia V.G 1332. 10. If. 1212
Alimonium If. 1312
Aliquando V.G 1335. 23
Aliquantisper N 772. 29
Alicariæ F.P 248. 50
Alites F.P 248 52
Aliuta F.P 248. 55
Alius If. 1069. 40
Allectat N 516. 51
Allectus If. 1069. 34
Allegoria If. 849. 56
Alleluia If. 971. 8
Alienigena If. 1069. 18
Alliensis dies F.P 249. 2. V. 35. 48
Alligari V.G 1358. 27
Alligati qui dicuntur If. 918. 41
Allium If. 1161. 44
Allobrogici 1434. 34
Ἀλλόφυλοι, qui dicti If. 1036. 43
Alloqui V.G 1351. 37
Allus F.P 248. 60
Alluuius ager If. 1203. 13
alma F.P 249. 5
Almities F.P 249. 7
Alnus If. 1247. 47
Aloa If 1251. 42
Aloa If. 1255. 3
Alogij If. 1011. 14
Ἄλογον If. 856. 20
Alopecia If. 919. 18
Alpes montes Galliæ If. 1181. 12
Alpha If. 1234. 47. If. 983. 14
Alta vox If. 897. 41
Altanus If. 1149. 10
Altare If. 1197. 25
Altaria F.P 249. 8. V.C. 1364. 37 & 44
Alte ligatus N 702. 40
Altellus F.P 249. 13
Alter F.P 249. 21 alius V.G. 1352 19 5
Alteras F.P 249. 25
Altercata est N 749. 3
Altercatio F.G 249. 27
Alteria If. 1212. 45
Alternatio F.P 249. 28
Alternatim N 526. 33
Althea If. 1258. 46
Alterplicem F.P 249. 29
Alterta F.P 249. 30
Alterum in occulta animi virtute If. 1003. 54
altile N 524. 18
altitudo V.G 1332. 9
altum F.P 249. 34. ab alendo N. 618. 26. vetus, antiquum N. 618. 31. pressum, obscurum N. 618. 36. aerium N. 618. 25. profundum N. 918. 25. magnum vel gloriosum N. 618. 29. N. 676. 32. V.G. 1378 40
altus F.P 249. 35
allucinatio F.P 249. 36
alueolum F.P 249. 37
alueum If. 1319. 46
alumento F.P 249. 38
alumni qui dicuntur N 621. 40
alumnus dominus N 621. 53
alumnus filius N. 621. 49. If. 1067 20
aluus F.P. 249. 42. N. 593. 52. V.G. 1352 9. V.G. 1371. 7
amabo V.G 1378. 48
amabilis If. 1067. 39
amolupus If. 1316. 2
amaracinum vnguentum If. 915 2
amare N 721. 17. V.G. 1355. 49
amarum, acerbum N. 621. 8. asperum N 6. 21. 5. N. 746. 15. N. 714 19
amarus If. 1068. 31
amasias If. 995. 14
amasius If. 1067. 30
amassio F.P 249. 46
amatio F.P 249. 47. N. 511. 23
amator If. 1067. 27. amans V.G 1353. 55
amator & amans V.G 1344. 17. & 18
amazones. If. 1019. 42
ambactus F.P 249. 48
ambages V.G 1380. 16. V. 50 44
ambagio V 50. 54
ambaruales hostiæ F.P 249 50
ambaruales V.G 1371. 32
ambaxioqui F.P 249. 55
ambegnæ oues 802. 11
ambegni F.P 249. 56
ambest F.P 249. 59
ambidens F.P 250. 1
ambiegna V 50. 55
ambiguitas If. 860. 45. If. 867 40
ambiguum F.P 250. 3
ambire, concludere N 621. 16 circuire N. 621. 16. interpellare N. 621. 22. ambitionibus appetere N 621. 19
ambitus iter V 6. 47
ambitus If. 934. 7
ambitus parietis V. 1371. 56 6. 49. V.G 8 50
ambii V 1371. 47
ambitio V.G 1068. 12.
ambitiosus If. 250. 6
ambitio F.P 250. 7
ambitus proprie F.P 250. 7
ambo vnde F.P 250. 7. If. 1069 38
ambrices F.P 250. 19
ambrones F.P 250. 22
ambustus

Ambustus 1436.6
Ambulacra F.P 250.28
Ambulare N 684.24
Ambulatus sum V 69.34
Ambulare V.G 1331.24
Ambulat If. 980.46
Amburbiales V.G 1371.34
Amburbiales hostiæ,F.P 250.19
Ambustus,F.P 250.31
amen,If. 971.11
amens V,37.39.V.G 1374.17 V.G 1372.17
amentia,F.P 250.32
amentum quid If. 1130. 40
ameria,F.P 250.36
ametistus,If. 1217.33
ametistizon,If. 1217.59
amfractus,V. 48.52
amia,F.P 250.38
amiantos,If. 1212.23
amiculum,If. 1303.42 F.P 250.45
amicitiæ vocabulum vnde,F.P 250 44
amicinum F.P 250.39
amiciter pro amicè N 721.44
amicus,amator,V.G 1355.47,& 48 If.1067.24
amiectum V 12.48
aminea vua.If. 1240.13
aminea lagana If. 1240.18
aminæum vinum If. 1316.14
aminula F.P 250.47
amita F.P 250.48
amitans V 69.37
amiternini V 8.48
amites F.P 250.56
amitimi N 800.4
amma If. 1136.57
ammochrysus If. 1212.9
Ammon If. 992.57
Ammonitæ If. 1036.15
Amnenses F.P 250.57
Amnis V 8.46 N 592.45.If.1156.5 F.P 251.1
amœbæum F.P 251.4
amœna F.P 251.8
amœna loca Verr. 116.33.If.1181.57
amolimini N 514. 43
amoliri V.G 1355.43
Amolum If. 1313.60
Amomon If. 1251.55
Amon If. 995.35
amor N 721.2.V.G.1335.39.V.G 1354.34
Amoræi If. 1036.54
Amos If. 998.40
Amosio F.P 251.10
Ampedices F.P 251.11
amplant,pro amplificant N 769.35
Ἄμπελος λευκη,If. 1259.37
Ἄμπελος μέλαινα,If. 1259.42
Amphidoxæ If. 870.17
Amphibœna If. 1123.29
Ἀμφίσια,genera piscium If. 1127.47
Amphibologia If. 844.18
amphibrachus If. 830.26
amphimacrus If. 830.26
amphitaba If. 1304.19
amphitaphæ N 789.31
amphitheatrum If. 1181.2.If.1195.29
amphora If. 1233.33
amplexa N 749.7
amplexari N 749.10
ampliter N 772.21
ampulla If. 1319.9
amputata F.P 251.13
amri If. 995.46
amsegetes F.P 251.16
amtermini F.P 251.17
amurca If. 1249.46
amussim F.P 251.20
amussis N 488.4 & 488.15
anaboladium If. 1303.53
anachoritæ If. 1006.31
anadiplosis If. 846.6.If.868.15
anaglifa If. 1318.16
Analogia à voluntate V 102.5
analogia re vtraque V 102.6
analogia à natura verborum V. 102.6
analogia If. 849.29
analogiæ fundamenta V 102.5
anamnesis If. 871.3
Ananias If. 999.46
anancitidæ if. 1223.8
anapæstus If. 830.18
anaphora If. 846.10
anas V 15.3.If.1137.49
anastrophe If. 849.18
anates,morbus,F.P 251. 24
ancæsia,F.P 251.26
anceps,F.P 251.30
anceps causæ genus If. 861.51.If. 1069.1.acutum ex vtraque parte, N.623.18. dubium N.623.9.duplex N 623.10
anchora superior If. 836.9
anchusa If. 1258.27
anciæ If. 1307.43
ancile,If. 1272.11
ancilia V 52.23
ancillæ If. 1052,58,F.P 251,34
ancillantur N 523.59
ancij 1425.31
anciromacus If. 1185.56
anclabris F.P 251.40
anclare.F.P 251.43
ancum 1407.53.1398
ancus F.P 251,47
anetinum vnguentum,If. 913,14
ancoræ N 786,52
anchora inferior If. 836,13.If. 1187 32
ancunulentæ F.P 251. 45
ancyle N 797,51
androdamas If. 1212,20
androdamantus,If. 1211,16
andromachæ V 55:55
andreas If. 1002,1
andron F.P 251,49
andruare F.P 251.52
anellus N 523,18
anfractus N 593.28
angelus If. 985. 29.If.983.38
angeli If. 980,35,& 51
angelici If. 1011,55
angeronalia V 34,30
angeronæ F.P 251,54
angina N 502,45,F.P.251.58
angiportum V 37,11,V.G.1379,23
angiportus F.P. 251,60,N.591,22, V 24,41
angistrum If. 912,15
angor F.P 251,2
angues V.G 1364,51,N.592,29
anguilla V 14.54,If.935,17
anguillæ If. 1130,28
anguibus,hebes visus If. 1125.40
anguis If. 1128.45
angulus V 37,37,13.FP.252.7
angustitas N 514,59
anicula,anicella V 86,39
anilitas vnde If. 1104,52
anima N 724,22,If.1089.10,V.G 1335,12, aqua:N 615,46,habitus otis & odor,N.615,37,iracundum vel furiosum:N. 615.49,sonus N 615,48. spiritus N 615.35.ventus N.616
animæ pro corporibus N 747.1
animadversio If. 936.49
animaduertere V.G 1328
animaduerti,V.G 1363,15
animalia V.G 1331,26
animalia siue animantia,vnde dicta If.1109
animantia V.G 1331,26
animatus If. 1068,17,If.1068,16
animi compotem fieri N 719,29
animo disputare N 695,38
animosi iracundi N 615.50
animositas V.G 1363.50
animosus If. 1068,15
animus N 724,21,If.1090,11,V.G 1335,12,anima V.G 1337,19
anna If. 994,42
annales If. 856.28.V.G.1367.22
annalis 1436.35
annaria lex F.P 252.10
annesón If. 1162,45
annona If. 1333,21
annotare V.G 1333,20
annuere V.G. 1341,19,N.730,36,N 731,26,V.G. 1332,59,innuere V.G 1342,18
annulus If. 942,42
annunciare V.G 1338,13
annus V 52.3
annus vnde F.P 252,12,If.942.19
anomalæ If. 909,12
anomalia V 93,44,If.840,40
anomiani If. 1012.42
anquina If. 1288,13
anquirere F.P 252,14
ansatæ N 800 8
anser V 14,37
anseri,If. 1137,52
antæ N 499,50
antanaclasis If. 869,13
antarium F.P 252,15
antapodosis If. 869,7
antecellere N 694,32
antecænia If. 13 13,19
antefixa F.P 252,17
antegradatio stellarum, If. 909,20
antehac V.G 1378,46
antella If. 1326,26
antemnæ V 8,54,If.1287,6
anteponere N 689. 33
antes N 499,50,F.P. 252,19.If.1199 32
antesignani,N 797,17
anteurbana,F.P 252,21
anthracinus N 796,6
anthracites If. 1211,8
anthropomorphitæ,If. 1011.42
anthropophagi,If. 1045.1
antroare F.P 252,32
antibacchius,If. 830,33
ἀντικείμενα opposita If. 884.54
antichristus quid appellatur If.1024 48

anticipare N 523.1
antiquum F.P 252.25
antiæ F.P 252.22
antidicomaritæ If. 1013.46
antidotum If. 921.17
antigerio F.P 252.26
antigraphus If. 834.58
antilibanus If 1038.38
antimetabole If. 869.17
antiochia If. 1185.32
antios F.P 252.27
antipagmenta F.P 252.28
antipedes V.G 1351.49
antiphona If. 920.17
antiphrasis If. 830.15
antipodes qui dicuntur If. 1107.59
antiquare F.P 252.30
antiquari N 526.45
antiquari If. 961.22
antiquiot N 723.54.V.G 1337.7
antiquum V.G 1328.V.G 1337.7
antiquus N 723.52
antisigma If. 835.16
antisigma cum puncto If. 835.20
antispastus If. 830.39
antistare PL 804.42
antistes If. 1004.58
antistita N 758.37
Antithesis If. 845.9
antitheta If. 868.35
antitheton If. 846.60
Antonij 1415.24
antonomasia If. 848.30
annuis N 762.35
anulare If. 1195.53
anuli If. 1308.49
annulorum genera If. 1309.18
Anus F.P 252.34 If.1104.49
anxitudo N 524.28
anxur F.P 252.37
Apæresis If. 871.5
Apamia If. 1185.34
Ape apud antiquos F.P 252.40
Apellinem, antiqui, F.P 252.41
apellitæ If. 1011.37.& 41
aper If. 1112.45
aperibo pro aperiam N 779.39
apenninus mons If. 1180.39
aperire, eligere N 618.7. ostendere N 618. 7. mitigare, placare, N 618.7
Aperta F.P 252.42
apertum N 617.43. nudatum N 617 48. patefactum N 617. 45. purum N 617.43. serenum N 617. 43
Apes propriè quid dicuntur If. 1140.38
apes vnde dictæ If. 1140.25
apex F.P 252.44. If. 1306. 58. 1272.4
apexabo V 20.8
aphæresis If. 844.51
aphorismus If. 921.58
aphronitrum If. 1208.58
apianæ vuæ If. 1140.24
apica F.P 252. 48
apicius If. 1311
apiculum F.P 252.49
apis quid? If. 1030.40 If.1315.12
apisci N 521.29 N 1525.41
apium quid dictum If. 1262.22
apluda F.P 252.50
apludæ quid N 522.41
aplustria F.P 252.55
apocalypsis If. 855.57
apocope If. 844.53
apocrypha If. 956.10 If. 951.36
apodyterium If. 1194.14
apogeum If. 1195. 47
apollinares F.P 252.58
apollinaristæ If. 1013.44
apophereta If. 1318.30
apollo If. 1027.48
apologeticum If. 918.39
apoplexia If. 916.24
aportæ If. 870.23
aposiopesis If. 870.57
apostatæ qui dicuntur If. 1022.58
apostema If. 918.17
apostolici If. 1011.55
apostoli If. 1000.59
apostolicus ordo If. 951.41
apostrophos If. 853.34
apotheca If. 1198.8
apparêre V.G 1369.18
appâret V.G 1362. 60
apparitor If. 1069. 28
appetitus N 739.21
appellandei partes quot V 67.18
appellandei casus V 67.15
appellare, applicare, N. 619. 17. familiariter respondere N 619.11 nominari N 619.14
appellatio V.G 1333.51
appellatiua nomina If. 987.59 Isid. 825.55
appellitauisse F.P 253.2
appendix N 506.49
appetones vnde N 525. 16
appia via F. P 253.3
appius 1405.29, 1416.8. 1399
apricari N 526.36
aprica loca Isid. 1182.2
apricatio N 755.1
apricus locus F.P 253.5
aprilis V 35.54 Isid. 940.60
apta necessaria N 616. 47
aptare N 693.35
aptum V.G. 1335. compositum, paratum N 616.53. connexum & colligatum N. 616. 58. eleganter ac necessariè positum N. 616. 40
aptus, adeptus N 616.47
apua F.P 253.12
apud F.P. 253.13. N. 521.20. Isi. 838.20
apulia Isid. 1170.38
aqua F.P. 253.19. Isid. 1149.45. If. 1315. 37. Isid. 1155.33
aqua intercus N 503.48
aqua mera Isid. 1315.58
aquæ & ignis interdictio Isi. 936.53
aquælicium F.P 253.26
aquagium F.P 253.29
aqualiculus quid & cuius propriè Isid. 1101.13
aquarij quid appellati Isid. 1012.9
aquatioli F. P 253.31
aquatius & pisces Isid. 912. 24
aquarum elementum cæteris imperans Isid. 1149.50
aquarum naturæ multa diuersitas Isid. 1140.3
aquatica V.G 1350.39
aquaticæ ranæ Isid. 1132.9
aquila Isid. 984.15
aquila & cygnus Isid. 912.30
aquilæ signa Isid. 1267.48
aquilex N 521.27
aquilinus 1440.50
aquilius prænomen F.P 253.43
aquilo F.P. 253.45. V.G. 1372. 8. Isid. 1149.2
aquilus V.G 1372.5
aquilus color F.P 253.33
aquipenser F.P 253.47
aquitania Isid. 1170.59
aquosus V.G 1350.40
aquulus V.G 1372.7
ara V 7.58. Isid. 1197.20
ara V.G 1364.36.& 43. Isid. 1320.45
arabes Isid. 1038.36
arabia Isid. 1036.39. Isid. 1163.5
arabica Isid. 1222.38
arabice olet F.P 253.48
arabici Isid. 1014.37
arabicus sinus, qui & mare rubrū, Isid. 1153
arabicus lapis Isid. 1111.53
aracusia Isid. 1162.20
aradij Isid. 1037.1
aranea V.G. 1330.15. N. 593.5. If. 1305.6
aranea genus piscis Isid. 1119.1
aranea vermis aeris Isid. 1116.16
araneum v. G 1330.15
ararath mons armeniæ Isid. 1180.8
arate V.G 1368.53
araris Isid. 1157.5
aratio Isid. 1236.11
arattum V 25.6. Isid. 1314.3
aratus V 63.11
araxis Isid. 1157.16
arbilla aruina F.P 253.49
arbiter F.P 255.58
arbitrabunt N 749.5
arbitrari N 777.1
arbitrarium V.G. 1371.54. F. P. 253.52
arbitratus N 591.12
arbitrium F.B. 253.54. N. 591.29. V.G 1371.53
arbor Isid. 1141.22
arbos V.G 1347.26
arboraca Isid. 1161.10
arbos Isid. 1141.23
arbosem F.P 255. 58
arbusta Isid. 1141.17
arbustum Isid. 1141.20
arbutus F.P 251. 58
area F.P 254.1.V. 22.1. If. 1310. 43
arcadia Isid. 1169. 55
arcani sermonis F.P 254.4
arcanum Isid. 1320.45
arcera N 513.60.V. 23.51
arcere F.P 254.12
arces partes vrbis Isid. 1195.20
arces qui dicuntur Isid. 1271.26
arcessor V.G 1350.2
archangeli Isid. 988.54
archiepiscopus Isid. 1004.20. & 35
architecti Isid. 1290.30
architectari N 523.10
architium Isid. 1310.45
archontuchi Isid. 1011.45
arci N 527.11
arcifinius ager If. 1105.54
arctophylax Isid. 910.15
arcturus Isid. 910.22
arcubiæ F.P 254.15
arcula V 86.48
arcula F.P 254.24
arculata F.P 254.26
arculum F.P 254.18
arculus F.P 254.17
arcuma F.P 254.33

arcumen If. 1253.41
arcus N 723.21.V.G 1336.49 If.1200. 15 If.1271.25.& 27
arcus cœleſtis If. 1147.5
ardea If. 1134. 56
ardere, concremari N 620.25. dolere vel iraſci N 620.25. ignoſcere N.620. 15 feſtinare N. 620.18 fulgorem & ſplendorem emittere N.620.22
ardum pro aridum N 525. 31
area If. 1103.33 V 7.56.& 60
area paopriè F.P 254.35
arx V 7.58
arena If. 1282. 12 If.1110.41
arenatius lapis if. 1291.12
arenaria pila if. 1284.17
areopagitæ V 49.31
aretina vaſa if. 1318.4
arfaxat if. 992. 31
arferia aqua F.P 254.37
argea F.P 254.40
argei V 51. 28
argennon F.P 254.43
argentifex V 69. 57
argenti purgamenta if. 1226.48
argentum, quid if. 1226.25
argentum viuum, if. 1226.29
argeos F.P 254.44
argeos V 9.59
argiletum V 26.22
argilla if. 1318.1
argire, inſula if. 1175.20
argirites if. 1222. 19
argitis genus vicis if. 1240.32
arguere V.G 1348.5
argumenta extrinſecus if. 884.7
argumentari & argumentis vti V.G 1363.28
argumentatio if. 861.60
argumentum V.G 1353.20 if.1273. 21 if.939.22
argumentum ab antecedentibus if.883. 40
à cauſis if.883.53
à comparatione if. 884. 1
à coniugatis if. 883. 49
à coniugatis primum if. 883.51
à conſequentibus if. 883.36
à contrariis if. 883.32
à differentia if. 883.29
ab effectis if. 883.58
à genere if. 883.19
à nota if. 883.5
à partibus if. 883.3
à repugnantibus if. 883.44
à ſimili if. 883.24
à ſpecie if. 883.22.22
à toto if. 882.59
argus N 758.50 F. P 254.47
argutari, loquaciter proloqui N 623.17 ſubſilire N 623.31
argutum iri F.P 254.49
argutum, audax N 619. 41 Iætum N 619. 46 malitioſum N 619. 42 paruulum N 619. 45 ſonans N 619.39
argutus if. 1067.38
aricinus ager V 7.67
aridum, acutum N 623.5 horriſcum N 623. 5 lucidum N 623. 8 propriè F.P 254. 50 purum N 723 7 ſiſcum N 623.3
aries If.984.10 If.911.39 If.111.27.V 17.59
arilator F.P 254.54
arieti nomen ſpecies dedit Iſid. 1271. 44
arioli If. 1011. 27
ariminum F.P 254.59
ariſta If. 1237.57
ariſtolochia If. 1117.8
arithmetica Iſid.819. Iſid.874 25.& 887.12
aritudo N 523. 47
arixuus V 69.49
aromata If. 250. 25
arma If. 1168.54.& 59
arma propriè F. P 255.3
armata F.P 255.7
arma & armamentarium V 22.16
armelauſa if. 1300.41
armenia If. 1166.35
armeniacum malum If. 1144.1
armenij If. 1056.2
armenius If. 1039.37
armenta V 17. 46 N 591. 74. V.G 1164.46
armentum F.P 255. 12 If. 1270. 12 If. 1111.10.& 14
armiger if. 1068. 2
armillæ If. 1038. 12.& 17 F.P.255.15
armillum N 294. 7 F. P 255. 20 N 525.22
armiluſtrum V 25.37
armiluſtrium V 34.23.F.P 255.22
armæ F.P 255.25
arnogloſſos if. 1257.2
arquati V.G 1336.51
arquati quid? N 723. 24
arquatus N 502.42
arquires F.P 285.26
arquus N 723.22 V G 1336.50
arra If. 932.6
arrabo V 28.52.If.1065.16
arriani If. 1013.37
arrogans N 705.12 If.1068.13
arrogantia V.G 1332.54
arrogatio V.G 1377.60
arruns 1408.2
arruntij 1425.36
ars If. 817
ars circi If. 1277.16
arſacidæ qui fuerunt appellati If. 1046.44
arſe F.P 255.28
arſenicum If. 1294 55
arſineum F.P 255.33
arſis If. 897.19
ars vnde dicta If. 823.5
artaba If. 1233.48
artabititæ, quid? If. 1107.43
artemiſia If. 1256 42
artemo If. 1787.52
arteriaca medicamenta If 921.26
arteriæ V.G 1378.35 If.1094.34
arthritis If. 918.53
artifices F.P 255.34
artifex If. 1285.9 V 17.17
articulata vox If. 829.9.& 10
articuli V 67.23
artitus F P 255.37
artiuit pro artauit N 769.4
artoteritæ If. 1012.5
artua N 591. 26
artus N 592.24.F.P 255.38 If.1096 46.& 53
aruales fratres PL. 801.18
aruiua Iſid. 1096.41
arundo V.G 1350.16 & 1248. 49
aruſpices Iſid. 1021.31
aruſpicina Iſid. 1011.30
aruum N 593.23 F.P 255.41
aruum & arationes V 8.4
aruus ager Iſid. 1202.58
arx V 25.23
arytena F.P 255.42
aſa iſid. 995. 20
aſap. Iſid. 999.53
Aſcalon Iſid. 1185.50
aſcalonia Iſid. 1261.42
aſcaridæ Iſid. 1127.17
aſcia iſid. 1297. 43
aſellus V 14.55
aſenei Iſid. 1036.60
aſer iſid. 997.16
Aſia N. 9. 16 Iſidorus 1161. 2 & 18
aſia minor iſid. 1165.58
aſiatici 1434.50
aſina 1436.34
aſini Arcadici vnde dicti Iſid. 1113. 50
aſinij 1426.52
aſinus & aſellus Iſid. 1113.36
aſparagi V 18.51
aſparagus F.P 255.44
aſparagus Iſid. 1262.6
aſper 1472.26 V.G 1352.24
aſpera vox Iſid. 897.34
aſperiter N 777.42
aſperuum N 704. 50 exaſperatum N 622. 31 inſuaue N 622. 27 nocens N 622. 30 non leue N 622.32
aſphodelus Iſid. 1259.16
aſpicere V.G 1349.56 V.G 1318
aſpicio V 43.23
aſpiratio Iſid. 8
aſpis Iſid. 1122.43
aſportare V.G 1362.57
aſſa N 526.59 F.P 255.46
aſſæ nutrices N 515.16
aſſecla V.G 1329.20 Iſid.1069,23
aſſecla vnde? N 515. 21
aſſedo N 518.25
aſſenſit N 748.31
aſſequi V.G 1350.25
aſſerere manu V.G 1376.32
aſſeres Iſid. 1197.1 F.P 255.47
aſſeſſor N 518. 26
aſſiduus V.G 1371.39 Iſid.1069.24
aſſipondium V 28.14
aſſiratum apud antiquos F. P 48
aſſolet V.G 1355.25
aſſulatim 524.22
aſſum V.39. 43 N 527. 7 V.G 1376.7 Iſid.1314.14
aſſumptiua tranſlatio Iſidorus 860 19
aſſyria Iſid. 3161. 27
aſſyrij Iſid. 1038.12
aſſyriorum imperium Iſidor. 1035. 53
aſtra Iſid. 908.6
aſtrion Iſid. 1220.50
aſtrologi Iſid. 1021.49
aſtrologia Iſid. 901.50

Astronomia Isi. 819,1Is.901,13,&1348
Is.874,30
astrosus Is. 1069.12
astruere V.G 1346.60
astabari Is. 1036, 32
asteriscus Is. 834.41
asteriscus cum obelo Is. 835. 1
asteriter Is. 1218,30
astu V.G 1380.10
astures,gens Hispaniæ Is. 1047.34
astutus F.P 155,56,Is.1067,31
asyntheton Is. 846,57
astysmus Is. 850,55
atat V.G 1378,57
atauuium F.P 155,59
atauus F.P 156,2,Is.1054,20
atta 1440,58
attæ F.P 256,18
attam F.P 256,22
athalia Is. 995,23
athenæ Is. 1188,18
athenæ L 65,59
athenæopolitæ V 65,60
athenienses V 65,59
athlas eur mons dictus Is. 1181,4
athos mons Is. 1180,26
Ἄτροτμος Is. 871,12
atij 1415,60
atomi quid vocantur Is. 1143,15
atomi in corpore Is. 1143,27
atomi in tempore Is. 1143,34
atomus Is. 1143,49
atomus in numeris Is. 1143,42
atra bilis F.P 256,4
atramentum 1195,26
atratus Is. 1069,16
atricij 1427,9
atri dies N 525,8
atriplexum F. P 256,7
atrium V 27,1.Is. 1194.56
atrium propriè F.P 256,8
atrophia Is. 918,38
atroces F.P 256,14
atrox N 526,25, Is.1069,3
atrum, nigrum N 621,33
attendere ℞N 523,29,intendere N 618, 46 perseuerare N 619,7
attentus Is. 1069,29
atticæ colum.quintum genus Is. 1292.23
attici cognomen 1432,48
atticissat F.P 1226,24
attigit N 526,16
attilij 1425,43
attinge pro attingam F.P 256,16
attollens Is. 1068,21
attollere,afferre N 623,37 aggerare V.G 1350,43
attollere:erigere N 623.35 fundere N 623,35
attonitus Is. 1069,30
auariter,pro auare N 771,38
auarum V.G 1343,38
auarus N 733,54 V.G 137,18 Isidor. 1068,26
auau V.G 1368,60
auctarium F.P 256,28
auctio PL. 804,34
auctor F.P 256, 31 Is. 1067.16
auctum F.P 256,32
aucupaui N 747,4
audacia N 733,2 F.P 256,34 V.G 1379,24
audacia,fiducia N 621, 30 temeritas N 621,28
audacias,pluraliter F.P 256,35
audax V. G 1329,22 Is.1068,14
audentia N 733,2
audentia,audacia V.G 1343,44
audibo pro audiam N 769,8
audiendi sensus N 746,35
audio V 43,31
auditus N 591,52 Is.1091,35
audiuitaui F.P 256,37
auecta F.P 256,27
auellana Is. 1245,49
auellanæ V.G 1365,12
auem specere V 43,21
auenæ steriles V. G 1347,43
auentinum V 9.40
auentinus mons F.P 256,38
auere F.P 256,41
auerna N 490,25
auernus lacus Is. 1155,13
auernus N 490,22
auerruncus V 58,14
auerruncare V 58,15
aues F.P 256,45
aues vnde dicuntur Is. 1133,21
auferre N 721,40 V.G 1353,21
aufert V.G 1334,32
augendei V.G 68,20
augere N 708,51
augificat N 526.22
augur F.P 256.47.1439.43
augura N 758.54
auguraculum F.P 256.50
augures Is. 1021.37
auguria aurium Is. 1022.26
augurinus 1438.49
augurium N 725.58 V.G 1538.4 Is. 1021.44
auguro N 748.18 auguror V.G 1365. 1.V 3
augustum marmor Is. 1215.39
augustus F.P 256.531.439.41
augustus nomen imperij Is. 1046 45
auiaria secreta Is. 1241.41
auidum V.G 1343.38
auidus N 732.55 F.P 256.57 V.G 1372.16 Is.1068.23
auile V 68.34
auillæ F.P 256.60
auis stagnensis Is. 1138.1
auium nomina multa Is. 1131.42
auium nomina ab acumine oculorum Is. 1137.46
auium nomina à sono vocis Iisd. 1133.42
aula Is. 1194.54
aula vel olla N 791.1
aulæ F.P 257.1
aulæa N 787.31 Is.1304.31
auli 1405.34.1398
aumarium PL. 806.29
aura Is. 1149.17 adactus N 623.24 ventorum vis N 623.21
auraria Is. 1215.29
aurea pecunia Is. 1225.26
aureas dicebant frenos F.P 257.6
aureax F.P 257.8
aurelia familia F.P 257.11
aurelij,aurelij 1427.6
aures Is. 1093.56
auricalcum F.P 257.17 Is.1227.11
auriga Is. 1277.17
auriga Erichtonius Is. 912.37
aurigatur N 523.6
aurigo quid? Is. 920.7
auripigmentum Is. 1294.56
auris Is. 980.46
auritus F.P. 257.22
aurora Is. 940.16
aurum F.P 257. 24.Is.1224.59
auscultari F.P 257.31
auscultare V 43.37 audire N. 623. 48 obsequi N 623.43 spectare N 623.51 videre N 623 51
ausonia F.P 257.46
auspex Is. 1069.10
auspicaui N 747.50
auspicia vnde dicta Is. 1021.41
auspicium V.G 1338.3 F.P 15.741 N 725.46
auster Is. 1148.10.& 24.35 N 511.35
austerus V.G 1333.43
austra Is. 1335.38
australis circulus Is. 901.47
australis motus Is. 901.15
australis plaga Is. 904.19
australis polus Is. 1145.14
australis Is. 1148.47
australis Is. 903.13 Is.901.48
autumare est dicere N 618.13 sperare N 618.11
autumnitas N 514.8
autumnus F.P 257.45 N 589.47 Is. 942.14
autumnus occiduo datur 942.10
auunculus F.P 257.48
auus F.P 257.54 Is.1054.17
auxiliares F.P 258.2
auxiliatum N 515.27
auxilium V 16.42 N 717.48 V.G 1332.32
auxilia F.P 258.6
axamenta F.P 258.7
axare F.P 258.13
axe adglomerati F.P 258.14
axilla 1440.56
axim pro egerim N 768.56
axis Is. 901.38
axis,quem Græci ἄξονα dicunt F.P 258.16
axitiosi F.P 258.21
axungia Is. 1514.28
Azarias Is. 995.25 & 999.48
Azia Is. 999.52
azymus panis Is. 1515.28

B

Babel Is. 996.2
Babyloniæ regionis caput Babylon Is. 1162.60
Babylonis fundator quis Isidor. 1184.35
Baburrus Is. 1070.25
Bacar F.P 258.26
Bacchanalia N 759.52 F.P 258.27
bacchari N 1227.17
bacchia Is. 1338.4
Bacchius Is. 870.31
Bacchus V 56.38
bacillus Is. 1514.2
bacillum N 527.49
bacrio genus vasis F.P 258.28 bacrio

Bactria if. 1164.54
bactriani if. 1036.8.if.10 37.60
bactriani lapides if. 1215.14
bactrus if. 1185.15.if.1157.8
baculus if. 1323.59
badius N 528.44
badius color if. 1114.45
baionula if. 1322.38
baiulare N 528.17
baiuli F.P 258.39
baiulum N 528.55
Balaam if. 994.7
balac if. 994.6
balanites if. 1222.17
bala if. 993.30
balænæ nomen, vnde F.P 258.32
balanitæ vuæ if. 1240.17
balattones F.P 258.37
balbe N 528.50
balbi 1440.29
balbus if. 1070.19
balbutire N 528.58
baleares insulæ if. 1179.7
balearici 1434.33
balenæ if. 1118.18
balistæ N 798.46
balinea V 85.34
balista if. 1271.35
balneæ N 594 8
balteum V 20.44
baltheus if. 1309.38
balsamum arbor if. 1252.16
balsamum V.G 1365.5
balteus N 594.15
Baptismus if. 973.6
bar if. 1001.17
Barach if. 994.19
barachia if. 999.60
barathrum F.P 258.40.if.1182.45
barba If. 1093.54.V.G 1365.8
barbara locutio V.G 1332.28
barbaricum F. P 258.50
barbari F.P 258.43
barbarismus if. 842.10.V.G 1332.28
barbarolexis if. 842.23
barbatus 1440.46
barbula 1440 47
barca if. 1186.2
bardum N 488.34
bardus F.P 258.52.V.G 1372.22
Barra quid dicitur if. 1052.13.if. 833.23
bariptos if. 1219.17
Barium vrbs Italiæ F.P 258.59
Barnabas if. 1003.1
Barones if. 1052.12
Barraba if. 1003.28
barrire F.P 259.2
Barthol omæus if. 1002.29
basanites if. 1213.49
basanites lapides if. 1213.14
bases N 528.41.if.1200.28.if.1292. 24
asia V.G 1356.50
basilicæ quid vocabantur if. 1197. 11
basilica vua if. 1240.32
basilicum F.P 259.5
Basilidiani if. 1011.4
basiliscus if. 1122.13 F.P 259.6
basterna if. 1323.53
batin if. 1198.45
batiola N 792.19
batrachites if. 1212.28
Batus F.P 259.10.if.1233. 30
beatus V 17.7.if.1069.46.V.G 1331 44
Beelfegor, simulacrum ignominiæ [illegible] 1015.17
Beelzebub [illegible] if. 1015.22
Beelzebub Babylonicum if. 1025.5
Belgis ciuitas Galliæ if. 1170.54
belial if. 1025.17
bellantica 750.17
bellatica F.P 259. 11
belli pugnæ & prælij differentia If. 1165.60
bellicrepa F.P 259.13
bellioris est meliotis N 527.16
bellitudo ver.113.3 F.P 259.17
bellona V.14,4.F.P 259.18
bellosum N 529.18
bellua N 740.12
bellule F.P 259.22
bellum N 730.7.V.G 1333.4.V.G 1241.19
bellum vnde F.P 259.24
bellum, duellum vocatum if. 1166 6
bellum pugna N 614.49. melius N.614.50 prudens N.614.50. elegans N.614.50. tueor & tueri vil-lam V.48.18
bellutus F.P 259.26.1431.44
beloculus if. 1218.54
Benacus Lacus if. 1155.7
beneficiarij V.G 1372.49
beneficiarij milites F.P 259.27
beneficium dare N 694.28
beneficus if. 1070.3
beneuentum F.P 259. 31
beneuolus if. 1070.5.V.G 1360.6
Beniamin if. 997.30
benigniter pro benigne N 771.33
benignus if. 1069.55.F.P 259.35
benna lingua Gallica F.P 259.38
Berenice if. 1187.45
berillus if. 1215.29
bes V 28.39.F.P 259.41
Bessi barbari fuerunt if. 1042.2
bestiæ vnde dictæ if. 1116.15
bestiarum vocabulum quibus pro-prie conuenit if. 1116.11
beta if. 1161.50
betere est ire N 527.20
Bethel if. 1186.14
Bethleem Iuda if. 1186.23
Betica prouincia if. 1171.14
Betis fluuius if. 1158.54
bibere N 739.19
bibiones if. 1141.9
bibliothecæ F.P 259.44
bibliotheca vnde if. 956.28.if.1271 18.if.1197.58
bibliotheca veteris testamenti if. 956.31
bibula papirus if. 959.53
biceps N 739.56
bicessis V 28.21
bicinium if. 970*14
bidella if. 1251.14
bidenta F.P 259.48. N.513.16.V.G 1330.51
bidentes N 513.6.V.G 1330. 52
bidentes quid vocantur. ifid. 1111. 19
bigamus if. 1066.3
bigæ if. 1277.60
bigener equus if. 1115.22
bigenera animalia F.P 259.52
bignæ F.P 259.6
bilbit F.P 259.58
bilinges brutales F.P 259.60
bilioſus if. 1070.23
billis F.P 260.3
binomius F.P 260.5
binum N 528.47
biothadarus if. 1070.25
bipennis N 528.20.if.1297. 36
biremes if. 1286.21
birrus if. 1303.10
biria if. 1187.15
bis genitus if. 982.15
biseta F.P 269.7
bissellium V 22.15
bisextus if. 967.21
Bithynia if. 1188.4
bithynicus 1435.32
bitienses F.P 260.10
Bitinia if. 1166.6
bitumen if. 1207.59
biturica vua if. 1240.20
biuitas N 528.30
biuium if. 1206.22
Bizantium if. 1188.10
bizanzena regio if. 1172.9
blæsi 1440.30
blandicella F.P 260.11
blandimentum N 594.24
blanditer pro blandè N 771.17
blanditus labor Ver, 116.13
blandus if. 1970.10
blangianæ if. 1042.28
blasio 1440.38
blatteum if. 1305.46
blaterare F.P 260.13.N.528.6.P.L 803.14
blatis & blateras N 508.2
blattæ if. 1140.58
blennos stultos esse F.P 260.16
blesus if. 1070.21
blitea inutilis N 529.10
blitum F.P. 260.19.N 795.4.if.1161. 51
boa serpens aquatilis F.P 260.22
boare F.P 260.25
boarium F.P 260.26
boas anguis if. 1124.9
bocas genus piscis F.P 260.28
boccæ boues marini if. 1118.19
Bœotia if. 1168. 47
boicus ager F.P 260.32
boiæ genus vinculorum F.P 260.30
bombicina vestis if. 1299.44
bombitatio F.P 260.35
bombix vermis frondiū if. 1126.50
bona F.P 260.37.ifid. 931.18.V.G 1364.1
bona omina habere V.G 1318.10
bona prædia V.G 1364.11
boni V.G 1374.6
bonissimum & malissimum V 71.45
bonitas V.G 1360.14
bonius & malius V 71.44
bonorum possessio if. 931.17
Bonosiani if. 1014.6

Ponus N 744.40.If.1069.51. V.G 1334.38. V.G 1358.6
Booz If. 994.34
Borealis motus If. 903.12
Boreus If. 903.47
Borio promontorium If. 1179.42
Bortea N 511.38
Boos If. 1112.58
Bosphorus Thracius If. 1152.17
botanicum If. 922.6
bottax If. 1124.45
botulus F.P 260.39
Bouantes V 58.28
bouem bidenté dicunt F.P 260.41
bouerum V 71.30
bouinatores qui N 528.34
bouinatur F.P 260.43
bouile V 68.32
Βουλὴ quid If. 1019.28
bount N 528.12
boya If. 93 5.3
bracæ If. 1300.46 & 1300.46
brachium vnde F.P.260.44.If.982 58 & 1095.11
Βραχὺς If. 833.28
bracile If. 1310.1
bractea If. 1225.8
branchos If. 917.58
brassica V 28.50.F.P 260.48
braxea If. 1310.46
braxeæ If. 1312.6
breue à Græco F.P 260.49.V.G 1331.55
breues syllabæ If. 819.24
breuis V.G 1361.55
britannia If. 1174.13
britones If. 1042.53
bronci N 497.17
brouia If. 1223.13
brucus If. 1124.41
bruma V 31.57
bruma vnde dicta F.P 260.50.Isid. 942.18
brundisium F.P 260.51
brundusium If. 1188.45
bruteri If. 1042.28
brutiani F.P 260.55
brutianæ parmæ F.P 260.53
brutum N 527.31
brutum quid dictum F.P 260.59
brutus If. 1070.11.1431.40
buas N 529.21
bubalus If. 1113.13
bubinare F.P 260.60
bubo V 14.37.N.594.3. If.1136.37
bubulcitare N 528.38
bubulcus 1433.28
bubleum F.P 261.5
buccina F.P 261.6
buccinator V 42.15
buceo If. 1070.22
bucephalus F.P 261
Buceriæ boum greges N 29.13
bucerum F.P 261.11
bucina if. 1268.15 & 35
bucolicum carmen If. 853.18
bugloſſos If. 1256.56
bulga N 527.35
bulgæ F.P 261.12
bulla If. 1320.18
bulla aurea F.P 261.18
bulima F.P 261.13
buphtalmos If. 1259.51
bupreſtis If. 1140.53
bura V 23.11
Burdegalis If. 1190.1
burdo quid If. 1116.2
burgarij vnde dicti If. 105.57
burgundiones vnde If. 1042.36
burgundionum gentis nomen If. 1051.59
buris If. 1324.29
bura N 529.5
butranica potio F.P 261.26
butranicum F.P 261.28
burrum quid F.P 261.29
buſtum F.P 261.34.V.G.1367.3
buteo 1436.45.genus auis F.P 261.41
buttubata F.P 261.45
buxum N 594.21
buxus If. 1248.46
byſſima If. 1299.52
byſſina veſtis If. 1299.52

C

CAballus N 532.22
Caballus vnde dictus If. 1113.52
Cacabum V 22.9
Cacabus & cucuma If. 1320.20
Cacemphaton If. 843.44
Cachexia If. 918.33
Cacoſyntheton If. 844.16
Cacula F.P 261.48
Caculatum F.P 261.52
Cadamitas If. 1316.56
Cadauer If. 1105.23
Cadere N 699.7.occidere N.635.40.euenire N.635.51. V.G.1332.30 ruere N.635.47
Cadmea terra F.P 261.53
Cadmia If. 1227.52
Caduca auſpicia dicunt F.P. 261.55
Caduca hæreditas If. 931.31
Caduceatores quid dicuntur Iſid. 1027.25
Caduceus N 781.14
Caduciter N 534.56
Caducum If. 1243.50
Caducus If. 1072.13
Cadus N 791.38.If.1233.38
Cæca vox If. 897.36
Cæcæ gemmæ If. 1223.36
Cæcilij 1419.22
Cæcula If. 1124.38
Cæcultant F.P 261.59
Cæcum vallum F.P 262.7
Cæcum inteſtinum If. 1100.51
Cæculus F.P 262.3
cæcus N 736.52.If.1072.10.1440 25
Cæcutiunt N 532.19
Cædem ex Græco dici F.P 262.6
Cædere verberious dedere N 638. 32.excidere N. 638.34.occidere N.638. 42.mactare N.638.43. immolare N 638.48.frangere N 638 51.conſumere N.638.55
Cæditiæ tabernæ F.P 262.12
Cælaſſis F.P 262.14
Cælata vaſa If. 1318.11
Cælare N 729.32
Cælare & intus tegere N 688.3.V.G.1340.53
Cælata uaſa If. 1290.21
Cælatum If. 1144.18
Cælla F.P 262.19
Cæleſtia augutia F.P 262.15
Cæli V 61
cælibem dictum F.P 262.17
cælum V 6.7.& 15.& 195.38
cælum cæli Domino If. 979.42
cæmenta N 535.31.N.595.38
cæna F.P 262.21.V.G.1372.50
cæna Dominica If. 969.21
cænacula dicuntur F.P 262.24.V.G. 1372.52
cænaculum V 27.7
cænobium If. 1196.37
cærimoniarum cauſa F.P 262.25
Cæſar F.P. 262.27. 1436.50.& 59
Cæſar Auguſta If. 1190.6
Cæſarea Mauritaniæ If. 1190.40
Cæſares N 899.1
Cæſariani F.P 262.30
Cæſaries quid & vnde vocata iſid. 1092.8
Cæſarum nomen vnde ortum If. 1046.20
cæſicium N 789.2
cæſo 1405.36.1411.4
cæſones F.P 262.31.1393
cæſonij 1425.5
cæſtus F.P 262.32.V.G 1365.53
cætus If. 963.42
Cain If. 991.40
Cain If. 991.60
Cainiani If. 1011.49
Caia 1415.30
Caius 1405.38
Calabra V.G 1371.42
calamitas V.G 1358.46
calamiſtrati If. 1314.53
calamiſtratus If. 1071.56
calamiſtri V 22.22
calamiſtrum N 793.5.If.1324.21
calamitoſum N 501.55
calamus If.961.27. &898. 15.& 691.53
calamus aromaticus If. 1324.5
calantica N 787.10
calaſis tunicæ genus F.P 262.35
calathos dici quaſillos F.P 262.39
calatores F.P 262.40
calatum If. 1306.1
calbei F.P 262.43
calcar N 738.23
calcare N 691.16
calcaria If. 1326.53
calces F.P 262.76
calces à calcando N 499.21
calcearia V 68.40
calciamentum If. 1310.44
calciamenta If. 1310.27
calcitrones N 508.21
calcofanus If. 1122.15
calculator if. 1071.11
calculi quid vocati if. 1181.36
calculi ordinatij if. 1283.20
calculi vagi if. 1283.20
calculum if. 1309.52
calcus if. 1230.45
calculus if. 918.54.if.1210.8
caldarium æs if. 1227.43
caldius caldiſſimum V 71.43
calicata ædificia F.P 262.47
calices N 792.51
calices & calathi if. 1319.6
caliculæ caligæ if. 1311.8.
caligarius if. 1310.21
caligaris V.G 1360.57
caligo if. 1147.53
caliman-

calim antiqui pro clam F.P 262.49
caliptra F.P 262.51
caliſto if. 911.43
calix F.P 262.55
callaica if. 1215.57
callæcus 1434.56
calleo V.G 1380.4
callet,ſcit N 630.38
callet à calloſitate N 630.51
callidum If. 1071.3 feruens N 634.23 ferox & 634.25 inconſultum N 634.25 citatum N 634.27 velox N 634.28
Callidus if. 1071.2
Callis N 595.53 if.1206.13
Calliſerût pro occaluerût N 514.17
Callitriches if. 1119.51
Catones F.P 262.55
Calonum proprietas N 518.18
Calor N 597.15
Calpar N 793.22
Calpar,vinum nouvm F.P 262.60
Calpes mons if. 1180.60
Calpurnij F.P 263.4.1416.30
Caltula & Crocotula N 793.49
Caluaria quid dicta if. 1091.59
Calui 1439.53
Caluitur N 486.56
Calumnia quid?N 633.43 & 933.25
Calliditas N 633.44
Calumniator if. 1071.9
Calx N 596:57 finis N 930.36
Calx viua if. 1210.31 & 1291.59
Calydonia V 49.14
Cama if. 1322.35
Camara & camuri boues F.P 263.6
Camara dicuntur Ver. 116.46
Camaſa if. 1041.28
Cam. leon if. 1118.7
Camele•n pardus if. 1118.13
Camelis F P 263.8
Camelopardalis V 18.20
Camelus V 18.19.if.1113.19
Camenæ muſæ F.P 263.10
Cameræ if. 1199.55
Camerum N 499.59
Camilla V 51.18
Camillus F.P 263.13.1432.31
Caminus if. 1289.40
Cam ſia if. 1298.21
Camiſiæ if. 1300.43
Campana if. 1230.40
Campania if. 1170.40
Campans N 758.10
Campanum æs if. 1217.46
Cãpeſtria quid dicuntur if. 1299.15
Campeſtris if. 1309.38
Campus V 7.40.if.1 81.24
Camuri V.G 1365.15
Camus if. 1326.19
Cana,græci,nos caniſtra F.P 263.14
Canabum if. 1304.58
Canalicolæ F.P 263.16
Canalis lapis if. 1200.47 N 596.12
Canatim N 595.54
Cancer if. 911.51
Cancer morbus if. 910.11
Cancri F.P 263.18.if.1131.30
Candacus V 59.4
Cãtitas V 42.13.F.P 263.22 N 597.33 if.1321.39
Candet,ignitum eſt N 636.10
Candidum eſt N 636.11
Candetum if. 1204.52
candida membrana if. 960.31
candida cretáque toga if. 1302.15
candidissimum V 63.12
candidius V 63.12
candidum plumbum if. 1119.13
candidum eſſe V.G 1365.10
candidum V.G 1327
candidus if. 1072.7
candidus color if. 1114.54
cauentæ F.P 263.14
canephora F.P 263.25
canes V 51.9
canicæ F.P 263.27 N 533.31
canicula V 14.56
canicula ſtella if. 910.47
canis V. 18.7.if.1119.4
caniſtrum if. 1321.8
canities if. 1104.53
canitudinẽ pro canitie F.P 263.29
canitudo N 530.17
cannenſis curſor F.P 263.31
canon if. 962.33
canon generalium conciliorum if. 972.38
Canones euangeliorum if. 961.54
Canopia if. 1164.46
Canta pro cantata F.P 263.32
Cantabri,gens Hiſpaniæ if. 1043.37
Cantharus N 792.17
Cantharida vermis terrenus iſid. 1126.42
Cante V 50.23
Cantherius F.P 263.33
Cantica canticorum iſid. 951.18.& 953.33
canticum if. 970.30
canticum Pſalmi iſid. 970.36
cantor if. 105 50
canturus F.P 263.36
cantus if. 897.17
canum vetus N 531.35
canus color if. 1154.57
capanna quid if. 1202.30
caperare N 487.57
caperata frons V 58.60
caperatum F.P 263.37
caper Ver. 116.26
caper & capria if. 1111.49
capere,impedire N 615.39.implicare N 615.39 detinere N 617.57 facere N 627.26 perpeti N 627.28 tenere N 617.30 tollere N 617.30 eligere N 617.36 ſuſtinere N 617.46 circumuenire N 617.51 occupare N 617.56 ſatiare N 618.1 accipere N 618.3 inuenire N 627.16 complecti N 618.13 delectare N 617.40
capeſcere, perficere N 635.55. immittere N 635.58 reiicere N 635.60
capi ,propitiari N 617.24
capidulum F.P 273.39
capillata vel capillaris arbor F.P 263.41
capilli quid vocati?if. 1091.3
capiſtrum if. 1326.14
capita deorum F.P 263.44
capital V 22.32 N 504.37 F.P 263.46
capitalis lucus F.P 263.49
capitarium æs F.P 263.51
capitella iſid. 1291.28
capitilauium quid if. 969.13
capitium V 22.39 N 790.44
capitolia if. 1200.40
capitolium V 9.24
capitolium vetus V 76.32
capitolinus 1407.42
capitones 1439.46
capitulares if. 1307.23
capitulum V 62.45.If.1307.22
cappa if. 1307.24
cappæ F.P 263.52
cappadocia if. 1165.48
cappadoces if. 1037.15
cappatit if. 1262.8
capra V 17.52
c ipræ dictæ F.P 263.54.1434.1
caprarij cognomen 1432.9
capreoli F.P 263.57
capricorni figura if. 912.18
caprificus if. 1245.15
caprilia F.P 263.59
caprilius 1426.51
caprioli if. 1239.42
capronæ N 495.1
capronæ,equorum iubæ F.P 264.2
capruncŭlum F.P 264.3
capſæ F.P 264.4
capſit F.P 264.6
captus if. 1071.50
capua F.P 264.9 if.1189.3
capularis N 485.59 PL.804.18
capularis ſenex if. 1322.58
capulum F.P 264.13 N 485.54.iſid. 1316.32
capulus if. 1269.13 & 1322.56
capus if. 1138.25
caput F.P 264.16
carabus if. 1286.35
carbaſus N 789.51
carbo if. 1289.44
carbunculus if. 916.48.& 1221.1
carcer V 25.25 if.935.5& 1194.73 V.G 1395.38
carceres quid?if. 935.11.1277.8 V.G 1365.42
carchedonius if. 1221.29
carchesia N 793.9 if.1287.16
carcinæ if. 1222.56
cardamomum if. 1253.49
cardiace if. 916.2.903.57
cardines mundi if. 1143.9
cardines if. 1145.9
cardo N 597.36 if.1199.25 & 1204.3
carduelis if. 1139.49
carduus if. 1102.13
carenum if. 1317.4
carere N 746.40
carſcæ if. 1245.2
caria if. 1166.33
caricæum N 494.47.if.1142.53
carina if. 1286.49
carinæ V 1014.V 10.19
carinantes F.P 264.18
cariſſa F.P 264.21
carix.if. 1260.24
carmen if. 852.9
carmenij ſiue carij if. 1036.
carmentalia V 32.41
carmina 50.21
carmina cychica quid?if. 964.6
carminari V 53.38
carneales N 532.29
carnaria V 68.40

carpentarius Is. 1071.16
carpentarius Is. 1196.37
carpentum Pompaticum Is. 1323.38
carpere attenuare N. 226.59. aperire N. 616.60 auferre N. 617.4 decerpere N. 617.4. pascere N. 617.11 celeriter prætetire N 617.8
Carpocratiani Is. 1011.18
carta N 594.56
Carra, ciuitas Is. 1185.18
carracutium Is. 1323.43
carrus Is. 1323.333
carta vnde dicta Is. 959.54
carta teneotica Is. 960.2
saltica Is. 960.3
corneliana Is. 960.4
emporetica Is. 960.6
augustea regia Is. 959.57
libiania Is. 959.59
hieratica Is. 959.60
cartarum vsus Is. 959.48
carthada Is. 1187.10
carthaginensis prouincia Is. 1171.14
carthago spartaria Is. 1190.11
cartibulum V 21.54
cartilagines Is. 1097.12
casa F.P 264.24
casa habitaculum agreste Is. 1202.22
casaria F. P 264. 25
cascum V 50.16
cascum, antiquum F.P 264.26
Casdei, qui nunc Chaldæi vocantur Is. 1038.31
caseus V. 19.31. N. 597.10. Isidor. 1315.1
casina fabula F.P 264.28
casmenæ V 50.10
casnar V 50.47. F.P 264.31
casmillus V 51.21
Caspius sinus Is. 1153.19
cassabundus V 53.31. F.P 264.32
cassia via F.P 264.33
cassia Is. 251.60
cassiculum F.P 264.34
cassila F.P 264.36
cassinum forum V 50.41
cassis Is. 1171.44. Is. 1288.51
cassum N 508.33
casta F.P 264.37
castanea Is. 1145.53
casteria locus N 531.2
castigare, reprehendere N. 616.46 increpare N 616.46 vindicare N 616.54 vnire N 616
castitas N 595.46. N. 731.37. V.G 1342.26
castitudo N 531.45
Castor & Pollux V 14.11
castor V.G 1378.49
castores vnde dicti Is. 1118.28
castra N 597.43
castra quid sunt Is. 1048.53
castrensis corona F.P 264.39
castri Is. 1140.40
castula N 794.36
castum quid. N. 636.16 religiosum N. 636.18 à furtis abstinens N. 936 23 suaue N. 636.26 iucundum N 636.26
astus N. 694.54. Is. 1070.33
asu simile V 97.30
asuale V 68.19
casula Is. 1034.4
casus V 67.30 V 97.41 F.P 264.42 Is. 815.29
cata V 51.52
catachresis F.P 264.46 Is. 847.50
catamitum F.P 264.49
catampo F.P 254.51
cataphratti N 799.11
cataphrygis Is. 1012.18
cataplasma Is. 911.41
cataporates Is. 1288.32
catapolia Is. 911.31
catapulta N 795
catarrus Is. 917.50
catasceue Is. 864.39
catax F.P 264.52 N 497.8
catechumenus Is. 1008.3
categoriæ ent appellatæ Is. 877.22
categoriarum species Is. 876.18
cateia & Caia Is. 1270.18
catellæ N 596.50. Is. 1308.15
catelli N 537.1
catenæ Is. 934.57
catena Is. 1314.25
cathartica medicamenta Is. 911.30
cathari is. 1011.22
catholica is. 1007.39
catholicus Is. 1007.15
catij 1416.1
catillare PL. 804.12
catillatio F.P 274.56
catillones F.P 294.59
catinum V 21.17 is. 1319.30
catinus N 792.52
Cato 1431.12
catones appellantur F.P 264.60
catularia porta F.P 264.2
catuli quid dicuntur is. 1119.18 N 741.30
catulina caro F.P 265.7
catullire N 534.53
catulus F.P 265.9 catellus V 86.48
catus pro sapiente N 537.55
caudecæ F.P 265.11
caudex 1436.47
caudicariæ naues F.P 265.13
caudinus 1435.35
cauea V 6.30
cauere N 711.57. N. 730.14 V.G 1341 24
caui proprietas N 746.43
cauiares hostiæ F.P 265.15
cauile V 6.30
cauillantur N 535.54
cauillatio F.P 265.19
cauillum F.P 265.20
cauitio F.P 265.21
caulacus quid dicitur is. 1131.52
caulis V 18.43. N. 536.29. is. 1260.52
caupo is. 1072.6
caupones is. 1319.41
causa is. 1273.1. & 20 V.G. 1319.14 V.G 1332.52 V.G 1364.5
causa redintegratur is. 931.60
causales coniunctiones is. 838.35
causari N 533.56
caussa N 710.18
cauterium is. 1326.43
cautes is. 1109.58
cautio N 761.8
cautus is. 1021.1
cauum V 6.22 & 31
cauum ædium V 26.51
cauum à chao dictum F.P 265.26
Cayphas is. 1033.19
Cecropidæ, qui fuernnt vocati isid. 1046.45
Cecrops Athenienſium Rex Isidor. 1040.45 isid. 1188.40
cedere isid. 911.44 abire N 616.16 succedere N 616.21 dare D 616. 23 recedere N 616.16 obsequi N 616. 28 euitare N 616.32 incedere N 616.33
cedò V.G 1335.18
cedrus isid. 1146.39
cedunt, petunt N 626.35
celare N 727.29 V.G 1340.50
celebre N 534.14
celebresçat N 534.4
celebritas isid. 968.21
celer isid. 1071.41 V.G 1334.38
celeratim N 532.44
celeritas N 710.48 V.G 1369.21. V.G 1379.26 V.G 1329.36
celeriter currere N 717.29
cella isid. 1195.26
cellarium, quid is. 1198.3 V.G 1365.31
celia isid. 1517.27
celibaris hasta F.P 265.31
celones isid. 1286.57
celox N 781.59 PL. 805.40
celsus ex græco κέλης F.P 265.45 isid. 1070.31
Celtiberi, ex Gallis celticis isidor. 1043.41
cenatus N 536.52
Cenchris isid. 1124.5
cecina vrbs F.P 265.47
cenobitæ isid. 1006.29
censere F.P 265.49 succensere N 636. 37 N 777.1 existimare N 636.29 arbitrari N 636.29 V.G 1371 57
censio hastaria V.G 1372.38
censor V 15.27
censores dicti F.P 265.55 isid. 1051.4 V.G. 1373.2
censorinus 1438.45
censorium N 704.48
censui agri V.G 1372.60
census N 532.40
centauria isid. 1255.19
centaurion F.P 266.1
centaurus chiron isid. 912.49
centaurus isid. 1129.9
centenũ quid appellatũ is. 1177.44 1210.56
centenarium isid. 266.3
centenariæ cænæ F.P 535.54
centones N 854.11
centones quid. isid. 1124.40
centupeda isid. 711
centuria V 266.19
centuria in agris F.P 266.21
centuria quid. is. 1049.5. is. 1204.59 16.30
centuriæ V 508.21
centuriata comitia F.P 490.55
centuriata N 266.24
centuriatus ager F.P 266.27
centuriones F.P 28.17
centuriones N 777.19. is. 1047.47
centussis V 1161.41
cepa isid. 597.48
cepe N 917.12
cephalia isid. 937.12
cephanet isid. Cephas

Cephas Isf. 1001.21
Cepit, cæpit V.G 1346.30
Cepio 1397
Cera Is. 959.33
Ceram ferro ne ædito Is. 959.19
Cerasus Is. 1244.50
Cerastes Is. 1123.11
Cerastibola V 54.34
Cerates Is. 1230.51. & 54
Ceraunie vuæ Is. 1240.10
Cerauuij montes Is. 1180.37
Ceraunionum duo genera Isidor. 1220.35
Ceraunium Is. 835.58
Cerberus inferorum canis Isidor. 1108.42
Cercetis V 15.8
Cercolopis F.P 266.29
Cercopa F.P 266.31
Cercopitheci quid sunt Isid. 1119.44
Cercurus N 785.22
Cerdoniani Is. 1011.59
Cereos dabant F. P 266.34
Ceres V 12. 48. Isid. 1028. 18. & 1237.3
Cerebrosi N 495.6
Cereus Is. 1321.41
Ceriti & laruati N 508.15
Cermalus P.P 266.37
Cernere V.G 1328
Cernere amittere N 631.37. audire N 631.41. cedere N 631.54. contendere N 631.47. dimicare N 631.34. iudicare N 631.43. videre N 631.31
Cernere hereditatem N 631.55
Cerno V 43.4
Cernuabant N 494.18
Cernui socci Is. 1312.1
Cernuus N 494.19. F. P 266 38
Cerolienſis V 10.15
Ceronia V 10.10
Cerritus F.P 266.39
Cerrones F.P 266.40
Certamen N 595.1. V. G 1357 19
Certare, contendere N 628. 33 præuenire N 628.34
Certatim N 776.7
Certatio N 595. 3. certamen V.G 1335.30
Certatur N 750.55
Certissant N 534.12
Certum V.G 1334.13
Ceruaria ouis P.P 269.44
Gerui V.10.51.V.G 18.24
Ceruicalia Is. 1304.11
Ceruinus color Is. 1115.4
Ceruisia Is. 1317.15
Ceruix V.G 1365. 34. Is. 1094.58
Ceruus F.P 266.44
Cerussa Isid. 1295.56
Ceruus vnde dictus Is. 1112.8
Cespes F.P 266.46
Cespites Isid. 1240.53
Cessare V.G 1356.46
Cessio Is. 912.42
Cesso V.G 1379.25
Cestricillus F.P 266.48
Cestis pro cestibus N 761.15
Cestus V.G 1365.55
Cetarij genus piscatorum N 510 49
Cete Isid. 1128.22
Ceteri colores finguntur Isid. 1194 8
cethura Isid. 995.11
cetra N 298.26.N 530.10
cette significat dicite N 531.33
chalcantum Isid. 1109.5
chalcites Isid. 1222.25
chalcedonicum F.P 266.51
chalcosmaragdus Isid. 1215.23
Chaldæorum gens Isid. 1015.54
chalybs Isid. 1197.6
chamædracontes Isid. 1125.10
chamædrys Isid. 1256.48
chamæleon Isid. 1158. 30. & 1256.45
Χαμαιπίτυς Isid. 1259.20
Chananæorum decem gentes Isid. 1036.15
Chananæi Isid. 1039.19
chaos F.P 266.57
character Isid. 1326.40
characterismus Isid. 871.9
charibdis Isid. 1154.8
charientismos Isid. 850.39
charisteum marmor. Isid. 1214.22
charitas Isid. 1009.21
charon Isid. 1026.50
charta N 595.19
chelidonia Isid. 1219.1. & 1255.49
chelidoniacus gladius Isid. 1169.36
chelonites Isid. 1223.11
chelydeos Isid. 1123.50
cheristiani Isid. 1011.21
cherubin Isid. 990.6
chiliarchæ Isid. 1047.45
chiliastæ Isid. 1011.25
chilo V.G 1372.34
chilo dicitur F.P 267.1
chilones 1440.41
chimæra, triformis bestia Isidor. 1109.1
chios insula Isid. 1177.24
chirographa V.G 1363.51
chirographum Isid. 930.24
chirurgia Isid. 920.54. & 921.1
chlamys N 788.35
chlamis Isid. 1301.59
choaspis Isid. 1157.10
choaspites Isid. 1216.27
choenica F.P 267.5
cholera quid? Isid. 915.27
choragium P 2. 805.17. F.P 267.6
chorea Isid. 990.15
choriambus Isid. 830.40
chorus Isid. 970.7
chria Isid. 864.26
chrisma Isid. 981.36. & 973.35
Christus Isid. 840.5. & 981.27
chromaticus Isid. 1071.22
Χρῆσις Isid. 915.52
chronia isid. 917.10
chronicon Isid. 951.20
chronica isid. 937.1
christianus isid. 1006.50
chrisa insula isid. 1175.19
chryste isid. 1211.58
chrysebetillus isid. 1215.55
Chrysocolla Is. 1194. 40. & 1222.15
chrysolampis Is. 1222.7
chrysolectrus isid. 1222.5
chrysolitus isid. 1222.2
chrysophis isid. 1222.1
chrysoprasius Is. 1221.45
chrysoprasius Is. 1215.37
chus Is. 992.14
cibarium N 536.15
cibarius panis Is. 1313.16
cibicidæ N 533.12
cibilla V 20.57
cibus V.G 1353.50. Is. 1312
cibus ex græco F.P 267.7
cibidum Is. 1320.46
cicadæ Is. 1141.10
cicatricare F.P 267.10
cicattix Is. 920.41
ciccum F.P 267.11
cicendula Isid. 1140.51
cicer Is. 1238.39
cicererius 1435.29
ciceres N 536.8
cicerones 1433.51
cicindela F.P 267.13
ciconia Isid. 1325.48
ciconiæ Isid. 1134.22
cicum V 57.4
cicuma F.P 267.16
cicurare V 56.59
cicurigenium V 57.1
cicurinus 1432.35
cicuta Is. 1248.54. & 1258. 33
cidaris Isid. 1307.5
cilia quid sunt Is. 1093.46
cilices Is. 1057.25
cilicia Is. 1166.50
cilicia, velamenta Is. 1304.41
cilindrus Is. 894.31. & 1325.10
cilium F.P 267.18 Is. 1190.29
cillere Is. 1385.19
cillibæ F.P 267.20
cilluntut Is. 1095.24
cilo V.G 1372.35
cilones 1439.46
chilones V.G 1361.34. & 36
citum diuisum N 635.35
cima Is. 1260.59
cimæ quid vocantur Is. 1241.24
cimbri F.P 267.21
cimedia Isid. 1218.51
cimex Is. 1127.26
cimicia Is. 1257.33
cimmerij F.P 267.22
cinnædi dicti saltatores N 486.27
cinamomum Is. 1251.45
cincia F.P 267.28
cincinnati 1439.55
cincta F.P 267.30
cinctus Is. 1309.35
cinctus & cingulum V 20.28
cinctus Gabinus Is. 1302.20
cinefactum N 56.38
cinereus color Is. 1114.44
cingula Is. 1326.27
cinguli appellabantur homines F.P
cingulo noua nupta F.P 267.31
cinifij quid dicuntur Is. 1111.48
cinis N 596. 16. Is. 107. 11
incendium Is. 1236.10
cinnabaris Is. 1194.31

Cinnus quid N 516.44 & 757.41
potionis genus N 507.38
Cinomia Isid. 1141.15
Cinxiæ F.P 267.41
Circanea F.P 267.44
Circe If. 1020.19
Circinus Isid. 1197.25
Circites F.P 267.48
Circius N 511.37
Circularis nundinatus If. 892.25
Circuli V 19.10
Circulus N 494.12
Circulus quid If. 1052.53
Circulus Antarticus Isid. 905.15
Circulus Articus If. 905.3
Circulus χειμερινὸς Tropicus Isid. 905.17
Circulus θερινὸς vel tropicus Isid.
Circumcelliones Isid. 1014.9
Circumferre, lustrare N 632.59
Circumflexus acrentus Isid. 832.42
Circumforanus Isid. 1071.24
Circumiectum V 22.50
Circumire N 674.36
Circumluuium F.P 267.47. Isid. 1182.21
Circumpedes V.G 1351.49
Circumspicere N 674.31.V.G 1358.20
Circumtextum V 22.51.If. 1101.38
Circus N 494.12.& 727.20. V.G 1139.6.If.1193.24 & 1176.13
Circus Flaminius V 25.56
Circus max mus V 25.58
Circus ad Murtium V 25.50
Circi quid N 539.7.If. 1092.13
Cisalpina If. 1170.56
Cisium vehiculi genus N 532.39
Cispius mons V 10.42.F.P 267.48
Cis pro vltra N 535.39
Ciſtæ N 555.21
Ciſtella P L. 806.12.If.1321.10
Ciſterna F.P 267.50
Ciſtula, Ciſtella V 86.44
Citare, incitare N 635.41.laudare N 635.44 prouocare N 635.41.vocare N 635.19
Citeria appellabatur effigies F.P 267.51
Citerior Hiſpania If. 1171.16
Cithara Isid. 899.15
Citharæ ac pſalterii reperior quis Isid. 898.40
Citharicen V 69.47
Cithei, id eſt Cyprij If. 1037.27
Citherea Isid. 1176.59
Citicula If. 922.34
Citimus F.P 267.58
Citior comparatiuum F.P 267. 60
Citius V.G 1319.32
citocatia If. 1258.11
citria If 1244.51
citroſa If. 1300.6
citroſa veſtis F. F.268 3. Isid. 1300.6
citum, celere N 635.33
citum, celere N 635.33
citum N 635.35
cituma N 531.51
citrus N 532.17
Ciues Romani cur dicti Isid. 1053.36
ciues vnde vocati If. 1050.13
ciuica corona F. P 268.5.V.G 1374.35
ciuile bellum Isid. 1165.16
Ciuilis Aſtronomia If. 874.44
ciuitas N 715.31.V.G 1371.16.& 1337 56.If.1190.51
ciuitas propriè quid dicitur Isidor. 1191.18
ciuium nomina If. 1050.12
clacendix F.P 298.8
clades V.G 1358.48
cl m V.G 1314.52
clam à clauibus dictum F.P 268.9
clamoſus If. 1071.7
clandeſtino N 504.41
clara vox If. 897.42
claret N 531.57
claritas V.G 1333.30
claritudo N 529.55.V.G 1333.31.F.P 268.11
clatus If. 1070.30
claſſes If. 1040.45
claſſes clypeatæ F.P 268.12
claſsica quid ſunt If. 1268.44
claſsici teſtes F.P 268.14
claſsis Isid. 1285.53
claſsis procincta F.P 268.16
claua F.P 268.17.Iſidor. 1270.15
clauata dicuntur F.P 278.18
clauat ſocci If. 1311.3
claudere N 690.50
claudere, circumuenire N. 635.28 includere N 635.24. obſiſtere N 635.26
claudiana tonitrua F.P 268.24
claudij 1416.36
claui Isid. 1297.4
clauis If. 1324.24
clauim F.P 268.31
clauſtra V 49.39.Isidor. 1199.17
clauſula F.P 268.33
clauſulæ quid Isid. 814.7
clauus Isid. 1287.23
clauus annalis F.P 268..5
clemens V.G 1358.33. & 35. & 1353.26.If.1070.45
clepere V 57.25.N 495.51
clepſere V 57.24
clerus & clericus vnde appellantur If. 1004.3
clibanitius panis N 1363.45
clibanus If. 1198.13
cliens V.G 1329.11
clientam pro cliente F.P 268.39
clientela V.G 1380.18
clientes Isid. 1071.49
climota Isid. 1204.40
climax If. 868.17
clingere F.P 268.40
clitellæ F.P 268.42
cliuia auſpicia F.P 268.48
cliuoſum Isid. 1106.26
cliuus N 594.19
cliuus Publicius V 26.18
cloacæ F.P 268.51
cloacæ quid ſunt Isid. 1191.48
cloacalc Rumen F.P 268.52
clodus Isid. 1072.10
cloelia familia F.P 268.55
cloeliæ F.P 268.57
cloelij 1416.12
clucidatum F.P 268.59
cluentij 1416.18
cluet N 537.15
clumac F.P 268.60
clunæ F.G 269.4
clunes Ver. 116. 56. N 595 54
clunes quid vocatæ Isidor. 1098.7
clupeat V 4.54
clupeum V.G 1331.54
clunaclum F.P 269.1
cluteum F.P 269.8
clypeat N 533.7
clypeum V.G 1331.4
clypeus N 595.21.F.P 269.11.V.G 1360.58.If.1272.3
cnæij 1425.6
cnæus 1416.11
cnaſonae F.P 269.15
cnephoſum F.P 269.17
cneus 1398
coagmenta N 507.4
coagulum N 498.53.& 55.& 507.6
coarguere V.G 1348.5
cochlear If. 1231.14
coclacae F.P 269.21
cocleas Isid. 1318.34
cocles 1440.16
cocetum F.P 269.19
coctiones vnde dicti F.P 269.23
coctum If. 1314.10
coctum pro ad coquendum N 771.1
cocula F.P 269.30.If.1320.25
cocytus If. 1182.51
coda N 512.27
codeta ager F.P 269.33
codex Isid. 960.59.& 1219.38
codicellus If. 525.53
codicellum Isid. 929.42
cœlebs Isid. 1070.37
cœles Isid. 1070.36
cœleth Isid. 995.10
cœlibatus P L. 805.44
cœlicola Isid. 1070.40
cœlij 1416.25
cœliolus V 10.33
cœlis ciuitas Isid. 1037.4
cœlius mons V 10.4 F.P 269.38
cœlum If.1144.26. & 39. & 902.39
Deorum domicilium N 614.31
cœna Isid. 1313.25.& 31
cœnaculum Isid. 1195.38
cœnum Isid. 1207.11
cœpere N 514.8
cœpia futurum tempus F.P 269.41
cœruleus V.G 1331.40
cœrulus V.G Isid. 1071.35
coætaneus If. 1071.35
cogere, coarctare N 635.22. coradere N 634.56. imprimere N 635.11. in vnum colligere N 6355. mulgere N 635. 35. ſubſtringere N 635.3. ſtringere N 635.18. vrgere N 634.49. & 714.19

Cogitare V 37. 26. N 725. 48 V. G. 1337.37
Cognoscere, æstimare N 640.37
Cognitum F.P 269.46
Cognitio F.P 269.47
Cogitationes perquirere N 719. 40
Cognati vnde dicti If. 1056.8
Cognatione fratres If. 1056.38
Cognitor V.G. 1361.18.F.P 269. 50. If. 1071.48
Cognomen N 553. 4. Isid. 813. 48. N 1397
Cognomentum If. 821.51
Cognoscere N 688.5
Cognoscere, audire N 640.37. nosse N 640
Cohors V. 1623. Isid. 1100.59
Cohortarent N 730.25
Cohum F.P 269.56. V.G 1372.27
Coinquire F.P. 269.60
Coire V.G 1331.51
Colaticus lapis If. 1215.13
Colabella N 554.44
Colatum If. 1516.12
Colere, diligere N 626.4 inhabitare N 625.37. exercere 55.10. ornare N 626.10. pati N 626.12. venerari N 625.53
Colica passio If. 919.7
Colliuiani If. 1011.54
Collare N 501.36
Collegio vel ratiocinatio Isid. 860. 47
Collega If. 1071.33
Collegiati qui dicuntur If. 1052.4
Colles V 7.42
Colligatus If. 1072.26
Colligere, auferre N 639. 33. celare N 639.31 mollire N 635.3. reficere N 639. 29 supprimere N 639. 31 in vnum redigere N 639
Collina V 11.36
Collis Laciaris V 11.6
Collis Mutialis V 11. 5. Quirinalis V 10. 56 Salutaris V 11. 3 Viminalis V 10.55
Collisio If. 142.54
Collocare N 685.55
Colloquium V 39.20. V. G 1376.16
Collum N 597.26. If. 1094.54
Collus F.P 270.1
Collutulet N 511.17
Colluuiaris porcus F.P 270.3
Colluuio N 550.1
Collyria If. 911.19
Colobium Isid. 1300.21 & 1300.22
Colocynthis If. 1155.14
Colon If. 834.12. & 866.59
Coloni If. 1051.29
Colonia If. 1151.42
Colonus If. 1071.44
Colophon F.P 270.5
Color equorum If. 1114.19
Colores If. 1294.3
Colores nascuntur If. 1294.7
Coluber N 597.3
Colubrum If. 1121.41
Colui V 92.18
Colum If. 1305.17
Columbaria If. 1285.54
Columbæ If. 1198.41. V.G 1347.31
Columbinus lapis If. 1291.19
columis If. 1071.55
columna Meniana N. 510.12
columnæ F.P 270. 11. If. 1191. 16 & 1200.31
columnarum rotundarum genera quatuor If. 1200.15
colomna basilita F.P 170.12
colustra N 551.11
colus N 596.12
colustrum If. 1315.3
collatitius 1435.39
colossus F.P 270.7
columba V 14.38
comæ quid sunt If. 2091.10
combibones N 504.34
comedim pro comedam N. 530.57
comedio, onis V.G 1373.6
comedum dixerunt F.P 270.13
comedas, di, V.G 1373.5
comes V.G 1319.10
comedones N 536.25
comesor If. 1072.4
comest pro comedit N 519.27
comeres quid If. 910.17
cominj 1426.16
cominus V.G 1319.39
comissatio F.P 270.6
comitasset pro cubuisset N 531.48
comitium V 25.58
comiti centuriata F 144.58
comitialis morbus If. 579.35
comitiales dies F.P 270.20
comina If. 834.6 & 886.55
commalaxare N 510.4
commanduestur N 785.56
commendare N 681.52
commemorare N. 515.4. & 691.51
commemoramentum N 131.6
commentacula vitgæ F. P 270. 23
commentaculum F.P 270.26
commentaria If. 958.34
commentum N 553.37
commercium If. 932.55
commerere V.G 1354.12
commereri V.G 1359.46
commetare N 554.20
commictilis N 530.31
commiliiscs V 37.34
commissatio V 56.54
commisseremus N 750.33
commissura If. 1297.8
committere propriè F.P 170.8
committere, effigiare N 615.4 sociare N 615. 7 jungere 615. 7 derelinquere N 615. 11 donare N ibid. 11 facere N 625. 14. initiare N 625. 23 permittere N 625. 27 credere N 615. 27 V. G 1333.24
commodare, maturare N 640.16 V.G 1351.31 & 1310.7 cum commodo dare N 640.51
commodum, velle N 636.3 conueniens N 656. 4 totum N 636. 6 apum N 636. 4 integrum N 639. 5. If 931.48. V.G 1355.58
commodus V.G 1354.18
commouere V.G 1379.15
commouere N 688. 9
commouet N 719.19
commugento F.P 270.31
commune genus If. 825.17. & 827.44
commune salis If. 1208.10
commune spanum If. 1149.44
communes coniunctiones If. 828.33
communes syllabæ If. 819.27
communio V.G 1335.36
communis annus If. 967.11
communis diuisio If. 931.34
communitas V.G 1333.35
communitus pro communiter N 791.23
comœdi qui appellati If. 1018.44. & 1280.9
comœdiæ vnde F.P 270.32
compages N 519.49
compagia quid If. 1096.59
comparare, apparare N 630.30 coniungere N 629. 51. adæquare N 629 54 sociare 629 51. componere N 629.59 machinari N 629 60. confirmare N 630. 2 constituere N 630. 3 emere N 630. 26 æstimare N 634.28 dare N 630.33 V.G 1331.49
comparatio If. 815.3 & 869.29
comparatiuus gradus If. 856.8
comparsit pro compescuit F. P 270
compascuus ager F. P 270. 38 Isid. 1103.11
compedes N 498.36 If 914.54
compendium Varr. 30.23. N 597.28 V.G 1332.4
comperce pro cõpesce F. P 270. 40
competnes dicuntur homines F. P 37. 1140.43 N 497.21
compescere F.P 270.43
compescet N 715.50
competi quid sunt Isid. 1191. 10 & 1206. 2
competens N 675.32. If 1008.6
competere quid N 641.1
competere, rei cuiusque meminisse N 641. 5 conuenire valere N 641. 6 par esse vel simile N 641.5
compilare F.P 270.47
compilator If. 1071.15
compita N 595.7
compitalia V 34.47
compitalia festa F.P 270.48
compitum V 37.29
complanare N 699.10
complectite N 750.40
complex If. 1071.36
compluries N 135.57
compluriens F.P 270 50
compluuium V. 26 59 If. 1100.4
componere, finire, N 618 37. recreare N 618. 40 finire N 649. 43 disponere N 618 45 constituere N ibidem, comparare N 618 50 ornare N 618 60 colligere N 629. 2 simulare vel fingere N 629.5. coniungere N 629. 11 redimere N 629. 21. facere N 618. 40
comportare V.G 1349.44
compos N 715.5 & 770.9
compositi numeri If. 889.24
compolitus N 704.19
compraedes F.P 270.53
compressus N 741.43
comptum V.G 1371.1

comptus F.P 270.54. Isid. 1071. 55
conatus N 592.31
conauditum F.P 270.58
cocalfacere N 535 49
concalluit N 534.14
concedere, dâre N 637.53. permittere N 637. 53. consentire N 637.60. credere N 637. 60. cedere N 638. 4. recedere N 638. 4. & 229.36. V.G.1331 11.V.G. 1340.56
concedo V.G 1379.18
concelebrare; commouere N. 640.13
conceptor Is. 1005.56
conceptiuæ feriæ F.P 270.60
concertutiare N 489.13
concertatio V.G 1357.16
concessio Is. 860.21
concessus N 701.2
conchæ & cochleæ Is. 1131.7
conchilium Is. 1305.10 & 16
conciere N 534.19
conciliari V 37.32
conciliabulum F.P 271.3
conciliatrix F.P 221.5.Is.1072. 21
concilij nomen quid? Is. 96 3. 35
concilium V 37.30.F.P.271.7
concinnare F. P 271.9. N 507.35 & 516.45. & 534. 49. concinere V.G 1372.25
concinnè loqui V 39.25
concio V 39.29.F.P 271.11
concionator Is. 1070.50
concipilauisti F.P 271.17
conclamatum V.G 1380.19
conclauatæ F.P 271.19
conclauia F.P 271.21
concleatius lapis Is. 1191.17
concluſio inductionis Isid. 861.29
concors N 520.26
concordia V 14.14
concorditæ N 531.54
concors Is. 1070.47
concubia N 535.17
concubium V 55.35
concula Is. 1131.16
condeptere N 505.7
condere F.P 271.23
condere, abſcondere N 625. 44 conſtituere N 625. 46. conſecrare N 625. 49. potiri N 625. 50. conſecrare N 693. 55
condi PL 804.26
condicere F.P 271.28
condictio in diem F.P 271.29
conditaneum N 536.46
conditiones Is. 930.44
conditum Is. 1316.41
condofacere N 530.21
conducere, emere N 639. 53. colligere N 639. 58. conuocare N 639. 58. conuertere N 640. 1. vtile eſſe N 640. 3. & 208.34
conductio Isid. 931.42
condulus F.P 271.32
confecerunt F.P 271.34
confectum, examinatum N 637.15 occiſum N 637. 15 deſeſſum N 637.20
confectus cura V.G 1356.3
conferre N 737.7
conferre, contollere N 637.6. conferre N 717.8. comparare N 637.10. transferre N 637.12. & 693.32
confeſſio Isid. 626.17
confeſſio, coniuratio V.G 1359,12
confetaſus F.P 271.35
conficere, frangere N 637.25. colligere N 637.26. facere N 637.35. explicare N.637.42. conſumere N 637.44. finire N 637.45
confictitant V 59.9
confidentia N 633. 4. duritia N 633. 5. patientia N 633. 6. temeritas N 633. 8. audacia N 633. 8. conſtantia N 633. 21. V.G 1356.2
confidentiæ fidentię diſcretio V.G 1344.4
confidens N 731.30.& 33
confiteri N 718. 40. V.G 1340.4. V.G 1357.2
confinialis Is. 10.71.43
conflages F.P 271. 37
coniuges N 518.22
confœduiſti F.P 271.39
confrages Is. 1181.38
confugela antiqui F.P 271.40
confuſa vox Isid. 829.10 & 11
confuſus Isid. 1072.15
confutare, commouere N 625.34 opprimere N 625. 36. conuincere 625.36.& 532.52
confutatio V.G 1360.23
congenerat N. 531.30
congenulare N. 515.37
congenuclare N. 513.52
congerro V. 53.42
congerrones PL. 806.9
congermaneſcere N. 534.38
congiarium Isid. 1132.39
congium Isid. 1132.33
conglomerare N. 534.35
cognoſcere, peripicere N. 640.44 agnoſcere N. 640.53
congredias N. 750.53
congruere à gruibus F P 271.41
congrus polypus Isid. 1130.47
coniectarium N 515.14
coniector F.P 271.43
coniecturalis ſtatus Is. 860.2
coniferæ cypariſſi Is. 1246.56
coniicere, iacere N 636. 40. colligere N 636. 44. certare N. 636.45 agere N.636.47. furari N. 636.50. auferre ibid.
conitum F.P 271.44
coniugatio Is. 817.31
coniuges Is. 1065.30
coniugium Is. 1066.19
coniungere N. 503.20.& 673.43
coniunctiuus Is. 817.17
coniunctæ ſunt triplices in verborum tribus temporibus V. 101. 25
coniunctæ præpoſitiones Is. 828.40
coniunctio Is. 823.35
coniunctum analogiæ genus V.101 30
conuiuola F.P 271.47
coniuratio militiæ genus Is. 1049.35
conlatia F.P 271.48
conlatiuum ſacrificium F.P. 271.52
conlatiuus venter F.P 271.54
conlucare F.P 271.57
conubium Is. 1066.13
conon Is. 894.32
conopeum Is. 1288.55
conquiniſcere N 531.16
conquirere F.P 271.59
conregione F.P 271.60
conruſpari F.P 272.1
conſanguinei qui vocantur Is. 1056 14
conſcius N. 725.53.V.G.1338.1
conſcribere M.G 1346.53
conſcribillaui N 530.26
conſcripti dicebantur F.P 272.3
conſcripti milites Is. 1048.31
conſecrare V.G 1319.55
conſecrabor N 714.11
conſeceratum M 709.4
conſedo vnde N 538.25
concentia ſacra F.P 272.6
conſequi, ſequi N. 638. 13. adipiſci N. 638.19. exprimere N. 638. 23. definire N. 638.24. V.G.1350. 24
conſerere V. 40.33. miſcere N.638. 27. inſerere N. 638.30
conſerere manum V G 1376.31
conſeruare V.G 1358.25
conſidens is. 1070.58
conſiderantius V.G 1329.53
conſiderare F.P 272.8
conſideratius V.G 1329.53
conſilium vnde F.P. 272.10. V.G. 1356.33
conſiluere F.P 272.15
conſiptum F.P 272.16
conſiſtere N 705.28
conſitura N 594.38
conſitus ager Isid. 1102.19
conſobrini N. 800.7. Isid. 1056.60 V.G.1359.42
conſolare N 751.16
conſolator Isid. 985. 41. & 1070.51
conſonantes Isid. 821.14.& 34
conſors Isid. 1071.58
conſors V. 40.48
conſortium N 530.22
conſpicitum N 532.8
conſpicimus V.G 1349.56
conſpicio V 41.23
conſpicione V 47.60
conſponſi F.P 272.19
conſponſor F.P 272.18
conſtans Is. 1070.16
conſtare N 705.42
conſtat, valet N. 639. 4. conſtitit N 939. 4. compoſitum eſt N. 638. 8. conuenit N. 639. 12. manifeſtum eſt N. 939.13.
Conſtantinopolis Is. 1188.51
cõſtellationes quid ſunt Is. 1011.58
conſternari, pro ſe deiici N.637.28 proteruè loqui N. 633. 29. erigi ibid. N.
conſternatio F.P 272.22
conſtitit, ſtetit N. 639. 13. erectum eſt N 638.20
conſtituere, inſtituere N 638.3 con-

disponere N 630. 58. definire N ibid. retinere N 630. 60. parare N. 631. 5. N 691. 39. erigere N 631. 9. firmare N. 630. 60. & 677. 23
constitutio vel edictum Isi. 917. 12
constitutus F. P 272. 25
construere V.G 1346. 60
constructio Is. 1100. 46. & 44. 52. 57
consualia V 343. F. P 272. 27
consuescere V.G 1347. 35
consuetio pro consuetudine F. P 272. 30
consuetudo V. 93. 55. N 720. 50. & 720. 30. Is. 863. 55. & 925. 42
consul V 15. 12
consules vnde dicti Isid. 1045. 52
consultor, consultus V.G 1365. 58
consultum V.G 1365. 59
consultus Isid. 1070. 54
consulum & Prætorum proprietas N 496. 6
consumere, continere N 692. 37
consumptus Is. 1072. 20
contari, dubitare N 617. 14. curationem differre N 617. 21
contagia N 596. 44
contari, manere N 617. 18. dissipare N 617. 14
contagio N 596. 42
contagium Is. 916. 58
contaminatum iudicium V. G 1362. 49
contemnere N 705. 9. & 729. 41 V.G 1341. 1
contemnificium N 533. 44
contempla N 748. 47
contemplare V 47. 56
contemplati vnde dictum F. P 272. 35
contemptibilis Is. 1071. 27
contemptim, pro contemnenter N 774. 55
contemptus N 597. 13
contendere, festinare N 631. 12 intorquere N 631. 19. astringere N 631. 19. continuare N 631. 48. certare N 631. 39. extorquere N 631. 52. festinare N 632 23. intendere N 632. 29. & 715. 11. direxit N 632. 6. proripuit N ibid.
contente N 530. 34
contentio, elatio N 631. 14. persecuerantia N 631. 14. V.G 1365. 50
contentiosus Is. 1071. 25
contentum, colligatum N 634. 50 coniunctum N 634. 50. continuum N 634. 52
contenturum N 533. 14
contentum extensum N 634. 46
contemptus quid? N 634. 37
contestari F. P 272. 39
conti N 79. 855
conticinium V 31. 54. V 518. 28. Is. 939. 60
contiguum F. P 272. 43
continens. coniunctum N 619. 42
continens numerus Is. 891. 10
continens, integer N 619. 38. abstinens N 619. 38. continuum N 619. 42. Is. 1070. 41. Isi. 1181. 26
contingere, tange N 636. 56. euenire N 636. 58. V. G 1347. 37
continuare 536. 35
continuare V.G 1330. 34
contiuuè V.G 1330. 34
continuum, perseuerans N 634. 52
contollere N 529. 55
contorquere N 719. 33
contradictio Is. 878. 14
contrahi N 595. 60
contrarium æs F. P 272. 45
contrariorum genera Is. 884. 53
contrarium mendacium Isid. 865. 9
contrarium V.G 1332. 18
controuersia simplex Is. 861. 7
controuersia V.G 1334. 45
contubernales F. P 272. 46
conturbernium F. P 272. 49. Isidor. 1066. 33
contumax Isid. 1071. 21
contumelia N 726. 26. V. G 1335. 2
contumeliosus Is. 1071. 24
contuoli F. P 272. 51
contus Isid. 1169. 57
conuallis V 630. F. P 272. 53
conuasire N 533. 11
conuenarum, vrbis nomen Isidor. 1043. 21
conuenienter N 699. 32
conuenire, constituere N 633. 48 placere N 633. 48. aptum esse N 633. 50. obuium fieri N 633. 54. constare N 634. 5. videre N 633. 56. similem esse N 634. 7 placere N 934. 12. certum fieri N 634. 12
conuenire, interpellare N 634. 18 V.G 1332. 51
conueniri, colligi, coire N 634. 1
conuentæ F. P 272. 57
conuentus F. P 272. 60
conuersus N 699. 42
conuertitur N 754 49
conuexa cœli Isid. 904. 3
conuexum F. P 273. 9
conuicium F. P 273. 12
conuitium vnde? N 519. 12
conuiuant N 751. 35
conuiuij proprietas N 506. 54
conuiuij triplex modus Is. 1311
conuiuium Is. ibid.
conum V 20. 33
conuoti F. P 273. 15
conus Is. 1246. 55. & 1272. 49
conuulsus Is. 1072. 16
coos infula Is. 1176. 10
cophinus Isid. 1321. 11
copi pro copioso N 531. 21
copia V.G 1365. 49
copiæ V.G 1365. 46
copiantur N 532. 47
copona F. P 273. 16
copulæ N 597. 46
copulatiuæ coniunctiones Is 828. 13
copulantur N 754. 21. N 732. 35
coquimella Is. 1144. 23
coquinatum N 532. 7
coquitare F. P 273. 17
coquus & pistor F. P 273. 19
cor N 594. 49
cor vnde deriuatum Is. 1099. 30
coracem pro coruo N 530. 13
corallilicus Is. 1214. 2
corallius Is. 1216. 32. & 1223. 18
coranus Is. 1213. 4
corbes V 23. 43. N 596. 1. Is. 1321. 16
corbita N 785. 8
corbitæ dicuntur F. P 273. 24
corculum F. P 273. 26. 1431. 36
corda frumenta F 272. 50
cordæ, vnde dictæ Is. 899. 4
cordi est N 535. 47
cordicariæ N 786. 25
cordii 1426. 4
coredulus Is. 1136. 17
corgo apud antiquos F. P 273. 31
coriandrus Is. 1161. 45
corimbi Is. 1239. 49
corintheum æs Is. 1217. 17
corintheus lapis Is. 1214. 19
corinthiacum vas V.G 1327
corinthienses F. P 273. 34
corinthius ciuis V.G 1327
corinthiensis fons V.G 1327. 16
cotiolanus 1434. 15
corinthus Is. 1188. 27
coriscI N 800. 10
coriti Is. 1271. 12
corium N 566. 51. Is. 1096. 36
corius apud antiquos F. P 273. 4
coriza Is. 917. 55
corneta V 25. 54
corneliæ leges Is. 927. 30
cornicen 1433. 20
cornisearum diuarum locus F. P 273. 46
cornix isid. 1137. 6
cornua V 50. 9. & 20. 48. F. P 273 49. cornua quid isid. 1049. 58. & 1287. 8
cornuata V 50. 7
cornus V.G 1365. 50
corolla F. P 273. 53
corollarium V 28. 53. & 29. 18
corona F. P 273. 56
coronarium æs isid. 1217. 32
corporalia nomina isid. 823. 58
corporare N 494. 5
corpulentis F. P 273. 59
corpulentus Isid. 1072. 2
corpus vnde dictum isid. 1090. 32
corpus, quando anima isid. 1090. 26
quando animus Isi. 1090. 27
quando mens Isid. 1090. 27
quando memoria isid. 1090. 28
quando ratio isid. 1090. 29. quando sensus isid. 1090. 30. quando spiritus isid. 1090. 29
corrigiæ isid. 1312. 7
corripere, contorquere N 628. 24
comprehendere N 618. 12
excutere N 618. 25
corruptela V G 1332. 38
corruptio V.G 1332. 38
corruptum iudicium V. G 1362. 48
cortes quid N 530. 42
cortex N 597. 4. isid. 1142. 3
cortina V 52. 60
cortinæ isid. 1304. 35
cortumio V 48. 2
corus isid. 1234. 4
corui Isid. 1128. 47
coruus V 14. 36
coruus siue corax isid. 1136. 59 1436. 43

cotyli V.G 1365.12
cos,vnde If. 1210.15
cossi F.P 274.1
cossim N 505.59
costa Isid. 1097.17
costæ quid If. 1098.37
costum, radix herbæ If. 1252 60
cotopitæ If. 1014.10
cotiliæ lacus F.P 274.4
cotula If. 1232.21
coturni If. 1310.41.& 48
coturnices If. 1138.60
coturnium F.P 274.6
cous If. 1188.41
couum V 23.13
coxendicæ N 536.42
crabrones If. 1140.39.& 47
crapula If. 1313.4
cracentes F.P 274.9
cras if. 939.28
crassari V.G 1351.15
crassum pro hebeti N 532.32
crassus It. 1072.3
cratera If. 1318.51
crateræ N 791.41
crateres N 792.42
craticulum F.P 274.11
craterra N 794.22
creator if. 910.28
creatores If. 1053.57
crebrisuro F.P 274.12
crebritudo N 535.28
crudere V. G 1333. 24. N 640.18 V. G 1353. 6. fidei committere N 640. 21. seruandum commendare N 640.24
creduas F.P 274.14
crementum If. 1055.57
crementum quid If. 1090.35
crepare,incantare N 619.42 sonare N 619. 24. queri vel dolere N 619. 38.frangi N 619.44 ferire N 619.45
crepera res N 490.5
crepera inuentus N 490.15
creperæ V 31.35
creperum F.P 274.16
creperum bellum N 490.8
crepidæ If. 1310.29
crepidines F.P 274.18
crepido If. 1269.55
crepitulum F.P 274.19
crepos F.P 274.21
crepusci V 31.32
crepusculum V 31.30.& 31.34. & 35 31.N 490.6.If.939.58
crescere N 708.51
creta If. 1107.25.& 1168.16
creta insula Græciæ if. 1175.42
creta argentaria If. 1207.30
creta cimolia If. 1207.26
creta quoque nominata Macaronesum If. 1175.44
cretesse F.P 274.26
cretici 1434.35
creticus 1435.26
creticus labyrinthus If. 1193.46
cretio If. 929.54.& 51
creui F.P 274.28
cribum N 533.41.If.1320.31
crines F.P 274.34.N 596.43
crimen If. 833.8
criminat N 749.13
crines, cuius propriè & vnde dicti sunt If. 1091.15
crisendita vasa If. 1318.15
crispi 1439.55
crispinus 1439.57
crititus dies quid If. 921.51
crocatio F.P 274.36
crocinus rufus If. 1208.39
crocire N 740.17
crocitum N 508.39
crocodilus V 15.2.If.1129.3
crocomagma If. 1253.22
crocota N 795.8
crocotilum F.P 274.37
crocotinum F.P 274.39
crocus If. 1305.42
crocum N 597.25
cruciarius If. 1071.33
crucium F.P 274.40
crudele N 485.11
crudelis If. 1071.29
crudum If. 1314.9. vinum if.1316.34 V.G 1376.10
crumina F.P 274.42
crura quid dicta If. 1098.54 V.G 1353.7
crusculum F.P 274.45
crusta V.G 1365.23
crustæ If. 1293.12
crustariæ F.P 274.46
crustati parietes If. 1293.13
crustula If. 1213.55.& 58
crustum V.G 1365.25
crustumia If. 1244. 46. & 1249. 32
crustumina tribus F.P 274.48
crux V 81.37. N 194. 42. Isid.936. 33
cryphia Isid. 835.13
crystallus Isid. 1220.3
crystallus Isid. 1185.6
cuba F.P 274.50
cubans F.P 274.53
cubile Isid. 1195.29
cubicularius, cubicularis V.G 1360.55
cubiculum If. 1195.27
cubitalis lusus If. 1284.20
cubitus N 597.60. If.1095.16
cubus If. 894.28
cuculus V 14.36
cucula If. 1305.6
cucumeres V 18.54.If.1161.52
cucurbitularis herba If. 1259.12
cudere If. 1290.1
cuia pro cuius N 529.51
cuias,vnde N 536.22
cuiatis N 724.17
cuicui, cuicunque V 1378. 52
cuius N 724.17. cuiatis V.G 1337 15
cuiusmodi lingua Deus locutus If.1035.8
culcita V 27. 59.F.P 274. 55. N 532. 12.N 790.37
culcitræ If. 1304.14
culest N 596.39
culeus If. 936.43
culex If. 1142.1
culigna F.P 274.56
culina F.P 274.60.N 514.15
culiola F.P 275
culleus N 595.58.P 1.806.15
culmi V 7.54
culmina If. 1199.52
culmus V.G 1365.10.If.1257.58
culpa V.G 1359.16
culpatio V.G 133.49
culter & cultellus N 594.45
cultio N 759.16
culticula F.P 276.5
cultura agrorum If. 1235.40
cultura agri cinis If. 1236.8
cultus If. 1299.2
cum imperio esse F.P V.G 1372.53 275.18
cum populo agere F.P 275.20
cum potestate esse F. P 275.21.V.G 1372.55
cumalter F.P 276.7
cumatilis N 793.55
cumera F.P 275.10
cumerum F.P 275.15
cumani N 597.48
cunabula If. 1321.50
cunctator 1435.52
cunctant N 748.37
cuncti V.G 1353.4.27.F.P 275.14
cuneus quid If. 1049.52
cuniculum F.P 275.27
cuniculi,genus agrestium animalium If. 1112.33
cunire F.P 275.52
cupa N 191.31
cupæ N 530.52.If.1313.35
cupes & cupedia F.P 275.33. V.G 1372.37
cupi If. 1319.39
cupiditas & cupido V. G 1341.5.N 729.50
cupido N 711.2. & 9.12.N 729.50 If.1039.2.V.G.1335.38
cupidus If. 1071.6
cupienter N 534.60
cupiret pro cuperet N 769.43
cuplæ If. 1196.18
cupedia N 511.42
cupressi F.P 271.39
cupressus N 594.53
cur V.G 1317
cura,curatio,curatura V.G 1316 39. F. P 275. 44.V. G 1360. V. G 1353.23
curator If. 1071.46
curatores F.P 275.45
curatum, cum delectu apparatum N 639.50.natum N 630.48
curatura & curatio N 762.3
curia V 37.47
curia vnde dicta N 335.7
curia calabra V.5. 46. P.P 275.48 If.1193.4.V.C 1372.41
curia hostilia V 26.1
curiæ veteres V 26.1.& 25.60
curiales F.P 275.60.If.1051.46. V.G 1372.47
curiales flamines P.P 276.1
curiales mensæ P.P 276.1
curiata F.P 276.4.V.G 1372.49
curij fana F.P 276.5
curio N 532.10.1419.7
curionem agnum pro macro P.P 276.7
curiones V 10.10
curr-

Curiosè & suspiciter circum adspi-
spicere N 688.7
curiones V 37.60
curionia sacra F.P 176
curionium æs F.P 277.10
Curis est Sabine hasta F. P 176
12
Curitim Iunonem appellabant F.
P.276.17
Curricula quid dicuntur Isid. 941
59
curriculo pro cursum F. P 276
19
Curriculum N 596.35
Curriculus,à curru N 633. 37. cursus
N 633.39
currus Isid. 1277.41
Cursitio V.G 1359.16
cursor 1436.3
cursus sum V 69.34
Cursus volatus N 626.39.N 626.37
N 596.29.nauigatio N 626.42.Is.
1274.52
Curtij locus F.P 276.22
Curules F.P 276.25
Curules magistratus V. G 1371.
48
Curules equi V.G 1371.48
Cuspis Isid. 1170.49
cussilirem pro ignauo F. P 276.
17
Custodela antiqui F.P 276.28
custodire,tueri N 703.18
Custoditio F.P 276.30
Cutis F.P 276.31.Is.1096.28
Cyanea Isid. 1218.4
Cyathi Isid. 1318.60
Cyathi pondus Isid. 1232.17
Cybele F.P 276.35
Cybium V 14.50.F.P 276.37
Cyclades Isid. 1168.16
Cyclades insulæ Isid. 1176.13
Cyclades aureæ Isid. 1306.49
Cyclaminos Isid. 1259.10
Cyclus cur vocatur?Isid. 964.2
Cyclopes Isid. 1107.23
Cydnus Isid. 1157.40
Cygnus vnde dictus Isid. 1134.38
Cylibarhum V 21.86
Cyllenius F.P 276.42
Cyma N 594.34
Cymba N 786.42.Is.1186.48
Cymbala & acitabula Isid. 899.39
Cymbalissare N 514.46
Cymbia N 792.36.Is.1159.1
Cymbium F.P 276.51
Cynici vnde nuncupati Isid. 1017.2
Cyniphes Isid. 1142.4
Cynocephali Iijd. 1119.48
Cynocephali Isid. 1107.19
Cynomologus Isid. 1135.11
Cynthius Apollo F.P 276.55
Cyparissæ F.P 246.54
Cypatissiæ F.P 276.57
Cypressus Isid. 1246.51
Cypria Isid. 1194.46
Cypria Venus F.P 276.59
Cyprio boui merenda F.P 277.3
Cyprinum vnguentum Isid. 913.9
Cyprium æs Isid. 1216.7
Cyprus Isid. 1175.37
Cyrene ciuitas Isid. 1190.52
Cyrnea N 783.18
Cytherea F.P 277.11

D

DA die N 642.33
Daci Gothorum soboles Isid.
104.58
Dacia Isid. 1167.31
Dacrimas pro lacrimas F. P 277. 16
Dactyli Isid. 1140.8
Dactylus Isid. 830.21
Dædalus Isid. 1311
Dædala à varietate rerum F.P 277.
20
Dæmones vnde dicti Isid. 1014.16
Dagnades auium genus F. P 277.
25
Dalila Is. 994.33
Dalinum F.P 277.30
Dalmatia Is. 1068.14.& 17
Dalmatica vestis Is. 1199.28
Dalmatici 1434.35
Damascena mella Is. 1144.26
Damascus Is. 1185.35
Damium F.P 277.55
Damnare, damno afficere N 643.
11. exhæredare N 641.13. necessi-
tate constringi N 641. 18. morti
dare N 641.20
damnatus Is. 1073.32.V.G 1378.44
damnum V. 18.59. Isid. 934.51. V.G
1331.5.& 1376.16.& 1354.16
Damula Is. 1111.27
Danai vnde Is. 1040.29
Daniel Isid. 951.18.& 954.2.& 998.
11
Danistæ F.P 277.40
Danubius Is. 1158.26
Danunt F.P 277*41.N 538.36
Dapalis cœna N 537.16
Dapes N 743. 48 Is. 1312 V. G 1366
8
Daps apud antiquos F.P. 277.42.
Daptile N 773.46
dare,facere N 642.17
dare marito N 677.17.exhibere N
642. 23. adscribere N 642. 41. o-
stendere N 642.44 petere N 642
46 V.G 1354.18
Dardania Is. 1166.21.Is.1188.44
Dasi F.P 277.49
Δασέα Is. 833.38
Dat V.G 1335.18
Datatim N 538.3
Datianus Is. 825.35
Datum accipere N 701.18
Daucus Is. 1258.11
Dauid Is. 995.1
Daunia F.P 277.50
Deactio F.P 277.53
Deamare N 538.44
Deartuatum N 518.32
Deartuare N 537.30
Debacchari V.G 1380.16
Debilis Is. 1072.51
Debiliter N 539.13
Debilo N 537.46
Debitum N 599. 11. N 684. 60 &
704.1
Deblactetare F.P 277.56
Deblatterare N 537.56
Debora Is. 994.19
De Cato 1431.16
Decalicatum F.P 277.56
Decem Sibyllæ Is. 1019.35
Decemuiri Is 92.4
Decem vnde dictum Is. 887.53
December Is. 941.18
Decermina dicuntur F.P 277.57
Decernere, dicere N 646. 45 defi-
nire N 646.36 certare N 646.47
constituere N 646.36
Decens Is. 1072.42 V.G 1334.40
Decerpere N 712.19
Decidere V.G 1332.50
Decidua N 540.15
Decij 1427.22
Decima F.P 277.59
Decima Sibylla, Tiburtina Is.1019
58
Decimij 1427.23 & 1415.8
Decimus 1405.42
Decipere N 714.59
Declinatio V 195.501
Declinationum genera V 65.37
Decolor Is. 1072.55
Decollare N 538.48
Decor N 597. 55 V. G 1327 & 1334
42
Decorum V.G 1327
Decorus Is. 1071.41
Decotes F.P 277.60
Decrepitus F.P 278.1
Decrepiti senes N 490.7
Decrepitus senex N 490. 19.Is.1075
5
Decultarunt F. P 278 6
Decumana F.P 278.11
Decumanus F.P 278.11.Is.1204.5
Decures F.P 278.14
Decuriones V 16. 54 F. P 278 15. N
777.19.Is.1051.43
Decursus Is. 1156.7
Decus, dignitas N 684.55 V.G 1327
& 1334.3
Decussis V 28.10
Dedere N 708. 42 V. G 1353. 41 &
1354.18
Dedecorari V.G 1359.13
Dedicare,dicere N 643.14 V.G1329
55
Dedicatio quid Is. 921.56
Dedita F.P 278.17
Deditirij qui sunt Is. 1053.19
Deditio quid Is. 1053.20
Dedo,dedim.duint V.G 1379.28
Deducere, transferre à vero N
648.29. vocare N 648.34 trahe-
re N 648. 36 mouere N 648. 37
deprauare N 648. 18 N 695. 29
V.G 1312.36
Deduci V.G 1349.37
Deduco,diduco V.G 1351.51 & 1366
1
Deductiua pronomina Is. 816.33
Deductum molle N 648. 45. suaue
N 648.45. delectatione ductus N
648. 47 suppressum N 648. 51 di-
minutum N 648.51
Defatigare N 700.32
Defectio & dissolutio N 676.25
Defendere,vindicare N 641.45.de-
pellere N 941. 45 tueri N 641.
47
Deferre,abducere N 648.54 afferre
N 648.55 celatum prodere N 648
57.Is.1072.50
Deficit V.G 1358.

definitio vide Diffinitio.
defloccare N 487.10
defluere N 673.34
defœcatus N 740.2
deformitatum F.P 278.18
defrensa F.P 278.10
defrudare N 500.31
defrui dicebant antiqui F. P 278. 11
defrutum N 796.17.If.1317.3
defuncti liberati N 647.24
defunctum consuetudine mortuum N 647.22
defungi V.G 1349.39
defunctus Isid. 1105.19
degenerare Isid. 1073.2
degere, agere N 642. 17. minuere N 642. 18. F. P 278. 23. detrahere N 642.22
degrumari ferrum N 518.43
degustasse N 538.51
degulator Isid. 1073.33
degunere F.P 278.24
dehiscens If. 1023.14
Dei magni V 11 48
Dei V 13.3
delectus N 704.12
delicere, elidere N 648.10 mittere N 648.24. auertere N 648.18 præcipitare N 648.31
deinceps F.P 278.15
deincipem F.P 278.27
deinde F.P 278.10
deintegrare N 541.6
deiugare N 541.8
delapidata F.P 278.34
delapidata via If. 1105.31
delator, dilator V.G 1352.42. Isid. 1073.20
delectare N 538.54.N 701.6
delectari N 681.10
delectio V.G 1351.27
delegare N 539.39
delenificus PL 806.33
deletio N 538.26
deletile N 537.59
deliberare à libella F.P 278.35
deliberare, dubitare N 644.36 N 725.48.V.G 1337.57
deliberatiuum genus Isid. 857.42
deliberatum, defunctum N 644.19 expletum N 644. 30. definitum N 644.40
deliberare F.P 278.37
deliberatum N 518.32
delibutus If. 1072.46
delica 539.1
delica, aperi N 641. 50. explana N ibid.
delicare, pro dedicare F.P 278.38
delicata F. P 278.39
delicatus If. 1972.48
delicere, illicere M 641.42
delicia F.P 278.43.N 540.10
deliciæ If. 1312
delicium F.P 278.49
delictum V.G 1351.26
deligi V.G 1351.29
delinit, deligat N 641.14
delinitus, placatus N 642.1. est mens alienatus N 642. 8. delectatus N 642.4
delinire N 673.39
delinquere F.P 278.47
deliquium V 58.49
deliquum F.P 278.51
delirare N 492.25
deliratio V.G 1360.26
deliritas N 760.24
delirus If. 1073.25
deloricare N 540.50
delos If. 1176.27
delphines If. 1118.32
delubrum F.P 278.52.If.1196.56.V.G 1330.44.V.G.1361.20
deluere, diluere V.G 1352.47
deluit F.P 278.55
demagis F.P 278.56.N 539.5
demens If. 1073.29.V.G 1374.16
dementsum N 780.16
deminutus capite F.P 278.57
demissum, abiectum N 646.53 humile N 646. 56. miserandum N ibid.
demittere N 704.41
demittere, desuper mittere N 647. 6
Democritus If. 1020.12
Demoe F.P 279.2
demoliri M 537.34
demoliri N 680.33
demonstratiuum genus If. 818.45
demonstratiua pronomina If. 826. 14
demum F.P 279.3
denarij V 28.40
denarius If. 1251.4
denariæ F.P 279.6
denasci N 541.11
denicales F.P 279.10
denominatiua & deriuatiua Isid. 876.15
densum V 20.23
densus N 705.55
dentale If. 1324.41
dentarpagæ N 539.58
dentati 1440.44
dentatus 1410.14
dentes N 744.16.If.1094.10
dentes præcisores Isid. 1094.12
dentes canini Isid. 1094.13
dentes colomelli quid dicuntur If. 1094.10
dentes molares If. 1094.21
dentrix If. 1129.12
denunciari V.G 1349.46
denunciatio V.G 1357.20
deorata F.P 279.13
deorum consentium V 71.10
depeculassere N 538.28
depeculatus F.P 279.14
deperire F.P 279.16
depesta V 21.42
depexum N 487.24
depilari dictum rarefacti N 503. 39
deplorabundus pro deplorans N 770.58
depolitum F.P 279.17
deponens genus If. 817.47
deponere, ponere N 641.50 commendare N 642. 55. alienare N 641.60. desperare N 643.2.N 691 19.If.931.60
deponi V G 1361.23
depontani F. 279.19
deportare V.G 1340. 43. V. G 1362 37
deportatus If. 916.15
depositi N 643.3
depositum If. 911.58
deprecari N 700.48.V.G 1361.35
deprecatio If. 860.35
depreciatus If. 1073.10
deprecor, amolior N 649. 21. depello N 649.21. propulso 649. 21
deprehensa F.P 279.21
depubes porcus F.P 279.14
depuuere F.P 279.16
despectus N 597.60
depsere N 529.42
derectus, directus V.G 1352.53
derelinquere N 717.6
derepente N 775.50
deridet V.G 1358.29
Derit F.P 279.29
deriuatiua nomina If. 824.7
derogare propriè F.P 279.31
descobinati N 529.53
describere V.G 1346.57
deserta quid vocantur If. 1181.49
deserit V.G 1358.1
desertio N 718.50
desertores qui vocantur Isid. 1048. 25
desiderare F.P 279. 34.V.G.1329.19
desidiosus If. 1073.21
desiduo PL 805.10
designare N 537.52
desinere N 691.43
desipiens If. 1071.31
desiuare F P 279.35
desperatus If. 1071.53
despicatus V.G 1380 27
despicere, pro nihilo habere N 648. 7. desuper adspicere N 648. 15.N 705.9. N 729.41.V.G 1341.1
despicere & desquirere V. G. 1357. 10
despiciens If. 1073.15.V.G.1366.2
despicio V 41.24
despondere V.G 1353.56.V.1358.21
despondisse V 41.33
despretus F.P 279.37
desquamat N 517.24
destinare, parare N 649.1. emere N 649.1
destitui, desolari N 643.19. statui N 643.20
destrictus V.G 1361.11
desubito N 775.25
desubulare N 540.2
desueui illum N 517.11
desultores If. 1178.34
deteriæ F.P. 279.38
deterior V.G 1369.19
deterius N 727.12.V.G 1318.59
detestabile N 709.4
detinere N 685.59
detrahere, tollere N 647.54. derogare N 647.51. extrahere N 648.4
detractare F.P 279.39
detrimentum V. 19.2. V.G 1331.6. V.G 1376.17.V.G 1364.8
detudes F.P 279.40
deturbare N 540.57
deuersus F.P 279.42

Deuia quid sunt Isi. 1181.52
Deuitare F.P 279.42
Deum consentum V 71.10
Deuorari N 739.52
Deuorare N 539.7
Deuotum N 743.40
Deux V 28.37
Deunx V.G 1147.46
Deus dictus est.F.P 279.43.& 981.11
Deus Marius Postulio V. 5.14
Deus Tiberinus V 9 3
Deus & homo Isi. 981.14
Deuteronomium Isi. 950.& 951.15
Dextans F.P 219.50.V 18.37
Dextra vnde vocatur Is. 1095.14
Dextralis quid Isi. 1197.43
Dextima pro dextra N 537.6
Dextrimum F.P 279.52
Dextra F.P 279.53
Dextrabus N 761.1
Dextrarum F.P 279.54
Dexteræ quid Isid. 1308.18
dextrum dexteræ partis N 649.16. propitium N 649.18. felix N 649 18
Diabathra F.P 279 56.V 53.32
Diabolus quid Hebraice dicitur Isid. 1024.11
diadema Is. 1307.16
diadematus 1436.35
diæcodion Is. 921.33
dialectica Is. 819.& 871.38
dialecticus syllogisinus Is. 878.14
Dialis flamen V 15.57
dialogus Is. 918.21
dialyton Is. 846.57
diæresis Is. 844.59
diæta Is. 920.56 & 61
diamoron Is. 921.32
Diana Is. 1028.2
dianatheton Is. 894.22
dianius F.P 297.57
diaphonia Is. 897.4
diapsalma Is. 970.45 & 49.52
diarthæa Is. 918.60
diastema Is. 897.7
diastole Is. 833.32
diasyrmos Is. 872.2
dibalare V 58.21
dica V.G 1379.22
dicare,consecrare N 647.42.constituere N 647. 42 tradere N 647. 44.iudicare N 647.48
dicassit F.P 279.58
dice pro die F P 279.59
dicearchia vocabatur F.P 279.60
diceebo pro dicam N 769.46
dicendei V 67.16
dicendi peritus Is. 867.24
Dicere, constituere N 641. 29. denuntiare N 643. 31 dicare N 643. 35.destinare N 643. 37 promittere N 643.40.V.G 1319.42 dare N 643.54 iudicare N 643.33
dici mos erat Romanis F.P 280.3
dici de subiecto Is. 877.11
dici in subiecto,quid Is. 877.13
dicis immò,& dicis caussa V. 40.9
dico V 39.55
dicta V 40.6.N 711.7
dictara dictator V 40.7
dictum ac dictiosus V 40.5
dictuinum Is. 1215.10
dictator V 15.38
dictatores Is. 1046.11
dicteria N 540.42
dictynna F.P 280.7
diduco V.G 1166.1
die quarto N 732.19
die quarta N 732.10.V.G 1343.7
die quarto V.G 1341.46
diem V.G 1380.24
dies V 31.17
dies rectum F.P 280.10
dies Is. 917.25
dies quid Is.? 906.21
dies vnde nominati Is. 939.5
dies diecula V.G 1361.51 & 52
dies Agonales V 32.38
dies atri V 35.19
dies Februatus V 32.45
dies canteulates Is. 910.50
dies comitiales V 35.22
dies dictus F.P 280.12
dies Fasti V 35.20
dies Halcyonij V 56.44
dies fortis fortunæ V 35.34
dies legitimus Is. 937.16
dies Nefasti V 35.26
dies populi Fugia V 33.18
dies Palmarum Is. 969.5
dies quando Rex comitiauit fas V 35.41 (35.45
dies quando stercus delatum fas V
dies Septimontium V 34.42
dies vestalia V 31.30
dies abusiuè quid Is. 917.31
dies cum fœminino gen. N 778.29
dies & dius,& diuus V 13.4
diespiter V 13.11
diespiter vel ditis pater Is. 1026.47
diespitris V 87.11
diesis Is. 897.9
differe N 518.32
differreatio F.P 280.16
differre N 690.6
Differre,distare & 946.15. diuulgare N 645. 58. spatium temporis dare N 645. 56. differre N 645. 58. in ordinem ponere M 646. 13 diuidere N 646.4
differentia Is 841.56. & 875.10 & 32
differita N 597.43
difficile N 714.24
diffidere,scindere N 646.4
diffinitio κατ' ἀντιθεσιν Is. 881.37
κατὰ διαφορὰν Is. 881.41
κ' μεταφορὰν Is. 881.48
κατ' ἀφαίρεσιν τῶ ἐναντίου Is. 881.58
κατ' ἐπιτυπωσιν Is. 882.6
κατ' ἐλλειψιν πλήρους ὁμοίου γένους Isid. 882.11
κατ' αἰκολογίαν Is. 882.16
κατ' ἔπαινον Is. 882.22
κατὰ λόγον Is. 882.26
κατὰ τὸ ποιὸς τί Is. 882. 26
κατὰ τὸν ὅρον Is. 882.33
diffinitio Is. 880.42
diffinitio legatis Is. 860.50
diffinitiuus Status Is. 860.4
digitus Is. 1095.44 & 1104.9
digladiari N 719.55
dignari N 644.8
dignatus N 643.57
dignati N 749.16
dignet N 539.10
dignitas N 976. 19.& 729. 15. V. G 1340.35 & 1347.47
dignorant F.P 1280.20
dij V.G 1366.10 & 16
dij diutini N 540.58
dij manes N 510.54
dij ambus 1850.17
diiunctum Analogiæ genus 101.9
dilaniare F.P 280.22
dilator Is. 1073.11
dilectus militum F.P 280.25
dilectus Is. 1072.44
diouis & diespiter V 31.2
diligere N 649. 11.& 721. 17 V. G 1335.49
diligi V.G 1351.28
diligit,diuidit N 649.12
diligentia V.G 1333.6
dilutulum Is. 940.14
diluuium N 599.14
diluuium vnde dictum Is. 1159.8
dimidiatum dimidium V. G 1346. 41
diminuti numeri Is. 889.49
diminutiua nomina Is. 814.9
dimittere,permittere N 647.1 in potestatem dare N 647. 1 derelinquere N 547. 3 & 705.4 dare N 647
dina Is. 993.31
diobolares V 54. 15 F.P 280.27 PL. 804.18
dimittere,mittere N 647.14
diomedes F.P 280.29
diomediæ aues Is. 1115.44
diomedis campi F.P 280.32
dionysiæ Is. 1219.23
dionysius lapis fuscus Is. 1211.39
dioscoria Isid. 1187.18
diox F.P 280.34
diple Is. 835.23.& 28.32.37
diple,superne oblata Is. 815.49
diplois Is. 1302.42
dipondium Is. 1230.29
dipsas genus aspidis Is. 1112.54
dipsas serpens Is. 1114.30
Diphthongæ syllabæ Is. 829.38
diptota Is. 815.48
directus Is. 1072.44
dirigere F.P 280.35 N 715.5
dirigit N. 715.54
dirissimum N 540.35
diritas N 540.33
diruere N 699.19
dirum N 500.3
dirunciunt F.P 280.37
dirus F.P 280.38.Is. 1073.18
dirutum aere militem F.P 280.39
discedere N 539.17. V.G 1315.45
discere, ignotam rem meditando N 647. 16 tentare N 647.19 V.G
discernere N 713.37
discerniculum V 22.24
discerniculum arus M 503.7 & 644 50
disciplina & discere V 40.15
disciplina Is.817 V.G 1334.35
disciplinosus N 744.49
discipulus Isid. 1071.35
discordias N 536.23
discrepuit N 754.38
discretus numerus Isid. 892.8

discrimen N. 644. 41. periculum N.644.47. certamen N 645.2 inter animam & animum If. 1090. 12,V.G. 135 4.5
discriminalia quid dicuntur Isid. 1092.17.& 1307.40
discus If. 1318.18
discretè N. 771.9
discretim F.P 180.43.N.771.11
discretiones F.P 180.44
discretus V. 40.19.If. 1072.31. discretus V.G.1552.41
discicere N 700.37
disiunctiuæ coniunctiones If. 818 26
dispalare N 540.46
dispares numeri If. 893.14
dispendium V 30.21.V.G.1331.4
dispennere N 488.16
dispensator V 30.20
dispensatores F.P 180.47
dispensatiua Astronomia Isid. 874 43
disperij V.G 1380.8
dispectio If. 1267.30
dispersum solutum N 693.60
dispescere F.P. 280.52
dispondæus If. 830.36
dispositio If. 1190.41.V.G.1329.51
dispuluerare N 577.40
disputare V 40.25
disputatio & computatio V 40.18
dissentaneum N 540.10
dissensio If. 1265.49
disseptum quid If. 1100.49
dissert parteis V 40.25
dissimile V 94.39
dissimulans V.G 1366.4
dissimulare N. 731.32.V.G 1342.22
dissuleus F.P 280.55
distinctio N 685.5
distichon If. 855.58
distinctio If. 834. 19
distisum F.P 280.57
distrahere , vendere N.647. 26.separare N. 647.27. diffundere N 647. 35. separare N. 647.55.V.G 1332.36
ditrochæus If. 830.37
diu pro die N 539.20
diuaricari N 502 19
diuellere V.G 1332.37
diuersi numeri If. 893.14
diuersitas vestimentorum If.1298.53
diuersoria vnde dicta N 517.22
diuersorium If. 1195.51
diuerticula If. 1206.19
dies V 17.6.If.1071.40.V.G.1331.41 & 1376.1
diui V.G 1366.10 & 15
diui potes V 11.54
diuina V 15.25
diuidere N 499.28
diuidia est tædium M 538.10
diuidiæ N 541.1
diuidiam F.P 280.59
diuidias quid dixerunt P L. 805. 11
diuidicula F.P 280.60
diuidos N 537.37
diuiduum,dimidium V.G. 1357.21
diuinalis Astronomia If. 874.34
diuinæ leges If. 925.27
diuini qui dicti sunt If. 1021.22
diuini qui vocantur If. 1018.35
diuinitus diuinitè V.G 1361.11.& 12
diuisio,separatio N 644.42
diuisiones Grãmaticę artis If.813.14
diuitant N 537.19
diuitiæ antiquorum If. 1136.7
diuitior N 540.55
Dium antiqui ex Græco F.P. 281.3
diuortia If. 1106.18
diuortium deflexus de via N. 649. 30. rerum omnium separatio N. 649.27.& 242.13.& 1066.37
diu tacita dicere N 700.39
diurnare N 540.23
diuturnum N 676.34.N 688.57
diuturnus N 714.51
diuum V 13.6
diuus Fidius V 13.8
doceo V 40.11
docere,disciplinã vel artem N649. 5.dicere N.649.7.V.G.1358.53
docilis If. 1072.33
doctrinalis philosophia If.1074.3 & 18
doctrina filij qui dicũtur If. 1054.53
doctus N.714.34.&715.15.If.1072.32 V.G.1337.54
documenta V 40.17
dogma If. 1008.58
dodrans V 28.38
dolabra If. 1297.41
dolare V.G 1356.55
dolaui V 92.17
doli vocabulo nunc tantum F.P. 281.11
doliola V 26.21.F.P. 281.16
dolium N 539.46
dolium N 792.19.If.1319.59
dolo & colo V 92.17
dolon If. 1287.51
dolones If. 1171.19.V.G 1356 54
dolor V.G 1354.47
dolosus If. 1073.17
dolus If. 932.20.V.G.1356.52
dominatio N 599.6
dominationes If. 989.60
domini , mulierum amatores N. 644.32
dominia N 644.13
dominus N. 644. 11. & 982. 15. & 1071.19.& 1046.54
dominus,maritus N 644.32
dominus conuiuij exhibitor N. 644.12
dominicus dies If. 969.33
domuis pro domus N 760.58
domus N. 743.54 & 1164.45
domus vnius familiæ habitaculum If. 1050.15
domutio N 537.48
dona N.781.44. & 971.42.V.G.1366 23
donaræ V.G 1348.15
donaria If. 1297.45
donarium V.G 1351.10
donatio If. 930.30
donatio directa If. 930.41
donatio vsufructuaria If. 930.39
donaticæ F.P 281.22
donatistæ If. 1014.1
donum V.28,55. V.G. 1331.19. V.G. 1348.1.Deo If.971.46.& 971.50
Dor , vbi quondam potentissima If. 1185.55
Dorcius 1426.51
Dori If. 1949.57
dormitio N 540.6
dorsa N 716.58
dorsum dictum F. P. 281.18.N. 537 51.& 742.49.& 1097.17
dos V 28.53
dosinus colot If. 1115.8
Δωσων 1419.36
dotatus N 737.34
dynamia If. 922.1
dracæna If. 1137.47
draco If. 1121.55
draco marinus If. 1130.55
dracones dicti F.P. 281.32.V.G.1364 52
draconum signa If. 1167.56
dracontea 1255.46
dracontites If. 1221.39
dragma If. 1131.2
dramaticus character If. 1019.59
dromeda genus camelorũ If.1113.28
droselitus If. 1219.56
drusus 1435.54
dryades V.G 1368.27
dryades quid If. 1031.5
duæ Æthiopiæ If. 1173.22
duæ Epiphaniæ If. 968.40
duæ Germaniæ If. 1167.45
duæ Hispaniæ If. 1171.26
dubemus F.P 281.39
dubitat F.P 281.41
dubitatim N 539.26
dubium V.G 1331.23
dubius If. 1073.19
ducenti,vnde If. 887.60
ducere,pati N.645.10. & 645.24.V.G. 1357. V.G. 1358 31. demittere N. 645.51. descẽdere N. 645.51.exercere N.645.12.excitare N.645 15.erigere N. 645. 25. existimare N.645. 26. fabricare N. 645. 40. gerere N.645.53. illicere N. 645. 20.inducere N, 645. 20.iudicare N.645.16 nudare N. 645.12. pertrectare N.645.36.seruare N.645 48.trahere N.645.41.volucre N. 645.36
duci,aduocari N. 645.5.delectari N 645.5.deduci V.G.1356.57
duco cum pro puto ponitur F.P. 281.42
ductile æs If. 1127.47
duellona V 14.4
duellum F.P 281.44
duicensus F.P 281.48
duidens F.P 281.50
duigæ V 68.45
duini V 68.43
duis duas habet signific. F. P. 281.51
dulce N 671.54
dulcia quid If. 1235.15
dulcitas,dulcitudo N. 538.15
dumosa,F.P 281.55
dumeta F.P 271.53
duobus generibus delectat exercitus If. 1267.25
duobus modis imponitur vocabulum V 100.15
duo cancrorum genera If. 1131.40
duo comicorum genera If. 1028.52
duodecim Prophetarum If. 951.10
duodeuicesimo N. 540.26
duodeuiginti F.P 281.58
duo Fluminum genera If. 1155.

duo genera analogiæ V 79.57
duo genera diuinationis Isi.1021. 25
duo genera auſpiciorum Isi.1021.45
duo martyrij genera Isid. 1003.53
duo muſtelarum genera Isi. 1120.43
duonum F.P 281.57
duo validiſsima vitæ humanæ elementa Isi. 1149.47
duplabis F.P 281.58
duplex homo Isi. 1089.28
duplicarij V 16.49
dupliciter malum Isi. 914.31
duplionem antiqui F.P 281.60
dupondius V 28.13
dura vox Isi. 897.31
duracenum malum Isi. 1143.59
duracinæ vuæ Isi. 1140.6
durat N 702.31
duriter pro durè N 772.38
durè V.G 1353.47
duritudo N 540.27
durum, immitte N 646.31. patiens 646.27. perſeuerans 646.27. ſolidum 646.12
durus N 699.36. & 703.51. nocens 646.24
duſij, qui nuncupantur Isid. 1032.59
duſmoſo in loco F.P 281.2
duumuitales Isi. 1051.53
dux Isi. 1047.23
dux aut ductor V 40.14
dyſenteria Isi. 919.1

E

EAmus F.P 281.7
eapſe F.P 281.8
ebenus Isid. 1147.9
ebionitæ isi. 1013.1
ebolus, inſula isi. 1179.3
eboreum, eboratum & eburnum V.G 1360.40
ebriulare N 544.44
ebrius N 738.26
ebrius & ebrioſus V.G 1344.17
ebron Isi. 1186.29
ebullire N 497.47
ebur vnde Isi. 1214.35
eburnus 1440.49
eccere F.P. 281.9
eccleſia Isid. 1007.36
eccleſiaſtes Isi. 951.17
eccleſiaſticus isi. 951.32
eccleſiaſtes Isi. 953.16
echeneis isid. 1130.7
echinus V 14.58
echites isi. 1212.55
eclypſis isid. 844.10. & 845.6. Lunæ 907.53. Solis 907.44
ectaſis isid. 844.54. & 1000.12
eculeus isid. 935.32
edeatre F.P 281.12
edecimata F.P 281.14
edepol V.G 1378.49
ederam F.P 281.15
edere N 690.15
edeſius lapis Isi. 1213.13
edicere V.G 1359.54
edim pro edam N 769.49
ediſſa, ciuitas iſidorus 1185.21. & 34
edolare N 735.42
edom isi. 993.19
edon isi. 993.24
edones & Phagones N 510. edor vnde nominatum Isidorus 1237.20
educare N 721.34. & 736.25. V.G 1335 58
ducere, erigere N 654.6. exuere 654.8 educare 654.10. 736.25. educare V.G 1346.1
edulcare N 543.53
edulium P L. 805.27
eduſa N 544.58
effafilatum F.P 381.20
effari templa V 38.40
effata F.P 281.13. V 38.38. F.P 281 25
effecta argumenta Isi. 883.8
efferatus Isi. 1074.21
efferre, ſubdere N 653.31. proferre 653.33. oſtendere 653.39. etigere N 653.40. N leuare 653.40
efferre, edere N 653.45. prouehere N 653.45. extollere N 653.49
efferri V.G 1354.1
efferre V.G 1351.42
efficax Isi. 1073.46
efficere V.G 1353.24
effici V.G 1355.10
effigia N 761.39
effictum N 542.44
efnei Isi. 1010.30
efforta Isi. 1074.29
effractor Isi. 1074.19
effrenatus isid. 1074.23
effundi N 699.10
effutire N 542.12
egens F.P 281.16. Isi. 1074.4
egeriæ F.P 281.28
egregius V.G 1372.15
egretus & adgretus F. P 281.31
ergaſtulum & ergaſtulus V. G 1345.41
egurgitem N 542.52
eho, ehodum V.G 1378.45
eho V.G 1350.6. & 8
iectus, excluſus N 655.17
eicie Isi. 978.20
eiuratio F.P 282.34
e Latinum Isi. 1134.22
el, quid? 977.23
elatus N 705.18
elacatena F.P 282.36
elaudare F.P 282.38
elbolæ vuæ Isid. 1140.42
elbum Isi. 1140.45. & 1305.39
eleazar Isid. 994.6
eleerbæ F.P 282.39
electabo F.P 282.41
electria Isi. 1210.54
electrum naturale Isidor. 1230.7. & 1229.56
electuarium Isi. 921.36
elegans N 675.39. N 746.5
elegiacum carmen Isi. 853.7
elephantiæ isid. 1125.9
elephantiaſis isid. 919.59
elephas isid. 1117.36
eleuare V.G 1348.18
eleuit N 542.18
elleborum Isi. 1254.39
Eli Isi. 994.44
Eliachim Isid. 995.39
Elices F.P 282.42
Elidere, excludere N 650.10. occidere N 650.15. ſuffocare N 650.15 collidere N 650.17. deiicere N 650.21
eligere N 687.5
eligere, defatigare N 655.42. N 655.41. & 692.7. & 708.10 & 734.19
Eliminare N 504.55. exire 650.40 excludere 650.50
elinguatus V.G 1333.40
Elinguem F.P 282.44
Elinguis V.G 1333.39
Elion Isi. 978.14
Elizabeth Isi. 1003.9
Elixa F.P 282.45
Elixum V 16.48. N 510.16. & 518. Isi. 1314.15. V.G 1376.12
Eloe Isi. 977.29
Eloi quid? Isi. 977.28
Elogium P L. 806.30
eloquens V 39.19. Isid. 1073.38. V.G 1376.24
Eloquentia V.G 1333.45
Eloqui ac reloqui V 39.17. V. G 1351 38
Eloquium V.G 1333.45
Elucere V.P 1349.38
Elucifacere N 543.49
Eluctaui N 748.11
Elucum ſignificat F.P 282.46
Eluidiani Isi. 1014.31
elumbem F.P 281.51
Eluuies N 542.21
Eluuio corruptus N 542.53
Em, pro eum F.P 282.52
Eman Isi. 959.59
Emancipati F.P 282.51
Emancipatio Isid. 1054.59
Emancupatus N 543.11
Emanuel Isi. 982.5
Embboliſmus Isi. 967.17
Emem, eundem F.P 281.57
Emere F.P 282.58
Emerita, cinitas Isi. 1190.18
Emeriti, quid dicuntur Isi. 1048.1
Emicare N 519.49
Emicadium Isid. 1319.57
Emina Isid. 1231.25
Eminus V.G 1319.39
Emiſtis, poculi ſpecies Isi. 1319.2
Emites Ii. 1211.49
Empanda F.P 282.60
Empirica hæreſis vnde? Isi. 914.15
Emplaſtrum Isi. 921.42
Emptio Isi. 930.28
Emptiuum F.P 283.1
Ἐμπύημα isi. 918.19
Emungere N 542.9
Emungerentur N 755.49
Emungi N 503.28
Emuſcitata P.P 283.2
Enaſci V.G 1375.34
Encænia Isi. 969.1
Enchiridion Isi. 922.11
Encombomata N 790.50
Endoitium F.P 281.3
Endoplorato F.P 285.4
Endoprocinctu F.P 283.7

enectus fame N 681.3
enema If. 921.44
energia If. 870.43
enhydris if. 1123.36
enhydros If. 1120.57
enigma If. 850.29
emitti V.G 1345.24
enixa subiugata N 653.29.& 741.24
partu leuata N 653.27
enixæ fœminæ dicuntur N 515. 24 V.G 1345.27
enixim pro enixè N 544.23
enixus N 715.46
ennam etiámne F.P 283.12
Enoch If. 991.58.If.1183.58
enoda N 490.50
enodare N 704.59
enodatus N 491.2
ἐνσωματικὸν diffinitio Isid. 800.46
Enos If. 991.51
enthymema If. 862.17
enthymematis membra Isid. 862 48
enubro F.P 283.13
enucleatè quid dicitur N 516 52
enunciatiua If. 878.9
epactæ If. 967.49
epanados If. 869.2
epanaphora If. 846.14
epangelia If. 872.8
epanalepsis Isid. 846. 19.Isid. 870 60
epenthesis If. 844.47
epeum fumicum V 51.48
epeus F.P 283.15
Ephebi vnde dicti If. 1103.14
ephemeris If. 856.23
epheſus If. 1187.54
ephippium N 545.9
ephod If. 1298.32
Ephraim If. 997.37
ἐπικάδιον V.G 1366.28
epichiremа If. 863.17
epicœnum genus If. 815.20
epicrocum F.P 283.17
Epicurei vnde dicti? Isidor. 1017 11
epigramma If. 853.59
epigri If. 1197.3
epilepsia If. 917.22.& 44
epilimma F.P 283.19
epilemas If. 1218.57
epidromos If. 1187.50
epipota If. 1285.23
Epiphania If. 968.53
epirotæ If. 1040.53
epirus Isid.1188.17.Isidor. 1168.14.& 22
episcopatus If. 1004.17
epistilia Isid. 1100. 42. Isidor. 1192 30
epistylium F.P 283.20
epistola If. 959.25.If.959.54
episynalœphe If. 845.2
epodon If. 854.2
ἐπωιδὸν V.G 1366.32.If.855.52
epithalamia If. 853 36
epithema If. 911.40
epitheta nomina If. 824.45
epitheton If. 848.36
epitimum If. 1253.56
epitriti If. 850.48
epitrope If. 870.32
epytitum V 56.28
epulares F.P 283.27
epuloni F.P 283.22
epulum N 599.58
epulæ If. 1311.V.G.1366.8
epizeusis If. 646.17
eques pro equo N 543.58
equestre æs F.P 283.29
equestres milites dicuntur Isidor. 1648.7
equi vnde dicti If. 1113.55
equi habiles If. 1326.23
equi marini Isid. 1128.28
equila equa N 54.38
equile V 63.15
equiria V 32.56.F.P 283.30
equirine F.P 283.33
equito pro equite N 543.25
equisones N 737.53
equitare N 544.4
equites singulares Isid. 1278.56
equitius 1426.52
equito V 62.40
equo vehi F.P 283.34
equor Isid. 1151.12
equorum tria genera If. 1115.18
equus Matti F.P 283. 38 Isidor. 838 35
equulei N 541.42.60
era quid, & vnde dicta? Isidor.942 57
eraelitæ if. 1012.49
erectum, citúmque fit F.P 283 41
erebum F.P 283.45
erebus if. 1182.48
erectum N 66.32.702.18
erectus N 699.33
erexit N 714.15
ergasterium If. 1198.17
ergastula if. 1198.19
ergastulum N 735.32
ergastulus N 735.32
ergo correptum F.P 284.52
ergo positum pro ea causa N 544 18
ericium N 543 45
ericium animal if. 1121.2
eridanus if 1158.12
erigere N 699.24
erigi N 705.47.& 708.55
erigonon if. 1257 17
erinus if. 1357.50
eripit V.G 1234.13
eritudo F.P 281.60
ermiscion if. 1121.53
erosum ferrum If. 1228.54
errabundus N 541.1
errare V.G 1378.21
erratica V.G 1331.17
erraticus V.G 1333.12
erratio V.G 1333.15
error V.G 1358.15.V.G 1333.13
erratius V.G 1333.12
erratrix V.G 1333.17
error N 599.31.V.G 1333.15
eruca If. 1262.16
vermis frondium Isid. 1126.54
eruditus Isid. 1073.40
eruere, leuare N 699.13
erugoræ F.P 284.1
eruum & eruilia F.P 284.4 N 599 43
eruum quid Isid. 1138.57
erysipelas if. 919.21
& pro esto N 769.31
Esaias Isid. 911.9
Esaias euangelista potius Isid. 955. 43
Esau if. 991.15
esca if. 1312
escæ, edulia V 41.44
escariæ F.P 284.7
escarus if. 1119.47
esculetum V 25.35
Esdras if. 951.22.if.997.39
escit F.P 284.11
esebon if. 994.30
esculeutum V 43.43.N 545.3
esculus if. 1246.12
esquilina V 11.36
esquilinæ V 1034
essentia Isid. 988.30
esuribo N 714.4
esurigo N 543.42
etesiæ If. 1149.10
ethan if. 999.54
ethei isid. 1936.52
ethica isid. 873.22
ethici isid. 916.18.& 22
ethopœia isidor. 865. 38.isidor. 870 40
etymologia isid. 841.2
eu V.G 1350.10
euge, eia V.G 1378.50
Eua isid. 991.31
euadere, liberare N 651.3. ascendere 651. 13. apparere 651. 15 exire 650. 55. tendere 650 55. fieri 650. 60. pæduci 650 60
euæi isid. 103.6.55
euallere N 541.17
euangelicus ordo If. 951.13.
euangelium If. 955.15.
euannetur N 493.14
euboicum talentum F.P 284 12
εὐδαίμων 1423.14
eudideon F.P 284.16
euelatum F.P 284.19
euenat, pro eueniat N 776.1
euenire V.G 1347.17
euentus N 599.21
εὐεργάτης 1423.54
euerriator F.P 284.21
euerriculum N 502.15
eugium N 544.36
euitare N 503.5
euitescat N 541.15
eunomiani if. 1013.5
eunuchare N 541.14
eunuchus if. 1074.24
euocatio genus militiæ isid. 1049 32
euocatur V.G 1379.9
euphonia if. 897.5
euphorbium isid. 1254.56
euphrates isid. 1156.42
euroaster isid. 1148.41
europa V 19.17
Europa,

Europa,tertia pars orbis F.P. 284.31 If.1161.4.& 1167.11
eutus N 511.31.If.1148.31.
eutrapelus 1432.44
Eutychiani If. 1015.2
exacuere V.G 1332.10
exactum,præteritum N 650.6 transcurſum N 650.6
examen F.F 284.42.If.1230.38
examuſſim F.P 284.45.N.488.7
exanclare F.P 284.48.N 544.30. exaurire N.650.25.effundere N. 650.38
exanclari,perfici N 650.28. perperi N.650.30
exanguis If. 1074.10
exanimatus V.G 1359.29.V.G.1354 41
exanimis If. 1074.11
exanimo V.G 1380.14
exanimus V. G 1354. 45. & 1359. 31
exarare N 711.6
exbolas quaſſant V 59.11
exbuetes F.P 284.49
excalceatus N 753.35
excandeſcentia N 542.4
excantare N 541.13
exceſſitas N 758.7
exceptor quid If. 1051.55
exceptum facere N 70 .28
excidere,cedere N. 655.12. diſſentire N.655, 48. in obliuionem dare N.655.14
Excidio F.P 284.52
excier F.P 284.54
exciſſitum N 544.55
excipere N 705. 10. ſejungere 651 18. ſeparare. 651, 18. excuſare 651. 20. cærare 651.20. ſuſcipere 651.23. habere 651.41. rurſum extrahere 651. 35. captare 651. 43. manare 651. 41
excipit,opprimit N.651. 28.circumuenit ibid.
excipuum F.P 284.55
excludere,liberare N. 655. 44. eiicere 655.46.& 681.36. & 683.15.& 689.60 & 690.7
excoctum V.G 1376.11
excodicare If. 1140.59
exconſules If. 1046.9
excors N 520.16
excubitores qui dicuntur If. 1048 38
excubiæ,diurnæ Iſid. 1048.41. V.G. 1366.36
excudere F.P 284.57
excutiari N 501.41
excutere,commouere N. 654.13 emittere 654.16. deiicere 654.18 excludere 654. 18. eligere 654. 23
exdorſuare N 492.22
exdorſum F.P 284.59
exdutæ F.P 284.60
exebenus If. 1218.59
exectum,extenſum N 655.20
executor If. 1074.28
exedra N 544.11
exemplum F.P 284.1
exemplum facere V.G 1380.33
exequiæ V.G 1367.2
exercere , fatigare N. 652. 3. exagitare N. 652. 5. inſequi N. 652. 8. ſolidare N. 652. 10. imperare N. 652. 14. imponere N.652.14. in meliorem vſum N. 652.18
exercitent F.P 285.4
exerciti vel exercituis N 757.25
exercitio F.P 285.5
exercitum dicitur fatigatum N. 486.33.& 707.26
exercitus V.16.21.F.P.285.9.P L.805. 48.If.1046.44
exercitatus V.G 1346.21
exercere If. 1073.39
exertus If, 1073.38
exſequiantur N 544.8
exeſto F.P 285.12
exeſus If. 1074.7
exſit purgamentum F.P 285.15
exfundere N 544.48
exfuti F.P 285.16
exgregiæ F.P 285.17
exhauſtant F.P 285. 18
exhauſtus If. 1074.9
exhibere N 694.29
exhiberi N 542. 57
exigere, verum perdiſcere N. 649. 31.excludere N.649.41. facere N 649. 53. vi extorquere N. 649. 35. cogere N. 649. 53. agere N. 649. 55. inquinare N. 649. 58. conſtituere N. 650. 2. definire N. 650. 2
exigo V.G 1389.1
exigor N 543.52
exiguum,debitum repetere N.649 50
exiguum V.G 1331.55
exiguus If. 1074.5
exilica cauſa F.P 285.21
exiles F.P 285.19
exilis If. 1074.6
exilium If. 936.9
eximium F.P 285.22
eximius If. 1073.45
eximonita N 544.27
exinfulabat F.P 285.26
exire N 652.53
exire, euadere N. 652. 56. liberari N.652.56.euitare N.652. 58.erumpere N.652.60.prohibere N. 653. 2
exita ætas F.P 244.17
exitioſus If. 1074.20
exitium V 12.13.F.P 285.19
exitu ſimile V 97.32
exiurare N 543.16
exocontalibus If. 1219.47
exodium F.P 285.31.N.498.10
exodus If. 952.6 & 650
exoleſcere V.G 1347.4
exoletus F.P 285.33
exomides F P 285.72
exomologeſis If. 976.1 & 30
exorare V.G 1368.53
exorator V G 1358.50
exorciſmus If. 973.57
exordium N 500.11
exornare N 543.19
exornare, fœdare N.654.38.ornare N.654.41
exor natus If. 1075 43
exorciſtæ If. 1006.7
exos quid N 541.56
exoſus Iſid. 1074.16
exotica Iſid. 1300.9
exotica veſtis If. ibid.
exoticum N 544.41.& 789.23
exquiſitim N 77.348
exſcindere N 812.16
exſcribere V.G 1346.53
exſculpere N 541.35
exſecrarent N 751.1
exſorbeo N 541.47
exſors If. 1073.50
exſpectare N.682.25. ſperare N.655 52.à Deo poſcere N 655.58
exſpectorare N 491.17
exſpes N 489.31.If.1073.48
expirare N 504.49
exfugebo N 754.18
exſul If. 1073.51
exſultare N 520.21
exſultare ex geſtu N. 655.25.ſæuire N. 655. 22. ſupra modum exilire, & efferri N 651.36
expalpabitur N 752.40
expalpare N 542.32
expapillato brachio F. P 285. 35. N. 541.54
expatare F.P 285.37
expectare,manere N.655. 51. obſeruare N.655.51. V.G 1355. 25. & 1356 31
expectasi V.G 1352.58
expectatio V.G 1356.27
expectorat F.P 285.49
expedibo N. 752. 50. pro expediam N.768.47
expedire, vtile eſſe N.655.5. definire N 655. 10. liberari N. 653. 14 proferre N.653. 28.ſcolligere 653. 23.V.G.1362.39
expediti vocabuli proprietas N.515. 44
expenſum , & prima penſio V. 30 . 21
expergiſceret N 750.43
expergitus F.P. 285.40
expergo N 542.37
experimentum N 690.26
experiri, pati N. 652.38.ſentire 652. 38.tentare N. 652.41. ſcire 652.48 & 716.13
experiti F.P 285.42
experrectus F.P 285.43.V.G.1330. 43
expers If. 1073.49.If.1073.42
expertus If. 1073.41.V.G.1330.42
expetere, accipere N. 655. 59. euadere N 656. 1. transferre N 656.1
expetunt N 542.17
expiare N. 674. 27. purefacere N 693.53.V.G 1350.22
explenunt F.P 285.47
explere,implere N. 653.59. minuere 654.3.
expleri N 700.20. & 713. 11. V.G. 1336.42
expletiuæ coniunctiones Iſid. 828. 31
explicare , emittere N 654.52. oſtendere N. 654. 48. explana-

re N. 654. 48. extendere N. 654. 52. exercere N. 654 59 explorare, exiccare N. 651. 60. F.P. 285 48
explorare, intentiùs obseruare N. 651. 47. verum inquirere N. 651. 52
explorator V.G 1373.14
expolia Is. 1267.37
exponere N. 541.23. extollere 654. 56. deponere 654. 28. differere 654.30. abiicere 654. 33. date 699 53
exporgere F.P 285.54
exporrectum N 609.33
expottare V.G 1349.45
expositum, subiectum N 654.35
expostulare V.G 1355.19
expostulatio V. G 1359.5
expreta F.P 285.55
exprimere N 719.27
expulsim N 542.49
exta F.P. 285.59
extemplo V 48.39
extensum patens N 694. 4. & 695 47
exterebrare N 518.35
exterior homo Is. 1089.29
exterminator Is. 1073.58
exterminatum N 498.4
exterminatus Is. 1074.2
exterminauit N 544.51
externus F.P. 285.60. V.G. 1375.9 & 1330.36
extraneus V.G 1375.10
extertis Is. 1073.57
exterritum, expauefactum N. 652. 30. accensum N. 652.34. inflammatum N 652.34
extraneus F.P 286.1
extillari V.G 1360.14
extimum F.P 286.5
extinguere, prosternere N 701 14. & 731. 59. V. G. 1342. 46. & 51
extispex N 518.57
extispices N 491.25
extollere, differre N. 653.56. & 699 25
extorquere V.G 1358.12
extortis N 490.40
extortis Is. 1073.53
extraoffiam Is. 877.20
extrahunt N 542.42
extraneus V.G 1373.8.& 1330.37
extrarium F.P 286.7.N.541.58
extrarius V. G 1330. 38. & 1373. 7
extremum N 711.16
extricabor aliqua N. 487.49
extruere N. 683.29.V.G.1346.59
extructus N 704.19
extundere N 541.30
exuere, deponere N 655.7
exui, exolui N. 655.4. nud. ti 655.6. liberari 655.9
exugentes F.P 286.11
exul Is. 838.38
exulare Is. 1073.52
exules N 489.35
exultat Is 838.19
exultare, gloriati cum iactantiâ N. 651.29
exultatio V.G 1379.28
exuctus Is. 1074.14
exuuiæ vnde F. P 286. 12. N. 742 2
exuuiæ, tunicæ serpentum Isid. 1126 4.& 1167.34
Exechias Is. 995.12
Ezechiel Is. 951.10.& 953.60.& 998. 20

F

FAba Is. 1238.30
Faba fresa quid dicta. Is. 1238.3 & 1326.15
faba syriaca Is. 1144.20
fabæ duæ species Is. 1238.34
fabam nec tangere F.P 286.14
faber Is. 1289.3
faber lignarius Is. 1289.6
fabellæ N 547.55
fabij 145 21
fabiani F.P 286 10
Fabius 1410.48
Fabius Pictor 1410.56
fabrè PL. 806.15
fabrica Is. 1289..6
fabricantur N 750.6
fabrorum Vulcanus autor Isid. 289 8
fabulæ V 38.56.Is.854.29
fabulinum N 784.46
face V.G 1379.30
facem in nuptiis F.P 586 22
facere V.42.34 N. 661.30.& 699.50 V.G 1351.13.& 24
facere rem diuinam N 661.31
facere verba V 42.47
facessere F. P.286. 28 facere N.658 41. recedere N. 658.48.V.G.1380. 20
facetus Is. 1074.34.V.G.1356.47
faciendi & patiendi V 90.23
facies N 512.42.& 724.29
facies vnde dicta Is. 1092.11.V.G. 1329.44.& 1337.14
facies cæli Is. 904.16
facile N 676.2
facilis Isid. 1074.47.V.G.1360.6. & 1358.13
facilitas V.G.1331.4.& 1357.47
facinorosus Is. 1075.29
facinus factum N. 661.29. Is.933.10. V.G.1379.20
facitergium Is. 1304.28
facitur, pro fit N 769.56
factio & factiosus F P 286. 32. malorum consensus N 657. 27. conspiratio N 657. 27. opulentiam significat N 657. 29. abundantiam N 657. 30. nobilitatem N. 657. 30. V. G. 1375. 30
factiosæ V 54.33
factiosus Is. 1075 6
factum, spectaculum N 702. 49
factum quid Is. 1216.7
facul antiqui dicebant F. P. 286. 36. N. 546.41
facultas V.G 1331.4
facundi V 38.31
facundus Is. 1074.34
facultas F.P 286.40
faciales N 781.48
fæmoralia Isid. 1300. 45. & 1300. 45
fenificia, & fenificia V. 57. 37
fænum N 751.17
fæstuca V.G 1173.16
fagus Is. 1246.12
fagutat V 25.36
falæ F. P. 286. 42 turres ligneæ N. 548.17
falcet V 51.45
falarica F.P. 286. 44. N 798.35. Isid. 1270.16
falcastrum Is. 1314.31
falces V 23.22
falces fenatiæ & adoreæ V. 27. 25 N. 800 4
falco Is. 1138.26
falcones dicuntur F. P 286. 46
faleg Is. 992.44
faleri F.P 286.49
falernum Is. 1716.20
fallaciloquentia N 547.49
fallam pro fallaciam N 546.34
fallax Is. 1075.20
fallere N 219.35
falli, falsum, & fallacia V. 38. 591
falsitas Is. 933.27
falsius & falsior F.P 286.50
falsum habuit N 45.54.V. G.1354. 51 & 1356.10 & 13
fama & famosi V 38.58
fama à fando F.P 286.52
fama, spes N 658. 2. infamia N. 658. 5. opinio N 657. 59. Isid. 9.5.54. V. G. 1330. 17. & 1370. 39
famelicosa terra F.P 286.52
famella F P 286.55
famiger V 39.4
familia F.P. 287.56. Is.1050.11.V G. 1357.29 & 31. vnde oritur Is 1054. 25. in quo terminatur Isid. 1054. 24
familia herciscunda Is. 931.32
familiare V.G. 1334.8
familiarium V.G 1334.9
famino F.P 287.5
famorum infame N 658 24
famul N 542.6
famulantes N 546.41
famulantur N 541.16
famulatio N 100.54
famulitium F.P 287.6
famuli origo F. P 287. 7. Isid. 1052. 57
famulitas N 541.45
fana V 38.41.F.P 287.10
fanatur V 18.47
fanum Is. 1196. 54. V.G. 1330. 49.& 1362.21
far Is. 1237.51
faradoreum N 512.13
farcimen Is. 1314 43.V.1053
farcinum F.P 287.14
farina & furfures Isid. 1314.3
farrago Isid. 287. 13. & 1237. 51
farreum F.P 287.17
far-

fartores F.P 287.18
farusiſ. 1312.13
fas Iſid. 925.29.V.G 1366.37
faſcea N 738.14
faſcem,onus Virg.N 661.53
faſcem , conſulem Virg. N 661 52
faſces N 661.49
faſcia Iſid. 1310.6
faſcinum F.P 287.29
faſciolæ Iſid. 1310 10
faſeli Iſid. 1310.13
faſeli Iſ. 1261.46
faſelum Iſ. 1238.29
faſelus N 785.57
faſsi & confeſsi V 38.57
faſsi V 38.34
faſtidiliter N 547.7
faſtigium N 745. 13. ima altitudo N 656.15
faſtis diebus ineunda F. P 287 22
faſtorum libri appellantur F.P 287 24.iſ.958.48
faſtus , de ſuperbia V. G 1352. 56
faſtus,de libris V.G 1352.57
fatantur F.P 287.17
fatidici V 38.32
fatigare , percutere N 657 13. & 547. 14. excitare N 657. 14. increpare N 657. 15 hortari N ibidem cogere N 657. 17. inſtigare N ibidem ad laſsitudinem deducere N 657. 19. cohibere N 660. 58 comprimere N ibidem comprimere N 660. 58. commouere N 661. 1.perturbare N ibidem
fatigatus Iſ. 1075.1
fatiſcere,aperire N 658.60
fatiſcuntur N 754.6
fatum V 38. 19. decretum N 617.8 voluntatem N ibid. & 740.34 Iſ.1011.32 82
fatur V 38.23
fatuus V 38.27.Iſ 1075.10
fauces Iſ. 1181.35
fauces vnde nominatæ Iſid. 1094 3.
fauentia F.P 287.28
faui vnde F.P 287.48
fauilla Iſ. 1289.41
fauiſſæ F.P 287.34
fauitor N 546.14
Fauni V 55.11
Fauni vnde dicti Iſid. 1030. 47.V.G 1310.50
faunus ſicarius. quid Iſidor. 1032 42
fauonij, quid appellabantur Iſid. 1055.19
fauor N 600. 25. auxiliatio N 701. 56
fauſtiniani V 86.14
fauſtinij V 86.9
fauſtulum F.P 287.40
fauſtum V.G 1337.31
fauſtus N 724. 9. & 1398. 1405 41
fautor Iſ. 1075.16
fauus Iſ. 1315.21
fax pro facere N 547.21.Iſidor.1321 60
faxim , pro fecerim N 770. 5. V.G 1379.26
faxo Iſ. 1285.11.V.G 1379.26
febris vnde dicta Iſ. 915.14
februare pro purgare N 548. 30
februarius V 36.4.F.P 287.42. Iſid. 940.46
februum V 31.46
feciales V 16.9
fecinia vua Iſ. 1240.20
fecula Iſ. 1316.57
fedum F.P 287.54
fedus iſ. 838.46
fel iſ. 1100.38
felices F.P 287 57
felix,fortunatus N 656. 5. beatus N 656.5.propitius N. 656.7. fructuoſus N 656.9.ferax N 656.9. Iſidor. 1074 43.V.G 1329.26
fellare N 547.46
femur quid?Iſ. 1054.28
feneratus V 2.37
feneſtræ à Græco N 503.24.iſi, 1199 18
feniculum Iſ. 1161.37
fenus à fetu V 2.38
fenus appellatur F. P 288. 2. N 513 21
feralia V 32. 51. F.P 288.12.V.G 1373.17
ferabite poſitum pro agreſti N 547 59
ferattina N 519.2
feræ quid appellatæ Iſ. 1116.15
ferarum pugna Iſ. 1282.2
ferax N 677.33
ferctum F.P 288.14
ferculum F.L. 805.33
ferè V.G 1335 25
ferentarium V 53.49.
ferentarij F. P 288. 18. N 798 12
ferettius Iupiter dictus F. P 286 21
feretrum iſ. 1271.9.& 1312.51
feri v.G 1334.31
feria vnde F. P 288.27. V.G 1373 18
feriæ F.P 288.59
feriæ conceptiuæ V 54.
feriæ cur nuncupatæ iſid. 939. 6. & 976.39
ferias antiqui feſtas F.P 288.30
feriati quid iſ. 939.9
ferire F.P 288.35
ferire, ſancire N 661. 21. firmare N 661.21.& 720.20
fermentarius panis iſ. 1313.37
fermentum iſ. 1314.5
feroces V.G 1314.31
ferocia N 760.20
ferocit,apud Catonem F.P 288.36
feronia V 14.15
ferox N 717. 19.iſidor. 1075. 23.indomiabilis N 657. 39. ſæuus N 657. 39 & 713. 43 & 657. 45 cordatus N 657. 54 facetus N 657.55
ferre , oſtentare N 656. 21. V. G 1353. 38 & 1351. 22 portare N 657. 22. habere N 656. 25 pati N 656. 28. conferre N 656 39.diſturbare N 656. 40.dicere N 656 44. nominare N 656.44 dare 656. 47. exhibere N 656 47. afferre N 656.49.ducere N 656.53. dirigere N ibid. laudari N 656.57
ferreus harpax Iſ. 1326.2
ferri vſus Iſid. 1228.18
ferri fodinæ V 69.55
ferrugineus N 794.42
ferrugo Iſ. 1305.53
ferrum Iſ. 1218 14
ferrum plumbo vicinum Iſid. 1228. 32
fertor V 69.7
fertum Iſ. 971.39
feruat,pro ferueat N 768.26
feruere aquam V 43.46
feruidus Iſ. 1075.21
feruitur pro feruit N 268.58
ferula Iſ. 1259.58
feruor N 745.14
ferus N 723. 43 ſeuerus N 659 6 equum ſignif. N 659. 8. ceruum N 659. 12. ferox V. G 1337.1
feſcenini verſus F.P 288.39
feſnoe F.P 288.42
feſſus Iſ. 1074.58
feſti dies quid?iſ. 939.8
feſtinare N 732. 29.& 36.V.G 1332 43. & 1178. 24. & 1343. 7.22.& 25 & 1374.49
feſtinat vnde Ver. 116.21
feſtinatim pro feſtinanter N 773 56
feſtinem pro feſtinantem N 755 16
feſtiuitas iſ. 968.3
feſtiuiter pro feſtiue N 771.36
feſtram antiqui F.P 288.44
feſtus N 714.12
fetiales vnde F.P 288.45
fetum,plenum N 661.37. onere leuatum N 661.41
feſtus N 600.28
fetutina N 519.2
fex iſ. 1317.25
fiber V 15.15
fiber F.P 288.47
fibræ iſ. 1100.27
fibrina veſtis iſid. 1199.54. & 1199 54
fibrinum iſ. 1305 3
fibrum V 15.17
fibula Iſ. 1309.53
fibulæ iſ. 1308.18
ficedulæ & miliariæ V 14.46
ficedula iſ. 1139 45
ficitas quid dictum N 545.37
ficolea F.P 288.52
fictor V 42.36.14.33. 18.iſidor.1075 17
fictores V 52.27
fictitia iſ. 1317.43
fictitia vaſa iſid. 1317.50
fictorij 1426.2
fictum V.G 1356.11.& 14
ficus iſ. 1244.59
ficus Ægyptiaca iſ. 1244.3
fidebo N 770.56

fidei proprietas N 496.29
fideicommissum Isid. 930.5
fidele,pro fideliter N 773.10
fidelia N 791.23
fidelis Isidorus 1074. 45.V. G 1355 20
fidelitas N 545.48
fidem habere N 705.39
fidenæ 1434.15
fidens N 733.30.& 34
fides V 14.18
fidens genus eitharæ F.P 288. 35.N 662.25. Isidorus 1009. 9. V. G 1359
fidis V.G 1352.40
fiducia, confidentia N 660. 54 audacia N 660.56. Isid.932.17. V. G.1356.3
fidus,fidelis V.G 1358.54.V.G 1335. 10
fiducta F.P 288.57
figura N 512.44. N 729. 6. Isidorus 825. 28. & 822. 35. & 831. 19 & 982. 51. & 1226. 3. V. G 1363 39
figura verbi V. 37. 55.V. G 1334 16
figuræ solidæ Is. 894.13
figuræ accentuum Is. 833.19
figuli cognomen 1432.51
filius Is. 987.52
filicata F.P 288.59
filicones F.P 289.1
filij Iapher septem is. 1037.8
filii Sem quinque Isid. 1035.49
filii cur liberi nominantur is. 1054 55
filius & filia vnde dicti Isidor.1034 24
filix is. 1260.34
filum V 20.24
filum oris liniamentum N 662 17
filum ducta res quæque ad N 662 19.is.1306.9
fimbriæ, & fibra V 15.18.N 545. 40. is.1303.17
fimus is. 1236.20
finees is. 994.53
fines, quid dicti is. 1203.48
fingere, iungere N 659. 45.componere N 659. 47. parare N 659. 56. effigiare N 660. 1. simulare mendacium N 606. 18
finis Isid. 982.37.N 599.58
finita pronomina Isid. 826.2
finiti numeri is. 893.15
finitores N 489.18
finitum V 67.25. quæstionum genus Is. 865.59
finium regundorum actio isid. 931. 38
fimamentum is. 1144.37
firmiter, pro firmè N 775.2
firmitudo N 545.22
fimus is. 1074.47
fiscellæ.& fiscinæ is. 1321.4
fiscellus F.P 289.3
fiscina V 23.42.is.1321.7
fiselum Is. 1325.29
fiscus is. 1321.31.& 6
fistula is. 898.17
fistulæ is. 1100.50.& 1292.43
fit,fingitur V.G 1355.9
fite N 751.60
fixulæ F. P 289.5
Flabra V.G 1366.39
Flaccet N 545.59
Flagella Isid. 1239 28.& 1241.22
Flagitium periculum N 662. 11 vitium quod N 662. 23. isid.933 11
Flagitiosus is. 1075.30
Flagra & flagella is. 935.13
Flagrare N 730 45
Flagrare, fragrare V.G 1341.41.& 1366.46
Flagratores F.P 289.6
Flagriones N 499.2
Flamearij F.P 289.7
Flamen, falacer V 15.59.F. P 289.9
Flameo F.P 289.13
Flamina, flamen V.G 1366.40
Flamineæ ædes F.P 289.24
Flamines V 15.51.& 52 39
Flamines quid dicebantur Is. 1005 5.& 1074.42
Flamina F.P 289.21
Flaminij 1426.56
Flaminius F.P 289.25
Flaminius circus F.P 289.34
Flaminius lictor F.P 289. 37. 1438 48
Flamma is. 1289.37
Flammeus N 790.17
Flascæ is. 1319.18
Flator F.P 289.39
Flauij 1425.58
Flauissæ N 547.29
Flauum V.G 1351.57
Flauus 1440.51
Flemina dicuntur F.P 289.40
Flens Is. 1075.45
Flexanima N 548.6
Flexuosus N 675.57
Flexuræ similitudo V 98.12
Flexus N 601.8
Fligi affligi N 546.20
Flocci P L. 805.123
Floccifacere V.G 1380.29
Floces N 548.27
Flogites Is. 1221.47
Flomos Latinis herba lucernalis Isid.1258.42
Flomos Latinis verbascus isid. 1259 55
Floralis à flamen V 52.45
Florens ager is. 1203.1
floriani Is. 1013.58
Florifertum F.P 289.42
flos Is. 953.55
Flucti pro fluctus N 759.3
Fluctuatim N 546.55
Fluctus Is. 1155.31
Fluere, deficere N 657.3. minui N 657.3. decurrere N 656.60. latius, ac liberius excrescere N 957.5
Flumen V. 8.42.& 8.45.Is. 1155.54 V.G 1327
Flumenta porta F.P 289.44
Flumina, diluuium dicuntur Isid. 1189.15
fluonia Iuno F.P 289.46
fluctra F.P 289.49
fluuiatilis silex Is. 1291.40
fluuius V.8. 41 N 600. 60. is.1155.51 V.G 1327
fluxum N 674.4
focatius panis isid. 1313.45
focillatus N 755.15
focula N 488.30
focus F.P 289.51.& 1321.26.& 31
fodare F.P 289.53
fodicare N 520.40
fœdum N 717. 1. consuetudine deforme 657. 23. execrandum N 657.25
fœdus F.P 289.54.Isidor. 1074.55. & 1266.23
fœmina Is. 1098.33
fœmora quid dicta Is. 1098.30
fœnebris V.G 1373.21
fœnerator Is. 1074.38.& 41
fœnum Is. 1260.38.V.G 1373.23
fœnus V.G 1342.10.& 11
fœnus,fœneratores V.G 1373.20.& 1373.27
fœta Is. 1075.45
fœtis pro fœtibus N 759.31
fœtidus N 707.13
folia Is. 961.37.& 1142.25
foliati socci Is. 1312.2
follicare F.P 299.2
folliculum N 546.17
folliculus Is. 1137.60
folium Is. 1152.41.F.P 289.59
fomites F.P 290.4
fons V 21.39.F.P 290.13.Is.983.11.Is. 1156.13
fons indelubris quid Is. 1197.3
fontinalia F.P 290.14
fontinalia V 34.11
foras ducere N 695.31
fora N 736.16
foramina N 503.2
foramen N 548.3
forago F.P 299.16
fora & fori V.G 1345.52
forbea F.P 290.18
forcipes N 784. 20.Is. 1290. 13. V.G 1367.8
fordicidia V 33.17
fordicidiis F.P 290.22
fores V.G 1366.52
forfices Is. 1324.6.V.G 1367.8
fori N 736.16
fori nauium Is. 1286.50
foria, stercora liquidiora N 458. 21 548.15
furiolus N
forma V 97.41.F.P 290.24.N 729.5 V.G 1334.16. & 1354.5 816.58
formæ Isid. 1114.25
forma equorum Is. 1340.26
forma & figuræ V.G
formatum siue formatium Isidor. 1201.16 1211.16
formica Is. 1121.25
formicoleon Is. 1121.25
formido V 57. 18 N 734.11.V.G 1331 32. & 1344. 38 547.17
formidolosum N 1075.3
formidolosus Is. formæ

Formiæ F 390.30
formosi V.G 1367.11
formosus Is. 1074.50.V.G 1334.17 & 1347.55. & 1334.40.Is.838.49
formucales F.P 290.34
formulæ categoricorum Is. 878 30
formum Is. 1324.11
fornacalia F.P 230.36
fornax Isid. 1189.39
fornicarius Isid. 1075.39
fornum & fornaces N 784.19
foroneus Isid. 923
forpiceps Isid. 1324.9
fors N 72.28.V.G 1336.55
forsitan Is. 838.44
forte N 703.47
fortes qui nuncupantur Isid. 1047 10
fortis V 14.17
fortis Isid. 1074.48.V.G 1334.60
fortis,celer N 658.27
fortis, magnatum virium N 658 38
fortis,formosa N 658.31
fortis diues N 658.32
fortitudo N 710.46.Is.873.29.V.G 1330.59
fortuna V 14.17.N 713.29 Isid.1031.24. & 31.V.G 1364.1.& 1336.56
fortuna,fors V.G 1359.34.& 38
fortunare N 545.28
fortunatæ Is. 1174.55
fortunatim N 546.58
fortunatus V.G 1331.43. & 1329 26
fornicapes Is. 1290.16
forum V 24. 43. F. P 290.42 N 600. 38. Isid. 1272. 55. & 1290 16
forum cupedinis V 24.51
forus is. 1192.57
forus is. 1198.39
fossorum Isid. 1325.3
fotiniani Isid. 1013.8
fouere,prohibere N 661.14
fouere,nutrire N ibid.
fouere,adspergere N 661.29
fouere,constituere N 661.31
fouere, tueri N 66 34
fouij F.P 290.60
fracescere N 518.3
fragebunt F.P 291.5
fragescere N 546.25
fragile ferrum Isid. 1228.34
fragilis Isid. 1074.57
fragor Isid. 1149.35
fragrare N 730.45. V. G 1366 8.50
framea Isid. 1269.10
franci Isid. 1042.49
fratet vnde F. P 291.6.V.G 1329.5
fratrare F.P 291.8
fratrare F.P 291.9
fratres vnde dicti Isid. 1056. 10. & 24
fratres Arvales V 16.3
fratria V 16.6
fratriæ N 800.2
fratrissa Is. 1066.12
fratrum proprietas N 503.11
frausus erit F.P 291.14
frausus pro fraudatus N 547.17
fraxare F.P 291.15
fraxinus Is. 1247.37
fregellæ F.P 291.16
fremere N 736.5.V.G 1345.44
fremor, fremitus F. G 1351.56
frena Isid. 1326.10
frendere F.P 291.19.N 736. 7. V.G 1345.48
frendens Isid. 1075.22
freni N 600.33
frenusculi Isid. 920.25
frequentarium F.P 291.21
frequentatiua Is. 817.7
frequentia V. G 1229.1
fretum V 49.45.N 600.15
fretum vnde appellatum Isid. 1153 47. V. G 1376. 52. Siciliæ Isid. 1153.52
frigere est & frigutire N 487 10
frigere & frigutire, cum sono subsilire N 659.59
friget N 546.10
fribolum Isid. 1066.41
frigidum,imbecille N 661.15
segne N 661.15. & 715.33
frigidus N 676.8
frigidus,venenatus N 661.11
frigidus mortuus N 661.13
frigire & frictum F.P 291.12
frigit,erigit N 659.45
frigoris significatio N 661.3
frigus N 600. 43. metus N 661.6 aeris natura N 661.8
friguttire P 1. 803.57
fringilla F.P 291.23
fringutis V 58.33
friuola F.P. 291.25
friuum N 502.55
frixum Is. 1314.18
frondes Is. 1240.54
frondeum V.G 1366.44
fronditio 1431.43
frons pro fronde N 548.12
frons N 757. & 56. 599.48.Is.1092 30
frontem, antiqui F.P 291.28
frontones 1439.59
fructi,vel fructuis N 760.42
fructus Is. 1242.32
frugalis Isid. 1074.36
frugamenta F.P 291.29
fruges V 7.53.Is.1237.8
frugi 1432.3
frugus & fruga V 72.5
fruisci pro frui N 547.41
frumen Isid. 1314.57
frumen quid dicitur Is. 1317.10
frumenta Isid. 1237.7. V.G 1367 42
fruniscor & frunitum F. P 291 30
frustatim N 547.1
frustro N 750.58
frustum Is. 1314.35
frutex Is. 1241.25
fruticari N 754.15
frutinal F.P 291.33
frux V 81.37
funascitur in Ponto Is. 1253.30
fuam N 546.30
fucus N 737.43.Is.1140.45
fucilis F.P 291.35
fucus,genus herbæ Is. 1260.1
fuga, volatum significat N 659.18 citus, cutsus N 659. 15. nauigatio N 659. 21. vehemens afflatus N 669.32
fugere N 547.11
fugitiuus Isid. 1075.46
fulcra Isid. 1304.8
fulgens N 715
fulgere pro ferire prisci F.P 291 36.N 681.27.Isid. 1146.48. V.G 1330.9
fulgetræ V.G 1338.30
fulgit pro fulget N 769.15
fulgor, fulménque & fulgur V.15 48. Isid. 1147.1.fulguritum V.G 1338.31
fulcia Isid. 1137.59
fullo 1433.22
fulmen F.P 291.41.N 717.22.Isid. 1147.1.V.G 1338.25
fulmentum N 600.47
fulmina quid faciunt Is. 1146.49
fultio V.G 1333.37
fultum esse N 684.20
fultura V.G 1333 37
fuluij 1425.50
fuluum V.G 1152.4.& 1351.60
fulgur N 716. 25. fumen Isid. 1146 47.& 61.V.G 1338.30
fulgura N 498.49
fulgurator N 518.56
fulguritum F.P 291.38.N 716.28
fulguriuit N 546.5
funalia Isid. 1321.46 & 53
funarij quid sunt Isid. 1177.49
functi,quid dicti Isid. 1051.54
funda Isid. 1271.32.& 1288.45
fundamentum Isid. 984.6
fundere V.G 1367. 4. dare N. 662 5 dicere N 662. 8. dimittere N 662 13.fugare N 662. 10. liquorem defundere N 661. 57. prosternere N 661. 59. iacere N 661. 60
fundinalibus Is. 1271.37
funditores N 797.22
fundus V 747.F.P 291.42.Isid. 1102.50
funebres F.P 291.46
funes Isid. 1288.3
funis N 600.31
fungi Isid. 1261.57.V.G 1347.39
funus V.G 1367.1
furaciter V.G 1330.1
furcifer Isid. 1075.32
furcilles F.P 291.49
furcillæ Isid. 1325.16
fures N 511.19
fures,ferui dicti N 660.52
furfurio Is. 1139.44
furiatus V.G 1366.60
furiæ, tres fœminæ etinitæ Is. 1031 15
furij 1426.27
furinalia V 31.54
furinalis flamma V 15. 58.& 52.44
furiosus V.G 1366.59
furnalia, F.P 291.51
furnus Is. 1198.36
furor N 733.23

furor ab insania V.G 1345.55
furtim V.G 1330.1
furtiuè V.G 1330.2
furtum, occulta subreptio N. 660 44. insidiæ N 660. 46. & 739. 32. If. 933. 56
furunculus If. 902.10
furuum F. P. 291.53. N. 511.24. V. G. 1351.58
fuscum V.G 1327
fusile, æs If. 1227.42
fustes If. 935.18. & 1324.2
fusus If. 1305.59
futare F.P 291..56
futile, futiliter N 774.4
futiles F.P 291.58
futum V 21.9

G

Gabalum quid N. 550.7
Gabaonitæ If. 1036.55
Gabinij 14:6.35
Gabinus ager V. 7.69
Gabriel If. 989.14
Gad If. 997.11
gades insula If. 1174 44
Gades oppidum If. 1190.31
Gaditanum fretum If. 1351.45
Gaditanus lapis If. 1291.15
gaduceatores F.P 261.57
Gagates If. 1211.9
gaia F.P 292.2
Gaianitæ If. 1015.13
Galatæ, galli If. 1040. 13. 1037. 9
galatias If. 1218.42. & 1220.33
Galaticæ If. 1314.54
galatia If. 1166.13
galactites If. 1218.14
galbanum If. 1255.7
galbeum F.P 291.9
galea V.20. 47. If. 1271.44. & 1298 28
Galeola N 794.12
Galerium Isid. 1307.2
Galearia F.P 292.25
Galeritus & Moracilla V 14.42
Galicia If. 1171.14
Gallam bibere F.P 291.10
Gallactites Isid. 1212.19
Gallare N 550.3
Galli Isid. 1041.60
Galli qui vocantur F.P 292.14
Gallia Isid. 1170.42
Gallieij, vnde Isid. 1043.24
Gallicinium Isid. 937.44. Ifi 940.10
Gallicus sinus Isid. 1152.2
Gallicus V.G 1332.19
Galliæ pro gallicæ N 761.35
Gallij 1425.57
Galilæa Isid. 1164.10
Gallina V 14.37. If. 1137.47
Gallinæ N 550.3
Gallograeci qui If. 1040:16
Gallulare, pubescere N 549.46
Gallum pro gallorum N 758.44
Gallus If. 1137.43. V.G 1332.19
Gamma If. 1234 35
Gangaridæ If. 1057.56
Ganges Isid. 1156.30. & 35
Gangræna N 550.17
Ganeum F.P 292.21. N 601.45
Ganeo Isid. 1076.10
Ganeones vnde dicti N. 551.59
gannire N 737.27
gannit V.G 1380.7
gannitio F.P 292.24
Garamantes, populi Africæ Isid. 1044.33
Garamantis regionis caput garama If. 1173.2
gara V 85.6
gargaridiare N 549.60
garrire N 549.56
garrulus Isid. 1076.5
garrulæ, aues canoræ N 663.55
garulus, cordatus N 663.57
garum If. 1317.27
gaudere V.G 1353.37. gratulari V.G 1356.5
gaudium vnde F.P 292. 26. V. G 1379.28
gaulali, gentes à meridie vsque oceanum Isid. 1044.30
gaulus F.P 292.27
Gaza Isid. 1185.43. & 1320.41
gazetum Isid. 1316.24
gazophylacium Isid. 1230.38
gedeon Isid. 994.23
geganij 1416.20
gehenna Isid. 1185.2
gela N 798. 31
gelo pro gelu N 761.13
gelu N 758.21. Isid. 1147.32
geminæ, duæ N 664.5
geminata virgula Isid. 1234.20
gemini quid N 664.1. If. 1055.12
geminij 1425.56
geminitudo N 549.38
geminum quid, simile N 664.3
gemiti N 758.39
gemmæ, vnde Isid. 1214.48
gemursa F.P 292.28
genas Ennius palpebras putat F.P 292.31
genæ Isid. 1093.23
genera V 97.42
genera quid Isid. 815.12
genera causarum Isid. 857.41
genera gladiatorum plura Isid. 1281.15
genera velorum Isid. 1287.47
genera rotundarum colum. quatuor Isid. 1292.19
genera gymnasiorum quinque If. 1274.39
generosum N 550.48
generosis V.G 1332.45
genera quæstionum Isid. 865.57
generalia nomina Isid. 814.2
generibus pro generis N 758.46
generosus equus Isid. 1115.19
genesar lacus Isid. 1154.58
genesis Isid. 950.& 952.4
genethliaci Isid. 1021.50
geniales F.P 292.38
geniales lecti If. 1322.48
genialis lect. F. P 292.46. N 550.12
genicularis herba If. 1259.12
geniste If. 1010.33
genitalia Isid. 1098.11
genitiuus Isid. 825.32
genitores Isid. 1053.55
genitrix N 712.24. V.G 1336.20
genium F.P 292.48. N 550.26. Isid. 1030.51
genius N 551.30
gens V.G 1332.48
genus V.G 1350.29. est multitudo ab vno principio orta 1035. 37. Ælia F.P 292.55
gens de Gham. Isid. 1035.44. de Japhet Isid. 1035. 44. de Sem. Isid. 1035.45
gente, fratres Isid. 1057.31
gentiana Isid. 1236.28
gentiles qui sunt Isid. 1021.45
gentilis F.P 292.57
gentilitium 1397
gentilium nomina 1397
gentis nomina Isid. 814.51
gens N 601.22. genua V.G 1369.15
genua isid. 1098.41
genuæ N 550.31
genuini dentes F.P 293.1
genus vnde dictum F.P 293.2
genus Isid. 875.5. & 1050.22. & 1066 54. V.G 1357.29.31
geometria isid. 874.27. & 893.39 & 46
geomantia isid. 1021.11
geon If. 1158.17
gerdius N 550. 39
gerere, habere N 664. 8. ferre N 664.10. facere N 664.12
germalum V 11.11
germana soror isid. 1056.54
germani fratres qui dicuntur isid. 1059.22. & 25
germania isid. 1167.25
germaniæ gentes vnde dictæ is. 1042 20
germanicus 1435.30
germanitus N 550.44
germanus frater V.G 1329.7
germen isid. 1242.31. F.P 293.4
gerræ N 550.56. F.P 293.7
gerusia curia F.P 293.12
gessai isid. 994.56
gestire, cupere N 664.23. & 501.14
lætum esse N 664.25
gestit F.P 293.13
gestus F.P 293.16
gesum F.G 293.18
getuli isid. 1036.30 & 1044.4
getuli, getæ dicuntur fuisse isid. 1043.55
getulia isid. 1172.23
gibberum N 738.39
gigantes isid. 1107.8
giberia F.P 293.19. N 551.22
giluus color isid. 1114.52
gingeriator F.P 293.20
gingiuæ vnde nominatæ is. 1094 26
gingrire F.P 293.21
gipsum isid. 1210.27. & 1192.8
gipedes qui fuerunt is. 1042.8
girgillus isid. 1325.59
glacies isid. 1147.31. V.G 1332.16
gladius v 20.38. N 601.43. isid. 1128 53. & 936.42. & 1269.7
gladij linguli v 58.59
gladiolus herba isid. 1259.14
glandis N 297.28
glandula isid. 1147.32
glaucus color isid. 1114. 49. & 1115 40. & 1305.37
gleba isid. 1107.19
gleba

glebarij V 55.17
glimata cœli If 904.24
glires vnde dicti sunt Isid. 1120.58
glis N 551.25
gliscere F.P 293.24 If.1130.59
gliscit N 495.11
gliscitur N 755.6
glittis F. P 293.27
globus N 717.21.If.1291.38.V.G 1339.7
glocire & glocidere F.P 293.28
glomus F.P 293.30
gloria V.G 1334.3
gloriator V.G 1330.29
gloriosum N 711.39
gloriosus Isid. 1975.V.G.1330.31
glorius V.G 1330.29
glos N.799.8. viri soror Isid. 1066.16
glossa Isid. 841.42
glossopetra If. 1122.48
glubere N 551.16
glucidatum F.P 293.35
gluma F.P 293.37.N.550.34
glutino pro glutine N 761.6
glutto If. 1076.12
glycyriza If. 1255.43
gnæum 1405.39
gnaeus F.P 293.40
gnarigauit F.P 293.43
gnaritas V. G 1356. 20. scientia N 549.41
gnaruisse F.P 293.45
gnarus F.P 293.46.If.1075
gnatus V.G 1333.1.If.838.50
gnatus vnde dictus If. 1054.31
gnephosum F.P 293.49
gnitus & gnixus F.P 293.51
gnoitæ Isid. 1615.21
gnostici If. 1011.15
gnotu F.P 293.52
gomor quid If. 1234.3
gorgodes insulæ If. 1175.6
gorgones quid sunt If. 1108.17
gethi If. 1041.52.& 1037.10
gothia If. 1167.31.& 1164.61
garbatum If. 1322.37
gracchanus 1436.16
graccharis F.P 293.53
gracculi F.P 293.56
gracila N 759.49
gracile N 680.16.exile N 688.52
gracilitudo N 549.22
graculi V. 14.45
graculus Isid. 1137.15
græca lingua Isid. 1033.26
græca sacra F.P 294.7
græci vnde nuncupati? Isid. 1040.19
græcia Isid. 1168.20
gradarius N 492.16
gradipes Isid. 1134.6
gradivus F.P 294.1
graduis N 761.28
gradus V 28.7
gradus quid? N 664.15 If.815.2
gradus ætatis sex If. 1102. 41.firmitas standi N 664. 20. vicissitudo pedum N.664.18
grallatores F. P 294.14.N 549.4
gramen If. 1160.28
gramia N 551.20
gramiæ F.P 294.21
grammatica If. 819
granarium V 19.10
grandæuitas N 549.31
grandæuus Isid. 1075
grande N 715.20
grandire est grandem facere N 548.46
granditas N 548.58
granditor dicere If. 866.29
grando N 601.38
grandiloqui N 549.12
grando If. 1147.27.F.P 294.23
granomastix Isid. 1251.22
grande V.G 1331.47
graphium If. 919.43
grasari V.G 1351.16. F.P 294.25 ambulare N 663. 45. supra modum sæuire N 663.44
gratia V.G 1348.17
gratia plenum N 677.37
gratificari N 550.54
gratificus If. 1076.3
gratiosum N 550.51
gratiosus If. 1076.4
gratulati N 549.50.V.G 1350.31
gratus V.G 1357.23
grauastellus F.P 294.30
graue N 714.22
graue æs F. P 294.33. amarum N 662.49. fecundum N 662.41. forte N 663. 25. frugiferum N 662. 42. grandæuum N 663. 10. grauidum N 662. 36. molestum N 663. 11. multum valde N 662. 52.necessarium N 663.40.nocens N 663.16.plenum N 662. 37. ponderosum N 662. 44. sapiens N 663.36 sapiens N 682. 4 solidum & firmum N 663.29 triste N 663. 20.vtile N 663.26
grauedinosi N 549.2
grauida est F.P 294.41
grauis accentus If. 832.41
greges V.G 1364.48.N 601.53. F.P 294.45
gremium V.G 1351.5 & 9
grex V.G 1357.38
gricenea F.P 294.47
grillus If. 1121.11
griphi If. 1321.42
groma F.P 294.48
gruere F.P 294.51
grues N 601.48.If.1134.10
grumæ quid sunt N 518.38
grumen If. 1249.50
grumus F.P 294.55.N 491.7
grundire N 745.54
grunduleis lares dicuntur N 548.43
grunire N 548.36
γρύπος 1419.33
gryphes If. 1118.1
gubellus If. 1506.14
guberna N 760.35
gubernio If. 1285.15
gulliocæ F.P 294.56
gummi If. 1250.43
gurges 1432.13
gurges proprie quid If. 1156.11
gurgulio quid If. 1094.45.& 1142.14
gurgustium S.P 294.58
gustus If. 1091.39
gutta If. 1151.40.V.G 1332.50
guttatim N 549.18
guttatim infundere N 715.21
guttatus color If. 1114.53
guttum V 21.48
guttur N 601.13
gutturnium F.P 294.60
guuia If. 1297.56
gymnasides If. 1179.8
gymnasium quid dicitur If. 1174.21
gymnicus ludus If. 1174.22
gymnosophistæ qui If. 1017.24
gynæcium If. 1198.25
gyro celeri rotare N 716.45

H

HAbenæ If. 1326.21.V.G 1347.43
Habentia N 551.33
Habere, habitare N 664. 48 facere sæpe N 665. 1. andire N 665. 8. dirigere N 665. 11. V. G 1331. 13
Habilis If. 1016.23.
Habitare, inhabitat N 665. 14. vti N.ibid. ibid.
Habitatio If. 1194.44
Habitior F.P 295.15
Habitudo F. P 295.6
habitus If. 876.44.V.G 1352.26
hactenus N 698.4
Hæmathites If. 1216.59
Hæmoptysis If. 918.9
Hæredij proprietas N 517.54
Hæredis nomen quid If. 1055.45
Hæreditas If. 931.3 & 6
Hæredium V.G 1373.37
Hærem N 918.18
hæresis If. 1009.33
Ha ha hæ V.G 1373.36
hæres V.G 1373.36
Halaphanta F.P 295.17
Halcyonis V. 56.40
Halcyon If. 1135.27
Halcedo V. 15.8
Halec N 551.39.if.
Halophanta N 1130.25
hallucinari N 551.31. PL.806.22
Hallus F. P 551.43
Hamadryades quid? If. 295.10
Hamiotæ N 1032.4
Hamo cognominatus F. P 496.56
Hamotrabones F.P 295.15
Hanula F.P 295.17
Hara, porcorum stabulum N 551.59
Harmonia musicæ pars if. 896.18
Harpax if. 1326.4
Haruiga F.P 295.19
Harundo V.G 1350.20
Haruspex N 1350.18
Has manus hanc manū V. G 518.56
Hasta V 20.34.if. 1169.55.V.G 1378.5
Hastæ F.P 1376.14
Hastari V 295.22
Hastula if. 16.34
Haud if. 1241.45
Haurire, exhaurire N 665.38. implere N ibid. auare sumere N 665.42 defatigare N 665. 41. confodere N 665. 49. accipere N 665. 51 audire N 665.52. tenere N 665.54

Hausta N 489.56
Hebdomada Is. 940.24
Heber Is. 992.40
Hebes pro obscuro N 552.44
Hebescere V.G 1335.16
Heberescere V.G 1335.16
Hebræi Is. 1010.16. & 1036.6.& 1038.42.& 48.
hedera F.P. 295.30 Is.1154.32
Helenius Ver. 116.31
Helias Is. 597.58
Heliotropium Is. 1216 5.& 1255.53
Helisæi Is. 1037.5
Helisæus Is. 998.11
Helles Is. 1168.14 & 33
Helladis, duæ prouinciæ Isid. 1168.46
Helespontus Is. 1152.9
Heliconides musæ F.P 295.15
Heluacea F.P 295.36.
Heluela F.P 295.40
Heluetus F.P 295.39
Heluo F.P 295.41
Helus & heluſa F.P 295.45
Hem V.G 1378.48
Hermobaptistæ Is. 1010.47
Hemicraneus Is. 1127.14
Hemina F.P 295.47
Hemisphærium Isid. 904.50
Hemisphærion supra terras Isid. 904.51
Hemisphærion sub terra Isid. 904.51
Hemona humana F.P 295.49
Hemorrois aspis Isid. 1122.59
Hephæstitis Isid. 1122.59
Heraclide V 76.56
Herba calicularis Isid. 1256.47
Herba pulicaris Isid, 1257.22
Herbam do F.P 295.51
Herbidus V.G 1350.36
Herbilis anser F.P 295.57
Herbitum Isid. 1148.44
Herbosus V.G 1350.37
Herceus Iupiter F.P 295.59
Herciniæ aues Isid. 1136.4
Hercle V.G 1378.49
Hercul V 87.30
Hercules astrologus F.P 296.2
Here aduerbium F.P 296.5.
Heredium F.P 296.7
Heremitæ Isid. 1006.36
Heres Martea F.P 296.8
Heres F.P 296.12
Heriminus 1398
Herma F.P 296.14
Hermes Isid. 1027.27
Hermogeniani Isid. 1012.31
Heros Isid. 1067.16
Hernici F.P 296.18
Heroas vnde Isid. 1032.5
Heroes Isid. 1003.18
heroicum carmen Isid. 852.37
Herpillus Isid. 1257.5
Hesperidum insulæ Isid. 1175.11
Hesperij, circa Hispaniam commorantes Isid. 1044.40
Hester Isid. 961.22
Hester liber Isid. 954.20,& 1000.3
Hesternum Isid. 919.29
Hetta F.P 296.20
Hera Isid. 1034.26
Hetruria Isid. 1170.39.& 31
heu,heu V.G 1378.54.& 1378.59
heus,heu V.G 1350.14.& 1378 45
hexaptota Isid. 815.42
hiare, aperire N 665. 19. mirari N 665.21 stupere N 665.21
hiatus Isid. 1182.38
Hiberia Isid. 1145.46
hibuscum V 71.23
Hibridæ Isid. 1116.2
hidaspes Medorum rex Isid. 1156.58
hiemps N 32.6
hienia Isid. 1223.15
hiera Isid. 921.25
hiera insula Isid. 1178.13
hierabotane Isid. 1157.22
hieraeites Isid. 1122.59
hieremias Isid. 953.47
hila V 20.4
hilæ quid N 552.53
hilare N 773.51
hilaresco N 552.22
hilaretur N 552.37
hilaritudo N 550.1
hilaris Isid. 1077 7
hilarodos F.P 296.26
hilum F.P 296.28 N 552.12
himerinus circulus Isid. 905.9
hinni vel hinnæ N 552.49
hinnibundè N 552.60
hinnuli quid sunt Isid. 1112.25
hippacare F.P 296.30
hippagines naues F.P 32
hippagogæ Isid. 1286.26
Hippius F.P 296.34
hippocampi N 551.49
hippoceum F.P 296.42
hipposelinon Isid. 1262.35
hippotamus Isid. 1139.14
hira F.P 296.44
hircani vnde dicti Isid. 1037.59
hircania Isid. 1164.22
hircipili F.P 296.47
hircus V 17.22.Isid. 1111.40
hirmos Isid. 846.49
hirquitalli F.P 296.48
hirrire F.P 296.51
hirsutus Isid. 1076.26
hirtij 1427.12
hirundo V 14.36.Isid.1139.31
hirudo V.G 1350.20
hirundo V.G 1350.20
hiscere N 552.4
hispalis vrbs Isid. 1190.25 & 28
hispani vnde?Isid. 1043.23
hispani hispanienses V. G 1360. 48
hispania Isid. 1171.2
histriones F P.196.53. Isid. 1180.24.
historia quid ? Is. 854.32.V. G 1367. 10
historiæ cur monimenta Is. 855.43
historix Isid. 1119.57
hodidocos F.P. 296.55
hodie Is. 939.27
hœdi vnde vocati Isid. 1111.38
hœdus Isid. 984.11
holerorum pro holerum N 760. 27
holocaustum Isid. 971.15
holoporphyra vestis Isid.1199.51.& 1199.51
holoserica vestis Isid. 1199.49
homeliæ Isid. 958.16.& 19
homelium F.P 296.56
homicidij vocabulum vnde Isid. 933.40
homines V 61.46
homo Isid. 983.45.& 1089.12
homon V 87.31
homonyma Isid. 814.26
homonymia V.G 1311.52
homoptoton Isid. 846.38
homoteleuton Isid. 846.42
homunculus V 61.45
honestitudo N 552.7
honestat V.G 1547.50
honesti V.G 1364.6
honestum Isid.861. 46. V G 1154.10
honestus Isid. 1076.18 V.14 9
honor, dignitas N 665. 57. gratia & pulchritudo N 665. 60. substantia N 666. 4 delectatio N 666. 4 cultura N 666. 6 obseruantia N. ibid. integritas N 666. 8 pudicitia N ibid. sacrificium N 666.10
honos, dilectus amor N 666. 15. hostia N 666. 16. præmium N 666. 18. sepultura N 666. 15. V. G 1354.5
honorabilis Isid. 1076.16
honorare N 677.50
honorarij ludi F.P 296.17
honorarium vinum Isid. 1316.59
honorosus Isid. 1076.24
honos V 14.8
honustus V.G 1368.39
hora,iuuentutis Dea N 551.36
hora Isid. 937.18.V.G 1347.28
hordeum & fordum F.P 296.59
horda prægnans F.P 296.60
hordeum Isid. 1137.31
hordeorum tria genera Is. 1137.34
hordiarium æs F.P 298.2
horia N 78.18
hornum ipsius anni N 552.17
horologium Isid. 1324.26
horoscopi quid dicti Isid. 1011.7
hortus apud antiquos F.P 296.5
horrendum N 721 40.V.G 1336.5 & 1379.6
horrens & asperum N 717.34
horrent V 37.45
horrere N 705.32.V.G 1339.17
horridum N 711.51. V.G 1336.8. & 1379.5
hortori V.G 1378.58
hortus Is. 1160.45
hospes 1398
hospitium Is. 1195.32
hostes N 485.30.1405.47
hostia dicta est F.P 298.8. V.G 1355. 32
hosticapax F.P 297.16
hosticus ager V 7.69
hostiæ Is. 972 8.V.G 1167.16
hostimentum F.P 297.13.N 485. 29
hostire N 485.33 N 552.25 1425.9
hostij 1425.45
hostilij
hostis V 3.32.V.G 1373.38.& 1375.47 & 1348.13
horrendum, vitabile & terribile N 665.28 nouū & admirandū 665.30 ridicu-

ridiculum N 665.35
hui V.G 1378.55
humanum F.P 296.16
humanæ leges Is. 925.17
humare Isid. 1105.37
humanitas N 511.25
humaniter N 771.4
humanitus pro humaniter N 774.7
humanus Isid. 1076.20
humatus V 6.55.Is.1076.46
humerus Is. 1095.6
humidum V.G 1367.17
humile N 704.15
humile causæ genus Is. 861.48
humilis Isid. 1076.16
humilimus V 8.15
humor V 8.16
humu N 758.57
humus V 6.53
Hus Traconitidis conditor Is. 1035 58
hyacinthizon is. 1217.55
hyacinthus is. 1217.44. & 1254.10
hyades vnde dictæ is. 910.13
hydra serpens Is. 1108.48. & 1123 41
hydria Is. 1319.26
hydromantia Is. 1021.21
hydromantij vnde dicti is. 1021.13
hydrops is. 918.25
hydromelum is. 1316.47
hydros 1123.38
hyemale solstitium Is. 941.42
hyemps is. 942.16
hyemps septentrioni datur is. 942 29
hymenæus Is. 1066.30
hymnus is. 970.59
hypallage is. 846.4
hyperbata is. 867.38
hyperbaton is. 849.15
hyperbole is. 848.46
hyperborei F.P 298.18
hyperborei montes Is. 1180.16
hyperlidius is. 897.15
hyperio F.P 29.22
hyphe is. 872.3
hypnalis,genus aspidis is. 1122.5
hypodorius is. 897.16
hypodiaconi is. 1005.32
hypoporamus V 15.2
hypoxeuxis is. 845.47
hypocrita isid. 1076.27
hypotheca is. 932.19
hysopus Is. 1256.6
hysteron proteron Isid. 849.29

I

IA,quid is. 979.2
iacem emittere N 669.48 N 716.46
iacet N 667.36
iacet,plenum,oneratum N 669.41 sordet N 669.45. per plurimum portigitur N 669 43
iacinthina vestis is. 1299.41
iacit,ponit N 669.53.facit N 669 57
Iacob Isid. 996.30
Iacobus Zebedæi is. 1002.9
Iacobus Alphæi Is. 1002.15
Iactans vel arrogans Is. 1077.13
Iactare, dimittere N 670.11. dependere N 670. 11. voluere N 670.13. plagis sternere N 670 14. fatigare N 670. 18. ambitiosius gloriari N 670.20
iactata mittere N 670. 25. excutere N 670.27.commouere N 670 28
iactuosæ N 557.49
iactura V.G 1332.6
iactus Isid. 1174.57
iactus tesserarum Isid. 1283.11
iaculum V 10.34.V.G 1376.14
iaculus sequens Isid. 1124.14
Iafeth isid. 992.27
Iahel isid. 994.22
iait isid. 994.29
iambi F.P 296.26
iambus isid. 830.9
iamnes isid. 993.53
ianua isid. 1199.2.V.G 1366.55
ianuarius vnde dictus isid. 940. 42
iamdiu pro olim N 555.53
ianeus F.P 298.28
ianiculum isid. 1180.50
ianitrices quid vocantur isid. 1066 14
Ianual F.P 298.31
Ianuarius V 36.3
anuæ cœli isid. 904.12
ianus isid. 1026.23
iaspis isid. 1215.41
iberi qui & Hispani isid. 1037.14
ibernia proxima isid. 1174.35
iberus isid. 1158.46
ibis auis isid. 1116.12
ibus N 757.60
icadion F.P 298.35
icaria insula isid. 1178.2
icistros isid. 1212.21
icit N 555.54
icon isid.851. 8.saxum isid. 1210.2
icosium,oppidum isid. 1190.45
icteris isid. 919.4
ichtyophagi quinam isid.1044. 56
ictus isid. 955.29
id propterea V.G 1380.21
ideus dactylus isid. 1222.11
idida isid. 995.8
idilion isid. 851.57
idiota isid. 1078 25
idiotæ N 504.45
idithum isid. 999.54
idololatria quid isid. 1023.56.& 1024.21
idolum quid Isid. 1014.5
idoneum V.G 1355.27
idulis,ouis dicebatur F.P 298.17
idumæi isid. 1036.16
Idus V 23.17
idus is. 941.28
iebusæi isid. 1036.52
ieconias isid. 985.39
iecunanum F.P 296.39
iecur isid. 1100.18
iehu isid. 495.52
ieiuna quid isid. 1109.53
ieiunitas V.G 1333.38
ieunium isid. 974.57. & 795.11.V.G 1333.38
ientaculum P L.805.25.Isid. 1315.9
ientare N 555.21
Iephte isid. 994.29
Ieremias isid. 951.9.& 998.18
Iergesei isid. 1036.54
Iericho Isid. 1186.5
Ieroboam Isid. 995.41
Iehu Naue Isid. 951.6
Iesus isid. 981.47
Iezabel Isid. 991.47
igitur positum pro postea N 556.39
iggerunt V 1.35
ignarum N 557.16
ignauus Is. 1028.19.& 1078.20.V. G 1367.26
Ignauiter,pro ignauè N 775.30
ignauit N 555.27
ignauum N 501.46
ignescitur N 755.9
ignia vitia F.P 298. 45
ignis V 13.43
ignis vestæ F.P 297. 46.is. 1289.34
ignobile N 687.55
ignobilis isid. 1078.34
ignominia N 496.21.V. G 1334.18
ignoscere N 729.39.V.G 1331.10.& 1340.56
ignoscite, veniam date N 668.52 noscite vel discite N 768.54
ignotæ N 554.25
ignotus isid. 1078.37
ileos isid. 916.36
ilex isid. 1245.59
ilia dicta ab ima F.P 298.52
ilias dicta ab ima F.P 298.52
ilias fluuius Isid. 1157.47
ilico,statim,mox N 668.40
ilienus V 68.54
ilium quid isid. 1098.4
illaclone V.G 1379.14
illatebrare N 557.21
illatio inductionis isid. 861.27
illex N exlex N 488.40. N 735. 28. V.G 1373.55
illicere, propriè illaqueare N 486 48
illico.illò N 668.43
Illix N 733.28
illex V.G 1345.34
illucere V.G 1349.38
illustris isid. 1077.11
illuuies N 555.5. V.G 1379.11
illuuiosum N 716.25
illyricus isid. 1168.16
imago N 702.51. similitudo N 671 6 vagina N 671.8
imago Dei isid. 982.50
imbarbescere F.P 296.57
imbecillis isid. 1077.10
imbellia F.P 297.59
imberbi N 762.7
imbres N 43.2.If.1147.22
imbrex F.P 299.60
imbrica tempestas F.P 298.1
imbrices N 554 50.If.1100.44
imbuere,intimare N 668.16 initiare N 668.29.inficere N 668.32. N 777.56
imbuli isid. 1192.55
imbutum V. 22 4
imbutum est F.P 298.2
imitatione filij, qui dicuntur Isid. 1054.44
imirat N 751.3
imitatio N 719.55.V.G 1341.10
imum V.G 1130.5
immane, ingens N 667. 43. fœdum N 667. 44. minimè bo-

num N 667. 46. nocens N 667 47.V.G 1331.48
immanis Isi. 1078.7
immarcescibilis Isi. 1077.17
immasculus F.P 298.11
immatura mors Isi. 1105.9
immemor V.G 1367.16. Isi.1078. 23 & 1090.15
imminentius Deus Isi. 980.19
imminere,deberi N 682.22
immissum pro demissum N. 557.41
immite N 485.11
immitte N 703.43
immittere, dimittere ad prolixitatem N 621.28
immolare F.P 298.6.N 677.53
immolatio Isi. 971.57
immortalis Deus Isi. 979.20
immortalitas N 774.20
immunditia N 695.38
immundus N 682.36
immune N 490.54
immunis F.P 298.8.Isi.1078.10
immustulus F.P 298.13
impages dicuntur F.P 298.19.V G.1373.10
impanctare N 516.34
impar numerus Isi. 888.51
imparens F.P 298.27
impares F.P 298.26
impariter, impar numer. Isi. 889.13
impariter par numerus Isi. 889.6
impassibilis Deus Isi. 979.53
impedire, implicare N 672.11.inuoluere N 672..12. prebrum ducere N 672.14. sordidare N ibid.
impediti vocabuli proprietas N 515.44
impedimenta F.P 298.29
impenetrale F.P 298.30
impendium V 30.25
impendio pro magis N 556.53
impensa F.P 298.32
imperandei V 99.10
imperandi declinatus V 99.17
imperatiuus Isi. 827.14
imperator V 16.17.Isi..046.31
imperator, qui dicitur res gerere V 42.31
impetiosus 1436.14
impetitus Isi. 1078.26
impetire N 504.8
impetit N 750.23
impescere F.P 298.35
impetigo Isi. 919.55
impetus F. P 298.39. Ver. 113.5. S 231.56
impetix F.P 298.37
impetritum F.P 298.38
impiatus F.P 298.432
impigritas N 554.53
impite F.P 298.45
impius Isi. 1077.3
impium N 716.36
implacidum N 704.53
implagium isi. 1288.42
implere N 713.30
implexum F.P 298.44
implicare N 553.35
impluuiatus N 793.45
impluuium V 16.58. F. P 298.47
impolitia F.P 298.50
impomenta F.P 298.53
impontere,supra ponere N 610. 48 dare N 670.50
imponi V.G 1355.16
impopulum pro ad populum N 557.37
imporcitor F.P 298.55
importatatum N 557.58
importunum F.P 298.54
importunus Isi. 1077.50
impos V 3.38.F.P 298.67
impossibile mendacium Isi. 895.0
impostor Isi. 1078.53
impotens N 557.3.& 667.13
impotentia N 781.35
imprimere N 713.35
improbum , minimè probum N 669.59. sæuum N 670.2.turpe N 670.8
improbus F P 299.2.Isi.1077.53
improuisus Isi. 1078. 8
impudens, ignarus V.G 1356. 21. & 25.Isi.1078.41
impudicus Isi. 1078 43
impudicatus F.P 299. 4
impugnare V.G 1317
impulsor V.G 1358.43
impurè N 557.29
impurus N 707.9.& 668.16 improbus N 668.21
imputatum F.P 299.5
in acie quæ formæ sunt Isi. 1149. 39
inachus amnis Isi. 1158.3
inæquales numeri Isi. 890. 12. & 890.32
inambulare V.G 1332.24
inane, concauum N 669.11. sine pondere N 669. 29. vacuum ibid. vacuum sine leue N 669. 32
inaniis pro inanitate N 553.38
inanima sine anima N 556.21
inarculum F.P 299.16
inaudire N 555 30
inaud tum N 557.6
inaures Isi. 1307.47
incalanto F.P 299.19
incantatores Isi. 1021.26
incauillatio F.P 299 .22
incensit F.P 299.23
incensum quid dictum Isid. 922. 45
incentor Isi. 1077.28
incertus ager V 7.10
incertum V.G 1332.22
incessores latrones F.P 301.53
incestare N 744.2
incestus Isid. 1078. 44
incerta N 553.30
incessere F.P 299.25
incesti indicium Isi. 934.18
incessum N 744.1
incestus F.P 299.27
inchoare V.G 1334.36
inchoatiua Isi. 817.6
inchoaui vnde. Ver. 116 50
incior F.P 299.32
incidere N 688.47
incilare N 554.30
incillæ F.P 299.36
incincta Isi. 1078.55
incipere V.G 1334.36
incisim.quasi simul N 557.52
incita quid dicitur N 553.40
incitega machinula F.P 493 40
inclamare F.P 299.43
inclutus F.P 299.44
inclytus Isi. 1077.10
incoctæ F.P 299.45
in cœlo templum dicitur V. 47 29
Incola Isi. 1052.47
in columbæ specie veniisse Isi. 986. 50
incomitiare F.P 290.48
incommutabilis Deus Isi. 979.34
inconciliasti F.P 299.52
inconspretium F.P 1299.55
inconstans Isi. 1077.22
inconsulti N 555.1
inconsultus Isi. 1078.26
inconueniens Isi. 864.52
incorporalia nomina Isi. 811.59
in corpore quædam discretionis facta Isid 1102.31. quædam tantum decoris facta Isid. 1102. 29 quædam & vtilitatis & decoris facta Isid.1102. 16. quædam vtilitatis causa facta Isid. 1102.14
incorporeus Deus Isi. 980.15
incorruptibilis Deus Isi. 979.10
incoxare N 505.4
incredibile mendacium Isi. 865.4
increpare,sonare N 771.19
increpitat & increpat N 671.11
incteta F.P 299.60
incrustatum N 556.60
incubi vnde dicuntur Isi. 1012.36
incubo quid Isi. 1012.41
incumbere N 684.22
incursim pro celeriter N 556.4
incuruiceruicum V 4.13
incus Isi. 1289.59
incuruiscere N 551.5
indecoris N 759.26
indemnis Isi. 1078.14
indepisci P.P 300.2
indeptare F.P 300.3
index Isi. 1078.59
indi Isi. 1037.51
india Isid. 1161.47
indicare N 556.32.V.G 1357.1
indicatiuus Isid. 817.13
indicit bellum , indixit funus V. 40.3
indicium V 40.3
indictæ Isid 976.40
indictum N 556.50
indictiuum funus F.P 300.4
indicum quid Isid. 1295.20
indicus sinus Isid. 1153.28
indigena Isid. 1078. 40. indigenæ Isid. 1052. 45. indigenes V.G 1351.47
indigetes V.G 1351. 48. V.G 1369.6
indiges nomen F.P 300.6
indigitamenta F.P 300.10
indigitanto F.P 300.11
indipiscere N 556.57
indiscriminatim N 556.7
indocile V.G 1367.33
indoctum V.G 1367.34
indolentia N 556.28
indoles N 741.20
indolis Isid. 1077.2

Indorum gens Isid. 1038.7
inducere, fingere N 681.32. immittere N 671. 32. instituere N 671. 36. persuadere N 671.34
induci, fallaciis decipi N 671. 41. delectari N 671.38
inductio Is. 862.21
inductionis membra Is. 862.19
indulgens Ver. 113.5.8.231.56
indulgere, augere N 669.11. clementem esse N. 669. 23. detinere N. 669.17. dare N.669.12. spatium magis dare N. 669. 10. temperare N. 669. 23. veniam dare N 669. 14
indulgitare N 555.18
indumentum Isid. 1298.56
indumentum pellicium Is. 1301.57
indus fluuius Orientis Is. 1156.56
indusium N 789.5
industrium antiqui indostruum F. P. 300.15
industrius Ver. 113.5
industrius Si 231.56
induuiæ, tunicæ serpentum Is. 1116. 7
inebriæ aues F.P 300.18
in eligendo marito quatuor spectanda Is. 1066.53
inenodabile N 490.55
inepti proprietas N 517.19
ineptitudo N 556.36
ineptum V.G 1354.50
ineptus Is. 1078.29
ineptum V.G 1357.42
inermat F.P 300.23
inermis Is. 1078.17
inermis pro inermibus N 761.31
iners Is. 1078.16
inertia N 676.22
inerticula Is. 1240.36
inexpiabilis Is. 1077.32
inextinguibilis N 558.13
infabre N 506.2
infamia V.G 1314.19
infamis Isid. 531077.
infans Is. 1103.8
infans vnde dictus N 514.31
infantes V 38.15
infantia Is. 1102.43
infaustum V.G 1337.13
infaustus N 698.37
infector V.G 1334.11
infectores V.G. 1373.52.F.P 300.15
infectum quid Is. 1226.8
infelicitent N 555.39
infelix V G 1354.48
infensus V.G 1367.31
inferiæ F.P 300.28
inferior Germania Is. 1167.47
infestum mare N 554.44
inferium vinum F.P 300.30
infertum Is. 1316.26
infecum N 508 53
infetus Is. 1183.21
infesti proprietas N 511.60
infestum quid N 557.10
infibulati F.P 300.32
inficiatio Is. 934.4
inficiatores quid N 557.60
inficiator Is. 1078.49
infimum V.G 1330.5
infimus V. 8.15
infindere F.P 300.34
infinita Is. 816.4
infinitas N 553.8
infiniti numeri Isid. 893.15
infinitio N 557.32
infinitum V 67 23
infinitum quæstionum genus Isid. 866. 1
infinitiuus Isid. 827.21
infirmus Is. 1077.20
infiteri F.P 300.38
inficiari F.P 300.39
infixum est N 682.18
infœcundum N 715.16
informe N 715.16
informis Is. 1078.4
informo V 42.37
infra classem significatur F. P. 300. 40
infractio N 553.58
infrendens Is. 1077.57
infrenis Is. 1077.50
infrequens F.P 300.43
infula Is. 1306.33
infulæ V 50.2.F.P.300.45
ingenerare tur N 553. 26
in genecosis equis quatuor spectantur Is. 1114.21
ingeniosus V. 61.51.Is.1076.51
ingenitus Is. 982.33
ingenium, naturalis sapientia N 667. 33. sua sponte vel natura N 667.3
ingens N 717.38.F.P.300.47
ingenui vnde dicti Is. 1051.6
ingloriosus Isid. 1078.2
ingluuies F.P 300.51.V.G.1379.11
ingluuiosus Isid. 1078.1
ingredi N 712.13.& 739.18
ingressus N 602.44
inguina Isid. 917.1
inhabitare N.700.28.& 714.56.possidere N.703.28
inhabitat N 715.46
inibi pro sic N 554.19
inigere pecus F.P 300.55
inire F.P 300.56
inimiciter N 774.14
inimicitia N 557.15
inimicus V.G 1367.31.Is.1077.45
iniquat N 555.43
iniquus N 705.26.Is.1177.36
initia V 12.14
inluges boues F. P. 301.14.P L.803. 41
iniuria N 726.15. V.G 1335.2.& 1362. 45.& 1378.21 Isid.933.28
iniuria, ius V.G 1357.11
iniurie pro iniuriose N 554.27
iniurium F.P 301.15
iniustum bellum Isid. 116.17
inlaqueatum F.d 301.16
inlaudabilis Isid. 1077.33
inlex F.P 301.18
inlices canales F.P 301.23
inlicitator F.P 301.25
inlicium F.P 301.26
in litterata pax F.P 301.31
in lustre V 59.10
in memoriam redire N 732.55
in memoriam reuocare V.G.1343.2
in mundo quid antiqui F. P. 301. 60
inniti V.G 1245.28
inniticum pondere N 690.58
innocens, integer & incorruptus N 669.6.& 734.16. bonum, nulli nocens N.669.4. innocuum V.G. 1344.41
innocuus E 734.16.Is.1077.5
inofficiosum testamentum Isi.929. 23
inolescere V.G 1347.41
inops V 17.9. N. 590.22.Isid.1078, 30
inori F.P 301. 35
innox Isid. 1077.5
innuba Isid. 1065.44
innubere pro transire N 554.59
innumera N 558.16
innuere N. 730. 33. V.G. 1332. 59. & 1341.36
in pelle lanata F.P 301.36
in procinctu F.P 301.48
inquilini Isid. 1051.38 & 41
inquilinus F.P 301.44
inquinatum N 675.35
inquirere 692 3.V.G. 1329.18
inquisitio Isid. 1173.7
insane V 56.31
insania N 733.19.& 746.1
insanitas N 553.13
insaniter N 771.18
insanum pro insane N 556.11
insecitum V.G 1359.60
insecius V.G 1332. 14.isid.1078.14
inscribere V.H 1346.56
insecta F.P 301.48
inseptum F.P 301.50
insepultus N 686.9
in seque apud Ennium F P 301.5
insequenter, deinceps N 697.14
insequi fugare N 690.53
insicia V 59.54
insidiari N 714.59
insidiosum N 718.19
insidiosus isid. 1078.52
insigne, magnum N 672.6 præstans N 671. 6. vitæ necessarium N 671.8
insigne F.P 301. 55
insignite N 556.5
insimulare V.G 1331.2
insinuari N 515.58
insipare F.P 301.60
insipere F.P 302.1
insita V.G 135 .51
insitio isid. 1240.46
insitum F.P 301.4
insolens N667.13.non solens N 669 18
insolum N 554.14
insomnia V.G 136 .19
inspectatiua philosophia is. 874.8
inspicere N 711.57.V.G 1349.58
instaurari F.P 302 9
instauratio isid. 1290.56
instituere N 695.25. & 700.55. confirmare N 671.6
institutio æquitatis isid. 863.48
instructum isid. 932.29
instructura isid. 1290.50
instructura parietum isid. 1 96.10
instruere V.G 1 49.59
instrumenta caregoriarum isid.875 60

instrumentum if. 931.18
insuasum F.P 302.13
insubuli If. 1305.54
insuescere V.G 1347.35
insulæ F.P 302.15
insulæ quid dictæ If. 1174.10
insulsitas N 501.45
insulsum N 501.41
insulsare, iniuriosius aliquid dicere N 671.46. insilire N 671.44
integrare N 555.45
intelligentia Isid. 987.39
intelligere V.G 1353.6
intelligi V.G 1363.15
intelligit N 715.57
intemeratus Isid. 1077.19
intemperia N 761.41
intempesta V 54.59
intempesta nox V. 31. 47. F. P 302. 21
intempestiua abundantia N 677. 1
intempestiua Isid. 949.2
intendere, illigare N 670.57. innectere N 670.57
intentum, extensum N 670.55
intentus N 670.53
interamna V 8.52
intercalares dies Isid 967.46
interscapilium Isid. 1097.36
intercapedo F.P 302.25
intercessor Isid. 983.33
intercilium Isid. 1095.22
interfici dies V 55.36
inter cutem flagitati F. P 302. 27
intercutitus F.P 302.29
interdianum Isid. 937.34
interdicere V.G 1559.54
interduatim F.P 302.31
interficere V.G 1330.54
interficere, concremare N 971. 53. consumere N 671. 55. finire. N 672.55. occidere N 671. 49. perdere N 671.55
interfici N 737,10
intergerini parietes F.P 302.33
interior homo Isid. 1089.29
interire N 721.28
interlunium lunæ Isid. 907.16
intermestris V 32.20
intermissio Isid 1236.15
internecida Isid. 1078.47
interneciei indicium If. 933.48
internecinum F.P 302.35
internectio F.P 302.37
internecio Isid. 1267.29
interpellare, adire N 672. 1. commouere N 632.1 dicere N 671.59. ducere N ibid.
interpolare N 502.4
interpres Isid. 1076. 56. auctor N 670. 45. obscuri dissertor N 670. 43
interpres V.G 1363.27
in terra V 47.32
interregnum F.P 302.39
in terris templum V 47.43
interrogatio V.G 1355.50
interrimentum V.G 513.64. 9. V 29. 3
interualla Isid. 1201.6
inestabilis if. 1077.51
intestata hereditas if. 931.28
intestatus N 668.1. sine testamento periens N 667
intestina quid dicuntur isid. 1000 42
intolerabilis N 554.57
intra & extra ousiam if. 877.21
intrahere F.P 302.40
intra ousiam quid if. 877.17
intricare N 487.44
intrigo & interrigo V 29.5
intripola vestis isid. 1300.19
introire N 700.42
intubus isid. 1261.40
intudem isid. 1290.3
intueri V.G 1328
intui & contui N 749.29
intusum V 22.44
inuehi, aggredi N 671.24. increpare N 671.24. vehi N 671,23
inuadere, appetenter incipere N 668, 4. quasi in vadum ruere, N 668,7
inuenibo N 754.23
inuenire N 687, 31. V. G 1331, 34. N 685,48
inueniti V.G 1355,10
inuentor if. 1016.52
inuenustus V.G 1354,48
inuestes N 508,47
inuestigare V.G 1363,42
inuestis isid. 1078.56
inueterascere N 730,21
inueteratus isid. 1078,6
inuident V 42.59
inuidentia N 733,38
inuidia N 733, 37. inuidentia V. G 1344.10
inuidiosum N 555,13
inuidiosus if. 1077,49
inuidus if. 1077,48
inuisibilis deus isid. 979.45
inuisus isid. 1077,50
inuitare N 666, 28. repleri & 666, 48
inuitari, delectari N 666,38
inuitius N 558,8
inula isid. 1262,55
inuncare N 554,11
inuocatur V.G 1379,8
inuolare N. 501,30. N 536,43. V. G 1331 57. V.G 1371,3
inuolucrum isid. 1321,2
inuoluere, implicare N 670, 38. tegere N 670.34
inuoluere, volutum superimponere N 670,32
inuolutus, comprehensus N 670, 41. occupatus N 670,40
Ioachas if. 995,38
Ioachim if. ibid.
Ioannes if. 1000,5. & 10002,5
Ioas if. 995,23
Ioathan if. 995,28. & 695,53
Iob if. 995,44
iocosus if. 1077,9
ioculare N 488,11
iocundus if. 1077.8
Iohel if. 998,37
Iona if. 1001,27
Ionas if. 999.9
Ionathas if. 995.12
Iones if. 1037,12. & 1040,50
Ionici pedes isid. 830.41
Ioppe if. 1181.59
Ioram if. 995.21
Iordanis if. 1157.51
Iosaphar if. 995.21
Ioseph if. 997.10
Iosias if. 995.35
Iosue if. 994.14
Iosue liber if. 951.20
iota if. 1234.28
iotacismus if. 842.45
Iouinianistæ if. 1014.18
Iouistæ F.P 303.45
iouum & iouerum V 71.71
ἰπαπικὴ if. 918.12
ipse, iste V.G 1347.58
ipsullices bracteæ F.P 361.46
ira, iracundia V.G 1358.23
iracundia V.G 1354.47
iracunditer N 774.25
iracundus N 733. 48. V. G 1359.22. & 1334.23. if. 1077.26. iratus V.G 1344.17
irascere pro irasci N 555.52
iratus N 703.41. & 733.48 V.G 1334. 23. & 1359.21. if. 1077.34
ircei F.P 302.49
ircens F.P 302.50
ircosus if. 1078.36
ire V. G 1354. 1. ambulare N 672.3 incumbere N 672.3
iris if. 1220.46
iris illyrica if. 1253.19
iris quid dicitur isid. 1147.6
irnella F.P 302.51
ironia isid. 850.5 & 871.17
irpices V 123.15. F.P 302.52
irpini F.P 302.55
irquitallus puer F.P 302.58
irrationales magnitudines if. 894. 7
irrigare if. 1156.10
irruere sine cautela N 699.10
Isaac if. 996.21
Isachar if. 996.54
Isagoga if. 874.52
Isaias if. 998.15
Isauria if. 1166.47
Isauricus 1434.24
Iscurra isid. 1078.58
Isicia if. 1314.52
Isis quid appellatur if. 1030.25
ismael 995.22
Ismaelitæ isid. 1036.10
Ismirus isid. 1242.50
Isocen isid. 1314.51
Isopleuros isid. 894.25
Israel isid. 996.35
Israelitæ isid. 1018.35
Israelitæ isid. 1038.43
Ister isid. 1158.29
Istrorum gens isid. 1041.10
Itali vnde isid. 1041 35
Italia F.P 303.3. Isid. 1169.56. & 1110. 2
Italia & Hispania cur Hesperiæ dictæ isid. 1170.1
Italus quis isid. 1041.33
iter V 7.36. V 6.45. isid. 1206. 5. nauigatio N 668. 60. via & 668. 59
iteris N 757.17
itinera N 752. 4. & 760.14. if. 1206.9 itom-

Iconida F.P 303.7
itum pro ineeſſu N 553.35
iubar V.31.44.& 55.25. F.P. 303,8.If. 911.6
iubere, cogere N. 666.10. ſalutem mittere amico N. 668.22. velle N 668,11
iubilare V 41.F.P.303.13
iubileus If. 943.17
iudæa If. 1163.45
iudæi If. 1019.14
iudaicus lapis If. 1211.55
Iudas If. 996.49
Iudas Iacobi If. 1002.40
Iudas Iſcariotes If. 1002.46
iudex V. 39.58.If.1273.28
iudicare V 39.57.V.G.1359.53
iudicatum N 556.50
iudices if. 1051. 8
iudiciale genus If. 858.46
iudicialis tranſlatio If. 860.15
iudicium V.G 1362.32.If.1273.6
iudicium If. 952.27.& 951.7
Iudith If. 955.33.& 1000.2
iuga montium If. 1181.18
iugarius vicus F.P 301.14
iugatum N 509.37
iuge auſpicium eſt F.P. 303.17
iugere milui dicuntur F.P 303.19
iugeri proprietas N 513.18
iugerum V 7.30.If.1024.46
iugiter & continuò N. 697.31
iuglans If. 1245.31
inglandes N 515.12
iugula V 53.8.F.P 301.23
iugulare V.G 1330.55
iugum V 23.14.F.P.30.25
Iulia 1415.38
iulia Romuli If. 1190.27
iuliæ leges If. 917.29
iulij 1415.41
Iulius & Auguſtus If. 941.9
Iulius vnde dictus If. 1046.29
iumenta If. 1215.18
iumentum N 513.56.If.1111.1
iuncta If. 861.9
iuncus If. 1260.6
iungendei V 67.17
iunij 1416.13
iunior If. 1124.35
iuniperus If. 1247.3
iunius V 35.60.If.941.7
iunius Epigonus 1410.59
iunius menſis F.P 303.29
Iuno If. 1029.6
iouis coniux If. 1029.16
Iouis ſoror If. 1019.15
iuno Lucina V 13.32.& 13.37
iuno,& regina V 13.16
Iuppiter V 12.54
iura If. 931.10.V.G.1366.37
iurandum V.G 1380.32
iurgare V 57.21
iurgium If. 1173.16.N.736.31. V.G 1338.33.& 35
iuridicus If 1077.1
ius If.925.10.& 931.11.V.G.1357.4.& 1364.29.& 1367.28.Iſid.1314.59.ciuile If.926.10. liberorum 929.40. militare 926.25. naturale 925.56 quiritum 926.43.publicum926.38
ius vnde dictum If. 925.36
iuſſo pro iuſſu N 557.46
iuſſi dies dicebantur F.P 303.35
iuſtitia If. 873.32
iuſtitium PL. 805.14
iuſtum bellum If. 1265.15
iuſtus If. 1077.3.V.G.1353.36
iuſtus vadis F.P 303.38
iuuenalia F.P 303.39
iuuencus V 17.50.If.1112.49
iuuenilitas N 553.30.If.727.55
iuuenis If. 1103.46
iuuenta N 727.54
iuuenilitas V.G 1138.33
iuuentas V.G 1338.35
iuuentij 1427.13
iuuentus N 727.54.If. 1102.49
iuuenta: V.G 1351.24
iuxta coniunctim N 667.2
iuxtim pro iuxta N 556.16
iuxta proximè N. 667.1.ſimiliter N 667.5

K

KAlendæ V. 35.4 If.941.25
Καλανικὸς 1429.32
Καλοποδιος If. 1310.25
Kappa If. 1234.37
Kam If. 992.22
kanaan If. 992.30
katholicus If. 1079.2
kharitas If. 1079.4
kharus If. 1079.3
Καῦσις quid If. 1004.5
Καῦσις If. 1285.13
Κοινὸν If. 1313.16
kœnoſis If. 870.24
Κοσμὶς If. 836.17

L

LAbaſcor N 750,47
Labdaciſmus If. 842,49
Labellum If. 1319,46
Labens If. 1079,33
Labeones 1440,41
Labes F.P 303,44
Labina If. 1107,17
Labiones V.G 1361,41
Labium N 602, 52. If. 1094, 2. V.G. 1346,19
Laborioſum N 559,12
Labra N 756,59
Labia V.G.1367,35,& 1361,40.& 1356 43
Labrum If. 1319,44
Labruſca N 603,27.If.1239,12
Labyrinthus If.1193,33,in Lemno,& 1193,45.in Italia & 1193,47
Lac ſuccus maternus N. 672,26. If. 1096,22.& 1315,5
Lacedæmones If. 1041,1
Lacedæmonium marmor If.1213,34
Lacer V.G 1363,2
Lacerare F.P. 303,47.V.G.1359,1
Lacerna If. 1302,52
Lacernati If. 1302,55
Lacernæ If, 1302,55
Lacerti N 605,2
Lacertus If. 1124,42
Lacrymæ If. 1093,13
Lacerſere N 559,50.V.G.1380,10
Laceſſitor If. 1079,39
Lacit F.P 303,53
Lacobrigæ F.P 303,57
Lactans, Lactens V.G 1367,44
Lactare N 491,52
Lactaria columna F.P 303,59
Lactatum If. 1316,43
Lacte N 755,18
Lactes inteſtina N 672,29
Lacteus circulus If.905,30.& 1145,22
Lactuca V 18,49.If.1261,54.& 57
Lactucinus 1433,37
Laculata veſtis if. 1299,40
Lacuna F.P 304.2
Lacunar If. 1293.5
Lacunarium If. 1291.7
Lacunaria If. 1321.46
Lacus V 8.35
Lacus Curtius V 24.59
Lacus Lucrinus F.P.304.4.If.1154.27
Lacus Aſphaltites If. 1154.33.& 1325 23
Lacus Tiberiadis If.1154.53.V.G.1375 51
Laertis 1398
Lædere N 687.24
Lædi V.G 1362.45
Lena V. 22.57.F.P.304.8.N.789.44
Lænas 1436.40
Lætamen If. 1236.22
Lætare lætiſcere & lætificare N.556 24
Lætari V 38.11.N.733.56.gaudere V.G.1344.24.& 1350.31
Lætitudo N 558.52
Lætum,hilarum N 677.31
Lætus N.70.59.If.839.14.& 1079.14
Læua F.P.304.11.proſpera N.672.23
Læua quid vocata If. 1095.40
Læuinus 1440.52
Læuũ N.511.49.aduerſum N.672.21
Laganum If. 1313.51
lagena If. 1319.23
Laicus If. 1008.9
Lambda If. 1234.35
lamberat F.P 304.14
Lamech If. 992.9
lamentæ N 559.21
Lamentatio Ieremiæ If. 951.25
Lamiæ quid If. 1032.31
lampæ If. 1321.58
λαμυρὸς 1419.47
Lana If. 1304.47
Laneæ F.P 304.22
Laneæ & licio F.P 304.15
lancea N 799.2.If.1270.9
lancis grauata If. 1318.27
lanetum F.P 304.26
languore,torpor N 676.22
lanij Laniſtæ V.G 1356.35
lanio V.G 1306.52.& 54
laniſta If. 1029.37
lanitium N 603.55
lanoculus F.P 304.28
laodicia If. 1185.34
lapathium V 18.43.N.795.6
lapides N 603.10.If.1291.2
lapis ſilex F.P 304.29
lapis offenſionis If. 984.2
lapis ſpecularis If. 1210.59
lapis ſpecularis If. 1291.10.& 985.58 1209.47.V.G.1335.29
lapiſtrus If. 1262.11
lapit F.P 304.34.& 495.44
lapithæ gens Theſſaliæ If. 1040.20
lappa If. 1258.14

Laquearia Isi. 1199.57.& 1191.59
Laquearíorum pugna Isi. 1281.49
Laquearium Isi. 1193.8
yar 1408.41
Lara V 14.17
Lardum Isi. 1314.23
Larentalia F.P 304.35
Larex Isi. 1247.54
Largi N 749.14
Largitas N 558.45.& 761.50
Largitio V.G 1351.43
Largitudo V.G 1361.22
Largitus,pro largè N 774.22
Largus Isi. 1079.22
Lartes 1408.31.& 40
Lartij 1400.18
Lartis prænomen 1408.9
Laruati F.P 304.37
Laruæ quid Isi. 1032.28
Lascíuus Isi. 1097.47
Laser isi. 1254.56
Lassus fatigatus N 677.42
Lassus cura V.G 1355.7
Laterna Isi. 1322.1
Latex F.P 304.39
Latens N 687.58
Later N 558.11
Lateréculi Isi. 1291.48
Latereculum quid isi. 964.7
Latere V.G 1379.1
Lateres N 777.10. Isi.1191.50
Latérculi Isi. 1200.45
Latex Isi. 1155.39
Latibulet & latibuletur N 519.30
Latinæ feriæ V 34.50
Latinæ linguæ quaruor Isi. 1034.4
Latini à Latino Isi. 1041.27
Latini qui fuerunt Isi. 1953.29
Latitauerunt F.P 304.44
Latium V 8.65
Latonia Isi. 128.17
Latarius & Priamides V 61.21
Latrare F.P 304.45
Latratus V 51.12
Λατρεία quid Isi. 1013.58
Latrina N 603.43
Latro Isi. 1079.35
Latrocinari N 560.17
Latrones V 53.23.F.P 304.46
Latumiæ F,P 304.50
Latus Isi. 1097.10
Lauamur V 92.5
Lauamus H 92.6
Lauare N 746.51
Lauat & lauatur V 91.48
Lauatus sum V 92.9
Laudabile N 711.39
Laudare N 674. 21 V. G 1553. 37 & 1555. 56 coram V. G 1557. 25 in os V.G 1557.27
Laudatio V.G 1335.21
Laudea Isi. 1243.16
Lauerna dea N 560.21
Lauerniones F.P 304.56
Laui V 91.8
Lauinia Isi. 1188.56
Lauinium V 24.28
lauit pro lauat N 767.39
laurea Isi. 1267.10
laureati milites F.P 305.1
laurentalia V 34.33
lauretum V 25.0
Laurus Isid. 1243.13.V.G.371.22
laus V.G 1334.6 & 1335.41
lautia F.P 305.8
lauticia F.P 305.11
lautolæ V 26.12
lautulæ F.P 305.14
lautum lotum N 675.28
lautumna Isi. 935.35
lautus V.G 1356.48
laxitas V 559.14
laxitatem distendere N 715.2
lauum N 677.8 & 677.12
leæ pro læxnæ N 559.59
leæna Isi. 1116.23.& 1137.46
lebetes Isi. 1320.25
lectica V 27.44 Isid. 1322.31 & 44
lectio Isi. 970.27
lector Isi. 1079.8
lectores Isi. 1005.40
lectosia F.P 305.16
lectulus V 86.48
lectus dictus F.P 305.18
legalis status Isid. 859.5
legati V 16.18 & 20.44
legatus N 688.33
legere V 40. 34 oculis scripta percurrere N 672. 34 accedere N 672.47 rursum colligere N 672. 49 præterire N 672. 48 nauigare N 672.51 eligere N 672. 53 N 734.19 eligere V. G 1344 44
leges V 40.47
leges redigere in libris Isid. 925.5
leges nouæ Isid. 925. 12. consulares Isid. 927.29 Fœnebres V. G 1373 29
legio V 16.22
legio, & diligens & diligentia V 40. 54 F. P 305. 24 Isid. 1048. 50
legiones V.G 1367.46
legionum proprietas N 515.12
legis contrariæ status Isi. 860.41
legitima & collegæ V 40.48
leguli V 40.45
legules & vindemiator V 17.23
legumen V.G 1367.41
legumina V 40.46
legumina quid sunt N 517.38
legumina quid & vnde dicta Isid. 1238 25
leguminum plurima genera Isid. 1238.28
leo Isi. 1325.43
lembus N 785.3.P.L.804.48
lemniæ quid sunt Isi. 1107.17
lemnisci F.P 305.28
lemonia F.P 305.32
lemures N 560.39
lenis vasis genus N 79.6
lenitas V G 1357 47
lenitudo N 558.45
lenitus N 704.15
lenones F.P 305.34
leno Isi. 1079.41
lens N 602.35
lens quid vocata Isid. 1238. 37
lenticula Isi. 1320.4
lentigo Isi. 919.25
lentiscus Isi. 1148.22
lentitudo N 519.56
lentull 1431.31
lentulus Malugínensis 1418.19
lentum,tardum N 675.50
lentus N 495.34 & 714.49
lenunculus N 786.6
leo Isi. 911.59 & 984.13
leocrisus Isi. 1121.12
leonis vocabulum vnde Isid. 1116. 19
leontophonos bestia modica Isid. 1119.53
leopardus Isi. 1117.17
leparenses F.P 305.36
lepidi Æmilij 1431.40
lepidum V.G 1349.53
lepidus V.G 1356.47
lepista F.P 305.37
lepistæ N 794.17
lepos V.G 1349.54
lepta Isi. 919.48 & 52
leprosus Isi. 1079.56
lepus seu leuipes V 1.44 & 18.26 Isi. 1112.31 & 1129.23
lepor V.G 1349.51
letria F.P 305.38
lesbium F.P 305.39
lesbius lapis Isi. 1114.17
letaniæ Isi. 976.27 & 32
lethargus Isi. 916.5
letum vnde F.P 305.40
leuare,soluere N 675.6
leuca Isi. 1105.14
leue contemnendum N 680. 48 & 704.32
leuir N 799.10
leuidensis vestis Isi. 1300.3
leuir Isi. 1066.13
leuis Isi. 1079.30
leuitæ Isi. 1001.26
leuiticus Isi. 950 & 952.8
lex Isi. 863.45 & 52
leæ quid Isi.925.38.& 926.55. & 951.2 V.G 1354.20 & 1367.28 & 1375.18, & 1378.4
lia Isi. 993.26
liba N 603.31.Isi.1313.50
libanotus Isi. 1148.44
libanum Isi. 1350.48
libanus Isi. 1038.37
libanus mons Isi. 1180.3
libare Isi. 972.5
libella V 28.46
libellio N 559.44
libentina V 37.55
liber F.P 305.44 Isi.961.6 & 1241.58 libertate Isi 1021.20
liber duodecim Prophetarum Isid. 954.6
liber Ecclesiasticus Isi. 954.31
liber Iob Isi. 951.51
liber à liberamento appellatus Isid. 1026.50
liber Samuel Isi. 952.31
liber sapientiæ Isi. 954.25
liberale V.G 1354.10
liberales Isi 811.5
liberalia F.P 305.48
liberalia quid vocantur Isid. 1274. 17
liberalis Isi. 1079.21.V.G 1358.6
liberare N 219.46
liberè V 37.52
liberi

liberi N 782.19
liberi, cur dicti Isi. 1055.1
libertatem vti N 755.12
libertatis templum F.P 305.12
libertus vnde vocatus Isi. 1055.9
liberum & remissum N 677.8
libido N 739.21
libidinosus Isi. 1079.43
libitonarium Isid. 1300.24
libra Isi. 912.9.& 1231.44
librarij qui vocati Isidor. 961.13. & 18
librile F.P 305.53
librilla F.P 305.54
libum V 19.17
liburnæ Isid. 1285.44
libya Isi. 1171.28
libya Cyrenensis Isi. 1171.48
libyaticos V 68 57
libycus campus F.P 305.17
licentia N 603.41
licia Isi. 1306.21
licinij 1425.54
licinium Isid. 1300.18 & 1296.45.& 1242.43.& 1300.18
licinius 2412.25.Isi.1321.38
licitari N 560 2
licini V.G 1365.18
lictoris proprietas N 512.12
lictores F.P 306.2
liencobis Isi. 918.24
lienteria Isid. 919.5
ligare N 718.20.V.G 1358.27.legare V.G.1351.35
ligatura execrabilium remediorum Isi. 1021.17
ligdinus lapis Isi. 1213.59
ligellum N 559.60
ligna V 40.52. Isi.1242.41
lignarius Isid. 1296.36
lignicidæ V 69.56
lignis, gemma Isid. 1221.18
lignum Isid. 1296.43
ligo V 23.3
ligones Isid. 1314.59
ligula V.G 1360.44
liguttire N 560.13
ligurium Isi. 1262.41
ligurius Isid. 1217.16
ligurius lapis Isi. 1118.22
ligusticus sinus Isi. 1152.3
lilia Isi. 225.23
lilium V 18.47
lilybæum promontorium Isi. 1179. 29
lima Isi. 1290, 19
limaces F.P 306.5
limare.exquirere N. 673.39
limax, vermis limi dictus Isi. 1126. 48
limbus N.790.13.Isi.1286.31.Isid.1310 12
limen, limes V.G 1550.15
limenis τέρετρα Isi. 2 214.73
limes Perficus Isid. 1039.32
limen, locus stándi datus N 674 55
limina ostiorum Isi. Isi.199.30
limitatus ager F.P 306.6
limites Isi. 1205.51
limites maximi Isi. 1104.1
limniscus Isi. 834.54
limpidum vinum Isi. 1316.17
limpha 1316.18
limum N 559.47.Isi.1190.10
limus F.P 306.9 Isid. 1207.10.Isid. 3300.54.cingulum Isid.1203.55
linea Isi. 894.39.& 1299.56.& 1296 25
linea vestis Isi. 1299.56
linealis numerus Isid. 892.5 & 892 15
lingua F.P 306.11.Isi.1094.5
lingua Latina Isi. 1034.9
linguæ quid dictæ? Isi. 1033.13
linguæ factæ, tres Isi. 1033.18
linguarum diuersitas vnde? Isid. 1033.1
lingula F.P 306.15.V.G 1361.41.& 43
lingulaca F.P 306.9.V.14.54
lingulacæ N 497.37.N 511.15
lingulati socci Isi. 1312.2
linnæ Isi. 1301.6
linostema vestis Isi. 1299.56
linquere, dimittere N 675.29
lintres N 786.15
linum Isi. 1304.49
liparis suffita Isi. 1213.7
lipatus insula Isi. 1178.11
liquamen Isi. 1217.31
liqueris, reliquerit N 674.16
liquidæ Isi. 811.57
liquidum, suaue N 673.54
liquitur F.P 306.10
liquor V.G 1367.36
lis V. 57.19.N 726.34.V.G 1334.45
litare V.G 1336.39 N 721.3
litatum F.P 306.21
literæ quid? Isi. 819
literæ communes Isi. 822.3
lithostrota Isi. 1293.23
liti cecidisse dicitur F.P 306.24
liticines N 513.49
liticines & Classicos V 16.59
litostrota Isi. 1100.18
litterosis N 559.18
littora V.G 1369.48
litus Isi. 1182.17
lituus F.P 306.26
lix N 518 16
lixa quid? N 518.11.P L.806.33.Isi.1314 16
lixabundus F.P 306.30
lixæ F.P 306.31
lixarum proprietas N 518 7
lixis, ciuitas Isi. 1190.36
lixiuium N 518.14
lixulæ & semilixulæ N 619.23
loca N 603.5
locandi significatio N 677.18
locare V 5.56
locarium V 5.57
locatio Isi. 911.41
loci muliebres V 5.59
loci nomina Isi. 824.54
locus Isid. 1320.47
locuples N 744.23.V.G 1378.1. & 1331.41.Isi.1079.15
locus V 5.49.V.G 1356.32.Isid. 876 40
locusta Isi. 1141.7
locus communis Isi. 859.29.decus N 676.14.genus 676.18
lœbesum F.P 306.38
logi vnde N 518.51
logica Isid. 519.& 871.41.& 873 38
legici Isi. 1016.10
loligo V 15.10
longabo V 20 9
longæ naues Isid. 1285.49
longæ syllabæ Isid. 829.25
longæuus Isi. 1079.24
longanimis Isi. 1079.25
longè porrò N 697.53
longinquè & longiter pro longè N 774.36
longinquum V.G 1329.15
longiscere N 560.9
longitorsus F.P 306.40
longitudo, longinquitas V.G 1361 24
longobardi qui fuerunt Isi. 1042.15
longum V.G 1329.24. per planum perrectum N 676.30
longurio N 558.38
longus Isi. 1079.23
lopades N 795.17
loquax V 39.18.V.G 1376.24.Isidor. 1079.14
loquela V 39.23.V.G 1329.8. & 1376 27
loquelares præpositiones Isid. 828 48
loqui V 39.23.V. G 1351.36. & 1379 29.& 1229.42
lora N 796.8.& 796.3
lorgicon Isi. 1298.37
lorica V 20.41. Isi.1271.54
loth Isi. 992.51
lotiolente veluti lutulentè N 558 42
lotos F.P 306.42
lubidinitas N 760.40
lubricum, locum dici Isi. 1181.1
lubricus Isi. 1079.32
L. Flemini Cilo 1419.52
L. Iulius Vospici 1411.61
L. Publilius 1407.39
L. Publilius Voler 1412.1
L. Sextius 1410.58
L. Sicinius 1431.57
lúcam bouem V 51.53
lucani F.P 306.45
lucaniæ Isi. 1314.42
lucar F.P 306.50
lucanaria festa F.P 306.51
lucanaris pecunia F.P ibid.
lucas Isi. 1002.58
lucem facere F.P 306.56
lucens, lucibile V.G 1367.47
luceresis F.P 306.58
luceres V 11 31
lucerna V 21.14.Isi.1321.35
luces N 782.24
lucerium louem appellabant F. P 307.3
lucia V 84.25
lucidum V.G 1330.39
lucifer Isi. 911.4
luciferiani Isi. 1014.16
lucij V 31.33.& 1398
lucij duplex origo 1406.1
lucilij 1415.12
lucina Isi. 1018.9
luciuosi PL. 803.19
lucius V 84.20.1417.11.& 12.prænomen F.P 307.5
luco 1408.2

Lucomedi F.P 307.7
Lucomones F.P 307.9
Lucretilis F.P 307.12
Lucretius hostis 1405.58
Lucrinus lacus Isid. 1155.11
Lucrum N 601.49.V.29.1
Lucubrum Is. 1312.5
Luctantes Is. 1296.59
Luctantur N 756.15
Luctatio Isid. 1275 8
Lucti N 757.43
Luculentitas N 560.27
Luculentus isid. 1079.7. à luce F.P 307.15
Luculeum marmor Is. 1214.28
Lucuntere F.P 307.16
Lucus Is. 1182.45.& V.G 1339.48
Lucuus N 558.51
Ludere V.G 1317.45
Ludi vnde vocantur Is. 1274.7
Ludibria N 509.8
Ludices quid? Is. 1304.3
Ludi circenses Is. 1276.48
Ludiplicata N 752.46
Ludorum origo Is. 1273.60
Lues N 512. 22.N.P 307.17. Isidor. 917.2
Lulligo Is 1131. 1
Luma F.P 307.22
Lumariæ falces V 23.27
Lumbago F.P 307.23
Lumbare Is. 1300.26
Lumbi quid sunt Is. 1097.53
Lumbricus Is. 1127.15
Lumen Is. 983.7
Luminosum N 559.1
Luminosum V.G 1330.40
Luna V 13.19.Is.1310.37
Lunam proprium lumen habere Is.906.52
lunatis annus Is. 942.53
lunulæ Is. 1308.31
lunus Isid. 1309 49
lupa, meretrix Is. 1080.2
lupæ quid sunt Is. 1279.33
Lupanar is. 1279.31
lupanaria N 673. 18.is.1279.35
lupari N 559.44
lupari Isid. 1326.16
lupercalia V 32.43
luperci V 16.2
lupinum N 603.36.Is.1138.42
lupus V 14.56.Isid.1118.47. & 1129 24
lura F.P 307.24
luria Is. 1316.50
luridi F.P 307.27
luridus Is. 1079 54
lurcones dicti N 488.55.1432. 28
lucinia isid. 1136.18
luscinus 1440.20
lusciola V 14.40
luscior V 86.22
luscioſi N 590.32
luscitio F.P 307.28
lusitania isid. 1171.14
lusores isid. 1203.2
luscus isid. 1089.53.1440.19
lustra F.P 307.30. feratum habitacula N 673.14
lustrare N 674.27
lustra isid. 1181.42
lustratus N 560.29
lustrici dies F.P 307.37
lustrum L 35.25.Is.943.11
lusus vel lusio N 559.4
ludus N 603.19
lutaui N 558.27
luteſcit N 559.41
luteum PL. 806.37
luteum membranum Isid. 960.32
luteus N 794.56
luteus color Is. 1305 41
lutulentus N 707.10
lutum N 603. 50. Isid. 1207. 18. & 1291.56
lux Isid. 1199.20. & 983.8. N 601.39 Isid 1148.8
luxi F.P 307.40
luxari N 514.12
luxum N 514.11
luxuria N 514.13. & 676.58.& 603 16
luxuriabat N 755.12
luxurioſus Isid. 1079 45
lyæum Isid. 1315.46
lyæus Isid. 1027.2
lybies Isid. 1044.3
lybij 1036.22.& 41
lybiſticæ fabulæ Isid. 854.40
lycia Isid. 1166.60
lycij F.P 307.43
lychniæ Isid. 1249.24
lychnites Isid. 1221.20
lyciſci quid dicuntur Isidor. 1119 21
lycophos F. P 307.46
lycophthalmos isid. 1223.1
lycurgus isid. 924
lydia isid. 2166.34.& 41
lydij isid. 1035.55
lympha N 603.39
lymphæ F.P 307.49
lymphata V 56.33
lymphaticus isid. 1079.48
lynx isid. 1118.17
lyra Isid. 899.18.& 1204.51
lyrici poetæ dicti isid. 1018.56
lyrneſsiades F.P 307.55
lytra V 15.13

M

MAcedones isid. 1040 50
Macedonia isid. 1168.15
Macedoniæ nomen vnde Isidor. 1169.13
Macedoniani isid. 1013.41
Macedonici 1414.31
Macellum V 24. 55.F.P 307. 58. N 561.30.is.1194.29
Maceria N 564.14
Maceriæ is. 1101.14
Maceries N 562.20
Macer, pro macilentus eſt N 771.3
Macilenti F.P 308.2
Mancipatus F 121.7
Machabæorum is. 951.35
Machabæorum libri Isid. 954.41
machera isid. 1269.19
machil is. 1298.29
machiones is. 1290.34
macor 561.35
macri V 38.11
macritudo N 568.8
macrologia Isid. 844.2
Μακρὸς Isid. 833.26
mactare, præcipitare N 677.47
mactatio isid. 971.59
mactus F.P 308.3.Isid.1080.11
macula, turpitudo N 681. 42.& 45
maculæ retiales N 693.18
maculacum N 675.35
maculoſus N 682.36
madefacere N 711.15
mador N 562.10
maduſa F.P 308.4
mæander picturæ genus N 505. 17
mæandrum F P 308.6
mæcia tribus F.P 308.9
mæniana ædificia F.P 308 10
mæniana appellata S 22
mærere V 38.9
mœret, dolet N 679.36
mæſius F.P 308.13
mæſtæ N 361.60
mæſtum. triſte N 682.60
magalia Isid. 1202.33
magdalena Isid. 1003.11
magi qui sunt Is. 1020.54
magis augere N 677.60
magiſter Isidor. 983.48. & 1080. 31. equitum V. 15. 40. populi V 15 42
magiſtrare, pro regere F 129.21.F P.308.18
magiſteria F.P 308.29
magiſtratus Is. 1051.51
magiſtri F 121.22. equitum 121.23 populi 121.24
magmentum V 20.11.F.P 308.33
magnanimus Is. 1080.19
magnes, lapis indicus Isidor. 1210 49
magni ludi F.P 308.55
magnificare N 687.60
magnificior F 121. 47. F. P 308 49
magnificiſsima F.P 308.34
magnificius F 121.39.F.P 308.38
magnificus Is. 1080.21
magniloquentia N 564.36
magnitas N 561.27
magnitudines rationales Isid. 894.5
magnitudo Solis Isid. 905.39. lunæ 905.45
magnum annum dicunt F.P 308 50
magnum V.G 1351.47
magnus annus Isid. 942.54. 1436.22
maieſtas vnde F.P 308.58
maior Is. 1080.34
maior amita F.P 309.10
maior auunculus F.P 309.11
maior Conſul F.P 309.23.& 27
maior Græcia F.P 309.12 222
maior Græcia S.
maior magiſtratus F.P 309.16
maior numerus Is. 890.17
maior patruus F.P 309.9
maior ſocer F.P 309.17
maior ſocrus F.P 309.18
maiora auſpicia F.P 309.20
maiorem Conſulem dici F 125.20 maiora

Maiores flamines F.P 309.30
Maiores numeri If. 890.14
Maius V 35.19
Maius Menſis S. 221.F.P.309.1
Maius if. 941.3
Mala V.G 1379.21
Mala cidonia If. 1243.31
Malachias If. 999.33
Malæ If. 1093.26
Malagma If. 921.43
Maledicum N 686.35
Marè audiam N 564.45
Malè poſſidet If. 951.14
Maledictores F. 111.27.F.P.309.31
Maleum promontorium If.1179 28
Maleuoli Mercurij F.125.2. F.P. 309 37
Maleuoli Mercurij F.P 309.43
Malignus,maleuolus N.680.13.Iſid. 1080.51
Malitia N. 740.6
Malitioſus If. 1080.58
Malleoli N 799.6.F.P.309.46
Malleolus If. 1139.18
Malleus If. 1190.6
Malluuium latum F. 125.5. F.P. 309 59.& 309.53
Malo If. 819.27
Malo afficere N 678 9
Malò cruce S. 224.40
Malogranatum If. 1243.45
Malomellum If. 1243.38
Maltha F.P 309.58
Malua V. 18.48.If.1261.2
Malum If. 1241.25. V.G. 1354.16. & 1357.50.& 1379.15
Malum Matianum If. 1243.26
Malum perſicum If. 1243.56
Malum punicum If. 1243.43
Malum terræ If. 1255.20
Malus If. 1080.54
Malus arbor If. 1287.10
Mambres If. 993.56
Mamercus S. 221
Mamercus prænomen F.P. 309.60
Mamercus 1406.7.1411.40
Mamers F.P 310.2
mamertini F.P 124.12
mamilia turris F.P 310.35
mamilij 1415.29
mamiliorum familia S 221.F.P. 310 37
mamillæ If. 1096.12
mammeata N 561.54
mammoſa V 62.49
mamphula Ver.113. 8. F.P.310.41.S. 223.6
mamphur F.P 310.48
mamurij F.P 310.52
mamurium veturium V 38.2
manaen If. 995.54
manales PL. 801.28
manalis fons F 121.58
manalis lapis F.P 311.12
manalis fons F.P 311.6 & 8
manare F.P 311.21 & 25
manare ſolem F 114.6
manaſſes If. 995.33.& 997.35
manceps F.P 311.40
mancini fana F.P 311.47
mancipatiò If. 932.39
mancipia V.G 1357.13
mancipium V 43.50.If.1053.1
manceus N 56.43
mandare N 560.57.& 681.50
mandatum If. 930.18
mandibulæ If. 1093.33
mandies V 57.30
mandones N 492.6
mandragora If. 1155.18
manducatur N 752.54
manducum V 57.32
manducones & manduci N. 492.5
manducus F.P 311.50
mane V 31.21
mane à diis manibus F.P.311.36. N. 520.32.If.959.11.V.G.1379.33
manere loco inſiſtere N.682.16 exſpectare N.891.11
manes Di,F 123.1. F.P.311.57
manes pro boni S. 224.1.If.1032.18
manet inhærét N 682.28
mania N 84.25
mania quid If. 917.39
maniæ S. 221.& 223.45
maniæ turpes F.P 311.11
manicæ N 682.53.& 55.If.954.60
manichæi If. 1012.36
manicleata tunica If. 1299.16
manicula V 23.10
manij 1398
manimoria V 38.1
manipularis miles V 43.52
manipulatim N 564.17
manipuli N 798.57.If.1268. 7
manipulos exercitus V 16.28
manipulus quid If.1049.14. N 1260 40
manius V 84.20.S.223.40.F.P.312. 21.1406.15 1410.9
manius maniſſimè V. 71.53.& 86.27
manliæ gentis F.P 312.32
mannus quid If. 1115.13
manſucium F.P 312.37
manſues F 121.34
manſues pro manſuetus F.P. 312.38
manſuere & manſues N 755.14
manſuetum quid N 516.37
manſuetus If. 1080.22
manſum N 563.25
mantare S 221.F.P.312.45
mantat,pro manet N 769.1
Μαντία If. 1021.8
mantelia If. 1304.21
mantelium V 47.53
mantha agreſtis If. 1159.10
manticularia F. P 312.48
manticulatum vſus S.221.F.P. 312.53
mantiſa F.P 313.7
mantua If. 1189.34
mantum If. 1302. 57
manubiæ V. 62.50.S. 221.F.P.313.11. N.562.23.& 727.32.PL. 806.46.If. 1167.33.V.G. 1339.13.& 1364.26.& 1371.59
manubrium V 43.53
manum, quid, N. 520.31
manum bonum If.1078.8. mentum S.223.14
manũ & mẽtum prouerb.F.P.313.22
manumiſſio If. 1054.60
manumiſſus quis dicitur If. 1051.14
manumitti dicebatur F.123.50. F.P. 313.28
manuos S 223.59
manuos in carminibus F.P. 312.5
manupretium V 29.17. & 43.50 V.G.1376.21
manus quid dicta If. 1055.29
manus impoſitio If. 973. 49
manutergium If. 1304.29
manus Dei If. 982.54
manapalia S. 224 8.F.P.313.38
mappæ If. 1304.24
marcellus if. 1296.29.1431.52.If. 1290 9
marcens,grauatus N 677. 44
marci 1398
marcij 1425.14
marcomanni If. 1042.18
marculus If. 1190.8
marcus If. 1002. 57 & 1290. 8 1406. 27
Mare Iſid. 1151.6 & 10
mare magnum Iſid. 1151.53
mareoticæ vuæ If. 1240.40
margarita If. 1218.12
margaritum N. 604.30
margo Iſid. 1181.23
maria Iſid. 1003.6
mariſcæ N 795.19
maritus If. 1065.3
matitima If. 1182.24
marmora If. 1213.16
marmorati parietes If. 1293.13
marmorum genera & colores Iſid. 1213.31
mars,belli If. 1027.34
marſi,gentes Italiæ If. 1041.44
marſpedis F 125.17 F. P 311.44
marſpitris V 87.11
marſupium N 564.24 Iſid.1320.57
Μάρσυπος Iſid. 1320.58
martha If. 1003.11
martialis Flamen V 15.56.52.42
martialis campus F.P 313.48
martias Kalendas matronæ F. P 313. 52
martioniſtæ If. 1012.1
martyres If. 1003.33
martyrium If. 1197.16
martyrum primus Stephanus Iſid. 1003.43
martiſia If. 1114.50
martius menſis S. 224. 36 F.P 313.55 If.940.52
maſculina & feminina vocabula P. 120.6
maſculus pro forti N 563.58
maſſagetæ If. 1039 37
maſſilia If. 1189.56
maſſilij Iſid. 1044.27
maſticina veſtis If. 1299.55
maſticinum If. 1305.45
maſtruga veſtis If. 1301.16
maſtrix If. 1251.21
mataxa If. 1306.12
matella N 791.9
matellio N 11.6 F.P 314.13
mater N 678.90 Ver.113.11 N 712.25 If.1653.60 V.G 1316.21
mater matuta F.125.29 F.P 314.20 & 30
materfamilias N 732.41 & 50
materfamiliæ Ver. 113. 23 F. P 314. 24
materia If. 1296.46 V.G 1335.14
materies V.G 1335.14
matteræ F.P 314.36
matthæus If. 1002.31
mathematici If. 1043 57
matheſis quid dicitur If. 913.5

mathias If. 1002.52
mattalia F.P 314.39
matteſcam N 561.38
matrices Ver. 113.13
matrici F.P 314.40
matrimes ac patrimes F.P 314.42
matrimonium Ver.113.12.If.1066.18 V.G.1368.12
matrix If. 1101.14
matrona N.732.44.& 47.If.1054.14 & 1065.52
matrona materfamil.V.G 1368.7
matronæ Ver. 113.16
me pro mihi antiqui F. P 315.38. & 314.57.F.122.7
matrisfamilias V.G 1343.27
matronis aurum F.P.314.49.F.120.12
matula F.P 315.13
matuſta poma If. 1142.39
matura, id eſt naturalis mors Iſid. 1105.10
maturare N 512.3
media poſitura If.833.59. V.G. 1374. 53
maturo V.G 1379.36
maturum celer N 681.57
maturus N 678.49
Matuſalem If. 992.2
matura Ver.117.12.F.124.11.N.520.33
matutinum If. 940.13
matutinum officium If. 969.57
mauors If. 1303.38
mauri If. 1044.4.& 5.21
mauritania If. 1172.38. Cæſarienſis If.1172.44.Fingitana If.1172.52
mauſolea If. 1102.1
maxillæ If. 1093.31
maxima hoſtia F.P 315.20
maximæ dignationis flamen F. 122. 20.F.P.315.15
maximi annales F.P 315.23
maximitas N 561.9
maximum prætorem dici F. 125.8
maximus 1436.18.1436.20.If.1080.36
maximus Curio F.P 315.32
maximus Pontifex F.P 315.34
maximus Prætor F.P 315.26
maxumus If. 839.20
meander fluuius If. 1157.53
meatus V.G 1378.4
meatus If. 1098.19
mecaſtor F.P 315.44
mechimonium N 563.47
meconites If. 1123.4
meddin F.P 315.47
medi vnde If. 1037.12
media vrbs If. 1185.1
media If. 1162.35
media gemma If. 1119.12
media nomina If. 814.17
medialis F.P 315.50
mediaſtini N 565.5
mediator If. 983.21
medibile F.P 315.52
medica quid dicta If. 1238.48
medica arbor If. 1244.8
medicamentum N.679.51. V.G.1327
medicina N 494.15.If.915.1
medicina iumentorum If. 921.46
medicinæ artis repertor quis Iſid. 913.16
medicor V.G 1367.52
medicus V 17.14
medi If. 1038.15
medimna If. 1233.44
medimnum N 1604.26
mediocre N 777 45
mediocres numeri If. 889.28
mediocriculo F. 121.52
mediocriculo vſus F.P 315.54
mediocriculus F.P 315.58
mediocris If. 1080.40
mediocritas N 499.56
Mediolanum If. 1189.25
medioximum N 563.52
medioxumum F.P 316.1
meditari N 683.19
mediterraneum mare If. 1151.57
meditatiua If. 827.4
mediterreum melius F.P 316.2
meditrinalia V. 34.15.F.P.116.4
meditullium F.P 316.11
medium noctis If. 949.5
medius fidius compoſitum F. P. 316 14
medius filius If. 1054.37
medullitus F.P 316,21.N.562.49
medullæ If. 1097.75
medus If. 1316.52
mefancilum F.P 316.23
megaleſia V 33.11.F.P.316.23
mel If. 1315.11
melachim If. 952.40
melancoryphi F.P 316.24
melancholia vnde Iſid. 915. 70. & 917.42
melandria atque Vræon V 14.51
melantes If. 1212.54
melanurus If. 1129.37
Melchiſedec If. 992.48
melchicedechiani If. 1011.52
meleſtriſis If. 1222.13
mella If. 1244.18
melibœa F.P 316.27
melicæ F.P 316.29
melicerta Philomede V 89.13
melicerte V 70.57
melicertes & Philomedes V. 89.11
melichloros If. 1216.25
melicratum If. 1316.54
melinum If. 1295.49
melior If. 1080.60
melis F.P 316.32
melo quid If. 1120.23
melochinum N 793.40
melofos If. 1244.37
melos N.604.18.inſula If. 1177.13
melotes If. 1303.11
melotius If. 1213.5
meltom, meliorem dicebant F.P. 316.36
membrana If. 960.14
membrum F.P 316.37. If.1096.45
memini illam rem N 779.51
memini me facere V.G 1347.3
memini me feciſſe V.G 1347.4
meminiſſe V. 37.38.N.732.13.V.G. 1342.58
memmij 1416.16
memnonides aues If. 1135.57
memor If. 1080.30.V.G.1357.23.& 1319.47
memorans If. 980.49
memorare F.P 316.40
memordi N 563.36
memore, pro memoriter N. 774.16
memoria N. 564. 58. If. 987. 39. & 1090.25
memorioſe V.G 1329.48
memorioſus, memorioſior F.P. 316. 42
memorioſus V.G. 1329.46
memoriter V.G 1329.49
memphitis lapis If. 1212.1
memphis If. 1187.16
memphiticus rufus If. 1208.35
menæ N 795.9
menandriani If. 1011.2
menda V. G 1360.39
mendacij ſpecies If. 865.3
mendacium dicere N 732.21
mendax N 718.32.If.1080
mendicariter N 562.34
mendicimonium N. 563.47
mendicum dici F. 125.27.F.P.316.45
mendicus Ver. 313. 20. If. 1080.49. V.G.1375.58
mendum N. 804.42.V.G. 1360.38
menenius Agrip. 1411.58
meniana vnde N. 510.11
menſa F.P 316.51
menſæ vocabulum If. 1311
menſæ in ædibus ſacris F. 123.30
menſarij F.P 316.60
menſis V 32.17
mens quid vocata If. 1090.16
menſes legitimi quid If. 940.36
menſis If. 940.33
menſion N 760.47
menſtrua If. 1101.37
menſura If. 1204.20.& 1232.2
menſura propriè vocata quid Iſid. 1232.10.corporis if.1232.4 tempo- tis if.1232.8
menſuræ viarum milliaria if.1205.9
menſa if. 1262.57
mente captus F.124.3.F.P.317.1.V.G 1374.15
mentiri N 732.21
mentiri & mendacium dicere V.G 1343.8
mentum F.P. 317.8.if.1094.43
menum if. 1305.43
meones if. 1036.5
meotidis palus if. 1152.19
mepalia S. 124.5
mercatus N 603.60
mercatum if. 1194.31
mercatus if. 932.57.V.G. 1338.41. N 726.42
mercati N 562.16
mercatura N 726.41
mercedicius F.P 317.9
mercedoniæ F.P 317.11
merces V.9.53.& 28.53.& 29.16.&63 23.V.G.1376.20
mercenarij vnde N, 679. 48.if.1052 11
mercimonium N 604.14
mercurius F.P. 317.12.if.1013.19. & 1017.6
mercurius Triſmegiſtus if. 915
merenda F.P. 317.15.N. 499.7. Iſid. 1313.17.& 1315.59
merendare if. 1313.20
mereri V.G 1359.46
meret N. 679.41.V.G.1330.18
mererur N 679.25.& 747.45
militat N 679.34

meretrices vnde N 679.48.& 789.47
meretrix V.G 1337.11.N 722.14
meretur V.G 1330.11
mergæ furculæ F.P 317.17
mergus Isid. 1138.5
mergus V 15.3
merica V.G 1350.41
meridies V 31.17.N 117.16.& 737.60 Isid. 904.36. & 939.17.& 1143.4. & 1316.6
meristei Isid. 1010.41
meritauere F 121.36.F.P 317.22
meritissimo N 562.57
meritum equorum Is. 1114.33
meritum & dignitas N 717.50
meropes Is. 1136.15
merolum V.G 1350.42
mertaret N 561.6.N 562.40
mertat,pro mersat.F.P 317.27
merula V 14.44.1434.6. Is.1139.29
merum quid dicitur Isid. 939.19. & 1143.6.& 1315. 55.& 57.F.P 317.28
solum N 679.8
merx, mercatura V.G 1338.40.N 716.40
mesapiæ origo Isid. 1189.29
mesia Isid. 1167.49
meson F.P 317.32
mesonictius Is. 937.45
mesopotamia Isid. 1362.53
mespila Isid. 1244.40
messala 1434.17
messias Isid. 981.52
messis N 604.39.isid.1236.38
messorium is. 1318.23
mesticium Isid. 1305.46
metalepsis Is. 848.2
metalli S. 214.9
metallum isid.1226.7.& 1224.49.& 936.18
metangismonitæ is. 1013.49
metaphora Ver. 113.25.F 119. 2.F.P 317.17.is.847.16
metaplasticos dici F 119.11
metaplasmus is. 842.25. & 844.42
metati N 561.47
metari castra F.P 317.60
metarum appellatio Is. 1176.40
metathesis is. 845.10.& 870.46
metelli 1433.14
metelli dicuntur F.P 318.1
methodica vnde inuenta, isid. 914.13
metilij 1425.55
metirij,transmeare N 681.49
metior V.G 1367.60
metius 1408.54
metonymia F 119.22.F. P 318.6.isid. 848.5
metor V.G 1367.57
metra is. 851.14
metra quid?Is. 851.55
metreta is. 1251.42
metrica musicæ pars Is. 896.22
metropolitanus is. 1004.14
metrum is. 1232.48
metuere V37.55.V.G 1355.29.& 1360 18.& 1353.58
metuo V 37.40
metus V.G 1344.38.N 604 47.& 563. 43. & 734.11. V.G 1331. 31.& 1370. 60. F. P 318. 17. solicitudo N 698. 44.timor N 681.12
micare, sortiri digitis N.681.15.& 21
michael is. 989.21
micheas is. 998.55
migrare mensa F 125.58
mihipte F 121.30
mihipte pro mihi F.P 318.24
milago Is. 1130.16
miles vnde dictus is. 1047. 51. extraordinarius is. 1647.57
militem à mollitia F.P 218.28
milites V 16.31.ætarij V 30.6 stipendiarij V 30.17
militia vnde dicta is. 1048.56
militum F.P 218.32
milium F 122. 46.is.1237.47
mille F 121. 4. assarium V.71.15 denarium V 71. 11. vrbium F 123.41
miliarium Is. 2205.12
milliastæ Is. 1011.25
millus F.P 318.36
miluina F.P 318.42
milus is. 1138.17
mimi is. 1280.34
minax N 714.20
mina singulariter F.P 318.43
minerrimus pro minimo F.P 318 50
minerua isid. 1297. 59.F. P 318.51 V 14.15
minerua is. 1019. 19. Tritonia dicitur is. 1039.35
mineus is. 1158.48
minimè gentium F.P 318.55
ministeritur F.P 318.60
ministratrix N 564.40
minister is. 1080.33
minitabiliter N 563N
minitas N 751.19
minium Isid. 1194.25
minor numerus Is. 890.43
minora templa F 122.53.F.P 319.1
minorem Delum dixerunt F. P 319.7
minores qui dicuntur is. 1055.55
minores V.G 1346.12
minoris V.G 1346.13
minotauri effigies F.P 319.19
minucia porta appellata F. P 319. 26
minuebatur populo luctus F.P 319 39
minuendi V 68.21
minuere N 675.16
minuitur populo luctus F 122.13
minutriones F.P 319.50
minus N 696. 42
minus quàm finita is. 816.6
minus ferax N 680.17
minusculæ S. 223.19
minusculæ quinquatrus F. P 319 52
minutal is. 1314.46
minutim N 774.27
minutum & minuere F. P 319. 57 N 689.6
minutus N 564.7
minyæ dicti Argonautæ F. P 319 59
miparo is. 1286.10
mira & miracula N 778.13
mirabilitas N 760.11
mirabis N 951.19
mirachidion F.P 320.1
miracula F.P 320.2
miraculæ V 54.17
mirari 681.7.V.G 1346.18
miras N 754.58
miricæ Isid. 1248.17
miriones V 54.19
mirior comparatiuum F.P 320.5
mirius,magis mirum N 560.54
mirobolanum Isid. 921.51
mirteus color Isid. 1115.7
mittus isid. 1248.22
misabel Is. 999.50
miscelliones F.P 320.7
misenum F.P 320.10
miser V 27.5.Is.1980.41
miserabilis Is. 1080.46
miserandus N 682.60
miserarent N 749.21
miserari N 734.26.& 27
misere V.G 1344.49
miseratur is F. P 320.11. V.G 1374 19.& 20
miserè V.G 1380.12
misereri N 734.26.& 28
miserete N 751.45
miseretur N 753.3
miseria N 604.56
misericors Is. 1080.6
miseritudo N 561.15
missa isid. 970.2
missus N 701.4 Is.981.42
mistarium N 793.20
mistura N 760.30
mite coctum N 681.7
mitra Is. 1307.6.& 26
mitis,tranquillus & leuis N 678.44 Isid.1080.25
mitra is. 1288.22
mitridax Is. 1219.34
mitte V.G 1379.31
mittere N 681.31
mixta lingua Latina Isid. 1034.15
moab Isid. 992.55
moabitæ Is. 1036.15
moderant N 750.28.& 745.40
moderari V.G 1332.26
moderatio N 777.40
moderatum N 678.15
moderatus Is. 1080.49
modestia N 777.37.V.G 1354.9
modestia à modo N 499.46
modestus Isid. 1080.24
modestum vnde N 514.27
modestus V.G 1358.42
modi Isid. 817.11
modicum, pauxillum N 678.21.& 777.45
modicus Is. 1080.38
modiperatores N 564.32
modi syllogismis hypothetici Isid. 880.14
modius is. 1287.14.1231.54
modulari V.G 1332.26
modus literarum Isid. 811.8
mola F.P 720. 9.S. 222.is.1320.30
molaris lapis isid. 1291.23
moles pro magnitudine F.P 320.42
molettina N 519.8
molimentum N. 564.18
molirisse 680.28

Molle N 674.3. non durum N 680 40
Molle ferrum Isid. 1228 32
molleſtræ dicebantur F.P 320 45
mollicina N 789.28
mollitudo N 560.48
molochites Isid. 1216.1
molocina veſtis Is. 1199.42
moloſſus Isid. 830.16
molucrum F.P 320.47.S.2 22
momar F.P 320.60
momen F. P 321.1
momentana Isid. 1230.34
momentum Isid. 932.22.& 9.7.14
monachus Isid. 1006.14
monarchæ qui ſunt Is. 1047.31
monaſterium Isid. 1196.36
Monedula Isid. 1136.18
monere V 283. V.G 1328. & 1358 8
moneris, pro monueris N 770.8
moneta Isid. 1130.35.& 1225.50
monile S.222 F.P 321.3,Is. 1307.57
monimenta V 38.5
monimenti proprietas N 501.13
monimentum F. P 321.7. N 744. 32
monitores F.P 321.13
monocentaurus Isid. 1109.14
monodia,ſicinium Is. 970.13
Monodos F.P 321.15
Monogamus Is. 666.1
monoſtichon is. 855.38
monoptota Is. 825.49
mons Isid. 983.57
mons Aethna Isid. 1180.45
mons Caucaſus Isid. 1179.12
mons Saturnius V 9.31
mons Tarpeius V 9.27
mons Taurus Isid. 1180.2
monſtra N 716.1.V. G 1340. 39. N 729.18.V.G 74.57.F 123.16. Isid. 1105.55
monſtratio N 681.34
monſtrificale N 562.32
monſtrum S. 221.F. P 321.18.N 681.32.V.G 1328.& 1368.1.& 1358 7
montani Isid. 1022.56
montes Isid. 1179.48
montes natiui ſalis Is. 1208.25
monumentum Isid. 1201.49
monumenta,monimenta V.G 1368 5
moraciæ nuces F.P 322.37
moralis Aſtronomia Isidor. 874 40
moralis philoſophia Is. 873.8
morari N 680.16
morbones Isid. 1010.31
morboſus homo F.P 321.39
morbus V.G 1342.55.N.732.8
mordicibus N 563.11
mordicus N 562.28
moriola N 796.23
Μόρος quid? N 517.29
moroſa ætas V.G. 1518.39
mors vnde dicta Is. 1105.4
morſicatim N 603.5
morcarium N 791.16.Is.922.32
mortem obiiſſe F.P 321.40
mortis cauſa ſtipulatio F 125. 13. F 321.45
mortium diuerſi caſus Is. 916.25
mortuæ poculis corio F 114 58.F.P 321.50. & 321.37. Is. 1105 10
morus Isid. 1245.19
morus ſylueſtris Is. 1245.21
mors F.122.44.F.P 321.58 Isid. 63.55 & 925.38
moſculi F 123.57.
moſculis pro paruis morib. F.P 321.4
motaciſmus Isid. 842.41
monere N 683.14
moyſes Isid. 923
mozica Isid. 20.50
muger F.P 322.11
muginati F.P. 322.14.N 562.45
mugionia porta F.P 322.15
mulaſagmaria Isid. 1326.31
mulciber F.P 322.17
mulctra V.G 367.49
mulctrale V.G 1367.51
mulctrum Isid. 1119.43
mulgarium vas Isid. 1319.42
muli Mariani F.P 322.21
muliebre V.G 1351.21
mulier Isid. 1103.56
mulierarium V.G 1351.22
mulierauit N 563.31
mulieroſi N 498.59
mulieroſitas N 564.51
mulis celebrantur ludi F. P 322 25
mullei Isid. 1310.59
mulleos genus calceorum F.P 322 33.2
mulleus S 221.38
mullus Isid. 1129.18
mummiana ædificia F.P 323
mulſum Isid. 1316.43
multa V 29.6.F.P 322.41
multa genera vitium Isid. 1240.53
multare N 744.44
multeſima N 561.12
multificere F 121. 13.F. P 322.50
multifariam S 223.29.F.P 323.1.N 564 21
Multipes vermis terrenus Isid.1226 44
multiplex numerus isid. 890.47
multiplex ſuperparticularis is. 891 31
multitudo V 67.28.N 564.47.& 746.20
multum N 730.58. & 734.50.V.G 1345.7
mulus S. 224.32.Is.1115.24
mulus vehiculo Lunæ, F.P 322 20
mundare N 720.23
munditer,pro munde N 771.51
mundo nomen impoſitum F 122 30
mundum gentiles ter in anno F F. 323.36
mundus F 122.24
mundus appellatur cœlum F.P 323.4.N 604.53.Isid.902.10. Isid. 1141
mundus muliebris S. 222
munem ſignificare F.P 323.53
munere Isid.971.43.& 47.V.G 1366 23
muneralis lex F.P 323.56
munerat N 753.7
munes N 495.47
munia N 561.41
municas pro communicas F.P 323 60
municeps S. 223.11.F.P 324.3
municipales Isid. 1051.42
municipalia ſacra F 122.50.F.P 324.17
municipes V 29.28.is.1051.38
municipium F.P 324.24. Isid. 1191 44
munifices V.G 1372.20
munificior à munifico F.P 324
munificus Isid. 1080.16
munifex V.G 1361.7
munitio F.P 324.48
munitum, vel munimentum Isid. 1200.58.& 1192.17
munis V 29.25.F 123.9
munus homini Isidor. 971.45.V.G 1331.17.& 1348.1
muræna V 14.50.Is. 1130.38
muræna 1433.52.Is.1308.8
murciæ F.P. 324.52
murex N 794.51.Is. 1131.24
muger quid F 124.44
murgio F.P 324.54
muri quid F 124.43
muria Isid. 1137.33. & 34
murices N 744. 12.Is.1209.60
muries F.P 324.55
murina Isid. 1219.52
murmur N 604.50
murmurantia littora V 40.58
murmurare N 724. 45. V. G 1337 34
murmurati N 753.25
murmuratur V 40.55
murmurillum N 565.1
murmurata potio F 124. 37. F. P 325.9
murrhina N 795.29
murricidium F.P 325.18
murrina F.P 325.20
murtatum V 19.56
murtiæ S. 224.55
murus Isid. 1192.25
mus Isid. 1110.19
muſæ vnde? Is. 895.16
muſaraneum Isid. 1120.48
muſca Isid. 1141.3.& 11
muſcerdæ S. 224.3.F.P 325.24
muſculi vnde? Isid. 1099.28.& 1131. 44
muſculus Isid. 1271.58
muſica Isid. 819.& 874.28
muſicæ partes Isid. 896.17
muſimones N 564.56
muſino Isid. 1116.4.& 1119.15
maſſare V 58.9.F.P 325.26. N 724 41.V.G 1337.28
muſtela Is. 1325.47
muſtiones Is. 1142.10
muſtulentum N 915.8
muſtum N 561.4
muſtella Isid. 1180.38
muſtela in domibus obertans Isid. 1120.45.& 1270.48
muſtricola F.P 325.29
muſtum Isid. 1316.7
muta exta F 123.19.F.P 325.28 mutabi

mutabiliter N. 563.8
mutæ S. 223.25
mutæ literæ F.P. 125.46
mutæ dicuntur literæ F.P. 315.47 Isid.821.25
mutare, derelinquere N. 683.61 & 719.37
mutia prata F.P. 322.7
mutilare V.G. 1358.60
mutini Titini sacellum F.P. 121.57 F.P. 315.60
mutire S. 223.49. loqui F.P. 326.13
mutuet N. 751.10
mutuiter, pro mutuo N 773.35
mutuo damus V.G. 1351.33
mutuum V. 29.24. N. 561.25. & 731.17. Isid. 971.57. V.G. 1342.9. & 16
mutum F. 119.1
mutus N. 488.19
mutus Isid. 1080.28
mycenæ Isid. 1188.33
myrmidones Achillis socij Isid. 1040.40
myrmilonica scuta F.P. 326.18
myoparo F.P. 326.15
myoparo N. 785.46
myctiris paupercula N. 562.2
myropolæ F L. 805.35
myrrha troglodita Isid. 1250.59
myrrha Isid. 1250.51
myrrhites Isid. 1216.21
myrtea corona F.P. 326.11
myrtetum V.G. 1367.55
myrtus V.G. 1367.55
mystica V. 49.28
myrtidas, lapis Isid. 1212.36

N, L Atinum Isid. 1234.27. & 31
Nabathea Isid. 1164.28
Nabathei isid. 1036.12
Nabuchodonosor Isid. 995.50
naccæ F 129.1
naccæ vulgò fullones F.P 326.43
nænia F.P 125.39. N. 566.35. carmen F.P 326.51
næniæ F. 125.58. deæ sacellum F.P 328.22
næuia sylua F 130.36. F.P. 328.26
naiades Isid. 1032.4. V.G. 1368.26
nancitor F 129.22
nanum F 135.2. vas aquarium F.P 327.41
napocaulis Isid. 1261.20
naputas nectito F 129.57. F.P. 327 48
napus Isid. 1261.14
Narbona Isid. 1189.59
narcissus Isid. 1254.17
nardus Isid. 1252.45. Celtica Isid. 1252 53. Indica Isid. 1252, 50. Syriaca Isi. 1252.51
nare à naue ductum F 129, 25. F.P 327.51. F.P 327.54
nare, natare N 684.32
nares Isid. 1093.45, F 129.18
narica F.P 328.3, F 129.19
narium recta pars cur columna vocatur Isid. 1093.52
narrare V.G 1329.43
nasiterna N 792.49
nasones 1438.60
nassa F.P 328.8. Isid. 1288.50, F 129.54
nasiterna F.P 328.12, F L. 804.38, F 129.45
nasturtium N 489.45, & 795.16, Is. 1261.55
nasus N 605.11
natare V.G 1357.46
nates quid? Isid. 1193.8
natio V.G 1332.48, genus hominum F.P 328.30
Nathan Isid. 998.15
Nathanael Isid. 1003.13
natinatio dicebatur negotiatio F P. 328.25, F 128.53
natinatores F 128.54
natio F 128.29
natrices quid dicuntur N 520.16
natura filij qui dicuntur Isid. 1054 43
natur., fratres Isid. 1056.30
naturæ auctoritas Isid. 884.23
naturale genus Analogiæ V 79 57
naturales filij quid dicuntur Isid. 1055.4
naturalis verborum declinatus V 80.15
naturalis philosophia Isid. 873.6
naturalis declinatio V 61.45
naturalis astrologia Isid. 901.52
naturalis philosophia Isid. 874.12
natura vnde dicta Isid. 1089.1
natus V.G 1333.1
naualia loca Isid. 1181.11
naualia corona F.P 328.45
nauali corona donatur F 126.53
nauali porta F 135.47. F.P 328.55
nauclerus Isid. 1285.12
naucum F 129.5. F.P 329.7, Ver. 113.26
naucus pro nugis F.P 329.23
nauia quid F 129, 60, F.P 329.30
nauis Isid. 1285.26
nauitæ dicti F 130.31
naum Isid. 998.43
nauos à nauis F 135.13
nausciit cum granum F 130.30
naustibulum quid? 129, 58, F. F 330 12
nauta Isid. 1285.17
nautea F.P 330.14, N 487, 37, F 128 14
nauti consulatus F 133.29
nautij 1416.3
nautiorum fam. F 118.38, F.P 330.30
nauus quid? F 129.31, F.P 330.55. V.G 1354.54
Naxos insula Isid. 1177.8
Nazaræi Isid. 1011.26
Nazareni Isid. 1006.56
Neapolis V 39.34. Isid. 1189.39
nebula Isid. 1147.47
nebulo dictus F 127.42. F.P 330.57
nebulones N. 492.56
necare V.G 1350.55
necem vnde F 135.5
necessarij dicuntur cognati F.P 331 55
necessarium quid F 126.42
necessitas N 684.48. V.G 1333.59. & 1378.19
necessitudo V.G 1361.18. N 684.39. V.G 133.58. & 1378.18
necidatus F 126.41. F.P 331.24
nec legens dictus F 126.48
nec mulieri, nec gremio F.P 331 24
Necromantici Isid. 1021.4
nectar quid? F 127.17. F.P 331.42
nectere F.P 331.44. ligare significat F 127.13
necumquom. F.P 331.50
Neemias Isid. 699.40
nefandum, nefarium V.G 1363.32
nefintia N 759.41
nefarij V.G 1363.34
nefarij proprietas N 516.13
nefasti V 36.36
nefasti dies F.P 331.51
nefrendes F L. 801.35. F.P 331.60. Is. 1326.13
nefrendos dictos F 126.14
negotialis translatio Is. 860.17
negotiatio Isid. 1275.14
negibundum F 117.48. F.P 332.10
neglegens F.P 332.21
negotium F 135.13. F.P 331.28. Isid. 1273.10. & 14
negritu F 127.41. & 127.39
Νεκρὸς Isid. 1021.7
neminis pro nullius N 565.17
nemo V.G 1334.21
nemo compositum F.P 332.43
nemo vnde compositum F 126.37
nullus V.G 1350.28
nemora V. 7.45. F 126.23. F. F 332 46
Nemroth Is. 992.37
nemus Is. 1241.32
nemus & lepus V 95.51
nemus F.P 332 53. F 126.19
neneolæ F 135.14
nenum pro non N 565.35
neomenio Isid. 968.53
neophytus Isid. 1008.1
nepa F.P 332.57
nepa quid? F 128.9. N 566.22
nephasti dies F 128.1
nephritis Is. 918.29
Nephtalim Is. 997.2
nepos N 605.16. Is. 1055.34. 1431.16
nepos luxuriosus F 127.54
nepotes F.P 333.4
nepotis Isid. 1055.39
neptunalia V 33 53
neptunus V 33.57. Is. 1026.40
nepus F.P 333.16
nequam aurum est F.P 333.18
nequeunt F.P 333.14
nequicquam, neutiquam V.G 1378 61
nequiquam F.P 333.45
nequinates F.P 333.35. F. 135.9
nequinont F.P 333.39. nequeunt F 126.60
nequiquam significare F 127.9
nequitum & nequitur F 127.3. F.P 333.48
nequalia F 126.59. F.P. 333.17
Nereides quid? Is. 1032.5
Nero 1431.48
nerui N 605.21
neruum quid? F. 127.44
neruus F.P. 333.56. Isid. 935.2. & 1096. 47
nescium N 566.17

neſcius V.G 1351.14
neſtoriani Iſid. 1014.54
neutiquam F. P 334. 14. F 126. 11
pro nullo modo F 127.51
neutrale Iſid. 827.42
neutrum V 95.3.Iſ.825.16
neuult pro non vult N 565.40
nex N 566.31
nexum æs F 127.38
nexum eſt F. P 334.15
nexum quid F 127.31
nexum V 58. 35. & 58.44
nicomedia Iſid. 1188.3
nicolaitæ Iſ. 1010.6
nicopolis Iſ. 1189.43
nictare F 134.27. F.P 334.21.N 731
27.V.G 1342.19
nidulantur N 566.13
nidus N 742.59
nidus pro poculo N 564.10
niger 1440.51
niger color 1115.12
niger lapis F 134.52.F.P 334.45
nigret N 565.44
nigrum N 714.29.V.G 1327
nigrum plumbum Iſ. 1229.25
nihili F.P 334.51
nihil, nihili. V.G 1350.27. & 1361.38
& 39
nilus vnde dictus Iſid. 1156.24
nimbus V.G 1368. 30.Iſ.1147.17. &
1307. 17
ningulus F 134.50.F.P 334.52
niquis ſciuit F.P 334.57
niſan Iſid. 1184.58
niti N 735.16
niti conari ſub onere N 684.16
niti dant N 565.48
nitiditas N 565.10
nitrum Iſid. 1108.50
uiuem vnde F 135.7
niuit pro ningit N 770.12
nix Iſid. 1147.31
nixi di appellantur F 134. 15. F.P
335.13
nixurire N 565.53
nobile N 683.25
nobilé antiqui pro noto F.P 335.24
nobilis N 683.27.V.G 1332.45
nobilis pro noto F 134.4
nobilitas N 676.18
nocens à nefario & impio N 730
26
nocens à nefario V.G 1341.31
nocteſcere N 566.19
noctiluca V.13.20.V. 41.50.F 133.15
F.P.335.34
noctis partes Iſ. 929.51
noctua V. 14.39. F 133.11.Iſ.1136.46
noctua à tempore noctis F.P 335.38
nocturnum Iſ. 937.34
noe Iſ. 992.12
noegeum F 134.10.F.P 335.42
noemi Iſid. 994.35
noetani Iſ. 1013.27
nolito pro noli N 768.14
nolitote N 755.3
nomen V. 97.15.N 684.15.F 133.5.V.
G.1119. 15.Iſ. 823. 38. & 877.60.&
34.& 935 56
nomen cotonæ Iſ. 1306.39
nomen Deorum Iſ. 986.15
nomen medicinæ vnde Iſ. 513.16
nomen philoſophiæ Iſ. 873.2
nomen quaſi nouimen F.P 335. 51
nomenclator V. 17.20
nomina F 67.20.& 67.22
nomina herbarum Iſ. 1252.36
nominandei V 68.19
nominandei vel nominatiuum V.
97.46
nominare N 674. 23. V.39.46
nominatio V.G 1313.51
nomina Iſ. 1231.9
nonæ V. 35.8.Iſ.941.30. à noua luna
F.P 339.10.F 132.22
nonæ caprotinæ V 33.46
non album N 692.54
nonarum poſtridie F 135.49
noneolae F.P 316.15
nonij 1417.21
non ommbus dormio F 132.1. F.P
336.19
non prædicatur ingenitus Iſ. 985.15
non pridem F.P 356. 14. F 127.21
non repugnante conſuetudine
communi V 105 55
nonuncium F 133.2
nonuncium & terunciũ F.P 336.30
nonnunquam V.G 1333.23
nonus modus Iſ. 879.9
nonuſsis V 28.19
noticus ager iſ. 1167.55
norma Iſ. 1296.12
noſcere V.G 3353.34
noſtra verba V 5.15
nota quid F 134.1
nota, probrum N 685.1
notare V.G 1333.19
notha nomina iſ. 828.18
notus F 133.57.F.P 336.38
nothus qui dicitur Iſ. 1055.19
notificem N 565.57
notus quid Iſ. 1049.49
nouæ curiæ F 133.49.F.P 337.47
nouacula Iſ. 1324.13
noualia N 605.29
noualis ager V.8.3.F.133.23.F. P 336
56.Iſ.1105.19
nouare V.G 3332.44
nouarum, iduum F.P 335.58
noua Sibylla Phrygia Iſ. 1019.57
nouatiani Iſ. 1012.52
nouember Iſ. 940. 57.& 941.17
nouemdiales F.P 337.8.& 17
nouendiales feriæ F 125.24
nouendialis V 25.1
nouenſiles V 14.15
nouerca F 122.17.F.P 337.10
noui comici qui & Satyrici Iſid.
1018.55
nouij 1417.20
nouiſsimum V. 39.56. V. G 329.60
nouiſsimus filius Iſ. 1054.38
nouitas, nouicus & noualis V. 29
42
nouius & nouiſsimum V 39.41
nox V 31.36
nox quid Iſ. 609. 21. & 937.26. &
939.35
noxa F 133.39.N 730. 49.V. 1331. 24
pro peccato F.P 337.32
noxia N 730.51.V.G 1331.24. & 1341
44.& 1341.46
noxa V.G 1368.28
noxitudo N 565.21
nubentes N 785.15
nubere N 565.24
nubes rarefacta & ſoluta quid Iſid.
1146.16
nubes vnde dictæ Iſ. 1146.17
nuces F 132.55.F.P 337.49
nuces mitti F 135.17
nuculæ quid F 132.37.F.P 337.52
nudare N 712.14
nudius tertius quid F 130.48
nudum N 675.30
nudus N 685.7
nudus tertius cõpoſitũ F.P 337.60
nugator N 502.59
nugiuendi N 566.5
nullus V.G 1334.11.V.G 1378.51
numa 1408.58
Numa Pompilius F 132.59.Iſ.914
numantinus 1434.22
numella quid F 132.50
numella genus vinculi F.P 338.15
numellæ machinæ genus N 565.60
numen N 565.31.F 132.49
numen quaſi natus dei F.P 338.19
numera ſenatum F 131.36
numerabilis magnitudo iſ. 894.4
numerarij qui vocati Iſ. 1051.33
numere & numero dicitur F. 131.3
numen Iſ. 950
numerij 1399
numerius 1410.40.1406. 19. præ-
nomen F 131.52.F.P 338.22
numerus N 683.49. & 845.19.Iſ.815
26.& 887.35
numerorum liber Iſid. 951.11
numerus par Iſ. 888.50
numerus ſeptenarius Iſ. 997.51
numi à numa Iſid. 1215.57
numidæ F.P 339.11
numidæ dicuntur F 135.14
numidæ qui F 132.51
numides Iſid. 1044.& 5.17
numidia Iſid. 1172.24
numidici 1434.17
numidicum marmor Iſ. 1214.25
numiſma Iſid. 1215.52
numitorij 1426.37
nummus ex Græco F.P 339.18
nummus vnde & quid F 131.40
nunciari V.G 1349.40
nuncius F.P 339.50
nuncupare Iſ. 929. 38. nuncupatæ
res V.39.48
nuncupata pecunia F 132.5.F 339
22
nuncupatæ pecuniæ V 39.51
nuncupatio Iſ. 929.33
nundinæ F.P 339.42.N 604.60
nundinæ feriarum dies F 132.26
nundinalis locus F 132.28
nundinalis locus F. P. 339.37
nuntius quid F 132.43.V 39.32.N
605.19
nuper quaſi nouiper F 132.46
nuper quaſi nouiter F.P 339.54
nuperum pro recenti N 565.12
nupta verba F.P 339.52.F 131.41
340.3
nupta à Græco F.P 31.60
nuptiæ nuptúſque V 1065.39
nuptiæ Iſid. 1065.41
nuptiæ dictæ F.P 340.14.Iſ.
F.121.44 110.51
nupta nouia quid F

Musciciosum F.P 340.24.F.132.17
nusceiosus F.P 340.31
nusquam V.G 1378.47
nutare V.G 1342.28 N 711.25
nutrix N 679.2
nutritur & nutricatur N 753.40
nux,V 18.39.If.1245.29
nycæna synodus Isid. 962.55
nyctages quid sunt If. 1014.48
Nυκτιλωπία Isid. 919.39
nycticorax Isid. 1136.55
nympha Isid. 1065.28
nympha Iuturna V 13.55
nympæ quid If. 1031.42

O

OB pro ad F.P 340.58
Ob pro circum F.P 340.43
Ob superatos F 135.52
Ob vos sacro S 226.32
ob vos sacro F.P 345.42
Obacerbat F.P 341.16
Obambulare F.P 341.17
Obba poculi genus N 566.50
Obdere F.P 341.19
Obducere,aperire N 688.28
Obedibo pro obediam N 770.14
Obeliscus Isid. 1276.48
Obelus If. 834.46
Obelus supernè appunctatus Isid. 834.51
Obesum pro vberi & crassо N 688.49
Obesus F.P 341.22
Obescet F.P 341.21
Obherbescere S.226.35 F.P 341.23
Obiacuisse S 230.31
Obices F.P 341.25
Obigitat S 226.26 F.P 341.26
Obinunt S 226.28 F.P 341.27
Obites If. 1124.23
Obitus,mors,occasus N 686.59
Obiurare S 226.28
Obiurgare V.G 1328
Obiurgatio F.P 341.34
Oblaqueare Isid. 1240.57
Oblatio Isid. 971.42
Obligatur V.G 1363.12 & 1378.44
Obliterare N 567.11
Obliteratum F.P 341.36
Obliuia verba V 5.15
Obloqui V.G 1351.36
oblucinasse F.P 341.39
Obmanens F.P 341.40
Obmouero S 230.18.F.P 341.42
Obnectere S 226.39.F.P 341.43
Obniti N 735.22.V.G 1345.43
Obnubere Isid. 1065.11
Obnubit F.P 341.47
obnunciare V.G 1356.23
Oboritur F.P 341.50
Obprobare F.P 341.55
Obpuniat F.P 342.57
Obacerare F.P 341.10
obrogare F.P 341.60
Obrutuit F.P 342.2
Obrutum autum If. 1225.55
Obsaluere Isid.227.35 F.P 342.6
Obscæni V 57.33
Obscæna auis N 566.43
Obscœnum, immundum N 686.18
Obscum S 226.12
Obscurum N 718.42 sine lumine N 683.55 scrupulosum N 680.7
Obsecrare F.P 342.9
Obsecundanter N 567.40
Obsequela N 605.36.F.P 342.1
Obsequi V.G 1350.24 V.G 1353.41
Obsequium N 605.34 N 739.43.V.G 1353.45
Obseruasse dicitur F.P 342.11
Obseruare, suspicere N 687.60 N 692.40
Obsideri F 135.49
Obside quasi obsides V.G 1374.42
Obsidio S 229.2.N 605.11
Obsidio potius quàm obsidium F.P 342.40
Obsidionalis corona S 226.52.F.P 342.4 V.G 1374.35
Obsidium V 16.46 S.227.21 V.G 1375.56
Obsidus lapis Isid. 1212.32
Obsonitauere F.P 342.52 S.229.51
Obsorduit N 567.22
Obstinat F.P 342.58
Obstinet S 228.16
Obstitum S 227.6 F.P 343.11
Obstrigilli Isid. 1310.54
Obstringillare N 567.25
Obstrudant S 227.16 F.P 343.24
Obtestatio F.P 343.30 V.G 1354.5
Obtinere N 692.9
Obtrectat F.P 343.33
Obturare F.P 343.36
Obuallari F 135.51
Obuarare N 567.17
Obuaricator S 227.37 F.P 343.40
Occare & occator Ver.113.30.F 113.8 F.P 343.51
Occare Isid. 1236.28
Occasio F 136.10
Occasus F.P 343.57
Occasio F.P 343.51
Occatio Isid. 1236.24
Occationis proprietas N 517.53
Oceanus Isid. 1151.43
Ocellæ 1440.22
Occentare dicebant F.P 344.7
Occentassint F 136.57
Occepio N 567.60
Occidamus F 136.55
Occidens If. 904.31.& 1142
Occidentalis plaga If. 904.17
Occidere N 691.13 & 704.8 V.G 1330.54
Occidi N 737.10
Occipio V.G 1379.24
Occipitium quid If. 1092.1
Occisitantur S 229.74 F.P. 344.15
Occisum à necato distingui F 136.27 F.P 344.29
Oculissimum V.G 1374.22
Occulte, occulta N 568.12 V.C 1334.52
Occultũ offerre S 230.10 F.P 344.38
Occupaticius ager F 137.28
Occupare,præuenire N 665.18
Occupaticus ager F.P 344.40
Occupatus,impeditus N 685.13
Occurrere obuium fieri N 688.17
Ochozias Isid. 995.5
Ocimum F 137.27
Ocimum græcum F.P 344.54
Ocius & ociissime F.P 344.56
Ocius F 137.11
Ocius secundæ collationis F.P 344.59
Ocquinisсere F 567.4
ocra If. 1295.4
ocrea V 20.45
ocreæ If. 1310.40
ocrem F 137.5
octis mons confragosus F.P. 345.12
octo genera sacerdotalium vestimentorum If. 1298.17
octacilius 1410.19
octaua syllaba Hellespонta Isid. 1019.55
octauiæ porticus F 136.11
octauij 1417.19
octauiæ porticus F.P 345.24
october F.P 345.13.If.94..19
oculatum pro præsenti F.P. 346.5 V.G.1374.24
oculatus F 135.58
oculi, quid If.1092.33.nodi If.1240.56
oculissimum F.P
oculissimus F 346.15
oculitus dicitur F. 136.5.F.P.346.19 N 567 43.V.G.1374.19
oculus If. 980.45
ocymum V 18.41.N.795.21
odefacit F 136.5.F.P. 346.24
odium V.G 1370.42
odora res V 43.42
odoratum V.G 1368.54
odoratus If. 1091.57
odorum V.G 1368.54
oenigenæ F.P 346.31
oenoforum If. 1319.16
oenomelum If. 1316.45
oestrum F.P.346.32. animal If.1142 6
offa If. 1314.30.& 34
offirij If. 1314.31
offitium If. 1314.33
offector V.G 1334.11
offectores F.P 346.33
offectores V.G 1373.53
offella If. 1314.32
offendere,percutere N 687.19
offendi V.G 1379.32
offendices nodos S 270.24.F.P 346.34
offendo.offensio N 567.15
offerre, inuenire N 688.21. V.G 1160.1
offertorium If. 971.38
offerumenta F.P 346.43
officere N 567.50
officiorum genera plurima If. 969.49
officiosus F.P 346.44
officium poetæ If. 1019.10
officium V.G 1364.26
officare F.P 346.47
offidæ F.P 346.49
offula V 19.53
ofne If. 994.45
ogygia moenia F 136.18.F.P. 346.50
ohe V.G 1378.45
olea If. 1249.17
olera V 19.36
olim,temporis præteriti N. 686.52
olim,temporis futuri N. 686.57
oliua If. 1249.15
olat pro oleat N 567.18

olda If. 1000.1
olea V 85. 12
oleum V.G 1368. 32
oleagina corona F.P 346.55
oleaſter Iſid. 1249.6
olentica F.P 346.58
oleomella Iſid. 1244.31
oleoſelinon Iſid. 1262.35
oletum F.P 346.59
olfactoriola if. 1308.40
oleum If. 1249.18.& 37
olympias If. 943.5
oliua, Oliuum V.G 1368.33
oliueta F.P 347.1
oliuita antiqui S 239.3
oliuitas N 567 53
olla If. 1320.15
olli V 52.16
olor auis Iſid. 1134.34
oluatium F.P 347.9
oluatum S 230 19
olus Iſid. 1260.48
olympiadas V 49.36
olympum V 49.34
olympus mons Iſid. 1180.21
omen & ornamentum V. 42. 18. F.P. 347. 11. auſpicium proſperum N 686. & 726.3. V.G. 1338.9 & 1354 20
omentum Iſid. 1100.47
ominas N 751 28
omittere N 681.41
Ὁμόνοια If. 851.3
omentans S. 226.43. F.P 347.13
omne V.G.1345.11.N. 734.58. V.G. 1370.54
omne genus Iſid. 825.24
omnes V.G 1334. 26
omnimorbia Iſid. 1257.54
omnis ager quadrifar. Iſid. 1102.57
omnis ingreſſus N 674.57
omouſion If. 982. 26
omouſios If. 982. 22.& 34
onager If. 1113.42
onerariæ naues N 786.48
oneratus V.G 1368.36
onocentaurus Iſid. 1106.19
onocrotalon Iſid. 1139.9
onomatopœia If. 848.58
onus If. 839.34.V.G.1331.38
onuſtum, grauatum N 690.46
onuſtus V.G 1368.37
onyx Iſid. 1116.46
opaca S 225.15
opalia V. 34.29.S.225.26.F.P.347.19
opalus Iſid. 1219.57
ope conſiua V 34.8
opem ferre V.G 1354 24
opera V.G 1359.16
operæ V.G 1368.59
operari N 779.12
operibo pro operiam N 770.17
opperiot V.G 1379.34
opertat F.P 347.23
opes V.G 1368.42
oppetere, occumbere, moti 688.44
ophitæ Iſid. 1011.29
ophites If. 1213.37
opifera Iſid. 1188.19
opifex N 741.49
opigena Iuno F.P 347.24
opilio F.P 347.35
opima ſpolia S. 225.33. F.P. 347. 26
opimitas N 566.46
opinabile N 568.18
opinari V.G 1355.12
opinatio If. 872.53
opinio, fama N. 686.1. V.G. 1330.17 N.75.1.47
opiparum F.P 348.6
opis dicta F.P 348.7
opis Iſid. 1018.21
opiſcus 1598
opiter 1398.1407.2.& 1411.45
opitula N 751.57
opitulari & opitulatio V 1354.27
opobalſamum V.G 1361.5
opoponace Iſid. 1255.6
oportet V.G 1355.25
oppido F.P. 348.12. valde N. 688
oppidorum origo F 210 10
oppidum V.4.37. & 23.60.F.P. 348. 33
oppidum Saturnia V.9.34. Iſid. 1191. 10
opium Cyrenaicum If. 1255.1
oppius mons V 10.45
opuſculorum genera tria Iſid. 958. 12
opportunum N 680.45
opprimere N. 771.59. V.G. 1342.46 52
ops V 12.44.S.226.46
ops vnde dicta Iſid. 1159.42
optandei V 99.9
optandi ſpecies V 99.16
optare N 687.3
optata hoſtia S. 225.21.F.P.348 48
optatiuus If. 817.15
optima lex F.P 348.51
optio S 218.54.F.P.349.1
optatio F.P 349.10
optionatus S. 229.43.F.P. 349.14
optiones V. 16.57. in cohortibus N 522.12.If.1048.36
optutu S 225.29
oppugnare V.G 1327.& 1562.57
opulentia Iſid. 1312
opulentitas N 566.54
opulentus V. 17.8.N. 705.23. V.G. 1331.42.& 1376.2
opuleſcere N 568.9
opunculo F.P 349.23
opus N 720.7.& 756.13
opera V.G 1368.56
Ora N 731.50
ora finium If. 839.33.& 937.19. oræ V.G.1342.36 & 1347.28
oracula If. 1196.29
orare antiqui S. 229. 6. precibus poſcere N 688. 35. V G 1334.57 obſecrare V.G 1388.9 & 1359.58 & 1362.23
orata genus piſcis F. F 138. 43. & 349.41.& 1433.52
oratio quid Iſid. 813.9 & 878.6. & 974.19.V.G 1357.15.& 1337.53
orator V 52 9 N 688.32. Iſid.877.23 & 965.48 V.G 1358 50
oratores vnde F.F 138.24
oratorium Iſid. 1196.33
orba F.P 137. 56. F.P 350. 14. V.G 1374.32
orbis vnde dictus If. 1160.43
orbis trifariè diuiſus Iſid. 1160.46
orbita If. 1286.22
orbitudo N 566.58
orbium N 568.5
orbius cliuus P.F 138.16
orca F.P 138.48.If.1319.33
orca genus marinæ beluæ F. P 350. 37
oreæ N 792.46
orchades If. 1174.32
orchades oliuæ Iſid. 1249.20
orcheſtra F.P. 137.42. F.P 350.45
orchis If. 1256.36
orchitis F.P 350.51
oreus V 13.14
orchiſtra Iſid. 1179.54
orcus Ver. 213.34.S.230.13
orcus ab vrgendo F.P 350.55
ordeolus Iſid. 920.16
ordinarius homo P. F. 139.2. F.P 351.4
ordinatio V.G 1329.52
ordire If. 1106.22
ordiri S 225.26.N 595.38
ordo N 683. 49. Iſid. 822.37 V.G 1356 32.& 1357.38
ordo ſacerdotum S. 225. 14. F.P 351.24
oreades quid Iſid. 1031.3.V. G 1368 16
oræ N 731.50. extremæ partes terrarum P.F 138. 48. & 349. 25. freni P. F. 138.53.F.P 351.39
oreſtiades S 225.13
oreos F 138.60
oreus F.P 351.49
organum Iſid. 897 54
oria PL 803.52
oriens If. 804.30. & 983. 10. & 1141
orientalis plaga If 904.25
origanum Latinis colena Iſid. 1258 49
origeniani If. 1013.10
originum libri F.P 351.55
origo æris If. 1217.56
orion If. 910.14
ortri F.P 137.56
ornamenta circi If. 1275.30. & 1306. 27
ornatus V 22.20.S. 224.60. F.P 352. 1. N 705.21
orontes If. 1157.24
orthodoxus Iſid. 1007.7
orthogonium If. 894.15
orthographia If. 838.9
ortygia F.P 352.10
ortygometra If. 1239.4
os N 742.34 If. 839.31 V.G 1339.44
os Dei If. 981.43
oſanna If. 971.26
oſafum pro odi N 568.3
oſcedo If. 920.21
oſci Ver. 113.37 S.229.33
oſcilla If. 1235. 18 feſta in honorem Bacchi F.P 352.20
oſcillum S 227.45 F.P 351.23
oſcines V 42.22 aues S. 228 F.P 352. 49 If. 1139.54
oſcinum tripudium S 228.14
oſcinum augurium F.P 352.17
oſcinum tripudium F.P 352.58
oſcula V.G 1356.5

Osculana pugna S. 128.29. F.P. 353 33
Osculaui N 752.48
Osculum N 722.50.V.G.1336.34
Oscum F.P 353.1 & 8
Osi sunt S. 229.36.F.P.353.47. & 53
Osias Isid. 936.24.
Ossa Isid. 1097.2
Ossæ Isid. 1310.57
Ossiculatim N 567.47
Ossifrangus Isid. 1138.30
Ostendere N 683.25.& 700.8. & 718.32
Ostenta N 716.1. & 729.18
Ostenta quid sunt Isid. 1105.52.V.G. 1340.39.& 1374.57
Ostentare V.G 1380.22
Ostentas F.P 353.55.& 56
Ostentum S. 222. & 228. & 229. 30.F.P.353.59. & 60. V.G. 1318.& 1338.7
Ostia Isid. 1182.25.V.G.1366.57
Ostia vrbs S 228.24.vrbs ad exitum Tiberis F.P 354.13
Ostiarij Isid. 1006.12
Ostium Isid. 983.56
Ostracites Isid. 1212.53 & 1222.44
Ostracus Isid. 1192. 35. & 1200.22
Ostrea V.14.57.N.605 47.Isid.1131.41
Ostrina N 794.47
Ostium Isid. 1305.22
Othoniel Isid. 994.17
Otiosus N 675.55
Oua Isid. 1276.51
Oua vnde dicta Isid. 1140.& 14
Oualis corona F.P 354.19
Ouantes F.P. 354.22
Oufentina F.P 354.17
Oufentinæ tribus S. 227. 38. F.P 354.28
Quem masc. gen. dixerunt F.P 354.25
Oues N 606.4
Ouiarium V 68.34
Ouibus duabus S. 229.57. F.P.354.35
Ouicula 1412.6
Ouile V 63.15
Ouinius 1426.51
Ouis Isid. 1111. 15.& 984.10
ὠοὶα Isid. 988.26
ὑποστάσις subſtantialis diffinitio Isid. 880.49
ὀξέα Isid.831.21.morbus Isid. 915.47
Oxifalus Isid. 1232.19
Oxime, ociſſime F.P 354.47
Ozec Isid. 998.30
Ozias Isid. 995.25

P

PA pro parte S.230.33.F.P.354.49
pabulantia V.G 1335.8
pacem à condictione F 143.35
pacem peti N 743.36
paces plurali numero N 568.35
pachinum promontorium Isi. 1179 36
pacionem antiqui F 155. 48. F.P & 354.55
pacis vocabulum vnde Isid.1266.21
paciſcunt N 751.31
pacta N 731.7
pactolus Isid. 1157.47
pactum Isid. 930.8
padus Italiæ fluuius Isid. 1158.8
pæana vocarunt Apollinem F. P 354.58
prælato quid N 519.25
prædidi F.P 355.2
prænitudo N 570.41
prænitutum N 573.36
præon,medicus quidam Isid. 1256 50
præones pedes Isid. 830.45
prætus 1440.11
paflagones Isid. 1037.21
paganalia V 34.45
pagani F.P 355.6.Isid.1022.41
paganicæ feriæ V 34.56
pages quid N 519.38
pagi vnde dicti F.P. 355.7.Isid.1192 7
paginæ dictæ F.P. 355.10.Isi.961.41
pagrus Græcis Fagrus Isid. 1129.10
pagus Succusanus V 10.33
pala V 23 .4. ventilabrum Isid.1325 15
palæ Isid. 1097.57
palæstina Isid. 1163.37
palæstra Isid. 1275.15
palæstrici N 571.29
palangæ quid N 576.50
palatina V 11.36
palatium V 11.10.mons. Romæ F. P.351.14.Isid.1195.1
palatualis flamen V 51.44.F 151.11 F.P.355. 21
palatum Isid. 1094.29
palea Isid. 1238.12
pales dicebatur dea F.P 355 26
pali N 607.42
palilia V 73.18
pálimbacchius Isid. 830.34
paliurus Isid. 1217.28
palla V 12.44.N 787.50. Isid.1303 27
pallas Minerua dicta F.P 355 30
pallas vnde dicta Isid. 1029.40
pallidus silex Isid. 1291.37
pallium Isid. 1301.51.& 57
pallor N 744.59
palma V 12.34. Isid.1139.35.& 1242 58
palma cauea Isid. 1166.7
palma ferico ferro datur Isid. 1228 26
palmata toga Isid. 1302.11
palmes Isid. 1239.50
palmites vitium F.P 355.33
palmula Isid. 1287.5
palmulæ quid F.P 355.36
palmus Isid. 1204.11
palpari, blandiri F.P 355.38
palpatur N 750.12
palpebræ N 607. 11.Isid.109.59
palpebrum N 607.10
palpo N 576.36
palula V 51.42
puludamentum Isid. 1302.32.V 51 47
paludati in libris F 156.2.F.P 355 39.& 41
paludamentum N 788.27
paludatus V 51.45
pzludes vnde dictæ Isid. 1203.41
palumbes Isid.1138.46.V.G 1347.32
palumbi N 687.29
palus V 8.36.V.G 1375.52
paluſtres ranæ Isid. 1132.10
pampinus Isid. 1239.17
pandeus rusticorum Isid. 1030.9
panace Isid. 1255 4
panagyricum Isid. 958.42
panarium V 19.9
pancarpiæ quid F.P 355.44
pandana porta F. P 355.46
pandere N 707.55
pandicolari dicuntur F.P 355.48
pandicularis dies F.P 355.52
pandorius Isid. 898.24
pangere S. 133. 14.F.P 355.54. & 57
pangere versus V.G 1375.42
pangere plantas V.G 1375.43
panibus redimita equor. capita F. P.355 60
panicium Isid. 1237.48
panificium V 19. 9
panis V 19.6.N 607.1
panis proprietas N 519.4. Isid. 985 53.& 1311.33
pannibus pro pannis N 759 24
pannonia Isid. 1167.55.& 1169.45
pannus N 607.18
pannutia Isid. 1300.22
panotij,quid sunt Isid. 1107.39
pamphagi , populi in Æthiophia Isid.1044 57
panther Isid, 1116.54
pantices 254.32
pantices quid F.P 356.6
panuelum V 20.26
panuliæ vel Panneliæ Isid. 1306.16
panus quid F. P 350. 9. N 568.44
papares Isid. 1305.2
papæ V.G 1378.55
papauer N 608.7.Isid.1255.30
paphæ Isid. 1249.23
paphus Isid. 1188.42
Pappi carduorum flores F.P 356 23
papij 1426 6
papiliones Isid. 1201.37.& 1141.5
papillæ quid F.P 356.10.Isid.1096 14
papiria tribus F.144. 38.F.P 356 12
pabula Isid. 920.31
parabola Isid. 851.15
parabolæ & problemata Isid.949.11
paracletus Isid. 983. 25.& 985.37
paradiastole Isid. 969.9
paradigma Isid. 851.18
paradisius Isid. 1161.16
paradoxon Isid. 870.29
paragoge Isid. 844.42
paragraphus Isid. 835.4
paralipomenon Isi.951.20.& 952.46
paralysis Isid. 918.31
paranomasia Isid. 846.22
paranympha Isid. 1065 27
parapsis Isid. 1318.25
parare inter se munus F. 145.22.N 677.29
parasium æs quid F.P 356.35
parastatæ Isid. 1287.21
parathesis Isid. 871.15
paratus N 607.51
Parcæ, quid dicuntur Isid. 1031.19
Parcere,veniam dare N 694.22

parci, non peperci F 150.32
parci quæstores F.P 356.46
parciter pro parcè N 774.50
parcuit N 571.7
parectati N 521.9
pardus Isid. 1117.15
parens vulgò pater F.P 356.38
parens V.G 1357.59
parenter N 574.47
parenthesis Isid. 849.14
patere N 745.41
parere V.G 1369.17
paret, obsequitur N 696.52
V.G 1362.60
parias serpens isid. 1124.6
pâribit, pro pariet N 770.20
paribus equis, quid F.P 356.43
paries Isid. 1199.44
parietinæ is. 1199.48
patilia V 22.56
patilia festa F 151.16.F.P 356.54
pariter par Isid. 888.55. ex æquo N 696.29
pariter impar numerus Is. 889.1
parius lapis Isid. 1213.58
parma V. 20.32.N 798.5. Isid. 1272 23
parmani V 68.53
parmulis pugnare F.P 356.58
parnatides N 790.50
parnasus mons Isid. 1180.29
paro Isid. 1286.7
parochos à Græco N 510.23
paræmia Is. 850.47
paromœon Is. 846.28
παρὸμοιον, παρονομασία V.G. 1354 34
paron insula Isid. 1177.18
parones nauium genus F.P 358.1
parotides Isid. 919.22
paret, significat apparebit F.P 357.3 & 4.F 144.16
parthenia Isid. 870.37
parricidij actio is. 933.44
pars lecti N 693.26
parsi non peperci F.P 357.8 & 13 V.G 1319.41
partipolis Isid. 1185.3
parte, diei Is. 919.10
partheni isid. 1189.44
parthenopia 1189.36
parthi is. 1038.4.& 8
parthia Isid. 1102.9
parthico ferro palma datur Isid. 1218.28
parti & partuis N 757.50
particeps V.G 1364.17
participalia nomina Is 824.56
participium isid. 823.34
particulones N 493.46
partiret N 750.16.& 752.6
partus & pro nascendo F.P 357.14 N 606.43
parum cauisse quid F.P 337.17. F. 148.24
parumper N 698.14.& 15
paruum N 735.36
pascales oues P 150.23.F.P 357 22
pascha isid. 968.23
paschæ vocabulum isid. 963.50
paschalis cyclos isid. ibid.
passales quid F.P 357.30
pascentia V.G 1335.6
paseeolus N 569.44
pascere N 731.47.V.G. 1342.54
pascito linguam quid F.P 357 28
pascuus ager isid. 1201.60
passer 1434.8
passeres isid. 1139.25
passer marinus F.P 357.32
passim V.G 1349.48
passi senes N 489.29
passiuum genus isid. 827.41
passum N 489. 13. liquoris genus N.693.58. & 796.19.Is.1316.59
passus. perpessus N 693.57.Is. 1204 12
pastillum F 355.55.F.P.357.74
pastillus F.P 357.55
pastinaca isid. 1161.9
pastinatum isid. 1325.6
patagium F. P 377.37. N 789.9
patagus morbi genus P.F 357 40
patalis bouis F.P 357.41
patefacere N 674.42
patella N 791.26.Is.1319.19
patellæ F 154.30.F.P 357.43
patens V.G 1169.2
pater V 1158.Isid.987.51
pateram perplouere F.155.54. F.P 357.47.& 49
pateræ isid. 1318.49
paterfamilias V 71.14.Isid.1053.52
paterfamilias vnde dictus Isid. 1054 1
paterniani isid. 1014.34
pater patrimus F 145. 42. F.P 357 51
pater quis est isid. 1053.50 & 52
patibulum. crux N 691. 40.isid.936 28.& 32
patiens N 675.60
patina isid. 1318.26
patitor N 751.33
patresfamiliarum V 71.28
patres appellantur F 152.44
patres senatores F.P 357.58
patres vnde dicti isid. 1050 51
patres conscripti isid. 1050.54
patria quid vocata isid. 1173.46
patriarcha isid. 996.11.& 1004.16.& 34
patricians isid. 1013.52
patricij F.P 358.14
patricij calcei isid. 1310.35
patrij V.G 1369.4
patricij qui vocantur Isid. 1047 38
patricius F 149.2
patricius vicus F.P 358.17
patriæ nomina isid. 814.52
patrimi & matrimi pueri F 151.10 F.P 358.22.& 26
patrimonium isid. 1202.51
patripasiani isid. 1013.31
patritum N 575.19
patrocinia F 144.22
patrocinium F.P 358.30. V.G 1332 52
patronus F 157.8.V.G 1357.57.& 1362.24
patronymica nomina Isid. 814.40
patrueles N 800.6.is. 1056.59
patuli V.G 1365.18
patulum V.G 1369.1
pauciens pro raro F.P 358.33.N 571 12
paueri frumenta F 155.60.F.P 358 53
pauidus, pauens V.G 1369.30
pauimenta pœnica F 150.47.F.P 358.37.& 44.Isid.1200.16. & 1192 31
pauitensis vestis isid. 1300.4
pauliani isid. 1011.29
paulus isid. 100.51
pauo V 14.37.isid.1137.34.& 1434.7
pauor N 754.11.V.G 1331.32.& 1344 38
pauper V 17. 5.V.G 1375.58
paupera V 7..2
pauperauit N 573.1
pauperies quid F.P 758.46.N 762 16
paupertas N 507.49.& 608.4
paupertates nouè positum N 576 2
paupertinum N 576.12
paus quid N 573.40
pausia isid. 1149.17
pauxillisper N 571.23
pax, venia N 694.20.& 22
paxillus N 570.51
pax vnde dicta F.P 354.54
pecten isid. 1314.10
pectenatum tectum F.P 358. 48.S 232.49
Pectines isid. 1305.56
pectoralis tunica isid. 1199.14
pectunculi V 14.19
pectus isid. 1096.10
pectusum quid F.P 358.51.S. 232 56
Pecua & pecuda N 574.12.V.G 1369 14
pecuaria V.G 1369.13
pecuarius isid. 1225.22
pecudes N 745.8
pecudes quid sunt isid. 1110
peculatoriæ oues V 17.57
peculatus V 17. 39. F 146.28.F.P 358.58.& 359. 4.& 7.10.S.233.1.if. 934
peculium seruorum F 151. 49. F.P 359.21.& 23.isid.91.231.& 1215.20
pecunia, sacrificium F 151.10.& 156 56.F.P.359.25.& 29. Isid.1225.10
pecuniosi V 61.57
pecuniosorum & locupletum proprietas N 507.14
pecuniosus V.17.10.& 63.16.If. 1225 23.V.G 1331.41.& 1376.1
pecus V 17.31.N 573.60
pecus quid dictum Isid. 1110
pecuum P 151.11
peda F.P 359.45.& 47.S.232.9
pedale V.G 1330.13
pedatius senator F.P 359.50.S. 232 36
pedum struit F.P 359.55.& 57
pedes dicuntur F.P 360.14. if. 819 49.& 1099.1
pedestria auspicia F. 51.54. F. P 358 59

pede-

pedeserotim & pedepressim N 499 10
pedibus obsitum F.P 360.4.S 231.10
pedicam V 17.37
pedicæ Isid. 974.55
pediolus N 574.56
pedis N 608.24
pedissequum V 17.30
pedites Isid. 1178.47
pedorus isid. 1118.26
pedulla F 143.33.F.P 360.18
pedule V.G 1330.15
pedum Ver.115.43.F 153.59 baculum incuruum F.P 364.20 & 31. baculi genus S 231.32
pegasides musæ F.P 360.35
pegasus equus F 140.17
peior V.G 1369.16
peius N 727.11
pelagiani Is. 1014.51
pelagus isid. 1153.11
pelamys piscis genus F.P 360.39
pelasgi Isid. 1040.36
peligni vnde orti F.P 360.41
pellaria V 68.40
pellem habere F.P 360.46
pellexit F.P 360.50
pellicanus Isid. 1135.34
pellicator F.P 360.51
pellices F.P 360.52 N 486.52
pelliculatio F 150.15
pellicum galerum F.P 1096.34
pellita outs pro F 150.15
pelluuiæ F.P 361.6
peloponensis Isid. 1169.1
peloponensis vrbs Isid. 1188.39
peloris V 14.57
pelorum promontorium is. 1179.33
pelta genus scuti F.P 361. 8.Is. 1171 17
peltæ N 798.28
peluet Isid. 1319.47
peluis V 21.12
peluis N 791.19
peminorum qui N 576.38
penates F.P 361.9.Is.1032.14
penatis singulariter F 156.10
penatores F 146.17 F.P 361.15
pendere pœnas F.P 361.20
pene Is. 839.37
penem antiqui codam F 147. 37 F. P 361.19 & 40
penetrabile V.G 1369.45
penetrale sacrificium F.155.40 F.P 391.46.V.G 1369.44
penetralia F.P 361.50.Is.1196.31
penetrare N 696.15
peniculamentum N 568.53
peniculi quid F.P 361.52
penita offi F.P 361.55
penua vnde F.P 361.59. Is.961.27 & 96.35 & 1297.34 1133.37
pennæ antiqui S 231.39
pennum Isid. 1287.38
penora quid F.P 562.3
pensum N 503.44.Is.1306.7
pentaphyllon Is. 1256.2
pentapolis Is. 1164.15.& 1171.56
pentaptota Is. 815.44
pentateuchum Is. 952.1
pentathlum F.P 361.7
pentecoste Is. 968.25
penula N 735. 55 & 787.14. Is.1302. 51
penularium N 568.22
penum penetrabile V.G 1351.11
penuria F.P 362.31
penus F.155. 23 locus in æde Vestæ F.P 362.11 N 607.54 V.G 1365 32
peperci V.G 1329.41
peplum Is. 1303.14
pera Is. 1301.12
perbitere pro perire F.P 362.19 N 571.9
percedere N 575.25
percellere N 570.10
percitum N 574.10
percontari N 508. 7
percontat N 751.23
percontatio V.G 1355.51
percontor V G 1379.35
percunctatio Ver. 115.48 S 233.16
percunctatum quid F.P. 362.14
percunctatio pro interrogatione F.P 361.10
percunctatum F 150.42
percursio N 575.39
percussus,perculsus V.G 1351.39
percutere N 710.20.& 691.54
perditum est F.P 361.37 profligatum V.G 1362.55
perdix N 607.8 Is.1138.51
perduci V.G 1379.36
perduelis V.G 1375.50
peredia & bibesia F.P 362. 39 & 41
perempta F.P 363.13
peredia & bibesia S 233.45
Pergere F.P 362.44
peregrina sacra F 146.22 F.P 362.45 & 47
peregrinus V.G 1375.48
peregrinus ager V 7.69.F.151.35 F. P.362.54
peregrini Isid. 1052.48
peremere S 233.47 F.P 362.56 & 58 auspicari F.P 363.7
peremptalia fulgura S 233.39 F 151 30 F.P 363.13
perenne F 151.40
perendie Isid. 919.52
perfacul antiqui S 233.37 F.P 363 20
perfecta vox Isid. 897.40
perfecta forma Isid. 817.2
perfectus Deus Isid. 980.20
perfectus numerus Isid. 889.57
perferre V. G 1353.38 iudicare N 700.4
perfice N 574.53
perfine,perstringas F.P 363.23
perfuga F.P 363.24 & 30 S 238.32 V. G 1350.24
periscelides Isid. 1108.38
pergamus & pergama V 68 55
pergamenarum nonen Isid. 960.13
pergræcari F.P 363.33
periculatus sum F.P 363.36
periculosum N 690.39
periculum N 607. 45 salutis discrimen N 990.22 V.G1334.24 &1379 18
perihermenia Isid. 877.51
perihodos dicitur F 139.11 F.P 363 39
perimere V.G 1350.54
perimit F.P 363.45
periodus Isid. 854.17
periodos Isid. 867.4
perire N 721.28
peritus N 915.26
peripatetici Isid. 1016.58
periphrasis Isid. 849.1
peripneumonia Is. 916.20. & 918.6
peristhologia Isid. 843.55
peritus V.G 1337.58
perixomatum Isid. 1199.9
perlatus dictus N 699.39
permittere N 575.40
permissus appellatur acies F.P 363 49
permutatur F.P 363.53
perna V 19.53
pernici N 758.18
pernicies N 571.3 & 607. 25
pernicitas & velocitas V.G 1344 51
pernicioſum N 676.36
pernicitas N 734.18
pernix N 692.46.V.G 1369.20
per nubem prophetia Is. 1000.20
perones & culponiæ Isid. 1312.5
perperi N 569.7
perpendiculi N 576.26
perpendiculum Isid. 1196.20
perpetem F 139.18 F.P 363 55
perpetrat F, P 363.59.& 60
perpetuitassit N 569.30
perpetuum N 689.5 V.G 1356.56
perplexabile N 570.4
perplexim,pro perplexè N 774.41
perpulit F.P 364.6
persæ Isid. 1018.25
per se numerus Is. 890.22
perseſtæ F,P 364.49
perseuerans N 692.50 & 676.34.& 714.53
perseueranter N 706.32
perseuerantia V 3.19
persida Isid. 1162.44
persequi V.G 1350 24
perstringere,attingere N 665.60
persuadere V.G 1357.36 & 37
persuasio Is. 913.60
persus Isid. 1162.36
persicum malum Isid. 1244.2
persicus portus F 139.23 F.P 364 8 & 12
persicus sinus Isid. 1113.20
persillum F.P 364.19 & 22. F 139 21
persona Isid. 884.20
personata fabula quædam F.P 364 25.F 139.26
perspicacè, pro perspicaciter N 775 37
perspicere N 674.50
pertica Isid. 1204.12 & 13
pertinacia V.3.14. N 727.39 perseuerantia V.G 1350.23 & 1338.19
pertisum. pro pertesum F 139.48 F. P 364.35
perturbare N 689.47
pertusum dolium F. 150.2 F.P 364 40
peruade populum V 48.46
peruenibunt N 770 23

pernicacia N 717.38 V.G 1338.18
pernicies V.G 1334.25
pernico N 758.33
pernigil If. 966.20
pes V 17.34
peſcia S 232.11 F.P 364.45
peſeſta S. 232.27
peſnis S 230.36
peſtifera auſpicia F 152.3 F.P 364 55
peſtifera fulgura F 151.29
peſtiferum fulgur S 232.14. F.P 354 59
peſtilentia Iſid. 919.50 & 56
peſtilitas N 572.32
petalum Iſid. 1298.43
petauriſta S 231.23
petauriſtæ F.P 365.1
Petauriſtæ vnde N 514.58
petere N 696.9 & 716.18 V.G 1369.41 poſcere V.G 1355.21.N 691 49
petico genus morbi N 574.58
petila ſura S 230.43
petilum N 568.30
petimina S 231.30
petimina ſunt vlcera F.P 365.11
petiſſere F.P 365.20.& 21.S 231.17
petoritum S 231.27 F.P 365.26 & 31
petra Iſid. 985.17
petrapium Iſid. 1262.31
petrarum genera S 231.10 F.P 365 34
petreia F 159.8 FP 365.42
petrones quid. F.P 365.59
petronij 1425.34
petrones ruſtici S 231.20. F.P 366 1
petronia amnis F. 155.37. F.P 365.52 & 57
petroſelinon Iſid. 1261.29
petru Iſid. 1001.10
petula ſura F.P 375 7 & 8
petulantes & petulci,S 231.2 F.P 366.5
petulantia N 495.56 & 575.58
peuſis Iſid. 872.18
phaceas Iſid. 995.54
phalarica Iſid. 1270.34
phaleræ N 797.60 Iſid.1316.9 V.G 1280.16
pharao Iſid. 993.47
phares Iſid. 993.35
phariſæi Iſid. 1010.20
pharmaceutica Iſid. 919.65
pharus turris maxima If. 1193.49
philadelphia Iſid. 1185.16
Φιλαδελφὸς 1429.34
philiſtim Iſid. 1036.42
philoſophi Iſid. 1015.58
philoſophia If. 871.48 & 873.49
philoſophiæ ſpecies Iſid. 873.5
phinees Iſid. 994.8
phlebotomum If. 912.13
phlegma Iſid. 915 36
phœnices Iſid. 1036.24
Φρίσσις quid,Iſid. 915 55
Phryges Iſid. 1037.22
Phrygia veſtis picta eſt N 485.10
phrygia Iſid. 1300.13
phrygia veſtis Iſid. 1300.13
phrygiones Iſid. 1300.16. & 1300.17
phryſici Iſid. 1016.16
phtiſis Iſid. 918.11
philiſtei Iſid. 1039.12
phy V.G 1378.55
phyſica Iſid, 873.15
Φύσκωνα 1429.33
piacularia auſpicia F 151.59 F.P 366. 18
piacularis porta F.P 566.26 & 31 S 236.6
piaculum Iſid. 934.25
piare ,impiare, contaminare N 693 51.Ver.113 52
piari eos F.P 366.57 & 41. S 233.6
piatrix F.P 366.37 & 41.S 233.9
picæ Iſid. 1137.19
pica 1414.7
picati appellantur F.P 366.45 S 230 60
picena regio F.P 364.48
picentem V.G 1327
picenum V.G ibid.
pici N 570.16
picta S 231.50
picta quæ nunc toga F.P 366.51. & 53
pictauium Iſid. 1189.60
pictor Ver. 113.54.1433.11
pictor Zeuſis S 231.41
pictor Zeuxis F.P 367.1
pictura Iſid. 1253.40
pictura fucata Iſid. 1193.44
picturæ excogitatores if. 1193.52
picus auis F.P 367.11.iſid.1177.27.6 152.35
piem,eolam N 569.50
pierides muſæ S 233.24
pierides muſæ F.P 367.13.& 17
pietas 1435 48.N 511.44
pietati ædis conſecrata S. 231.59 F.P 366 19
picumnus auis Marti dicata N 775
pigere F.P 367.24 pro tædari S. 233 13
piget V.G 1369.36 & 1357. 51.& 1336 30
pigne N 607.38
pignera,pignora V.G 1347.29
pigneratur N 753.21
pignoſa pignora F.P 367.26. S. 232 54
pignus If. 932.4.& 13
pigrare N 571.18
pigror N 607.35
pila F.P 367.18.& 1270. 38. & 1284 10
pila in ſigno quid Iſid. 1267.59
pilæ F. 147.26. effigies viriles F.P 367.30
pilaui V 16.35
pilani cur dicti F.P 367.47
pilare N 505.22.S.230.54. compilare F.P 367.48.& 50
pilat F.P 367.52
pilates genus lapidis F.P 767 54 & 56
pilatus Iſid. 1003.25
pilentis & ſerpentis vehi F. 151. 13
pilentum F.P 368.2.& 4.petoritum If. 1393.46
pileus N 608.11
pileum If. 1198.25. & 1307.3
pilogonus herba ſanguinaria Iſid. 1258.60
piloſi Græcè panitæ quid If. 1032.33
pilum V 20.40.& 23.34
pilum quid Iſid. 922.31
pilumnoe poploe F.P 368.8
pilumnus & picũnus N.782.7.1433 30
pimpleides muſæ F.P 368.11
pinaria tribus F 144.56
pinarij 1416.32
pinarius 1416.34
pingue N 677.35. & 607.4.pro impedito poſitum N 576.29
pingues veces Iſid. 897.28
pinnæ V 64.7
pinnula Iſid. 1093 43
pinſere N 570.23
pinus Iſid. 1146.20
pinus iuglans V 18.36
pipare N 572.47
pipatio F.P 368.14
piper album If. 1101 35
piper longum Iſid. 1251.34
piperinus lapis Iſid. 1191.16
piperis If. 1251.27 N 570.12
pipulum F 157.1
pira Iſid. 1322.8
pirus Iſid. 1144.43
piratica bella Iſid. 1265.39
piræneus mons Iſid. 1180.52
pirgus Iſid. 1181.30
piſa Iſid. 1238.55
piſalites S 233.15
piſare N 577 42
piſcati pro piſcatus N 759.9
piſcatio N 606.22
piſcatorij ludi S.232.40.F.P 368.20. & 22.F.146.27
piſcatorium æs S. 232.6. F.P 368.31
pis quid dicitur Iſid. 1238.56
piſces Iſi. 1127.40 à calore If.1128.8 à figura Iſid.1128.11 ex morib.terreſtrium If.1128.5 à ſexu Iſid.1128 14 ex ſimilitudine terreſtrium If.1127.60
piſciceps V 69.52.& 69.52
piſcinæ publicæ S.271.42 F.P 368.33
piſcinula piſcinella V 86.41
piſculentum N 569.38
piſtacia If. 1246.19
piſtillus N 608.34
piſiſtratus Biblioth. primus inſtit. apud Græc.If. 956 39
piſtrina & piſtrix V 23.36
piſtumS.232.34 Iſid.1237.50.F.P 368. 38
pium,religioſum N 694.53.1435.45
pix If. 1250.7
pix ramalis If. 1250 10
placatus N 704.16
placenta F 140.41
placet N 713.13
placidus N675.60.V.G.1358.35 ſilens N 702.57
placium Iſid. 1105.11
plaga ſpatium immenſum N 693 13
plagæ N 787.37. verbera N 693 1
plenæ figuræ If. 893.39
plancæ F.P 368.40.F.142.53
planci F 142.54
plancij 1425.59
planetæ Iſid. 911.16.& 1101.7 planta

planta oliginea F. P. 368.48. F. 155 27
plantæ F.142.51.If. 1140.50.F.f. 368 50.& 1099.4
plantaria V.G 1369.9.If. 1240.51
plasticæ If. 1293.30
platanus If. 1247.19
platex If. 1191.43
platonici If. 1016.17
plaudi cur canes vocantur F.P. 368 56
plaustrum F. 142.55.If.1323.40
plauti quid F 142.44
plautij 1425.49
plebeiæ pudicitiæ F.P. 369.3.& 9.F. 146.47
plebeij Ædiles F.P. 369.11.F.143.7
plebeius magistratus F. 1425.60. F.P.369.23
plebs If. 1050.30.& 33.V.G.1378.10
pleiades If. 910.41
plena sue F 147.56
plentur F 143.20.F.P 369.31
plenum distentum N 677.39
pleonasmus If. 843.51
plera F 143.12.F.P.369.33
pleuitas N 568.26
pleuritis If. 916.17
plexa F.P 369.35.F.143.18
plisima S 210.39
plurima F.P 369.19
plorare F.P 369.40.F.143.26
ploti appellantur F.P.369.48.F.147 59
proximum appellari F.143. 23.F. P. 369.60
pluma If. 1133.40
plumarium N 576.16
plumatile N 789.25
plumba V 85.12
plumbum If. 1129.11
pluris V.G 1146.15
plures V.G 1146.27
plutei If. 1271.56
pluit & luit V 91.39
plus à multo V.G 1341.48
plus quàm ciuile bellum If. 1165.29
plutei crates F.P 370.4
plutei dicuntur F 143.3
pluton If. 1016.46
pluuia N 608.29
pluuiæ V.G 1368.32.If. 1147.13
poculum potio V.G 1348.38
podagra If. 918.50
podagrosus, podagricus V.G. 1,60 44.& 45
poderis If. 2198.18
Poëma N. 715.6.& 19.If.853.57.V.G. 1331.50
poëmatis N 759.14
poematorum pro poëmatum N. 761.44
pœna V 29.11.If.839.38
pœna vnde dicta If. 914.37
pœnas pendere F 149.17
pœni F.149.45. carthaginenses If. 1043.51
pœnicus V 20.19
pœninæ alpes If. 1190.40
pœnita ossa F 150.14
pœnitebant N 752.4
pœnitentia If. 971.30
poësis N. 715.6.12. & 22.If. 85.56
poëma V.G 1337.44.43.& 49
poëta facit fabulam V 41.18
poëtæ quidam cur Theologi dicti If. 1019.9
poëtarum tres dicendi characteres If. 1019.16
poëticum V.G 1331.51
ποίημα qualitatiua diffinitio If.l. 881.9
pol.V.G 1378.49
poleium If. 1255.17
polenta F 156.18
poli If. 803.45.& 1145.11
polimenta F 145.37.F.P.370.17
polimita vestis If. 1300.14
polimitus If. 1300.11
polire V.G 1331.44
politiones quid sunt N 510.45
pollentia N 572.17
polles,genus farinæ If. 1314.4
pollicetes N 749.45
pollicere N 689.37.V.G.1369.2
pollinctores N 573.19.PL.801,21
pollit F.P 370.24
pollubrum F.P 370.27
pollucere F 156.18.F.P.370.18
pollutum V 38.48
polteo S 230.37
polteio pro vlteriore F.P. 370.34
polubrum F 151.41.N.791.50
polus D 48.44
polus Septentrionalis If. 1145.12
polypodion If. 1217.50
polypus V 15.2.N.608.2
polysyntheron If. 846.54
poma If. 1242.37
pomaria V.G 1361.58
pomonal F.P 370.55.F.155.28
pomonalis Flamen V 52.45
pomorum propietas N 517.59
pomerium V 24.19
pometa V.G 1361.57
pompa V.G 1364.20
pompa vnde dicta If. 1166.44
pompo 1409.1
Pomponij 1416.28
ponderitas N 572.26
ponderis signa If. 1234.14
pondo N 568.39.& 576.59
pondus N.746.32.If. 1226.3. & 1230 26
pone graui sono F.154.8.F.P 370.37 & 40
ponere,deponere N 692.35
pons If. 1287.40
pontica gemma If. 1223.09
pontici canes If. 1118.36
ponticæ If. 1219.43
ponticus If. 1152.21
pontifex If. 1004.45
pontificale pomœrium F 155.2
pontificij 1416.18
Pontina tribus F.P 370.42. F. 144 36
Pontius If. 1003.22
pontonium If. 1186.27
Popillia tribus F.144.53.F.P.370.45 & 49
Popillij 1427.11
popiniones N 575.18
populacia N 569.23
populare N 503.27
popularia sacra F.156.14.F.P.370.50
populat N 749.49
populati V.G. 1362.17
populatim N. 569.18.& 571.32
populi F.P. 370.54. V.G.1369.28
populus If.1247.57. V.G. 1369.15.& 1378.9.If.1050.26.& 32.35
porca V. 816.N. 517.46.If. 1104.49
porca aurea F.P 371.7
Porca præcidanea F 140.38
porce F.P.370.60.N.570.29.F.P.371. 12.& 14.in agris F.P. 371.4. rari sulci F.141.9
porcæ significatio N 517.42
porcere N 517.51
porcet N 574.41
porci effigies F. 145.54. F.P. 371.16
porci marini If. 1118.43
Porcilij 1425.44
porcus V 37.55.If.1112.39
pori If. 1096.38
porigam,pro porrigam F.141.4.F.P 371.23.
porriam pro faciam F.P. 371.19.F. 140.43
porrigo,genus morbi N 575.1
porta V.G 1374.55
porta If. 1192.37
porta Romanula V. 27.30. Ianualis V.27.32.Lauernalis V.27.26.Mucionis V. 27.27. Næuia V. 27.11 Raudusc ula V.27.23
portulaca N 796.6
portemia If. 1186.47
portenta N 696.56
portenta F 156.23
portenta N 729.24
portenta F.P 371.32.& 37
portenta V.G 1340.47
portenta quid sunt If. 1105. 40.& 50
portenta rerum F 151.51
portentum S 222
portentum N 726.6
portentum V.G 1328
portentum V.G 1338.12
porti N 760.55
porticus I f. 1198.59
porticulus If. 1187.25
portiſculus F.P 371.40.& 42
portiſculus N 569.54
portiſculus F 145.43
portitores N 496.33
portorium P 146.59
portorium N 504.4
portum P 144.19
portum If. 1161.48
Portumnalia V 31.57
portumnus P 149.55
portumnus P.P 371.54
portus F.P 371.49 & 53
portus If. 1182.12
poscere V.G 1369.40
poscere,accipere N 696.6
posci V.G 1352.6
positiuus gradus If. 815.6
positura If. 833.51
positura If. 815.10
posituræ vnde dictæ If 833.54
possessio F 143.53
possessio P.P 371.57
possessiones appellantur agri P.P 371.10
possessiones P 149.4
possessiones If. 1102.47
possessiua pronomina If. 826.9
possessus If. 931.17

possestrix N 569.16
possetur,pro posset N 770.35
possidere V.G 1331.13
possidet N 715.47
possidet iuste If. 931.15
posteedie V.G 1380.9
posterior analogia V 105.16
posteriora quid vocata If. 1098.16
posteritas If. 1055.38
posterius,tardus N 696.41
posthac V.G 1378.46
postes If. 1199.32
postica N 606.31
postica linea F 144.14
postica linea F.P 372.14.& 20
posticum ostium F.P 361.22
postliminium F 141.11
postliminium F.P 372.33.& 36
postliminium If. 939.10
postomis N 495.16
postremus,posterior V.G.1352.27 & 28
postuma V 84.16
postumij 1415.20
posthumus V 84.21
postumus F 148.6
postumus F.P 371.57
posthumus If. 1055.15
posthumus 1407.7
postulare N 696.44
postulare V.G 1355.40
postulati V.G 1352.6
postularia fulgura F 751.28
postulatia fulgura F.P 371.5
postulatio V.G 1359.6
potatio,Repotatio V 43.48
potens N 703.49
potens V.G 1331.43
poteratur F 149.8
poteratur,pro poterat N 770.44
poteſſe,potis eſſe V.G 1380.14
poteſtas If. 812.15
poteſtates If. 989.48
poteſtur F 149.7
poteſtur F.P 373.2
poteſtur,pro poteſt N 770.47
poti N 752.15
potio If. 1315.36
potitia gens 1315.26
potitium F.P 371.6
potitium & pinarium F 146.36
potitus ſeruitute F 155.19
potura V 8.14
potus à bibendo N 571.10
præbia V 59.7.F.145.10.F.P.173.24
præbitio N 570.44
præcantrix N 762.39
præcen F 150.36
præcentor If. 1005.54
præcepta If. 958.58
præceptaſsonia F.P 373.30.& 31
præciæ F.P 373.43
præciamitatores F. 153.55.F.P.373.33
præcidanea porca F.P 373.53
præcidania agna F.P 373.47
præcidere F.P 374.1
præcipere,iubere,monere N.694.55
præciſum N 569.35
præclamitatores F.P 373.38
præclariter N 775.6
præclauium quid N 519.38
præconinus 1433.16
præcoquæ vuæ If. 1140.3
præcordia quid ſunt If. 1099.38
præcox & præcoca N.569.13.& 572.55
præcox malum If. 1144.7
præda V.19.21.& 63.22.N.727.30.If 1267.31.V.G.1317.& 1338.14
prædes V 8.11
prædes homines V.G 1364.14
prædia V. 8.11.F. 148.36. Ver.113.59 F.P.374.2
prædicamenta If. 875.58
prædicare V.G 1356.56
prædium If. 1202.55
prædonuli F.P 374.10.& 13
prædonuli F 150.355
prædotiont S 130.35.F.P.374.1
præfecturæ F 144.2.F P.374.16
præfericulum F. 154.27.F.P.374.33
præficæ F.P 374.39.N.520.54
præfestinatim N 375.42
præfractum N 571.59
prægradat N 519.44
præiudicium V.G 1362.30
præiurationes facere F.P 374.45
prælia vnde dicuntur If. 1266.13
præliares dies F.P 374.49
prælium V.G 1333.5
prælum If. 1325.22
prælium V.G 1341.19
prælumbare N 572.13
præmetium P 145.26.F.P.374.51
præmiatores N 569.20
præmium V 19.21.V.G. 137.21
præmiosa pro F. 150.21.P.P.374.56
præmonere V.G 1379.16
Præneſte dicta F.P 375.2
præneſtinus ager V. 7.66
prænomen If. 813.45
prænomina F.P 375.4
præparare V.G 1331.49
præpetes aues F.152.7.S.230.47.F.P 375.8.& 16
præpoſitio If. 839.36
præpoſitio vel interiectio If. 823.35
prærogatiuæ centuriæ F. 153.42.V. 1144.F.P.375.25
Præs V 42.1.F.P.375.34.5.37
præſagitio F.P 375.39.F.157.22
præſagitur N 751.58
præſegmina N 717.20.& 570.7
præſente N 571.35
præſegmina P L. 806.6
præſepia N 510.2 & 606.53
præſiderare F.P 375.46
præſides If. 1051.11 & 1047.42
præſidium V.16.44.F.P.375.49.V.G 1332.51.& 1374.45 & 1345.45
præſtare,facere N 694.16
præſtigiator V 17.20
præſtigium quid If. 1022.27
præſtinare F.P 375.53
præſtites quid F.P 375.54
præſtolari F.P 375.56.N.575.46
præſtolat N 752.17
præſtringere N.502.31.obtenebrare N.695.57
præteriti Senatores F.P 375.59
prætexta N 790.7.V.G.1364.3
prætextæ F.P 376.16
prætexta pulla F. 147.16. F.P. 376.11
prætextati F.P 376.26
prætextatus 1416.18
prætextus ſermo F. 151.18. F. P. 376.29
prætexta If. 1301.59
prætor V 15.25.& 16.16.& 15.25
prætores Iſid.1051.12.N.496.9. Iſid. 1047.41
prætoria porta F.P 376.43
prætor ad portam ſalutatur F.P.376 74.F. 148.48
prætoria cohors F.P 376.53
prætorium If. 1191.5
præuaricator V.G 1165.38
præuaricatores F.P 378.4
præuenire N 695.4
præuertere,præuenire N. 689.28
præuertit,reuocat N 689.30
præuiſo V. G 1380.13
præuius N 519.51
prandicula F. 155.33. F.P. 377.5.& 6
prandium Iſid.1313.11.& 33.F.P.377 8
pranſus N 742.19
praſangæ F.P 356.37
praſina If. 1194.17
praſius If. 1215.27
prata V 8.6
pratum If. 1203.37
prauum V.G 1357.49
precantur N 754.55
precari V.G 1352.35
precarium If. 931.51
precium If. 931.55
premere,defodere N.690.49.& 719.12
preſan F 155.50.F.P.377.11
presbyter If. 1005.13
preſſoria If. 921.45
preſſorium If. 1315.23
preſſu quaſi compreſſione N. 576.2
preſſum ſubtile N 690.43
preſter aſpis If. 1115.3
pretioſi lapides Ii. 1114.49
pretium V 29.12
pretium V.G 1352.51
pœne exitium N 691.22
Priapus deus hortorum Iſid. 1015.16
pridie If. 919.15
Primanus Tribunus F.145.56.& 377.23.& 25
prima linguæ varietas nostra If. 1013.30
Primneſius F.P 377.34
prima ætas If. 944.9
prima cauſa prolis If. 1066.46
prima poſitura If. 833.58
primigenia V 36.29
primigenia pronomina Iſid. 816.25
primogenitus filius If. 1054.36
ptimigenius F.P 377.31
primigenius ſulcus F 147.10
primi ordines Senatorum illuſtres If.1050.57
primiter N 771.45
primitiæ If. 1237.11
primores N. 724.51.V.G.1317.19
primum diluuium If. 1159.9
primum genus contrariorum. Iſid. 884.58

primum tempus ante legem Isid. 966.45
primus bellorum author Ninus Assyriorum Rex isid. 1165.3
primus digitus,pollex Isid. 1095.48
primus primæ formulæ modus is. 878.32
primus formulæ secundi modi is. 829.15
primus formulæ tertij modi is.879 35
primus modus is. 880.16
primus ordo legis is. 950
primus,prior V.G 1352.27
princeps is. 1047.17
principales is. 1051.49
principalia nomin. 824.6
principalia signa is. 1267.47
principalis castrorum porta F.P 377.37
principatus is. 989.52
principes V 16.16
principes Dei Cœlum & terra V. 11.42
principium is. 982.36
prior Analogia V 105.24
priores V.G 1337.39. N 714.50
prisca lingua Latina is. 0.4.6
priscæ Latinæ Coloniæ F 148.46 F.P 377.40
prisci Latini proprie F.P 377.43
priscillianistæ is. 1014.13
priscus, Tarquinius dictus F.P 377 46
pristina F 157.10
pristina velut priustina F. P 377 48
pristinum vnde venit F. P 377. 51
pristis N 786.34
prisca quid?N 574 32
priuatæ feriæ F. P 377. 55. F 150 57
priuata via is. 1205.27
priuati quid dicuntur is. 1052 8
priuatum V.G 1331.36
priuatæ mulieres F 156.42
priuetæ,quid?F.P 378.5
priuernæ 1414.10
priuignus dictus F.P 378.8
priuilegia is. 927.58
priuilegium F 149.22
priuos priuásque amiqui dicebant F.P 378.12
prædificatum F. P 378. 54. F 150 40
prædmium is. 958.52
præauus is. 1054.18
probare N 713.59
probatio is. 1273.25
probatu difficile N 516.33
probatum N 730.4.V.G 1141.16
probi V.G 1375.4
probi velut prohibi F. P 378.56
probiter pro probè N 771.48
problema F 1. 803.36
problemata is. 959.18
proboscis N 510.13
probrum F 141.53. F.P 378.58
probrum Virginis Vestalis F. 149 10
probrium F 141.57
probrus V.G 1158.42
procacitas N 495.59.& 743.22
procacitas à procando N 496.12
procalare F.P 379.15
procapis F.P 379. 19
procare V 55.47
procari F.P 379. 21
procat N 496.19
procatalepsis is. 870.19
procas N 496.17
procedens is. 985.16
procedere F P 379.26
proceleumaticus Is. 850.35
procella is. 1149.37
procellunt F.P 379.29
procera F.P 379.30
proceres is. 1051.16
processtria quid? F.P 379.32
proci N 496.13
procilli siue Præcilli F 150.11
procincta classis F.P 597.39. & 44 F 154.35
procitant.prouocitant F.P 379.54 & 6
procitum quid? F.P 379.58
proconsules vnde? Isid. 1046.6
procubitores F.156.28 F.P 380.3 & 6
procudere N 571.50
proculato F 154.26
proculeij 1425. 21
Proculinant F.P 380.10.& 12
proculiunt F 156.15
proculus F. P 380. 13.1415. 12.1407 14
procurator V.G 1362.27
procuratores is. 1051.27
prochs F.153.36.F.P 380.17. is.1065 24
prodegeris F 141. 48 F.P 380.26 & 30
prodere V. G 1362.57. deferre N 590.6
prodicere diem F 157.6
prodidisse F.P 380.31.& 32. F 150. 44
prodigia F. P 380.37. N 729.20.& 508.11.F 141.41.V.G 1340.43
prodigia, quid sunt is. 1105.53
prodigiatores F 141. 58.F.P 380.40 & 42
prodigitas N 574.38
prodigium S. 222.N 716.10.V.G 13.8.16.& 1368.2
prodiguæ hostiæ F 155.34. F.P 380 43.& 45
prodinunt F 141.51.F.P 380.40
prodire & procedere V 55.51
prodit V.G 125.81.F.P 380.51. & 53
prodita F 141.59.F.P 380.57
prodius N 509.41
prodixit diem V 40.4
producere,longius ducere N. 699 15
producit F.P 381.1
produit F 141.45
prælians N 750.38
prælium N 730.7
profanatum V 38.45
profani V.G 1371.5
profanum V 38.43.& 38.51
profanum Ver.114.9. F 156 24. F.P 381.4 & 5
proferre, palam facere N 696.20
profesti V 38.58
profesti dies F 142.30 F.P 381.18. & 32.V.G 1338.46
profestum F 156.22.F.P 381.34
profestus dies N 718.19
proficiscere t N 749.34
profiteri N 718.40.V.G 1340.4
profligare N 575.3
profundum F.P 381.41.N 743.18
profundum, proprie quid is. 1182 41
profundus F 142.27
profulus F 142.34.F. P 381.44.& 49
progener F 142.16.F.P 381.53
progenies is. 1055.47
progenij N 760.7
progenitores is. 1055.48
prognariter N 571.48.& 568.60
prognostica prouisio is. 921.59
progredi N 751.7
proheres quis est? is. 1053.48
prohibere comitia F 148.6.F.P 381 56
prohibet N 715.48
proiecta sacra F 152.13
proiectum, dimissum & derelictum N 695.44.longè iactum N 695.47
proicere N 575.54
prolato aëre astitit F 150.52
prolatus aëri F.P 382.7.& 10
prolepsis is. 845.29
proletarij N 521.17.& 572.9
proletarium F.P 582.12
prolixitudo N 574.50
prologium F.P 382.15
proloqui V.G 1376.30
prolugere F.P 382.17
proluuium, profusione N 695 42
Prolubium N 519.15
promellere F 157.2.F.P 382.18
promeres N 751.54
promeneruat S 230.34.4.F 383.21
promerion F.P 382.23
promeritum N 744.56
prometheus is. 1308.46
prometion S 250 40
promi P 2. 804.26
promicare N 519.48
prominere N 705.37
promiscam F 321.26
promissa N 731.11
promissio V pollicitatio V.G 1355 14
promissus capillus F.P 382.27
promittere N 689.37. V. G 1369 29
promonstra F.P 382.29
promontoria quid sunt is. 1179.20
promptuarium is. 1198.1
promptum,pro eo.F 195.11
promulco agi F.P 382.30
promulgari F P 382.32
promulare is. 1192.35
pronepos is. 1055.41.& 49
pronis N 762.46
pronomen is. 823.51
pronomina V 67.21
pronuba is. 1665.10
pronubæ F 150. 59.F.P 382.34.& 37
pronurus F.P 382.40

pro pagare N 519.39
propages P.F 381.43
propages quid 519.37
propaginare Isid. 1241.3
propatulum F 141.53
propatulatum F.P 381.46
propediem V.G 1380.23
properam pro celeri F.P 381.49.& 53.F 156.32
properare F.P 381.54.N 732.29 & 37.V.G 1374.49. & 1332.42. & 1378.23.& 1343.17.21. & 24
properatim N 570.60
propertiter N 571.50.& 776.14
properus F.P 382.57.60. F 141.37
propes Isid. 1288.10
propetrare F.P 383.1
Propheta Isid. 983.46
prophetæ quid? F 141.38.F.P 383.4 & 6
prophetæ quinam? Isid. 997.44
prophetiæ genera septem Isid. 1000.11
propilia tribus F 145.7
propina, corruptè popina Isid. 1194 17
propinare No 591.35
propitiabilis N 572.20
propitiatio N 694.24
propitius N 744.52
propius sobrino F.P 383.11.& 15
proportio V 91.54
propositio Isid. 862.24
pro præmio N 691.30
proprium Isid. 875.15. & 37. N 688 57
propria nomina Isid. 987.56
propriassit F 141.35 F.P 383.17
propritim, pro propriè N 772 18
propitiatorium Isid. 1196.26
propriun V.G 1331.36
proprius sobrino F 143.47
proteruia auspicia F 151.56
propter, eius causa N 692.14
propter viam sacrificium F.P. 383 18
Propudi F 148.21
propudianus corpus F.P 383.23
propudium F.P 383.27
propugnacula Isid. 1192.34
protes limites appellantur F. 145.4
protes limites appellantur F.P 383 32
pro rostra Isid. 1272.51
prorsus, porro vorsus F.P 383.38
prosa es, prosum quid? Isidor. 1151 14
prosapia F.P 383.45
prosapies N 522.8
prosciscio Isid. 1236.33
proscriptio Isid. 936.16
proscriptus Isid. 936.17
prosecta N 608.16
prosedæ F.P 383.48
prosedium F.P 383.50
proselytus Isid. 1008.10
prosequi N 695.23.V.G 1350.25
proserpina V 13.17.Isid.1028.13.& 2
prosserati N 573.45
prosperum N 573.45
prosperum N 704.25
Proficium F.P 383.52
prosimurium F 154.41
Prosimurium pontificale F.P 383.53
prosita, proposita F.P 384.22
prosuesium Is. 1288.21
prosodia Is. 822.14
prosopopœia Isidor. 853.26. & 872 11
prosperum N 683.60
prospicia N 572.14
prospicere N 753.13.V.G. 1343.51.& 1359.53.& 1358.20
prostibulum V.G 1336.14
prostibula N 722.18
prosumia nauigij genus F.P 384.19 N.786.56
protelare 145.27.F.P 384.31
protendere N 690.15.N 690.22
prothesis Isid. 844.45
proteruiter N 775.28
protinam V 59.3.protinus F.P. 384 35. protinis N. 697.9
protinus N 697.1
protollere N 574.30
protoplastus Isid. 1295.35
Prouentum N 777.51
prouerbia Salomonis Isid. 951.16
prouerbium V.G 1331.2.1
prouiclio P 230.43
prouidere N 571.22
prouinciæ F.P 384.37
prouinciæ vocabulum vnde? Isid. 1173.41
Prouocabula V 67.19
prouocare N 696.14
Prouorsum F 141.30. F.P. 384.39
prox bona vox 2 156.8.F.P 384.44 & 47
Proximi N 570.56
proximum N 711.53
Proximus quis dicitur Isid. 1056.13
Pube præsente F 156.44.F.P 384 52
pubet F 195.46
puberes vnde dicti Isid. 1103.11
pubes F 140.15.& 155.51
pubes adulescens F. P 384. 58. & 60
pubes & qui pubem F.P 383.1.& 7
publica sacra F 181.36.F.P.385.27.& 31
publica pondera F 151.53
publica via Isid. 1105.25
publica pondera F.P 385.10
publicæ Palineæ V 85.33
publicani Isid. 1052.15
publici augures F 151.24
publicij 1417.10
publicitus, pro publicè N 775.18
publicius eliuus F.P 385.34.F. 148 32
publicus ager F 157.4
publij 1398.1407.19
publilius vicus & Cosconius vicus V 26 30
publilij 1425.22
pudet N 712.32.V.G 1336. 30.& 1357 51.& 1378.34 & 1369.36
pudicitia N 731.36.V.G.1342.25
pudicitiæ signum F 151.1.F. P 385.39 & 45
pudor V. G 1355. 32.& 37. & 1354 54
puellascere N 571.25
puelli à pueris F.153. 50. N 571.48 F.P 385.48.& 50
puer F.P 386.29.Isid.1103.12
puer tribus modis dicitur Is.1103.15
pro natiuitate Isid. 1103.16
prætætate Isid.1103.17.pro obsequio Isid. 1103.19
puella Isid. 1103.22
pueræ pro puellæ N 572.36
pueri impuberes F 147.45
pueri pro seruis N 570.48
puerilitas N 761.32
pueritia N 571.30.Is.1101.45
puerperæ quid sunt is. 1103.40
pugiles & cursores V 61.55
pugio dictus F 145.6.F.P 386.6
pugio N 797.43.Isid.1169.30
pugna V.G 1334.49
pugna quid vocata Isid. 1166.15
pugnare V.G 1117
pugnitus pro pugnis N 774.1
pugnus F 140.16
pugnus vnde? F.P 386.11
puilia saxa. F 155.56.F.P 386.14
pulcritas N 572.7
pulcher bos F.P 386.18.F.148.10
pulchralia F.P 386.20.& 22
pulchralibus F 150.58
pulchritudo N 702.54.Isid.1066 54
pulchritudo equorum Isid. 1114.28 V.G 1347.47
pulegium Isid. 1257.58
pulices Isid. 1127.19
pullaria F.P 388.23
pullarium F 152.5
pulli Isid. 1133.19
pullum, statis nouellæ N 691.51
pullus N 796.5
pullus Iouis F 151.31.F.P 386.24
pulmentarium V 19.10
pulmentum Is. 1312.V 19.19.Is.1311 39
pulmo isid. 1100.8
pulpa Isid.1096. 41.& 1314.37.& 39
pulpitum Isid. 1197.26
puluillus isid. 1304.41
puls F 151.48
puls potissimum dabatur pullis F.P 386.34
pulsatus, percussus N 695.8
pulsus, quid vocatus Isid. 1099.41
puluinar V 27.37.1312.39
puluini Isid. 1187.39
puluis N 606.17.Is.1107.4
puluis Puteolanus Isid. 1207.19
pumex Isid. 1110.10
pumilus P.L. 803.45
punctariolæ F.P 386.50.& 52.F 150 59
punctus Isid. 894.38
punicæ fortunæ ædes 147.56
punicani lecti Isid. 1312.41
punici dicuntur F 149.38
punici non pœni F.P 386.54
punicum F.P 387.11.& 15
punicus F 141.2
punitur aliquem N 749.59
puniuntur N 754.15
pupæ & pupi N 572.42
pupilla, Ouid Isid. 1092.44
pupillus Isid. 1103.24
pupinia tribus F 144.49. F.P. 387.18

puppis Is. 1286.47
pura vestimenta F. 154.20. F.P. 387. 25
pure,lautum F. 154.18.F.P. 387.29
purgamenta æris Is. 1217.57
purgamenta ferri Is. 1218.57
purgare, rarefacere N. 693.34.V.G. 1359.18
purgatio,Is. 860.32
puri,prodi F.P. 387.33.V.G. 1375.2
Purime terinero F. P. 387. 39. F. 157.3
Purimenstrio F. 156.4.F.P.387.45
Puriter N 775.13
Purpura V 20.18.Is.1105.30
Purpurauit N 576.21
Purpurea membrana Is. 960.35
Purpureæ vuæ Is. 1140.7
Purpureus rufus Is. 1208.36
Purpurissimum N. 607. 21. Is.1295. 12
purpurites Is. 1213.46
purum N 675.56
pusillum V.G 1331.56
pusillus V.G 1361.55
pustula Is. 920.19
putamina N. 573.21
putamus V.G 1355.12
putator V 40.21
putare,colligere N. 693.32.Is. 1240. 39.V.G. 1329.3
putei N 606.16
puteoli V 8.25.F.P.387.48
puteolos dictos F 140.20
puteum F 139.51
puteus V. 2.3.& 8.23.Is.1156.11
puticulæ V 8.28
puticuli sunt appellati F.P 387.59
puticulos F 139.52
putidum N 570.33.& 575.33.& 743. 29
putidus N 737.19
putidum F 140.9
puttium pro stulto F.P 388.10
puto N 498.37
putret N 574.26
putum V. 40.20.pro puto F. 139. 59
putus N 498.20
putus antiqui pro puto F. P. 388. 16
pygmæi vnde vocati Is. 1108.6
Πῦρ Is. 1147.37
pyra genus sepulchrorum Is. 1202. 7
pyramis Is. 894.34
pyretron Is. 1158.45
pyrites Isid. 1211.26
pyritis Isid. 1219.26
pyromantia Isid. 1021.22
pyropum æs Isid. 1217.35
pyrrichius Isid. 819.57
Pyrrhius Isid. 1027.55
pyrhones vnde dictæ Isid. 1021.47
pyxides Isid. 1320.2

Q

Quactum Isid. 1315.9
Quadrans V. 28.51. Is. 1231.25
Quadrata Roma F.160.23. F. P 389. 56
quadrantal F. 160.38.F.P 389.46
quadrifariam N 335.45. Isid. 1204. 12
quadrigæ Is. 1277.58
quadrilatera figura Is. 894.20
quadripartitus syllogismus Is. 863. 22
quadripartitus ordo filiorum Isid. 1054.13
quadriuiæ Is. 1206.23
quadrupedia vnde vocata Isidor. 1110
quadruplatores F.P 390.3
quadruplices deiunctæ sunt in casibus vocabulorum V 101.34
quadrubis F.P 390.10.F.160.28
quæ Is. 839.43
quærere V 42. 52. sciscitari N. 700. 51 &728.23.V.G. 1329.18 & 1332.57 & 1353.52.& 1358.15
quæso F 160.31
quæso significat. idem quod rogo F.P.390.14
quæsti vel quæstuis N 755.33
quæstio,conquæstio V. 42.54. Isid. 959.21
quæstores V.15.29.F.160.10. Is.1273. 9
quæstores parricidi F 160.12
quæstus,questus V.G 1346.36
qualitas Is. 876.10
qualitatis nomina Is. 824.37
qualus Is. 1326.27
quande pro F 160.59
quando pro quam F.P 390.28
quam mox F 161.6
quam mox , quam cito F.P. 390. 37
quando cum graui voce F. 160.13 F. P.390.40
quando rex comitiauit fas F. P.390 51
quando stercus delatum F. 160.6 F. P 391.4
quantitatis nomina Is. 824.39
quantitas Is. 876.28
quare V.G 1327
quarta linguæ varietas Ionica Isid. 1033.35
quarta pars Orbis trans Oceanum Is.1173.25
quartarij F. 160.46. F.P 391.12. & 17
quartò N 728.56.V.G.1340.21
quartum N 728.55
quartum ex confirmatione & negatione.Is.886. 14.V.G.1340.19
quartus modus Is. 878.46
quartus modus Is. 879.50
quartus modus Is. 879.19
quassare, mouere N. 618.21
quassillum Is. 1306.6
quassum N 618.27
quatenus F 160.59
quatenus significat. qua fine F.P. 391. 19.& 22
quatere suspensum Ver. 114. 22.F. 161.8. F.P.391.19.& 35. percutere N.638.56
quatenus V.G 1319.58
quatit , infestat N. 638. 58. excludit N. 638. 60. mouet N. 639. 2
quatinus V.G 1319.58
quatrimes Is. 1286.23
quatuor,vnde Is. 887.42
quatuor bellorum genera Is. 1265. 13
quatuor in bello aguntur Is. 1266. 19
quatuor modis appellantur filij Is. 1054.41
quatuor modis dicuntur fratres Is. 1056.28
quatuor libri Euangeliorum Isid. 954.44
quatuor testudinum genera Isid. 1131.53
quatuor mundi climata Is. 1142
quaxare F 160.43
quaxare ranæ dicuntur F. P. 391. 40
quercus dicitur F.P.391 41.Is. 1247. 26
querela V.G 1330.20
querelæ N 595.4
querimonia V.G 1330.20
queritur,quæritur V.G 1346.35
queris V 71.22
ques,antiqui F 161.18
ques antiqui dixerunt F. P. 392. 15
querquedula V 15.8
querquera febris F. 159.30.F.P. 391. 57
querquetulæ F 161.12
querquetulare F.P 392.3.& 5
querquetularia porta F.P 392.12
quinam F. 158.54
quinam pro quare F.P. 392.18.& 25
quid Is. 839.45
quietalis F 159.3
quietalus F.P 392.31
quinarij V 28.41
quincentum F.P. 392.35 F.158.11
quinctij 1425.26
quinctiliani luperci F 159.16
quinctilij 1425.42
quinquatrus V. 33.3.& 38.31.F.158.23 F.P.392.39. & 53
quinque quid?Is. 887.43
quinquennales censores F. 161.57
quinquertium F 158.17
quinquepartitus syllogismus Isid. 863.31
quinquertium F.P 393.2.& 10
quinta linguæ varietas Æolica Isid. 1033.35
quinta ætas senioris , grauitas Isid. 1102.51
quintana classis F 159.23
quintana porta F.P 393.14
quintanæ , pars plateæ Isid. 1192. 47
quintia prata F. 159. 7. F. P. 393. 24
quintilis V 36.1.Is.941.12
quintinæ,malorum flores Isid. 1243. 49
quintipor F.158.46. seruile nomen F.P.393.37.& 42
quintus modus Is. 819.55
quintus modus Is. 878.51
quintus digitus auricularis Isid.

1095.56
qui patres F 158.14
qui patres, qui conscripti F. P. 393 54
quipparum Is. 1253.31
quippe F. 158.50.F.P.393.& 52 & 56
quirinarus F.P 393.58
quirinalia V. 32. 49 F. 157. 56. F. P. 393.60
quirinalis collis F. 158. 1. F.P. 394.9. & 13
quirinalis flamen V 52. 42
quirinalis porta F. 157.31. F.P. 394. 21
quicinus F 157.29.V.14.7
quiris quid Is. 1041.32
quiritare V 41.4.N 494.38
quirites F 157.41. Is.1041.30
quiritium fossæ F. 158.8.F. P. 394.51 & 56
quis,quiuis,quisnam V.G 1380.35
quispiam significat aliquem F.P 394 59.F.158.10
quisquiliæ F. 158.41.F.P. 395.6.& 13. Is.1241.51
quoad V.G 1178.46
quod Is. 859.49
quod significat etiam aliquid F.P. 395.16
quod neque cerporeis sensibus, neque vlla Is. 1000.43
quod re empta datur N 691.14
quot serui,tot hostes F. 161.24.F.P 395.28
quoniam significat F.161.52.F.P.395 2
quopiam V.G 1378.47
quotidie Is. 859.51

R

R,Pro S. litera sæpè antiqui F. P. 395.53
Raab Is. 994.13
Rabere N 505.33
rabidus F 169.14
Rabidus à rabie F.P 396,1
Rabula in multis F 169.30. F.P. 396. 5
Rabula vnde dictus N 517.8
Rabulæ N 497.43
Racemus Is. 1239.55
Rachel Is. 993.29
Radere genas F. 169.29.N.696.3.& 711.23
Radij Is. 1305.56
Radiolæ oliuæ Is. 1149.22
Radix Is. 1240.57
Ragades Is. 919.9
Ralla N 788.44
Ralla vestis Is. 1300.19
Ramenta N 609.8
Ramentum PL 804.54
Rami Is. 1242.7
Ramices quid N 578.18
Ramenses V 11.31
Rana V 153
Ranæ Is. 1132.7
Rancidum Is. 1314.21
Rapa V 19.38 Is.1161.11
Rapi F 178.7
Rapi solet fax F. 178.10.F.P. 396.19
Rapi simulatur Virgo F.P 396.1
Rapina V.G 1317
Raphael Isid. 989.26
Raphanus Isid, 1161.24
Rapones N 497.52
Raptio,rapina V.G 1357.33
Raptus N 609.15.V.G 1157.34
Rarefacere N 712 18
Rarenter N 577.28
Rarum infrequens N 698.58
Rasores, fidicines F 169.50 F.P 386. 25
Rastelli V 23.18
Rastra Isid. 1314.57
Rastri V 23.21 N 629.13
Rapinator N 579.9
Rates F 169 21 F. P 396. 30 Is. 1185. 34
Ratio N 720.28
Ratio putari V 4022 V. G 1319,14
Ratiocinatio Isid. 861.52
Ratiocinationis moti Isid. 862 33
Ratiocinabilis hæresis vnde Is. 9 4 18
Rationalis status Isid. 859 55
Rationalis philosophia Isid. 873.10
Rationes putari N 498 9.
Rationales coniunctiones Isid. 828 18
Ratis V 49.53
Ratissima F. P 396. 42 & 46 F 176. 54
Ratitum quadrantem dictum F. P 396.48
Ratitus quadrans F 169.53
Ratum Is. 930.10
Ratumena porta F 170. 22. F. P 397 5 & 19
Ratus sum F.P 307.21
Raua vox F 174. 38 vox rauca F.P 397.29
Raucedo Is. 918.1
Raucos appellatos F 178.56
Raudus V 27.14
Rauilia 1440.11
Rauiliæ F 170.11
Rauillæ vnde F 397.52
Rauim,antiqui F 170.6
Rauim pro raucitate F.P 397.60
Rauis N 577.19
Rauum N 577.15
Rauus color F 169.16 F.P 397.43
Reapse F 172.44
Rebecca Isid. 993.25
Recellere F 170.44 F.P 398.10
Recentari N 579.5
Receptionum N 579.16
Receptitius seruus F 175. 26 F.P 398 12 & 17 N 513.31
Receptus mos F 178.16 F.P 398.19
Recinium F 170. 45 F. P 398. 21 & 28
Reciperatio F 170. 34 F.P 398.30 & 33
Recipere, promittere, polliceri N 701.11 V.G 1349.54
Recipi V.G 1362.34 V.G 1363.24
Recipie pro recipiam F 177. 46 F.P 398.39
Reciproca V 55.44 N 577.48
Reciprocare F 170.38.F.P 388.42 & 44
Recluſum V 22.56
reconciliatio Isid. 975.45
reconductæ F 170.54 F.P 398.51
recordari V 37.47
recordauit N 751.15
recta & aduersa supernè obelata Is 835.53
recta vestis Is. 1199.59
rectæ appellantur F 170. 59 F.P 398 54 & 58
recto fronte cæteros sequi F.P 398 60
reda Isid. 1323.36
redandruare N 577.55
redantruare F 168.19 F.P 399.9
redarguisse F 198.16 F.P 399.19
reddere,componere N 699.45 & 700.15
reddi V.G 369 9
reddibo N 752.43
redemptitauere F 177. 47 F.P 399. 25 & 29
redemptor F 167.47
redemptores propriè F.P 399.10
redhostire F 367. 59 F. P 369. 38 & 50
redhostit N 577.58
redibitur F 167.53 F.P 399.52
redibo N 770.26
rediculi F 174.51
rediculi fanum F.P 399 56
redimicula Is. 1307.19
redimiculum F 168 31 F. P 400.1 Is.1309.55
redimunt F 178.1 redeunt F.P 400 5
redire N 701.41
reditus N 609.19
rediuia F 167. 55. alij refuuium F.P 400.9.& 14
rediuiua, recidiua V. G 1361. 14 & 15
rediuiuum F 168.23 T.P 400. 19 & 20
redundare,redire N 701.14
redurare N 578.52
refellere V,G 1359.18
refello V.G 1380.6
referre,recensere N 699.60
referri diem prodictam F 178. 24 F.P 400.25
referri,reuocari N 701.43
refert F 175. 5. Ver. 214.25
refrenare,cohibere N 691.2
refriua fabra F 171.8 F.P 410.35 & 45
refutare F 171.51
refutatio V.G 1360.25
regale V G 1333.10 V.G 1175.19
regale facinus F 177.7
regalia exta F 178. 30 F. P 400 56
regere N 691.7
reges vnde dicti Isid. 1045 44
reges,qui vocantur Isid. 1047.2
regia dicta F 171. 17
regiæ f riæ F 172.6
regiæ virtutes præcipuæ duæ Isid. 1045. 49
regiescit F.P 401.6
regifugium F 171.12.F.P 401.7
regilla F.P 401.32 N 788.38

regillienſis 1 415.10
regillis F 177.58
regillum Iſid. 1303.23
regimen F 172.45 F.P 401.37
regio collina V. 10. 3. Equillina V.10. 2. Palatina V.10.3. Phutenſis Iſid. 1036. 13. Suburana V.10 2
regiones, partes prouinciarum Iſ. 1173.59
regium F 177. 4. F. P 401. 54. V.G 1333.10 & 1375.29
regius morbus Iſ. 920.8
regleſcit F. 172.36
regnum vnde dictum Iſid. 1045 29
regredere N 578.36
regula Iſid. 962.34. Iſ.1296.18
regulare æs Iſ. 1227.39
reguli Iſ. 1122.25
regum ſecundus Iſ. 951.8
relatio criminis Iſ. 860.17
relatio Iſ. 876.31
relatiua nomina Iſ. 824.31
relatiua pronomina Iſ. 826.11
relatiua nomina Iſ. 988
relatus N 669.39
relegati F 172.48.F.P 401.55
relegatus Iſ. 936.14
releuare N 675.8
religio N 682.14.& 726.55
religio præcipua F.P 176.11
religio, deorum cultura N 698 35
religioni eſt F 175.42
religionis præcipuæ habetur cento F.P 402.6
religioſi dicuntur F.178 18.F.P 402 51
religioſi V.G 1338.55
religioſum ac ſacrum F 178.35
religioſum F.P 402.55.N 709.1. V. G.1375.27
religioſus F 172.52.& ib. F.P 402.60 N 727.5
religioſus dies, infamis N 698 37
relinqui V.G 1355.19
reliquiæ V.G 1567.2
reluere F 273.45.F.P 403.1.& 34
remancipata F 171.3.F.P 403.35
remant F.P 403.17.& 39
remeare F 171.16. F. P 403.31.& 44
remedium V.G 1327
remeligens F 171.20
remeligenes vnde F.P 403.49.& 59
remex Iſid. 1285.20
remi N 699.56.Iſid.1287.2
remillum F 171. 48.F.P 404 4
reminiſci V 37.32
remiſſo exercitu F 179.15
remiſſus N 700.59
remora F 171.30
remorbeſcat F 171.51.F.P 404 27
remores F 171. 42.F.P 404.30
remotio criminis Iſid. 860 24
remotum N 702.12
remouere, exſcindere N 691.11
remulcare N 1533
remulco eſt F. P 404.34
remulcum Iſid. 1288.26
remurinus ager F 171. 35.F. P 404 38
renale Iſid. 1300.33
renanciſcitur F. 171.58. F.P 404.50
renes quid ſunt Iſ. 1097.49
renones Iſid. 1301.8
renouatiuum fulgur F 178. 21.F.P 404.56
renunciari V.G 1349.41
repagula Ver.114.28.F 173. 24. F. P 405.3.& 10
repanda F 168.53
repaſtinari V 114.31
repaſtinari ager F.173.33.F.P 405.16 Iſ.1325.8
repedare F 173.32.F. P 405.30.& 31 N 577.51
reperibitur N 770.28
reperire V.G 1331.34
repertum F 179.35.F.P 405.33
repetundarum accuſatus Iſid. 934 15
repigrare N 680.26
repletio ſancti Spiritus Iſid. 1000 28
repotia F 173. 21. F. P 405. 38. & 45
reptilia Iſid. 1117.41
repudium V. 114. 33.F 175.29. F.P 405.45.& 47.Iſ.1066.36
repueraſcere N 578.3
repulſior F 177. 51. F. P 405. 50.& 54
repulſus V.G 1331.29
reque eapſe F 177.28
requieſcere V.G 1356.46
requirere N 718.24.V.G 1338.32
res Iſid.931.8.V.G 1356.33.V.G 1379 19
res credita Iſid. 931.44
res integratur Iſid. 933.1
reſarrire ℣ 59.13
reſcire V.G 1359.10.& 52
reſciſcere V.G 1360.11
reſecrare F 174. 19. F.P 406.12. & 21
reſerare N 707.15
reſerari F 174.55
reſerari à ſera F.P 406.26
reſes & reſiduus F 174.12
reſes F.P 406.34
reſidiare F.P 406.41
refignare F 173. 48. & 175.60. F.P 406.47.& 60
refignatum æs F.P 407. 2. F 175 58
reſina Iſi. 1249.51. terebintina 1249 59.lentiſciana 1249.2.pinalis Iſid. 1250.4
reſiſtere N 712.51.& 698.30
reſolutio iſid. 831.8
reſpicere F 178. 33. F.P 407.13.N 733.13. V. G 1343.52.V.G 1349 56
reſpici auis F 179.8
reſpicio V 43.13
reſpertum F 162.26
reſperſum vinum F.P 407.7
reſpondendi V 99.8
reſponſa Iſ. 927.18
reſponſorius cantus Iſid. 970.12
reſp. multarum ciuitatum F 177 33
reſpublica F.P 407.23
reſtare N 698.25
reſtat F 175. 55. pro diſtat F.P 407. 29
reſtes Iſid. 1288.5
reſtiarius V. G 1333. 42. reſtibilis V.8.1
reſtibilis ager F 174. 9. F. P 407 33
reſtio V. G 1333.42
reſtitui, reddi V.G 1356.22. & 25.& 1360.10
reſtrictim N 775.2
reſulto F 174.8
reſupinæ N 577.59
retentum proferre N 700.34
retia, quibus capta implicantur N 693.17
retia Iſid. 1288.40
retiario pugnanti F 175.48
retiarius pugnans F.P 407.39
retiarius Iſid. 1281.29
reticulum V. 12.50. N 609.3.& 790 20. Iſid.1307. 38
retinere N 680.26
retractare F 169.13.F.P 407.51
retrices F 175. 20. F.P 407.53. & 60
retrogradæ Iſid. 909.12
retrogradatio ſtellarum Iſid. 909 28
reubarbarum ſiue reuponticum Iſ. 1256.10
reuelare N 718.19
reuereor V.G 1380.3
reuma Iſid. 917.50
reuocare N 578.60.& 700.9.& 701 23.& 719.56.& 744.6
reuortit N 752.21
reus nunc dicitur F 168.32
reus F 178. 44. N 743.44.F.P 408 1.& 3. & 6. Iſi. 1273.34. ſtipulando F 168 36. V.G 1375. 20. promittendo F 168. 40. V.G 1375 22
rhamnus Iſid. 1249.1
rheda N 579.13.& 738.12
rhegium V 114.35.F 167.36
rhegium appellatur F.P 408.30
rhetia Iſid. 1170.58
rhetius ager Iſid. 1167.27
rhetorica Iſid.819.& 857.27
rhetoricaſti N 752.24
rhetoriſtæ N 578.14
rhinoceros F 167. 46.F.P 408.59
rhodanus Iſid. 1158.36
rhodenſicadionque F 567.42
rhodiæ leges Iſid. 927.52
rhodiæ vuæ Iſid. 1240.8
rhodij Iſid. 1037.19
rhodos Iſid. 1176.38
rhodus Iſid. 1176.27
rhondæ F. P 408.41
risa V.22.34.F 178.60.N 788.46.F. P.408.45.& 54
riteæ F.170.56.Riculæ F.P 408.60.& 409.2
ricinum V. 12.52.N 790.23. Iſ.1303 36.N 788.51
ricinus Iſid. 1127.11
riſtus F 179. 37.F.P 409.11.21

740.44
Rideo F 175.12.F.P 409.15
Ridet V.G 1358.29
Ridiculus proprie F 175.8.F.P 409 23 & 25
Rienes F 171.4.F.P. 409.26.& 29
Rigido F 177.17
Rigidum F.P 409. 42. frigidum N 699.3 P
Rigula Isf. 1307.31
Rimari F.P 409.46. scrutari, quærere N 700.19
Rimati P 171.44
Ringitur N 577.43
Rinoceros Is. 1117.23
Ripæ V.G 1369.48
Riphæi montes Isid. 1180.18
Riscus N 577.46
Rituales quid F 176.1. F.P 409.52
Rittiis N 762.42
Ritus F 169. 2.& 178.15. F. P 409.59
Riuales N 501.21
Riuus P. 168.48.F. P.410.15. Isidor. 1156.8
Rixa V.G 1334.48
Rixat N 753.10
Rythmica musicæ pars Isidor. 896 19
Rythmus Is. 851.5
Ro,is. 996.2
Robigalia V. 33.28
Robigalia dies festus P. P 410.20
Roboam Is. 995.17
Robum F.P. 410.23
Robur Is. 1247.46
Robustus V.G 1335.1
Rodandarum Is. 1248.40
Roditis Is. 1118.7
Rodomelum Is. 1316.53
Rodus vel raudus F 163.29.F.P 410 31.& 15
Roduscula porta F 160. 39. F. P 410.60
Rogandei V 99.7
Rogare, poscere N 700.44. V. G 1362 23
Rogat F 175.30.F.P 411.13.& 18
Rogatio F 165. 16.F.P 411. 20. & 25 V.G 1375.10.& 14. & 1378. 6
Rogo V.G 1379.31
Roma appellata F 165.27
Roma F.P 411.35.Is. 1189.15
Roma antea Romula F 166 55
Romam Romulus de suo F.P 413 19
Romæ origo Is. 1183.40
Romana porta F 162.49.& 166. 60 F.P.413.23.& 33
Romana lingua latina Is. 1034.11
Romani F 162.29
Romani vnde nominati Isid 1041 24
Romanus V 7.10
Romanus ager V 7.69
Romphæa Is. 1169.12
Romilia V 11.37
Romulia tribus Ver.114. 38.F 167.5 F.P 413.52
Romulum quidem à ficu ruminali F.P 413.59
Romulus F 165.23
Romulus & Remus vnde F. P 414.4
roratij V 53.55.N 797.8
roratij milites F.P 414.6
rorarium vinum F.P 414.11
ros is. 1147.45
rosa Isid. 1254.22
rosaceum vnguentum Isid. 923.9 V.G.1327
rosacii F 178.47.F.P.414.44
rosea in campo Reatino F. P 414 26
roseum vinum Isid. 1316. 12. V.G 1327
rosmarinus Isid. 1259.7
rostra V 26.4
rostratæ Isid. 1105.46
rostrum N 740.19.V.G 1346.10
rota Isid. 1323.55.& 1325.55
rotabulum Isid. 1320.33
rotunda ædes vestæ F.P 414.31
rotundæ positum eleganter N 577.4
rotundum vnde dictum N 516.60
ruben Isid. 996.41
rubetæ ranæ Isid. 1132.11
rubia Isid. 1258.23
rubidus panis F 162. 42.F. P 414 40. Isid.1313.43.& 1228.57.& 1229 4
rubiliana vua Isid. 1240.19
ructare F.P 414.49
ructus N 577.34
rubrica Isid. 1294.12
rubrum mare quid vocatum Isid. 1153.21
rudentes restes nauticæ F 163. 49 N 511.55.Isid.1288.6
rudentisibilus V 4.33
rudi, lapides contusi Isid. 1210.24 & 1292.37
rudiarii vnde F 163.47
rudus N 492.45
ruece, decipi N 699.4
rufuli, tribuni F 162.3
rufuli à cognomine F 162.8
rufuli tribuni F.P 419.1.& 7
rufus 1440.5
rullus 1436.12
ruma N 579.20
rumen quid P 167.30
rumen pars colli F.P 415.11. N 492 40.Is.1094.49
rumentum F 167.31. F. P 415.15
rumex F 167. 18.genus teli F.P 415 20
rumiferare N 578.48
ruminalis ficus F 167. 23. F.P 415 24
ruminare N 492.42. & 578.39
ruminat N 750.4
ruminatio vnde dicta Isid. 1113.33
ruminatur N 754 51
rumitant F 167.11.F.P 415.36
rumor, opinio N 701.53.V.G 1330 19
rumpere N 700.30
runa,genus teli F 167.43.F.P 415 40
runcatio Isid. 1136.29
runcones Isid. 1324.54
rupitia F.P 415.49
rupitiæ F 163.28
ruptum testamentum Isid. 929.16
rura V 8.9.Isid. 1203.4.V.G 1369.4
ruunt N 577.15
ruti esse F.P 175.40
ruti esse, non rure dicendum F.P 415.5
rursum videre N 673.9
rursus N 701.47
ruscum Ver. 114. 40. F.P 163.18.& 415.55
ruspari F.P 163.50.& 416.1. & 4.N 578.32
russata vestis Isid. 1299.31
russati quid dicuntur Isid. 1299. 37
rustica vinalia F 163.53. & 178.51
rusticatim N 578.45
rustica vinalia F.P 416.5.& 8
rustum F 163.1.F.P 416.16
ruta cæsa F.163.1.F.P 416. 18. N 577 10.Isid.1262.50
rutabri V 23.22
rutabulum F 162.56. F.P 416. 21. & 28
ruth Isid. 951.24.Isid. 984.38
rutilæ V 56.12
rutilæ canes F 176.8.F.P 416
rutilare V 56.11
rutilium F.P 416.55.& 59
rutilij 1415.47
rutilius rufus F. 163.8
rutilius 1440.49
rutrum V 23.5
rutrum tenentis iuuenis F 163. 8 F.P 416.42. & 43.N 492.48
rutuba N 578.57
rutunda F S 163.13

SAbæi vnde dicti Isid. 1038.33
Sabæi Isid. 1036.28.& 38
Sabbanum Isid. 1304.28
Sabaoth Isid. 977.39
Sabbateni Isid. 1036.32
Sabbatina F.P 416.50
Sabbatum Isid. 969.25 & 938.34
Sabelliani Isid. 1013.32
Sabini dicti F 210.53. & 250.54.F.P 40.16.52.Isid.1041 36
Sabulum N 580.9.Isid.1207.23
Saccarum Is. 1316.48
Saccomorum genus F 196.19
Saccos P.P 417.17
Saccus Is. 1320.55
Sacellum V.G 1330.46
Sacella F 196.55.F.P 417.2.& 23
Sacer F.P 417.24.N 27.V.G 1348 14
Sacerdos Isi.983.49.& 1004.60.1439 3.1045.44
Sacer mons P 197.20
Sacra loca Isid. 1196.9
Sacra spina Isid. 1097.44
Sacra via Ver. 114.42.F 180.24.F.P 417.52 976.45
Sacræ Isid.
Sacramentum V. 29.30.F 212.6.F.P 418.7.14. & 18. Isi. 970.57.& 972 43. militiæ genus Isidorus 1049 27
Sacramento dicitur quid F 211. 14
Sacraui quid F 197.54. F.P 418.35
Sacrarium Isid. 1197.40
Sacratæ leges F 197.9.F.P 418.38 & 43
Sacrem F.P 418.47
Sacrem potcum dici F 196.19
Sacrificare N 723.3.V.G 1356.38

Sacrificantur N. 754.29
Sacrificium P.P. 433.5.If.971.51.& 972.33
Sacrifico & Sacrificor V. 91.48
Sacrificulus F. 196.51.F.P. 419.1 & 6
Sacrilegium If. 933.31
Sacrima F.P 419.8
Sacrosanctum F. 196. 60.F.P. 419 20.& 27
Sacrum V.G. 1375.25
Sacrum ædificium F. 173.4
Sacrum, sacratum N. 709.1
Saddai If. 979.12
Saducæi If. 1010.25
Saga F. 198.18
Sagaces F. 198. 4. F. P. 419. 49.& 420.1
Sagaces canes N 495.38
Sagæ N 495.36
Sagax canis F. 198.15
Sagda gemma If. 1216.17
Sagitta If. 1139.24. & 1270.54
Sagittarius If. 912.14
Sagma If. 1326.19
Sagmina F. 197.57.F.P. 420.7. & 13
Sagum N 610.16.& 788.15
Saguntus If. 1190.15
Sagum If. 1301. 48
Sal V.G. 1370.1.If.1208.12
Salacia V. 13.60. F.201. 51. F.P. 420 20
Salamandria If. 1124.47
Salaria via F. 201.26.F.P.420.51
Salebræ vnde N 584.24
Salentini F. 203.1.F.P.420.40.& 44
Saliæ virgines F. 202.47. F. P.420 45
Salij F. 201.14.F.P.421.4
Salinator 1436.4
Salinum Ver. 114. 49.F.111.57.F.P. 420. 53. If.1319.31.& 1318.32
Salinum in mensa F. 201.59
Salis N 609.55
Salis vrbis fundator quis If. 1184 43
Salisatores quid vocantur If. 1021 14
Salix Ver. 114. 46. F. P. 420.50.If. 1148.7. virgulti genus F.202.56
Salmacis nomine Nympha F.202 39
Salmax nomen F.P. 421.18
Salomon If. 953. 18.& 995.5. & 6
Salpinga If. 1114.38
Salsum If. 1314.19
Saltatores If. 1280.43
Salti N 757.47
Saltuatim N 579.33
Saltus V.7.44.F.187.27. F.P.421.28 N.701.60.If.1181. 33.& 1241.28.& 1274.47
Salua res F. 201. 49.F.P.421.37
Salubre V.G. 1313.21
Saluij 1417.14
Salum N. 610 8
Salus V. 14.17
Salucare V.G. 1333.21
Salutaris porta F. 201.39.F.P.421.4
Sam F.P. 422.22
Samaria If. 1164.2. & 1186.36
Samaritæ If 1010.45
Samaritanorum gens If. 1038.45
Sambuca F. 201.10. F. P.422. 17. If. 898.21
Sambucus If. 1148.61
Samia vasa If. 1318 8
Samius lapis If. 1211.58
Samium testeum N 709 4
Samnites F. 401.19.F.P.422.:8
Samos insula If. 1177.26. & 1188.43
Samothraces dij V. 11.51
Samothracius If. 1309.22
Samsi If. 1042.27
Samson If. 994.31
Samsucus If. 1154.2
Samuel If. 951.7.& 994.55
Sanates quasi sanati F. 198.2
Sancta if. 1196.21.& 22
Sancta sanctorum If. 196.15
Sanctitudo N 582.41
Sanctum quid F.196.10. F.P.423.24 V.G.1375. 26
Sanctus murus F. 173.5
Sandapila P L. 801.1
Sandaracha If. 1294.47
Sandaraca, genus coloris F. 200 51
Sandasirus If. 1221.13
Sanderaca F.P 423.32.& 35
Sanguinarius N 706.48
Sanguinolentus N 746.27
Sanguis N.610.25.If.915.24. & 33.& 1099.53
Sanguisuga vermis aquatilis if. 11 26.30
Sanies if. 910.33.V.G. 1370.40
Sanitas quid & vnde if. 915.4
Saniter.N 774.45
Sannionesdicuntur N. 517.27
Sanqualis auis F.196. 16.F.P.423.37 & 38
Sanqualis porta F. P.423. 42. & 45
Sanus V.G. 1354.40
Sapa 796.13.If.1317.7
Saperda genus piscis F. 190.47.F. P.423.47
Saperdæ quid N. 584.5
Saphirus if. 1217.42
Saphon If. 1188.17
Sapientia If. 1066.54.& 983.2
Sapientiæ liber if. 951.32
Sapientis cognomen If. 1431.31
Sapiui, pro sapui N 770.38
Sarabra if. 1300.59
Saraceni if. 1036.11.& 1039.4
Sarai if. 993.2
Sarasmos if. 850.50
Sarcinatrix N 514. 52.V.G.1328
Sarcitector if. 1296.40
Sarcina V.G 1331.38
Sarcinator N 583.49
Sarcito F. 199,40.F.P. 423.52.& 54
Sarcoma if. 918.42
Sarcophagum N 485.55
Sarcophagus if. 1201.58
Sarcophagus lapis If. 1212.5
Sarculum V. 23.2.if.1315.4
Sardanapalus F. 199.43.F.423.55
Sardare F. 199.15.F.P.423.58
Sardi venales F. 199.18.F.P.414.3
Sardius if. 1216.42
Sardonix if. 1216.52
Sargus, piscis genus F. 199.46.F.P. 424.13.& 26
Sarisa F. 197.17. F.P. 424.27. & 28
Sarmatæ, Græcis Regini if. 1037.10 & 1042.7
Sarmentum if. 1239.17
Sarpiuntur vineæ F. 214.2
Sarpta.F.P. 414.19
Sarpuntur vineæ F.P 414.37
Sarra F. 199.14.F.P.414.39
Sartago if. 1320. 27
Sarte in Auguralibus F. 199.6
Sarte ponebant pro integrè F. P. 414.41
Sartores N 487.28
Sartrix V.C. 1328.
Sas Ver. 114.52
Sas pro eas F. 200.20
Sas quid F.P. 414.54.& 415.7
Sat if. 859.56
σατῆρ 1429.52
Sati F.P. 415.15
Satiatus V.G. 1328
Satiati N 723.12.V.G.1336.42
Satias pro satietas N 581 44
Saticula F. 209.3
Satietas if. 1313.1.& 1312
Satio N. 611.12.if.1236.14
Satition if. 1256.34
Satis Ver. 114.55
Satis N. 734. 50. verbum F. P.425 19.V.G.1345.7.
Satisfactio if. 675.42
Satu pro semine N 582.52
Satullem quid N 581.17
Satum genus mensuræ if. 1233.22
Satur F.P 415.24
Satura F. 194.55.F.P.425.& 35
Saturatus V.G 1318
Satureia if. 1256.31
Saturitas if.1313.2.satietas V.G.1361 45.& 46
Saturnalia V. 34.28
Saturni fanum V. 9.36
Saturnia quid dictum if. 1169.59
Saturnia Italia F. 199.50. F.P. 425 39
Saturnia porta V. 9.37. terra V.9 33
Saturni.à saturuo if. 1041.27
Saturno, dies festus F. 200.9.F.P. 425.52
Saturno sacrificium F. 210.27
Saturnus V. 12.42
Saturnus If. 1025.49.ops V.11.46
Satyra, lex if. 917
Satyriasis If. 919.44
Satyri homunciones sunt If.1107.45
Satyri quid sunt if. 1119.50
Satyrici vnde dicti if. 1019.2
Saucij, vulnerari N. 709.18
Sauinus lapis if. 1213.7
Saulus If. 1001.38
Saul if. 994.57.
Saura if. 1124.59
Saxa if. 1109.49
Saxifraga if. 1256.26
Saxonum gens if. 1042.45
Saxum V. 9.31.V.G.1335.29
Saxum Tarpeium F. 210.39
Scabelli if. 1323.1
Scabellum if. 1323.2
Scabies if. 919.46.& 50
Scabre N. 579.44
Scæna quid F. 197.16
Scæniculæ V. 54.16

ſceptrum & ſceptrum V. 57.16
ſcæua F.P. 416.22. & 30.1440.51
ſcæuola 1440.52
ſcæuum quid F. 200.36
ſcafa iſid. 1286.1
ſcalæ iſid. 1296.29
ſcapellus iſid. 1297.50
ſcalputire N. 581.37
ſcalprum iſid. 1297.48
ſcammonia iſid. 1258.3
ſcandulaca F. 20.51
ſcandulaca genus herbę F.P. 416.12
ſcanna iſid. 1312.39
ſcanſilia iſid. 1321.6
ſcaphæ N 786.17
ſcapres pro ſcabres N 580.21
ſcaptenſula F 20.53
ſcaptenſulæ F.P 416.38
ſcaptia tribus F. 210. 47. F.P. 416. 47
ſcapula iſid. 1097.35. 1440.56
ſcapum N 579.38
ſcaturix N 582.4
ſceleratа porta F. 206.8
ſceleratus campus F.P 427.5.& 16 F.205.52
ſceleratus vicus F.P 427.19. & 25
ſceleroſi N 583.11
ſceleſtum N 709.4
ſcelus V.G. 1379.17
ſcena genus culturi F. 204.14
ſcena F.P 417.31.iſ. 1279.43
ſcenatilis N 584.1
ſcenopegia iſid. 968.45
ſcenſæ quid F 208.9.F.P 417.40
ſcetra iſid. 1272.21
ſcheda iſid. 961.47
ſchedia quid F 206.16
ſchedia,nauigij genus F.P 417.46
ſchema N 610.54
ſchema quid iſid. 845.24
ſcheſis onomaton iſid. 846.25
ſchiſma iſid. 1009.55
ſchœniculæ F.203.37.F.P 417.55.& 418.2
ſcholia iſid. 958.13
ſcholæ dictæ F. P 418.4. & 7. F. 212.40
ſcientia iſid. 872.51
ſciens V.G 1333.25
ſciens,ſient V.G 1379.29
ſcilla iſid. 1154.3
ſcilla fœmina fertur fuiſſe iſid. 1108.35
ſcina ſiue ſacena.F.P 417. 37. & 54
ſcindula iſid. 1237.42
ſcindulæ iſid. 1297.2
ſciopodum gens in Æthiopia iſid. 1107.55
Scipio 1436.1
Scipio non Cæpio 1418.40
Scipionarij V 86.16
Scipionij V 86.15
ſcipus iſid. 1319.35
ſcire V.G 1353.31.& 1359 10. & 52
ſcirpus F.P 418. 14.F 204.24.iſid. 1260.7
ſciſcito F.P 418.24
Scitalis,ſerpens iſid. 1123.21
Scita plebei S. 180. 38. F.P 418. 25 iſid.926.59
ſcita facie F 204.9
ſcitum V.G 1359.60
ſcitum,elegans N 713.6
ſcitum populi F 203.60.F. P 418.28
ſcitus V.G 1331.25
ſcius N 725.53
ſciuntur N 584.55
ſcobina V. 54.37
ſcolaces iſid. 1121.51
ſcotina iſid. 1297.55
ſcolopendryos iſid. 1259.25
ſcopæ N 584.52
σκόπελος iſid. 1004 40
ſcopulus iſid. 1209.52
ſcoppus F 192.49
ſcoria iſid. 1229.2
ſcorpio N 797.33.Iſid. 1128.57
ſcorpitis iſid. 1222.56
Scorpio, vermis terrenus iſid. 1116 37.& 1271.1
ſcorta F 203. 45. F.P 428.43.& 50
ſcortæ ampullæ F 162.45
ſcortari V 56.14.N.674 46
ſcortea V 56.17
ſcortes F 201.50
ſcorteum quid 205.47
ſcorteum pelliceum F. F 428.55
ſcortia iſid. 1319.57
ſcotia iſid. 1174.14
ſcoromo iſid. 917.15
ſcotij iſid. 1042.57
ſcraptæ Ver. 115.1
ſcraptæ quid F 204.23
ſcraptæ dicebantur F.P 429.5.& 13
ſcraptæ N 580.5
ſcreate N 583.20
ſcriba iſid. 961,24
ſcriba publicus iſid. 1051.56
ſcribæ F.P 429.15
ſcriba proprio nom. antiq. F.205.13
ſcribere V.G 1.55.13
ſcribonianum F 205.54
ſcrinia iſid. 1320.52
ſcriptat N 580.60
ſcriptio N 582.57. & 757.40
ſcriptum & voluntas iſid. 860.42
ſcripturarij N 504.22
ſcripturarius ager F.20.510.F.P 429 30
ſcriptus lapis F.P 429.27
ſcrobes N 611.3
ſcrofa 1433.1
ſcrupeda V 54.21
ſcrupi F.P 429.34.F 205.39
ſcrupulus iſid. 1230.59
ſcrutari V.G 1332.56
ſcrutillus F 205.31
ſcruto N 748.16
ſcudicia iſid. 1324.50
ſculponeæ F 2. 804.6
ſcurræ Ver. 115.4. F.182.14.F.P.429 45
ſcurriſe N 580.32. & 584.38
ſcutilum F 203.21
ſcutilum tenue F.P 429.57
ſcutulatus color iſid. 1114.58
ſcutum N.611.45.V.20.35.iſid.1272.8
ſcyphus N 792.27
ſcyrium F 184.29
ſcythia iſid. 1164.61. & 1167.24
ſcythæ vnde iſid. 1017.10
ſcythici lapides iſid. 1215.13
ſebum N.724.36.V.G 1337.27. iſid. 1314.29
ſecare,excidere N 711.54
ſeceſpita quid F.213. 27.F.P.430.9 & 13
ſeceſſiones quid F.P 430.27
ſeceſſus iſid. 1195.30
ſecium F.P 410.28
Secluſa ſacra F. 197.15.F. P 40.32
ſocordia F. 181.8.F.P.410.14
ſecta iſid. 1009.50
ſectarius veruex F.P. 430 44
ſectio F.P.430.46 & 47.iſid.1297.9
ſecula iſid. 941.14
ſeculæ V 21.23
ſeculares ludi.F.P 419.30
ſeculum V 1218
ſecunda cauſa adiutorij Iſi.1066.48
ſecunda linguæ varietas Attica iſi. 1013.52
ſecunda Sibylla. Lybica iſi. 1019.37
ſecundæ res F.P 430.49
ſecundæ ſubſtantiæ iſid. 876.14
ſecundare N 580.26
ſecundi ordines ſenator. ſpectabiles iſid. 1010.58
ſecundum corporis oculos iſi.1000 30
ſecundũ genus relatiuorũ iſ. 885.15
ſecundum ſpiritum quo imaginamur ea quæ per corpus ſentimus iſid. 1000.35
ſecundum tempus ſub lege iſ. 966 46
ſecundus digitus, index & ſalutaris iſid. 1095.49
ſecundus modus iſid. 879.41
ſecures iſid. 1269.47
ſecuris iſid. 1297.31
ſecurus N,675.55 ſine cura F.P. 454 12
ſecus F 182.52 & 207.1
ſecutor Iſ. 1281.18
ſed Iſ. 839.57
Sedechias.Iſ. 995.40
ſedes Iſ. 1323.7
ſedet N 713.11
ſediculum V 68.36.F.P410.56
ſeditaneis V 69.39
ſeditio Iſ. 933.30
ſeditionis propietas N 496.55
ſedulio V.G 1180.14
ſedulo.ſine dolo N 504.15
ſedum V.22.12.alij ſadum F. 210.8 F.P.430.57
ſeges V.7.51. P. 209.38.F. F.430.60 frumenti fructus N. 707.44.Iſid. 1236.39
ſegeſta.F.P 431.2
ſegeſtria V 27.50
ſegetes V 7.51
ſegmenta Iſid. 1299 60
ſegmentatæ veſtes Iſid. 1308.4
ſegne,tardum N 702.56
ſegnitas pro ſegnitia N 583.2
ſegnitia F. 208.29.F.P. 431.10. & 13 ſocordia V.G 1354.21
ſegregare N 710.1.V.G.1712.4
ſegregari,ſeiungi V.G 1360.7
ſeiuga Iſid. 1278.6
Seir Iſid. 993.20.& 24
Selenites Iſid. 1211.36.& 1218.47
Seleucia Iſid. 1185.34
Seleucia Iſauriæ Iſid. 1187.52
Seleucus Iſid. 1185.28
ſelibra & ſemedium V 28.25 ſeliqua

ſeliqualiſtra ſedilia F. P 431. 17 F. 209.17
ſeliquaſtrum 22. 12
ſella If. 995.53 & 1316.25
ſellæ curules locus F 211. 1. F.P 1313 21
ſellæ curules If. 1323.20
ſem If. 992. 17
ſembella V 28.48
ſemeia If. 996.53
ſemen V 7.51
ſementinæ feriæ V. 34.54 F.P 431.25
ſemicuris If. 1297.32
ſemina N 741.53
ſeminaria V 7.52
ſemiobolum If. 1230.53
ſemiplenæ trophæum If. 1266.54
ſemis F.P 431.27
ſemiſonæ If. 821.28
ſemiſpatium If. 1267.30
ſemis ſemodius F 181.16
ſemiſſis V 28.32 If. 1231.24
ſemita V 7.36 If. 1206.11
ſemiuncales If. 1821.20
ſemo V 40.49
ſemones PL. 803.7
ſempiternè N 580.50
ſempiternum V.G 1356.6
ſempronia horrea F 180. 5 F.P 431 43
ſemuncia V 28.28
ſemuncia If. 1231.2.
ſenates dicti qui F 214.9
ſenacula tria Romæ F 214.9
ſenacula tria Romæ F 212. 31. F.P 431.43
ſenaculum V 26.6
ſenatores vnde dicti F 207.30 F.P 431.55
ſenatui N 756.28
ſenatui nomen ætas deditis. 1050 46
ſenatuſconſultum If. 917
ſenatuſconſultus If. 1050.49
ſenatus decretum vnde? F 207.38 F.P 432.3
ſenecio If. 1257.19
ſenecta N 761.28
ſenectus If. 1102. 58 & 1104. 52 & 55
ſenes vnde dicti If. 1104.37
ſenica N 492.11
ſenior If. 1104.29 & 33
ſenis crines F 207.41
ſenis crinibus nubentes F.P 431.8
ſenium vnde F 207.48 à ſenili acerbitate F.P 432.12 pars vltima ſenectutis If. 1103.1
ſenoni Ver. 115.7 F 207.51 F.P 432 16
ſenſa N 727.48
ſenſus N 727.47
ſenſus corporis quinque Iſid. 1091 14
ſenſus vnde dicti If. 1091.17
ſenſus & præſentia nuncupati If. 1091.19
ſenſus ſenſa V.G 1338,29
ſententia N 581.23 If. 864.24
ſentes F 207.45 F.P 432.19
ſentix If. 1249.3
ſentinare, ſatagere F 207.27 F.P 432.22
ſeparare N 713.18
ſepelire If. 1105.36
ſepes If. 1201.21
ſæpia If. 1130.58
ſepiunt N 506.6
Seplaſia, aut Seplaſium F 195.50 F 208.59.F.P 432.32
ſeplaſium N 611.48
ſeps exigua ſerpens If. 1124.27 tabificus aſpis If. 1123.8
Septa oppidum If. 1190.33
ſeptem ſpacia If. 1278.17
September If. 941.15
Septentrio If. 1143.1 & 904.33 & 1148 26 & 57
Septentrionalis circulus Iſid. 905 46
ſeptentrionalis motus If. 903.11
ſeptentrionalis plaga If. 924.28
ſeptentriones F 207.57
ſeptifariam N 580.53
ſeptiformis If. 985.52
Septij 1417.17
ſeptimatrus V 33.7
Septimij 1417.18
ſeptimontio F 214.23
ſeptimontium dies F 208. F.P 432 49 F.P 433.7
ſeptimus modus If. 880.27
ſeptimus modus If. 878.60
ſeptunx V 28.33
ſeptuosè N 580.47
ſepulchrum F 208.14 If. 1201.46. V. G 1367.3
ſepultus F 208.54. If. 1105.34
ſequeſter F 208 16
ſequeſtres V.G 1363.26
ſequi N 674.40
ſera, quæ oſtia obcluduntur N 691 44
ſeræ V 59.14
Seraphin If. 990.17
Serapis & Iſis V. 11. 44. If. 1030 30
ſerere Is. 1236.35
Seges gens ad Orientem If. 1037 52 oppidum Orientis Iſid. 1164 48
ſereſcit N 583.22
Sergij 146.14
Ser. Cornelius 1427.38
ſerica veſtis If. 1299.48
ſericum If. 1294.21
ſericum quid dictum If. 1305.7
ſeries vnde dicta If. 855.45
ſerilla Ver. 115.9. F. 209.40. F.P. 433.30
ſeriola If. 1319.15
ſerium N 501.59
ſerius vnde F.P 433.41
ſermo Iſid. 958.14 & 30 V.G 1329 8
ſerò ſapiunt Phryges F 209.54 F.P 433.46
ſerpedo Is 919.33
ſerpens If. 984.14 & 1121.45
ſerpentes V.G 1374.51
ſerpentum If. 1307.60
ſcripſit antiqui F 213.44. F.P 433 50
ſerpula ſerpſerit F 214.49 F.P. 433 59
ſerra pœliari dicùtur F 211. 42 F.P 434.1 & 6 If. 1128.55
ſerræ nomen If. 1297.12 & 31
ſerranus 1433.35
ſerrula If 1314.55
ſerta ſartum V 40.28
ſerti, ſertæ V.G 1370.55
ſertor Ver. 115.12 F.P 434. 9. 1398. 1409.13
ſertorem dictum quid? F 209.2
ſertorij 1425.38
ſertum & ſerta V.G 1370.30
ſeruare, liberare N 603.16 & 694. 15
ſerui qui vocantur If. 1048. 10 & 1052.54
ſeruilij 1425.24
ſeruilius lacus F 180. 14 F.P 434. 19
ſeruitium V.G 1333.48 ſeruitus 1369. 33 & 1333. 47
ſeruius 1399.1407.11.1411.51
ſeruorum dies F 209.50 F.P 434. 24
ſerum Is IDORVS 939.15 V.G 1334. 1
Seſopia F 179.43
ſeſtertius V 28. 41 F 207.15 F.P 434. 36
Setæ If. 991.47
Sethiani If. 1011.50
ſetores If. 1310.23
Seueriani If. 1012.10
ſeueriter, pro ſeuerè N 771.10 pro ſæuiter N 772.9
ſeueritudo N 582. 18
ſeuerum N 704.45 & 714.15
ſeuerus V.G 1333.43
ſexagenarij F.P 435. 3
ſexagenarios olim de ponte F 206 22
ſexagenarius N 779.25
ſexatrus V 331.7
ſexcentum N 762.12
ſex ſuffragia F 207. 11 F, P 434. 55
Sexta Sibylla Samia If. 1019.47
ſextans V 28.30
ſextantarij aſſes F 211. 22 F.P 435. 43
ſextarius If. 1232.27
Sextij 1425.25
Sextilij 1425.42
ſextilis If. 941.14
Sextin Lateran 1410.58
ſextula V 28.27 If. 1231.15 & 19
ſextus modus Is. 878.55
ſextus modus If. 880.25
Sex Veſtæ ſacerdotes F 211.5 F.P 434.58
ſexus V 67.17
ſexus aliter ſignificat ſexu F.P 435. 55 N 609.50
Sfungia If. 1313.46
Sfungia lapis If. 1291.26
Sfingæ quid ſunt If. 1119.46
ſibilum N 610.11
ſibilus If. 1112.19
ſibina F.P 436.2
ſibus F.P 436.5
ſibyllæ quid dicuntur If. 1019.26
ſica If. 1269.39

Sicani qui & siculi vnde, Isid. 1041. 36
Siceum N 707.24
Sicel, Latino sermone sichus Isid. 1031. 28
sicera Isid. 1317.8
sichem Isid. 1186.10
sicilia Isid. 1177.31
sicilices F.P 436.18
Sicilicum dictum F.P. 436. 10
siculi ienses qui Isid. 1041.36
sicionij Isid. 1040.22
sicomorus Isid. 1245.25
siculus sinus Isid. 1152.7
sicyonia genus calceamenti F. P 436.21
Sidera V 48. 49. V.G. 1376. 50
sidera feruntur Is. 908.24. & 939. 4 & 909.56
sideritis Isid. 1222.29
sidon Isid. 1186.54. & 56
Sidones Is. 1036.50 & 1039.3
sidrac Isid. 969.47
sienites Isid. 1214.12
sifilare N 783.44
sifnius lapis Isid. 1133.10
sifus quid F 108.41 F.P 436.23
Signæum promontorium Isid. 1179. 22
sigilla Isid. 1308.52. & 53
signa V 48.46. F. 108.12. Isid. 1308.52 V.G. 1376. 48 rerum F.P 436. 29 bellorum Is. 1267.43
Signa cur dicuntur Isid. 909.60
signare F. 208.33. F.P 436. 34. designare N 713.32
signata N 581.8
signatores Isid. 918.43
signatum quid Isid. 1226.6
significatio aduerſ N 686.48
signum N 683.53. N 685.3
Signorum primus Arctos Isid. 910 8
Silatum antiqui F. 213. 12. F. P. 436. 41
Silentio surgere quid F 213.52
Silentium V 31.53. N 736.49
Silere quid F. 210. 59. F. P. 436. 50. V.G. 1331.7
Silex N 631.16
Sili 1439.60
Silicernium Ver. 115. 15. F. 181. 60. F P 437. 1. N. 509. 57. PL. 802. 24
silicon Isid. 1246.14
siligineus panis Isid. 1313.41
siligo genus tritici Isid. 1237.14
siligo Isid. 1313.42
silij 1425.55
siliqua Isid. 1230.50. & 54
silones N 497.32. 1440.27
Σίλλοις 1429.53
siluij qui sunt F. 209.23. F.P. 437. 16 Isid. 1046.43
Silus F 209.20
silus appellatur naso F.P 437.24
Simeon Isid. 966.44
simi 1439.60
simia Isid. 1319.33. & 45
similia Isid. 1313.50
Similaria Isid. 922.15.
simile ac dissimile V. 93.53. & 94.37 37. N 610.47
similanicius Isid. 1222.35
similitas N 584.21
similiter N 696.35
similitudo declinationis V. 105. 52
simitu, simul N 583.29
simon Bariona Isid. 1001.24
Simon Cananeus Is. 1001.36
simoniani Isid. 1010.56
simplex Deus Isid. 980.1
simplices numeri Is. 889.20
simplicitus N 584.14
simplones PL. 806.1
simpludiaria funera 207. 6. F. P 437.27
simpulum V 21. 49. vas paruum P. F 437.34
simpuuium N 79.1
simul V.G 1329.38
simulacra vnde nũcupata Is. 1023.34
simulachrorum vsus Is. 1023.29
simulans V.G 1366.4
simulare N 731.31. V.G 1333.2
simultas F.P 437.38
simulte N 580.57
sinapis Isid. 1261.23
sine sacris hæreditas F 179.50
sinciniа F.P 437.42
singularia N 760.38
singulum N 581.22
siniſtræ aues F.P 437.50
Siniſtrum significare F 214.55 F. P 437.58
Singulatim N. 583.56
Sinopis Isid. 1194.9
Sinus Isid 1153.18
Sinum M 21.40. N 794.12
Sinus V,G 1351.4 & 1369.51
Sinus Ibericus & Balearicus Isid. 1152.1
Sion quid dicitur Is. 1008.46
Sinus Ionius Is. 1153.19
Sion Is. 1184.52
Σιὼς quid Is. 1019.27
Siparium F 208.47 F.P 438.5
Siparum genus veli Is. 1287.54
Siphon Is. 1219.48
Sipla tapeta Is. 1304.17
Siremps P 211.23 P.P 438,9
Sirenas quid fuisse Is. 1108.14
Siricum quid Is. 1394.15
Sirpata dolia V 23.31
Sirpea V 23.46
Sirpiculæ falces V 23.30
Sirtes Is. 1154.14
Siſamum Is. 1237.50
Siſpites quid P 209
Siſpites Iuno P.P 438.16
Siſtere fama F. 214.40. F.P. 438.19
Siſtrum Is. 900.4
Sitarciæ Is. 1321.1
Siticines N 513.49
Situla Is. 1319.28
Situs Is. 876.38
Smaradi Is. 1215.21
Smaragdus Is. 1214.59
Soboles Is. 1054.52
sorini V 1519.48
sobrinus P 181. 57 P. P 438. 27
sobrium N 707.29
sobrius vicus F 183. 43 P.P 438.35 & 40
socci, socelli Is. 1311.6
sociennus quid? N 582.1
socrus N 610.5
socius V.G 1364.17
sodales Titij V 16. 8 N 582.32. P.P 438.44
sodalis F 183.52 V.G. 1319. 11
sodes F 183.59 N 584.49 V.G 1378.48
sol V. 13.17
sol vnde appellatus Isid. 909. 41. Is. 983. 9 igneus is. 905. 55 oriens is. 906.10
sola terræ V 6.51
solari F.P 439.1
solari sine præpositione P.P 183 48
solarium Is. 1195.49
solatum genus morbi P 185 F.P 438.4
solea Ver. 115.16. FP 439.9
soleæ is. 1311.3
solem dici P 196.26
solemnia sacra 111.49
solem per seipsum moueri Is. 906 2
solemnia sacra F.P 449.31
solemnitas is. 968.18
solicitare F.P 439.10
solicitè & suspiciosè obseruare N 703.22
solicitudo V.G 1360.11
solicitus N 670.53 & 701.45
solida sella Vers. 115.19 F 213. 4 F. P 439.14
solidi numeri is. 892.7
solidi quid dicuntur is. 1215.60
solidum continuum N 715.41
solidus is. 1231.6 & 14
solidus numerus is. 892.28.
solifuga quid dicitur is. 1120.50
solticitare P 215.10
solitas, solitudo N 581.15
solino idem ait esse consulo P.P 439.35
Solipunga, genus bestiolæ F. 185.50 F.P. 438.35
solis gemma is. 1218.44
solitaurilia P 180.40 P. P 439 42
solitus sum V 91.11
solla Ver. 115.21. 184.54
solla appellantur sedilia F.P 440 17
sollers P 184.51
sollicitudo, sollicitatio V.G 1354 52
sollicuria P 184.50
sollicitus N 717.11
solliſternium P 184.58
solliſtimum P 185.6 P.P. 440 35
sollo oſce dicitur P 184.46
solo dicitur P.P 440.41
sollox, Iana craſſa P.P 440.53 solæcif-

ſolœciſmorum genera quot Iſid. 841.26
ſolœciſmus vnde iſid. 843. 5. & 842. 39. ſchema iſid. 843.12
ſplon iſid. 921
ſolex F 185.24
ſolſequia iſid. 1155.56
ſolſtitialis annus iſid. 942.54
ſolſtitium iſid. 971.36. V. 31.58
ſoluere N 704.59
ſoluerit pro ſolitus ſit N 770.52
ſoluj V 92.10
ſolum, cetera F. 442. 2. inferior pars pedis iſid. 1099. 12. vnde dictum iſid. 1182.30
ſolutus mons iſid. 1180.36
ſomnia V.G 1361.10
ſomnium ſicu loſus N 581.7
ſomnium iſid. 1000.18
ſomnorinæ N 581.40
ſonæ iſid. 811.28
ſoni & ſonus N 760.60
ſonis pro ſonat N 768.30
ſoniuio F 179.48
ſonjuium tripudium F 183.47
ſono diminutiua nomina iſid. 824. 10
ſontica cauſa F 211.5
ſonticus morbus F 180.18
ſophonias iſid. 998.59
ſonticus morbus F.P. 441.16
ſophus 1451.19
ſoræum quid F. 183.39. F.P 441.31
ſordet N 580.36
ſordidus N 682.36. & 781.1
ſorditudo N 581.21
ſorex iſid. 1110.36
ſotor quid iſid. 1056.56
ſororiæ mamæ F 183.22. F.P. 441.35
ſororiũ tigillũ F 183.2. F. G 441.43
ſororis appellatio N 512.16
ſors V 30.27
ſors & patrimonium F. 183. 35. F.P 442.6
ſortes V 40.39. N 609.5
ſortilegi quid ſunt iſid. 1030.9
ſortirent N 749.37
ſortiunt N 749.43
ſortutillus venæer F.P. 442.12
ſos, pro eos F 185.29
ſoſpes F 185.59
ſoſpitare F.P 442.46
ſoſpitent N 583.52
ſpadix color iſid. 1114.47
ſpadones iſid. 1139.22
ſpanum iſid. 1249.40
ſpara F 203.57
ſpara minimi generis iacula F.P 442.52
ſparagos N 795.1
ſpargere, diſtillare N 713.21
ſpari N 397.54
ſpatta iſid. 1188.34
ſpattani iſid. 1041.8
ſpattus iſid. 1321.19. & 1160.26
ſpatus N 798.40. iſid. 1129.56
ſpaſmus iſid. 916.28
ſpata iſid. 1269.15
ſpatiator F 211.31. errator F.P 441.3
ſpatij æſtimatio N 676.52
ſpatium ampliſsimum vel cœli N 693.22
ſpatomeleguma iſid. 922.15
ſpatula iſid. 1269.29
ſpecialia nomina iſid. 824.4
ſpecialitas V.G 1431.59
ſpecie ſimile V 97.29
ſpecies N 512. 44. & 582.29. effigies N 702.47
ſpecies cauſarum iſid. 861.44
ſpecies inconuenientis Iſid. 864.52 & 875.8. & 29.
ſpecies diffinitionis Iſid. 880.49
ſpecies proprioꝝ nominum Iſi. 813. V.G 1370.38. & 1331.50. & 1334.45
ſpeciesæ V.G 1332.1
ſpecies N 758.41
ſpectacula V.G 1335. 4. Iſid. 1275.54
ſpectamenta V.G 1335.4
ſpectare V 43.16. dirigere N. 711 45. V.G 1318
ſpectare V.G 1351.58
ſpectator V 43.27
ſpectitum N 710.4. V. G 1341.16
ſpectio V 43.19. F. 205.3. F.P 443.7
ſpecula iſid. 1308.33. V.G 1338.55 & 1370.23. & 26
ſpeculator V.G 1373.15
ſpeculum V.G 1338.60
ſpectu F 204.38
ſpecus femin. gen. F 210.11. F.P 443.19. N. 609.39, iſid. 1182.32
ſpelea Iſid. 1209.54
ſperare V.G 1356.31. & 1355.23
ſperata N 731.7. V.G 1341.59
ſperatum N 583.15
ſperem N 581.31
ſperes pluraliter antiqui F.P 443.25
ſpernere, f. ſtidire N 709.55
ſpes V 41.50. opinatio N 686.51 Iſid. 1009.16. V.G 1356.27
ſpetile F 204.45. vocatur vmbilicum ſuis F.P 443.29
ſphæra Iſid. 894.27. & 902.54. & 1314.56
ſphæra cæli Iſid. 1144.55
ſphæræ motus Iſid. 903.10
ſphæricus numerus Iſid. 892.31
ſpica iſid. 1237.53
ſpicæ V 7.54. N 611.22
ſpicit F 204.46. F.P 443.37
ſpiciunt F 211.26
ſpicula Iſid. 1170.59
ſpicum F 204.56. maſculine dicebant antiqui F.P 443.47
ſpinæ V.G 1369.60
ſpingæ Iſid. 1322.40
ſpinther F 205. 26. armillæ genus F.P. 443.55
ſpyntytnix, auis genus F 204.51. F P. 443.57
ſpina iſid. 1097.40
ſpinus V.G 1369.58
ſpira F 204.32. F.P 444.2
ſpiracula Iſid. 1181.33
ſpiræ Iſid. 1288.7
ſpirans Iſid. 684.55
ſpirare V.G 1350.22
ſpirillum F.P 444.9. & 204.50
ſpiritus Iſid. 1090.1. V.G 1363.49
Spiritus ſanctus Iſid. 984.50. & 54
Spiritus ſanctus non dicitur geniꝰ Iſid. 985.23
ſpiritus ſapientiæ & intellectus Iſi 985.55
ſpiritus ignis Iſid. 986.56
ſpiritus, nomine aquæ appellatur Iſid. 987.11
ſpiritus vnctio Iſid. 987.24
ſpiritus ſanctus Iſi 987.51
ſpiritus conſilij & fortitudinis Iſ. 895.56
ſpiritus ſcientiæ & pietatis Iſid. 985. 57
ſpiritus timoris Domini Iſid. 985.58
ſpiritus principalis Iſi. 985.59
ſpiritus, donum Iſi. 986.7
ſpiritus, charitas Iſi. 986.21
ſpiritus, gratia Iſid. 986.27
ſpiritus, dignitas Dei Iſi. 986.35
ſpiſſus N 705.55
ſplen vnde dictus Iſ. 1190.32
ſplendere V.G 1330.3
ſplendidus rufus Iſ. 1108.37
ſplendor Iſ. 983.6
ſplenion Iſid. 1259.24
ſpolia V.G 1364.25
ſpoliare V.G 1358.59
ſpolior N 754.41
ſpoſſum N 742.2
ſponda Iſid. 1322.47
ſponde F 202.52
ſpondiales Iſ. 830.5
ſpondere Ver. 115. 21. F. P 444. 12. F 210. 17. V.G 1358.21. & 1376.34. & 1353.56. V. 41.14
ſpondet V 41.23
ſpondæus Iſ. 830.2
ſpongia Iſ. 1132.18
ſpongiæ Iſi 1315.49
ſponſi N 731.8
ſponſor V 41.24. V.G 1376.34
ſponſus Iſ. 983.36. conſponſus V. 41 25
ſponte dicere V 41.41
ſporta Iſ. 1321.17
ſportæ N 584.43
ſportula Iſi 1321.17
ſpurcum Iſ. 1116.27
ſpurcũ vinum F 114.18. F.P 444.29
ſpurcus N 706.48
ſpuri N 610.21
ſpurij 1399
ſpurilij 1415.23
ſpurius 1407.16
ſpurius qui dicitur Iſ. 1051. 23. & 33
ſqualor N 611.33
ſtactè Iſ. 922.49
ſtadialis ager Iſ. 1104.55
ſtadium Iſ. 1205.15
ſtagnum V 8.38. F 194.51. F.P 444.55 Iſ. 1155.20
ſtaphyſagria Iſ. 1159.24
ſtalagmium F.P 444. 58. F 195.16
ſtamen V 20.20. Iſ. 1306. 18
ſtanni etymologia iſ. 1229.41
ſtare N 705.18
ſtat Iſ. 980.47
ſtata ſacrificia F 211.36. F.P 445.5
ſtatæ Matris F 195.10. F. P 445.11
ſtatera Iſ. 1230.55
ſtater Iſ. 1231.21
ſtatim N 697.50
ſtatilij 1425.39
ſtatilinum & ſtatanum N 784 46

ſtatio V.G. 1370.18.Iſid.975.3. & 13
ſtatius 1398.& 1409.24
ſtatua F. 180.8.F.P.445.18
ſtatuliber F. 194.37.F.P.445.25
ſtatura N. 611.59.V.G.1356.58
ſtatus dies F. 194.42
ſtatus V.G. 1356.58. & 1363.40
ſtatus ſtellarum Iſid. 909.35
ſtatus dies vocatur F.P. 445.30
ſtefadium Iſid. 1311
ſtega P L. 804.45
ſtelio genus lacertæ F. 193.18
ſtella Iſid. 908.3
ſtellæ dicuntur planetæ Iſid. 909.9
ſtellæ planetæ Iſid. 1303.8
ſtellæ vnde dictæ Iſid. 909.47
ſtellam ſignificare F. 214.51
ſtellatina tribus dicta P. 210.49
ſtellio F.P. 445.47.Iſid. 1125.2
ſtephanitæ vuæ Iſid. 1240.10
ſtercoratio Iſid. 1236.16
ſtercus Iſid. 1236.17
ſtercus ex æde Veſtæ F. 211.46
ſteriton F. 195.48
ſtigmatiæ N. 506.11
ſtillare V.G. 1360.24
ſtillicidium V. 8.44
ſtilus V. G. 1353.16
ſtipa Iſid. 1248.47
ſtipare V. 30.13
ſtipatores V. 53. 25. Ver. 215. 28. 193.55. F.P.446. 8. P. 215.6
ſtipem F. 123.32
ſtipem,in maſc.gener.F. 193.36
ſtipendium V. 30.7.Iſid.1225.48
ſtipes F. P. 446.24. fuſtis F. 193 60. nummus ſignatus P. 181 52
ſtipulæ V. G. 1365.10.Iſid.1238 5
ſtipulari & reſtipulari V. 30.17
ſtipulatio Iſid. 930.51
ſtipulatores Iſid. 930.52
ſtiria Iſid. 1155.44
ſtiricidium F. 211.10.F.P.448 8
ſtirps N. 612.3. Iſid. 1054.39.V.G. 1361.47.&1370. 20
ſtirps, eſt gentis propagatio F. 197. 49
ſtiua V. 23.9
ſtlata, genus nauigij,P. 193.20.F.P. 447.16
ſtlembus F. 193.24. P.P. 447.25
ſtœchas Iſid. 1259.29
Stœchades inſulæ Iſid. 1178.20
Stoici Iſid. 1016.31
στοιχεῖα Iſid. 1144.5
ſtola N. 787.42.Iſid.1303.32
ſtolidi qui dicuntur V.G. 1378 30
ſtolidus P. 195.20.F.P.447.31
ſtolo 1433.47
ſtomachus Iſid. 1100.40
ſtorax Iſid. 1251.1
ſtoria Iſid. 1321.34
ſtrabo 1440.8
ſtrabones N. 497.57
ſtragulum Iſid. 1303.59
ſtrata via Iſid. 1205.28
Stratonis turris 1185.54
ſtratus N. 704.10.Iſid.1322.31
ſtrebula F. 193.11.F.P. 447.39
ſtrena F.193.4.F.P.447.39.N.491.52
ſtrenui & nobiles V. 62.53
ſtrenuus V.G. 1334.60
ſtrepiti N. 760.9
ſtrictim N. 772.50
ſtrictura N. 494. 31.& 779.36.Iſid. 1228.38
ſtrigæ F. 194.22
ſtriges appellabantur F.P. 447.52
ſtrigiles Iſid. 1326.39
ſtrigilim N. 609.47
ſtrigores F. 194.19.F.P.448.10
ſtrigoſus N. 579.47
ſtrilare V. 54.27
ſtringere,percutere N. 712.12
ſtritabillæ V. 54.27
ſtritauum dicebant pro tritauo antiqui F.P. 448.11
ſtrix Iſid. 1136.53
ſtrophium N. 788.2
ſtrophium Iſid. 1309.46
ſtropus P.P. 448.15
ſtruere F.P. 448.18.F.192.34
ſtrues genera librorum F.P. 448. 40.F.192.14
ſtrufertarij F. 181.48.F.P.448.43
ſtruices, antiqui F. 191.19.F.P 448.59
ſtruis V. 87.21
ſtruppearia F. 192.57
ſtruppi F. 213.21.F.P.449 5.Iſid.1288 29
ſtrutheum F. 192.60
ſtrutheus F.P. 449.12
ſtrutio Iſid. 1184.52
Strutius,herba lanaria Iſid. 1257 31
Strychnos, Latinis herba ſalutaris Iſid.1258.56
ſtudium V.G. 1334.35
ſtultorum feriæ F.195.57.F.P. 449 15
ſtupidus,obſtupefactus N. 710.56
ſtupor N. 611.56
ſtuppa F. 195.39.F.P. 449. 29. Iſid. 1304.52
ſtuprum F. 195.29.F.P. 449.31.N. 740.57.Iſid.933.38
ſtura F. 195.41.F.P.449.43
ſtymphalidæ aues Iſid. 1135.40
Suad ted.F. 214.51
Suadere V.G. 1357.36.& 37
Suaſiones N. 611.42
Suaſum quid F. 187.17
Suaſum colos appellatus F.P. 449 49
Suatim N. 505.5
Suaue N. 675.39
Suaues voces Iſid. 897.20
Suauia V.G. 1356.51
Suauies N. 711.12
Suauitudo N. 581.12
Suauium N. 712.46.V.G.1316.14
Sub cornua venire dicuntur F.189 32.F.P.449.56
Sub ditione habere N. 711.3
Subiugum mitti dicuntur F. P. 40.5
Sub vineam milites F. 191.29.F.P. 450.13
Sub vitem haſtas F. 191.18. F. 450. 8
Sub vitem præliari F. 191. 25. F. P. 450.27
Sub vos placo F. 190.35. F.P. 450.34
Subacti F. 190.46
Subactus F.P. 450.33
Subcenturia F 189.56
Subcinericius panis Iſid. 1313.34
Subdere N. 712.45.& 704.39
Subditus P. 210.24
Subditus dicitur iudex P.P. 450 44
Subdolum N. 718.39
Subducere, ſupputare N. V.G.1358.31.& 1378.31 710.5
Suberies F. 181.57.Iſid.1146.3
Subcuboneum N. 610.43
Subhirci quid vocantur Iſ. 1035.17
Subices F. 188.3
Subices pro ſubiectis F.P. 450.51
Subici aries F. 211.49
Subigere arietem F. 214.44
Subigere N. 511.10
Subigere,exercere N. 710.37
Subigere arietem P.P. 451.1
Subiicere, ſubtus iacere N. 703
ſubicere,cuere N. 716.58
ſubiices nouè poſitum N. 579.60
Subire,ſuccedere N. 712.42
Subiunctiuæ coniunctiones Iſ. 818 28
Subit, in memoriam reducitur N. 712.37
Subiti N. 782.38
Sublatrare N. 580.42
Sublatum, ſuſceptum N. 702.10
ſubleſta P 181.14
ſubleſti,ad lecti & collecta V. 40 50
Subleſta F.P. 851.51
Subleſtum N. 584.10
Subleuit N. 508.42
Sublicium P.P. 451.15
Sublicius pons F. 181.21
ſubligaculum N. 499.30
Sublima N. 759.14
Sublimauit P. 189.48.P.P.451.33
Sublime N. 713.49
Sublimen F. 189.43.P.P.451.38
Sublingium quid Iſid. 1094.52
Sublucare arbores F.P. 451.45.P. 214.15
Subminiſtrat N. 702.18
Submouere V.G. 1318
Submultiplex numeru. Iſ. 890.54
Submultiplex ſuperparticulularis Iſid.891.41
Submultiplex ſuperpartionalis Iſi. 891.53
ſubnixus,ſubditus N. 715.44
ſuboles P. 190.24.P.P.451.45
Subſipere V. 22.53
Subtripere V.G. 1333.55
Subrumari dicuntur hœdi P. P. 451.55
ſubſciſiua quid ſunt Iſid. 1203.28
ſubſcudes F. 189.24
Subſcudes appellabantur tabæ P.P. 452.1
Subſellia Iſid. 1353.35
Subſellium V. 22.14
Subſiciuum N. 581.17
Subſilles ſunt P. 189.35
Subſilles dicebantur lamellæ F.P. 452
Subſidum dicebatur P. 188.57
Subſidium V. 16.40.V.G. 1332.31.& 1374.46.

subsolanus Isid. 1148. 19. & 22. 19.
subsolanæ F 189.8 F.P 452.31
substantia Isid. 876.21 & 877.4 & 988.30
substantialis diffinitio Isid. 876.23
suffibulum Isid. 1309.54
substillum F 189. 18. F. P. 452 38
substruere V.G. 1347.1
subsuperpatiens numerus Isid. 891 21
subsuperparticularis numerus Isid. 891.26
subterra V 43.33
subtalares Isid. 1310.53
subtemen V 20.21
subter V.G 1351.1
subtiles voces Isid. 897.24
subtiliter dicere Isid. 866.30
subtractum N 695.55
subtus V.G 1351.2
subucula V 22.41 F 190.39 F.P 452 46 N 790.40
subura F 190.30
subuerbustam F 190.20
subuerbusta F P 452.52
subuenire N 688.19
subulo V 51.28
subulo tusse F 190.7 F.P 452.56
subura V 10.26 Verr. 115.29 F.P 452 61
suburana V 11.35
suburana Tribus F 186.44
suburbana quid Isid. 1191.23
suburbanæ vuæ Isid. 1139.57
suctus N 580.13
succedere, in alterius locum venire N 712.28 & 712.50
succentor Isid. 1005.55
succenturiare F 189.51.F.P 453.19
succenturiati qui sunt Isid. 1049.7
succenturiatus N 489.17 V.G 1380 38
succeida F.P 453.28
succeidæ F 186.37 N 581.27
succi Isid. 1317.35
succidanea hostia F 186.52 F.P 453 39
succidia V 19.56
succidia N 581.4 Ll.1314.22
succinctorium Isid. 1310.3
succingulum F 186. 33 F.P 453 46
succinatium vinum Isid. 1316.15
succinus Isid. 1217.5
succrescere N 712.47
succrotilla F 186.12 F.P 452.51
succus opobalsamum Isid. 1252 17
succusa V 10.32
succusani F 186.50
succussare N 491.45
succussator N 491.48
succussor N 491.50
suculæ maculæ genus F 186.21
sudiculum genus flagelli F.P 454. 9
sudis V 14.54
sudor V 8.22
sudum F 181.9 F.P 454.11 N 500.37 PL.806.35
sufes dictus F 191.22
Sueui pars Germanorum Isid. 1042 30. & 34
sufes F.G 454.17
suffarcinatus V.G 1380.31
Sufferre N 70.3
suffibulum F 185. 48. F.P 454
sufficientsat est N 702.26
suffimenta quid? F 213. 41 F.P 454 35
suffiscus F.P 454.42
suffitum N 509.23
suffuerat F.P 454.55
suffragat F.P 454.49
suffragatores F 213.35
suffragines quid Isid. 1098.40
suffragium V.G 1348.22
suffundatum N 510.5
suggerundaria PL. 802.27
sugillare N 581.14
sugillatum F 187. 56 F. P. 454. 56
sui V.G 1375.6
suilli j 1426.53
suillum genus inuisum F 192. 9
suillum genus inuisum Veneri F.P. 455.1
suis & suis V 95.33
suium V 71.5
sulci quid F 187.9
sulci appellantur F.P 455.8
sulcus V 8.5 N 517.45 & 735.49 Isid. 1236.30
sultis F 185.40
sultis pro si vultis F. P 455. 17
sulphur Isid. 1107.40
sulzica Isid. 1318.32
sum pro eum F.P 455.34
summanalia F. 214.4.F.P.455 38
summates PL 805.56
sumen N 741.58
sumere N 708. 6 V. G 1331. 39
summè bonus Deus Isid. 980.11
summissior ædeis F.P 455.40
summissum N 704.35
summittere N 704.39
summum quid? N 711.29
summussi F 184.31.F.P 455.44
sumpti N 757.7
sunat N 580.30
suopte F 192.7
supa F 191.44
supæ F.P 456.4
suppellectilis F.P 456.6
superare N 603.54 N 711.3
superbi N 581.11
superbi cognomen 1431.60
superbia V.G 1331.54
superbiloquentia N 583.46
superbiter N 774.33
superbus N 705.12
supercilia F 188.27 F.P 456.16.15
supercilium F.P 456.14 F 187.56
supereíscit F 187. 35 F.P. 456. 16
supereſſe N 703. 60 & 698. 25
superficialis numerus Isidor. 892. 20
superficies Isid. 894.41
superficiosi numeri Isid. 891.6
superflui numeri Isid. 889.40
superior Germania Isid. 1167.46
superlatiuus gradus Isid. 825.10
superparticularis numerus Is. 899. 18
superpatiens numerus Isid. 891. 10
supersedere N 505.17
superstitent N 580.44
superstites G. 188. 7. F.P 456.44. N 706.29
superstitio N 716. 55. Isid. 1009. 60
superstitionis & religionis distantia V.G 1138.43
superstitiosa Astrologia Isid. 901. 54
superstitiosi V.G 1338.55
superstitiosus N 727.5
superuacaneum F 181.40 F.P 456. 58
superuacuum N 780.15
superuaganea auis F 188.13.F.P 457 4
supparum N 789.15
supparus V 22.42 F 191.31.& 203.50 F.P 457.27
supellectilis N 584.33
supernati dicuncur F 188. 32 F.P 457 31
suppetiæ PL 804.31
suppilare N 494.48
supplantare N 503.14
supplicare V.G 1355.1
supplicatio N 709.35
supplicationis nomen Isid. 976.37
supplicia F 190.55 F.P 457.42. Isid. 979.42
supplicium F 190.49 damnatio N 709.32 Isid. 934.41.& 43 supplicatio V.G 1351.11
supplosio N 583.45
supponere N 708.42 & 763.5
suppremum F.P 458.8
suppressum testamentum Isid. 929 29
supprimit N 715.50
suppum antiqui F 179.59. F.P 458 26
supra V.G 1350.60
suprema Isid. 939.21
supremus, extremus N 703.34
sura 1432.55
suram dare quid dicitur Isid. 1284 23
surculi Isid. 1242.9
surditas N 584.11
surenæ V 14.59
suremit P 184.15
surgere N 708.51
surium F 184.16
surregit & sortus antiqui F. 183.32 F.P 458.35
surremi F.P 458.44
surripere N 675.1 & 710.14
sursum iacere N 703.11
sursum altum N 703.36
sursum ducere N 710.13
surum F 184.2 F.P 459.2
sus vnde dicta Isid. 36
sus Mineruam F 192. 17 F.P. 459.14
suffiscus F 190.39

ſuſpicere N 798.15.V.G 1349.54
ſuſpici V.G 1362.34
ſuſcitabulum N 584.17
ſuſimbrium V 18.48
ſutis Iſid. 1187.8
ſuſpectum habere N 710.47
ſuſpectus à ſuſpicor F.P. 459.19.F 191.49
ſuſpenſus N 670.53. & 702.37
ſuſpicari V.G 1329.3
ſuſpicax V.G 1333.41
ſuſpiciere, ſurſum adſpicere N 710 42
ſuſpiciens V.G 1366.2
ſuſpicio V 43.24
ſuſpicioſus N 579 55. V.G 1333.42
ſuſpirium Iſid. 918.4
ſuſpicio N 686.3
ſuſque déque F. 179.46. F.P 459. 25
ſuſtinere N 708.38
ſuſtineri V.G 1353.40
ſuſtulit, ſurſum tulit N 713.15
ſutela PL 80.52
ſutelæ F 191.48.F.P 459.19
ſutores Iſid. 1310.21
ſuttrinæ N 579.41
ſuttrium F 191.53
ſycophanta F.P 459.43. V.G 1380 37
ſycophantæ F 186.59
Sylla 1439.36
ſyllaba If. 8.9.15
Σύμαις 1429.50
ſyllepſis Iſid. 845.51
ſyllogiſmorum genera Iſid. 862.47
ſyllogiſmus Iſid. 862.2
ſylua Iſid. 1241.17
ſylueſtris muſtela Iſid. 1110.44
ſymbolum Iſid. 974.10
ſymphonia Iſid. 896.58
ſymphonia vulgò lignum cauum Iſid. 900.11
ſymphyton Iſid. 1257.47
ſymplaſma Iſid. 970.51
ſynagoga Iſid. 1008.44
ſynaloephe Iſid. 845.4
ſynanche Iſid. 916.7
ſynceraſtum V 54.7
ſyncerum N 679.18
ſyncope Iſid. 844.52
ſynæreſis Iſid. 872.19
ſyneedoche Iſid. 848.45
ſyngrapha N 615.10
ſyngraphæ V.G 1363.51 & 53.59
ſynochitide 1223.9
ſynodus vnde? Iſid. 963.34. Chalcedonenſis Iſid. 963.17 Epheſina If. 971.11. quinquaginta patrum Iſid. 963.1
ſynonyma Iſid. 814.23
ſynonymia Iſid. 868.57.V.G 1351.52
ſyntheſis Iſid. 849.33
Syri Iſid. 1038.38 Iſid. 1035.56
Syria Iſid. 1163.16
ſyrius lapis Iſid. 1151.50
Syrtices Iſid. 1211.49
ſyſtole Iſid. 844.56
Syrus à Græco magis N 508.59

T

T Latinum Iſid. 1254.11
Taautes & Aſtarte V. 1144.48
Tabellarij qui vocati Iſid. 959.294
Tabellio Iſid. 1051.54
tabellis pro chartis S. 234.1.F.P 459.59
Taberna N 784.40
Tabernæ Iſid. 1194.13
Tabernacula dicuntur F.P 460. 12
Tabernacula & hoſpitia ponere N 714.56. Iſid. 1201.30
Tabes S 233.51.F.P 460.4
Tablinum F 220.11 F.P 460.16
Tabificabile N 585.54
Tabernacula F 120.3
Tabula teſtamenti quid? Iſid. 529.6 -Iſid. 1296.6
Tabularij qui vocantur Iſid. 929.10
Tabulata Iſid. 1196.45
Tabus V.G 1170.40
Tacere N 745.3.V.G 1131.8
Taciturnus F.P 460.26. Tacitus V. G. 1365.37
Tactus N 612.17. Iſid. 1691.40
Tædulum S 234.57 F.P 460.28
Tæniæ F.P 460.43
Tænias Ver. 115.34.S 234.50
Tæpocon F.P 460.41
Tagax furunculus S 234.5
Tagax F.P 460 41
Tages S 234.7 F.P 460.51
Tagit F 220.6 F.P 460.54
Tagus Iſid 1158.51
Talares calcei, ſocci Iſid. 1310.51
Talaris tunica Iſid. 1199.22
Talaſſio quid F 215.41.F.P 467.2
Taleæ, ſciſſiones lignorum N. 717. 10
Talentum Iſid. 1231.47
Talentorum non vnum genus S. 234.11.F.P 461.16
Tali N 612.21
Talia F.P 461.22
Talio Ver. 115.37. F.P. 461.25. Iſid. 935.40
Talionis mentio S 235.10
Talipedare S 234.12.F.P 461.18
Tallus 1409.7
Talpa Iſid. 1110 53
Talus S 234.11 F.P 461.33. Iſid. 1098. 58
Tapſus inſula Iſid. 1177.59
Tam perit quàm extrema faba S 235.22 F.P 461.57
Tama S 234.47
Tamen N 715 59
Tamia vua ſylueſtris F.P 462.5
Taminia Ver. 315.40 S 234.9
Tamne, eouſque F.P 462.12
Tandem N 713.53
Tangere, contingere N 485.4 ferire, commouere N 484.43 contingere N 484.50. inſpicere N 484. 53 circumuenire N 484. 56
Tanis metropolis Ægypti Iſid 1187. 22
Tamne S 234.17
Tantus Iſid. 840 1
Tanus rex Scytharum Iſid. 1157. 59
Tapete N 790.31
Tapeta Iſid. 1304.16
Tapete N 613.24
tapinoſi. If. 844.15
Tappate F 215.19
Tappetie ex Græco F. P 462. 24
Taprobana inſula If. 1175.13
Tapula lex conuiualis S. 235. 24
Tapulla F.P 462.16
Tarantum If. 1197.54
Tarditas N 615 59
Tarditudo N 586.15
Tardus, piger N 714.49
Tarentum If. 1189.46
Tariſa If. 971.10
Tarmes genus vermiculi F.P. 462. 51
tarmus If. 1127.11
Tarpeiæ effigies S. 235.16. F.P. 462 32
Tarpeium V 9.41
Tarquinij 1416.33
Tarquitiæ ſcalæ Ver. 115.42.S.235.14 F.P. 462.43
Tarraconenſis prouincia If. 1171. 13
Tarſus Ciliciæ If. 1187.48
Tartara N 615.44
Tartarino V. 51.38. Ver. 115.44 F.P. 462.49
Tartarus If. 1181.53
Tatiani If. 1012.13
Tatienſes V 11.31
Tatium occiſum S. 234.19
Tatius occiſus F.P 462.50
Tauræ quid F. 216.5
Tauræ vaccæ ſterilæ F.P. 462. 56
Tauri F.P. 467.1. Iſid. 1140.51.413. 60
tauri ludi F 215.19
Taurij F.P. 467.3
Taurium æs F.P 462.24
Taurorum ſpecie ſimulachra fuminum F.P 462.26
Taurus If. 911.47. & 1111.53
Tautologia If. 844.6
taxat verbum F 219 11
taxatio F 219.15
Taxat verbum F.P 462.28
Taxea If. 1314.35
Taxim N 586.11
Taxus If. 1247.41
Tecto, tacita V.G 1359.40
Tegere N. 688.30. & 719.20
Tegetes N 717.16
Tegillum F.P 463.39. & 584. 28
Tegit N 715.51
Tegmen If. 1298.55
Tegulæ If. 1200.44. & 1191.45 & 1297 8
Tela N. 736.44. S.236.26.F.P. 463. 41
Telaria If. 1305.54
Tellus V.G 1370.51
Telos inſula If. 1171.53
Telum If. 916.34 & 1270.42.& 1305 53
Temerare F.P 463.48
Temerarius metuendus N. 727.11 V.G.1319.21

temeritas V.G 1379.14
temeriter N 774.58
temeritudo N 586.60
temeritus N 585.14
temnete N 586.3
temetum S 235. 54 F.P 463.50 & 51
temo V 55.6 & 55.10
temperantia If. 873.30 V.G 1349. 45
temperate dicere If. 866.31
temperatio, temperies V.G 1349. 46
temperatura N 585.36
tempestas V 53.10
tempesta F.P 464.1
tempestas N 484.10 & 484.12 If. 1149.16
tempestiua V 31.14
templa & tesca V 48 57
templi partes quatuor V 47.40
templum V 47.26
templum vnde dictum V 47. 36 F.P 464.4 N 745.32 V.G 1330.47 & 1162.19
tempora V 99.11 If. 831.7 & 1092. 18
tempora anni If. 941.55
temporis prolixitas N 675.50
tempus V 31.14 If. 876.43
temulentus, temerarius V.G 1354. 36
temulenta dicta à temeto N 486. 11
tenax N 676.5
tenacia est perseuerantia N 484. 14
tenebræ If. 939.57 & 1147.53
tenebriones N 491.56
tenedos If. 1176.45
tendere N 714.56
tenere N 692.12 & 703.32
teneritas N 762.49
tenerum gracile N 715.13
tenet N 715.41
tenia If. 1307.35
tenite sortium Deæ F.P 464.7
tenta vehiculum argenteum F.P 464.9
tentè N 587.3
tentare est exerceri N 716.11
tentipellium Ver. 115.47 S 236.13 genus calciamenti F.P 464.17
temorium If. 1201.35
tenue, vehemens N 715.26
tenus laqueus dictus est N 486.44
tenus significat finem F.P 464.27
terebintus If. 1148.54
terebra If. 1297.50
teredone, vermes lignorum Isid. 1127.3
teres nomen S 235.53
terentij 1427.2
terentum locus F.P 464.19
teres rotundum F.P 464.39
teres quid If. 1191.27
terentinates F.P 464.42
tergiuersari N 506.31
tergoria, dicuntur coria N 716.57
tergum N 612. 22 scutum 717.2 & 742. 49 Isid. 1097.31 Tergus V.G 1362.8 V 19.52
tetiones V 55.19
termentarium V 6.38
Termes ramus direptus F.P 464.48
Termetum pro detrimento F.P 464.4
Terminalia V 32.53
Termini V 6. 40 If. 1203.17
Termino sacrificabant F.P 464.50
Terminus F.P 464.54
Termites If. 1127.5
Termos S 235.27
Termonem terminum dixit. F.P 464.59
Tersus dies S 235.44 F.P 465.5
Terra If. 1269.31. V.G 1370 51
Terra Samia If. 1207.32
Terracona 1190.4
Terræ V 6.3
Terræ motus Qf. 1160.29
Terræ hiatus If. 1160.37
Terribilis V.G 1370.59
Terriculæ N 612.39
Territorium V 6.36. If. 1174.3
Tertius V 80.42
Terror V.G 1370.57
Terta pro tersa N 585.32
Tertia causa incõtinẽtiæ If. 1066.51
Tertia linguæ varietas Dorica If. 1043.34
Tertia Sibylla Delphica If. 1019.58
Tertij ordines Senatorum clarissimi If. 1050.59
Tertium tẽpus sub gratia If. 966.46
Tertium diluuium If. 1160.1
Tertium genus oppositorũ If. 886.3
Tertius modus If. 878.42
Tertius modus If. 880.19
Tertius modus If. 879.24
Tertius modus If. 879.45
Tertius mixtus dicendi character Isid. 1019.21
Tertius agiographorum If. 951.13
Tertius digitus impudicus If. 1095 51
Tertullianistæ If. 1014.40
Teruucius V 27.49
Tesca V 48.11. loca F 218.32
Tesca loca augurio designata F.P 465.10
Tescua If. 1101.31
Tessellæ If. 1200.25
Tesseli If. 1295.25
Tesseræ If. 1325.20 & 1282.44
Testa N 613.30 If. 1291.36
Testamentum If. 928.32. & 38 iuriciuilis If. 929.11 iuris prætorij If. 929.13
Testamentum signare If. 930.16
Testatim N 585.17
Testes If. 928.38 & 1003.35. antiquitus superstites If. 1273.37
Testuatium V 19.19
Testudines quid sunt N 515.49
Testudã V 15.9 & 26 55. If. 1131.51. & 1166.9 & 1271.38 & 1272.24 & 26
Testiculari F.P 465.26
Testiculi If. 1098.21
Testimoniũ 884 9. ex dictis factisq. maiorũ If. 884.13 ex naturę auctoritate If. 884.11 ex persona Isid. ibidem ex temporibus If. 884. 15 ex temporibus auctoritatem Isid. 884.11 ex tormentis isid. 884 14
Testis Isid. 1273.39 conditione Isid. 1273.41 natura If. 1273.43. vita If. 1273.44
Tetanus Isid. 916.13
Tetinerit N 584.60
Tetini pro tenui F.P 465.29
Tetrardos Isid. 921.46
Tetragrammaton Isid. 929.4
Tetraptota Isid. 825.45
Tetrarchæ qui sunt Isid. 1047.35
Tetret N 584.57
Tetrica N 586.48
Tetritudo N 585.60
Tetrum, vitabile N 716.21
Tetulit N 585.6
Terta V 21.31
Textus N 611.33
Thalamus Isid. 1195.5
Thaleæ S 234.20 F.P 465.30
Thamar Isid. 995.32
Thanatos insula Isid. 1174.21
Thata Isid. 992.47
Theatrum Isid. 1191.26 & 1179.21
Thebæ Ægyptiæ Isid. 1187.38
Thebæ Beotiæ Isid. 1188.30
Thebaicus lapis If. 1214.8 & 1213.14
Thebas Isid. 1186.66
Theca Isid. 1271.15
Themelici Isid. 1280.16
Themis dea F.P 465.32
Thensæ V.G 1364.30
Theodosiani Isid. 1015.12
Theologi idẽ qui Physici If. 1017.30
Theologi vnde dicti If. 1017.31
Theriaca medicamenta If. 911.18
Theristrum Isid. 1305.48
Thermæ Isid. 1194.6
Thesaurus N 741.4 If. 1125.33
Thesis Isid. 864.45 & 897.19
Thessali Isid. 1040.18
Thessalia Isid. 1168.15 & 1169.2
Thessalonica Isid. 1188.44
Thetica vel possessiua nomina If. 824.44
Thiasitas F.P 465.35
Thobias Isid. 911.35
Thoeum genus sellæ F.P 465.50
Thola Isid. 994.28
Thomas Isid. 1002.28
Thomices vnde dicti F 218.11 F.P 465.16
Thorax Isid. 1096.3
Thraces Isid. 1041.10 & 1037.17
Thraciæ nomen vnde Isid. 1167.58
Thracius lapis Isid. 1211.42
Thræces gladiatores F. P 465.48
Threnos quid Isid. 811.46
Threnum Isid. 971.7
Throni Isid. 989.37 & 990.2
Thronus Isid. 1323.14
Thurius 1419.33
Thus Isid. 1150.31
Thyle insula Isid. 1174.26
Thymbræus Apollo F 218.60 F.P 465.51
Thymiama Isid. 921.41
Thymni Isid. 1218.49
Thynnus V 14.50
Tiara Isid. 1298.28
Tiberij 1199 & 1407.29
Tiberinus V 9.2 & 13.54
Tiberis V 8. 56 & 9.3 If. 1158. 19. amnis V 8.51. fluuius F.P 465.57
Tiberium marmor Isid. 1215.19
Tiberius 1411 35 & 25
tibia N 613.42
tibiæ isid. 898.7 & 1098.56

Tibicen If. 838.14
Tibicines V.42.14.F. 216.51.F.P.465 60
Tibini à tibiis N 510.59
Tibris If. 1158.14
Tiburtinus lapis If. 1191.7
Ticinius N 738.26
Tifata liceta F.P 466.1
Tigillum S.236.33. F.P. 466.5.If 1191 48
Tigna If. 1296.55
Tignarius If. 1296. 42
Tignum S 236.22.F.P.466.6
Tigris V. 18.14.If.1116.48.& 1156.37
Τυλὸ If. 1325.46
Timallus If. 1119.43
Timere N.716.2.V.G.1353.59.& 1360 18
Timor N.613.1.& 734.11.V.G.1331.31. & 1344.38.& 1355.32.& 1360.26.& 1370.42
Timum If. 1129.44.& 1253.57
Tina N 791.31
Tinctura If. 1305.16
Tinea, vermis veſtimentorum If. 1127.8
tinia,vaſa vinaria F. P 466.10
tingis,ciuitas If. 1190.35
tingitania If. 1171.16
tinius If. 1309.23
tintinnabula N 505.45
tintinnabulum If. 900.10
tintinnare S 236.2
tintinnire N 505.4
tiphus If. 1160.21
tippula animal N. 586.10 F.P. 466. 11
tiro pro ignato N 586.17
tirones qui dicuntur If. 1048.9
titanæ, populi in Græcia If. 1045. 16
titanes vnde dicti If. 1045.19
tilia If. 1248.4
titienſis tribus F.P 466.15
titimallum If. 1158.51
titij 1425.27
titinnire F.P 466.18
titio N 587.31
Titirus If. 1116.3
titiuillitium F.P. 466,24. PL. 804.1
titubare N 587.18
tituli milites appellantur F.P. 466. 28
Titus 1399.1407.30
Tmeſis If. 849.30
Todi quid F 216.8.F.P.466.31
toga V.20.27. N. 483.30 & 789.37. V.G.1164.3
toga picta.f. 1301.14.If.1302.2.& 9
togatarum duplex genus F. 215.58
toleano F. 219.2. genus machinæ F.P466.49
tongere F 218.27
tolerare F.P 466.43
tolerates If. 1042.27
toles F 219.8
toles & tuſillæ quid If. 1094.41. & 42
toles tumor in fauciibus F.P. 466.42
tollere N.708.6.& 721.39.V.G. 1336 1.differre N. 484,2. eleuare 483. 48.inferre N.483.46.mittere 483. 42.occidere N.483.59. occidi N. 483. 40. oſtendere, erigere N. 483.56. pati, ſuſtinere N. 484.4. tranſire N.483.44
tolutim quaſi volutim N 485.38
tolus If. 1296.56
tomentum If. 1304.56
tomi If. 958.18
toneſcit N 586.15
tongere noſſe eſt F.P 466.52
tonimus N 510.56
tonitrus N 912.14
tonitruum If. 1146.27
tonta F.P 466.60.F.218.52
tonſilla Ver. 115.51.F. 218.46. palus delatus F.P.467.9.If.1187.29
tonſus pro tonſura N 585.43
tonus If. 897.11.& 1299.19
topazion If. 1215.46
tophus lapis If. 1291.9
topica If. 881.50
torporauit N 587.15
topper quid F 216.51
topper ſignificat cito F.P. 467.20
toral & toralium N 489.7
torale V 28.2
toralia If. 1304.27
torcular If. 1198.38
torculum N 509.49
torpedo If. 1130.51
torquatus 1435.43
torques N 611.43
tormentum If. 1288.14
tormines N 501.7
torpor N 611.20
torquere,inflectere N.717.40.V.G. 1358.12
torques If. 1307.51 & 55
torres torrens V.G 1379.15
torrens participaliter F 216.54
torrens vnũ flumin.genus If. 1155. 58
torris N 491.11
tortor pro torqueor N 587.24
tortum pro tormentum N. 585.40
torrens participium F.P. 467.45
torrere F.P 467.56.N.738.32
torreri à torro F 217.16
torridare N 491.11
torris Iſid. 1142.49
torridum F.P 468.10
torta panis If. 1313.58
tortum V.G 1370.53 & 1345.12
toruinus V 28.4
toruitas F.P. 468.4. à ferocia F.217 27
toruiter N 775.9
torum F 217.6
torus If. 1311
tota Græca nomina If. 824.13
tota Latina nomina If. 824,15
totum N 734.59
toxicum quid F 217.60
toxicum dicitur cetuar F.P. 468.17
trabariæ If. 1286.39
trabea If. 1302.25
trabes V 51.16.If.1296.52 & 55
trabica nauis F.P 468.13
trabs propriè dicitur F.P.468.15.N. 585.25
trachari appellantur F.P 468.16
tractatus If. 1358.27.& 31
tractim N 585.20
tractus N 613.11
traducere If. 1241.2
tragloditæ gens Aethiopum Iſidor. 1044.50
tragœdi qui dicti Iſidor. 1018.36.& 1280.3
tragus,genus conchæ F.P 468.31
tragulæum ſal If. 1208.31
tragula V 20.15
tragula genus teli F.P. 468.30.N. 707.38.V.G.1376.15
tragum If. 1188.48
trahere N.719.46.f et terram dicere N 714.40
traiectus If. 1286.30
tramites If. 1206.16
trama V 20.22.If.1306.19
tramoſerica veſtis Iſid, 1299.50
tranſalpina Iſid. 1170.56
tranſcribere V.P 1346.55
tranſemina N 586.18 Iſid.1166.31
transferre N 683.8
transfugia V,G 1139.23
tranſgreſſus N 718.60
tranſigere V G 1362.39
tranſmittere N 717.6
tranſlatio Iſid. 860.9
tranſtra F.P 468.31.Iſid.1286.60
tranſtierſus V 55.48
trapedum Iſid. 1315.21
trapetes V 23.36
tres V.G 1313.56
tremere,commoueri N 715.60
tremiſſis Iſid. 1231.18
tremo V 37.41
trepidare,metuere N.484.34. feſtinare N. 484.39.& 684.37. V.G. 1329.17
trepidatio V.G 1359.& 25
trepit,vertit F.P 468 55
tres ob cauſas ducitur vxor Iſidor. 1066.45
tres ſocietates Iſid. 1191.4
tres hypoſtaſes Iſid. 988.17
treſſis V 28.18
tria Iſid. 987.46
tria militiæ genera Iſid. 1049.16
tria genera mortis Iſid. 1105.7
tria genera viſionum Iſid. 100.19
tribrachus Iſid. 830.14
tribula Iſid. 1315.15
tribulæ N 611.15
tribunal Iſid. 1197.19
tribuni F. 215.48. Iſidor. 1051.32. & 1047.44. & 1225.45.æratij V. 30 3.militum V.1503.plebei V.15.35
tribunitiæ leges Iſid. 927.19
tribus Iſid. 1050.40. filiorum Iaphet.Iſid. 1037.7
tributum dictum F.P 468.45
tributa Iſid. 1225.40 & 46.V. 19.35 N.613.27
tributorum conlatio S. 236 6. F.P. 468.37
tricæ N 487.45
triceſſis V 28.22
trichinum N 586.47
triclinium Iſid. 1195.10
tricones N 435.31
tricuus Iſid. 1219.21
triens V.18.32.quid F.P 468.43
triens tertius S 215.31
trieris Iſid. 1285.39
trifax telum longitudinis F.P. 468 58

trifolium Isid. 1158.29
trifinium Isid. 1104.11
trigæ Isid. 1178.4
trigeni, trigeni V.G. 1151.17
triginta vnde? Isid. 887.57
trigonalia pila Isid. 1184.16
trimense, triticum Isid. 1137.15
trilicis vestis Isid. 1300.18
triones V. 55.15. Isid. 910.12
trinepos Isid. 1055.53
trinitas Isid. 987.37
trio, quid vocatur Isid. 1111.59
tripartitus epichirematis Syllogismus Isid. 863.2
tripedes Isid. 1340.28
tripertita controuersia Isid. 861.3
tripodes Isid. 1323.27
tripolitana prouincia Isid. 1172.1
triptota Isid. 815.47
tripudium S. 235.46
triremes Isid. 1286.22
triste N. 485. & 714.10
triste est mœstum aut infestum N. 485.15
tristis, iratus N. 714.31
tristis, truculentus V.G. 1378.39
tristitiæ pro tristitia N 587.11
trisiles Isid. 1318.37
trisulcum fulgur F. 215.56
trisulcam F.P. 479.1
tritauus Isid. 1054.11
tritonia minerua F.P. 469.4
triarij V. 16.38
tricheitæ Isid. 1015.11
triticum vnde dictum Isid. 1137.12
tritura V. 6.38
triuia V. 48.58. quid? Isid. 1018.10
triuiæ Isid. 1106.23
triumphales coronæ F.P. 469.6
triumphare V. 41.10
triumphus Isid. 1266.53
triuolum V. 6.39
trochæus Isid. 830.5
τρόχος Isid. 1187.20
trociscos Isid. 921.37
trocleæ Isid. 1287.17. & 19
troia V.G. 1370.46
troiani vnde nuncupati Isid. 1040.12
troianorum gens antea Dardana Isid. 1040.7
tromentina tribus F.P. 469.14
tropæi significatio N. 514.7
τροπὴ N. 514.9
tropheum Isid. 1166.48
tropos Isid. 847.10
trosuli equites dicti F.P. 469.15
trosuli dicti N. 510.30
truæ V. 21.2
truculentus N. 705.12
trudes Isid. 1170.1
trudus N. 493.17
trullo N. 493.18. V. 20.60
trullæ Isid. 1196.27
trulleum V. 21.4
trulleum N. 793.17
truncus quid? Isid. 1035.59. & 1242.2
truo auis onocrotalus F.P. 469.18
trutina N. 586.32. Isid. 1130.31
trux tolutiloquentia N. 485.41. & 704.50
tryga antiqui vinum F.P. 469.21
tuatim N 585.58.
tuba Isid. 897.58. & 12.68.21. & 37
tubæ V. 20.47
tubantes Isid. 1042.28
tubera Isid. 1161.4
tubicines V. 16.58. N. 513.49. F.P. 469.23
tubiluſtria dies appellabant F.P. 469.26. F. 216.11
tubiluſtrum V. 33.9
tubraci Isid. 1300.49
tuburci Isid. 1300.48
tubureinati N. 585.48
tuceta P L. 805.31
tuci, hiſpanis cuculi Isid. 1139.31
tudiculare N. 585.13
tuditani 1439.47
tuditantes F. 216.15. F.P. 469.38
tudites mallei F. 816.20. mallæi à tundendo F.P. 466.41
tueor te V. 48.25
tueri V. 48.14. ſeruare N. 716.49
tuguria à tecto F. 217
tugurium Isid. 1202.15
tullianum quod dicitur F.P. 469.60
tullianus P 219.10
tullij P 216.14. 1425.50
tullus 1407.74. 1411.45
tumulti N. 759.47
tumultuatio, quid dicitur Isidor. 1049.39
tumultu N 756.17
tumultuarij milites P. 218.13
tumultus Ver. 115.52. Isid. 1165.547
tumulus P. 218.10. Isid. 1201.57
tunica V. 20.27. N. 707.1. Isid. 1196.18. palmata S. 231.54. vide Talaris, pectoralis, Manicleata.
tunicare N 587.18
tungri Isid. 1042.27
tuor P. 17.46
tuor, video P.P. 469.49
turanni, qui F. 217.20
turba V.G. 1329.1
turba & turbæ N. 779.58
turbelæ, quid? 217.31
turbellæ P.P. 489.11
turbidum vinum Isid. 1316.19
turbiscus Isid. 1248.46
turbo Isid. 1149.23. V.G. 1370.43
turdela Isid. 1139.41
turdi N. 613.33
turdi Isid. 1139.40
turdus V. 14.51
turma V. 16.51. F. 217.11. P.P. 489.22
turmæ V.G. 1367.46
turnus 1409.11
turpari N. 586.38
turpatur V.G. 1359.15
turpe, indecorum N. 715.16. & 718.60. V.G. 1340.23
turpedo V. 14.56
turreni Etruſci Ver. 115.54
turrhenir Etruſci appellati F.P. 470.28
turtur Isid. 1118.33
turres V. 14.9. Isid. 1192.26
turrunda N 296.28
tus Isid. 1150.43
tuſcanicum V. 26.59
tuſci vnde dicti P. 218.4
tuſci à tuſco P.P. 470.32
tuſci, Italiæ gens Isid. 1042.37
tuſcia pars Italiæ Isid. 1179.19. & 34
tuſculanus lapis Isid. 1213.6
tuſculum F 218.7
tuſcus vicus F. P. 470.49
tuſſis Isid. 918.14
tuſcum F 217.53
tutanus deus N. 510.40
tutant N. 752.17
tute V.G. 1379.16
tutillina dea N. 510.45
tutulati V.G. 52.31
tutuli P L. 803.25
tutulum quid? P. 217. 34. F.P. 470.52
tutum frequenter F.P. 471.4
tyberias Isid. 1186.47
tympanum Isid. 899.33
typhi quid sunt? Isid. 917.46
tyranni, qui dicuntur Isid. 1047.7
tyria maria, prouerbium P. F.P. 217.23 471.6
tyrij, à tyria vrbe nuncupati Isid. 1043.51
tyrrhenia vnde Isi. 1170.32
tyrrhenus sinus Isid. 1252.5
tyrsus Isid. 1160.34
tyrus Isid. 1160.54

V

VAcca Isid. 1113.8
vaccei, qui fuerunt. Isi. 1043.14
vaccerra Ver. 115.56. S. 257.59. F.P. 471.20
vacillare N. 502.25
vada Isid. 1154.19
vadatus P L. 806.42
vadem, sponsorem significat P.P. 471.31
vades ne darent V. 42.8
vadum N. 614.39
vafrum N. 493.36
vagas pro vagatis N. 747.17
vagina Isid. 1171.23
vagor pro vagitu S. 238.4. F.P. 471.31
vagor dictum pro vagitus N. 588.37
vagulato S. 238.9.
vagulatio F.P. 471.38
vatia V.G. 1378.56
valde N. 697.60. & 676.39
valentia N. 589.42
valentiniani Isid. 1011.32
valere N. 705.41
valerij 1416.37. 1426.19
valerius 1410.18
valgi F.P. 471.41. & 53
valgia P L. 805.52
valgum N. 497.2
validus V.G. 1354.40
valles Isid. 1181.22
valli fustes Isid. 1201.4
valuæ Isid. 1199.13
valuæ V.G. 1366.53
vallum V. 23.39.30. & 50. & 1201.2
valli V.G. 1371.24
valuoli fabæ S. 238.7.2.P. 471
vanans N. 588.8
vandali Isid. 1042.19
vani qui dicuntur V.G. 1378.26
vanitudo N. 588.22
vannat N 493.32
vannere N. 493.38
vanum, leue N. 618.19. V.G. 1356.38 & 14

vapos N 758.25
vanus V.G 1371.12
vapula papiria S. 237. 45.F.P. 472.2
vari N 497.31
variantia N 588.26
varij 415.48
vari quadi Isid. 1042.27
varius N 682.38
varius color Isid. 1114.43
varus,varia 1440.48
vas V 42.3.N 757.4.Isid. 1317.42. V. G.1376.38
vas fictile If. 1317.46
vascones Isid. 1043.17
vasculum Isid. 1317.42
vastescant N 588.54
vastitas,vastatio N 718.48
vastities & vastitudo N 588.44
vastum pro magnum F.P 472.17.N 717.32
vates 51.36. Isidor. 1004. 55. & 1018. 27
vaticanus collis F.P 472.25
vaticinari V 38.32
vatinij 1426.40
vatrax & vatricosus N 497.4
vbera vnde dicta If. 1096.17
vbi Analogia V 103.50
vdus V 8.21
vecors S. 237.41.F.P 472.40
vectes If. 937.21. & 1324.5
vecticularia vita F. P 472.41
vectigal S 237.1.F.P 472.45
vectigalia Isid. 1225 47
vectis N 614.30
vegere portare F.P 472.48
veget N 587.45
vegetum N 728.15.vigens V.G. 1338 43.& 44
vegrande S 237.38.F.P 472. 48.N 588.15
veh mens N 707.3
vehementia V.G 1331.2
vehiculum V 23.48
vela, Plaustrum dicebatur F.P 472 59
velentana is. 1219.14
vela Isid. 1187 44
velabrum V 951. & 16.15
velare, operire N 718.19
velati appellabantur vestiti F. P 473.11
velatdram facere V 9.52
velenensis vestis Isid. 1306.8
veles N 797.1
veliæ V 11.24
velinia, & nymphæ Commotiæ V 13.55
velitatio F.P 433.19
velites genus militiæ Isid. 1048.43
velitum pugna Isid. 1181.55
velle N 696.48
vellera V 11.27
vellicatim & saltuatim N 590.24
vellus Isid. 1304.48
volocitas N 734.3.V.G 1379.26. & 1381.1
vela Isid. 1304.30
venæ V.G 1378.33. Isid.1099.51
venabula Isid. 1270.5
venabulum N 798.50
venalitij N 590.53
venatus N 613.55
venditatio N 591.13
venditio Isid. 930.19
venditiones S 238.46.F.P 473.22
venenum N 679.55. Isid.1125 23.& 1315.47
venenari verbum compositum F.P 473.45
venerata pro veneranda N 590 98
veneriæ quid? Isid. 1138.44
veneris crinis Isid. 1219.19
venetum quid Isid. 1295.8
venibo, pro veniam N 770.41
venilia V 14.1
venire,imminere N 710.16
vænire V.G. 1347.14
vennonij 1425.51
venox 1435.59
venor N 587.57
ventabant S 238.43.F.P 473.27
venter Isid.1109.54. V.G 1352.10.& 1371.9
ventilabrum V 23.40
ventorum proprietas N 511.28
ventorum quatuor principales spiritus Isid. 1148.18
ventum gaudeo 14.3
ventus,flatus N 717.42.Isid.1148.12
venus V 12.24 ἀφροδίτη vocatur. Isid.1029.46. & 1029.44
venustas N 729.13.V.G 1340.35.Isid. 1291.52.V.G 1354.9
ver V 32.9.nouum If.942.4
præceps If. 942.5
sacrum F.P 473.31.N 778.41
verata pila dicuntur F.P 474.17
veractum quid dicitur Isidor. 12.6 31
veratrum If. 1254.43
verba V 5.14
verba declinata V 36.32
verbalia nomina Isid. 814.54
verbena If. 1237.27
verbera quid Isid. 935.12
verberare N 508.10
verberitare F.P 473.38
verberones N 499.7
ver orienti datur Isid. 942.26
verbis efferre N 674.21
verborum genera Isid. 829.49
verborum species Isid. 816.56
verbum 66.30. & 105.45. Isid. 878.5 & 958.32. & 982.47
verecundantur N 754.46
verecundari N 591.1
verecundia V.G 1355.37
verecunditer N 776.3
verecundum N 587.55
veredi quid dicuntur?Isid. 1115.15
veredi antiqui dixerunt F.P 473 40
verennes Isid. 1325.26
vereor V.G 1378.50
vereri V.G 1355.29
veretrum,quid & cuius?Isid. 1098 18
vergere V.G 1367.5
vergiliæ quid?Isid. 910.44.F.P 473 41
veritas V.G 1353.44. Isid. 981.49
vermes carnium Isid. 1117.11
vermiculatus N 590.49
vermina S 238.19.F.P 473.46
verminari N 705.44
vermis Isid. 984. 15. & 1126.20. & 1127.28
vernæ S 237. 14.F.P. 473.49.N 597 29
vernaliter N 597.15
vernifera F.P. 474.4
verrere,trahere N 710.18
verres Isid. 1111.38
verruca quid? N. 590.14
verrucæ Isid. 919.44
verrucaria Isid. 1255.60
verrucosus 1440.41
versa Isid. 835.41
versat,agitat N 719.38
versipelles N 504.28
versuram facere F.P. 474.5
versuti dicuntur 474.10
versutiloquæ N 591.4
versus Isid. 961.41.& 851.58
versutus N 639.47
vertere, conuertere N 719.13
vertex Isid. 904.35
verticulæ S 237.13.F.P. 474.12
vertibulæ Isid. 1097.9
vertigo Isid. 917.17
veruex N 591.21.Isid.1111.21
verum V.G. 1334.15
veruncent N 589.11
vertant F.P. 474.14
vetus,accusator V.G. 1363.35
vetuina P L. 804.5
vetura S. 238.12
vetutum N 798.19
veteraſcere N. 710.18
veteratores calidi dicti F.P. 474 45
veteres comici Isid. 1018.53
veterina animalia N 589.60
veterina bestia F.P. 474.48
veternosus dicitur F.P. 474.51
vetus V.G 1318
vetustas N 588.40
vetustiscere N 730.18
veteraſcere V.G. 1141.27
vesci, edere N 717. 55. videre 718 16
vesculi, male curati F.P. 474.19
vescum N 589.52
vescus, fastidiosus F.P. 474.23
vesica Isid. 1101.10
vespæ & vespiliones dicuntur F.P. 474 23
vesper Isid. 939.54
vespæ Isid. 1140.40
vesperæ N 614.45
vesperus Isid. 911.10
vesperna V. G. 1372.51. F.P. 474 34
vespertilio N 509. 28.Isid. 1136.21
vespertinum officium Isid. 969.55
vesperugo V.31.40.& 53.13.F.P.474 35
vespices, frutecta densa F.P.474.37
vespillo 1436.18
vespillones P L. 801.12
vesta V.1417.Isid.1028.21.ignis 1028 56.virgo 1028. 59. & tellus & mater magna 1028.24
vestibula N 511.53
vestibulum Isid. 1198.55
vesticeps puer F.P. 474.39
vestigator V. 17.27.V.G.1377.

vestigia Is. 1186.29
vestigia Dei Is. 980.59
vestigium N. 745. 36. pedum impressio N 720.53
vestimentum Is. 1298.58
vestis generaliter dicitur F.P. 474 42
vestis, vide Dalmatica, Russata, Laculata: Iacinthina, Bombicina, Serica, Holoserica, Tramoserica, Holoporphyra, Byssina, Fibrina Masticina, Linostema, Recta, Leuidensis, Pauitensis, Citrosa, Velenensis, Exotica, Polimita, Acupicta, Phrygia, Trilicis, Ralla, Intripola, Pannutia.
Vestispica V 48.35.N.489.47
vestispici N 489.39
vestitas Is. 1299.1
ve victis prouerbium S.237.27.F.P. 472.28
ve vobis apud antiquos F.P. 472.39
vexati V.G 1362.17
vexillum F.P 474.56.Is.1268.2
Vgni antea Hũni vocati Is. 1019.58
via V. 4.37. & 6.45.Is. 1205. 20.iter N.720.17
viæ V 7.14.Is.1192.42
viatores S 237.8.F.P.474.57
vibices quid N 590.19
vibices plagæ F.P 475.13
vibij 1425.28
vibrisse F.P 475.17
vibrissæ pili in narib.F.P 475.15
vibulanus 1410.48
vibus 1407.41
vicatim N 590.42
vici appellari incipiunt F.P. 475.20
vicia quid dicta Is. 1238.52
vicinia F.P 475.39.V.G.1333.33
vicinitas V.G 1333.33
vicissatim N 587.59
vicissitas N 589.6
vicium V.G 1342.56.& 1358.46
victi N 756.14
vicinia vicinitas V.G 1361.22
victima F.P. 475.40.S.236.59.V. G. 1335.32
victimæ Is. 972.10.V.G.1367.17
vicus V.4.37.F.236.33. Africus V. 16 35.Ciprius V. 26.36. Sceleratus V. 26.39.Tusces V.1010
vicus vnde dictus Is. 1191.56
victor N 778.37.V.G.1348.12
victoria V. 12.25.& 12.30.Is.1266.36
victrix venus V 12.24
victuis N 762.24
victurus N 590.29
victus N 616.1.Is.1312. V.G.1353.50
videns V.G 1356
videntes Is. 997.47
video N 42.55
videre N.711.51 & 716.53.V.G.1363. 42.& 1328
videtur, ostenditur N 699.53
vidua Is. 1066.5
viduertas F.P 475.44
viere V. 12. 32.S. 238.17. vincire N. 592. 2.alligare F.P.475.46
vietus, languidus F.P 475.47
vigens N 728.15
viget vnde dictum S 236.50
viget dictum à vi F.P. 475.49
vigiliæ N 614.56.V.G.1366.36
vigiliæ nocturnæ Is. 1048.42
viginti quid dictum Is. 887.56
vigintiquinque pœnæ S.236.58. F.P 475.56
vigor V.C 1330.60
vilitant N 589.18
villa Is. 1201.45
villæ V 7.35
villicari N 589.21
villicus propriè quid Is. 1052.19
vimen Is. 1248.13
viminalis porta & collis F. P. 475 58.8.238.48
vinalia diem festum habebant F.P 476.5
Vinalia rustica V 33.59
vinalia verba V 5.46
vinciam dicebant continentem F.P. 476.7
vincire V. 12.32.superare N. 719.23
vincula Is. 934.52
vindemia V 7.50
vindemiator V. 17.16.V.G.1376.4
vindex S 238.50.F.P.476.8
vindiciæ F.P 476.10
vindicare malefactum defendere N.719.44
vindicat adsciscit N 719.59
vindiciæ S 238.55
vindicta vel vindicatio V.G. 1317
vineæ Ver.115. 59 S.238.52.F.P.476. 26
vineta L 7.48
vinnolata vox Is. 897.38
vinnulus N 589.30
vintupum F 238.45
vinum Is. 1315.44.V.7.49
vinulus dicitur F.P 29
viocurrus V 4.29
viola Is. 1254.26
violatia N 795.10
violatus N 695.12
violauit V 43.1
vipera Is. 1122.31
vir Is. 1103.53 & 1065.2
vir optimus 1432.37
viratium N 590.7
virectum Is. 1241.21
virescit N 590.12
virga Is. 1242.15
virgæ Is. 935.24
virgindemia N 589.59
virgines N 742.17
virginis signum Is. 911.4
virgo Is. 1104.9
virgula Is. 1234.18
virgultum V 18.33.Is.12.42.10
viriarum N 589.49
viride spanum Is. 1249.43
vitidis silex Is. 1295.34
viriliæ Is. 1308.24
viritanus ager F.P 476.32
viritim N 507.21.F.P.476.34
viro pro virtute N 590.35
virotæ N 494.52
virtus V. 14. 7.Is. 982.59. fortitudo N.717.46
virtus vnde nomen accepit Isidor. 1103,55. & 1066.54
virtutes Is.989.45.& 1275.3.V.G.1330 58
vis Is. 933. 14. celer impetus N.720 44. pnblica Is. 935. 18.priuata Is. 933.15
viscarago Is. 1258.30
viscera quid sunt Is. 1099.17
visceratim N 588.1
viscum N 738.19
viscus Is. 1098.26
viscus pro viscere N 588. 29
viscenda vigilant Peruigilium v. 42.59
visere, videre v.G 1359.7
visitatum v.G 1331.28
visio Is. 1000,15
visum v.G 1331.28
visus Is. 1091.21.v.G.1371.18
vita à viuando N 720.10
vita vnde dicta Is. 1089.9
vitabile N 704.53
vitabile N 686.24
vitabundus N 589.33.
vitam cernere v 43.14
vitare N 730.14.v.G.1341.25
vita Is. 982.50. v.12.39
vitæ vmbræ N 720.12
vitia Is. 843.32
viticella Is. 1259.47
viticionia Is. 1140.49
vitiligo F.P 476.37
vitis v 7.49.Is.983.54
vitis quid dicta Is. 1239.3
vitis plantatio Is. 1239.3
vitium N 732.9
vitreum pertenue N 735.59
vitrum Is. 1223.41
vitta Is. 1310.10
vittæ Is. 1307.32
vittæ Is. 1306.56.v.G.1371.22
vitulans F.P 476.43
vitulantes v 58.591N.490.34
vituli 1434.1
vitulus v.17. 48.Is.984.12.vitula Is. 1113.10
vituperare N 505.13
vituperatio v.G 1333.49
viuacitas equorum Is. 1114.1
viua N 741.16
viuatus & viuidus S.238.54.F.P.476 46
viuit Deus Is. 978.36
viuum alterum flumin. genus Isid. 1155.57
viuum pro vehementi N 588.12
viuus v.G 1356.8
viuens v.G 1379.32
vix cum labore N 720.51 & 55
vlcus v.G 1340.9.Is.910.27.N.728 44
vulnus v.G 1379 30
vliginosus V 8.21
vligo Is. 1207.12
vliginosus ager Is. 1203.24
vllo pro vltus fuero N 589.8
vlmus Is. 1247.51
vlna Is. 1095.17
vlpicum Is. 1261.45
vls pro vltra F.P 476.50
vlterior Hispania Is. 1171.18
vltima positura Is. 833.60
vltimum vsu nouissimum N. 718 58
vlcio V.G. 1327
vltus V.G 2348.16
vlula V 64.37

vlula auis Isid. 1156.32
vlysipona Isid. 1190.23
vmbilicus V 49.8. Isid. 1097.60
vmbo Isid. 1098. 2. & 1272.10
vmbones v. 20.37
vmbra v 14.55. Isid. 1147.60
vmbræ F.P. 476.51
vmbri Italiæ genus Isid. 1041.39
vmbria Isid. 1170.12
vnâ V.G 1319.38
vna canes V 51.2
vncia V. 28.30. Isid. 1251.35
vnciatia lex F.P 476.55
vnciatiæ vuæ Isid. 1240.11
vnciata lex S. 238.37
vncinatum N 591.9
vnda Isid. 1155.35
vndulatus nouè positum N 592.5
vnguenta isid. 922.57
vnguentum N 724. 38. Isid. 922.53
vngues V 14.59
vngula quid Isid. 1095.57
vngulæ Isid. 915.10
vngulari F.P 476.56
vngulus S. 238.29. F.P. 476.58. Isid. 1109.19
vnguſtus F.P 477.8
vnigenitus Isid. 981.17
vnigenitus filius Isid. 981.22. & 1054 35
vniuerſi V.G 1334.28
vniuoca Isid. 876.8
vnosè N 588.4
vnum Isid. 987.45
vnum in aperta paſsione Isid. 1003 54
vnus vnde Isid. 887.39
vnus in quo tantum poëta loquitur Isid. 1019.17
vocabula V 67.10
vocabulum V. 97.15. V.G. 1319.15
vocare pro trahere N 590.57
vocales Isid. 811.10. & 32
vocatiuus Isid. 815.39
voiſcra auis S 236
voiſgra auis F.P 477.9
vola V.G 1371.1
veſtigium F.P. 477.11. media pars manus N 718.22. Isid. 1133.26
volam pro velim N 753.52
volare N 684.29
volare auium N 717.27
volcanus V. 13.47
volcanalia V 34.6
volcanalis flamen V 15.56
volero 1407.46. 1398
volemis Isid. 1249.33
volema V.G 1371.1
volentia N 589.39
volo V 37.50. F.P. 477.13
volo V 91.36
volpes V 18.29
voliſcij 1426.38
volturnalis flamen V 52.44
volturnalia F.P 478.2
volturnus V 9.1. & 2
volubilia V.G 1335.10
voluens volubilis V.G 1371.6
voluentia V.G 1335.10
volui quid ſunt Isid. 1092.57
voluit N 719.39
volumen Isid. 961.3
voluntarium genus Analogiæ V. 79.60
voluntarium declinationum genus V 63.38
voluntarius verborum declinatus V 80.12
voluntas Isid. 987.39. & 918. 49. V. G. 329.59
volup, pro voluptate N 589.57
voluptas V.G 1329.59
volutabra Isid. 1207.21
volutabundus N 760.51
volutari, volui N 710.38
voluus Isid. 1259.28
volucres Isid. 1133.25. & 38. V. 14.34
voluſij 1415.29
voluſus 1408.6
vomer V 23.7. Isid. 1324.14
vomica N 589.46
vopiſcus N. 799.5. Isid. 1055. 15. 1407 44
vopte pro vos ipſi F.P 478.4
vortumnalia V 34.14
votiuum N 508.26
vox de cœlo Isid. 1000.11
vox Isid. 829.7
vpura V. 1436. Isid. 139.11
vranoſcopus Isid. 1430.14
vrbana tribus F.P 478.5
vrbani qui vocantur Isid. 1051.51
vrbanus V 63.17
vrbes V 24.23
vrbs N. 725. 31. Isid. 1191.6. V. G 1337. 56. & 13. 71.16
vrbs Alexandrina Isid. 1187.31
vrceus Isid. 1319.34
vrgere N. 690.55. inſiſtere N. 719.8
vriel Isid. 989.14
vrina Isid. 1101.23
vrna Isid. 1233.39
vrnæ V 22.3
vrinantur N 751.41
vrnarium V 21. N. 791.45
vrnula N 791.35
vris quid Isid. 1132.4
vrſa Isid. 910.10
vrſus Isid. 1118.37
vrtica Isid. 1256.39
vruat F.P 478. 8.S 138. 24
vſta Isid. 1117.24
vſquam, vſpiam V.G 1378.47
vſui ſpecies V 105.12
vſucapio Isid. 932.37
vſura V 30.26. Isid. 651.46
vſus N. 614.22. V. 105.10. Isid. 932.31 ab vtendo N. 710.4.
vſusfructus Isid. 932.35
vſus literarum Isid. 819
vterini fratres qui ſunt Is. 1056.26
vterus N 613.49
viet pro vtero N 590.49
vterus V.G 1352.9. & 1371.7
vti V.G 1360.29 & 1353.7
vtile V.G 1335.26. N 694.47
vtraque N 588.7
vtres N 614.55. Isid. 1319.41
vtut, vtiubi, vbicunque V. G 1378 52
vua paſſa N 489.26
vuæ Isid. 1239.52
vulcanus Isid. 1026.32
vulcaniæ inſulæ Isid. 1178.8
vulga quid N 590.10
vulgaria N 719.19
vulgaris atque gregarius equus Isid. 1115.10
vulgauit N 587.35
vulgus N 614.7
vuiduni V 19. 44. V.G 1376. 8. & 1367.14
vuidus V 8.21
vulnera N 693.6
vulleſcit, perierit F.P 471.54
vulnerare N 712.15
vulnus V.G 1340.14. N 728.49
vulpinari N 509.18
vulpes Isid. 1119.27
vultuoſus N 590.46
vultur. ſid. 1153.57
vulturnus Isid. 1148.31
vultus N 615.60. & 724.27. Isid. 1092 24. V.G. 1329.44. & 1354.5. & 1337 25
vulua Isid. 1101.17
vxores Isid. 1061.45
vxorium pependiſſe dicitur F.P 478.14

X

Xenodochia Isid. 1195.58
X Græcum Isid. 1234.40
Xilobalſamum lignum Isid. 1251.17 V.G. 1365.6

Y

Υδροφωβία Isid. 916.40
Υλη Isid. 1143.55
Υλη ſylua Isid. 1144.3
Υρεν Isid. 813.29
ὑπογεγραφικὴ diffinitio Isid. 881.18
ὑποτύπωσις Isid. 1313.4

Z

Zabulon Isid. 996.58
Zacharias Isid. 999. 24. & 1000 3
Zacheus Isid. 1003.15
Zambri Isid. 994.10. & 995.45
Zara Isid. 993.39
Zebedeus Isid. 1003.14
Zelotes Isid. 1001.39
Zelſa Isid. 995.30
Zema Isid. 1315.1
Zephirus Isid. 1148.45
Zeta quid ſignificat Isid. 1234.17
Zeugis, vbi Carthago magna Isid. 1171.17
Zo Isid. 996.2
Zodiacus circulus Isi. 905.15. & 1145 55
Zona Isid. 1309.44
Zonatim N 591.14
Zonæ cœli Isid. 904.57. & 1145.32
Zorobabel Isid. 995.60
Zoroaſtes Magorum primus Isid. 1020.7
Zingiber Isid. 1251.39
Zizania Isid. 1260.46

FINIS.

LIBER GLOSSARVM,

EX VARIIS GLOSSARIIS, QVÆ SVB ISIDORI NOMINE CIRCVMFERVNTVR, COLLECTVS.

A

A Bſe, ſpontaneus.
Abaja, infama domus.
Abadir, lapis.
Abartenum, inhoneſtum.
Abaſo, infirma domus, quaſi ſine baſe
Abgrego, ſegrego.
Ablutes, ablutium, loca cœnoſa.
Aborris, ſcandaloſus.
Abrigeum, ſplendor auri.
Abrogans, humilis.
Abrogat, ablegat.
Abſternit, abicit, repellit.
Accepta, genus nauis.
Acclibanum, obliquum.
Accuculia, acutus, ſolers.
Achateon, velum maximum in medium nauis.
Acia, ala.
Acieres, genus ſecuris.
Acinari, trieari, in paruo morari.
Acroamata, auditio lyrarum vel tibiarū.
Aculus, miniſterialis domus regiæ.
Acus, calamiſtratorium.
Acrozymus panis, leniter fermentatus.
Acucula, aculus, ſolers, agagula.
Adaſia, ouis maior nata.
Adfiliatio, penè Naturæ imitatio.
Adfrutabulum, vaſculum.
Adlicula, genus veſtis.
Adluuiis, locis cœnoſis.
Adoptarius puer, ex adoptato natus.
Adorea, libamenta.
Adpectoret, adplicet ad pectus.
Adpetulantia, procacitate.
Adplanat, hoſtit, æquat.
Adrummauit, rumores adtulit.
Adſecla, domeſticus familiæ, agaſo.
Adſeclæ, domeſtici pediſſequi, lenones.
Adſella, ſella quadriiugis.
Adſuetula, agaſo.
Adtaminat, vſurpat.
Ægret, acidiatur.
Æmidus, tumidus, inflatus.
Ænygma, figura ſiue typus, vel ſpecies.
Æquilatium, æquatio.
Affoſtrata, reditus.
Agabo, qui negotia præcedit.
Agagola, lenocinator, pantomimus.
Agagula, lenocinator.
Agaron, miniſter, officialis.
Agazo, miniſter officialis.
Agginantes, explicantes.
Agiæ, glandolæ.
Agonei, victimæ.
Agonia, hoſtia.
Agrarius.
Alacrimonia, lætitia.
Albanæ, plurali numero, nuces priſtinæ.
Albuna, mater matuta.
Alebra, bona quibus alimur.
Alegmina, partes extorū, quæ profegmina dicuntur.
Alia, tranata
Alibre, alimentum.
Aliſtrare, humectare.
Allex, pollex in pede.
Alliger, Gallus.
Allobroga, gallus rufus.
Allutes & Allutia, loca cœnoſa.
Alluuium, ruina riparum ex aqua.
Alnum, lignum, i. vernum.
Alopecia, paſſio ſtricturæ.
Alopus, q propter mercedē alapas patitur.
Altar, altare.
Altar, *Prud.* Altar & impoſitum.
Altilis, paſta, ab alendo.
Amanſit, expectauit.
Amaſco, amare cupio.
Ambro, deuorator, cōſumtor patrimoniorum, decoctor, luxurioſus, profuſus.
Ambus, malcus.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Ambusilla, venter.
Amfariam, per amborum partes.
Amfibulum, birrum, villosum.
Amfiscij, biumbres.
Amussis, regula, fabrica, qua tabulæ diriguntur.
Anclabeo, vel auricabeo, i. lex Longobardorum.
Anclena, instrumentum ferreum forte.
Anconiscus, incastrare.
Ancuba, succuba.
Ancyromagus, genus nauigij.
Angaria Auianus, qui agrum locat, vt angariam accipiat.
Anger spatharius, qui angit, i. stringit spatham.
Angia, ferrum buculæ scuti.
Angores, molestias.
Angræ, interualla arborum, vel conualles.
Anguilla, est qua coercentur in scholis pueri, quæ vulgò Scutica dicitur.
Anguipedes, Gigantes.
Anhelabundus, fatigatus.
Anilia, amentia, fatuitas.
Animæquus, patiens animo.
Annet, fulget.
Ansile, scuti bucula intus, quæ ab intus tenetur.
Antela, antilena: sicut Postela, postilena.
Antemalorum, præteritorum malorum.
Antepedes, obsequia amicorum.
Antia, ferrum in scuto.
Antibiblium, pignus Codicis, librorum.
Antiblium, pignus librorum, Codex pro codice.
Antigerio, valde.
Antigerium, quemadmodum, in primis.
Antigraphus, Cancellarius.
Antipelargosin dicunt Græci talionem.
Antlia, rota exhauritoria.
Anxiferis, mœstis.
Apertularius, effractor.
Apicios us, caluus, caluaster.
Apicire, ligare: Apicitus, ligatus.
Apismergis, loca calentia aparum.
Apochrysarius, minister Romanæ Ecclesiæ.
Appia, æstiua, cadens, temperata.
Applare, cochlear.
Apsum, vellus lanæ.
Aqualium, summa pars capitis.
Aquaticus, hydrus.
Arbiterium, collectio arbitrorum multorum, i. ipsa consensio.
Arcarius, dispensator, actor.
Architriclinius, maior domui.
Arcites, sagittarij.
Arcubius, qui cubat in arce.
Arculis, circulis.
Ardalio, gluto, vorax, manduco.
Arenacia, ficca.
Ariæ, mortuorum puluinaria.
Ariolator, cocio, ὁ μαντεύομενος.
Arnelaus, scapulare monachorum.
Armillum, crater, vas vinarium.
Arreptitius ariolus, furiosus.
Artemo, instrumentum arietis.
Artificina, in qua artes exercentur.
Artificem, duplicem, dolosum.
Artuatim, membratim.
Aruinulis, adipibus.
Arula, craticula.
Asciculus, asciola, dolabra.
Ascios, exumbres.
Aspita, ruina.
Assecla, buccellarius.
Assecula, buccellarius homo.
Assentaneum, consentiens.
Astarium, vbi vendūtur bona proscriptorum.
Astraba, tabella vbi pedes requiescunt.
Astrosus, malo sydere natus.
Astrosus, lunaticus.
Atanulum, genus vasis.
Atta, qui primis plantis ambulat.
Attaminat, inquinat.
Attanabo, genus vasis.
Attibernalis, vicinus.
Aucella, ortygometra.
Aucones, incantatores vel vicini.
Auctare, constringere.
Auctionarius, qui pluris emit.
Auctoramentum, ipsa res vocatur venditionis.
Auctoratio, venditio. Nam sub auctoratione sunt gladiatores, qui se vendunt.
Augumentum, profectus.
Augusta, vxor Imperatoris.
Aularius, aulicus, Palatinus.
Aunicula. auctio minor supra fundum.
Aureax, equus solitarius.
Auricularius, auscultator.
Aurorans, illuminans.
Auruginosus, arcuatus.
Auteritas, antiquitas.
Auxinium, Romanum, Latinum.

B

Babiger, stultus.
Babigera, stulta.
Baburrus, stultus.
Baccal, in quo mortui deferuntur.
Baccapulus, in quo mortui deferuntur.
Baccarium, vas aquarium.
Baccatum, margaritarum.
Bacchanal, sacrarium Liberi Patris.
Bacerus, barefactus.
Baen, est lamina auri ab aure, ad aurem, qua familiares regum vtebantur. Ornamen-

namentũ colli ex auro & gemmis, quod alio nomine torques potest dici.
Bagario, orceoli genus.
Balastrum, balneum.
Baldiosus, effabilis.
Balio, manus, palma.
Balteat, cingit.
Bamber, arena.
Bambis, aranea.
Banadola, lectus, qui in itinere fertur. In alio Gloss. Baniola.
Barbarica, opera de auro.
Barbarica opera, subtiliter ornata.
Barbastereli, duribuccius.
Barbatus, operarius, intimidus.
Barbustinus homo, qui fert barbam plenam prorisinis.
Barcanda, conca ærea.
Barciæ, barbari.
Bargines, fortes in bello.
Barria, regula, norma, rubrica.
Barrigenæ, peregrinæ.
Barto, genus organi.
Baruo, barunculus.
Basilides, palatinus homo, αὐλικὸς βασιλίδος, i. de aula regia.
Bassatum, terræ hiatus.
Bassus, crassus.
Bassus, pinguis, obesus.
Basterna, tecta manualis.
Batiotica, patera.
Batinius, rusticus, agricolanus.
Batis, nomen serpentis.
Batus, genus holeris.
Baucatem, gellonem.
Bellicerpa, quoddam genus ludorum cum armatis.
Belluus, moribus bestiarum.
Belues, egestas, quia solet contingere per vastationem.
Benè linguatus, eloquens.
Bestemiæ, Troiæ
Bestiarius, venator bestiarum.
Bestiones, tiraces.
Bibitor, potator.
Bibleis, duplicibus linteis.
Bibliothecarius, qui codices secat.
Bibuscus, morsus bestiarum.
Bidellium, aqua ex vesicis de vlmo confecta. & proficit ad vulnera in corpore mendanda.
Bidens, anchora.
Bifax, duos habens obtutus.
Bigera, vestis gusa, vel villata.
Billa, iumentum, asinus.
Biluus, morbus bestiarum.
Bimaritus, iterum maritus.
Biplex, duplex.
Biplicitas, duplicitas, alterplicitas.
Birrus, rufus.
Bistimiæ, Trullæ.
Bitidum, informe.
Biuira, secundò coniux.
Blandiosus, affabilis.
Blato, cubicularius, hospitalarius.
Blenones, puditi hircorius.
Blini, tetri.
Blitea, stulta.
Bobinatores, inconstantes.
Boeter, verum, veranum.
Boia, torques damnatorum.
Bolonę ipsi cetarij, qui diuersa genera piscium emunt.
Bombum, sorbellum.
Bombycinare, purpuram facere.
Bombycinatores, purpuram facientes.
Bona caduca, quibus nemo succedat hæres.
Bona caduca, res damnatorum.
Bortanea, tecta manualis.
Bostar, locus vbi stant boues.
Boteonem, iuuenem.
Botriones, latices.
Brantia vel Branzia, tenuis auri lamina.
Brasbrat, lucubro.
Breuigerulus, qui breue gerit.
Brj . . . . . de tesseris.
Britanium, marmoricum.
Britanniaca, flos qui in sinua nascitur.
Broia, vlua marina.
Bromosa, immunda.
Brumalia, resinosa pluuia.
Brumosus, annosus, resinosus.
Brunda, solida.
Brustum, materiæ genus.
Brutus, gurdus.
Bubis, barba.
Bucco, garrulus, quòd cæteros oris loquacitate non sensu superet, rusticus, stultus.
Bucinaria, voces.
Buceta, pascua.
Bucita, pascua, vbi cientur boues.
Bucula, pascua.
Buda, historia.
Buda, ornamenta regalia vel camelorum.
Bullæ stramenta regalium camelorum.
Bullum, baculum pastoris.
Burbalia, intestina.
Burga, cloaca.
Burgones, caulas.
Burgos, castra.
Bursa, cloaca.
Bustantes, sepelientes.
Busticeta, sepulcra in agro.
Bustuarius, qui corpora cõburit humana.
Butis, stella Cometes, quæ quasi comas habet.

Butum, imbutum, imbuendum.
Buuinare, sanguine inquinare mulieris menstruæ.

C

CAballarius, alaris.
Caballus, cabo equus.
Cabo, caballus, sonipes equus.
Cadax, claudus, qui sæpe cadit.
Caducarius, ad quem pertinent, quæ cadunt defuncto aliquo, cui non est qui succedat.
Cæca vestigia, ratione carentia.
Cadurda, labra pudendi muliebris, vel sponda lecti.
Cæruleus, bestia marina.
Cærulus, viriatus.
Calabri, versus obscœni.
Calabris, ventis siccis.
Calator, minister sacrorum.
Calces, Gallicæ militum.
Calcitro, rusticus, eò quòd durè calcet. *Plaut.*
Clamat, si quid videt ad se ire calcitionē.
Caldicum, foris deambulatorium. quod & Petibulum dicitur, & iterum.
Caleſtra, genus mitræ.
Caletra, vbi vespæ nutriuntur.
Callas, fabrorum foramina.
Calles, viæ tritæ pecorum vestigiis.
Callicularium, medium æstatis vel hyemis.
Callithrix, simul producta barba.
Callorus, malitiosus.
Calones, galearij militum.
Calonica.
Calpes, galeæ militum.
Caluitio, memor.
Calutor, minister sacrorum.
Camasus, amsimallus.
Campiones, gladiatores, pugnatores.
Campsat, flectit.
Canaua, camea, post cœnaculum.
Cancellat, concidit, batuit.
Cancer, forceps.
Candes, vasa fictilia.
Candomina.
Canier, leuo.
Cantabulum, Stabulum.
Cantricula, fucus.
Caparcus, pistor.
Capite census, coronā qui in capite gerit.
Capite census, taxatio possessionis.
Caplum, funis.
Caprioli, botriones, latices.
Capsis, Galea de corio.
Captenula, captio.
Captura, deceptio, vel locus piscosus: & vbi sedet actuarius, qui balneare exigit.
Carabus, parua scapha ex vimine & corio.
Cardudum, membrum fœminæ.
Carinantes, inludentes.
Carissa, lena vetus & litigiosa: ancilla dolosa, fallax.
Carrio, diuido.
Cartilagini, lardo bradone.
Casona, acus qua mulier scalpit caput.
Casorum, vetustum.
Cassatur, castratur.
Cassiculum, rete, iaculum.
Cassidilis, pera, marsupium.
Castiferum, qui flagellum portat.
Castipulum, mensa quadrata.
Castorinum, vebrinum.
Catadocta, multorum cantica.
Catamaiti, ergastulum.
Catamontem, cæli aspectum.
Cataplus, aduentus nauis.
Catasta, Eculeum, genus pœnæ.
Catasta, lectus ferreus.
Catax, claudus, coxus.
Cateruarius, qui in cateruas populi est.
Catomain, ergastulum.
Catricula, fucus.
Cauillator, mandator, calumniator.
Caules, cancelli tribunalis, vbi sunt aduocati.
Caupilus, nauicula breuis.
Caupulus, nauis.
Cauriones, festa, officia.
Causarius, litis amator.
Causarius, reus.
Cautos, sacerdos.
Cautumne, citanæ.
Cecua, noctua.
Cecuma, noctua.
Censitores, agrimensores.
Ceptio, commercio.
Cerachi, nauium funes.
Cerealis, qui ad sacra stat.
Cerniculi, catamites recrementorum.
Cernuare, præcipitare.
Cernulus, in capite ruens.
Ceruida, lignum super quod ducitur rarantatura.
Cessiosus, qui sæpe cedit.
Cessit, nupsit.
Cetes, oues, aues.
Charaxatis, scriptis.
Choraula, princeps chori ludorum, quo nomine potest dici totus chorus.
Choreis, ballationibus.
Ciccum, mali granati membrana.
Cidones, puerorum amatores.
Cilindrum, semicolumnium.
Cima, cocumula.
Cinnes, cinni.
Circar, circumuenit.
Circellio, monachus per cellas vagans.

Augu-

Augustinus.

Circiliones, falsi anachoretæ.
Circio, pars inter Aquilonem & Occidentem.
Circitorum, circantium.
Circulator, qui fumat.
Cirrus, cirritus, cirritudo.
Citaxus, similis taxo.
Citenæ, cautumniæ.
Citix, pirata.
Ciuica, ciuem facit.
Ciuitare, ciuitatem colere, vel ciuem facere.
Clacindex, concha.
Clamnum, clarissimum.
Clanculare, occultare, palliare, subacellare
Clanculat, celat, abscondit.
Claredines, claritudines.
Claudire, claudicare.
Clauia, borda.
Clauosum, inæquale.
Clibanarij, quasi tunici ferrei.
Clingit, cludit.
Clipei, vbi imagines proponuntur.
Clitellæ, cretellæ.
Cliuior, nobilior.
Cloaca, burca.
Cloes, pluuia vel nauigium.
Cnios, tortiones, indecentes.
Coactores, argentarij.
Coarcuatio, concameratio, coniunctio arcuum.
Cocio, arilator.
Ociſtro, præguſtator cocinæ.
Cocula, ligna, arida, vel vasa ærea.
Cognitor, à cognoſcenda cauſſa dictus, vel executor, dilator curioſus.
Cohibentia, concluſio.
Cohibuli, concordes, coniuncti.
Colifarius, bos operarius.
Colimbus, locus vbi mundantur veſtimenta.
Colitor, dominus fundi.
Collegarius, vnus ex collegis.
Collianorum, publicanorum vel impiorũ.
Collybum, κερμίνον.
Colume, ſanum.
Columes, ſaluos.
Comat, frondet.
Comitare, loqui in conuentu, eundo, redeundo, ambulando.
Comites, ſocij.
Comitiæ dicuntur tempora bonorum, quando dãt honores, i. vbi milites ſunt.
Comixius, verboſus, loquax.
Comma, breuis dictio.
Commanipularis, conſcius, collega.
Commatibus, diſciplinis.
Commaticus, verſificator.
Comminando, intentando.
Commolunt, dentibus comprimunt.
Commulcare, complodere.
Commulcat, conculcat.
Communicarium, partiarium.
Comodia, hoſtiaria.
Complex, qui in vno peccato vel crimine alteri eſt applicatus ad malum, ad bonum verò nunquam dicitur.
Concibiones, quædam ſtellæ quæ per Aſtrologiam concipientibus aptantur.
Conciliabulum, vbi plures ſui iuris ſedent.
Conclaſſare, conclamare.
Conclaſſare, coniungere claſſes.
Concubium, pellicatus.
Condiarium, ærarium.
Conditura, impenſa.
Condones, gladiatores.
Confarreatio, conſacrorum communicatio.
Confarreatus, conſociatus.
Conferentia, collatio.
Conferiatus, ſociatus.
Conferui, cognoui, comperi.
Confida, dubitator.
Conflatim, copulatim, contextè.
Conforaneus, vnius fori.
Confragmentum, ſimul rugoſum, vt mõs.
Coniecit iaculum, augmentauit.
Coniuoli, concordes, iuncti.
Connixa, partu liberata.
Conſæpe, vt adſolet.
Conſipit, ſaporem habet.
Conſponſores, alterutri fidem dicentes.
contra fœdus, contra pactum.
contribules, conſanguinei, quaſi ex eadem tribu
contribuni, conſanguinei, parentes.
contumia, contumelia.
coraula, iocularius.
corimbata, nauis.
corugio, puer. eſt ludus, quando prouerbia dicunt. *Alibi igitur*: coragium pars eſt in ludis quando prouerbia dicuntur.
coruſcatio, vibrat hyems.
cracat, cracerrat.
cracentes, graciles.
cracerat, cracat.
crea, ſtercus, ſpurcitia, vnde Excreare dicimus, ſpurcitias eiicere.
creagras, tridentes.
crebro, nis, porca, terra inter duos ſulcos eminens.
creditaria, cameraria.
creditarius.
crematum, collybum.
cremutium, holocauſtum.
creporem ferri, ſonum catenæ.
crepundiis, initiis.

cretellæ,clitellæ.
criſtatus,honeſtus,decens.
Cruminat,ruminat.
Cruſtaria taberna,à vaſis cruſtatis.
Cubio,maſculus.
Cucier,Ponticum ſacerdos.
Culina,latrina,ſeceſſum.
Culit,vehementer percuſſit.
Culleus,tunica ex ſpartho in modum crumenæ facta, quæ linebatur à populo pice & bitumine, in qua includebantur parricidæ cum ſimia, ſerpente, & gallo inſuta mittebatur in mare: & contendentibus inter ſe animantibus, homo maioribus pœnis afficiebatur.
Culpa piabunt,peccatum ſoluent.
Cuma,poma ſylueſtria.
Cumerus,vrbanus.
Cuppes,faſtidioſus,cupidus.
Curagulus,i,curioſus,curaculus,curioſus.
Curcilla, oppilago.
Curio,ſanguis.
Curuſtus,magnus.
Cuſire,conſuere.

D

DAlmata, veſtis ſacerdotalis candida, cum clauis purpureis.
Dalum,minimum velum nauis.
Damnatitius,dedititius.
Damus,fœnerator.
Datitius, Latinũ non eſt, ſed Dedititius is eſt. ſi Barbarus dedat ſe Romanis,dedititius is eſt.
Datiua,donatiua.
Decalco,dealbo.
Decentarius, promptus,paratus,ingenioſus.
Decluere,decorari.
Decardo,occupatio.
Delticus,literatus doctor.
Demundinat,omnibus notum facit.
Depalata,manifeſtata.
Depanare,dilacerare.
Deplicare,decedere,deuitare.
Depubis,porcus ſugens. q.... à ſetis.
Derarat,torpet,frigidum eſt.
Deſiduus,ignauus,impiger.
Deſolanus,ſubſolano.
Deſtitudo,deſtructio.
Deſtricare,conſummare.
Detectus agitur modò,i. probatio fit tironum.
Deuibiæ,vigiliæ.vulgò paleæ mulieris.
Deuirginat,corrumpit.
Deuoratores,ambrones.
Deuoto,accuſo.
Dextralia,brachialia.
Dialapis,conſtitutum Imperatorum.
Diale,diurnum meridiale.
ex Diametro annus ſumptus, hoc eſt,non à principio ſigniferi,ſed à medio.
Diaria,cibus vnius diei.
Diaria,quotidiana ſalaria.
Diatim,de die in diem.
Dictatorius.Ex dictatore.
Didatim,diuiſim.
Diditum,percrebatum,diuulgatum.
Diennium,biennium.
Dieſcit,dies fit.
Diet,nunc dies fit.
Diffarreatio,diſſolutio inter virum & fœminam.
Differentior,eminentior.
Diffitiſcit,diſſoluitur.
Dilargus,multum donans.
Dimus,bimus.
Dinidor,malus odor.
Diplomatarius,duplicator.
Diplomum gubernatum.
Diptycha,tabellæ quas ferimus.
Dique,denique.
Diribere,dirrumerare.
Diribitorium,locus contubernij.
Diſcipulati,edocti.
Diſcuſſor,examinator.
Diſdonat,diuerſa donat.
Diſgrex,ſegregus.
Diſpeccatis,decoriatis.
Diſplacidus,moroſus.
Diſpunctores,qui dona militibus erogant.
Diſpungere,donare.
Diſſultores,ſingulares.
Diſtario,occupatio.
Diſtrigare,conſummare.
Diuale,diuinum.
Diuerſiclinia,heteroclita.
Diuomerat,aperuerat.
Diuus, Imperator qui poſt mortem Dei nomen accepit.
Doctitat,frequenter docet.
Dolumen,delubrum.
Dorſennus,perſona paraſitorum.
Doſius vel Doſinus,equus aſinini pili.
Dramea poſtframearum.
Draquiti,manus inuidi.
Druſus,patiens, rigidus.
Dualis,diuiſa fœmina.
Duellio,rebellis.
Durica caſtra,Stationes nauium.
Duſius,dæmon.

E

ECitum,periculum.
Ecloga,pars carminis.
Econes,ſacerdotes ruſtici.
Eda,baſterna.
Edentat,dentes excludit.
Edilitius,qui ex ædile eſt ſcriba.

Editius,custos ædis.
Eduli,voratores,degulantes.
Effatui,vaniloqui sine effectu.
Efficabilis,in omnibus expeditus.
Effœminatorium,domus meretricum.
Egeator,hortator nauis,à mari Egeo.
Egeria, noxia.
Egestio,nocens.
Egestuosus,mendicus.
Egones,sacerdotes rusticorum.
Egrex,eximius,eminens.
Egrotatitius,qui frequenter ægrotat.
Elegiis , crimunibus vel carminibus malis.
Elogium, narratio numerantis, vel ordo criminum.
Elogium, responsum aliquod, vbi ratio redditur , tanquam si dicat aliquis de quoque, Exhæredabo eum,quare? quia mihi insolens fuit.
Elogium,textum malorũ dictorum, quod Notoriam dicunt.
Emacitas,emendi auiditas.
Emanceps,famulus à seruitute liberatus.
Emedium,vehiculum.
Ementum,excogitatio.
Eminiscitur,in memoriam reducit.
Emissarius,percussor.
Emissarius,sanguinarius.
Enica,adultera,mœcha.
Enigma,obscuriloquium.
Enormate,cui addi minus nihil potest.
Enulum,caldarium.
Ephebion , locus constuprationis puerorum imberbium.
Epibaræ laici.
Epigri, claui quibus lignum ligno adhæret.
Epimenia,xenia,quæ dantur per singulos menses.
Epulatitius,qui epulis dat operam.
Equotus,vita priuatus.
Ereptoria,adimenda,reddenda.
Ergastulum,carcer, vel locus vbi damnati marmora secant , vel aliquid operantur, quod Latinè Talentum dicitur, sub priuata custodia,vbi non sunt tenebræ.
Ergat,circat.
Erranei,errantes.
Error,vaticinatio.
Erugat,planum facit.
Eruli,domini.
Escit,lentus.
Esculentia,pinguedo.
Etica,proprietas.
Eticon,proprium.
Euadatur,reposcit,flagitat.
Eubo,oleo.
Euiscerat,excomedit.
Euitaneus,qui in æuo durat.
Exadituat,excludit ab aditis.
Exapla,exempla.
Excastratus,excoliatus.
Excauet,præcauet.
Excellare,cum vxore esse.
Exceptoria,cisterna.
Excilare,cum vxore esse in libertate.
Excipulum,venabulum.
Exdorsuandum,iudicandum.
Exenim,valdè.
Exfretat,nauigat.
Exibus,pinguedo.
Exilta,erronum marinus.
Eximequi,proxenetæ.
Eximietas,sublimitas.
Exippitare,rarè oscitare.
Exminutuare,pauperem facere.
Exundat,repluit.
Exodium , cantio in theatris ludicra & seurrilis.
Exornis,immanis.
Expalmare,depellere.
Exparta,partu vacua.
Expartoa,patula aqua.
Experti,extranei,extra partem notitiæ.
Expilatores, alienæ hæreditatis surreptores.
Expotata,hausta.
Exprodita,exclusa.
Expudoratus,impudicus.
Expuncta,fibras pectorum.
Exsumptuauit,pauperauit.
Extensio,regio.
Externauit,extraneum fecit.
Extestinum,extraneum.
Extispices,aruspices.
Extracautis,foris versos.
Extraculas,foris versos.
Extromis,extremus.
Extruncis,arbor truncata.
Exuito,depello,euito.
Exundantibus,repluentibus.
Exundat,prorogat.

F

FAbarij,Cantores.
Fabarius,cantor.
Fabulo,fabulas componens.
Fabulones,fabularum inuentores.
Falangarius,vt gladius.
Falcarius,gladiator falcem gerens.
Falcitat,putat,secat,æstimat.
Falcones, qui pollices pedis intra curuos habent.
Falsatus sum,deceptus sum.
Falsosum , circumuentosum , deceptosum.
Famis,contusio faucis.
Famulosus,seruiens.
Panculum,feniculum.

cretellæ,clitellæ.
criſtatus,honeſtus,decens.
Cruminat,ruminat.
Cruſtaria taberna,à vaſis cruſtatis.
Cubio,maſculus.
Cucier,Ponticum ſacerdos.
Culina,latrina,ſeceſſum.
Culit,vehementer percuſſit.
Culleus,tunica ex ſpartho in modum crumenæ facta, quæ linebatur à populo pice & bitumine, in qua includebantur parricidæ cum ſimia, ſerpente, & gallo inſuta mittebatur in mare: & contendentibus inter ſe animantibus, homo maioribus pœnis afficiebatur.
Culpa piabunt,peccatum ſoluent.
Cuma,poma ſylueſtria.
Cumerus,vrbanus.
Cuppes,faſtidioſus,cupidus.
Curagulus,i,curioſus,curaculus,curioſus.
Curcilla, oppilago.
Curio,ſanguis.
Curuſtus,magnus.
Cuſire,conſuere.

D

DAlmata, veſtis ſacerdotalis candida, cum clauis purpureis.
Dalum,minimum velum nauis.
Damnatitius,dedititius.
Damus,fœnerator.
Datitius, Latinũ non eſt, ſed Dedititius is eſt. ſi Barbarus dedat ſe Romanis,dedititius is eſt.
Datiua,donatiua.
Decalco,dealbo.
Decentarius, promptus,paratus,ingenioſus.
Decluere,decorari.
Decardo,occupatio.
Delticus,literatus doctor.
Demundinat,omnibus notum facit.
Depalata,manifeſtata.
Depanare,dilacerare.
Deplicare,decedere,deuitare.
Depubis,porcus fugens q.... à ſetis.
Derarat,torpet,frigidum eſt.
Deſiduus,ignauus,impiger.
Deſolanus,ſubſolano.
Deſtitudo,deſtructio.
Deſtricare,conſummare.
Detectus agitur modò,i. probatio fit tironum.
Deuibiæ,vigiliæ.vulgò paleæ mulieris.
Deuirginat,corrumpit.
Deuoratores,ambrones.
Deuoto,accuſo.
Dextralia,brachialia.
Dialapis,conſtitutum Imperatorum.
Diale,diurnum meridiale.
ex Diametro annus ſumptus, hoc eſt,non à principio ſigniferi,ſed à medio.
Diaria,cibus vnius diei.
Diaria,quotidiana ſalaria.
Diatim,de die in diem.
Dictatorius.Ex dictatore.
Didatim,diuiſim.
Diditum,percrebatum,diuulgatum.
Diennium,biennium.
Dieſcit,dies fit.
Dier,nunc dies fit.
Diffarreatio,diſſolutio inter virum & fœminam.
Differentior,eminentior.
Diffitiſcit,diſſoluitur.
Dilargus,multum donans.
Dimus,bimus.
Dinidor,malus odor.
Diplomatarius,duplicator.
Diplomum gubernatum.
Diptycha,tabellæ quas ferimus.
Dique,denique.
Diribere,dirumerare.
Diribitorium,locus contubernij.
Diſcipulati,edocti.
Diſcuſſor,examinator.
Diſdonat,diuerſa donat.
Diſgrex,ſegregus.
Diſpeccatis,decoriatis.
Diſplacidus,moroſus.
Diſpunctores,qui dona militibus erogant.
Diſpungere,donare.
Diſſultores,ſingulares.
Diſtario,occupatio.
Diſtrigare,conſummare.
Diuale,diuinum.
Diuerſiclinia,heteroclita.
Diuomerat,aperuerat.
Diuus, Imperator qui poſt mortem Dei nomen accepit.
Doctitat,frequenter docet.
Dolumen,delubrum.
Dorſennus,perſona paraſitorum.
Doſius vel Doſinus,equus aſinini pili.
Dramea poſtframearum.
Draquiti,manus inuidi.
Druſus,patiens, rigidus.
Dualis,diuiſa fœmina.
Duellio,rebellis.
Durica caſtra,Stationes nauium.
Duſius,dæmon.

E

ECitum,periculum.
Ecloga,pars carminis.
Econes,ſacerdotes ruſtici.
Eda,baſterna.
Edentat,dentes excludit.
Edilitius,qui ex ædile eſt ſcriba.

Editius,custos ædis.
Eduli,voratores,degulantes.
Effatui,vaniloqui sine effectu.
Efficabilis,in omnibus expeditus.
Effœminatorium,domus meretricum.
Egeator,hortator nauis,à mari Egeo.
Egeria, noxia.
Egestio,nocens.
Egestuosus,mendicus.
Egones,sacerdotes rusticorum.
Egrex,eximius,eminens.
Egrotatitius,qui frequenter ægrotat.
Elegiis , criminibus vel carminibus malis.
Elogium, narratio numerantis, vel ordo criminum.
Elogium , responsum aliquod , vbi ratio redditur , tanquam si dicat aliquis de quoque, Exhæredabo eum,quare? quia mihi insolens fuit.
Elogium,textum malorũ dictorum, quod Notoriam dicunt.
Emacitas,emendi auiditas.
Emanceps,famulus à seruitute liberatus.
Emedium,vehiculum.
Ementum,excogitatio.
Eminiscitur,in memoriam reducit.
Emissarius,percussor.
Emissarius,sanguinarius.
Enica,adultera,mœcha.
Enigma,obscuriloquium.
Enormate,cui addi minus nihil potest.
Enulum,caldarium.
Ephebion , locus constuprationis puerorum imberbium.
Epibaræ laici.
Epigri, claui quibus lignum ligno adhæret.
Epimenia,xenia,quæ dantur per singulos menses.
Epulatitius,qui epulis dat operam.
Equotus,vita priuatus.
Ereptoria,adimenda,reddenda.
Ergastulum,carcer, vel locus vbi damnati marmora secant , vel aliquid operantur, quod Latinè Talentum dicitur, sub priuata custodia,vbi non sunt tenebræ.
Ergat,circat.
Erranei,errantes.
Error,vaticinatio.
Erugat,planum facit.
Eruli,domini.
Escit,lentus.
Esculentia,pinguedo.
Etica,proprietas.
Eticon,proprium.
Euadatur,reposcit,flagitat.
Eubo,oleo.
Euiscerat,excomedit.
Euitaneus,qui in æuo durat.
Exadituat,excludit ab aditis.
Exapla,exempla.
Excastratus,excoliatus.
Excauet,præcauet.
Excellare,cum vxore esse.
Exceptoria,cisterna.
Excilare,cum vxore esse in libertate.
Excipulum,venabulum.
Exdorsuandum,iudicandum.
Exenim,valdè.
Exfretat,nauigat.
Exibus,pinguedo.
Exilta,erronum marinus.
Eximequi,proxenetæ.
Eximietas,sublimitas.
Exippitare,rarè oscitare.
Exminutuare,pauperem facere.
Exundat,repluit.
Exodium , cantio in theatris ludicra & seurrilis.
Exornis,immanis.
Expalmare,depellere.
Exparta,partu vacua.
Expartoa,patula aqua.
Experti,extranei,extra partem notitiæ.
Expilatores, alienæ hæreditatis surreptores.
Expotata,hausta.
Exprodita,excusa.
Expudoratus,impudicus.
Expuncta,fibras pectorum.
Exsumptuauit,pauperauit.
Extensio,regio.
Externauit,extraneum fecit.
Extestinum,extraneum.
Extispices,aruspices.
Extracautis,foris versos.
Extraculas,foris versos.
Extromis,extremus.
Extruncis,arbor truncata.
Exuito,depello,euito.
Exundantibus,repluentibus.
Exundat,prorogat.

F

FAbarij,Cantores.
Fabarius,cantor.
Fabulo,fabulas componens.
Fabulones,fabularum inuentores.
Falangarius,vt gladius.
Falcarius,gladiator falcem gerens.
Falcitat,putat,secat,æstimat.
Falcones, qui pollices pedis intra curuos habent.
Falsatus sum,deceptus sum.
Falsosum , circumuentosum , deceptosum.
Famis,contusio faucis.
Famulosus,seruiens.
Fanculum,feniculum.

Faria,verba multa.
Farrago.πρόσις.
Fascemina, clausibilis vallatio circa castra.
Fascinat grauat.
Fasculum,discum.
Fauitor,piscator,fautor.
Fauonium, odium lene, & sine causa vel vt vento collectum.
Fecundispices,fertiles deæ.
Feliatum,curuatum.
Fellebrem,adhuc lætum viuentem.
Fellitat,fugit.
Femellarius,feminis deditus, quem antiqui Mulierarium vocant.
Fensus,iratus.
Feriferus,furens.
Feronia,dea agrorum.
Fertores,ferto libantes.
Ferula,palmatoria,volaria.
Festalis,dies solemnis.
Festilia,dies festi.
Ficarius,Faunus.
Ficatum,quod Græci συκωτὸν vocant.
Fictè habet,cauillat.
Fictura,sectura.
Filiaster,priuignus,qui antè natus est.
Finctus fuerit, apicem obtinuit dignitatis,dicitur fluminalis.
Fiscella forma, vbi casei exprimuntur.
Fiscellus,mollis casei appetitor.
Fiscos,siccos grossos.
Fistulor,sibilo.
Flabarius,custos porcorum:
Flabri,flabulosi,ventosi,perfecti.
Flabrum,perfectum.
Flamineum,Babylonicum.
Flaminor,incendor.
Flauus,genus vestis.
Flegua,Martis filia.
Folonitia,vanitas.
Forago,trames diuersi coloris.
Forceps,fabricæ corruptæ forfices dicuntur.
Foria,latrina,secessus.
Foris facio,offendo,nec eo.
Formastrum,opus pistorium.
Fractillum,ad frangendum piper.
Fractior,difficilior.
Fragus,recuruatio poplitis,quæ & Suffraginatio.
Fraternus,fratris filius.
Fratruelis,materteræ filius.
Frea,æ,vel mundiana de parente suo relicta.
Fretat,regit,coercet.
Frigiones,genus vestimenti.
Frigium,mitra.Constantini Imp.Frigium candido splendore eius sacratissimo capiti imposuimus.
Fritellum, stillicidium stercoris in sterquilinium.
Fudibulum,traiectorium.
Fuginat, adulando impedit, laudando decipit.
Fulcralia,lecti ornamenta.
Fulguratores,rustici aruspices.
Fulina,culina.
Fulinare,coquinare.
Fullo,decorator.
Fungitur,soluit.
Funus imaginarium, dicitur tumulus sine cadauere,i.inane sepulchrum.
Furabula,tenebræ.
Furfuraculum,tenebræ.
Futis, quoddam vas in templo Vestæ, vbi reponebantur quædam sacrificia.
Futo,ἰλίγγω.

G

GAbarus,insulsus, barbarus, vnde Gabares mortuorum.
Gaberina,arca.
Galbares,mortuorum condita corpora.
Galenum, vas vinarium. Romani antiqui dixerunt Calenum vinum.
Galera,stricta glutino.
Galeros,calamancos.
Galerum,pileum pastorale,quod de iunco fit.
Galgulus,baca,πυρλώ.
Galiuit,peribit.
Gallarius,cerdo.
Ganzia,occulta loca & subterranea.
Gaunaca,gausapa.
Gaunatrices duorum fratrum vxores.
Gellonem,baucalem.
Gemina,peristromata.
Gemini,aquigeni.
Gemmades, i. mulieres lucæ dominicæ, lingua Gallica.
Gemmatum,baccatum.
Genialis lectus, quod nuptiarum die sternatur.
Geniatus,genialis,gratus.
Genubium,intrinum, interiorem, domesticum.
Gessiæ,diuitiæ.
Gestiuncula,res minuta.
Gesum,asta, iaculum,βολίς.
Geta,Gotthus.
Getage,garrit,Gotthicè loquitur.
Geti,Gotthi.
Geminarium,lauacrum.
Girgillus,rota hauritoria.
Gisma,angulus.
Gissium,labium,terminus,finitio.
Glaucia,viridis.
Glebo,rusticus,arator.
Glirtum,torpentem,stupidum.

Glirius, somnolentus.
Glis, glitis, humus tenax.
Gnabat, natus, generatus, filius, creatus vel enixus, lingua Gallica.
Gnauat, fortiter exequitur.
Gorriones, cum errore sonantes.
Grandias, offas carnis.
Grassus, setosus, pilosus.
Gremia, siccamina lignorum.
Grippus, Superbus, Ceruicosus.
Grumulūs, ager tractus.
Gulosus, tabernio, popinator.
Gumba, cuneus, cripa.
Gumma, tegorium.
Gurdus, lentus, inutilis.
Guttur, glutum.
Gutturnia, gutturis inflatio.
Guua, Ventuosa.

H

HAmatores, piscatores.
Hapsum, vellus lanæ.
Hareolus, iucundus.
Harpyiæ, virgines volaticæ.
Hause, sine circuitu.
Haustrum, rota, hauritorium, qui & Girgillus.
Hebira Lorica.
Hemosus, odium.
Herbitium, locus in quo herbæ nascūtur.
Herculaneus, Eunuchus.
Hercule, saluum.
Herenicas, antiquas.
Herma, proditus, castratus.
Hernia, castratio.
Hernia, satio.
Herniæ, castratio.
Hetifolia quatuor fuere de exemplari.
Hidrinis, serpentinis.
Hilo, Aquilo.
Hippitare, oscitare, badare.
Hirigis, funibus.
Hirnia, ramex.
Hiscire, desinere.
Holitor, horticola.
Hormula, statua sine manibus.
Horripilatur, horret.
Hortilio, horti custos.
Hostit, æquat, adplanat.
Hostitor, ianitor, portitor.

I

IAcentia, subciua, reliqua.
Iactuarius, qui frequenter iacturam patitur, i. damnum.
Ianitrices, duorum fratrum vxores.
Ibalia, maris habentia.
Icium, quasi exitus nullo remanente.
Igniarius, ignem continens.
Ignitior, ignitus.
Illis fas, ilicet.
Imbulus, ab ambulando, ambulatorium.
Immadescit, bibendo totus infunditur.
Immo hercule, imo saluo.
Immorsus, ieiunus.
Impartes, expertes, sine parte.
Impetibile, improbum, sæuum.
Implisceret, implicaret.
Inabstinentes, impatientes.
In ante diem, in ipso die.
Inasta, sancta, pulchra, clara, splendida.
Incæniare, stupere, cessare.
Incenis. *Plaut. Castina.* Incenem ex ædibus.
Incentiua, aculei vitiorum.
Incippat, illudit.
Incitæ, vltima conditio fortunarum.
Inclinis, incumbens.
Incoma, mensura militum.
Inconcessum semen, illicitas nuptias.
Incuba, qui res alienas tenet.
Indoles, spes in puero.
Indubiæ, indumentum.
Indubias, belli interuallum, id est, pax bello manente.
Indubies, pax bellum manens.
Indutiarij, vestiarij.
Inducit, charaxat.
Industriare, decere.
Inesis, segnis, piger.
Infula, sacerdotalis vitta, & administratio iudicialis.
Infaria, non fatua, falsa aut fatuum efficit.
Infelicare, affligere.
Infiduciare, impignerare.
Inforare, in foro placitare.
Infulat, propitiat.
Ingraminat, in gramina rumpit.
Iniuum, iniuriam, vel contrarium.
Iniux, bos, nondum iugo iunctus.
Initiabunt, nomen dabunt.
In lethales, immortales.
In lugiem, in luctus.
In palàm, aperte.
Inpopularis, inusitata.
Insiciale, ius.
Institæ, grauatæ, resticulæ.
Intellonem, folles lucernarum.
Interammnia chorda, qua frequentius est inter amnes.
Interlectus, interfedarus, varie per interualla fuscatus.
Internecies, mors, iactura.
Interpolis, vestis quæ ex vetusta fit quasi noua.
Interuallum, medium inter fossam & murum.
Inuentria facilis ad inueniendum res.
Iocista, qui verbum iocatur.
Ioguuium, seruitus, captiuitas.
Ipparius, aurigarius.
Istre, secte.
Iugit miluus, cùm vocem emittit.

Iulca,fissilia.
Iunceum,lectile.
Iuraticus,scholasticus,legisperitus.
Iuris,iuramen.
Iussorianem,præceptio.
Iutia,lactare.
Iuuenestres,fortes viri.

K

KÆre Cæsar,amicos.
Kai,cancellæ.
Kaij,cancelli.
Kalones,Gallicæ militum.
Kanifer,senex.
Kapax,memoriosus.
Karibs,furca pœnalis,aliàs Kalibs.
Kartulum,quo mortui afferuntur.alibi:
Katulum,in quo mortui deferuntur, inuestitum,detritum seu lintea.
Kuppedinarius,voluptarius.

L

LAberna, ferramentum latronum, vel grassatorum, vel furum.
Laberna,gladiator.
Laberna,latro,aut qui filios alienos seducit.
Labina,labrum inferius.
Lacatissimus,laqueus,decipula.
Laciniosum,pannosum,laceratum.
Lactena,malleum.
Lamiro,blandus.
Lampium,pulpitum,analogium.
Lancibus,missoriis.
Lanistra lanarius.
Largens,domesticus.
Larna,rasorium.
Latororum,genus nauis,sed latrociniorũ.
Latos,nauis.
Latrunciat,per nauis pugnat.
Lautitia,aqua farina consperſa.
Laxamina,habenæ.
Lecator,gulosus.
Lecticalis,qui lectulos facit.
Lectistitium,statio lecti.
Lectrum,analogium,super quo legitur.
Ledo,maris æstuatio.
Leno,lecator,mediator.
Lenocinatur,turpi adulatione famulatur.
Lenociniis. *Donatus*: Pronunciabat autem cum suauitate cum lenociniis miris.
Lenocinium,lecacitas.
Lenrandus,flectendus.
Lenulus,paruus lecator.
Leuisata,tunica militaris.
Leuitonarium, Colobarium, lineum,sine manicis.
Libatorium,coxale
Libitina,vnde mortui tolluntur.
Licerceris,centurio.
Liciani,prophetæ.
Licini candelæ,lucernæ vel cicindilia.
Licitator,gladiator, apparitor, occisor, cui multa licent.
Licius,negotiator.
Limbo,alibi pro inuenit.
Limbus,nauis piratica, vel clauus in veste regia,siue ipsa vestis.
Limfaticus,quòd aquam timeat,quem Græci ὑδροφόβον dicunt.
Liniarius,retiarius.
Limina portarum,loca mortuorum.
Liminum,seruitium mortiferum, captiuitas.
Limula,larua.
Linarius,retiarius.
Linguisciſinus,ferrum quo virgæ & frutices reciduntur.
Linguitri,sulcis trifariàm diuisis.
Liniuia,retia.
Lintres,nauiculæ modicæ in Nilo.
Litarius,gladiator.
Lix,cinis.
Lixabundus ambulat, qui voluptatis causa ambulat.
Lixe aquum quæ per milites ambulant, antiqui lixum dixerunt.
Lixiones,aquarum portitores.
Locar,locus apud vrbem Romam.
Lubrica,vallum,imò fossa.
Lubricum,lutum cum labina.
Lucar, vectigal, erogatio, quæ fiebat in lucis.
Lucerna,genus cocullæ.
Ludarius, locus deceptorius, vbi quis citò labitur.
Ludices,meretrices.
Luecula,parua lues.
Lugues,Lugdinenses.
Luitio,iuris verbum.
Luma,sagum quadrum.
Lumbare,subligar.
Lumbones,cingula circa lumbos.
Lumentum,nitrum.
Luna semenstris,Luna medij mensis.
Lunatica,quod fit plenilunio.
Lupal,lupanar.
Lusores,falsi testes.
Lustramentum,fœtor, putor, oleum, fœtulentia.
Lustro,vagatur.
Lurore,colore luteo.

M

MAcere fallio,locus circumueniendi.
Mænit,struit,ædificat.
Mafortes, operimentum capitum mulierum.

Magi-

Magiſter ludi,calculo.
Maia,media obſtetrix.
Maialis,porcus,pinguis, quòd Deæ Maiæ ſacrificabatur,quaſi matri Mercurij.
Malarium pomarium.
Malce,popino,qui amat in popinas ire.
Manda,deceptio,fraus.
Mandones,ambrones,tardeliones.
Mandratur,cauillatur.
Mandus,veſtis virginalis.
Maniæ formidinum imagines.
Manifex,manum dans.
Manipulum qui auxilium dat in bello.
Manius,burceus.
Mannulus,caballus buricus.
Manſionarius,oſtiarius.
Manticulare,fraudare vel decipere.
Manucalis,ſporta.
Manua,manipuli.
Manuale,liber ad gerendum aptus,qui enchiridion dicitur.
Manuale,orarium.
Manubla,iteratio doctrinæ.
Manubiare,vigilare,pernoctare.
Manutius,magnas manus habens.
Mappa,gauſape,tegilla,expiarium.
Marſiculus,qui citò mouetur ad iram.*Plautus.*Quid ais homo marſicule?
Maſortia,marſupium.
Maſticina,crocea.
Matapontum,metabula matris.
Matricularius,pauper,inops.
Matum eſt,humectum eſt,emollitum, infectum.
Meatim,meo more.
Mediaſtinus,balneator.
Mediaſtinus,in media auctione poſitus.
Mempanis,torporibus.
Meraria,popina.
Mercedarius,qui dat mercedem pro labore ſibi impenſo.
Mercedonius,qui ſoluit mercedem.
Mercurius,lapidum congeries in cacumine collium.
Mergi,corui marini,fuſtes,ſerræ.
Mergoræ, ſitulæ quibus aqua de puteo trahitur.
Meritoria,loca tabernaculorum.
Meſillus,paruus mos.
Meſopicatum,medium picatum.
Metabulum,proſpera nauigatio.
Metaplum.
Metatores,manſionum præparatores.
Metreta,amfora dimidia.
Militaris,opinatus,i.vetus miles.
Millum,collare canis.
Minnarius morio,ſtultus,malus.
Mincius,Ericius.
Miniculo,auxilio.
Minicus,critius.
Miridicus,mira dicens.
Miriones fantaſiarum inanium numeratorum.
Miriones,miratores.
Miſſilius,qui miſſilia exhibet.
Momar,Siculus,ſtultus,qui citò mouetur ad iram.*Plaut.*Quid tu,ô Momar Sicule homo præſumis?
Momentanea, duabus lancibus & vno in medio ſtilo æqualiter conſtat.Eſt trutina modica pecuniæ.
Momentum,ſtilus quo Momentaria inclinatur.
Monacoſmum,quod ab vno iumento ducitur genus vehiculi.
Monopolium,ſtatio vbi vna res venditur.
Monopticus,mimus . . . .
Monotonus,rigidus.
Moratores,aduocati.
Morificando,moram faciendo.
Muginatur,cauſatur.
Mulcat,percutit.
Mullitiones ardiarium ſerretum ſiue conſtitutionis.
Muloſus,cauiculus ruſticus.
Mulſitanter,leniter.
Muna,munera quæ militibus dantur.
Mundialis,homo mundi ſtatu.
Munia,officia ſaluationis vel munera.
Munifer,qui munera fert.
Munificentia,publicum opus.
Munitoria,prætinctoria.
Munitoria,ſuccinctoria.
Munuſcularius.*Auguſt.de Ciuit.Dei.c.7.*
Murcinarius,mutilus.
Murgiſo,callidus murmurator.
Murilegus,catus.
Murrat, murmurat.
Murrire,clamare,propriè murium.
Muſarum,diuinantium.
Muſcarde ſunt cuſmorinum.
Muſcipula, captentula.
Muſcipulator,deceptor,alterplex.
Muſculus,parua nauis.
Muſea,nidi ſoricum.
Muſiæ,nidi iſuricum.
Muſiarius,qui per muſia quærit.
Muſtricola, machina ad ſtringendos mures.
Mutelus,pòſt Ruffus,antè Rubrum.

N

NAbita,nancta.
Nagare,vacillare,huc& illuc fluctuare.
Nardum piſticum,chriſma ſine impoſtura.
Narici,bruti.
Nario,ſubſannans.
Naſale,ornamentum equorum.

Natinari,negotiari.
Naucupes,ad eundem acutum habens pedem.
Nauficus,nauis factor.
Nauregus,nauaretius.
Nauricus,nauis princeps.
Nebris Dianæ,corium Dianæ quæ cum ceruo pingitur.
Nec nocte,nec simulatè.*Pers.*---Nec nocte pater plorabit.
Necolatum,stultum & elanguentem.
Nefandarius.
Nefrenditium, annuale tributum, quod certo tempore rustici dominis, vel discipuli doctoribus afferre solent, duntaxat sit carneum,vt porcellus.
Neruicus,neruicosus,fortis.
Netorsum,fusum,fusile.
Nibarus,splendidus.
Nibita,aqua ex nubibus facta.
Nicolaum,stultum.
Nicolaus,dactylus.
Nictit canis,quum acutè gannit.
Nihil censi,nihil iudicati.
Niniticus,nimius,eximius,immanis.
Niniosus,garrulus.
Ninnarius,cuius vxor mœchatur & tacet.
Nitellæ, neutrones, parunitores, deminuti.
Nitura,genitura.
Nixè,munitè.
Nomicolæ,tubercula,quæ sub mento capræ sunt.
Nominosus,famosus,celeber.
Nonnula,rete ad capiendas aues.
Non putatiuum,non est dubium.
Norax,peccator,criminosus.
Notarius,scriptor,charaxarius.
Noxilis,nocens.
Nugigerulus,turpis nuncius.
Nugiparus,qui parit nugas.
Nullatenus,nulla ratione.
Numida, qui vendit herbas, vel qui alit pecora ad vendendum.
Numeria,dea numeri.
Nuptant,nubunt.
Nuptorium,domus & locus nubentium.
Nutinare,corpus,ingenium,genitura.

O

OBfibulare,concludere,circundare.
Obicula,paruus obex.
Obilat,limpidat.
Oblogat,increpat.
Obsillas,marsus.
Obsolitatus,pollutus,inquinatus.
Obtundit,obcæcat.
Obtunsa,stulta vel stolida.
Obtunsus,obcæcatus.
Obuallum,vndique munitum.
Occa,rastrum.
Occamen,contisio.
Occentare,malè ominari.
Occistrio,Tabernarius.
Oes,insania.
Offendices,nodi quibus libri signantur.
Offex,impeditor.
Officialis,sacrorum minister.
Officiperdi, qui sui laboris non habeant remunerationem. Catoni quoque dicuntur Officiperdi.
Ogit,moritur.
Olacitas,fœtulentia,olor.
Olax,olidus.
Olerare,olera plantare.
Olographa,omnem rem propriam.
Olouitreum,totum vitreum.
Omentum,mappa ventris.
Opersolatio,elusis à persolis dictum.
Opinatores, existimatores, vel arte militares.
Opinax,manifestus.
Opinosa,ingentia certamina.
Oppilago,curcilla.
Oppito,sospito,valde saluto.
Orcinus,morte manumissus.
Ordinarius meles, qui in integro ordine est vel numero.
Orge,occide.
Oricus,loquax,qui magnum os habet.
Originarij,vernaculi.
Oripta,amens,turba hominum.
Orispex,orarum inspector.
Ouispex,ouium inspector.

P

PAbo,vehiculum vnius rotæ cum b.
Pabulator, pastor, qui bubus pabula præbet.
Pabulator,pater qui præbet pabula.
Pactario,plantario.
Paculum,sacculum,pasceolum.
Pagæ,memoriæ sine idolis.
Paganitius.vt occultus.
Pagit aut palum agit,aut citharam tangit.
Pagula,frena.
Pagus,collegium,curiæ.
Παλαιὸς μωρὸς νέ ον φρόνιμον ἐ ποιεῖ.
Palax,dolosus,fallax.
Palla,latubres.
Palmosus,victoriosus.
Palpones,qui ducunt cæcos.
Palteum,murum vel fastigium.
Paludatis,mantuatis.
Pamæum,vestis pastoralis.
Panarium excipulum.
Panchra,rapina.
Pandex,qui semper pandit ora ad potandum.
Panegyricis,laudabilibus.
Panegyricus,laus in promptu dicta.

Panera,

Panera,rapina.
Pangitare,laudare.
Panora,rapina.
Pansa, qui ambibat pedibus in diuersa tendentibus.
Pantapola,simplasiarius.
Pappas, pædagogus, qui sequitur studentes.
Parapsides,suffusoria.
Parapsis,granata vel catunis.
Particus, negotiator, qui partes vendit, qui institor, & agomanus dicitur, eò quòd in diuersa manus agat.
Partiliter,diuisè,per partes,distributè.
Pastam,præclaram.
Pastoforium, atrium templi, aut sacrarium.
Pastorium,aluiale tempti vel safurium.
Patago,genus mortui.
Patercularius,à paterculo.
Patibulum,res patens.
Patrauit,patrem fecit.
Patres patriæ.
Patreus,vitricus.
Paximatum,panis subcineritius.
Pecuosus,qui multa pecora habet.
Pedana,æ,pedales nouus,qui caligæ assuitur.
Pegaso,homo iocularis.
Pelagus,prælubium.
Pelops,qui habet vxorem & amicam.
Pencina,lacinia vel stola.
Penita,aula regia.
Pennum,bis acutum.
Percartapsere,valde diuidere.
Percataprat,valde tædet.
Peripsima,media planta pedis.
Pero,calciamenta pilosa.
Persolenter,assiduè.
Perula,extrema pars nasi.
Pessimus,verbosus.
Pestincius,violentius.
Pestinuncium,qui pestem nunciat.
Pestiliter,demissè,diuisè.
Petitius,qui frequenter petit.
Petulus,equus qui habet albos pedes.
Phaculla,perna,petaso,petasunculus.
Phago cibus:vnde φάγος ἡμιρινὸς, ἄρτος καὶ τυρὸς καὶ οἶνος in vita monachorum.
Phylacteria,carmina.
Pictatium,epistola breuis & modica.
Pictatiuncula,membrana.
Pictiones, qui vendentes vincere in pictura.
Pigella,artopta,genus vasis.
Pilasca,vas vinarium ex corio.
Pilax,murilegus,catus.
Pileum,calamaucum.
Pilicrepus,qui pila ludit.
Pililudius,qui polotello ludit.
Pilliones,portitores mortuorum.
Pilumen,quicquid in pila tunditur.
Pindæ, pinnæ dictæ sunt à pendendo, sed vsus obtinuit,vt pinnæ dicantur.
Pinnirapi sectatores, gladiatores, quòd pinnas rapiunt.
Pipilare,resonare.
Pipiunculus,accipiter,acceptor.
Pipuli,conuitio plorati.
Pissago,pix liquida.
Pisseima,speculor.
Pitigmata,causiæ.
Placor,tranquillitas.
Plautos auribus gracili corpore.
Plaria,dilucida.
Plaustri,quod plaustro sonat.
Plebescere,plebem alloqui.
Plebiscitari,plebem imitari.
Plebiscitat,plebem alloquitur.
Plemina,cùm in manibus & pedibus calusi sulci sunt.
Plotei,proprij.
Plumbum in oculis,macula coloris plumbei.
Podiarius,inter mimos.
Polingon, vbi cadauera ponuntur. *Græcum.*
Polluctare,consecrare.
Polosè,altè.
Polosus,altus.
Pomatium, mollis & liquidus cibus ex pomis.
Poneprope,iuxta & propter.
Popina,meraria,crustaria.
Porrum,basum.
Portemia,nauicula.
Portitorium, porticulum, baculus lixarum.
Positiones,ædificia.
Postifices,iudices.
Postilio,postulatio.
Postmurium,insertorium.
Postpridie,hodie.
Postulatitius,ille qui postulat.
Postumus,vltimus,nouissimus.
Præclues,valde clarus & inclytus.
Prædarius,præbens auxilium.
Prælubium,pelagus.
Prærogator,dispensator.
Prætenta,anteposita.
Prætoriola,domuncula in naui.
Prandeum,genus zonarum.
Pransorium,promulsarium.
Prima porta, primum locum vel grecia exposio.
Prima terra,litore.
Primiuirgius,caballarius quòd primus est militiæ in virgines.
Priuignus,vulgò antè natus.
Procapibus,proximis.

Procapis,proximus.
Prociuimus,probauimus.
Proculprocul,longè longiùs.
Proculum,abominatio.
Proculus, qui patre longè peregrinante nascitur,vel longè à patre natus.
Prodactis,consumptis.
Profecta sunt,promouerunt.
Proficiens,antepositus,proiectus.
Prolicere,emanare, effluere. *Varro.* Demum vbi prolicuit dulcis vnda.
Polumum,locus sacrorum.
Promptria,cubilia.
Promurale,murus ante murum.
Pronefas,antefas,contralicentia.
Pronefas, plusquam nec dicendum, vel quàm inlicitum.
Pronefas,scelus,incontinentia.
Pronostra,antenostra.
Propagando,protelando.
Propala,vendenda proponens.
Propedat,impedit,cohibet.
Propij,legati matri muneribus.
Propolæ,tabernarij.
Propos,valde potens.
Proposcit,petit.
Propudorio,contressio.
Prosatrix,genitrix.
Protelat,differt,prolongat.
Proxeneta, homo præcurrens quodcunque negotium.
Proxeneta, quasi inter emptorem & venditorem,vel ante ambulo.
Prurientes auribus, qui libenter desiderant de alio mali aliquid audire.
Pubeta,vel pubeda,adolescens.
Pugillones,pugillatores.
Pulpidinem,colophia.
Pulpitum,analogium,lectrum.
Puluicinare,pluitare,sæpe plucre.
Puluinceria,area mortuorum.
Punicani,lecti parui.
Purpurilla, locus extra portam quo purpurea veste vterentur.
Puteal,sedes prætoris.
Puticuli,quo cadauera proiiciuntur.

Q

QVadras,duo minuta.
Quæstuarius, qui quæstu corporis viuit.
Quæstuosus,πορνικὸς.
Quantocyùs,quantò velociùs.
Querelantem,querelas afferentem.
Quinquatria, ambitus quinque porticorum.

R

RAllum,rasorium.
Randum,arbitrandum.
Raricent,patricent.
Ratiscunt,adæstimauerunt.
Rator,iudex.
Rauit,rauie loquitur.
Reburrus,hispidus.
Receptor,actor concordiæ medius.
Recidua,ex ruinis renascentia.
Recitabulum,vbi recitatur.
Recognatus,filius patris.
Rectitas,iustitia,æquitas & veritas.
Redandruare,gratiam referre.
Redhibere,reddere.
Redimiæ,res à prædonibus redemptæ.
Redimicula,vittæ quibus mitra ligatur.
Redubias,reliquias.
Reducta,concaua,depressa.
Redulus,strues lignorum ardentium.
Refrontat,repellit à fronte.
Regillus,regulus.
Regimonium,gubernationem.
Remasculata,virili virtute resumpta.
Remilicines,remoratrices.
Remillo,repando,pronullo.
Remillus,repandus.
Remotum.
Rendis,requies otiosa.
Repatriat,ad patriam redit.
Repelta,lapis excelsus.
Repignerat,pignus recipit.
Repluentibus,exabundantibus.
Replum,species mulieris.
Retanda,purganda.
Retica ligna,quibus ligna sublimantur.
Reuidare,reuerti,redire,repedare.
Reuma, effusio maris, quando accessione maris in fossis colligitur & remanet aqua.
Rimidia,crepido.
Rinas,naues vel massa.
Roga,eleemosyna.
Rogatarius,petitor.
Ructa vel frumen in homine,tumẽ in bestia:pars gutturis gurgulioni proxima.
Rues,ruina.
Ruffatus,sanguine cruentus.
Rumare,rumores adferre.
Runa,pugna.
Runata,præliata.
Rupa,ex vtraque parte acuta.
Rupinas,abrupta montium.
Ruspantur,perquirunt anxiè.

S

SAbarium,atrium templi.
Sabbatini aranearum.
Sacra,non idoneus artis suæ professor.
Safarium,atrium templi.
Saga,nomen gemmæ.
Salattarius,portator armorum.
Salmentum,salsamentum.
Sambuciarius,ipse qui dicit.

Sam-

Sambuciſtria,quæ citharista canit.
Sambuciſtrio,ſaltator.
Sambucus,ſaltator.
Samelubro,artificio.
Samica,puluis.
Sanceniſſat,lætatur,triumphat.
Sappappa,quaſi ſarculo.
Sarapia,rapinæ.
Sarcitator,qui tecta reſarcit.
Sardius,ſacella,loca ſacra.
Sarge, idoneus. quælibet ars, aliàs Sarga non idoneus cuiuſlibet artis profeſſor.
Sario,ſarculo.
Sauium,oſculum vxorioſum.
Saures,ſorices.
Scabra,pumicia aſpra.
Scæuitas,iniquitas.
Scamellum,ſimfoniaci.
Scammata,arenæ,vbi athletæ luctant.
Scana,arborum denſitas nimia.
Scanſuæ,ferrum per quod equus ſcandit.
Scapolum,fuſtis longus.
Scapus, certus numerus tomorum cartæ ſcriptæ.
Scaturrio,lepra.
Scatus,impetigo,ſicca ſcabies.
Sceptoriæ,ciſternæ.
Scillæ,ſaxa latentia in mari.
Scinthiæ,næuus,macula.
Scipio,virga ante triumphantes delata.
Scipiones,virgæ conſulum.
Sciſpadum,iupatum.
Scolaces, quod nos funalia dicimus, eò quòd ſint ſcoliæ, hoc eſt, intorti. Hos Romani funes & funalia nominabant.
Sconna,ſponſus.
Scordalus,ferox.
Scordiſcum,corium crudum.
Scordiſcum,ſcortum.
Scories,ſtulti,ſtolidi,fatui.
Scorio,ſtultus,fatuus.
Screa,pituita.
Scriba ædilitius,qui ex ædile eſt,ſic vocatur ex ædilitate.
Scribula,epiſtola.
Scripula,epiſtola.itẽ Scripula,ſollicitator.
Scrutinium,quod infantes ſcrutantur.
Scrutitum,pellica.
Scrutulus,ventriculus fartus.
Scurra,paraſitus,buccellarius.
Scurra,qui incopriatur.
Sebra,vetuſta.
Sector,vſurpator,vel bonorum vindicta.
Securiculatius,qui ſecures fert.
Secus,malum.
Semeſtria,liber in quo actiones ſex menſium continentur.
Semiermis,ſine armis.
Semiiuſtus,dimidium iuſti.
Semiuecors,minimus à vecorde.
Sennumia,triſtitia.
Sententia,γνώμη.
Sentes, ſententia firma, & indubitata reſponſio.ἀποφάσεις.
Sentio,ſententia.
Sentitare,in animo ſenſim diiudicare.
Separ,ſeorſum à parte.
Sepia,incauſtum *Perſius*.
Sequela,exemplum.
Seruitium, multitudo ſeruorum, & ingenuorum obſequium.
Sextertiarius,ipſe qui erogat.
Sica,cluniculus,machæra,ſplendona.
Sica, genus ramorum eſt, ſimile Vidubij. Hoc maximè vtuntur, qui apud Italos latrocinia exercent.
Silo,naſo inciſo,vel reducto.
Simfoniaci,cantatores muſici.
Simplagium,minus rete.
Simpulator,amicus ſpõſi aſſiduus cum eo in conuiuio.
Simpulator,conuiua.
Simultum,vermis in cornu arietis.
Singultim,qui loquitur per gluttuos.
Sinum,vas in quo butirum conficitur.
Siraſcula,vas aquarium.
Stringina,reſtrictio vrinæ.
Siſpes,ſoſpes,ſanus.
Solerare, id eſt, ſolidare,à ſolus,ſoleris, i. ſolidum.
Sonticus,verax.
Sortillator,degulator.
Sortinidus,qui iud et per ſortem.
Soſij, duo fratres, qui bonos libros emebant,& eos poſtea præparando multum lucrabantur in vendendo.
Spargana,initiarum,infantia.
Spoliaria,exteriores balnearum celſulæ.
Sputarium,ſputum.
Stagnare,ſecernere metalla miſta.
Stamio,partus.
Stater,duo didragma.
Stellionatus,crimen cum vna res duobus venditur.
Sternaces,pauidi.
Stica,tunica.
Stigia,tunica.
Stigina,ornamenta regia.
Stigium,genus veſtimenti.
Stilinquadrum,id eſt,quadrum.
Stlataris,veſtis piratica.
Stranaces,cupidi.
Strigio,mimarius ſcenicus.
Strofarius,ſtrofoſus, impoſtor, fraudator.
Stultomalus,ſtultus malus.
Subcenſia,fomenta.
Subcenturiatus dicitur, qui in numero priore quaſi per centuriæ ſuæ vicem ſuccedat.
Subciſiuus,malus interpres.

Subcus, subcutaneus, subcirratus, intercus, intercutaneus, intercutatus, subtercus, subtercutaneus.
Subleſtia, infirmitas, triſtitia.
Subleſtis, infirmus, triſtis.
Submeles, qui in lectulo mingit, meies.
Subſes, qui ſubtus ſedet.
Sububeres, infantes qui adhuc ſunt ſub vbere.
Suffraginatus, fractis auribus, vel ſubſtitutus in locum ſuccidentis.
Sugrudia, fundamenta.
Sugrundaria, ſepulcra.
Sultor, cultor.
Sumptuarius, qui erogat ſumptus.
Supedium, refugium.
Supera nauis.
Superaria, veſtis quæ ſuperinduitur,
Supparant, ſupplent.
Suppararia, veſtis quæ ſuperinduitur.
Supes, ſupumpis, hoc eſt, ſupinis pedibus.
Suprema, quando ſol ſupprimitur.
Surcetur, iraſcitur.
Surus, muſculus brachiorum.
Surus, ſurculus.
Suſſes, qui habilis ad ſubſtendum.
Suſurrio, ſenilloſus, bilinguis.
Sutela, corrigia, quæ tenditur ſub cauda equi.
Sutrium, locus vbi ſuuntur ſpecies aliquæ.

T

TAbæ, mutiæ. Tabernio.
Tagax, furunculus.
Talax, ſcaurus.
Talitius, colafus in talo.
Tallus, calculus, tabula.
Tam nefas, tam deteſtabile factum.
Tames, cruor, ſanguis.
Tarmus, vermes in carne.
Tartarium, horribile.
Tautones, palpebræ.
in aliis Tegellaria venefica.
Tegora, tegus, coria, vel poſteriora iumentorum.
Telonem, quaſi omnium tittorum fiſcalis conductio.
Tenilis, qui poteſt tenere.
Terimentum, nutrimentum.
Terrale genus veſtis.
Terrigiponæ, quæ terra capiunt, id eſt, piſcinæ, quas & lacus ruſtici vocant.
Teſtinium, opportunum.
Thoca, ſtauus vel veſtis.
Tiaries, portitores ſignorum.
Tinctorium, gladius.
Tironatum, tudinem.
Tironicare, militare.
Titienſis clangor, id eſt, ſonitus cũm tumultu.
Tocuis, calculus dictus eſt compito ſolo pilis quod ſibi componunt. calx enim lapis eſt, calculus diminutiuum.
Togillatim, ſigillatim.
Togipurium, toga pura.
Tollerunt genuerunt.
Tongillatim, ſingillatim.
Tongillatim loqui prauis verbis, à Tongilio Paraſito, qui in hoc inuenerat riſus aucupium, vt ſalutatus conuicio reſponderet, & maledicentem ſalutaret blandiſſimè.
Tragum, genus piſcatoriæ.
Tragum, inter legumina.
Tragum, verriculum.
Trictilia, vbi pendent vaciæ.
Trimitat, poſturna.
Tritile, quod teri poteſt.
Trochus, rota ludentum.
Trocinus, ſectæ genus arduum.
Tuber, ſiti ſubterranei.
Tucetum, bula condita apud Gallos Alpinos.
Tugellaria, maleficia, eò quòd ſupra tegulas ſacrificent.
Tuligatum, carpitum.
Tullia, media vel regia.
Tuore, viſu.
Turturilla, ita dictus locus in quo corruptelæ fiebant, quòd ibi turturi opera daretur, i. panem.
Tuſpollem, manna, vel genus pigmenti.

V

VAbra, callidus, artificioſus.
Vabrum, varium, multiforme.
Vadatur, promittit, pollicetur, fide dicit.
Vadimonia, iudicia, vnde apud iudicem per fideiuſſorem vadere liceat.
Vadimonium facit, fideiuſſorem dat.
Vaginatus exagitatus.
Vagitatur, violenter flet.
Vagurrit, per otium vagatur.
Valgis, foras verſi tumentibus.
Valitant, valent.
Vallemac pia, inhoneſtæ cantationes & carmina iocáque turpia.
Vaniparentes, inanes, mendaces, inutiles, pellaces.
Varam tibiam ianã, perticæ duæ ſunt inter ſe colligatæ, quæ aſſerem ſuſtinent. Vnde prou. Vibia varam ſequitur.
Ventriloqui, precantatores.
Varicat, diuertit, ambulat.
Varicauit, ambulauit.
Vaſcillum, paruum vas. *Macrob.* Soluens radiis

diis, in aqua subiecta vascillo.
Vatia, diuersis plantis.
Vefaba, parua faba.
Vehigelorum, genus fluuialium nauium apud Gallos.
Veneripeta, luxuriosus.
Venitia, maris exæstuatio, quæ ad littus venit, *Varro*. Venitia, vnda quæ ad littus venit. Salacia, quæ ad mare redit.
Vepra, callidus, testificator diuersipellis.
Verax, sonticus fidelis.
Verbosus, nugator pessimus.
Verbotenus, verbigratia.
Vernacellus, qui suscitat per dies festos.
Vespeliones, fossarij, qui mortuos sepeliunt.
Vespertilio, serotinus.
Vespillo, sepulchrorum violator.
Vestiæ, balbæ.
Vestiarium, erogatorium.
Vestiplica, fœmina quæ vestes plicat.
Vestis ludiaria. histrionicica, tonis.
Veteratricem, i. callidam, incircumscribendam.
Vexillaia, impetus fortis carrorum.
Victimo, immolo.
Vidubium, qui duos maritos amisit.
Viduuium, viduitas.
Villaturia, territoria.
Viocurus, & statim Cestifer.
Virginal, membra virginis in quo habitat.
Virgobretus, nomen magistratus.
Viria, viriola, brachiales.
Viriosus, austerus.
Virops, quæ iam opns habeat viro.
Visor, videntes.
Viticus, actor, exactor villæ pensionum, insularius.
Vitricus, patricus.
Vnca manu, stricta manu μυλλῆ.
Vnicuba, vnius viri vxor.
Vnorum, multorum.
Votificantibus, dona libantibus.
Vtensilia, viatici sumptus.
Vultuosus, tristis.

Z

Zanga, pellis. *Acro*. Nigris medium impediit crus Pellibus.

EXCERPTA PYTHOEANA EX VETERIBVS GLOSSIS.

A

AVCTORATIO, venditio: nam sub auctorationem sunt gladiatores qui se vendunt.
Acieres genus securis.
Adtibernalis, vicin⁹.
Adluuiis, locis cœnosis.
Antigraphus, cancellarius.
Alopecia, passio stricturæ, ἐν χειρ.
Æget, acidiatur.
Alibre, alimentum.
Allex, pollex in pede.
Arcites, sagittarij.
Atanulum, genus vasis, atannuuium.
Abgrego, segrego.
Amfiscij, biumbres.
Apsum vellus lanæ.
Ascios, exumbres.
Atta qui primis plantis ambulat.
Attanabo, genus vasis.
Auriginosus, arcuatus.
Anguilla, qua coercentur in scholis pueri, quæ vulgò scutica dicitur.
Abrogans, humilis.
Abs se, spontaneus.
Acubus, ministerialis domus regiæ, vel Aculus, lege Anculus.
Acus, calamistratorium.
Albanæ, plurali numero nuces prenestinę.
Altar, *Prudent*.
Antigerium, in primis.
Antigerio, valdè.
Arcubius, qui cubat in arce.

Antepodes,obſequia amicorum.
Antipelargoſin dicunt Græci talionem.
Arctare,conſtringere.
Artemo,inſtrumentum arietis.
Armillum,crater,vas vinarium.
Adfiliatio,penè naturæ imitatio.
Adplanat,hoſtibus æquat.
Agonia hoſtia.
Albuna,Mater matuta.
Anxiferis,mœſtis.
Aquaticus,hydrus.
Acrozymus,panis leuiter fermentatus.
Anger ſpatharius qui angit,id eſt,ſtringit ſpatham.
Aſtroſus,lunaticus,malo ſidere natus.
Aulenius,aulicus Palatinus.
Agagola,lenocinator,pantomimus & poſt Agagula.
Angaria, Auianus qui agrum locat, vt angariam accipiat.
Anteritas,antiquitas.
Antela,antilena,vt poſtela,poſtilena.
Apicire,ligare.
Apicitus,ligatus.
Alapus qui propter mercedem alapas patitur.
Alopus,nota in libris emendatis.
Aleſtrare,humectare.
Adoptarius puer ex adoptiuo natus.
Apicioſus,caluus,caluaſter.
Allutes & allutia loca cœnoſa.
Aſſectaneus,conſentiens.
Ablutes,loca cœnoſa.
Ancones,incantatores vel vicini.
Angæ,interualla arborum vel conualles.
Ancyromagus,genus nauigij.
Ancula,ſuccuba.
Anclena,inſtrumentum ferreum.
Ancltabeo vel Auricabeo, lex Longobardorum.
Aqualium,ſumma pars capitis.
Armilaus,ſcapulare monachicum,*Iſid.*
Amaſco,amare cupio.
Abadir lapis,Achis eſt lapis per quem Saturnus Iouem deuorauit.
Adſeda,ſella quadriiugis [quidam legunt Caſeda.]
Adoſtrata,reditus.*F.*apiſtopha.
Agonei, victimam.*Feſto.*
Alliger,Gallus ad Ligerim.
Ambro,deuorator, conſumptor,patrimoniorum.decoctor.
Amfibulum,birrum,villoſum.
Angia,ferrum bucculæ ſcuti.
Animæquus,patiens animo.
Annet,fulget,annitet.
Anilia,amentia,fatuitas.
Anconiſcus,incaſtratus.
Anſile,ſcuti buccula, quæ ab initiis tenetur,*boucle.*
Ardalio,glutto,vorax,manduco.
Arcepta,genus nauis,Acatus.
Aſſecula,bucellarius homo.
Aſtarium, Clegellaſtarium, vbi venduntur bona proſcriptorum.
Aſpita ruina * ſeceſpita ruina.
Anximium,Romanum,Latinum.
Auincula, auctio minor, ſupra fundum, * auctiuncula.
Arcarius,diſpenſator,actor.
Antibiblium,pignus Codicis librorum.
Abrigeum,ſplendor auri.
Adlicula,genus veſtis,*l.3 ff.de auro.*
Ambuſilla,venter.
Allobroga,Gallus,rufus vel *int Iun.*
Aſciculus,aſciola,dolabra.
Agia,glandolæ.
Acinari,tricari, in paruo morari, aginari *Feſto*,[fortè Muginari.
Anguipedes,gigantes.
Aurorans,illuminans.
Alluuium,ruina riparum ex aqua.
Augumentum,profectus.
Ænygma,figura,ſiue typus.*Pind.*
Abaſu,infima domus, ab Abaſo infirma domus quaſi ſine baſe.
Abrogat,ablegat.
Aria,ala. * axilla,ala.
Agaron,miniſter,Officialis.
Aruinulis,adipibus.
Artificina.in qua artes exercentur.
Arcuaria,ſicca.*Pallad.*
Ariæ,mortuorum puluinaria.
Arilator,Cocio,ὁ μεταβολεὺς.
Arreptitius,rariolus,furioſus.
Arbiterium, collectio arbitrorum multorum ipſa conſenſio.
Arula,craticula.
Ancella, ortygometra.
Auctoramentum,ipſa res locationis, venditionis.
Auricularius,auſcultator.
Auctionarius,qui emit.
Acucula,ſolers,acutus.
Adaſia,ouis maior natu.
Adpectoret,adplicet ad pectus.
Adpetulantia,procacitate.
Adſuetula,agaſo,adſecula.infrà.
Adorea,libamenta.
Æquilatium,æquatio,*l.auium.Feſtus.*
Adfutabulum, vaſculum.
Alia,tranata.
Amanſit,exſpectauit.
Arculis,circulis.
Adſtraba,tabella,vbi pedes requieſcunt.
Aureax, equus ſolitarius, fortè tolutarius.
Abartenum,inhoneſtum, * ἀπαρθένον.
Aclibanum,obliquum, * accliuem.
Acuculia,acutus,ſolers,ſuprà.

Adru-

Adrumauit, rumores attulit.
Adsecla, domesticus familiæ, agaso, pedissequus, leno.
Adlancinat, vsurpat.
Agaso, qui præcedit, minister Officialis.
Apocrysarius, à secretis legatus.
Agginantes, explicantes, *Festus*.
Ambus, malleus.
Amsariam, per amborum partes.
*ambisariam.
Antia, ferrum in scuto, suprà.
Appia, æstiua, candens, temperata.
Apis, mergit loca calentia parum.
Aborris, scandalosus.
Alacrimonia, lætitia.
Astiplicem, duplicem, dolosum, aliis alterplicem, ſ. biplicem.

B

BRitannaca, flos qui in Sinnia nascitur filua Fortè Hercynia.
Butum, imbutum, imbuendum.
Butis, stella Cometes, βολίς.
Bassacua, terræ hiatus, barathrum.
Bagario, vrceoli genus.
Buuinare, sanguine inquinare mulieris menstruatæ.
Blenones, putidi, hircorum hircosi.
Bestæ, Maiæ, Troiæ, ſ.
Buceta, pascua.
Batis, genus oleris.
Bara, est lamina auri ab aure ad aurem qua familiares Regum vtebantur, ornamentum colli ex auro & gemmis, quod alio nomine turmes potest dici.
Bolonæ, ipsi citarij (lege Cetarij) qui diuersa genera piscium emunt (fortè ἐκ τοῦ βαλλεῖν, à iactu retis.
Bellicrepa, quoddam genus ludorum cum armatis: bellicrepa saltatio.
Baccatum, margaritatum.
Bacarium, vas aquarium.
Batinius, rusticus agricolanus.
Baburrus, stultus.
Belues, egestas quæ solet contingere per vastitatem.
Bustar, locus vbi stant boues.
Baccaulum, in quo mortui deferuntur.
Bacerus, arefactus.
Bamber, arena.
Barbastereli, duribuccius, ita in omnibus gloss.
Barbo, Barunculus.
Barrigenæ, peregrinæ.
Babiger, stultus.
Blandiosus, affabilis.
Batioca, patera.
Baucalem, gellonem.
Birtus, rufus, πυῤῥός.
Botriones, latices.
Broia, vlua marina.
Brunda, solida.
Bucco, garrulus, rusticus, stultus.
Bombum, sorbellum.
Bucida, vel bucita pascua.
Buccinaria, voces.
Buda historia, & alibi.
Bullæ, ornamenta regalia, vel camelorum.
Banadola, alibi Bariola, lectus, lecticáve quæ in itinere fertur.
Bargines, fortes in bello.
Biplicitas, duplicitas, alterplicatio, fortè altercatio.
Balio, manus palma.
Bullum, baculum pastoris.
Burga, cloaca.
Bustantes, sepelientes.
Busticata, sepulchra in agro.
Baiis, nomen serpentis.
Barbatus, operarius, intimidus, *Gell.* 15. 5.
Barto, genus organi.
Barbastinus homo qui fert barbam plenã prorissimis riuis.
Barciæ, barbari.
Billa, iumentum asinus.
Biou scus, morsus bestiarum.
Bifax, duos habens obtutus.
Bitidum, informe.
Biluus, moribus bestiarum. Belluanus.
Blimi, tetri.
Breuigerulus, qui breue gerit.
Barcanda, concha, ærea.*
Bascanda, *Iuuenal.*
Biplex, duplex.
Barria, regula, norma, rubrica.
Brasbrat, tlucubro.
Bubis, barba.
Baccapulus, in quo mortui deferuntur, suprà bacaulus.
Bassus, pinguis, obesus.
Basterna, tecta manua, lis lectica.
Balastrum, balneum.
Benelinguatus, eloquens.
Bestemiæ Troiæ * suprà.
Bestæ, maiæ Troiæ.
Bortanea, tecto manualis, suprà.
Blitea, stulta.
Bromosa, immunda.
Bobinatores, inconstantes, *Gell.*
Brumosus annus, rosinosus.
Brumalia, rosinosa pluuia.
Bestinaces, tiraces ζωοφάγοι.
Bombicinatores, purpuram facientes.

Bombicinare, purpuram facere.
Bambis, aranea.
Blato, cubicularius, hospitalarius.
Bibliothecarius, qui codices secat.
Blandiosus, affabilis.
Brustum, materiæ genus, brusci, *Plin. Iun.*
Bidens, anchora.
Brutus, gurdus.
Brantia, tenuis auri lamina.
Bullæ, stramenta regalia camelorum, suprà.
Boeter, vernum, veranum.
Botoonem, iuuenem.
Belluus, moribus bestiarum, supr.

C

CLaudire, claudicare.
Clingit, cludit.
Coditura, impensa.
Conflatim, copulatim, contentè.
Coraula, iocularius, iongleur can.
Coruscat, vibrat hyems. *Plaut. Rud.*
Cracentes graciles.
Creagras tridentes.
Crematium, colibum. κρεμάστον.
Curcilla, oppilago.
Coniecit, iaculum amentauit.
Creporem ferri, sonum catenæ.
Catadocta, multorum cantica catalecta.
Calones, galearij militum.
Cartilagini, lardo bradone.
Cataplus, aduentus nauis.
Cilindrum, semicolumnium.
Clacinden, concha.
Coactores, argentarij.
Collianorum, publicanorum vel impiorū, collibariorum.
Cuppes fastidiosus cupidas.
Cancellat, concidit, batuit.
Candes, vasa fictilia.
Cernila, lignum super quod ducitur taratantara.
Comminando, intentando.
Creditarius, πιστευμάτιος φύλαξ. *Ruf. in Ioseph.*
Confarreatio, consacrorum cōmunicatio.
Cohibuli, concordes, coniuncti, cōtribuli.
Cohibentia, conlusio.
Commolunt dentibus, comprimunt.
Connixa, partu liberata, *Virg.*
Collegarius, vnus ex collegis.
Corugio, puerilis est ludus, quando prouerbia dicunt, alibi, Coragium pars est in ludis, quando prouerbia dicuntur.
Ciccum, mali granati membrana,
Callithrix, simia producta barba.
Clammum, clarissimum.
Concibiones quædam stellæ quæ *astrologiam concipientibus aptantur.*

Cabo, caballus grandis.
Caramontem, cœli aspectum.
Curagulus, curiosus.
Camixtus verbosus, loquax.
Charaxatis, scriptis, inductis, cancellatis.
Cærulus, viriatus, datus.
Circulator, qui fumat, vendit fumos.
Citaxus, similis taxo.
Contra fœdus, contra pactum.
Corimbata, nauis.
Consæpe, vt adsolet.
Coarcuatio, concameratio.
Contribules, consanguinei quasi ex eadem tribu.
Confragmentum simul rugosum vt mōs.
Commulcare, complodere, conculcare.
Conclassare, Conclamare.
Cloes, pluuia, vel nauigium.
Colume, sanum.
Coniuoli, concordes, iuncti.
Curio, sanguis. *
Caparcus, pistor.
Caballarius, alaris.
Cabo, caballus. suprà.
Calpes, galeæ, militum, imò armillæ.
Camasus, amsimallus.
Candes, vasa fictilia, suprà.
Canier, leno. *
Conferiatus, sociatus, confarreatus.
Colimbus, locus vbi mundantur vestimenta.
Cærulus, bestia marina, *Iuuen.*
Claredines, claritudines.
Cadax, claudus qui sæpe cadit, catax, *Fest. Non.*
Capite census, taxatio possessionis.
Carinantes, inludentes. *Fest.*
Cassatur, castratur.
Cassiculum, reteiaculum.
Campio, gladiator pugnans.
Causarius, litis amans.
Cadtumæ, citanæ, cisternæ, lautumiæ.
Corniculi, catamites recrementorum.
Catamaiti, ergastulum. * Catomum. *
Circat, circumuenit.
Citenæ, cautumniæ.
Ciuicat, ciuem facit, aliàs ciuitat.
Cinnes, cinni.
Clitellæ, cretellæ.
Colitor, dominus fundi.
Commanipularis, conscius, collega.
Creditaria, cameraria, in *Rufino, Ioseph.*
Cascidilis, pera, marsupium.
Catasta, lectus ferreus.
Cometiæ, dicuntur tempora bonorum * * quando dant honores, Comitia, sibi milites sunt commeatus.
Callicularium, medium ætatis, vel hyemis capti.
Casona, acus qua mulier caput scalpit.

Conca

Concubium,pellicatus.
Conferui,cognoui,comperij.
Confida,dubitator.
Cracat,cracerat.
Cretellæ,clitellæ.
Cristatus,honestus,decens.
Cruminat,ruminat.*Var.*
Culina,latrina,secessum.
Clanculare,occultare,palliare,subacillare cor.
Caruchi,nauium funes.
Curuscus,magnus.*
Condones,gladiatores.
Caupulus,nauis.
Captentula,captio.
Contumia,contumelia.
Cessiosus,qui sæpe cedit.
Cusire,consuere.
Cæstiferum,qui flagellum portat.
Carabus, parua scapha ex vimine . . . . & corio.
Celes,oues,aues.
Cerealis,qui ad sacra stat.
Cessit,nupsit.
Culit,vehementer percussit.
Caluitio,memor.
Causarius,reus, sup.
Cocistro,prægustator cocinæ.
Commaticus,versificator.
Calabris,ventis siccis.
Catomain,ergastulum,supra Catomium.
Cancer,forceps.
Caletra,vbi vespæ nutriuntur,alibi celetra κοιλήθρα.
Cidones,puerorum amatores.
Carrio,diuido,lacero.
Calestra,genus mitræ.
Catax,claudus,coxus.suprà,xis.
Cautos,sacerdos.*.
Calator,minister sacrorum.
Castorium,vebrinum,bebrinum.
Castipulũ,mẽsa quadrata.*Varr.*cartibulũ.
Carsorum,vetustum,cæsuar.
Cremutium,holocaustum.
Cecuma noctua.
Cernuare præcipitare,πρανίζειν.
Clibanarij,quasi tuniciferrei.
Cocula,ligna arida,vel vasa ærea.
Circio, pars inter Aquilonẽ & Occidentẽ.
Cicous.
Cinos,torsiones indecentes.
Cima,cocumula,cuma.
Comitare, loqui in conuentu, eundo,redeundo,ambulando.
Conforaneus,vnius fori.
Crea, stercora, spurcitiæ, vnde excreare, spurcitias eiicere.
Crucier ponticum,sacerdos.*
Calcitrio, calcitro,rusticus,eo quòd dũrè calcet.*Plaut.*clamat, si quid videt ad se ire calcitrionem.
Crebro,onis,porca inter duos sulcos.
Caballarius,alaris.
Calabri,versus obscœni.
Calces,calligæ militum.
Capriolæ,botriones,latices.
Captura,deceptio, vel locus piscosus,& vbi sedet actuarius, qui balneare exigit.
Catricula,fucus.*F.*craticula,focus.
Cauillator,mandator calumniator.
Caules,cancelli tribunales vbi sunt aduocati.
Cloaca,burca.
Clauia,borda.
Cliuior,nobilior.
Ceptio,commercio.*
Carisia,lena vetus,& litigiosa ancilla,dolosa,fallax.*Festus*,carissa.
Colifarius,bos operarius.
Communicarium,partiarium.
Comedia,hostiaria. *
Conclassare,coniungere classes.
Coniessit iaculũ,argumentauit,amẽtauit.
Cernuleus,in capite ruens.
Consipit,saporem habet.
Coraula,iocularis.
Cracat,acerbat.
Crustaria,taberna à vasis crustatis.
Cripta,cuneus,turba hominum.
Cubio,masculus.
Commatibus,disciplinis.
Circellio, monachus per cellas vagans. *Augustinus*,circumcellio.
Caldium, foris deambulatorium, quod & petibulum dicitur:canadium.
Cardudum,pudendum muliebre.
Cadurda, labra pudendi muliebris, vel sponda lecti,cadurcum.
Complex qui in vno peccato alteri est applicatus ad malũ, ad bonum verò nunquam dicitur.
Crepundiis,initiis.
Cecuma,noctua.

D

DEcalco,dealbo.
Diet,nunc dies fit.*
Diescit,dies fit.
Disgrex,segregus.
Diplomatarius,duplicator.
Desiduus,ignauus,piger.
Desdanus,subsolanus.
Didatim,diuisim.
Diplomum,gubernatum.
Dique,denique.
Dissultores,singulares.
Diale,diurnum.
Delticus,literatus,doctor.
Destricare,consumere.

Derarat,detorpet,frigidum est.
Decurio,occupatio,optio.
Differentior,eminentior.
Dispeccatis,decoriatis,dispesc.
Datiua,donatiua.
Dictatorius,ex dictatore.
Dictitat,frequenter docet.
Disdonat,diuersa donat.
Deplicare,decellere,deuitare.
Diptycha,tabellæ quas ferimus.
Dinidor,malus odor.
Draquiti,manus inuidi. *
Denoto,accuso.
Deundinat,omnibus notum facit.
Discipulati,edocti,
Dilargus,multum donans.
Diribitorium,locus contubernij.
Disturio,occupatio.
Destitudo,destructio.
Depubis,porcus sugens.
Dosius,vel dosinus,equus asinini pili. *Isid.*
Diuersiclinia,heteroclita.
Decubiæ,vigiliæ,vulgò paleæ mulieris.
Dimus bimus.
Displacidus,morosus.
Dialapis,constitutum imperatorum,puto dialepsis, *Scaliger*, Cular, rectius.
Durica,castrationes nauium.
Diatim,de die in diem.
Dusius,dæmon,faunus,ficarius. * *Hieron. in August.*
Dispungere,donare, vnde Dispunctores qui dona militibus erogant.
Depanare,dilacerare.
Diffarreatio,dissolutio inter virum,& fœminam.
Danus,fœnerator.Danista.
Deuoratores,ambrones,suprà.
Diennium,biennium.
Deffiatescit,dissoluitur.
Ex diametro annus sumptus hoc est non à principio signiferi,sed à medio.
Dorsennus,persona parasitorum.
Duellio rebellis.
Didatim,diuisim.
Diditum,,diuulgatumpercrebatum.

E

EGones, sacerdotes rusticorum, *aliàs* ruftici.
Enulum.caldarium.
Epigri, claui quibus lignum ligno adhæret.
Egrex,eximius,eminens.
Edilitius,qui exædile est scriba.
Egeria, noxia.
Epibatæ laici.
Enadatur,reposcit,flagitat.
Excellare,cum vxore esse. *Ita omnes.In alijs* Excilare,ĩ.
Exorius,immanis.
Exibuæ,pinguedo.
Ephebion, locus constuprationis puerorum imberbium.
Expartam,partu vacuam.
Expotata,hausta.
Exprodita,exclusa.
Expudoratus,impudicus.
Extestinum,extraneum.
Extraculas,foris versos.
Expartoa,patula aqua.*
Ergat,circat.
Excauet,præcauet.
Eda,basterna,excedra.
Exfretat,nauigat.
Eminiscitur,in * memoriam reducit.
Ecitum,periculum.
Egrotatitius,qui frequenter ægrotat.
Extrenus,extremus.
Enica,adultera,mœcha,Ethnica.
Erugat planum facit. *Plin.*
Euiscerat,excomedit.
Eubo,oleo.*
Equotus,vita priuatus. *
Eruli,domini. domnuli.
Epulatitius,qui epulis dat operam.
Expuncta,fibras pectorum.
Excilare,cum vxore esse in libertate,supr.
Ementum,excogitatio
Effiatui,vaniloqui sine effectu.
Elogium,textum malorũ dictorum, quod Notoriam dicunt.
Ereptoria,adimenda.
Expilatores, alienæ hæreditatis surreptores.
Exsumptuauit,pauperauit.
Emanceps,famulus à seruitute liberatus.
Exundantibus,repluentibus.
Egestio,nocens.
Emedium,vehiculum.
Eximequi,proxenetæ.
Exceptoria,cisterna.
Exdorsuandam,iudicandam.
Exenim, valdè.
Egestuosus,mendicus.
Elogiũ, ordo criminũ respõsum aliquod, vbi ratio redditur, tanquam si dicat aliquis de quoquã, Exhæredabo eum,quare? qui amihi insolens fuit.
Emissarius, sanguinarius,percussor.
Epimenia,xenia,quæ dantur per singulos menses.
Exastratus,excoliatus,exartratus,exconatus, Excastratus, excolendus vel excoliandus.
Exapla,exempla.
Exadituat,excludit ab aditis.
Extensio,regio.
Excuciat,prorogat.
Exuito,depello,euito.

Experi,

Experti,extranei,extra partem notitiæ.
Extraneis,arbor truncata,cis.
Editius,custos ædis,Ædituus.
Eduli,voratores,degulantes.
Esculentia,pinguedo.
Euitaneus,qui in æuo durat.
Exminutuare,pauperem facere.
Egeator, hortator nauis à mari Ægeo.
Effœminatorium, domus meretricum.
Expalmare,depellere.
Excipulum,venabulum.
Eduleones ἄτροφοι.
Escit,lentus.
Etica,proprietas. Ectica.
Exorius,immanis.
Extraculos,foris versos.
Exdorsuandam iudicandam.
Egestio nocens.
Enormatæ cui addi,minui potest.

F

FVlina,culina.
Fulinare,coquinare.
Futis, quoddam vas in templo Vestæ, vbi seponebantur quædam sacrificia.
Furabula,tenebræ.
Fritillum, stillicidium stercoris in sterquilinium.
Ficarius,Faunus.*Hier.Isid.*suprà.
Falangarius,vt gladius *
Falcarius,gladiator falcem gerens.
Falcitat,putat,secat,æstimat.
Fanculum,funiculum.
Fasculum,discum. *Fest.* phascola,φασκώλιον.
Feronia,dea agrorum.
Flabri,flabulosi,ventosi,perfecti.
Flamineum,Babylonicum.
Foliatum,curuatum.
Frea, potestas, vel mundiana dicitur de parente suo relicta longè.
Frigiones,genus vestimenti.
Fudibulum,traiectorium.
Fabulo, fabulas componens.
Fauonium, odium leue, & sine causa velut vento collectum.Fribnianus.
Fiscellus,mollis casei appetitor.*Fest.*
Ferula,palmatoria,volaria.
Fractillum, molinellum ad frangendum piper.
Fabarius,cantor.
Fascennina, clausibilis vallatio circa castra. Fascina.
Faria,verba multa.
Fellebrem,adhuc lætum viuentem.
Femellarius, feminis deditus, quem antiqui Mulierarium vocarunt.
Ficatum,quod Græci συκωτὸν vocant.
Fistulor,sibilo.
Furfuraculum,tenebra.
Famulosus,seruiens.
Falsosum,circumuentosum, deceptosum.
Farrago,γράστις
Falcones, qui pollices pedum intra curuos habent.
Fertores,ferto libantes.
Flaminor,incendor.
Finctus fuerit, apicem obtinet dignitatis,dicitur fluminalis.l.flamen dialis.
Fratruelis,materteræ filius.
Fretat,regit,coercet.
Furfuraculum,tenebræ.
Fulguratores,rustici aruspices.
Feriferus,furens.
Fragus,recuruatio poplitis,quæ & Suffraginatio.
Fractior,difficilior.
Fraternus frattis filius.
Fascinat grauat.
Fellitat,fugit.
Falsatus sum,deceptus sum.
Fauitor,piscator,fautor.
Famix,contusio,fauces.Ramix.
Fanculum,seniculum.
Festalis,dies solemnis.
Fictè habet,cauillat.
Futo,ἐλέγχω.
Fictura,sectura.
Fecundispices,fœlices deæ.
Fensus,iratus.
Festilia,dies festi.
Fiscos,siccos grossos.*Sæ.*
Flabrum,perfectum.
Filiaster,priuignus,qui antè natus est.
Flabarius,custos porcorum:
Frigium,mitra.Constantini Imp.Frigium candido splendore eius sacratissimo capiti imposuimus.
Foris facio,offendo,noceo.
*P.A.*Forago,trama diuersi coloris.
s̃. Fiscella forma, vbi casei exprimuntur.
Fungitur,soluit.

G

GEsum,asta,iaculum,βολίς.
Galeros,calamancos.
Galera,stricta glutino.
Galgulus,baca,πυρβύ.
Gellonem,baucalem.
Cnabat,natus,generatus filius,creatus vel enixus,lingua Gallica.*F.*gnatatus.
Grussus,setosus,pilosus.
Gumba,cuneus,cripa, *catacumba.
Glebo,rusticus,arator.
Gabarus, insulsus, barbarus,vnde Gabares mortuorum.
Geta,Gotthus.
Gessiæ,diuitiæ Gazæ.
Grumulus,ager,tractus agger.
Gaunaca,gausapa.

Gemina, peristromata.
Gemini, æquigeni.
Gallarius, cerdo.
Geniatus, genialis, gratus.
Genubium, intimum, interiorem, domesticum. *Varro*, adtriclinium.
Glaucia, viridis.
Gutur, glutum.
Gestiuncula, res minuta.
Galbares, mortuorum condita corpora. Caluares suprà.
Gremia, siccamina lignorum.
Galenum, vas vinarium. Romani antiqui dixerunt, calenum vinum.
Galiuit, peribit.
Getage garrit, Gotthicè loquitur.
Geminarium, lauacrum.
Gemnades, mulieres lucæ dominicæ, lingua Gallica.
Gaunatrices, duorum fratrum vxores. Ianitrices. Gloss.
Grandias offas carnis, Gland.
Gumma, tegorium.
Gurdus, lentus, inutilis.
Gaberina, area.
Girgillus, rota hauritoria.
Gutturnia, gutturis inflatio.
Glirius, somnolentus.
Glis, glitis, humus tenax.
Gafandus, hæres, in leg. Long.
Gaisanda, coheres.
Gajo, vel Gagio, silua densissima.
Gaid, vel gisele, ferrum hastilia.

H

HApsum, vellus lanæ. *Celsus.* 4. c. 6. & 7. c. 26.
Herbitiũ, locus in quo herbæ nascuntur.
Herculaneus, eunuchus ὑπὸ ἥρκης.
Herina, castratio.
Hause, sine circuitu.
Hareolus, iucundus.
Herenicas, antiquas, heroicas.
Hemosus, odium.
Herma, castratio, hernia.
Herma, proditus, castratus.
Hippitare, oscitare, badare.
Hiscire, desinere.
Hetifolia quatuor fuere de exemplari.*
Horripilatur, horret.
Hermula, statua sine manibus.
Hercule, saluum.
Harpyiæ, virgines volaticæ.
Hiregis, funibus. *
Hamatores, piscatores.
Hoscitor, ianitor, portitor.
Hortilio, horti custos.
Haustrum, rota, hauritorium, qui & girgilus.

I

IVris iuramen.
Induxit, caraxat.
Indutiarij, vestiarij.
Inforare, in foro placitare.
Incuba, qui res alienas tenet.
Infelicare, affligere. *Plaut.*
Iacentia, subsiciua, reliqua.
Illic fas, illicet.
Incippat, inludit.
Incoma, mensura militum.
Indubies, pax bello manente. Induciæ.
Ingraminat, in gramina erumpit.
Imbulus ab ambulando, ambulatorium.
Institæ, grauatæ. *resticuli* grabati.
Iocista, qui verbum iocatur.
Ipparius, aurigarius.
Iunceum, lectile.
Iuraticus, scholasticus, iurisperitus.
Iuueneſtres, fortes viri.
Inabstinentes, impatientes.
Industriare, docere. *Do.*
Indubiæ, indumentum.
Infaria, non fatua, falsa aut fatuum efficit. Infariatur.
Ingit miluus, cùm vocem emittit.
Iulca, fissilia.
Inletales, immortales.
Ianitrices, duorum fratrum vxores.
Iacturarius, qui frequenter iacturam patitur. i. damnum.
Infulat, propiciat.
Immadescit, bibendo totus infunditur.
Incitas, vltima conditio fortunarum. *Terent. l. Phormion.*
Initiabunt, nomen dabunt.
Incaniare, stupere, cessare.
Incenis, incenatus, *Plaut. Casina.*
Infiduciare, impignerare.
Impetibile, improbum sæuum.
Impopularis, inusitata.
Implisceret, implicaret.
Interlectus, intersedatus, variéque maculatus. i. per interualla fuscatus. *
Insiciale, ius.
Inuentria, facilis ad inueniendum res.
Iogunium, seruitus, captiuitas.
Istre, secte. *.
Intellonem, folles lucernarum.
Itium, quasi exitus, nullo remanente.
Inasta secta, pulchra, clara, splendida.
Iniuum, iniuriam, vel contrarium.
Inconcessum, semen, inlicitas nuptias.
Infula, sacerdotalis vitta, & administratio iudicialis.

Ielu-

Inlugiem,in luctus.
Interamnia, chorda quæ frequentius est inter amnes itur vltra.
Ialia,lactucæ.
Incippat,inludit,καταγελᾷ s.
Immo hercule,immo saluo s.
In ante diem,in ipso die.
Iniux,bos nondum iugo iunctus.
Inpartes,expertes sine parte s.
Inpalam,aperte.
Immorsus,ieiunus.Flagitat immorsus refici.
Igniarius,ignem continens.
Inclinis,incumbens.

K

KAij,cancelli.
Kalones,Gallicæ militum.
Kartulum,quo mortui efferuntur.
Katulum,in quo mortui deferuntur,inuestitum,debitum,seu lintea.
Kapax,memoriosus.
Kanifer.senex,Kasnar.
Karibs, furca pœnalis in aliis Gloss. Kalibs.

L

LEdo,maris æstuatio sicut malina masina eius retentio.*Beda Glab.*
Lumbones,cingula circa lumbos.
Ludices,meretrices.
Lectistitium,statio lecti.
Lecator,gulosus.Gall.lutrin.
Lectrum,analogium super quo legitur.
Laberna,qui filios alienos seducit.
Laberna,ferramenta latronum,vel grassatorum,vel furum.
Linguis micat ore trisulcis, trifariam diuisis.
Lamiro,blandus.
Latrunciat per naues pugnat.
Lacatismus,laqueus decipula.
Libatorium,coxale,conchale.
Lumentum,nitrum lomentum.
Lupal,lupanar.
Luma,sagum quadrum.
Lustro,vagator.
Lubina,lapsum inferens.
Lecticalis,qui lectulos facit.
Licini,lucernæ,ita semper non lychni.
Linfaticus,quod aquâ timeat,quod Græci ὑδροφόβον dicunt.
Liniacius,retiarius.
Limina portarum,loca mortuorum.
Liniria,retia linaria Persa.
Lusores,falsi testes.Colluf.
Largens,domesticus,Larigeria.
Larna,saforium.
Latororum,genus nauis, sed latrocinio-rum.
Licitator,gladiator,apparitor, occisor. ✶ lictor.
Lumbare,subligar.
Lautitia,aqua farina conspersa.
Licini,candelæ lucernæ vel cicindilia.
Liciani,prophetæ.
Lix,cinis.
Licius,negotiator.
Litarius,gladiator.
Liminium,seruitium mortiferum, captiuitas.
Lunabundus ambulat qui voluptatis causa ambulat.
Lixæ agnum quæ per milites ambulant. antiqui lixum dixerunt agmen quod.
Lugues,Lugdunenses.
Lubrica,vallum sine fossa.
Lud.vide Veget.
Luna semenstris,luna medij mensis.
Lactina,malleum.
Latos,nauis.
Luitio,iuris verbum.
Lunatica,quod fit plenilunis.
Lampium,pulpitum,analogium.
Luecula,parua lues.
Linquiscisinus, fernum quo virgæ & frutices recidantur.
Leuisata,tunica militaris.
Licerceris,centurio Luceres.
Locar , locus apud vrbem Rom. Lucar.
Lubricum,lutum cum labina.
Limulla,larua.
Liriones,aquarum portitores.
Lustramentum,fœtor, putor, oletum,fœtulentia.
Lancibus,missoriis.
Leno,lecator.
Lanistra,lanarius.
Lenulus,paruus lecator. Plaut. ita vt cœpi dicere Lenule de hac pugna.
Lenocinium,lecacitas.
Ludarius locus, deceptorius vbi quis citò labitur.
Lenociniis, *Donatus.* Pronuntiabat aut cum suauitate cum lenociniis miris.In vita Virg.
Lentandus,flectendus.
Lurore,colore luteo.
Laxamina,habenæ.

M

MOmar Siculus, stultus qui citò mouetur ad iram.Plaut. Quid tu ô Mome Sicule homo præsumis.
Monitoria,omnitoria, succinctoria, perizometa.

Musiarius,qui per musia quærit.
Matricularius,pauper,inops.
Maia,modia,obstetrix.
Mandratur,cauillatur.
Moletum,fœtulentia.ol.
Meritoria,loca tabernaculorum.
Muscardæ,stercus murium.
Manifex,manum dans.
Manua,manipuli,manualia.
Manuale,orarium.
Mesopicatum,medium picatum.
Munificentia,publicum opus.
Miniculo,auxilio.Adminiculo.
Minicus,eritius muricus.
Missitius qui missilia exhibet.
Mœnit,struit,ædificat.
Monotonus,rigidus.
Manubiare,vigilare,pernoctare.
Mansionarius,ostiarius.
Manuensis,sporta.
Morificando,moram faciendo.
Muna, munera quæ militibus dabantur.
Munia, officia salutationis, vel munera.
Muriat,murmurat.
Murgeso, callidus,murmurator.
Murcinarius, mutilus,ἄχριστος,ἀχρώμνος ἀγρομῶς.
Musiæ,nidi suoricum.
Manubla,iteratio doctrinæ.
Munitoria,prætercinctoria.
Muginatur,causatur.
Mannulus,caballus,burricus.
Masortia marsupium.
Mafortes, operimentum capitum mulierum.
Malarium,pomarium.
Murrire,clamare proprium murium,soricum nænia Plauto.
Meatim,meo more.
Munifer,qui munera fert.
Musitat,dubitat,ac murmurat.
Manda,deceptio,fraus.
Meraria,popina.
Musea,cani murium s̃.
Manticulare,fraudare vel decipere.
Mercurius,lapidum congeries,in cacumine collium.
Multa, popino qui amat in popinas ire.
Matum est,humectum est,emollitum,infectum.
Metapontum, metabula maris, μεταβολή.
Macere fallio,locus circumueniendi *
Mandus,vestis virginalis,μάνδυς.
Musillus,paruus mus musculus Fest.
Mergoræ, situlæ quibus aqua de puteo trahitur.
Mercedonius,qui soluit mercedem.
Metabulum,prospera nauigatio.
Mediastinus,balneator.
Minniarius, morio, stultus, malus,stultomalus.
Miriones, fantasiarum inanium numeratorum imitatores.
Monocosmus,vehiculum quod ab vno iumento dicitur,vnum tantum portans.
Mullitiones, ardianum Adriani secretum siue constitutionis * moles Adriani.
Mercedarius,qui dat mercedem pro labore sibi impenso.
Moratores aduocati.
Manutus,magnas manus habens.
Manuale,liber,enchiridion.
Mappa,gausape,tegilla,expiarium.
Miriones,miratores.
Miridicus,mira dicens.
Mandones,ambrones,ardeliones.
Murilegus,catus.
Muscipulator,deceptor,alterplex.
Mustricola,machina ad stringendos mures.
Meraria,popina.
Meratores,mansionum præparatores.
Metreta,amphora dimidia.
Mergi,corui marini,fustes serræ.
Millum,collare canis.
Manipulum qui auxilium dat in bello.
Monopolium statio vbi vna res venditur.
Musitanter,leniter.
Magister ludi,calculo * caucido.
Mannus,barricus.
Maialis porcus pinguis, quod Deæ Maiæ sacrificabatur quasi nomini matri Mercurij.
Maniæ,formidinum imagines.
Mempanis torporibus. membranis tergoribus.
Mediastinus,in media auctione positus.
Mulosus,molossus,caniculus rusticus.
Musaneam,diuinantium.
Marsiculus qui cito mouetur ad iram.
Plaut,Quid ais homo Marsicule.
Muscipula,captentula.

N

Nihil censi,nihil iudicati pensi.
Nefrenditium,annuale tributum ex carne porcina,quod certo tempore rustici dominis, vel discipuli doctoribus afferre solent.
Narici,bruti.
Nario,subsannans.
Natinare,negotiare.
Festus
Natinare corpus,ingenium genituram.

Nico-

Nicolatum, ſtultum, erelanguentem, Nicolaum, Necoliatum ἀίαρχον.
Ninioſus garrulus. Næn.
Norax, peccator, criminoſus.
Nitura, genitura. Gni.
Nicolaum, ſtultum.
Non putatiuum, non eſt dubium.
Notarius, charaxarius.
Nuptant, nubunt.
Nullarenus, nulla ratione.
Nixe, munitè.
Nullationem, mutationem.
Nutat, man ſiat.
Nauticus, nauis princeps nauregus.
Nauficus, nauis factor.
Noxilis, nocens.
Nitellæ, neutores, paranitores, deminuti.
Nugigerulus, turpis nuntius.
Nominoſus, famoſus, celeber.
Nonicula, rete ad capiendas aues.*
Nuptorius, locus, & domus nubentium.
Narcum, piſticum, chriſma, ſiue impoſitura.
Noxit, noceat Lucill.
Nugiparus, qui parit nugas.
Nalale, ornamentum equorum.
Nimiticus, nimius, eximius, immanis.
Ninnarius, cuius vxor mœchatur, & tacet.
Naucupes, ad eundum acutum habens pedem.
Numida, qui vendit herbas, vel qui alit pecora ad vendendum.
Nagare, vacillare, huc & illuc fructuare.
Neruicus, neruicoſus, fortis.
Netorium, fuſum.
Noncolæ, tubercula quæ ſub mento capræ ſunt.
Nebris Dianæ, corium Nianæ quæ cum ceruo pingitur.
Nibita, aqua ex nubibus facta, niuica, niuibus.
Nibarus, ſplendidus.
Niu.
Nicolaus, dactylus.
Nictit canis, cum acutè gannit.
Numeria, Dea numeri.
Nec nocte, nec ſimulatè, Perſius, nec nocte pater plorabit.

O

Orcinus, morte manumiſſus.
Occamen, conciſio.
Oriſpex, horarum inſpertor ὡροσκόπος.
Obicula, paruus obex.
Opinax, manifeſtus.
Offex, impeditor.
Olacitas, fetulentia, olor.
Olax, olidus.
Obſibulare, concludere, circumdare.
Officialis, ſacrorum miniſter.
Opinoſa, ingentia certamina.
Ordinarius, miles qui in integro ordine eſt.
Originarij, vernaculi.
Oricus, loquax, qui magnum os habet.
Omentum, mappa ventris.
Orge, occide.
Ogit, moritur, occidit, obit.
Obtundit, obcæcat.
Obtunſus, obcæcatus.
Oppilago, curcilla.
Obtunſa, ſtulta, vel ſtolida.
Oes, inſania.*
Obuallum, vndique munitum.
Obilat, limpidat.
Oblogat, increpat.
Officiperdi, qui ſui laboris non habent remunerationem Catull.
Ouiſpex, onium inſpector.
Occa, raſtrum.
Offendices, nodi quibus libri ſignantur.
Olerare, olera plantare.
Obſoletatus, pollutus, inquinatus, imò obſoletia indutus.
Olographa, omnem rem propriam.
Occentare, malè ominari.
Oppito, ſoſpito, valde ſoluto.
Olouitreum, totum vitreum.
Operſolatio, cluſis aperſolis dictum.
Operculatis, cluſis operculis dictum.

P

Pulpitum, annalogium, lectrum ϛ.
Pomatium, mollis & liquidus cibus ex pomis.
Poſtmurium, inſectorium.
Pabo, vehiculum vnius rotæ.
Prandeum, genus zonarum.
Pabulator, paſtor qui bubus pabula præbet.
Pilaſca, vas vinarium ex corio.
Pagæ, memoricæ ſine idolis.*
Paginæ, in ϛ. dolis.
Palteum, murũ, ſiue faſtigium *pluteum.
Panarium, excipulum.
Panera, rapina, panerea.
Panera, rapina.
Præpos, valde potens.
Pictiones, qui vẽdẽres vincere in pictura.
Pappas, pædagogus, qui ſequitur ſtudentes.
Patago genus mortui morbi. Theoph. Pli.
Patreus, vitricus.
Pelagus, prælubium.
Paculum, ſacculum.
Paſceolum.
Peſtinuncium, qui peſtem nunciat.
Pipiunculus, accipiter, accepter tinuculus.

Pipuli,conuicio,plorati *io tu.*
Pisseina,specular.
Porrum baium.
Postilio,postulatio.
Postumus,vltimus,nouissimus.
Pransorium,promulsarium.
Prima peta primum locum,vel grecia exposco,i. primas expeto p.l.u.gratiam.- πρωτοβολοι.
Proculus, qui patre longè peregrinante nascitur,vel longè à patre natus.
Placor,tranquillitas. * At Catul.Plangor. In Iesu filij Sirac. Complectuntur lætitiæ placorem.Ecclesiastici 4.& 39.
Pigella,artopta,genus vasis.
Prodactis,consumptis.
Pronefas, plusquam nec dicendum, vel quam inlicitum.
Propedat impedit,cohibet.
Propossit,petit,prolit.
Proxeneta,quasi inter emptorem & venditorem anteambulo.
Pecluinceria,areæ mortuorum pollinctoria.
Puluinaria.
Pastorium, atrium templi, vel safarium, pastoforium.
Pansa, qui ambulat pedibus in diuersa tendentibus.
Pagus,collegium curiæ.
Paganitius,vt occultus.
Pagit, aut palum figit, aut citharam tangit.
Pilax,murilegus,catus.
Petitius,qui frequenter petit.
Pilliones,portitores mortuorum Vispell.
Particus, negotiator qui partes vẽdit,qui institor, & agomanus dicitur,eo quod in diuersa agat manus τεμαχιστὴς, lego, partitius.
Phaculla,perna,petasunculus.
Palteum, murum,vel fastigium,s̃.
Plauserit,plausero sonat.
Pagula,frena.
Pencila,lacinia,vel stola.
Primiuirgius,caballarius quod primæ est militiæ, ius in virgines virgis, vel qui primam virgam gestat antè regem.
Postulatitius,ille qui postulatur.
Proculprocul,longè longius.
Proneprope,iuxta & propter
Pronestra,antenostra.
Propudorio,confressio.*
Proculum,abominatio.
Procapibus,proximis.Festus.
Prælubium,pelagus.
Pilumen,quidquid in pila tunditur.
Paxiamatum,panis subcineritius.
Palmosus,victoriosus.
Pammoeum,vestis pastoralis.
Pantapole, simplasiarius, lego pantapola, seplasiarius.
Paludatis,matuatis.
Palla,latubres.
Patibulum,res patens.
Penita,aula regia.
Promptuaria,cubilia.
Palpones,qui ducunt cæcos.Persius.Quem ducit palpo.
Pestincius,pertinacius,violentius.
Pelops,qui habet vxorem.& amicam.
Parapsis,gauata,vel catinus.
Parapsides,suffusoria.
Partiliter,diuisè,per partes,distributè.
Pastam,præclaram.
Pegaso,homo iocularis.
Polumum,locus sacrorum,
Promurale,murus ante murum.
Pronefas,scelus,incontinentia s̃.
Pacturio,plantario.
Pariliter,diuisè,à patenter.
Polosus,altus.
Polosè,altè.
Pangitare,laudare.
Persolenter,assiduè.
Pililudius,qui polotello ludit.
Percataprat,valde tædet.
Pennum,bisacutum.
Pindæ pinnæ dictæ sunt à pendendo, sed sed vsus obtinuit vt pinnæ dicantur.
Plaria,dilucida,palaria.
Plebiscitat,plebem alloquitur.
Plemina,cùm in manibus & pedibus calusi sunt sulci,callosi.
Plumbum, in oculis, macula coloris plumbei.
Plotei proprij.
Positiones,ædificia.
Postridie,hodie
Polingen,vbi cadauera ponuntur.
Postifices,iudices.
Prosatrix,genitrix.
Proxeneta homo præcurrẽs quodcunque negotium.
Pedaria, pedules nouus qui caligæ assuitur.
Prurientes auribus,qui libẽter desiderant de alio mali aliquid audire.
Portitorium porticulũ baculum lixarum ἀνάφορον.
Proclues valdè clarus inclytus.
Prociuimus,probauimus prouocauimus.
Prostenta anteposita.
Purpurilla locus extra portam quo purpurea veste vterentur.
Pollutare consecrare.
Pulpidinem colophia pulped.coliph.
Proprij legati matri muneribus.
Pilicrepus,qui pila ludit. Seneca.

Picta-

Pictatium, Epistola breuis.
Percartarpsere valdè diuidere.
Pictatiuncula membrana.
Pugillones pugillatores.
Pubeta vel pubeda adolescens.
Piligmata caussæ πύγματα.
Pluuiliuare, pluitare sæpe pluere.
Pipilare resonare.
Pedarius præbens auxilium.
Pesogator, dissentator.
Prestoriola domuncula in naui.
Pluitus auribus, gracili corpore.
Popina veraria, crustaria.
Pissago, pix liquida.
παλαιὸς μωρὸς, νέον φρονίμου ἐποίει.
Panegyricus laus in promptu dicta.
Panegyricis laudabilibus.
Phagos cibus vnde φάγρος ἡμιεψὸς ἄρτος ἢ πυρὸς ᾧ οἶνος. in vita monachi ὁ πυρὸς οἶνος ἄρτος ἡμιεψὸς φάγρος.
Perula extrema pars nasi interp. *Horat.*
Prima terra, littora.
Putea, sedes iuratoris.
Pandax, qui semper pandit ora ad potandum.
Profecta sunt, promouerunt, prouecta.
Prurigo, scalpitio.
Prurientes, scalpentes.
Puticuli, quo cadauera proiiciuntur.
Pileum, calamaricum.
Pinnirapi, sectores gladiatores quod pinnas rapiant.
Physeieteue carmina.
Pilumen, quidquid in pilo tunditur.
Palleax, dolosus, fallax, pellax,
Pastotorium, atrium templi aut sacrarium.
Priuignus, vulgò antenatus.
Prolitere, emanare effluere *Varro* demum vbi prolicuit dulcis vnda.
Patulus equus qui habet albos pedes petilis.

Q

Quadrans duo minuta.
Quæstuosus ποιήσις.
Quæstuarius, qui à quæstu corperis viuit.

R

Rectitas, iustitia, æquitas, veritas.
Redimicula, vittæ quibus mitra rigatur.
Remitto, repando, permitto.
Remiticines, remoratrices.
Remotini.
Ructa vel frumen in homine.
Reburrus, hispidus.
Roga, eleemosyna.
Raricent, putricent.
Redandruare gratiam referre.
Repignorat pignus recipit.
Rator, iudex.
Redubias, reliquias.
Reducta, concaua depressa.
Regiminium, gubernationem.
Remascellata, virili virtute resumpta, lege remasculata.
Reucillus, repandus.
Reudis, requies otiosa.
Repatriat ad patriam redit.
Repluentibus, exabundantibus.
Retanda, purganda Gel.
Reuidare, reuerti, redire, repedare, restitere.
Riuidia, trepido.
Riuos, nauis carinas.
Rogatarius, petitor.
Rues, ruina.
Rurra, pugna.
Ruuata, præstiata.
Ruffatus sanguine cruentus.
Rupa, ex vtraque parte acuta.
Reuma, effusio maris quando accessione maris in fossis colligitur & remanet aqua.
Redulus, strues lignorum ardentium.
Ratum, rasorium.
Rumare, rumores adferre.
Recitabula, vbi recitatur.
Randum, arbitrandum forte rendum à reor.
Recognatus, filius patris.
Ratiscunt, adæstimauerunt rati sunt.
Refrontat, repellit à fronte.
Resiuat, abrupta montium.
Ruspantur, perquirunt anxiè.
Rauit, rauce loquitur.
Receptor actor concordiæ medius.
Retica, quibus ligna sublimantur.

S

Spargana initiarium, infantia.
Sartitector, qui tecta resarcit.
Sabarium, & Safarium atrium templi. *Chaldaic. Paraphrast.*
Sanburistrio, saltator.
Sanciuissat lætatur triumphat erreniissat.
Sardius, sacella coca sacra.
Saures, sorices.
Stammata, arena vbi athletæ Hieronymus ibi malè Erasmus.
Strea, pituita.
Scrutinium, quod infantes scrutantur.
Scriba ædilitius qui ex ædile est.
Simultum, veruicis in cornu arietis.
Scripula epistola.
Scripula, sollicitator.

Sector, vel lego sectio bonorum vendicta.
Securicularius qui secures facit.
Semunia, tristitia σύνοια.
Senex sententia firma indubitata responsio ἐπαφώνημα.
Sispes, sospes, sanus.
Sonticus, velax.
Sternaces, pauioli.
Stigia tunica strigia.
Stigina, ornamenta regia sysgina.
Stygium genus vestimenti.
Strigio, mimarius sceuicus.
Subcensia fomenta.
Suffraginatus, fractis cruribus, vel substitutus in locum succidentis.
Sinum vas in quo butyrum conficitur.
Sambucus, saltator.
Samburistria quæ citharistria canit.
surcetur, irascitur.
Sentinare, in animo diiudicare,
Sortiuidus, qui videt per sortem.
Subses qui habilis ad subsistendum.
Sappapa, quasi sarculi.
Sario, conridio.
Saurilubro, artificium.
Sorapia, rapinæ.
Scaua, arborum densitas.
Strauaces, cupidi.
Steptoriæ, cisternæ receptoriæ.
Singultim, qui loquuntur per gluttuos.
Scinthiæ, næuus, macula.
Stica, tunica.
Sconua, sponsus vel Sculna sponsor.
Scordisus corium, crudum.
Scordatus, ferox.
Spoliaria, exteriores balnearum cellulæ.
Sultor, cultor.
Simpulator, conuiua.
Sarga, non idoneus cuiuslibet artis professor.
Scorio stultus, fatuus.
Separ seorsim à parte.
Stringina, restrictio vrinæ.
Sumptuarius, qui erogat. Sumptus.
Superaria, vestis quæ super induitur, suppara.
Scurra, parasitus buccellarius βουκίον.
Semiiustus, dimidium iusti.
Sentio, sententia.
Simpulator, amicus sponsi qui est assiduus
Saxatum eo in conuiuio.
Scillæ, saxa latentia in mari.
Sabbatinę, aranearum.
Sexteretiarius ipse qui erogat.
Silo, naso inciso vel reducto.
Schefarius, strofosus impostor, fraudator.
Sauium, osculum vxoriosum.
Subcisiuus, malus interpres.
Scapus, certus numerus tomorum chartæ scriptæ.
Scurra qui incopiatur.
Scurrule, qui incopriat.
Secus, malum.
Semiuecors minimus à vecorde.
Scolaces quod nos fumalia dicimus eò quod sint scoliæ hoc est, intorti hos Romani funes & funalia nominabant. In alio Glossario Scoliares.
Seruitium, multitudo seruorum & ingenuorum obsequium.
Scansa ferrum per quod equus scandit.
Subcus, Subcutaneus intercus.
Subsex, qui subtus sedet.
Sauilubris, artibus.
Sauilubre, artificio.
Sario, sarculo.
Scauellum, symphoniaci scabillum.
Scipiones, virgæ Consulem.
Salettarius, portator arm orum stlattarius.
Scopelum, fustis longus.
Scaturrio, lepra.
Scispadum, in patrum Lycospodum lapatum.
Scabra punicia aspera.
Serenitas, iniquitas.
Sebra, vetusta.
Strenuares, cupidi δωροφόροι.
Sarapia, rapinæ.
Saga, nomen genij.
Stlatariata vestis piratica *iuuenalis.*
Stauio, partus.
Stellionatus crimen cum vna res duobus venditur.
Supparant, supplent.
Supera, nauis.
Solerare solidare à solus. Soleris, i. solium.
Scrutitum, pellicium.
Scrutulus, venticulus fartus.
Stagnare, serenere, metalla mixta.
Stica, tunica.
Susurrio, seuiltosus, bilinguis.
Sutrium, locus vbi suuntur species aliquę.
Suppes, suppumpis hoc est supinis pedibus *Petronius.*
Sica, genus armorum est simile vidubij. Hoc maximè vtuntur qui apud Italos leptiniam exerceat.
Sputarium, sputum.
Suprema, quando sol.
Suppremitur.
Stultomalus, stultus malus.
Sepia incaustum *Persius.*
Sorbillator, degustator.
Surus, musculus brachiorum.
Sngrudaria, sepulchra.

Sugrun-

Sugrudia, fundamenta.
Scipio virga ante triumphantes delata.
Siraſcula vas aquarium.
Salmentum, ſalſamentum.
Sutela, corrigia quæ tenditur ſub cauda equi.
Sububeres, infantes qui adhuc ſunt ſub vbere.
Scatus, impetigo, ſicca ſcabies.
Subleſtus, infirmus triſtis.
Subleſtia, infirmitas triſtitia.
Submeies, qui in lectulo mingit.

T

TEnilis, qui poteſt tenere.
Terimentum, nutrimentum, intertrimentum.
Tirouatum, rudimen.
Togillatim, ſingillatim.
Togipurium, toga pura.
Tritile, quod teri poteſt.
Trotinus, ſectæ genus arduum.
Tuligatum, carpitum.
Tuſpellen, manna genus figmenti.
Tautones, palpebræ.
Teloneum, quaſi omnium littore fiſcalis conductio.
Tiaries, portitores ſignorum iriarij.
Tollerunt, genuerunt *Vlp.*
Tugellaria, malefica eò quod ſupra regulas ſacrifiçent.
Tullia, media vel regia *Petronius.*
Tragium, veniculum.
Telax, ſtamus.
Telitres, colaphus in talo.
Tanes, cruor, ſanguis, tabes.
Tilienſis, clangori, id eſt ſonitus cum tumultu.
Tam nefas, tam dereſtabile factum.
Tellus, calculus tabula.
Termus, vermis in carne.
Tagax, furunculus.
Tahax, genus veſtis.
Tenigipinæ, quæ terram capiunt, i. piſcinam quas & lacus ruſtici vocant terripiſcinæ.
Tinctorium, gladius cinctorium.
Taca, flauus vel veſtis Nonius.
Tocrus, calculus dictus eſt Compito*ſolo pilis quod ỹ ſibi componit Calx enim lapis eſt, calculus diminutiuum.
Trictilia, vbi pendent variæ.
Tuætum, bula condita apud Alpinos Gallos.
Tuore, viſu.
Tongilliatim loqui, prauis verbis à Tongilio paraſito qui in hoc inuenerat riſus aucupium, vt ſalutatus conuicio reſponderet & maledicentem blandiſſime ſalutaret.
Turturilla, locus in quo corruptelæ fiebant quod ibi turtari opera daretur. *Senec. epiſt. 97.*
Tuber, ſili ſubterranei.
Tironizare, militare.

V

VSia, vermis porci,
Vani parentes inanes, inutiles, mendaces pellaces.
Verax, ſonticus fidelis.
Verboſus, nugator peſſimus.
Veſpelliones, foſſarij qui mortuos ſepeliunt.
Veſtiarium, erogatarium.
Victimo, immolo.
Vidubium, quæ duos maritos amiſit.
Villicus, actor, exactor.
Villæ, penſionum, inſulares.
Votificantibus, dona libantibus.
Vallemachia, inhoneſtæ cantationes & carmina iocáque turpia βαλλισμάτα.
Vultuoſus, triſtis,
Vabra, callidus, artificioſus.
Vabrum, varium, multiforme.
Vadimonium facit, fideiuſſorem dat.
Valitant, valent.
Veritat, deuertit, ambulat.
Verbotenus, verbi gratia.
Veſtiplica, quæ veſtes plicat.
Veſpertilio, ſerotinus.
Veſpillo, ſepulchrorum violator.
Virioſus, auſterus.
Vnorum, multorum.
Vtenſilia viatici ſumptus.
Vnicuba, vnius viri vxor.
Vagurrit, perotium paſſim vagatur.
Varicauit, ambulauit.
Vadatur, promittit, pollicetur fidem dicit.
Veſtrà, balba.
Viſor, ardens.
Vitricus, patreus.
Vaginatus, exagitatus.
Vagitatur, violenter flet.
Virginal, membra cadauera virginis in quo habitat.
Vexilla, impetus fortis carrorum.
Valgis, foras verſum tumentibus.
Vatia, diuerſis plantis.
Varam, tibiam, libianam pedio duæ ſunt inter ſe calligatæ quæ aſſerem ſuſtinét vnde prouerbium Sequitur tibia varam *Auſon.*
Ventriloqui, præcantatores.
Veruarellus, qui ſuſcitat, vſitat per dies feſtos.
Vepia, callidus, teſtificator, diuerſipellis.
Veligebum, genus fluuialium nauium apud Gellos.
Veteratricem callidam circũſcribendam.
Veſtis, ludicra, hiſtrionica leuis.

Vidubium, viduertas.
Villaturia, territoria.
Virops, quæ iam opus habeat viro.
Viripos id est viri potens.
Vuca mare, stricta manu κυκᾶν.
Verilia maris exæstuatio & solaria quę ad mare redit *Varro*.
Ledo maluia hedi.
Veneripeta luxuriosus.
Vascillum vas paruum *Macrobius* soluens radiis in aqua subiectum vascilli Glosæ vascillium.
Vetulia, paruæ fabæ.
Viria, viriale. brachiale.

EXCERPTA DIFFERENTIARVM.

AB AMPLISSIMO VIRO IACOBO BONGARSIO LEGATO REGIO COMMVNICATA.

Incipit de proprietate sermonum vel rerum.

INTER *pollicere* & *promittere* hoc interest, quod promittimus rogati, pollicemur vltrò.

Inter *nullum* & *neminem* hoc interest, quòd nullus potest referri, nemo, ad hominem & est nemo quasi nec homo.

Inter *intus* & *intrò* hoc interest, quod intrò eo, intus sum, intus venio, foras eo.

Inter *lustra producte* & *lustra correptè*, hoc interest, quod lustra sunt certa tempora: Lustra latibula ferarum, vel turpium hominum receptacula.

Inter *seruitium* & *seruitutem* hoc interest, quòd seruitus necessitas seruiendi: seruitium dicimus numerum seruorum.

Inter *terminum* & *finem*, hoc interest, quòd terminus non sine manu ponitur, finis vel sermonis vel voluntatis vel cuiusque rei alterius intelligi potest.

Inter *asperum* & *ferocem* hoc interest, quòd asperum ad tempus, ferox, à natiuitate.

Inter *flumen* & *fluuium. amnem* & *torrentem* hoc interest quòd flumen à fluere dicitur. Flumen à temporali aqua est, Amnes ab amnito cognominatur. Torrens qui hyeme intumescit, & imbribus niuibúsque completur.

Inter *innocentem* & *innocuum* hoc interest, quòd innocens sanctitate morum intelligitur, innocuus qui non habet vim nocendi.

Inter *generosum* & *nobilem* hoc interest, quòd generosus nascitur, nobilis opibus fit.

Inter *Regium* & *Regẽ* hoc interest, quòd Regius puer Regalis est, Rex quia regit regnum.

Inter *dementem* & *amentem* hoc interest, quòd amens in totum caret mente, demens partem retinet dictus quasi diminuta parte mentis.

Inter *pecodes* & *pecora* hoc interest, quòd pecodes tantum oues accipimus, pecora autem mixtura omnium animalium est.

Inter *monstrare* & *demonstrare* hoc interest, quòd monstramus semel, demonstramus sæpius.

Inter *diuitem* & *honestum. pecuniosum, beatum* & *locupletem, opulentum* hoc interest, quòd diues auro argentóque, honestus moribus dicitur. Pecuniosus à pecoribus dicitur, beatus ab animo: locuples, ab eo quòd sit locis plenus, opulentus omnibus his plenus, tanquam opibus suis eminens.

Inter *palàm* & *coràm* hoc interest, quòd palam

palàm hominum præsentiam notat, corùm, personam accipere, desiderat.

Inter *album* & *candidum* hoc interest, quod album naturale est, candidum cura facit.

Inter *sensum* & *intellectum* hoc interest, quòd sensus naturale est, intellectus à re obscura.

Inter *exanimum* & *inanimum* hoc interest, quòd exanimus qui anima priuatus est, inanimamus qui nunquam habet animam.

Inter *imbrem*, *nimbum* & *pluuiam* hoc interest, quod imber à Græca significatione descendit quasi vmbrosum, qui summa vi cadit, sed citò descendit. Pluuia est, quam impulsu venti nubes exprimunt. Vnde etiam plorare est dictum, cùm coactæ dolore lacrymæ exprimuntur. Nimbus etiam erumpit, ita vt aliquam partem minorem occupet cœli, maiorem serenam relinquat.

Inter *sanguinem* & *cruorem* & *saniem* hoc interest, quòd sanguis dicitur, cùm intra corpus est, dictus quòd nos sanciat id est, contineat. Cruor cum fusus, ideò dictus quòd conruere cogat. Sanies corpus putre.

Inter *terga* & *tergora* hoc interest, quòd terga hominum sunt, tergora animalium: numero singulari, hominis tergum dicimus, animalis tergus.

Inter *mi* & *mihi* hoc interest, quòd mi pronomen est simplex, mihi compositum, vel mi vox affectus, & vocatiuum semper desiderat casum.

Inter *tum* & *tunc* hoc interest quòd tum ordinis habet significationem. Tunc temporis.

Inter *iram* & *iracundiam* hoc interest quòd ira ad tempus, iracundia continetur in corde.

Inter *noctu* & *noctem* hoc interest, quòd noctu sic dicitur, quomodo interdiu, & significat aliquam partem diei, noctem autem totam noctem intelligimus.

Inter *fari* & *loqui*, *sermocinari*, *narrare* hoc interest, quod famur cum aliquid facundè dicimus, loquimur natura. Sermocinamur quando cum aliquo sermone contendimus, narramus doctè.

Inter *tenere*, *sumere* & *accipere* hoc interest, quòd tenemus quæ sunt in nostra potestate, sumimus posita, accipimus data.

Inter *aspicere*, *suspicere*, *inspicere*, *prospicere*, *dispicere*, *intueri*, *videre*, *spectare* & *visere*, hoc interest, quòd aspicimus casu, suspicimus in superiorem partem vel veneramur. Inspicimus iudicaturi, prospicimus quæ longè sunt. Dispicimus inferiorem partem vel languidam, intuemur cùm cautam videmus, natura visimus experta.

Inter *furorem* & *insaniam* hoc interest, quòd furor temporis vitium est, insania perpetua.

Inter *alium* & *alterum* hoc interest, quod alius ex multis, alter ex duobus.

Inter *scelus* & *facinus* hoc, interest, quòd scelus crimen est, facinus etiam in laude rectè dicitur, Salustius dixit bonum facinus.

Inter *dona* & *munera* hoc interest, quòd dona dono dantur, munera hominibus tribuuntur, & munera quibus milites officio funguntur, quæ quidem munia vocantur.

Inter *vestem* & *vestimentum* hoc interest, quòd vestis fœminarum dicitur, vestimentum virorum.

Inter *humidum* & *vuidum*, hoc interest, quòd humidum penitus permaduit, vuidum quod medium vsque peruenit.

Inter *vetus* & *vetustum* hoc interest, quod vetus nouo comparatur, id est contrario, vetustum ad antiquitatem refertur.

Inter *terrere* & *deterrere* hoc interest, quòd qui terret timere cogit, qui deterret prohibet perseuerare.

Inter *solum*, *vnum solitarium* & *vnicum* hoc interest, quòd solus qui à cæteris relictus est, vnus initium multorum ait: solitarius, qui semper sine cæteris quit vnicus habetur, solus propter inopiam aliorum.

Inter *aphæresin*, *syncopen*, & *apocopen* hoc interest, quòd aphæresis ex prima parte vocis fit, litteras, vel syllabas detrahens, Vt si genus humanum & mortalia temnitis arma pro contemnitis: syncopen mediam perdit, vt Apparent rarò nantes, pro natantes, apocopen ex vltima, vt ad domus luxu instruitur pro luxuria.

Inter *solœcismum* & *barbarismum* hoc interest, quòd solœcismus in sensu fit, barbarismus in voce.

Inter *relictum* & *desertum* hoc interest, quòd relinquimur voluntate, deserimur inuiti.

Inter *miserere* & *miserari* hoc interest, quod miseremur cum eodem tempore, & dolet nobis de alicuius casu & subuenimus laboranti, miserari consolari tantum & intra affectum doloris esse.

Inter *orare* & *precari* hoc interest, quod orare dicitur quum oris ratio ducit & qui orat & iam precatur, aut qui rogat deprecatur, non vtique qui orat, quia etiam imperiti ad preces descendunt.

Inter *nescire* & *ignorare* hoc interest,

quòd qui nescit omnium notitiam caret qui ignorat aliquid nescit.

Inter *legatum* & *oratorem* hoc interest, quòd Legatus electus est ad officium à ciuitate & est sacrosanctus: orator ad orandum missus vt oris rationem exponat in quod petit.

Inter *tardum*, *pigrum*, *inertem* & *segnem* hoc interest, quod tardus dicitur qui trahit tempus, iners sine arte, nullius officio capax, piger per omnia ægro similis, segnis semotus est à calore.

Inter *natum* & *ignatum* hoc interest, quòd natus particulariter dicitur à verbo id est nasci, ignatus filius à generatione.

Inter *infamem* & *famosum* hoc interest, quòd famosus tam in bona cogitatione quàm in mala, infamis tantum in mala.

Inter *iuuentutem* & *iuuentatem* hoc interest, quòd iuuentus dicitur multitudo iuuenum, iuuentas vnius ætas, iuuenta Dea iuuentatis.

Inter *decus* & *decorem* hoc interest, quod decus ad virtutem refertur, decor ad corpus.

Inter *super* & *suprà* hoc interest quòd super est quod eminet, suprà quod àliquid substratum habet.

Inter *metum*, *timorem*, & *pauorem* hoc interest, quòd metus frustrà prospicit: Timor subita mentis consternatio est: pauor animi motus, vnde & iam pauida iumenta dicimus.

Inter *que* & ℣e disiunctio.

Inter *omnes*, *cunctos* & ℣niuersos, hoc interest, quòd omnes quorum mentio est, cuncti qui vbique sunt, vniuersi qui in vno loco versi.

Inter ℣ndam & *aquam* hoc interest, quòd vnda copiosa aqua est, aqua etiam naturalis.

Inter *tacere* & *silere* hoc interest, quòd qui desinit loqui, silet, & qui nondum cœpit tacet,

Inter *auxilium*, *præsidium* & *subsidium* hoc interest, quòd auxilium laborantibus mittitur, præsidium præparatur, subsidium seruatur, vt cum exegerit necessitas detur.

Inter *sequi* & *consequi* hoc interest, quòd consequimur præcedentem, insequimur inimicum.

Inter *principium* & *initium* hoc interest, quod principium totius corporis est, initium quasi primum.

Inter *simulare* & *dissimulare*, hoc interest, quod simulamus quæ nescimus & negamus nos scire, dissimulamus quæ scimus.

Inter *simul* & *simitũ* hoc interest, quòd simul vna pariter quæ res clareat, vt simul legimus, simul scribimus, simitum lucri recipit significationem, quasi simulitum.

Inter *sceleratum*, *scelestum* & *sceleroſum* hoc interest, quod sclaratus suo scelere vel alieno contaminatus, sceleitus scelerum cogitator, sceleroſus quasi insidioſus periculos vel totus vel dies vel animus propter arduitatem.

Inter *reliquos* & *cæteros* hoc interest, quod reliquos dicimus relictos ex omnibus, cæteros quos nescimus.

Inter *redibibum* per b. literam, & *rediuiuum* per u. hoc interest, quod redibibum est quod nascitur, rediuiuum est quod reuiuiscit.

Inter *patrium* & *paternum* hoc interest, quod patrium à patria venit, paternum à patre.

Inter *pometa* & *pomeria* hoc interest, quod pomeria virga dicimus, sicut olearia & figaria, pometa qua maleta, ficeta & oliueta,

Inter *ægrum* & *ægrotum*, hoc interest, quod æger animo, ægrotus corpore.

Inter *prior* ℣enit & *antè hoc* ℣enit, hoc interest, quod prior ad dignitatem, antè ad tempus refertur.

Inter *inficere* & *officere* hoc interest, quod officit qui nocet, inficit quasi qui lanam aut alia inficit.

Inter *contingere*, *accidere* & *euenire* hoc interest, quòd contingunt bona, accidunt mala, eueniunt vtriusque.

Inter *gratis* & *gratias* hoc interest, quod congratis referimus, gratias agimus.

Inter *oleas* & *oliuas* hoc interest, quod oleas ipsum fructum dicimus vnde fit oleum, oliuas arbores vnde fiunt oliueta.

Inter *nixus* & *nisus* hoc interest, quod nixus ad corpus refertur, nisus ad animum, id est conatus.

Inter *nefandum* & *nefarium* hoc interest, quod nefarius à præteritis intelligitur, nefandus in opere.

Inter *nutrit* & *nutricat* hoc interest, quod nutrit mulier, nutricat nutricius.

Inter *maritimum* & *marinum* hoc interest, quòd maritimum proximo mari, marinum ex ipso mari.

Inter *laniat*, *lacerat*, & *lancinat* hoc interest, quod laniat cũ membratim dividit, lacerat qui partibus suis membra distruit, lancinat qui inutiliter membra discerpit.

Inter *patulum* & *patens* hoc interest, quod patulũ est, quod claudi vel tegi non potest, patens quod cum reseratum fuerit, iterum claudi potest.

Inter *guttam* & *stillam* hoc interest, quod

quòd ſtilla cadit gutta ſtat.

Inter *delictum* & *peccatum* hoc intereſt, quod delinquimus cùm iuſſa ſalubria non implemus, peccamus cum ea quæ iubentur, non agi præſumimus.

Inter *incolam* & *accolam* & *aduenam* hoc intereſt, quòd incola eſt qui propriam terram in qua natus eſt excolit, accola qui terram natiuitatis ſuæ, ſed alienam colit, aduena qui de ſua terra in alterius terram aduenit,

Inter *heſternum* & *externũ* hoc intereſt, quod heſternum ab heſterna die dicitur, externum verò extraneum. Nam multi imperitorum externa dies dicunt, quod non admittitur.

Inter *baltea* & *balteos* hoc intereſt, quod baltea ipſa loca ſignificamus, cæteros balteos dicimus.

Inter *bibere* & *cbibere* hoc intereſt, quod bibit qui aliquid relinquit in poculo, cbibit qui totum exhaurit.

Inter *geminatum*, *iunctum* & *duplicatum*, quod ſit quamuis acutè intelligẽtibus breuiter expoſuerimus: tamen ſub exemplis latius doceamus, geminatum eſt quod ex duabus rebus ſimillimis conſtat, (vt Cicero gemina audacia.) Iunctũ eſt quod ex duabus rebus paribus conſtat (vt Virg. iungentur iam gryphes equis) duplicatum eſt, cùm vna res bis ponitur, ingens ad terram duplicato poplite.

Inter *decline* & *decliue* hoc intereſt, quod declinis ſol, decliuis locus. Sic intelligendũ eſt, adclinè & adcliuè, vt adclinis homo, adclinis locus, ex hoc adcliuum dicitur.

Inter *commentarios* & *commentaria* hoc intereſt, quod commentarij libri, commẽtaria volumina dicuntur.

Inter *primum* & *priorẽ* hoc intereſt, quod primus è multis, prior ex duobus, ſic inter poſtremum & poſteriorem obſeruabis.

Inter *diſertum* & *deſertum* hoc intereſt, quod diſertus orator dicitur, deſertus derelictus.

Inter *dilatorem* & *delatorem* hoc intereſt, quod delator eſt qui defert ad accuſandum, dilator qui defert ad proferendum.

Inter *aduerſum* & *aduerſus* hoc intereſt, quod aduerſum te aduerſarius, aduerſus te imitatur.

Inter *pauperiem* & *paupertatem* hoc intereſt, quod pauperies damnum eſt, paupertas qui nihil habet.

Inter *exprobrare* & *obprobrare* hoc intereſt, quod exprobrat qui quod præſtitit cõmemorat: obprobrat qui proprium obiectat vitium.

Inter *accerſere*, & *arceſſere* hoc intereſt, quod accerſit qui euocat, arceſſit qui accuſat.

Inter *acerum* & *acerbum* hoc intereſt, quod acerus moles eſt, acerbus immaturus & aſper.

Inter *labrum* & *labiũ* hoc intereſt, quod labrum ſuperius labium inferius dicitur.

Inter *toga*, *tuga*, *tuba* & *tufa* hoc intereſt, quod toga veſtimentum eſt, tuga quibus aqua deducitur, tuba qua clangitur, tufa lapis, quibus ex aqua coagulata efficitur quod tufum dicimus.

Inter *comoſum* & *comatum* hoc intereſt, quod comoſus à comæ vſu dicitur, comatus natura, vt comata gallea.

Inter *certo* & *certius* hoc intereſt, quod certò eſt à certa certius à certè

Inter *cæcitudinem* & *cæcitatem* hoc intereſt, quod cæcitas vis ipſa tanquam feritas aut calamitas dicitur, cæcitudo autem affectio vt lippitudo.

Inter *caſtimoniam* & *caſtitatem* hoc intereſt, quod caſtimonia quaſi cerimonia dicitur, caſtitas autem tantum corporis.

Inter *copias* & *copiam* hoc intereſt, quod copias exercitus ſignificatione dicimus, copiam autem rerum.

Inter *circum*, *circa*, *circiter* hoc intereſt, quòd circum ad tempus, circa ad locum, circiter ad numerum refertur.

Inter *fidum* & *fidelem* hoc intereſt, quod fidus amicus, fidelis famulus dicitur.

Inter *illius ſimilis* & *illi ſimilis* hoc intereſt, quod illius ſimilis moribus, & illi ſimilis vultu.

Inter *ſtemina* & *plemina* hoc intereſt, quod ſteminas cùm crura abundant ſanguine, Plemina cum in manibus vel pedibus calluſis ſulci naſcuntur.

Inter *mammas* & *vbera* hoc intereſt, quod mammas hominum, vbera pecorum accipiuntur.

Inter *auena* ſine aſpiratione & *habenas* per aſpirationem hoc intereſt, quod auena germen eſt ſterile, habenæ autem retinacula iumentorum.

Inter *donum* & *munus* hoc intereſt, quod donum dantis eſt, munus accipientis, illud à dando hoc ad muniendum.

Inter *coarguere* & *arguere* hoc intereſt, quod coarguere, coercere vel compeſcere eſt, arguere oſtendere & patefacere, (vt *Virgil.* Degeneres animos timor arguit,) vnde & argumenta dicuntur quæ cauſam oſtendunt.

Inter *afficere* & *adficere* hoc intereſt, quòd afficimur honore, adficimur morte vel iniuria.

Inter *aduocatum*, *inuocatum* & *euocatum* hoc intereſt, quod aduocatur daturus pa-

trocinium. Inuocatur præstaturus auxiliũ, euocatur præbiturus obsequium.

Inter *inluuiem* & *ingluuiem* hoc interest, quod inluuies sordium, ingluuies ventris, illud à non lauando, hoc ab inglutiendo dictum.

Inter *commonere*, *admonere* & *monere* hoc interest, quod commonemus præterita, admonemus præsentia, monemus futura.

Inter *temeritatem* & *audaciam* hoc interest, quod temeritas sine consilio dicitur, audacia post consilium.

Inter *velocitatem* & *celeritatem* hoc interest, quod velocitas pedum & corporum dicitur, celeritas animorum atque factorum.

Inter *viuum* & *viuentem* hoc interest, quòd viuus de viuituro dicitur, viuens de morituro.

Inter *nasci* & *enasci* hoc interest, quod nascitur, quod de vtero decedit, enascitur, quod de terra, aut aqua exsurgit.

Inter *ab ducere*, *perducere* & *deducere* hoc interest, quod abducimur ad rem inhonestam, perducimur ad studia, deducimur ad honorem.

Inter *eluxit* & *inluxit* hoc interest, quod eluxit, qui luctum disposuit, inluxit cùm lumen apparuit.

Inter *nuntiare*, *denuntiare*, *adnuntiare* & *renuntiare* hoc interest, quod nuntiatur de longinquo, denuntiatur in præsenti, adnũtiatur de futuro, renuntiatur de excusando & repudiando.

Inter *conscribere*, *exscribere*, *transcribere*, *inscribere*, *adscribere*, *discribere* hoc interest: quod conscribere vnà simul scribere est, exscribere, scriptura transferre. transcribere cùm ius nostrum ad alium transit.

Inscribere accusationis est, adscribere adsignationis, discribere dictionis, vel ordinis, scribere verò verbum est imperfectum.

Inter *extruere*, *instruere*, *adstruere*, *construere*, *struere* hoc interest, quòd extruere est, in altum proficere, instruere aciem vel actionem, adstruere, adfirmare, construere struendo coniungere, struere: reliqua super posita subterstruere.

Inter *consuescere*, *insuescere*, & *adsuescere* hoc interest, quòd consuescimus bona, insuescimus mala, adsuescimus vtraque.

Inter *fungi* & *defungi* hoc interest, quod fungi agere est, defungi peragere est, vnde & mortui defuncti vocantur, eò quod peregerint vitæ istius cursum.

Inter *adulescere*, *inolescere*, & *exolescere* hoc interest, quod adulescere augmenti est, inolescere coagmenti, exolescere euanescendi.

Inter *deportare*, *adportare*, *comportare* & *exportare* hoc interest, quod deportare & adportare aliquid adferre est, comportare in vnum locum conferre, exportare, tollere.

Inter *temperantiam*, *temperationem* & *tẽperiem* hoc interest, quod temperantia animorum est, temperatio rerum, temperies aurarum.

Inter *recipere* & *suscipere* hoc interest, quod recipimus rogati, suscipimus sponte.

Inter *harundinem* & *hirundinem*, hoc interest, quod harundo canna est, hirundo auis quæ tegnis adhærere solet.

Inter *spirare* & *exspirare* hoc interest, quòd spirare viuere est, exspirare mori.

Inter *pertinaciam* & *constantiam* hoc interest, quòd pertinacia malæ rei dicitur, Constantia bonæ.

Inter *consequi* & *adsequi* hoc interest, quod consequimur pedibus, adsequimur studio.

Inter *lætari* & *gratulari* hoc interest, quod lætamur de nostris, gratulamur de amicorum.

Inter *herbosum* & *herbedum* hoc interest, quod herbedum locum in quo herba est, etiamsi aridus esse consueuit, herbosum qui herbam facilè generat, etiamsi ad tempus aridus sit: sic & aqua tam potionem rectè dicimus, quanquam aliunde recipiat. Aquosum enim locum, qui ex se aquam effundit, sic & meracam potionem, & merosum vinum appellamus.

Inter *subter* & *subtus* hoc interest, quod supter re aliqua superiore premitur, & coculcatur, subtus est quod dimissum altius contingitur.

Inter *Sinum* & *gremium* hoc interest, quod sinum dicimus sinuatæ vestis receptaculum. Gremium verò accinctæ vestis secretum.

Inter *largitatem* & *largitionem* hoc interest, quod largitas humanitatis est, largitio ambitionis.

Inter *muliebre* & *mulierarium* hoc interest, quod muliebre dicitur à mulieribus factum, mulierarium, à mulieribus ordinatum, vt per viros gestum.

Inter *diligere* & *deligere* hoc interest, quod diligi affectionis est, deligi iudicij, vnde & exercitus deligi iubetur.

Inter *commodare* & *mutuo dare* hoc interest, quod cõmodamus amico, pro tempore, equum, vestem, seruum & similia, mutuo autem damus pecuniam, triticum, vinum vel cætera.

Inter *ligare* & *legare* hoc interest, quod

ligat quis vinculo, legat Teſtamentum.

Inter *loqui*, *obloqui*, *adloqui* & *eloqui* hoc intereſt, quòd loqui, hominis eſt, obloqui obtrectatoris, qui obecitauit opponit, adloqui hortantis aut iudicantis eloqui honoris eſt.

Inter *percuſſum* & *perculſum*, hoc intereſt, quòd percuſſum corpore dicimus, perculſum animo.

Inter *fremorem* & *fremitum* hoc intereſt, quòd fremor murmur hominum eſt, fremitus beſtiarum.

Inter *flauum*, *furuum* & *fuluum* hoc intereſt, quòd flauum robeum dicimus, vt flaua cæſaries, furuum nigrum, fuluum nigro robeum, vt fuluum leonem.

Inter *poſtulare* & *poſcere* hoc intereſt, quòd poſtulatur cautè, poſcitur improbè.

Inter *frixum* & *frictum* hoc intereſt, quòd frixum à frigore, frictum à frigendo dictum.

Inter *diutinum* & *diuturnum* hoc intereſt diutinum eſt quod diu fuit, diuturnum diu duraturum.

Inter *delitum* & *inlitum* hoc intereſt, quòd delitum quia ſubitum. Inlitum verò liturarum.

Inter *damnum*, *diſpendium*, & *detrimentum* hoc intereſt, quod damnum vnde diminutum fit, diſpendium vbi pondus abſit, detrimentum quod terendo minuatur.

Inter *dominium* & *dominatum* hoc intereſt, quod dominium priuati intelligitur quod iuris eſt. dominatum autem Imperij.

Inter *nixus* & *niſus* hoc intereſt, quod nixus ingenua, niſus à nitendo, id eſt conando.

Inter *nubere*, *enubere*, & *denubere*, hoc intereſt, quod nubit ciuis ciui, enubit extraneo, denubit quæ in manu viri cõuenit.

Inter *noxa* & *noxia* hoc intereſt, quod noxa pœna eſt, noxia ipſa culpa.

Inter *neceſſitatem* & *neceſſitudinem* hoc tetereſt, quod neceſſitas vim ſignificat, neceſſitudo coniunctionis ſanguinis aut animi.

Inter *clauſum* & *obturatum*. hoc intereſt, quod clauſum à clauſtris & clauibus dicitur, obturatum auté proprium foraminũ ſit tanquam aures, obturatæ non clauſæ.

Inter *operire*, *adoperire*, *inoperire*, hoc intereſt, quod operimus operculo, adoperimus fores, inoperimus cum iacenti aliquid ſuper ponimus.

Inter *pometa* & *pomaria* hoc intereſt, quod pometa vbi ipſa naſcuntur poma, pomaria in quo ſeruantur.

Inter *palmam* & *palmum* hoc intereſt, quod palma in corpore, palmum in menſura, eſt autem hæc menſura à primo pollice vſque ad minimum digitum.

Inter *poplites* & *ſuffragines* hoc intereſt, quod poplites hominum, ſuffragines animalium.

Inter *præparare* & *apparare* hoc intereſt, quod præparat deſiderium repræit parando apparat qui parando adecit. id accuſa parat.

Inter *ſtipolationem*, *reſtipolationem*, *adſtipolationem* & *conſtipolationem* hoc intereſt, quod ſtipolatio certum intellectum, reſtipolatio, ſi aliquid ſit factum quod conuenit, adſtipulatio eiuſdem pecuniæ, vt vel aliter petere poſſit. Conſtipolatio confecta reſtipolatio, ſi qua dolo malo facta.

Inter *ſaturitatem* & *ſatietatem* hoc intereſt, quod ſaturitas de cibo tantum, ſatietas de reliquis dicitur rebus.

Inter *vicinitam* & *vicinitatem* hoc intereſt, quod vicinia loci videtur eſſe, vicinitas perſonarum.

Inter *fluctuo* & *fluctuor* hoc intereſt, quod fluctuo animo quaſi fluctus ago, & huc illucque fluo, fluctuor, fluctuferor ideóque fluctuat mare fluctuatur nauium, ſic inter luxurior & luxurio diſcernendum eſt.

Inter *potero* & *potuero* hoc intereſt, quod potero certum promittentis eſt, potuero dubitantis.

Inter *Hiſpanum* & *Hiſpanienſem* hoc intereſt, quod Hiſpanus natione dicitur, Hiſpanienſis. Maſſilienſis & ſimilia.

Inter *eſcendere*, *aſcendere*, *conſcendere* hoc intereſt, quod aſcendimus excelſa, vel locum honoris eſcendimus, cum in aliquid altius aſcendimus, conſcendimus cum equo inuehementi.

Inter *vterque* & *vtrique* hoc intereſt, quod vterque in ſingularibus, vtrique in pluralibns dicitur.

Inter *pignoro* & *pignoror* hoc intereſt, quod pignoror animum tuum, pignoro cum pignus tuum capio.

Inter *mereo* & *mereor* hoc intereſt, quod mereo pro merito ſeruitij, mereor, pro, operis mercedes, ſic rumino & ruminor & his ſimilia.

Inter *laurum* & *lauream* hoc intereſt, quod laurus eſt ipſa arbor, laurea, corona vel virga.

Inter *cæruleum* & *cærulum* hoc intereſt, quod cærulum dicimus ſicut aurum. Cærulæum ex cærulo quaſi argentum.

Inter *imum* & *infimum* hoc intereſt, quod imus loco, infimus ordine.

Inter *curam* & *diligentiam* hoc intereſt,

quod curam cruciatum habet qui commoueat, diligentia rerum admiñistratio.

Inter *vires* & *virtutes* hoc intereſt, quod vires corporis ſunt, virtutes animi.

Inter *animam*, *animum*, *ſpiritum*, & *mentem* hoc intereſt, quod anima & qua viuimus, animus quo regimus, ſpiritus quo ſpiramus, mens qualitas quæ bona aut mala poteſt referre ad cogitationem.

Inter *graue* & *ponderoſum* hoc intereſt, quod grauis ſecundum ferentes qualitatem ponderoſum natura.

Inter *vltorem* & *vindicem* hoc intereſt, quod vlciſcimur nos accepta iniuria, vindicamus ne accipiamur.

Inter *fallacem* & *pellacem* hoc intereſt, quod fallax infidelis dicitur, pellax in verbis ab appellando, id eſt per ſe loquendo.

Inter *immolare* & *mactare* hoc intereſt, quod immolare dicitur hoſtia com-moles falſa incapit adiecta eſt, mactatum hoc factum quaſi magis auctum.

Inter *hoſtiam* & *victimam* hoc intereſt, quod hoſtia perhibetur tunc cum dux in hoſte proficiſcitur, victima conuincunt ſicut Ouidius in Faſtis Victima quæ dextra cecidit Victrice vocatur, Hoſtibus à domitis hoſtia nomen habet.

Inter *eruere* & *deruere* hoc intereſt, quod eruuntur latebræ, diruuntur eminentia.

Inter *nequiquam* & *nequaquam* hoc intereſt, quod nequiquam fruſtra, nequaquam nemo ſignificat.

Inter *iter* & *itiner* hoc intereſt, quod iter quo imus, itiner à via dicitur.

Inter *proprium* & *proprius* hoc intereſt, quod proprium Domini eſt, proprius autem loci eſt.

Inter *vereor* & *reuereor* hoc intereſt, quod vereor ad metum refertur, reuereor ad effectum.

Inter *liberos* & *filios* hoc intereſt, quod filij maſculino genere ponuntur: Liberi in vtroque ſexu, & quod filij in numerum ſingularem reuocari poſſint. Nemo enim dicit qui habet filium vnum, liberum habeo, Item quod filij promiſcuè omnis conditionis intelliguntur. Tam ingenui quam ſerui liberi non dicuntur, niſi ingenui.

Inter *dulce* & *ſuaue* hoc intereſt, quod dulce idem poteſt eſſe quod ſuaue. non vtique ſuaue quod dulce, dulce enim mel dicimus, & ſuaue acetum quod dulce non eſt.

Inter *bellum* & *auellum* hoc intereſt, quod bellum inter exteras gentes, Auellum inter ciues, dictum quod auelluntur, populi in duas pares.

Inter *exemplum* & *ſimilitudem* hoc intereſt, quod exemplum hiſtoria eſt, ſimilitudo adprobatur.

Inter *diuinitatem* & *diuinationem* hoc intereſt, quod diuinitas ad potentiam nominis refertur, diuinatio futurorum præſcius facit.

Inter *vim* & *virtutem* hoc intereſt, quod virtus hortare eſt, vis iniuria.

Inter *rogum* & *pyram* hoc intereſt, quod rogus defunctis paratur, pyra ſacrificiis.

Inter *arma*, *armamenta*, & *tela* hoc intereſt, quod arma ſunt quibus corpora noſtra in bello tegũtur, armamenta nauium, tela miſſilia vt iacula.

Inter *virum* & *maſculum* hoc intereſt, quod vir ſpecie intelligitur, maſculus genere, & quod vir tribus modis intelligitur, natura, nuptiis & virtute, maſculus etiam ab homine ſegregatur vt in animalibus.

Inter *primum* & *priorẽ* hoc intereſt, quod prior alterum præcedit primus omnibus.

Inter *profugum*, *exulem*, *relegatum*, & *tranſfugam* hoc intereſt, quod profugus quaſi voluntariè reliquerit, exul quidam natus expellitur. Relegatus ad tempus, transfuga qui ad hoſtes tranſit.

Inter *altum* & *excelſum* hoc intereſt quod altum tam in ſuperiorem partem elatum intelligimus quã ad inferiora deponitur, excelſum, In ſuperius tantum.

Inter *vim* & *vires* hoc intereſt, quod vis impetu & iniuria conſtat, vires ad bonum & fortitudinem corporis refertur. Ita vis facit violentiam, vires virioſum.

Inter *ſæuum* & *crudelem* hoc intereſt, quod ſæuus circa verba eſt, Crudelis monſtratur ſanguinis.

Inter *bellum*, *aciem*, *prælium* & *pugnam* hoc intereſt, quod bellum dicitur, acies ordinatur, prælium committitur, pugna geritur, & quod acies tam ferri quàm oculorum eſt.

Inter *paſſum* & *expertum* hoc intereſt, quod patimur voluntate, experimur neceſſitate.

Inter *genus* & *gentem* hoc intereſt, quod genus tam hominum quàm ferarum eſt, gens ad cognationem plurimum pertinet, & ab vno capite deſcendit, dicimus enim gens Gallorum.

Inter *terram*, *tellurem* & *humum* hoc intereſt, quod tertia pars mundi terra eſt, tellus Dea, humus locus ſepulturæ dicitur ab humando.

Inter *mœnia* & *ædificia* hoc intereſt, quod

quod mœnia publicorum sunt operum, ædificia priuatorum.

Inter *omne* & *totum* hoc interest, quod omne numerositate cõstat, totum soliditas.

Inter *vlcus, vulnus* & *plagam*, hoc interest, quod vlcus per se exit, vulnus ferro, plaga potest esse planus ictus, siue quod vlcus leuitatis est, vulnus grauitatis, plagæ etiam verbera vocantur.

Inter *sic* & *ita* hoc interest, quod sic qui dicit ostendit exempla. Ita ad rationem refertur.

Inter *duos* & *ambos* hoc interest, quod duo numerantur, ambo congregantur.

Inter *paret* & *apparet* hoc interest, quòd paret imperio, apparet videntibus.

Inter *pullum* & *nigrum* hoc interest, quòd pullum albo contrarium est, nigrum colore accipimus.

Inter *putat, existimat, opinatur, arbitratur* & *suspicatur* hoc interest, quod putat qui dubitat, existimat qui ex immaturo quæ acta sunt dicit, opinatur qui opinioni aut suę aut alterius credit, arbitratur qui dubiæ rei finem imponit, suspicatur, qui latentem rei prospicit formam.

Inter *prohibere* & *inhibere* hoc interest, quod prohibere est porrò habere, inhibere videtur, quod probibemus iure, inhibemus imperio.

Inter *ostentum, prodigium* & *monstrum* hoc interest, quod ostentum siue corpore solidum nouisse ostentat & oculis & auribus, Prodigium verò quod solidis corporibus prospicitur vt in cœlo comites stella, & in nocte lux, interdiu tenebræ. Monstrũ verò contra naturam cognitum egreditur, vt serpens cum pedibus, aut cum quatuor alis.

Inter *conticuere, obticuere* & *reticuere* hoc interest, quod qui conticuit vndique silentium præstitit vt antiqui conticuit tandem factóque hic fine quieuit. Obticuit qui nullam spem loquendi reliquit, reticuit qui silentio responsa finiuit.

Inter *sepulchrum, tumulum, monimentum* & *bustum* hoc interest, quod sepulchrum locus in quo corpora sepeliuntur, à sepeliendo dicitur, Tumulus qui cineres tegit. Monimentum quod sepulchrum circumdatur, dictum à monitionibus. Bustum in quo ossa sunt, quasi bene vstum.

Inter *astra* & *sydera* hoc interest, quòd astra siue sydera esse possunt, quia astra fixa sunt cœlo, sydera mouentur.

Inter *diripere* & *deripere* hoc interest, quod diripimus cum ex superiore parte in inferiorem rapimus, Deripimus autem cum laniamus & in diuersas partes deducimus.

Inter *causam* & *rationem* hoc interest, quod causa multas habet species, Ratio pauciſſimas, & quod ratio efficitur causa desideratur.

Inter *Italum* & *Italicum* hoc interest, q Italus homo, Italicus arcus dicitur, ita illud ad personam refertur hoc ad rem.

Inter *inuium, deuium, auium* & *peruium* hoc interest, quod inuium est sine via secretum, deuius desertus locus, auium extra viam, peruium per quod commeatur.

Inter *dexteram* & *dextram* hoc interest, quod quidam putauerũt literam sine causa abundare, consuetudinem antiquam, vt reprændo & repræhendo, vt vemens & vehemens, ita dexteram manum, dexteram prosperam partem dicimus.

Inter *leges* & *iura* hoc interest, quòd iura reperta sunt ab honesta consuetudine, Leges quæ inter nos probanda facimus, iura ab vniuscuiusque iustitia dicuntur, leges quod esta elegantur.

Inter *inuidum* & *inuidiosum* hoc interest, quod inuidus qui alteri inuidet, inuidiosum cui inuidetur.

Inter *protinus* & *protenus* hoc interest, quod protinus est statim continuò, aduerbium tẽporis, protenus quasi porrò tenus.

Inter *demitto* & *dimitto* hoc interest, quod demittit, hic qui de alto deorsum mittit, dimittit, qui in multas partes mittit.

Inter *altaria* & *aras* hoc interest, quod altaria Deo ponuntur, aræ etiam defunctis.

Inter *dimidium* & *dimidiatum* hoc interest, quod dimidium potest significare partem nisi subiiciat integrum nomen, siue dimidiatum est, vt plena hora dicitur, hora integrum nomen quasi totum, siue hora non potest dimidia esse, ergo aut dimidiata hora aut dimidium horæ dimidium est, dimidiatum autem diminuta portio.

Inter *fiduciam* & *confidentiam* hoc interest, quod confidentia est cum vitio temeritatis, fiducia habet si quis honesta conscientia viuit.

Inter *legionem* & *delectum* hoc interest, quod legio dicitur ab eo quod legatur viri fortes & vtiles militiæ, dilectus quæ maximè diligimus, vt filij vel cognacio patres.

Inter *assiduè* & *quotidiè* hoc interest, quod assiduè sedulitatis est, quotidie autem perseuerantiæ.

Inter *mœret* & *meretur* hoc interest, quod qui mœret tristis est, meretur autem qui ex alterius iudicio parem beneficio gratiam exspectat.

Inter *plenitudinem* & *plenitatem* hoc interest, quod plenitudo corporis est, plenitas rei, ita plenitudinem obesorum ho-

minùm, plenitatem variæ rei dicimus cuiuslibet.

Inter *precor* & *deprecor* hoc intereſt, quod deprecamur Deum, precamur homines.

Inter *fortunam* & *felicitatem* hoc intereſt, quod fortuna nomen eſt, felicitas opus nominis.

Inter *tueor* & *tuor* hoc intereſt, quod tueor cuſtodio, tuor video.

Inter *ludibrium* & *ludicrum* hoc intereſt, quod ludibrium in alterius iniuria, Ludicrum autem quod ipſi delectamur ſine cuiuſquam iniuria.

Inter *ſtillam* & *guttam* hoc intereſt, quod gutta imbrium, ſtilla ſitulæ, vel aquei.

Inter *fidum* & *fidelem* hoc intereſt, quod fidus etiam amicus dicitur, fidelis ſeruus.

Inter *cognoſcimus* & *agnoſcimus* hoc intereſt, quod agnoſcimus cognitos, cognoſcimus quod nunquam vidimus.

Inter *clypeum* & *clupeum* hoc intereſt, quod clypeum ſcutum, clupeum verò in quo imagines ponuntur.

Inter *germanum* & *fratrem* hoc intereſt, quod germanus eſt verus frater patre & matre, frater verò ex diuerſo patre & matre.

Inter *merſare* & *mergere* hoc intereſt, quòd merſare ſæpius, mergere ſemel.

Inter *agere cauſam* & *dicere* hoc intereſt, quòd agit patronus, dicit reus.

Inter *eminùs* & *cominus* hoc intereſt, quod eminùs ex lõginquo, cominus pede.

Inter *capere* & *decipere* hoc intereſt, quod capimus merentes, decipimus innocentes, aut capimus arte, decipimus inſidioſè.

Inter *conſilium* & *ſententiam* hoc intereſt, quod conſilium cogitatio, ſententia conſilij pronuntiatio.

Inter *fors* & *fortunam* hoc intereſt, quod fors caſus eſt, fortuna data eſt, & quidam ſic volunt, fors tanquam mors.

Inter *voluntate* & *voluptate* hoc intereſt, quod voluntas animi, voluptas corporis.

Inter *interea* & *interdum* hoc intereſt, quod interdum aduerbium temporis eſt, Interea cauſa rei.

Inter *initium* & *principium* hoc intereſt, quod principium totius operis, cuiuſcunque vnum eſt, quaſi primum operis caput, initium eſt, quod frequentius intelligimus, & toties accipimus, quoties aut perſona mutatur quaſi intus in alteram rem, & principium ſemel initium ſæpius. Principium, & arma virumque cano, Initium, muſa mihi cauſas memora, Inueniuntur tamen principia quæ natura ſui carent, & ſpecie initia habent, vt. At Regina graui iamdudum ſaucia cura, & ſic fatur lachrymans, clauſíque immittit habenas.

Inter *meditari* & *melitari* hoc intereſt, quod meditamur animo, melitamur corpore.

Inter *homines* & *beſtias* hoc intereſt, quod beſtiæ ventri ſæuiunt, homines ratione.

Explicit Feliciter.

UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶ differentias p.e col.a 721. vig ad. 736. & in fine
a col.a 79 vig ad. 106. — B V.e etiam. col.a 1327.

